

Nordisk Råd

29. session

1981

København

Del 1

Redaktion: Redaktör Åke Edwall
Byråsekreterare Ingegerd Wahrgren

ISBN 91-38-06264-X
Norstedts Tryckeri Stockholm 1981

Innehållsöversikt

Del 1

Inledning	5
Kallelse till session	7
Medlemslista	9
Regeringsrepresentanter och valda medlemmar efter länder och partier	12
Saklista jämte förteckning över övriga i rådet anhängiga saker	23
Sakernas fördelning på utskott	40
Översikt av sessionen	52
Protokoll	53
Saker m. m.	399
Medlemsförslag (A-saker)	401
Ministerrådsförslag (B-saker)	793
Berättelser (C-saker) (t. o. m. C 1)	985

Del 2

Berättelser (C-saker) (fr. o. m. C 2/k)	1724
Meddelanden (D-saker)	2038
Frågor (E-saker)	2367
Dokument 1 (Rapport från Nordiska rådets presidium)	2412
Dokument 2 (Verksamhetsberättelse från Nordiska rådets budgetkommitté)	2482
Dokument 3 (Förslag från Nordiska rådets presidium rörande försöksordning om frågeinstitutet)	2490
Beslut	2491
Rekommendationer	2495
Yttranden	2558
Övriga beslut	2569
Presidium, arbetsutskott, sekretariat, sakkunniga	2581
Supplement: Utdelning av Nordiska rådets litteraturpris	2589
Register	2601
Översikt av sakernas behandling	2603
Personregister	2624
Ämnesregister	2636
Plan över sessionssalen	2648

INLEDNING

Kallelse till sessionen

Till Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar, Nordiska ministerrådet, Färöarnas landsstyre, Ålands landskapsstyrelse och valda medlemmar och suppleanter i Nordiska rådet

Sedan Nordiska rådets presidium med stöd av rådets bemyndigande fattat beslut om tidpunkten för rådets tjugonionde session, får presidiet härmed enligt arbetsordningens 1 § meddela, att rådets tjugonionde session kommer att inledas i Köbenhavn måndagen den 2 mars 1981 och avslutas fredagen den 6 mars 1981.

Reykjavík den 29 september 1980

Matthías Á. Mathiesen

Gudmund Saxrud

Medlemslista

(Upprättad enligt 4 § arbetsordningen och godkänd vid mötet den 2 mars 1981 med ändringar vid möten 3, 4, 5 och 6 mars 1981)

Regeringsrepresentanter m. fl.

Adelsohn, Ulf (närv. 5/3–6/3)
Andersson, Karin (närv. 4/3–6/3)
Andreassen, Harriet (närv. 5/3–6/3)
Arnalds, Ragnar
Auken, Svend
Bennedsen, Dorte
Bohman, Gösta
Boo, Karl (närv. 2/3–3/3)
Brundtland, Gro Harlem (närv. 2/3–4/3)
Burenstam Linder, Staffan (närv. 3/3–4/3)
Bye, Ronald (närv. 4/3–6/3)
Eliasson, Ingemar (intog ej sin plats i rådet)
Ellefsen, Pauli
Eskelinen, Katri-Helena (5/3)
Espersen, Ole
Frydenlund, Knut (närv. 2/3–5/3)
Fälldin, Thorbjörn (närv. 2/3–4/3)
Førde, Einar (närv. 2/3–5/3)
Gestsson, Svavar
Gíslason, Ingvar
Guttormsson, Hjörleifur
Hansen, Rolf
Hermannsson, Steingrímur
Holst, Erik
Jakobsen, Svend
Jensen, Erling
Jóhannesson, Ólafur
Johansson, Arvid (närv. 2/3–4/3)
Johansson, Olof (närv. 3/3–5/3)
Jørgensen, Anker

Kivistö, Kalevi (närv. 2/3–4/3)
Knudsen, Jens Risgaard
Koivisto, Mauno
Kristensen, Finn (närv. 2/3–4/3)
Luja-Penttilä, Sinikka (närv. 5/3)
Lykketoft, Mogens
Nielson, Poul
Nilsen, Arne (närv. 4/3–6/3)
Olesen, Kjeld
Petri, Carl-Axel (närv. 4/3)
Rasmussen, Henning
Saarto, Veikko (närv. 5/3)
Sand, Ulf (närv. 3/3–4/3)
Skau, Bjørn (närv. 4/3–6/3)
Stenbäck, Pär (närv. 2/3–4/3)
Sundqvist, Ulf (närv. 2/3–3/3)
Söder, Karin
Taxell, Christoffer (närv. 5/3–6/3)
Thoroddsen, Gunnar
Työläjärvvi, Pirkko (närv. 2/3–3/3 och 5/3–6/3)
Ullsten, Ola (närv. 3/3)
Wikström, Jan-Erik (närv. 4/3)
Winberg, Håkan (närv. 2/3 och 4/3–6/3)
Woivalin, Folke
Väyrynen, Paavo (närv. 2/3–3/3)
Pórðarson, Friðjón
Østergaard, Lise
Åsling, Nils G. (närv. 3/3–4/3)

Valda medlemmar

Aaltio, Sampsa
Andersen, K. B.
Andersen, Karen Dahlerup
Andersson, Lennart
Ásgrímsson, Halldór

Bakken, Ingvar
Benkow, Jo
Berge, Gunnar
Björklund, Ilkka-Christian
Bondevik, Kjell Magne

Bratteli, Trygve
Carlshamre, Nils
Christensen, Christian
Christensen, Ib
Eidem, Bjarne Mørk
Enggaard, Knud
Eriksson, Olle
Fjeldvær, Rolf
Fredheim, Kjell Magne
Gjertsen, Astrid
Gunnarsson, Árni
Gustavsson, Rune
Hagensen, Hagen
Hansen, Guttorm
Halvgaard, Børge
Haugstvedt, Asbjørn
Heinesen, Knud
Helgadóttir, Guðrún
Hermannsson, Sverrir
Hernelius, Allan
Hetemäki-Olander, Elsi
Håvik, Doris
Jakobsen, Johan J.
Jansson, Olof
Jansson, Paul
Jensen, Egon
Jonäng, Gunnel
Järvenpää, Heikki
Kanerva, Ilkka
Kemppainen, Arvo
Knuuttila, Sakari
Koivisto, Tellervo
Korvald, Lars
Kuuskoski-Vikatmaa, Eeva

Kyllingmark, Håkon
Liikanen, Erkki
Lillqvist, Bror
Lind, Nathalie
Lindhal, Essen
Lund, Thor
Lundblad, Grethe
Lundkvist, Svante
Mathiesen, Matthías Á.
Palm, Sture
Palme, Olof
Patursson, Erlendur
Pedersen, Robert
Petersen, Niels Helveg
Petersson, Per
Pétursson, Páll
Romanus, Gabriel
Salo, Arvo
Savola, Petter
Sellgren, Rolf
Steen, Reiulf
Steenholdt, Otto
Stenbäck, Asser
Stetter, Ib
Strange, Ebba
Sundberg, Ingrid
Sundstein, Jógvan
Söderström, Sten
Tastesen, Bernhardt
Utkilen, Sigrid
Werner, Lars
Westerlund, Henrik
Willoch, Kåre
Väänänen, Marjatta

Ändringar den 3 mars

Bland de valda medlemmarna ersattes Grethe Lundblad för denna dag av *Arne Gadd* samt Bernhardt Tastesen för del av denna dag och nästa dag av *Erik Andersen*.

Ändringar den 4 mars

Bland de valda medlemmarna ersattes för resten av sessionen Kjell Magne Fredheim av *Anne-Lise Steinbach*, Olof Palme av *Arne Gadd* och Niels Helveg Petersen av *Arne Stinus* samt för resten av denna dag Allan Hernelius av *Rolf Clarkson*.

Ändringar den 5 mars

Bland de valda medlemmarna ersattes för del av denna dag Nils Carlshamre av *Rolf Clarkson*, Rune Gustavsson av *Gunnar Björk*, Gunnel Jonäng av *Gunnar Björk*, Essen Lindahl av *Karl-Erik Häll* och Svante Lundkvist av *Karl-Erik Häll*, för del av denna och del av nästa dag Erlendur Patursson av *Karin Kjølbro* och Gabriel Romanus av *Elver Jonsson* samt för resten av sessionen Johan J Jakobsen av *Ambjørg Sælthun* och Kåre Willoch av *Torstein Tynning*.

Ändringar den 6 mars

Bland de valda medlemmarna ersattes för del av denna dag Olle Eriksson av *Gunnar Björk* samt suppleanterna Arne Gadd av *Elver Jonsson* och Karl-Erik Häll av *Eivor Marklund*.

Regeringsrepresentanter och valda medlemmar jämte suppleanter efter länder och partier

(Vid sessionens början)

Danmarks Riges delegation

Regeringsrepresentanter m. fl.

(Utsedda den 3 februari 1981)

Jørgensen, Anker, f. 22. Statsminister, København (S)

Olesen, Kjeld, f. 32. Udenrigsminister, Rødovre (S)

Jakobsen, Svend, f. 35. Finansminister, Tåstrup (S)

Jensen, Erling, f. 19. Industriminister, Snekersten (S)

Knudsen, Jens Risgaard, f. 25. Minister for offentlige arbejder, Søborg (S)

Bennedsen, Dorte, f. 38. Undervisningsminister, København (S)

Østergaard, Lise, f. 24. Minister for kulturelle anliggender og minister for nordiske anliggender, København (S)

Auken, Svend, f. 43. Arbejdsminister, København (S)

Nielson, Poul, f. 43. Energiminister, Smørumnedre (S)

Rasmussen, Henning, f. 26. Indenrigsminister, Esbjerg (S)

Holst, Erik, f. 22. Miljøminister, Fensmark (S)

Espersen, Ole, f. 34. Justitsminister, Solrød Strand (S)

Lykketoft, Mogens, f. 46. Minister for skatter og afgifter, Charlottenlund (S)

(Utsedd av Føroya landsstyre den 5 februari 1981)

Ellefsen, Pauli, f. 36. Lagmand, Tórshavn (Sb)

Valda medlemmar

(Utsedda av folketinget den 8 oktober 1980 med senare ändringar)

Socialdemokratiet (S)

Medlemmer

Andersen, K. B., f. 14. Folketingets formand, Fhv. udenrigsminister, København

Andersen, Karen Dahlerup, f. 20. Formand i ligestillingsrådet, København

Heinesen, Knud, f. 32. Fhv. finansminister, København

Jensen, Egon, f. 22. Fhv. indenrigsminister, Slagelse

Pedersen, Robert, f. 21. Fhv. højskoleforstander, Sunds

Stedforträdere

Albertsen, Kristian, f. 17. Landsformand, Frederiksberg

Jensen, Hans Jørgen, f. 29. Forbundsformand, Nærum

Jensen, Henning, f. 38. Cigarsorterer, Horsens

Mørch, Otto, f. 22. Poliitiassistent, Randers

Hansen, J. K., f. 26. Major, Sønderborg

Tastesen, Bernhardt, f. 26. Assurandør, Kolding
(Förfall vid 29:e sessionen 3/3 och 4/3; ersatt av Erik Andersen; se under Stedfortrædere)

Andersen, Erik, f. 19. Major, Haderslev

Poulsen, Kaj, f. 45. Maskinarbejder, Ålborg (Stedfortræder for Otto Steenholdt (Grønl.))

Venstre (V)

Medlemmer

Enggaard, Knud, f. 29. Fhv. indenrigsminister, Skovlunde
Lind, Nathalie, f. 18. Fhv. minister København

Stedfortrædere

Hansen, Ivar, f. 38. Gårdejer, Agerbæk
Christophersen, Henning, f. 39. Fhv. udenrigsminister, Nærum

Det konservative folkeparti (KF)

Medlemmer

Hagensen, Hagen, f. 16. Landsretssagfører, København
Stetter, Ib, f. 17. Civiløkonom, Ålborg

Stedfortrædere

Møller, Gerda, f. 14. Oberstinde, København
Hansen, Karen Thurøe, f. 18. Horsens

Fremskridtspartiet (FP)

Medlem

Halvgaard, Børge, f. 21. Overlærer og gård-ejer, Kolind

Stedfortræder

Jacobsen, Kirsten, f. 42. Statsautoriseret ejendomsmægler, Ålborg

Socialistisk Folkeparti (SF)

Medlem

Strange, Ebba, f. 29. Seminarielærer, Tranbjerg

Stedfortræder

(*Folke, Steen* (VS))

Det radikale venstre (RV)

Medlem

Helveg Petersen, Niels, f. 39. Fhv. kabinetschef, København
(Förfall vid 29:e sessionen 4–6/3; ersatt av Arne Stinus; se under Stedfortræder)

Stedfortræder

Stinus, Arne, f. 32. Sekretariatschef, Nærum

Kristeligt Folkeparti (KrF)

Medlem

Christensen, Christian, f. 25. Skoledirektør, Ringkøbing

Stedfortræder

(*Melchior, Arne* (CD))

Centrum-demokraterne (CD)*Stedfortræder*

Melchior, Arne, f. 24. Direktør, København
(Stedfortræder for Christian Christensen
(KrF))

Danmarks Retsforbund (DR)*Medlem*

Christensen, Ib, f. 30. Psykotekniker,
Randers

Stedfortræder

(*Wilhelm, Preben* (VS))

Venstresocialisterne (VS)*Stedfortræder*

Folke, Steen, f. 40. Universitetslektor, Frederiksberg. (Stedfortræder for Ebba Strange (SF))

Wilhelm, Preben, f. 35. Cand. mag., København. (Stedfortræder for Ib Christensen (DR))

*Vald på Grønland (Grønl.)**Medlem*

Steenholdt, Otto, f. 36. Lærer, Næstved

Stedfortræder

(*Poulsen, Kaj* (S))

*Valda av Føroya lagting den 6 januari 1981***Folkeflokken (Fkfl)***Medlem*

Sundstein, Jógvan, f. 33. Statsautoriseret revisor, Tórshavn

Stedfortræder

(*Joensen, Ashjørn* (Sjfl))

Selvstyreflokken (Sjfl)*Stedfortræder*

Joensen, Ashjørn, f. 27. Maskiningeniør, Klaksvík. (Stedfortræder for Jógvan Sundstein (Fkfl))

Tjóðveldisflokkurin (Det republikanske parti) (Tvfl)*Medlem*

Patursson, Erlendur, f. 13. Hagfrøðingur (cand. polit.), Kirkjubøur

(Förfall vid 29:e sessionen 5/3 och 6/3; ersatt av Karin Kjølbro; se under Stedfortræder)

Stedfortræder

Kjølbro, Karin, f. 44. Socialrådgiver, Argir

Finlands delegation

Regeringsrepresentanter m. fl.

(Utsedda den 20 februari 1981)

Koivisto, Mauno, f. 23. Statsminister, Helsingfors (Sd)

Väyrynen, Paavo, f. 46. Utrikesminister, Kemi lk (K)

Taxell, Christoffer, f. 48. Justitieminister, Åbo (Sfp)

Työläjärvi, Pirkko, f. 38. Minister i finansministeriet, nordisk samarbetsminister, Raumo (Sd)

Stenbäck, Pär, f. 41. Undervisningsminister, Esbo (Sfp)

Kivistö, Kalevi, f. 41. Minister vid undervisningsministeriet, Jyväskylä (Skdl)

Saarto, Veikko, f. 34. Trafikminister, Vanda (Skdl)

Sundqvist, Ulf, f. 45. Handels- och industriminister, Sibbo (Sd)

Luja-Penttilä, Sinikka, f. 24. Social- och hälsovårdsminister, Esbo (Sd)

Eskelinen, Katri-Helena, f. 25. Minister i social- och hälsovårdsministeriet, Siilinjärvi (K)

(Utsedd av Ålands landskapsstyrelse den 6 januari 1981)

Woivalin, Folke, f. 28. Lantråd, Finström

Riksdagen

(Valda av riksdagen den 6 februari 1981)

Suomen Sosialidemokraattinen Puolue (Finlands Socialdemokratiska parti) (Sd)

Medlemmar

Knuuttila, Sakari, f. 30. Ingenjör, Jyväskylä

Koivisto, Tellervo, f. 27. Politices kandidat, Tammerfors

Liikanen, Erkki, f. 50. Politices kandidat, S:t Michel

Lillqvist, Bror, f. 18. Montör, Jakobstad

Salo, Arvo, f. 32. Redaktör, författare, Helsingfors

Suppleanter

Muurman, Peter, f. 44. Kandidat i samhällsvetenskaper, Vanda

Bärlund, Kaj, f. 45. Ekonomie magister, Borgå

Lehtinen, Lasse, f. 47. Filosofie kandidat, Kuopio

Söderman, Jacob, f. 38. Juris licentiat, Åbo

Ajo, Aimo, f. 32. Pastor, forstmästare, Rovaniemi

Kansallinen Kokoomus (Nationella samlingspartiet) (Kok)

Medlemmar

Hetemäki-Olander, Elsi, f. 29. Lektor, Esbo

Järvenpää, Heikki, f. 48. Informationschef, Villmanstrand

Kanerva, Ilkka, f. 48. Politices, magister, Helsingfors

Karhuvaara, Sinikka, f. 29. Filosofie magister, lektor, Helsingfors

(Förfall vid 29:e sessionen: ersatt av *Sampsa Aaltio*; se under *Suppleanter*)

Suppleanter

Aaltio, Sampsa, f. 27. Agronom, Lempäälä

Pesola, Helena, f. 47. Magister i samhällsvetenskaper, Jyväskylä

(*Leppänen, Urpo* (Smp))

Petäjaniemi, Tuulikki, f. 42. Vicehäradshövding, Tammerfors

Keskustapuolue (Centerpartiet) (K)*Medlemmar*

Kuuskoski-Vikatmaa, Eeva, f. 46. Medicine licentiat, Åbo

Savola, Petter, f. 32. Medicine licentiat, avdelningsläkare, Kuopio

Väänänen, Marjatta, f. 23. Avdelningschef, Helsingfors

Suppleanter

(*Nieminen-Mäkynen, Terhi* (Lkp))

Saukkonen, Juhani, f. 37. Pastor, Parikkala

Pihlajamäki, Veikko, f. 22. Distriktsingenjör, Kauhava

Suomen Kansan Demokraattinen Liitto (Demokratiska förbundet för Finlands Folk) (Skdl)*Medlemmar*

Björklund, Ilkka-Christian, f. 47. Politics kandidat, Esbo

Kemppainen, Arvo, f. 46. Medicine licentiat, Kajana

Söderström, Sten, f. 48. Medicine licentiat, Vasa

Suppleanter

Ekorre, Mikko, f. 41. Grundskollärare, Kemi

Wahlström, Jarmo, f. 38. Grundskollärare, Vasa

Toiviainen, Seppo, f. 44. Doktor i samhällsvetenskaper, Helsingfors

Suomen Kristillinen Liitto (Finlands kristliga förbund) (SkI)*Medlem*

Stenbäck, Asser, f. 13. Professor, Helsingfors

Suppleant

Ronkainen, Olavi, f. 33. Rektor, Nyslott

Svenska folkpartiet (Sfp)*Medlem*

Westerlund, Henrik, f. 26. Agrolög, jordbrukare, Pernå

Suppleant

Rehn, Elisabeth, f. 35. Diplomekonom, Kyrkslätt

Suomen Maaseudun Puolue (Finlands landsbygdsparti) (Smp)*Suppleant*

Leppänen, Urpo, f. 44. Politics magister, Luumäki

(Suppleant för Ilkka Kanerva (Kok))

Liberaalinen Kansanpuolue (Liberala folkpartiet) (Lkp)*Suppleant*

Nieminen-Mäkynen, Terhi, f. 46. Politics magister, Vanda

(Suppleant för Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K))

(Valda av Ålands landsting den 4 november 1980 för tiden intill nästa val)

Åländsk samling (ÅS)

Medlem

Jansson, Olof, f. 31. Skolföreståndare, lands-
tingets talman, Kökar

Suppleant

Fagerholm, Karl-Gunnar, f. 30. Lektor,
landstingets förste vicetalman, Mariehamn

Islands delegation

Regeringsrepresentanter

(Utsedda den 27 januari 1981)

Thoroddsen, Gunnar, f. 10. Forsætisráðherra
(statsminister), Reykjavík (Sj.)

Jóhannesson Ólafur, f. 13. Utanríkisráðherra
(udenrigsminister), Reykjavík (F.)

Arnalds, Ragnar, f. 38. Fjármálaráðherra (fi-
nansminister), Skagafjörður (Ab.)

Pórðarson, Friðjón, f. 23. Dóms- og kirkju-
málaráðherra (justits- og kirkeminister),
Stykkishólmur (F.)

Gestsson, Svavar, f. 44. Félagsmálaráðherra
og heilbrigðis- og tryggingamálaráðherra
(social-, sundhets- og forsikringsminister),
Reykjavík (Ab.)

Guttormsson, Hjörleifur, f. 35. Iðnaðarráð-
herra (industriminister), Neskaupstaður

Gíslason, Ingvar, f. 26. Menntamálaráðherra
(kulturminister), Aukureyri (F.)

Hermannsson, Steingrímur, f. 28, Sjávarút-
vegsráðherra og samgönguráðherra (fis-
keri- og samferdselsminister), Garðabær
(F.)

Alþingi (altinget)

(Valda den 22 december 1980 för tiden intill nästa val)

Efri deild (överste afdeling) E; neðri deild (nederste afdeling) (N)

Framsóknarflokkurinn. (Fremskridtspartiet) (F.)

Fulltrúar (medlemmer)

Pétursson, Páll, f. 37. Bóndi (bonde), Höllus-
taðir, A.-Húnavatnssýsla, N

Ásgrímsson, Halldór, f. 47, Endurskoðandi
(revisor), Höfn í Hornafirði, N

Varafulltrúar (stedfortrædere)

Aðalsteinsson, Davíð, f. 46. Bóndi (bonde),
Arnbjargarlækur, Mýrasýsla, E

Bjarnason, Guðmundur, f. 44. Bankastjóri,
(bankdirektör), Keflavík, E

Sjálfstæðisflokkurinn. (Selvstændighedspartiet) (Sj.)

Fulltrúar (medlemmer)

Mathiesen, Matthías Á., f. 31, Fyrrv. ráð-
herra (fhv. minister) Hafnarfjörður, N

Hermannsson, Sverrir, f. 30. Forstjóri (direk-
tör), Reykjavík, N

Varafulltrúar (stedfortrædere)

Sigurðsson, Pétur, f. 28. Framkvæmdastjóri
(direktör), Reykjavík, N

Hallgrímsson, Geir, f. 25. Fyrrv. forsætisráð-
herra (fhv. statsminister), Reykjavík, N

Alþýðubandalagið. (Folkeforbundet) (Ab.)*Fulltrúi (medlem)*

Jónsson, Stefán, f. 23. Rithöfundur (forfatter), Syðri-Hóll í Fnjóskadal. E
(Förfall vid 29:e sessionen; ersatt av *Guðrún Helgadóttir*; se under *Varafultrúi*)

Varafultrúi (stedfortræder)

Helgadóttir, Guðrún, f. 35. Rithöfundur (forfatter), Reykjavík, N

Alþýðuflokkurinn. (Det socialdemokratiske parti) (A.)*Fulltrúi (medlem)*

Gunnarsson, Árni, f. 40. Ritstjóri (redaktör), Reykjavík, N

Varafultrúi (stedfortræder)

Guðnason, Eiður, f. 39. Fréttamaður (redaktör), Reykjavík, E

Norges delegation**Regeringsrepresentanter**

(Utsedda av regeringen den 6 februar 1981)

Brundtland, Gro Harlem, f. 39. Statsminister, Oslo (A)
Frydenlund, Knut, f. 27. Utenriksminister, Oslo (A)
Hansen, Rolf, f. 20. Statsråd og sjef for Miljøverndepartementet, nordisk samarbeidsminister, Oslo (A)
Sand, Ulf, f. 38. Statsråd og sjef for Finansdepartementet, Sandvika (A)
Kristensen, Finn, f. 36. Statsråd og sjef for Industridepartementet, Heistad (A)
Skau, Bjørn, f. 29. Statsråd og sjef for Justisdepartementet, Drammen (A)

Andreassen, Harriet, f. 25. Statsråd og sjef for Kommunal- og arbeidsdepartementet, Blystadlia (A)
Førde, Einar, f. 43. Statsråd og sjef for Kirke- og undervisningsdepartementet, Oslo (A)
Johanson, Arvid H. f. 29. Statsråd og sjef for Olje- og energidepartementet, Halden (A)
Bye, Ronald, f. 37. Statsråd og sjef for Samferdselsdepartementet, Oslo (A)
Nilsen, Arne, f. 24. Statsråd og sjef for Sosialdepartementet, Voss (A)

Valda medlemmar

(Utsedda av Stortinget den 5 december 1980 med kompletteringsval den 24 februar 1981)

Det norske arbeiderparti (A)*Medlemmer*

Bratteli, Trygve, f. 10, Oslo
Hansen, Guttorm, f. 20. Stortingspresident, Namsos
Fjeldvær, Rolf, f. 26. Skoleinspektør, Sandstad
Steen, Reiulf, f. 33. Partiformann, Oslo
Lund, Thor, f. 21. Mekaniker, Eydehavn

Varamenn

Bakken, Ingvar, f. 20. Skogsarbeider og tømmermåler, Otteid
Steinbach, Anne-Lise, f. 35. Telefullmektig, Ringstad
Martinsen, Astrid Murberg, f. 32. Lærer, Holmestrand
Lie, Engly, f. 19. Oppmåler, Vennesla
Bakke, Hallvard, f. 43. Økonomisjef, Landås

Berge, Gunnar, f. 40. Studieinstruktør, Stavanger

Stubberud, Liv, f. 30. Husmor, Rakkestad

(Förfall vid 29:e sessionen; ersatt av *Kjell Magne Fredheim*; se under *Varamenn*)

Andersen, Liv, f. 19. Husmor, kontordame, Gjøvik

(Förfall vid 29:e sessionen; ersatt av *Ingvar Bakken*; se under *Varamenn*)

Eidem, Bjarne Mørk, f. 36. Lærer, Gladstad, Nordland

Utsi, Per A., f. 39. Distriktssekretær, Kirkenes

Fredheim, Kjell Magne, f. 28. Journalist, Kongsvinger

(Förfall vid 29:e sessionen 4/3–6/3; ersatt av *Anne-Lise Steinbach*; se under *Varamenn*)

Grøndahl, Kirsti, f. 43. Adjunkt, Spikkestad

Hansen, Harry, f. 19. Utbyggingssjef, Bergen

Høyre (H)

Medlemmer

Willoch, Kåre, f. 28. Cand. oecon., Oslo
(Förfall vid 29:e sessionen 5/3 och 6/3; ersatt av *Torstein Tynning*; se under *Varamenn*)

Kyllingmark, Håkon, f. 15. Major, Oslo

Benkow, Jo, f. 24. Fotografmester, Bekkestua

Utkilen, Sigrid, f. 16. Husmor, Fjell

Gjertsen, Astrid, f. 28. Husmor, Borøy

Varamenn

Tynning, Torstein, f. 32. Gårdbruker, Eidanger

Syse, Jan P., f. 30. Assisterende direktør, Oslo

Listau, Thor, f. 38. Elektrotekniker, Hesseng

Schnitler, Gunvor, f. 30. Lærer, Trondheim

Løvving, Marit, f. 38. Lærer og spesialpedagog, Haugesund

Kristelig folkeparti (Kr. F.)

Medlemmer

Korvald, Lars, f. 16. Rektor, Mjøndalen

Haugstvedt, Ashbjørn, f. 26. Sosialsjef, Bergen

Bondevik, Kjell Magne, f. 47. Cand. theol., Molde

Varamenn

With, Odd, f. 21. Finansrådmann, Selfors

Haus, Knut, f. 15. Forsøksleder, Kleppe

Sønstebø, Jørgen, f. 22. Lensmann, Kvite-seid

Senterpartiet (Sp)

Medlem

Jakobsen, Johan J., f. 37. Avdelingsbestyrer, Spillum i Namdal

(Förfall under 29:e sessionen 5/3 och 6/3; ersatt av *Ambjørge Sælthun*; se under *Varamann*)

Varamann

Sælthun, Ambjørge, f. 22. Husmor, Lærdal

Sveriges delegation

Regeringsrepresentanter

(Utsedda av regeringen den 19 februari 1981)

Fälldin, Thorbjörn, f. 26. Statsminister, Ramvik (c)
Ullsten, Ola, f. 31. Utrikesminister, Stockholm (fp)
Bohman, Gösta, f. 11. Statsråd och chef för ekonomidepartementet, Stockholm (m)
Wikström, Jan-Erik, f. 32. Statsråd och chef för utbildningsdepartementet, Stockholm (fp)
Åsling, Nils G., f. 27. Statsråd och chef för industridepartementet, Trångsviken (c)
Söder, Karin, f. 28. Statsråd och chef för socialdepartementet, Täby (c)
Burenstam Linder, Staffan, f. 31. Statsråd och chef för handelsdepartementet, Djursholm (m)

Johansson, Olof, f. 37. Statsråd, Vällingby (c)
Andersson, Karin, f. 18. Statsråd, Stockholm (c)
Boo, Karl, f. 18. Statsråd och chef för kommundepartementet, By kyrkby (c)
Winberg, Håkan, f. 31. Statsråd och chef för justitiedepartementet, Sundsvall (m)
Adelsohn, Ulf, f. 41. Statsråd och chef för kommunikationsdepartementet, Stockholm (m)
Petri, Carl Axel, f. 29. Statsråd, Jönköping (Opol.)
Eliasson, Ingemar, f. 39. Statsråd och chef för arbetsmarknadsdepartementet, Västerhaninge (fp)

Valda medlemmar

(Utsedda av riksdagen den 9 oktober 1980 för tiden intill nästa val)

Sveriges socialdemokratiska arbetarparti (s)

Medlemmar

Palme, Olof, f. 27. Partiledare, Vällingby
 (Förfall vid 29:e sessionen 4/3–6/3; ersatt av Arne Gadd; se under Suppleanter)
Palm, Sture, f. 19. Redaktör, Sollentuna

Jansson, Paul, f. 24. Elektriker, Moholm

Lindahl, Essen, f. 16. Direktör, Lidingö
 (Förfall under 29:e sessionen 5/3; ersatt av Karl-Erik Häll; se under Suppleanter)

Håvik, Doris, f. 24. Assistent, Göteborg

Suppleanter

Peterson, Thage, f. 33. Nacka

Gadd, Arne, f. 32. Revisionsdirektör, Uppsala

(Förfall under 29:e sessionen 6/3; ersatt av Elver Jonsson, se under Folkpartiet, Suppleanter)

Häll, Karl-Erik, f. 29. Ombudsman, Malmberget

(Förfall under 29:e sessionen 6/3; ersatt av Eivor Marklund; se under Vänsterpartiet kommunisterna, Suppleant)

Wiklund, Bengt, f. 29. Journalist, Härnösand

Johansson, Tyra, f. 28. Uddevalla

Lundblad, Grethe, f. 25. Socialinspektör, Helsingborg

(Förfall under 29:e sessionen 3/3; ersatt av Arne Gadd; se under Suppleanter)

Lundkvist, Svante, f. 19. Eskilstuna

(Förfall under 29:e sessionen 5/3; ersatt av Karl-Erik Häll; se under Suppleanter)

Andersson, Lennart, f. 27. Studieombudsman. Södertälje

Andersson, Georg, f. 36. Rektor, Lycksele

Flodström, Karin, f. 32. Lågstadielärare, Kopparberg

Hjorth, Nils, f. 20. Förrådsförvaltare, Österbybruk

Moderata samlingspartiet (m)

Medlemmar

Hernelius, Allan, f. 11. F. d. chefsredaktör, bankofullmäktige, Stockholm

(Förfall vid 29:e sessionen 4/3; ersatt av Rolf Clarkson; se under Suppleanter)

Sundberg, Ingrid, f. 25. Fil. kand., Billesholm

Petersson, Per, f. 19. Hemmansägare, Luleå

Carlshamre, Nils, f. 21. Lektor, Kungälv

(Förfall under 29:e sessionen 5/3; ersatt av Rolf Clarkson; se under Suppleanter)

Suppleanter

Troedsson, Ingegerd, f. 29. Pol. mag., Grillby

Clarkson, Rolf, f. 18. Direktör, Helsingborg

af Ugglas, Margaretha, f. 39. Civilekonom, Stockholm

Adolfsson, Tage, f. 20. Företagare, Skultuna

Centerpartiet (m)

Medlemmar

Jonasson, Bertil, f. 18. Lantbrukare, statsrevisor, Ekshärad

(Förfall under 29:e sessionen; ersatt av Olle Eriksson; se under Suppleanter)

Gustavsson, Rune, f. 20. Alvesta

(Förfall under 29:e sessionen 5/3; ersatt av Gunnar Björk; se under Suppleanter)

Jonäng, Gunnel, f. 21. Studieinstruktör, Bollnäs

(Förfall under 29:e sessionen 5/3; ersatt av Gunnar Björk; se under Suppleanter)

Suppleanter

Eriksson, Olle, f. 25. Entreprenör, Dals Långed

(Förfall under 29:e sessionen 6/3; ersatt av Gunnar Björk; se under Suppleanter)

Ekelund, Ulla, f. 28. Tillsynslärare, Ängelholm

Gunnar Björk, f. 44. Bankkonsulent, Gävle

Folkpartiet (fp)

Medlemmar

Sellgren, Rolf, f. 19. Transportplaneringschef, Domsjö

Suppleanter

Swartz, Kersti, f. 21. Åby

Romanus, Gabriel, f. 39. Sollentuna
(Förfall vid 29:e sessionen 5/3 och 6/3;
ersatt av Elver Jonsson; se under Supp-
leanter)

Jonsson, Elver, f. 36. Postiljon, Alingsås

Vänsterpartiet kommunisterna (vpk)

Medlem

Werner, Lars, f. 35. Ombudsman, Tyresö

Suppleant

Marklund, Eivor, f. 30. Kiruna

Saklista

för 29:e sessionen jämte förteckning över i Nordiska rådet anhängiga saker

(Nedan upptages i nummerföljd alla den 2 mars 1981 i rådet anhängiga saker. På förslag av presidiet har enligt rådets beslut den 2 mars 1981 å saklistan för sessionen av dessa saker uppförts alla utom dem, som här nedan försetts med *)

A. Medlemsförslag

- A 567/k Medlemsförslag om åtgärder för att vidareutveckla de nordiska forskarkurserna (väckt av Aimo Ajo, Inger Hirvelä, Sinikka Karhuvaara och Lauri Palmunen)
- A 569/s Medlemsförslag om undersökning av friskvårdens betydelse (väckt av Eric Carlsson, Bror Lillqvist, Jan-Ivan Nilsson och Marjatta Väänänen)
- A 570/t Medlemsförslag om åtgärder för att minimera turismens skadeverkningar på naturen (väckt av Aimo Ajo, Nils Dahlman, Gils Guðmundsson, Svava Jokobsdóttir, Sakari Knuutila och Marjatta Väänänen)
- A 572/e Medlemsförslag om avhjälpan det av tynande gruvsamhällets svårigheter i Norden (väckt av Bjarne Mørk Eidem, Guttorm Hansen, Bror Lillqvist och Petter Savola)
- A 573/t Medlemsförslag om nordiskt samarbete för att åstadkomma miljösäkra sjötransporter (väckt av Ilkka-Christian Björklund, Nils Dahlman, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Rolf Sellgren och Marjatta Väänänen)
- A 574/s Medlemsförslag om åtgärder för att motverka ungdomsarbetslösheten (väckt av Liv Andersen, Nils Dahlman, Rune Gustavsson, Bror Lillqvist, Irma Rihtniemi-Koski och Bernhardt Tastesen)
- A 575/s Medlemsförslag om utvidgad utbildning och forskning inom det miljömedicinska området (väckt av Liv Andersen, Doris Håvik, Bror Lillqvist och Bernhardt Tastesen)
- A 576/s Medlemsförslag om nordisk forskning angående bilavgasernas inverkan på hälsa och miljö (väckt av Rune Gustavsson, Bror Lillqvist, Essen Lindahl och Rolf Sellgren)
- *A 577/j Medlemsförslag om självständig färöisk representation i Nordiska rådet (väckt av Steen Folke och Erlendur Patursson)
- A 578/e Medlemsförslag om utvecklande av det nordiska samarbetet beträffande fiskodling (väckt av Olof Jansson, Bertil Jonasson och Petter Savola)
- A 579/s Medlemsförslag om intensifierat nordiskt samarbete beträffande rusmedelsproblem (väckt av Liv Andersen, Rune Gustavsson, Børge Halvgaard, Asbjørn Haugstvedt, Doris Håvik, Bror Lillqvist, Grethe Lundblad, Irma Rihtniemi-Koski, Ebba Strange, Sten Söderström, Bernhardt Tastesen och Sigrid Utkilen)

- A 580/s Medlemsförslag om begränsning av alkohol vid båt- och flygresor samt av utskänkning av alkohol i samband med offentlig representation (väckt av Asbjørn Haugstvedt, Bror Lillqvist, Asser Sternbäck och Sten Söderström)
- A 581/s Medlemsförslag om utbyggande av den förebyggande fritidsverksamheten för barn och unga (väckt av Inge Fischer Møller och Bernhardt Tastesen)
- A 582/t Medlemsförslag om transport av farligt gods (väckt av Rolf Sellgren)
- *A 583/k Medlemsförslag om ett forskningspolitiskt samarbete i Norden (väckt av K.B. Andersen, Rolf Fjeldvær, Arne Gadd, Árni Gunnarsson, Guttorm Hansen, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Olof Palme och Robert Pedersen)
- A 584/k Medlemsförslag om stiftande av en nordisk vetenskapsakademi (väckt av Lauri Palmunen, Petter Savola, Henrik Westerlund och Marjatta Väänänen)
- A 585/k Medlemsförslag om stöd till unga nordiska författare (väckt av Aimo Ajo, Kjell Magne Bondevik, Árni Gunnarsson, Elsi Hetemäki-Olander, Inger Hirvelä, Gunnel Jonäng, Lauri Palmunen och Marjatta Väänänen)
- A 586/k Medlemsförslag om åstadkommande av stödordningar för att uppmuntra konstindustriidkare (väckt av Aimo Ajo, Kjell Magne Bondevik, Ulla Ekelund, Elsi Hetemäki-Olander, Inger Hirvelä, Sinikka Karhuvaara, Sture Palm, Lauri Palmunen och Marjatta Väänänen)
- A 587/e Medlemsförslag om vandringsutställning om skogsbruket och naturvärden i Norden (väckt av Aimo Ajo, Kjell Magne Bondevik, Bertil Jonasson, Gunnel Jonäng, Johannes M. Olsen och Henrik Westerlund)
- A 588/e Medlemsförslag om nordisk samverkan för att framställa alternativa drivmedel (väckt av Aimo Ajo, Bjarne Mørk Eidem, Árni Gunnarsson, Tellervo Koivisto, Sakari Knuuttila, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Thor Lund, Grethe Lundblad och Inge Fischer Møller)
- A 589/j Medlemsförslag om utredning om förbud mot våldspornografi (väckt av Ulla Ekelund, Gunnel Jonäng, Nathalie Lind och Marjatta Väänänen)
- A 590/k Medlemsförslag om en utbytes- och stipendieordning för nordiska bildkonstnärer (väckt av Árni Gunnarsson, Inger Hirvelä, Gunnel Jonäng och Robert Pedersen)
- *A 591/j Medlemsförslag om samisk representation i Nordiska rådet (väckt av Erlendur Patursson)
- A 592/t Medlemsförslag om intensifierad användning av ljus vägbeläggning för att öka trafiksäkerheten (väckt av Christian Christensen, Sakari Knuuttila, Essen Lindahl, Thor Lund och Marjatta Väänänen)
- A 593/e Medlemsförslag om nordisk energiforskning (väckt av Gunnar Berge, Gro Harlem Brundtland, Arne Gadd, Paul Jansson, Egon Jensen, Erkki Liikanen, Svante Lundkvist och Olof Palme)
- *A 594/k Medlemsförslag om en kulturfond för Nordkalotten (väckt av Aimo Ajo, Gunnel Jonäng och Marjatta Väänänen)
- A 595/j Medlemsförslag om enhetliga viseringsregler i de nordiska

- länderna (väckt av K.B. Andersen, Lennart Andersson, Tellervo Koivisto och Liv Stubberud)
- A 596/k Medlemsförslag om en nordisk litteraturantologi för gymnasierna (väckt av Árni Gunnarsson, Inger Hirvelä, Gunnel Jonäng, Sture Palm, Arvo Salo och Ingrid Sundberg)
- *A 597/s Medlemsförslag om ett epidemiologiskt bevakningssystem i Norden (väckt av Johan J. Jakobsen och Bertil Jonasson)
- A 598/k Medlemsförslag om ett nordiskt tungjon-laboratorium (väckt av Sture Palm och Ingrid Sundberg)
- *A 599/t Medlemsförslag om generell hastighetsbegränsning för innehavare av körkort under första året (väckt av Marjatta Väänänen)
- *A 600/e Medlemsförslag om nordisk utbildning för exportmarknadsföring (väckt av Bertil Jonasson, Petter Savola och Henrik Westerlund)
- *A 601/t Medlemsförslag om obligatorisk lotsning genom Ålands hav och Kvarken (väckt av Olof Jansson, Sakari Knuutila, Bror Lillqvist och Marjatta Väänänen)
- *A 602/j Medlemsförslag om att artikel 8 i samarbetsöverenskomsten 1962 (Helsingforsavtalet) kompletteras med de självstyrda områdena för undervisningen i skolorna (väckt av Olof Jansson)
- *A 603/t Medlemsförslag om enhetlig nordisk rabattering av postförsändelser (väckt av Terhi Nieminen-Mäkynen, Gabriel Romanus och Rolf Sellgren)
- *A 604/s Medlemsförslag om barn och barns miljö (väckt av Liv Andersen, Rune Gustavsson, Asbjørn Haugstvedt, Bror Lillqvist, Sten Söderström och Sigrid Utkilen)
- *A 605/j Medlemsförslag om spärr mot spridningen av videokassetter med våld och osedliga program (väckt av Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Astrid Gjertsen, Elsi Hetemäki-Olander, Tellervo Koivisto, Bror Lillqvist, Eivor Marklund, Asser Stenbäck, Jógvan Sundstein, Sten Söderström, Lars Werner och Marjatta Väänänen)
- *A 606/k Medlemsförslag om undervisning beträffande byggnadsmiljöfrågor (väckt av Inger Hirvelä, Gunnel Jonäng, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Tuulikki Petäjaniemi, Arvo Salo och Marjatta Väänänen)
- *A 607/k Medlemsförslag om en nordisk kulturtidskrift (väckt av Inger Hirvelä, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Tuulikki Petäjaniemi och Arvo Salo)
- *A 608/k Medlemsförslag om idrottsligt centrum på Nordkalotten (väckt av Karl-Erik Häll, Essen Lindahl, Eivor Marklund, Robert Pedersen och Per Petersson)
- *A 609/s Medlemsförslag om färdtjänstservice för handikappade (väckt av Heikki Järvenpää, Bror Lillqvist, Jógvan Sundstein och Sten Söderström)

B. Regerings- och ministerrådsförslag

- *B 29/j Regeringsförslag om färöisk och grönländsk representation i Nordiska rådet (överlämnat av Danmarks regering)
- B 30/s Ministerrådsförslag om nordiskt samarbetsprogram på ar-

- B 31/k betsmiljöområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
Ministerrådsförslag om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- B 32/j Ministerrådsförslag om en nordisk språkkonvention (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- B 33/e Ministerrådsförslag om nordiskt samarbete om projektexport (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- B 34/s Ministerrådsförslag om revision av den nordiska konventionen om social trygghet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- B 35/s Ministerrådsförslag om överenskommelse mellan Sverige, Danmark, Finland och Norge om godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

C. 1981. Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *2/k a Berättelse från Nordiskt kollegium för viltforskning, 1978 (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *2/k b Berättelse från Nordiskt kollegium för viltforskning, 1979 (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *3/e Berättelse från Nordisk statistisk sekretariat (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *4/e Berättelse från Nordiska tulladministrativa rådet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 5/k Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *6/j Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för samespörmål och renskötselfrågor (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *7/s Berättelse från Nordiska läkemedelsnämnden (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 8/k Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *9/e Berättelse från Nordtest (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *10/s Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *11/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *12/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 13/k Berättelse från NORDFORSK (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *14/e Berättelse från Nordiska jordbruksforskarens förening (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *15/j Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 16/k Berättelse om Nordiska kulturfonden
- *17/s Berättelse från Nordiska nämnden för alkohol- och drog-

- forskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *18/s Berättelse från Nordiska ämbetsmannautskottet på livsmedelslagstiftningens område (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *19/t Berättelse från Nordiska turistrådet (NT) (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *20/s Berättelse från Nordiska nämnden för handikappfrågor (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *21/t Berättelse från NORDTEL - Nordiskt samarbete på telekommunikationsområdet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *22/k Berättelse från Nordiska sommaruniversitetet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 23/k Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning (NOS-H) jämte Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter (NOP-H) (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *24/k Berättelse från Nordiska afrikainstitutet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *25/t Berättelse från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 26/k Berättelse från Finsk-svenska utbildningsrådet (överlämnad av Sveriges regering)
- 27/t Berättelse från Nordiska postföreningen (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *28/e Berättelse från Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS) (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *29/e Berättelse från Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *30/j Berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *31/e Berättelse från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *32/s Berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *33/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 34/k Berättelse från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden (NOS-N) jämte Nordiska publiceringsnämnden för naturvetenskap (NOP-N) (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 35/e Berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 36/s Berättelse från Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *37/t Berättelse från Nordiska vägtekniska förbundet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *38/k Berättelse från Nordiska konstförbundet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *39/e Berättelse från Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)

- *40/k Berättelse från Nordiska samfundet för Latinamerikaforskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *41/k Berättelse från Nordisk federation för medicinsk undervisning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 42/e Berättelse från Nordiska investeringsbanken (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *43/s Berättelse från Nordisk metodikkommitté för livsmedel (NMKL) (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *44/k Berättelse från Rektorskommittén för de nordiska journalisthögskolorna (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *45/e Berättelse från Nordiska kommittén för byggbestämmelser (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *46/e Berättelse från Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning (NordREFO) (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *47/k Berättelse från Nordiska amatörteaterrådet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *48/k Berättelse från Nordiska fackkonferensen i historisk metodlära (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *49/j Berättelse från Nordiska straffrättskommittén (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *50/k Berättelse från Nordiska författarkurser (överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Nedanstående berättelser redovisas i C 1

BILAGA 10

Berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om nordiskt kulturellt samarbete

- 100/k Nordens folkliga akademi
- 101/k Nordiskt samarbete inom skolområdet
- 102/k Nordiska journalistkursen
- 103/k Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)
- 104/k Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)
- 105/k Nordisk kursverksamhet på utbildningsområdet
 - a) Kurser i etnologi
 - b) Kurser i språk och litteratur
 - c) Universitetskurser i historia
 - d) Vidareutbildningskurser för konservatorer
 - e) Seminarier för arkeologistuderande
- 106/k Nordiska språk- och informationscentret
- 150/k Nordiskt kollegium för marinbiologi
- 151/k Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)
- 152/k Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)
- 153/k Nordiska institutet för sjörätt
- 154/k Nordiska geoexkursioner till Island
- 155/k Nordiskt kollegium för ekologi
- 156/k Centralinstitutet för nordisk asienforskning (CINA)
- 157/k Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi
- 158/k Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning
- 159/k Nordiska samarbetskommittén för internationell politik inklusive konflikt- och fredsforskning

160/k	Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO)
161/k	Nordiska forskarkurser
162/k	Nordiskt vulkanologiskt institut
163/k	Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning
164/k	Nordiskt samarbete inom massmediaforskning (NORDICOM)
165/k	Nordiska språksekretariatet om de nordiska språknämndernas samarbete
200/k	Nordens Hus i Reykjavík
201/k	Nordiska teaterkommittén
202/k	Nordiskt musiksamarbete (NOMUS)
203/k	Nordiskt samiskt institut
204/k	Utskottet för nordiskt ungdomssamarbete
205/k	Grannlandslitteraturkommittén
206/k	Nordiskt konstcentrum
207/k	Nordiska filmkurser

BILAGA 11

300/e	Nordel
-------	--------

BILAGA 12

301/e	Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor
-------	--

BILAGA 13

302/t	Nordiska trafiksäkerhetsrådet och dess samarbetsorgan
-------	---

D. 1981. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

29/1966/j	Meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention (överlämnat av Finlands regering)
*2/1968/j	Meddelande om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser (överlämnat av Norges regering)
9/1968/t	Meddelande om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
*27/1968/t	Meddelanden om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning (överlämnade av Nordiska ministerrådet)
15/1970/t	Meddelande om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Karesuando (överlämnat av Finlands regering)
30/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
35/1970/t	Meddelande om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
7/1971/e	Meddelande om rekommendation nr 7/1971 angående samordning av elektriska säkerhetsfrågor (överlämnat av Finlands regering)
19/1971/s	Meddelande om rekommendation nr 19/1971 angående de

finska invandrarnas kontakter med Finland (överlämnat av Sveriges regering)

- *20/1971/k Meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige (överlämnat av Sveriges regering)
- 1/1972/e Meddelande om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar (överlämnat av Finlands regering)
- 2/1972/e Meddelande om rekommendation nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *5/1972/j Meddelande om rekommendation nr 5/1972 angående stöd till samerna (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 7/1972/e Meddelande om rekommendation nr 7/1972 angående nordisk konsumentupplysning om personbilar (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *8/1972/t Meddelande om rekommendation nr 8/1972 angående underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta ruter (överlämnat av Finlands regering)
- *9/1972/t Meddelande om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och stockholmsområdet (överlämnat av Finlands regering)
- *11/1972/t Meddelande om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *14/1972/k Meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 15/1972/t Meddelande om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *18/1972/e Meddelande om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur (överlämnat av Norges regering)
- *20/1972/j Meddelande om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt (överlämnat av Islands regering)
- *1/1973/s Meddelande om rekommendation nr 1/1973 angående försörjargreppets utformning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 2/1973/s Meddelande om rekommendation nr 2/1973 angående auktorisation av optiker (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 3/1973/s Meddelande om rekommendation nr 3/1973 angående nordisk arbetsmarknad för optiker (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 10/1973/j Meddelande om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik (överlämnat av Sveriges regering)
- 13/1973/e Meddelande om rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

- 15/1973/k Meddelande om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 17/1973/k Meddelande om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *20/1973/k Meddelande om rekommendation nr 20/1973 angående stöd till den färöiska litteraturen (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 22/1973/j Meddelande om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *24/1973/t Meddelande om rekommendation nr 24/1973 angående förarskydd vid trafikförsäkring (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 27/1973/t Meddelande om rekommendation nr 27/1973 angående utredning om mellanriksväg Skjomen–Stora Sjöfallet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 28/1973/t Meddelande om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *3/1974/s Meddelande om rekommendation nr 3/1974 angående nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 6/1974/s Meddelande om rekommendation nr 6/1974 angående trygghet av patienternas rättssäkerhet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 11/1974/t Meddelande om rekommendation nr 11/1974 angående begränsning av trafikbuller (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *13/1974/t Meddelande om rekommendation nr 13/1974 angående vidareutbildning inom hotell- och restaurantfacket (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 14/1974/t Meddelande om rekommendation nr 14/1974 angående byggande av landsvägsbro vid Kolari (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 15/1974/e Meddelande om rekommendation nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 16/1974/e Meddelande om rekommendation nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst–västhandeln (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *20/1974/e Meddelande om rekommendation nr 20/1974 angående företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 21/1974/e Meddelande om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *23/1974/e Meddelande om rekommendation nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *24/1974/j Meddelande om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

- 25/1974/j Meddelande om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 26/1974/t Meddelande om rekommendation nr 26/1974 angående påbud om bruk av skyddshjälm (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *27/1974/s Meddelande om rekommendation nr 27/1974 angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *28/1974/s Meddelande om rekommendation nr 28/1974 angående skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 3/1975/t Meddelande om rekommendation nr 3/1975 angående NORDTURIST-biljett (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 4/1975/t Meddelande om rekommendation nr 4/1975 angående passagerar- och bilfärja mellan Island, Färöarna och övriga Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *5/1975/e Meddelande om rekommendation nr 5/1975 angående handlingsprogram för ökad livsmedelsförsörjning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 6/1975/e Meddelande om rekommendation nr 6/1975 angående NORDTEST:s arbetsformer (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 8/1975/s Meddelande om rekommendation nr 8/1975 angående begränsning av utsläpp i Bottniska viken m. m. (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *9/1975/s Meddelande om rekommendation nr 9/1975 angående förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 10/1975/s Meddelande om rekommendation nr 10/1975 angående nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *13/1975/k Meddelande om rekommendation nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 14/1975/k Meddelande om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige m. m. (överlämnat av Sveriges regering)
- *16/1975/k Meddelande om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrottssamarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *19/1975/s Meddelande om rekommendation nr 19/1975 angående nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *2/1976/t Meddelande om rekommendation nr 2/1976 angående utvidgade resealternativ i internordisk flygtrafik (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *3/1976/t Meddelande om rekommendation nr 3/1976 angående internordisk giltighet för körkort (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *4/1976/t Meddelande om rekommendation nr 4/1976 angående ut-

- vidgade rese­möjligheter för pensionärer m. fl. (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 7/1976/k Meddelande om rekommendation nr 7/1976 angående distribution av AV-material (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 8/1976/k Meddelande om rekommendation nr 8/1976 angående TV-program för sjöfolk (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *9/1976/k Meddelande om rekommendation nr 9/1976 angående ökat nordiskt samarbete om framtidsstudier (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *15/1976/k Meddelande om rekommendation nr 15/1976 angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *16/1976/j Meddelande om rekommendation nr 16/1976 angående ändrade medborgarskapsregler för nordbor (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 17/1976/j Meddelande om rekommendation nr 17/1976 angående utökat nordiskt samarbete i det offentliga utredningsväsendet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 1/1977/e Meddelande om rekommendation nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 5/1977/e Meddelande om rekommendation nr 5/1977 angående samarbete beträffande utvecklingsländerna (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 6/1977/s Meddelande om rekommendation nr 6/1977 angående förkortning av arbetstiden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *7/1977/s Meddelande om rekommendation nr 7/1977 angående nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 8/1977/s Meddelande om rekommendation nr 8/1977 angående handlingsprogram på arbetsmiljöområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *9/1977/s Meddelande om rekommendation nr 9/1977 angående program för samarbete på social- och hälsovårdsområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *10/1977/t Meddelande om rekommendation nr 10/1977 angående samnordisk insats mot trafikolyckterheten (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 11/1977/t Meddelande om rekommendation nr 11/1977 angående förbättring av barnens trafikmiljö (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 12/1977/k Meddelande om rekommendation nr 12/1977 angående handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *13/1977/k Meddelande om rekommendation nr 13/1977 angående undervisning i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 14/1977/k Meddelande om rekommendation nr 14/1977 angående utförelse av antikviteter från de nordiska länderna (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

- *15/1977/e Meddelande om rekommendation nr 15/1977 angående forsknings-samarbete rörande lantbrukskooperation (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 16/1977/k Meddelande om rekommendation nr 16/1977 angående undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *17/1977/k Meddelande om rekommendation nr 17/1977 angående samarbete mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *18/1977/k Meddelande om rekommendation nr 18/1977 angående samarbete för att öka spridningen av nordisk film inom Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *2/1978/k Meddelande om rekommendation nr 2/1978 angående sam-nordisk utbildning av lärare för döv-blinda (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *3/1978/e Meddelande om rekommendation nr 3/1978 angående högre skoglig utbildning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 4/1978/t Meddelande om rekommendation nr 4/1978 angående kollektivtrafiken och de handikappades behov (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *5/1978/s Meddelande om rekommendation nr 5/1978 angående handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 6/1978/s Meddelande om rekommendation nr 6/1978 angående program för nordiskt samarbete på miljövårdsområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *7/1978/s Meddelande om rekommendation nr 7/1978 angående europeisk miljöskyddskonvention (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *8/1978/s Meddelande om rekommendation nr 8/1978 angående forskning om skydd för ozonskiktet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *9/1978/s Meddelande om rekommendation nr 9/1978 angående konvention till skydd för ozonskiktet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 10/1978/s Meddelande om rekommendation nr 10/1978 angående förbättrad hälsovård för jordbruksbefolkningen (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *12/1978/s Meddelande om rekommendation nr 12/1978 angående internationell konvention om arbetstiden (överlämnat av Sveriges regering)
- *13/1978/s Meddelande om rekommendation nr 13/1978 angående åtgärder mot uppkomsten av handikapp (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *14/1978/e Meddelande om rekommendation nr 14/1978 angående utveckling av fiskeprodukter för u-ländernas behov (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *15/1978/s Meddelande om rekommendation nr 15/1978 angående återvinning av avfall och återanvändning av resurser (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 1/1979/e Meddelande om rekommendation nr 1/1979 angående program för nordiskt regionalpolitiskt samarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

- 2/1979/e Meddelande om rekommendation nr 2/1979 angående valutapolitiskt och monetärt samarbete i Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 3/1979/e Meddelande om rekommendation nr 3/1979 angående nordiskt samarbete i OECD om uppförandekod för multinationella företag (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *4/1979/s Meddelande om rekommendation nr 4/1979 angående medicinskt missbruk inom elitidrotten (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 5/1979/s Meddelande om rekommendation nr 5/1979 angående samnordisk utbildning och forskning rörande åldrandets problem (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *6/1979/s Meddelande om rekommendation nr 6/1979 angående bevarande av sälstammen i östersjöområdet och Kattegatt (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *7/1979/s Meddelande om rekommendation nr 7/1979 angående rening av kommunalt avloppsvatten (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *8/1979/t Meddelande om rekommendation nr 8/1979 angående samordning av bestämmelser för säkerhet och arbetsmiljö på fartyg (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 9/1979/t Meddelande om rekommendation nr 9/1979 angående förbättrad säkerhet och arbetsmiljö till sjöss (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *10/1979/t Meddelande om rekommendation nr 10/1979 angående ratifikationer av sjösäkerhetskonventionen SOLAS 1974 (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *11/1979/t Meddelande om rekommendation nr 11/1979 angående önykterhet till sjöss (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *12/1979/t Meddelande om rekommendation nr 12/1979 angående enhetliga regler för rabatter m. m. i järnvägstrafiken i Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 13/1979/j Meddelande om rekommendation nr 13/1979 angående nordiskt datasamarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *14/1979/j Meddelande om rekommendation nr 14/1979 angående nordiska regler för jägarkompetens (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *15/1979/k Meddelande om rekommendation nr 15/1979 angående ökat nordiskt samarbete på biblioteksområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *16/1979/k Meddelande om rekommendation nr 16/1979 angående ett Nordens institut på Åland (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *17/1979/k Meddelande om rekommendation nr 17/1979 angående medicinsk genetik (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 18/1979/k Meddelande om rekommendation nr 18/1979 angående yrkesutbildning för ungdom m. fl. grupper (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 19/1979/k Meddelande om rekommendation nr 19/1979 angående gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *20/1979/k Meddelande om rekommendation nr 20/1979 angående

- ökat nordiskt samarbete kring barn och kultur (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *21/1979/k Meddelande om rekommendation nr 21/1979 angående en nordisk folkhögskola i Västnorge (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *22/1979/k Meddelande om rekommendation nr 22/1979 angående nordiskt samarbete kring lättläst litteratur (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *1/1980/k Meddelande om rekommendation nr 1/1980 angående samarbete inom skeppsteknisk och skeppsekonomisk utbildning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *2/1980/k Meddelande om rekommendation nr 2/1980 angående gemensamt ansvar för utlandsskolor (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *3/1980/k Meddelande om rekommendation nr 3/1980 angående forskning rörande kvänernas kultur och språk i Nordnorge (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 4/1980/k Meddelande om rekommendation nr 4/1980 angående samarbete på videogramområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *5/1980/k Meddelande om rekommendation nr 5/1980 angående gemensam nordisk bokmarknad (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *6/1980/t Meddelande om rekommendation nr 6/1980 angående liberalisering av fraktscharterregler (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *7/1980/t Meddelande om rekommendation nr 7/1980 angående förbättrade villkor för färjtrafiken i Norden vintertid (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *8/1980/t Meddelande om rekommendation nr 8/1980 angående pensionärernas rese möjligheter i Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *9/1980/t Meddelande om rekommendation nr 9/1980 angående produktion och bruk av bränslesnåla, miljövänliga och trafik säkra motorfordon och bilmaterial (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 10/1980/t Meddelande om rekommendation nr 10/1980 angående nordiskt trafiksäkerhetsår 1982 (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *11/1980/t Meddelande om rekommendation nr 11/1980 angående uppdatering av NORDTRANS-statistiken och produktion av löpande transportstatistik (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *12/1980/j Meddelande om rekommendation nr 12/1980 angående enhetliga säkerhetsföreskrifter för amatörboxning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *13/1980/j Meddelande om rekommendation nr 13/1980 angående upplysning och forskning om de mänskliga rättigheterna (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *14/1980/j Meddelande om rekommendation nr 14/1980 angående indrivning av felparkeringsavgifter mellan de nordiska länderna (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 15/1980/s Meddelande om rekommendation nr 15/1980 angående da-

- tateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *16/1980/s Meddelande om rekommendation nr 16/1980 angående internationellt samarbete rörande datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 17/1980/s Meddelande om rekommendation nr 17/1980 angående nordisk konvention om anställningsförmåner (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *18/1980/s Meddelande om rekommendation nr 18/1980 angående arbetsmiljörisker i samband med graviditet m. m. (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 19/1980/s Meddelande om rekommendation nr 19/1980 angående projektanställdas förhållanden utanför Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *20/1980/s Meddelande om rekommendation nr 20/1980 angående icke-medicinskt rättsskydd vid sjukdom (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *21/1980/s Meddelande om rekommendation nr 21/1980 angående idrottsmedicinskt samarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 22/1980/s Meddelande om rekommendation nr 22/1980 angående erfarenheterna av akupunkturbehandling (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *23/1980/e Meddelande om rekommendation nr 23/1980 angående gemensamma industriella projekt (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 24/1980/e Meddelande om rekommendation nr 24/1980 angående glasindustrin i Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 25/1980/e Meddelande om rekommendation nr 25/1980 angående samarbetsprogram på konsumentområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *26/1980/e Meddelande om rekommendation nr 26/1980 angående förbättrat konsumentskydd beträffande lås (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *27/1980/e Meddelande om rekommendation nr 27/1980 angående gemensamma åtgärder beträffande stadsforskning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

E. Frågor

1. Fråga till Nordiska ministerrådet angående rapportering över Nordiska rådets rekommendationer (ställd av Ingrid Sundberg)
2. Fråga till Norges regering angående färdigställande av mellanriksväg Narvik–Kiruna (ställd av Per Petersson)
3. Fråga till Danmarks regering angående flygtrafiken på Kastrup och Sturup (ställd av Ingrid Sundberg)
4. Fråga till Nordiska ministerrådet angående erfarenheterna av akupunkturbehandling (ställd av Grethe Lundblad) (D 1981/22/1980/s)
5. Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl (ställd av Ilkka-Christian Björklund) (D 1981/1/1972/e)

6. Fråga till Nordiska ministerrådet angående glasindustrin i Norden (ställd av Gunnar Berge) (D 1981/24/1980/e)
7. Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt biståndssamarbete på energiområdet (ställd av Eeva Kuuskoski-Vikatmaa)
8. Fråga till Nordiska ministerrådet angående säkerheten vid kärnkraftverk och om kärnavfall (ställd av Marjatta Väänänen)
9. Fråga till Nordiska ministerrådet angående den nordiska vapenexportens handelspolitiska betydelse och om möjligheterna att genom handelspolitiska medel begränsa vapenexporten (ställd av Petter Savola)
10. Fråga till Sveriges regering angående de finska barnens utbildningssituation i Sverige (ställd av Marjatta Väänänen) (D 1981/14/1975/k och C 1981/26/k)
11. Fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbete om trafikundervisning i skolan (ställd av Bjarne Mørk Eidem) (D 1981/11/1977/t)
12. Fråga till Nordiska ministerrådet angående de handikappades behov av kollektivtrafiken (ställd av Sakari Knuutila) (D 1981/4/1978/t)
13. Fråga till Nordiska ministerrådet angående säkerhet och arbetsmiljö till sjöss (ställd av Thor Lund) (D 1981/9/1979/t)
14. Fråga till Nordiska ministerrådet angående begränsning av utsläpp i Bottniska viken (ställd av Sten Söderström) (D 1981/8/1975/s)
15. Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt samarbete på miljövärdssområdet (ställd av Bernhard Tastesen) (D 1981/6/1978/s)
16. Fråga till Nordiska ministerrådet angående samnordisk utbildning och forskning rörande åldrandets problem (ställd av Rune Gustavsson) (D 1981/5/1979/s)
17. Fråga till Nordiska ministerrådet angående konvention om rätten att tillgodoräkna sig tjänstgöring i annat nordiskt land (ställd av Bror Lillqvist) (D 1981/17/1980/s)
18. Fråga till Nordiska ministerrådet angående projektanställdas förhållanden utanför Norden (ställd av Børge Halvgaard) (D 1981/19/1980/s)
19. Fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbete om utnyttjande av hälsovårdsresurserna (ställd av Sigrid Utkilen)
20. Fråga till Nordiska ministerrådet angående hälsovårdspersonalens arbetsmiljörisker (ställd av Sigrid Utkilen)
21. Fråga till Nordiska ministerrådet angående åtgärder för att inom ramen för den fria nordiska arbetsmarknaden underlätta nordisk ungdoms arbetssituation och anpassning i annat nordiskt land (ställd av Petter Savola)
22. Fråga till Nordiska ministerrådet angående åtgärder för att bevara laxälvarna i de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige (ställd av Petter Savola)
23. Fråga till Nordiska ministerrådet angående diskriminerande behandling av handikappade inom turismen (ställd av Nathalie Lind)
24. Fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbete på videogramområdet (ställd av Kjell-Magne Bondevik) (D 1981/4/1980/k)
25. Fråga till Nordiska ministerrådet angående förhindrande av oljeutsläpp från fartyg i nordiska farvatten (ställd av Erkki Liikanen)
26. Fråga till Nordiska ministerrådet angående samordnad information för båtturen inom Norden (ställd av Olof Jansson) (D 1981/15/1972/t)
27. Fråga till Finlands, Norges och Sveriges regeringar angående finansieringen av Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter i Övertorneå (ställd av Asbjørn Haugstvedt) (C 1981/36/s)

28. Fråga till Nordiska ministerrådet angående diskriminerande behandling av fastighetsmäklare (ställd av Børge Halvgaard)
29. Fråga till Sveriges regering angående Brommaflygplatsens framtida användning (ställd av Olof Jansson)
30. Fråga till Nordiska ministerrådet angående arbetsmarknadens parter deltagande i arbetsgrupp angående datateknikens effekter på sysselsättningen (ställd av Doris Håvik) (D 1981/15/1980/s)
31. Fråga till Nordiska ministerrådet angående färjeförbindelse mellan Island, Färöarna och övriga Norden (ställd av Guðrún Helgadóttir) (D 1981/4/1975/t)
32. Fråga till Sveriges regering angående eventuellt avskaffande av reseersättning till arbetssökande från Finland (ställd av Tellervo Koivisto)
33. Fråga till Nordiska ministerrådet angående initiativ för främjande av ungdomsturismen i Norden (ställd av Christian Christensen) (D 1981/3/1975/t)
34. Fråga till regeringarna i de nordiska länderna angående tillämpning av OECD:s rekommendationer beträffande multinationella företag (ställd av Erkki Liikanen)
35. Fråga till Nordiska ministerrådet angående åtgärder för att förhindra att passagerare försvinner i färjetrafiken (ställd av Petter Savola)

Utanför saklistan förelägges för rådet:

Dokument 1 Rapport från Nordiska rådets presidium

Dokument 2 Verksamhetsberättelse från Nordiska rådets budgetkommitté

Dokument 3 Förslag från Nordiska rådets presidium rörande försöksordning om frågeinstitutet

Sakernas fördelning på utskott

Juridiska utskottet

A. Medlemsförslag

- *A 577/j Medlemsförslag om självständig färöisk representation i Nordiska rådet
- A 589/j Medlemsförslag om utredning om förbud mot våldspornografi
- *A 591/j Medlemsförslag om samisk representation i Nordiska rådet
- A 595/j Medlemsförslag om enhetliga viseringsregler i de nordiska länderna
- *A 602/j Medlemsförslag om att artikel 8 i samarbetsöverenskommelsen 1962 (Helsingforsavtalet) kompletteras med de självstyrda områdena för undervisningen i skolorna
- *A 605/j Medlemsförslag om spärr mot spridningen av videokassetter med våld och osedliga program

B. Regerings- och ministerrådsförslag

- *B 29/j Regeringsförslag om färöisk och grönländsk representation i Nordiska rådet

C. 1981. Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet
- *6/j Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötselfrågor
- *15/j Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet
- *30/j Berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi
- *49/j Berättelse från Nordiska straffrättskommittén

D. 1981. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- 29/1966/j Meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention
- *2/1968/j Meddelande om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser
- *5/1972/j Meddelande om rekommendation nr 5/1972 angående stöd till samerna
- *20/1972/j Meddelande om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt
- 10/1973/j Meddelande om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik
- 22/1973/j Meddelande om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning
- *24/1974/j Meddelande om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden
- 25/1974/j Meddelande om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi
- *16/1976/j Meddelande om rekommendation nr 16/1976 angående ändrade medborgarskapsregler för nordbor
- 17/1976/j Meddelande om rekommendation nr 17/1976 angående utökad nordiskt samarbete i det offentliga utredningsväsendet
- 13/1979/j Meddelande om rekommendation nr 13/1979 angående nordiskt datasamarbete

- *14/1979/j Meddelande om rekommendation nr 14/1979 angående nordiska regler för jägarkompetens
- *12/1980/j Meddelande om rekommendation nr 12/1980 angående enhetliga säkerhetsföreskrifter för amatörboxning
- *13/1980/j Meddelande om rekommendation nr 13/1980 angående upplysning och forskning om de mänskliga rättigheterna
- *14/1980/j Meddelande om rekommendation nr 14/1980 angående indrivning av felparkeringsavgifter mellan de nordiska länderna

E. Frågor

- 23. Fråga till Nordiska ministerrådet angående diskriminerande behandling av handikappade inom turismen (ställd av Nathalie Lind)
- 28. Fråga till Nordiska ministerrådet angående diskriminerande behandling av fastighetsmäklare (ställd av Børge Halvgaard)
- 34. Fråga till regeringarna i de nordiska länderna angående tillämpning av OECD:s rekommendationer beträffande multinationella företag (ställd av Erkki Liikanen)
- 35. Fråga till Nordiska ministerrådet angående åtgärder för att förhindra att passagerare försvinner i färjetrafiken (ställd av Petter Savola)

Kulturutskottet

A. Medlemsförslag

- A 567/k Medlemsförslag om åtgärder för att vidareutveckla de nordiska forskarkurserna
- *A 583/k Medlemsförslag om ett forskningspolitiskt samarbete i Norden
- A 584/k Medlemsförslag om stiftande av en nordisk vetenskapsakademi
- A 585/k Medlemsförslag om stöd till unga nordiska författare
- A 586/k Medlemsförslag om åstadkommande av stödordningar för att uppmuntra konstindustriidkare
- A 590/k Medlemsförslag om en utbytes- och stipendieordning för nordiska bildkonstnärer
- *A 594/k Medlemsförslag om en kulturfond för Nordkalotten
- A 596/k Medlemsförslag om en nordisk litteraturantologi för gymnasierna
- A 598/k Medlemsförslag om ett nordiskt tungjon-laboratorium
- *A 606/k Medlemsförslag om undervisning beträffande byggnadsmiljöfrågor
- *A 607/k Medlemsförslag om en nordisk kulturtidskrift
- *A 608/k Medlemsförslag om idrottsligt centrum på Nordkalotten

B. Regerings- och ministerrådsförslag

- B 31/k Ministerrådsförslag om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete

C. 1981. Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet
- *2/k a Berättelse från Nordiskt kollegium för viltforskning, 1978
- *2/k b Berättelse från Nordiskt kollegium för viltforskning, 1979
- 5/k Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning

8/k	Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning
13/k	Berättelse från NORDFORSK
16/k	Berättelse om Nordiska kulturfonden
*22/k	Berättelse från Nordiska sommaruniversitetet
23/k	Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning (NOS-H) jämte Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter (NOP-H)
*24/k	Berättelse från Nordiska afrikainstitutet
26/k	Berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet
34/k	Berättelse från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden (NOS-N) jämte Nordiska publiceringsnämnden för naturvetenskap (NOP-N)
*38/k	Berättelse från Nordiska konstförbundet
*40/k	Berättelse från Nordiska samfundet för Latinamerikaforskning (NOSALF)
*41/k	Berättelse från Nordisk federation för medicinsk undervisning
*44/k	Berättelse från Rektorskommittén för de nordiska journalisthögskolorna
*47/k	Berättelse från Nordiska amatorteaterrådet
*48/k	Berättelse från Nordiska fackkonferensen i historisk metodlära
*50/k	Berättelse från Nordiska författarkurser

Nedanstående berättelser redovisas i C 1

BILAGA 10

Berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om nordiskt kulturellt samarbete

100/k	Nordens folkliga akademi
101/k	Nordiskt samarbete inom skolområdet
102/k	Nordiska journalistkursen
103/k	Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)
104/k	Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)
105/k	Nordisk kursverksamhet på utbildningsområdet
	a) Kurser i etnologi
	b) Kurser i språk och litteratur
	c) Universitetskurser i historia
	d) Vidareutbildningskurser för konservatorer
	e) Seminarier för arkeologistuderande
106/k	Nordiska språk- och informationscentret
150/k	Nordiskt kollegium för marinbiologi
151/k	Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)
152/k	Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)
153/k	Nordiska institutet för sjörätt
154/k	Nordiska geoexkursioner till Island
155/k	Nordiskt kollegium för ekologi
156/k	Centralinstitutet för nordisk asienforskning (CINA)
157/k	Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi
158/k	Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning
159/k	Nordiska samarbetskommittén för internationell politik inklusive konflikt- och fredsforskning
160/k	Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO)
161/k	Nordiska forskarkurser

162/k	Nordiskt vulkanologiskt institut
163/k	Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning
164/k	Nordiskt samarbete inom massmediaforskning (NORDICOM)
165/k	Nordiska språksekretariatet om de nordiska språknämndernas samarbete
200/k	Nordens Hus i Reykjavik
201/k	Nordiska teaterkommittén
202/k	Nordiskt musiksamarbete (NOMUS)
203/k	Nordiskt samiskt institut
204/k	Utskottet för nordiskt ungdomssamarbete
205/k	Grannlandslitteraturkommittén
206/k	Nordiskt konstcentrum
207/k	Nordiska filmkurser

D. 1981. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

*20/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige
*14/1972/k	Meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia
15/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete
17/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor
*20/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 20/1973 angående stöd till den färöiska litteraturen
*13/1975/k	Meddelande om rekommendation nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia
14/1975/k	Meddelande om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige m. m.
*16/1975/k	Meddelande om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrottssamarbete
7/1976/k	Meddelande om rekommendation nr 7/1976 angående distribution av AV-material
8/1976/k	Meddelande om rekommendation nr 8/1976 angående TV-program för sjöfolk
*9/1976/k	Meddelande om rekommendation nr 9/1976 angående ökat nordiskt samarbete om framtidsstudier
*15/1976/k	Meddelande om rekommendation nr 15/1976 angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet
12/1977/k	Meddelande om rekommendation nr 12/1977 angående handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden
*13/1977/k	Meddelande om rekommendation nr 13/1977 angående undervisning i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter
14/1977/k	Meddelande om rekommendation nr 14/1977 angående utförelse av antikviteter från de nordiska länderna
16/1977/k	Meddelande om rekommendation nr 16/1977 angående undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna
*17/1977/k	Meddelande om rekommendation nr 17/1977 angående samarbete mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna
*18/1977/k	Meddelande om rekommendation nr 18/1977 angående samarbete för att öka spridningen av nordisk film inom Norden
*2/1978/k	Meddelande om rekommendation nr 2/1978 angående samnordisk utbildning av lärare för döv-blinda
*15/1979/k	Meddelande om rekommendation nr 15/1979 angående ökat nordiskt samarbete på biblioteksområdet

*16/1979/k	Meddelande om rekommendation nr 16/1979 angående ett Nordens institut på Åland
*17/1979/k	Meddelande om rekommendation nr 17/1979 angående medicinsk genetik
18/1979/k	Meddelande om rekommendation nr 18/1979 angående yrkesutbildning för ungdom m. fl. grupper
19/1979/k	Meddelande om rekommendation nr 19/1979 angående gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare
*20/1979/k	Meddelande om rekommendation nr 20/1979 angående ökat nordiskt samarbete kring barn och kultur
*21/1979/k	Meddelande om rekommendation nr 21/1979 angående en nordisk folkhögskola i Västnorge
*22/1979/k	Meddelande om rekommendation nr 22/1979 angående nordiskt samarbete kring lättläst litteratur
*1/1980/k	Meddelande om rekommendation nr 1/1980 angående samarbete inom skeppsteknisk och skeppsekonomisk utbildning
*2/1980/k	Meddelande om rekommendation nr 2/1980 angående gemensamt ansvar för utlandsskolor
*3/1980/k	Meddelande om rekommendation nr 3/1980 angående forskning rörande kvävernas kultur och språk i Nordnorge
4/1980/k	Meddelande om rekommendation nr 4/1980 angående samarbete på videogramområdet
*5/1980/k	Meddelande om rekommendation nr 5/1980 angående gemensam nordisk bokmarknad

E. Frågor

- Fråga till Nordiska ministerrådet angående rapportering över Nordiska rådets rekommendationer (ställd av Ingrid Sundberg)
- Fråga till Sveriges regering angående de finska barnens utbildningssituation i Sverige (ställd av Marjatta Väänänen) (D 1981/14/1975/k och C 1981/26/k)
- Fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbete på videogramområdet (ställd av Kjell Magne Bondevik) (D 1981/4/1980/k)

Social- och miljöutskottet

A. Medlemsförslag

A 569/s	Medlemsförslag om undersökning av friskvårdens betydelse
A 574/s	Medlemsförslag om åtgärder för att motverka ungdomsarbetslösheten
A 575/s	Medlemsförslag om utvidgad utbildning och forskning inom det miljömedicinska området
A 576/s	Medlemsförslag om nordisk forskning angående bilavgasernas inverkan på hälsa och miljö
A 579/s	Medlemsförslag om intensifierat nordiskt samarbete beträffande rusmedelsproblem
A 580/s	Medlemsförslag om begränsning av alkohol vid båt- och flygresor samt av utskänkning av alkohol i samband med offentlig representation
A 581/s	Medlemsförslag om utbyggande av den förebyggande fritidsverksamheten för barn och unga
*A 597/s	Medlemsförslag om ett epidemiologiskt bevakningssystem i Norden
*A 604/s	Medlemsförslag om barn och barns miljö
*A 609/s	Medlemsförslag om färdtjänstservice för handikappade

B. Regerings- och ministerrådsförslag

- B 30/s Ministerrådsförslag om nordiskt samarbetsprogram på arbetsmiljöområdet
- B 34/s Ministerrådsförslag om revision av den nordiska konventionen om social trygghet
- B 35/s Ministerrådsförslag om överenskommelse mellan Sverige, Danmark, Finland och Norge om godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet

C. 1981. Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet
- *7/s Berättelse från Nordiska läkemedelsnämnden
- *10/s Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan
- *17/s Berättelse från Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning
- *18/s Berättelse från Nordiska ämbetsmannautskottet på livsmedelslagstiftningens område
- *20/s Berättelse från Nordiska nämnden för handikappfrågor
- *32/s Berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning
- 36/s Berättelse från Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter
- *43/s Berättelse från Nordisk metodikommitté för livsmedel (NMKL)

D. 1981. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- 30/1970/s Meddelande om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening
- 19/1971/s Meddelande om rekommendation nr 19/1971 angående de finska invandrarnas kontakter med Finland
- *1/1973/s Meddelande om rekommendation nr 1/1973 angående försörjningsbegreppets utformning
- 2/1973/s Meddelande om rekommendation nr 2/1973 angående auktorisation av optiker
- 3/1973/s Meddelande om rekommendation nr 3/1973 angående nordisk arbetsmarknad för optiker
- *3/1974/s Meddelande om rekommendation nr 3/1974 angående nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter
- 6/1974/s Meddelande om rekommendation nr 6/1974 angående trygghet av patienternas rättssäkerhet
- *27/1974/s Meddelande om rekommendation nr 27/1974 angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning
- *28/1974/s Meddelande om rekommendation nr 28/1974 angående skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse
- 8/1975/s Meddelande om rekommendation nr 8/1975 angående begränsning av utsläpp i Bottniska viken m. m.
- *9/1975/s Meddelande om rekommendation nr 9/1975 angående förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön
- 10/1975/s Meddelande om rekommendation nr 10/1975 angående nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område
- *19/1975/s Meddelande om rekommendation nr 19/1975 angående nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet
- 6/1977/s Meddelande om rekommendation nr 6/1977 angående förkortning av arbetstiden
- *7/1977/s Meddelande om rekommendation nr 7/1977 angående nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor

8/1977/s	Meddelande om rekommendation nr 8/1977 angående handlingsprogram på arbetsmiljöområdet
*9/1977/s	Meddelande om rekommendation nr 9/1977 angående program för samarbete på social- och hälsovårdsområdet
*5/1978/s	Meddelande om rekommendation nr 5/1978 angående handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor
6/1978/s	Meddelande om rekommendation nr 6/1978 angående program för nordiskt samarbete på miljövårdsområdet
*7/1978/s	Meddelande om rekommendation nr 7/1978 angående europeisk miljöskyddskonvention
*8/1978/s	Meddelande om rekommendation nr 8/1978 angående forskning om skydd för ozonskiktet
*9/1978/s	Meddelande om rekommendation nr 9/1978 angående konvention till skydd för ozonskiktet
10/1978/s	Meddelande om rekommendation nr 10/1978 angående förbättrad hälsovård för jordbruksbefolkningen
*12/1978/s	Meddelande om rekommendation nr 12/1978 angående internationell konvention om arbetstiden
*13/1978/s	Meddelande om rekommendation nr 13/1978 angående åtgärder mot uppkomsten av handikapp
*15/1978/s	Meddelande om rekommendation nr 15/1978 angående återvinning av avfall och återanvändning av resurser
*4/1979/s	Meddelande om rekommendation nr 4/1979 angående medicinskt missbruk inom elitidrotten
5/1979/s	Meddelande om rekommendation nr 5/1979 angående samnordisk utbildning och forskning rörande åldrandets problem
*6/1979/s	Meddelande om rekommendation nr 6/1979 angående bevarande av sälstammen i östersjöområdet och Kattegatt
*7/1979/s	Meddelande om rekommendation nr 7/1979 angående rening av kommunalt avloppsvatten
15/1980/s	Meddelande om rekommendation nr 15/1980 angående datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv
*16/1980/s	Meddelande om rekommendation nr 16/1980 angående internationellt samarbete rörande datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv
17/1980/s	Meddelande om rekommendation nr 17/1980 angående nordisk konvention om anställningsförmåner
*18/1980/s	Meddelande om rekommendation nr 18/1980 angående arbetsmiljörisker i samband med graviditet m. m.
19/1980/s	Meddelande om rekommendation nr 19/1980 angående projektanställdas förhållanden utanför Norden
*20/1980/s	Meddelande om rekommendation nr 20/1980 angående icke-medicinskt rättsskydd vid sjukdom
*21/1980/s	Meddelande om rekommendation nr 21/1980 angående idrottsmedicinskt samarbete
22/1980/s	Meddelande om rekommendation nr 22/1980 angående erfarenheterna av akupunkturbehandling

E. Frågor

- Fråga till Nordiska ministerrådet angående erfarenheterna av akupunkturbehandling (ställd av Grethe Lundblad) (D 1981/22/1980/s)
- Fråga till Nordiska ministerrådet angående begränsning av utsläpp i Bottniska viken (ställd av Sten Söderström) (D 1981/8/1975/s)
- Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt samarbete på miljövårdsområdet (ställd av Bernhardt Tastesen) (D 1981/6/1978/s)

16. Fråga till Nordiska ministerrådet angående samnordisk utbildning och forskning rörande åldrandets problem (ställd av Rune Gustavsson) (D 1981/5/1979/s)
17. Fråga till Nordiska ministerrådet angående konvention om rätten att tillgodoräkna sig tjänstgöring i annat nordiskt land (ställd av Bror Lillqvist) (D 1981/17/1980/s)
18. Fråga till Nordiska ministerrådet angående projektanställdas förhållanden utanför Norden (ställd av Børge Halvgaard) (D 1981/19/1980/s)
19. Fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbete om utnyttjande av hälsovårdsresurserna (ställd av Sigrid Utkilen)
20. Fråga till Nordiska ministerrådet angående hälsovårdspersonalens arbetsmiljörisker (ställd av Sigrid Utkilen)
21. Fråga till Nordiska ministerrådet angående åtgärder för att inom ramen för den fria nordiska arbetsmarknaden underlätta nordisk ungdoms arbetssituation och anpassning i annat nordiskt land (ställd av Petter Savola)
22. Fråga till Nordiska ministerrådet angående åtgärder för att bevara laxälvarna i de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige (ställd av Petter Savola)
27. Fråga till Finlands, Norges och Sveriges regeringar angående finansieringen av Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter i Övertorneå (ställd av Asbjørn Haugstvedt) (C 1981/36/s)
30. Fråga till Nordiska ministerrådet angående arbetsmarknadens parter deltagande i arbetsgrupp angående datateknikens effekter på sysselsättningen (ställd av Doris Håvik) (D 1981/15/1980/s)
32. Fråga till Sveriges regering angående eventuellt avskaffande av reseersättning till arbetssökande från Finland (ställd av Tellervo Koi-visto)

Trafikutskottet

A. Medlemsförslag

A 570/t	Medlemsförslag om åtgärder för att minimera turismens skadeverkningar på naturen
A 573/t	Medlemsförslag om nordiskt samarbete för att åstadkomma miljösäkra sjötransporter
A 582/t	Medlemsförslag om transport av farligt gods
A 592/t	Medlemsförslag om intensifierad användning av ljus vägbeläggning för att öka trafiksäkerheten
*A 599/t	Medlemsförslag om generell hastighetsbegränsning för innehavare av körkort under första året
*A 601/t	Medlemsförslag om obligatorisk lotsning genom Ålands hav och Kvarken
*A 603/t	Medlemsförslag om enhetlig nordisk rabattering av postförsändelser

C. 1981. Berättelser

1	Berättelse rörande det nordiska samarbetet
*19/t	Berättelse från Nordiska turistrådet (NT)
*21/t	Berättelse från NORDTEL - Nordiskt samarbete på telekommunikationsområdet
*25/t	Berättelse från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning
27/t	Berättelse från Nordiska postföreningen
*37/t	Berättelse från Nordiska vägtekniska förbundet

*Nedanstående berättelse redovisas i C 1***BILAGA 13**

302/t Nordiska trafiksäkerhetsrådet och dess samarbetsorgan

D. 1981. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- 9/1968/t Meddelande om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim
- *27/1968/t Meddelanden om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning
- 15/1970/t Meddelande om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Karesuando
- 35/1970/t Meddelande om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon
- *8/1972/t Meddelande om rekommendation nr 8/1972 angående underlåtande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter
- *9/1972/t Meddelande om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och stockholmsområdet
- *11/1972/t Meddelande om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden
- 15/1972/t Meddelande om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar
- *24/1973/t Meddelande om rekommendation nr 24/1973 angående förarskydd vid trafikförsäkring
- 27/1973/t Meddelande om rekommendation nr 27/1973 angående utredning om mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet
- 28/1973/t Meddelande om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige
- 11/1974/t Meddelande om rekommendation nr 11/1974 angående begränsning av trafikbuller
- *13/1974/t Meddelande om rekommendation nr 13/1974 angående vidareutbildning inom hotell- och restaurantfacket
- 14/1974/t Meddelande om rekommendation nr 14/1974 angående byggande av landsvägsbro vid Kolari
- 26/1974/t Meddelande om rekommendation nr 26/1974 angående påbud om bruk av skyddshjälm
- 3/1975/t Meddelande om rekommendation nr 3/1975 angående NORDTURIST-biljett
- 4/1975/t Meddelande om rekommendation nr 4/1975 angående passagerar- och bilfärja mellan Island, Färöarna och övriga Norden
- *2/1976/t Meddelande om rekommendation nr 2/1976 angående utvidgade resealternativ i internordisk flygtrafik
- *3/1976/t Meddelande om rekommendation nr 3/1976 angående internordisk giltighet för körkort
- *4/1976/t Meddelande om rekommendation nr 4/1976 angående utvidgade rese möjligheter för pensionärer m. fl.
- *10/1977/t Meddelande om rekommendation nr 10/1977 angående samnordisk insats mot trafikonykterheten
- 11/1977/t Meddelande om rekommendation nr 11/1977 angående förbättring av barnens trafikmiljö
- 4/1978/t Meddelande om rekommendation nr 4/1978 angående kollektivtrafiken och de handikappades behov
- *8/1979/t Meddelande om rekommendation nr 8/1979 angående samordning av bestämmelser för säkerhet och arbetsmiljö på fartyg

9/1979/t	Meddelande om rekommendation nr 9/1979 angående förbättrad säkerhet och arbetsmiljö till sjöss
*10/1979/t	Meddelande om rekommendation nr 10/1979 angående ratifikationer av sjösäkerhetskonventionen SOLAS 1974
*11/1979/t	Meddelande om rekommendation nr 11/1979 angående önykterhet till sjöss
*12/1979/t	Meddelande om rekommendation nr 12/1979 angående enhetliga regler för rabatter m. m. i järnvägstrafiken i Norden
*6/1980/t	Meddelande om rekommendation nr 6/1980 angående liberalisering av fraktcharterregler
*7/1980/t	Meddelande om rekommendation nr 7/1980 angående förbättrade villkor för färjtrafiken i Norden vintertid
*8/1980/t	Meddelande om rekommendation nr 8/1980 angående pensionärernas resemöjligheter i Norden
*9/1980/t	Meddelande om rekommendation nr 9/1980 angående produktion och bruk av bränslesnäla, miljövänliga och trafiksäkra motorfordon och bilmaterial
10/1980/t	Meddelande om rekommendation nr 10/1980 angående nordiskt trafiksäkerhetsår 1982
*11/1980/t	Meddelande om rekommendation nr 11/1980 angående uppdatering av NORDTRANS-statistiken och produktion av löpande transportstatistik

E. Frågor

2. Fråga till Norges regering angående färdigställande av mellanriksväg Narvik–Kiruna (ställd av Per Petersson)
3. Fråga till Danmarks regering angående flygtrafiken på Kastrup och Sturup (ställd av Ingrid Sundberg)
11. Fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbete om trafikundervisning i skolan (ställd av Bjarne Mørk Eidem) (D 1981/11/1977/t)
12. Fråga till Nordiska ministerrådet angående de handikappades behov av kollektivtrafiken (ställd av Sakari Knuutila) (D 1981/4/1978/t)
13. Fråga till Nordiska ministerrådet angående säkerhet och arbetsmiljö till sjöss (ställd av Thor Lund) (D 1981/9/1979/t)
25. Fråga till Nordiska ministerrådet angående förhindrande av oljeutsläpp från fartyg i nordiska farvatten (ställd av Erkki Liikanen)
26. Fråga till Nordiska ministerrådet angående samordnad information för båtturen inom Norden (ställd av Olof Jansson) (D 1981/15/1972/t)
29. Fråga till Sveriges regering angående Brommaflygplatsens framtida användning (ställd av Olof Jansson)
31. Fråga till Nordiska ministerrådet angående färjeförbindelse mellan Island, Färöarna och övriga Norden (ställd av Guðrún Helgadóttir) (D 1981/4/1975/t)
33. Fråga till Nordiska ministerrådet angående initiativ för främjande av ungdomsturismen i Norden (ställd av Christian Christensen) (D 1981/3/1975/t)

Ekonomiska utskottet

A. Medlemsförslag

A 572/e	Medlemsförslag om avhjälpan det av tynande gruvsamhällets svårigheter i Norden
A 578/e	Medlemsförslag om utvecklande av det nordiska samarbetet beträffande fiskodling

- A 587/e Medlemsförslag om vandringsutställning om skogsbruket och naturvården i Norden
 A 588/e Medlemsförslag om nordisk samverkan för att framställa alternativa drivmedel
 A 593/e Medlemsförslag om nordisk energiforskning
 *A 600/e Medlemsförslag om nordisk utbildning för exportmarknadsföring

B. Regerings- och ministerrådsförslag

- B 33/e Ministerrådsförslag om nordiskt samarbete om projektexport

C. 1981. Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet
 *3/e Berättelse från Nordisk statistisk sekretariat
 *4/e Berättelse från Nordiska tulladministrativa rådet
 *9/e Berättelse från Nordtest
 *11/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor
 *12/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor
 *14/e Berättelse från Nordiska jordbruksforskarens förening
 *28/e Berättelse från Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)
 *29/e Berättelse från Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter
 *31/e Berättelse från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete
 *33/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning
 35/e Berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling
 *39/e Berättelse från Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet
 42/e Berättelse från Nordiska investeringsbanken
 *45/e Berättelse från Nordiska kommittén för byggbestämmelser
 *46/e Berättelse från Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning (NordREFO)

Nedanstående berättelser redovisas i C 1

BILAGA 11

- 300/e Nordel

BILAGA 12

- 301/e Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor

D. 1981. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- 7/1971/e Meddelande om rekommendation nr 7/1971 angående samordning av elektriska säkerhetsfrågor
 1/1972/e Meddelande om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar
 2/1972/e Meddelande om rekommendation nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området
 7/1972/e Meddelande om rekommendation nr 7/1972 angående nordisk konsumentupplysning om personbilar
 *18/1972/e Meddelande om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur
 13/1973/e Meddelande om rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar
 15/1974/e Meddelande om rekommendation nr 15/1974 angående

	överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat
16/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst-väst-handeln
*20/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 20/1974 angående företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag
21/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete
*23/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten
*5/1975/e	Meddelande om rekommendation nr 5/1975 angående handlingsprogram för ökad livsmedelsförsörjning
6/1975/e	Meddelande om rekommendation nr 6/1975 angående NORDTEST:s arbetsformer
1/1977/e	Meddelande om rekommendation nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall
5/1977/e	Meddelande om rekommendation nr 5/1977 angående samarbete beträffande utvecklingsländerna
*15/1977/e	Meddelande om rekommendation nr 15/1977 angående forsknings-samarbete rörande lantbrukskooperation
*3/1978/e	Meddelande om rekommendation nr 3/1978 angående högre skoglig utbildning
*14/1978/e	Meddelande om rekommendation nr 14/1978 angående utveckling av fiskeprodukter för u-ländernas behov
1/1979/e	Meddelande om rekommendation nr 1/1979 angående program för nordiskt regionalpolitiskt samarbete
2/1979/e	Meddelande om rekommendation nr 2/1979 angående valutapolitiskt och monetärt samarbete i Norden
3/1979/e	Meddelande om rekommendation nr 3/1979 angående nordiskt samarbete i OECD om uppförandekod för multinationella företag
*23/1980/e	Meddelande om rekommendation nr 23/1980 angående gemensamma industriella projekt
24/1980/e	Meddelande om rekommendation nr 24/1980 angående glasindustrin i Norden
25/1980/e	Meddelande om rekommendation nr 25/1980 angående samarbetsprogram på konsumentområdet
*26/1980/e	Meddelande om rekommendation nr 26/1980 angående förbättrat konsumentskydd beträffande läs
*27/1980/e	Meddelande om rekommendation nr 27/1980 angående gemensamma åtgärder beträffande stadsforskning

E. Frågor

- Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl (ställd av Ilkka-Christian Björklund) (D 1981/1/1972/e)
- Fråga till Nordiska ministerrådet angående glasindustrin i Norden (ställd av Gunnar Berge) (D 1981/24/1980/e)
- Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt biståndssamarbete på energiområdet (ställd av Eeva Kuuskoski-Vikatmaa)
- Fråga till Nordiska ministerrådet angående säkerheten vid kärnkraftverk och om kärnavfall (ställd av Marjatta Väänänen)
- Fråga till Nordiska ministerrådet angående den nordiska vapenexportens handelspolitiska betydelse och om möjligheterna att genom handelspolitiska medel begränsa vapenexporten (ställd av Petter Savola)

Översikt över sessionen

Rådets plenarmöten hölls i Folketingssalen i Christiansborg. Platsfördelningen i salen framgår av planen sist i bandet. För utskottens, delegationsernas, ministerrådets och presidiets sammanträden, för sekretariatens och pressens arbete m. m. disponerades olika lokaler i samma byggnad.

Plenarmöten

Måndagen den 2 mars kl. 14.00–18.40

Tisdagen den 3 mars kl. 09.00–12.05 och 14.00–18.05

Onsdagen den 4 mars kl. 09.30–11.25 och 14.00–18.30

Torsdagen den 5 mars kl. 09.00–14.35 och 14.35–20.25

Fredagen den 6 mars kl. 09.00–14.30

Utskottsmöten

Juridiska utskottet

Måndagen den 2 mars kl. 08.30–08.55 och 18.30–18.50

Kulturutskottet

Söndagen den 1 mars kl. 17.15–18.55

Måndagen den 2 mars kl. 09.05–09.50 och 18.40–19.05

Social- och miljöutskottet

Måndagen den 2 mars kl. 08.35–09.45 och 18.30–19.10

Onsdagen den 4 mars kl. 11.05–11.45

Trafikutskottet

Måndagen den 2 mars kl. 08.30–09.45 och 18.30–19.30

Onsdagen den 4 mars kl. 11.00–12.30

Ekonomiska utskottet

Måndagen den 2 mars kl. 08.30–09.45 och 18.45–19.30

Särskilda arrangemang

Tisdagen den 3 mars: Ceremoni i Københavns rådhus för utdelande av Nordiska rådets litteraturpris med påföljande mottagning

Onsdagen den 4 mars: Lunch i Folketingets restaurant (värd: Folketingets præsidium)

PROTOKOLL

2 mars

Protokoll

1:a mötet

Måndagen den 2 mars 1981 kl. 14.00–18.40

Presidenter: **Matthías Á. Mathiesen** (1–4), **Knud Enggaard** (5–17) och **Olof Palme** (17)

Dagordning

1. Öppningsanförande av Nordiska rådets president
2. Namnupprop, godkännande av medlemslista
3. Val av presidium
4. Val av suppleanter för presidiemedlemmarna
5. Anförande av den nyvalde presidenten
6. Utsändningen av handlingar till sessionen
7. Förslag om försöksordning angående frågeinstitutet (Dokument 3)
8. Fastställande av saklista för sessionen
9. Meddelande om voteringsordningen
10. Val av budgetkommitté
11. Val av informationskommitté
12. Val av revisorer och revisorssuppleanter för Nordiska kulturfonden 1981–82
13. Val av särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning
14. Val av medlemmar till Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté för perioden 1 maj 1981 till 30 april 1983
15. Bemyndigande för de fasta utskotten att lägga sådana berättelser – med undantag av C 1 – och meddelanden till handlingarna, vilka ej upptagits på saklistan för sessionen eller vilka icke slutbehandlats på sessionen
16. Förslag om talartidens begränsning i generaldebatten
17. C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium (generaldebatt)

1 Öppningsanförande av Nordiska rådets president

Ærede medlemmer, mine damer og herrer! Det tilfalder mig som rådets præsident i det forløbne år på præsidiets vegne at byde Dem alle velkommen til Nordisk Råds 29. session.

Min velkomst omfatter en tak til alle, som har bidraget til at realisere rådets målsætninger i det forløbne år. Det er mit håb, at de gennem sessionens muligheder for refleksion, kritik og fornyelse vil gå herfra styrkede i troen på, at det nordiske samarbejde fortsat reelt og ideelt bidrager til at styrke vore samfund og at forbedre vilkårene for de enkelte borgere.

En særlig velkomst til vore indbudte gæster: gæster udefra, som vi gerne udveksler erfaringer med, de nordiske landes ambassadører og repræsentanter for de nordiske organisationer, hvis daglige indsats og støtte er os til stor hjælp.

Tak til det danske folketing og dets formandskab, som i en uge overlader os deres traditionsrige og smukke arbejdsplads i delvis udvidet og fornyet skikkelse. Vi glæder os med vore danske kolleger over de forbedrede arbejdsvilkår inden for Christiansborgs ærværdige rammer.

Siden Nordisk Råds 28. session i Reykjavík sidste år er et af vore medlemmer, Irma Rihtniemi-Koski, afgået ved døden. Inden Irma Rihtniemi-Koski i foråret 1979 blev indvalgt i Nordisk Råds finske delegation, havde hun i en årrække været suppleant i delegationen. Hendes tid i rådet blev ikke lang, men hendes indsats i rådets social- og miljøudvalg var fuldlødig, og hun var respekteret og afholdt af sine nordiske arbejdskammerater.

Irma Rihtniemi-Koski havde den bedste baggrund for sit arbejde i Nordisk Råd, dels på landspolitisk plan og dels inden for kommunalpolitikken, hvor hun beklædte ansvarsfulde poster i sin hjemkommune, en af de største og hurtigstvoksende af hovedstadens omegnskommuner. Vi vil huske Irma Rihtniemi-Koski som en god kollega, der i den korte tid, hun fik lov at arbejde i Nordisk Råd og dets social- og miljøudvalg, gennem sin overbevisning om det nordiske og internationale samarbejdes betydning nåede at skabe sig mange venner.

Æret være hendes minde.

Tanken om Nordisk Råd fødtes her i folkettinget i statsminister Hans Hedtofts sind for tredivede år siden. Han fremsatte den offentligt på et nordisk parlamentarisk møde i Stockholm i sommeren 1951. Det var også her for tyve år siden, i 1961, at regeringer og parlamentarikere mødtes i ønsket om mere faste former for samarbejdet. Dette ønske resulterede i den såkaldte Helsingforsaftale, som blev underskrevet på Nordisk Råds 10. session i Helsingfors i 1962.

Fra parlamentarikernes side fandt man imidlertid, at dette nye samarbejdsgrundlag ikke førte til opfyldelse af det almindelige ønske om en mere aktiv indsats fra regeringernes side gennem fremsættelse af regeringsforslag m. m. På præsidiets forslag til regeringerne blev der nedsat en fælleskomité – den såkaldte Fagerholmkomité – for at granske samarbejdsformer på ny. Resultatet blev den reviderede Helsingforsaftale, som blev underskrevet af regeringerne i København den 13. februar 1971.

Jeg havde også dengang som rådets præsident i det forløbne år den ære at åbne rådets 19. session her i København. Jeg konstaterede dengang, at vi her stod over for et traktatudkast, som ville kunne blive en helhedsramme for nordisk samarbejde med et ministerråd, som ville gøre det muligt for regeringerne at få et bedre overblik over de nordiske samarbejdssager, samtidig med at rådet uden tvivl ville fremskynde løsningen af sagerne og give regeringerne bedre muligheder for at tage initiativet.

Selv om det ikke står skrevet i stjernerne, at Nordisk Råd skal underkastes en almen vurdering endsige en fornyelse hvert tiende år, er det dog fristende for mig på dette sted

og ved denne lejlighed at se på, hvad vi fik ud af det initiativ, som blev taget for ti år siden.

Mon vi ikke alle kan være enige om, at den organisationsform, som vi da vedtog, og som medførte ministerrådets oprettelse, har været til gavn for det nordiske samarbejde. Det er hævet over enhver tvivl, at der igennem oprettelse af fagministerråd, gennem embedsmandskomiteer og andre faste institutioner på regeringssiden er sket en udbygning af det allerede tidligere eksisterende netværk af kanaler og kontakter mellem regeringerne. Dette gav selvsagt mulighed for en fremskyndelse af beslutningsprocesserne.

Jeg tror ikke, der er noget andet internationalt eller regionalt samarbejde i verden med så direkte og korte beslutningslinjer.

Vi har på de nu regelmæssige møder mellem præsidiets og statsministrene og præsidiets og samarbejdsministrene muligheder for en uformel drøftelse af problemerne. På disse møder bestræber man sig fra begge sider på at få vanskeligheder frem til debat og konkrete problemer løst.

Skulle jeg forsøge en vurdering af de sidste ti års udvikling for de parlamentariske organers vedkommende, mener jeg også at kunne pege på hovedsagelig positive erfaringer.

Den reviderede Helsingforsaftale har utvivlsomt animeret Nordisk Råds udvalg og komiteer til en intensiv faglig virksomhed, fordi man ved, at udtalelser og rekommandationer fra Rådets sessioner går til seriøs behandling i et udbygget regeringsapparat og virker fremmede for de nordiske målsætninger bag hver enkelt sag.

Fra regeringssiden har man fremholdt betydningen af, at de begrænsede ressourcer udnyttes bedst muligt, og har derfor peget på nødvendigheden af, at de sager, som er af størst betydning for det nordiske samarbejde, bliver prioriteret. Selv om denne sessions 25 medlemsforslag – og 6 regeringsforslag – måske vil blive tolket som en bekræftelse af faren for en spredning af kræfterne eller en blokering af beslutningsprocessen, foretrækker vi fra præsidiets side foreløbig at se de mange forslag som udtryk for medlemmernes interesse for vort samarbejde.

Det erkendes dog samtidig fra begge sider, at der kan være anledning til at se nærmere på arbejdsformerne såvel inden for regeringsapparatet som inden for Nordisk Råds organer.

Vi ved, at et sådant arbejde er iværksat på Ministerrådets side, og for præsidiets vedkommende har vi besluttet, at vi nu, da Nordisk Råds præsidiasekretariat har virket i snart 10 år, foretager en analyse af, om sekretariatets organisation er den bedst mulige til at varetage de arbejdsopgaver, der påhviler sekretariatet, og om de arbejdsformer, der har udviklet sig, er de mest hensigtsmæssige.

Skulle jeg fremsætte endnu en vurdering af arbejdet i Nordisk Råds organer, vil jeg pege på det glædelige i, at udvalg og komiteer besættes af parlamentarikere, som i de nationale parlamenter indtager nøgleposter. Dette skulle garantere, at udviklingen på det nordiske område er vel forankret i den nationale politik. Det betyder også, at de parlamentariske organer helt lever op til og virker på det ambitionsniveau, som man har ønsket at regeringssamarbejdet skal befinde sig på.

Blandt de sager, som vi har arbejdet med i det forløbne år, må jeg fremhæve, at spørgsmålet om Grønlands repræsentation i Nordisk Råd er taget op, og at vi samtidig overvejer formerne for alle de hjemmestyrende områders repræsentation i Rådet. Jeg håber, at den komité, som i overensstemmelse med juridisk udvalgs forslag er nedsat, og som består af 5 regeringsmedlemmer og Rådets præsidium, vil komme til et tilfredsstillende resultat, der kan forelægges på sessionen i Helsingfors næste år.

En anden stor og vigtig sag for det nordiske samarbejde er øget nordisk TV- og radiosamarbejde via satelliter. Ministerrådsforslaget herom, som behandles nu i session, er fremsat i den hensigt at danne grundlaget for endelig beslutning i Ministerrådet i løbet af dette år.

Satellitsamarbejdet medfører en udfordring for de nordiske lande til at hævde deres egen selvstændige kultur. Men foruden sådanne åbenbare kulturpolitiske aspekter af vidtrækkende betydning for Nordens folk vil dette medføre nye muligheder for den nordiske industri og teknologi. Nye industriprodukter kan få positiv indflydelse på økonomi og arbejdssituation her i Norden. Ministerrådet har igangsat en speciel udredning af de industripolitiske aspekter, som også skal indgå i regeringernes endelige beslutningsgrundlag. I øvrigt kan det siges, at sagen er fuldt udredt. Det store og grundige udredningsmateriale vil

vi fra parlamentarikernes side gerne takke for.

Det er klart, at ikke mindst de små og fjerntliggende områders befolkning i Norden gennem Nordsat vil få værdifulde muligheder for valgfrihed og udfoldelse af ytringsfrihed – noget som er i takt med de frihedsideer, der ligger bag vore demokratier. Og disse muligheder er ganske gennemførlige. Nu er det politikernes sag at bestemme takten.

Endnu en gang er der mange af vore medborgere, som ser med forventning til denne Nordisk Råds session som afgørende for Nordsats skæbne.

Jeg håber, at Nordsat bliver en realitet, og jeg håber også, at Nordsat – uden sammenligning i øvrigt – ikke bliver Nordens Concorde.

Nordens forhold til udviklingslandene har været nationale politiske mærkesager i mere end det forløbne årti. Vi står i dag over for et forslag om en ny bistandsaftale, som fører også samarbejdet på dette område ind i fastere nordiske rammer. Vort økonomiske udvalg får efter det nye aftaleudkast en vigtig granskende rolle i de nye samarbejdsformer og har også markeret sin politiske interesse i spørgsmålet, selv om Rådet som sådant ikke har til hensigt at gøre krav gældende ud over den almindelige rapporteringspligt, som er stadfæstet i Helsingforsaftalens artikel 46, og som sikrer rådet "lejlighed til at udtale sig om nordiske samarbejdsspørgsmål af større betydning, når dette ikke er umuligt af tidshensyn". Der udføres i tilslutning til det officielle bistandssamarbejde et hjælpearbejde fra private organisationers side, som er af allerstørste betydning i de desværre mange akutte nødsituationer, vi har stået over for igennem de seneste år. Her tænker jeg særlig på den Østafrikahjælp, som sidste år blev gennemført i fællesskab af Røde Kors i alle de nordiske lande.

Rådets præsidium har i øvrigt haft anledning til at drage artikel 46 frem over for ministerrådet et par gange i det forløbne år.

Jeg skal her henvise til præsidiets rapport Dokument 1, som i indledningen redegør for præsidiets tiltag i henhold til artikel 56, som i andet stykke siger:

"Dersom det ikke er hensigtsmæssigt at afvente behandling i plenarforsamlingen, eller dersom andre grunde foreligger dertil, kan

præsidiets i stedet for rekommandation af plenarforsamlingen foretage anden henvendelse."

Præsidiets anmelder i Dokument 1, at det over for ministerrådet har tilkendegivet rådets formelle tilslutning til fremme af forslag om ny nordisk toldsamarbejdsaftale og til fremme af forslag om aftale mellem de fem nordiske regeringer til undgåelse af dobbeltbeskatning angående skatter på indkomst og formue. I begge tilfælde har de foreliggende udkast været til behandling i såvel juridisk som økonomisk udvalg og ikke givet anledning til indsigelser eller ændringsforslag.

Flere nye konventioner er til behandling på denne session. Det gælder bl. a. en ny nordisk sprogkonvention, som oversendtes af ministerrådet i slutningen af december efter henstilling fra juridisk udvalg til justitsministrene, samt en revision af den nordiske sociale tryghedskonvention, som først forelå til behandling i social- og miljøudvalget efter at der havde været rykket nogle gange fra udvalgets side, samt aftale om projekteksporten og den tidligere omtalte aftale om bistands-samarbejdet. Kulturudvalget har trods indtrængende henstillinger om et regeringsforslag vedrørende forøget nordisk forsknings-samarbejde ikke fået et afsluttende regeringsforslag til behandling inden denne session. Anden del af den nu toårige udredning forelå færdig lige før sessionen, men har efter udvalgets opfattelse ikke kunnet optages til behandling med så kort tid til gennemgang af det omfattende materiale. Det er også et spørgsmål, som interesserer andre udvalg.

Præsidiets vil gøre opmærksom på, at et betydningsfuldt forslag på et nordisk samarbejdsfelt kan forsinkes et år, hvis det bliver forelagt så kort tid før en session, at det ikke kan underkastes en forsvarlig parlamentarisk behandling i udvalgene inden sessionen. Præsidiets går dog ud fra, at regeringerne vil finde det rigtigt at afvente rådets udtalelser vedrørende sager af væsentlig betydning, såfremt det ikke volder væsentlige ulemper. Det forløbne år har givet eksempler på, at præsidiets er rede til at handle på rådets vegne i hastesager. I principielle spørgsmål af større rækkevidde vil præsidiets imidlertid ikke kunne anvende denne udvej, og vil man undgå et helt års udsættelse, er det åbenbart nødvendigt med en bedre planlægning.

Vi har også haft et eksempel på en sag, hvor der fra rådets side blev stillet forventninger om hurtig handling på ministerrådssiden, uden at disse forventninger et blevet opfyldt.

På Rådets sidste session i Reykjavik vedtoges rekommandation nr. 10 om afholdelse af et nordisk trafikikkerhedsår i 1982. Trafikudvalget ønskede arbejdet hermed igangsat så hurtigt som muligt. Det er endnu på dette tidspunkt ikke bekræftet fra Ministerrådets side, at et nordisk trafikikkerhedsår kan afholdes, selv om en fælles arbejdsgruppe har færdigbehandlet sagen.

Som afslutning på denne korte gennemgang af nogle hovedsager i rådets virksomhed i det forløbne år vil jeg give udtryk for tilfredshed med, at Ministerrådet har taget to komplicerede, men samfundsvigtige spørgsmål op til gennemgribende behandling. Det gælder de fremsatte forslag om forskellige foranstaltninger til fremme af industrielt samarbejde i Norden, som behandles under fællesnavnet: "Norden som hjemmemarked", og et andet kompleks af problemer bl. a. vedrørende datateknologien, som hører under begrebet "Teknologien og fremtiden". Endelig må vi fra Rådets side udtrykke tilfredshed med, at regeringerne har fremlagt forslag om nordisk samarbejde om projekteksport, hvori institutionen Nordisk Investeringsbank er tiltænkt nye og interessante opgaver. Vi ved også, at der er udarbejdet forslag om udvidelser af det nordiske arbejdsmarked til en række specialtjenester inden for sundheds- og plejesektoren, og hilser dette velkomment, selv om det også her har taget længere tid, end vi mener nødvendigt.

Da jeg som nyvalgt præsident sidste år tog ordet i Reykjavik, fremhævede jeg vor pligt til også at tænke på de virkninger, som vort nordiske samarbejde kan have udadtil. Det betyder, at vi må anskue problemer ud fra en lidt større horisont end vor egen, at vi må tage hensyn til de indstillinger, som mennesker af andre nationer kan have, og at vi herigennem både kan lære og yde. Sidste år havde jeg anledning til at anskue denne tankegang udefra ved et besøg hos de nordiske foreninger i Winnipeg i Canada. Det ville være forkert, hvis vi, som bygger vort nære samarbejde på et kulturfællesskab, som vi stadigt henviser til, skulle glemme, at dette

kulturfællesskab også deles af adskillige hundrede tusinde mennesker, som bor uden for Nordens grænser. Det er et spørgsmål, hvad vi i dag kan gøre for at støtte disse foreninger og deres aktiviteter. Der er i øvrigt mange steder i verden befolkningsgrupper eller stater, som interesserer sig for det nordiske samarbejdes model og resultater midt i de krigstilstande, som man desværre kan pege på alt for mange steder. Denne interesse – og tiltro – har givet sig udtryk i, at politikere og embedsmænd fra de nordiske lande er blevet udset til at beklæde høje poster i internationale organisationer. Alene fra Nordisk Råds præsidium er udgået FN's højkommissær for flygtninge, Poul Hartling, og FN's mægler under den nuværende krig i mellemøsten, Olof Palme. Der er derfor rigtigt, at vi fortsat spreder oplysning om vore lande og vort samarbejde. Vi må fortsat agere ud fra vor begrundede tro på, at et sådant samarbejde kan befæste fred og fordragelighed mellem nationerne.

Hermed erklærer jeg Nordisk Råds 29. session for åbnet.

2

Namnupprop: godkännande av medlemslistan

Namnupprop företogs enligt följande medlemslista, upprättad enligt § 4 i arbetsordningen:

Regeringsrepresentanter

Adelsohn, Ulf¹
 Andersson, Karin¹
 Andreassen, Harriet¹
 Arnalds, Ragnar¹
 Auken, Svend
 Bennedsen, Dorte
 Bohman, Gösta
 Boo, Karl
 Brundtland, Gro Harlem
 Burenstam Linder, Staffan¹
 Bye, Ronald¹
 Eliasson, Ingemar¹
 Ellefsen, Pauli
 Eskelinen, Katri-Helena¹
 Espersen, Ole
 Frydenlund, Knut
 Fälldin, Thorbjörn¹
 Førde, Einar

Gestsson, Svavar
 Gislason, Ingvar
 Guttormsson, Hjörleifur
 Hansen, Rolf
 Hermannsson, Steingrímur
 Holst, Erik
 Jakobsen, Svend
 Jensen, Erling
 Jóhannesson Ólafur
 Johanson, Arvid
 Johansson Olof¹
 Jørgensen, Anker
 Kivistö, Kalevi¹
 Knudsen, Jens Risgaard
 Koivisto, Mauno
 Kristensen, Finn
 Luja-Penttilä, Sinikka¹
 Lykketoft, Mogens
 Nielson, Poul
 Nilsen, Arne¹
 Olesen, Kjeld
 Petri, Carl-Axel¹
 Rasmussen, Henning
 Saarto, Veikko¹
 Sand, Ulf¹
 Skau, Bjørn¹
 Stenbäck, Pär
 Sundqvist, Ulf
 Söder, Karin
 Taxell, Christoffer¹
 Þórðarson, Friðjón
 Thoroddsen, Gunnar
 Työlajärvi, Pirkko
 Ullsten, Ola¹
 Wikström, Jan-Erik¹
 Winberg, Håkan
 Woivalin, Folke
 Väyrynen, Paavo
 Åsling, Nils G.¹
 Østergaard, Lise

Valda medlemmar

Aaltio, Sampsa
 Andersen, K. B.
 Andersen, Karen Dahlerup
 Andersson, Lennart
 Ásgrímsson, Halldór
 Bakken, Ingvar
 Benkow, Jo
 Berge, Gunnar
 Björklund, Ilkka-Christian

¹ Ej närvarande vid namnuppropet.

Bondevik, Kjell Magne
 Bratteli, Trygve
 Carlshamre, Nils
 Christensen, Christian
 Christensen, Ib
 Eidem, Bjarne Mørk
 Enggaard, Knud
 Eriksson, Olle
 Fjeldvær, Rolf
 Fredheim, Kjell Magne
 Gjertsen, Astrid
 Gunnarsson, Árni
 Gustavsson, Rune
 Hagensen, Hagen
 Hansen, Guttorm
 Halvgaard, Børge
 Haugstvedt, Asbjørn
 Heinesen, Knud
 Helgadóttir, Guðrún
 Hermannsson, Sverrir
 Hernelius, Allan
 Hetemäki-Olander, Elsi
 Håvik, Doris
 Jakobsen, Johan J.
 Jansson, Olof
 Jansson, Paul
 Jensen, Egon
 Jonäng, Gunnel
 Järvenpää, Heikki
 Kanerva, Ilkka
 Kempainen, Arvo¹
 Knuuttila, Sakari
 Koivisto, Tellervo¹
 Korvald, Lars
 Kuuskoski-Vikatmaa, Eeva
 Kyllingmark, Håkon
 Liikanen, Erkki
 Lillqvist, Bror
 Lind, Nathalie
 Lindahl, Essen
 Lund, Thor
 Lundblad, Grethe
 Lundkvist, Svante
 Mathiesen, Matthías Á.
 Palm, Sture
 Palme, Olof
 Patursson, Erlendur
 Pedersen, Robert
 Petersen, Niels Helveg
 Petersson, Per
 Pétursson, Páll
 Romanus, Gabriel
 Salo, Arvo

Savola, Petter
 Sellgren, Rolf
 Steen, Reiulf
 Steenholdt, Otto
 Stenbäck, Asser
 Stetter, Ib
 Strange, Ebba
 Sundberg, Ingrid
 Sundstein, Jógvan
 Söderström, Sten
 Tastesen, Bernhardt
 Utkilen, Sigrid
 Werner, Lars
 Westerlund, Henrik
 Willoch, Kåre
 Väänänen, Marjatta

3

Val av presidium

Arbetsutskotten hade föreslagit att till president skulle väljas Knud Enggaard, Danmark, och till vice presidenter Elsi Hetemäki-Olander, Finland, Matthías Á. Mathiesen, Island, Guttorm Hansen, Norge, och Olof Palme, Sverige.

Arbetsutskottens förslag bifölls.

4

Val av suppleanter för presidiemedlemmarna

Arbetsutskotten hade föreslagit, att till suppleanter för presidiemedlemmarna skulle väljas Knud Heinesen, Danmark, Bror Lillqvist, Finland, Halldór Ásgrímsson, Island, Lars Korvald, Norge, och Allan Hernelius, Sverige.

Arbetsutskottens förslag bifölls.

Knud Enggaard övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

¹ Ej närvarande vid namnuppropet.

5

Anförande av den nyvalde presidenten

Ærede rådsmedlemmer!

På det nyvalgte præsidiiums vegne vil jeg takke for den tillid, man har vist os. Vi vil gøre vort bedste for at udføre den opgave, vi er blevet betroet.

På det gamle præsidiiums vegne og på hele rådets vegne vil jeg også rette en tak til den nu afgåede præsident, Matthías Á Mathiesen, som har været en utrættelig og engageret leder af vort arbejde siden sidste session.

Idet jeg byder alle hjertelig velkommen til København, vil jeg udtale håbet om, at alle må befinde sig godt her, og at vi sammen må skabe en session med gode saglige resultater, men også med tid til samvær i gamle og nye venners lag.

Den turnusordning, vi har for Nordisk Råds sessioner, betyder, at rådets jubilæer er blevet og også i fremtiden vil blive holdt i Helsingfors. Men der er ingen regel uden undtagelse. Vi kan således på denne session fejre, at det i år er 25 år siden, den finske delegation ved 4. session i København i 1956 for første gang indtog sin plads i rådet.

Også for årene forud for tilslutningen til Nordisk Råd eksisterede der en god kontakt mellem parlamentarikere i Finland og parlamentarikere i de øvrige nordiske lande. Jeg tænker her på Den nordiske parlamentariske Union og navnlig på Den nordiske parlamentariske Komité for friere Samfærdsel m. m., som blev oprettet i foråret 1951. Den bestod af repræsentanter for alle betydende politiske partier i Danmark, Finland, Norge og Sverige for at kunne varetage sin opgave som kontaktorgan. Den havde, som det fremgår af navnet, også som opgave at lette samkvemet mellem de nordiske folk. Komiteens arbejde gik i første række ud på at afskaffe an lang række restriktioner, som ikke mindst skyldtes den sidste verdenskrig. Finland, som måske havde vanskeligst ved at gennemføre de fremsatte forslag, bl. a. de langtgående forslag om pasfrihed, viste sin vilje til at være med i det nordiske samarbejde ved at gennemføre de foreslåede lettelser i samme omfang og takt som de øvrige lande. Finlands indtræden i Nordisk Råd medførte et endnu bedre parlamentarisk samarbejde.

For 25 år siden glædede rådet sig over, at

alle de nordiske lande nu var med, og man så frem til et samarbejde, der også skulle drage nytte af de erfaringer og synspunkter, som de finske medlemmer kunne tilføre det. Udviklingen af samarbejdet i de forløbne år har opfyldt vore forventninger, således at der er al god grund til at markere jubilæet og at give udtryk for vor respekt for Finlands bidrag til arbejdet i disse år.

Med Finlands indtræden i Nordisk Råd var alle suveræne nordiske stater kommet med i samarbejdet. Men Rådets arbejde omfattede også spørgsmål, hvor områderne med hjemmestyre, Færøerne og Åland, selv havde lovgivende forsamlinger. Det var allerede af den grund rimeligt, at disse områder blev repræsenteret i Rådet, således som de har været det siden sessionen i Reykjavík i 1970. Efter at Grønland i 1979 også har fået hjemmestyre, er det naturligt, at spørgsmålet om grønlandske repræsentanter i Rådet er taget op i et dansk regeringsforslag. Til at behandle spørgsmålet om grønlandsk repræsentation og spørgsmålet om reformer for de hjemmestyrte områders repræsentation er der på Rådets forslag nedsat en komité bestående af en regeringsrepræsentant fra hvert af de 5 lande og af Nordisk Råds præsidium. Det er mit håb og min forventning, at komiteen i god tid inden næste session kan fremsætte forslag, som kan accepteres og respekteres fra alle sider.

Måske berettiger det korte åremål ikke til at tale om et jubilæum, men vi kan da i år mindes, at det er 10 år siden, den reviderede Helsingforsaftale blev indgået. Det var ved denne aftale, at det besluttedes at oprette fællesnordiske sekretariater, og Nordisk Råds præsidiensekretariat i Stockholm nåede at begynde sin virksomhed i 1971.

Der har igennem mange år på hver session været fremsat ønsker om flere initiativer fra regeringernes eller Ministerrådets side. Det er derfor glædeligt, at der i år sættes foreløbig rekord med 6 ministerrådsforslag. Jeg skal ikke gå ind i sagsindholdet, men blot konstatere, at der i Ministerrådets 6 forslag, i de foreliggende 25 medlemsforslag og i de mange beretninger og meddelelser om arbejdet med Rådets tidligere rekommandationer samt i udvalgenes betænkninger findes et godt underlag for interessante og frugtbare drøftelser.

Jeg finder også grund til at gøre særlig opmærksom på, at Rådet ved siden af sin opgave med at finde frem til beslutninger også skal løse den store opgave, det er at følge tidligere beslutninger op. Det er vigtigt, at vi prioriterer vore kræfter om de mest påtrængende ting. Vi må afskrive det, som tiden har gjort mindre væsentligt. Til gengæld må vi fastholde regeringerne på, at vedtagelser her i Rådet skal følges op af handling, og helst af en rimeligt hurtig handling.

Med disse ord vil jeg gerne ønske Rådet en god session og god arbejdslyst.

6

Utsändning av handlingar till sessionen

Arbetsordningen stadgar att allt dokumentationsmaterial som skall behandlas vid sessionen skall ha utsänts senast två veckor före sessionens början. Den stadgar också, att utsändande kan ske senare om särskilda skäl föreligger.

Presidiet föreslår att även de förslag som utsänts senare än två veckor före sessionens början kan behandlas vid sessionen. Beslutet kräver 2/3 flertal.

Presidiets förslag bifölls.

7

Förslag till försöksordning angående frågeinstitutet (Dokument 3)

Presidenten: Præsidiet foreslår, at Rådet beslutter også ved denne session at indføre en forsøgsordning angående spørgsmålsinstituttet. Ordningen indebærer, at et valgt medlem ud over de spørgsmål, som er indleveret 3 uger før sessionen, i overensstemmelse med arbejdsordenens § 15, kan stille spørgsmål til regering eller til Ministerrådet under sessionen. Spørgsmålene bør være indleveret sådan, at præsidiet kan overgive spørgsmålene til den berørte regering eller til Ministerrådet senest 24 timer før det tidspunkt, hvor mødet på plenarforsamlingen behandler sager, der vedrører det aktuelle emneområde.

I øvrigt fremgår udformningen af forslaget af Dokument 3.

Samme regler for tidsbegrænsning vil

gælde ved øvrige spørgsmål, dvs. 3 minutter for spørgsmål og deres motivering, 5 minutter for besvarelse og 3 minutter for andre indlæg.

En sådan beslutning kræver to tredjedels flertal i Rådet.

Presidiets förslag bifölls.

8

Fastställande av saklista för sessionen

Presidiet föreslår att plenarförsamlingen fastställer saklista för sessionen i enlighet med den utdelade förteckningen, med tillägg av de frågor som kan komma att ställas under sessionen.

Saklistan för sessionen fastställdes i enlighet med presidiets förslag.

9

Meddelande om voteringsordningen

I enlighet med § 11 i arbetsordningen kommer omröstning att företagas med voteringsapparat. Bortsett från omröstning vid val kan medlem rösta ja eller nej eller avstå från att rösta.

När voteringen avslutats delges resultatet muntligt av presidenten.

10

Val av budgetkommitté

Arbetsutskotten hade föreslagit, att Nordiska rådet till medlemmar i rådets budgetkommitté – för tiden intill nästa ordinarie session – väljer:

från *juridiska utskottet*: K. B. Andersen och Nils Carlshamre

från *kulturutskottet*: Árni Gunnarsson och Hagen Hagensen

från *social- och miljöutskottet*: Asbjørn Haugstvedt och Bror Lillqvist

från *trafikutskottet*: Marjatta Väänänen och Bjarne Mørk Eidem

från *ekonomiska utskottet*: Svante Lundkvist och Páll Pétursson

Arbetsutskottens förslag bifölls.

11**Val av informationskommitté**

Arbetsutskotten hade föreslagit, att Nordiska rådet till medlemmar i rådets informationskommitté för tiden intill nästa ordinarie session väljer:

från Danmark:

Christian Christensen och Robert Pedersen

från Finland:

Ilkka-Christian Björklund och Petter Savola

från Island:

Halldór Ásgrímsson och Árni Gunnarsson

från Norge:

Jo Benkow och Reiulf Steen

från Sverige:

Rune Gustavsson och Sture Palm

Arbetsutskottens förslag bifölles.

12**Val av revisorer och revisorsuppleanter för Nordiska kulturfonden för 1981 och 1982**

Arbetsutskotten hade föreslagit att Nordiska rådet till revisorer och revisorsuppleanter för Nordiska kulturfonden för åren 1981 och 1982 väljer:

Otto Mørch med Bertel Haarder som suppleant.

Jørgen Bredsdorff med S. Lenler-Olsen som suppleant.

Arbetsutskottens förslag bifölles.

13**Val av särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning**

Arbetsutskotten hade föreslagit, att ett särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning tillsättes.

Arbetsutskotten hade föreslagit, att till medlemmar i utskottet för tiden intill nästa session skulle väljas:

från Danmark:

Robert Pedersen med Hagen Hagensen som suppleant

från Finland:

Arvo Salo med Sinikka Karhuvaara som suppleant

från Island:

Árni Gunnarsson med Páll Pétursson som suppleant

från Norge:

Kjell Magne Bondevik med Trygve Bratteli som suppleant

från Sverige:

Sture Palm med Gunnel Jonäng som suppleant

Arbetsutskottens förslag bifölles.

14**Val av medlemmar till Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté för perioden 1 maj 1981 till 30 april 1983**

Arbetsutskotten hade föreslagit, att Nordiska rådet till medlemmar i Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté för perioden 1 maj 1981 till 30 april 1983 väljer

från Danmark:

Christian Christensen

från Finland:

Mauno Forsman

från Island:

Stefán Jónsson

från Norge:

Håkon Kyllingmark

från Sverige:

Paul Jansson

Arbetsutskottens förslag bifölles.

15**Bemyndigande för de fasta utskotten att lägga sådana berättelser — med undantag av C 1 — och meddelanden till handlingarna, vilka ej upptagits på saklistan för sessionen eller vilka icke slutbehandlats på sessionen**

Presidiet föreslår att utskotten bemyndigas att lägga till handlingarna sådana berättelser — med undantag av C 1 — och meddelanden, vilka ej upptagits på saklistan för sessionen eller vilka icke slutbehandlats vid sessionen.

Presidiets förslag bifölles.

16

Förslag om talartidens begränsning i generaldebatten

Presidenten: Præsidiets foreslår, at plenarforsamlingen beslutter sig for en taletidsbegrænsning af indlæggene i generaldebatten til højst 10 minutter med undtagelse af præsidiets første indlæg, indlæg af Ministerrådets formand og af statsministrene.

Præsidiets förslag bifölles.

17

C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet och Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium (generaldebatt)

Guttorm Hansen: Hr. president! På rådsmedlemmenes vegne takker jeg for velkomstordene og tillater meg å ønske Rådets nye president lykke til i hans arbeid.

Det er én oppgave som i dag står fram som den store og helt sentrale i samtlige nordiske land. Det er å verne den nordiske samfunnsmodell i en tid med harde belastninger på de samfunn med stor sosial velferd og velstand som er skapt her i Norden.

Dette målet for hvert enkelt land er og må være et felles mål for det nordiske samarbeidet. Hele vårt samarbeid har jo egentlig den enkle målsetting å gjøre hverdagen bedre for de nordiske mennesker hvor de enn bor i dette store området. Den internasjonale økonomiske utviklingen har mer og mer gjort seg gjeldende i alle de fem nordiske land, og en rekke problemer av felles karakter står sentralt i landenes politikk. Vi har en lavere vekst i vår økonomi enn vi hadde i 1960-åra og i begynnelsen av 1970-åra. Alle land har vanskeligheter med å balansere den økonomiske utvikling; kostnadsutviklingen og inflasjonstakten er urovekkende. Et annet sentralt problem er den teknologiske utvikling og markedssituasjonen internasjonalt, som har gitt et press på industrien og næringslivet ellers i retning av å tvinge fram vidtgående strukturendringer. Og dette har igjen gjort sysselsettingsspørsmålet til et meget aktuelt problem. Politikken for full sysselsetting, som i så sterk grad har vært en hovedhjørnestein i den nordiske politikk, er i dag hardt utsatt.

Det er naturlig at disse felles problemer også reiser det aktuelle spørsmål om det nordiske samarbeid kan bety en felles løsning av en del av disse problemene. Når vi vet hvor innbyrdes avhengig de nordiske land er av hverandres økonomiske utvikling, hvordan utviklingstendensene er omtrent de samme i alle fem land, skjønner vi at det er naturlig at spørsmålet om en felles nordisk innsats for å slå vakt om den nordiske samfunnsmodellen er, eller i hvert fall bør være, høyst aktuell for Nordisk Råd. Om vi ser på Ministerrådets beretning og de enkelte utskottenes uttalelser om beretningen, vil vi kunne konstatere at det har vært et siktemål for arbeidet både i Ministerrådet og i utskottene det siste året nettopp å ta vare på det vi har vunnet her i Norden. På grunnlag av rådsdebatten i Reykjavík har innsatsen fra Ministerrådet i særlig grad vært konsentrert om to betydelige områder med perspektiv inn i 1980-åra. Det er prosjektene "Norden som hjemmemarked" og "Teknikken og framtida". Begge disse områder har en rekke sider som i høy grad, om de får en tilfredsstillende utforming, kan bidra til å øke det nordiske økonomiske og industrielle samarbeidet. Prosjekter er ikke nok og vil ikke bety noe om det ikke er politisk vilje bak til å realisere prosjektene i den nordiske hverdagen. Jeg tror vi må innrømme at det er for liten politisk vilje og for svak prioritering av fellesnordiske løsninger i forhold til forsøk på nasjonale løsninger i dag.

Jeg tror at noe av den mangelen på grep på de nye problemer som vi møter, har sin årsak i at vi har utformet vårt nordiske samarbeid, både mønsteret for det og arbeidsstilen, i tiår med overskudd og sterk økonomisk vekst i våre land. Ja, på en måte er det nordiske samarbeid blitt et slags overskuddsprodukt, noe vi hadde råd til å koste på oss, og hver gang saker som hadde sterke innebygde konflikter i seg, dukket opp, ble de tatt av dagsordenen på en eller annen måte. I dag er det nordiske samarbeidets situasjon annerledes. Nå er det spørsmål om vi kan bruke det nordiske samarbeid for å finne løsninger på problemer vi alle er stilt overfor. Og de spørsmål vi er stilt overfor, er av helt avgjørende betydning for hvordan våre samfunn vil utvikle seg, og hvordan vår styreform skal kunne greie å løse den krisa vi nå møter. Det er illustrerende for vår situasjon at mens tallet

på arbeidsløse i hele Norden i 1973 var ca. 130 000, er det økt til ca. 400 000 i 1980, og det tales nå åpent om et tall på omkring 600 000 arbeidsløse i Norden i dette år. Disse tall viser hvilke påkjenninger våre samfunn står overfor. Arbeidsløshet betyr ikke bare fravær av arbeid for den enkelte, det betyr også dårligere økonomi for samfunnene. Men det betyr enda mer, at hundretusener opplever sin livssituasjon som lite meningsfylt, og at de stiller og har rett til å stille spørsmålstegn ved en politikk som setter mennesker utenfor den vesentlige del av hverdagen som det er å ha et arbeid å gå til. Tar vi ikke dette alvorlig, kan tvilen på det nordiske demokratets handlekraft vokse til alvorlige politiske problemer på kort tid. Det er ikke minst unge mennesker, kvinner og funksjonshemmede som først blir satt utenfor. Det er de svake gruppene i våre samfunn som får betale først og mest i den situasjon vi nå ser.

I et brev til Rådets medlemmer har Nordens Faglige Samorganisasjon tatt opp en del av disse problemer og pekt på en rekke aktuelle samarbeidsoppgaver, bl. a. en effektivisering av det nordiske samarbeid når det gjelder forsknings- og utviklingsarbeider, kravet om en sterkere innsats for bedre industri- og næringslivssamarbeid ved å legge forholdene bedre til rette for slikt samarbeid både gjennom lovgivning, fellesnordiske støtteordninger, opprettelse av et industripolitisk samarbeid og andre tiltak. I brevet fra Nordens Faglige Samorganisasjon heter det:

''Fackföreningsrörelsen kan inte acceptera att myndigheterna passiva står inför gemensamma problem och framtidsuppgifter utan kräver innsatser som motverkar arbetslöshet, inflation, betalningsbalansproblem, låg ekonomisk tillväxt och nedskärningar i den offentliga verksamheten.''

Denne uttalelse skal vi og må vi ta alvorlig. Samtidig opplever vi noe av den samme bekymring og tvil på det politiske samarbeid i Norden fra representanter fra næringslivet, bl. a. viser jeg her til det foredrag generaldirektør Pehr G. Gyllenhammar holdt i Trondheim i forbindelse med opprettelsen av den svensk-norske industristiftelsen som Volvo gjorde opptak til. Også i dette foredrag var det toner av sterk mistillit til det offentlige politiske nordiske samarbeid.

Vi plikter å ta disse signalene fra arbeidsta-

kerorganisasjoner og næringslivets menn alvorlig, og vi bør tilbakevise skepsis og tvil gjennom handling.

Samarbeidet i 1980-åra må ha et annet perspektiv enn vi tidligere har hatt i de tiår som er gått. Og det bringer meg over til det aktuelle spørsmål om hvordan vårt samarbeid og våre arbeidsformer er. Her vil vi nå bli nødt til å se på om vi arbeider på riktig måte, om vi disponerer de ressurser vi har, riktig. Det må til en grundig gjennomgang av samarbeidet både på regjeringssiden og på parlamentarikersiden. Vi er nødt til å finne fram til arbeidsformer som virker hurtigere, og der beslutningsprosessene gjøres enklere. Vi er stivnet til i et mønster som vi nå må bryte opp. I sin siste rapport till Stortinget sier den norske delegasjon til Nordisk Råd bl. a.:

''Et stadig mer påtrengende spørsmål i dag er hva som kan gjøres for å få viktige samarbeidsresultater raskere over fra Rådets sakliste inn i den nasjonale hverdag.''

Presidiet, statsministrene og samarbeidsministrene har på et fellesmøte drøftet arbeidssituasjonen, og disse drøftinger bør fortsette fram til de gir resultater. Vi må forenkle og rasjonalisere, få vekk en del av den store mengde rekommandasjoner som beslaglegger en uforholdsmessig stor del av arbeidskapasiteten, avskrive dem i hurtigere tempo, legge bånd på oss når det gjelder stadig nye medlemsforslag, kanskje gruppere forslag og uttalelser under hovedområder og behandle dem samlet under en felles synsvinkel. Den store mengde papir som truer med fullstendig å oversømme det enkelte rådsmedlem, kan vi antakelig redusere betydelig, om vi finner fram til en mer rasjonell arbeidsform. Jeg anser det som et betydelig bidrag til å gjøre parlamentarikernes arbeidsmuligheter bedre i Nordisk Råd.

Det man har kalt ''politisering'' av Nordisk Råd, er ikke lenger noe kontroversielt spørsmål. De forskjellige politiske hovedstrømninger i Norden kanaliseres nå inn i Nordisk Råd gjennom de tverrnasjonale politiske grupper som har dannet seg eller er i ferd med å danne seg. Fra sosialdemokratens gruppe vil det bli tatt initiativ for å få dette arbeidet bedre organisert og akseptert, gjennom en ordning med en beskjedne partistøtte til gruppene. Jeg tror at politiseringen betyr en vitalisering av Rådet som bærer i seg løfter for

framtida.

Når det gjelder regjeringssamarbeidet, er det grunn til å understreke at regjeringene må ta sitt samarbeid innen Ministerrådet mer alvorlig. Det kan ikke bli slik at regjeringene sitter på gjerdet, mens organene i Ministerrådet utreder og tilrettelegger beslutningsmateriale, og så først etterpå kommer regjeringene ned og sier ja eller nei eller krever utsettelse. Det er all mulig grunn til å kreve at regjeringene – både hver for seg og samlet gjennom Ministerrådet – foretar en viss konsekvensanalyse når et prosjekt skal igangsettes, og at regjeringene og Ministerrådet følger prosjektet underveis.

For rådsmedlemmene gjelder også at de heller ikke kan si seg fri for ansvar for konsekvensene av de forslag som reises. Vår initiativrett er formelt sett klar, og den bør vi beholde, men det må kunne sies at medlemsforslagene bør bli mer bevisst innrettet på resultater og mindre tjene som innkast i den løpende politiske debatt i de enkelte land. Det finnes andre muligheter til å ivareta det enkelte medlems interesser i så måte.

Vi vil senere i sesjonen få en særskilt debatt om Nordsat-saken. Jeg vil derfor her nøye meg med å gi uttrykk for at jeg tror det er klokt å få den utsettelse av avgjørelsen som ligger i Ministerrådets forslag. Situasjonen har forandret seg betydelig det siste år, og Nordsat må nå diskuteres ut fra det faktum at TV-sendinger fra satellitt vil være en realitet i deler av Norden om få år, uansett Nordsat. De europeiske satellittene vil gi de nordiske folk valgmuligheter når det gjelder TV, og da er Nordsat blitt et spørsmål om også å blande den nordiske røst inn i det europeiske kor. De teknologiske og industrielle aspekter bør også telle stadig sterkere. Jeg er av den oppfatning at Nordsat-spørsmålet vil tjene på å få et år til på seg som modningstid.

Til slutt vil jeg i denne debatt rette oppmerksomheten mot et spørsmål som gjelder alle nordiske land og dermed også Nordisk Råd, og det er det nordiske demokratiets situasjon. Det har vært sagt om Norden at vi er et område mellom Washington og Moskva der det har utviklet seg et demokratisk styresett, preget av folket sjøl og folkets organisasjoner. Vi har utviklet et særpreg med større deltakelse i det politiske liv fra folket i

landene enn kanskje noe annet sted i verden. I dag opplever vi at det stilles spørsmål ved vårt representative styresett. Vi opplever at selvbestaltede grupper står fram og sier seg å representere folket bedre og mer representativt enn de folkevalgte gjør. Det startes aksjoner mot beslutninger, og det legges hindringer i veien for gjennomføring av beslutningene. Samtidig opplever vi at militante smågrupper til venstre og til høyre hyller andre styresett, og vi har i det siste opplevd direkte bruk av vold i oppgjør innen slike grupper. Vi plikter å ta disse signaler alvorlig. Vi plikter å ta vare på den demokratiske styreform vi har, og prøve å hindre at den blir uthulet og handlingslammet av slike grupperes aktivitet. Spørsmålet om å greie å kanalisere politiske synspunkter, holdninger og strømninger inn i det politiske system er en utfordring til oss alle. Aksjonsdemokratiet er ikke svar på vår tids problemer i Norden. Det betyr jo at ingen har ansvar for konsekvensene. Forskjellen ligger nettopp her i at folkevalgte har ansvar også etter at beslutning er tatt. Aksjonister forlater saken dersom de når fram, og ingen har lenger ansvar for det som er skjedd eller for konsekvensene av det. Det er viktig at det mobiliseres til forsvar for det nordiske demokrati. I det ligger det en utfordring til hver enkelt av oss som er ansvarlige for at dette styresettet fungerer. Også Nordisk Råds arbeid må ses som en særpreget del av det demokrati vi har utviklet her i Norden. Vårt arbeid i Rådet må derfor også av og til gis et perspektiv utover hverdagens saker. Det trenger vi, og det trenger folket i Norden.

Minister Lise Østergaard: Også jeg vil gerne lykønske til valget af vor præsident og ønske et frugtbart samarbejde under denne Nordiske Råds 29. session. På sidste års session i Reykjavík fremhævede jeg på Ministerrådets vegne, at det nordiske samarbejde i ottitallet vil få en anden karakter end hidtil. Ministerrådet har fortsat den sidste sessions stærke understregning af samarbejdsområder som økonomi, energi, industri og teknologudviklingen. Vi har besluttet at koncentrere en væsentlig del af vor egen virksomhed og opfølgning af Nordisk Råds rekommandationer til disse hovedområder. Samtidig erkender vi både inden for regeringen og i par-

lamentet, at dette arbejde vil kræve nytænkning fra begge parter i samarbejdet, hvis vi skal opnå gode resultater.

Det har hidtil været en grundsætning i det nordiske samarbejde, at Nordisk Råds projekter eller rekommandationer skulle være af fælles interesse for alle de nordiske lande. Der er da også i årenes løb gennemført et meget stort antal forslag, som umiddelbart har været til lige stor gavn for alle vore lande: Fælles pasunion, fælles arbejdsmarked og en lang række fælles rettigheder på de sociale og uddannelsesmæssige områder.

Når vi nu bevæger os ind i så aktuelle og så komplicerede problemområder som f.eks. energi, økonomi o.lign., så må vi se i øjnene, at der kan være interesser, som umiddelbart kun deles af nogle – f.eks. to eller tre – men ikke af alle de nordiske lande samtidig, og at det da kan være hensigtsmæssigt at påbegynde et sådant samarbejde mellem nogle af vore lande med henblik på en senere udvidelse til hele Norden.

Når jeg nu går over til selve min redegørelse, da vil den i år i særlig grad været præget af arbejdet på de lige nævnte områder, selv om der også er udført et godt og værdifuldt arbejde på alle andre områder. Gennemgangen kan ikke undgå lidt at få præg af en opremsning.

Til denne session har Nordisk Ministerråd fremlagt følgende forslag:

Forslag om samarbejde om nordisk projekteksport.

Forslag om en ny tryghedskonvention.

Forslag til en sprogkonvention.

Forslag til revideret arbejdsprogram på arbejdsmiljøområdet.

Forslag om øget nordisk radio- og TV-samarbejde samt

Forslag om overenskomst om godkendelse af visse erhvervsgrupper til at udøve virksomhed inden for sundhedssektoren og veterinærvesenet.

Om økonomien.

De internationale økonomiske vilkår blev forringet i 1980 som følge af stigningen i oliepriserne og en almindelig økonomisk stramning i de store industrilande. De nordiske landes samlede betalingsbalanceunderskud for 1980 vil komme til at ligge på 4050 mia n.kr. Vor eksport er således ikke stor

nok til at bære den nuværende import. Nordisk Økonomisk Forskningsråd indledte sit arbejde ved årsskiftet 1980–81, og vi lægger vægt på, at det kommer til at beskæftige sig med konkrete politiske problemer snarere end med grundforskning.

Om energi.

Som følge af den alvorlige energiforsyningssituation besluttede de nordiske statsministre, at det nordiske energisamarbejde skal intensiveres. – På denne baggrund har de nordiske energiministre fastsat retningslinjer for nordisk energipolitisk samarbejde.

Planer om ilandføring af naturgas i de nordiske lande drøftes, ligesom der findes bilaterale kontakter om disse spørgsmål. Den iværksatte udredning om olie- og gassamarbejde på Nordkalotten ventes færdig sommeren 1981.

For flere af de norske lande er kulimporten vigtig, og på baggrund heraf er der iværksat en undersøgelse af nordiske kulhavne og udbygningsplaner for disse i 1982.

I forbindelse med interessen for et nordisk-moçambiquisk kulsamarbejde har man overvejet mulighederne for eventuel deltagelse i transportprojekter i tilknytning til Moçambiques kulprogram. Dette kan eventuelt ske som led i vort bistandssamarbejde. Der er regelmæssige kontakter mellem statslige olie-selskaber for at udvikle samarbejdet om olieeftersøgning, fælles indkøb, samsejling af olielaster og raffinering.

Internationale energiproblemer figurerer som et fast punkt på energiministrenes dagsorden. Og der er et samarbejde om forberedelserne til FNs konference vedrørende nye og vedvarende energikilder.

De første resultater af dette arbejde ventes her i foråret 1981.

Om Norden som hjemmemarked.

Også samhandelen imellem de nordiske lande er jo meget vigtig, og derfor har Ministerrådet ladet en særlig arbejdsgruppe foretage undersøgelse af de områder, hvor der kan findes hindringer for handel og industrielt samarbejde. Gruppen peger på 5 områder, hvor vi bør foretage yderligere undersøgelser. Det er valutareguleringer, koncessions- og etableringslovgivningen, skattelovgivning, aktieselskabslovgivningen og fors-

kellige aspekter vedrørende markedsfinansiering, transport, information o.lign. Disse undersøgelser vil blive fortsat i fremtiden.

Om teknikken og fremtiden.

Fra nordisk arbejdsmarkedsudvalg foreligger der en omfattende udredning, som har direkte tilknytning både til temaet om teknikken og fremtiden og til temaet om de centrale økonomiske problemer. Den omhandler omstillingskrav i de nordiske landes arbejdsmarked og økonomi på mellemlangt sigt og beskæftigelsesmæssige effekter af ny teknologi samt forandringer i arbejdsmarkedets struktur og funktionsmåde.

Denne udredning er igen fulgt op med en handlingsorienteret udredning, Arbejdsmarkedspolitikken i 1980'erne. Og i sin konklusion peger den på, at de nordiske landes arbejdsmarkeder ikke endnu har vist evne til en tilstrækkelig hurtig omstilling til teknologiudviklingen og til ændringerne i verdenshandelen.

Ministerrådet har nedsat en arbejdsgruppe for at se nærmere på spørgsmålet om datateknikkens indvirkning på beskæftigelse, arbejdsmiljø og næringsliv. Og arbejdsmiljøministrene foreslår til denne session at tage den nye teknologiske konsekvenser på arbejdsmiljøets område op i det reviderede arbejdsprogram.

Om projekteksport.

Som nævnt har Ministerrådet til denne session fremlagt et forslag om nordisk projekteksport med det sigte at fremme industrielt samarbejde mellem de nordiske lande og styrke disses internationale konkurrenceevne. Forslaget omfatter leverancer af store, nøglefærdige anlæg, fabrikker og sygehuse, og som potentielle markeder tænker man på de nyindustrialiserede udviklingslande, statshandelslande og olieeksporterende lande.

Ministerrådsforslaget omfatter fire hovedpunkter: Et øget samarbejde om information og om internationalt finansierede projekter, en harmonisering af eksportkredit- og garantiordningerne, oprettelse af en nordisk projekteksportfond, dersom de fornødne midler kan tilvejebringes, og endelig en etablering af nordiske projektinvesteringsslån, hvoraf gennemførelsen dog forudsætter yderligere undersøgelser med hensyn til nationale eksport-

garantier og eksportkreditvilkår. Også mulige konkurrenceforvridende virkninger skal undersøges nøjere.

Arbejdsgruppens rapport fra december 1979 om de multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi var på remiss i året 1980. Og resultatet heraf foreslår så sent, at vi må finde det mest hensigtsmæssigt, at drøftelserne her på sessionen sker på grundlag af remissbehandlingen.

Om bistandssamarbejdet.

Muligheden for nordisk samarbejde om bistanden til udviklingslandene søges forbedret. Den såkaldte Oslokonvention om nordisk bistandssamarbejde er under revision med henblik på en forenkling, og vi regner med, at vi efter debatten her på sessionen kan, afhængigt af dens forløb, underskrive den nye konvention.

Det forudses, at en rådgivende komité herefter skal bistå Ministerrådet i dets bistandspolitiske overvejelser, herunder behandling af forslag om nye fællesnordiske indsatser og samordning med henblik på Nord-Syd-diskussionerne i FN og andre internationale organisationer.

Om arbejdsmarkedet.

Nordisk Ministerråd har behandlet en rapport om "1954-års overenskomsten om fælles nordisk arbejdsmarked", og der udarbejdes netop nu forslag til en revideret aftale om et frit, nordisk arbejdsmarked.

Kontakten med arbejdsmarkedets parter er blevet udvidet i 1980, og parterne har haft flere møder med Ministerrådet i forskellige sammensætninger. Vi lægger meget vægt på denne kontakt, fordi en forandring hos parterne kan lette gennemførelsen af foranstaltninger på nationalt plan.

Om regionalpolitisk samarbejde.

Hovedmålsætningen for det nordiske regionalpolitiske arbejde er jo at virke for en i regional sammenhæng balanceret udvikling i Norden. Og Ministerrådet råder over flere egnede instrumenter, ligesom Nordisk Investeringsbank har bemyndigelse til at yde regionalallån.

Sidste år tilkom to nye samarbejdsområder, nemlig Vestnorden (Island-Færøerne) samt Bornholm og Sydøstskåne. Og i det

kommende år vil der indrettes et samarbejdsorgan for Østfold fylke i Norge og den nordlige del af Bohuslän i Sverige.

Om forskningssamarbejdet.

Den udredning om øget nordisk forskningssamarbejde, som statsministerene i efteråret 1978 opfordrede Ministerrådet til, er afsluttet. Og det fremgår af analyserne om højt-prioriterede områder som f. eks. energiforskning og forskning omkring konsekvenserne af den teknologiske udvikling, at aktiviteten er meget høj på nationalt plan, men at det nordiske samarbejde er meget beskedent.

Om tryghedskonventionen.

Der foreligger et ministerrådsforslag til revideret nordisk tryghedskonvention, som vi også regner med at underskrive efter debatten på denne session. Denne konvention er en forudsætning for det frie nordiske arbejdsmarked, fordi den sikrer nordiske medborgere social tryghed i alle vore lande, og revisionen er aktuell, fordi mange nye socialpolitiske tryghedsforanstaltninger er vedtaget i den forløbne periode.

Ministerrådet har besluttet, at samarbejdsprogrammet inden for social- og sundhedsvæsenet skal revideres, og det samme gælder ligestillingsprogrammet. Ligestillingsproblemernes betydning er understreget af, at der i 1980 er oprettet et selvstændigt ministerråd sammensat af ligestillingsministre.

Et ministerrådsforslag om godkendelse af eksaminer for personale inden for sundhedssektoren og veterinærvæsenet er også fremlagt på Nordisk Råd, således at den tidligere aftale om fællesnordisk samarbejde nu også omfatter 18 erhvervsgrupper på dette område.

Om Nordsat.

Jeg skal endelig omtale ministerrådsforslaget om et øget nordisk radio- og TV-samarbejde, altså det videre arbejde med Nordsatprojektet. Siden sidste session har rapporterne været genstand for en omfattende remissbehandling, og på baggrund heraf besluttede Ministerrådet, at året 1981 skal bruges til afsluttende regeringsforhandlinger med henblik på at tilvejebringe beslutningsgrundlag for en endelig stillingtagen til spørgsmålet om indgåelse af en nordisk aftale om projektets

gennemførelse. De spørgsmål, som skal afklares ved forhandlingen, drejer sig om kanalantal, kanalfordeling, tekstning, reklamespørgsmål, udgiftsfordeling og visse organisatoriske spørgsmål. Endvidere vil der blive foretaget supplerende undersøgelser af mulighederne for Nordsat i et nordisk industriprojektsamarbejde.

Vi ved alle, at der i vore lande har været divergerende meninger om Nordsatprojektet, bl. a. med hensyn til de økonomiske konsekvenser. Men således som Ministerrådets forslag nu foreligger, er det klart, at undersøgelsesfasen er forbi, og det er forhandlingsfasen, der forestår.

Endelig til slut om organisation af det nordiske samarbejde.

Der er sket en udvidelse, således at energiministrene og ligestillingsministrene for første gang er mødtes i egne ministerråd.

Endelig har Ministerrådet nedsat en gruppe, der skal analysere fordele og ulemper ved en sammenlægning af sekretariatet for kulturelt samarbejde i København og Ministerrådets sekretariat i Oslo til et fælles sekretariat.

Hr. præsident! Også jeg vil gerne til slut sige et par ord om det nordiske samarbejdes tilrettelæggelse. Også i Nordisk Ministerråd er vi enige om, at en mere effektiv prioritering af arbejdsområderne er nødvendig, hvis vi skal nå de bedste resultater i vores samarbejde. Vi overvejer mere effektive arbejdsformer, herunder samspillet mellem Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd. Vi vil forsøge ved en bedre tilrettelæggelse af vores arbejde at få samarbejdet til at fungere hurtigere, således at vi får mere udbytte af den betydelige arbejdsindsats, der gøres både på nationalt plan og i sekretariaterne. Og et af de problemer, som vi i Nordisk Ministerråd og i Nordisk Råds præsidium særligt har taget op til drøftelse, er den bedst mulige opfølgning af de mange udredninger og projekter. Det er alene gennem en effektiv opfølgning, at vi kan forvente, at det nordiske samarbejde skal give os praktisk udbytte. Ansvar for opfølgningen har nok hidtil ikke været placeret helt klart. Det har været svagheden.

Ministerrådet har for øjeblikket ca. 250 projekter i gang, og vi har til denne session afgivet melding om 112 rekommandationer.

Og disse tal bør give os anledning til overvejelser. Vi må se i øjnene, at sekretariatene ikke på én gang kan gøre den dybtgående indsats på de politisk højt prioriterede områder, som vi ønsker de skal gøre, og samtidig administrere og behandle et så stort antal projekter og rådsrekommendationer.

Også om disse problemer ser vi fra Ministerrådets side frem til fortsatte drøftelser med Nordisk Råds præsidium, og vi ser disse drøftelser som et led i de kontakter mellem Ministerrådet og Nordisk Råd, som bestandig er under udbygning til gavn for det nordiske samarbejde som helhed.

Hr. præsident! Ministerrådet ser nu frem til en frugtbar drøftelse her på sessionen med Rådets parlamentarikere både om det, der har fundet sted, og om det, som skal finde sted i fremtiden, drøftelser, der forhåbentlig vil give alle parter værdifulde incitamentter til det videre arbejde.

Stetter: Hvordan kan ministeren og dermed Ministerrådet forvente og forlange, at Nordisk Råd skal tage bindende beslutning om ministerrådsforslaget om nordisk projektsport? Ministeren fortalte os, at der mangler udredninger på centrale områder som f. eks. spørgsmålet om en mulig konkurrenceforvridning imellem de nordiske landes industrivirksomheder og for det andet spørgsmålet om, hvorvidt ministerrådsforslaget er i overensstemmelse med samtlige nordiske landes forfatninger.

Meddelanden

Det meddelades, at statsrådet Gösta Bohman och minister Kalevi Kivistö intagit sina platser i rådet.

Elsi Hetemäki-Olander: Herr president! Jag tackar den nyvalde presidenten Knud Enggaard för vänligt ihågkommande av den finska delegationens kvartssekeljubileum som medlem i rådet och önskar på den finska delegationens vägnar framgång i arbetet.

Som representant för Finland och den finska delegationen upplever jag det som en högtidsdag när jag från Nordiska rådets talarstol i dag är i tillfälle att föra mitt lands talan. För vår del är den 29:e sessionen en jubileumssession, det har förlöpt såsom Knud

Enggaard redan nämnde tämligen exakt 25 år sedan Finland första gången var i tillfälle att delta i en session i Nordiska rådet. Jag är särskilt glad över att detta kvartssekeljubileum kan begås på samma ort och i samma förnämliga lokaliteter här på Christiansborg som för 25 år sedan.

Vårt land var ju inte någon nykomling i nordiska sammanhang. Historiskt sett hade vi vår sedan sekler självfallna plats i den nordiska familjen, en plats som vi också i sen tid fått kämpa hårt för. Vi hade också redan under ett sekel aktivt tagit del i det moderna samarbetet, dels på myndighetsplanet och dels i de sedermera grundade Norden-förningarnas arbete för att stärka de nordiska banden.

När man efter andra världskrigets prövningar kände ett förstärkt behov av att knyta fastare band mellan de nordiska länderna ledde detta snart till ett antal permanenta samarbetsorgan på regeringsplanet. Under de rådande förhållandena med allehanda efterkrigstida restriktioner och inskränkningar i umgänget mellan länderna var kulturen det område, där det var lättast att få i gång samarbetet. Redan 1947 inledde också Nordiska kulturkommissionen sitt mycket betydelsefulla arbete, som också dagens utvecklade kulturella samarbete har sin fasta grund i. Finland kom genast med i dess arbete och i andra liknande samarbetsorgans verksamhet.

Vi hade också från begynnelsen varit med i det samarbete, som bedrevs inom ramen för det nordiska interparlamentariska förbundets verksamhet.

Men när Hans Hedtoft, en av det nordiska samarbetets stora, sedan några år senare i denna krets förde fram tanken på ett ännu fastare institutionaliserat samarbete inom en nordisk parlamentarisk församling, ett nordiskt råd, var vi inte ännu redo att följa med. Det var inte fråga om vår goda vilja, orsakerna var av annan art.

Vår medverkan förutsattes redan i den första rådsstadgan av år 1952. Alla handlingar sändes också från första början till Finlands regering och riksdag. Men i rådsarbetet kunde vi inte själva göra en insats.

Det bistra internationellt politiska klimat, som präglade efterkrigstiden och också den första hälften av 1950-talet förändrades år 1955 i och med den s. k. Genève-andan. I

tecknet av den blev det möjligt för vårt land att snabbt utveckla våra internationella relationer. Genom en aktiv insats framförallt av landets dåvarande statsminister Urho Kekkonen kunde också frågan om Finlands inträde i Nordiska rådet lösas positivt. Talman i riksdagen var då K.-A. Fagerholm, som förmodligen gjort mer för det nordiska samarbetet i vårt land än någon annan, både före vårt inträde i Nordiska rådet och sedermera som delegationsordförande och den samlande kraften under en lång följd av år. Både regering och riksdag gick helt och enhälligt in för Finlands anslutning till rådet och hösten 1955 sköttes sedan också de formella besluten i rask takt så att vår första delegation i rådet kunde utses strax före julen 1955.

Det var en politiskt stark delegation som, ledd av talmannen K.-A. Fagerholm och för regeringens del av statsministern Urho Kekkonen, reste hit ned till Köpenhamn.

Talman Fagerholm tackade för alla de varma välkomstord den finska delegationen fick motta och betonade i sitt tal särskilt den enhällighet med vilken Finlands riksdag hade fattat beslutet om inträdet i rådet.

Nu ett kvartsekel senare har vi som i dag för detta arbete vidare skäl att känna stor tacksamhet gentemot de banbrytare, som hade initiativkraft, övertygelse och mod att under de dåtida dåliga förhållandena föra frågan om Finlands anslutning till Nordiska rådet till en lycklig lösning. Vårt land har sedan dess kunnat delta i samarbetet som jämbördig part med de övriga länderna och kunnat bidra till den utveckling, som vi varit vittne till i alla våra länder, våra folk till fromma.

Vi har under detta kvartsekel också gett vårt samarbete betydligt förbättrade förutsättningar och resurser. Vi har traktatfäst samarbetet genom Helsingfors-avtalet av år 1962. Vi har effektiviserat regeringarnas samarbete genom tillskapandet av Nordiska ministerrådet och dess olika organ. Vi har inrättat en lång rad permanenta nordiska samsarbetsinstitutioner spridda över hela Norden. Och vi har i vår krets tagit med de självstyrande områdena inom Norden, hittills Färöarna och Åland och snart även Grönland. Om vi vill kan vi också numera använda vårt finska modersmål i rådets debatter.

Sett i perspektivet av denna utveckling och dess betydelse för våra länder och folk kan

jag inte låta bli att ge uttryck för min både stora tacksamhet över den utveckling som har förevarit i samarbetet och min fasta tro på dess fortbestånd och vidareutveckling.

Jag tror att vi då och då bör ställa våra vardagliga problem med samarbetets effektivitet, dess kostnader, dess pappersmängder, dess resultat i relation till de värden som dock ligger i att vi har detta vårt samsarbetsforum, har den debatt- och kontaktplattform, som Nordiska rådet är.

Då inser vi att det är värden, som vi bör vårda oss noga om, bygga vidare på. Vi skall göra det i kritisk anda och i överensstämmelse med den inriktning, som utvecklingen har tagit under 1970-talet och som enligt min mening är den riktiga, mot ett mera konkretiserat samarbete inriktat på praktiskt vardagsarbete. Men vi får inte tveka att sträcka till de resurser, som krävs när vi skall vidareutveckla samarbetet i överensstämmelse med de principer, som våra länder har förbundit sig till i de nordiska samsarbetsavtalen. Och såhär 25 år efter Finlands inträde i Nordiska rådet vill jag gärna konstatera, att regering och riksdag i Finland har varit eniga på denna punkt. Statsmakterna i vårt land har försökt fullgöra förpliktelseerna efter bästa förmåga och detta har haft den största betydelse för våra möjligheter att göra en aktiv insats inom rådet och i det nordiska samarbetet överhuvud.

Såsom Finland för 25 år sedan via sin dåvarande statsminister och nuvarande president – igår hade han varit president i 25 år – utgått ifrån, att man inom Nordiska rådet "icke behandlar utrikespolitiska och militärpolitiska frågor vilkas upptagande kan föranleda konflikter" bör vi söka våra gemensamma möjligheter inom andra, också helt nya områden. Tack och lov har vi obegränsade möjligheter till detta.

Vi nordbor kan inte briljera inom massproduktionen men vi har vårt kunnande, vår gedigna bakgrund, våra möjligheter till innovation inom nya områden. Vi kan inte bygga samarbete utåt på enbart kraftiga ekonomiska resurser, vi måste tillsammans finna de tomrum i världen, där vi tillsammans genom att samla våra resurser är starka och genom gemensam insats kan ge vårt bästa.

Hörnpelare för nordiskt samarbete är den starka kulturella gemenskapen och samsar-

tet mellan enskilda personer och de fria medborgarorganisationerna. Med detta som grund skall vi fortsätta. I dagens läge är alla gemensamma ekonomiska strävanden dock kanske det allra viktigaste.

Vi representerar den högt utvecklade teknologin. Låt oss möta den hårda konkurrensen inom världsekonomin med vår synergi inom know-how. Låt oss samtidigt ställa vår know-how till förfogande åt de länder som är i behov av den för att kunna utnyttja sina egna resurser. Vi kan bäst hjälpa u-länderna genom att tillgodose dem med vårt kunnande.

Det här är bara ett exempel. Vi har mycket att satsa på, saker som vi tillsammans är starka i, men varje nordiskt land för sig mindre betydelsefullt.

Statsminister Anker Jørgensen: Som Danmarks statsminister er det mig en glæde at byde velkommen til Nordisk Råd. Vi tillægger det nordiske samarbejde meget stor betydning. Når Nordisk Råd er samlet i København, er det for mig en velkommen understregning af vort nordiske tilhørsforhold.

Det er igen blevet aktuelt at diskutere, om der findes en særlig nordisk model. Hr. Gutorm Hansen talte i sit indlæg om den nordiske samfundsmodel. Spørgsmålet har været diskuteret mange gange i historiens løb. Jeg tror vi er mange der mener, at der findes en sådan model. Det er ikke en model, der er bygget op med det formål at skulle være en model for andre dele af verden. Det er derimod en model, som er vokset ud af hverdagen, og som trods alle historiske omskiftelser har kunnet holde. Norden ikke alene eksisterer geografisk. Der er også særlige bånd, der knytter landene i dette geografiske område sammen. Vi svinger måske selv i vor vurdering af det nordiske imellem på den ene side at prise dette samarbejde i høje toner og på den anden side at være utilfredse med, at vi ikke opnår større og bedre resultater i det nordiske samarbejde.

Verdensudviklingen – eller udviklingen i Europa – har ofte formet sig således, at den også har grebet ind i det nordiske mønster. Det skete f.eks. da Danmark og Norge blev medlemmer af NATO.

Alligevel kan vi konstatere, at ikke mindst i årene efter NATOs oprettelse skete der det

forunderlige: det nordiske voksede sig stærkere end nogen sinde. Opbygningen af Nordisk Råd giver den nordiske tanke og det nordiske samarbejde en fastere struktur.

Hvis jeg ganske kort skal karakterisere det nordiske samarbejdes grundlag, så er det følgende 5 hovedpunkter, jeg mener det er værd at notere, hovedpunkter, som vi alle sammen betragter som selvfølgeligheder:

For det første er vi demokratier.

For det andet er vi velfærdssamfund.

For det tredje er vi et udpræget fredens område.

For det fjerde står vi for solidaritet med den tredje verden.

For det femte: trods vore landes forskellighedsartethed er der alligevel et tydeligt kulturelt fællesskab.

Den nordiske model lever altså. Den lever endog i bedste velgående, også selv om vi alle er drevet af en utilfredshed med, at vi ikke gør tilstrækkeligt med nye fremskridt med dette samarbejde, men de resultater, vi har nået, har stabiliseret samarbejdet på, hvad jeg mener, vi kan tillade os at kalde et højt niveau.

Jeg tror, det er vigtigt at understrege, at udviklingen af vort samfund er sket med udgangspunkt i de jævne befolkningsgrupper. Det er bonden, arbejderen, fiskeren, som vi og generationerne før os har haft som udgangspunkt, når de mange samfundsproblemer skulle løses, og når en ny udvikling skulle skabes.

Nogle steder i verden har man i bogstavelig forstand taget udgangspunkt i overklassen, men i Norden har det altså været omvendt. Det er netop fra det udgangspunkt og fra den synsvinkel, at vi har haft de største muligheder for at få bredde og folkelig tilslutning til udviklingen af vort samfund.

Det er derfor udviklingen hos os har været mindre urolig, end tilfældet har været andre steder. På dette grundlag har vi langt bedre kunnet inddrage alle samfundsinteresser og alle samfundsgrupper i en større helhed.

Den politiske strid i vore lande har ganske vist ofte kunnet være hård. Men striden har uhyre sjældent givet anledning til voldelige sammenstød eller revolutioner. Vi har med andre ord bygget vort folkestyre op gennem en fredelig udvikling.

Norden er et fredens område. Det er i in-

ternational vurdering stedet, hvor samarbejdet er så veludviklet, at krig mellem de nordiske lande i dag og i mange år har været utænkelig.

Ude i verden opfattes vi meget ofte som en enhed, der hedder Norden. Det gælder ikke mindst i den tredje verden. Den solidaritet, som vi selv har indbygget i vort samfund, er også afgørende for vore holdninger til den tredje verden. Selv når det gælder sikkerhedspolitik, opfattes vi på mange områder som et sammenhængende område. Også her er det en lykkelig ting, at vort eget område har været præget af fred og stabilitet igennem lang tid.

I mange tilfælde bygger nordisk enhed mere på fælles holdninger end egentlig på fælles handlinger. De midler, vi bringer i anvendelse, kan være forskellige, men hovedmålene er vi enige om. Vi har en fælles interesse i at søge at fremme en international udvikling, der bygger på mellemfolkelige retsprincipper. Ydre omstændigheder kan nok medføre, at vi følger forskellige veje.

Vi må erkende, at verden og dens problemer er for store til, at vor nordiske model kan stå alene som et isoleret eksempel. Uden hensyn til de enkelte nordiske landes bindinger til lande uden for Norden er situationen alligevel den samme, nemlig at vi tænker nordisk, også i større europæiske og internationale sammenhænge. Det er en af årsagerne til, at Norden trods alt har haft større udenrigspolitisk indflydelse, end vore landes størrelse eller vor økonomiske og militære vægt egentlig skulle berettiggende til.

På samme måde som de afgørende skridt i de enkelte lande er taget i bred politisk enighed, er også vor udenrigspolitik formuleret med bred folkelig tilslutning og uden at tabe det nordiske af syne. Denne tankegang ligger også bag de nordiske landes holdning til atomvåbnene og i spørgsmålet om oprettelse af atomfrie zoner omfattende det nordiske område.

Som bekendt er Norden allerede et område, der er friholdt for atomvåben. Til trods for at de enkelte lande har en forskellig udenrigspolitisk og forsvarsmæssig placering, er dette en realitet. Det ville naturligvis være godt, hvis større dele af verden – også den del af verden, vi bor i – kunne blive atomvåbenfrie områder. Det er ikke Norden, der er

en hindring. Det kan kun virkeliggøres, hvis Øst og Vest, herunder supermagterne, kan og vil vise vilje til det.

Den begyndende afspænding i 1970erne og 1980erne er blevet afbrudt af øget spænding. Det skaber stigende usikkerhed i Øst–Vestforholdet. Sovjetunionens besættelse af Afghanistan bærer en stor del af ansvaret for denne udvikling. I USA er der sket et systemskifte, hvis virkninger i forholdet til Sovjetunionen vi endnu ikke kender. Meget tyder på, at der vil ske en stærkere amerikansk markering af de vestlige interesser.

Det bør være naturligt for de nordiske lande, at vi i denne situation advarer mod, hvad jeg vil kalde en militarisering af tænkningen. Det kan blive resultatet af den udvikling, der er i gang. Ingen af siderne tør undlade at tage forholdsregler over for den mulighed, at modparten kunne finde på at anvende sin militærmagt. Det skaber frygt, og det skaber risiko for, at uoverlagte beslutninger kan sætte farlige kædereaktioner i gang.

Sikkerhedspolitikken har naturligvis et militært indhold, men sikkerhedspolitik må også have andre vægtige, ja, afgørende elementer. Jeg tænker på viljen til samarbejde og solidaritet. Det er også en nordisk model.

Det nordiske eksemplets betydning ligger netop også på området samarbejde og solidaritet. Norden har altid været åben over for omverdenen. Vor holdning og politik til den tredje verden er også sikkerhedspolitik. Ideerne og tanker om en ny økonomisk verdensorden må være en fast del af de kommende årtiers sikkerhedspolitik, ikke blot for de nordiske lande, men også for de store nationer i Øst og Vest. De nordiske lande må i deres indbyrdes samarbejde vedligeholde og bygge videre på resultater, der er nået.

Som vi alle ved, gennemlever vi i disse år en økonomisk krise. Den rammer alle de nordiske lande. Nogle rammes hårdere end andre. Udviklingen ude i verden påvirker naturligvis vore hjemlige muligheder for at løse vore egne problemer. Men det er nødvendigt, at den nordiske model fortsat viser sin levedygtighed og sin evne til at løse de opgaver, vi stilles over for. Deraf afhænger vore muligheder for at øve udenrigspolitisk indflydelse.

Energipolitikken er et nærliggende eksempel. Derfor tog den danske regering sidste år

initiativ til en intensivering af det nordiske energisamarbejde. Selv om vi er forskelligt stillet ressourcemæssigt, har vi en række praktiske muligheder, bl. a. i kraft af en vis ensartethed i lovgivning og administrativ opbygning, ligesom de problemer, vi står over for, i vid udstrækning alligevel er de samme.

De nordiske energiministre vedtog således sidste år nogle retningslinjer for et intensivert energipolitisk samarbejde, omfattende energibesparelser, energiforskning, kulområdet, olie og naturgas samt koordinering af holdningen til internationale energispørgsmål. Der arbejdes i øjeblikket med at opstille arbejdsplaner på disse områder. Det første udkast hertil vedrører besparelsesområdet og har været drøftet på de nordiske energiministres møde i Stockholm så sent som i fredags. Et oplæg vedrørende energiforskning vil formentlig også snart være klar. På kulområdet undersøges mulighederne for et fællesnordisk projekt vedrørende kulbrydning i Moçambique, et projekt, som i givet fald også vil kunne indeholde bistandspolitiske elementer.

Energikrisen er jo en del af den almindelige økonomiske krise, vi er inde i. Det er allerede længe siden vi måtte konstatere, at krisen er mere langvarig, end vi først troede. Krisen kan indebære en trussel også imod det nordiske samarbejde. I denne situation er det vigtigt, at vi træffer koordinerede foranstaltninger til at fjerne unødige hindringer for samhandelen af lovgivningsmæssig eller administrativ karakter. De økonomiske kriseforanstaltninger, vi hver for sig gennemfører, må sammenarbejdes mere og sammenarbejdes således, at vi ikke blot vælter problemerne over på hinanden.

Der foregår for øjeblikket et nyttigt arbejde på at lette samhandelen mellem vore lande. Det er også glædeligt, at det nordiske økonomiske forskningsråd nu er klar til at tage fat på praktiske forskningsopgaver. Det er også naturligt at nævne det arbejde, der foregår om projekteksport. Den nordiske samhandel er meget stor og repræsenterer et afgørende element i det økonomiske samarbejde i Norden.

Men jeg tror ikke, vi kan løse de problemer, den økonomiske krise stiller os over for, alene gennem det nordiske samarbejde på disse områder. Det drejer sig om, at Nor-

den fortsat fremstår som en gruppe lande med et tæt indbyrdes samarbejde. Det drejer sig om, at man fortsat kan nære tiltro til den nordiske model.

Jeg vil slutte med at sige: Nordisk Råd er et samarbejde mellem suveræne staters parlamenter. Det omfatter ikke udenrigspolitikken som sådan. Måske er tiden inde til at slække lidt på denne begrænsning, uden at ændre på selve samarbejdets karakter.

Norden er et åbent system i vekselvirkning med den øvrige verden. Det nordiske samarbejdes muligheder vil måske træde klarere frem, hvis vi – også her i Nordisk Råd – omtaler de internationale forudsætninger for det nordiske samarbejde.

Nordisk Råds medlemmer repræsenterer naturligvis også i en anden henseende suveræne staters parlamenter. Men vi kunne godt i højere grad, end det er tilfældet nu, samle os efter anskuelser og mindre efter nationalitet.

”De nordiske lande” er et begreb ude i verden. Det skal vi udnytte til fremme af de holdninger, vi er fælles om, og som er afgørende for vor livsform.

Statsrådet **Karin Söder**: Herr president! Det nordiska samarbetet brukar med rätta beskrivas som pragmatiskt och informellt. Samarbetet mellan regeringarna och deras administrationer har i hög grad utformats som ett kontaktnät mellan myndigheter och andra organ i de nordiska länderna. Det har byggts ut successivt och täcker i dag nästan alla samhällsområden.

Schematiskt kan man väl säga att det nordiska samarbetet karakteriseras av att vi konsulterar varandra i olika frågor, vi utreder vissa problem gemensamt, och vi har i ökande utsträckning börjat genomföra vissa konkreta insatser gemensamt. Större delen av det nordiska samarbetet sker emellertid på expertplanet i samverkan mellan olika fackorgan.

Den form som det nordiska samarbetet har fått har inte vunnit uppskattning i alla kretsar. Det talas ibland om ”en blomstrande nordisk byråkrati”. Oöverskådligheten i det nordiska samarbetet och avsaknaden av lätt igenkännliga och spektakulära samarbetsresultat förstärker ofta kritiken från dess kretsar.

Ligger det då någon sanning i denna kritik? Jag skulle personligen vilja svara både ja och nej på denna fråga.

När jag svarar ja är det en utmaning som vi uppfordras att anta både i Nordiska rådet och i ministerrådet.

Utbyggnaden av det nordiska samarbetet som ett vittförgrenat kontaktnät har varit ett resultat av en medveten politisk strävan. I så måtto är tillskapandet av den nordiska byråkratin ett uppfyllande av de önskemål och intentioner som nedlades i det reviderade Helsingforsavtalet. Det ligger utan tvekan ett stort värde i att de nordiska länderna har många kontaktytor med varandra. Det leder till personliga kontakter och utbyte av erfarenheter, till arbetsfördelning mellan våra länder och till bättre hushållande med tillgångar. Det leder till att det nordiska samarbetet förs framåt, inte så ofta genom spektakulära resultat, utan som regel stegvis, sakta men säkert, på bred front. Våra länder är ju små. Resurserna i varje enskilt land kan inte räckta till breda insatser på alla områden.

Å andra sidan ställer det mångfacetterade nordiska samarbetet stora krav på våra samlade resurser. Vi måste därför bemöda oss om att se till att man inte går alltför långt när det gäller att splittra upp samarbetet på olika områden.

Presidiet anger i sin egen rapport att en av målsättningarna för denna sessions debatter skall vara att effektivisera samarbetsapparaten, prioritera och koncentrera arbetet. Jag tror att det är angeläget att nu såväl Nordiska rådet som ministerrådet söker koncentrera det nordiska samarbetet med sikte på att rekommendationer och projekt alltmer inriktas på tyngdpunkter i det nordiska samarbetet och att föråldrade projekt och rekommendationer avvecklas så snart som möjligt.

Mot denna bakgrund har samarbetsministrarna sedan en tid tillbaka enats om att politiskt strukturera det nordiska samarbetet och göra det mer överblickbart, vilket också har framförts som önskemål från Nordiska rådets presidium. Under de senaste sessionerna med Nordiska rådet har tonvikten i diskussionen legat på famtidsfrågor som forskning och datateknikens effekter samt på frågor som rör det energi-, industri-, handels- och ekonomisk-politiska samarbetet. Samarbetsministrarna har, som tidigare sagts idag, be-

slutat att samla pågående aktiviteter på dessa områden under två rubriker: Norden som hemmarknad och Tekniken och framtiden.

Vad gäller Norden som hemmamarknad har en rad samarbetsprojekt initierats under året:

– Ministerrådet har lagt fram ett förslag om nordiskt samarbete om projektexport, som bl. a. syftar till att skapa en gemensam upphandlingsregion i Norden för leveranser av stora projekt och system till statshandels- och u-länder. Det är väl att märka att ekonomiska utskottet i huvudsak har tillstyrkt det förslaget. På en enda punkt finns det en reservation.

– Under samarbetsministrarna har inlett ett arbete på att undanröja hinder för industriellt samarbete i Norden. En genomgång skall bl. a. göras av de nordiska ländernas valutalagstiftning, etablerings- och koncessionslagstiftning. Vidare skall vi undersöka om något kan göras beträffande skattelagstiftningen och frågan om en nordisk aktiebolagsform.

– Under justitieministrarna pågår ett arbete på att harmonisera den rättsliga miljö de nordiska företagen befinner sig i. Bl. a. arbetar man f. n. med köprätten och produktansvarslagstiftningen.

– På handelns område har en diskussion börjat om hur de små och medelstora företagens möjligheter att bättre utnyttja den nordiska hemmamarknaden skall tillgodoses.

– Som socialminister gläder jag mig naturligtvis över att två viktiga förslag har framlagts på social- och hälsovårdsområdet, som har stor betydelse när det gäller att förverkliga tanken på Norden som en hemmamarknad. Det ena är förslaget till en ny konvention om social trygghet. Det andra är förslaget till ny konvention om ömsesidigt godkännande av behörighetsbevis för social- och medicinalpersonal. Vi får anledning återkomma till de frågorna på torsdag.

Den andra rubriken har vi kallat Tekniken och framtiden. Här vill jag stanna vid två samarbetsområden. Det gäller dels datateknologin, dels forskningssamarbetet.

Datoriseringen och dess effekter har efter hand blivit en alltmer central fråga i den allmänna politiska debatten i våra länder. Alla branscher och alla yrken kommer att starkt beröras av den nya mikrotekniken. Detta

kommer att leda till omfattande omstilling-arna på arbeidsmarknaden. Eftersom förändringar av allt att döma blir störst inom service- och tjänstesektorn kommer kvinnorna att drabbas hårdast av omställningarna. Det är därför glädjande att vi har fått igång ett gemensamt nordiskt samarbeite for att söka komma till rätta med dessa frågor, dels i den särskilda datapolitiska arbetsgrupp som tillsatts under samarbeitsministrarna, dels i arbetsmiljöambetsmannakommittén och jämställdhetsutvalget.

Herr president! För hela den framtida utvecklingen i våra samhällen är det av grundläggande betydelse att vi kan hålla oss långt framme i fråga om forskning och industriellt utvecklingsarbete. Mot den bakgrunden noterar jag att en innehållsrik slutrapport nu föreligger från den arbetsgrupp som tillsatts för att följa upp statsministrarnas uttalande hösten 1978 om ett ökat nordiskt forsknings-samarbete. Detta samarbeite måste – som statsministrarna framhöll och som arbetsgruppen stryker under – omfatta hela kedjan från grundforskning till tillämpad forskning och industriellt utvecklingsarbete. Jag är övertygad om att det ligger mycket i arbetsgruppens förslag om en ordentlig organisatorisk förstärkning för att nå de mål om ökat samarbeite och effektivt resursutnyttjande som statsministrarna har uppställt.

Med det ömsesidiga beroende som kännetecknar de nordiska länderna finns en utomordentlig grund för att finna vägar för samarbeite som också kan ge bidrag till lösningen på de många ekonomiska och sociala problem som hela industrivärlden drabbats av.

Det gäller att ge våra ungdomar framtids-tro, att stödja de människor som idag känner sig hotade av en stigande arbetslöshet. Gut-torm Hansen och andra har tidigare apostroferat det här området och nämnt det brev som kommit från de fackliga organisationerna och som understryker vikten av nordiskt samarbeite i den kamp som vi alla är inne i på de här områdena.

Det är viktigt att samarbeitsministrarna har prioriterat områden som är av stor betydelse i detta sammanhang: Tekniken och framtiden, Norden som hemmamarknad, datoriserings-frågorna. Det är angeläget att samarbeitspro-jekten drivs i en positiv anda som leder till konkreta resultat till fromma för alla de nor-

diska länderna.

För samarbeitsministrarna liksom för övriga ministerråd spelar de regelbundna kontak-terna med arbeidsmarknadens parter en viktig roll för att vi med deras erfarenheter som bakgrund skall kunna göra de rätta priorite-ringarna i strävandena att underlätta samarbeitet över de nordiska gränserna.

Till sist: Det nordiska samarbeitet i alla dess former är ett ovärderligt inslag i Nordens demokratiska liv och i våra välfärds-samhällen. Det är en viktig del av våra gemensamma engagemang för att skapa en mer rättvis värld, men det är också en ovärderlig del av vårt ansvar att ge ungdomen framtids-tro.

För oss som har fått politiskt ansvar gäller det nu som alltid att vidareutveckla detta ar-bete, att göra erforderliga prioriteringar och att anpassa arbetet till dagens behov med sik-tet inriktat på framtiden. Det nordiska samarbeitet får aldrig stelna i sina former, det skall vara en dynamisk del av Nordens demo-kratiska liv. Debatten här i Nordiska rådet tjänar detta syfte.

Statsminister Gro Harlem Brundtland: Hr. president! Også denne sesjonen av Nordisk Råd er preget av de samme utfordringene som står sentralt i våre enkelte lands hjemlige politiske debatt. Det gjelder den internasjonale økonomiske utvikling, strukturendringer, nye teknologiske gjennombrudd og ikke minst utrygghet for arbeid. Spørsmålet vi alle stiller oss, er hvordan vi best kan møte denne utvikling.

Opgavene er påtrengende, og de er meningsfylte. Vi skal trygge og videreføre den livskvalitet og den fellesskapstanke som i så utpreget grad har kjennetegnet den sosiale og menneskelige vekst i våre nordiske samfunn.

De levekår og den livsstandard som er skapt, er ingen selvfølge. Frykten for at vesentlige menneskelige verdier er truet er ikke bare et spøkelse. Vi vet at vi står overfor sosiale utfordringer som stiller krav til vår evne til samfunnsanalyse, til våken selvkritikk og til vår vilje til å foreta verdimesseige valg. Vi må mobilisere politisk vilje.

Det kommende år er et jubileumsår for Nordisk Råd. Det er tretti år, en generasjon, siden samarbeidet ble organisert. Jubileums-

året vil uten tvil bli preget av feiring, hyllest og lovord. Mange vil med rette peke på at Nordisk Råd har spilt en betydelig rolle i arbeidet med å utvikle den nordiske fellesskapsfølelsen og i arbeidet med å omsette den i konkrete samarbeidsordninger. Andre vil minne om at vi, stikk i strid med sunn fornuft, ikke klarte å løse den største oppgaven: etablering av NORDØK. Dessverre er det noe av et særtrekk ved utviklingen av det nordiske samarbeidet at når vi har satset på de store sprang, har vi ikke lyktes. Det er mer de små skritt som har preget vårt samarbeid. Men det er blitt mange slike små skritt, og i sum utgjør de tross alt mange store sprang.

Jeg skal ikke her foregripe jubileumstalene, men jeg tror det er riktig å benytte tiden for jubileet til en nøktern og helst også kritisk gjennomgåelse av dagens situasjon i nordisk samarbeid, av de problemer og utfordringer vi står foran. Vi må satse på å få et best mulig grunnlag for å fastlegge våre planer og et realistisk ambisjonsnivå for nordisk samarbeid i 1980-årene.

For en utenforstående må det nordiske samarbeid fremstå som et noe broget bilde, rikt fasettert, men til tider uoversiktlig. Karakteristisk for samarbeidet er nettopp vekselspillet mellom et uformelt praktisk samarbeid på nær sagt alle områder, offentlig eller privat, og samarbeidet i de formelle organer som Nordisk Råd er eksponenten for. Jeg tror dette vekselspillet vil prege nordisk samarbeid. Det er nettopp her det har sin styrke. Det er sprunget ut av erfaringer i det praktiske daglige liv, og det er bygd på nær kontakt mellom mennesker. Samtidig har vi politiske organer som ytterligere kan utvikle og utdype samarbeidet.

Bestemmende for omfanget av det nordiske samarbeid er først og fremst den politiske vilje internt i våre egne land. Men også utviklingen i våre omgivelser er med på å forme og prege det.

Vi møtes her i København i en spent og urolig internasjonal situasjon. Den internasjonale økonomiske utviklingen er nedslående. I industrilandene er veksten lav og synkende. Arbeidsløsheten er økende, og en nærmer seg 25 millioner mennesker. Det er både fra et økonomisk og fra et menneskelig synspunkt en dypt urovekkende utvikling.

Norden er ikke noen garantert lykkeøy i

det internasjonale hav. Det som skjer i internasjonal økonomi, slår inn også i våre samfunn. Men Norden har spilt en viktig rolle i etterkrigstidens Europa. Det har vært mulig fordi vi har hatt både politisk vilje og økonomiske ressurser til å gjøre oss gjeldende. Et økonomisk tilbakeslag kan også endre dette. Et tilbakeslag vil også kunne drive oss over i en politikk der vi eksporterer nasjonale problemer til hverandre og belaster både nordisk solidaritet og de praktiske ordninger vi har etablert for samhandel og arbeidsmarked i Norden. Vi har derfor en oppgave også i det å verne om det vi har oppnådd i det nordiske samarbeid.

De nordiske land har hittil klart seg rimelig bra i den økonomiske nedgangsperioden vi er inne i. Det er samtidig ingen tvil om at den internasjonale økonomiske utvikling vil stille våre land overfor økende problemer. Vi har sett en urovekkende stigning i arbeidsløsheten også i de nordiske land. Verken nasjonalt eller på nordisk basis kan vi alene løse de økonomiske problemene på en tilfredsstillende måte. Dertil ser vi at vi alle er for avhengige også av verden omkring oss.

Hva kan de nordiske land gjøre for å bidra til å finne løsninger på de alvorlige økonomiske problemer som industrilandene er konfrontert med? – problemer som gjør det enda vanskeligere å finne løsninger på de dypt alvorlige nord/sør-problemene.

Jeg vil i denne sammenheng minne om den tanke som Odvar Nordli la fram på den forrige sesjon av Nordisk Råd, då han foreslo at man på nordisk plan skulle søke å utforme det han kalte en felles økonomisk-politisk strategi for hvordan de økonomiske problemer skulle angripes internasjonalt. Hans siktemål var felles nordiske fremstøt i internasjonale fora som OECD. Jeg tror dette er en verdifull tanke som vi konkret bør arbeide videre med. Kanskje kan det nye økonomiske forskningsår også gi sine bidrag i en slik sammenheng.

Det nordiske samarbeidet påvirkes selvsagt ikke bare av ytre krafter. Det er i enda sterkere grad avhengig av vår egen politiske vilje. Vi har oppnådd mye, men vi møter stadig vanskeligheter. Generelle diskusjoner resulterer for ofte i komiteer og utredninger, uten at de følges av konkrete resultater. Det er lett å forklare og begrunne hvorfor slikt av

og til skjer, men vi vet samtidig at det kan skape en for stor avstand mellom ord og handling. Det kan igjen føre til at interessen for nordisk samarbeid i seg selv avtar. Det er et resultat jeg tror ingen av oss har råd til.

Lise Østergaard var også inne på dette da hun pekte på at vi i høyere grad må innstille oss på at det nordiske samarbeid føres videre ved at to eller tre land inngår avtaler som de andre senere kan slutte seg til. Særlig i det økonomiske samarbeid vil et slikt synspunkt ha mye for seg. Det er en slik utvikling vi ser konturene av allerede i dag. For meg er det i denne sammenheng naturlig å trekke fram de drøftinger om økonomisk samarbeid som nå foregår mellom Norge og Sverige, der industri og energi inngår som hovedelementer. Jeg vil gjerne her understreke at det ikke er tanken at eventuelle avtaler vi kommer fram til, skal være eksklusivt bilaterale norsk/svenske ordninger. De skal kunne bygges ut til å omfatte også andre nordiske land, eller danne mønster for slike ordninger mellom f. eks. Norge eller Sverige og andre nordiske land. På den måten regner jeg med at norsk/svenske avtaler på det økonomiske område vil kunne virke fruktbringende også for det nordiske samarbeid som helhet. Bilaterale avtaler vil kunne virke som byggeklosser i et videre nordisk samarbeid.

Utgangspunktet for slike avtaler vil fra norsk side være olje- og gassressursene på vår kontinentalsokkel. Vi kan dra nytte av teknologiske og andre impulser fra de øvrige nordiske land, som samtidig vil være naturlige markeder for norsk olje og gass. Særlig store forventninger knytter det seg til eventuelle større olje- og gassfunn utenfor Nord-Norge. Det vil kunne skape forutsetninger for et samarbeid som kan gi nytt liv til de nordlige områder både i Norge, Sverige og Finland. Samtidig vil de kunne gi energitilførsler til hele det nordiske området.

I forbindelse med drøftingene og utformingen av industri- og energiavtaler mellom de nordiske land er det et viktig forhold jeg tror vi må ha klart for oss: Hittil kan man vel si at takten og innholdet i det nordiske samarbeid i vesentlig grad er blitt bestemt gjennom vedtak i regjeringer og parlamenter. Det har vært snakk om samarbeid på områder der statene selv har kunnet fastlegge så vel retningslinjer som takt. Nå er det helt nye felter

vi søker oss inn på. På det økonomiske området vil det i stor utstrekning være næringslivet selv som må samarbeide. De politiske myndigheter kan legge forholdene til rette, men samarbeid om konkrete prosjekter må skje mellom bedrifter og private selskaper.

Den politiske oppgaven er å legge til rette et bedre grunnlag for slikt samarbeid. For det første må vi være med og rydde av veien de hindringer som er til stede i lovverk og på andre måter, når det skal skapes grunnlag for samarbeid mellom bedrifter i våre land. For det annet må vi se på mulighetene for positive tiltak som mer direkte kan stimulere til samarbeid. Men vi må også ha klart for oss at et slikt samarbeid må ses i et realistisk tidsperspektiv. Ikke minst i en periode som er preget av økonomisk tilbakeslag, vil det være vanskelig for næringslivet å satse på noe som en kanskje ikke vil ha øyeblikkelige fordeler av. At kortsiktige hensyn så altfor ofte går foran langsiktige hensyn er et av de alvorligste tankekors vi i dag står overfor. Og det gjelder heller ikke bare i spørsmålet om nordisk samarbeid.

I de drøftelser som har vært ført mellom Norge og Sverige om et nærmere økonomisk samarbeid, har det særlig vært lagt vekt på hva myndighetene kan gjøre for å berede grunnen for konkret bedriftssamarbeid. En grunntanke har vært at de nordiske bedrifter hver for seg kan bli for små og svake i dagens og morgendagens skarpe internasjonale konkurranse.

Den nordiske investeringsbanken er et eksempel på positive tiltak som de nordiske land kan etablere for å stimulere næringslivet til samarbeid. Jeg synes det er gledelig å kunne konstatere at Investeringsbanken har utviklet seg videre og fått en form som har vært til stor nytte så vel for det nordiske samarbeid generelt som for de enkelte bedrifter.

Det er også grunn til å trekke fram opprettelsen av et nordisk økonomisk forskningsråd. Rådet bør aktivt kunne bidra til at forutsetningene for et nærmere økonomisk samarbeid mellom de fem land blir best mulig klarlagt. Rådet bør legge vekt på anvendt forskning gjennom støtte til analyser og utredninger om den gjensidige økonomiske avhengighet mellom de nordiske land. Under sesjonen i Reykjavik var det lett å registrere at en

del faktiske tall og data om intern nordisk import og eksport kom som en overraskelse på de fleste. Vi *visste* ikke hvor mye nordisk samarbeid som faktisk foregikk!

Et av de tiltak som er i ferd med å kunne bli realisert, er et nordisk samarbeid om prosjektexport. Det kan bli et eksempel på en ny og utfordrende samarbeidsform for de nordiske land på det økonomiske området ved at det gjør det lettere for nordiske bedrifter å konkurrere om markedsandeler utenfor Norden. Enkelte uløste spørsmål er fortsatt knyttet til prosjektexport, men fra norsk side er vi rede til å fortsette diskusjonene for å finne konstruktive løsninger. Kjernepunktet vil trolig her bli om det er politisk vilje til å finne de nødvendige finansielle ressurser for å få satt ordningen ut i livet. Jeg håper vi er i stand til å vise den politiske viljen.

Den organisasjonsmessige styrking av det nordiske samarbeid i de senere år har gitt oss en rekke permanente nordiske institusjoner. Særlig er det grunn til å fremheve den store betydning som opprettelsen av Nordisk ministerråd fikk for samarbeid mellom våre fem land. I Ministerrådet har regjeringene fått et organ som kan ta initiativ, og som kan følge opp rekommandasjoner fra rådet. Men parallelt med dette har det også vokst fram et fastere kontaktnett mellom frivillige organisasjoner, delvis med faste sekretariater på nordisk basis.

Spesielt betydningsfullt i den forbindelse er samarbeidet med arbeidsmarkedets parter. Ved regelmessige møter med Nordens Faglige Samorganisasjon og de nordiske arbeidsgiverorganisasjoner har Ministerrådet en nyttig og nødvendig kontakt. Partene kan bli trukket med i beslutningsprosessen i spørsmål som direkte eller indirekte angår dem. Det nordiske samarbeidet er ikke statisk, verken på det statlige plan eller på det frivillige plan. Også organisasjonsformene er i kontinuerlig omforming. Fra Ministerrådets side må vi legge vekt på å finne fram til arbeidsformer som nettopp kan gi grunnlag for et mest mulig rasjonelt og effektivt samspill.

På bistandssiden har vi forhandlet oss fram til en ny revidert Oslo-konvensjon, som trekker opp hovedlinjene for samarbeidet mellom de nordiske land på utviklingshjelpens område. Et hovedsiktemål har vært å

finne fram til enkle og mer fleksible former for samarbeid. Samtidig blir den politiske forankring styrket ved opprettelsen av en rådgivende komite sammensatt av styrerepresentanter for de nordiske bistandsorganisasjoner. Jeg tror man her har funnet fram til mer hensiktsmessige samarbeidsorganer.

Et annet viktig organisatorisk spørsmål er kravet om samordning og samspill på tvers av flere ministerråds ansvarsområder. Problemet vi her står overfor, er vel kjent på nasjonalt plan, men også på nordisk plan blir det stadig mer påtrengende. Grunnlaget for samarbeid på regjeringsplan, Helsingfors-avtalen, gir ikke spesifikke løsninger, men er allikevel så fleksibelt at vi innenfor rammen av den bør kunne finne fram til praktiske løsninger. Vi bør kunne få et bedre grunnlag for en debatt om nettopp dette når vi får resultatet av utredningen om en eventuell sammen slåing av ministerrådssekretariatene i Oslo og København.

Det kulturelle samarbeidet har hele tiden vært et viktig område for Nordisk Råd og for Nordisk ministerråd. Det bør det fortsatt være. Fra norsk side har vi i lang tid vært spesielt opptatt av Nordsat-saken. Jeg er glad for at Ministerrådet nå synes å nærme seg slutten av utredningsstadiet. Det vil bety av vi kan komme over i den avgjørende politiske vurderingsfasen, med henblikk på vedtak innen årets utgang. Et positivt vedtak vil være av den største kulturpolitiske betydning for Norden, og dette bør være det helt sentrale ved denne saken. Men vi bør heller ikke undervurdere de teknologiske og industrielle utfordringer som ligger i prosjektet.

På mange hold gjør det seg gjeldende en ganske sterk utålmodighet når det gjelder takt i det nordiske samarbeid. Flere konkrete resultater blir etterlyst. Jeg tror vi har deknning for å slå fast at vi i det nordiske samarbeid har nådd betydelige resultater. Men vi kan heller ikke legge skjul på at det er grunnlag for å bli utålmodig og til å understreke at vi bør kunne nå lenger i å utvide samarbeidet. Jeg vil understreke at også den norske regjering er fullt klar over sitt ansvar i denne sammenheng.

Jeg tror det er mye som peker i retning av større optimisme nå ved 1980-årenes begynnelse. En større evne og vilje til å se var gjensidige avhengighet og verdien av felless-

kap på et nordisk grundlag er nok i ferd med å trenge sterkere gjennom. 22 millioner mennesker er ikke nye i internasjonal sammenheng, men vi har erfart at det kan være utslagsgivende. Vi har ikke råd til å overse at vår styrke til å øve innflytelse utad krever samhold innad. En samordnet opptreden har gitt de nordiske land styrke og markert profil i årene som ligger bak oss. Jeg tror det er en styrke som vi ikke kommer til å få mindre bruk for i årene som ligger foran oss.

Stetter: Hr. præsident! De nordiske lande er blandt verdens mest velstående, men i disse år undermineres forudsætningerne for fortsat velfærd på grund af stigende arbejdsløshed, og stigende betalingsbalanceunderskud. Disse to kendsgerninger er i realiteten resultatet af manglende dynamik i de nordiske landes befolkninger og i det nordiske erhvervsliv.

Udviklingen i Norden siden 1973 er et foruroligende vidnesbyrd om de nordiske samfunds manglende evne til at tilpasse sig ændrede vilkår, til at udnytte vore økonomiske forudsætninger og til at justere væksten i de offentlige udgifter. Det skal dog understreges, at Finland til en vis grad har evnet at mestre omstillingen.

Hvad kan vi så gøre i de nordiske lande for at bevare grundlaget for vort velfærd trods de kriser og de omvæltninger, der forestår i resten af dette århundrede og skabe forudsætninger for ny økonomisk fremgang?

Det var ønskeligt, om Nordens lande kunne planlægge at gennemføre en nogenlunde ensartet økonomisk politik, men det er og bliver en utopi. Det er hvert enkelt lands ansvarlige regering, det skal skabe forudsætningerne for ny økonomisk virkelyst, bl.a. ved at dæmpe udviklingen i løn- og renteomkostninger, ved at bremse væksten i de offentlige udgifter og ved at nedbringe skattebyrden for lønmodtagere og for virksomheder.

De nordiske lande bør imidlertid kunne blive enige om at gennemføre visse foranstaltninger. For det første: de nordiske regeringer og parlamenter må ophøre med at give tilskud til virksomheders anlæg og drift, hvor resultatet er overkapacitet eller bevarelse af ikke lønsomme produktioner. I øjeblikket

sættes der mange milliarder kroner ind på kunstigt at bevare arbejdspladser, der ikke i sig selv er konkurrencedygtige.

For det andet: vore regeringer og parlamenter skal indrette monopolkontrol og beskattning, så vore virksomheder får mulighed for at opsamle egenkapital til de investeringer og den forsknings- og udviklingsindsats, som er nødvendig for, at de kan fortsætte og forbedre deres placering i den tekniske udvikling. Det er påkrævet at hjælpe nordiske virksomheder til at kunne gøre sig gældende i 1980'ernes og 1990'ernes behårede konkurrence på verdensmarkedet.

For det tredje: som basis for industriens internationale aktiviteter skal der nødvendigvis skabes et nordisk hjemmemarked uden kunstige nationale begrænsninger. Nogle enkelte tal udtrykker dette helt klart. De nordiske folk er tilsammen 22 mill. mennesker, mens vesttyske virksomheder har et hjemmemarked på 50 mill. Derfor har vi ikke råd til fortsat at adskille det nordiske hjemmemarked i 5 delmarkeder. Som eksempler kan jeg nævne, at en danskejet fabrik i Sverige har opgivet at sælge tørelementer i Norge på grund af særlige norske krav. Danske medicinalfabrikker kan ikke mere betragte hele Norden som et hjemmemarked på grund af den norske priskontrol og den voksende afstand mellem sundhedslovgivningerne i vore lande.

Der kan desværre nævnes mange, mange andre eksempler, og billedet er formentlig tilsvarende set fra de øvrige nordiske landes erhvervsliv i relation til Danmark.

Jeg siger også dette, fordi tanken om at løse de nationale økonomiske vanskeligheder ved hjælp af protektionisme, fortsat lever. Vi i Norden oplever fra tid til anden, at der fremsættes forslag om beskyttelse af hjemmemarkedet ved hjælp af importafgifter eller importbindinger. Sidst har socialdemokratiet i Sverige fremlagt en motion i riksdagen bl. a. med elementer af denne karakter. Gennemførelse af sådanne forslag vil være direkte dræbende for den nordiske samhandel og dermed for ideen om et nordisk hjemmemarked.

Det skal endelig for det fjerde nævnes, at der skal sættes kræfter ind på at skabe en fælles energipolitik og større solidaritet, når det gælder energiforsyningen. På dette vig-

tige område er vore landes situationer yderst forskellige, og vort hidtidige samarbejde er udmærket, men det er minimalt. Jeg tænker her på elværkernes udgligning af strømforsyningsforskelle i døgnets løb. Der er derimod stor uenighed om a-kraftens rolle, om energiprisernes højde og om planerne for at udnytte energiresourcer til gavn for de nordiske samfund.

Til slut, hr. præsident, vil jeg sammenfatte mine bemærkninger. Vi konservative ønsker ikke en politisk styring af den industrielle udvikling i de nordiske lande. Den stort set uhæmmede vækst i den offentlige sektor i Norden er et sørgeligt bevis på vore politiske systemers manglende evne til at styre deres mest oplagte og naturlige opgaver. Vi anser det for direkte livsfarligt for vore samfunds fremtidsmuligheder at overlade de politiske institutioner ansvaret for den industrielle udvikling. Ansvaret skal ligge hos den ansvarlige ledelse i hver enkelt industrivirksomhed, hvis skæbne jo netop afhænger af evnen til at træffe de rigtige beslutninger.

Det er regeringernes og det er parlamenternes opgave at give det nordiske erhvervs- liv vækstmuligheder uden politisk begrundet forvriddning af konkurrencevilkårene til fordel for den ene eller den anden. Det er hver enkelt virksomheds ansvar, dvs. de ansvarlige virksomhedslederes, de ansvarlige funktionærs og arbejderes, at udnytte sine muligheder efter bedste evne. Vi finder, at dette er grundlaget for, at de nordiske lande selv og andre lande i vor del af verden igen kan fatte tillid til økonomien og til menneskeligheden i den nordiske samfundsmodel.

Olof Palme övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Minister Lise Østergaard: En kort kommentar til hr. Stetters bemærkninger om ministerrådsforslaget om nordisk projekteksport.

Hr. Stetter nævnede i en tidligere replik – overensstemmende med hr. Stetters forberedte indlæg, som lige er afgivet – at han var uforstående over for, at Ministerrådet på det nuværende grundlag ville fremsætte dette forslag om projekteksport. Hertil må jeg sige, at dette forslag har været genstand for en meget langvarig udredning, det har også været gen-

stand for en omfattende remissbehandling, og yderligere har parlamentarikerne ønsket denne sag fremsat.

Vi er vidende om, at i den hidtidige behandling i økonomisk udvalg er forslaget anbefalet i alt væsentligt af et betydeligt flertal, mens et mindretal, herunder hr. Stetter, har gjort reservation. At hr. Stetter tager reservation netop med hensyn til spørgsmålet om projektinvesteringsslåne kan ikke overraske, når man kender hr. Stetters tidligere syn på Nordisk Investeringsbank.

Med hensyn til dette forslags behandling ved denne session vil jeg gerne understrege, at der i ministerrådsforslaget i 8 punkter er blevet redegjort for en række problemer netop omkring projektinvesteringsslåne. Det er problemer, som ekspertgruppen skal undersøge nøjere efter sessionen og inden Ministerrådet skal tage endelig stilling til projektet, men denne redegørelse vil også være vejledende for Nordisk Råd og vil således, synes jeg, i absolut tilfredsstillende grad gøre det muligt for Nordisk Råd på det tidspunkt at komme med sine udtalelser – derunder selvfølgelig sine divergerende holdninger – til dette forslag.

Stetter: Jeg skal ikke komme ind på alle de elementer, som fandtes i ministerens replik, men jeg finder dog anledning til at sige, at det konservative folkeparti i Danmark stemte for forslaget om etablering af Nordisk Investeringsskand her i folketinget, fordi vi fik opfyldt vort ønske om, at der skulle være et samarbejde mellem Nordisk Investeringsbank og de almindelige forretningsbanker i Danmark. Det må tilsyneladende have undgået ministerens opmærksomhed.

Det er nødvendigt, at medlemmerne i Nordisk Råd stemmer på samme måde her i Rådet, som de til sin tid stemmer om den samme sag i deres nationale parlament. Derfor er den beslutning, som man skal træffe her i Nordisk Råd på onsdag vedrørende Nordisk Investeringsskands arbejde med projekteksport, vigtig, fordi man her i realiteten træffer den endelige beslutning. Intet medlem, som siger ja her, kan undlade at sige ja i sit nationale parlament.

Det er svært at sige ja, fordi sagen ikke er endeligt oplyst. Ministeren har selv sagt, at

der er forskellige områder, som ikke er udredet. Derfor må man forstå, at det ikke er muligt at tage beslutning – endelig beslutning og bindende beslutning – her.

Det vil være dræbende for Nordisk Råd, hvis man kan sige ja her eller sige nej her og så træffe den modsatte beslutning i sit nationale parlament, den dag sagen bliver forelagt til endelig godkendelse dér.

Lillqvist: Herr president! Ministerrådet har nu snart ett årtionde bakom sig. De första åren ägnades naturligt nog åt en uppbyggnad av organisationen. Men de senaste åren har det nya samarbetsmaskineriet på regeringssidan med full kraft kunnat ägna sig åt att verkställa de samarbetsinitiativ, som parlamentarikerna genom Nordiska rådets rekommendationer har fört fram. Dessutom har man på den allra senaste tiden kunnat märka ökat antal initiativ också från ministerrådets egen sida. Till denna session kommer inte mindre än sex nya ministerrådsförslag. Det ligger dock i sakens natur att Nordiska ministerrådets organ mest kan ägna sin kapacitet åt koordinerande uppgifter och framför allt åt att utreda de frågor som parlamentarikerna har initierat och att lägga fram förslag till lösningar. Men sedan är det tyvärr ofta stopp. Vissa förslag kan visserligen praktiskt genomföras genom beslut av ministerrådet och genom finansiering över den allmänna nordiska samarbetsbudgeten eller kulturbudgeten. Men här ställer finansieringen ofta oöverstigliga hinder i vägen. Ett stort antal goda förslag ligger och väntar på att genomföras.

De kärva ekonomiska villkoren för det nordiska samarbetet är dock inte den enda svårighet som möter när det gäller förverkligandet av färdiga förslag som finns på många områden. Många förslag är av den arten att de inte kräver anslag på den samnordiska budgeten, men däremot beslut och/eller anslag på det nationella planet. Här kommer de nationella regeringarna och parlamenten in i bilden. Vi bör på det nationella planet skärpa vår beredskap när det gäller både genomförandet av harmoniserad lagstiftning och gemensamt överenskomna åtgärdsprogram. Det är här fråga om både informations- och kontrollfunktion där parlamenten har en gi-

ven plats i sammanhanget.

Sysselsättningen i Norden är ett av de stora problemen för närvarande. Den gemensamma nordiska arbetsmarknaden kan inte nu liksom tidigare taga emot den överblivna arbetskraften. Arbetsplatserna i Norden är helt enkelt för få för att kunna ge arbete åt alla arbetsbehövande.

Arbetslösheten är rekordartat stor i flera av de nordiska länderna som vi redan hörde här i ett par anföranden. Antalet registrerade arbetslösa i Norden har ökat från 130 000 år 1973 till omkring 400 000 under fjolåret. De ekonomiska utsiktorna för de närmaste åren visar tydliga tecken till ökad arbetslöshet. Det finns risker för att den öppna och registrerade arbetslösheten redan i år kommer att stiga till över 600 000 personer. En så omfattande arbetslöshet får vi inte acceptera i Norden.

Under arbetslöshetstider är det särskilt ungdomen som drabbas mest. Efter avslutad yrkesutbildning borde ungdomarna beredas arbete och inte slussas över till arbetslöshetsregistret. Detta är ett problem som vi måste lägga ned alla krafter på att lösa. Det är inte bara själva bördan av att vara utan arbete, som är skadlig för de arbetslösa ungdomarna. Sysslösheten och missmodet kan leda och leder också i många fall till att ungdomarna får dåliga levnadsvanor. Det finns även risk för att arbetslösheten kan bidra till att leda in ungdomarna på brottets bana. Ännu värre är att ungdomarna på grund av arbetslösheten hindras från att lägga grunden till goda arbets- och levnadsvanor samt bilda familj. Det är just i ungdomen som man måste lära sig, vilka krav ett stadigvarande arbete ställer på en människa och vad ett arbete kan ge av tillfredsställelse och innehåll i tillvaron. Men hur skall man kunna lära sig ett arbete om man går arbetslös kanske år efter år och inte t. ex. får ett meningsfullt arbete när man fullföljt sin utbildning.

Orsakerna till den tilltagande arbetslösheten är många. En del av dem är tillfälliga och en del får man väl räkna med som bestående. De nu rådande något försämrade konjunkturer är förstås av tillfällig art och blir skall vi hoppas kortvariga. Importvarorna från u- och låglöneländerna, måste räknas vara av mera bestående natur. Detta hinder för sysselsättningen i våra länder avlägsnas troligen först

sedan lönenivån i dessa länder stigit ansevärt från nuvarande. Importförbud för varorna kan förstås beslutas om, men det harmoniserar illa med våra länders utlandspolitik. Det som jag för min del mest tror har bidragit till den ökade arbetslösheten är automationen och den nya teknologin. Och dessutom får man med ganska stor säkerhet befara att automationen och robottekniken endast är i sin början. Det är ganska uppenbart att den nya teknologin förändrar och minskar arbetsplatserna på ett svårbemästrat sätt. Traditionella monotona jobb försvinner och ersätts av lika monotont knaptryckande och kontroll av dataskärmar.

Automationen skapar även nya arbetsplatser och vissa av dem blir säkert både trivsamma och intressanta. Men de nya jobben blir sannolikt endast en bråkdel av dem som försvinner.

Här i Norden kan vi varken förhindra eller kämpa emot den nya industriteknologin. Dess syftemål är som känt att framställa produkter till en lägre kostnad. Och då gäller det för oss att följa med i utvecklingen för att upprätthålla konkurrenskraften på våra exportartiklar. Målsättningen och beredskapen för den tekniska utvecklingen i våra länder borde vara ett steg före andra nationer. För detta behövs samarbete i form av ekonomisk satsning och forskning. Nordiska rådet borde vara en lämplig institution för ändamålet.

Vad kan vi då göra inom Nordiska rådets ram för att förbättra sysselsättningen i Norden? Uppgiften är svårlöst men inte omöjlig. För min del tror jag, att om Nordiska rådet, ministerrådet och alla arbetsmarknadsorganisationer i våra länder har en god vilja och begagnar sig av alla tillgängliga medel och åtgärder för att förbättra sysselsättningen skall det lyckas. Samarbetet mellan våra länder är redan bra och föredömligt för andra länder. Men det vore möjligen till ännu större fördel för våra länder med ett ännu starkare samarbete. Vi borde kunna förmå oss att undvika konkurrens på världsmarknaden mellan de nordiska länderna och i stället samarbeta effektivt på exportområdet. Ett gott exempel i den riktningen är förslaget om projektexport. Särskilt på områden där det är fråga om samma eller närbesläktade exportprodukter bör det också finnas goda möjligheter till samarbete.

För närvarande importeras en hel del varor från utomnordiska länder. Det kan vara fråga om sådana varuslag som ett land i Norden behöver i så liten mängd att det inte lönar sig att starta en egen produktion, endast för att fylla detta lands behov. I ett dylikt fall borde det då undersökas om möjligen alla nordiska länders behov är tillräckligt stort för en lönsam produktion av varan. Med detta vill jag ha sagt, att vi skulle sträva till att göra Norden självförsörjande i görligaste mån i alla avseenden – en form av sysselsättningspolitik som skulle omfatta hela Norden.

Jag har i det föregående behandlat vissa åtgärder för att förbättra sysselsättningen i Norden. Dock får man befara att även andra beslut måste fattas för att arbetslösheten skall minska. Arbetstidsförkortningen är bl. a. en fråga som då kommer in i bilden. Förr eller senare kommer vi i den situationen att det arbete som står till förfogande måste fördelas på flera, eftersom maskinerna hela tiden övertar en allt större del av det manuella arbetet. Och då är arbetstidsförkortningen det enda återstående *alternativet*.

Vid sessionen 1977 godkände rådet en rekommendation, i vilken ministerrådet uppmanas att utreda de samhällsekonomiska och sociala konsekvenserna vid en betydande arbetstidsförkortning. Men ministerrådet förefaller att vara synnerligen ointresserat av uppgiften. Det förvånar mig emedan det endast är fråga om en undersökning och inte om en arbetstidsförkortning. Men arbetstidsförkortningen kommer säkert. Det tror jag att vi är rörande eniga om. Och då bör vi vara beredda och känna till följderna. Därför, herr president, hoppas jag, att ministerrådet skulle ändra sin inställning och göra den önskade utredningen.

Lundkvist: Vid ett seminarium för regeringsexperten från de nordiska länderna, som hölls i Oslo den 30 september 1980, uttalades att de nordiska länderna i den nuvarande situationen är betjänta av att föra en låg profil omkring ekonomiska spörsmål i internationella sammanhang. Jag är glad att kunna konstatera att ekonomiska utskottet i sitt utlåtande över ministerrådets berättelse tvärt emot den här inställningen enhälligt rekommenderar de nordiska regeringarna att aktivt för-

söka påverka den ekonomiska politiken, i första hand inom OECD. Utskottet uttalar att de nordiska länderna i kampen för att vända den ekonomiska utvecklingen måste slå vakt om välfärdsstatens bärande idéer: Rätten till arbete, en rättfärdig fördelning av produktionsresultatet och skyddet för de svaga grupperna i samhället.

Den utveckling vi kan se framför oss med bl. a. en risk för att antalet arbetslösa i Norden skall öka från 400 000 till 600 000 under 1981 motiverar starkt att vi gemensamt hävdar dessa mål för den ekonomiska politiken. Vi får inte acceptera arbetslöshet som ett medel som man medvetet väljer för att uppnå andra mål i den ekonomiska utvecklingen. Om vi kan få en bred uppslutning bakom den inställningen i nordisk politik är mycket vunnit. Rådet får tillfälle att markera den ståndpunkten när vi går att ta ställning till ekonomiska utskottets utlåtande.

Ord utan handling är ju emellertid inte särskilt mycket värda. Jag tror att vi kan vara överens om att ord lider vi ingen brist på i det nordiska samarbetet. Den utveckling som är på gång i världen omkring oss rymmer många problem för de nordiska länderna som kräver handling nu.

Den breddning av det nordiska samarbetet som skett på ministernivå är glädjande. Jag konstaterar också med tillfredsställelse att samarbetsministrarna tagit fasta på rådets debatt under sessionen i Reykjavík 1980 och gett ministerrådets sekretariat i uppdrag att arbeta fram ett underlag för två arbetsplaner, en om "Norden som hemmamarknad" och en under temat "Tekniken och framtiden".

Det som fortfarande oroar är om ministerrådet med nuvarande organisation av sitt arbete inom rimlig tid kan komma fram till konkreta åtgärder. Fortfarande förses vi med jämna mellanrum med uttalanden i tidningspressen från regeringsrepresentanter i olika nordiska länder om dels hur angeläget samarbetet är och dels hur svårt det är att få någonting uträttat. Näringslivets företrädare tvingas att agera på frågor som borde lösas på ett övergripande plan regeringarna emellan. Rädslan för att utnyttja staten som instrument i samverkan med näringsliv och löntagarorganisationer för en mera aktiv insats, exempelvis i industripolitiken, skapar en handlingsförlamning som gör att vi missar

många angelägna samarbetsmöjligheter.

En stor brist i det nordiska samarbetet är enligt min mening att det inte har den rätta förankringen i de nationella parlamenten. Denna förankring kommer vi inte att uppnå om inte den politiska hanteringen av frågorna som vi har i de nationella parlamenten får sin motsvarighet i Nordiska rådet. Först då kan man våga hysa förhoppningen att de politiska partierna på hemmaplan skall känna fullt ansvar för de ståndpunkter man intagit i Nordiska rådets arbete.

En annan förutsättning är att vi i verklig mening vågar och vill anlägga ett nordiskt perspektiv på frågorna. Vi måste som utgångspunkt för det nordiska samarbetet på olika områden försöka skaffa oss en bild av vilka fördelar detta samarbete kan medföra, vad vi riskerar att missa om vi inte samverkar.

Enligt min mening borde utgångspunkten för oss när vi går att tackla nordiska samarbetsproblem i mesta möjliga mån vara: Hur skulle vi handla, om vi vore ett land i stället för fem? Vilka fördelar skulle detta ge? Vilka hinder ligger i vägen för oss att nå dessa fördelar? Vilka åtgärder måste vi vidta för att röja ur vägen dessa hinder?

Social- och miljöutskottet och det ekonomiska utskottet skall i höst hålla ett seminarium om energi och miljö. Vi arbetar inom dessa båda utskott med en uppläggning av detta seminarium enligt modellen: Hur skulle vi utnyttja de resurser som står till vårt förfogande på energiförsörjningens område, om vi vore ett land i stället för fem? Frågan som måste ställas är: Vad kan vi gemensamt uppnå av försörjningstrygghet, industriell utveckling och miljöhänsyn?

Jag är för min del övertygad om att det är en viktig förutsättning för att vi skall komma någon vart med nordiskt samarbete, att vi på ett bättre sätt än hitintills kan belysa vilka resultat som skulle kunna uppnås. Det skulle förhoppningsvis göra oss lite djärvare och handlingskraftigare när det gäller att skapa en mer ändamålsenlig organisation för det nordiska samarbetet.

När det gäller det industripolitiska samarbetet, antog Nordiska rådet i fjol i Reykjavík ett uttalande som innebar att när problem av gemensam karaktär uppstår inom en bransch bör man efter kartläggning av problemen se

om samordning kan ske av de nationella åtgärderna. Från socialdemokratins sida förde vi vid detta tillfälle fram glasindustrin som en tänkbar bransch där en sådan möjlighet borde tillvaratas. Ärendet är icke slutbehandlat ännu, även om ministerrådet intagit en minst sagt ljum inställning till förslaget. Vi återkommer till denna fråga i annat sammanhang under sessionen.

Vi socialdemokrater vill nu föra fram ett nytt område där problemen är av gemensamt intresse för i varje fall Danmark, Finland, Norge och Sverige.

En genomgång som den Nordiska byggnads- och träarbetarfederationen gjort av de största delbranscherna inom träindustrin visar, att stora delar av denna industri står inför omfattande strukturella och andra näringspolitiska problem. Samtidigt finns det många positiva inslag att ta till vara och utveckla för framtiden. Ett exempel härpå är möbelindustrin. Den sysselsätter i Norden 52 000 anställda.

I samtliga länder har konstaterats att exporten måste ökas kraftigt om man vill behålla sysselsättningsnivån inom denna industri. Eftersom Norden inte bedöms vara en expanderande marknad måste den nordiska möbelindustrins exportansträngningar inriktas mot omvärlden. Den internationella utvecklingen på produktions- och tekniksidan jämsides med strukturförändringar inom möbeldetaljhandeln har medfört ett ökat importtryck på de nordiska länderna. I dag marknadsförs i de nordiska länderna importerade produkter som ofta är exakta kopior av försäljningsmässigt framgångsrika modeller med nordiskt ursprung.

Möbelindustrin i de nordiska länderna måste möta konkurrensen utifrån genom att tillvarata sina egna möjligheter till en mera gynnsam utveckling. För detta behövs kraftfulla investeringar i såväl anläggningstillgångar som i organisation, produktutveckling och marknadsresurser. En offensiv strategi är det enda alternativet om inte möbelindustrins konkurrenskraft skall försämrats och marknadsandelar snabbt gå förlorade.

Denna industri är enligt vår mening ett exempel bland många andra på en bransch, där samverkansmöjligheter på nordisk bas borde tillvaratas och utvecklas. Mot den bakgrunden föreslår socialdemokraterna i Nordiska

rådets ekonomiska utskott i ett medlemsförslag att Nordiska ministerrådet skall ta initiativ till inrättandet av ett särskilt nordiskt branschråd för möbelindustrin i syfte att tillvarata och utveckla samverkansmöjligheterna inom branschen i de nordiska länderna.

Vi vill med initiativ av den här typen försöka förmå ministerrådet att söka sig fram till metoder för ett industripolitiskt samarbete i Norden som kan stärka våra möjligheter att tillvarata, utveckla och utnyttja den industriella kapacitet vi på olika områden gemensamt besitter i de nordiska länderna. Insikten om behovet av sådana åtgärder är stark på fackligt håll. Jag hänvisar till NFS industripolitiska program. Men också allt flera företagsledare kräver att Nordens politiker försöker finna former för ett effektivare industripolitiskt samarbete.

I detta sammanhang är den positiva inställning som ministerrådet intagit till förslagen om åtgärder till stöd för nordisk projektexport utomordentligt glädjande. Om dessa förslag fullföljes har vi tagit ett viktigt steg framåt när det gäller Nordisk samverkan för att tillvarata gemensamma intressen.

Ib Stetter har tidigare i sitt inlägg redovisat att han i ekonomiska utskottet på denna punkt har en avvikande mening när det gäller hur man skall föra detta förslag vidare. Jag skall inte ta upp någon debatt med Ib Stetter nu. Vi får den frågan på dagordningen på onsdag när ekonomiska utskottets ärenden föredras. Jag vill inte förmena min partivän Gunnar Berge glädjen att få ta denna debatt med Ib Stetter och med andra talare som under generaldebatten kan komma att ta upp denna fråga.

Herr president! Jag är naturligtvis starkt medveten om att exempelvis möbelindustrin och dess problem ur synpunkten att tillvarata våra möjligheter till industriell utveckling kan te sig som en relativt begränsad fråga i förhållande till den diskussion vi har att föra om rymdteknologin och dess framtidsmöjligheter.

På den punkten vill jag starkt understryka vad vi i ekonomiska utskottet enhälligt uttalat i anledning av ministerrådets förslag beträffande Nordsat. Utskottet anser att man generellt bör se närmare på möjligheterna till ett rymdteknologiskt samarbete för att därmed främja nordisk industrisamverkan.

Enligt utskottets uppfattning skulle ett utvidgat nordiskt samarbete på telekommunikationsområdet kunna bli ett värdefullt incitament för den nordiska elektronikindustrin till att satsa på en framtidsbransch och till att ta upp konkurrensen med de stora industriländerna inom vissa delar av denna industri.

Willoch: Ärede president! Arbeidslösheten er igjen blitt en av de største trusler mot stabilitet og velferd i den vestlige verden. I Norden har problemet meldt seg først og sterkest i Danmark. Jeg vil ikke hevde at det sier meget om verdien av sosialistiske i motsetning til konservative idéer til løsning av vanskelighetene, men det burde virke til eftertanke.

Flere talere har vært inne på den henvendelse som Nordens Fackliga Samorganisation har sendt Rådets medlemmer om arbeidsløsheten. Den er klarere i beskrivelsen av problemene enn i anvisningene på løsninger på dem. Det virker som mange sosialdemokrater ennå henger fast i virkemidler som ikke virker lenger.

Lenge trodde man at en mer såkalt "eksponsiv" økonomisk politikk, med økte offentlige utgifter og utlån, så å si automatisk ville stimulere sysselsettingen. Man visste at en slik politikk også ville skape prisstigning, men regnet med at den ikke ville bli utålelig sterk. Man trodde at man kunne velge mellom på den ene side mer inflasjon kombinert med mer sysselsetting og på den annen side mindre inflasjon kombinert med mindre sysselsetting. Til en viss grad var vel dette også situasjonen, men slik er det ikke lenger.

Mange års tilvenning til inflasjonen har ført til at en økonomisk politikk som øker pengemengden i samfunnet, nå slår raskere og sterkere ut i kostnadsstigning, som svekker konkurransevnen og fører til arbeidsløshet. Dette har vi sett i praksis, bl. a. i nordiske land. Men så ser det ut som noen mener at dette fryktinggydende problem, nemlig svekket konkurransevne, kan unngås ved at alle land stimulerer sine økonomier samtidig, slik at inflasjonen i ens eget land blir oppveiet ved inflasjon hos konkurrentene. Derved kan man fortsette å hevde seg på markedene – tross høy inflasjon – tror man.

Men dette er jo veien til enda sterkere in-

ternasjonal inflasjon, enda sterkere stimulans til øyeblikkelig forbruk og kortsiktig spekulasjon fremfor kapitaldannelse og langsiktig byggende arbeid. Lenin hadde åpenbart rett i at inflasjonen er et middel til å slå samfunnsøkonomien i stykker. Derfor er samarbeid om å gjøre en stadig sterkere inflasjon mer lik i alle land ikke noen vei til varig full sysselsetting, men det stikk motsatte.

Problemet kan ikke løses uten at fagbevegelsen selv medvirker, men den må medvirke på andre måter enn understreket i henvendelsen til Nordisk Råd. Når kampen mot inflasjonen nå er en del av kampen mot arbeidsløshet, kreves det at fagbevegelsen ikke presser lønninger og andre kostnader opp til nivåer som ikke er forenlig med et mer stabilt prisnivå. Samtidig må både fagbevegelsen og andre holde opp med å presse frem økning i statlige utbetalinger, som må føre til økte underskudd for statskassene og tilsvarende inflasjonspress. Endelig må man ta konsekvensene av at ingen myndighet kan sikre full sysselsetting hvis ikke også private vil ta bryet med å sette mer virksomhet i gang. Hvis man ikke vil akseptere at initiativ og risiko kan føre til betydelig belønning, blir det mindre nydannelser i arbeidslivet og mer arbeidsløshet.

De fleste av disse oppgaver må løses på de nasjonale plan. Men Nordisk Råd kan spille en viktig rolle, bl. a. – kanskje først og fremst – for å bevare frihandelen. Når et land gjennomfører omfattende hindringer for importen fra andre land, skader det nemlig andre land mer enn det gagnar seg selv. Slik politikk er derfor en vei til økt arbeidsløshet.

Statsminister Harlem Brundtland omtalte faren for at vi skal eksportere problemer til hverandre. Nordens Fackliga Samorganisation omtaler i sitt brev risikoen for "att länderna försöker vältra över sina problem på varandra till förfång för alla." Disse advarsler må først og fremst rettes til Sveriges sosialdemokrater. Siden forrige sesjon har de nemlig gjort et alvorlig fremstøt mot den frihandel som er et av de viktigste fundament for det økonomiske samarbeid i Norden.

I en "motion" til Sveriges Riksdag i fjor, undertegnet av bl. a. hr. Olof Palme, foreslo sosialdemokratene at Sverige skulle gripe til importbegrensninger, som åpenbart ville ramme de nordiske naboland hardest. De

ville at "importbegrensningarna utformas som ett system med importdepositioner". Og de sa like ut at "Syftet med denna åtgärd är att minska importen och styra över efterfrågan mot varor och tjänster som produceras inom landet". Den nasjonalegoistiske tendens kom tydelig frem da det ble anført som en begrunnelse for forslaget at "Konsumenterne kommer alltså att köpa mindre utländska varor och mera svenska varor". Og, sa sosialdemokratene: "Effektene når det gjelder att begrænse importen kan på kort sikt bli betydande". Dette sosialdemokratiske fremskritt ville føre til økt arbeidsløshet i nabolandene.

I 1971 sa Olof Palme om et mindre alvorlig handelshindrende tiltak som var gjennomført av danske sosialdemokrater: "det mest allvarliga med den danske åtgärden är att den saboterar den nordiska samhandeln".

Disse ord kan med større tyngde rettes mot hans eget antinordiske fremskritt i 1980. Det må være en oppgave i Nordisk Råd å si fra når kortsiktige manøvre innebærer angrep på fundamentet for vårt samarbeid. Det er en fordel for det nordiske samarbeid at de svenske sosialdemokratene for tiden ikke har makt til å gjennomføre sine forsøk på å begrense handelen over de nordiske grenser.

Det er samarbeidet mellom tallrike frittstående bedrifter som er ryggraden i vårt nordiske økonomiske fellesskap. Statens samarbeid må først og fremst legge forholdene til rette for at dette private samarbeid kan vokse videre. Det vil det gjøre dersom regjeringene gjennomfører det felles konservative kravet om å rydde bort lovgivningsmessige, skattemessige og administrative hindringer for samarbeidet. Det er verdifullt at også sosialdemokratiske talere nå erkjenner viktigheten av dette konservative syn. Det er næringslivet selv, ikke offentlige kontorer som kan finne frem til fruktbringende forretningsmessige samarbeidsoppgaver, dersom myndighetene holder opp med å legge vanskeligheter i veien for det.

Man bør heller ikke fortsette å handle som om det viser handlekraft å etablere nye offentlige institusjoner i stedet for å bruke bedre dem vi allerede har. Flere nordiske sekretariater har vi neppe bruk for. Overføring av finansieringsoppgaver fra eksisterende effektive institusjoner til nye nordiske

spesialordninger for storbedrifter, som f. eks. den nordiske investeringsbanken, betyr heller ikke reelle fremskritt i arbeidet for økonomisk vekst mot arbeidsløshet. Angrepene må først og fremst settes inn mot det som hindrer utviklingen, dvs. mot overdrevne restriksjoner, byråkrati og overbeskatning, og mot krav om å sette tæring foran næring.

Ogå når det gjelder olje og gass, vil det norske Høyres holdning være preget av åpen samarbeidsvilje, men den skal samtidig være nøktern. Et lite land som Norge bør av både økonomiske og politiske grunner ikke gi seg inn på politisk dirigering av sine leveranser av denne livsviktige ressurs. Begynner man først med det, kan man senere bli utsatt for former for politisk press som kan bli plagsomme. Derfor bør Norges håndtering av slike saker være strengt forretningsmessig.

Lundkvist: Herr president! Kåre Willoch säger att socialdemokratin håller fast vid föråldrade medel när det gäller att bekämpa de ekonomiska problem som vi möter i dagens värld. Han förordar att man skall släppa de föråldrade medlen, och hans recept är i stället, såvitt jag förstått honom rätt i den här debatten och i debatter som vi har fört tidigare: Låt marknadskrafterna få spela fritt, så löser vi bättre alla de här problemen!

Kåre Willoch säger att vi har fått uppleva i praxis att de föråldrade medel som socialdemokratin vill förordar har lett till olyckliga konsekvenser. Jag tror att vi kan säga att de medel som Kåre Willoch nu förordar också i praxis har visat sig leda till oförmånliga konsekvenser. Titta till exempel på Storbritannien!

Jag skall inte säga så mycket om den svenska regeringens politik i det här sammanhanget. Vi får väl anledning att diskutera den på hemmaplan. Men så mycket kan jag säga att det sätt på vilket man har släppt marknadskrafterna friare, på vilket samhället har agerat mindre och tagit mindre ansvar för utvecklingen i Sverige, ledde den svenska socialdemokratin fram till att föreslå en tillfällig åtgärd för att snabbare komma ur ett läge som vi nu befinner oss i, ett läge som icke är till fördel för det nordiska samarbetet. Sverige borde ha kunnat stå starkare med en annan ekonomisk politik och det skulle vara till för-

del för det nordiska samarbetet.

Jag tror att vi har att göra med ideologiska skillnader. Kåre Willoch tror benhårt på att om bara marknadskrafterna får verka och om vi befriar näringslivet från alla de hinder som jag i stället kallar uttryck för samhällets ansvar, så kommer det hela att fungera bra. Jag tycker att erfarenheten har lärt oss att samhället bör ta sitt ansvar. Vi måste kunna styra utvecklingen med utgångspunkt i frågan: Hur skall vi lösa de problem som uppstår för människor som inte klarar sig när marknadskrafterna får spela fritt? Vi har sett tillräckligt många exempel på vad det blir för resultat av den utvecklingen.

Kåre Willoch angriper sedan det nordiska samarbetet och säger att vi har för mycket av institutioner och att vi klarar oss utan nya insatser. Vi känner till den argumentationen. Jag tror att det är angeläget att vi söker oss fram till att utnyttja våra gemensamma resurser effektivare än i dag. Ingen förordar att vi skall starta nya nordiska institutioner för institutionernas egen skull. Vad vi förordar är att ta till vara den möjlighet som finns att i bättre samverkan mellan stat, näringsliv och de anställda utveckla och förstärka vår ekonomi i en situation när det inte finns några sådana enkla lösningar på problemet som jag tycker att Kåre Willoch företräder.

Willoch: Hr. president! Det er bemerkelsesverdig at hr. Lundkvist nå tar så sterkt fatt i et foredrag som ikke er holdt. Jeg har ikke talt om å slippe "marknadskrafterna" fri. Jeg har ikke talt om å gi opp ansvaret for dem som ikke kan klare seg dersom man slipper markedskreftene fri. Jeg har talt om nødvendige tilpasninger av den økonomiske politikk for å få bukt med arbeidsløshetsproblemet.

Og det er rimelig å legge til at en rekke, også teoretikere med sosialdemokratisk politisk bakgrunn, er kommet til samme konklusjon, nemlig at vi er nødt til å begrense stigningen i de offentlige utgifter. Vi er nødt til å begrense pengeveksten i samfunnet dersom vi skal få bukt med inflasjonen, og vi er nødt til å få bukt med inflasjonen dersom vi skal få bukt med arbeidsløsheten. Det er dette jeg har understreket.

Men det er vel symptomatisk at hr. Lundkvist må late som om jeg har sagt noe annet

for å få ram på det. Han må endog trekke i Storbritannia og USA, som jeg hadde ventet. Når jeg nevnte Danmark her, var det fordi jeg synes det burde vekke en viss eftertanke hos dem som helst snakker om Thatcher og Reagan når en kommer inn på arbeidsløshet. Jeg forstår at den eftertanke ennå ikke har nådd hr. Lundkvist.

De svenske sosialdemokrater er selv opp-tatt av at man må begrense underskuddene i de offentlige budsjetter. Da er vi jo for så vidt teoretisk enige. Problemet er at sosialdemokratiske politikere i så vidt utstrekning viser seg ute av stand til å gjennomføre slike opp-gaver. I hvert fall så lenge de sitter i opposisjonsstilling, ser de ut til å fortsette politikken med å øke nær sagt alle utgifter, samtidig forlange at summen blir mindre, og så innbille seg at dette kan være politikk mot arbeidsløsheten. Det er politikk for inflasjon, og inflasjon er politikk for mer arbeidsløshet.

Kanskje det mest interessante ved hr. Lundkvists innlegg er imidlertid hvor lite han sa om det sosialdemokratiske forslag som angriper selve kjernen i vårt økonomiske samarbeid, nemlig frihandelsordningen. Her snakker han om et tilfeldig – det betyr vel her tidsbegrenset – inngrep i denne frihandelen. Men det beklagelige er at de svenske sosialdemokrater ikke har innsett at skadevirkningene i nabolandene ved dette inngrep måtte bli meget større enn de positive virkningene i Sverige. Derfor er dette et eksempel på den nasjonale egoisme, som det må være en av Nordisk Råds oppgaver å forhindre. Jeg synes det er rimelig å trekke frem slike forslag om brudd med frihandelsordningen her, for derved å forebygge gjentakelser.

I teorien er vi alle enige om at noe av det viktigste vi må gjøre, er å hindre at denne krise, disse tilbakeslag, slår ut i tiltak for å eksportere problemene til hverandre. Endog den norske statsminister sa jo i sitt innlegg, men muligens uten å tenke på de svenske sosialdemokrater, som burde vært nærmeste adresse, at vi nå må forebygge at vi eksporterer problemene til hverandre. Og så ser vi altså at de svenske sosialdemokrater, Nordens største politiske parti, under ledelse av en av Nordisk Råds presidenter, griper til en slik antinordisk utvei i en litt vanskelig situasjon.

Lundkvist: Herr president! Skadeverkningsarna på den nordiska ekonomin av en svensk ekonomi i utförsbacken är väsentligt större än konsekvenserna skulle ha blivit av den temporära begränsning av importen som socialdemokraterna umgicks med planer på att införa för att förhindra att svensk ekonomi skulle komma att undergrävas.

Kåre Willoch säger att jag har talat om någonting annat än det hans anförande handlade om. Jag tycker nog att jag inte har någon svårighet att upptäcka vad det är som Kåre Willoch egentligen vill. Vi är alla överens om att vi måste bekämpa inflationen, eftersom inflationen är någonting verkligen ont. Med den besvärliga ekonomiska krisen som täckmantel försöker de partier som Kåre Willoch representerar att i svepet rycka med sig också mycket att det som innebär ett skydd för de svaga människorna. Högerkrafterna angriper onyanserat den offentliga sektorn under täckmantel av att det nu gäller att till varje pris spara.

Kåre Willoch har varit med om att skriva under ekonomiska utskottets uttalande att vi här uppe i Norden i internationella sammanhang och i första hand inom OECD skall stå vakt om välfärdsstatens bärande idéer, och hit hör att samhället genom sina insatser i den offentliga sektorn tar ansvar för de konsekvenser för de svagare grupperna i samhället som alltför stora förändringar i vår ekonomi kan innebära.

Presidenten: Som Kåre Willoch vid flera tillfällen använt argument *ad hominem* finner jag mig föranlåten att uppläsa arbetsordningens § 9, andra stycket, att presidenten icke får delta i debatten.

Willoch: Ja, jeg forstår, hr. president, at den klassiske dannelselse står noe sterkere i Sverige enn i Norge når hr. presidenten talte om argument "ad hominem". Jeg antar at jeg forstår hva han mener, og må da få legge til at det er umulig å referere det sosialdemokratiske forslag som jeg har omtalt, uten å referere den viktigste underskriver, som er den president som nettopp talte, hvis navn jeg kanskje skal være varsom med å gjenta — det er klart nok som det er gjort, antakelig.

Hr. Lundkvist siterte en uttalelse som jeg har vært med på i Nordisk Råds økonomiske utvalg, om at vi har en oppgave i Norden i å stå vakt om velferdsstatens bærende idé. Og så argumenterer han likevel som om jeg ikke skulle være interessert i å stå vakt om velferdsstatens bærende idé. Han argumenterer som om jeg skulle mene det stikk motsatte av det jeg har sagt. Det synes jeg går dårlig, hr. president. Jeg synes hr. Lundkvist burde forstå — i hvert fall er det slik i Norges storting — at man må regne med at talere mener det de sier, og at man ikke kan tillegge dem meninger som er motsatt av det de har sagt. Det er mulig at det finnes en annen skikk i Sverige, men jeg synes det da ikke er noe å hente med seg hit.

Jeg har aldeles ikke snakket for å svekke beskyttelsen av de svake i samfunnet. Det kan imidlertid være grunn til å legge til at inflasjonen undergraver meget for de svake i samfunnet. Og hvis vi skal fortsette med virkemidler som ikke virker — og unnlate alt som i øyeblikket kan være upopulært — får vi en stadig stigende inflasjon. Og det betyr undergravning av både de svake og de sterke, men mest av de svake i samfunnet. Det er derfor jeg i mitt innlegg har lagt vekt på betydningen av effektive virkemidler mot inflasjonen, for å bevare hoveddragene i den velferdsstat som vi har vært sammen om å bygge opp.

Jeg må imidlertid få komme tilbake til det sosialdemokratiske forslag som tross alt er det konkrete i denne sak, nemlig et forslag om importhindringer for å begrense importen bl. a. fra andre nordiske land — ja, man må fastslå som først og fremst ville begrense importen fra andre nordiske land, fordi de er så viktige handelspartnere. Nå taler hr. Lundkvist om et forslag som sosialdemokratene "omgikk med tanken på". Dette uttrykk synes jeg var bedre enn det som faktisk skjedde, for forslaget ble så vidt jeg vet, fremsatt. Jeg forstår dette ordvalg som et uttrykk for at helst burde man vel ikke ha gjort det. Man burde ha tenkt tanken, sett motargumentene og latt den falle. Jeg håper dette betyr at tanken er effektivt avlivet for all overskuelig fremtid.

Men sikker kan man jo ikke være, for hr. Lundkvist argumenterte også til fordel for tanken, og antydnet at det kunne være en løs-

ning på Sveriges økonomiske problemer å gripe til hindringer for importen fra de andre nordiske land. Her får vi altså lansert enda en gang fra talerstolen i Nordisk Råd en begrensning i frihandelen som virkemiddel i den økonomiske politikk. Jeg håper, hr. president, det blir siste gang, for en begrensning i frihandelen kan bare bli til skade for den nordiske økonomi, og derfor en motvirkning av de formål som vi alle har felles.

Lundkvist: Det skall klart sãgas ut att de svenska socialdemokraterna alltid har varit anhängare av frihandelspolitik. Större nationer än Sverige har tvingats att vidta tillfälliga åtgärder av det slag vi här diskuterar, men av naturliga skäl tycker vi inte om att tvingas föreslå ett sådant medel.

Vad det gäller i fortsättningen är att diskutera hur starkt samhället skall engagera sig i den ekonomiska utveckling som pågår för närvarande. Här går den principiella skillnaden mellan Kåre Willoch och mig, mellan högerkrafterna och socialdemokratien. Vi oppfattar det som absolut nödvändigt att försöka förhindra att marknadskrafternas fria spel – kanske t. o. m. ännu friare än nu i vissa avseenden – skall gå ut över den gynnsammare utveckling som vi alla vill försöka uppnå.

Det finns i Kåre Willochs sätt att agera motsägelser som han borde få ta ställning till. Tror Kåre Willoch exempelvis att det kommer att bli möjligt att få den regionalpolitiska utveckling, som Kåre Willoch och jag talar för i økonomiska utskottet, utan att vi ger samhället en möjlighet att styra och inskrida? Anser Kåre Willoch att vi kan avstå från de instrument som vi har försøkt skapa för nordiskt samarbete? Kåre Willoch har varit motståndare exempelvis till investeringsbanken, som har möjlighet att göra speciella insatser för att underlätta förutsättningarna för en gynnsammare utveckling i de delar av Norden som vi vill försöka hjälpa fram.

Man får alltså bestämma sig: skall vi leva i en økonomi enligt en gammal ordning där marknadskrafterna fick styra samhället, eller skall vi på grundval av de erfarenheter vi hittills har gjort räkna med att samhället måste ingripa även i fortsättningen?

Jag skulle kunna ta eksempel från svensk

politik. När socialdemokratien tappade regeringsansvaret fikk vi konstatera att utvecklingen inom vissa branscher – jag tror att Gösta Bohman vet vilka branscher jag menar – gick kãpprätt åt skogen när man skulle överlåta åt marknadskrafterna att själva hantera problemene inom branscherne. I begreppet "skogen" ligger någonting symboliskt i det här sammanhanget.

Vi socialdemokrater tvingas fortlöpande ta ställning till med vilka medel samhället måste korrigera de marknadskrafter som Kåre Willoch hoppas skall lösa alla de svåra problem vi står inför.

Jag förstår, herr president, att vi inte kan få hålla på med den här debatten längre, fastän jag misstänker att vi skulle kunna hålla på nära nog hur länge som helst. Jag skall bara till slut säga till Kåre Willoch att jag respekterar hans syn på problemene och räknar med att han skall slåss för att befria næringslivet från det samhällsinflytande som socialdemokraterna har genomfört till gagn och stöd – som vi ser det – för människorna. Vi kommer att befinna oss på barrikaden som motståndare till varandra. Vi kommer inte att kunna resonera oss samman, och därför, herr president, får detta bli mitt siste inlägg i den här debatten.

Willoch: Hr. president! Nå gjentar hr. Lundkvist, meget til min overraskelse, at det skulle være mitt program å befri næringslivet for alle inngrep. Han nekter å innse at det norske Høyre er – så vidt jeg vet i likhet med alle konservative partier i Norden – moderate partier, som vil begrense inngrep, men innser berettigelsen av noen av dem.

Og vi er ikke alene om interessen for å begrense inngrep. Den forrige norske statsminister kom i begynnelse av sin statsministertid med noen meget kloke ord om dette, idet han om forholdene i Norge sa at den enkelte bedrift og det enkelte menneske møter en sum av inngrep og reguleringer som til sammen er for meget. Det er nær presis det samme er for meget. Det er nær presis det samme som jeg har sagt. Forskjellen er at vi ønsker å gjøre noe med det. Det ønsket visst han også, men det var ikke lett å få det til med det partiet han var satt til å styre med. Og det partiet er jo det samme i dag som det var den gangen, så utsiktene er ikke blitt vesentlig lysere.

Hr. Lundkvist ønsker å illustrere denne problemstilling med å stille et spørsmål til meg som karakteristisk nok ligger meget langt fra det tema som startet debatten, nemlig om jeg er tilhenger av offentlige virkemidler i regionalpolitikk, som vi kaller distriktpolitikk. Han vet jo at svaret er ja, så jeg forstår ikke riktig hvorfor han spør. Men når han trekker inn Investeringsbanken, så må jeg bare få nevne at Investeringsbanken ikke fører til flere utlån til bedrifter i vanskeligstilte distrikter. Den fører bare til at utlånene, som tidligere er kommet via statskassene, nå i stedet kommer via en annen kanal. Men ser vi f. eks. på det norske Distriktenes utbyggingsfond, så blir omfanget av og vilkårene for deres utlån presis de samme. Derfor er det noe feil å fremstille dette som noe godt eksempel på uenighet om regionalpolitikk.

Men utgangspunktet var jo det svenske sosialdemokratiske partis forslag om innskrenkning i frihandelen. Om dette sier nå hr. Lundkvist igjen at det svenske sosialdemokratiske parti alltid har vært tilhenger av frihandel. Men, dessverre, hr. president, det var jo ikke tilfelle da presidenten – hvis navn jeg ikke nå skal nevne – skrev under dette dokumentet.

Det var jo en avvikelse fra frihandelen. Det er lett nok å kalle seg tilhenger av frihandel så lenge det ikke oppstår noe problem. Det er jo når fristelsen til proteksjonistiske tiltak melder seg, når fristelsen til å eksportere problemene til nabolandene melder seg, at det blir vanskelig. Og da svikter altså sosialdemokratene. Da er de villige til å gripe til tiltak som medfører at man eksporterer problemene over til nabolandene, noe som skaper sysselsettingsproblemer i alle de tre naboland Sverige har i Norden.

Det er dette jeg har ønsket å advare mot. Jeg håper at denne debatt har bidradd til at de svenske sosialdemokrater for fremtiden avstår fra lignende forslag, og at vi ikke behøver å frykte at en eventuell regjering av sosialdemokrater i Sverige – hvilket jo ikke helt kan utelukkes – vil gripe til slike antinordiske virkemidler. En del av hr. Lundkvists innlegg kunne gi grunn til å opprettholde denne frykt, men jeg tror og håper at det nå vil være siste gang det kommer et slikt forslag.

Hr. Lundkvist nevnte for øvrig at andre og større land tidligere har grepet til tilsvarende

virkemidler. Jeg trodde det var en del av poenget ved det nordiske samarbeid at vi ikke skulle gripe til slike tiltak mot nabolandene som dessverre forekommer i andre deler av verden, hvor samholdet mellom nabolandene er mindre utviklet enn her.

Så helt til slutt: Når sosialdemokratene sier at de vil hindre at de absolutt frie krefter får anledning til å skade de svake, så er det noe vi er fullstendig enige om. Men denne målsetting tilsier ikke ingrep i den frihandel som er et av fundamentene for vår felles velstand.

Lantrådet Woivalin: Herr president! Ålands medverkan i rådssamarbetet är nu inne på sitt andra årtionde. För Ålands del har deltagandet i rådssamarbetet varit angeläget för att inte säga nödvändigt.

Reglerna för vår självstyrelse är inskrivna i vår nationella lagstiftning i samförstånd mellan Finlands riksdag och Ålands landsting. Dessa regler drar upp gränserna mellan angelägenheter som vi själva beslutar om och förvaltar och sådana som på basen av beslut i Helsingfors som sådana gäller för oss på Åland.

Vad som för oss vid tillämpningen av angivna författningar är viktigt är att så tidigt och så mångsidigt som möjligt få vår röst hörd i en ofta lång berednings- och beslutsprocess.

Detta är ju ett nationellt problem, som vi ändock oftast kommer tillrätta med, men problemet återkommer inom vissa delar av vårt deltagande i det nordiska samarbetet.

Utöver eller vid sidan av det nordiska samarbetet inom ramen för rådet och ministerrådet bedrivs uppenbarligen ett slags multilateralt samarbete mellan de nordiska ländernas regeringar. Detta samarbete resulterar i fördrag eller konventioner.

Detta är ju normalt för suveräna stater. Emellertid stöter vi här på samma problem som beträffande samarbetet inom ramen för Nordiska rådet. T. ex. Åland har ju ingen rätt att förhandla med främmande makt, trots att landstinget på hemmaplan bestämmer om konventionernas eventuella tillämpning när angelägenheten hör till landstingets kompetensområde.

I de här fallen blir det lätt så, att det är för sent att stiga tidigt upp.

I enskildheter vill jag genast knyta an till det jag nu sagt:

En nordisk språkkonvention enligt en rekommendation från 1960-talet, det vill säga från tiden före Ålands deltagande i rådets verksamhet, håller på att se dagens ljus. Hur enkelt hade det inte varit att höra det svenskspråkiga Åland litet tidigare. Nu blir det något av brandkärsuttryckning.

Dubbelbeskattningsavtal håller de nordiska länderna på att ingå. Var är Nordiska rådet? Var är självstyrelseområdena? Kan det vara meningsfullt att i sådana här ärenden, som minsann rör envar av oss – den enkelte menneske – språk och skatter, hålla de självstyrda områdena i Norden utanför? Våra folkförsamlingar – på Åland, Ålands lands-ting – bestämmes ändå om tillämpningen. Man kan enkelt fråga sig för också i ärenden som inte handläggs i samnordiska organ för att inte åstadkomma just det man vill förhindra med multinationella överläggningar och fördrag.

Jag uttryckte vid rådets session 1980 min tacksamhet över att Finlands undervisningsministerium hade reagerat på det redan gamla problemet med värdet av studier och examina i annat nordiskt land. Eftersom vi har en gemensam och öppen arbetsmarknad i Norden, så är det inte mer än rimligt att veta vad ens studier och avlagda examina är värda i de olika länderna. Det motsatta förhållandet, vilket nu råder till viss del, leder till en icke önskvärd uppdelning av befolkningen och främst våra ungdomar. Olikheter råder nämligen mellan offentlig och privat anställning, mellan olika slag av offentlig anställning, mellan lägre och högre utbildade samt mellan utbildade och icke egentligt utbildade. Detta börjar bli en besvärande fråga i vår nordism.

Finlands undervisningsministerium har utfört en utredning över finländska studerandes situation i Sverige och över värdet av deras i Sverige avlagda examina med tanke på anställning i hemlandet Finland.

Utredningen har förtjänster. Men för jurister och ekonomer blev examensjämförelsen i det närmaste en chock! Dessa studerande måste komplettera sina examina i en sådan omfattning för giltighet i Finland, att det verkar osannolikt att någon ens försöker. Ätminstone i dessa fall riskerar man alldeles uppenbart den uppdelning jag nämnde ovan.

Denna utredning är visserligen nationell, men det är lätt att känna oro när man samtidigt ser hur man i Norden kan se så olika på värdet av examina och samtidigt måste konstatera, att frågan i Nordiska rådet uppenbarligen "kört fast" ordentligt. Den harmonisering som har inletts borde bringas i ordning: Vi har en gemensam arbetsmarknad i Norden och vi har ett nära samarbete på de flesta plan.

En fråga av särskild betydelse, som jag också berört tidigare i denna församling, är frågor anslutna till utvecklingen av Östersjöns marina miljö och därtill anslutna fiskefrågor. Att jag återkommer beror på vårt geografiska läge och vår näringsstruktur som i stor utsträckning är baserad på en sund utveckling i östersjörummet.

Under 70-talet har fisket på Åland utvecklats kraftigt och är i huvudsak baserat på fångst av strömming och lax. Tillgången på fisk är ju mycket beroende av havets marina miljö samt den intensitet i förhållande till reproduktionen varmed fisket bedrivs. Fiskekapaciteten i Östersjön har ökat mycket under 70-talet och det är med en viss oro man härvid ser framtiden an. Fiskekommissionen för Östersjön håller dock utvecklingen under uppsikt och fördelar fångstkvoten. Därutöver förekommer i enlighet med fiskeavtalet mellan Finland och Sverige från 1977 separata överläggningar länderna emellan. För Ålands del har vi i båda dessa sammanhang beretts tillfälle till direkt deltagande inom den finländska delegationens ram, vilket för oss är en nödvändighet, och därför är vi givetvis också tacksamma för att så har skett.

Hithörande frågeställningar tenderar uppenbart till att bli alltmer svårhanterliga, men för vår del hoppas vi att problemen kan lösas i samförstånd och att tillbörlig hänsyn kan tas till tidigare traditionellt fiske och om förändringar måste införas dessa göres så långsiktigt som möjligt.

Vad som i sammanhanget också oroar är den marina miljön. Exempelvis en rapport från kommissionen för skyddet av Östersjön från den 19 februari 1981 visar åter en ökning av vissa gifthalter samt ökade mängder sva-velväte och minskad syrehalt i djupare vattenskikt. Mycket viktigt i sammanhanget är så miljösäkra transporter av miljöfarligt gods som möjligt samt skärpt övervakning av de

regler som härvid finnes. Aviserade skärpningar som kommit från finländskt myndighetshåll hälsas givetvis med tillfredsställelse.

Ett projekt som haft en positiv utveckling inom Nordiska rådets ram är det gränsregionala samarbetet inom Stockholms, Ålands och Åbolands skärgårdar. Jag vill här blott uttala vår gemensamma tacksamhet till Nordiska ministerrådet för det stöd vi där har fått. Samtidigt är jag förvissad om att mycket av de erfarenheter och slutsatser som vi dragit kan komma andra delar av Norden till godo. Vår förhoppning är givetvis att få fortsatt stöd från de nordiska organen för vår verksamhet.

Lika positivt har tillsvidare inte frågan om en Nordens hus-verksamhet på Åland utvecklats sig. Redan 1979 antog rådet en rekommendation om utredning av frågan. Tillsvidare har inte så mycket hänt, men trots det har hoppet ännu inte övergivit oss varför vi förväntar ett snart ställningstagande till frågan.

De för oss i övrigt stora frågorna om de självstyrda områdenas ställning inom Nordiska rådet, Nordstat och den skattefria försäljningen på färjorna har vi säkert skäl att återkomma till.

Sundstein: Hr. president! Som representant för Færøerne er det mig en stor glæde at få lov til i dette forum at give udtryk for nationale og politiske synspunkter. Allerede i 1970, da Færøernes lagting og landsstyre første gang havde direkte repræsentation i Nordisk Råd, gav den daværende lagmand, Christian Djurhuus, udtryk for sin glæde over det fremskridt, som dette indebar. Men samtidig sagde han også, at der på Færøerne ikke var tilfredshed med den form, repræsentationen havde fået.

Vi mødte dengang og møder stadig væk som en del af Danmarks delegation. Der er bred enighed i det færøske lagting om at få dette ændret, således at vi får en selvstændig repræsentation i denne for det nordiske samarbejde så vigtige forsamling.

I den korte tid, jeg har været medlem af Rådet, har jeg bemærket en stor velvilje over for mit land og vore problemer. Men samtidig synes jeg at fornemme en manglende viden om Færøerne og færøske forhold. Men det

kan vel ikke være stort anderledes, når ikke engang pressemeddelelser fra Rådets session indeholder oplysninger om, at Færøerne er med. Der skrives stadig væk om de 5 nordiske lande. Færøerne og Danmark er i rigsfællesskab sammen, men landene er meget forskellige, og siden vi i 1948 fik hjemmestyre, har vi udviklet dette hjemmestyre til i praksis at virke som et selvstyre på mange områder.

Ønsket om en selvstændig færøsk repræsentation i Nordisk Råd har siden 1970 været fremsat gang på gang af færøske lagtings- og landsstyrerepræsentanter. Jeg ved, at ønsket får støtte fra den danske regerings side, og jeg vil håbe, at nu, hvor det er henvist til særlig behandling i en særlig komité, lykkes det at finde en løsning, der mere tager hensyn til virkelige og praktiske forhold end til formaliteter.

Hr. præsident. En af de afgørelser, som vores selvstyreordning har givet os mulighed for at tage beslutning om, er at Færøerne på trods af rigsfællesskabet nu vil stå uden for EEC, det vil sige, at af de nordiske lande er det kun Grønland og Danmark, der er medlem af De europæiske Fællesskaber.

Denne vedtagelse om at stå uden for EEC blev vedtaget enstemmigt af det færøske lagting, og der er ikke noget, der tyder på, at denne stillingtagen vil blive ændret.

Erhvervsmæssigt skete der en revolutionerende udvikling på Færøerne omkring forrige århundredes midte, efter at monopolhandelen blev ophævet. Fiskeriet, som hidtil kun havde været et bierhverv, udviklede sig hurtigt til det bærende erhverv, og det stillestående, selvforsynende samfund blev omdannet til et samfund, som – sin lidenhed taget i betragtning – kom til at være meget afhængigt af udenrigshandelen. Erhvervsstrukturen blev enstrenget, eksporten blev fiskeriprodukter, mens næsten alle andre varer skulle importeres. Lige fra begyndelsen for over 100 år siden har det færøske fiskeri foregået i fremmede farvande. Vi har fisket ved Island, Grønland, Canada, i Barentshavet, i Nordsøen, ved Svalbard og ved Jan Mayen. Og mange steder har færingerne været pionerer på fiskeriområdet. Især i de sidste 20 år har der på Færøerne ligesom i andre nordiske lande været en stor erhvervsmæssig og velstandsmæssig fremgang. Dette

har medført, at også andre erhverv som f. eks. industri og håndværk og servicefag har fået en væsentlig betydning for nationalindkomsten. Men hovedvægten hviler stadig væk på fiskeriet med dets nye, moderne, kostbare skibe og fiskefiletfabrikker. De tegner sig for 90 til 95 pct. af eksporten. Samtidig har investeringerne i denne del af erhvervslivet lagt beslag på væsentlige dele af den opsparede kapital samt nødvendiggjort udenlandsk låntagning. Med dette er erhvervet nu kommet i store vanskeligheder. Generelt kan siges, at fiskerieerhvervet er inde i en meget alvorlig krise, ikke blot det færøske, men også i mange andre lande. Men på grund af vores afhængighed af fiskeriet må krisen inden for erhvervet betegnes som national for Færøerne, medens den for andre lande er regional eller lokal.

Hvis det kun var økonomiske vanskeligheder for en lille del af vort land, så skulle vi selv løse problemerne. Men når det er hele det økonomiske system, der vakler, så mener vi, at det er rigtigt at forklare situationen. Der er to ting, der har forårsaget vanskelighederne. Den ene er olieprisstigningerne. De har i sig selv også givet mange andre lande voldsomme problemer. Den anden ting er, at nogenlunde samtidig er 200 sømils grænsen trådt i kraft for de fleste lande, samt kvotanedskæringer. Færøerne har haft langt den største del af sin fiskeflåde i fremmede farvande og er blevet nødt til at tage en stor del af flåden hjem og anvende den inden for sin egen fiskerizone, som ikke er så stor at fiske i, i hvert fald ikke hvad udnyttelsesmulighederne endnu angår.

Dette har medført, at vi har måttet omstrukturere samfundet drastisk, ja, så drastisk – på grund af den hurtighed hvormed man har været nødt til at tage skibene ud af fiskeriet i fremmede farvande – at man har gjort vold på samfundet, fordi man ikke har klaret at trappe aktiviteten op hjemme lige så hurtigt, som man har været nødt til at trappe ned ude.

Heraf skal man imidlertid ikke slutte, at der ikke er mulighed for at få tingene til at hænge sammen. Tværtimod viser den hidtil skete udvikling, at med langsommere aftrapningstid får vi uden tvivl økonomisk balance igen i vort næringsliv. Spørgsmålet er derfor: er der nogen mulighed for en længere tilpas-

ningstid? For at det kan lade sig gøre, kræves der forståelse fra flere andre landes side. Det land, der forstår vor situation bedst, er Island. Da 200 sømils grænsen trådte i kraft, kunne vi fange 20000 t bundfisk ved Island, uden at der skulle modregnes noget ved Færøerne. Dette kvantum er nu nedsat til 17000 t. Jeg vil her benytte anledningen til at takke Island for denne fiskerimulighed, uden hvilken vor situation ville være betydelig værre. Hvis der blev vist lignende forståelse fra andre landes side, hvor færinger traditionelt har drevet fiskeri, ville det skabe mulighed i det færøske samfund for at overleve uden de store problemer og økonomiske nedskæringer, som vi ellers er nødt til at se i øjnene.

Der bliver argumenteret imod vort ønske med, at kvoteringen alle vegne forårsager, at der ikke kan blive noget til os. Når man er så afhængig af fiskeriet, så må der dog kunne findes en løsning. Hvis viljen er til stede, kan det vel også ske. F. eks. er der ved Vestgrønland bestemt et TAC for torsk på nul. Men alligevel ræsonnerer man som så, at grønlænderne er nødt til at fiske, og derfor bliver der altså 50000 t torsk til Grønland. Man regner ikke med, at torsken bliver udryddet af den årsag. Den samme erkendelse af "special need" kunne bruges for at tildele Færøerne en beskedent kvota. Vores land og befolkning er så lille, at selv små kvoter ville kunne hjælpe overmåde meget.

Nogle kan måske mene, at Nordisk Råd ikke er det rette forum at fremlægge disse problemer i, fordi de forstår, det er rettet mod andre lande end de nordiske, som har vist den største forståelse for vores situation. Men grunden til, at jeg alligevel fremfører ønskerne her, er, at vi kun kan vinde forståelse hos andre nationer, hvis vore nordiske broderfolk, dvs. de nordiske regeringer og parlamentarikere hjælper os med at forklare tilstandene.

Jeg tror, at dette råds medlemmer alle er så bibelkyndige, at de kan huske lignelsen, som profeten fortalte kong David, om de to mænd, som boede nær ved hinanden. Den ene var rig og ejede en mængde af både småkvæg og hornkvæg, medens den anden var fattig, og han og hans familie ejede kun et lam. Da så en dag den rige mand fik gæster og skulle tilberede et måltid, nænnede han ikke at tage et af sine mange får men gik hen og tog

den anden mands eneste lam. Færøerne er næsten i den fattige mands situation. Vi har kun ét lam, i de senere år godt nok et stort lam, nemlig fiskeriet. På ganske kort tid er vore rige naboer ved at tage lammet fra os, uden at det har nogen betydning for disse landes velstand. Og ganske særligt føler vi os dårligt behandlet af den største sammenslutning i Europa, nemlig EEC.

Men lammet er ikke slået ihjel endnu. Græsgangene er for en stor del taget fra det. Men færingene giver ikke op. Vi vil gøre vort yderste til, at det får nye græsgange, græsgange, som er vores egne, samt nogle, som venligtsindede lande vil tildele os.

Jeg ønsker her fra denne talerstol at gøre vore nordiske venner opmærksomme på, at færingene er et pacifistisk folkefærd. Men samtidig føler vi os både politisk og kulturelt knyttede både til det nordiske fællesskab og til de vestlige lande. Derfor mener vi også, at den vestlige verden må have interesse i, at denne indstilling fortsætter. Vi har ment, og mener fortsat, at de vestlige magter, også EEC-landene, er vore venner. Men man kan også blive så dårligt behandlet af sine venner, at venskabet afbrydes. Jeg håber ikke, at den såkaldte frie verden på grund af uvidenhed, ubetænksomhed, bureaukrati for ikke at tale om magtbrug og ufrihed, skal støde et lille, et meget lille men dog ikke helt betydningsløst land, fra sig. For samtidig med, at vi har mærket uvilje fra EEC, så har det ikke været så svært at få nye græsgange østpå.

Statsråd **Rolf Hansen**: Hr. president! De to siste innleggene har understreket at spørsmålet om ressurstilgang og ressurspolitikk får en stadig sterkere betydning i den politiske debatt. Som en følge av utnyttelsen av naturressursene har også spørsmålet om naturvern fått en sentral plass i diskusjonen.

Naturvern har ofte virket som et dramatisk irriterende innslag i siste fase av saksbehandlingen. I Miljøverndepartementet i Norge arbeider vi for tiden med en stortingsmelding om vern av norsk natur. Meldingen skal gjennomdrøfte naturvernoppgavene og trekke opp retningslinjer for hvordan økologiske og naturvernmessige aspekter skal inngå i samfunnsplanlegging på alle nivå. Målet er derfor å integrere dette saksfeltet som en naturlig

del av både planlegging og beslutningsprosess.

Disse problemstillingene synes å være et hovedproblem i alle nordiske land og bør legges til grunn for den videre utforming av prosjektsamarbeid. To nordiske prosjekter er viktige i denne sammenheng, for det første prosjektet "Økologiske faktorer og metoder i samfunnsplanleggingen" – et prosjekt som arbeider særlig med hvordan økologiske aspekter kan integreres i arealplanleggingen – og for det andre prosjektet "Representative naturtyper i Norden". Dette prosjektet skal utvikle et faglig grunnlag for å vurdere hvilke særpreg og funksjoner det er viktig å ta vare på i ulike deler av Norden. Det bør være en fellesnordisk oppgave å videreutvikle dette saksfeltet. Særlig viktig vil det etter min mening være å få vurdert metoder og virkemidler i arealforvaltningen og lokalforvaltningens rolle i denne sammenheng.

Sammen med arbeidskraft og kapital er naturressursene en grunnleggende innsatsfaktor i økonomisk virksomhet. Innsatsen for å etablere et energisamarbeid i Norden er velkjent. Et annet felt en bør vurdere å bygge ut, er samarbeidet på mineralsektoren. På bakgrunn av den nordiske råvare- og ressursutredningen fra 1977 burde det være aktuelt å arbeide videre med de nordiske lands forsyning av viktige mineraler. Krom, kobolt, mangan, molybden og wolfram er eksempler på metaller som det lett kan oppstå kritisk knapphet på. Dels kan tilgangen på slike råvarer sikres om en ser Norden som en enhet, og dels kan en samarbeide om å utvikle erstatningsprodukter. Også andre ressurser burde det være mulig å etablere et samarbeid om, med de nordiske land som markedsområde.

Både innen miljø- og ressursforvaltningen og innen regional planlegging spiller informasjonssystemet en viktig rolle. Utviklingen på det miljøpolitiske området de senere årene skyldes ikke minst at vår viten er blitt større. Innen Nordisk ministerråd foregår det et samarbeid som tar sikte på å skape bedre tilgang på miljødata. Det foregår en betydelig datainnsamling, men arbeidet er ikke slik koordinert at dataene uten videre kan nyttes til alle de formål de kunne vært brukt til. Større standardisering av data og bedre oversikt over datatilfanget er oppgaver som Mi-

nisterrådet er kommet langt med. Det er også nylig avsluttet et prosjekt som fremmer forslag til felles nordisk innsats for overvåking av miljøkvaliteten.

Det bør være grunnlag for å bygge ut samarbeidet på dette feltet videre. Både europeiske og amerikanske satellitt-programmer vil etter hvert gi oss tillgang på nye data om ressurs- og miljøforhold både i landområdene og i sjøområdene, og dette bør våre land i fellesskap kunne utnytte på en best mulig måte. Den samlede kvartleggingskapasiteten burde kunne økes dersom landene samordner sine fremdriftsplaner og samarbeider om teknologiutvikling.

Samarbeidet over riksgrensene i de særlige samarbeidsområdene krever også et felles informasjonsgrunnlag. Her er det behov for å bygge ut samarbeidet mellom nordiske kartleggingsinstitusjoner og statistiske sentralbyråer.

Som kystnasjoner kan vi komme til å bli stilt overfor uhell eller ulykker i skips- eller oljeindustrien som kan true andre naturressurser eller bestander. Sjøfuglulykken i Skagerrak i vinter viste hvilke katastrofale konsekvenser et oljeutslipp kan få for sjøfuglbestanden. Ulykken er et budskap om at Danmark, Sverige og Norge må finne fram til former som på en langt mer effektiv måte kan hindre oljeulykker i Skagerrak og Kattegat. Her kan vi i høyeste grad tale om vårt felles hav og vårt felles ansvar. En tilsvarende situasjon finnes i Østersjøen. Kanskje må vi bryte nye veier og skape andre regler, også i forhold til nåværende internasjonale regler. Så får vi gjøre det, da – om det er nødvendig!

I en del massemedia er det blitt antydnet at dette utslippet og annet oljesøl i den senere tid skyldes utslipp fra oljevirkksomheten på kontinentalsokkelen. De undersøkelser fra oljeanalyser som har vært foretatt, gir ingen holdepunkter for en slik påstand. Tvert imot viser de at utslippene kommer fra skipstrafikken. Selv om vi i dag har strenge internasjonale regler som forbyr slike utslipp, har denne hendelsen vist at det likevel er behov for ytterligere tiltak.

De nordiske land har allerede inngått en avtale om samarbeid om tiltak mot oljeforurensning, den såkalte København-avtalen. I den sjøfuglulykken vi opplevde i vinter, var det imidlertid liten hjelp å hente i denne avta-

len. Vi oppdaget ikke oljesølet før oljen begynte å drive i land langs Skagerrak-kysten. Noe oljeflak som det kunne bli aktuelt å samle opp, ble aldri funnet. Jeg tror derfor tiden er moden for å se på om vi kan få satt i gang også andre former for samarbeid i farvann hvor vi har felles interesse i å bekjempe oljesøl. Det jeg konkret tenker på, er om vi kan gjennomføre overvåkings- og kontrolltiltak som gjør at vi kan oppdage og bekjempe oljesøl før det gjør skade. I tillegg til å gjøre det mulig å bekjempe sølet før det har gjort skade, vil en slik overvåking og kontroll føre til at vi kan avsløre flere skip som overtrer de internasjonale bestemmelser om utslipp fra skip. På sikt vil dette kunne ha en betydelig preventiv effekt.

Et nordisk samarbeid på dette feltet kan gjennomføres på flere måter. En måte å gjennomføre det på kan være flyovervåking av havområder hvor vi har felles interesse i å oppdage oljeutslipp. En annen mulig samarbeidsform er å etablere et system for utveksling av informasjon om skipstrafikken, slik at vi til enhver tid vil ha oversikt over hvilke skip som befinner seg i våre farvann, og hva slags last de fører. For å se nærmere på hvilke tiltak som det kan være praktisk å gjennomføre på dette område, er det gjort avtale om å holde et møte mellom de nordiske miljøvernmyndigheter i denne måned.

Men selv om det er behov for tiltak mot oljeforurensning både på det nasjonale og det nordiske plan, bør vi ikke glemme at oljeforurensning og utslipp fra skip er et internasjonalt problem som må bekjempes gjennom internasjonalt samarbeid. De nordiske landene har derfor også en oppgave i å bringe spørsmål om tiltak mot oljeforurensninger opp på de internasjonale organisasjonenes møtekart.

Marjatta Väanänen: Herr president! Under de nästan 30 åren som Nordiska rådet varit verksamt och av vilka Finland har haft möjlighet att vara med under 25 år har man ofta uttalat farhågor för att rådets arbete skall byråkratiseras, för att det redan har byråkratiserats och för att parlamentarikernas andel därför alltmera skulle minska. Parlamentarikernas insats i Nordiska rådets arbete är aktiv och mångsidig, men det är skäl att se

till, att rådet verkligen fungerar som ett forum för parlamentariker och att arbetets resultat effektivt tjänar befolkningen i de olika nordiska länderna.

Nordiska rådet bör alltså inte vara en gumstämpel för ministerrådets verksamhet och inte heller ett sådant verksamhetsfält för tjänstemän, forskare och planerare, vars resultat inte kan tjäna de befolkningsgrupper, för vilka denna verksamhet på sin tid igångsatts. Enligt min uppfattning bör man dock inte överdriva dessa farhågor. Däremot måste man kanske allt mera fästa uppmärksamhet vid hur medlemsförslagsinstitutionen kunde göras meningsfullare och effektivare och hur Nordiska rådets rekommendationer, som ofta är resultat av ett långsiktigt och årslångt arbete, har kunnat förverkligas eller om det har gått så, att flertalet förverkligats endast delvis eller har blivit helt genomförda.

I det nordiska samarbetet har under olika årtionden framkommit olika aktuella och för tiden typiska strävanden samtidigt som olika intressekretsar har turvis aktiverats i denna verksamhet.

Medan skandinavismen under 1800-talet var en form för det nordiska samarbetet som inspirerades och uppehölls närmast av konstnärer och författare kan tiden från och med 1930-talet under detta århundrade ända till dessa dagar anses vara en aktiv period för stora folkrörelser nordism. Från och med 1970-talet och framför allt när man kommer till 1980-talet intensiveras däremot det ekonomiska samarbetet kraftigt.

Det är sant så som idag har konstaterats att Norden med sina 21 miljoner invånare med gemensamma krafter kan nå längre i den internationella ekonomin än ett enskilt nordiskt land med sina fem miljoner invånare och med begränsade resurser.

För Finlands vidkommande måste man i detta sammanhang i samband med ekonomiska frågor också betona skötseln av arbetskraftsfrågorna. Det är viktigt att arbetstagarerna skall kunna tillgodogöra sig tjänstgöring i ett annat nordiskt land vid beräkning av ålderstillägg och semester- och pensionsförmåner. Detta är ägnat att bidra till sverigefinländarnas återinflyttning till hemlandet. Rådet har antagit en allmän rekommendation om detta och den är också en av de rekommendationer

som man bör uppfölja och vid behov påskynda.

Den ekonomiska krisen som i större eller mindre omfattning drabbar de nordiska länderna, har medfört att man redan nu kan skönja förutom en kraftig benägenhet att satsa på ekonomiska frågor en benägenhet för radikala nedskärningar vid utarbetandet av samarbetsbudgeten. Det är förstås alltid bra att ha en kritisk inställning till utgiftsökningar. A andra sidan har de nordiska länderna dock gemensamt bundit sig att vart och ett med en andel som de anser ändamålsenlig att enligt Helsingfors-avtalet svara för det praktiska genomförandet av det nordiska samarbetet och – det vill jag särskilt understryka – också för att utveckla det.

Om det å ena sidan är bra att ha en kritisk inställning till utvidgad budgetvolym, måste man vid val av tyngdpunktstråden göra principiella val. Följden kan bli nedskärning av tillväxten på många sådana godkända och fungerande verksamhetsområden som, inte ekonomiskt lönande, i alla fall är nyttiga för medlemsländerna.

Det är nu meningen att i budgeten stimulera de ekonomiska projekten genom finansieringsåtgärder, medan man har för avsikt att skära ned de sociala och humanistiska verksamhetssektorerna. Vidare syns det vara meningen att förstärka tjänstemannastaben och minska projektandelen.

Man kan fråga sig, om det är skäl att lösa detta problem så enkelt. Det nordiska samarbetets tradition är till stor del nämligen också humanistisk och arbetet har uttryckligen påbörjats i kulturens och den gemensamma historiens tecken. Kultursamarbetet borde enligt min uppfattning inte nu försummas, även om tyngdpunktstråden nu kraftigt flyttas mot de ekonomiska projekten. Byråkratien borde inte heller ökas.

Ett projekt under utredning, som är ett av de allra största samnordiska projekt som rådet någonsin har behandlat, är utan tvivel Nordsat-projektet. För Finlands vidkommande har det sin utgångspunkt i strävan att öka sebarheten av finska tv-program bland den finska minoriteten i Sverige. Utredningsarbetet fick en ny dimension när satellittekniken kom med i bilden.

Än så länge har projektet behandlats huvudsakligen från kulturpolitisk synpunkt, och

där har man sett satellitsändningar närmast som ett skydd för Nordens gemensamma identitet och traditionella kultur. Först under den senaste tiden har de ekonomiska aspekterna kommit med, de möjligheter som Nordsat skulle ge sysselsättningen inom den tekniska industrin på området här i Norden.

De kostnader, som man i några olika sammanhang har sagt att Nordsat medför, har varierat kraftigt. Eftersom saken är på utredningsstadiet har man i Finland just inte behandlat Nordsatprojektet. Dock har man kunnat skönja mycket positiva ställningstaganden i fråga om olika alternativs lämplighet och på grund av principen om pluralism. Man har föredragit – och detta är också min egen åsikt – att hellre även inom denna mänskliga verksamhet tillåta olika alternativ framom att begränsa dem.

Eftersom man dock har kunnat iakttä mycket olika uppfattningar i synnerhet om projektets ekonomiska sida, behövs det en klagörande diskussion bland parlamentarikerna, innan denna sak nästa år vid Nordiska rådets 30:e session kommer att slutbehandlas, om man inte innan dess har ansett en extra session behövlig.

I det nordiska kultursamarbetet har under hela 1970-talet till aktuella saker hört framför allt sverigefinnarnas utbildningsärenden, som kan anses vara en gemensam huvudvärk närmast för Finland och Sverige.

Det har varit glädjande att konstatera att samarbetet mellan de svenska och finska skolmyndigheterna under åren blivit allt bättre.

Den svenska inställningen har dock utgått ifrån att finnarna jämföras med de övriga minoritetsnationaliteter som finns i Sverige. Eftersom man inte kan arrangera undervisning på eget språk för alla, dvs. också för mycket små minoriteter har man på den svenska sidan varit av den uppfattningen att sådan inte i större utsträckning bör organiseras för den finska minoriteten. Man måste konstatera att den sverigefinska andelen av barn i skolåldern är 40 000 medan hela den sverigefinska befolkningens antal uppgår till 300 000.

A andra sidan förpliktar 3 artikeln i det nordiska kulturavtalet till att tillfredsställa de önskemål, som en nordbo som bor i ett annat nordiskt land än sitt hemland kan ha i fråga

om undervisningen. Förutom att man måste anse detta avtal som förpliktande, borde man också utgå ifrån att finnarna inte är en tillfällig grupp som kommit för att underlätta de senaste årens arbetskraftsbrist i Sverige, utan att den är den största språkliga minoriteten i landet som funnits sedan århundranden, såsom bl. a. det historiska ortnamnsbeståndet i Sverige visar.

Trafikutskottet har fortsatt sitt arbete för att åstadkomma ett nordiskt trafiksäkerhetsår, sedan Nordiska rådet här i fjol antog en rekommendation om nordiskt trafiksäkerhetsår 1983. Jag observerade att Nordiska rådets avgående president i sitt öppningstal fäste uppmärksamheten vid att Nordiska rådet ännu inte fått bekräftelse från ministerrådet på sitt önskemål om att ett nordiskt trafiksäkerhetsår skall anordnas. Han kritiserade detta. Som trafikutskottets ordförande anser jag att det är mer än önskvärt att detta samnordiska initiativ beaktas och att man i följande års budget reserverar det anslag som anses nödvändigt för förberedelse av året och för dess genomförande.

Werner: Herr president! Nordiska rådet har under årens lopp utsträckt sitt arbete till allt fler områden. Det har varit ett tidens krav och samtidigt ett uttryck för ökade strävanden efter nordiskt samarbete. Genom rådets arbete har en mängd gemensamma regler och förordningar instiftats. Lagstiftningen i de nordiska länderna har i stor utsträckning samordnats och gjorts identisk så att lagarna gäller över hela Norden. Detta har varit positivt och till nytta för befolkningen i de nordiska länderna.

Med jämna mellanrum har dock en kritik och diskussion om Nordiska rådets arbete uppstått. Kritiken och diskussionen har haft olika utgångspunkter. Många har menat att rådets arbete borde politiseras mer. Detta är en utveckling som jag tror är nödvändig och bör innebära att rådets arbete genomgår en förändring till det bättre. Jag tror att rådets arbete därigenom kan vitaliseras och förbättras.

En annan fråga som det råder delade mening om är frågan om hur och om säkerhets- och nedrustningsfrågor skall diskuteras. Det är en princip att inte besluta om säker-

hets- och utrikespolitiska frågor här i rådet. Den principen har inte ifrågasatts. Det har dock allt mer blivit en diskussionsfråga om rådet, denna princip till trots, inte borde ta upp säkerhetspolitiken i Norden till debatt. Vid förra sessionen i Island tog Danmarks statsminister Anker Jørgensen liksom i sitt tal här idag upp säkerhetspolitiska frågor. Även andra talare gjorde det.

Så sade exempelvis K. B. Andersen att de utrikespolitiska frågorna borde diskuteras "ellers bliver vore debatter skyggedebatter, sådan som verden ser ud i dag.". K. B. Andersen sade också: "Vi er rykket den øvrige verden nærmere, og den er rykket oss nærmere, og på en række felter, når vi drøfter økonomi, energi och en række andre ting, fører vi skyggedebatter, hvis vi ikke realiserer at der i den sammenhæng må komme udenrigspolitiske betragtninger frem". Förvisso är det så.

Det är förvisso också så att säkerhetspolitiken allt mer blivit en fråga som diskuteras livligt i Norden. Inte minst USA:s och NATO:s beslut december 1979 att stationera kryssningsrobotar i Västeuropa har betydelse för Norden och de olika nordiska länderna. Det innebär att det säkerhetspolitiska läget för de nordiska länderna idag är helt annorlunda än för bara ett par år sedan.

De spända motsättningarna mellan stormakterna och de två militära blocken i Europa har också direkt påverkat situationen i vår del av Europa. NATO-ledningen har beslutat om ökade militärutgifter totalt och för de enskilda medlemsländerna. Det har också diskuterats ökad stationering av NATO-material i de nordiska NATO-länderna. Alldeles oavsett vad vi anser om detta och hur vi bedömer dessa saker, är det otvivelaktigt så att de säkerhetspolitiska frågorna ökat i betydelse och att tystnad om dem är ett konstlat tillstånd.

Låt mig dock direkt få fastslå som min uppfattning, vilket jag även gjorde i rådets förra session i Island, att de nuvarande reglerna om att i rådet icke fatta beslut om säkerhets- och utrikespolitiska frågor bör gälla även i fortsättningen. Men jag anser, och jag vet att många andra delar denna min åsikt, att detta inte behöver stå i vägen för att i rådet ta upp dessa frågor till debatt.

Jag är övertygad om att människorna i

Norden anser det vara något underligt att dessa frågor som är föremål för så intensiv debatt i de nordiska länderna, icke tas upp till diskussion i rådet. Man anser nog, som K. B. Andersen uttryckte det, att våra debatter är något av "skuggdebatter" om vi tiger ihjäl dessa angelägna frågor.

De frågor som oroar flertalet människor i Norden, som diskuteras och som är föremål för en omfattande offentlig debatt i våra olika nordiska länder måste, anser jag, också diskuteras i Nordiska rådet. Nordiska rådet borde regelmässigt på dagordningen ta upp det säkerhetspolitiska läget i Norden och utbyta åsikter och uppfattningar mellan rådsmedlemmarna.

Dessa diskussioner här i rådet kunde förberedas genom att de olika ländernas regeringar i särskilda rapporter sammanfattar sin bedömning av det säkerhetspolitiska läget. Med dessa rapporter som utgångspunkt kunde rådsmedlemmarna diskutera säkerhetspolitiken, klargöra åsiktsskillnader och gemensamma uppfattningar, presentera egna bedömningar av läget, m. m.

Jag är övertygad om att sådana återkommande diskussioner skulle verka, inte bara vitaliserande på rådet, utan att de även skulle vara till nytta för hela den säkerhetspolitiska debatten i Norden. Dessa diskussioner skulle också helt visst kunna spela en betydelsefull roll för strävandena att slå vakt om freden i Norden, för att Norden ska förbli en kärnvapenfri zon, för att bana väg för nedrustningsåtgärder, m. m. Ingen i Nordiska rådet kan väl förneka att detta vore positivt.

Även om diskussionerna inte utmynnar i gemensamma beslut och förpliktelser är jag övertygad om att dessa diskussioner också på ett positivt sätt skulle påverka diskussionerna i de olika nordiska länderna. Möjligen skulle diskussionerna i rådet också kunna stå förebild för andra länder, att stimulera även dem att diskutera och utbyta åsikter om säkerhetspolitiska frågor. Vore inte även det positivt och något som rådet borde ha anledning att hälsa med tillfredsställelse om det blev så?

Är det inte på tiden att denna församling i någon form antligen förutsättningslöst diskuterar den trots allt mest realistiska gemensamma lösningen, planen på ett kärnvapenfritt Norden?

Herr president! Jag föreslår att presidiet allvarligt överväger att ta ett sådant försiktigt steg mot en öppnare nordisk säkerhetspolitisk dialog.

Jag har velat ta upp denna fråga till diskussion här idag och höra andra rådsmedlemmars åsikt därom. Vänsterpartierna här i rådet överväger att utarbeta och förelägga rådet förslag i någon form om detta. Det finns i det sammanhanget även andra insatser som kunde övervägas av rådet, t. ex. ökat stöd och bättre samordning när det gäller fredsforskningen.

Det bedrivs redan idag sådan forskning i alla nordiska länder. Man skulle dock kunna öka utbytet av forskningsresultat och stimulera till gemensamma forskningsprojekt mellan forskare i de nordiska länderna.

Andra insatser som kunde övervägas är t. ex. inrättandet av en nordisk fredsfond, vilken kan användas för att stödja olika fredsprojekt, utgivning av säkerhetspolitiska och militärpolitiska debattböcker på alla nordiska språk, m. m. Rådet skulle också kunna utdela ett nordiskt fredspris i samband med sessionerna. Priset kunde utdelas till enskilda personer eller organisationer som på ett förtjänstfullt sätt gagnat fredssträvandena i Norden.

I längden kommer det att bli omöjligt att stänga ute dessa frågor och diskussioner. Rådet riskerar nog att förlora i anseende och trovärdighet om man skulle fortsätta stänga ute diskussionerna om säkerhetspolitiken i Norden.

Människorna skulle nog med all rätt undra över politikerna i Norden som av olika formella skäl på ett konstlat sätt avstår från att beröra och diskutera de viktiga frågor som oroar och bekymrar folket. Jag hoppas dock att så inte skall behöva ske och att vi rådsmedlemmar på ett sakligt och realistiskt sätt skall kunna utbyta åsikter om dessa frågor.

Sammanfattningsvis vill jag säga så här. Alla ungdomsförbund i Norden från vänster till höger har under det senaste veckoslutet dryftat nedrustnings- och säkerhetspolitiska frågor och då bl. a. kommit överens om att kräva initiativ från de nordiska ländernas regeringar i syfte att undersöka förutsättningarna för att upprätta en bestående kärnvapenfri zon i Norden. Låt oss, herr president, ta detta som en utmaning från ungdomen i Norden att göra någonting på den här punkten!

K. B. Andersen: Hr. præsident! Jeg ved, at vi skulle begynde udvalgs møder for tre minutter siden, så jeg skal forsøge at udtrykke mig sådan, at hr. Lars Werner ikke nødvendigvis behøver at komme igen, hvis han ikke føler en helt brændende trang.

Jeg vil gerne for det første sige, at jeg er helt enig med ham i de principielle synspunkter, og jeg vedkender mig i alle henseender og måder de citater, som hr. Lars Werner var så venlig at nævne fra det, jeg sagde i fjor. Men der er to ting, jeg gerne vil tilføje.

Jeg vil advare imod, at man forsøger på den måde, som hr. Lars Werner nævnte det her, ligesom at formalisere disse drøftelser. Vi ved jo, at der er uenighed i denne kreds om nødvendigheden, rimeligheden, behovet, og dér er hr. Lars Werner og jeg altså meget enige om – som hr. Lars Werner var så venlig at citere mig for – at vi let får skyggebatter, om vi helt udelukker disse mere globale perspektiver. Men når vi ved, hvilke vanskeligheder det volder for en del af Rådets medlemmer, er jeg bange for, at forsøg på en formalisering snarere kunne føre til et skridt tilbage, og derfor ville jeg advare imod, at man i hvert tilfælde på dette tidspunkt gør andet end det, vi gør nu, nemlig at man på punkter i debatten, hvor det føles naturligt – og som hr. Lars Werner nævnte det: den danske statsminister gjorde det både i fjor og igen i år – tager globale spørgsmål ind og globale perspektiver ind i nogle sammenhænge, og det har andre af os gjort. Jeg ville advare imod at gå et skridt videre.

Og så kan jeg forstå, at vi skal have et forslag om denne kernevåbenfri zone. Jeg har aldrig rigtig forstået det, for hvis jeg ville stille sådan et forslag, så tror jeg, jeg ville begynde med et sted på Jorden, hvor den ikke var i forvejen, men det er selvfølgelig lettere at få resultat, hvis den findes i forvejen, det erkender jeg. Medmindre Lars Werner – jeg mener selv at have gode relationer til Moskva, men jeg tror, at dér kan Lars Werner slå mig med et par længder – kan få en specialaftale om Kolahalvøen og få det med ind i sit forslag. Så vil jeg imødesee det med en ganske overordentlig interesse.

Werner: Herr president! Låt mig börja med den sista slängen om Moskva. Det var inte

så, K. B. Andersen, att det var vårt parti och andra kommunistpartier som harangerades av Brezjnev, utan det var ett par socialdemokratiska partier här i Norden. Men ingen skugga skall falla över dem.

Jag är överens med K. B. Andersen att man kanske inte skall formalisera frågorna. Jag anser mig inte ha monopol på alla bra förslag. Vad jag vill är att vi skall få en debatt om dessa frågor, som ju ändå är allvarliga. Finns det andra förslag som är bättre än dem jag i all enkelhet fört fram, så låt oss då diskutera dem imorgon.

K. B. Andersen: Jeg vil gerne for en ordens skyld gøre Lars Werner opmærksom på, at jeg nævnte ikke partier, jeg anså bare Lars

Werner, som jeg kender så godt fra juridiska utskottet, for så realistisk, at jeg ikke kunne tænke mig, at han ville komme med et forslag uden den tilføjelse, som jeg nævnte.

Det er jo ikke noget modargument at nævne, at socialdemokrater her og dér har haft de og de tanker. Jeg har været længe nok i det parti og truffet andre partier til at vide, at fordi man er partifæller, behøver man ikke altid at anse alle forslag fra ens partifæller for realistiske. Det var slet ikke en partidrøftelse. Jeg håber bare, at hvis Lars Werner, som plejer at arbejde seriøst, kommer med det forslag, at det så også har en sådan udformning, at der bare er en chance for, at vi kan drøfte det seriøst.

Sedan generaldebatten avbrutits, avslutades mötet kl. 18.40.

Protokoll

2:a mötet

Tisdagen den 3 mars 1981 kl. 09.00–12.05

Presidenter: Elsi Hetemäki-Olander, Mathías Á. Mathiesen och Bror Lillqvist

Dagordning

C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet

Dokumentet 1: Rapport från Nordiska rådets presidium (fortsatt generaldebatt)

C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet och Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium (fortsatt generaldebatt)

Meddelanden

Det meddelades, att statsrådet Staffan Burenstam Linder och statsminister Thorbjörn Fälldin intagit sina platser i rådet.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Grethe Lundblad lämnat sessionen för denna dag och ersatts av Arne Gadd.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Korvald: Ärede president! Ved inngangen til 1980-årene må vi drøfte de langsiktige politiske linjer for vårt samarbeid i Norden. Vi må nå finne fram til arbeidsmetoder som er mer egnet til å videreføre vårt samarbeid enn dem vi hittil har fulgt. Heretter bør vi vurdere medlemsforslagene mer grundig før det settes i gang et byråkratisk arbeid i alle fem nordiske land, et arbeid som fortsetter i nordiske organer og ender i Nordisk Råd. Fremfor alt må vi kunne avskrive rekommendasjonene uten å dra dem med oss i årevis.

Etter at Ministerrådet nå har virket i et tiår, begynner man å se konturene av en annen utvikling i Nordisk Råd. Ministerrådet må komme med større samarbeidsprosjekter som kan ha langsiktige linjer. Vi har hatt til løp til dette gjennom de generelle handlingsprogrammer som vi fikk for få år siden. Imidlertid kan jeg ikke se at disse alltid har vært fulgt av mer konkrete tiltak som kan føre til praktiske resultater i vårt arbeid. Vi venter nå på det bebudede ministerrådsforslag om en videreutvikling av det nordiske hjemmemarked, slik at vi kan fatte konkrete beslutninger i denne sammenheng.

Det haster nå med videreføringen av den økonomiske politikken, industripolitikken og energipolitikken. Det er positivt at finansministrene nå mer og mer trer sammen som ministerråd for å drøfte det økonomiske samarbeid i Norden. Resultatet er blitt det nye nordiske økonomiske forskningsråd. Det kan komme til å bety meget for arbeidet fremover. Vi må nå få en hurtigere behandling av sakene i rådet. Jeg merket meg at Ministerrådets formann, Lise Østergaard, i går uttrykte vilje på vegne av Ministerrådet til å virke etter disse linjer.

Alt dette skal være med på å fremme hovedmålene i vår økonomiske politikk, som er arbeid for alle, sosial utjevning og vern om de svake grupper.

Arbeidet med prosjekteksport er et annet viktig område. Det må opprettes et prosjekteksportfond, og Den nordiske investeringsbanken må komme med i disse prosjekter. Personlig legger jeg stor vekt på at dette samarbeid også skal omfatte utviklingslandene. Selv om det er slik at prosjekteksport skal gi

fordeler også til nordisk industri og for så vidt være til hjelp for vår egen økonomi. forutsetter jeg at disse prosjekter legges opp på en slik måte at de har en sterk utviklingseffekt i de land hvor man kommer til å arbeide. På den måten kan man se Investeringsbanken også i utviklingsammenheng.

For å føre videre energi- og industrisamarbeidet tror jeg ikke vi fortsatt skal kreve at det må ha fordeler i alle fem nordiske land samtidig. Det må bygges opp på en tosidig basis, mellom to og to land i Norden. Etter hvert vil det så kunne omfatte alle de nordiske land. Jeg tror i det hele vi ikke må være så opptatt av at man skal dra alle land med seg samtidig at man ikke kommer i gang i det hele tatt.

En meget viktig side ved det økonomiske samarbeid er at man får bort lovregler og andre bestemmelser som hindrer det økonomiske samarbeid i Norden. Dette vil få stor betydning, særlig for små og mellomstore bedrifter. Det vil i industri- og energisammenheng være viktig at det inngås rammeavtaler mellom to og to land, slik jeg forstår det nå arbeides med mellom Sverige og Norge.

Jeg legger videre vekt på at man skal forsøke å videreutvikle samarbeidet om utviklingsbistand til den fattige verden. Her vil jeg be om at man undersøker mulighetene for at det enkelte nordiske land kan ta på seg store oppgaver i et utviklingsland på vegne av de andre land uten at det opprettes flere nordiske administrasjoner og prosjekter i samme land og i samme område. Noe av fordelene ved å gå sammen om utviklingsprosjekter må være at man sparer administrasjon og dermed kan bruke mer av pengene direkte til utviklingshjelp. Jeg ser også dette samarbeid i en større politisk sammenheng. I fremtiden vil nord/sør-spørsmålene bli de mest fremtredende i verden. De er allerede i dag den største utfordring vi står overfor. Selv med våre egne økonomiske problemer i Europa og Norden har vi ikke lov til å se bort fra det enorme gap som finnes mellom den fattige og den rike verden. Her ligger spenningene i fremtidens samfunn. Jeg viser i denne sammenheng til Brandt-kommisjonens rapport om et handle- og hasteprogram hvor fred, sikkerhet og utvikling utgjør et hele, hvor en altså ikke bare ser på de enkelte ledd jeg nevnte her, men hvor fred, sikkerhet og

utvikling utgjør en sammenheng. En utvikling i sør vil også tjene industrilandenes interesser, og da må det til en strukturendring i den internasjonale økonomi. Det haster det med.

Et spørsmål som er lite påaktet i nordisk sammenheng, er kulturutviklingen i sin alminnelighet. Riktignok har vi i årenes løp utviklet en rekke felles tiltak av kulturell art. De har hatt større betydning enn vi aner, og vi bør fortsette etter disse linjer også i fremtiden. Samtidig bør vi få en generell debatt om kulturutviklingen i våre nordiske land. Vi må nå ved inngangen til 1980-årene spørre oss selv om hvilket samfunn vi ønsker å utvikle fremover mot hundreårsskiftet. Det har foregått en veldig strukturendring i våre samfunn, og det har rent kulturelt utviklet seg et pluralistisk samfunn med en normforvirring man tidligere ikke har sett maken til. Det er åpenbart også i Norden at menneskene søker etter andre verdier enn de rent materielle. Vi må nå legge vekt på åndelige og menneskelige verdier, slik at mennesket kan finne en mening med tilværelsen, og slik at vi kan styrke samhold og solidaritet både i våre egne land og i verden for øvrig.

Dette har også med våre demokratier å gjøre. De fordrer nemlig et felles akseptert og respektert normgrunnlag. Derfor er normgrunnlaget vi vil bygge på, det viktigste i fremtiden. Gjennom 1970-årene har vi sett et stormløp på formidlingen av verdier og normer i oppdragelse, skole og samfunn. Det har allerede gitt seg konkrete utslag i kampen mot de kristne verdier. Vi er inne i en tid da vi bare formidler rent passiv opplysning til våre barn og vår ungdom. Valgfriheten er opphøyd til norm. Dette skaper problemer særlig for unge mennesker. Det er derfor vi i ungdomsmiljøene i dag ser tegn til resignasjon, passivitet og en mangel på tro på at det nytter å gjøre noe for å forandre en vanskelig verden, som på mange måter ser håpløs ut for de unge.

Jeg tror vi må bekjempe den såkalte verdinøytralitet. Den fører lett til normløshet. Vi må heller arbeide for fellesskap, nestekjærlighet og solidaritet. Det blir mer og mer klart at et samfunn trenger et etisk normgrunnlag om det skal kunne bestå. Jeg håper personlig at det tiår vi nå er gått inn i, må bli det tiår da det kristne normgrunnlag blir gjenreist og

tanken om verdinøytralitet blir skrinlagt. Dette har også med politikk å gjøre. Det har med den oppdragelse som vår skole skal formidle, og den må først og fremst tilføre unge mennesker et verdigrunnlag, og den må oppdra dem til å leve sammen i medmenneskelighet, forståelse, respekt og ansvar. Dette har også med den alminnelige opinion å gjøre. Det er derfor vi som politikere bør reise denne debatten, slik at det kan dannes et opinionsgrunnlag i Norden for de tanker jeg her har nevnt. Også på dette område har Norden som enhet en stor betydning både i europeisk sammenheng og når det gjelder utviklingen i verden som helhet.

Ebba Strange. Fru præsident! De emner, jeg skal beskæftige mig med, ligger i udkannten af det nordiske samarbejde, således som vi har fået det beskrevet i ministerrådets beretning og i beretningen fra Nordisk Råds præsidium. Men jeg finder, at emnerne er af livsvigtig interesse og betydning for de nordiske folk. Det er i hvert tilfælde emner, der diskuteres ivrigt i befolkningerne. Jeg ønsker ikke hermed at underkende de resultater, der er nået i det nordiske samarbejde i det forgangne år. Lad mig blot nævne et par ting: den nye tryghedskonvention, som vi kommer til at drøfte senere, og samarbejdet på energiforsyningsområdet og på det tekniske område. Men jeg er enig med de talere, der på mødet i går gjorde opmærksom på, at hvis vi her i Nordisk Råd opretholder en række tabuemner, så bliver vi utroværdige i befolkningens omdømme.

Jeg var derfor glad for den åbning, som den danske statsminister tidligt i går gjorde, for at vi også her kan diskutere sikkerheds- og udenrigspolitiske emner. Det er jo dette forum, vi har som nordiske parlamentarikere for direkte at henvende os til hinanden og til hinandens regeringer, og det er på disse årlige sessioner, vi har et direkte talerør til befolkningerne i alle de nordiske lande, og derfor skal vi nedbryde tabuemner.

Vi kender naturligvis alle de historiske og politiske baggrunde for, at sikkerhedspolitiske emner er tabuemner. De blev også nævnt i går. Men hverken Norden eller verden ser ud i dag, som den gjorde for 25 år siden, så derfor er det godt, hvis tabuemner

langsomt brydes ned.

Ingen i verden anser de nordiske lande for at have aggressive planer over for andre lande, men vores placering på verdenskortet og for nogens vedkommende i militæralliance betyder, at vi uvilkårligt inddrages i supermagternes oprustningskapløb, hvis vi ikke selv spiller en aktiv rolle for fred og nedrustning.

Dette er baggrunden for, at vi fra venstrepartierne ved denne session vil opfordre de nordiske lande til gennem samarbejde indbyrdes og over for internationale forsamlinger at arbejde for, at Norden får permanent status som atomvåbenfri zone. Et sådant arbejde vil være helt i overensstemmelse med den slutakt, der blev vedtaget på FNs nedrustningskonference i 1978 og som alle de nordiske lande stod bag ved.

I denne slutakt slås det udtrykkeligt fast, at atomvåben øger usikkerheden i verden, og at opretholdelse eller oprettelse af atomvåbenfrie zoner er et vigtigt nedrustningstiltag, der kan fremme målet: en atomvåbenfri verden.

Det er vel ikke unaturligt for de nordiske lande at tilslutte sig dette mål, bl. a. fordi de i dag er atomvåbenfri, men en sikring af den nuværende tilstand kræver et stort arbejde, og vort spørgsmål til os selv må da være: hvordan kommer vi i gang, hvordan kommer vi videre fra her, hvor vi står?

Jeg kan her tilslutte mig Lars Werners forslag fra i går. Jeg tror, det ville være et vigtigt skridt på vejen, om Nordisk Råds præsidium lod afholde et seminar, en konference med det formål, at parlamentarikere og eksperter åbent og fordomsfrit kunne drøfte en nordisk atomvåbenfri zone og andre sikkerhedspolitiske initiativer.

Der afholdes mange konferencer i Nordisk Råds regie, og spørgsmålet om krig og fred er dog et af de allermost livsvigtige problemer.

På denne baggrund kan jeg også støtte Lars Werners opfordring til Nordisk Råd om at øge støtten til det forskningsarbejde, der foregår på fredsforskningsinstitutter i de nordiske lande.

Fru præsident! Et andet emne, det er mig magtpåliggende at tage op, er Grønlands forhold til Nordisk Råd. Det var med glæde, jeg sidste år erfarede, at den danske statsminister havde fremsat et forslag om direkte grønlandsk repræsentation i Rådet. Det er med

beklagelse, jeg i dag må konstatere, at der endnu ikke foreligger en indstilling om, hvorledes en sådan repræsentation skal ske. Jeg er ikke ene om at føle skuffelse. Den grønlandske landsstyreformand Jonathan Motzfeldt udtaler i dag i Socialistisk Dagblad bl. a.:

''Fra landsstyrets side havde vi regnet fuldstændig med, at vores ansøgning om at blive selvstændigt medlem ville komme til behandling og blive afgjort til fordel for det gamle ønske fra Færøerne, Aland og Grønland. Det har været vort udgangspunkt hele tiden og det udgangspunkt og de forventninger, vi har i dag til denne session.

Det vil være forfærdelig utilfredsstillende for os, hvis dette spørgsmål ikke bliver afklaret nu, for det har vi hele tiden haft på fornemmelsen ville ske. Fra Grønlands side vil vi betragte det som noget af en resignation fra vores skandinaviske venner, hvis de ikke vil tage beslutningen nu. Det vil være kedeligt.

Anker Jørgensens meget loyale indstilling i dette spørgsmål over for Grønland og Færøerne har vi været glade for. Vi synes også, de andre – hans kolleger i Skandinavien – må forstå, at det er en meget tiltrængt og velbegrundet ansøgning, Anker Jørgensen har afleveret på vores vegne.

En selvstændig repræsentation til grønlænderne i Nordisk Råd vil ikke blot være en retfærdighedshandling mod det grønlandske hjemmestyre; det vil give os alle et værdifuldt tilskud i vort arbejde.

Jeg skal derfor på det mest indtrængende opfordre præsidiat til, at der senest ved sessionen næste år foreligger en indstilling om, hvilken form en sådan repræsentation kan have.

Endelig skal jeg til slut opfordre rådet til at arbejde aktivt for at sikre de nordiske samers rettigheder i alle de dele af de nordiske lande, hvor de bor. Vi har i den seneste tid været vidne til, at alle vore nordiske lande har været involveret i den tragiske konflikt omkring bygning af Altakraftværket. Konflikten må tages som udtryk for, at de norske samer ikke føler deres folkelige rettigheder tilgodeset. Sameproblemet er ikke kun et norsk problem, men et problem der vedrører den nordiske kultur mere bredt. Det må være i overensstemmelse med de bedste nordiske tradi-

tioner at sikre mindretallets grundlæggende rettigheder, og jeg skal derfor opfordre de nordiske lande til intensivt samarbejde med henblik på sikring af samernes grundlæggende menneskerettigheder i Norden.

K. B. Andersen: Jeg skal love præsidenten, at jeg ikke skal bede om replik, hver gang der tales om atomfri zone.

Jeg gjorde nogle bemærkninger i aftes i forbindelse med Lars Werners indlæg, og jeg vil gerne gentage dem her dybt alvorligt i forbindelse med Ebba Stranges indlæg.

Denne debat om atomfri zone taler begribeligvis meget stærkt til følelserne – jeg vil ikke sige lidenskaberne, men i hvert fald følelserne – hos vældig mange. Men er noget en skyggedebat, er det debatten om atomfri zone, hvis man ikke åbent erkender, at den også må gælde områder uden for Norden. Det vil i praksis for Norden sige, at den også må gælde de østlige områder uden for Norden, og den må gælde det, der kaldes fredens hav, nemlig Østersøen, som i øjeblikket ikke er atomfri, hvilket ikke skyldes de nordiske lande.

Det undrer mig, at politikere, der alvorligt taler om forureningsproblemer i Østersøen, men ikke ville drømme om at gøre det uden at inddrage landene rundt om Østersøen, for ellers var det uden mening, politikere, som taler om tillidskabende foranstaltninger i forbindelse med sikkerhedskonferencen – som netop gør det, fordi det gælder begge parter i Øst og Vest og alle lande, som har været med til at drøfte tillidskabende foranstaltninger – når de kommer til den atomfri zone, pludselig accepterer, at det emne kun drøftes af de stater, der i forvejen er atomfri og altid har været det.

Vi har netop fået besked for nogle uger siden i form af et hvast svar fra Moskva til den danske udenrigsminister. Den danske udenrigsminister antydede – jeg citerer det efter hukommelsen – at også østlige områder som Kolahalvøen måtte med i drøftelserne. Det blev afvist med, at så ønskede man altså ikke at drøfte det seriøst. Det er netop det, man gør.

Kan vi dog ikke få denne debat bragt på et seriøst plan, således at det bliver hele området, den gælder, og ikke kun de områder, der

allerede er atomfri?

Jeg lover præsidenten, at jeg skal undlade at bede om replik hele dagen. Jeg har indtryk af, at vi vil møde dette emne hele dagen, båret af den samme alvor, som fru Ebbe Strange fremlagde det med, men desværre med den samme mangel på seriøsitet og realisme.

Ebba Strange: Jeg kan være helt enig med K. B. Andersen i, at spørgsmålet om atomoprustning i Europa, i verden, er af meget større rækkevidde end spørgsmålet om et atomfrit Norden.

Men jeg mener, at det er vigtigt, at de nordiske lande starter med sig selv uden i første omgang at stille krav hverken til den ene eller til den anden stormagt.

Jeg kunne også ønske Østersøen som det fredens hav, nogle ynder at kalde det. Jeg kunne også ønske hele Europa atomvåbenfrit. Men vi kender forsøget på magtbalance mellem de to supermagter, og i første omgang, mener jeg, at vi skal tage fat på det, der er vores, nemlig de nordiske landes territorium.

Willoch: Ærede president! Vi må erkjenne at økt sikkerhet mot atomvåpen i Norden utelukkende kan oppnås i virkelighetens verden ved begrensninger i de sovjetiske atomvåpen. Vi vet alle at det utelukkende er sovjetiske atomvåpen som kan tenkes brukt mot det nordiske området. I denne situasjon å ville føre en politikk hvor man, som fru Strange sa, ikke vil stille krav til Sovjetunionen, er å gi opp selve hovedformålet for vår politikk mot atomvåpen. Det er å erkjenne at den politikk som drives av venstresiden bl. a. her i Nordisk Råd, er rene slag i luften.

Andre ser det som viktigere å legge opp en politikk mot atomvåpen som kan føre til at man også oppnår begrensninger i de sovjetiske våpens styrke og slagkraft. Det innebærer imidlertid at man må stille krav til Sovjetunionen, altså det stikk motsatte av den selvoppgivende politikk som her anbefales fra venstresiden i Nordisk Råd.

För övrig må jeg få legge til at jeg hørte med noen bekymring at hr. K. B. Andersen lovte ikke å ta flere replikker i denne sak. Det

er et løfte som jeg tror han bør overveie å gi opp. For i denne sak gjentas de samme urimeligheter ustanselig fra venstresiden, og da er det dessverre nødvendig at folk med en annen måte å angripe problemet på, også svarer ustanselig. Vi må holde fast ved at økt sikkerhet mot atomvåpen utelukkende kan oppnås ved at man stiller krav til Sovjetunionen. Dette er den vei som åpenbart ønskes fulgt av et bredt flertall i de nordiske nasjonalforsamlinger.

Bratteli: Ærede president. Jeg er litt overrasket over at dette spørsmålet kommer opp igjen her nå og på denne måte, av to grunner:

For det første forekommer det meg at hvis en tar argumentasjonen konkret slik som den føres, er det en gjenoppfriskning av 1920-årenes illusjoner, men illustrert med mer moderne våpentyper.

Det annet – og det burde være det viktige for Nordisk Råd: Nordisk Råd er satt i gang og har drevet sin virksomhet hele tiden under den klare forutsetning at det skulle løse nordiske samarbeidsspørsmål, men at det ikke var egnet til å løse de militære sikkerhetsspørsmål for de nordiske land. Det er den basis dette arbeid har vært drevet på, og det er ikke inntruffet noe som helst som gjør noen forandring på det.

Det var ikke de sosialdemokratiske partier som i første rekke arbeidet for å etablere denne forutsetning i sin tid. Men også hensett til opphavet av den forutsetning at de militære spørsmål skulle holdes utenfor det nordiske samarbeidet innen Nordisk Råds rammer, er det litt forbløffende at spørsmålet i den ene sesjon etter den andre kommer opp igjen på denne måte. Det er i dag like umulig som det var da denne arbeidslinjen ble fastlagt, å kunne utvide Nordisk Råds arbeidsfelt til også å gjelde de militære sikkerhets- og forsvarsspørsmål.

Söderström: Fru president! Frågan om den kärnvapenfria regionen i Norden är sannolikt helt klart sammankopplad med diskussionen om de strategiska vapnen och de taktiska vapnen för stormaktsblocken. Men om man som herr Willoch här tidigare konstaterade att den enda möjligheten för att en kärnva-

penfri zon i Norden kan genomföras måste ställa krav på enbart Sovjetunionen så är den här tankegången orealiserbar. Vi måste komma ihåg att när det gäller de taktiska och strategiska kärnvapen som finns i de nordiska områdena är det fråga om en balans mellan öst och väst, och då kraven på en nedtrappning av de sovjetiska kärnvapnen ställs då måste det också ställas krav på nedbantning av kärnvapen på västliga områden. Därför är den enda realistiska planen för genomförandet av en kärnvapenfri zon den, som bl. a. president Kekkonen i tiden framförde, senast i sitt utrikespolitiska tal i Stockholm 1978. Jag vill understryka att tankarna kring att ställa sådana krav, att man skall trappa ner de sovjetiska vapnen på Kolahalvön och i Baltikum, är omöjliga att genomföra om inte liknande krav ställs på väst. Detta tycker jag framför allt är en fråga om realism.

Ebba Strange: Det skal kun være et kort svar til Kåre Willoch, som mente, at det eneste, vi kunne gøre, var at stille gensidige krav til Sovjetunionen.

Jeg sagde udtrykkeligt i mit svar til K. B. Andersen – jeg sagde det også i min tale – at naturligvis skal vi i alle internationale sammenhænge arbejde for en atomvåbenfri verden, men vi skal starte et sted, og da mener jeg, at vi skal starte hos os selv.

Björklund: Fru president! Trygve Bratteli, som vi alla respekterar som en veteran i det nordiska samarbetet, sade för en stund sedan att det är förbluffande att säkerhetspolitiska frågeställningar kommer upp session på session.

Jag vet att det är många som delar den uppfattningen, men jag tror samtidigt att det är en realitet att vi inte helt och hållet kan undvika dessa frågeställningar.

Det verkar som om de gamla spelreglerna om att helt förtiga säkerhetspolitiken i rådet inte längre skulle fungera.

Och därför tror jag att förslaget, att arrangera ett symposium i nordiska rådets regi om den kärnvapenfria zonen, som här på vänstergruppens vägnar igår framfördes av Lars Werner, skulle kunna vara ett försiktigt steg mot en öppnare men ändå samtidigt kon-

struktiv dialog om dessa frågor och därmed ett steg mot nya fungerande spelregler.

Då kunde vi kanske undvika den här väldigt ytliga, ofta överdrivet polemiska och därmed kanske en aning ofrukbara debatt, som vi nu för vid sessionerna.

När t. ex. K. B. Andersen går upp i talarstolen och förkunnar, att en kärnvapenfri zon utan Kolahalvön inte vore realistisk, så är det hans uppfattning.

Men för min del hävdar jag att Kolahalvön knappast kan ingå i den tänkta zonen utan att detta skulle rubba den strategiska balansen mellan de ledande stormakterna.

Realism vore sålunda enligt mitt tänkesätt att *inte* försöka dra in Kolahalvön i zonen, utan tvärtom att acceptera, att det området stannar utanför.

Jag nämner denna motsättning, därför att jag tycker att den visar hur grundläggande meningsskiljaktigheter som kan finnas i dessa frågor.

Jag tror faktiskt, att vi i den nordiska parlamentarikerkransen behöver den ömsesidiga stödundervisning i varandras säkerhetspolitiska tänkande som symposieformen skulle ge möjlighet till. Det kunde vara en utväg att kanalisera debatten så att det blir en konstruktiv dialog av det hela.

Men, fru president, det som jag ville tala om, det är nykonservatismen, fenomenet som tyvärr präglar tiden. Det verkar som om man efter tillväxtperiodens slut också andligt och intellektuellt skulle ha dragit åt svångremmen.

De rika staterna har reagerat med att lägga på is den globala förhandlingsrond som skulle kunna besluta om att förhindra katastrofen i uländerna. Samtidigt driver man inom den industrialiserade världen på en militär upprustning som hänger som ett damoklessvärd över hela mänsklighetens existens. Samma tendenser till nykonservativ kortsynt nationell egoism som idag utmärker världspolitikens viktigaste dimensioner, öst–väst och nord–syd, tycks försiktigt smyga sig in också i vårt nordiska samarbete.

Vi kan förstås låtsas som om ingenting håller på att ske. Nog klarar vi en session i sänder med den traditionella liturgin. Men då tycker jag att vi flyr det politiska ansvar som denna församling och ingen annan har. Skall vi låta samarbetet stampa på stället?

Ett bevis för att risken är reell är att ministerrådets budget ser ut att enligt aktuella planer för 1982 stagnera. Volymmässigt torde det vara fråga om en liten tillbakagång.

Jag skulle inte protestera om anslagsutvecklingen var ett resultat av en målmedveten strävan att effektivisera det byråkratiska maskineriet. Men orsaken är helt uppenbart en minskande entusiasm för själva samarbetet. Den fråga vi bör våga ställa här är alltså: Skall vi ge vårt samarbete den politiska stöt det behöver för att det skall återfå sin dynamik? Det är det ena alternativet.

Det andra alternativet är att utvecklingen börjar rulla bakåt, på grund av krafter som på hemmaplanet kör fram den nationalistiska och självbelätta nykonservatismen.

Frågan ställer sig kanske annorlunda för sessionens värdland än för dem i vår krets som funnit det bättre att ställa sig utanför en mellaneuropeisk integration.

Det vore därför kanske till gagn för hela det nordiska samarbetets utveckling om det fick uppstå pragmatiska arbetsformer som skulle tillåta "kalottländerna" och Island att sinesemellan inom den nordiska ramen eftersträva ett sådant mera avancerat samarbete som sessionens värdland för tillfället inte har behov av.

Skall det byggas en realistisk grund som gör det möjligt att hålla fast vid sådana samhälleliga värden, vilka traditionellt brukar betecknas såsom nordiska och vilka nu hamnat i den nykonservativa skottgluggen, då behövs det genuint nordiska lösningar på det ekonomiska planet.

Om den västliga kapitalismens styrcentra såsom OECD och valutafonden fortsätter med att bemöta miljonarbetslösheten med direktiv till en restriktiv penning- och finanspolitik, då borde vi fråga oss: Finns det möjligheter att genom samnordiska lösningar skapa ett spelrum för en alternativ ekonomisk politik, en möjlighet att tillsammans ta oss ur krisen.

Senste höst uppgick arbetslösheten i våra länder till 400 000. Enligt prognoserna blir det ytterligare 200 000 till i år.

Inte skall vi väl bara trälaktigt var för sig underkasta oss de utskrivna beska hästkurrerna om en nedskärning av den offentliga sektorn och därmed vår nordiska sociala trygghet och allt det innebär?

Om inte, då skall vi tillsammans försöka lösgöra oss från monetarismens onda cirkel och då krävs det förstås djupgående gemensamma åtgärder. Förutsättningar finns.

Se på Nordkalotten: Där har den norska oljan och gasen plötsligt öppnat ett helt nytt samarbetsperspektiv som på sikt skulle kunna ersätta alla gamla regionalpolitiska stödåtgärder med en sund självbärande industriell utveckling och förvandla kalotten till en kraftig motor för hela den nordiska ekonomin.

Fru president! Självfallet skulle jag önska att de aktuella norsk-svenska samarbetsöverläggningarna skulle kunna föras i ett sådant forum där deras möjliga återverkningar på finländska arbetskraftsintressen på kalotten också fick komma med i bilden.

Men det är inte enbart detta jag åsyftar.

Jag tror att det skulle finnas möjligheter till en ambitiösare samnordisk industrialiserings- och näringspolitisk satsning på Nordkalotten än de byggklossar – begreppet användes av statsminister Harlem Brundtland här i går – som hittills tagits i bruk.

Samtidigt är jag rädd för att man tvekar inför en massiv samnordisk satsning på kalotten just därför att detta område, där militärblocken står mot varandra, kanske bedöms såsom alltför labilt säkerhetspolitiskt sett.

Onekligen skulle vi ha en säkrare grund till att utveckla det ekonomiska samarbetet på kalotten, om vi skulle kunna minska risken för en kollision mellan militärallianserna på nordiskt territorium.

Bl. a. därför är planen på ett kärnvapenfritt Norden så angelägen idag. Fru president, det är faktiskt en brödfråga.

Meddelanden

Det meddelades, att statsrådet Olof Johansson, statsråd Ulf Sand, utrikesminister Ola Ullsten och statsrådet Nils Åsling samt Arvo Kempainen och Telervo Koivisto intagit sina platser i rådet.

Willoch: Ærede president! Jag skal gå forbi hr. Björklunds betraktninger over nykonservatismen og monetarismen, fordi de bevelgelser som han mente å kunne betegne på denne måte, som kjent ikke er representert her i Rådet. Det er vel da overflødig å ta en

omfattende debatt om dem. Derimot er ulike synspunkter på atompolitikk representert her i Rådet, og hr. Björklunds uttalelser gjør det nødvendig å komme tilbake til den replikkveksling som den ærede president nettopp søkte å avbryte.

Jeg må først si at jeg også er villig til å medvirke til at sikkerhetspolitiske debatter kan føres i fora som er bedre egnet for dem enn Nordisk Råd. Men når slike idéer tas opp her, må man regne med at svar kommer, og at vi ikke vil utsette oss for den vrangforestilling at svar ikke finnes.

Her synes det som om venstresiden taler for en atomfri sone i Norden som ikke skal forutsette andre motytelser fra sovjetisk side enn en garanti for at Sovjet ikke vil bruke slike våpen mot oss. Jeg må da bare få minne om et overveldende historisk erfaringsmateriale som viser at sikkerhetspolitiske garantier fra Sovjetunionen er svært lite verd, for å si det meget forsiktig. Jeg vil få minne om at Sovjetunionen sluttet en avtale med Afghanistan kort før innmarsjen i Afghanistan, hvor Sovjetunionen lovet ikke å bruke våpen mot Afghanistan i det hele tatt. Sporene skremmer. Det er åpenbart direkte farlig å slutte den type sikkerhetspolitiske traktater med denne type supermakt.

Dette betyr at økt sikkerhet bare kan oppnås ved tiltak som fører til begrensning i den sovjetiske slagkraft. Det er den form for atompolitikk som alle Sovjets omgivelser burde gå sammen om. På dette svares det så at da må slagkraften begrenses også i vest. Ja, selvfølgelig må den det. Det er jo det som er selve opplegget. Det er det som er tilbudet fra den vestlige siden; at man skal få en gjensidig begrensning i atomslagkraften på begge sider. Det er dette vi må satse på. Men det er det venstresiden ikke vil satse på når den tar opp sitt krav om ensidig atomfri sone i Norden, et forslag som bare kan svekke Vestens samlede forhandlingskraft og styrke Sovjets muligheter til å sitte igjen med usvekket slagkraft mot et splittet og svekket Vesten. Det øker krigsfaren, i stedet for å minske den.

Statsråd **Arvid Johanson**: Jeg skal ikke ta opp noen av de sikkerhetspolitiske spørsmålene, men jeg vil ta opp et annet tema som har vært tatt opp av flere talere, bl. a. av hr.

Björklund, nemlig spørsmålet om industri- og energipolitisk samarbeid i Norden.

Noen ord om norsk olje- og energipolitikk kan i den forstand være av interesse fordi den også har betydning utover vårt lands grenser.

Norge produserte i fjor femti millioner tonn oljeenheter. Det er seks ganger det norske forbruket. Når tredjeparten av norsk eksport kommer nå fra olje og gass. Verdien av denne produksjonen var i fjor førtiseks milliarder norske kroner, rørtransport medtatt. Det er nesten like mye som verdien av den samlede industriproduksjon. I oljevirkksomheten totalt arbeider 35 000–40 000, i vår industri ti ganger så mange. Men likevel er produktionsverdien fra de to områder omtrent lik. Dette viser den store forskjellen i verdi mellom oljeproduksjon og tradisjonell industri. Den vil kunne lede til skjevheter.

En hovedoppgave for oss blir derfor å trygge og stimulere tradisjonell norsk industri. Vi må ikke bli for avhengig av oljen.

I denne sammenheng er vi interessert i et industri- og energisamarbeid med andre. Dette er tatt opp med bl. a. våre nordiske naboland. Noe er oppnådd, men det har ikke gitt så store resultater som i alle fall optimistene hadde håpet på. Hvis de som er med i Nordisk Råd, kan bidra til å gi dette samarbeidet mer fart og tyngde, er det bra.

Samarbeidet med enkeltfirmaer, først og fremst oljeselskaper, har gitt flere konkrete resultater. Det er om lag 130 enkeltprosjekter på gang. Noen er fullført, noen har vi ikke lykkes med, noen er under forberedelse, noen er på planleggingsstadiet. De fleste selskaper er amerikanske, men også franskmenn og tyskere gjør seg gjeldende. Det er imidlertid få nordiske virksomheter med. Dette beklager jeg. De er særlig velkomne til gjensidig nytte.

Det er løpende kontakt mellom de statlige oljeselskaper i de nordiske land. Jeg håper at dette på et sunt økonomisk grunnlag kan gi konkrete resultater.

Ilandføringen av gass fra Statfjord er det største enkeltprosjekt vi noen gang har hatt i Norge. Regjeringen arbeider nå intenst for å fremme et forslag om dette før påske. Stortinget skal avgjøre saken på forsommeren.

Det er sannsynlig at gassen vil bli ført i land i Norge – enten på Mongstad nord for Bergen eller på Kårstø sør for Bergen. På iland-

föringsstedet vil gassen bli utskilt og første-gangsbehandlet. Men mye av gassen vil bli transportert ut igjen i rør og ende opp i Emden i Vest-Tyskland. I løpet av året vil også et begrenset antall såkalte tilbakeleverte blokker på den norske kontinentalsokkel i Nordsjøen igjen bli lyst ut.

Det finnes som kjent også en rekke andre store gassfelt på det norske området. Når ilandføringen fra Statfjord er avgjort, vil vi i høyere grad kunne konsentrere oss om hvordan gass fra andre felt skal produseres og ilandføres. Her vil løsninger som direkte eller indirekte berører andre nordiske land, også kunne drøftes. Men det er langt fram. Virkeliggjøringen hører snarere nittiårene enn åttiårene til.

Vi startet letingen i nord i fjor. Ytterligere to nye blokker lyses ut på Tromsøflaket i år. Dersom det finnes betydelige gassmengder, kan det bli aktuelt med gassbasert virksomhet i Nord-Norge. Det kan også i tillegg komme på tale med leveranser til Nord-Sverige og Nord-Finland dersom funnene blir store nok. Vi må imidlertid også se dette i perspektiv. Vi får vente med å ta av oss hatten til vi ser mannen. I dag vet vi nemlig ikke om det finnes nok olje og gass i nord.

Norsk oljevirkosomhet har også virkning for andre nordiske land. Jeg tenker på leveranser fra nordisk industri og på at nordiske arbeidstakere her har fått og får interessante oppgaver. Jeg vil også nevne betydningen av at vi får lettet lovgivningen i de nordiske land slik at vi kan få formelle hindringer av veien. Representanten Korvald var inne på dette.

Norge har satt 90 mill. årstonn – ti ganger vårt eget forbruk – som illustrasjon på et moderat tempo. Vi vil ikke under noen omstendighet nå dette målet i 1980-årene, selv om produksjonen vil stige. Men våre disposisjoner i dette tiåret kan få virkninger for det neste. Vi kan derfor ikke automatisk sette i produksjon felt som er erklært drivverdige. Vi må foreta et valg. I dette valg legger vi også vekt på en spredning av virksomheten. Det vil si at Nord-Norge vil få fortrinn fordi vi der sårt trenger økonomisk aktivitet. Det samme er ikke tilfellet i Stavanger-området.

Mangelen på menneskelige ressurser – erfarne og kvalifiserte medarbeidere – setter også grenser for virksomheten. Vi kan ikke strekke oss lenger enn skinnfellen rekker. Vi

har meget strenge sikkerhetsregler, kanskje de strengeste i verden. Likevel er vi ikke vaksinert mot ulykker. Havariet med "Alexander L. Kielland" for et år siden var foruten den dype menneskelige tragedie også en vekker og et tankekors for oss.

Norge er interessert i å øke utvekslingen av elektrisk kraft med Sverige og Danmark. Det kan gå i begge retninger. Dansk varmekraft og norsk vannkraft utfyller hverandre. Ved å styrke overføringsmulighetene f.eks. over Skagerak, kan vi få mer økonomisk bruk av felles ressurser.

I samarbeid med Sverige håper vi å få adgang til større import av fastkraft. På den annen side er det mulig at leveranser av norsk olje til Sverige kan bli nærmere klarlagt.

Det er mange muligheter for et nyttig energisamarbeid i Norden. Energiministrene kan på sine jevnlige møter konstatere dette. Det gjelder energiforskning og energisparing, for å ta noen eksempler. Jeg går ut fra at min danske kollega Poul Nielson vil kunne si mer om dette.

Ærede president! I energispørsmål er det mer som samler enn som skiller. Det er også gode muligheter for et praktisk samarbeid. Jeg håper dette kan gjøres til virkelighet – til glede for alle nordiske land.

Statsminister **Mauno Koivisto**: Fru president! Den internasjonella ekonomiska situationen ser inte ljus ut. Arbetslösheten i de flesta OECD-länderna har stigit oroväckande och inflationstakten har bara långsamt avmattats. De flesta industriländerna har ett underskott i utrikeshandeln som en följd av de växande oljeräkningarna. Den ekonomiska rörelsefriheten har varit begränsad.

Trycket på förändringar i den internationella ekonomin har tilltagit på grund av de snabba kostnadsökningarna och på grund av det fördelaktigare utgångsläge de nyindustrialiserade länderna har i fråga om arbetskraftskostnader och i vissa fall också i fråga om produktionsteknologin. Motåtgärderna i många av de västliga industriländerna har ofta varit protektionistiska.

Den bilaterala handeln och varuutbytet mellan länderna har fått större betydelse i den internationella handeln sedan man fått upp ögonen för knappheten av naturtillgång-

arna. En tillräcklig produktion och fördelningen av livsmedlen kommer att vara ett svårt problem under det påbörjade decenniet.

Utvecklingen på de internationella penning- och valutamarknaderna har också ökat obalansen. Ett flertal faktorer har verkat i den här riktningen: sönderfall av de fasta valutakurserna, cirkuleringen av en del oljeproducerande länders enorma försäljningsinkomster samt den försämrade betalningsberedskapen hos en del sedan länge skuldsatta länder.

Den höga internationella räntenivån kan möjligen på ett onödigt sätt strama till penningpolitiken i en del stabilare länder. De snabba och stora förändringarna i räntorna har ökat också de spekulativa faktorernas inverkan på den internationella kapitalmarknaden, vilken känsligt reagerar på förväntningar.

Ett problem i samband med den växande osäkerheten har varit att olika investeringar i inventarier har trängt undan produktionsinvesteringar; en utveckling som denna är delvis en följd av bristfälligheter i skattepolitiken.

Den ekonomiska politiken och dess internationella koordinering står inför enorma utmaningar. I den internationella debatten har man ifrån allt flera håll ifrågasatt hela den traditionella ekonomiska politiken. Sant är, att den traditionella ekonomiska politikens medel – jag avser närmast en ökning av den offentliga efterfrågan – har blivit en "krympande naturresurs".

Utmaningen att förverkliga innovationerna på den ekonomiska politikens område riktar sig till såväl teoretikerna som till dem vilka handhar utformningen av den ekonomiska politiken i praktiken. På samma gång tilltar ytterligare de politiska organisationernas och arbetsmarknadsorganisationernas ansvar.

I Finland följer vi med stort intresse den debatt som förs i "frontstaterna" om nya strömningar i den ekonomiska politiken. Utvecklingsnivån i vår ekonomi ger oss litet andrum, som ökas av mindre ambitiösa systerländerna i Norden. Vi har dock inte den felaktiga föreställningen, att vi skulle kunna undvika de svårigheter som man redan mött i andra länder. Visserligen har Finland förutsättningarna att komma billigare undan under

den kommande lågkonjunkturen än under den föregående depressionen efter mitten av 1970-talet.

Med beaktande av skillnaderna i ekonomisk aktivitet mellan Finland och dess viktigaste konkurrentländer var balansen i vår utrikeshandel senaste år tillfredsställande. Under de tre senaste månaderna har överskottet i handelsbalansen varit nästan en miljard mark, vilket ger anledning till en försiktig optimism. Också inflationen minskar och målsättningen är att få ned den till medeltalet för OECD-länderna eller till och med under detta. Under sådana omständigheter skulle vi fortsättningsvis kunna hålla produktionsökningen och sysselsättningen på en acceptabel nivå.

Nu verkar det som om vi skulle få avtal på två år, vilket kommer att underlätta upprätthållandet av vår internationella konkurrenskraft och minska inflationstakten till medelnivån hos våra konkurrentländer eller i bästa fall också under den.

Ländernas beroende av varandra i världen har framskridit och framskrider med sådan fart att inget land kan hoppa av kärran. Som vi vet gäller detta speciellt för alla de nordiska länderna. Det är i de små industriländernas intresse att motsätta sig de krav på protektionism som framförts. Om dessa krav förverkligas betyder det att den internationella ekonomins struktur stelnar och en ineffektivare användning av resurserna och vidare till förluster på produktionens och välfärdens områden.

Den ekonomiska utvecklingen i Finland har under de senaste åren stabiliserats av vår bilaterala handel med Sovjetunionen. Handelen med de socialistiska länderna har traditionellt skett på bilateral bas.

Också i de nordiska länderna blir vi tvungna att svara på utmaningarna som förorsakas av förändringarna i den internationella ekonomin. Jag tror dock, utan att denna gång företräda så kallad officiell optimism, att vi kan svara på utmaningarna, bara vi kommer ihåg att anpassa oss på ett positivt sätt. Detta kan inte ske enbart på regeringarnas ansvar – i själva verket har den ekonomiska förändring jag talat om betytt ett försvagande av regeringarnas ställning, alltså en djup politisk förändring också i Norden. Ifråga om den "positiva anpassningen" till den nya situa-

tionen intar utvecklingen och omhulldandet av samarbetet och samansvaret mellan regeringarna och intresseorganisationerna en nyckelställning.

Som vi vet finns det redan ett etablerat samarbete mellan arbetsmarknadens parter och de officiella nordiska samarbetsorganen. Helt friktionsfritt har dock inte detta samarbete löpt sedan det etablerades. Därför är det med en viss tillfredsställelse man kan konstatera att ekonomiska utskottet i sitt utlåtande över ministerrådets berättelse föreslår för Nordiska rådet ett uttalande där man efterlyser ett ytterligare fördjupande av samarbetet mellan ministerrådet och intresseorganisationerna.

Jag tror att samarbetsparterna har mycket att ge varandra ifråga om förståelsen för de problem och de utmaningar vi ställs inför. Vid utformningen av nya samarbetsavtal och revidering av gamla kunde en samverkan med intresseorganisationerna vara till nytta. Det är i många fall deras intressen vi reglerar med de nordiska avtalen. T. ex. nordiska arbetsmarknadsöverenskommelser borde inte utformas så att de automatiskt innebär ett sug från ett land till ett annat, eller så att ett land kan underdimensionera sin utbildning i hopp om att kunna dra till sig utbildad arbetskraft från ett annat nordiskt land.

Jag vill inte ta ställning till vilka former ett fördjupat samarbete med intresseorganisationerna skall ha, men jag hoppas det utformas på ett sätt som gör diskussionerna förtroendefulla och samarbetet smidigt och inte enbart leder till ett nytt organ som på sitt sätt ökar den nordiska byråkratin.

Vi är stolta över det nordiska samarbetet och de resultat vi har uppnått under de senaste årtiondena. Knappast någonstans i världen kan man peka på något motsvarande. Men då vi år efter år beskylls för byråkrati och beskylls för att vara en papperskvarn kan vi inte bara slå ifrån oss och avfärda det som okunskap om samarbetets natur, utan vi måste gå till oss själva och se om det finns fog för kritiken.

Det är ett mycket stort antal frågor som skall behandlas under de här dagarna i Köpenhamn. Ytterst få har möjligheter att överblicka alla de frågor som finns upptagna på dagordningen. Alla frågor är naturligtvis viktiga, men en del av dem är kanske mer ak-

tuella än andra och kanske också viktigare. Personligen tror jag att en del av frågorna är av sådan natur att det knappast är helt nödvändigt att föra dem ända till sessionen för behandling. De kunde få sitt slutliga avgörande i de parlamentariskt sammansatta utskotten. Antingen i något av de nuvarande eller om man finner det nödvändigt i ett nytt utskott av modell stora utskottet i den finska riksdagen, eller någon annan form av särskilt utsett organ inom rådet med en bred parlamentarisk representation. Till sådana frågor räknar jag också en stor del av berättelserna och avskrivningsärendena.

Detta är inte möjligt med den utformning rådets stadga har idag, men vid nästa revision kunde kanske denna tanke tas upp. Detta kunde ge möjlighet att uppnå den förkortning av sessionen som vid olika tillfällen har efterlysts. Samtidigt skulle det ge möjlighet för dem som deltar i sessionen att kunna överblicka alla de frågor som kommer upp till behandling på denna nivå och ge möjligheter för en djupare behandling av de mest aktuella och viktigaste frågorna.

Benkow: Ærede president! Jeg har lagt merke til at venstresiden i Rådet konsekvent snakker om spørgsmål som det er åbenbart at Rådet til syvende og sist ikke kan influere avgjørende på, istedenfor å snakke om de spørgsmål som det tross alt har visse muligheter for å gjøre noe med.

Jeg vil derfor gjerne si noen ord om Nordsat. Det later til at de nordiske regjeringer etter hvert har funnet ut at det ikke eksisterer kulturpolitiske argumenter som kan brukes mot gjennomføringen av Nordsat, selv om andre motforestillinger fortsatt blir anført. Jeg har lagt merke til at en rekke kulturarbeidere som er mest opptatt av å sikre seg selv enerett, i lang tid har tyrannisert enkelte politiske partier. Den nordiske befolkning skulle tvangsføres med ensidig husmannskost – bare nordiske råstoffer uten krydder. Forkjemperne for den kulturelle forbudslinje og den kulturelle eterproteksjonisme var mange – og de var alle forvirrede.

Den kulturobstruksjon som har funnet sted, må vi nå betale prisen for.

Da Nordsat i sin tid ble introdusert i Nordisk Råd, representerte den utvilsomt et

fremsynt og offensivt initiativ. Vi lå faktisk foran i den internasjonale mediautvikling. Men nå er vi overkjørt av utviklingen og ligger langt etter Europa ellers i forberedelser til satellittalderen. Hvis vi nå ikke manner oss opp og setter i gang, reduserer vi oss selv til et passivt mottakerområde for andre lands fjernsyn. Det kan kulturfolket tenke litt på!

Fjernsynet er ikke bare kultur i snever forstand. Fjernsynet er nemlig det overlegent beste bidrag til at informasjonsflommen flyter fritt og uhindret og ikke følger politisk regulerte elveløp. En slik fri informasjonsflom er når det kommer til stykket, i virkeligheten en nødvendig forutsetning for slike demokratier som vi har, og som vi alle sammen gjerne vil beholde.

Den frie stilling og de frie valg som de nasjonale fjernsynsselskaper har og skal ha både når det gjelder emnevalg, programmer og saksområder, må det være en selvfølge at vi også innrømmer det enkelte menneske i det nordiske området.

Det er vel slik at arbeidet med Nordsat har avslørt mange av svakhetene i det nordiske samarbeidet. Det er fristende å si at dersom et tiltak ikke gir øyeblikkelige og påviselige fordeler til hvert enkelt land som deltar i samarbeidet, ja da blir tiltaket ganske enkelt ikke noe av. Hvis vi skal kunne forbedre oss, må vi vel først innrømme at Nordisk Råd fortsatt er preget av nasjonal tenkning. Dette er ikke ment som noen kritisk vurdering, men nærmest som en konstatering av et faktum. Man kommer sammen i nordismens navn, først og fremst for å ivareta nasjonale interesser og sørge for nasjonale fordeler. Dette er kanskje noe av forklaringen på at internasjonalt samarbeid går sent og gir beskjedne resultater. Det er beklagelig å måtte si det, men den nordiske samhörigheten har vel bare sjelden vært så stor at den har kunnet konkurrere med egeninteressen. Men dette er ikke noe som er spesielt for Nordisk Råd; det er en betraktning som gjelder i sin brede alminnelighet.

Historien om Nordsat er det beste bevis på det jeg her har nevnt. Mangel på politisk vilje og mangel på nordisk bevissthet har hindret beslutningsprosessen og ført til noe i nærheten av handlingslammelse, utpreget sendrekthet og ikke så lite unnfalighet. Man har søkt dekke bak stadig nye krav om nye utred-

ninger. Ja, man får av og til inntrykk av at man nærmest er på jakt etter nye problemer som kan rettferdiggjøre nye utsettelse i påvente av nye utredninger. På den måten har regjeringer som eventuelt har ønsket å si nei, unngått belastningen ved å ta en avgjørelse som vil skuffe store deler av befolkningen og stille den selv i et uheldig lys. Men dersom det kan bli lettere for regjeringer som er nølende og usikre i dette spørsmålet, å si ja til Nordsat ved å henvise til debatten i Nordisk Råd, så skal mitt innlegg være det norske Høyres bidrag til oppmuntring til disse regjeringer.

Det er nemlig ikke bare Nordsat som står på spill. Denne saken er på sin måte i ferd med å demonstrere for befolkningen i Norden alle de politiske svakheter som hefter ved Nordisk Råd. Og Rådets posisjon i allmennheten er ikke så sterk at den egentlig tåler så mange ytterligere belastninger og tilbakeslag. Og fremfor alt: Nordisk Råd må ikke gjøres til et gravsted for de store tanker.

Det faller et særlig ansvar på dem som med brask og bram lanserer nye storartede fremstøt, og som siden gjør sitt beste for å hindre at de kommer til utførelse.

Dersom vi nå forutsetter at den kulturpolitiske debatt – i hvert fall på overflaten – har stivnet, at den er brakt noenlunde til ende, later det til at man søker hen til de økonomiske overveielser som den neste forsvarslinje som mest effektivt kan dekke over både den skjulte og den mer åpne motstand mot Nordsat.

Det er vel slik at man i økonomiske nedgangstider forlanger for meget, dersom man venter at man skal formulere nye mål. Det er heller ingen som gjør det. Men her i Rådet skal vi være mer enn lykkelige dersom vi makter å fastholde og realisere de mål som vi satte oss for mer enn 10 år siden.

Jeg har merket meg at man i den svenske riksdag har funnet ut at Nordsat er for dyrt. Økonomisk ansvarlighet har jeg den største respekt for. Nå viser det seg imidlertid at den samme riksdag så å si dagen etter at de gjorde denne kalkyle, gikk inn for å støtte den såkalte Tele-x, et nasjonalt satellittprosjekt som etter alt å dømme blir vel så dyrt. Det viser seg altså at heller ikke de økonomiske argumenter mot Nordsat når det kommer til stykket, er det de gir seg ut for. Det er spør-

mål om politisk vilje og nordisk bevissthet. Det er vel det det skorter på. Man prioriterer nasjonalt og ikke nordisk.

På regjeringsplanet har vel det nordiske samarbeid ikke utviklet seg videre gjennom de siste år på noe område. Innsatsen har vel stort sett innskrenket seg til vedlikeholdsarbeid. Noe nytt er verken planlagt eller bygd opp. Nå er vedlikeholdsarbeid viktig. Vi skal ta vare på det vi har, men antakelig vil det i det lange løp ikke være nok. Ganske særlig blir det utilstrekkelig når man prøver å gi inntrykk av at man er i ferd med å reise nye byggverk.

Ikke minst av hensyn til Rådets anseelse og på grunn av de forventninger som er skapt i befolkningen, vil jeg for min del innstendig oppfordre regjeringene til å fatte en positiv beslutning om Nordsat i løpet av 1981. Jeg tror oppriktig talt at vi nå må sette krefter inn på å hindre at Nordisk Råd blir det nordiske folkeeventyret om satellitten som aldri lettet. Makter vi dette, tror jeg faktisk at sesjonen i 1982 kan bli en festlig og inspirerende forestilling, og jeg setter min lit til det, ærede president!

Statsminister **Fälldin**: Fru president! Den økonomiske återhämtningen går tyvärr långsamt. Det gäller hela industrivärlden.

I förening med de strukturförändringar som i snabb takt tvingas fram av ändrade konkurrensförhållanden, ny produktionsteknik och nya marknadsförhållanden medför lågkonjunkturen stora påfrestningar. Den sociala sammanhållningen såts på hårda prov.

Även vi som bor i länder som har det bra förspänt måste räkna med en fortsatt svag konsumtionsökning. Ökade resurser måste i första hand användas till investeringar. Det är ett villkor för att långsiktigt säkerställa arbete och välfärd.

Internationellt förblir arbetslösheten den stora plågan. Nordens faktliga samorganisation har i en skrivelse tagit upp risken för ökad arbetslöshet också i Norden. Sett som enhet hör dock Norden till de grupperingar som har klarat sig bäst. Men det får inte innebära att vi slår oss till ro. Det kommer att behövas aktiva insatser både nationellt och i samverkan länder emellan, om vi skall kunna hävda sysselsättningen och rätten till arbete för alla.

Samtidigt framstår en dämpad pris- och kostnadsutveckling som allt viktigare för att främja tillväxt och vidmakthålla hög sysselsättning. I inflationens spår har ränteläget successivt pressats upp. Dagens räntenivå utgör en allvarlig hämsko på investeringarna både i industrin, jordbruket och bostadssektorn.

Det finns ändå anledning att se framtiden an med viss optimism. Skogsföretag, malmproducenter och andra för det nordiska näringslivet strategiska branscher tyngs t.ex. inte av stora lager i samma omfattning som under förra lågkonjunkturen. Risken för oljeshöjningar är inte lika överhängande som tidigare. Inte bara i Norden utan också på andra håll finns det en växande beslutsamhet att på allvar ta itu med 1980-talets problem.

Jag har redan nämnt ökat medvetande om pris- och kostnadsökningarnas negativa verkningar på sysselsättningen.

Företag och politiska organ ökar insatserna när det gäller teknisk forskning, erövring av nya marknader och investeringar i branscher med goda framtidsutsikter. Dagens industri är varken slagkraftig nog eller tillräckligt utbyggd för att trygga det välfärdssamhälle som vi vill ha på 1990-talet.

Det finns en växande förståelse för återhållsamhet med de offentliga utgiftsökningarna. Välfärdssamhället måste ha en stor offentlig sektor. Men i tider med knappa ekonomiska resurser måste även ökningen av den offentliga konsumtionen stå tillbaka för industriinvesteringarna.

Reaktionen växer sig samtidigt allt starkare mot slöseriet med energi och naturresurser. Bättre hushållning med naturresurserna bidrar både till bättre miljö och bättre ekonomi.

Det finns en växande tilltro till den enskilda människans skaparförmåga och möjligheterna att lösa samhällsproblemen i decentraliserade former. Det finns en motsvarande skepsis mot en överdimensionerad byråkrati i såväl företag som offentlig förvaltning.

Dessa och andra förhållanden tror jag ger kraft att lösa 1980-talets många omställningsproblem.

Energiförsörjningen förblir en av de mest centrala frågorna. Det gäller både ekonomiskt och beträffande möjligheterna att åstadkomma en god miljö och hög livskvalitet.

Ansträngningarna är bl. a. inriktade på att ersätta olja med andra energislag. En av målsättningarna för den svenska energipolitiken blir således att bringa ner den nuvarande oljeförbrukningen med åtminstone en tredjedel under det här decenniet.

Men strävan måste också vara att begränsa den totala energiförbrukningen och utnyttja den energi som vi tar i anspråk på ett så effektivt sätt som möjligt. För även om kolet och andra energislag för dagen uppvisar en gynnsammare prisbild än oljan kan man inte räkna med att det blir bestående. Kort sagt kommer det i framtiden inte att finnas tillgång till "billig energi". Det är det som vi alla nu måste inrätta oss efter.

Mot den bakgrunden är det glädjande att de nordiska energiministrarna bland sina många uppgifter lägger så stor tyngd just vid hushållningsfrågorna.

Miljöproblemen består inte minst i den ökade försurningen. I Sverige har kraven på avsvavling av oljan successivt skärpts. I den nya energipropositionen föreskrivs nya hårda miljökrav för bl. a. kolanvändningen.

Samtidigt gäller det att vinna förståelse för en sådan syn internationellt. Den försurning som redan är ett faktum i många svenska vattendrag och bidrar till lägre tillväxt i många skogsområden orsakas inte bara av svenska utan också av kontinentala och engelska föroreningskällor.

Det är inte minst mot den bakgrunden som Sverige 1982 inbjuder till en internationell konferens om försurningen 10 år efter den stora FN-konferensen om miljön i Stockholm.

Många av 1980-talets strukturproblem löser man utan tvivel bäst inom ramen för ett vidgat samarbete i Norden. Därvid bör det ibland kunna bli fråga om allnordiska lösningar, ibland två- eller trelandslösningar.

Två- och trelandslösningar på specifika områden är ju heller ingenting nytt. Ta t. ex. det gasavtal som har träffats mellan Danmark och Sverige och som nu ger Sverige möjligheter att börja introducera naturgas samtidigt som Danmark bygger upp sitt nät.

Ett annat exempel – på företagsplanet – är de finska och svenska traktortillverkarnas avtal om gemensam produktion. Därigenom bör fortsatt tillverkning av jordbrukstraktorer i Norden ha säkerställts, något som annars

knappast varit möjligt i längden.

Det norsk-svenska industrisamarbetet har under senare år utvecklats bäst inom den expansiva oljesektorn. Det tidigare största svenska skeppsvarvet, Arendalsvarvet i Göteborg, tillverkar t. ex. nu nästan uteslutande utrustning för oljeutvinning.

Det finns också många exempel på hur mindre och medelstora svenska företag har dragit nytta av den expansion som följt med oljeutvinningen i Nordsjön.

Den tröghet som ibland sägs känneteckna det norsk-svenska industrisamarbetet gäller i första hand "traditionell" industri. Jag menar att det också har sina förklaringar. Norsk industri liksom svensk arbetar med ett högt kostnadsläge. Etableringsklimatet blir då inte särskilt gynnsamt vare sig för norska eller svenska företag. Politisk vilja till samarbete råar under sådana omständigheter helt enkelt inte på de ekonomiska realiteterna.

Det betyder inte att vi på något sätt skall ge upp. Men man måste vara beredd att pröva nya framgångsvägar. Jag tror t. ex. att det är ett tidens tecken att norska och svenska banker nu verkar vilja etablera sig på ömse sidor om Kölen. Friare kapitalrörelser och en systematisk genomgång av lagar som kan stå hindrande i vägen för det industriella samarbetet kan kanske i vissa lägen ge mer än sökandet efter s. k. konkreta samarbetsprojekt.

Det är bl. a. mot den bakgrunden som statsminister Odvar Nordli och jag under hösten och vintern fört en dialog om nya framgångsvägar i det ekonomiska samarbetet mellan Norge och Sverige. Statsminister Gro Harlem Brundtlands inlägg här i går och privata samtal vittnar om att hon är beredd att fullfölja dessa norsk-svenska samtal.

En eventuell norsk-svensk överenskommelse längre fram i vår skall naturligtvis inte betraktas som den slutliga och definitiva lösningen på de norsk-svenska samarbetsfrågorna, lika litet som t. ex. det tilltänkta Volvo-avtalet skulle ha utgjort ett sådant. Men jag framför allt hoppas på är stegvisa politiska beslut, som kan få utvecklingen att accelerera och öppna delvis nya framkomstvägar.

En sådan överenskommelse mellan två parter i det nordiska samarbetet ersätter naturligtvis heller inget i det allnordiska samar-

betet. Det är ett ytterligare steg i riktning mot vidgad nordisk samverkan.

Robert Pedersen: Fru præsident! Med tilbørlig respekt for de vanskeligheder, som enhver præsident ved Nordisk Råd er i af tidsmæssige skel, skal jeg fatte mig i yderste korthed.

Den danske statsminister Anker Jørgensen påpegede i går i sin tale, at der var 4 hovedpunkter i det nordiske samarbejde, og understregede som punkt 4, at trods vore landes forskelligartethed, er der alligevel et tydeligt kulturelt fællesskab.

Statsministeren understregede, at dette kulturelle fællesskab kom til udtryk derved, at de politiske demokratier i Norden havde bestræbt sig på i deres politiske kamp at afvise vold. Jeg synes også, at statsministeren hvis han havde haft tid, kunne understrege, at der vel ikke er nogen nationer, hvor kulturen, hvor forædlingen i den grad har været en proces, hvor tingene er vokset op fornedet og ikke blevet plantet foroven, således at vi har haft skoler, højskoler, idrætsforeninger, kolonihavebevægelser og meget andet, før politikerne tog del i det.

Endvidere at politikerne ved at tildele midler til kulturlivet har vist i alle 5 lande det yderste frisind.

Vi har iblandt de socialdemokratiske medlemmer af Nordisk Råd diskuteret, hvordan vi kan forstærke og accentuere kultursektoren inden for Nordisk Råd. Vi har til dette udarbejdet et medlemsforslag, som samtlige medlemmer kan få, og det, der er vores hovedsynspunkt, er, at vi af selve budgettet på 85 mill. kr. må konstatere, at kun 17 mill. kr. går til almenkulturelle formål og af disse størsteparten til finkulturen, således at den egentlige folkekultur kun får 3,3 mill. kr. Derfor vil vi i arbejdet fremover virke for, at de betydningsfulde folkbildningsorganisationer, at børne- og ungdomsorganisationerne, at idrætsorganisationerne, og ikke mindst at kulturaktiviteterne i udkantsområderne, i højere grad end tilfældet har været indtil nu, bliver betænkt med støtte.

Jeg kunne som andre, hr. præsident, udbyde dette meget, men jeg tror, med den tidnød vi er i, at jeg vil henvisse medlemmerne til at få dette forslag fra socialdemokratisk side

og lade det blive genstand for seriøse overvejelser i alle partigrupperinger, således at vi kan løse en opgave, som alle også ikke-socialdemokrater har et hjerte for. Tak fru præsident!

Minister Pirkko Työlajärvi: Herr president! Det nordiska samarbetet: samarbetet mellan nordiska regeringar, kommuner, företag, organisationer och individer har en väsentlig och djupgående betydelse.

Vår officiella samverkan är unik i hela världen. I samarbetet har vi inte gett avkall på våra nationers suveränitet. Både omfånget och kvaliteten i samarbetet är så mångfacetterat och omfattande att det har blivit svårt att överblicka och värdera.

Vi är underligt tvehägsna, och fungerar så att vi formar våra aktiviteter systematiskt och organiserat; vi prioriterar och evaluerar. Då vi efter hand uppnått den ordning och reda vi eftersträvat, klagar vi över att systemen och ordningen fjättrar oss, att den tär på livs- och arbetsglädjen, att vi överhoppas av papper och paragrafer. Stämningen i det nordiska samarbetet är i mitt tycke präglad av denna tvehägsenhet. "Det ena du vill, det andra du skall, så brukar det gå i dylika fall" har någon filosoferat.

Vad är det vi egentligen vill? Hur stor del av vårt görande är eller bör vara "skall-betonat"? Vi har lagt grunden för vårt samarbete i Helsingforsavtalet och Nordiska ministerrådets arbetsordning. Om vi vill minska på formalismen och hugga huvudet av papperstygern, bör vi revidera förutsättningarna för arbetet. Om vi vill och kan öka på materiella och immateriella resurser, behöver vi inte kämpa med resursproblem. Om vi prutar på budgetmedlen, bör vi både på parlaments- och regeringssidan ta politiskt ansvar för gallring av rekommendationer, förslag, program och projekt – för omprioritering av mål och medel.

I dagens läge ställer vi växande anspråk på en kvalitativ och kvantitativ utveckling i det nordiska samarbetet. Det synes existera kritik och misströstan i visst omfång, även om en del bottnar i okunskap om den faktiska utvecklingen.

Det är av vikt att försöka svara på frågan, huruvida det finns grund för kritik. Är kriti-

ken allmän eller är den selektiv? Vem eller vilka har mest orsak eller behov till kritik?

Under den senaste tiden har samarbetet och diskussionen inriktats speciellt på industriellt samarbete, energisamarbete, hemmamarknads- och teknologiproblematiken samt strävanden till ökat forskningssamarbete och utökad samverkan på biståndsområdet. Det är direkt eller indirekt fråga om ekonomiskt samarbete.

De nordiska stats- och samarbetsministrarna behandlade dessa frågor under ett möte i november 1980 här i Köpenhamn. Statsministrarna uppmanade samarbetsministrarna att speciellt betona det ekonomiska samarbetet och följa upp resultatet på detta område. Samarbetsministrarna har redan tidigare, men naturligtvis speciellt efter novembermötet, vinnlagt sig om att penetrera dessa frågor och argumenteringen kring dem. Vi har även sett igenom reglerna bl. a. för befogenheternas del. Man kan utan tvekan konstatera att samarbetet mellan våra länder inom det ekonomiska fältet utvecklats allt annat än negativt. En annan fråga är i vilken grad denna utveckling är en följd av regerings- och parlamentssamarbetet eller inte. Under 1970-talet mångdubblades den direkta handels volym mellan våra länder. Många företag har inlett nya samarbetsformer. Synbarligen existerar det betydligt mer samarbete och interaktion inom den privata sektorn än vi ens känner till. Samverkan mellan administrationen i de fem suveräna staterna har dock fått nya yttringar och intensifierats. Utvecklingen har naturligen även negativa drag. Hur de negativa dragen värderas beror väsentligt på syn- och infallsvinkel.

Låt mig ta ett exempel: Nordens fackliga samorganisation har talat för behovet att utforma en samnordisk industripolitisk profil. Personligen instämmer jag gärna. Men vi är tvungna att fråga oss: Vilka är förutsättningarna? Försöken att utforma en nationell industripolitik blir lätt kantstötta. Vilka är möjligheterna, då de nationella strävandena strekar i olika riktningar, då de nordiska företagen inte kompletterar utan konkurrerar med varandra? Kan de nordiska samarbetsorganen ingripa i frågor, som ligger utanför de enskilda nordiska regeringarnas arbetsfält, politiska vilja eller ekonomiska möjligheter? Vilken är den ideala eller reella arbetsfördelningen mel-

lan de offentliga nationella och samnordiska organen å ena sidan samt näringslivet och facket å andra sidan. Klara och koncisa svar kan enligt min mening icke ges, varken på nationell basis, knappast då heller i Nordiska rådet eller ministerrådet. Vill vi och skall vi offra våra krafter på att försöka svara på dylika frågor? Jag tycker att vi skall göra det även om svaren inte kan ges omedelbart. Kanske vi gör klokt, om vi fortsätter med att konkretisera ekonomiska samarbetsprojekt, och om vi lägger sten efter sten på stigen medvetna om att svaret formas av djupare historiska strömningar. Den smala och väl stenbelagda stigen kan eventuellt glädja oss mer i längden än motorvägsplanerna på ritbrädet.

Det viktiga i nordiskt samarbete är att vi frivilligt fogar i hop våra strävanden på nationell basis till ett samnordiskt mönster. Vårt arbetsredskap är Nordiska rådet och det beslutsfattande och verkställande ministerrådet. Ration är fastställd och formulerad i Helsingfors-avtalet och i ministerrådets arbetsordning. Vår vilja har varit att speciellt samarbeta i frågor, där ett sammanslaget – ett femdubblat – engagemang, ger ett bättre resultat än ett nationellt strävande. Ett nordiskt exempel inspirerar ofta nationella strävanden.

Det vi gör eller inte lyckats göra, har sin rot antingen i en nationell och samnordisk realitet eller ett nationellt eller samnordiskt ideal. Oberoende av om samarbetet baserar sig på en reell eller ideell strävan, bör vi ha materiella eller immateriella förutsättningar att förverkliga våra intentioner.

Vi bör ha personella resurser för att genomföra vårt arbete. Vi känner alla till diskussionen om byråkratiseringen och teknokratiskeringen av Nordiska rådets och ministerrådets arbete. Vi ger uttryck för vår vilja att förändra och rationalisera, men jag tror att vi lätt förbiser de krafter som motsätter sig förändringar. Så länge vi inte förberett och fattat beslut om en mindre omständlig och mindre formell behandling, får vi räkna med byråkratisering- och teknokratiseringsfenomenen. En i alla faser noga formaliserad förberedning är inte bara negativ, den ger möjlighet till kontroll och uppföljning, den ger en enhetlig grund för arbetet mellan utomstående och samarbetsorganen, för arbetet på äm-

bedsmanna-, regerings- och parlamentsnivån. Tack vare noggrann bokföring av arbetets alla faser ges en möjlighet att följa med utvecklingen i detalj för den som inte deltar i, men är intresserad av, eller tvungen till att följa vårt arbete.

Vi behöver mer kapacitet till att leda samarbetet politiskt. Jag vill inte uttala mig om parlamentarikernas problem, då min erfarenhet är begränsad. Regeringssamarbetet lider i mitt tycke klart av att ministerrådsmedlemmarna tacklar en överstor arbetsbörda. Statsministrarnas intresse för de nordiska samsamarbetssträvandena är av synnerligen stor vikt, då det gäller att förbättra regeringsrepresentanternas möjligheter att göra sin insats. Med nuvarande resurser kan vi knappast i tillfredsställande grad svara på växande krav.

Det samma gäller sekretariaten. Personalen vid sekretariaten verkar drunkna i dagliga rutiner. Kapaciteten och kompetensen räcker knappast till att svara på nya förväntningar. Vi kan inte ställa nya krav på arbetet, om vi inte samtidigt är beredda att fördjupa oss i sekretariatens problem och utvecklingsbehov, om vi inte vågar säga vad sekretariaten inte behöver göra och vad de bör göra. Det är möjligt att en nedskärning av formella krav på förberedelsearbetet och en överflyttning av befriade resurser till ett mera kreativt arbete skulle underlätta situationen. De nu starkt prioriterade samsamarbetsområdena; ekonomiskt samarbete, industri- och energipolitik, kräver mer kapacitet och avancerad kompetens än vi förfogar över i våra sekretariat. Den kompetens och kapacitet vi nu har kan vara bättre ägnad till att vidareutveckla ett samarbete under titeln "Norden och välfärden" än "Norden som hemmamarknad" för att karakterisera de färdigheter vi har som jag uppfattar dem.

Enligt Helsingforsavtalet och Nordiska ministerrådets arbetsordning skall ministerrådet "förbereda och leda arbetet för ett fördjupat nordiskt samarbete och för att utvidga det".

Ett av de viktigaste instrumenten är samsamarbetsbudgeten. Under de gångna åren har vi arbetat med en ständigt växande budget. Den för 1982 föreslagna budgeten är därför tankeväckande. Från finländsk sida har vi talat för en reell och rimlig ökning. Vi har även framfört önskemålet att 1982 års budget inte skul-

le vara av prejudicerande karaktär.

Det är inte självklart, även om det är förstäligt, att de nationella strävandena att hålla budgettillväxten inom vissa ramar automatiskt bör överföras på samsamarbetsbudgeten. Budgetbesluten bör naturligen grunda sig på relevanta synpunkter om innehållet. En genomgång av kulturbudgeten och den allmänna samsamarbetsbudgeten torde visa oss att svängrummet i åtstramande riktning är mindre än vi tror. Om både parlaments- och regeringssidan vill bibehålla det väsentliga av det traditionella och institutionella arbetet och göra nya landvinningar torde budgeten i praktiken bli expansiv. Ett visst svängrum får vi om vi konsekvent stryker det ur nationella budgeter, som kan göras effektivare samordiskt; då vi ger avkall på sektortänkandet och då vi gör det kristallklart för oss att de stora projekten kan äta upp resurser för vardagliga och människonära aktiviteter, och tar politiskt ansvar för följderna.

Det är klart att de nya områdena och de stora projekten utgör en utmaning, men de utgör också en osäkerhetsfaktor. Om vi misslyckas eller realiserandet av planerna tar för lång tid, kan det traditionella samsamarbetet förtvina. Vad återstår då?

En stabil ekonomisk utveckling, en god sysselsättning och en rättvisare nationell och internationell inkomstfördelning kräver nationella insatser. Dessa stärks naturligen av de samnordiska strävandena. Det är ingen hemlighet att uppfattningarna om hur vi skall förvalta vårt pund, t. ex. sysselsätta nationellt, divergerar starkt. Det är naturligt, även om det inte är önskvärt, att åsikterna och intressena divergerar i ekonomiska frågor även i det nordiska samsamarbetet. "En minsta gemensamma nämnare"-politik i ekonomiska frågor kan vara lika unik internationellt, som våra traditionella strävanden är och har varit.

Matthias Å. Mathiesen övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Statsminister Gunnar Thoroddsen: Præsident, ærede forsamling! Under de næsten 5 år, jeg var bosat i Danmark, fik jeg på talrige møder og rejser et overbevisende vidnesbyrd om, hvor interessen for og troen på nordisk samarbejde og sammenhold er oprigtig, dyb

og rodfæstet i den danske befolkning. Det er ikke en overdrivelse, men en kendsgerning, da statsminister Hans Hedtoft udtalte de træffende ord, at nordisk samarbejde er som et tætmasket net, hvis tråde går ud i alle samfundets grene.

Denne samme opfattelse og holdning over for nordisk samarbejde gælder også Island i høj grad. Til trods for ofte fremsatte hentydninger om voksende angelsaksisk indflydelse på bekostning af det nordiske, så er det klart, at nordisk interesse i Island ikke blot holder stand, men befinder sig i stadig vækst. Flere og flere samfundsgrene kommer ind i det tætmaskede net, og Foreningen Norden i Island har et forholdsvis højere medlemstal end søsterforeninger i de øvrige lande.

Den nordiske tanke er grundmuret i de nordiske folks sindelag og tænkemåde. Det forekommer, at visse nordiske ønskemål, som har været forberedt grundigt, og som man har gjort sig store forhåbninger om kunne nås, de strander, og det sker, at et nordisk folk ikke får, på grund af interessemodsatninger, den støtte fra de andre, som man havde håbet. Og så skyller der måske over os en bølge af skuffelse og kritik. Nu ser man, siger skeptikerne, hvad det nordiske samarbejde er værd, hvad det duer til. Men erfaringer viser, at sådanne periodiske modstands- og misfornøjelsesbølger ikke kan ryste eller røkke denne grundvold, som består af fælles kulturelle, sociale, menneskelige og demokratiske idealer, denne grundvold, som garanterer nordisk samarbejde.

Et af disse principper er den nordiske følelse for ligestilling, ligeberettigelse, både når det gælder individer, samfundsgrupper og nationer.

For 5 år siden vedtog Islands alting som det første i Norden en generel lov om ligestilling for kvinder og mænd. Sidste år tog det islandske folk det opsigtsvækkende skridt at vælge en kvinde som Islands præsident.

Da det islandske folk i sin tid stævnedes mod fuld suverænitets og adskillelse fra Danmark, fast besluttet på at tage alle sine anliggender i egen hånd, så hørte man stemmer, som frygtede, at Island derved ville fjerne sig fra Norden. Resultatet blev det modsatte. Efter at Island manifesterede sin suverænitets ved genoprettelse af den islandske republik og således kom til at stå politisk på lige fod

med de andre nordiske stater, så er Islands deltagelse i nordisk samarbejde blevet mere aktiv end nogen sinde, og venskabet mellem Danmark og Island har aldrig været så varmt som netop nu, ikke mindst efter den islandske præsidents besøg hos Danmarks dronning.

Færøernes, Grønlands og Ålands repræsentation i Nordisk Råd bliver nu behandlet af Rådets præsidium og de nordiske justitsministre. Jeg håber, man kommer frem til en løsning, som tilgodeser disse hjemmestyrer områders rimelige ønsker, og som disses borgere finder tillfredsstillende.

På det sproglige område står man over for store vanskeligheder på vejen til ligestilling for alle nordiske sprog. Forslaget om en sprogkonvention, hvorefter en nordisk borger skal kunne henvende sig til myndighederne i et nordisk land på sit eget sprog, går vistnok i den rigtige retning.

Skønt de fundamentale forudsætninger, jeg har nævnt, og de traditionelle samarbejdsopgaver i og for sig er et tilstrækkeligt grundlag for at retfærdiggøre og nødvendiggøre nordisk samarbejde, så melder sig stadig nye opgaver og presser på. I de seneste år er der opstået vigtige opgaver, der ikke altid er af fælles interesse for alle de nordiske lande, men som deles af f.eks. to eller tre. Dette synspunkt blev anerkendt ved oprettelsen af Den nordiske Investeringsbank og praktiseres i bankens virksomhed. Blandt de allerførste lån, banken vedtog, var et lån til et industriforetagende, Kiseljernværk i Island, med islandsk og norsk deltagelse.

Det er virkelig opmuntrende, at så mange nye, interessante opgaver bliver omtalt og behandlet i rapporterne fra præsident og Ministerrådet. I nordisk samarbejde står vi på solid traditionel grund med øjnene åbne for nye, levende ideer og idealer.

Meddelande

Det meddelades, att minister Sinikka Lujapenttilä intagit sin plats i rådet.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Bernhard Tastesen för resten av denna dag lämnat sessionen och ersatts av Erik Andersen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Palme: Herr president! Det är rätt fascinerande att lyssna till en generaldebatt i Nordiska rådet. Den kännetecknas av vad jag skulle vilja kalla för de små bokstävernas retorik.

Sammankomster med internationella organisationer får ofta sin prägel av en speciell sorts talekonst där de stora bokstäverna och de högstämde orden användes för att skymma de stora svårigheterna att nå fram till praktiska resultat. Så icke i Nordiska rådet. Där är man skrämde av gångna tiders överdåd i fraserna. Där är man luttrad av besvikelser när det gäller att förverkliga stora genomgripande planer. Där beflitar man sig i stället att hålla sig nära marken och tala om praktiska ting som är möjliga att förverkliga.

Kanske denna blygsamhet ibland skymmer undan de mycket viktiga praktiska resultat som ständigt uppnås. Kanske man också glömmer att visa att den nordiska modell som Anker Jørgensen och Guttorm Hansen så utomordentligt väl beskrev i går representerar någonting viktigt som är värt att försvara och som kan spela en roll också i ett bredare internationellt sammanhang. Det vore inte nödvändigtvis fel att ibland använda litet större bokstäver.

Anker Jørgensen angav de egenskaper som ger liv åt den nordiska modellen, av strävan till fredlig samhällsomdaning inom våra samhällen och av öppen solidaritet utåt mot världen. Om jag förstod honom och Guttorm Hansen rätt, upplever de att denna nordiska modell i dag hotas av kalla isvindar utifrån som kan innebära en fara för vårt sätt att leva och ordna våra samhällen, ytterst för vår existens.

Det främsta hotet är naturligtvis den ständigt ökade faran för krig, kapprustningen till allt högre nivåer av osäkerhet och meningslöshet, militariseringen av ekonomierna och samhällena. Numera är det nog inte många som fruktar eller hoppas på världsrevolutionen. Inte heller är det många som drömmer om ett kapitalismens lyckorike. Däremot fruktar nästan alla människor den väldiga militära styrka som skapats för att skydda dessa båda system.

Den militära styrkan kan utlösas genom ett misstag, ett missförstånd, en lokal konflikt någonstans i världen. Därefter existerar vi förmodligen icke längre. Därför är det också en förpliktelse för de små nordiska länderna

att delta i fredsarbetet, att bjuda alternativ till militariseringen, att medverka i arbetet för avspänning och fredlig samverkan.

Det andra hotet kommer från den internationella krisen som slår in hårt över våra små välfärdssamhällen. Flera talare har påpekat att arbetslösheten i Norden, som 1973 var 170 000, idag är 400 000 och snart befaras bli 600 000. 1978 var de nordiska ländernas samlade underskott i bytesbalansen gentemot utlandet 16,3 miljarder nkr., enligt vad ekonomiska utskottet upplyst mig om. 1979 var underskottet 34,5 miljarder nkr., 1980 preliminärt 46,3 miljarder nkr. 1981 räknar man med att det kan nå siffran 55 miljarder. Detta betyder helt enkelt att de nordiska folken icke längre försörjer sig själva. De lånar utomlands för att bevara sin levnadsnivå.

Man kan säga att de rika länderna är icke så rika. Därav bör man icke, precis som inte heller Anker Jørgensen gjorde, dra slutsatsen att de bör isolera sig från fattigvärlden. Tvärtom. Om industriländerna kunde använda hela sin väldiga outnyttjade förmåga att producera och att hjälpa de fattiga länderna, skulle levnadsnivån och sysselsättningen i hela världen kunna höjas. Då kunde vi verkligen smida plogbillar i stället för alla dessa meningslösa svärd. Därför är det viktigt att de nordiska länderna visar solidaritet med den tredje världen.

Det tredje hotet mot den nordiska modellen kommer från de isande högervindar som åtminstone i någon omfattning börjat söka sig in över våra gränser. Den nordiska modellen bygger på samhörighet och solidaritet. Den eftersträvar en utjämning av levnadsvillkoren och en rättvis fördelning. Den förutsätter att man tar ett gemensamt ansvar.

De strömningar som varierande kallas för nykonservatism, nyliberalism, anarkokapitalism och jag vet inte vad, har alla det gemensamt att de söker ersätta denna solidaritet med egoism. De har av den amerikanske ekonomen John Kenneth Galbraith träffande betecknats som de rikas revolt mot de fattiga.

Så måste vi alltså sätta oss till motvärn. Idémässigt mot militariseringen av tänkandet och mot reaktionära strömningar som vädjar till den enskilda individen att i stort sett endast tänka på sig själv. Praktiskt genom att slå vakt om de nordiska industrisamhällena, den välfärdsidé som vi gjutit in i dessa och

genom att med all kraft utveckla det nordiska samarbetet.

Jag tror att fredsrörelsen kommer få en växande betydelse i våra samhällen, helt enkelt därför att människorna får ökad kunskap om vad ett krig skulle innebära och därför att de inser att endast en bred folklig mobilisering för fred till sist kan hejda den teknologiska utveckling på det militära området som annars obönhörligen driver oss mot avgrunden.

Det är viktigt att så vakt om demokratin och de mänskliga rättigheterna. Det gäller i El Salvador och det gäller i Polen. Detta är viktigt också för freden. I El Salvador tycks den amerikanska stormakten åter vilja möta människors krav på social frigörelse med våld och militära maktmedel. Resultatet brukar bli långvariga krig och stora förluster i människoliv. Jag hoppas verkligen man griper den chans till fredsförhandlingar under Willy Brandts medverkan som nu öppnar sig.

Ett militärt ingripande av den sovjetiska stormakten i Polen skulle leda till ett slut på avspänningen och ett återupplivande av det kalla kriget. Det vet alla. Så visar det sig som så många gånger förr att freden och den folkliga frigörelsen hänger nära samman.

I våra egna länder måste vi slå vakt om den sociala rättvisan och den ekonomiska styrkan. I en värld i kris är detta inte lätt. Igår angrep den norske högerledaren Kåre Willoch något överraskande den svenska socialdemokratin därför att vi i höstas föreslog tidsbegränsade importdepositioner. Det var på sätt och vis djärt av honom. Skälet till vårt förslag var självfallet inte någon ändrad uppfattning från socialdemokratins sida om värdet av frihandel. Skälet var att den borgerliga ekonomiska politik, som herr Willoch i varje fall teoretiskt omhuldar, i Sverige lett till en så katastrofal ekonomisk situation att temporära nödlösningar framstod som nödvändiga.

Jag hävdar bestämt att vårt förslag skulle varit till gagn även för det nordiska samarbetet, nämligen om det medverkat till att någorlunda snabbt bringa ordning i Sveriges ekonomi. Så sker nu inte. Det säga ibland att Danmark går mot avgrunden i första klass. Skillnaden är möjligen att det i Sverige sker i första klass express. Det vore synd om det norska folket skulle få uppleva en hurtigrutt å

la Willoch – till förstörelse av även den starka norska ekonomin.

Herr president! Det nordiska samarbetet går vidare på bred front. Det finns många bra och konkreta ting i ministerrådets olika förslag. Men i Nordiska rådets debatt under senare år har kraven på ett industriellt samarbete stått i förgrunden.

Det har tagit lång tid för de nordiska länderna att finna tillbaka till en konkret diskussion om sitt industriella samarbete. I och med att Nordek-avtalet gick om intet försvann dådkraften för en tid. Intresset och uppmärksamheten upptogs i stället i hög grad av våra länders bemödanden att var för sig ordna sina relationer med den Europeiska Gemenskapen.

Men frågan om hur de nordiska länderna skall samverka i detta för våra samhällen helt grundläggande avseende, nämligen när det gäller den industriella utvecklingen, har på nytt aktualiserats med full kraft. Och denna gång i en helt annan situation än för tio år sedan. Förutsättningarna att snabbt finna fördelar är betydligt svårare än under 1960-talet. Det beror på den allmänna ekonomiska avmattningen. Därtill kommer att oljeverksamhet erfarenhetsmässigt leder till en spridning av kostnader i ekonomin som kan medföra svårigheter för annan industriell verksamhet. Detta måste vi söka bemästra.

Därför välkomnar Nordiska rådet självfallet den beslutsamhet som kom till uttryck i statsminister Gro Harlem Brundtlands anförande igår, när hon linjerade upp strategin för de kommande årens samarbete på detta område. Det första krav som rådet har anledning ställa blir att den svensk-norska uppgörelse som skall utgöra ett slags ryggrad verkligen nu kommer till stånd.

Därmed skulle ett viktigt bidrag ges till ett stärkande av den nordiska modellen.

Willoch: Hr. president! De store vyer i hr. Palmes innlegg var også denne gang interessante og tankevekkende uttrykk for det vi alle er enige om. Hans angrep på de reaksjonære krefter er jo for så vidt også tradisjonelle. Det er vel sjelden de uteblir i hans innlegg. De er avledninger av debatt om de meningsretninger som er representert i denne forsamling. Men jeg kan godt forstå at det er lettere

å diskutere fjernere meningsretninger enn dem som har talsmenn her.

Imidlertid var det ett punkt i hans innlegg som knapt kan stå uimotsagt. Det var det punkt der han enda en gang forsvarte handelsrestriksjoner som virkemiddel i den økonomiske politikk. Og her beveget han seg till slutt inn mot kjernen i nordisk politikk, kjernen i de problemer som Nordisk Råd må behandle. Nordisk Råd har et medansvar for å opprettholde frihandelen mellom de nordiske land ut fra den erkjennelse at inngrep i denne frihandel, selv om de muligens kan styrke ett land, vil bli til større skade i de andre land og derfor må avvises. Her er det spørsmål om solidaritet mellom de nordiske land, og der ser dessverre ut til at de svenske sosialdemokrater her svikter.

Hr. Palme unnlot selvfølgelig ikke den helt tradisjonelle – og efter hvert nokså kjedsommelige – påstand at disse problemer i Sverige skyldes borgerlig politikk. Jeg skal ikke nå bruke tid til å tilbakevise denne påstand. Det er en tilbakevisning som bedre kan komme fra andre svenske politikere. Men det problem vi må diskutere, er om det er berettiget for et land når det føler at det har økonomiske vanskeligheter, å gripe til brudd med frihandelen i et forsøk på å løse disse vanskeligheter. Det er en slik tankegang vi må avvise.

Hr. Palme talte som om dette skulle være et slags erfaringsmessig vellykket tiltak. Jeg må da bare få minne om at hr. Palmes partifeller i Storbritannia flere ganger prøvde slike virkemidler og med meget nedslående resultater. Det er heller ikke vanskelig å forstå hvorfor resultatene må bli nedslående. Importbegrensninger i det land som gjennomfører dem, fører nemlig erfaringsmessig til kostnadsstigning i de beskyttede industrier, slik at de når importbegrensningene igjen må oppheves, står dårligere enn i utgangspunktet. Men dette er et nasjonalt resonnement. Det internasjonale resonnement som vi må føre og fastholde, er at Nordisk Råd ikke bør akseptere at proteksjonistiske strømninger igjen gjør seg gjeldende, og at Nordens største politiske parti går inn for midlertidig – som de kaller det – å oppheve den frihandel som er et så viktig fundament for vårt økonomiske samarbeid.

Palme: Herr president! Jag tycker att det principiellt finns mycket som talar för det resonemang som herr Willoch för. När han tog exempel på liknande åtgärder nämnde han bara Storbritannien, inte nordiska länder. Det är rent principiellt ett mycket tilltalande resonemang, men han glömde en väsentlig del av verkligheten: den borgerliga ekonomiska politiken i Sverige.

Det var med yttersta sorg i hjärtat som vi ansåg oss tvingade att lägga fram denna motion om temporära handelsrestriktioner. Herr Willoch har kanske inte haft tillfälle att lyfta nosen över Kölen och betrakta det elände som utbreder sig på östra sidan därom. Herr Willoch talade igår mycket bra mot inflationen. Vi har haft en inflation på 58 procent i Sverige när hans partivänner har regerat. Han talade mycket bra om att man skall hålla med ekonomin, men vi har haft en ökning av budgetunderskottet från 3 miljarder till närmare 65, kanske 70 miljarder svenska kronor. Vi har haft en katastrofal utveckling av utrikeshandeln och framför allt av statens utlåning i utlandet så att riksgäldskontorets stackars representanter måste fara runt för att låna upp 2 miljarder i månaden – snart blir det 4.

I den situationen tvingas man till nödlösningar. Trots att jag principiellt mycket ogillar restriktioner för handeln menar jag alldeles ärligt att det kortsiktigt var bättre för Sverige och för Norden och vi fick göra det. Norden har nämligen intresse av att den svenska ekonomin är stark.

Jag har sympati för att herr Willoch anföra sina principiella betänkligheter, men det förvånar mig att herr Willoch så till flera hundra procent identifierar sig och solidariserar sig med den misslyckade högerpolitiken i Sverige när det gäller inflationen, när det gäller budgetunderskottet, när det gäller utrikeshandeln, när det gäller upplåningen i utlandet. Tänk om flera följer herr Willochs exempel och börjar lyfta nosen över Kölen. Då drar herr Willoch på sig en risk att hos allt fler norrmän den tanken börjar gro, att "det nokk blir bedre med Gro".

Willoch: Hr. president! Jeg gikk dessverre glipp av hr Palmes siste – sikkert vellykkede – bemerkning. Jeg kan kanskje få den gjentatt senere.

Men når hr. Palme reiser spørsmål om jeg har løftet nesene over Kjølén, må jeg si at jeg ikke bare har løftet *den*, men hele meg over Kjølén mange ganger, og har noe vanskelig for å oppfatte at elendigheten er så overveldende som hr. Palme prøver å fremstille den.

Jeg har også tillatt meg å danne mine egne meninger om de økonomiske problemer som jeg er velt kjent med at Sverige har. Og at min forklaring er svært forskjellig fra hr. Palmes, er riktig. Jeg ser dyptliggende årsaker i den hemningsløse økning i de offentlige utgifter som fant sted i hr. Palmes regjeringstid.

Men jeg tror vi kanskje kommer litt bort fra det saksområde som er mest sentralt for Nordisk Råd, hvis vi nå gir oss til å diskutere ren svensk innenrikspolitikk. Jeg skjønner godt hr. Palmes ønske om å flykte inn i denne innenrikspolitikk, for det er da lettere for ham å forsvare seg. Vår oppgave er imidlertid å diskutere nordisk politikk og et svensk forslag om begrensninger i den nordiske frihandel, som jo er et av de viktigste fundamentene for det nordiske økonomiske samarbeid.

Og så får vi høre, som forsvar for dette eiendommelige forslag, at det er så sterk inflasjon i Sverige. Ja, tror noen at inflasjonen blir mindre om man begrenser importen for å erstatte den med åpenbart dyrere innenlandsk produksjon? Vi får høre at det er slikt veldig budsjettunderskudd i Sverige. Ja, tror noen at det svenske budsjettunderskudd blir nevneverdig mindre ved et midlertidig tiltak mot frihandelen? Dette er et overfladisk virkemiddel som slett ikke rører ved de grunnleggende problemer.

Så får vi også høre at andre land har gjort maken før. Ja, er det noen unnskyldning? Er vi ikke her bl. a. for å stanse utbredelsen av den slags angrep på frihandelen, istedenfor å unnskyldte oss med at andre har gjort maken før? Denne unnskyldning, at andre har gjort maken før, kan nettopp føre til en progressiv undergravning av den frihandel vi her forsvarer.

Og så får vi til slutt høre at hr. Palme *prinsipielt* er enig med meg. Men i *praksis* mener han seg berettiget til å fravike prinsippene. Dette er meget alvorlig. Jeg håper det ikke også er betegnende for hr. Palme at prinsipper er noe man henger høyt, men fraviker når det passer. Jeg tror ikke det er god nordisk politikk.

Palme: Förslaget om importdepositioner kom utifrån nödvändigheten av att först av allt komma till rätta med det stora underskottet i betalningsbalansen, att få ned importen. Innan man kunde börja nå framgångar därvidlag kunde man inte angripa de andra sjukdomsfenomenen i den svenska ekonomin. Vi sade att sådana depositioner kan upprätthållas bara under en mycket kort tid och att de samtidigt kräver en mycket fast och stram ekonomisk politik under begränsad tid – då kan vi komma till rätta någorlunda med våra ekonomiska problem.

Vi sade från början att detta är ett avsteg från vår grundläggande inställning till förmån för frihandel, förorsakat av det ekonomiska kaos som den borgerliga ekonomiska politiken skapat i Sverige. Det är min fasta sakliga uppfattning att vad vi föreslog hade varit till gagn också för det nordiska samarbetet, därför att Norden har ett intresse av att Sverige löser sina ekonomiska problem. Därför kan man inte diskutera denna fråga i ett lufttomt rum. Den måste diskuteras utifrån den mycket konkreta situation i vilken svensk ekonomi befann sig 1980.

Herr Willoch kunde inte underlåta att ge sig in på det inrikespolitiska fältet, och när han gjorde det solidariserade han sig än en gång med den misslyckade högerpolitiken i Sverige. Jag glömde en sak förut: Herr Willoch talade om skatter också. Skattetrycket har höjts kraftigt i Sverige sedan man fick en borgerlig regering. Trots detta har vi samtidigt fått detta väldiga budgetunderskott.

Sedan skällde herr Willoch på utgiftsökningen inom den offentliga sektorn under socialdemokraternas regjeringstid. Ökningstakten var under 1970-talet, om jag minns rätt, i reala priser 5 procent per år. Sedan fick vi en borgerlig regering, och inte minst till följd av stora subventioner steg utgiftsökningen till 7 procent per år.

Det är farligt, herr Willoch, att diskutera svensk inrikespolitik. Det är en risk för herr Willocks parti, för tänk om hans landsmän lyssnar.

Willoch: Hr. president! Jeg har ikke bedt om å få siste ordet i en replikkveksling efter hr. Palmes innlegg, det synes jeg ville være urimelig. Jeg skal nå bare komme med en bemerkning vedrørende den svenske innen-

rikspolitiske debatt, som sikkert vil bli ført med større dyktighet fra svenske politikeres side: Jeg tror ikke det ville være noen stor ulykke om denne debatt blir overført til Norge, f. eks. gjennom Nordsat eller et annet tiltak. Det går jo ikke akkurat nå, men det kan bli aktuelt senere – hvis ikke de svenske sosialdemokrater lykkes i å hindre det.

Men det jeg ville konkludere med, bygger på at jeg med tilfredshet ser at de svenske sosialdemokrater ikke har gjentatt sitt forslag i år. Jeg håper det kan oppfattes som uttrykk for at forslaget i utgangspunktet var en feil, eller at andre virkemidler kanskje har gjort det overflødig. Jeg håper dette vil bety at de svenske sosialdemokrater ikke kommer til å gjenta et slikt forslag hvis de – hva ingen kan se helt bort fra – igjen skulle komme i regjeringsstilling. Det ville være av stor verdi om hr. Palme nå kunne bekrefte at vi ikke vil få flere slike forslag fra sosialdemokratisk side.

Palme: I största korthet: ju snabbare vi kan få bort den högerstyrda borgerliga regeringen i Sverige, desto mindre blir risken för att vi tvingas tillgripa handelspolitiska restriktioner.

Jag är tacksam för det stöd som jag har fått av herr Willoch också i denna del av min politiska strävan.

Johan J. Jakobsen: Hr. president! Det nordiske samarbeidet tiltrekker seg for tiden begrenset oppmerksomhet. Egentlig er ikke det overraskende. Hver for seg strever landene med nasjonale oppgaver og problemer i håp om å unngå mest mulig av de negative virkninger av nedgangskonjunkturerne. Kampen for å bevare velferdsstatens bærende idéer, retten til arbeid, en rettferdig fordeling av produksjonsresultatet og vern om svake grupper foregår for det meste nasjonalt og lokalt. Samarbeidet har en tendens til å lide en ublid skjebne når det langsiktige må vike for det kortsiktige.

Ikke desto mindre må vi forsøke å holde fast ved de langsiktige perspektivene og de bidrag samarbeidet kan gi til en trygg utvikling på lengre sikt. Vi kan ikke basere våre politiske beslutninger på at de nåværende vanskeligheter blir kortvarige. Den interna-

sjonale økonomiske situasjon er høyst ustabil. Teknologiske og politiske forhold gir neppe holdepunkter for å tro på en snarlig stabilisering. Det ligger i kortene at den nordiske målsetting om å stå vakt om velferdsstatens bærende idéer blir stadig mer krevende, det viser f. eks. det stigende antall arbeidsløse.

Vi har bak oss et samarbeid som har gitt gode resultater, men også beklagelige tilbakeslag. Særlig har det vist seg vanskelig å realisere nordiske helhetsløsninger på det økonomiske området. Det kan imidlertid komme til å vise seg at landene har større behov for hverandre i ustabile og økonomisk vanskelige perioder. Den "vareoppstilling" som de siste årene er gjennomført i nordisk regi i form av utredninger på en rekke felter, viser klart at landenes samlede natursurser burde gi grunnlag for en trygg forsyning. Ikke minst gjelder dette tilgangen på energi.

I lys av dette hovedperspektiv bør tiden nå være inne til å omprøve, dels oppmyke tradisjonelle forhandlingsposisjoner. Jeg vil her særlig nevne den sterke kopling av energi og konkrete industriprosjekter som etter hvert er blitt en gjenganger i norsk/svenske overlegninger. Det kan reises tvil om forutsetningene er til stede for en fortsettelse av denne linjen, særlig fordi det synes å være mangel på industrietableringer som på en naturlig måte kan inngå i slike avtaler. Og i den grad det lykkes å få til en kopling, vil vi oppleve – som tilfellet var med Volvo-prosjektet – at statlige og private interesser blandes sammen på en uheldig måte.

Guttorm Hansen sa i sitt innlegg i går at det nordiske samarbeidet har stivnet i et mønster som nå må brytes opp. Jeg tror dette ikke minst gjelder arbeidet for å utvide det nordiske energi- og industrisamarbeidet. Dynamikken kan tapes på grunn av et for stivt samarbeidsmønster.

Etter min oppfatning bør energipolitikken bl. a. ha det brede siktemål å bidra til en generell og omfattende styrkelse av de nordiske økonomier. Den gjensidige nytte av en slik utvikling er dokumentert ved flere anledninger. Jeg minner om at det foran forrige råds sesjon i Reykjavik ble lagt fram en rapport om landenes betydning for hverandre som utvidede hjemmemarkeder. Opplysning-

ene om at det nordiske marked avtar 20–25 pst. av eksporten fra hvert land, bekrefter at handelsforbindelsene i Norden er av vital betydning.

Men rapporten fortalte også noe mer: Det nordiske marked spiller en helt avgjørende rolle for det meste av vår ferdigvareindustri, den delen av vår industri som fremskaffer høyeste bearbeidelsesverdi og gir størst sysselsettingseffekt. 28–42 pst. av landenes såkalte ikketradisjonelle eksport går til det nordiske marked. Norges prosentdel er her særlig høy. Hele 42 pst. av denne type industri avsettes innen Norden. Vi har følgelig store interesser å forsvare.

Utviklingen i alle avanserte industriland har fulgt vegen fra den råvareorienterte produksjon og eksport til mer bearbeidede og høyverdige produkter. Det nordiske markedet har bidratt til å påskynde en slik utvikling i de nordiske land. Fordelen med et slikt utvidet hjemmemarked er bl. a. at småbedrifter og helt nye bedrifter kan starte opp uten å måtte bygge opp sin markedsføring i "ukjent terreng" og uten å være utsatt for altfor stor usikkerhet i konsolideringsfasen.

Utfordringen i dag består i å sikre en videreføring av denne utviklingslinjen. Vi ønsker ikke å bli presset tilbake til en økonomisk tilstand hvor vår viktigste oppgave består i å være råvareleverandør. Derfor er vi opptatt av forskning og produktutvikling og, derfor speider vi etter de konkurransefortrinn vi tross alt har, f. eks. bedre tilgang på kvalifisert personell og en tryggere energiforsyning enn mange andre områder. Denne problemstilling er viktig – kanskje særlig i Norge, der oljeproduksjonen lett kan komme til å utvikle seg på bekostning av den ferdigvareindustri som møysommelig er bygd opp, bl. a. på grunnlag av nordiske markeder. Det bør være mulig å takle oljepolitikken på en slik måte at de nye ressursene kan tjene til å styrke utviklingen av en allsidig industristruktur på høyt nivå. Dels kan dette gjøres ved at produksjonstempoet tilpasses en slik målsetting, og dels ved at det på nordisk plan legges opp til en samordnet energipolitikk som konsoliderer og stabiliserer det nordiske hjemmemarked.

Norden er et naturlig marked for norsk olje og gass, sa statsminister Gro Harlem Brundtland i gårsdagens debatt. Det kan sies enda

sterkere: Å bidra til en trygg energitilførsel i Norden vil være et uvurderlig aktivum i det videre næringslivsarbeid og vil direkte og indirekte øke mulighetene for en positiv langsiktig vekst i sysselsetting og økonomi, både i Norge og i det øvrige Norden. Dette brede energipolitiske siktemål bør etter hvert trekkes sterkere inn i samtalene mellom landene. Jeg vil særlig understreke ønsket om at de norsk/svenske overlegninger snart bringes ut av dødvanne. Etter meldinger i pressen er en industriavtale mellom de to land på trap-pene. Meldingene antyder videre at avtaleforslaget vil begrense seg til mer generelle betraktninger om mulighetene på energi- og industrisektoren. Dette vil bli kombinert med forslag om å fjerne hindringer som i dag står i vegen for næringslivssamarbeidet i Norden. En slik oppskrift kan tyde på at en viss oppmyking vil finne sted, og at Nordisk Råds henstillinger om å lette samarbeidsforholdene for næringslivet vil bli tatt hensyn til i praksis. Gunstigere rammer for industrisamarbeidet mellom foretak i Norden vil kunne gi samarbeidet ny vekstkraft.

Under forutsetning av at industriavtaler mellom to eller flere nordiske land følges opp med en bredt anlagt koordinering av energiforsyningen, vil det være mulig å bringe det nordiske økonomiske samarbeidet videre framover. Forholdene skulle f. eks. ligge vel til rette for en betydelig samkjøring av den nordiske gassforsyning. Forbindelseslinjene fra Nordsjøen til kontinentet og videre til Danmark og Sverige åpner for interessante perspektiver.

La meg så si noe om et annet prosjekt som er blitt et tema i denne debatten. Jeg tenker på Nordsatsaken, som i realiteten er blitt utsatt i påvente av nye utredninger på enkelte felter.

Oppmerksomheten vendes nå mot de mer industripolitiske sider av saken. Spørsmålet er i hvor stor grad Nordsat vil gi nordisk industri anledning til å bygge opp kompetanse på et nytt og interessant område.

Selv om det har skjedd en slik dreining i interessefeltet, vil jeg minne om at den kulturpolitiske siden av saken ikke er et avsluttet kapittel. Det er gjort gjeldende motforestillinger som bør tas med i de videre vurderinger. Vi kan likevel ikke overse utviklingen av satellittoverføringer i andre europeiske

land med seerfrekvens också i deler av Norden. Vi kan bli stilt överfor valget mellom å ha innflytelse på denne utvikling eller ingen innflytelse i det hele tatt.

Den tankepause Nordisk Råd har bevilget seg, bør nyttes til en bred gjennomdrøfting av alle sidene av Nordsat og også konsekvensene av de alternativer til Nordsat som vi vet vil eksistere om få år. Det er ingen grunn til i dag å låse seg fast i bestemte posisjoner.

Bror Lillqvist overtog herefter ledningen av forhandlingarna.

Handels- og industriminister **Sundqvist**: Herr president! Nordiska rådets 29:e session sammanträder vid en tidpunkt då det internationella läget är fyllt av riskfaktorer, som de nordiska länderna måste ta i betraktande på olika plan. De nordiska länderna har nu som aldrig förr en central uppgift då det gäller att främja det fredliga samarbetet, verka för avspänning och nedrustning och arbeta för en lösning av globala problem.

Dessa uppgifter är viktiga att framtona, även om de inte i detalj behövs definieras i Nordiska rådet i enlighet med hävdvunnen praxis. Däremot vill jag framhålla, att flera av de gemensamma problem vi här behandlar har internationell förankring. I allt större grad är de nordiska länderna beroende av det internationella och globala skeendet, inte minst i fråga om ekonomi, industripolitik och energi.

De nordiska ländernas ekonomi har alla sina svårigheter idag, dels är problemen likartade, dels har vi specifika problem vart land för sig. Gemensamt måste vi göra vad vi kan för att hålla inflationsutvecklingen i schack, eftersom detta är av avgörande betydelse för våra möjligheter att upprätthålla en god samsättningsnivå. Denna målsättning blir å andra sidan allt viktigare med tanke på det anpassningsproblem de nordiska ländernas ekonomier står inför i förhållande till automationsutvecklingen och den internationella marknadssituationen.

Nordiska ministerrådet har utarbetat ett förslag till samarbete rörande möjligheterna att stärka nordiska företags konkurrensmöjligheter på projektexportmarknaden. Detta är ingalunda en ny tanke, denna fråga behand-

lades redan i samband med grundandet av Nordiska investeringsbanken. Nu bör det hälsas med tillfredsställelse att man kommit fram till ett förslag till ordning rörande investeringsbankens möjligheter att underlätta finansieringen vid samnordiska exportleveranser, detta i samarbete med de övriga kreditinstituten i Norden.

Likaså bör det betraktas som fördelaktigt, att man går in för ett ökat informationssamarbete liksom också för upprättandet av en nordisk projektexportfond närmast för finansiering av feasibility-studier på exportmarknaden. Ministerrådets förslag, som dessutom omfattar informationssamarbetet och införandet av ett system med nordiska projektinvesteringar för projekt av nordiskt intresse i u-länder och statshandelsländer, har fått ett positivt emottagande av rådets ekonomiska utskott. Ett positivt beslut i denna fråga utgör ett betydande steg framåt då det gäller det nordiska samarbetet på det ekonomiska såväl som på det industripolitiska området. Det finns redan nu tillräckligt många konkreta projekt, som kan beröras av detta nya samarbete för att anse det vara helt motiverat. Likaså har man på såväl industri- som på fackligt håll ansett detta vara ett steg i rätt riktning.

Jag har mycket svårt att förstå att det kan finnas någon som helst fog för den kritik, som från konservativt håll har riktats mot detta arrangemang eftersom alla objektiva fakta talar för ett stort behov av ökat nordiskt samarbete på den bredare exportmarknaden.

Nordsat och samarbetet på telesatellitområdet är fortfarande under behandling i olika nordiska organ. På den senaste sessionen i Reykjavík framlade industriministrarna sina synpunkter på de industripolitiska aspekterna rörande satellitsamarbetet. Sedan dess har de svenska planerna på den s. k. Tele-X-satelliten framskridit så långt att man bett om förhandsbesked om intresset i respektive nordiskt land. Från finländsk sida finns det aktivt intresse att följa upp Tele-X-behandlingen, och beroende på villkoren också delta i projektet. Jag anser det mycket viktigt att nu snabbt reda ut vilka möjligheter man har att sammanföra behovet av nordiskt TV-samarbete och detta aktuella kommunikationssatellitprojekt.

Det förekommer fortfarande vissa problem

i att skissera upp fasta förhandlingslinjer för det industripolitiska samarbetet inom ramen för såväl Nordiska rådet som ministerrådet. Branschutredningar har visat sig vara svåra att genomföra, och deras relevans är ofta ifrågasatt då man kommit så långt att en basutredning föreligger. Den industripolitiska situationen förändras relativt snabbt i dagens läge i alla nordiska länder.

Därför tror jag mera på möjligheten av att definiera de mera riktgivande handlingslinjerna i industripolitiken i de nordiska länderna, och som ett följande steg ta upp frågor rörande de allmänna industripolitiska förutsättningarna. Ett dylikt handlingsprogram har uppgjorts i Finland inom ramen för vår industripolitiska delegation, som arbetar på treparts-bas med statsmakt, industri och fackföreningsrörelse inkopplade.

Ett steg i rätt riktning har varit den starka framtoningen av forskningssamarbetet i Norden. Likaså vill jag betona de positiva erfarenheter vi hade av den konferens om småindustrins betydelse och förutsättningar i de nordiska länderna, som vi arrangerade i Finland senaste sommar. Det ställer sig självklart att utredningen om Norden som hemmamarknad också i detta avseende bör anses vara helt central.

På denna session föreligger ett förslag till rekommendation om en ökad satsning på samarbetet rörande energiforskning i Norden. Beträffande energipolitiken har det nordiska ministerrådet för energifrågor arbetat rätt aktivt på basen av ett handlingsprogram, som uppgjorts och förelagts för statsministrarna senaste år. Energiministrarna har redan kommit rätt långt i sitt samarbetsprogram. På ministermötet i Stockholm senaste vecka behandlades en utredning om energibesparande åtgärder där Finland stod som koordinator. Programmet utmynnade i en räckta konkreta fortsatta samarbetsinitiativ på denna för hela energisituationen så väsentliga fråga. I fortsättningen skall vi behandla kolsamarbetet, samarbetsmöjligheterna på olje- och naturgasområdet, inte minst med tanke på Nordkalotten, och frågorna rörande nya och förnyelsebara energikällor.

Beträffande samarbetet rörande olja och gas är det klart att alla de nordiska länderna med stort intresse följer med utvecklingen i Norge då det gäller ilandföringen av olja och

gas från de nuvarande produktionsområdena, liksom också utvecklingen i norr. På gasområdet har det inletts förhandlingar mellan Sverige och Sovjetunionen om en eventuell gasledning från Sovjet till Sverige genom Finland. Vi är inkopplade på de förhandlingarna och jag hoppas att de skall kunna leda till ett konstruktivt resultat eftersom det har stor betydelse för den finländska energipolitiska planeringen där naturgasen har en viktig roll som komplement. Vi har ju vår gasledning dragen fram till Kouvola, och möjligheten att fortsätta är i stor utsträckning nu knutna till de svensk-sovjetiska förhandlingarna.

För närvarande pågår ett nära samarbete mellan de nordiska regeringarna rörande förberedelserna av FN-konferensen i Nairobi sommaren 1982 och nya och förnybara energikällor. Vi har nationella kommittéer i respektive nordiskt land, som förbereder detta viktiga seminarium. Som ett led i denna förberedelseprocess skall det ordnas ett torvseminarium i Finland nästa sommar med deltagande från u-länder med betydande torvförekomster. Vidare skall också Finland stå som värd för ett seminarium mellan de nordiska länderna och OPEC Special Fund, dit ett tiotal u-länder skall inbjudas. Seminariet skall i första hand behandla finansieringarna i nya och förnybara energikällor i utvecklingsländerna. Från OPEC Special Funds sida har man hittills visat ett stort intresse för detta gemensamma seminarium som samtidigt kommer att innebära att frågan om samarbetet mellan de nordiska länderna och OPEC kommer att få en konkret form.

Energiministrarna har också på sina möten regelbundet dryftat den internationella energipolitiska situationen, och behandlingen av energipolitik i olika internationella organ. Överhuvudtaget bör energiministersamarbetet betraktas som odelat positivt. Vi har kunnat hålla samarbetet på en konkret nivå och har ett klart handlingsprogram att förverkliga.

Min sista reflektion är att då det gäller ekonomiskt samarbete, industri- och framför allt energipolitik behöver vi inte söka motiveringar för det nordiska samarbetet. Motiven är självklara med beaktande av den allt mer komplicerade situation, som vi alla upplever. De nordiska länderna har allt att vinna på samarbete och mycket att förlora om vi spe-

lar ut varandra i förhållande till våra konkurrentländer, om vi spelar bort våra möjligheter till gemensamt agerande i ett marknadsläge där vi tillsammans är rätt stora men var för sig små. Dessutom vill jag framhålla den samarbetslinje som de nordiska länderna representerar på globalplanet – det är en linje som i dagens värld av samarbetshinder och hot blir allt viktigare, utgående från vår allmänt uppställda målsättning om fredligt samarbete på politikens alla plan.

Berge: Hr. president! Også denne debatten har bekräftat att samtliga nordiska land har betydliga balansproblemer i sine ekonomier, men å fremstille det som om Norden befinner seg i en økonomisk krise, er selvfølgelig en sterk overdrivelse.

Hver for seg og samlet disponerer vi i Norden realressurser som neppe noe område med tilsvarende befolkningsmengde kan vise maken til. Derfor har vi også spesielt gode forutsetninger for å løse de betydelige problemer som ligger foran oss – også arbeidsløshetsproblemet. Og mulighetene til å lykkes i vårt arbeid øker dersom vi er i stand til å styrke og intensivere samarbeidet.

Som mange talere har pekt på, er det mange likhetspunkter i de nordiske lands økonomier og spesielt i våre økonomiske målsettinger.

I klart sterkere grad enn i Norden preges den internasjonale økonomiske situasjon ved inngangen til 1980-årene av stagnasjon, stor arbeidsløshet, stor ulikevekt i betalingsbalansen og tiltakende inflasjon.

Like viktig er det likevel å minne hverandre om at nærmere en tredjepart av de nordiske lands utenrikshandel er handel med hverandre. Ikke minst på bakgrunn av de dårlige internasjonale utsikter er det ønskelig å utvide den nordiske samhandel ytterligere. Det vil vel også skje, men med den økonomiske struktur de nordiske land har, kan dette ikke skje i et slikt tempo og omfang at det kan bli til noen avgjørende hjelp for å lette de problemer den internasjonale krisen skaper for de nordiske land. Disse problemene må nok i første rekke møtes i hvert enkelt nordisk land gjennom en hensiktsmessig økonomisk politikk. Men vi kan og bør

naturligvis holde nær kontakt, lære av hverandres erfaringer og søke å unngå økonomisk-politiske tiltak som rammer de andre landene på en urimelig måte.

Våre lands ulike former for markedstilknypning er ikke noe hinder for at vi kan samarbeide om hvorledes vi kan finne fram til en mest mulig hensiktsmessig økonomisk politikk. De nordiske land har da også i dag nær kontakt om økonomiske spørsmål, bl. a. gjennom de nordiske finansministermøter, felles nordiske ekspertutvalg og andre kontakter. Disse nordiske drøftingene tror jeg har vært nyttige og er spesielt viktige i den nåværende internasjonale økonomiske situasjon.

Det er ikke noen positiv løsning på de nåværende problemer internasjonalt å gå inn for proteksjonistiske tiltak. De nordiske land bør nå som før motarbeide slike tendenser. De nordiske land bør arbeide for en aktiv økonomisk politikk som demper inflasjonspresset, og som samtidig fremmer økonomisk vekst og sysselsetting. I det internasjonale samarbeid bør vi også forfekte slike synspunkter.

I mange land er det nå en tendens til ensidig å føre en deflasjonspolitikk for å få inflasjonen ned. Dette har ført til stagnasjon og økende arbeidsløshet, samtidig som inflasjonen fortsatt er høy. På grunn av inflasjonen strammes etterspørselen til. Dette fører til lav vekst, som igjen leder til dårlig kapasitetsutnyttning, lavt investeringsnivå og svak produktivitetsutvikling. I sin tur gjør dette det enda vanskeligere å få bukt med inflasjonen. Dermed er en like langt.

Det er naturligvis av den største viktighet å få inflasjonen ned. Det må nå være en hovedoppgave for oss alle. Men vi må gjøre hva som er mulig for å greie dette uten samtidig å skape massearbeidsløshet. Den stadig stigende arbeidsløshet i industrilandene er skremmende og i virkeligheten svært alvorlig.

Arbeidsløshetsproblemet er ikke bare – og kanskje ikke engang først og fremst – et økonomisk problem. Arbeidsløsheten med det omfang den nå har i de fleste land, også i en del av de nordiske land, er et stort og tragisk sosialt problem, ikke minst fordi den rammer så mange unge mennesker. Men det er òg et stort politisk problem. Med fortsatt stigende arbeidsløshet vil den politiske stabiliteten i flere land kunne komme i alvorlig fare.

En effektiv løsning av både inflasjonsproblemet og arbeidsløshetsproblemet – både internasjonalt og i våre nordiske land – krever at vi tar i bruk alle tilgjengelige økonomiske virkemidler og så langt som mulig gjør disse mer effektive enn før.

Ministerrådet har i sin beretning om det nordiske samarbeid gitt en oversikt over den aktuelle økonomiske situasjon i de nordiske land. Det økonomiske utvalg har i en egen betenkning gitt kommentarer til denne oversikt og lagt fram en del anbefalinger, og utvalget har også antydnet områder for nordisk økonomisk samarbeid i 1980-årene.

Jeg viser for øvrig til de anbefalinger som det økonomiske utvalg har gitt. Det er åpenbart alminnelig enighet om å legge vekt på drøftingene og samarbeidet mellom de nordiske land om den økonomiske politikken. Det er også ønskelig at de nordiske land i større grad enn hittil koordinerer sine opplegg i internasjonale fora. Jeg vil i denne forbindelse også peke på at vi ved opprettelsen av Det økonomiske forskningsrådet har fått et hjelpeinstrument for felles utredninger om viktige økonomiske spørsmål.

Til slutt vil jeg vise til at økonomisk utvalg med stor interesse har merket seg det konkrete samarbeid som er etablert mellom Sverige og Danmark, med utgangspunkt i de danske gassforekomster. Det vil være sterkt å ønske om dette samarbeidet kunne utvides til og å omfatte Norge.

Når den norske statsministeren i sitt innlegg i går uttalte at Norden utgjør et naturlig marked for norsk olje og gass, må det også oppfattes som en klar viljesytring fra norsk side om at også vi ønsker en videreutvikling og konkretisering av dette samarbeidet.

Nathalie Lind: Hr. præsident! En af de ting, de nordiske lande er kendt for ude i verden, er, at kvinder gennem mange år har været ligestillet med mænd, i hvert fald formelt.

Den danske minister for nordisk samordning, fru Lise Østergaard, berørte også i går i sin tale ligestillingsproblematikken og nævnte, at i 1980 var der blevet oprettet et ministerråd sammensat af ligestillingsministrene. Jeg synes, at det er naturligt også for os her i Nordisk Råd, at vi arbejder for en øget ligestilling. Dels er traditionen for den

rettlige ligestilling jo gammel, dels har man i de senere år i alle de skandinaviske lande, bl. a. ved oprettelse af ligestillingsråd og ved vedtagelse af lovgivning, der påbyder ligebehandling af mænd og kvinder, søgt at gøre den formelle ligestilling reel. Men nogenlunde parallelt hermed har man indført lovgivning til beskyttelse af individets integritet, hvorved man har forbudt diskriminering på grund af køn, race eller tro. Overtrædelse af disse regler er belagt med straf, og derfor skulle man egentlig tro, at kønsdiskriminering kun forekom i ubetydeligt omfang, men desværre er det ikke tilfældet.

På sidste års session i Reykjavik blev Nordisk Råds litteraturpris givet til Sara Lidman. I sin tale i forbindelse med højtideligheden opfordrede Sara Lidman Nordisk Råds medlemmer til at søge at gribe ind over for voldspornografien med den kønsdiskriminering og menneskeforagt, som den er udtryk for.

Foranlediget heraf tog min svenske kollega Gunnel Jonäng initiativet til et medlemsforslag om forbud mod voldspornografien i dens forskellige former. Det er behandlet i juridisk udvalg, hvis flertal af forskellige grunde ikke har kunnet støtte det i den foreliggende form. Det skal jeg ikke sige mere om her, det kommer vi nærmere ind på på fredag, hvor vi skal behandle saglisten for juridisk udvalg. Jeg skal blot lige anføre, at forslagsstillerne til det førnævnte forslag, vi er 4, alle er kvinder.

Men udviklingen på dette område foregår hastigt, teknikkens udvikling har medført, at det i dag er videovolden, interessen samler sig om. For nylig har man fra finsk side fremsat et medlemsforslag om forbud mod videovold. Dette forslag har allerede og i vid udstrækning på tværs af partigrænserne fået tilslutning både i Norge og i Sverige. Selv har jeg tilkendegivet, jeg er interesseret i at støtte det, men jeg ser gerne en mere eksakt formulering.

I det danske folketing får vi foranlediget af et privat lovforslag fra kristeligt folkeparti snart en debat om videovolden, og så vidt jeg forstår, overvejer den svenske regering lovforslag.

Når jeg har taget dette spørgsmål, videovolden, frem her under generaldebatten, så skyldes det, at jeg harmes over, at vi i Nordisk Råd tidligst om et år kan få en virkelig drøftelse af, hvorledes vi kan sætte en stop-

per for videovolden med dens ofte grove sadistiske voldsindslag og hyppigst med kvinder anvendt som ofre eller agerende som modeller i disse menneskenedværdigende situationer.

En svensk undersøgelse viser, at 16 pct. af de kassetter, der udlejes, indeholder grove sadistiske voldsindslag. En betydelig del af videogrammerne udlejes til unge under 18 år, og jeg finder efter disse oplysninger og efter, hvad man i øvrigt har hørt og set af disse ting, at samfundets tolerance over for voldsskildringer ikke kan være ubegrænset.

Med imponerende hurtighed og effektivitet har det svenske justits- og undervisningsministerium udarbejdet en betænkning: voldet i videogram m. v. Den 3. december 1980 fik 2 embedsmænd, en fra justitiedepartementet og en fra utbildningsdepartementet, stillet opgaven "hurtigt at kortlægge de retlige og praktiske muligheder for gennem lovgivning så snart som muligt at komme visse afarter af stødende voldsskildringer i først og fremmest videogrammer til livs". Betænkningen forelå den 30. december – endda med et udarbejdet lovforslag.

Det foreligger således et lovudkast. Mit håb og mit ønske er, at ministerrådet ville tage under overvejelse at tage denne sag op til om ikke en tilsvarende hurtig, så dog en hurtig behandling, uden at vi skal vente det år, jeg før nævnte med remissudvalgsbehandling m. v. af det førnævnte finske medlemsforslag. Efter min opfattelse sker der ikke herved nogen underkendelse af de intentioner, der ligger bag det finske forslag. Tværtimod ville et initiativ fra ministerrådets side være en erkendelse af, hvor vigtig sagen er, og hvor meget det haster at få en løsning gennemført. Hvis man ville tage en sådan sag op, og jeg tror, vi alle erkender, hvor skadelig videovolden er, så tror jeg også, at Nordisk Ministerråd her fik en chance for at tilbagevise de ofte urigtige påstande om, at det er papirdyngerne, der dominerer Nordisk Råd. Hvis ministerrådet vil, så kan sagen – tror jeg – men naturligvis forudsat tilslutning i parlamenterne – klares nok et års tid tidligere på denne måde. Jo hurtigere vi på fællesnordisk basis får bremset den grove og forrående videovold, jo hurtigere får vi også formindsket kønsdiskriminationen.

K. B. Andersen: Hr. præsident! Blot en oplysning i fortsættelse af det, som fru Nathalie Lind her nævnte, og som fru Nathalie Lind også sagde, vi får lejlighed til at drøfte om nogle dage, på fredag. Når juridisk udvalg har gjort det, så vidt jeg forstår, lidt usædvanlige, at man i sit svar til C 1'en, altså ministrenes rapport, har taget et emne op, som ministrene ikke havde i deres rapport, simpelt hen fordi tingene udvikler sig så hurtigt, nemlig spørgsmålet om videovolden, er det jo præcis for at opnå det, som fru Nathalie Lind også her peger på, at vi ligesom opfordrer ministrene til eventuelt selv at tage et initiativ uden at afvente næste år, sådan at Nordisk Råd ikke kommer til at virke som et forsinkende led.

Jeg har ikke personlig taget stilling til denne sag, det har vi heller ikke i udvalget, men jeg synes blot, jeg ville nævne, at udvalget altså ved en lidt ekstraordinær fremgangsmåde netop har givet ministrene en mulighed for at tage det op uden at afvente næste session.

Sedan generaldebatten afbrudits, avslutades mötet kl. 12.05.

Protokoll

3:e mötet

Tisdagen den 3 mars 1981 kl. 14.00–18.05 och onsdagen den 4 mars 1981 kl. 09.30–11.25

Presidenter: Bror Lillqvist (1–2), Knud Enggaard (2) och Halldór Ásgrímsson (2)

Dagordning:

1. Anmälan om utskottens sammansättning och val av ordförande och vice ordförande

2. C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet och Dokument I: Rapport från Nordiska rådets presidium (fortsatt generaldebatt)

3. Dokument 2: Verksamhetsberättelse från Nordiska rådets budgetkommitté

I

Anmälan om utskottens sammansättningar och val av ordförande och vice ordförande

Anmälades att delegationerna till medlemmar av de fem utskotten utsett följande medlemmar:

Juridiska utskottet

Danmark:

K. B. Andersen (S)
Ib Christensen (DR)
Nathalie Lind (V)

Finland:

Ilkka Kanerva (Kok)
Tellervo Koivisto (Sd)
Asser Stenbäck (SkI)

Island

Halldór Ásgrímsson (F)

Norge:

Astrid Gjertsen (H)
Guttorm Hansen (A)
Liv Stubberud (A)

Sverige:

Lennart Andersson (s)
Nils Carlshamre (m)
Lars Werner (vpk)

Kulturutskottet

Danmark:

Erlendur Patursson (Tvfl)
Robert Pedersen (S)
Hagen Hagensen (KF)
Otto Steenholdt (Grønl.)

Finland:

Sinikka Karhuvaara (Kok)
Arvo Kempainen (Skdl)
Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)
Arvo Salo (Sd)

Island:

Árni Gunnarsson (A)

Norge:

Jo Benkow (H)
Kjell Magne Bondevik (Kr.F.)
Trygve Bratteli (A)
Rolf Fjeldvær (A)

Sverige:

Gunnel Jonäng (c)
Sture Palm (s)
Olof Palme (s)
Ingrid Sundberg (m)

Social- och miljöutskottet

Danmark:

Børge Halvgaard (FP)
Ebba Strange (SF)
Bernhardt Tastesen (S)

Finland:

Heikki Järvenpää (Kok)
 Bror Lillqvist (Sd)
 Sten Söderström (Skdl)

Island:

Matthías Á. Mathiesen (Sj.)

Norge:

Liv Andersen (A)
 Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)
 Sigrid Utkilen (H)

Sverige:

Rune Gustavsson (c)
 Doris Håvik (s)
 Grethe Lundblad (s)

*Trafikutskottet**Danmark:*

Karen Dahlerup Andersen (S)
 Christian Christensen (KrF)
 Egon Jensen (S)

Finland:

Olof Jansson (ÅS)
 Sakari Knuuttila (Sd)
 Marjatta Väänänen (K)

Island:

Stefán Jónsson (Ab.)

Norge:

Bjarne Mørk Eidem (A)
 Håkon Kyllingmark (H)
 Thor Lund (A)

Sverige:

Essen Lindahl (s)
 Per Petersson (m)
 Rolf Sellgren (fp)

*Ekonomiska utskottet**Danmark:*

Knud Enggaard (V)
 Knud Heinesen (S)
 Niels Helveg Petersen (RV)
 Ib Stetter (KF)
 Jógvan Sundstein (F)

Finland:

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)
 Elsi Hetemäki-Olander (Kok)
 Erkki Liikanen (Sd)
 Petter Savola (K)
 Henrik Westerlund (Sfp)

Island:

Sverrir Hermannsson (Sj.)
 Páll Pétursson (F)

Norge:

Gunnar Berge (A)
 Johan J. Jakobsen (Sp)
 Lars Korvald (Kr.F.)
 Reiulf Steen (A)
 Kåre Willoch (H)

Sverige:

Allan Hernelius (m)
 Paul Jansson (s)
 Bertil Jonasson (c)
 Svante Lundkvist (s)
 Gabriel Romanus (fp)

Utskotten hade vid konstituerande möten föregående dag till förmån och vice förmån valt följande:

juridiska utskottet:

förman: K. B. Andersen
 vice förman: Halldór Ásgrímsson

kulturutskottet:

förman: Arni Gunnarsson
 vice förman: Sture Palm

social- och miljöutskottet:

förman: Asbjørn Haugstvedt
 vice förman: Bror Lillqvist

trafikutskottet:

förman: Marjatta Väänänen
 vice förman: Christian Christensen

ekonomiska utskottet:

förman: Svante Lundkvist
 vice förman: Gunnar Berge

2

C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet och Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium (fortsatt generaldebatt)

Undervisningsminister **Dorte Bennedsen:** Det nordiske samarbejde beskrives – og legitimeres – ofte ved den lange historiske udvikling, der ligger bag samarbejdet. Dette gælder ikke mindst inden for det kulturelle område. At de nordiske lande i nu over 100 år har følt, at de har en fælles kulturel identitet, byggende i mangt og meget på en fælles fortid på godt og ondt, bruges ofte som et argument for, at det kulturelle samarbejde er godt, netop fordi det har eksisteret i så mange år. Vi har med andre ord ofte beskrevet det nordiske samarbejde ved at se tilbage.

Der er i og for sig intet galt i at se tilbage. I en tid som indtil for få år siden blev bestemt som ahistorisk, er det nu symptomatisk at se, at netop krisetendenserne i vore samfund nu gør os mere historisk bevidste. Vi søger trøst og ståsted i usikkerheden for fremtiden ved at koncentrere os om fortiden. Sjældent har der været udgivet så mange bøger som nu om vor fortid.

Spørgsmålet, der står tilbage, bliver naturligvis: Har vi også en fælles fremtid i det nordiske kulturelle samarbejde? Det er for mig det helt centrale spørgsmål, som vi burde drøfte langt mere alvorligt end tilfældet er i dag. Andre taler om Nordsat, så det vil jeg ikke komme nærmere ind på, men dog påpege radio-/TV-samarbejdet som en væsentlig faktor i diskussionen om en fælles kulturel fremtid.

Ministerrådet har i det forløbne år taget hul på debatten om den fælles kulturelle fremtid, og har naturligvis taget sit udgangspunkt med henblik på, hvordan fremtiden skal se ud, i en vurdering af, hvordan den nærmeste fortid har fungeret – altså hvorledes kulturaftalen har opfyldt sin målsætning. Ser vi på kultursamarbejdet, som det har manifesteret sig i det nordiske kulturbudget, kan man hævde, at det nordiske kulturelle samarbejde har udviklet sig godt. Få nationale budgetter kan vel pege på en sådan vækst i faste institutioner og permanente projekter, som får årlig støtte. Antallet er fra at være 32 i 1973 steget til ca. 60 i 1980 – altså på det nærmeste en fordobling. Få budgetter kan vel også nationalt

pege på en årlig bruttostigning på 12–14%. Så langt så godt. Ministerrådet kan roligt sætte sig tilfreds tilbage i stolene og sige med fortrøstning, at det nordiske kulturelle samarbejde har det godt. Men har kultursamarbejdet det nu så godt? Det er i det mindste et spørgsmål, jeg stiller mig som minister i anden national sammenhæng.

Har kulturbudgettet ikke på mange områder virket som en sovepude for de tidligere spontane nordiske samarbejdsinitiativer? Er det ikke blevet sådan, at nordisk samarbejde ikke kan finde sted, hvis ikke det støttes over kulturbudgettet? Er det nordiske kulturbudget ikke blevet et mål for, hvor meget vi vil nordisk samarbejde? Er det sidste tilfældet, synes jeg godt, man kan hævde, at så står det i sandhed ilde til med den nordiske samarbejdsvilje. Selv med en fremtidig relativt stor vækst på det nordiske kulturbudget, er det dog yderst beskedne midler, der nordisk, i forhold til nationale midler, bruges på en række områder. De nordiske midler til f. eks. forskning, folkeoplysning, ungdom og idræt er som dråber i havet i forhold til de nationale ressourcer, vi bruger til samme formål. Er det nordiske samarbejde da blot en knaphulsblomst, vi tager på under sessionen, eller er det en aktiv del af vor hverdag? For min egen del tror jeg, at skal det nordiske samarbejde hvile på andre forudsætninger end sin glørværdige fortid, må løsenet – kodeordet for fremtidens kulturelle samarbejde – være: sammenhæng mellem nordiske og nationale prioriteringer.

Dette falder også vel i tråd med den udfordring, der ligger i at tænke frem i en tid med stramning på statsbudgetterne i de fleste af de nordiske lande. Det er ikke realistisk at tænke sig det nordiske kulturbudget udviklet i de kommende år i en sådan hast, at vi ad den vej vil kunne opfylde vore intentioner med det nordiske kulturelle samarbejde. I stedet må vi satse på at nyttiggøre flere nationale ressourcer i det nordiske samarbejde. Vi må ved at slå vore ressourcer sammen søge at finde en vej ud af krisen såvel på det materielle som på det immaterielle plan. Det indebærer efter min mening også, at vi med tilpas realisme må give afkald på den ideelle fordring, at alle nordiske lande skal være enige om at deltage i alle samarbejdsinitiativer. En række områder vil være sådanne, hvor to, tre

eller fire lande naturligt vil kunne arbejde sammen, og hvor to, tre eller fire lande af egne ressourcer uden for kulturbudgettet finder det naturligt at bidrage.

Det betyder ikke, at vi kan undvære kulturbudgettet, eller at vi ikke bør bestræbe os for i de fleste aktiviteter at inddrage så mange lande som muligt. Det betyder imidlertid nok, at vi må se med noget mere kritiske øjne på, hvad vi egentlig skal bruge kulturbudgettet til, og også hvad vi skal bruge kultursekretariatet til. En meget stor del af kulturbudgettet anvendes i dag til drift af faste poster. Skal kulturbudgettet på længere sigt være en dynamisk faktor, må man i højere grad gøre midlerne fleksible, man må bruge dem til at sætte nye initiativer i gang og arbejde på efterhånden at inddrage nationale ressourcer. Det samme gælder kultursekretariatet. Sekretariatet bør fremover lægge vægten fra daglig administration over til idéskabende og kreativ virksomhed. Måske vil vi selv kunne hjælpe sekretariatet på vej til dette – dels ved at etablere få nye faste institutioner, dels ved at hjælpe med til at begrænse det omsiggribende nordiske bureaukrati. Der kan være god grund til at se med kritiske øjne netop på det nordiske bureaukrati – ikke alene på ministerrådssiden, men måske også i samspillet mellem ministre og parlamentarikere – og så afstemme bureaukrati efter de reelle aktiviteter, som indgår i det nordiske. Vi må med andre ord gøre det lettere både for os selv og for menigmand at være nordist. Denne holdning til det nordiske kulturelle samarbejde gælder måske ikke mindst det nordiske forskningssamarbejde. Her af alle steder er ressourcerne til nordisk forskningssamarbejde over ministerrådsbudgetterne marginale i forhold til, hvad vi nationalt bruger til forskning. 80 mill. d.kr. til nordisk forskningssamarbejde på de to ministerrådsbudgetter vejer ikke meget mod 15 mill. kr. til forskning på de nordiske landes statsbudgetter. Da statsministrene for to år siden opfordrede Ministerrådet til at undersøge mulighederne for at øge det nordiske forskningssamarbejde, hvor en nordisk indsats ville give en bedre ressourceudnyttelse end tilsvarende nationale forskningsindsatser, opfattede jeg da heller ikke dette som en opfordring til en marginal øgning af forskningsindsatsen via ministerrådsbudgetterne. Nej, skal et øget nordisk

forsknings-samarbejde have virkelig effekt, må det inddrage de nationale ressourcer til nordisk forskning i langt højere grad end i dag.

Med den rapport om øget nordisk forskningssamarbejde, som nu ligger på bordene her i salen, har den arbejdsgruppe, som ministerrådet nedsatte, afsluttet sit arbejde – og med et overordentlig tilfredsstillende resultat efter min opfattelse. Ministerrådet – samarbejdsministrene og kultur- og undervisningsministrene – har nu oversendt rapporten til statsministrene og har samtidig udtrykt sympati for model III, som foreslår oprettelsen af et nordisk forskningspolitisk råd. Rapporten sendes nu, vedlagt brevet til statsministrene, på remiss til relevante instanser med remisstid 1. september 1981. Derefter vil Ministerrådet udarbejde et ministerrådsforslag til rådets næstfølgende session 1982 om konkrete tiltag på forskningsområdet. Ministerrådet vil dog løbende behandle en række forslag i rapporten, som ikke umiddelbart er afhængige af gennemførelsen af en beslutning om oprettelse af det nordiske forskningspolitiske råd.

Forskningen vil i de kommende år stå som en central del i de enkelte landes udviklingspolitik, bl. a. fordi forskningen udgør vor kikkert ind i fremtiden. Den vil også være en central del i udviklingen af det nordiske samarbejde i de kommende år, og også her behøver vi et organ, som kan bistå os – regeringer og parlamentarikere – med at kigge ind i fremtiden. Det er derfor Ministerrådets umiddelbare opfattelse, at vi behøver et kreativt, slagkraftigt organ, som kan pege på centrale prioriteringsområder for vor forskningsindsats i de kommende år – ikke isoleret på nordisk plan, men på nordisk plan forankret i nationale prioriteringer. Det indebærer ikke, at vi tror, at det nordiske skal styre det nationale, men at det nordiske og det nationale bør udgøre en enhed. Først derved får vi i det nordiske samarbejde en platform for udvikling af en forhåbentlig god fremtid for alle de nordiske lande.

Statsrådet **Olof Johansson**: Herr president! Jag kommer att uppehålla mig vid framväxten av ett nytt informationsamhälle. I likhet med Ulf Sundqvist vill jag säga att det saknas inte

motiv för nordiskt samarbete på det området. Det är då naturligtvis viktigt att debatten inte stannar vid enbart en diskussion om för eller mot olika kommunikationssatelliter.

Datoriseringens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och arbetsinnehåll står idag i fokus för en allt intensivare debatt i de nordiska länderna och andra industriländer. Stora omställningsproblem förutses på arbetsmarknaden. Problemen väntas bli särskilt stora när den nya tekniken införs i en situation med stagnerande världsekonomi och omfattande strukturella förändringar.

Totalt är idag ca 20 miljoner människor arbetslösa i OECD-länderna och många varnar för en än mer omfattande massarbetslöshet i spåren efter en snabb datorisering av industrisamhället. Fackföreningsrörelsen, som traditionellt haft en positiv inställning till tekniska landvinningar som en välfärdshöjande faktor, visar nu tveksamhet.

Genom historien har människan lärt sig att leva med ständiga förändringar till följd av teknikens utveckling. Det nya, det unika med mikroelektroniken, är att den är generell i meningen att den påverkar mer eller mindre alla sektorer, branscher och yrken med stor genomslagskraft. Effekterna är svåra att bedöma.

Det här ställer nya och ökade krav av skilda slag på samhället och dess beslutsfattare. Bättre framförhållning, skärpt handlingsberedskap och en helhetssyn på människans villkor blir alltmer nödvändig. Det behövs i våra nordiska välfärdssamhällen en medveten, sammanhängande datapolitik på 1980-talet.

Datatekniken och dess konsekvenser togs upp i flera inlägg i generaldebatten vid Nordiska rådets session i Reykjavik i fjol. Talarna vittnade samstämmigt om värdet och nödvändigheten av ett fördjupat nordiskt samarbete på dataområdet; tillsammans står vi bättre rustade att möta den nya teknikens utmaning än om länderna går fram vart och ett för sig.

Behandlingen vid sessionen i Reykjavik av ett medlemsförslag från 1979 resulterade i rekommendationerna 15 och 16 om att ministerrådet, i nära samarbete med arbetsmarknadens parter, skyndsamt skulle inleda ett forsknings- och utredningssamarbete i fråga om datateknikens effekter på sysselsättning,

arbetsmiljö och näringsliv samt att regeringarna på internationellt plan skulle verka för motsvarande insatser.

Ministerrådet har följt upp dessa rekommendationer genom att tillsätta en datapolitisk arbetsgrupp under ställföreträdarkommittén. Gruppen, som består av en representant från varje nordiskt land, har nyligen haft sitt konstituerande möte. Gruppens arbete kommer att utgöra en del av kartläggningen under den samlade rubriken "Tekniken och framtiden" i det aktionsprogram som ministerrådet håller på att utarbeta. Ett omfattande material i anslutning till detta utgör den nordiska arbetsmarknadspolitikens "kärnprojekt" med åtgärdsförslag i fyra delutredningar. En arbetsgrupp skall nu utveckla en del av dessa förslag till praktiska åtgärder i nordisk politik. Också arbetsmiljösamarbetet och eventuell samnordisk datalagstiftning kan bli aktuella i sammanhanget, enligt ministerrådets berättelse till årets session.

Ministerrådets datapolitiska arbetsgrupp kommer i en första etapp att kartlägga pågående utrednings- och forskningsarbete. En rapport föreläggs sessionen 1982. Därefter kommer gruppen fortlöpande att presentera förslag till nordiska åtgärder. Det är enligt min mening högst angeläget att ta ett samlat nordiskt grepp om de viktiga datafrågorna. Ett sätt vore att låta den datapolitiska arbetsgruppen utvecklas till en nordisk datadelegation med en sammansättning likartad den svenska datadelegationens.

Den svenska datadelegationen, som inrättades av regeringen våren 1980 med mig själv som ordförande, har till uppgift att samordna pågående utredningsarbete och utarbeta förslag och riktlinjer för den fortsatta dataanvändningen i samhället. I delegationen är bl.a. samtliga riksdagspartier, och arbetsmarknadens parter och kommunerna representerade. Mot bakgrund av våra goda erfarenheter är vi från svensk sida av den uppfattningen att arbetsmarknadens parter skall vara direkt företrädare med fullvärdiga medlemmar också i ministerrådets arbetsgrupp.

Inte minst på dataforskningsområdet finns det skäl till samordning på ett nordiskt plan. Den snabba utvecklingen av ny informationsteknik och nya produktionsprocesser baserade på elektronik skapar en rad svåra problem för små stater som de nordiska. Det handlar

t. ex. om möjligheterna att finansiera en fortsatt hög internationell standard, men kanske framför allt om att kombinera förmågan att snabbt fånga upp resultat från den utländska vetenskapliga och tekniska utvecklingen med hjälp och stöd av en egen kapacitet på området.

Detta ställer ökade krav på planering och styrning av forskningen. Bevakning och beredskap måste främjas. Att följa forskningsfronten på data- och elektronikområdet blir ett avgörande konkurrensvillkor. Med en förnuftig arbetsfördelning skulle detta kunna vara en gemensam nordisk angelägenhet.

Den nuvarande dataforskningen kännetecknas i alla nordiska länder av obalans med en stark övervikt för teknisk forskning. Tillämpningsidan har klart mindre resurser och i verklig stryckklass står konsekvensforskningen, den forskning som syftar till att försöka förutse konsekvenserna för hela samhället. Tvärvetenskapliga ansatser är alltför sällsynta. Här måste till en nyordning. Vi behöver ett nordiskt dataforskningsprogram med både bredd och djup. Inte minst forskning för ett ökat användarinflytande måste främjas.

Databranschen är en av de mest expansiva branscherna i samtliga nordiska länder med en årlig tillväxt på 15–20 procent. Marknaden domineras av stora multinationella leverantörer. Vid sidan av företagsjättar som IBM arbetar flera inhemska dataindustriföretag i Norden, bl. a. Norsk-Data, Nokia och Datasaab, som avses få LM Ericsson som huvuddelägare.

Industripolitiken är ett viktigt fält när det gäller nordiskt samarbete på dataområdet. Vi behöver en nordisk näringspolitik för framtidsindustrier typ dataindustrin. Ett utvidgat samarbete mellan nordiska dataföretag skulle öka deras möjligheter att hävda sig i internationell konkurrens, samtidigt som deras hemmamarknad blev större. En sådan utveckling skulle också minska beroendet till stora leverantörer i främst USA och Japan.

Idag är de nordiska dataföretagen också konkurrenter inbördes. Det krävs därför en del nya, okonventionella grepp för i att praktiken åstadkomma ett nära samarbete mellan företagen. Man kan t. ex. tänka sig gemensam programutveckling som ett samarbetsprojekt, att man väljer ut något område som

bearbetas gemensamt (t. ex. bildskärmsutveckling), att man gemensamt finansierar framtidsprojekt (t. ex. kring "morgondagens kontor") – det finns flera exempel. Nordisk samsyn på arbetslivsfrågor utgör också en värdefull bas för att utveckla system för export med nordisk profil.

Ett viktigt dataindustripolitiskt mål är att skapa en avsevärt ökad nordisk självförsörjning på komponentsidan. Här skulle ministerrådet kunna ta initiativ till ett nordiskt utvecklingsprojekt med regeringarna, dataindustrin, Nordiska industrifonden och Nordiska investeringsbanken involverade. Flera nordiska dataföretag har redan idag börjat skaffa sig know-how genom delägarskap i företag i den kända Silicon Valley, USA. Detta kan vara inkörsport för att bygga upp en nordisk komponentindustri på vissa områden.

Det är angeläget att vi så tidigt som möjligt i de nordiska länderna prövar möjligheterna att enas om principer och riktlinjer för datateknikens användning på olika områden i samhället. Det ökar vår handlingsberedskap och gör det lättare att agera i internationella sammanhang på ett profilerat sätt.

Som ett led i dessa strävanden skulle Nordiska rådet under 1982 kunna anordna en nordisk datakonferens på högsta nivå. Fram till dess kan man räkna med att utredningsarbetet och den allmänna debatten i de nordiska länderna har fortskridit så att det är möjligt att forma en nationell och nordisk datapolitik som täcker olika samhällssektorer. En rådskonferens om datatekniken och dess konsekvenser bör i varje fall ges hög prioritet.

Datatekniken blir utan tvekel en av 80-talets stora frågor. Debatten präglas starkt av svårigheterna att bedöma både den nya teknikens utvecklingsmöjligheter och dess konsekvenser. Debatten visar också klara inslag av dualism:

Å ena sidan har vi viljan att påskynda teknikspridningsprocessen. Om de nordiska länderna skall ha en chans att hävda sig i konkurrensen med övriga industriländer måste våra företag så snabbt som möjligt tillägna sig och tillämpa den nya tekniken.

Å andra sidan har vi kravet att införandet och användningen av datatekniken skall ske i sådan takt och i sådana former att det står i överensstämmelse med samhällsmål som full sysselsättning, medbestämmande i arbetsli-

vet, regional balans och jämställdhet mellan kvinnor och män.

En medveten datapolitik måste därför byggas på en helhetssyn på människan och hennes behov. Då först kan vi skapa ett framtida dator- och informationssamhälle med hög livskvalitet för medborgarna, där utvecklingen styrs av det socialt önskvärda – inte det tekniskt möjliga.

Kanerva: Herra puheenjohtaja, arvoisa kokous! Melkeinpä tasan neljännesvuosisata sitten tehtiin sängen merkittäviä ratkaisuja Suomen pohjoismaisia suhteita koskevassa asiassa samoin kuin Suomen kansainvälistä asemaa koskevissa kysymyksissä. Tuohon aikaan, neljännesvuosisata sitten, liittyi Suomen tulo Pohjoismaiden neuvoston jäseneksi ja se, että Suomi vakiinnutti asemansa pohjoismaisen yhteistyön täysivaltaisena jäsenenä. Keskeisimmän panoksen Suomen taholta tässä prosessissa antoi Suomen tasavallan presidentti, tuolloinen pääministeri Urho Kekkonen.

Suomen oli mahdollista liittyä aikoinaan Pohjoismaiden neuvoston jäsenyyteen sen jälkeen, kun maamme oli todennut, että Pohjoismaiden neuvoston työskentely rajoittuu Pohjoismaiden keskinäisiin kysymyksiin eikä ulotu sotilaspolitiikan alueelle tai suurvaltojen välisiin ristiriitoihin. Tämä filosofia pätee yhä edelleen tänä päivänä Suomen taholta, niin kuin Suomen valtuuskunnan puheenjohtaja Elsi Hetemäki-Olander puheenvuorossaan on jo aikaisemmin todennut.

Jo sängen pitkään on ollut havaittavissa kehityslinja, joka osoittaa, että Pohjois-Atlantin ja Pohjois-Euroopan ja sitä kautta myös Pohjolan alueen strateginen merkitys on olennaisella tavalla kasvamassa. Tärkeimpänä syynä tähän on aseteknologinen kehitys ennen muuta strategisella alueella. Tämän pohjalta onkin luonnollista, että tämä kaikki aiheuttaa lisääntyvässä määrin myös sotilaallista aktiviteettia eri suurvaltaryhmittymien taholla.

Pohjolan eri valtiot ovat omista taustoistaan, omista lähtökohdistaan valinneet omiksi turvallisuuspoliittisiksi perusratkaisukseen poikkeavat mallit. Jatkossakin Pohjoismaiden neuvoston on kaikki tähän alaan liitetyt varaukset huomioon ottaen syytä

työskentelyssään pitäytyä siihen, että turvallisuuspolitiikasta päättäminen ei kuulu neuvoston tehtäviin. Sen sijaan jäsenvaltioiden pyrkimykset säilyttää Pohjola vakaana ja mahdollisimman alhaisella jännityksen tasolla ovat omiaan edistämään pohjoismaisen yhteistyön edelleen kehittymistä. Tässä mielessä turvallisuuspoliittiset kysymykset ovat myös meidän yhteistä intressiämme. Kuitenkin turvallisuuspolitiikan ruotiminen neuvoston jokavuotisissa istunnoissa toisi varmuudella mukanaan sekä latautuneita tunteita että joukon varauksia, eikä näin tällaiseen menettelyyn tästäkään syystä ole aihetta.

Pohjoismaiden neuvoston toimintaa arvioitaessa on syytä painotetusti vielä kertaalleen todeta se, ettei ainakaan Suomi ole peruuttamassa alkuperäistä varaustaan ulko-, turvallisuus- ja sotilaspoliittisiin kysymyksiin nähden. Tämä ei ole luonteeltaan vain periaatekannanotto vaan mitä suurimmassa määrin myös tarkoituksenmukaisuusasia. Pohjoismaiden neuvosto ei nimittäin organisaatioltaan eikä työskentelytavoiltaan ole tarkoitukseen soveltuva foorumi turvallisuuspoliittisille kysymyksille. Tämä antaakin aiheen vakavasti harkita sellaisia vaihtoehtoja, sellaisten menettelytapojen käyttökelpoisuutta, joita aikaisemmin on tuotu esiin näissä yhteyksissä. En näe mitään periaatteellisia esteitä sille, että pohjoismaisella tasolla ryhdytään valmistelemaan erityistä parlamentaarista konferenssia, jonka aiheena olisi nimenomaan Pohjoismaat kattavan, ydinaseetonta vyöhykettä koskevan suunnitelman edesauttaminen.

Ilman turvallisuuspolitiikkaakin on Pohjoismaiden neuvoston työskentelyllä edessään varsin mittavia haasteita. Otan yhden esimerkin: Tuotanto- ja työvoimarakenteet ovat nopealla tavalla muuttumassa kaikissa Pohjoismaissa. Tämä on aiheuttamassa eri tavoilla epäilyjä ja jopa suoranaista vastustustakin. Me tiedämme, että kehityskulku tulee kyllä nostamaan aineellista vaurauttamme ja hyvinvointia, mutta samalla se on vaikuttamassa keskeisellä tavalla totunnaisiin taloudellisiin, sosiaalisiin ja poliittisiin suhteisiin ja on tätä kautta luomassa tiettyä turvattomuuden tunnetta ihmisissä. Jo pelkästään työvoiman siirtyminen palveluammattien suuntaan ja työvoiman toimihenkilöistyminen aiheutta-

vat yhteiskunnallisen vallan painottumista vallan uudella tavalla. Pohjoismaiden kaltaiset yhteiskunnat tulevat tuotannollisesti varsin haavoittuviksi, samanaikaisesti kun yhteiskuntaan muodostuu keskeisiä avainryhmiä varsin pitkissä tuotantoprosesseissa.

On sanottu, että työ on ihmiselle korvaamaton arvo. Se ei ole pelkkä toimeentulon hankkimisen muoto. Se on monella tapaa koko elämisen henkisenä selkärangana ja henkinen kehittäjä. Tämä vuoksi on myös varsin tärkeää, etteivät esimerkiksi nuoret ihmiset omissa yhteiskunnissamme tule tottuneiksi työttömyyteen.

Uusia työpaikkoja ei kuitenkaan ole syntymässä kovin helposti palkkatyön piirissä. Jo automaatio on omalla tavallaan huolehtimassa tästä. Siksi tulevaisuuden Pohjoismaissa tullaan todennäköisesti palkkatyö jakamaan entistä tasaisemmin. On mahdollista, että jopa reaali-palkan korottamisen rinnalle onkin nousemassa mahdollisuuksia esimerkiksi vähentää työaikaa viikon, vuoden tai koko työiän puitteissa. Meidän maistamme löytyy periaatteessa äärettömän paljon tekemätöntä työtä ennen muuta kasvatuksen, koulutuksen, terveyden- ja luonnonhoidon alueilla.

Kuvaamani kaltaisissa yhteiskunnallisissa kehitysvaiheissa tarvitaan perin tehokkaita yhteistoimintaa ylläpitäviä ja ristiriitoja säänteleviä instituutioita. Poliittinen demokratia puoluetasolla, etujärjestötason demokratia tai työpaikkatason demokratia tulevat edellyttämään kyllä sellaista julkisen hallinnon toimivuutta, johon nykyiset yhteistyömuotomme eivät ole toistaiseksi kypsyneet.

Tämän pohjalta onkin kysyttävissä: Kykenemmekö me Pohjoismaiden neuvostossa työskentelemään nykyisellä työskentelytallamme, antamaan riittävän tarkkoja vastauksia taloudellisiin, poliittisiin ja sosiaalisiin ongelmiin, jotka ovat syntymässä jälkiteollisessa yhteiskuntarakenteessamme? Tämän kaltaisten ongelmien näkeminen ei saa olla lamauttamassa meidän työskentelyämme. Meidän tulee katsoa tosiasioitamme silmästä silmään ja olla valmiita Pohjoismaiden neuvostonkin työskentelyssä riittävän syvälle käyviin ratkaisuihin. Uskon, että henkistä valmiutta tähän löytyy. Me emme saa olla itse luomamme järjestelmän vankeja, vaan meidän on kyettävä kanavoimaan yht-

eiskunnallista kehitystä yhteisesti hyväksytyyn suuntaan.

Kanervan anförande i svensk översättning:

Herr president, ärade församling! För nästan precis ett kvartssekel sedan gjorde man betydande beslut i frågor som gäller Finlands relationer till Norden och Finlands internationella ställning. Vid den tiden anslöt sig Finland till Nordiska rådet och stabiliserade sin ställning som en fullvärdig medlem i det nordiska samarbetet. Den centralaste insatsen i denna process gjordes av den dåvarande statsministern i vårt land Urho Kekkonen.

Det var möjligt för Finland att ansluta sig till Nordiska rådet sedan det i vårt land hade konstaterats att arbetet i Nordiska rådet begränsas till internordiska frågor och att det inte gäller militärpolitiken eller konflikterna mellan stormakterna. Denna filosofi gäller fortfarande från finskt håll, såsom ordföranden för Finlands delegation i sitt inlägg redan tidigare konstaterade.

Redan mycket länge har man kunnat skönja en utvecklingslinje, som visar att Nordatlantens och Nordeuropas och därmed också Nordens strategiska betydelse håller på att öka väsentligt. Den viktigaste orsaken till detta är den vapenteknologiska utvecklingen framför allt på det strategiska området. Det är naturligt att allt detta i ökad utsträckning medför militära aktiviteter från olika stormaktsgrupperings håll.

Nordens olika stater har utgående från sina egna utgångspunkter för sina egna säkerhetspolitiska lösningar valt olika modeller. Också i fortsättningen måste Nordiska rådet, med tanke på alla till detta område anslutna reservationer, i sitt arbete hålla fast vid att beslut om säkerhetspolitiken inte hör till rådets uppgifter. Däremot är medlemsstaternas strävanden att bevara Norden stabilt ägnade att främja det nordiska samarbetets vidareutveckling. I detta syfte är de säkerhetspolitiska frågorna i vårt gemensamma intresse. Analysen av säkerhetspolitiken vid rådets årliga sessioner skulle dock med säkerhet medföra både uppladdade känslor och ett antal reservationer, och ett sådant förfarande är inte heller därför befogat.

Vid bedömningen av Nordiska rådets verksamhet är det skäl att ytterligare poängtera

att åtminstone inte Finland ämnar återta sin reservation angående utrikes-, säkerhets- och militärpolitiska frågor. Detta är inte endast ett principiellt ställningstagande, utan också en ändamålsenlighetssynpunkt. Nordiska rådet är på grund av sin organisation och sitt arbetssätt inte ett för avsikten lämpat forum för säkerhetspolitiska frågor. Därför bör man också allvarligt överväga det ändamålsenliga i sådana alternativ, som kommit fram i den förda debatten. Jag ser inget principiellt hinder för att man på nordisk nivå skulle börja förbereda en speciell parlamentarisk konferens, som hade till tema att bidra till en plan om en kärnfri zon som gäller de nordiska länderna.

Även utan säkerhetspolitiken har Nordiska rådets arbete mycket omfattande utmaningar framför sig. Jag ger ett exempel. Produktionen och arbetskraftsstrukturen håller på att snabbt förändras i alla de nordiska länderna. Detta medför farhågor på olika håll och rentav direkt motstånd. Man vet att utvecklingen dock kommer att öka vårt välstånd men samtidigt påverkar den på ett centralt sätt de traditionella ekonomiska sociala och politiska relationerna och skapar därmed en viss osäkerhetskänsla. Redan arbetskraftens rörelse i riktning mot serviceyrken och det ökade antalet tjänstemän medför att tyngdpunkten i det samhälleliga inflytandet förskjuts. Samhällen lika de nordiska blir produktionsmässigt mycket sårbara samtidigt som det i långa produktionsprocesser bildas centrala nyckelgrupper i samhället.

För människan är arbetet av ett oersättligt värde. Det är inte enbart ett sätt att få sin utkomst. Det utgör på många sätt en ryggrad för livet och det utvecklar andligen. Därför är det mycket viktigt att unga människor i Norden inte vänjer sig vid arbetslösheten.

Nya arbetsplatser uppstår dock inte lätt inom löntagarsektorn. Automationen sörjer för sin del för detta. Därför kommer man att i framtidens Norden att fördela lönearbetet jämnare än tidigare. Det är möjligt att också möjligheterna att förkorta arbetsveckan, -året eller hela arbetsåldern ökar som ett alternativ till förhöjd reallön. I våra länder finns i princip oändligt mycket ogjort arbete framför allt inom uppfostringen, utbildningen, hälsovården och miljövården.

I ett sådant samhälleligt utvecklingskede

behövs effektiva institutioner som upprätt håller samarbetet och reglerar konflikter. Den politiska demokratin på partinivån, demokratin i fråga om intresseorganisationer och arbetsplatsdemokratin kommer dock att förutsätta sådan funktionsduglighet av den offentliga förvaltningen som dagens samarbetsformer än så länge inte är i stånd till.

På basen av detta måste man fråga sig om vi i Nordiska rådets arbete med dagens arbetssätt kan ge tillräckligt noggranna svar på ekonomiska, politiska och sociala problem som håller på att uppstå i vår postindustriella samhällsstruktur. Varseblivandet av sådana problem får inte lamslå vårt arbete. Vi måste se fakta i ögonen och även i Nordiska rådets arbete vara beredda till tillräckligt djupgående lösningar. Jag är övertygad om att det finns andlig beredskap för detta. Vi får inte vara fångar i ett system som vi själva har skapat utan vi måste kunna kanalisera den samhälleliga utvecklingen i en riktning som accepteras gemensamt.

Bondevik: Hr. president! Jeg vil til det siste innlegget fra finsk hold bare kort få si at jeg tror det i Nordisk Råd er bred forståelse for de synspunkter som det der ble gitt uttrykk for, at de nordiske land har ulike utenrikspolitiske og sikkerhetspolitiske tilknytninger og behov, og at dette også er en av grunnene til at det i Nordisk Råd er bred enighet om at slike spørsmål ikke kan finne sin løsning i Nordisk Råd.

Vi er nå inne i en fase av det nordiske samarbeid som er preget av lite ny dynamikk. Vi må dessverre under denne sesjonen konstatere at det ikke har skjedd så mye nytt på et område hvor mange av oss har hatt forventninger, innenfor industri, energi og økonomi. Vi må videre konstatere at det ikke ligger an til et endelig realitetsstandpunkt i Nordsat-saken under denne sesjonen.

Nå er ikke jeg blant dem som mener at den nordiske samarbeidsverdi bare kan måles i om det for tida er store og nye prosjekt til avgjørelse. Det foregår daglig et uhyre verdifullt nordisk samarbeid på en rekke felt som knytter våre land sterkt sammen. Likevel kunne det nå ha vært ønskelig med en sterkere dynamikk i utviklinga av samarbeidet. Jeg tror derfor det er behov for å se nærmere

på samarbeidsformene.

Er samarbeidet organisert slik at det gir best mulig rom for nye idéer og samarbeidsprosjekt? Får vi lagt nok politisk tyngde bak arbeidet i Nordisk Råd? Jeg har sjøl en følelse av at vi som parlamentarikere har for liten tid og anledning til å prioritere arbeidet med nordiske samarbeidsspørsmål. Vårt engasjement for nordisk samarbeid blir i for stor grad et overskuddsfenomen, noe som kommer på toppen av vårt arbeid i de nasjonale parlament og det partipolitiske arbeid. Det kan derfor også til tider bli for tilfeldig hva vi får engasjert oss i på det nordiske plan. Noe av det samme kan en sikkert føle på ministersiden. Derfor bør vi nok gjennomdrøfte sammen og i hvert av våre land hvordan vi som politikere kan la det nordiske samarbeid bli en mer sentral del av vår politiske virksomhet.

Vi er inne i en internasjonal situasjon som gjør verdien av et stabilt samarbeid i Norden stadig større. Vi venter spent på den videre utvikling i forholdet mellom de to supermakten, ikke minst etter skiftet av administrasjon i USA. Dette er også forhold som kan berøre Europa og Norden. Vi er inne i en viktig fase i nedrustnings- og rustningskontrollarbeidet. Vi står overfor vanskelige og ømtålige spørsmål i nordområdene. Sjøl med sine ulike sikkerhetspolitiske løsninger vil de nordiske land gjennom et stadig sterkere samarbeid kunne utgjøre et stabiliserende tyngdepunkt i vår del av verden.

I en verden preget av stor arbeidsledighet er det viktig at de nordiske land enkeltvis og i samarbeid finner fram til en politikk som trykker sysselsettinga. For de kristelige partier i Norden er dette en sentral oppgave ut fra våre grunnholdninger om at arbeid er noe som hører menneskelivet til, og at arbeidsledighet derfor er noe av det mest destruktive et menneske kan oppleve. Et avgjørende element i kampen for å sikre alle arbeid er behovet for å dempe kostnadene i næringslivet. Næringslivet trenger bedre rammebetingelser. Men jeg tror også de nordiske land i fellesskap kan bidra til prosjekt f.eks. innenfor energi- og industriområdet som burde kunne skape økt sysselsetting. Det er skuffende at så lite er skjedd på dette felt de senere år.

Jeg har sagt – og gjentar det gjerne – at

f.eks. de norske petroleumsforekomster burde kunne gi utgangspunkt for balanserte samarbeidsprosjekt mellom to eller flere nordiske land. Jeg har notert med tilfredshet at det nå legges opp til en harmonisering av skatteregler, lover og andre offentlige vedtak som er viktige med sikte på en felles nordisk struktur innenfor industrisektoren. Men jeg har en følelse av at dette ikke vil være nok. Jeg tror regjeringene aktivt må søke å finne fram også til større samarbeidsprosjekt.

Vi har i våre nordiske land i større eller mindre grad en såkalt blandingsøkonomisk modell. Jeg tror dette i prinsippet er den beste løsning også for framtida. Det er nødvendig med et samvirke mellom staten, som setter rammebetingelser, og det private initiativ. Staten, som fastlegger rammer for virksomheten, vil kunne sikre viktige allmenne hensyn som sosial utjamning, regional utvikling, ressurs- og miljøhensyn osv., og rom for privat initiativ vil kunne gi den nødvendige stimulans og bærekraft. Jeg tror derfor verken de mer liberalistiske idéene til en økonom som Milton Friedman eller overgang til et mer statsdirigert system er en riktig veg for de nordiske land. I så måte er det riktig og viktig å ta vare på den nordiske samfunnsmodell.

Massemedia spiller en stadig større rolle i våre nordiske land. Det skjer på dette felt en eksplosiv utvikling. Stikkord her er f.eks. video, fjernsynssatellitter, teletekst. Massemedia vil også etter hvert mer og mer bli internasjonale størrelser, dvs. media som krysser landegrensene. Dette stiller også økte krav til internasjonalt samarbeid. Her ligger det en spesiell utfordring til det nordiske samarbeid. Dette dreier seg om noe mer enn spørsmålet om Nordsat eller ikke. Det vil f.eks. bli spørsmål som: Hva gjør vi for å møte økende konkurranse fra kommersielle og andre radio- og fjernsynsstasjoner i Europa? Hva gjør vi for å utnytte de positive muligheter et medium som video vil gi for verdifull programproduksjon? Hva gjør vi for å kunne sette grenser mot spekulasjon i et slikt nytt medium, som vi også ser klare eksempler på?

Her burde det ligge til rette for et aktivt samarbeid. Jeg er derfor glad for at det nå åpnes for at det i kulturavtalen skal gis hjemmel for et samarbeid om slike spørsmål. Det

er klart at internasjonaliseringen av massemedia også vil virke som et økt trykk mot det nordiske kulturfellesskap. I et slikt perspektiv er det desto viktigere at vi styrker samarbeidet med sikte på å bruke massemedia for å motvirke en svekkelse av det nordiske kulturfellesskap.

Jeg må innrømme at denne nye situasjonen også delvis setter Nordsat-saken i et annet lys enn tidligere. Jeg er blant dem som har betydelige kulturpolitiske innvendinger mot stadig økende fjernsynsforbruk, f. eks. ved at vi får stadig flere kanaler å velge mellom. Ikke minst er jeg opptatt av barns seervaner i en slik sammenheng. En ukritisk hyllest til de perspektiv satellitteknologien åpner for, og som vi også har hatt anstrøk av i denne debatt, er en for enkel holdning. Men den utfordring vi etter hvert får fra kontinentale fjernsynssatellitter som vil dekke store deler av de nordiske land både med kommersielle og andre program, gjør en utveksling av nordiske fjernsynsprogram mer aktuelt. Nå trenger ikke et nordisk samarbeid om fjernsyn stå og falle med om en velger Nordsat-modellen. Men den vil på mange måter være den enkleste løsning. I alle tilfeller, og særlig hvis denne løsning skulle falle, er det desto viktigere at vi søker andre alternativer for et styrket nordisk fjernsynssamarbeid.

I alle tilfeller vil det i et nordisk perspektiv kunne gi uheldige virkninger om vi etter hvert kan ta inn fjernsyn fra en rekke land, men ikke fra våre naboland i Norden. Vi burde også med tanke på fjernsynssamarbeid arbeide med hvordan vi kan bedre kvaliteten på vår fjernsynsproduksjon. Denne saken kommer vi tilbake til som et eget punkt på dagsordenen i morgen, og som talesmann for Kulturutvalget vil jeg da gå inn på spørsmålet i en langt større bredde enn nå.

Det samme vil jeg også få anledning til når det gjelder spørsmålet om et samarbeid på videosektoren. Vi er i alle våre land opptatt av å stoppe de spekulative krefter som utnytter dette nye medium f. eks. til forrående voldsinnslag og pornografi. Det er nå levert inn et nytt medlemsforslag til Nordisk Rad med sikte på dette, noe som har de kristelige partiers støtte. Ved siden av slike nødvendige restriktive tiltak er vi også opptatt av hvordan vi kan stimulere positiv videoproduksjon. Her burde det også ligge til rette for

samarbeid i Norden, f. eks. ved støtte til institusjoner og produksjonsmiljøer som vil gå i gang med slik produksjon. Dette vil jeg også komme tilbake til ved et spørsmål som jeg har stilt til Ministerrådet til besvarelse på denne sesjonen.

Så til slutt noen få ord om et par andre spørsmål. Norden er i en stilling som gjør at vi også burde kunne øke vårt engasjement med sikte på global utjamning, i kampen for de fattige folks rettigheter. Dette kan vi gjøre enkeltvis, men også i større grad gjennom samarbeid. Den nye ordningen som nå er på trappene med såkalt prosjekteksport, kan være ett av flere bidrag. Men jeg skulle ønske en mer aktiv oppfølging av et felles nordisk u-landsengasjement fra våre land. Jeg håper den revisjon som er omtalt i den såkalte Oslokonvensjonen, vil gi grunnlag for dette.

Alkoholen representerer det største sosiale problem i flere av våre land. De kristelige partier i Norden har gjennom lengre tid vært sterkt opptatt av dette og har ført en markert politikk. Nå ser vi at det blusser opp en debatt om alkoholpolitikken bl. a. i Norge og Sverige.

Alle er enige om behovet for økt informasjon og holdningsskapende arbeid. Men stadig flere innser at dette ikke er nok, og at vi i sterkere grad må ta i bruk restriktive tiltak fordi den alkohol-liberale politikk har slått feil. Dette vil vi også få anledning til å komme tilbake til under denne sesjon, under behandlingen av Socialutskottets saker, og jeg skal derfor avstå fra ytterligere kommentarer til denne sak – også fordi taletiden er ute.

Savola: Herr president! I Nordiska rådet har man under de seneste åren på ett berömvärt sätt satt sig in i arbetslivets problem. Under ekonomiska högkonjunkturer har utnyttjandet av invandrad arbetskraft blivit allt allmännare på samma sätt som i Mellaneuropa. Det ekonomiska välståndet har lett till nyutbildning av egna medborgare till mera kvalificerade och nya uppgifter och manga av samhällets rutinarbeten har lämnats åt den invandrade arbetskraften. Under ekonomiska högkonjunkturer har det varit lätt att vara solidarisk med den nuvarande arbetskraften då det gäller löner och sociala trygghetsfrågor. Men under ekonomisk lågkonjunktur

och då arbetslösheten också når ursprungsbe-
befolkningen, förefaller det som om solidari-
tet med den invandrade arbetskraften mins-
kar och att främst den invandrade arbetskraf-
ten blir arbetslös. Från Finland har under de
senaste 20 åren 300 000 människor flyttat
över till Sverige och de har oftast funnit sin
plats i det svenska samhället och relativt väl
anpassat sig till detta. Det är önskvärt att den
finska arbetskraften också i det svenska sam-
hället från grundbefolkningens och samhäl-
lets sida vid lågkonjunktur får samma demo-
kratiska och solidariska bemötande som det
svenska folket tidigare varit världsberömt
för.

Speciellt viktigt finner vi också, att invand-
rarna vid anpassningen till inflyttningslandet
och arbetslivet kan behålla sitt eget kultur-
och språk. Det kommer att vara intressant
att följa med den inflyttade arbetskraftens an-
del av kommande arbetslöshetssiffror. Det-
samma gäller för ungdomsarbetslöshetens
del. Det är skäl att man i Nordiska rådet
speciellt under ekonomisk lågkonjunktur
följer med företeelserna i det nordiska arbets-
livet i de avseenden som ovan berörts.

Jag tror dock att en gemensam nordisk ar-
betsmarknadspolitik hindrar en sådan omfat-
tande tvångsflyttning som har skett i många
mellaneuropeiska länder då det gäller syd-
europeisk arbetskraft. Speciellt i ögonfal-
lande var chefens för invandrarverket, Tord
Palmlund, ställningstagande där han konstaterade
att man inte borde ta in arbetskraft
under 20 år på Sveriges arbetsmarknad. Fast-
än detta ställningstagande tillbakavisas på
svenskt håll är det dock ett symptom och ett
tecken på en ny inställning gentemot en del
av invandrarna. Den arbetskraft under 20 år
som flyttat från Finland till Sverige har fått en
färdig yrkesskoleutbildning i det finska sam-
hället och ur utbildningshänseende innebär
detta stora ekonomiska uppoffringar för Fin-
land, och för Sverige att man får ett slags
yrkesmässigt kapital. Redan av dessa skäl är
de krav och förväntningar berättigade som
gäller de sociala förhållandena, utbildnings-
förhållandena och bevarande av den nationel-
la kulturtraditionen.

Då det gäller miljövården har man genom
nordiskt samarbete uppnått fina resultat t. ex.
i form av Östersjökonventionen. Med hjälp
av nordiskt samarbete har man gjort en

grundutredning om Nordens nationalparker
och av sådana områden som borde betecknas
som nationalparker och naturparker. Det är
önskvärt att de nordiska länderna på basen
av dessa utredningar skulle kunna vidtaga åtgär-
der för att grunda naturskyddsområden
och nationalparker. Strävan mot ekonomisk
tillväxt sker ofta på bekostnad av dessa vär-
defulla områden som borde bevaras. När och
då sådana nationalparker uppstår måste åtgär-
derna anpassas så att livsvillkoren och ut-
komstmöjligheterna för t. ex. grundbefolk-
ningen på Nordkalotten och nationella mino-
riteter inte försämras.

På samma sätt måste man se till detta då
man bestämmer om att utnyttja naturresur-
serna i de nordliga områdena. T. ex. samerna
har kontinuerligt under århundradenas gång
varit tvungna att flytta i och med förändring-
arna i bosättning och näringsliv. Det är också
nödvändigt att speciellt noggrant slå vakt om
samernas rättigheter, utkomstmöjligheter
och bevarandet av kulturtraditionen på Nord-
kalotten då de inte längre kan flytta norrut.

De senaste tidernas händelser i Norden har
visat att vi inte tillräckligt högaktar ur-
sprungsbefolkningens berättigade krav och
rättigheter, utan att de tvingas offra delar av
sin egen livsstil och sina egna livsmöjligheter
på det allmänna ekonomiska välståndets al-
tare. Nordiska rådet måste också mer än hit-
tills fästa uppmärksamhet vid tryggheten av
etniska minoriteters grundrättigheter.

Benkow: Ærede president! Jeg hadde håpet
at det ikke var flere enn den ene taler tidligere
i dag. Ebba Strange, som ville berøre same-
spørsmålet her, men nå ble det altså berørt
igjen. La meg si det slik: Det er ingen her som
har kompetanse til å uttale seg om hvorvidt
samene er urbefolkning eller ei. Et av krite-
riene på å være urbefolkning er at man lever i
en stamme og representerer en stammekultur
og ikke er noen del av det sosiale mønster
som det samfunnet man befinner seg i, ellers
har. Dette til sammen skulle gjøre det klart at
mange av de vrangforestillinger som her gjør
seg gjeldende i Norden, er fullstendig mal-
plassert og ikke passer på den foreliggende
situasjon.

Jeg vil også – for å forebygge misfor-
ståelser – gjerne legge til at det overveldende

flertall av norske samer, ikke minst i Alta, finner seg meget vel til rette i det norske storsamfunnet og ønsker ingen segregering. Det vi må sørge for, er at vi i dag utover de mer primære, obligatoriske mål som tar sikte på fullstendig likestilling og anerkjennelse rent menneskelig, også blir i stand til å ta vare på den kulturelle egenart og de helt spesielle verdier som samene som sådanne står for. Det er en oppgave vi skal klare. Men her på forhånd å ta stilling til spørsmålet om urbefolkning i Jenne sammenheng, vil vel i beste fall være et eksempel på at man antakelig ikke vet hva man snakker om.

Industri- og energiminister Hjørleifur Gutormsson: Hr. præsident! I de forløbne år har man ofte hørt stemmer, som tvivler på nordisk samarbejde og Nordisk Råds aktivitet og i denne forbindelse har vi ofte hørt store ord. Åben kritik er en nødvendig livskraft for det demokrati, som Nordens beboere regner til sine store værdier og dette demokrati må vi fordybe og styrke. Jeg mener, at kritik på de arbeidsmetoder og den sagsbehandling, som foregår på Nordisk Råds vegne kan have sin fulde berettigelse på spesielle områder og vi behøver at revidere arbeidsmetoder og former på dette område som på alle andre. Nordisk samarbejde og Nordisk Råd har overlevet al modvind, og jeg mener, at Nordisk Råd og dets arbejde vækker voksende interesse hos vore nationer. Dette gælder i hvert fald for Island, hvor Nordisk Råds session altid er en stor begivenhed hvert femte år. Vore naboers på Færøerne og i Grønland berettigede ønske om repræsentation i Nordisk Råd er også et tegn på den tiltrækningskraft, som dette nordiske møde har, og flere søger støtte i det nordiske råd i deres stræben efter autonomi i en eller anden form.

Til trods for papirvældet og de mange taler, som for de fleste snart bliver glemt, så har vort samarbejde en substans både indadtil og udadtil. Norden er ikke nogen stormagt, ikke engang selv om vi lægger alle nationerne sammen, jeg tør næsten sige heldigvis. Men Nordens vægt på det internationale område er utvivlsomt mangfoldig ud over befolkningsmængden og den geografiske størrelse, og dér kommer det samnordiske image ikke mindst ind i billedet.

Norden kan derfor have stor indflydelse på supermagternes politik, som i den sidste tid er karakteriseret af indgriben og trusler såvel i Afghanistan som i El Salvador. Men dette kræver, at vore folk når at forenes om budskabet for fred og detente på det internationale område. De mange stemmer, som nu genlyder med kravet om Norden som atomvåbenfri zone, kan uden videre vokse til en styrke af indflydelse, ikke kun til gavn for Nordens sikkerhed, men også regnet på den internationale målestok. Det er indlysende, at Island her har fællesskab med de øvrige nordiske lande, for til trods for basen i Keflavik har de islandske myndigheder gang på gang fremhævet, at atomvåben ikke er til stede og ikke vil blive placeret i Island. Nordens sikkerhed, både i fred og i krig, er en sag, som vore nationer altid vil være optaget af, og det er naturligt, at vi finder et samnordisk forum for at diskutere sikkerhedspolitik inden for eller ved siden af Nordisk Råd.

På den anden side må Nordisk Råd ikke blive et forum for omtvistning af stormagtspolitik og militæralliancer, men derimod må der være plads for debat om alle vore nationers vitale interesser og på Rådets vegne burde man støtte fredsforskning og anden gavnlig aktivitet for almenhedens sikkerhed.

Vitale interesser er vidtløftige ord, som man kunne benytte i mange retninger. Fornuftigt ressourceforbrug og ressourceforvaltning i hvert land og inden for Norden som helhed er en af de vigtigste opgaver, hvor man bør søge komplementerende løsninger landene imellem i et sundt samarbejde.

Nærbeslægtet er værn af natur og miljø også med sigte over landegrænserne. Dette stiller krav til planlægning, såvel af land- som af havområder, og denne må baseres på godt underlag af kortmateriale og data vedrørende økologiske forhold og værdier, som må indgå i ressourceregnskab og andre helhedsvurderinger. Vi er allerede på vej i denne retning og inden for Nordisk Råd har der vist sig at være interesse og forståelse for disse synspunkter som et nødvendigt grundlag for forstærket økonomisk samarbejde. Her som på mange andre nye og aktuelle felter lægger man mærke til en vise knaphed på menneskelige ressourcer, medens der på andre sagsområder hersker overskud. Til de nordiske samarbejdsministre er der nylig kommet et forslag

om oprettelse af et nordisk institut for naturressourcernes økonomi og i det nordiske ministerråd, industriministrene, er man gjort opmærksom på mangel på sagkyndige energikonsulenter. Dette nævner jeg som et eksempel ud af mange, som for tiden diskuteres inden Nordisk Råds samarbejdsorganer.

Forskning og innovation er udtryk, som gerne fremføres i den intensive diskussion, som nu foregår i de fleste industrilande, når man drøfter mulighederne for at vinde sig ud af den nuværende "stagflationskrise". Det synes sikkert, at anstrengelser på forsknings- og udviklingsområdet kan delvis betragtes som værdifulde midler til at hæve de vestlige industrilande op fra den sump, som truer deres økonomi og dermed vort velfærdssamfund. Der kan være delte meninger, om sådanne anstrengelser fører til andet end temporær forbedring, hvis der ikke tilføjes mere dybtgående samfundsforandringer. Men alligevel er det arbejde, som udføres og støttes af fællesnordiske fonds og forskningsinstitutioner som Nordisk Industrifond og Nordforsk af stor betydning og deraf har også Island høstet en hel del.

Ud af en foreliggende bemærkning om Nordforsks rapport til Nordisk Råd kunne man fornemme en vis tvivl om det arbejde, som denne institution forestår. Jeg tror, jeg kender noget til Nordforsks aktiviteter, som ikke mindst er problemorienterede med næringslivet i sigte. Som eksempel på en opgave, som nu skal koordineres af Nordforsk, er energibesparelse i fiskefartøjer med målbevidst design og udrustning for at formindske olieforbruget. Hvad behøves der ikke gøres inden for andre grene af næringslivet til energibesparelse i industrivirksomheder, for ikke at glemme det højmekaniserede og energislugende landbrug?

Det nordiske samarbejde inden for industri- og energisektoren er det område, jeg er bedst kendt med, og som der allerede er udførligt gjort rede for af mine kolleger her ved generaldebatten og desuden i foreliggende skriftlige rapporter. Den målsætning at formindske så vidt muligt olieafhængigheden hos hvert et land og inden for Norden som helhed er næsten blevet til selvfølgelighed i vore dage, nu otte år efter den første oliekrise. Dette gælder i det mindste verbalt, men i udførelsen kan man endnu konstatere, at

det mangler og brister på nødvendige foranstaltninger og ressourcer. Det forstærkede samarbejde på energiområdet inden for Nordisk Ministerråd efter initiativ fra dansk side i Reykjavik ved sidste Nordisk Råds møde var tidsmæssigt aktuelt og har allerede ført til incitament og resultater både nationalt og forhåbentlig snart også ud over Nordens grænser. Dette gælder ikke mindst energibesparelse og forskningsinitiativ og samordning, når det drejer sig om nye og vedvarende energikilder. Der har Island såvel temmelig store ressourcer i form af vandkraft og geotermisk varme som teknisk viden at formidle på begge disse felter.

Hr. præsident! Et selvforsynende Norden på energiområdet lyder måske ikke alt for realistisk endnu, men i betragtning af det brede spektrum af primærenergi inden for Norden, fra Norges olie til Finlands tørv og Islands geotermiske kilder er det måske ikke så fjern en vision. De foreliggende medlemsforslag til denne 29. session om nordisk energiforskning og samarbejde for at fremstille alternative drivmidler vidner om vågenhed hos Rådets medlemmer og den centrale interesse, som med rette tilfalder energisektoren. Men som islænding må jeg beklage lidt og undre mig over, at man ikke har søgt efter eller i hvert fald ikke har fået remissudtalelser fra Island om disse emner. Det samme gælder en meddelelse om rekommandation angående undersøgelse af de multinationale foretagenders rolle i de nordiske landes økonomi. På alle disse områder har vi i Island nogle ideer og erfaringer, som gerne skulle være kommet med i denne sammenhæng. Det kan godt være, at den løse kontakt ligger på vor side af Atlanten, så vi først skulle se på sagen ved hjemkomsten.

Men Island behøver ikke i almindelighed at finde sig i den grimme ællings rolle i nordisk samarbejde. Om det vidner mange positive ting fra de sidste årti, hvor vi klart har profiteret af det nordiske samarbejde og været modtager af broderlig hjælp og bistand, da vort ølands naturkræfter har slået til. Jeg kunne også anføre mange eksempler fra industriområdet. Den nordiske Industrialiseringsfond for Island og nu til sidst Den nordiske Investeringsbanks regionallån, som vil yde bidrag til den industrialisering, vi trænger til for at styrke og diversificere det islandske

erhvervsliv.

Sammen med Grønland står vi yderst mod nordvest i Nordens geografiske beliggenhed, ved barskt hav og i et følsomt, men givende miljø. Vi som andre i Norden kan forvente os en lys fremtid, hvis vi kan finde frem til den politiske konsensus, som vort demokrati må bygge på med rodfæste i den arbejdende befolkning, i en befolkning, som har arbejde, og i ligevægt med det miljø, vi har taget i arv, og i fred fra atomtidsalderens inferno. Men den fred må man kæmpe for, dog uden atomvåben.

Statsrådet **Boo**: Herr president! Vid Nordiska rådets session i Reykjavik förra året framhölls betydelsen av ett fördjupat samarbete mellan de nordiska länderna om olika kommunala frågor. Jag vill därför uttrycka glädje över att en nordisk kommunministerkonferens kommer att hållas i Stockholm under maj månad i år. Av erfarenhet vet vi att vi har mycket att lära av varandra. I alla de nordiska länderna torde det vara så att den kommunala självstyrelsen och demokratin står inför problem av skiftande slag. Det är angeläget att vi gemensamt ägnar såväl dagens som framtidens frågor ökad uppmärksamhet.

Samhällsutvecklingen har präglats av en stark framtidstro. Fortsatta ekonomiska och sociala framsteg har tagits för givet. Under 1970-talet har bilden i flera avseenden förändrats. Den positiva utvecklingen har förbytts i ekonomiska svårigheter. Tillväxtsamhällets förmåga att tillgodose människornas sociala behov har också satts i fråga.

Förutsättningarna för samhällsverksamheten är således i dag helt annorlunda än för bara några år sedan. De djupgående förändringar av ekonomisk och social natur som vi alltmer blivit medvetna om berör i hög grad kommunerna. Mot den bakgrunden är det naturligt att samhällsorganens verksamhet och organisation fortlöpande omprövas och förnyas. Målet måste vara att samhällets åtaganden anpassas till de enskilda människornas behov och önskemål.

En viktig utgångspunkt för utformningen av reformverksamheten är att medborgarna bereds tillfälle att aktivt medverka i samhälls-omdaningen. En stor och viktig fråga, som

berörts tidigare i debatten, är hur vi i framtiden skall möta de olika intressegrupper som för närvarande icke endast i Norden har en tendens att söka påverka samhällets olika funktioner på ett sätt som inte rymms inom de gängse formerna för demokratin och ta till oss det positiva i människors intresse och oro för sin framtid. Det är då också väsentligt att folkrörelsernas möjligheter till en aktiv medverkan i det fortsatta samhällsbyggandet tas till vara. I en tid med stora samhällsekonomiska problem är det viktigt att pröva olika lösningar. Som komplement till offentlig service är det enligt min mening viktigt att den kooperativa verksamheten utvecklas. Det är min förhoppning att frågan om kooperativens och folkrörelsernas möjligheter att tillgodose medborgarnas behov av service kan tas upp inom ramen för det nordiska samarbetet.

Ett område där man också ställer stora krav på kommunerna är räddningstjänsten. Liksom tidigare Rolf Hansen och Folke Woiwolin vill jag ta upp och beröra frågan om följderna för miljön på grund av oljeutsläpp till sjöss och om skyddet av skärgårdsområdena. Dessa frågor kommer att behandlas senare under sessionen. De tilldrar sig stort intresse inom Norden eftersom havsmiljön i våra nordiska farvatten är känslig för föroreningar. Samtidigt har vi skärgårdsområden som är särskilt skyddsvärda.

Under de senaste fyra åren har ett antal stora oljeutsläpp inträffat i våra farvatten. Hösten 1978 drabbades stränderna vid Skagerack av stora oljepåslag. Som en följd av det ryska tankfartyget Antonio Gramscis grundstötning i mars 1979 flöt stora mängder olja iland i den finska skärgården och i Stockholms skärgård.

Sommaren 1980 fick Danmark och Sverige tillsammans utföra en oljebekämpningsoperation här i Öresund efter en fartygskollision. Vid det senaste årsskiftet drabbades stora mängder sjöfågel av olja i Danmark, Norge och Sverige. Enbart i Sverige har omkring 30 000 sjöfåglar fått avlivas. Jag kan tillägga att samtidigt härmed drabbades Stockholms skärgård av ett omfattande oljeutsläpp, och så sent som för ett par veckor sedan sjönk två mindre tankfartyg med oljelast i Östersjön.

Detta är en dyster bild. Man måste också hålla i minnet att det bara är de stora olyc-

korna som tilldrar sig allmän uppmärksamhet. Härutöver inträffar ett stort antal mindre olyckor. Dessutom förorenas havet genom avsiktliga utsläpp av olja. Det totala antalet oljeutsläpp som rapporteras inom de svenska vattenområdena är årligen mellan 300 och 400.

Enligt min mening har vi i våra länder visat en verklig vilja att ta itu med problemen, en vilja som naturligtvis grundas på vår gemensamma grundsyn på värdet av en god miljö. Det är en angelägen uppgift med hänsyn till de stora skador som bl. a. drabbat fiskerieringen, friluftslivet och turismen.

I Sverige har de oljeutflöden från fartyg som drabbat våra kuster under senare år aktualiserat frågan om den svenska beredskapen mot miljöfarliga utsläpp till sjöss. Medel och metoder för ingripande mot utsläpp har satts ifråga liksom organisationen av verksamheten.

Som grund för ställningstagande till den framtida inriktningen av vår beredskap mot miljöskadliga utsläpp, har regeringen därför låtit företa en omfattande översyn av hela verksamheten.

Den svenska regeringen avser att inom den närmaste tiden förelägga riksdagen en proposition med förslag till ett samlat handlingsprogram för miljösäkra sjötransporter. I propositionen läggs fram förslag till åtgärder för att förebygga oljeutsläpp och för att bekämpa utsläpp av olja till sjöss.

Förslaget innebär att uppbyggnaden av den svenska beredskapen för bekämpning av miljöfarliga utsläpp fullföljs och att utsläpp av olja liksom hittills så långt möjligt bekämpas till sjöss. En fortsatt förstärkning av kustbevakningens resurser behövs därför.

Jag kan nämna att Sverige f. n. genomför ett nybyggnadsprogram för fartyg. Det innehåller nya miljöskyddsfartyg som kan ta upp olja. Vidare ingår två utsjöbevakningsfartyg som är byggda för att kunna användas för ledning av oljebekämpningsoperationer till havs.

En särskild satsning behövs enligt min mening också när det gäller bekämpningen i strandzonen. Det gäller båtar som skall kunna ta upp olja i grunda vattenområden. Det gäller också regionala depåer av oljebekämpningsmateriel, som snabbt skall kunna tas i anspråk av kommunerna när olyckan är framme.

Jag vill gärna uttala min glädje över att det nordiska samarbetet inom ramen för 1971 års Köpenhamnsavtal i fråga om bekämpning av marina föroreningar fungerar så bra. Genom samarbetet får vi tillfälle att utbyta erfarenheter om bekämpning av marina föroreningar och ta del av forskningsresultaten i de nordiska länderna.

Det praktiska arbetet syftar till att utveckla och nå överenskommelse om rutiner för rapportering och operativ samverkan och att öva dessa rutiner. Samarbetet har därigenom en direkt betydelse från beredskapssynpunkt eftersom det gör det möjligt för oss att komma till varandras hjälp när det behövs.

Att samarbetet fungerar i praktiken visar erfarenheterna från den gemensamma dansksvenska operationen under försommaren 1980 efter fartygskollisionen i Öresund.

Den omfattande sjöfågeldöden vid senaste årsskiftet på bl. a. den svenska västkusten har väckt stor uppmärksamhet och allvarlig oro. Kontakter har redan förekommit mellan Danmark, Norge och Sverige i frågan.

Jag hälsar med tillfredsställelse det initiativ som har tagits från norsk sida till ett möte i syfte att effektivisera övervakningen. Enligt min mening är det inte acceptabelt att skador av det akutella slaget uppkommer genom vad som synes vara avsiktliga utsläpp. Vi måste gemensamt verka för att sådant inte skall kunna upprepas.

Det förekommer redan ett omfattande samarbete mellan de nordiska länderna både i fråga om åtgärder för att förebygga oljeutsläpp till sjöss och för att bekämpa sådana utsläpp. De nordiska länderna svarar emellertid bara för en del av sjöfarten i våra farvatten. Det fordras därför en vidare internationell samverkan än vad som kan åstadkommas inom ramen för ett nordiskt samarbete om åtgärderna skall bli effektiva.

Norden har redan varit pådrivande när det gäller att förebygga och bekämpa oljeutsläpp. De samverkansmodeller som vi har utarbetat tillsammans har kunnat användas även i annat internationellt samarbete på området. Vi har också fått en ökad förståelse från länder i vår omvärld för värdet av att skydda havsmiljöer. Det är min förhoppning att vi skall kunna gå vidare tillsammans i det internationella samarbetet och därigenom ge tyngd åt och skapa respekt för den nordiska miljösynen.

Knud Enggaard övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Undervisningsminister **Pär Stenbäck**: Vid Nordiska rådets session i Reykjavik för ett år sedan efterlyste jag en beredskapsplan för det nordiska TV-samarbetet för det fall Nordsat inte får klarsignal 1981. Detta sade jag mot bakgrunden av en bestämd uppfattning om att ett nej till Nordsat inte får innebära ett nej till utvidgat nordiskt TV-samarbete.

Idag kan vi konstatera att ett positivt Nordsat-beslut dessvärre är mindre sannolikt än tidigare. Sveriges riksdag har med majoritetsbeslut uttalat, att det måste anses tveksamt om Nordsat kan och bör realiseras och Finlands regering har efterlyst alternativa modeller för ett ökat nordiskt TV-samarbete innan slutlig ställning tas till Nordsat. Endast i Norge förefaller den positiva Nordsat-andan fortsättningsvis att råda, trots att man vid denna session kan märka en förändrad stämning till förmån för Nordsat.

Jag har inte kommit till Köpenhamn för att begrava Nordsat. När de nordiska kultur- och utbildningsministrarna förstärkta med några trafikministrar i november 1980 resonerade ihop sig om Nordsat-uppskovet berodde detta inte på ovilja mot Nordsat utan på vetskapen om att försök att forcera fram ett positivt beslut skulle ha misslyckats i den situationen. Årets rådsession blir därför typisk för nordisk beslutsprocess: generaldebattens ställningstaganden leder inte till ett formellt beslut, men dess allmänna inriktning borde ge en klar fingervisning om huru Nordens politiker vill ha det – vill man ha Nordsat eller inte?

När man framställer krav eller frågor i nordiska sammanhang bör man vara beredd att själv ge svar eller lösningsförslag, oberoende av om man är parlamentariker eller regeringsmedlem. Den beredskapsplan, ifall av ett nej till Nordsat, som jag efterlyste senaste år, kanske utgörs av den svenska kommunikationssatelliten Tele-X. Jag instämmer med vännen P. O. Sundman när han i senaste nummer av Nordisk kontakt skriver att det nu gäller att tänka efter och vid behov ompröva tidigare ställningstaganden. Men en så beprövad nordist som Sundman är säkerligen inte beredd härtill om han inte har garantier

för att Tele-X ger betryggande nordiska lösningar.

Det nordiska samarbetets historia uppvisar många exempel på hur man kommer till målet via nationella omvägar. Utgångspunkterna för TV-samarbetet på 1960-talet och 1970-talets början var gränstittandet och de språkliga minoriteternas behov. Kan Finlands s. a. s. akuta behov tillfredsställas via Tele-X betyder det för vår del en hel del. Idag har vi inget officiellt svar på frågan om de svenska myndigheterna, i sista hand Sveriges regering, är beredda att upplåta förslagsvis två kanaler, dels för att överföra Finlands TV till finska invandrare i Sverige, dels för en distributionskanal för finlandssvenskarnas egen TV-kanal som i Finland kallas kustkanalen. Våra nordiska industriministrar är dessutom intresserade av svar på frågan om Tele-X också som teknisk uppgift kan få en samnordisk karaktär.

Ställer sig Sverige positivt och låter andra hyra in sig i sin satellit har vi bara gått en omväg till Nordsat, visserligen en begränsad och mycket svensk upplaga. Kanske betraktas det som ett nederlag för den nordiska samarbetstanken och ett nytt belägg för att nationella intressen går först, men i samarbete mellan länder gäller det också att vara pragmatisk. Huvudsaken är att det nordiska TV-samarbetet faktiskt ökar och att vi faktiskt med politiska beslut lyckas bryta ner några av de numera så konstlade gränser som t. ex. de nordiska radio- och TV-bolagen fortsättningsvis vill upprätthålla. Nya censurer dyker också hela tiden upp: I Finland har statliga post- och telegrafstyrelsen krävt specialtillstånd av dem som i experimentsyfte tar in bilder från den franska TV-satellit som sänder för Algeriet.

Drömmen om ett fritt informationsflöde i Norden lever kvar och den kan fortfarande bli verklighet men endast genom bestämda politiska viljeyttringar på partikongresser i våra parlament – och helst detta år.

Jag har hört att samarbetsministrarna har diskuterat en sammanslagning av de två ministerrådssekreterierna, det ena i Oslo, det andra här i Köpenhamn. Detta bekräftas också av den berättelse som föreligger, där man i försiktiga formuleringar antyder en sådan utveckling. Något som helst officiellt meddelande om detta har jag inte fått, men säkerli-

gen fungerar kommunikationerna bättre i de andra nordiska regeringarna. Min reaktion på sammanslagningen är i huvudsak negativ och låt mig som vägkost för den utredning samarbetsministrarna av allt att döma har för avsikt att tillsätta få framföra följande:

För det första ligger det i det nordiska samarbetets natur, att sprida ut institutionerna i Norden. Det finns ingen nordisk huvudstad och ingen region är i princip viktigare än någon annan ur nordisk synpunkt. Vi behöver ingen Nord-skrapa i europeisk stil. Den här principen kan inläsas också i Helsingfors-avtalet. I Finland har vi fått lov att kämpa för decentraliseringsprincipen rätt hårt och idag är vi tacksamma för resultatet eftersom vi har tre synliga nordiska institutioner i vår huvudstad. Jag vill påstå att det är ett självändamål att placera samarbetsorganisationer i olika länder och i olika huvudstäder och att vi t. o. m. bör vara beredda att betala litet extra för det "nöjet".

För det andra vill jag göra gällande att kultur- och utbildningsfrågor har en speciell ställning i samarbetsmönstret – redan en budgetjämförelse visar detta. Språkförståelse, kulturgemenskap och historien bildar de starkaste banden och detta kan därför gärna manifesteras genom ett speciellt sekretariat.

För det tredje bör man fråga vilka vinster en sammanslagning medför. Sannolikt eftersträvas administrativ koordinering och tekniska besparingar. Men ingen skulle i praktiken avskedas och redan idag är det i alla fall i praktiken anställningsstopp. Några inbesparingar i resebudgeten tror jag inte på, eftersom ministrarna och tjänstemännen ansvarar bara för sina sektorer och samma personer måste sällan resa både till Oslo och Köpenhamn – själv har jag inte en enda gång besökt Oslo-sekretariatet. Bra vore att i det här sammanhanget definiera det verkliga samarbetsbehovet mellan sekretariaten. Om det klickar på några gränsområden, t.ex. forsknings- och ungdomsarbetet, då bör det vara en lätt uppgift att skapa en exaktare arbetsfördelning.

För det fjärde finns det en del praktiska olikheter i upplägningen. Av någon anledning fick Oslo-sekretariatet i starten en formell uppläggnings med diplomater i ledningen, en tradition som enligt min mening inte bör

stå modell för andra nordiska organ. I detta sammanhang vill jag understryka att en nära anknytning till det nationella samarbetet gör det angeläget att de samnordiska sekretariatstjänsterna med relativt korta kontraktperioder roterar från land till land. Den nära anknytningen till respektive lands verksamheter skulle avta om de nordiska tjänsterna skulle bli permanenta byråkratiska befattningar.

Jag ser starka skäl för att bibehålla två nordiska ministerrådssekretariat och ett eventuellt förslag om en sammanslagning kräver därför mycket goda motiv. I varje händelse skulle de två sekretariatsfunktionerna behålla en långtgående självständighet och en gemensam chef är, tror jag, en otänkbarhet. En bortflyttning från Oslo skulle befria Norges huvudstad från den enda mera betydande nordiska institutionen, vilket vore olyckligt. En bortflyttning från Köpenhamn skulle inte undgå att ha psykologiska verkningar på den interna danska debatten om Danmarks roll i Norden och Europa – Köpenhamn behöver definitivt, enligt min mening, allt det har med nordisk prägel.

I ministerrådets berättelse till Nordiska rådet säges, att en viss återhållsamhet i att anställa nordisk personal bör eftersträvas. Och att en prioritering både i upplägningen och publiceringen av nordiskt utredningsmaterial bör eftersträvas.

Det nordiska samarbetet i reorganiserad form – jag tänker på tiden efter ändringarna i Helsingfors-avtalet år 1971 – har nu pågått i nästan tio års tid och en avsevärd nordisk byråkrati har vuxit upp. Samtidigt gör sig kravet på nationell förankring både av det egentliga arbetet och framförallt av dess resultat på det nationella planet alltmera gällande. Budgetsituationen i de flesta länder visar, att en utvidgad nordisk byråkrati och ett expanderat kulturellt samarbete med nya institutioner och projekt får ställas på framtiden. Det är därför av största vikt att varje land med nationella krafter och medel deltar i nordiska aktiviteter som igångsättes, initieras, av samnordiska organ och av en nordisk kulturbyråkrati. På skolområdet kan ministerrådet påvisa hur vissa prioriteringsområden nyligen har slagits fast varigenom varje land genom egen forsknings- och utvecklingsaktivitet med nationella medel och med nationell

la tjänstemän kommer att delta i respektive land. De färdiga resultatene ställs därefter mot en nordisk forskningsplan och får på så sätt större vikt och betydelse.

Slutligen vill jag uttrycka min oro över den avtappning av utbildad hälso- och sjukvårdspersonal som redan under en längre tid skett från Finland till Sverige. Det förefaller som om man i Sverige medvetet skulle underdimensionera sin utbildning av bl. a. läkare och sjukskötare i vetskap om att man kan rekrytera färdigt utbildad personal från bl. a. Finland. Omkring 1200 sjukskötare och 260 läkare från Finland arbetar f. n. i Sverige, vilket talar sitt tydliga språk. Denna avtappning är – och kommer att bli – mycket besvärande för Finland. Det är ju i första hand språkkunnig personal som söker sig till Sverige, en personalgrupp som vi absolut själva behöver. Det behövs krafttag i varje nordiskt land för att utbilda tillräcklig personal för respektive lands behov. Denna princip är även inskriven i det ministerrådsförslag, som har avlämnats till denna session och som gäller godkännande av vissa yrkesgrupper inom hälso- och sjukvården. Det här tog också statsminister Koivisto upp i sitt anförande här idag. Denna viktiga princip har emellertid fått en undanskymd plats, men jag hoppas att den trots detta skall tas på allvar av respektive land.

Statsråd **Førde:** Hr. president. La meg først takke min finske kollega Pär Stenbäck for dei realistiske vurderingane han nett gjorde gjeldande når det gjeld det nordiske fjernsynssamarbeidet. Om det ikkje blir eit nordisk fjernsynssamarbeid, er det i alle fall ikkje Pär Stenbäck's skyld.

Det synest vere ei nokså alminneleg vurdering under denne rådssesjonen at det nordiske samarbeidet er inne i ein lite dynamisk periode. Når medlemene i Nordisk Råd saknar vitalitet i det nordiske samarbeidet, kan vi trygt gå ut frå at dei som står utanfor, og som ikkje er til stades på dette møtet, gjer det same. Det er behov for saker som kan gi det nordiske samarbeidet ny vitalitet.

Noen har også hatt bekymring for at dei vanskelege tidene vår vestlege og nordiske økonomi er inne i, kan medføre tilbakeslag for det nordiske samarbeidet. I den monn dette samarbeidet er ekstra aktivitet som

kjem på toppen av det nasjonalt nødvendige, er det all grunn til å frykte slike tilbakeslag. I tider som desse har derfor det nordiske samarbeidet særleg bruk for saker der det nordiske ikkje er ekstra og luksus, men den beste vegen til å løyse våre påtrengande felles problem.

Det er i dette perspektivet Nordsat-saka er ei viktig sak nettopp nå. Inga anna enkeltsak representerer ei så alvorleg utfordring for det nordiske samarbeidet som nettopp denne. Det er grunn til å minne om at det er nordiske politikarar som har drive fram Nordsat-saka. Det er ikkje storkapitalen, ikkje industrikartella eller kommersielle medieinteresser som har stått bak, slik einskilde i høyringsrunden synest å meine. Det er ei sak der nordiske idéar har synt stor vitalitet og der det nordiske var eksakt det rette nivå å gå løs på problema på.

På denne bakgrunn er det lite gledeleg at vi taper tempo i Nordsat-saka. Vi var tidleg ute. Framsynte nordiske politikarar såg kva som måtte kome. Vi kostar i desse dagar på oss enda eitt år fordi vi ikkje greier å ta standpunkt. Nå er andre europeiske land komne lenger i sine planar og sitt utviklingsarbeid. Norden burde ha vore i frontlina denne gongen. Nå må vi rekne med at både franske og tyske fjernsynsprogram blir realitetar i årevis for store delar av Norden før vi når ut med nordiske programalternativ. Og ikkje berre får vi fjernsynsprogram frå Frankrike og Tyskland. Vi skal også ta dei inn med antenner og annan teknologi som er produsert i Sentral-Europa.

Nordiske politikarar kan neppe kome unna ansvaret for at handteringa av denne saka blir ein ny demonstrasjon av mangelen på handlekraft i det nordiske samarbeidet. Dersom forfall i evne til å mobilisere kollektiv forstand nå er eit urovekkande trekk ved utviklinga i dei nordiske landa, er Nordsat-saka ein demonstrasjon av manglande evne til å mobilisere den kollektive nordiske forstand.

Den norske regjeringa har i ministerrådssamheng akseptert at det er fornuftig med eitt års ytterlegare tid for å la saka modne. Men vi vil åtvare mot å la dette året gå utan at noe blir gjort. Nå må det snart takast ei beslutning. Slik saka har utvikla seg, er det all grunn til å peike på faren for at einskilde nordiske land lar problema drive. Ei sak er å

mislykkast med å få fram positivt vedtak i Nordsat-saka. Enda verre er det ikkje å kunne fatte beslutning i det heile. Å mislykkast har som føresetnad at ein anstrenger seg og prøver. Ingen som har vore med på å behandle denne saka på ministernivå, har grunnlag for stor optimisme på vegner av Nordsat-planane. Mangel på aktivitet og interesse er den verste trussel mot saka.

Ministerrådsforslaget om Nordsat bør føre til aktivitet og drøftingar frå nordiske politikarars side. Vi inviterer ikkje til noen ny utredningsfase som vi kan overlata til tene-stemenn og ekspertar. Det er nordiske politikarar som nå har ballen. Ansvar er kviler primært på regjeringane. Men her er det også god plass for initiativ og påskuv frå parlamen-tarikarane.

Det finst meiningsfylt arbeid å gjere resten av dette året. Det viktigaste er sjølv hovud-spørsmålet, om ein er villig til å satse på Nordsat og legge grunnlaget for å kunne seie eit klart ja eller nei. Så er det ikkje tvilsamt at visse industripolitiske sider ved saka treng klargjering. Ministerrådet har også peikt på spørsmål som talet på kanalar, kanalforde-ling, reklame, tekstoversettingsnivå og forde-ling av kostnadene. Men ingen av desse spørsmåla kan aleine bli avgjerande for den beslutning vi må ta i løpet av 1981.

Vi har dei siste månadene kunna registrere aukande forståing og breiare politisk støtte for Nordsat-løysinga i Norge. Ei tilsvarande utvikling kan registrerast i andre land. Ei inter-essant side ved denne utviklinga er at det i ein-skilde land og parti synest kome ny uyna-mikk i saka når egne industriinteresser kjem med i biletet. Det er vel og bra. Alt som kan bidra til å drive fram meir positive og reali-stiske haldningar, får vere velkome.

Men det er all grunn til å understreke at industripolitikken ikkje får bli hovudsaka i dette spørsmålet. Nordsat-forslaget mest attraktive side er at det representerer eit svar på ei kultur- og mediepolitisk utfordring. Langsamt er det begynt å gå opp for Nordens folk at fjernsynssatellittane er kome for å bli, og at dei har ei framtid også i vår del av verda. Dermed skulle det vere gode sjansar for å kome bort frå dei mest provinsielle hald-ningane. Vi treng ikkje fjernsynssatellittar fordi vi også må ha ein slik ting. Dei represen-terer ei løysing på eit felles-nordisk kulturpo-litisk problem.

Dette problemet kan alle identifisere. Me-dietrykket mot dei små land vil auke radikalt i åra som kjem. Dei kommersielle interessene på dette området blir sterkare og farlegare. Kampen om folks mest dyrebare ressurs – tida – kjem til å bli meir dramatisk. I denne situasjonen skulle det ikkje vere så vanskeleg å forstå at Norden er ein kulturpolitisk for-svarsskanse som vi i fellesskap har ein sjanse til å halde. I tillegg vil landa kunne løyse noen av sine mest påtrengande nasjonale medieut-fordringar m.a. i form av meir likeverdige fjernsynstilbod til alle sine borgarar.

Mange er opptatt av alternativ til Nordsat. Slik saka står, vil det vere uansvarleg ikkje å tenke i alternativ. Men eg vil åtvare mot å tru at auka utveksling av fjernsynsprogram, koordinering av videogrampolitikken eller andre slike gode forslag representerer noe eigentleg alternativ til Nordsat. Det er berre delvise svar på hovudspørsmålet. Dei nordis-ke landa er nøydd til å utforme ein mediepo-litikk som også inkluderer fjernsynssatellit-tane. Alternativet til Nordsat er dei mellom-europeiske satellittane – dei kjem i alle fall.

Også Norge vil i tida som kjem, tenke i alternativ. Vi er i prinsippet opne for å disku-tere alle gode idear og forslag. Men alle alter-nativ som har vore presenterte til nå, har klart vore dårlegare løysingar enn Nordsat. Vårt arbeid med andre alternativ vil også måtte inkludere ei nasjonal satellittløysing.

I denne saka har vesle Norge ikkje mykje meir tid å tape. Den nasjonale løysinga er interessant m. a. fordi det ser ut til å vere god nasjonal økonomi i ho, om det blir slik at vi skal ha fullverdig dekning av Norge, med ol-jeplattformer og Svalbard, og om vi skal ha to fjernsynskanalar. Det er vår oppfatning at dei som til nå har avvist Nordsat på økonomisk grunnlag, har gjort dette med eit aldeles for kort perspektiv for auge. Det har skjedd ei blanding av offentleg økonomi, nasjonal-økonomi, kostnadene for staten og utgiftene for den ein-skilde fjernsynseigar. For min del oppfatar eg dei økonomiske spørsmåla som noe av det mest interessante og klargjerande ved det nordiske utgreiingsarbeidet som til nå er gjort. Her ligg alt i utgreiinga viktige poli-tiske skilnader, knytte til dei einaste dissen-sane frå utgreiingsgruppa. I det vidare arbei-det ligg ei utfordring til alle land i tida som kjem, om å rekne nøye etter kva økonomiske føremoner stordriftsløysinga Nordsat har for

den enskilde og for oss som land, og kva tap som ligg i å seie nei, også økonomisk.

Ei løysing på Nordsat-saka er nokså vital for det nordiske samarbeidet. Slik blir 1981 eit viktig år for dette samarbeidet. Det er nå vi skal vise vår evne til å handle.

Justits- og kirkeminister **Fridjón Thórdarson**: Hr. præsident, ærede forsamling! Det kan sandsynligvis regnes for at være passende, at jeg som samarbejdsminister for nordiske anliggender i Island og som for første gang nu overværer Nordisk Råds session uden for Island, siger et par ord. Lige fra begyndelsen har det nemlig været skik og brug i Island, at de anliggender, der hører under samarbejdsministeren, har fulgt statsministerens embede, indtil den nuværende regering overtog magten den 8. februar 1980. Da bestemte man, at justits- og kirkeministeren også skulle påtage sig de nordiske anliggender og samarbejdet med de øvrige nordiske lande.

Inden jeg fortsætter, ønsker jeg først og fremmest at gøre de ærede rådsmedlemmer opmærksomme på, at på side 55 i den grønne bog, der ligger på alle borde her i salen (Nordiska rådet – 29:e sessionen) står der trykt, at jeg er medlem af Framsóknarflokkurinn – Fremskridtspartiet i Island. Det er ikke rigtigt. Men det skal jo være rigtigt. Jeg er medlem af Sjálfstæðisflokkurinn – Selvstændighedspartiet – som alle ved, både mine venner i Fremskridtspartiet og andre hjemme i Island.

I begyndelsen af sin åbningstale i går mindede forhenværende formand for Nordisk Råds præsidium, Matthías Á. Mathiesen, om, at her i det danske folketing havde Hans Hedtoft, Danmarks forhenværende statsminister, fået idéen om oprettelsen af Nordisk Råd for 30 år siden. Han mindede også om Helsinkiaftalen fra 1962 og det såkaldte Fagerholmudvalg, som i sin tid arbejdede med at finde en fast form for det nordiske samarbejde.

Skønt det er gået op og ned i de sidste 30 år, viser der sig alligevel ingen tegn på alderdom i samarbejdet mellem de nordiske folk. Dette samarbejde og dets resultat har vakt stor opsigt over hele verden. Vi kan alle være stolte over det. Det er en opmuntring til fortsat og forøget samarbejde i fremtiden.

I Gunnar Thoroddsens regeringsoverenskomst lyder det således i afsnittet om udenrigspolitik:

”Regeringen lægger vægt på at følge en selvstændig udenrigspolitik. I den forbindelse skal man især styrke Islands deltagelse i De Forenede Nationers og Nordisk Råds arbejde.”

Vi håber, at det lykkes os at følge de retningslinjer, som dette tosidige hovedmål i Islands udenrigspolitik indebærer.

Island er Nordens udpost i alfarvejen mellem Europa og Amerika. Vi har haft en venlig kontakt med Amerikas nationer, og en særlig pligt påhviler os at bevare og berige vores venskab med de islandske bygder i Canada. Vi er naturligvis dybt bevæget af De Forenede Nationers grundtanker angående fred i verden og vil ihærdigt styrke og støtte de høje idealer af hele vort hjerte.

På samme måde vil vi forøge og styrke det nordiske samarbejde, så godt vi kan, hvad jeg håber har vist sig i Islands deltagelse i nordisk samarbejde i de foregående 30 år.

Det er godt kendt, at Københavns universitet også var Islands universitet i flere århundreder, eller indtil man i år 1911 oprettede Islands universitet. Her i København opstod der mange tanker og idealer blandt islandske studenter, som senere kom os til gode i vores hjemland. Det skal vi aldrig glemme og heller ikke al den venlighed, det danske folk har vist os. Men nu er tiderne forandrede, og vejene går i alle retninger. Nu befinder vi os i hastigheds og støjens tidsalder. Der er derfor god grund til at mindes, at man skal stræbe efter at bevare det bedste, vi har kunnet opnå.

Formanden for samarbejdsministrene, Lise Østergaard, mindede os om i sin tale på Nordisk Ministerråds vegne i går, at Ministerrådet har fortsat sidste sessions stærke understregning af samarbejdsområder som økonomi, energi, industri og teknologisk udvikling. Hun tilføjede også, at det hidtil har været en grundsætning i det nordiske samarbejde, at Nordisk Råds projekter eller rekommandationer skulle være af fælles interesse for alle de nordiske lande. Det har i praksis forholdt sig således af forståelige grunde, men det er ikke sikkert, at det fortsat gælder i alle tilfælde.

Hvad angår mig selv, må jeg indrømme, at

jeg er meget interesseret i de såkaldte bygdeanliggender. Jeg regner med og ved for resten, at i de nordligste bygder i Norge, Sverige og Finland findes der lignende problemer at kæmpe med, som vi kender så godt i Island uden for hovedstadsområdet.

Dér har vi problemer, som det er livsvigtigt at finde løsninger på, for jeg regner med, at vi alle ønsker, at vores lande skal være helt beboede i de distrikter, hvor man godt kan overleve, og der findes gode muligheder for at bosætte sig.

Hr. Matthias A. Mathiesen nævnte i sin åbningstale, at man havde oprettet en komité ifølge det juridiske udvalgs forslag for at overveje Grønlands deltagelse i Nordisk Råd og ligeledes nærmere undersøge Færøernes og Ålands deltagelse. Jeg sidder i dette udvalg, som allerede har begyndt sit arbejde under ledelse af Håkan Winberg, Sveriges justitsminister. Vi håber, at udvalget kan komme til et resultat, som alle kan blive fornøjede med.

Det ville tage for lang tid at diskutere i detaljer det gode samarbejde, de nordiske folk har haft på det juridiske område fra ældre og nyere tid. Vi, som har læst og studeret lærebøger af Henry Ussing og Vinding Kruse samt andre videnskabsmænd på lovgivningens og rettens område, ved, hvad nordisk lovgivningssamarbejde gælder. Den gamle bestemmelse af Gulatingsloven i Norge, "Med lov skal land bygges", har vi haft som vores vejviser fra begyndelsen af og håber, at den fortsat må vise os vejen fremad. I lovgivningen og den ret, som gælder fra tid til anden i folkenes liv, kan man spore borgernes kultur og menneskelighed, som Windsheid sagde engang: "Retten er kulturens tjenestepige – men en tjenestepige, som er kronet med en dronningkrone."

Derfor glæder jeg mig især over det gode samarbejde, der eksisterer blandt Nordens justitsministre, som jeg har oplevet det i det foregående år.

Skønt jeg kun har deltaget i samarbejdsministrenes arbejde i en kort tid, er der sket nogle forandringer. Jeg har lyst til at nævne specielt Bjartmar Gjerde, som er trådt tilbage som Norges samarbejdsminister. Jeg takker ham for et godt bekendtskab og godt samarbejde i den tid, vi arbejdede sammen på dette område, og ønsker ham til lykke med hans

nye stilling som radiochef i Norge.

Til sidst vil jeg gerne overbringe en særlig tak til samarbejdsministrene, formand Lise Østergaard fra Danmark, Rolf Hansen fra Norge, Karin Söder fra Sverige og Pirkko Työläjärvi fra Finland. Det er mit håb, at vores samarbejde bliver til fordel for vores nationer og nordisk samarbejde i kommende tider.

Præsidenten: Jeg beklager, at der i portræt-matriklen er blevet tilføjet den islandske samarbejdsminister en forkert partibetegnelse. Jeg kan ikke finde anden forklaring i farten – det er en forklaring, men ingen undskyldning – at det må have været svært for forfatteren at forestille sig, at det samme parti på samme tid kunne være regeringsparti og oppositionsparti.

Hernelius: Herr president! För några dagar sedan läste jag om K. A. Fagerholms minnen "Talmannens röst". Fagerholm är ju den finländare som enligt Elsi Hetemäki-Olander igår gjort mest för den nordiska tanken i Finland; han var en uppskattad förgrundsfigur i Nordiska rådet under många år. I sin bok behandlar han självfallet rådet och arbetet där.

Han varnar för byråkratisering, och den varningen är kanske mer aktuell idag än när boken skrevs. Hans exempel på ansvällning står sig: expansionen hos Nordiska kultursekretariatet och Nordiska ministerrådets sekretariat. Varningen har upprepats många gånger vid rådsmötena, senast igår av den erfarne Guttorm Hansen.

Det finns skäl att än en gång repetera varningsorden. Institutioner och organ bör inte utan vidare få fortsätta att expandera utan att behovet prövas i varje särskilt fall. Man bör också pröva om inte redan befintliga organ kan reduceras utan skada för det nordiska samarbetet. Den ohejdade tillväxtens tid är förbi. Vårt ekonomiska läge är inte sådant att vi kan tillåta oss detta även i fortsättningen. Den tiden kanske kommer tillbaka, men idag är den icke aktuell.

Ett exempel på att nya tjänster fortfarande föreslås utgör de tankegångar som under hand framförts från socialdemokratisk sida

om ett Nordiska rådets partistöd till de tvärnationella politiska grupper som bildats inom rådet eller som är på väg att bildas. Med hjälp av detta nya partistöd skulle nya sekreterare kunna anställas, nya kanslier byggas upp och nya resor och sammanträden kunna anordnas. Partigrupperna skulle säkerligen icke vara sena att ta emot vad som så frikostigt skulle bjudas.

Men finns det verkligen behov därav? Kan inte partierna på egen hand klara upp den saken? Skulle partierna i t. ex. Sverige först ha bidrag som riksdagspartier, sedan i lands- ting och kommuner och nu enligt det socialdemokratiska partiet även i Nordiska rådet, kanske med tiden även i Europarådet. Politiseringen av Nordiska rådet har kommit för att stanna, och den är av godo och till nytta, men den får bedrivas med måtta. I varje fall torde inte de konservativa partierna i rådet vara att påräkna för dylika nya stödformer.

Ett annat exempel på institutioner på väg är förslaget om en projektexportfond och projektinvesteringsslån genom Nordiska investeringsbanken. Risker för utvidgning i framtiden är uppenbar, och utgifterna till fonden betecknas redan som automatiska. Här får jag nog göra en liten korrigerigering av vad Karin Söder sade häromdagen. Enligt henne skulle det bara på en punkt finnas en reservation om detta förslag i ekonomiska utskottet. Det kan formellt vara riktigt, men reservationen gäller en huvudfråga, nämligen projektinvesteringsslånet, och dessutom är reservanterna tveksamma inför fondens nya uppgifter.

Det är möjligt, herr president, att det finns behov av projektinvesteringsslån, även om det ännu inte är bevisat. Det är möjligt att det finns behov av sådana lån även till statshandelsländer, till exempel östländerna, och till länder i tredje världen – skall man bygga upp nya staber i olika organ för att undersöka detta behovs existens och möjligheterna att täcka det behovet i så fall? Dessutom är en rad nya utredningar begärda, inte bara av reservanterna. Borde inte problemen ha undersökts noggrannare före denna session? Bl. a. är de viktiga frågorna om överensstämelsen mellan konstitutionerna i de olika länderna icke slutbehandlad.

Skillnaden mellan utskottets majoritet och reservanterna skulle bäst kunna karakterise-

ras med några meningar. Majoriteten vill att Nordiska rådet nu skall fatta beslut utan att begärda utredningar föreligger. De vill överlåta åt Nordiska ministerrådets experter att efter ett rådsbeslut i positiv riktning bestämma på egen hand. Reservanterna å sin sida vill först ha utredningarna klara och oklarheter avlägsnade och därefter ett nytt förslag från ministerrådet till nästa session. Då skulle Nordiska rådet kunna fatta beslut.

Att märka är att det är fråga om ett vittgående principiellt avgörande. Nordiska investeringsbanken startade som en bank för lån inom Norden. Nu skulle ett nytt stort steg tas – banken skall kunna låna ut pengar till investeringar också utanför Norden, t. o. m. lån till mottagare utanför Norden. Även medlemmar som tidigare röstat för Nordiska investeringsbanken har anledning att känna tvekan inför denna utveckling. Varför inte utreda först och bestämma sedan, i stället för tvärtom?

För att växla ämne: Från olika håll har ansetts att frågan om Nordsat icke borde diskuteras annat än i samband med förslag från kulturutskottet. Men kan vi verkligen låta denna generaldebatt försiggå utan något meningsutbyte därom? Flera talare har redan varit inne på Nordsat och jag följer deras exempel med några ord.

Såvitt jag förstår har tiden verkat till förmån för Nordsat. Nya ekonomiska kalkyler har framkommit, och det har övertygande visats att den teknologiska utvecklingen gör det nära nog nödvändigt för nordisk industri att följa med. Även kalkylerna för programmen är nu reviderade, som P. O. Sundman övertygande visat i en artikel i Nordisk Kontakt nr 3. Läs den artikeln! Det är, herr president, tillåtet att göra reklam för artiklar från denna talarstol.

Kostnaderna för olympiaprogram och andra idrottsprogram, av typ Stenmark, har nu vuxit så att ett nordiskt samarbete är nödvändigt på den sidan. Nordsat är då kanske den mest ekonomiska lösningen. Men Tele-X då, skulle inte den kunna fylla samma uppgift? Tele-X kan bjuda samnordiskt redigerade program men ett fåtal sådana. De övriga nordiska TV-programmen skulle inte bli tillgängliga. Med andra ord blir det icke fråga om samma valfrihet för tittarna, en valfrihet som väl att märka skulle utövas under samma TV-

bolags ansvar under lagar och föreskrifter som nu i de särskilda länderna.

En särskild och något överraskande anledning till nytänkande i denna fråga är en tankegång som framförts av en socialdemokratisk kulturgrupp i Sverige. Den ville att man skulle överväga att förbjuda parabolantennar, det vill säga att man skulle avskärma Sverige från TV-sändningar via satellit utanför Norden. Det är förstäligt att professor Torgny Segerstedt J:r vid Svenska akademiens årssammankomst i december i fjol med anledning härav konstaterade att censur i våra dagar tydligen icke bara utövas med sax och blåpenna som förr i världen utan också med bestämmelser om antenners uppsättande, riktning och konstruktion.

Vill man verkligen förhindra mottagandet av utländska satellitprogram eller vill man göra ett vidare utbud till en exklusivitet för de språkkunniga, om man inte har någon nordisk motsvarighet att bjuda på?

Till sist! Nordiska rådet lämpar sig inte som forum för inrikespolitiska debatter. Likväl kan jag inte underlåta att påpeka – och det överraskar nog ingen – att den beskrivningen som Olof Palme gav av det ekonomiska läget i Sverige och anledning till detta enligt min mening icke är korrekt eller rättvisande. Men den debatten bör föras i Sverige – i detta forum hör den icke hemma. Jag vill inskränka mig till att citera Esaias Tegnér: "Tro ej allt vad skeppare förtälja".

Sigrid Utkilen: Hr. president! Vi er inne i FNs internasjonale år for de funksjonshemmede, og for meg som medlem av Sosial- og miljøutvalget i Nordisk Råd er det derfor naturlig å konsentrere dette innlegget om de funksjonshemmedes situasjon og hva som kan gjøres for å unngå at det viktige initiativ som dette internasjonale året representerer, i ettertid ikke skal bli karakterisert som et år med velvilje, boller og brus, med fint lite av konkrete resultater og forbedringer.

Den aller største verdi ved et internasjonalt år ligger sannsynligvis i den konsentrerte informasjonsinnsats slike år medfører. Erfaringer fra tidligere internasjonale år viser at massemedia stort sett er meget flinke til å fokusere interessen omkring de problemer og spørsmål vedkommende gruppe er særlig opptatt av.

Når det gjelder de funksjonshemmedes år, er jeg personlig ikke i tvil om at det fortsatt er behov for atskillig saklig informasjon om de problemer den enkelte funksjonshemmede møter i bestrebelsene på å kunne leve et mest mulig vanlig liv – på linje med alle andre borgere i samfunnet. Vi har nok snakket mye om de funksjonshemmede i de siste tiår, men jeg tror dessverre at det fortsatt gjør sig gjeldende mange vrangforestillinger og mye uviitenhet ute i opinionen når det gjelder de funksjonshemmedes situasjon generelt. Velviljen er nok til stede i fullt monn, men når sant skal sies, er det vel de færreste av oss som i det daglige tenker på hva vi konkret kan gjøre for å gjøre situasjonen for de funksjonshemmede i vårt nærmiljø bedre.

Vår sosialpolitikk rettet mot de funksjonshemmede har vært velmenende, beskyttende og isolerende. Den har vært så velmenende at vi har isolert dem bort fra oss, overbeskyttet dem mot samfunnet og vernet dem i egne institusjoner. Dette er en feil vi alle har vært med på opp gjennom årene. Synet har heldigvis endret seg en del, men hverdagen med alle dens problemer er ikke løst. Holdningen hos oss vanlige mennesker må endres. Vi er ikke alle like, men vi har alle behov for å være et hjul i samfunnsmaskineriet – lite eller stort – hvor alle har sin plass.

Noe av problemet ligger sannsynligvis i at begrepet funksjonshemmet er så altomfattende at det ikke sier noe om den enkelte funksjonshemmedes handicap, muligheter eller reelle livssituasjon. Det er f.eks. en kjensgjerning at samme grad av skade ikke alltid fører til samme grad av funksjonshemming, fordi dette har med den enkeltes totale situasjon å gjøre. Den kan være påvirket av den funksjonshemmedes praktiske situasjon og forholdet til medmennesker. Funksjonshemmingen kan også være avhengig av hvor i landet vedkommende bor.

Konsekvensen av dette må være at tiltak for funksjonshemmede må bære preg av mangfoldighet, fantasi, fleksibilitet og elastiske ordninger, slik at man kan få "skreddersydd" opplegg som i størst mulig grad er tilpasset den enkeltes behov. Dette setter igjen krav til regelverk og administrasjon. Hjelpeapparatet må finnes i nærheten, og den funksjonshemmede må ha nær kontakt med organer som kan formidle de forskjellige tiltak.

Den viktigste innsatsen for en funksjonshemmet må derfor skje i nærmiljøet, men dette forhindrer naturligvis ikke at det er nødvendig å gjøre en betydelig innsats både på nasjonalt og på nordisk plan. Gjennom opprettelsen av Nordisk nemnd for handikapspørsmål har vi fått det organisatoriske grunnlaget for en mer samordnet innsats på nordisk plan, og det er mitt håp at man vil bruke dette organ til å utforme rent praktiske tiltak for funksjonshemmede og til å sørge for en fornuftig utveksling av forslag og erfaringer mellom nordiske land. Gjennom en rimelig koordinering vil man kunne oppnå gode resultater og samtidig sikre den best mulige ressursutnyttelse, f. eks. av forsknings- og utviklingsmidler, og dessuten unngå at det forskes parallelt i de nordiske land.

Det må være et mål å komme fram til mest mulig likeartede ordninger for funksjonshemmede i de forskjellige nordiske land, naturligvis under rimelig hensyntaken til de naturgitte og samfunnsmessige forskjeller. Jeg ser for min del medlemsforslaget om en transporttjeneste for funksjonshemmede som et verdifullt skritt i denne retning. Det er etter min mening ganske klart at et slikt felles opplegg vil kunne ha stor betydning for de funksjonshemmedes muligheter til å reise både i sitt eget land og i nabolandet.

Et annet felt som ligger vel til rette for nordisk samarbeid, er de prosjekter som allerede er i gang når det gjelder utprøving av tekniske hjelpemidler for funksjonshemmede. Dette område er jo høyt prioritert innenfor nemndens arbeid. Jeg føler meg overbevist om at et bredt samarbeid på dette område både vil øke tilbudet av tekniske hjelpemidler og samtidig gjøre det mulig å øke tilbudet av billigere hjelpemidler enn i dag.

Man må ha et system med oppkjøpspolitikk, prispolitikk, informasjon, kvalitetsvurdering og nøkterne opplysninger om hjelpemidlene – kort sagt blinke ut hjelpemidlene. Spørsmålet er om man skal fortsette med godkjenning av varelistor etter det mønster man nå har i Sverige, med en bestemt liste over godkjente hjelpemidler som man kan velge mellom. Etter min mening bør man ha et system hvor man utarbeider en omfattende informasjon om de enkelte hjelpemidler, hvor man trekker fram det enkelte produkts gode og dårlige sider, uten at man dermed konsen-

trerer valget til tre-fire produkter. Et slikt system vil gjøre det lettere for de faglig ansvarlige å finne fram til hjelpemidler som er best mulig tilpasset den enkelte funksjonshemmede, samtidig som det sannsynligvis også i enkelte tilfeller vil gjøre det mulig å finne fram til en konkret løsning som er billigere for samfunnet enn om man skulle være begrenset til en nokså liten liste produkter. Vi må ha et både-og.

Et hovedpunkt i arbeidet for de funksjonshemmede må være å skaffe egnet arbeid. Arbeid for en funksjonshemmet betyr en styrkelse av selvfølelsen, og vil motvirke isolasjon. Det er neppe galt å si at et arbeid vil bety mer for en funksjonshemmet enn for en som er såkalt frisk. Det er imidlertid ikke noen lett oppgave å skape et tilstrekkelig antall arbeidsplasser for funksjonshemmede. Integreringstanken er naturligvis aktuell, og for mange vil dette være et bedre tilbud enn en vernet arbeidsplass. På den annen side skal man ikke se bort fra at også integrering betyr problemer, og at det for mange funksjonshemmede er viktig å få en arbeidsplass der de kan føle seg trygge og skjermet, og hvor deres arbeidslyst blir utnyttet uten krav om effektivitet.

Et meget aktuelt problem er også forholdet mellom arbeid og trygdeinntekt. Jeg føler meg overbevist om at det finnes mange funksjonshemmede som nok kunne tenke seg å gå ut i arbeid, men som likevel kvier seg for å gjøre det fordi resultatet ofte er bortfall av uføretrygd, uten at vedkommende føler seg trygg på å kunne makte de utfordringer en arbeidssituasjon medfører. Jeg er kjent med at man i Finland har kommet fram til et fleksibelt system med kombinasjon av arbeid og trygd, og jeg synes derfor det må være en nærliggende oppgave for Nordisk nemnd for handikapspørsmål å sørge for at de øvrige nordiske land blir gjort kjent med de erfaringer man har med dette systemet i Finland.

Det er enkeltmennesket det gjelder i dag, og her er de individuelle faktorer så mange og situasjonene så ulike at vi stadig må tilbake til utgangspunktet, *medmenneskelighet*. Det er et innholdsmettet ord, som forplikter oss til noen langt mer enn en konturløs velvilje på avstand. Det er noe konkret og levende, noe usentimentalt og – først og fremst – noe *nært* – ikke med en høytflyvende plan om det

vi ønsker å gjøre og være, men en trygg innsikt i det vi har å gjøre i øyeblikket, i situasjonen og i dens forlengelse, som krever utholdenhet.

Social-, sundheds- og forsikringsminister **Svavar Gestsson**: Alment har vi islendinge sat stor pris på deltagelsen i det nordiske samarbejde, og i de senere år har denne opfattelse været uafhængig af i hvilket politisk parti man ellers er placeret. Alle politiske partier har nemlig vist stor interesse for dette samarbejde. Inden for det nordiske samarbejde har drøftelser af diverse emner været gnisten til fremskridt på mange områder i de nordiske lande. Her tænker man vel først på samarbejdet om de kulturelle anliggender, hvilket er såvel mangfoldigt som interessant. Nordens Hus i Reykjavík er for os islendinge symbolet på aktivt nordisk samarbejde og broderskab, dvs. i handling og ikke kun i ord. Det vigtigste er, at ord og resolutioner er blevet ført ud i livet på en måde, der er indlysende for enhver, som gider holde øjnene åbne.

Det nordiske samarbejde omkring sociale og sundhedsmæssige anliggender er ikke særlig fremtrædende i den daglige debat eller hos massemedierne i Norden. Dog sker der højst interessante ting på dette område, som er af stor praktisk betydning for en masse mennesker i vore lande. Jeg vil nævne som eksempel, at i nærværende år vil det islandske arbejdstilsyn påbegynde sit arbejde vedrørende sundheds- og sikkerhedsforanstaltninger på arbejdspladserne i vort land. Set i islandsk sammenhæng drejer det sig her om en stor institution. Det blev vedtaget på et møde holdt af de nordiske arbejdsmarkedsministre sidste efterår, at denne institution skulle have adgang til forskningsresultater hos de tilsvarende institutioner i det øvrige Norden. Man kan derfor antage, at dette samarbejde i fremtiden vil komme til at berøre de fleste islandske lønmodtagere på den ene eller den anden måde. Endvidere vil jeg erindre om det nordiske samarbejde vedrørende ligeberettigelsen, og de nordiske ligeberettigelsesministre afholdt netop deres første møde sidste efterår.

På det nordiske sundhedsministermøde sidste sommer drøftede vi sundhedsplejen i Norden. Disse diskussioner var yderst oply-

sende og vil blive fortsat. Det kan fastslås, at den nordiske overenskomst om socialsikkerheden har stor betydning for alle nordiske borgere, samt at denne aftale i forbindelse med sygeforsikringen og konventionen om arbejdsløshedsforsikring vil være af stor vigtighed for tusinder og atter tusinder af mennesker i vore lande.

Jeg vil her standse redegørelsen for de nyheder inden for det nordiske samarbejde angående social-, sundheds- og forsikringsanliggender, til trods for at jeg kunne blive ved længe endnu uden at få alt med. Det er min opfattelse, at offentligheden i vore lande ikke er tilstrækkeligt opmærksom på samarbejdet omkring de nævnte emner. Det ser i hvert fald ud til, at massemedierne hovedsagelig interesserer sig for den ytringsform, som er af mindst betydning inden for det nordiske samarbejde, nemlig papirdynger.

Når nordisk samarbejde udvikles på normal måde og med nordiske forudsætninger uden andre fremmede påvirkninger er resultaterne sikret. Dette udtrykkes i alle former for nordisk samarbejde. Det anerkendes, at i dette forum skal de nordiske nationer drøfte og tilvejebringe løsninger af problemer, som er af fælles interesse i alle de implicerede lande. Men i dette forum har den opfattelse været herskende i lang tid, at samarbejdet heller ikke skulle strække sig længere. F.eks. havde nationerne valgt forskellige veje i forsvars- og sikkerhedssager, og derfor skulle de anliggender, som vedrører omverdenen, ikke være noget. Nordisk Råd tager sig af, hvorfor man heller ikke har diskuteret disse sager her. Jeg er sandelig ikke enig i disse synspunkter, og jeg beklager, at de nordiske nationer ikke har fundet den samme vej inden for det nordiske samarbejde angående retningslinjer i udenrigspolitikken.

I den senere tid er der dog fremkommet voksende og udbredt forståelse for nødvendigheden af, at de nordiske nationer understøtter hinanden også på dette felt, hvad angår fælles anliggender, som vedkommer dem alle. På dette grundlag vil jeg nævne den idé, at man opfordrer regeringerne til at undersøge mulighederne for at erklære de nordiske lande for atomvåbenfrit område, samt at Nordøstatlantens og Østersøens er fredlyste områder.

Nærværende forsamling vil sikkert huske

den ihærdige kamp, vi islændinge údkæmpede for at få vort søterritorium udvidet til 12, 50 og 200 sømil. Formålet med udvidelsen var beskyttelse af fiskebestanden. En beslutning om fredlysning ville være en logisk fortsættelse af det resultat, som foreligger angående udvidelsen af jurisdiktionen hos nationerne omkring det nordlige Atlanten. På den anden side er beskyttelsen af havets liv ikke kun i fiskerinationernes interesse – en sådan beskyttelsespolitik er i hele menneskehedens interesse, idet der endnu foreligger betydelige muligheder for at forøge havets andel af verdens proteinproduktion. Det er min opfattelse og mit partis, Folkealliancen i Island, at fredlysning af Nordatlanten ville være et betydningsfuldt bidrag fra Norden for at dæmpe spændingerne i verden, for at sikre fred i verden.

Den anden idé, som jeg vil nævne her, omhandler spørgsmålet om et atomvåbenfrit område i Norden. Ideen om et atomvåbenfrit område i Norden er fremkommet adskillige gange i Nordisk Råd, også under nuværende session. Forudsætningerne for de vidtspændende krav, som nu eksisterer om et atomvåbenfrit område i Norden, er mangesidige. Det drejer sig her om en fælles sag for alle de nordiske lande, og af den grund synes jeg, at Lars Werners ideer om parlamentarikerseminar angående disse spørgsmål er gode og nyttige. Alle her anerkender nødvendigheden af, at man diskuterer sikkerhedspolitiske sager, og jeg ser ikke noget, der taler imod, at disse diskussioner bliver formelle på vegne af Nordisk Råd.

Det her er ikke en sag, hvor man kan adskille de enkelte nordiske nationer. I pressen i Skandinavien har jeg set udtalelser om, at islændingene nødvendigvis måtte stille sig uden for sådanne sager som atomfrie zoner, idet der findes en amerikansk militærbase i Island. Jeg vil her på det allerkræftigste modsige disse synspunkter. Islændingene vil selv og uden hensyntagen til, om der findes en amerikansk militærbase i landet eller ej, tage beslutninger vedrørende udenrigspolitik. Det gør amerikanerne ikke for os, og det vil resultere i større tryk på Island, hvis landet ligger uden for et ellers atomfrit Norden.

Det er en stor misforståelse, at man ikke skal diskutere sådanne sager i nordisk sammenhæng, for på den måde underminerer

man folks tiltro til Nordisk Råd og dets muligheder for at føre en selvstændig tilværelse. Den kolde krig satte ganske vist sine spor på Nordisk Råd i sin tid, men Nordisk Råd bør besidde vidsynethed og fleksibilitet for at ituslå den kolde krigs ispanser. På den måde ville Rådet arbejde optimalt med hensyn til sine nationers interesser og traditioner.

Hr. præsident! I begyndelsen af denne tale omtalte jeg de nordiske landes samarbejde angående kulturelle, sociale og sundhedsmæssige anliggender. Der blev sagt, at der var nået store resultater i disse sager, først og fremmest fordi vi ikke har tolereret nogen indblanding fra ejendommelige og fremmede påvirkninger. Vi har taget beslutninger ud fra vore egne forudsætninger. På disse områder er Norden et forbillede for hele verden. Overalt anser man, at Norden er førende i disse sager. Sådant kunne det også blive, hvis vi sluttede os sammen omkring fredlysning af Nordatlanten og en erklæring om et atomvåbenfrit område i Norden. I så fald ville den nordiske model blive et lysende forbillede for alle andre nationer, ikke mindst for de små nationer i deres kamp mod stormagternes aggressioner, som nu kommer til syne i Afghanistan og El Salvador, og mod den stadig voksende fare for krig i verden. Ideen om kernevåbenfri zone i Norden er en fredsidé, som vi alle skulle bifalde. Møde mellem parlamentarikerne om denne sag er et afgørende skridt på den positive vej, på Nordens vej.

Meddelande

Det meddelades, att finansminister Ragnar Arnalds intagit sin plats i rådet.

Statsrådet **Burenstam Linder**: Herr president! Vi har strävat efter – och har också haft framgång i den strävan – att förvandla Norden till något av en hemmamarknad. Inte mindre än 25 procent av den totala export som de nordiska länderna har avsått på den inbördes marknaden, och om man ser till bearbetade varor är procentsatsen ännu högre.

Det här är till ömsesidig fördel för oss, men det ställer också krav på oss. Det intensiva ekonomiska samarbetet mellan våra nordiska länder innebär att utvecklingen i varje land är synnerligen betydelsefull för de andra nordiska länderna. Självfallet är det av alldeles sär-

skild vikt att nedbrytande åtgärder som protektionistiska ingrepp inte vidtas och att arbetslöshet inte exporteras från det ena landet till det andra med sådana metoder.

Det är någonting som Kåre Willoch understök med stor skicklighet och all rätt både under gårdagens och under dagens debatt. När han förde sin diskussion med Olof Palme fick vi höra att förklaringen till det socialdemokratiska förslaget att införa s. k. depositionsavgifter skulle vara att den svenska borgerliga regeringen har åstadkommit ett sådant elände att detta plötsligt skulle ha blivit nödvändigt.

Ingen skall förneka att vi i Sverige har allenda ekonomiska problem, liksom man synes ha i andra länder. Vi kan utan tvivel föra en lång diskussion om orsakerna till dessa svårigheter, men eftersom en inrikespolitisk debatt rimligen bör hållas i den svenska riksdagen i stället för i Nordiska rådet får jag nöja mig med att konstatera att det ingalunda är någon konst att göra en annan analys än herr Palme åstadkom av utvecklingen och de grepp som nu tas i den svenska ekonomiska politiken.

Alldeles oavsett vad som kan vara förklaringen till de svårigheter vi finner i Sverige kan de aldrig få fungera som en ursäkt för att tillgripa åtgärder som skulle vara av utomordentligt negativ karaktär för vårt samarbete i Norden och över huvudtaget i det internationella samfundet. När motargumenten presenterades mot herr Palme gjordes det gällande att det skulle vara motiverat för Sverige i nuvarande läge att tillgripa sådana åtgärder, eftersom de skulle vara så bra för Sverige att de också skulle vara bra för de andra nordiska länderna.

Den uppfattningen bygger på föreställningen att man med olika protektionistiska ingrepp kan verksamt bidra till att hjälpa upp den egna ekonomin. Men erfarenheterna är faktiskt sådana att den omvända slutsatsen ligger närmare till hands, att de andra nordiska länderna skulle komma att skadas – oavsett vilket nordiskt land som vidtog protektionistiska åtgärder – inte bara direkt genom export av arbetslöshet utan också indirekt genom att utvecklingen i det land som vidtog sådana åtgärder skulle bli sämre än eljest. Vi har också under förmiddagen hört statsminister Koivisto framföra den synpunkten, att

protektionistiska åtgärder skadar det egna landet.

Det är lätt att se detta i den aktuella handelspolitiska debatt som förs t. ex. på stålindustrins område. Vi har svårigheter inom stålindustrin i olika länder, inte minst i Sverige. Om vi vidtog protektionistiska åtgärder skulle de kanske förbättra läget i denna speciella industrigren i vårt land, men samtidigt skulle vi skapa kraftiga extra problem i de industrier som använder stål, exempelvis verkstadsindustrin och bilindustrin. De skulle i motsvarande mån få större svårigheter. Detta får tjäna som en illustration till att det inte är så enkelt att med protektionism hjälpa upp utvecklingen i det egna landet. Det är också därför som talesmän för den svenska regeringen i början av 1970-talet har skarpt kritiserat regeringar som vidtagit åtgärder av den typ som nu föreslås.

Dock tycker jag att socialdemokraterna borde konstatera, för att inte denna diskussion skall få överdrivna proportioner, att det socialdemokratiska motionsförslaget från föregående höst inte har upprepats.

Det skall också göras absolut klart att den nuvarande svenska regeringen står fast vid sina handelspolitiska åtaganden, eftersom vi anser att detta är till egen och till andra länders fördel, inte minst i det betydelsefulla nordiska samarbetet.

Vi har en gemensam uppgift i Norden att försöka värja oss mot att icke-nordiska länder vidtar protektionistiska åtgärder som skulle kunna skada oss. Jag tror att vi genom ett gemensamt agerande och genom samordnad argumentation i olika internationella fora kan sprida förståelse för riskerna för att de nuvarande allvarliga spänningarna i den internationella ekonomin kan leda till protektionistiska förvecklingar, för att inte tala om rent handelskrig.

Samarbetet mellan de nordiska länderna kan på det viset få en extra dimension. Norden kan komma att fungera som en bastion i det internationella samarbetet, dels för oss själva, dels över huvudtaget på den fria handelns område.

Vi vidtar nu olika åtgärder för att göra den nordiska marknaden än mer till en hemmamarknad, och det är utmärkt att sådana steg tas. Men i dessa strävanden skall vi naturligtvis vara realistiska. Samarbetet kan inte kom-

menderas fram eller konstrueras med konstlade medel. Vad det är fråga om är att företagen måste ha projekt och handelsmöjligheter som grundar sig på lönsamhet. Det är, som statsminister Gro Harlem Brundtland i går framhöll, så att de politiska myndigheterna kan lägga förhållandena till rätta, men samarbetet i konkreta projekt måste ske mellan de enskilda företagen.

I en komplex ekonomi har statsmakterna på gott och ont fått ett mera direkt inflytande inom många områden. Även detta kan naturligtvis inriktas på att befrämja det nordiska samarbetet. Ett sådant område där statsmakterna har fått ett växande inflytande är energipolitiken. Ett annat är det statliga exportfrämjandet, som innebär inte bara åtgärder för att uppmuntra till ökad samhandel i Norden utan också åtgärder som kan underlätta samverkan mot tredje land. Den svenska regeringen lägger inom kort fram en proposition som ger ytterligare resurser till ett gemensamt nordiskt handelsfrämjande.

Inom exportfrämjandet finns det ett speciellt problem som vi skulle kunna hantera bättre genom nordiskt samarbete. Det är min uppfattning att man i Norden, liksom man har gjort i EG, kan diskutera sig fram till regler som utesluter konkurrens på varandras hemmamarknad med de starkt subventionerade exportkrediter som blivit allt vanligare i världshandeln. Ingen av oss tjänar på en sådan konkurrens, och den ställer oss inför besvärliga avgöranden om motåtgärder – s. k. hemmamatching – som kan aktualiseras. Onödigt påfrestning på statsbudgeten och konkurrensförhållanden skulle kunna undvikas genom ett bättre nordiskt samarbete på den punkten.

Ett annat problem kan uppstå om handel i ett krisläge inte skulle kunna äga rum. En alltmer långtgående specialisering innebär risker genom längre och ofta sårbara transportvägar. Vi försöker i Sverige möta det problemet genom omfattande insatser inom ekonomiskt försvar, avsedda att hjälpligt klara varuförsörjningen om det skulle gå så illa att vi råkade ut för en avspärning. Men omfattande lagring är mycket dyr, och det är likaså dyrt att med subventioner hålla igång olönsamma men försörjningsviktiga industrier. Vår uppfattning är att de nordiska myndigheterna borde söka ett utvidgat samarbete

för att få fram lösningar som kan reducera dessa kostnader.

Herr president! Det är med insatser av det här slaget och byggklotsar i samarbetet på en lång rad områden som vi stegvis ytterligare närmar oss varandra och kan sträva efter att än mer förvandla Norden till en hemmamarknad.

Knuutila: Herr president! I de nordiska länderna – och också i den här förda debatten – tycks det råda ett omfattande samförstånd om de centrala samhällliga målsättningarna, liksom det demokratiska samhällsmönstret, sysselsättningens trygghet, sparsam förbrukning av naturresurser och energi samt solidaritet gentemot tredje världen. Det avgörande är emellertid att vi, varje land skilt för sig samt gemensamt i Norden, i vår verksamhet kan förvandla dessa målsättningar till verklighet.

Työllisyden turvaamisen kohdalla tämä merkitsee sitä, että aina talouselämän teknisiä ratkaisuja myöten otetaan tämä tavoite huomioon. Kaikki Pohjoismaat ovat riittävän varakkaita turvataksaan täystyöllisyyden ilman ulkopuolista apua. Tukeutuminen esimerkiksi nykyistä suuremmassa määrin etenkin suurissa taajamissa Nordkolt-tutkimuksen tietojen pohjalta joukkoliikenteeseen vähentää energian kulutusta, säästää liikenneinvestoinneissa, lisää liikenneturvallisuutta ja lisää työpäikkoja liikenteessä. Myös täten meillä on mahdollisuus lisätä tasa-arvoa liikennepalvelujen saannissa.

Sitä miten muuten voitaisiin työllisyyttä edistää, voisi valaista konkreettisin esimerkein eri aloilta, kuten vanhustenhoidon ja luonnonsuojelun piiristä, mutta se ei ole puheenvuoroni tarkoitus. Yleisesti haluan kuitenkin vielä todeta, että kilpavarustelun lopettaminen ja aseidenriisunta vapauttaisivat valtavia voimavaroja, mikä merkitsisi suhteellista työpäikkojen lisääntymistä sekä samalla energian ja muiden luonnonvarojen säästymistä sekä inflaation hidastumista. Näillä voimavaroilla olisi nykyistä parempi toteuttaa solidaarisuutta mm. kolmatta maailmaa kohtaan.

Täällä on jo keskustelussa viitattu yhteiseen kristilliseen perinteeseemme. Haluan puolestani tuoda esille, että Pohjoismaiden

kristilliset sosialdemokraatit ovat voimakkaasti painottaneet, että juuri kristillisistä lähtökohdista meidän pitäisi antaa voimakas tukemme aseidenriisuunnan, kehitysyhteistyön ja rauhantyön puolesta. Olemme vedoneet myös kristillisiin yhteisöihin näissä kysymyksissä, viimeksi mm. Tanskan kirkkojen johtoon runsas viikko sitten. Samalla vetosimme myös sosialdemokraattisen puolueen johtoon Tanskassa. Tätä taustaa vasten haluan kysyä myös, olemmeko me täällä Pohjolassa solidaarisuudesta puhuessamme ja aineellista elintasoamme määrittellessämme pitäneet tämän mielessämme, esimerkiksi puhuessamme Nordsatista.

Vi står inför de ovan angivna stora utmaningarna, och en av de viktigaste bland dem är tryggheten av sysselsättningen. I fråga om förverkligandet av denna fulla sysselsättning tycks det emellertid råda villrådighet, och det tycks inte finnas politisk vilja i de nordiska länderna heller för att förverkliga full sysselsättning, kanske med undantag av Norge och Island. Därför skulle detta vara ett verkligen viktigt ämne för ett gemensamt stort projekt. Våra hittillsvarande strukturer kan i intet fall åstadkomma full sysselsättning.

Knuutilas anförande i svensk översättning:

Med tanke på sysselsättningens trygghet innebär detta, att man måste beakta denna målsättning också i näringslivets tekniska lösningar. Samtliga nordiska länder är tillräckligt förmögna för att säkerställa full sysselsättning utan utomstående hjälp. Mera långtgående anlitan, i synnerhet då det gäller stora tätorter, av kollektivtrafiken på grundval av Nordkoltundersökningens uppgifter minskar energiförbrukningen, ger besparingar i investeringarna i trafiken, ökar trafiksäkerheten och ökar antalet arbetsplatser inom trafiken. Även härigenom har vi en möjlighet att öka jämställdheten inom tillgången till trafikservice. Hur man annars kunde främja sysselsättningen, kunde man belysa med konkreta exempel från olika områden, t. ex. inom åldringsvården och miljövården, men detta är inte avsikten med mitt inlägg. Allmänt vill jag konstatera att om man kunde få slut på kapprustningen och åstadkomma nedrustning, skulle enorma resurser

frigöras, vilket skulle innebära en relativ ökning av arbetsplatsernas antal och samtidigt besparingar av energi och andra naturresurser samt en långsammare inflationstakt. Genom dessa resurser skulle man bättre än för närvarande kunna förverkliga solidariteten gentemot tredje världen.

Här har man i debatten redan pekat på vår gemensamma kristna tradition. Jag önskar för min del framhålla, att de kristna socialdemokraterna här i Norden har starkt betonat, att det är just från våra kristna utgångspunkter som vi borde ge vårt kraftiga stöd för nedrustning, biståndssamarbete och fredarbete. Vi har också vädjat till kristna samslutningar i dessa frågor, senast bl. a. till de danska kyrkornas ledning för en dryg vecka sedan. Samtidigt har vi också vädjat till ledningen för det socialdemokratiska partiet i Danmark. Mot denna bakgrund önskar jag också fråga huruvida vi, när vi här i Norden har talat om solidaritet, har tänkt på vår materiella levnadsstandard när vi definierat denna, till exempel i fråga om Nordsat.

Halldór Ásgrímsson övertog herefter ledningen av förhandlingarna.

Paul Jansson: Herr president! Betydande ekonomiska svårigheter uppträder nu, mer eller mindre uttalat i samtliga våra nordiska länder.

I vissa fall kan man med fog tala om en ekonomisk kris. Den politiska debatten har under de senaste åren kommit att handla just om den ekonomiska krisen och hur vi skall kunna ta oss ur den med bevarad sysselsättning, rättvis fördelning och ett bevarande av välfärdsstatens sociala ansvar gentemot medborgarna.

Den industriella sektorn i våra länder har – med vissa undantag – uppenbara svårigheter att hålla produktionen uppe, att öka investeringarna och därmed hävda sysselsättningen på längre sikt.

Redan nu börjar arbetslösheten att öka på ett oroande sätt i våra länder, där särskilt ungdomsarbetslösheten antar besvärande proportioner, vilket kan leda till betydande sociala spänningar och problem som kan bli mycket svåra att bemästra.

Den sociala utslagningen följer obevekligen i ungdomsarbetslöshetens spår. Ökat

missbruk av alkohol och droger kan bli det pris som vårt samhälle får betala för den höga undomsarbetslösheten.

Ett sådant pris, herr president, är alltför högt. Arbetslöshet bland vår ungdom är ett socialt ont som måste bekämpas med alla tillgängliga medel.

Nordens fackliga samorganisation (NFS) har tillställt oss medlemmar av Nordiska rådet ett brev där man uttalar stor oro för den ökande arbetslösheten i Norden. Enligt NFS är det stor risk för att vi får inte mindre än 600.000 arbetslösa i Norden under 1981. Detta har kommenterats av flera talare i denna generaldebatt.

NFS uppmanar oss därför att bekämpa arbetslösheten och inflationen, man säger bl. a. följande i sitt brev:

”Det föreligger uppenbara risker för att hög arbetslöshet börjar accepteras i de nordiska länderna. Den höga inflationstakten tas som intäkt för att *inte* driva en aktiv och sysselsättningsskapande ekonomisk politik. Arbetslöshet får därför *inte* accepteras för att uppnå andra mål för den ekonomiska politiken. Enligt NFS' uppfattning krävs det nu en *anti-inflationspolitik* som samtidigt är tillväxtstimulerande”

Herr president! Det finns all anledning för oss parlamentariker i Norden att ta mycket allvarligt på de varningar som NFS här har utfärdat. Skulle vi falla för frestelsen att överge den fulla sysselsättningen som ett grundläggande mål för den ekonomiska politiken är vi ute på mycket farliga vägar. Att söka lösa ekonomiska kriser med ökad arbetslöshet praktiseras ju på sina håll i vår omvärld, det har hittills lett till förödande resultat.

Skall vi i en ekonomiskt svår situation kunna klara välfärdsstatens överlevnad, får vi inte ge upp det mest centrala målet, nämligen medborgarnas rätt till arbete. Människornas vilja till arbete är nämligen den främsta tillgången vi har i våra länder. Den tillgången måste vi ta till vara.

I takt med de växande ekonomiska problemen i våra länder med stora budgetunderskott på sina håll, med växande bytesbalansunderskott gentemot omvärlden och stigande statlig skuldsättning både hemma och utomlands, har blickarna allt mer riktats mot den offentliga sektorns expansion.

Det finns politiker och ekonomer i våra

länder som tror att de flesta av våra balansproblem skulle lösas genom att kraftigt beskära vår gemensamma sektor.

Inte så sällan hör man i den politiska debatten att den offentliga sektorn är för stor, man påstår att den offentliga sektorn hämmar näringslivets utveckling.

Den skulle vidare driva sin verksamhet ineffektivt och karakteriseras av centralisering och utpräglad byråkrati. Det påstås också att det inte går att klara den offentliga sektorns finansiering om den får fortsätta att expandera i framtiden.

Naturligtvis måste vi sträva efter att göra den offentliga verksamheten så effektiv som möjligt. Naturligtvis måste vi även spara på utgifter där detta är möjligt, utan att eftersätta centrala välfärds mål.

Men därifrån till att kräva drastiska nedskärningar i våra gemensamma uppgifter som handhas av den offentliga sektorn är steget allt för långt. I det tidigare återopade brevet från NFS diskuteras också sambandet mellan privat och offentlig sektor. Här pekar man mycket riktigt på det faktum att våra sysselsättningsproblem skulle ha varit betydligt större i våra länder om inte hundratalsentals människor under 1970-talet fått arbete inom offentlig sektor för att där utföra viktiga arbetsuppgifter till medborgarnas fromma.

En stark offentlig sektor är nämligen nödvändig för att tillgodose viktiga samhällsbehov. Det är dessutom ställt utom allt tvivel att en expanderande industri i de nordiska länderna är starkt beroende av en väl fungerande offentlig verksamhet. Finns det inte bostäder, kommunikationer, skolor, sjukhus, en väl utbyggd barnomsorg och annan social service i samhälle så kan ju inte heller industrin fungera på ett tillfredsställande sätt.

Därför, herr president, vill jag för min del instämma i NFS' synpunkter på det samband som finns mellan privat och offentlig verksamhet. Jag delar också den uppfattningen att de ofta onyanserade angreppen på den offentliga verksamheten måste avvisas. Genomför man drastiska nedskärningar på detta område riskerar man att urholka den sociala välfärden samtidigt som man ytterligare ökar arbetslösheten i våra länder.

Det är en total felsyn att den offentliga sektorn skulle utgöra en tärande faktor på den privata verksamheten. Påståenden om

att den offentliga verksamheten skulle dra till sig för mycket arbeidskraft till förfång för industrin är inte heller särskilt övertygande.

Vi vet alla, att den tekniska utvecklingen inom vår industri är sådan att man i många fall kan öka sin produktion med upp till 50% utan att anställa en enda människa mera i sin produktionsapparat. Det finns med dessa utgångspunkter inga skäl att tro att industrin i våra nordiska länder skulle kunna suga upp hundratusentals friställda från en hårt bantad offentlig sektor.

Därför fordras det en samordnad planering för att utveckla såväl den privata som den gemensamma sektorn. Produktiviteten i näringslivet står i hög grad under påverkan av offentliga investeringar och offentliga tjänster. Vår gemensamma sektor, särskilt den offentliga konsumtionen, utgör ju ett betydande stöd för sysselsättning och produktion i det privata näringslivet. Hemma i Sverige räknar man med att stat, landsting och kommuner gör beställningar till den svenska industrin för inte mindre än 70 miljarder kronor. Det är lika mycket som underskottet i den svenska statsbudgeten just nu.

Man frågar sig om de som leder kampanjen mot den offentliga sektorn överhuvudtaget har tänkt på dess stora betydelse för den privata industrins avsättningsmöjligheter.

Herr president! Låt mej sluta med ytterligare citat ur det brev som NFS har tillställt oss inför den 29:e sessionen i Nordiska rådet och som jag helt vill instämma i, man säger så här: *"Samtidigt är ett konkurrenskraftigt näringsliv avgörande för hela samhällets utveckling. Genom att i den praktiska politiken ytterligare understryka sambanden mellan offentlig och privat sektor ökar möjligheterna att främja nya industripolitiska satsningar i de nordiska länderna"*. Jag tror att det ligger väldigt mycket i detta konstaterande från våra fackliga vänner.

Herr president! Är vi som parlamentariker i Norden inte beredda att inse detta självklara samband mellan privat och offentlig sektor kanske arbetslösheten blir ännu större än de 600.000 som NFS varnat för. Är vi beredda att ta ansvar för detta?

Mørk Eidem: Hr. president! Nordkalotten, fellesnevneren for en tredjepart av Finland, Sverige og Norge lengst i nord, er de store

avstanders land. Det har gjennom tidene vært og er fortsatt råvareproduzentenes land. Tradisjonsbundet til kontakten med hovedsteden i sør har det vært problemfylt å få utnyttet Nordkalottens muligheter i fellesskap.

Det har vært et stadig sterkere behov for å bedre samarbeidet og utviklingen på Nordkalotten. Med opprettelsen av Investeringsbanken og regionallånene fra banken bør det nå være åpnet for utnytting av de mange muligheter som nordkalottensamarbeidet byr på. Det er først og fremst innenfor næringslivet fruktene kan høstes. Dermed kan en også gjennom 1980-årenes nordkalottensamarbeid få gjennombrudd for en næringsøkonomisk utvikling som også skaper en bedre balanse mellom nord og sør i de nordiske land. En stimulans til samarbeid og til konkrete regionalpolitiske tiltak er den nordnorske oljen – om den virkelig finnes. Den kan bli en ny giv for hele Nordkalotten.

Men næringslivet på Nordkalotten er mangslungen. Råstoffet kommer fra fiske, jordbruk, skogbruk og bergverksdrift. Fiskeriene har gitt grunnlag for den næringsindustri som er størst i Norge. Trevare- og treforedlingsindustrien er størst i Finland, mens bergverks- og jern- og metallindustrien dominerer i Sverige.

Det 1980-årene kan gi svar på, er om næringslivet og industrien på Nordkalotten, som alt overveiende er knyttet til egne ressurser, kan satse på et samarbeid over landegrensene som i mindre grad enn nå er bundet til det tradisjonelle nord/sør-kontaktmønsteret.

Guttorm Hansen sa som første taler i generaldebatten at arbeidsledigheten som i stort omfang har rammet og dessverre i økt omfang vil ramme Norden, er en av de største sosiale ulykkene som berører både enkeltmenneskene og samfunnet. Jeg er enig i denne beskrivelsen. Det må igjen og igjen slås fast at den overordnede målsettingen i alt politisk virke er full sysselsetting. Også i denne sammenheng kommer nordkalottensamarbeidet inn med full tyngde, for det er i disse områdene – venner av Norden! – ledigheten er størst og urovekkende.

En viktig forutsetning for å komme på riktig veg er at en nyttiggjør seg av de nye teknologiske mulighetene. Jeg mener avgjort at vi kan nyttiggjøre oss sidene ved avansert teknologi i en nordkalottensammenheng. Datatek-

nologien som er på full marsj, er et nøkkelord. Den har allerede funnet sin plass i turist-samarbeidet.

Handelskonsulenten som Nordkalotten har fått, er et skritt på vegen mot bedre informasjon for handel og industri. Dermed er det skapt et viktig grunnlag for den øst/vest-orientering på Nordkalotten som i alt for lang tid bare har vært talemåter. Men hvorfor ikke bringe datatjenesten inn som hjelpemiddel i denne informasjonsformidling? Systemet er jo allerede under utvikling når det gjelder turistnæringen, som jeg tidligere var inne på. Tilpasset de behov industrien og næringslivet har, vil et datasystem for Nordkalotten bety en informasjons- og kontaktskapende revolusjon.

Spørsmålet jeg da vil reise, gjelder et næringsøkonomisk datasystem for Nordkalotten, et system som åpner for at bedriftene på Nordkalotten på et mer sikkert grunnlag enn nå kan vurdere sin egen situasjon innenfor et nordkalottsambeid.

Oljevirkosomheten som nå er ført nordover så langt som til kysten av Troms og Finnmark i Norge, betyr også en teknologisk utvikling og nyvinning. Det innebærer også et industrielt samarbeid med mange muligheter i seg. Fra norsk side er det gjort klart at olje- og gassforekomster på den nordnorske kontinentalsokkelen – om de måtte finnes – må betraktes som en ressurs som både direkte og indirekte bør komme hele Nordkalotten til gode både gjennom utvikling av ny virksomhet og gjennom sikring av en balansert bosetting i dette utsatte område. En nordnorsk oljealder vil derfor kunne bety en ny giv på hele Nordkalotten.

Oljeaktiviteten utenfor Nord-Norge vil føre med seg avansert teknologi. Norsk industri har hentet betydelig erfaring fra virksomheten i Nordsjøen. De store internasjonale oljeselskapene er ikke lenger enerådende når det gjelder teknisk knowhow. Teknologisk ligger det i dag langt bedre til rette for et nordisk samarbeid enn for 10–15 år siden. Utviklingen av Nordkalotten-prosjekter bør også vurderes i lys av den utvikling som har skjedd i løpet av de årene som har gått siden oljevirkosomheten startet i Nordsjøen.

I det økonomiske aspekt kommer Nordiska Investeringsbanken til å spille en sentral rolle. Etableringen av denne banken har gitt

det økonomiske samarbeidet i Norden en ny dimensjon. Hittil er det få og små prosjekter på Nordkalotten som det er gitt lån til. Olje og gass kan senere åpne for dimensjoner som før var utenkelige. I takt med en slik utvikling bør Nordiska Investeringsbanken forberede seg på å spille en aktiv rolle som nytt ressursgrunnlag i nord.

Nordisk Råd har utpekt trafikksikkerheten som et viktig nordisk samarbeidsområde. Trafikksikkerhetsarbeidet er i framgang, og ulykkestallene, heldigvis, på retur. Men dette er en utvikling som går altfor langsomt. Den er et resultat av en møysommelig sammenstilling av forskjellige virkemiddel. Spørsmålet er nå hvordan vi best kan påskynde og forsterke den positive trend som etter hvert avtegner seg på ulykkesstatistikken. I utgangspunktet disponerer vi over et fond av innsikt. Det gjelder f. eks. det lokale trafikksikkerhetsmiljø, alkohol og trafikk og barn i trafikken. Vi har et stort register å spille på. Men skal dette komme til sin rett, må trafikksikkerhetsarbeidet få en langt sterkere posisjon i folks bevissthet. Samspill med den offentlige opinion, forankring av trafikksikkerhetsarbeidet i en klar og tydelig folkekmening er selve forutsetningen for en virkelig framgang på dette området. Det ligger til rette for at de nordiske land kan ta et løft i fellesskap for å skape den holdningsendring som er nødvendig.

Under forrige sesjon vedtok Nordisk Råd en rekommandasjon om å utlyse 1982 som et nordisk trafikksikkerhetsår. Trafikkutvalget i Nordisk Råd mente det hastet med å komme i gang med forberedelsene og hadde derfor håpet på en rask ministerrådsbeslutning. Dette håp gikk ikke i oppfyllelse – og jeg vil tillate meg å si dessverre – med den følge at 1982 gled ut av bildet som trafikksikkerhetsår. Nå gjelder det 1983. Saken er blitt fulgt opp så vel av Trafikkutvalget som av Ministerrådet. På et møte i desember 1980 besluttet Ministerrådet således å oppnevne en prosjektgruppe med det oppdrag å klarlegge nærmere forutsetningen for gjennomføringen av et trafikksikkerhetsår med henblikk på 1983. Nordisk Råds sekretariat ble gitt anledning til å ta del i prosjektgruppens arbeid. Det foreligger nå en ferdig utskrevet rapport, slik at ministrene har bedre grunnlag for å fatte en beslutning. Saken burde således være moden

for en relativt rask avgjørelse.

Sett i en større sammenheng vil et intensivert trafikksikkerhetsarbeid bidra til å spare ressurser og til å innse – hva viktigere er: Vi kan ikke i vår nordiske velferdsstil avfinne oss med de mange unødige menneskelige lidelser som er et resultat av for lav prioritering av trafikksikkerhetsarbeid. Ved at de nordiske land går sammen om å realisere et trafikksikkerhetsår i 1983 får vi nettopp understreket et felles verdigrunnlag. Vi får anledning til å demonstrere at arbeidet for tryggere trafikk er noe som må skje på bred front, det er noe vi må samarbeide om innen hvert land og ikke minst på tvers av landegrensene.

Trafikksikkerheten må i langt sterkere grad enn tidligere bygges inn i samfunnsstrukturen. Og fordi vi har en tilnærmet lik samfunnsstruktur i Norden, har vi også mange likeartede oppgaver hvorav en del med fordel kan løses på felles basis. Og her peker nettopp trafikksikkerhetsarbeidet seg ut som en viktig samarbeidsoppgave.

I april i år vil Nordisk Råd arrangere en stor trafikksikkerhetskonferanse i Trondheim. Der vil søkelyset bli satt nettopp på oppgaver som ligger til rette for samarbeid, i særlig grad med tanke på kontaktflaten til det brede publikum. Rådskonferansen og forhåpentlig et trafikksikkerhetsår i 1983 må tas som uttrykk for at Nordisk Råd på varig basis ønsker å styrke trafikksamarbeidet og arbeidet for trafikksikkerhet i Norden. Den oppslutning saken har fått i Rådets organer, gjør det berettiget å tale om en uttrykk politisk vilje til å følge opp, og det er et moment som bør veie tungt i denne sammenheng, og noe som de berørte ministre bør ta med det alvor som trafikksikkerheten tilsier.

Social- og helse- og helsøvsrdsminister **Sinikka Luja-Penttilä**: Herr president! Det nordiska samarbeidet på social- og helse- og helsøvsrdssektorn hör till de samarbeidsområdena som har de längsta traditionerna. Inom Nordiska ministerrådets ram har samarbeidet snart pågått i ett decennium. Samarbetet har fått betydande omfång och djup. För att det nordiska samarbetet på nationellt plan skall ge god avkastning förutsättes av oss förutom aktivt deltagande, ryktbart omdöme och förmåga till självrannsakan och förnyelse.

På det socialpolitiska samarbetsområdet och inom arbetsmiljösektorn upplever vi en period av aktivitet och förnyelse. Ett reviderat samarbetsprogram för arbetsmiljösektorn har överlämnats till Nordiska rådet. Nästa år kommer ett nytt samarbetsprogram för det socialpolitiska området att föreligga. Stora och omfattande utredningar har nyligen kunnat slutföras och omformas till ministerrådsförslag. Jag tänker här givetvis först och främst på den nya socialkonventionen men även på förslaget till en gemensam nordisk arbetsmarknad för hälso- och sjukvårdspersonalen, som ministerrådet i elfte timmen nödgats framlägga. Vi kan vara tillfreds med vår arbetssamhet i all synnerhet som jag är övertygad om att arbetsresultatet är väl övervägda produkter av ett mödosamt arbete. Nu gäller det att se till att vi kan leva upp till den målsättning och de principer som finns invävda i de avtal och program jag ovan nämnde. Jag tror inte att vi inom en nära framtid samtidigt kan förelägga lika många och omfattande förslag till överenskommelser på den socialpolitiska sidan. Jag tror att detta knappast vore eftersträvävärt. – Vi kan berömma oss av vårt arbete först då det i praktiken visat sig att förslagen och lösningarna fungerar till allas välbefinnande. Därför ser jag på den socialpolitiska samarbetssektorn en period av arbetsamt uppföljningsarbete. Det är här tyngdpunkten i verksamheten bör läggas under åren framöver. Arbetsmiljösektorn ägnar sig särskilt väl för nordiskt samarbete av många anledningar. En av dessa är kanske det faktum att man har kunnat bygga upp ett nordiskt samarbete i takt med att området blivit allt mera uppmärksammat på nationellt plan. Få nordiska samarbetsområden kan uppvisa en lika glädjande aktivitetsökning som arbetsmiljösektorn. För finskt vidkommande är det särskilt värdefullt att kunna ta del av de erfarenheter man gjort i de övriga nordiska länderna av de lagstiftningsreformer som på senare tid genomförts. Jag tror att vi systematiskt kunde utnyttja varandras positiva men även negativa erfarenheter och efterlyser därför ett målmedvetet meningsutbyte om erfarenheterna av den nya arbetsmiljölagstiftningen.

Då det gäller socialpolitiken på nordiskt plan och dess framtidsutsikter tror jag att utvecklingsmöjligheterna ställer större krav på

vår innovationsförmåga. Vi får ju inte glömma att vi talar om ett insatsområde, som drar ytterst stora resurser såväl på nationellt som nordiskt plan – ett faktum som i resursknapphetens tidevarv pockar på speciell uppmärksamhet. Jag tycker dock att det nordiska samarbetet även i detta avseende kan lätta upp bilden. Vi har ju sedan flera år tillbaka återkommande på social- och hälsovårdsminsternivå länderna emellan fört en diskussion om hur vi skall kunna befrämja socialpolitiska målsättningar inom andra samhällssektorer. Frågan gäller ju främst hur vi skall effektivt verka förebyggande mot uppkomsten av ohälsa och sociala missförhållanden. Det är därför med speciellt intresse jag emotser årets socialpolitiska ministermöte vid vilket vi skall diskutera "social- och hälsovårdspolitiken under lågtillväxtvillkor". Enligt min mening kunde man fördjupa och mera målmedvetet förbereda och följa upp det åsiktsutbyte som äger rum vid dessa ministermöten. Här finns en dimension för utveckling, som kan ha avsevärd avkastning utan att dra större resurser. Då det sedan gäller konkreta insatser på det nordiska planet tror jag att man från ministerrådets sida på ett helt nytt sätt borde gå in för att inspirera och initiera samarbete mellan sjukvårdshuvudmän och på det kommunala planet. Detta är en stor utmaning som vi oförtövat borde gå igång med. Att det låter sig göras att få till stånd direkt samarbete mellan sjukvårdshuvudmän vittnar ett av de bästa projekten "Njurprojektet – Scandiatransplant" om. I överensstämmelse med Nordiska rådets önskemål har detta projekt blivit permanent genom att berörda huvudmän tagit över finansiering och administration. I tur står ett annat givande samsamarbetsområde, det klinisk-kemiska sjukhuslaboratoriesamarbetet som drivs inom ramen för ministerrådets projekt "NORDKEM". Tiden för dess försöksperiod håller på att löpa ut och vi avvaktar med intresse en välvillig inställning från ländernas sjukvårdshuvudmän att följa upp verksamheten. Min övertygelse är dock att sjukvårdshuvudmän och kommuner bör tas med på så tidigt stadium som möjligt i planer och förslag. Arrangemang som "Scandiatransplant" och "NORDKEM" kommer därför endast att utgöra undantag i en bredare upplagd fördelning av ansvar mellan sjukvårdshuvud-

män och ministerråd.

Det socialpolitiska fältet bjuder på talrika möjligheter till betraktelser om nyttan av nordiskt samarbete. Jag skall avsluta här med att uttrycka en tillfredsställelse över att man i ökad utsträckning vill göra klart för sig vad länderna kan och vill samarbeta om. Nordiskt samarbete skall inte få bli någon uppoffring eller innebära förlust för något land. Vi måste vara verksamma och värna om samarbetet och tillse att det inte kommer i konflikt med sig självt. Den utmaningen av oss själva och av varandra tar vi dock med gott mod.

Lagmand Pauli Ellefsen: Hr. præsident! Vi færinger føler os knyttet til de øvrige nordiske lande med mange og stærke bånd. Vi føler os som en del af den nordiske familie. Vi følger med stor interesse udviklingen i vore brodersamfund. Fremskridt og fremgang i et andet nordisk land glæder vi os over. Problemer af enhver slags inden for den nordiske familie skaber bekymring på Færøerne.

Vi havde faktisk regnet med, at beboerne i de andre nordiske lande havde det på samme måde over for os. Det er et faktum, at intet andet nordisk land har været ude for en tilsvarende, jeg tør godt kalde det, katastrofe, som Færøerne har været ude for og er ude for.

Det er lykkedes os at opbygge vort samfund til et moderne og menneskeværdigt samfund. I denne opbygning og udvikling har vi fået støtte fra de øvrige nordiske lande, først og fremmest Danmark.

Katastrofen for det færøske samfund tegnede sig i 1977 og er nu ved at slå igennem for alvor. Indtil da havde de færøske fiskere hele Nordatlanten som råstofkilde. Lige fra Canada i vest til Rusland i nordøst, lige fra Nordsøen til så langt mod nord som det var muligt at nå for isen. Vort produktionsapparat, ja, hele vort samfund var grundlagt på adgangen til dette mægtige havområde. I 1977 blev den altovervejende del af dette havområde lukket for vore fiskere og for vor moderne fjernfiskerflåde. Vore nærmeste naboer i øst og vest, i syd og nord, udvidede fiskerigrænserne til 200 sømil og fortrængte samtidig vore fiskere til de få og små fiskebanker, som ligger uden om Færøerne. I 1977 stammede omkring 2/3 af den færøske eks-

portværdi fra fiskeri i de omtalte fjerne farvande, medens kun 1/3 af eksportværdien stammede fra egne farvande. Vort eneste eksporterhverv af betydning er fiskerierhvervet – ca 95 pct af den samlede eksportværdi.

Lad os antage, at Sveriges industri var landets eneste eksporterhverv, og at Sverige mistede 2/3 af råvaretilgangen til den svenske industri. Ville dette være en katastrofesituation? Lad os antage, at landbruget var Danmarks eneste eksporterhverv, og at Danmark mistede 2/3 af landbrugsjorden. Ville dette være en katastrofesituation? Hvis noget lignende skulle ske for Sverige eller Danmark eller et andet nordisk samfund – hvilket jeg inderligt håber ikke må ske – så ville dette vække den alvorligste bekymring på Færøerne. Ja, mere end det. I det omfang vi kunne hjælpe på situationen, ville vi også gøre det.

Hr. præsident! Vi færinger har i denne vor katastrofesituation mærket engageret interesse og positiv hjælp fra siger og skriver ét nordisk land. Og det drejer sig endda om det af vore broderlande, som selv er næsten lige så fiskeriafhængigt som os selv. Uden på nogen som helst måde at fremhæve dette til egen ros eller anden fordel, så har Island ydet os en direkte støtte, som er af uvurderlig betydning. Og det siger hver eneste færing islændingene tak for.

Vi har også fiskeriaftaler med andre nordiske lande end Island – aftaler, som i nogle tilfælde er til vor fordel og mærkes som et lille skulderklap, og som i andre tilfælde nærmest føles som en hæl i øjet. Det sidste oven i købet fra dem, som forfatningsmæssigt står os nærmest, og som derfor burde udvise den største solidaritet.

Vi har siden 1977 haft en rammeaftale med Norge. Inden for denne rammeaftale har vi hvert år forhandlet aftaler, som tillader en delvis opretholdelse af traditionelt fiskeri fra begge sider, ud over at vi har søgt at være fleksible og udvide aftalen også til nye fiskerier. Med hensyn til 1981 befinder vi os stadig i en forhandlingssituation. Jeg håber på og regner med, at det også denne gang lykkes at få en aftale med Norge, som er til gensidig gavn, og hvor der fra norsk side tages hensyn til den vanskelige situation, Færøerne fiskerimæssigt og dermed også økonomisk befinder sig i.

Også med Sverige har vi haft 1-årige fiskeriaftaler. I begyndelsen var det os, der gav svenskerne en kvota af blåhvilling – uden at få noget til gengæld. Senere har vi haft et gensidighedsarrangement, som vi nu har indgået for andet år i træk. Også fra svensk side håber vi på forståelse.

Selv om jeg er af den principielle opfattelse, at forholdet mellem Danmark, Grønland og Færøerne skal behandles indenrigs og dermed ikke forelægges Nordisk Råd, så ville det efter min mening være forkert ikke at fortælle, at vore allerstørste skuffelser har vi fået fra København og Godthåb via Bruxelles.

Hr. præsident! Et spørgsmål, som gentagne gange har været til behandling, er Færøernes repræsentation i Nordisk Råd.

Dette spørgsmål fik som bekendt sin nuværende løsning ved Rådets 18. session i 1970 i Reykjavík. Allerede dengang udtalte Færøernes lagmand, at ordningen ikke var tilfredsstillende. Siden har sagen været rejst ved sessionen i 1977, hvorefter det ved sessionen i 1978 blev vedtaget ikke at foretage videre. Det samme blev vedtaget ved den 27. session i 1979.

Under den 28. session i 1980 blev spørgsmålet igen rejst. Under samme session forelå fra den danske regering et forslag om færøsk og grønlandsk repræsentation. Juridisk udvalg fremførte, at de problemer, som regeringsforslaget rejser i relation til Nordisk Råd og Helsingforsaftalen, er af en sådan karakter, at man ikke fandt det muligt inden for de tidsmæssige rammer at løse dem under sessionen. Sagen henvistes herefter til videre behandling.

Jeg accepterer fuldt ud det af juridisk udvalg fremførte, at der skal en rimelig tid til at løse de rejste problemer – problemer, der vel også gør sig gældende for Åland. Jeg håber, vi finder en ramme, alle de nordiske folk befinder sig godt i – et samarbejde til fælles bedste. På Færøerne er man taknemmelig for den positive måde, hvorpå den danske regering har støttet det færøske ønske.

Jeg vil slutte med at takke Nordisk Råd, herunder Nordisk Ministerråd for bevillingen til Nordens Hus på Færøerne. Byggestart fandt sted den 15. september 1980, og byggetiden påregnes at blive 26 måneder. For mig er der ingen tvivl om, at institutionen i høj

grad vil øge Færøernes muligheder for at gøre sig bekendt med de øvrige nordiske landes kulturliv og for at deltage mere aktivt i dette. Det skal være mit håb, at vi fra færøsk side til gengæld kan give vores bidrag til den fælles-nordiske kulturarv.

Knud Heinesen: Hr. præsident! De forslag, som socialdemokraterne har stillet og støttet i økonomisk udvalg, skal selvfølgelig ses på baggrund af den usædvanlig alvorlige økonomiske situation i de nordiske lande. Beskæftigelses- og betalingsbalanceproblemer kendes i næsten alle nordiske lande. Antallet af registrerede arbejdsløse er mere end tredoblet, siden den økonomiske verdenskrise brød ud, og intet tyder på, at problemerne bliver mindre i de første par år, dertil er tilbageslaget for industrilandene alt for kraftigt. Derfor ligger det jo sådan, at medmindre der foretages en koordineret international og specielt en nordisk indsats, så er der en ting, som er helt givet, og det er, at så rammes de nordiske lande endnu hårdere af den internationale økonomiske krise. De enkelte landes forsøg på at klare sig selv i krisen påvirker uundgåeligt de øvrige lande og ofte negativt.

Nemmere bliver det ikke, når de førende og store industrilande individuelt fører et rentekapløb, som betyder, at de mindre lande tvinges til et højere renteniveau for ikke at få slået bunden ud af valutakasserne. Det højere renteniveau skaber i sig selv problemer med at fremme investeringer og beskæftigelse i de enkelte lande.

Det er derfor også almindeligt accepteret efterhånden, at det nu er nødvendigt med en massiv indsats for at mindske arbejdsløshedsproblemerne. Hvis de nordiske lande samarbejder på en række områder, så vil vi ikke kunne afskaffe vores arbejdsløshed, men vi vil kunne modvirke den.

Et af disse samarbejdsområder er forskningen og udviklingen af nye produkter. Industrivirksomhederne i de nordiske lande er med enkelte undtagelser af begrænset størrelse, og den begrænsede størrelse gør det vanskeligt for den enkelte virksomhed at foretage den produktudvikling, som er af afgørende betydning for den langsigtede overlevelsesmulighed. Men et nordisk samar-

bejde virksomheder og lande imellem om udviklingen af nye produkter giver en mulighed også for de nordiske markeder, fordi de nordiske markeder, som varerne skal afsættes på, i så stor udstrækning minder om hinanden.

I denne forbindelse vil jeg gerne nævne henvendelsen fra Nordens faglige Sammenslutning, som på forskellig måde har været inddraget i denne generaldebat. Nordens faglige Sammenslutning har i sin henvendelse i forbindelse med det samarbejdsområde, som jeg lige har nævnt, peget på noget, som jeg finder er væsentligt, den kollektive transport, informations- og datateknologi. Men jeg mener også, at f. eks. miljøteknik, byudvikling og byfornyelse vil kunne inddrages i et industrielt nordisk samarbejde. For at denne indsats kan få virkelig effekt, er det nødvendigt med et industripolitisk udredningsarbejde, som kan give et bedre grundlag for en aktiv industripolitik. Ved at samarbejde og samordne får vi bedre muligheder for at udvikle eksporterhvervene til gavn for beskæftigelsen.

Det nødvendiggør, sådan som der også peges på i henvendelsen, et øget samspil mellem den offentlige og den private sektor. En væsentlig del af den offentlige sektor er grundlaget for beskæftigelsen i den private sektor, og den økonomiske styrke, som den offentlige sektor har, bør i endnu højere grad bruges til at fremme produktion og beskæftigelse i vore lande.

Det er også ønskeligt med en større udnyttelse af den opsamling af viden, som har fundet sted, viden, som erhvervslivet har brug for. Også her vil en samordnet nordisk indsats være ønskelig. Et nordisk økonomisk samarbejde bør også bestå i at koordinere nordiske synspunkter. I forhold til andre lande har vi den samme vurdering af den økonomiske situation, og har vi også nogenlunde samme bud på løsningen heraf, så vil vi uden tvivl kunne påvirke beslutningerne i de internationale organisationer.

Socialdemokraterne i Danmark er ikke i tvivl om, at der er både stærkt behov for, men også gode muligheder for nordisk samarbejde og initiativ på en række væsentlige økonomiske og industrielle områder. I den sammenhæng er vi enige i de synspunkter, som Nordens faglige Sammenslutning har

præsenteret Nordisk Råd for. Derfor har det også undret mig meget, at nogle – og herunder bl. a. Kåre Willoch – har givet udtryk for, at forslagene fra Nordens faglige Sammenslutning var uden relevans i forhold til de økonomiske problemer, som skal løses. Forholdet er jo, at der er en ganske overordentlig god overensstemmelse imellem de forslag, som Nordens faglige Sammenslutning er kommet med, og så de forslag, som vi arbejder med i økonomisk udvalg. Jeg tænker især på forslagene om en fællesnordisk optræden i den økonomiske politik, om en fællesnordisk serviceordning for små og mellemstore virksomheder og om udformningen af en energi- og industripolitisk strategi, og jeg tænker naturligvis også på forslaget om et nordisk samarbejde om projekteksport.

Der er altså god harmoni imellem de forslag, som Nordens faglige Sammenslutning har stillet, og så de forslag, som er stillet i Nordisk Råd, og som Nordisk Råd arbejder med til fremme af produktion og beskæftigelse. Denne overensstemmelse imellem, hvad lønmodtagerorganisationerne i Norden forventer af os, og det, som Nordisk Råd faktisk foretager sig i disse dage, synes jeg kan være en nyttig konstatering.

Rune Gustavsson: Herr president! De nordiske folkens velfærd er den ytterste målsætningen for vår verksamhet både här i Nordiska rådet och i våra parlament. Omsorgen om inte minst ungdomen är en av de viktigaste aspekterna av insatserna för att säkra våra folks velfærd och framtid. Under de senaste årtionedena har ett nytt hot utvecklats mot vår ungdom, nämligen det ökade drogmissbruket.

Sambandet mellan drogmissbruket och den ökade s. k. utslagningen i samhället är väl belagt. Alkoholmissbruket är i särklass det mest omfattande drogmissbruket. Under en lång följd av år har alkoholens skadeverkningar ökat i omfattning. Grundläggande för skadeverkningar är den totala konsumtionen. Dock måste det inskräpas, att det allvarligaste och mest hotfulla som hänt vad beträffar ungdomsproblemen under de senaste åren är narkotikans utbredning i Norden. Tyvärr var vi inte tillräckligt observanta under de första åren då s. k. lättare narkotika som

hasch uppträdde i ökande omfattning. I ungdomskretsar kom hasch att få ett drag av glamourisering och idealisering som tillhörande den internationella popkulturen.

Narkotikamissbruket tillskapar en allt större grupp av socialt utslagna unga människor som blir helt enkelt oförmögna att delta i samhällslivet och många går en mycket tidig död till mötes. Även om missbruket av narkotika inte har samma totala omfattning som alkoholmissbruket skördas årligen många offer genom narkotikapreparatens snabba tillväxningseffekter.

Det har emellertid visat sig att den liberala inställningen till lättare narkotika inte bara medfört att konsumtionen av hasch ökat lavinartat utan även att den fungerat som inkörsport till tyngre narkotika. Heroinet har synbarligen etablerat sig, i varje fall i Danmark och Sverige, och även kokain har under senaste tid vunnit insteg. Denna utveckling gick parallellt med en stark materiell välförståndsutveckling och har kommit av ungdomarna att uppfattas som en del av en ny kultur.

Därtill kommer att narkotikamissbruket underhåller en omfattande brottslighet och göder narkotikasyndikaten. Jag tror inte att det finns något annat område som föder en sådan brottslighet som just narkotikan gör. Undan för undan utbildas det nya mönster ifråga om narkotikahandeln. Mängden av hasch har ökat successivt under hela 1980. Nu vråks det in hasch över våra gränser här i Norden.

Inte minst med hänsyn till narkotikasituationen i Norden, liksom för övrigt i hela Väst-europa, och den utveckling som skett under det allra senaste året måste vi i de nordiska länderna gå till gemensam kamp mot narkotikan och dess profitörer. Ett demokratiskt samhälle får inte acceptera förekomsten av organiserad brottslighet som utgör en maktfaktor i samhället och styr fler och fler unga människors liv.

Skall vi kunna göra gemensamma kraftinsatser, måste vi också enligt min uppfattning ha ett klart fastlagt mål för detta arbete. Det gemensamma målet för våra nordiska länder bör självklart vara att vi inte kan acceptera någon form av narkotika som inte är medicinskt betingad. Allt annat bruk är missbruk och måste bekämpas.

Om inte de nordiska ländernas regeringar och parlament är beredda att arbeta efter en sådan målsättning, hur skall vi då kunna komma till rätta med narkotikaproblemet? Hur skall de olika myndigheterna, som har att arbeta med dessa frågor, agera om vi inte har en klart fastlagd målsättning, hur skall informationen i skolorna och till ungdomarna bli trovärdig utan en klar målsättning om vad det är vi vill åstadkomma?

Inte minst med hänsyn till hur narkotikahandlarna nu vråker in hasch i våra nordiska länder är det viktigt, menar jag, att vi med kraft motverkar de narkotikoliberala uppfattningar som hävdar att vi skulle acceptera haschet. Erfarenheter visar ju klart att haschet har skadliga medicinska effekter och blir inkörsporten till missbruk av tung narkotika. Narkotikan kan aldrig accepteras som en del av vårt kulturmönster.

I ett enhälligt medlemsförslag som vi senare under veckan skall behandla tar social- och miljöutskottet upp frågor om förebyggande åtgärder, behandlingsinsatser, forskningssamarbete och samverkan i internationella organisationer. Det framgår av utskottets behandling och skrivning att utskottet inte betraktar detta medlemsförslag som heltäckande utan som ett område som till en början ges hög prioritet.

För att kunna bryta missbruksutvecklingen är de förebyggande insatserna på olika områden de allra viktigaste. Vi kan aldrig vårda bort detta problem. Det har vi vare sig personella eller ekonomiska resurser för.

Eftersom det mesta av narkotikan som säljs i Norden smugglas hit, spelar naturligtvis insatserna från tullens sida en framträdande roll. Med den omfattande bil-, båt- och flygtrafik som sker över våra gränser krävs det mycket stora resurser för att tullen med framgång skall kunna bekämpa narkotikainförseln över våra gränser. Särskild tyngd måste därför läggas vid tullens men också vid polisens och kriminalvårdens insatser i narkotikabekämpningen.

Även om det skett en samordning i fråga om lagstiftningen på detta område finns det ännu en del att göra för att få en ännu bättre samordning och tillämpning i fråga om narkotikalagstiftningen. Detta bör vara ett led i det gemensamma arbetet mot narkotikabrottsligheten. De människor som ägnar sig åt nar-

kotika försäljning som ren affärsverksamhet måste samhället reagera kraftfullt mot. Vad dessa narkotikahandlare ägnar sig åt är ingenting annat än planlagda mord.

Narkotikamissbruket är vanligt bland intagna på kriminalvårdsanstalter. Ett självklart konstaterande måste vara att inget som helst narkotikamissbruk kan accepteras på kriminalvårdsanstalterna, vars verksamhet syftar till att återanpassa brottslingar till en normal tillvaro. Samtidigt skall medges att den humanitet som finns inom kriminalvården i form av besök och permissioner samt frigång kan missbrukas för narkotikahandtering. Och så har skett. Humaniteten får inte gå så långt att den motverkar kriminalvårdens syfte. Det är därför angeläget att vi också ser över permissionsbestämmelserna och även i det fallet får samstämmighet i de nordiska länderna.

Sammanfattningsvis vill jag säga att det är viktigt med

- en gemensam målsättning i arbetet att bekämpa narkotikan i Norden,
- åtgärder på lagstiftningsområdet,
- kontroller vid gränserna,
- översyn av bestämmelserna inom kriminalvården,
- påverkan av opinionen i dessa frågor.

I den opinionsbildningen spelar massmedia en mycket viktig roll, liksom insatser från folkrörelsernas sida.

Detta är frågeställningar som berör oss alla. Inte minst för ungdomen i de nordiska länderna bör arbetet mot drogmissbruket vara en huvudfråga. Om vi inte kan radikalt förändra den nuvarande situationen, ställs vi inför sociala och andra problem av sådan omfattning att vi inte klarar dem vare sig ekonomiskt eller när det gäller vårdbehovet.

Herr president! Jag är övertygad om att om vi verkligen angriper problemen med den kraft som finns i det nordiska samarbetet, då skall vi också kunna åstadkomma resultat.

Erlendur Patursson: Hr president! "Du skal tukte den du elsker", sier et gammelt ordspråk, og i henhold hertil vil jeg i all beskjedenhet tillate meg å komme med noen kritiske bemerkninger vedrørende Nordisk Råd og vårt arbeid her.

Nordisk Råd har for lengst bevist sin be-

rettigelse, sin nytte, ja, sin nødvendighet, og har mange positive resultater å henvise til – resultater som vi vet har vært til gagn for alle de mennesker som bor her i Norden. Men livet er ikke noe statisk, der er tvert imot noe dynamisk, fremadskriende. Bare hvis vi kan leve opp til denne sannheten og ta konsekvensen herav, kan vi oppfylle de forventninger som våre folk her i Norden stiller – og er berettiget til å stille – til oss som har ansvaret for Nordisk Råd og dets arbeid.

“Utenom”, sa den store Bøygen i Ibsens Peer Gynt. Vi bør ikke gå “utenom”! Vi bør tvert om ha både djervhet og vilje til å beskjefte oss med alle de forhold som er av viktighet for våre folk, alle de saker som inngår i våre folks liv, alle de spørsmål som våre folk har å slåss med.

Hele menneskeheten – også folkene her i Norden – er i dag plaget av usikkerhet, ja, man kan godt si av angst. Vi har ufred, krig og krigsliknende tilstander i verden – det har vi praktisk talt hatt hver dag siden slutten av siste verdenskrig. Hele menneskeheten lever i stadig angst for at denne ufred skal bre seg, for til slutt å bli et altødeleggende ragnarok.

Nå vil jeg tillate meg å spørre: Kan vi her i Nordisk Råd bare sitte og hygge oss og bare la disse alvorlige problemer ligge, ja, knapt nok tillate oss den luksus å omtale dem?

Mitt svar er et klart nei, det kan vi ikke.

Den andre usikkerheten er av sosial art. Hele den vestlige verden – også våre land – plages av arbeidsløshetens svøpe. Og en stor del av dem som er så heldige å ha arbeid i dag, lever i angst for å miste det i morgen. Foruten denne usikkerhet kommer så den som følger av pengeverdiens forringelse.

Atter må vi spørre oss selv: Kan vi her i Nordisk Råd bare sitte og hygge oss, bare la disse vitale spørsmålene ligge, ja, enda knapt nok tillate oss den luksus å omtale dem?

Mitt svar er også her et klart nei. Det kan vi ikke.

Vi her i Norden er forskånet for sult og nød, men våre folk lever i utrygghet – både internasjonalt og sosialt. Vi kan kanskje ikke avskaffe den, men vi kan motarbeide den. Vi bør i hvert fall forsøke, vi bør anstrenge oss. Selve nøkkelordet er trygghet, og såfremt vi ikke erkjenner dette og tar konsekvensen av denne erkjennelse, må vi innstille oss på at vi fra våre folk ikke får den oppbakking som er

aldeles nødvendig for vårt arbeid her i Nordisk Råd.

På andre grunnleggende områder spores en viss dynamikk i Nordisk Råds arbeid. Etter å ha møtt nesten kompakt motstand i mange år synes det å være utsikt til at Nordisk Råds medlemmer endelig har oppdaget at Norden består av andre nasjoner enn de fem veletablerte, og endelig synes å ville erkjenne at disse andre folk må ha samme stilling innenfor Nordisk Råd som de øvrige fem. Det dreier seg her om færøyinge, grønlandere og samer, samt ålendinger – når og såfremt de ønsker det. Disse spørsmålene har nå vært så lenge til behandling her i Rådet at det må forventes at egen selvstendig representasjon for disse folkene er kommet i stand i hvert fall til neste sesjon. Før dette har skjedd, kan Nordisk Råd ikke bære sitt navn med rette.

Det er nå 20 år siden det fra færøysk hold fremkom et konkret forslag om et organisert samarbeid mellom de små nasjoner i Nord-Atlanteren – Vest-Norden som det nå heter – nemlig mellom Grønland, Island og Færøylene.

Nå er det skjedd det gledelige at Nordisk Råd direkte henstiller om at man opptar et regionalt samarbeid mellom disse tre øyriker. Jeg kan da her opplyse at det færøyske lagting allerede har gjort vedtak om å nedsette et utvalg for å ta opp samarbeid med tilsvarende utvalg i Island og Grønland. I det islandske allting er et tilsvarende forslag fremlagt av alltingsmedlemmer fra alle alltingets fire partier. Etter de opplysninger jeg har, kan et tilsvarende forslag forventes vedtatt i Grønland når det grønlandske landsting trer sammen i denne måned.

Både på Færøylene, Island og Grønland stiller man store forventninger til dette samarbeid i Vest-Norden, og jeg tviler ikke på at dette vestnordiske samarbeid også vil være til gagn og støtte for det nordiske samarbeid som utøves her i Nordisk Råd.

Jeg vil her også nevne de planer som man – på færøysk initiativ – nå arbeider med om energioverførsel via sjøkabel fra østlandet i Island til Færøylene og derfra muligvis videre til Shetland, Orknøyene og Vest-Norge. Disse planer åpner for nye perspektiver i vår energipolitikk.

Da Danmark ble medlem av EF, mens de øvrige nordiske land valgte å stå utenfor, ble

det forsikret at dette ikke på noen måte ville være til ulempe for det nordiske samarbeidet.

Dette vil kanskje ha sin berettigelse i dag, mens det nordiske samarbeidet holdes innenfor de rammer som vi befinner oss i dag. Men det vil være ganske innlysende at Danmarks medlemskap i EF – etter hvert som integreringen i EF skrider frem – vil være en hemsko for et utvidet nordisk samarbeid.

Dessuten har Danmarks medlemskap i EF allerede fått skjebnerike konsekvenser for to av de nordiske land, nemlig Grønland og Færøyene. Stikk imot den overveiende del av den grønlandske befolknings vilje – 70 pst. – ble Grønland trukket med inn i EF. Slik respekterer man her i Norden folkenes bestemmelsesrett, demokratiet og den såkalte "forståelse" for det grønlandske folks ønsker.

Flertallspartiet i Grønland – det nåværende landsrådsparti – stiler mot en utmeldelse av EF, og en folkekavstemning for eller imot EF vil sannsynligvis bli avholdt neste år. Landsrådsmedlem Moses Olsen har uttalt at "Grønland er ikke tjent med å være medlem av EF på de någjeldende betingelser".

Grønlandenes hovednæringsvei er fiske. Grønland har riktignok fått 200 sjømils fiskerigrænse, men som Moses Olsen sier, har "den ikke hatt noen som helst beskyttende virkning – EF-fiskerne henter store fangster ved Grønland".

Men også for færøyinger har Danmarks og dermed Grønlands medlemskap i EF fått følger. Siden 1925 har færøyinger drevet fiske i grønlandske farvann. Disse færøyske fiskerirettigheter har vært fastsatt ved forhandlinger med grønlandske/danske myndigheter i Nuuk eller København. Da grønlandinger ikke har hatt fiskeriinteresser utenfor selve Grønland, har man fra færøysk side oppnådd disse rettigheter uten noen tilsvarende motytelse i færøyske farvann.

Nå, etter Grønlands innlemmelse i EF, må færøyinger reise ned til Karl den stores hus i Brussel for der å få tildelt fangstkvoter i grønlandske farvann, men bare mot full betaling – ikke til grønlandinger, som ville vært rimelig, men til de store EF-land, Tyskland, Frankrike og England – i form av fangstkvoter til disse landene i færøyske farvann.

Grønland har fått hjemmestyre. Men grønlandenes hovednæringsvei, dirigeres fra Brussel.

Færøyene er – ennå – en del av det danske rike, men for å få – meget begrenset – lov til å fiske i dette rikets farvann, må de betale full valuta til Tyskland, Frankrike og England. Forstå denne "vits" hvem som kan forstå den!

Hånden på hjertet: Det var en ulykke for oss i Norden at Danmark ble medlem av EF. Dansk medlemskap vil være en kloss om benet for utviklingen av samarbeidet innenfor Nordisk Råd, og dansk medlemskap er allerede en trussel mot det grønlandske og færøyske folks vitale interesser.

En ting må slås fast: Såfremt integreringen innenfor EF fortsetter, og såfremt vårt samarbeid innenfor Nordisk Råd skal kunne avansere og utvikle seg, må Danmark treffe et valg: enten å forbli i Nordisk Råd og forlate EF, eller å forbli i EF og forlate Nordisk Råd. Man kan ikke fortsatt ride på to hester. Vi andre må bare håpe at våre danske venner velger den riktige gangen.

Steenholdt: Hr. præsident! Må jeg have lov til at knytte et par bemerkninger til hr. Paturssons indlæg. Jeg vil først fortælle hr. Patursson, at der er sket meget i Grønland siden folkeafstemningen i 1972 om Danmarks medlemskab af EF. Grønlands snart 9 års medlemskab af EF har givet mange grønlandere forskellige erfaringer. De har opdaget, at det ikke altid går som præsten prædiker. Der er efterhånden mange, der klart har indset Grønlands økonomiske fordele ved EF-medlemskabet og dermed givet EF-modstanderne i Grønland anledning til at bruge alle passende og upassende metoder for at påvirke den grønlandske befolkning, skal vi sige i negativ retning. Det er selvfølgelig synd for færingerne, at de har så store problemer med deres fiskeri. Jeg vil dog i al stilfærdighed erindre hr. Patursson om, at så vidt jeg ved, er det færingerne selv, der har valgt at stå uden for EF. Det siges – det ved jeg ikke, jeg har ikke nogen forstand på det – at det er svært at ride på to heste. Grønland var i 1972 en del af Danmark og kom således ind i EF ligesom andre valgkredse i Danmark, der dengang sagde nej til EF. Jeg håber ikke, at der i hr. Paturssons påstand om, at Grønland blev trukket ind i EF af Danmark, ligger nogen insinuation om, at Danmark har behand-

let Grønland udemokratisk. Det forbauser mig ikke, at det bliver citeret, at hr. Moses Olsen ikke har fundet nogen som helst beskyttende virkning ved indførelse af 200 sømils økonomisk zone ved Grønland, men vi andre har holdt øjnene åbne og konstateret, at en række fremmede fiskere, herunder skal vi sige store russiske flydende fabrikker eller fiskefabrikker, siden har været holdt uden for fiskerizonen. Hvis ikke dette har beskyttende virkning for Grønlands fiskeri, ja, så ved jeg snart ikke, hvilke foranstaltninger der skulle have beskyttende virkning.

Grønlands medlemskab af EF hindrer ikke, at der igangsættes samarbejde med Island og Færøerne. Vi står åbne med glæde for samarbejde. Men for mig er det meget vanskeligt at finde et økonomisk alternativ for EF, især i disse tider, hvor vi befinder os i verdensomfattende økonomisk nedgang.

Hr. præsident! Må jeg også tilknytte et par bemærkninger vedrørende Grønlands henvendelse om medlemskabet i Nordisk Råd? Jeg kan på nuværende tidspunkt bemærke, at vores henvendelse i øjeblikket er i rette hænder. Vi får nok først spændingen udløst i Helsingfors i 1982. Må jeg henvise endnu en gang til min tale ved sessionen i Reykjavík i fjor, da der dér kan læses vores begrundelser for vores ønske om medlemskabet. Jeg må bare ønske alle de implicerede i denne sag et godt og vellykket arbejdsår, og jeg skal love for, at alle grønlændere må prøve at finde så mange firkløvere og samtidig ønske sig endnu flere stjerneskid i det høje nord.

Lennart Andersson: Herr president! Löntagarna kommer under 1980-talet att ställas inför en betydande teknologisk utmaning. Omställningsproblemen på arbetsmarknaden kommer att bli större. Riskerna för utarmning av arbetet och utslagning från gemenskapen i arbetsliv och samhälle måste ägnas större uppmärksamhet. Den stigande arbetslösheten är i detta perspektiv en allvarlig varningssignal.

Försöken att lösa problemen på arbetsmarknaden genom åtgärder som tvingar fram en för löntagarna oacceptabel geografisk eller yrkesmässig rörlighet kan ej försvaras utan måste få en annan konstruktiv lösning. Försämrad anställningstrygghet, ökade löneklyf-

tor och en urholkning av den ekonomiska och sociala tryggheten vid arbetslöshet måste avvisas. I annat fall riskerar politiken att enbart medföra ytterligare problem. De för de nordiska länderna utmärkande välfärds- och fördelningspolitiska målen kommer att urholkas. Arbetets värde undergrävs om enbart löntagarna skall tvingas göra betydande uppoffringar till följd av den ekonomiska krisen. Det kan vi socialdemokrater aldrig acceptera.

För att möta de problem som de nordiska länderna står inför (särskilt inom närings- och arbetsliv) fordras i stället offensiva politiska insatser inom en rad olika områden: en politik för full sysselsättning. Det är också nödvändigt att lösa omställningen i arbetslivet i socialt acceptabla former. Vid införande och användning av ny teknik i arbetslivet är detta särskilt angeläget. Löntagarnas medverkan och inflytande måste utgöra grundvalen för en ökad samverkan i syfte att möta problemen i de nordiska ländernas arbets- och näringsliv under 1980-talet. Det är därför ett vitalt intresse att de anställda erhåller en stark och trygg ställning på sina arbetsplatser. Det är också en utgångspunkt för en fortsatt reformering av arbetslivet.

Ett omfattande reformarbete på arbetslivets område har varit ett utmärkande drag för utvecklingen under 1970-talet i de nordiska länderna. Gemensamt för reformarbetet har varit strävan att förbättra arbetsvillkoren och öka tryggheten för de anställda. Inflytande över den egna arbetssituationen förenas med ett inflytande på arbetsplatsen i sin helhet och samhället i stort.

Låt mig i detta sammanhang erinra om behandlingen av *medlemsförslag A 416e* om företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag vid Nordiska rådets session 1974. Ett enigt ekonomiskt utskott framhöll i sitt yttrande över medlemsförslaget att en demokratisering av arbetslivet är ett viktigt medel i syfte att utveckla och utvidga demokratin i de nordiska länderna. Sju år senare finns det anledning att ånyo ta upp de företagsdemokratiska strävandena i Norden. Mot bakgrund av erfarenheter och problem i reformarbetet aktualiseras ständigt nya krav för att utveckla och fördjupa demokratin i de nordiska ländernas arbetsliv. Det kan avse utökad styrelserepresentation och åtgärder för att säkra de anställdas medverkan på ett tidigt

stadium i beslutsprocessen. Tillämpning av lagar och avtal på olika typer av arbetsplatser och i olika företagsformer måste uppmärksammas mera.

Insatser som förbättrar förutsättningarna för det lokala fackliga arbetet är ett annat viktigt område. Det kan gälla initiativ för att underlätta arbetet för fackliga förtroendemän genom att skapa bättre möjligheter att under arbetstid bedriva facklig utbildning och verksamhet. Det är angeläget att ökat stöd för en sådan utveckling kan skapas i den arbetsrättsliga regleringen i de nordiska länderna.

På det företagsdemokratiska området har olika praktiska lösningar utvecklats såväl inom som mellan de nordiska länderna. Lagstiftning och/eller avtal mellan parterna på arbetsmarknaden tillämpas i varierande grad. Det föreligger också skillnader mellan olika sektorer på arbetsmarknaden. Även takten i reformarbetet har skiftat mellan länderna. Trots olikheterna är det mycket som förenar i fråga om syfte och inriktning av det hittillsvarande reformarbetet.

Med den skisserade utvecklingen som bakgrund hävdar vi socialdemokrater dels att arbetslivsfrågorna i vid mening bör ägnas ökad uppmärksamhet i det nordiska samarbetet, dels att de arbetsrättsliga frågorna ges prioritet i det nordiska lagstiftningssamarbetet under 1980-talet.

Samtidigt vill vi framhålla att det är nödvändigt att uppmärksamma och redan nu eftersträva samverkan i Norden för att tillgodose de arbetsrättsliga kraven i samband med införande av ny teknik i arbetslivet. Inom dessa två områden kan nordisk samverkan få särskilt stor betydelse i framtiden.

Det finns stora risker för att den snabba utvecklingen, särskilt inom data- och elektronikområdena, sker i okontrollerade former. Det gäller ur såväl samhällets som löntagarnas synvinkel. Ett avgörande inflytande över införande och tillämpning av ny teknik i arbetslivet måste garanteras löntagarna. Enligt vår uppfattning är det angeläget att i lagar och/eller avtal tillgodose krav med en sådan innebörd. Det kan gälla t.ex. de fackliga organisationernas krav på rätt till förhandsvärdering av nya system och arbetsmetoder. Samtidigt är det önskvärt att innehåll, form och erfarenheter av den arbetsrättsliga regleringen av datoranvändning i arbetslivet

ägnas stor uppmärksamhet i det framtida nordiska samarbetet på dataområdet.

Den mycket snabba utvecklingen i den tekniska omvandlingen understryker behovet av ett skyndsamt arbete. Det är också nödvändigt om flera av de negativa konsekvenserna av datatekniken på arbetsmiljö och arbetsorganisation skall kunna motverkas på ett samfällt sätt. En del av de problem som måste övervinnas utgör följande exempel:

Polariseringen ökar. Nya klyftor mellan människor uppstår i arbetslivet.

Mer av ökade och fastlagda rutiner i arbetet.

Graden av frihet och kunskapsinnehåll i den enskildes arbete kan reduceras.

Ökad centralisering och nya möjligheter för övervakning och kontroll av den enskilde.

Ett ökat arbetstagarinflytande och medbestämmande över teknologikutvecklingen är nödvändigt för att omdaning skall äga rum i för löntagarna acceptabla former. De sysselsättningsmässiga konsekvenserna av den nya tekniken kommer att bli betydande. Såväl samhällsorganen som företagen/arbetsgivarna måste acceptera att löntagarna redan från början får ett rejält inflytande över planering och införandet av den nya tekniken. Samhälle, löntagare och företagen/arbetsgivarna måste tillsammans finna former för samverkan för att ta itu med de omställningsproblem och förändringar i arbetslivet som den teknologiska utvecklingen ger upphov till.

Den teknologiska utvecklingen är nära förbunden med de multinationella företagens alltmer dominerande roll inom bla data- och elektronikområdena. Löntagarnas möjligheter att utöva ett reellt inflytande i företagen/koncernerna är mycket starkt begränsade. Även inom Norden finns det flera exempel på hur OECD:s uppförandekod rörande multinationella företag inte är tillräcklig. Arbetsgivare och arbetstagarare är långt ifrån jämbördiga/jämställda i förhandlingar om koncernens eller enhetens (dotterbolagens) verksamhet.

Den ökade koncentrationen och internationaliseringen av produktion och sysselsättning är andra förhållanden som understryker vikten av att de arbetsrättsliga frågorna får en ökad prioritet i det nordiska samarbetet. Det är nödvändigt att förstärka och skapa klarhet

i fråga om de anställdas rätt till inflytande och medbestämmande i koncerner. I detta sammanhang måste möjligheterna för samarbete mellan de fackliga organisationerna i samarbetande företag och koncerner med dotterbolag i nordiska länder underlättas.

I relation till såväl utomnordiska som nordiska koncerner utgör dessa förhållanden problem ur företagsdemokratisk synpunkt. Ett nordiskt samarbete i internationella organ fordras. Men samarbetsmöjligheterna i Norden måste samtidigt prövas för att reglera dessa frågor mot bakgrund av ett ökat industriellt och därmed företagsmässigt samarbete i Norden. Nordiska rådets *rekommendation nr 23/1980* angående åtgärder för att underlätta industriella projekt bör också medföra initiativ inom det arbetsrättsliga området. En gemensam uppgift blir att diskutera hur bolagsrätten i framtiden skall se ut för att utgöra ramen för ett demokratiskt arbetsliv.

Om inte de fackliga kraven på medverkan i ett nordiskt industrisamarbete kan tillgodoses, finns det risker för att detta uteslutas kommer att äga rum på företagets villkor. Löntagarorganisationernas medverkan i såväl planering som konkreta insatser på alla nivåer av ett utvecklat nordiskt industrisamarbete måste garanteras.

Enligt socialdemokratisk uppfattning är det nu riktigt att ta till vara 1970-talets erfarenheter av reformarbetet på arbetslivets område i syfte att främja nya initiativ som stärker de anställdas inflytande och medbestämmande på arbetsplatsen. I det föregående har jag belyst några uppgifter för ett nordiskt samarbete med en sådan innebörd. Det kan med fördel kompletteras med tex gemensamma insatser inom ramen för arbetslivsforskning i Norden och andra initiativ.

Vi socialdemokrater betraktar frågan rörande arbetstagarnas medbestämmande i arbetslivet som så viktig att det bör föranleda politiska initiativ på nordiskt plan. Därför har vi väckt ett medlemsförslag i Nordiska rådet som innebär följande:

att ge arbetsrättslagstiftningen en framskjuten plats i det nordiska lagstiftningsprogrammet i syfte att främja en vidareutveckling av demokratin i arbetslivet.

att i nordiskt samarbete inom dataområdet ägna de arbetsrättsliga aspekterna på införande och användning av ny teknik i

arbetslivet särskild uppmärksamhet samt att överväga dels hur arbetstagarnas inflytande skall kunna förstärkas i samarbetande företag och koncerner som är verk samma i de nordiska länderna, dels vilka åtgärder som bör vidtas för att underlätta ett samarbete mellan arbetstagarna i sådana företag.

Generaldebatten avbröts kl. 18.05 och återupptogs onsdagen den 4 mars kl. 09.30

Knud Enggaard övertog ledningen av förhandlingarna

Meddelanden

Det meddelades, att statsrådet Carl-Axel Petri och statsråd Bjørn Skau intagit sina platser i rådet.

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Grethe Lundblad återtagit sin plats i rådet och att Arne Gadd lämnat sessionen samt att Kjell Magne Fredheim lämnat sessionen och ersatts av Anne-Lise Steinbach, att Allan Hernelius för denna dag lämnat sessionen och ersatts av Rolf Clarkson, att Olof Palme lämnat sessionen och ersatts av Arne Gadd och att Niels Helveg Petersen lämnat sessionen och ersatts av Arne Stinus.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Olof Jansson: Herr president! Såsom representant för det självstyrda Åland har jag nu personligen i drygt ett år haft glädjen att ta del av det nordiska samarbetet inom Nordiska rådets ram. Jag betonar glädjen, ty detta arbete har i det mesta gett positiva intryck. Men sällan är ändå något så gott, att man inte tillika får uppleva och erfara även brister.

Jag avser härmed de små nationella enheternas, de självstyrda områdenas svårigheter och begränsade möjligheter för närvarande att effektivt kunna medverka inom det nordiska samarbetet.

Då Åland och Färöarna år 1970 efter beredning av ärendet i den så kallade Kling-kommittén bereddes medverkan i Nordiska rådet

genom Finlands respektive Danmarks delegationer, var detta i och för sig ett betydande framsteg. Men det synes som om man i detta skede var starkt, alldeles för starkt, fixerad av Ålands respektive Färöarnas ringa befolkningstal i jämförelse med de i jämförelsen stora nordiska nationerna. Följden blev att Färöarna visserligen fick två, men Åland märkligt nog endast en parlamentariker med i rådsförsamlingen.

Kling-kommittén tycks ha halkat över att det mesta inom Nordiska rådets samarbetsram också sammanfaller med de självstyrda områdenas oavhängiga statsrättsliga lagstiftnings- och förvaltningskompetens, dvs. trafikpolitiska, social- och miljöpolitiska samt kulturpolitiska frågor. Därtill berörs de självstyrda områdena ofta även av de juridiska och ekonomiska frågor som handläggs inom Nordiska rådet.

Det mesta av rådets beredningsarbete sker ju inom utskotten. De nationella delegationerna med sina många medlemmar kan fördela sig på samtliga utskott och sålunda utan svårigheter nationellt följa upp ärendena på alla områden. Jag tror att alla i denna församling måste förstå det omöjliga och orimliga i att exempelvis från Åland en enda representant, och därtill utan något som helst eget sekretariat, skall kunna å det självstyrda landskapets vägnar följa upp och sakligt medverka i de olika frågorna i de olika utskotten på alla områden inom hela samarbetsramens väldiga vidd.

Följden av detta förhållande kan endast bli en orimlig arbetsbörda och ändå en ineffektiv medverkande möjlighet.

Inte ens det goda samarbetsförhållandet med Finlands delegation och dess sekretariat kan avhjälpa detta bristförhållande. De självstyrda områdena, inte minst Åland, har sina annorlunda förhållanden i samhällsbilden, vilket givetvis inte någon utomstående kan känna till och inifrån bevaka.

Jag har under det gångna året flera gånger måst tillgripa 27 § i rådets arbetsordning då frågor av mycket avgörande betydelse för Åland har handlagts i de olika utskotten. Jag vill vid detta tillfälle uttrycka min glädje över den vänlighet och förståelse jag därvid rönt från utskottens sida. Men att själv vara tvungen att ställa anspråk på att bli inbjuden för hörande betyder ändå inte annat än att

vara femte hjulet på vagnen.

Frågan om självständig representation för Färöarna, Grönland och Åland är för närvarande en av de mera uppmärksammade frågorna inom Nordiska rådet och anhängig inom juridiska utskottet. Förslag till frågans lösning i detalj skall jag vid detta tillfälle inte gå in på. Däremot framstår under alla omständigheter behovet av utökade och förbättrade arbetsmöjligheter för bl. a. Åland inom det nordiska samarbetet såsom ostridigt motiverat.

Jag hoppas även att de självstyrda områdena skall få sin talan hörd inom juridiska utskottet vid frågans nu pågående handläggning.

Under det gångna året har två olika övergripande strävanden kommit i kollision med varandra inom det nordiska samarbetet. Kommunikationernas utveckling, inte minst det rent trafikmässiga, har sedan länge stått i förgrunden inte minst gällande båt- och flygtrafiken inom Norden. Täta förbindelser och billiga resemöjligheter har varit en ständig strävan. På de stora linjerna har utvecklingen härvid varit mycket gynnsam. Mellan Sverige och Danmark, liksom Norge-Danmark och Finland-Sverige, däribland Åland, har nya linjer och större och modernare tonnage vuxit upp på sina håll nära nog revolutionerande snabbt, en utveckling som därtill stått på självbärande ekonomisk grund. Och följden, den har blivit just det eftersträvade, täta, snabba och billiga resemöjligheter och en resandeström inom Norden av aldrig tidigare skådat omfång. Härtill kan läggas en mycket gynnsam befraktningsutveckling i varuutbytet länderna emellan. Exempelvis från Finland går det mesta av exporten till Sverige, Norge, Danmark och Västeuropa just över dessa färjlinjer över havet, som på så sätt fått ersätta järnvägarna på land. T. o. m. 20 % av Finlands totala exportvärde går numera denna väg på rullande hjul.

Vem vill nu stiga upp och påstå att denna utveckling varit olycklig och onyttig? Vem vill hävda att denna trafikutveckling borde dräpas och bringas tillbaka till 1950-talets nivå? Jag tror inte att någon enda vill göra detta. Men vi bör då också ha klart för oss att en av grunderna för denna högpositiva trafikutveckling mellan de nordiska länderna, på basen av självbärande ekonomisk kraft, har

varit den gamla regeln om vissa förmåner av skattefri försäljning av vissa varor i viss begränsad mängd på fartyg och flygfarkoster i utrikestrafiken. Ta bort denna fördel, och den nuvarande trafiksatsningen på en både kvantitativt och kvalitativt hög nivå kommer, är jag rädd för, att rasa allvarligt, avsevärt fortare än vad den kunnat byggas upp med ty åtföljande ytterligare åtskilliga tusen arbetslösa. Ja, här finns plats i denna fråga för samförstånd länderna emellan för att motverka en sådan utveckling, och att verka för måttlighet och sundhet beträffande hantering och konsumtion av alkoholhaltiga drycker är nog allas vår gemensamma andra övergripande strävan. Men att inrikta åtgärder därvid ensidigt och radikalt mot väsentliga ekonomiska grunder för trafiken vore att styra frågorna i en allvarlig kollisionskurs. Här finns plats för samarbete länderna emellan och som jag nämnde hoppas jag tillika att även landskapet Åland inte förbises. För Ålands del har sjötransporterna liksom sjöfartsnärings- ur sysselsättnings- och etableringssynpunkt en alldeles enastående betydelse nära nog av livsbetingad möjlighetskaraktär.

Givetvis bör den skattefria försäljningen ej få missbrukas. Det har alltid kring densamma utfärdats begränsande regler, regler som bör följas samt därtill övervakas av de myndigheter som har detta sig ålagt som sin uppgift. Det gäller för oss i det nordiska samarbetet att ej fästa avseende blott vid någon enskild sektor. Det är gott att ha helheten klar för vår blick och gå fram med förnuftig varsamhet.

För övrigt vill jag framhålla att vi från Ålands sida hälsar varje framsteg för Nord-satfrågan med synnerlig glädje.

Lindahl: Herr president! Kära vänner i det nordiska samarbetet! Just om detta nordiska samarbete och hur Nordiska rådet kan både konkretisera det och ge det ett brett folkligt engagemang vill jag säga några ord redan i rådets generaldebatt. Det handlar om de planer på ett nordiskt trafiksäkerhetsår, som aktualiserades på nordiskt initiativ vid trafikutskottets möte i Husavik 1979 och som redan då fick ett starkt gensvar bland oss som var med.

Jag är väl medveten om betydelsen av Nor-

diska rådets arbete, liksom av det gagnarika och oförtrutna arbete som utförs av såväl lekmän som ämbetsmän och experter inom rådets olika organ. Betydelsen av arbetet i rådet kan illustreras av att inte mindre än 60 procent av de rekommendationer vi avgivit vid rådets sessioner har gett resultat i gemensam lagstiftning och genomförda åtgärder. Ytterligare 20 procent av ärendena är ännu under arbete. Men samtidigt skall vi inte stikka under stol med att Nordiska rådets verksamhet för många, ja säkerligen de allra flesta människor i våra länder, är okänd och inte engagerar någon bred allmänhet.

Det finns ett folkligt samarbete i Norden och en bredare nordisk aktivitet, och jag vill gärna framhålla det arbete som genom åren utförts inom den år 1919 bildade Föreningen Norden och inte minst den av föreningen stimulerade vänortsrörelse, som bara i Sverige engagerar 225 orter. Genom åren har också de fackliga organisationerna byggt upp ett starkt organiserat samarbete, sedan början av 1970-talet manifesterat i Nordens fackliga samorganisation, NFS, som för övrigt sedan ett par år är representerad med sakkunnigstatus vid rådets sessioner. Också andra arbetsmarknadens parter och näringslivets branschorganisationer har olika former för nordisk samverkan. Det gäller exempelvis inom försäkringsvärlden, där jag är verksam.

Har då detta något samband med de planer på ett nordiskt trafiksäkerhetsår 1983, som vi kommer att behandla vid denna råds-session? Ja, och det är därför jag tar upp detta resonemang redan i generaldebatten.

Det var alltså vid vårt möte i Husavik 1979 som tanken på ett nordiskt trafiksäkerhetsår på norskt initiativ aktualiserades. Den har funnits några gånger tidigare. Redan den första debatten visade, att trafikolycksfallen var en svår plåga i alla de nordiska länderna. Remissyttrandena över medlemsförslaget är också entydigt positiva – i alla våra länder upplever vi allvaret, för att inte säga tragedin, som de höga trafikolyckstalen innebär, därtill med kostnader och förluster som kan räknas i miljarder. Mycket görs för att hejda denna utveckling och vända den. Det har också visat sig att trafikolyckorna kan bekämpas – vilket uppmuntrar och uppfordrar oss att fortsätta, snarare än att slå oss till ro och hålla igen!

Därför växte ur de idéer som fanns i det ursprungliga medlemsförslaget tankar och förhoppningar om att vi har möjlighet att genom ett målmedvetet initiativ från Nordiska rådets sida få till stånd något av en folkrörelse mot trafikolyckorna. Vi skulle få möjlighet att stämma av och samordna våra insatser, vi skulle kunna ge bestämda områden en högre prioritet i det allmänna medvetandet till stöd för våra lagstiftare, tekniker och experter och vi skulle, genom att de skilda nationella insatserna utan andra förändringar infogades i ett nordiskt trafiksäkerhetsår, kunna medverka till att den nordiska tanken konkretiserades i anslutning till något som berör varje människa i våra länder – och vi skulle inte minst kunna få ett unikt tillfälle att engagera många, många människor och organisationer i en gemensam uppgift på nordisk basis.

Som en bieffekt skulle vi också uppnå, att Nordiska rådet och dess lojalt och hängivet arbetande lekmän, ämbetsmän och experter fick en möjlighet att träda ut ur sin anonymitet.

Vi skulle av tanken på ett nordiskt trafiksäkerhetsår 1983 kunna göra något mer än *en kampanj* med traditionella inslag – på vilken ekonomisk nivå vi än vill lägga oss – och i stället få *en aktion* som engagerade många människor, organisationer och grupper i samhället. Det förberedelsearbete som utförs i trafikutskottet och den särskilda projektgruppen visar också att det finns förutsättningar för ett sådant gensvar.

Vi skulle kunna genom särskilda aktiviteter engagera ungdomen och skolorna, vi skulle kunna få med nykterhetsorganisationerna och försäkringsbolagen, polisen och yrkeschaufförerna. Bara detta vore viktigt, att få alla dessa som ständigt rör sig på vägarna, ofta över gränserna mellan våra länder, aktivt engagerade i denna gemensamma nordiska satsning på ökad trafiksäkerhet. Föreningen Norden och den omfattande vänortsrörelsen skulle engageras (tänk er att Borlänge i Sverige, Fredrikshavn i Danmark, Jyväskylä i Finland, Larvik i Norge och Vestmannaeyar i Island eller Karlskoga, Aalborg, Riihimäki, Fredrikstad och Husavik, för att nämna ett par av de nordiska vänortskretsarna, gick in för att kanske i tävlan stärka sin trafiksäkerhet och sänka sina olyckstal i trafiken!), och

många andra möjligheter att ännu lämna öppna.

Jag ser alltså, herr president, det nordiska trafiksäkerhetsåret som en unik möjlighet inte bara att slå ett slag för en ökad trafiksäkerhet utan också för att manifestera det nordiska samarbetet och ge det ett brett folkligt engagemang, och jag skulle djupt beklaga om vi av ekonomiska skäl inte har eller får möjlighet att genomföra denna aktion på det sätt den är värd. Jag är väl medveten om att vi i alla våra länder brottas med stora ekonomiska svårigheter och att vi alla måste vända på slantarna. Det finns dock i ministerrådets allmänna budget stora belopp, säkert var för sig väl motiverade, men det skulle framstå som märkligt och för en del kanske också cyniskt om ministerrådet inte kunde anslå de ändå förhållandevis blygsamma belopp som ett genomförande av det nordiska trafiksäkerhetsåret 1983 centralt drar med sig.

Kanske skall jag mot bakgrund av en mångårig erfarenhet av informationsarbete och skilda kampanjer, också på trafiksäkerhetens område, kunna tillåta mig betona, att skall det bli ett nordiskt trafiksäkerhetsår, måste man också skapa *de organisatoriska* förutsättningarna för ett effektivt genomförande. Vi politiker och ämbetsmän av skilda kategorier kan vara duktiga på mycket – i våra egna ögon ibland näst intill världsmästare – men vi rör oss här på områden där vår kompetens bör kompletteras med professionellt kunnande då det gäller en aktion och en kampanj av det slag Nordiska rådet nu förbereder.

Men om så sker, herr president och värderade ledamöter av ministerrådet, är jag övertygad om att vi i det nordiska trafiksäkerhetsåret 1983 har en möjlighet inte bara att slå ett slag för ökad trafiksäkerhet och ge ett verkligt bidrag till det nordiska samarbetet, utan också ge detta samarbete ett handfast och brett folkligt engagemang av nytt slag.

Minister Kivistö: Herr president! Kultur- och undervisningsministrarnas verksamhet under 1980 har väsentligen präglats av att språkförståelsen utgör ett grundelement i hela det nordiska samarbetet. Detta arbete har resulterat i att kultur- och undervisningsministrarna vid sitt möte för tre veckor sedan

antog ett samlat handlingsprogram som innehåller förslag till åtgärder för att stärka språkförståelsen i Norden. Programmet berör kulturavtalets samtliga tre områden, nämligen undervisning, forskning och allmätkultur.

I programmet framhävs bl. a. de betydande möjligheter för att underlätta de språkliga problemen genom ökade insatser inom nordiskt radio- och TV-samarbete. Härvid ville jag förorda även lösningar på bilateral basis, ty ett ökat samarbete på detta område mellan t. ex. Finland och Sverige kunde på ett avgörande sätt underlätta språkförståelsen i båda länderna.

Det är svårt att förstå, varför man i diskussionen om TV-samarbetet helt har förbiset det programutbyte, som kunde förverkligas med relativt blygsamma investeringar och som skulle basera sig på konventionella programöverföringsmetoder. Koncentreringen helt på miljardinvesteringar i stil med Nordsat har på ett ödesdigert sätt fördröjt bl. a. det ökade utbudet av finskspråkiga program för den finska befolkningen i Sverige. I detta sammanhang bör man också komma ihåg, att det viktigaste för invandrarna är att få till stånd i deras nya omgivning producerade program på deras eget språk.

Handlingsprogrammet utgjorde också underlag för det samrådsmöte som ägde rum senaste augusti mellan ministerrådet och Nordiska rådets kulturutskott. Kulturutskottet konstaterade då "att handlingsprogrammet är ambitiöst och mycket konkret. Det är utskottets uppfattning att arbetet med handlingsprogrammet bör fortsätta utan dröjsmål." En omedelbar effekt av handlingsprogrammet är att ministerrådet vid behandlingen av den nordiska kulturbudgeten särskilt prioriterat de båda institutioner som har till huvuduppgift att arbeta med nordiska språk, nämligen Nordiska språksekretariatet i Oslo och Nordiska språk- och informationscentret i Helsingfors.

Särskilt framhävs i programmet upprättandet av en stödordning på undervisningsområdet för bl. a. lärar- och elevutbyte och gästlärarsystem. Ministerrådet kommer därför under detta år att närmare undersöka de ekonomiska möjligheterna att upprätta en sådan stödordning. Det bör nämnas att handlingsprogrammet även upptar ett antal forskningsuppgifter, åtgärder via massmedia samt åtgärder

i det praktiska nordiska samarbetet för att stärka språkförståelsen i Norden.

Jag ville ytterligare påpeka att härvid inte enbart avsetts de tre centralskandinaviska språken. Ministerrådet har utgått ifrån att språkfrågor i Norden i lika hög grad berör även de övriga språken som talas i Norden såsom t. ex. finskan och isländskan. Enligt min mening utgör programmet en god grund för den fortsatta verksamheten för ökad språkförståelse i Norden.

Vi har redan nu flere positiva erfarenheter av bilateralt nordiskt samarbete. Härvid bör särskilt nämnas våra bilaterala nordiska kulturfonder. Inom Nordiska rådet har också föreslagits inrättande av en egen fond för samiska kulturfrågor. Jag är övertygad om att en positiv åtgärd i denna riktning kunde på ett naturligt sätt lösa flera av de brännande problemen som i dag i ovanligt stor utsträckning upptar allmänhetens intresse i Norden på detta område.

Det bilaterala samarbetet i Norden har för Finlands vidkommande oftast gällt relationerna mellan Finland och Sverige. Då har den problematik som gäller den finskspråkiga befolkningen i Sverige och dess utbildningsfrågor fått en väsentlig roll i sammanhanget.

En överenskommelse mellan de nordiska länderna om en gemensam nordisk arbetsmarknad kom till stånd redan 1954 och ett avtal om kulturellt samarbete i Norden är 1971. Därför faller det sig enligt min mening naturligt att särskåda den finska befolkningens ställning i Sverige ur en nordisk synvinkel och med beaktande av nordiska överenskommelser.

Kännetecknande för de avgöranden, som kom att fattas inom invandrarundervisningen i Sverige under de senaste årtiondena, var emellertid en strävan att tillämpa samma organisationsmodell för undervisningen av alla invandrare oberoende av språkgrupp. För den finskspråkiga befolkningens del har kulturavtalet inte i tillräcklig utsträckning beaktats inom undervisningen, fastän det trädde i kraft redan 1972. Då emellertid finsk-svenska utbildningsrådet tagit nordiska kulturavtalet till utgångspunkt för sitt verksamhetsprogram på 1980-talet, har politiska beslut, som grundar sig på kulturavtalet, på nytt aktualiserats.

Frågan om hur avtalet om kulturellt samar-

bete i praktiken skall kunna beaktas i undervisningen av den finskspråkiga befolkningen i Sverige har upprepade gånger tagits upp till diskussion i Finland. Härvidlag har bl. a. följande synpunkter bedömts som speciellt viktiga.

Finskspråkiga barn borde få bättre möjligheter att erhålla undervisning på sitt eget modersmål i den svenska grundskolan. Trots att en viss utveckling ägt rum på detta område, är det fortfarande endast ca 14 % av de finskspråkiga grundskoleeleverna i Sverige som får sin undervisning på finska. Lika viktigt är det att bilda finskspråkiga grupper i daghem och förskolor.

Det har också väckt en viss uppmärksamhet i Finland att en tredjedel eller ca 13 000 av de finskspråkiga grundskoleeleverna i Sverige inte deltar i någon som helst form av finskundervisning. Den väsentliga orsaken synes vara att eleverna är tvungna att avstå från någon annan timme för att kunna delta i undervisningen i sitt modersmål. Detta problem borde enligt min åsikt få en snabb lösning.

Undersökningar har påvisat, att ett immigranternas barn blir bäst tvåspråkigt, om barnet får åtminstone sin elementärundervisning på sitt modersmål. Sålunda bevarar barnet kontakten med sina föräldrar och sin egen grupp, får i lugn och ro lära sig det nya landets språk såsom främmande språk och lär sig det på så sätt bättre. Samtidigt ger ett grundligt behärskande av modersmålet de medel som behövs för begreppsbildningen: ett barn, som kan sitt modersmål väl, lär sig bättre både matematik, naturvetenskaper och även främmande språk, trots att undervisningen skulle ske på mottagarlandets språk, jämfört med ett barn, som kan sitt modersmål bristfälligt. Ett grundligt behärskande av modersmålet utgör nyckeln till förbättrad kognitiv inläring, social utveckling och sund självkänsla. Samhället som är på så hög kulturell nivå, såsom de nordiska länderna är, borde i sin utbildningspolitik ta till utgångspunkt dessa grundförutsättningar för mänsklig växt och utveckling.

Ur finsk synpunkt anses det – särskilt med tanke på den nordiska samhörigheten – vara en förlust, om tusentals finska barn går miste om sitt modersmål. Som tvåspråkiga har de möjlighet att verka icke blott i ett svenskt samhälle eller finskspråkigt samhälle i Sverige utan även i det nordiska samarbetet.

En påtaglig förbättring av undervisningen i svenska behövs dock för finskspråkiga barn, ungdomar och vuxna. Man borde dessutom i högre grad än hittills använda sig av tvåspråkiga lärare. Därför borde lärarna i svenska också kunna finska för att möjliggöra en effektivare användning av den så kallade kontrastiva metoden. Det är samtidigt skäl att konstatera, att Finland – i motsats till alla övriga länder med utvandring till Sverige – har en solid erfarenhet av undervisning i svenska som främmande språk. Sålunda erbjuder frågor som hänför sig till undervisningen i svenska ett nyttigt samarbetsområde mellan våra länder. Det är glädjande att man härvid redan inlett en viss verksamhet bl. a. i form av seminarier.

En förutsättning för att en aktiv tvåspråkighet bland den finskspråkiga befolkningen i Sverige kunde förverkligas är dock att utbudet på finskspråkig information ökas. Särskilt viktigt är att snabbt utöka antalet i Sverige producerade finskspråkiga TV- och lokalradioprogram om den samhällseliga verkligheten bland immigranterna. Det är också önskvärt att en finskspråkig radiokanal kunde förverkligas så snabbt som möjligt.

Herr president! Jag ville ännu framhålla, att betydelsen av denna bilaterala fråga är mycket central även med tanke på hela det nordiska kultursamarbetet. Enligt min mening vore det bäst att ge Finsk-svenska utbildningsrådet i uppdrag att skissera riktlinjerna för den konkreta tillämpningen av nordiska kulturavtalet för den del, som gäller den finskspråkiga befolkningens utbildnings- och kulturfrågor i Sverige.

Jag är också övertygad om att nordiska språkkonventionen, som nu – hoppas jag – skall få sin fullbordning, kommer att utgöra en grundläggande förbättring i det nordiska samarbetet på alla dess nivåer, inte minst beträffande minoriteternas ställning i samhället.

Halvgaard: Hr. præsident! Da de foregående ca. 60 talere mere eller mindre har endevendt problemerne med hensyn til Nordisk Råds arbejde, så vil jeg blot som en af de sidste i talerrækken fremføre nogle enkelte, generelle synspunkter.

Mit parti, fremskridtspartiet, er vel det politiske parti ud af samtlige partier, der er til

stede her ved denne session, som har været mest kritisk med hensyn til Nordisk Råds virksomhed. Det gælder kritik af den arbejdsform, der praktiseres i Nordisk Råd, og de arbejdsopgaver, der behandles, og de manglende resultater.

Fremskridtspartiet har de foregående år indstillet beretningerne fra Nordisk Råds sessioner til forkastelse, idet vi har påpeget, at Nordisk Råd efterhånden er blevet et forum for undersøgelses- og granskningskomiteer med en enorm møde- og rejseaktivitet, der ikke står i forhold til de resultater og beslutninger, der opnås.

Det må ikke på nogen måde forstås således, at mit parti er imod et nordisk samarbejde. Tværtimod er vi positive og ønsker et øget nordisk samarbejde på en lang række områder. Men vi har samtidig henstillet, at aktiviteterne skulle begrænses til de opgaver, der er af en sådan karakter, at de er praktisk gennemførlige og til gavn for de nordiske landes befolkninger. Der må simpelt hen foretages en prioritering af de løbende sager i samtlige udvalg. Som det danske, socialdemokratiske dagblad "Aktuelt" skrev i sin leder mandag den 2. marts 1981 – jeg citerer:

"Sessionen i København kunne blive historisk, hvis politikerne besluttede at koncentrere sig om væsentlige sager – og fik nogle store mærkesager gennemført. Det er et fromt og gammelt ønske, men det skal nu ikke være usagt i velkomsten til 29. session."

Man burde, som det også er blevet fremført her ved denne session, smide det uvæsentlige væk og koncentrere sig om de væsentlige sager. Det er ingen ny tanke, og den har sikkert været tænkt af samtlige delegerede i alle årene op til denne session, men tanken er aldrig blevet realiseret eller praktiseret, og det er uforståeligt.

Fremover burde man forberede det nordiske samarbejde i højere grad ved at koordinere lovgivningen allerede ved lovenes udarbejdelse i de 5 nordiske landes parlamenter, således at den fornødne harmonisering skete på et tidligt stadium. Jeg ved, der er flere, der har været inde på samme tanke, bl. a. hr. K. B. Andersen her fra Danmark ved sessionen i Reykjavik. Som det foregår nu, gennemfører og udarbejder hvert af landene deres egen lovgivning på en række områder, som dernæst på et senere tidspunkt af Nordisk Råd

forsøges harmoniseret. Det er besværligt, som vi også alle sammen er bekendt med, og hvis man mener noget med et nordisk samarbejde og ønsker at skabe en nordisk enighed til gavn for de nordiske befolkninger, er en anden arbejdsform som skitseret nødvendig.

Det er en arbejdsform, som Danmark som medlem af De europæiske Fællesskaber efterhånden har måttet acceptere, men det er nu engang prisen for et frugtbart samarbejde. Og der kunne nævnes mange eksempler på forhold i de nordiske lande, som kunne synes ubetydelige, men som skaber irritation og mistillid til det nordiske samarbejde.

Man har talt så meget om Norden som et stort hjemmemarked, en idé, som mit parti kan tilslutte sig.

Men trods bestræbelser i den retning så kan det f. eks. undre én, at landene indbyrdes lægger unødige hindringer i vejen for en fri vareudveksling. Eksempelvis kan nævnes de urimelige toldforhøjelser, der truer dansk eksport af visse gartneriartikler, specielt potteplanter, til de øvrige nordiske lande, nogle urimelige foranstaltninger, der ikke burde kunne praktiseres set på baggrund af de harmoniseringsbestræbelser, Nordisk Råd har lagt op til i de snart 30 år.

Som medlem af social- og miljøudvalget kan jeg oplyse, at jeg dér har foreslået en grundig prioritering af de opgaver og projekter, vi beskæftiger os med. Og det er en utrolig række af projekter af mere eller mindre betydning og vigtighed, som alle er bekendt med. Med mindre der foretages en grundig sortering af dette materiale, mener jeg ikke, at jeg med god samvittighed kan stemme for dette udvalgs budget, som trods alt er udgifter, der skal betales af en befolkning, som i forvejen lider under den økonomiske kritesituation.

Kunne der her i forbindelse med generaldebatten stilles forslag til en dagsorden, skulle den indeholde en opfordring til samtlige udvalg om at prioritere arbejdsstoffet, så vi i de resterende dage af den 29. session kun koncentrerede os om de allervigtigste og mest betydningsfulde projekter og så lagde de resterende i mølposen.

Bratteli: Hr. president. Det falder meg naturligt når jeg tar ordet på dette sene tidspunkt

av debatten, å se enkelte hovedspørsmål i et visst tidsperspektiv. Jeg starter med å stille spørsmålene: Hva er egentlig betydningen av Nordisk Råd? Hvordan kan man bedømme virkningen av det og den nytte en har hatt av det?

Jeg tror det lite fører fram om en legger all vekt eller hovedvekten på de myriader av enkeltsaker som i årenes løp passerer Rådet med den arbeidsform det har, og de oppgaver det har stilt seg. Den viktigste oppgave for Nordisk Råd og den viktigste virkning av Nordisk Råd kan etter min oppfatning vanskelig avleses ved å summere opp de mange enkelte detaljsaker som er det vanlige arbeidsstoff ved sesjonene. Betydningen av et organ som Nordisk Råd ser en i historisk perspektiv, og en kan se det i geografisk perspektiv. Det som i begge tilfeller er den fasit en kan trekke av det, er at hovedresultatet av Nordisk Råd og dets eksistens er at det manifesterer hvor langt de nordiske folk har kommet når det gjelder å lære å leve sammen i fredelig samarbeid. Det er det som er det viktige.

En kan se det i historisk perspektiv fordi dette ikke har vært tilstanden i evigheter de nordiske land imellom. Dette er faktisk en utvikling som har grunnfestet seg i dette århundre. Helt inn i begynnelsen av dette århundre var en fremdeles på randen av kriger mellom nordiske nasjoner. Men i dag føler samtlige nordiske folk at de lever i et fredelig samarbeid som en ønsker å føre videre.

Enda tydeligere kan en imidlertid se dette i dag hvis en sammenlikner det nordiske området med mange andre felter, hvor mindre nasjoner, og for den saks skyld også større nasjoner, lever i nærheten av hverandre. Sammenlikn det nære Østen! Sammenlikn området nede ved Gulfen i dag! Se på store områder av Asia, av Afrika, av Sør-Amerika! osv.

Det er ikke noen selvsagt ting i selve tiden at nasjoner har evnen til å leve i fredelig samarbeid med hverandre. I virkeligheten står de nordiske land her i en særstilling – det våger jeg å si. Den grad av gjensidig, tillitsfullt forhold som er utviklet i løpet av dette århundre i de nordiske land, er det som er det viktige, og det er det Nordisk Råd symboliserer. Hvorvidt de enkelte punkter i handelsstatistikken eller andre statistikker går noen

prosent opp eller ned fra det ene år til det annet, er selvfølgelig interessant. Og det skal en også være oppmerksom på, men det er ikke det som avgjør betydningen av det forhold som er utviklet og etablert mellom de nordiske land. Det avgjørende er at landene har fått tillit til at de kan leve i fredelig samarbeid med hverandre og i dette fredelige samarbeid også kan løse de problemer de har seg imellom innenfor det nordiske området. Når en derfor også skal se på Nordisk Råd i den tid det nå går inn i, er det dette som er det viktige. En kan stille seg spørsmålet om det her er ting som så å si minner oss om arbeidsplikter vi kan ha for å styrke denne funksjon av Nordisk Råd, og det er den som er det avgjørende.

Når en har vært med som enkelte av oss, det meste av tiden Nordisk Råd har eksistert, vet en at det av og til har dukket opp en følelse av behovet for en ny giv.

Har en fulgt oppmerksomt med i debatten rundt om i utvalgene og i plenum under denne samlingen, vil en også tydelig ha merket dette behovet for en ny giv for igjen å vitalisere og aktivisere det arbeid som gjøres av dette etter hvert svære apparat som Nordisk Råd er blitt.

I denne sammenheng vil jeg gjerne også feste oppmerksomheten ved et annet forhold som jeg tror vi skal ta alvorlig. Siste taler var inne på det. Det er ikke mye jeg er enig med Fremskrittspartiet i, og vi ville vel heller ikke ha formulert oss på samme måte om vi gikk dypere inn på det. Men det som er Nordisk Råd – det ser vi her når første dag er ferdig – er selvfølgelig først og fremst de som representerer de folkevalgte elementer i våre land. Det er rådsmedlemmene fra parlamentene som er den bærende kraft i Nordisk Råd og har vært det hele tiden. Men de er ikke lenger på noen måte alene i dette arbeid. De er tvert imot en mindretallsgruppe av dem som fylker seg sammen hvert år når disse sesjonene skal holdes.

Her vil jeg da for min del gjerne si to ting, og jeg tar risikoen på at det kan lyde som noe av det samme som taleren før meg var inne på. Hvis Nordisk Råd skulle strande, frykter jeg for at årsaken ville være at det avgikk ved papirdøden – eller dokumentdøden. Imidlertid skal en også være klar over at det ikke er politikerne som fremmaner denne stadig sti-

gende dokumentflom. Den kunne med stor fordel rasjonaliseres betraktelig når det gjelder grunnlaget for avgjørelse av de konkrete saker som skal behandles i Rådet.

Jeg tror også det vil være nyttig hvis en skal vurdere grunnlaget for en ny giv i Nordisk Råd, å ta opp en del fundamentale elementer i hele måten virksomheten drives på, bl. a. om det er rasjonelt, hensiktsmessig og nyttig å samle hundrevis av mennesker hvert år som ikke har så veldig mye med selve rådsvirksomheten å gjøre. Jeg er tilhenger av alle former for nordisk samarbeid. Og jeg var særlig i Nordisk Råds tidlige tid interessert i at også fagfolk fra de forskjellige kretser skulle komme sammen på nordisk basis, og det har de i sannhet lært seg etter hvert. Men jeg tror det går litt for langt hvis det blir slik at det folkevalgte element i Nordisk Råd tallmessig blir en mindre gruppering av dem som møter opp, og – som en også har hørt visse tendenser til under den generaldebatten vi nå har hatt – at det er politikerne som får ansvaret for alt som er godt eller dårlig det arbeid Rådet driver. Derfor bør det folkevalgte element i Nordisk Råd både fysisk – hadde jeg nær sagt – og i arbeidet igjen få en sterkere stilling i hele den del av Nordisk Råds virksomhet som knytter seg til Nordisk Råd-institusjonen og til disse møtene. Selvfølgelig skal en fortsatt arbeide konkret og praktisk på alle de andre felter som har å gjøre med handel, med samarbeid i produksjon og med enkeltsaker. Betydningen av dem i nordisk henseende har en delvis klarlagt gjennom de arbeidsområder som er tillagt de forskjellige utskott under Nordisk Råd. Det vil alltid være et vell av enkeltsaker som det med nytte kan arbeides med. Men tvers gjennom det hele må vi aldri tape av syne at det store ved Nordisk Råd ikke er summen – verken i antall eller ellers – av alle disse enkeltsakene. Men det er den lærdom Nordisk Råd har gitt de nordiske folk i å leve i fredelig samarbeid – bedre og på en mer resultatrik måte enn noe annet geografisk område på denne kloden. Det er det som er viktig å ta vare på gjennom Nordisk Råds arbeid.

Söderström: Herr president! Den nordiska samhällsmodellen har ofta diskuterats, så ook

här på denna session. I flera inlägg igår och i förrgår fick vi höra om de speciella karaktärsdragen i den nordiska samhällsmodellen. De olika begreppen som framfördes var bl. a. en bred demokrati, låt mig säga borgerlig demokrati, solidaritet med tredje världen, fredsvilja, kulturell gemenskap samt begreppet välfärdssamhälle.

Men är det inte så, att dessa begrepp går att också ställa ihop med många andra länder i Europa, låt mig nämna länder såsom Västtyskland, Holland, Belgien och Storbritannien. Man kan säkerligen polemisera om många av de här begreppen, huruvida de håller sträck. Det väsentliga är i alla fall det, att alla dessa samhällen baserar sig på samma borgerliga kapitalistiska samhällssystem. Det är klart att de nordiska länderna, eftersom de är grannar, har många egenskaper som liknar varandra och, såsom föregående talare konstaterade, egenskaper som inga andra länder i världen har, men i avgörande grad annorlunda egenskaper har inte de nordiska länderna i förhållande till de övriga västliga länderna. Här måste vi också komma ihåg att Finland utgör ett såre exempel med sina mycket nära kontakter med Sovjetunionen, både ekonomiska, kulturella och avtalsmässiga. Jag tror att det är mycket viktigt för oss, att kunna särskåda myten om nordismen, det är något extraordinärt, någonting för den sk. tredje vägen mellan typisk västerländsk kapitalism och socialism. Samma grundtendenser förekommer i de nordiska länderna som i de övriga kapitalistiska länderna. Samma kämpande krafter förekommer i länderna oaktat om det är fråga om t. ex. Sverige eller Holland. Det är faktiskt fråga om nyanskillnader. Det är fråga om en myt att tala om Nordens tredje samhällsliga väg samtidigt som alla väsentliga bindningar till de västliga kulturella och ekonomiska systemen kvarstår och intensifieras. Det är ett försök att inbilla människor någonting som egentligen inte existerar. Många lyssnare kanske uppfattar mig som en antinordist då jag uttalar dessa tankar, men personligen uppfattar jag dessa tankar närmast som ett försök att se nyktert på frågorna.

Genom denna slutsats vill jag komma fram till, att vi i vår diskussion måste se de realiteter i samhällsutvecklingen som vi lever i. Som ett exempel på denna realitet vill jag ta

det ekonomiska samarbetet. Det ekonomiska samarbetet har som här redan konstaterats i många inlägg intensifierats under de senaste åren. Nordiska investeringsbanken har expanderat snabbt, nordiska finansministrarna har börjat sammanträda regelbundet och ett nordiskt ekonomiskt forskningsråd har grundats. Också planerna på en nordisk industripolitisk fond har kommit mycket långt. Den gemensamma rapporten för ministerrådet, C I alltså, är dock mycket ensidig. I alla de nordiska länderna tillämpas liknande åtstramnings- och konsumtionshämmande politik med vissa nyansskillnader. Det är verkligen fråga om skuggboxning då man talar om olika metoder att försöka stävja de olika kriser våra samhällen obönhörligen råkar in i. Att som bas för det ekonomiska samarbetet i Norden ta de olika prognoser och förslag som OECD framför är inte någon självständig nordisk politik. Det finns inte heller någon framkomlig väg inom olika kapitalistiska modeller.

Allt det här verkar kanske som ytterst långtgående pessimism. Jag tycker i alla fall inte att det är det. Det ekonomiska samarbetet i Norden har hittills så gott som enbart baserats på de direktiv och handlingsförslag som uppgjorts inom OECD och motsvarande ekonomisk-politiska planeringsorgan i Väst-europa. Den enda positiva tendensen utgör den inom Nordiska investeringsbanken planerade projektexporten till planhushållningsländerna och med viss reservation till den tredje världen. Såsom alla vet ställde sig kommunisterna ytterst kritiska till investeringsbanken då den grundades, men vi ställer oss alltid positiva till fördjupade ekonomiska kontakter till de socialistiska länderna. Som ett bra exempel på vilken betydelse handeln med de socialistiska länderna kan ha, är naturligtvis den finska ekonomin. Man kan utan tvivel påstå att den intima handeln och det ekonomiska samarbetet med Sovjetunionen har tryggt flera hundratusen personer i Finland arbete, och detta samarbete har lett till att de ekonomiska konjunkturerna trots allt inte drabbat Finland med den ödesdigra kraft som många andra små kapitalistiska länder. Enligt vissa beräkningar är det 450 000 personer som direkt eller indirekt får sin utkomst via det ekonomiska samarbetet med Sovjetunionen, det betyder ca 1/5 av vår arbetsföra

befolkning. Då man betraktar samarbetet med Sovjetunionen är det planmässigt och stadd i ständig positiv utveckling. Därför är t. ex. sovjethandels betydelse vid ekonomiska krissituationer av utomordentlig betydelse i vårt land och dess andel har vid dessa tider kraftigt ökat. I motsats till detta har man i Finland då ett ekonomiskt uppsving varit förhånden försökt att med olika metoder binda den finska ekonomin hårdare igen till väst, vilket vid följande ekonomiska kris får ödesdigra konsekvenser. Färskt exempel på ett nytt försök till denna kraftiga västliga bindning är planerna på den nordiska industripolitiska fonden, vars far ju är en av de ledande svenska ekonomiska teknokraterna, Pehr Gyllenhammar.

Nordens ekonomiska svårigheter har här i många inlägg tidigare också behandlats. Man befarar att arbetslösheten detta år i Norden kommer att växa till över 600 000 personer. Samtidigt som det är ett tecken på att den ekonomiska politiken misslyckats leder den också till oerhörda sociala problem i våra respektive länder.

Jag ser faktiskt ingen annan utväg för de nordiska ekonomierna än ett fördjupat långtgående samarbete med Sovjetunionen och de övriga socialistiska länderna. Detta stöd behöver våra ekonomier för att klara sig i framtiden.

Herr president, 1970-talets början kännetecknades av en positiv avspänningstrend i världen. Slutet av 1970-talet har däremot lett till en klar skärpning av det världspolitiska läget. Det är ingalunda händelserna i Afghanistan julen 1979 som satte igång denna process utan långt tidigare händelser redan i mitten på 1970-talet efter ESSK-mötet. Det är närmast fråga om de kraftiga högerkretsar som ligger nära de militärindustriella kretsarna i väst som fått ökat inflytande och därmed fått igång en ökad upprustning och via det ett skärpt världspolitiskt läge. Det är ju ett sätt att få ökade resurser för militära anskaffningar att tala om en ökad spänning och skapa sådana bilder genom vilka man tvingar politikerna till beslut om ökad upprustning. Det är den här grundtendensen vi måste se och som vi måste motarbeta med alla medel. Den upprustningsväg som satte igång efter 1976 har intensifierats och händelserna i Afghanistan blev enbart en förevändning för

att trappa upp denna process ytterligare.

Människorna i våra respektive länder är ytterst oroad. Denna oro är berättigad. Därför tar allt bredare folklager del i olika folkrörelser mot kärnvapen, för nedrustning, för fortsatt avspänning. Vår uppgift är att försöka stöda dessa folkrörelser med alla medel. Genom ett aktivt engagemang från så breda folklager som möjligt kan vi påverka den världspolitiska situationen i positiv riktning. Det har vi många historiska exempel på.

Vi måste i vår diskussion beakta alla fredsinitiativ oberoende av vem som tar dem, vi måste kunna fortsätta en ömsesidig dialog och försöka nå fram till konkreta resultat. Ökade resurser för fredsforskningen är nödvändig för att våra kunskaper skall öka. Vi måste också sträva till att fördjupa all verksamhet som riktas mot den ökade militarismen. Därför har jag också igår tillsammans med några andra rådsmedlemmar väckt ett medlemsförslag om förbud mot vapenexport från de nordiska länderna. Detta är ett exempel på hur de nordiska länderna kan delta i denna antimilitaristiska verksamhet. Mina synpunkter om Norden som kärnvapenfri zon har jag redan igår framlagt.

Herr president! Jag tror att vi genom gemensamma ärliga ansträngningar kan befästa en fredsutveckling i Norden som är ett sätt att påverka också avspänningsutvecklingen i Europa och därigenom i hela världen.

Ib Christensen: Hr. præsident! Præsident Kekkonens forslag om en traktatmæssig fæstelse af Norden som atomvåbenfri zone er fulgt op af positive udtalelser fra den norske regering og fra det svenske socialdemokrati. Tider er derfor inde til seriøse politiske drøftelser mellem de nordiske lande og regeringer om forudsætningerne og mulighederne for en realisering af denne tanke. Den spændte internationale situation understreger behovet for afspændingsfremmende initiativer i stedet for den militære oprustning, der finder sted overalt.

Det ville være lykkeligt at få erstattet en udbygning af militære depoter og optrapning af forstærkningspolitikken med et fællesnordisk sikkerhedspolitisk initiativ til oprettelse af en atomvåbenfri zone i Norden og tilgrænsende områder i Østersøen og på Kolahalv-

øen, der rummer Europas største arsenal af taktiske kernevåben.

Derimod behøver en sådan ordning ikke nødvendigvis at omfatte andre dele af Europa. Den såkaldte nordiske balance vil kun yderligere blive befæstet gennem et sådant skridt. Det samme gælder overhovedet enhver gensidig tilnærmelse af de enkelte nordiske landes sikkerhedspolitik. Den tid bør være forbi, hvor sikkerheds- og udenrigspolitiske diskussioner var bandlyst i Nordisk Råd. Den globale og europæiske situation er af en så alvorlig karakter, at også de nordiske lande bør rådslå med hinanden og søge frem til fælles holdninger og initiativer. På et bredere europæisk plan bør der ske udenrigspolitiske konsultationer inden for rammerne af Europarådet, hvor Finland er observatør og de øvrige nordiske lande er medlemmer.

Med sine 21 medlemslande og sin klare karakter af et samarbejdsorgan, der bygger på den nationale selvbestemmelsesret, er Europarådet langt at foretrække fremfor EF til disse ting. De europæiske Fællesskaber er en supranational institution, der bygger på unionstanken, og der sker derfor og vil derfor ske en uundgælig afsmitning til det politiske samarbejde af de overstatslige og suverænitetsafgivende elementer, der ligger i det egentlige traktatfæstede samarbejde inden for EF, hvortil kommer, at stærke kræfter i EF ønsker udenrigspolitiske afgørelser på overstatsligt plan inden for EF.

Endelig kommer dertil, at EF kun har 10 medlemmer, og at der ud over andre nordiske lande også i Europarådet er neutrale lande som Østrig og Schweiz som medlemmer.

Den spændte internationale situation, som den har vist sig gennem Sovjetunionens invasion i Afghanistan og farerne for en intervention i Polen, Warszawapagtens oprustning og den nye amerikanske administrations tilsyneladende konfrontationslinje i Latinamerika og i Mellemøsten med deraf følgende oprustningspolitik, forstærker kraftigt ethvert behov for en afspændende og mæglende indsats, der kan komme fra Europa og fra Norden.

Den nordiske balance må derfor bevares og udbygges, hvis det skal være muligt for Norden at gøre en sådan indsats i Nordens egen og i verdens og Europas interesse.

Men der er risiko for, at denne nordiske

balance kan forskubbes ved udbygning af militære depoter og især ved en ændret forstærkningspolitik, hvor man åbner mulighed for at tilkalde fremmede tropper i en såkaldt krisesituation, altså endnu mens der er fred. Det er ikke svært at forestille sig, hvilke følger et sådant skridt kunne få for Finland, hvis man tilkaldte i en krisesituation forstærkninger fra andre dele af NATO-pagten, f.eks. i Norge eller Danmark.

Jeg mener derfor, vi må gå den anden vej. Vi må drøfte udenrigs- og sikkerhedspolitiske spørgsmål i Nordisk Råd, her i dette forum, og også i Ministerrådet. Jeg mener, at hensynet til Finland, som var den oprindelige baggrund for ikke at drøfte disse ting i Nordisk Råd, har en anden karakter nu, og det er da også på denne baggrund, jeg med stor glæde har erfaret, at Finlands statsminister Koivisto netop har fremsat forslag om eller tanker om, at vi her i Nordisk Råd holder en ekstra session med sikkerhedspolitikken, specielt også om Norden som atomvåbenfri zone, på programmet. Jeg synes, denne tanke fortjener støtte, og den er jo egentlig i god harmoni med de udtalelser, som den danske statsminister Anker Jørgensen kom med i sin tale her på sessionen, hvor han sagde, at tiden måske var inde til, at vi diskuterede i større omfang udenrigspolitiske spørgsmål inden for rammerne af Nordisk Råd.

Den nordiske balance kan blive en illusion, hvis vi ikke foretager et modspil til magtblokkene NATOs og Warszawapagtenes bestræbelser for hegemoni. Det er ikke en dyd i sig selv, at de enkelte nordiske lande har forskellige sikkerhedspolitiske orienteringer. Det er tværtimod måske snarere at gøre en dyd af nødvendigheden, når man fremhæver den nordiske balance til trods for eller næsten begrundet i disse forskellige sikkerhedspolitiske orienteringer. Som nordisk indstillet må man principielt anse det for et ideal med en fælles – eller i hvert fald i størst mulig grad fælles – nordisk sikkerhedspolitik. Vi ved imidlertid allerede, at et så vidtgående skridt er tiden slet ikke moden til.

Men tiden er, forekommer det mig, moden til, at de nordiske lande – som det tidligere var tilfældet – samarbejder tæt også om udenrigspolitiske og sikkerhedspolitiske spørgsmål. Verden venter det af os.

Westerlund: Herr president! När det väldiga utredningsarbetet om nordiskt TV- och radiosamarbete påbörjades, var drivkraften ett förbättrat gränstittande och bättre TV- och radioservice för Nordens språkliga minoriteter.

Uppgiften svällde ut i takt med den tekniska utvecklingen. Satelliterna var på kommande och man gick in för att utreda möjligheterna för en gemensam nordisk satellit.

Drivfjädern för utredningen var de kulturpolitiska behoven. De är fortfarande de viktigaste, men projektet har också fått den nordiska teleteknik- och komponentindustrin att vädra morgonluft. Man ser Nordsat som en öppning till en ny expansiv marknad.

Samtidigt som utredningarna pågått har förhållandet inom media och informationssektorn ute i världen förändrats.

Två utvecklingstrender har utkristalliserats i de flesta västeuropeiska länder, inte minst här i Norden. Den ena är utvecklingen inom tekniken och den andra kommersialiseringen av informationen. Mikrotekniken, lasern och digitaltekniken har medfört omstörtande förändringar inom informationstekniken. Kommersialiseringen av informationsförmedlingen har tilltagit. Informationen har i högre grad än tidigare blivit en handelsvara.

Utvecklingen inom satellitindustrin öppnar nya marknader. Men den är också förknippad med teknologiskt beroende och informationspolitisk makt.

För små länder, som de nordiska, är det av ett speciellt intresse att bibehålla en så stor handlingsfrihet som möjligt, då det gäller kommunikation och information. Detta förutsätter att vi inte görs helt beroende av den internationella elektronik- och rymdindustrin.

Det nordiska samarbetet är ett medel att hävda oss mot ett hårdnande konkurrensläge från de stora industristaternas sida.

Genom att samordna våra resurser och specialisera vår verksamhet kan den nordiska kulturen och industrin hävda sig mot trycket utifrån. Detta kräver mer politisk vilja och större målmedvetenhet än vi hittills lyckats uppbåda i nordiska sammanhang. Vi har skapat en gemensam nordisk arbetsmarknad. Skall det inte då också vara möjligt att i högre grad än nu styra de nordiska investeringarna till vettiga och produktiva marknader i Nor-

den, till marknader, som den nya tekniken erbjuder?

Kommer de nordiska länderna också i fortsättningen att själva få utforma sin massmediapolitik eller kommer kommersialiseringen av informationen att inskränka handlingsfriheten?

Kommer vi på ett nordiskt plan att kunna dra nytta av den nya distributionstekniken samt lösa minoriteternas massmediaservice? Det är mot den bakgrunden jag hoppas att frågan om Nordsat skulle ha diskuterats här i Köpenhamn och i alla händelser erhålla den positiva inriktning med tanke på det definitiva konkreta beslutet som av allt att döma dessvärre ännu kommer att dröja åtminstone ett år framöver.

Samtidigt som vi diskuterar Nordsat närmar sig den tidpunkt, år 1984, då den fransktyska satelliten enligt föreliggande uppgifter intar sin plats i pärlbandet av satelliter runt ekvatorn och börjar sända minst fyra program som delvis även kan mottas av nordisk publik.

Vi lever i en tid med videokassetter, teletext, kabel-TV-möjligheter som snart kompletteras med utländska satelliter. Det har uppstått nya distributionsalternativ och nya möjligheter för de människor som redan har det bra förspant då det gäller utbud av såväl bättre som sämre kvalitet. Borde vi inte också i detta ljus ta vara på den möjlighet Nordsat innebär? Nordsat skulle ge oss möjlighet att via de demokratiskt styrda radio- och TV-bolagen i Norden skapa en slagkraftig motvikt till den nya våg av teknik som håller på att välla in över oss. Vi skulle ha ett alternativ som för nordisk TV och radio såväl intill tätorten som till den glesbygd kabel-TV inte i framtiden kommer att nå. Jag tror också att Nordsat behövs för att stärka framför allt den nordiska kulturgemenskapen och de nationella folkgruppernas identitet i våra länder i en tid av hård internationell likriktning. Nordsat skulle skapa tekniska förutsättningar för olika minoriteter att kommunicera som i dag inte kommer fram inom de nationella etermedia. Och framför allt skulle våra kunskaper om grannländerna förbättras.

Kritikerna till Nordsat har hävdats att satsningen blir för dyr. Man har ställt satellitprojektet i ett motsatsförhållande till andra viktiga nationella kulturinitiativ. Helt moraliskt är

det riktigt att föra en sådan argumentation. Men sakligt sett är det ren spegelfäktning. De pengar satellitutredarna och kritikerna bollat med finns ju inte ännu på något bankfack, färdiga att lyftas för andra ändamål. Fortsättningsvis lär kulturarbetarna få kämpa hårt om varje anslagsmark och -krona.

Ser man till projektets totalkostnader så förefaller siffrorna stiga till väldiga dimensioner. Den finansiella expertgruppen uppskattar de samnordiska utgifterna för sändarsystemet under åren 1980–99 till mellan 4.3–8.1 miljarder Dkr. Men om kostnaderna än är stora, så är också antalet finansiärer stort. Sammanlagt räknar utredarna med att nå 8 miljoner hushåll.

Det är medborgarna som med sina skattemedel betalar för satelliten och i sista hand TV-tittarna som med sina licenspengar köper tillgång till de nordiska grannländernas programutbud.

Våra markburna system täcker i dag inte ens de nationella distributionsbehoven. Och de existerande marknäten måste förnyas. Satellittekniken är billig i relation till de markburna systemen.

Att satellittekniken är fördelaktig visar bland annat de nationella telebolagens planer i Sverige och Norge att sända upp Tele-X satelliter för sina nationella behov. För en iakttagare förefaller det kortsynt att de nordiska televerken var för sig skulle skjuta upp en–två Tele-X satelliter och att nordborna trots det inte kunde se varandras program. Vi skulle då få nationella satelliter till större kostnader och smalare programutbud per nordbo än vad Nordsat erbjuder?

Den tilläggstid som de nordiska kultur- och trafikministrarna föreslår för att klarlägga de frågor som ytterligare kräver precisering, såsom kanalantal, fördelning, reklam och överföringsnivå, bör nu utnyttjas på ett konstruktivt sätt. Härvid bör också möjligheterna att förverkliga Nordsat inom ramen för nordiskt industriellt projektsamarbete klarläggas.

Det är intressant att notera att kultursekretariatets utredning kring ministerrådets förslag på ingen punkt ställer sig kritiskt till förverkligande av Nordsat.

Utgångspunkten för Nordsat-processen under slutet av året bör vara att se till den nytta varje land i kulturellt och ekonomiskt

hänseende kan dra av en gemensam nordisk distributionssatellit. Härtill behövs en stark politisk samarbetsvilja. Ty det nordiska etermediasamarbetet får inte bli ett ensidigt bevakande av de krasst nationella intressena i de nordiska samarbetsorganen. Då har vi glömt bort målet för vår verksamhet.

Faller Nordsat står vi fortfarande kvar med de problem vi satsat miljoner på att lösa – gränstittandet och minoriteternas radio- och TV-service. Och satelliterna kommer, priset på dem sjunker och effekten stiger.

Jag ser Nordsat som sannolikt den betydelsefullaste kulturpolitiska fråga Nordiska rådet överhuvudtaget sysslar med och jag ser det som vår plikt att målmedvetet driva projektet lyckligt i hamn.

Gadd: Herr president! Nordiska rådets existens är knappast hotad, även om det ständigt är aktuellt att i massmedia sätta Nordiska rådets existens i fråga.

Man har – åtminstone i Sverige – karakteriserat Nordiska rådet som en papperstiger och dess delegater för en samling festprissar.

Säkert är det bäst att ställa in sig på att Nordiska rådet också i framtiden lättare kan förlöjligas och förtalas än vinna den uppskattning som det förtjänar.

Denna resignerade inställning till Nordiska rådets möjligheter att nå uppskattning hos massmedia får inte innebära att, vid de tillfällen då det är möjligt att genom Nordiska rådet få till stånd verksamheter som gagnar alla medlemsländerna, dessa tillfällen icke tas till vara.

Just nu borde Nordiska rådet kunna bli den instans och det politiska forum som vitaliserar vetenskaplig forskning och teknisk utveckling i alla våra länder.

Det finns många skäl till att tidpunkten för en ordentlig och gemensam satsning skulle leda till påtagliga och positiva resultat.

Ett skäl är den svåra ekonomiska kris som hela den industrialiserade delen av världen genomgår. Näringslivet i Norden – inte minst Sveriges – är inte i stånd att försörja befolkningen. Därför måste vi förnya vår produktionsapparat.

Ett andra skäl – och det hör nära samman med det första – är den revolution som produktionsapparaten i våra länder genomgår

som ett resultat av datoriseringen.

Ett tredje skäl – ett skäl som alltid har funnits och alltid kommer att finnas – är att forskning kan vara väldigt dyr och för forsknings- och utvecklingsarbete krävs utövare med en speciell begåvning – och sådana finns det inte så många av. Detta gör det nödvändigt att ta till vara de knappa resurser vi har på ett så genomtänkt sätt som möjligt.

Ett nordiskt samarbete borde kunna ge många och påtagliga resultat, om vi som har det parlamentariska ansvaret för Nordiska rådets göranden och låtanden verkligen satsar, dvs. verkligen gör något.

I ett medlemsförslag vid sessionen i Reykjavik förra året, undertecknat av socialdemokrater från Finland, Sverige, Norge, Danmark och Island, framhöll vi möjligheterna att få till stånd ett ökat forskningssamarbete i Norden.

Intresset för allnordisk satsning på forskning och teknisk utveckling är stort just nu. Inte minst har ministerrådets ämbetsmannarapporter som kommer att behandlas av Nordiska rådet inom kort visat detta. Det finns all anledning att redan nu i Nordiska rådet uttrycka en uppskattning av ministerrådets arbete och initiativ.

Den rapport som redan finns i sinnevärlden kan under de närmaste åren knappast förbigås i en forskningspolitisk debatt i något av våra länder, därtill innehåller den tillräckligt med fakta och tillräckligt med analytiska uppslag.

Det är inte nu platsen för att närmare diskutera rapporten. Till det får vi återkomma vid nästa session i Helsingfors. Av tidsskäl nöjer jag mig med att illustrera vad ett forsknings- och utvecklingsarbete i Norden skulle kunna innebära på datorområdet.

Datorn revolutionerar vårt arbetsliv. Den skrämmer därför att den skulle kunna göra arbetslösheten till ett än större problem än den är just nu.

Det hoppingsivande för alla våra nordiska länder är att i framtiden blir *användningen* av datorn det viktiga, inte *produktionen* och utvecklingen av datorer. Intresset förskjuts från "hårdvaran" till "mjukvaran". Här ligger vår chans, vår chans i alla de nordiska länderna.

Ett väl genomtänkt tekniskt forsknings- och utvecklingsarbete inom datateknik

kens områden skulle, herr president, kunna bli något av ett nytt grepp på frågan om ett nordiskt ekonomiskt samarbete! Det är ingen dålig målsättning för forskningspolitiken.

Den nordiska idén vore vatten värd om vi inte ens inför hotet av samhällsekonomiska katastrofer kunde sluta oss samman och få till stånd ett samarbete som vore till nytta för alla våra nordiska länder.

Vi vet att vi aldrig kan förhindra att data-tekniken revolutionerar våra produktions- och distributionsförhållanden liksom våra kommunikationer. Låt oss acceptera detta, inte för att bli dataålderns slavar utan för att bli dess herre! Vi vet nämligen – och det är förutsättningen för resonemanget – att det här i Norden finns något av världens bästa arbetskraft – såväl i kunnande som i utbildning och i arbetsdisciplin. Låt oss föra samman denna unikt skickliga yrkeskunskap med datateknikens expertis och processtyrningens expertis. Tillsammans skulle de kunna transformera dagens yrkesskicklighet in i morgondagens produktionstekniska förutsättningar. Inom gruvhanteringen, inom stålindustrin, inom skogsindustrin, inom fisket och livsmedelsindustrin, inom energiproduktionen skulle vi kunna framställa produktionsutrustningar som för in dagens yrkesskicklighet i dataålderns tekniska förutsättningar.

Vi skulle kunna skapa något av ett nytt näringsliv, om vi i tid förstod att ta till vara våra faktiska förutsättningar. Det vore synd om de gryende ambitionerna till ett nytt nordiskt ekonomiskt samarbete inte tog till vara de möjligheter som faktiskt forskningspolitiken erbjuder.

Det här kostar visserligen pengar, och dem saknar vi ju just nu. Har vi råd att satsa på forskning och teknisk utveckling i det här läget? Den frågan måste besvaras med ett tveklöst: Ja. Skälet är enkelt, eftersom de flesta inser att det vi inte har råd med det är att avstå. 1980 satsade Norden 30 miljarder Nkr på forskning och utveckling. Låt oss anta att Nordiska rådet gör en kraftanstängning och skaffar fram en tusendel av detta, i friska pengar, dvs. 30 miljoner – 14 från Sverige, 5 från vardera Norge, Danmark och Finland och 1 från Island.

Detta vore en lämplig satsning i en första omgång. Som en grundplåt och mål för de

första årens avkastning från en samnordisk forskningsfond är "enpromille-målet" ett gott och praktiskt mål. Det skulle räcka långt, om vi satsade pengarna på egentlig forskning och på egentligt tekniskt utvecklingsarbete; inga pengar till ytterligare administration och internordisk byråkrati.

Idén om ett nordiskt forskningsråd bör förkastas, om den innebär en utbyggd byråkrati som tär resurser. Idén är bra, om den endast innebär att våra nationella forskningsråd för-mås att samarbeta.

Det finns skäl att vara optimist för framtiden – om man inser forskningspolitikens möjligheter. Kulturutskottet har gjort en fin insats när det vill arrangera ett forskningspolitiskt symposium med uppgift att bl. a. ge en grund för en forskningspolitisk satsning i Nordiska rådet. Låt oss hoppas att vårt presidium nappar på den kroken.

Kulturutskottets uppslag, att föra samman nordiska politiker med intresse för forskning och forskare som vill vara samhällsnyttiga, är för bra för att schabblas bort.

Asser Stenbäck: Herr president! I den samhällspolitiska debatten i våra nordiska länder, detta gäller också detta rådsmöte, har bekymrad uppmärksamhet riktats mot ökningen av brottsligheten och narkotikamissbruket.

Man har fört fram urbaniseringen och industrialiseringen som viktiga orsaker till narkotikamissbruket. Avvikande beteende har alltid en mångfald av orsaker. Utan tvivel hör de ovannämnda faktorerna till dessa. Men det finns också andra.

Jag vill här rikta uppmärksamheten på det jag vill kalla personlighetspolitik. Medvetet eller utan egentlig avsikt har politiken på många områden ett betydande inflytande på medborgarnas personlighetsutveckling.

Ett honnörssord i samhällsdebatten är frihet. Alla partier hävdar att de verkar för utvidgande av medborgarnas frihet.

Frihet har dock en mångfald av innehåll allt efter det beteende man vill ge frihet åt. Karakteristiskt för mycken frihetsideologi är friheten att göra vad man vill, när och huru man vill. Psykoanalysen har präglat begreppet impulse-ridden personality, impulsbehärskad personlighet. En impulsbehärskad

personlighet anses vara fri då hon följer sina växlande impulser.

Motsatsen är en personlighet som behärskas av jaget och överjaget för att fortfarande använda psykoanalytisk terminologi. Den impulsbehärskade individen kan inte låta bli att göra det som för tillfället lovar lustupplevelse, varemot den av jaget och överjaget behärskade låter förstånd och normer styra beteendet.

Inom uppfostran i hem och skola har man numera kommit bort från den fria uppfostran som inte strävade till att tygla aggressiva impulser. Men i fråga om sexuella lustimpulser, anser man på många håll, även inom politiskt ansvariga kretsar, att det sexuella beteendets bindning vid normer är föråldrad moralism. Detta kommer till uttryck bl. a. i kravet på att skolornas sexualundervisning inte får ge vägledande bindande normer. Ett annat uttryck för att man på ansvarigt politiskt håll anser att medborgaren bör ges rätt till att vara impulsbehärskad i sitt sexuella beteende är kravet på att samhället skall hålla sig "neutralt" till de olika samlevnadsformerna. Enligt denna uppfattning bör äktenskapet inte vara lagstiftningsmässigt i en gynnsammare ställning än samboende. Detta neutralitetskrav innebär att ett mer eller mindre tillfälligt samboende som principiellt ger de samboende rätt att när som helst, då lusten faller på, upplösa samlivet skall jämföras med den samlevnadsformen som kräver att "man och hustru är skyldiga varandra trohet och bistånd" som Sveriges giftermålsbalk formulerar saken. Detta betyder att långsiktig samlevnad och impulsbehärskat beteende skulle jämföras.

Det är inte min avsikt att här närmare diskutera äktenskapspolitiken utan jag vill allvarligt hävda att detta gynnande av s. k. fri impulsbehärskad sexualitet har ett inflytande långt utöver sexualitet och äktenskap. Politik som gäller sexualitet och äktenskap är alltid samtidigt personlighetspolitik. Om man gillar impulsbehärskat beteende på ett centralt område skapar man en personlighet som är impulsbehärskad även på andra områden.

Jag vill påstå att brottslighetens, alkoholismens och narkotikamissbrukets våldsamma ökning under de tre senaste decennierna i våra länder är i hög grad förorsakad av lagstiftning, administrativa åtgärder och mass-

mediapåverkan som favoriserat s. k. sexuell frihet eller med andra ord impulsbehärskat sexuellt beteende.

Den dominerande personlighetspolitiken inom Norden har skapat svaga personligheter. Att inte kräva av mannen långsiktigt ansvar för hustru och barn gör mannens personlighet svag och berövar honom därmed den tillfredsställelse och trygghet familjen kan ge honom. Undersökningar har bekräftat det nästan självklara faktum att skilsmässa är vanligare bland samboende än i äktenskap. Skilsmässan i äktenskap och samboende skapar i många fall bittra kvinnor. Enligt mitt förmenande är en av de bärande krafterna i nutida feminism-rörelsen den bitterhet som uppkommit av den kvinnliga partens frustrationer i samlevnaden med impulsbehärskade män, som kvinnorna föraktfullt kallar mansgrisar. Mest kommer dock barnen att lida av att samhället gynnar impulsbehärskat samboende.

Jag har i min framställning hittills begränsat mig till de sociala missförhållanden som förorsakats av att samhället favoriserat den impulsdominerade personligheten. Dock är det inte bara sociala missförhållanden såsom brottslighet, alkoholism och annat missbruk av rusframkallande medel utan även samhällsekonomin som allvarligt försvagats av det impulsdominerade personlighetsidealet.

För att ge en liten konkret antydning om huru denna hedonism griper in i viktiga ekonomiska skeenden vill jag hänvisa till den sänkning av den finansiella sparkvoten, vilket vi kan konstatera i flera av våra nordiska länder. Detta i sin tur är en delorsak till de otillräckliga industriinvesteringarna. Människan är en helhet; om vi lär henne att fritt följa sexuella lustimpulser, så söker hon i första hand lust också på andra områden. Och det är mera löften om lust i omedelbar konsumtion än i arbete och sparande.

Herr president! Avsikten med mitt anförande har varit att fästa uppmärksamheten vid den personlighetspolitiska aspekten inom samhällspolitiken. Samtidigt har jag velat framföra min uppfattning att en betydande orsak till olika slag av sociala missförhållanden i våra nordiska länder är att finna i den förda personlighetspolitiken under de senaste förflutna decennierna.

Det är inte bara inom ekonomin vi har en

nordisk hemmamarknad utan också inom kulturen. När det gäller det växande narkotikamissbruket är det viktigt med polisiära åtgärder vid våra nordiska gränser för att så minska åtkomligheten för narkotika. Det är även ytterst viktigt med kurativa åtgärder för att hjälpa narkotikans offer. Men den väsentliga preventionen på detta och på många andra områden är kulturpolitik i detta begrepps vidaste mening. Vi behöver en kulturpolitik som skapar personligheter som inte är impulsbehärskade utan långsiktiga och entusiastmerade av det bästa i vår nordiska kultur.

Statsrådet Åsling: Herr president! Genom åren har i diskussionen om det nordiska samarbetet från skilda håll efterlysts konkreta insatser. Ofta har det från kritikernas sida hävdats att Nordiska rådets verksamhet i alltför hög grad präglats av utredningar och debatt som inte lett till konkreta beslut. Ändock finns det milstolpar i Nordiska rådets historia värda att notera. Den Nordiska investeringsbanken och den Nordiska industrifonden är t. ex. två betydelsefulla beslut.

Frågan är om inte den nya tekniken är ett område där det nordiska samarbetet kommer att få sitt mest påtagliga genombrott. Jag tänker framför allt på satellitsystemen för informationsöverföring. Inom detta område arbetar man med en dyrbar teknologi där samverkan mellan små länder kan ge oanade framtidsperspektiv. Jag vill här framhålla att telekommunikation via satellit omfattar många andra tillämpningar än TV-radio. Snabbast växande är dataöverföring. Redan går de interkontinentala telekommunikationerna nästan helt via satellit. Marknadstillväxten är 25% per år. Nationellt och regionalt kommer satellittekniken att behövas för att undvika trängsel i marknätet. Industripolitiskt anser jag det därför oerhört viktigt att vår nordiska kommunikationsindustri, som ju är framstående, får utvecklas även på området telekommunikation via satellit. Det är mot den bakgrunden vi har startat Tele-X-projektet och inbjudit övriga nordiska länder att delta på lika villkor.

Den studerade satelliten, Tele-X, är tänkt att utnyttja hela kapaciteten hos den europeiska Ariane-raketen och får därför kapacitet för även andra experiment än ren dataöverföring, som dock är dominerande. Även möj-

ligheten att utnyttja en del av satelliten för direkt TV-utsändning har studerats, för det fall att Nordsat-projektet blir försenat eller över huvud taget inte blir av. Jag vill dock betona att Tele-X i sig självt är en experimentell satellit och inte är avsedd att vara någon ersättning för Nordsat.

Den svenska regeringen har den 20 november 1980 fattat beslut om att genomföra en definitionsfas av Tele-X-projektet fram till början av år 1982. Under denna definitionsfas skall satellitens nyttolast närmare specificeras med ledning av användarnas önskemål, dvs. främst efter de nordiska televerkens önskemål, men även efter radioföretagens, om enighet kan nås om direkt TV-experiment.

Avsikten med Tele-X-projektet är inte att ersätta Nordsat eller att påverka avgörandet av Nordsat-frågan. Projektet vänder sig som nämnts till en annan kategori av kunder, dvs. främst de nordiska televerken. Tele-X-projektet ger, genom att arbetet med detta har kunnat sättas igång snabbt, ökade möjligheter att i framtiden dra industripolitisk nytta av Nordsat-projektet, om beslut fattas om dess genomförande. Utan Tele-X skulle en fördröjning i Nordsat-projektet leda till att Nordsat till större delen fick upphandlas utanför Norden.

Oberoende av Nordsat-projektets framtid kommer Tele-X att kunna bilda utgångspunkten för en kommersiellt lönsam serie av regionala kommunikations- och dataöverförings-satelliter.

Avslutningsvis vill jag bl. a. som kommentar till tidigare inlägg från denna plats slå fast att det inte finns några motsättningar i sak mellan det svenska Tele-X-projektet och Nordsat. Tvärtom, Tele-X-projektet syftar ju till att vidga och hålla levande en nordisk teknologisk inom området.

Så här inför generaldebattens avslutning kan jag konstatera dels att fråga om Nordsat befinner sig i en snabb och intressant mognadsprocess, dels att intresset för ett vidgat tekniskt och industriellt samarbete inom satellittekniken är glädjande stort.

Jag tror alltså, herr president, att det finns fog för min förhoppning att den nya tekniken är det område där det nordiska samarbetet kommer att få sitt hittills mest konkreta genombrott.

Kemppainen: Herr president! I år är det 25 år sedan Finland kom med i det nordiska samarbetet. Under denna tid har samarbetet utvecklats, utvidgats och blivit mångsidigare på många sätt. Tyvärr har dock de konkreta resultaten av samarbetet i förhållande till de använda resurserna åtminstone i en vanlig medborgares ögon varit obetydliga. Talet om de gamla nordiska herrarnas punschpolitik torde visserligen inte mera stämma – punschen tycks ju också ha förlorat sin popularitet bland dryckerna. Trots detta måste påståendet om att man här i detta samarbetsforum endast för en skuggdebatt och förbiser att dagens mest aktuella och verkliga problem tas allvarligt. I en finsk visa från 1970-talet berättas det om hur vår miljö förorenas, hur vårt liv på jordklotet blir allt mera hotat medan vi bara sitter och läser tidningar. Låt oss hoppas att detta inte alltför bra karakteriserar nuläget i det nordiska samarbetet.

Även detta möte har påvisat att det är mycket svårt att förbise de säkerhets- och utrikespolitiska frågorna på rådets dagordning. Enligt min uppfattning är det fullständigt klart att varje nordiskt land liksom varje självständig nation har en suverän rätt att besluta om sin egen säkerhets- och utrikespolitik. Men om något land anser att dess grannlands verksamhet håller på att utvecklas i en riktning som hotar också detta lands egen och andra länders säkerhet och ställning, är det då också klart att detta land har rätt att ta upp saken till behandling i bilaterala och multilaterala förhandlingar. I dag sker militär upprustning på en sådan teknologisk nivå att t. ex. Skandinavien och Nordens gränser inte betyder någonting. Så är det framför allt i fråga om kärnvapen. Om ett begränsat kärnvapenkrig kan man inte ens tala. Vi borde som små nationer hålla oss helt utanför stormaktsgruppering och stormaktspolitiken.

Vi kan med vårt exempel bäst verka för internationell avspänning, slut på kapprustning och för nedrustning, inte genom att vi ökar vår upprustning utan genom att dämpa tillväxten av försvarsutgifterna i våra länder och, vilket är viktigast, genom att verka för ett kärnvapenfritt Norden. Jag understöder därför härmed Lars Werners förslag om regeringarnas rapportering till andra nordiska länder om säkerhets- och utrikespolitiska frå-

gor liksom bl. a. om inrättandet av en nordisk fredsfond.

Minister Kivistö har här i sitt inlägg behandlat de till Sverige flyttade finska invandrarbarnens skolgång i Sverige och i synnerhet tillgången till undervisning på finska språket. Vi torde inte ha råd att mera öka antalet rotlösa, ja, till och med hemlösa unga, unga som har blivit utan möjligheter att utveckla sin egen personlighet balanserat. Man skulle verkligen önska att man allvarligt går in på denna fråga som utgör ett allmänt problem för invandrarna. Jag understöder också det att man borde lägga mycken vikt på barnens och de ungas problem och göra allt vad man kan för att utveckla skolväsendet och kulturarbetet, och ordna full sysselsättning för de unga så att de inte behöver ty sig till alkohol, narkotika och våldspornografisk underhållning.

Jag väntar mycket av den sociala trygghetskonventionen. Även denna fråga berör nära just våra landsmän som har flyttat till Sverige. Tyvärr måste man konstatera att man hittills inte tillnärmelsevis alltid har ordnat situationen för dem som måste få invaliditetspension på grund av sjukdom eller olycksfall, såsom den sociala trygghetskonventionen hade förutsatt. De som lider av psykiska problem och sjukdomar har många gånger blivit utan sakkunnig undersökning och vård – bl. a. därför att hälsovårdsservice på modersmålet inte har funnits tillgänglig.

Härtill ansluter sig nära också bristfälligheten och oenhetligheten i vår lagstiftning angående yrkessjukdomar. I denna fråga borde man vidtaga konkreta åtgärder. Även brokigheten i våra pensionssystem försvårar lösningen av dessa problem. Därför, herr president, önskar jag att man omfattande skulle diskutera trygghetskonventionen, kartlägga problemen och bristerna i praktiken hittills och börja lösa problemen inom ramen för den nya konventionen.

Sedan debatten förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av Nordiska ministerrådets berättelse, C1, fortsätter i rådets fem utskott.

Rådet beslöt att lägga Rapport från Nordiska rådets presidium till handlingarna.

Mötet avslutades härefter kl. 11.25.

Protokoll

4:e mötet

Onsdagen den 4 mars 1981 kl. 14.00–17.50

Presidenter: Guttorm Hansen (1–3, 8–24) och Elsi Hetemäki-Olander (3–8).

Dagordning

1. Dokument 2: Verksamhetsberättelse från Nordiska rådets budgetkommitté

2. C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet inkl. bilagorna 5, 11 och 12 (*ekonomiska utskottets betänkande*)

C 300/e: Berättelse från Nordel

C 301/e: Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor

D 1981/21/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete

D 1981/1/1977/e: Meddelande om rekommendation nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall

D 1981/5/1977/e: Meddelande om rekommendation nr 5/1977 angående samarbete beträffande utvecklingsländerna

D 1981/1/1979/e: Meddelande om rekommendation nr 1/1979 angående program för nordiskt regionalpolitiskt samarbete

D 1981/25/1980/e: Meddelande om rekommendation nr 25/1980 angående samarbetsprogram på konsumentområdet

3. B 33/e: Ministerrådsförslag om nordiskt samarbete om projektexport

4. C 42/e: Berättelse från Nordiska investeringsbanken

5. C 35/e: Berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling

6. A 588/e: Medlemsförslag om nordisk samverkan för att framställa alternativa drivmedel

7. A 593/e: Medlemsförslag om nordisk energiforskning

8. A 572/e: Medlemsförslag om avhjälpandet av tynande gruvsamhällets svårigheter i Norden

9. A 578/e: Medlemsförslag om utvecklande av det nordiska samarbetet beträffande fiskodling

10. A 587/e: Medlemsförslag om vandringsutställning om skogsbruket och naturvården i Norden

11. E 5: Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl (D 1981/1/1972/e)

12. E 6: Fråga till Nordiska ministerrådet angående glasindustrin i Norden (D 1981/24/1980/e)

13. E 7: Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt biståndssamarbete på energiområdet

14. E 8: Fråga till Nordiska ministerrådet angående säkerheten vid kärnkraftverk och om kärnavfall

15. E 9: Fråga till Nordiska ministerrådet angående den nordiska vapenexportens handelspolitiska betydelse och om möjligheterna att genom handelspolitiska medel begränsa vapenexporten

16. D 1981/7/1971/e: Meddelande om rekommendation nr 7/1971 angående samordning av elektriska säkerhetsfrågor

17. D 1981/2/1972/e: Meddelande om rekommendation nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området

18. D 1981/7/1972/e: Meddelande om rekommendation nr 7/1972 angående nordisk konsumentupplysning om personbilar

19. D 1981/13/1973/e: Meddelande om rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar

20. D 1981/15/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat

21. D 1981/16/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i östvästhandeln

22. D 1981/6/1975/e: Meddelande om rekommendation nr 6/1975 angående NORD-TEST:s arbetsformer

23. D 1981/2/1979/e: Meddelande om rekommendation nr 2/1979 angående valutapolitiskt och monetärt samarbete

24. D 1981/3/1979/e: Meddelande om rekommendation nr 3/1979 angående nordiskt samarbete i OECD om uppförandekod för multinationella företag

Meddelanden

Det meddelades, att statsråden Arne Nielsen och Jan Erik Wikström intagit sina platser i rådet.

I

Dokument 2: Verksamhetsberättelse från Nordiska rådets budgetkommitté

Lundkvist (budgetkommitténs talesman): En av budgetkommitténs viktigaste uppgifter är att försöka medverka till en samlad bedömning av Nordiska rådets krav på resurser för det nordiska samarbetet och att i det sammanhanget ge uttryck för utskottens och därmed Nordiska rådets politiska prioriteringar.

Regeringarnas representanter har också vid flera tillfällen under senare år understrukt önskemålet om att få parlamentarikernas avvägningar mellan olika områden redovisade.

Inte minst i tider när ministerrådet sitter tungt på kassakistan är det angeläget att denna uppgift förvaltas med allt det förtroende hos rådet och dess utskott som budgetkommittén kan uppbringa. Mot den bakgrunden är det angeläget att budgetkommitténs värderingar noggrant prövas av rådet. Det är därför kommittén fått en egen punkt på sessionens dagordning.

Vi menar att i år kan en debatt om budgetkommitténs arbete få särskild betydelse. För första gången skall budgetkommitténs inställning till budgetförslagen för nästa budgetår ske utifrån en samlad genomgång av såväl kulturbudgeten som den allmänna budgeten. De två budgetarna plus presidiesekretariatets budget passerar för år 1982 200 miljoner svenska kronor. Även om jag vidhåller att detta är relativt sett små pengar i förhållande till de olika ländernas nationella budgetar och till de behov som föreligger, så är de dock tillräckligt stora för att motivera att rådets medlemmar tillkännager principiella synpunkter på hur de förbrukas.

Vi befinner oss också i en situation där begreppet nolltillväxt för första gången förts fram med större styrka i regeringarnas budgetbehandling. Uttalanden i denna debatt från rådet kan därför betyda mycket i de överläggningar som budgetkommittén skall ha med ministerrådet beträffande den nivå som kan anses vara rimlig för satsningarna på det nordiska samarbetet. Låt mig på den punkten få upprepa vad jag sade i fjol. Även om läget är kärvt, är vi inte så fattiga i de nordiska länderna att vi inte har råd att vara

ekonomiska. Det nordiska samarbetet erbjuder många möjligheter att med begränsade resurser göra insatser som kan medverka till att lyfta oss ur våra ekonomiska svårigheter. Låt oss inte i kortsiktig sparsamhetsnit avstå från de insatserna, för då bedrar snålheten visheten.

Budgetkommittén för sin del bedömer de nordiska budgetförslagen utifrån två huvudsynpunkter:

1) Ett verkligt samarbete bör eftersträvas på praktiskt taget alla samhällsområden, dvs. på kulturella såväl som på sociala och ekonomiska etc. Man kan inte skära i något av dessa områden så starkt att det berör samarbetets förutsättningar, nämligen att vi skall kunna hålla oss ömsesidigt informerade om vad som försiggår i våra respektive länder och att kontakterna kan byggas ut snabbt och effektivt, när särskilda initiativ påkallar att vi vidtar åtgärder i samverkan. Bredden i samarbetet är den beredskap vi fortlöpande måste upprätthålla.

2) Men vi är inom budgetkommittén lika eniga om att samarbetet skall vara så flexibelt att det verkligen kan bli ett redskap för lösningar av aktuella problem. Det innebär att om det temporärt krävs större satsningar på ett område, så kan det tvinga till att områden som just då anses mindre angelägna får stå tillbaka. Med andra ord: Vi bör inte regelmässigt räkna med generella procentpåslag på alla områden utan en verklig prövning av angelägenhetsgraden från tid till annan och tvärsöver hela den nordiska budgeten.

Så till en annan fråga som budgetkommittén har att bevaka. Det har klagats över de stora pappersmängder som hopar sig i den nordiska byråkratien och hotar att hindra framfarten.

Man menar att det finns behov av att röja upp i mängden av gamla rekommendationer som ministerrådet varje år skall redogöra för och att parlamentarikerna i framtiden måste vara mera restriktiva när det gäller att komma fram med nya förslag.

Det hör till budgetkommitténs uppgifter att följa upp genomförandet av Nordiska rådets rekommendationer och uttalanden och att rapportera till presidiet när vi finner att hänsynen till en effektiv uppföljning av frågorna motiverar att det vidtas åtgärder. Jag tar detta som utgångspunkt för några funderingar om rådets arbete.

Den resta kritiken är naturligtvis framställd i de bästa avsikter och jag vill försöka svara i samma anda. Låt mig då få börja med att säga att även om de många medlemsförslagen ibland kan kännas betungande för alla som är berörda av handläggningen, så måste vi nog ändå vara försiktiga med att röra vid politikernas rätt till att framställa förslag. En fråga som man naturligtvis kan diskutera är den omfattande remissbehandling som förslagen blir föremål för. Det är möjligt att den här remissbehandlingen i viss utsträckning skulle kunna begränsas. Men det är också en fråga om vi är intresserade av att höra de många synpunkter som kan läggas på en fråga och kanske vägleda oss till bra beslut. Det är en avvägning vi måste göra, om vi sålunda skall offra något av den här kontakten för att uppnå en snabbare och mindre pappersslukande procedur.

Självfallet är det angeläget att utskotten själva noga prövar om ett förslag är tillräckligt intressant och av tillräckligt hög prioritet för att sändas på remiss. Remissbehandlingen får inte bara vara en byråkratisk rutin. Detta borde vara en punkt som kunde dryftas i utskotten.

Det kan också vara nödvändigt att regeringarna intar en litet mer stram hållning redan i första omgången till om ett förslag från parlamentarikerna helt skall avvisas eller ej. Det tjänar inte mycket till att medlemsförslag som ministerrådet redan vid en första prövning bedömer som icke realiserbara dras i den s. k. långbänken. Rådet är självfallet inte särskilt betjänt av att ministerrådets ställningstaganden till medlemsförslagen bara skjuts på framtiden och därmed lämnar rådet i osäkerhet och ovisshet.

Nordiska rådets parlamentariker går in i detta arbete med de nordiska frågorna väl medvetna om att de på sessionerna antagna rekommendationerna bara har rådgivande karaktär inför ministerrådet. Bestämmelsen om att rekommendationer först skall avskrivs när det berörda utskottet funnit att regeringarna handlat i rekommendationens syfte, dvs. verkligen prövat möjligheten och angelägenheten av att vidta de åtgärder som föreslås, är det starkaste parlamentariska styrinstrumentet som står till Nordiska rådets förfogande. Det är då naturligt att rådet inte gärna vill försvaga detta styrinstrument utan att få något annat i stället.

Detta andra kunde möjligtvis vara att man i stället för att hålla så fast vid mindre aktuella förslag som vi kanske gör fick större möjligheter att påverka framtidens planer och projekt. Det förutsätter att rådets medlemmar skall ha tillgång till en helt annan överskådlighet över det aktuella läget på olika områden i det nordiska samarbetet än vi får nu.

År ministerrådet berett att diskutera hur detta skall bli möjligt, skulle detta säkerligen mötas med en beredvillighet från rådets sida att lätta på arbetsbördan med alltför gamla rekommendationer.

Jag ser sålunda tre möjligheter att begränsa den pappersmängd som vi rör oss med i Nordiska rådets arbete. En möjlighet är att utskotten mera stramt prövar och prioriterar de medlemsförslag som kommer in och samtidigt håller remissbehandlingen av ärendena på en rimlig nivå.

Den andra möjligheten är att ministerrådet snabbar upp sin handläggning av ärendena, så att mängden av rekommendationer som ligger hos ministerrådet kan nedbringas.

Den tredje möjligheten är att man från ministerrådets sida i god tid inför sessionen klargör på vilka områden man vill koncentrera sina insatser under det närmaste budgetåret och talar om vilka regerings- respektive medlemsförslag som man anser hör hemma inom detta område. Efter en debatt i utskott och råd skulle vi kanske sedan kunna arbeta med initiativ som vi prioriterade och låta andra stå på väntelista. Det skulle ge möjlighet till en helt annan kraftsamling från såväl rådets som ministerrådets sida på uppgifter som bedömdes som mest angelägna i tiden.

Man kanske kan se ministerrådets besked om att man avser att koncentrera utredningsarbetet på att ta fram arbetsplaner för två huvudområden, ett om "Norden som hemmamarknad" och ett under temat "Tekniken och framtiden" som ett första steg i den här riktningen.

Även om den sista delen i mitt inlägg är mina personliga funderingar, så är jag övertygad om att budgetkommittén och utskotten är intresserade av att diskutera de här frågorna med samarbetsministrarna för att medverka till att finna former för ett så effektivt utnyttjande som möjligt av de resurser som står till det nordiska samarbetets förfogande.

Detta var, herr president, bara ett försök

att med några kommentarer till budgetkommitténs berättelse stimulera debatten om rådets arbetsformer. I övrigt ber jag att få hänvisa till berättelsen.

Stetter: Hr. præsident! Jeg har lyttet til hr. Svante Lundkvists kommentarer med interesse, og meget af det kan jeg være enig i. Alligevel har jeg et par kritiske bemærkninger.

Et flertal i økonomisk udvalg har stemt ja til et forslag om en øget udgift på 5 mill. norske kr. på Ministerrådets budget for 1982. Der var intet aktstykke på sagen. Forslagsstilleren henviste til, at de nordiske industriministre havde fremsat ønske om bevillingen, og et senere samråd med stedfortræderne viste, at de nordiske samarbejdsministre havde sagt nej, bl. a. med henvisning til, at den pågældende konto ikke i forvejen var blevet beskåret.

Forslaget blev vedtaget i økonomisk udvalg.

Dette er efter min vurdering en sag af principiel karakter og interesse, og jeg føler, at det er påkrævet, at vi får noget luft til den allerede nu, fordi den ellers vil danne præcedens.

Jeg er enig med Svante Lundkvist i, at vi skal søge at begrænse papiret, men der er jo en grænse for denne begrænsning, og det må være rigtigt, at udvalgenes medlemmer får mulighed for at danne sig et indtryk af, hvad bevillingen skal bruges til. Jeg kan forestille mig, at andre fagministre har bevillingsønsker af nordisk interesse, som de ikke har fået imødekommet, og jeg kan også forestille mig, at øvrige komiteer under Nordisk Råd har budgetønsker, som de ønsker at fremsøre og at få vedtaget i udvalgene; jeg går ud fra, at det også er sket i et vist omfang under denne session.

Fremgangsmåden vil være en let og tilsyneladende ubesværet mulighed for at få Ministerrådets udgiftsbudget sat i vejret. Jeg understreger, ligesom Svante Lundkvist også gjorde det, at der er tale om en mulighed, fordi Nordisk Råd og Nordisk Råds udvalg som bekendt ikke har andet end rådgivende kompetence. Men dette sker samtidig med at flere nordiske landes regeringer og parlamenter kæmper en målbevidst og energisk

kamp for at holde de offentlige udgifter nede. Jeg har forstået budgetkomiteens formand således, at de vedtagelser, som er gennemført i udvalgene, vil blive bekræftet i budgetkomiteen, og derfor må jeg rette et spørgsmål til Ministerrådets formand, om sådanne vedtagelser, som må være udtryk for ønsker og også et vist pres om at øge Ministerrådets forslag, om disse ønsker også vil have en mulighed for at blive imødekommet.

Lundkvist: Herr president! Med anledning av herr Stetters inlägg vill jag säga att förhållandet är ju det att respektive utskott får sig tillställt ställföreträdarnas förslag. Ställföreträdarnas förslag skall diskuteras i utskotten. Utskotten har att pröva i sak vad de anser om dessa förslag. Sedan framför utskotten sina meningar till budgetkommittén, som skall försöka att samordna förslagen och pröva i vilken mån vi bedömer att vi skall kunna föra vidare önskemål exempelvis om höjningar i budgeten. Det är ju avsikten med hela den samordnade prövningen genom budgetkommittén att vi den vägen skall kunna redovisa vad vi skall föra fram till samlagsministrarna.

För min del anser jag inte att vi i den här debatten skall diskutera enskilda anslag, men när herr Stetter säger att samlagsministrarna har prutat på det anslag som herr Stetter tog upp måste jag framhålla att detta är fel. Det är ställföreträdarna som har gjort prövningen. Sedan är det budgetkommitténs uppgift att slutgiltigt införa samlagsministrarna föra fram varför vi tycker att det ena eller andra anslaget bör vara högre eller lägre.

Låt mig säga till slut att som jag ser den här hanteringen är det aldrig frågan om bara att generellt se till att spara pengar på anslagen, utan det är frågan om att diskutera hur vi skall hushålla med de anslag som kan ställas till förfogande, så att vi verkligen utnyttjar dem till förmåga för det arbete som vi vill ha utträttat.

Stetter: Jeg kan erklære mig enig med Svante Lundkvist i den bemærkning, at det vil være vanskeligt for Nordisk Råd i denne forsamling at diskutere de konkrete sager.

Men må jeg så fremkomme med den helt generelle betragtning, at der er jo det særpræg ved Nordisk Råd, at vi udelukkende beskæftiger os med udgiftssiden. Der er jo det særpræg, at Nordisk Råds komiteer udelukkende prøver på at finde nye udgifter, som har det formål at forbedre det nordiske samarbejde. Men vi beskæftiger os ikke med indtægtssiden. Vi overlader til vore kolleger at finde ud af, om de kan skaffe pengene. Mit generelle ønske må være, at budgetkomiteen i Nordisk Råd tager hensyn til dette forhold og prøver på at holde stigningstakten eller eventuelt en ikke-stigningstakt, som gælder i de nationale parlamenters budgetter.

Minister Lise Østergaard: Ja, til det direkte spørgsmål til hr. Stetter vil jeg gerne først rette en tak til hr. Svante Lundkvist for indledningen og også gerne sige tak for meget indgående og meget konstruktive drøftelser i tidens løb mellem budgetkomiteen og Ministerrådet. Vi har haft en serie drøftelser, der alle har været konstruktive, og hvor det har været muligt for os over bordet at drøfte ønskemål og muligheder eller begrænsninger med hensyn til disse ønskemåls opfyldelse på en overordentlig harmonisk og konstruktiv måde.

Og til hr. Stetter vil jeg sige, at det forekommer mig, at det forløb, vi her står over for, er et overordentlig normalt forløb. Jeg finder det forståeligt og rigtigt, at et råd af ressortministre gør kraftigt opmærksom på ønskemål inden for deres område. Men det er da lige så rigtigt, at efterhånden som disse ønskemål behandles, dels i budgetkomiteen og derefter i stedfortrædergruppen for samarbejdsministrene, så kommer den endelige prioriteringsopgave til slut til at foreligge for samarbejdsministrene, og det er, om jeg så må sige, det, vi er der for. Derfor finder jeg det ikke forstyrrende, at vi fra forskellige ressortområder får ønskemål, der overstiger det, vi alt i alt har mulighed for at virkeliggøre.

Men jeg vil gerne sige til hr. Stetter, at under den afsluttende debat, som vil finde sted mellem rådet af samarbejdsministre og budgetkomiteen, så vil vi som samarbejdsministre sandelig bede budgetkomiteen om at udpege for os nogle områder, hvor man er

villig til at begrænse sine udgifter til gengæld for områder, hvor man ønsker udgifterne øget. Det er nu engang den måde, vi må prioritere på, når vi på et vist tidspunkt, hvilket er nødvendigt, har lagt den endelige ramme for budgettets størrelse.

Haugstvedt: Hr. president! Jeg kan i hovedsak slutte meg til de synspunkter som Budsjettkomiteens formann Svante Lundkvist nettopp gav uttrykk for. Erfaringene fra Budsjetttutvalget er at man gjennom de prioriteringer som er foretatt i utvalget, har nådd fram med i hvert fall en del av sine synspunkter når de senere er blitt fremlagt for Ministerrådet.

I forbindelse med spørsmålet om nullvekst, som komiteens formann tok opp, vil jeg si følgende:

Ministerrådets stedfortrederkomite foreslår nullvekst på 1982-budsjettet. I løpende priser er det en økning på knapt 11 pst., hvilket i virkeligheten vil bety en reduksjon i budsjettet på kanskje 0,2–1 pst.

Det er etter min mening viktig at knapphet på økonomiske ressurser ikke må føre til at samarbeidet utelukkende får et økonomisk preg. Jeg tror det vil skade det som jeg vil kalle den sosiale velferden i vid mening.

Det er grunn til å spørre hvorfor man i det hele tatt foreslår nye samarbeidsområder når man ikke har de nødvendige økonomiske ressursene. Det er dessuten etter min mening viktig at knapphet på økonomiske ressurser og eventuell stillstand i utviklingen går ut over de ulike felter. I art. 1 i den nordiske Helsingforsavtalen, som ligger til grunn for all vår virksomhet både her i Rådet og i Nordisk ministerråd, står det klart skrevet at en skal søke å bevare og utvikle samarbeidet mellom landene på det rettslige, kulturelle, sosiale og økonomiske området og når det gjelder samferdsel og miljøvern. Derfor er det viktig at ikke noen av disse områdene i en slik situasjon blir skadelidende, mens andre i altfor sterk grad blir tilført midler.

Det kan med full rett spørres om et meningsfylt samarbeid kan opprettholdes, når budsjettene på en rekke sentrale samarbeidsområder blir redusert med en betydelig prosent fra ett år til et annet.

Vi vet at Ministerrådet ved denne sesjonen

legger fram forslag om et revidert nordisk samarbeidsprogram på arbeidsmiljøområdet. Det må jo da være en forutsetning at det er midler til stede til å sette i gang de tiltakene som dette samarbeidsprogram innebærer. Man kan nevne eksempler på nye programmer som vil bli lagt fram allerede ved neste års sesjon. Da er det uhyre viktig for oss alle at der er midler til stede til å gjennomføre de samarbeidstiltakene som Nordisk Råd her i plenum vedtar. Det vil virke uheldig utad om man på ulike samarbeidsområder fatter en rekke vedtak som ikke blir satt ut i livet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *beslöt rådet att lägga Dokument 2 till handlingarna.*

2

C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet inkl. bilagorna 5, 11 och 12 (ekonomiska utskottet), C 300/e: Berättelse från Nordel, C 301/e: Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor, D 1981/21/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete, D/1981/1/1977/e: Meddelande om rekommendation nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall, D 1981/5/1977/e: Meddelande om rekommendation nr 5/1977 angående samarbete beträffande utvecklingsländerna, D 1981/1/1979/e: Meddelande om rekommendation nr 1/1979 angående program för nordiskt regionalpolitiskt samarbete, D 1981/25/1980/e: Meddelande om rekommendation nr 25/1980 angående samarbetsprogram på konsumentområdet

Rådet företog ovannämnda saker i sammanhang.

Ekonomiska utskottet hade föreslagit,

I at Nordisk Råd i anledning av de til utvalget henviste avsnitt i beretning C I/1981 og vedlegg til denne vedtar følgende uttalelse:

1. Nordisk Råd anser det viktig med en felles nordisk opptreden for å påvirke den internasjonale økonomiske politikk, fremfor alt innen OECD. I kampen for å fremme økonomisk oppgang må de nordiske land stå vakt om velferdsstatens bærende idéer: retten til arbeid, en rettferdig fordeling av pro-

duksjonsresultatet og vern for de svake grupper i samfunnet.

2. Nordisk Råd ser med tilfredshet på beslutningen om å utarbeide en arbeidsplan for å utvikle ytterligere det nordiske hjemmemarked, og anser det viktig at konkrete tiltak vedtas under 1981 og at avrapportering skjer til 1982-års sesjon.

3. Nordisk Råd anser det nødvendig å bedre forholdene for små- og mellomstore bedrifter om Norden som hjemmemarked ytterligere skal utvikles. I denne forbindelse bør iverksettelse av en fellesnordisk serviceordning for disse bedrifters eksport til områder utenfor Norden vurderes.

4. Nordisk Råd ser med tilfredshet på beslutningen om et samarbeidsprogram på energiområdet med særlig vekt på forskning og utvikling, og går ut fra at konkrete tiltak vedtas under 1981 og rapporteres til 1982-års sesjon.

5. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å utforme en energi- og industripolitisk strategi med sikte på å gjøre Norden mindre avhengig av importerte energiråvarer og å utnytte nordiske ressurser for å kunne forsterke en industriell utvikling til støtte for sysselsettings- og regionalpolitiske mål.

6. Nordisk Råd som anser det nødvendig å effektivisere samarbeidet om industri- og energispørsmål, henstiller til Ministerrådet å vurdere eksisterende organisatoriske former for dette samarbeidet.

7. Nordisk Råd anser det nødvendig at utvidelsen av det grenseregionale samarbeidet med nye områder blir ledsaget av en konkretisering av prosjekter i tråd med handlingsprogrammets intensjoner.

8. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å vurdere etablering av et rådgivende utvalg samt en referansegruppe bestående av representanter for fagbevegelsen og næringsinteressene, for bedre å kunne samordne arbeidet som pågår på flere sektorer vedrørende flernasjonale foretak.

II at Nordisk Råd tar til etterretning de til Økonomisk utvalg henviste deler av kapittel I – Innledning og kapitlene IV: Bistand til utviklingslandene, V: Byggsektoren, VI: Finans- og valutapolitikk, VII: Handelspolitikk, VIII: Industri- og energipolitikk, IX: Jord- og skogbruk, XI: Konsumentpolitikk, XV: Multinasjonale foretak og kapittel XVII: Regionalpolitikk.

III at Nordisk Råd tar beretningene om henholdsvis Nordel (C 300/1980) og Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål (C 301/1980) til etterretning.

IV at Nordisk Råd tar meldingene om rek. nr 21/1974 angående nordisk energisamarbeid, rek. nr 1/1977 angående samarbeid vedrørende håndtering og lagring av radioaktivt avfall, rek. nr 1/1979 angående handlingsprogram for nordisk regionalpolitisk samarbeid og rek. nr 25/1980 angående samarbeidsprogram på konsumentområdet til etterretning og imøteser nye meldinger til neste sesjon.

V at Nordisk Råd tar til etterretning at behandlingen av rek. nr 5/1977 angående samarbeid med utviklingslandene fortsetter i utvalget.

VI i för stället för punkt V hade utskottet i ett särskilt betänkande från den 2 mars föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet om rekommendation nr 5/1977 till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Lundkvist (ekonomiska utskottets talesman): Herr president! Vi kan konstatera att en lång rad av de problem som vi ser framför oss när det gäller den ekonomiska utvecklingen är gemensamma för de nordiska länderna. Vårt beroende av den svaga och osäkra utvecklingen i övriga industriländer har försvårat de nordiska ländernas möjligheter att nå de traditionellt ekonomisk-politiska målen: Full sysselsättning, låg inflationstakt, god tillväxt samt rättvis fördelning och extern balans. Vi upplever också hur den tekniska och industriella utvecklingen i vår omvärld förändrat vår situation på världsmarknaden och ställer oss inför många problem när det gäller hur vi skall utnyttja våra resurser för att trygga välfärden.

På Nordiska rådets session i Reykjavík redivisade det ekonomiska utskottet i en rad punkter förslag till åtgärder som borde kunna befrämja det ekonomiska samarbetet. Rådet uttalade sig på det ekonomiska utskottets förslag för ett flertal åtgärder som syftade till att stärka samarbetet inom industrisektorn: För enhetligande av lagstiftningen, branschsamarbete, möjligheten att införa en nordisk aktiebolagsform, utvidgat samarbete mellan statliga industriföretag, intensifierade och konkretiserade ansträngningar för att nå ett

samarbete när det gäller energi och råvaruförsörjning. Allt detta för att utveckla Norden som hemmamarknad och underlätta förutsättningarna för nordisk industri att genom samverkan göra sig gällande i omvärlden. Rådet förordade också på utskottets förslag att man borde söka stärka den industripolitiska kompetensen vid ministerrådssekretariatet och att arbetsmarknadens organisationer borde ges tillfälle att medverka i det utrednings- och projektarbete som igångsättes av ministerrådet.

Av den ministerrådsrapport som nu föreligger över verksamheten under 1980 framgår att utredningsarbetet på en rad av de områden jag här har nämnt har inletts och fortsätter. De nordiska energiministrarna har i oktober 1980 antagit ett samarbetsprogram där de olika länderna har ansvaret för var sitt konkret delområde. Överläggningar om industri och energipolitik pågår bilateralt mellan de olika nordiska länderna. Ministerrådet har beslutat att koncentrera en del av sin utredningsverksamhet på att utarbeta en arbetsplan med sikte på att ytterligare utveckla den nordiska hemmamarknaden. En hel del utredningar pågår sålunda i ministerrådets regi men konkreta beslut dröjer.

Mot bakgrund av den ekonomiska situationen som flertalet av de nordiska länderna befinner sig i och med tanke på de pessimistiska internationella prognoser för utvecklingen under 1980-talet som vi får del av, understryker ekonomiska utskottet angelägenheten av att ministerrådet forcerar utredningsarbetet på dessa områden och lägger fram konkreta förslag till åtgärder.

Ett huvudproblem för alla de nordiska länderna är att genomföra en ekonomisk stabiliseringspolitik med bibehållen full sysselsättning. I absoluta tal utgör den samlade arbetslösheten i de nordiska länderna omkring 400 000 personer just nu. Prognoserna visar emellertid, som så ofta upprepats under årets generaldebatt, att denna arbetslöshet kan komma att uppgå till ca 600 000 under loppet av 1981.

Utskottet understryker att vi i samtliga nordiska länder måste vidta åtgärder för att kunna dämpa inflationen. Näringslivets konkurrenskraft måste stärkas så att vi kan trygga sysselsättningen på sikt.

Nordisk industri står på många områden inför betydande strukturförändringar som

skapar ytterligare risk för bortfall av arbetstillfällen. Denna situation måste enligt utskottets mening mötas med en aktiv industripolitik, där ett samarbete i Norden kan öppna nya möjligheter för en positiv industriell utveckling. Det är industrisektorn som i hög grad måste klara de skulder vi redan har dragit på oss i förhållande till omvärlden. Det är därför angeläget att vi kan stärka denna sektor. Det är därför nödvändigt att tillvarata varje möjlighet att utnyttja nordiskt samarbete i detta syfte.

Utskottet påminner om rådets uttalande vid föregående session rörande de branschvisa studierna. På den punkten kan inte ministerrådet redovisa några insatser. Vi konstaterar bara den negativa inställning man intagit till frågan om en kartläggning av glasindustrins problem. Den frågan blir föremål för behandling i annat sammanhang under sessionen.

Under senare år har det lanserats flera idéer om hur samarbetet när det gäller industri- och energipolitiken skall kunna utvecklas. Såväl från Nordens fackliga samorganisations sida som från företagarhåll har man menat att ministerrådets organisation för detta arbete inte är tillfredsställande. Utskottet delar den uppfattningen och föreslår ministerrådet att ompröva de organisatoriska formerna för det industri- och energipolitiska samarbetet.

När det gäller frågan om de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi uttrycker utskottet sitt beklagande över att det inte har varit möjligt för ministerrådet att tillmötesgå Nordiska rådets anmodan att en debatt på den här sessionen skulle kunna ske på grundval av konkreta förslag från ministerrådet, så som det förutsattes i rekommendationen från sessionen 1980. Utskottet förordar i enlighet med ett förslag som föreligger från en arbetsgrupp att ett rådgivande organ under ministerrådet etableras för att man bättre skall kunna samordna det arbete som pågår på flera sektorer och mellan olika myndigheter när det gäller frågor som rör de multinationella företagen. Utskottet förordar också att till detta rådgivande organ knytes en referensgrupp med representanter för fackföreningsrörelsen och näringslivet.

Utskottet är också ense med arbetsgruppen om att eventuella negativa konkurrensmissiga verkningar av de multinationella fö-

retagen bör tas upp till behandling av de konkurrensövervakande myndigheterna i Norden.

Utskottet understryker på nytt vikten av det gränsregionala samarbetet och hälsar med tillfredsställelse att det har utvecklats ytterligare med två nya områden under 1980 och att ytterligare ett område tillkommer under 1981.

Utskottet framhåller nödvändigheten av att denna utökning av samarbetsområden följes upp av nödvändiga insatser för att bättre konkretisera samarbetet. Utskottet erinrar här om intentionerna i det regionalpolitiska handlingsprogrammet.

Av de uttalanden som ekonomiska utskottet föreslår Nordiska rådet att göra med anledning av ministerrådets berättelse är två av övergripande karaktär.

Det första har jag redan citerat i generaldebatten. Ekonomiska utskottet uppmanar sålunda Nordiska rådet att slå fast vikten av ett gemensamt nordiskt uppträdande för att påverka den internationella ekonomiska politiken framför allt inom OECD och i det sammanhanget slå vakt om välfärdsstatens bärande idéer: Rätten till arbete, en rättvis fördelning av produktionsresultatet och skydd för de svaga grupperna i samhället. En enig uppslutning av Nordiska rådet bakom detta yttrande skulle vara av stor betydelse som uttryck för hur vi ser på Nordens roll i den ekonomiska situation vi just nu befinner oss i.

Vi vill att rådet skall göra detta uttalande därför att vi märker tendenserna till att man ute i Europa är beredd att acceptera och anpassa sig till arbetslöshet som ett medel i den ekonomiska politiken.

The European Trade Union Institute kan redovisa att om vi skall kunna komma ned till 2% arbetslöshet i Västeuropa år 1985 skall vi fram till dess skapa 15 miljoner nya jobb i denna del av Europa. Ett antal nya arbetstillfällen som är 3 gånger så många som Danmarks hela befolkning. Det är i det perspektivet de nordiska regeringarna har att diskutera denna fråga inom OECD.

Vi vill att rådet skall göra det uttalande jag nyss nämnde för att motverka en ensidig propaganda mot den offentliga sektorns roll i samhället. Utskottet konstaterar sålunda att även om vi tvingas att dämpa ökningen inom den offentliga sektorn är det angeläget att slå fast att en stark offentlig sektor är en förut-

sättning för en gynnsam industriell utveckling och för att trygga välfärdspolitiska mål.

Det andra mera övergripande uttalandet som utskottet inbjuder Nordiska rådet att göra är en hemställan till ministerrådet att utforma en energi- och industripolitisk strategi med sikte på att göra Norden mindre beroende av importerade energiråvaror och utnyttja nordiska resurser för att förstärka en industriell utveckling till stöd för sysselsättnings- och regionalpolitiska mål.

På energiområdet har utskottet noterat uppgörelsen om naturgas mellan Danmark och Sverige. I det sammanhanget går utskottet ut ifrån att man prövar i vilken omfattning det kan bli ytterligare aktuellt att ta med Nordsjögasen i ett nordiskt gasnät.

En stor och betydelsefull fråga för att utveckla det nordiska samarbetet och stärka möjligheten för nordisk industri att göra sig gällande i omvärlden är förslagen om åtgärder för att främja nordisk projektexport. Utskottets ställningstagande till ministerrådets förslag i denna fråga kommer Gunnar Berge att redogöra för under en särskild punkt på dagordningen.

Herr president! I detta anförande har jag kort kommenterat utskottets synpunkter när det gäller nordiskt ekonomiskt samarbete.

Gunnar Berge kommer att kommentera det nordiska biståndssamarbetet och Sverrir Hermannsson berättelserna för Nordel och Nordisk kontaktorgan för atomenergispörsmål.

Berge: Hr. president! Som formannen nevnte, skulle jeg gi en kort komplettering vedrørende de nordiske lands bistand til utviklingslandene.

Utvalget har konstatert at den felles nordiske bistand til utviklingsland fortsatt ligger på et meget beskjedent nivå, idet den kun utgjør 1 pst. av den samlede bistand fra de nordiske land og totalt 120 mill. norske kr. Det må derfor være et klart mål å øke den fellesnordiske andel av bistanden til utviklingsland.

Det foreligger som kjent en rapport fra Embetsmannskomiteen for bistandsspørsmål, fremlagt til Nordisk Råds 28. sesjon, og denne rapporten munner ut i en rekke konkrete forslag til et utvidet nordisk samarbeid på dette område, hvilket bekrefter at mulighe-

tene for å utvide samarbeidet på dette området så avgjort er til stede.

For øvrig har Økonomisk utvalg fått henvisning til behandling melding om Rek. nr. 5/1977, som gjelder nordisk bistand til utviklingslandene. Av denne meldingen fremgår det at Embetsmannskomiteén for bistands-spørsmål har fremlagt utkast til revisjon av avtalen som regulerer det nordiske bistands-samarbeid. Utvalget for sin del har hatt en del merknader, sågar kritiske merknader, til dette avtaleutkastet, og har anmodet om endringer. Spesielt har en understreket at det av avtalen må gå klart fram at det er Ministerrådet som fastsetter budsjetttrammene, og avgjør viktige prinsipielle spørsmål vedrørende gjennomføringen av de fellesnordiske bistandsprosjekter. Dessuten har utvalget foreslått at et punkt om Nordisk Råds kontrollrende funksjon blir inntatt i avtalen. Dette er etter vår oppfatning en forutsetning for at også denne virksomheten skal kunne ha en klar parlamentarisk forankring.

Det er med glede utvalget har konstatert at Ministerrådet i stor grad har tatt hensyn til Økonomisk utvalgs merknader. Når det gjelder punktene 1 og 2 i nevnte rekommendasjon, anser Økonomisk utvalg disse to punktene for i det alt vesentlige nå å være oppfylt. Når det gjelder punkt 3, som dreier seg om de nordiske lands samvirke om fortsatt samarbeid med hensyn til at utviklingslandenes berettigede interesser tilgodeses ved internasjonale handelspolitiske forhandlinger, anser utvalget at dette må være en kontinuerlig prosess og et spørsmål som blir omtalt i Ministerrådets ordinære beretning om virksomheten for det enkelte år.

Sverrir Hermannsson: Hr. præsident! Det nordiske elsamarbejde, Nordel, fortsætter alt efter samme linje som før i faste udvalg og i sekretariatet.

Nordel holdt sit årsmøde den 25. juni 1980 i Húsavík, Island. Man drøftede dér problemer af fælles interesse for elforsyningerne i de nordiske lande samt rapporter om virksomheden i det faste udvalg.

Nordel har bl. a. arbejdet med problemerne omkring prisfastsættelse ved udveksling af såkaldt "tilfældig kraft" mellem landene som følge af de senere års uensartede udvikling i priserne på de forskellige former for energi.

Der har også været arbejdet med planer om at forstærke samkørselskapaciteten af kraft mellem Finland og Sverige for derved bedre at kunne udnytte den forventede brug af overskydende produktionskapacitet i Finland i 1980'erne.

Økonomisk udvalg foreslår, at beretningen om Nordel tages til efterretning.

Jeg tillader mig, hr. præsident, med det samme at redegøre for økonomisk udvalgs udtalelse om Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål.

NKA blev oprettet i 1957. Organets vigtigste opgave de seneste år har været det udvidede nordiske samarbejde på kernesikkerhedsområdet, som blev påbegyndt i 1977 og forventes afsluttet ved årsskiftet 1980/81.

Ministerrådet har i alt bevilget 111,6 mill. n.kr. til projektet. NKA har fremmet et forslag om flerårige forskningsprogrammer, som kaldes "Sikkerhedsforskning inden for energiproduktionsområdet". For 1981 er der bevilget norske midler på tilsammen 7,2 mill. n.kr. Hertil kommer nationale midler.

De vigtigste delprojekter vil være reaktorsikkerhed, miljøeffekt m.v., energiproduktion.

Økonomisk udvalg finder det vigtigt at foretage en samlet belysning af miljøeffekten ved forskellige slags energi, og vil sammen med Rådets social- og miljøudvalg arrangere et seminar i efteråret 1981 i Sverige om temaet energi og miljø. Seminaret vil blive bygget op om 3 hovedpunkter: for det første forskellige slags energi-, miljø- og sikkerhedsmæssige konsekvenser med speciel iagttagelse af menneskenes fysiske og psykiske sundhed, for det andet forsyningstryghed og økonomi ved energitilgang og for det tredje de økonomiske og sociale konsekvenser af forskellige slags energis anvendelse på kort og lang sigt.

Diskussionen kommer til at føres på baggrund af, hvorledes de nordiske lande skal kunne udnytte deres energiressourcer for derved bedre at kunne sikre industri- og miljøpolitiske mål.

NKA har også været en form for nordiske konsultationer i forbindelse med landenes deltagelse i det internationale atomenergisamarbejde.

Økonomisk udvalg foreslår, at beretningen om Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål tages til efterretning.

Energiminister **Poul Nielson**: Hr. præsident! Jeg skal på vegne af de nordiske energiministre give en status angående samarbejdet mellem de nordiske lande på energiområdet.

På sessionen sidste år i Reykjavik mødtes stats- og energiministrene med henblik på at drøfte, hvorledes det var muligt at etablere et snævrere samarbejde mellem de nordiske lande på energiområdet. Dette førte til, at der fra dansk side blev taget initiativ til et møde mellem de nordiske energiministre, specielt om dette den 23. april 1980 i København.

På dette møde vedtog man et samlet sæt af retningslinjer for et intensiveret nordisk energipolitisk samarbejde, som omfatter områderne energibesparelse og systemanalyse, som har særlig betydning for, at man kan udvikle et bedre værktøj med hensyn til energiplanlægningen. Det omfatter endvidere energiforskning, kul-, olie- og naturgasområdet samt fortsatte drøftelser og en koordinering af holdningen til internationale energispørgsmål. På hvert af disse forskellige områder er man nu i færd med at opstille nærmere arbejdsplaner, der indeholder detaljerede forslag angående samarbejdsmulighederne mellem de nordiske lande. Det er i retningslinjerne også angivet, hvilke af landene der på de enkelte områder står for koordineringen, og vi har gennem et intensiveret mødeprogram både på embedsmandsplan og mellem ministrene fået samarbejdet ind i temmelig faste og konkrete baner i løbet af det år, der nu er gået.

På energibesparelsesområdet er den første nærmere definerede samarbejdsplan, som er en del af en rapport, der er blevet lavet med speciel finsk indsats, vedtaget på vores møde i Stockholm den 27. februar. I denne samarbejdsplan foreslås en række projekter og seminarer om emner, der er centrale i relation til energibesparelsetiltagene i Norden. Det drejer sig om de styringsmidler, vore administrationer kan anvende, når det gælder energibesparelse, samt de styringsmidler, der foreligger af økonomisk karakter. Det drejer sig om informationsvirksomhed, rådgivning og uddannelse med hensyn til energibesparelser. Energibesparelser er jo ret beset den væsentligste vedvarende energikilde, vi i øvrigt har til vor rådighed, og som vi alle sammen har til rådighed.

Når det drejer sig om informationsvirk-

somheden på dette område, er det tanken at udveksle erfaringer om arbejdsmetoder på informationsområdet, de forskellige aktiviteter, man kører, og de erfaringer, vi har gjort, når det drejer sig om at nå ud til bestemte målgrupper, og hvordan vi kan lave rådgivningsvirksomhed f.eks. for den enkelte husejer med hensyn til, hvordan man bedst isolerer osv.

Og så lægges der op til et samarbejde omkring uddannelserne med hensyn til energibesparelser, forskning og udviklingsarbejde på området, og det er jo i meget høj grad de samme problemer, man står over for, og vi mener, der er store fordele at hente i et konkret samarbejde her, herunder udveksling af resultaterne ved opførelsen af energiøkonomiske prøvehuse.

Et andet hovedpunkt er introduktionen af nye og fornybare energikilder. Der vil først på sommeren i år blive udsendt en rapport, som vi fra dansk side er koordinator for, som vil beskrive introduktionen af nye og fornybare – det, vi i Danmark kalder vedvarende – energiformer i de enkelte nordiske lande; den vil også give et overblik over de muligheder for et egentligt samarbejde, der er på disse områder.

Vi vil også her lave en oversigt over de organer, der eksisterer, og de kriterier, der anvendes i forskellige støtteordninger i de forskellige lande, og den forskning, der er i gang på området med vedvarende energi.

Og så vil vi nærmere lægge op til en drøftelse af, hvordan vi bedst kan organisere det videre samarbejde på dette felt.

Når det drejer sig om den generelle energiforskning, er der nedsat en gruppe, der undersøger samarbejdsmulighederne, og der er en meget stor fordel at hente i en koordination, fordi vi ellers overlapper hinanden meget stærkt, dels i Norden, dels i forhold til helt andre landegrupper. Vi mener, energiforskningsvirksomhed på en række konkrete områder vil kunne udføres hensigtsmæssigt i fællesskab, og noget af det, der står først i rækken dér, er kul og kulkonvertering og metanolforskning. På det sidste område tager vi udgangspunkt i det medlemsforslag, der er stillet i Nordisk Råd om nordisk samarbejde angående fremstilling af alternative drivstoffer.

På kulområdet er vi i færd med at lave en

analyse, der viser økonomiske fordele og ulemper ved, at de nordiske lande udnytter kulimporthavne i andre nordiske lande. Det har en meget stor betydning både for vores forsyningsikkerhed og for transportomkostningerne ved tilførslen af kul til de nordiske lande, at vi kan effektivisere på dette område.

Endvidere er vi i færd med at undersøge samarbejdsmulighederne for et fælles kulprojekt i Moçambique, som i givet fald kommer til at køre som en bistandsaktivitet.

Endelig er der en erfaringsudveksling, som vi lægger stor vægt på mellem de nordiske lande angående det svenske kul-helse-miljøprojekt.

Når det gælder systemanalyse – et udtryk, der jo nok er lovlig teknisk, men det drejer sig altså om at lave mere pålidelige metoder til brug i energiplanlægningen – er vi i færd med i samarbejdet at behandle 7–8 projektforslag, der vil kunne skabe bedre planlægningsværktøjer, når det gælder den lokale energiplanlægning, økonomiseringen og især opvarmingssektoren.

Olie- og naturgasområdet har naturligt trukket sig meget stor opmærksomhed både i de drøftelser, der har været ført mellem ministrene og i høj grad også i offentligheden i de nordiske lande. Vi er nu ved på nordisk basis at udarbejde en udredning om et muligt samarbejde på Nordkalotten i forbindelse med det perspektiv, der vil tegne sig i konsekvens af eventuelle fund af olie og naturgas langt mod nord uden for Nordnorge.

Der er også etableret et samarbejde mellem de statslige olieselskaber i de nordiske lande om indkøb, samsejling og raffinering af olie. Vi lægger vægt på, at dette samarbejde, når det drejer sig om de praktiske tiltag, foregår direkte mellem selskaberne, men samtidig er vi enige om, at de mere langsigtede samarbejdspektiver af overordnet karakter bør drøftes løbende mellem ministrene, og vi mener at kunne skabe en ramme for selskabernes virksomhed ved denne fremgangsmåde.

Vi er også enige om at se det som naturligt, at der indgås forskellige bilaterale aftaler på netop dette område. Det, den norske statsminister udtrykte om, at samarbejdet på dette område bør have en sådan udformning, at det virker som byggeklodser, der leder frem mod

et videre nordisk samarbejde, og som ikke er eksklusivt i sin karakter i forhold til de øvrige nordiske lande, tror jeg er en korrekt karakteristik af samarbejdet, som også viser vejen fremad.

Endelig vil jeg nævne, at vi i vores regelmæssige mødeaktivitet også drøfter de internationale energispørgsmål, udveksler erfaringer og kommer med de vurderinger, vi har af situationen. Det er specielt interessant, at vi gør det, fordi de nordiske lande jo ikke alle har samme organisatoriske tilknytningsforhold, når det drejer sig om de internationale energispørgsmål, men vi står jo over for de samme problemer, og derfor er en udveksling af synspunkter så meget desto mere interessant.

Det er også meningen, at vi vil prøve på at profilere en nordisk stemme i denne løbende internationale debat om energispørgsmål, sådan som det nu kan lade sig gøre.

Generelt vil jeg sige, at vi har koncentreret os om de spørgsmål i dette forsøg på at intensivere energisamarbejdet, hvor der virkelig som udgangspunkt har været en reel, konkret interesse i at gøre noget i fællesskab. Vi har altså ikke påbegyndt dette energisamarbejde ved at læsse alle mulige energispørgsmål på bordet og sige: det er så energisamarbejde. Vi er gået omvendt til værks og har taget de ting, det virkelig har interesse at gøre noget ved i fællesskab, og sagt, at det er så det, vi koncentrerer os om.

Vi står med store forskelle, når vi ser på udgangspunkterne i de enkelte lande med hensyn til situationen for vores energiforbrugssammensætning og situationen med hensyn til vores energiforsyning. Der er store strukturelle forskelle, men de udfordringer, vi står over for, har mange lighedspunkter af økonomisk og forsyningsmæssig karakter, og til gengæld har vi en tradition for et direkte samarbejde, ikke mindst mellem administrationerne i vore lande i det praktiske daglige arbejde, og denne tradition ønsker vi at bruge og bygge videre på i bestræbelsen for at kombinere vore anstrengelser, når det gælder løsningen af energiproblemerne.

Jeg tror, jeg på alle ministrenes vegne kan sige, at forsøget på at intensivere samarbejdet i det år, der nu er gået, er lykkedes, og vi er indstillet på at fortsætte disse bestræbelser.

Järvenpää: Herr president! Om man ser till hur det nordiska samarbetet fungerar i praktiken kan de viktigaste tillämpningarna återfinnas under rubriken ekonomiskt samarbete. Detta i all synnerhet i dagens läge, då de ekonomiska utsikterna också på kort sikt i samtliga nordiska länder förefaller både oklara och mot bakgrunden av den tidigare utvecklingen på det hela taget dystra.

Toleransgränsen för de olika nordiska länderna ligger inte på samma nivå. Ekonomin i vissa länder går lättare att anpassa till överraskande situationer än ekonomin i andra länder. Men inget nordiskt lands ekonomi är så stark att den utan att lida skador klarar sig genom morgondagens problemställningar ifall vi ger efter för de frestelser som är ägnade att försvaga det nordiska samarbetet då det gäller ekonomi.

På saklistan för det ekonomiska utskottet finns en rad konkreta objekt vars förverkligande råkar i farozonen ifall tillräckliga anslag inte beviljas. Ur finländsk synvinkel är det i detta sammanhang på sin plats att understrika betydelsen av att Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling ges ökade resurser och sålunda stärks. Förslaget om ett tillägg om fem miljoner mark bör anses vara befogat och välmotiverat. Samtliga nordiska länder vinner i framtiden på ett beslut om ökade resurser. Då forsknings- och utvecklingsverksamhet prioriteras nationellt i alla nordiska länder, är det ologiskt att inte en motsvarande prioritering tillåts ske på nordisk nivå.

En annan liknande problemställning gäller projektexporten. Utvecklingen inom projektexporten har under de senaste åren gått mot allt större och mer komplicerade leveranser, som förutsätter samarbete mellan företag antingen på nationellt plan eller över gränserna. Också om en ökning håller på att ske, har de nordiska företagen hittills haft tämligen blygsamma erfarenheter av vad samnordisk projektexport går ut på.

Ministerrådets förslag syftar till att erbjuda de nödvändiga samarbetsförutsättningarna för företag som valt att bedriva projektexport i samarbete med andra nordiska företag. Även om betydelsen av informationsarbete inte skall underskattas, bör huvudvikten läggas vid ett avskaffande av de ekonomiska-

och finansieringshinder, som är förknippade med projekten. Inget av de nordiska länderna kan ju skryta med omfattande kapitaltillgångar i jämförelse med de länder, med vilka vi konkurrerar om exportprojekt. Det är naturligt att man i främsta rummet strävar till att nå resultat genom att effektivera, målinriktade och koordinera verksamheten inom och mellan de olika nationella exportfrämjande organen och inom Nordiska investeringsbanken. Men ministerrådets bedömning verkar realistisk i det avseende att ytterligare åtgärder i form av en projektexportfond och ett system med projektinvesteringslån behövs för att ge nordiska företag möjligheter att på jämställd fot möta konkurrenter från de stora industriländerna. Man får hoppas, att inte budgetproblemen skall ställa hinder för den nu föreslagna rätt blygsamma starten för gemensamma åtgärder för främjande av en gemensam projektexport.

Herr president! I generaldebatten har statsminister Mauno Koivisto uttalat sin åsikt i frågan om ekonomiutskottets utlåtande gällande ett fördjupat samarbete mellan ministerrådet och intresseorganisationerna. Att i praktiken sträva till att öka koordineringen är alltid bra om målet är att öka effektiviteten. Redan nu föreligger faran att vi i det nordiska samarbetet hamnar alltför djupt i den heliga byråkratins träsk. Men problemställningen är också principiellt viktig.

I samtliga nordiska länder förs idag en debatt om det parlamentariska systemets relationer till så kallad utoparlamentarisk verksamhet. I en rad fall ses härvidlag intresseorganisationernas ökade makt utgöra ett steg bakåt. Ett utökat samarbete med intresseorganisationerna i framtiden, får under inga villkor leda till att de parlamentariska demokratiska organens ställning försvagas. Då man redan i dag i vid utsträckning använder experter i såväl Nordiska rådets som dess utskotts arbete och då remissapparaten alltså oftast är ytterst omfattande, kan man inte utan vidare ansluta sig till utskottets utlåtande eller till de tankar som här förts fram av statsminister Koivisto. Intresseorganisationerna har sina egna påverkningskanaler och parlamenten och deras samsamarbetsorgan sina egna. Samarbetet och effektiviteten hos dessa bägge institutioner tål säkert att förbättras,

men att – som man från visst håll tycks sträva efter – jobba för en total integrering på denna punkt måste bestämt avvisas.

Lundkvist: Herr president! Låt mig först få framhålla värdet av den redogörelse vi fick från energiminister Poul Nielson om det samarbete som nu är på gång de nordiska energiministrarna emellan. Jag tror att det var utomordentligt värdefullt att den gavs rådet, därför att den visar trots allt att mycket av det rådet önskar på den här punkten uppenbarligen håller på att ske, vilket är angeläget att konstatera.

Vi har i Nordiska rådet uppgiften – så känner jag det och jag tror att rådets övriga medlemmar känner på samma sätt – att försöka göra vad vi kan för att stimulera ministerrådet till ansträngningar på de områden som vi bedömer vara av avgörande betydelse för utvecklingen i våra länder. Utvecklingen på energiområdet är en sådan angelägenhet. Därför var det värdefullt att lyssna till den redogörelse som energiminister Poul Nielson lämnade här.

Sedan till Heikki Järvenpää. Jag delar hans uppfattning om den nordiska industrifondens betydelse, även om jag har sagt tidigare att vi inte har till uppgift att ta ställning till de yrkanden som vi har i det här sammanhanget inom ramen för den debatt som förs just nu. Men vi är överens om den betydelse som industrifonden har.

Det är riktigt att ekonomiska utskottet för sin del framfört de önskemål som Heikki Järvenpää anslöt sig till, men frågan skall ju sedan behandlas i budgetkommittén tillsammans med de önskemål som kan komma från övriga utskott.

Vi är också överens i fråga om projektexporten, men den frågan har en särskild punkt på dagordningen och det blir tillfälle till diskussion när vi kommer dit. Den skall ske efter en speciell föredragning.

Heikki Järvenpää tog till sist upp frågan om i vilken mån samverkan med näringslivsorganisationer och fackliga organisationer skulle innebära risk för att vi fick någonting som skulle kunna betecknas som utomparlamentarisk makt. I den frågan vill jag för min del ansluta mig till det uttalande som statsminister Koivisto gjorde, när han påpekade att om

vi verkligen vill försöka befrämja ett aktivt industripolitiskt samarbete är det angeläget att det kan ske i samverkan med de fackliga organisationerna och näringslivets företrädare.

Men det är självklart att vi får försöka finna former för det samarbetet – och det tror jag att också statsminister Koivisto menade – så att vi inte får något slags korporativt styre i våra nordiska länder. Vi måste alltså finna former för fördjupade kontakter och ökad samverkan mellan näringslivsorganisationer, fackliga organisationer och regeringar för att få till stånd den gynnsamma ekonomiska utveckling som vi önskar.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde röstning medelst voteringsapparat beträffande ekonomiska utskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För yttrandet röstade:

Sampsä Aaltio, K. B. Andersen, Karen Dahlerup Andersen, Lennart Andersson, Halldör Ásgrímsson, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Nils Carlshamre, Christian Christensen, Ib Christensen, Rolf Clarkson, Knud Enggaard, Olle Eriksson, Arne Gadd, Astrid Gjertsen, Árni Gunnarsson, Rune Gustavsson, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Knud Heinesen, Guðrún Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Doris Håvik, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Paul Jansson, Gunnel Jonäng, Ilkka Kanerva, Arvo Kempainen, Sakari Knuutila, Lars Korvald, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Essen Lindahl, Thor Lund, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Matthias Á. Mathiesen, Sture Palm, Per Petersson, Páll Pétursson, Petter Savola, Rolf Sellgren, Anne-Lise Steinbach, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Arne Stinus, Ebba Strange, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Sten Söderström, Sigrid Utكيلen, Lars Werner, Henrik Westerlund och Kåre Willoch.

Mot yttrandet röstade Børge Halvgaard.

Frånvarande var:

Erik Anderssen, Ingvar Bakken, Bjarne Mørk Eidem, Rolf Fjeldvær, Hagen Hagen-

sen, Sverrir Hermannsson, Egon Jensen, Heikki Järvenpää, Tellervo Koivisto, Erkki Liikanen, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Gabriel Romanus, Arvo Salo, Reiufl Steen, Otto Steenholdt och Marjatta Väinänen.

Yttrandet hade sålunda antagits med 60 röster mot 1.

Utskottets förslag, punkterna II, III, IV och VI, biföljs.

3

B 33/e: Ministerrådsförslag om nordiskt samarbete om projektexport

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å vedta nordiske samarbeidstiltak på prosjekteksportområdet i overensstemmelse med Ministerrådets forslag og under iakttagelse av utvalgets synspunkter til ministerrådsforlag B 33/e.

Allan Hernelius, Ib Stetter, Jógvan Sundstein och Kåre Willoch hade i en reservation fogad till utskottets betänkande föreslagit, att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

1. at Ministerrådet i påvente av pågående utredninger til neste sesjon fremlegger et nytt forslag, samt

2. at Ministerrådet til da må foreta de kompletterende utredninger som ytterligere anses nødvendige.

Berge (ekonomiska utskottets talesman): Under utviklingen av det nordiske industri-samarbeidet har en ofte støtt på problemer som har gjort det vanskelig å nå konkrete resultater. Den vedvarende økonomiske lavkonjunktur synes å begrense mulighetene på ulike områder. En får lett inntrykk av at utviklingen i samarbeidet er avhengig av en "overskuddssituasjon", preget av generell ekspansjon innenfor næringslivet. Så altfor sjelden speides det etter positive muligheter som måtte ligge i et utvidet nordisk samarbeid med tanke på å bekjempe de økonomiske vanskelighetene. Det foreliggende ministerrådsforlag om nordisk samarbeid om prosjekteksport representerer i så måte et

gledelig unntak, og jeg vil si et eksempel til etterfølgelse. Forslaget innebærer en rekke tiltak som enkeltvis og samlet vil kunne virke stimulerende på den industrielle utviklingen i Norden. Det illustrerer at landene kan oppnå fordeler om de utnytter de sjanser et samarbeid kan gi.

De siste års internasjonale utvikling er preget av økt konkurranse om markedene. De tradisjonelle industriland får stadig flere og dyktigere konkurrenter. Særlig gjør de såkalte ny-industrialiserte landene seg sterkt gjeldende så vel med hensyn til pris som kvalitet. Vi er inne i en trend der komparative fordeler utnyttes, kanskje enda sterkere, med de følger dette får for den internasjonale arbeidsdeling.

Også de avanserte industrielle høykostland må lete seg fram til områder hvor de har naturlige konkurransefortrinn. Leveranser av nøkkelferdige anlegg, såkalte "systemleveranser", synes i denne forbindelse å tiltrekke seg særlig oppmerksomhet. For at nordiske bedrifter skal kunne hevde seg i konkurransen med større industriland, må bedriftene i økt utstrekning samarbeide så vel nasjonalt som innenfor og utenfor Nordens grenser. Den overveiende positive mottakelse forslaget har fått fra de ulike remissinstanser, bekrefter at denne erkjennelse har slått igjen. Ikke minst synes næringslivet selv å være interessert i å gå inn i et nordisk samspill for å øke mulighetene for nordisk prosjekteksport.

To forhold spiller avgjørende inn her: For det første stiller denne type eksport krav til tilgang på betydelige økonomiske ressurser med hensyn til informasjon, markedsbearbeidelse og prosjektfinansiering. For det andre er det tale om å ekspandere på nye markeder, særlig interessante markedsmuligheter synes å foreligge i de ny-industrialiserte utviklingsland og eventuelt i statshandelsland.

Som tilfellet er med de nasjonale eksportkreditordninger, hviler forslaget om prosjekteksport på en ordning med risikoavlastning. De nordiske land går sammen om, eller de rettere sagt fordeler seg imellom den økonomiske risiko som følger med. Stat og næringsliv går her inn i en interessant samarbeidsmodell.

Det presiseres i forslaget at valget av samarbeidspartnere i første rekke er et bedrifts-

økonomisk spørsmål.

Den foreliggende "tiltaksplan" omfatter flere elementer. Dels skal det innledes samarbeid om informasjon og ivaretagelse av fellesnordiske interesser i internasjonale utviklingsbanker og utviklingsorganer. Dels er det på tale å samkjøre nasjonale eksportgarantiorordninger og eksportkreditinstitusjoner, samt Den nordiske investeringsbank, for å gjøre det lettere å finansiere samnordiske eksportleveranser. Konkret foreslås det opprettet et prosjektinvesteringsfond som får til oppgave å gi bidrag til lønnsomhetsanalyser, og i mindre utstrekning også til seminarer og markedsundersøkelser i forbindelse med muligheter for prosjekteksport. Det slås til lyd for en prøveordning på tre år. Det første virksomhetsår vil kreve en bevilgning på 6 mill. norske kroner. Mer omfattende er forslaget om et nordisk prosjektinvesteringsslån, med en beløpsramme på 350 mill. SDR. Det er på dette punktet den såkalte risikoavløfting kommer inn. Det forutsettes at de nordiske land gir Investeringsbanken garantier på totalt 332.5 mill. SDR, og at dette fordeles i samsvar med den nordiske fordelingsnøkkel.

Under behandlingen av saken i Økonomisk utvalg har det ikke framkommet ønsker om vesentlige endringer i det endelige opplegg fra Ministerrådet. Oppmerksomheten fra utvalgets side har for det meste vært rettet mot enkelte uavklarte forutsetninger, som for øvrig er presisert også i selve ministerrådsforslaget. Det forutsettes f. eks. at det gjennomføres en klarlegging av sammenhengen mellom innholdet i "tiltaksplanen" og eksisterende eksportfinansieringsordninger. Videre gjenstår en belysning av eventuelle konkurranseforvridende virkninger, som det fra enkelte hold har vært uttrykt bekymring for vil kunne oppstå. Det gjenstår altså en del utredninger. Utvalget forutsetter at også ennå ikke ferdig utredede spørsmål som henger sammen med forslagens gjennomføring, snarest mulig blir klarlagt slik at iverksettelsen ikke blir forsinket av den grunn.

Dette forhold har bl. a. ført til at et mindretall i utvalget, Hernelius, Sundstein, Stetter og Willoch, ikke anser at spørsmålet om nordisk prosjekteksport er modent for avgjørelse ved denne rådssesjon. Mindretallet, som for øvrig også stiller seg tvilende til behovet for enkelte tiltak, ber om at et nytt forslag blir

fremlagt til neste sesjon i Nordisk Råd.

Det store flertall i Økonomisk utvalg finner at grunnlaget er til stede for å fatte en beslutning nå. I dette ligger det en klar forutsetning om at gjenstående spørsmål avklares i samsvar med det som er anført i forslaget fra ministrene. De overbevisende remissuttalelsene peker klart i retning av at det er behov for et nordisk initiativ som dette. Visse reserverasjoner som kom til uttrykk, er det nå tatt hensyn til i forslaget som foreligger fra Ministerrådet.

Tiltakene innebærer en utvidelse av det nordiske samarbeid av prinsipiell karakter. Dette har gjort det nødvendig å foreta visse endringer i statuttene til Den nordiske investeringsbank. Enkelte av de norske medlemmer i Økonomisk utvalg tok i innstillingen et formelt forbehold i denne forbindelse, idet de ville avvente Stortingets behandling av spørsmålet om å oppheve den begrensning som man i sin tid satte for bankens virksomhet. Dette spørsmål er nå avklart. Det nevnte forbehold skulle dermed ikke lenger ha aktualitet.

Saken om samarbeid om nordisk prosjekteksport er viktig og interessant. Det er Ministerrådets oppfatning at gjennomføringen av forslaget vil kunne skape et praktisk grunnlag for en gradvis tilvekst i det industrielle samarbeidet mellom de nordiske land og en styrking av de nordiske bedrifters internasjonale konkurransekraft. Det er også min oppfatning.

Meddelande

Det meddelades, att statsrådet Ronald Bye intagit sin plats i rådet.

Stetter: Hr. præsident! Der er i høj grad behov for konstruktive forsøg på at skabe en større samlet nordisk eksport. Herom hersker der ikke uenighed. Men Ministerrådets forslag om projekteksport er der langt fra enighed om, og det skyldes i første række, at forslagens virkninger ikke er tilstrækkeligt oplyst.

Forslaget falder i 4 hovedafsnit. De to første afsnit drejer sig om informations- og samarbejdsvirksomhed på internationalt og nationalt niveau. Dem her jeg ingen bemærk-

ninger til, disse forslag kan vi støtte. Det tredje afsnit drejer sig om oprettelse af en nordisk projekteksporthold. Fonden skal yde bidrag til finansiering af forudsætnings- og lønsomhedsstudier samt seminarer, markedsundersøgelser etc. Fonden oprettes, som hr. Berge allerede har sagt, for en forsøgsperiode på 3 år og beregnes til at koste 6 mill. n.kr. det første år, og vi må efter de udredninger, der er fremlagt, formode, at beløbet bliver betydeligt større i 1983 og 1984.

Denne bevilling er så omfattende, at den formentlig ikke kan tages over Ministerrådets budget. Jeg henviser her til ordvekslingen med minister Lise Østergaard under første punkt på dagsordenen, hvor ministeren oplyste, at yderligere udgifter på ministerrådsbudgettet vil betyde nedskæringer andre steder.

Jeg forudsætter derfor, at forslaget nødvendigtvis må forelægges til godkendelse i de nationale parlamenter, fordi det er her, pengene skal bevilges, og jeg vil gerne spørge ministeren, om denne forudsætning er korrekt.

Det fjerde afsnit foreslår et system med indførelse af nordiske projektinvesteringsslån til finansiering af investeringsprojekter i u-landene, men desværre også i statshandelslande. Beløbsrammen for lånene er sat til 350 mill. SDR eller ca 2.7 mia d. kr.

Dette forslag er selvsagt det mest interessante i Ministerrådsforslaget B 33 e, men også det mest kontroversielle. Dette forslag skal forelægges de nationale parlamenter til debat og vedtagelse, respektive forkastelse.

Ministerrådet har i en skrivelse til Nordisk Råd opstillet visse forudsætninger for forslagens vedtagelse i Ministerrådet, og jeg går ud fra, at formanden for Ministerrådet her fra denne talerstol selv vil gøre rede for indholdet af og baggrunden for disse forbehold.

Minister Lise Østergaard har i et svar til mig i generaldebatten 2. marts 1981 sagt bl.a. følgende – jeg citerer fra fortrykket:

”Med hensyn til dette forslags behandling ved denne session vil jeg gerne understrege, at der i ministerrådsforslaget i 8 punkter er blevet redegjort for en række problemer netop omkring projektinvesteringsslåne. Det er problemer, som ekspertgruppen skal undersøge nøjere efter sessionen, og inden Ministerrådet skal tage endelig stilling til projek-

tet. Men denne redegørelse vil også være vejledende for Nordisk Råd og vil således, synes jeg, i absolut tilfredsstillende grad gøre det muligt for Nordisk Råd på det tidspunkt at komme med sine udtalelser – derunder selvfølgelig sine divergerende holdninger – til dette forslag.”

Med andre ord: Ministerrådet reserverer sig for sin part, indtil problemerne er undersøgt. Og Ministerrådet finder, at Nordisk Råd til den tid kan komme med sine holdninger. I modsætning hertil foreslår et flertal i økonomisk udvalg, at Nordisk Råd her og nu skal vedtage en rekommandation, der i realiteten betyder udstedelse af en blankoveksel. Flertallet foreslår, at medlemmerne her i Rådet skal stemme ja uden egentlig at vide, hvad det er, man siger ja til.

Men der er jo en anden mulighed, nemlig at støtte den reservation, som er underskrevet af Allan Hernelius, Jógvan Sundstein, Kåre Willoch og undertegnede. Vi finder i overensstemmelse med kendsgerningen, at spørgsmålet om projektinvesteringsslån ikke er modent til endelig afgørelse og derfor må vente, indtil problemerne er løst.

Baggrunden for at anbefale vedtagelse af denne reservation er samlet i 3 sæt bemærkninger. Eksportgaranti- og eksportkreditvilkårene er forskellige fra det ene nordiske land til det andet. Og da eksportprojektlåne er et supplement til de nationale faciliteter, opstår der automatisk konkurrenceforvridninger. Det er urimeligt, at én producent fra ét nordisk land opnår finansieringsmuligheder til at gøre sin eksport konkurrencedygtig, medens producenter i andre nordiske lande ikke gør det. Der skal nødvendigvis foretages en afklaring af de konkurrenceforvridende konsekvenser. Jeg går ud fra som en given ting, at f.eks. hverken den danske regering eller folketinget giver tilsagn om garanti-kapital, før der er skabt sikkerhed for, at f.eks. danske eksportvirksomheder nyder lige så gunstige vilkår i eksportfinansieringen som virksomheder i andre nordiske lande.

Det andet sæt bemærkninger drejer sig om kreditrisikoen for projektinvesteringsslåne. Nordisk Investeringsbank skal bære 5 pct. af risikoen, medens statskasserne skal dække 95 pct. efter de nordiske nøgletal. Det drejer sig for Danmarks vedkommende om en lånegaranti på ca. 500–600 mill. d.kr.

Jeg må nødvendigvis vide, om dette beløb skal holdes inden for de nuværende nationale lånerammer eller der er tale om et supplement. Dette kan kun afgøres, erkender jeg, i det danske folketing. Jeg må endvidere vide, om forslaget er i overensstemmelse med forfatningen. Kan Nordisk Investeringsbank i Helsingfors bevilge et lån, som i tilfælde af, at det bliver nødlidende, automatisk skal indløses over vore respektive statskasser? Det er afgivelse af en del, en ganske vist begrænset del, af vor suverænitet.

Endelig bestemmer ministerrådsforslaget, at nordiske projektinvesteringer skal kunne ydes til stater, til myndigheder og til virksomheder i u-lande, men også i statshandelslande. Det første er vi indforståede med, men ikke det sidste. Under udvalgsbehandlingen har det ikke været muligt at få en definition af dette begreb, og jeg må derfor gå ud fra, at lån skal kunne ydes til alle statshandelslande, også til østlandene. Dette er et brud på et mangeårigt princip, i hvert fald i dansk kreditlovgivning. Vi har ikke tidligere ydet lån til investeringer i infrastruktur i kommunistisk styrede lande, til uddannelse og omskoling af medarbejdere i disse lande. Et sådant brud kan få udenrigspolitiske konsekvenser, og Nordisk Råds medlemmer skal, inden de stemmer, erindre sig, at begynder vi på denne praksis, er der ingen vej tilbage.

Ministerrådet har ønsket en stillingtagen til det samlede kompleks. Jeg anbefaler, at Nordisk Råds medlemmer støtter reservationen.

Elsi Hetemäki-Olander overtog herefter ledningen av förhandlingarna.

Statsråd **Finn Kristensen**: Ærede president! Projektexport er et felt der nordisk samarbeid kan bli noe mer enn gode ønsker og nye lange utredninger. Den internasjonale økonomiske utviklingen tilsier at vi må gå nye veier på eksportmarkedene for å trygge sysselsettingen i våre utekonkurrerende næringer. Dette er et felles problem for alle de nordiske land.

Markedet for projektexport antas å vokse i fremtiden. Store importører er særlig oljeeksporterende utviklingsland, andre nyindustrialiserte u-land og enkelte statshandels-

land. En stor del av projektexporten foregår i dag ved samarbeid i konsortier som bygges opp av underleverandører fra flere land. I samme pakke tilbys konsulenttjenester, vareleveranser, opplæring og finansiering. I større grad enn for rene vareleveranser kommer projektexport i stand ved medvirkning fra de enkelte lands regjeringer.

De nordiske land er hver for seg små i den internasjonale konkurransen. Med et mer utstrakt samarbeid mellom foretak på så vel nasjonalt som nordisk nivå vil imidlertid våre felles ressurser kunne utnyttes bedre til å oppnå konkurransefortrinn vis-à-vis storindustrien i andre land.

Sett utenfra blir de nordiske land ofte betraktet som en enhet. Vi har delvis kulturelle, språklige og politiske likhetstrekk. Vi representerer viktige handelspartnere for hverandre og befinner oss på samme teknologiske og industrielle nivå. Dette skulle tilsi at vi har uutnyttede muligheter for leveransesamarbeid.

Når jeg gir min støtte til den virkemiddelpakke som er lagt fram, skyldes dette ikke minst det faktum at det under utarbeidelsen av forslagene har vært god kontakt med bl. a. industri og kredittinstitusjoner gjennom seminar, spørreundersøkelser og en omfattende høringsrunde.

En rød tråd som går igjen i forslagene, er at en i størst mulig grad skal utnytte eksisterende institusjoner nasjonalt og på nordisk nivå. Eventuelle nordiske ordninger skal være et supplement til de nasjonale eksportfremmende virkemidler.

På informasjonsområdet foreslås økt samarbeid mellom de nasjonale eksportfremmende organisasjoner. Jeg vil spesielt fremme forslaget om et samordnet informasjonsformidlingssystem som kan brukes av alle nordiske foretak. Jeg vil også understreke betydningen av at de nordiske representasjonene ved internasjonale bistandsorganisasjoner utnyttes bedre med sikte på en bedre presentasjon av mulighetene for leveranse fra de nordiske land.

En viktig del av virkemiddelpakken er forslaget om et fond for bistand til nordiske foretaks deltakelse i forstudier. Slike forberedende prosjektstudier har ofte stor betydning for å oppnå endelig kontrakt og danner i mange tilfeller premissene for senere delleveranser.

Jeg legger i min vurdering vekt på at den støtten som skal gis fra et slikt fond, får en utforming som svarer til de enkelte nordiske lands tilsvarende system. Dermed bør en kunne unngå en konkurranseforvridning mellom et nordisk konsortium og et tilsvarende samarbeid mellom foretak på nasjonalt nivå. Det er videre viktig at fondets administrasjon blir begrenset, og at den foreslåtte tilknytning til Nordisk Investeringsbank kommer i stand.

Også under ordningen med nordiske prosjektinvesteringsslån vil Nordisk Investeringsbank få en sentral plass. Banken har etter hvert fått grundig kjennskap til industrien i de nordiske land, og den har innvunnet erfaring med å gi lån til prosjekter med såkalt nordisk interesse. Gjennom sin eksportkredittevirksomhet har banken også allerede engasjert seg i långiving til u-land. Jeg vil imidlertid understreke at Nordisk Investeringsbank bør konkurrere på lik linje med de nasjonale forretningsbankene og andre finansieringsinstitusjoner som også skal kunne gi nordiske prosjektinvesteringsslån.

Det norske storting vedtok i forrige uke å oppheve den begrensning en fra norsk side tidligere har satt med hensyn til Investeringsbankens virksomhet, der det var forutsatt at banken bare skulle gi lån og garantier til foretak innenfor Norden. Dette skulle dermed ikke lenger forhindre at banken kan gi prosjektinvesteringsslån.

Jeg finner liten grunn til å reservere meg mot forslaget om at Nordisk Investeringsbank skal administrere garantisystemet i forbindelse med låneordningen når det tas hensyn til de presiseringer som Ministerrådets forslag innebærer. Utformingen av et hensiktsmessig garantisystem med avtaler mellom de enkelte land og Nordisk Investeringsbank er imidlertid et komplisert spørsmål. Det pågår nå forhandlinger mellom eksperter fra de enkelte land for å løse disse spørsmålene samt utarbeide regler for bankens selvriksandel.

I høringsuttalelsene til forslagene ble det reist spørsmål ved enkelte sider ved låneordningen, bl. a. om konkurranseforvridende effekter overfor rene nasjonale samarbeidsgrupper. De forslag som nå foreligger, har langt på vei tatt hensyn til de innvendinger som er fremkommet. Det gjenstår imidlertid for Den nordiske embetsmannskomiteén for

handelspolitiske spørsmål å utrede disse virkningene nærmere.

Fra norsk side håper vi at disse spørsmålene kan løses på en tilfredsstillende måte, slik at investeringslåneordningen kan settes i verk. Slik lånene er tenkt, som toppfinansiering til dekning av bl. a. renter under byggetiden, infrastrukturinvesteringer, utdannelseskostnader, vil et slikt lånetilbud ofte være det avgjørende for om anbudskontrakten havner i Norden fremfor å gå til andre mer ressurssterke industriland. Uten dette tiltaket vil den foreliggende virkemiddelpakke sannsynligvis få sterkt redusert effekt. Jeg vil derfor gå inn for at de foreslåtte virkemidlene for å fremme nordisk prosjektexport gjennomføres under ett.

Willoch: Ærede president! De foreliggende utredninger synes å vise behov for en mer velorganisert offentlig medvirkning til fremme av eksport. Det forslag som behandles nå, gjelder imidlertid en meget begrenset del av denne oppgave, nemlig en bestemt type eksport og bare til begrensede markeder – de kommunistiske land og utviklingsland. Det kan likevel være viktig nok, og fritar ikke for plikten til omtanke før man velger formen for nye fremstøt.

Som nevnt av hr. Stetter, har minister Østergaard allerede understreket overfor denne forsamling at det er redegjort for en rekke problemer nettopp omkring prosjektinvesteringsplanene. Og hun sa videre at dette "er problemer som ekspertgrupper skal undersøke nærmere etter sesjonen og innen Ministerrådet skal ta endelig stilling til prosjektet."

Ministeren sier her med andre ord at Nordisk Råd godt kan ta standpunkt uten alle de opplysninger som Ministerrådet vil trenge for å fatte sin beslutning. Det er jeg for min del ikke enig i. Nordisk Råd skal ikke være en resolusjonskvern som uttaler seg på utilstrekkelig grunnlag. Er grunnlaget ikke fullstendig nok for Ministerrådet, kan det heller ikke være godt nok for denne forsamling. Konklusjonen kan bare bli at saklige hensyn tilsier at alle utredninger gjennomføres først, og at Rådets uttalelse så avgis derefter, dvs. på neste sesjon.

Imidlertid vil jeg gjerne, helst som et bidrag til fortsatt saksbehandling, benytte anled-

ningen til å peke på problemer som etter mitt skjønn bør belyses bedre, før man med tilstrekkelig sikkerhet kan si ja eller nei til et konkret forslag.

Men før jeg går over til de uavklarte spørsmål, vil jeg gjerne understreke et punkt som burde være klart nok: Den foreliggende plan er ikke en plan for utviklingshjelp. Den er en plan for at rent forretningsmessige lån og investeringer i bl. a. utviklingsland skal komme fra Norden i stedet for å komme fra andre land. Det kan være et respektabelt formål, men utviklingshjelp bør det ikke kalles.

Blant annet derfor vil også sammenligninger med Den europeiske investeringsbank være misvisende. Den europeiske banken gir nemlig også lån på subsidierte vilkår, dvs. med elementer av utviklingshjelp. Det er det ikke forslag om att Den nordiske investeringsbanken skal gjøre.

For øvrig er det grunn til å understreke at lån og leveranser til utviklingsland bare er en del av den planlagte virksomhet. Som hr. Søderstrøm påpekte i generaldebatten i dag, er det en viktig del av formålet å gi større lån til kommunistiske land. Dette blir reelt sett statslån eller statsgarantier til kommunistiske land, idet statene skal bære 95 pst. av ansvaret.

Selv om jeg personlig er noe betenkt over vestlige lands kappløp om å gi lån til kommunistiske land, er jeg enig i at også vi skal konkurrere på deres markeder på rent forretningsmessig måte, og at det forutsetter kreditter. Men garantier og kreditter fra de nordiske stater til kommunistiske land, som f. eks. Sovjet, Polen, Tsjekkoslovakia, Vietnam, Cuba, osv., kan også ha utenrikspolitiske sider. Det kan for øvrig også gjelde statslån og statskreditter til bestemte utviklingsland. Noen land er jo forøvrig både utviklingsland og kommunistiske land. Jeg er ikke tilfreds med å overlate avgjørelser med utenrikspolitiske virkninger til styret for Den nordiske investeringsbanken, fordi styret er sammensatt med helt andre formål for øye. Slike utenrikspolitiske betonte avgjørelser bør treffes av organer som er underlagt en nærmere kontroll av politisk ansvarlige myndigheter.

Norge har f. eks. nettopp vedtatt en utvidet kredittramme til Polen. En slik sak må hos oss avgjøres av Stortinget. Det virker beten-

kelig å overlate avgjørelser vedrørende omfanget av slike kredittytelser til slike land til styret for Investeringsbanken, innenfor en meget vid og generell ramme.

Et annet hovedproblem ved denne type kreditter er den betydelige risiko for ikke å få pengene tilbake. I begeistring over tiltak for økt eksport bør man ikke glemme at denne får liten forretningsmessig mening hvis den ikke blir betalt.

Denne risiko, som er betydelig, tilsier at den som skal gi lån eller garanti, også selv må ha et merkbart ansvar. Men dette viktige prinsipp vil man fravike her. Investeringsbanken skal bestemme lån og garantier, men statene skal automatisk bære 95 pst. av tapene hvis det går galt. Dette er en splittelse mellom myndighet og ansvar som lett kan få alvorlige konsekvenser. Heri ligger ingen skepsis mot noen personer, men bare den allmenngyldige erkjennelse at det ikke gir den beste bakgrunn for gode avgjørelser når den som fatter avgjørelsene, fritas for det meste av ansvaret for følgene.

Her finnes med andre ord både utenrikspolitiske og økonomiske grunner for at statsmyndighetene må ha kontroll med denne bruk av offentlige midler. Her dreier det seg nemlig om offentlige midler. Den nåværende ordning med uformell kontakt mellom styremedlemmer i Investeringsbanken og myndigheter dekker ikke dette reelle behov. Dette er et uløst problem, som oppstår ved overføring av slike oppgaver til Investeringsbanken – et problem som kanskje ikke kan løses i det hele tatt innenfor Investeringsbankens konstruksjon. Dette er noe man må se nærmere på.

Disse uløste problemer ved planen kan komme til å gjøre til virkelighet den danske bankforenings frykt for "en meget vesentlig byråkratisering i de pågjeldende eksportkredittsaker, som i forveien er meget kompliserte".

Det må også være et anliggende for Nordisk Råd å unngå slike komplikasjoner for dem som skal utnytte ordningene.

For å forebygge dette bør man utrede nærmere om man heller bør følge rådet fra f. eks. det norske Eksportfinans. De uttaler at det "bør vurderes nærmere om behandlingen av garantisakene bør tas hånd om gjennom et samarbeid mellom de nasjonale eksportgarantiinstitusjoner".

Og det norske Garanti-Instituttet for Ek-sportkreditt ber vurdert "om ikke arbeids-oppgavene minst like rasjonelt kan ivaretas av etablerte institusjoner og/eller samarbeids-mønstre".

Dette er et ytterst sakkyndig offentlig insti-tutt, som også peker på risikoen for "forvri-dende effekter på samarbeidet mellom be-drifter". Flere andre organer med høy eks-pertise er inne på det samme. Norges Indu-striforbund uttrykker det slik:

"Nordisk tiltak bør ha sin parallell i og bygge på tilsvarende nasjonale tiltak." Og et annet sted:

"Nordisk bedriftssamarbeid bør ikke be-gunstiges på bekostning av samarbeide mellom innenlandske bedrifter."

Dette er problemer som heller ikke er til-fredsstillende avklart.

Min konklusjon må bli at her foreligger – det mener jeg at jeg har påvist – en rekke tungtveiende problemer som ikke er avklart, og dessuten foreligger det alternativer som muligens er bedre, og som derfor også må utredes nærmere. Jeg mener derfor at det ikke kan være riktig å fatte vedtak i dag i samsvar med flertallets innstilling, men anbefaler mindretallets forslag. Jeg kan heller ikke se at noen reell interesse blir virkelig skadelidende ved at den eksisterende praksis derved muligens får noe lenger varighet, mens det derimot kan bli av stor positiv betydning hvis man gjennom behandling til neste år kan få en bedre ordening enn den som er skissert her.

Johan J. Jakobsen: Ærede president! I en tid hvor kravet om initiativ til konkret og praktisk samarbeid framføres med økende styrke, er ministerrådsforslaget om nordisk samarbeid om såkalt prosjektexport en positiv nyskaping. Selv om ikke alle sider er ferdig utredet, fortjener dette initiativet Rå-dets støtte.

Investeringsaktiviteten i de oljeeksporte-rende og de såkalte "nyindustrialiserte" ut-viklingsland innebærer at disse land i dag representerer et viktig marked for industrilan-dene. Skal imidlertid de nordiske lands indu-strier kunne hevde seg i konkurransen med de større industriland, er det åpenbart behov for samarbeid mellom nordiske enkeltforetak og en samordnet nordisk innsats, i første

rekke på finansieringssiden. Det er som nevnt dette som er bakgrunnen for minister-rådsforslaget.

Jeg skal ikke her gå nærmere inn på de enkelte deler av forslaget om prosjektexport – som mange andre har berørt – men bare begrense meg til noen kommentarer til de spørsmål som har stått mest sentralt i deba-ten, og hvor det eksisterer reserverasjoner.

Det ville selvsagt ha vært en fordel om absolutt alle sider ved dette samarbeidsprosjektet kunne ha vært vurdert og utredet fullt ut. Imidlertid bør ikke de utestående spørs-mål stenge for et vedtak i en sak som er forutsatt å kunne gi et verdifullt tilskudd til nordiske industribedrifter. En utsettelse vil kunne innebære en viss risiko for at dette interessante samarbeidsprosjektet blir forsin- ket.

De konstitusjonelle sidene ved forslaget, bl.a. sammenhengen mellom nordiske og nasjonale eksportfinansieringsordninger, må imidlertid få sin avklaring, senest i forbindel-se med parlamentenes stillingtaken til den foreslåtte nasjonale garantiordningen.

Det er imidlertid grunn til å understreke utvalgets ønske om at det blir etablert god kontakt mellom Den nordiske investerings-banken – som skal gi de såkalte prosjektin- vesteringslån – og de nasjonale eksportga-rantiinstitutter for å få vurdert bl. a. landrisi- koen.

Den ideelle løsning ville selvsagt ha vært at de nordiske land kunne ha overlatt hele eller det meste av risikoen på Investeringsbankens hånd. Dette ville imidlertid innebære en sterk begrensning av bankens virksomhet og mu- ligheter på dette området. Utvalgets flertall finner det derfor nødvendig at de nordiske land foretar en risikoavløftning. Forslaget in- nebærer som kjent at landene skal bære 95 pst. av garantiansvaret.

I betenkningen fra Økonomisk utvalg er det tatt inn en uttalelse fra de norske medlem- nene Bondevik, Willoch og Jakobsen, som tar utgangspunkt i den norske begrensings- regelen som fram til i dag i realiteten har begrenset Investeringsbankens utlans- og garantivirksomhet til foretak innen Norden. Som allerede opplyst tidligere i debatten, har Stortinget opphevd denne begrensingsrege- len siden betenkningen ble avgitt i Oslo den 12. februar i år. En enstemmig utenriks- og

konstitusjonskomite i det norske storting har videre gitt uttrykk for at Industribankens utvidede engasjement vil kunne bidra til å trygge eksisterende industriarbeidsplasser i Norden og gi muligheter for framstøt på nye områder. Det er også grunn til å nevne at Industridepartementet, Norges Industriforbund og Den norske Bankforening har gitt klar støtte til Ministerrådets forslag.

Jeg ser dette som et så interessant og positivt initiativ i nordisk sammenheng at jeg vil anbefale flertallets forslag.

Enggaard: Fru præsident! Jeg skal kort henvise til den særlige uttalelse i betænkningen, som jeg har afgivet, og som koncentrerer sig om lån eller garantier givet til lande uden om parlamenternes tilslutning, vel at mærke långiverlandenes tilslutning.

Jeg tror, at det er nødvendigt her at understrege, at der foreligger for mig at se en risiko for, at Den nordiske Investeringsbank kan blive en politisk kasterbold, hvis der opstår en ny vurdering af et land efter krig eller omvæltninger. Vi kan jo ikke føre nordisk udenrigspolitik over Den nordiske Investeringsbank. Vi ved af erfaring, at det er vanskeligt nok i forvejen at føre fællesnordisk udenrigspolitik.

Jeg vil henvise til, at det vel har været praksis i vore lande gennem årene, at man indstiller u-landshjælp, når der opstår en ny situation, eksempelvis når et land kommer i krig. De projekter, vi taler om her, vil ofte være af længere varighed, måske 4, 5, 6 år, fra projektet bevilges og indtil det er realiseret. Det er vigtigt både for det land, som skal have projektet udført, og for de lande, som skal give lån eller garantier til projektet, at man har sikkerhed for, at det gennemføres. Derfor opfordrer jeg til, at man fra regeringernes side viser megen varsomhed, når man vælger de lande, der skal være genstand for lån eller garantier. Dette er i virkeligheden efter min opfattelse et område, som kræver udenrigsministrenes meget tætte opfølgning, før bevilling gives. Jeg har det ønske, at den ro og respekt, som er omkring Den nordiske Investeringsbank, kan bevares, og derfor opfordrer jeg til regeringernes opmærksomhed om, at der her er et risikofelt, som vi skal søge at undvige. Og når jeg nævner det

her ved denne behandling, så er det i tillid til, at regeringerne i det videre arbejde med sagen vil være opmærksomme på problemet og finde en rimelig løsning på det. Det har jeg tillid til vil ske.

Da jeg hermed forudsætter, at dette problem og de problemer, som fortsat udredes igennem de endnu udestående udredninger, kan løses rimeligt, agter jeg at stemme ja til forslaget.

Bondevik: Ærede president! Jeg skal ikke bruke så mange ord på denne saken nå, men vil slutte meg til dem som har sagt at de tror dette nye samarbeidsprosjektet i nordisk regi vil kunne ha sin betydning både for næringsliv i Norden og for de land utenfor Norden som slike prosjekt forutsetningsvis skal eksporteres til. Jeg vil i denne sammenheng også legge vekt på at jeg håper og tror slike prosjekt vil kunne ha betydning for utviklingsland. Jeg er enig i det bl. a. hr Willoch pekte på, at dette ikke vil være utviklingshjelp i tradisjonell forstand, men det er sjølsagt ikke til hinder for at prosjektene kan ha sin positive betydning for utviklingsland. Rent forretningsmessige forbindelser kan sjølsagt ha en positiv virkning for de land det angår, og i dette tilfelle bl. a. utviklingsland.

Jeg tror også det vil være nødvendig for de nordiske land i konkurranse om slike prosjekter å øke sitt samarbeid. I verdenssammenheng er de enkelte nordiske land relativt små, sammen kan vi makte å gå inn i en konkurranse med andre som øker sine investeringer i de land det her er tale om.

Fra de konservative medlemmer av Nordisk Råd som har reservert seg i denne sak, har det vært argumentert med at det fortsatt gjenstår enkelte utredninger, som Ministerrådet vil ha på bordet før de tar standpunkt, og de synes da det er ulogisk at Nordisk Råds plenarforsamling kan ta standpunkt før disse foreligger. Jeg kan ikke se at dette er noe eksepsjonelt. Det er ikke uvanlig at parlamentariske organ treffer en prinsippbeslutning, og at det så er opp til det utøvende organ – dvs. minister- eller regjeringssida – å slutføre utredningen og treffe det endelige vedtak om tiltakets utforming. Jeg kan derfor ikke se at det er noe argument i denne saken.

Vi skal kanskje senere i dag – kanskje i

morgen – behandle en annen sak, nemlig Nordsat, hvor Ministerrådet i sitt forslag peker på at det gjenstår utredninger i enkelte spørsmål. Men så vidt jeg forstår, har ikke dette hindret de nordiske konservative partier i å ta et klart standpunkt for Nordsat, før disse spørsmål er endelig utredet. De har på et felles nordisk konservativt møte, hvor vel de nordiske konservative parlamentarikere var med, tatt et klart standpunkt for Nordsat. Det er altså tydelig at i enkelte saker er det mulig for parlamentarikere å ta et klart prinsipstandpunkt, selv om det gjenstår enkelte utredninger. Jeg tror derfor ikke at det er her hovedproblemet i denne saken ligger.

Willoch: Ærede president! Hr Bondeviks sammenligning med Nordsat kan ikke stå uimotsagt. I Nordsat-saken har vi jo nettopp trukket den konsekvens av at utredningene ikke er ferdige, at sakens avgjørelse her i Rådet utsettes til neste år. Og da er den eneste rimelige konsekvens, hvis man ønsker å sammenligne disse saker, at man gjør det samme her, venter til utredningene er ferdige og så tar standpunkt.

Bondevik: Ærede president! Jeg tror ikke denne sammenlikningen er uholdbar. Jeg har jo forstått på konservative talere i denne sal – bl. a. hr Benkow i går – at de har tatt et klart standpunkt i Nordsat-saken. Det er andre ting som gjør at den blir utsatt til neste år, men ikke gjenstående utredninger, som har vært brukt som argument for utsettelse. Jeg tror det er klart for alle at dette ligger mer på det politiske plan enn i spørsmålet om gjenstående utredninger. Og sjøl om Nordisk Råd sannsynligvis vedtar å utsette denne saken til neste år, har jeg forstått at hr Willochs parti og andre konservative parti for sin del i hvert fall har tatt et klart standpunkt for Nordsat. Det har ikke vært til hinder for deres standpunkt at det gjenstår enkelte utredninger.

Benkow: Ærede president! Det er slett ikke for å assistere hr Willoch, som vanligvis er i stand til å greie seg i et replikkordskifte, at jeg tar ordet. Men siden mitt navn ble tatt forfengelig, må jeg si at dette er en av de

sjeldne anledninger hvor min illustre venn Bondevik i grunnen traff spikeren på tommeltotten. Jeg har jo inntrykk av at også Bondevik har tatt sitt standpunkt når det gjelder eksportspørsmålet her, og det er det ikke noe å si på, det aksepterer vi. Men det må da gå an – på samme måte som i spørsmålet om Nordsat – å la dem som ennå har en smule tvil, få anledning til å se samtlige utredninger. Det rokker ikke ved den omstendighet at f. eks. Bondevik og andre her har tatt sitt standpunkt. Men den samme generøsitet som vi viser i Nordsat-spørsmålet, der vi aksepterer utsettelsen, går jeg ut fra at det ikke ville by på noen stor selvovervinnelse å vise oss.

Bondevik: Ærede president! Jeg synes at hr Benkow nå på en utmerket måte bekreftet min argumentasjon. Han aksepterte at vi hadde tatt standpunkt i prosjekt eksportsaken, sjøl om ikke alle utredninger foreligger. Men det var jo nettopp det hr Willoch kritiserte at Nordisk Råd for øvrig tok et standpunkt før alle utredninger forelå. Men jeg har vist at de konservative har kunnet ta et standpunkt i Nordsat-saken uten at alle utredninger foreligger. Det aksepterer jeg, men da synes jeg også at man skal slutte med å argumentere mot vårt standpunkt i denne sak med at ikke alle utredninger er slutført.

Benkow: Ærede president! Det er enkelte ting som er utredet i 20 år, og enkelte ting som ikke er utredet fullt så lenge. Etter å ha dvelt meg fram i en halv generasjon, har jeg ikke hatt noen særlige vanskeligheter med å ta politisk standpunkt til Nordsat.

Jeg bebreider ikke hr Bondevik at han for sin del ikke har behov for flere utredninger. At han da etter min mening ikke kjenner sitt eget behov, har jeg bare grunn til å beklage, men jeg føler altså et slikt behov.

Stetter: Jeg går ud fra, at hr Bondevik og jeg kan blive enige om én bestemt ting. Lige meget om vi taler Nordsat-projektinvesteringslån, eller hvad vi taler om, så må vi stemme på samme måte her i Nordisk Råd, som vi stemmer om sagen i vore nationale

parlamentar. Hvis vi kan blive enige om det, så håber jeg, at hr. Bondevik kan forstå, at det er nødvendigt for os, der er usikre, at acceptere reservationen. Vi må sikre os, for vi kan risikere at skulle stemme nej, når forslaget kommer frem i vort parlament.

Minister Lise Østergaard: Til hr. Stetters første direkte spørgsmål til mig vil jeg svare følgende. Hr. Stetter har taget min tidligere bemærkning om, at nye krav om øgninger i budgettet kun ville kunne honoreres ved begrænsninger på andre områder, til indtægt for den opfattelse, at der ikke skulle være mulighed for at rumme de 6 mill. kr., som er nødvendige for igangsætning af projekteksporthjektet inden for Nordisk Råds ordinære budget. Og det er jo ikke rigtigt. Det, jeg gav en bemærkning om, var et forslag fremsat så sent som i mandags af det økonomiske udvalg om yderligere øgning af industrifondens midler. Derimod er det jo klart, at Ministerrådet ikke selv fremsætter noget forslag uden på forhånd at have regnet med, at kunne afholde udgifterne inden for Ministerrådets budget.

Jeg har også allerede gjort opmærksom på, at den endelige ramme – men selvfølgelig er det kun små variationer, der er tilbage – endnu ikke er fastsat, men vil blive fastsat efter denne sessions afslutning.

Men naturligvis fremsætter Ministerrådet ikke et forslag uden klart at regne med, at det skal finansieres inden for det ordinære budget.

Til hr. Stetter og hr. Willoch, som begge har talt om det forhold, at Ministerrådet har ønsket et antal punkter – vi taler om 8 – yderligere belyst efter sessionen, og at det ikke er rimeligt over for Nordisk Råd, at Nordisk Råd skal træffe beslutning på et mindre indgående grundlag end det, der vil være til rådighed for Ministerrådet for den endelige beslutning. Hertil vil jeg sige, at det grundlag, hvorpå vi har fremlagt forslaget om projekteksporthjektet, har været tilstrækkeligt til, at et overvejende flertal i det økonomiske udvalg har fundet sig i stand til at træffe beslutning på denne baggrund. At man derefter kan ønske sig en række spørgsmål endnu yderligere belyst og uddybet, således at alle detaljer er fuldt ud klarlagt, er dog kun en for-

del. Men på baggrund af den bekymring, som er givet til kende af mindretallet med henblik på disse yderligere undersøgelser, vil jeg gerne give til kende, at jeg ser intet til hinder for, at det økonomiske udvalg fastholder sin indstilling i dag, og jeg vil da love, at resultaterne af disse undersøgelser, som vil blive forelagt, derefter, inden den endelige beslutning træffes, vil blive forelagt økonomiudvalget, således at dette udvalg kan sikre sig, at de præmisser, hvorpå det har truffet sin beslutning, også er holdbare.

Til hr. Stetters yderligere spørgsmål. Det drejer sig jo om, hvad der skal ske, hvis et lån er nødlidende, og der gælder jo de samme regler, som gælder for alle statsgarantier: at det naturligvis skal indfries. Hr. Stetter var bekymret over, at eksportgarantiordningerne og eksportfinansieringsordningerne er forskellige i de forskellige nordiske lande, og så dette som en hindring for projekteksporthjektet. Ja, vist er de forskellige, men jeg kan dog ikke undlade at være opmærksom på, at de vel er i mindre grad forskellige end de forskellige, vi ser i eksportgarantiordninger og eksportfinansieringsordninger f. eks. mellem EF-landene, og det er forskelle, vi lever fredeligt med.

Til hr. Stetters bemærkning om, at det er et brud med sædvane at yde kreditgarantier til østlande, så er det rigtigt, at det er første gang, at Nordisk Investeringsbank vil komme til her at yde lån til statshandelslandene. Men det er også første gang, at Nordisk Investeringsbank overhovedet vil komme til at yde lån til lande uden for Norden. Og det siger sig selv, at en sådan nyordning vil kræve vedtægtsændringer, og det siger sig selv, at disse vedtægtsændringer vil blive forelagt for de nationale parlamenter.

Til slut vil jeg gerne sige til hr. Enggaard, at ud over sin direktion har jo Nordisk Investeringsbank en styrelse, og denne styrelse er valgt af de nationale regeringer. Og helt i overensstemmelse med den tillid, som hr. Enggaard udtrykte til, at denne garantivirk-somhed vil blive udøvet på en politisk forsvarlig måde, vil jeg sige, at jeg er overbevist om, at der vil blive etableret et så tæt samarbejde mellem regeringerne og regeringernes repræsentanter i NIBs styrelse, at vi kan have fuld tillid til, at de eventuelle politiske konsekvenser vil blive alvorligt og forsvarligt behandlet.

Berge: Ærede president! Debatten om dette forslag har vist at det er de konservative representantene som vil bli isolert i sin motstand mot forslaget. Og det er kanskje ikke overraskende på bakgrunn av den debatt som har gått forut for behandlingen under denne sesjonen i Nordisk Råd i København.

Selvfølgelig kan en alltid ønske ytterligere utredninger i en sak, men en bør kanskje minne om at bak dette ministerrådsforslaget ligger det en utredning som har pågått i to år. Det er gjennomført en meget omfattende remsbehandlingsprosess av forslaget, og et stort flertall i Økonomisk utvalg har altså funnet grunnlaget tilstrekkelig til å ta standpunkt, men selvfølgelig på betingelse av at de gjestående utredninger gir det resultat som man forutsetter. Jeg syns at minister Lise Østergaards antydning om at Økonomisk utvalg kan bli orientert om resultatet av de gjestående utredninger, ytterligere skulle være en garanti for at ordningen til slutt blir i samsvar med det som også parlamentarikerne i Nordisk Råd ønsker. Jeg finner det derfor fullt ut forsvarlig og tilfredsstillende at Rådet kan ta sin beslutning her og nå.

Stetter: Jeg kan kun opfatte minister Lise Østergaards bemerkninger således, at der er tale om et forsøg på ligesom at neddæmpe de tvivl, som er fremsat tidligere både skriftlig og muntlig. Og det er naturligvis ministerens ret, selv om jeg havde foretrukket, at ministeren havde stået fast på sit standpunkt.

Men jeg må opfatte indlægget således, at Ministerrådet fastholder, at reservere sig sin endelige stilling til forslaget, indtil man har overvejet de problemer, som ministeren har gjort rede for, som andre har gjort rede for, som jeg har gjort rede for. Der er altså ikke ændret noget på Ministerrådets slutfacit, man vil reservere sig sin stilling, indtil overvejelserne er tilendebragt. Så træffer Ministerrådet sin endelige beslutning. Det er det samme, der ligger i reservationen. Og jeg har tidligere sagt, at hvis man skulle have brug for en ekstra session i Nordisk Råd til at tage stilling, den dag overvejelserne er tilendebragt, så skal der ikke være nogen hindringer for dette fra vores side.

Sedan diskussionen forklarats avslutad fö-

retogs votering medelst voteringsapparat huruvida utskottets eller reservanternas rekommendationsförslag skulle upptagas till slutlig votering.

För utskottets förslag till rekommendationen röstade:

Sampsä Aaltio, K. B. Andersen, Karen Dahlerup Andersen, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Ingvar Bakken, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Christian Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Olle Eriksson, Arne Gadd, Rune Gustavsson, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Knud Heinesen, Guðrún Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Doris Håvik, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Paul Jansson, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Arvo Kempainen, Sakari Knuutila, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Thor Lund, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Sture Palm, Robert Pedersen, Páll Pétursson, Gabriel Romanus, Arvo Salo, Petter Savola, Rolf Sellgren, Otto Steenholdt, Anne-Lise Steinbach, Asser Stenbäck, Arne Stinus, Ebba Strange, Sten Söderström, Lars Werner, Henrik Westlund och Marjatta Väinänen.

För reservanternas förslag till rekommendationen röstade:

Jo Benkow, Nils Carlshamre, Ib Christensen, Astrid Gjertsen, Hagen Hagensen, Børge Halvgaard, Allan Hernelius, Håkon Kyllingmark, Nathalie Lind, Per Petersson, Ib Stetter, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Sigrid Utkilen och Kåre Willoch.

Sverrir Hermannsson avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Erik Andersen, Rolf Fjeldvær, Árni Gunnarsson, Egon Jensen, Matthías Á. Mathiesen, Erlendur Patursson och Reulf Steen.

För utskottets förslag röstade 55 mot 15 för reservanternas förslag. 1 medlem avstod från att rösta.

Reservanternas förslag till rekommendation hade sålunda förkastats.

Stetter: Fru præsident! Det er med hensyn til stemmeafgivningen, nu hvor vi skal tage stilling til det forslag, som er fremsat af Ministerrådet. Der skal jeg på vegne af forslagsstillerne til reservationen anbefalde, at vi afstår. Vor væsentlige grund til at fremsætte reservationen var, at vi ikke fandt, at de tilstrækkelige oplysninger var givet, og derfor vil det efter forslagsstillerens mening være mest rigtigt at afstå.

Härefter skedde votering medelst votersapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Sampsa Aaltio, K. B. Andersen, Karen Dahlerup Andersen, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Ingvar Bakken, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Christian Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Olle Eriksson, Arne Gadd, Árni Gunnarsson, Rune Gustavsson, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Knud Heinesen, Guðrún Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki-Olander, Doris Håvik, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Paul Jansson, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Arvo Kempainen, Sakari Knuutila, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Thor Lund, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Sture Palm, Robert Pedersen, Páll Pétursson, Gabriel Romanus, Arvo Salo, Petter Savola, Rolf Sellgren, Otto Steenholdt, Asser Stenbäck, Arne Stinus, Ebba Strange, Sten Söderström, Lars Werner, Henrik Westerlund och Marjatta Väänänen.

Mot rekommendationen röstade Børge Halvgaard.

Jo Benkow, Nils Carlshamre, Rolf Clarkson, Astrid Gjertsen, Håkon Kyllingmark, Nathalie Lind, Per Petersson, Ib Stetter, Ingrid Sundberg, Sigrid Utkilen och Kåre Willoch *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Erik Andersen, Ib Christensen, Rolf Fjeldvær, Hagen Hagensen, Egon Jensen,

Matthías Á. Mathiesen, Erlendur Patursson, Reiulf Steen, Anne-Lise Steinbach och Jógvan Sundstein.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 56 röster mot 1. 11 medlemmar avstod från att rösta.

4

C 42/e: Berättelse från Nordiska investeringsbanken

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga berättelsen om Nordiska investeringsbankens verksamhet 1980 och kontrollkommitténs berättelse till handlingarna.

Björklund (ekonomiska utskottets talesman): Fru president! Låt mig här uttrycka ett tack till Nordiska investeringsbankens ledning för den samarbetsvilja och smidighet som har varit utmärkande för dess hållning till rådet och ekonomiska utskottet.

I bankens allra första startskede uttryckte vi från parlamentarikerhåll ett visst missnöje med att tillräckliga förutsättningar för en allvarlig behandling av investeringsbankens verksamhet i vårt tycke inte fanns.

Såvitt jag inte kommer fel ihåg fick utskottet i Oslo för tre år sedan bankens verksamhetsberättelse först vid själva sessionen.

Stadgemässigt hade man förfarit helt korrekt, men var och en förstår att det för utskottets medlemmar under sådana villkor var helt omöjligt att fullvärdigt sköta sin parlamentariska uppgift i sammanhanget.

Anledning till detta missnöje finns inte längre.

För det första har tidtabellen för verksamhetsberättelsens officiella behandling påskyndats.

För det andra, vilket kanske är ännu viktigare, har utskottet av banken fått löpande information om läget.

Härvid värdesätter man inom utskottet särskilt den delårsrapport som redan på hösten stätt oss till förfogande.

Denna smidiga anpassning till praktiska behov, som här gäller kontrollproceduren inom rådets krångliga maskineri, tycks vara karak-

täristisk för banken också när det gäller dess egentliga verksamhet.

Denna verksamhet kännetecknas som bäst av en kraftig expansion.

Stadgarna som ursprungligen tycktes ge banken ett alltför trångt spelrum har fått en smidig tolkning och detta har gjort banken till ett allt brukbarare samarbetsinstrument.

Detta gäller exempelvis bankens roll inom ramen för det regionalpolitiska handlingsprogrammet.

Självklart har den vidare tolkningen av det s. k. nordiska intresset skett med regeringarnas och rådets godkännande.

Denna utveckling fortsätter nu i och med de under föregående dagordningspunkt debatterade och bifallna nya formerna för finansiering av projektexporten där investeringsbankens roll förutsätts bli helt central.

Konstateras bör att behandlingen i våra nationella parlament av projektexportens samnordiska finansiering tycks bidra till att de nationella reservationer som hittills har begränsat bankens möjligheter att främja nordiskt ekonomiskt samarbete med u-länderna och Östeuropa, slutligen helt kommer att kunna upphävas.

Fru president! Utskottet föreslår att berättelsen från investeringsbanken och dess kontrollorgan lägges till handlingarna. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag*.

5

C 35/e: Berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Enggaard (ekonomiska utskottets talesman): Fru præsident! Den foreliggende beretning fra Nordisk Industrifond vedrører fondets virksomhed i 1979, som var det første år, hvor det har virket som en institution optaget på Nordisk Ministerråds almindelige budget.

Ved overførslen til Ministerrådet blev den

tidligere prioritering af fondets virksomhed erstattet af følgende områder: produkt- og procesudvikling, branche- og teknikindrettet virksomhed, prøvning, standardisering og måleteknik og energiteknik.

Af beretningen fremgår, at fondet i 1979 har bevilget 16,4 mill. sv. kr. til ialt 39 projekter. Udvalget har ved tidligere lejligheder givet udtryk for, at de nordiske indsatser på energiområdet bør styrkes. Man har derfor med beklagelse måttet konstatere, at der af de bevilgede midler i 1979 kun er anvendt 3 pct. eller ca. 0,4 mill. sv. kr. til energi-teknikprojekter mod 21 pct. eller godt 3 mill. sv. kr. i 1978.

Med hensyn til de ressourcer, der tilføres fondet, har udvalget noteret sig, at selv om tilførslerne nominelt har været stigende gennem årene, har den reelle værdi, som i beretningen er opgjort med lønnen til teknisk personale i svensk industri som målestok, konstant ligget under tilførslen ved fondets oprettelse. Udvalget gentager derfor i sin betænkning den ved tidligere lejligheder fremsatte udtalelse om, at der er behov for at styrke fondets økonomiske ressourcer. Jeg skal ikke komme nærmere ind på dette spørgsmål, det har været diskuteret tidligere i dag i forbindelse med dokument nr. 2, hvor jeg forudsætter, at den politiske forhandling omkring dette punkt er gennemført, men jeg registrerer kun synspunktet.

Jeg skal under henvisning til udvalgets udtalelser foreslå, at Nordisk Råd tager sag C 35/e, Nordisk Industrifonds beretning for 1979, til efterretning.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag*.

6

A 588/e: Medlemsförslag om nordisk samverkan för att framställa alternativa drivmedel

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande två rekommendationer:

I. Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

(1) å vedta tiltak for samordning av iverksatte og planlagte forsknings- og utviklings-

innsatser for fremstilling av alternative drivmiddel innen Norden

(2) å kartlegge miljøkonsekvensene ved produksjon og bruk av alternative drivmiddel.

II. Nordisk Råd rekommanderer de nordiske regjeringer på fellesnordisk basis å arbeide for internasjonale bestemmelser for såvel brennstoff som kjøretøy for å fremme bruken av alternative drivmiddel.

Johan J. Jakobsen (ekonomiska utskottets talesman): Ærede president! Medlemsforslaget om nordisk samarbeid for framstilling av alternative drivstoffer føyer seg til rekken av flere initiativ om nordisk samarbeid på energiområdet. Økonomisk utvalg har i flere sammenhenger understreket betydningen av samarbeidstiltak som kan gjøre Norden som område mindre avhengig av importert energi. Mange talere i generaldebatten var også opptatt av hvordan en best kan sikre en trygg energiforsyning i Norden.

Medlemsforslaget tar utgangspunkt i oljekrisen i 1973 og utsiktene til en global energikrise allerede i dette århundret. En stor del av oljeforbruket i Norden faller på transportsektoren. I arbeidet med å redusere avhengigheten av importert olje er det derfor naturlig å vise det forbruk som er knyttet til gods- og persontransporten innenfor de nordiske land, stor oppmerksomhet.

Uttalesene fra remissinstansene viser at det i første rekke er metanol og andre alkoholer som kan få betydning som alternativ til eller som tilsetning til tradisjonelt oljebasert drivstoff. Utvalget mener at innsatsen i første omgang bør gjelde metanol som tilsetningsstoff og det å finne tekniske og kommersielle løsninger for framstilling av bensin basert på metanol.

Det ligger åpenbare muligheter for samarbeid mellom de nordiske land når det gjelder forsknings- og utviklingsinnsats, på dette feltet. Det er en rekke prosjekter i gang i Norden med sikte på å utvikle og utprøve alternative drivstoffer. I Norge produseres det allerede metanol på grunnlag av gass fra Nord-sjøen. Både i Norge og i Sverige pågår det dessuten undersøkelser om hvorledes kjøretøy drevet med blandingen bensin/metanol fungerer i praksis. I Danmark og Sverige fo-

religger det dessuten konkrete planer om produksjon av metanol og etanol basert på halm, tre, biomasse og torv. Det synes å være bred enighet om at i første rekke metanol er et realistisk alternativ til bensin basert på olje. Den sterke prisøkningen på olje har gjort alternative energikilder mer aktuelle enn for få år tilbake. Et nordisk samarbeid på dette område må bl. a. ha som siktemål å tilegne seg en tilvirkningsteknologi som kan konkurrere på det internasjonale marked.

Metanol produsert på grunnlag av gass kan komme i konflikt med annen anvendelse av denne råvaren. Nordisk komite for Transportøkonomisk forskning påpeker imidlertid at en ved metanolframstilling kan overta overproduksjon av gass i visse perioder, og den kan således være en markedsregulator.

Sett fra et forsyningssynspunkt er metanol produsert på basis av f. eks. torv, biomasse og tre særlig interessant. Teknologiske framskritt på dette området vil i første omgang føre til at de land i Norden som ikke rår over olje- og gassressurser, gjennom metanolproduksjon på grunnlag av innenlandske råvarer kan minske sin avhengighet av importert olje.

I denne sammenheng er det også grunn til å nevne det arbeid som er i gang med å finne prosesser som kan omdanne metanol til høgoktan bensin. Dette er et forskningsarbeid hvor bl. a. Statoil og Dyno Industrier i Norge er engasjert.

I tillegg til en samordning av forskning og utvikling i Norden vil det trolig også melde seg et behov for nordisk koordinering med sikte på å tilrettelegge markedet for en eventuell, omfattende metanolproduksjon i Norden. En vil her stå overfor så vel tekniske som distribusjonsmessige utfordringer, og et nordisk samarbeid bør kunne være aktuelt.

Medlemsforslaget behandler i liten grad miljøeffekten ved bruk av alternative drivstoffer. Høringsrunden har vist at det er behov for å kartlegge de miljømessige konsekvenser av nye alterantive drivmiddel. På den positive siden er det grunn til å anta at f. eks. metanolinnblanding i bensin vil redusere behovet for blytilsetning. Dette er imidlertid ikke helt avklart. En har heller ikke fullstendig kjennskap til de avgasser som ulike tilsetningsstoffer gir. Det siste har bl. a. betydning for hvilke tekniske krav en skal

sette til kjøretøyene. Dersom bruk av f. eks. metanol som drivstoff viser seg å være økonomisk, teknisk og miljømessig fordelaktig, vil det være naturlig å vurdere hvordan en best skal kunne fremme bruken av dette stoffet. Både avgiftspolitikken og utformingen av de tekniske krav til kjøretøyene kan i en slik sammenheng være akutte virkemidler.

Jeg vil her som et apropos nevne at bl. a. Senterpartiet i Norge har reist tanken om en omlegging av bilavgiftssystemet for å fremme bruken av energibesparende og miljøvennlige kjøretøyer.

Presidenten har referert økonomisk utvalgs enstemmige innstilling, og jeg vil herved anbefale denne.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat betræffande ekonomiska utskottets förslag till rekommendation nr 1.

För rekommendationen röstade:

Sampsa Aaltio, K. B. Andersen, Karen Dahlerup Andersen, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Nils Carlshamre, Christian Christensen, Ib Christensen, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Olle Eriksson, Arne Gadd, Astrid Gjertsen, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Knud Heinesen, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki-Olander, Doris Håvik, Johan J. Jakobsen, Paul Jansson, Sakari Knuuttila, Tellervo Koivisto, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Essen Lindahl, Thor Lund, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Sture Palm, Páll Pétursson, Gabriel Romanus, Arvo Salo, Petter Savola, Rolf Sellgren, Anne-Lise Steinbach, Ib Stetter, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Sigríð Utkilen, Lars Werner, Henrik Westerlund, Kåre Willoch och Marjatta Väänänen.

Børge Halvgaard avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Erik Andersen, Ingvar Bakken, Trygve Bratteli, Rolf Fjeldvær, Árni Gunnarsson, Rune Gustavsson, Hagen Hagensen, Guðrún Helgadóttir, Olof Jansson, Egon Jensen, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva,

Arvo Kempainen, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Matthías Á. Mathiesen, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Per Petersson, Reiulf Steen, Otto Steenholdt, Asser Stenbäck, Arne Stinus, Ebba Strange och Sten Söderström.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 51 röster. 1 medlem avstod från att rösta.

Härefter skedde votering medelst voteringsapparat beträffande ekonomiska utskottets förslag till rekommendation nr 2.

För rekommendationen röstade:

Sampsa Aaltio, K. B. Andersen, Karen Dahlerup Andersen, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Nils Carlshamre, Christian Christensen, Ib Christensen, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Olle Eriksson, Arne Gadd, Astrid Gjertsen, Árni Gunnarsson, Hagen Hagensen, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Knud Heinesen, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki-Olander, Doris Håvik, Johan J. Jakobsen, Paul Jansson, Sakari Knuuttila, Tellervo Koivisto, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Essen Lindahl, Thor Lund, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Sture Palm, Per Petersson, Páll Pétursson, Gabriel Romanus, Arvo Salo, Rolf Sellgren, Otto Steenholdt, Anne-Lise Steinbach, Ib Stetter, Jógvan Sundstein, Sigríð Utkilen, Lars Werner, Henrik Westerlund, Kåre Willoch och Marjatta Väänänen.

Frånvarande var:

Erik Andersen, Trygve Bratteli, Rolf Fjeldvær, Rune Gustavsson, Børge Halvgaard, Guðrún Helgadóttir, Olof Jansson, Egon Jensen, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Arvo Kempainen, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Matthías Á. Mathiesen, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Petter Savola, Reiulf Steen, Asser Stenbäck, Arne Stinus, Ebba Strange, Ingrid Sundberg och Sten Söderström.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 54 röster.

Meddelande

Det meddelades, att statsrådet Karin Andersson intagit sin plats i rådet.

7

A593/e: Medlemsförslag om nordisk energiforskning

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å utrede mulighetene for en bedre samordning av energiforskningen i Norden.

Liikanen (ekonomiska utskottets talesmen): Fru president! Då man ur ekonomisk synvinkel blickar tillbaka på den korta period som gått sedan vi senast träffades står det helt klart att åtgärder som syftar till att främja och samordna nordisk energiforskning är viktiga för samtliga länder i Norden.

De yttranden över medlemsförslaget som olika organ i våra länder kommit med har varit både uppslagsgivande och intressanta med tanke på framtiden.

De kritiska ståndpunkter mot vissa delar av medlemsförslaget bör ses, tycker jag, som kritiskt konstruktiva. Jag tänker främst på konstateranden om att det redan finns ett tillräckligt antal koordineringsorgan, vilket i själva verket sägs indirekt även i medlemsförslaget.

I det stora hela kan man konstatera att medlemsförslaget fått godkänt betyg. Man anser ganska generellt att en samnordisk dryftning av forskarutbildningen på energiområdet är viktig. Vidare konstateras det att en samnordisk forskning i första hand kan inriktas på sådana nya områden där forskning inte finns i något av de nordiska länderna.

Vad gäller finansieringsmekanismen för ett vidare forskningsamarbete bör detta studeras mera noggrant eftersom få instanser i sina yttranden tagit upp problematiken. Frågan är ju dock av synnerligen väsentlig karaktär för medlemsförslaget.

Som jag konstaterade var yttrandena uppslagsgivande. Men man kan dock påstå att

man även i yttrandena, på ett sätt som må vara teknokrater förlåtet, missat vissa uppslag som medlemsförslaget pekade på som lämpligt forskningsobjekt, t. ex. arbetsmiljön för de anställda inom energiindustrin.

I de betänkanden, rapporter och utlåtanden som utkommit under den senaste tiden i våra länder försummas denna fråga ständigt. I klartext kan man ställa frågor ungefär på följande sätt:

Befinner sig energiforskningen idag på en alltför smal bas? Har energiforskarna för litet med det levande nordiska samhället att göra?

Det var med tanke på det oovansagda som medlemsförslaget betonade två punkter:

a) arbetsmiljöforskning för de anställda inom energiindustrin.

b) en samnordisk forskning med inriktning på nya energiområden där forskning inte ännu förekommer.

Då vi tänker på arbetsmiljöforskning för de anställda inom energisektorn vet vi alla att det finns mycket att ta itu med. Arbetsmiljön för de anställda inom energisektorn är inte riskfri idag. Katastrofer av olika slag i Norden och den övriga världen under de senaste åren kan inte förnekas. Arbetsmiljön inom denna sektor bör och skall förbättras, ty med en säkrare och friskare arbetsmiljö minimeras riskerna för löntagarna inom energisektorn och därmed riskerna för hela samhället.

Vi är vana vid att se på energipolitiken och -forskningen som en rent teknologisk sektor. Detta understrykes även i de yttranden som avgivits angående medlemsförslaget. Det står dock enligt min mening helt klart att energiforskning och energipolitik med tanke på framtiden bör ses i ett vidare samhälleligt perspektiv. Vi lever i en föränderlig värld där integrationer av olika slag blir mer och mer aktuella. Allt påverkar allt och vad gäller energipolitik har detta klart kunnat skönjas under de senaste åren. Är det då rätt att i hög grad satsa enbart på en rent traditionell energiforskning, eller borde vidare energipolitiska aspekter, som jag delvis tidigare nämnt, tas i anspråk? Vi tror att det är viktigt för oss i framtiden att satsa på en vidare energiforskning.

Det är sant vad som påpekas i många yttranden, att man i stället borde satsa på en klarare arbetsfördelning mellan de nu existerande

rande koordineringsorganen; men vissa forskningsområden fattas fortfarande.

Då det gäller hälsa och miljö måste man konstatera att biverkningar uppkommer i all mänsklig verksamhet. Så även inom energisektorn. Värdningar av biverkningar hos energisystem – med effekter på miljö och hälsa – bör därför göras på samma sätt som för annan samhällelig verksamhet.

I ett globalt och ekologiskt perspektiv måste det gälla att inga begränsningar i tid och rum får inskränka beaktandet av hälso- och miljöeffekter. En viktig utgångspunkt när det gäller dessa effekter bör vara att varje olycka eller skada värderas lika, oavsett var, när och hur den inträffar. Av detta följer att miljöbelastningar från hela processkedjan från utvinning av energiråvara till förädling, transporter på land och hav, energiomvandlingar och slutligen avfallsförvaring, måste analyseras och studeras inom Norden på ett samordnat sätt, liksom även effekterna av dessa miljöbelastningar.

Vid samnordiska beslut angående energiforskning måste hälso- och miljöfrågor tillmätas stor betydelse. Utgångspunkten bör vara att ingen del av energisystemet får medföra oacceptabla miljö- och hälsoeffekter. Framtida generationers nytta av den nuvarande energikonsumtionen är svår att bedöma.

I detta sammanhang är det på sin plats att förespråka en aktivare forskning för naturgasens del. Alla länder i Norden torde ha gemensamt intresse av detta.

Utsläppen av luftföroreningar från förbränning av naturgas är små i jämförelse med övriga fossila bränslen. Transportproblematiken minimeras på grund av att leveranserna sker i pipeline. Jordgas är en relativt ren energiform som finns till buds för en lång tid framåt, men som kräver vissa grundinvesteringar, vilka för tillfället är aktuella i Danmark, Norge, Sverige och Finland.

Då det gäller styråtgärder inom energihushållningen i Norden måste en vidare undersökning i varje enskilt land beaktas. Inom transportsektorn förekommer beskattning, innehav och användning av transportmedel med mera. Den så kallade drivmedelsbeskattningen har en direkt anknytning till energiområdet. Om olika beskattningsprinciper som styrmedel kan det konstateras att skattesatserna för drivmedelsbeskattningen idag gyn-

nar drivmedelsnäla fordon, men att någon progression inte är inbyggd i beskattningen. Detta med tanke på ett ökat stöd för samfärdseln.

Ekonomiska utskottet konstaterar om energiforskningen att det synes föreligga stora koordineringsproblem både på nationell och nordisk nivå och att en mera aktiv styrning är nödvändig. Enligt utskottets mening kräver en effektiv koordinering nya organisatoriska former. Utskottet påpekar dock att man i största möjliga utsträckning bör basera sig på redan existerande organ. Nordiska industrifondens roll skulle i detta sammanhang värderas. Utskottet finner det naturligt att de nordiska resurserna då det gäller forskarbildningen på energiområdet koordineras.

Fru president! Mot bakgrund av vad jag ovan anfört får jag yrka bifall till utskottets förslag.

Aaltio: Ärade president! Energifrågorna intar en central plats i det nordiska samarbetet. På olika håll utredes man också i detta skede hur man skulle kunna effektivisera samarbetet och även i denna session finns två medlemsförslag om energi.

Energibesparingen är en viktig del av energipolitiken. Jag vill i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid en fråga som verkar liten men som dock har vittgående följder. I de nordiska länderna är rumstemperaturerna onödigt höga och överstiger i en del fall betydligt 20 grader.

Man har beräknat att en sänkning av rumstemperaturen till 20 grader skulle betyda enbart i Finland en årlig inbesparing om ca 1 000 milj. danska kronor. I hela Norden skulle inbesparingen naturligtvis vara mångfaldig.

En sänkning av temperaturen med en grad betyder en fem-procentig inbesparing i värmekostnaderna. Genom en sänkning med två grader skulle man uppnå en besparing om ca 10 %. Varför har man då en innetemperatur som överstiger 20 grader då denna förutom att den medför höga kostnader också är ohälsosam beroende på luftens alltför låga relativa fuktighet? Huvudorsaken torde vara den, att temperaturen i kontor, ämbetsverk, butiker och åtminstone i Finlands riksdag, för det mesta under vintern är 22–25 grader. I detta avseende är Danmarks folketing inne på

en hälsosammare och mera ekonomisk linje.

Då en människa arbetar en dag i hög inne-temperatur, börjar hon frysa hemma i 20-gra-dig värme, och på detta sätt justeras också hemtemperaturen i det närmaste till det sama-som den dagliga temperaturen på arbets-platsen. Och så fortsätter energislösandet. Det förorsakar samtidigt en alltför hög tem-peratur och en alltför låg luftfuktighet och därigenom sjukdomar i andningsorganen.

Inom Nordiska rådet har användningen av energi, utvecklandet av energi och olika al-ternativ för att producera energi diskuterats mycket. Allt detta är naturligtvis viktigt, men framför allt borde en samnordisk rekomen-dation fås för att sänka temperaturen till 20 grader. Människan vänjer sig snabbt vid nya förhållanden. En jämn och allmänt rådande temperatur om 20 grader skulle medföra an-genäma och hälsosamma förhållanden för nordborna. Samtidigt skulle man genom obe-tydliga kostnader uppnå besparingar om tu-sentals miljoner danska kronor.

Rouva presidentti! Keskusteltaessa erilai-sista energiamuodoista ja niiden hyvistä ja huonoista puolista on rikin laskeutuminen maaperään jäänyt valitettavan vähälle hu-miolle. Öljyn ja kivihiilen runsaasta käytöstä johtuen Pohjolan maaperään laskeutuu jatku-vasti rikkiä. Se aiheuttaa maassa pH-asteen alentumista eli happamuuden lisääntymistä, ja se taas merkitsee peltojen ja metsien kas-vukyvyn pysyvää heikkenemistä ja kalakan-nan tuhoutumista yhä useammista järvistä. Ehkä noin puolet Pohjolan maaperään las-keutuvasta rikistä tulee Pohjolan ulkopuo-lelta, pääasiassa Keski-Euroopasta ja jossain määrin Kaakkois-Suomeen myös Neuvosto-Eestin palavakivivoimaloista.

Pohjoismaiden olisikin yhteisvoimin pyrit-tävä vaikuttamaan siihen, että niissä maissa ja niillä alueilla, joilta rikkipäästöt pääasiassa tulevat Pohjolan maaperään, pyrittäisiin siir-tymään vähärikkisempiin energianlähteisiin. Maakaasun käytön nopea lisääntyminen lähi-voosina antaa siihen hyvät mahdollisuudet.

Meidän täällä Pohjoismaissa tulisi myös lä-hivoosina siirtää energian tuotantoa rikittö-miin tai vähärikkisiin energianlähteisiin. Ve-sivoiman ohella tällaisia energianlähteitä ovat polttopuu, maakaasu ja ydinvoima.

Jatkuvasta rikin laskeutumisesta Pohjolan maaperään saattaa ajan mittaan olla arvaa-mattomia seurauksia peltojen ja metsien kas-vukyvyille. Sen tähden tulisikin rikkipäästö-
jen vähentämisen mahdollisuuksia voimak-kaasti painottaa yhteispohjoismaisessa ener-giatutkimuksessa.

Den finskspråkiga delen av **Aaltios** inlägg i svensk översättning:

I diskussionerna om olika energiformer och om deras bra och dåliga sidor har svav-lets nedfall i jordmänen fått beklagligt litet utrymme. På grund av den rikliga använd-ningen av olja och stenkol kommer svavel kontinuerligt ner i Nordens jordmån. I mar-ken förorsakar det en sänkning av pH-graden och en ökning av surheten. Och det medför i sin tur en bestående minskning av åkrarnas och skogarnas växtmöjligheter och fiskbe-ståndets utrotning i de flesta sjöarna.

Ungefär hälften av det svavel som kommer ner i den nordiska jordmänen kommer utifrån Norden, i huvudsak från Mellaneuropa, och då det gäller sydöstra Finland i någon mån från Estlands brännskifferkraftverk.

De nordiska länderna borde också tillsam-mans sträva att verka i den riktningen att man i de länder och i de områden, varifrån svavel-utsläppen i första rummet kommer i den nor-diska jordmänen, skulle sträva till att övergå till mindre svavelhaltiga energikällor. Den ökade användningen av jordgas under de kommande åren ger goda möjligheter till det-ta.

Också vi här i Norden borde under de när-maste åren i vår energiproduktion övergå till svavellösa eller mindre svavelhaltiga energi-källor. Vid sidan av vattenkraft är trä, jord-gas och kärnkraft sådana energikällor.

Ett kontinuerligt nedsläpp av svavel i den nordiska jordmänen kan med tiden få oanade följder får åkrarnas och skogarnas växtmög-ligheter. Därför borde möjligheterna att mins-ka svavelutsläppen kraftigt understrykas i den samnordiska energiforskningen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat be-träffande ekonomiska utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Sampsa Aaltio, K. B. Andersen, Karen Dahlerup Andersen, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Nils Carlshamre, Christian Christensen, Ib Christensen, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Olle Eriksson, Arne Gadd, Astrid Gjertsen, Árni Gunnarsson, Rune Gustavsson, Hagen Hagensen, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Knud Heinesen, Guðrún Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki-Olander, Doris Håvik, Johan J. Jakobsen, Paul Jansson, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Sakari Knuuttila, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Thor Lund, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Matthías Á. Mathiesen, Sture Palm, Per Petersson, Gabriel Romanus, Arvo Salo, Petter Savola, Rolf Sellgren, Anne-Lise Steinbach, Ib Stetter, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Sten Söderström, Sigrid Utkilen, Lars Werner, Henrik Westerlund, Kåre Willoch och Marjatta Väänänen.

Frånvarande var:

Erik Andersen, Trygve Bratteli, Rolf Fjeldvær, Børge Halvgaard, Olof Jansson, Egon Jensen, Arvo Kempainen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Essen Lindahl, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Páll Pétursson, Reiulf Steen, Otto Steenholdt, Asser Stenbäck, Arne Stinus och Ebba Strange.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 61 röster.

8

A 572/e: Medlemsförslag om avhjälpan av tynande gruvsamhällets svårigheter i Norden

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd, med sikte på å avhjälpa de svårigheter som gruvesamfundene møter når malmforekomstene minsker eller tar slutt, el-

ler når gruvedriften av annen årsak bygges ned, å ta initiativ til

– at det blir vurdert f.eks. gjennom konsesjonslovgivningen å stille krav om at nedbyggingen/avviklingen skjer i planlagte former innenfor tilfredsstillende tidsrammer,

– at myndigheter og regionale utviklingsinstitusjoner i god tid utreder behovet for og planleggingen av alternativ virksomhet,

– at det skjer en utveksling av erfaringer vedrørende ulike sider ved avvikling av gruvedrift,

– at samarbeidsmulighetene mellom nordiske gruveforetak utredes.

Savola (ekonomiska utskottets talesman): Årade president! Gruvorna spelar en viktig roll för näringslivet och sysselsättningen i Norden. Gruvorna finns ofta i avlägsna trakter och deras betydelse för sådana trakter är central och i en del fall helt avgörande. Gruvorna står dock i dagens läge inför många svårigheter bl. a. i form av minskade råvaruresurser och försämrade lönsamhet. Detta har redan lett till nedläggning av gruvor och till nedskärningar i driften. Framtiden ter sig ovisst för många gruvor.

Medlemsförslaget om tynande gruvor väcktes i september 1979. Under utskottets möte i augusti 1980 hade ekonomiska utskottet tillfälle att på nära håll bekanta sig med gruvorna och gruvsamhällets problem. Detta skedde i Outokumpu gruva i Finland. Outokumpu gruva är ett exempel på gruvor där malmfyndigheterna beräknas sina under en snar framtid. Utskottet kunde erfara vilka stora problem man står inför samtidigt som det fanns tillfälle att diskutera de olika möjligheter som finns att avhjälpa dessa svårigheter.

I sitt betänkande om medlemsförslaget finner utskottet bl. a. att det är naturligt att ministerrådet tar initiativ för att analysera vilka samarbetsmöjligheter som finnes till stödes.

Fru president! Mot bakgrunden av vad jag ovan anfört får jag yrka bifall till utskottets förslag.

Guttorm Hansen övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering beträffande ekonomiska utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Sampsä Aaltio, K.B. Andersen, Karen Dahlerup Andersen, Lennart Andersson, Halldór Asgrímsson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Nils Carlshamre, Rolf Clarkson, Knud Enggaard, Olle Eriksson, Arne Gadd, Astrid Gjertsen, Árni Gunnarsson, Rune Gustavsson, Hagen Hagensen, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Knud Heinesen, Sverrir Hermannsson, Doris Håvik, Olof Jansson, Paul Jansson, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Sakari Knuuttula, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Thor Lund, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Matthias A. Mathiesen, Sture Palm, Per Petersson, Gabriel Romanus, Arvo Salo, Petter Savola, Anne-Lise Steinbach, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Sigrid Utkilen, Henrik Westerlund och Marjatta Väänänen.

Mot rekommendationen röstade: Nathalie Lind.

Frånvarande var:

Erik Andersen, Trygve Bratteli, Christian Christensen, Ib Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Rolf Fjeldvær, Børge Halvgaard, Guðrún Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Johan J. Jakobsen, Egon Jensen, Arvo Kempainen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Erkki Liikainen, Essen Lindahl, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Páll Pétursson, Rolf Sellgren, Reiulf Steen, Otto Steenholdt, Arne Stinus, Ebba Strange, Sten Söderström, Lars Werner och Kåre Willoch.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 51 röster mot 1.

9

A 578/e: Medlemsförslag om utvecklande av det nordiska samarbetet beträffande fiskodling

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

8-10-329. Nordiska rådet

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å vedta tiltak for å utvikle det nordiske samarbeidet på fiskeoppdrettsområdet.

Olle Eriksson (ekonomiska utskottets talesman): Herr president! Bakgrunden till medlemsförslaget om utvecklande av det nordiska samarbetet beträffande fiskodling är omsorgen om försörjningsstryggheten och fiskerinäringens framtid. Fiskbestånden har minskat i våra vatten och konkurrensen om fångsterna har hårdnat. Så har t. ex. överfiskningen praktiskt taget gjort slut på sillen och makrillen i Nordsjön. Vi måste inse att havets produktionsmöjligheter är begränsade. Ett sätt att anpassa sig är att sluta avtal om begränsning av fiskuttaget i olika havsområden, vilket bl. a. innebär en kvotering mellan olika länder.

När det gäller jordbruk och skogsbruk har dessa näringar utvecklats så och varit inriktade på att vi på bästa sätt skall kunna utnyttja landarealernas produktionsförmåga. Detta har vi betraktat som något av en självklarhet. Lika självklart har det inte varit att utveckla system för att bättre kunna utnyttja vattenarealernas produktionsförmåga. Vattenarealer är vi rika på i de nordiska länderna, och här har vi en resurs, som det gäller att utnyttja och utveckla vidare.

Vattenbruket har långa traditioner i Asien, framför allt i de östra delarna. Nu sker en satsning för att ytterligare utveckla vattenbruket i både i-länder och u-länder. Inom de nordiska länderna kan vi också peka på olika initiativ och satsningar, men här har vi goda möjligheter att ge vattenbruket en större och mer berättigad plats. Ett led i detta är att utveckla fiskodlingen, ty fiskodlingen kan inom Norden få utökad betydelse som en del i den direkta livsmedelsproduktionen, för produktion av utsättningsfisk till stöd för fiskerinäringen samt som stödordning för utnyttjande av våra vattenarealer för friluftsliv och turism. Till detta kan fogas den positiva effekt som dessa satsningar får genom att ett ökat antal arbetstillfällen skapas, speciellt i sysselsättningssvaga regioner.

Ekonomiska utskottet har funnit att det är särskilt viktigt med ett nordiskt samarbete för att samordna våra forskningsresurser och utveckla kunskapsutbytet. Vi har med tillfredsställelse noterat att det pågår diskussioner

inom Nordiska jordbruksforskarens förening om ett nordiskt forskningssamarbete beträffande fiskodling.

Vi vill sålunda särskilt förorda en utveckling av samarbetet vad gäller utbytet av erfarenheter och för att finna lösningar på gemensamma problem.

Vi bör också utreda konsekvenserna för yrkesfisket inklusive marknadssituationen när större fiskodlingar skall anläggas samt konsekvenserna för miljön, t. ex. risken för fisksjukdomar och nedsmutsning av vatten. För att få till stånd en allsidig belysning av dessa problem bör både branschorganisationer och representanter för de anställda i fiskerinäringen delta i det vidare arbetet.

Slutligen kan noteras att inte något av de många remissyttrandena har gått emot det framlagda förslaget.

Herr president! Med hänvisning till vad jag här anfört får jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande ekonomiska utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Sampsä Aaltio, K. B. Andersen, Karen Dahlerup Andersen, Lennart Andersson, Halldör Asgrímsson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Christian Christensen, Knud Enggaard, Olle Eriksson, Astrid Gjertsen, Arni Gunnarsson, Rune Gustavsson, Hagen Hagensen, Gutorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Knud Heinesen, Sverrir Hermannsson, Doris Håvik, Olof Jansson, Paul Jansson, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Sakari Knuuttila, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Thor Lund, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Sture Palm, Robert Pedersen, Per Petersson, Gabriel Romanus, Petter Savola, Rolf Sellgren, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Sigríd Utكيلen, Henrik Westerlund, Kåre Willoch och Marjatta Väänänen.

Frånvarande var:

Erik Andersen, Kjell Magne Bondevik,

Trygve Bratteli, Nils Carlshamre, Ib Christensen, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Rolf Fjeldvær, Arne Gadd, Børge Halvgaard, Guðrún Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Johan J. Jakobsen, Egon Jensen, Arvo Kempainen, Nathalie Lind, Matthías Á. Mathiesen, Erlendur Patursson, Páll Pétursson, Arvo Salo, Reiufl Steen, Otto Steenholdt, Anne-Lise Steinbach, Arne Stinus, Ebba Strange, Sten Söderström och Lars Werner.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 51 röster.

10

A 587/e: Medlemsförslag om vandringsutställning om skogsbruket och naturvården i Norden

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Utskottets förslag bifölls.

11

E 5: Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl (D 1981/1/1972/e)¹

Björklund: Herr president! Vilka åtgärder har Nordiska ministerrådet för avsikt att vidta och hur snart för att ställa de erforderliga resurserna till förfogande så att det genom Nordiska gruppen för tryckkärlbestämmelser (NGT) inledda nordiska samarbetet på tryckkärlsområdet kan tryggas för framtiden?

Arbetsminister Auken: Hr. præsident! Ministerrådet lægger, som der også blev givet udtryk for i svaret i fjor, vægt på i arbejdet med sikkerhedsbestemmelser for trykbeholdere, at sådanne bestemmelser harmoniseres på nordisk og på internationalt plan. Det er derfor vigtigt at finde frem til de mest effektive former for sådant samarbejde. Ministerrådet har på baggrund af ordvekslingen på ses-

¹ *Frågan tryckt s. 2371.*

sionen i Reykjavik for et år siden bedt embedsmandskomiteen for arbejdsmiljøspørgsmål på ny vurdere arbejdstilsynsmyndighedernes engagement i NGT.

Embedsmandskomiteen, hvor også arbejdstilsynenes ledelse deltager, har drøftet sagen, men har ikke kunnet se, at situationen har ændret sig, siden forholdene blev vurderet i 1974-75, og komiteen finder fremdeles, at de nordiske arbejdstilsynsmyndigheder ikke bør lade sig repræsentere fast i NGT. Hvis der er sager af speciel interesse for arbejdstilsynsmyndighederne, vil de alligevel kunne deltage i arbejdet fra sag til sag efter individuel vurdering.

Ministerrådet har ikke grund til at tro, at den arbejdsmåde, arbejdstilsynsmyndighederne har valgt, når det gælder trykbeholdere o.lign., medfører reduceret sikkerhed eller dårligere nordisk samordning af sikkerhedsreglerne. Ministerrådet vil alligevel nøje vurdere samarbejdsformerne for at finde frem til de former, som bedst fremmer det nordiske samarbejde på området og på samme tid fremmer samarbejdet på internationalt plan.

Björklund: Herr president! Den fråga som här behandlas gäller alltså nordisk harmoniseringsverksamhet avseende tryckkärl och liknande apparatur. Verksamheten har en rätt stor betydelse både ur arbetsskyddssynpunkt och även handelspolitiskt. Jag ställde min fråga om uppföljande av rekommendation nummer 1/72, som förutsätter en nordisk harmonisering av bestämmelserna, redan i fjol och fick då ett svar från ministerrådet, att man uppskattar harmoniseringsgruppen NGT:s arbete och kommer att be Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetarskydd om att medverka så att NGT:s arbete kan fortsättas. I meddelandet om rekommendationen till denna session heter det dock: "Under Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetarskyddsärenden sorterande Nordiska styrgruppens för arbetarskyddsföreskrifter negativa ställning till NGT:s arbete har ända inte förändrats och under 1980 har NGT:s möte inte sammankallats."

Såvitt jag kunde tolka minister Aukens svar rätt så tänker ministerrådet inte längre företaga sig något. Rådets rekommendation tillmätes med andra ord inte någon som helst betydelse!

Enggaard: Hr. formand! Jeg har et særligt forhold til den sag, der drøftes her. Det var nemlig den første sag, jeg mødte i Nordisk Råd, og så kan arbejdsminister Auken jo gætte på, hvor mange år det er siden. I og med, at der her blev citeret af Ilkka-Christian Björklund de negative synspunkter, der egentlig blev anlagt med hensyn til, hvad der kunne foretages i spørgsmålet her, så ville jeg godt stille det tillægsspørgsmål til arbejdsminister Auken, om det er sådan, at han egentlig tror, at der i den meget langstrakte og meget besværlige behandling af det spørgsmål her ligger elementer, som kunne kaldes tekniske handelshindringer, eller andre ting, hvor man i virkeligheden iklæder andre formål en begrundelse, som ikke har så meget med sagen at gøre. Jeg finder i og for sig, at sagen her er et af eksemplerne, hvor en stærk parlamentarisk opfølgning er påkrævet for at sikre, at en sag ikke går i stå, og at den hensigt, der var tilkendegivet i sin tid, ikke går tabt.

Arbejdsminister **Auken:** Jeg skal sige til hr. Ilkka-Christian Björklund først, at Ministerrådet fortsat er af den opfattelse, at nordisk samordning på dette område er værdifuldt, men at det er en enstemmig vurdering hos samtlige medlemslandes relevante myndigheder, inklusive de finske, at formålet ikke fremmes gennem en opprioritering af arbejdet i NGT gennem permanent deltagelse fra arbejdsmiljømyndighedernes side.

Stillet over for en sådan enstemmig sagkyndig vurdering af spørgsmålet har Ministerrådet til denne session i mit svar lagt op til en vurdering af, om der på andre områder kan ske en styrkelse af det nordiske samarbejde på dette felt, bl. a. med henblik på at styrke en nordisk stillingtagen i det internationale samarbejde, der foregår med henblik på at harmonisere sikkerhedsbestemmelser ud fra et arbejdsmiljømæssigt synspunkt omkring disse trykbeholdere.

Jeg er overbevist om, at der i hr. Enggaards spørgsmål er nuancer, som jeg ikke er den rette til helt at kunne vurdere og give en bedømmelse af, så derfor bliver jeg nødt til at sige, at der ligger ikke i Ministerrådets og arbejdsmiljømyndighedernes synspunkt på NGTs arbejde noget ønske om at fremme en protektionistisk holdning på dette punkt – tværtimod.

Björklund: Herr president! Jag har delvis samma motiv som herr Enggaard. Den rekommendation som behandlas här råkar vara också för min del den första rekommendation jag har fått rösta för i Nordiska rådet år 1972, och därför är det med ett speciellt intresse som jag har försökt bevaka uppföljningen av denna rekommendation. Jag måste öppet medge att jag har fått uppleva att den här rekommendationen i praktiken inte genomföres såsom rådet har beslutit och jag tycker att i fall det finns politiska motiv att prioritera ett harmoniseringssamarbete inom en annan ram än den nordiska, då bör man säga det klart ut här på ort och ställe, så att vi skall kunna tränga in genom den fasad som byggts upp i de nordiska festtalen och faktiskt diskutera den problematik som ligger här bakom.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i ekonomiska utskottet.

12

E 6: Fråga till Nordiska ministerrådet angående glasindustrin i Norden (D 1981/24/1980/e)¹

Berge: I sin melding av 10. desember 1980 opplyser Nordisk ministerråd at det nå foreligger et omfattende faktamateriale om utviklingen innen den nordiske glassindustri. Det sies at ytterligere nordiske utredninger ikke vil gi nye vesentlige opplysninger. Av dette trekkes den konklusjon at det ikke vil være behov for felles nordiske tiltak.

Det er imidlertid grunn til å understreke at utviklingen innen bransjen kaster lys over en mer omfattende problemstilling, nemlig den rolle de multinasjonale selskapene etter hvert spiller i de nordiske land. Dette er for øvrig nevnt i meldingen fra Ministerrådet. En videre bearbeidelse av erfaringer høstet på glassindustriens område kunne tjene som et "pilotprosjekt" i arbeidet for å konkretisere og følge opp foreliggende utredninger om de multinasjonale selskaper i Norden.

Dette vil i tilfelle være i tråd med innholdet i rek. nr. 24/1980, der Nordisk Råd anbefaler at det foretas en gjennomgang av glassindu-

striens problemer med sikte på å motvirke monopoltendenser og for å undersøke mulighetene for å bevare den nordiske glassindustrien.

Selv om det er riktig slik det er anført i meldingen fra Ministerrådet, at forholdene varierer betydelig innen emballasjeproduksjonen og den manuelle tilvirkning av glass, bør det fremdeles være en oppgave å finne ut om fellesnordiske markedsføringstiltak kan ha positiv effekt. Økonomisk utvalg pekte i sin tid på at forholdene synes å ligge til rette for samarbeid på dette området.

Dette er kort begrunnelsen for det spørsmål jeg har stilt til Ministerrådet.

Statsråd Finn Kristensen: Representanten Gunnar Berge stiller to spørsmål om situasjonen for glassindustrien i Norden.

For det første ønsker han å vite om det materialet som nå foreligger, vil bli videre bearbeidet, og om denne sak kan tjene som "pilotprosjekt" i arbeidet for å følge opp utredningen om de multinasjonale selskaper i Norden. Om dette har jeg fått opplyst at den arbeidsgruppe under Ministerrådet som behandler utredningen om de multinasjonale selskapers rolle, har fremmet forslag om hvordan rapporten mest hensiktsmessig kan følges opp.

I en melding til Rådet, datert 10. desember 1980, ble det redegjort for dette forslaget, og Ministerrådet vil ta nærmere stilling til det etter Rådets innværende sesjon.

Det andre spørsmålet fra hr. Berge var om det er grunnlag for nordisk samarbeid om markedsføringen av glassprodukter. Til dette vil jeg for det første si at markedsføringssamarbeid om helt eller delvis identiske produkter er vanskelig. Situasjonen er da som oftest den at produsentene vil konkurrere om markedet, og samarbeid om salg er lite realistisk. Situasjonen kan være noe annerledes for mer individuelle produkter. Det er eksempler på vellykket markedsføringssamarbeid for denne type produkter innen andre produktområder. For at et slikt samarbeid skal bli vellykket, er det imidlertid helt nødvendig at de involverte parter finner at samarbeidet er til felles nytte.

Det var et nyttig initiativ den nordiske fabrikkarbeiderføderasjonen tok for å klar-

¹ *Frågan tryckt s. 2373.*

gjøre de forutsetninger og utfordringer den nordiske glassindustri står overfor. Det ligger imidlertid i sakens natur at det er begrenset hva som kan gjøres på det nordiske, politiske plan.

Det er i første rekke fra bedriftene selv initiativene må komme. Dette innebærer også at fagbevegelsen bør kunne følge opp de samarbeidsmuligheter som måtte foreligge, med utgangspunkt i den enkelte virksomhet.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, anmeldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i ekonomiska utskottet.

13

E 7: Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt biståndssamarbete på energiområdet¹

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa: Herr president! Jag har i stadgad tid inlämnat en fråga till Nordiska ministerrådet. För att spara sessionens deltagares tid skall jag inte upprepa motiveringen till frågan utan hänvisar till det utdelade dokumentet. Jag ställer följande fråga till ministerrådet:

Avser ministerrådet att vidtaga åtgärder för att få till stånd ett nordiskt samarbete kring utvecklingsbistånd på energiområdet?

Statsråd Rolf Hansen: Hr. president! Spørsmålet om utviklingsbistand på energiområdet er i den senere tid blitt tillagt økt oppmerksomhet både innenfor FN og andre internasjonale organisasjoner og blant berørte myndigheter i de nordiske land.

Ved møtet mellom statsministrene og energiministrene i mai 1980 ble det besluttet å utrede mulighetene for å utvide det nordiske energisamarbeidet til bistandsområdet. Etter dette møtet har Danmark, Finland, Norge og Sverige besluttet å avholde et seminar i samarbeid med OPEC-landene om finansiering av energiprojekter i u-land. Verdensbanken, FNs bistandsorgan og et titalls utviklingsland er innbudt til å sende representanter til seminaret. Det tas sikte på at seminaret skal avholdes i Helsingfors i løpet av året, og at

det skal danne grunnlag for eventuelle nærmere kontakter om et konkret samarbeid mellom de nordiske land og OPEC-landene.

I samband med den forestående konferanse i Nairobi om nye og fornybare energikilder vil det også i juni i år bli avholdt et seminar i Finland som i første rekke tar sikte på representanter fra utviklingsland med torvtilgang.

Innenfor Embetsmannskomiteéen for bistandsspørsmål finner det sted en uformell koordinering og informasjonsutveksling om bistandspolitikken, herunder bistand på energiområdet. En rekke prosjekter og studier foregår innenfor FNs organer. Forberedelsen til FNs konferanse om nye og fornybare energikilder gjennomføres i nordisk samarbeid. Imidlertid er mye av FN-arbeidet ennå på et forberedende stadium.

De nordiske land er engasjert i flere bilaterale bistandsprosjekter innenfor energisektoren. Derimot har bistand på energiområdet hittil ikke spilt noen vesentlig rolle innenfor de fellesnordiske bistandsprosjektene. Dette skyldes bl. a. at spørsmålet om hvilke sektorer som skal omfattes av bistanden, avgjøres etter forhandlinger med de aktuelle mottakerland, der mottakerlandets ønsker er av helt vesentlig betydning. De nordiske bistandsmyndigheter har hittil ikke mottatt anmodninger om formaliserte fellesinnsatser innen energisektoren fra u-land.

Bistandsmyndighetene er innstilt på å intensivere det igangværende uformelle samarbeidet, slik at energispørsmålene kan bli tillagt ønsket vekt i aktuelle internasjonale og nordiske samarbeidsorgan. Samtidig vil det bli vurdert å ta opp spørsmålet om energiprojekter i den løpende dialog med aktuelle mottakerland.

Diskussionen forklarades härefter avslutad.

14

E 8: Fråga till Nordiska ministerrådet angående säkerheten vid kärnkraftverk och om kärnavfall¹

Marjatta Väanänen: Herr president! I all korthet: till Nordiska ministerrådets representant får jag ställa följande tudelade fråga:

¹ Frågan tryckt s. 2374.

¹ Frågan tryckt s. 2375.

Vilka åtgärder har Nordiska ministerrådet för avsikt att vidtaga för att genom samnordiska åtgärder verka för ökad säkerhet för personer som arbetar vid kärnkraftverk eller som bor i närheten av dem och för en lösning av frågan om kärnavfallet?

Statsrådet **Petri**: Herr president! Som svar på Marjatta Väänänsens fråga vill jag inledningsvis konstatera att det sedan länge förekommer ett nordiskt samarbete på de två områden som nämns i frågan.

Inom ramen för det forskningsprogram som det nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor, NKA, har tagit initiativ till bedrivs samnordisk forskning kring såväl reaktorsäkerhetsfrågor som kring hantering av radioaktivt avfall.

Frågor om skydd mot verkningar av joniserande strålning handhas av strålskyddsmyndigheterna i de nordiska länderna. Strålskyddsmyndigheterna utgår vid upprättandet av sina föreskrifter från de rekommendationer som utarbetats av ICRP, den internationella kommissionen för strålskydd. En grundtanke i dessa rekommendationer är att stråldoserna skall hållas på en så låg nivå som det rimligtvis är möjligt.

De nordiska strålskyddsmyndigheterna har sedan länge haft ett nära samarbete. De har regelbundna kontakter för att informera varandra och för samarbete om de regler och den lagstiftning som gäller i de olika länderna. Dessa gäller befolkningen som helhet, de personer som bor i närheten av kärnkraftverken och personer som arbetar med joniserande strålning.

Frågan om hantering och förvaring av kärnavfall har varit föremål för omfattande nordiskt samarbete. Samarbetet har omfattat utredningar, utvecklingsarbete och konsultationer mellan de nordiska länderna. Arbetet som har utförts i Norden har i omfattande grad bidragit till att föra avfallsfrågan närmare en slutlig lösning.

Jag vill tillägga att det f. n. pågår förhandlingar mellan Svensk kärnbränsleförsörjning AB, SKBF, och det finska företaget Industrins kraft Ab, TVO, om att under en begränsad tid lagra använt kärnbränsle från det svensktillverkade kärnkraftverket i Olkiluoto i det svenska centrallager för använt bränsle

som f. n. är under uppförande.

Samarbetet inom de båda nämnda områdena kommer enligt planerna att fortsätta. Det finns alltså enligt min mening inte anledning för ministerrådet att nu vidtaga några ytterligare åtgärder inom dessa områden.

Marjatta Väänänen: Jag tackar statsrådet Petri för svaret på denna för oss alla aktuella fråga. Det är angeläget att de nordiska myndigheterna har ett effektivt samarbete samsam mellan på detta område samt att de också samarbetar med den internationella kommissionen för strålskydd för att hindra möjliga olyckor. Jag konstaterar dessutom med tillfredsställelse att svarets andra del innehöll en positiv nyhet för Finlands del.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

15

E 9: Fråga till Nordiska ministerrådet angående den nordiska vapenexportens handelspolitiska betydelse och om möjligheterna att genom handelspolitiska medel begränsa vapenexporten¹

Savola: Herr president! Jag vill ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilken är den nordiska vapenexportens handelspolitiska betydelse och vilka möjligheter ser ministerrådet att begränsa vapenexporten genom handelspolitiska medel?

Statsråd **Rolf Hansen**: Hr. president! Regjeringene i Sverige, Danmark, Finland og Norge vil avgi følgende svar på spørsmålet:

Eksport av krigsmateriell er et spørsmål som må avgjøres i hvert enkelt land ut fra utenrikspolitiske, sikkerhetsmessige og beredskapsmessige hensyn. På denne bakgrunn vil Ministerrådet ikke uttale seg om spørsmålet.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

¹ Frågan tryckt s. 2376.

16**D 1981/7/1971/e: Meddelande om rekommendation nr 7/1971 angående samordning av elektriska säkerhetsfrågor**

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

17**D 1981/2/1972/e: Meddelande om rekommendation nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området**

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

18**D 1981/7/1972/e: Meddelande om rekommendation nr 7/1972 angående nordisk konsumentupplysning om personbilar**

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

19**D 1981/13/1973/e: Meddelande om rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar**

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

20**D 1981/15/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat**

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

21**D 1981/16/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst-väst-handeln**

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

22**D 1981/6/1975/e: Meddelande om rekommendation nr 6/1975 angående NORDTEST:s arbetsformer**

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

23**D 1981/2/1979/e: Meddelande om rekommendation nr 2/1979 angående valutapolitiskt och monetärt samarbete**

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

24**D 1981/3/1979/e: Meddelande om rekommendation nr 3/1979 angående nordiskt samarbete i OECD om uppförandekod för multinationella företag**

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

Mötet avslutades kl. 17.50.

4–5 mars

Protokoll

5:e mötet

Onsdagen den 4 mars 1981 kl. 18.00–18.30 och torsdagen den 5 mars 1981 kl 09.00–14.35.

Presidenter: Guttorm Hansen (1), Matthias Å. Mathiesen (1), Allan Hernelius (1–7) och Elsi Hetemäki-Olander (8–21)

Dagordning

1a. B 31/k: Ministerrådsförslag om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete

1b. D 1981/15/1973/k: Meddelande om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete

2. C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet inkl. bilagorna 6, 7, 8, 9 och 10 (*kulturutskottets betänkande*)

3. E 1: Fråga till Nordiska ministerrådet angående rapportering över Nordiska rådets rekommendationer

4. D 1981/7/1976/k: Meddelande om rekommendation nr 7/1976 angående distribution av AV-material

D 1981/8/1976/k: Meddelande om rekommendation nr 8/1976 angående TV-program för sjöfolk

D 1981/14/1977/k: Meddelande om rekommendation nr 14/1977 angående utförelse av antikviteter från de nordiska länderna

5. E 10: Fråga till Sveriges regering angående de finska barnens utbildningssituation i Sverige (D 1981/14/1975/k och C 1981/26/k)

6. C 16/k: Berättelse från Nordiska kulturfonden

7. A 585/k: Medlemsförslag om stöd till unga nordiska författare

8. A 596/k: Medlemsförslag om en nordisk litteraturantologi för gymnasier

9. D 1981/12/1977/k: Meddelande om rekommendation nr 12/1977 angående handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden

10. A 590/k: Medlemsförslag om en utbytes- och stipendieordning för nordiska bildkonstnärer

11. A 586/k: Medlemsförslag om åstadkommande av stödordningar för att uppmuntra konstindustriidkare

12. A 567/k: Medlemsförslag om åtgärder för att vidareutveckla de nordiska forskarkurserna

13. A 598/k: Medlemsförslag om ett nordiskt tungjonlaboratorium

14. A 584/k: Medlemsförslag om stiftande av en nordisk vetenskapsakademi

15. D 1981/17/1973/k: Meddelande om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor

16. C 5/k: Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (NOS-M)

C 8/k: Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning (NOS-S)

C 23/k: Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning (NOS-H) jämte Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter (NOP-H)

C 34/k: Berättelse från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden (NOS-N) jämte Nordiska publiceringsnämnden för naturvetenskap (NOP-N)

17. C 13/k: Berättelse från NORDFORSK

18. D 1981/16/1977/k: Meddelande om rekommendation nr 16/1977 angående undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna

19. D 1981/18/1979/k: Meddelande om rekommendation nr 18/1979 angående yrkesutbildning för ungdom m. fl. grupper

20. D 1981/19/1979/k: Meddelande om re-

kommendation nr 19/1979 angående gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare

21. E 24: Fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbete på videogramområdet m. m. (D 1981/4/1980/k)

I a

B 31/k: Ministerrådsförslag om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete

Kulturutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet i anledning av ministerrådsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att till rådets 30:e session 1982 lägga fram konkret förslag till ökat nordiskt radio- och TV-samarbete samt att i detta syfte uppta förhandlingar och genomföra erforderliga kompletteringar av beslutsunderlaget i enlighet med vad som avses i ministerrådsförslaget B 31/k.

Bondevik (kulturutskottets talesman): Hr. president! Det blir ingen endelig avgjørelse i Nordsat-saken under denne sesjonen heller. Noen ser det som uttrykk for at en forbereder "begravelsen" av hele prosjektet, men at det strides om hvem som skal måtte foreta jordpåkastelsen. Andre ser i utsettelsen en sjanse til å berge Nordsat. Uansett disse teorier: Realistisk tror jeg utsettelsen innebærer en økt sjanse for et forsterket radio- og TV-samarbeid i Norden, enten det blir i form av Nordsat eller på annen måte. Hele mediautviklingen gjør dette påkrevd. Og da tror jeg det kan være nyttig å bruke det året som nå ligger foran oss, til å skape konkrete planer istedenfor å møte den nye mediautviklinga med den frustrasjon som et nei til Nordsat nå – og uten andre klare alternativer – ville ha innebåret. Men vi bør ikke stadig utsette realitetsavgjørelser. Under neste års sesjon må saken derfor finne sin løsning, noe også Kulturutvalget sterkt understreker i sin uttalelse til denne rådssesjon.

Som talsmann for Kulturutvalget skal jeg presentere utvalgets hovedsynspunkter, men jeg vil også, utover dette, tillate meg enkelte personlige synspunkter.

Til grunn for utvalgets uttalelse ligger Ministerrådsfor­slag B 31/k. Kort summert sier Ministerrådet følgende:

1. Det er gjennomført omfattende utredninger og remissbehandling i denne sak.

2. Spredning av radio- og TV-program mellom nordiske land vil fremme verdifull utveksling av informasjon i Norden.

3. Det finnes enkelte avgrensede spørsmål som krever videre utredning eller vurdering, som f. eks. kanalantall, reklamespørsmål og oversettelsesspørsmål.

4. Det skal videreføres nærmere utredninger av de industripolitiske sider ved Nordsat.

5. De videre vurderinger i Nordsat-saken skal hovedsaklig skje ved overlegninger mellom de nasjonale delegasjoner og koordinert av Ministerrådet, med sikte på stillingtaken i løpet av 1981, dvs. til foreleggelse på sesjonen i Helsingfors i 1982.

6. Det skal arbeides med en utvidelse av kulturavtalen som åpner for nærmere samarbeid med mediaområdet – det gjelder f. eks. radio, fjernsyn, video, teletekst osv.

Kulturutvalget har avgitt sin uttalelse om disse seks punkter, og de øvrige utvalg har uttalt seg om de sider av saken som særlig berører deres arbeidsområde. Jeg regner med at representanter for de øvrige utvalg vil fremheve synspunkter fra disse uttalelser i den grad de finner dette formålstjenlig.

Utredningen og remissbehandlingen viser i korthet følgende: Teknisk er det ingen avgjørende hindring for Nordsat-prosjektet. Juridisk er det heller ingen avgjørende hindring for Nordsat. Industripolitisk åpner det seg positive muligheter gjennom et slikt prosjekt. De økonomiske uttellingene kan vurderes noe ulikt, men er neppe en avgjørende hindring. Det skal for øvrig også føres forhandlinger det kommende år om fordelingen av de økonomiske uttellingene på de enkelte nordiske land i tilfelle Nordsat. Det er om de kulturpolitiske konsekvenser meningene er mest delte i forbindelse med Nordsat-prosjektet. Jeg vil derfor i mitt hovedinnlegg først og fremst drøfte de kulturpolitiske sider ved denne sak.

Hele mediautviklingen er under rask endring. Massemedia blir mer og mer "internasjonale", dvs. at de rekker over landegrensene. Nye media er på rask fremmarsj, f. eks. video, teletekst osv. Dette betyr en veldig utfordring til det nordiske samarbeid. Vil vi makte både enkeltvis og sammen å fylle de nye media med innhold som fører videre våre

kulturtradisjoner, så vel de nasjonale som våre felles nordiske? Eller vil kommersielle krefter og andre lands kulturstrømninger bli de dominerende i de nye media? Det vil i tilfelle bety en sterk påkjønning for det nordiske kulturfellesskap.

Utfordringen må møtes på flere måter og ved et forsterket samarbeid. Det er nødvendig med en styring av den mediepolitiske utvikling ut fra kulturpolitiske målsettinger. Teknologien skal ikke styre kulturen, men vi skal bruke ny teknologi til å fremme kultur. Da er det nødvendig både med stimulerende og restriktive virkemidler. Når det gjelder videoområdet, er det under denne sesjonen egne punkt på dagsordenen som gir grunnlag for diskusjon. Jeg skal derfor ikke her og nå komme nærmere inn på det.

Det er god grunn til å spørre om stadig flere fjernsynskanaler er et kulturelt gode. Det øker valgfriheten. Men det øker sannsynligvis også "fjernsynsforbruket", og ting tyder på at særlig barn i en slik situasjon vil tilbringe mer tid framfor fjernsynsskjermen. A se TV kan være verdifullt, men "overforbruk" kan virke passiverende. Det kan også bidra til stadig sterkere oppmerksomhet omkring mer fjerne forhold, noe som i seg sjøl kan være verdifullt nok, mens den lokale tilknytning svekkes. Mange vil derfor se utbygging av nærradio, lokalt fjernsyn osv. som nødvendig for å motvirke "sentrifugale" krefter, for å styrke nærmiljø og lokal "identifikasjonsfølelse".

En ukritisk hyllest til satellittfjernsyn og stadig flere TV-kanaler er derfor etter min vurdering det samme som å overse sentrale kulturpolitiske problem. Disse synspunkt, som jeg har gitt uttrykk for også tidligere i Nordisk Råd, står jeg fortsatt ved. Og de må kunne framføres uten at en dermed utlegges som motstander av nordisk samarbeid. Argumentene mot Nordsat er for så vidt de samme som før. Men i denne – som i de fleste saker – er det argumenter både mot og for. Og argumentene for har etter min vurdering blitt sterkere den senere tid. Det vil si: Det har blitt et sterkere behov for et økt nordisk samarbeid på radio- og fjernsynsområdet. Dette skyldes først og fremst den realitet at vi om få år – og færre enn vi trodde – vil ha europeiske fjernsynssatellitter som vil dekke store deler av Norden med fjernsynsprogrammer.

På tross av internasjonale avtaler om telesamarbeid er dette noe en ikke kan hindre, om en da skulle ønske det. Vi må regne med at vi også kan bli "dekket" av programmer fra rent kommersielle satellitter. I denne situasjonen er det behov for økt nordisk innsats. Det vil neppe være riktig å la de nordiske innbyggere ha en rekke fjernsynsprogrammer å velge mellom, men så savne de nordiske tilbud. Det blir i en slik situasjon ikke spørsmål om å kunne "kjøre slalåm" mellom TV-kanaler, men hvilke en kan svinge mellom. Selv om nordiske program i en slik situasjon vil stå i konkurranse med andre, vil jeg tro at kultur – og særlig språkfellesskap – vil gjøre at de nordiske program vil ha størst tiltrekningskraft.

Nå kan det sjølsagt skapes økt nordisk TV-samarbeid uten gjennom en Nordsat som legger opp til en totalutveksling av alle nordiske TV-programmer. Likevel tror jeg at "total-løsningen" ved hjelp av Nordsat nok er den enkleste. Men det kan sjølsagt også satses på at de nordiske land sammen redigerer et program, og at dette formidles via en ledig kanal på en telekommunikasjonssatellitt. Det kan også tenkes å la frivillige organisasjoner og institusjoner få benytte ledige kanaler, enten det skulle være på en slik satellitt eller en Nordsat.

Jeg er imidlertid kommet til at det i alle tilfeller er nødvendig med et økt nordisk radio- og fjernsynssamarbeid. Utviklingen gjør at det også haster med beslutningen. Jeg regner med at det kommende år blir effektivt benyttet av Ministerrådet, slik at det i løpet av året kan legges grunnlag for et konkret vedtak under neste sesjon. Dette er også forutsatt i Kulturutvalgets uttalelse til sesjonen i dag.

I tillegg til en avgjørelse i Nordsat-saken må også øvrig nordisk kringkastingssamarbeid forseres. Det burde f. eks. være mulig å øke produksjonssamarbeidet bl. a. med sikte på å heve kvaliteten i TV-produksjonen. Det burde være mulig i større grad å koordinere innkjøp av program, ha mer av felles dekning av kostbare arrangementer ute i verden osv. Hele mediasituasjonen krever sterkere nordisk samordning. Vi bør f. eks. også vurdere hvordan vi kan stimulere og støtte positiv videoproduksjon for å møte utfordringen i dette nye medium.

Jeg tror jeg har hele Nordisk Råds kulturutvalg bak meg når jeg ber Ministerrådet intensivere samarbeidet på mediaområdet generelt og radio- og TV-samarbeidet spesielt. Jeg tror dette er viktig uansett utfallet på Nordsat-saken, en sak hvor det vel fortsatt kan være noe delte meninger om konklusjonen, men jeg tror tida på mange måter taler for et ja til Nordsat. Jeg tror, som også Guttorm Hansen sa i åpningsinnlegget i generaldebatten, at denne saken og enda mer radio- og fjernsynssamarbeidet i Norden generelt kan tjene på et års ytterligere modningstid, og dette har Kulturutvalget invitert til.

Statsrådet Wikström: Herr president! Innan jag går in på Nordsat några allmänna reflexioner.

Under de tio år som gått sedan kulturavtalet undertecknades har intresset för kultursamarbetet väsentligen koncentrerats kring frågan om takten i kulturbudgetens och det institutionaliserade samarbetets tillväxt. Det finns ingen anledning att blygas över resultatet. Mätt i reala termer har resurserna ökat med drygt 50%. I den för ett år sedan publicerade värderingen av det nordiska kultursamarbetet under 1970-talet – den s.k. Bergendahlrapporten – ges relativt positiva omdömen.

1980-talet kommer att medföra andra betingelser för kultursamarbetet. Jag syftar naturligtvis på de statsfinansiella problem som gör sig gällande i samtliga nordiska länder om än med varierande styrka. Det är svårt att föreställa sig en expansion av kulturbudgeten under 1980-talet av ens tillnärmelsevis den omfattning som vi åstadkom under 1970-talet.

Vi måste mot den här bakgrunden vara beredda att i viss utsträckning tillgodose nya och angelägna behov på det nordiska kultursamarbetets område genom en omfördelning av befintliga resurser.

På ett par områden inom kulturavtalets ram bör samarbetet enligt min åsikt utvecklas under 1980-talet. I början av detta år framlade den på statsministrarnas initiativ och av kultur- och samsamarbetsministrarna tillsatta ämbetsmannakommittén för forskning – ÅK-FORSK – sina förslag. Kommittén betonar det önskvärda i att vi i Norden i väsentligt

ökad utsträckning samordnar utnyttjandet av de nationella forskningsresurserna. Jag instämmer gärna i den bedömningen.

När vi under det närmaste året går att behandla ÅK-FORSK:s förslag bör vi inte låta oss avskräckas av att flera tidigare försök till samarbete inte krönts med framgång. Jag tror och hoppas nämligen att insikten hos alla berörda nu vuxit fram, att ökad nordisk samverkan inom forskningen är sakligt motiverad och i åtskilliga fall helt nödvändig.

Ett annat beslätat fält för nordiskt samarbete, som jag vill påminna om, finns nämnt i en av det nordiska kulturavtalets artiklar. Jag syftar på samverkan kring utbildning, särskilt i fråga om avancerad och specialiserad sådan. Det är min bedömning att det särskilt på sikt finns goda möjligheter att genom samarbete inom Norden säkerställa ett rikhaltigt utbud av specialiserad utbildning främst på högskolenivå.

Frågan om Nordsat är en fråga om ett nordiskt samarbete med både materiell och ideell innebörd.

När vi möttes för ett år sedan delade jag med många förhoppningen att årets session skulle kunna bli ännu en milstolpe i det nordiska samarbetet. Framför oss låg möjligheten att fatta beslut om att fördjupa den nordiska kulturgemenskapen genom att utnyttja de nya kommunikationsteknologierna för ett brett radio- och TV-samarbete.

Det ministerrådsförslag i frågan som framlagts för årets rådsmöte har en mindre långtgående innebörd. En realistisk värdering av den politiska bilden för radio- och TV-samarbetets del har lett ministerrådet till slutsatsen att det krävs ytterligare ett år av förhandlingar och diskussioner innan frågan är mogen för ett avgörande beslut i den ena eller andra riktningen.

Flera talare i generaldebatten har tagit upp radio- och TV-samarbetet. Jag har med stort intresse tagit del av de synpunkter som bl. a. Pär Stenbäck och Einar Førde framförde i går. Jag delar de uppfattningar som de gav uttryck för.

Det väsentliga med ett utbyggt radio- och TV-samarbete är att ge oss medborgare i Norden möjlighet att ta del av varandras program. För detta erbjuder den nya kommunikationsteknologin möjligheter som måste utnyttjas. Om detta sker under den ena eller

andra bokstavskombinationen spelar mindre roll. Det väsentliga från min synpunkt är att projekten utformas så att rimliga möjligheter skapas att sprida nordiska radio- och TV-program i Norden via satellit. Låt oss dock inte lura oss själva att tro att faktorer som kostnader och industripolitiska effekter förändras mer väsentligt genom att ett satellitprojekt draperas i nya kläder.

Arbetet med radio- och TV-samarbetet under det kommande året måste bedrivas med stor öppenhet. Jag hoppas att både vi som med stor kraft engagerat oss för Nordsat och de som haft en mer återhållsam inställning nu är beredda att med öppet sinne pröva olika lösningar.

Malet för oss alla är trots allt gemensamt: att genom ett utökat radio- och TV-samarbete ytterligare fördjupa den nordiska kulturgemenskapen.

Romanus (ekonomiska utskottets talesman): Ärade president! Frågan om nordisk TV- och radiosatellit måste avgöras utifrån ett helhetsperspektiv, där flera olika hänsyn tas. Det understryker ekonomiska utskottet i sitt yttrande i saken. Självfallet måste de kulturpolitiska skälen väga tyngst. Jag återkommer till dem. Först vill jag dock som representant för ekonomiska utskottet säga några ord om de industripolitiska effekterna av projektet Nordsat och ett par ord om finansieringen.

Det uppskov med slutligt ställningstagande som ministerrådet nu föreslår och som tillstyrks av samtliga utskott skall bl. a. användas till att närmare belysa verkningarna av projektet för nordisk industri. Ekonomiska utskottet understryker att det är viktigt att projektets industripolitiska möjligheter blir grundligt belysta.

Jag skall strax lämna några synpunkter, hämtade bl. a. ur remissyttrandena, för att belysa de industripolitiska möjligheterna hos Nordsatprojektet. Men låt mig först för balansens skull påpeka, att utskottet anser att även andra aspekter på nordiskt rymdteknologiskt och teletekniskt samarbete än Nordsat bör belysas.

De industripolitiska verkningarna behandlades inte särskilt ingående av utredningen, men de har tagits upp i många yttranden.

framför allt av de instanser som företräder forskningen, industrin och löntagarnas organisationer. Så många som ca 40 yttranden tar upp de industripolitiska synpunkterna. Såvitt jag har kunnat finna är det ingen av dessa instanser som anser att Nordsat skulle ha en negativ inverkan för nordisk industri.

De flesta anser att projektet skulle ha stor positiv betydelse. Atskilliga påpekar också, att det från industripolitisk synpunkt är önskvärt med ett så tidigt beslut som möjligt. Det gäller att undvika att nordisk industri kommer efter andra länder. Med ett tidigt beslut kan det t. o. m. uppnås att vi i Norden beträffande vissa delar, framför allt mottagarutrustningen, skaffar oss ett försprång i förhållande till andra länder. Det beror på att ett nordiskt satellitsystem skulle kunna vara ett av de få system i större skala som syftar till att vara heltäckande. Andra aktuella system har oftast till uppgift att komplettera existerande markbaserade system.

Det flesta industriländer dras nu med allvarliga ekonomiska problem. Det gäller i större eller mindre grad alla de nordiska länderna. Vi debatterar hur vi skall ta itu med dem – genom framför allt atstramning eller genom en kombination av atstramning och en medveten offensiv satsning på framtidsbranscherna.

Jag tror inte vi får tveka i detta avseende. Endast genom offensiva insatser inom de branscher, som präglas av avancerad teknologi, kan vara länders välstånd bevaras och utvecklas. Den synpunkten framförs också i många yttranden. Där kan Nordsat spela en viktig roll. Den kan hjälpa oss att halla uppe utvecklingen genom att skapa ny teknisk kunskap och kompetens. Den ger möjlighet till export, eftersom satellitprojekt ofta bedrivs i form av samarbete mellan företag i olika länder. Om nordiska företag skaffar sig kompetens inom vissa delar av satellittekniken, kan de också vara med i projekt i andra länder – i Europa och på andra hall. På sikt kan det också gälla tredje världen. I de länderna kan det visa sig bättre att direkt satsa på satellitsystem, än att först bygga upp dyra och svårköpta landbaserade system.

En rad företag skulle stimuleras av en satsning på Nordsat. När det gäller rymddelen av projektet har det bildats ett konsortium – Nordiska industrigruppen – av sju företag

som samarbetar för att bygga upp en beredskap inom nordisk industri på satellitområdet. Gruppen består av Nokia, Finland, LM Ericson och Saab-Scania, Sverige, Elektrisk Bureau och Kongsbergs Vapenfabrikk, Norge, Christian Rovsing och Elektronikcentralen, Danmark. Det finns också andra nordiska företag med intresse för detta område. Jag kan som exempel nämna B & W Elektronik AS i Danmark vad gäller strömförsörjningssystem och kontrollutrustning och Tiera AS vad gäller antenner till satelliter och satellitjordstationer.

I Finland finns Valmet OY, OY Strömberg AB, OY Fiskars AB vad gäller utrustning till kontrollcentral och sändarstation på marken. Dessutom kan Kajani OY Elektronik, Väisälä OY, Finnvideo OY, Salora OY och OY Lohja AB Elektronik tänkas komma i fråga, liksom Mikroelektronikk AS i Norge.

När det gäller mottagarutrustningen på marken stöder Nordisk industrifond ett projekt för utveckling av antenner och mikrovågshuvuden. Bland de företag som har visat intresse kan nämnas Acrodan Antennsystem AS, Bang & Olufsen AS, Nordiske Kabel- och Traadfabriker, Radiometer Electronics AS, Tiera AS, Triaes AS och VTM Electronics. Man kan vänta sig att vi därmed kommer att kunna ha tillgång till nästan alla typer av jordbaserad mottagarutrustning genom nordisk produktion.

När det gäller centralantennerna är egenproduktionen mycket hög i Finland. Intresserade företag är Teleste OY, OY Lohja AB Elektronik och OY Nokia. Standard Telefon och Kabelfabrikk AS i Norge har också intresse av att leverera kompletta system för mottagning. I Sverige kan nämnas Luxor och Svenska AB Philips. Även SRA Communication torde ha intresse av centralantennområdet.

Satelliter kan inte bara användas för överföring av radio och TV. Det finns en rad andra användningsområden, t.ex. telesystem, överföring av datainformation, meteorologiska mätningar och mobilradio. En satsning på Nordsat skulle innebära att den nordiska industrin tillförs utvecklingsresurser som kommer hela satellitområdet till godo. Bl.a. den svenska statens delegation för rymdverksamhet framhåller i sin studie de nordiska ländernas möjligheter på detta område. Man pekar på att marknaden för tele-

satellitssystem kommer att växa kraftigt under 1980-talet. Efterfrågan på nya telesystem bedöms bli stor, särskilt från u-länderna. Det kommer bl. a. att gälla totalsystem, som innehåller satelliter, markstationer, telefonväxlar och kabelnät. Världens stora elektronikföretag satsar på att behärska satellittekniken för att också få sälja de markbundna telesystem som hör till. Det är därför viktigt att t.ex. ett företag som LM Ericson får arbeta aktivt med satellittekniken.

De industripolitiska synpunkterna tas, som jag nämnde, upp av tekniskt vetenskapliga institutioner. Som exempel kan jag nämna Akademin för de tekniska vetenskaperna i Finland, Svenska vetenskapsakademin i Finland, Norges teknisk-naturvetenskapliga forskningsråd, ingenjörsvetenskapsakademin, Statens industriverk och Styrelsen för teknisk utveckling i Sverige. Vidare framhålls dessa synpunkter givetvis av industrins olika organisationer.

Även löntagarnas organisationer trycker mycket starkt på projektets betydelse för teknisk utveckling och sysselsättning i Norden. Låt mig bara som ett exempel citera det svenska Metallindustriarbetarförbundet: "En utbyggnad av Nordsat är en förutsättning för överlevnad av svensk radio- och TV-industri och berör därmed direkt sysselsättningen för ca 5 000 personer."

Som jag nämnde, betonas i många yttranden tidsfaktorns betydelse. Vi får inte låta andra länder skaffa sig ett alltför stort försprång. Det kunnande inom hemelektroniken som otvivelaktigt finns inom Norden måste få stimulans av en hemmamarknad. Annars får vi svårt att hävda oss i konkurrensen.

Hittills har jag uppehållit mig vid de industriella effekterna av ett satellitsystem. Jag tänker då i första hand på Nordsat enligt utredningens s. k. totalförslag. Det är naturligt, eftersom det är det som yttrandena handlar om. Givetvis skulle även ett mer begränsat samarbete inom rymdteknologien och telekommunikationerna kunna få industripolitisk betydelse, även om den inte blir lika stor. Ekonomiska utskottet säger därför i sitt yttrande, att man i det kommande studiearbetet bör se närmare på möjligheterna för ett nordiskt rymdsamarbete mer generellt.

Ekonomiska utskottet framhåller i sitt yttrande också, att frågan om finansieringen av

Nordsatprojektet är otillräckligt behandlad i utredningen. Utskottet hänvisar till Nordiska investeringsbankens yttrande. Utskottet anser att finansieringsmöjligheterna bör utredas närmare. Då bör man naturligen överväga de möjligheter till gemensam nordisk, helt eller delvis lånebaserad, finansiering av investeringarna i sändarutrustning, som banken pekar på.

Ministerrådet nämner också fördelningen av kostnaderna för projektet som en fråga som skall övervägas ytterligare. Därmed har man sagt, att det inte är självklart att man skall följa den generella nordiska fördelningsnyckeln, som bygger på bruttonationalproduktens storlek i de olika länderna.

De olika alternativ som nämns i utredningen är inte särskilt inspirerande. Antingen är deras verkningar svåröverskådliga eller svara att motivera på längre sikt, eller också ger de ungefär samma resultat som en fördelning efter nationalprodukten. Ett möjligt alternativ vore kanske, att man helt enkelt förhandlade sig fram till en fördelning av kostnaderna som bygger på den nytta som de deltagande länderna själva anser sig ha av Nordsat.

Årade president! Låt mig avsluta mitt inlägg med några personliga ord. Jag vill då betona, att man inte bör besluta om Nordsat huvudsakligen av hänsyn till sysselsättningen. Lika litet som man bör bygga kraftverk, stridsflygplan eller något annat bara för att ge människor jobb, lika orimligt vore det att sända upp en TV-satellit enbart för industrins och sysselsättningens skull.

Det måste ske en helhetsbedömning, där kulturpolitiken står i centrum. Det är kulturpolitiska skäl som gör att jag stöder Nordsat. Jag kan inte tänka mig någon åtgärd, som skulle ha lika stor betydelse för att föra de nordiska människorna närmare varandra i vardagen, bryta ned språkbarriärerna och därmed lägga en god grund för allt annat samarbete. Ingen annan åtgärd inom kulturområdet skulle ha så stor betydelse för våra stora språkliga minoriteter – framför allt den finskspråkiga i Sverige och den svenskspråkiga i Finland – som daglig tillgång till fullständiga radio- och TV-program på det egna språket. När jag tänker på att vara ungdomar idag troligen vet mindre om sina nordiska grannländer än de vet om amerikansk och engelsk ungdomskultur, då blir jag förtvivlad. Det

måste ske något, som människor märker i vardagen.

Här har jag dagens nummer av den danska tidningen Politikken. Här finns programmet för dansk TV, för svensk TV 1 och TV 2, för västtysk TV 1, 2 och 3, för östtysk TV 1 och 2. Intresset för andra länders TV-program anses således så stort hos dem som har möjlighet att se dem, att det får ta upp ett betydande och dyrbart tidningsutrymme. Tänk om Politikken också innehöll programmen för de finska, norska och isländska TV-sändningarna och om människorna i alla de nordiska länderna hade möjlighet att se dessa program – köpenhamnare och skåningar har uppenbarligen viss glädje av redan den begränsade möjligheten att se TV från ett nordiskt grannland som nu finns.

De kulturpolitiska skälen är alltså viktigast. Men när man talar om kostnaderna för Nordsat – vilket de som är tveksamma till projektet ofta gör – då bör man även tänka på effekterna för industrin.

Kostnaderna för Nordsat kan med det perspektivet inte vara ett avgörande hinder. Av remissmaterialet framgår att för t. ex. Norge och Sverige ligger kostnaderna för produktion och sändning av alla de nordiska TV-kanalernas program någonstans i trakten av 6–7 procent av vad man i dag betalar för sin egen nationella TV-verksamhet.

Men framför allt: När vi talar om kostnaden för Nordsat måste vi också komma ihåg kostnaden för att avstå från Nordsat. Vad kostar det att missa chansen till en stor gemensam nordisk satsning? Vad kostar det att ödelägga den nordiska elektronikindustrin?

Matthias A. Mathiesen övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Christian Christensen (trafikutskottets talesman): Hr. præsident! Det föreliggande förslag har för den endelige behandling i kulturudvalget været til udtalelse i Rådets øvrige fire udvalg.

Jeg skal forsøge så kort som muligt at referere udtalelsen for så vidt angår trafikudvalgets arbejdsområde, som også omfatter telekommunikationsområdet, der direkte er nævnt i den nordiske transportaftale. I denne aftale siges endvidere, at dens formål bl. a. er

at styrke og udvikle samarbejdet med henblik på rationelt tilrettelagte og effektive kommunikationssystemer.

I Nordsat-udredningen siges, at der, for så vidt angår de kommunikationstekniske aspekter i den nuværende fase, ikke synes at være behov for yderligere undersøgelser, men af den tekniske delrapport (*NU A 1979:5*) fremgår imidlertid, at der endnu er en del væsentlige tekniske problemer, som ikke er løst.

Trafikudvalget vil understrege rapportens påpegning af, at etableringen af Nordsat kan forkortes med to år, hvis man uden at afvente en endelig beslutning allerede nu indleder studierne af de udestående tekniske problemer.

Udvalget mener, at en fortsættelse af arbejdet med Nordsat vil være et vigtigt led i udviklingen af den tekniske viden i Norden på telekommunikationsområdet, og derfor anbefaler udvalget for sit vedkommende Ministerrådets forslag B 31/k om et øget nordisk radio- og TV-samarbejde.

For ikke yderligere at forsinke en eventuel gennemførelse af Nordsat-projektet bør – efter trafikudvalgets opfattelse – udviklingsarbejdet på det tekniske område sættes i gang snarest muligt.

Trafikudvalget vil understrege betydningen af, at en stillingtagen til hele projektet ikke udsættes ud over det tidspunkt, som er anført i det foreliggende ministerrådsforslag, og at Nordsat-materialet i sin helhed forelægges Nordisk Råd.

Trafikudvalget forudsætter, at det løbende får underretning om sagens fortsatte behandling.

Til slut skal jeg gøre opmærksom på, at et af udvalgets medlemmer, rigsdagsmand Knuutila fra Finland, har fremsat en særudtalelse, som han senere selv vil gøre rede for.

Mötet avbröts kl. 18.30 och återupptogs torsdagen den 5 mars kl. 09.00.

Meddelanden

Det meddelades, att statsrådet Ulf Adelsohn och statsråd Harriet Andreassen intagit sina platser i rådet.

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Allan Hernelius återtagit sin plats i rådet och att Rolf Clarkson lämnat sessionen, att Bernhardt Tastesen återtagit sin plats i rådet och att Erik Andersen lämnat sessionen samt att Rune Gustavsson för del av denna dag lämnat sessionen och ersatts av Gunnar Björk, att Svante Lundkvist för del av denna dag lämnat sessionen och ersatts av Karl-Erik Häll och att Erlendur Patursson för resten av denna och del av nästa dag lämnat sessionen och ersatts av Karin Kjølbro.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Knuutila: Herr president! I ministerrådets förslag om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete är det förutom ett viktigt kulturpolitiskt beslut också fråga om ett ekonomiskt beslut av stor skala med dess kostnadsberäkning om 20 miljarder danska kronor under 20 år. Därför har jag i ett särskilt yttrande i anslutning till trafikutskottets betänkande ansett tydliga jämförande beräkningar av sådana kostnader nödvändiga, genom vilka man kan förverkliga de ställda kulturpolitiska målsättningarna både med traditionell teknik och med satellit teknik. Möjligast goda och reella uppgifter om samtliga relevanta omständigheter underlättar beslutsfattandet. Emellertid vill jag, trots det kritiska betraktelsesätt som jag finner nödvändigt, konstatera att Nordens egen kommunikationssatellit uppenbarligen i varje fall skulle kunna säkerställa ett nordiskt programutbud via satellit i stället för ett mellaneuropeiskt utbud, vilket bör anses vara en central positiv motivering.

Doris Håvik (social- och miljöutskottets talesman): Herr president! Social- och miljöutskottet har beretts tillfälle att yttra sig över ministerrådsförslaget om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete. Det stod kort tid till utskottets förfogande för behandlingen av ministerrådsförslaget, och vi har därför begränsat oss till att enbart lägga vikt vid ärenden som berör utskottets kompetensområde.

Till motiven för ett utvidgat nordiskt radio- och TV-samarbete hör dels att detta förvän-

tas bidra till ökad språkförståelse, dels att den kulturella situationen torde förbättras för språkliga och etniska minoriteter.

Sedan 1954 års arbetsmarknadsöverenskommelse ingicks har omkring 1 miljon flyttningar skett mellan de nordiska länderna. Merparten av dem har berört Finland och Sverige. Genom åren har Nordiska rådet antagit en rad rekommendationer som berör flyttade nordbors situation i olika avseenden.

Ett utvidgat radio- och TV-samarbete, via satellit eller andra tekniker, kan tillgodose invandrarnas behov. Ett brett programutbud på det egna språket kan hjälpa dem att behålla sin kulturella och språkliga identitet. En daglig och fri tillgång till hemlandets radio- och TV-program underlättar detta.

Social- och miljökommittén anser att ett utvidgat nordiskt radio- och TV-samarbete kan öka möjligheterna för utflyttade nordbor att hålla kontakt med hemlandet. I den mening skulle en överenskommelse om ett utvidgat nordiskt radio- och TV-samarbete kunna sägas utgöra något av en kulturell trygghetskonvention.

Utskottet utgår ifrån att när frågan efter kompletterande utredningar föreläggs Nordiska rådets 30:e session i Helsingfors 1982 man även beaktar de miljömässiga och sociala konsekvenserna.

Fjeldvær: Hr. president! Det har ikke knyttet seg stor spenning til denne sesjonen i Nordisk Råd. Jeg tror at dette er karakteristisk for det nordiske samarbeidet for tida. En skulle tru at vanskelige tider på mange områder ville føre til nærmere og mer intenst samarbeid mellom land som er så like som det nordiske, og der det også er stor likhet i problemene.

Nå skal en ikke male situasjonen for mørk. Det nordiske samarbeidet rusler og går på mange områder, både innafør og utafør Nordisk Råd. Et samarbeid "på det jevne" gir imidlertid ikke den nødvendige stimulans for et nordisk samarbeid på det nivå vi gjerne skulle ønske.

En av årsakene til den labre brisen er fraværet av litt større saker som kan engasjere – ikke bare Nordisk Råd, men folk flest. Saker av slik karakter har vi ikke hatt siden Investeringsbanken blei oppretta. Dette er

også ei side ved Nordsat-arbeidet som er lite omtalt, men som i Nordisk Råd-sammenheng kanskje er like viktig som å gi et godt TV-tilbud. De som er skeptiske til Nordsatsamarbeidet, bør også ta med i vurderingene ansvaret for nordisk samarbeid. Å torpedere ei sak som har versert i forskjellige sammenhenger i Nordisk Råd i årtier, og som det er lagt så mye utredningsarbeid i, vil bety et alvorlig skipsforlis for nordisk samarbeid.

I mange grupperinger i Norden er det noe halvhjertethet til nordisk samarbeid. Nordisk samarbeid er bra når det bare ikke går ut over nasjonale interesser og personlig egeninteresse. Nordsat er et eksempel på en slik holdning.

Det som framfor alt gjør Norden til en enhet, er vår felles kulturarv i videste forstand. Det er nettopp disse fellestrekk ved vår historie og de felles videre utviklingslinjer på det kulturelle området som er den viktigste forutsetning for at vi i dag overhodet kan betrakte de nordiske land som en enhet. Dette representerer umistelige verdier.

Men vi må se i øynene at vi dag står i en presset situasjon når det gjelder disse verdiene. Den internasjonale utvikling på etermedienes område representerer en kulturpolitisk prøvestein – en utfordring vi plikter å ta alvorlig og å svare på. Vi må ikke gå baklengs inn i ei framtid som nå er like om hjørnet.

Det er ikke slik som enkelte synes å tru, at vi kan velge om vi vil ha TV-satellitter eller ikke. Snart kan vi ta de europeiske fjernsynsprogrammene rett inn i stua. I denne situasjon må vi ikke risikere at Norden kommer i bakleksa. Det nordiske kulturelle området blir i denne situasjon vår viktigste kulturelle forsvarsskanse. Hver for seg blir våre land for små til å kunne stå imot dette økte medietrykket; sammen vil vi kunne stå sterkere. Vi må ikke svikte vår oppgave som politikere ved ikke å ta denne mediapolitiske utfordring alvorlig.

For meg er det meget vanskelig å fatte logikken i de argumenter som nå kjøres fram mot Nordsat. At noen innafør Nordens grenser kan oppfatte Nordsat som en trussel mot sin kulturelle egenart, er for meg en gåte som jeg ikke har kunnet finne noe fornuftig svar på. Tvert om anser jeg Nordsat for å være et helt nødvendig virkemiddel i bestre-

belsene på å opprettholde denne egenart.

Nordsat representerer en enestående mulighet til å få etablert en allnordisk løsning. Denne løsningen må ha som en klar forutsetning at den ikke utelukker noen del av det nordiske området. Vi må få en dekning som strekker seg fra Finland i øst till Grønland i vest. Det vil bety en historisk kulturell samling av det nordiske området.

Samtidig vil en slik allnordisk løsning gi bedre mulighet for nasjonale løsninger når det gjelder fjernsynsdekningen. Dette vil ikke minst være tilfellet for Norge, som ennå ikke har maktet denne oppgaven helt og fullt på nasjonalt plan.

På denne bakgrunn mener jeg det vil være riktig å se litt nærmere på de retningslinjer som bør følges for fordelingen av kostnadene mellom de enkelte land for en nordisk fjernsynssatellitt. Det bør vurderes om man kan komme fram til en løsning der fordeling av kostnadene ses i en viss sammenheng med den nasjonale egennytten ved utbygginga.

Undervisnings- og kulturminister Ingvar Gislason: Hr. præsident! Jeg vil gerne med få ord kommentere Nordsatsagen. Mit indlæg er en privat kommentar og kan ikke opfattes som en udtalelse på den islandske regerings vegne.

Nordsatideen er en gammelkendt sag, som længe har været diskuteret uden praktisk resultat. Jeg tror, man i øjeblikket er lidt træt og utålmodig i denne sag.

Jeg vil gerne minde om, at ministerrådet har vedtaget et forslag om, hvordan man skulle gå frem i Nordsatprojektet. Dette forslag åbner mulighed for at få denne sag ud af verden, enten i positiv eller i negativ forstand. Med et positivt resultat mener jeg selvfølgelig, at de nordiske regeringer beslutter inden alt for længe at realisere Nordsatideen. Man kan med rette sige, at Nordsatprojektet er en prøvesten på ideen om nordisk samarbejde i det hele taget, når det gælder de vigtige og de vanskelige samarbejdsområder.

Jeg må erkende, at jeg på et vist tidspunkt har tænkt med skepsis på Nordsatsagen. Men jo mere jeg har tænkt på denne idé i den senere tid, desto mere ser jeg den som et projekt med flere positive end negative sider. Jeg tror, Nordsat visselig kan løse praktiske

problemer, men Nordsat er først og fremmest et kulturspørgsmål – noget man ikke kan se bort fra, hvis man mener noget med nordisk samarbejde og nordisk sammenhold, når det gælder vigtige spørgsmål.

Jeg tror, at spørgsmålet om radio- og TV-satellitter er et aktuelt spørgsmål over hele verden, ikke mindst i Europa. De nordiske lande kan ikke stå helt uden for dette, og der er ingen tvivl om, at Norden i de kommende år bliver udsat for TV-sendinger via satellit fra forskellige lande i Europa. Man har ingen sikkerhed for, at programmerne fra disse kanaler vil tage hensyn til ønskværdige kulturelle formål. Jeg tror, Nordsat er et svar på udfordringen fra andre satellitter.

Jeg vil derfor opfordre de nordiske regeringer til at tage en positiv stilling til Nordsat. I det mindste håber jeg, at Nordsatprojektet ikke bliver skrinlagt for tid og evighed. Det er i og for sig ikke nødvendigt at sige enten ja eller nej nu, og det er måske heller ikke nødvendigt at gøre sagen helt klar i løbet af de næste måneder. Man kan vente endnu et år. Det er bedre at vente endnu et år end at afslutte sagen negativt i utide. Der kommer en dag efter denne, som vi siger i Island.

I denne sammenhæng må det understreges, at den islandske regering ikke har besluttet noget som helst i Nordsatsagen. Jeg taler ikke her på regeringens vegne. Jeg taler kun som privatperson, og jeg tolker også mit partis stilling i denne sag. Nordsatsagen vil senere blive taget op i regeringen. Jeg kan ikke forudsige, hvilken beslutning der bliver taget dér. Den islandske regering er sammensat af flere partier, og i det mindste ét af partierne har ikke taget stilling til Nordsatideen. Jeg tror derfor, at situationen i Island er den samme som i flere andre nordiske lande, nemlig at der måske findes delte meninger inden for regeringen.

Árni Gunnarsson: Hr. præsident! Som islandsk socialdemokrat har jeg ofte sagt, at jeg ville være meget skuffet, hvis Nordsatprojektet ikke blev til en realitet. Det ville være et stort og alvorligt tilbageslag for det nordiske samarbejde og for nordisk kulturelt samarbejde.

Med Nordsat kunne samtlige 7 TV-programmer i Norden kringkastes til det østnord-

diske område, som omfatter Danmark, Finland, Norge og Sverige. Maksimalt 5 TV-programmer vil kunne kringkastes til det vestnordiske område, som omfatter Island, Færøerne og Grønland. Samtlige 11 lydradio-programmer i Norden kan kringkastes til det østnordiske område og eventuelt mindst 10 lydprogrammer til det vestnordiske område. Det er fakta, som man skal lægge mærke til.

Vi befinder os i den situation, at radio- og TV-satellitter fra lande uden for Norden snart bliver skudt op. Vesttyskland og Frankrig bestemte sig i oktober 1979 til at skyde satellitter op i 1983 med sigte på, at systemet skal være operationelt fra 1985. Den såkaldte spill-over-effekt gør, at satellitsendingerne rettet mod Centraleuropa vil kunne opfanges i store områder i Norden. Og flere lande arbejder på nye satellitter.

Den teknologiske udvikling har muliggjort, at geostationære satellitter formidler sender direkte til den enkelte families modtager. Vi kan stå over for en bølge af udenlandske satellitudsendinger – reklamestøttet kultur, hvis man kan kalde det kultur. Dette kan influere mere på vor kultur, end nogen kan forudse.

I Nordisk Rad har vi brugt mange ord om Nordsat, og minister Lise Østergaard har sagt, at den svenske idé om Tele-X ikke er et alternativ til Nordsat. Men hvor står vi i dag? Vi svæver bare i luften og udsætter bestemmelsen. Vi siger ikke ja, og vi siger ikke nej.

Selv om der kommer en kraftig viljeserklæring nu, ved vi, at det derefter vil tage tid at få sagen behandlet i de enkelte lande. Derefter vil det yderligere tage et stykke tid, minimum 4–5 år, at etablere det tekniske system. Det er næppe sandsynligt, at man vil kunne have en eventuel nordisk radio- og fjernsynssatellit i drift før tidligst i slutningen af 1980'erne.

Skal vi vente længere med Nordsat, eller skal vi vente på, at andre lande dækker en del af Norden med deres kultur i større omfang endnu? Skal udkantområderne, Vestnorden, som de kaldes, bare sidde og vente på en eventuel Tele-X, som næppe kommer til at omfatte de områder, eller skal vi vente på en bølge af andre landes reklamekultur? Jeg spørger bare. I dette øjeblik må vi kræve et konkret svar.

Hvis man ikke kan svare med ja og følge

det op, er det bedre at sige direkte nej til Nordsat og stoppe al den diskussion, som har taget alt for meget af Nordisk Råds tid, og satse på andre alternativer.

Gunnel Jonäng: Herr president! Låt mig som utgångspunkt citera Snorri Hjartarson från i förrgår kväll i Rådhuset. Han talade om diktarens uppgift att öppna folks ögon för det som är vackert och gott och inte minst för det som är ont och förvrängt. Så säger han: "Detta kan vara ett stöd i kampen för de små nationernas gamla kulturer, de som nu kämpar för livet mot de internationella mediernas aggression."

Han riktar strålkastaren mot en påtaglig verklighet och mot det som borde vara det centrala i Nordsatdebatten, nämligen: vad kommer att hända med Nordens folk och framtid när de västeuropeiska länderna sänder upp sina reklamfinansierade satelliter?

Vi kommer att översvämmas av utländska program, av utländsk kultur, som det blir möjligt att se inom mycket stora områden av Norden. Vi kommer att få en kommersialisering av TV-mediet som vi inte vill ha. I detta läge har enligt min mening Nordiska rådet sin väldigaste uppgift genom tiderna – att hävda den nordiska kulturen, att hävda vår särart.

Denna nordiska kultur måste vi värna till varje pris därför att den är en del av vår identitet. Om vi inte längre känner förankring i denna kultur kan vi bli rotlösa, med allt vad det innebär av sociala problem. Vi måste, som Snorri säger, kämpa för livet mot de internationella mediernas aggression.

Det är detta det gäller: vår särart, vår identitet. Detta är det centrala, men jag tycker att vi begränsar debatten till en ensidig diskussion om ja eller nej till Nordsat.

Jag ställer – kanske litet förmåtet – frågan, varför vi inte har fler program i dag i TV från våra nordiska grannländer. Jag vet inte svaret. Men kan det möjligen vara så att intresset att se nordiska program inte sträcker sig längre än så här? Är det sanningen? Vad vinner vi i så fall med Nordsat? Tillgång till nordisk TV – ja, men daligt med intresse att se denna nordiska TV.

Här är risken uppenbar att det vi kommer att ägna oss åt via Nordsat blir just amerikanskt underhållningsväld och liknande. Det

är ju också märkligt att tro att allting löser sig bara vi får Nordsat. Vad hjälper det om vi satsar alla våra resurser på Nordsat, dvs. distributionen av program, om vi sedan inte har pengar att producera goda kvalitativa program? Det är detta som vi måste satsa på i första hand – att producera goda program.

Nej, Nordsat löser inte, enligt min mening, den svåra situation vi kommer i när massutbudet från de europeiska satelliterna sköljer över oss. Vi måste med andra medel skaffa oss beredskap för detta. Vi måste gå till grunden, vi måste stärka samhörigheten, vi måste inse värdet av att bevara vår nordiska kulturgemenskap. Här finns massor av fina medlemsförslag i Nordiska rådet som syftar just till detta, att ge information och skapa intresse för Norden bland Nordens folk, att engagera enskilda och organisationer i det arbetet.

Vi har så mycket roligt och spännande att ge från de enskilda nordiska länderna, att det borde kunna skapa ett aktivt intresse bland människor.

Som ett led i detta att möta de utländska satelliterna och den därav följande kommersialiseringen av TV-mediet måste det till ett målmedvetet samarbete mellan de nordiska TV-bolagen.

Samarbete och samproduktion behövs, kanske rent av – som Svenska journalistförbundet föreslagit – ett samnordiskt etermedieföretag med uppgift att producera program som säljs till de olika radio- och TV-bolagen.

Nordsat kommer inte att förverkliga var kulturpolitiska målsättning och Nordsat blir inget stöd i vår strävan att hävda vår nordiska kultur, särart och identitet.

Industripolitiskt är Nordsat viktig, säger en del. Ja, i dessa kärva tider är det viktigt att slå vakt om en progressiv industripolitik – men inte till vilket pris som helst. Inte på bekostnad av vår kultur, vår identitet, våra möjligheter att utvecklas som människor.

Att skaffa sju TV-kanaler i Norden för oss själva – kan det verkligen vara den mest angelägna satsningen i en värld med fattigdom och svält? Eller är solidaritet bara ord utan krav på handling?

Att utöka TV-utbudet, att skaffa sju TV-kanaler, kan det för oss i Norden verkligen vara den mest angelägna satsningen för vår egen välfärd och personliga utveckling? Vi

vet genom undersökningar att 9–14-åringar i Sverige tittar på TV i genomsnitt 21 timmar i veckan under vintermånaderna. Det är mer än ett halvtidsarbete. Vi vet också att barn använder TV till att fly undan sina problem, i stället för att ta itu med dem.

Författaren Kjell Sundberg har sagt: "Det värdefulla finns inte i oss utan *mellan* oss." Det är unikt mänskligt att vi kan kommunicera med varandra – men vi tar dåligt vara på våra mänskliga möjligheter om vi inte skaffar oss tid till personligt utvecklande kommunikation.

Det har sagts nyligen i en tidningsartikel att det skulle vara ett magnifikt fiasko för nordiskt samarbete om vi inte klarade av att genomföra ett nordiskt satellitprojekt. Det verkligt magnifika fiaskot skulle vara om inte Nordiska rådet antar den utmaning som de utländska satelliterna innebär. Och det skulle vara ett magnifikt fiasko om vi i Nordiska rådet inte är beredda att – med Snorri Hjartarsons ord – kämpa för livet mot de internationella mediernas aggression, kämpa för vår gamla nordiska kultur och för vår identitet.

Romanus: Ärade president! Gunnel Jonäng sade att de industripolitiska synpunkterna är viktiga, men att de inte får tillgodoses till vilket pris som helst. Jag vill påminna om vad jag sade i går, för att inget missförstånd skall råda på den punkten: Jag anser inte heller att man skall sända upp TV-satelliter enbart för att människor i industrin skall få sysselsättning, utan det skall vi göra av kulturpolitiska skäl. De skälen har utvecklats så värtaligt av de tre talare som var närmast före Gunnel Jonäng, att jag inte behöver upprepa dem.

Jag vill understryka än en gång, att de industripolitiska synpunkterna måste finnas med i bedömningen, men att de inte får vara avgörande. De kommer in när man talar om kostnaderna för projektet. Det kostar så och så mycket att utveckla Nordsat och sända upp satelliten, men vi skall då komma ihåg vad det kostar att avstå från den industriella utvecklingen. Där kommer de industripolitiska synpunkterna in. De är en positiv post om man satsar på ett tekniskt samarbete i form av en satellit eller på annat sätt. De är en negativ post om man avstår från att satsa.

Men självfallet är de kulturpolitiska syn-

punkterna avgörande. Jag hoppas att det har framgått, att jag inte delar Gunnel Jonängs uppfattning. Jag tror att det vore den mest effektiva åtgärden för att föra de nordiska folken tillsammans att man kunde få in de andra ländernas TV-program i vardagsrummet. Här i Köpenhamnsregionen och i Skåne har man den möjligheten. Jag har inte uppfattat att någon hävdar, att kulturskymningen skulle breda ut sig i Köpenhamn och i Skåne därför att man kan se svensk respektive dansk TV.

Tvärtom tror jag att människor uppfattar som en fördel, att de har möjlighet att välja program. Det är inte någonting som jag kan se som en nackdel eller en fara.

Gunnel Jonäng: Herr president! De kulturpolitiska skälen är det viktiga för mig. Jag försökte uttrycka att här gäller det verkligen hela vår kulturella existens, hela vår identitet som människor i Norden, och det gäller vår frihet att utvecklas som människor över huvud taget.

Jag vill precis det som Gabriel Romanus talar om, nämligen föra in de nordiska ländernas kultur i vardagsrummet. Vi måste göra det i ännu större utsträckning än som sker i dag. Frågan är då vilket medel vi skall välja för att åstadkomma detta. Målsättningen tror jag att vi alla är överens om, men när det gäller medlet har vi olika uppfattning.

Gabriel Romanus talar också om valfrihet, men vad är det för frihet det gäller i det här fallet? Är det frihet för den enskilda människan eller är det möjligen frihet för marknadskrafterna? Är det friheten för de amerikanska underhållningsfabrikerna att producera och sälja sina program?

Romanus: Ärade president! Gunnel Jonäng är sannerligen inte rädd för de stora orden. Det gäller vår existens och vår identitet. Jag kan inte se att svenska folkets existens eller identitet skulle hotas om människorna i Sverige fick tillfälle att se de danska, finska, norska eller isländska TV-programmen. Jag tror att vi tål det – faktiskt.

Vi är överens om det angelägna i att föra in de andra nordiska ländernas kultur i vardagsrummet. Kan vi göra det bättre än genom att

ge människorna möjlighet att trycka på en knapp och ta in de nordiska TV-programmen? Det är inte marknadskrafter det handlar om. I de allra flesta fall handlar det om företag som står i allmänhetens tjänst och som arbetar efter riktlinjer, som har tillkommit i syfte att upprätthålla god smak, kvalitet, när gången samhällsbevakning osv. Vi kan ibland diskutera enskildheter i dessa program, men det är inte fråga om att släppa lös marknadskrafterna. Frågan är om människorna skall få förtroendet att ta in TV-program från de andra nordiska länderna. Jag tror att vi kan ge Nordens medborgare det förtroendet.

Gunnel Jonäng: Det viktiga är ju att skapa grundförutsättningarna, nämligen ett intresse hos människor att se våra nordiska program. Jag ställde förut en fråga som jag själv sade var förmåten men som är viktig: Varför får vi inte se fler nordiska program i våra TV-apparater i dag? Varför får vi inte se ett nordiskt program i stället för den vedervärdiga amerikanska serien "Dallas"? Är det möjligen så att vi inte har tillräckligt intresse i våra nordiska länder att se varandras program?

Det är från den grunden vi måste börja. Det viktiga är att vi försöker stärka vår samhörighet och vår kulturgemenskap, stärka intresset för att se de nordiska programmen. Vi har samma målsättning – jag upprepar det, Gabriel Romanus – och det är bara medlet att nå målet som vi har olika uppfattning om.

Elsi Hetemäki-Olander: Herr ordförande! Nordsat kan granskas från många olika synvinklar. Det har vi redan märkt i diskussionen här idag. Efter att ha följt med nordiska radio- och televisionsdiskussioner i nära nog på dagen 11 år anser jag att följande synpunkter är väsentliga. Mina synpunkter är förstas finska.

Satelliter

Enligt nuvarande planer kommer Tyska Förbundsrepubliken och Frankrike att skjuta upp satelliter senast 1985. Luxemburg är följande i ordningen, i England diskuterar man om en egen satellit eller om att ansluta sig till det tysk-franska projektet. Sovjetunionen kommer sannolikt att skicka upp en egen TV-

satellit i slutet av 1980-talet. Uppenbarligen kan man således i Finland redan i slutet av 1980-talet se flera televisionsprogram. Programmen ses med tilläggsantennor, vilkas storlek varierar mellan en och två meter. Om hushållen skaffar antenner för att emottaga europeiska satellitsändningar, kommer kostnaderna att vara mycket större än i samband med Nordsat.

Också annan teknik

Vid sidan om satelliterna ökar möjligheterna att ta i bruk ny elektronisk informationsteknik och nya mediaformer under de närmaste åren. Utvecklingen håller tydligen på att gå i den riktningen att nya individuella kommunikationsformer kommer att utveckla sig vid sidan om massmedia. Då skulle det eventuellt finnas möjligheter att mot betalning för personligt bruk från små distributionsenheter beställa information eller underhållning. Sådana former är t. ex. olika kabeltelevisionssystem, videokassetter, dataterminaler i hemmen, videotex-tekniken m.m. Intresset för traditionella radio- och TV-program kan komma att minska.

De informationsrika och -fattiga

Om en sådan utveckling helt utan reglering skulle ske, skulle vårt samhälle ur informationssynpunkt bli ganska orättvist. De språkkunniga skulle kunna följa med program som skulle komma långt borta ifrån, de förmögna skulle för sin del kunna anskaffa nödvändig utrustning. Bristen på standardisering skulle föranleda tilläggskostnader. Ur samhälleliga rättvisesynpunkter skulle det föreligga en fara att vi skulle få de informationsrikas och de informationsfattigas samhällsklasser. Genom våra fria arbetsmarknader har vi redan nu fått en informationsfattig samhällsklass i de finskspråkiga i Sverige. Den offentliga styrningen skulle dock inte få vara alltför stram och innebära en begränsning av utvecklingsmöjligheterna.

Industripolitik

Också industripolitiken har fått utrymme i Nordsat-diskussionerna. För att utveckla den finska elektronikindustrin och för konkurrenskraftens skull är det viktigt att vi tillsammans med de andra nordiska länderna är med om att utveckla en ny satellitsteknik, att slå

vakt åtminstone om våra egna marknader och t. o. m. att utöka dem. Vår industri är oroad över att den inte skall kunna ta del i detta samarbete.

Sverige står hur som helst av industripolitiska skäl i beråd att skicka upp sin egen satellit Tele-X i rymden. Om Nordsat inte blir av tar svenskarna själva i bruk två TV-kanaler och erbjuder Norge och Finland en var.

Särdrag i kulturen utgör problem

Svårast att bedöma är Nordsats kulturpolitiska betydelse och man kan ju ha olika meningar, så som vi nyss hörde här. Kulturarbetarna är motsträviga till projektet såväl av ekonomiska som av kulturpolitiska skäl. De är rädda för "slalomåkningens" olika alternativ – närmast mellan underhållning och seriefilmer.

Å andra sidan gör ökningen av möjligheterna tittaren selektiv, också det vet man. Samtidigt vet man att via de europeiska kanalerna kommer än mindre reglerad underhållning. Redan nu är situationen enligt min uppfattning sådan, att av oss och de övriga nordiska länderna förutsätts en ökad ansträngning för att slå vakt om och utveckla den egna nationella kulturen, och likaså den nordiska kulturen.

Det nordiska försvaret

Påbörjandet av de kontinentala satellitsändningarna gör ett nordiskt kulturförsvaret aktuellt. Jag är rädd för att om vi lämnar oss på sidan hamnar vi allt längre ut i periferin och blir rentav en svart punkt i Europa. Om vi är med i de samnordiska eller i några andra satellitsändningar, har vi hopp om att vår egen, för min del vår finska livsform både då det gäller vår natur, våra människor och vårt samhälleliga liv syns i jämbredd med andras. I vårt umgänge med resten av världen behöver vi våra egna bilder i etern.

Situationen i dag

Nordiska rådet har givit projektet en tilläggstid om ett år. Nästa år i Helsingfors torde ett beslut i frågan tas. Också pengarna kommer naturligtvis att inverka på saken, i synnerhet nu när den allt mera skärpta situationen tvingar oss att räkna också varje nordiskt använd mark eller krona två gånger. Sveriges negativa inställning – nu håller den

ju på att förändras – har åtminstone delvis berott på kostnadernas fördelningsgrunder, men den bör man ju också diskutera. Enligt nordisk praxis skulle Sverige komma att betala 42 % av kostnaderna. Finlands andel skulle vara 16 %. En egen satellit är sålunda ett beaktansvärt alternativ för Sverige. Den nordiska kvarnen mal långsamt, före de slutliga besluten alltså åtminstone ett år ännu.

Av företagspolitiska skäl är radiobolagen i någon utsträckning rädda för Nordsat-projektet och de har i själva verket iklätt sig bromsarnas roll. Hos oss försvåras saken ytterligare av hoppet om byggandet av en s.k. kustkanal. Lösningen av problemet med hjälp av rymdteknik är dock billigare än byggandet av en kustkanal.

Uppenbarligen behöver vi sålunda faktiskt ett års tilläggstid. Fortfarande är den industripolitiska sidan outhärdad. Inte heller upphovsrättsliga aspekter och det politiska beslutsfattandet är helt klart, fastän samarbetsministrarnas tidigare ordförande Lise Østergaard i december försäkrade "Nu existerar en beslutssam vilja att genomföra Nordsat". Hos oss har ministrarnas svar hittills varit "ja" från undervisningsministern, "nej" från trafikministern, "vi skall se" från industriministern. I oppositionens namn skulle jag till dessa svar tillägga mitt eget klara – men moderata – "ja"-svar.

Astrid Gjertsen: Hr. president! Det er delte meninger om denne debatt skal betraktes som en bisettelsesseremoni eller som en dåpshandling når det gjelder nordisk samarbeid om en radio- og fjernsynssatellitt. Helst burde det etter min oppfatning ha vært en konfirmasjon, men så langt har vi tydeligvis ennå ikke kommet i det nordiske samarbeid på dette punkt.

Jeg må si like ut at jeg har en litt uvirkelig følelse etter å ha fulgt debatten om Nordsat i noen tid. Enkelte diskuterer som om Norden og de enkelte nordiske land i enhver henseende bør være seg selv nok. Det er for så vidt greit nok så langt slike holdninger rekker. Men forholdet er at hva vi enn her måtte beslutte oss til når det gjelder nordisk satellittsamarbeid, vet vi at satellittene kommer – uansett. Spørsmålet er følgelig ikke ja eller nei til satellitter, ja eller nei til mer TV-

titting, men om vi skal nøye oss med å være et passivt mottakerområde for europeiske sendinger, eller om vi skal gi de nordiske seere et nordisk supplement og et alternativ.

I denne sammenheng synes jeg de kulturpolitiske argumenter tidvis tenderer til å skjære ut i parodien. Noen tar på seg en mine av den største bekymring når det gjelder påvirkningen overfor barna. Jeg må spørre: Hva er det som tilsier at nordiske satellittsendinger skulle være spesielt skadelige for barna? Er det bedre å henvise det brede nordiske publikum utelukkende til å kjøpe seg antenneutstyr for å ta inn andre europeiske sendinger? De kommer nemlig likevel, uansett hva Nordisk Råd bestemmer seg til. Vi kan ikke tildekke Norden med en stor, tykk paraply som er ugjennomsiktig, slik at ingenting kan nå ned til oss. Jeg hadde delvis en følelse av at det var det Gunnel Jonäng ønsket.

La meg med en gang skyte inn: Jeg tror ikke vi skal være så redde for de øvrige europeiske sendinger heller. Verken de nordiske barna eller de voksne kan da være så sarte planter at de ikke tåler å hente inn synsinntrykk fra verden utenfor. De land hvis sendinger kan nå oss via satellitt, hører da også til dem vi kjøper flest fjernsynsprogrammer fra, programmer for både barn og voksne. Men ut fra en kulturpolitisk synsvinkel vil det være gunstig om vi kan tilby publikum et nordisk supplement og et nordisk alternativ. Nordens stemme bør ikke være taus; det ville være en kulturpolitisk falitterklæring.

Debatten om Nordsat har unektelig vært preget av mye festtaleri og seremoniell. Typisk er det forresten at mens vi i Norden har diskutert Nordsat ut fra en kulturpolitisk synsvinkel og endog diskutert prosjektet nesten i senk, har andre europeiske land sett de enorme industripolitiske og teknologiske muligheter som ligger i satellitteknikken. Denne del av debatten er så vidt i ferd med å komme i gang i Norden, og det var sannelig på tide.

Noen har vært opptatt av følgende spørsmål: Har vi egentlig råd til Nordsat? Jeg tror motspørsmålet er langt mer vesentlig: Har vi råd til å la være? Har Norden virkelig råd til å melde seg ut av det teknologiområdet som for tiden ekspanderer raskest, nemlig den internasjonale satellitt-teknologien? Det foreligger foreløpige anslag som viser at det nordiske

satellitt/TV-marked over en 15–20 års periode vil kunne beløpe seg til ca. 25 milliarder danske kroner. Til sammenligning ble det i 1978 omsatt for 9 milliarder kr. i hele den nordiske elektroniske industri. Det åpner u-nektelig for store perspektiver både når det gjelder nye arbeidsplasser, som samtlige nordiske land sårt trenger, og med hensyn til utvikling av industriell kompetanse som også kan slå ut i voksende eksport i et internasjonalt marked i rivende utvikling.

Det er disse problemstillinger Nordisk ministerråd nå har funnet grunn til å se nærmere på gjennom en ny utredning. Jeg håper at denne utredning ikke bare vil være nok et innslag i det som til tider har fortonet seg som en mer enn langtekkelig begravelsesseremoni, men at utredningen vil kunne gi klar-signal for at Nordisk Råd ved neste sesjon endelig kan få fattet en beslutning, og da fortrinnsvis i positiv retning. Nå har det vært nok av taler og seremonier. Det er på tide vi får beslutningen, og at vi kommer i gang raskest mulig.

Halldór Ásgrímsson: Hr. præsident! Det juridiske utvalg har behandlet ministerforslaget om Nordsat. Ministerrådsforslaget og de dertil hørende utredninger og øvrige dokumenter rejser ikke på de strafferetlige, erstatningsretlige eller ophavsretlige områder, problemer, som juridisk utvalg finder, der på nuværende tidspunkt er grund til at undergive særlig opmærksomhed. Udvalget går ud fra, at disse spørgsmål vil indgå i de fortsatte undersøgelser og blive vurderet i relation til de forslag, som undersøgelserne resulterer i. En endelig bedømmelse må tage udgangspunkt i et aktuelt forslag, men man kan ikke se juridiske problemer, som ikke kan overstiges.

Jeg tror, at Per Olof Sundman er en af de bedste talsmænd, vi har for Nordsat. Jeg slutter mig til hans begrundelser for projektet, som han bl. a. har skrevet om i Nordisk Kontakt. Sundmans forståelse for den nordiske kultur er enestående både som forfatter og som politiker.

Jeg skal også følge hans anbefalinger til nordiske politikere og udtale mig kortfattet.

Det kulturelle samarbejde i Norden har en lang historie. Til enhver tid er dette samar-

bejde udøvet, så langt ressourcerne har rakt.

Bøger, sagaer, digte osv. har altid spillet en stor rolle i vor kultur, ikke mindst i islandsk kultur. Man er og har været bange for, at teknikken skal skade denne kultur. Men dagens verden er massemediernes verden og teknikkens verden. Og vi må bruge disse medier, hvis vi skal kæmpe for livet mod de internationale medier. Man kan ikke bevare og udvide kulturelle værdier i dag uden at bruge disse medier. Jeg ser ikke en stor beundrer af televisionen. Jeg ser med en vis bekymring på udvidet sendetid. Men jeg kan også se, at det kan ikke undgås. Man må imidlertid prøve på at styre denne udvikling, og den styres bedst ved at udnytte den nyeste teknik.

Hvis vi skal have skabt et alternativ til satellittelevisjonen fra forskellige lande, må vi samarbejde. Andre landes udsendelser er kommet til den sydlige del af Norden og vil snart nå de øvrige lande. Hvad skal Norden gøre i denne situation? Skal vi svare nordisk eller nationalt?

En stor majoritet i Island vil svare nordisk. Vi vil få televisionsudsendelser fra det engelske område. Vi vil ikke kunne dække udsendelser fra de enkelte andre nordiske lande. Vi synes, at vor egen kultur styrkes bedst gennem kontakt og samvær med andre nordiske landes kultur. Vi synes også, at vi kan bidrage til styrkelse af den nordiske kultur.

Nordsat kan uden tvivl øge kendskabet til og dermed forståelsen mellem vore lande. Dette projekt styrker vor solidaritet og nordiske identitet. Derfor ser jeg Nordsats realisering som en prøvesten for styrken af vort samarbejde.

Man har sagt, at den såkaldte nordiske model trues af nykonservatisme, og at solidaritet erstattes med egoisme. De, som arbejder for at hindre Nordsatprojektet, må anses for at tilhøre disse nykonservatister. Disse konservatister ser problemer i hvert hjørne, og hvis de ikke ser problemer, er de i evig søgen efter nye problemer. Man må håbe, at Nordsat ikke bliver konservatismens evighedsprojekt. Det må igangsættes som det vigtigste tegn på nordisk solidaritet, vi hidtil har kendt.

Nordsat er blevet diskuteret i alle politiske partier i Island. I tre partier har man sluttet sig til tanken om Nordsat. I et af partierne er

sagen ikke slutbehandlet, men det vides, at også i dette parti har Nordsat en voksende tilslutning.

Island ligger i et grænseområde i Norden. Grænseområderne er altid vigtige, hvis man vil holde et kultur- eller samarbejdsområde sammen. Vi vil ikke tilhøre det engelske kulturområde, vi vil tilhøre og styrke det nordiske kulturområde. Vi vil alle styrke vor nationalitet. Vi vil alle bevare og styrke vor egen kultur. I teknikens og massemediernes verden gøres det bedst med samarbejde mellem de nordiske lande på dette område som på andre.

Sverige har planer om Tele-X. Den er lagt op for mulige televisionssendinger inden for Skandinavien. Jeg frygter, at Tele-X i fremtiden kun vil tjene television i Skandinavien og derved udelukke grænseområderne fra samarbejde. Hvis det sker, har man skadet det nordiske samarbejde, skadet den nordiske kultur. Den bedste måde at styrke den nordiske kultur og hele det nordiske samarbejde på er at sætte Nordsatprojektet i gang.

Man mangler svar på enkelte spørgsmål. Disse spørgsmål er ikke af større betydning for beslutningen om Nordsat. Men hvis dette år bruges godt på tænkning, diskussion, om-tænkning og ikke mindst nordisk tænkning, er jeg sikker på, at svaret bliver ja.

Hagen Hagensen: Hr. præsident! Ved et tilfælde er jeg den tiende taler på listen i dag, og det skulle måske med anvendelse af udsagnsordets bøjningsform tiende betyde, at jeg skulle være tavs. Hvorfor? Fordi det konservative folkeparti har ikke taget positiv stilling til Nordsat, og det er ikke sikkert, at vi kan gøre det, så var der måske grund til at tie i dag. Men på baggrund af den debat, der har været både under generaldebatten og nu, og ikke mindst på baggrund af det seneste indlæg er der nok grund til at trække et par linjer op om det syn, vi har på sagen.

I hvert fald må vi for nærværende gøre gældende, at de nordiske radiofonier ikke på TV-området har overvundet deres problemer i henseende til at kunne udføre deres arbejde på en god og ordentlig måde, og kun dette kan berettige, at vi sammen kan glæde os over vore programmer.

Vi har i Danmark mulighed for at se svensk

TV, hvis vi bor i den østlige del af landet, og vi har i øvrigt i store dele af Danmark mulighed for at se andet TV, ikke mindst tysk TV. Og et kabelnet, der kan komme, vil vel nok gøre det muligt i endnu højere omfang.

Når vi bor sådan, kunne vi naturligvis unde vore venner i Norden, dem af os, der kan se svensk TV, at det også kunne ses i andre nordiske lande, og der er i det hele taget grund til at sige, at vi kunne unde hinanden at se godt TV sendt af de enkelte lande. Men vi må også se på, at der kommer muligheder fra anden side, der er længere fremme, end vi er her i Norden. Og det giver mig vist lov til at sige, at Nordsat er en af de planer, der ikke styrkes af tiden; tværtimod har planen været så længe undervejs, at alene dette er ved at gøre den uaktuel for os i Danmark, selv om jeg erkender, at vi har hensyn at tage ikke mindst til Færøerne og Grønland.

Skulle det nu gå sådan, at vi ikke fik Nordsat, så må vi sige til vore nordiske brødrefolk, at vi kunne lytte til de ord, der kom frem her i generaldebatten i anden forbindelse om, at 2 eller 3 lande kunne jo indgå aftaler, og de kunne være egnede byggeklodser i det nordiske samvirke. Eller sagt som en anden taler sagde det, at man kan komme til målet ad nationale omveje.

Vi vil naturligvis hellere se godt nordisk TV end godt TV, der kommer til os sydfra, men hvis danskere i fuld frihed, og fuld frihed må der være, ofrer ganske betydelige beløb på teknisk at kunne udnytte tilbuddet fra syd, er der måske nok ikke økonomi til også at modtage tilbuddet fra nord. Nordsat bliver for os snarere et økonomisk, et kommercielt spørgsmål end et egentligt kulturspørgsmål. Skulle planerne strande, vil vi da opfordre de nordiske radiofonier til at forstærke deres anstrengelser på at bringe gode – jeg understreger gode – udsendelser af alle slags fra hverandres repertoire. Det er i hvert fald et kulturspørgsmål og et betydeligt spørgsmål i en tid med stærke sprogpåvirkninger.

Jeg synes i øvrigt, at Gunnel Jonängs indlæg her i dag er værd at lægge mærke til i hele den debat, der er.

Der er jo nogle uklare punkter tilbage i overvejelserne om Nordsat, men én ting må være helt klar: ytringsfriheden må slå fuldt og helt igennem, der må ikke være nogen mulighed for, at man på censurvis kan gribe ind,

hverken fra det enkelte land eller på nordisk plan, om vi skulle komme til at få en Nordsat.

En anden ting, som man ikke har taget stilling til, er antallet af kanaler, og hvis vi her i landet skulle være med, måtte det da være i form af en privat kanal 2, der også skulle have reklamer. Jeg har set regeringstilkendigelser af, at man mener, vi skal have 2 Nordsatkanaler her i Danmark, om det kommer igennem, og så er det ganske klart for os, at så må det være en privat kanal, med de reklamemuligheder, der bør være, for at vi kan få programmer ud og få skabt ordentlige og lødige programmer i øvrigt.

Vi har nu i mange år drøftet Nordsat, og der står uløste problemer tilbage. Jeg har, som det allerede er sagt, en fornemmelse af, at tiden ikke har været Nordsat absolut gunstig, og mit parti kan for nærværende ikke tage stilling til, om vi skulle sige ja til Nordsat i dag. Mange ting må belyses nærmere, som det nordiske ministerråd da også lægger op til det i sit forslag fra november i fjor. Vi venter på disse undersøgelser, og vi må se, om der så til den tid er sammenfaldende interesser mellem alle de nordiske lande, eller vi står ved den korsvej, som Lise Østergaard i sin kronik i Berlingske Tidende for den 3. marts gav udtryk for kunne komme.

Jeg vil godt til slut sige, at for de nordiske lande bør muligheden for frit at hævde kulturel selvstændighed naturligvis være til stede, men indførelsen af en Nordsat må dog prioriteres med hensyn til de økonomiske forhold i hvert land og til det ønskelige i at forbedre det gode, der kan være i de nationale programmer.

Palm: Herr president! Kjell Magne Bondevik har ju föredragit kulturutskottets skrivning, som presenterats i enighet till årets session. Dessutom har vi fått lyssna till en lång rad inlägg som mera är deklamationer än polemik. Något som är ganska naturligt i det aktuella läget. Argument kan dessutom hämtas ur de ca 200 remissvar som finns i en särskild volym på ledamöternas bord vid denna session.

Visst finns det starkt delade meningar, men jag kan intyga att det i utskottet funnits en vilja att lämna fram ett enhälligt utlåtande, trots den stora spännvidden mellan Nordsat-

entusiasterna och de som ställer sig negativa till projektet. Enigheten består i att ministerrådet uppmanas att driva frågan om det framtida nordiska radio- och TV-samarbetet så långt, att ett definitivt beslut skall kunna fattas vid nästa års session i Helsingfors.

Karakteristiskt för vad vi sagt i detta betänkande är att varken begreppet Nordsat, Nordvisionen eller Tele-X nämns i utskottets utlåtande. Vi som sätter många frågetecken i kanten för Nordsat anser det självklart att vid de kompletterande utredningar, som måste göras inför förhandlingarna, bör även andra lösningar än det stora Nordsatprojektet bli föremål för en grundlig prövning.

Det är naturligtvis en svaghet att det på vissa håll har skett en så stark fixering vid Nordsatprojektet att alla andra möjligheter för ett utvecklat nordiskt radio- och TV-samarbete upplevs som ointressanta. Jag tror att frågans behandling skulle tjäna på att även andra möjligheter förs in i utredningsarbetet och de förhandlingar som skall föras om ett utvecklat nordiskt radio- och TV-samarbete.

Under generaldebatten framhölls bl. a. att de egna nationella intressena spelat en mycket stor roll när man stått inför avgörande nordiska frågor. Kanhända är det så. Det gjordes vidare gällande att i ett tidigare skede spelade de kulturpolitiska bedömningarna en central roll. Dessa argument har nu skjutits åt sidan för den hårda ekonomiska verkligheten.

Eftersom jag på nära håll följt denna fråga under flera år, vill jag framhålla att även i dag spelar de kulturpolitiska aspekterna en mycket stor roll för oss som tillhör de kritiska. Till detta kommer nu de ekonomiska aspekterna – såväl de statsfinansiella som de privatekonomiska. Det bedrövliga statsfinansiella läget – jag tänker på mitt eget land – intar en central roll i debatten. Där snurrar länekarusellen i allt snabbare takt. Därför bör en realistisk debatt föras även i denna fråga.

Vi har länge ansett att Nordsatutredningen har stora luckor och lämnar många frågor obesvarade, inte minst när det gäller programpolitiken och när det gäller ekonomiska åtaganden. Läger vi till detta hur människor i allmänhet har det med sin ekonomi, är det i högsta grad naturligt att även andra projekt än Nordsat måste utredas och presenteras parallellt i en slutbedömning av det framtida

nordiska radio- och TV-samarbetet.

Mot den bakgrunden lyssnade jag med speciellt intresse på min finske partivän Ulf Sundqvist, som deklarerade ett positivt intresse för Tele-X. I den allmänna debatten har allt oftare frågan aktualiserats om en nordisk samverkan kring detta billigare – och mera nyttoberonade – projekt. Detta intressanta projekt borde bli föremål för övervägande vid sidan av Nordsatprojektet. Projektet avses tjäna de nordiska televerkens behov av en radikal teknisk förnyelse.

Det är dessa synpunkter som gör det så angeläget att ministerrådet vid sin fortsatta behandling av det framtida radio- och TV-samarbetet även belyser denna möjlighet. Vi som sluter upp bakom utskottets skrivning, med avsikt att frågan nu skall kunna föras fram till avgörande, vill också understryka att inte heller Nordvisionens utvecklingsmöjligheter får uteslutas vid en slutgiltig bedömning.

Det mest olyckliga vore i detta sammanhang, herr president, om det sker en så hård läsning kring Nordsatprojektet att detta skulle utesluta alla andra tänkbara lösningar för att utveckla det framtida nordiska radio- och TV-samarbetet. Därför förutsätter vi en vid prövning av dessa frågor som jag omnämnt i mitt anförande. Enligt min mening är detta förutsättningen för att största möjliga enighet skall kunna uppnås när beslut skall fattas.

Werner: Herr president! En sak har vi gemensamt lärt oss under den tid som vi diskuterat Nordsatfrågan, och det är att den tekniska utvecklingen under denna tid gått mycket snabbt. Nya möjligheter har öppnats och nya projekt har diskuterats. Men samtidigt som debatten om Nordsat förts har det också ökat medvetandet om avigsidorna och om de negativa konsekvenserna. Det tror jag har varit mycket viktigt. Alldeles oavsett vad vi har för uppfattning om Nordsatprojektet kan vi nog alla vara överens om att detta sena uppvaknande och nya medvetande är betydelsefullt.

I dag mottas inte de tekniska nymodigheterna enbart med en nyfiken förtjusning utan med kritiska ögon och med allvarliga överväganden om följder och effekter. När vi nu på nytt i rådet har fått en debatt om Nordsat

känner vi varandras åsikter rätt väl. Argumenten är kända; de har brutits mot varandra tidigare i flera debatter sedan många år tillbaka. Jag har också i debatter här i rådet framfört vårt partis uppfattning. Låt mig bara helt kort upprepa våra skäl och argument för att gå emot Nordsat.

Utredningens tre huvudskäl för Nordsatprojektet var att det "stärker den nordiska kulturgemenskapen", att det "ökar individens valfrihet" och att det "ger de nordiska invandrarna en möjlighet att se hemlandsprogrammen".

Vi har inga nya skäl för vår inställning. Vi har samma skäl som tidigare att gå emot Nordsat. Nordsatanhängarnas argument om ökad valfrihet med flera kanaler menar jag är ett skenargument. Flera remissinstanser pekade på det faktum att programutbudet i de olika kanalerna till stor del kommer att bestå i likadana importerade program, något som gör diskussionen om valmöjligheter rätt meningslös. Flera kanaler innebär i dag inte automatiskt ett breddat och förbättrat utbud. Någon har sammanfattat det genom att säga att sju kanaler i dag inte innebär ett sju gånger bredare utbud utan sju gånger mer av det redan i dag hårt centererade utbudet.

Kostnaderna är en annan viktig sak för oss när vi säger nej till Nordsat. De miljontals kronor som projektet kostar kunde användas till andra och mer angelägna saker på detta område.

Förespråkarna för projektet har egentligen bara ett enda argument, nämligen möjligheten att sända nordiska TV-program till alla Nordens länder. Detta skulle gynna de nordiska invandrare som lever i andra länder än sina hemländer, t.ex. den stora gruppen finska invandrare i Sverige. Jag underkänner inte det argumentet utan anser att det är ett högst befogat krav de reser. Men jag har svårt att se att Nordsat skulle vara den enda och bästa lösningen. Det finns enligt vår uppfattning betydligt bättre och billigare sätt att tillgodose detta berättigade krav: genom förbättrad Nordvision, bättre utbyte av nordiska TV-program, fler samproduktioner och gemensamma program. Frågan om kabel-TV mellan Sverige och Finland borde utredas snabbare och påskyndas. Det är anmärkningsvärt att detta samarbete inte utvecklats och att formella och tekniska problem förbli-

vit olösta. Den bristande viljan att komma till rätta med dessa problem gör att detta argument framstår som rätt tvivelaktigt.

Samtidigt som vi förklarar att vi är motståndare till Nordsatprojektet kan vi tänka oss ett utvecklat teletekniskt nordiskt samarbete, t. ex. genom Tele-X. Vi anser att Nordiska rådet borde gå in mer på den vägen. Men samtidigt vill jag varna för att låta Tele-X bli ett försök att bakvägen få oss in på ett Nordsatprojekt. Efter att ha hört den svenska industriministern har jag inte blivit lugnad på den punkten. Var den svenske utbildningsministern står i Nordsatfrågan vet vi sedan tidigare, och det han sade var ingen nyhet. Då lyssnade jag med större intresse på den svenske industriministerns partikollega Gunnel Jonäng, som höll ett anförande som jag kan instämma i nästan helt och hållet. Det visar att det fortfarande finns hopp om det svenska centerpartiet i denna fråga.

Vi anser att frågan om det nordiska TV-samarbetet inte är avhängig av att det snurrar en TV-satellit i rymden. Det finns många andra sätt att utveckla detta samarbete på. I stället för Nordsat borde man utveckla ett annat samnordiskt teletekniskt samarbete, något som flera talare tidigare varit inne på. TV-samarbetet bör förbättras, ökade resurser bör satsas på Nordvisionen. Inte minst gäller det för oss i Sverige att bättre än nu tillgodose t. ex. de finska invandrarnas rättmätiga krav på flera finska program, program som vi anser bör sändas på vanlig TV-tid. De programmen förtjänar nämligen att ses även av oss svenskar. Hur skall för övrigt annars förståelsen öka och utbytet mellan de nordiska länderna kunna ske? Särskilda kanaler för danska, finska, svenska och norska program kommer ju inte att medföra förståelse, utan det kommer kanske att medföra en ländervis uppdelning.

Statsråd Førde: Hr. president! Dette har vore ein debatt der mange synspunkt og ulike syn har kome fram. Eg synest det kan vere grunn til å konstatere at debatten har hatt gledelege trekk, og at det for Ministerrådets og regjeringanes arbeid med Nordsat i 1981 bør vere inspirasjon og stimulans å hente i den debatt om Nordsat som har vore ført på årets Nordisk Råd-sesjon.

På den andre sida vil eg også understreke at vi jo måtte vente at vi nettopp i Nordisk Råd ville få ei i hovudsak positiv verbal tilslutning til Nordsat-prosjektet. Det var i denne forsamlinga idéen vart løfta fram. Det er i denne forsamlinga den først og fremst har levd, og ein sit under dagens debatt og tenker med eit visst vemed tilbake til den gongen for ikkje så mange år sidan da det særleg var det svenske og danske engasjementet som var pådrivar for å få denne saka fram.

For oss som på ministerplan nå skal arbeide vidare med denne saka, er det viktig å gjere ei påminning, nemleg at denne saka til sjuande og sist blir avgjord på dei nasjonale plan. Alle dei som har talt nordisk og entusiastisk for Nordsat-planane, har grunn til å minne seg sjølve om at den mest effektive måten å slåst for desse planane på, er å gjere det på den nasjonale politiske arena. Det er umogleg for Ministerrådet å føre denne saka fram til positiv beslutning i 1981 dersom det ikkje også skjer ei utvikling på det nasjonale plan i nordiske landa. Når har det vore trekk ved denne rådssesjonen som kan tyde på at ei slik utvikling er på gang. Det synest eg det er all grunn til å konstatere.

Nei-argumenta mot Nordsat har vore representerte i denne debatten. Det synest eg for min del er ein fordel. Men eg kan ikkje halde tilbake det hjertesukket at det framleis i denne debatten er element av manglande realisme og håplaus provinsialisme i desse motargumenta. Ingen demonstrasjon av politisk avmakt er meir lysande enn når nordiske politikarar står fram og reiser ein diskusjon for eller mot fjernsyn. Fjernsynet kan nordiske politikarar gjere lite med. Det eksisterer. Satellittane eksisterer. Og så har ein altså konstatert at dette er ei livsviktig sak, der det gjeld å stå saman, der det gjeld å styrke det nordiske, og etter å ha konstatert det, ender ein med å avvise den klart mest interessante konkrete løysinga for å nå desse politiske måla. Ein står altså praktisk talt naken igjen overfor dei utfordringane ein så malande sjølv beskriver.

I beste fall foreslår ein tradisjonelle verkemiddel når det gjeld fjernsynssamarbeid. Då vil eg gjerne minne om at bakgrunnen for Nordsat-idéen ikkje berre var ønsket om ein kulturpolitisk og mediepolitisk forsvarsskanse. Nordsat dukka også opp etter åre-

langt arbeid og drøftingar nettopp i dette råd om korleis ein skulle intensivere det nordiske fjernsynssamarbeid. Etter denne årelange vandring, som stort sett førte til lite, dukka det opp ein ny teknologi, ein ny utveg til å skape dynamikk i dette samarbeidet. Det som nå skjer, er at enkelte talarar her avviser den nye teknologien og ønsker å vende tilbake til den gamle ørkenvandringa, til ein veg som dette råd burde vite ikkje fører fram til noe som helst.

Tele-x er iallfall ein idé som har letta fra jorda. Det er inga uinteressant løysing på bakgrunn av at eg m.a. har sagt at vi frå norsk side er interesserte i å drøfte alle alternativ. Tele-x har industripolitisk perspektiv. Men våre svenske venner må også forstå at vi andre aldri kan slutte å undre oss over at etter at ein fra svensk hald har jamra seg over dei uhyrlege kostnader som Nordsat-prosjektet medfører, ender ein med den konklusjon at ein vil skyte opp sin eigen vesle ting.

Tele-x er inga nordisk løysing, og iallfall frå kulturministerhald synest eg det skal vere sagt at Tele-x heller ikkje kulturpolitisk er noe alternativ til Nordsatprosjektet.

Elsi Hetemäki-Olander reiste det interessante spørsmålet om ein i dei drøftingane som nå kjem, også bør drøfte ei anna økonomisk fordeling av utgiftene til Nordsat-prosjektet. Det bør vi kunne gjere, og særleg bør vi kunne gjere det dersom det kan vere ein måte å få sett fart i Nordens største land på i denne samanheng.

Allan Hernelius overtog härefter ledningen av förhandlingarna.

Sundstein: Hr. præsident! Jeg skal bare gøre en kort bemærkning angående Nordsat.

Nordsat er jo et stort projekt og noget, der skal udvikles i fremtiden; men jeg vil blot gøre opmærksom på, hvis der er nogle, der ikke ved det, at på Færøerne har vi indtil for et år siden slet ikke haft fjernsyn. I det sidste års tid har vi dog haft noget privat fjernsyn, der kan dække nogle af øerne. For os fra de små lande betyder det meget, at arbejdet kan fortsætte med udviklingen af Nordsat, og jeg kan sige, at begge delegerede fra Færøerne går ind for en fortsættelse af arbejdet med Nordsat.

Bondevik: Hr. president! Dette har vært, som det nettopp ble sagt, en debatt som har vært preget av ulike holdninger helt fra en nærmest reservasjonsløs entusiasme i forhold til Nordsat og ny fjernsynsteknologi til direkte motstand mot det. Det som har vært litt interessant å registrere i denne debatten, er at disse ulike holdninger har gått til dels tvers igjennom de politiske grupperinger i Nordisk Råd. Motforestillinger har funnes hos konservative som i sentrumsgrupperinger og hos sosialdemokratene, på samme måte som entusiasmen også har funnes i alle disse tre hovedgrupperingene i Nordisk Råd.

Likevel har det vært en hovedstrøm i denne debatten som har sagt et klart ja til økt nordisk radio- og TV-samarbeid. Jeg tror også det er riktig å si at en hovedstrøm av innleggene har innebåret et relativt klart ja til en slik form for samarbeid også gjennom Nordsat-modellen.

Nå er det enkelte i debatten som nærmest har stilt seg totalt utforstående til att noen skulle ha motforestillinger til Nordsat. Etter min vurdering må motforestillingene kunne ha sin legitime plass i en debatt som denne. De kulturpolitiske motforestillinger som har vært reist, har ikke vært motforestillinger mot nordisk utveksling av fjernsynsprogram, men jeg har forstått dem som kulturpolitiske motforestillinger mot et stadig økende fjernsynsforbruk, som lett kan bli resultatet av stadig flere TV-kanaler. Og det er ikke helt ubegrunnede motforestillinger, som det selvsagt må være tillatt å fremme uten at en derved utlegges som lunken til nordisk samarbeid.

Jeg har heller ikke forstått det slik at særlig mange i hvert fall har argumentert for eller mot fjernsyn som sådant, men det har vært en del talere som har stilt spørsmålsteget ved om det å få stadig flere TV-kanaler å "svitsje" mellom, egentlig representerer et så stort kulturelt framskritt. Jeg tror det kan være en viss fordel – med tanke på den nye medieutvikling vi går inn i – at vi ikke går inn i denne utviklingen med illusjoner og totalt reservasjonsløst. Jeg synes derfor at motforestillinger som har vært reist kan være en fordel for at vi skal gå inn i den nye utvikling med en realistisk holdning.

Situasjonen er nå imidlertid at vi i Norden ikke står isolert i denne saken. Vi blir over-

kjørt av europeiske fjernsynsatellitter om vi ikke selv går inn i et mer aktivt nordisk mediepolitisk samarbeid. Og jeg tror at den enkleste og mest effektive formen for et slikt samarbeid tross alt er Nordsat-modellen.

Det er også et poeng vi ikke skal glemme i det nordiske samarbeid, at bl. a. land og områder i Vest-Norden legger stor vekt på dette samarbeidet og ser det som en sjanse til selv å få fjernsynsdekning.

Vi går nå inn i et avjørende år for Nordsat-saken – ingen tvil om det. Signaler fra de fleste talere – representanter fra alle land – i denne debatt har gått i retning av et ja. Jeg føler meg likevel ikke sikker på at det gir uttrykk for hele den politiske realitet i denne saken. Et realitetsstandpunkt til Nordsat i dag ville trolig gitt et nei. Det ville ha skapt et ugunstig klima for økt nordisk radio- og TV-samarbeid generelt, også for samarbeid i andre former enn Nordsat. Uansett Nordsat eller ikke må vi øke samarbeidet på radio- og TV-området for øvrig, bl. a. med sikte på å øke kvaliteten. Det kan bli nødvendig også med tanke på den økte internasjonale konkurranse som våre fjernsynsprogrammer kommer til å bli stående i.

Jeg vil derfor anbefale Ministerrådet fram til neste års sesjon å legge fram forslag til ulike samarbeidsformer når det gjelder radio- og TV-området, i tillegg til et opplegg for en konkret avgjørelse i selve Nordatsaken. Skulle de politiske realiteter bære henimot et nei til Nordsat, er det desto viktigere at en legger fram forslag også til andre samarbeidsformer, slik at vi ikke står totalt ribbet tilbake etter et vedtak.

Også i selve Nordsat-saken gjenstår enkelte spørsmål som må avklares og utredes. Reklamespørsmålet, oversettelsesspørsmål, kanalantall, kostnadsfordelingen på de ulike land og de industripolitiske virkninger skal utredes videre. Det er selvsagt ikke nødvendig at alle disse spørsmål er ferdig utredet før Nordisk Råd tar en prinsippavgjørelse, men det vil være en fordel om det fram til neste års sesjon har skjedd en størst mulig avklaring også i disse spørsmål – også av den grunn at jeg tror det vil øke mulighetene for en positiv avgjørelse i Nordsat-saken.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat be-

träffande kulturutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Sampsaa Aaltio, K. B. Andersen, Karen Dahlerup Andersen, Lennart Andersson, Halldor Asgrímsson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Gunnar Björk, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Nils Carlshamre, Christian Christensen, Ib Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Olle Eriksson, Rolf Fjeldvær, Astrid Gjertsen, Árni Gunnarsson, Hagen Hagensen, Guttorm Hansen, Guðrún Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Doris Håvik, Karl-Erik Häll, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Paul Jansson, Egon Jensen, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Ilkka Karneva, Arvo Kempainen, Karin Kjølbro, Sakari Knuutila, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Essen Lindahl, Thor Lund, Matthías Á. Mathiesen, Sture Palm, Robert Pedersen, Niels Helveg Petersen, Per Pettersson, Páll Pétursson, Gabriel Romanus, Arvo Salo, Petter Savola, Rolf Sellgren, Otto Steenholdt, Anne-Lise Steinbach, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Sten Söderström, Bernhard Tastesen, Sigrid Utkilen, Henrik Westerland, Kåre Willoch och Marjatta Väänänen.

Mot rekommendationen röstade: Børge Halvgaard.

Arne Gadd och Lars Werner *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Asbjørn Haugstvedt, Knud Heinesen, Grethe Lundblad, Reulf Steen och Ebba Strange.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 70 röster mot 1. 2 medlemmar avstod från att rösta.

1b

D 1981/15/1973/k: Meddelande om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete.

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

2

C I: Berättelse rörande det nordiska samarbetet (kulturutskottets betänkande) inkl. bilagorna 6, 7, 8, 9, och 10.

Kulturutskottet hade föreslagit.

A. att Nordiska rådet med anledning av de avsnitt av Nordiska ministerrådets berättelse som hänvisats till kulturutskottet (*kapitel I* Inledning [berörda delar], *kapitel XII* Kulturellt samarbete samt *bilaga 6* Nordiska ministerrådets budget för kulturellt samarbete 1980–81, *bilaga 7* Nordiska ministerrådets dispositionsmedel för kulturellt samarbete 1980, *bilaga 8* Samnordiska utredningar på kulturområdet 1980, *bilaga 9* Ökat nordiskt forskningssamarbete och *bilaga 10* Berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om nordiskt kulturellt samarbete) antar följande yttrande:

Nordiska rådet anser *fortsatt*

1) att de nordiska regeringarna bör bemöda sig om en bättre nationell uppföljning av nordiska rekommendations-, utrednings- och andra förslag samt att uppföljningen fortgående bör rapporteras till rådet.

2) att det bör utvecklas ett nordiskt remissförfarande i anslutning till planerade nationella reformer på kulturavtalets områden av betydelse för annat nordiskt land.

3) att fasta ordningar för nordiskt lärar- och elevutbyte snarast bör skapas och

4) att det nordiska ungdomssamarbetet bör utvecklas ytterligare; därvid bör de handikappades behov särskilt beaktas

samt anser *vidare*

5) att det i tid till 30:e sessionen 1982 bör läggas fram förslag (B-sak) om ajourföring av de nu gällande riktlinjerna för nordiskt kultursamarbete (*NU 1974:24*) samt

B. att rådet lägger dessa avsnitt till handlingarna.

Árni Gunnarsson (kulturutskottets talesman): Kulturudvalget har under sin gennemgang af beretningen om Ministerrådets virksomhed i 1980 specielt beskæftiget sig med spørgsmål af principiel karakter. Ét konkret udtryk herfor er, at udvalget har to talsmænd vedrørende ministerrådsberetningen C I: mig selv og udvalgets viceformand, Sture Palm, som vil fremføre synspunkter angående de godt 30 institutioner, som hører direkte under kulturaftalens organer. Desuden vil Ingrid Sundberg i umiddelbar tilslutning til behandlingen af Ministerrådets beretning stille et spørgsmål til Ministerrådet angående den nationale opfølgning af rekommandationer og om rapportering til rådet vedrørende vedtagne eller ikke vedtagne forholdsregler.

I de senere år har kulturudvalget været meget optaget af spørgsmålet om den nationale opfølgning af rekommandationer, som er vedtaget af rådet, af forslag, som er fremkommet gennem nordiske udredninger på Nordisk Råds initiativ etc. Det har f.eks. forekommet udvalget, at resultatet af mange gange gode udredninger, som er gennemført på nordisk basis, når det kommer til stykket, ikke er udnyttet på nationalt niveau, og hvad der er endnu værre, ikke engang når frem til de modtagergrupper, som de er bestemt for. Paradoksalt nok forværres problemet, jo effektivere det fællesnordiske samarbejdsmaskineri bliver. Man kan ikke følge med på nationalt niveau af forskellige grunde. Jeg vil ikke udelukke, at det nu og da kan bero på manglende vilje.

Hvis vi ikke tager problemet op til debat – og jeg henvender mig her ikke blot til Ministerrådet og dets medlemmer, men også til embedsmandskomiteerne og deres medlemmer – er der fare for, at meget af det arbejde, som udføres på nordisk niveau, bliver et mål i sig selv derved, at det aldrig fører til det resultat på nationalt niveau, som rådet har tilsigtet. Også her gælder den læresætning, at nordisk samarbejde kun er berettiget, hvis det medfører resultater i de enkelte lande, som gavner den enkelte borger.

Dette spørgsmål tog rådet op ved sidste session i en udtalelse til de nordiske rege-

ringer, og kulturudvalget havde på baggrund af dette og på baggrund af spørgsmålets store principielle betydning ventet, at denne udtalelse var blevet behandlet med betydelig større opmærksomhed, end tilfældet er i årets beretning fra Ministerrådet. I virkeligheden behandles sagen kun i største almindelighed.

Det skal indrømmes, at spørgsmålet er vanskeligt. Ifølge artikel 63 i Helsingforsaftalen er Ministerrådets beslutninger bindende for de enkelte lande, dog med det forbehold, at visse beslutninger kan kræve parlamentets godkendelse for at kunne træde i kraft. Dette er ret og rimeligt. Men det er vel ikke sådan, at Ministerrådet gerne træffer beslutninger, som kun har konsekvenser på nordisk niveau, og nødig træffer beslutninger, som er besværlige at gennemføre på nationalt niveau? Og sådan, at hvis man alligevel træffer sådanne "besværlige" beslutninger, så giver man dem form som en rekommandation? Ministerrådet har f. eks. besluttet at rekommandere nationale, statslige og kommunale, myndigheder at arbejde for, at nabosprogsundervisningen udvides, således at den gives allerede fra de første klasser i grundskolerne i Norden. Hvorfor kan Ministerrådet ikke simpelt hen beslutte at ændre undervisningsplanerne for grundskolen, så nabosprogsundervisningen forstærkes, og siden arbejde på at føre beslutningen ud i livet, når der engang bliver enighed om sagen? En rekommandation kan være meget god, men den er ikke bindende, hvilket i dette tilfælde er uheldigt.

I denne forbindelse har kulturudvalget også taget et andet spørgsmål af stor principiel betydning op til behandling. Det udspringer af et svensk initiativ gående ud på, at kulturaftalens organer i 1979 fik mulighed for at udtale sig om visse svenske reformforslag på uddannelsesområdet, nemlig forslaget om en ny læreplan for grundskolen og forslaget om en ny læreruddannelse.

Kulturudvalget udtalte allerede i sin betænkning om C I til den forrige session – og rådet tog det senere op i sin udtalelse – at det er vigtigt, at de andre nordiske lande får lejlighed til at udtale sig, når et af de nordiske lande står over for gennemførelse af en eller anden reform af væsentlig betydning for de andre lande på et af kulturaftalens områder. Udmærkede eksempler herpå er de netop

omtalte svenske forslag. Det er udvalgets opfattelse, at en sådan bestemmelse om høring i et andet land ville kunne være et brugbart middel til iværksættelse af de bestræbelser for fælles planlægning, samordning, samarbejde og arbejdsfordeling, som kulturaftalen går ind for. Heller ikke i dette spørgsmål har kulturudvalget fået nogen reaktion fra Ministerrådets side.

Som et konkret udtryk for sin misfornøjelse med Ministerrådets rapportering til rådet på baggrund af rådets udtalelse nr. 1/1980 fra forrige session gentager kulturudvalget nu denne udtalelse og ønsker hermed at indskærpe betydningen af, at Ministerrådet fæster tilbørlig opmærksomhed ved rådets udtalelser som udtryk for rådets samlede politiske vilje.

Udviklingen af det nordiske kulturbudget kan efter kulturudvalgets opfattelse ikke på alle punkter karakteriseres som tilfredsstillende. Udvalget tænker ikke her på den formindskede vækst, som i og for sig er beklagelig, men som forekommer uundgåelig i økonomiske knaphedstider. Det, som udvalget er utilfreds med, er prioriteringerne inden for budgettet, hvor Ministerrådet ikke har taget hensyn til de ønsker og synspunkter, som kulturudvalget har ført frem. Det mest flagrante eksempel herpå er Ministerrådets beslutning om at finansiere den nordiske kulturmanifestation "Scandinavia Today" med hele 6 mill. dkr. fra disponeringsmidlerne.

Med præsidensens tilladelse vil jeg gå lidt uden for emnet, kulturudvalgets udtalelse her, og nævne som min personlige mening, at navnet på dette introduktionsprojekt, "Scandinavia Today" fortæller sin egen historie og viser, hvad der bør undgås. Navnet er "Scandinavia Today", men i Skandinavien er der kun tre lande. Her synes udkantområderne at være glemt.

Der er her ikke nødvendigvis tale om kritik af ideen som sådan. Udvalget mener nemlig, at projektet er et eksempel på den form for samarbejde, som den nordiske kulturaftale omhandler, og at et sådant projekt derfor principielt kunne finansieres over det nordiske kulturbudget. Det, som udvalget først og fremmest opponerer imod, er, at Ministerrådet ikke tog projektet op til drøftelse med rådet og dets kulturudvalg på grundlag af et konkret forslag, forinden Ministerrådet traf

beslutning om at finansiere projektet over kulturbudgettet. Det er ikke tilstrækkeligt, at projektet nævntes af Ministerrådets repræsentant i et indlæg i debatten ved forrige session. Dette rimer dårligt med kulturaftalens bestemmelser om, at samarbejdet bør ske under Nordisk Råds medvirken.

At finansiere projektet over kulturbudgettet uden en tilsvarende forøgelse af bevillingerne er så meget mere beklageligt, som mange for det nordiske samarbejde vigtige projekter samtidig ligger og venter på at blive ført ud i livet. Udvalget har specielt peget på lærer- og elevudvekslingen og på ungdomssamarbejdet som noget yderst vigtigt, fremfor alt med henblik på så tidligt som muligt at vække interesse netop hos ungdommen for nabolandene, en interesse, som kan blive grundlag for et nærmere nordisk samarbejde senere hen.

Det er næppe heller nødvendigt at pege på, at mange af de faste institutioner – både sådanne, som er under opbygning, og sådanne, som har eksisteret i nogle år – kan have stort behov for ressourcer ud over de bevilgede som kompensation for pris- og lønstigninger. Som islænding kan jeg ikke her lade være at nævne Nordens Hus i Reykjavik, som har stort behov for forøgede bevillinger for endelig – efter mere end 10 år – at kunne få huset færdigt.

Kulturudvalget havde i går fælles drøftelser med Ministerrådet om forslaget til kulturbudgettet for 1982. Vi venter med spænding på, i hvilket omfang kulturudvalgets synspunkter denne gang er blevet imødekommet af Ministerrådet.

Den evaluering af det nordiske kultursamarbejde i 1970'erne, som netop er foretaget på kulturudvalgets initiativ, og som har resulteret i den efter sin ophavsmand opkaldte Bergendalrapport, er nu nået så langt i behandlingen, at udvalget ønsker at henstille til Ministerrådet, at det fremlægger et forslag om ajourføring af de gældende retningslinjer for kultursamarbejdet. Udvalget har for sit vedkommende fremsat sit syn på Bergendalrapporten og på kultursamarbejdet i almindelighed i et promemoria, som nu findes som bilag 2 til udvalgets betænkning om Ministerrådets beretning C 1. Jeg skal ikke her forsøge at referere udvalgets synspunkter, men nøjes med at konstatere, at en bærende idé i

udvalgets ræsonnementer er bevidstheden om betydningen af at give ikke blot det nordiske kultursamarbejde, men alt nordisk samarbejde en bred folkelig forankring som en afgørende forudsætning for, at samarbejdet skal kunne udvikles.

Ministerrådets forslag om en ajourføring af retningslinjerne for det nordiske kultursamarbejde bør lægges frem til rådets 30. session i 1982, som indleder det andet årti af samarbejde inden for den nordiske kulturaftales rammer.

Til slut nogle ord om den på de nordiske statsministres initiativ foretagne udredning angående forskningen i Norden.

Forskningsudredningens slutrapport foreligger nu som fortryk. Den er uddelt til kulturudvalgets medlemmer, men jeg ved ikke i hvilket omfang rådets øvrige medlemmer har fået den. Den kommer på et alt for sent tidspunkt og i en sådan form, at den ikke har kunnet opføres på sessionens sagsliste. Dette er meget beklageligt. Jeg er bange for, at slutrapporten – hvor god den end måtte være – vil afsætte alt for få spor i debatten på denne session, hvilket udvalget beklager. Under alle omstændigheder må en sådan debat tages op, og på denne baggrund har udvalget henstillet til rådets præsidium, at der i år arrangeres et nordisk forskningspolitisk symposium med deltagelse af forskere og politikere om forudsætningerne for og formålet med et nordisk forskningssamarbejde.

Kulturudvalget fortsætter sin behandling af forskningsudredningens slutrapport og har til hensigt at vende tilbage til spørgsmålet efter sessionen.

Og til sidst, hr. præsident: den omstændighed, at udvalget så stærkt har fremhævet de principielle spørgsmål, er naturligvis ikke ensbetydende med en undervurdering af det arbejde, som udføres i kulturaftalens organer – tværtimod. Der er bare det ved det, at hvis man vil have held med det praktiske, må man først løse det principielle.

Hr. præsident! Jeg indstiller kulturudvalgets forslag til forsamlingens godkendelse.

Palm: Herr president! Det har ofta satts i fråga om arbetstygda politiker i Nordiska rådet verkligen har tid att fullgöra sin kontrollerande funktion inom respektive verksam-

hetsområden. Jag anser att det är ett oeftergivet krav som våra uppdragsgivare – väljarna – med all rätt ställer på oss.

Utskottet har under de senaste åren mycket systematiskt ägnat sig åt dessa uppgifter, och jag vill komplettera vad utskottets ordförande sade vid behandlingen av CI:an.

Inom kulturutskottet finns sedan många år ett 30-tal institutioner där budgetmedel från den nordiska kulturbudgeten tas i anspråk. I år omfattar budgeten på kulturområdet 81 milj. dkr. Av tillgängliga medel är två tredjedelar bundna för dessa ändamål.

Mot den bakgrunden är självfallet parlamentariskernas kontrollerande uppgifter av största betydelse. I dessa uppgifter ingår också att i mån av möjlighet göra önskvärda omprioriteringar. Men det ligger stora svårigheter i att göra omprioriteringar bland institutionerna. Till detta kan läggas det arbetsgivaransvar som kulturavtalets organ har gentemot sina institutioner. Därför utgör granskningsuppgifterna en ganska omfattande del i kulturutskottets arbete.

I fjol inleddes ett mera systematiskt granskningsarbete genom att utskottets presidium och sekretariat gjorde en förberedande granskning av verksamheten inom de olika institutionerna innan dessa resultat förelades utskottet i plenum.

I vår granskning har vi i första hand lagt tyngdpunkten på att det sker en tillräcklig rapportering om verksamheten till såväl rådet som kulturutskottet från respektive anslagsmottagande organ.

För det andra har vi krävt att respektive institutioners framtidsplaner måste redovisas. Dessutom har vi sagt att planerna måste följas upp genom åtgärder, så att inte redovisningen av dessa planer blir ett filosoferande rätt ut i luften.

Vid vår genomgång har det visat sig att redovisningen i många fall brister i omfattningen. Det har också framgått att i vissa fall har man inte kunnat ange några framtidsplaner för den egna verksamheten. De redogörelser som lämnats av vad man sysslar med blir i sådana fall ofta i torftigaste laget utan ambition att beskriva de egna problemområdena, så att de kan upplevas ha ett mer allmänt intresse utanför den egna kretsen.

Kulturutskottet gjorde i fjol påpekanden av detta slag, men dessa anmärkningar har i vissa fall fortsatt giltighet.

När det gäller den framtida verksamheten på kulturområdet uttalade vi i anslutning till Bergendalrapporten önskemålet om en 3-årsbudget på detta område. Det skulle kunna ge större möjligheter till en långsiktigare planering inom institutionerna. En sådan ordning skulle dessutom underlätta möjligheten att vidta önskvärda omprioriteringar.

I detta sammanhang vill jag också rikta uppmärksamheten på att utskottet tidigare framhållit – och utskottet upprepar det i årets betänkande – hur nödvändigt det är att kultur- och undervisningsministrarna vid inrättande av nya institutioner (eller motsvarande) i kommande budgetförslag klart anger vilken utbyggnadstakt ministerrådet för deras del tänker hålla. Vi vill också understryka betydelsen av att vid alla tillfällen då det är aktuellt att inrätta nya institutioner, detta borde föregås av kontakt med kulturutskottet. Vi är nämligen oroade över att få en alltför vildvuxen flora av sådana organ där medel över kulturbudgeten tas i anspråk. Under 1980 förelåg några sådana framställningar där inte kulturutskottet var inkopplat.

Vi som under några år var verksamma i K. B. Andersen-kommittén i början av 1970-talet börjar nu få vissa perspektiv på verksamheten. Resultatet av den kommitténs arbete blev att kontrollfunktionen skulle vara en uppgift för respektive sakutskott.

Mot den bakgrunden ställs numera ibland den självkritiska frågan: Är den parlamentariska kontrollen tillräcklig? Hinner de valda ledamöterna med sitt åliggande och finns det tillräckligt med tid för att tränga in i de olika uppgifterna?

Som en del av vår kontrollerande verksamhet har vi besökt Nordens folkliga akademi i Kungälv, Nordiska vulkanologiska institutet i Reykjavik, Centralinstitutet för nordisk Asienforskning, Nordiska institutet för teoretisk atomfysik i Köpenhamn och Nordiska Afrikainstitutet i Uppsala. Det är de två senaste årens besök. Mot den bakgrunden skall ses att kulturavtalets organ är engagerade i ett 30-tal institutioner!

Dessutom kan jag tala om att kulturutskottet vid den här sessionen haft direktkontakt med styrelsen för Nordiska kulturfonden. Det är, såvitt jag vet, första gången detta har skett.

Herr president! Jag vill än en gång understryka att frågan om hur Nordiska rådets par-

lamentariker skall fullgöra sin kontrollerande funktion är långt ifrån avslutad. Det finns flera möjligheter till mer rationella former för kontroll och utvärdering. Dessa uppgifter kommer att tvinga sig fram i en allmän strävan att få ut det mesta möjliga av de skattemedel som de nordiska länderna anslår för denna verksamhet.

Med detta inlägg vill jag rikta uppmärksamheten på vad kulturutskottet anför i sitt betänkande i dessa frågor och hoppas att formerna för den kontrollerande verksamheten blir föremål för en fortlöpande uppmärksamhet och en framåtsyftande debatt.

Meddelande

Det meddelades, att minister Katri-Helena Eskelinen intagit sin plats i rådet.

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa: Herr president! Man har här redan upprepade gånger pekat på de många strukturella förändringar och svårigheter, som de nordiska länderna har redan i dag och i synnerhet kommer att ha i framtiden. Av denna anledning bör även det nordiska samarbetet – dess innehåll, betoningar, arbetsformer osv. granskas mot bakgrunden av dessa 1980-talets utmaningar. Härtill ansluter sig mycket nära frågan om ökandet av det nordiska forskningssamarbetet. Det är viktigt att lägga märke till att forskningen i och för sig inte löser våra problem, utan att därtill behövs politisk vilja och politiska beslut. Men vetenskaplig forskning kan och bör ge ny kunskap och ytterligare möjligheter och lösningalternativ.

I de nordiska länderna har man redan länge upplevt det som nödvändigt att förbättra det vetenskapliga forskningssamarbetet. Härpå tyder bl. a. statsministrarnas förslag hösten 1978 till ministerrådet, som i mars 1979 tillsatte en expertarbetsgrupp för att utreda frågan. Arbetsgruppen har just nu fullbordat sin slutrapport, där det vetenskapliga forskningssamarbetet analyseras både för grundforskningens och för den tillämpade forskningens vidkommande och där konkreta förslag ställs för att öka detta samarbete.

Det är ytterst beklagligt, att rapporten blev färdig först strax före sessionen. Varken Nordiska rådets kulturutskott eller ministerrådet har haft möjligheter att sätta sig in i rappor-

tens innehåll och att ta ställning till förslagen. Forskningssamarbetets utvecklande är en mycket angelägen sak, av vilken anledning det skulle ha varit viktigt att redan här debattera och fatta beslut om dessa ärenden.

Arbetsgruppen konstaterar i sin rapport, att de olika ländernas nationella betoning av forskningen i mycket hög grad sammanfaller och att en väsentlig del av det nordiska forskningssamarbetet redan i dag utförs inom gemensamma tyngdpunktsområden.

Men här förutom måste arbetsgruppen konstatera, att man i de olika länderna relativt litet vet om de andra nordiska ländernas forskningsprioriteringar och att det därför finns mindre forskningspolitisk koordinering än väntat, såväl inom grundforskningen som inom den tillämpade forskningen. Detta föranleder i vissa fall ineffektivitet av forskningsresursernas utnyttjande, vartill det är uppenbart, att själva forskningen fortgår långsamt, emedan forskningsarbete för lösandet av samma problem samtidigt utförs på flera platser utan att forskarna är tillräckligt medvetna om de uppnådda resultaten.

Många i rapporten framförda problem har redan tidigare behandlats här, bl. a. gäller detta för energiforskningen. Energiforskningen har i samtliga nordiska länder varit ett av tyngdpunktsområdena för den nationella forskningen, och den har i synnerhet inom sektorsforskningen fått ständigt nya resurser. A andra sidan är de energipolitiska problemen ständigt mycket centrala frågor i de nordiska länderna. Användningen av nya och förnyelsebara energikällor, energisparandet, energipolitiskt beslutsfattande och planering, produktutvecklingen inom energibranschen osv. förutsätter en effektiv och omfattande forskningsinsats. Man bör inte heller glömma den forskning, som utreder energilösningarnas miljöskyddsmässiga och samhällliga följdverkningar. Det är mycket glädjande att konstatera, att ekonomiska utskottet och social- och miljöutskottet gemensamt planerar att anordna ett sådant seminarium, där dessa sistnämnda ämnen skall behandlas.

Såsom här redan tidigare har framkommit bl. a. i ekonomiska utskottets betänkande, har nordisk energiforskning blivit lidande just t. ex. på grund av dålig informationsförmedling, brist på erfarna forskare och på utbildning samt av koordineringsproblem.

A andra sidan finns det rätt många problemkomplex, för vilkas klarläggning ett nordiskt lands resurser inte är tillräckliga. I stället kan nordiskt forskningssamarbete erbjuda möjligheter till deras klarläggning och senare till nya samarbetsformer t. ex. just inom ekonomi och teknik.

Målsättningen för det nordiska vetenskapliga samarbetet bör vara ett både kvalitativt och kvantitativt förbättrat samarbete, vilket förstås också kräver ytterligare gemensamma nordiska resurser. Å andra sidan kommer det att innebära effektivare användning av både ekonomiska och andliga resurser.

På sistone har det hörts tongångar, enligt vilka det nordiska samarbetets ekonomiska resurser borde begränsas enbart till den av inflationen och prisförhöjningarna föranledda tillväxten. Även om det från finländskt håll ansetts, att det nordiska samarbetets utbyggnad och förbättrande också förutsätter en ökning av de ekonomiska resurserna inom detta område, bör man förstås realistiskt konstatera att de nuvarande ekonomiska utsikterna är svagare än förut. Ökningstakten kommer i varje fall att bli långsammare. Vi måste också noga uppskatta, hur mycket gemensamma resurser som kan anvisas för att förbättra det vetenskapliga forskningssamarbetet. Inte heller inom detta område är förstås enbart antagna rekommendationer nog, utan man måste också kunna anvisa de ekonomiska förutsättningarna för åtgärderna.

I detta skede vill jag inte ta ställning till förslagen ställda av arbetsgruppen som utrett det vetenskapliga forskningssamarbetet, däribland förslaget om inrättandet av ett nordiskt vetenskapligt forskningsråd. Det är emellertid viktigt att i detta skede betona utvecklandet av så enkla och smidiga organisations- och arbetsformer som möjligt, för att man inom dessa skall kunna idka vetenskapligt forskningssamarbete på ett så vitt fält som möjligt. Det skulle också vara viktigt att överskrida de traditionella skrankorna mellan vetenskaperna i detta samarbete.

Jag vill speciellt betona, att arbetsgruppens rapport kräver grundlig penetrering både från Nordiska rådets och från ministerrådets håll. För att funktionsdugliga lösningar å andra sidan skall kunna finnas, förutsätts det att forskare och olika forskningsinstitutioner och intressekretsar skall få en möjlighet att värde-

ra arbetsgruppens rapport och förslag. De erfarenheter som man hittills fått bör noga utnyttjas när beslut fattas. Jag hoppas att det skall vara möjligt att inom ramen för Nordiska rådet anordna ett seminarium om forskningssamarbetet för att ge fart åt debatten och för att få fram olika åsikter. Det är ju självklart att rapporten om forskningssamarbetet skall genomgå den sedvanliga remissbehandlingen. Kulturutskottet har redan tidigare föreslagit rådets presidium att ett seminarium av det ovan angivna slaget måtte anordnas. Förberedelserna för seminariet bör kunna inledas med det snaraste.

Fjeldvær: Hr. president! I forrige sak, ministerrådsforslaget om Nordsat, var jeg inne på den halvhjertethet til nordisk samarbeid som er til stede i mange nasjonale grupperinger. Denne holdninga gjelder ikke minst forskningssamarbeidet i alle nordiske land. Nordisk forskning er bra når ekstra millioner kan legges på bordet. Men når spørsmålet om samordning av nasjonale forskningsmidler i en nordisk sammenheng kommer på tale, reiser forskerne bust. Forskning og utviklingsarbeid må være områder der det ligger vel til rette for en betydelig utvidelse av samarbeidet mellom de nordiske land. En oversikt viser at det nå brukes om lag 30 milliarder danske kr. til en slik virksomhet i Norden. Halvparten finansieres over offentlige budsjett, mens resten er privatfinansiert. Men bare 160 millioner kr., altså om lag 1 pst. av virksomheten som finansieres over offentlige budsjett, satses på nordiske forskningsprosjekt.

Efter nærmere et par års arbeid har en nordisk arbeidsgruppe i disse dager lagt fram en ganske omfattende rapport om det nordiske forskningssamarbeid og mulighetene for ei styrking og effektivisering av dette. Den gir grunnlag for en foreløpig reaksjon på denne sesjonen, men en mer målretta debatt vil en imidlertid ikke kunne få før på sesjonen i 1982, der regjeringene vil legge fram sine forslag til løsninger.

Jet har tru på at det nå kan bli fart i denne saka. Initiativet til nevnte utredning blei i si tid tatt av statsministrene, og det skulle vel garantere for at også den videre behandling vil skje med nødvendig alvor og politisk tyngde.

Jeg har enna ikke lest utredningen, men jeg forstår at det fremmes forslag der som ligger innafor økonomisk realistiske rammer. Det er jeg svært glad for. Jeg haper at også forskerne vil ha disse økonomiske realiteter klart for seg når de nå etter hvert skal uttale seg i den høringsgrunden som det er lagt opp til.

Slik forskningen nå drives i våre land, synes det som om det kan være vanskelig å få til et nordisk samarbeid på de områder som er høyest prioritert i de enkelte land. Det henger sammen med at det på disse områder er forholdsvis mye penger til disposisjon for forskerne på det nasjonale plan. Av den grunn er de vel ikke så interessert i et samarbeid.

Dette innebærer imidlertid også at det er enklere å få til et samarbeid på lavere prioriterte områder der det er mer trangt med økonomiske midler. Her vil jo forskerne selvfølgelig se en mulighet for å få mer penger til sine prosjekt.

For meg synes det å være rimelig at en styrker samarbeidet på de høyest prioriterte områder. Det bør i første omgang ikke være et spørsmål om å kanalisere flere penger til forskning totalt sett. Det vi må arbeide for, er å få full uttelling for de midler vi satser, både nasjonalt og nordisk.

Jeg trur at det opplegg som nå er lagt på bordet fra arbeidsgruppas side, har gitt oss et godt grunnlag for en meningsfylt debatt og kanskje også for en meningsfylt dialog mellom forskere og politikere.

For oss politikere er det etter mi mening nødvendig å gjøre forskerne oppmerksomme på hva som må være utgangspunktet for dialogen, nemlig den økonomisk realistiske ramme.

Tellervo Koivisto: Herr president! Nu tänker jag uttrycka mig på finska, därför att jag för många år sedan kämpade ganska hårt för simultantolkning, och då tycker jag att det är min skyldighet att då och då använda finska språket.

Työvoiman vapaan liikkumisen periaate on toteutettu Pohjoismaiden välillä, ja tosiasia on, että huomattava osa Pohjoismaiden neuvoston työstä kohdistuu tämän periaatteen toteuttamisesta johtuvien ongelmien korjaamiseen. Vei yllättävän pitkänkin ajan ennen kuin esimerkiksi huomattiin, että työvoiman

siirtymisestä joutuivat maksamaan korkean hinnan siirtyneiden perheiden lapset, etenkin siinä muuttoliikkeessä, joka on voimakkaana tapahtunut Suomesta Ruotsiin. Oman äidinkielen ja uuden asuinmaan kielen erilaisuus on aiheuttanut ongelmia ja vaurioita, joita ei enää kaikkien siirtolaisuuteen joutuneiden lasten osalta pystytä edes korjaamaan. Tuhanien suomalaislasten osalta tulevat liian myöhään ne parannukset, joita koulujen opetuskielessä Ruotsissa on nyt saatu aikaan. Monien lasten lahjakkuus on jäänyt kehittymättä täyteen mittaansa sen vuoksi, ettei kouluopetus antanut lahjakkuuden kehittymiselle tärkeintä edellytystä, jonkin kielen täydellistä taitoa.

Tällä hetkellä tilanne on jo parempi. Yleisesti tunnustetaan se tosiasia, että aktiivinen omakielinen kouluopetus on paras väline siirtolaislapsen menestymiselle uuden asuinmaansa oloissa. Ruotsin ja Suomen kouluviranomaisien yhteistyö ja ruotsinsuomalaisten aktiivinen painostustyö ovat tuottaneet tuloksia, jotka estävät sen, ettei nk. puolikielisyys enää muodostu yhtä suureksi rasitteeksi toisen polven siirtolaisille kuin vielä 1970-luvulla.

Ruotsin peruskouluun on kautta valtakunnan perustettu 1.–6. luokka-asteille suomenkielisiä luokkia, joskin alueellisesti voidaan vielä puutteita tässä kehityksessä osoittaa. Suunta on kuitenkin hyvä, ja esimerkiksi Tukholmassa on jo noin 200 suomenkielistä ensimmäistä luokkaa, jotka pystyvät täyttämään koulunsa aloittavien suomalaislasten omakielisen opetuksen tarpeen. Eräät kunnat ovat hakeneet ja saaneet poikkeusluvan yläasteen suomenkielisten luokkien perustamiselle. Luontevin ja varmin tapa järjestää riittävä omakielinen opetus Ruotsissa asuville siirtolaislapsille on tietysti järjestää se olemassa olevan koulujärjestelmän puitteissa.

Haasteeksi näiden järjestelyjen tehostamisesta ja nopeuttamisesta lienee nähtävä ne hankkeet, joista viime kuukausina on saatu lehdistön kautta tietoja ja joiden tavoitteena on erillisten suomenkielisten koulujen perustaminen Tukholmaan. Haaparantaan ja ehkä Göteborgiin. Nämä suomalaiskoulujen perustamishankkeet kertovat tietysti siitä huolesta, mitä suomalaisvanhemmat tuntevat lastensa puolesta kaikkien niiden tutkimustu-

lostojen jälkeen, mitä nk. puolikielisyysden hai-toista on saatu.

Vaikkakin kuulun niihin, joiden mielestä siirtolaislapselle on taattava kouluopetuk-sella ja muilla keinoilla täydellinen äidinkie-lensä taito, näen silti joitakin vaaroja hank-keissa, joihin nyt ollaan ryhtymässä suomen-kielisten koulujen perustamiseksi Ruotsiin. Minä pelkään, että nämä hankkeet jatkossa voivat jopa kääntyä hyviä tavoitteitaan vas-taan, ellei olla varmoja eräistä perusasioista. Nämä hankkeet nostavat esiin kysymyksiä, joihin toivon Ruotsin kouluviranomaisten ja myös hankkeiden takana olevien suomalais-ten huolella hakevan oikeat vastaukset.

Ensinnäkin: Kun esim. Tukholmassa pe-ruskoulujen noin 200 suomenkielistä luokkaa pystyvät jo vastaanottamaan kaikki koulunsa aloittavat suomalaislapset, niin syntyisikö erillisestä suomalaisesta koulusta ja sen I. luokasta kilpaileva koulumuoto? Minä ym-märrän tietysti, että ajateltu koulu tähtää täy-delliseen luokka-astevalikoimaan, niin että kuuden vuoden kuluttua koulussa olisi aloit-tamassa toimintansa jo lukioastekin. Mutta kun jo nyt muutamissa kunnissa on aloitettu poikkeusluvalla suomenkielinen yläasteen luokkamuodostus, niin eikö tämän kehityk-sen tehostaminen ja nopeuttaminen olisi paras tie saada aikaan kattava suomenkielisen luokkien systeemi ruotsinsuomalaisille lapsille Ruotsissa?

Toiseksi: Mikä tulisi olemaan näiden suo-malaisten koulujen asema suhteessa Ruotsin koulujärjestelmään ja mistä ne saisivat talou-delliset voimavaransa? Jos nyt ei ole riittänyt varoja suomenkielisten luokkien perustami-seen kattamaan koko valtakuntaa ja kaikkia luokka-asteita, niin riittäisikö budjettivaroja erillisille kouluille sen paremmin? Mikäli suo-malaiset koulut perustaisivat taloutensa yksi-tyiselle pohjalle, esim. Suomessa tutuksi tul-leelle kannatusyhdistyspohjalle, se olisi mie-lestäni paluuta menneeseen koulutukselli-seen epätasa-arvoisuuteen päin, josta Pohjo-lassa olemme päässeet tai pääsemässä täysin eroon. Suomalaisia kouluja voitaisiin perus-taa joka tapauksessa vain harvoille paikka-kunnille, mistä aiheutuisi alueellista epätasa-arvoisuutta, ja niihin pääseminen olisi mah-dollista ilmeisesti vain lapsille, joiden van-hemmilla olisi varaa maksaa lukukausi- ym. maksut. Se merkitsisi taloudellista epätasa-arvoa.

Pelkään myös, että mikäli suomalaiset ryh-tyvät omatoimisesti järjestämään lastensa omakielistä koulutusta Ruotsissa, se saattaa heikentää Ruotsin virallisen koulujärjestel-män intressiä suomenkielisen opetuksen täy-simääräiseksi hoitamiseksi.

Herr president! Koska niin ehdottomasti toivon, että siirtolaislasten kouluopetus jär-jestetään Pohjoismaissa vastaamaan kunkin maan virallisia koulutustavoitteita, olen hal-lannut tuoda esille tämän kysymyksen erillis-ten suomalaisten koulujen perustamishank-keista Ruotsiin. Minä toivon, että nämä hankkeet eivät heikentäisi sitä kehitystä, joka myönteisesti on meneillään Ruotsin koulujär-jestelmässä siirtolaislasten omakielisen kou-luopetuksen toteuttamiseksi, eivätkä mer-kitsisi sen periaatteen murentamista, että Pohjoismaissa yhteiskunnat takaavat jokai-selle lapselle tasa-arvoisen koulutuksen riip-pumatta lapsen asuinpaikasta tai hänen van-hempiensa varallisuudesta.

Tellervo Koivistos inlägg i svensk översätt-ning:

Principen om arbetskraftens fria rörlighet har genomförts mellan de nordiska länderna, och faktum är att en betydande del av Nordiska radets arbete inriktar sig på avhjälpan-det av problem som uppstått vid tillämpning-en av denna princip. Det tog en förvånans-värt lång tid innan man t. ex. märkte, att ett högt pris för arbetskraftens flyttning skulle betalas av migrantfamiljernas barn, i synner-het i fråga om den migrationsrörelse som med stor kraft ägt rum från Finland till Sverige. Olikheten mellan det egna modersmalet och spraket i det nya bosättningslandet har vällat problem och skador som det inte mera gar att reparera för alla migrantbarns vidkommande. För tusentals finska barn kommer de förbättringar för sent, som man nu har åstadkommit i skolornas undervisningsspråk i Sverige. Be-gåvningen hos många barn har blivit utveckl-lad för att skolundervisningen inte har gett den viktigaste förutsättningen för begåvning-ens utveckling – fullständigt behärskande av något språk.

För närvarande är läget redan bättre. Man erkänner generellt det faktum, att en aktiv skolundervisning på eget språk är det bästa medlet för att ett invandrarbarn skall kunna ha framgång i det nya bosättningslandets för-hållanden. Samarbetet mellan skolmyndighe-

terna i Sverige och Finland och sverigefinnarnas aktiva påtryckningsarbete har gett resultat som gör att så kallad halvspråkighet inte mera är en lika stor belastning för den andra generationens invandrare som den ännu var under 1970-talet.

I grundskolan i Sverige har man överallt i landet inrättat finskspråkiga klasser för årsklasserna 1–6, även om man ännu kan påvisa regionala brister i denna utveckling. Riktningen är emellertid god, och till exempel i Stockholm finns det redan omkring 200 finskspråkiga första klasser, vilka kan tillgodosätta behoven av undervisning på eget språk för finska barn som börjar skolan. Vissa kommuner har sökt och fått undantagstillstånd för inrättandet av finskspråkiga klasser för högstadiet. Det naturligaste och säkraste sättet att anordna tillräcklig undervisning på eget språk för i Sverige bosatta invandrabarn är naturligtvis att anordna undervisningen inom ramen för det befintliga skolsystemet.

Som en utmaning för att effektivera och tillskynda dessa regleringar torde böra ses de projekt som man under de senaste månaderna fått uppgifter om genom pressen och vilkas målsättning är att inrätta separata finskspråkiga skolor i Stockholm, Haparanda och kanske Göteborg. Dessa planer på att grunda finskspråkiga skolor berättar förstas om det bekymmer som finska föräldrar känner för sina barn efter alla de undersökningsresultat som man fått angående den så kallade halvspråkighetens nackdelar.

Även om jag hör till dem som tycker att invandrabarn genom skolundervisning och andra medel måste garanteras fullständig kunskap i sitt modersmål, ser jag dock vissa risker i de projekt som man nu håller på att ta itu med för att grunda finskspråkiga skolor i Sverige. Jag fruktar att dessa projekt i fortsättningen till och med kan vanda sig mot sina goda målsättningar, om man inte är säker på vissa grundangelägenheter. Dessa projekt framkallar frågor, till vilka jag hoppas att skolmyndigheterna i Sverige och även de finländare som står bakom planerna noga söker de rätta svaren.

För det första: Eftersom till exempel i Stockholm de omkring 200 finskspråkiga klasserna förmår mottaga alla finska barn som börjar skolan, skulle en separat finsk skola och dess första klass då bli en konkur-

rerande skolform? Jag förstår naturligtvis, att den tilltänkta skolan syftar till ett fullständigt urval av årsklasser så att skolan efter sex år också skulle ha ett gymnasiestadium som inleder sin verksamhet. Men då man nu i några kommuner med undantagstillstånd inlett bildandet av finskspråkiga högstadielklasser, skulle effektiviserandet och tillskyndandet av denna utveckling kanske vara det bästa sättet att åstadkomma ett täckande system av finskspråkiga klasser för sverigefinska barn i Sverige?

För det andra: Vilken skulle komma att vara dessa finskspråkiga skolors ställning i förhållande till det svenska skolsystemet och varifrån skulle de få sina ekonomiska resurser? Om det nu inte har funnits tillräckliga medel för att inrätta finskspråkiga klasser för att täcka hela riket och samtliga årsklasser, skulle det i det fallet finnas tillräckliga budgetmedel för separata skolor? Ifall finska skolor grundade sin ekonomi på privat basis, t. ex. på den i Finland kända understödsföreningsbasen, skulle det enligt min åsikt vara en återvändo mot den förgångna utbildningsmässiga olikheten, som vi redan helt kommit och håller på att komma ifrån i Norden. Finskspråkiga skolor skulle i varje fall enbart kunna inrättas på fåtaliga orter, vilket skulle föranleda regional olikhet, och tillträdet till dessa skolor skulle uppenbarligen enbart vara möjligt för sådana barn, vilkas föräldrar har råd att betala semesteravgifterna m. fl. Detta skulle innebära ekonomisk olikhet.

Jag fruktar också att, om finnarna börjar på eget initiativ anordna utbildning på eget språk för sina barn i Sverige, skulle detta kunna försvaga det officiella rikssvenska skolsystemets intresse att fullständigt handha den finskspråkiga undervisningen.

Herr president! Eftersom jag sa ovillkorligen hoppas, att invandrabarnens skolundervisning i de nordiska länderna anordnas så att den motsvarar varje lands officiella utbildningsmålsättningar, har jag önskat ta upp denna fråga om planerna på inrättandet av separata finskspråkiga skolor i Sverige. Jag hoppas att dessa planer inte försvagar den utveckling som på ett positivt sätt pågår i det rikssvenska skolsystemet för förverkligandet av skolundervisning på eget språk för invandrabarn samt att dessa planer inte innebär en undergrävning av den principen, att de nor-

diska samhällena garanterar en jämlik undervisning åt varje barn oberoende av barnets bostättningsort eller av föräldrarnas förmögenhet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat om kulturutskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För yttrandet röstade:

Sampsa Aaltio, K. B. Andersen, Karen Dahlerup Andersen, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Gunnar Björk, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Nils Carlshamre, Christian Christensen, Ib Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Olle Eriksson, Rolf Fjeldvær, Arne Gadd, Astrid Gjertsen, Arni Gunnarsson, Hagen Hagensen, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Guðrún Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Karl-Erik Häll, Doris Håvik, Olof Jansson, Paul Jansson, Egon Jensen, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Arvo Kempainen, Sakari Knuutila, Tellervo Koivisto, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Esen Lindahl, Thor Lund, Grethe Lundblad, Matthías Á. Mathiesen, Sture Palm, Robert Pedersen, Niels Helveg Petersen, Per Petersson, Páll Pétursson, Arvo Salo, Rolf Sellgren, Otto Steenholdt, Anne-Lise Steinbach, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Ingrid Sundberg, Bernhardt Tastesen, Sigrid Utkilen, Lars Werner, Henrik Westerlund, Kåre Willoch och Marjatta Väänänen.

Frånvarande var:

Gunnar Berge, Børge Halvgaard, Knud Heinesen, Johan J. Jakobsen, Karin Kjølbro, Lars Korvald, Gabriel Romanus, Petter Savola, Reiulf Steen, Ebba Strange, Jøgvann Sundstein och Sten Söderström.

Yttrandet hade salunda antagits med 66 röster.

Utskottets förslag, punkt B, bifölles.

3

E 1: Fråga till Nordiska ministerrådet angående rapportering över Nordiska rådets rekommendationer¹

Ingrid Sundberg: Ärade president! Med anledning av att kulturutskottet inte funnit rapporteringen från ministerrådet fullt tillfredsställande i vissa fall har jag ställt följande fråga till ministerrådet:

Vilka åtgärder ämnar ministerrådet vidtaga för att förbättra rapporteringen till Nordiska rådet och den nationella uppföljningen av rekommendationerna?

Minister Lise Østergaard: Fru Ingrid Sundberg, der er medlem af kulturudvalget, har som udgangspunkt for sit spørgsmål taget de meddelelser om rekommandationer, der berører det kulturelle samarbejde, men jeg synes, at spørgsmålet er af langt mere generel interesse, og derfor vil jeg – også i min egenskab af samarbejdsminister – i mit svar ikke begrænse mig til alene at kommentere de rekommandationer, der nævnes i spørgsmålet, men besvare spørgsmålet ud fra lidt mere principielle synspunkter.

Spørgsmålet om Ministerrådets opfølgning og rapportering i forbindelse med Nordisk Råds rekommandationer har nær tilknytning til de diskussioner, der siden sidste session har været ført mellem samarbejdsministrene og Nordisk Råds præsidium og senere også mellem samarbejdsministrene og statsministrene og mellem statsministrene og præsidiet. Formålet med alle disse drøftelser har netop været at bidrage til, at det nordiske samarbejde koncentrerer sig stærkere om vigtige områder og koncentrerer sig om sager, hvor forholdene ligger til rette for at omsætte de mange udredninger til konkret handling. Både statsministrene og præsidiet og Ministerrådet har været enige om at bidrage til dette.

Det er ikke realistisk at regne med, at det nordiske samarbejde kan tilføres væsentligt øgede ressourcer i en tid, hvor der må spares på offentlige udgifter på alle andre områder i Norden. En sanering af de mange verserende

¹ *Frågan tryckt s. 2367.*

små sager er derfor en fuldstændig afgørende forudsætning for, at det nordiske samarbejde kan få øget effektivitet og slagkraft. Statsministrene har bedt præsidenten om, at der bliver foretaget en kritisk gennemgang af de ca. 150 rekommandationer, som er pålagt Ministerrådet. I Ministerrådet håber vi, at statsministerens opfordring vil blive fulgt op i praksis under denne session, og at eventuelle nye rekommandationer vil blive koncentreret om samarbejdsområder med stor tyngde – områder, hvor der er mulighed for at opnå praktiske resultater. En reduktion af antallet af rekommandationer vil øge mulighederne for, at opfølgningen både nordisk og nationalt og rapporteringen til Nordisk Råd vil blive hurtigere og bedre.

Disse spørgsmål forudsætter naturligvis foranstaltninger på begge sider i det nordiske samarbejde. De parlamentariske organer afgør, hvilke rekommandationer der til enhver tid skal være gældende. Nordisk Råds organer har også mulighed for at fremme den nationale opfølgning igennem den såkaldte kontaktmandsordning. I Ministerrådet er vi i gang med en konkret prioritering af vore sager med sigte på at give arbejdet tyngde, således som statsministrene har efterlyst. Dette arbejde vil forhåbentlig resultere i, at opfølgningen af vigtige rekommandationer bliver bedre og hurtigere.

Ingrid Sundberg: Herr president! Jeg ber att få tacka statsrådet för svaret. Jag är särskilt glad över att frågan i huvudsak behandlades ur principiell synpunkt.

Det råder naturligtvis inga delade meningar om målsättningen att effektivisera det nordiska samarbetet. Men jag är ändå inte säker på att vi alla är överens om de medel som statsrådet redogjorde för. Här framkom i huvudsak krav på kvantitativa begränsningar av Nordiska rådets arbete. Här talades om koncentration till viktiga områden och en sanering av de mindre sakfrågorna.

Jag vill bara erinra om nödvändigheten av att det parlamentariska inflytandet inte minskar i Nordiska rådets arbete. Vi har tvärtom under senare år kunnat se att det har ökat. En viktig del av parlamentarikernas arbete är just medlemsförslagen, som ofta berör mindre områden. Jag vill där särskilt påpeka att

medlemsförslagen i dag inte behöver medföra ökade kostnader. Tvärtom är väl just grundtanken i det nordiska samarbetet att man genom ett gemensamt nordiskt agerande skall underlätta arbetet för de enskilda nationerna och minska deras kostnader. Man skall också kunna göra en ekonomisk vinst. Därför tycker jag att det är angeläget att dessa möjligheter inte reduceras.

Sedan vill jag särskilt tacka statsrådet för att kontaktmannaorganisationen nämndes i svaret. Det är en viktig faktor när det gäller den nationella uppföljningen. Det är nödvändigt att de frågorna också beaktas. Vi får inte glömma att Nordiska rådet också har en kontrollfunktion, och för den kontrollfunktionen är det viktigt att vi får rapporter från ministerrådet som är så pass utförliga och detaljerade att vi kan följa upp frågorna och få klart för oss var svårigheterna ligger i de fall rekommandationer inte lett till resultat. Det finns skäl att tala om att av ca 600 rekommandationer har 60 procent resulterat i konkreta åtgärder. Det är en mycket hög siffra om man jämför med andra organisationer av typ Europarådet. Det innebär alltså inte någon kritik från kulturutskottet att jag ställt denna fråga.

Minister Lise Østergaard: Jeg vil blot gerne ganske kort sige Ingrid Sundberg tak for republikken til mit svar på spørgsmålet. Vedrørende alt det, Ingrid Sundberg har sagt, føler jeg mig aldeles overbevist om, at der er tale om kræfter, som arbejder i samme retning, og jeg føler mig overbevist om, at vi vil være i stand til at nå de mål, som vi i fællesskab finder er de højest prioriterede.

Diskussionen förklarades härmed avslutad.

4

D 1981/7/1976/k: Meddelande om rekommandation nr 7/1976 angående distribution av AV-material. D 1981/8/1976/k: Meddelande om rekommandation nr 8/1976 angående TV-program för sjöfolk och D 1981/14/1977/k: Meddelande om rekommandation nr 14/1977 angående utförelse av antikviteter från de nordiska länderna

Ovanstående saker företogs i ett sammanhang.

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölles

5

E 10: Fråga till Sveriges regering angående de finska barnens utbildningssituation i Sverige (D 1981/14/1975/k och C 1981/26/k)¹

Marjatta Väänänen: Herr president! Till Sveriges regering vill jag framställa följande fråga.

Hur kommer Sveriges regering att i dagens läge förverkliga förpliktelsen enligt det nordiska kulturavtalets artikel 3 om att söka tillgodose önskemål från medborgare i ett nordiskt land som bor i ett annat om undervisning på hans modersmål, och hur kommer det berämda statliga besparingsprogrammet i Sverige att inverka på planerade åtgärder i syfte att ytterligare förbättra möjligheterna till hemspråksundervisningen för de i Sverige bosatta finska barnen?

Statsrådet Karin Andersson: Herr president! Avsikten var att utbildningsminister Jan-Erik Wikström skulle besvara Marjatta Väänänens fråga. Eftersom han lämnat sin plats i rådet har det ankommit på mig att avge svaret.

De besparingar som föreslogs av regeringen i den s. k. besparingspropositionen hösten 1980 och om vilka riksdagen fattade beslut i december 1980 berör lika litet som de ytterligare besparingar som föreslås i budgetpropositionen 1981 hemspråksundervisningen eller övriga insatser för invandrare. Tvärtom förordades i budgetpropositionen en utökning av lågstadielärarytbildningen för sökande med finska som modersmål. Vidare förordas dels en ökning av planeringsramen för hemspråkslärarytbildningen, dels införandet av en påbyggnadskurs med specialpedagogisk inriktning för behöriga hemspråkslärare. För att ytterligare och snabbare minska antalet obehöriga hemspråkslärare föreslås dessut-

om en förkortad utbildning på hemspråksläraryrslinjen för personer som har såväl högskolestudier som lång erfarenhet som hemspråkslärare. Även för enstaka kurser förlagda till andra orter än högskoleorter beräknas medel.

Regeringen har den 23 februari 1981 lämnat en proposition till riksdagen om skolforskning och personalutveckling. Vissa områden prioriteras i denna proposition som särskilt angelägna i fort- och vidareutbildning av lärare. Ett sådant område är de utbildningsinsatser som aktualiseras av invandringen. Statsrådet Mogård anför i propositionen:

Jag vill här också behandla behoven av fortbildning på grund av invandringen. Ett problem därvidlag utgör bristen på behöriga hemspråkslärare, vilket jag något berört vid min presentation av förslagen i 1981 års budgetproposition. Det är angeläget att sätta in kompetenshöjande åtgärder också i fråga om den obehöriga delen av lärarpersonalen, särskilt för dem som kan bedömas komma att tjänstgöra en längre tid i skolväsendet. Så långt möjligt bör också de behöriga hemspråkslärarnas behov av fortbildning beaktas, varvid jag anser att specialpedagogiska moment bör ges särskild uppmärksamhet. Utbildningen kan utgöra en del av det lokala utvecklingsarbetet och knyta an till personallags- och skollärarytbildningarna.

Skolan har ett stort ansvar för att invandrarbarnen inte endast lär sig sitt hemspråk utan även svenska. Särskilda och mer omfattande utbildningsinsatser bör sättas in för att förbättra lärarpersonalens förmåga att undervisa i svenska som främmande språk i skolväsendet. Styrande vid urvalet måste givetvis vara det lokala behovet av personal med särskilda kunskaper på området.

Jag vill slutligen erinra om att den svenska regeringen år 1979 har vidtagit åtgärder för att få fram ett underlag för fortsatt överväganden om den långsiktiga inriktningen av hemspråksundervisningen för invandrarbarn. Regeringen gav då skolöverstyrelsen i uppdrag att utvärdera hemspråksundervisningen och de enspråkiga klasserna i grundskolan samt tillkallade en parlamentarisk kommitté för översyn av hemspråkstråningen i förskolan. Båda utredningarna väntas bli presenterade år 1982.

Marjatta Väänänen: Herr president! Jag ber att få tacka minister Karin Andersson för svaret som hon godhetsfullt har kommit hit för att ge i stället för undervisningsminister Jan-Erik Wikström. Svaret tyder på att vissa åtgärder vidtagits för att förbättra utbildningen av lärare för finskspråkiga barn i Sverige.

¹ Frågan tryckt s. 2378.

I dag får, såsom den finska undervisningsministern konstaterade igår, endast 14% av alla finskspråkiga grundskoleelever i Sverige undervisning på sitt modersmål. Uppgiften om 14% härstammar från finsk-svenska utbildningsrådet som är det officiella samarbetsorganet på detta område. Vi vet att det finns stora skillnader mellan Sveriges kommuner då det gäller att organisera finskspråkig undervisning för Sverigefinnar. Det är därför jag vill ställa en tilläggsfråga:

I vilken mån ämnar Sveriges regering vidta särskilda åtgärder för att öka de svenska kommunernas intresse för att i större utsträckning än hittills bereda de finskspråkiga eleverna i Sverige undervisning på sitt modersmål?

Statsrådet **Karin Andersson**: Herr president! Jag vill först litet grand redogöra för situationen när det gäller finska barn i den svenska grundskolan. Vi har 40 000 finska barn i den svenska grundskolan. Av dem deltar 23 000 i hemspråksundervisningen. Det är riktigt att bara 5 000 får undervisning på sitt språk, men 23 000 får undervisning i sitt språk.

Hemspråksundervisningen är som bekant frivillig, och många föräldrar väljer att inte låta sina barn delta i den. Det finns också barn som skulle vilja delta men inte kan göra det på grund av lärarbrist. Vi är starkt medvetna om dessa brister, och jag vill försäkra att den svenska regeringen är väl medveten om den finskspråkiga minoritetens berättigade krav.

I årets budgetproposition är det klart utsagt att en stor del av de åtgärder som Sverige skall vidta inom ramen för invandrarpolitiken måste anpassas till det förhållandet att hälften av invandrarna i Sverige är finsktalande och består av inflyttade från Finland.

Marjatta Väänänen frågade vad staten gör för att stimulera kommunerna. Det är riktigt att det åligger kommunerna att genomföra de beslut som är fattade om hemspråksundervisningen och att förhållandena växlar kommunerna emellan, bl. a. beroende på storleken hos elevunderlaget i den aktuella språkgruppen.

Det staten kan göra är att stimulera genom statsbidrag, vilket sker, men också genom

klara uttalanden, varav jag redovisade ett, som görs av regeringen i propositioner och i andra sammanhang och av riksdagen. Det har skett vid många tillfällen, och jag vill gärna säga att jag aldrig försummar något tillfälle när jag talar offentligt att understryka nödvändigheten av att kommunerna på alla sätt fullföljer regeringens och riksdagens intentioner. Jag hoppas att vi skall kunna redovisa förbättrade resultat efter hand.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet och berättelsen fortsätter i kulturutskottet.

6

C 16/k: Berättelse från Nordiska kulturfonden

Utskottet för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning hade föreslagit.

1. att rådet godkänner Nordiska kulturfondens räkenskaper för år 1979 och beviljar fondens styrelse ansvarsfrihet för år 1979 samt

2. att rådet lägger berättelsen C 16/k till handlingarna.

Utskottets förslag, punkterna 1 och 2, biföljs.

7

A 585/k: Medlemsförslag om stöd till unga nordiska författare

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendationer:

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att stöda de nordiska författarkurserna på Biskops-Arnö genom årligt bidrag.

2. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna att utöka antalet författarstipendier för studieresa till annat nordiskt land.

Salo (kulturutskottets talesman): Herr president! Här har kulturutskottet, såsom ni ser, delvis avvikande eller helt motsatta tankar i jämförelse med ministerrådets ställningstaganden och därför också motsatta förslag.

Själva motionen kan många i stort sett utan

tvekan instämma i. Medlemsförslaget gäller nämligen stöd till unga författare vilka inte i någon högre grad har kunnat dra nytta av författar- och litteraturstödet över den nordiska kulturbudgeten. Därför kan det verkligen tänkas eller önskas att det upprättas en stipendieordning, med stöd av vilken unga – uttryckligen unga – författare skulle kunna söka sig till något annat nordiskt land för att där under en kortare tid bekanta sig med landet, dess folk och kultur och sålunda skapa sig en nordisk referensram för sitt författarskap såsom det formulerats här, utan att mena att varje nordisk skald måste skalda såsom Snorri i Island.

Också remissinstansernas inställning till medlemsförslaget är i princip positivt. Detta hindrar inte, att vissa instanser är negativt inställda till den uppdelning av författarna efter ålder, som ett genomförande av medlemsförslaget skulle leda till. Därtill uttrycker vissa instanser farhågor för att en ny stipendieordning skulle vara ägnad att urholka eller rent av äventyra redan etablerat stöd. Såsom exempel på detta anförs ministerrådets beslut om att år 1981 inte stöda författarkurserna på Biskops-Arnö. Detta är oroväckande, skrämmande.

Herr president! Det kan inte överraska någon att utskottet städse har förhållit sig positivt till det nordiska litteratursamarbetet. Här utgörs en väsentlig del av författarna själva. Också i det här fallet vill utskottet uttala sitt stöd till nordiskt författarsamarbetet i allmänhet. Utskottet kan dock inte se det meningsfulla i att dela författarna i olika kategorier t. ex. efter ålder och lägga kategoritillhörigheten till grund för stipendietilldelning, vilket medlemsförslaget innebär. I stället finner utskottet att syftet med medlemsförslaget kan uppnås genom en förstärkning av existerande verksamhet och stipendieordningar. Härmed avses de tidigare nämnda nordiska författarkurserna på Biskops-Arnö samt den däri ingående debutantkursen och författarstipendierna för studieresor till annat nordiskt land.

Ytterligare några ord om författarkurserna: Utskottet har noterat, att författarkursverksamheten av Nordiska författarrådet – det finns ett sådant – har getts högsta prioritet bland nordiska samarbetsprojekt inom litteraturområdet. Enligt utskottets uppfattning bör det bli fråga om ett permanent bidrag

på den nordiska kulturbudgeten till författarkurserna, så att årliga kurser också i fortsättningen kan anordnas. Därigenom kan också debutantkursens framtid tryggas. Det här borde ligga helt i linje med medlemsförslagets syfte. I konsekvens härmed önskar utskottet, att ministerrådets beslut om att inte ge bidrag till författarkurserna för 1981 omprövas.

Vad gäller resor i synnerhet så är det kanske värt att påminna om att utskottet i ett tidigare sammanhang har betonat deras betydelse och nämnt särskilt Färöarna och Grönland. För en mera atlantisk nordbo kunde kanske också Åland nämnas och rekommenderas.

Herr president! Det lönar sig kanske att upprepa själva förslagets båda två punkter:

1) Nordiska rådet rekommenderar nordiska ministerrådet att stöda de nordiska författarkurserna på Biskops-Arnö genom årligt bidrag.

2) Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna att utöka antalet författarstipendier för studieresa till annat nordiskt land.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande punkt 1 i kulturutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Sampsä Aaltio, K. B. Andersen, Karen Dahlerup Andersen, Lennart Andersson, Halldör Ásgrímsson, Ingvar Bakken, Gunnar Björk, Nils Carlshamre, Christian Christensen, Ib Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Olle Eriksson, Arne Gadd, Astrid Gjertsen, Árni Gunnarsson, Asbjørn Haugstvedt, Guðrún Helgadóttir, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Doris Håvik, Karl-Erik Häll, Olof Jansson, Paul Jansson, Egon Jensen, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Karin Kjølbro, Sakari Knuuttila, Tellervo Koivisto, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Essen Lindahl, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sture Palm, Robert Pedersen, Niels Helveg Petersen, Per Petersson, Gabriel Romanus, Arvo Salo, Peter Savola, Rolf Sellgren, Anne-Lise Steinbach, Asser Stenbäck, Ingrid Sundberg, Sten

Söderström, Bernhardt Tastesen, Sigrid Ut-
kilen och Henrik Westerlund.

Mot rekommendationen röstade:

Hagen Hagensen, Børge Halvgaard och Ib
Stetter.

Frånvarande var:

Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian
Björklund, Kjell Magne Bondevik, Trygve
Bratteli, Rolf Fjeldvær, Guttorm Hansen,
Knud Heinesen, Sverrir Hermannsson, Jo-
han J. Jakobsen, Arvo Kempainen, Lars
Korvald, Erkki Liikanen, Matthías Á. Ma-
thiesen, Páll Pétursson, Reiulf Steen, Otto
Steenholdt, Ebba Strange, Jógvan Sundstein,
Lars Werner, Kåre Willoch och Marjatta
Väänänen.

*Rekommendationen hade sålunda antagits
med 53 röster mot 3.*

Härefter skedde votering medelst
voteringsapparat beträffande punkt 2 i kultur-
utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Sampsä Aaltio, K. B. Andersen, Karen
Dahlerup Andersen, Lennart Andersson,
Halldór Ásgrímsson, Ingvar Bakken, Gunnar
Björk, Ilkka-Christian Björklund, Kjell
Magne Bondevik, Nils Carlshamre, Christian
Christensen, Ib Christensen, Bjarne Mørk
Eidem, Knud Enggaard, Olle Eriksson, Arne
Gadd, Astrid Gjertsen, Arni Gunnarsson,
Hagen Hagensen, Asbjørn Haugstvedt,
Guðrún Helgadóttir, Allan Hernelius, Elsi
Hetemäki-Olander, Doris Håvik, Karl-Erik
Häll, Olof Jansson, Paul Jansson, Egon Jen-
sen, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Ilkka
Kanerva, Arvo Kempainen, Karin Kjølbro,
Sakari Knuuttila, Tellervo Koivisto, Eeva
Kuuskoski-Vikatmaa, Håkon Kyllingmark,
Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Essen Lindahl,
Thor Lund, Grethe Lundblad, Sture Palm,
Niels Helveg Petersen, Per Petersson, Gabri-
el Romanus, Arvo Salo, Rolf Sellgren, Anne-
Lise Steinbach, Asser Stenbäck, Ib Stetter,
Ingrid Sundberg, Sten Söderström, Sigrid Ut-
kilen och Henrik Westerlund.

Mot rekommendationen röstade: Børge
Halvgaard.

Frånvarande var:

Jo Benkow, Gunnar Berge, Trygve Brat-
teli, Rolf Fjeldvær, Guttorm Hansen, Knud
Heinesen, Sverrir Hermannsson, Johan J. Ja-
kobsen, Lars Korvald, Erkki Liikanen,
Matthías Á. Mathiesen, Robert Pedersen,
Páll Pétursson, Petter Savola, Reiulf Steen,
Otto Steenholdt, Ebba Strange, Jógvan
Sundstein, Bernhardt Tastesen, Lars Wer-
ner, Kåre Willoch och Marjatta Väänänen.

*Rekommendationen hade sålunda antagits
med 55 röster mot 1.*

Mötet avbröts kl. 12.00 och återupptogs kl.
14.00.

Elsi Hetemäki-Olander övertog härefter
ledningen av förhandlingarna.

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Guttorm Hansen lämnat
sessionen, att Nils Carlshamre för resten av
denna och del av nästa dag lämnat sessionen
och ersatts av Rolf Clarkson, att Johan J.
Jakobsen lämnat sessionen och ersatts av
Ambjørg Sælhun, att Gabriel Romanus för
resten av denna och del av nästa dag lämnat
sessionen och ersatts av Elver Jonsson samt
att Kåre Willoch lämnat sessionen och er-
satts av Torstein Tynning.

*Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlig-
het härmed.*

8

A 596/k: Medlemsförslag om en nordisk litteraturantologi för gymnaserna

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordis-
ka rådet i anledning av medlemsförslaget
måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska
ministerrådet att låta utarbeta en nordisk lit-
teraturantologi för gymnasiestadiet.

Palm (kulturutskottets talesman): Fru pre-
sident! Jag hänvisar till de omfattande hand-
lingarna i ärendet och vill i all korthet yrka

bifall till utskottets utlåtande, som innebär att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utarbete en nordisk litteraturantologi för gymnasietadiet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande kulturutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Sampsä Aaltio, K. B. Andersen, Karen Dahlerup Andersen, Lennart Andersson, Jo Benkow, Gunnar Björk, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Christian Christensen, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Olle Eriksson, Arne Gadd, Asbjørn Haugstvedt, Guðrún Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Karl-Erik Häll, Doris Håvik, Olof Jansson, Paul Jansson, Egon Jensen, Elver Jonsson, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Sakari Knuuttila, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Thor Lund, Grethe Lundblad, Robert Pedersen, Per Petersson, Anne-Lise Steinbach, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Ambjørg Sælthun, Torstein Tynning, Sigrid Utkilen och Marjatta Väänänen.

Frånvarande var:

Halldór Ásgrímsson, Ingvar Bakken, Gunnar Berge, Trygve Bratteli, Ib Christensen, Rolf Fjeldvær, Astrid Gjertsen, Arni Gunnarsson, Hagen Hagensen, Guttorm Hansen, Børge Halvgaard, Knud Heinesen, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Arvo Kempainen, Karin Kjølbro, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Essen Lindahl, Matthías Á. Mathiesen, Sture Palm, Niels Helveg Petersen, Páll Pétursson, Arvo Salo, Petter Savola, Rolf Sellgren, Reulf Steen, Otto Steenholdt, Ebba Strange, Sten Söderström, Bernhardt Tastesen, Lars Werner och Henrik Westerlund.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 42 röster.

9

D 1981/12/1977/k: Meddelande om rekommendation nr 12/1977 angående handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

10

A 590/k: Medlemsförslag om en utbytes- och stipendieordning för nordiska bildkonstnärer

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation i anledning av medlemsförslaget:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att upprätta en utbytes- och stipendieordning för nordiska bildkonstnärer.

Robert Pedersen (kulturutskottets talesman): Fru præsident! Det er et emne, som har været diskuteret allerede i 10 år, så for at mindske papirerne ville det være godt, om vi tog en beslutning nu. Der har været en overvældende positiv indstilling. Som en konsekvens af diskussionerne har vi jo fået kunstcenteret i Sveaborg, men da de bildende kunstneres økonomiske stilling er den svageste blandt udøvere af kunstneriske yrker i Skandinavien vil vi gerne rekommandere, at man støtter medlemsforlaget.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande kulturutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Sampsä Aaltio, K. B. Andersen, Karen Dahlerup Andersen, Lennart Andersson, Jo Benkow, Gunnar Björk, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Christian Christensen, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Olle Eriksson, Arne Gadd, Arni Gunnarsson, Asbjørn Haugstvedt, Guðrún Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki-Olander, Karl-

Erik Häll, Olof Jansson, Paul Jansson, Elver Jonsson, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Karin Kjølbro, Sakari Knuutila, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sture Palm, Robert Pedersen, Niels Helveg Petersen, Per Petersson, Anne-Lise Steinbach, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Ambjørg Sæltun, Torstein Tynning, Henrik Westerland och Marjatta Wäänänen.

Mot rekommendationen röstade: Børge Halvgaard.

Frånvarande var:

Halldór Ásgrímsson, Ingvar Bakken, Gunnar Berge, Trygve Bratteli, Ib Christensen, Rolf Fjeldvær, Astrid Gjertsen, Hagen Hagensen, Guttorm Hansen, Knud Heinesen, Allan Hernelius, Doris Håvik, Egon Jensen, Gunnel Jonäng, Arvo Kempainen, Tellervo Koivisto, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Erkki Liikanen, Essen Lindahl, Matthías Á. Mathiesen, Páll Pétursson, Arvo Salo, Petter Savola, Rolf Sellgren, Reulf Steen, Otto Steenholdt, Ebba Strange, Sten Söderström, Bernhard Tastesen, Sigrid Utkilen och Lars Werner.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 46 röster mot 1.

11

A 586/k: Medlemsförslag om åstadkommande av stödordningar för att uppmuntra konstindustriidkare

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Utskottets förslag bifölls.

12

A 567/k: Medlemsförslag om åtgärder för att vidareutveckla de nordiska forskarkurserna

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation i anledning av medlemsförslaget:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att fortsatt utveckla de nordiska forskarkurserna.

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (kulturutskottets talesman): Fru president! De nordiska forskarkurserna startade som forsoksværksamhet 1966 med stöd av anslag från Nordiska kulturfonden. I samband med att det nordiska kulturavtalet ingicks reorganiserades forskarkurserna 1972 och fördes därvid upp som fast post på den nordiska kulturbudgeten. Utgångspunkten för det aktuella medlemsförslaget är det positiva intresse som forskarkursverksamheten rönt inom universitetet och högskolorna, vilket bl. a. har tagit sig uttryck i upprepade pastötur från forskarhall i min delegation.

Anslaget till de nordiska forskarkurserna är i år 2926000 dkr, vilket enligt budgeten skall göra det möjligt att under året anordna 22 kurser. Syftet med medlemsförslaget är att öka antalet kurser till 25 per år, utan att för den skull bygga ut kursadministrationen. Att detta syfte är svårt att nå visas tyvärr blott alltför tydligt av de uppgifter som kulturutskottet erhållit vid sin behandling av förslaget till kulturbudget för 1982, nämligen att de starkt stegrade kostnaderna för resor och uppehälle i de nordiska länderna tvingat kursstyrelsen att skära ner antalet kurser från det planerade 22 till blott 19. Det gäller alltså att ta ett krafttag, för att i varje fall hindra forskarkursverksamheten från att stagnera och givetvis ett ännu större krafttag för att i enlighet med medlemsförslagens syfte kunna vidareutveckla verksamheten.

Det behöver knappast sägas att kulturutskottet är helt enigt ifråga om önskvärdheten av att forskarkursverksamheten skall kunna utvecklas kontinuerligt. Så har också skett under den tid som kulturavtalet varit i kraft, inte minst med stöd av kulturutskottet, vilket jag här vill framhålla.

Kulturutskottet föreslår att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att fortsatt utveckla de nordiska forskarkurserna.

Fru president! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat be-

träffande kulturutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Sampsa Aaltio, K. B. Andersen, Karen Dahlerup Andersen, Lennart Andersson, Jo Benkow, Gunnar Björk, Ilkka-Christian Björklund, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Olle Eriksson, Arne Gadd, Astrid Gjertsen, Arni Gunnarsson, Asbjørn Haugstvedt, Guðrún Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki-Olander, Doris Håvik, Karl-Erik Hall, Olof Jansson, Paul Jansson, Egon Jensen, Elver Jonsson, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Karin Kjølbro, Sakari Knuutila, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sture Palm, Robert Pedersen, Niels Helveg Petersen, Per Petersson, Páll Pétursson, Otto Steenholdt, Anne-Lise Steinbach, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Ebba Strange, Ingrid Sundberg, Ambjørg Sælhun, Torstein Tynning, Sigrid Utkilen, Henrik Westerlund och Marjatta Väänänen.

Mot rekommendationen röstade: Jógvan Sundstein.

Frånvarande var:

Halldór Ásgrímsson, Ingvar Bakken, Gunnar Berge, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Christian Christensen, Ib Christensen, Rolf Fjeldvær, Hagen Hagensen, Gutorm Hansen, Børge Halvgaard, Knud Heinesen, Allan Hernelius, Arvo Kempainen, Essen Lindahl, Matthias Å. Mathiesen, Arvo Salo, Petter Savola, Rolf Sellgren, Reulf Steen, Sten Söderström, Bernhardt Tastesen och Lars Werner.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 54 röster mot 1.

13

A 598/k: Medlemsförslag om ett nordiskt tungjonlaboratorium

Kulturutskottet hade anmält att behandlingen av medlemsförslaget fortsätter i utskottet.

Ingrid Sundberg (kulturutskottets talesman): Fru president! Nordiskt samarbete är svart ibland och särskilt när nationella intressen kan bli asidosatta. Detta gäller också forskningspolitiken. Förra sommaren samlades på Orenas slott mellan Helsingborg och Landskrona en förtämlig samling forskare till ett Nobelsymposium om kärnforskning. Bland dessa forskare fanns två Nobelpristagare, professorerna Bohr och Mottelson.

Ett viktigt resultat från konferensen var en uttalad enhällig uppfattning om att vi i Norden måste gå samman när det gäller den acceleratorbaserade forskningen. Inget av de nordiska länderna kommer ensamt att någonsin få råd till sådana investeringar som det här är fråga om.

Sture Palm och jag har väckt ett medlemsförslag om ett nordiskt tungjonlaboratorium i avsikt att vidareutveckla det nordiska forskningsarbetet i den riktning som så tydligt klargjorts i rapporten om nordiskt forsknings-samarbete.

Medlemsförslaget har varit ute på remiss, men kulturutskottet har på grund av tidsbrist avstått från att nu sakbehandla frågan och skjutit på den till ett senare tillfälle.

Remissinstanserna är delade i sina uppfattningar, men det vanligaste skälet mot att nu göra några ställningstaganden är ekonomiska farhågor. Det finns ändå skäl för mig att säga några ord i frågan.

För den kärnfysikaliska forskningen i Norden är det av största betydelse att man har tillgång till laboratorieresurser som möjliggör att man bedriver experimentell forskning på kärnfysikens frontområden. I Norden finns inte någon större modern accelerator, och forskarna inom detta område måste ge sig av till andra, bättre utrustade länder. Frågan har särskilt uppmärksammats i Sverige, och den utredning som pågår i vårt land är ännu inte avslutad.

Den acceleratorbaserade forskningen utgör exempel på ett område, där ett gemensamt nordiskt agerande borde vara självklart. Det finns dock inom vetenskapen en rädsla för och ett främlingskap inför nordiskt samarbete när det gäller institutioner för forskning. Man är helt enkelt rädd för att gå miste om något eftertraktat.

Kulturutskottet är inställt på att invänta det svenska betänkandet om acceleratorbaserad forskning, innan utskottet fortsätter be-

handlingen av medlemsförslaget. Det finns emellertid skäl att redan nu peka på de möjligheter som ett gemensamt nordiskt agerande ger. Finska kärnfysiker gjorde redan för ett år sedan en hemställan hos Nordiska kommittén för acceleratorbaserad forskning om kartläggning av en samnordisk accelerator. Konsistoriet vid Helsingfors universitet betonar i sitt remissvar att en tungjoncyklotron skulle ge de nordiska kärnfysikerna tillfälle att i Norden bedriva forskning jämförbar med den som bedrivs på de stora internationella laboratorier. Antagligen kommer kravet på ett gemensamt nordiskt agerande att växa. I USA kommer snart i bruk cyklotroner baserade på den supraledande teknologin, vilket förväntas minska bygg- och driftkostnaderna.

För förslagsställarna har det varit viktigt att man inför varje stort projekt inom forskningen överväger möjligheterna till gemensamt nordiskt agerande. Kulturrutskottet har nu bordlagt frågan i väntan på det svenska utredningsförslaget, men, fru president, jag ville ändå säga några ord eftersom jag hoppas att de kan ha betydelse för olika nationella myndigheters vidare agerande i frågan.

Utskottet har alltså bara gjort en anmälan och kommer att fortsätta behandlingen av medlemsförslaget.

Utskottets anmälan lades till handlingarna.

14

A 584/k: Medlemsförslag om stiftande av en nordisk vetenskapsakademi

Kulturrutskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Häll: Fru president! Med hänsyn till det pressade tidsschemat ber jag att få inskränka mig till att yrka bifall till utskottets förslag.

Utskottets förslag bifölls.

15

D 1981/17/1973/k: Meddelande om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor

Kulturrutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

16

C 5/k: Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (NOS-M), C 8/k: Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning (NOS-S), C 23/k: Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning (NOS-H) jämte Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter (NOP-H) och C 34/k: Berättelse från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsraden (NOS-N) jämte Nordiska publiceringsnämnden för naturvetenskap (NOP-N)

Rådet företog ovannämnda saker i ett sammanhang.

Kulturrutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga berättelserna till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

17

C 13/k: Berättelse från NORDFORSK

Kulturrutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

18

D 1981/16/1977/k: Meddelande om rekommendation nr 16/1977 angående undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna

Kulturrutskottet hade föreslagit, att rådet

måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölles.

19

D 1981/18/1979/k: Meddelande om rekommendation nr 18/1979 angående yrkesutbildning för ungdom m. fl grupper

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölles.

20

D 1981/19/1979/k: Meddelande om rekommendation nr 19/1979 angående gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölles.

21

E 24: Fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbete på videogramområdet m. m. (D 1981/4/1980/k)¹

Bondevik: Ärede president! Plenarforsamlinga i Nordisk Råd vedtok på den 28. sesjon, altså i fjor, en treleddet rekommendasjon om nordisk samarbeid på videogramområdet. På ett punkt var utvalget og plenarforsamlinga helt klar i sin påvisning av at det måtte handles raskt, nemlig når det gjelder standard for den teknikk som skal benyttes i forbindelse med videogramdistribusjon. Ministerrådets melding til den 29. sesjon, altså denne, gjør det klart at det ikke er tatt noe som helst

initiativ på et felt der det altså i fjor var enighet om at en måtte handle raskt.

På denne bakgrunn har vi etter drøftinger i Kulturutvalget kommet til at jeg skal stille Ministerrådet følgende spørsmål:

''Vil Ministerrådet sørge for at mulighetene for felles nordiske standarder og systemer ved videogramdistribusjon blir undersøkt uten ytterligere forsinkelse, med sikte bl.a. på et kommende intensivert samarbeid mellom regjeringene på videogramområdet spesielt og på mediapolitikens område generelt?''

Minister Lise Østergaard: Man kan kun se positivt på det spørsmål, som er rettet til Ministerrådet angående en intensivering af samarbejdet på videogramområdet. Det stillede spørgsmål har to aspekter, et specifikt, der vedrører undersøgelse af muligheder for fællesnordiske standarder og systemer ved videogramdistribution, samt et generelt, der vedrører mediepolitik i almindelighed.

Hvad det første aspekt angår skyldes det ikke manglende engagement i problemet fra Ministerrådets side, når man har måttet konstatere, at arbejdssituationen i året, der gik, ikke har levnet mulighed for umiddelbart at igangsætte et konkret undersøgelsesarbejde. Jeg har allerede som svar på et spørgsmål tidligere i dag måttet understrege, at det meget store antal rekommandationer har gjort det umuligt for sekretariatet under hensyntagen til de givne vilkår at gennemføre en opfølgning og rapportering inden for så korte tidsrammer, som både de parlamentariske organer og Ministerrådet kunne ønske. Med de begrænsede ressourcer har vi måttet give højeste prioritet til de sagsområder, som allerede er påbegyndt, og som også er af stor aktualitet og vigtighed for mediepolitikken, f. eks. studierne af den såkaldte massekulturindustri og opfølgning af udredningsarbejdet om øget radio- og TV-samarbejde.

Jeg mener også, at mediepolitikken er et område, som det måske er mest praktisk at behandle område for område, og med speciel henvisning til spørgerens ønske om en meget hurtig undersøgelse af mulighederne for fællesnordiske standarder vil jeg tilføje, at vi jo fra andre områder, der har haft en eksplosiv teknologisk udvikling, har erfaring for, at det

¹ Frågan tryckt s. 2396.

også kan være uheldigt at være for ivrig efter at tilstræbe fælles standarder, f. eks. i forbindelse med offentlige indkøb o. lign., idet man derved kan komme til at forårsage bindinger til produkttyper, som lidt senere viser sig at være mindre hensigtsmæssige eller dyrere end nye typer, som udvikles efterfølgende.

Hvad angår spørgsmålets henvisning til den generelle mediepolitik er det jo en kendt sag, at efter at den omhandlede rekommandation blev vedtaget på sidste års Rådssession, har udredningsvirksomheden fortsat med uformindsket styrke, og debatten har fortsat både på nationalt og på nordisk plan. Her tænker jeg ikke mindst på de debatter, som er opstået omkring indholdet af de videokassetter, som nu er ved at gøre deres indtog på det nordiske hjemmeelektronikmarked. Der er jo ikke kun tale om et gode ved en kvantitativ øgning og lettelse af tilgangen til denne medietype, men også om problemer i forbindelse med kvaliteten, og dér er det jo særlig videokassetter med film, der indeholder voldsskildringer, som er problemet. Det overvejes for tiden i både Danmark, Norge og Sverige, om der bør indføres straffebestemmelser i forbindelse med udbredelse af film og videogrammer med voldsskildringer, men der er endnu ikke taget stilling til spørgsmålet i nogen af vore lande. Det er også således, at Nordisk Råds juridiske udvalg har anbefalet, at arbejdet i de enkelte nordiske lande koordineres mest muligt.

Jeg synes, at spørgsmålet også har et mediepolitisk aspekt, som vil egne sig til drøftelse i Rådet af undervisnings- og kulturministre, i det omfang dette kan føre til supplerende oplysninger til behandling af hele dette spørgsmål.

Så til spørgeren kan jeg sammenfattende svare, at jeg er overbevist om, at vi allerede inden næste session vil kunne opvise mere konkrete resultater af det igangværende arbejde med tilknytning til medieområdet i almindelighed og videogramarbejdet i særdeleshed.

Bondevik: Ærede president! Jeg takker Lise Østergaard for svaret og forstår det slik at det er en klar vilje i Ministerradet til a gjøre noe med spørsmålet om mediapolitikken generelt og da med sikte på a legge fram mer konkrete resultater på neste sesjon.

Videomarkedet er under rask utvikling, og vi vet at det er sterke internasjonale kommersielle krefter, som utnytter dette markedet. Video er et medium som kan brukes både til godt og ondt, og det kan være nødvendig å sette grenser mot rent spekulative krefter som også utnytter dette medium til f. eks. spekulativ voldsskildring. Dette er en egen sak som vil kunne drøftes i Nordisk Råd på grunnlag av et medlemsforslag som er levert inn. Som også ministeren viste til, pågår det en vurdering av saken i de enkelte land, og jeg skal derfor ikke ta den opp nå.

Men det dette spørsmålet mer tar sikte på, er hva vi i nordisk samarbeid kan gjøre for å få i stand en positiv videoproduksjon. Og da er det to klare utfordringer til oss: Å få til felles nordisk standard og system, slik at vi teknisk har forutsetning for å kunne samarbeide over landegrensene. Dernest, å se på spørsmålet om vi vil gå inn med støtte til produksjonsmiljøer og eventuelt produsere video sammen for å få god produksjon i konkurranse med den internasjonale.

Jeg synes det er beklagelig at det nå har gått ett år etter denne rekommandasjonen ble vedtatt uten at det har skjedd noe på dette punkt. Men jeg forstår ministerens sluttord slik at vi på neste sesjon kan vente opplegg til et samarbeid på dette felt. Dette er også et spørsmål vi kan drøfte i et felles møte mellom kulturministrene og Kulturutvalget, som allerede er fastsatt til september inneværende år. Jeg håper derfor det skjer noe konkret på dette nye medieområde som er under så sterk utvikling. Vi i Norden må være raske for ikke å bli innhentet av helt andre krefter og interesser.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i kulturutskottet.

Mötet avslutades kl. 14.35.

Protokoll

6:e mötet

Torsdagen den 5 mars 1981 kl. 14.35–16.35

Presidenter: Elsi Hetemäki-Olander (1–7) och Knud Enggaard (7–21)

Dagordning

1.a. C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet inkl. bilaga 13 (*trafikutskottets betänkande*)

C 302/t: Berättelse från Nordiska trafiksäkerhetsrådet och dess samarbetsorgan

D 1981/28/1973/t: Meddelande om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige

D 1981/11/1974/t: Meddelande om rekommendation nr 11/1974 angående begränsning av trafikbuller

D 1981/3/1975/t: Meddelande om rekommendation nr 3/1975 angående NORDTURIST-biljett

1.b. E 33: Fråga till Nordiska ministerrådet angående initiativ för främjande av ungdomsturismen i Norden (D 1981/3/1975/t)

2. D 1981/10/1980/t: Meddelande om rekommendation nr 10/1980 angående nordiskt trafiksäkerhetsår 1982

3. A 570/t: Medlemsförslag om åtgärder för att minimera turismens skadeverkningar på naturen

4. E 26: Fråga till Nordiska ministerrådet angående samordnad information för båtturismen inom Norden (D 1981/15/1972/t)

5. A 573/t: Medlemsförslag om nordiskt samarbete för att åstadkomma miljösäkra sjötransporter

6. E 25: Fråga till Nordiska ministerrådet angående förhindrande av oljeutsläpp från fartyg i nordiska farvatten

7. E 13: Fråga till Nordiska ministerrådet angående säkerhet och arbetsmiljö till sjöss (D 1981/9/1979/t)

8. A 582/t: Medlemsförslag om transport av farligt gods

9. A 592/t: Medlemsförslag om intensifierad användning av ljus vägbeläggning för att öka trafiksäkerheten

10. E 2: Fråga till Norges regering angående färdigställande av mellanriksväg Narvik–Kiruna

11.a. E 3: Fråga till Danmarks regering angående flygtrafiken på Kastrup och Sturup

11.b. E 29: Fråga till Sveriges regering angående Brommaflygplatsens framtida användning

12. E 11: Fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbete om trafikundervisning i skolan (D 1981/11/1977/t)

13. E 12: Fråga till Nordiska ministerrådet angående de handikappades behov i kollektivtrafiken (D 1981/4/1978/t)

14. D 1981/9/1968/t: Meddelande om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim

15. D 1981/15/1970/t: Meddelande om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Karesuando

16. D 1981/35/1970/t: Meddelande om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon

17. D 1981/27/1973/t: Meddelande om rekommendation nr 27/1973 angående utred-

ning om mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet

18. D 1981/14/1974/t: Meddelande om rekommendation nr 14/1974 angående byggnade av landsvägsbro vid Kolari

19. D 1981/26/1974/t: Meddelande om rekommendation nr 26/1974 angående påbud om bruk av skyddshjälm

20. C 27/t: Berättelse från Nordiska postföreningen

21. E 31: Fråga till Nordiska ministerrådet angående färjeförbindelse mellan Island, Färöarna och övriga Norden (D 1981/4/1975/t).

I a

C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet inkl. bilaga 13 (trafikutskottets betänkande), C 302/t: Berättelse från Nordiska trafiksäkerhetsrådet och dess samarbetsorgan, D 1981/28/1973/t: Meddelande om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige, D 1981/11/1974/t: Meddelande om rekommendation nr 11/1974 angående begränsning av trafikbuller och D 1981/3/1975/t: Meddelande om rekommendation nr 3/1975 angående NORDTURIST-biljett

Rådet företog ovannämnda saker i ett sammanhang.

Trafikutskottet hade föreslagit,

A. att rådet med anledning av de avsnitt i ministerrådets berättelse som utskottet behandlat antar följande yttrande:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

1. att verkställa en undersökning av de nordiska ländernas transportpolitik och därvid bl.a. omfatta energi- och miljöfrågorna inom transport- och trafiksektorn

2. att hösten 1981 genomföra en utvärdering av flygförbindelserna på Nordkalotten samt förlänga försöksperioden med ett år

3. att följa utvecklingen av flygförbindelsen mellan Trondheim, Östersund, Sundsvall och Vasa och rapportera om den till nästa ordinarie session

4. att verka för att arbetet med Kiruna—Narvikvägen genomförs i sådan takt att en

väg med fullgod standard färdigställs snarast möjligt

5. att arbeta för förbättrad vägstandard på Krutfjellsvägen (RV 73) och förbättrad snöröjning på Blå Vägen

6. att under handikappåret 1981 verka för att åtgärder vidtas för att realisera handikappprojektets förslag om handikappanpassning av kollektiva transportmedel samt att prioritera det i TELEMEDEL-projektet föreslagna åtgärdsprogrammet

7. att arbeta för att förberedelser för upprättande av färjeförbindelse mellan Island, Färöarna och det övriga Norden upptas så snart som möjligt

8. att följa upp projektet om transportstöden i Finland, Norge och Sverige genom att undersöka hur en harmonisering av reglerna för transportstöden i Finland, Norge och Sverige skulle påverka konkurrensförhållandena inom och mellan länderna

9. att till rådets 30:e session redogöra för i vilken mån förutsättningar har skapats för tillämpning av likartade normer för begränsning av trafikbuller i Norden

10. att genomföra förberedelserna för ett nordiskt trafiksäkerhetsår i skyndsamt takt och i nära samarbete med rådets organ

11. att snarast möjligt verkställa konkreta åtgärder för att eliminera undermålig säkerhetsutrustning för barn i bil från marknaden i Norden

12. att arbeta för harmonisering av de nordiska ländernas regler för säkerhet i järnvägs-trafiken

13. att arbeta aktivt för att vända turistströmmen mot Norden samt för att göra NORDTURIST-biljetten mera attraktiv

B. att rådet lägger Kapitel XIX och Kapitel XX i ministerrådets berättelse till handlingarna.

C. att behandlingen av meddelandena om rekommendationer nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige, nr 11/1974 angående begränsning av trafikbuller och nr 3/1975 angående NORDTURIST-biljett fortsätter i utskottet.

Marjatta Väänänen (trafikutskottets talesman): Fru president! Nordiska ministerrådets verksamhet inför 1980-talet kommer att kon-

centreras kring två huvudteman: *Norden som hemmamarknad* och *Tekniken och framtiden*.

Den nordiska industrins behov av en väl etablerad hemmamarknad är otvetydigt. Ett viktigt led i utvecklandet av Norden som gemensam hemmamarknad för ländernas industri är rationellt utbyggda och samordnade transporter och kommunikationssystem inom och mellan länderna.

Under år 1980 har trafikutskottet genomgått och reviderat sitt arbetsprogram från 1972, det så kallade tiopunktsprogrammet. Efter denna genomgång kan jag med glädje konstatera att en stor del av de målsättningar som utskottet ställde upp för nio år sedan har förverkligats. Detta bör dock inte förstås så att vi inte har några önskemål beträffande det fortsatta samarbetet. Vi har nämligen antagit ett nytt tiopunktsprogram om de samarbetsuppgifter som vi i dagens läge prioriterar högst. Ländernas transport- och trafikpolitik intar där en central ställning och kräver särskild uppmärksamhet. En rad samarbetsuppgifter föreligger vidare kring energi- och miljöfrågorna inom trafiksektorn. Utskottet hemställer därför om en undersökning av ländernas transport- och trafikpolitik av idag. Utskottet anser det betydelsefullt att få belyst på vilka väsentliga punkter ländernas transportpolitik skiljer sig, vilka problem som föreligger samt vilka fördelar en harmonisering skulle medföra för Norden som helhet. Denna undersökning bör enligt min mening prioriteras och ses som ett viktigt led i strävandena att utveckla Norden som hemmamarknad för ländernas industrier.

Mot slutet av år 1979 godkände Finlands riksdag propositionen om en ny trafiklag. Detta är ett viktigt resultat av det samarbete som har pågått sedan 1960-talet för att uppnå harmoniserad nordisk trafiklagstiftning. I och med den finländska trafiklagen har samtliga nordiska länder förutom Island harmoniserat sin trafiklagstiftning. Vi i trafikutskottet uttrycker vår tillfredsställelse över detta. Harmoniserad trafiklagstiftning medför avsevärt förbättrade möjligheter till intensifierat samarbetet bl. a. mellan de myndigheter som ansvarar för trafiksäkerhetsinformation och trafikutbildning. Ett av huvudsyftena med rekommendationen om ett nordiskt trafiksäkerhetsår, som rådet antog i fjol, är att inleda ett

utökat samarbete och samordnade insatser på trafiksäkerhetsområdet på längre sikt. Nu kan man med tillfredsställelse konstatera, att ministerrådet idag har fastställt detta.

Den projektgrupp i vilken rådet och ministerrådet är representerade har överlämnat ett preliminärt förslag om finansiering och genomförande av ett nordiskt trafiksäkerhetsår. Projektgruppen som har varit i kontakt med berörda myndigheter och organisationer har kommit fram till att goda möjligheter att förverkliga ett nordiskt trafiksäkerhetsår 1983 torde föreligga nationellt. Det är dock en förutsättning för att det skall kunna ske att de gemensamma kostnaderna vid trafiksäkerhetsårets genomförande kan bekostas av ministerrådets budget för åren 1981–1984.

Inom rådet finns en stark vilja att förverkliga ett omfattande och välplanerat nordiskt trafiksäkerhetsår. Vid inte mindre än fyra möten under år 1980 mellan rådets olika organ och ministerrådet har man från rådssidan betonat ärendets betydelse och dess brådskande karaktär. Vi i trafikutskottet förutsätter att vi kan genomföra det här projektet år 1983.

Det som genom åren har kännetecknat samarbetet på trafikområdet har varit att samarbetet har inriktats på genomförande av konkreta samarbetsprojekt. Vägnäten mellan länderna har utbyggts, gränstroar byggts och flygförbindelser upprättats. Sommaren 1980 öppnades broarna vid Karesuando och Kolari på den finsk-svenska gränsen för trafik. Rekommendationer rörande dessa gränstroar har varit på rådets dagordning i 11 respektive 7 år och jag konstaterar med stor tillfredsställelse att rådets hemställan nu har lett till avsevärt förbättrade kommunikationer mellan Lapplands län i Finland och Norrbottens län i Sverige.

Allteftersom kommunikationerna länderna emellan har förbättrats och de mellanriksförbindelser, som man har varit eniga om, har etablerats, har de nordiska insatserna i ökad omfattning inriktats på forsknings- och utredningsarbetet på trafikområdet. Trafikutskottet har prioriterat detta forsknings- och utredningsarbete högt men ansett att utvärdering av de genomförda projekten nu har blivit nödvändig för att utrona vilka besparingar som samarbetet har medfört och vad det har lett till nationellt. Forsknings- och utred-

ningsarbetet är i många fall värdelöst om det inte följs upp med konkreta åtgärder på nationellt plan. En av rådets huvuduppgifter är att se till att detta sker.

Av de pågående projekten vill jag särskilt lägga vikt vid Glesbygdprojektet och Handikappprojektet, som båda beräknas bli avslutade under början av 1982. I glesbygdprojektet studeras trafiklösningar, som är ägnade att förbättra trafikförsörjningen i glest befolkade områden. Vidare prövar man trafiklösningar i försöksområden i samtliga nordiska länder.

Handikappprojektets syfte är att utveckla utrustning för att förbättra handikappade och äldre personers möjligheter att använda järnvägar, bussar och fjärrtrafik, fartyg och flygplan.

Trafikutskottet prioriterar dessa projekt verkligen högt. Stora behov av konkreta åtgärder föreligger både vad gäller glesbygdstransporter och handikapptransporter. De handikappades svåra situation har under år 1981 satts i sökarljuset i och med att FN har utlyst år 1981 som ett världsomfattande handikappår. Trafikutskottet anser att de nordiska länderna bör bidra till att ge handikappåret ett värdefullt innehåll genom att vidta åtgärder för att realisera handikappprojektets förslag om handikappanpassning av kollektiva transportmedel i våra länder.

Slutligen vill jag nämna att omfattande nordiskt samarbete äger rum för ökad trafiksäkerhet inte bara i vägtrafiken utan också i sjö-, luft- och järnvägstrafiken. Trafiksäkerhetsarbetet på dessa områden har hittills främst drivits i internationella fora, men den nordiska samverkan ökar ständigt. Trafikutskottet följer för närvarande fyra rekommendationer på sjösäkerhetsområdet och har under året 1979 behandlat tre medlemsförslag på området.

På järnvägsområdet arbetas det för närvarande med harmonisering av säkerhetsbestämmelserna i Norden. Med hänsyn till den omfattande järnvägstrafiken som existerar mellan länderna framhåller trafikutskottet vikten av att detta harmoniseringsarbete påskyndas.

Vi har alla skäl att notera, att år 1982 av de ansvariga organen på turistsamarbetets område har utlysts som ett nordiskt turistar. Inom trafikutskottet har man inte haft någon ting att invända mot detta. Kampanjen bör

ses som ett led i strävandena att öka den inomnordiska turismen. I detta sammanhang vill jag nämna, att trafikutskottet i sitt förslag till yttrande om ministerrådets berättelse har pekat på vikten av att den år 1979 införda ordningen med en NORDTURIST-biljett görs mera konkurrenskraftig i förhållande till t. ex. INTERRAIL-kortet. Annars blir denna i och för sig goda sak utan större praktisk betydelse.

Jag har i det ovananförda tagit upp några av de frågor som varit aktuella under året. I övrigt hänvisar jag till trafikutskottets betänkande som har framlagts för plenarförsamlingen.

Fru president! Jag ber att få yrka bifall till trafikutskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande trafikutskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För yttrandet röstade:

K. B. Andersen, Karen Dahlerup Andersen, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Jo Benkow, Gunnar Björk, Christian Christensen, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Olle Eriksson, Rolf Fjeldvær, Arne Gadd, Astrid Gjertsen, Gutorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Guðrún Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Doris Hävik, Karl-Erik Häll, Olof Jansson, Paul Jansson, Egon Jensen, Elver Jonsson, Gunnell Jonäng, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Arvo Kempainen, Sakari Knuutila, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sture Palm, Robert Pedersen, Niels Helveg Petersen, Petter Savola, Rolf Sellgren, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Torstein Tynning, Sigrid Utkilen, Henrik Westerlund och Marjatta Väänänen.

Mot yttrandet röstade Borge Halvgaard.

Franvarande var:

Sampsa Aaltio, Ingvar Bakken, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Ib Christensen, Arni Gunnarsson, Hagen Hagensen,

Knud Heinesen, Karin Kjølbro, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Nathalie Lind, Matthías Á. Mathiesen, Per Petersson, Páll Pétursson, Arvo Salo, Reiulf Steen, Otto Steenholdt, Anne-Lise Steinbach, Ebba Strange, Ambjørg Sælthun, Sten Söderström, Bernhardt Tastesen och Lars Werner.

Yttrandet hade sålunda antagits med 50 röster mot 1.

Utskottets förslag, punkterna B och C, bifölls.

I b

E 33: Fråga till Nordiska ministerrådet angående initiativ för främjande av ungdomsturismen i Norden (D 1981/3/1975/t)¹

Christian Christensen: Fru præsident! Nordisk Råd vedtog på sessionen i 1975 følgende rekommandation, det er rekommandation nr. 3/1975:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at undersøge mulighederne for bedre og rimeligere internordiske rejsetilbud for ungdommen ved indføring af et tidsbegrænset universalkort, en Nordturistbillet.

Denne rekommandation har hidtil ikke resulteret i, at man har foretaget sig noget for at fremme et vigtigt modstykke til de populære Interrailkort. Et sådant alternativ for at fremme ungdomsrejserne i Norden var målet med Rådets rekommandation.

Foreningen Nordens ungdomsrepræsentantskab har i en udtalelse under denne session krævet, at der etableres en for unge konkurrencedygtig variant af Nordturistbilletterne inden det nordiske turistår i 1982.

Jeg vil på den baggrund stille følgende spørgsmål:

Hvilke initiativer vil Nordisk Ministerråd foretage sig for at fremme ungdomsturismen i det nordiske turistår 1982 og for at fremme et alternativ til Interrailkortet, som Nordisk Råd efterlyste allerede i 1975?

Statsråd Bye: Ærede president! Nordisk Råds rekommandasjon nr. 3/1975 om innføring av et tidsbegrenset universalkort for

¹ *Frågan tryckt s. 2409.*

Norden ble imøtekommet av statsbanene i Danmark, Finland, Norge og Sverige i form av en prøveordning, "Nordturist med tog", som ble innført 1. januar 1979 for en toårs periode.

Nordturistbilletten skulle gjelde uansett alder, med en rabatt på 50 pst. for barn opp til 12 år. Den hadde tre ukers gyldighet. Allerede første året ble det solgt 14000 slike billetter.

Erfaringene førte til beslutning om å fortsette med Nordturist. Fra 1. januar 1981 er prisen forhøyet ca 10 pst. og det er innført to gyldighetstider, henholdsvis 21 dager og 1 måned.

Nordturist-billetten koster nå 900 svenske kroner for inntil 30 dager, mens Interrail koster 920 svenske kroner. Det må da tas i betraktning at en Nordturist-billett også gjelder i den reisendes eget land. For dem som ønsker den kortere 21-dagers reise, koster Nordturist-billetten 725 svenske kroner.

Salget av Nordturist-billetten har vist så gode resultater at man har funnet også å kunne la den erstatte de "nordiske rundturer", som ble sløyfet 1. januar i år.

Christian Christensen: Jeg takker samferdselsminister Ronald Bye for det svar, han på Ministerrådets vegne har givet på mit spørsmål om forud for Nordisk Turistår 1982 at træffe foranstaltninger særlig med henblik på at fremme ungdomsturismen. Men jeg må sige, desværre var svaret ikke af den positive karakter, jeg havde håbet.

Det er da korrekt, at der er solgt ca 14000 Nordturistbilletter, det vidner jo noget om betydningen af dem, men går man ind i substansen af disse 14000, opdager man, at kun omkring 3000 billetter er solgt til unge under 26 år.

Nordturistbilletten, som i sig selv er udmærket, opfattes jo ikke af alle som et svar på ønsket i rekommandation nr 3/1975. Om det vidner bl. a. den udtalelse, som Foreningerne Nordens ungdomsrepræsentantskab har vedtaget i forbindelse med sessionen her i København. Nordturist-billetten anses ikke for at være et prismæssigt konkurrencekraftigt alternativ til det Interrailkort, som gør det muligt for unge mennesker på op til 26 år at

reise over hele Europa på meget fordelagtige vilkår. Ungdomsrepræsentantskabet har derfor krævet, at ministerrådet inden det nordiske turistår i 1982, som det hedder "foretager ekstraordinære foranstaltninger i den hensigt at få i stand et prismæssigt konkurrencekræftigt alternativ til Interrailkortet". Dette alternativ findes ikke i øjeblikket, idet Interrailkortet koster 920 sv. kr., men Nordturistbilletten koster 900 sv. kr., altså er der kun en forskel på 20 sv. kr.

Fra et kulturpolitisk synspunkt ligger der en stor værdi i at stimulere unge mennesker til først at lære at kende de nordiske lande, inden de begiver sig ud på kontinentet.

Jeg håber derfor, at ministerrådet trods det forholdsvis negative svar på mit spørgsmål er parat til at øge anstrengelserne for inden det nordiske turistår 1982 at give unge mennesker i Norden et økonomisk attraktivt alternativ til Interrailkortet.

Statsråd **Bye**: Ærede president! Det er heller sjelden man i politikken kan gi såkalt tilfredsstillende svar. Vi er klar over at Nordturistbilletten ikke av alle oppfattes som et svar på det opprinnelige ønskemålet. Dels kan dette bero på at Nordturist ikke bare gjelder for ungdom – det blir derfor ikke så tydelig at det var Nordisk Råds tanke på ungdomsturismen som var foranledningen til Nordturist.

Delvis synes mange Nordturistbilletten koster meget i forhold til Interrail, men Ministerrådet vil her minne om at det er de nordiske jernbaner som selv ut fra forretningsmessige hensyn må vurdere mulighetene for rabattordninger. Jernbanene har hele tiden framholdt at med de lange jernbanestrekninger i Norden kan man ikke komme vesentlig under Interrail-prisen. Ministerrådet har notert seg at Nordisk kultursekretariat har hatt kontakt med jernbanene for å studere mulighetene for ytterligere rabatter. Sekretariatet har uttrykt håp om å få til løsninger på kommersielt grunnlag ved selv å bidra til en tilrettelegging for økt ungdomsturisme.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i trafikutskottet.

2

D 1981/10/1980/t: Meddelande om rekommendation nr 10/1980 angående nordiskt trafiksäkerhetsår 1982

Presidenten: Presidenten vill meddela att trafikutskottet i dag träffat trafiksäkerhetsministrarna och att behandlingen av meddelandet fortsätter i utskottet. Något betänkan- de föreligger inte i dag.

Statsråd **Bye**: Ærede president! Må jeg få anledning til å komme med noen merknader som supplement til den redegjørelse som ble gitt av formannen i Trafikkutvalget.

Først vil jeg generelt si at trafikksikkerhetsarbeidet er betydelig og viktig i moderne samfunn. Vi kan konstatere at vi både i Norden og i Europa ellers er inne i en gunstig utvikling, hvor man når gode resultater i trafikksikkerhetsarbeidet. Vi har en synkende trend både når det gjelder skadede og drepte i trafikken. Vi kan derfor konstatere at det ikke er noen lovmessig motsetning mellom økt biltetthet på den ene side og det å oppnå bedre resultater i trafikksikkerhetsarbeidet på den annen side. Det er på det rene at skal man nå nye og bedre resultater på dette området i framtida, må sterkere virkemidler settes inn. Og jeg tror det er i dette lys en må se et opplegg for et nordisk trafikksikkerhetsår.

Dette forslaget har versert lenge, og det var vel opprinnelig meningen at man skulle arbeide en lang stund med det. Men dagen i dag har brakt en avklaring på saken etter at det har vært møter mellom trafikkministre, en del konsultasjoner og møte mellom Trafikkutvalget og trafikkministre. Dette har ført fram til den konklusjonen som det tidligere er blitt redegjort for. La meg gjenta denne konklusjonen. Den kan enkelt summeres opp i tre punkter:

For det første: Man sier ja til at det arrangeres et nordisk trafikksikkerhetsår i 1983. For det annet: De opplegg til prosjekt og planer som nå foreligger, bearbeides videre. Og for det tredje: Det settes opp et totalt budsjett på 10 millioner kr. for dette opplegget, hvorav 2 millioner kr. frembringes på fellesbasis og 8 millioner kr. fordeles på nasjonal basis.

Jeg vil gjøre oppmerksom på at både nasjonalt og i nordisk samarbeidssammenheng forutsetter en slik finansiering vesentlige omprioriteringer, men en vurderer denne saken å være av så stor politisk betydning at en er villig til å foreta disse omprioriteringer.

Mørk Eidem: Ærede president! Det var meget gledelige tilleggsopplysninger statsråd Bye nå kunne gi Nordisk Råd på vegne av Ministerrådet. Jeg finner grunn til å gi uttrykk for stor tilfredshet med den beslutning som Ministerrådet har fattet i denne saka. Det varsler om en ny giv i trafikksikkerhetsarbeidet i Norden.

Vanligvis blir jo saker i Nordisk Råd utredet både i tide og utide. I denne meddelelsen blei det gitt uttrykk for at Rådet skulle få svar i løpet av april måned. Så har det bemerkelsesverdige i nordisk sammenheng skjedd at man faktisk har gått fortere fram enn man hadde bestemt, og dette viser at Ministerrådet her er inne på en veg som jeg slett ikke har noe imot. Det er en ny og god veg at man øker farten og dermed får sakene gjennom på en raskere måte.

Denne saka viser med all mulig tydelighet at når viljen til handling er til stede både blant embetsmenn og politikere, kan resultatene komme raskt.

Jeg vil si meg svært tilfreds med denne nye meddelelsen fra Ministerrådet og uttrykke håpet om at Trafikksikkerhetsåret 1983 innvarsler en ny giv i trafikksikkerhetsarbeidet i Norden.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, anmeldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i trafikutskottet.

3

A 570/t: Medlemsförslag om åtgärder för att minimera turismens skadeverkningar på naturen

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att ställa nödvändiga resurser till förfogande för att skyndsamt kunna slutföra pågående

utredningar samt vidta därav påkallade åtgärder i syfte att minimera turismens skadeverkningar på naturen och de traditionella näringarna.

Knuutila: Rouva presidentti! Pohjoismaiden luonto on ainutlaatuinen koko maailmassa. Samalla Pohjoismaiden luonto on erittäin haavoittuvaa. Siten on kysymys korvaamattomista arvoista, joiden vaalimiseksi meidän on tehtävä kaikki voitavamme.

Matkailijat ovat yhä suuremmassa määrin löytäneet Pohjoismaiden luonnon. Erityisesti on Keski- ja Etelä-Euroopasta tulevien matkailijoiden lukumäärä noussut voimakkaasti viime vuosina. Matkailu on lisääntyvässä määrin suuntautunut harvaan asutuille ja syrjäisille alueille ja sen taloudellinen merkitys on kiistaton näille seuduille. Samalla matkailu merkitsee kuitenkin vaaraa luonnolle. Saamelaisten taholta on myös ilmaistu huolestuneisuutta siitä, että matkailu vaikeuttaa saamelaisten perinteisten elinkeinojen, poronhoidon ja kalastuksen, harjoittamista. Monien yllä mainittujen alueiden luonto on hyvin arkaa. On tunnettu tosiasia, että luonto uudistuu hitaasti näillä seuduilla ja että vahinkoja ja kulumista voi olla vaikeata tai jopa kokonaan mahdotonta korjata. Siksi on erityisen tärkeätä ryhtyä toimenpiteisiin luonnon suojaamiseksi.

Liikennevaliokunta toteaa jäsenehdotuksesta antamassaan mietinnössä, että suurin osa niistä luonnolle aiheutuvista vahingoista johtunee tietämättömyydestä. Erityisesti ulkomaisilta matkailijoilta tuntuu usein puuttuvan tietoa Pohjoismaiden säännöistä. Pohjoismaiden luonnon sietokykyä ei myöskään tunneta. Tiedotuksen tehostaminen on tässä valossa ensimmäinen parannuskeino luonnon suojaamiseksi matkailun aiheuttamilta haittavaikutuksilta.

Valiokunta kiinnittää edelleen huomiota projekteihin, joiden parissa ministerineuvoston liikennevaliokunta tällä hetkellä työskentelee, ja korostaa että on tärkeätä, että projekti johtaa suosituksiin konkreettisista toimenpiteistä.

Lopuksi haluan vielä kerran korostaa luonnon korvaamattomia arvoja ja niiden suojelemisvelvollisuutta.

Rouva puheenjohtaja! Edellä olevaan ja

valiokunnan mietintöön viitaten pyydän kannatusta liikennevaliokunnan ehdotukselle.

Knuuttila anförande i svensk översättning: Naturen i Norden är unik i hela världen. Samtidigt är den nordiska naturen synnerligen sårbar. Det är sålunda fråga om oersättliga värden som vi bör göra vårt yttersta att slå vakt om.

Turisterna har i allt större utsträckning upptäckt den nordiska naturen. I synnerhet har antalet turister från Mellan- och Sydeuropa ökat kraftigt under senare år. Turismen har i ökad utsträckning riktat sig mot glest befolkade och avlägsna trakter och dess ekonomiska betydelse i många sådana trakter är obestridlig. Samtidigt innebär dock turismen en fara för naturen. Från samiskt håll har man också uttryckt oro för att turismen försvårar utövandet av samernas traditionella näringsgrenar, renskötsel och fiske.

Naturen i många sådana områden till vilka ovan refererats är mycket ömtålig. Det är ett känt faktum att naturen förnyar sig långsamt i dessa trakter och att skador och nedslitningar kan vara svåra eller t. o. m. helt omöjliga att reparera. Det är därför av största betydelse att vidta åtgärder för att skydda naturen.

Trafikuskottet konstaterar i sitt betänkande över medlemsförslaget att största delen av de skador som förorsakas på naturen torde bero på okunnighet. I synnerhet utländska turister förefaller ofta att sakna kännedom om nordiska regler och sedvänjor. Man känner heller inte till den nordiska naturens toleransgräns. Effektivare information är i detta ljus ett första botemedel för att skydda naturen mot turismens skadeverkningar.

Utskottet tar vidare fasta på projekt som ministerrådets turistutskott för tillfället arbetar med och betonar vikten av att projektet utmynnar i rekommendationer om konkreta åtgärder.

Avslutningsvis vill jag än en gång betona de oersättliga värden vi har i vår natur och den skyldighet vi har att skydda denna.

Fru president! Med hänvisning till det ovan sagda och utskottets betänkande vill jag yrka bifall till trafikuskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat be-

träffande trafikuskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Sampsa Aaltio, K. B. Andersen, Karen Dahlerup Andersen, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Christian Christensen, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Olle Eriksson, Hagen Hagensen, Asbjørn Haugstvedt, Guðrún Helgadóttir, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Doris Hävik, Olof Jansson, Paul Jansson, Egon Jensen, Elver Jonsson, Arvo Kempainen, Karin Kjølbro, Sakari Knuuttila, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Thor Lund, Grethe Lundblad, Robert Pedersen, Niels Helveg Petersen, Per Petersson, Petter Savola, Asser Stenbäck, Jógvan Sundstein, Sten Söderström, Torstein Tynning, Sigrid Utkilen, Henrik Westerlund och Marjatta Väänänen.

Frånvarande var:

Ingvar Bakken, Jo Benkow, Gunnar Björk, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Ib Christensen, Rolf Fjeldvær, Arne Gadd, Astrid Gjertsen, Arni Gunnarsson, Guttorm Hansen, Børge Halvgaard, Knud Heinesen, Sverrir Hermannsson, Karl-Erik Häll, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Nathalie Lind, Mathias A. Mathiesen, Sture Palm, Páll Pétursson, Arvo Salo, Rolf Sellgren, Reiulf Steen, Otto Steenholdt, Anne-Lise Steinbach, Ib Stetter, Ebba Strange, Ingrid Sundberg, Ambjørg Sælthun, Bernhardt Tastesen och Lars Werner.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 42 röster.

4

E 26: Fråga till Nordiska ministerrådet angående samordnad information för båtuturismen inom Norden (D 1981/15/1972/t)¹

Olof Jansson: Fru president! Med hänvisning till de i ärendet anförda motiveringarna vill jag till Nordiska ministerrådet ställa följande fråga:

¹ *Frågan tryckt s. 2399.*

Vilka åtgärder avser Nordiska ministerrådet att vidtaga för näende av samordnad information för båtuturismen inom Norden?

Statsrådet Ulf Adelson: Fru president! Arbetsgruppen för enhetliga bestämmelser i Norden rörande småbåtar (fritidsbåtar) har under 1980 utarbetat manuskript till en serie broschyrer med praktisk information om bland annat förutsättningar och bestämmelser för båtlivet i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Informationen skall vända sig till de båtuturister som färdas över gränserna mellan dessa länder och till de båtuturister från det övriga Europa som ämnar besöka nordiskt farvatten. En broschyr utges för respektive land och på det landets språk. De kommer vidare att utges på engelska och tyska. Broschyrerna utformas på samma sätt.

Ministerrådet har ställt medel till förfogande. Broschyrerna kommer att distribueras till i sommar.

Olof Jansson: Fru president! Jag ber att få tacka för det avgivna svaret. Om den information utgiven av Arbetsgruppen för fritidsbåtar som hänvisas till i svaret kan vi också läsa i Nordiska ministerrådets meddelande den 10 december 1980. Och där framgår det att arbetsgruppen på eget initiativ har påbörjat ett informationsarbete för att söka minska de oklarheter och konflikter som visar sig uppstå till följd av den stora båtuturismen över gränserna. Informationen skall utges till de båtuturister som färdas över gränserna inom de nordiska länderna och till båtuturister från det övriga Europa som ämnar besöka nordiskt farvatten.

Tillika med detta har inom det regionala samarbetet inom det så kallade Skärgårdsprojektet för stockholmsregionen, Åland och Åboland tillsatts en särskild expertgrupp vars uppgift bl. a. har ansetts naturligt vara att samordna verksamhet och upplysning samt information till båtfolket för undvikande av negativa effekter, särskilt beträffande förhållandet bland den bofasta befolkningen och båtuturismen. Inte minst gällande båtuturismen över gränserna. Expertgruppens verksamhet förväntas leda till konkreta åtgärder såväl på regional som på nordisk nivå.

Alltså har vi här två arbetsgrupper inom Nordiska rådets ram som arbetar med samma sak. Detta kan ju inte vara rationellt och än mindre ändamålsenligt, eftersom en sådan information bör vara likartad, men detta blir knappast fallet om den ges ut av två olika källor samtidigt.

Den här frågan har inte ställts som någon kritik, men för att uppmärksamma ministerrådet på detta förhållande och jag hoppas att vi därmed också nått vårt syftemål, fast det inte framgår av svaret.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i trafikutskottet.

5

A 573/t: Medlemsförslag om nordiskt samarbete för att åstadkomma miljösäkra sjötransporter

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande två rekommendationer:

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta ett åtgärdsprogram med syfte att åstadkomma miljösäkra sjötransporter
2. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att inom internationella samarbetsorgan samfällt verka för ökad miljösäkerhet vid sjötransporter.

Olof Jansson (trafikutskottets talesman): Fru president! Ett av de största hoten mot våra hav, kuster och skärgårdsområden utgör påföljderna av katastrofer vid sjötransporter med miljöfarlig last, däribland främst oljeutsläppen. Skall vi möta morgondagen med allt oftare nersmetade kuster och skärgårdar i vår vackra nordiska natur – och vad värre är – en tyst och död havets fauna som förr varit så riklig?

Visst har en hel del gjorts både på det nationella och internationella planet för att motverka detta. Vi har Bonnavalet från 1969, Köpenhamnsavtalet från 1971, Marpol inom IMCO:s ram från 1973 och Helsingforsavtalet, som trädde i kraft förra året. Utan dessa åtgärder både i förebyggande och skadebe-

kämpande syfte hade miljöförstörelsen på detta område med all sannolikhet varit betydligt större, än den vi fått uppleva.

De senaste årens oljekatastrofer i relativt tät följd, inte minst inom östersjöområdet, talar sitt tydliga språk att ännu mycket finns att uträtta till förhindrande av oljeskador. Här har vi ett område, som definitivt fordrar internationellt samarbete.

Det svenska betänkandet Ren Tur, program för miljösäkra sjötransporter, kan stå som modell i mycket, inte enbart för svenska nationella åtgärder utan även för gemensamma nordiska.

Särskilt kan följande åtgärder nämnas, som de nordiska länderna snarast borde vidta för att förbättra sjötransporternas miljösäkerhet, nämligen utvecklande av bättre bekämpningsmetoder och teknik, upprättande av tankrengöringsstationer, en sak som hittills saknats i mycket hög grad, utbildning av sjöbefälet i miljöteknik, utarbetande av bättre sjökort, tätare utprickning av farleder, skärpt övervakning av efterlevande av redan gällande regler och införande av stränga sanktioner mot överträdelser av dessa osv.

Därtill har vi i de nordiska länderna en gemensam uppgift i att på det större internationella planet samfällt verka för utveckling och förbättring av åtgärdsprogrammen inom de redan upprättade internationella konventionerna.

Fru president! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad skedde votering medelst voteringsapparat beträffande trafikutskottets förslag till rekommendation nr 1.

För rekommendationen röstade:

Samps Aaltio, K. B. Andersen, Karen Dahlerup Andersen, Lennart Andersson, Ingvar Bakken, Gunnar Berge, Gunnar Björk, Ilkka-Christian Björklund, Christian Christensen, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Olle Eriksson, Rolf Fjeldvåg, Astrid Gjertsen, Asbjørn Haugstvedt, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Doris Håvik, Karl-Erik Häll, Olof Jansson, Paul Jansson, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Arvo Kempainen, Sakari Knuutila,

Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sture Palm, Robert Pedersen, Niels Helveg Petersen, Per Petersson, Petter Savola, Rolf Sellgren, Asser Stenbäck, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Torstein Tynning, Sigrid Utkilen och Marjatta Väänänen.

Mot rekommendationen röstade Børge Halvgaard.

Frånvarande var:

Halldör Asgrímsson, Jo Benkow, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Ib Christensen, Arne Gadd, Árni Gunnarsson, Hagen Hagensen, Guttorm Hansen, Knud Heimesen, Guðrún Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Egon Jensen, Karin Kjølbro, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Nathalie Lind, Matthias A. Mathiesen, Páll Pétursson, Arvo Salo, Reulf Steen, Otto Steenholdt, Anne-Lise Steinbach, Ib Stetter, Ebba Strange, Ambjørg Sælthun, Sten Söderström, Bernhard Tastesen, Lars Werner och Henrik Westerlund.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 46 röster mot 1.

Därefter skedde votering medelst voteringsapparat beträffande trafikutskottets förslag till rekommendation nr 2.

För rekommendationen röstade:

Samps Aaltio, K. B. Andersen, Karen Dahlerup Andersen, Lennart Andersson, Ingvar Bakken, Gunnar Berge, Gunnar Björk, Ilkka-Christian Björklund, Christian Christensen, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Olle Eriksson, Astrid Gjertsen, Asbjørn Haugstvedt, Guðrún Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Doris Håvik, Karl-Erik Häll, Olof Jansson, Paul Jansson, Elver Jonsson, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Arvo Kempainen, Sakari Knuutila, Tellervo Koivisto, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sture Palm, Niels Helveg Petersen, Per Petersson, Petter Savola, Rolf Sellgren, Asser Stenbäck, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Torstein Tynning, Sigrid Utkilen, Lars Werner, Henrik Westerlund och Marjatta Väänänen.

Franvarande var:

Háldór Ásgrímsson, Jo Benkow, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Ib Christensen, Rolf Ejeløv, Arne Gadd, Arni Gunnarsson, Hagen Hagensen, Guttorm Hansen, Børge Halvgaard, Knud Heinesen, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Egon Jensen, Karin Kjølbrot, Lars Korvald, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Nathalie Lind, Matthías Á. Mathiesen, Robert Pedersen, Páll Pétursson, Arvo Salo, Reulf Steen, Otto Steenholdt, Anne-Lise Steinbach, Ib Stetter, Ebba Strange, Ambjørg Sælthun, Sten Söderström och Bernhardt Tastesen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 47 röster.

6

E 25: Fråga till Nordiska ministerrådet angående förhindrande av oljeutsläpp från fartyg i nordiska farvatten¹

Liikanen: Fru president! Med hänsyn till de anförda motiveringarna vill jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

I ett medlemsförslag, A 573/t, som slutbehandlas vid denna session, tas frågan om miljösäkra sjötransporter upp ur ett helhetsperspektiv. Trafikutskottet har föreslagit rådet att anta två rekommendationer på basen av förslaget.

Mot bakgrund av de allvarliga oljeolyckor som ett flertal gånger har inträffat de senaste åren och med hänsyn till läget i fråga om avsiktliga oljeutsläpp, förefaller det dock som om särskilda, snabba insatser vore av nöden i fråga om oljeutsläppen, åtgärder som bör vidtagas gemensamt av de nordiska länderna. Utvecklingen synes vara sådan att frågan måste anses vara mycket brådskande.

Jag får därför till Nordiska ministerrådet rikta följande fråga:

Vilka åtgärder har Nordiska ministerrådet för avsikt att vidtaga för att hindra utsläpp av olja från fartyg i nordiska farvatten?

Statsråd **Rolf Hansen:** Dette svaret ble i høy grad også besvart i redegjørelsen under forrige sak.

¹ Frågan tryckt s. 2397.

Regjeringene i de nordiske land har i en årrekke samarbeidet på nordisk og internasjonalt plan om å forebygge og bekjempe forurensning av nordiske farvann. Tiltak for å hindre oljeutslipp har i denne sammenheng hatt spesiell oppmerksomhet.

Deler av de nordiske farvann blir således dekket av konvensjonen om vern av havmiljøet i Østersjø-området, Helsingforskonvensjonen, som er inngått mellom alle syv land ved Østersjø-området.

Helsingforskonvensjonen trådte i kraft 3. mai 1980. Realiseringen av innholdet i avtalen blir ledet av Helsingforskonvensjonen, som har sekretariat i Helsingfors. Avtalen regulerer alle typer forurensningskilder fra land og fra skip. Dessuten regulerer den dumping fra skip.

Utslipp fra skip blir dessuten regulert av Oilpool-konvensjonen, som er den internasjonale konvensjon av 1954 om å unngå havforurensning ved olje, og som fastsetter regler om utslipp av tunge oljetyper. Marpool-konvensjonen, som er en internasjonal konvensjon om å forebygge forurensning fra skip, og 1973- og 1978-protokollene til denne konvensjon vil ventelig tre i kraft i løpet av 1982.

Konvensjonen, som er utarbeidet av FNs rådgivende sjøfartsorganisasjon og omfatter alle former for forurensning fra skip, er hittil blitt ratifisert av Island, Norge, Sverige og Danmark, mens Finland akter å slutte seg til konvensjonen i 1981.

Gjennom den såkalte Oslo-konvensjonen regulerer man dumping fra skip og fly. Geografisk dekker Oslo-konvensjonen Nordøst-Atlanteren, Nordsjøen, Skagerak og Kattegat. Konvensjonen trådte i kraft i 1974 og er ratifisert av alle nordiske land.

De nordiske land samarbeider også i tilfeller hvor oljekatastrofer måtte oppstå. Dette skjer innenfor rammen av København-avtalen om samarbeid vedrørende tiltak mot oljeforurensning av havet. Danmark, Finland, Norge og Sverige har tiltrådt avtalen, og den trådte i kraft 16. september 1971. Videre foregår samarbeidet innenfor rammen av Helsingfors-konvensjonen og av Bonn-konvensjonen av 1969 om samarbeid vedrørende oljeforurensning i Nordsjøen. Sistnevnte konvensjon er tiltrådt av bl. a. Danmark, Norge og Sverige.

Ministerrådet finner at et nordisk samarbeid med sikte på å hindre oljeutslipp fra skip er meget viktig og nødvendig. Som det fremgår, finner det allerede sted et slikt samarbeid, hovedsaklig innenfor rammen av et bredt internasjonalt avtalekompleks.

På bakgrunn av de oljeutslipp som har funnet sted i Nordsjøen og Skagerak og bl. a. har resultert i omfattende fugledød, er det grunn til at de nordiske land intensiverer sitt samarbeid om beskyttelse mot oljeforurensning, samarbeid om overvåkingstiltak og økt kontroll i havnene. Koordinerte aksjoner innenfor FNs rådgivende sjøfartsorganisasjon kan også komme på tale.

Diskussionen forklarades herefter avsluttad.

7

E 13: Fråga till Nordiska ministerrådet angående sikkerhet og arbeidsmiljø till sjöss (D 1981/9/1979/t)¹

Lund: Hr president! Jeg tillater meg i denne forbindelse på grunnlag av det som her er skrevet, å stille følgende spørsmål:

Vil de nordiske land i fellesskap overveie initiativ med sikte på å øke takten i det internasjonale samarbeid om sikkerhet og arbeidsmiljø, særlig med henblikk på en forsering av planene om avvikling av ILOs sesjon om skipsfarten?

Statsrådet Ulf Adelson: Fru president! Det internasjonale samarbeidet i fråga om forbedrad sikkerhet og arbeidsmiljø till sjöss har blitt allt mer omfattande under senere år. De nordiske länderna har deltagit aktivt i detta arbete, som har bedrivits främst inom IMCO. FN:s fackorgan för tekniska sjöfartsfrågor, och inom ILO.

Under den senaste sjuårsperioden har en rad betydelsefulla internationella konventioner tillkommit. Bland dessa vill jag särskilt nämna IMCO-konventionerna om säkerheten för människoliv till sjöss, om säkerheten på fiskefartyg, om sjöfolks utbildning, certifiering och vakthållning samt 1978 års båda protokoll till konventionerna om det förebyggen-

de havsmiljöskyddet och om säkerheten för människoliv till sjöss. På ILO-sidan ser jag konventionen om miniminormer i handelsfartyg som den viktigaste.

Arbetet med att ta fram alla dessa konventioner har varit mycket omfattande och krävt betydande personella resurser från de deltagande länderna och då inte minst från de nordiska länderna. Ett problem har varit att det ofta dröjt länge innan sjöfartskonventionerna har trätt i kraft. De senaste årens höga takt i det internationella konventionsarbetet och en stark önskan att få en effektiv tillämpning av de nya normerna har lett till ett principbeslut inom IMCO att staterna skall koncentrera sig på att genomföra sina åtaganden enligt redan beslutade överenskommelser och som en följd härav minska på takten att skapa nya.

Önskemålen om snabbare ratifikationer av beslutade konventioner har fått ett bättre gensvar än man bara för ett par år sedan hade anledning att vänta. Huvuddelen av de konventioner jag har nämnt väntas träda i kraft före 1982 års utgång. Detta ställer krav på betydande arbetsinsatser i de nordiska länderna. Att omvända dessa omfattande konventioner till nationell lagstiftning är både tidsödande och komplicerat. Eftersom resurserna är begränsade, menar jag att vi får vara återhållsamma med initiativ till att öka det internationella arbetet utöver vad som redan är planerat.

Inom ILO sammanträder den beslutande församlingen – internationella arbetskonferensen – en gång om året. Med jämna mellanrum sammankallas s.k. sjöfartskonferenser för att behandla frågor om sjöfolkets arbetsförhållanden. Sjöfartskonferensen 1976 var den nionde i ordningen. I det förslag till arbetsplan för åren 1982–87 som ILO:s generaldirektör presenterade förra året förutsågs en ny sjöfartssession äga rum mot slutet av perioden.

Vid ett möte i ILO:s tvåpartiska Joint Maritime Commission visade det sig att de ombordanställda vill ha nästa session redan 1983, medan redarna föredrog 1985. För att nästa sjöfartskonferens skall kunna hållas 1983 krävs att en förberedande teknisk konferens hålls redan nästa år. Enligt vad jag har inhämtat finns det inte budgetmässiga förutsättningar för detta. Det vore däremot önskvärt att sjöfartskonferensen äger rum under

¹ Frågan tryckt s. 2382.

budgetperioden 1984/85. I enlighet med mina instruktioner framförde den svenska regeringsrepresentanten denna mening vid ILO:s styrelsesammanträde den här veckan. Han talade då å samtliga nordiska länders vägnar.

Vad jag nyss har framhållit om behovet av att vi koncentrerar oss på att få en effektiv tillämpning av redan beslutade konventioner, talar enligt min mening emot att de nordiska regeringarna skall ta ytterligare initiativ till en tidigareläggning av ILO:s nästa sjöfartskonferens än vad jag nyss har nämnt.

Lund: Hr. president! Jeg takker for svaret. Jeg forstår ministeren slik at det særlig ut fra økonomiske hensyn ikke vil være mulig å forsere en avvikling av ILOs neste sesjon om skipsfart. Det er beklagelig og spesielt fordi det meg bekjent er et sterkt ønske fra sjømannsorganisasjonenes side om å fremskynde neste møte. Dessuten synes jeg det er beklagelig at det skal gå fra 8 til 10 år mellom sesjonene, uten at en får drøftet de problemer som måtte oppstå mellom disse. Skipsfarten gjennomgår som alle andre virksomheter sterk rasjonalisering og den tar også i bruk ny teknologi.

Jeg håper likevel det blir gjort hva gjøres kan fra nordisk side for å få til hyppigere sesjoner – tross de vansker som ministeren fortalte om nettopp nå.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i trafikutskottet.

Knud Enggaard övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

8

A 582/t: Medlemsförslag om transport av farligt gods

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande två rekommendationer:

1) Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att internationellt arbeta för att internationella bestämmelser för transport av farligt gods med olika transportmedel harmoniseras,

2) Nordiska rådet rekommenderar Nordis-

ka ministerrådet att arbeta för harmonisering inom Norden av bestämmelser för transport av farligt gods.

Sellgren (trafikutskottets talesman): Herr president! Till den moderna samhällsbilden hör att farligt gods transporteras utmed våra kuster, på järnväg och landsväg samt i luften. Vi har ingen tillgänglig statistik över hur stora mängder farligt gods som transporteras på olika sätt. Men vi är klara över att med den tekniska utvecklingen har användningen av farligt gods ökat kraftigt. Lika klart är att dessa varor har stor positiv betydelse för vart samhälle, och för att vi skall kunna göra bruk av dem måste de kunna förflyttas. Följden härav är att samhället på vissa villkor måste tillåta att det farliga godset transporteras även om transporten kan innebära en särskild risk.

Med hänsyn till frågor om t. ex. arbetarskydd och miljöskydd tillåts heller inte transporter av farligt gods utan omfattande säkerhetsåtgärder från samhällets och enskildas sida. Från FN:s sida har tillskapets rekommendationer avsedda som hjälpmedel i strävandena att harmonisera bestämmelserna för transport av farligt gods med olika transportslag och i skilda länder. Därtill finns internationella bestämmelser och överenskomelser. Jag skall inte här ta upp tiden med att nämna dem alla, utan hänvisar till det medlemsförslag, A 582/t, som vi nu behandlar. Som framgår av medlemsförslaget har Finland, Norge och Sverige biträtt samtliga överenskomelser. Danmark har enligt uppgift ännu ej antagit ADR-konventionen om vägtransporter av farligt gods. Island tillämpar endast RAR, dvs. den internationella luftfartsassociationens regler om flygtransporter av farligt gods.

Även om den internationella anpassningen är i huvudsak enhetlig, gäller för de inhemska transportererna av farligt gods olika nationella föreskrifter. Endast på luftfartsområdet är de nationella föreskrifterna redan anpassade till vad som gäller internationellt. Trafikutskottet tillstyrker därför att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att arbeta för en harmonisering inom Norden av bestämmelser för transport av farligt gods. Därtill föreslås att de nordiska ländernas regeringar internationellt arbetar för harmoni-

sering av gällande internationella bestämmelser för transport av farligt gods.

Även om vi inom de nordiska länderna tillskapar väl anpassade regler för dessa transporter, är kontrollen av efterlevnaden av väsentlig betydelse. Likaså bör krävas en tillfredsställande utbildningsnivå hos den som i hanteringsledet sysslar med farligt gods. Vi bör också finna ett enhetligt system för vägval för farligt-gods-transporter. Kommunerna bör i det sammanhanget tillskapa skydd mot skador i naturen vid en eventuell olycka inom känsliga skyddsområden.

Som utskottet framhåller förutsätts även att erforderlig beredskaps- och räddningstjänst finns utbyggd för att effektiv hjälp skall kunna ges vid olyckor som kan uppkomma vid transport av farligt gods. En inte oväsentlig faktor för att kunna göra övergripande bedömningar är tillgång till nödvändig statistik över varuflödena av olika slag av farligt gods. Härvid är det väsentligt att det föregående års session antagna medlemsförslaget om uppdatering av NORDTRANS i tillämpliga delar snarast genomförs.

Herr president! Med hänvisning till utskottets betänkande och vad jag här anfört hemställer jag att Nordiska rådet bifaller utskottets förslag till rekommendation.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande trafikutskottets förslag till rekommendation nr 1.

För rekommendationen röstade:

Sampsä Aaltio, K. B. Andersen, Karen Dahlerup Andersen, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Ingvar Bakken, Gunnar Berge, Gunnar Björk, Ilkka-Christian Björklund, Christian Christensen, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Olle Eriksson, Rolf Fjeldvær, Arne Gadd, Astrid Gjertsen, Árni Gunnarsson, Asbjørn Haugstvedt, Knud Heinesen, Guðrún Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Doris Håvik, Karl-Erik Häll, Olof Jansson, Paul Jansson, Elver Jonsson, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Arvo Kempainen, Karin Kjølbro, Sakari Knuutila, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Thor Lund, Grethe Lundblad, Niels

Helveg Petersen, Per Petersson, Páll Pétursson, Arvo Salo, Rolf Sellgren, Anne-Lise Steinbach, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Ambjørg Sælthun, Sten Söderström, Torstein Tynning, Sigrid Utkilen, Lars Werner, Henrik Westerlund och Marjatta Väänänen.

Mot rekommendationen röstade Børge Halvgaard.

Frånvarande var:

Jo Benkow, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Ib Christensen, Hagen Hagen, Guttorm Hansen, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Egon Jensen, Gunnel Jonäng, Nathalie Lind, Matthías Á. Mathiesen, Sture Palm, Robert Pedersen, Petter Savola, Reiulf Steen, Otto Steenholdt, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Ebba Strange och Bernhard Tastesen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 56 röster mot 1.

Därefter företogs votering medelst voteringsapparat beträffande trafikutskottets förslag till rekommendation nr 2.

För rekommendationen röstade:

Sampsä Aaltio, K. B. Andersen, Karen Dahlerup Andersen, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Ingvar Bakken, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Christian Christensen, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Olle Eriksson, Rolf Fjeldvær, Astrid Gjertsen, Árni Gunnarsson, Hagen Hagen, Asbjørn Haugstvedt, Knud Heinesen, Guðrún Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Doris Håvik, Karl-Erik Häll, Olof Jansson, Paul Jansson, Egon Jensen, Elver Jonsson, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Arvo Kempainen, Karin Kjølbro, Sakari Knuutila, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sture Palm, Niels Helveg Petersen, Per Petersson, Páll Pétursson, Arvo Salo, Anne-Lise Steinbach, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Ambjørg Sælthun, Sten Söderström, Bernhard Tastesen, Torstein Tynning, Sigrid Utkilen, Lars Werner, Henrik Westerlund och Marjatta Väänänen.

Frånvarande var:

Jo Benkow, Gunnar Björk, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Ib Christensen, Arne Gadd, Guttorm Hansen, Børge Halvgaard, Sverrir Hermannsson, Allan Herne-lius, Gunnel Jonäng, Erkki Liikanen, Nathalie Lind, Matthías A. Mathiesen, Robert Pedersen, Petter Savola, Rolf Sellgren, Reiulf Steen, Otto Steenholdt, Asser Stenbäck, Ib Stetter och Ebba Strange.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 56 röster.

9

A 592/t: Medlemsförslag om intensifierad användning av ljus vägbeläggning för att öka trafiksäkerheten

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

- 1) att i syfte att öka trafiksäkerheten i Norden arbeta för att vägarna i Norden förses med vägbeläggning med goda ljusreflexionsegenskaper, exempelvis ljus vägbeläggning och beläggning med grov yttextur och
- 2) att intensifiera pågående forskning om vägbeläggningsens betydelse ur trafiksäkerhetssynpunkt.

Lund (trafikutskottets talesman): Hr. president! Det medlemsförslag som ligger till behandling her i dag, er ett av flere uttryck för den vekt det nordiske trafikuttvalg legger på trafiksikkerhetsarbeidet.

Det har i de senere år skjedd mye positivt på dette området; synkende antall ulykker har bekreftet at vi er på riktig veg. Dette må tas som et argument for å forsterke innsatsen ytterligere, nettopp fordi anstrengelsene gir gode resultater. Under alle omstendigheter er det langt fram før vi kan si oss noenlunde fornøyd med tingenes tilstand.

Forslagsstillerne har reist spørsmålet om mer utbredt bruk av lyse vegdekker vil kunne bli et viktig supplement til eksisterende virkemidler som gir visuell føring. Bakgrunnen for

dette er undersøkelser som viser at kjøring i mørke medfører en særdeles høy ulykkesrisiko. Særlig synes risikoen å være stor på mørke, våte vegbaner. Det hender at bilføreren ikke har tilstrekkelig synsinntrykk av hvor vegen går, og det blir vanskelig å oppdage hindringer i vegbanen. Bilførerens evne til å reagere i tide avhenger bl. a. av at kontrasten mellom vegoverflaten og eventuelle hindringer er tilstrekkelig stor. Forslagsstillerne anfører i denne forbindelse at vegdekker med gode lysrefleksjonsegenskaper kan komme til å bety mye i arbeidet for økt trafiksikkerhet.

Forslaget om å intensivere arbeidet med legging av lyse vegdekker er blitt møtt med atskillig positiv interesse i de forskjellige re-missorganer. Men det er riktig å gjøre oppmerksom på at det i de enkelte land er høstet noe ulike erfaringer. Lyse vegdekker benyttes i stor utstrekning i Danmark; der anses det imidlertid mest formålstjenlig å kombinere lyse vegdekker med annen belysning. Statens vegvesen i Norge arbeider ut fra den forutsetning at lyse vegdekker bør anvendes på alle riksveger med stor eller blandet trafikk. Det blir her antatt at lyse vegbaner i alminnelighet vil gi trafiksikkerhetsmessige fordeler. Av den årlige vegfornyelse som foregår i Norge, utgjør legging av lyse vegdekker ca. 20 pst. Fra svensk side blir det hevdet at gode lysrefleksjonsegenskaper avhenger mer av grovheten i vegdekket enn av selve lyshetsgraden. I Finland og Sverige er berørte myndigheter noe tilbakeholdne når det gjelder spørsmålet, bl. a. på grunn av hensynet til økte kostnader.

Jeg vil gjerne her knytte noen bemerkninger til nettopp den kostnadspolitiske siden ved saken. Ikke bare i Finland og Sverige, men også i Norge og Danmark er dette et moment som virker inn på de prioriteringer som gjøres. Erfaringer høstet i Norge viser f.eks. at økningen i anleggskostnadene ved bruk av lyse steinmaterialer utgjør ca. 10 pst., dvs. anslagsvis 15000–20000 kr. pr. km.

Dette forhold henger for en stor del sammen med framskaffelsen av brukbart steinmateriale. Det gjelder å finne fram til steinmaterialer som har riktig slitestyrke, forvit-ringsbestandighet og lyshetsgrad. Spesiell aktualitet har forekomster av anortositter og

kvartsitter. Problemet er at slike forekomster befinner seg innenfor relativt begrensede geografiske områder. Det gjenstår en god del oppgaver i arbeidet med å lete opp steinmateriale.

Jeg synes det i denne sammenheng bør legges avgjørende vekt på det faktum at en reduksjon av trafikkulykkene vil spare samfunnet for store utlegg. En uttalelse fra Statens vegvesen – Vegdirektoratet i Norge – indikerer at lyse vegdekker skulle kunne medføre en så omfattende reduksjon av mørkekjøringsulykkene at de samfunnsøkonomiske besparelser ville kunne oppveie de merkostnader som følger av legging av lyse vegdekker. Trafikkutvalget viser for øvrig til denne uttalelsen i sin innstilling.

Det vil framgå av det opprinnelige medlemsforslag at forslagsstillerne var oppmerksom på behovet for flere konsekvensanalyser når det gjelder sammenhengen mellom lyse vegdekker og trafikksikkerhet. Selv om vi nå vet nok til å anbefale at vegene i Norden gis dekker med gode lysrefleksjonsegenskaper, understreker utvalget at den nåværende forskning bør videreføres og intensiveres.

Under henvisning til utvalgets forslag og det jeg her har anført, henstiller jeg til Nordisk Råd å vedta utvalgets forslag til rekommendasjon.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande trafikutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Sampsu Aaltio, K. B. Andersen, Karen Dahlerup Andersen, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Ingvar Bakken, Gunnar Björk, Ilkka-Christian Björklund, Christian Christensen, Rolf Clarkon, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Olle Eriksson, Rolf Fjeldvær, Arne Gadd, Astrid Gjertsen, Hagen Hagensen, Asbjørn Haugstvedt, Knud Heinesen, Guðrún Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Doris Håvik, Karl-Erik Häll, Olof Jansson, Paul Jansson, Egon Jensen, Elver Jonsson, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Arvo Kempainen, Karin Kjølbro, Sakari Knuutila, Tellervo Koivisto, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Håkon Kyllingmark, Essen Lindahl, Thor Lund, Grethe Lund-

blad, Sture Palm, Niels Helveg Petersen, Per Petersson, Páll Pétursson, Arvo Salo, Rolf Sellgren, Anne-Lise Steinbach, Ebba Strange, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Ambjörg Sælhun, Sten Söderström, Bernhardt Tastesen, Sigrid Utkilen, Henrik Westlund och Marjatta Väanänen.

Børge Halvgaard *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Jo Benkow, Gunnar Berge, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Ib Christensen, Árni Gunnarsson, Guttorm Hansen, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Gunnel Jonäng, Lars Korvald, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Matthías Á. Mathiesen, Robert Pedersen, Petter Savola, Reulf Steen, Otto Steenholdt, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Torstein Tynning och Lars Werner.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 54 röster. 1 medlem avstod från att rösta.

10

E 2: Fråga till Norges regering angående färdigställande av mellanriksväg Narvik–Kiruna¹

Per Petersson: Redan på 1960-talet genomfördes utredningar om byggande av en mellanriksväg å sträckan Kiruna–Narvik.

Utredningarna visade övertygande att såväl i Norge som i Sverige skulle näringsliv och turism stimuleras av en väg på denna sträcka.

Nordiska rådet har också varit mycket positivt till vägbygget.

År 1977 beslöt den svenska regeringen påbörja byggandet av de drygt 130 km väg på den svenska sidan. Den norska kortare vägdelen är ännu ej påbörjad. Min fråga till Norges regering är: "Avser Norges regering att göra något för att Narvik–Kirunavägen skall kunna färdigställas samtidigt över hela sträckningen?"

¹ *Frågan tryckt s. 2368.*

Statsråd **Bye**: Hr. president! De norske planene for Kirunavegen går ut på at vejen på norsk side i første omgang bygges som sommerveg. Sommervegen åpnes for trafikk i 1983, dvs. omtrent samtidig som den svenske delen av vejen blir åpnet fram til grensa. Den norske delen kan i første omgang trafikkeres av personbiler, og det kan eventuelt gis dispensasjon som åpner for turistbuser.

På norsk side bygges det ny veg over Bjørnefjellplatået i ca. 3 km lengde. Den eksisterende veg på resten av strekningen forsterkes i nødvendig utstrekning, og det legges fast dekke. Vi tar sikte på å bygge ut vejen til fullgod standard også på norsk side, men det er ikke mulig å gjennomføre dette innen 1983. Det skyldes de økonomiske rammer vi arbeider etter på veggside, og den desentraliserte vegplanprosess vi har i Norge.

I Nordland fylke har vi mange store og viktige anlegg. Det dreier seg bl. a. om avløsning av ferjesamband og forbindelse til veggnett på fastlandet. Dette medfører store prioriteringsproblemer. Samferdselsdepartementet finner det ikke riktig i første omgang å velge en kostbar løsning for Kirunavegen som vil gå ut over viktige og presserende utbyggingsoppgaver i fylket. Det vil også bety et brudd med fylkets egen vegprioritering.

Tempoet i arbeidet med sikte på helårsveg i Norge blir vurdert i forbindelse med revisjonene av Norsk Vegplan og de årlige budsjettbehandlinger. For likevel å dra nytte av de muligheter vejen på svensk side representerer, vil – etter norsk synspunkt – en sommerveg være en brukbar løsning i første omgang.

Per Petersson: Herr president! Jag ber att få tacka samferdselminister Bye för svaret. Tyvärr innebär svaret att Norge endast avser att bygga en sommarveg färdig år 1983. Inget sägs i svaret om när Norge avser att bygga en väg med fullgod standard på de 27 km som ligger i Norge av denna mellanriksväg.

Nordiska rådets trafikutskott och även Nordiska rådet har under årens lopp ägnat denna vägfråga stort intresse.

I Nordiska rådets handlingar år 1971 kan man läsa att Kiruna–Narvikvägen fanns med i Norsk vägplan för perioden 1974–77 samt att svenska och norska vägmyndigheter i

samråd upprättar en arbetsplan för utbyggnaden och att projekteringsarbetet har påbörjats.

År 1980 t. ex. hemställde Nordiska rådet enhälligt till Nordiska ministerrådet att "verka för att arbetet med Kiruna–Narvik-vägen genomförs i sådan takt att en väg med fullgod standard färdigställs snarast möjligt". Även om jag inser att Norge har många angelägna vägprojekt vill jag instämma med en trafik-kunnig norrman som redan 1978 sade att det vore århundradets planläggningsskandal i nordiska sammanhang om den norska delen av vägen inte är klar samtidigt med den svenska.

Jag beklagar att denna viktiga mellanriksväg mellan Kiruna och Narvik nu förefaller att bli en långvarig halvmesyr, dvs. en väg öppen för personbilar under några få sommarveckor. Sommaren är kort i denna del av Norden. Resten av året kommer de 130 km svensk väg från Kiruna till riksgrensens att vara en rekordlång återvändsgata.

Den av alla önskade stimulansen till näringsliv och turism genom denna mellanriksväg uteblir. En stimulans som nu är ännu mer angelägen än tidigare i de byder denna väg berör.

Som bekant är det såväl inom de svenska malmfältskommunerna som i narviksområdet stora svårigheter genom den svaga efterfrågan på svensk järnmalm.

Jag hoppas trots allt att norska regeringen omprövar sitt beslut och snarast beslutar bygga en väg i fullgod standard å sina 27 km av denna 160 km långa mellanriksväg.

Statsråd **Bye**: Hr. president! At man betegner den måten Norge løser Kirunavegproblemet på, som tilløp til skandale, tar jeg med stor ro. Det er helt på det rene at Kirunavegen også på norsk side etter hvert vil bli bygd ut til like god standard som på svensk side.

Vi står kanskje overfor en noe annen problemstilling når det gjelder vegbygging på norsk side, enn den man står overfor på svensk side. Jeg kan nevne for forsamlingen at det i Norge hvert år brukes rundt 2 milliarder kr. til anlegg av nye veger. Vi har en spesiell prioriteringsprosess, bygd på stor lokal selvbestemmelsesrett med hensyn til

hvordan disse pengene skal brukes. Vi bruker med andre ord mange penger, og vi lar bruken av dem undergå lokal prioritering.

Når Kirunavegen i Nordland-sammenheng er blitt prioritert lavt, skyldes det at man har andre og kanskje viktigere vegprosjekter man i første omgang ønsker å løse. Jeg vil minne om den geografiske strukturen i Nordland, der mange områder overhodet ikke har vegsamband eller har meget dårlig vegsamband. Det er da naturlig at man i første omgang prioriterer slike strøk. Vi har valgt et opplegg som innebærer den nest beste løsning. Det innebærer at i det øyeblikk svenskene er framme ved grensen med sin veg i fullgod standard, tar vi også sikte på å være framme med et vegtilbud, riktignok av sommerstandard. Det er den nest beste løsningen på vegen fram til den beste.

Per Petersson: Herr president! Som vi har fått höra här vid rådmötet bl. a. från norskt håll har Sverige bekymmer med sin ekonomi, men trots det har vi satsat 350 miljoner svenska kronor för att bygga vår del av vägen. Jag vill erinra om att man redan före det svenska beslutet 1977 hade från norskt ansvarigt håll uttalat att Norge avsåg att bygga en väg av god standard som skulle vara färdig vid samma tid som den svenska delen.

Diskussionen förklarades därefter avslutad.

11 a

E 3: Fråga till Danmarks regering angående flygtrafiken på Kastrup och Sturup¹

Ingrid Sundberg: Herr president! Mot bakgrund av den planerade utbyggnaden av Kastrups flygplats och befintlig överkapacitet på Sturups flygplats har jag ställt följande fråga till Danmarks regering:

Vilka möjligheter anser Danmarks regering att det finns att samplanera flygtrafiken på Kastrup och Sturup?

Minister Jens Risgaard Knudsen: Hr. præsident! Fru Ingrid Sundbergs tanke om, at lufthavnene i Kastrup og i Sturup på grund af

den korte flyvetid mellem de to lufthavne skulle kunne fungere som én samlet international lufthavn, kan måske for en overfladisk betragtning forekomme konstruktiv.

Ser man imidlertid blot lidt nærmere på realiteterne, må man konstatere, at en sådan tanke er aldeles urealistisk. Der er da mig bekendt heller ikke noget luftfartsselskab, der har stillet forslag herom: jeg tænker i den forbindelse ikke mindst på SAS.

Overførslen af passagerer og bagage måtte i givet fald ske med fly, som også fru Ingrid Sundberg forestiller sig. SAS har i en længere årrække – om end i beskedent omfang – drevet en sådan pendeltrafik. Det er bestemt ikke billigt, hvad jeg ved SAS vil kunne bekræfte. Skulle denne pendeltrafik nu ske i meget større omfang, bliver omkostningerne for luftfartsselskaberne tilsvarende større, idet jeg går ud fra, at det ikke er fru Ingrid Sundbergs tanke, at passagererne skulle betale denne merpris.

Hertil kommer, at for alle de passagerer, der skal til og fra København, herunder de mange danske indenrigspassagerer der skal videre til eller fra udenrigsruter, ville systemet betyde en meget, meget stor serviceforringelse. Ja, en meget stor del af SAS' udenrigspassagerer til og fra det jysk-fynske område ville vel under sådanne omstændigheder foretrække at tage via Hamburg. Ikke just nogen særlig nordisk tanke. De udenlandske ruteselskaber, der beflyver Kastrup, og som har aftalemæssig ret til det, kan vi ikke tvinge til Sturup; frivilligt gør de det ikke. I praksis ville det så blive SAS, som det skandinaviske selskab, man skulle presse dertil. Det ville give SAS en helt urimelig svækkelse i konkurrence med disse udenlandske selskaber. I en periode, hvor økonomien hos SAS, som hos mange andre selskaber, er svækket, bør vi tværtimod være meget opmærksomme på ikke unødigt at pålægge konsortiet nye byrder. Også andre forhold er til hinder for ideen, men jeg skal stoppe her.

Det er muligt, som fru Ingrid Sundberg er inde på, at man har bygget lufthavnen i Sturup alt for stor. Det skal jeg imidlertid afstå fra at kommentere, i hvert fald ved denne lejlighed. Jeg kan imidlertid forsikre fru Ingrid Sundberg om, at vi ikke i Danmark har tanker om at bygge Kastrup større, end der er trafikalt behov for. Loven om Kastrups ud-

¹ Frågan tryckt s. 2369.

bygning er en rammelov; trafikudviklingen afgør, i hvilket omfang denne ramme skal udfyldes. Men serviceniveauet skal være i orden; det har ikke mindst de norske og svenske transitpassagerer krav på.

Ingrid Sundberg: Herr president! Jeg ber att få tacka den danske trafikministern för svaret på min fråga. Svaret andades, om jag så får säga, nästan rädsla för att jag med min fråga skulle ha begärt att all flygtrafik på Kastrup skulle flyttas till Sturup. Så är icke fallet.

Först några bakgrundsfakta. Kastrup blev bas för det internationella nordiska trafikflyget, men sedan Arlanda och Fornebu kom till har Sverige och Norge också direktflyg till utlandet. För resande från Sydsverige, där en fjärdedel av Sveriges befolkning bor, fanns det tidigare täta pendelförbindelser. Numera är det vanligare att man tar färjan över.

Sturup byggdes som storflygplats. Dess utnyttjandegrad är i dag ungefär 50 procent. Man har 750 000 resenärer vid sammanlagt 26 000 landningar per år. Även passagerarterminal och landningsbanor har stor överkapacitet. Kastrup är emellertid för litet. Där tar man emot 10 miljoner passagerare per år, och enligt de aktuella utbyggnadsplanerna skall passagerarantalet mer än fördubblas under den närmaste 20-årsperioden.

Nu säger statsrådet att det trafikala behovet skall avgöra hur utbyggnaden skall ske. Men min fråga syftade verkligen inte till att personer från Fyn och andra danska platser skulle tvingas till Sturup utan att genom samplanering av flygtrafiken hela den stora del av passagerarantalet som bor i Sydsverige skulle få en förbättrad service.

Jag vill fråga den danske trafikministern: Det är väl inte obekant att såväl den svenska som den norska trafikministern har tillskrivit SAS och begärt en utredning i vad mån man när det gäller vidare utbyggnad av det internationella nordiska flyget skall kunna använda svenska trafikflygplatser för mellanlandning. Aktualiserad är t. ex. en linje från London över Göteborg till Sturup. Detta är, som jag ser det, en viktig fråga och ingenting kan hindra mig från att tro annat än att en vidareutveckling mot en förbättrad service för Sydsveriges invånare skulle påverka utbygg-

naden av Kastrup. Eftersom detta tycks ha varit ett avgörande skäl för statsrådet för att starkt avråda från någon form av samplanering, kanske jag kan få det vidimerat ytterligare en gång.

Minister Jens Risgaard Knudsen: Hr. præsident! I anledning af fru Ingrid Sundbergs bemærkninger skal jeg gerne erkende, at jeg er blevet orienteret om den skrivelse, som min svenske og norske kollega i forening har tillstillet SAS' øverste ledelse. Jeg er tilbøjelig til at tro, at min svenske og norske kollega ikke er meget for, at denne henvendelse bliver omtalt – og slet ikke i denne sammenhæng.

Jeg kan ikke lade være med at gøre den bemærkning, at SAS-samarbejdet vel er et af de største resultater, der kan registreres i forbindelse med det nordiske samarbejde. I den forbindelse vil jeg gerne minde fru Ingrid Sundberg om, at SAS i høj grad har været optaget af den af det danske folketings for nu snart et år siden vedtagne anlægslov. SAS' ønsker er blevet tilgodeset i meget stor udstrækning. Det har været mig meget magtpåliggende at være med til at bane vej for flere af SAS' ønsker i forbindelse med en udbygning af Kastrup. Det siger et og andet om, at SAS også ud fra en mere forretningsmæssig betragtning er stærkt optaget af, at vi får Kastrup lufthavn udbygget i overensstemmelse med den omtalte anlægslov.

Jeg vil gerne føje til, at jeg mener, at vi – og vel ikke mindst i Nordisk Råd – bør være optaget af, at SAS fremover bliver drevet ud fra deciderede forretningsmæssige synspunkter. Hvis vi fra Nordisk Råd eller fra anden side vil til at tage initiativer med den følge, at vi svækker SAS i så henseende, er jeg ikke i tvivl om, at vi dermed vil skade SAS.

Jeg tror, fru Ingrid Sundberg vil gøre klogt i at erkende at vi i høj grad gavner SAS, hvis vi erkender, at SAS også fremover bør drives ud fra deciderede forretningsmæssige synspunkter.

Vil man ikke erkende dette, men snarere – som jeg forstår fru Ingrid Sundberg er indstillet på – gå på tværs heraf, så skader man SAS.

Ingrid Sundberg: Herr president! Jag tycker att det finns skäl att begära ordet ytterligare en gång för att förklara för statsrådet att vi är fullständigt överens om att åtgärder som vidtas – det må nu vara av Nordiska rådet eller av våra nationella parlament – inte skall syfta till att försvåra för SAS eller ställa det företaget i en sämre ekonomisk ställning. Men kostnaderna för utbyggnaden av Kastrup är så avsevärda att man inte kan räkna med att de inte också kommer att drabba flygbolagen.

Vad jag emellertid ytterligare ville säga är att Sturups flygplats, sedan den blivit tillgänglig för chartertrafik, visat sig vara av utomordentligt stort värde för Sydsverige. Inget av charterbolagen har tvingats till Sturup. Jag vill därför tyda statsrådets senaste uttalande så att den dag SAS och luftfartsverket vill lägga en flyglinje med Sturup i stället för Kastrup som utgångspunkt eller mellanlandningsstation detta icke skall motverkas från den danska regeringens sida. Sedan skall vi tillsammans arbeta för att ge SAS så goda förutsättningar som möjligt.

Diskussionen förklarades därefter avslutad.

11 b

E 29: Fråga till Sveriges regering angående Brommaflygplatsens framtida användning¹

Olof Jansson: Herr president! Med hänvisning till de i frågan anförda motiveringarna ber jag till Sveriges regering få ställa följande fråga:

Avser regeringen att Bromma flygplats även framdeles skall kunna användas för trafik med propellerflygplan och är man under dessa förutsättningar från svensk sida villig att beakta flygplatsens användning även för trafik Åland–Stockholm?

Statsrådet **Ulf Adelson:** Herr president! Den svenska riksdagen beslutade i december 1980 att jettrafiken på Bromma flygplats snarast möjligt skall flyttas till Arlanda, dock senast under andra halvåret 1982. Enligt beslutet skall Bromma bibehållas tills vidare som flygplats med hänsyn till allmänflygets

behov och kravet på reservflygplats i stockholmsområdet.

Med anledning av riksdagens beslut har ett omfattande utredningsarbete igångsatts. Bl. a. har luftfartsverket fått i uppdrag att utarbeta förslag om Brommas framtida funktion i det inrikes flygplatssystemet. Regeringen kommer senare i år när resultaten av detta utredningsarbete föreligger framlägga förslag till riksdagen om långsiktiga luftfartspolitiska riktlinjer. I propositionen kommer även att behandlas Brommas framtida användning. Jag ser dock inga luftfartspolitiska hinder för att flygförbindelser till Åland i framtiden kan upprätthållas från Bromma med propellerdrivna flygplan.

Olof Jansson: Herr president! Jag ber att få tacka för det givna svaret och jag tackar med synnerlig glädje. Flygförbindelserna mellan Åland och Stockholm är en över tio år gammal olöst fråga inom Nordiska rådet. Men genom detta svar tror jag att jag nu vågar uttala förhoppningen att vi möjligen inom en snar framtid kan få frågan löst.

Diskussionen förklarades därefter avslutad.

12

E 11: Fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbete om trafikundervisning i skolan (D 1981/11/1977/t)²

Mørk Eidem: Hr. president! Idet jeg viser til den skriftlige begrunnelse tillater jeg meg å stille følgende spørsmål:

Foreligger det planer om en videre utbygging av det nordiske samarbeidet om trafikkundervisning i skolen, basert m. a. på det samarbeid som er innledet gjennom miljølæreprosjektet for grunnskolen?

Minister **Pirkko Työlajärvi:** Det nordiska miljöläroprojektet för grundskolan har varit i gång sedan år 1974. Projektet har varit en ny modell inom det nordiska skolsamarbetet därför att det har omfattat dels nordisk produktion av undervisningsmaterial, dels sam-

¹ Frågan tryckt s. 2404.

² Frågan tryckt s. 2380.

nordisk instruktörsutbildning. Under tiden 1974–1977 arrangerades fyra nordiska instruktörskurser samt producerades undervisningsmaterial, bland annat fem undervisningshäften för trafikundervisningen. Miljöläroprojektet har nu för Nordiska ministerrådets del avslutats och skall föras vidare på nationellt plan i de nordiska länderna. Ministerrådet kommer dock att följa utvecklingen i de olika länderna. Nordiska trafiksäkerhetsrådet har bl. a. i sin rapport om barns trafiksäkerhet i de nordiska länderna (rapport 24.) rekommenderat en effektivisering av trafikundervisningen för barn i alla åldrar. För att närmare kunna mäta trafikundervisningens faktiska betydelse för barnens uppträdande och säkerhet i trafiken har nordiska trafiksäkerhetsrådet detta år startat en nytt forskningsprojekt, "evalueringsmetoder i trafikundervisningen". Resultatet av detta projekt kan i framtiden ge underlag för ytterligare initiativ på trafikundervisningens område.

Mørk Eidem: Hr. president! Jeg vil gjerne takke for svaret, som jeg betrakter som positivt. Jeg vil da bare understreke viktigheten av at man legger økt vekt på trafikundervisningen i skolen, da dette har meget stor betydning for den totale trafikksikkerhet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i trafikutskottet.

13

E 12: Fråga till Nordiska ministerrådet angående de handikappades behov i kollektivtrafiken (D 1981/4/1978/t)¹

Knuutila: Herr president! Med hänvisning till den skriftliga motiveringen som har delats ut får jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Har ministerrådet för avsikt att uppgöra en plan för genomförandet på nationellt plan av de åtgärder som föranleds av det påbörjade utredningsarbetet beträffande de handikappades behov i kollektivtrafiken?

¹ Frågan tryckt s. 2381.

Minister Jens Risgaard Knudsen: Hr. præsident! Når Ministerrådet har anset det for hensigtsmæssigt at gøre handicapspørgsmålet til genstand for et nordisk samarbejdsprojekt, beror det på, at indstillingen til de handicappedes problemer samt de økonomiske og sociale forhold er nogenlunde den samme i alle de nordiske lande. Projektarbejdet har som bekendt taget sigte på udformning af konkrete tekniske muligheder på begrænsede områder, og kan ikke ses som et forsøg på en generel løsning af de handicappedes trafikproblemer. Ministerrådet håber naturligvis, at nogle af de forslag, som rapporterne fra handicapudvalget indeholder, vil blive realiseret og på den måde medvirke til at angive et mindsteniveau for det handicapudstyr, der bør være til stede ved benyttelsen af de enkelte trafikmidler.

Opstillingen af egentlige normer er imidlertid en vanskeligere sag. Dels foreligger der mulighed for at vælge mange andre løsninger end dem, der peges på i rapporterne, dels må man gøre sig klart, at arbejdet med at lette de handicappedes benyttelse af kollektive trafikmidler er grebet an på forskellig måde i de enkelte lande, og at man ikke er nået lige langt overalt.

Det vil efter Ministerrådets opfattelse være forkert at forsøge at fastlægge bestemte mønstre eller tidsrammer for handicaptilpasningen af trafikmidlerne i de enkelte lande. Man må trods alt gøre sig klart, at der er tale om en løbende udvikling, der dels må baseres på de eksisterende forhold, dels er afhængig af den almindelige økonomiske udvikling i samfundet.

Ministerrådet har derfor alene set det som sin opgave at tilvejebringe et katalog over foreliggende løsningsmuligheder til brug for myndigheders og trafikforetagenders overvejelser i forbindelse med løbende udskiftning og anskaffelse af materiel. Ministerrådet må derimod tage afstand fra tanken om at fastlægge gennemførelse af bestemte foranstaltninger i planer, som de enkelte regeringer skal føle sig bundet af.

Knuutila: Herr president! Tack för svaret. Jag vill ännu konstatera, att Nordiska rådet just har hemställt till ministerrådet att under handikappåret 1981 verka för att åtgärder

vidtas för att realisera handikappprojektets förslag om handikappanpassning av kollektiva transportmedel samt att prioritera det i TELEMEDEL-projektet föreslagna åtgärdsprogrammet. Jag önskar att frågan på detta sätt går framåt.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmälades att behandlingen av meddelandet fortsätter i trafikutskottet.

14

D 1981/9/1968/t: Meddelande om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transtrafiken över Trondheim

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

15

D 1981/15/1970/t: Meddelande om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Kare-suando

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

16

D 1981/35/1970/t: Meddelande om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

17

D 1981/27/1973/t: Meddelande om rekommendation nr 27/1973 angående utredning om mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

18

D 1981/14/1974/t: Meddelande om rekommendation nr 14/1974 angående byggande av landsvägsbro vid Kolari

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

19

D 1981/26/1974/t: Meddelande om rekommendation nr 26/1974 angående påbud om bruk av skyddshjälm

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

20

C 27/t: Berättelse från Nordiska postföreningen

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Christian Christensen: Hr. præsident! Den politiske bevægelse, skandinavismen, som i midten af det 19. århundrede omfattedes med så stor interesse i de tre skandinaviske lande, og som tilsigtede at knytte de tre lande nærmere sammen, gav impulsen til en tilnærmelse på rent praktiske områder.

En af den "praktiske skandinavismes" første frugter var overenskomster om den skandinaviske postunion, som trådte i kraft i 1869. Allerede fra sin første begyndelse fik denne postunion et større virkefelt, end det sædvanligvis havde været tilfældet ved dannelsen af postforeninger, idet der ikke blot aftaltes bestemmelser om udveksling af brevforsendelser, men også udveksling af postanvisninger, postopkævninger, pakker, avisabonnement m. m.

Dette samarbejde, som senere er udvidet til at omfatte alle de nordiske lande, har bestandig været mere omfattende end internationalt postsamarbejde i almindelighed. De nordiske lande har ved verdenspostkongresser og i andre internationale forbindelser ofte optrådt som en enhed og derved skabt større lydhørhed for deres opfattelse. Som et lille eksempel kan nævnes, at aerogrammer, som de nordiske postforvaltninger indførte i 1949, efter nordisk forbillede fra 1953 blev fakultativt indført som særlig forsendelsesart inden for hele Verdenspostforeningen.

Trafikudvalget er interesseret i, at alle hidtidige resultater – bl. a. de i henhold til Nordisk Råds rekommandationer opnåede – bevares og udbygges. Udvalget finder det derfor naturligt, at det får lejlighed til at udtale sig om ændringer i aftalen om den Nordiske Postforening og beklager i den anledning, at den nye aftale, som blev undertegnet den 15. december 1980 og trådte i kraft den 1. januar 1981, ikke har været forelagt Nordisk Råd i overensstemmelse med Helsingforsaftalens artikel 46.

I øvrigt foreslår trafikudvalget, at Nordisk råd tager beretningen fra Nordisk Postforening til efterretning.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

21

E 31: Fråga till Nordiska ministerrådet angående färjeförbindelse mellan Island, Färöarna och övriga Norden (D 1981/4/1975/t)¹

Guðrún Helgadóttir: Hr. præsident! Jeg har fremsat følgende forespørgsel til ministerrådet:

1) Kan man vente færingerne indstilling angående færgeforbindelsen mellem de nordiske lande i løbet af den nærmeste fremtid?

2) Er yderligere udredningsarbejde aktuelt?

Lagmand Pauli Ellefsen: Hr. præsident! Som repræsentant for Færøernes landsstyre må jeg beklage, at landsstyret ikke har kunnet redegøre for sin stilling til den allerede i 1975 rejste sag. Grunden hertil må vel nok søges i, at der i det offentlige – det vil sige landsstyrets – regie har været indsat en færge i begyndelsen i sommertrafik mellem Færøerne, Island, Skotland og Norge. I sommeren 1980 er ruten udvidet til også at omfatte Danmark.

Endvidere blev ruten i 1980 ændret til en helårsrute, idet Island dog gled ud af vintersejladsen.

Det erfaringsmateriale, som man herigenem har indhentet, har medført, at landsstyret har standset vintertrafikken, medens planerne for sommersejladsen ud over sommeren 1981 ikke er fastlagt.

Færøernes landsstyre mener at være i stand til inden for en tidsfrist på 3 måneder at kunne give meddelelse om sin stilling til rekommandationen angående passager- og bilfærge mellem Island, Færøerne og det øvrige Norden.

En nærliggende mulighed er, at Færøernes landsstyre i givet fald indskyder den førnævnte indarbejdede aktivitet i den nordiske rute, dog bortset fra skibet, som efter de indhentede erfaringer ikke er tilstrækkeligt velegnet til ruten.

I hvilket omfang yderligere udredningsarbejde er nødvendigt vil bl. a. afhænge af landsstyrets svar.

¹ Frågan tryckt s. 2407.

Guðrún Helgadóttir: Jeg vil takke lagmand Pauli Ellefsen for hans svar, men selvfølgelig må jeg også beklage, at færingerne behøver så lang tid for at tænke sig om. Jeg vil bare sige, at islændingene sætter stor tillid til dette projekt, og vi er jo tålmodige mennesker deroppe, men vi håber, at færingerne meget snart kan afgøre deres indstilling.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i trafikutskottet.

Mötet avslutades kl. 16.35.

Protokoll

7:e mötet

Torsdagen den 5 mars 1981 kl. 16.35–20.25 och fredagen den 6 mars kl. 09.00–11.15.

Presidenter: Knud Enggaard (1–2 och 4–7), Matthias Á. Mathiesen (2–4 och 26–33) och Elsi Hetemäki-Olander (7–25).

Dagordning

1. C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet (*social- och miljöutskottets betänkande*)

2a. B 30/s: Ministerrådsförslag om nordiskt samarbetsprogram på arbetsmiljöområdet

2b. D 1981/8/1977/s: Meddelande om rekommendation nr 8/1977 angående handlingsprogram på arbetsmiljöområdet

3. B 34/s: Ministerrådsförslag om revision av nordisk konvention om social trygghet

4. B 35/s: Ministerrådsförslag om överenskommelse om godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet

5. A 579/s: Medlemsförslag om intensifierat nordiskt samarbete beträffande rusmedelsproblem

6. A 581/s: Medlemsförslag om utbyggnad av den förebyggande fritidsverksamheten för barn och unga

7. A 580/s: Medlemsförslag om begränsning av alkohol vid båt- och flygresor samt om utskänkning av alkohol i samband med offentlig representation

8. A 569/s: Medlemsförslag om undersökning av friskvårdens betydelse

9. A 574/s: Medlemsförslag om åtgärder för att motverka ungdomsarbetslösheten

10. D 1981/6/1977/s: Meddelande om re-

kommendation nr 6/1977 angående förkortning av arbetstiden

11. A 575/s: Medlemsförslag om utvidgad utbildning och forskning inom det miljömedicinska området

12. A 576/s: Medlemsförslag om nordisk forskning angående bilavgasernas inverkan på hälsa och miljö

13. D 1981/30/1970/s: Meddelande om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening

14. D 1981/19/1971/s: Meddelande om rekommendation nr 19/1971 angående de finska invandrarnas kontakter med Finland

15. D 1981/2/1973/s: Meddelande om rekommendation nr 2/1973 angående nordisk arbetsmarknad för optiker

16. D 1981/3/1973/s: Meddelande om rekommendation nr 3/1973 angående nordisk arbetsmarknad för optiker

17. D 1981/6/1974/s: Meddelande om rekommendation nr 6/1974 angående tryggande av patienternas rättssäkerhet

18. D 1981/8/1975/s: Meddelande om rekommendation nr 8/1975 angående begränsning av utsläpp i Bottniska viken m. m.

19. D 1981/10/1975/s: Meddelande om rekommendation nr 10/1975 angående nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område

20. D 1981/10/1978/s: Meddelande om rekommendtion nr 10/1978 angående förbättrad hälsovård för jordbruksbefolkningen

21. E 4: Fråga till Nordiska ministerrådet angående erfarenheterna av akupunkturbehandling (D 1981/22/1980/s)

22. E 27: Fråga till Finlands, Norges och Sveriges regeringar angående finansieringen av Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter i Övertorneå (C 1981/36/s)

23. E 14: Fråga till Nordiska ministerrådet angående begränsning av utsläpp i Bottniska viken (D 1981/8/1975/s)

24. E 15: Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt samarbete på miljövärdhetsområdet (D 1981/6/1978/s)

25. E 16: Fråga till Nordiska ministerrådet angående samnordisk utbildning och forskning rörande åldrandets problem (D 1981/5/1979/s)

26. E 17: Fråga till Nordiska ministerrådet angående konvention om rätten att tillgodoräkna sig tjänstgöring i annat nordiskt land (D 1981/17/1980/s)

27. E 18: Fråga till Nordiska ministerrådet angående projektanställdas förhållanden utanför Norden (D 1981/19/1980/s)

28. E 19: Fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbete om utnyttjande av hälsovårdsresurserna

29. E 20: Fråga till Nordiska ministerrådet angående hälsovårdspersonalens arbetsmiljörisker

30. E 21: Fråga till Nordiska ministerrådet angående åtgärder för att inom ramen för den fria nordiska arbetsmarknaden underlätta nordisk ungdoms arbetssituation och anpassning i annat nordiskt land

31. E 22: Fråga till Nordiska ministerrådet angående åtgärder för att bevara laxälvarna i de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige

32. E 30: Fråga till Nordiska ministerrådet angående arbetsmarknadens parters delta-

gande i arbetsgrupp angående datateknikens effekter på sysselsättningen

33. E 32: Fråga till Sveriges regering angående eventuellt avskaffande av reseersättning till arbetssökande från Finland

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Rune Gustavsson återtagit sin plats i rådet och att Gunnar Björk lämnat sessionen, att Svante Lundkvist återtagit sin plats i rådet och att Karl-Erik Häll lämnat sessionen samt att Essen Lindahl för resten av denna dag lämnat sessionen och ersatts av Karl-Erik Häll.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

I

C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet (social- och miljöutskottets betänkande)

Social- och miljöutskottet hade förslagit,

I. att Nordiska rådet beträffande kapitel I: Inledning, i berörda delar, kapitel II: arbetsmarknad, kapitel III: arbetsmiljö, kapitel X: jämställdhet, kapitel XIV: miljövärd och kapitel XVIII: socialpolitik i ministerrådets berättelse antager följande yttrande:

1. Den rådande knappheten på ekonomiska resurser får inte medföra att det nordiska samarbetet ges en ensidigt ekonomisk prägel till nackdel för den sociala välfärden uppfattad i vid mening. Särskilt viktigt är att arbetsmarknadssamarbetet ges hög prioritet.

2. Eventuella förändringar i 1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad bör först diskuteras vid ett gemensamt möte mellan berört utskott och ministerrådet och därefter föreläggas Nordiska rådet som helhet i form av ett ministerrådsförslag.

3. Ett reviderat nordiskt handlingsprogram på jämställdhetsområdet bör föreläggas Nordiska rådet i form av ett ministerrådsförslag. Jämställdhetsaspekter bör anläggas vid samhälls- och boendepaneringen. Förenta Nationernas konvention mot alla former av diskriminering av kvinnor bör snarast ratificeras av samtliga nordiska stater.

4. Projektverksamheten på miljövårdsområdet bör koncentreras. En utvärdering av de hittillsvarande erfarenheterna av den nordiska miljöskyddskonventionen bör ske. Samtliga nordiska länder bör snarast ratificera ECE:s konvention om gränsöverskridande föreningar.

5. Ett reviderat nordiskt samarbetsprogram på social- och hälsovårdsområdet bör föreläggas Nordiska rådet i form av ett ministerrådsförslag. En utvidgning av Nordiska hälsovårdshögskolans kompetensområde till att också innefatta sociala aspekter bör övervägas. Forskarutbildning bör införas vid hälsovårdshögskolan. Utredningen om efter- och vidareutbildning av social- och medicinpersonal bör slutföras snarast.

6. Förenta Nationernas handikappår 1981 bör föranleda ett intensifierat och fördjupat nordiskt samarbete på handikappområdet.

II. att Nordiska rådet lägger kapitel I, i tillämpliga delar, kapitel II, kapitel III, kapitel X, kapitel XIV och kapitel XVIII till handlingarna.

Børge Halvgaard hade fogat en reservation till utskottets betänkande.

Haugstvedt (social- och miljöutskottets talesman): Social- och miljöutvalget har på vanlig måte behandlet Ministerrådets beretning på områdena socialpolitikk, likestilling, miljøvern, arbeidsmarked og arbeidsmiljø.

Jeg skal redegjøre for utvalgets syn på de tre første emner, utvalgets viseformann Bror Lillqvist vil etterpå ta for seg utvalgets syn på arbeidsmarkeds- og arbeidsmiljøspørsmål.

Før jeg kommer inn på det sosialpolitiske feltet, vil jeg feste oppmerksomheten på det som sies i avsnittet "alminnelige synspunkter" i sosial- og miljøutvalgets betenkning.

Ministerrådets første handlingsprogram ble lagt fram i 1973. Et av de områder som ble tatt opp i det første handlingsprogrammet, var miljøvern. På anmodning fra sosial- og miljøutvalget la Ministerrådet så i 1975 fram et handlings- og samarbeidsprogram vedrørende arbeidsmarkedet. Senere, i 1977, fikk vi nye program for arbeidsmiljø og sosial- og helsevern, og i 1978 om likestilling. Vi har dessuten tatt stilling til et revidert miljøvern-

program og arbeidsmarkedsprogram. Ved årets sesjon legges det så fram et revidert samarbeidsprogram på arbeidsmiljøområdet.

Jeg finner grunn til å understreke at dersom programmene skal fungere etter hensikten, er det nødvendig med regelmessige revisjoner i takt med utviklingen på de ulike felt i våre samfunn. Utvalget håper at en ved neste års sesjon skal kunne behandle reviderte programmer for sosial- og helsevern og likestilling.

Det nordiske samarbeidets ulike sektorer griper ofte inn i hverandre. Samarbeidet går stadig mer på tvers av sektorgrensene. Mot denne bakgrunn må en vurdere at Ministerrådet nå introduserer de såkalte arbeidsplaner. Tittelen på en av dem, "teknikken og mennesket", antyder at planen ikke bare omfatter arbeidsmarked og arbeidsmiljø, men også en rekke andre sektorer. Det er utvalgets håp at denne typen arbeidsplaner skal tilføre det nordiske samarbeid både ny giv og ny energi.

I de senere år har det nordiske samarbeidet i stadig større grad blitt innstilt på det økonomiske felt. I økonomisk vanskelige tider må vi ikke bli fristet til å redusere våre sosiale anstrengelser – og da sosiale anstrengelser i vid mening. Det må være Ministerrådets klare plikt å stå vakt om og å utvikle samarbeidet på alle de seks områder som er regnet opp i artikkel I i Helsingforsavtalen. Sosial- og miljøutvalget ser med uro på en utvikling som vil føre til budsjettreduksjoner på så sentrale sektorer som sosialpolitikk, arbeidsmarked, arbeidsmiljø og miljøvern. Det er etter min mening like viktig å verne om de resultater av samarbeid vi har oppnådd, som å utvikle nye områder for samarbeid.

Sosial- og miljøutvalget ser med tilfredshet på at den nordiske konvensjon om sosial trygghet etter et langvarig revisjonsarbeid nå er ført å jour med utviklingen på sosiallovgivningens område i våre land. Det ministerrådsforslag om trygghetskonvensjon som skal behandles senere i dag, inneholder mange forbedringer for de av våre landsmenn som flytter fra et land til et annet innen Norden.

Når det gjelder samarbeidet i likestillings-spørsmål, har dette tidligere vært meget svakt, men utvalget ser nå tegn til en lysning også på dette felt. Rent organisatorisk har det skjedd flere klare forbedringer siden forrige sesjon. Likestillingsministrene har trådt sam-

men i egenskap av ministerråd – og også hatt et felles møte med Sosial- og miljøutvalget, et møte som utvalget oppfattet som meget positivt. Likestillingsutvalget har fått samme status som de andre embetsmannskomiteer, og det er en konsulent som nå i hovedsak skal arbeide med likestillingsproblemene i ministerrådssekretariatet. Utvalget har pekt på en rekke konkrete områder innenfor likestillingsfeltet som er vesentlig å ta fatt på i nordisk sammenheng. Det gjelder likestilling i arbeidsliv, sosial- og familiepolitikk, utdanning, samfunns- og boligplanlegging og i det politiske liv for øvrig. Og retten til arbeid for både kvinner og menn må også gjelde innenfor Ministerrådets og rådets egne sekretariater.

Sosial- og miljøutvalget har ment det vil være klokt å konsentrere arbeidet innenfor miljøvernområdet om en del større og omfattende prosjekter. Utvalget har registrert at embetsmannskomiteen for miljøvernsspørsmål har et noe annet syn. Utvalget mener fortsatt at det er å splitte opp innsatsen for mye når det satses på et 30-talls ulike mindre prosjekter på miljøvernområdet.

Det er nå ca. fire år siden miljøvernkonvensjonen trådte i kraft. I årets beretning skisseres det opp noen saker som gjør det nødvendig med visse tillempninger av konvensjonen. Ikke minst fra en mer internasjonal synsvinkel er det av stor verdi at konvensjonens tilpasningsmuligheter tas opp til vurdering slik at den kan bli mest mulig anvendelig til sitt formål. Utvalget har med glede registrert at konvensjonen til beskyttelse av Østersjøens marine miljø trådte i kraft i mai 1980.

En annen avtale av betydelig internasjonal rekkevidde er ECEs konvensjon om grenseoverskridende forurensninger. Ikke minst for Sverige og Norge er denne konvensjonen av stor betydning. Jeg håper at den snart vil bli ratifisert i alle de nordiske land.

Prosjektet om bevaring av representative naturtyper og såkalte biotoper har pågått i flere år. Vi ser i utvalget fram til å få se sluttrapporten på dette arbeidet. Jeg vil også når det gjelder miljøsamarbeidet opplyse at sosial- og miljøutvalget sammen med økonomisk utvalg vil arrangere et nordisk seminar om energi- og miljøproblemene i Norden. Vi ønsker gjennom seminaret å prøve å kart-

legge de ulike energislagenes miljø- og sikkerhetsmessige konsekvenser, forsyningssikkerheten i Norden og også de økonomiske konsekvenser i energisammenheng på kortere og lengre sikt.

Det nordiske samarbeidsprogram på sosial- og helsevernområdet skal nå revideres. Utvalget hadde håpet at det skulle kunne bli behandlet i år, men vi er nå klar over at det først kommer i 1982.

Det er imidlertid gjort to viktige fremskritt på sosial- og helsevernområdet i den senere tid. Jeg tenker her på ministerrådsforslagene om felles arbeidsmarked for helse- og sykehuspersonell og revisjonen av den nordiske trygghetskonvensjonen.

Innom rusmiddelområdet sluttbehandles ved denne sesjon tre medlemsforslag. Fra utvalgets side legger vi stor vekt på at et økt nordisk samarbeid vil komme i stand på dette området, men den debatten vil komme noe senere.

Vi er nå inne i det internasjonale handikapår. Det innebærer spesielle forpliktelser også for de nordiske land. Det er utvalgets hensikt å ta en del initiativ i denne sammenheng. Det skal vi imidlertid komme tilbake til senere. Utbyggingen av Nordisk helsevernskole fortsetter. Utvalget ser det som positivt at det blir opprettet et professorat i emnet miljømedisin. På noe lengre sikt bør sosialfag i sterkere grad bli en del av skolens virkeområde. Utredningen om felles nordisk videre- og etterutdanning for sosial- og medisinalpersonale har ikke vært ført fram i det tempo utvalget hadde forventet. Vi håper imidlertid å få en sluttrapport fra dette arbeidet i løpet av det året vi nå er inne i.

Nordens faglige samorganisasjon har i et brev til alle rådsmedlemmene pekt på risikoen for stor arbeidsløshet i de nordiske land i 1981. Det har vært antydning et så høyt tall som 600 000 arbeidsløse.

Jeg vil gjerne understreke at vi ikke kan se på en slik utvikling uten å sette inn mottiltak. Arbeid er en menneskerett, og det fins en helt klar sammenheng mellom den arbeidsmarkeds- og den sosialpolitikk vi fører i våre land. Høy arbeidsløshet vil uvegerlig føre til store sosiale problemer. Med andre ord: Vi må føre en politikk som leder til arbeid for alle om de store sosiale problemer skal kunne unngås. Med disse ord vil jeg anbefale utvalgets innstilling.

Lillqvist: Herr president! Enligt den ordning som är bruklig inom social- och miljöutskottet, har det ålagts mig att jämte utskottets förman fungera som utskottets talesman i plenum. Min uppgift är att redogöra för utskottets synpunkter när det gäller arbetsmarknads- och arbetsmiljöområdet. På bägge dessa sektorer har viktiga nya resultat inom samarbetet nåtts sedan föregående session.

Inom arbetsmiljösektorn har det länge väntade ministerrådsförslaget om ett samarbetsprogram på arbetsmiljöområdet färdigställts och föreligger till behandling vid denna session. Eftersom denna fråga kommer upp som egen punkt i dagordningen senare i dag skall jag inskränka mig till att uttrycka utskottets erkänsla för att detta program framlagts. Inom social- och miljöutskottet har vi haft tillfälle att grundligt sätta oss in i programmet innehåll redan under beredningsskedet, och även att framföra våra synpunkter till ministerrådet. Detta är enligt vår mening en god arbetsmetod, som väl kan lämpa sig som modell för arbetet på motsvarande program inom andra samarbetssektorer.

Mindre tillfredsställande är det att resurserna för arbetsmiljöarbetet är alltför knappa i den budget som har fastställts för detta år. Om målsättningarna i det nya programmet skall kunna uppfyllas så krävs det också medel för genomförandet.

Under fjolåret har arbetet på att fastställa yrkeshygieniska gränsvärden fortsatt. Dokumentation på samnordisk basis har utarbetats för ett trettiotal ämnen. Social- och miljöutskottet fäster stort avseende vid detta arbete. En god början har alltså gjorts, men eftersom antalet kemiska ämnen i arbetsmiljön är mångdubbelt större, önskar vi att samarbetsinsatserna på detta område skall intensifieras.

Inom arbetsmarknadssektorn pågår för närvarande det omfattande arbetet med en revision av 1954 års arbetsmarknadsöverenskommelse. Den arbetsgrupp som utreder frågan väntas slutföra sitt arbete inom första halvåret 1981. Vi har inom social- och miljöutskottet understrukt, att en ny överenskommelse inte bör träffas innan Nordiska rådet har beretts möjlighet att uttala sig i frågan. Utskottet har med tillfredsställelse noterat att ministerrådet i årets berättelse har deklarerat som sin avsikt att ge möjlighet för

både Nordiska rådet och arbetsmarknadens parter att framlägga sin syn på de eventuella ändringar i 1954 års avtal som revisionsarbetet kan ge anledning till. Social- och miljöutskottet anser att revisionsförslaget bör diskuteras vid ett gemensamt möte mellan utskottet och arbetskraftsministrarna för att sedan föreläggas rådet som helhet i form av ett ministerrådsförslag.

En sak som social- och miljöutskottet har gett särskild uppmärksamhet i sitt betänkande är behovet av att förstärka arbetsförmedlingens resurser i de olika nordiska länderna. I synnerhet med hänsyn till möjligheterna att reglera flyttningen mellan Sverige och Finland i enlighet med 1973 års bilaterala avtal är detta av vikt. Inte minst när det gäller att tillhandahålla service för sådana finländare som önskar flytta tillbaka till Finland, vore det betydelsefullt att arbetsförmedlingens resurser i de olika länderna låg på ungefärligen samma nivå. En nyligen utförd undersökning visar att missnöjet med den finländska arbetsförmedlingens tjänster i detta avseende är allmänt bland sverigefinländarna.

Under året har även ungdomsarbetslösheten på nytt visat sig vara ett brännande problem, åtminstone i vissa av de nordiska länderna. Social- och miljöutskottet finner det vara positivt att ministerrådet under fjolåret har slutfört ett brett upplagt projekt om den s. k. ungdomsgarantin, dvs. att de unga skall erbjudas arbete, vidareutbildning eller utbildning. Rätt utnyttjat kan detta projekts resultat få stor betydelse när man på det nationella planet i varje land tar ställning till införandet av denna ungdomsgaranti. Social- och miljöutskottet är naturligtvis medvetet om att ungdomsarbetslösheten är en del av hela det stora sysselsättningsproblemet, men vi anser, att ungdomsarbetslösheten är speciellt allvarlig, därför att den ofta får svåra sociala följdverkningar.

Herr president! Med dessa ord vill jag i likhet med utskottets förman yrka bifall till social- och miljöutskottets förslag.

Minister Katri-Helena Eskelinen: Herra presidentti! Uusi pohjoismainen sosiaaliturvasopimus, johon useat tämän päivän puhujat kiinnittävä huomionsa, on Suomelle erityisen merkityksellinen asiakirja. Tämä joh-

tuu suureksi osaksi siitä, että voimassa olevaa, kuten uuttakin sosiaaliturvasopimusta käytännössä sovelletaan useimmiten suomalaisiin. Tällä tarkoitin suomalaisia siirtolaisia muissa Pohjoismaissa ja ennen kaikkea Ruotsissa. Tämä tosiasia asettaa meille suomalaisille erityisiä velvoitteita. Tunnen sen tähden tänään erityistä mielihyvää käsiteltävänä olevan varsin laajan sopimusehdotuksen johdosta. Sen valmistumista on näet edeltänyt uuttera työ, jossa joskus sitkein neuvotteluin maiden välillä on päästy kaikkien hyväksymään lopputulokseen.

Sosiaali- ja terveyspalveluja säätelevä lainsäädäntö perustuu kaikissa Pohjoismaissa sille periaatteelle, että palveluiden järjestäjä on velvollinen kaikille toimialueellaan asuville ja oleskeleville järjestämään palveluja riippumatta heidän kansalaisuudestaan. Pohjoismalaille on siten oikeus sosiaali- ja terveyspalveluihin kussakin Pohjoismaassa jo kansallisen lainsäädännön perusteella. Tämä periaate on sisällytetty uuden sosiaaliturvasopimuksen johtolauseeseen, vaikka sopimuksen sisältö ei muutoin käsittele lähemmin sosiaali- ja terveyspalveluja. Katson, että tasa-arvoisen kohtelun periaatteen mainitsemisella tältäkin osin on tärkeä merkitys pyritäessä tasa-arvoisuuden pohjalta parantamaan Pohjoismaiden kansalaisten oikeutta saada sosiaali- ja terveyspalveluja eri Pohjoismaissa.

Erityisen keskeiseksi tulee tulevina vuosina kysymys Pohjoismaiden kansalaisten ja ennen kaikkea siirtolaisten mahdollisuuksista saada omakielisiä palveluja. Sosiaaliturvasopimus luo puitteet palveluiden saannille. Sen sijaan kysymystä apua tarvitsevan kansalaisen mahdollisuudesta omakielisiin palveluihin ei käsitellä sosiaaliturvasopimuksessa. Tämä on kysymys, joka olennaisesti riippuu paikallisten viranomaisten päätöksistä.

Näkisin kuitenkin, että niin kauan kuin Pohjoismaiden kansalainen toisessa Pohjoismaassa jättää yhteiskunnan sosiaali- ja terveyspalveluja käyttämättä siitä syystä, etteivät ne ole hänen käytettävissään, sen johdosta että palvelut tarjotaan vieraalla kielellä, sosiaaliturvasopimus tältä osin kertoo ainoastaan teoreettiset oikeudet. Paljon puhuttu pohjoismainen kielikonventio tulee kuitenkin omalta osaltaan lisäämään paineita omakielisten palveluksien järjestämiseen.

Tässä yhteydessä haluaisinkin todeta, että Pohjoismaiden neuvoston käsittelyssä oli toinen laajahko sopimus asianomaisen sairauden- ja terveydenhoitohenkilökunnan yhteisistä pohjoismaisista työmarkkinoista. Tätä sopimusta ei kuitenkaan voitane soveltaa siten, että se tarjoaisi hyväksyttävän, riittävän ja pysyvän ratkaisun omakielisten palvelujen järjestämiselle. Ainoa turvallinen ja puolustettavissa oleva ratkaisu on, että kukin maa omaehtoisesti kehittää omia järjestelmiään kaksikielisten yhteiskuntapalveluksien toteuttamiseksi.

Sosiaaliturvasopimus on sisällöltään vaikeaselkoinen. Tämä johtuu siitä, että sopimus edustaa teknisesti varsin monimutkaista kokonaisuutta, jossa kansalliset ja sinänsä monasti vaikeaselkoiset säännökset on yhteensovitettu. Tämä tosiasia asettaa suuria vaatimuksia sosiaaliturvasopimuksen soveltamiselle.

Voimassa olevan sosiaaliturvasopimuksen osalta on todettava, että sitä on sovellettu osittain epäyhtenäisesti eri maissa. Tämä on ollut omiaan heikentämään sopimuksen merkitystä sekä Pohjoismaiden kansalaisten oikeusturvaa. Tämän vuoksi on nyt kiinnitettävä erityistä huomiota kunnan soveltamisohjeiden laatimiseen siten, että yhtäpitävä sopimuksen tulkinta turvataan. Soveltamisohjeet tulisi olla saatavilla samanaikaisesti, kun sopimus tulee voimaan.

Pohjoismaista vuoden 1954 työmarkkinasopimusta uudistettaessa on kysymys ns. muuttoturvasta tullut esiin. Tätä muuttoturvaa halutaan eri tavalla edistää. Tärkeä tapa edistää muuttoturvaa on kertoa muuttajalle hänen oikeuksistaan sosiaali- ja terveyssektorin etuuksien osalta eri maissa. Tämä tarkoittaa sitä, että sosiaaliturvasopimuksen sisältö pitäisi olla saatavilla lyhyessä ja helpotajuisessa muodossa mieluummin jo siinä vaiheessa, kun sopimus tulee voimaan. Tämä edellyttää suuria ponnistuksia meidän viranomaisiltamme vielä tänä kuluvana vuonna. Samanaikaisesti tulisi harkita, miten tietoa sosiaaliturvasopimuksesta voitaisiin jakaa uudistettavan työmarkkinasopimuksen edellyttämän tiedotustoiminnan yhteydessä.

Toivoisin, että Pohjoismaiden neuvosto kiinnittäisi erityistä huomiota kokonaisvaltaisen, liikkuvalla työvoimalla tarkoitettujen tiedotteen aikaansaamiseen ja jakamiseen.

Uuden sopimuksen seuranta ja soveltamisen valvominen on edelleen seikka, joka kaipaa huomiota. Sopimukseen on tullut eräitä säännöksiä, kuten esimerkiksi säännös kotiin lähettämisestä, jotka ehdottomasti edellyttävät, että sosiaaliturvasopimuksen soveltamisen seurantaan kiinnitetään huomiota. Näkisin kuitenkin, että sopimuksessa on pyritty luomaan edellytykset soveltamisen valvonalle, ja pidän tätä myönteisenä asiana.

Uusi laaja sopimus on nyt kuin vasta rakennettu alus: Vielä se tuskin selviytyisi kovasta merenkäynnistä. Varusteet eivät ole vielä kaikilta osin valmiit, ja miehistöä ei ole vielä ehditty kouluttaa tarpeeksi. Meillä on suurin työ kuitenkin jo takanapäin ja suuri työ odottamassa. Voimme kuitenkin olla tyytyväisiä siitä, että me tänään olemme ennätäneet laivanvarusteluissa näin pitkälle. Uskoisin, että se takaa hyvän lopputuloksen.

Minister **Katri-Helena Eskelinens** anförande i svensk översättning: Herr president! Den nya nordiska konventionen om social trygghet, som flera talare i dag fäster sin uppmärksamhet på, är ett dokument av stor betydelse för Finland. Detta beror till en stor del på att gällande konvention i praktiken oftast tillämpas på finländare. Med detta avser jag de finländska utvandrarerna i de andra nordiska länderna, framför allt i Sverige. Detta är ett faktum som på oss finländare ställer vissa förpliktelser. Av denna anledning är det med stor glädje jag välkomnar det omfattande konventionsförslaget. Förberedelserna för konventionen har krävt idogt arbete, och präglats av någon gång hårda förhandlingar som lett till ett av alla accepterat resultat.

Lagstiftningen rörande social- och hälsovårdsservice i alla nordiska länder utgår från den principen att den som ansvarar för service är skyldig att anordna tjänster åt envar person inom verksamhetsområdet, oberoende av medborgarskap. Nordiska medborgare har sålunda med stöd av den nationella lagstiftningen rätt till social- och hälsovårdsservice i varje nordiskt land. Denna princip nämns i preambeln till den nya trygghetskonventionen, även om konventionen i övrigt inte närmare går in på social- och hälsovårdsservice. Jag anser att jämlikhetsprincipen

även i detta avseende är av stor betydelse då det gäller att på jämlikhetens grund förbättra nordiska medborgares rätt att få åtnjuta den social- och hälsovårdsservice som erbjuds i olika nordiska länder.

Frågan om nordiska medborgares, framför allt nordiska utvandrars möjligheter att få service på sitt eget språk, kommer att stå i central ställning under kommande år. Trygghetskonventionen lägger grunden för tillgången på service.

I trygghetskonventionen omtalas däremot inte en hjälpbehövande medborgares möjlighet att få tjänster på sitt eget modersmål. Detta är en fråga som i väsentlig grad är beroende av de lokala myndigheternas beslut. Så länge en nordisk medborgare i ett annat nordiskt land blir utanför samhällets social- och hälsovårdsservice enbart av den anledningen att han på grund av sitt modersmål inte kan använda denna service, är det endast teoretiska rättigheter trygghetskonventionen erbjuder.

Den mycket omtalade nordiska språkkonventionen kommer nog för sin del att öka trycket på service på klientens språk. I detta sammanhang skulle jag också vilja konstatera att även en annan omfattande överenskommelse, nämligen överenskommelsen om en gemensam nordisk arbetsmarknad för hälso- och sjukvårdspersonalen, har varit i Nordiska rådets behandling. Det torde dock inte vara möjligt att tillämpa denna konvention på så sätt att frågan om service på klientens eget språk skulle få en godtagbar, tillräcklig och bestående lösning. Den enda säkra lösningen vörd att inse är att varje land på egen hand skall utveckla sina egna system för samhällsservice på vårdbehövandes språk.

Trygghetskonventionen kan vara svårtolkad. Detta beror på att konventionen i tekniskt avseende står för en invecklad helhet i vilken nationella, ofta svårtolkade stadganden koordinerats. Detta är ett faktum som ställer stora krav på konventionens tillämpning. Det kan i detta sammanhang konstateras att tillämpningen av gällande trygghetskonvention varit oenhetlig i olika nordiska länder. På grund härav har såväl konventionens betydelse som de nordiska medborgarnas rättsskydd försvagats. Därför skall speciell uppmärksamhet fästas vid utarbetandet av sådana tillämpningsbestämmelser som säker-

ställer en enhetlig tolkning av konventionen. Tillämpningsbestämmelserna borde finnas till förfogande vid tidpunkten för konventionens ikraftträdande.

I samband med revidering av den nordiska överenskommelsen om gemensam arbetsmarknad från år 1954 har frågan om trygghet vid flyttning kommit upp. Man strävar på olika sätt att främja tryggheten vid flyttning genom att informera utvandrarerna om hans rättigheter på social- och hälsovårdens område i de nordiska länderna. Detta innebär att konventionens innehåll redan vid tidpunkten för konventionens ikraftträdande borde vara tillgängligt i en kortfattad och lättfattlig form. Detta kräver stora ansträngningar av myndigheterna redan under innevarande år. Man borde samtidigt tänka ut på vilket sätt information om den nya trygghetskonventionen kunde utdelas i samband med den informationsverksamhet som förutsätts av den reviderade arbetsmarknadsöverenskommelsen.

Jag skulle önska att Nordiska rådet skulle fästa speciell uppmärksamhet på att åstadkomma och distribuera en lättfattlig information om trygghetskonventionen, avsedd för den rörliga arbetskraften.

Uppföljningen av den nya konventionen och tillsynen över konventionens tillämpning är frågor som skall uppmärksammas. I konventionen finns vissa stadganden, såsom t. ex. stadgandet om hemsändning, som förbehållslöst förutsätter att uppmärksamhet skall fästas vid tillämpningen. Jag anser dock att man har försökt skapa förutsättningar för tillsynen, och jag tycker att detta är av stor betydelse.

Den nya konventionen är som ett nybyggt fartyg. Det skulle knappast i detta skede klara sig i hård sjögång. Utrustningen är inte färdig till alla delar, och besättningen har ännu inte fått skolning i tillräcklig mån. Vi har ett digert arbete bakom oss och stora ansträngningar är att vänta. Vi har därför skäl att känna tillfredsställelse över att vi kommit så långt. Jag skulle tro att också slutresultatet kommer att te sig därefter.

Statsråd **Arne Nilsen**: Hr. president! Også ved denne sesjonen er det stilt spørsmål om korleis det nordiske samarbeidet står. Etter mitt syn er den nye nordiske konvensjonen

om sosial tryggleik, som skal underskrivast på denne sesjonen, eit godt døme på at vi tek eit viktig steg framover i det nordiske samarbeidet. Eg er her samd med utskottsformannen, hr. Haugstvedt, i at denne konvensjonen inneheld mange forbetringar. Frå norsk side seier vi oss både nøgde med og glade for at eit stort og verdfullt utgreiingsarbeid no er sluttført. Vi får her ein ny og moderne reiskap for det nordiske samarbeidet.

Eg går ikkje nærmare inn på dei grunnar som har gjort det naudsynt med ein ny konvensjon. Eg nøyer meg med å peika på at konvensjonen ikkje lenger var den mest tenlege, når vi ser på den utviklinga vi har hatt i alle dei nordiske landa i dei siste 10–15 åra med omsyn til den sosiale tryggleiken.

Det er likevel ikkje berre av omsyn til den sosiale utviklinga at det trengst nye reglar dei nordiske landa imellom. Vi har òg ny verksemd som gjer det naudsynt å tryggja nye grupper av arbeidstakarar. Eg tenkjer her på oljeverksemda i Nordsjøen. I den nye konvensjonen er det tatt omsyn til dei som arbeider på kontinentalsokkelen til eit nordisk land. Då dette er ein dektor av økonomien som har overlag mykje å seia for Noreg, er det naturleg og rett at vi ønskjer å syta for at dei som står for utvinninga av naturrikedomane på kontinentalsokkelen utanfor landet vårt, blir sikra sosialt. Dette bør også gjelda for dei som kjem frå eit anna nordisk land.

Noreg har òg gamal tradisjon med sjøfart, og den sosiale tryggleiken for sjøfolk er eit særst viktig spørsmål for oss. Eg vonar difor at dei reglane som skal gjelda for sjøfolk i den nye tryggleikskonvensjonen, vil syna seg tenlege for alle nordiske sjøfolk som arbeider om bord på skip som siglar under flagget til eit nordisk land.

Vi er inne i det internasjonale året for funksjonshemma. Dette året må føra til noko meir enn berre ei påminning om situasjonen og levekåra til dei funksjonshemma. Vi snakkar ofte om dei velferdssamfunn vi har utvikla i Norden, men dette forpliktar. Sjølv solidaritetstanken må difor slå ut også i eit konkret og meir målretta arbeid til beste for desse gruppene.

Den politiske utfordringa i det nordiske samarbeidet blir å setta i verk tiltak som kan gjera til røyndom det mottoet FN-året har stelt opp: Full deltaking og litestelling.

I tillegg til det arbeidet som det er lagt opp til gjennom dei nasjonale komiteane, er det gledeleg også å kunna peika på ymse tiltak som skjer i nordisk regi.

Den nordiske nemnda for handikapspørsmål har bl. a. konsentrert verksemda si om tekniske hjelpemiddel for funksjonshemma. Det er venta at prosjektet som gjeld iverksetting av eit system for registrering og klassifisering av hjelpemiddel, blir til stor nytte i år. Også spørsmålet om tekniske hjelpemiddel for psykisk utviklingshemma er tatt opp.

Den norske nemnda har òg vore opptatt av dei døvblinde sine problem. Dei er ei avgrensa gruppe funksjonshemma, men dei har særleg store vanskar. Forsøksverksemda med utdanning av sosialpersonell og pedagogisk spesialpersonell for døvblinde er eit døme på godt nordisk samarbeid om tiltak for funksjonshemma.

La meg dessutan minna om at nordisk sosialpolitisk komite arbeider med ei undersøking om det er mogleg å få til eit nordisk prosjekt om førebygging av funksjonshemming.

I det heile kan spørsmålet om førebygging av sosial- og helsearbeid, t. d. styrking av folk sin eigeninnsats når det gjeld å ta vare på helsa si, gje grunnlag for eit verdfullt nordisk samarbeid. Her må vi spørja etter gode informasjonstiltak som kan fremja ei betre forståing av eiga helse hos folk flest.

I det svaret eg seinare, på vegne av dei nordiske sosialministrane, vil gje riksdagsmann Rune Gustavsson på hans spørsmål, vil eg koma inn på korleis ein i nordisk samanheng handsamar spørsmåla om utdanning når det gjeld alderdomsproblema. Eg vil her berre leggja til at vi frå norsk side vil stø det initiativ som her er tatt, og vonar det kan føra til ei nærare konkretisering av eit nordisk samarbeid på dette området. Dersom den Nordiska hälsövärdshögskolan sitt kompetanseområde blir utvida til å omfatta sosiale emne, slik at denne blir ein sosial- og helsevernskule, meiner vi at den må kunna tillegast oppgåver som gjeld etterutdanninga til faggrupper i den opne eldreomsorga og institusjonsomsorga. Utdanning av personell for lærarstillingar, forskaroppgåver m. v. blir ein sentral del av skulen sitt arbeidsfelt. Eg meiner at særleg arbeidsoppgåvene innanfor den opne eldreomsorga vil vera eit kommunalt ansvar i alle dei nordiske landa, og at det

difor er ønskeleg å stimulera samarbeidet i Norden om utdanningsspørsmåla.

Dei nordiske sosial- og helseministrane gjorde i august 1977 vedtak om eit program for nordisk samarbeid på sine arbeidsfelt. Dette programmet er no langt på veg gjennomført, og arbeidet med ein revisjon av programmet er i gang. Det vart for kort tid til å få ferdig eit nytt samarbeidsprogram til denne sesjonen. Det kan kanskje vera grunn til å peika på at problemstillingane i dei nordiske samfunna har endra seg ganske sterkt i dei få åra som er gått sidan det første samarbeidsprogrammet vart fastlagt. Det er naturleg at dette vil koma til å setta sine spor i det nye programmet for nordisk samarbeid på sosial- og helsesida.

Utviklinga har i den seinare tida gått i retning av at samarbeidsprogrammet skal avgrensast til færre område. Eg er heilt samd i at ei samling av ressursane er naudsynt for å føra vidare det nordiske samarbeidet også på sosial- og helsesektoren. Eg vil likevel gjerne streka under behovet for å kunna følgja opp resultatane av det nordiske samarbeidet til no.

Vi kan vel seia at utviklingslinene i det nordiske samarbeidet har gått i retning av større institusjonalisering. Dette har vore verdfullt, og har gitt det nordiske samarbeidet sterkare grunnlag å utvikla seg på.

Det er overlag viktig å utvikla kriterium for å setta i gang samarbeid på nordisk plan. Ikkje minst av omsyn til dei avgrensa ressursane som står til rådvelde, er det naudsynt med ei klår prioritering innanfor dette området òg.

Vi må likevel syta for at ordningane blir utforma slik at dei ikkje stengjer for utviklinga av meir uformelt samarbeid på nordisk plan innanfor andre område enn dei som er nedfelte i programmet. Det finst eit vel utvikla nordisk samarbeid på område utanfor samarbeidsprogrammet. Eg meiner at framveksten av eit slikt spontant samarbeid syner dynamikken i det nordiske samarbeidet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande social- och miljöutskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För yttrandet röstade:

Sampsä Aaltio, K. B. Andersen, Karen Dahlerup Andersen, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Christian Christensen, Rolf Clarkson, Knud Enggaard, Olle Eriksson, Arne Gadd, Rune Gustavsson, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Karl-Erik Häll, Olof Jansson, Paul Jansson, Egon Jensen, Elver Jonsson, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Arvo Kempainen, Karin Kjølbro, Sakari Knuutila, Tellervo Koivisto, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Matthías Á. Mathiesen, Sture Palm, Niels Helveg Petersen, Páll Pétursson, Arvo Salo, Petter Savola, Anne-Lise Steinbach, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Ambjørn Sælthun, Sten Söderström, Bernhard Tastesen, Sigrid Utkilen och Henrik Westerlund.

Mot yttrandet röstade Børge Halvgaard.

Frånvarande var:

Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Ib Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Rolf Fjeldvær, Astrid Gjertsen, Árni Gunnarsson, Hagen Hagensen, Guttorm Hansen, Knud Heinesen, Guðrún Helgadóttir, Doris Håvik, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Thor Lund, Robert Pedersen, Per Petersson, Rolf Sellgren, Reulf Steen, Otto Steenholdt, Ebba Strange, Torstein Tynning, Lars Werner och Marjatta Väänänen.

Yttrandet hade sålunda antagits med 50 röster mot 1.

Utskottets förslag, punkt II, bifölles.

2 A

B 30/s: Ministerrådsförslag om nordiskt samarbetsprogram på arbetsmiljöområdet.

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av ministerrådsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att med beaktande av de synpunkter som framförts av Nordiska rådet antaga ett reviderat program för samarbete i arbetsmiljöfrågor samt att kontinuerligt och i fortlöpande kontakt med Nordiska rådet och arbetsmarknadens parter vidareutveckla och fördjupa det nordiska arbetsmiljösamarbetet.

Söderström (social- och miljöutskottets talesman): Herr president! Social- och miljöutskottet vill uttala sin tillfredsställelse över att ministerrådsförslaget avgetts till rådets 29:e session och att ministerrådet också följt de principer i behandlingssättet som utskottet föreslagit. En noggrann genomgång av ministerrådsförslaget har på det här sättet varit möjlig och en solid debatt mellan å ena sidan ministerrådet, social- och miljöutskottet och sakkunniga har varit möjlig.

I den rekommendation (nr 8/1977) om samarbetsprogram på arbetsmiljöområdet, som Nordiska rådet omfattade, ingick allt som allt tolv olika punkter. Av dem har fyra punkter icke blivit uppfyllda vilka dels idag också är föråldrade.

Dock vill miljöutskottet konstatera, att vissa av de krav som i denna rekommendation fanns, fortfarande är aktuella. Forskningen inom arbetsmiljöområdet bör fortsättningsvis fördjupas och intensifieras, en central nordisk faktabank bör grundas. Gemensamma organ är icke nödvändiga, men en koordinering på nationellt plan är nödvändig. De delar av samarbetsprogrammet som fortsättningsvis kvarstår är utarbetandet av en nordisk arbetsmiljökonvention och förslaget om ett partssammansatt nordiskt samarbetsorgan inom arbetsmiljöområdet.

Utskottet konstaterar att benämningen av programmet övergått från handlingsprogram till samarbetsprogram, men anser att det inte är fråga om en kvalitativ förändring i sak. Det avgörande som social- och miljöutskottet vill understryka i sitt uttalande om ministerrådsförslaget är, att arbetet inom arbetsmiljöområdet inte får påverkas av förändringarna i de ekonomiska konjunkturerna. En olönsam industri får inte ha dåliga arbetsmiljöförhållanden, det är fråga om att försöka nå likvärdig nivå inom arbetsmiljöområdet oberoende av lönsamhetsaspekter.

Social- och miljöutskottet hälsar med tillfredsställelse att ministerrådet klart och tydligt vill lägga större vikt vid arbetsmiljöprogrammet än tidigare.

Vi kan också konstatera, att begreppet arbetsmiljö har utvidgats att omfatta också arbetstider och arbetsanpassning. Det här anser vi vara korrekt. Som framgår i samarbetsprogrammet har ministerrådet tagit in ännu ett insatsområde: insatsområdet ny teknologi. Beträffande de insatsområden som föreligger vill utskottet konstatera att frågan om kemiska ämnen som ett eget insatsområde också borde ha ingått i programmet. Dessutom vill utskottet konstatera, att lagstiftning och föreskrifter som ett insatsområde inte borde vara inskrivet i den här delen av programmet, utan borde snarare vara uppräknad som ett samarbetsmedel. Utskottet vill också framföra tanken om möjligheterna att börja utbilda toxikologer på samnordisk bas.

För övrigt konstaterar utskottet om insatsområden följande: "En samordning av registrering av den nordiska arbetsmiljöforskningen avtecknar sig fortsatt som en lämplig åtgärd. Samarbete om dokumentation av hygieniska gränsvärden bör fortsätta. Statistiken över yrkessjukdomar och sjukdomssymptom som kan tänkas vara orsakade av förhållanden inom arbetslivet bör byggas ut." Insatsområdet för de s. k. psykosociala påfrestningarna anser utskottet vara av ytterst stor betydelse, men efterlyser nya konkreta projekt. Också för övrigt anser utskottet att samarbetet inom arbetsmiljöområdet inte enbart, som det nu till mycket stor del utgör, skulle vara informationsutväxling, utan att också konkreta projekt måste inledas i större utsträckning än idag är fallet.

Utskottet vill också understryka det fortsatta arbetet för att få till stånd en nordisk arbetsmiljökonvention. Det är vi ytterst angelägna om. Skälen till att arbetsmiljökonventionen är brännande anser utskottet vara följande: 1) att arbetstagarna i Norden som har tillgång till en gemensam nordisk arbetsmarknad bör kunna ha krav på att möta likartade bestämmelser och regler oavsett vilket nordiskt land de befinner sig i 2) att av konkurrensmässiga skäl lika stränga regler bör gälla på arbetsmiljöområdet runtom i Norden 3) att arbetsmiljöproblemen till sin natur är likartade i Norden 4) att målet för harmoni-

eringssträvandena bör vara att åstadkomma positiva förbättringar för arbetstagarna 5) att för att uppnå balans på arbetsmarknaden i Norden torde en likartad arbetsmiljölagstiftning vara av betydelse samt 6) att ju mera enhetlig arbetsmiljölagstiftningen blir i Norden desto starkare står de nordiska länderna i internationella sammanhang. För att åstadkomma en nordisk arbetsmiljökonvention bör en jämförande studie i de nordiska länderna på de snaraste fås till stånd.

Till sist vill social- och miljöutskottet konstatera att de kriterier för prioritering som framläggs i programmet bör också utnyttjas vid värdering av projekten i praktiken. Social- och miljöutskottet föreslår att Nordiska rådet måtte antaga den rekommendation presidenten här nyss framlade.

Matthias Á. Mathiesen övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Arbetsminister Auken: Hr. præsident! Hr. Söderström har fremlagt social- og miljøudvalgets kommentarer til det nye samarbejdsprogram på arbejdsmiljøområdet. Jeg vil også gerne knytte nogle bemærkninger af mere principiel karakter til dette samarbejdsprogram.

Jeg vil først gerne benytte lejligheden til at takke hr. Söderström og de øvrige medlemmer af social- og miljøudvalget for et godt samarbejde omkring udarbejdelsen af dette samarbejdsprogram.

Det nordiske samarbejde på arbejdsmiljøområdet har hidtil koncentreret sig om følgende punkter: arbejdsmedicin og hygiejne, arbejdsskader og sikkerhed, psykosociale belastninger og regler og forskrifter. Som noget nyt er medtaget arbejdstid og tilpasning efter en tidligere rekommandation fra Nordisk Råd, fordi problematikken er forankret i arbejdsministerierne med relationer til arbejdsmarkedets parter.

Som en anden nyskabelse er medtaget samarbejdet om problemer i forbindelse med indførelse af ny teknologi. I debatten om den teknologiske udvikling har man været meget tilbøjelig til at fokusere på de beskæftigelsesmæssige virkninger. De er i høj grad også væsentlige. Men der rejser sig også en række alvorlige arbejdsmiljøproblemer såvel af fysisk som af psykisk karakter.

Inden for elektronikkomunikation og informationsteknik har udviklingen nærmest været eksplosiv og synes yderligere at ville accelerere. Dette gælder måske især inden for elektronikindustrien, hvor brug af mikroprocessorer, der ikke alene er blevet stadig mindre, men også billigere og billigere, bl. a. har gjort det muligt at videreudvikle anvendelse af EDB-systemer i både administration og produktion. Vi må se i øjnene, at en række manuelle arbejdsfunktioner vil blive erstattet med passiv og isoleret overvågningsarbejde. At denne overvågningsteknik vil medføre arbejdsmiljømæssige problemer, heraf endda nogle hidtil ukendte, kan der vel næppe herske tvivl om.

Også inden for de kemiske og biologiske områder er der og vil der ske radikale forandringer. Den ekspansive udvikling inden for den kemiske og biokemiske teknologi har medført fare for forringelse af sikkerheden og sundheden i arbejdsmiljøet. Netop på grund af den hastige udvikling kommer vi hurtigt i en situation, hvor viden om konsekvenserne om brugen af farlige stoffer og materialer kommer til at halte bagefter. Vi ved det allerede af bitter erfaring i forbindelse med alvorlige ulykker med kemiske anlæg og processer, hvor ulykkerne netop sker som følge af, at den teknologiske viden omsættes i et sådant omfang og i et sådant tempo, at der endnu ikke foreligger en tilstrækkelig erkendelse, af endsige dokumentation for uønskede konsekvenser også inden for arbejdsmiljøet. Det er nok behersket, i hvilket omfang man i egentligste forstand kan styre den teknologiske udvikling, men vi kan forsøge at gøre os nogle overvejelser om, hvilke muligheder der er for at forbedre arbejdsmiljøet ved indførelse af ny teknologi og i videst muligt omfang forsøge at undgå eller i hvert fald at begrænse de negative sider. Netop på et sådant område vil jeg mene, at vi på nordisk plan kan gøre en indsats og have stor fordel af at gøre det sammen.

Spørgsmålet om ny teknologi må ses i en større sammenhæng, hvor også samfundsmæssige hensyn må indgå. Det må vurderes tværfagligt og i et nært samarbejde med arbejdsmarkedets parter, som der bl. a. også er lagt op til netop i rådets rekommandation om datateknikkens virkning på beskæftigelse, på arbejdsmiljø og på næringsliv.

I denne forbindelse vil jeg gerne pege på, at ministerrådet ønsker at styrke samarbejdet med arbejdsmarkedets parter, bl. a. ved øget kontakt mellem disse og embedsmandskomiteen for arbejdsmiljøspørgsmål og dens undergrupper.

Til slut vil jeg nævne hensynet til økonomien, som er nævnt i indledningen til samarbejdsprogrammet. Som ansvarlig minister for bl. a. beskæftigelsen skal jeg være den første til at erkende, at konjunkturerne siden midten af 1970'erne ikke er gået i den rigtige retning, og at der nok vil gå i hvert fald nogen tid endnu, før vi kan gøre os håb om en egentlig bedring i situationen økonomisk set. Det må og bør imidlertid ikke efter min bedste overbevisning få den konsekvens, at man på arbejdsmiljøområdet holder en lav profil. Det vil ikke alene være uacceptabelt, men også urimeligt. I denne forbindelse må man heller ikke overse, at det offentlige selv har et selvstændigt ansvar som en vigtig arbejdsgiver med mange ansatte. Man bør opretholde intentionerne i vores lovgivning på området, men det vi bør gøre er, at vi på grund af de økonomiske forhold i videre omfang end hidtil må indstille os på at prioritere. Vi må prioritere kravene til arbejdsmiljøet, og i hvilket tempo landvindingerne bør ske.

Jeg skal herefter anbefale forslaget og håbe, at vi i fællesskab kan komme endnu et godt stykke videre.

Statsråd **Harriet Andreassen**: Hr. president! I forbindelse med at vi nå skal revidere det programmet som det nordiske arbejdsmiljø samarbejdet bygger på, vil jeg gjerne trekke fram noen få momenter.

Den ene er et spørsmål som også angår andre nordiske samarbeidsområder, nemlig samarbejdet med arbejdsmarkedets parter. Når det gjelder arbejdsmiljø samarbejdet, er dette av en helt spesiell interesse for arbeidsmarkedspartene, en interesse som har utkrystallisert seg i et nært og pragmatisk samarbeid på nasjonalt plan.

Jeg legger stor vekt på at vi også i Ministerrådets arbeid med arbeidsmiljø spørsmålene kan dra nytte av den helt spesielle innsikt i hverdagens arbeidsmiljø problemer som arbeidstaker- og arbeidsgiverorganisasjonene sitter inne med. Dette er også presisert i det

ministerrådsforslaget som vi har lagt fram her i dag. For å følge opp våre intensjoner har vi allerede avtalt en rutine med arbeidsmarkedets parter, som innebærer regelmessige møter med både Embetsmannskomiteén og undergruppene. Dette kommer i tillegg til den løpende kontakten på sekretariatsplanet og den kontakten på ministernivå som vi har i spesielle saker.

Som et eksempel på godt og nært samarbeid vil jeg nevne den utredning som nå foreligger vedrørende et nordisk formidlingssystem for arbeidsmiljøforskningsresultater. Bakgrunnen for at vi nå har undersøkt behov og muligheter for et slikt system er den naturlige observasjon at forskningsresultater som plasseres i en bokhylle uten at noen kjenner til dem, gjør liten nytte. Et formidlingssystems mål er å bringe kunnskapene ut til dem som kan omsette disse i praktiske arbeidsmiljøforbedringer i den enkelte bedrift. Den primære målgruppe for et slikt system – om det nå blir etablert – vil være arbeidsmarkedets parter, og hele forprosjektet har vært gjennomført i nært samarbeid med disse. Rapporten vedrørende forprosjektet er nå til uttalelse hos arbeidsmarkedets parter, og Ministerrådet vil ta beslutning om igangsettelse eller ikke igangsettelse av hovedprosjektet i løpet av dette året, med eventuell oppstartning i 1982.

Et nytt samarbeidsområde i programmet er ny teknologi og konsekvensene for arbeidsmiljøet. Datateknologien byr på mange ukjente faktorer i det fremtidige arbeidslivsbildet, og det synes for mange å være manet fram et skremmebilde. Jeg synes ikke det er grunn til å anse seg maktesløs overfor den teknologiske utviklingen og heller ikke til å se på datateknologien som noe hovedsaklig negativt. Utviklingen av datateknologien byr på en rekke problemer og utfordringer i form av omstrukturering av næringslivet og jobbinholdet på det enkelte arbeidssted. Automatiserte produksjonsprosesser kan også gi større psykososiale problemer på grunn av ensformighet i arbeidet. Samtidig skal vi huske at en rekke fysisk tunge og nedslitende arbeidsoperasjoner kan elimineres. Jobber som før innebar påvirkning av farlige kjemiske stoffer som f. eks. lakkeringsarbeider, kan nå overlates roboter. Kanskje kan også omstruktureringen av de enkelte funksjoner i arbeidslivet

virke positivt for likestillingen mellom kvinner og menn, idet omstillingen gir mulighet for nytenkning i rekrutterings- og opplæringsfasene.

Jeg vil i denne sammenheng også betone betydningen av at vi i Norden kan hevde oss når det gjelder produksjon av utstyr og programvarer, ikke bare ut fra et økonomisk synspunkt, men også med hensyn til arbeidsmiljø. Utstyr og programmer utarbeidet i Norden kan lettere tilpasses de krav vi i Norden stiller til arbeidsplassen og arbeidssituasjonen.

Ved å utvikle egne programmer og rutiner i Norden kan vi unngå å bli pådyttet verdier med hensyn til beslutningsrutiner og prestasjoner fra storprodusenter i USA eller Japan, fra land som ofte legger andre verdier til grunn enn vi gjør.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande social- och miljöutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Sampsä Aaltio, K. B. Andersen, Karen Dahlerup Andersen, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Ingvar Bakken, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Rolf Clarkson, Olle Eriksson, Arne Gadd, Rune Gustavsson, Asbjørn Haugstvedt, Guðrún Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki-Olander, Doris Håvik, Karl-Erik Häll, Paul Jansson, Elver Jonsson, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Arvo Kempainen, Sakari Knuutila, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Bror Lillqvist, Matthías Á. Mathiesen, Per Petersson, Arvo Salo, Petter Savola, Rolf Sellgren, Anne-Lise Steinbach, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Ebba Strange, Jógvan Sundstein, Ambjørng Sælthun, Sten Söderström, Bernhard Tastesen, Sigrid Utkilen, Lars Werner och Henrik Westerlund.

Mot rekommendationen röstade Christian Christensen.

Frånvarande var:

Jo Benkow, Gunnar Berge, Ib Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Rolf

Fjeldvær, Astrid Gjertsen, Árni Gunnarsson, Hagen Hagensen, Guttorm Hansen, Børge Halvgaard, Knud Heinesen, Allan Hernelius, Olof Jansson, Egon Jensen, Karin Kjølbro, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Nathalie Lind, Thor Lund, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Sture Palm, Robert Pedersen, Niels Helveg Petersen, Páll Pétursson, Reiulf Steen, Otto Steenholdt, Ingrid Sundberg, Torstein Tynning och Marjatta Väänänen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 46 röster mot 1.

2 b

D 1981/8/1977/s: Meddelande om rekommendation nr 8/1977 angående handlingsprogram på arbetsmiljöområdet

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

3

B 34/s: Ministerrådets förslag om revision av nordisk konvention om social trygghet

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av ministerrådsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att snarast ingå en ny nordisk konvention om social trygghet i enlighet med framlagt ministerrådsförslag.

Haugstvedt (social- och miljöutskottets talesman): Hr. president! Den nordiske konvensjonen om sosial trygghet ble undertegnet høsten 1955. Dermed ble et titalls overenskomster på det sosiale felt mellom de nordiske land samlet i én konvensjon. I 1967 trådte dessutom den nordiske sykelønnsordningen i kraft, og i 1978 fikk man bestemmelsene om grunnpensjonering.

Det forslag til ny nordisk konvensjon om

sosial trygghet som behandles i dag, er resultatet av et snart tiårig utrednings- og forhandlingsarbeid. Nordisk sosialkonvensjonsutvalg har utført et utmerket arbeid. De nordiske borgere tilbys nå gjennom trygghetskonvensjonen den samme sosiale trygghet i et annet nordisk land som de har i sitt eget land. Dette er et meget viktig prinsipp som gir vårt felles nordisk arbeidsmarked reelt innhold.

Den nye overenskomsten omfatter seks områder. Det gjelder utbetalinger ved sykdom og barnefødsler, ved invaliditet, ved alderdom og dødsfall og dessuten ved arbeidsulykker og skader. Det gjelder også generell utbetaling av arbeidsløshetsstrygd, barnebidrag og sosial stønad.

Vi vet at i løpet av en periode på ca. 25 år har omtrent en million mennesker flyttet landene imellom som en følge av konvensjonen om fritt arbeidsmarked i Norden. Denne konvensjonen fikk vi i 1954. Dette gir et klart bilde av hvilken betydning trygghetskonvensjonen har hatt og også vil ha i fremtiden for enkeltmenneskene i våre land.

Flere av de saker som i tidligere år har vært tatt opp i Nordisk Råd, har fått sin løsning gjennom dagens konvensjon. Jeg tenker her på avskaffelsen av 90-dagersregelen for utbetaling av sykepenger for grensearbeidere og sjøfolk. Jeg tenker videre på problemet med ekstrautgifter ved hjemreise for personer som blir syke i et annet land enn sitt hjemland. Også dette problemet er nå løst. Problemet med dobbeltbetaling av medlemspremie til folketrygden er også borte. Når 1976-årsoverenskomsten om kvalifikasjonstider m.m. for arbeidsløse er blitt revidert, bør også denne overenskomst bli en integrert del av trygghetskonvensjonen.

Fra sosial- og miljøutvalgets side vil vi fremføre det synspunkt at man bør prøve om ikke karenstiden når det gjelder visse pensjoner, kan kortes ned fra 3 til 2 år. Videre vil vi sterkt understreke at informasjon om trygghetskonvensjonens bestemmelser må spres ut til alle som er berørt av disse bestemmelsene.

Jeg finner grunn til å peke på artikkel 32, som gjelder beskyttelse mot uberettiget hjemsendelse av personer som får utbetalt sosialhjelp. Fra utvalgets side har vi registrert at en person som har oppholdt seg i et naboland i fem år, ikke kan sendes hjem mot sin vilje.

Til slutt bør det fremheves at denne konvensjonens bestemmelser også i fremtiden må tilpasses de endringer som skjer i våre lands sosiallovgivning.

Med disse bemerkninger vil jeg anbefale Nordisk Råd å akseptere utvalgets innstilling i denne saken.

Statsrådet **Karin Söder**: Ofta sägs i den allmänna debatten att det nordiska samarbetet mest är tal och att litet är konkreta resultat. Då glömmes man helt de områden där samarbetet är mest välutvecklat. Inom socialpolitiken och arbetsmarknadsområdet är samarbetet så konkret och så självklart för varje nordbo att man ibland glömmes det helt. Det ärende vi nu behandlar är ytterligare ett exempel på detta konkreta samarbete.

Socialpolitiken är kanske den del av politiken som ingriper djupast i de enskilda människornas liv. Många människor är helt beroende av de socialpolitiska stödformerna för sin existens. Därför kommer också frågan om en harmonisering av sociallagstiftningen upp på dagordningen när internationella organisationer bildas.

Samtidigt är socialpolitiken, på grund av sin stora betydelse för de enskilda människorna, också en vital del i den nationella politiken i varje land. Möjligheterna till en harmonisering över gränserna är därför, som erfarenheterna visar, begränsade.

När vi jämför de nordiska länderna kan vi ändå konstatera att de sociala systemen i allt väsentligt vilar på en gemensam grundval. Skillnaderna rör snarare detaljer i regelsystemen och i många fall enbart förmånsnivåer och liknande faktorer.

De skillnader som finns gör emellertid att det kan uppstå förändringar i en människas sociala skydd så snart hon flyttar från ett land till ett annat, eller t. ex. som gränsgångare bor i ett land och arbetar i ett annat. Samordningen av de olika ländernas system för att klara dessa situationer måste ske genom konventioner. Vi har haft en sådan samordning genom den nordiska konventionen om social trygghet från 1955, kompletterad med särskilda överenskommelser om sjukförsäkring och arbetslöshetsförsäkring. Konventionen har betecknats som den socialpolitiska motsvarigheten till 1954 års överenskommelse om

gemensam nordisk arbetsmarknad och som en nödvändig förutsättning för denna gemensamma arbetsmarknad. Principen i konventionen har varit att man, oberoende av medborgarskap, skall ha det skydd som ges i det land där man bor. Vissa tilläggsregler har dock varit nödvändiga med tanke på situationen t. ex. för den som arbetar i ett land och bor i ett annat eller vistas i ett land utan att bo där, exempelvis som turist.

Just mot bakgrund av att den nordiska konventionen skall samordna lagstiftningen i flera länder har den varit under praktiskt taget ständig revision för att återspegla den socialpolitiska utvecklingen. Det finns dock en gräns för vad man kan åstadkomma genom partiella revisioner och konventionen har med tiden kommit att ge ett mycket splittrat intryck. Vi ser därför med stor tillfredsställelse att Nordiska socialkonventionsutskottet presenterat förslag till en ny konvention, som i sina grundprinciper överensstämmer med den gamla men också innehåller åtskilliga sakliga nyheter och dessutom är helt nyredigerad i formellt hänseende.

Jag vill för egen del tillfoga att jag är övertygad om att inte heller den nya konventionen är något slutgiltigt dokument. Även om de ekonomiska förutsättningarna i våra länder inte ter sig så ljusa för ögonblicket är jag förvissad om att den fortlöpande utvecklingen snart kommer att leda till behov av en fortsatt utveckling även av den nordiska konventionen.

Rådets social- och miljöutskott har tillstyrkt den föreslagna nya konventionen, och jag förutsätter att rådet vid sessionen kommer att rekommendera att den ingås. Det återstår för regeringar och parlament att vidta de åtgärder som behövs för att konventionen skall kunna sättas i kraft. Jag vill understryka att detta är en brådskande uppgift. Ändringarna som inträder genom konventionen är till en del sådana att det är nästan oundgängligt att de genomförs vid ett årsskifte. Vi bör alltså inrikta oss på att konventionen bör gälla från den 1 januari 1982, vilket förutsätter att alla länderna fattat beslut i frågan och utväxlat sina ratifikationsinstrument senast under oktober månad.

Mycket viktigt är också att de myndigheter och andra organ som skall svara för tillämpningen av konventionen i de olika länderna i

tid hinner utarbeta de anvisningar som behövs inför ikraftträdandet och svara för informationen till allmänheten. Vi instämmer från svensk sida i bedömningen att dessa förberedelser bör ledas av en samnordisk arbetsgrupp och är för vår del beredda att mycket snabbt föreslå deltagare i denna arbetsgrupp.

I själva verket är den här nya konventionen ett ytterligare bevis för den gemensamma grundval vi har i de nordiska länderna att solidariskt trygga våra medborgares välfärd, oavsett var de hör hemma. Jag ser det steg som vi i dag tar som ett mycket viktigt steg på solidaritetens väg.

Indenrigsminister Henning Rasmussen: Hr. præsident! Jeg vil gerne i anledning af det foreliggende forslag til ny nordisk tryghedskonvention give udtryk for, at vi fra dansk side ser meget positivt på forslaget. Det er af meget stor betydning, at der på denne måde til stadighed sker en vurdering af reglerne om social sikring af nordiske statsborgere i nordiske lande.

En væsentlig nyskabelse i konventionsforslaget er bl. a. den foreslåede ordning med hensyn til hjemtransport i sygdomstilfælde i et andet nordisk land. Forslaget om, at opholdslandet skal erstatte de af sygdomstilfældet affødte merudgifter ved hjemrejsen til det nordiske bopælsland, er en god løsning på nogle praktiske problemer. Jeg vil gerne tilføje, at der endnu ikke i den danske lovgivning er hjemmel til at indføre den her foreslåede ordning, men regeringen vil i begyndelsen af næste folketingssamling fremsætte et lovforslag herom.

Minister Svavar Gestsson: Hr. præsident! Jeg vil tillade mig at give udtryk for taknemmelighed over det arbejde, som er blevet udført med revidering af konventionen om social tryghed. Vi har nu så at sige ajourført konventionen, og den er nu i bedre overensstemmelse med tidens krav. Denne konvention kan tjene som en slags forsikring for befolkningen i vore lande i de krisetider, som vi lever i.

Den islandske regering har for sit vedkommende vedtaget det forslag, som nu foreligger her.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande social- och miljöutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

K. B. Andersen, Karen Dahlerup Andersen, Lennart Andersson, Halldör Ásgrímsson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Christian Christensen, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Arne Gadd, Rune Gustavsson, Asbjørn Haugstvedt, Guðrún Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki-Olander, Doris Håvik, Karl-Erik Häll, Olof Jansson, Paul Jansson, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Sakari Knuutila, Lars Korvald, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Thor Lund, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Matthías Á. Mathiesen, Arvo Salo, Petter Savola, Anne-Lise Steinbach, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Ebba Strange, Jógvan Sundstein, Ambjørn Sælthun, Sten Söderström, Bernhardt Tastesen, Sigrid Utkilen och Marjatta Väänänen.

Børge Halvgaard avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Sampsu Aaltio, Ilkka-Christian Björklund, Ib Christensen, Olle Eriksson, Rolf Fjeldvær, Astrid Gjertsen, Árni Gunnarsson, Hagen Hagensen, Guttorm Hansen, Knud Heinesen, Allan Hernelius, Egon Jensen, Elver Jonsson, Arvo Kempainen, Karin Kjølbro, Tellervo Koivisto, Sture Palm, Robert Pedersen, Niels Helveg Petersen, Per Petersson, Páll Pétursson, Rolf Sellgren, Reulf Steen, Otto Steenholdt, Ingrid Sundberg, Torstein Tynning, Lars Werner och Henrik Westerland.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 49 röster. 1 medlem avstod från att rösta.

4

B 35/s: Ministerrådsförslag om överenskommelse om godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av ministerrådsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar att med beaktande av de synpunkter som framförts från Nordiska rådets sida snarast ingå en överenskommelse om godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet i enlighet med framlagt ministerrådsförslag.

Grethe Lundblad (Social- och miljöutskottets talesman): Herr president! 1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad är troligen det förnämsta exemplet på nordiskt samarbete och det praktiska resultat som varit till största påtagliga lättnad för nordiska medborgare. Men denna gemensamma arbetsmarknad har haft brister. Flera grupper av medborgare som för sin anställning varit underkastade bestämda kvalifikationskrav – ofta i form av formell auktorisation – har inte fått känna av att Norden har en fri arbetsmarknad.

Redan 1954 uttalade således Nordiska rådet att den gemensamma arbetsmarknaden också borde omfatta medicinsk personal. Sedan 1954 har därför – ofta efter direkta krav från Nordiska rådet – flera separata avtal ingåtts, t. ex. 1966 om gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare, senare för sjuksköterskor, sedan för tandläkare, för farmaceuter och sjukgymnaster.

Men flera personalgrupper inom hälso- och sjukvårdssektorn var fortfarande på grund av formella krav utestängda från den gemensamma arbetsmarknaden. 1977 överenskom därför Nordiska rådets social- och miljöutskott med Nordiska ministerrådet att man skulle försöka ta ett samlat grepp för att ytterligare vidga arbetsmarknaden i Norden för social- och medicinalpersonal.

I år – 27 år efter den första arbetsmarknadsöverenskommelsen – föreligger nu ett

ministerrådsförslag om överenskommelse mellan Sverige, Danmark, Finland och Norge om godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet. Att socialpersonalen inte kan omfattas av detta speciella förslag beror på att det för personalen i socialvården inte finns samma ovillkorliga krav på rättsligt godkännande.

Ministerrådets förslag medför att ytterligare 13 personalgrupper får förmånen av en fri nordisk arbetsmarknad. Det gäller distriktsköterskor, optiker, psykologer, receptarier, röntgenassistenter, skötare i psykiatrisk vård, tandtekniker och tandhygienister och tandsköterskor, arbetsterapeuter, barnmorskor, och en utanför den mänskliga sjukvården stående grupp, nämligen veterinärer.

Social- och miljöutskottet anser att förslaget bör hälsas med stor tillfredsställelse och glädje.

De centrala artiklarna i det förslag som föreligger stadgar att den som i en nordisk stat godkänts för yrkesutövning i de nyssnämnda personalgrupperna i princip är berättigade att söka och erhålla anställning samt likvärdiga anställningsförmåner i en annan av de fördragslutande staterna.

I inledningsskedet är Island inte med i överenskommelsen, men en paragraf öppnar möjligheter för successiv anslutning från Islands sida.

En grundläggande förutsättning för en gemensam nordisk arbetsmarknad för personal med specifika utbildningskrav – deras verksamhet gäller ju ytterst människors liv och hälsa – är att utbildningen i de nordiska länderna bedöms vara likvärdig. Ministerrådets utredning har på ett förtjänstfullt sätt klarlagt detta och också bidragit till det. Men även utbildningens kapacitet är viktig. Enligt överenskommelsen skall de fördragslutande staterna var för sig eftersträva en tillräcklig utbildningskapacitet, samt en enhetlig utbildning och lagstiftning vad gäller de personal-kategorier inom hälso- och sjukvården som avses.

I sitt betänkande har utskottet på tre punkter anfört speciella synpunkter som man i rekommendationen anmodat ministerrådet att ta hänsyn till vid den slutgiltiga ratificeringen av överenskommelsen. Det gäller:

I. rubriken för överenskommelsen.

2. möjligheten att genom hängavtal få andra än statligt anställda att omfattas av bestämmelserna.

3. uppföljningen av de praktiska resultaten av överenskommelsen.

På den första punkten uttalar utskottet att beteckningen gemensam arbetsmarknad bör användas för alla åtgärder som lättar anställningsförhållandena för nordiska medborgare i de nordiska staterna och har därför i rubriken för ärendet använt denna beteckning.

Jag uppmärksammade med tillfredsställelse att den finska social- och hälsovårdsministern i sitt tal i generaldebatten kallade förslaget: "Ministerrådets förslag till gemensam nordisk arbetsmarknad för hälso- och sjukvårdspersonalen."

Det borde inte vara oenighet om att det slutligt ratificerade dokumentet bör kallas: Överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad för vissa yrkesgrupper inom hälso- och sjukvården samt veterinärväsendet. Rubriken *gemensam nordisk arbetsmarknad* bör tydligt kunna peka på att ytterligare ett framsteg gjorts i det nordiska samarbetet.

Den andra punkten gäller att överenskommelsen sker mellan de nordiska *staterna*. Men huvudparten av de aktuella personalkategorierna är anställda av kommun eller landsting (dvs. amt eller fylken eller kommunalförbund). Det är viktigt att man använder bestämmelsen i artikel 28 som uppmanar staterna att medverka till att överenskommelsen får giltighet också för icke statliga tjänster. — Ja, det är egentligen en förutsättning för en verkningsfull överenskommelse att hängavtal ingås mellan parterna på den offentliga arbetsmarknaden i de berörda staterna för att få till stånd allmänt giltiga och generella regler för alla i de berörda personalgrupperna. Denna synpunkt understryker utskottet i sitt betänkande.

Utskottet anbefaller på den tredje punkten att en nordisk samrådsgrupp med representanter för berörda arbetsmarknadsparter samt utbildnings- och arbetsmarknadsmyndigheter får följa tillämpningen av överenskommelsen och ge råd om eventuella ändringar och tillägg som kan visa sig påkallade sedan överenskommelsen trätt i kraft.

Med en önskan om att utskottets här nämnda synpunkter beaktas och överens-

kommelsen snarast ratificeras yrkar jag, herr president, på utskottets vägnar att den föreslagna rekommendationen måtte antas av Nordiska rådet.

Indenrigsminister Henning Rasmussen: Hr. præsident! Det er mig en glæde på Ministerrådets vegne i dag at kunne fremlægge et så positivt udtryk for det nordiske samarbejde, som det er tilfældet med forslaget til overenskomst om gensidig godkendelse af en række personalegrupper inden for sundhedsvæsenet og for dyrlæger.

Med dette forslag vil en vigtig del af det nordiske samarbejdsprogram for social- og sundhedsområdet blive realiseret. Der lægges netop heri stor vægt på, at det nordiske arbejdsmarked kan blive åbnet for yderligere grupper af medicinalpersonale. Forslaget er, som det er sagt, en naturlig forlængelse af den nordiske overenskomst om fælles arbejdsmarked fra 1954. Denne overenskomst kan imidlertid ikke anvendes på de personalegrupper, hvor de enkelte lande har fastsat særlige autorisationskrav eller andre godkendelser, som er en forudsætning for at udøve erhverv. Det er især inden for sundhedsområdet, vi har autorisationsordninger, og det har derfor været nødvendigt at indgå særlige arbejdsmarkedsoverenskomster for de forskellige personalegrupper i denne sektor. Siden 1956 er der som nævnt indgået overenskomster for læger, tandlæger, sygeplejersker og fysioterapeuter, der betyder, at disse frit kan arbejde i de nordiske lande.

Den overenskomst, vi drøfter i dag, bygger på det princip, at der umiddelbart gives mulighed for et fælles arbejdsmarked for 18 forskellige personalegrupper, hvis uddannelser man har fundet kan sidestilles. Overenskomsten afløser samtidig de fire tidligere særlige overenskomster, som jeg nævnte før. Det er naturligvis en forenkling at lade forskellige personalegrupper være omfattet af samme overenskomst. Grundprincipperne i det fællesnordiske arbejdsmarked er de samme for alle grupper, og det forekommer derfor indlysende, at de kan samles i en fælles overenskomst.

Jeg ser det som noget meget positivt, at det har været muligt at nå frem til det resultat, at 18 forskellige personalegruppers uddannelser

i de nordiske lande kan sidestilles uden hensyntagen til, hvilke autorisationsordninger eller andre godkendelsesordninger der findes i hvert enkelt land. Vi ser jo forskelligt på, hvornår autorisationer er nødvendige, og det er glædeligt, at disse forhold ikke længere vil være en hindring for et frit arbejdsmarked.

Jeg vil også gerne lægge vægt på, at der i præamblen er en erklæring om, at staterne vil bestræbe sig på, at der er en tilstrækkelig uddannelseskapacitet samt en så ensartet uddannelse og lovgivning som muligt for personalegrupperne i de enkelte lande for at undgå uheldige virkninger af overenskomsten.

Tilbage står imidlertid nogle enkelte grupper, hvor der ikke har kunnet opnås enighed om uddannelsernes ligeværdighed. Jeg håber dog, at dette ikke er ensbetydende med, at disse grupper lægges til side, men at der arbejdes videre med, hvorledes der også for disse kan skabes mulighed for, at en uddannelse i et nordisk land frit kan anvendes i andre nordiske lande.

Det fælles arbejdsmarked har altid været et vigtigt led i det nordiske samarbejde. Det er Ministerrådets opfattelse, at denne overenskomst bringer os et yderligere skridt i retning af det endelige mål, nemlig at der ikke længere er grænser for arbejdskraftens frie bevægelighed inden for Norden.

Statsrådet **Karin Söder**: Herr president! Jag vill bara säga några ord i anledning av detta förslag till nordisk överenskommelse om godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet. Genom överenskommelsen undanröjs de formella hindren för en fri rörlighet inom Norden som gällt för dessa yrkesgrupper. Överenskommelsen är ett viktigt led i strävandena att samtliga medborgare i Norden fritt skall kunna välja bostads- och sysselsättningsort. Genom överenskommelsen skapas ett enhetligt regelsystem för de 18 berörda yrkesgrupperna. Det bör inte bara kunna underlätta för den enskilde yrkesutövaren att flytta inom Norden utan också – vilket är nog så viktigt – skapa enklare rutiner för de berörda myndigheterna i de nordiska länderna.

Under de senaste åren har en positiv utveckling skett vad gäller tillgången till utbil-

dad personal för olika uppgifter inom hälso- och sjukvården. För bara några dagar sedan publicerades i Sverige uppgifter om att sjukvårdens behov av sjuksköterskor och undersköterskor i huvudsak var fyllt. Jag tror att utvecklingen går åt samma håll i flera av de nordiska länderna. Sjukvården är en betydelsefull del av våra välfärdssamhällen. Det är därför viktigt att man har tillgång till bra och välutbildad personal.

Inte minst mot bakgrund av vad som sades här under generaldebatten om Sveriges utbildningspolitik på detta område vill jag understryka att varje enskilt land har ett ansvar att se till att dess utbildning står i förhållande till landets behov. Det ansvaret tar vi också i de olika länderna. De påståenden som gjorts om att vi skulle underdimensionera vår utbildning på sjukvårdsområdet i Sverige därför att vi kunde få utbildad arbetskraft från ett grannland har ingen förankring i verkligheten.

Det är därför betydelsefullt att det i ingresen till överenskommelsen slås fast som en grundläggande strävan att länderna har tillräcklig utbildningskapacitet för de personalgrupper som omfattas av överenskommelsen. Det är naturligtvis efter de riktlinjerna som vi har levt i Sverige och kommer att leva, liksom vi utgår från att andra länder kommer att göra.

Det stora värdet i överenskommelsen ligger enligt min mening i att den gör det lättare för den enskilda personen att utöva sitt yrke i ett annat nordiskt land. Inte att förglömma är den omvittnade stimulans genom kunskaps- och erfarenhetsutbyte mellan länderna som den gemensamma nordiska arbetsmarknaden innebär och innebär. Inom hälso- och sjukvårdsområdet, där de nordiska länderna t. ex. inom primärvården delvis valt olika organisatoriska lösningar, måste en sådan möjlighet till kunskapsöverföring särskilt värdesättas.

Herr president! Återigen har vi här en överenskommelse som ligger väl i linje med våra nordiska strävanden.

Liikanen: Herr president! Det vid denna session till behandling tagna ministerrådsförslaget avser ett principiellt mycket viktigt ärende. Förutom att till den föreslagna överenskommelsen tycks ha anslutits redan för

närvarande gällande avtal av vissa personalgrupper, har man nu också tänkt att till överenskommelsens krets bringa talrika nya personalgrupper.

Det förefaller som om ifrågavarande personalgruppers yrkesmässiga kvalifikationskrav efter avtalets ikraftträdande inte mera skulle utgöra ett hinder för flyttningen av denna arbetskraft från ett land till annat, utan flyttningen bestämmes i främsta rummet av tillgången till och efterfrågan på sådan personal i de olika länderna.

Vi vet inte i dag vilka problem flyttningen av de i överenskommelsen nämnda personalgrupperna från land till land eventuellt förorsakar. Inte heller vet vi huruvida de olika länderna kan dimensionera sin utbildning så, att behovet av social- och hälsovårdsservice i främsta rummet kan tillfredsställas med egen arbetskraft.

När det är fråga om en så vittgående sak kan man fråga varför Nordiska rådets medlemmar givits så litet tid att bekanta sig med det slutliga konventionsförslaget. Den svenskspråkiga konventionstexten med sina motiveringar har utdelats först här. Dessutom tycker jag att den slutliga texten skulle vara tillgänglig också på finska. Påskyndandet av konventionen i Nordiska rådet är det svårt att entydigt argumentera för, när det blivit mig bekant att man bl. a. från de nordiska arbetsministrarnas håll har framfört ett önskemål att konventionen om social- och hälsovårdsområden skulle behandlas först vid 1982 års session, då det är aktuellt att revidera 1954 års överenskommelse om den nordiska arbetsmarknaden. Man kunde då granska konventionen om social- och hälsovårdsområden med tanke på de allmänna principer som styr den nordiska arbetsmarknaden.

Knud Enggaard övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Haugstvedt: Det felles nordiske arbeidsmarked fikk vi i 1954. For fem år siden begynte man arbeidet med en del av de stillingene som vi i 1954 ikke kunne få med i den felles arbeidsmarkedskonvensjon. Det forslaget som nå foreligger, har det altså vært arbeidet med i ca. 5 år.

Jeg vil gi klart uttrykk for at det har vært utvalgets forutsetning å få denne saken behandlet under denne sesjonen. Med det bakgrunnsmateriale som Rådets medlemmer skulle ha i denne saken, skulle det være fullt mulig å ta standpunkt i denne saken i dagens møte.

Liikanen: Herr president! Jag kan väl förstå, att medlemmarna av utskottet har haft en större chans och möjlighet att bekanta sig med den här saken, men för de medlemmar som i likhet med mig inte har fått den slutliga texten före sessionen, är det litet svårt att förstå varför man påskyndar ett sådant avtal, om t.ex. alla arbetsministrarna tror att vi kunde behandla hela avtalet vid 1982 års session.

Knuutila: Herr president, herra puheenjohtaja! Myös minun tarkoitukseni on tehdä samanlainen huomautus minkä Suomen valtuuskunnan jäsen Erkki Liikanen täällä jo teki asiakirjojen hyvin myöhäisestä jakamisesta neuvoston jäsenille. Me olemme saaneet ruotsin- tai jollakin muulla skandinaavisella kielellä olevat asiakirjat tänään, eikä niitä ole suomennettu. Meille neuvoston jäsenille, jotka emme toki osaa edes ruotsiakaan kovin hyvin, tuottaa vaikeuksia näin nopeasti tutustua edes ylimalkaisesti asiakirjoihin.

Asia liittyy lisäksi läheisesti vuonna 1954 solmittuun pohjoismaiseen työmarkkinasopimukseen, joka on uudistustyön kohteena. Yksi tämän sopimuksen edellytyksistä oli täystyöllisyyden turvaaminen pohjoismaisissa yhteiskunnissa. Ja vain tältä pohjalta voidaan taata asuinpaikan vapaa valinta. Korostan sanaa "vapaa". Monet niistä siirtolaisista, jotka ovat siirtyneet etenkin Suomesta muihin pohjoismaihin, ovat joutuneet tekemään muuton työttömyyden pakottamina, siis eivät vapaasti asuinpaikkansa valiten.

Tällä kertaa kysymys on vain rajoitetusta ryhmästä, eri ammattinimikkeistä terveydenhuollon alueella. Heitä tietysti työttömyys ei myöskään suomalaisessa yhteiskunnassa ole koskettanut sillä tavalla kuin joitakin muita ryhmittymiä. Kuitenkin haluan todeta, että

tämä liittyy myös työllisyyden osalta hyvin saumattomasti työmarkkinasopimukseen ja olisi luontevasti liittynyt ensi vuoden istuntoon, jolloin työmarkkinasopimus tulee esille.

Täten on sanottava, että menettely, joka tämän asian kohdalla tapahtuu, ei ole missään tapauksessa hyväksyttävä. Kun äänestystilanne tulee, niin ei ole oikeastaan muuta ratkaisua kuin äänestää "tyhjää" asiasta, johon ei ole yksinkertaisesti käytännön syistä voinut perehtyä.

Knuutilas anförande i svensk översättning: Herr president, herr ordförande! Det är också min avsikt att komma med ett påpekande av samma slag som Finlands delegations medlem. Erkki Liikanen, redan här gjorde om en mycket sen utdelning av dokument till rådsmedlemmarna. Vi har fått dokument på svenska eller på något annat nordiskt språk men de har inte översatts. Det vållar oss rådsmedlemmar, som inte ens kan svenska särskilt bra, svårigheter att så här snabbt bekanta oss ens allmänt med dokumenten.

Saken ansluter sig också nära till 1954 års nordiska arbetsmarknadsöverenskommelse som revideras som bäst. En av förutsättningarna för denna överenskommelse är trygghet av full sysselsättning i de nordiska samhällena. Och endast på denna bas kan man garantera ett fritt val av bostadsort. Jag understryker ordet "fritt". Många av de invandrare som har flyttat framför allt från Finland till de övriga nordiska länderna, har fått flytta tvingade av arbetslösheten, alltså inte under fritt val av bostadsort.

Denna gång är det fråga om en begränsad grupp, om olika yrkesbenämningar inom hälsovården. De har förstas inte heller i det finska samhället på samma sätt berörts av arbetslöshet som andra grupper. Ändå vill jag konstatera att frågan om arbetslösheten mycket intimt ansluter sig till arbetsmarknadsöverenskommelsen och hade varit naturlig att ta upp till nästa års session, då arbetsmarknadsöverenskommelsen kommer upp till behandling.

Därför måste man säga att förfarandet ifråga om detta dokument inte i något fall är acceptabelt. När det blir omröstning återstår egentligen inget annat än att rösta "tomt" i

saken, vilken man av praktiska skäl helt enkelt inte kunnat bekanta sig med.

Grethe Lundblad: Herr president! Som jag sade i mitt första anförande hälsade den finska sjuk- och hälsovårdsministern i generaldebatten detta förslag med stor tillfredsställelse. Hon såg det då främst ur sjuk- och hälsovårdens synpunkt.

Jag vill gärna säga att utskottet, som haft representanter för alla länder, självt har anmodat ministerrådets representanter att framlägga förslag till denna session. Det är riktigt att utskottet haft relativt kort tid på sig att behandla förslaget. Men eftersom vi i god tid informerades om huvuddelarna i förslaget och eftersom förslaget varit ute på en remissomgång har vi inte haft några betänkligheter att godkänna det.

Även om dessa personalgrupper inte tillhör de allra största i våra länder, är det ändå viktiga grupper. Antalet berörda är mycket större än den hälso- och sjukvårdspersonal som vi tidigare haft överenskommelser om, nämligen tandläkare och läkare. Det gäller här distriktssköterskor, undersköterskor och tandsköterskor, dvs. mycket stora grupper. Jag tror att det har stor betydelse att familjemedlemmarna vid en familjs flyttning till ett annat nordiskt land kan få anställning i det nordiska land som man flyttat till.

Jag vill återigen yrka bifall till utskottets förslag.

Lillqvist: Herr president! Det är olyckligt om det finska betänkandet saknas. I någon mån upplever jag varje dag svårigheter med finska. Jag vill upplysa om att också utskottet fick de här handlingarna så sent, att vi först en vecka före sessionen kunde behandla nu föreliggande ministerrådsförslag. Den finska texten har nog tidigare funnits praktiskt taget i nuvarande skrivning. Det är endast några ord som har lagts till. Dessutom har utskottets förslag samt alla handlingar som berör konventionen varit tillgängliga under hela sessionen, varför det har funnits möjlighet för alla som har önskat att bekanta sig med dem och ändringarna. Jag hoppas därför, att förslaget skulle kunna godkännas. För min del yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande social- och miljöutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Sampsä Aaltio, K.B. Andersen, Karen Dahlerup Andersen, Lennart Andersson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Christian Christensen, Rolf Clarkson, Knud Enggaard, Olle Eriksson, Arne Gadd, Rune Gustavsson, Børge Halvgaard, Asbjørn Haugstvedt, Knud Heinesen, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Doris Håvik, Karl-Erik Häll, Olof Jansson, Paul Jansson, Egon Jensen, Elver Jonsson, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Karin Kjølbro, Lars Korvald, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sture Palm, Niels Helveg Petersen, Per Petersson, Páll Pétursson, Petter Savola, Anne-Lise Steinbach, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Ebba Strange, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Ambjørg Sælthun, Sten Söderström, Bernhard Tastesen, Sigrid Utkilen och Marjatta Väänänen.

Halldór Ásgrímsson, Guðrún Helgadóttir och Sakari Knuutila *avstod från att rösta*.

Frånvarande var:

Ib Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Rolf Fjeldvær, Astrid Gjertsen, Árni Gunnarsson, Hagen Hagensen, Guttorm Hansen, Sverrir Hermannsson, Ilkka Kanerva, Arvo Kempainen, Tellervo Koivisto, Svante Lundkvist, Matthías Á. Mathiesen, Robert Pedersen, Arvo Salo, Rolf Sellgren, Reulf Steen, Otto Steenholdt, Torstein Tynning, Lars Werner och Henrik Westerlund.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 54 röster. 3 medlemmar avstod från att rösta.

5

A 579/s: Medlemsförslag om intensifierat nordiskt samarbete beträffande rusmedelsproblem

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande tre rekommendationer:

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i skyndsam ordning vidtaga åtgärder för ett fördjupat och vidareutvecklat nordiskt samarbete avseende förebyggande åtgärder, behandling och information i syfte att bekämpa missbruket av alkohol, narkotika och psykofarmaka.

2. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillföra Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning och Nordiska hälsovårdshögskolan förstärkta resurser för intensifierade insatser på rusmedelsområdet beträffande forskning respektive utbildning.

3. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att uppträda gemensamt i internationella organisationer samt att verka för att effektiva åtgärder vidtages för att stävja missbruket av alkohol, narkotika och psykofarmaka.

Rune Gustavsson (social- och miljöutskottets talesman): Herr president! Bakgrunden till detta medlemsförslag är att rusmedelsfrågorna har kommit att framstå som allt mer svårbemästrade i våra länder. Nordiska rådet har visserligen redan tidigare antagit ett 15-tal rekommendationer som berör rusmedelsfrågorna, men ledamöterna i social- och miljöutskottet ansåg att det var dags att ta ett mera samlat grepp. Därför ordnade utskottet ett seminarium på temat "Alkohol- och narkotikaproblem i Norden – orsaker och behandlingsmetoder" i Kolding den 23–25 oktober 1979.

I seminariet deltog förutom utskottets medlemmar företrädare för myndigheter, vårdpersonal, forskningen och olika intresseorganisationer på nationellt och nordiskt plan. Seminariets syfte var att få fram nya samsarbetsidéer och att ge ett konstruktivt bidrag till diskussionen om att reducera de so-

ciala och mänskliga problem som alkohol, narkotika och psykofarmaka fört med sig.

Dessa problem har under senare år, förutom narkotikans inträde i Norden som jag särskilt uppehöll mig vid i mitt anförande i generaldebatten, fått flera nya betänkliga inslag. Vad som i våra länder ansetts vara det "traditionella" alkoholbruket har utvidgats genom att nya alkoholseder från sydligare nejder lagts till våra egna. Man har således inte, som det ibland hävdas, ersatt våra egna seder med mer "civiliserade", utan en betänklig ökning av konsumtionen har ägt rum. Allvarligast är dock att missbruket går allt längre ner i åldrarna.

Förutom de mänskliga tragedier som drabbat missbrukaren och hans omgivning drabbas hela samhället svårt. En stor del av våra samlade social- och sjukvårdsresurser går åt för att mildra alkoholens skadeeffekter. Inom den psykiatriska sjukvården hade i Sverige år 1976 nära 40 procent av alla sjukskrivna alkoholbesvär. Inom kroppssjukvården har bedömts att 20 procent av vårdplatserna tas i anspråk för alkoholbetingade sjukdomar.

Därtill kommer att alkoholmissbruket ligger bakom en betydande andel av sjukskrivningsfallen och förtidspensioneringarna. Alkoholmissbruket ligger också bakom en stor del av antalet trafik- och drunkningsolyckor. Inom arbetslivet sker ett betydande produktionsbortfall till följd av den sjukfrånvaro och de arbetsskador som beror på missbruket.

Sambandet mellan drogmissbruket och den ökade utslagningen i samhället är sålunda väl belagt. Det rör sig här om en ond cirkel där individen slås ut, hamnar i drogmissbruk och sedan till följd av drogmissbruket inte kan assimileras i samhället igen. Att arbeta för ett bättre samhälle och bättre mänskliga relationer är givetvis ett sätt att på sikt förebygga drogproblemen. Men det är viktigt att gripa tag i den del av den onda cirkeln som just drogerna utgör. Drogmissbruket är i sig nedbrytande och minskar förmågan att bemästra en kanske besvärlig social situation. Vi kommer aldrig till rätta med samhällsproblemen om vi inte kan göra något åt drogmissbruket.

En avgörande faktor är tillgången på rusmedel av olika slag. Detta innebär inte endast att narkotikahandeln måste bekämpas aktivt med polisiära och andra åtgärder, utan även tillgången till alkoholhaltiga drycker måste

minskas. Förutom kontrollåtgärder för att minska åtkomligheten måste vi sträva till attitydförändringar gentemot alkoholen för att få ned konsumtionen. Utskottet talar här om behovet av ett systematiskt informationsutbyte som ett led i de förebyggande insatserna, t. ex. i form av brett upplagda kampanjer och åtgärder för överföring av kunskaper och attityder genom skolor och de fackliga organisationerna och via föräldrarna. Informationen om rusmedelsfrågorna måste populariseras.

När det gäller frågan om psykofarmaka används i en utsträckning som inte är medicinskt motiverad, blir uppskattningarna osäkra. En överkonsumtion torde det dock vara tal om, liksom att det finns ett utbrett kombinationsmissbruk.

Utskottet förordar en samordning av rehabiliteringsinsatserna och ser det som en angelägen uppgift att på nordiskt plan klarlägga och utvärdera effekterna av olika behandlingsmetoder. Studiebesök vid olika vårdinstitutioner i de nordiska länderna kan ge värdefull kunskap, liksom nordiska seminarier som ett led i utbildningen av behandlingspersonalen.

De framsteg som görs i ett nordiskt land vad gäller behandlingens uppläggning och inriktning bör nå utöver en begränsad krets av forskare, administratörer och planerare. Från finländsk sida har påyrkats att resurser ges för översättning av material från svenska till finska i vårdfrågor. Utskottet förordar också ett samarbete mellan Nordiska hälsovårdshögskolan, Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning samt Nordiska federationen för medicinsk utbildning för att förbättra grund-, vidare- och efterutbildningen av alla kategorier av behandlingspersonal.

De samarbetsinsatser som utskottet önskar förorda kan delas in i följande huvudkategorier: förebyggande åtgärder inklusive information, behandlingsinsatser, forskningssamarbete och samverkan i internationella organisationer. De åtgärder som utskottet förordar utgör inte ett heltäckande förslag till nordiskt samarbete i kampen mot rusmedelsmissbruket utan skall ses som områden som bör ges hög prioritet till en början.

Herr president! Med vad jag här anförd får jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Statsråd **Arne Nilsen**: Hr. president! Det medlemsforslaget vi drøftar no, tek opp eit av dei mest alvorlege helsemessige og sosiale problema vi har i dei nordiske landa: Misbruk av alkohol, narkotika og vaneskapande legemiddel. Ikkje minst gir det grunn til otte at misbruk av rusmiddel har gripe så sterkt om seg mellom dei unge.

Bruk og misbruk av alkohol har lange tradisjonar i dei nordiske landa. I tillegg har vi dei siste tiåra fått eit nytt rusmiddelproblem knytta til ulovlege narkotiske stoff og ymse legemiddel. Eg er samd med Sosial- og miljøutvalet i at vi må leggja eit heilskapsperspektiv på arbeidet med rusmiddelproblema. Særleg gjeld dette i det førebyggjande arbeidet fordi vi finn mange felles trekk når det gjeld årsakene til misbruk. Eit slikt heilskaps-syn må likevel ikkje vera til hinder for at det kan utviklast ei føremålstenleg arbeidsdeling når problema tilseier det. Eg vil særleg peika på at vi må vera på vakt mot utforming av tiltak på ein slik måte at det kan føra til at bruk av narkotiske stoff får den same "sosiale aksepteringa" som bruk av alkohol har i samfunnet i dag. Vi ser det som ein sær viktige del av det førebyggjande arbeidet mot narkotikamisbruk å styrkja dei avvisande haldningane hos fleirtalet av dei unge og hos befolkninga elles til narkotikabruk.

Vi må så sterkt vi kan, avvisa stoffmisbruk, samstundes som vi byggjer ut tilbodet om behandling saman med sosial- og arbeidsmessig attføring av misbrukarane.

Rusmiddelproblema tek ikkje omsyn til nasjonale grenser. Derfor kan vi òg berre redusere problema gjennom samarbeid over landegrensene – i tillegg til tiltak i dei ein-skilde landa.

Det har sidan 1960-åra gått føre seg eit samarbeid på dette området mellom ymse etatar og institusjonar i dei nordiske landa – eit samarbeid som gradvis er blitt utvida etter kvart som rusmiddelsituasjonen er blitt meir alvorleg. Dette gjeld både informasjon, forskning og utveksling av idéar og røynsler når det gjeld førebygging, behandling og rehabilitering.

Når det gjeld å avgrensa tilgangen på illegale rusmiddel, har samarbeidet mellom politio- og tollstyresmakter i dei nordiske landa vore av stor verdi. Det nordiske kontaktmannsutvalget for narkotikaproblem har vist seg å

vera føremålstenleg for utveksling av informasjon og røynsler, og for koordinering av nordisk innsats i internasjonale organisasjonar. Eg har merka meg at utvalet hausten 1979 heldt ein konferanse for nordisk behandlingsspersonell og er kjent med at det blir planlagt ein ny konferanse. Forskinga synest også å ha funne ei føremålstenleg form, m. a. gjennom Den nordiske nemnda for alkohol- og drogforskning. Eg finn òg grunn til å nemna her det viktige og verdfulle arbeidet som blir gjort i Nordisk Legemiddelnemd når det gjeld å få eit betre grunnlag for tiltak mot misbruk av vaneskapande legemiddel. Endeleg kan det vera grunn til å nemna det samarbeidet vi finn nettopp her i København, der danske, finske, svenske og norske sosialarbeidarar går inn i stoffmiljøa og gir hjelp til dei nordiske ungdomane som finst i desse miljøa.

I Noreg har vi ført ein restriktiv rusmiddelpolitikk. Dette må seiast å vera ei viktig årsak til at Noreg ligg lågast i nordisk samanheng når det gjeld totalforbruket av alkohol.

Som kjent er det ein klår samanheng mellom det totale alkoholforbruket og omfanget av alkoholskadane i samfunnet. Det bør vurderast om eit nærare samarbeid når det gjeld lovgjevinga på dette området, er føremålstenleg. Ei vidare utbygging av samarbeidet bør skje gjennom dei organ og kanalar som i dag eksisterer.

Når det gjeld alkoholpolitikken, la den norske regjeringa sist sommar fram ei melding til Stortinget. I meldinga har vi kome med fremlegg om fleire førebyggjande tiltak både av restriktiv og av haldningsskapande slag. Under dette arbeidet har vi hatt god nytte av forskning og røynsler som dei andre nordiske landa har gjort ved tilsvarande kampanjar.

Når det gjeld det førebyggjande arbeidet, finn eg grunn til å streka under at det også er naudsynt med tiltak utanfor sosial- og helse-sektorane sine tradisjonelle ansvarsområde. Vi veit at miljøforhold spelar ei sentral rolle når det gjeld årsakene til rusmiddelmisbruk. Problem i samband med skuletilbod, bustad, arbeid og fritidstilbod finn vi ofte som utløy-sande årsaker til rusmiddelmisbruk blant dei unge. Å skapa eit betre og meir menneskevenleg og trygt lokalmiljø står difor sentralt i kampen mot misbruk av rusmiddel. Dette krev innsats på brei front i den samla samfunnspolitikken.

Når det gjeld behandling av misbrukarar, vil eg peika på at problema er så samansette at dei ikkje kan løysast av lækjarar åleine. Det er difor behov for å styrkja grunn- og etterutdanning for alt personell i helse- og sosialsektoren når det gjeld rusmiddelsspørsmål.

Eg ser det som viktig at arbeidet held fram med å kartleggja ulike behandlingsformer, slik at vi betre kan dra nytte av dei røynsler dei einskilde landa gjer i behandlinga av misbrukarar. Røynsleane med nordiske seminar for personale som arbeider med narkomane, er gode.

Også internasjonalt krev kampen mot narkotika og andre rusmiddel ein sterkare innsats. Vi legg stor vekt på det arbeidet som blir gjort av FN's narkotikakommisjon, og vi har frå norsk side auka løyvingane til FN's narkotikafond. Det har vore eit nært samarbeid mellom dei nordiske landa både i narkotikakommisjonen, i Verdhelseorganisasjonen og i dei andre internasjonale organisasjonane som arbeider med rusmiddelproblema. Eg er samd med utskottet i at dette samarbeidet må halda fram og utvidast. Eg vil spesielt nemna at vi ser det som viktig at Verdhelseorganisasjonen sitt arbeid med alkoholproblema blir styrkt. Eg er glad for at det nyleg er teke eit konkret initiativ frå nordiske land for å styrkja dette programmet til organisasjonen.

Til slutt vil eg minna om at narkotikasituasjonen i Vest-Europa i dag er meir alvorleg enn nokon gong tidlegare. Det er difor turvande at vi i nordisk samanheng prioriterer dette arbeidet høgt, og at vi finn fram til samarbeidsformer som gjer at vi på ein effektiv måte kan møte dei mange problema som rusmiddelbruken fører med seg for den einskilde og for samfunnet.

Bernhardt Tastesen: Dette medlemsforslag drejer sig bl. a. om et utvidet nordisk samarbejde vedrørende behandling af stofmisbrugere, der indtager hårde stoffer.

Netop her under Nordisk Råds session har vi modtaget resultatet af den efterundersøgelse, der er foretaget af myndighederne i Københavnsområdet.

Det drejer sig om en interviewundersøgelse af 300 unge mennesker, der i året 1973 alle var misbrugere af morfin og i den anledning

kontaktede de socialpædagogiske behandlingsinstitutioner. Hvordan er det gået dem siden?

7 år efter, i 1980: resultatet af denne efterundersøgelse er på samme tid både sørgelig og glædelig.

Det sørgelige er de mange dødsfald og de mange, der nu 7 år efter lever narkomanens hårde og triste liv.

15 pct. af dem fra 1973 er nu døde, og der er 20 pct. tilbage i det hårde narkotikaliv.

Det glædelige resultat er, at undersøgelsen viser, at ca. 40 pct. klarer sig som stoffrie i dagens samfund, efter at de for år siden var ude i hårdt stofmisbrug.

Der er grund til at takke Københavns kommune, der har taget initiativet til denne undersøgelse, der har betydning, ikke kun i Danmark, men for os alle i Norden.

Undersøgelsen fortæller os, at de socialpædagogiske behandlingsinstitutioner har haft deres klare berettigelse. Denne behandlingsindsats, byggende på genopbyggelse af de unges selvtilid og mulighed for at klare sig i samfundet, har været med til at give livets værdighed tilbage til tusinder af unge mennesker.

Med adresse til den debat, der i øjeblikket foregår i Danmark, skal det derfor klart siges:

Vi skal beholde vore socialpædagogiske behandlingsinstitutioner, hvor målsætningen er, at de unge skal gøres stoffrie og på dette grundlag føres ind i samfundet.

Disse institutioner må vi derfor tilføre flest mulige ressourcer, så de kan gøre deres arbejde endnu bedre, end de har gjort det hidtil.

Den triste kendsgerning, at vi har ca. 10000 hårde stofmisbrugere i Danmark, kræver, at vi af humane grunde tager kampen op og sikrer livet og fremtiden for så mange som muligt af den ungdomsgruppe, der er slået ud.

Haugstvedt: Hr. president! Alkohol- og narkotikaproblemerne i Norden har fået et skremmende omfang. Tiden er nå inne til at fagbevegelsen, ungdomsorganisasjonene og de ideelle folkebevegelser går sammen i kampen mot alkohol- og narkotikaproblemerne i våre land. Det stadig økende forbruk representerer nemlig en alvorlig trussel mot våre samfunn. Det er særlig alvorlig at de største

problemene finnes blant ganske unge mennesker og i sosialt og økonomisk svake grupper. Narkotikamisbruket har dessuten direkte sammenheng med organiserte forbrytelser, og i sporene av denne virksomheten følger vold og annen menneskelig fornedrelse.

Misbruksproblemene må angripes på bred front. Viktig i dette arbeidet er å skaffe arbeid til alle unge. Viktig er det å bedre omsorgen for barn og unge mennesker. Undervisning om alkohol- og narkotikaproblematikken i skolen bør intensiveres, og fagbevegelsen og kristelige og andre ideelle organisasjoner må hjelpe til i opplysningsarbeid. Det er dessuten nødvendig å intensivere arbeidet med å gi gode fritidstilbud til de unge, og en aktiv familiepolitikk med sikte på å bevare og styrke hjem og nærmiljø vil være et viktig forebyggende tiltak.

En kan heller ikke se bort fra at en streng håndheving av forbudet mot omsetning og bruk av narkotika nå er mer nødvendig enn noen gang.

Jeg vil også peke på at en aktiv og menneskevennlig behandling av og omsorg for de ulykkelige mennesker som er falt i alkoholens og narkotikaens snare, er en viktig del av vårt arbeid for å bedre situasjonen på dette felt. Det å skaffe arbeid til alle og bedre arbeidsmiljøet er imidlertid etter min vurdering en av de aller viktigste oppgavene vi står foran, og da må samfunnet satse mer penger i kampen mot alkohol og narkotika. Vi må i fellesskap angripe problemene på bred front, og i nordisk sammenheng kan vi gjøre dette ved felles tiltak, felles lovregler overfor spesielt narkotikamisbruket.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande social- och miljöutskottets förslag till rekommendation nr 1.

För rekommendationen röstade:

Sampsä Aaltio, K.B. Andersen, Karen Dahlerup Andersen, Lennart Andersson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Christian Christensen, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Olle Eriksson, Arne Gadd, Rune Gustavsson, Børge Halvgaard, Asbjørn Haugstvedt, Knud Heinesen, Allan Herne-

lius, Doris Håvik, Karl-Erik Häll, Olof Jansson, Paul Jansson, Egon Jensen, Elver Jonsson, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Karin Kjølbro, Sakari Knuutila, Lars Korvald, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Sture Palm, Niels Helveg Petersen, Per Petersson, Arvo Salo, Petter Savola, Rolf Sellgren, Anne-Lise Steinbach, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Ambjørn Sæthun, Sten Söderström, Bernhard Tastesen, Sigrid Utikilen och Marjatta Väänänen.

Frånvarande var:

Halldór Ásgrímsson, Ib Christensen, Rolf Fjeldvær, Astrid Gjertsen, Árni Gunnarsson, Hagen Hagensen, Guttorm Hansen, Guðrún Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Elsi Hentemäki-Olander, Arvo Kempainen, Tellervo Koivisto, Thor Lund, Matthias A. Mathiesen, Robert Pedersen, Páll Pétursson, Reiulf Steen, Otto Steenholdt, Ebba Strange, Torstein Tynning, Lars Werner och Henrik Westerland.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 56 röster.

Härefter skedde votering beträffande social- och miljöutskottets förslag till rekommendation nr. 2.

För rekommendationen röstade:

Sampsä Aaltio, K.B. Andersen, Karen Dahlerup Andersen, Lennart Andersson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Christian Christensen, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Olle Eriksson, Arne Gadd, Rune Gustavsson, Børge Halvgaard, Asbjørn Haugstvedt, Knud Heinesen, Guðrún Helgadóttir, Allan Hernelius, Doris Håvik, Karl-Erik Häll, Olof Jansson, Paul Jansson, Egon Jensen, Elver Jonsson, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Karin Kjølbro, Sakari Knuutila, Lars Korvald, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Grethe Lundblad, Sture Palm, Niels Helveg Petersen, Per Petersson, Arvo Salo, Petter Savola, Rolf

Sellgren, Anne-Lise Steinbach, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Ebba Strange, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Ambjørg Sælthun, Sten Söderström, Bernhardt Tastesen, Sigrid Utkilen och Marjatta Väänänen.

Håkon Kyllingmark *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Halldór Ásgrímsson, Ib Christensen, Rolf Fjeldvær, Astrid Gjertsen, Árni Gunnarsson, Hagen Hagensen, Guttorm Hansen, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki-Olander, Arvo Kempainen, Tellervo Koivisto, Thor Lund, Svante Lundkvist, Matthías Á. Mathiesen, Robert Pedersen, Páll Pétursson, Reulf Steen, Otto Steenholdt, Torstein Tynning, Lars Werner och Henrik Westerlund.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 56 röster. 1 medlem avstod från att rösta.

Härefter skedde votering beträffande social- och miljöutskottets förslag till rekommendation nr. 3.

För rekommendationen röstade:

Sampsu Aaltio, K.B. Andersen, Karen Dahlerup Andersen, Lennart Andersson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Christian Christensen, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Olle Eriksson, Arne Gadd, Rune Gustavsson, Børge Halvgaard, Asbjørn Haugstvedt, Knud Heinesen, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Karl-Erik Häll, Olof Jansson, Paul Jansson, Egon Jensen, Elver Jonsson, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Karin Kjølbro, Sakari Knuuttila, Lars Korvald, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Sture Palm, Niels Helveg Petersen, Per Petersson, Páll Pétursson, Arvo Salo, Petter Savola, Rolf Sellgren, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Ebba Strange, Jógvan Sundstein, Ambjørg Sælthun, Sten Söderström, Bernhardt Tastesen, Sigrid Utkilen och Marjatta Väänänen.

Guðrún Helgadóttir *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Halldór Ásgrímsson, Gunnar Berge, Ib Christensen, Rolf Fjeldvær, Astrid Gjertsen, Árni Gunnarsson, Hagen Hagensen, Guttorm Hansen, Elsi Hetemäki-Olander, Doris Håvik, Arvo Kempainen, Tellervo Koivisto, Thor Lund, Matthías Á. Mathiesen, Robert Pedersen, Reulf Steen, Otto Steenholdt, Anne-Lise Steinbach, Ingrid Sundberg, Torstein Tynning, Lars Werner och Henrik Westerlund.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 55 röster. 1 medlem avstod från att rösta.

6

A 581/s: Medlemsförslag om utbyggande av den förebyggande fritidsverksamheten för barn och unga

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att bygga ut den förebyggande fritidsverksamheten för barn och unga genom att bland annat upprätta flera fritidsklubbar samt att få till stånd ett erfarenhets- och informationsutbyte på nordiskt plan beträffande efter- och vidareutbildning av ungdomsledare.

Bernhardt Tastesen (social- och miljöutskottets talesman): Hr. præsident! Medlemsförslaget om udbygning af den forebyggende fritidsvirksomhed for børn og unge har som det forrige medlemsforslag, vi behandlede, sit udgangspunkt i det seminar, som Nordisk Råd afholdt i Kolding i høsten 1979. Medlemsforslaget må jo gå ud fra den kendsgerning, at selv om vi har rimeligt gode forhold i de nordiske lande, og det ligesom i generaldebatten er blevet fremhævet, at den nordiske model kan være et eksempel for den øvrige verden og være noget, som vi skal værne om og udvikle, så må vi erkende, at totalmiljøet for alle medborgerne ikke er så godt, som det bør være. Vi ser det jo gennem de symptomer, vi har oplevet særlig måske i de stør-

re bysamfund med hensyn til kriminalitet og vold, med hensyn til misbrug af alkohol, narkotika, medicin og andre ting.

Man kan over for disse symptomer træffe beslutninger. Man kan beslutte sig for at gøre en behandlende indsats – og det er selvfølgelig vigtigt for dem, som er kommet ud i en misbrugssituation. Man kan også gøre det, som må være det rigtige: man må forebygge, at mistrivsel opstår, så langt som det overhovedet er muligt. Og det kan man gøre ved mange forskellige foranstaltninger. Det, at man generelt har gode forhold i samfundet, så menneskene trives, er selvfølgelig det bedste. Det, at man har beskæftigelse, mulighed for livslang uddannelse, mulighed for en kreativ fritid osv., er vigtige ting, som er med til at skabe et godt miljø i vores samfund.

Dette medlemsforslag drejer sig om, at vi kommer så langt ud mod de truede grupper som muligt, når det gælder den forebyggende fritidsvirksomhed, som skal være med til at skabe et godt miljø for alle. Vi ved, at det store, brede foreningsarbejde, som har været omtalt under debatten her, det, som idrætsorganisationerne udfører, det som børne- og spejderorganisationerne udfører, det, som politiske, religiøse og mange andre organisationer udfører, er vældig væsentligt og betydningsfuldt. Men vi ved også, at det idébestemte, målbestemte idræts- og ungdomsarbejde osv. når ud i et begrænset omfang. Det når ikke ud i det, som jeg vil kalde krogene. Derfor må man lave nogle foranstaltninger, der rækker ud og får de sidste med, så langt som dette nu engang er muligt: og dér peger vi fra udvalgets side i dette medlemsforslag på, at f. eks. fritidsklubber og ungdomsklubber kan have en stor betydning, klubber som kan være selvejende institutioner, der støttes af kommunerne, med initiativer man tager i kommunalt regie for at få disse ting gjort. De har givetvis en forskellig karakter ud fra det miljø, de skal oprettes i, og den baggrund, der er her.

Vi mener, at denne klubsektor vil være velegnet til at tage konkurrencen op med de kommercielle aktiviteter som f. eks. restauranter, grillbarer og lignende, og det er med henvisning til den betydning, som disse klubber har – og også andre socialpædagogisk rettede aktiviteter – at vi har stillet dette medlemsforslag. Det er en opfordring til de

nordiske landes regeringer om udbygning af den socialpædagogiske fritidsvirksomhed for børn og unge, og vi nævner som sagt, at dette kan ske ved oprettelsen af flere fritidsklubber og ungdomsklubber, som vi i Danmark har haft gode erfaringer med.

Vi vil i social- og miljøudvalget med opmærksomhed følge, hvad der videre sker i de nordiske lande med dette medlemsforslag, og vi vil om nødvendigt spørge undervejs, for at vi kan konstatere, at der virkelig bliver gjort noget ved det, og at der bliver skabt resultater.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande social- och miljöutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Karen Dahlerup Andersen, Lennart Andersson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Christian Christensen, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Olle Eriksson, Arne Gadd, Rune Gustavsson, Asbjørn Haugstedt, Knud Heinesen, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Doris Håvik, Karl-Erik Häll, Paul Jansson, Elver Jonsson, Heikki Järvenpää, Sakari Knuutila, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Sture Palm, Niels Helveg Petersen, Per Petersson, Arvo Salo, Petter Savola, Rolf Sellgren, Anne-Lise Steinbach, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Ebba Strange, Jógvan Sundstein, Ambjørg Sælthun, Sten Söderström, Bernhardt Tastesen, Sigrid Utikilen och Marjatta Väänänen.

K. B. Andersen avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Sampsa Aaltio, Halldór Ásgrímsson, Ib Christensen, Rolf Fjeldvær, Astrid Gjertsen, Árni Gunnarsson, Hagen Hagensen, Guttorm Hansen, Børge Halvgaard, Guðrún Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Olof Jansson, Egon Jensen, Gunnel Jonäng, Ilkka Kanerva, Arvo Kempainen, Karin Kjølbro, Tellervo Koivisto, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Thor Lund, Matthías Á. Mathiesen, Robert Peder-

sen, Páll Pétursson, Reulf Steen, Otto Steenholdt, Ingrid Sundberg, Torstein Tynning, Lars Werner och Henrik Westerlund.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 48 röster. 1 medlem avstod från att rösta.

7

A 580/s: Medlemsförslag om begränsning av alkohol vid båt- och flygresor samt av utskänkning av alkohol i samband med offentlig representation

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslagets punkt 2 (A) måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att genom samfällt uppträdande på internationellt plan verka för skärpta restriktioner vad beträffar rätten att tullfritt införa skattefria alkoholvaror i syfte att gradvis avveckla ifrågavarande införsel.

Liv Andersen, Doris Håvik, Heikki Järvenpää och Grethe Lundblad hade i reservation A 1 fogad till utskottets betänkande föreslagit, att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att genom samfällt uppträdande på internationellt plan verka för enhetliga regler som innebär begränsningar i rätten att tullfritt införa skattefria alkoholvaror.

Børge Halvgaard, Ebba Strange och Bernhard Tastesen hade i reservation A 3 föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslagets punkt 2.

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslagets punkt 1 a (B).

Asbjørn Haugstvedt, Bror Lillqvist, Sten Söderström och Sigrid Utkilen hade i reservation B 1, fogad till utskottets betänkande, föreslagit, att Nordiska rådet måtte i anledning av punkten 1 a antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska

ministerrådet att i skyndsam ordning låta utreda frågan om ytterligare begränsningar i rätten att tullfritt införa vin och sprit vid flyg- och båtresor inom Norden.

Rune Gustavsson hade i reservation B 2, fogad till utskottets betänkande, föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av punkten 1 a måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utvärdera resultaten av gjorda överenskommelser och i anledning av denna utvärdering föreslå åtgärder, om sådana anses erforderliga.

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslagets punkt 1 b (C).

Rune Gustavsson, Asbjørn Haugstvedt, Bror Lillqvist och Sten Söderström hade i reservation C 1, fogad till utskottets betänkande, föreslagit, att Nordiska rådet måtte i anledning av punkten 1 b antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att verka för begränsningar i utskänkingen av alkohol i samband med offentlig representation.

Lillqvist (social- och miljöutskottets talesman beträffande punkten A): Herr president! Införande av tullfri alkohol har behandlats av Nordiska rådet i rekommendationer år 1957, 1961 och 1966. Dessa rekommendationer avsåg i första hand att nå fram till nordisk enhetlighet beträffande tullfri införsel av vin- och spritdrycker. På 1960-talet infördes skärpta bestämmelser. Vid 1970-talets slut har utvecklingen närmast varit den motsatta. Den tullfria mängden av starksprit höjdes år 1978 från 3/4 till 1 liter.

Initiativet till det till behandling föreliggande medlemsförslaget togs på ett seminarium för alkoholfrågor i Kolding hösten 1979. Vid detta seminarium kom det klart och tydligt fram, att åtgärder i någon form måste vidtagas för att minska alkoholens skadeverkningar. Vid samma tillfälle konstaterades även, att det är speciellt ungdomen som drabbas.

Medlemsförslaget har varit utsänt på en omfattande remiss till myndigheter och organisationer inom Norden. Av remissvaren

framgår, att meningarna om dels frågan om inskränkningar i rätten att tullfritt införa alkohol i samband med båt- och flygresor, dels frågan om begränsningar av utskänkningen av alkohol i samband med offentlig representation har varit starkt delade. Uppfattningen om medlemsförslaget går också isär inom social- och miljöutskottet. Betänkandet är därför uppgjort så, att i det redovisas både för majoritets- och minoritetsuppfattningar beträffande punkten 2, och därefter motsvarande beträffande punkterna 1 a och 1 b i medlemsförslaget.

På min lott har fallit att vara talesman för utskottets majoritet beträffande punkt 2, som gäller skärpta restriktioner på internationellt plan för rätten att tullfritt införa skattefria spritdrycker vid flyg- och båtresor.

Till att börja med, herr president, vill jag konstatera, att utskottet anser att världshälsoorganisationen på ett övertygande sätt, vad gäller alkoholbetingade problem, har visat att det finns ett samband mellan totalförbrukningen av alkohol och alkoholrelaterade skador. En sänkning av totalkonsumtionen utgör ett alkoholpolitiskt mål, varför den skattefria försäljningen av alkohol måste fattas som en besvärande konsekvens. Den utgör exempel på att ekonomiska faktorer fortfarande spelar en roll i de nordiska ländernas alkoholpolitik. Då turistalkoholen utgör ett sentida fenomen kan begränsningar som införs på detta område inte antas få samma negativa konsekvenser som om de skulle införas beträffande annan alkoholdistribution, om vilken en allmänt accepterad och kulturellt förankrad uppfattning råder. Utskottet anser att de resande via turistalkoholen löper en viss risk för att introduceras för nya alkoholvanor och att nya konsumtionsbehov kan skapas. Inte obetydliga mängder alkohol införs tullfritt i de nordiska länderna i samband med flyg- och båtresor, men då de inte redovisas i den officiella alkoholstatistiken är det svårt att få ett exakt begrepp om storleken. Vissa uppskattningar från 1970-talets mitt avseende Finland och Norge tyder på att omkring en miljon liter alkohol tullfritt per år infördes i samband med resa. I takt med resandets ökning kommer införseln av turistalkohol att tillta om inte begränsningar införes.

Utskottet finner det principiellt betänkligt att beskattningsrätten vid skattefri försäljning

av alkohol och andra varor överlåtes till redier, flygföretag och utländska butiksinnehavare.

Transportnyttan kan komma att sättas först i andra hand och viss färjetrafik upprätthållas blott genom intäkterna från den skattefria försäljningen ombord. Dylik trafik måste anses mindre motiverad. I den mån som ett reellt behov föreligger av kommunikationer och passagerar- och fraktintäkterna inte förslår måste andra lösningar övervägas.

Då handeln med alkohol i samband med båt- och flygresor i stort följer internationella regler talar vägande skäl för att de nordiska länderna på internationellt plan bör verka för begränsningar av turistalkoholförsäljningen. De restriktioner som bör övervägas är att den minsta bortavarotiden som krävs för att få införa alkohol tullfritt höjs samt att de tillåtna kvantiteterna sänks. Under hänvisning till vad som ovan anförts hemställer utskottet att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att genom samfällt uppträdande på internationellt plan verka för skärpta restriktioner vad beträffar rätten att tullfritt införa skattefria alkoholvaror i syfte att gradvis avveckla ifrågavarande införsel.

Herr president! Med hänvisning till denna redogörelse yrkar jag bifall till social- och miljöutskottets förslag.

Doris Håvik: Herr president! Jag kommer inte att i detta mitt första inlägg gå in på de alkoholpolitiska verkningarna utan strikt begränsa mig till punkt 2 som gäller internationella restriktioner. Nästa punkt gäller just speciella regler för Nordens färjetrafik, och jag finner det mera lämpligt att gå in i detalj under denna punkt.

Utskottsbehandlingen av detta ärende har skett under 1980 vid möten i Reykjavik i augusti, i Oslo i november och i Stockholm i december. Slutbehandlingen skedde i Stockholm i januari 1981.

Vid sammanträdet i Oslo deltog sakkunniga från Ålands landskapsstyrelse och vid sammanträdet i Stockholm talman Olof Jansson från Åland. Han tillförde därvid ytterst värdefulla synpunkter.

Uppfattningarna inom utskottet har gått

starkt isär. Det framgår av att jag talar för reservationen. Betänkandet har därför disponerats så att punkt 2 behandlas först. Utskottsmajoriteten föreslår att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att genom samfällt uppträdande på internationellt plan verka för skärpta restriktioner vad beträffar rätten att tullfritt införa skattefria alkoholvaror i syfte att gradvis avveckla ifrågavarande införsel.

De utskottsledamöter som står bakom reservation A 1 kan inte ställa sig bakom utskottsmajoritetens motivering. Vi anser att följande förslag till rekommendation är lämpligare utformat, om vi vill ha framgång i internationellt samarbete:

”Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att genom samfällt uppträdande på internationellt plan verka för enhetliga regler som innebär begränsningar i rätten att tullfritt införa skattefria alkoholvaror.”

Herr president! Jag yrkar bifall till reservation A 1.

Bernhardt Tastesen: Hr. præsident! Social- og miljøudvalget har jo i denne sag delt sig i tre mindretal. Når det alligevel er således, at det ene mindretals indstilling fremkommer som medlemsforslag, hænger det sammen med, at formandens stemme blev udslagsgivende. Derved fik dette medlemsforslag, som jo vel også er det mest yderliggående, karakter af at være det, som fik den bedste placering i denne sammenhæng.

Jeg vil alligevel sige, at det danske mindretal på tre medlemmer ikke kan tiltræde hverken det ene mindretals indstilling eller det andet mindretals indstilling. Vi finder det især overflødigt, at man skal vedtage det andet mindretals indstilling, efter at vi tidligere på dagsordenen har vedtaget en rekommendation, som opfordrer de nordiske landes regeringer til at optræde samlet i internationale organisationer samt at virke for, at effektive foranstaltninger vedtages for at begrænse misbruget af alkohol, narkotika og psykofarmaka.

Det vil sige, at man har faktisk allerede tidligere i dag vedtaget noget, som kunne dække den enkelte lille ting ind, som det med fly- og bådrejser drejer sig om. Det er op til

de nordiske landes regeringer at lægge den fortolkning i det, hvis man vil det. Dermed gør man altså de andre mindretals forslag efter min opfattelse overflødige.

I øvrigt vil jeg sige, at vi i Danmark ikke mener, at den toldfrie indførsel har den betydning for alkoholmisbruget, som man vil gøre det til. Vi har et højt dansk afgiftsniveau som i de øvrige nordiske lande, og at vi har de begrænsninger, vi har, har vi væsentligt for at beskytte dette høje afgiftsniveau. Og vi har jo i forvejen strengere regler, end man har i de nordiske lande, for vi har nu fra den 1. januar en 2 døgn regel, for at man kan indføre en vis portion spiritus og cigaretter til Danmark, hvor man jo kun har en 1 døgn regel internt i de nordiske lande.

Men vi mener, at det ikke har nogen særlig alkoholpolitisk betydning, det, der foregår i denne forbindelse, og vi tror overhovedet ikke, at vi ved det, der foretages her, kan få nogen særlig indflydelse på de internationale forhold, så vi indstiller faktisk, at man afviser begge de to andre mindretalsindstillinger.

Doris Håvik: (social- og miljøutskottets talesman beträffande punkten B): Herr president! Denna gång företräder jag utskottsmajoriteten.

I punkt 1 a i medlemsförslaget förordas att Nordiska ministerrådet i skyndsam ordning låter utreda frågan om ytterligare begränsningar av den tullfria införseln av vin och sprit vid flyg- och båtresor inom Norden.

Jag vill erinra om att det år 1968 slöts en överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige med syfte att förenkla tullkontrollen av resandetraffiken och att starta en effektiv kontroll av försäljningen och serveringen av obeskattade varor på passagerarfartyg – det var den nordiska provianteringsöverenskommelsen.

Från 1960-talet har färjetrafiken ökat avsevärt och därmed försäljningen av obeskattade alkoholvaror. Detta har föranlett överläggningar mellan tullmyndigheter och rederier under sommaren 1980 vad gäller trafiken både mellan Finland och Sverige och mellan Danmark och Sverige. Rederierna har därvid förklarat sig beredda att vidta åtgärder för att förbättra efterlevnaden av gällande bestämmelser. Leder inte denna självsanering till

avsett resultat, torde tullmyndigheterna komma att vidta erforderliga begränsningar av fartygens proviantering i enlighet med den förut nämnda provianteringsöverenskommelsen.

Detta har redan fått effekt. Ser man på trafiken mellan Sverige och Finland visar resandefrekvensen till Åland under månaderna oktober–december en nedgång med 28 procent. Om jag bortser från oktober och räknar från november tre månader framåt har denna nedgång i frekvensen fortsatt och ligger nu på ungefär 38 procent.

Vi skall nog vara försiktiga om vi skall införa särbestämmelser som gäller enbart Norden. Färjetrafiken, som är av så utomordentligt stor betydelse för samfärdseln mellan våra länder, har egentligen tre ekonomiska ben: godstransporter – mestadels av hjulburet gods – svarar för 25 procent, passagerarbefordran, inklusive passagerarbilar, för 35 procent och restaurang- och kioskförsäljning av i regel tullfria varor – mat, choklad, alkohol och tobak – för 40 procent. På dessa tre ekonomiska ben står färjetrafiken. Undanrycks ett av benen förvandlas omedelbart färjetrafiken till en krisbransch.

Självfallet kan riksdagar och regeringar i våra respektive länder besluta att förbjuda proviantering av skattefria varor, men vi kan inte hindra utländska rederier att segla på våra hamnar. Om de nordiska färjorna skulle stoppas, får vi icke-nordiska rederier som trafikerar färjelinjerna. Vi förlorar då alla möjligheter att kontrollera de broar som vi har slagit mellan våra länder.

Vi skall vara försiktiga när vi går in på särregler i Norden. Reservation A 1 om att vi skall verka för internationella regler bör i detta sammanhang vara till fyllest.

Det finns många remissinstanser som har synpunkter på dessa frågor. Jag skall inte citera vad rederinäringen säger. Jag skall inte heller citera vad Sjöfolksförbundet säger. Jag skall inte ta upp vad Skandinaviska transportarbetarefederationen sade vid sin kongress – jag hänvisar rådets medlemmar till att läsa det. Men jag vill peka på vad Nordens poliser sade när de samlades. De känner till vilka problem alkoholen ställer till med för den enskilde och i familjerna, men de ville inte gå så långt som till att dra slutsatsen att den skattefria försäljningen har några al-

koholpolitiska effekter. Snarare pekar de på att det ökade resandet utanför Skandinavien och nya vanor kanske har gjort att man brukar alkohol på ett annat sätt än förr. Denna mycket sakkunniga och neutrala remissinstans ville inte vidgå att den skattefria försäljningen har alkoholpolitiska effekter.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag på denna punkt.

Bondevik: Hr. president! Jeg vil gjerne stille talsmannen for utvalget et par spørsmål.

Først vil jeg imidlertid si at det vi står overfor på dette felt, er en tradisjon som det tydeligvis er vanskelig å få brutt med. Og jeg vil gjerne utfordre utvalgflertallets talsmann til å komme opp på talerstolen og levere ikke bare argumenter mot å bryte en tradisjon, men å levere positive argumenter for å opprettholde en ordning med avgiftsfritt alkoholsalg på reiser mellom de nordiske land.

Personlig har jeg vanskelig for å se et holdbart argument for at de som har råd til å reise mye, i tillegg, skal ha den spesialordning at de kan anskaffe seg alkohol ekstra billig.

Det er riktig at dette salget neppe utgjør hoveddelen av alkoholkonsumet i de nordiske land, men jeg har lyst til å referere hva den sosialdemokratiske norske regjering har sagt om dette i en fersk stortingsmelding.

''Turistalkoholen bidrar til å øke alkoholens prestisje. Den skaper nye drikkevaner og medvirker til at mennesker derigjennom øker sitt alkoholforbruk.''

Og videre:

''Det er dessuten vanskelig å gjennomføre troverdige opplysnings- og holdningskampanjer om alkoholbruk og alkoholens skadevirkninger når man samtidig tolererer miljøer der man oppmuntres til kjøp av alkohol ved hjelp av alkoholrabatter. Sosialdepartementet er på denne bakgrunn enig med utvalget i at ingen reelle grunner tilsier at man opprettholder ordningen med avgiftsfri alkohol.''

Det var altså en uttalelse fra den norske sosialdemokratiske regjering.

Nå anførte utvalgets talsmann ett argument, nemlig det økonomiske argument for selskapene som har ferjedriften mellom de nordiske land. Men mener virkelig utvalgets flertall at økonomiske og sysselsettingsmessige argument skal brukes for å opprettholde

en ordning som bidrar til et unødvendig salg av alkohol, når vi vet hvilke problemer alkoholen skaper? Mener en virkelig at en skal bruke slike argument for å opprettholde en ordning som vi etter min vurdering ikke har andre fornuftige grunner for å opprettholde?

Doris Håvik: Herr president! Jag skulle vilja förorda att den debatt som här inleddes fortsattes i stortinget. Jag har här att svara för vad majoriteten i Nordiska rådets social- och miljöutskott har kommit fram till.

Om någon för ett ögonblick hade kunnat övertyga mig om att den skattefria försäljningen har alkoholpolitiska effekter skulle jag ha sett frågan på ett helt annat sätt, men efter att grundligare ha trängt in i ärendet har jag inte blivit övertygad om det, och inte heller har remissinstanserna kunnat övertyga mig.

Här går som en vattendelare genom remissinstanserna. De som är emot bruk av alkohol har en speciell syn på frågan. När det nu påpekas att den skattefria försäljningen inte har några alkoholpolitiska effekter och att den betyder mycket ur sysselsättnings-synpunkt, tycker jag inte att vi kan gå snabbt fram och skapa ytterligare en krisbransch. Vi har faktiskt nog med krisbranscher förut. Om man skall ändra bestämmelserna behövs det en framförhållning. Man investerar nu statliga pengar i nya färjor i Sverige, och en färjas livslängd är cirka 10 år.

Jag vill slutligen, herr president, beklaga att detta medlemsförslag väcktes just i Kolding, när det fanns ett så genomträngande förslag som det Rune Gustavsson på ett övertygande sätt har pläderat för. Jag beklagar det från den synpunkten att debatten blir snedvriden och fokuseringen felaktig. Massmedia kommer att tycka att det är mycket intressant att vi talar om alkohol på färjor, men att vi rekommenderar tre punkter som pekar på framkomliga vägar att lösa problemen kommer nästan helt bort.

Haugstvedt: Hr. president! Representanten Doris Håvik hadde ikke tro på at forslaget om å avskaffe den avgiftsfrie spriten ville ha noen alkoholpolitiske virkninger. Jeg vil gjerne vise til at i 1974 var det avgiftsfrie salget på alkohol anslått till ca 2 millioner

liter alkohol, hvorav 80 pst. gjaldt trafikken mellom de nordiske land.

I en slik sammenheng er det et annet moment som kommer inn, og det er at i realiteten taper de ulike stater i Norden betydelige beløp på at en hel rekke mennesker får nytte godt av avgiftsfritt salg, og derved blir statene unndratt skatteinntekter. Hvorledes ser Doris Håvik på saken i denne sammenheng?

Doris Håvik: Herr president! Jag lovar rådet att detta blir min sista replik på den här punkten.

Man möter ofta de skattemässiga argumenten. Det vi talar om är 3 procent av den totala alkoholförsäljningen. Det är inte fråga om några stora skatteförluster. Dessutom kommer det turister till våra länder med färjetrafiken och köper skattefri alkohol, och från dem hade vi ändå inte fått in några skattemedel.

Sigrid Utkilen: Hr. president! I januar 1980 fremsatte fire medlemmer av Nordisk Råd et forslag om å utrede spørsmålet om ytterligere begrensning av den tollfrie omsetning av alkohol som finner sted i forbindelse med båt- og flyreiser innen Norden. Forslagsstillerne bad dessuten de nordiske lands regjeringer om å forfølge saken i en videre internasjonal sammenheng. Endelig anbefalte de Nordisk ministerråd å arbeide for å begrense alkoholserveringen ved offentlig representasjon. I begrunnelsen het det at slike tiltak slett ikke ville kunne påvirke totalforbruket av alkohol i betydelig grad, men det ble pekt på at man her har å gjøre med et slags tilleggskonsum som ikke bør overses i en alkoholpolitisk sammenheng, dette desto mer som forbruket av denne "turistalkohol" har steget i takt med reiselivsutviklingen.

Denne sak er også blitt viet en del oppmerksomhet på internasjonalt plan. En ekspertkomite innen WHO har således foreslått at internasjonale organisasjoner bør feste oppmerksomheten ved handelspolitikk og avtaler som påvirker mulighetene for alkoholomsetning, inklusiv det tollfrie salg som foregår. Medlemsforslaget bør tas som ett av mange uttrykk for den aktivisering som nå skjer med sikte på å forebygge misbruk av rusmidler. Det faller godt innenfor en slik

ramme. Når det gjelder praktiske tiltak, har forslagsstillerne antydnet muligheten av å øke kravet til fravær fra hjemlandet ved at grensen settes til tre døgn. Lignende regler gjelder for øvrig innenfor EEC. Videre bør den nå tillatte tollfrie alkoholmengde reduseres. På sikt bør målet være å avskaffe retten til tollfri innførsel ved reiser innen Norden. Ifølge medlemsforslaget bør det komme på tale å gjennomføre slike begrensninger gradvis – dette for ikke å påføre næringslivet for store problemer.

Under behandlingen av medlemsforslaget i Sosial- og miljøutvalget har forslagene fått varierende oppslutning. Det er relativt bred enighet om å arbeide for begrensninger av tollfritt alkoholsalg på internasjonalt plan. Men denne enighet minker sterkt når det blir tale om å iverksette spesielle nordiske tiltak, slik forslagsstillerne også har bedt om at det blir gjort.

Når jeg hittil i mitt inlegg har viet det opprinnelige medlemsforslag en del oppmerksomhet, kommer det av at den fraksjon jeg er talsmann for i utvalget, i all hovedsak støtter tanken om å arbeide for begrensninger i nordisk sammenheng. Det er min oppgave her å gjøre nærmere rede for hvorfor vi ønsker en snarlig utredning av spørsmålet om en ytterligere begrensning av det tollfrie alkoholsalg ved båt- og flyreiser innen Norden.

I likhet med forslagsstillerne er vi innforstått med at de foreslåtte tiltak ikke vil få avgjørende alkoholpolitisk betydning om de settes i verk. Men på den andre siden vil det være galt å avskrive den betydning som tross alt "ligger i kortene". Nordisk Råd har tidligere tatt initiativ til mange små skritt; det er faktisk "de små skritts politikk" som preger det nordiske samarbeidet. Her har vi et nytt eksempel på et forslag som vel vil kunne få begrenset effekt sett i en større sammenheng, men som likevel bør telle med på den positive siden. Forslaget trekker så avgjort i den riktige retning.

I løpet av remisstiden er det kommet fram argumenter som taler både for og imot. Det tegner seg imidlertid nokså klart bilde av hvilke interessefaktorer som gjør seg gjeldende.

Organisasjoner og instanser som arbeider med alkoholpolitiske spørsmål, stiller seg positive til nordiske begrensninger, mens særlig

næringslivsorganisasjoner, transportselskaper og turistinstanser går imot tiltak av den art som er angitt i medlemsforslaget. Remissrunden har i så måte ikke gitt et overraskende utfall.

Vi har i alle fall fått en del oppklaringer som ikke bør gå upåaktet hen. De medlemmer av Nordisk Råd som nedvurderer forslagene alkoholpolitiske betydning, bør f. eks. merke seg at avholdsorganisasjoner og andre rusmiddelbekjempende instanser ser annerledes på den siden av saken. Det danske Afholdsselskabernes Landsforbund sier at det toll- og avgiftsfrie alkoholsalg i betydelig grad har medvirket til den stigning i totalforbruket som har skjedd i Norden i løpet av de siste tiår. Finlands nykterhetsorganisationers forbund minner om at alkoholforskere og Verdens Helseorganisasjon mener at totalforbruket må ned dersom det skal lykkes å redusere rusdrikkmisbruket, og derfor hevder organisasjonen at medlemsforslaget er velbegrunnet. Den svenske Socialstyrelsen, Kommuneforbundet og Nykterhetsrørelsens landsforbund uttrykker seg på lignende måte. De norske avholdsorganisasjoner følger opp i samme spor. Etter min oppfatning er det tungtveiende argumenter som her føres i marken.

I Norge har nå myndighetene åpent erkjent at det avgiftsfrie salg ikke lar seg forsvare. Av St. meld. nr. 58 for 1977–78 går det fram at ordningen bør opphøre. Dette synspunkt har Sosialdepartementet sluttet seg til. I en viss grad henvises det her til at ordningen virker urettferdig, den gir visse grupper særfordeler. Men det er utvilsomt de alkoholpolitiske momenter som tillegges størst vekt. En kunne kanskje ønske at saken oftere ble fremstilt like klart som i en uttalelse fra den svenske riksdagens skatteutvalg. Her heter det at det skattefrie salg ikke er forenlig med oppsatte alkoholpolitiske mål.

På denne bakgrunn kan man saktens spørre hvorfor det skulle være uenighet om å utrede nordiske begrensninger. På dette punkt viker mange tilbake, også de offentlige instanser gir uttrykk for motforestillinger.

Remissrunden har selvsagt vist at iverksettelse av ensidige nordiske begrensningstiltak medfører ulemper for reiselivet og transportsektoren. Jeg vil her minne om at forslagsstillerne var klar over slike konsekven-

ser alt i utgångspunktet, og at de derfor kunne tenke seg en gradvis omlegging. La meg også understreke det bemerkelsesverdige i at enkelte ferjeselskaper synes å være økonomisk avhengig av spritsalget. Det kan umulig være riktig at en ferjeforbindelse være eller ikke være skal stå og falle med salg av skattefrie varer. Under alle omstendigheter ville det være bedre å gå inn med statlige subsidier ifall en avskaffelse av den avgiftsfrie ferje- og flyspriten skulle føre til altfor store uheldige økonomiske konsekvenser.

Vi har også funnet det riktig å anføre at det her er tale om særlige ordninger for reiser med båt og fly. Reisende med tog mellom f. eks. Oslo og Stockholm gis ikke slike muligheter. De nordiske land fører stort sett en ansvarsfull og restriktiv alkoholpolitikk. Samtlige kollektive transportmidler bør omfattes av denne alkoholpolitikken.

Det er liten grunn til å opprettholde en spesiell ordning for båt og fly. Vi som utgjør denne fraksjonen, støtter selvsagt forslag om å angripe saken på et videre internasjonalt plan. Men vi mener det er mest realistisk å få gjennomført konkrete forandringer i nordisk regi. Det vil kunne ta lang tid å nå frem til resultater i øvrige internasjonale organ.

Jeg vil derfor henstille til Rådets medlemmer å vedta følgende rekommandasjon:

Nordiska rådet rekommanderer ministerrådet att i skyndsam ordning låta utreda frågan om ytterligare begränsning av tullfri införsel av vin och sprit vid flyg- och båtresor inom Norden.

Doris Håvik: Herr president! Jag försökte redogöra för att färjetrafiken står på tre ekonomiska ben. Man må beklaga att det är så, men vi lever i den realiteten. Om ett ben kraschar, så kraschar branschen.

Faktum är att vi i Sverige nu investerar belopp i färjor som utgör sex procent av våra totala investeringar. 45 procent av våra gods-transporter, i kronor räknat, går med färjorna – det betyder oerhört mycket. Vi har ungefär 40 färjeförbindelser, som är förlängningar av våra Europavägar, anpassade till tidtabellerna för utländska tågförbindelser och andra transporter.

Man kan inte bara riva bort allt detta, och vi kan inte genomföra ändringar enbart på

nordiskt plan. Jag trodde att jag hade klarlagt i mitt tidigare inlägg att det finns inga begränsningar för utländska rederier som skulle konkurrera med vår egen färjetrafik. Våra egna rederier skulle få det mycket svårt ekonomiskt och kanske helt slås ut, så att vi blev helt hänvisade till de utländska rederierna.

Sigrd Utkilen: Jeg sa jo at vi bør få en overgangsordning slik at den økonomiske situasjon for fergene ikke blir for vanskelig. Vi må i sannhetens navn – hvis vi mener noe med en alkoholpolitikk – forstå at opprettholdelse av våre fergeforbindelser ikke må baseres på at de skal ha tollfrie varer. Da får man heller bygge færre ferger og ha færre avganger. Det er nå mitt resonnement i denne saken.

Rune Gustavsson: Herr president! Jag är ensam reservant på den här punkten, men ensam kan ju vara stark ibland. Jag vill hävda att motiveringen för min reservation är stark och sakligt grundad.

Anledningen till de överläggningar som ägt rum mellan rederierna och tullmyndigheterna är ju att gällande bestämmelser inte efterlevs. Nu har en överenskommelse träffats, och det har visat sig att det skett väsentliga begränsningar. Detta har hänt efter det att remissinstanserna framfört sina synpunkter, och då menar jag att det är riktigt att avvakta resultaten av den här överenskommelsen. Vi bör göra en utvärdering av den och därefter, om så erfordras, vidta ytterligare åtgärder.

Med dessa ord, herr president, ber jag att få yrka bifall till reservation B 2.

Doris Håvik (social- och miljöutskottets talesman beträffande punkten C): Herr president! Med tanke på den sena timmen skall jag fatta mig kort. I medlemsförslaget begärs att man skall begränsa utskänkingen av alkohol i samband med offentlig representation och att vi skall verka för detta genom Nordiska rådet. Utskottsmajoriteten finner att beslutet i dessa frågor bör ankomma på respektive lands regering, riksdag, primär- och sekundärkommuner. Vi anser inte att det är Nor-

diska rådet som skall bestämma i denna fråga.

Vi framhåller sålunda att frågan om alkohol i samband med offentlig representation skall lösas av varje land för sig, och jag yrkar bifall till utskottets hemställan på denna punkt.

Söderström: Herr president! Vi som reserverat oss mot utskottsmajoritetens åsikt anser, att utnyttjandet av allmänna medel för alkoholutskänkning vid officiell representation inte är ett riktigt tillvägagångssätt. Det är vårt första argument.

Vårt andra argument är att officiella tillställningar sådana som Nordiska rådets sessioner och motsvarande, kommunala och övriga motsvarande organs tillställningar utgör ett föredöme för den stora offentligheten och därför anser vi också att vi bör kunna fungera som ett sådant i förhållande till hela befolkningen, eftersom det som politikerna gör åtminstone till en del är normgivande.

För det tredje slutligen har vi konstaterat att ett beteendemönster som man skapar via alkoholkonsumtion kan leda till ett missbruk. Med dessa ord, herr president, ställer jag mig bakom reservationens skrivning.

Asser Stenbäck: Herr president! Under en redan sekellång verksamhet har den nordiska nykterhetsrörelsen utfört en ytterst betydelsefull samhällsinsats för prevention av alkoholskador. Beklagligtvis har det samtidigt uppstått en uppfattning att nykterhetsrörelsens strävanden för en minskning av alkoholkonsumtionen är främst byggd på en trångsynt moral som motiveras av en aversion mot s. k. festande med alkohol. Den som kräver strängare restriktioner stämplas som intolerant. Personligen har jag en känsla av att de, som inte är villiga att gå med på strängare restriktioner, inte har satt sig in i de vetenskapliga utredningar, som på ett övertygande sätt visar att alkoholen är en betydande hälsorisk, att alkoholen är en viktig medverkande faktor vid uppkomsten av olika former av social nöd. Man kan tillägga, att de senaste årens forskning har visat att alkoholen är ett cellgift, som speciellt afficerar hjärnans pannlob som har en viktig uppgift i de psykiska funktioner som uppstår individens kul-

turintresse och hennes förmåga att handla långsiktigt. Restriktiv alkoholpolitik är därför i hög grad också kulturpolitik.

Statistiska undersökningar har visat, att 10% av den vuxna manliga befolkningen och en ständigt ökande del av kvinnorna över 15 år har allvarliga alkoholproblem. Därtill räknar man med att 4 personer i alkoholmissbrukarens närmaste omgivning lider på ett eller annat sätt av missbrukarens beteende under inflytande av alkoholbruk. Detta betyder att c:a 20% eller c:a 4 miljoner av Nordens befolkning har allvarliga men av alkoholmissbruket.

Det har förvånat mig, att här i diskussionen allvarligt har hävdats, att de föreslagna åtgärderna inte skulle ha alkoholpolitiska konsekvenser. Alkoholpolitikens historia visar, att prispolitik och restriktiva åtgärder minskar alkoholkonsumtionen, vilket i sin tur minskar alkoholskadorna. Här står inte tolerans och intolerans mot varandra utan här gäller det solidaritet med dem som lider av sin egen eller anhörigs alkoholkonsumtion.

Jag hoppas att rådmötet förenar sig med utskottsmajoriteten i fråga om rekommendation A och dessutom understöder reservationerna B I och C I.

Elver Jonsson: Herr president! Jag beklagar att klockan varit raskare än debattörerna. Ämnet är så allvarligt att det vore värt en lugn och avspänd debatt. Jag lovar ändå att försöka förkorta mitt anförande till ungefär hälften.

Vi möter i dag en större förståelse när vi talar om alkoholpolitiska åtgärder, och kraven som ställs kommer nu inte längre bara från de grupper som traditionellt driver alkoholfrågor. Många läkare, socialarbetare och ungdomsledare ställer nu upp och konstaterar att det inte räcker med åtgärder mot det som man brukar kalla "bakomliggande faktorer", utan åtgärderna måste även sättas in mot tillgängligheten av själva medlet.

Det är därför intressant att se att detta inte enbart gäller de nordiska länderna där nykterhetsrörelsen har ett starkt fäste. Ett av de länder som av många ansetts som ett föregångsland med sin fria alkoholhantering, nämligen Frankrike, har börjat bearbeta frågan om hur man skall komma åt den stora alkoholismen.

Detta helt nya alkoholpolitiska klimat återspeglas alltså inte bara här i Norden. Men trots att vi under lång tid haft goda kunskaper om effekterna av olika insatser på det alkoholpolitiska fältet har vi i många sammanhang avstått ifrån att vidta åtgärder.

I Sverige beslöts 1977 riktlinjerna för den framtida alkoholpolitiken. I dessa slogs fast att målsättningen är att "minska den totala, alltför höga alkoholkonsumtionen". Målskrivningen är ett resultat av den eniga alkoholforskning som visar på sambandet mellan å ena sidan ett lands totalkonsumtion och å andra sidan landets alkoholskadefrekvens. Menar man allvar med att minska alkoholskadorna måste alltså alkoholkonsumtionen minskas.

En logisk slutsats kunde vara att kräva ett alkoholfritt samhälle eller en framtid utan berusande och bedövande bruksgifter. Låt mig erkänna att jag inte tror att vi i Norden kan bli en alkoholfri ö i världssamhället. Men några "alkoholfria öar" borde vara möjliga:

1. Arbetslivet.
2. Trafiken.
3. Kvinnor under graviditeten.
4. Barn och ungdom. Rättigheten till att ha en alkoholfri uppväxtmiljö borde gälla för alla.
5. De av alkoholen redan utslagna. Här handlar det om solidaritet – att avstå av hänsyn till den svage.

Jag menar att det är helt nödvändigt att å ena sidan med större kraft företa positiva socialpolitiska åtgärder bl. a. inom arbetslivet samt på bostadspolitikens och fritidens område. Men dessa åtgärder måste å andra sidan förenas med medvetna och restriktiva lagbestämmelser. Jag vill instämma i vad socialminister Nilsen i sitt inlägg sade på den punkten. Utskottets ordförande pekade på de ideella insatserna i kampen mot drogmisbruket. Sådana insatser ser jag som nödvändiga, för att inte säga omistliga.

WHO:s klarspråk och övertygelse om att bruk och missbruk hör samman leder till att vi måste minska tillgängligheten av alkohol men också verka för ett kulturmönster där trycket att bruka alkohol radikalt minskar. Den offentliga alkoholrepresentationen är endast en liten del av den totala konsumtionen. Men därför befrias vi inte från vårt ansvar som politiker att främja en opinion i vårt sam-

hälle som leder bort från det stora alkoholberoendet.

I ett av remissvaren, som redovisas i betänkandet, hänvisas bl. a. till att den svenska riksdagen har som ett övergripande mål för alkoholpolitiken angett att den alltför höga konsumtionen bör minskas. Denna markering, anser denna remissinstans, bör gälla även för det nordiska samarbetet. Försäljningen av skattefri sprit och utskänkning av alkohol vid båt- och flygtrafik strider på flera punkter mot dessa syften, bl. a. detta att något enskilt vinstintresse inte skall finnas inom alkoholhanteringen. Det har man bortsett helt från när det gäller färjetrafiken, som till stor del finansieras genom alkoholhandel. Den beskrivning som Doris Håvik här gjorde är beklagligtvis helt riktig. På en punkt vill jag polemisera mot Doris Håviks resonemang när hon talar om ekonomi och inkomster i detta fall. Vi måste då också dra bort summan av utgifterna, och då tvekar jag inte att påstå att då går den här verksamheten mot stort underskott.

Jag vill yrka bifall till utskottets hemställan under mom. A samt till reservationerna B 1 och C 1.

Benkow: Jeg går ut fra at alle her vet at overforbruk av alkohol fører till forfall, miljøbelastninger og et oppsiktsvekkende høyt antall personlige tragedier. Det tror jeg man vet uansett hvilket alternativ man i siste instans kommer til å stemme for.

Det individuelle problemet er i mange tilfeller at de som blir rammet, ikke selv er klar over eller i stand til å erkjenne når forbruk blir misbruk. Det dreier seg i dobbel forstand om flytende overganger.

Skal vi lykkes i å utvikle bedre drikkevaner, tror jeg oppriktig talt det er viktig at avholdsfolket opptre slik at måteholdsfolket og det jeg kaller småforbrukere, er villig til å godta og arbeide for fornuftige innskrenkninger som både kan redusere totalforbruket, og som ganske særlig kan føre til at utsatte risikogrupper blir bedre beskyttet.

Jeg er i og for seg den første til å innrømme at det egentlig ikke foreligger noen særlig overbevisende verken logiske, rasjonelle eller ideologiske begrunnelser for toll- og avgiftsfri innførsel av alkoholholdige drikker.

Jeg synes heller ikke det går an å begrunne de reisendes spritprivilegier ut fra transport-økonomiske betraktninger. Men når jeg for min del synes det er uklokt å frata det reisende publikum dette beskjedne lyspunkt i en ellers overbeskattet verden, er det mange grunner for det. Innskrenkninger i det skattefrie salg må åpenbart baseres på internasjonale overenskomster og like forhold skal de virke riktige. Jeg ønsker ikke restriksjoner som kan føre til økt ulovlig innførsel. Det gjelder egentlig ikke annet enn et lite ulogisk solstreif i vårt overregulerte samfunn, et solstreif som etter hvert er blitt en av de små gledene for reisende hverdagsmennesker.

Den alminnelige, måteholdne forbruker vil reagere negativt på overdrevet formynderi og faktisk vende seg mot de edruskapsbestrebelse som kan føre til økt ulovlig innførsel. Det gjelder egentlig ikke annet enn et lite ulogisk solstreif i vårt overregulerte samfunn, et solstreif som etter hvert er blitt en av de små gledene for reisende hverdagsmennesker.

Jeg tror også at et stort flertall vil føle at et nokså lite mindretall vil gjøre innskrenkninger i det vi her kan kalle opparbeidede rettigheter som enten det er holdbart eller ei, er noe de mener at de faktisk har krav på, hvor dumt det egentlig er når det kommer til stykket.

Selv om man kan hevde at enhver tilgang på sprit innebærer en risiko, er det mer enn tvilsomt om den avgiftsfrie alkohol har noen betydning for alkoholkonsument og tilgjengeligheten av alkohol for de mest utsatte grupper. Det er vi antakelig også uenige om, men her må vi få lov til å forbli i vår tro, for det finnes ikke noe vitenskapelig belegg verken for det ene eller for det andre.

Den gradvise skjerpelse som flere taler for, behøver ikke bare omfatte krav til lengre utenlandsopphold og bortfall av toll- og avgiftsfrihet. Det er også en tredje vei å gå, nemlig gradvis å sørge for at prisforskjellen mellom vanlig utsalg og det man får på båt og fly, blir så liten at fristelsene blir tilsvarende små. Her må man imidlertid bruke lang tid slik at man unngår de skadevirkninger som etter min mening er nokså presist beskrevet bl. a. av representanten Håvik.

Dette er de grunner jeg har for at jeg ikke tror vi gjør edruskapsbestrebelsene noen stor tjeneste ved å foreta oss mer enn vi ble enige om på et tidligere tidspunkt i aften. Derfor vil jeg faktisk støtte forslaget om at Nordisk Råd som sådant ikke foretar seg noe i anledning

de spesielle nordiske bestrebelse på dette området.

Jeg beklager at det ikke var mulig å uttrykke seg noe mer i telegramstil, men det er en grense for hvor trykkokermetodisk det hele kan bli.

Lillqvist: Herr president! Jag vill understryka, att nu talar jag på mina egna vägnar och inte på utskottets. Jag hör till de utskottsmedlemmar, som har reserverat sig mot utskottets förslag rörande punkterna B och C.

Först vill jag säga, att jag är något överraskad över den reaktion och det motstånd som medlemsförslaget har fått eftersom det i första hand är fråga om en utredning. Fortsättningen blir förstas beroende av resultatet av utredningen. Dock vill jag gärna medge, att avsikten med medlemsförslaget är att skärpa bestämmelserna och minska införseln av skattefri alkohol, speciellt med tanke på den nytta detta skulle ha för ungdomen i våra länder.

Det kan väl inte vara rätt varken ur ekonomisk eller alkoholpolitisk synpunkt att vissa färjelinjers överlevnad är helt beroende av resandes inköp av alkohol. Transportbehovet och nyttan av färjeförbindelsen måste väl följa utslaget för dess fortbestånd och inte skattefria varors försäljning. Statliga subventioner kan vara ett medel att ta till om förbud mot skattefri försäljning skulle hota viktiga färjeförbindelser. Subventionering av färjetrafiken kan kanske t. o. m. på längre sikt bli lönsam för samhället om detta skulle bidra till en minskning av alkoholskadorna i våra länder. För Finlands vidkommande har man räknat ut att alkoholskadorna kostar landet 2 miljarder och 3 miljoner mark per år. Det betyder 1.5% av landets bruttonationalinkomst eller 25% av alla pensionskostnader som utbetalas i vårt land. Detta gäller både arbetspensioner och folkpensioner. Med nuvarande alkoholförbrukning i vårt land kommer kostnaderna i framtiden att ytterligare stiga på grund av att den större alkoholkonsumtionen inte ännu i full utsträckning hunnit påverka hälsotillståndet.

Det är en allmän uppfattning, åtminstone i Finland, att vinkonsumerande länder inte har alkoholproblem. Som bevis för att det är en alldeles fel uppfattning vill jag nämna, att häl-

sovårdsministern i Frankrike har föreslagit 35 olika åtgärder för att minska alkoholkonsumtionen med 20% till år 1985.

För att understryka lägets allvar offentliggjorde regeringen i Frankrike siffror som visar att antalet utslagna alkoholister uppgår till två miljoner. Därutöver räknar man med 5 miljoner gravt alkoholskadade eller att 13 procent av landets befolkning är invaliderade av alkohol. Ytterligare nämns, att hälso- och socialvårdskostnaderna för de alkoholskadade stiger till omkring 20 miljoner mark per år. Det är mer än dubbelt så mycket som man får in på alkoholbeskattningen. Omkring 40 000 fransmän dör varje år på grund av medicinskt konstaterade alkoholskador. Och i 40 procent av trafikolyckorna finns alkohol med i bilden. Alkoholkonsumtionen i Frankrike är nu 16 liter ren alkohol per person och år. Nästan två och en halv gånger mera än i Finland. Men ändå ger förhållandena i Frankrike bevis för vilka skador en stor alkoholkonsumtion förorsakar befolkningen samt att det inte har någon betydelse vilket slag av alkohol som man dricker. Skadeverkningarna är de samma för all alkohol.

Med detta, herr president, vill jag ha sagt, att åtgärder borde vidtagas för att minska användningen av alkohol i våra länder. Och som en första åtgärd kunde en utredning om att minska införseln av skattefria alkohol ske i Nordiska rådet. Därför yrkar jag bifall till reservation I i punkt B och likaså till reservation I i punkt C.

Christian Christensen: Hr. præsident! Alkoholproblemerne er især store i Danmark, og det kan have sine naturlige årsager. Således kunne man i et eftermiddagsblad i tirsdags læse, at Nordisk Statistisk Årbog, der er udkommet i anledning af sessionen her i København, giver Danmark nordisk rekord i drikkeri. Ifølge årbogen drikker danskerne regnet ud i ren alkohol, 11,5 l pr år, finnerne 7,8 l, svenskerne 7 l, nordmændene 5,6 l og islændingene 4,5 l.

Det kunne være naturligt at spørge, hvordan danskerne så forvalter denne rekord. I betænkningen til forslaget, s. 15, udtaler en af de adspurgte danske organisationer sig således:

''Det er sekretariatets generelle indtryk, at

danskerne er i stand til at administrere deres eget forbrug af alkohol på en sådan måde, at de kan fungere normalt.''

Og så følger man til: ''Forbud og indskrænkninger medfører ufrihed.''

En nærmere undersøgelse af danskernes evne til at fungere normalt efter indtagning af den mængde spiritus vil nok give de fleste borgere en chokerende oplevelse. Således har en stor del af trafikulykker med dødelig udgang – ikke mindst dem, der er begået af unge i alderen 19–24 år – spiritusmisbrug som årsag.

Det danske samfund er i de sidste år gentagne gange blevet opskræmt af nogle rå og brutale mord og voldtægtsoverfald. Ofte er spiritusmisbrug den udløsende årsag.

Det overdrevne spiritusmisbrug rammer stadig flere unge, endog børn nede i grundskolen. Det skader dem i en sådan grad, at de aldrig nogen sinde bliver almindelige samfundsborgere. Stadig flere hjem opløses på grund af spiritusmisbrug, og de er dermed ude af stand til at støtte hjemmets børn og unge.

Er det dette, man forstår ved frihed og evne til at administrere sit eget alkoholforbrug på en sådan måde, at man kan fungere normalt?

Desværre må vi jo nok erkende, at titusinder af danske ikke formår selv at administrere deres spiritusforbrug. Alt hvad der kan gøres for at hjælpe disse mennesker mod alkoholen, må gøres. Det er klart, at de lave priser på den afgiftsfri spiritus frister mange til øget indkøb, og dermed åbnes mulighed for større misbrug. Og dermed gøres elendigheden større for vore hjem, vore børn og vore unge. Det kan ikke være rimeligt, at kommercielle hensyn til et rederi eller luftfartsselskab skal være hindrende for, at vi kan hjælpe disse mennesker.

Ligeledes kan den meget lette adgang til alkohol ved offentlig repræsentation gøre det meget svært for dem, der har et alkoholproblem.

Det foreliggende forslag kan efter min opfattelse trække i den rigtige retning. Derfor kan jeg støtte flertallet i A, reservation B I og reservation C I.

Olof Jansson: Herr president! Jag har med mycket stort intresse tagit del av denna debatt eftersom jag varje dag har nära beröring med det område vi debatterar. Åland är ett stort resecentrum inom Norden. Jag finner, att man i denna fråga från första början i medlemsförslaget utgått från de sociala aspekterna och alkoholproblemen i vårt samhälle och vad detta kostar samhället. Allt detta är ju gott. Det är en allmän målsättning som vi alla kan förena oss om. Vi har helt nyligen antagit ett medlemsförslag, där det gäller att motverka rusmedelsmissbruket i Norden. Detta är således en gemensam linje, om vilken vi alla måste sluta upp. Men i den här frågan synes mig målsättningens vägar underliga. Varför skall man i denna målsättning angripa endast en liten marginaldel? Det har nämnts här, att den skattefria försäljningen när det gäller alkohol skulle utgöra ca. 3% av den nationella förbrukningen. Jag tror att man därvid har glömt, att på våra färjlinjer reser också många utlänningar. Jag har själv kommit till att den skattefria försäljningen är ungefär 1,5% av den nationella konsumtionen. Men låt oss anta att den är 3%. Men om vi har stora sociala alkoholproblem i samhället, tror någon då, att dessa 3% skall avhjälpa våra samhällsproblem i en handvändning? Varför inte angripa de kvarstående 97% som är det verkligt avgörande? Då skulle det få den effekt vi alla söker.

Vi kan ta bort den skattefria försäljningen och anta att vi då når ett resultat om proportionen 3%. Det är tvivelaktigt om det blir så stort, eftersom det också rör sig många utlandsturister på våra rutter, som inte skulle köpa dessa varor i land i våra nordiska länder.

Detta är nu blott ett antagande. Och för det andra, de personer som i samhället är ute efter alkohol, de har ju sina butiker i varje större samhälle i våra länder. Om vi vidtar detta borttagande som en plötslig åtgärd så vet vi att det kommer att vara ett dråpslag mot vår internationella trafik. Det har redan nämnts, och jag kan här bekräfta, att enligt en uppgift som givits från rederihåll utgör den skattefria försäljningen 1/3 av rederiernas ekonomiska bas för att driva trafiken. Man frågar sig om det är förståndigt att sätta in en sådan chock, då rederierna samtidigt för närvarande börjar få klarare känningar av den

allmänna ekonomiska åtstramningen och uppläggning av färjtonnage.

Vi har bevis för hur känslig denna fråga är. Senaste sommar överenskom tullmyndigheterna – i första hand mellan Sverige och Finland men senare mellan de andra nordiska länderna – om det s. k. åtgärdsprogrammet, niopunktsprogrammet, vilket definitivt skulle skärpa all kontroll så att de givna reglerna följs. Detta är ju en riktig åtgärd, för ingen vill på något sätt uppmuntra fusk kring bestämmelserna. Resultaten visar atmosfärens känslighet kring dessa frågor. Det har redan sagts, och jag kan igen här bekräfta, att under de tre första månaderna sjönk exempelvis passagerarantalet mellan Sverige och Åland med 28% i medeltal och kurvan gick stadigt nedåt till 37% i december.

Jag saknar ett förslag i det väckta medlemsförslaget, nämligen hur den trafikekonomiska grunden skall kompenseras om vi plötsligt rycker bort den skattefria försäljningen. Subventionering har någon nämnt. Jag tror att om vi framför oss kunde se det belopp det därvid skulle gälla, så skulle vi mycket snabbt finna dess orimlighet åtminstone inom den internationella samarbetsramen. Eller skall vårt moderna nordiska färjtonnage få säljas till andra länder och, som någon har sagt, vår upprättade nordiska brygga över havet brytas ned?

Det har sagts i debatten här, att vi måste ha en trafik som bygger på hållbar grund utan skattefri försäljning. Jag håller med, men jag vill först veta hur det skall ske med samma standard, trafiksäkerhet och resandeström som vi nu har utvecklat. Teorier är alltid lätta att uttala, men det är svårare att i praktiken säga hur de skall förverkligas, och det har ännu inte skett. Innan vi fattar beslut måste vi också veta följderna och hur de skall kompenseras. Vi står nämligen inför detta, rycker vi bort 1/3 av grunden, vilket ju är ett relevant faktum, hur skall vi då kompensera detta? Eller skall tonnaget skrotas? När vi har detta klart och en bibehållen trafik på samma nivå och med samma resandefrekvens som nu, så är vi naturligtvis mogna att ta beslut. Jag skall vara den första att rösta med förslaget, under denna förutsättning.

Jag tackar utskottet i allmänhet och majoriteten i synnerhet för de vidsynta insikter man här framlagt, ty vi måste nog i alla fall gå litet

varsamt fram hur klart vi än ser den slutliga målsättningen. Tack!

Söderström: Herr president! Social- och miljöutskottets seminarium om alkohol- och drogmisbruk, som vi hade i Kolding i oktober 1979, diskuterade mycket ingående de här problemen. Det konstiga med hela seminariet var att det inte kunde enas om någonting annat än ett mycket, mycket allmänt förslag om att man skall skrida till allmänna åtgärder för att minska missbruk av alkohol och övrigt missbruk. Men när vi kommer fram till ett enda konkret förslag, så är inte utskottet färdigt att underteckna det här. Därför blir man förvånad då Jansson talar om att vi redan har kommit överens om konkreta åtgärder i det föregående förslaget. Att omfatta en allmän rekommendation, innehåller inte ännu något konkret. Det här förslaget innehåller ett litet steg i den konkreta väg vi borde gå in på. Hur pass marginell är sedan färjspritsförsäljningen? Jansson talade om 3 %. I en undersökning i Finland som gjordes 1971 har man kommit fram till att på en resa Finland-Sverige-Finland uppköptes i medeltal 0,9 l per person. Då var konsumtionen av ren alkohol i Finland 5,3 l per person och år, dvs. 1971 utgjorde färjspriten nästan 1/5 av den totala konsumtionen. Nyare uppgifter har jag inte.

Vad sedan anbelangar frågan om dråpslaget mot handel och resande mellan våra länder så kan vi konstatera, att rederierna har drivit fram situationen att priserna på biljetterna har hållits nere genom att man samtidigt då kunnat öka andelen av spritförsäljningen, vilken ger en mycket bättre profit än det direkta biljettpiset. Man har skapat en sådan situation, att man i dag inför en massa personer har att försvara den omöjliga skattefria spritförsäljningen på båtar. Vi måste naturligtvis gå varsamt fram, men vi måste målmedvetet kunna minska på den skattefria försäljningen och få det här systemet ur världen.

Olof Jansson: Herr president! Siffror kan stå mot siffror och de som herr Söderström anförde här är ju inte mer bevisliga än dem som jag anförde. De bygger också på relevanta grunder. Men jag vill bara konstatera

allt fortfarande, att fast jag ställde frågor här om det som var oklart, så fick jag inte svar på de frågor jag ställde i mitt anförande.

Knuutila: Herr president, herra puheenjohtaja! Asian kohdalla on esitetty alkoholi-poliittiset perusteet. Pyysin tämän puheen- vuoron vain sen vuoksi, että tuon esille lii- kennevaliokunnan lausunnon, joka ei ole ai- kaisemmin tullut esille ja joka vastaa lähinnä kohdassa A käsiteltäviä sosiaali- ja ympäristö- valiokunnan endotusta. Luen liikennevalio- kunnan lausunnon suosituskehdoituksen, josta liikennevaliokunta on päättänyt lähes yksimielisesti. Ainoastaan kaksi jäsentä oli vapaamalla kannalla. Luen sen ruotsiksi, koska minulla ei ole suomenkielistä lausun- toa. Lausunto kuuluu seuraavasti:

”Nordiska rådet rekommenderar regering- arna i de nordiska länderna att genom ett samfällt uppträdande på internationellt plan söka verka för ökade restriktioner i fråga om den avgiftsfria införseln av alkoholvaror inom den internationella samfärdseln i syfte att stegvis avveckla den ifrågavarande införseln.”

Knuutilas anförande på svenska: I sam- band med denna sak har man framfört de alkoholpolitiska grunderna. Denna gång har jag bett om ordet enbart därför, att jag vill ta upp trafikutskottets yttrande, som inte har kommit fram tidigare och som närmast motsvarar det i punkt A behandlade betänkandet av social- och miljöutskottet. Av utskottets yttrande vill jag läsa rekommendationen, varom trafikutskottet har så gott som enhäl- ligt fattat beslut. Endast två medlemmar in- tog en friare ståndpunkt. Jag läser upp den på svenska, emedan jag inte har det finsksprå- kiga yttrandet. Yttrandet lyder som följer: *(se ovan)*.

Bernhardt Tastesen: Hr. præsident! For at der ikke i forsamlingen skulle have dannet sig det indtryk, at hr. Chr. Christensen, der talte før, varetager et generelt dansk synspunkt med hensyn til den restriktive holdning, synes jeg, det er nødvendigt at sige, at vi er enige om, at man skal bekæmpe alkoholmis-

bruget så godt som muligt, men at vi generelt i Danmark mener, at det er holdningslinjen, som bærer længst. Vi mener det også trods den statistik, som hr. Chr. Christensen offentliggjorde, hvor forbruget af liter alkohol i Danmark er større end i de øvrige nordiske lande. Det har dog ligget konstant igennem de sidste 5–6 år med et forbrug i den samme størrelse. Alligevel kan man ikke sige, at vi har værre alkoholproblemer i Danmark, end man har i de andre lande, og det hænger naturligvis sammen med, at kultur og traditioner er anderledes. Danmark er først og fremmest et øldrikkende land, og vi indtager ikke stærk sprit i samme udstrækning og i samme grad, som man gør det i de andre nordiske lande. Og det er blandt andet baggrunden for, at selv om vi selvfølgelig også har alkoholproblemer, så får de ikke en værre karakter end dem, I kender i jeres lande.

Holdningslinjen bærer efter vor opfattelse længst, for den drejer sig om – og det er det, de øvrige forslag ved denne session, hvor man kommer ind på disse problemer, drejer sig om – at skabe så gode miljøbaggrunde som muligt, så udslaget til alkoholmisbruget bliver hos de færreste.

Vi tror på, at indfører man restriktioner, så skaber man nyfigenhed, så skaber man spænding, så skaber man særlige miljøer, så skaber man hjemmebrænding, og vi føler, at en dansker i hvert fald ville føle det ydmygende, hvis man med en bærepose skulle luske om hjørnet fra spritbolaget. Så vi mener, at vores holdning også i forbindelse med at skulle kunne bekæmpe alkoholmisbruget når længere, end det sker gennem disse tre forslag, der ligger her, og som går ind for restriktioner på forskellige områder.

Brug af alkohol er en del af vor kultur. Vi ved, at der er nogle minusfaktorer, men vi ved også, at brug af alkohol for de fleste er udtryk for frigørelse og glæde.

Jeg skal som den sidste taler sige, for ikke at forlænge denne debat mere end nødvendigt, at de deltagere, der nu skal ud at spise middag med et godt glas vin eller et godt glas øl til, skal have velbekomme i denne forbindelse. Det er en dansk tradition og en dansk kultur, som vi gerne vil leve med.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, avbröts mötet kl. 20.25 och återupptogs fredagen den 6 mars kl. 09.00.

Elsi Hetemäki-Olander övertog ledningen av förhandlingarna.

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes att Jo Benkow och Kjell Magne Bondevik hade lämnat sessionen, att Nils Carlshamre återtagit sin plats i rådet och att Rolf Clarkson lämnat sessionen, att Essen Lindahl återtagit sin plats i rådet och att Karl-Erik Häll lämnat sessionen samt att Gunnel Jonäng för del av denna dag lämnat sessionen och ersatts av Gunnar Björk och att Per Petersson lämnat sessionen och ersatts av Rolf Clarkson.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Votering företogs medelst voteringsapparat huruvida utskottets förslag till rekommendation eller reservationsförslag A 1 skulle upptagas till slutlig votering.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Halldór Ásgrímsson, Gunnar Björk, Christian Christensen, Ib Christensen, Knud Enggaard, Olle Eriksson, Astrid Gjertsen, Rune Gustavsson, Asbjørn Haugstvedt, Knud Heinesen, Guðrún Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Elver Jonsson, Sakari Knuuttila, Lars Korvald, Bror Lillqvist, Matthías Á. Mathiesen, Páll Pétursson, Rolf Sellgren, Anne-Lise Steinbach, Asser Stenbäck, Ambjørn Sælthun, Sten Söderström, Torstein Tynning, Sigrid Utkilen och Marjatta Väänänen.

För reservanternas förslag till rekommendation röstade:

Sampsä Aaltio, Lennart Andersson, Ingvar Bakken, Gunnar Berge, Trygve Bratteli, Nils Carlshamre, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Rolf Fjeldvær, Arne Gadd, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Doris Håvik, Olof Jansson, Paul Jansson, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Arvo Kempainen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Håkon Kyllingmark, Essen Lindahl, Thor Lund, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Sture Palm, Robert Pedersen, Niels Helveg Petersen, Petter Savola, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein och Henrik Westerlund.

K.B. Andersen, Karen Dahlerup Andersen, Hagen Hagensen, Børge Halvgaard, Egon Jensen, Erkki Liikanen, Nathalie Lind, Ib Stetter, Ebba Strange och Bernhardt Tastesen *avstod från att rösta*.

Frånvarande var:

Jo Benkow, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Árni Gunnarsson, Guttorm Hansen, Karin Kjølbro, Tellervo Koivisto, Arvo Salo, Reulf Steen, Otto Steenholdt och Lars Werner.

Utskottets förslag till rekommendation hade sålunda förkastats med 26 röster mot 31. 10 medlemmar avstod från att rösta.

Härefter ställdes till votering rekommendationsförslag A 1 mot Børge Halvgaards m. fl. (A 2) förslag om att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

För rekommendationsförslag A 1 röstade:

Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Ingvar Bakken, Gunnar Berge, Gunnar Björk, Trygve Bratteli, Nils Carlshamre, Christian Christensen, Ib Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Olle Eriksson, Rolf Fjeldvær, Arne Gadd, Rune Gustavsson, Asbjørn Haugstvedt, Elsi Hetemäki-Olander, Doris Håvik, Paul Jansson, Elver Jonsson, Heikki Järvenpää, Karin Kjølbro, Sakari Knuutila, Lars Korvald, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Thor Lund, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Matthías Á. Mathiesen, Sture Palm, Robert Pedersen, Niels Helveg Petersen, Rolf Sellgren, Anne-Lise Steinbach, Asser Stenbäck, Jógvan Sundstein, Ambjørg Sælthun, Torstein Tynning, Sigrid Utkilen, Henrik Westerlund och Marjatta Väänänen.

För Børge Halvgaards m. fl. förslag (A 2) röstade:

Sampsä Aaltio, Rolf Clarkson, Hagen Hagensen, Børge Halvgaard, Knud Heinesen, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Olof Jansson, Egon Jensen, Ilkka Kanerva, Arvo Kempainen, Tellervo Koivisto, Nathalie Lind, Páll Pétursson, Petter Savola, Ib Stetter, Ebba Strange, Ingrid Sundberg och Bernhardt Tastesen.

K.B. Andersen, Karen Dahlerup Andersen, Knud Enggaard, Astrid Gjertsen och Håkon Kyllingmark *avstod från att rösta*.

Frånvarande var:

Jo Benkow, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Árni Gunnarsson, Guttorm Hansen, Guðrún Helgadóttir, Erkki Liikanen, Arvo Salo, Reulf Steen, Otto Steenholdt och Lars Werner.

Reservanternas rekommendationsförslag A 1 hade sålunda antagits med 43 röster mot 19. 5 medlemmar avstod från att rösta.

Härefter ställdes till votering Asbjørn Haugstvedts m. fl. förslag till rekommendation (B 1) mot Rune Gustavssons rekommendationsförslag (B 2).

För Asbjørn Haugstvedts m. fl. rekommendationsförslag (B 1) röstade:

K.B. Andersen, Karen Dahlerup Andersen, Christian Christensen, Ib Christensen, Asbjørn Haugstvedt, Elver Jonsson, Sakari Knuutila, Lars Korvald, Bror Lillqvist, Petter Savola, Rolf Sellgren, Anne-Lise Steinbach, Asser Stenbäck, Ambjørg Sælthun, Sigrid Utkilen och Marjatta Väänänen.

För Rune Gustavssons rekommendationsförslag (B 2) röstade:

Sampsä Aaltio, Rolf Clarkson, Knud Enggaard, Olle Eriksson, Astrid Gjertsen, Rune Gustavsson, Elsi Hetemäki-Olander, Egon Jensen, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Arvo Kempainen, Karin Kjølbro, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Niels Helveg Petersen, Páll Pétursson, Ib Stetter, Jógvan Sundstein och Torstein Tynning.

Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Ingvar Bakken, Gunnar Berge, Nils Carlshamre, Bjarne Mørk Eidem, Rolf Fjeldvær, Arne Gadd, Hagen Hagensen, Børge Halvgaard, Knud Heinesen, Guðrún Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Doris Håvik, Olof Jansson, Paul Jansson, Tellervo Koivisto, Håkon Kyllingmark, Nathalie Lind, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Matthías Á. Mathiesen, Sture Palm, Robert Pedersen, Ebba Strange, Ingrid Sundberg och Bernhardt Tastesen *avstod från att rösta*.

Frånvarande var:

Jo Benkow, Gunnar Björk, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Árni Gunnarsson, Guttorm Hansen, Erkki Liikanen, Thor Lund, Arvo Salo, Reulf Steen, Otto Steenholdt, Lars Werner och Henrik Westerlund.

Rekommendationsförslag B 1 hade sålunda förkastats med 17 röster mot 18. 29 medlemmar avstod från att rösta.

Presidenten: De som stöder utskottets förslag att rådet inte skall företa sig något med anledning av medlemsförslaget i denna del röstar nej. (Voteringsproposition ifrågasattes från salen)

Det står så på pappren här och vi kan ju lika bra svara nej bara det blir klart. Men det är så att vi har nu röstat mellan två reservationer, en av dem har vunnit och det var Rune Gustavssons som vann. Och vi vill fortsätta med den linjen. (Inpass från salen)

De som stöder utskottets förslag att rådet inte skall företa sig något med anledning av medlemsförslaget i denna del röstar nej. (Inpass från salen)

Vi har litet olika praxis och jag läser nu texten som jag har fått.

Bratteli: Ærede president! Det sitter åpenbart flere her i salen som vil stemme for forslaget fra utskottets flertall, og da må vi få voteringen ordnet slik at vi kan stemme for utskottets flertallsforslag.

Presidenten: Om det hjälper till saken så skall vi göra så, att de som stöder utskottets förslag röstar nej.

Jag beklagar att reglerna i Nordiska rådet är litet främmande för oss alla och jag försöker nu följa den princip, som vi har antagit här på listan. Man har ju tagit den stilen här och därför håller jag fast vid att vi gör så som jag sade, alltså utskottets förslag att rådet inte skall göra någonting i medlemsförslaget blir underligt nog nej.

Bratteli: Ærede president! Jeg vil be presidenten om rett og slett å sette utvalgets forslag under votering, slik at de som vil stemme for det, stemmer ja. Da får vi det brakt på det rene. Vi er ikke bundet til at vi alternativt

skal stemme for et av disse alternative forslag. Det som er viktig, er å få klarlagt om det er flertall for det som egentlig er utvalgets forslag.

Presidenten: Nu måste vi ta fram det gjorda förslaget om hur vi kommer att votera. Nu frågar jag om medlemmarna kan godkänna presidentens förslag att vi röstar nej, vilket betyder utskottets förslag.

K. B. Andersen: Fru præsident! Det er ikke i min egenskab af formand for folketinget, jeg tager ordet, men alle, som har prøvet at lede et møde i en international forsamling, ved, hvor svært det er, når 5 eller 10 eller 15 forskellige parlamenters regler skal føres sammen.

Nu har præsidiets, forstår jeg, drøftet denne afstemningsprocedure. Præsidiets foreslår en fremgangsmåde, som er klar nok. Den er usædvanlig, ikke mindst for os, men den er klar nok. Hvis man ønsker at støtte udvalgets forslag, så stemmer man nej. Hvis man ønsker at støtte den reservation, der vandt før, så stemmer man ja. Jeg vil advare en lille smule imod, at vi i en travl morgenstund forsøger at ændre præsidiets regler.

Samtidig vil jeg gerne sige – det har jeg allerede sagt til vort medlem af præsidiets – at til næste session bør vi have et papir, der angiver lidt om reglerne i sådanne situationer. Der var et tilfælde i går, hvor det ikke var muligt at komme til at stemme imod udvalgets forslag, men hvor vi bare kunne have bedt om det, hvis vi ville. Der var ingen vanskeligheder.

Der er andre traditioner i andre lande. Vi kan ikke ændre afstemningsproceduren midt i en afstemning; så bliver der total forvirring. Derfor vil jeg foreslå, at man støtter præsidentens og præsidiets forslag. Det er ganske klart: de, der vil stemme for udvalgets forslag – forstår jeg på præsidenten – skal stemme nej, og de, der vil støtte den vindende reservation, skal stemme ja. At begynde at ændre det, præsidenten og præsidiets har foreslået, midt i afstemningsforløbet, vil jeg advare en lille smule imod.

Presidenten: Jag tackar K. B. Andersen for hans inlägg. För min del lovar jag att ta upp voteringsordningen i presidiet ännu en gång. Den har varit framme varje gång.

Bratteli: Det presidenten nevnte, er ingen regel. Jeg har ledet så mange møter i mitt liv at jeg vet at når man skal stemme over et forslag, kan man stemme ja hvis man er enig i det.

Härefter skedde votering medelst voteringsapparat.

För reservantens rekommendationsförslag (B 2) röstade:

Christian Christensen, Ib Christensen, Olle Eriksson, Rune Gustavsson, Asbjørn Haugstvedt, Elver Jonsson, Lars Korvald, Bror Lillqvist, Niels Helveg Petersen, Rolf Sellgren, Asser Stenbäck, Sten Söderström och Marjatta Väänänen.

För utskottets förslag röstade:

Sampsä Aaltio, Lennart Andersson, Ingvar Bakken, Gunnar Berge, Trygve Bratteli, Nils Carlshamre, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Rolf Fjeldvær, Arne Gadd, Astrid Gjertsen, Hagen Hagensen, Børge Halvgaard, Knud Heinesen, Guðrún Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Doris Håvik, Olof Jansson, Paul Jansson, Egon Jensen, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Arvo Kempainen, Karin Kjølbros, Tellervo Koivisto, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Nathalie Lind, Essen Lindahl, Thor Lund, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Sture Palm, Robert Pedersen, Páll Pétursson, Arvo Salo, Petter Savola, Anne-Lise Steinbach, Ib Stetter, Ebba Strange, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Ambjørg Sælthun, Bernhardt Tastesen, Torstein Tynning, Sigrid Utkilen, Lars Werner och Henrik Westerlund.

K.B. Andersen, Karen Dahlerup Andersen, Halldór Ásgrímsson, Sakari Knuuttilla och Matthías Á. Mathiesen *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Jo Benkow, Gunnar Björk, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Arni Gunnarsson, Guttorm Hansen, Reiulf Steen och Otto Steenholdt.

Utskottets förslag hade sålunda antagits med 51 röster mot 13. 6 medlemmar avstod från att rösta.

Härefter ställdes till votering reservanternas rekommendationsförslag C 1 mot utskottets förslag att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

För reservanternas förslag till rekommendation (C 1) röstade:

Gunnar Björk, Christian Christensen, Ib Christensen, Olle Eriksson, Rune Gustavsson, Asbjørn Haugstvedt, Elver Jonsson, Sakari Knuuttilla, Lars Korvald, Rolf Sellgren, Anne-Lise Steinbach, Asser Stenbäck, Jógvan Sundstein och Sten Söderström.

För utskottets förslag röstade:

Sampsä Aaltio, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Ingvar Bakken, Gunnar Berge, Trygve Bratteli, Nils Carlshamre, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Rolf Fjeldvær, Arne Gadd, Astrid Gjertsen, Hagen Hagensen, Børge Halvgaard, Knud Heinesen, Guðrún Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Doris Håvik, Olof Jansson, Paul Jansson, Egon Jensen, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Arvo Kempainen, Tellervo Koivisto, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Håkon Kyllingmark, Nathalie Lind, Essen Lindahl, Thor Lund, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Matthías Á. Mathiesen, Sture Palm, Robert Pedersen, Niels Helveg Petersen, Páll Pétursson, Arvo Salo, Petter Savola, Ib Stetter, Ebba Strange, Ingrid Sundberg, Ambjørg Sælthun, Bernhardt Tastesen, Sigrid Utkilen, Lars Werner, Henrik Westerlund och Marjatta Väänänen.

K.B. Andersen och Karen Dahlerup Andersen *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Jo Benkow, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Arni Gunnarsson, Guttorm Hansen, Karin Kjølbros, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Reiulf Steen, Otto Steenholdt och Torstein Tynning.

Utskottets förslag hade sålunda antagits med 51 röster mot 14. 2 medlemmar avstod från att rösta.

8

A 569/s: Medlemsförslag om undersökning av friskvårdens betydelse

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att låta kartlägga de insatser som hittills gjorts för att förebygga sjukdom och misstrivsel och som syftar till en effektivisering av aktiviteterna på friskvårdsområdet.

Matthias Å. Mathiesen (social- och miljöutskottets talesman): Medlemsförslaget om friskvård er blevet overvejende positivt modtaget af remissinstanserne. Begrebet friskvård har lidt forskellig betydning i de nordiske lande. Verdenssundhedsorganisationen har dog som målet for sundhedspleje udpeget:

- 1) "at virke for sunde levevaner"
- 2) "at anvende eksisterende service-resourcer på sundhedsplejeområdet på en tilfredsstillende måde", og
- 3) "at give individet mulighed for at medvirke i beslutningerne vedrørende dets egne og det nærmeste omgivelers sundhed"

Det må slås fast, at indsatserne på sundhedsplejeområdet ikke må komme i modsætning til nødvendig, professionel sygepleje. De to typer af indsatser må komplettere hverandre. Det må heller ikke blive således, at andre faktorer af betydning for menneskets sundhed bliver genstand for mindre opmærksomhed eller færre forskrifter. Jeg tænker her på sundhedsfarlige arbejdsmiljøer, på de ydre miljøfaktorer etc.

Flere grunde taler for, at der øves kraftfulde indsatser på friskvårdsområdet. Udgifterne til institutionsplejen er steget stærkt. Det er også mere økonomisk at forebygge skader end at bøde på dem bagefter. Menneskenes indstilling til deres sundhed er også afgørende. Det er måske lettere at påvirke børn og unge mennesker end de voksne, som ofte har tillagt sig vaner, som er vanskelige at ændre.

På internationalt niveau bør de nordiske lande samvirke indenfor Verdenssundhedsorganisationens rammer.

Sammenfatningsvis må det konstateres, at det i første række gælder om at få en nordisk udveksling af kundskaber og erfaringer på området i stand. Ressourcehensynet taler måske for, at den foreslåede udredning bør foretages af de nationale myndigheder og ikke af ministerrådet.

Under henvisning til det sagte anbefaler jeg godkendelse af udvalgets forslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Sampsa Aaltio, K. B. Andersen, Karen Dahlerup Andersen, Lennart Andersson, Haldór Ásgrímsson, Ingvar Bakken, Gunnar Berge, Gunnar Björk, Trygve Bratteli, Christian Christensen, Knud Enggaard, Olle Eriksson, Astrid Gjertsen, Rune Gustavsson, Børge Halvgaard, Asbjørn Haugstvedt, Guðrún Helgadóttir, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Egon Jensen, Elver Jonsen, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Arvo Kempainen, Sakari Knuutila, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Essen Lindahl, Thor Lund, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Matthias Å. Mathiesen, Robert Pedersen, Niels Helveg Petersen, Páll Pétursson, Arvo Salo, Petter Savola, Rolf Sellgren, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Ebba Strange, Ambjörg Sælthun, Bernhardt Tastesen, Sigrid Utكيلen, Lars Werner och Marjatta Väänänen.

Frånvarande var:

Jo Benkow, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Nils Carlshamre, Ib Christensen, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Rolf Fjeldvær, Arne Gadd, Arni Gunnarsson, Hagen Hagensen, Guttorm Hansen, Knud Heinesen, Sverrir Hermannsson, Doris Håvik, Olof Jansson, Paul Jansson, Karin Kjølbro, Sture Palm, Reilulf Steen, Otto Steenholdt, Anne-Lise Steinbach, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Sten Söderström, Torstein Tynning och Henrik Westerland.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 51 röster.

9

A 574/s: Medlemsförslag om åtgärder för att motverka ungdomsarbetslösheten

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att snarast möjligt vidtaga alla åtgärder som kan medverka till att minska arbetslösheten bland de unga.

Bakken (social- och miljöutskottets talesman): Ärede president! I Liv Andersens frånvaro skal jeg få begrunne medlemsförslag A 574/s om tiltak for å motvirke ungdomsarbetsløsheten.

Denne saken ble reist allerede i 1975 i Kulturutskottet, og i 1977 begynte en gruppe nedsatt av Ministerrådet arbeidet med et prosjektprogram for årene 1978–80. Det gjaldt 16–19-åringenes utdanningsbehov, og ungdomsarbetsløsheten ble også naturlig nok en del av dette arbeid.

Social- og miljøutskottet gikk i den sammenheng inn for at det eventuelt burde utvikles et spesielt avgrenset handlingsprogram for å motvirke arbeidsløsheten blant ungdom. Dette ble uttrykkelig understreket gjennom det medlemsforslag som ble tatt opp 18. oktober 1978, og som nå har vært ute til høring.

Det foreligger også to rapporter som et resultat av det arbeid som prosjektgruppen utførte, og som Nordiska arbetsmarknadsutskottet har offentliggjort. Den ene heter "Tiltak mot ungdomsarbetsløsheten i de nordiske land" og den andre "Forebyggende tiltak mot ungdomsarbetsløsheten i fire nordiske lokalområder".

Den første tar for seg spørsmålet om det kan gjøres mer gjennom yrkesveiledningen i grunnskolen for å gjøre overgangen fra skole til arbeidsliv lettere for elevene. Videre er behovet for bedre samarbeid mellom skole og arbeidsliv understreket. På dette området kan det sikkert gjøres mye for også å tilpasse undervisningen best mulig til arbeidslivets behov.

Den andre rapporten bygger på erfaringer fra de fire prøveområdene i Norden og tar for seg positive og negative virkninger av de tiltak som har vært gjort i de forskjellige land

for å bedre sysselsettingstilbudet for ungdommen. Rapporten er derfor verdifull både når det gjelder hva som bør gjøres i tida framover i det enkelte land, og for sammenlikning landene imellom.

Jeg nevnte at medlemsforslaget av 1978 har vært ute til høring. 17 remissinstanser gir sin tilslutning til forslaget på forskjellige premisser. 11 instanser går imot eller er tvilende, og tre instanser tar ikke stilling til det. Under de senere drøftinger i utskottet er så dette vurdert, og resultatet ligger nå på representantenes bord.

Det går fram av utskottets begrunnelse at problemene med ungdomsarbetsløshet dessverre bare øker. Dette går også med all tydelighet fram av det brev som Nordens Faglige Samorganisasjon har sendt til Nordisk Råds samling denne gang. Det er derfor ikke nødvendig for meg å gå i detaljer for å beskrive de mange uheldige følger det har at ungdommer blir gående uvirksomme, at samfunnet ikke har bruk for deres arbeidskraft. Det hastar derfor med å treffe tiltak for å redusere ungdomsledigheten.

Flere høringsorganer har understreket at sysselsettingsproblemene i første rekke må takles på det nasjonale og lokale plan. Virkemidlene vil nødvendigvis måtte skifte, alt etter hvilke faktiske muligheter som finnes. Et nært og kontinuerlig samarbeid mellom myndighetene og partene i arbeidslivet utgjør en forutsetning for at resultatet skal bli godt.

Utvalget er på bakgrunn av dette kommet til at innsatsen best kan gjøres via de respektive regjeringene, og forslaget er derfor omredigert i samsvar med dette.

Jeg tillater meg da til slutt å anbefale forslaget.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat be-
træffande social- och miljöutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Sampsä Aaltio, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Ingvar Bakken, Gunnar Berge, Nils Carlshamre, Christian Christensen, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Olle Eriksson, Astrid Gjertsen, Rune Gustavsson, Børge Halvgaard, Asbjørn Haugstvedt, Guðrún Helgadóttir,

Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki-Olander, Doris Håvik, Elver Jonsson, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Arvo Kempainen, Sakari Knuutila, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Thor Lund, Svante Lundkvist, Robert Pedersen, Niels Helveg Petersen, Páll Pétursson, Petter Savola, Anne-Lise Steinbach, Asser Stenbäck, Ebba Strange, Ingrid Sundberg, Ambjørg Sælthun, Bernhardt Tastesen, Torstein Tynning, Sigrid Utkilen och Lars Werner.

K. B. Andersen och Karen Dahlerup Andersen *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Jo Benkow, Gunnar Björk, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Ib Christensen, Rolf Fjeldvær, Arne Gadd, Árni Gunnarsson, Hagen Hagensen, Guttorm Hansen, Knud Heinesen, Allan Hernelius, Olof Jansson, Paul Jansson, Egon Jensen, Karin Kjølbro, Nathalie Lind, Grethe Lundblad, Matthias Á. Mathiesen, Sture Palm, Arvo Salo, Rolf Sellgren, Reiuif Steen, Otto Steenholdt, Ib Stetter, Jógvan Sundstein, Sten Söderström, Henrik Westerland och Marjatta Väänänen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 46 röster. 2 medlemmar avstod från att rösta.

10

D 1981/6/1977/s: Meddelande om rekommendation nr 6/1977 angående förkortning av arbetstiden

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

11

A 575/s: Medlemsförslag om utvidgad utbildning och forskning inom det miljömedicinska området

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Presidenten: Presidenten vill göra församlingen uppmärksam på den skrivelse, som presidiet tillställt Nordiska ministerrådet den 27 januari 1981 med anledning av medlemsförslaget. Skrivelsen ingår i dokumentationen.

Grethe Lundblad (social- och miljöutskottets talesman): Fru president! Miljöriskerna får en alltmer framträdande plats i hälso- och sjukvården. Världshälsoorganisationen gör tex bedömningen att 80 à 90 procent av cancerfallen är direkt eller indirekt avhängiga av miljön.

Insatser inom miljömedicinen lämpar sig speciellt väl för nordiskt samarbete, eftersom miljöriskerna ofta inte låter sig stoppas vid gränsen och eftersom våra levnadsvillkor i Norden är rätt lika. Därför kan det synas märkligt att detta förslag avskrivs utan att man företar sig något. Men det har hänt mycket på detta område under tiden.

Det medlemsförslag som här behandlas hade två huvudkrav, för det första att Nordiska hälsovårdshögskolan borde få resurser för utbildning i miljömedicin och för det andra att forskning i miljömedicin borde inledas vid högskolan.

Redan den 1 juli 1981 inrättades en tjänst som professor i miljömedicin vid hälsovårdshögskolan, även om tillsättningsförfarandet ännu inte är avslutat.

Kravet om forskning i miljömedicin är ännu inte uppfyllt, bla därför att hela frågan om forskarutbildning över huvud taget vid hälsovårdshögskolan inte är löst. Därför tillskrev social- och miljöutskottet redan i december 1980 Nordiska rådets presidium och hemställde att man gör framställningar till ministerrådet och framför önskemålet om en utredning angående forskarutbildningen vid Nordiska hälsovårdshögskolan. Denna utred-

ning skulle främst igångsättas inom de områden där det finns professurer vid högskolan, däribland i miljömedicin. I salen har utdelats resultatet av utskottets skrivning. Presidiet har alltså tillskrivit ministerrådet i ärendet.

Med hänvisning till dessa redan vidtagna åtgärder föreslår utskottet att rådet inte företar sig någonting i anledning av medlemsförslaget, och jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *biföljs utskottets förslag.*

12

A 576/s: Medlemsförslag om nordisk forskning angående bilavgasernas inverkan på hälsa och miljö

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande två rekommendationer:

1. Nordiska rådet rekommenderar ministerrådet att vidareutveckla och fördjupa samordningen av i Norden förekommande forskning om fordonsavgasernas inverkan på hälsa och miljö.

2. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att på internationellt plan verka för att fordonsavgasernas inverkan på hälsa och miljö blir föremål för intensifierad forskning och att enhetliga regler fastställs.

Ebba Strange (social och miljöutskottets talesman): Fru præsident! Social- och miljöudvalget har behandlet et medlemsförslag om udvikling og samordning af den forskning, der finder sted i Norden vedrørende virkningen af bilernes luftforurening.

Förslagets udgangspunkt er undersøgelser, der er foretaget rundt om i verden, som har haft mere alarmerende resultater, end man tidligere har konstateret. Især viser det sig, at børn lettere end voksne pådrager sig hjerne-skader, når de indånder blyholdige udstødningsgasser.

Nordisk Råd har sidste år antaget en rekommendation angående produktion og anvendelse af brændselsbesparende, miljøven-

lige motorkøretøjer. Det foreliggende medlemsforslag drejer sig om en samordning af den forskning, der finder sted i Norden med henblik på at begrænse de uheldige sundheds- og miljømæssige virkninger, der forårsages af bilerne.

Problemerne i forbindelse med bilernes udstødningsgas er belyst i flere af de nordiske lande. Og man har fastsat grænseværdier. Bestræbelserne bør nu udvikles med hensyn til at nå frem til en benzin, som er fri for bly. Og man er i flere lande, herunder i de nordiske, i færd med at forsøge med alkoholblandet benzin, der kan øge benzinenes oktantal, uden at man blander bly i den.

Udvalget mener, at man ikke alene bør interessere sig for de benzindrevne biler, men også for de dieseldrevne køretøjer. Problemerne med udstødningsgassen bør kortlægges i deres helhed, og man bør studere de biltekniske aspekter, trafikplanlægning, kollektivtrafikkens forhold, for at finde frem til en begrænsning af mængden af farlige gasser. Målet må være at få opstillet nogle tekniske krav, som er i overensstemmelse med de miljø- og energimæssige hensyn, som bør tages. Det vil være naturligt, at de nordiske lande samarbejder med hensyn til forskning som den foreslåede for at få mere ud af de begrænsede ressourcer, vi råder over. Endvidere er det vigtigt, at der sker en samordning af forskningen på det internationale plan, og derfor har det stor betydning med en samlet nordisk optræden.

Remissinstanserne har støttet det fremsatte forslag, og i social- og miljøudvalget er vi enige om at foreslå de to rekommendationer, som præsidenten just har læst op.

Jeg skal derfor under henvisning til udvalgets betænkning foreslå, at Rådet tiltræder udvalgets enstemmige indstilling.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande social- och miljöutskottets förslag till rekommendation nr. 1.

För rekommendationen röstade:

Samps Aaltio, K.B. Andersen, Karen Dahlerup Andersen, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Ingvar Bakken, Gunnar Berge, Gunnar Björk, Nils Carlshamre, Christian Christensen, Rolf Clarkson, Bjarne

Mørk Eidem, Knud Enggaard, Olle Eriksson, Astrid Gjertsen, Rune Gustavsson, Asbjørn Haugstvedt, Knud Heinesen, Guðrún Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Doris Håvik, Elver Jonsson, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Arvo Kempainen, Sakari Knuutila, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Thor Lund, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Robert Pedersen, Niels Helveg Petersen, Páll Pétursson, Petter Savola, Rolf Sellgren, Anne-Lise Steinbach, Asser Stenbäck, Ebba Strange, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Ambjørg Sælthun, Sten Söderström, Bernhardt Tastesen, Torstein Tynning, Sigríð Utkilen, Lars Werner, Henrik Westerlund och Marjatta Väänänen.

Frånvarande var:

Jo Benkow, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Ib Christensen, Rolf Fjeldvær, Arne Gadd, Árni Gunnarsson, Hagen Hagensen, Guttorm Hansen, Børge Halvgaard, Olof Jansson, Paul Jansson, Egon Jensen, Karin Kjølbro, Nathalie Lind, Matthías Á. Mathiesen, Sture Palm, Reiulf Steen, Otto Steenholdt och Ib Stetter.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 56 röster.

Härefter företogs votering medelst votersapparat beträffande social- och miljöutskottets förslag till rekommendation nr. 2.

För rekommendationen röstade:

Sampsa Aaltio, K.B. Andersen, Karen Dahlerup Andersen, Lennart Andersson, Halldör Ásgrímsson, Ingvar Bakken, Gunnar Berge, Gunnar Björk, Nils Carlshamre, Christian Christensen, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Olle Eriksson, Astrid Gjertsen, Rune Gustavsson, Børge Halvgaard, Asbjørn Haugstvedt, Knud Heinesen, Guðrún Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Doris Håvik, Elver Jonsson, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Arvo Kempainen, Sakari Knuutila, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa,

Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Thor Lund, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Robert Pedersen, Niels Helveg Petersen, Páll Pétursson, Petter Savola, Rolf Sellgren, Anne-Lise Steinbach, Asser Stenbäck, Ebba Strange, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Ambjørg Sælthun, Sten Söderström, Bernhardt Tastesen, Torstein Tynning, Sigríð Utkilen, Lars Werner, Henrik Westerlund och Marjatta Väänänen.

Frånvarande var:

Jo Benkow, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Ib Christensen, Rolf Fjeldvær, Arne Gadd, Árni Gunnarsson, Hagen Hagensen, Guttorm Hansen, Olof Jansson, Paul Jansson, Egon Jensen, Karin Kjølbro, Nathalie Lind, Matthías Á. Mathiesen, Sture Palm, Arvo Salo, Reiulf Steen, Otto Steenholdt och Ib Stetter.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 57 röster.

13

D 1981/30/1970/s: Meddelande om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

14

D 1981/19/1971/s: Meddelande om rekommendation nr 19/1971 angående de finska invandrarnas kontakter med Finland

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

15

D 1981/2/1973/s: Meddelande om rekommendation nr 2/1973 angående auktorisation av optiker

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

16

D 1981/3/1973/s: Meddelande om rekommendation nr 3/1973 angående nordisk arbetsmarknad för optiker

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

17

D 1981/6/1974/s: Meddelande om rekommendation nr 6/1974 angående trygghet av patienternas rättsäkerhet

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

18

D 1981/8/1975/s: Meddelande om rekommendation nr 8/1975 angående begränsning av utsläpp i Bottniska viken m. m.

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

19

D 1981/10/1975/s: Meddelande om rekommendation nr 10/1975 angående nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

20

D 1981/10/1978/s: Meddelande om rekommendation nr 10/1978 angående förbättrad hälsovård för jordbruksbefolkningen

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

21

E 4: Fråga till Nordiska ministerrådet angående erfarenheterna av akupunkturbehandling (D 1981/22/1980/s)¹

Grethe Lundblad: Fru president! År 1980 rekommenderade Nordiska rådet att det skulle genomföras en kartläggning av erfarenheterna av akupunktur. Nu har ministerrådet i ett meddelande sagt att man inte avser att låta genomföra denna kartläggning. Jag anser att detta är ett område där nordiskt samarbete är mycket befogat, och därför har jag ställt följande fråga till ministerrådet:

Vilka möjligheter har ministerrådet att ompröva sitt ställningstagande och låta företa en nordisk kartläggning av erfarenheterna av akupunkturbehandling?

Arne Nilsen: President! Akupunktur er berre ein av mange nye behandlingsmetodar som blir prøvde og evaluerte som ein del av den kliniske forskinga som går føre seg nasjonalt og internasjonalt. Røynslene med akupunkturbehandling blir etter kvart som

¹ *Frågan tryckt s. 2370.*

dei ligg føre, gjorde kjende gjennom faglege tidsskrift, på internasjonale kongressar og i direkte kontakt mellom legar i dei einskilde landa.

Helsestyresmaktene i alle dei nordiske landa følgjer nøye med i utviklinga når det gjeld røynsler med bruk av akupunkturbehandling både nasjonalt og internasjonalt. Ei slik kartlegging som Nordisk Råd tilrådde i rekommendasjon 22/1980 s, vil måtte byggja på forskning og røynsler frå dei einskilde landa. Med det nære samarbeidet som det er mellom forskingsmiljøa og helsestyresmaktene i Norden, har Ministerrådet kome til at ei særskilt nordisk kartlegging no av røynslene med akupunkturbehandling neppe vil gi ei snøggare avklaring av verdien av slik behandling.

Grethe Lundblad: Fru president! Jag tackar statsrådet för svaret. Det är naturligtvis riktigt att akupunkturbehandling i dag inte används i stor utsträckning i Norden. Jag beklagar egentligen det. Jag har själv genom resor i Kina sett hur man där använder akupunkturbehandling för att lindra smärta och i viss mån för att bota sjukdomar. Bl. a. har jag sett hur man botat en svåråtkomlig magsårssjukdom med akupunktur. Jag har övervarit operationer där patienten varit fullt medveten under hela operationen och efter operationen kunnat resa sig upp och gå från operationsbordet. Det gällde en njurstensoperation.

Sådana upplevelser och erfarenheter gör naturligtvis att man inte kan förstå att nordiska medicinare och nordiska hälsovårdsadministratörer är så kallsinniga till att införa dessa metoder i Norden.

Det hölls förra året i Sverige ett stort seminarium med deltagande av kinesisk expertis. Vid detta seminarium framkom det klart att det finns ett formellt motstånd hos läkarkåren, som jag anser att det är viktigt att vi politiker och administratörer försöker få bort. Vi politiker och hälsovårdsadministratörer måste säga ifrån till läkarna att alla ofarliga metoder för att lindra smärta måste utnyttjas. Jag vill alltså fråga ministerrådet om man inte på något sätt skulle kunna få fram en samlad erfarenhetsevaluering och undersöka om inte akupunkturbehandling skulle kunna användas i större utsträckning i Norden än som i dag sker.

Statsråd **Arne Nilsen:** President! Får eg til dette berre kort seia at det i denne saka meir er eit spørsmål om på kva måte vi best og mest føremålstenleg kan skaffa oss det oversyn som representanten Lundblad her er ute etter. Eg vil gjerne ta opp att at Ministerrådet har kome til at dette best kan skje på den måten eg gav uttrykk for i svaret mitt.

Sedan dikussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i social- och miljöutskottet.

22

E 27: Fråga till Finlands, Norges och Sveriges regeringar angående finansieringen av Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter i Övertorneå (C 1981/36/s)¹

Haugstvedt: Ærede president! Jeg vil få lov å vise til min begrunnelse for spørsmålet; den finnes i bilag E 27. Det er der gitt en klar redegjørelse for bakgrunnen for det spørsmål jeg her skal stille:

Har regjeringene til hensikt å overveie et nytt finansieringssystem for Nordkalottens arbeidsmarknadsutbildningscenter i Övertorneå som sikrer sentret en mer uavhengig stilling vis-à-vis nasjonale myndigheter?

Statsrådet **Karin Andersson:** Fru president! Den nuvarande finansieringsformen när det gäller Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter i Övertorneå innebär, som Asbjørn Haugstvedt påpekat, att Sverige i huvudsak svarar för samtliga drifts- och investeringskostnader. Finland och Norge köper utbildningskapacitet och betalar därvid en kostnad per plats som motsvarar vad en jämförbar utbildning skulle ha kostat i hemlandet. För finska och norska kursdeltagare betalas utbildningsbidrag av hemlandet.

Den hittillsvarande finansieringsordningen har sin bakgrund i att det tidigare varit svårt att bedöma den exakta kostnaden för utbildning vid Nordkalottens AMU-center, eftersom detta administrativt är integrerat med den svenska arbetsmarknadsutbildningen.

¹ Frågan tryckt s. 2401.

Sedan en tid pågår en omläggning av finansieringsformerna på så sätt att varje center får ett eget planerings- och budgetansvar.

Samtidigt har åtgärder vidtagits för att bl. a. minska den överkapacitet, som funnits vid vissa AMU-centra. Jag vill dock påpeka att kapacitetsutnyttjandet vid AMU-centret i Övertorneå sedan länge är högt beroende på den kärva arbetsmarknadssituationen på Nordkalotten. Någon nedskärning av verksamheten vid centret är därför inte aktuell.

I avvaktan på att erfarenheter kan erhållas av den ändrade formen för finansiering av den svenska arbetsmarknadsutbildningen, som jag här redovisat, anser jag efter samråd med mina kolleger i Finland och Norge, att den nuvarande ekonomiska ansvarsfördelningen mellan länderna bör bibehållas.

Haugstvedt: Ærede president! Jeg vil få lov å takke statsråd Karin Andersson for hennes svar. Jeg la med stor glede spesielt merke til den setningen hvor det ble sagt at det ikke er aktuelt med noen nedskjæring av virksomheten på sentret.

Sosial- og miljøutvalget besøkte AMU-centret i juli/august 1979. Vi fikk et svært godt inntrykk av den undervisningen som drives ved dette senter. Vi ville føle at det var svært lite tilfredsstillende om nettopp dette nordisk innrettede AMU-center skulle få økonomiske problemer, særlig fordi dette sentret dekker det svakest utbygde området i de nordiske land, nemlig Nordkalotten. Imidlertid har statsrådets svar i dag gjort det klart at det ikke blir noen slike nedskjæringer som utvalget fryktet, og på denne bakgrunn må jeg si meg tilfreds med statsrådets svar.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av berättelsen fortsätter i social- och miljöutskottet.

23

E 14: Fråga till Nordiska ministerrådet angående begränsning av utsläpp i Bottniska viken (D 1981/8/1975/s)¹

Söderström: Fru president! Hänvisande till min skriftliga motivering som delats ut åt

¹ Frågan tryckt s. 2383.

medlemmarna vill jag ställa följande fråga: Avser Nordiska ministerrådet att vidta ytterligare åtgärder i syfte att begränsa miljöfarliga utsläpp i Bottenviken?

Statsråd Rolf Hansen: Ærede president! Ministerrådet har i en lang rekke år vært opp-tatt av forurensningssituasjonen i Østersjøen og Bottenviken. Spesielt regjeringene i Finland og Sverige har vært aktive med hensyn til å overvåke forurensningssituasjonen i Bottenviken og å bekjempe forurensende utslipp til dette havområde.

Omfattende miljøverntiltak har blitt gjennomført i 1970-årene. Et stort antall kommunale renseanlegg er bygd og tatt i bruk. I industrien har det skjedd en betydelig reduksjon av forurensende utslipp, ikke minst i treforedlingsindustrien.

Arbeidet har resultert i en rekke avtaler om begrensnig av havforurensninger, bl. a. i Bottenviken. Det dreiser seg om avtaler mellom de nordiske land og om avtaler hvor de nordiske land inngår i en større internasjonal sammenheng.

Således omfatter konvensjonen om vern av havmiljøet i Østersjøområdet både forurensning fra skip og utslipp fra land. Denne avtale kalles vanligvis Helsingfors-konvensjonen og omfatter Østersjøen, Bottenviken, Finskebukten og en del av Kattegat.

Helsingfors-konvensjonen er nå tradt i kraft og omfatter alle sju stater ved Østersjøen. Arbeidet med å virkeliggjøre konvensjonens anbefalinger blir ledet av et sekretariat i Helsingfors. I dette arbeid inngår forebyggende tiltak, bekjempelse av forurensning og utredning av tekniske problemer.

Det ventes at MARPOL-konvensjonen vil tre i kraft i løpet av 1982. Konvensjonen, som er utarbeidet av FN's rådgivende sjøfartsorganisasjon, og omfatter alle former for forurensning fra skip, har hittil blitt ratifisert eller tiltrådt av Island, Norge, Sverige og Danmark, mens man arbeider med ratifikasjonsspørsmålet i Finland.

Statens naturvårdsverk i Sverige og Havforskningsinstituttet og Vattenstyrelsen i Finland har samarbeidet siden 1972 om forskning og utredning angående forurensningssitua-

sjonen i Bottenviken. Samarbeidet foregår innenfor rammen av en avtale mellom de to land, og formålet er å skape et felles beslutningsgrunnlag vedrørende vern av dette havområde. I henhold til avtalen er det nedsatt en komitee – Komiteen for Bottenviken – som har et fast arbeidsutvalg. På sine årlige møter fastlegger komiteen ettårige forskningsprogrammer som omfatter bl. a. felles overvåkningsvirksomhet og felles undersøkelser av materialsubstansen i Bottenviken.

På komiteens årsmøte i 1977 vedtok man et langsiktig arbeidsprogram for fem år. Programmet ble innledet med et seminar i 1978. På seminaret drøftet man resultatene av igangsatte undersøkelser og prinsippene for den videre virksomhet. Seminaret vil etter planen bli fulgt opp med et møte i juni 1981. Komiteen offentliggjør årsrapporter om virksomheten.

Virksomheten innenfor rammen av den svensk-finske avtale om Bottenviken foregår i nært samarbeid med forsknings- og utredningsvirksomheten under Helsingfors-konvensjonen.

Ministerrådet finner på denne bakgrunn at arbeidet med å begrense de miljøskadelige utslipp i Bottenviken er satt inn i en ramme, slik at en allerede har oppnådd forbedringer, og at en derigjennom på lengre sikt vil forbedre situasjonen ytterligere i dette havområde.

Söderström: Fru president! Jag tackar ministern för svaret, men skulle vilja konstatera, att i ministerns svar föreligger inte det svar som jag egentligen ville efterlysa: om man på ministerrådets håll har tänkt sig att gå in för ytterligare begränsning av de utsläpp som äger rum i dag i speciellt Bottenviken, alltså i havet norr om Kvarken. Situationen där är inte tillfredsställande och t. ex. träförädlings- och den kemiska industrins utsläpp i Bottenviken är ännu alltför stort. Själv undrar jag om östersjökonventionen räcker till för Bottenviken, eftersom det är ett speciellt känsligt och grunt hav där vattenörligheten inte heller är speciellt stor. Därför frågar jag som en tillägsfråga om man ämnar skärpa reglerna för utsläpp speciellt i Bottenviken och, om så är fallet, när det kommer att äga rum?

12-10-329. Nordiska rådet

Statsrådet Rolf Hansen: Ærede president! Jeg vil til dette gjerne si at vi i løpet av de par siste tiår har høstet meget betydelige erfaringer og utviklet en fremragende teknologi for å beherske forurensningsproblemene. Men på den annen side skal vi være klar over at vi har med et forholdsvis nytt arbeidsfelt å gjøre hvor det er nødvendig å høste videre erfaringer og utvikle bedre teknologi, og framfor alt er det kolossalt viktig at en konstant overvåker situasjonen og se hvordan situasjonen utvikler seg. Etter mitt skjønn er det ganske klart at der hvor en kan konstatere at en ikke har oppnådd de forventede resultater, er det nødvendig å gå inn med sterkere virkemidler og bedret teknologi. Mitt svar på spørsmålet er derfor for så vidt ja til sterkere virkemidler dersom vi ikke er i stand til å oppfylle de målsettinger som er satt for dette arbeidet.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

24

E 15: Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt samarbete på miljövårdsområdet (D 1981/6/1978/s)¹

Bernhardt Tastesen: Fru præsident! I alle de nordiske lande er man i høj grad opmærksom på spørgsmålet om miljøbeskyttelse, og det er godt, at vi i Nordisk Råd har et miljøbeskyttelseshandlingsprogram, som løber i en 5 års periode frem til 1982. Netop på dette område har det nordiske samarbejde vist sin store betydning, idet vi her kan gøre noget ved en fælles indsats. Men når man i Ministerrådet har spredt en bevilling på kun 2 1/2 mill. kr. over 27 forskellige projekter, er vi i social- og miljøudvalget blevet lidt betænkelige med hensyn til, om man nu anvender ressourcerne så præcist, som man bør gøre. Bør man ikke koncentrere de penge, der stilles til rådighed, om nogle få – nemlig de mest betydningsfulde – projekter?

Statsråd Rolf Hansen: Ærede president! Ministerrådet har på alle samarbeidsområder

¹ Frågan tryckt s. 2385.

satt i gang en vurdering av spørsmålet om å konsentrere samarbeidet om visse sentrale og aktuelle problemstillinger. Det nordiske miljøvernssamarbeid har hittil vært preget av stor bredde og en oppsplitting av prosjektmidlene i mange smådeler.

Situasjonen ved budsjettbehandlingen har i de senere år vært at man har fått langt flere budsjettforslag enn man har kunnet imøtekomme innenfor budsjetttrammene. Mange prosjektforslag har vært gode, og de avsatte budsjetttrammer har vært små i forhold til de ønskelige aktivitetsnivåer. Man har forsøkt å løse problemet ved ulike kombinasjoner av streng prioritering, med bevilgning til et lite antall prosjekter og avslag til de øvrige, reduserte bevilgninger til mange mindre prosjekter og gjennomføring av prosjekter over en periode av flere budsjettår.

Årsaken til at man har relativt mange prosjekter på miljøvernområdet er at Embetsmannskomiteén i særlig grad har valgt å satse på samordningsprosjekter, dvs. koordinering av og arbeidsdeling mellom pågående og planlagt prosjektvirksomhet på det nasjonale plan.

Under sine vurderinger i forbindelse med budsjettbehandlingen har komiteén således sett det som en viktig oppgave å få i stand samarbeid og foreta utredninger på en rekke områder av felles interesse med sikte på å fordele oppgaver mellom landene og legge grunnlaget for en harmonisering av nasjonale tiltak. Man har ment at man på denne måte ville få den mest rasjonelle utnyttelse av de begrensede nordiske midler i sammenheng med de midler som stilles til disposisjon for miljøvern i de enkelte land.

I tillegg kommer at man har antatt at gjennomføringen av mange mindre prosjekter vil ha en positiv virkning når det gjelder opprettelse av kontakt mellom myndigheter og forskere innenfor et bredt sakregister i de nordiske land.

Når man bedømmer antallet prosjekter, må man imidlertid også være oppmerksom på at selve antallet lett kan gi et feilaktig inntrykk av aktiviteten. I en viss utstrekning er det et budsjetteknisk spørsmål om man skal klassifisere prosjekter som selvstendige prosjekter, eller som delprosjekter i et hovedprosjekt.

Når dette er sagt, skal det imidlertid

nevnes at Embetsmannskomiteén er innstilt på å gjennomføre en viss konsentrasjon av aktiviteten i budsjettåret 1982. Budsjettet vil bli behandlet i juni 1981, så man kan ennå ikke si noe konkret om dette.

I spørsmålet blir energiforsyningen nevnt som et aktuelt og sentralt aktivitetsområde for miljøvernarbeidet. I denne forbindelse kan det opplyses at på dette område er det nettopp i 1981 satt i gang et 4-årig samarbeidsprogram med tittelen "Miljøvirkninger ved energiproduksjon".

For 1981 er det avsatt 2 mill. norske kr. til fem delprosjekter. Det fremgår således at man innenfor miljøvernministrenes arbeidsområde har satt i gang de tiltak som er etterlyst i spørsmålet, og at arbeidet vil bli fortsett.

Bernhardt Tastesen: Fru præsident! Jeg vil gerne takke statsråd Rolf Hansen for det positive svar. Jeg forstår, at man i stedfortræderkomiteen i fremtiden vil konsentrere de bevillinger, der stilles til rådighed, om nogle færre projekter.

Det er glædeligt at få meddelelse om, at man særlig på miljø- og energiområdet vil gennemføre et arbejdsprogram – jeg forstår over den kommende 4 års periode – som skal belyse miljøproblemerne i forbindelse med de forskellige former for energiproduktion. Dermed er Ministerrådet helt på linje med to af udvalgene i Nordisk Råd, som har ment det nødvendigt at prioritere et seminar om energi og miljø til afholdelse i dette efterår.

Vi håber, at det totale resultat af disse miljøforanstaltninger må blive til glæde for os alle.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i social- och miljöutskottet.

25

E 16: Fråga till Nordiska ministerrådet angående samnordisk utbildning och forskning rörande åldrandets problem (D 1981/5/1979/s)¹

Rune Gustavsson: Fru president! Jag hänvisar till min skriftliga motivering och ställer

¹ Frågan tryckt s. 2387.

följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka åtgärder ämnar ministerrådet vidta för att främja samnordisk utbildning vad gäller åldrandets problem?

Statsråd Arne Nilsen: Vyrde president! Alderdommen fører med seg problem og store utfordringar både for den einskilde og for samfunnet, særleg fordi vi får stadig fleire eldre blant oss. Derfor har desse spørsmåla stått sentralt i Ministerrådet sitt arbeid på det sosialpolitiske området. Dette arbeidet har dei siste tre åra gått føre seg på ymse måtar. Det har omfatta eit breitt spektrum av spørsmål som gjeld alderdommens individuelle og samfunnsmessige konsekvensar. Dette har ført til konkrete resultat i det nordiske samarbeidet.

Eg vil nemna nokre døme på den vekt Ministerrådet legg på desse oppgåvene. Det sosialpolitiske ministermøtet i 1978 drøfta det aukande talet eldre i samfunnet. Det vart lagt særleg vekt på sosiale og samfunnsøkonomiske konsekvensar av denne utviklinga saman med dei følgjene dette får for helse- og sosialpolitikken. Eldrespørsmåla var òg ein viktig del på ministermøtet i 1980. Då var temaet primærhelsetenesta i Norden, og vi drøfta spørsmålet om samordning mellom helsetenestene og sjukepleien og sosialtenesta innafor primærhelsetenesta.

Mellom desse sosialpolitiske ministermøta har Ministerrådet sett opp prioriteringar for forskings- og utviklingsarbeidet i framtida innafor den sosialpolitiske sektoren på bakgrunn av initiativet frå statsministrane om utvida nordisk forskings- og utviklingsarbeid. Ministerrådet meiner eldreomsorga bør gjerast til eitt av fem prioriterte område. Eit konkret tiltak ut frå denne prioriteringa var konferansen om planlegging innafor eldreomsorga, som Ministerrådet la opp til i desember i fjor.

Når Ministerrådet i si fråsegn seier at utdanninga med omsyn til alderdomsspørsmåla og alderdomsproblema er ein integrert del i verksemda til Den nordiska hälsovårdshøgskolan, gjeld dette først først og fremst epidemiologi og biostatistikk, helse- og sjukeadministrasjon, sosialmedisin og preventiv medisin. I emnet epidemiologi blir det t. d. tatt

opp metodespørsmål ved kartlegging av sjukdomsspreiing og helsetenestekonsum m. a. for dei eldre. Innafor helse- og sjukeadministrasjonen finst det innslag om forskning om alderdommen. I emnet sosialmedisin tar dei sosiale og medisinske tilhøva hos eldre ein stor del av plassen i denne undervisninga. Vidare har vi emnet sosialodontologi, der det òg blir tatt opp spørsmål som har med alderdommen å gjera.

Hälsovårdshøgskolan held dessutan for første gong konferansen "Perspektiv på alderdommen". Dette tverrfaglege arrangementet vil venteleg bli halde på nytt, avhengig av om det blir stilt ressursar til dette føremålet. Hälsovårdshøgskolan driv òg kurs i omsorgsforskning. I desse kursa kjem det inn moment om gerontologiske aspekt i omsorga, livsstil og livsvurderingar. Skolen har i utbyggingssplanen sin prioritert eit lektorat i omsorgsforskning høgst. I forskinga til Hälsovårdshøgskolan er dessutan dei eldre ein viktig del i prosjektet Helse- og sjukepleieplanlegging i Norden.

Eg vil til slutt understreka at Ministerrådet vil gå aktivt inn for å fremja både forskning og utdanning i samband med alderdomsspørsmåla og alderdomsproblema.

Rune Gustavsson: Fru president! Jag vill tacka för ett positivt svar. Det är min förhoppning att frågan om åldrandets problem kommer att få en central plats i det fortsatta arbetet inom ministerrådet. Samstämmiga uppgifter ger besked om att forskningen om åldrandets problem är ett eftersatt område i samtliga nordiska länder, detta samtidigt som antalet äldre ökar, vilket naturligtvis kräver större resurser, såväl ekonomiska som personella.

Av det remissmaterial som finns i anslutning till medlemsförslaget framgår att vården av äldre i dag i alltför ringa grad vilar på resultat från systematisk forskning. Därför är det att hälsa med tillfredsställelse att forskning och utvecklingsarbete inom vårdområdet kommer att prioriteras.

I det sammanhanget är det av stor betydelse att personalutbildningen främjas. Det är personalen som i sin dagliga gärning möter de äldre och blir något av experter. Det är perso-

nalen som bäst lär känna den vårdbehövande. Att rätt stimulera och aktivera de vårdbehövande är en mycket viktig fråga i personalens utbildning. För att förebygga ökade vårdbehov och kanske minska behovet av vård spelar information om kost och motion och om enkla metoder som var och en kan utnyttja för att hålla sig i bättre form en väsentlig roll i personalutbildningen.

Friskvården är en väsentlig fråga även för den äldre generationen. Det är vitaliserande att medverka till att göra den enskildes livssituationen bättre. För samhället innebär friskvården förbättrade möjligheter att klara det ökade behovet av god omvårdnad som uppstår i våra länder i och med att antalet äldre ökar för varje år.

Statsråd Arne Nilsen: Vyrde president! Eg er samd med representanten Rune Gustavsson i at spørsmål som gjeld dei eldre, må få ein sentral plass i arbeidet vårt også framover.

Eg kan her leggja til at eg reknar med at det før neste sesjon vil bli lagt fram eit ministerrådsforslag om revidert samarbeidsprogram på det sosial- og helsepolitiske område, og eldreomsorga vil der bli eit av dei høgast prioriterte område.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmälades att behandlingen av meddelandet fortsätter i social- och miljöutskottet.

Matthias Á. Mathiesen övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

26

E 17: Fråga till Nordiska ministerrådet angående konvention om rätten att tillgodoräkna sig tjänstgöring i annat nordiskt land (D 1981/17/1980/s)¹

Lillqvist: Herr president! Med hänvisning till den utdelade motiveringen ställer jag följande fråga till ministerrådet:

Vilka konkreta åtgärder avser ministerrådet att vidta för att en konvention i skyndsam

ordning skall kunna ingås om rätten att tillgodoräkna sig tjänstgöring i annat nordiskt land när löne- och andra anställningsförmåner fastställs?

Statsrådet Karin Söder: Herr president! Nordiska rådet anmodade i sin rekommendation nr 17/1980 ministerrådet att undersöka förutsättningarna för en konvention som garanterar nordiska medborgare som flyttar inom Norden rätten att få tillgodoräkna tjänstgöring i det land man flyttar från vid fastställande av lön och andra anställningsvillkor i landet man flyttar till.

I sitt meddelande om rekommendationen till Nordiska rådet uttalar ministerrådet att en sådan utredning skulle vara ett väsentligt led i genomförandet av intentionerna med överenskommelsen från 1954 om en gemensam nordisk arbetsmarknad.

Ministerrådet har i sitt arbete med rekommendationen fäst uppmärksamheten vid att de problem Nordiska rådets förslag reser är oerhört komplicerade, enär en eventuell konvention skulle omfatta såväl arbetsrättsliga som lagstadgade förhållanden både vid ut- och återflyttning, oavsett om arbetsgivaren är stat, kommun eller privat.

Det var mot denna bakgrund ministerrådet i sitt meddelande vidare uttalade att en uppföljning av rekommendationen skulle kräva ett omfattande utrednings- och förhandlingsarbete och att ministerrådet därför först vill kartlägga de anställningsförmåner som en person kan tillgodoräkna sig vid byte av arbete i sitt hemland.

Ministerrådet är i första fasen av dessa undersökningar. Svaret får därför bli att ministerrådet för närvarande ej kan besluta om konkreta åtgärder i syfte att snabbt nå fram till den av rådet önskade konventionen. Det kommer i själva verket att bli en långvarig process bara att få fram det nödvändiga underlaget för att utarbeta en sådan konvention.

Lillqvist: Herr president! Först ber jag att få tacka statsrådet Söder för svaret. Dock vill jag säga att jag hade väntat mig ett mera precist och tidsbestämt svar. Jag medger gärna att frågan är svår att lösa, eftersom den berör så många avtalsparter, staten eller sta-

¹ Frågan tryckt s. 2388.

terna, kommuner, kommunförbund, lands-
ting och den privata sektorn med flera. Be-
träffande den privata sektorn så är det väl för
närvarande en ytterst liten procentandel som
betalas ut som tjänsteårstillägg, så den delen
av problemet är för närvarande åtminstone
när det gäller förhållandena i Finland ganska
lättlöst. Men samtidigt är den här ställda frå-
gan mycket viktig för invandrarna. Det an-
kommer väl på oss, som verkar inom Nordis-
ka rådet, att bereda dem goda möjligheter att
återvända till hemlandet om de så önskar.

Den ställda frågan är enligt min mening
fortsättning på konventionen om gemensam
nordisk arbetsmarknad, såsom det också
framgick av statsrådets svar. Trygghetskon-
ventionen, med flera konventioner, berör
också den ställda frågan. Det gäller nämligen
att bereda invandrarna samma förmåner som
landets övriga befolkning har. Nu gäller det
framför allt ålderstillägg och tjänsteårstillägg.
Och då anser jag – och jag tror att det inte är
enbart min utan att det i Finland är en ut-
bredd uppfattning – att den här frågan bör
rättas till. Frågan är svårlöst, men om ministerrådet har verkligen god vilja att lösa proble-
met, så anser jag att det kunde lösas inom en
snar framtid.

Och sedan en tillägsfråga till statsrådet
Söder: kan statsrådet möjligen ge ett mera
tidsbestämt svar på när frågan kommer att
lösas inom ministerrådet?

Statsrådet **Karin Söder**: Herr president!
Jag är i allt väsentligt överens med frågestäl-
laren om angelägenheten av att vi kan lösa de
här frågorna på ett tillfredsställande sätt.
Men jag är också mycket medveten om vad
det betyder för de människor som arbetar i
ett annat nordiskt land än sitt hemland att
kunna återvända till sitt land och därvid be-
hålla sina rättigheter.

Mitt svar på ministerrådets vägnar har ut-
formats mot bakgrunden av att detta är en
komplicerad process och att den tid som hit-
tills stått till förfogande inte har räckt till för
att göra all den grundläggande kartläggning
som är nödvändig för att vi idag skall kunna
ange vilken tid det kommer att ta för att upp-
nä de mål vi satt upp för detta arbete. Men
när denna kartläggning är genomförd har mi-
nisterrådet större möjligheter att se hur man
skall angripa problemet.

Vi har även från denna session erfarenhet
av hur besvärligt det kan vara att få fram en
överenskommelse om behörighetsregler för
en viss sektor, där frågeställaren själv varit
initiativtagare. Skall vi nu inrymma alla yr-
keskategorier måste vi ha ett bra underlag för
att göra det på ett riktigt sätt. Vi är eniga om
vad vi vill uppnå. Det gäller bara att göra det
på ett så korrekt sätt som möjligt, så att resul-
tatet blir bra för de berörda människorna. Jag
hoppas att vi vid nästa möte skall kunna ange
en tidsram för arbetet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad,
anmälades att behandlingen av meddelandet
fortsätter i social- och miljöutskottet.

27

**E 18: Fråga till Nordiska ministerrådet an-
gående projektanställdas förhållanden utanför
Norden (D 1981/19/1980/s)¹**

Halvgaard: Hr. præsident! Det fremgår af
en meddelelse fra Nordisk Ministerråd den
10. december 1980, at der for øjeblikket er
forskellige nationale undersøgelser i gang for
at kortlægge projektansattes forhold i forbin-
delse med nordiske eksportprojekter. Og det
oplyses, at Ministerrådet vil afvente resulta-
terne heraf, før man tager stilling til, om der
skal iværksættes en fællesnordisk udsen-
delse.

Idet jeg henviser til den samlede begrun-
delse, skal jeg på udvalgets vegne spørge Mi-
nisterrådet, om man nu i forbindelse med
ministerrådsforslaget om projekteksport har
fået resultaterne af de omtalte nationale un-
dersøgelser, og om man nu kan tage stilling til
gennemførelsen af en undersøgelse, som hen-
stillet af Rådet på forrige session?

Minister **Pirkko Työlajärvi**: Herr president!
Nordiska rådet uppmanade i sin rekomen-
dation nr 19/1980 ministerrådet att företa en
undersökning av de projektanställdas juridis-
ka, sociala och ekonomiska förhållanden vid
stationering utanför Norden.

¹ Frågan tryckt s. 2389.

I sitt meddelande till Nordiska rådet om rekommendationen uttalar ministerrådet att det på biståndsområdet har arbetats med dessa problem i en följd av år och att biståndsmyndigheterna inte finner det möjligt eller lämpligt med ytterligare åtgärder. Utanför biståndsområdet är projektexport det mest aktuella området, och med hänsyn till detta upplyste ministerrådet vidare att det hade satts igång vissa undersökningar av nationella regler, vilkas resultat ministerrådet ville avvakta, innan man eventuellt satte igång en gemensam nordisk undersökning. Ministerrådet har ännu inte fått resultatet av dessa undersökningar och kan därför inte på nuvarande tidpunkt ta ställning till genomförandet av en gemensam nordisk undersökning.

Halvgaard: Jeg vil gerne sige tak for svaret. Jeg forstår, at resultaterne af de hidtil foretagne nationale undersøgelser ikke foreligger.

Af hensyn til den tidnød, som sessionen befinder sig i, så vil jeg afstå fra at bede ministeren oplyse, på hvilken måde de hidtil foretagne undersøgelser er iværksat.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i social- och miljöutskottet.

28

E 19: Fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbete om utnyttjande av hälsovårdsresurserna¹

Sigrid Utkilen: Hr. president! Jeg vil på baggrund av min skriftlige utredning stille Ministerrådet følgende spørsmål:

Vil ministerrådet vurdere hvordan man best kan utnytte ressursene i helsetjenesten over landegrensene, særlig med henblikk på situasjonen på Nordkalotten?

Statsrådet **Karin Söder:** Herr president! Frågan om gränsregionalt samarbete i Norden har aktualiserats i olika sammanhang. Den på Nordiska rådets rekommendation grundade överenskommelsen om kommunalt samarbete över nordiska riksgränser – vil-
¹ Frågan tryckt s. 2391.

ken undertecknades den 26 maj 1977 – syftar bl. a. till att underlätta sjukvårdssamarbete inom gränsregionerna.

Redan 1968 antog Nordiska rådet en rekommendation angående sjukvårdssamarbete i Tornedalen. Efter förhandlingar mellan berörda parter inleddes i september 1977 ett journalsamarbete mellan vårdcentralerna i svenska Övertorneå och finska Ylitornio. Journalsamarbetet omfattar akutmottagning under veckoslut och helger. Eventuella återbesök sker alltid i patientens hemland, dit också svårt skadade eller sjuka patienter överförs första vardag eller så snart det är möjligt. En kartläggning har påbörjats för att få en uppfattning om behovet på finsk och svensk sida av ett vidgat gränsregionalt sjukvårdssamarbete.

I sin senaste lydelse innehåller den svenska gränssjukvårdskungörelsen också en bestämmelse angående läkarvårdstaxan i de fall då läkarvården meddelats utomlands enligt avtal med svensk sjukvårdshuvudman. Bestämmelsen innebär att samma taxa tillämpas som vid offentlig läkarvård i Sverige.

Utöver vad som redan anförts vill jag även nämna de kontakter som tagits mellan socialdepartementet i Norge och socialstyrelsen i Sverige angående möjligheterna att träffa avtal om behandling av brännskadade norska patienter vid svenska sjukhus. Även om ett sådant avtal är avsett att gälla en begränsad period i avvaktan på utbyggnaden av resurserna för brännskadevård i Norge, vill jag framhålla detta som ett exempel på en rationell hantering av uppkomna vardagsproblem.

Sammanfattningsvis vill jag säga att nordiska ministerrådet genom den tidigare nämnda överenskommelsen om kommunalt samarbete över nordiska riksgränser skapat goda förutsättningar för sjukvårdshuvudmannen att träffa avtal om olika typer av samarbete. Jag har nämnt några exempel på sådana bilaterala kontakter – det finns flera – och vill understryka att ansvaret för en vidareutveckling av sådana kontakter nu åvilar sjukvårdshuvudmannen.

Sigrid Utkilen: Hr. president! Jeg vil takke ministeren for svaret. Det spørsmålet jeg har reist, og særlig med henblikk på situasjonen på Nordkalotten, vil trolig bli aktualisert på

bredere basis etter hvert som utbyggingen av primærhelsetjenesten skrider frem. Går denne utviklingen etter forutsetningen, vil det bli en betydelig avlastning for institusjonene innen helsesektoren.

Jeg tillater meg på denne bakgrunn å stille følgende tillegsspørsmål: Vil det fra ministrenes side bli lagt opp til et nordisk samarbeid med sikte på å utnytte eventuell ledig kapasitet ved helseinstitusjonene i forbindelse med og som følge av den forventede opptrapping av primærhelsetjenesten?

Statsrådet Karin Söder: Herr president! Det är helt riktigt som Sigrid Utkilen säger, att det pågår en utveckling mot större primärvårdsinsatser. I förlängningen av den utvecklingen kan man naturligtvis se att vi kan få ledig kapacitet på sjukhusen även i gränsområdena.

Då är det dess bättre så att de överenskomelser som redan finns om gränssamarbete ger sjukvårdshuvudmännen möjlighet att inom den ramen utnyttja de tillgängliga resurserna. Det är alltså en fråga som sjukvårdshuvudmännen i de berörda områdena själva kan ta tag i. De kontakter som finns mellan sjukvårdsmyndigheterna på central nivå i de olika länderna kan vara ett stöd i det arbetet.

Förutsättningarna finns alltså. Det gäller för de berörda parterna att fylla dem med det innehåll som bäst passar människorna i de gränsområden som är berörda.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

29

E 20: Fråga till Nordiska ministerrådet angående hälsovårdspersonalens arbetsmiljörisiker¹

Sigrid Utkilen: Hr. president! På bakgrunn av min skriftlige begrunnelse vil jeg stille følgende spørsmål til Ministerrådet:

Vil det på nordisk basis bli undersøkt om gjeldende verneregler for helsepersonell etterleves, slik at fosterskader, aborter etc. ef-

fektivt kan forebygges, og vil regelverket eventuelt bli utvidet med tanke på å gi helsepersonellet tilfredsstillende beskyttelse?

Statsråd Harriet Andreassen: Hr. president! Innen arbeidsmiljøsamrådet er arbeidet med giftige og farlige stoffer i arbeidsmiljøet et av de aller høyest prioriterte delområder og legger beslag på en vesentlig del av de nordiske prosjektmidlene. I de senere år har vi også spesielt tatt opp faren for skader på arvestoff og fosterskader forårsaket av arbeidsmiljøet. I 1979 ble det innledet et prosjektprogram for å kartlegge fosterskader som har sin årsak i arbeidsmiljøet. Hensikten med samarbeidet er å kunne avsløre skadelige faktorer raskere og med større sikkerhet. Et prosjekt vedrørende styrén- og kromosomskader er også iverksatt.

I alle de nordiske land gjelder strenge regler for helsepersonell og deres omgang med kjemikalier, stråling og mikrobiologiske stoffer. I Norge, Sverige, Danmark og Island er det arbeidstilsynsmyndighetene i det enkelte land som i hovedsak utarbeider reglene og også fører kontroll med at reglene blir fulgt. I Finland blir dette ivaretatt av andre organer, mens Arbetarskyddsstyrelsen fører tilsyn med det allmenne arbeidsmiljøet. I de fleste av landene er det de strålehygieniske instituttene som har ansvaret for selve apparaturen når det gjelder strålefare.

Når det gjelder verneregler, har man i Norge for tiden under revisjon tre forskrifter som spesielt angår helsepersonell: Det dreier seg om ioniserende stråling, narkosegasser og cytostatika. Det siste er en cellegift som brukes i behandlingen av kreftsykdommer. Alle disse tre forskriftene inngår i det system for regelsamarbeid som er lagt opp mellom arbeidstilsynsmyndighetene i Norden. Parallelt arbeider Sverige med tilsvarende forskrifter, og det har vært et nært samarbeid under utarbeidelsen av forslagene til regler. Det svenske Strålskyddsinstitutet har for tiden et regelforslag vedrørende ioniserende stråling til høring, altså på remiss. I Danmark er man i ferd med å få nye grenseverdier for narkosegasser, som for øvrig er lik de svenske grenseverdiene. Også i Danmark er et nytt regelsett om cytostatika under utarbeidelse. I Island inngår utarbeidelse av

¹ Frågan tryckt s. 2392.

forskrifter for helsepersonellens arbeidsmiljø i det nyorganiserte arbeidstilsynets nærmeste planer.

Med hensyn til spørsmålets første del, må jeg nok si at Ministerrådet anser at kontroll med at gjeldende verneregler etterleves, ikke er en sak som egner seg for nordisk samarbeid, men må ivaretas av hvert enkelt lands kontroll- og tilsynsmyndigheter. Når det gjelder spørsmålets annen del, er man, som det fremgår av hva jeg tidligere har sagt, i alle de nordiske land spesielt oppmerksom på de arbeidsmiljøfarer helsepersonell er utsatt for. Vernereglene revideres jevnlig, og regelarbeidet inngår i det nordiske samarbeidet omkring verneregler.

Sigrud Utkilen: Jeg vil takke ministeren for svaret, som kanskje ikke var så imøtekomende som jeg hadde håpet. Det er hevet over tvil at hvert enkelte lands kontroll- og tilsynsmyndighet vil måtte ta ansvaret for gjennomføringen av vernereglene, men jeg vil tro at vi har noe å lære av hverandre, at erfaringsutveksling mellom de nordiske land ville være av det gode.

Ministeren bekreftet det vi visste fra før, nemlig at det gjøres en betydelig forskningsinnsats på dette område. Nå gjelder det å formidle kunnskapen videre, særlig til den gruppe personell som daglig utsettes for de små skadelige påvirkninger som det blir tatt lite hensyn til. Utdannelse er et svært viktig moment i denne forbindelse, og jeg vil derfor spørre ministeren: Vil det kunne innledes et nordisk samarbeid om opplegget av en systematisk opplæring med sikte på å gi helsepersonell økte muligheter for å ivareta sin egen helse?

Statsråd **Harriet Andreassen:** Hr. president! I grunnen er vel dette et spørsmål som kommer inn under sosialministrenes ansvarsområde. Det er de som har ansvaret for utdanning av helsepersonell. Men i og med at jeg har begynt å svare, får jeg fortsette.

Så vidt jeg kjenner til, er arbeidsmiljøforholdene – risikoen – en integrert del av utdanningen av helsepersonell i alle de nordiske land. Dette er også – fortsatt så vidt jeg kjenner til – ivaretatt på nordisk plan gjen-

nom det samarbeid som foregår nettopp på dette området.

Diskussionen forklarades härefter avsluttad.

30

E 21: Fråga till Nordiska ministerrådet angående åtgärder för att inom ramen för den fria nordiska arbetsmarknaden underlätta nordisk ungdoms arbetssituation och anpassning i annat nordiskt land¹

Savola: Jag vill ställa följande fråga: Vilka åtgärder har Nordiska ministerrådet för avsikt att vidtaga för att inom ramen för den fria nordiska arbetsmarknaden underlätta nordisk ungdoms arbetssituation och anpassning i annat nordiskt land?

Statsråd **Harriet Andreassen:** Hr. president! Nordisk ministerråd, dvs. arbeidsministrene, har nedsatt en arbeidsgruppe med oppgave å granske 1954-årsoverenskomsten om felles nordisk arbeidsmarked og avgi forslag til komplettering av overenskomsten som granskningen kan foranledige. Planen er at arbeidsgruppens materiale skal legges fram for Nordisk arbeidsmarkedsutvalg – det som vi vanligvis kaller NAUT – og arbeidsministrene i løpet av 1981, og saken kan komme opp under Nordisk Råds sesjon i 1982.

Under sitt arbeid har arbeidsgruppen hittil konstatert at det ikke er grunnlag for å gjøre noen innskrenkninger i retten til fri flytting og retten til å ta arbeid i annet nordisk land.

De unges sysselsettingsproblemer har vært meget høyt prioritert innen det nordiske arbeidsmarkedssamarbeidet de siste årene, og under ledelse av NAUT har derfor en rekke prosjekter som har tatt sikte på å underlette de unges arbeidsmarkedstilknytning, vært gjennomført. I inneværende år arbeider NAUT fortsatt med disse spørsmålene og gjennomfører bl. a. i samarbeid med Embetsmannskomiteen for nordisk kulturelt samarbeid et prosjekt om forsøk med ungdomsgaranti i fire nordiske lokalområder. Likeledes

¹ *Frågan tryckt s. 2393.*

avsluttes nå et utredningsprosjekt som tar sikte på å gi et samlet bilde av de innsatser som blir gjort i de nordiske land for å virkeliggjøre den såkalte ungdomsgarantien.

Arbeidsministrene har også utredet det nordiske formidlingssamarbeidet og trukket opp retningslinjer for den offentlige arbeidsformidlingens samarbeid de nordiske land imellom og de tjenester den skal yte til arbeidssøkere som flytter til et annet land for å ta arbeid. Arbeidsformidlingens muligheter for å yte påkrevet bistand både nasjonalt og i forbindelse med det felles nordiske arbeidsmarked vil imidlertid måtte basere seg på de ressurser som i det enkelte land blir stilt til disposisjon for arbeidsmarkedsmyndighetene. Arbeidsministrene har derfor konstatert at arbeidsformidlingen overfor de arbeidsmarkedspolitiske utfordringene som 1980-årene vil bringe, må tilføres de nødvendige ressurser og hensiktsmessig teknologi.

Når det gjelder den finsk-svenske migrasjonen som er særskilt nevnt i spørsmålet, viser Ministerrådet til den såkalte finsk-svenske kanaliseringsavtalen som ble inngått i 1973. Hensikten med denne avtalen er å få en så stor del som mulig av arbeidskraften som flytter, til å flytte via arbeidsformidlingen. En spesiell finsk-svensk arbeidsgruppe for arbeidsformidlingsspørsmål møter regelmessig for å overvåke gjennomføringen av avtalen.

Spørsmålet om endringer i denne finsk-svenske avtalen for å forbedre dens gjennomslagskraft vil bli overveiet når arbeidsgruppen som behandler revisjonen av 1954-årsavtalen, har sluttført sine drøftinger.

Spørsmål i forbindelse med innvandring av finske ungdommer til Sverige behandles også i den finsk-svenske arbeidsgruppen for sosial- og helsevernsspørsmål som ble nedsatt for noen få år siden.

Statsrådet **Karin Andersson**: Herr president! Jag skulle i anslutning till statsrådet Harriet Andreassens svar på Petter Savolas fråga vilja komplettera med några opplysningar om hur den svenska regeringen ser på migrationen av ungdomar mellan Finland och Sverige, eftersom detta är utgångspunkten för frågan.

Regeringarna i Finland och Sverige har se-

dan lång tid ett nära, förtroendefullt och konstruktivt samarbete i en rad frågor som gäller den finsk-svenska migrationen och finländarnas situation i Sverige. Inom ramen för detta samarbete behandlas fortlöpande de särskilda problem som hänger samman med inflyttningen av finländska ungdomar till Sverige. Frågan har berörts vid de finsk-svenska överläggningarna på ministernivå. Den behandlas också på statssekreterarnivå liksom inom de finsk-svenska samsamarbetsgrupper för arbetsförmedlingsfrågor och för hälso- och socialvårdsfrågor som Harriet Andreassen redan har omnämnt.

Jag vill instämma i Petter Savolas bedömning att de problem som hänger samman med oplanerad inflyttning av finska ungdomar till Sverige är mycket allvarliga. Den svenska regeringen har emellertid den uppfattningen att dessa problem inte låter sig lösas genom inskränkningar i den fria rörligheten i Norden, utan att åtgärder av annat slag måste sättas in. Det är genom utökad samarbete vi skall lösa problemen, inte genom att göra begränsningar. Men det krävs åtgärder från både finsk och svensk sida.

Det krävs förebyggande insatser från de finska myndigheterna, bl. a. vad gäller information om de problem som ungdomarna kan möta i Sverige, om de beger sig dit oplanerat. Det vore även värdefullt om de finska myndigheterna kunde utöka sina insatser i Sverige, framför allt i storstadsområdena, för att hjälpa de ungdomar till rätta som kommit på drift. En del av dem skulle kanske bli bäst hjälpta, om de fick möjligheter att återvända till Finland. Jag vill i detta sammanhang som ett exempel nämna att den svenska socialstyrelsen har förebyggande verksamhet i Köpenhamn bland svenska ungdomar som hamnat i svårigheter här.

På svensk sida har på senare tid flera projekt initierats för att underlätta de nykomna finländska ungdomarnas situation i Sverige. Statens invandrarverk bedriver bl. a. projektverksamhet för finska ungdomar i samarbete med Göteborgs kommun, och Stockholms kommun bedriver särskild rådgivningsverksamhet. Här bör särskilt nämnas den s.k. SOLMU-gruppen, som är en behandlings- och rådgivningscentral för finsk ungdom, upprättad av Stockholms socialförvaltning.

Jag vill sammanfattningsvis från den svens-

ka regeringens sida framhålla att vi är beredda att utveckla samarbetet med Finland för att de ungdomar det nu är fråga om skall få en bättre och tryggare tillvaro.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

31

E 22: Fråga till Nordiska ministerrådet angående åtgärder för att bevara laxälvarna i de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige¹

Savola: Min fråga lyder: Vilka åtgärder avser regeringarna i Finland, Norge och Sverige vidta för att de ur naturskyddssynpunkt viktiga nordliga laxälvarna skall bevaras i nuvarande tillstånd, och för att förbättra laxstammen i dessa älvar?

Statråd Rolf Hansen: Ærede president! För å bevara laksebestanden i de nordliga elver som en ressurser för framtiden har regeringene i Norge, Sverige og Finland i de senere år gjennomført omfattende forvaltningsmessige tiltak.

I Norge har tiltakene omfattet registrering av fisket i både elver og innsjøer, begrensnig av fisketiden, utstedelse av lisenser for drivgarnfiske, forbud mot settegarn i innsjøene og i de fleste elver og opprettelse av fredningsområder. Samtidig har man styrket forskningsinnsatsen, forbedret statistikken og intensivert kontrollen.

Arbeidet med å opprettholde og øke produksjonen av ny laks blir også fremmet ved oppdrettstiltak i elvene. Etter den annen verdenskrig er det bygd en rekke laksetrapper, som har åpnet ca. 1000 km nye gytestrekninger i elvene. Samtidig foretar man omfattende utsetting av laks.

Norge ser med bekymring på utviklingen av laksefisket i Norskehavet og legger stor vekt på å begrense dette gjennom internasjonale avtaler. Dette arbeid er nå satt i gang.

Sverige, Norge, Island, Færøene og EF er i ferd med å utarbeide en konvensjon for lak-

sefisket i Nord-Atlanteren sammen med de andre stater i området. Med denne konvensjon som verktøy vil man kunne vedta fremtidige reguleringstiltak, slik at man sikrer en livskraftig laksebestand. Konvensjonen kan antakelig tre i kraft i 1982.

I Østersjøen står Sverige og Finland for storparten av produksjonen av ny laks, og ca. 3/4 av denne produksjonen skjer på kunstig måte.

Sverige og Finland har økt den kunstige utsetting av laks i de senere år og har forbedret den naturlige produksjon av ny laks ved f. eks. å bygge laksetrapper. Gjennom forhandlinger mellom Sverige og EF er det også stilt midler til disposisjon for økt utsetting av laks.

Ved utvidelsen av sin fiskerisone har Sverige redusert det utenlandske laksefiske i svensk sone til ca. 20 pst. av det tidligere nivå. Videre har man gjennom Fiskerikommisjonen for Østersjøen søkt å oppnå enighet om en kvotefordeling for laksefisket. Dette har ikke lyktes for 1981, men spørsmålet vil bli tatt opp igjen for neste år.

Laksefisket i Tanaelva blir regulert av en avtale mellom Finland og Norge. Ifølge denne avtale har Norge ansvaret for å overvåke fisket ved munningen av Tanaelva og i havområdene omkring. Havfisket har stor betydning for laksestammen på den finske side av elva. Finland har begrenset fisket på sin side, bl. a. gjennom forbud mot fiske i week-endene, høye avgifter for fiskekort og begrensninger på bruk av båter og visse fiske-redskaper. For øyeblikket arbeider man med å opprette en grenseelvkommisjon mellom Norge og Finland, i likhet med den svensk-finske kommisjon som behandler bl. a. fiske-spørsmål.

Fisket i Østersjøområdet er særlig viktig for laksestammene i Torne-, Kemi- og Kalix-elvene. Fisket blir her regulert gjennom avtaler mellom Finland og Sverige og gjennom Fiskerikommisjonen for Østersjøen, som baserer sine standpunkter på vitenskapelige råd fra International Commission for the Exploration of the Sea, som har nedsatt en spesiell arbeidsgruppe for østersjøfisket.

I den svensk-finske grenseelvkommisjon for Torneelv har man utformet anbefalinger om fisket i elva. Dette har resultert i et omfattende samarbeid mellom myndigheter, for-

¹ *Frågan tryckt s. 2394.*

skere og rettslige instanser i de to land.

Det er ventet at lakseoppdrett og utsetting av laks sammen med kvoteordninger, fiskebegrensninger, effektivisering av spillvannrensing og bedre beskyttelse av elveløpene vil resultere i en øking av laksestammen i de nordlige lakseelver i de kommende tiår. Som det har fremgått, skjer dette allerede ved samarbeid – internasjonalt og mellom de nordiske land.

Savola: Herr president! Jag tackar minister Hansen för svaret. Minister Hansen behandlade laxfisket i Tana, Kalix, Torneå och Kemi älvar, men glömde att berätta vad Norge planerar för att skydda laxstammen och bevara Altaälven, som är en av de viktigaste laxälvarna i Norden.

Jag vill göra tillägsfrågan: Vilka är Norges planer att skydda laxstammen och bevara Altaälven, som är en av de viktigaste laxälvarna i Norden? Samma tillägsfråga gäller också Storälven.

Statsråd **Rolf Hansen:** Til dette spørsmålet vil jeg si at det ikke er antatt at reguleringen av Alta-elva vil føre til noen vesentlige skader på laks og laksefiske i elva. Det har da først og fremst sammenheng med at den del av Alta-elva som er lakseførende, ikke er berørt av reguleringen. Det kraftverk og den dam som skal bygges, ligger ovenfor det punkt hvor laksen gjennom hundreder av år har klart å gå opp i Alta-elva. På dette punkt vil det heller ikke i fortsetningen skje noen endring. Det dreier seg om en strekning på ca. 40 km fra havet og opp hvor det altså fortsatt vil være full anledning som hittil for laksen til å ha sin gang.

Den diskusjonen som har vært ført på dette punkt, har først og fremst hatt tilknytning til spørsmålene om virkningene for laksen ut fra de endringer som vil skje i vannføringen, og en viss endring i temperaturen i vannet. Vannføringen i Alta-elva blir imidlertid mer stabil etter utbyggingen enn den hittil har vært. Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk, som er det norske faglige organ på dette område, har godkjent reguleringsopplegget. Det er således – som jeg alt har påpekt – grunn til å anta at Alta-reguleringen ikke skaper

vesentlige endringer verken for laksen eller for laksefisket.

I tillegg till dette har Miljøverndepartementet fått meget utvidede fullmakter i reguleringsbestemmelsene, for å hindre at det skjer skader av noe omfang bl. a. på laksefisket.

Diskusjonen förklarades härefter avslutad.

32

E 30: Fråga till Nordiska ministerrådet angående arbetsmarknadens parter deltagande i arbetsgrupp angående datateknikens effekter på sysselsättningen¹

Doris Håvik: Fru president! Med stöd av den skriftliga motiveringen har jag bett att till ministerrådet få framställa följande fråga: Anser Nordiska ministerrådet att arbetsmarknadens parter skall beredas möjlighet att delta permanent genom fullvärdigt ledamotskap i den arbetsgrupp ministerrådet har tillsatt mot bakgrund av Nordiska rådets rekommendation nr 15/1980 angående datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv?

Minister Lise Østergaard: Doris Håvik har spurgt, om Nordisk Ministerråd mener, at arbejdsmarkedets parter kan få mulighed for at deltage permanent i den arbejdsgruppe, Ministerrådet har nedsat på baggrund af Nordisk Råds rekommandation nr. 15/1980 angående datateknikkens effekter på beskæftigelse, arbejdsmiljø og næringsliv.

Arbejdsgruppen består af en repræsentant for hvert nordisk land. Den mødtes for første gang den 17. februar 1981 og valgte her Helge Seip fra Norge til formand.

Det er Ministerrådet opfattelse, at det er af afgørende betydning for, at gruppen kan gennemføre sit arbejde med positivt resultat, at arbejdsmarkedets parter inddrages i arbejdet.

I Ministerrådets mandat for arbejdsgruppen siges det, at dens arbejde skal ske i nært samvirke med arbejdsmarkedets parter. Arbejdsgruppen har da også set det som en af

¹ Frågan tryckt s. 2406.

sine første opgaver at vurdere, hvordan dette bedst kan ske, og vil i nærmeste fremtid indbyde parterne til at diskutere spørgsmålet.

Sædvanligvis er der jo visse betænkkeligheder ved at gøre arbejdsgrupperne for store, men Ministerrådet har allerede fra begyndelsen været opmærksomt på betydningen af, at arbejdsmarkedets parter blev draget nært ind i det forestående arbejde. Vi vil i det førstkommande ministerrådsmøde tage spørgsmålet op til beslutning, bl. a. i lyset af resultatet af det kommende møde mellem gruppen og parterne, og vi vil søge at finde frem til den bedst mulige måde, hvorpå arbejdsmarkedets parter kan integreres i arbejdsgruppens arbejde.

Doris Håvik: Fru president! Utredningen har nyligen haft sitt första sammanträde, och det stämmer dåligt överens med rekommendationen att arbetet skulle ske skyndsamt. Vid det sammanträdet var inte arbetsmarknadens parter inbjudna, och det stämmer dåligt överens med att utredningen skulle ske i nära samarbete med arbetsmarknadens parter.

Nu gläder det mig att höra – och jag tackar för det svaret – att man skall försöka se till att arbetsmarknadens parter kommer in i detta arbete. Jag vill då betona vikten av att detta inte sker på så sätt att de "blir fortlöpande informerade" eller av någon "orienterade om hur arbetet fortlöper" utan att de deltar som fullvärdiga medlemmar. Detta är ett viktigt område, och det hastar. Det får inte bli så att tekniken går ifrån oss och vi inte får möjlighet att påverka vad som egentligen händer.

Jag är övertygad om att arbetsmarknadens parter kan tillföra denna utredning så mycket värdefulla synpunkter, grundade på erfarenhet från arbetsmarknad och näringsliv, att det skulle vara ett misstag av utredningen att undandra sig den möjlighet som här finns att få värdefull expertis med i utredningsarbetet.

Jag tackar än en gång för svaret och hoppas på att man bereder arbetsmarknadens parter den ställning i utredningen som de förtjänar.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

33

E 32: Fråga till Sveriges regering angående eventuellt avskaffande av reseersättning till arbetsökande från Finland¹

Tellervo Koivisto: År 1979 tog Sverige och Finland gemensamt ett steg i riktning mot utbyggnad av flyttningstryggheten för de människor som söker arbete i det andra landet. Då inledde man en försöksverksamhet, som fortfarande pågår, och som innebär att arbetsökande i Finland, som genom arbetsförmedlingen i hemlandet får erbjudande om ett arbete i Sverige, kan få resekostnadsersättning och traktamente för att resa tur och retur från hemorten till den ort i Sverige, där den erbjudna arbetsplatsen finns. Dessa kostnader ersätts av svenska staten. På motsvarande sätt betalar Finland resan till Finland för i Sverige bosatta personer som har fått erbjudande om arbetsplats i Finland. Systemet har veterligen fungerat väl. Under perioden februari–november 1980 fick drygt 300 arbetsökande från Finland sina resekostnader betalda på detta sätt. Under samma tid betalade Finland resorna till Finland för ca 100 arbetsökande från Sverige.

I svenska riksdagen har tre riksdagsledamöter från ett av regeringspartierna nyligen väckt en motion om att riksdagen hos regeringen skall be om förslag om att systemet med reseersättningar skall slopas. Frågan har ännu inte slutbehandlats i riksdagen.

Eftersom den ifrågavarande försöksverksamheten i Sverige bygger på en bilateral överenskommelse med Finland, är frågan utan tvivel av intresse även för vårt land. Det må därför vara mig tillåtet att ställa följande fråga till Sveriges regering:

Vilken ståndpunkt kommer regeringen att intaga till en eventuell hemställan från svenska riksdagen om avskaffande av reseersättning till arbetsökande från Finland?

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Ilkka-Christian Björklund lämnat sessionen och att Doris Håvik lämnat sessionen och ersatts av Karl-Erik Häll.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

¹ Frågan tryckt s. 2408.

Statsrådet **Karin Andersson**: Herr president! Mot bakgrund av att en betydande inflyttning av arbetskraft skett från Finland till Sverige och de sociala problem som detta medfört för de flyttande träffades år 1973 ett avtal mellan arbetsmarknadsmyndigheterna och arbetmarknadens parter i Finland och Sverige. Innebörden var att flyttning mellan de båda länderna i största möjliga utsträckning skulle ske via den offentliga arbetsförmedlingen.

Som ett komplement till avtalet påbörjades den 1 februari 1980 en försöksverksamhet som innebär att den som flyttar mellan Finland och Sverige kan få betald s. k. sökande-

resa. Försöket är avsett att pågå t. o. m. utgången av detta år. För Sveriges del skall arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) därefter redovisa erfarenheterna av försöksverksamheten till regeringen i samband med sin anslagsframställning för budgetåret 1982/83.

Regeringen har för sin del ingen avsikt att avkorta försöksverksamheten men kan självfallet inte garantera utfallet av den svenska riksdagens behandling av den väckta motionen.

Debatten förklarades härefter avslutad.

Mötet avslutades kl. 11.15.

Protokoll

8:e mötet

Fredagen den 6 mars 1981 kl. 11.15–14.30

Presidenter: Halldór Ásgrímsson (1–2) och Knud Enggaard (2–13)

Dagordning:

1. Anmälan av budgetkommitténs och informationskommitténs val av förmän och vice förmän

2. C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet (*juridiska utskottets betänkande*)

D 1981/22/1973/j: Meddelande om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning

D 1981/25/1974/j: Meddelande om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi

D 1981/13/1979/j: Meddelande om rekommendation nr 13/1979 angående nordiskt datasamarbete

A 589/j: Medlemsförslag om utredning om förbud mot våldspornografi

3. E 34: Fråga till regeringarna i de nordiska länderna angående tillämpningen av OECD:s rekommendationer beträffande multinationella företag

4. E 23: Fråga till Nordiska ministerrådet angående diskriminerande behandling av handikappade inom turismen

5. A 595/j: Medlemsförslag om enhetliga viseringsregler i de nordiska länderna

6. a. B 32/j: Ministerrådsförslag om en nordisk språkkonvention

6. b. D 1981/29/1966/j: Meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention

7. D 1981/10/1973/j: Meddelande om re-

kommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik

8. D 1981/17/1976/j: Meddelande om rekommendation nr 17/1976 angående utökat nordiskt samarbete i det offentliga utredningsväsendet

9. E 28: Fråga till Nordiska ministerrådet angående diskriminerande behandling av fastighetsmäklare

10. E 35: Fråga till Nordiska ministerrådet angående åtgärder för att förhindra att passagerare försvinner i färjetrafiken

11. Bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer

12. Fastställande av tidpunkt och plats för nästa ordinarie session

13. Sessionen avslutas

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Gunnel Jonäng återtagit sin plats i rådet och att Gunnar Björk lämnat sessionen, att Gabriel Romanus återtagit sin plats i rådet och att Elver Jonsson lämnat sessionen, att Erlendur Patursson återtagit sin plats i rådet och att Karin Kjølbro lämnat sessionen samt att Olle Eriksson lämnat sessionen och ersatts av Gunnar Björk, att Arne Gadd lämnat sessionen och ersatts av Elver Jonsson och att Karl-Erik Häll lämnat sessionen och ersatts av Eivor Marklund.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

1**Anmälan av budgetkommitténs och informationskommitténs val av förmän och vice förmän**

Det anmäldes, att vid möten den 4 mars till förmän och vice förmän valts:

budgetkommittén:

förmän: Svante Lundkvist

vice förmän: Hagen Hagensen

informationskommittén:

förmän: Jo Benkow

vice förmän: Sture Palm

2

C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet (juridiska utskottets betänkande), D 1981/22/1973/j; Meddelande om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning, D 1981/25/1974/j; Meddelande om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi, D 1981/13/1979/j; Meddelande om rekommendation nr 13/1979 angående nordiskt datasamarbete och A 589/j; Medlemsförslag om utredning om förbud mot våldspornografi

Rådet företog ovannämnda saker i ett sammanhang.

Juridiska utskottet hade föreslagit

1. at Nordisk Råd i anledning af Nordisk Ministerråds beretning om det nordiske samarbejde C 1/1981 vedtager følgende udtalelse:

1. Nordisk Råd tager de nordiske justitsministres beslutning om at intensivere det nordiske lovgivningssamarbejde, bl. a. gennem forbedret planlægning og udbygning af samarbejdsområderne, som udtryk for et fælles ønske om at udbygge denne del af det nordiske samarbejde.

2. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at fortsætte sine bestræbelser på at tilvejebringe et fælles grundlag for en kommende ændring af lovgivningen om ægteskabets økonomiske retsvirkninger samt til Nordisk Råds 30. session 1982 give rådet en bredere redegørelse for arbejdet med harmoniseringen.

3. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Minis-

terråd til at undersøge konsekvenserne af uens lovgivning i de nordiske lande om forældremyndighed og på denne baggrund eventuelt overveje, om der er behov for en harmonisering af reglerne.

4. Nordisk Råd tillægger det stor betydning, at der som led i arbejdet med projektet "Norden som hjemmemarked" tilstræbes gennemført en harmonisering af de regler inden for aftaleretten, købelovgivningen og erstatningsretten, som berører forbrugerne i dagligdagen, og opfordrer i denne henseende særlig Nordisk Ministerråd til,

at det igangsatte reformarbejde vedrørende købelovgivningen gennemføres under hensyntagen til opretholdelse af den nordiske retsenhed, og

at mulighederne for at indtage et fælles standpunkt vedrørende spørgsmålet om regler om produktansvar undersøges.

5. Nordisk råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at søge den nordiske retsenhed på forsikringsaftalerettens område genskabt og i sin beretning om det nordiske samarbejde til Nordisk Råds 30. session 1982 redegøre for udsigterne til, at dette kan ske.

6. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til i sin beretning om det nordiske samarbejde til Nordisk Råds 30. session 1982 at redegøre for mulighederne for at tilvejebringe en fællesnordisk lovgivning om forsikringsgiveres regresret.

7. Nordisk Råd tilskynder Nordisk Ministerråd til at fortsætte udredningsarbejdet vedrørende ændringer i det kriminalretlige sanktionssystem efter de retningslinjer, som Ministerrådet har redegjort for i sin beretning.

8. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at koordinere de igangværende nationale overvejelser og undersøgelser af mulighederne for at træffe forholdsregler mod videogram med grove og sadistiske voldsindslag.

9. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at oprette et rådgivende udvalg under Ministerrådet for at koordinere det videre nordiske samarbejde om spørgsmål vedrørende multinationale selskaber, således at dette udvalg arbejder i nær tilknytning til fagbevægelsen og næringslivet, der skal være en referencegruppe for udvalget. Rådet udtaler, at det havde forventet, at debatten på Nordisk Råds 29. session 1981 vedrørende gen-

neførelse af Nordisk Råds rekommandation nr. 25/1974 om en undersøgelse af de multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi havde kunnet finde sted på grundlag af en stillingtagen fra Nordisk Ministerråd til udredningen "Multinasjonale selskabers rolle i de nordiske lands økonomi" (NU A 1979: 19).

II. at Nordisk Råd tager til efterretning:

1. Kapitel XIII, Samarbejdet på lovgivningsområdet, i Nordisk Ministerråds beretning C 1/1981.

2. De dele af kapitlerne I (Indledning), XV (Multinasjonale selskaber) og XVI (Organisatoriske forhold etc.) i Nordisk Ministerråds beretning C 1/1981, som er behandlet i juridisk udvalgs betænkning over beretningen.

III. at Nordisk Råd tager meddelelser om rekommandationerne nr. 22/1973 om ægteskabslovgivningen og nr. 25/1974 om en undersøgelse af multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi til efterretning og anfører nye meddelelser til næste ordinære session.

IV. at Nordisk Råd tager meddelelsen om rekommandation nr. 13/1979 om nordisk datasamarbejde til efterretning og anser rekommandationen for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Asser Stenbäck hade till utskottets betänkade fogat ett särskilt yttrande.

Juridiska utskottet hade vidare beträffande medlemsförslag A 589/j föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Asser Stenbäck hade i reservation 1, fogad till utskottets betänkande, föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att pröva möjligheterna att med lagstiftning och andra åtgärder ingripa mot våldspornografi.

Nathalie Lind hade i reservation 2, fogad till utskottets betänkande, föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd at undersøge mulighederne for lovgivning, der forbyder voldspornografi.

K. B. Andersen (juridiska utskottets talesman): Hr. præsident! Juridisk udvalg vil i år, som det også fremgik af det, præsidenten sagde, fremsætte sine synspunkter på Ministerrådets beretning gennem to talsmænd. Det skyldes, at spørgsmålet om de multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomier, som har været behandlet siden 1973 i juridisk udvalg, nu har nået en foreløbig afklaring, og derfor vil Lennart Andersson om lidt præsentere juridisk udvalgs syn på Ministerrådets redegørelse vedrørende de multinationale selskaber.

Hvad de øvrige sager angår, så har udvalget jo udførligt redegjort for dem i sin betænkning, og jeg skal derfor ikke gå vældig meget i detaljer, men henvise til betænkningen.

Helt generelt kan jeg sige om samarbejdet på det juridiske område i det forløbne år, at det er forløbet så tilfredsstillende, som man overhovedet med nogen rimelighed kan forvente. Det er glædeligt, at de hovedemner, som Ministerrådet har valgt at lægge særlig vægt på i de kommende år, "Norden som hjemmemarked" og "Teknikken og fremtiden", netop er emner, som indbyder til forøget nordisk samarbejde på alle væsentlige hovedområder, herunder også på det juridiske.

Vi har som sædvanlig ikke fra juridisk udvalg præsenteret en hel række enkeltforslag, men vi følger efter behov nye emner til det lovgivningsprogram, vi arbejder på grundlag af, og det indbyder jo netop disse to fælles emner så udmærket til.

Det er med megen tilfredshed, juridisk udvalg bemærker, at de nordiske justitsministre har besluttet at intensivere det nordiske lovgivningssamarbejde, bl. a. gennem en bedre planlægning og koordinering af lovgivningsforberedelserne og gennem en udvidelse af sagsområderne. Hvad den bedre lovforberedelse angår, har vi jo drøftet med ministrene et forslag om, at man f. eks. i højere grad, end vi hidtil har været vant til det, fik at vide i vores nationale parlamenter, når vi behandler lovforslag, hvor det kan være aktuelt, om der har været forsøgt nordisk harmonisering, om det er lykkedes, eller hvad grundene er til, at det eventuelt ikke er forsøgt eller ikke er lykkedes.

Det ret øgede sammenfald i synspunkter mellem juridisk udvalg og de nordiske justitsministre, som meget ofte forekommer, er ikke nogen tilfældighed. Ved de årlige møder mellem de nordiske justitsministre og juridisk udvalg bliver justitsministrene bedt om at give udførlige oplysninger om stillingtagen til aktuelle spørgsmål, og ministrene og udvalget har en åben debat, som klart påvirker – det er vores indtryk – såvel ministrenes som udvalgets senere stillingtagen til både sagsbehandling og prioritering af de enkelte områder.

Vi må være meget opmærksomme på, om vi fra parlamentarisk side udnytter vor indflydelse i Nordisk Råd bedst muligt. Det kan i tiåret for oprettelsen af Nordisk Ministerråd og den deraf følgende udbygning af sekretariatet og Nordisk Råds eget sekretariat være rimeligt at spørge, om vi udnytter den parlamentariske indflydelse rigtigt.

I korthed kan det vel siges, at vi i dag står betydelig bedre sagligt rustet med hensyn til udførlig dokumentation og velgennemarbejdede udredninger, end vi gjorde tidligere. Om vi også står bedre med hensyn til initiativer og med hensyn til hurtigt fattede politiske beslutninger, kan nok diskuteres. Måske er der en tendens til, at forslag, som egentlig er på læberne og næsten er klar til at føres igennem, ikke kommer på papiret, før der er foretaget en større eller mindre udredning, når vi nu engang alligevel har udredningsapparatet. Jeg tror, der desværre kan være noget om dette.

Det er baggrunden for, at vi i juridisk udvalg, som jo også er rådets konstitutionsudvalg, har overvejet spørgsmålet om selve beslutningsproceduren. Vi mener, at både parlamentarikere og ministre bør overveje at udnytte udredningskapaciteten i sekretariatene, på en mere hensigtsmæssig og rationel måde. Det hænger sammen med tendensen til en mere udtalt markering af politiske synspunkter på forslagene at undersøge disse ting.

Det er juridisk udvalgs opfattelse – og jeg understreger, at det er udvalgets opfattelse, som det også fremgår af betænkningen – at den nordiske debat vil blive styrket og vække større opmærksomhed i befolkningerne i de nordiske lande, hvis de store, fælles samfundsproblemer søges løst gennem en debat, hvor skillelinjerne ikke uden videre følger na-

tionale grænser, men afhænger af politiske grundholdninger til de gældende samfundsproblemer. Det vil helt klart være at foretrække, at politiske modsætningsforhold ikke søges skjult bag ønsket om at nå frem til et måske mindre præcist kompromis, der kan samle bred opbakning, men at der i stedet vælges en klarere flertalsbeslutning med måske lidt mindre støtte i plenarforsamlingen.

Alle disse ret – jeg vover næsten ikke at sige indholdsløse – enstemmige vedtagelser kan meget let tage livet af Nordisk Råd.

Jeg skal ikke opholde mig mere, hr. præsident, ved dette for rådet så vigtige spørgsmål, men gøre nogle bemærkninger om nogle enkelte af de sager af mere konkret karakter, som juridisk udvalg har draget frem i sin betænkning.

For det første: det har gennem en årrække været og er stadig for det juridiske udvalg en mærkesag at søge at påvirke den kommende revision af de nordiske landes regler om ægteskabets økonomiske retsvirkninger. Arbejdet på komitéplan er endnu ikke afsluttet, men vi forstår, at det kan forventes afsluttet i nær fremtid.

Det er ikke meget, der har tilflydt Nordisk Råd af oplysninger om de konkrete forslag, der kan ventes, og juridisk udvalg føler det ikke som sin opgave i dag at gå ind i nogen sagsdiskussion eller lægge op til den, før komitéarbejdet er afsluttet. Når juridisk udvalg imidlertid i år i sin betænkning har nærmet sig dette problem, skyldes det, at udvalget under sit fællesmøde i efteråret med de nordiske justitsministre blev orienteret om, at der var visse vanskeligheder for komiteerne indbyrdes i hensende til samordningen af deres synspunkter. Vi ved ikke, hvori disse vanskeligheder består, og det er bl. a. grunden til, at vi har bedt justitsministrene om, så snart det er muligt og rimeligt, at løfte lidt af sløret. Vi vil fortsat i juridisk udvalg arbejde med lovgivningen om ægteskabets økonomiske retsvirkninger som et emne med høj prioritet.

For det andet: samliv mellem ugifte rejser juridiske problemer, som kan være meget vanskelige at løse. Juridisk udvalg, som er klar over, at der i de nordiske lande overvejes lovgivning på forskellige områder vedrørende sådanne parforhold, har i en årrække haft spørgsmålet om en regulering af formuefor-

holdene på sin dagsorden. Juridisk udvalg har opfordret til fællesnordiske løsninger på dette område inden for familieretten, og vi gør det uden at gå ind i nogen debat vedrørende de konkrete løsninger, og vi gør det med en understregning af, at der ikke ved at drøfte disse spørgsmål er taget nogen stilling til moralske eller etiske normer. Der er rent praktiske spørgsmål, som det nære samkvem imellem de nordiske lande gør aktuelle.

Juridisk udvalg har i øvrigt til Nordisk Råds præsidium indstillet, at præsidiets som emne for rådskonferencen i 1982 vælger emnet "Familieretslovgivningen set i lyset af samfundsudviklingen og udviklingen i familiemønstre".

På en sådan konference, som vi håber præsidiets storsindede giver os mulighed for at få, vil alle sider af familieretslovgivningen, herunder spørgsmålet om samliv mellem ugifte, kunne blive belyst og danne et bedre grundlag for den fortsatte drøftelse her i rådet.

For det tredje: på købelovgivningens område ligger det helt på linje med Nordisk Ministerråds beslutning, om Norden som hjemmemarked, at de nordiske justitsministre har taget initiativ til en koordinering af reformarbejdet.

Der er i overensstemmelse med rekommandation nr. 17/1976 om øget samarbejde i det nordiske udredningsvæsen af ministrene nedsat en fællesnordisk arbejdsgruppe til udredning af denne sag.

Det fjerde konkrete emne er datalovgivning. På datalovgivningens område har juridisk udvalg det håb, at rådets rekommandation fra 1979 om et nordisk datasamarbejde har været løftestang for et nordisk samarbejde mellem datatilsynsmyndighederne i Danmark, Norge, Sverige og repræsentanter for det finske justitsministerium. De rekommandationer, som blev vedtaget på sidste session, har efter juridisk udvalgs opfattelse afløst rekommandationen fra 1979, som vi derfor foreslår afskrevet som vort bidrag til oprydningen i rekommandationsmængden.

Spørgsmålet om datateknikkens og dens anvendelse vil dog selvfølgelig stadig være højt prioriteret i juridisk udvalg, hvor "Personbeskyttelse og EDB" er en fast rubrik i det nordiske lovgivningsprogram.

Vi er i udvalget glade for, at også Finland og Island står over for at skulle tage stilling til

lovgivning om bl. a. personregistrering via EDB. Den hastige tekniske udvikling på dette område gør det nødvendigt, at først og fremmest spørgsmålet om beskyttelse af den personlige integritet underkastes en ganske særlig opmærksomhed.

Det femte emne, hr. præsident: kort før juridisk udvalg havde sit møde om årets ministerrådsberetning, forelå betænkningen om alternativer til frihedsstraf, betænkning fra Nordisk Strafferetskomité. Det kriminalretlige sanktionssystem er jo, som alle her ved, i disse år genstand for overordentlig stor opmærksomhed i alle nordiske lande, og der er i alle lande planer om og forsøg med andre former for strafferetsstraf end de traditionelle, først og fremmest fængsel. Det vil være meget betydningsfuldt, om de kommende reformer kan gennemføres i nordisk samarbejde. Juridisk udvalg vil i det kommende år behandle betænkningen om alternativer til frihedsstraf og drøfte den videre med de nordiske justitsministre.

Til slut, hr. præsident, vil jeg nævne, at juridisk udvalg i sin betænkning har rejst spørgsmålet om den såkaldte videovold. Juridisk udvalgs ordfører og talsmand vedrørende medlemsforslag A 589 om voldsponografi, som skal drøftes nu, inden vi skal stemme om juridisk udvalgs betænkning over C 1, vil komme med nogle bemærkninger om det saglige indhold i denne sag. Jeg skal derfor blot ganske kort orientere om proceduren, som er lidt usædvanlig.

Vi har fra juridisk udvalgs side gjort det, at vi har rejst en sag, som Ministerrådet ikke har behandlet i C 1, og som udvalget ikke forinden har drøftet med justitsministrene. Og vi har yderligere gjort det, selv om vi i udvalget var klar over, at det nu fremsatte medlemsforslag, A 605, om videovold ville komme. Når vi har gjort det, er det, fordi sagen jo er den, at vi her står over for et, man kan næsten sige eksplosionsagtig pludseligt opstået problem, i hvert tilfælde i den styrke, det har fået, et problem, som giver anledning til overvejelser, ved vi, om modforholdsregler i flere nordiske lande, måske alle nordiske lande, og om hvilket vi i udvalget mente at vide, at i hvert fald de norske og svenske regeringer overvejer lovgivning herom.

Det, vi har gjort i juridisk udvalg, er herefter, at vi efter en debat i udvalget har været

enige om, at med hensyn til et problem af denne karakter, som i de nordiske lande er af ligeartet natur, vil forskelligartet lovgivning meget let opfordre til omgæelser, som jo i dette tilfælde vil være ganske overordentlig lette at praktisere. Derfor mener vi, dette spørgsmål bør behandles i fællesnordisk ramme om overhovedet muligt.

Det er grunden til, at vi uden at tage stilling til sagens realitet og dermed foregribe behandlingen af det nye medlemsforslag indstiller, at rådet opfordrer Ministerrådet til at koordinere de igangværende nationale overvejelser og undersøgelser af mulighederne for at træffe forholdsregler mod videogram med grove og sadistiske voldsindslag. Rådet vil gennem vedtagelse af denne udtalelse vise, at det på dette som på andre områder er i stand til hurtigt at tage aktuelle problemer op og uden at følge de traditionelle veje, og derigennem bidrage til straks fra starten at få lagt fælles retningslinjer for en nordisk løsning af fælles problemer.

Hr. præsident! Juridisk udvalgs forslag til udtalelse om de forskellige problemer, som vi særligt har draget frem, er alle et forsøg på på forskellige trin af samarbejdet at fremme det nordiske lovgivningsarbejde, som har en lang tradition bag sig, og, håber vi, en ganske god fremtid for sig.

Med disse bemærkninger, hr. præsident, skal jeg anbefale forslagene fra juridisk udvalg til vedtagelse her i Rådet.

Lennart Andersson (juridiska utskottets talesman): Herr president! Det finns anledning att på nytt framhålla att Nordiska rådets beslut 1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi var ett mycket viktigt beslut, sett ur många aspekter. Efter det att en omfattande utredning genomförts beslutade Nordiska rådet för ett år sedan att ge ministerrådet i uppdrag att till årets session framlägga ett konkret förslag i detta ärende. Juridiska utskottet beklagar att det inte varit möjligt för ministerrådet att uppfylla detta krav.

Det är dock positivt att under det gångna året såväl utredningsrapporten som remissvaren har behandlats i ministerrådets sekretariat och av en särskild arbetsgrupp. Resultatet av denna handläggning är ett försök att

konkretisera de olika delfrågorna, dvs. att ange vilka ämnesområden, delfrågor, som måste bli föremål för fortsatta studier och analyser för att därigenom ge ett ännu bättre underlag till ministerrådet när ministrarna skall forma sina förslag till Nordiska rådets plenarförsamling.

Det juridiska utskottet får understryka önskvärdheten av att det fortsatta utredningsarbetet konkretiseras. Ministerrådet bör sträva efter att till plenarförsamlingen överlämna en sammanhållen rapport över frågan i dess helhet och att de olika delförslagen får en så konkret och exakt formulering som möjligt.

Utskottet utgår från att ministerrådets rapport och förslag skall kunna behandlas vid 1982 års session i Helsingfors.

Juridiska utskottets förslag i dag innebär att frågan överlämnas till det ekonomiska utskottet. Det betyder inte att juridiska utskottet saknar intresse för frågan. Tvärtom – det är i nuvarande skede av beredningsprocessen endast en praktisk lösning. Juridiska utskottet kommer med stor uppmärksamhet att följa den fortsatta handläggningen av frågan och utgår från att utskottet längre fram får anledning att realbehandla ett förslag inför 1982 års session.

Utskottet tillstyrker förslaget om att direkt under ministerrådet tillsätta ett rådgivande utskott med uppgift att leda och samordna det fortsatta beredningsarbetet i ärendet fram till dess att ministerrådet tar ställning.

I detta sammanhang får juridiska utskottet särskilt framhålla det angelägna i att ledamöterna i det rådgivande utskottet snarast utses, att den föreslagna referensgruppen med företrädare för näringsliv och fackliga organisationer samtidigt tillsätts samt att arbetet bedrivs med all skyndsamhet så att 1982 års session kan sakbehandla ärendet.

Det juridiska utskottet tillstyrker även arbetsgruppens förslag under punkt 5, som innebär att eventuella negativa konkurrensrättsliga verkningar av multinationella företag tas upp till behandling av de konkurrensövervakande myndigheterna i Norden.

Med hänvisning till vad jag här har framfört på utskottets vägnar yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Herr president! Jag vill göra ett tillägg. Ministerrådet har uttryckt önskemål om att vid

denna session få synpunkter i sakfrågan för att kunna väga in dessa synpunkter i den fortsatta behandlingen av ärendet. Med hänvisning härtill får jag i anslutning till arbetsgruppens sammanfattning framföra några kompletteringar som är värda att beakta. För tydlighetens skull vill jag dock betona att dessa synpunkter inte har diskuterats i utskottet.

Vad först gäller punkt 1 vill jag säga att då själva utredningen från 1979 egentligen inte alls analyserar de samhällsekonomiska konsekvenserna av de multinationella företagens verksamhet är det självfallet på sin plats att komplettera utredningen med en sådan analys. De områden som arbetsgruppen nämner som speciellt intressanta bör givetvis närmast belysas. Men förutom dessa områden bör även frågan om företagets skatteplanering tas upp, med andra ord hur stor andel av företagets totala skatt som betalas i de nordiska länderna.

En annan väsentlig fråga för de nordiska ländernas möjlighet att på sikt klara sig i en allt hårdare internationell konkurrens anknyter till företagets beredskap att förnya sig. Frågan om hur de multinationella bolagens forsknings- och utvecklingsarbete bedrivs och lokaliserar i olika länder bör därför även belysas. Som ett mått på frågans betydelse kan nämnas att enligt uppgift skall ett välkänt världsföretag i data- och elektronikbranschen årligen till forsknings- och utvecklingsarbete disponera ett lika stort belopp som samtliga västeuropeiska universitet tillsammans har till sin disposition för forsknings- och utvecklingsarbete.

När det gäller företagets etablering är inte det stora problemet just nu företagets etablering i Norden, utan snarare de nordiska företagens allt större intresse för att flytta produktion ut ur de nordiska länderna. Det är enligt min uppfattning väsentligt att i analysen ta upp även denna aspekt på företagets internationalisering och försöka göra en bedömning av hur våra länders ekonomi påverkas av detta.

Beträffande punkt 2 vill jag säga att när det gäller uppdraget att värdera ändringar i gällande praxis beträffande hemlighållande, bearbetning och distribution av upplysningar rörande multinationella företag utgår jag från att arbetet sker i avsikt att lätta på nuvarande omotiverat restriktiva praxis.

Vad gäller punkt 4 framhåller arbetsgruppen att det föreligger svårigheter att på nordiskt plan vidta åtgärder som ökar de anställdas reella inflytande över de beslut som fattas av utomnordiska multinationella företag. Till detta får jag framhålla att OECD under hösten 1980 tolkade sina egna bestämmelser om uppföranderegler för multinationella företag. Det är inte några överord när jag påstår att tolkningen resulterat i att de fackliga organisationernas tidigare tolkning i hög grad nu verifierats.

OECD anger tre exempel på hur en koncernledning kan uppfylla sina förpliktelser gentemot lokala fackliga organisationer. Beslutet av OECD med anledning av den genomförda tolkningen av uppförandereglerna bör i hög grad underlätta arbetet att skapa regler som anpassats till nordiska förhållanden och som respekterar den tradition och uppfattning som de fackliga organisationerna i våra länder har angående vid vilken tidpunkt i beslutsprocessen som information och förhandling skall ske samt formerna för dessa förhandlingar. Beträffande de anställdas rättigheter i relation till samverkande nordiska företag bör det enligt min uppfattning inte vara några svårigheter att få fram gemensamma nordiska regler.

Herr president! Jag ser med stort intresse fram mot nästa års session och hoppas att Nordiska rådet skall kunna slutföra behandlingen av den betydelsefulla frågan som rådet beslutat om redan 1974.

Carlshamre (juridiska utskottets talesman): Herr president! I fråga om medlemsförslaget om samordnade strävanden att komma till rätta med våldspornografin är det viktigt att först lägga märke till att det inte finns några meningsskiljaktigheter inom utskottet eller mellan utskottet och framställarna av medlemsförslaget i fråga om synen på våldspornografi. Att våldspornografi är en vidrihet som vi kan, bör och vill undvara i hela Norden, därom råder total enighet.

Oenigheten gäller endast om en utredning rörande samordnad nordisk lagstiftning är en tänkbar möjlighet att uppnå ett positivt resultat i detta avseende. Utskottets majoritet har kommit fram till att så icke är förhållandet.

Verkligheten är ju den att tre länder i Nor-

den – Finland, Norge och Island – har totalt förbjudit all pornografi, inklusive våldspornografi. Två länder har på senare tid infört en – om man kan använda ett så vackert ord i sammanhanget – generösare lagstiftning på detta område, nämligen Sverige och Danmark. Av dem har Sverige redan gjort ett undantag, då vi har infört förbud mot barnpornografi. Sedan tre år pågår i Sverige en utredning om möjligheterna att på samma sätt förbjuda våldspornografi, dvs. att utvidga området för förbud mot pornografi.

Det har som vanligt förekommit en mycket omfattande remissbehandling. Sammanfattningsvis vågar jag nog säga att remissinstanserna inte har någon tro på en samordnad lagstiftning i det här fallet. Det är karakteristiskt att justitieministerierna genomgående säger nej. Med visst undantag för det finska, som kanske snarare kan anses säga ja, är de inte särskilt intresserade av det här framlagda förslaget. Det är alltså bara detta frågan gäller.

Utskottet tror att vi inte når någon vart i den riktning som alla önskar gå genom att belasta det redan hårt tyngda nordiska utredningsväsendet med en ny uppgift som, enligt vad remissbehandlingen ger klart besked om, i praktiken är utsiktslös.

Däremot står vi på ett specialområde i en ny situation, och nya situationer är alltid lättare att hantera, åtminstone om man skall hantera dem i samverkan – det gäller videovåldet. Utskottet föreslår i sitt betänkande om berättelsen C 1 att rådet skall rekommendera ministerrådet att försöka samordna strävandena i alla de nordiska länderna att komma till rätta med problemet kring videogram som innehåller grova och sadistiska inslag.

Utan tvivel har de nya distributionsmetoderna gjort hela frågan om bl. a. våldspornografin brännande aktuell. Så länge ogräset enbart frodades i text och bild ovanpå eller under diskarna i en del butiker hade det problemet trots allt en mindre omfattning, men när vi har fått en ny teknik som gör det möjligt att sprida våldspornografin billigt och med hög teknisk kvalitet är vi inne i en ny situation. Det blir för övrigt värre. De videogram vi hittills har fått över oss – videobanden – har åtminstone ur denna speciella synpunkt den fördelen att ännu inte vara särskilt billiga, men de videoskivor som är på väg är

billiga nog för att nästan alla barn skall kunna inhandla dem för sina veckopengar. Detta är en ny situation.

När vi nu i alla de nordiska länderna har kommit underfund med denna nya situation har vi ingen belastning. Videogramtekniken var inte aktuell när nu gällande lagstiftning kom till och kunde inte förutses. Här kan vi alltså med rent bord från början se vad vi gemensamt kan göra för att hejda strömmen av råheter i alla våra samhällen.

Herr president! Med ytterligare understrykande av att oenigheten endast gäller den lagstiftningstekniska bedömningen av möjligheterna att nå resultat, vill jag hemställa att rådet enligt juridiska utskottets förslag beslutar att icke vidta någon åtgärd med anledning av medlemsförslaget om våldspornografi.

Statsrådet Winberg: Herr president! Jag vill göra några anmärkningar närmast med hänsyftning på punkt 2 a och de frågor vi nu behandlar.

I slutet av 1960-talet och början av 1970-talet ifrågasattes på sina håll det nordiska lagstiftningssamarbetet. Det har föranlett många och långa diskussioner på nordiskt plan. Det råder emellertid ingen tvekan om att strömningarna numera har vänt. I alla de nordiska länderna har man således en ambitiös målsättning när det gäller harmoniseringen av de olika ländernas regelsystem.

Självfallet kan inget samarbete förbli livskraftigt, om det inte anpassas till vad nya situationer kräver. I längden skadar det alltid ett samarbete om man undviker en mera djupgående analys av den framtida inriktningen. Tiden har allmer kommit för en debatt om vad som bör prioriteras i 1980-talets nordiska lagstiftningssamarbete.

De nordiska justitieministerna har under år 1980 startat denna debatt sinsemellan vid särskilda möten. Vid dessa har man diskuterat valet av och målsättningen för nordiska samarbetsprojekt och styrningen av dessa. Men vi har också sökt föra ut debatten till ett vidare forum. Under förra året har det bl. a. gjorts genom artiklar i olika nordiska pressorgan.

När man väl enats om på vilka områden en samverkan är av särskild betydelse, bör man mera målmedvetet än tidigare gå in för att förverkliga målen för ett samarbete.

Det allmänt kärvare ekonomiska läget har, som vi hört mycket om vid denna session, accentuerat behovet av en starkare styrning och prioritering av det nordiska samarbetet över huvud taget till ett mindre antal huvudområden och en fokusering mot ett begränsat antal projekt av särskilt intresse. Sålunda har man koncentrerat sig på bl. a. industri-, handels- och ekonomiskpolitiska samarbetet under benämningen "Norden som hemmamarknad".

Vid förra årets session framhöll jag att en förutsättning för att den nordiska marknaden verkligen skall kunna fungera som en hemmamarknad för nordisk industri är en harmonisering av den rättsliga miljö där företagen verkar. Jag pekade på nödvändigheten av en harmonisering av regler om bl. a. marknadsföring och produktsäkerhet men även av andra mera grundläggande civilrättsliga regler. Här intar de köprättsliga reglerna en förgrundsplats.

Jag vill betona att de nordiska justitieministrarna fäster mycket stor vikt vid att man når en enhetlig lagstiftning på civilrättsområdet. Här föreligger redan vad man skulle kunna kalla ett slags handlingsprogram. I juni förra året beslutade man bl. a. att tillsätta en arbetsgrupp som skall ta ställning till möjligheterna att samordna den allmänna köprättsliga lagstiftningen i Norden. Arbetsgruppen håller täta möten och är nu i färd med att utarbeta utkast till ensartade nordiska köplagar. Man hyser optimism om resultatet av sitt arbete.

Även när det gäller åtskilliga andra frågor som ligger nära detta område bedrivs ett nära nordiskt samarbete på kommitté- och departementsplanen.

Enligt min mening är det över huvud taget viktigt att man förutsättningslöst ser över den lagstiftning som kan underlätta ett effektivare nordiskt industriellt samarbete. Jag anser att det är naturligt att de nordiska länderna tar till vara alla samarbetsmöjligheter för att bättre kunna möta väntade påfrestningar på det ekonomiska området. Att jämna vägen för handels- och industriellt samarbete i Norden bör vara en inspirerande uppgift för 1980-talets nordiska lagstiftare.

Jag vill framhålla att det nordiska lagstiftningssamarbetet självfallet spänner över ett mycket vidare fält än de nu angivna rättsom-

rådena och skall göra det även i framtiden. Justitieministrarna är också överens om att samarbetet skall breddas till nya områden, bl. a. när det gäller *straffrätten* och *förvaltningsrätten*.

Beträffande de straffrättsliga reaktionssystemet sker redan samarbete inom ramen för den nordiska straffrättskommittén. Jag vill emellertid nämna att i de nordiska länderna pågår inom ramen för nationella kommittéer en mer eller mindre fullständig revision av den straffrättsliga lagstiftningen. Utrymmet för nordiskt samarbete inom straffrätten är därför större än på länge. Till en betydande del kanaliseras samarbetet genom den nordiska straffrättskommittén, men det är önskvärt att också de enskilda utredningsorganen håller direktkontakter med varandra. Förutsättningar för ett sådant samarbete har skapats under 1980.

Slutligen vill jag framhålla följande med anledning av att utskottet har utbett sig en redogörelse för arbetet med en harmonisering av reglerna om äktenskapets ekonomiska rättsverkningar.

Nuvarande regler om *makars egendom* har kommit till i nordiskt samarbete och *principerna för makars förmögenhetsförhållanden* är gemensamma. Dessa principer innebär att vardera maken under äktenskapet behåller sin egendom och endast svarar för sina skulder men att man, när äktenskapet upplöses genom äktenskapskillnad eller makes död, slår samman vardera makens nettobehållning och delar summan lika mellan makarna.

Vi har däremot aldrig haft *likalydande* lagar på detta område i Norden; det föreligger av ålder väsentliga skillnader mellan Danmark, Island och Norge, å ena sidan, och Finland och Sverige å den andra. I de västnordiska länderna finns särskilda domstolar, *skifterätter*, för handläggning av utredningar och familjerättsliga uppgörelser. I Finland och Sverige har man däremot av tradition överlämnat åt *parterna själva* att träffa överenskommelser. Denna skillnad har lett till att man i de västnordiska länderna p. g. a. skifterättssystemet föredrar *allmänt hållna* skilighetsregler, medan vi i Sverige och Finland har ställt större krav på att lagen skall vara vägledande i varje enskilt fall och därför har mer detaljerade bestämmelser.

Inom de olika äktenskapskommittéerna råder enighet om att möjligheterna att *avvika från likadelningsprincipen* vid upplösningen av ett äktenskap måste byggas ut t. ex. när det gäller *kortvariga äktenskap*. Likadelningsprincipen gör det möjligt "att skiljas till pengar" vilket kan ge otillfredsställande resultat särskilt vid sådana, kortvariga äktenskap.

Någon gemensam nordisk *lagteknisk* lösning på frågan är emellertid knappast möjlig på grund av de grundläggande skillnaderna i system som jag tidigare har talat om. Kommittéerna strävar i stället efter att se till att man, trots olika juridisk-tekniska tillvägagångssätt i *praktiken* når *rimliga* och *likartade* resultat för de enskilda parterna överallt i Norden. Jag tror också att man är på väg att lyckas med detta och att det kommer att visa sig att skillnaderna i praktiken blir ganska små.

Givetvis är det mycket angeläget att man så långt som möjligt skapar enhetliga nordiska regler på äktenskapsrättens område. Arbetet i de nordiska länderna sker parallellt och det anordnas återkommande möten mellan kommittéerna och representanter för departementen. Det finns knappast anledning att för närvarande ta initiativ till en ytterligare koordinering. Under den fortsatta departementsbehandlingen kan man, om det skulle behövas, göra nya försök att jämka samman reglerna.

Knud Enggaard övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Asser Stenbäck: Herr president! Orsaken till att jag vid behandlingen av medlemsförslaget om utredning om förbud mot våldspornografi inte har anslutit mig till Nathalie Linds reservation, utan fogat en särskild reservation till betänkandet, är inte den att jag inte skulle kunna förena mig med hennes förslag och med dess motivering. Men hennes förslag innebär blott rekommendation om ny lagstiftning. Såsom framgår av betänkandet är alla pornografiska skrifter totalt förbjudna i Finland, Island och Norge. Detta innebär att ny lagstiftning om våldspornografi inte kan anses vara motiverad i dessa länder.

Min reservation skiljer sig från Nathalie

Linds däri, att jag föreslår att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att pröva möjligheter att med lagstiftning *och andra åtgärder* ingripa mot våldspornografi.

Utöver lagstiftning behövs andra åtgärder, bl. a. intensifierade åtgärder för övervakande av lagens efterföljd. Därför anser jag att medlemsförslagets yrkande om ny lagstiftning är otillräckligt.

Frågan om våldspornografi borde utredas och behövliga åtgärder borde beslutas på nordisk bas. På detta område har Nordiska rådets rekommendation om Norden som hemmamarknad förverkligats, då Finland får största delen av sin i lagen förbjudna pornografiska försäljning från Sverige och Danmark. Detta gör det svårt att förverkliga utskottsmajoritetens konstaterande, att "Hvert land må søge ud fra sine forudsætninger at træffe de mest hensigtsmæssige og velegnede modforanstaltninger".

Jag förenar mig med medlemsförslagets motivering att de våldspornografiska tidskrifternas sadistiska och förråande exploatering av kvinnor som enbart könsobjekt är ett uttryck för ett i grunden djupt förakt för kvinnan som människa.

Många anser att kritik och motstånd mot pornografi bottnar i en fientlig inställning till sexualitet. Detta vill jag opponera mig mot. Inställningen till sexualitet är inte enbart en fråga om moral utan även om psykologi. Medlemsförslaget anser att våldspornografi har en förråande verkan. Jag tror att det förefinns en omfattande enighet om sexualiteten som en ytterst positiv faktor som grundval för verklig kärlek och för familjeliv. Men sexualitet löskopplad från personlighetsfaktorer och från respekten för kvinnan som person utövar ett skadligt inflytande både på mannens och kvinnans personlighet och på relationen man och kvinna. Dessutom är det empiriskt belagt att handeln med våldspornografi och annan pornografi är sammanknuten med olika former av annan brottslighet.

Herr president! Samtidigt som jag föreslår att rådet skulle omfatta reservation I i betänkandet vill jag med tillfredsställelse förena mig med och understryka utskottsmajoritetens bekymrade uttalande om åtgärder mot videoväldet.

Nathalie Lind: Hr. præsident! Juridisk udvalgs flertal har henstillet, at Rådet ikke foretager videre i anledning af medlemsforslag A 589/j.

Som baggrund for sin indstilling henviser flertallet, som i øvrigt mener, at voldspornografi bør afskaffes, hvor den forekommer, bl. a. til, at det anses for tvivlsomt, om der vil kunne skabes flertal for en fælles lovgivning, at der er fremsat nyt medlemsforslag specielt om standsnings af spredningen af videokassetter med voldsprogrammer, og til, at juridisk udvalg i sin betænkning over Ministerrådets beretning har opfordret Nordisk Ministerråd til at koordinere de igangværende overvejelser og undersøgelser af mulighederne for at træffe forholdsregler mod videogram med grove og sadistiske voldsindslag.

Jeg vil hertil pege på følgende:

For det første mener jeg, at en eventuel tvivl om, hvorvidt der vil kunne gennemføres en fællesnordisk lovgivning på dette område, ikke bør medføre, at man på forhånd undlader at undersøge, hvilke muligheder der er for at gribe ind ad lovgivningens vej, specielt når det, som her drejer sig om et område, der er forbundet med så væsentlige skadevirkninger, som tilfældet kan være, for så vidt angår voldspornografi.

For det andet finder jeg, at det er urimeligt at afvise medlemsforslaget med den begrundelse, at et nyt medlemsforslag specielt om videovold er på vej. Som jeg har sagt under generaldebatten, forekommer det helt uacceptabelt at udskyde dette spørgsmåls løsning om indgriben mod videovold til næste session.

For det tredje finder jeg, at udvalgets opfordring til Ministerrådet, som jeg i øvrigt er enig i, ikke kan dække og heller ikke overflødiggøre vort medlemsforslag. I udvalgets opfordring tales der alene om koordinering af igangværende overvejelser og undersøgelser, mens vi i medlemsforslaget foreslår, at Ministerrådet tager et initiativ til at undersøge muligheden for lovgivning.

Jeg kan være helt enig med de medlemmer, der finder, at videogramkassetternes voldsprogrammer måske udgør den farligste – allerfarligste – form for voldspornografi og derfor er den form, der først og fremmest bør sættes ind over for. Men jeg vil gerne henlede Rådets opmærksomhed på, at vi i medlems-

forslag nr. A 589/j netop ønsker, at der skal gribes ind over for voldspornografien i alle dens forskellige former.

Det, vi fra forslagsstillernes side ønsker, er, at Ministerrådet snarest muligt går i gang med at undersøge mulighederne for gennem lovgivning at bekæmpe voldspornografien, og vi vil fuldt ud kunne forstå, hvis Ministerrådet ud fra et prioriteringssynspunkt vælger i første omgang at koncentrere sig om en undersøgelse af mulighederne for at bekæmpe videovolden gennem lovgivning.

Jeg finder det, som jeg også nævnte under generaldebatten, afgørende nødvendigt, at der allerede nu og uden unødvendig forsinkelse tages et initiativ fra ministerrådssiden i denne sag, og jeg er overbevist om, at en rekommandation som den, vi har foreslået, vil være et stærkere middel end den udtalelse, som findes i juridisk udvalgs betænkning, et stærkere middel til at gøre det helt klart over for Ministerrådet, med hvilken alvor vi fra Rådets side ser på denne sag.

Derfor vil jeg, hr. præsident, så stærkt, det er mig muligt, henstille til Rådet, at vedtage den rekommandation, der er foreslået i medlemsforslaget, og som jeg har gentaget i min reservation nr. 2: at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at undersøge mulighederne for lovgivning, der forbyder voldspornografi, og jeg gentager, at forslagstillerne fuldt ud forstår, hvis Ministerrådet vælger som første trin på vejen at sætte ind over for videovolden.

Korvald: Hr. president! Jeg understreket i generaldebatten at man måtte harmonisere lovgivningen eller fjerne rent lovtekniske hindringer for et utvidet økonomisk samarbeid i Norden. Dette gjelder også på de rent handelsmessige områder. Jeg skal ikke gjenta de to store områder som har vært nevnt i debatten tidligere, som dette særlig gjelder.

På de økonomiske områder kan man neppe gå for langt i å legge forholdene til rette for konkrete samarbeidsoppgaver, både på trossidig basis og for Norden som helhet.

Ellers vil jeg gjerne bemerke at utvalgets innstilling er filosofisk preget – det er vel kanskje ikke så mye å beklage – og da tenker jeg på uttalelsen i sin helhet. Den filosofi man bygger på, er at man bør harmonisere mest

mulig av lovgivningen i Norden. Og det er neppe noen uenighet i Rådet om at man bør gjøre det. Imidlertid skal man være oppmerksom på at det er områder innen personretten hvor det kan råde ulike syn, og hvor det ikke bør presses fram en harmonisering.

Reglene om inngåelse og oppløsning av ekteskap er et eksempel på det. Vi nådde ikke fram med det for en del år tilbake, og det er ikke reist på nytt.

Det spørsmål som nå er oppe, gjelder en nærmere harmonisering av de økonomiske regler innen ekteskapet. Jeg har ikke noe å bemerke til at man forsøker seg fram den veien, men etter å ha hørt statsråd Winberg her i dag, synes jeg nok å ane at man også der kan støte på problemer som det kanskje ikke er så lett i komme fram til full enighet om.

Jeg er ellers fornøyd med at utvalget denne gangen ikke tar opp noen spørsmål i denne sammenheng – da tenker jeg på i vedtaksform – og heller ikke når det gjelder spørsmålet om andre samlivsformer. Vi har jo hatt noen slike forslag tidligere som man kunne legge ulik tolkning inn i.

Nå hørte jeg utvalgets formann i dag si at man ikke ville fremme noe forslag som inneholdt konkrete ting, og det er jeg for så vidt enig med ham i. Man kunne ellers komme opp i de samme tolkningsproblemer som vi tidligere har vært inne i her når det gjelder voteringen. Jeg har derfor ikke noen bemerkning i den sammenheng.

Jeg har imidlertid et par bemerkninger i forbindelse med avsnittet om samliv mellom ugifte. Jeg er enig med utvalget i at de problemer som kan oppstå i samboforhold, er mangeartede og ofte like kompliserte som de som kan oppstå mellom gifte. Ja, jeg vil si at de rettslig er vanskeligere, både fordi man ikke lett kan fastslå når et samboforhold eksisterer, og hvor lenge det har eksistert, og fordi det ikke finnes rettsregler for slike uregulerte samlivsformer.

Hele utviklingen på dette området viser at man i en rettsstat må ha rettsregler for å regulere forholdet mellom mennesker som lever sammen. De forhold som tidligere ble kalt "papirløse", krever altså nå rettsregler eller – om man vil – papirbestemmelser.

Utvalget påpeker at det bare har tatt opp noen ganske konkrete spørsmål i denne sammenheng, og at det ikke har tatt noen stilling

til moralske eller etiske normer i forbindelse med slike samlivsformer. Det får man ta til etterretning, selv om jeg finner det tilfredsstillende.

Jeg anser det for å være umulig å behandle slike spørsmål uten å se dem i sammenheng med hvilken utvikling man ønsker å fremme – hva man anser som det beste for menneskene og samfunnet. Vi kan ikke bare lage lovgivning som tilpasses en utvikling som vi mener er uønsket, og som vi er imot. Jeg er selvsagt oppmerksom på at man må finne fram til slike lovregler at barn ikke blir lidende. Dessuten vil kvinnen som regel være den svake part også i slike samlivsformer.

Det man imidlertid må være oppmerksom på når man lager regler for samboenhet, er at ekteskapet ikke blir diskriminert. Vi er nå inne i en utvikling hvor man rent økonomisk blir dårligere stilt i ekteskap enn i samboenhet. Våre sosiale ordninger er bygd opp i en tid da ekteskap var den vanlige samlivsform. Vår sosiallovgivning, vår skattelovgivning og våre pensjonsordninger er bygd opp omkring gifte personer og enslige, dvs. personer som virkelig lever alene. Ifølge norsk lovgivning vil samboere som har nådd pensjonsalder, kunne få en betydelig større inntekt enn ektepar. Dette er forhold som påvirker utviklingen i retning av samboenhet. Det norske ekteskapsutvalg har i sin delinnstilling om samliv uten ekteskap fastslått at personer som velger andre samlivsformer, ikke må bli bedre økonomisk stilt enn personer som lever i et ordnet ekteskap. Utvalget er altså oppmerksom på dette forholdet.

Problemet er av både juridisk og økonomisk art. Siden vi i stor utstrekning har felles sosiale ordninger i Norden, er dette også et nordisk anliggende.

Ekteskapsordningen med det monogame ekteskap har dannet grunnlaget for hjem og familieliv i våre land. Det har også vært grunnlaget for hele vårt samfunn og vår oppdragelse. I en tid med sterke oppløsningstendenser må det være maktpåliggende for oss å påvirke utviklingen. Dette er ikke bare en privatsak; det er også en samfunnssak av aller største viktighet. Vi kan derfor ikke være nøytrale i denne saken. Nøytralitet er i det hele tatt ikke noen norm å bygge på.

Av C 1 ser jeg at det norske barnelovutkast er omtalt. Lov om barn og foreldre er nå

sluttbehandlet i justiskomiteen i Stortinget og vil komme opp til debatt i den nærmeste fremtid. I proposisjonen var det lagt til grunn at den normale ordning skulle være delt foreldrerett etter skilsmisse. Reaksjonene på dette var sterke, og justiskomiteen har enstemmig gått inn for at foreldreretten blir tilkjent én av foreldrene, normalt den av dem som barnet blir boende hos.

Et annet hovedpunkt har vært om morens fortrinnsrett til småbarn skulle opprettholdes i loven. Alle partier går inn for å sløyfe denne bestemmelse, men av premissene fremgår det at komiteen forventer at moren i praksis vil ha en fortrinnsrett. På sikt kan det imidlertid bli stadig mer vanlig at også faren blir tilkjent foreldreretten etter hvert som fedrene tar større ansvar for den praktiske omsorg for barna.

Loven sikter på å behandle alle barn likt, uansett om de er født i eller utenfor ekteskap. Det anser jeg som positivt.

I den norske proposisjonen er det videre foreslått at barn skal høres helt ned til 7 år om hvem av foreldrene de vil bo hos. Komiteen satte grensen nedad til 12 år. Man ville ikke lovfeste en så lav alder som 7 år. Det ville i mange tilfeller være å legge for stort ansvar og for stor byrde på barn.

Som man vil forstå av det jeg her har sagt, er de norske bestemmelser om barns forhold fastlagt for de nærmeste år fremover. Jeg vil anbefale den linje som er valgt i Norge, med hovedvekt på hensynet til barnet som retningsgivende for det nordiske arbeidet på dette felt.

I tråd med det jeg tidligere har hevdet – og også her i dag – vil jeg oppfordre til at vi nasjonalt og på felles nordisk basis velger de ordninger som tjener til å støtte ekteskapet. Dette er det som tjener barna og deres oppvekstmiljø best på sikt. Da underbygger vi hele samfunnsutviklingen og dermed også våre demokratier.

Jeg viser videre til forslaget om en utredning om forbud mot voldspornografi. Jeg ser det som positivt at denne debatten er reist i Nordisk Råd, og jeg ser det som særlig verdifullt at en så kjent forfatter som Sara Lidman har tatt dette spørsmålet opp og pekt på at voldspornografi er et misbruk av ytringsfriheten. Frihet er ikke en frihet til å krenke sine medmennesker på det mest nedverdiggende.

For opinionen er det viktig at spørsmålet reises i den politiske debatt også i Nordisk Råd. Det har tatt tid å få en så jevn oppslutning om disse spørsmål som det man oppdager her i dag. Jeg hørte vel til dem som iallfall i nasjonal sammenheng hjemme tok spørsmålet om pornografi i sin alminnelighet opp for en del år tilbake. Da var det ingen tilslutning å få i det hele tatt. Nå får man iallfall oralt tilslutning til at man må gjøre noe med dette uvesenet. Jeg er tilfreds med den klare avstandtaken som utvalget gir uttrykk for mot den råe pengespekulasjon som ligger bak pornografi, bak voldslitteratur og annen nedbrytende litteratur. Jeg vet ikke om man skulle bruke uttrykket litteratur i denne forbindelse, men jeg kom nå til å gjøre det i farten. Den samme pengespekulasjon ser man også i bilder og i videobånd. Det er – som det har vært pekt på her – en nedverdiggelse særlig av kvinnen. Det gå da også klart frem av de uttalelser som er kommet fra Den norske Forfatterforening, Norske Kvinners Nasjonalråd, Norsk Kvinnesaksforening, Norges Husmorforbund og fra Nordiska kvinnosaksforeningarnas samorganisation, som alle anbefaler at man tar disse spørsmål opp i nordisk sammenheng. Når man nå også kjenner til voldslitteraturen når det gjelder barn og barneprostitusjon som vokser fram, er jo dette enda mer påtrengende.

På bakgrunn av utvalgets klare avstandtaken fra denne lyssky virksomhet er det beklagelig at man finner ikke å ville gjøre noe. Man måtte etter min vurdering i det minste kunnet be om en nærmere utredning. Heller ikke dette har man funnet å kunne gjøre. Siden dette er et typisk nordisk anliggende, finner jeg dette beklagelig. De produkter av dette slag som fallbys, selges over grensene og når vår ungdom og våre barn. Juridisk utvalg taler varmt om samordning av lovgivning i sin alminnelighet, men når man nå kommer til et rent praktisk spørsmål, tar man altså ikke konsekvensene av det. Jeg merket meg at talsmannen, hr. Carlshamre, talte meget sterkt om den totale enighet som det var om prinsippene. Det er jo gledelig, og jeg har merket meg det og er fornøyd med at det er en slik total enighet. Det er imidlertid når man kommer til et praktisk spørsmål, at det vil vise seg om dette blir mer enn ord.

Nå skal vi jo komme tilbake til videobånd-

forslaget senere. Det er ute til remissbehandling. Jeg håper at man iallfall i den sammenheng kan ta opp spørsmålet i hele sin bredde på ny, dersom man ikke kommer fram til et positivt resultat her i dag. Jeg vil støtte reservasjon nr. 1, og jeg vil be Rådets medlemmer gjøre det samme. Da har man jo også anledning til å stemme ja.

Carlshamre: Herr presiden! Jag noterade att de senaste tre talarna i sina anföranden har bekräftat att det råder total enighet om principfrågan, i synen på våldspornografin. Ingen av dessa talare har enligt vad jag uppfattade pekat på någon omständighet som skulle göra det troligt att en nordisk utredning om en gemensam lagstiftning har större utsikter att lyckas än enligt utskottets bedömning. Utskottet vidhåller alltså sin bedömning.

Sedan vill jag säga att när Asser Stenbäck lägger fram ett förslag om att vi skall rekommendera ministrarna andra åtgärder än lagstiftning, är det ett förslag som utskottet inte har haft möjlighet och anledning att behandla. Reservationen är som alltid skriven efter utskottsbetänkandet. Utskottet tar enbart sikte på det medlemsförslag vi har haft att behandla.

Personligen kan jag inte se vad Nordiska rådet skulle kunna uträtta när det blir fråga om de enskilda ländernas effektivitet i polisens och åklagarmyndigheternas arbete. Men därmed må vara hur som helst. Det är en fråga som utskottet inte har haft anledning att behandla, utan utskottet har haft att syssla med frågan om utredning angående gemensam nordisk lagstiftning.

K. B. Andersen: Hr. præsident! Jeg vil bare, for at der ikke skal være nogen misforståelse, sige, at vi har jo så begrænset tid nu, at jeg for min del vil holde replikker og indledninger o. lign. til det, der er til behandling og på dagsordenen, og det er grunden til, at min gode ven, hr. Korvald, ikke må vente, at vi tager den diskussion op, som vi havde med så stor glæde i fjor og ved andre lejligheder, hvor det heller ikke var på dagsordenen. Men da havde vi tid til det. I dag må vi holde os til dagsordenen, så jeg afstår.

Korvald: Hr. president! Til hr. Carlshamre vil jeg si at man nettopp ved å fatte et vedtak om å undersøke mulighetene for et nærmere samarbeid på dette området ville ha gitt et håndfast uttrykk for det man står og sier at man er så enig i. Det er forskjell på bare å uttrykke enighet om noe og det å ta den konkrete konsekvensen av det. Vi hadde tilløp til en liknende debatt i går kveld på et annet område, men jeg skal ikke gå inn på det nå.

Nathalie Lind: Om jeg forstod hr. Carlshamre riktig, sagde han, at ingen av de 3 foregående talere hadde fremført noget argument for, at der ville være en fordel forbundet med en fællesnordisk udredning.

Jeg vil gerne gøre opmærksom på, at ingen vel vil kunne forstå den holdning. Når et flertal i juridisk udvalg på den ene side er meget positiv og beder Nordisk Ministerråd vurdere, og undersøge muligheder, så bør det være på nordisk plan, men når det gælder videogram, når det gælder voldspornografi i øvrigt, så skal der føres helt specielt bevis for, at en fællesnordisk udredning er acceptabel. Jeg ved godt, at lovgivningen er forskellig, jeg har også lyttet til det argument. Vel, en videokassette fylder mindre, men et tidsskrift er nu også transportabelt over grænserne.

Carlshamre: Herr president! Jag vill gärna upprepa vad jag sade tidigare: Ingen av de tre föregående talarna hade anfört någon omständighet som kunde göra det troligt att en samnordisk utredning skulle få någon effekt. Jag har inte sagt att det inte kunde vara fördelaktigt, som Nathalie Lind sade, att uttala sig. Ingen har gjort gällande att någonting tyder på att en utredning skulle få effekt.

Vi har vid denna session haft — och kommer antagligen att få det vid kommande sessioner — att fatta beslut i en lång rad s.k. avskrivningsärenden, där vi med glatt mod satt i gång samnordiska utredningar, ofta i stor enighet och med starka ord, för att sedan tvingas avskrivna dem. Nu har juridiska utskottets majoritet i förväg kommit fram till att ingenting torde komma ut av den föreslagna utredningen. Därför har vi icke velat belasta det ansträngda nordiska utredningsmaskineriet med denna utredning.

Sundstein: Hr. præsident! Jeg skal kun have nogle få bemærkninger angående medlemsforslaget om udredning om forbud imod voldspornografi. Jeg har forstået på udvalgets talsmænd, at der er total enighed om, at voldspornografi er en uting, det er noget, vi skal have afskaffet, men så kommer der en stor udredning af udvalget, der forklarer, hvorfor man ikke vil tage under med medlemsforslaget. Og man har, så vidt jeg kan se, 3 hovedargumenter. Det første argument det er, at lovgivningen er så forskellig i de forskellige lande, at man ikke mener, man kan komme nogen vegne med det. Det andet argument er, at afgrænsningen af pornografi og afgrænsningen af, hvad der er voldspornografi, kan man ikke gøre, og derfor har man ingen mulighed for at have en lovgivning på området. Og så til sidst har man et argument, der siger, at der ligger et nyt medlemsforslag om forbud imod videopornografi og videovold, og derfor vil man ikke tage stilling til forslaget nu.

Det første argument er, at der ingen mulighed er for at harmonisere lovgivningen i de forskellige lande. Der blev sagt lige nu fra talsmanden, hr. Carlshamre, at ingen af de forrige talere havde gjort det sandsynligt, at den mulighed forelå. Men jeg synes, at når udvalget ikke vil komme med nogen udtalelse eller nogen rekommandation, så gør man det endnu mindre sandsynligt, at man kan få noget igennem med hensyn til harmoniseringen af lovgivningen.

Og i øvrigt så vil jeg lige sige, at der står i redegørelsen, at i Sverige og i Danmark er pornografi fri, medens Island, Norge og Finland har forbud imod pornografi. Som sædvanlig lægger jeg mærke til, at man glemmer i hvert fald ét af de nordiske lande, nemlig Færøerne, man tager overhovedet ikke hensyn til, at vi på Færøerne ikke har den danske lovgivning. Vi har på Færøerne forbud imod pornografi, men vi er samtidig i rigsfællesskab med Danmark og har et nært samarbejde, nært samkvem med Danmark, og derfor er det dobbelt svært for de færøske myndigheder, for det færøske politi, at håndhæve vores forbud imod dansk pornografi.

Det var vistnok talsmanden for udvalget, hr. K. B. Andersen, der sagde, at med hensyn til videovold og videokassetter er der sket en eksplosionsagtig udvikling. Og derfor

må jeg lige erindre hr. K. B. Andersen om, at når der sker en eksplosion, så er det vel også nødvendigt med en hurtig indgriben, for ellers vil eksplosionen ødelægge alle sine omgivelser. Og det er vel noget af det, der er ved at ske her med hensyn til voldspornografi, og i særlig grad når det drejer sig om video.

Jeg er medforslagsstiller til det nye forslag om forbud mod vold og pornografi på video, men jeg kan ikke se, at det forslag er nogen hindring for, at man går ind for reservationerne her til forslaget, der foreligger i dag. Og derfor vil jeg anbefale, at man stemmer for resolution nr. 2 fra fru Nathalie Lind, der siger, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at undersøge mulighederne for lovgivning, der forbyder voldspornografi. Så har man i hvert fald pålagt Ministerrådet at arbejde videre med sagen og også prøve på at finde en harmonisering af lovgivningen på dette område.

Gunnel Jonäng: Herr president! Jag vill helt instämna i Nathalie Linds anförande. Utskottets grunduppfattning är att man bör försöka avskaffa våldspornografen, och här är det således enighet. Mot den bakgrunden är det anmärkningsvärt att utskottet föreslår att Nordiska rådet inte skall företa någonting med anledning av medlemsförslaget. Det är, som Nathalie Lind sade, så att eventuella tvivel på en nordisk lagstiftning inte får innebära att man inte undersöker möjligheterna till en sådan lagstiftning. Om Nordiska rådet bara lägger frågan åt sidan, som utskottsmajoriteten föreslår, tror jag att det skulle väcka en mycket stor besvikelse bland många människor.

Det är inga kategoriska krav som ställs i medlemsförslaget eller i Nathalie Linds reservation. Men reservationen innebär något positivt, det visar en vilja att gå vidare och att påtagligt försöka göra någonting.

Vad som behövs nu är en opinionsyttring från Nordiska rådets sida, och en sådan har vi möjligheter att avge här och nu, på dagen ett år efter att detta medlemsförslag väcktes i Reykjavik. Vi har alltså möjlighet att göra denna opinionsyttring i dag, att visa vår goda vilja att göra någonting åt våldspornografen. Jag tror att en opinionsyttring från Nordiska rådet skulle bli till stöd för oss som arbetar i

våra egna parlament med den här frågan, och den skulle över huvud taget hjälpa till att föra arbetet vidare. Därför är en uppslutning kring Nathalie Linds reservation ett framsteg i denna fråga.

Marjatta Väänänen: Herr president! Nathalie Lind konstaterade, att det vore skäl att undersöka möjligheterna att åstadkomma en lagstiftning, som förbjuder våldspornografi. Jag anser, att hennes ståndpunkt är saklig och motiverad. Jag vill därför stödja hennes reservation, reservation nr 2. Det är nu fråga om en opinionsyttring.

Christian Christensen: Hr. præsident! Lad mig først give fuld tilslutning og støtte til de synspunkter, som blev fremført her af hr. Lars Korvald angående ægteskabet og familielivet.

Dernæst skal jeg erklære mig enig i de synspunkter, der er fremført i reservation I/A 589 om voldspornografiens forrående indflydelse på personligheden, og om at skadevirkningen er specielt stærk i opvækstårene. Denne skadevirkning forøges meget igennem den stigende mulighed, som man i alt fald her i Danmark har for, at børn og unge under 16 år kan købe videokassettebånd med almindelig vold og voldspornografi.

Det er efter min opfattelse vigtigt, at der dæmnes op for den stadig stigende voldsmentalitet, og jeg mener, der så hurtigt som muligt må skabes et retligt værn over for den kommercielle udnyttelse og forråelse af børn og unge.

Derfor mener jeg også, at der snarest må fremsættes lovforslag, hvorefter salg, udlejning og anden udbredelse af videokassettebånd med voldsfilm forbydes.

Denne holdning er i overensstemmelse med det forslag til folketingsbeslutning vedrørende videokassettebånd og voldsfilm, som mit parti har fremsat her i folketinget.

På den baggrund kan jeg støtte reservation nr. 1 af Asser Stenbäck. Skulle denne reservation blive nedstemt, kan jeg støtte reservation nr. 2 fremsat af fru Nathalie Lind. Jeg skal anbefale rådet at gøre det samme.

Justitieminister Taxell: Herr president! Jag återgår till de mera allmänna synpunkter på nordiskt lagstiftnings-samarbete, som K. B. Andersen och Håkan Winberg tog upp i sina anföranden för vid det här laget redan en ganska god stund sedan.

Vid Nordiska rådets senaste session nämnde jag två medel att nå en högre ambitionsnivå i fråga om den nordiska rättslikheten. För det första, att man i större utsträckning borde gå in för gemensam beredning av centrala lagstiftningsprojekt antingen i samnordiska arbetsgrupper eller genom koordineringsorgan för nationella kommittéer i olika frågor. För det andra, att de politiskt ansvariga kanske i ett tidigare skede borde komma med då man överväger gemensam lagberedning. Jag ansåg att det vore värdefullt att de nordiska justitieministrarna förutom en gång om året, i samband med Nordiska rådets juridiska utskotts session, ytterligare minst en gång om året kunde komma samman.

Båda de här två medlen att höja ambitionsnivån har använts under det år som har gått. Ett justitieministermöte av detta slag hölls i juni i fjol i Helsingfors. Erfarenheterna av detta har visat sig, vågar jag säga, synnerligen positiva. Ministrarna har fått ett fastare grepp om det nordiska lagsamarbetet. Det har möjliggjort en effektivare koordinering. Avsikten är att motsvarande ministermöten regelbundet skall hållas i förstättningen. Jag är glad över att juridiska utskottet, som för sin del just efterlyst ett aktivare samarbete, ger erkännande åt den positiva utveckling som skett, vilket det gör i sitt betänkande.

Som ett konkret resultat av mötet i Helsingfors kan framförallt nämnas den av justitieministrarna tillsatta samnordiska arbetsgrupp, som skall ta ställning till att samordna den allmänna köprättsliga lagstiftningen. Som statsrådet Winberg konstaterade arbetar gruppen flitigt och är optimistisk beträffande resultatet av sitt arbete. Köplagssamarbetet och hur det kommer att utfalla ser jag personligen som ett prov på viljan och förmågan att höja ambitionsnivån och konkretisera det nordiska lagsamarbetet.

I fjol i Reykjavík framhöll jag att försäkringsavtalslagstiftningen är ett område där vi tidigt kunnat uppvisa rättslikhet men där utvecklingen håller på att gå i en annan riktning. Situationen i det här avseendet är i dag

ljusare. Det nordiska justitieministermötet i fjol beslöt att de nationella utredningarna för revision av försäkringsavtalslagstiftningen och representanter för justitieministerierna också skall hålla gemensamma möten. Sådana har nu ägt rum. På dessa möten har det framgått, att goda möjligheter föreligger att återvinna och kanske t. o. m. stärka den nordiska rättsenheten på försäkringsavtalslagstiftningens område.

Det nordiska lagsamarbetet förutsätter förutom nordiska samarbetsorgan och en klart uttryckt vilja till samarbete hos politiker och myndigheter även en fast förankring i hemmaopinionerna i de enskilda länderna. Min uppfattning är att det i våra nordiska länder nog finns en allmänt positiv inställning till nordiskt juridiskt samarbete. Ibland kan man dock inte värja sig för intrycket att denna inställning ofta är vad jag vill kalla mycket selektivt positiv.

Med det uttrycket menar jag att det i våra länder finns betydliga opinioner som är för nordiskt samarbete, men bara i sådana frågor som intresserar just dem och som de kan omfatta. Är samarbetsprojektet inte intressant beskylls samarbetsivrarna antingen för bakåtsträveri eller radikalism, allt efter vad det är fråga om och vem som uttalar sig. Låt mig ta några exempel från den finländska debatten, alla från den sektor där det traditionellt existerat nordiskt lagsamarbete, privaträtten.

Justitieministeriet i mitt land har av en del kretsar inom näringslivet beskyllts för att förhålla tillkomsten av köplagstiftning – vi har bara 1734 års lag – trots att man på nordisk nivå på finskt initiativ nu har frågan uppe för samnordisk beredning. Samma kretsar har däremot nog påskyndat lagsamarbetet när det gäller t. ex. att eliminera gränserna mellan länderna beträffande bolag och deras verksamhet.

Ett annat exempel: den reform av släktnamnslagen som syftar till att ge kvinnan rätt att behålla sitt släktnamn vid ingående av äktenskap och som har gällt länge i de andra nordiska länderna, har i vissa kretsar utsatts för häftig och känslomässig kritik, för att inte tala om planerna att försöka nå samnordisk lagstiftning också i övrigt i detta avseende. Åtminstone delvis samma kretsar hänvisar däremot gärna som exempel för oss till nyare

svensk lagstiftning då det gäller alkoholfrågor.

Ett ytterligare exempel: produktansvaret är på kommande. Men här igen finns det hos oss dem som önskar skynda snabbare än i de övriga nordiska länderna och misstänker försök att sabotera hela idén hos dem som vill gå in på en nordisk linje.

När det gäller just släktnamnslagen är samma kretsar däremot ofta gärna inne på harmoniseringslinjen.

Mina exempel är kanske stereotypa, men de visar på att det finns en ganska stor brist på konsekvens när det gäller inställning till nordiskt lagsamarbete. Det är klart att olika politiska bedömningar dikterar inställningen i enskilda frågor. Men det gäller också att kunna svara på frågan vad det nordiska samarbetet egentligen sist och slutligen är värt. Är inte en hög grad av förenhetligad lagstiftning trots allt mera värd än att i alla enskilda fall få just sin linje genomförd i detalj?

Jag har sagt det förut och upprepar det gärna, just med adress till mitt eget hemland: Det nordiska lagsamarbetet är inte ett snabbköp där man kan ta bara vad man vill ha. Skall man gå in för lagsamarbete måste man vara beredd att ta det mer eller mindre som en helhet. Men den helheten är en sådan del av det nordiska samarbetet som når längre än fraser, tal och deklarationer. Och det är det konkreta resultatet som bör intressera, det är de konkreta resultaten som gagnar den enskilda nordiska medborgaren.

Justitsminister Ole Espersen: Hr. præsident! Jeg vil gerne give tilslutning til de synspunkter vedrørende det nordiske samarbejde, som mine kolleger fra Sverige og Finland har givet udtryk for her i dag. Vi lægger også fra dansk side meget vægt på det samarbejde, som jo har en meget lang tradition.

Som det fremgår af Ministerrådets beretning dækker samarbejdet et meget bredt spektrum. Jeg mener i og for sig, at denne brede kontakt på mange niveauer og under forskellige former har en betydelig selvstændig værdi. Men det betyder ikke, at der ikke er behov for en løbende justering af samarbejdet. Tværtimod er jeg enig med den svenske justitsminister i, at vi bør tilstræbe en stærkere styring og prioritering af arbej-

Det er også det, der er baggrunden for beslutningen om mellem de nordiske justitsministre at holde særskilte møder. Jeg vil gerne takke justitsminister Taxell for det initiativ, han har taget i den forbindelse. I år skal det nordiske justitsministermøde holdes her i Danmark. Drøftelser af den karakter forbedrer mulighederne for at fastlægge et rimeligt ambitionsniveau. Jeg mener ikke, at man nødvendigvis kan måle effektiviteten i det nordiske samarbejde i graden af den formelle ensartethed i reglerne. Det kan man måske være fristet til, for har man ens regler, ja, så har man jo et klart udtryk for det nordiske samarbejde. Men samarbejdet kan være effektivt og betydningsfuldt, også uden at det resulterer i ensartede regler. Jeg tror, at vi på en række områder må erkende, at der er forskelle i baggrund og vel også undertiden i politisk holdning, som bevirker, at en formel overensstemmelse ikke kan opnås, og som bevirker, at forsøg herpå allerede fra starten kan siges at ville blive forgæves. Så synes jeg ikke, man skal forsøge det. Så synes jeg, det er bedre, at man prøver at styrke samarbejdet på andre områder, hvor resultater kan opnås. Alene udveksling af erfaringer og synspunkter kan være af ganske betydelig værdi, og hvis man ser på lovgivningsarbejdet i de nordiske lande, så er det jo sjældent, at der er en lov, i hvert fald inden for det område, der berører justitsministrene, uden at man meget grundigt har undersøgt, hvordan forholdene er i de øvrige nordiske lande, og bruger forholdene dér og erfaringerne dér som begrundelse for det arbejde, man selv går i gang med.

Det var et par generelle bemærkninger, jeg gerne ville komme med. I relation til det, jeg nævnte om, at vi nok ikke på alle områder skal tilstræbe en ensartet lovgivning, vil jeg gerne tage spørgsmålet om volds pornografi op ganske kort. Vi gennemførte jo en ændring i dansk lovgivning for nogle år siden, hvorved man afskaffede det almindelige forbud mod pornografi. Denne lovgivning har vi ingen intentioner om at ændre. Der har ikke med denne lovgivningsændring været tale om skadelige virkninger af en karakter, som betyder at vi tager dette standpunkt op til revision. Det, vi gjorde sidste år, da vi indførte et forbud mod børnepornografi, var jo nemlig ikke begrundet i selve billederne. Det var

ikke begrundet i det ubehag, man kan føle ved at se på billeder, der viser børnepornografi. Når vi, og også jeg selv, gik ind for dette forslag om forbud mod børnepornografi, så er det jo, fordi man i selve optagelsessituationen, hvor man optager billedet, misbruger børn. At optage den slags ting ville være strafbart i Danmark. Det er det måske ikke i de lande, hvor det optages, men det er under alle omstændigheder en grov udnyttelse af børn at bruge dem som modeller til børnepornografiske billeder. Det var baggrunden; det var dette misbrug, vi ville prøve at komme til livs ved at indføre et forbud mod børnepornografi. Det var altså ikke selve billederne og selve ubehaget ved at se billederne, der var baggrunden for mit vedkommende.

Med hensyn til videovolden og volds pornografien i al almindelighed vil jeg sige, at jeg respekterer de synspunkter, der er kommet til udtryk, og hensynet bag disse synspunkter, som jo igen er en beskyttelse af især børn. Det har jeg respekt for. Når vi ikke straks kan sige – og ikke ved, hvorvidt vi vil sige – at vi her i Danmark ønsker at indføre et forbud mod f. eks. videovold eller mod volds pornografi i det hele taget, så er det, fordi vi ikke, for så vidt angår vores land, kender problemets omfang. Men vi har bedt politiet undersøge omfanget af videobåndkassetter, der indeholder volds pornografi, her i landet. Når den undersøgelse foreligger, så vil der blive taget stilling til, hvad der videre eventuelt skal foretages.

Hvad der er mere afgørende for mig, også når man tager de hensyn i betragtning, der har motiveret de talere, der har talt om forbud mod f. eks. videobånd, er at se mere generelt på dette spørgsmål.

Jeg vil gerne tage det citat, som fru Nathalie Lind brugte i sit indlæg forleden, et citat fra Sara Lidmann, der havde sagt, at volds pornografien er udtryk for kønsdiskriminering og menneskeforagt. Det er jeg enig i. Det er volds pornografien udtryk for. Men enhver vold, enhver form for vold, er udtryk for menneskeforagt. Der er jo ikke blot volds pornografien.

I det private medlemsforslag, som har nr. A 605/j, siges:

''Forskningen har for længe siden vist, at vold i alle former forræder, ødelægger følelses-

livet og giver ungdommen negative modeller.”

Det er korrekt, men det drejer sig om alle former for vold, ikke specielt voldsporno eller voldspornografi. Når vi taler om hensynet til børn og unge, så kan det ikke kun være voldspornografien, der er i vores tanker. Skal vi være konsekvente og logiske og varetage det hensyn, som vi gav udtryk for at vi har, og som vi naturligvis har, så må det være volden i alle dens former og volden i alle medier. Her kan jeg engang imellem måske være en lille smule overrasket, når jeg hører den iver – jeg forstår godt baggrunden, men jeg kan alligevel være en lille smule overrasket, når jeg hører den iver – der lægges til grund, når der er tale om videobånd. For ser vi på, hvad vore børn og unge ser i vore fjernsyn, som jo oven i købet er organiseret på en af de mest rimelige måder i hele verden, ser vi på, hvad vore børn og unge må se af vold dér næsten dagligt, så tror jeg, at volden i videobåndkassetterne spiller en betydelig mindre rolle for vores ungdom i dag. Der har været undersøgelser, der viser, at børn, inden de kommer i skolen, ikke her i Danmark men i andre vestlige lande, oplever mange tusinde mord på fjernsynsskærmen. Krimier på fjernsynet, også krimier med grov vold, ubehagelig vold, er dagligdags kost i hvert fald i en del af vore lande. Den angst, som vore børn har, og som de ofte giver udtryk for over for os voksne, har de jo ikke fået fra pornografi, den har de ikke fået fra voldspornografi, den har de fået ved at se ganske almindelig voksen vold i fjernsynet. Så længe vi ikke ønsker at gå ind på den debat, må vi gøre os klart, at så vil vi selv med et forbud ikke nå særlig vidt.

Jeg synes, det må være afgørende for os, at vi på et så generelt grundlag som muligt søger at tage de hensyn i betragtning, der har motiveret de indlæg, der har været her i dag. Vi har i Danmarks Radio, som jeg har haft et vist medansvar for i nogle år, gjort, hvad vi kunne, for at begrænse antallet af voldsfilm. Men jeg synes ikke, vi er nået tilstrækkelig langt. Der vises voldelige scener på tidspunkter, hvor alle ved, at børnene også sidder og ser. Det viser vi stadig væk. Jeg mener godt, man kan have en fornuftig nyhedsformidling uden at se voksne mennesker hakke hinanden ihjel kl 19 eller kl. 20 om aftenen. Jeg vil gerne meget stærkt appellere til, at

man prøver at se noget mere generelt på dette problem, end man har gjort hidtil. Skal vi virkelig støtte vore børn og unge, undgå, at de får den angst, som mange af dem har, så er det et bredere spørgsmål end videobåndkassetterne, vi skal have fat i.

Jeg vil gerne slutte med at sige, at den undersøgelse, vi har bedt politiet foretage, naturligvis vil være medbetydende for, hvad der eventuelt skal ske fremover. Så er det ikke sådan, at der er taget afstand fra dansk side, men vi vil gerne kende problemets omfang i Danmark, før vi tager vores stilling.

Asser Stenbäck: Herr president! Då minister Taxell har valt att här inför nordiskt forum kritisera sina motståndare i den finska riksdagen i fråga om vissa lagar, så vill jag framhålla, att det finnes värden som är högre än harmoniseringen av den nordiska lagstiftningen. Jag tänker på bevarandet av familjestruktur och familjesammanhållning och också frågor som gäller hälsa. Vi kan inte föra harmoniseringskravet alltför långt. Vi måste tillåta och tillåter också rent faktiskt regionala och nationella skiljaktigheter. Vi vill t. ex. inte, att man med hänvisning till harmoniseringen skulle påtvinga oss ändringar i lagstiftningen angående pornografien, som har varit aktuell i den här diskussionen.

Justitieminister Taxell: Herr president! Det finns ett finskt uttryck som i översättning skulle lyda ”den hund skäller, som käppen träffar”. Det var väl därför som Asser Stenbäck här bad om ordet, trots att jag inte uttalat mig vare sig om den finska riksdagen eller om mina motståndare i den finska politiska debatten. Det hade däremot förbigått Asser Stenbäck. Men man skall inte höra vad man vill höra utan vad som säges. Däremot håller jag självfallet fast vid den ståndpunkten, att harmoniseringen av lagstiftningen är ett värde, som har en stor idépolitisk och ideologisk bakgrund. Och för egen del tycker jag att de fromma förhoppningarna och vackra fraserna om nordiskt samarbete, som här framföres i plenisalen, gärna kunde ha en motsvarighet i det politiska handlandet på hemmaplanen.

Nathalie Lind: Hr. præsident! Justitsminister Espersen var så elskværdig at nævne, at jeg havde citeret Sara Lidman forleden dag, og kom med nogle mere filosofisk prægede bemærkninger om børnepornografi og hvad der lå bagved.

Jeg vil gerne gøre opmærksom på – det er sagt af flertallets ordfører og sagt af mig på mindretallets vegne – at juridisk udvalg enstemmigt er af den opfattelse, at det er skadeligt. Jeg ved ikke rigtigt, hvilke tanker ministeren – der som bekendt før har været radiorådsformand – har gjort sig, men det er jo ikke radio- og TV-programmerne, vi diskuterer her, om et bestemt indslag er rigtigt eller ej. Jeg vil bede ministeren om at se på det udkast, som den svenske justitsministers departement har udarbejdet til en mulig lovgivning, hvorefter man kan straffe den, som handler med videogrammer, der indeholder nærgående eller langvarige skildringer af, at nogen udsættes for rå, sadistisk eller i øvrigt særlig hensynsløs vold. Vi taler ikke om, at børn ser, jeg ved ikke hvor mange tusinde timer fjernsyn. Vi taler om menneskenedværdigende handlinger.

Ministeren nævner børnepornografi. Det ved jeg også noget om. Men hvem er det, der er med i disse voldsscener? Det er i vid udstrækning kvinder. Det ligger bag medlemsforslaget, at det oftest er kvinder, der agerer i disse scener.

Vi får lejlighed til at diskutere spørgsmålet senere i Danmark på grundlag af kristeligt folkepartis forslag, men jeg håber, at ministeren forstår – nu vi diskuterer spørgsmålet på nordisk plan – at vi ser med den dybeste alvor på dette problem. Måske er problemet endnu ikke så stort, men ministeren må vide, at det er noget, der vokser med lynets hast i kraft af teknikken, og fordi apparaterne bliver billigere, ligesom det bliver muligt at leje dem.

Alt det kom jeg ind på i generaldebatten. Her skal jeg bare anmode ministeren om at forstå, at det ikke er formynderi, vi ønsker, og at det ikke drejer sig om, hvorvidt den ene eller den anden form er mere eller mindre skadelig. Vi er overbeviste om, at forevisning af sadisme – hvad enten det så er i tidskrifter eller på videobånd eller på anden måde – er udtryk for en menneskeforagt og udtryk for foragt for de kvinder, der anvendes.

Justitsminister Ole Espersen: Jeg kan ikke tænke mig, at fru Nathalie Lind er i tvivl om, at jeg ser med alvor på dette problem. Baggrunden for, at jeg ikke ønskede at begrænse vores diskussion til kun at vedrøre videobåndkassetter, men at se problemet i dets fulde udstrækning, er jo netop, at det er et alvorligt problem.

Det er også årsagen til, at jeg nævnte fjernsynet, det er jo trods alt derfra, vores børn og unge først og fremmest udsættes for påvirkning. Jeg synes, at vi som politikere har en forpligtelse til at se sagen i dens helhed, og den omfatter efter min opfattelse mere end videobåndkassetter. Jeg vil imidlertid gerne give fru Nathalie Lind ret i, at skal man lave lovgivning om forbud, så kan det være vanskeligt at gøre det på andre områder, men dette skal ikke forhindre os i at tage en diskussion og komme med politiske tilkendegivelser, også når det drejer sig om andre områder.

Lad mig endelig gentage for en sikkerheds skyld, at de danske overvejelser altså ikke er afsluttede, og at vi ønsker at kende omfanget og karakteren af den porno, der er tale om her i landet, før vi tager vores stilling.

K. B. Andersen: Hr. præsident! Det er jo ubestrideligt, at juridisk udvalg bliver en lille smule klemt, fordi vi kommer sidst, men med den blygsamhet, som præger såvel udvalgets enkelte medlemmer som hele dets arbejde, tager vi det som de mennesker, vi nu engang er. Næste år, når vi ingen generaldebat har, bliver der bedre tid til at drøfte også vores sager!

Kun to bemærkninger fra min side:

Den ene vedrører voldspornografien. Her vil jeg gerne af hensyn til de medlemmer, der ikke har alle rater i udvalgsbetænkningen præsent – det har jeg i hvert fald ikke, når det gælder andre udvalgs forslag – pege på, at vi, som også fru Nathalie Lind fremdrog her for et øjeblik siden, i vores afstandtagen deler forslagsstillernes opfattelse af, at skrifter, der i voldelig eller sadistisk sammenhæng afbilleder eller beskriver forhold mellem kønnene, er udtryk for en udnyttelse af kvinden, som rent kønsobjekt, der røber en dyb menneskeforagt. Derom er der altså ingen tvivl.

Men det, der har været afgørende for flertallet, har været en helt anden vurdering, og hvis andre udvalgs medlemmer vil lade være med at opfatte det som – hvad skal vi sige – et forsøg på pædagogisk belæring, hvad jeg vel skal holde mig fra, så mener jeg i og for sig, at det er rigtigt, at vi foretager den. Vi siger: problemet må imidlertid bedømmes forskelligt i de forskellige nordiske lande. Vi vurderer så, om det vil være muligt at få flertal i de rigsdage, hvor der ikke findes lovgivning om det. Det kan kun være en vurdering, men udvalgsflertallet har altså vurderet, at det vil det ikke i øjeblikket, og vi vil derfor ikke sætte en udvikling i gang. Og når jeg tænker på, hvor meget der under denne samling har været talt om papir og papirmængde – og den snak er jeg enig i – finder jeg det rigtigt at vi har skønnet, at her skulle vi ikke sætte en udredning i gang, fordi chancen for, at den ville give et resultat, måske var ret ringe.

Derfor kan det enkelt siges sådan: problemet er vi, går jeg ud fra, alle enige i. Der kan være nuancer, der kan være nuancer i udtryksformen, men problemet er vi alle enige om. En lovgivning i de lande, hvor en sådan ikke findes, er det til syvende og sidst op til regeringerne at tage initiativet til, og her er det ganske enkelt sådan, at en udredning på et felt, hvor en udredning ikke er nødvendig, og et krav om harmonisering på et felt, hvor harmonisering næppe vil lykkes, vil forsinke muligheden for en lovgivning i de lande, hvor man ikke i forvejen har lovgivning, på det pågældende område. Det var det, den danske justitsminister var lidt inde på. De, der ønsker og håber, at der først og fremmest i Danmark og i Sverige, hvor der ikke findes en lovgivning på dette område i øjeblikket, kommer en hurtig reaktion, kan næppe ønske en forsinkende udredning og et krav om en harmonisering, som næppe vil lykkes, men nok vil forsinke. Dette blot som baggrund for udvalgets indstilling.

Og så til sidst blot en tak til ministrene, vore kolleger i udvalget – jeg håber, jeg stadig må sige sådan til excellencerne – en tak til hr. Winberg, til hr. Taxell og til hr. Ole Espersen for deres udtalelser herfra. Vi fortsætter i godt samarbejde mellem ministre og udvalg om det nordiske lovgivningsarbejdsprogram.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande juridiska utskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För yttrandet röstade:

Sampsä Aaltio, K. B. Andersen, Karen Dahlerup Andersen, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Ingvar Bakken, Nils Carlshamre, Christian Christensen, Ib Christensen, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Astrid Gjertsen, Árni Gunnarsson, Hagen Hagensen, Børge Halvgaard, Knud Heinesen, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Paul Jansson, Egon Jensen, Elver Jonsson, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Arvo Kempainen, Sakari Knuutila, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Nathalie Lind, Essen Lindahl, Thor Lund, Grethe Lundblad, Eivor Marklund, Matthías Á. Mathiesen, Sture Palm, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Niels Helveg Petersen, Arvo Salo, Petter Savola, Rolf Sellgren, Anne-Lise Steinbach, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Ebba Strange, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Lars Werner, Henrik Westerland och Marjatta Väänänen.

Mot yttrandet röstade:

Gunnar Björk, Rune Gustavsson, Guðrún Helgadóttir, Gunnel Jonäng, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Ambjørg Sælthun, Sten Söderström och Sigrid Utkilen.

Erkki Liikanden avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Rolf Fjeldvær, Guttorm Hansen, Ashbjørn Haugstvedt, Olof Jansson, Bror Lillqvist, Svante Lundkvist, Páll Pétursson, Gabriel Romanus, Reulf Steen, Otto Steenholdt, Bernhard Tastesen och Torstein Tynning.

Yttrandet hade sålunda antagits med 52 röster mot 8. 1 medlem avstod från att rösta.

Utskottets förslag, punkterna II, III och IV, bifölls.

Härefter skedde votering medelst voteringsapparat huruvida reservation 1 (Asser Stenbäcks förslag till rekommendation) eller reservation 2 (Nathalie Linds förslag till rekommendation), som fogats till utskottets betänkande om medlemsförslag A 589/j om utredning om förbud mot våldspornografi, skulle upptagas till slutlig votering.

För Asser Stenbäcks förslag till rekommendation röstade:

Christian Christensen, Sakari Knuutila, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Robert Pedersen, Niels Helveg Petersen och Asser Stenbäck.

För Nathalie Linds förslag till rekommendation röstade:

Sampsä Aaltio, Karen Dahlerup Andersen, Trygve Bratteli, Ib Christensen, Knud Enggaard, Rune Gustavsson, Hagen Hagensen, Børge Halvgaard, Guðrún Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Erkki Liikanen, Nathalie Lind, Matthías Á. Mathiesen, Gabriel Romanus, Arvo Salo, Petter Savola, Ib Stetter, Ebba Strange, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Ambjørg Sælthun, Sten Söderström, Sigrid Utkilen, Henrik Westerlund och Marjatta Väänänen.

K. B. Andersen, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Ingvar Bakken, Nils Carlshamre, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Astrid Gjertsen, Árni Gunnarsson, Knud Heinesen, Paul Jansson, Arvo Kempainen, Håkon Kyllingmark, Essen Lindahl, Thor Lund, Grethe Lundblad, Eivor Marklund, Sture Palm, Anne-Lise Steinbach och Lars Werner *avstod från att rösta*.

Frånvarande var:

Jo Benkow, Gunnar Berge, Gunnar Björk, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Rolf Fjeldvær, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Olof Jansson, Egon Jensen, Elver Jonsson, Bror Lillqvist, Svante Lundkvist, Páll Pétursson, Rolf Sellgren, Reiulf Steen, Otto Steenholdt, Bernhardt Tastesen och Torstein Tynning.

Asser Stenbäcks förslag till rekommendation hade sålunda förkastats med 8 röster mot 31. 20 medlemmar avstod från att rösta.

Härefter ställdes till votering Nathalie Linds rekommendationsförslag mot utskottets förslag att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något med anledning av medlemsförslaget.

För Nathalie Linds rekommendationsförslag röstade:

Karen Dahlerup Andersen, Christian Christensen, Knud Enggaard, Rune Gustavsson, Hagen Hagensen, Børge Halvgaard, Guðrún Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki-Olander, Gunnel Jonäng, Sakari Knuutila, Lars Korvald, Nathalie Lind, Matthías Á. Mathiesen, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Niels Helveg Petersen, Arvo Salo, Petter Savola, Rolf Sellgren, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Ebba Strange, Jógvan Sundstein, Ambjørg Sælthun, Sten Söderström, Sigrid Utkilen, Henrik Westerlund och Marjatta Väänänen.

För utskottets förslag röstade:

Sampsä Aaltio, K. B. Andersen, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Ingvar Bakken, Trygve Bratteli, Nils Carlshamre, Ib Christensen, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Astrid Gjertsen, Árni Gunnarsson, Knud Heinesen, Allan Hernelius, Paul Jansson, Elver Jonsson, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Arvo Kempainen, Tellervo Koivisto, Håkon Kyllingmark, Essen Lindahl, Thor Lund, Eivor Marklund, Gabriel Romanus, Anne-Lise Steinbach, Ingrid Sundberg och Lars Werner.

Erkki Liikanen avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Jo Benkow, Gunnar Berge, Gunnar Björk, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Rolf Fjeldvær, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Olof Jansson, Egon Jensen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Bror Lillqvist, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Sture Palm, Páll Pétursson, Reiulf Steen, Otto Steenholdt, Bernhardt Tastesen och Torstein Tynning.

För Nathalie Linds rekommendationsförslag röstade 29 medlemmar. För utskottets förslag röstade 28 medlemmar. I medlem avstod från att rösta. Då rekommendationsförslaget ej erhållit erforderligt antal röster, *bifölls utskottets förslag.*

3

E 34: Fråga till regeringarna i de nordiska länderna angående tillämpningen av OECD:s rekommendationer beträffande multinationella företag¹

Liikanen: Herr president! Det finns multinationella företag i Norden som inte uppfyller OECDs rekommendationer angående multinationella företag på ett tillfredsställande sätt. De fackliga organisationernas rätt att förhandla med ansvariga beslutsfattare i koncerner måste garanteras. Tillämpning av OECDs rekommendationer är i dessa och andra avseenden förknippad med flera olika problem. Mot den bakgrunden vill jag ställa följande fråga till regeringarna i de nordiska länderna:

Vilka åtgärder avser regeringarna i de nordiska länderna att vidta för att förmå företagen att bättre tillämpa OECDs rekommendationer angående multinationella företag?

Minister Lise Østergaard: Lad mig först slå fast, at det naturligvis er Ministerrådets helt klare opfattelse, at OECDs rekommendationer skal efterleves af alle OECDs medlemslande, og at denne holdning ligger bag hele Rådets arbejde omkring de multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi.

Til denne session i Nordisk Råd er der fremlagt et fyldigt materiale om opfølgning af udredningen af de multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi. En embedsmandsgruppe har fremsat flere forslag. Det er bl. a. foreslået at nedsætte et rådgivende udvalg under samarbejdsministrene, som skal koordinere det videre arbejde på dette område.

Et vigtigt element i det foreslåede mandat for udvalget er at forberede det nordiske samråd i forbindelse med det omfattende arbejde vedrørende multinationale selskaber, som foregår i internationale organer. Det igangvæ-

rende arbejde inden for OECD må betragtes som særlig centralt i denne forbindelse.

Ministerrådet har i meldingen om rekommandation nr. 25/1974 meddelt Nordisk Råd, at man ville tage stilling til de foreliggende embedsmandsforslag i lys af sagens behandling på sessionen, og i det omfang, der måtte være behov herfor, vil det af spørgeren nævnte problem naturligvis blive taget op i forbindelse med denne stillingtagen.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

4

E 23: Fråga till Nordiska ministerrådet angående diskriminerande behandling av handikappade inom turismen²

Nathalie Lind: Juridisk udvalg har fundet det af stor betydning, at vi i det internationale handicapår får så god en redegørelse som muligt på den henvendelse, vi har fået fra Nordisk Handicapforbund. Det drejer sig om, at der i Tyskland er afsagt en dom, der har givet rejsende erstatning som følge af, at der var handicappede med på turen. Jeg glæder mig til at høre minister Winbergs svar.

Statsrådet Winberg: Herr president! De nordiska justitieministrarna har uppmärksammat det tyska domstolsavgörandet. Några nordiska domstolsavgöranden i liknande frågor har inte förekommit såvitt man har kunnat utröna. Däremot har den svenska allmänna reklamationsnämnden ogillat klagomål av det slag som vann bifall vid den tyska domstolen. Eftersom domstolarna i Norden är självständiga i sin rättstillämpande verksamhet, kan justitieministrarna av principiella skäl inte göra några uttalanden om hur nordiska domstolar skall ställa sig i sådana mål.

Den tyska domstolens ställningstagande kan ge anledning till oro när det gäller möjligheterna att bereda handikappade tillfälle att delta i gruppresor till utländska semesterorter. Som svar på frågor i den svenska riksdagen med anledning av domen har jag framhållit att den tyska domstolens inställning är främmande för svenskt tänkesätt.

¹ Frågan tryckt s. 2410.

² Frågan tryckt s. 2395.

Från svensk sida har man under hand tagit upp frågan om domens verkningar inom OECD:s turistkommitté. Det har också tagits initiativ för att frågan skall föras fram i Euro-parådets parlamentariska församling.

Vid möte i Oslo den 25 november förra året mellan de nordiska justitieministrarna och juridiska utskottet förklarade ministrarna att man ser mycket allvarligt på frågan om diskriminerande behandling av handikappade och att de nordiska regeringarna noga skall följa utvecklingen och, om så behövs, ta initiativ till ytterligare åtgärder.

Nathalie Lind: Jeg skal blot takke statsråd Winberg for det meget positive svar, for tilsagnet om, at dette er et emne, som ministrene løbende vil have opmærksomheden vendt imod.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

5

A 595/j: Medlemsförslag om enhetliga viseringsregler i de nordiska länderna

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at undersøge mulighederne for at gennemføre ensartede viseringsregler i de nordiske lande.

Lennart Andersson (juridiska utskottets talesman): Herr president! Med hänsyn till tiden skall jag mycket starkt koncentrera min föredragning. Jag konstaterar att den nordiska passfriheten är en av hörnpelarna i det nordiska samarbetet. Sedan lång tid tillbaka har det också rått enighet om att de nordiska länderna så långt som möjligt bör ha enhetliga visumregler.

Fortfarande råder det relativt stor överensstämmelse mellan våra nordiska länder när det gäller regler för visering. Men utvecklingen under det allra senaste året har visat att det råder vissa brister i denna överensstämmelse. Det är tre länder som jag skulle vilja

peka på, nämligen Turkiet, Polen och Ungern.

De nordiska länderna har under de senaste åren fått ta emot ett mycket stort antal invandrare, inte minst människor som har invandrat på illegal väg. Mot den bakgrunden har vi fått uppleva att den bristande överensstämmelsen i fråga om visumreglerna skapar en rad problem för våra länder. Det uppstår vissa spänningar mellan länder och mellan kommuner.

Utskottet anser att det är fullt motiverat att nu göra en översyn av visumreglerna och att försöka åstadkomma en ännu större samstämmighet än vad som för närvarande råder. Jag vill framhålla att lyckas vi inte lösa problemen på det sättet, är det risk för att hela frågan om den nordiska passfriheten på nytt kommer in i bilden, och det är en mycket större och svårare fråga.

Till sist vill jag bara tillägga önskemålet att ministerrådet noga kommer att överväga utskottets förslag, som jag hoppas att plenarförsamlingen ställer sig bakom, och inte enbart överlämnar hela ärendet till utlänningsutskottet utan att ministerrådet också tillfogar en egen mening. Jag vill särskilt peka på den passus i utskottets betänkande där vi säger att juridiska utskottet är enigt med de remissinstanser som önskar ytterligare intensifiering av arbetet i utlänningsutskottet.

Herr president! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande juridiska utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Sampsu Aaltio, K. B. Andersen, Karen Dahlerup Andersen, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Trygve Bratteli, Nils Carlshamre, Christian Christensen, Ib Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Rolf Fjeldvær, Astrid Gjertsen, Árni Gunnarsson, Hagen Hagensen, Børge Halvgaard, Knud Heinesen, Elsi Hetemäki-Olander, Olof Jansson, Paul Jansson, Egon Jensen, Elver Jonsson, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Arvo Kempainen, Sakari Knuutila, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Nathalie

Lind, Thor Lund, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Eivor Marklund, Matthías Á. Mathiesen, Sture Palm, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Niels Helveg Petersen, Arvo Salo, Petter Savola, Rolf Sellgren, Anne-Lise Steinbach, Asser Stenbäck, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Sten Söderström, Bernhardt Tastesen, Sigrid Utkilen, Lars Werner och Henrik Westerlund.

Frånvarande var:

Ingvar Bakken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Gunnar Björk, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Rolf Clarkson, Rune Gustavsson, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Guðrún Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Gunnel Jonäng, Eeva Kuuskoski-Vitkatmaa, Erkki Liikanen, Essen Lindahl, Páll Pétursson, Gabriel Romanus, Reulf Steen, Otto Steenholdt, Ib Stetter, Ebba Strange, Ambjörg Sælthun, Torstein Tynning och Marjatta Väänänen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 52 röster.

6 a

B 32/j: Ministerrådsförslag om en nordisk språkkonvention

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av ministerrådsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige, at der mellem disse lande indgås en konvention om nordiske statsborgeres ret til at anvende deres eget sprog i andet nordisk land i overensstemmelse med det udkast til konvention, der er optaget som bilag til ministerrådsförslag B 32/j om en nordisk sprogkonvention.

Tellervo Koivisto (juridiska utskottets talesman): Herr president! I juridiska utskottet har behandlats en principiellt mycket intressant fråga, som har sitt ursprung i rekommendation nr 29 om nordisk språkkonvention

som godkändes redan år 1956. Behandlingen av frågan har onekligen tagit tid, men å andra sidan är det fråga om ett helt nytt område av det nordiska samarbetet. Dessutom har många faktorer i samband med frågan varit sådana, att de har krävt ett långvarigt utredningsarbete.

Nordiska rådet och i synnerhet dess juridiska utskott har noggrant följt med frågans utveckling och ofta påskyndat den. Därför kan man nu med tillfredsställelse konstatera att regeringarna har fått till stånd ett konventionsutkast om frågan. Speciellt måste man i detta sammanhang tacka Sveriges och Finlands justitieministerier, som mellan sig utfört det egentliga utredningsarbetet.

Konventionsförslaget bygger dock på fri vilja och uppställer inte nya krav för konventionsstaterna. Med nuvarande tolknings- och översättningsmöjligheter har det inte varit möjligt att ingå mera bindande förpliktelser.

Tillåt mig, herr president, att som representant för det land som denna sak närmast berör, uttrycka min speciella tillfredsställelse över att frågan nu färdigställts. Resultatet måste ses som ett gott tecken på ländernas vilja att lösa också svåra frågor där många åt olika håll verkande faktorer spelat in. Resultatet är också principiellt inressant som en prestation inom det internationella samarbetet. Juridiska utskottet fäster uppmärksamhet vid att det är nödvändigt att fortsätta arbetet för att minska svårigheterna att förstå de nordiska språken. Det är också viktigt att man fäster tillräcklig uppmärksamhet vid de fortsatta åtgärder som den kommande konventionen förutsätter, så att konventionen med tiden verkligen leder till betydande praktiska resultat för nordiska medborgare.

Juridiska utskottet fäster slutligen uppmärksamhet vid att de självstyrande områdena Färöarnas, Grönlands och Ålands godkännande inhämtas i enlighet med bestämmelserna i självstyrelselagarna, i fall att konventionen träder i kraft för deras del.

Herr president! Jag yrkar, att rådet måtte godkänna juridiska utskottets rekommendationsförslag i enlighet med utskottets betänkande.

Justitieminister Taxell: Herr president! I det tvåspråkiga Finland känner vi självfallet

en alldeles särskild tillfredsställelse över att en av Nordiska rådet redan år 1966 uttalad tanke och förhoppning nu håller på att förverkligas – åtminstone i princip: Nordborna bör kunna vända sig till myndigheterna i alla våra länder i egen sak på sitt eget språk – då så behövs.

Under de segslitna förhandlingars gång – som har föregått det konventionsförslag som nu föreligger – har vi från finländsk sida gett uttryck också för en viss missräkning, då det blev klart att man nödgas nöja sig med en tämligen vagt formulerad konvention av närapå blott rekommendationskaraktär. Men vi vill å andra sidan ge vår erkänsla i synnerhet för norrmännens och danskarnas beredvilighet att nu på fördragsbasis i alla fall ta itu med den speciellt för dem vanskliga uppgiften att också för finskans del i praxis omsätta principen om en ökad språklig jämlikhet i Norden.

I fråga om Sverige åter har vi noterat det glädjande faktum att man där redan i praktiken fått till stånd – också konventionen förutan – en hel del utökad språkservice för den mångtaliga finska immigrantbefolkningen. Ett positivt faktum är också att den enda förpliktande bestämmelsen i konventionen, nämligen den som för domstolarnas del i fråga om brottmål, ger ovillkorlig rätt till tolkning och översättning, i Sverige redan har förverkligats rätt långt också i fråga om civila mål. Vi är också glada över att man från isländsk sida har meddelat att man i sak kan godta konventionen.

Det är klart att språkkonventionen inte kan få någon omedelbar praktisk effekt i den mening, att den nordiska språkserVICEN nu skulle komma att med ens och överlag kraftigt utökas. Det är snarare fråga om att ange specificerade prioriteringar och riktlinjer, som så småningom – i takt med till buds ställda resurser – kommer att leda till förverkligandet av konventionens målsättning, av Nordiska rådets i tiden rätt vittsyftande rekommendation.

Ändå innebär ett godtagande av den föreslagna konventionen också ett par omedelbara och konkreta framsteg i samnordisk språkpolitik på liberaliseringens väg.

Den ena av de två konkreta åtgärder, som nu snabbt bör kunna genomföras, är tillerkännandet av en också formell rätt för alla

skandinaviska medborgare att få komma med sina inlagor till myndighet i annat nordiskt land på sitt eget språk i alla de fall, då myndigheten rimligtvis måste förutsättas förstå språket i fråga. Så har det självfallet redan i praxis förhållit sig i en rätt stor omfattning, men blott på basen av myndighetens frivilliga tillmötesgående.

Den andra omedelbara åtgärd, som konventionen borde kunna leda till gäller de finskspråkiga. Även om själva omfattningen av språkserVICEN för finskans del på kort sikt knappast kan ökas i någon avgörande mån, så bör väl redan nu den som vänder sig till sådan myndighet, där personella resurser för finsk språkserVICEN redan är tillgänglig, tillerkännas också formell rätt att påyrka denna service för sig.

Övervakningen av att den visserligen begränsade, men i princip nog så vidsträckt rätten till språkserVICEN, som konventionen syftar till, också blir förverkligad så långt det rimligen är möjligt, ankommer självfallet på de nationella myndigheterna i ettvarit land. Ändå är det av vikt också med en koordinerande samnordisk uppföljning av konventionens genomförande. Enligt konventionens artikel 8 skulle detta ankomma på Nordiska ministerrådet.

Någon kan beklaga att t. ex. de samiska och färöiska språken lämnats utanför språkkonventionen. Att rent praktiskt förverkliga en konvention som hade omfattat också dessa språk hade emellertid varit mycket svårt, för att inte säga omöjligt. Därför måste de tyvärr lämnas utanför.

Herr president! För Finlands del vågar jag i detta sammanhang uttala ytterligare den förhoppningen, att språkkonventionen måtte få en positiv inverkan också på ett avsevärt vidare plan, i ett s. a. s. psykologisk-politiskt hänseende. Vi hoppas sålunda att konventionen bidrar till att öka förståelsen för de finskspråkiga immigranternas ofta mycket svåra språkpolitiska situation i vördlandet.

Det är då framförallt fråga om ett angeläget behov av ökad hemspråkundervisning och av inrättande av finskspråkiga klasser på orter, där kanske ända upp till 10–20 % av befolkningen utgörs av finnar, av vilka en god del hoppas att de i sinom tid skall kunna återvända till sitt hemland. Så har ju på sistone också skett i stor skala.

Det är knappast förenligt med nordisk kulturnivå och jämlikhetssträvan, att i detta nu ett stort antal barn och unga på grund av hämmande halvspråkighet i praktiken kan bli kulturellt eftersatta i bägge de länder, vilkas arbetsmarknadspolitik eller näringsliv, de genom att utvandra kommit att underlätta.

För alla dem som lever i ett språkligt homogent land kan det självfallet bereda en del förståelig svårigheter att leva sig in i förhållanden, där en principiellt jämställd tvåspråkighet upplevs som någonting helt naturligt och berikande. Desto mera uppskattar man hos oss den vidsynhet, som tar sig uttryck i den språkpolitiska målsättning som Sveriges riksdag i sitt invandrar- och minoritetspolitiska ställningstagande av år 1975 formulerat i orden "jämlighet- valfrihet- samverkan".

Det är förvisso ettvarit lands ensak att ordna sina språkliga skolfrågor helt på egen hand. Men det kan kanske behövas praktiska arrangemang, vid vilkas genomförande emigrationslandet kan bjuda på hjälp i fråga om behövlig sakkunskap. Vi i Finland står därför inte främmande för möjligheten att träffa också sådana i språkkonventionen förutsatta bilaterala avtal, som berör utökad nordisk språkservice i sagda mening, självfallet i första hand med Sverige.

Olof Jansson: Herr president! Jag skall inte på något sätt tala emot språkkonventionen, utan tvärtom stöder jag den helt. Men jag vill fästa uppmärksamheten på att det vore gott om man, när konventioner förbereds på det internordiska planet, kunde ha de självstyrda områdena med i bilden redan vid beredningen, i synnerhet då det gäller konventioner som berör dessa områdens författningar. Såsom det nu är, kommer ju denna språkkonvention, såsom juridiska utskottet har noterat, inte att kunna gälla i de självstyrda områdena Åland, Färöarna och Grönland, med mindre de lagstiftande församlingarna ger sitt samtycke därtill. På det sättet kommer den att föreligga i en viss ultimativ form, dvs. man skall godkänna eller inte godkänna resultatet av en beredning, i vilken man inte har tagit del. Nu kan det hända, att på grund av konventionens materiella innehåll i något avseende eller någon brist därvidlag något av lagtingen eller landstingen kan säga nej. Då blir resultatet att den enhetlighet inom Nor-

den som konventionen avser att uppnå inte kan nås, på grund av en måhända endast ringa brist som kunde ha justerats i beredningsstadiet.

Detta hoppas jag att skall kunna bevakas i högre grad framdeles för att man skall uppnå det bästa resultatet i det arbete som kommer att utföras. Jag konstaterar med tillfredsställelse, att juridiska utskottet har noterat detta juridiska förhållande som gäller de självstyrda områdena.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande juridiska utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Sampsu Aaltio, K.B. Andersen, Karen Dahlerup Andersen, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Ingvar Bakken, Trygve Bratteli, Nils Carlshamre, Christian Christensen, Ib Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Rolf Fjeldvær, Astrid Gjertsen, Árni Gunnarsson, Rune Gustavsson, Hagen Hagensen, Knud Heinesen, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki-Olander, Olof Jansson, Paul Jansson, Egon Jensen, Elver Jonsson, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Arvo Kempainen, Sakari Knuutila, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Thor Lund, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Eivor Marklund, Matthías Á. Mathiesen, Sture Palm, Erlendur Patursson, Niels Helveg Petersen, Arvo Salo, Petter Savola, Rolf Sellgren, Anne-Lise Steinbach, Asser Stenbäck, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Sten Söderström, Bernhardt Tastesen, Sigrid Utkilen, Lars Werner och Henrik Westerland.

Frånvarande var:

Jo Benkow, Gunnar Berge, Gunnar Björk, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Rolf Clarkson, Guttorm Hansen, Børge Halvgaard, Asbjørn Haugstvedt, Guðrún Helgadóttir, Allan Hernelius, Gunnell Jonäng, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Erkki Liikanen, Essen Lindahl, Robert Pedersen, Páll Pétursson, Gabriel Romanus, Reulf Steen, Otto Steenholdt, Ib Stetter, Ebba Strange, Ambjørg Sælthun, Torstein Tynning och Marjatta Väänänen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 53 röster.

6b

D 1981/29/1966/j: Meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

7

D 1981/10/1973/j: Meddelande om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Astrid Gjertsen (juridiska utskottets talesman): Hr. president! Samarbeidet om fremmedlovgivningen i de nordiske land skjer på grunnlag av en nordisk betenkning som forelå i NU-serien i 1970. De årlige meddelelser fra regjeringene har holdt Rådet løpende orientert om situasjonen for de enkelte lands reformarbeid på dette område. Det er således gitt uttømmende rapporter om nasjonale utredningsforslag og om de lovendringer som er gjennomført.

Juridisk utvalg har generelt lagt stor vekt på at det i lovgivningssamarbeidet blir etablert kontakt på et så tidlig stadium som mulig. Når det gjelder fremmedlovgivningen, har utvalget med tilfredshet kunnet konstatere at utviklingen følges nøye i det nordiske utlendingsutvalg, og at de nasjonale utredningskomiteer holder hverandre informert om sitt arbeid og diskuterer forskjellige samordningsspørsmål etter hvert som de blir aktuelle.

Rekommendasjonen er av gammel dato, fra 1973, og hører for så vidt til dem som bør overveies avskrevet. Juridisk utvalg har foretatt en slik overveielse, men er kommet til at rekommendasjonen i det minste bør stå på Rådets sakliste i ytterligere ett år. I løpet av 1981 kan det ventes avklaring i pågående utredninger, bl. a. i Norge, og utvalget vil gjerne avvente nye opplysninger før det vurderer om rekommendasjonens intensjoner er oppnådd.

Som det fremgår av utvalgets betenkning, har utvalget drøftet den nye situasjon når det gjelder passoverenskomsten, med justisministrene. Utvalget anmeldte under forrige sesjon at det ville følge utviklingen nøye etter at det som et ledd i å hindre illegal innvandring ble åpnet muligheter for i et begrenset tidsrom å gjeninnføre passtvang for ikke-nordiske statsborgere ved internordiske grenseoverganger.

På bakgrunn av drøftelsene med justisministrene er det tilfredsstillende for utvalget å kunne konstatere at denne mulighet ikke har vært benyttet. Det er likeledes klart at den vil bli benyttet bare som et aller siste og uomgjengelig nødvendig tiltak.

I mellomtiden blir det gjennomført en så effektiv kontroll som ressursene tillater, ved de nordiske yttergrenser. Svenske myndigheter, som i sin tid bad om endringen i passoverenskomsten, har intensivert stikkprøvekontrollen, særlig ved grensene til Danmark og Norge, og utvalget må forstå det dithen at de tiltak som er gjennomført, har gitt et rimelig kontrollnivå.

Utvalget vil selvsagt følge utviklingen videre, og skulle den – mot utvalgets forhåpninger – ta en alvorligere vending, vil utvalget straks orientere plenarforsamlingen. Utvalget forutsetter at Ministerrådet for sin del vil ta forhåndskontakt med Rådet hvis de myndigheter som er involvert, mener å se tegn på en forverring av den nåværende situasjon.

Med disse bemerkninger skal jeg få anbefale Rådets 29. sesjon å ta meddelelsen om rek. nr. D 1981/10/1973/j til etterretning.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

8

D 1981/17/1976/j: Meddelande om rekommendation nr 17/1976 angående utökat nordiskt samarbete i det offentliga utredningsväsendet

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Nathalie Lind (juridiska utskottets talesman): Hr. præsident! Juridisk udvalg har behandlet Ministerrådets meddelelse om Rådets rekommendation fra 1976 om øget nordisk samarbejde i det offentlige udredningsvæsen.

Dette er efterhånden en gammel sag. Ved forrige session blev det oplyst, at en principskitse var på vej. Ministerrådet har nu henvist til en rapport fra en kontaktgruppe, der har arbejdet med rekommendationen. I denne rapport fremhæves vanskelighederne ved at opstille faste regler for et samarbejde, og der udtrykkes skepsis over for en stærk formalisering af udredningsarbejdet. Videre har man konstateret, at samnordiske udredninger ofte bliver for omfattende og upraktiske, medmindre det drejer sig om spørgsmål om bredere internationale aftaler. Kontaktgruppen konkluderer dog, at der bør fastsættes fælles retningslinjer for arbejdet med nationale udredninger, som sikrer, at forskellige former for nordisk samarbejde om udredninger bliver nærmere vurderet.

Jeg skal henvise til juridisk udvalgs betænkning over meddelelsen, og jeg skal understrege, at vi i juridisk udvalg fortsat går ind for fællesnordiske udredninger som et centralt ønskemål. Det bør derfor i hvert enkelt tilfælde nøje overvejes, hvorledes man bedst tilrettelægger et samarbejde mellem flere nationale udredninger, om parallelle eller tilgrænsende områder, og om der i sådanne tilfælde vil være fordele forbundet med nedsættelse af en fællesnordisk udredning.

På udvalgets vegne skal jeg derfor henstille, at Rådet tager meddelelsen om rekommendation nr. 17/1976 til efterretning, og afventer ny meddelelse til næste ordinære session.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

9

E 28: Fråga till Nordiska ministerrådet angående diskriminerande behandling av fastighetsmäklare¹

Halvgaard: Hr. præsident! Idet jeg henviser til den skriftlige begrundelse, vil jeg gerne stille følgende spørgsmål: Finder Ministerrådet det rigtigt at opretholde den diskriminering, der finder sted af statsautoriserede ejendomsrådgivere ved at forlange tvungen statsborgerskab i det nordiske land, hvor der skal praktiseres? Det virker helt urimeligt set i forhold til det almindelige, frie nordiske arbejdsmarked, og ekstra urimeligt, fordi det samme krav ikke stilles til advokatvirksomhed.

Statsråd Skau: Hr. president! De formelle regler om eiendomsmeklers virksomhet er noe forskjellige i de nordiske land, f. eks. når det gjelder krav til statsborgerskap. Hittil har ingen eiendomsmekler med statsborgerskap i ett nordiskt land søkt om å få drive slik virksomhet i et annet land. Hvis det skjer, vil vedkommendes statsborgerskap som regel ikke være noen absolutt hindring for å drive meklervirksomhet. Det vesentlige er at vedkommende har de kvalifikasjoner og kunnskaper som kreves av landets egne borgere.

Lovregler og markedsforhold for omsetning av fast eiendom er ikke ensartet i de nordiske land. Det viktigste kvalifikasjonskrav for eiendomsめklere er at de kjenner de særlige forhold og reglene i det landet de skal arbeide i. Derfor må de nærmere kvalifikasjonskrav fastsettes i det enkelte land. Ministerrådet er av den oppfatning at gjeldende regler ikke er til hinder for rimelige enkeltløsninger. Det synes derfor ikke å være behov for lovendringer på dette området.

Halvgaard: Hr. præsident! Det overrasker mig, at ingen ejendomsrådgiver med statsborgerret i ét land nogen sinde har søgt om tilladelse til at drive virksomhed i et andet land. Men det glæder mig, at fremmed statsborgerskab, som det fremgår af svaret, ikke er nogen hindring for at drive mæglervirksomhed i et land. Forudsætningen er alene samme kvalifikationer, som kræves af det på-

¹ Frågan tryckt s. 2403.

gældende lands egne borgere. Jeg takker for svaret.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

10

E 35: Fråga till Nordiska ministerrådet angående åtgärder för att förhindra att passage-rare försvinner i färjetrafiken¹

Savola: Herr president! Jag vill ställa följande fråga: Vilka åtgärder avser ministerrådet att vidtaga för att hindra passagerare från att försvinna från färjor i trafik på Östersjön mellan Finland och Sverige?

Justitieminister Taxell: Herr president! Ministerrådet anser, att frågan inte berör ministerrådets kompetensområde. Den har bilateral karaktär, i det den berör endast Finland och Sverige. Finska och svenska polisiära myndigheter undersöker rutinmässigt försvinnanden från färjor och kontaktar vid behov vederbörande myndigheter, som har att vaka över säkerheten ombord.

Savola: Herra presidentti! Tein tämän kysymyksen sen takia, että näitä katoamisia on tapahtunut paljon ja niitä voi sattua kaikkien Pohjoismaiden kansalaisille. Kun monilta tahoilta on herätetty epäilyksiä, myös saksalaisessa lehdistössä, että näihin tapauksiin liittyy henkirikoksia, katson että asia voidaan käsitellä myös täällä. Onhan kysymys Pohjoismaiden kansalaisten perusturvallisuudesta, hengissä säilymisestä näillä lautoilla.

Savolas anförande i svensk översättning: Herr president! Jag ställer den här frågan därför att det har skett många sådana försvinnanden och de kan drabba medborgare i alla nordiska länder. Eftersom det från många håll har väckts misstanken, även i den tyska pressen, att det i dessa fall skulle vara fråga om brott mot liv, anser jag att saken kan behandlas även här.

Det gäller ju nordiska medborgares grundtrygghet, att behålla livet på dessa färjor.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

¹ Frågan tryckt s. 2411.

11

Bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer

Presidiet hade föreslagit, att plenarförsamlingen i överensstämmelse med § 49 i arbetsordningen ger presidiet fullmakt att tillsätta kommittéer för utredning av särskilda saker.

Presidiets förslag bifölls.

12

Fastställande av tidpunkt och plats för nästa ordinarie session

Elsi Hetemäki-Olander: Herr president! När nu rådets 29:e session står inför sin avslutning har jag den angenäma uppgiften att först på samtliga delegationers vägnar rikta ett varmt tack till våra danska vänner.

Vi tackar särskilt folketingets förman K. B. Andersen för att han har ställt folketingets traditionsrika och vackra lokaliteter till vårt förfogande. Jag kan för min egen delegations vidkommande konstatera, att jag tror att vi inte någonsin har haft så rymliga, ljusa och förnämliga lokaliteter som dem vi har fått disponera i den nyrenoverade delen av Christiansborg. Jag har också för min personliga del skäl att tacka K. B. Andersen för hjälp i en svår voteringsituation. Samtidigt vill vi rikta ett tack till folketingets förman och ledning för den gästfrihet som visats oss under mötet genom en trivsam sits i det berömda danska snapsetinget. Vi vill också tacka folketingets hela personal, som vänligt och glatt har hjälpt oss under dessa arbetstyngda dagar.

Genom danska delegationens förman Knud Enggaard vill vi rikta ett särskilt tack till den danska delegationen, dess generalsekreterare Axel Gormsen och hans flinka och hjälpsamma medhjälpare för att allt ställts så väl till rätta för våra möten så att förhandlingarna har kunnat genomföras perfekt vad arrangemangen beträffar. Har vi inte alltid kunnat följa våra tidsprogram så som vi hade önskat så har det åtminstone inte varit våra danska värdars skuld.

Vi tackar också presidiesekretariatets personal, utskottssekreterarna och personalen vid de nationella sekretariaten för deras in-

sats, så betydelsefull för hela sessionens genomförande. Vi tackar tolkarna för en fin insats.

Ett särskilt tack vill vi rikta till massmedias, tidningspressens, radions och TV:s representanter för deras insats för att föra ut kunskapen om vårt arbete och dess resultat till allmänheten i våra länder. Jag tror att vårt arbete också denna gång har förmått ge er litet av varje, en lång rad notiser om vårt vardagsarbete, det fortlöpande nordiska byggnadsarbetet, men också några större rubriker, det som ni och vi ju gärna ser.

Vi vill också rikta ett särskilt tack till Köpenhamns kommun för den förnämliga och festliga inramningen som kommunen anordnade för vår prisutdelningsfest, så ock för gästfriheten kommunen visade sessionsdeltagarna senare på kvällen i det vackra rådhusets höga salar.

Herr president! Jag vill till er personligen framföra rådets särskilda tack för det både smidiga och praktiska sätt, på vilket ni har handhaft ledningen av denna session och funnit lösningar på olika problem, inte minst voteringsapparaturen, som alltid dyker upp under en sådan samling som denna.

Slutligen har jag glädjen och äran att på den finska rådsdelegationens vägnar inbjuda Nordiska rådet att begå sin 30:e session i Helsingfors om ca. ett år, vid den tidpunkt som presidenten senare skall fastställa.

Rådet uppnår nästa år en ålder av 30 år. Samtidigt har vi också orsak att beakta den omständigheten, att den nordiska samarbetsöverenskommelsen, eller Helsingfors-avtalet som vi brukar säga i vardagslag, då har varit i kraft i 20 år. För min del tycker jag att det bästa sättet att begå dylika jämna årtal är att försöka kritiskt rannsaka sig själv för att se hur det har fungerat, om förväntningarna och intentionerna har gått i uppfyllelse, eller vad som eventuellt kunde göras bättre. Vi har väl litet var satt i gång utredningar i detta syfte. Jag önskar att vi om ett år har kommit till någon klarhet om vilka åtgärder som eventuellt kan behövas för att ytterligare utveckla och effektivisera vårt samarbete.

Jag hälsar er hjärtligt välkomna till Finland om ett år!

13

Sessionen avslutas

Præsidenten: Jeg tror, at det næppe er tidspunktet at holde en lang tale. Men jeg vil gerne på den danske delegations vegne takke for al den venlighed og forståelse, som vi har mødt, og som også er kommet til udtryk i Elsi Hetemäki-Olanders indlæg.

Vi har naturligvis ikke kunnet være enige om alle beslutninger på sessionen, men det er mit indtryk – og jeg tror, det er en opfattelse alle deler – at de forskellige synspunkter om, hvordan vi skal håndtere de mange opgaver, og hvordan opgaverne skal prioriteres, ikke er et udtryk for uenighed om, at det nordiske arbejde er værdifuldt. Dette må ikke misforstås af iagttagere udefra.

Jeg tror, man kan fortolke udtalelser om organisation og samarbejdsform i det nordiske arbejde som en positiv kritik, som er fremsat ud fra ønsket om at opretholde og styrke vort samarbejde gennem reformer. I den forbindelse bør der nok erindres om, at man til stadighed søger at anvende de eksisterende ressourcer inden for Nordisk Råds og Nordisk Ministerråds sekretariater optimalt. Og jeg vil gerne tilføje, at disse ressourcer, målt med international alen, er ganske små.

Allerede i generaldebattens første indlæg pegede stortingspræsident Guttorm Hansen på, at en nødvendig forudsætning for, at det nordiske samarbejde kan føre til de ønskede resultater, er den, at den politiske vilje er til stede. Det er ikke tilstrækkeligt, at der foreligger projekter, og at der er foretaget de fornødne udredninger. Et sådant beslutningsgrundlag findes faktisk på mange områder, og vi har jo også i debatten i denne uge talt om et bjerg af projekter og udredninger. Men den politiske vilje til at gøre projekterne til virkelighed og til at gennemføre forslag i udredningerne, har vel endnu ikke manifesteret sig i alle tilfælde.

Der er på denne session vedtaget 5 udtalelser og 32 rekommandationer. Det har forøget listen af sager, som Ministerrådet og regeringerne skal tage sig af. Vi må nok erkende fra parlamentarikernes side, at vores

ønskeliste efterhånden er blevet så lang, at ressourcerne ikke slår til til en gennemførelse af alle ønsker på én gang. Det vil derfor – det var jeg allerede inde på på sessionens første dag i min tale ved åbningen – være nødvendigt at foretage en prioritering og her og dér strege i listen over ønsker, som ikke mere er helt aktuelle. Men det skal stærkt understreges, at parlamentarikerne selv skal være med til en sådan prioritering, og den vil kunne finde sted ved udvalgenes og ved budgetkomiteens gennemgang af Ministerrådets budget og ved budgetkomiteens efterfølgende drøftelser med Ministerrådet.

Inden vi skilles, vil jeg også rette en tak til Rådets medlemmer for den samarbejdsvilje, der er vist under forhandlingerne på ses-

sionen. Min tak gælder både de valgte medlemmer og de af regeringerne udsete repræsentanter. Vi er glade for, at så mange ministre har villet og kunnet tage del i sessionen. Jeg vil rette en særlig og personlig tak til mine kolleger i præsidiet, som alle har påtaget sig deres del af arbejdet og af ansvaret ved sessionens afvikling.

Endelig vil jeg ønske alle vore nordiske venner en god hjemrejse og udtale et på gensyn i Helsingfors til næste år til Rådets 30. session.

Herved erklærer jeg Nordisk Råds 29. session afsluttet.

Mötet avslutades kl 14.30.

Godkännande av protokollen

Dessa protokoll, som omfattar stenografiska referat av förhandlingarna vid Nordiska rådets 29:e session i Köbenhavn den 2–6 mars 1981 har förts av rådets fungerande sekreterare, sekreteraren för den danska delegationen, generalsekretær Axel Gormsen.

I enlighet med § 16 i rådets arbetsordning godkännes protokollen härmed.

För Nordiska rådets presidium

Knud Enggaard

Gudmund Saxrud

SAKER M. M.

Medlemsförslag

om åtgärder för att vidareutveckla de nordiska forskarkurserna

(Väckt av Aimo Ajo, Inger Hirvelä, Sinikka Karhuvaara och Lauri Palmunen)

Den nordiska forskarkursverksamheten fick sin nuvarande utformning år 1972 i anslutning till det nordiska kulturavtalet. Forskarkursernas styrelse avgav år 1977 en sammanfattande redogörelse för verksamheten inom Nordiska forskarkurser 1972–1977 (*NU B 1978:8*). I redogörelsen konstateras bl. a. att verksamheten sedan 1972 i allt väsentligt kan karaktäriseras som en framgång. Forskarna har genom kurserna fått tillfälle till stimulerande och nyorienterande internationella kontakter. Kurserna har gett möjligheter till nyinriktning av forskningen i Norden och givit inspiration till ökat nordiskt forskningssamarbete som på längre sikt kan utvecklas ytterligare.

Frågan om i vilken utsträckning man under de närmaste åren bör utöka verksamheten intar en central plats i redogörelsen. Det framhålls att cirka 25 kurser per år är det största antalet kurser som effektivt kan klaras av med nuvarande organisation. En betydande ökning av antalet kurser skulle förmodligen kräva en ändring av organisationen och en ökning av de fasta administrativa resurserna. Ändamålsenligheten av en sådan ökning av förvaltningskostnaderna kan ifrågasättas.

I redogörelsen förordas en stabiliseringsperiod under vilken konstaterade brister kan rättas till. Detta arbete kan göras effektivare om styrelsens uppmärksamhet inte splittras på en samtidig strävan att öka kursutbudet markant. Som ett slutomdöme fastslås att det givetvis i ett något längre tidsperspektiv kan vara befogat att överväga en ytterligare utbyggnad av verksamheten, men att styrelsens arbete under mandattiden 1978–1980 i första hand bör inriktas på att inom måttligt utvidgade anslagsramar åstadkomma en fortsatt breddning av kursutbudet till nya forskningsområden och kursorter.

Den nordiska forskarkursverksamheten har rönt positivt intresse inom universiteten och på senare tid har behovet av ökade satsningar på området uppmärksamrats. Nordiska rådets Finlands delegation har sålunda detta år erhållit en hänvändelse från Helsingfors universitets konsistorium med vädjan om ökat ekonomiskt stöd till det nordiska samarbetet när det

gäller forskarkurser. De nordiska forskarkursernas betydelse är obestridlig och det är av största vikt att kursverksamheten utvecklas kontinuerligt. Under rådande omständigheter bör man i första hand sträva till att öka antalet kurser som effektivt kan klaras med nuvarande organisation och målet bör därvid vara minst 25 kurser per år. Samtidigt bör man i brådskande ordning analysera och rätta till de brister som konstaterats i den tidigare kursverksamheten för att utan tidsutdräkt komma igenom stabiliseringsperioden som en förutsättning för ett kraftigt utbyggt och förbättrat kursutbud. Vid bedömandet av den framtida kursverksamheten måste givetvis frågan om ändrad organisation tas upp till övervägande.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställer undertecknade, att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att intensifiera och vidareutveckla verksamheten inom ramen för Nordiska forskarkurser.

Bergen den 24 augusti 1979

Aimo Ajo (Sd)

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Inger Hirvelä (Skdl)

Lauri Palmunen (K)

BILAGA 1, Yttranden (se supplement)**BILAGA 2****Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om åtgärder för att vidareutveckla de nordiska forskarkurserna. Förslaget har behandlats vid möten den 15–16 november 1979 samt den 31 januari–1 februari, den 17–18 juni och den 25–26 augusti 1980.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att intensifiera och vidareutveckla verksamheten inom ramen för Nordiska forskarkurser. Medlemsförslaget bygger på en samlad redogörelse för forskarkursverksamheten 1972–1977 (*NU B 1978:8*), vilken avgivits av kursstyrelsen. Förslagsställarna ansluter sig till uppfattningen om forskarkursernas stora betydelse och om vikten av att kursverksamheten utvecklas kontinuerligt. De anser att man med bibehållande av nuvarande organisation bör sträva till minst 25 årliga kurser. De konstaterade bristerna i den tidigare kursverksamheten bör i brådskande ordning analyseras och rättas till, som en förutsättning för ett kraftigt utbyggt och förbättrat utbud. Bedömningen av den framtida kursverksamheten kräver enligt förslagsställarna att frågan om ändrad organisation tas upp till övervägande.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Nordiska forskarkurser

Nordisk Kontaktorgan for Jordbrugsforskning (NKJ)

Samarbejdsnævnet for Nordisk Skovforskning (SNS)

Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden (NOS-N)

Nordisk samarbejdsnemnd for samfunnsforskning (NOS-S)

Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (NOS-M)

Danska remissyttranden

Undervisningsministeriet

Statens samfundsvidenskabelige Forskningsråd

Finländska remissyttranden

Helsingfors universitet

Konsistoriet
Juridiska fakulteten
Medicinska fakulteten
Pedagogiska sektionen
Agrikultur-forstvetenskapliga fakulteten
Statsvetenskapliga fakulteten
Uleåborgs universitet
Tammerfors universitet
Joensuu högskola
Kuopio högskola
Tekniska högskolan
Tammerfors tekniska högskola
Svenska handelshögskolan
Åbo handelshögskola
Vasa handelshögskola
Åbo akademi
Handelshögskolan vid Åbo akademi
Veterinärmedicinska högskolan
Finlands akademi
Statens humanistiska kommission
Freds- och konfliktforskningsinstitutet
Statens tekniska forskningscentral
Ålands landskapsstyrelse

Norska remissyttranden

Kirke- og undervisningsdepartementet
Universitetet i Oslo, Det akademiske kollegium
Universitetet i Bergen
Universitetsdirektøren
Det historisk-filosofiske fakultet
Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet
Det medisinske fakultet
Det odontologiske fakultet
Det samfunnsvitenskapelige fakultet
Institutt for informasjonsvitenskap
Geografisk institutt
Avdelingen for klinisk nevropsykologi
Universitetet i Trondheim, Norges tekniske høyskole
Universitetet i Tromsø
Universitetsdirektøren
Institutt for matematiske realfag
Norges almenvitenskapelige forskningsråd
Rådet for humanistisk forskning
Rådet for samfunnsvitenskapelig forskning

Svenska remissyttranden

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ)

Karolinska institutet

Rektorsämbetet

Medicinska fakultetsnämndens nämnd för forskarutbildning

Uppsala universitet

Juridiska fakultetsnämnden

Medicinska fakultetsnämnden

Matematisk-naturvetenskapliga fakultetsnämnden

Farmaceutiska fakultetsnämnden

Tekniska högskolan i Linköping, tekniska fakultetsnämnden

Universitetet i Linköping, medicinska fakultetsnämnden

Lunds universitet

Göteborgs universitet

Rektorsämbetet

Humanistiska sektionerna

Samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden

Fakultetsnämnden vid matematisk-naturvetenskapliga fakulteten

Chalmers tekniska högskola

Umeå universitet

Rektorsämbetet

Medicinska fakultetsnämnden

Samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden

Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR)

Forskningsrådsnämnden

Institutet för social forskning

Vetenskapsakademien

Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA).

Samtliga remissinstanser så när som på danska *undervisningsministeriet* och svenska *vetenskapsakademien* är odelat positiva till medlemsförslaget. Ministeriet anser att förslaget är en prioriteringsfråga inom ramen för den nordiska kulturbudgeten och ifrågasätter därför nödvändigheten av en särskild rådsrekommendation. Vetenskapsakademien betonar att internationalisering är av avgörande betydelse för vetenskaplig utveckling och förnyelse av forskningen och forskarutbildningen, varför Norden varken kan eller får ses isolerat.

För att remissinstanserna lättare skulle kunna ta ställning till medlemsförslaget, hade de tillställts den sammanfattande redogörelsen för forskarkursverksamheten (*NU B 1978:8*), som förslaget bygger på. I vissa fall har redogörelsen ingående kommenterats.

Den följande sammanställningen omfattar de särskilda synpunkter som anlagts på medlemsförslaget samt på den ovannämnda redogörelsen.

Nordiska remissyttranden

Styrelsen för *Nordiska forskarkurser* konstaterar att medlemsförslaget till stora delar överensstämmer med de mål som styrelsen själv ställt upp för utveckling av forskarkurserna. Styrelsen anser att antalet kurser per år bör utökas till omkring 25 mot nuvarande 20. En eventuell ändring av organisationen bör dock anstå till efter 1982, då den 1979 inledda försöksverksamheten med nordiska forskarstipendier och forskarsymposier avslutas, en verksamhet för vilken Nordiska forskarkurser bär ansvaret. Styrelsen påpekar ytterligare att de föreslagna smärre förändringarna av administrationen till stor del redan genomförts.

Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsrådet tillstyrker förslaget om ett ökat antal årliga forskarkurser, men påpekar att *Rådet for naturvitenskapelig forskning* i Norge framhållit att antalet inte får överstiga 25. Rådet arbetar med planen för internordiska doktorandkurser och föreslår att sådana rycks in i verksamheten. *Samarbejdsnævnet for Nordisk Skovforskning* ställer frågan huruvida kursverksamheten på sikt skall bibehållas vid 25 eller om den skall utökas. Nämnden påpekar att skogsforskningens andel varit tämligen obetydlig i förhållande till denna forskningsgrens allmänna betydelse i Norden och anser att det från skogsforskningens synpunkt vore bäst med antingen en utvidgning av kursverksamheten eller en årlig kvotering av kurserna mellan olika intresseområden. Nämnden anför ytterligare att det för skogssektorns del finns behov av regelbundet återkommande kursverksamhet inom givna ämnesområden, på vilka det ges exempel och som borde stödjas.

Nordisk Kontaktorgan for Jordbruksforskning förordar ökade medel för forskarkurserna med hänsyn till att det inte varit möjligt att stöda ett antal välmotiverade kurser på det jordbruks- och veterinärvetenskapliga området. Kontaktorganet framhåller också att det många gånger förefunnits stort intresse för vissa kurser och att dessa därför i större utsträckning kunde upprepas. Organet anför slutligen att det på det jordbruks- och veterinärvetenskapliga området finns ett antal "små" fack, kring vilka det borde skapas möjligheter till ett permanent utbildnings- och forsknings-samarbete.

Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning finner det angeläget att forskarkursverksamheten byggs ut och understryker betydelsen av sådana fortbildningskurser som gäller nya och/eller specialiserade områden och discipliner.

Danska remissyttranden

Undervisningsministeriet ser gärna att forskarkurserna byggs ut till att omfatta 25 kurser per år. Ministeriet ifrågasätter dock behovet av en särskild rekommendation för ändamålet och menar att detta är en prioriteringsfråga inom ramen för den nordiska kulturbudgeten.

Statens samfundsvidenskabelige Forskningsråd finner det rimligt med

nuvarande antalet kurser, 25 per år (oriktigt antagande; 22 kurser 1980), men har inget emot att forskarkursverksamheten framdeles utvecklas och förbättras.

Finländska remissyttranden

Finlands akademi finner den föreslagna ökningen av antalet kurser obetydlig med hänsyn till det stora behovet. Det finns färdiga planer för många fler kurser än som kunnat ordnas och dessutom borde vissa kurser kunna upprepas regelbundet. Ytterligare framhåller akademien att det inte är rationellt med finansiering av forskarkurserna via olika källor, utan anser att kurserna bör kunna finansieras över den nordiska kulturbudgeten enligt enhetliga, välbefunna principer. *Statens humanistiska kommission* vid akademien ansluter sig till de positiva omdömen som givits om forskarkurserna.

Konsistoriet vid Helsingfors universitet förenar sig om medlemsförslaget. Universitetets *juridiska fakultet* hänvisar till ett medlemsförslag om upplysning och forskning om de mänskliga rättigheterna (numera *rek. nr 13/1980/j*), som redan lett till en konferens om detta ämne i september 1979 i Oslo och anser att Nordiska forskarkurser utgör en mycket lämplig ram för utveckling av det nordiska forskarsamarbetet på de mänskliga rättigheternas område. *Medicinska fakulteten* kommer till att forskarkursernas nuvarande organisation, utan fast anställd personal, inte kan belastas ytterligare, utan att 25 årliga kurser är ett absolut maximum. Med hänsyn till forskarkursernas stora betydelse för den medicinska forskningen i Finland borde verksamheten utvidgas och organisationen byggas ut. Fakulteten föreslår därtill en utökning av antalet nordiska forskarstipendier för att stimulera yngre forskare till nordiskt forskningssamarbete. *Pedagogiska sektionen* stöder en omedelbar ökning av antalet kurser till 25 per år och föreslår att kurserna fördelas över fler forskningsområden. Sektionen påpekar att det anordnas få kurser på det pedagogiska och beteendevetenskapliga området. Slutligen föreslår sektionen att det i brådskande ordning görs upp planer för utveckling av kursorganisationen, vilket skulle möjliggöra fler än 25 kurser per år med bibehållande av kvaliteten.

Även *agrikultur-forstvetenskapliga fakulteten* vid samma universitet finner den föreslagna ökningen av antalet kurser obetydlig mot bakgrund av det stora behovet. Fakulteten påpekar dock att egentliga forskarkurser inom forstvetenskaperna än så länge inte anordnats. Av de hittills anordnade kurserna har endast ett fåtal kunnat finansieras med stöd av nordiska forskarkursmedel. Av den orsaken borde forskarkurserna utvecklas och anslagen ökas så fort som möjligt. Enligt *statsvetenskapliga fakulteten* är forskarkurserna av särskilt intresse för samhällsvetenskaperna, eftersom det nordiska samarbetet inom dessa inte institutionaliserats i särskilt hög grad med undantag för några specialområden. Fakulteten föreslår utvidgning av den nuvarande remissbehandlingen av kursförslagen, så att utnytt-

jande av nationell expertis garanteras vid bedömning av dessa, vilket hittills inte skett i tillräcklig omfattning.

Åbo akademi omfattar bedömningen av forskarkurserna och kommer med ett detaljerat förslag i fråga om kursernas innehåll och geografiska spridning. Antalet styrelseledamöter kunde utökas, så att ämnesrepresentationen breddades och den geografiska fördelningen gjordes jämnare. Organisationen kunde ombildas och ett nordiskt kontaktorgan för forskarkurser kunde skapas, bestående av en styrelse och fem nationella sektioner. En del av de nuvarande kurserna kunde göras ambulerande. Akademien stöder en fortsatt breddning av kursutbudet till nya forskningsområden och kursorter. I synnerhet den pedagogiska sektorn borde beaktas och inom denna sektor särskilt lärarutbildningen.

Uleåborgs universitet konstaterar att forskarkurserna fått större spridning och att nya högskolor dragits med i verksamheten. Denna anses ha haft en positiv inverkan på forskarutbildningen och forskningsarbetet inom universitetet. *Tammerfors universitet* tar ställning till utvidgning i ett senare skede och finner att de administrativa resurserna då måste ökas och att en omorganisation av verksamheten måste övervägas.

Joensuu högskola anser att man mera än tidigare borde beakta internationella aspekter vid anordnandet av forskarkurserna. Den uppskattning som Norden åtnjuter i den internationella politiken kunde tillgodogöras, genom att kurser om globala problem anordnades, t. ex. inom freds- och framtidsforskning och om internationella ekologiska problem. Det internationella skulle ytterligare accentueras, om fler utomnordiska experter anlätades. Högskolan pekar också på att språksvårigheter hämmar i synnerhet de finskspråkigas deltagande. Deltagaraktiviteten försvagas också av kursernas längd. Högskolan föreslår därför att det i större omfattning anordnas kortare forskningssymposier vid sidan av de egentliga forskarkurserna.

Kuopio högskola understryker systemets tvärvetenskapliga aspekter, en omständighet som högskolan uppfattar som positiv. Nackdelar anses vara det ringa utbudet inom vissa discipliner och det faktum att relativt få forskare haft möjlighet att delta. Det sistnämnda kunde avhjälpas, genom att kurserna upprepades under ett antal år i de olika nordiska länderna. Antalet kursdeltagare skulle öka och kostnader skulle kunna sparas. Det skulle krävas fler kurser inom farmaci, odontologi, biofysik, miljöhygien och tillämpad zoologi. Högskolan kommer också med förslag till utveckling av organisationen. Bestämda organ inom högskolorna skulle ges administrativa och informativa uppgifter. Sekretariatsuppgifterna skulle handhas av olika länder under de olika verksamhetsperioderna. Kursarrangemangen skulle diskuteras på nationellt plan med hänsyn till i synnerhet från forskarutbildningens synpunkt eftersatta områden.

Tekniska högskolan rekommenderar fler internationella kontakter och föreslår att utomnordiska forskare tilldelas en viss kvot av platserna på

kurser inom sådana områden, där det internationella forskarumgänget är av central betydelse.

Tammerfors tekniska högskola föreslår utveckling av forskarkurserna på följande sätt. Fler kurser inom de tekniska områdena arrangeras. Kurserna koncentreras till sådana ämnen som från samhällets synpunkt är viktiga: energiforskning, särskilt utnyttjande av inhemska energikällor, utvecklande av material för höga temperaturer, främjande av säker teknik, som är fri från föroreningar osv. Forskarkurser anordnas strax före eller i samband med något symposium eller seminarium inom respektive forskningsområde, för att vidga deltagarnas vyer och för att till kurserna locka också äldre forskare. Detta sistnämnda kan också åstadkommas, genom att kurserna inte görs fullt så skolmässiga.

Svenska handelshögskolan uppmärksammar skiljaktigheter i bedömningarna av möjligheterna att utöka antalet årliga forskarkurser. Handels-högskolan finner att intentionerna i medlemsförslaget om minst 25 kurser per år inte är realistiska eller ens önskvärda p. g. a. ty åtföljande försämrad service. Däremot stöder högskolan tanken på en utredning av kursbehov och därav föranledda resurskrav med tanke på en utveckling av forskarkurserna efter 1980. I denna utredning bör högskolor och universitet kunna delta. Det förefaller *handeshögskolan vid Åbo akademi* angeläget att öka möjligheterna för finländska institutioner att arrangera nordiska forskarkurser. Högskolan föreslår att undervisningsministeriet och Finlands akademi bistår presumtiva finländska kursarrangörer med ett årligt anslag, för att därigenom öka intresset att arrangera nordiska forskarkurser i Finland. Högskolan finner det också befogat att tillåta relativt fria yttre former för forskarkurserna, eftersom syftet är seriöst och innehållet avgör värdet för deltagarna. *Vasa handelshögskola* stöder medlemsförslaget liksom *Åbo handelshögskola*. Den sistnämnda högskolan, som stöder en ökning av antalet kurser till 25, anser det vara viktigt att det framdeles blir möjligt att använda engelska vid kurserna eller att det alternativt anordnas simultantolkning till finska.

Veterinärmedicinska högskolan betonar forskarkursernas betydelse för i synnerhet veterinärmedicinen med dess begränsade resurser för fortbildning av forskare. Förslaget om 25 kurser per år befinns realistiskt. Högskolan stöder dessutom ett av de nordiska lantbrukshögskolornas rektorer framlagt förslag om kurser inom skogs- och lantbrukshushållningen.

Freds- och konfliktforskningsinstitutet önskar utvidga och göra verksamheten mångsidigare. Institutet påpekar att det på hela det juridiska och samhällsvetenskapliga området i genomsnitt anordnas blott två kurser per år. Utvecklingen av forskningen inom nedrustningsområdet efter 1975 kunde motivera en kurs.

Statens tekniska forskningscentral finner att informationen om kursverksamheten borde effektiviseras och riktas bättre. Även dagspressen borde informeras om verksamheten. Den volymmässiga tillväxten borde

stävjas och verksamheten inriktas på sådana områden, där utbildningsbehovet är störst och där resultaten har den största nationalekonomiska betydelsen samt på specialområden inom den tillämpade forskningen, där Finland saknar utbildning.

Ålands landskapsstyrelse förordar medlemsförslaget.

Norska remissyttranden

Kirke- og undervisningsdepartementet framhåller de nordiska forskarkursernas ökade betydelse mot bakgrund av den systematiska forskarutbildning som på nationellt plan har igångsatts eller förberetts. Från norsk synpunkt sett är det naturligt att i första hand utvidga forskarkursverksamheten så långt det är möjligt inom nu gällande administrativa ram.

Rådet for humanistisk forskning inom *Norges almenvitenskapelige forskningsråd* önskar att de fackområden som rådet representerar i högre grad än hittills tillgodoses. Rådet riktar kritik mot höringsproceduren och menar att de nationella forskningsråden och deras samarbetsorgan bör beredas möjlighet att anlägga synpunkter på kursämnen och -arrangemang innan slutligt beslut om forskarkurserna fattas. Rådets uppfattning är att de nationella forskningsråden bör ha ett större inflytande på forskarkurserna än vad som hittills varit fallet. Konstaterade brister bör avhjälpas, innan nya åtgärder vidtas. Rådet ställer sig tvivlande till förslaget om att för närvarande utvidga verksamheten till nya fackområden och kursplatser. *Rådet for samfunnsvitenskapelig forskning* däremot önskar utvidga aktiviteten till 25 kurser per år under förutsättning att den fackliga nivån upprätthålls och att utvidgningen kan inpassas i den nuvarande administrationsapparaten.

Universitetet i Oslo ger sitt stöd till en utvidgning av kursverksamheten till 25 kurser per år.

Universitetsdirektøren vid *Universitetet i Bergen* uttalar universitetets intresse av en vidareutveckling av forskarkurserna. *Det historisk-filosofiske fakultet* vid universitetet stöder tanken att de nordiska forskarkurserna utnyttjas som led i en fastare organiserad forskarutbildning, vilket skulle passa fakulteten väl. *Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet* önskar intensifiera och utveckla aktiviteten med hänsyn till betydelsen för doktor scientarium-studierna. *Det medisinske fakultet* stöder 25 kurser per år. *Det odontologiske fakultet* anför önskemål om kurser för odontologiska forskare. *Det samfunnsvitenskapelige fakultet* hänvisar till positiva yttranden från *Institutt for informasjonsvitenskap*, *Psykologisk institutt* och *Geografisk institutt*. Det sistnämnda institutet uttalar dock en förmodan att många av kurserna har varit alltför exklusiva och att man inte i tillräcklig grad har prövat på att i dessa engagera nya grupper.

Universitetsdirektøren vid *Universitetet i Tromsø* hänvisar till yttrande av *Institutt for samfunnsvitenskap*, som stöder en förstärkning av kursverksamheten, men som ställer sig tvivlande till att det i första hand är den

centrala administrationen som skall byggas ut. *Institutet för matematiska realfag* vid universitetet påpekar att en utökning av antalet kurser inte får ske på bekostnad av det ekonomiska stödet till varje kurs. I Tromsøs fall blir det fråga om höga resekostnader, vare sig kursen anordnas i Tromsø eller på annat håll i Skandinavien.

Studiesjefen vid Norges tekniske høyskole, Universitetet i Trondheim anför att doktorander i vissa fall beger sig till utländska universitet, för att avlägga enskilda kurser. Nordiska forskarkurser inom teknologi och naturvetenskap skulle vara aktuella för doktoranderna.

Svenska remissyttranden

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) tillstyrker medlemsförslaget mot bakgrund av positiva erfarenheter av forskarkursverksamheten och behovet av internationella forskningskontakter och internationell forskningssamverkan.

Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet framhåller önskvärdheten av att forskarkurserna kan ges formen av forskningsseminarier i fria former. *Medicinska fakultetsnämnden* anser sig inte kunna ta ställning till hur den föreslagna utvecklingen av forskarkurserna skall ske i detalj, men finner det önskvärt att utbudet av medicinska/naturvetenskapliga kurser utökas. Nämnden är tveksam till en omedelbar utökning av administrationen utan en utredning av resursanvändningen. Inte heller *farmaceutiska fakultetsnämnden* anser sig kunna ta ställning till frågor som rör eventuella behov av omorganisation av administrationen vid ett utökat antal nordiska kurser. *Matematisk-naturvetenskapliga fakultetsnämnden* tillstyrker medlemsförslaget.

Medicinska fakultetsnämnden vid universitetet i Linköping pekar på specifikt regionala vetenskapliga problem, som kräver nordiskt samarbete. Inom miljöområdet nämns försurningen av sjöar och vatten, inom det medicinska området köldfysiologisk forskning, cancers och hjärt-kärlsjukdomarnas epidemiologi. Fakultetsnämnden frågar sig med hänvisning till den snabba metodologiska utvecklingen inom de medicinska och naturvetenskapliga forskningsområdena om inte kortare men tätare återkommande kurser inom vissa forskningsområden vore en mera adekvat eller kompletterande organisationsform än den nuvarande med omfattande men relativt isolerade kurser. *Tekniska fakultetsnämnden* tillstyrker medlemsförslaget.

Enligt *rektorsämbetet vid Lunds universitet* har kursverksamheten skötts på ett föredömligt och smidigt sätt, vilket anses hänga samman med den relativt begränsade omfattningen.

Rektorsämbetet vid Göteborgs universitet hänvisar till yttranden av *humanistiska, samhällsvetenskapliga och matematisk-naturvetenskapliga fakultetsnämnderna*, vilka stöder förslaget.

Medlemsförslaget tillstyrks av *rektorsämbetet vid Umeå universitet* liksom av *medicinska och samhällsvetenskapliga fakultetsnämnderna*.

Medicinska fakulteten vid Karolinska institutet, till vars yttrande *rektorsämbetet* hänvisar, pekar på att den låga kursintensiteten inom respektive ämnesområde leder till att medvetandet om dessa kurser är relativt lågt. Fakulteten föreslår riktad information till institutioner/forskare inom ämnesområdet för respektive kurs som komplettering till de stora sammanfattande annonser som distribueras till högskolorna. Kursutbudet bör hållas vid minst den nuvarande nivån.

Forskningsrådsnämnden framhåller beträffande möjligheten till en kraftig utbyggnad av kursutbudet att redan en utbyggnad till 25 kurser per år innebär en kraftig ökning i förhållande till det som hittills gällt. Nämnden framhåller ytterligare att behov av under längre tid återkommande kurser kan föreligga inom vissa områden och att genom sådana kurser en planeringsmässigt mindre belastande utbyggnad kan ske.

Vetenskapsakademien, som förhåller sig kritisk till medlemsförslaget, anför att internationalisering är av avgörande betydelse för vetenskaplig utveckling och förnyelse av forskningen, där Norden varken kan eller får ses isolerat. Forskarutbildningens mål skall vara sådan forskning som hävdar sig i en internationell jämförelse. Utvärderingen av forskarkursverksamheten har enligt akademien behandlat huvudsakligen tekniska och organisatoriska frågor med få utblickar utanför Norden. Utvärderingen borde klarare ha redovisat målen för forskarkursverksamheten och diskuterat utfallet och planerade insatser mot bakgrund härav.

Institutet för social forskning tillstyrker åtgärder inom ramen för nuvarande anslag och organisation, t. ex. utökning med någon eller några kurser inom det samhällsvetenskapliga området.

Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet anför att man inom de nordiska samarbetsnämnderna för humanistisk forskning och samhällsforskning diskuterat proceduren för urval och prioritering av forskarkurser och framfört sin kritik till forskarkursernas styrelse. Forskningsrådet anser att antalet forskarkurser bör utökas först när en ny procedur skapats. För att undgå att kursförslagen kommer in slumpvis såsom nu, vill forskningsrådet få till stånd en ordning, som gör det möjligt för universitetens fakultetsnämnder och ämnesföreningar att på nationell och nordisk nivå regelmässigt framställa önskemål om ämnen för nordiska forskarkurser. Vidare föreslår forskningsrådet att de nationella forskningsråden, som har den allsidigaste kompetensen att prioritera och bedöma förslagen till kurser, får möjlighet att göra detta på ett tidigt stadium i beslutsprocessen.

Ingenjörsvetenskapsakademien framhåller att de nordiska forskarkurserna kan konsolideras med nuvarande huvudsakliga inriktningar. Omfattningen bör tills vidare inte ökas utöver det maximala 25 kurser per år. Andelen ämnen från det tekniska fakultetsområdet bör kraftigt ökas. Informationen om kurserna bör förbättras, även utanför de akademiska organen. Akademien anser slutligen att möjligheterna till en mera aktiv medverkan från forskarvärlden inom näringslivet bör undersökas.

3. Utskottet

De nordiska forskarkurserna startade som försöksverksamhet 1966 med stöd av anslag från Nordiska kulturfonden. Drivkraften var bl. a. ett ökat behov av forskarutbildning i Norden på de flesta fält och svårigheterna att tillgodose resursanspråken i varje enskilt land. Redan från början angavs inriktningen av verksamheten vara en komplettering av den nationella forskarutbildningen. Såsom av medlemsförslaget framgår reorganiserades forskarkurserna 1972 sedan det nordiska kulturavtalet ingåtts.

Den nuvarande verksamheten avses främja forskarutbildningen i Norden genom anordnande av gemensamma kurser. Härvid bör enligt instruktionen strävan vara

- att tillgodogöra sig speciella kunskaper eller förfaringssätt vid vissa institutioner.
- att utnyttja speciell apparatur eller
- att samordna resursutnyttjande av skilda slag.

I fråga om kursernas innehåll bör tyngdpunkten likaså enligt instruktionen ligga på

- nya eller svårtillgängliga problem av teoretisk eller metodisk karaktär.
- ny avancerad teknik och
- förmedling av starkt specialiserat kunskapsstoff.

De nordiska forskarkurserna finansieras över den nordiska kulturbudgeten. Anslaget till kurserna är i budgeten för 1981 2 926 000 dkr, vilket möjliggör anordnandet av 22 kurser. Antalet anordnade kurser är detsamma som 1980. Enligt förslagsställarna bör strävan vara att med bibehållande av nuvarande organisation öka antalet kurser till minst 25 per år. Mot bakgrund av den företagna värderingen av verksamheten 1972–1977 finner förslagsställarna dessutom att de konstaterade bristerna i verksamheten i brådskande ordning bör analyseras och rättas till som en förutsättning för ett kraftigt ökat och förbättrat utbud. De anser också att bedömningen av den framtida kursverksamheten kräver att frågan om ändrad organisation tas upp till övervägande.

Medlemsförslaget har genomgått en omfattande remissbehandling, vars värde har förhöjts av att remissinstanserna samtidigt tillställdes den i förslaget nämnda sammanfattande redogörelsen för kursverksamheten. Detta gav som resultat rikligt med synpunkter på den hittills bedrivna verksamheten, liksom på utvecklingen av denna. Utskottet antar att dessa synpunkter kan vara till nytta för forskarkursernas styrelse.

Utskottet noterar att den övervägande delen av remissinstanserna förhåller sig positiv till forskarkursverksamheten och tillstyrker en utveckling av denna. Det är en allmän uppfattning att antalet kurser bör utökas till 25 kurser per år, men inte mer, vilket kursstyrelsen anses ha möjlighet att klara med nuvarande organisation. Stöd erhåller även tanken på att efter detta och efter omorganisation av verksamheten ytterligare utöka antalet

kurser. Utskottet stöder härvidlag den uppfattning som forskarkursstyrelsen företräder, nämligen att en eventuell ändring av organisationen bör anstå till efter 1982, då den 1979 inledda försöksverksamheten med nordiska forskarstipendier och forskarsymposier avslutas, en verksamhet som styrelsen bär ansvaret för.

Av de förslag till förbättringar av forskarkursverksamheten som remissinstanserna lagt fram har utskottet särskilt fäst sig vid de nedan nämnda. Mot bakgrund av behovet av återkommande kurser föreslås som ett komplement till det nuvarande systemet med omfattande men relativt isolerade kurser ett system med kortare men tätare återkommande kurser. Med ett sådant system skulle ett större antal forskarstuderande kunna nås, vilken verkan ytterligare skulle förhöjas om vissa kurser kunde göras ambulerande. Utskottet finner detta förslag väl värt att begrunda, i all synnerhet som en sådan utbyggnad av forskarkursverksamheten planeringsmässigt inte skulle belasta organisationen i alltför hög grad.

Vidare finner utskottet det vara riktigt att i forskarkursverksamheten försöka dra in också andra forskarkretsar än de traditionella till universiteten och högskolorna knutna.

Eftersom kursverksamheten bygger på inkomna kursförslag, spelar informationen om kurserna en avgörande roll för ett framgångsrikt genomförande av dessa. Utskottet finner att de förslag till åtgärder härvidlag som lagts fram, men också andra, noggrant bör prövas, för att alla målgrupper med säkerhet skall kunna nås.

Utskottet har även noterat att viss kritik framförs mot urvalsproceduren. Kritikerna menar att de nationella forskningsråden bör ha ett större inflytande på urvalsproceduren än vad som hittills varit fallet. I och för sig är det kursstyrelsen som enligt sin instruktion beslutar om kursprogram varje år, efter förslag från universitet, högskolor och andra forskningsinstitutioner samt enskilda personer. Detta får dock inte hindra kursstyrelsen att vid fastställandet av kursprogrammen ta hänsyn till synpunkter från forskningsråden och därigenom befästa kontakterna till den forskarutbildning som bedrivs på nationellt plan, vilken de nordiska forskarkurserna ju skall komplettera.

Under den tid som det nordiska kulturavtalet varit i kraft har den nordiska forskarkursverksamheten kontinuerligt kunnat utvecklas, inte minst efter tillskyndan av kulturutskottet. Utskottet är av den åsikten att denna utveckling bör få fortsätta med sikte på att öka antalet kurser till högst 25 kurser per år. Samtidigt önskar utskottet påpeka att eftersom forskarkurserna finansieras över den nordiska kulturbudgeten genom fasta anslag, blir dessa anslag i likhet med alla andra anslag årligen föremål för noggrann prövning med hänsyn till vilka verksamheter som ett givet år skall prioriteras. Om utskottet alltså inte alltid är berett att prioritera just nordiska forskarkurser bland verksamheterna på kulturbudgeten, får detta självfallet inte tolkas som en förändring i utskottets här dokumenterade principiellt positiva inställning till forskarkurserna.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får utskottet föreslå att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att fortsatt utveckla de nordiska forskarkurserna.

Ekenäs den 26 augusti 1980

Jo Benkow (H)

Kjell Magne Bondevik (Kr.F.)

Trygve Bratteli (A)

Olle Eriksson (c)

Rolf Fjeldvåg (A)

Arni Gunnarsson (A.)

Förman

Inger Hirvelä (Skdl)

Tyra Johansson (s)

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Gerda Møller (KF)

Agnar Nielsen (Sb)

Sture Palm (s)

Lauri Palmunen (c)

Robert Pedersen (S)

Arvo Salo (Sd)

Otto Steenholdt (Grønl.)

Ingrid Sundberg (m)

Medlemsförslag

om undersökning av friskvårdens betydelse

(Väckt av Eric Carlsson, Bror Lillqvist, Jan-Ivan Nilsson och Marjatta Väänänen)

Samhällets hälso- och sjukvårdspolitik har hittills i stor utsträckning varit inriktad på vård och behandling vid redan inträffad sjukdom eller skada. Det är självfallet huvuduppgiften för sjukvården även i framtiden att genom vård i olika former bota sjukdomar och återställa hälsa. Det är emellertid också viktigt att de förebyggande insatserna ges en mer framträdande plats inom hälso- och sjukvården.

I form av direkta och indirekta utgifter och produktionsförluster kostar ohälsa och sjukdom samhället miljardbelopp. Dessa stora kostnader har medfört att sjukvårdens finansieringsproblem fått en framträdande plats i den samhällsekonomiska debatten. Det är därför angeläget att större ansträngningar görs från samhällets sida för att åstadkomma förebyggande åtgärder i syfte att befrämja folkhälsan. En rad punktinsatser har gjorts. Bl. a. förekommer allmän hälsokontroll av barn i förskoleåldern och av skolungdom, många företag anordnar också för sina anställda läkarundersökningar och dessutom bedrivs informationsverksamhet på hälso- och sjukvårdens område. Dessvärre synes dessa åtgärder inte vara tillräckliga. Samhällets hälsofrämjande verksamhet bör sålunda vidareutvecklas. Ett sätt att åstadkomma detta är ökad satsning på s. k. friskvård.

Friskvård är ett relativt nytt inslag i vårt ordförråd. Begreppet är svårt att definiera och avgränsa mot andra närliggande områden. Med hälsovård avses i första hand vad som kan innefattas i förebyggande åtgärder för att undvika sjukdom och ohälsa. Sådana åtgärder är t. ex. vaccination, förebyggande barn- och mödravård, hälsoundersökningar, områden där samhället och de för sjukvården och hälsovården ansvariga organen svarar för initiativ och genomförande. Med friskvård menas däremot vad den enskilda människan själv kan göra för att förbättra utsikterna att bibehålla god hälsa. Också här kan givetvis finnas behov av understöd och initiativ från samhällets sida för att möjliggöra och underlätta sådana ambitioner.

Friskvårdens uppgift är att nå människor med upplysning om hur man bör leva för att hålla sig frisk, t. ex. genom riktiga matvanor, regelbunden

motion, tillräcklig sömn och begränsning i tobaks- och alkoholkonsumtion. Informationen måste också riktas till samhällets beslutsfattare. Friskvårdens utveckling förutsätter främjande av idrotts- och friluftslivet, stöd till motionsverksamhet och att behovet av rekreation och idrott beaktas i samhällsplaneringen.

Naturligtvis medför en utbyggnad av friskvårdande aktiviteter vissa kostnader för samhället. De medel som nu avsätts för hälsoupplýsning och verksamhet av friskvårdande art är emellertid mycket blygsamma jämfört med den reguljära sjukvårdsbudgeten. Inte minst för äldre människor är friskvårdande insatser angelägna.

För att nå de hälsopolitiska målen bör friskvården kompletteras med hälsoupplýsning, hälsokontroller, företagshälsovård och äldrehälsovård.

Med all rätt har vi anledning att känna oro inför de ökade kostnader som den expanderande åldringsvården och sjukvården medför. Desto större anledning bör det då finnas att pröva andra vägar än att bygga ut sjukvårdsapparaten. Vi vet ännu för litet om vad en satsning på friskvård verkligen kan medföra i detta hänseende, men det kan vara en väg som är värd att prövas och understödjas, inte minst därför att ansvaret och initiativet till ett aktivt deltagande här ligger hos människorna själva. Kontakten med naturen ger stimulans till kropp och själ och leder till en högre livskvalitet.

En utbyggnad av friskvården kan på längre sikt minska kostnaderna för den konventionella hälso- och sjukvården och därutöver berika fritiden för människor och ge positiva effekter i sociala sammanhang. Enligt redovisade erfarenheter kan även sjukfrånvaron påverkas gynnsamt både i fråga om antalet sjukskrivningstillfällen och i fråga om sjukfrånvarons längd.

Förebyggande insatser på hälso- och sjukvårdsområdet är därför till fördel inte bara för individens välbefinnande utan även ur samhällsekonomisk synvinkel.

Inte något av de nordiska länderna torde i tillräcklig omfattning ha uppmärksammat friskvården som en förebyggande insats på hälsovårdsområdet. Mot bakgrund av det nära samarbete som utvecklats mellan de nordiska länderna på social- och hälsovårdsområdet bör insatser på friskvårdens område utgöra en del av detta arbete. Inte minst den nordiska trygghetskonventionen gör det naturligt att en likartad satsning på detta område eftersträvas i de nordiska länderna.

Ett första steg i ett nordiskt samarbete bör vara en kartläggning av de olika åtgärder som i friskvårdande syfte vidtagits på nationellt plan. En sådan kartläggning skulle inte bara klarlägga hur långt länderna kommit på området utan kunde också stimulera till motsvarande insatser i annat nordiskt land.

Ett andra steg bör vara en utvärdering av de olika metoder och insatser som kartläggningen omfattar. Utvärderingen bör ge en uppfattning om effekterna av och kostnaderna för olika friskvårdande insatser. På grundval av denna utvärdering bör också kunna bedömas värdet av sådana

insatser och därmed deras plats bland samhällets totala hälso- och sjukvårdsinsatser.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställes,
att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att kartlägga existerande insatser på friskvårdens område och att värdera friskvårdens betydelse för att befrämja folkhälsan i de nordiska länderna.

Stockholm och Helsingfors den 12 september 1979

Eric Carlsson (c)

Bror Lillqvist (Sd)

Jan-Ivan Nilsson (c)

Marjatta Väänänen (K)

BILAGA 1, Yttranden (*se supplement*)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över medlemsförslaget

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om undersökning av friskvårdens betydelse. Medlemsförslaget har behandlats av utskottet vid möten i Jakobstad den 12–13 maj 1980 och i Reykjavík den 18–19 augusti 1980. Vid mötet i Jakobstad deltog konsulent Stig Lundström, Nordiska ministerrådets sekretariat i Oslo såsom sakkunnig.

1 Inledning

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att kartlägga existerande insatser på friskvårdens område och att värdera friskvårdens betydelse för att befrämja folkhälsan i de nordiska länderna.

Direkta och indirekta förluster genom ohälsa och sjukdom åsamkar samhället kostnader som uppgår till miljardbelopp. Mot denna bakgrund bör stora ansträngningar göras från samhällets sida i förebyggande syfte för att befrämja folkhälsan. Även om en rad punktinsatser gjorts – t. ex. genom allmän hälsokontroll för barn i förskole- och skolåldern och inrättandet av företagsläkartjänster – bör de hälsobefrämjande åtgärderna vidareutvecklas. En ökad satsning på s. k. friskvård förordas sålunda i medlemsförslaget.

Begreppet friskvård är svårt att avgränsa. Därmed avses närmast de åtgärder som den enskilda människan kan vidtaga för att förbättra sina möjligheter att bibehålla hälsan. Med begreppet hälsovård avses förebyggande åtgärder av typen vaccination, förebyggande barn- och mödravård och hälsoundersökningar för vilka olika samhällsorgan bär ansvaret. Genom friskvård förmedlas upplysningar om hur individen skall leva för att hålla sig frisk. Däri inkluderas riktiga matvanor, regelbunden motion, tillräcklig sömn och begränsningar av tobaks- och alkoholkonsumtionen. Friskvården ställer krav på samhället i form av stöd till idrotts- och friluftslivet.

Hittills har de medel som avsatts till friskvård varit av blygsam omfattning jämfört med utgifterna till reguljär sjukvårdsverksamhet. Med tanke på de kostnader som sjuk- och åldringsvården förorsakar samhället måste andra vägar sökas på länge sikt.

Förebyggande insatser på hälso- och sjukvårdsområdet är till fördel inte bara för individen utan också för samhället som helhet. Mot bakgrund av

det nära samarbete som utvecklats mellan de nordiska länderna på social- och hälsovårdsområdet – inte minst genom förekomsten av den nordiska trygghetskonventionen – borde en likartad satsning kunna åstadkommas på friskvårdsområdet.

En första åtgärd vore att kartlägga de olika friskvårdsåtgärder som vidtagits på nationellt plan i vart och ett av de nordiska länderna. Därmed stimuleras motsvarande insatser i annat nordiskt land. Som ett andra led bör erfarenheterna utvärderas av de olika metoder och insatser som kartläggningen omfattar, särskilt när det gäller kostnader och effekter av friskvårdande insatser, framhåller förslagsställarna.

2 Remissinstanserna

Remissyttranden har inkommit från följande myndigheter och organisationer på nationellt och nordiskt plan:

Nordiska

Nordiska hälsovårdshögskolan
Nordens fackliga samorganisation
Nordiska samarbetskommittén för pensionärsorganisationer
NORSAM-Nordiskt samråd för äldreomsorg
Sykepleiernes Samarbeid i Norden

Danmark

Indenrigsministeriet
Miljøministeriet
Undervisningsministeriet
Industriministeriet
Sundhedsstyrelsen
Færøernes Landsstyre
Amtsrådsforeningen
Kommunernes Landsforening
Københavns Kommune
Frederiksberg Kommune
Dansk Arbejdsgiverforening
Assurandør-Societetet
Danmark-Fortsættelsesygekasse
Den almindelige danske Lægeforening
Danmarks Naturfredningsforening
Dansk Sygeplejeråd
Dansk Idræts-Forbund
Friluftsrådet
Danmarks Turistråd
Komiteen for Sundhedsoplysning

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet
Folkpensionsanstalten
Jyväskylä universitet
Skolstyrelsen
Ålands landskapsstyrelse
Arbetsgivarnas i Finland centralförbund och Affärsarbetsgivarnas centralförbund (gemensamt yttrande)
Finska försäkringsbolagens centralförbund
Finlands Riksidrottsförbund
Arbetarnas idrottsförbund
Finlands svenska centralidrottsförbund
Hjärtsjukdomsförbundet i Finland
Samfundet Folkhälsan
Finlands kommunförbund
Finlands svenska kommunförbund
Finlands sjuksköterskeförbund
Centralen för hälsofostran

Norge

Sosialdepartementet
Norske kommuners sentralforbund
Norsk arbeidsgiverforening
Norges idrettsforbund
Den norske lægeforening
Norsk sykepleierforbund
Landsforeningen for kosthold og helse

Sverige

Socialstyrelsen
Sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut (SPRI)
Riksförsäkringsverket
Försäkringskasseförbundet
Gymnastik- och idrottshögskolan
Svenska kommunförbundet
Landstingsförbundet
Sveriges riksidrottsförbund
Svenska arbetsgivarförbundet
Sveriges läkarförbund
Svensk sjuksköterskeförbundet

2.1 Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget

2.1.1 Nordiska

Nordiska hälsovårdshögskolan framhåller, att samhällets hälso- och sjukvårdspolitik i betydande utsträckning varit inriktad på vård och behandling av redan inträffad sjukdom och skada. Sjukhusbunden vård har prioriterats. Idag pågår en intensiv satsning avseende primärvård, dvs. vård som ligger i ledet före sjukhusbunden vård. Också egenvård – behandling och vård som företas av den enskilde eller denne närstående utan anlitan av medicinsk expertis – berörs av primärvårdssatsningen. Friskvård är en vårdform som kan sägas ligga ovanför primär- och egenvården, men som är till vissa delar integrerad med denna. Kostnadsutvecklingen inom sjukvårdssektorn inger oro för framtiden. Andra vägar måste prövas än en ökad utbyggnad av sjukvårdsapparaten. Därvid är friskvården ett gott alternativ, även om dess resultat är svårmatbara och kan avläsas först efter lång tid.

Vid hälsovårdshögskolan bedrivs undervisning i folkhälsovetenskap inom ämnena socialmedicin och preventiv medicin, hälso- och sjukvårdsadministration, epidemiologi och biostatistik. Det är av stort intresse att få kartlagt existerande nationella insatser på friskvårdsområdet och i förlängningen av detta kan gemensamma nordiska friskvårdsprojekt vara tänkbara. Därmed kan en evaluering av friskvården som hälsobefrämjare underlättas.

NORSAM-Nordiskt samråd för äldreomsorg – tillstyrker medlemsförslaget varmt. I organisationens verksamhet har betydelsen av såväl mental som fysisk hälsa för de äldre betonats. Rätten till lönat eller olönat arbete för äldre försvåras av för litet elastiska pensions- och åldersbestämmelser. För blivande pensionärer har kursverksamhet satts igång. I Norge har man lagt särskild vikt vid att aktivera de äldre men också uppmärksammat andra problem som berörs av begreppet friskvård, t. ex. riktig kosthållning och förnuftig användning av tobak och alkohol. Förhoppningsvis kan Nordiska rådets behandling av saken ge värdefulla impulser för det fortsatta arbetet.

Nordiska samarbetskommittén för pensionärsorganisationer ansluter sig till de uppfattningar beträffande friskvårdens betydelse som framförs i medlemsförslaget. Friskvård kan vara av värde inte bara för det rent fysiska välbefinnandet utan även påverka det psykiska tillståndet. 1980-talets äldreomsorg kommer att ställa stora ekonomiska krav. Resurserna som det förebyggande hälsoarbetet erhåller är förvånansvärt små jämfört med bevilningarna till sjukvården. Friskvården är en viktig del av äldreomsorgen. Redan nu bedrivs en omfattande verksamhet som skulle kunna utvecklas ytterligare om pensionärsorganisationerna erhölet ett bättre ekonomiskt stöd från samhällets sida. Medlemsförslaget tillstyrkes med tillägget att de åsyftade utredningarna bör bedrivas skyndsamt och att rekommendationer bör tas fram som avser fördelningen av anslag till intresseorganisationer för att befrämja och utveckla friskvårdsverksamheten.

2.1.2 Danmark

Undervisningsministeriet upplyser att man i framtida studieplaner på hälsovårdsområdet kommer att uppmärksamma hälsovårdspedagogiska problem och möjligheterna till förebyggande åtgärder och de attitydförändringar som därmed kan åstadkommas. I gymnasieskolan och för den högre förberedande examen definieras ämnet idrott så att det bara innefattar motion och t. ex. ej riktig kosthållning och alkoholmissbruk etc. På folkskolenivå har hälsovårdspedagogiska aspekter redan beaktats. Om de föreslagna undersökningarna kommer till stånd bör de i Danmark företas av Danmarks Højskole for Legemsøvelser i samarbete med Gymnastikteoretisk laboratorium, Københavns universitet.

Sundhedsstyrelsen anser det vara önskvärt att en kartläggning kommer till stånd av de åtgärder som den enskilda människan kan vidtaga för att förbättra hälsotillståndet samt att nordiskt samarbete sker inom detta område. Visst arbete har redan inletts under överinseende av Nordiska socialpolitiska kommittén. Ytterligare kunskaper om förebyggande insatser behövs. Behov av metodutveckling föreligger. Problemet bör tas upp inom ramen för såväl det nordiska forskningssamarbetet som inom det socialadministrativa samarbetet. *Indenrigsministeriet* instämmer i detta yttrande. *Amtsrådsforeningen i Danmark* tillstyrker att man på nordiskt plan genomför en kartläggning av de initiativ som tagits beträffande friskvård för att värdera effekterna av och kostnaderna för de enskilda insatserna.

Københavns Kommune klargör innebörden i begreppet friskvård, som man menar avser upplysningar om hur man håller sig frisk och därmed försöker påverka de enskilda människornas levnadssätt. Dylika strävanden står i god överensstämmelse med de hälsopedagogiska projekt som Kommiteen for Sundhedsoplysning har utarbetat tillsammans med undervisningsministeriet. Forebyggelsesrådet har tillsatts av Indenrigsministeriet och har till uppgift att kritiskt granska existerande förebyggande åtgärder. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Den almindelige danske Lægeforening tillstyrker att mera forskning initieras när det gäller effekterna av hälsovårdspedagogiska insatser. Uppmärksammas bör den omfattande litteratur som redan finns på området och som visat att massmediakampanjer inte varit effektiva. Vad det gäller är att påverka attityderna och därmed beteendet. Metoder som påverkar närmiljön t. ex. arbets- och familjelivet är att föredraga. Effekterna bör avse beteendet och inte bara kunskaperna. En hälsovårdspedagogisk insats som lägger tonvikten vid befolkningens vanor är problematisk om den inte medför att tonvikten läggs vid medvetandegörandet.

Dansk Idræts-Forbund tillstyrker medlemsförslaget som man anser vara så utförligt att ytterligare dokumentation ej behövs.

Friluftsrådet anser det vara värdefullt att en undersökning, som kan kartlägga värdet av en rekreation jämfört med förvärvsinsatsen och tek-

nisk utveckling kommer till stånd. Problem uppstår när försök görs att mäta värdet av en rekreativ insats, vilket amerikanska studier utvisat. Att skolelevernas fysik försämrats är känt. *Danmarks Naturfredningsforening* stöder medlemsförslaget liksom *Dansk Sygeplejeråd*.

Komiteen for Sundhedsoplysning anser att information om friskvård bör ges i pedagogisk form, så att den bidrager till att de berörda utnyttjar den. Om information ges vid sjukdomsbehandling eller i samband med hälsoundersökningar är den berörda motiverad. Framskaffandet av upplysningsmaterial t. ex. inom hälsovårdsområdet är kommitténs uppgift. Kommittén stöder förslaget att kartlägga de initiativ som tagits i samtliga nordiska länder på friskvårdens område. Uppgifter av organisatorisk och ekonomisk karaktär bör medtagas. Ett tvärvetenskapligt nordiskt samarbete bör kunna leda till en särskild undersöknings- och bedömningsmetodik. Vidare bör uppmärksammas att man på internationellt plan samarbetar inom ramen för International Union för Health Education, vars kontor återfinns i Köln. Världshälsoorganisationens Europa-kontor kan ge ytterligare upplysningar i saken.

Dansk Arbejdsgiverforening tar avstånd från begreppet friskvård som man anser mindre lämpligt. Istället bör uttrycket förebyggande insatser eller profylax användas. Att sammanställa det existerande materialet beträffande friskvård vore värdefullt. När det i medlemsförslaget sägs att friskvårdens uppgift är att nå människorna med upplysningar om hur man bör leva för att hålla sig frisk utgör det ett steg tillbaka jämfört med arbetsmiljölagen, som syftar till att inte bara förebygga sjukdom, utan att också förbättra hälsan. Medlemsförslaget är relevant om man hyser intresse för att se till helheten och att därvid bedöma arbetsmiljöns, bostädernas och livsstilens inverkan på hälsan. *Färöarnas Landsstyre* tillstyrker medlemsförslaget.

2.1.3 Finland

Social- och hälsovårdsministeriet påpekar att begreppet friskvård, såsom det används i medlemsförslaget, i Finland motsvaras av uttrycket hälsofostran – åtgärder som syftar till att befrämja sunda levnadsvanor bland befolkningen. Hälsofostran hör till hälsovården. Friskvård berör verksamheten inom skolväsendet, yrkesutbildningen och arbetarskyddet. År 1977 inrättades en särskild byrå för hälsofostran vid medicinalstyrelsen. Ministeriet delar uppfattningen i medlemsförslaget beträffande önskvärdheten av ökad nordisk satsning på friskvårdsområdet. En nordisk kartläggning framstår som en ändamålsenlig första åtgärd. Evaluering av sjukdomsförebyggande verksamhet – hälsofostran/friskvård – har också aktualiserats i olika sammanhang på såväl nationellt som internationellt plan.

Jyväskylä universitet finner det initiativ som tagits genom medlemsförslaget viktigt. Termen friskvård är emellertid ny och i någon mån obestämmd. I Finland torde den motsvaras av begreppet förebyggande hälso-

vård. Även om medlemsförslaget aktualiserar viktiga aspekter har olika former av naturterapi glömts bort. I de nordiska länderna har de vetenskapliga kommissionerna utarbetat detaljerade utredningar beträffande forskningens kvalitet och kvantitet, varför man noga bör överväga på vilka områden som ytterligare utredningar bör företas.

Skolstyrelsen understryker, att begreppet hälsofostran är internationellt vedertaget. Därmed avses främjandet och upprätthållandet av hälsan. Termen friskvård, som kommit till användning i medlemsförslaget, är främmande och kan lätt blandas samman med en term som närmast betyder rehabilitering på finska. Den senare termen avser dock korrigerande verksamhet och utgör en del av sjukvården. Den främsta målgruppen för hälsofostran är barn, ungdom och den aktiva befolkningen. Barns och ungdoms hälsoattityder kan påverkas på många sätt medan de äldres vanor och attityder är mera svårbehandlade. Förutom inom hälsovården kan hälsofrämjande verksamhet äga rum i skolan. Skolbarns och ungdoms hälsoattityder har kartlagts i Finland då man studerat bland annat tobaksrökning och bruket av alkohol. I samråd med Världshälsoorganisationen har ett projekt om hälsofostran genomförts i Norra Karelen. Den i medlemsförslaget förordade utredningen tillstyrkes. Tonvikten bör läggas vid barn, ungdom och den aktiva befolkningen. Uppgiften är omfattande och kräver en uppföljning. Då levnadssätt, livsmiljöerna och hälso- och socialvårdssystemen är likartade i de nordiska länderna torde ett nordiskt samarbete kunna utfalla positivt.

Folkpensionsanstalten framhåller, att friskvård, såsom den definieras i medlemsförslaget, faller inom ramen för hälsofostran. I Finland har hälsofostran utretts tämligen grundligt. Ett betänkande har avgivits av kommissionen för hälsofostran och lett till åtgärder från medicinalmyndigheternas sida. De generella skäl som anförs i medlemsförslaget för friskvård eller personlig hälsovård kan anses vara riktiga. Levnadssätts och vanors inverkan på individens hälsa och folkhälsolivån är inte kända i detalj. Mycket talar dock för att det existerar positiva samband mellan vissa levnadsvanor och hälsa. En kartläggning av de åtgärder genom vilka självinitierad hälsovård kan befrämjas samt en uppskattning av kostnaderna för och nyttan av dessa åtgärder är angeläget. En sådan utredning kan leda till nya insatser på olika områden t. ex. inom ungdoms-, idrotts- och åldringsverksamheten.

Friskvårdsbegreppet är inte vedertaget inom finländsk medicinalterminologi. De i Finland använda begreppen hälsovård och hälsofostran torde närmast motsvara det i medlemsförslaget använda begreppet friskvård. Det föreslagna kartläggningsarbetet bör i Finland utföras av ett forskningsinstitut med tillgång till erforderlig expertis och med ett bestående intresse för saken. Efter det första kartläggningsskedet kan man gå vidare och utreda kostnaderna för och effekterna av olika metoder för hälsofostran. Därvid kan Folkpensionsanstalten göra en praktisk insats.

Finska försäkringsbolagens centralförbund stöder medlemsförslaget. Den föreslagna kartläggningen bör också omfatta samhällets ekonomiska stöd till de fria medborgarorganisationernas allmänna folkhälsofrämjande verksamhet. I Finland bedrivs detta bl. a. av pensionärs- och motionsorganisationer samt av organisationer underställda hjärtsjukdomsförbundet.

Finlands riksiddrottsförbund finner det vara positivt att man i Nordiska rådet tagit upp frågan om den förebyggande hälsovårdens betydelse för folkhälsan. I överensstämmelse med andan i lagen om folkhälsa finns det anledning att understryka vikten av att hela sjukvårdens tyngdpunkt förskjuts i riktning mot förebyggande hälsovård. Några terminologiska oklarheter vidlåder medlemsförslaget. Det finska ordet *kunnonhoivaus* är en översättning av det svenska uttrycket *friskvård*, men har inte tidigare kommit till användning inom hälso- och sjukvårdsterminologin i Finland. Det ligger dessutom som ord nära termen *kuntoutus*, dvs närmast rehabilitering. De åtgärder som den enskilda människan själv kan vidtaga för att förbättra utsikterna till att bibehålla en god hälsa kunde kallas *hälsobeteende*. Termen *hälsouppllysning* avser i sin tur information om hur man skall leva för att hålla sig frisk. Begreppet *hälsofostran* är överordnat de tidigare begreppen och betyder den långsiktiga verkan av människans *hälsobeteende*.

I lagom omfattning utgör motion och sport ett positivt hälsomässigt inslag. Därför är det riktigt att man i medlemsförslaget tagit upp frågan om främjandet av idrotts- och friluftslivet. Sambandet mellan motion och hälsa betonas av förbundet, vars uppgift är att utveckla motionsverksamheten i Finland så att så många som möjligt kan utöva motions-, tävlings- och elitidrott för sitt psykiska, fysiska och sociala välbefinnande. Medlemsförslaget är väl motiverat.

Arbetarnas idrottsförbund finner det vara positivt att Nordiska rådet tagit upp frågan om konditionsvården och betydelsen av sunda levnadsvanor. Några nya system för att förverkliga dessa intentioner behövs dock ej. Den finländska folkhälsoverksamhetens mål är att utom sjukvården utveckla de förebyggande åtgärderna. Därtill har en motionslag trätt i kraft i Finland, som avser en betydande del av de medborgarorganisationer som har till uppgift att främja sunda närings-, motions- och levnadsvanor. Individens ansvar inom folkhälsoarbetet bör inte värderas ned. Bäst kan folkhälsan dock påverkas via förbättrade arbets- och bostadsförhållanden samt genom samhällsplaneringen. Utvecklas verksamheten inom de nämnda områdena förbättras folkhälsan.

Finlands svenska centralidrottsförbund anser att medlemsförslaget är på sin plats och stöder det i huvudsak. Friskvårdsinsatser är av särskild betydelse för de yngre, som lättare kan påverkas genom förebyggande åtgärder från samhällets sida. De kan då sättas in på ett så tidigt stadium som möjligt. För den skull bör dock inte de äldres situation negligeras, men tyngdpunkten i verksamheten bör läggas vid de yngre. Samma synpunkter anförs av *Hjärtsjukdomsförbundet*.

Samfundet Folkhälsan anser, att medlemsförslaget är värt allt stöd. Uppgiften att värdera olika metoder och åtgärder samt att mäta deras effekter på befolkningens levnadsvanor och hälsotillstånd är svårbemästrad. Även om osäkra svar uppnås bör detta inte vara till hinder för ökade insatser inom friskvården. Utan att vara statistiskt mätbara är friskvårdens positiva effekter tydliga både för individen och för fackfolk inom hälso- och sjukvården.

Gemensamt för friskvård, egenvård och hälsofostran är strävan att inse värdet av en god hälsa. De bästa resultaten uppnås via personliga kontakter. De frivilliga organisationernas möjligheter att göra en insats bör beaktas.

Finlands kommunförbund understryker, att i många av de utvecklade länderna utgör de s. k. beteendesjukdomarna ett viktigt hälsovårdsproblem. Vid sidan om traditionell sjukvård bör metoder utvecklas som förebygger sjukdom. Begreppet friskvård ansluter nära till det uttryck som används i Finland – allmän hälsofostran – och som ingår i det lagstadgade folkhälsoarbetet. Uppgiften är med andra ord inte ny. Forskningsinsatser beträffande hela den offentliga hälsovården kan genomföras med stickprovsmetoder.

Finlands svenska kommunförbund anser, att det inte är någon lätt uppgift att ordna friskvårdens uppbyggnad, då de flesta människor ofta söker hjälp först då ett akut hjälpbehov uppstår. Ny lagstiftning behövs ej i Finland, de nya idéer som kan förmedlas från de övriga nordiska länderna är trots detta värdefulla. Samarbetet på det medicinska området i Norden är redan omfattande. En kartläggning av det slag som förordas i medlemsförslaget är emellertid inte överflödigt.

Ålands landskapsstyrelse stöder tanken på att existerande friskvårdsinsatser bör kartläggas.

Finlands sjuksköterskeförbund framhåller att ordet hälsovård i Finland inbegriper främjandet och upprätthållandet av hälsan samt förebyggande hälsovård. Åtgärder på hälsovårdsområdet kan inte delas upp i ett friskvårds- och ett hälsovårdsområde. En skarp uppdelning bör undvikas. Hur friska personer förblir arbetsföra och hur redan invaliderade personers kondition ej försämras är aspekter som bör beaktas.

Centralen för hälsofostran anser att medlemsförslaget aktualiserat den ur folkhälsosynpunkt mest aktuella frågan. Begreppet friskvård anges i medlemsförslaget inkludera upplysning om riktiga mat-, motions- och levnadsvanor. I Finland har istället begreppet hälsofostran uppnått en erkänd ställning. Begreppet friskvård avser i finländsk terminologi närmast rehabiliteringsverksamhet. Enligt Världshälsoorganisationen är målet för hälsofostran att upprätthålla sunda levnadsvanor, att på ett ändamålsenligt sätt utnyttja till buds stående hälsoservice samt att bli delaktig i det beslutsfattande som rör den egna och omgivningens hälsa. Ett helhetsperspektiv bör anläggas. Hälsofostran bör inte särskiljas från andra åtgärder som syftar till att förebygga sjukdom, eller från vård och rehabilitering.

De frivilliga insatserna är av central betydelse som ett komplement till den offentliga sektorns åtgärder. 1962 bildades i Finland Centralen för hälsofostran, som har till uppgift att främja hälsofostran bland medlemsorganisationerna. Därtill är det Centralens uppgift att hålla kontakt med Internationella hälsofostrarförbundet (IUHE) och nationella myndigheter.

Centralen finner det vara särdeles motiverat att utöka resurserna inom det i medlemsförslaget aktualiserade området. Då det finns betydande kunskaper som inte kommit att utnyttjas systematiskt tillstyrkes en utredning. De frivilliga organisationerna kan medverka. För att utredningen skall bli till nytta erfordras en utökning av resurserna.

2.1.4 Norge

Sosialdepartementet meddelar att den hälsomässiga upplysningsverksamheten behandlats i Stortingsmelding nr 15 (1977/78). Betydelsen av hälsoupplysning för hälsa, trivsel och välbefinnande betonas av departementet. Vilka utgifter som kan sparas in genom dylik verksamhet återstår att se. Departementet har inga invändningar mot förslaget att kartlägga friskvårdsinsatserna i de nordiska länderna, men antyder att arbetet med att värdera friskvårdens betydelse för främjandet av folkhälsan blir en omfattande och komplicerad uppgift.

Norges idrettsforbund tillstyrker medlemsförslaget.

Norsk sykepleierforbund finner mot bakgrund av de ökade kostnader som hälsovården åsamkar samhället det vara av stort intresse att få till stånd dels en kartläggning av vad som gjorts på friskvårdsområdet i de nordiska länderna, dels en utvärdering av dess betydelse för folkhälsans främjande.

Norske kommuners sentralforbund håller i princip med om att man bör lägga ökad vikt vid det förebyggande arbetet inom social- och hälsovårdssektorn. Enligt förbundets mening har såväl stat som kommun redan i betydande grad uppmärksammat detta problem. På senare tid har flera offentliga utredningar verkställts som berör den aktuella problematiken: NOU 1977: 54 Ulykkesforebyggende arbeid. NOU 1979: 29 Helse- og sosialtjenesten i lokalsamfunnet och NOU 1979: 26 Apotekerdriftens organisasjon og funksjoner. Därtill har en stortingsmelding framlagts vilken föranlett upprättandet av ett sekretariat för hälsovårdsupplysning inom helsedirektoratet, som sysselsätter 23 personer. Förbundet har inga invändningar mot att det sätts igång en kartläggning beträffande olika aspekter av det förebyggande hälsovårdsarbetet i Norden. Värdet av en sådan kartläggning är beroende av att exakta frågor ställs. Kontakter bör tas med frivilliga organisationer samt med förbundet och Helsedirektoratet.

Norsk arbeidsgiverforening invänder inledningsvis mot språkbruket i medlemsförslaget. Den definition av begreppet friskvård som kommer till användning i medlemsförslaget utgör ett steg tillbaka. Istället bör friskvård

definieras så att det avser inte blott åtgärder som skall förhindra sjukdom utan som också förbättrar den enskildes hälsa, effektivitet och levnadsstandard. Vissa inkonsekvenser förekommer i medlemsförslaget. Några särskilda invändningar mot att den föreslagna undersökningen genomförs har föreningen inte.

Landsforeningen for kosthold og helse inleder sitt remissvar med en begreppsanalys. Begreppet friskvård på svenska betyder inte samma sak som folkehelse på norska. Begreppet folkhälsa har vidare en särskild innebörd i Finland och Sverige. Friskvårdsbegreppet i Sverige motsvarar snarast det som i Norge betecknas som egenomsorg, dvs. behållandet av god hälsa. Begreppet egenvård finns i sin tur i det svenska språket. När man i medlemsförslaget anger att uppgiften för friskvården är att ge människor upplysning om hur man bör leva för att hålla sig frisk är det fråga om man då avser mål eller medel. Förhållandet mellan friskvård och hälsovårdsupplysning bör klargöras. Medlemsförslaget stödes starkt.

2.1.5 Sverige

Socialstyrelsen påpekar att begreppet friskvård har definierats på många olika sätt. Det bör avgränsas snävt och i huvudsak omfatta individuella åtgärder som rör kost- och näringsfrågor, fysisk aktivitet, bruket av narkotika, alkohol och tobak samt hälsoupplýsning. De kvantifierbara effekterna av friskvård är svåra att fastställa. Att det är svårt att mäta hälsa i positiva termer kan vara en av anledningarna till att det brister i målformuleringarna. Värdefulla erfarenheter har gjorts i kommunerna, inom frivilliga organisationer och inom skolväsendet etc. Forskning krävs för att klarlägga sambandet mellan levnadsvanor och hälsa. Socialstyrelsen har inrättat en särskild nämnd för hälsoupplýsning och på det regionala planet har sjukvårdshuvudmännen engagerat sig. Utredningsarbete pågår inom socialstyrelsen bl. a. om de s. k. hälsohemmen. Då förebyggande insatser får en allt större betydelse i Sverige och behov föreligger av forskning tillstyrkes en nordisk samverkan.

Riksförsäkringsverket håller med om att det förebyggande hälsovårdsarbetet för att befrämja folkhälsan bör stödjas. Därmed minskas kostnaderna för socialförsäkringen och den vanliga sjukvården samt uppnås positiva mänskliga och sociala effekter. Även strukturella faktorer som hälsofarliga arbetsmiljöer, torftiga livsmiljöer och luftföroreningar kan påverka hälsan negativt. För att dessa förhållanden skall kunna påverkas i positiv riktning krävs i första hand insatser av samhället. Om medicinska insatser behövs blir det sjukvårdsorganens uppgift. Den enskilde bör utöver detta kunna göra åtskilligt för att förebygga ohälsa och sjukdom. Missbruket av alkohol och tobak medför en markant översjuklighet och överdödlighet.

WHO har uttalat att den största enskilda aktiviteten som kan förbättra hälsan och öka livslängden är minskning av cigarettökningen. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Gymnastik- och idrottshögskolan, som utbildar lärare bl. a. för skolgymnastik, anser de i medlemsförslaget förordade kartläggningarna vara av vitalt intresse. Översyn av nuvarande verksamhet och dess effekter kan ge värdefulla kunskaper.

Kommunförbundet finner det angeläget att kartlägga vad som gjorts på friskvårdsområdet. Flera kommuner och landsting i Sverige har upprättat friskvårdsplaner, som därvid kan komma till nytta. Utvärdering av effekterna av friskvårdens insatser blir mycket resurskrävande. Man bör därför ta ställning till den i medlemsförslaget förordade utvärderingen först sedan kartläggningen av existerande insatser genomförts.

Landstingsförbundet framhåller, att primärvården är ett prioriterat område i Sverige. Ett offensivt hälsopolitiskt synsätt medför att man utifrån kunskap om ohälsa och dess orsaker vidtar förebyggande åtgärder. Hälso- och sjukvårdspersonalens insikter om sjukdoms- och olycksfallsorsaker måste tas till vara. Inrättandet av miljömedicinska enheter har diskuterats av landstinget. Förbundet motsätter sig inte de föreslagna utredningarna, men pekar på svårigheten att genomföra dessa då en entydig definition av begreppet friskvård saknas.

Sveriges riksidrottsförbund fastslår, att friskvården består av samhällets och olika sammanslutningars insatser för att göra enskilda människor friskvårdsmedvetna, dvs. upptäcka sambandet mellan skötseln av kroppen och hur man mår. Inslag i friskvården kan vara regelbunden motion, näringsriktiga måltider, avstående från sprit och tobak, att själva sköta om mindre skador och att få sova tillräckligt. Idrottsrörelsen har tagit initiativ till olika friskvårdsaktiviteter. Friskvårdens betydelse för folkhälsan är stor. Den bör dock inte enbart koncentreras till medicinska utan i lika hög grad till psykiska och sociala aspekter. Medlemsförslaget bör behandlas positivt.

Sveriges läkarförbund ansluter sig i princip till medlemsförslagets friskvårdsdefinition och anser att begreppet friskvård i stort är liktydigt med förebyggande egenvård. Framst bör man inrikta sig på kost- och motionsvanor, bruket av beroendeframkallande medel samt levandssättet i stort. Ingen motsatsställning föreligger mellan friskvård/egenvård och professionell sjuk- och hälsovård. De är nödvändiga komplement till varandra vars yttersta syfte är att begränsa mänskligt lidande och att förbättra den sociala och medicinska livskvaliteten. Friskvården förutsätter att den enskilde själv tar ansvar för sin hälsa. Huruvida man genom friskvårdande insatser kan minska på sjukvårdskostnaderna är svårt att uttala sig om, men sannolikt är att ökningen av kostnaderna därmed kunde minskas. Den föreslagna uppgiften är svårbemästrad och torde få avgränsas till ett mindre antal specifika friskvårdsprojekt.

Svensk sjuksköterskeförening tillstyrker medlemsförslaget.

Försäkringskasseförbundet är överens med förslagsställarna om de principiella utgångspunkterna samt om syftet med friskvård. Begreppet frisk-

vård har emellertid blivit för snävt avgränsat, vilket lätt kan leda till att en omotiverad avskärmning uppstår mellan å ena sidan friskvård och å andra sidan hälso- och sjukvård i vidare bemärkelse. Den totala effekt som en enskild åtgärd, däribland friskvården, får beror av hur ett helt batteri av insatser balanseras och samordnas. På det odontologiska området finns en betydande erfarenhet av friskvård. Sambandet mellan munhygien och de två folksjukdomarna karies och tandlossning har uppmärksammats i organiserad form främst för barn och ungdom. Viktigt är att motivera individen så att kunskaperna omsätts i praktiskt handlande. Identifieringen av olika riskgrupper är vidare viktig. Hur information skall lämnas, i vilket sammanhang och i vilken situation bör beaktas.

Sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut stöder intentionerna i medlemsförslaget. En vårdpolitisk ambition bör vara att inte passivt bota utan att aktivt förebygga ohälsa. Detta synsätt ges en ökad tyngd genom tillkomsten av den nya hälso- och sjukvårdslagen. Definitionen i medlemsförslaget av begreppet friskvård är utomordentligt vid. Den föreslagna kartläggningen av företagna åtgärder är av intresse. Vid genomförandet bör stora krav ställas på genomförbarheten. Begränsning till vissa specifika områden bör ske. Ett projekt bör utväljas för utvärdering och beskrivas i detalj. De erfarenheter som framkommer bör bli till nytta för varje enskilt land.

Svenska arbetsgivareföreningen framhåller, att den nära och fortlöpande kontakten inom företagshälsovården lett till att de anställda fått goda kunskaper om förebyggande åtgärder. Begreppet friskvård avser åtgärder som aktiverar den enskildes egna hälsobefrämjande åtgärder och blir därmed ett komplement till företagshälsovård, men aldrig dess ersättare. Den sammanställning som gjorts inom socialstyrelsen kan utgöra värdefullt underlag för Nordiska rådets vidare befattning med saken.

2.2 Remissinstanser som ställer sig tveksamma till eller som avstyrker medlemsförslaget

2.2.1 Nordiska

Nordens fackliga samorganisation (NFS) påpekar att en stor del av våra sjukdomar sammanhänger antingen med förhållandena på arbetsplatserna och/eller kost- och fritidsvanor. Psykosociala problem i arbetslivet har kommit att uppmärksammas alltmera. Hög frekvens av sjukdom måste anses vara en larmsignal beträffande den fysiska och psykiska arbetsmiljön. Nödvärdigt är att förändra arbetsplatserna och anpassa dem till de anställdas förutsättningar. Ur förebyggande synpunkt har sådana åtgärder stort intresse. Genom att vidtaga förebyggande åtgärder kan samhället göra inbesparingar och den enskilde individen uppnå större hälsa.

Friskvård utgör en viktig del av de förebyggande åtgärder som samhället, organisationerna, företagen och de enskilda kan vidtaga i syfte att

förbättra fysisk och psykisk hälsa. En helhetssyn bör anläggas och samordning ske av åtgärderna inom social-, hälso- och sjukvården liksom inom arbetsmarknadspolitiken. Begreppet friskvård behöver avgränsas. Insatser beträffande luft- och vattenföroreningar, förekomsten av kemiska ämnen i den yttre miljön och arbetsmiljöproblematiken totalt sett är dock sannolikt av större betydelse på längre sikt för upprätthållandet av en god hälsa. Därmed inte sagt att de åtgärder som nu vidtages i friskvårdande syfte t. ex. avseende riktiga matvanor, motion, sömn, alkohol- och tobakskonsumtion är utan betydelse. Om en sådan avgränsning av begreppet friskvård genomföres kan det komma att innebära att det blott gäller individens egna möjligheter att främja en sund livsföring. Värdet av ett utredningsuppdrag som är så snävt avgränsat kan ifrågasättas. Den åsyftade kartläggningen av friskvården bör därför utgöra en beståndsdel i ett större utredningsuppdrag som avser de förebyggande hälso- och sjukvårdsinsatserna över huvud taget. Inriktningen bör ske på statliga, kommunala och företagsmässiga insatser. Klarläggas bör vilka grupper som prioriteras och som verkligen omfattas av det förebyggande arbetet. Löntagarna bör vara företrädare i en dylik utredning. På forskningsområdet finns viktiga intressen att ta tillvara vad beträffar förebyggande hälso- och sjukvård på nordiskt plan.

2.2.2 Danmark

Frederiksberg Kommune hyser skepsis mot att de i medlemsförslaget förordade åtgärderna i större omfattning skall kunna ersätta de sjukdomsbehandlade institutionernas insatser.

Fortsættelsesygekassen – Danmark hyser sympati för de aktiviteter som förordas i medlemsförslaget, men anser att deras praktiska värde är mindre än de betydande administrativa insatser som kommer att krävas för att genomföra dem.

2.2.3 Finland

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund och Affärsarbetsgivarnas centralförbund redogör för innebörden i begreppet friskvård. Det förebyggande hälsovårdsarbetet som sedan länge bedrivs i Finland inbegriper allmänna hälsoundersökningar av skol- och förskolebarn, förebyggande verksamhet inom ramen för företagshälsovården, hälsofostran och rådgivning inom hälso- och sjukvårdssektorn. Samhället ansvarar i Finland för hälsofostran, som har som mål att upprätthålla och främja god hälsa. I folkhälsolagen, företagshälsovårdslagen, idrottslagen, tobakslagen och i avtal mellan de centrala arbetsmarknadsparterna definieras begreppet hälsofostran samt ges anvisningar om dess förverkligande. I Finland förekommer redan i tillräcklig omfattning och i ökande utsträckning verksamhet som förknippas med friskvård. Myndigheterna bär ansvaret för att följa utvecklingen och för att ge ut nya anvisningar om dess förverkligande.

2.2.4 Norge

Den norske lægeforening erinrar om att man under hela sin verksamhetstid, bortemot 100 år, sett det som en viktig uppgift att främja åtgärder som förbättrar befolkningens hälsa. Föreningen är skeptisk till nyttan av medlemsförslaget och ifrågasätter om det inte kan leda till dubbelarbete. Förslaget bör inte ges någon form för prioritet och kan ej stödjas.

2.3 Remissinstanser som avstår från att ta ställning till medlemsförslaget

2.3.1 Nordiska

Sykepleiernes Samarbeid i Norden översänder utan egen kommentar i sakfrågan de remissvar som inhämtats från medlemsorganisationerna i Danmark, Finland, Norge och Sverige.

2.3.2 Danmark

Industriministeriet och Miljøministeriet har inga synpunkter på medlemsförslaget. Inga synpunkter framföres i sak i yttrandena från *Assurandør-Societetet*, *Kommunernes Landsforening* och *Danmarks Turistråd*.

3 Utskottet

Medlemsförslaget har fått ett övervägande positivt mottagande under remissbehandlingen. Invändningar av i huvudsak tre slag har kommit att riktas mot användningen av begreppet friskvård. För det första har anförts, att friskvårdsbegreppet inte definierats entydigt i medlemsförslaget. För det andra har påpekats att begreppet friskvård inte förekommer i samtliga nordiska länder. Det kan därmed redan av detta skäl komma att uppfattas på varierande sätt. För det tredje har det understrukits av några av remissinstanserna att den definition av friskvård som använts i medlemsförslaget kan framstå som alltför snäv.

I Danmark synes man med friskvård oftast avse upplysningar om hur man håller sig frisk och som påverkar enskilda människors levnadssätt. Framskaffandet av upplysningsmaterial på detta område sköts av Komiteen for Sundhedsoplysning, som också ansvarar för olika hälsopedagogiska projekt i samarbete med Undervisningsministeriet. Forebyggelsesrådet, tillsatt av Indenrigsministeriet, har till uppgift att kritiskt granska existerande åtgärder av förebyggande karaktär.

I Finland ljuder begreppet friskvård främmande och obestämt. Istället har begreppet hälsofostran föredragits. Friskvårdstermen för, enligt finländsk uppfattning, närmast tankarna till insatser av rehabiliteringskaraktär. Hälsofostran avser i Finland åtgärder som syftar till att befrämja sunda levnadsvanor. Den berör därmed verksamheten inom t. ex. skolväsendet, yrkesutbildningen och arbetarskyddet. År 1977 inrättades vid medicinalstyrelsen en särskild byrå för hälsofostran. Hälsofostran utgör en aspekt

av hälsovården med tonvikten lagd vid förebyggande åtgärder. Hälsoupplysning, återigen, avser information om hur man skall kunna hålla sig frisk.

Det norska begreppet folkehelse synes ej motsvara den i medlemsförslaget använda termen friskvård. Folkehälsotermen i Finland och Sverige har också en vidare innebörd än friskvård, som i Norge närmast motsvaras av egenomsorg. Förhållandet mellan friskvård och hälsoupplysning är oklart. Flera utredningar som berör friskvården har slutförts i Norge under 1970-talet. Inom Helsedirektoratet har ett särskilt sekretariat för hälsoupplysning inrättats.

I Sverige, slutligen, inbegriper friskvården vanligen individuella åtgärder som rör kost- och näringsfrågor, fysisk aktivitet, bruket av rusmedel och tobak samt hälsoupplysning. Socialstyrelsen har inrättat en särskild nämnd för hälsoupplysning.

Världshälsoorganisationen (WHO) har angett som mål för hälsofostran att upprätthålla sunda levnadsvanor, att använda till buds stående hälso-service på ett ändamålsenligt sätt och att bereda möjlighet till medverkan i beslutsfattandet kring den egna och den närmaste omgivningens hälsa.

Utskottet önskar understryka, att insatserna på friskvårdsområdet på intet sätt får stå i motsatsställning till nödvändig, professionell sjuk- och hälsovård. Dessa insatser kompletterar varandra och syftar ytterst till att förbättra den mänskliga livskvaliteten socialt och medicinskt samt till att reducera mänskligt lidande.

Vidtagandet av åtgärder på friskvårdsområdet får inte heller medföra att andra faktorer av stor betydelse för människors hälsa förblir obeaktade och obearbetade. Hälssofarliga arbetsmiljöer, torftiga levnadsförhållanden och yttre miljöfaktorer påverkar människors hälsa i negativ riktning. De måste därför var och en bli föremål för kraftfulla insatser inom ramen för respektive arbetsmiljö-, bostads-, social- och miljöpolitiken.

För att åtgärder av sjukdomsförebyggande och hälsofrämjande karaktär bör vidtagas talar flera skäl. Kostnadsutvecklingen för den institutionsbundna vården är oroande. Inte minst äldreomsorgen kommer att ställa krav på stora ekonomiska resurser under 1980-talet. Jämfört med de satsningar som gjorts och görs i de nordiska länderna för att bota och lindra redan inträffade sjukdomar och skador har insatserna av förebyggande karaktär varit relativt blygsamma. Som ett alternativ till en kraftig utbyggnad av samhällets vårdinstitutioner bör andra vägar prövas. Här kan, såsom skett bland annat inom vissa kommuner och landsting i Sverige, upprättandet av friskvårdsplaner vara ändamålsenligt.

Syftet med friskvården bör vara inte blott att påverka kunskapsnivån. Ytterst gäller det att påverka människors attityder, deras handlande och levnadssätt. Tonvikten bör i ett inledande skede läggas vid barns och ungdomars hälsobeteende, då deras attityder kan vara lättare att påverka jämfört med t. ex. de äldre, vars vanor är mera svårbearbetade. I sammanhanget önskar utskottet understryka att de frivilliga organisationerna, pen-

sionärs-, ungdoms-, motions- och allmänt hälsobefrämjande organisationer, kan lämna konstruktiva bidrag till utvecklandet av förebyggande/friskvårdande insatser.

I det internationella arbetet bör de nordiska länderna inom Världshälsorganisationen och dess motsvarigheter på det frivilliga organisationsområdet sträva efter att uppträda enhetligt. Därmed uppnås större genomslagskraft för det synsätt på friskvårdsarbetet som de nordiska länderna företräder.

Effekterna av friskvårdsinsatser kan vara svåra att mäta bl. a. genom att de blir märkbara först på längre sikt. Detta innebär i sig dock ingen invändning mot att de genomföres. Eftersom levnadssätt, livsmiljöer och social- och hälsovårdssystemen i de nordiska länderna är likartade bör de nordiska länderna sammanställa sina erfarenheter av och kunskaper om de friskvårdsinsatser som gjorts. Erfarenheter som gjorts i ett nordiskt land torde vara till stor nytta för de övriga länderna. Utskottet förordar att en samnordisk kartläggning kommer till stånd av de insatser av friskvårdskarakter som gjorts i de nordiska länderna. Resursskäl talar för att kartläggningen bör genomföras av de nationella myndigheterna och inte ministerrådets regi.

Under hänvisning till vad som ovan anförts hemställer utskottet att Nordiska rådet antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att låta kartlägga de insatser som hittills gjorts för att förebygga sjukdom och misstrivsel och som syftar till en effektivisering av aktiviteterna på friskvårdsområdet.

Reykjavík den 19 augusti 1980

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgaard (FP)

Harry Hansen (A)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Förman

Doris Håvik (s)

Bror Lillqvist (Sd)

Grethe Lundblad (s)

Matthías Á. Mathiesen (Sj.)

Irma Rihniemi-Koski (Kok)

Ebba Strange (SF)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Sigrid Utkilen (H)

Medlemsförslag

om åtgärder för att minimera turismens skadeverkningar på naturen

(Väckt av Aimo Ajo, Nils Dahlman, Gills Gudmundsson, Svava Jakobsdóttir, Sakari Knuuttila och Marjatta Väinänen)

Turismen är en viktig näringsgren i samtliga nordiska länder. Vid marknadsföringen har man inom turistnäringen i Finland, Norge och Sverige framför allt fört fram den rena naturmiljön och de glest bebodda ödemarkerna som dragplåster. Antalet turister från Mellan- och Sydeuropa har under de senaste åren tillvuxit kraftigt i många trakter i Norden.

Turismen har i många fall haft mycket stor regionalpolitisk betydelse, eftersom de utländska turisterna ofta söker sig just till glest bebyggda områden i sin strävan att nå kontakt med en orörd natur. Särskilt betydelsefull ur regionalpolitisk synvinkel har turismen blivit på Nordkalotten och i skärgårdsområdena.

I och med att turisternas antal har ökat och allt flera icke-nordiska turister har börjat röra sig friare i naturen, har nedslitningen av naturen tilltagit i motsvarande grad. Från samiskt håll har i flera olika sammanhang framförts oro över att de ständigt växande turistskarorna minskar samernas möjligheter att utöva sina traditionella näringsgrenar, närmast renskötsel och fiske. Inom skärgårdsregionerna orsakar åter båtturisterna ständigt växande problem. Särskilt på Åland har man under den senaste tiden blivit tvungen att allvarligt överväga medel att minska de skadeverkningar som båtturismen medför.

Islands ömtåliga arktiska natur utsätts för en allt hårdare nedslitning i och med att antalet turister ökar. Turisterna orsakar skador t. ex. genom att slita upp den naturliga vegetationen eller genom att samla sällsynta stenar.

Nedslitningen av naturen har enligt tidningsnotiser varit tydligast i landets östra del, särskilt i närheten av Seyðisfjörður, som är ändpunkt för bilfärjerutten mellan Bergen, Färöarna och Island.

I Finland har de mellaneuropeiska turisterna i stigande utsträckning börjat använda sig av det i landets nordliga delar utbyggda nätet av ödemarks- och fjällstugor. Antalet stugor har redan i detta nu kunnat konstateras vara otillräckligt. Å andra sidan önskar man inte öka deras antal, eftersom naturens toleransgräns inom många områden med livlig turisttra-

fik, t. ex. Saariselkä fjällregion, sannolikt redan har överskridits. De utomnordiska turisterna känner inte heller till de ofta oskrivna regler som stugornas nyttjare bör iaktta. Ett annat problem, som på senare tid har fått avsevärda dimensioner i synnerhet på Nordkalotten, är ovanan att med terränggående fordon köra i markerna, ofta med följd att t. ex. den ömtåliga renlavsvvegetationen skadas. I den arktiska naturen kan det ta år, ja årtionden innan skador på vegetationen läks.

Den urgamla allemansrätten ger det egna landets invånare rätt att fritt röra sig i naturen, att tillfälligt övernatta ute i naturen och att fritt plocka bär och svampar. I vilken utsträckning allemansrätten gäller också för utlänningar är en fråga som det råder delade meningar om.

De i Nordnorge och Finland gällande bestämmelserna rörande begränsning av rätten att plocka hjortron förefaller att vara rätt föga kända bland turisterna. Under kommande år borde man effektivt informera om dessa reglers existens bland de utländska turisterna. Det vore även till stor nytta om de bägge ländernas bestämmelser kunde förenhetligas så långt som möjligt.

Nordbor känner i allmänhet till de rättigheter som grundar sig på allemansrätten, liksom de oftast också vet hur man skall bete sig i den nordiska sårbara, orörda naturen. De icke-nordiska turisterna är däremot mera sällan medvetna om vilka regler man bör iaktta då man rör sig i naturen, om allemansrätten och om de hänsynsförpliktelser denna å andra sidan pålägger. I en vildmarksmiljö, särskilt i Lappland, kan utländska turister, ofta med bristfällig utrustning och bristande färdigheter, lätt hamna i olika risksituationer. I skärgården har de ofta svårt att förstå fiskeribestämmelserna och inser inte den skada, som de kan vålla t. ex. fågelbeståndet.

De skador som turisterna åsamkar naturen, beror oftare på okunskap än på uppsåtlig överträdelse av sedvänjor och bestämmelser. Eftersom naturförhållandena i Norden i rätt hög grad är likartade, vore det till stor nytta såväl för länderna själva som för turisterna, om länderna samfällt tog upp till diskussion, hur man kunde få turisterna att uppträda i naturen på ett sådant sätt, att naturens egen toleransgräns inte överskrids. Om detta tillåts ske, äventyras framtiden för hela Nordens största turistattraktion, den rena orörda naturen.

Som lämpliga metoder kunde man t. ex. överväga särskilda bestämmelser om allemansrätten i fråga om utlänningar. Man kunde t. ex. som villkor för dem för att fritt få röra sig i naturen uppställa krav på att t. ex. ödemarksvandringar alltid bör ledas av en med de lokala förhållandena förtrogen guide. Alternativt kunde man ute i naturen anvisa de icke-nordiska vandrarna egna vandringsrutter, vid vilka man särskilt effektivt skulle sörja för information till dem om hur man bör uppträda i naturen – dessa rutter skulle naturligtvis också stå till förfogande för det egna landets medborgare.

Det första medlet för att förhindra att icke-nordiska turister förorsakar skador på den ömtåliga naturen är givetvis en effektivare information än tidigare. Med hänsyn till de likartade förhållandena kunde man säkert uppnå goda resultat i informationsverksamheten genom gemensamma nordiska ansträngningar. Också från turisternas synpunkt vore det till fördel om bestämmelserna i alla nordiska länder vore så enhetliga som möjligt.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts, hemställer undertecknade att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidtaga åtgärder i syfte att minimera de skadeverkningar på naturen och de traditionella näringarna som förorsakas av den växande turismen, med särskild hänsyn till turismen från utomnordiska länder.

Helsingborg, Mariehamn och Reykjavík den 18 september 1979

Aimo Ajo (Sd)

Svava Jakobsdóttir (Ab)

Sakari Knuuttila (Sd)

Nils Dahlman (ÅS)

Gils Guðmundsson (Ab)

Marjatta Väänänen (K)

BILAGA 1 Yttranden (*se supplement*)*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget**

Till trafikutskottet har hänvisats medlemsförslag A 570/t om åtgärder för att minimera turismens skadeverkningar på naturen. Utskottet har behandlat förslaget vid sina möten den 17 oktober 1979, den 14 november 1979, den 1 februari 1980, den 3 mars 1980, 16 juni 1980 och den 3 november 1980.

1 Inledning

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidtaga åtgärder i syfte att minimera de skadeverkningar på naturen och de traditionella näringarna som förorsakas av den växande turismen, med särskild hänsyn till turismen från utomnordiska länder.

Turismens vikt som näringsgren i samtliga nordiska länder betonas och det konstateras att antalet turister från Mellan- och Sydeuropa under de senaste åren vuxit kraftigt i många trakter i Norden.

I och med att turisternas antal har ökat och allt fler icke-nordiska turister har börjat röra sig friare i naturen, har nedslitningen av naturen tilltagit i motsvarande grad. Från samiskt håll har oro anförts över att den ökande turismen minskar samernas möjligheter att utöva sina traditionella näringsgrenar. Båtturismen orsakar växande problem i skärgårdsregionerna, särskilt på Åland. Islands natur utsätts för allt hårdare nedslitning i och med att antalet turister ökar, särskilt i närheten av Seyðisfjörður som är ändpunkt för bilfärjan mellan Bergen, Färöarna och Island. I norra Finland har naturens toleransgräns inom många områden med livlig turisttrafik sannolikt redan överskridits.

Förslagsställarna anför att icke-nordiska turister sällan är medvetna om vilka regler man bör iaktta då man rör sig i naturen, om den urgamla allemansrätten och om de hänsynsförpliktelser denna å andra sidan pålägger. Eftersom naturförhållandena i Norden i rätt hög grad är likartade, vore det till stor nytta om länderna samfällt tog upp till diskussion, hur man kunde få turisterna att inte överskrida naturens toleransgräns. Som lämpliga metoder anför förslagsställarna att särskilda bestämmelser om allemansrätten i fråga om utlänningar borde övervägas t. ex. genom att påbjuda att ödemarksvandring alltid leds av en med de lokala förhållandena förtrogen guide eller genom att anvisa de icke-nordiska turisterna egna vandringsrutter. Ökad information och enhetliga nordiska bestämmelser torde minska de skador som icke-nordiska turister förorsakar på naturen.

2 Remissyttranden

Remissvar har inkommit från följande myndigheter och organisationer:

Nordiska

Nordiska rådets social- och miljöutskott
Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK)
Nordkalottkommittén
Nordisk Sportfiskerunion

Danska

Miljøministeriet
Føroya Landsstýri
Danmarks Turistråd
Danmarks Naturfredningsforening
Danmarks Sportsfiskerforbund
Ferdamålastovan (Færøernes Turistforening)

Finländska

Justitieministeriet
Ministeriet för inrikesärendena – miljöavdelningen
Miljövrådsrådet
Länsstyrelsen i Åbo och Björneborgs län
Lapplands länsstyrelse
Miljövrådsdelegationen i Lapplands län
Centralen för turistfrämjande
Centralförbundet för regionplanering
Finlands turistförbund
Ålands landskapsstyrelse

Norska

Miljøverndepartementet
Samferdselsdepartementet
Norges naturvernforbund
Landslaget for reiselivet i Norge
Den norske reisebyråforening
Norske turistforeningers forbund

Svenska

Statens naturvårdsverk
Sveriges turistråd
Länsstyrelsen Stockholms län
Länsstyrelsen Göteborgs och Bohus län
Länsstyrelsen i Malmöhus län
Länsstyrelsen i Jämtlands län

Länsstyrelsen i Norrbottens län
Stockholms läns landsting
Stockholms kommun
Stockholms kommuns fritidsnämnd
Stockholms kommun, juridiska avdelningen
Södertälje kommun
Norrtälje kommun
Vaxholms kommun
Haninge kommun
Härjedalens kommun
Åre kommun
Klövsjö – Vemdalens turistförening
Jämtlands – Härjedalens turistförening
Jämtlands distriktsförbund av friluftsförbundet

2.1 Remissinstanser som helt eller delvis tillstyrker medlemsförslaget

Nästan samtliga remissinstanser avstyrkte medlemsförslagets syfte att införa särbestämmelser om allemansrätten för icke-nordbor. Härunder redovisas de remissinstanser som helt tillstyrker medlemsförslaget samt de som går emot de ovan anförda särbestämmelserna men som tillstyrker förslagets huvudlinjer i övrigt.

Nordiska

Nordiska rådets social- och miljöutskott hänvisar till sitt betänkande över ministerrådsförslaget B 25/s med program för nordiskt samarbete på miljövårdsområdet. I betänkandet anförde utskottet att gemensamma riktlinjer för turistanläggningar borde utarbetas varvid hänsyn borde tas till bevarandet av naturområden. Inom ramen för miljövårdsprogrammet har bl. a. publicerats *NU A 1978:9* "Hotade djur och växter i Norden" och *NU A 1980:1* "Båtlivet och dess inverkan på skärgården". Utskottet finner det önskvärt att turismens skadliga effekter på naturen belyses i ett jämförande nordiskt perspektiv. Däremot finner utskottet det inte ändamålsenligt att tillskapa särskilda regler för nordbor och icke-nordbor vad gäller utnyttjande av allemansrätten. Ej heller anser utskottet det vara genomförbart att harmonisera allemansrätten i Norden. Informationsinsatserna på området bör enligt utskottet utökas. Utskottet tillstyrker medlemsförslaget i princip.

Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK) anser att medlemsförslaget ger orimligt negativ bild av turismen utan att samtidigt understryka turismens positiva effekter på sysselsättning m. m. NTKK anser vidare att de utländska turisternas kulturnivå och hänsynsfullhet gentemot naturen knappast är lägre än de inhemska turisternas. NTKK är enig med förslagsställarna om att informationsverksamheten på området bör utvidgas och för-

klarar sig villig att bistå härmed. NTTK påminner om att ministerrådets turistutskott har tillsatt en projektgrupp för att undersöka de lokala toleransgränserna för turismens inverknings på natur och miljö.

Nordisk Sportfiskerunion anför att antalet turister i Island sommartid överstiger det som vore önskvärd men att turistsäsongen är för kort.

Beträffande vegetationen gäller generellt att den blir känsligare alltefter som man kommer längre norrut eller högre upp i fjällen. Vegetationen i de isländska fjällområdena är mycket ömtålig. De sår som terränggående motorfordon lämnar efter sig i naturen läks långsamt. Stort sett har utländska turister inte samma pietet för vegetationen och landet som de inhemska turisterna. Alla utländska turister som vill turista i de isländska fjällområdena bör därför ledas av isländska guider.

Danska

Miljöministeriet är liksom industriministeriet enigt med förslagsställarna om att turismen bör anpassas till naturens toleransgränser. Ministeriet anför, att den broschyr som har utarbetats i ministerrådets regi för att informera turister om naturen och gällande regler kring färd i naturen, motsvarar förslagsställarnas önskemål om ökad information till icke-nordiska turister. Ministeriet anser att medlemsförslagets intentioner bör beaktas vid genomförande av det nordiska projektet om de lokala toleransgränserna för turismens inverknings på natur och miljö.

Danmarks Sportsfiskerforbund tillstyrker förslaget.

Danmarks Naturfredningsforening stöder förslaget.

Føroya Landsstýri stöder förslaget.

Finländska

Justitieministeriet konstaterar att utlänningar inte ställs i annan ställning än finska medborgare i stadganden om allemansrätten, dock med vissa undantag när det gäller rätten att fiska och jaga.

Naturen i Norden är mycket ömtålig och tar skada av människans verksamhet. Naturen förnyas på vissa områden långsamt, varför det är mycket svårt om inte omöjligt att reparera skadorna. För att bevara naturen och de traditionella näringarna skulle därför alla medel som förebygger skador vara av stor vikt. Detta förutsätter att naturens motståndskraft och bevarandet av de traditionella näringarna iaktas i planeringen och genomförandet av turismen – inklusive riktlinjer för turismens omfattning. Detta förutsätter både på den nationella och nordiska nivån intim växelverkan

mellan de lokala invånarna, turismen, turistmyndigheterna och de myndigheter som har hand om miljövärden och de traditionella näringarna.

Justitieministeriet har i ett tidigare yttrande till Nordiska rådet föreslagit att medlemsländerna skulle inleda forskningsverksamhet angående allemansrätten och dess tillämpning, och att resultaten skulle utbytas mellan medlemsländerna. Det organ som har hand om forskningsverksamheten kunde samtidigt centralt sköta informationsverksamheten angående allemansrätten. Det är skäl att understryka betydelsen av samnordisk informationsverksamhet, oberoende av inom vilken organisation man än sköter detta.

Den allmänna utvecklingstrenden i Finland förefaller att gå mot att utlänningens ställning närmar sig den finländska medborgarens ställning.

Mot denna bakgrund skulle det inte verka ändamålsenligt att utarbeta egna bestämmelser om allemansrätten för utlänningar.

Justitieministeriet anser inte heller att det finns anledning att inrätta speciella vandringsrutter för utlänningar. Det torde dock vara klart att välplanerade och guidade vandringsrutter är viktiga både för turismen och naturvärden.

Enligt justitieministeriets uppfattning borde för att minska turismens skador i naturen detta ske närmast genom att man i planeringen av turismen och därmed sammanhängande praktiska arrangemang iakttar kraven på att bevara naturen och de traditionella näringarna samt effektiviserar informationsverksamheten och annan jämförbar verksamhet.

Ministeriet för inrikesärendena upplyser att turismen i Finland för närvarande ökar kraftigt och att detta förhållande torde medföra att turismens skadeverkningar på naturen ökar. Staben för Lapplands gränsbevakning har upplyst att utländska turister hittills inte har orsakat nämnvärd skada på naturen utanför vägnätet i Lappland. I Ålands skärgård har däremot fritidsbåttrafiken förorsakat stora problem. Skillnaden mellan utländska och inhemska båtar är obetydlig. Ministeriet anför att turismens skadeverkningar på naturen är otillräckligt utredda i Finland men att vissa nyligen vidtagna lagstiftningsåtgärder torde komma att ha positiv effekt. Likaså kan turismens skadeverkningar minskas genom ökad service och genom att anvisa turisterna för ändamålet bäst lämpade områden. I skärgårdsregionerna borde särskilda båtleder och hamnar inrättas och avfallshanteringen ordnas. I Lappland och även inom andra turistområden kan turisttrafiken styras genom att vidareutveckla billiga inkvarteringsformer och rastställen samt ge förbättrad guideservice. Ministeriet ställer sig positivt till medlemsförslaget.

Miljövrådsrådet anför att några utredningar har gjorts i Finland om turismens skadeverkningar på naturen, enligt vilka turismens skador på naturen i Finland inte är särskilt allvarliga, även om det förekommer lokala problem. Dessa utredningar har dock varit lokala och inte jämförbara. Allemansrätten i Finland erbjuder turisterna omfattande möjligheter att

utnyttja naturen även om man under den senaste tiden genom lagstiftning begränsat verksamhet som skadar miljön.

Innehållet i allemansrätten skiljer sig i de nordiska länderna även om den nyaste lagstiftningen har närmast praxis till varandra. Information till turister om lokala stadganden och om möjligheterna till sådant utnyttjande av naturen som försakar så liten skada på naturen som möjligt är påkallad. Eftersom turismens nackdelar i Norden är likartade har de i sin lagstiftning likartade stadganden om inskränkning av turismen och eftersom turismen ofta inriktas på flera nordiska länder föreligger behov av samordnad information. Vidare är planmässig styrning av turismen en annan viktig åtgärd. Samnordiskt forskningsarbete och samnordisk lagstiftning på området bör utvecklas.

Centralförbundet för regionplanering upplyser att man i regionplaneringen upprepade gånger fäst sig vid de motstridigheter som råder mellan utvecklandet av turismen och naturskyddet. Centralförbundet stöder mot denna bakgrund medlemsförslaget och anför att turismens kanalisering och utbudet av tjänster utmed turistlederna inte har skötts tillräckligt väl.

Centralförbundet anser att man inte kan klassificera olika länders turister sinsemellan enligt olika värdeomätare och framhåller att nordiska och inhemska turister också orsakar skador på miljön. Centralförbundet förklarar sig om åsikten att en styrning av turismen förutsätter förbättrad information.

Lapplands länsstyrelse framhåller att Lapplands läns inkomster av turismen årligen är 50–200 milj. mark men att turismen redan för närvarande i någon mån försakar nedslitning av naturen, nedskräpning samt skador för den lokala befolkningen och i synnerhet för dem som idkar naturnäringsar. Länsstyrelsen är uppmärksam på de ovan nämnda skadorna och har bland annat föreslagit att fri camping vid huvudvägarna borde förbjudas. Man vill dock inte tillgripa alltför stränga förbud och restriktioner eftersom Lapplands turism grundar sig på naturen, fritt resande och fri vandring. Med hjälp av information och uppfostran borde man kunna få turister att bete sig riktigt. Därför borde man utöka informationen och utvidga den till att gälla utländska turister utanför landets (Nordens) gränser samt vid gränsövergångsställen när turister anländer till landet.

Allmansrätten har inte skrivits i lagform i Finland. Friluftslagen innehåller stadganden endast om campingområden och vandringsrutter.

Länsstyrelsen stöder förslaget.

Centralen för turistfrämjande anför att turismen har stor regionalpolitisk betydelse men att det är av stor vikt att turismen planeras så att den för med sig minsta möjliga skadeverkningar. Turismens skadeverkningar beror oftare på okunskap än på uppståttlig överträdelse. Frågan bör därför i första hand ses som ett informationsproblem.

Centralen för turistfrämjande påminner om de projekt som för närvarande genomförs i Nordiska ministerrådets regi angående turismens effekter

på ekonomi och sysselsättning och angående toleransnivå för turismen i lokalsamfund. Centralens uppfattning är att man i det sistnämnda projektet borde ta upp frågeställningarna i medlemsförslaget och även ange förslag till åtgärder som sedan skulle övervägas av de nordiska regeringarna.

Informationsbehovet till turister är stort men kunde enligt Centralen för turistfrämjande tillgodoses samordiskt t. ex. genom att utdela information om allemansrätten m. m. vid Nordens yttre gränser.

Finlands turistförbund upplyser att det för närvarande inte finns någon information om den finländska skärgården som skulle styra den utländska och inhemska båttrafiken. I ytterst ringa utsträckning övervakar man att utländska båtar håller sig till de regelmässiga farlederna. Enligt turistförbundets uppfattning torde de okynnesbesök som görs i ödemarks- och fjällstugorna till största delen företas av inhemska besökare som i synnerhet om vintern lätt når stugorna med motorkälke. Utmärkningen av vandringsrutterna i mellersta och södra Finland minskar i framtiden det utländska trycket på ödemarksområdena i Lappland. Eftersom utmärkningen av rutterna och informationen i anslutning därtill befinner sig i begynnelseskedet i Finland jämfört med de övriga nordiska länderna, torde det vara onödigt att utflykter i terrängen alltid måste ledas av en guide. Situationen skulle fås under kontroll genom kraftiga informationsåtgärder, genom att märka ut rutterna, genom att övervaka bestämmelserna inom havsområden och genom att anvisa medel för lösande av servicproblemen i skärgården och inom andra naturområden. Turistförbundet föreslår att en gemensam nordisk arbetsgrupp tillsätts för planering och koordinering av åtgärderna.

Miljövärdst delegationen i Lapplands län framhåller att turismen utgör en viktig näring i Lappland och att Lapplands läns turistinkomst uppskattningsvis årligen är över 100 milj. mark.

Naturen utgör den viktigaste dragningskraften på turismen i Lappland. Att bevara och skydda naturvärdena är också ett av de viktigaste livsvillkoren för Lapplands turistnäring, men samtidigt ett av de svåraste problemen eftersom Lapplands natur är mycket sårbar. Naturen är dessutom viktig för Lapplands traditionella naturnärningar, i synnerhet renskötseln, som turismen på många sätt påverkar.

Problemen i anslutning till förhållandet mellan naturen och turismen syns tydligast omkring större turistcentra. Där märks tydligast turismens skadeverkningar på naturen och naturnärningarna, men också turismens ekonomiska sysselsättningseffekter.

Som bas för planeringen av markanvändningen och turismens utvecklingspolitik är det nödvändigt att få pålitlig och utförlig information om turistcentras för- och nackdelar samt att utreda turismens verkningar på naturen och betydelsen av olika naturfaktorer. I anslutning till detta vore det nödvändigt att försöka definiera naturens toleransgräns i olika skogs- och fjällområden med hänsyn till turismen och annan verksamhet i anslutning till den.

Problemen i anslutning till Lapplands turistcentra är mycket mångfaceterade och svåra. Som grund för lösningar behövs de kunskaper som forskningen kan ge.

Enligt Lapplands läns miljövårdsdelegation borde man få till stånd forskning angående turistcentras verkningar. Enligt delegationens uppfattning har Skogsforskningsinstitutet, som redan har erfarenhet av forskning som tangerar dessa problem, de bästa förutsättningarna för denna forskning.

Länsstyrelsen i Åbo och Björneborgs län finner medlemsförslaget motiverat men anför att man inte kan lyckas med att definiera en speciell allemansrätt för utlänningar om man inte till utgångspunkt tar stadgandena om allemansrätten för respektive lands egna medborgare och för nordbor. Dessa bör också kartläggas.

Enligt *Ålands landskapsstyrelses* uppfattning är det angeläget att turismen i Norden planeras och utvecklas på ett sådant sätt att allvarliga skadeverkningar på naturen och miljön kan förhindras. Detta gäller särskilt där naturen är känslig för slitage och störning samt inom områden där befolkningens näringsliv och kulturmönster baseras på jordbruk, husdjurskötsel, skogsbruk och fiske. Enligt landskapsstyrelsens uppfattning kan genom sakligt uppbyggd information avsevärda skadeverkningar på naturen förhindras, särskilt när det gäller information till icke-nordbor. Detta bör ske genom gemensamma ansträngningar och samordnade insatser mellan de nordiska länderna.

Landskapsstyrelsen delar däremot inte förslagsställarnas uppfattning att de naturgeografiska förhållandena i Norden är så likartade att förenhetligande av bestämmelserna om vistelse i naturen skulle vara ägnad att på ett ändamålsenligt sätt minimera turismens skadeverkningar. Landskapsstyrelsen delar inte heller den uppfattningen att olika regler bör utarbetas för nordbor och icke-nordbor.

De olika glesbygdsregionerna i Norden bör ges möjlighet att utveckla turistnäringen på naturens och befolkningens villkor och icke på de villkor som storstadsregionernas rekreationsbehov ställer.

Landskapsstyrelsen påminner om att Ålands landsting har lagstiftningsbehörigheten inom landskapet för bland annat frågor rörande naturvärden, friluftslivet och fisket. Landskapsstyrelsen betonar vikten av förbättrad information om naturförhållandena och det lokala näringslivet.

Norska

Miljøverndepartementet anser att turismen i de nordiska utkantsområdena kommer att öka och att det därför är nödvändigt att överväga vilka åtgärder som bör vidtagas för att begränsa turismens skadeverkningar. De problem som tas upp i medlemsförslaget har engagerat miljövårdsmyndigheterna under flera år. Arbetsgruppen för naturvårdsfrågor under Nordiska ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor har tagit initiativ till ett projekt om friluftsliv i Norden. Den nordiska arbetsgruppen för fritidsbåtar

har tagit upp frågor kring information till nordiska båtturister – och överväger att också rikta information till båtturister från kontinenten. Det föreligger behov för samarbete mellan reselivsmyndigheter och miljövårdsmyndigheter angående denna fråga.

Samferdselsdepartementet upplyser att norska samferdselmyndigheter är uppmärksamma på turismens skadeverkningar på naturen. I tillägg till de nationella insatserna har till en viss grad nordiskt samarbete på området etablerats.

Det är inte Samferdselsdepartementets erfarenhet att icke-nordiska turister skadar naturen mera än andra men i den mån de orsakar problem i de övriga nordiska länderna bör man inte från norsk sida motsätta sig medlemsförslaget.

Samferdselsdepartementet har inte tagit ståndpunkt till vilka av de åtgärder som omtalas i medlemsförslaget, som bör vidtagas, men anför att Nordiska ministerrådet bör utreda frågan.

Den norska reisebyråforening anför att antalet icke-nordiska turister är minimalt och att dessa sålunda icke kan utgöra någon större faktor när det gäller turismens skadeverkningar på naturen. Enligt Reisebyråforeningens uppfattning är det massturismen som förorsakar de största skadeverkningarna. De åtgärder som krävs för att skydda naturen bör därför gälla alla turister.

Norske turistforeningens forbund delar förslagsställarnas uppfattning att för stor ökning i antalet turister i vissa områden särskilt på Nordkalotten och i Finnmark kan dels reducera samernas och andras näringsbas och dels förstöra naturen.

Möjligheterna att införa särskilda regler för utlänningar eller icke-nordbor anses av förbundet vara orealistiska. Den mest aktuella åtgärden är att öka information till turister om deras rättigheter och förpliktelser.

Landslaget for reiselivet i Norge (LRN) är tveksam om tillräckligt underlagsmaterial finns tillgängligt för de problem som tas upp i medlemsförslaget, för att möjliggöra beslut om motåtgärder. LRN påpekar behovet av att dokumentera vilka skadeverkningar som turismen utgör på naturen i de nordiska länderna för att möjliggöra förnuftiga beslut om motåtgärder. LRN är enigt med förslagsställarna i att ökad information kring gällande regler på området bör ökas men ställer sig tveksamt till förslaget att införa särbestämmelser för utlänningar. LRN delar förslagsställarnas mening att likartade bestämmelser i Norden på detta område vore att föredra.

Norges naturvernforbund stöder medlemsförslaget.

Svenska

Statens naturvårdsverk framhåller att utomnordiska turister onekligen vållar problem även i Sverige, främst troligen på grund av bristande känne-

dom om förhållandena här. Fråga är om inte turistreklamen får ta på sig en del av ansvaret för att denna uppfattning blivit så spridd.

I välbesökta turistområden till lands och sjöss måste anordningar och information finnas som motsvarar behovet av att skadeverkningarna på naturen skall minimeras.

Allemansrättens rättigheter och skyldigheter måste alla utländska turister bli medvetna om. Naturvårdsverket har i samverkan med andra myndigheter och organisationer verkat för en bred informationsspridning om allemansrätten.

Tanken om begränsad allemansrätt för våra utomnordiska gäster kan naturvårdsverket inte ställa sig bakom. Det är också svårt att tänka sig att uppnå en enhetlig utformning av allemansrätten i de nordiska länderna. Däremot går det säkert att formulera vissa generella hänsynsregler som alla länder kan bli överens om.

Det är alltså framför allt genom intensifierad information och genom väl anpassade anordningar som problemen bör lösas och inte genom speciallagstiftning.

Länsstyrelsen i Stockholms län anser att medlemsförslagets syfte och målsättning bör uppmärksammas och att turismens skadeverkningar på natur och näringsfång bör minskas och om möjligt elimineras. Turismens negativa följder är, i motsättning till turismens positiva följder, ofullständigt kända. Det är därför viktigt att de negativa sidorna kartläggs och åtgärdas. Det är en fördel om detta sker genom ett internordiskt samarbete. Allemansrätten, som utgör grunden till vår möjlighet att vistas i skog och mark och färdas på hav och sjöar, bör bevaras och tillämpningen bör vara så likformig som möjligt i de nordiska länderna. Att göra skillnad mellan nordiska respektive utomnordiska turister torde i detta sammanhang vara olämpligt. Länsstyrelsen tillstyrker förslaget.

Länsstyrelsen i Malmöhus län delar förslagsställarnas uppfattning att en ökad information rörande bl. a. allemansrätten är ett verksamt medel för att minska skadeverkningar på naturen. Länsstyrelsen finner det därför påkallat att Nordiska rådet verkar för att information om bl. a. allemansrättens innebörd både vad gäller rättigheter och skyldigheter, på ett lättfattligt och effektivt sätt sprids till turister i Norden. Denna information bör dock spridas såväl till nordiska som icke-nordiska turister.

Länsstyrelsen i Norrbottens län konstaterar att turismen har en stor betydelse för Norrbottens näringsliv samt att en planering för utökad turistnäring pågår. Samtidigt konstaterades att turismen medför vissa skadeverkningar i form av naturslitage m. m. främst i omedelbar anslutning till större turistanläggningar. Man har försökt minska dessa skadeverkningar genom bl. a. att iordningställa ett antal naturrastplatser. Särskilt känslig är den subarktiska fjällnaturen. Eftersom turismen i Norrbotten baserar sig främst på områdets ursprungliga natur och fri färdsel i opåverkad vildmark skulle inskränkningar i allemansrätten få negativa inverknings på områ-

dets turistiska dragningskraft. Naturvårdslagen erbjuder däremot möjligheter att reglera allmänhetens uppträdande inom särskilt känsliga områden. Dessa möjligheter bör användas framför generella begränsningar i allemansrätten. Länsstyrelsen kan inte tillstyrka införandet av särskilda bestämmelser i fråga om allemansrätten för icke-nordbor. Strävan bör däremot vara att allemansrätten bör ha i stort sett samma innehåll i samtliga nordiska länder. Den utveckling att sektorsmyndigheter i varje land fattar beslut om lokala inskränkningar i utlänningars rätt att t. ex. sportfiska eller plocka bär utan samordning med de övriga nordiska länderna kan innebära att nordiska medborgare i framtiden finner sig utestängda från möjligheterna till naturnära rekreationer i grannländerna.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att samordna nordisk information om allemansrätten och umgänget med naturen till icke-nordbor. Det föreligger vidare behov av att kartlägga turismens skadeverkningar på naturmiljö och naturbundna näringar. En samordnad undersökning av turismens skadeverkningar på nordkalottområdet i sin helhet bör genomföras samt förslag till förebyggande åtgärder. Ett sådant uppdrag kan lämpligen anförtros åt en arbetsgrupp under Nordkalottkommittén med deltagande från de berörda länens naturvårdsorgan.

Stockholms läns landsting, regionsplane- och näringslivsnämnden tillstyrker medlemsförslaget. Det är angeläget att bevara en mycket vidsträckt allemansrätt och den bör helst vara lika för nordbor och icke-nordbor. Troligtvis är det svårt att göra allemansrättens innehåll lika i de nordiska länderna, som har ganska olika naturförutsättningar. En utökad information till såväl nordbor som icke-nordbor om rättigheter och skyldigheter måste vara en bättre väg.

Haninge kommun har inget principiellt att erinra mot de åtgärder som redovisas i medlemsförslaget.

Stockholms kommun anför att det är angeläget att åtgärder vidtas för att minska de skadeverkningar som den växande turismen förorsakar. Detta får emellertid inte innebära att regler som begränsar allemansrätten uppställs. Någon skillnad mellan det egna landets och utländska turisternas rätt att röra sig i naturen kan inte accepteras. Det är nödvändigt att effektiv och enhetlig information ges till inhemska och utländska turister. I känsliga områden med stort antal besökare bör aktiva insatser göras bl. a. genom utbyggnad av särskilda leder till vilka turistströmmarna kan kanaliseras.

Stockholms kommuns fritidsnämnd anför att det är värdefullt att de skadeverkningar på naturen som förorsakas av den växande turismen uppmärksammas och att åtgärder vidtas för att minimera dessa.

Enligt *Juridiska avdelningen, Stockholms kommun* synes det tveksamt att införa speciella regler för utomnordiska turister.

Vaxholms kommun anser medlemsförslaget vara bra och i stort sett lämpligt. Kommunen anser att man i första hand bör satsa på information

till utländska turister. Behovet av guider torde variera beroende på kommunernas möjligheter och turistverksamhet.

Åre kommun anför att turismen är en viktig näringsgren för vissa kommuner både lokalt och regionalt. Ofrånkomligt är att en del negativa effekter uppkommer som man i framtiden torde få räkna med oavsett åtgärder och målsättningar. Det är dock nödvändigt att finna vägar för att begränsa ej önskvärda effekter. Kommunen stöder därför tanken på någon form av gemensamt handlingsprogram. Tanken på separata leder för utlänningar verkar orealistisk. Däremot skulle ökad information och välutbildade guider kunna bidra till en förbättrad situation.

Klövsjö – Vemdalens turistförening ställer sig positiv till åtgärder som kan minska turismens skadeverkningar på naturen men ställer sig kritisk till tankarna på att införa särskilda regler för icke-nordbor. Intensifierad information om allemansrätten och naturen borde vara basen i de åtgärder som sätts in.

Jämtlands distriktsförbund av friluftsförbundet instämmer i grundtanken att den fria naturen bör skyddas även från den påverkan som kan ske vid människors rekreation, turism. Ökad information är värdefull. Det är enligt Friluftsförbundets distriktsförbund tveksamt om utomnordiska människor i större utsträckning är sämre rustade när det gäller kunskaper om natur och känsla för natur.

2.2. Remissinstanser som inte tar direkt ställning till medlemsförslaget

Nordiska

Nordkalottkommittén konstaterar att ärendet inte tillhör kommitténs mandat och avstår från att yttra sig.

Danska

Danmarks Turistråd påminner om att det i Danmark inte gäller någon allemansrätt motsvarande den som gäller i Sverige och Norge. Lov om Naturfredning från 1969 omfattar i Danmark rätten till färd i naturen, men denna lag är mera restriktiv än allemansrätten. Turistrådet anser därför att förslaget antingen bör begränsas till att gälla för enbart Finland, Island, Norge och Sverige eller att man i förslaget bör uppmärksamma de speciella förhållanden som gäller i Danmark.

Ferdamålastovan (Turistföreningen på Färöarna) arrangerade en konferens år 1979 angående vilka negativa aspekter turismen har. Vid konferensen framkom bl. a. att de negativa sidor som turismen på Färöarna har beror främst på att turismen inte är tillräckligt organiserad och kontrollerad av myndigheterna, och på att det råder brist på campingplatser. Det ansågs vidare att för stark utbyggnad av turismen kunde förorsaka kulturella skadeverkningar på Färöarna.

Svenska

Sveriges turistråd anför att de generösa regler som finns beträffande utnyttjandet av naturmiljön kräver att effekterna av utnyttjandet ständigt kontrolleras. I Sverige finns ett flertal juridiska instrument som används alternativt kan användas, för att reglera utnyttjandet av naturen i speciellt känsliga områden. Den enskildes kunskaper om hur man uppträder i naturen är viktiga för bibehållandet av rättigheten att fritt utnyttja naturen.

Bristen på information till utländska gäster om allemansrättens innebörd kan vara en bidragande orsak till onödiga konflikter mellan lokalbefolkningen och turisterna men oftast är det enstaka människors obetänksamhet som varit anledningen till det inträffade. Detta gäller såväl svenskar som utlänningar.

En förutsättning för en sund utveckling av svensk turism är en effektivare planering av de naturområden som utnyttjas för rekreation. Kanalisering av utlänningars vistelse i den svenska naturen skulle dels vara onödig och dyrbar och dels kunna uppfattas som kränkande för de turister som drabbas.

Länsstyrelsen Göteborgs och Bohus län anför att som de flesta livligt turistfrekventerade områden kan också i detta län konstateras slitage på ömtålig natur och omfattande nedskräpning. Detta beror främst på det stora besökarantalet och bristande allmän hänsyn. Informationen till utländska besökare är bristfällig och torde väsentligt kunna förbättras. Detsamma gäller anslag och skyltar inom förordnandeområden med särskilda bestämmelser. Sådana åtgärder måste i huvudsak betraktas som kostnadsfrågor. Länsstyrelsen står helt främmande för att "särskilda bestämmelser om allemansrätten i fråga om utlänningar" skulle införas. Detsamma gäller särskilda vandringsleder för utländska besökare.

Länsstyrelsen Jämtlands län anför att de utvecklingstendenser som antyds i medlemsförslaget beträffande utlänningars uppträdande i naturen ej har varit aktuella annat än i undantagsfall. Den ökande turismen har resulterat i ett betydande naturslitage inom de mer intensivt nyttjade fjällområdena.

Det finns i huvudsak tre alternativa möjligheter att komma till rätta med problemen, nämligen information, kanalisering med anläggningar och kanalisering genom begränsning i allemansrätten. Informationsverksamheten har hittills till största delen legat på naturvårdsverket. Länsstyrelsen har i huvudsak medverkat till att tillskapa anläggningar typ leder, vindskydd, rastplatser m. m. men åtgärder för att begränsa allemansrätten har generellt ej varit aktuella. Länsstyrelsen tar avstånd till förslaget om särskilda leder och regler för icke-nordbor.

Härjedalens kommun avstår från att yttra sig.

Jämtlands – Härjedalens turistförening anser det bästa sättet att motverka skadeverknningar på naturen vara att öka informationsinsatserna om

vad som är tillåtet och förbjudet att göra i naturen. Samarbete bör etableras med utländska tidningar och TV-bolag m. fl. för samproduktion av intressanta och informativa artiklar och program som rör allemansrätten/ allemansansvaret.

Norrhälje kommun betonar vikten av att allemansrätten inte missbrukas. De åtgärder som i första hand bör provas är att förbättra informationen till utländska turister samt påverka de företag i turistbranchen som på ett olämpligt sätt använder sig av allemansrätten vid marknadsföringen. En komplettering av allemansrätten med särskilda bestämmelser för utlänningar bör inte övervägas så länge inte problemet är av verkligt allvarlig art.

Södertälje kommun avstår från att avge yttrande.

3. Utskottet

Som följd av den ökning av turismen i Norden som ägt rum under senare år har naturen utsatts för allt hårdare slitage och i många fall allvarliga skador. Likaså har, såsom konstateras i medlemsförslaget, från samiskt håll framförts oro över att turismen försvårar utövandet av samernas traditionella näringsgrenar, renskötsel och fiske.

Samtidigt har turismens regionalpolitiska betydelse ökat och dess direkta och indirekta sysselsättningseffekter blivit övertygande särskilt i många av de områden där naturslitaget är mest påtagligt. Detta paradoxala problem har uppmärksammats i ifrågavarande medlemsförslag.

Förslagsställarna anför, med hänvisning till att naturförhållandena i Norden i rätt hög grad är likartade, att länderna samfällt borde uppta till diskussion hur man skall kunna få turisterna att uppträda i naturen på ett sådant sätt att naturens egen toleransgräns inte överskrids. Detta kan trafikutskottet för sin del helt instämma i men vill beträffande de exempel på lämpliga metoder som nämns i medlemsförslaget framhålla följande.

I samtliga nordiska länder har allmänheten vissa rättigheter att oberoende av vem som äger marken fritt färdas i naturen och att vistas på mark i annans ägo samt att plocka bär, svampar och blommor. I Norge, Sverige och Finland där naturförhållandena är likartade är rättsläget i stort sett detsamma. I Danmark, på Åland och särskilt i Island är omfattningen av allemansrätten och dess användningsmöjligheter mera begränsade.

Den inom vederbörande land gällande allemansrätten tillkommer allmänheten oberoende av nationalitet och bosättning. Trafikutskottet anser det inte befogat att på något sätt ändra det förhållandet till nackdel för icke-nordbor i förhållande till nordbor.

Trafikutskottet anser däremot liksom förslagsställarna att det första medlet att förhindra turister från att förorsaka skador på naturen borde vara effektivare information än tidigare. Största delen av de skador som turister förorsakar på naturen torde nämligen bero på okunnighet om

gällande regler och sedvänjor samt om hur mycket naturen tål att utnyttjas utan att förslitas.

De nordiska länderna bör därför gemensamt förstärka sina informationsinsatser inte bara om de rättigheter att vistas i naturen som tillkommer allmänheten utan också om de skyldigheter att visa hänsyn i naturen som tillkommer den som vistas eller färdas där.

Utskottet har noterat att Nordiska turisttrafikkommittén i sitt remissvar har förklarat sig villig att bistå vid utbyggnad av informationsinsatserna både gentemot nordbor och icke-nordbor.

De problem som har uppstått på grund av den utbyggnad av turismen i Norden som ägt rum under senare år sammanhänger inte bara med turisternas uppträdande utan i lika hög grad med planering och styrning av turismen. Det är därför angeläget att naturens sårbarhet och de traditionella näringarnas behov iakttas vid planeringen. I det program för nordiskt samarbete på turistområdet som Nordiska ministerrådet – turistministrarna – antog 1978 framhöll ministerrådet vikten av att åtgärder för att befrämja turismen borde vidtas under hänsynstagande till natur- och miljöskydd. I överensstämmelse därmed har därefter ministerrådets turistutskott igångsatt ett projekt rörande de lokala samhällenas toleransnivå när det gäller utbyggnad av turismen. Projektets utgångspunkt är att varje områdes turistmässiga kapacitet är begränsad samt att kunskaperna därom är bristfälliga.

I projektet skiljer man mellan naturmiljöns kapacitet och den sociala och den strukturella kapaciteten men avser att ta upp samtliga komponenter. Avsikten är sedan att skapa underlag för bedömning av vilken turistmässig utbyggnad som ett lokalsamhälle tål. Projektet beräknas slutföras under år 1982.

Trafikutskottet anser att projektets målsättning i stort överensstämmer med medlemsförslagets övergripande målsättningar och önskar bli fortlöpande informerat om de resultat som projektet torde komma att leda till. Utskottet betonar vikten av att projektet utmynnar i rekommendationer om konkreta åtgärder om begränsningar av turismens skadeverkningar på naturen och de traditionella näringarna.

Under hänvisning till ovanstående får trafikutskottet föreslå Nordiska rådet att anta följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ställa nödvändiga resurser till förfogande för att skyndsamt kunna slutföra pågående utredningar samt vidta därav påkallade åtgärder i syfte att minimera turismens skadeverkningar på naturen och de traditionella näringarna.

Oslo den 3 november 1980

Karen Dahlerup Andersen (S) Christian Christensen (Kr.F)

Bjarne Mørk Eidem (A) Egon Jensen (S)

Sakari Knuuttila (Sd) Håkon Kyllingmark (H)

Essen Lindahl (s) Per Petersson (m)

Rolf Sellgren (fp) Anne-Lise Steinbach (A)

Marjatta Väänänen (K)

Förman

Medlemsförslag

om avhjälpan av tynande gruvsamhällets svårigheter i Norden

(Väckt av Guttorm Hansen, Bror Lillqvist, Bjarne Mørk Eidem och Petter Savola)

Gruvorna spelar en viktig roll i Finlands, Norges och Sveriges näringsliv. Gruvindustrin är en stor arbetsgivare i många avlägsna trakter, ofta i områden med regionalpolitiska problem.

Kring många gruvor i Norden har uppstått livskraftiga och ofta tämligen stora samhällen. Näringsstrukturen i samhällena kring gruvorna är i många fall ensidig; gruvan är vid sidan om servicessektorn ofta den enda arbetsgivaren av betydelse.

På grund av den ensidiga näringsstrukturen har många gruvsamhällen i Norden under de senaste åren mött problem som är speciella just för dem. På en del ställen har malmen börjat sina, och på grund av detta har samhällets framtid blivit hotad. Å andra sidan har man på grund av förändringar i världsmarknadspriserna på malmen på några ställen varit tvungen att stänga gruvor helt eller tillfälligt. Ett särproblem med tanke på de minskade malmsyndigheterna är det faktum att det inte är lätt att få nya företag till tidigare gruvsamhällen. Gruvans industribyggnader och andra anläggningar kan sällan användas för industri av något annat slag. Andra liknande företag lämnar ofta efter sig färdiga utrymmen, i vilka det tämligen lätt kan åstadkommas annan verksamhet.

I Finland finns det flera gruvor vilkas malmbestånd i detta nu är litet. Detta kommer snart att försäkra stora problem för de kommuner där gruvorna ligger. Den mest kända av de hotade gruvorna i Finland är Outokumpu, där malm finns kvar bara för 5–10 års brytning. Cirka 1 100 av stadens invånare är direkt anställda av gruvbolaget. Annan industri finns i mycket liten skala. Sedan 1960-talet har man inte gjort nya fyndigheter inom stadens område.

I juli 1979 avgav en kommitté, tillsatt av handels- och industriministeriet i Finland, vars uppgift var att utreda gruvkommunernas utvecklingsmöjligheter, sitt betänkande. Kommittén hade försökt utreda hur de kommuners framtid, vilkas ekonomi nästan helt och hållet är beroende av gruvindustrin, kunde räddas sedan malmen tagit slut. Kommittén föreslår bl. a. att vissa hotade gruvkommuner skall placeras i stödområdenas första zon, att budgetmedel anvisas för transport av anrikad malm och för effektiviserad malmlätning, att man undersöker hur gruvornas biprodukter bättre skall

kunna utnyttjas och att man stiftar speciell lagstiftning för gruvverksamheten.

För enstaka kommuner gäller kommitténs förslag sysselsättningsåtgärder och utvecklande av yrkesutbildningen och på många orter föreslås olika industri-, turism- och utbildningslösningar. För Outokumpus del föreslås bl. a. inrättande av ett mineraltekniskt forskningsinstitut och utlokalisering av lantmäteristyrelsens topografiska institut.

Även i Sverige har flera gruvor blivit hotade på grund av minskade malmfyndigheter och ändringar i världsmarknadspriserna på metall. Under de senaste åren har man bl. a. diskuterat mycket om den fortsatta gruvverksamheten vid Bäckegruvan i Riddarhyttan. Stora Kopparberget Bergslags AB har nedlagt eller sålt ett antal gruvor i mellersta Sverige. Allmänt taget kan man säga att de svenska gruvorna inte verkar med full kapacitet och att allt flera gruvor kommer att tvingas upphöra med sin verksamhet. Bland sådana kan gruvan i Blötberget nämnas. Man har i några sammanhang kalkylerat med att cirka 20 gruvor kommer att vara verksamma i landet år 1985, medan motsvarande siffra nu är 40. Detta skulle betyda att gruvindustrin då kommer att erbjuda arbete åt endast 10 000 svenskar, mot de 15 000 som nu är sysselsatta vid gruvorna.

Också för Norges del kan man säga att landets gruvor under de senaste tiderna har mött många problem.

Framtiden för gruvindustrin i Finland, Norge och Sverige tycks ha många liknande drag. I de kommuner, där gruvindustrin är den största arbetsgivaren, uppstår stora problem när gruvverksamheten minskar och eventuellt upphör helt. På grund av detta vore det nyttigt om de nordiska länderna tillsammans kunde försöka finna gemensamma lösningsmodeller för problemen i de kommuner där gruvindustrins ställning kommer att försvagas.

Den kommitté som i Finland har utrett hur gruvsamhällellenas problem kunde lösas har föreslagit flera åtgärder för att förstärka gruvindustrins ställning. Eftersom det redan finns ett tämligen rikt nationellt utredningsmaterial borde de nordiska länderna sträva till att effektivt utbyta erfarenheter om dessa frågor.

Med tanke på framtiden är det mycket viktigt att tillkomsten av samhällen med mycket ensidig näringsstruktur förhindras – dylika samhällen har ofta uppstått kring gruvindustrin.

Hänvisade till vad ovan anförts föreslås

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidtaga åtgärder för att finna gemensamma nordiska lösningsmodeller för att avhjälpa de svårigheter som gruvsamhällen möter när malmfyndigheterna minskar eller tar slut eller när gruvdriften av annan orsak försvåras.

Oslo och Helsingfors den 26 september 1979

Guttorm Hansen (A)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Bror Lillqvist (Sd)

Petter Savola (K)

BILAGA 1. Yttranden (se supplement)**BILAGA 2****Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget**

Til Økonomisk utvalg er henvist ovennevnte medlemsforslag som er behandlet av utvalget 19.mai 1980 i København, 20.august i Kuopio og 5.november 1980 i Oslo.

1. Medlemsforslaget A 572/e rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta tiltak for å finne felles nordiske løsningsmodeller for å avhjelpe de vanskeligheter som gruvesamfunnene møter når malforekomstene minsker eller tar slutt eller når gruvedriften av annen årsak vanskeliggjøres.

Forslagsstillerne viser til den viktige rolle gruvevirksomheten spiller i Finlands, Norges og Sveriges næringsliv og at gruveindustrien er en stor arbeidsgiver i mange utkantsstrøk, ofte i områder med distriktpolitiske problemer. Omkring mange gruver har det oppstått livskraftige og ofte ganske store samfunn. Næringsstrukturen i disse samfunn er ofte ensidig.

Den ensidige næringsstruktur kombinert med at malforekomster snart tar slutt eller at verdensmarkedsprisene på malmen viser nedgang, har ført til at mange gruvesamfunns fremtidige eksistens trues. Et særproblem for gruvesamfunnene er at bestående anlegg sjelden kan anvendes til annen virksomhet.

Forslagsstillerne peker på at framtiden for gruveindustrien i Finland, Norge og Sverige synes å ha mange felles trekk og finner at det ville være nyttig om de nordiske land kunne forsøke å finne felles løsningsmodeller for problemene i de kommuner der gruveindustriens stilling kommer til å forsvakes.

De nordiske land bør på grunnlag av eksisterende utredningsmateriale om gruvesamfunnenes stilling etterstrebe en effektiv utveksling av erfaringer på dette området.

Med tanke på fremtiden finner forslagsstillerne det dessuten meget viktig at etablering av samfunn med ensidig næringsstruktur forhindres.

2. Remissuttalelser

Remissuttalelser er mottatt fra følgende myndigheter og organisasjoner:

Nordiske

Nordiska Investeringsbanken

Nordens Fackliga Samorganisation (NFS)

Nordiska arbetsgruppen för regionalpolitisk forskning (NordREFO)

Danmark

Miljøministeriet
Arbejdsministeriet
Ministeriet for Grønland
Amtsrådsforeningen i Danmark
Akademiet for de tekniske videnskaber
Dansk Arbejdsgiverforening
Akademiet for de tekniske Videnskaber

Finland

Statsrådets kansli
Ministeriet för inrikesärendena
Finansministeriet
Handels- och industriministeriet
Arbetskraftsministeriet
Geologiska forskningsanstalten
Ålands landskapsstyrelse
Utvecklingsområdesfonden
Affärsarbetsgivarnas centralförbund
Arbetsgivarnas i Finland centralförbund (Outokumpu Oy)
Finlands stadsförbund

Norge

Industridepartementet
Kommunal- og arbeidsdepartementet
Bergverkenes landssammenslutning
Miljøverndepartementet
Kvinesdal kommune
Røros kommune
Fauske kommune
Ballangen kommune
Kvalsund kommune
Sulitjelma gruvearbeiderforening og A/S Sulitjelma Gruber

Sverige

Konjunkturinstitutet
Arbetsmarknadsstyrelsen
Statens industriverk
Sveriges geologiska undersökning
Utvecklingsfondernas samarbetsråd
Länsstyrelsen i Kopparbergs län
Länsstyrelsen i Norrbottens län
Ingenjörsvetenskapsakademien
Svenska kommunförbundet
Sveriges industriförbund

I det følgende skal en først omtale de remissuttalelser som støtter medlemsforslaget og deretter de som stiller seg avventende eller ikke tar noe standpunkt.

Remissuttalelser som i det vesentlige støtter medlemsforslaget

Nordiske

Nordisk investeringsbank støtter medlemsforslaget, men anfører at i prinsippet kan nevnte problemstilling utvides til å omfatte alle mindre isolerte samfunn med ensidig næringsstruktur hvor næringsgrunnlaget er avhengig av en, eller et fåtall, naturressurser.

Banken peker på at det allerede er samlet et stort erfaringsmateriale i de nasjonale regionale utviklingsinstitusjoner og berørte instanser som bør benyttes i det videre arbeid.

Banken minner om at den kan delta i finansieringen av erstatningsindustri, såfremt prosjektet faller inn under bankens vedtekter. Indirekte vil banken kunne delta i finansieringen gjennom ordningen med regional lån.

Nordiska arbetsgruppen för regionalpolitisk forskning (NordREFO) fremholder at tilsvarende problem med ensidig næringsstruktur og stor sårbarhet overfor ulike typer av økonomiske forandringer foreligger også for mange andre samfunn, spesielt for små samfunn. Fra forskningens synsvinkel behandler NordREFO problemet med ensidig næringsstruktur helt generelt. Nåværende forskningsprogram vil belyse de antydete problemer innen flere arbeidsgrupper. Det mest interessante prosjektet vil være "Industriens utviklingsbetingelser på mindre steder og spredt befolkede områder i de nordiske landene".

Nordens fackliga samorganisation (NFS) anser at forslaget kan utgjøre et utgangspunkt for å kartlegge problemene innen gruveindustrien og de sammenhengende konsekvenser for samfunnet. NFS fremholder også at problemene er meget komplekse og at tiltak for å løse gruvesamfunnenes problem forutsetter betydelig regional- og industripolitisk innsats. En slik innsats må særlig fremme en mer allsidig næringsstruktur. Etter NFS's mening vil det være nødvendig å tilpasse de ulike tiltak til lokale og regionale forhold i de berørte land. Således vil det kunne være vanskelig å finne felles løsningsmodeller for de nordiske land. Imidlertid bør mulighetene for å utarbeide et tiltaksrettet program for å løse gruvesamfunnenes problem prøves. Dette bør inngå som del av et utvidet regional- og industripolitisk samarbeid i Norden. I denne sammenheng minner NFS om Økonomisk utvalgs uttalelse, vedtatt ved Rådets 28.sesjon:

"Nordisk Råd anser det formålstjenlig at der problemer av felles karakter oppstår innen en bransje bør man etter kartlegging av problemene se om samordning kan skje av nasjonale tiltak".

NFS finner det også nyttig med økt nordisk informasjons- og erfaringsutbytte om gruvesamfunnenes problem.

NFS går ut i fra at arbeidslivets parter får anledning til å delta i et eventuelt videre arbeid.

Danmark

Miljøministeriet, Arbejdsministeriet og Ministeriet for Grønland fremholder i en felles uttalelse at siden det ikke finnes gruvedrift i det sydlige Danmark eller på Færøylene, er medlemsforslaget ikke aktuelt for disse områder. På Grønland er det en gruve, blyzinkgruve, i drift. Et fåtall av de 260 arbeiderne ved gruva har sine familier med, slik at boområdet nærmest kan karakteriseres som en ``gruveleir``. Avviklingen av gruvevirksomheten forventes ikke å medføre problemer av samme typ som det i forslaget er antydning å gjelde for gruver i Norge, Sverige og Finland.

Amtsrådsforeningen har intet å bemerke til forslaget.

Finland

Statsrådets kansli beskriver det arbeid som Kommissionen for utvikling av gruvesamfunn har utført. De generelle tiltaksforslag bør kunne utnyttes ved en nordisk utveksling av erfaringer, mens forslagene om spesialtiltak f. eks. kan være av interesse vedrørende gruvesamfunnene på Nordkalotten. Etter Statsrådets kanslis mening er det begrunnet at erfaringer som er vunnet i de ulike land sammenlignes både på grunnlag av utredningsmateriale og tiltaksforslag. Dette bør gjøres slik at problemområdet behandles i sin helhet og på en heldekkende regional måte.

Felles nordiske løsningsmodeller bør kunne skisseres innen rammen for nordisk regionalpolitisk samarbeid, og man kunne benytte den nye prosedyren, som er blitt etablert av nordisk embetsmannskomiteé for regionalpolitikk, for nordisk behandling av nye nasjonale regionalpolitiske forslag.

Finansministeriet finner at samarbeidsformen vedrørende forslagens innhold nærmest må bli utredningsvirksomhet og informasjonsutbytte.

Departementet minner om den nordiske ressursutredning og at embetsmannskomiteéen for industri og energi har tatt visse initiativ angående geologisk samarbeid. Komiteéen skulle således være vel skikket til å studere de idéer som nevnes i medlemsforslaget. Departementet viser endelig til komiteéen (finsk) for gruvekommunenes utviklingsmuligheter og at Handels- og industridepartementet har nedsatt en arbeidsgruppe for å realisere ovennevnte komiteés forslag og forberede nye tiltak som kan gjøre gruvesamfunnenes stilling bedre.

Handels- og industriministeriet minner om at problemene er ulike for landets ulike steder og for ulike stedstyper. Dette innebærer at løsningsmodeller må ta hensyn til de ulike gruvesamfunnenes særpreg. Ved felles nordiske løsningsmodeller må man i tillegg til ovennevnte omstendigheter ta i betraktning forskjellene i landenes trykkesystem, lovgivning og andre tallrike støtteformer som anvendes for å fremme landenes økonomi. I første omgang skulle man nytte eksisterende løsninger, kanskje bare med skjerpet intensitet.

Departementet finner det nyttig at de ulike løsninger som anvendes eller overveies i de nordiske land for å avhjelpe eksistenstruede gruvesamfunn blir diskutert.

Arbetskraftsministeriet peker på at ikke-underjordiske fasiliteter i gruvesamfunn i sin alminnelighet egner seg for annen virksomhet, men at det kan være nødvendig med spesialstøtte utover generelle støttetiltak for å oppmuntre foretak til å etablere seg på slike steder.

Departementet minner om at sysselsettingsproblemene er store på steder med ensidig næringsstruktur, og at det kan være nødvendig med spesialtiltak for å fremme faglig og regional rørlighet. Ved nedlegning av gruvesamfunn bør staten innløse hus og andre slags bosteder for at arbeidstakerne skal unngå stort personlig økonomisk tap. Større utdannelses- og flytningsbidrag burde også overveies anvendt ved nedlegning av gruvesamfunn.

Ministeriet för inrikesärendena støtter medlemsforslaget.

Geologiska forskningsanstalten foreslår som en løsning på de problemer forslaget nevner, å intensivere malmløsing i gruvenes nærmeste omgivelser. Anstalten opplyser at den på anmodning fra Outokumpu Oy har innledet et samarbeid med sikte på å effektivisere malmløsing.

Finlands stadsförbund støtter forslaget, men hevder at det burde overveies å utvide utredningen til å omfatte den industrielle utvikling i andre eksisterende kommuner. Videre opplyses at det finnes ca. 30 slike kommuner i Finland.

Utvecklingsområdesfonden AB er enig i forslagens begrunnelse og finner det nyttig og formålstjenlig om de nordiske land kunne finne felles løsningsmodeller.

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund har sendt forslaget til gruveselskapet *Outokumpu OY* for uttalelse. Selskapet støtter forslaget, men finner at det kan være vanskelig å komme frem til en felles løsningsmodell, da samfunnsstrukturen og lovgivningen er forskjellig i de nordiske land.

For å spare tid foreslår selskapet at Ministerrådet allerede nå kan forestå utveksling av erfaringer og materiale mellom de nordiske land. Selskapet har fulgt opp anbefalinger fra Utvecklingskommissionen för gruvorterne med å starte produksjon av gruveutstyr for dermed erstatte minskningen av antall ansatte i gruedriften. Dessuten har selskapet tatt initiativ til et riksomfattende forskningsinstitutt i mineralteknikk i Outokumpu.

Selskapet er beredt til å viderebefordre til Ministerrådet nye idéer som måtte utvikles for å hjelpe eksisterende gruvesamfunn.

Norge

Kommunaldepartementet stiller seg tvilende til mulighetene for å finne frem til fellsnordiske løsningsmodeller for å hjelpe eksisterende gruvesamfunn. Gruvesamfunnene er forskjellig utviklet, beliggenhet i forhold til andre steder med alternative sysselsettningsmuligheter spiller inn, omfanget av den virksomhet som har vært drevet er viktig og om annen næringsvirksomhet er bygget opp.

Etter departementets mening ligger nøkkelen til å løse ensidigheten i

næringsgrunnlaget i en langsiktig oppbygging av et bredere og mer variert næringsliv som ikke bare er avhengig av det lokale marked. Muligens må det offentlige tre sterkere inn for bl. a. å påvirke lokaliseringen av bedrifter i slike tilfelle.

Derimot er departementet interessert i gjennomføringen av en mer systematisert erfaringsutveksling og et nærmere samarbeid om hvordan slike problemer skal løses i framtiden.

Bergverkenes landssammenslutning (BLS) stiller seg tvilende til om fellesnordiske regler eller generelle virkemidler kan anvendes til å hjelpe eksistenstruede gruvesamfunn. Forholdene fra gruvesamfunn til gruvesamfunn varierer sterkt, avhengig bl. a. av beliggenhet, størrelse og infrastruktur. Om ny økonomisk virksomhet skal utvikles på et sted hvor gruvedriften nedlegges, vil etter BLS' mening i særlig grad være avhengig av i hvilken utstrekning samfunnet er utviklet rundt selve gruvesamfunnet.

En gruvebedrift vil etter BLS' oppfatning neppe ha økonomisk bærevne til å utvikle nye arbeidsplasser umiddelbart før en nedleggelse.

BLS er villig til å bistå med faglig kompetanse i det videre arbeid.

Industridepartementet slutter seg til merknader som Kommunaldepartementet har gitt, og har forøvrig ingen kommentarer utover dette.

Miljøverndepartementet støtter forslaget, men peker på at gruvesamfunn bare er én type av ensidige industristeder. Fiskeristeder i Nord-Norge har f. eks. store problemer som følge av reduksjon i fiskekvotene.

Departementet fremholder at det kan reises innvendinger mot å iverksette tiltak som spesielt tar sikte på å hjelpe gruvesamfunn, når også mange andre lokale samfunn i samme situasjon har behov for støtte. Dessuten kan en løsningsmodell for gruvesamfunnenes problemer lett komme i konflikt med etablerte distriktpolitiske prinsipper og støtteordninger.

Departementet stiller seg tvilende til muligheten av å finne frem til nordiske løsningsmodeller. Etter departementets oppfatning må problemene løses ved utbygging av et variert næringsliv på slike steder. Imidlertid har det i praksis vist seg vanskelig å skape alternative sysselsettingsmuligheter på ensidige industristeder.

Røros kommune ser med glede på de initiativ som nå er tatt i forslaget. Røros kobberverk, som gikk konkurs i 1977, var Norges eldste igangværende industribedrift med over 300 år lang historie. Konkursen førte ikke til dramatiske sysselsettingsendringer, da et variert næringsliv allerede var utviklet.

Ballangen kommune støtter forslaget, men ser idag ikke som aktuell politikk å ta opp driften ved stedets nedlagte svovelkis-gruver, idet andre industritekniske utviklingsmetoder har overflødiggjort svovelkisen.

Ved full drift var vel 350 personer ansatt ved gruvene som ble nedlagt i 1964. Kommunen gjennomlevde deretter en vanskelig periode med stor utflytting og en stigende skjev alderssammensetning av befolkningen.

I 1977 etablerte staten imidlertid et industrivekstsenter i kommunen, som har avhjulpet problemene.

Fauske kommune støtter forslaget og viser til fellesuttalelsen fra A/S Sulitjelma gruber og Sulitjelma gruvearbeiderforening.

A/S Sulitjelma gruber og Sulitjelma gruvearbeiderforening fremholder i en fellesuttalelse at det er viktig å innse at malmforekomstene før eller senere tar slutt.

Imidlertid bør en unngå nedleggelse ved økonomiske nedgangstider. Den norske ordning med Kobberfondet er et tiltak for å dempe de uheldige konjunktursvingningene, og dermed verne lokalsamfunnet. Det fremholdes at denne idé må kunne brukes for andre produkter enn kobber, eventuelt for hele Norden.

Økt prospektering kan forlenge driften, men dette krever også risikovillig kapital og en vel utviklet teknologi. Nordisk samarbeid for å bedre det teknologiske nivå ved prospektering bør inverksettes.

Økt forskning om utnyttelse av biprodukter ved gruvedrift vil også være et viktig element til å bevare gruvedriften.

Både selskapet og arbeiderforeningen finner det viktig å bevare grunnlagsinvesteringene når malmreservene tar slutt.

Kvalsund kommune understreker sterkt betydningen av å finne frem til løsningsmodeller for eksistenstruede gruvesamfunn.

Sverige

Konjunkturinstituttet peker på enkelte karakteristiske trekk ved gruveindustri; den er basert på ikke fornybar naturressurs og denne ressurs bestemmer foretakets geografiske lokalisering. Gruveforetakene ligger ofte i områder der forutsetningene for annen produktiv virksomhet savnes. I andre tilfelle er gruvene slik plassert at det eksisterer en utviklet infrastruktur og et differensiert næringsliv i området. Her bør de samfunnsmessige investeringene søkes utnyttet ved en påtvungen strukturforandring.

Etter instituttets mening skulle fordelene ved et nordisk samarbeid ligge i utveksling av ulike erfaringer og en samordning av utredningsressursene. En utredning på nordisk basis kan gi et bidrag gjennom å ta rede på hva som er spesifikt for eksistenstruede gruvesamfunn. Empirisk materiale bør kunne hentes fra allerede utførte utredninger og fra vanlig løpende statistikk.

Instituttet viser til at i forslaget fremstilles det som en selvklar forutsetning at sysselsetting og befolkning skal bevares i eksistenstruede gruvesamfunn. Er dette en rimelig målsetting med høy prioritet, må en utredning gis et betydelig videre direktiv.

I mange tilfelle vil en systematisk nedgang av sysselsetting og avfolkning være en løsning. I denne forbindelse peker instituttet på flere problemstillinger som bør bli gjenstand for en nærmere vurdering.

Instituttet foreslår også organisert langpendling til nye malmfelt som et alternativ for å kunne bevare et gruvesamfunn. Dessuten bør ulike "gruv-rallarløsninger" studeres nærmere ved nye funn for at man kan unngå problemet med eksistenstruede gruvesamfunn i fremtiden.

Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) finner det nyttig med økt utveksling mellom de nordiske land av erfaringer og synspunkter på problemløsninger angående eksistenstruede gruvesamfunn. Slik utveksling bør også omfatte andre virksomheter med avgjørende betydning for den lokale sysselsetting. AMS viser til at man på relativt lang sikt har muligheten til å forutse forandringer i virksomheter og tilganger på sysselsetting ved gruve-drift. Erfaringene hittil viser at slike ensidige gruvesamfunn har vanskelig for å leve videre etter at gruen er nedlagt.

Samme problemstilling gjelder også lokalsamfunn med et dominerende foretak. De allmenne forutsetningene kan være likeartede og etter AMS mening vil det være verdifullt med en bedre oversikt over erfaringer fra slike omstillinger liksom en diskusjon om konkret innsats for å løse påkom-mende problem.

I denne forbindelse viser AMS til pågående utredningsarbeid i Sverige.

Statens industriverk ser positivt på forslaget og finner forutsetningene gode for en økt erfaringsutveksling innen alle de omtalte områder.

Verket viser dessuten til at det pågår en aktiv utredningsvirksomhet om disse spørsmål og nevner spesielt den mineralpolitiske utredningen (MPU) som ventes avsluttet innen kort tid.

Sveriges geologiska undersökning (SGU) finner det være av stor betydning at forskning for videreutvikling av prospekteringsmetoder blir forsterket. Bedre kunnskap og metodikk for lokalisering av dypere malmlag skulle sannsynligvis bidra til vesentlige malmtilskudd i visse gruveom-råder. Berggrunnsgeologiske kart bør utarbeides over langt flere områder enn hva tilfelle er idag. SGU peker dessuten på at bedret teknologi for malmforedling kan forbedre forutsetningene for gruvesamfunnenes eksistens. Forskning om mulighetene for å nyttiggjøre seg avfallsproduktene fra malmbehandlingen bør for samme formål intensiveres.

Til slutt viser SGU til flere utredninger og til den kommende sluttrapport fra den mineralpolitiske utredning.

Länsstyrelsen i Norrbottens län opplyser at ved Handelshögskolan i Stockholm er det nylig iverksatt et prosjekt "Alternativa framtider för Malmfälten". Formålet er å beskrive tre-fire alternative utviklingsveier for gruvestedene Kiruna og Gällivare. Tidsperspektivet er 20–30 år. Prosjek-tet ventes avsluttet i begynnelsen av 1981.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län støtter forslaget og forslår at arbeidet med å finne felles nordiske løsningsmodeller for å løse gruvesamfunnenes problemer utvides til også å omfatte ensidige industristeder i sin alminne-lighet. Styret opplyser at innen fylket er dannet flere grupper som søker å lindre problemene i gruve- og stålsektoren. Det er også opprettet et utvik-lingsselskap som i hovedsak har forsøkt å ta frem nye produkter.

Styret understreker at regjeringen og de større involverte foretak også må gi bidrag til omstruktureringen.

Ingenjörsvetenskapsakademien ønsker ikke å uttale seg om de regional-

og kommunalpolitiske problem. Dog finner akademien det viktig å understreke at man ikke gjennom ulike tiltak unødvendig forhindrer mobiliteten på arbeidskraftsmarkedet som er ønskelig av andre årsaker.

Akademien forslår at mulige botemidler for eksistenstruede gruvesamfunn er økt innsats på prospektering, både etter de tradisjonelle malmer og nye mineraler. Også ut fra et forsørgingssikkerhetssyn er det viktig at produksjonen av legeringsemner for stålframstilling kan øke i Norden. Det vil også være nødvendig å utvikle mineralteknikken for å muliggjøre økonomisk utvinning av eventuelle nye funn.

Sluttelig viser akademien til en del studier som er gjort i dens regi om de berørte spørsmål.

Svenska kommunförbundet støtter forslaget.

Sveriges Industriförbund deler de synspunkter som er fremført i medlemsforslaget, og støtter forslaget om økt nordisk erfaringsutveksling og streben å finne fellesnordiske løsningsmodeller.

Remissinstanser som stiller seg avventende eller ikke tar noe standpunkt til medlemsforslaget:

Danmark

Dansk Arbejdsgiverforening avstår fra å kommentere medlemsforslaget.

Akademiet for de tekniske Videnskaber føler at det ikke har forutsetninger til å uttale seg om forslaget eller å komme med supplerende opplysninger.

Finland

Ålands landskapsstyrelse meddeler at forslaget ikke gir grunnlag for noen kommentarer.

Affärsarbetsgivarnas centralförbund ønsker ikke å uttale seg om medlemsforslaget.

Norge

Kvinesdal kommune opplyser at molybdengruvene i Knaben ble nedlagt i 1973 og at de den gang hadde 110 ansatte og var eneste bedrift på stedet. Lokalsamfunnet med 350 personer ble ved gruvenedleggelsen fraflyttet.

Stedet benyttes nå som feriested. Et par familier er fast bosatt der. På grunn av avsides beliggenhet og lokalenes beskaffenhet regner kommunen ikke med at det vil bli etablert noen industri i Knaben.

Sverige

Utvecklingsfondernas samarbetsråd har ingen synspunkter på medlemsforslaget.

3. Utvalget

I medlemsforslaget anføres at gruveindustrien er en stor arbeidsgiver, ikke sjelden den eneste av noen betydning i mange avsides distrikter. Dette er ofte områder som allerede har regionalpolitiske problemer. Omkring mange gruver er oppstått livskraftige lokalsamfunn. Sviktende lønnsomhet og minskende malmforekomster kan således skape store problem for disse lokalsamfunn.

Utvalget kan være enig med de remissinstanser som peker på at problemene med et gruvesamfunn bare er et spesialtilfelle av det alminnelige, der et samfunn er vokset opp omkring en dominerende virksomhet. Utvalget finner allikevel grunn til å se spesielt på bergverksnæringen da denne med sine gruver og lokalsamfunn ofte er beliggende svært avsides. Dessuten møter denne næring ikke bare problemer ved avsetningen av sine produkter, uten også ved råvaretilgangen. Gjennomføringen av rekommendasjonen vil også kunne gi kunnskaper som kan benyttes ved andre tilfelle der en dominerende industri nedlegges.

Når det i medlemsforslaget adviseres fellesnordiske løsningsmodeller for å avhjelpe gruvesamfunnenes vanskeligheter, finner utvalget i likhet med statlige myndigheter og arbeidslivets parter, at dette neppe er mulig med de forskjeller som eksisterer mellom landene bl. a. i trygdesystemet, i statlige støtteordninger og i lovgivning. Hertil kommer forskjell i gruvesamfunnenes utvikling, eksistensen av annen næringsvirksomhet på stedet samt beliggenhet i forhold til andre steder med alternative sysselsettingsmuligheter.

Utvalget vil også bemerke at malmforekomster ikke er fornybare. Dette forhold tilsier at gruveselskaper nedlegges når grunnlaget for driften faller bort. Hovedoppgaven i slike tilfeller må være å sikre og videreføre de samfunn som har vokst opp omkring gruve driften, f. eks. ved at alternativ virksomhet bringes inn. Mange av disse samfunn befinner seg i områder med utviklet infrastruktur, hvor betydelige samfunnsmessige investeringer i størst mulig grad bør søkes bevart.

Utvalget konstaterer på bakgrunn av remissbehandlingen at tilsynelatende foretar både kommuner og foretak en beskjeden planlegging for å møte de problemer som oppstår når malmforekomstene er utnyttet. Ofte blir tiltak først iverksatt når umiddelbar lukking truer.

Etter utvalgets oppfatning har gruveselskapene ansvar for de lokalsamfunn som de har vært med på å bygge opp. Selskapene må i god tid, og i samråd med de ansatte, sørge for at en eventuell nedbygging/avvikling av gruve drift skjer i ordnede former. Slikt ansvar kan nedfelles i betingelsene for å oppnå statlig konsesjon for malmbrytning. Og det vil være en fordel om konsesjonslovgivning på dette området ble likeartet i de nordiske land.

Myndigheter og regionale utviklingsinstitusjoner må, eventuelt i samarbeid med impliserte gruveselskaper, på et tidlig tidspunkt, ta initiativ til at det planlegges alternativ virksomhet.

For å gi gruveforetak og kommuner en basis for hvorledes nedleggingsproblemer kan møtes, finner utvalget i likhet med de fleste remissinstanser det verdifullt å få laget en oversikt over tiltak som myndigheter og foretak har iverksatt, både for å opprettholde gruvesamfunn og for å nedlegge slike. Informasjonen bør deretter justeres med jevnlig mellomrom.

Utvalget vil peke på at det finnes på nasjonalt nivå en rekke statlige utredninger, og i nasjonale regionale utviklingsinstitusjoner eksisterer det et stort erfaringsmateriale. Det skulle således ikke være nødvendig med noen omfattende utredningsvirksomhet.

I denne forbindelse vil utvalget vise til et pågående svensk utredningsprosjekt "Alternative framtider för malmfälten", som tar sikte på å skape grunnlag for dyperegående studier med konkrete tiltak som målsetting.

Etter utvalgets oppfatning kan samarbeid mellom nordiske gruveforetak som i visse tilfelle omfatter alle produksjonsledd, på sikt styrke bransjens stilling overfor konkurransen fra utlandet. Dette vil i sin tur bidra til å styrke gruvesamfunnene. Utvalget vil imidlertid minne om at samarbeidet har sine begrensninger, da de nordiske foretak ofte er konkurrenter på det internasjonale marked.

Utvalget er klar over at det idag eksisterer samarbeid både formelt og uformelt mellom nordiske gruveforetak, men utvalget finner på bakgrunn av remissbehandlingen at det burde være grunnlag for ytterligere samarbeid på enkelte områder som f. eks. tekniske løsninger ved gruvedrift og på foredlingssiden. Utvalget vil i denne sammenheng vise til det pågående svenske utredningsprosjekt "Framtida Järnverk".

Utvalget vil minne om at de viktigste gruveforetak er helt eller delvis statlige. Private foretak er ofte også beroende av staten f. eks. ved utnyttelse av statlige malmbeforekomster. I denne forbindelse vil utvalget hen vise til Nordiska Rådets uttalelse ved sesjonen 1980 om at "NR legger vekt på at det nordiske samarbeid innen industrisektoren styrkes. Det bør vurderes hvilke nordiske samarbeidsmuligheter som er til stede for statlige industriforetak".

Utvalget finner det således naturlig at Ministerrådet tar et initiativ overfor gruveindustrien for å få analysert hvilke samarbeidsmuligheter som måtte finnes. I en slik analyse bør også arbeidslivets parter samt Nordisk Investeringsbank delta.

Under henvisning til hva som er anført ovenfor vil utvalget foreslå at Nordisk Råd vedtar følgende rekommendasjon:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd, med sikte på å avhjelpe de vanskeligheter som gruvesamfunnene møter når malmbeforekomstene minsker eller tar slutt, eller når gruvedriften av annen årsak bygges ned, å ta initiativ til

- at det blir vurdert f. eks. gjennom konsesjonslovgivningen å stille krav om at nedbyggingen/avviklingen skjer i planlagte former innenfor tilfredsstillende tidsrammer.

- at myndigheter og regionale utviklingsinstitusjoner i god tid utreder behovet for og planleggingen av alternativ virksomhet,
- at det skjer en utveksling av erfaringer vedrørende ulike sider ved utvikling av gruvedrift,
- at samarbeidsmulighetene mellom nordiske gruveforetak utredes.

Oslo, 5. november 1980

Gunnar Berge (A)

Knud Enggaard (V)

Allan Hernelius (m)

Paul Jansson (s)

Bertil Jonasson (c)

Lars Korvald (Kr. F.)

Svante Lundkvist (s)

Formann

Páll Pétursson (F)

Petter Savola (K)

Torstein Tynning (H)

Gro Harlem Brundtland (A)

Geir Hallgrímsson (SJ)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Egon Jensen (S)

Arvo Kempainen (Skdl)

Erkki Liikanen (Sd)

Niels Helveg Petersen (RV)

Gabriel Romanus (fp)

Ib Stetter (KF)

Henrik Westerlund (Sfp)

Medlemsförslag

om nordiskt samarbete för att åstadkomma miljösäkra sjötransporter

(Väckt av Ilkka-Christian Björklund, Nils Dahlman, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Rolf Sellgren och Marjatta Väänänen)

De stora risker för naturen som kan bli följden av grundstötningar och andra olyckstillbud för fartyg som transporterar miljöfarlig last och de betydande ekonomiska och personella insatser som måste sättas in för att bekämpa skador som uppstår vid dylika olyckshändelser har på ett skrämmande sätt aktualiserats också i Norden genom de oljekatastrofer som inträffat i nordiska farvatten den senaste tiden – i mars 1979 i Östersjön och hösten 1978 utanför svenska västkusten. Det har nu blivit allom uppenbart att våra länders beredskap för att förhindra och bekämpa sådana miljökatastrofer radikalt bör förstärkas. Det står i dag också klart, att det även existerar brister i kontaktrutinerna och samarbetsberedskapen inte bara mellan myndigheter i de olika länderna, utan t. o. m. mellan olika myndigheter och andra organ inom varje land för sig.

Stora oljeutsläpp inträffar oftast på havet och skyddet av den marina miljön är a priori en uppgift som förutsätter internationellt samarbete. De nordiska samarbetsorganens ansvar i detta sammanhang ligger i att se till att allt som kan göras för att underlätta det samarbete som behövs för att förhindra och bekämpa utsläpp till sjöss av olja och andra miljövärdliga ämnen verkligen blir gjort.

De åtgärder som hittills har vidtagits eller planerats mot oljeskador har framför allt varit inriktade på bekämpning eller sanering. Det är dock klart, att sådana åtgärder från miljövärdssynpunkt – och på längre sikt även ur samhällsekonomisk synvinkel – måste stå tillbaka för målsättningen att förhindra att dylika skador överhuvudtaget uppstår.

I Sverige har nyligen en nationell utredning verkställts om dessa problem. Utredningen presenterar ett program för miljösäkra sjötransporter (Ren Tur – SOU 1979: 43), avsett att förverkligas i Sverige. Utredningen konstaterar, att detta arbete måste utföras i internationellt samarbete, men att Sverige "alltid måste vara berett att, om så erfordras, införa de nationella särbestämmelser som betingas av våra känsliga kustmiljöer och vår

värdering av miljön". I själva programförslaget ingår en kartläggning av de internationella organisationer och avtal som har relevans för miljöskyddet i samband med sjötransporter.

Vår uppfattning är, att de nordiska samarbetsorganen har ett speciellt ansvar i detta sammanhang. Det som i den svenska utredningen framhållits som motiv för speciella svenska nationella åtgärder, nämligen kustmiljöernas speciella känslighet och en hög värdering av miljön som livsvärde, kan i lika hög grad stå som motiv för en gemensam nordisk satsning. De flesta av de konkreta problemlösningar som skisseras i utredningen, är mer eller mindre direkt tillämpbara även i andra nordiska länder. Andra motiv för ett utvidgat nordiskt samarbete på detta område är att det givetvis är en fördel om lagstiftning och bestämmelser på området är så enhetliga som möjligt samt att många övervaknings- och rapporteringsfunktioner förutsätter intimt samarbete mellan myndigheterna i olika länder.

Utän att göra anspråk på att presentera en ens tillnärmelsevis komplett förteckning över de delområden, på vilka åtgärder kunde sättas in, vill vi dock peka på några åtgärder som kunde få positiva effekter:

- skärpt övervakning av efterlevnaden av redan gällande (delvis internationellt överenskomna) föreskrifter och förbud, t. ex. mot oljeutsläpp
- införande av strängare sanktioner mot överträdelse av sådana föreskrifter, helst på internationell nivå, men i varje fall inom Norden
- strängare säkerhetskrav när det gäller t. ex. tankfartygens konstruktion (exempelvis krav på dubbelbottnade skrov) och utrustning
- tätare utprickning av farleder
- bättre sjökort
- eventuellt införande av lotstväng för tankfartyg
- utbildning av sjöbefälet i miljövardsteknik
- utarbetande av färdiga rutiner för samarbete mellan olika myndigheter i de nordiska länderna t. ex. för rapportering om skador, och speciellt för bekämpning av redan uppkomna sådana
- information till utländska fartyg som kommer till Norden om i de nordiska länderna gällande bestämmelser
- utvecklande av bättre bekämpningsmetoder och -teknik
- grundande av särskilda stationer för tankrengöring
- eventuellt begränsande av oljetrafiken till ett mindre antal bestämda hamnar
- eventuell anmälningskyldighet för övervakning av gång med olje- och annan farlig last i nordiska farvatten, särskilt östersjöområdet.

Vår mening är, att de nordiska länderna med det snaraste i samarbete borde utarbeta ett handlingsprogram för att åstadkomma miljösäkrare sjötransporter av olja och andra miljöfarliga ämnen och därefter utan dröjsmål förverkliga detta.

Vi är medvetna om, att många, om ej alla, av de åtgärder som ovan skisserats med fördel kunde och borde förverkligas på internationellt plan. Det är därför väsentligt, att de nordiska länderna, samtidigt med att man inom Norden förverkligar åtgärder för miljösäkrare sjötransporter, på den

internationella nivån – exempelvis inom FN:s rådgivande sjöfartsorganisation IMCO – samverkar för att åstadkomma motsvarande förbättringar på det globala planet.

Med hänvisning till vad som ovan anförts, hemställes att

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i brådskande ordning utarbeta ett åtgärdsprogram med syfte att åstadkomma miljösäkra sjötransporter.
2. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att inom internationella samarbetsorgan samfällt verka för att överenskommelser ingås med syfte att minska riskerna för miljöfarliga utsläpp vid sjötransporter.

Helsingfors, Mariehamn och Stockholm den 5 oktober 1979

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Nils Dahlman (ÅS)

Håkon Kyllingmark (H)

Bror Lillqvist (Sd)

Rolf Sellgren (fp)

Marjatta Väänänen (K)

*BILAGA 1. Yttranden (se supplement)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget**

Till trafikutskottet har hänvisats medlemsförslag A 573/t om nordiskt samarbete för att åstadkomma miljösäkra sjötransporter. Utskottet har behandlat förslaget vid sina möten den 17 oktober 1979, den 14 november 1979, den 1 februari 1980, den 3 mars 1980, den 16 juni 1980 och den 3 november 1980.

1 Inledning

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i brådskande ordning utarbeta ett åtgärdsprogram med syfte att åstadkomma miljösäkra sjötransporter samt att Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att inom internationella samarbetsorgan samfällt verka för att överenskommelse ingås i syfte att minska riskerna för miljöfarliga utsläpp vid sjötransporter.

Det anförs i förslaget att de stora naturrisker som kan bli följden av grundstötningar och andra olyckstillbud för fartyg på ett skrämmande sätt har aktualiserats i Norden genom de oljekatastrofer som inträffat i nordiska farvatten den senaste tiden. Det har nu enligt förslagsställarna blivit uppenbart att ländernas beredskap för att förhindra och bekämpa sådana miljökatastrofer bör förstärkas.

Stora oljeutsläpp inträffar oftast på havet och skyddet av den marina miljön är a priori en uppgift som förutsätter internationellt samarbete. De nordiska samarbetsorganens ansvar ligger i att se till att det samarbete som behövs för att förhindra och bekämpa utsläpp till sjöss av olja och andra miljöskadliga ämnen genomförs.

I Sverige har nyligen i en utredning ett program för miljösäkra sjötransporter (Ren Tur – SOU 1979:43) presenterats. I utredningen konstateras att detta arbete måste utföras i internationellt samarbete men att Sverige alltid måste vara berett att införa de nationella bestämmelser som betingas av landets känsliga kustmiljöer och den nationella värderingen av miljön.

Förslagsställarnas uppfattning är att det som i den svenska utredningen framhållits som motiv för speciella svenska nationella åtgärder, nämligen kustmiljöns speciella känslighet och en hög värdering av miljön som livsvärde, i lika hög grad kan stå som motiv för en gemensam nordisk satsning.

Förslagsställarna pekar i förslaget på en rad åtgärder som kunde göra sjötransporterna mera miljösäkra och anför att de nordiska länderna i samarbete borde utarbeta ett handlingsprogram för att åstadkomma miljö-

säkra sjötransporter av olja och andra miljöfarliga ämnen och därefter förverkliga detta.

Det är väsentligt att de nordiska länderna, samtidigt som de förverkligar åtgärder för miljösäkra sjötransporter, på den internationella nivån samverkar för att åstadkomma motsvarande förbättringar på det globala planet.

2 Remissyttranden

2.1 Medlemsförslaget har på sedvanligt sätt sänts till berörda myndigheter och organisationer för yttranden. Yttranden har inkommit från följande instanser:

Internationella

Interim Baltic Marine Environment Protection Commission

Nordiska

Nordiska rådets social- och miljöutskott

Nordiska oljeskyddsunionen

Nordens fackliga samorganisation (NFS)

Danmark

Industriministeriet

Forsvarsministeriet

Miljøministeriet

Direktoratet for Erhvervsuddannelse

Maskinmesteruddannelsen

Sundhedsstyrelsen

Danmarks Rederiforening

Foreningen af danske Søassurandører

Oliebranchens Fællesrepræsentation

Skibsværftsforeningen

Ruteskibenes Rederiforening

Foreningen af Jernskibs- og Maskinbyggerier i Danmark

Finland

Trafikministeriet

Ministeriet för inrikesärendena

Handels- och industriministeriet

Sjöfartsstyrelsen

Alands landskapsstyrelse

Finlands försäkringsbolags centralförbund

Finlands rederiförening

Ålands redarförening

Norge

Miljøverndepartementet

Norges rederiforbund og Skipsfartens arbeidsgiverforening, felleskontoret

Norske forsikringsselskapers forbund

Det norske veritas

Ruteskibenes rederiforening

Skibsbyggerienes landsforening

Sverige

Sjöfartsverket

Statens naturvårdsverk

Koncessionsnämnden för miljöskydd

Kommerskollegium

Generaltullstyrelsen

Stockholms handelskammare

Västsvenska handelskammaren

Skånes handelskammare

Landsorganisationen (LO)

Svenska arbetsgivareföreningen

Statens kärnkraftinspektion

Statens strålskyddsinstitut

Sveriges redareförening

Svenska försäkringsbolags riksförbund

Folksam

*2.2 Remissinstanser som i stort sett tillstyrker medlemsförslaget**Nordiska*

Nordens fackliga samorganisation (NFS) anför att det är mycket angeläget att förstärkta åtgärder vidtas för att åstadkomma miljösäkra sjötransporter och att det sker inom ramen för det nordiska samarbetet.

Medlemsförslaget redovisar flera områden inom vilka behov av att vidta åtgärder föreligger. NFS kan i huvudsak ansluta sig till de redovisade delområdena. Särskild uppmärksamhet bör också ägnas åt sådana problem som har samband med fartyg som under s. k. bekvämlighetsflagg angör hamnar i de nordiska länderna. Även om medlemsförslaget inte avser miljöfarliga landtransporter inom de olika länderna önskar NFS ändå erinra om behovet av uppmärksamhet vad gäller risker som är förknippade med detta.

Det är önskvärt att en kartläggning och samlad redovisning sker av det pågående samarbete som har anknytning till medlemsförslaget. Samtidigt är det lämpligt att genomföra en motsvarande redovisning av åtgärder vad avser nationella program och planer.

NFS tillstyrker därutöver förslaget om att Nordiska rådet rekommende-

rar de nordiska ländernas regeringar att inom internationella samarbetsorgan samfällt verka för att överenskommelser ingås med syfte att minska riskerna för miljöfarliga utsläpp vid sjötransporter.

Nordiska oljeskyddsunionen (NOU) anför att medlemsförslagets innehåll vid många tillfällen har varit föremål för uppmärksamhet under de femton år som unionen bestått och överensstämmer i stort med de principer som gällt för dess verksamhet. Såsom en första åtgärd i anledning av förslagen i betänkandet (SOU 1979:43) "Program för miljösäkra sjötransporter" fattade svenska regeringen sommaren 1979 beslut om ett s. k. åtgärdsprogram, avseende ett antal frågor som befunnits kunna upptas utan avvaktan på behandling av andra förslag i betänkandet vilkas avgörande ansetts kräva riksdagens medverkan.

Den huvudsakliga överensstämmelsen mellan detta åtgärdsprogram, som redan satts i verket, och den i medlemsförslaget förekommande förteckningen över potentiella åtgärder som i första hand borde kunna upptas på ett nordiskt handlingsprogram för miljösäkrare sjötransporter, är påfallande.

Det svenska åtgärdsprogrammet redovisades vid NOU:s rådsmöte hösten 1979, varvid beslöts att rådsledamöterna skulle verka för vidtagande av motsvarande åtgärder i de övriga länder.

Helsingforskonventionen av 1974 innehåller bestämmelser till skydd för Östersjöns marina miljö, vilken trädde i kraft i början av maj 1980.

En internationell överenskommelse med enahanda syfte och liknande innehåll men med allmän räckvidd utgöres av 1973 års havsföreningenskonvention i den lydelse den erhållit genom de på en internationell konferens i London 1978 antagna protokoll, vilkas ikraftträdande fortfarande är en öppen fråga.

NOU anser syftet med medlemsförslaget bäst kunna tillgodoses genom åtgärder av de nordiska regeringarna var för sig eller i förekommande fall efter samråd, som Nordiska rådet torde böra rekommendera de nordiska länderna att överväga i anslutning till de framlagda åtgärdsprogrammen. Däremot anser NOU icke tillrådligt att nu söka åstadkomma ytterligare internationella överenskommelser i syfte att minska riskerna för miljöfarliga utsläpp vid sjötransporter.

Danska

Ruteskibenes Rederiforening stöder förslaget men understryker att man inte bör införa nordiska regler som medför sådana omkostnader att de nordiska rederiernas konkurrensförmåga försämras.

Finländska

Ministeriet för inrikesärendena anför att det är nödvändigt att förbättra säkerheten inom sjöfarten både för miljövärden och på grund av ekonomis-

ka och mänskliga faktorer. Man kan minska olycksrisken för fartyg som transporterar miljöfarlig last genom att effektivera i synnerhet förebyggande åtgärder t.ex. genom effektivare övervakning av utsläpp av farliga ämnen, skärpt övervakning av stadganden och bestämmelser, förbättring av sjöfartens säkerhetsfaktorer och utbildning samt förbättrat informationsutbyte.

Flera av de ovannämnda faktorerna behandlas i internationella organisationer och framför allt i FN:s III sjörättskonferens och i IMCO på regeringsnivå. Helsingforsavtalet, som trädde i kraft under 1980, följer i de viktigaste delarna i fråga om sjöfarten de existerande internationella avtalen om skydd av havet. Sedan Helsingforsavtalet underskrivits tillsatte den temporära skyddskommissionen för Östersjön 1976 en arbetsgrupp för sjöfart, vars uppgift har varit att behandla i synnerhet de sjöfartsfrågor som gäller Östersjöstaterna.

Med beaktande av de existerande internationella avtalen om sjöfart och skydd av den marina miljön (bl. a. IMCO-avtalet samt London-, Oslo- och Helsingforsavtalet) stöder ministeriet för inrikesärenden medlemsförslaget men anför att

1. Det borde övervägas att rekommendera ministerrådet att utreda hur sjötransporternas säkerhet ur miljöskyddssynpunkt kunde ökas på nationell nivå.

2. Det borde övervägas att avge en rekommendation till de nordiska regeringarna att inom ramen för internationella organisationer vidareutveckla bestämmelserna i existerande avtal rörande sjöfartens miljöskydd eller att vid behov utveckla nya avtal för att undvika risken med miljöfarliga utsläpp i samband med sjötransporter.

Trafikministeriet konstaterar att råolja och oljeprodukter utgör övervägande delen av det miljöfarliga gods som transporteras sjöledes i Finland. Gifter, kemikalier och andra skadliga ämnen transporteras också, men uppgifter angående varuslag, mängder och transportleder har inte publicerats. En sådan undersökning borde utföras.

Trots en stor transportprestation har olyckor med nämnvärda oljeutsläpp som följd inte skett längs finländska farleder sedan början av 1970-talet. Detta faktum beror enligt trafikministeriets uppfattning på följande huvudorsaker:

1. Det farledsförbättringsprogram som igångsattes efter några allvarliga oljeolyckor har höjt de viktigaste oljefarledernas dimensionerings- och utprickningsnivå till en standard som i praktiken närmar sig förslagen i utredningen "Ren Tur".

2. Största delen av distributionstrafiken längs kusterna sker numera med fartyg som beträffande konstruktion och utrustning väl motsvarar de förslag som ställts i utredningen "Ren Tur". Med dessa fartyg sköts även en del av råoljeimporten.

3. Finland har lotstvång och de finländska sjömännens yrkesskicklighet står på hög nivå.

Risken för t. o. m. stora oljeskador föreligger dock alltjämt och bör minskas med alla till buds stående medel. Det svenska betänkandet "Ren Tur, program för miljösäkra sjötransporter" innehåller ett omfattande och värdefullt bakgrundsmaterial till utgångspunkt för arbetet.

Enligt trafikministeriets uppfattning är de viktigaste verksamhetslinjerna för arbetet att förbättra farledssäkerheten i Finland följande:

1. Sjöfartsstyrelsens farledsförbättringsprogram bör fortsätta och programmet bör tillförsäkras tillräckliga budgetmedel. Dimensionerings- och utprickningsnivån bör höjas på vissa farledsavsnitt. Oljefarledsnätets längd kan förkortas endast genom att minska antalet oljehamnar.

2. Av så många fartyg som möjligt med miljöfarlig last bör krävas en konstruktions- och utrustningsnivå av det slag som beskrivs i utredningen "Ren Tur". Utredningen hänvisar till ett undersökningsresultat enligt vilken utsläpp kan undvikas vid 90% av grundstötnings- och kollisionsolyckorna om fartygen är försedda med dubbelbotten och sidotankar. Enligt trafikministeriets åsikt kan procenttalet under finländska förhållanden vara ännu högre.

3. Ett lotstväng av nuvarande slag bör upprätthållas. Vidare bör man överväga möjligheten att utsträcka lotstvängnet att gälla hela Östersjön för fartyg med mer än t. ex. 100 000 t. oljelast.

Lotsarnas fortbildning bör ägnas ännu större uppmärksamhet än vad som nu är fallet.

4. För att begränsa uppstådda oljeutsläpp bör lotsar och tankfartygsbefäl erhålla skolning för oljebekämpning. Tankfartygen och lämpliga punkter utmed oljefarlederna bör utrustas med effektivt oljebekämpningsmateriel.

Trafikministeriet är av den åsikten att man i Finland nått längre än i Sverige då det gäller att för vissa praktiska frågor förverkliga de riktlinjer som dras upp i "Ren Tur, program för miljösäkra sjötransporter".

Alla möjligheter har emellertid ännu inte uttömts. Många problem är till sin art sådana att ett handhavande på nordisk nivå kan vara motiverat. Trafikministeriet är berett att ställa sin sakkunskap till förfogande om ett dylikt arbete eventuellt igångsätts.

Handels- och industriministeriet anser att åtgärder för ökad säkerhet inom sjöfarten i första hand bör genomföras via existerande internationella organisationer. Frågan om nordiskt samarbete för åstadkommande av miljösäkra sjötransporter bör handläggas även inom Nordiska ministerrådet. Den utredning som man nyligen gjort i Sverige (Ren Tur – SOU 1979: 43) är synnerligen värdefull i den meningen, att däri på ett mycket konkret sätt skisseras upp ett på ekonomiska sanktioner baserat system för uppnående av säkrare sjötransporter. Effektiva åtgärder på Östersjön är dock tänkbara endast om alla kuststater inom området deltar. Därför spelar arbetet inom ramen för Helsingforskonventionen en central roll i fråga om Östersjön.

Finlands försäkringsbolags centralförbund som har inhämtat *Sjöförsäkringsbolagens förenings* utlåtande anser åtgärder ägnade att förhindra miljöskador till sjöss vara en viktig fråga, som det är angeläget att åtminstone delvis bereda på samnordisk bas. Det är skäl att fästa uppmärksamheten även vid skador som kan förorsakas av andra miljöfarliga ämnen än olja, som i växande omfattning transporteras till sjöss.

Centralförbundet ansluter sig till medlemsförslagets uppfattning om utvecklingen av de uppräknade delområdena, men framhåller att vissa av fartygens säkerhetsbestämmelser om de enbart tillämpas på nordiska fartyg vore ägnade att höja rederiernas omkostnader och därigenom minska den internationella konkurrensförmågan. Därför borde man eftersträva att sådana ändringar, som i betydande grad inverkar på fartygens teknik, godkänns internationellt och att kontinuerlig uppmärksamhet ägnas farledsförbättringar och speciell övervakning av farliga passager. Sjökortet kan förbättras och vikten av att ha den senaste rättade upplagan av sjökort ombord kan inte nog understrykas.

Centralförbundet stöder förslaget.

Ålands landskapsstyrelse har i ärendet hört landskapets delegation för oljeskyddsärenden och konstaterar att ifall de nämnda förslagen förverkligas, höjs säkerheten för sjötransporterna betydligt. I synnerhet utvecklande av bättre teknik för bekämpning av löskommen olja och begränsning av tankfartygstrafik till ett mindre antal bestämda hamnar är av stor betydelse.

Norska

Ruteskibenes rederiforening stöder förslaget men betonar att nordiska regler på området inte bör vara så stränga att rederiernas ökade kostnader hindrar dem från att kunna konkurrera med andra nationers fartyg som fritt kan operera i nordiska farvatten. Rederiföreningen anser det viktigt att rådet arbetar för att frågan om miljösäkra sjötransporter också behandlas inom internationella samarbetsorgan.

Norske forsikringssekskapers forbund tillstyrker förslaget. Förbundet anför att förslaget borde gälla samtliga miljöfarliga transporter och inte bara till sjöss. Insatser är vidare påkrävda för att bekämpa skadeverkningsarna av inträffade olyckor.

Det norske veritas stöder medlemsförslaget. Det är en fördel att regler och påbud i största möjliga utsträckning får internationell giltighet särskilt när det gäller fartygs konstruktion och utrustning. Det norske veritas påminner i sammanhanget om det regelverk som IMCO antog 1978, vilket kommer att få omfattande inflytande på existerande och nya oljefartyg. Den mänskliga faktorn är den primära orsaksfaktorn både när det gäller förorening och olyckor. Denna sida av problemet bör därför få framträdande plats anför Det norske veritas och hänvisar till projektet "Årsakssammenhenger ved kollisjon og grundstøtning" som beräknas slutföras 1980.

Svenska

Kommerskollegium anför att målsättningen att uppnå miljösäkra sjötransporter är ytterst eftersträvansvärd. Kollegiet ställer sig i princip inte negativt till att ett handlingsprogram framtas för detta ändamål, men menar att det ligger en risk i att omedelbart sätta detta i kraft då åtgärder som ensidigt antas och genomförs av de nordiska länderna av tredje part kan uppfattas som diskriminerande. Kollegiet finner det mer angeläget att fortsätta och hellre utvidga det redan igångvarande nordiska och internationella samarbetet, eventuellt med ett gemensamt handlingsprogram som bas. Många av de åtgärder som uppräknas i medlemsförslaget har redan uppmärksammats och är i flera fall föremål för behandling eller genomförda. Kollegiet finner det viktigt och naturligt med internationellt samarbete bl. a. därför att det ofta är otillräckligt att enbart kunna påverka fartyg som för nordisk flagg. Sjöfarten på de svenska hamnarna sker till ca 80 procent med utländska fartyg.

Ett omfattande internationellt samarbete sker, framför allt inom ramen för IMCO, där de nordiska länderna i vissa frågor varit pådrivande. Inom ramen för IMCO har bl. a. 1973 års havsföreningenskonvention, MARPOL, utarbetats varvid de internationella miljöskydds- och säkerhetskraven höjts. Denna konvention har dock inte tillträtts av Sverige. MARPOL-protokollet, vilket antogs 1978 har däremot tillträtts av Sverige (mars 1979). Protokollet jämte bilagor innehåller bl. a. detaljerade tekniska krav på konstruktion, utrustning och drift av oljetankfartyg samt bestämmelser om inspektion och certifiering av sådana fartyg.

Kollegiet anser att ett omfattande handlingsprogram med en direkt ensidig nordisk tillämpning sannolikt inte är en framkomlig väg. Upprättar de nordiska länderna ett gemensamt handlingsprogram, som dels kan genomföras av de nordiska länderna inom ramen för internationell praxis och dels kan utgöra gemensam bas och utgångspunkt för ett gemensamt nordiskt uppträdande i olika internationella fora, inte minst i fråga om Nordsjön och Östersjön, är detta en väg som enligt kollegiets mening i första hand bör beträdas.

Stockholms handelskammare anför att utgångspunkten för handlingsprogrammet, som presenterades i Ren Tur 1979, var densamma som förslagställarnas, nämligen, att den marina miljöns känslighet för utsläpp är dokumenterat stor. Framför allt oljeutsläppen i nordiska farvatten under senare tid ger anledning till oro.

Kammaren har självklart inget att invända mot medlemsförslagens målsättning att utarbeta handlingsprogram för att åstadkomma miljösäkra sjötransporter men vill framhålla angelägenheten av att svenska (eller nordiska) åtgärder utformas i harmoni med pågående internationellt samarbete. Sverige och Norge t. ex. har tagit mycket aktiv del i miljöskyddsarbetet inom IMCO under senare år. Senast i mars 1979 undertecknade Sverige MARPOL-protokollet (1978). Denna överenskommelse ställer långtgående

krav på både redare och myndigheter. Att i dagens läge härutöver vidtaga ensidiga åtgärder skulle kunna uppfattas som diskriminerande av viktiga handelspartners. Många av de förslag motionärerna ger exempel på är sådana som nu redan regleras inom ramen för IMCO's arbete.

Kammaren vill härmed på intet sätt ställa sig negativ till ett vidgat samarbete mellan de nordiska länderna på detta område. Kammaren är dock av den mening att de nordiska länderna samfällt bör driva miljöfrågorna i gängse internationella samarbetsorgan.

Kammaren har vidare uppfattningen att stora samordningsvinster står att vinna på det operativa planet.

Oljeutvinningen i Nordsjön och därmed sammanhängande verksamhet innebär stora risker för de nordiska ländernas kustområden. Östersjön med sin ytterst känsliga bräckvattenmiljö fordrar hög beredskap även för smärre utsläpp. I det senare fallet bör dock frågan drivas vidare inom ramen för Helsingforskonventionen.

Sammanfattningsvis vill alltså kammaren understryka vikten av att det förebyggande arbetet för skyddet av den marina miljön bör fortsätta i internationell samverkan. Ensidiga aktioner kan bara upplevas som diskriminerande av tredje part. Kammaren är positiv till en operativ samordning på nordisk basis för skyddet av den marina miljön.

Västsvenska handelskammaren tillstyrker medlemsförslaget.

Skånes handelskammare anför att eftersom de nordiska länderna tillsammans representerar omfattande kustområden samtidigt som de nordiska farvattnen inte sällan är svårnavigerade är det angeläget att sjöfartens säkerhetsproblem kontinuerligt diskuteras. Med hänsyn till behovet av nära samarbete i räddnings- och saneringsaktioner finner handelskammaren det motiverat med närmare nordiska kontakter i frågan.

Utredningen "Ren Tur" SOU 1979:43 framför omfattande förslag på området av vilka den svenska regeringen redan beslutat genomföra vissa åtgärder. Huruvida ett särskilt gemensamt handlingsprogram på området i positiv riktning skulle kunna påverka det pågående arbetet i respektive land undandrar sig handelskammarens bedömning. Däremot är det naturligtvis angeläget om de nordiska länderna på det praktiska planet har möjligheter att utbyta erfarenheter beträffande miljösäkra sjötransporter. Särskilda samordningsproblem gör sig gällande i vissa utsatta farledsområden som exempelvis Öresund.

Vad gäller förslagsställarnas önskemål att ett tilltänkt handlingsprogram utan dröjsmål borde genomföras får handelskammaren fästa uppmärksamhet på det omfattande internationella arbete som bedrivs inom området t. ex. inom IMCO.

Ett genomförande av eventuella gemensamma nordiska åtgärder bör ske först efter beaktande av internationella överenskommelser.

Handelskammaren kan slutligen instämma i förslagsställarnas uppfattning att de nordiska ländernas regeringar inom internationella samarbets-

organ samfällt bör verka för att överenskommelser ingås med syfte att minska riskerna för miljöfarliga utsläpp vid sjötransporter.

Landsorganisationen i Sverige (LO) delar den i medlemsförslaget framförda åsikten att sjötransporternas miljörisker behöver bevakas bättre och minskas. Flera av de åtgärdsområden förslagsställarna pekar på är mycket viktiga.

LO anser dock att framsteg på detta område i första hand bör ske genom utveckling av den nationella verksamheten på sjötransportområdet, varvid givetvis samordning mellan de nordiska länderna är viktig.

LO instämmer inte i förslaget att de nordiska länderna i samarbete snarast skall utarbeta ett handlingsprogram samt utan dröjsmål förverkliga detta. Däremot anser LO det vore lämpligt att genomföra en jämförande kartläggning av nu gällande nationella program och planer. Av en sådan inventering följer automatiskt uppslag för regeringarna till åtgärder i den mån klara eftersläpningar råder eller det existerar i övrigt påtagliga miljöproblem på grund av sjötransporterna.

Det sagda innebär inte att LO ser negativt på ett eventuellt gemensamt nordiskt handlingsprogram inom området utan bara att det för närvarande synes innebära en byråkratisk omgång som inte är nödvändig.

LO kan tillstyrka förslaget, att de nordiska ländernas regeringar uppmanas inom internationella samarbetsorgan gemensamt verka för att överenskommelser ingås med syfte att minska riskerna för miljöfarliga utsläpp vid sjötransporter.

Svenska arbetsgivareföreningen har för sin del inte något att erinra mot medlemsförslaget om nordiskt samarbete för att åstadkomma miljösäkra sjötransporter. Vid den närmare utformningen av detta samarbete bör av Svenska arbetsgivareföreningen åberopade synpunkter i Sveriges redareförenings yttrande till jordbruksdepartementet vara vägledande.

Statens naturvårdsverk delar förslagsställarnas uppfattning att ett program för miljösäkra sjötransporter av det slag som lagts fram i betänkandet SOU 1979:43–45 i stor utsträckning bör vara tillämpligt i de övriga nordiska länderna. På samma sätt kan det i dessa länder förekomma utredningar och överväganden på området som det vore av värde för Sverige att få ta närmare del av. Skyddet av havsmiljön förutsätter också i hög grad internationellt samarbete.

En betydande grad av nordiskt och annat internationellt samarbete sker redan nu när det gäller sjöfartens miljöproblem. Det svenska internationella engagemanget för närvarande gäller till allra största delen samarbetet inom Helsingforskonventionen och MARPOL-protokollet. Många av de delområden som angivits i medlemsförslaget är föremål för behandling i olika kommittéer och arbetsgrupper i de båda konventionerna.

Om ett utökad och mer organiserat nordiskt samarbete om sjöfartens miljöproblem än det nuvarande kommer till stånd bör detta utformas med hänsynstagande till övriga internationella aktiviteter på området. Ur 16–10-329. *Nordiska rådet*

svensk synpunkt måste samarbetet inom Helsingforskonventionen ges hög prioritet. Enligt naturvårdsverkets mening bör ett nordiskt samarbete för att åstadkomma miljösäkra sjötransporter så långt möjligt inriktas på att få åtgärderna accepterade och tillämpade av övriga Östersjöländer inom Helsingforskonventionens ram.

Naturvårdsverket anser att det finns flera delområden när det gäller att åstadkomma miljösäkra sjötransporter som bör lämpa sig för nordiskt samarbete. I betydande utsträckning sker också sådant samarbete redan i dag. Verket vill för sin del, främst med tanke på havsskyddskonventionerna, ändå tillstyrka att förutsättningarna för ett fastare organiserat nordiskt samarbete enligt förslagsställarnas intentioner närmare prövas. En sådan utredning bör dels klarlägga om det är lämpligt eller möjligt att utarbeta ett gemensamt åtgärdsprogram enligt medlemsförslaget, dels ge förslag på områden som bör ingå i ett sådant program.

Sjöfartsverket anför att förslagsställarna till stor del bygger sitt förslag på svenska betänkandet Ren Tur.

De problem som förslagsställarna tar upp kan te sig olika för de olika nordiska länderna. Sjöfartsbetingade miljöproblem i Östersjön är en angelägenhet för alla strandstater, inte bara de nordiska. Den miljövardspolitik som bör föras måste därför utformas i samförstånd med samtliga östersjöstater. Sådant samarbete äger också rum, främst inom ramen för den s. k. Helsingforskonventionen, och berör de viktigaste punkterna som berörts i förslaget.

Det "miljöhot" som kan riktas mot kusterna kan också gestalta sig olika i olika länder. Åtgärder i de olika länderna kan därför i rätt stor utsträckning behöva utformas olika alltefter "hotbildens" utseende.

Sjöfartsverket vill utöver vad som sagts i det föregående framhålla att redan nu förekommer ett utvecklat samarbete mellan de nordiska ländernas myndigheter rörande havsmiljöfrågor, särskilt i samband med IMCO-frågor.

Sjöfartsverket föreslår att man till en början begränsar sig till en närmare studie av gemensamma nordiska problem och förutsättningar för gemensamma lösningar som underlag för ett eventuellt beslut om ett gemensamt åtgärdsprogram.

Statens strålskyddsinstitut konstaterar att transporter av radioaktiva ämnen i svenska farvatten skall ske under iakttagande av transportreglerna i den s. k. IMDG-koden (International Maritime Dangerous Goods Code). Även i Danmark och Norge har IMDG-koden införlivats med nationell rätt av respektive sjöfartsmyndighet medan situationen i Finland inte är helt känd av institutet. I praktiken följer dock enligt uppgift de finska rederierna IMDG-koden vid transporter av farligt gods.

Mellan de nordiska länderna förekommer också ett visst samarbete vad avser transporter av radioaktiva ämnen. Samordningen av detta arbete sker via Nordiskt kontaktorgan för atomenergifrågor (NKA). Strålskydds-

institutet vill här framföra den uppfattningen att det är angeläget att detta arbete ges möjlighet att fortsätta och att arbetsområdet lämpligen utökas till att också omfatta samordningsfrågor vid sjöolyckor med fartyg transporterande radioaktiva ämnen.

Strålskyddsinstitutet stöder därför medlemsförslaget. Dock erinrar strålskyddsinstitutet särskilt om att hittillsvarande erfarenheter visar att risken för miljöpåverkan är klart dominerande vid oljetransporter jämfört med sjötransporter av radioaktiva ämnen.

Koncessionsnämnden för miljöskydd har inte funnit anledning till erinran mot medlemsförslaget.

Svenska försäkringsbolags riksförbund delar förslagsställarnas uppfattning om vikten och nödvändigheten av åtgärder till förhindrande av miljöskador till sjöss.

När det gäller den i punkt 2 upptagna frågan om nordisk samverkan i internationella organ bör påminnas om det omfattande och relativt framgångsrika arbete som pågår inom det internationella sjöfartsorganet IMCO i syfte att åstadkomma miljösäkrare transporter. Ytterligare ett bevis på resultatet av nordiskt och internationellt samarbete är 1974 års konvention om skydd av östersjöområdets marina miljö.

Mot bakgrunden av detta kan måhända en rekommendation om ökade gemensamma åtgärder i det internationella arbetet att åstadkomma mera miljösäkra sjötransporter förefalla överflödiga. Riksförbundet vill dock med hänsyn till sakens betydelse inte motsätta sig att saken tas upp till behandling inom Nordiska rådet.

Folksam anför att det förslag till program för miljösäkra transporter som presenterats i SOU 1979: 43 återspeglar väl de problem som snarast möjligt bör lösas och även de åtgärder som måste vidtagas i detta sammanhang inom en nära framtid – såväl nationellt som internationellt.

För närvarande pågår en omfattande undersökning inom såväl sjöfartsverket som det internationella sjöfartsorganet, IMCO, i syfte att åstadkomma miljösäkrare transporter. *Folksam* ser gärna att dessa frågor även behandlas inom Nordiska rådet för att därmed ytterligare understryka betydelsen av att dessa väsentliga problem löses.

2.3 Remissinstanser som avstyrker eller ställer sig tveksamma till medlemsförslaget

Nordiska rådets social- och miljöutskott hänvisar till att det för närvarande finns fyra rekommendationer på Nordiska rådets dagordning, som berör de problem som aktualiseras i medlemsförslaget. Utskottet hänvisar vidare till Helsingforskonventionen som trädde i kraft i början av maj 1980. Konventionen avser såväl utsläpp från fartyg som landbaserade utsläpp. Interimskommissionen har tillsatt arbetsgrupper varav en behandlar föroreningar från fartyg. Vid Östersjökommissionens möte i Helsingfors i maj 1980 behandlades en rapport om säkerhet på fartyg och förebyggandet av

föreningar. Flera rekommendationer antogs angående oljebekämpning, om positionsrapportering för fartyg i Östersjön m. fl. Utskottet hänvisar vidare till IMCO-konventionen och MARPOL-konventionen. Utskottet avstyrker medlemsförslaget.

Danska

Industriministeriet har dryftat medlemsförslaget med och mottagit svar därom från *forsvarsministeriet*, *miljöministeriet*, *direktoratet for erhvervsuddannelse*, *maskinmesteruddannelsen* og *sundhedsstyrelsen*.

När det gäller den i förslaget föreslagna åtgärden att skärpa övervakning av efterlevnad av redan gällande föreskrifter och förbud konstaterar industriministeriet att två fartygsinspektörer har tillsatts för att kontrollera att utländska fartyg i danska hamnar uppfyller gällande internationella säkerhetsbestämmelser. Vidare konstateras att i december 1980 i folkettinget framlagts lagförslag angående skydd av havsmiljön. Förslaget innebär betydligt ökade kontrollmöjligheter jämfört med de nu gällande reglerna.

När det gäller den i medlemsförslaget föreslagna åtgärden att införa strängare sanktioner mot överträdelse av gällande föreskrifter, helst på internationell nivå, men i varje fall inom Norden hänvisas till miljöministerns svar på en fråga från miljö- och planlägningsudvalget. Av svaret framgår att miljöministern inte anser att strafframen i lagförslaget om skydd av havsmiljön bör omfatta längre fängelsestraff än ett år i enlighet med förslaget.

När det gäller den i medlemsförslaget föreslagna åtgärden att införa strängare säkerhetskrav när det gäller t. ex. tankfartygens konstruktion anser man från dansk sida att tiden ännu inte är mogen för att på nordiskt plan överväga krav om tankfartygs konstruktion och utrustning som skulle gå längre än protokoll 1978 till SOLAS-konventionen 1974.

När det gäller den i medlemsförslaget föreslagna åtgärden att företa tätare utprickning av farleder anförs att danska farvatten är tätt och ändamålsenligt utprickade samt att utprickningen i samtliga danska farvatten har noggrant genomgått i samband med övergången till IALA-system A i augusti – september 1980.

Det anförs att det existerar ett gott samarbete de nordiska länderna emellan kring produktion av sjökort samt att man i Danmark har påbörjat en genomgripande uppmätning av samtliga danska farvatten.

När det gäller förslaget att eventuellt införa lotstväng för tankfartyg anförs att Danmark har påbörjat förhandlingar med svenska sjöfartsmyndigheter och kommer att föreslå förhandlingar med andra Östersjöstater i syfte att upprätta avtal om bruk av lots för vissa tankfartyg destinerade för hamnar i dessa länder.

När det gäller den i medlemsförslaget föreslagna åtgärden att utbilda sjöbefälet i miljövardsteknik anförs att problemen kring miljöförening och miljösäkra sjötransporter inte har diskuterats mellan de skandinaviska

länderna på skolnivå. Om det anses önskvärt är man från dansk sida villig att koordinera de nordiska ländernas utbildning i miljövårdsteknik samt att ta initiativ till t. ex. seminarium där dagens situation och möjliga åtgärder kunde diskuteras och där man eventuellt kunde besluta om likartade målsättningar när det gäller undervisning i ämnet.

När det gäller den i medlemsförslaget föreslagna åtgärden att utarbeta färdiga rutiner för samarbete mellan olika myndigheter i den nordiska länderna finner inte miljöstyrelsen behov föreligga av ytterligare åtgärder på detta område.

Beträffande den i medlemsförslaget föreslagna åtgärden att förbättra information till utländska fartyg som kommer till Norden om de nordiska ländernas gällande bestämmelser anser miljöstyrelsen det inte ändamålsenligt att utarbeta gemensam publikation om havsmiljöbestämmelserna i Norden. Orsaken är dels att det gäller olika internationella regler på havsmiljöområdet i och utanför Östersjön och dels att den nationella lagstiftningen varierar länderna emellan.

När det gäller utvecklande av bättre bekämpningsmetoder och -teknik anser miljöministeriet det inte uteslutet att Nordiska rådet skulle kunna främja utvecklingen av denna teknik genom att stödja eventuella forskningsprojekt.

Miljöministeriet finner inte anledning att överväga etablering av särskilda stationer för tankrengöring. Ej heller ser man från ministeriets sida möjlighet att begränsa antalet av de hamnar som för närvarande tar emot olja.

Från dansk sida är man intresserad av att det öppnas möjlighet för utvidgad anmälningsskyldighet för tankfartyg samtidigt som man är tvungen att konstatera att det inte är sannolikt att internationell enighet därom kan uppnås.

Enligt *Danmarks Rederiforening* föreligger inget behov för ytterligare föranstaltningar i syfte att ytterligare beskydda miljön när det gäller sjötransporter. En rad internationella konventioner på området har ännu inte trätt i kraft.

Kraven på tankfartygens konstruktion har skärpts genom protokoll 1978 "Relating to the International Convention for the Prevention of Pollution from Ships 1973". Det kan inte anbefallas att ställa strängare krav på tankfartygens konstruktion, destinerade på danska hamnar, än sådana som ingår i internationella överenskommelser.

Rederiföreningen är bekant med att de nordiska länderna redan samarbetar på ett utmärkt sätt kring utprickning av farleder.

Införandet av lotstväng torde inte förbättra säkerheten väsentligt.

Beträffande utbildning i miljövårdsteknik påpekas att IMCO antog år 1978 "International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers" som bl. a. innehåller krav om utbildning för sjöbefälet i miljövårdsfrågor.

Rederiföreningen ser ingen orsak att begränsa oljetrafiken till ett mindre antal hamnar eftersom det kunde innebära större risk för kollision.

Rederiföreningen avstyrker medlemsförslaget.

Foreningen af Jernskibs- og Maskinbyggerier i Danmark anser att det arbete som pågår inom Intergovernmental Maritime Consultation Organization (IMCO) tillgodoser föreliggande behov av att förbättra sjösäkerheten.

Oliebranchens Fællesrepræsentation hänvisar till det remissvar som Danmarks Rederiforening avgivit.

Finländska

Sjöfartsstyrelsen framhåller att sedan IMCO inrättats har det utarbetats flera internationella avtal och stadganden om säker sjöfart och bekämpande av miljöskador samt att detta måste anses vara den rätta vägen, ty på grund av sjöfartens internationella karaktär kan man inte med ensidiga åtgärder från enskilda stater eller grupperingar av små stater åstadkomma avsedda effekter.

Sjöfartsstyrelsen framhåller vidare att alla i medlemsförslaget framlagda förslag (utom minskningen av antalet oljehamnar) behandlas för närvarande i olika internationella eller nationella sammanhang.

För Finland är Östersjön och dess miljöproblem av största vikt. Därför borde tillvägagångssättet vara att först föra diskussioner mellan östersjöstaterna och därefter föra fram möjliga förslag på internationell nivå.

Sedan man underskrivit Helsingforsavtalet om skydd av Östersjön (1974) har sjöfartsärenden inom östersjöområdet behandlats av MWG (Maritim Working Group) som bl. a. behandlat flera av de i medlemsförslaget nämnda ärendena. Sjöfartsstyrelsen anser också att de i medlemsförslaget nämnda åtgärderna bäst behandlas av den arbetsgrupp som bildats av östersjöstaterna, och i anslutning till Helsingforsavtalet och dess vidareutveckling.

Finlands rederiförening och *Ålands redarförening* anför att fordringarna i MARPOL-73 och SOLAS-74 jämte Protokollen -78 måste anses fylla högt ställda anspråk på säkerhet. Regelsamlingarna beträffande fartygs konstruktion och utrustning och begränsning av utsläpp har enligt rederiföreningarna nått rimlighetens gräns. Innan ytterligare regler produceras bör de redan existerande ges en chans att internationellt träda i kraft och visa vilken effekt de har.

För fartyg i inrikesfart står det varje land fritt att ställa upp nationella regler, anpassade efter lokala naturförhållanden och andra omständigheter.

Östersjökonventionen förbjuder bl. a. utsläpp av allt oljehaltigt vatten. Huvudförutsättningen för att förbjudna utsläpp inte skall företas är att alla hamnar har ändamålsenliga mottagningsanläggningar och arrangemang. Trots att oljeskyddskonventionen -54 varit i kraft i över 20 år är arrangemangen inte överlag tillfredsställande.

Bristfälliga farleder och sjökort medför i våra vatten den största risken för haverier med eventuella stora oljeutsläpp som följd. Rederiföreningarna stöder alla åtgärder som kan minska risken för haverier. Framför allt utmätning, breddning och fördjupning av skärgårdsfarleder och infartsleder till hamnar; likaså utökning av säkerhetsutrustningen såsom fyrrar, RACONs och bojar. Det internationella utprickningssystemet tas som bäst i bruk, men andra åtgärder kan knappast på grund av kusternas olika karaktär baseras på gemensamma nordiska regler.

Åtminstone utländska fartyg borde åläggas lotstväng vid navigering inom territorialvatten.

Östersjökommissionens maritima arbetsgrupp har redan tagit upp frågan om långlotsning av tankfartyg inom östersjöområdet, och ett positionsrapporteringsystem för fartyg som för olja eller annan farlig last tages på försök i bruk år 1981. Dessa åtgärder synes dock få en relativt liten haveriförhindrande effekt.

Konventionen om utbildning och certifiering av sjöfarare, STW -78, ger direktiv om vad tilläggsutbildningen för anställning på tankers bör omfatta. Rederiföreningarna hoppas att alla sjöfartsläroanstalter så snart som möjligt är beredda att ge sådan undervisning.

Det mesta av det som föreslås i medlemsförslaget är redan gjort eller är under behandling i internationella eller regionala organisationer. Vissa åtgärder kan vidtagas endast på nationell basis. Rederiföreningarna finner därför de aktioner som medlemsförslag A 573/t utmynnar i onödiga.

Norska

Miljøverndepartementet betonar vikten av att målmedvetet arbeta för att göra sjötransporterna miljösäkrare. Departementet har därför tagit initiativ till att en arbetsgrupp upprättas för att bedöma om behov föreligger av att sätta in ökade resurser i syfte att bekämpa oljeförorening vid den norska kusten. Behovet av ytterligare internationellt samarbete förmodas vidare komma att diskuteras.

Norge har deltagit aktivt i det internationella samarbetet för bekämpning av havsförorening bl. a. inom IMCO. Detta samarbete har givit som resultat bl. a. konventionen från 1973 med protokoll från 1978 om bekämpning av havsförorening från fartyg.

Flera av de åtgärder som omtalas i medlemsförslaget är redan genomförda eller håller på att genomföras i Norge på grund av det internationella samarbetet på området.

Miljøverndepartementet anser att behov inte för närvarande föreligger av nordiskt samarbete kring miljösäkra sjötransporter. Departementet vill dock inte utesluta att den norska arbetsgruppen vid ett senare tillfälle skulle kunna komma fram till att nordiskt samarbete vore värdefullt inom vissa problemområden.

Norges rederiforbund och Skibsfartens arbeidsgiverforening, fellekon-

toret anför att de nordiska ländernas myndigheter redan i dag samarbetar på ett bra sätt för att söka lösa största delen av de problem som tas upp i medlemsförslaget. På samma sätt samarbetar de nordiska redarförbunden. Enligt Norges rederiforbund skulle det inte främja saken att anta ett särskilt handlingsprogram som säkerligen skulle bli så omfattande att översikten förlorades. Det som, enligt Norges rederiforbund, behöver göras, är att uppfordra de nationella fackmyndigheterna att samarbeta med sina nordiska kolleger. Man bör försäkra sig om att det regionala nordiska samarbetet inte skadar det internationella samarbetet. Norges rederiforbund stöder medlemsförslaget i den mån det föreslår att de nordiska ländernas regeringar på den internationella nivån samverkar för att reducera havsföroreningar.

Svenska

Sveriges redarförening anför att de krav om åtgärder som gäller vattenförorening från fartyg i Sverige är internationellt sett mycket stränga och har varit i kraft sedan 1972. Kraven skärptes 1976 när Sverige biträdde den s. k. "Östersjökonventionen". Det är enligt föreningens uppfattning osannolikt att svenska fartyg släpper ut olja till sjöss medvetet. På vilket sätt och till vilket omfång de övriga nordiska ländernas fartyg ålagt samma krav bör utredas av Nordiska rådet.

Det är föreningens uppfattning att några ytterligare skärpningar av lagen mot vattenföroreningar från fartyg inte skall göras förrän MARPOL-konventionen och MARPOL-protokollet av 1978 träder i kraft.

Med hänvisning till den förteckning över de delområden på vilka åtgärder, enligt förslagsställaren, kunde sättas in, vill föreningen framhålla att med Östersjökonventionens ikraftträdande kommer en skärpt övervakning att gälla. Beträffande tankfartygs konstruktion vill föreningen framhålla att kraven på dessa skärptes genom MARPOL-protokollet 1978.

Rörande utprickning av farleder och bättre sjökort är föreningen av den uppfattningen, att sjökort och farleder bör hålla så hög standard som tekniskt och ekonomiskt är möjligt. Såvitt föreningen känner till finns redan ett samarbete på detta område mellan de nordiska länderna.

Beträffande lotstväng har senare års erfarenheter visat att lotstväng icke väsentligt förbättrar säkerheten.

Beträffande utbildning i miljövårdsteknik förekommer detta ämne redan om än i blygsamt omfång på sjöbefälsskolornas schema. Föreningen vill emellertid framhålla att IMCO 1978 antog en konvention, vilken bl. a. innebär att utbildning i miljövårdsteknik skall införas i fartygsbefälsutbildningen.

Rörande information till utländska fartyg som kommer till Norden vill föreningen understryka att varje fartygsbefälhavare är skyldig att sätta sig in i de bestämmelser som gäller för de områden fartyget skall trafikera.

Ett mycket viktigt villkor för en bättre havsmiljö är mottagningsanord-

ningarna för miljöskadligt avfall. Dessa anläggningar måste byggas ut inte bara i Norden utan i hela världen. Mottagandet bör ske kostnadsfritt men avgiften kan i stället inbakas i hamnumgälderna. Danmark torde vara det nordiska land som kommit längst i denna fråga. I Sverige finns fortfarande en del att göra i fråga om utbyggnaden av mottagningsanläggningar men de svenska myndigheterna har klart för sig att miljöskadliga rester bör få avlämnas utan avgift. Föreningen finner det angeläget att Nordiska rådet låter utreda hur mottagningsanläggningarna fungerar såväl tekniskt som ur avgiftssynpunkt i de övriga nordiska länderna.

2.4 Remissinstanser som avstår från att yttra sig eller inte tar direkt ställning till medlemsförslaget

Internationella

Interim Baltic Marine Environment Protection Commission avstår från att yttra sig över förslaget.

Danska

Foreningen af danske Søassurandører anför att förslaget inte ger anledning till kommentarer.

Norska

Skibsbyggerienes landsforening framhåller att det råder ovisshet om i vilken mån dubbelbottnade skrov bidrar till större säkerhet. Kraven på säkerhet och navigationsutrustning samt den mänskliga faktorn kräver stor uppmärksamhet.

Svenska

Generaltullstyrelsen svarar genom kustbevakningen för nationella åtgärder till havs och i kustvatten, Vänern och Mälaren för att avvärja eller begränsa skada till följd av utflöde av olja eller annat som är skadligt. Styrelsen begränsar sitt yttrande till de delar av medlemsförslaget som berör nordiskt samarbete vid övervakning, rapportering och bekämpning av större oljeföroreningar till sjöss.

I medlemsförslaget sägs att "de åtgärder som hittills har vidtagits eller planerats mot oljeskador har framför allt varit inriktade på bekämpning eller sanering". *Generaltullstyrelsen* delar inte denna uppfattning.

Såvitt gäller insatsområden med förebyggande effekt pekar medlemsförslaget på en serie åtgärder, vilka dock samtliga torde vara iakttagna eller under övervägande inom de nordiska länderna. En faktor som dock inte nämns i medlemsförslaget är den mänskliga faktorn, som förorsakar 85–90% av alla sjöolyckor.

Samarbetet mellan de nordiska länderna (utom Island) i fråga om rapportering och bekämpning m. m. av större oljeföroreningar till sjöss regleras i

första hand av Köpenhamnsavtalet som trädde i kraft hösten 1971. Därjämte berörs två eller flera nordiska länder av Bonnavalet från 1969 (SÖ 1969:21), som reglerar motsvarande samarbete mellan randstaterna till Nordsjön samt av den 1974 paraferade Helsingforskonventionen (SÖ 1976:13) om skydd av Östersjöområdets marina miljö vilken trädde i kraft under första halvåret 1980. Samarbetet mellan de myndigheter som i respektive nordiskt land har det nationella ansvaret för oljebekämpning till havs m. m. sker sedan flera år tillbaka genom årliga sammankomster inom ramen för nämnda avtal och konvention.

Den privata Stiftelsen för miljövårdsstudier anordnar i stort sett varje år en nordisk konferens rörande oljeskydd till havs m. m. Där deltar representanter för de myndigheter som har ansvar för miljöskyddet till sjöss.

Vid samtliga här nämnda sammankomster sker regelmässigt utbyte av information mellan de nordiska länderna. Detta samarbete har kommit längst i fråga om Köpenhamnavtalet.

Det nordiska samarbetet på oljebekämpningsområdet utvecklas fortlöpande och har vid flera tillfällen praktiserats vid verkliga bekämpningsaktioner. Danska och svenska resurser har samarbetat vid flera oljeutsläpp i Öresund, danska och svenska resurser har ställts till norskt förfogande under Bravoolyckan 1977 samt finska och svenska resurser har samverkat under bekämpning av oljeutsläpp i Stockholms skärgård 1979.

De för oljeskyddsberedskapen i de nordiska länderna ansvariga myndigheterna är väl medvetna om betydelsen av en effektiv övervakning av efterlevnaden av redan gällande föreskrifter och förbud mot oljeutsläpp och utnyttjar flyg och helikoptrar för detta ändamål.

Man har inom Bonnavalets och Helsingforskonventionens ram tillsatt särskilda arbetsgrupper som sysslar med samarbete och samverkan i fråga om övervakning, rapportering, forskning och utveckling m. m. med anknytning till beredskap mot miljöfarliga utsläpp till sjöss.

En arbetsgrupp under danskt ordförandeskap har inom ramen för Helsingforskonventionen föreslagit införandet av ett gemensamt system för rapportering av fartygspositioner inom östersjöområdet avseende tankfartyg om minst 20 000 bruttoton och kemikalie- eller gaslastade tankfartyg om minst 1 600 bruttoton. Förslaget som har antagits av interimskommissionen för Helsingforskonventionen avses börja tillämpas 1981-01-01. Fartyg av nu nämnda slag skall då vid inpassage till östersjöområdet till vederbörande kustbevakningsmyndighet inrapportera dels färdplan, dels rapportera passage av vissa överenskomna rapporteringslinjer samt ankomst till destinationshamn. Motsvarande rapportering skall ske vid förflyttningar enbart inom östersjöområdet.

Det finns sålunda ett väl etablerat nordiskt samarbete i fråga om rapporteringsrutiner vid händelser som leder till större förorening av havet liksom beträffande teknik och samverkansformer för att begränsa skadorna härvid.

Styrelsen anser det från såväl praktisk som psykologisk synpunkt olyckligt att ställa de skadeförebyggande och skadeavhjälpande verksamheterna i något slags motsatsförhållande till varandra. Det behövs satsning inom båda dessa områden.

Statens kärnkraftsinspektion anför att nordiskt samarbete etablerats för ett antal år sedan för transporter av radioaktivt material. Samarbetet är inordnat under Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (NKA).

I Norden är det i dag främst aktuellt med sjötransporter av använt kärnbränsle. Dessa transporter kommer att öka avsevärt i antal då det svenska projektet CLAB (centralt lager för använt bränsle) färdigställts. I detta projekt är det tänkt att man från de olika kärnkraftverken i Sverige skall skeppa det använda bränslet till ett centralt lager. Man kommer dessutom att i begränsad omfattning skeppa använt bränsle från Sverige till uppberedningsanläggningarna i England och Frankrike.

Vid utformningen av transportsystemet för denna verksamhet kommer man att beakta den totala säkerheten för systemet.

Under 1975, 1976 och 1979 genomfördes ett antal sjötransporter av använt bränsle från Oskarshamnsverket till England. Samarbetet mellan berörda svenska och danska myndigheter fungerade vid dessa tillfällen friktionsfritt.

3 Utskottet

Medlemsförslaget som har sin utgångspunkt i naturens känslighet för utsläpp av miljöfarliga ämnen syftar till att öka sjötransporternas miljö-säkerhet.

Nordiskt och internationellt samarbete kring sjösäkerhet och bekämpning av oljeförorening har existerat under längre tid. IMCO (Intergovernmental Maritime Consultative Organization), vilken är FN:s rådgivande sjöfartsorganisation, upprättades år 1959 och behandlar bl. a. föroreningar från fartyg. Inom ramen för IMCO har bl. a. 1973 års havsföroreningskonvention MARPOL utarbetats med skärpningar som återfinns i det protokoll som undertecknades i London år 1978. MARPOL-konventionen och protokollet har ratificerats av Norge och Sverige den 15 juli respektive 9 juni 1980 och Danmark planerar ratifikation före slutet av 1980. Därutöver har Storbritannien, USA, Peru och Uruguay ratificerat den.

År 1969 träffade randstaterna till Nordsjön det så kallade Bonnavalet angående samarbete i fråga om rapportering och bekämpning m. m. av oljeföroreningar. Köpenhamnsavtalet, som reglerar samarbetet mellan Danmark, Norge, Finland och Sverige om åtgärder mot oljeförorening av havet, trädde i kraft år 1971. Helsingforskonventionen, som trädde i kraft under första halvåret 1980, skall värna om skydd av östersjöområdets marina miljö och avser såväl utsläpp från fartyg som landbaserade utsläpp.

Inom Nordiska rådet har man vidare behandlat en rad frågor med an-

knytning till de i medlemsförslaget upptagna problemen. Social- och miljöutskottet nämner i sitt remissvar fyra icke avskrivna rekommendationer som berör delar av de i medlemsförslaget aktualiserade problemen. Dessa rekommendationer handlar om åtgärder mot Östersjöns förorening, begränsningar av utsläpp i Bottniska viken, förhindrande av skador förorsakade av giftiga laster och program för samarbete på miljövårdsområdet.

Genom det existerande internationella samarbetet på miljö- och sjösäkerhetsområdet har väsentliga förbättringar uppnåtts. Det är därför av betydelse att de nordiska länderna samarbetar internationellt, såsom de hittills har gjort, och förstärker sina insatser för att öka miljösäkerheten i sjötrafiken internationellt. Trots detta internationella samarbete har, så som förslagsställarna anför, de större oljeolyckor som inträffat i de nordiska farvattnen den senast tiden visat att de nordiska ländernas beredskap för att förhindra och bekämpa sådana olyckor bör förstärkas.

I Sverige har nyligen ett betänkande, *Ren Tur, program för miljösäkra sjötransporter*, avgivits. I betänkandet föreslås ett brett upplagt handlingsprogram som spänner över flera myndigheters verksamhetsfält. Såsom en första åtgärd med anledning av förslaget fattade den svenska regeringen sommaren 1979 beslut om ett åtgärdsprogram avseende ett antal frågor som befunnits kunna upptas redan då utan riksdagens medverkan.

Det aktuella medlemsförslagens utgångspunkt är att, vilket i Ren Tur-betänkandet framhållits som motiv för speciella svenska åtgärder, kustmiljöernas speciella känslighet och en hög värdering av miljön som livsvärde i lika hög grad kan stå som motiv för en gemensam nordisk satsning.

Med hänvisning till en rad åtgärder hämtade från Ren Tur-betänkandet anför förslagsställarna att ett nordiskt handlingsprogram för att åstadkomma miljösäkra sjötransporter borde utarbetas och förverkligas.

Enligt trafikutskottets mening föreligger behov av förstärkta insatser i Norden på området delvis i avvaktan på internationella insatser. Därvid bör emellertid beaktas att åtgärder som berör enbart de nordiska fartygens konstruktion och utrustning inte torde ha avsedd effekt eftersom endast en mindre del av sjöfarten på de nordiska hamnarna seglar under nordisk flagg. De nordiska länderna bör i stället fortsätta att på internationell nivå arbeta för krav på förbättrad konstruktion och utrustning. Vidare bör det beaktas att det ligger en risk i att ensidigt anta och genomföra åtgärder som av tredje part kan uppfattas som diskriminerande. Med dessa begränsningar kan trafikutskottet ställa sig bakom förslaget att de nordiska länderna i samarbete bör utarbeta och förverkliga åtgärder för att åstadkomma miljösäkrare sjötransporter.

Det svenska betänkandet Ren Tur torde delvis kunna utgöra en utgångspunkt för handlingsprogrammet.

Trafikutskottet vill särskilt nämna några åtgärder som de nordiska länderna redan nu gemensamt borde vidta för att förbättra sjötransporternas miljösäkerhet fastän de med fördel också kunde genomföras på internatio-

nellt plan, nämligen utvecklande av bättre bekämpningsmetoder och -teknik, upprättande av tankrengöringsstationer, utbildning av sjöbefälet i miljöteknik, utarbetande av bättre sjökort, tätare utprickning av farleder, skärpt övervakning av efterlevnaden av redan gällande regler och införande av strängare sanktioner mot överträdelse av dessa, behovsprövat lotstväng för tankfartyg, eventuell anmälningsskyldighet.

Med hänvisning till ovanstående får trafikutskottet föreslå Nordiska rådet att anta följande rekommendationer:

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta ett åtgärdsprogram med syfte att åstadkomma miljösäkra sjötransporter
2. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att inom internationella samarbetsorgan samfällt verka för ökad miljösäkerhet vid sjötransporter.

Oslo den 3 november 1980

Karen Dahlerup Andersen (S) *Christian Christensen (Kr F)*

Bjarne Mørk Eidem (A) *Egon Jensen (S)*

Sakari Knuuttila (Sd) *Håkon Kyllingmark (H)*

Essen Lindahl (s) *Per Petersson (m)*

Rolf Sellgren (fp) *Anne-Lise Steinbach (A)*

Marjatta Väänänen (K)

Förman

Medlemsförslag

om åtgärder för att motverka ungdomsarbetslösheten

(Väckt av Liv Andersen, Nils Dahlman, Rune Gustavsson, Bror Lillqvist, Irma Rihniemi-Koski och Bernhard Tastesen)

I nordiska arbetsmarknadsprogrammets andra etapp, som stadfästes av Nordiska ministerrådet den 8 juni 1979, konstateras att ungdomen givits högsta prioritet i programmets första del. I programmet, som utarbetats av Nordiska arbetsmarknadsutskottet (NAUT), omtalas att utredningsarbete gällande ungdomsarbetslöshet företagits både av NAUT och i regi av sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete. NAUT har för sin del publicerat två rapporter. "Tiltak mot ungdomsarbetslösheten i de nordiske land" (*NU A 1977: 13*) och "Forebyggende tiltak mot ungdomsarbetslöshet" (*NU A 1979: 1*), varav den senare är en vidareutveckling av den förra. Kultursekretariatet har åter låtit utarbeta en rapport med namnet "Foranstaltninger mod ungdomsarbetsløsheden i fire nordiske lokalområder" (*NU A 1979: 10*). I NAUT:s rapport konstateras att man i detta skede diskuterar frågorna om en närmare koordinering med motsvarande utredningar på internationellt plan och om uppföljandet på det nationella planet av de åtgärder som hittills föreslagits.

Mot bakgrund av den stora ungdomsarbetslöshet som fortfarande råder i de nordiska länderna är det av största vikt att all befintlig information om ungdomsarbetslösheten i brådskande ordning koordineras och vid behov ytterligare kompletteras och att ett avgränsat handlingsprogram för motverkandet av ungdomsarbetslösheten utarbetas.

Liksom på nationellt plan har frågan om ungdomsarbetslösheten sedan den ekonomiska depressionsperiodens början före mitten av 1970-talet haft ständig aktualitet inom det nordiska samarbetet. Redan år 1975 fäste kulturutskottet uppmärksamhet vid ungdomsarbetslösheten och föreslog att frågan skulle tas upp till övervägande på det nordiska planet. Nordiska ministerrådet förhöll sig dock till en början, i väntan på resultaten från arbetsmarknadsstyrelsernas samarbetssträvanden, avvaktande till frågan om ungdomsarbetslösheten. År 1977 påbörjade dock en av ministerrådet tillsatt speciell referensgrupp för 16–19-årigas utbildning, där också ungdomsarbetslösheten blev föremål för utredningar, sitt arbete. Referensgruppen utarbetade ett treårigt projektprogram för åren 1978–1980. Nordiska rådets social- och miljöutskott betonade i detta sammanhang bety-

delsen av att ministerrådets organ lägger stor vikt uttryckligen vid ungdomsarbetslösheten eventuellt genom att utarbeta ett särskilt avgränsat handlingsprogram. Ministerrådet konstaterar i sin berättelse för år 1978 att ungdomsarbetslösheten varit mycket högt prioriterad i alla de nordiska länderna men att det inte varit aktuellt att sätta igång med ett speciellt nordiskt handlingsprogram på detta område. Social- och miljöutskottet uttrycker för sin del i sitt betänkande över berättelsen att det inte ges några kommentarer till varför ett nordiskt handlingsprogram inte varit aktuellt och finner detta otillfredsställande.

NAUT:s båda rapporter "Tiltak mot ungdomsarbetslösheten i de nordiske land" och "Forebyggende tiltak mot ungdomsarbetslöshet" och den på uppdrag av sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete utarbetade rapporten "Foranstaltninger mod ungdomsarbejdsløsheden i fire nordiske lokalområder", bildar en bas utgående från vilken det torde finnas förutsättningar att utarbeta ett avgränsat program för bekämpandet av ungdomsarbetslösheten. De två sistnämnda rapporterna granskas nedan i korthet.

"Forebyggende tiltak mot ungdomsarbetslöshet" strävar att ge en överblick och en värdering av de åtgärder som kan verka förebyggande på ungdomsarbetslösheten med huvudvikten på åtgärder inom skolväsendet. Projektet koncentrerar sig i första hand på förebyggande åtgärder i grundskolan och vid övergången från skola till arbetsliv. De åtgärder som föreslås står i samband med praktiska förhållanden inom skola, arbetsliv och yrkesvägledning.

Projektgruppen anser generellt att grundskolans yrkesvägledning är för teoretisk och att samarbetet mellan skola, arbetsliv och yrkesvägledning inte är tillfredsställande.

Det konkreta samarbetet mellan skola och arbetsliv bör utvecklas. Bland de enskilda åtgärderna som föreslås kan nämnas organiserad yrkesvägledning på de högre klasserna, bättre koordinering av yrkesvägledningen med arbetslivet, införandet av yrkesvägledningskurser under grundskolans sista termin, utvecklandet av samarbetet mellan skola och näringsliv, utvecklandet av informations- och yrkesvägledningsmaterial gällande det lokala arbetslivet, utarbetandet av bättre och aktuellare information om yrkesvägledning i grundskolans läroböcker, upptagandet av yrkesvägledning som obligatoriskt ämne i lärarnas grundutbildning och arrangerandet av nödvändig skolning för arbetslivets och arbetsförmedlingens representanter.

Rapporten om "Foranstaltninger mod ungdomsarbejdsløsheden i fire nordiske lokalområder" är mindre generellt utformad än NAUT:s rapport. Utgångspunkten är här de åtgärder som nationellt vidtagits för att motverka ungdomsarbetslösheten och de positiva och negativa följderna av sådana åtgärder. Åtgärderna klassificeras i utbildningspolitiska, arbetsmarknadspolitiska och socialpolitiska grupper. Åtgärderna och deras följder studeras inom fyra olika typområden i Norden.

I rapporten fastställs att ungdomsarbetslösheten är ett brännande problem både för ungdomarna själva och för samhället och att åtgärderna sålunda har en dubbel uppgift: dels att hjälpa ungdomen i en situation som är individuellt belastande och dels att skydda samhället från de upplösningstendenser som annars kan göra sig gällande. I rapporten fäster man uppmärksamhet vid att ungdomsarbetslösheten är ett strukturellt problem men samtidigt att frågan inte i större utsträckning tas upp till behandling i rapporten. I rapporten fastställs att åtgärder som företagits inom de fyra typområdena bidrag till att ungdomen i flera fall kommit ut ur sysslolösheten och att de i en del fall medfört att det varit lättare för ungdomen att få arbete senare. En beskrivning och värdering av de företagna åtgärderna kan enligt rapporten fungera som en inspirationskälla för igångsättandet av andra liknande åtgärder. Avsikten med rapporten är sålunda främst att bidra till utbytet av erfarenheter i vart och ett av de fyra nordiska länderna å ena sidan och mellan dessa länder å andra sidan.

I rapporten berörs ett stort antal positiva och negativa följder som åtgärderna föranlett. En av de centrala slutsatserna i rapporten är att ungdomen bör beredas större möjligheter att delta i planläggningen av åtgärderna och ha större beslutanderätt i samband med dessa. Rapporten fäster uppmärksamhet vid den bestämmelse som hindrar aktiviteterna att omfatta sådant arbete som i varje fall skall utföras av förvärvslivet och betonar att bestämmelsen innebär en stor risk för att det arbete som därigenom kan erbjudas ungdomar ter sig meningslöst. Det är över huvud taget skäl att göra en klar skillnad mellan åtgärder som har karaktären av hjälpåtgärder och aktiviteter genom vilka man strävar till att motverka arbetslösheten. Hjälpåtgärder bör helst komma i fråga endast då det gäller svängningar i konjunkturerna medan man i samband med strukturell arbetslöshet i första hand bör sträva till att lösa de strukturella problemen. Rapporten understryker slutligen att trots de positiva verkningarna av olika åtgärder kan fler av åtgärderna endast ses som en tillfällig överbyggnad av strukturella problem.

I det nordiska samarbetet har man under senare år högt prioriterat frågan om ungdomsarbetslösheten och man har genom olika utredningar skaffat sig en betydande erfarenhet i frågan. Ungdomsarbetslösheten utgör samtidigt ett lika centralt problem som någonsin i de nordiska länderna. Mot denna bakgrund är det av största vikt att all befintlig information i saken i brådskande ordning koordineras och vid behov ytterligare kompletteras. På basen av detta material bör ett konkret åtgärdsprogram snart utarbetas och verkställas.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställer undertecknade, att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta ett åtgärdsprogram för samarbete i syfte att motverka ungdomsarbetslösheten.

Oslo, Mariehamn, Stockholm, Helsingfors och København den 18 oktober 1979

Liv Andersen (A)

Nils Dahlman (ÅS)

Rune Gustavsson (c)

Bror Lillqvist (Sd)

Irma Rihtniemi-Koski (Kok)

Bernhardt Tastesen (S)

BILAGA 1. Yttranden (se supplement)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över medlemsförslaget

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om åtgärder för att motverka ungdomsarbetslösheten. Medlemsförslaget har behandlats av utskottet vid möten i Jakobstad den 12–13 maj 1980, i Reykjavik den 18–19 augusti 1980, och i Oslo den 3–4 november 1980 och i Stockholm den 17 december 1980. Vid mötet i Stockholm den 23 oktober 1980 deltog företrädare för de nordiska arbetsgivareföreningarna och för Nordens fackliga samorganisation.

I Inledning

I medlemsförslaget hemställes.

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta ett åtgärdsprogram för samarbete i syfte att motverka ungdomsarbetslösheten.

Ungdomen har givits högsta prioritet i det nordiska arbetsmarknadsprogram vars två första etapper antagits av ministerrådet. Utredningar om ungdomsarbetslösheten har företagits dels av sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete, dels av ministerrådssekretariatet i Oslo tillsammans med Nordiska arbetsmarknadsutskottet. Mot bakgrund av den stora ungdomsarbetslöshet som allttjämt råder är det av största vikt att all befintlig information i ämnet brådskande koordineras, vid behov kompletteras och att ett avgränsat handlingsprogram för motverkande av ungdomsarbetslösheten utarbetas, framhåller förslagsställarna.

Redan år 1975 fäste Nordiska rådets kulturutskott uppmärksamhet vid ungdomsarbetslöshetsfrågan, men ministerrådet förhöll sig avvaktande till en början. En särskilt tillsatt referensgrupp utarbetade ett projektprogram för 16–19-åringars utbildning avseende åren 1978–80. Rådets social- och miljöutskott har efterlyst ett avgränsat nordiskt handlingsprogram för att komma till rätta med ungdomsarbetslösheten.

Rapporten "Tiltak mot ungdomsarbetslöshet" ger en överblick över och värderar förebyggande åtgärder mot ungdomsarbetslöshet, särskilt på skolområdet. Övergången från skolan till arbetslivet betonas särskilt. Bl. a. föreslås organiserad yrkesvägledning för de högre klasserna, förbättrat koordinering av yrkesvägledningen visavis arbetslivet, införandet av yrkesvägledningskurser i avgångsklasserna, förbättrat samarbete mellan skola och näringsliv, m. m. Mindre generellt utformad är rapporten "Föranstaltningar mot ungdomsarbetslösheden i fire nordiske lokalområder", utarbetad av kulturavtalets organ. I rapporten fastslås att ungdomsarbetslösheten är ett brännande problem både för samhället och för ungdomarna

själva. De åtgärder som kan vidtagas på nationellt plan delas in i tre kategorier: utbildningspolitiska, arbetsmarknadspolitiska och socialpolitiska. Det som gjorts i de fyra lokalområden som belyses i rapporten redovisas. I flera fall har åtgärderna bidragit till att arbetslösa ungdomar kommit ut ur sysslolösheten, i andra underlättat för dessa att få arbete i ett senare skede. Såväl positiva som negativa erfarenheter redovisas. Ungdomsarbetslösheten utgör idag ett centralt problem. Därför är det av största vikt att ett konkret åtgärdsprogram för att komma till rätta med den utarbetas, framhålls i medlemsförslaget.

2 Remissinstanserna

Remissyttrandena föreligger från följande myndigheter och organisationer på nationellt och nordiskt plan:

Nordiska

Styrgruppen för nordiskt skolsamarbete
Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning
Nordens fackliga samorganisation
Föreningarna Nordens Förbund
Nordiska akademikerrådet

Danmark

Arbudsministeriet
Undervisningsministeriet
Kommunernes Landsforening
Amtsrådsforeningen i Danmark
Dansk Arbejdsgiverforening
Dansk Socialrådgiverforening
Socialpolitisk Forening

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet
Arbetskraftsministeriet
Yrkesutbildningsstyrelsen
Ålands landskapsstyrelse
Arbetsgivarnas i Finlands centralförbund och
Affärsarbetsgivarnas centralförbund (gemensamt yttrande)
Akava r. f.
Finlands stadsförbund

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet
Kommunal- og arbeidsdepartementet
Sosialdepartementet
Arbeidsdirektoratet
Norske kommuners centralforbund
Norsk arbeidsgiverforening

Sverige

Socialstyrelsen

Universitets- och högskoleämbetet

Skolöverstyrelsen

Arbetsmarknadsstyrelsen

ILO-kommittén

Delegationen för sysselsättningsfrågor

Svenska kommunförbundet

Sveriges socionomers riksförbund

Svenska Arbetsgivareföreningen

*2.1 Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget**2.1.1 Nordiska*

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) framhåller att den framtida utvecklingen vad beträffar arbetslösheten och dess följder tagits upp såväl på nationellt, nordiskt som internationellt plan. Att oron är stor beror dels på de kvantitativt omfattande dimensioner som ungdomsarbetslösheten antagit, dels på de kvalitativa aspekterna. Enligt NAD:s uppfattning bör allt göras för att lindra de stora mänskliga, sociala och ekonomiska problem som ungdomsarbetslösheten för med sig samt för att förebygga arbetslösheten rent generellt. För egen del har NAD som ett prioriterat forskningsområde valt ut "förändringar i arbetslivet och dess konsekvenser för bruk av alkohol och droger".

När det gäller studier av arbetslöshetens effekter på individen har konsumtion av alkohol sällan uppfattats som ett väsentligt följdfeomen. Resultaten från det fåtal undersökningar som genomförts är motstridiga. I en del fall har ökad alkoholkonsumtion kunnat relateras till arbetslöshet, medan andra fall pekat på ett minskat eller oförändrat alkoholbruk. Sambanden kan därtill vara olika beroende på vilken grupp av människor som det rör sig om. Likaså kan valet av rusmedel skifta. Orsakssamband av detta slag är inte nämndens enda huvudintresse, utan man önskar uppmärksamma också utslagingsmekanismer i allmänhet och vårdapparatusens funktionssätt. Det omfattande utredningsarbete som redan satts igång på nordiskt plan beträffande ungdomsarbetslöshet bör kunna fungera som en bas för ett handlingsprogram. Forskningsinsatser krävs därvid också inom alkohol- och drogområdet.

Nordiska akademikerrådet anser att arbetslösheten bland ungdom är ett stort problem i hela Norden. Stora ansträngningar bör fortsatt göras för att bereda arbete åt de ungdomar som idag står utan. Några invändningar mot att ett nordiskt åtgärdsprogram utarbetas finns inte. Den gemensamma nordiska arbetsmarknaden bör öppna möjlighet för ungdomar att under längre eller kortare tid arbeta eller utbilda sig i annat nordiskt land. Ojämheter i efterfrågan på arbetskraft kan då utjämnas mellan olika regioner och branscher i Norden. De rapporter som utarbetats på initiativ av Nordiska

arbetsmarknadsutskottet bör ges stor spridning. De bör tillställas arbetsmarknadsmyndigheterna både på lokal och regional nivå liksom arbetsmarknadsparterna. Annars får de inte avsedd effekt.

2.1.2 Danmark

Undervisningsministeriet anser att det hittills genomförda utredningsarbetet på nordiskt plan och de i ämnet publicerade rapporterna om ungdomsarbetslösheten bör kunna utgöra underlag för utarbetandet av en nordisk plan. Redan pågår nordisk samverkan bland annat genom Nordiska arbetsmarknadsutskottets försorg. En särskild arbetsgrupp har tillsatts med uppgift att utvärdera erfarenheterna av den s. k. ungdomsgarantin. Skäl för en nordisk insats mot ungdomsarbetslösheten kan vara för länderna gemensamma samhällseliga drag. Å andra sidan kan skillnader i utbildnings- och arbetsmarknadssystem nödvändiggöra nationell anpassning av de gemensamma insatserna. Alla relevanta upplysningar som avser planerade eller aktuella åtgärder i de enskilda länderna bör utväxlas.

Socialpolitisk Forening är positiv till medlemsförslaget. Information och praktiska erfarenheter som under årens lopp insamlats i de nordiska länderna beträffande åtgärder mot ungdomsarbetslösheten bör utbytas i systematiserad form. Både på nationellt och nordiskt plan bör överläggningar äga rum om på vilket sätt ungdomsarbetslösheten kan minskas.

Dansk Socialrådgiverforening är positiv till medlemsförslaget. Ungdomsarbetslösheten är ett viktigt problem som med rätta givits prioritet också på nordiskt plan. Ändamålsenligt vore att få till stånd effektiv koordinering av undersökningsarbetet samt av informationen om projekt och erfarenheter. Både på nationellt och nordiskt plan bör erfarenheter utväxlas. Vikt bör också läggas vid de utstötningmekanismer på arbetsmarknaden som särskilt ungdomen utsätts för. Vidare bör beaktas de sociala konsekvenser som det får för de unga som inte blir integrerade på arbetsmarknaden. En rad av de åtgärder som vidtagits har inte rört den restgrupp som de unga som står utanför arbetsmarknaden utgör.

2.1.3 Finland

Yrkesutbildningsstyrelsen finner de utredningsinsatser som gjorts av sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete och Nordiska arbetsmarknadsutskottet beträffande ungdomsarbetslösheten vara värdefulla. Ungdomsarbetslösheten bör analyseras i ett brett samhällspolitiskt sammanhang. Enbart utbildningspolitiska insatser räcker ej, utan olika grenar inom förvaltningen måste samverka på lokalt och inte bara på centralt plan. Nödvändigt är att långsiktiga, förebyggande åtgärder prioriteras på bekostnad av de ofta kortsiktiga insatser som man hittills gripit till. Ett helhetsbetonat nordiskt åtgärdsprogram för att motverka ungdomsarbetslöshet bör utarbetas.

Finlands stadsförbund har fäst sina medlemskommuners uppmärksamhet på den stora ungdomsarbetslösheten och uppmanat dem att söka medel för att förbättra ungdomens sysselsättningsläge. Genom kommuners och företags åtgärder har ungdomens sysselsättningsgrad avsevärt förbättrats under 1979. Kommunernas insatser är dock av tillfällig natur. Utarbetandet av ett nordiskt åtgärdsprogram för att motverka ungdomsarbetslösheten tillstyrkes. Speciell uppmärksamhet bör läggas vid samarbetet mellan skola och arbetsliv, vid utvecklandet av yrkesvägledningen samt övrigt arbetskraftsservice.

Akava anser, i likhet med medlemsförslagsställarna, att ungdomsarbetslösheten utvecklats till ett synnerligen omfattande och svårlost problem. Alla åtgärder som kan minska ungdomsarbetslösheten välkomnas. Mot denna bakgrund tillstyrkes att frågan om att främja ungdomens sysselsättning utreds på nordiskt plan.

Ålands landskapsstyrelse anser, att ungdomsarbetslöshet och därmed förknippad emigration är ett allvarligt problem inte bara för ungdomar utan för alla som har en bristande yrkesutbildning. I viss utsträckning gäller detta även för akademiker med utbildning inom en yrkessektor med begränsade anställningsmöjligheter. Åland ligger mellan Finland och den attraktiva svenska arbetsmarknaden. I Finland vidtagna åtgärder passar inte alltid åländska förhållanden. Åländska synpunkter och behov har förblivit obeaktade i de avtal som ingåtts mellan det finländska arbetskraftsministeriet och dess nordiska motsvarigheter. Åland handhar själv sina egna arbetsmarknadsfrågor även om man utomlands kan hysa en annan uppfattning. De särförhållanden som råder på Åland bör man ta hänsyn till vid behandlingen av frågan om sysselsättning för ungdom. Medlemsförslaget tillstyrkes.

2.1.4 Norge

Sosialdepartementet ser positivt på att det utarbetas ett konkret handlingsprogram för att motverka ungdomsarbetslösheten. Övergången från skola till arbetsliv erbjuder problem för ungdomen. I situationer med en stram arbetsmarknad drabbar detta de som är svagast. Det kan vidare vara svårt att erbjuda rehabiliterad ungdom meningsfull sysselsättning. Arbedsinspektorskontoret har visat att av 17–19-åringarna är det många som inte sökt arbetsförmedlingshjälp. I det tilltänkta handlingsprogrammet bör därför vikt läggas vid samarbetet mellan arbetsförmedling och utekontakterna. Uppsökande verksamhet bör utgöra en del av handlingsprogrammet. Evaluering bör byggas in i arbetet med att genomföra handlingsprogrammet.

Norske kommuners sentralförbund tillstyrker medlemsförslaget.

Norsk arbeidsgiverforening noterar inledningsvis att medlemsförslaget är generellt utformat. Många unga har inte varit ute i arbetslivet, varför steget från skolan och till yrkeslivet blir stort. Ungdomen har ibland

felaktiga uppfattningar om de krav som ställs samt vilka rättigheter som erbjuds i arbetslivet. Genom bristande anknytning till ett företag kan det vara svårt att arbeta med selektiva åtgärder i syfte att stimulera arbetsgivarna till att anställa unga arbetssökande. De nordiska länderna bör utväxla information om erfarenheterna av vidtagna åtgärder. Om en begränsning sker till ett informations- och erfarenhetsutbyte beträffande på nationellt plan vidtagna åtgärder stödes medlemsförslaget.

2.1.5 Sverige

Skolöverstyrelsen anser att ungdomsarbetslösheten är ett allvarligt problem. En första förutsättning för att komma till rätta med ungdomsarbetslösheten är att det finns utrymme på arbetsmarknaden för ungdomen. Gymnasieskolan fungerar bra för merparten av eleverna. Motverkandet av ungdomsarbetslösheten måste därför i första hand gälla de ungdomar som inte genomgår denna skolform. Ett annat problem är den minskade regionala rörligheten bland ungdomen, som försvårar anpassningen mellan utbildning och arbetsmarknad. Vidare måste man försöka undvika att ett A- och ett B-lag skapas på arbetsmarknaden. Elever i olika former av utbildning bör erhålla likvärdiga ekonomiska villkor. Därefter kommenterar styrelsen utredningen om förebyggande åtgärder mot ungdomsarbetslöshet samt utredningen om motsvarande åtgärder inom fyra lokalområden som företagits av ministerrådet. Med nödvändiga kompletteringar från samtliga berörda länder bör underlag finnas för ett samlat nordiskt handlingsprogram för att komma till rätta med ungdomsarbetslösheten.

Arbetsmarknadsstyrelsen redogör för uppläggningsen av projektet om den s.k. ungdomsgarantin som satts igång inom ministerrådets organ. Projektet avser utbildnings- och arbetsmarknadspolitiska åtgärder i vart och ett av länderna. Avsikten är att samlat belysa effekterna av ungdomsgarantin. Vidare bör eventuella konflikter mellan å ena sidan de extrainsatta åtgärderna för ungdom och den ordinarie arbetsmarknaden å andra sidan analyseras. Rapport väntas i mitten av år 1980. De förslag som kan väntas bli framlagda torde få betydelse för strävandena att ge konkret innehåll åt ungdomsgarantin. Värde av att genom nordiskt samarbete bredda och fördjupa kunskaperna och erfarenheterna av de olika åtgärder som vidtas mot ungdomsarbetslösheten betonas avslutningsvis av styrelsen.

Socialstyrelsen framhåller att utslagnen ur arbetslivet utgör ett allvarligt SOCIALT PROBLEM. Längre arbetslöshetsperioder kan särskilt för ungdomar medföra svårigheter att vinna inträde på arbetsmarknaden eller till och med på sikt risk för utestängningar från densamma. I ett yttrande över betänkandet "Syssestättningsspolitik för arbete åt alla", SOU 1979: 24 har styrelsen kraftigt understrukt det snara behovet av åtgärder för att komma till rätta med ungdomsarbetslösheten. Av värde vore nordisk samverkan för att samordna och vid behov komplettera befintlig information och på grundval härav upprätta konkreta handlingsprogram.

Universitets- och högskoleämbetet anser nordisk samverkan för att komma till rätta med ungdomsarbetslösheten vara en angelägen samhällsuppgift. Ett nordiskt åtgärdsprogram tillstyrkes. Synpunkter på dess innehåll avstår styrelsen från. Utbildningens och forskningens plats i sammanhanget är självklar.

Sveriges socionomers riksförbund delar förslagsställarnas oro över de ungas situation på arbetsmarknaden. Viktigt är att de unga snabbt vinner inträde på arbetsmarknaden och därmed kan skapa sig en identitet, som innebär att vederbörande uppfattar sig själv som nyttiga och producerande medborgare. Inlemmande i arbetslivet stimulerar också till ett aktivt deltagande i samhällslivet i stort. Att samordna befintlig information om ungdomsarbetslösheten tillstyrkes liksom upprättandet av ett nordiskt handlingsprogram. I en så viktig fråga får ingen åtgärd lämnas oprövad.

2.2 Remissinstanser som ställer sig tveksamma till eller som avstyrker medlemsförslaget

2.2.1 Nordiska

Styrgruppen för nordiskt skolsamarbete redovisar inledningsvis bakgrunden till och förutsättningarna för det samarbete som inletts på det gymnasiala utbildningsplanet. Beslut fattades av ministerrådet redan år 1976 och därvid bestämdes att yrkesutbildningen skulle prioriteras. En referensgrupp tillsattes som år 1978 lade fram förslag till projektprogram. Tre konferenser anordnades:

- Utbildning och ungdomsarbetslöshet (*NU B 1977: 35*)
- Riksgruppen og yrkesutdanning (*NU B 1978: 19*)
- Teori og praksis i yrkesutdanningen (stencilerad rapport)

Inom det egentliga projektprogrammet har studien beträffande arbetsmarknads- och utbildningspolitiska åtgärder mot ungdomsarbetslöshet varit det största projektet. Rapporten "Foranstaltninger mod ungdomsarbejdsløsheden i fire nordiske lokalområder" har uppmärksamats i medlemsförslaget i betydande omfattning. Den har lett till en rad konkreta studier eller åtgärder. Därmed har rapporten fått effekt.

En annan rapport avser yrkesutbildning för ungdom. Den koncentrerar sig dock mera om utvecklingstendenser och försöksverksamhet skolarbetsliv. I maj 1980 håller Ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete och Nordiska arbetsmarknadsutskottet gemensamt möte om problematiken utbildning – arbetsliv. Behov av fortsatta åtgärder på nordiskt plan och möjliga samarbetsformer skall dryftas. Nära kontakter har sedan 1977 hållits mellan de båda ministerrådssekretariaten i saken. Relativt stora insatser har redan gjorts av ministerrådet på ungdomsarbetslöshetsområdet och när det gäller yrkesutbildning för ungdom. Ett gemensamt ämbetsmannamöte äger rum i maj 1980 i syfte att klargöra riktlinjerna för det fortsatta samarbetet mellan de båda ministerrådssekretariaten i Oslo och Köpenhamn. Medlemsförslagets intentioner torde därmed vara uppfyllda.

Föreningarna Nordens Förbund har inhämtat synpunkter beträffande ungdomsarbetsproblemen i Norden från Föreningarna Nordens ungdomsrepresentantskap. Kampen mot ungdomsarbetslösheten måste ges hög prioritet, framhåller förbundet. Alla förslag och åtgärder på det nationella planet är angelägna. Kraftfulla insatser måste till för att det politiskt uppställda målet – den s. k. ungdomsgarantin – att alla ungdomar skall garanteras arbete, praktik eller utbildning skall kunna förverkligas. I utsatt läge är framför allt de som är under 25 år och är bosatta i glesbygden. Problemen på nationell nivå får inte orsaka att åtgärderna och utarbetandet av ett handlingsprogram hänskjuts till nordiskt plan. Detta är en nationell angelägenhet, vilket inte utesluter ett kontinuerligt erfarenhets- och informationsutbyte inom det nordiska arbetsmarknadssamarbetets ram. Fortsatt uppföljning förväntas av ministerrådets organ. Samarbetet mellan produktionslivet och den offentliga förvaltningen bör intensifieras. Kommunala program avseende sysselsättningen för de unga bör utarbetas. Också studerande ungdomars situation bör beaktas. Snabba åtgärder måste till speciellt på nationellt plan. Ett nordiskt handlingsprogram kan ta lång tid att utarbeta. Åtgärder som syftar till att infria den s. k. ungdomsgarantin bör prioriteras.

Nordens fackliga samorganisation framhåller att ungdomsarbetslösheten är ett allvarligt problem som om det inte får en snar lösning kan orsaka svåra och långvariga konsekvenser av social och ekonomisk natur. I första hand är det de enskilda ländernas regeringar, parlament och arbetsmarknadsparterna som gemensamt har att lösa ungdomsarbetslöshetsproblemet. Nationella åtgärdsprogram bör upprättas. Snabba, nationella åtgärder bör ges företräde framom ett nordiskt åtgärdsprogram. Ett nordiskt åtgärdsprogram kunde i värsta fall tas till intäkt för att avvakta med åtgärder på nationellt plan. Direkta sysselsättningsåtgärder ställer krav på en effektiv arbetsförmedling, en aktiv utbildningspolitik och en sysselsättningsstimulerande ekonomisk politik. Nordiska arbetsmarknadsutskottets projekt om ungdomsgarantin kan och bör ligga till grund för gemensamma nordiska åtagande mot ungdomsarbetslösheten. Nära samarbete mellan myndigheter och arbetsmarknadsparterna på nationellt och nordiskt plan utgör en viktig förutsättning för ett gott resultat mot ungdomsarbetslösheten.

2.2.2 Danmark

Arbudsministeriet anser att ungdomsarbetslösheten utgjort ett prioriterat område i det nordiska arbetsmarknadsprogram som antogs år 1975 av ministerrådet. En rad projekt har satt igång som rör ungdomsarbetslösheten. Temadiskussion om ungdomsarbetslösheten fördes vid de nordiska arbetsministrarnas möte i november 1977.

Rapporten ``Forebyggende tiltak mot ungdomsarbeidsløsheten``, *NU A 1979:1* är för närvarande ute på remiss hos skolmyndigheterna i de nordiska länderna. År 1979 startade NAUT ett projekt om vägar till arbete för

ungdomar med sociala arbetshinder samt ett om ungdomsgarantin. Sambandet mellan ungdomsarbetslöshet och utbildning har studerats i flera utredningar som företagits av sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete. Därvid har man särskilt beaktat 16–19 åringarnas utbildningssituation. Ett kontaktmöte äger rum i maj 1980 mellan Nordiska arbetsmarknadsutskottet och ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete. Därvid skall möjligheterna till ett närmare nordiskt samarbete om ungdomsarbetslösheten dryftas.

Nordiskt samarbete bör avse utredningsstadiet. Genomförandet av de olika åtgärderna är en nationell angelägenhet och måste finansieras via nationella budgeter. Att offra resurser på att utarbeta ett nordiskt åtgärdsprogram för att komma till rätta med ungdomsarbetslösheten finner ministeriet inte vara ändamålsenligt. Handlingsprogram för enstaka kategorier av arbetslösa bör undvikas.

Dansk Arbejdsgiverforening anser att man på nordiskt plan har behov av upplysningar om de åtgärder som vidtages i de övriga länderna. Redan existerande kanaler för information tillgodoser detta. Behov av ett särskilt handlingsprogram föreligger således ej. Medlemsförslaget avstyrkes.

2.2.3 Finland

Arbetskraftsministeriet framhåller att Nordiska rådet under senare årtagit initiativ till flera övergripande verksamhetsprogram t. ex. det nordiska arbetsmarknadsprogrammet, vars etapp två nyss inletts. Ett centralt inslag i detta programarbete utgörs av sambandet mellan arbetsmarknads- och utbildningspolitik. Vid beredning och genomförande på nationellt plan av åtgärder som syftar till att förebygga och minska ungdomsarbetslösheten har man kunnat dra nytta av andra nordiska länders erfarenheter. I betänkandet från Kommittén för ungas arbetsplacering har idén om den s. k. ungdomsgarantin uppmärksammats inom ramen för det nordiska samarbetet. Också i andra internationella organisationer t. ex. OECD dryftas frågan om ungdomsarbetslösheten. En samordning har redan ägt rum mellan detta samarbete och det som sker på nordiskt plan. Nu bör huvuddelen av resurserna koncentreras till uppföljningen av löpande verksamhetsprogram, nyttjande av dess resultat samt till åtgärder som skapar en tillräcklig arbetskraftsefterfrågan på 1980-talet. Mot denna bakgrund är det sent påtänkt och litet ändamålsenligt att utarbeta ett program enkom för ungdomsarbetslösheten.

Social- och hälsovårdsministeriet finner det angeläget att ungdomsarbetslösheten bekämpas genom gemensamma ansträngningar på nordiskt och internationellt plan. Sambandet mellan arbetslöshet och socialvårdens olika tjänster talar ur ministeriets synvinkel för att arbetslöshetsbekämpningen bör effektiviseras. På nordiskt plan föreligger åtskilliga utredningar, vars resultat bör överföras till och konkretiseras på nationellt plan. Samråd bör förekomma mellan arbetsliv och skola. Nordiska arbetsmarknadsut-

skottet följer noga OECD:s omfattande projekt om ungdomsgarantin. Myndigheter på nationellt och nordiskt plan och de organisationer som deltar i ungdomsarbetslöshetens bekämpande bör beredas gynnsamma förutsättningar samt tid för att omvandla föreliggande förslag till konkreta åtgärder. Mot denna bakgrund bör behovet av en särskild rekommendation bedömas.

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund och *Affärsarbetsgivarnas centralförbund* pekar på de rapporter som OECD låtit utarbeta om ungdomsarbetslösheten. På nordiskt plan har vidare rapporter utarbetats liksom i Finland. I Finland har ökningen i ungdomsarbetslösheten avstannat och de ungas relativa andel av arbetslösheten sjunker. Ungdomsarbetslösheten utgör en del av den allmänna arbetslösheten, varför åtgärder som tjänar till att avhjälpa den senare gynnar också de arbetslösa ungdomarna. Nu behövs en ekonomisk politik som förbättrar företagens allmänna verksamhetsförutsättningar. Det är inte realistiskt med programförklaringar som vare sig leder till nya arbetsplatser eller ökad produktion. Tillfälliga och noggrant planerade specialåtgärder behövs för att mildra ungdomsarbetslösheten. Sänkta arbetskraftskostnader för ungdomar skulle t. ex. stärka efterfrågan på deras arbetskraft och mildra ungdomsarbetslösheten. Övergången från skolan till arbetslivet bör underlättas. Vidare bör man på nordiskt plan uppnå enighet om att den som flyttar från ett nordiskt land till ett annat inte i samband med flyttningen får större fördelar än om man flyttar inom landet. Centralförbundet intar en reserverad hållning till utarbetandet av ett åtgärdsprogram för att bekämpa ungdomsarbetslösheten.

2.2.4 Norge

Kommunal- og arbeidsdepartementet erinrar om att den norska regeringen lagt fram ett sysselsättningspolitiskt program som syftar till att tillförsäkra samtliga unga under 20 år erbjudande om vidareutbildning eller arbete i perioden fram till 1981. På grundval av uppställda mål har myndigheterna vidtagit konkreta åtgärder för att motverka ungdomsarbetslösheten. Nu pågår en utvärdering. Som det pekas på i medlemsförslaget har de senaste åren en rad utredningar genomförts på nordiskt plan som avser erfarenhets- och idéutbyte mellan länderna. Administrationens uppbyggnad och ansvarsfördelningen skiftar mellan länderna. Därför har de konkreta åtgärderna blivit ganska olika. I den omfattning som det är praktiskt möjligt kan samma åtgärder vidtagas i de olika länderna. När så kan bli fallet måste avgöras av de nationella myndigheterna. Departementet finner det svårt att föreställa sig att ett nordiskt handlingsprogram på detta område skulle kunna bli meningsfullt.

Kirke og undervisningsdepartementet delar grundsynen i medlemsförslaget. I gymnasieskolan i Norge får 92–93 % av dem som ansöker plats. På vissa utbildningslinjer kan det dock vara svårt. Inom 4–5 år beräknas gymnasieskolan kunna ta emot samtliga sökande. Elever som inte kommer

in i skolan eller erhåller arbete kontaktas och erbjuds en kurs på tre månader. Kontakten med yrkeslivet skall förstärkas liksom yrkesvägledningen. Förhållandena är olika i de nordiska länderna varför insatsernas karaktär skiftar.

Arbetsdirektoratet framhåller att ungdomsarbetslösheten varit ett prioriterat område inom det nordiska arbetsmarknadssamarbetet de senaste åren. Information och erfarenheter har utväxlats mellan länderna. Den i medlemsförslaget efterlysta uppsummeringen av utredningsinsatserna inom de båda ministerrådessekretariaten har redan satts igång i form av projektet om ungdomsgarantin. Utöver vad som redan utförts torde det vara svårt att ta till ytterligare åtgärder. Material föreligger i tillräcklig utsträckning för ett handlingsprogram.

2.2.5 Sverige

Svenska arbetsgivareföreningen finner det vara viktigt att kraftfulla åtgärder vidtages mot ungdomsarbetslösheten. Nordiskt samarbete i form av ett erfarenhetsutbyte har redan inletts och olika utredningar genomförts, vilket torde tillgodose kraven i medlemsförslagen.

2.3 Remissinstanser som avstår från att ta ställning till medlemsförslaget

2.3.1 Danmark

Amtsrådsföreningen i Danmark har inga synpunkter på medlemsförslaget liksom *Kommunernes Landsforening*.

2.3.2 Sverige

ILO-kommittén avstår från att ta ställning i sak, men erinrar om de initiativ som tagits inom OECD och ILO för att komma till rätta med ungdomsarbetslösheten. ILO:s tredje regionala konferens hösten 1979 ägnades bl. a. åt de ungas arbete. Samordningen av nordiska och internationella åtgärder är av vikt.

Delegationen för sysselsättningsfrågor avstår från att yttra sig, men finner ett nordiskt erfarenhetsutbyte önskvärt. *Svenska kommunförbundet* intar samma ståndpunkt samt betonar att de studier som inletts i ministerrådets regi är värdefulla och bör kunna svara mot vad som åsyftas i medlemsförslaget.

3 Utskottet

Under senare år har ett stort antal utredningar tillsatts på nordiskt plan för att analysera olika aspekter av ungdomsarbetslösheten. Förutom de utredningar i NU-serien som omnämnes i medlemsförslaget har på senare tid ungdomsarbetslöshetsproblemen tagits upp i *NU A 1980:6* "Arbete för alla? Rapport om ungdomar med sociala arbetshinder" och *NU B 1980:1*

”Individeriktade sysselsättningsåtgärder i de nordiska länderna”. Ytterligare exempel kunde ges.

Utslagningen på arbetsmarknaden utgör ett allvarligt socialt problem. Längre perioder av arbetslöshet kan, särskilt för yngre personer, medföra svårigheter att åter vinna inträde på arbetsmarknaden. Än värre är att en del ungdomar har svårt att över huvudtaget komma in på arbetsmarknaden. Det gäller framför allt tre kategorier: (1) ungdom med sociala hinder, (2) ungdom utan yrkesutbildning och (3) ungdom som saknar yrkeserfarenhet. Kraftfulla insatser måste göras på nationellt plan för att lindra de stora mänskliga, sociala och ekonomiska problem som ungdomsarbetslösheten innebär. Alla ungdomar bör garanteras arbete, praktik eller utbildning, vilket i dagligt tal benämnes ungdomsgarantin.

Inom ministerrådets organ igångsattes hösten 1979 ett utredningsprojekt om den s. k. ungdomsgarantin. Syftet var att kartlägga innehållet i och de problem som är förknippade med ungdomsgarantin. Projektet avslutades hösten 1980. Också inom internationella organisationer som ILO och UNESCO har ungdomsgarantin och ungdomsarbetslösheten dryftats. ILO ägnade sin tredje regionala konferens 1979 åt de ungas arbete. En samordning bör därför ske mellan vad som tas upp på nordiskt och på ett bredare internationellt plan.

Helt avgörande för möjligheterna att bereda ungdomen en meningsfull sysselsättning är den ekonomiska politiken. I dagens läge behövs snabbt insatta och i expansiv riktning verkande ekonomisk-politiska åtgärder. Dessa åtgärder behöver dock kompletteras med en större arbetsmarknadspolitisk beredskap. En ökad satsning för att effektivisera arbetsförmedlingarnas insatser för de unga bör ske. Kontakterna bör förbättras mellan arbetsförmedlingarna, skolan och arbetsgivarna. Utskottet önskar särskilt understryka utbildningens betydelse när det gäller att komma till rätta med ungdomsarbetslösheten.

De nordiska samarbetsinsatserna bör avse utredningsstadiet eller med andra ord åtgärder som skall sättas in på längre sikt. Det praktiska genomförandet av de olika åtgärderna är däremot en nationell angelägenhet, som måste finansieras via nationella budgeter. Mot denna bakgrund är det utskottets uppfattning att ett nordiskt åtgärdsprogram för att komma till rätta med ungdomsarbetslösheten, i den form som förordas i medlemsförslaget, för närvarande inte är ändamålsenligt. Istället bör effektiv koordinering av utredningsarbetet ske och erfarenheter utväxlas mellan de nordiska länderna. Ministerrådets organ bör, som hittills, koordinera samarbetet på nordiskt plan. 1954 års överenskommelse om en gemensam nordisk arbetsmarknad bör kunna öppna möjligheter för ungdomar att under längre eller kortare tid arbeta eller utbilda sig i annat nordiskt land. Därmed kunde olikheter i efterfrågan på arbetskraft jämnas ut inte bara mellan regioner utan också mellan länderna.

De rapporter som utarbetas på nordiskt plan på arbetsmarknadsområdet

bör ges stor spridning och tillställas bland annat arbetsmarknadsmyndigheterna på regional och lokal nivå samt arbetsmarknadsparterna. En nära och kontinuerlig samverkan mellan myndigheter och arbetsmarknadsparterna på nationellt och nordiskt plan utgör en förutsättning för att goda resultat skall kunna uppnås i kampen mot ungdomsarbetslösheten.

Under hänvisning till vad som ovan anförts hemställer utskottet att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att snarast möjligt vidtaga alla åtgärder som kan medverka till att minska arbetslösheten bland de unga.

Stockholm den 17 december 1980

Liv Andersen (A)

Børge Halvgaard (FP)

Doris Håvik (s)

Grethe Lundblad (s)

Bernhardt Tastesen (S)

Rune Gustavsson (c)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Förman

Bror Lillqvist (Sd)

Petur Sigurdsson (Sj.)

Sigrid Utkilen (H)

Medlemsförslag

om utvidgad utbildning och forskning inom det miljömedicinska området

(Väckt av Liv Andersen, Doris Håvik, Bror Lillqvist och Bernhardt Tastesen)

Forskning och utbildning i miljövard tillhör de områden där de nordiska länderna genom samarbete strävar efter bästa möjliga utnyttjande av sina ganska blygsamma nationella resurser. Samarbetet har bl. a. lett till att undervisningsmaterial, som tagits fram i Norge för vissa årskurser i grundskolan kunnat översättas och anpassas för användning i de övriga nordiska länderna. För andra årskurser har temahäften i miljövard tagits fram nordiskt, som sedan översatts och kompletterats nationellt. Samarbetet omfattar också gemensam nordisk utbildning av lärarfortbildare i miljölära.

Däremot har undervisningen i miljökunskap på högskolenivå ej kommit lika långt i sin utveckling. Miljöaspekter har hittills mest behandlats inom skogs- och lantbrukshögskolor och vissa tekniska högskolor. 1977 startade en hälso- och miljövardslinje vid Umeå universitet. Denna linje avser främst utbildning av hälsovårdsinspektörer. Utbildningen omfattar vatten- och avloppsfrågor, livsmedelshygien, djurskydd, luft- och bullerstörningar m. m. Nyligen har Nordiska ämbetsmannakommittén för kulturellt samarbete beslutat att inkludera miljöundervisningen på universitet- och högskolestadiet i det nordiska samarbetet. Syftet är bl. a. att genom detta gemensamt kunna utnyttja det specialkunnande inom olika fält som byggts upp vid olika universitet och högskolor i Norden på miljövarldsområdet. Samarbetet avses ske genom produktion av temahäften, utväxling av forskningsrapporter och annat informationsutbyte. Vidare skall samarbete inrättas mellan institutioner som Nordiska hälsovårdshögskolan, de nordiska kollegierna för marinbiologi, ekologi, oceanografi, Nordiska institutet för samhällsplanering och NORDFORSK för vidareutbildning av forskare och lärare på miljöområdet.

Vad beträffar Nordiska hälsovårdshögskolan kan konstateras, att dess verksamhet till en början koncentreras på undervisningsuppgifter. Hälsovårdshögskolan har vidareutbildning för olika kategorier av hälso- och sjukvårdspersonal, bl. a. läkare, tandläkare, sjukvårdare, veterinärer, hy-

gieniker och sjukhusadministratörer. Dess ställning stärktes från och med 1978 då antalet lärarbefattningar vid högskolan ökades och dess undervisningskapacitet i motsvarande mån förstärktes.

Den viktigaste förändringen var tillkomsten av forskningsresurser, avsedda både för tillämpad forskning och beställningsforskning. Tre professorer inrättades, nämligen i epidemiologi och biostatistik, i socialmedicin och preventiv medicin samt i hälso- och sjukvårdsadministration. Det är inom dessa områden forskning skall bedrivas enligt hälsovårdshögskolans nya riktlinjer.

Dessa innebär också att en ny högre nordisk utbildning, som skall stå öppen för flera olika yrkeskategorier verksamma inom hälso- och sjukvård och angränsande områden, ersätter den kursverksamhet för läkare, tandläkare, ingenjörer m. fl. som hittills bedrivits. Den nya utbildningen avses ligga på en nivå ovanför vad vart och ett av de fyra länderna kan anordna nationellt och motsvara utbildningen vid anglosaxiska public health-skolor. Undervisningen omfattar fyra delkurser i följande ämnen: epidemiologi och biostatistik, socialmedicin och preventiv medicin, hälso- och sjukvårdsadministration samt omgivningshygien eller annan specialkurs.

Ett genomgående drag i undervisningen skall vara att uppmärksamma sådana faktorer i vidsträckt social bemärkelse som kan påverka såväl befolkningens som den enskilde individens hälsa och välbefinnande. Preventiv medicin, socialmedicin och omgivningshygien är därför enligt dessa riktlinjer viktiga ämnen i hälsovårdshögskolans undervisning.

Behov finns emellertid i alla nordiska länder även av högre undervisning och forskning på miljöområdet. De risker för människans hälsa som finns i omgivningen ställer stora krav på förmågan att i tid upptäcka och bemästra farliga miljöfaktorer. Detta behov är inte tillgodosett i tillräcklig omfattning i länderna. Här kan bl. a. pekas på en framställning till hälsovårdshögskolan från elever vid Umeå universitets hälso- och miljövårdslinje om forskningsutbildning vid skolan. Som svar på framställningen har hälsovårdshögskolan bl. a. anfört att skolan inte tillförts resurser för fast anställning av sakkunnig personal inom delar av miljövårdsområdet eller för någon form av laboratorieverksamhet, vare sig i form av personal eller lokaler. Hälsovårdshögskolan var dock, under förutsättning att forskarutbildning verkligen kom till stånd, beredd att helt eller delvis svara för utbildning och handledning av doktorander inom sådana verksamheter som föll inom högskolans kompetensområde.

Behovet av forskning på miljöområdet syns lämpligen kunna tillgodoses genom att forskningen vid hälsovårdshögskolan utvidgas till att omfatta sådana delar av miljöområdet som särskilt berör människan och människans hälsa – det miljötekniska området – och som inte redan täcks inom befintlig forskningsverksamhet.

Som ovan nämnts finns vid hälsovårdshögskolan fyra undervisningsämnen medan forskningsresurser endast tillagts tre av dessa ämnen. Ändring

bör ske härvidlag på så sätt att ämnet omgivningshygien/miljömedicin ges en likvärdig ställning jämfört med de övriga, inklusive en egen professur. Då brist på forskarutbildning på detta område synes föreligga, borde sådan utbildning byggas upp inom ramen för en utvidgning av verksamheten inom hälsovårdshögskolan. Denna nya forskarutbildning kan, om den förläggs till hälsovårdshögskolan, dra nytta av de möjligheter till utbyte av flera länders erfarenheter som en nordisk forskningsmiljö ger.

Vi får därför hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att bygga ut Nordiska hälsovårdshögskolans resurser för forskning och utbildning inom det miljömedicinska området.

Kolding den 23 oktober 1979

Liv Andersen (A)

Bror Lillqvist (Sd)

Doris Håvik (s)

Bernhardt Tastesen (S)

*BILAGA 1. Yttranden (se supplement)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över medlemsförslaget**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om utvidgad utbildning och forskning inom det miljömedicinska området. Medlemsförslaget har behandlats av utskottet vid möten i Jakobstad den 12–13 maj 1980, Reykjavík den 18 augusti 1980, i Oslo den 3–4 november 1980 och i Stockholm den 17 december 1980. Utskottet diskuterade medlemsförslaget med ministerrådet-social- och hälsovårdsministrarna den 19 augusti 1980 i Reykjavík.

1 Inledning

I medlemsförslaget hemställs,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att bygga ut Nordiska hälsovårdshögskolans resurser för forskning och utbildning inom det miljömedicinska området.

Beträffande forskning och utbildning i miljövärd samarbetar de nordiska länderna för att på bästa sätt utnyttja knappa nationella resurser. Undervisningsmaterial översätts, temahäften utarbetas och gemensam nordisk utbildning i miljölära äger rum. På högskolenivå har ämnet miljökunskap dock blivit eftersatt. I första hand är det lantbruks- och skogshögskolorna samt vissa tekniska högskolor som bedriver undervisning på miljövärdsområdet.

Vid Umeå universitet startades år 1977 en miljövärdslinje för utbildning av hälsovårdsinspektörer. Nordiska ämbetsmannakommittén för kulturellt samarbete har fattat beslut om att inkludera miljöundervisningen på högskolenivå i det nordiska samarbetet. En rad nordiska institutioner tar upp miljövärdaspekter i sin verksamhet t. ex. Nordiska hälsovårdshögskolan, NORDFORSK, NORDPLAN och de tre kollegierna för marinbiologi, ekologi och oceanografi. Hälsovårdshögskolans resurser har på senare år utvidgats till att omfatta förutom undervisning även forskning. Tre professorer har inrättats i epidemiologi och biostatistik, socialmedicin och preventiv medicin samt i hälso- och sjukvårdsadministration.

Ett genomgående drag i hälsovårdshögskolans undervisning är att uppmärksamheten riktas mot faktorer som i vid bemärkelse kan anses påverka individens och befolkningens hälsa. Förutom de ämnen man undervisar i finns behov av högre undervisning och forskning på miljövärdsområdet. Ett behov som i nuläget inte har tillgodosetts i de nordiska länderna. Därför bör högskolans verksamhet inkludera forskning och undervisning på det miljömedicinska området. Därmed avses faktorer som är av betydelse för

människans hälsa. Av de huvudämnen inom vilka undervisning sker vid hälsovårdshögskolan har blott de tre ovannämnda erhållit forskningsresurser i form av professurer. Det fjärde ämnet i vilket man undervisar är miljömedicin/omgivningshygien och bör därför erhålla likvärdiga resurser. En professur i ämnet bör inrättas anser förslagställarna.

2 Remissinstanserna

Remissyttrandet har inkommit från följande myndigheter och organisationer på nationellt och nordiskt plan.

Nordiska

Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (NOS-M)
 Kontaktgruppen för miljølære ved universiteter og høyskoler
 Nordiska hälsovårdshögskolan
 Nordisk federation för medicinsk undervisning
 Sykepleiernes Samarbeid i Norden (SSN)

Danmark

Indenrigsministeriet
 Arbejdsministeriet
 Miljøministeriet
 Undervisningsministeriet,
 Direktoratet for de videregående uddannelser og Det internationale kontor
 Sundhedsstyrelsen
 Føroya Landsstýri
 Amtsrådsforeningen i Danmark
 Københavns Kommune
 Frederiksberg Kommune
 Den almindelige danske Lægeforening
 Dansk Sygeplejeråd
 Danmarks Naturfredningsforening
 Friluftsrådet

Finland

Ministeriet för inrikesärendena
 Social- och hälsovårdsministeriet
 Helsingfors universitet
 Åbo akademi
 Uleåborgs universitet
 Tammerfors universitet
 Jyväskylä universitet
 Joensuu högskola
 Kuopio högskola
 Vattenstyrelsen
 Ålands landskapsstyrelse

Akava
Samfundet Folkhälsan i svenska Finland
Finlands sjuksköterskeförbund
Centralen för hälsofostran

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet
Landbruksdepartementet
Oslo universitet
Universitetet i Trondheim, tekniske højskolen
Norges almenvitenskapelige forskningsråd
Norges Naturvernforbund
Den norske Lægeforening
Norsk sykepleierforbund

Sverige

Socialstyrelsen
Universitets- och högskoleämbett (UHÄ)
Statens naturvårdsverk
Karolinska institutet
Uppsala universitet, medicinska fakultetsnämnden
Universitetet i Linköping, medicinska fakultetsnämnden
Lunds universitet, medicinska fakultetsnämnden
Göteborgs univversitet, medicinska fakultetsnämnden
Umeå universitet, rektorsämbetet
Sveriges lantbruksuniversitet
Institutet för vatten- och luftvård
Landstingsförbundet
Svenska naturskyddsföreningen
Sveriges läkarförbund
Svensk sjuksköterskeförening
Sveriges veterinärförbund

2.1 Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget

2.1.1 Nordiska

Nordiska hälsovårdshögskolan framhåller, att med största sannolikhet kommer huvudintresset för de närmaste decenniernas hälso- och sjukvård att gälla miljöriskerna. Cancer bedöms t. ex. av Världshälsoorganisationen till mellan 80–90% av fallen ha ett direkt eller indirekt samband med miljön. Allergier framkallas av de otaliga kemikalier som förekommer i vardagslivet. Energiproblemet är till stor del ett hälsoproblem. Miljökatastrofer, oljeutsläpp, radonstrålning etc. utgör klara sjukdomsalstrare.

Kunskaper om metoderna för att kartlägga, analysera, planera, behandla och förebygga hälsoriskerna är av betydelse. En sammanhållen utbildning

på detta område finns inom Norden bara vid Nordiska hälsovårdshögskolan. Tre av de fyra huvudinriktningarna inom utbildningen är representerade genom professurer. Den fjärde, som gäller omgivningshygien eller miljömedicin, har man hittills haft en tillfällig kursledare anställd för. Angeläget är att miljömedicin får samma starka ställning som de tre övriga huvudämnen. I sitt budgetförslag för år 1981 har hälsovårdshögskolans styrelse begärt en professur i miljömedicin. Medlemsförslaget tillstyrkes mot denna bakgrund varmt.

Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning finner det angeläget att forskningen och utbildningen på det miljömedicinska området förstärkes. Problem förekommer eftersom det bara finns ett litet antal kompetenta forskare på området. Miljömedicinen är vidare mångfacetterad och berör flera vetenskapsdiscipliner. I första hand bör en utbyggnad av miljömedicinen ske vid universiteten, men detta innebär inte ett avstyrkande av medlemsförslaget. I nuläget tillstyrkes detta med förbehållet att denna insats blott kan utgöra en mindre del i en bredare satsning på det miljömedicinska området.

2.1.2 Danmark

Undervisningsministeriet, Direktoratet för de videregående utbildningar tillstyrker att utvidgad forskning och undervisning förläggas till hälsovårdshögskolan. Området är svagt utvecklat i Danmark, men trots detta saknas möjligheter att utöka personalen. Vid universiteten försöker man att vidga aktiviteterna på det miljömedicinska området, men då socialmedicinen också är i starkt behov av ökade resurser finns det bara ett begränsat utrymme kvar för miljömedicinen.

Det internationale kontor vid ministeriet tillstyrker medlemsförslaget.

Miljöministeriet framhåller, att syftet med medlemsförslaget är att ge hälsovårdshögskolan en mera balanserad uppbyggnad genom inrättandet av fasta tjänster på det miljömedicinska området. Om detta sker får skolan större möjligheter till ett ökat undervisningsutbud, vilket blir till nytta för en rad personalkategorier i Danmark. Detta inte minst mot bakgrund av att skolans undervisning är tvärvetenskapligt inriktad.

Danmarks Naturfredningsforening stöder medlemsförslaget.

Indenrigsministeriet hänvisar till det yttrande som avgivits av *Sundhedsstyrelsen*. Styrelsen hänvisar till att hälsovårdshögskolans styrelse redan äskat medel för en professur i miljömedicin, men att ytterligare resurser behövs för att forskningen skall kunna fungera tillfredsställande. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Den almindelige danske Lægeforening tillstyrker medlemsförslaget fullt ut.

Dansk Sygeplejeråd tillstyrker medlemsförslaget, men anser att större vikt bör läggas vid ämnet sjukvård vid hälsovårdshögskolan. Detta ämne har fått en alltför perifer placering i dess verksamhet samtidigt som beho-

vet av vidareutbildning för sjuksköterskor är stort. På samma sätt som man lägger upp till en förstärkning av resurserna inom det miljömedicinska området bör resurserna för undervisning i sjukvård byggas ut.

Føroya Landsstyri tillstyrker medlemsförslaget.

2.1.3 Finland

Inrikesministeriet anser att kunskaperna i miljömedicin inte är tillräckliga. Hälsovårdshögskolans undervisning har också inriktats på miljöhygien, varför det förefaller vara naturligt att inrätta en professur i ämnet där. Ingenting tyder emellertid på att de medicinska aspekterna bör komma i förgrunden eftersom ur denna synpunkt betydelsefull forskning bedrivs inom ämnena patologi, mikrobiologi, fysiologi, neurologi, toxikologi, arbetsmedicin etc. Miljöhygien utgör sammanställning eller syntes av forskningsrön och medicinska erfarenheter inom dessa områden. Det har stor betydelse för hälso- och miljövårdens förvaltning.

Vattenstyrelsen finner det värdefullt att forskning inom det omgivnings- och vattenhygieniska området erhåller forskningsresurser. Dock bör man ta hänsyn till den forskning inom angränsande områden som redan bedrivs t. ex. vid Kuopio högskola, Tammerfors universitet och Helsingfors universitet. Medlemsförslaget tillstyrkes. *Helsingfors universitet* tillstyrker medlemsförslaget liksom *Uleåborgs universitet*. *Tammerfors universitet* framhåller, att hälsovårdshögskolan blivit ett viktigt centrum för annars svårtillgänglig vidareutbildning för läkare, tandläkare, sjuksköterskor, veterinärer, hygieniker och sjukvårdsförvaltningspersonal. Växelverkan mellan människans miljö och hennes organism har fått en allt viktigare ställning inom de medicinska forskningsprogrammen på senare tid. Miljöbetonade aspekter håller på att bli centrala vid planering och genomförandet av hälso- och sjukvård. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Centralen för hälsofostran framhåller, att dagens hälsoproblem inte bara kan botas medicinskt eftersom faktorer som livsmiljöns kvalitet och levnadsvanorna spelar en roll. De nordiska länderna uppvisar likheter och gemensamma faktorer, varför det finns en solid grund för en hälsofrämjande forskning på nordiskt plan att stå på. Ämnet omgivningshygien/miljömedicin bör erhålla en med övriga ämnen likvärdig ställning i undervisnings- och forskningsmässigt hänseende vid hälsovårdshögskolan. Medlemsförslaget tillstyrkes. *Ålands landskapsstyrelse* tillstyrker. *Akava* framhåller att resurserna för utbildning, forskning och forskarutbildning inom det miljömedicinska området i de nordiska länderna är begränsat. Såväl nationella som nordiska resurser bör därför sättas in. Lämpligast är att förstärka hälsovårdshögskolan. *Åbo akademi* tillstyrker medlemsförslaget. *Samfundet Folkhälsan i svenska Finland* anser att en särskild utredning bör tillsättas med uppgift att kartlägga omfattningen av den miljömedicinska utbildning som nu ges runt om i Norden. att klarlägga nationella och internordiska problem, att på grundval av inkomna förslag

lämna förslag till hur det föreliggande behovet kan avhjälpas samt att eventuellt grunda ett nordiskt miljömedicinskt forskningsinstitut.

2.1.4 Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet anser det vara önskvärt att forskning och undervisning i miljömedicin byggs ut och antas att det är nyttigt med nordiskt samarbete. Närmare bör utredas om det finns underlag för ett dylikt samarbete och hur detta bäst kan organiseras.

Landbruksdepartementet tillstyrker att ökade resurser tillförs Nordiska hälsovårdshögskolan på det miljömedicinska området. Den förebyggande medicinen, häri inbegripet miljömedicin, kommer att få ökad betydelse under kommande år.

Universitetet i Trondheim, Tekniska högskolan tillstyrker medlemsförslaget. En förstärkning av de miljömedicinska resurserna på nordiskt plan blir till nytta vid utarbetandet av undervisningsplaner i miljölära på högskolenivå i Trondheim och annorstädes. Hälsovårdshögskolan kunde vara ett kontaktcentrum t. ex. för utväxlingsprogram beträffande stipendiater.

Norsk sykepleierforbund tillstyrker nordisk utbildning och forskning inom det miljömedicinska området om det klart sägs ut att ansatsen blir tvärvetenskaplig och ej begränsar sig till enbart medicinska aspekter.

Norges almenvitenskapelige forskningsråd anser det vara en fördel om också de nordiska resurserna vid Nordiska hälsovårdshögskolan på miljömedicinens område förstärktes såsom redan skett i Norge.

Den norske Lægeförening tillstyrker medlemsförslaget. Kommande undervisning och forskning vid hälsovårdshögskolan bör samordnas med på nationell nivå bedriven verksamhet.

2.1.5 Sverige

Svensk sjuksköterskeförening finner utbildningen inom miljövård och miljömedicin eftersatt. Behovet av forskning är stort. Sjuksköterskornas kunskaper om vård av människor, mänsklig miljö och förebyggande åtgärder kan och bör utnyttjas. Att förstärka resurserna för miljömedicin vid hälsovårdshögskolan får emellertid inte medföra att resurserna till forskning och utbildning i omvårdnad försvagas.

Landstingsförbundet finner miljömedicinsk utbildning och forskning utgöra viktiga komplement till skolans nuvarande verksamhet. Från den 1 juli 1980 inrättas i Sverige ett fristående statligt miljömedicinskt laboratorium med socialstyrelsen som huvudman. Vid laboratoriet skall man studera miljöbetingade orsaker till ohälsa bland befolkningen. En inventering och värdering av skilda alternativ bör företagas. Skulle det visa sig att en förstärkning av hälsovårdshögskolans resurser ligger i linje med ett effektivt utnyttjande av resurserna tillstyrkes medlemsförslaget.

Umeå universitet, rektorsämbetet, Linköpings universitet och Lunds universitet, medicinska fakultetsnämnden tillstyrker medlemsförslaget.

2.2 Remissinstanser som är tveksamma till eller som avstyrker medlemsförslaget

2.2.1 Nordiska

Kontaktgruppen för miljöundervisning vid universitet och högskolor har till uppdrag att initiera närmare samarbete mellan nordiska institutioner beträffande efter- och vidareutbildning av forskare och lärare på miljö-vårdsområdet. Kontaktgruppen framhåller att den beskrivning som ges i medlemsförslaget av miljöundervisningen vid nordiska universitet och högskolor inte är fullständig. Kontaktgruppen har för egen del beslutat att arrangera en specialkonferens om miljövärd inom högre teknisk utbildning. Kontaktgruppen är klart positiv till att den miljömedicinska forskningen erhåller ökade resurser, men ifrågasätter om det är ändamålsenligt att förlägga dessa till Nordiska hälsovårdshögskolan. Samarbete bör istället ske med Göteborgs universitet, särskilt den hygieniska institutionen.

Nordisk Federation för medicinsk undervisning anser, att miljömedicinens resurser behöver förstärkas såväl vad beträffar undervisning som forskning. Vidare håller man med förslagsställarna om att ett samarbete bör etableras mellan ekologer, marinbiologer och läkare, då det på det miljömedicinska området krävs en daglig forsknings- och undervisningsmässig kontakt med en lokal miljö. Därför avvisas tanken på inrättandet av en professur i miljömedicin vid hälsovårdshögskolan. Ökade resurser bör beviljas enskilda universitet i Norden. Undervisningsmässiga aspekter i ämnet kan federationen tänka sig att anordna ett seminarium om.

2.2.2 Danmark

Amtsrådsforeningen i Danmark anser, i likhet med tidigare, att Nordiska hälsovårdshögskolan bör förbli en ren undervisningsinstitution. De forskningsresultat som man kommer fram till inom det miljömedicinska området kan förmedlas i högskolans undervisning genom utifrån kommande lärare. En forskningsverksamhet som nästan oundvikligt sammanfaller med den forskning som bedrivs vid nordiska sjukhusinstitutioner kan lätt leda till dubbelarbete.

Frederiksberg Kommune ansluter sig principiellt till tanken på att koncentrera knappa resurser varigenom bättre resultat kan uppnås. Att splittra upp resurserna på miljövärdområdet efter ämnesgränser, vilket skulle ske om miljömedicin skiljdes ut, innebär raka motsatsen till en effektivisering. Utan ytterligare upplysningar kan medlemsförslaget inte tillstyrkas.

2.2.3 Finland

Joensuu högskola saknar kunskaper om vilka andra initiativ som föreligger inom Nordiska rådet samt information om Nordiska hälsovårdshögskolans verksamhet. Samnordiskt stöd till miljömedicinen är dock i sig värt understöd.

Kuopio högskola framhåller att endast Finland har expertutbildning i omgivningshygien samt erbjuder möjligheter till vetenskaplig fortbildning. Högskolan har nu tre forskningsavtal med Finlands akademi. Då den nödvändiga laboratorieutrustningen saknas vid hälsovårdshögskolan och kompetenta experter saknas bör man allvarligt överväga att lokalisera ut denna del av verksamheten t. ex. till *Kuopio högskola*, där man genom att utnyttja befintliga bibliotek, laboratorier och apparater kan arbeta effektivt. Ett annat skäl är att Finland har få samnordiska institutioner förlagda till sig och ingen av dem som finns har placerats i östra Finland.

Finlands sjuksköterskeförbund anser inte att undervisningen i miljömedicin bör isoleras inom ett eget undervisningsområde. Den bör istället anknytas till den övriga undervisningen vid hälsovårdshögskolan. Viktiga- re än en professur i miljömedicin vore att inrätta en i vårdarbete.

Social- och hälsovårdsministeriet delar förslagsställarnas uppfattning vad beträffar angelägenheten av utvidgad forskning och undervisning i miljömedicin. Konkreta planer föreligger redan i och med att medel avsatts för en professur vid hälsovårdshögskolan på 1981 års nordiska budget. Forskningsaktiviteter i anslutning till högskolans undervisningsverksamhet kommer att inledas också inom det miljömedicinska området. Syftet med medlemsförslaget torde vara uppnått inom en nära framtid, varför en rekommendation inte behöver antagas av Nordiska rådet.

2.2.4 Norge

Universitetet i Oslo anser det önskvärt med nordiskt samarbete på det miljömedicinska området, men detta bör ske i nära kontakt mellan de institutioner i de nordiska länderna som redan är verksamma på området. Underlag saknas för att yttra sig om huruvida en utbyggnad av hälsovårdshögskolans resurser är det bästa sättet att främja miljömedicinsk forskning och utbildningssamarbete.

2.2.5 Sverige

Socialstyrelsen anser, att i första hand bör den önskvärda satsningen på miljömedicinens område knytas till existerande institutioner. Detta utesluter inte att hälsovårdshögskolan tillförs resurser för forskning och undervisning inom detta ämne. På sikt bör ämnet omgivningshygien/miljömedicin ges en likvärdig ställning med övriga undervisningsämnen vid högskolan.

Göteborgs universitet, medicinska fakultetsnämnden finner att en utredning måste tillsättas för att man skall kunna klarlägga frågan om anknytningen av miljömedicinsk undervisning antingen till hälsovårdshögskolan eller till andra universitet i Norden. *Uppsala universitet, medicinska fakultetsnämnden* avstyrker inrättandet av den föreslagna professuren i miljömedicin eftersom dess innehåll ej avgränsats i förhållande till verksamheten vid hygieniska institutionen. *Karolinska institutet* förordar ett ökat

samarbete mellan de olika hygieniska institutionerna. *Universitets- och högskoleämbetet* ställer sig tveksamt till en utbyggnad av hälsovårdshögskolan utan att frågan om miljömedicinens förhållande till redan etablerad forskning klarlägges.

Sveriges lantbruksuniversitet framhåller att en omfattande forskning och undervisning inom miljöområdet återfinns i Uppsala. Vid lantbruksuniversitetet finns ett ekologiskt miljövärdscentrum med ett 40-tal forskare som arbetar med ekologi och miljö. Vid växtskyddscentrum arbetar ett 30-tal personer med bekämpning och kontroll av växtskadegörare. Sedan 1978/79 finns vid Uppsala universitet en professur i toxikologi, som avser störningar i organismers funktion orsakade av föroreningar i naturen. Innan beslut fattas om inrättandet av en professur i miljömedicin vid hälsovårdshögskolan i Göteborg bör en inventering av tillgängliga resurser göras.

Statens naturvårdsverk påpekar att miljömedicin utgör ett angeläget forskningsfält. Då det uppmärksammats först på senare år måste tillgängliga resurser utnyttjas på ett optimalt sätt. Den 1 juli 1980 inrättas ett miljömedicinskt laboratorium i Sverige. Medlemsförslaget kan medföra en uppsplittring av knappa forskningsresurser. Om förslaget avser nya resurser bör dessa användas på annat sätt än som förordas i medlemsförslaget. Innebär det däremot omdisponering av tillgängliga resurser på ministerrådets budget finns inget att invända.

Sveriges läkarförbund avstyrker medlemsförslaget eftersom man saknar en klar definition av ämnesområdet. Redan idag bedrivs miljömedicinsk forskning vid en rad institutioner och inte bara som det framhålls i medlemsförslaget vid skog- och lantbrukshögskolorna samt vid institutioner för teknisk utbildning.

Svenska naturskyddsföreningen avstyrker medlemsförslaget även om man finner det positivt att medlemsförslaget syftar till att förstärka miljömedicinens resurser. I Sverige finns redan fyra väl fungerande miljömedicinska institutioner. Den 1 juli 1980 tillkommer Statens miljömedicinska laboratorium. I en situation när knappheten på resurser är betydande är det fel att splittra upp dem, vilket skulle ske om den föreslagna professuren förlades till hälsovårdshögskolan.

Sveriges veterinärförbund anser att hälsovårdshögskolans basresurser inom det veterinärmedicinska området är för små för att ge underlag för adekvat undervisning i ämnet. Därför bör kurser avsedda enbart för veterinärer inte anordnas vid högskolan. Genom att hälsovårdshögskolans resurser är små kan det ifrågasättas om forskning i någon större utsträckning bör bedrivas där. De resurser som finns i de enskilda nordiska länderna vid redan etablerade institutioner och laboratorier bör inte onödigtvis splittras upp. Hälsovårdshögskolans uppgift bör vara att samordna de erfarenheter och resultat som framkommer i varje enskilt land. Förbundet ställer sig mycket tveksamt till att hälsovårdshögskolan tillförs resurser på det miljömedicinska området i de generella former som förordas i medlemsförslaget.

2.3 Remissinstanser som avstår från att ta ställning till medlemsförslaget

2.3.1 Danmark

Friluftsrådet och *Københavns Kommune* avstår från att uttala sig i saken.

Arbejdsministeriet anser att utvecklingen på det arbetsmedicinska området i Danmark är tillfredsställande. Likaså fungerar samarbetet på det arbetsmedicinska området väl på nordiskt plan.

2.3.2 Finland

Jyväskylän universitet avstår från att yttra sig.

2.3.3 Norge

Norges naturvernforbund påpekar att utbildning och forskning inom det miljömedicinska området faller utanför dess kompetensområde och avstår mot denna bakgrund från att yttra sig.

2.3.4 Sverige

Institutet för vatten- och luftvårdsforskning har inga synpunkter på medlemsförslaget.

3 Utskottet

Under de närmaste årtiondena kommer huvudintresset inom hälso- och sjukvården sannolikt att knytas till miljöriskerna. Världshälsoorganisationen har t. ex. bedömt att mellan 80–90% av cancerfallen har direkt eller indirekt samband med miljön. Växelverkan mellan människan och miljön utgör ett centralt element inom hälso- och sjukvårdsplaneringen. De nordiska länderna uppvisar stora likheter, varför det finns en stabil grund för hälsofrämjande forskning på nordiskt plan.

I samband med omorganisationen år 1978 knöts fasta forskartjänster till Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg. Tre professorer inrättades i ämnena socialmedicin/preventiv medicin, epidemiologi/biostatistik och hälso- och sjukvårdsadministration. Det fjärde huvudämnet, omgivningshygien eller miljömedicin, förestås av tillfälliga kursledare. Med tanke på den vikt som bör tillmätas ämnet miljömedicin bör en professur inrättas vid Nordiska hälsovårdshögskolan i detta ämne i enlighet med vad som framhålls i medlemsförslaget.

Vid mötet mellan social- och miljöutskottet och ministerrådet- social- och hälsovårdsministrarna i Reykjavík den 19 augusti 1980 diskuterades inrättandet av en dylik professur. Från ministerrådets sida meddelades att hälsovårdshögskolan tillförts resurser för en professur i miljömedicin från och med den 1 juli 1981. Genom det sakkunnigförfarande som tillämpas vid tillsättningen av tjänsten torde dock den egentliga forskningen inte kunna

inledas förrän vid årsskriftet 1981/82. Social- och miljöutskottet konstaterar med tillfredsställelse att medlemsförslagets intentioner därmed uppfyllts vad gäller inrättandet av en forskartjänst på hög nivå i ämnet miljömedicin vid hälsovårdshögskolan.

Miljömedicinen kan inriktas antingen på toxikologisk eller epidemiologisk forskning. Den förstnämnda inriktningen torde kräva dyrbara laboratorieresurser som det inte är helt lätt att utrusta hälsovårdshögskolan med. Detta skäl liksom önskemålet om en tvärvetenskaplig syn på människan och miljön talar för att professuren inriktas på epidemiologi.

I medlemsförslaget aktualiseras frågan om forskarutbildning inom ämnet miljömedicin. Utskottet har erfarit att möjligheterna att inleda forskarutbildning vid högskolan diskuterats. Till denna del är medlemsförslaget sålunda inte uppfyllt genom inrättandet av en professur i ämnet miljömedicin. Utskottet har därför i en skrivelse till Nordiska rådets presidium (*se bilang*) hemställt att en utredning tillsätts av ministerrådet med uppgift att värdera möjligheterna till att inleda forskarutbildning vid Nordiska hälsovårdshögskolan med tyngdpunkten lagd vid de fyra ämnesområden inom vilka professurer inrättats. Under hänvisning till vad som ovan anförts hemställer utskottet.

att Nordiska rådet inte företager sig något i anledning av medlemsförslaget.

Stockholm den 17 december 1980

Liv Andersen (A)

Børge Halvgaard (FP)

Doris Håvik (s)

Grethe Lundblad (s)

Bernhardt Tastesen (S)

Rune Gustavsson (c)

Ashjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Forman

Bror Lillqvist (Sd)

Petur Sigurdsson (Sj.)

Sigrid Utkilen (H)

BIHANG I

Skrivelse till Nordiska rådets presidium från social- och miljöutskottet

Till social- och miljöutskottet har hänvisats ett medlemsförslag, A 575/s, om utvidgad utbildning och forskning inom det miljömedicinska området. Medlemsförslaget har två syften. Förslagsställarna önskar dels att en professur inrättas i ämnet miljömedicin vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg, dels att forskarutbildning i ämnet inleds vid hälsovårdshögskolan. Efter beslut av Nordiska ministerrådet har en professur i miljömedicin inrättats vid hälsovårdshögskolan från halvårsskiftet 1981. Därmed har medlemsförslagets intentioner uppfyllts till denna del. Utskottet har därför föreslagit avskrivning av medlemsförslaget.

Införandet av forskarutbildning skulle utgöra ett viktigt steg i en ytterligare utbyggnad av Nordiska hälsovårdshögskolan. Genom sin tvärvetenskapliga inriktning, nordiska elev- och lärarekrytering och breda avnämning torde stora fördelar stå att vinna genom att forskarutbildning införes vid hälsovårdshögskolan. Därmed skulle skapas möjligheter till att disputeras för doktorsexamen i första hand inom de fyra huvudämnen inom vilka professurer kommer att finnas vid halvårsskiftet 1981; nämligen socialmedicin/preventiv medicin, epidemiologi/biostatistik, hälso- och sjukvårdsadministration och miljömedicin. Mot denna bakgrund hemställer utskottet att Nordiska ministerrådet låter utreda förutsättningarna för införandet av forskarutbildning vid Nordiska hälsovårdshögskolan. Social- och miljöutskottet får därför anmoda Nordiska rådets presidium att genom skrivelse ge ministerrådet till känn social- och miljöutskottets synpunkter och önskemål om inrättandet av forskarutbildning vid Nordiska hälsovårdshögskolan.

Stockholm den 17 december 1980

För Nordiska rådets social- och miljöutskott

Asbjørn Haugstvedt

Förman

BIHANG 2

Skrivelse till Nordiska ministerrådet från Nordiska rådets presidium

I sitt betänkande över medlemsförslag A 575/s om utvidgad utbildning och forskning inom det miljömedicinska området konstaterar Nordiska rådets social- och miljöutskott med tillfredsställelse, att en professur i ämnet miljömedicin inrättats vid Nordiska hälsovårdshögskolan. Utskottet konstaterar vidare att införandet av forskarutbildning vid hälsovårdshögskolan skulle utgöra ett viktigt steg i en ytterligare utbyggnad av högskolan, och hemställer att Nordiska ministerrådet låter utreda förutsättningarna för införandet av forskarutbildning med tyngdpunkten lagd vid de fyra ämnesområdena inom vilka professurer inrättats.

Nordiska rådets presidium får härmed anmoda Nordiska ministerrådet om att en utredning tillsätts med uppgift att värdera möjligheterna att inleda forskarutbildning vid Nordiska hälsovårdshögskolan.

Medlemsförslaget samt utskottets betänkande bifogas. Utskottets förslag kommer att behandlas av plenarförsamlingen vid rådets 29:e session.

Stockholm den 27 januari 1981

För Nordiska rådets presidium

Matthias Å Mathiesen

President

Gudmund Saxrud

Presidiesekreterare

Medlemsförslag

om nordisk forskning angående bilavgasernas inverkan på hälsa och miljö

(Väckt av Rune Gustavsson, Bror Lillqvist, Essen Lindahl och Rolf Sellgren)

Under våren 1979 har, inte minst i Sverige, uppmärksammats de hälso- och miljörisker som luftföroreningarna från biltrafiken innebär. I pressen fördes en livlig debatt i samband med publiceringen av en engelsk undersökning angående blyföroreningars verkan på barns mentala hälsa. Undersökningen utmynnade i slutsatsen att situationen var mer alarmerande än man tidigare antagit bl. a. genom att barn mycket lättare ådrar sig hjärnskador än vuxna av att inandas blyhaltiga avgaser etc. Diskussion har förts om att helt förbjuda bly i bensinen, men detta har ansetts som en realistisk möjlighet först om ett antal år, bl. a. på grund av det sårbara försörjningsläget på bränsleområdet och kostnadsfaktorer. Blyfri bensin måste i dagens läge tillverkas med tillsats av importerade högoktankomponenter, vilka särskilt torde komma att drabbas vid en internationell oljekris.

De konstaterade riskerna med bilavgaser har lett till att flera länder infört regler om avgasrening etc. i första hand vad gäller andra faktorer än bly. De gällande kraven kontrolleras i de flesta länder i samband med godkännande av nya bilmodeller för försäljning. Sålunda har t. ex. EG genom ett direktiv till sina medlemsländer lagt fast vissa gränsvärden för utsläpp av luftföroreningar (koloxid, kolväten och kväveoxider) från bilar. Från och med 1981 gäller en miniminivå även för bly.

Vad beträffar de nordiska länderna tillämpar Danmark, Norge och Finland samma avgasreningskrav som EG. På senare tid har bilavgasproblem särskilt uppmärksammats i Norge. En kommitté med företrädare för olika departement och myndigheter har tillsatts i syfte att finna ett lämpligt handlingsprogram. Även i Norge diskuteras frågan om införande av blyfri bensin. Miniminivå för blyhalt finns, liksom även i Danmark. I Sverige har för bensindrivna personbilar införts gränsvärden för utsläpp av koloxid och kolväten samt för bly. Norge och Sverige samarbetar inom ECE och har där verkat för långtgående avgasreningskrav.

Utänför Norden – främst i USA – finns regler som innebär krav på

avsevärt lägre föroreningsutsläpp än vad som tillåts i de nordiska länderna. Regler finns om högsta genomsnittliga blyhalt i bensin. Oblyad bensin förekommer i större utsträckning i USA.

I Sverige har en utredning i ett delbetänkande föreslagit bl. a. skärpta krav vad gäller koldioxidhalten i avgaser och förstärkt avgaskontroll.

Andra undersökningar har visat att de hittillsvarande reglerna om avgasrening på bensindrivna personbilar inte gett den effekt man ursprungligen räknat med. Bilar som kommer ut på marknaden har ofta större utsläpp än angivna gränsvärden medger. Det är vidare känt att den avgasrenande effekten försämras då fordonen blir äldre.

1977 tillsattes i Sverige en kommitté för att utreda frågor om luftvårdsproblem på grund av bilavgaser. Denna s. k. bilavgaskommitté har 1979 avgivit en lägesrapport (SOU 1979: 34), vari konstateras att några förslag i huvudfrågorna ej kan påräknas före 1981, då kompletterande undersökningar först erfordras.

Ett avsevärt förbättrat och fördjupat kunskapsunderlag anser kommittén bl. a. vara en förutsättning för att Sverige skall kunna agera kraftfullt inom ramen för ECE och andra internationella organisationer när det gäller framtida avgasreningskrav, gränsöverskridande luftföroreningar m. m.

Kommittén anser att det kommer att ta åtskilliga år att bygga upp den erforderliga forsknings- och undersökningskapaciteten, speciellt som tidigare insatser varit så begränsade. Det behövs bl. a. i vissa fall en kvalificerad forskar- och teknikerutbildning. Vidare krävs på vissa områden insatser av grundforskningskaraktär för att förbättra tillgängliga metoder för en mer rutinmässig kartläggning och värdering av olika hälso- och miljöverkningar.

Den erforderliga förstärkningen av forsknings- och undersökningsinsatserna kring bilavgasproblemen bör enligt kommittén ske genom ansvariga forskningsorgans försorg, i första hand forskningsråden och naturvårdsverkets forskningsnämnd. Forskningsråden och naturvårdsverket har redan inlett ett planeringsarbete kring förstärkta insatser inom områden med stark anknytning till bilavgasproblemen.

Mot bakgrund av de problem kommittén hittills mött i sitt arbete pekas på ett antal områden där förstärkta forsknings- och undersökningsinsatser ter sig angelägna. Sålunda bör kartläggas vilka skadliga ämnen som släpps ut och i vilka mängder i olika trafiksituationer, hur föroreningarna sprids och omvandlas i luften, i mark och vatten, växter och djur samt vilka skador på den yttre miljön som kan orsakas. Vidare bör undersökas hur och i vilken omfattning olika människor utsätts för skadliga ämnen med ursprung från bilavgaser, vilka hälsorisker detta innebär samt vilka grupper som i första hand drabbas och i vilken omfattning.

Det torde alltså som kommittén framhåller bli fråga om avsevärda nya forskningsinsatser som måste både samordnas och fördelas mellan olika forskningsorgan. Kommittén synes emellertid ej ha beaktat de möjligheter

som ett nordiskt samarbete om dessa forskningsuppgifter skulle kunna ge. En fördelning av de olika forskningsprojekt, som blir innehållit i det ovan skisserade programmet, mellan olika institutioner i de nordiska länderna torde ge avsevärda besparingsvinster. Då forskning på detta område är tidskrävande skulle även härvidlag fördelar kunna vinnas genom nordisk samverkan. Problemen med bilavgaser är som tidigare framgått aktuella i hela Norden.

Det nordiska agerande som förekommer inom ramen för ECE (FN:s ekonomiska europakommission) torde få större tyngd om man kan stödja sig på gemensamma forskningsresultat. I ett längre perspektiv kan en gemensam nordisk insats för införande av blyfri bensin i Europa medföra att allt fler länder fattar beslut härom. Detta skulle i sin tur påverka den internationella oljemarknaden så att försörjningen med blyfri bensin underlättas.

Inom Nordiska ministerrådet torde frågor om bilavgaser komma att aktualiseras i ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor, som hösten 1979 skall överväga att tillsätta en arbetsgrupp för att utarbeta projektförslag i dessa frågor. De aspekter som berörs ovan bör kunna ingå i arbetsgruppens överväganden.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts får vi hemställa.

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utveckla och samordna den i Norden förekommande forskningen kring bilavgasernas inverkan på hälsa och miljö.

Stockholm, Helsingfors den 23 oktober 1979

Rune Gustavsson (c)

Essen Lindahl (s)

Bror Lillqvist (Sd)

Rolf Sellgren (fp)

*BILAGA 1, Yttranden (se supplement)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över medlemsförslaget**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om nordisk forskning angående bilavgasernas inverkan på hälsa och miljö. Medlemsförslaget har behandlats av utskottet vid möten i Jakobstad den 12 – 13 maj 1980 och i Reykjavík den 18 – 19 augusti 1980.

1 Inledning

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utveckla och samordna den i Norden förekommande forskningen kring bilavgasernas inverkan på hälsa och miljö.

Inledningsvis framhålls i medlemsförslaget att en engelsk undersökning visat att barn lättare än vuxna ådrager sig hjärnskador vid inandning av blyhaltiga avgaser. Att helt förbjuda bly i bensin har ansetts svårt av hänsyn till det sårbara försörjningsläget och kostnaderna. Flera länder har infört regler för avgasrening, men dessa har i första hand gällt andra ämnen än bly. EG har genom direktiv fastlagt gränsvärden för utsläpp från bilar av föroreningar som koloxid, kolväten och kväveoxider. Fr. o. m. 1981 gäller miniminivå för bly. Av nordiska icke-medlemsländer tillämpar Finland och Norge samma regler som EG. Särskilt i Norge har bilavgasproblemen uppmärksamrats på senare tid och en kommitté tillsatts. Miniminivå för bly finns i Danmark och Norge medan Sverige har gränsvärden för bly, koloxid och kolväten.

I USA finns regler som är avsevärt strängare än i de nordiska länderna. Det finns t. ex. bestämmelser för högsta genomsnittshalt av bly i bensin. I Sverige har en utredning föreslagit skärpta krav beträffande koldioxid och avgasrening. Bilavgaskommittén har 1979 i en lägesrapport framhållit att förbättrat kunskapsunderlag behövs bl. a. för att Sverige med kraft skall kunna agera i internationella organisationer som ECE i avgasreningsfrågor och beträffande gränsöverskridande föroreningar. Forskningsrådets och det svenska naturvårdsverkets resurser bör förstärkas. Vidare anser kommittén att kartläggning bör ske av vilka ämnen som släpps ut, i vilka mängder och trafiksituationer, hur föroreningarna sprides och omvandlas i luft, mark, vatten, växter och djur, i vilken grad som människor utsätts för dessa föroreningar och vad detta kan föranleda för hälsorisker. Kommittén anser att det krävs avsevärda forskningsinsatser. Dessa måste samordnas och fördelas mellan olika forskningsorgan. Däremot, framhåller förslag-

ställarna, synes den svenska kommittén ej ha beaktat möjligheterna till nordisk samverkan, vilken skulle ge avsevärda fördelar. De nordiska ländernas möjligheter att påverka besluten i t. ex. ECE torde bli större om man kan stödja sig på gemensamma forskningsresultat. En nordisk insats för att införa blyfri bensin skulle verka pådrivande för de övriga länderna. Nordiska ämbetsmannakommittén för miljövärdfrågor torde komma att överväga att tillsätta en arbetsgrupp för att utarbeta projektförslag på avgasreningsområdet. De i medlemsförslaget omtalade problemen bör kunna ingå i dess överväganden.

2 Remissinstanserna

Remissvar har hittills inkommit från följande myndigheter och organisationer på nationellt och nordiskt plan:

Nordiska

Nordiska rådets trafikutskott
 Nordiska hälsovårdshögskolan
 Nordisk bilteknisk komité
 Sykepleiernes Samarbeid i Norden

Danmark

Miljøministeriet
 Arbejdstilsynet
 Undervisningsministeriet
 Justitsministeriet
 Færøernes landsstyre
 Kommunernes Landsforening
 Amtsrådsforeningen i Danmark
 Københavns Kommune
 Frederiksberg Kommune
 Danmarks Naturfredningsforening
 Oliebranchens Fællesrepræsentation
 Den almindelige danske Lægeforening
 Dansk Sygeplejeråd
 Landsforeningen Danmarks Bilruiter
 Automobil-Importørernes Sammenslutning
 Landsforeningen danske Vognmænd
 Turistvognmændenes Landsorganisation
 Dansk Cyklist Forbund

Finland

Ministeriet för inrikesärendena, miljövärdavdelningen
 Miljövärdsrådet

Trafikministeriet
Social- och hälsovårdsministeriet
Helsingfors universitet, konsistoriet
Statens tekniska forskningscentral
Ålands landskapsstyrelse
Oljebranschens centralförbund
Institutet för arbetshygien
Trafikskyddet
Finlands stadsförbund
Finlands kommunförbund
Finlands svenska kommunförbund
Finlands läkarförbund
Finlands lastbilsförbund
Automobilförbundet
Bussförbundet
Finlands sjuksköterskeförbund

Island

Hjúkrunarfélag Islands

Norge

Miljøverndepartementet
Norges almenvitenskapelige forskningsråd
Rådet for medisinsk forskning
Rådet for naturvitenskapelig forskning
Norges naturvernforbund
Bilimportørernes landsforening
Norges bilbransjeforbund
Bilorganisasjonernes samarbeidsutvalg
Den norske lægeforening
Norsk sykepleierforbund

Sverige

Socialstyrelsen
Trafiksäkerhetsverket
Universitets- och högskoleämbetet
Statens naturvårdsverk
Koncessionsnämnden för miljöskydd
Stockholms universitet, rektorsämbetet och zoologiska institutionen
Tekniska högskolan, Stockholm, sektionsnämnden för kemi och arbets-
heten för arbetsvetenskap
Karolinska institutet, rektorsämbetet
Linköpings universitet, medicinska fakultetsnämnden
Göteborgs universitet, medicinska fakultetsnämnden

Göteborgs universitet, matematisk-naturvetenskapliga fakultetsnämnden
Chalmers tekniska högskola
Umeå universitet, rektorsämbetet
Institutet för vatten- och luftvårdsforskning
Svenska kommunförbundet
Landstingsförbundet
Svenska läkaresällskapet
Svenska naturskyddsföreningen
Svenska petroleuminstitutet
Svensk sjuksköterskeförening
Motormännens riksförbund
Kungl. automobil klubben
Sveriges trafikbilägares riksorganisation

2.1 Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget

2.1.1 Nordiska

Nordiska rådets trafikutskott erinrar inledningsvis om att Nordiska rådet vid sin senaste session antog rekommendation nr 9/1980 angående produktion och bruk av bränslesåla, miljövänliga och trafiksäkra motorfordon och trafikmaterial. Utgångspunkten för denna rekommendation var att det redan nu finns möjligheter att stimulera till konstruktion av miljövänliga fordon bland annat genom att differentiera bilavgifterna. Medlemsförslaget A 576/s avser en samordning av i Norden förekommande forskning om bilavgasernas inverkan på hälsa och miljö. Både medlemsförslaget och den ovannämnda rekommendationen syftar till att minska de miljömässiga olägenheterna som de senaste årens ökande bilism medfört. De tar dock upp olika aspekter av problemen. Trafikutskottet betonar behovet av en samordning av forskningen om bilismens negativa sidor, främst utsläpp av giftiga gaser, förekomsten av buller, irrationell resursdisponering och otillräcklig trafiksäkerhet. Förbättringar som uppnås inom ett av dessa områden medför erfarenhetsmässigt ökade problem inom något annat av områdena. Mot denna bakgrund tillstyrkes medlemsförslaget.

Nordiska hälsovårdshögskolan understryker att bilavgasernas inverkan på hälsa och miljö är en viktig del av miljömedicinen som har diskuterats vid flera av högskolans kurser både av medicinare och tekniker. Våren 1980 anordnar hälsovårdshögskolan en nordisk konferens på temat "Barnens totala trafikmiljö". Vid denna kommer såväl avgasproblemet som andra för barn ogynnsamma trafikfaktorer som olycksrisker, buller och stress att behandlas. Kunskaperna på avgasområdet är begränsade, varför behovet av forskning är stort. Genom nordisk samverkan kan betydande fördelar uppnås, dels genom att befolkningsunderlaget blir större, dels genom att dubbelarbete undviks. Skulle den av hälsovårdshögskolan äskade professuren i miljömedicin beviljas kommer skolan att genom sin

sakkunskap beträffande epidemiologi och socialmedicin att kunna bidra väsentligt till samplanering av nordiska projekt om bilavgasens inverkan på hälsan.

Nordisk bilteknisk komité framhåller att avgasutsläppen från bilfordon kräver betydande uppmärksamhet. Tekniska krav bör uppställas som vid varje tidpunkt överensstämmer med miljö- och energimässiga samt ekonomiska avvägningar. Tekniska lösningar bör eftersträvas som medför i stort sett oförändrade utsläpp under fordonets hela livstid och som möjliggör en effektiv kontroll. Samordningen bör dock inte stanna på det nordiska planet utan målet bör vara att harmonisera reglerna inom ramen för ECE. Internationellt samordnade lösningar är avgjort att eftersträva. Det i medlemsförslaget förordade forskningssamarbetet skulle utgöra ett stöd för de nordiska länderna i deras strävanden att påverka ECE. Kommittén, som besitter betydande praktiska erfarenheter vad gäller kontroll av fordon, anser det vara lämpligt att de nationella myndigheter som är representerade i den blir företrädare i det kommande nordiska samarbetet.

2.1.2 Danmark

Arbejdstilsynet understryker, att man kunnat påvisa att bly orsakar skadeverknings vid betydligt lägre koncentrationer än man förut trott. Särskilt är organiska blyföreningars medicinska effekter oavklarade. Många arbetstagare är utsatta för bensen och avgaser. Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor har igångsatt ett projekt som avser de hälsoskadliga effekterna av bensen.

Undervisningsministeriet tillstyrker en nordisk koordinering.

Justitsministeriet erinrar om att Nordiska ämbetsmannakommittén för miljöfrågor i november 1979 tillsatt en arbetsgrupp för studium av bilavgaserna. De uppgifter som aktualiseras i medlemsförslaget kan tas om hand av denna arbetsgrupp.

Miljøstyrelsen, Miljøministeriet understryker, att bilavgasernas cancerframkallande egenskaper behöver kartläggas. Skillnader torde föreligga när det gäller cancerframkallande effekter hos diesel- och bensinavgaser. Cyklisterna är en utsatt grupp genom sitt ökade andningsbehov och benägenheten att uppehålla sig i trafiken när den är som störst. Då många danskar använder cykel bör denna grupp bli föremål för specialstudium. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Den almindelige danske Lægeforening erinrar om att man i Danmark, Förbundsrepubliken Tyskland och i Sverige försöker att blanda bensen med 20% etyl eller metylalkohol. Målet är att framställa dessa alkoholer ur sockerrör, potatis, melass, halm och trämassa. Denna inblandning medför stark ökning av bensenens oktantal, varför man kan undvika att blanda bly i bensen. Förbundets uppfattning är att tillsättandet av alkohol kommer att få djupgående verkningar. Därför bör denna aspekt ingå i den nordiska forskning som förordas i medlemsförslaget. Förbundet tillstyrker. *Danmarks Naturfredningsforening* tillstyrker medlemsförslaget varmt.

Landsforeningen danske Vognmænd understryker att avgasproblemen i huvudsak hänför sig till bensindrivna fordon. Dieseldrivna fordon åsamkar inte lika stora miljöstörningar. Man brukar utgå från att 75% av den bly som finns i bensinen släpps ut i luften. Dieseloljan innehåller däremot inga blyföreningar. Mängden av kolväten i avgaser från bensindriften är fem gånger så stor som vid dieselnkörning. Behov av ytterligare forskning beträffande kolvästens skadliga effekter föreligger. Likaså är mängden koloxid ganska betydande vid bensinkörning. Vid dieselnkörning utgör utsläppen av koloxid blott 10% av den som bensindrivna fordon föranleder. Gemensam nordisk forskning om avgasernas inverkan på hälsa och miljö tillstyrkes. Särskilt bör bensindrivna fordons miljö- och hälsoeffekter studeras. Ytterligare forskning behövs beträffande de dieseldrivna fordonen. Av den danska lastbilsparken över 6 ton, vilket är normalstorleken, är 92,5% dieseldrivna, 7,4% bensindrivna och 0,1% gasdrivna.

Københavns Kommune tillstyrker medlemsförslaget. På senare år har luftföroreningarna från trafiken fått relativt större betydelse eftersom föroreningarna från uppvärmning och energiframställning tenderat att minska. Föroreningarna från trafiken bör ägnas större uppmärksamhet.

Dansk Sygeplejeråd kan helt ansluta sig till medlemsförslaget.

Dansk Cyklist Forbund finner medlemsförslaget vara välkommet. Bilarnas luftföroreningar är ett allvarligt problem för samtliga trafikanter, särskilt på trånga gator. Sannolikt hör cyklisterna till de grupper som är mest utsatta för bilarnas luftföroreningar genom att de dels färdas tätt intill bilarna, dels har en högre andningsfrekvens. De kan därför tänkas löpa särskilt höga risker för luftvägssjukdomar – t.ex. lungcancer – också beroende på gummipartiklar från däck och asbest från bromsarna. Hög koncentration av koloxid kan medföra nedsatt reaktionsförmåga för cyklister med åtföljande olycksrisker. Ekonomiska resurser bör avsättas till den föreslagna forskningen. Forbundet åtager sig att hjälpa till med att anskaffa "försökspersoner".

Amtsrådsforeningen i Danmark tillstyrker att Nordiska ministerrådet tar upp frågan om samordning av forskningen beträffande bilavgasernas inverkan på hälsa och miljö i de enskilda nordiska länderna.

Færøernes landsstyre tillstyrker medlemsförslaget.

Finland

Inrikesministeriet, miljöavdelningen konstaterar, att medlemsförslaget utarbetas sakkunnigt, men att vissa preciseringar bör göras. I förslaget sägs att Finland har samma avgasreningskrav som EG, men då är att märka att luftvårdslagstiftningen är av mycket allmän karaktär och att en särskild luftvårdslag är under förberedande inom ministeriet. Den s.k. ECE-regeln skall tillämpas i Finland fr. o. m. 1981 för nya bilmodeller och fr. o. m. 1984 för samtliga bilmodeller. Av medlemsförslaget kan man vi-

dare få intrycket av att den svenska bilavgaskommittén skulle ha knappa resurser till sitt förfogande. Fram till 1 juli 1981 disponerar kommittén över 6,4 miljoner svenska kronor. Denna summa skall jämföras med det belopp som Nordiska ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor har erhållit och som uppgår till ungefär en tredjedel. Den arbetsgrupp som ämbetsmannakommittén tillsatt i syfte att utarbeta projektförslag vad gäller bilavgaser skall slutföra sin uppgift i och med utgången av april månad 1980. Av de luftvårdsprojekt som nu finansieras av Nordiska ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor torde det som avser strategi för luftövervakning av städer vara det mest intressanta. Medlemsförslaget bör behandlas positivt.

Social- och hälsovårdsministeriet erinrar om att man på senare år uppmärksammat de polycykliska aromatiska kolvätena som finns i dieselavgaser och som är cancerframkallande. Dessa föreningar kan medföra större hälsorisker än blyföreningar.

Det nordiska forskningssamarbetet håller på att förstärkas. Bättre samordning på nationellt och nordiskt plan av forskning som rör flera samhällsfält övervägs. Bilavgasproblemet berör flera samhällssektorer varför det åsyftade samrådet på nordiskt plan bör komma till stånd via ministerrådets båda ämbetsmannakommittéer för miljövårds- respektive arbetsmiljöfrågor. Därtill kunde frågan dryftas av den av medicinaldirektörerna och de medicinska forskningsråden tillsatta kontaktgruppen för hälso- och sjukvårdsforskning.

Trafikministeriet erinrar om att de första bestämmelserna för begränsning av person- och paketbilars avgasföroreningar utfärdades i Finland i oktober 1979. De avser kolmonoxid, kolväte- och kväveoxidhalt. Bestämmelser om bly har inte fastställts och hör ej heller under ministeriets arbetsområde. En litteraturstudie har genomförts om de blyutsläpp som vägtrafiken föranleder. Ministeriet förhåller sig positivt till medlemsförslaget, men vill att redan befintliga utredningar sammanfogas innan nya inleds. En jämförelse av de nordiska ländernas bestämmelser försvåras av att Sverige delvis avviker från de övriga länderna. Vidare bör utredas hur begränsningar av avgaserna skulle påverka omgivningen och energisituationen samt kostnaderna. Hur skall efterlevnaden kontrolleras och lönar det sig med kontroll? En fullständig kostnads-nyttokalkyl bör komma till stånd på sikt. Nordiska vägtekniska förbundet tillsatte år 1978 en arbetsgrupp med uppgift att studera relationen mellan trafikmängd och kolmonoxid i luften. Mellanrapport väntas sommaren 1980.

Miljövårdsrådet anser, att även om bilavgashalterna varit föremål för omfattande forskning i de nordiska länderna saknas tillräckliga kunskaper. Det är nödvändigt med forskning och informationsutbyte mellan de nordiska länderna liksom att uppträda enat i internationella organisationer. Hitills utförd forskning har gällt utsläpp från bensindrivna fordon, men nu behövs studier också av dieseloljans effekter. Samtliga orsaker till bilavgasproblemen måste uppmärksammas dvs. fordonstekniska aspekter, in-

verkan från olika trafikordningar och trafiksituationer samt kollektivtrafikens betydelse för en minskning av avgasmängderna. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Helsingfors universitet, konsistoriet noterar att utgångspunkten för medlemsförslaget är att barn lättare än väntat får hjärnskador vid inandning av blyhaltiga gaser. Barns större mottaglighet för bly har länge varit känd, men någon klar uppfattning om skillnaden i känslighet jämfört med vuxna föreligger ej. I Sverige har man på administrativ väg beslutat ändra högsta tillåtna blyhalter i livsmedel så att barn skyddas mot blyskador. I Finland utgår man alltså från de vuxnas mottaglighet. Då blyföreningarnas inverkan på hälsa och miljö är oklar ur såväl vetenskaplig som administrativ synpunkt är en samnordisk utredning av vikt. Ett i NORDFORSK:s regi anordnat symposium om blyskadefrågan vore en lämplig inledning. Även om bly inte är det enda skadeämnet i avgaser är det lämpligt att börja med det eftersom det samtidiga utforskandet av många olika problem skulle försvåra kartläggningen av blyproblemen.

Statens tekniska forskningscentral framhåller att luftföroreningsproblemen i huvudsak är ett storstadsfenomen. Forsknings- och utredningsarbetet kring bilavgaserna har varit litet. Dylik forskning saknas nästan helt i Finland. Orsaken till detta är dels att problemet upptäcktes först på 1970-talet, men därtill har medverkat att ett enskilt land inte ensamt kan påverka problemen. Också utsläppen utanför storstäderna bör studeras. Det föreslagna nordiska forskningssamarbetet tillstyrkes. För egen del kan centralen tänka sig att delta i en utredning om vilka skadliga ämnen som tillkommer i olika trafiksituationer. Samnordisk finansiering krävs dock.

Finlands stadsförbund anser att utomhusluften är sämst i de största städerna. Vid sidan av fastighetsuppvärmningen och industriutsläppen torde trafiken bidra kraftigt till luftföroreningarna. Viss forskningsverksamhet har inletts i de nordiska länderna på området, men koordineringen mellan projekten synes vara ringa. Medlemsförslaget, som tillstyrkes, bör dock leda till att även andra verkningar på luften från trafiken än de som härrör från bilavgaserna bör tas med.

Finlands kommunförbund påpekar att bilavgasernas inverkan har utforskats i ringa omfattning i Finland. I framtiden torde luftföroreningarna i allt större omfattning bli ett problem för folkhälsan. Det förebyggande hälsoarbetet står här inför en viktig uppgift. I Finland är det medicinalstyrelsen om utfärdar anvisningar beträffande luftens kvalitet. Genomförda utredningar i Finland har skett på lokalplanet.

Samverkan på internationellt plan måste till. En gemensam nordisk kunskapsbas vore värdefull att ha tillgång till. Eftersom Finland inte hunnit lika långt i sina forskningssträvanden har man särskilda skäl att delta. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Finlands svenska kommunförbund påpekar att bilavgaserna utgör en avgränsad aspekt av de problem som trafiken orsakar. Av luftföroreningar

utgör bilavgaserna en mindre del. Avgasernas relativa betydelse som olägenhet måste vägas mot andra olägenheter som trafiken föranleder. I riktig omfattning och i rätt sammanhang bör forskning om bilavgaserna sättas in.

Trafikskyddet anser det värdefullt att samnordisk forskning kommer till stånd beträffande bilavgasernas inverkan på hälsa och miljö. Trafikens avskiljande från fotgängare och andra oskyddade trafikanter, framförandet av fordon med lagom hastighet ökar såväl trafiksäkerheten som minskar skadlig inverkan från bilavgaser. *Finlands läkarförbund* tillstyrker medlemsförslaget.

Automobilförbundet anser att luftföreningar som sammanhänger med biltrafik inte antagit nämnvärda proportioner i Finland. I likhet med vad som är fallet i de övriga nordiska länderna bör dock bilavgasernas inverkan på miljö och hälsa utredas. Därmed kan ogrundad hysteri stillas. Utsläpp av föreningar från industri och energiframställning bör studeras. Förbundet avråder från att man i Norden stiftar lagar beträffande bilavgasutsläpp och blyhalten i bränslet i snabbare takt än i övriga Europa. Att jämföra Norden med USA är inte riktigt eftersom biltrafiken där ligger på en helt annan nivå. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Finlands lastbilsförbund anser att avgasproblemen i första hand avser bensindriven personbilstrafik. Dieseldriven lastbilstrafik orsakar inte motsvarande luftföreningar. För bilavgaser tillämpar Finland numera samma normer som ECE. Kunskaperna om avgasernas inverkan på hälsa och miljö är bristfälliga. På icke tillförlitliga grunder bör ej utfärdas bestämmelser som kan medföra oskäligt kostnadstryck för vägtrafiken. Det förefaller naturligt att sammanslå de nordiska ländernas resurser för utredning av denna fråga, vilket kan bli kostnadsbesparande om man efter arbetets slutförande sammanställer forskningsresultaten för gemensamt bruk. En annan fråga är sedan om avgasföreningarna är det viktigaste och mest brådskande problemet.

Ålands landskapsstyrelse tillstyrker medlemsförslaget. *Finlands sjuksköterskeförbund* tillstyrker medlemsförslaget, men framhåller att forskningsresultaten måste utnyttjas effektivt i samtliga nordiska länder. Visar det sig att resultaten i något avseende är särskilt alarmerande måste nödiga åtgärder snabbt vidtagas.

Institutet för arbetshygien lämnar en ingående redogörelse för de forskningsrön som föreligger beträffande bly och kolmonoxid. Sammanfattningsvis anför institutet att den låga halten av bly i blodet hos människor tyder på att problemet i Norden är marginellt. De nordiska ländernas befolkning synes ha exceptionellt låga blyhalter i blodet vid en internationell jämförelse. Detta kan bero på låg trafiktäthet i kombination med geografiska och meteorologiska förhållanden. Att hygienien vad avser vatten och födoämnen är hög bidrager också till detta. Sänkning av blyhalten i bensin kan teoretiskt motiveras med att all slags miljöförstöring bör bekämpas, men dess effekt på befolkningen kommer att vara ytterst minimal.

När det gäller kolmonoxid har entydiga resultat ej framkommit. Av de övriga ämnen som ingår i bilavgaserna kan de aromatiska kolvätena vara cancerframkallande. Institutet förordar att nordiskt samarbete på området inleds med att en expertgrupp tillsättes som under förslagsvis två år insamlar, bearbetar och utvärderar befintligt material. Anslag för en heltidsanställd sekreterare bör beviljas. Bland de områden som bör bli föremål för uppmärksamhet nämns: regelbunden mätning av luftföroreningar med standardmetoder, teknologisk forskning av avgasrening, miljövänliga bränslen, kostnadsintäktnanalys av åtgärder som syftar till att minska förekomsten av skadliga ämnen i bilavgaser, alternativa risker vid ersättning av vissa beståndsdelar i bränsle, utredningar om de polyaromatiska kolvätena samt förekomsten av organiskt bly i avgaserna. Frågan om organiskt bly i bensin är däremot tillräckligt utredd och grund för beslut finns.

2.1.4 Island

Hjúkrunarfélag Islands (sjuksköterskorna) tillstyrker medlemsförslaget.

2.1.5 Norge

Miljøverndepartementet håller med om att det är av betydelse att kunskapsnivån är hög när det gäller bilavgasernas inverkan på hälsa och miljö. Problemet med bilavgaser kommer att öka i takt med att antalet bilar tilltar. Behovet av dokumentation såväl på nationellt som internationellt plan ökar. I Norge har ett interdepartementalt samarbetsorgan tillsatts med uppgift att värdera vilka åtgärder som kan vidtagas för att begränsa med vägtrafik sammanhängande föroreningar. Detta samarbetsorgan står bl. a. bakom förslaget att minska blyinnehållet i bensin från 0,4 till 0,15 gram/liter. Samarbetsorganet fördelar även medel till forskning. På nordiskt plan har på norskt förslag en arbetsgrupp för samarbete beträffande bilavgaser tillsatts med uppgift att innan 30 april 1980 lägga fram förslag om samnordiska projekt samt organisation av det nordiska samarbetet på området. Ytterligare samarbete på bilavgasområdet bör kanaliseras via denna arbetsgrupp.

Bilimportørernes landsforening sätter stort värde på alla åtgärder som kan bringa klarhet i vilka faktiska föroreningar som biltrafiken leder till samt direkta och indirekta skadeverkningar på samhället. Samarbetet bör ske i nära samverkan med ECE. Den i medlemsförslaget citerade engelska undersökningen om blyinnehållet i bensin och dess skadliga effekter är omstridd. *Norges bilbransjeforbund* instämmer i detta yttrande. *Den norske Lægeforening* tillstyrker medlemsförslaget. *Norges naturvernforbund* erinrar om att man bett regeringen om att införa förbud mot tomgångskörning liksom man förordat minskning av blyinnehållet i bensin och begränsning av blyinnehållet. Förbundet avser att verka för förbud mot bly i bensin och för skärpta avgaskrav för motorfordon. En koordinerad

nordisk insats stödes och kan ges bättre möjligheter till en markering från de nordiska ländernas sida inom ECE.

· *Norges almenntvitenskapelige forskningsråd* stöder i princip åtgärder som medför gemensamt utnyttjande av forskningsresurser och resultat inom och utanför Norden.

Rådet for medisinsk forskning anser att kunskaperna om de hälsomässiga effekterna av bilavgaser är tillräckliga för att begrunda nationella och internationella åtgärder. Förbränning av fossila drivmedel skall ske fullständigt. *Norsk sykepleierforbund* tillstyrker medlemsförslaget i likhet med *Bilorganisasjonernes samarbeidsutvalg*. Sistnämnda organisation framhåller att forskningen bör inriktas på de områden som inte redan blivit belysta genom internationell forskning.

2.1.6 Sverige

Socialstyrelsen stöder medlemsförslaget och erinrar om att man i sitt yttrande över ett tidigare betänkande om "Bly utan bensen" uttalat att blyhalterna i bensen bör sänkas. På sikt är målet blyfri bensen. Bly i bensen får inte behandlas som ett isolerat problem. Också annan form av blyexponering bör elimineras. Bilavgasproblemet måste belysts allsidigt. Genom att de nordiska länderna uppvisar stora likheter beträffande levnadsstandard, klimat och vegetation är ett samarbete inom det aktuella området lämpligt.

Trafiksäkerhetsverket anser att en samlad nordisk bedömning av bilavgasernas inverkan på hälsa och miljö skulle vara av värde för ländernas agerande inom ECE. Genom nordiskt samarbete kan man snabbare nå fram till resultat. *Universitets- och högskoleämbetet* understryker, att forskning om bilavgaser innefattar många forskningsområden samt kräver stora resurser. Mot denna bakgrund vore det värdefullt med nordisk samverkan varigenom dubbelarbete kan undvikas. *Linköpings universitet, medicinska fakultetsnämnden* menar att medlemsförslaget kommit att koncentrera sig till blyförekomsten i bensen sannolikt genom att möjligheterna är goda att genomföra studier om dess effekter både på miljön och människan. Sänkta blyhalter i bensen torde komma att medföra ökade halter av aromater, som misstänks vara cancerframkallande. Också dieselavgasernas inverkan på hälsa och miljö bör studeras. Relativt snabbt kan ett nordiskt informationsutbyte komma till stånd liksom diskussioner om fortsatta undersökningar. Medel behövs till nordiska forskarutbildningskurser och symposier.

Göteborgs universitet, matematisk-vetenskapliga fakultetsnämnden anser att bilavgaserna är ett tätortsproblem. Vid väderlek med stillastående luft kan höga föroreningshalter uppkomma. Eftersom Sverige inte på egen hand kan införa bestämmelser som skiljer sig från det övriga Europa avtecknar sig nordisk samverkan som en framkomlig väg.

Tekniska högskolan, arbetsenheten för arbetsvetenskap är positiv till

medlemsförslaget. Av stort värde vore att kunna göra jämförelser med andra drivmedelsalternativ och en bedömning av de teknisk-ekonomiska möjligheterna till utveckling av dylika.

Tekniska högskolan, sektionen för kemi erinrar om att man under diskussionen i Sverige stundom som etappmål angett att få ett motorbränsle med 15–20% metanol eller etanol i, helst fritt från aromatiska kolväten. På längre sikt bör elmotordrift vara ett ur miljösynpunkt långt bättre alternativ. Ur genotoxisk synpunkt är polyaromatiska kolväten och nitrosaminer av intresse. Vissa tidigare erfarenheter av nordisk samverkan har inte varit helt goda, men genom en smidig organisationsform borde utmärkta resultat kunna uppnås.

Tekniska högskolan, sektionen för maskinteknik hänvisar till yttrandet från enheten för arbetsvetenskap.

Chalmers tekniska högskola, fysiska institutionen framhåller att nationella särdrag i de nordiska länderna kan bidra till att ge fördelar vid en forskningssamverkan. Sverige har en avancerad bilproducerande industri, i Danmark produceras katalysatorer som är av betydelse för avgasrening och i Norge har man oljeproduktion. En nordisk forskningssatsning borde kunna ta till vara dessa särdrag. Berörda forskningsansvariga organ bör involveras. Två aspekter framhålls: dels effekten av kolpartiklar och deras kemisk-biologiska aktiviteter särskilt under de första minuterna, dels avgaserna från framtida bränslen. Vilka utsläpp åstadkommes t. ex. vid metanoldrift?

Chalmers tekniska högskola, institutionen för oorganisk kemi anför i sitt yttrande samma synpunkter som framkommer i yttrandet från matematisk-naturvetenskapliga fakultetsnämnden vid Göteborgs universitet.

Karolinska institutet finner behovet av internationell samverkan vara stort när det gäller bestämmelser om avgasrening. Skälen till detta är handelspolitiska. Också deras inverkan på hälsa och miljö talar för en samverkan på internationellt plan. Genom att den svenska bilavgaskommittén arbetar under stark tidspress hinner man knappast avvakta en nordisk utredning på området. En mera långsiktig inriktning torde därför vara rimlig.

Stockholms universitet, zoologiska institutionen är positiv till en breddning av forskningen om bilavgaser. Ansvar bör fördelas mellan länderna eftersom resurserna är små. Riskbedömning kunde tas om hand av Danmark, avgasmätning av Sverige, miljöeffekterna av Norge, spridningseffekterna av Finland och arbetsmiljöriskerna av Island. Framkomna resultat bör snabbt omsättas i konkreta åtgärder i form av hygieniska gränsvärden och lagtexter.

Statens naturvårdsverk erinrar om att Nordiska ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att komma med förslag till nordiskt avgasreningssamarbete. De frågeställningar som aktualiseras i medlemsförslaget bör tas upp av denna arbetsgrupp och den redan

påbörjade planeringen av nordiskt samarbete fortsätts. Nordiska rådet bör antaga en rekommendation om detta. Bland de konkreta åtgärder som borde vidtagas märks: a. tillsättandet av en arbetsgrupp för policydiskussioner, b. informationsutbyte, c. förmedling av forskarkontakter, d. samordning av nordiskt agerande i internationella organisationer samt e. seminarier om avgasproblemen.

Koncenssionsnämnden för miljöskydd har inget att erinra mot medlemsförslaget. *Svenska läkarsällskapet* redogör inledningsvis för det arbete med avgasproblemen som utförts i Sverige på 1960-talet. Det avgaslaboratorium som då etablerades finns kvar idag. Yrkeskategorier som exponeras för bensen är anställda i raffinaderier, i tankrengöring, vid bensinstationer, i bilverkstäder, garage- och bilprovningstanstalter. Tankbils- och yrkeschaufförer berörs även. Man bör skilja mellan oförbränt bränsle och förbränt, dvs. det som förekommer i avgasform. Koloxidpåverkan har studerats vid yrkesmedicinska kliniker. Blypåverkan bör delas upp i exponering för organiskt och oorganiskt bly. Om man skulle ersätta bly i bensen skulle befolkningen utsättas för ett ämne som är benmärgshämmande och cancerframkallande. Kontrollen av avgasbestämmelserna är otillfredställande. För att få effekt måste insatser göras på nordiskt och europeiskt plan. En nordisk arbetsgrupp bör tillsättas, vari arbetsmedicinen bör vara representerad.

Landstingsförbundet finner ämnesområdet lämpat för nordiskt samarbete. Nordisk enighet om att införa blyfri bensen skulle kunna medföra att flera länder fattar beslut om detta. Medlemsförslaget är angeläget. *Svenska kommunförbundet* har i sitt yttrande över betänkandet "Bly i bensen" framhållit att många problem kvarstår när det gäller att minska bilismens negativa effekter på hälsa och miljö. Forskare har presenterat resultat som tyder på att barn kan få förändringar i nervsystemet vid lägre blyhalter än man förut trott. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Motormännens riksförbund vill att de nordiska länderna av handelspolitiska skäl och för att bevara en obehindrad trafik med övriga Europa tillämpar samma bestämmelser för fordon och fordonsbränsle som övriga EG-länder. Blyfri bensen bör införas inom ramen för ett på europeiskt plan samordnat program. Alternativa bränslen bör tas fram och deras användning premieras t. ex. genom skatteminskning. En gemensam nordisk, sakkunnig instans vore det angeläget att inrätta. Dess uppgift skulle vara att följa den internationella forskningsutvecklingen, att utvärdera genomförda undersökningars kvalitet och tillämplighet på nordiska förhållanden, att föreslå kompletterande studier samt att sammanställa utredningsresultat på delområden eller göra sammanställningar. I huvudsak samma synpunkter framkommer i yttrandet från *Kungl. automobilklubben*. *Sveriges trafikbilägares riksförbund* har inget att erinra mot medlemsförslaget. *Svenska petroleuminstitutet* finner det vara berättigat med nordiskt samarbete för undvikande av dubbelarbete. En inventering bör först företagas

för att kartlägga vad som gjorts på internationellt plan. *Svensk sjuksköterskeförening* tillstyrker medlemsförslaget.

2.2 Remissinstanser som ställer sig tveksamma till eller som avstyrker medlemsförslaget

2.2.1 Danmark

Automobil-Importørernes Sammenslutning stöder i princip arbetet med att minska luftföreningarna, men finner det svårt att avgöra huruvida det är ändamålsenligt att inleda nordiskt samarbete på detta område. Sker detta måste noggrann koordinering ske med EG och ECE. Genom beslut i internationella organisationer har redan en rad bestämmelser fastlagts. Gränsvärden för koloxid har gällt i Danmark sedan 1973 och så snart som möjligt kommer blyinnehållet i bensinen att sänkas från 0,40 till 0,15 gram/liter. För Danmark måste EG-samarbetet ges högre prioritet än det nordiska när det gäller tekniska bestämmelser för bilar. Det vore oacceptabelt att införa bestämmelser som inte överensstämde med EG:s, varför ett nordiskt forskningssamarbete bör utmyntas genom EG.

2.2.2 Finland

Oljebranschens centralförbund stöder syftet med medlemsförslaget, men anser att det ensidigt koncentrerar sig till frågan om blyfri bensin. Detta är orealistiskt med hänsyn till kostnadsfaktorer och de globala oljeresurserna. Bly behövs i bensinen på grund av de oktankrav som bilparken ställer. Genom tillsats av bly kan bensin med ett givet oktantal produceras med mindre råolja. Minskas oktantalet i bensinen ökar bränsleförbrukningen. Nedsatt blyhalt i bensin eller blyfri bensin skulle medföra prishöjning, minskad raffinaderikapacitet och ökad råoljaförbrukning. Nu bör man koncentrera sitt intresse till minskning av bilarnas bränsleförbrukning. Tillsatser av etrar eller alkoholer öppnar möjligheter för att minska halten av bly i bensinen. I och för sig vill inte förbundet ställa sig negativt till medlemsförslaget, men innan beslut fattas bör kartläggas av berörda branscher vilka undersökningar som redan genomförts. Med beaktande av att bilindustri endast förekommer i Sverige och att i Norden tillgängliga forskningsresurser är små synes ett igångsättande av forskningsarbete inte nödvändigtvis representera ett optimalt utnyttjande av tillgängliga resurser.

2.2.3 Norge

Rådet for naturvitenskapelig forskning erinrar om att man vid flera tillfällen förordat nordiskt samarbete varigenom bättre samordning och arbetsfördelning kan uppnås. Viktigt är att få igång nya former för inter-nordiskt forskningssamarbete. Det i medlemsförslaget förordade forskningsfältet kan dock inte prioriteras särskilt högt jämfört med forskning om

energi, miljö, mikroelektronik och datateknik, där fördelarna såväl ekonomiskt som forskningsmässigt är avsevärt större. Det förefaller att vara litet ändamålsenligt att välja ut ett begränsat fackområde som detta innan det föreligger närmare resultat av det nordiska statsministerinitiativ som tagits beträffande forskningssamarbete.

2.2.4 Sverige

Göteborgs universitet, medicinska fakultetsnämnden framhåller att forskning av bilavgaser berör många ämnesområden, t. ex. kemi, toxicologi, hygien och epidemiologi. Sverige har tillsatt en utredning – Bilavgas-kommittén. Naturvårdsverket har fastlagt ett principprogram. Forskning och samordning inom det aktuella fältet är motiverad, men det kan ifrågasättas om denna bör ske på nordiskt plan.

2.3 Remissinstanser som avstår från att ta ställning till medlemsförslaget

2.3.1 Nordiska

Sykepleiernes Samarbeid i Norden överlämnar med konstaterandet att samtliga fem medlemsorganisationer stöder medlemsförslaget, de nationella remissvaren.

2.3.2 Danmark

Kommunernes Landsforening har inga synpunkter på medlemsförslaget.

Oliebranchens Fællesrepræsentation hänvisar till det yttrande som avgivits av *Svenska petroleuminstitutet* (se 2.1.6. ovan).

Turistvognmændenes Landsorganisation avstår från att yttra sig.

Landsforeningen Danmarks Bilruter tar inte ställning i sak till medlemsförslaget, men anför vissa synpunkter. För det första finns det inte längre bensindrivna bussar i Danmark. Bussarna drivs med dieselolja, vilka inte har samma luftförorenande följder som bensin. För det andra anser föreningen att de skärpta krav som uppställs beträffande buller- och avgasproblemen från fordon måste ses mot bakgrund också av chaufförernas krav på en god arbetsmiljö samt hänsynen till den yttre miljön. För landsvägstrafiken betyder föroreningar och buller från bussar praktiskt taget ingenting. I stadstrafiken utgör bussarna merparten av den totala trafiken, men svarar blott för en minimal andel av buller och luftföroreningar. Mätningar har utvisat att bussarna blott svarar för 1% av den samlade avgasmängden i de nordiska huvudstäderna. Av betydelse är att lika stränga krav ställs på personbils- som på busstrafiken. Ensidigt uppställda krav på busstrafiken kan dels leda till ökade kostnader för passagerarna, vilket i sin tur kan leda till en övergång till ökad personbilskörning. För det tredje är de förbättringar som behövs både kostbara och svärbemästrade. Verkligt goda miljöeffekter uppnås först när majoriteten av trafikanterna övergår till privatbil och till buss.

Frederiksberg Kommune anser sig inte på nuvarande stadium kunna uttala sig om medlemsförslaget, men uttrycker sitt principiella intresse för saken.

2.3.3 Finland

Bussförbundet framhåller att då man inom busstrafiken enbart använder dieseloilja och medlemsförslaget blott avser bensin saknas anledning att gå in närmare på medlemsförslaget.

2.3.4 Sverige

Umeå universitet, rektorsämbetet, Institutet för vatten- och luftvård samt *Svenska naturskyddsföreningen* avstår från att yttra sig över medlemsförslaget.

3 Utskottet

Undersökningar som utförts i England har påvisat att barn lättare än vuxna kan ådraga sig hjärnskador vid inandning av blyhaltiga bilavgaser. Det har emellertid ansetts praktiskt ogenomförbart att omedelbart förbjuda tillsats av bly i oktanhöjande syfte på grund dels av de ökade kostnaderna, dels det besvärliga försörjningsläget beträffande drivmedel. Utredningar har tillsatts i flera av de nordiska länderna för att belysa olika aspekter av avgasproblemen. Likaså har gränsvärden fastställts. Strävan bör vara att nå fram till bensin som är helt blyfri. I avvaktan därpå har blyinnehållet i bensin sänkts i vissa av de nordiska länderna från 0,4 till 0,15 gram/per liter.

Även om bensinavgasernas effekter på hälsa och miljö hittills stått i förgrunden talar mycket för att också de luftföroreningar som härrör från dieseldrivna fordon måste studeras. Polycykliska kolväten som återfinns i dieselavgaserna tros vara cancerframkallande. En inte ovanlig uppfattning är att dessa kolväten kan medföra hälsofaror som är lika stora eller till och med större än blyföreningarna. Utsläppen av koloxid vid bilkörning är också betydande. Av betydelse är sålunda att avgasproblemen och deras effekter kartlägges i sin helhet. Därvid bör fordonstekniska aspekter, inverkan från olika trafikordningar och trafiksituationer samt kollektivtrafikens effekter studeras vad gäller möjligheterna till en minskning av avgasmängderna. Målet bör vara att uppställa tekniska krav som vid varje tidpunkt överensstämmer med de miljö- och energimässiga avvägningar som bör göras. Regelbunden mätning av luftföroreningarna, teknologisk forskning om avgasrening och framtagandet av miljövänligare bränslen utan blytillsats bör främjas. Vidare bör möjligheterna att blanda alkohol i bensin i syfte att höja oktantalet studeras. De avgasutsläpp som oundgängligen måste ske bör vara i stort sett oförändrade under fordonets hela livslängd.

Hösten 1979 tillsatte Nordiska ämbetsmannakommittén för miljövärdfrågor en arbetsgrupp för bilavgaser. Den fick till uppgift att till våren 1980 utarbeta förslag till nordiska samarbetsprojekt. Därefter har den ombildats till en s. k. styrgrupp. Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor har igångsatt ett projekt som avser de hälsoskadliga effekterna av bensen. Ett samarbete på nordiskt plan beträffande avgasproblemen har därmed inletts.

Forskningen om effekterna av utsläppen av avgaser från fordon behöver emellertid ytterligare utvidgas och fördjupas. Eftersom fordonsavgasproblemen berör flera sektorer bör samråd inledas mellan de nordiska ämbetsmannakommittéer som ansvarar för arbetsmiljö-, miljövärd- och trafikfrågor. Också rent medicinska aspekter bör beaktas. Utskottet önskar erinra om att Nordiska hälsovårdshögskolan äskat och fått beviljat inrättandet av en professur i miljömedicin. Denna professur kan bli av väsentlig betydelse för möjligheterna att studera bilavgasernas inverkan på människans hälsa.

De nordiska ländernas stora likheter när det gäller levnadsstandard, klimat och vegetation talar i förening med att de resurser som står till buds för forskning om fordonsavgasproblemen är begränsade för ett intensifierat nordiskt samarbete. För närvarande utredes det nordiska forsknings-samarbetet av Nordiska ministerrådet. En preliminär rapport avgavs till 1980 års rådssession. Ett inslag i detta förstärkta nordiska forsknings-samarbete kunde vara att en ordentlig satsning kommer till stånd beträffande bilavgasproblemet. En delaspekt som bör undersökas är fordonsavgasernas inverkan på cyklisterna. De senare löper särskilt stora risker eftersom de färdas oskyddade och nära fordonstrafiken samt inandas olika ämnen och partiklar.

Bestämmelser och gränsvärden för fordonsföroreningar bör samordnas på internationellt plan. Några av de nordiska länderna har antagit de avgasbestämmelser som ECE - FN:s kommission för ekonomiskt samarbete i Europa - antagit. Ett samlat nordiskt uppträdande i internationella fora förstärks av att en solid kunskapsbas föreligger.

Tillsammans har de nordiska länderna större möjligheter att få gehör för sina synpunkter i internationella sammanhang än om de uppträder vart och ett för sig.

Utskottet förordar sammanfattningsvis att Nordiska ministerrådet genom berörda ämbetsmannakommittéer och styrgrupper vidtar skyndsamma åtgärder syftande till ett intensifierat nordiskt samarbete beträffande fordonsavgasföroreningarna.

Under hänvisning till vad som ovan anförts hemställer utskottet att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendationer:

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidareutveckla och fördjupa samordningen av i Norden förekommande forskning om fordonsavgasernas inverkan på hälsa och miljö.

2. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att på internationellt plan verka för att fordonsavgasernas inverkan på hälsa och miljö blir föremål för intensifierad forskning och att enhetliga regler fastställs.

Reykjavík den 19 augusti 1980

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgaard (FP)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Doris Håvik (s)

Förman

Bror Lillqvist (Sd)

Grethe Lundblad (s)

Matthías Á. Mathiesen (Sj.)

Irma Rihtniemi-Koski (Kok)

Ebba Strange (SF)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Sigrid Utkilen (H)

Medlemsförslag

om utvecklande av det nordiska samarbetet beträffande fiskodling

(Väckt av Olof Jansson, Bertil Jonasson och Petter Savola)

I Danmark, Island och Norge bedrivs fisket i mycket stor skala, och fiskenäringsens betydelse för dessa länders näringsliv är avsevärt. I Finland och Sverige är fisket av mindre omfång, även om fiske också där bedrivs i rätt betydande omfattning. Båda länderna importerar fiskeriprodukter – dock mera sällan färsk fisk.

Fisk spelar en central roll i matvanorna i Norden. I Finland konsumeras t. ex. ungefär 20 kg fisk per år och person. Enligt en norsk uppskattning uppgår fiskkonsumtionen i Norge för närvarande till ca 30 kg per år och person, och den beräknas stiga med cirka 10 kg fram till 1990. Den nordiska fiskkonsumtionen är jämförelsevis stor, vilket framgår av att man i de industrialiserade länderna i genomsnitt konsumerar 10 kg fisk per person om året.

Många fiskarter har under de senaste decennierna minskat i betydande grad såväl i haven som i sötvatten. Orsaker till att fiskbestånden har minskat är bl. a. nedsmutsning av vattnen, alltför stor beskattning av bestånden och otillräcklig skötsel av fiskevattnen.

I takt med att fiskstammarna har minskat har också konkurrensen om fångsterna hårdnat. Det har många gånger varit svårt att få till stånd internationella avtal om fångstkvoter för olika länder när det gäller fisket på olika havsområden. Det ökade fritidsfisket påstås även ställvis ha beskattat fiskbestånden så mycket, att yrkesfiskarnas utkomstvillkor har försämrats. Vattenföreningen har i betydande grad medverkat till lägesförsämringen, även om man inte äger helt exakt kunskap om hur stor denna inverkan har varit.

Nordiska rådet har behandlat ett flertal fiskefrågor, bl. a. nordiska medborgares rätt att utöva yrkesfiske i andra nordiska länder, export av fiskprodukter, laxfisket i Östersjön och möjligheterna att bedriva fritidsfiske i andra nordiska länder. Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor, som upprättades 1962, har utfört ett värdefullt arbete när det gäller samarbetsfrågor på fiskerihushållningens område.

Dock har frågan om fiskerinäringsens framtid i Norden i vid bemärkelse inte tagits upp inom Nordiska rådet. Härmed avser vi särskilt betydelsen av de här förut nämnda faktorer, som hotar fiskerinäringsens framtid.

Då tillgången på fisk har blivit knappare och då prognoserna ger vid

handen att fiskkonsumtionen under de närmaste åren ytterligare kommer att öka, har alla nordiska länder vidtagit åtgärder för att klarlägga vilka metoder som kan komma till användning för att trygga tillgången på fisk. I Sverige har bl. a. jordbruksdepartementet låtit verkställa en utredning om "Åtgärder för att främja svensk fiskodling" (DsJo 1975: 7) och utredningen "Fiskerinäringen i framtiden" (1977). I Norge färdigställdes 1977 betänkandet "Fiskeoppdrett" (NOU 1977: 39) och i Finland avgav Målkommittén för fiskerihushållningen sitt betänkande 1979 (Komm. bet. 1979: 41).

Under de senaste åren har särskild vikt lagts bl. a. vid utvecklandet av de möjligheter som en intensifierad fiskodling erbjuder. I Danmark och Finland har man redan rätt länge i ganska stor skala bedrivit uppfödning dels av fiskyngel avsedda för utplantering, dels av fisk avsedd för konsumtion. I Danmark produceras ca 15 000 ton och i Finland ca 3 500 ton regnbågsförel årligen. I Danmark produceras så mycket fiskyngel, att produktionen täcker en betydande del av det europeiska behovet.

I Norge är fiskodlingen av något yngre datum och det är utmärkande för fiskodlingen i landet att den huvudsakligen utförs i havsvatten. Uppfödningen av fiskyngel som är avsedda att utplanteras sker i stor utsträckning vid talrika små fiskodlingsanstalter, vilkas produktion ofta används för skötseln av fiskbeståndet i det vattenområde, vid vilket odlingsanstalten ligger. Utöver dessa finns det också större anstalter, som även producerar fisk för export. I Norge är foderfisken billigare än i de övriga nordiska länderna.

Sverige har många av staten, fiskeriföreningar och enskilda ägda fiskodlingsanstalter, vilkas målsättning är att föda upp fisk, dels för att komplettera bestånden av vilt levande fisk i vattnen, dels för att reparera skador på fiskbestånden som har uppstått på grund av någon förändring i miljön, t. ex. kraftverksbyggen, dels också för konsumtion.

Sverige utplanterar rikligt med laxfisk – cirka en tredjedel av den i Östersjön fångade laxen härstammar från svenska utplanteringar. Också andra länders fiskare har således dragit nytta av dessa utplanteringar. Uppfödningen av fisk direkt för konsumtion har hittills varit av rätt litet omfång i Sverige, men eftersom nya begränsningar är att vänta i fråga om fiskemöjligheterna till havs, torde denna typ av fiskodling få ökad betydelse inom en nära framtid.

Som helhet betraktad är fiskodlingsverksamheten i sin nuvarande omfattning en mycket ung företeelse överallt i Norden. Först under de allra senaste åren har den blivit föremål för ett livligare intresse. Många problem ansluter sig alltjämt till fiskodlingen. I detta nu vet man fortfarande inte i detalj vad den ökande fiskodlingen betyder för vattnen. Fisksjukdomarna och deras bekämpning har inte utforskats i tillräcklig omfattning. Stöd borde ges till utvecklingsarbete när det gäller foder för fisk. Användningen av vattenområden för fiskodling medför juridiska problem. Om – såsom man antar – fiskodlingsverksamheten står inför en snabb tillväxt-

period, är det viktigt att skapa en beredskap för effektiv marknadsföring av fisken. I framtiden kommer man även att bli tvungen att noggrant utreda vad den ökade fiskodlingen kan innebära för arbetsmarknadssituationen och de nuvarande yrkesfiskarnas ställning.

Eftersom de frågor som gäller fiskodlingen har blivit alltmera aktuella i samtliga nordiska länder är det synnerligen väsentligt, att de nordiska länderna sammanför sina resurser på detta forskningsområde och vidareutvecklar kunskapsutbytet sig emellan.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställer undertecknade att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidtaga åtgärder för att utveckla det nordiska samarbetet på fiskodlingens område.

Mariehamn, Helsingfors och Stockholm den 18 januari 1980

Olof Jansson (ÅS)

Bertil Jonasson (c)

Petter Savola (K)

*BILAGA 1. Yttranden (se supplement)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget****1 Medlemsförslaget**

Medlemsförslaget A 578/e rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta tiltak for å utvikle det nordiske samarbeidet på fiskeoppdrettets område.

Forslagsstillerne viser til den rolle fiskerinæringen spiller for næringslivet i Danmark, Island og Norge. I de senere tiår har bestanden av mange fiskearter minsket bl. a. på grunn av forurensning av havet og vanddrag, for stor beskatning og utilstrekkelig pleie av fiskevann. Dette har i sin tur ledet til større konkurranse om fangstene på de ulike havområder. Det økede fritidsfisket påstås også å ha beskattet fiskebestanden for meget.

Alle de nordiske land har vedtatt tiltak for å klarlegge hvilke metoder som kan komme til anvending for å trygge tilgangen på fisk. På nasjonalt plan i Finland, Norge og Sverige er det utgitt rapporter om fiskeoppdrett.

Forslagsstillerne peker på at i de seneste år er lagt særlig vekt på bl. a. utviklingen av de muligheter som fiskeoppdrett tilbyr. I Danmark forekommer denne oppdrett i damanlegg, mens i Finland benyttes innsjøer. Oppdrett i Norge skjer i hovedsak i saltvann. Sverige har flere oppdrettanstalter bl. a. for å reparere skader på fiskebestanden som er skjedd ved miljøinngrep. Oppdrett av fisk for konsum har hittil hatt lite omfang i Sverige.

Forslagsstillerne konstaterer at fiskeoppdrettsvirksomheten er en ung foreteelse overalt i Norden og at en rekke problemer i forbindelse med oppdrett er for lite belyst. Dette gjelder bl. a. oppdrettets innvirkning på vannet, fiskesykdommer og deres bekjempelse, fiskefor, juridiske problem ved bruk av vannområder til oppdrett. Hertil kommer markedsføring av fisken og oppdrettets innvirkning på sysselsettingen og yrkesfiskernes stilling.

Sluttelig oppfordrer forslagsstillerne de nordiske land til å samle sine forskningsressurser på fiskeoppdrettsområdet og å videreutvikle kunnskapsutvekslingen seg imellom.

Nordisk Råd har ved flere anledninger behandlet fiskerispørsmål, men spørsmålet om fiskerinæringens fremtid i Norden har imidlertid ikke blitt tatt opp i Nordisk Råd.

2 Remissuttalelser

Remissuttalelser er mottatt fra følgende myndigheter og organisasjoner.

Nordiske

Nordisk investeringsbank

Nordisk industrifond

NORDFORSK

Nordisk kollegium for marinbiologi

Nordens fackliga samorganisation

Danmark

Statsministeriet

Fiskeriministeriet

Ministeriet for Grønland

Føroya landsstyri

Dansk Arbejdsgiverforening

Danmarks Havfiskeriforening

Dansk Dambrugerforening

Danmarks Fiskeindustri- og Eksportforening

Dansk Andelsfisk

Sammenslutningen af danske Ørredeksporthører

Finland

Ministeriet för inrikesärendena

Jord- och skogbruksministeriet

Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet

Ålands landskapsstyrelse

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund

Affärsarbetsgivarnas centralförbund AAC r. f.

Fiskeristiftelsen

Finlands fritidsfiskares centralförbund

Finlands laxodlarförbund

Finlands fiskhandlarförbund

Norge

Fiskeridepartementet

Fiskeridirektoratets havforskningsinstitutt

Norges fiskerihøgskole

Norges fiskeriforskningsråd

Norges bondelag

Norske fiskeoppdretters forening

Norges ferskfiskomsetnings landsforening

Sverige

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ)

Fiskeristyrelsen

Havsfiskelaboratoriet

Statens naturvårdsverk

Stockholms universitet

Göteborgs universitet

Umeå universitet

Sveriges lantbruksuniversitet

Svenska arbetsgivareföreningen

Sveriges fiskares riksförbund

Svensk Fisk. ekonomisk förening

I det følgende skal en først omtale de remissuttalelser som støtter medlemsforslaget og deretter de som stiller seg avventende eller ikke tar noe standpunkt.

*Remissuttalelser som i det vesentlige støtter medlemsforslaget**Nordiske:*

Nordisk kollegium for marinbiologi stiller seg positivt til økt nordisk samarbeid om utvikling av fiskeoppdrett både på den praktisk-tekniske og den vitenskapelige siden. Fiskeoppdrett i de nordiske land er på forskjellig stadium i utvikling og utveksling av erfaringer vil således være meget fordelaktig. Begrepet fiskeoppdrett bør imidlertid sees i vid sammenheng, dvs. akvakultur og dermed også omfatte dyrking av alger, krepsdyr og muslinger.

Oppdrettsaktivitetens innvirkning på det omgivende marine miljø må etter kollegiets mening også bli gjenstand for forskning f. eks. i form av langsiktig overvåking og konsekvensvurderinger. Styrking av nordisk samarbeid vedrørende oppdrett bør således følges opp av en tilsvarende styrking av forskningen på samme område.

Kollegiet fremholder at valg av lokaliteter for akvakultur må baseres på kunnskap om lokale og regionale marinøkologiske forhold og at prioritering i forhold til andre, konkurrerende utnyttelsesformer i de samme områdene må foretas. Forskning som utnyttelsesform av vannområder må således likestilles med økonomisk utnyttelse.

Kollegiet viser endelig til Nordisk Ministerråd som ønsker å opprette en gen-bank for bevaring av gen-materiale av den nordiske spontane fauna. Fiskeoppdrettsaktiviteten bør innrettes slik at ikke eksisterende naturlige gen-ressurser settes i fare eller tapes.

Nordisk investeringsbank finner at samarbeid innen fiskerinæringens ulike delområder synes gi visse fordeler og være i overensstemmelse med aktuelle nasjonale målsettinger.

Nordisk industrifond støtter medlemsforslaget, men samordning av nasjonale innsatser for å fremme utvikling innen fiskeoppdrettsområdet bør

skje dels innen rammen for allerede opprettede nordiske organ og dels gjennom mer uformelle kontakter mellom nasjonale organ og forskningsmiljøer.

Derimot bør Nordisk Ministerråd ikke ta initiativ til en samordning om markedsføring av oppdrettet fisk. Næringen bør selv ta et eventuelt initiativ.

Fondet deltar i finansieringen av flere nordiske prosjekter innen fiskerinnæringen.

Nordens fackliga samorganisation (NFS) antar at oppdrett for utsetting og konsum vil øke i årene som kommer. Det er således viktig å utrede de problem som knytter seg til denne virksomhet.

NFS anser at Nordisk kontaktorgan for fiskerispørsmål kunne gis i oppdrag å utrede de mest passende former for nordisk samarbeid vedrørende fiskeoppdrett.

Danmark:

Fiskeriministeriet opplyser at danske oppdrettere av fisk i damanlegg ikke har uttalt noen interesse for en intensivering av et nordisk utviklingsarbeid innen dette området. De danske oppdrettere har større likhetspunkter med oppdrettere av fisk i damanlegg i nordtyskland og nordfrankrike enn med tilsvarende i de øvrige nordiske land.

Ministeriet fremholder at når det gjelder oppdrett av fisk i saltvann, er det muligens en basis for et samarbeid.

Statsministeriet støtter forslaget og viser til uttalelsen fra Føroya landstyre.

Føroya landstyre støtter medlemsforslaget og opplyser at interessen for lakse- og ørretoppdrett er voksende. Fire nye selskaper ønsker nå å starte med oppdrett i havet av disse fiskeslag. For tiden er det kun ett selskap som driver med oppdrett. Dette ble overtatt av Landstyret i 1973 og har siden vært drevet som en forsøksstasjon.

Dansk Dambrugerforening mener det er på høy tid at det nordiske samarbeid på fiskeproduksjonens område utvikles. Foreningen deltar i europeisk samarbeidsorgan – F. E. S. – hvor også Finland og Norge er representert. Foreningen opplyser at det har et betydelig samarbeid med Norsk Fiskeoppdretterforening, f. eks. med leveranse av settefisk. Sverige avtar også noe settefisk.

Foreningen peker på den omfattende kunnskap om forurensningsbe-kjempelse som finnes i Danmark, og mener at denne kan bidra til å fremme konsumfiskeproduksjonen i Finland, som er sterkt hemmet av restriksjoner.

Danmarks Havfiskeriforening finner det verdifullt om samarbeidet mellom de nordiske land om fiskerioppdrett kunne styrkes, da dette området kan forventes å få større betydning i den nærmeste fremtid.

Finland:

Ministeriet för inrikesärendena støtter forslaget og viser til fiskeoppdrettets betydning for opprettholdelse av fiskebestanden. Utveksling av erfaringer mellom de nordiske land på dette området vil være nyttig.

Departementet peker på at bl. a. forurensing av vanndrag har resultert i minsking i bestanden av visse verdifulle fiskeslag. Effektivere rensning av utslippsvann, sikring av fiskens vandringsmuligheter, regulering av fiske og produksjon av fiskeyngel vil avhjelpe dette forhold. På disse områder vil nordisk samarbeid være verdifullt.

Oppdrett av fisk for konsum bør også være mulig. Departementet fremholder i likhet med hva som konstateres i forslaget at oppdrett i industriell skala forårsaker problemer med vannbeskyttelse og at disse bør løses før fiskeoppdrettet effektiviseres.

Jord- och skogsbruksministeriet støtter forslaget og opplyser at under Nordisk Jordbruksforskeres Forening har vært nedsatt en arbeidsgruppe for å se nærmere på behovet for forskning om fiskeoppdrett i Norden samt organiseringen av samarbeidet og arbeidsfordelingen.

Arbeidsgruppen foreslår forskning av en rekke temaer innen områdene produksjonsteknikk, næring, oppdrett, fiske sykdommer og økonomi.

Arbeidsgruppen har konstatert at problemene og utgangspunktet innen fiskeoppdrett i de nordiske land i høy grad minner om hverandre selv om man i oppdrettsarbeidet har gått inn for løsninger som avviker fra hverandre. Et nordisk samarbeid vil således kunne bli fruktbart.

Arbeidsgruppen anser videre at utveksling av erfaringer bør økes og at man kommer overens om arbeidsfordelingen for derved unngå dobbeltarbeid.

Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet støtter forslaget og opplyser at produksjonsverdien av fiskeoppdrett i Finland er omlag 80 millioner FIM. Oppdrett har en betydelig sysselsettingseffekt for landsbygds- og kystbefolkningen.

Instituttet peker på at de nordiske land har valgt forskjellige tekniske løsninger for sine fiskeoppdrett. Derfor vil erfaringsutveksling mellom de nordiske land være meget fruktbart. Dette burde også inkludere praktisk- og ekspertutveksling for derved råde bot på den eksisterende kunnskapsbrist.

Det forekommer også fiskeoppdrettsforskning i internasjonale fora som f. eks. FAO, men etter instituttets mening behandler disse institusjoner ikke problemer som angår Finland. Således er det et behov for nordisk samarbeid. Før dette konkretiseres, bør samarbeidsformer, muligheter og organisasjonsform utredes.

Instituttet understreker behovet for utvidet samarbeid innen forskning ettersom fiskeoppdrett er i ferd med kraftig å utvikles og utvides i Norden. Rekommandasjonen foreslås endret til "... vedta tiltak for å utvikle det nordiske samarbeid på fiskeoppdrettets område og dets forskning".

Ålands landskapsstyrelse støtter forslaget og viser til at det har vært drevet fiskeoppdrett på Åland siden 1960-tallet. Erfaringene viser at denne næring passer vel som kompletterende sysselsetting på arkipelet. Imidlertid har styrelsen erfart vanskeligheter med å anskaffe settefisk i tilstrekkelig kvantitet og kvalitet. Likeledes har man kunnet konstatere at tilstrekkelige kunnskaper savnes om miljøpåvirkning, fiske sykdommer og deres bekjempning.

Finlands fiskhandlarförbund støtter forslaget og betoner at bransjens synspunkter må bli hørt. Dessuten er det viktig- og her er det ofte en brist – at de resultater man kommer frem til i offentlige utredninger eller utviklingsarbeid, blir gjort kjent for bransjens enkelte foretakere.

Finlands laxodlarförbund konstaterer at det allerede eksisterer et samarbeid mellom de private foretak på fiskeoppdrettsområdet. Av de nordiske land er Danmark, Finland og Norge medlemmer av den vesteuropeiske bransjeorganisasjon (FES).

Forbundet finner det viktig at det på nytt kommer istand et samarbeid mellom de private foretak og tjenstemenn i de nordiske land. Den private sektor får i dag ikke kjennskap til det samarbeid som pågår og de resultater man er kommet frem til.

Et viktig område for nordisk samarbeid vil etter forbundets mening være å løse problemene ved vassdragsbelastning.

Finlands fritidsfiskares centralförbund støtter forslaget men stiller seg tvilende til påstanden om at fritidsfisket på visse steder har beskattet fiskestanden så hardt at yrkesfiskernes stilling har forverret seg. Forbundet mener også at på grunn av manglende lovgivning for vassdrag, er utsetting av fisk minsket og dette har resultert i mindre fisk på havet og ved kysten.

Norge:

Norges fiskeriforskningsråd anser det som positivt at det utvikles et forum for konsultasjon og samarbeid innen akvakulturforskningen i Norden. Rådet mener at akvakulturforskning særlig skulle ligge godt til rette for et nordisk samarbeid.

I en uttalelse til Nordisk Ministerråd om nordisk forskningssamarbeid konstaterer rådet at hittil har Norge i nordisk sammenheng vært alene om å ha et forskningsråd som har dekket alle deler av fiskeriproblematikken. Rådet mener at på sikt bør en etablere en nordisk samarbeidsnemnd innen fiskeriforskningen, men at det nøye bør overveies hvordan et slikt samarbeid eventuelt skal organiseres. Det er særlig på området akvakultur hvor forholdene synes å ligge spesielt godt til rette for et mer formalisert samarbeid. Et slikt samarbeid kan bidra til forsert utvikling av oppdrettsnæringen på nordisk basis.

Rådet konkluderer med at på bakgrunn av den store aktiviteten det for tiden er på akvakulturområdet og de ekspansjonsmuligheter som kan anes

for denne næringen i fremtiden, bør det snarest tas skritt for å skape et arbeidsdyktig organ til å ivareta fellesnordiske interesser.

Norske fiskeoppdretters forening stiller seg positivt til forslaget, men ønsker å vite hvilke fagområder samarbeidet er tenkt å omfatte og på hvilke kriterier samarbeidet skal skje, før endelig stilling tas til spørsmålet.

Norges ferskfiskomsetnings landsforening ser det som en fordel om et nordisk samarbeid om fiskeoppdrett kunne utvikles. Foreningen viser til at et slikt samarbeid allerede er etablert innen Nordisk Jordbruksforskeres Forening.

Norges fiskerihøgskole stiller seg positivt til forslaget.

Fiskeridirektoratets havforskningsinstitutt slutter seg til medlemsforslaget, og instituttet nevner i tilknytning til begrunnelsen for forslaget de miljømessige likheter det er mellom de nordiske land. Dessuten vil landene stå over for de samme tekniske vanskeligheter. I stor utstrekning må en regne med at utviklingen innen akvakultur vil kunne skje parallelt med de samme fiskearter.

Fiskeridepartementet stiller seg i prinsippet positivt til et samarbeid innen akvakultur, men mener at det fortsatt er uavklarte spørsmål med hensyn til utformingen av akvakulturnæringen og myndighetenes medvirkning. Før konkrete samarbeidsprosjekt iverksettes, bør disse forhold avklares.

Departementet peker på at fiskeoppdrett kan bli en betydelig næring i Norge og troligens vil den viktigste begrensende faktor i fremtiden være avsetningsmulighetene.

Oppdrett har hittil særlig skjedd med laks og ørret, men det vil også være aktuelt å øke naturlige bestander av f. eks. torsk, flyndre o. l. Departementet ser det som en særlig oppgave å medvirke til at de foreliggende kultiveringsmuligheter utnyttes slik at en oppnår størst mulig samfunnsmessig effekt.

Departementet viser til en nylig stortingsmelding om fiskeoppdrett og opplyser at Stortinget vil diskutere denne høsten 1980.

Norges bondelag er enig i nødvendigheten av et sterkere samarbeid mellom de nordiske land om fiskeoppdrett.

Laget peker på at dette er en forholdsvis ny næring og at kunnskapene om denne produksjonsgren er mangelfulle.

Norges bondelag vil ta saken opp i Nordens bondeorganisationers centralråd med sikte på å få til en samordning av uttalelsene fra de tilsluttede landbruksorganisasjoner.

Sverige:

Fiskeristyrelsen finner det viktig at det nordiske samarbeidet innen fiskeoppdrett utvikles for å bedre kunnskapsutvekslingen og eventuelt samordne en viss forsøksvirksomhet.

Styrelsen viser til at innen Nordiske jordbruksforskeres forening (NJF)

er tilsatt arbeidsgrupper for å foreslå samarbeidsprosjekt innen områdene produksjonsteknologi, oppdrettsarbeid, forspørsmål og fiskesykdommer. Det oppsto tvil om NJF ville være det riktige forum for fiskeriforsknings-spørsmål, og dette resulterte i nedsettelse av en arbeidsgruppe som i løpet av et år skal utrede alternative tilslutnings- og organisasjonsformer.

Statens naturvårdsverk støtter forslaget men fremholder at også miljøkonsekvensene ved fiskeoppdrett bør vurderes.

Verket opplyser at antall kasseoppdrett har øket raskt de siste år og at det i samarbeid med fiskeristyrelsen, livsmedelsverket og statens veterinærmedicinska anstalt er i ferd med å utarbeide anvisninger for fiskeoppdrett.

Innen verket pågår forskning om miljøkonsekvenser ved kasseoppdrett. I flere tilfelle har kunnskaper fra de nordiske naboland blitt utnyttet.

Sveriges lantbruksuniversitet understreker sterkt behovet for et nordisk samarbeid innen fiskeoppdrettsområdet.

Selv om enkelte spørsmål må løses på nasjonalt plan, er det allikevel flere områder hvor landene kan foreta en arbeidsfordeling av forskningsinnsatsene for derved bedre utnytte de begrensede ressurser.

Nordisk samarbeid bør i første hånd innrettes på grunnleggende studier innen avl, foring, odlingsteknikk og sykdommer.

Andre områder kan være miljø- og juridiske-spørsmål, den økonomiske- og markedsmessige siden, etc., selv om problemene på disse områdene vel vil være av nasjonal karakter.

Havsfiskelaboratoriet (Fiskeristyrelsen) fremholder at en forskningsinnsats innen fiskeoppdrett er viktig, men mulige samarbeidsformer bør vurderes nærmere.

Laboratoriet viser til den overfisking som har skjedd i Nordsjøen og at til tross for regulerte fangstmengder, har det ikke vært mulig å bevare fiskebestanden.

Ved fiskeoppdrett har en derimot muligheter til aktivt å styre produksjonen etter markedets behov, men hittil skjer denne odling i Sverige i lite omfang. Hittil har vurderingen av fiskeoppdrett i brakkvann og saltvann vært påvirket av frykten for å initiere en næringsgren som for all tid vil ha behov for statlig støtte.

Laboratoriet anser at forskning om oppdrett bør forsterkes, særlig gjelder dette fiskesykdommer.

Endelig viser laboratoriet til at det pågår et vel fungerende internasjonalt samarbeid innen enkelte av de i forslaget berørte emneområder.

Göteborgs universitet støtter forslaget og fremholder at ved utbygging av fiskeoppdrett et det viktig at virksomheten baseres på vitenskapelige erfaringer. Etter universitetets mening burde det være mulig å samordne universitetsforskning og praktisk fiskeoppdrett.

Umeå universitet ser med tilfredshet på det fremlagte forslag. Oppdrettsnæringen står foran en ekspansjon og samtidig har forsknings- og

undersøkningsvirksomhetene i de respektive land, utviklet seg til et slikt nivå at et samarbeid vil begunstige alle parter.

Vedrørende de hovedområder for forskning som forslaget antyder, vil universitetet særlig oppmuntre til sammenligninger av effekter på innsjøer og vanndrag av oppdrettsvirksomhet på ulike breddegrader samt oppfordre til sterk innsats på området fiske sykdommer.

Derimot stiller universitetet seg tvilende til behovet for støtte til utvikling av nytt for, da markedskreftene vil påvirke fortilvirkerne til innovasjoner.

Etter universitetets oppfatning kan fiskeoppdrett i Norden tenkes få økt betydning innen tre hovedområder med delvis delte forutsetninger og krav på oppdrettsteknikk og fiskeslag, nemlig i den direkte livsmiddelsproduksjonen, for produksjon av utsettingsfisk til støtte for det yrkesmessige fisket og for en bedret utnyttelse av de nordiske vanndrag for turisme og friluftsliv.

Sveriges fiskares riksförbund har innhentet uttalelser fra sine distriktsforbund og vil på dette grunnlag anføre at det er av største betydning å få utredet konsekvensene for yrkesfisket når større fiskeoppdrettsanlegg skal etableres. Oppdrett av fisk innebærer ikke bare risiko for fiske sykdommer og forurensning av vanndrag, men påvirker også markedssituasjonen for et flertall fiskeslag.

Svensk Fisk økonomisk forening påpeker det varierende omfang av fiskeoppdrett i de ulike nordiske land. Dette til tross, skjer det i alle nordiske land en interessant utvikling innen dette område, og et nordisk samarbeid kan lede til betydelige rasjonaliseringsgevinster.

Remissinstanser som stiller seg avventende eller ikke tar noe standpunkt til medlemsforslaget

Nordisk:

NORDFORSK har ingen kommentarer til medlemsforslaget.

Danmark:

Ministeriet for Grønland opplyser etter at uttalelse er innhentet fra Grønlands Fiskeriundersøgelser, at oppdrett av fisk i damanlegg ikke har aktualitet i Grønland og neppe vil få det.

Dansk Arbejdsgiverforening avstår fra å avgi uttalelse i saken.

Dansk Andelsfisk meddeler at fiskeoppdrett ligger utenfor dets virkefelt og avstår således å kommentere medlemsforslaget.

Danmarks Fiskeindustri- og Eksportforening ønsker ikke å kommentere medlemsforslaget.

Sammenslutningen af danske Ørredeksportører viser til Fiskeriministeriets uttalelse og opplyser at departementet har konsultert sammenslutningen.

Finland:

Fiskeristiftelsen avstår fra å uttale seg om forslaget.

Affärsarbetsgivarnas centralförbund ønsker ikke å kommentere forslaget.

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund avstår fra å uttale seg om forslaget.

Sverige:

Svenska arbetsgivareföreningen avstår fra å uttale seg om forslaget, da saken ligger utenfor foreningens virksomhetsområde.

Stockholms universitet avstår fra å uttale seg om forslaget.

3 Utvalget

I medlemsforslaget anføres at fiskeoppdrettsvirksomheten er en ung foreteelse overalt i Norden og at mange problem knytter seg til denne næring. Forslaget peker ut enkelte hovedområder hvor nordisk samarbeid er ønskelig. I forslaget understrekes behovet for en samordning av de nordiske forskningsressurser på fiskeoppdrettsområdet og at utvekslingen av kunnskaper videreutvikles.

Utvalget konstaterer at ingen remissinstanser går imot det fremlagte medlemsforslag. Enkelte instanser stiller seg imidlertid nølende til et omfattende samarbeid, da oppdrettsvirksomheten i de nordiske land foregår på forskjellig måte bl. a. på grunn av klimatiske forhold.

Utvalget vil peke på at selv om landene har valgt forskjellige tekniske løsninger og at utviklingen av næringen ikke har nådd like langt i alle land, synes problemene man møter å være av samme karakter.

I forslaget nevnes samarbeid vedrørende fiskeoppdrett, men det synes rimelig å utvide samarbeidet til akvakultur. Det vil si at samarbeidet i tillegg till oppdrett av fisk også vil omfatte alger, muslinger, krepsdyr, etc.

I medlemsforslaget er omtalt visse områder som særlig synes naturlig for nordisk samarbeid. Utvalget ønsker ikke på nåværende tidspunkt å prioritere mellom disse, men går ut i fra at det blir anledning til å kommentere et samarbeidsopplegg på et senere tidspunkt.

Derimot finner utvalget det viktig at i tillegg til de nevnte områder må også medtas som eget samarbeidsfelt de miljømessige konsekvenser av fiskeoppdrett.

Utvalget er enig med forslagsstillerne når de anfører at de nordiske land bør samordne sine forskningsressurser på fiskeoppdrettsområdet og videreutvikle kunnskapsutvekslingen. I denne sammenheng vil utvalget vise til at innen Nordisk Jordbruksforskeres Forening har behovet for forskning om fiskeoppdrett i Norden samt organisering av samarbeid og arbeidsfordeling vært vurdert. På nasjonalt nivå eksisterer en rekke utredninger om fiskeoppdrettsnæringen. Det eksisterer allerede et visst samarbeid mellom

danske, finske og norske fiskeoppdrettere i tilknytning til en vesteuropeisk bransjeorganisasjon.

Utvalget er i likhet med de fleste remissinstanser av den oppfatning at et samarbeid ligger vel til rette så vel for utveksling av erfaringer som å finne løsninger på felles problemer. For å få problemene allsidig belyst er det viktig at bransjeorganisasjoner og representanter for de ansatte får delta i det videre arbeid.

Under henvisning til ovenstående vil utvalget foreslå at Nordisk Råd vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta tiltak for å utvikle det nordiske samarbeidet på fiskeoppdrettsområdet.

Oslo, 5. november 1980

<i>Gunnar Berge (A)</i>	<i>Gro Harlem Brundtland (A)</i>
<i>Knud Enggaard (V)</i>	<i>Geir Hallgrimsson (SJ)</i>
<i>Allan Hernelius (m)</i>	<i>Johan J. Jakobsen (Sp)</i>
<i>Paul Jansson (s)</i>	<i>Egon Jensen (S)</i>
<i>Bertil Jonasson (c)</i>	<i>Arvo Kempainen (Skdl)</i>
<i>Lars Korvald (Kr. F.)</i>	<i>Erkki Liikanen (Sd)</i>
<i>Svante Lundkvist (s)</i> Formann	<i>Niels Helveg Petersen (RV)</i>
<i>Páll Petursson (F)</i>	<i>Gabriel Romanus (fp)</i>
<i>Petter Savola (K)</i>	<i>Ib Stetter (KF)</i>
<i>Torstein Tynning (H)</i>	<i>Henrik Westerlund (Sfp)</i>

BILAGA 3, I etterhand inkommet yttrande (*se supplement 2*)

Medlemsförslag

om intensifierat nordiskt samarbete beträffande rusmedelsproblem

(Väckt av Liv Andersen, Rune Gustavsson, Børge Halvgaard, Asbjørn Haugstvedt, Doris Håvik, Bror Lillqvist, Grethe Lundblad, Irma Rihtniemi-Koski, Ebba Strange, Sten Söderström, Bernhardt Tastesen och Sigrid Utkilen)

1 Bakgrund

Rusmedelsområdet har varit föremål för flera initiativ från Nordiska rådets sida genom åren. I rek. 17/1956 förordades nordiskt samarbete på alkoholforskningens område. Rekommendationerna 16/1956 och 24/1965 tog upp frågan om förenhetligande av lagstiftningen beträffande trafiknykterhet. Likartade bestämmelser angående alkoholmissbruk i luftfartslagstiftningen togs upp i rek. 8/1962. Missbruk bland ungdomen av alkohol och narkotika och dess relation till brottslighet aktualiserades i rek. 5/1967. Narkotikamissbruket togs även upp i rek. 8/1971. Den illegala narkotikainförseln och därav föranledda åtgärder berördes i rek 20/1968.

Skyndsamma åtgärder i syfte att få till stånd en organiserad nordisk samverkan beträffande utvärdering av behandlingsmetoder för narkomaner i de nordiska länderna efterlystes i rek 32/1973. En samordnad och integrerad nordisk rusmedelsforskning förordades i rek 8/1974. I enlighet med intentionerna i sistnämnda rekommendation och efter noggrann utredning sammanslogs år 1979 de två tidigare nordiska samsamarbetsorganen på rusmedelsforskningsområdet till Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD). Nämndens uppgift är att initiera och planera samnordisk rusmedelsforskning, främja informations- och dokumentationssamarbete samt arrangera forskarkonferenser m. m. Dess sekretariat är förlagt till Helsingfors.

Information om narkotikamissbrukets utveckling, härav föranledda åtgärder samt planer för framtiden utväxlas inom det av justitieministrarna år 1971 tillsatta nordiska kontaktmanorganet för narkotikafrågor.

2 Problemfältet

Forskningsresultat och tillgänglig statistik visar att de problem som de nordiska länderna möter på rusmedelsområdet blivit alltmera svårbemästrade. Missbruket av alkohol, narkotika och psykofarmaka har, anser vi,

kommit att höra till vår tids stora problem. Det åvilar statsmakterna att dra upp riktlinjer och fastställa ramar för samhällets insatser på rusmedelsområdet. Forskningen kan bidra till att kartlägga missbrukets omfattning och att analysera vidtagna samhällsåtgärder och rusmedelsskadornas utveckling. Den medicinska och sociala rehabiliteringen av dem som har rusmedelsproblem kräver stora insatser.

Enligt vår uppfattning är de problem som rör användningen av alkohol de mest omfattande. Sentida forskningsrön tyder på att vid en ökning av totalkonsumtionen av alkohol blir antalet storförbrukare flera med åtföljande risker för psykiska, somatiska och sociala skadeverkningar. Mellan 1960 och 1976 ökade konsumtionen, omräknad i ren alkohol, per invånare i Finland från 2 till 6 liter, i Norge från 2 till 4 liter, i Sverige från 4 till 6 liter och i Danmark från 4 till 9 liter.

Narkotikamissbrukets storlek, utbredning och karaktär är svår att fastställa. I Danmark återfinns uppskattningsvis 5 000 tunga narkotikamissbrukare, i Sverige mellan 10–15 000. I Finland och Norge är missbruket av tung narkotika mindre utbrett. I Danmark och Sverige förvärras missbrukets bild av ett ökat heroinutbud.

Bortemot var tionde medborgare i Norden använder dagligen psykofarmaka enligt en nyligen publicerad statistik från Nordiska läkemedelsnämnden.

På nationellt plan har man lagt fram samlade förslag till åtgärder på rusmedelsområdet. 1974 framlade Alkoholpolitiska utredningen sitt förslag i Sverige, vilket ledde till beslut tre år senare och ett narkotikapolitiskt program fastlades år 1978. 1978 lade Alkoholkommittén fram sitt betänkande i Finland och år 1979 presenterade två arbetsgrupper på statssekreterarnivå i Norge förslag till insatser på alkohol- respektive narkotikaområdet. I Danmark finns kontaktudvalget vedrørende alkohol- og narkotika-spørgsmål.

3 Social- och miljöutskottets seminarium

Bruk och missbruk av alkohol, narkotika och psykofarmaka skiljer sig åt i olika avseenden i de nordiska länderna. De problem som möter är dock så pass likartade att betydande fördelar står att vinna om de nordiska länderna samarbetar. Mot denna bakgrund anordnade Nordiska rådets social- och miljöutskott ett seminarium på temat "Alkohol- och narkotikaproblem i Norden – orsaker och behandlingsmetoder" i Kolding den 23–25 oktober 1979. I seminariet deltog förutom utskottets medlemmar, företrädare för myndigheter, vårdpersonal, forskningen och olika intresseorganisationer på nationellt och nordiskt plan. Seminariets syfte var att få fram nya samarbetsidéer och att ge ett konstruktivt bidrag till diskussionen om att reducera de sociala och mänskliga problem som alkoholen, narkotikan och psykofarmakan fört med sig. Seminariets förhandlingar har publicerats i

NU B 1979: 14. Seminariet omfattade ett antal föredrag med efterföljande grupparbete. De förslag till nordiska samarbetsåtgärder som framkom under grupparbetet och som vi önskar föra fram till vidare behandling återfinns under punkten 4.

4 Förslag till samarbetsåtgärder

De samarbetsåtgärder som bör prioriteras inom ramen för ett fördjudat och vidareutvecklat nordiskt samarbete på rusmedelsområdet är prevention, behandling och information. Angeläget är att ett helhetsperspektiv anlägges, d. v. s. att missbruket av alkohol, narkotika och psykofarmaka behandlas i ett sammanhang.

4.1 Förebyggande åtgärder

Kombinationsmissbruket, dvs. användningen tillsammans av alkohol och läkemedel, ofta psykofarmaka, tenderar att breda ut sig. Därför bör gällande regler och praxis beträffande *förskrivning av läkemedel* stramas upp i syfte att få ned konsumtionen. Mot bakgrund av den hösten 1977 ingångna överenskommelsen om internordisk receptgiltighet bör möjligheterna till harmonisering de nordiska länderna emellan övervägas och översynen ske i ett nordiskt perspektiv. I sammanhanget bör påpekas att stora variationer kan förekomma inte bara mellan utan även inom de nordiska länderna i detta hänseende.

Som ett led i en förebyggande socialpolitik bör de resurser som avsätts på det *socialmedicinska området* kraftigt förstärkas. I sammanhanget bör beaktas den forskning och undervisning som bedrivs på det socialmedicinska området vid Nordiska hälsovårdshögskolan. Erfarenheterna visar att en minskning av den totala konsumtionen av alkohol leder till en minskning av många typer av skador. En rad åtgärder står till buds för att minska alkoholens tillgänglighet.

4.2 Behandlingsinsatser

Insatserna på behandlingssidan av medicinsk och social natur kan knappast i något skede motsvara efterfrågan. Ändå torde mycket kunna göras. På nordiskt plan bör förutsättningarna för en *ny medicinsk specialitet* för läkare i ämnet behandling av rusmedels toxikologiska verkningar utredas. Skulle det visa sig att inrättandet av en ny specialitet är mindre lämpligt bör det kunna övervägas att göra specialiteten vård av missbrukare till en subspecialitet inom psykiatrin. Vägande skäl talar i alla händelser för att vården av narkotikamissbrukare får en starkare ställning också inom läkarutbildningen generellt.

Förbättrad *grundutbildning* och *vidare- och efterutbildning* i rusmedelsfrågor för hälso- och socialvårdspersonal bör övervägas. Denna bör vara innehållsmässigt bred och innefatta behandling av narkomaner, rusmedels-

politiska och sociala aspekter. Kartläggningsarbetet över i Norden *förelkommande behandlingsformer* bör vidareutvecklas och fördjupas. Resultaten kan ligga till grund för ett erfarenhetsutbyte på nordiskt plan t. ex. i form av *nordiska seminarier* för olika kategorier som bär det dagliga ansvaret för behandling av missbrukare. I detta sammanhang bör de utbildnings- och arbetsmarknadspolitiska aspekterna på ett naturligt sätt kunna integreras i verksamheten. I på nationellt plan tillsatta utredningar på rusmedelsområdet bör *observatörer* från de nordiska grannländerna kunna beredas möjlighet att deltaga regelbundet. Därmed uppnås en garanti för att åtgärder och förslag om åtgärder på ett snabbt och effektivt sätt förs vidare till grannländerna.

4.3 Informationsinsatser

Ett tredje arbetsområde avser information. Ett intensifierat nordiskt samarbete på *rusmedelsupplysningens område* är av betydelse. Ett systematiskt och kontinuerligt verkande system för utbyte av information länderna emellan bör byggas upp. Ett första steg vore att sammankalla ett symposium på nordiskt plan för att genomföra en probleminventering. I ökad omfattning bör via radio och TV upplysning kunna ges i rusmedelsfrågor. *Nordvisionen* utgör härvid ett utmärkt instrument.

4.4 Andra åtgärder

Rusmedelsproblemens globala omfattning nödvändiggör ett samarbete på *internationellt plan*. De nordiska länderna bör i ökad omfattning samordna sina ställningstaganden i Världshälsoorganisationen WHO – m. fl. internationella organisationer. Tillsammans kan de nordiska länderna lättare vinna gehör för sina synpunkter än om de uppträder vart och ett för sig. Värdefullt vore om de nordiska länderna verkade för att WHO:s resurser för behandling av alkoholfrågor byggs ut. Likaså bör Norden eftersträva att behandlingen av alkohol- och narkotikafrågor på det internationella planet samordnas. Därmed skulle alkoholproblemen i likhet med narkotikafrågorna kunna föras fram direkt till Förenta nationernas ekonomiska och sociala råd.

Organisatoriskt företer handläggningen av rusmedelsfrågorna en splittrad bild på nationellt plan i de flesta av de nordiska länderna. Närmast en samordning har man kommit i Danmark och Finland där man upprättat organ för alkohol- och narkotikafrågor. En mera enhetlig bedömning av alkohol-, narkotika- och psykofarmakaproblemen underlättas av att en organisatorisk samordning kommer till stånd. Formerna för detta måste övervägas i särskild ordning. Lösningarna kan komma att variera från land till land.

5 Sammanfattning

Utan hjälp av forskningen kommer inte det föreslagna samarbetet att vila på en tillräckligt stabil kunskapsmässig grund. Vi vill därför förorda att de nordiska samarbetsorgan som i första hand berörs av intentionerna i medlemsförslaget, Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning och Nordiska hälsovårdshögskolan, erhåller väsentligt förstärkta resurser. Under hänvisning till vad som ovan anförts hemställas att Nordiska rådet antager följande rekommendationer:

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt vidtaga åtgärder avseende prevention, behandling och information i syfte att bekämpa missbruket av alkohol, narkotika och psykofarmaka.
2. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att på internationellt plan verka för ett effektiviserat samarbete beträffande åtgärder mot missbruket av alkohol, narkotika och psykofarmaka.

Stockholm och Köbenhavn den 29 januari 1980

Liv Andersen (A)

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgaard (FP)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Doris Håvik (s)

Bror Lillqvist (Sd)

Grethe Lundblad (s)

Irma Rihniemi-Koski (Kok)

Ebba Strange (SF)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Sigrid Utkilen (H)

*BILAGA 1, Yttranden (se supplement)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över medlemsförslaget**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om intensifierat nordiskt samarbete beträffande rusmedelsproblem. Medlemsförslaget har behandlats vid utskottets möten i Reykjavík den 18–19 augusti 1980 samt i Stockholm den 17 december 1980.

1 Inledning

I medlemsförslaget hemställs att,

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt vidtaga åtgärder avseende prevention, behandling och information i syfte att bekämpa missbruket av alkohol, narkotika och psykofarmaka.

2. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att på internationellt plan verka för ett effektiviserat samarbete beträffande åtgärder mot missbruk av alkohol, narkotika och psykofarmaka.

Förslagsställarna erinrar inledningsvis om att en rad rekommendationer antagits av Nordiska rådet genom åren på rusmedelsrådet. År 1971 tillstattes det nordiska kontaktorganet för narkotikafrågor. Sedan 1979 finns Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning.

Förslagsställarna anser att missbruket av alkohol, narkotika och psykofarmaka tillhör vår tids stora problem. Dock är användningen av alkohol det största problemet. Mellan åren 1960–76 ökade konsumtionen av alkohol omräknad i liter ren alkohol i Danmark, Finland, Norge och Sverige med 50–200%. I Danmark och Sverige förvärras bilden av ett omfattande narkotikamissbruk. Missbruket av tung narkotika är mindre utbrett i Finland och Norge. Användningen av psykofarmaka är betydande i samtliga nordiska länder. Hösten 1979 anordnade Nordiska rådets social- och miljöutskott ett seminarium i Kolding "Alkohol- och narkotikaproblem i Norden – orsaker och behandlingsmetoder" (*NU B 1979: 14*). Seminariet resulterade i det förslag som återfinns nedan.

Förslagsställarna anser att ett helhetsperspektiv bör anläggas på rusmedelsfrågorna. Samarbetet de nordiska länderna emellan bör fördjupas vad avser prevention, behandling och information. Av förebyggande insatser tas förskrivning av läkemedel samt förstärkning av de socialmedicinska resurserna upp. Insatser på behandlingsområdet föreslås. En ny medicinsk specialitet i rusmedels toxikologiska verkningar och förbättrad grund-, vidare- och efterutbildning i rusmedelsfrågor för hälso- och sjukvårdspersonal förordnas. Kartläggningen av i Norden förekommande behandlings-

former bör vidareutvecklas och fördjupas. Nordiska seminarier bör anordnas för dem som bär de dagliga ansvaret för behandlingen av missbrukare. I på nationellt plan tillsatta utredningar bör observatörer från de nordiska grannländerna kunna utses. Ett intensifierat nordiskt samarbete på rusmedelsupplysningens område bör inledas. Härvid bör Nordvisionen kunna utgöra ett utmärkt instrument, anser förslagsställarna. Kartläggning av förekommande behandlingsformer bör ske. Utökat nordiskt samarbete i internationella organisationer, framför allt WHO, förordas liksom en organisatorisk samordning av rusmedelsfrågorna i de nordiska länderna på nationellt plan.

Avslutningsvis föreslås, att de nordiska samarbetsorgan som berörs av medlemsförslaget – Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning och Nordiska hälsovårdshögskolan – erhåller väsentligt förstärkta resurser.

2 Remissinstanserna

Remissyttranden har inkommit från följande myndigheter och organisationer på nordiskt och nationellt plan:

Nordiska

Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV)
 Nordiska läkemedelsnämnden (NLN)
 Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)
 Nordisk samarbetsnemnd for samfunnsforskning (NOS-S)
 Nordiska Samarbetsnämnden för medicinsk forskning (NOS-M)
 Nordisk federation för medicinsk undervisning
 Nordisk samarbeid om alkohol- og narkotikaundervisning (NORDAN)
 Nordisk Samarbeidsråd for Kriminologi
 Nordens fackliga samorganisation (NFS)
 Sykepleiernes Samarbeid i Norden
 Nordiska godtemplarrådet

Danmark

Indenrigsministeriet
 Justitsministeriet
 Amtsrådsforeningen i Danmark
 Kommunernes Landsforening
 Københavns kommune
 Frederiksberg kommune
 Den almindelige danske Lægeforening
 Dansk Arbejdsgiverforening
 Foreningen af Socialchefer i Danmark
 Danmarks Apotekerforening
 Dansk Farmaceutforening

Dansk Sygeplejeråd
Danmarks farmaceutiske Selskab
Afholdsselskabernes Landsforbund

Finland

Inrikesministeriet
Trafikministeriet
Skolstyrelsen
Uleåborgs universitet, medicinska fakulteten
Tammerfors universitet, institutionen för socialpolitik och folkhälsoinstit-
tutionen
Kuopio högskola, avdelningen för klinisk medicin
Medicinalstyrelsen
Socialstyrelsen
Statens delegation för nykterhetsärenden
Oy Alko Ab
Finlands nykterhetsorganisationers förbund
Finlands stadsförbund
Finlands kommunförbund
Finlands svenska kommunförbund
Alkoholpolitiska forskningsinstitutionen
Ålands landskapsstyrelse
Stiftelsen för alkoholforskning
Arbetsgivarnas i Finland centralförbund och Affärsarbetsgivarnas central-
förbund (gemensamt yttrande)
Akava
A-klinikstiftelsen

Norge

Socialdepartementet
Statens edruskapsdirektorat
Statens institutt for alkoholforskning
Norske kommuners sentralforbund
Norsk arbeidsgiverforening
Norsk medisinaldepot
Den norske lægeforening
Norsk sykepleierforbund
Norges apotekerforening
Norges farmaceutiske forening
Afholdsfolkets landsnemnd
Det norske totalavholdsselskap
Aksjonen mot narkomani
Kristenfolkets edruskapsråd

Sverige

Socialstyrelsen, mentalvårdsbyrån och nykterhets- och narkomanvårdsbyrån

Delegationen för social forskning

Utredningen om narkotikamissbrukets omfattning

Apoteksbolaget

Medicinska forskningsrådet

Institutet för social forskning

Svenska kommunförbundet

Landstingsförbundet

Apotekarsocieteten

Svenska läkaresällskapet

Svenska arbetsgivareföreningen

Föreningen Sveriges socialchefer

Svensk sjuksköterskeförening

Sveriges farmaceutförbund

Nykterhetsrörelsens landsförbund

Riksförbundet för hjälp åt läkemedelsmissbrukare (RFHL)

2.1 Remissinstanser som i princip tillstyrker medlemsförslaget eller som tillstyrker enskilda punkter

2.1.1 Nordiska

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) är i huvudsak ense med förslagsställarna om problemfältet. Rusmedelsfrågorna är komplexa, föränderliga och kräver nya insatser. Medlemsförslagets intentioner och önskemålen om ett fördjupat nordiskt samarbete stödjes. Det är emellertid avsevärt svårare att få uppgifter om psykofarmakakonsumtionen än om alkoholkonsumtionen. Att psykofarmaka inte är en enhetlig grupp utgör en försvårande omständighet.

Narkotikamissbrukets utbredning bygger på grova uppskattningar. På vetenskapliga grunder är det svårt att uttala sig om missbrukets omfattning. Det beror till dels på att missbruksbegreppet inte definieras på samma sätt, utan används i i skiftande betydelser.

I medlemsförslaget utgår man i praktiken från bruket och kräver åtgärder som syftar till att sänka totalkonsumtionen. Att minska alkoholkonsumtionen är ett centralt element i de flesta nordiska länders alkoholpolitik. Danmark avviker genom att man saknar en särskild alkoholpolitik. I stället behandlar man där alkoholfrågorna inom näringslagstiftning samt i samband med upplysningsverksamhet. NAD anser att det finns vetenskapliga belägg för totalkonsumtionens betydelse för alkoholskadorna. Behov finns dock av fördjupade studier om dryckesmönster och skadeverkningar. Existerande kunskaper tyder på att alkoholpolitiska åtgärders effekter även är beroende av faktorer och omständigheter utanför den traditionella alkoholpolitikens ram. Det betyder att alkoholpolitiska åtgärder inte kan exporteras från ett land till ett annat.

Vad beträffar psykofarmaka finns klara belägg för att en icke obetydlig konsumtion förekommer vars hälso nytta kan ifrågasättas. Kontroll av konsumtionen av vissa typer av psykofarmaka behövs.

Rapport från det nordiska projektet "Kontrollpolitik och psykofarmaka" väntas år 1981. Narkotikamissbruket i Danmark och Sverige har helt andra kvantitativa och kvalitativa dimensioner än i de övriga nordiska länderna.

Rusmedelsforskningen i Norden finansieras och utförs i första hand på nationellt plan. Satsningar på nordisk forskning är ett värdefullt komplement till nationell forskning. Jämförelser mellan länderna är svåra att genomföra av både teoretiska och praktiska skäl och har därför varit få till antalet. Därför har NAD försökt stimulera och underlätta dylika undersökningar, som inte alltid prioriteras högst på nationellt plan, men kan bidra till ökad förståelse av rusmedelsproblemen. NAD:s initiativ till jämförande undersökningar kan emellertid endast förverkligas om gensvar uppnås nationellt. Möjligheterna för nämnden att bidra till utvecklandet av kunskaperna på rusmedelsområdet beror av de resurser som står till förfogande. NAD anser det vara nödvändigt för fullföljandet av sina uppgifter att utöka sitt sekretariat med en projektsekreterare. Denna förstärkning av sekretariatet bör beaktas då medel avdelas för detta område.

Nordisk samarbetsnemnd för samfunnsforskning (NOS-S) meddelar att de nationella forskningsråd som fått medlemsförslaget på remiss varit positiva och ej haft något att inväda mot i medlemsförslaget förordade åtgärder.

Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV) konstaterar inledningsvis, att för att förstå orsakerna till och effekterna av missbruk krävs kunskaper av social, psykisk och somatisk natur, dvs. ett socialmedicinskt synsätt.

Tyngdpunkten bör läggas vid förebyggande åtgärder – information och tillgänglighetsbegränsningar – som kan förändra konsumtionsmönstret. Högskolan finner utvidgad information om missbruksproblematiken – som är en av vår tids stora folksjukdomar – höra till dess angelägna uppgifter. Särskild utbildning kan med fördel anordnas i samnordisk regi, kanske gemensamt av NAD och hälsovårdshögskolan. Utan tilldelning av extra resurser kan dock högskolan inte vidtaga ytterligare åtgärder. En ökad satsning på rusmedelsområdet bör ske.

Nordiska läkemedelsnämnden (NLN) begränsar sitt yttrande till missbruk av narkotika och psykofarmaka och lämnar den illegala hanteringen av narkotika utanför. Legal förbrukning av narkotika och psykofarmaka baseras på medicinska bedömningar. All användning av dessa medel är inte olämplig även om ett visst missbruk förekommer.

I Finland har om risk för vanebildningar misstänks kommit att krävas uppgifter om detta vid ansökan om registrering av nya läkemedel. Norge har avregistrerat flera preparat som tillhör barbituratgruppen. Stränga bestämmelser råder i alla de nordiska länderna beträffande förskrivning av

narkotika. Legal förskrivning av narkotika kan därför blott i ringa utsträckning ge upphov till missbruk. Utlämningsbestämmelserna för psykofarmaka har nyligen skärpts i Norge. I Sverige tyder mycket på att en underförbrukning av smärtstillande medel föreligger vid svåra smärttillstånd. Tillförlitlig försäljningsstatistik ger goda möjligheter att följa utvecklingen. NLN har nyligen publicerat Nordisk läkemedelsstatistik 1975–77, som är av internationellt sett unik karaktär.

Man bör dock vara varsam med användningen av denna statistik. Det är inte riktigt att tolka de publicerade resultaten, såsom i medlemsförslaget, att var tionde medborgare i Norden dagligen använder psykofarmaka. Statistiken bygger på försålda mängder som omräknats till jämförelsetal, s. k. definierade dygnsdoser (DDD) per tusen innevånare. För att fastställa om överförbrukning föreligger fordras fördjupade studier. Dessa har inletts av NLN. Felaktig förskrivning kan liksom felbruk av läkemedel leda till missbruk.

Dubbelförskrivning hos olika läkare bör, liksom förfalskade recept, angripas. NLN har infört en notifikationsordning för samtliga planerade och genomförda åtgärder. De upplysningar som kan erhållas via biverkningsregistren är bristfälliga. Som ett led i ett vidare internationellt samarbete med kontroll av narkotika och psykofarmaka behöver de nationella kontrollorganen förstärkas. Samarbete äger rum inom Världshälsoorganisationen (WHO) mellan de nordiska länderna i form av regelbundna kontaktmöten före och under de årliga generalförsamlingarna och före styrelsemötena. De nordiska länderna samarbetar inom FN:s narkotikakommission. NLN deltar gärna i ett vidare samarbete med andra nordiska och internationella organ vid dessa frågors lösning.

Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (NOS-M) anser att alla åtgärder som kan motverka missbruk av alkohol och andra beroendeframkallande medel är angelägna. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Nordisk federation för medicinsk undervisning finner bruket av rusmedel vara ett tilltagande problem för det nordiska hälsovårdsväsendet. Vidare- och efterutbildning av hälsovårdspersonal är mot denna bakgrund särskilt angelägen. Medlemsförslaget tillstyrkes på denna punkt. Federationen avser att kartlägga möjligheterna till förbättrad vidareutbildning för läkare på detta fält.

Inrättandet av en ny medicinsk specialitet eller en subspecialitet inom psykiatri tar federationen kraftigt avstånd från. Samtliga medicinska specialiteter möter dagligen, i likhet med de allmänpraktiserande läkarna, alkohol- och narkotikaproblem. De är ett för alla läkare gemensamt problem. Undervisning tillstyrkes vid de enskilda fakulteterna. Hälsovårdshögskolans särskilda kompetens kommer bäst till användning vid central planering av kursprogrammen.

Nordisk samarbete om alkohol- og narkotikaundervisning (NORDAN) anser att redan etablerat samarbete bör förstärkas. Förebyggande insatser

i skolan kan påverka inte bara elevernas kunskaper utan även deras attityder. Informationsinsatser via massmedia kan ske genom nordiskt samarbete. Nordvisionen lämpar sig dock inte för detta, utan nationella insatser är att föredra. Framom upprustning och utbyggnad av ett sekretariat är ett systematisk informationssystem för utbyte länderna emellan att föredra.

Nordens fackliga samorganisation (NFS) anser att kampen mot utslagningen bör ges hög prioritet i de nordiska länderna. Risk för social utslagning finns inom alla samhällsgrupper. Orsakerna måste angripas genom ändringar inom arbetslivet, bostads- och familjepolitiken, inom skolväsendet och inom kultur- och fritidssektorn. Det ökade bruket och missbruket kan inte förklaras genom att hänvisa till den tilltagande totalkonsumtionen, utan problemen är mera komplicerade.

NFS tillstyrker förstärkta socialmedicinska resurser samt mera noggranna förskrivningsregler för psykofarmaka. De fackliga organisationernas möjligheter till stödjande insatser bör tas till vara. Förutsättningarna för en ny medicinsk specialitet bör utredas. De måste dock ses mot bakgrund av de samlade behoven. Grund- och vidareutbildningen för olika personalkategorier bör förstärkas. Kartläggningsarbete om olika behandlingsformer tillstyrkes. Observatörer i nationella utredningar bör finnas, men närmare riktlinjer för denna verksamhet bör utformas. Rusmedelsinformation via massmedia ställer sig NFS tvekande till och framhåller istället möjligheterna till samverkan med de fackliga organisationerna. Utbyggd nordisk samverkan inom WHO tillstyrkes.

Nordiska godtemplarrådet hälsar medlemsförslaget med tillfredsställelse och betonar värdet av förebyggande åtgärder i syfte att minska rusmedelskonsumtionen. Förstärkta forskningsresurser behövs, men dagens akuta situation fordrar snabb handling. Utbyte av erfarenheter beträffande prispolitik och tillgänglighetsrestriktioner bör komma till stånd. För närvarande är det ideella sammanslutningar och då främst nykterhets- och religiösa organisationer, som gör en insats för att förebygga bruk och missbruk. De bör erhålla ett effektivare stöd.

2.1.1 Danmark

Indenrigsministeriet anser att det redan pågår ett vitt förgrenat och fruktbart nordiskt samarbete på rusmedelsområdet. Stora skillnader i de nordiska ländernas kultur och traditioner gör att rusmedelsproblematiken måste struktureras med hänsyn till detta. En utbyggnad av det nordiska samarbetet bör ske via existerande organ. Större resurser bör ställas till förfogande för nordisk rusmedelsforskning så att nödvändiga kunskaper kan erhållas. Tvivlande ställer sig ministeriet till nyttan av rusmedelsinformation via gemensamma TV-sändningar. Medicinsk specialitet i rusmedels toxikologiska verkningar avstyrkes. Denna aspekt hör in under psykiatrin eller den kliniska farmakologin. En kartläggning av existerande behandlingsformer för alkohol- och narkotikamissbrukare tillstyrkes. Globalt

samarbete inom WHO är ntligt. De nordiska länderna bör där samordna sina ställningstaganden.

Amtsrådsforeningen tillstyrker ökat nordiskt samarbete i första hand på forskningsområdet. På nordiskt och internationellt plan bör insatsen från dansk sida koordineras av regeringens kontaktutvalg vedrørende alkohol og narkotikaspørgsmål.

Københavns kommune tillstyrker att befintligt nordiskt samarbete på rusmedelsområdet bygges ut. Hänsyn bör tas till de skillnader som föreligger länderna emellan.

Den almindelige danske Lægeforening tillstyrker ökat nordiskt samarbete avseende prevention, behandling och information. Utbildning av medicinsk och social personal bör förstärkas på pre- och postgraduatområdet. En subspecialitet inom psykiatri avstyrkes.

Dansk Arbejdsgiverforening anser det värdefullt att utbildnings- och arbetsmarknadspolitiska aspekter tagits upp i medlemsförslaget.

Foreningen af Socialchefer i Danmark stöder intentionerna i medlemsförslaget. Nyttan av ett helhetsperspektiv kan inte nog betonas. En alltför stark koncentration på de medicinska problemen vidlåder medlemsförslaget. Inrättandet av en ny medicinsk specialitet kan medverka till en ytterligare orientering i medicinsk riktning, när det mera är tal om sociala avvikelser med allvarliga medicinska verkningar.

Dansk Farmaceutforening finner åtgärder mot rusmedelsmissbruket angelägna. Den legala förbrukningen av psykofarmaka är väl belyst i Danmark. Den övriga förbrukningens mönster vet man mindre om. Mera restriktioner beträffande förskrivningen av läkemedel påverkar inte totalförbrukningen. Utväxling av information och forskningsresultat är önskvärd, men förslaget synes innebära att initiativ och regler kommer till blott på nordiskt plan, vilket inte är ändamålsenligt. Nationella massmediainsatser kan vidtagas, men Nordvisionen torde inte vara av större betydelse.

Dansk Sygeplejeråd tillstyrker medlemsförslaget.

Danmarks farmaceutiske Selskab tillstyrker medlemsförslaget.

Afholdsselskabernes Landsforbund anbefaller varje åtgärd som kan medverka till att missbruket av rusmedel minskar. Socialt och kulturellt är det nordiska tankesättet en exportvara som bör utnyttjas. Ett aktivt samarbete emotses. Inte minst de uppväxande generationerna gagnas av detta.

Frederiksberg kommune tillstyrker ökat nordiskt samarbete för att komma till rätta med rusmedelsproblemen. Särskilt gäller det att åstadkomma en intensifierad forskningsinsats. De nordiska länderna bör på internationellt plan verka för att effektiva insatser för att minska missbruket av alkohol, narkotika och psykofarmaka vidtagas. Forsknings-samarbete kan också med fördel ske på annan bas än den nordiska. T. ex. har Frederiksberg Hospitals alkohollaboratorium samarbete med schweiziska psykiatriker om alkoholproblemen.

Kommunernes Landsforening tillstyrker medlemsförslaget.

2.1.3 Finland

Skolstyrelsen erinrar om att skolan genom kunskaps- och attitydsfostran vill påverka elevernas hälsobeteende i positiv riktning. Det är också ett ansvar för föräldrarna att genom sitt eget exempel stödja skolans verksamhet. I det nordiska rusmedelssamarbetet bör speciell uppmärksamhet riktas mot de problem som invandrabarn och invandrarungdomar kan möta. Informationsmaterial bör ej produceras gemensamt av de nordiska länderna eftersom förhållandena är olika. Ett metodutbyte på forskningsområdet bör utvecklas. Information bör utväxlas om metoder för förebyggande och utredande av rusmedelsproblem. Då barn och unga rör sig mellan de nordiska länderna är ett samarbete viktigt. De i medlemsförslaget förordade åtgärderna är betydelsefulla.

Trafikministeriet framhåller att de åtgärder som föreslås inte berör dess arbetsområde omedelbart, men då rusmedelsproblemen har betydelse för trafiksäkerheten stöder ministeriet samtliga åtgärder som kan bidra till en lösning.

Inrikesministeriet, polisavdelningen anser att frånsatt smuggling och smyghandel, är alkoholfrågorna till sin natur lokala. Narkotikabrotten har däremot varit föremål för samarbete mellan polisen i de nordiska länderna. Detta samarbete har fungerat bra. Vid nordiska samrådsmöten har man diskuterat ett utbyte mellan de nordiska länderna. Finska undersökare kunde stationeras i Stockholm och Köpenhamn, där det vistas ett stort antal finska medborgare som ingår i det lokala narkotiskahandelssystemet. I Finland saknas rätt till telefonavlyssning vid misstänkt narkotikabrottslighet, vilket man ansett vara nödvändig i Danmark, Norge och Sverige. Avlyssning som skett i Danmark och Sverige har på ett avgörande sätt bidragit till avslöjandet av grova narkotikabrott i Finland.

Statens delegation för nykterhets- och alkoholärenden önskar att åtgärder av fem olika slag vidtages i syfte att fördjupa och utveckla det nordiska rusmedelssamarbetet.

Förebyggande åtgärder innefattar såväl kontrollåtgärder, dvs. det offentliga inverkan på alkoholens tillgänglighet och fostrande åtgärder som attitydpåverkan. Stort behov finns av förebyggande barn- och ungdomsverksamhet.

Nordiska samarbetsorgan på rusmedelsområdet är den år 1979 upprättade Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning, som har sitt sekretariat förlagt till Helsingfors, NORDAN-samarbetet på undervisningsområdet som inleddes år 1969 mellan myndigheter, institutioner och organisationer och det år 1938 upprättade Nordiska nykterhetsrådet.

Ett intensifierat samarbete på rusmedelsupplysningens område avtecknar sig som en angelägen uppgift. Kommittén för nykterhetsfostran, som tillsatts av statsrådet har nyligen slutfört ett omfattande arbete (betänkande 1980: 22). I betänkandet redovisas förslag rörande fostrings- och upplysningsverksamhet avseende individens hela levnad.

Vårdinsatserna på rusmedelsområdet kan aldrig motsvara efterfrågan. Alkoholproblemet är dock inte i första hand ett vårdproblem. Man bör därför sträva efter att lindra redan uppkomna problem. Exempel på konkreta åtgärder är den konferens som anordnades i Stockholm i april 1980 om rusmedelsvården, varvid situationen i de nordiska länderna kartlades och gemensamma problem dryftades. Det finns skäl att fästa särskild uppmärksamhet vid emigranternas behov.

Rusmedlens universella utbredning påkallar internationell samverkan. Ur finländsk synvinkel ter det sig angeläget att anlägga hälso- och socialpolitiska synpunkter på produktion, distribution och konsumtion av alkohol i Förenta Nationerna och dess underorgan. Finland bör eftersträva att också alkoholfrågorna tas upp av FN:s narkotikakommission. På finländskt förslag godkände WHO åren 1975 och 1979 resolutioner om alkoholmissbruket. För att rätt kunna bedöma den internationella situationen på alkoholområdet krävs jämförbara och tillförlitliga statistiska uppgifter om produktion och konsumtion. Ansträngningar bör göras för att förbättra den internationella alkoholstatistiken. Vidare bör den skattefria införseln av alkohol vid båt- och flygresor kraftigt begränsas de nordiska länderna emellan.

Nordiskt samarbete på rusmedelsforskningens område har långa traditioner.

Den nyupprättade Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning har inte tillsatts för att behandla någon avgränsad specialfråga. Den skall ta initiativ och planera projekt. Dock är dess resurser otillräckliga när det gäller realiserandet av forskningsprojekten. Nämnden bör därför erhålla betydligt ökade resurser. Medlemsförslaget tillstyrkes med de förbehåll som angivits.

Socialstyrelsen ansluter sig till de ställningstaganden som görs i medlemsförslaget beträffande rusmedelsproblemens omfattning. Styrelsen understöder en utökning av de socialmedicinska resurserna och en effektivisering av läkarutbildningen.

Rusmedelsmissbruket påverkas av många faktorer. Problemen härrör från arbete, boende och mänskliga relationer. Socialarbetet är betydelsefullt och samhällvetenskaplig forskning viktig. Rusmedelsproblemen är också ett socialt problem. Narkotikamissbruket är dock i Finland mindre utbrett än i de övriga nordiska länderna. En konkret fråga som bör tas upp är rusmedelsproblemen bland finländare bosatta i Sverige. Vissa uppskattningar tyder på att de är i tilltagande.

Medicinalstyrelsen påpekar att utmärkande för de nordiska länderna varit en kraftigt ökad konsumtion av alkohol det senaste decenniet. I Finland har konsumtionen stigit snabbast även om Danmark räknat per capita ligger före. För Finland är det alkoholkonsumtionen som utgör det största rusmedelsproblemet. Läkemedelskonsumtionen är mindre i Finland än i de övriga nordiska länderna. Ett fördjupat och utvecklat nordiskt

rusmedelssamarbete är nödvändigt för att uppnå en effektiv prevention. Ett helhetsperspektiv bör anläggas.

Såväl läkarnas som den övriga sjukvårdspersonalens utbildning bör innehålla mera undervisning om bruket av rusmedel. Övervägas bör om inte man vid Nordiska hälsovårdshögskolan kunde lägga särskild vikt vid den aspekten. Likaså bör flera professurer inrättas på alkoholforskningens område och deras täckningsgrad förbättras vad gäller vård- och servicepersonal. Debatten om ordination av läkemedel pågår i Finland och kan ge anledning till åtgärder. Enhetlig nordisk praxis på detta område bör eftersträvas. En särskild medicinsk specialitet inriktad på vård av missbrukare har det inte framkommit behov av hittills i Finland. Vården av alkoholskador berör ett brett spektrum. Samarbetet på vårdsidan är liksom informationsutbytet viktigt att främja på nordiskt plan. Nordiska nämndens för alkohol- och drogforskning verksamhet bör ytterligare utvidgas och dess verksamhetsområde förstärkas. Samnordiska åtgärder i syfte att stärka WHO:s ställning på rusmedelsområdet tillstyrkes.

Uleåborgs universitet, medicinska fakulteten anser att de nordiska länderna bör samverka för att minimera och motverka skador som härör från bruket av rusmedel och psykofarmaka. Samarbetet bör ske också på internationellt plan. Den första klämman i medlemsförslaget är dock allmänt hållen och kan ge intryck av att inget nordiskt samarbete alls förekommer. Då den internationella rusmedelshandeln utnyttjar utvecklingsländerna finns anledning att stöda punkten två i medlemsförslaget.

Såsom framhålles i medlemsförslaget bör stödet till Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning och Nordiska hälsovårdshögskolan förstärkas, men som separata företeelser blir deras betydelse ringa. NAD har bättre verksamhetsförutsättningar än sina föregångare, men om inte nationella forskningsresurser ställs till förfogande i varje enskilt nordiskt land kan inte nordiska forskningar genomföras. Utvecklingen av sjuk- och socialvård för narkotikamissbrukare samt informationsverksamhet är det dock för tidigt att komma med detaljerade rekommendationer om. Hälsovårdshögskolans resurser för fortbildning i drogfrågor bör ökas.

Tammerfors universitet, institutionen för socialpolitik håller med förslagsställarna om nyttan av ett fördjupat och effektiviserat nordiskt rusmedelssamarbete samt internationell samverkan på området. När det gäller förebyggande åtgärder har man i Finland diskuterat att strama åt förskrivningen av läkemedel. I Norge har åtstramningen redan skett. Att skärpa reglerna för förskrivning av läkemedel innebär en återgång till tidigare praxis. Effekterna blir dels att möjligheterna till missbruk hos det s. k. ytskiktet minskas, dels att andra slag av missbruk uppkommer. I sistnämnda fall blir det en kriminalpolitisk fråga. Ett icke-byråkratiskt och socialmedicinskt synsätt bör anläggas på dessa frågor.

Förbättrad grund-, fortsättnings- och kompletteringsutbildning för hälso- och socialpersonal om rusmedel tillstyrkes liksom samverkan mel-

lan forskare och praktiker. Vårdformer och resultaten av dem bör kartläggas och jämföras de nordiska länderna emellan. Arbetsplatsernas roll och ansvar för vårdriegeringen betonas. Rusmedelsupplysningen bör inte försumma att ta upp betydelsen av att man söker vård i tid. Ungdomen bör särskilt uppmärksammas. Det brådskar med att vidtaga konkreta åtgärder.

Tammerfors universitetet, folkhälsoinstitutionen konstaterar inledningsvis att kombinationsmissbruket – alkohol och läkemedel – ökat kraftigt. Skärpta regler för förskrivning av läkemedel kan leda till förbrukning av receptfria preparat. Begränsas tillgången på läkemedel bör andra vårdalternativ erbjudas. Läkarnas kunskaper om missbruksproblemen behöver fördjupas. Får patienten vare sig hjälp genom medicinering eller psykologisk rådgivning kan de i allt högre grad komma att ty sig till alkoholen. Det ökade bruket av alkohol och medicin måste ses i ett brett perspektiv, då det utgör ett samhällsligt fenomen. Forskningen bör inriktas på att klarlägga vilka samhällsproblem och psykosociala faktorer som leder till missbruk av alkohol och läkemedel. Transkulturell forskning kan ge kunskap om sjukdomars uppkomst och om drivkrafterna bakom missbruket. Socialt stöd till alkoholmissbrukarnas familjer kan medverka till att vårdinsatserna lyckas bättre.

Via upplysning borde den prägelse av skam som beklagligtvis förknippas med vården av missbrukare kunna elimineras och underlätta sökandet av vård i ett tidigare skede. Medlemsförslaget har fäst för liten vikt vid vårdriegeringen av personer med boendeproblem. Arten av vårdriegering och dess betydelse för en lyckad vårdinsats finns det knappast forskning alls om. Stor betydelse bör fästas vid de ungas bruk av läkemedel, tung narkotika och alkohol.

Kupio högskola, avdelningen för klinisk medicin anser en skärpning av gällande regler för förskrivning av läkemedel vara på sin plats. Samnordisk kontroll av läkemedelsmissbruket är motiverad. Nordiska samarbetsåtgärder på detta område får dock inte stå i vägen för nationella insatser. Kontrollen av receptfria läkemedel tas inte upp i medlemsförslaget, men bör uppmärksammas eftersom många läkemedel innehåller kodein och barbiturater, som ej kan intas tillsammans med alkohol. Samma gäller för värkmediciner. Begränsningar av den fria försäljningen av dessa receptfria läkemedel bör övervägas. Nordiska läkemedelsnämnden bör ansvara för att samarbete kommer till stånd beträffande statistikföring och kontroll av skador som härrör från kombinationsmissbruk.

Forskningsarbetet på det socialmedicinska området bör vidareutvecklas vid Nordiska hälsovårdshögskolan. Vid Kuopio högskola finns Nordens enda professur i socialfarmakologi. Mycket litet har kunnat åstadkommas med hjälp av traditionell medicin inom alkoholistvården. En ny medicinsk specialitet avvisas och istället förordas en subspecialitet inom psykiatri eller allmänmedicin. I läkarnas grundutbildning bör finnas större utrymme för undervisning om vård och rehabilitering av missbrukare.

19-10-329. Nordiska rådet

re. Förslaget om fort- och vidareutbildning av social- och hälsovårdspersonal tillstyrkes liksom utväxling av information om forsknings- och utvecklingsarbete i Norden. Effektiviserat nordiskt samarbete om rusmedelsupplysning är svårgenomförbart genom olikartade kulturella förhållanden och språkliga skillnader. I sig är ökad rusmedelsinformation via massmedia på sin plats. Samarbete inom Världshälsoorganisationen de nordiska länderna emellan tillstyrkes. Inom alkohol- och rusmedelsforskningen har Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning närmast koncentrerat sig på socialmedicinsk forskning och den nordiska kommittén för biologisk alkoholforskning på de biologiska aspekterna. Dessa båda organs samarbete borde kunna effektiviseras genom administrativa åtgärder.

Oy Alko Ab betraktar de i medlemsförslaget väckta frågorna som viktiga och är redo att medverka till att det nordiska samarbetet på området fördjupas. I Finland är det de av alkoholen orsakade problemen som överväger. Gemensamma faktorer finns när det gäller bakgrunden till missbruket av narkotika och psykofarmaka. Alkoholskadorna bör särskiljas från narkotika och psykofarmakaskadorna också av den orsaken att de metoder som kommer till användning skiljer sig åt. I Finland används pris- och distributionspolitiken för att reglera alkoholkonsumtionen. Negativa följder kan uppstå om man vidtager åtgärder av begränsad natur. Istället bör attityder bearbetas för att uppnå ändrade dryckesvanor. Ansenliga skillnader finns i de nordiska länderna när det gäller distributionspolitiken.

Såväl den biomedicinska som den samhällsvetenskapliga alkoholforskningen fungerar bra på nordiskt plan för närvarande. NAD koordinerar på ett lyckat sätt verksamheten. Basorganisationen för forskningssamarbetet är sålunda god. En vidareutveckling kan ske om anslagen till forskarutbyte ökas. Förbättrad utbildning för hälso- och sjukvårdspersonalen i rusmedelsfrågor tillstyrkes. Möjligheterna för utbyte av studerande och vårdpersonal länderna emellan bör utökas. Specialisering för läkare i ämnet behandling av alkohol- och narkotikasjukdomar i form av en underspecialitet till psykiatri eller invärtes medicin stödes. En mängd nationella särdrag försvårar framställningen av gemensamt nordiskt informationsmateriel om alkoholbruket, men då man i vissa av de nordiska länderna följer samma alkohollagstiftningsmässiga principer torde i viss utsträckning gemensamt informationsmateriel kunna användas. Intensifierat utbyte av fakta kan ske. De nordiska länderna bör på internationellt plan uppträda gemensamt i större utsträckning än vad som hittills skett.

Finlands nykterhetsorganisationers förbund förordar medlemsförslaget med ett par förbehåll. Förbundet anser de i medlemsförslaget nämnda förebyggande åtgärderna bristfälliga. Alkoholbruket omnämnes blott i förbigående. Tre vägar kan beträdas om man vill förhindra bruket av rusmedel. För det första kan insatser beträffande forskning, upplysning och

information sätts in. För det andra kan tillgången på rusmedel minskas och för det tredje kan man se till att personer som hotas av ett för omfattande bruk eller missbruk omhändertas för vård. Förbundet hänvisar till de program som den nordiska nykterhetsrörelsen antagit åren 1969 och 1977. Istället för att tala om förebyggande av missbruk bör man tala om åtgärder för olägenheter orsakade av alkoholdrycker, andra rusmedel och psykofarmaka.

Finlands stadsförbund erinrar om att alkoholpolitiken och rusmedelsproblemen skiljer sig åt i de nordiska länderna, men att samtliga med hjälp av myndighetsåtgärder försöker påverka rusmedelsmissbruket och råda bot på rusmedelsproblemen. NAD har inrättats för att sköta samarbetet på rusmedelsområdet. Myndigheterna och organisationer håller kontakt inbördes. I Finland ges mycket omfattande information om rusmedelsriskerna och behandlingsformerna ökar ständigt. Kontinuerlig forskning för att kartlägga effekterna av behandling har saknats, varför vårdenheterna saknar systematisk kunskap om experiment och resultat. Forskningsavdelningen vid social- och hälsovårdsministeriet bör förmedla kunskaper om socialvården och dess resultat. NAD bör förmedla denna kunskap till nationella myndigheter och utarbeta förslag till forskning och utredningsarbete i syfte att kartlägga hela det nuvarande vårdfältet. Tvärvetenskaplig forskning om till buds stående vårdformer är viktiga, men kräver stora anslag. Rusmedelsproblemens omfattning nödvändiggör en effektivisering av samarbetet. Rusmedelsmissbruket belastar de flesta serviceformer inom social- och hälsovården och kräver ständigt ökade resurser. Det vore både mänskligt och ekonomiskt viktigt att nå fram till framgångsrika arbetsformer.

Finlands svenska kommunförbund hälsar med tacksamhet en samordning av resurserna i de nordiska länderna för att bekämpa rusmedelsproblemen. Huruvida verksamheten bör bedrivas inom NAD, hälsovårdshögskolan eller annat organ vill förbundet inte uttala sig om. Viktigt är att samarbetet kommer till stånd och att alla de nordiska länderna bidrager ekonomiskt.

Ålands landskapsstyrelse tillstyrker medlemsförslaget.

Stiftelsen för alkoholforskning konstaterar inledningsvis att medlemsförslaget tar upp rusmedelsproblemen ur många olika synvinklar, men nöjer sig med några allmänna reflektioner utifrån ett vetenskapligt perspektiv. Begreppet missbruk spelar en betydelsefull roll i medlemsförslaget. Det kan lätt påverka valet av åtgärder och deras strukturering. Begreppet är oprecist och definitionen ändras över tiden. Vad som är missbruk är ett ämne för samhällsdebatten. Ur vetenskaplig synpunkt är missbruk att betrakta som en etisk kategori som det finns små möjligheter att uppnå oenighet om. Därmed blir det knappast realiserbart att, såsom efterlysts i medlemsförslaget, kartlägga missbrukets omfattning. Viktigare är istället att följa utvecklingen av konsumtionen och de problem som

sammanhänger med rusmedelsmissbruket. Möjligheterna för forskningen att följa psykofarmakakonsumtionen beskäres dock av att behövlig, detaljerad statistik inte är tillgänglig.

Det kan forskningsmässigt motiveras att sätta upp som mål att få ned totalkonsumtionen även om svåra hinder finns för att realisera också ett dyligt mål. De nordiska länderna för en olikartad rusmedelspolitik. I Danmark torde det saknas underlag för en politik som syftar till att få ned totalkonsumtionen.

Nordvisionen lämpar sig inte som instrument för spridande av upplysning på rusmedelsområdet genom att Danmark har en annorlunda kulturell orientering än de övriga nordiska länderna. Olikheterna är så stora att man över huvud taget bör fråga sig om samma upplysningsmaterial kan användas. Av olika rusmedel influeras narkotikafrågan av kriminalpolitiska överväganden medan alkoholfrågan domineras av folkopinioner. Psykofarmakaproblemen är enklare genom att myndigheterna beslutar om vilka preparat som skall finnas på marknaden. Läkarkårens beteende kan också lättare påverkas än befolkningens. Samverkan i internationella organisationer – FN och WHO – är ett viktigt led i rusmedelspolitiken. I medlemsförslaget knyts stora förhoppningar till hälsovårdshögskolan och NAD. Ökade anslag föreslås. Dessa två nordiska samarbetsorgans insatser beror av de nationella resurserna. Önskvärt vore att hälsovårdshögskolan i större utsträckning än hittills kunde bidra till fortbildningen. NAD:s resursbehov är svårare att överblicka, men en nordisk institution med endast två tjänstemän kan knappast uppfylla de förväntningar som kommer till uttryck i medlemsförslaget.

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund och *Affärsarbetsgivarnas centralförbund* påpekar att rusmedelsskadorna ökar produktionskostnaderna. Arbetsmarknadsparterna i Finland har enats om rekommendationer rörande rusmedelsskador i arbetslivet. Dessa har år 1976 kompletterats med en vårdhänvisningsmodell och verkställighetsdirektiv. Mot denna bakgrund och med beaktande av problemens omfattning är organisationerna positiva till medlemsförslaget.

Akava vill påskynda förverkligandet av de åtgärder som förordas i medlemsförslaget på rusmedelsområdet. Problemen med bruk och missbruk av rusmedel har accentuerats i de nordiska länderna de senaste åren. Problemställningarna skiftar från land till land. I Finland är det alkoholkonsumtionen och det tilltagande alkoholmissbruket i yngre åldersklasser som kanske kan förebyggas genom internationell samverkan på bred basis. Missbruket av narkotika och psykofarmaka har i Finland ej fått samma utbredning som i de övriga nordiska länderna. Det kan ändå finnas skäl för Finland att följa utvecklingen i de övriga nordiska länderna. Det kan ske genom att man sänder observatörer till olika exportorgan och arbetsgrupper. Internationell samverkan bör ske inom FN och dess underorgan. Medlemsförslaget tillstyrkes. Då flera av de åtgärder som föreslås är

vidsträckta och kräver lång tid för att genomföras bör myndigheterna så snart som möjligt inleda förverkligandet.

Finska kommunförbundet anser att för att man skall få till stånd en rationell arbetsfördelning behöver problemfältet kartläggas land för land. Begrepp bör preciseras så att de motsvarar varandra. Målen för alkoholpolitiken har i Finland fastlagts i alkoholkommitténs och delegationens för rusmedelsfrågor betänkanden. I medlemsförslaget har problemfältet uppfattats för snävt. Att använda ett ökat rusmedelsmissbruk och dess risker som mått på problem är för snävt. Det är inte motiverat att planera behandlingsorganisationen efter bruket av olika rusmedel. För att förebygga och minska rusmedelsskadorna krävs såväl alkohol-, som rusmedelspolitiska åtgärder. Då kommunerna sköter om en betydande del av planeringen och genomförandet är det viktigt att de erhåller en tillräckligt stor representation inom det nordiska arbetet. I medlemsförslaget har man tagit upp så få åtgärdsförslag att de endast torde utgöra en del av de åtgärder som en omfattande kartläggning av samarbetet skulle ge anledning till.

Internationella och samnordiska insatser behövs för att utveckla administrationen och forskningen på rusmedelsområdet. Förbundet har inte något att anmärka mot de egentliga rekommendationerna i medlemsförslaget.

A-klinikstiftelsen finner alla åtgärder positiva som leder till effektivt och praktiskt fungerande samarbete beträffande missbruksproblemen. På grund av likartade kulturmönster i de nordiska länderna erbjuds möjligheter att jämföra uppkomstmekanismer och olika behandlingsmodeller samt att utnyttja varandras erfarenheter.

Samarbetet mellan de nordiska länderna har dock inte nått utöver en snäv krets av tjänstemän, beslutsfattare och forskare som endast i ringa mån förmedlar den information de erhåller till vårdpersonalen. Dessutom finns informationen sällan tillgängliga på finska. För finskspråkig vårdpersonal utgör språksvårigheterna ett oöverstigligt hinder. Möjligheter bör skapas att på arbetstid delta i språkkurser. Vidare behövs, och det är en nordisk samarbetsangelägenhet, kompetenta översättningar från svenska till finska. Behov av att bredda kontaktytan för vårdpersonalen i de nordiska länderna finns. Också för detta ändamål behövs ökade ekonomiska resurser.

Något nytt samarbetsorgan på rusmedelsområdet behövs inte, utan uppgiften att ansvara för vårdpersonalens informations- och samarbetsbehov bör handhas av NAD, som bör ges ökade finansiella resurser.

Till *A-klinikstiftelsen* framförs ständigt önskemål om att få komma på studiebesök. Det beror på att den öppna vården av missbrukare är mera utvecklad i Finland än i de övriga nordiska länderna. Den vårdmodell som finns vid socialsjukhuset i Järvenpää saknar också motsvarighet. Vårdpersonalens möjligheter att delta i möten och konferenser bör utökas. Det gäller också för de olika klientorganisationerna. Nordiska seminarier bör anordnas för dem som bär det dagliga ansvaret för behandlingen av miss-

brukare. Ett system med utbytestemperatur bör provas mellan de nordiska länderna. Det skulle innebära behandlingsarbete i ett nordiskt grannland. De finska invandrarna i Sverige har missbruksproblem som bör prioriteras. Möjligheterna till service på finska inom nykterhets- och psykiatrisk vård är idag mycket begränsade i Sverige. Viktigt är att dels förbättra vårdutbytet, dels öka de förebyggande åtgärderna. Utstötningmekanismer som drabbar invandrare t. ex. genom bostadssegregation och bristande utbildningsresurser måste uppmärksammas. Information till skolungdom om boendeframkallande medel behövs. Vårdpersonalens kontakter med presumtiva invandrare och återvändande är central. Förbättrad utbildning när det gäller missbruksfrågor bland vårdpersonalen behövs. Samhällsvetenskaplig forskning bör prioriteras eftersom missbruket framför allt är ett socialt problem.

2.1.4 Norge

Sosialdepartementet ger sin generella tillslutning till medlemsförslaget. Ett värdefullt samarbete har redan inletts mellan de nordiska länderna på rusmedelsområdet. Det bör förstärkas. Ett helhetsperspektiv bör anläggas, men det får inte hindra en ändamålsenlig arbetsfördelning. Bruket av narkotika får aldrig bli socialt accepterat på samma sätt som alkoholen. Pågående nordiskt samarbete gäller bland annat förebyggande insatser. Information, forskning och behandlingsåtgärder utväxlas. En ytterligare utbyggnad bör så långt möjligt ske via redan existerande kanaler. Förebyggande insatser kan delas in i åtgärder som avser tillgängligheten, bruket och skadorna. Norge för en internationellt sett restriktiv rusmedelspolitik. I Norge har under året flera sömnmedel som innehåller barbiturater avregistrerats. Den legala förskrivningen av läkemedel regleras med hjälp av löpande kontroll av läkarnas förskrivningspraxis.

En medling kommer att föreläggas stortinget om alkoholpolitiken. Där föreslås en rad förebyggande åtgärder.

Inrättandet av en särskild medicinsk specialitet för behandling av rusmedelsmissbrukare är inte tillrädligt. Problemen är så pass komplexa att de inte kan lösas av en enda läkare. Behov föreligger däremot av att generellt förstärka grund- och efterutbildning för all personal inom social- och hälsosektorn. Nordiska seminarier för vårdpersonal tillstyrkes, liksom nordiskt samarbete på informationsområdet. Internationell samverkan de nordiska länderna emellan tillstyrkes, särskilt inom WHO och FN:s narkotikakommission. WHO:s insatser när det gäller att ta sig an alkoholproblemen bör bli mera omfattande.

Statens edruskapsdirektorat anser det föreliggande behov av ett utvidgat nordiskt samarbete på rusmedelsområdet. Ett helhetsperspektiv bör anläggas. Sedan år 1969 har det förekommit ett samarbete mellan offentliga och frivilliga organisationer (NORDAN). Detta samarbete har betytt mycket för skolans arbete med förebyggande åtgärder, trots att det saknat anknyt-

ning till det fast organiserade nordiska samarbetet. 1978 etablerades en nordisk kontaktkommitté för alkolistomsorg, som anordnat två nordiska konferenser. Regelverket avseende förskrivning av läkemedel bör revideras i syfte att dämpa konsumtionen. Förekomsten av illegal narkotika behandlas av det nordiska kontaktmannaan organet för narkotikafrågor. Ett liknande samarbetsorgan bör upprättas av socialministrarna på alkoholområdet. Mot sistnämnda talar att det eftersträvade helhetsperspektivet i så fall inte upprätthålles. Upplysningsarbetet utgör ett centralt område för att påverka bruket av rusmedel. Ett konkret och praktiskt samarbete borde kunna inledas på detta område genom att etablera nordiska projektgrupper.

Det är underkastat tvivel om en ny medicinsk specialitet för läkare på rusmedelsområdet skulle innebära en förstärkning av behandlingsresurserna för missbrukare. Istället bör i grund- och efterutbildningen för social- och hälsovårdspersonal generellt tas upp rusmedelsproblemen och speciellt behandlingen av missbrukare i och utanför institutioner. Nordiska seminarier för den personal som bär det dagliga ansvaret för vården av alkohol- och narkotikamissbrukare tillstyrkes.

När det gäller informationsinsatser bör den dokumentationsenhet som återfinns vid Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning i Sverige kunna erhålla uppgifter av samnordisk karaktär i samarbete med NAD. Ett nordiskt symposium för att inventera vilka informationsinsatser som är mest ändamålsenliga vore nyttigt. Upplysning via radio och TV (Nordvisionen) tillstyrkes.

Statens institutt for alkoholforskning hälsar ett intensifierat nordiskt rusmedelssamarbete med tillfredsställelse. Inte minst gäller det förstärkningen av de resurserna till samnordiska forskningsorgan på rusmedelsområdet. Ett område som i liten grad beaktas av de existerande nordiska samarbetsorganen är den medicinskt-biologiska forskningen. Detta forskningsfält bör erhålla mera stöd, vilket kan ske genom att NAD:s styrelse består av representanter dels för den samhällsvetenskapliga dels för den medicinskt-biologiska forskningen.

Norske kommuners sentralforbund tillstyrker medlemsförslaget, men anser att man hellre bör tala om förebyggande åtgärder än om prevention. *Norsk medisinaldepot* och *Den norske lægeforening* tillstyrker medlemsförslaget. *Norsk sykepleierforbund* stöder medlemsförslaget fullt ut. Speciellt viktigt är det att utbildningen i rusmedelsfrågor förbättras för hälso- och socialvårdspersonalen. Vidare bör Nordiska hälsovårdshögskolan utvidga sina insatser på rusmedelsforskningens område samt avsätta medel till den nämnda utbildningen. *Norges apotekerforening* är positiv till medlemsförslaget.

Norges farmaceutiske forening efterlyser en samlad översikt över de åtgärder som genomförts, pågår eller planeras på rusmedelsområdet på nordiskt plan. Farmaceuterna möter i sitt dagliga arbete alla slags läkeme-

delsmissbrukare från narkotikavrak till missbrukare av hostmediciner. Rusmedelsproblemen angår därför i högsta grad denna yrkesgrupp, som är den enda yrkeskategori som allmänheten kan komma i direktkontakt med utan tidsbeställning eller väntan. Farmaceuterna bör därför erhålla förbättrad utbildning i rusmedelfrågor och kunna deltaga exempelvis i de nordiska seminarier som föreslås i medlemsförslaget. Nordiska läkemedelsnämnden bär ansvaret för samarbete på läkemedelsområdet. Om nämnden tilläggs nya arbetsuppgifter krävs utökade resurser.

Avholdsfolkets landsnemnd har inga invändningar mot medlemsförslaget. Uttrycket missbruk bör ersättas med bruk eftersom det är omöjligt att skilja mellan bruk och missbruk. Nyare forskning visar på relation mellan bruk/förbruk och skadenivån. En bättre konkretisering av förslaget efterlys.

Det norske totalavholdsselskab stöder medlemsförslaget, men framhåller att en mera enhetlig behandling av rusmedelsproblemen behövs på nationellt, nordiskt och internationellt plan. Om medel ställs till förfogande för informationsinsatser kan forskningsresultaten populariseras och bli bättre kända av en bred allmänhet än annars.

Aksjonen mot narkomani anser att antalet missbrukare ökar parallellt med att tunga narkotiska ämnen gör sitt intåg. Det ökade bruket av cannabis kan leda till krav på att hasch och marijuana tillåtes, vilket vore en allvarlig försämring.

De förslag som tas upp i medlemsförslaget är organisationen positiv till. Läkemedelsmissbruket har ökat i samtliga nordiska länder, kan lätt övergå till beroende och på sikt bli missbruk. En gemensam nordisk inställning till förskrivningen av läkemedel är mot denna bakgrund tillräddig, då gränserna mellan länder är helt öppna. Gemensam nordisk kursverksamhet på det socialmedicinska området förordas. Behandlingen av rusmedelsmissbrukare berör en rad yrkeskategorier som samtliga är i behov av ökad kunskap.

Information mellan de nordiska länderna är tillfredsställande när det gäller alkoholutbudet, men inte när det gäller narkotikamissbruket. Nordvisionsprogram kan medverka till klarare attityder mot rusmedelsmissbruket.

Kristenfolkets edruskapsråd anser nordisk samverkan nödvändig för att bekämpa rusgiftsproblemen. En helhetssyn på missbruket bör anläggas. För att hindra olagliga ämnen att komma in på den nordiska marknaden behövs förstärkta tull- och polisresurser. Insatserna av socialmedicinsk natur behöver förstärkas. Undervisningen i rusmedelsfrågor för behandlingspersonal måste byggas ut. I samtliga nordiska länder behövs universitetsinstitutioner som under de medicinska fakulteterna får arbeta med de toxikologiska, socialmedicinska och behandlingsmässiga aspekterna. En viss koordinering av informationsinsatserna har redan inletts i de nordiska länderna. Den behöver byggas ut. WHO:s resurser måste förstärkas sär-

skilt när det gäller möjligheterna att arbeta med alkoholfrågor. Medlemsförslaget tillstyrkes.

2.1.5 Sverige

Socialstyrelsen, mentalvårdsbyrån avvisar tanken på en ny medicinsk specialitet i beroendesjukdomar. Vården av missbrukare bör vara en sub-specialitet under psykiatrin. En ny specialitet skulle splittra behandlingsresurserna, särskilt på landsbygden, och medföra svårigheter att rekrytera kompetenta befattningshavare. Det basala synsättet och arbetsmetoderna inom missbruksvård och övrig psykiatri är likartade varför en konstlad uppdelning bör undvikas.

Socialstyrelsen, nykterhets- och narkomanvårdsbyrån tillstyrker ett fördjupat och vidareutvecklat nordiskt samarbete på rusmedelsområdet avseende prevention, behandling och information. Semanarieverksamheten för vårdpersonal bör fortsättas och möjligheterna till studiebesök utvidgas. Utbildningen för läkare och övrig hälso- och sjukvårdspersonal i rusmedelsfrågor bör byggas ut. Inom WHO bör behandlingen av alkoholfrågorna intensifieras. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Delegationen för social forskning tillstyrker att rusmedelsfrågorna blir föremål för fördjupat nordiskt samarbete. Därvid bör insatser beträffande prevention, behandling och information ges prioritet.

Missbruksproblemen kan dock inte bemästras blott genom att vårdparaten byggs ut. Åtgärder krävs som berör skola, arbetsmarknad, kultur och fritid. Missbruksproblemen får inte uppfattas enbart som en avspeglning av samhällsliga missförhållanden, utan de beror också av rusmedlens tillgänglighet. Delegationen lägger ut i sitt yttrande tonvikten vid forskningssynpunkter och utvärderingsaspekter. Sambandet mellan konsumtionsnivå och alkoholskadefrekvensen är vetenskapligt belagt. En stram kontrollplikt nedbringar de medicinska alkoholskadorna. Effekterna av mera specifika åtgärder är mera osäkra. Jämförande nordiska studier av restriktionssystemens effekter som tar hänsyn till skillnaderna mellan länderna i kulturellt och alkoholpolitiskt hänseende är angelägna. På individplanet bör riskgrupper, riskmiljöer och risksituationer analyseras.

Bättre kunskaper behövs om vårdsystemets funktioner i de nordiska länderna. Är det så att vissa kategorier av missbrukare tenderar att hamna inom en bestämd del av vårdsystemet? Finns det personer som behöver vård men som inte får någon vårdkontakt alls? Hur kan vårdinsatserna samordnas? Var finns vårdkedjans svagaste länkar? Metoder och modeller för uppföljning och utvärdering av behandlingsinsatserna bör bli föremål för nordisk samverkan.

På alla nivåer bör utbildningsinsatserna för social-, hälso- och sjukvårdspersonalen förstärkas. Samarbetet om forskning och dokumentation bör byggas ut. Bland annat bör man utvärdera effekterna av breda informationskampanjer och studera om de bidrar till attitydförändringar eller när fram till rätt personer.

Det är i första hand den samhällsvetenskapliga forskningen som behöver prioriteras, då den biologisk-medicinska forskningen är förhållandevis väl utvecklad. Tillgången på kompetenta forskare utgör ett problem. Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning bör erhålla ökade resurser för initiativverksamhet och kunskapsspridning. Hälsovårdshögskolan bör uppmärksamma missbruksproblematiken inom utbildning och forskning.

Utredningen om narkotikamissbrukets omfattning (UNO) kartlägger förhållandena i Sverige. Den har nyligen avlämnat en rapport om det tunga narkotikamissbrukets utbredning. NAD utgör det naturliga samarbetsorganet i Norden för undersökningar av utbredning och utveckling av missbruk av beroendeframkallande medel. Undersökningar av den typ som genomförs i Sverige lämpar sig inte för genomförande på nordiskt plan, men ett utbyte av synpunkter på undersökningsmetodik vore värdefullt. Det skulle kunna leda till enhetliga definitioner och avgränsningar vilket i sin tur underlättar jämförelser mellan länder och eventuell gemensam rapportering till internationella organisationer. NAD:s resurser bör dimensioneras så att nämnden kan arbeta också med en samordning och initiering av dylikt metodarbete.

Apoteksholaget erinrar om att i Sverige registrerade läkemedel innehåller etylalkohol endast för att möjliggöra ändamålsenliga flytande beredningar. Inte i något fall innehåller en dos av dylika läkemedel mera alkohol än vad som finns i en flaska lättöl. Möjligheterna att berusa sig med alkoholhaltiga läkemedel begränsar sig därmed till effekterna av de verkliga beståndsdelarna. Helt alkoholfria läkemedel finns också.

Medlemsförslaget tar uppenbarligen sikte på tung narkotika, dvs kraftigt smärtstillande samt centralstimulerande medel. Förbrukningen inom sjukvården av morfinläkemedel har ökat. Det beror på att det förelegat en underanvändning av morfin och morfinbesläktade analgetika, som lett till att svårt cancersjuka ej fått tillfredsställande smärtlindring. Missbruket av tung narkotika härrör till övervägande del från orsaker utanför läkemedelsförsörjning och sjukvård.

Alla sömnmedel och lugnande medel är receptbelagda. Reglerna för utfärdande av recept är mycket stränga och en ytterligare åtstramning är svår att åstadkomma.

Institutet för social forskning bedriver ingen forskning om rusmedel. Inga invändningar finns dock mot ett ökat nordiskt samarbete på rusmedelsforskningens område.

Svenska kommunförbundet berör endast kortfattat förslagen, som man finner summariska. Förbundet är tveksamt till inrättandet av en ny medicinsk specialitet. Det är en angelägen uppgift att förbättra grundutbildningen i rusmedelsfrågor för hälso- och sjukvårdspersonalen. Observatörer i de nordiska ländernas utredningar tillstyrkes. NAD:s kansli är underbemannat och kan idag enligt uppgift endast fullgöra vissa administrativa uppgifter. NAD bör erhålla resurser för att kunna fullfölja de uppgifter som man fått sig förelagda bl. a. stöd till till angelägen projektverksamhet.

Landstingsförbundet tillstyrker medlemsförslaget, men är tveksamt till inrättandet av en ny medicinsk specialitet. Missbruksproblemen bör uppmärksammas i utbildningssammanhang.

Apotekarsocieteten anser att det dominerande missbruket gäller alkoholen, som svarar för huvuddelen av skadeverkningarna sett ur medicinsk och samhällsekonomisk synvinkel. Psykofarmakakonsumtionen är otvivelaktigt betydande, men det är svårt att avgöra i vilken grad som missbruk förekommer. Risk för underkonsumtion av neuroleptika torde föreligga. Alternativ till sömnmedel och andra lugnande medel vore terapi, men det saknas resurser för detta. Sammanslutningen ser positivt på ett vidgat nordiskt rusmedelssamarbete.

Svenska läkarsällskapet instämmer i de grundläggande tankegångarna i medlemsförslaget och anser ett utökat nordiskt samarbete motiverat. Tveksamhet uttalas inför att sammanföra disparata beroendeproblem. Ett helhetsperspektiv kan inte anläggas på alkohol, narkotika och psykofarmaka annat än i begränsade sammanhang och då t. ex. på vissa forsknings- och vårdfält. Ensidigt tas i förslaget upp de psykosociala och sociala aspekterna på alkoholproblemen trots att stora framsteg gjorts inom grundforskningen. En ny medicinsk specialitet för beroendesjukdomar avstyrkes. På regionnivå bör finnas kliniker eller avdelningar som tillhandahåller väl strukturerade behandlingsprogram för rusmedelsberoende personer. Först då kan efter- och vidareutbildningen få genomslagskraft. Information bör ges i massmedia om alkoholens skadeverkningar. NAD är ett lämpligt organ för samordning på nordiskt plan liksom WHO för internationell samordning. Vidgad kunskap om befintlig sjukvårdsorganisation är en förutsättning för framgångsrika informationskampanjer.

Svenska arbetsgivareföreningen anser att fördelar kan uppnås om de nordiska länderna samarbetar på rusmedelsområdet. Medlemsförslaget tillstyrkes. Gemensamma åtgärder avseende prevention, behandling, forskning och kartläggning tillstyrkes, då de kan underlätta nationella strävanden.

Föreningen Sveriges socialchefer anser att ett fördjupat nordiskt samarbete på rusmedelsområdet kan få avsevärd betydelse. Samtidigt som missbruksproblemen är framträdande i de olika länderna prövas olika sätt att komma till rätta med dem. Ett kunskaps- och erfarenhetsutbyte är därför värdefullt.

Missbrukspolitiken förlorar i trovärdighet om arbetsmarknaden får bli hårdare skiktad och utslagningen öka. Även om utslagningen inte direkt leder till missbruk, så skapar den betingelser och ökade risker. Möjligheterna till att förankra normer och vanor minskar drastiskt om stora grupper av människor blir utestängda från arbetsgemenskapen eller hänvisas till negativt upplagda särlosningar. Trygghet i anställningen och en lugn samhällsutveckling betyder mycket för att förhindra sociala problem. Prissättningen på alkohol bör i ökad utsträckning användas som alkoholpolitiskt

instrument. Möjligheterna att arbete med differentierad prissättning dvs. att alkoholen blir dyrare ju mera som köps in, bör utredas. Öppethållandetider och försäljningens organisation bör uppmärksammas. När det gäller narkotika bör effektivare metoder användas för att få stopp på det illegala inflödet. Opinionsbildning är av stor betydelse. Folkrörelsernas och andra organisationers, t. ex. fackförenings- och idrottsrörelsen, arbete bör stödjas. Hur social- och sjukvården kan bidra bör utredas. Samverkan mellan social- och medicinalvård bör prioriteras. Vissa målgrupper bör särskilt uppmärksammas t. ex. ungdomar och personal vid nedläggningshotade företag.

Svensk sjuksköterskeförening tillstyrker medlemsförslaget.

Sveriges farmaceutförbund är positivt till ett utvidgat nordiskt samarbete, men tvekar inför stora samnordiska projekt. Arbetet bedrivs bäst och effektivast i varje enskilt nordiskt land med erfarenhetsutbyte under arbetes gång. Förskrivningen av läkemedel bör ej stramas till eftersom det tenderar att drabba dem som legalt behöver dessa medel. Gällande regler medger legal användning utan överdrifter. De förebyggande insatserna bör koncentreras till alkoholsidan. En ny medicinsk specialitet i rusmedels toxikologiska verkningar vore av intresse, trots att redan idag de toxikologiska kunskaperna är stora. Självfallet bör sjukvårdspersonalen erhålla undervisning i rusmedelsfrågor under sin utbildningstid.

Informationsinsatserna i varje enskilt land är av betydelse. Erfarenhetsutbyte länderna emellan tillstyrkes.

Nyktetsrörelsens landsförbund hälsar medlemsförslaget med tillfredsställelse. En helhetssyn på problemen bör anläggas, men det går inte hindra att kraftfulla åtgärder vidtages mot alkoholen. I drogdebatten utelämnas alltför ofta alkoholen. Konsumtionsbegränsningar bör eftersträvas. Det finns en betydande forskning om alkoholens effekter på människan. Dess samhällsekonomiska effekter finns belagda och seriösa forskare är eniga om att det ekonomiska bortfallet bör räknas i miljarder per år.

En ny medicinsk specialitet tillstyrkes liksom förbättrad utbildning av berörd personal. Massmedia bör i ökad omfattning användas för att förmedla information, men det är för den skull inte säkert att Nordvisionen lämpar sig för detta. De nordiska ländernas alkoholpolitik kan med fördel överföras till de länder som på senare år en smula yrvaket konstaterat att det förekommer alkoholskador i det egna landet. WHO:s rapporter ger ett starkt stöd för den alkoholpolitik som förs i samtliga nordiska länder utom Danmark. En generalplan bör upprättas för att göra Norden till en narkotikafri zon.

Riksförbundet för hjälp åt läkemedelsmissbrukare (RFHL) anser att det behövs ett intensivare nordiskt samarbete på rusmedelsområdet. Det är mera som förenar än som skiljer de nordiska länderna när det gäller ekonomiska och sociala förhållanden samt ifråga om droggkultur. Norge har en restriktiv psykofarmakaförskrivning, som enligt uppgift lett till ett mindre utbrett legalt missbruk än i de övriga nordiska länderna.

Erfarenheterna av Färöarnas alkoholpolitik borde studeras. Missbruket är ett socialt problem och bör behandlas som ett sådant.

RFHL är mot tvång för vuxna narkomaner inom ramen för sociallagstiftningen. Seminarier om förebyggande drogärbete bör anordnas på nordisk basis. Droginformationen i Norden inriktas för mycket på de medicinska verkningarna. Istället bör de sociala aspekterna betonas mera, dvs. att drogerna påskyndar utslagningen i samhället. Vinster av gigantiska mått förekommer inom all droghantering från heroinligorna till statens alkoholskatter.

Merparten av all narkotika smugglas in i Norden. Förstärkta kontrollinsatser vid gränserna skulle öka upptäckrisken. Idag sker en strikt kontroll av utläningar som ser ut som utläningar vid gränserna. Det borde inte vara omöjligt att kontrollera samtliga passerande för annars kan det lätt bli en rasistisk politik. Att färjetrafiken i de nordiska länderna skall vara beroende av att människor förgiftar sig med droger är inte rimligt.

Förhållandena i Helsingör när det gäller försäljning av hasch är alarmerande.

2.2 *Remissinstanser som i huvudsak anför negativa synpunkter på medlemsförslaget*

2.2.1 *Finland*

Alkoholpolitiska forskningsinstitutionen är av samma uppfattning som förslagsställarna om alkoholproblemen samt konsumtionsnivåns centrala betydelse för reglering av skador. Medlemsförslaget synes utgå från att missbruket utgör en kategori som tydligt skiljer sig från övrigt bruk samt att missbrukare mer eller mindre tydligt kan skiljas från andra alkoholkonsumenter. Många alkoholskador uppkommer ur ett kulturellt acceptabelt bruk. Alkoholskador kan sporadiskt förekomma hos personer eller grupper, vilket inte får leda till att hela gruppen stämplas som missbrukare. Terminologiskt bättre än att använda begreppet är att tala om reglering av alkoholskador förknippade med olika situationer och användningssätt.

Det är inte heller realistiskt att föreslå att behandlingen av narkotikamissbrukare skall få en starkare ställning inom läkarutbildningen, då egentlig vård måste bli en uppgift för specialenheter. Att öka läkares färdigheter att diskutera alkoholbruk och risker som är förknippade med detta med patienter finns det starka skäl till liksom att fästa ökad uppmärksamhet vid identifieringen av alkohol- och rusmedelsskadorna.

Samnordiska åtgärdsrekommendationer måste antagas mot bakgrund av att alkoholens kulturella ställning skiljer sig åt i de nordiska länderna. Man bör avstå från att anta rekommendationer som inte kan accepteras i samtliga nordiska länder av folkopinionen. Gemensam produktion av upplysningsmaterial för samtliga nordiska länder kan stöta på övermäktiga svårigheter. Nordvision utgör inte ett bra alternativ.

2.3 Remissinstanser som avstår från att ta ställning till medlemsförslaget

2.3.1 Nordiska

Nordisk Samarbeidsråd for kriminologi har inte haft tillfälle att utarbeta ett gemensamt yttrande i saken. *Sykepleiernes Samarbeid i Norden* hänvisar till de yttranden som inkommit från medlemsorganisationerna.

2.3.2 Danmark

Justitsministeriet har inga synpunkter på medlemsförslaget. *Danmarks Apotekerforening* avstår från att kommentera medlemsförslaget.

2.3.3 Norge

Norsk Arbeidsgiverforening avstår från att kommentera medlemsförslaget.

2.3.3 Sverige

Statens medicinska forskningsråd hänvisar till yttrandet från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning.

3 Utskottet

A. Bakgrund

Samarbetet mellan de nordiska länderna på rusmedelsområdet är ingen ny företeelse. Nordiska nykterhetsrådet grundades år 1938 för att främja nykterhetsarbetet i de nordiska länderna genom erfarenhetsutbyte och anordnande av nordiska möten. År 1969 tillkom NORDAN-Nordisk samarbete om alkohol- och narkotikaundervisning. Inom ramen för NORDAN samverkar myndigheter och frivilliga organisationer på skolundervisningsområdet i alkohol- och narkotikafrågor. Flera offentliga samarbetsorgan finns på nordiskt plan. År 1971 bildades Nordisk Kontaktmansutvalg för narkotikaproblemer på justitieministrarnas tillskyndan, för utväxling av information om narkotikamissbrukets utveckling. Ett motsvarande, men mera informellt fungerande nordiskt samarbetsorgan, tillkom år 1978 på alkoholistvårdens område. År 1959 inrättades Nordiska nämnden för alkoholforskning. År 1975 inledde Nordiska samarbetsorganet för drogforskning sin verksamhet. Fyra år senare sammanslogs de två sistnämnda nordiska samarbetsorganen och Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) bildades.

Inom Nordiska rådet har rusmedelsfrågorna ägnats stor uppmärksamhet. Ett femtontal rekommendationer har antagits genom åren. Några av ovannämnda organisationer har tillkommit på initiativ från Nordiska rådet.

Även om nordiskt samarbete på rusmedelsområdet pågått under lång tid föreligger inte obetydliga skillnader beträffande kontrollpolitikens utform-

ning, bruk- och missbruksmönster och konsumtionsnivå. Den allmänna opinionens inställning skiljer sig åt mellan vissa av de nordiska länderna i rusmedelsfrågor. Kontrollpolitiska åtgärder sattes in från samhällets sida tidigt beträffande alkoholen. I Finland, Island, Norge och Sverige har införts statligt monopol på alkoholförsäljningen. I Danmark däremot regleras alkoholförsäljningen via pris- och avgiftspolitik. Alkoholkonsumtionen, omräknad i liter ren alkohol per invånare över femton år, har under perioden 1953–77 ökat med 154% i Danmark, 161% i Finland, 108% i Norge och 45% i Sverige enligt det norska socialdepartementets melding till Stortinget (nr 24/1980–81) om alkoholpolitiken. Siffrorna inkluderar konsumtionen av lättöl. År 1979 var alkoholkonsumtionen, exklusive lättöl, omräknad i ren alkohol per invånare över femton år, i Danmark 11,55 liter, i Finland 7,84 liter, i Norge 5,63 liter och i Sverige 7,10 liter. Gemensamt för de nordiska länderna är en svagt minskande eller konstant alkoholkonsumtion under de senaste fyra åren (1976–1979).

Internationella forskningsrön utvisar att om totalkonsumtionen av alkohol sjunker så minskar alkoholskadorna.

Missbruket av narkotika kom långt senare än bruket av alkohol att uppfattas som ett samhällsproblem i de nordiska länderna. Att fastställa narkotikamissbrukets omfattning, utbredning och karaktär är förenat med stora svårigheter. Uppskattningar hösten 1979 tyder på att det i Danmark då fanns mellan 6000–9000 narkotikamissbrukare i behov av vård. I Sverige har utredningen om narkotikamissbrukets omfattning (UNO) kommit fram till att antalet brukare av tung narkotika uppgår till 10000–14000, varav 7500–10000 är injektionsmissbrukare. Mindre utbrett, men utan att för den skull vara negligerbart, är bruket av tung narkotika i Finland, Island och Norge.

När det gäller frågan om användningen av psykofarmaka sker i en utsträckning som inte är medicinskt motiverad blir uppskattningarna osäkra. Mycket talar dock på att det förekommer en överkonsumtion.

Bruk och missbruk av alkohol, narkotika och psykofarmaka måste ses i ett sammanhang. Inte minst förekomsten av ett utbrett s. k. kombinations- eller blandmissbruk leder fram till detta synsätt.

Missbruket av rusmedel är i grunden ett sammansatt problem, där orsaker och symptom kan vara svåra att urskilja. Att social utslagning ofta leder till beroende av rusmedel är emellertid säkert. Därför blir en första försvarslinje mot rusmedelsmissbruket i de nordiska länderna att förhindra social utslagning.

De samarbetsinsatser som utskottet önskar förorda kan delas in i följande huvudkategorier: förebyggande åtgärder inklusive information, behandlingsinsatser, forskningssamarbete och samverkan i internationella organisationer. De åtgärder som utskottet förordar utgör inte ett heltäckande förslag till nordiskt samarbete i kampen mot rusmedelsmissbruket utan skall ses som områden som bör ges hög prioritet till en början. Frågan

om bestraffning i samband med rusmedelsmissbruk har utskottet avstått från att ta upp i detta sammanhang.

B. Förebyggande åtgärder

Den legala *utskrivningen av läkemedel* grundar sig på medicinska bedömningar. Det finns tecken som tyder på att en inte obetydlig överförbrukning av lugnande medel förekommer i de nordiska länderna. I Finland pågår en diskussion om åtstramning av läkemedelsutskrivningen och det är där obligatoriskt att vid ansökan om registrering av läkemedel ange om dessa är vanebildande. I Norge har vissa läkemedel som innehåller barbiturater (sömn- och bedövningsmedel) nyligen avregistrerats. En åtstramning av utskrivningen av psykofarmaka måste åtföljas av erbjudande om annan medicinsk behandling. Annars kan följden lätt bli att patienten börjar att använda receptfria läkemedel och/eller alkohol. I en del fall kan det vara förenat med akut fara att intaga icke receptbelagda läkemedel tillsammans med alkohol. En åtstramning av läkemedelsutskrivningen bör kompletteras med en analys av förbrukningen av vissa receptfria läkemedel. För gemensamma nordiska regler angående läkemedelsutskrivning talar att sedan hösten 1977 internordisk giltighet för recept gäller. Ett recept utställt av legitimerad läkare i ett nordiskt land kan expedieras i samtliga nordiska länder förutsatt att det ej avser narkotika. En internationellt sett unik statistik över läkemedelsförbrukningen i de nordiska länderna åren 1975–77 har nyligen publicerats av Nordiska läkemedelsnämnden (NLN). NLN bör överväga att ta upp frågan om statistik över kombinationsmissbruk och receptfria läkemedel.

Utskottet anser att missbruk och bruk av rusmedel är ett i grunden socialt problem. Därför är en utbyggnad av de *socialmedicinska resurserna* i de nordiska länderna önskvärd. Den forskning och undervisning som sker vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg på det socialmedicinska området bör därvid beaktas.

Ett kontinuerligt och systematiskt nordiskt *informationsutbyte* bör ske på rusmedelsområdet. T. ex. kan nordiska symposier anordnas om effekterna av brett upplagda informationskampanjer på rusmedelsområdet. Andra aspekter som kunde tas upp vid dylika nordiska informationsseminarier är attityd- och kunskapsöverföring i skolan eller via fackliga organisationer. Möjligheterna att popularisera informationen om rusmedelsfrågorna bör prövas. Skolan spelar här en viktig roll.

En utbyggd information via *Nordvisonen* har tillstyrkts av några av remissinstanserna medan flertalet ställt sig tvekan. Anledningarna till tveksamheten har varit att man ansett att nationella särdrag av kulturell och social kultur försvårar en dylik direkt kunskapsöverföring. Däremot har knappast någon ifrågasatt massmedias genomslagskraft när det gäller att förmedla rusmedelsinformation.

C. Behandlingsinsatser

Inrättandet av en *ny medicinsk specialitet i ämnet behandling av rusmedels toxikologiska verkningar* har mötts med tvekan från flertalet av de remissinstanser som yttrat sig över denna del i medlemsförslaget. Utskottet kan dela denna tvekan och anser att denna form för medicinsk behandling fortsatt bör utgöra en subspecialitet inom psykiatrin eller möjligen inom allmänmedicinen. Samtliga läkare torde i sitt arbete möta patienter som behöver medicinsk behandling på grund av rusmedelsmissbruk. Det vore då att skapa en konstlad uppdelning att inrätta en särskild specialitet i ämnet. Att föredra är istället att undervisningen för läkare om rusmedels effekter utvidgas. En annan invändning, som utskottet lägger vikt vid, är att rekryteringen av personer med utbildning inom denna föreslagna specialitet kan bli särskilt svår i glesbygderna. Samtidigt bör åtgärder vidtagas som syftar till att stärka meriteringen inom missbruksvården.

En väsentligt förbättrad *grund-, vidare- och efterutbildning* för samtliga berörda kategorier av hälso-, social- och sjukvårdspersonal i rusmedelfrågor har en övervägande majoritet av remissinstanserna gett sitt stöd till. Ett samarbete mellan Nordiska hälsovårdshögskolan, Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning samt Nordiska federationen för medicinsk undervisning avtecknar sig här som en möjlighet. En grupp som inte bör glömmas bort är farmaceuterna som i sitt arbete dagligen får direkt kontakt med rusmedelsmissbrukare.

Nordiska seminarier för den behandlingspersonal som bär det dagliga ansvaret för vården av missbrukare tillstyrkes av utskottet. De rön som görs i ett nordiskt land beträffande behandlingens uppläggning och inriktning bör nå utöver en begränsad krets av forskare, administratörer och planerare. Från finländsk sida har påyrkats att resurser för översättning av material från svenska till finska i vårdfrågor. Likaså har nyttan av utbytes-tjänstgöring betonats.

Att på nordiskt plan *kartlägga och utvärdera effekterna av olika behandlingsmetoder* är en angelägen uppgift. Ett nordiskt erfarenhetsutbyte torde vara synnerligen fruktbart. Studiebesök vid olika vårdinstitutioner i de nordiska länderna kan ge värdefull kunskap. Behandlingsmöjligheterna för finländska invandrare i Sverige med rusmedelsproblem bör särskilt uppmärksammas.

Olika aspekter av rusmedelsproblemen utredes i de nordiska länderna. För att skapa underlag för ett effektivt utbyte av erfarenheter och information förordar utskottet att möjligheter öppnas för *observatörer* från de nordiska grannländerna till att följa arbetet inom på nationellt plan tillsatta utredningar.

D. Samverkan i internationella organisationer

De nordiska länderna bör så långt som möjligt uppträda gemensamt i rusmedelspolitiska frågor i internationella sammanhang. Det gäller framför

allt *Förenta Nationernas narkotikakommission* och *Världshälsoorganisationen*. WHO bör ta initiativ till förbättrade statistiska upplysningar om bruket och missbruket av rusmedel i världen.

E. Forskning på rusmedelsområdet

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) har till uppgift att utveckla tvärvetenskapliga kontakter om alkohol, narkotika samt beroendeframkallande medel, att initiera och planera samnordiska forskningsprojekt, att arrangera nordiska forskarkonferenser samt att sprida information och främja dokumentationsutbyte de nordiska länderna emellan. Social- och miljöutskotter anser, i likhet med ett stort antal av remissinstanserna, att inga nya nordiska samarbetsorgan bör tillskapas på rusmedelsområdet. Befintliga organ bör utnyttjas. Utskottet har i samband med behandlingen av 1981 års allmänna nordiska budget anfört att NAD bör ges förstärkta resurser av såväl ekonomisk som personell natur. Samma tankegång framförs i medlemsförslaget. Bred uppslutning om detta föreligger bland remissinstanserna.

Utan stöd av forskningen kommer ett intensifierat nordiskt rusmedels-samarbete inte att vila på en stabil kunskapsmässig grund. Samtidigt som de nordiska samarbetsresurserna på rusmedelsforskningens område byggs ut måste en motsvarande nationell upprustning inom detta område ske. En utbyggd forskningsorganisation på nationellt plan behövs för att NAD:s initiativ skall kunna fullföljas. Förekomsten av en samnordisk forskningsinstitution verkar också befrämjande för en typ av jämförande nordisk forskning som kanske inte alltid ges högsta prioritet i nationella forsknings-sammanhang. På utbildningsområdet har föreslagits att *Nordiska hälsovårdshögskolans* resurser förstärks.

Slutligen bör man i de nordiska länderna överväga på vilket sätt en *organisatorisk* samordning av rusmedelsfrågornas handläggning bäst kan ske på nationellt plan.

Under hänvisning till vad som ovan anförts hemställer utskottet att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendationer:

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i skyndsam ordning vidtaga åtgärder för ett fördjupat och vidareutvecklat nordiskt samarbete avseende förebyggande åtgärder, behandling och information i syfte att bekämpa missbruket av alkohol, narkotika och psykofarmaka.
2. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillföra Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning och Nordiska hälsovårdshögskolan förstärkta resurser för intensifierade insatser på rusmedelområdet beträffande forskning respektive utbildning.

3. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att uppträda gemensamt i internationella organisationer samt att verka för att effektiva åtgärder vidtages för att stävja missbruket av alkohol, narkotika och psykofarmaka.

Stockholm den 17 december 1980

Liv Andersen (A)

Børge Halvgaard (FP)

Doris Håvik (s)

Grethe Lundblad (s)

Bernhardt Tastesen (S)

Rune Gustavsson (c)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Förman

Bror Lillqvist (Sd)

Petur Sigurdsson (Sj.)

Sigrid Utkilen (H)

Medlemsförslag

om begränsning av införseln av alkohol vid båt- och flygresor samt av utskänkning av alkohol i samband med offentlig representation

(Väckt av Asbjørn Haugstvedt, Bror Lillqvist, Asser Stenbäck och Sten Söderström)

Frågan om tullfritt införande av vin och sprit har behandlats i flera rekommendationer i Nordiska rådet – nr 111/1957, nr 4/1961 och nr 24/1966. Dessa rekommendationer avsåg i första hand att nå fram till nordisk enhetlighet vad beträffar tullfri införsel av vin- och spritdrycker. Skärpta bestämmelser infördes under 1960-talet. Utvecklingen vid 1970-talets slut har däremot närmast varit den motsatta. T. ex. har den tullfria kvantiteten starksprit som får införas höjts från 3/4 till 1 liter. Enligt vår mening talar vägande skäl för att den väg som bör beträdas snarast är den rakt motsatta, dvs. att skärpning av införselreglerna bör ske. I sig torde en begränsning av den tullfria kvantiteten vin och starksprit vid flyg- och båtresa inte i betydande omfattning påverka totalkonsumtionen i respektive land. Att den alkohol som tullfritt införs ökar visas dock av att t. ex. i Finland införseln av turistalkohol tredubblades mellan åren 1968–1976. Mycket talar för att resenärerna via turistalkoholen introduceras för nya varor, som de annars inte skulle köpa. I mångt och mycket torde bruket av turistalkohol utgöra en slags tilläggskonsumtion.

En expertkommitté inom WHO har föreslagit att organisationen i samarbete med andra internationella organisationer skall uppmärksamma gällande och framtida handelspolitik och överenskommelser som påverkar alkoholdryckers tillgänglighet, inklusive den skattefria försäljningen.

Enligt vår mening talar såväl alkoholpolitiska som grundläggande rättviseskäl för att kraftiga begränsningar bör göras när det gäller rätten att tullfritt införa alkohol vid resor med flyg och båt mellan de nordiska länderna. De åtgärder som bör kunna komma i fråga är av två slag. Den minsta bortavaro från hemlandet som krävs för att vin och sprit tullfritt skall få införas bör kunna höjas till tre dygn. Liknande regler gäller redan vid resor inom EG. Vidare bör den tillåtna kvantiteten sänkas.

Om näringspolitiska eller andra skäl medför att de föreslagna förändringarna skulle vara svåra att genomföra omedelbart bör en gradvis övergång till strängare regler kunna ske. På sikt bör målet vara ett avskaffande av rätten att tullfritt införa alkohol vid resor inom Norden.

Statliga och kommunala myndigheter bör vid offentlig representation dels sträva efter att begränsa utskänkingen av alkohol, dels verka för att ett konsekvent genomfört och på lika villkor till buds stående alkoholfritt alternativ erbjudes. Kostnaderna för den offentliga representationen minskas därmed ned. Vidare bidrager de offentliga myndigheterna till en positiv normbildning på alkoholområdet. Dessa principer bör också göras gällande vid sammankomster i Nordiska rådets regi. Under hänvisning till vad som ovan anförts hemställs att Nordiska rådet antager följande rekommendationer:

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
 - a. att i skyndsam ordning låta utreda frågan om ytterligare begränsning av tullfri införsel av vin och sprit vid flyg- och båtresor inom Norden samt
 - b. att verka för begränsningar i utskänkingen av alkohol vid offentlig representation.
2. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att på internationellt plan verka för skärpta restriktioner vad beträffar rätten att tullfritt införa skattefria spritdrycker vid flyg- och båtresor.

Stockholm den 29 januari 1980

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Bror Lillqvist (Sd)

Asser Stenbäck (Skl)

Sten Söderström (Skdl)

*BILAGA 1. Yttranden (se supplement)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över medlemsförslaget**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om begränsning av införseln av alkohol vid båt- och flygresor samt utskänkningsen av alkohol i samband med offentlig representation. Medlemsförslaget har behandlats av utskottet vid möten i Reykjavík den 18–19 augusti 1980, i Oslo den 3–4 november 1980 samt i Stockholm den 22–23 januari 1981. Vid mötet i Oslo deltog såsom sakkunniga landskapsstyrelseledamot May Flodin och näringschefen Tor Mattsson, som båda företrädde Ålands landskapsstyrelse. Vid mötet i Stockholm deltog talman Olof Jansson, Åland.

1 Inledning

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet antager följande rekommendation:

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
 - a. att i skyndsam ordning låta utreda frågan om ytterligare begränsning av tullfri införsel av vin och sprit vid flyg- och båtresor inom Norden samt
 - b. att verka för begränsningar i utskänkningsen av alkohol vid offentlig representation.
2. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att på internationellt plan verka för skärpta restriktioner vad beträffar rätten att tullfritt införa skattefria spritdrycker vid flyg- och båtresor.

Nordiska rådet har vid flera tillfällen aktualiserat frågan om tullfri införsel av vin och sprit. Syftet har varit att nå fram till nordisk enhetlighet. På 1960-talet skärptes bestämmelserna medan utvecklingen under 1970-talet snarast varit den motsatta. T. ex. har den tullfria kvantiteten starksprit som får införas höjts från 3/4 till 1 liter.

Mycket talar för, anser förslagsställarna, att resenärerna genom inköp av turistalkohol introduceras för nya varor som de annars inte skulle köpa. Bruket av turistalkohol blir en slags tilläggskonsumtion.

Världshälsoorganisationen (WHO) har tillsatt en expertkommitté. Den har föreslagit att WHO i samarbete med andra internationella organisationer skall ta upp handelspolitiska och andra faktorer som påverkar alkoholens tillgänglighet, inklusive den skattefria försäljningen. Förslagsställarna menar att såväl alkoholpolitiska som grundläggande rättviseskäl talar för att kraftiga begränsningar bör göras när det gäller rätten att tullfritt införa alkohol vid båt- och flygresor inom Norden. Två slags åtgärder omnämnes,

dels att den minsta bortavaron som krävs för tullfritt införande höjes till tre dygn, dels att den tillåtna införselkvantiteten sänks. På sikt är målet att rätten att tullfritt införa alkohol vid resor inom Norden avskaffas.

Statliga och kommunala myndigheter bör eftersträva en minskning av utskänkningen av alkohol vid offentlig representation samt verka för att ett på lika villkor tillhandahållet alkoholfritt alternativ alltid erbjudes. Kostnaderna för den offentliga representationen minskas därmed. De offentliga myndigheterna bidrager på så sätt också till en positiv normbildning. Dessa principer bör också göras gällande vid sammankomster i Nordiska rådets regi, framhåller förslagsställarna avslutningsvis.

2 Remissinstanserna

Remissyttranden föreligger från följande myndigheter och organisationer på nationellt och nordiskt plan:

Nordiska

Nordiska rådets trafikutskott

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)

Nordisk Turisttrafikkommitté

Nordiska tulladministrativa rådet

Handelskamrarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige

Nordisk union för alkoholfri trafik

Scandinavian Airlines System (SAS)

Skandinaviska Transportarbetarefederationen

Nordiska polisförbundet

Nordiska tullmannaunionen

Nordiska godtemplarrådet

Danmark

Udenrigsministeriet

Indenrigsministeriet

Ministeriet for offentlige arbejder

Ministeriet for skatter og afgifter

Danske Statsbaner (DSB)

Amtsrådsforeningen i Danmark

Kommunernes Landsforening

Københavns Kommune

Frederiksberg Kommune

A/S De Danske Spritfabrikker

Peter F. Heering A/S

Internationale Trafikselskabers Kontaktudvalg

A/S Conair

Vinbranchens Propaganda

Maersk Air

Sterling Airways A/S

Den Danske Toldtats Forening och Dansk Toldtjenestemand's Forbund
(gemensamt yttrande)

Danmarks Rederiforening

Fællessekretariatet for de søfarendes Organisationer

Vinsektionen, Danmarks Agentforening

Danske Pilotorganisationers Samråd

Kabinepersonaleforeningen af 1966

Afholdsselskabernes Landsforbund

Finland

Utrikesministeriet

Ministeriet för inrikesärendena

Finansministeriet

Social- och hälsovårdsministeriet

Tullstyrelsen

Luftfartsstyrelsen

Sjöfartsstyrelsen

Centralen för turistfrämjande

Oy Alko Ab

Finnair Oy

Ålands landskapsstyrelse

Finlands fackförbunds centralorganisation (FFC)

Tjänstemannaorganisationernas centralförbund (TOC)

Finlands tekniska funktionärsorganisationers centralförbund (FTFC)

Akava r. f.

Finlands nykterhetsorganisationers förbund

Finlands svenska kommunförbund

Finlands kommunförbund

Finlands stadsförbund

Finlands svenska nykterhetsförbund

Finlands rederiförening

Finska tullmannaförbundet

Ålands redarförening

Norge

Sosialdepartementet

Norske Passasjer- og Ferjerederier med linjer på Norge-Utlandet (gemensamt yttrande för Jahre Line, Da-No Linjen, Larvik-Line, Fred. Olsen Lines, Fred. Olsen-Bergen Line)

Braathen SAFE

Avholdsfolkets Landsnemnd

Det norske totalavholdsselskap

Norsk tollerforbund

Kristenfolkets Edruskapsråd

Sverige

Socialstyrelsen

Sjöfartsstyrelsen

Luftfartsstyrelsen

Generaltullstyrelsen

Svenska kommunförbundet

Landstingsförbundet

Sveriges redareförening

AB Vin- och Spritcentralen

Svenska tulltjänstemannaförbundet

Svenska sjöfolksförbundet

Svensk pilotförening

Nykterhetsrörelsens landsförbund

3 Begränsningar av införseln av alkohol vid båt- och flygresor

3.1 Remissinstanser som tillstyrker

3.1.1 Nordiska

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning pekar i sitt remissyttande – omfattat av de finländska, isländska, norska och svenska medlemmarna medan de danska medlemmarna avgivit ett säryttrande (se nedan under 3.2.1.) – på att den mängd alkohol som tullfritt införts i Finland mellan åren 1969–76 tredubblats under det att den registrerade alkoholkonsumtionen ökade med 150%. År 1976 uppgick den i Finland tullfritt införda turistalkoholen till 1,2 miljoner liter omräknat i ren alkohol. Motsvarande siffra för Norge var år 1977 1 miljon liter omräknat i ren alkohol. I takt med att turismen ökar finns det anledning att antaga att turistalkoholen kommer att tilltaga i omfattning. I vilken mån turistalkoholen utgör tilläggskonsumtion kan inte klart dokumenteras, men alkoholforskningsrön beträffande prisnivåns betydelse för konsumtionen pekar i den riktningen.

Vidare kan turistalkoholen bidra till att skapa nya behov och nya alkoholvanor. I de länder där en sänkning av den totala alkoholkonsumtionen utgör ett alkoholpolitiskt mål ter sig den skattefria försäljningen som en besvärande inkonsekvens. Den utgör exempel på att ekonomiska faktorer tillåts spela en stor roll även i Norden vid utformningen av alkoholpolitiken. Då turistalkoholen historiskt sett utgör ett nytt fenomen kan restriktioner på detta område inte antas få samma negativa konsekvenser som om de införs på områden där en djupgående kulturell förankring föreligger. Att handeln med alkohol i stort följer internationella mönster utgör, förutom tidigare anförda skäl, motiv nog för att på såväl nordiskt som internationellt plan vidtaga åtgärder som syftar till att begränsa omfånget av turistalkoholförsäljningen.

Nordisk Union för alkoholfri trafik (NUAT) fastslår inledningsvis att den samnordiska båt- och flygtrafiken naturligtvis i första hand skall bedömas

utifrån transportnyttan. Då ges inget utrymme för att man på båtar, flygplan och flygplatser skall försälja avgiftsfria, alkoholhaltiga drycker. Järnvägstrafiken följer för sin del strikt de villkor som uppställts för transportapparaten. Tågresenärerna mellan t. ex. Stockholm och Oslo erbjuds, i motsats till flygresenärerna, inte möjlighet att inköpa tullfri alkohol. Det torde för övrigt aldrig ha ifrågasatts att järnvägen skall tillhandahålla dylika varor tullfritt. Genom att sälja varor tullfritt motverkas den nordiska gemenskapen, eftersom gränspassage med flyg eller båt medför tullfrihet.

NUAT anser det tveksamt om det föreligger behov av ytterligare utredningar rörande den tullfria införseln av alkohol vid båt- och flygresor eftersom alla argument såväl för som emot är kända. Nordiska rådet bör därför ta slutlig ställning till om förekomsten av tullfri införsel av skattefri alkohol är förenlig dels med nordiska samarbetssträvanden, dels med de åtgärder som företas i de nordiska länderna för att begränsa alkoholbruket.

Ett ofta anfört argument mot avskaffandet av rätten att tullfritt införa alkohol är att biljettpiserna för flyg- och båtpassagerare skall kunna hållas på en rimlig nivå. NUAT anser det vara ohållbart att vinsterna på försäljning av alkohol subventionerar transporttjänster. Sannolikt föreligger viss överkapacitet i båttrafiken mellan Finland och Sverige, men denna kan elimineras. Om transportnyttan kommer först i andra hand och båttrafiken upprätthålles genom inkomsterna från försäljning av alkohol, tobak m. m. är denna trafik inte motiverad. Ej heller kan det anses vara förenligt med trafiksäkerhetskraven att lätt tillgängligt och till lågt pris tullfritt försälja alkoholhaltiga drycker till bilförare som reser med båt.

Unionen anser sålunda att motiv saknas för att behålla rätten till tullfri införsel av alkohol, som försvårar nationella kontrollåtgärder på försäljningsområdet. Vidare motverkas nykterhetsfrämjande och nykterhetspolitiska åtgärder. Tveksamt är om frågan kräver ytterligare utredning. Beslut bör istället fattas om avskaffandet av tullfri införsel av vin- och sprit vid flyg- och båtresor i Norden.

Nordiska godtemplarrådet hälsar medlemsförslaget med tillfredsställelse, anser att det bör tillstyrkas samt verkligen prioriteras av Nordiska ministerrådet. Den tullfria spriten bör avskaffas även om det måste ske etappvis. Godtemplarrådet har vid en rad tillfällen antagit uttalanden innehållande krav på den tullfria spritens avskaffande.

TVå medlemmar av *Nordiska rådets trafikutskott* – Sakari Knuutila och Anne-Lise Steinbach – stöder medlemsförslaget och förordar i en reservation gemensamma nordiska begränsningar vad gäller rätten att införa skattefri alkohol i samband med båt- och flygresor.

3.1.2 Danmark

Afholdsselskabernes Landsforbund stöder medlemsförslaget. Den tull- och avgiftsfria försäljningen av alkohol vid båt- och flygresor samt andra former för gränshandel är en kvarleva från fjärran tider, då bara ett privilegierat fåtal hade möjlighet att utnyttja dessa fördelar.

Genom att resandet tilltagit har den tull- och avgiftsfria alkoholen kommit att inverka betydligt på den stigningen i totalförbrukningen av alkohol som skett i Norden de senaste årtiondena. WHO:s rapport om alkoholbetingade problem som bygger på ett stabilt internationellt forskningsmaterial, pekar på samband mellan totalförbrukningen av alkohol och alkoholrelaterade skador. Förbundet finner det olyckligt att turist- och annan trafik finansieras genom försäljning av varor som i de nordiska länderna av bl. a. sociala och hälsomässiga orsaker påläggas avgifter. De nordiska länderna bör på internationell plan verka för avskaffandet av skatte- och avgiftsfri försäljning av bland annat alkoholvaror.

Den danske Toldetats Forening och Dansk Toldtjenestemandes Forbund koncentrerar sitt yttrande till frågan om tull- och avgiftsfri införsel. På det hela taget finner organisationerna att nykterhetssynpunkter genomsyrar medlemsförslaget som präglas av en förmyndarinställning, som man inte kan dela. Det kan dock ifrågasättas om det är rimligt att inresa efter kortare eller längre uppehåll i utlandet på det hela taget bör ge rätt till införsel tull- och avgiftsfritt av konsumtionsvaror.

Konsumtionsbeskattningen motiveras av statsfinansiella skäl. Mot denna bakgrund är det ologiskt att en stor del av befolkningens hela eller delvisa förbrukningar av vin, sprit, tobak och choklad vad gäller beskattningsrätten överläts till rederier, flygföretag och utländska butiksinnehavare. Förslag till begränsningar i tullfriheten bör avse alla former för resandetrafik, dvs. också den trafik som sker landvägen och som i nuläget präglas av att betydande skillnader föreligger i beskattningsnivån (t. ex. Danmark jämfört med Västtyskland).

3.1.3 Finland

Ministeriet för inrikesärendena anser att införandet av vin och sprit saknar nämnvärd alkoholpolitisk betydelse. Om övervakningen skötes tillräckligt effektivt förhåller man sig i princip positiv till förslaget. *Finlands svenska nykterhetsförbund* anser att tullfri försäljning av alkohol bör upphöra i Norden. Sedan år 1968 har den alkohol som inköpts utomlands eller ombord på kommunikationsmedel ökat oroväckande i förhållande till totalkonsumtionen i landet. Enligt en undersökning hade var fjärde utlandsresenär uppgivit att vederbörande medfört alkohol från båt- eller flygresa. Enligt samma undersökning reste 4 miljoner personer med båt mellan Sverige och Finland år 1973. I medeltal införskaffades därvid 0,47 liter starksprit, 0,28 liter vin och 0,38 liter öl per person. Sammantaget betyder det att drygt en miljon liter alkohol på detta sätt når konsumenterna.

Tullfri försäljning ombord på båtar och flygplan ökar smuglingsbenägenheten, förstärker alkoholtraditionen, stimulerar till langning samt för-sämrar trivseln ombord på kommunikationsmedlen. Därtill kommer att de stora mängder alkohol som på detta sätt införs i landet inte medräknas i

den officiella statistiken, vilket betyder att alkoholläget är sämre än vad tillgängliga siffror ger vid handen för Finlands del idag.

Då alkoholskadorna nått en sådan omfattning är det nödvändigt att införa någon slags begränsning och på lång sikt förbud mot tullfri försäljning ombord på samfärdsmedlen mellan länderna. Redan nu måste rederierna börja att inställa sig på dylika begränsningar. Statliga subventioner till kollektivtrafiken bör undersökas för att förhindra att rederierna drar in viktiga turer när inkomsterna från alkoholförsäljningen minskar. Alla åtgärder som syftar till att minska den tullfria alkoholförsäljningen i Norden bör vidtagas. Eftersom de nordiska länder för en i övrigt ansvarsfull och restriktiv alkoholpolitik bör denna omfatta också flyg- och båttrafiken.

Finlands nykterhetsorganisationers förbund finner medlemsförslaget välgrundat och tillstyrker. Efter andra världskriget har alkoholkonsumtionen två- eller tredubblats. Alkoholproblemen begränsar sig inte längre blott till missbrukarna. Alkoholforskare och Världshälsoorganisationen anser att enda sättet att minska olägenheterna av alkohol är att få ned totalkonsumtionen. I samband med båt- och flygresor säljs alkohol billigare än normalt, vilket betyder att det köps mera. Genom internationella avtal bör skattefri försäljning slopas vid flyg- och båttrafik.

Social- och hälsovårdsministeriet anser att de nordiska länderna bör samarbeta på internationellt plan för att begränsa införseln av turistalkohol i den internationella samtrafiken. Samnordiska avtal bör ingås i syfte att begränsa den skattefria alkoholhandeln mellan länderna.

3.1.4 Norge

Avholdsfolkets landsnemnd stöder fullt ut de i medlemsförslaget anförda motiven för begränsningar av införseln av alkohol vid båt- och flygresor. Norge har, till skillnad från de övriga nordiska länderna, inte höjt den tillåtna mängden brännvin som får införas från 3/4 liter till 1 liter. Under hänvisning till bl. a. överläggningarna vid Nordiska rådets social- och miljöutskotts seminarium i Kolding i oktober 1979 anser nämnden att några ytterligare utredningar inte kräves.

I Norge har Stortinget anslutit sig till huvudintentionen i Stortingsmelding nr 58 (1977/78), vilket betyder att ordningen med avgiftsfri försäljning av alkohol i samtrafiken bör upphöra sedan men först förhandlat med EG om saken. En minoritet i det s. k. statssekretærutvalget har också ansett att denna ordning bör avlägsnas. Nu gäller det att genomföra detta och de utredningar som skall avse det konkreta, praktiska genomförandet av uppgiften. Ett fullständigt uppgörande av denna meningslösa och associaala undantagsrättighet förordas. Alla former av begränsningar är belamrade med undantagsmöjligheter, missförstånd och undanflykter. Fullständigt avvecklande av tullfriheten för alkohol är klargörande, konsekvent och rättfärdigt och därmed långt lättare att administrera.

Det norske totalavholdsselskap anser att det inte bör bli tal om begräns-

ning av avgiftsfri införsel av alkohol utan ett avskaffande. Mot bakgrund av de stora problem som finns i de nordiska länderna på alkoholområdet saknas skäl för utlandsresenärer att göra prismässigt gynnsamma inköp av alkohol och därmed sannolikt öka sin alkoholkonsumtion.

All servering av alkohol ombord på flygplan bör stoppas helt. I princip bör detsamma gälla för båttrafiken mellan de nordiska länderna. Intill dess att det senare kan genomföras bör kontrollåtgärder vidtagas som förhindrar servering till minderåriga och allmän överutskänkning. De nordiska länderna bör på internationellt plan verka för ett stopp för tullfritt införande av alkohol i samband med båt- och flygresor.

Kristenfolkets edruskapsråd ansluter sig till i medlemsförslaget anförda motiv och beslutsförslag.

Socialdepartementet hänvisar till Stortingsmelding nr 24 (1980/81) om alkoholpolitiken. I denna förordas att den avgiftsfria införseln av alkohol slopas. Om detta inte kan genomföras på kort sikt bör en gradvis övergång till fulla avgifter tillämpas.

3.1.5 Sverige

Socialstyrelsen, alkoholbyrån, framhåller att det övergripande målet för den svenska alkoholpolitiken är en begränsning av den alltför höga totalkonsumtionen. I denna konsumtion ingår de drycker som förs in i samband med utlandsresor. I Sveriges riksdag har nyligen behandlats motioner som avsåg den skattefria införseln av alkoholdrycker. Riksdagens skatteutskott ansåg (betänkande SkU 1979/80: 44) att resandealkoholen inte var förenlig med uppsatta alkoholpolitiska mål. Såväl alkoholpolitiska som fiskala skäl talade, enligt utskottet, för begränsningar av skattefri införsel av alkohol vid längre resor samt på kortare turer ett avskaffande. Enligt utskottet ankommer det på regeringen att ta de initiativ som erfordras för att få till stånd nordiska samförstånds lösningar. Då frågan berör flera departement har ett samordningsorgan för alkoholfrågor inrättats. Samordningsorganets ställningstagande bör avvaktas.

Svenska kommunförbundet erinrar om att det pågår en intensiv alkoholpolitisk debatt i flertalet av landets kommuner. År 1979 tog förbundet initiativ till ett projekt rörande kommunerna och alkoholen som skall slutföras under första halvåret 1980. Redovisning kommer att ske i tre skrifter, varav den sista skall ge underlag för en sammanhållen och heltäckande planering syftande till utnyttjande av en kommuns samlade resurser för att ta itu med alkoholpolitiska problem. Då totalkonsumtionens betydelse för alkoholskadornas omfattning får anses vara väl underbyggd är både frågan om tullfri införsel av alkohol och alkoholutskänkning vid offentlig representation av betydelse.

I den utredning som låg till grund för 1975 års alkoholpolitiska riksdagsbeslut uppskattades mängden tullfritt införd alkohol till 11 procent av systembolagets försäljning. Då sistnämnda försäljning förblivit i stort sett

konstant eller i varje fall inte ökat under 1970-talets senare del och samtidigt den internordiska turistrafiken tilltagit torde mängden tullfritt införd alkohol nu utgöra en större del än vid det förra undersökningstillfället. Särskilt för storstadsregionerna Stockholm, Göteborg och Malmö, som berörs mest av flyg- och färjetrafiken, är konsekvenserna stora. Majoriteten i kommunförbundets styrelse finner det värdefullt att frågan om begränsningar av det tullfria införandet vid flyg- och båtresor inom Norden blir föremål för utredning. Några av styrelsens ledamöter reserverade sig mot denna punkt i förbundets yttrande (se nedan under 3.2.5).

Landstingsförbundet finner åtgärder som syftar till att begränsa alkoholkonsumtionen och alkoholmissbruket vara av stor betydelse för hälso- och sjukvården. Mot denna bakgrund ser förbundet positivt på medlemsförslaget, som medför fördelar ur hälso- och sjukvårdspolitisk synpunkt.

Nycterhetsrörelsens landsförbund förordar att alla åtgärder – även små – som kan leda till en begränsning av alkoholkonsumtionen bör vidtagas. Den svenska riksdagen har som ett övergripande mål för alkoholpolitiken angett att den alltför höga konsumtionen bör minskas. Denna markering bör gälla även för det nordiska samarbetet. Försäljningen av skattefri sprit och utskänkning av alkohol vid båt- och flygtrafik strider på flera punkter mot den svenska lagstiftningens syfte. Det är bland annat att något enskilt intresse inte skall finnas inom alkoholhanteringen. Det har man bortsett helt från när det gäller färjetrafiken som till stor del finansieras genom alkoholhandel. Några skäl att bibehålla den nuvarande ordningen finns inte. En snar avveckling förordas.

3.2 Remissinstanser som ställer sig tveksamma eller som avstyrker

3.2.1 Nordiska

Scandinavian Airlines System (SAS) anser att totalförbrukningen av alkohol inte alls påverkas av de relativt sett ringa mängder alkohol som införes vid flygresor. Att, såsom hävdas i medlemsförslaget, resenärerna via turistalkoholen introduceras för nya varor anser SAS vara illa underbyggt vad gäller reguljärflygpasagerarna som huvudsakligen är affärsresande. Ingenting stöder vidare ens en misstanke om att alkoholkonsumtionen skulle påverkas av den i medlemsförslaget förordade skärpningen. Människor flyger inte till ett annat nordiskt land enkom för att tullfritt få införa vissa mängder alkohol.

SAS ställer sig frågande till varför resenärerna mellan de nordiska länderna skall komma att särbehandlas jämfört med övriga internationella resenärer. Detta skulle strida mot i medlemsförslaget anförda rättviseskäl. En ökad kontrollverksamhet vid flygplatsaffärerna måste till för att avgränsa de resenärer som flyger inom Norden från dem som befinner sig i transittrafik till eller från utomordiska flyglinjer. Medlemsförslaget avvisas med skärpa. Motiven är illa underbyggda vad gäller flygresandet. Dessutom talar sysselsättningskäl mot en begränsning av de redan nu anpassade regler som gäller för flygresor inom Norden.

Nordiska turisttrafikkommittén anser, att medlemsförslaget skjuter över målet och ger uttryck för en överdriven uppfattning om den betydelse som försäljning av avgiftsfri alkohol på båtar och flyg har socialpolitiskt sett. Nya restriktioner skulle innebära ett orimligt avbräck i konsumenternas internationellt accepterade personliga rättigheter. Ur trafik- eller trafik-ekonomisk synpunkt skulle nya restriktioner för den avgiftsfria försäljningen av sprit på flyg och båtar få katastrofala följder. Såväl Nordiska rådet som Nordiska ministerrådet arbetar energiskt för att främja den internordiska samtrafiken. På senare år har man kunnat bygga upp ett vidsträckt linjenät till sjöss och i luften av person-, bil-, buss-, frakt- och trailertrafik inom samt till och från Norden. Inte minst genom färjeförbindelserna upprätthålles en transportapparat av avgörande betydelse för näringslivet, för handel och exporten liksom för den enskilde individen. På årsbasis utgörs rederiernas inkomster av den avgiftsfria försäljningen cirka en tredjedel. Eventuella begränsningar skulle medföra högre biljettpriser och frakttaxor med reducerad person- och godstrafik som följd. Detta leder i sin tur till att rederierna inte kan upprätthålla nuvarande trafik eller att vissa måhända inte överlever. Ekonomisk stagnation och arbetslöshet inom turistnäringen kan vidare bli följden. Särskilt för Åland blir skadorna stora av en minskad trafik mellan Finland och Sverige. De kan leda till avfolkning. En mera konsekvent tillämpning av gällande bestämmelser administrerade av rederier och tullmyndigheterna tillsammans skulle kunna minska avvikelserna från gällande regler. Därtill ligger det nära till hands att harmonisera reglerna för avgiftsfri försäljning i nordiska farvatten med dem som gäller inom EG.

Nordiska polisförbundet anser det inte vara styrkt att införseln av tullfri alkohol på ett påtagligt negativt sätt inverkat på alkoholvanorna. Snarare torde den ökade förekomsten av turistresor ha haft ett större inflytande. De av förslagsställarna åberopade motiven kan inte anföras som skäl för ändrad lagstiftning på området. Skälen för en begränsning har inte den tyngden att de motiverar en ny utredning.

De danska medlemmarna av Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning framhåller i ett säryttrande att det inte föreligger undersökningar i Danmark över den samlade merförbrukningen av alkohol som härrör från den tullfria införseln. Data som föreligger om persontrafiken över gränserna liksom en studie av gränshandeln vid dansk-tyska gränsen ger anledning till att förmoda att turistalkoholen har ett visst omfång.

På grund av de resekostnader som för förbundna med anskaffandet av turistalkohol är det oftast en mindre del av konsumenternas förbrukning som kan införskaffas på detta sätt. Det är underkastat tvivel om den avgiftsfria införseln har någon betydelse för missbrukssituationen i Danmark. Snarare förhåller det sig så att den avgiftsfria alkoholen utgör en oproblematiske förbrukning. Skärpning av gällande regler skulle knappast påverka missbrukssituationen. Som ett led i EG:s harmoniseringssträvan-

den har Danmark beslutat att ändra regeln om kravet på minsta bortavaro för avgiftsfri införsel till två dygn år 1981. Kravet bortfaller helt år 1983. Denna tredygnregel gäller bara vid resor mellan Danmark och övriga EG-länder.

Skandinaviska transportarbetarefederationen framhåller att de i medlemsförslaget förordade begränsningarna får oöverskådliga konsekvenser för sysselsättningen för ombord- och landanställda inom färjetrafiken. Negativa följder uppstår för turismen. Likaså kommer biljettpriserna att höjas. Federationens kongress tar starkt avstånd från medlemsförslaget.

Handelskamrarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige erinrar inledningsvis i sitt yttrande om att frågan om begränsning av införseln av alkohol vid båt- och flygresor är föremål för behandling inom enskilda nordiska länders parlament och förvaltningar. Medlemsförslaget har mött kritik främst från rederierna, som hävdar att avveckling av den nuvarande införseln och provianteringen, skulle medföra allvarliga avbräck för bil- och passagerarfärjornas bruttointäkter, som till hälften hänför sig till försäljningen av obeskattade varor. Risker finns att rederier från tredje land i kraft av lägre drifts- och kapitalkostnader på sikt kan konkurrera ut den nordiska färjesjöfarten. Därmed uppstår ett akut hot mot de drygt 20 000 inom färjenäringen i Norden anställda. Också på flyghåll har tveksamhet uttalats.

Handelskamrarna är klart medvetna om de problem som den ökande konsumtionen av alkohol skapat i de nordiska länderna. Politikernas ökade intresse för detta hälsas med tillfredsställelse. Angeläget är dock att få analyserat de effekter som i sig önskvärda alkoholpolitiska insatser får för andra sektorer i samhället. Avveckling av den skattefria försäljningen skulle leda till starkt försämrad trafikservice och nedläggning av färjerutter samt ett ökat beroende av tonnager från tredje land. Sammantaget kan detta leda till allvarliga störningar för utrikeshandeln. Det kan antagas att de nordiska ländernas goda rykte som säkra leverantörer ifrågasättes. Vid eventuella förändringar av de aktuella bestämmelserna bör transportekonomiska och handelspolitiska realiteter beaktas. Åtgärder kan bara tillgripas i ett mycket långsiktigt perspektiv och då endast inom ramen för en europeisk konvention på området till vilken samtliga berörda länder ansluter sig.

Två medlemmar av *Nordiska rådets trafikutskott* – Karen Dahlerup Andersen och Egon Jensen – anser att den ökade förbrukningen av alkohol utgör ett allvarligt problem för de nordiska länderna, men menar att denna först och främst orsakas av den allmänna samhällsutvecklingen, den förhöjda levnadsstandarden, möjligheterna att resa samt traditionella beteendemönster. Att de i medlemsförslaget nämnda faktorerna skulle utgöra en huvudorsak till den oroväckande utvecklingen av alkoholkonsumtionen är inte påvisat. Medlemsförslaget avstyrkes.

En majoritet i *Nordiska rådets trafikutskott* framhåller i sitt yttrande

över medlemsförslaget att de åtgärder som krävs för att vända den oroväckande utvecklingen av alkoholkonsumtionen snarare är social- och alkoholpolitiska än trafikpolitiska. Nu gällande regler utgör en del av ett internationellt system, som inte ensidigt kan ändras av de nordiska länderna utan allvarliga konsekvenser. Skulle detta ske uppstår en konkurrensmässigt ogynnsam situation för bl. a. nordiska redare. Försämringar i trafikförbindelserna kan också förväntas. Sysselsättningen påverkas. Mot denna bakgrund anser trafikutskottets majoritet att de olägenheter som den avgiftsfria införseln av alkohol medför inte ensidigt kan tas upp på nordiskt plan. Ett enigt nordiskt uppträdande på internationellt plan kunde däremot ge resultat som har gynnsamma verkningar också på nordiskt plan. Trafikutskottet föreslår att Nordiska rådet antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att genom ett samfällt uppträdande på internationellt plan söka verka för ökade restriktioner i fråga om den avgiftsfria införseln av alkoholvaror inom den internationella samfärdseln, i syfte att stegvis avveckla den ifrågavarande införseln.

3.2.2 Danmark

Indenrigsministeriet anför i huvudsak samma skäl mot en begränsning av den avgiftsfria införseln av alkohol som de danska reservanterna i styrelsen för Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning. Vidare påpekar ministeriet att gällande regler för resor i de nordiska länderna är något strängare än de som avser trafiken inom EG. Sambandet mellan totalförbrukning och alkoholskadornas omfattning har inte blivit närmare klarlagt. Alkoholskadorna involverar många andra faktorer än förbrukningens storlek. Mot denna bakgrund är verkningar av de i medlemsförslaget förordade begränsningarna tvivelaktiga.

Danske Statsbaner erinrar om att EG överväger att införa mera restriktiva regler vid tullfri införsel av alkohol när en avgiftsharmonisering genomförts. Den senare väntas inte äga rum inom de närmaste tre åren. Reglerna för införsel av tullfria varor bör vara desamma i de nordiska länderna och inom EG. Undantag kan göras för korta sträckor t.ex. Öresundstrafiken, där det idag ej säljes vin och sprit för ilandföring. Det är vidare inte rimligt att tågpassagerare på sträckan Köpenhamn–Stockholm inte kan införa alkohol tullfritt vilket flygpassagerarna på samma sträcka får göra beroende på uppehållets längd.

De Danske Spritfabrikker anser, att det stora intresset för att avgiftsfritt införa vin och sprit sammanhänger med den rekordhöga beskattningen av dessa dryckesvaror i de nordiska länderna. Om man av rättviseskäl önskar minska detta intresse är den enda säkra vägen att minska på de nationella avgiftsnivåerna. Enighet råder om att missbruket av alkohol bör minskas till det minsta möjliga, men det är inte säkert att det är restriktioner som

20–10-329. Nordiska rådet

leder till målet. I de övriga nordiska länderna är försäljningen av alkohol kringgärdad av omfattande restriktioner, medan man i Danmark har få motsvarigheter till detta. Förekomsten av missbruk är betydligt större i de nordiska länderna än i Danmark vilket talar för att restriktionslinjen inte är den riktiga. Medlemsförslaget avstyrkes.

Peter F. Heering A/S framhåller att Danmark har traktatmässiga förpliktelser visavis EG som inte bara gäller harmonisering av avgiftssystemet utan på sikt avser avgiftsnivån för sprit samt varornas fria rörlighet inom EG. Den tredagarsregel som förordas i medlemsförslaget motsvarar den regel som gäller för närvarande mellan Danmark och övriga EG-länder. Denna tredagarsregel fortlever i Danmark på dispens, men skall avskaffas helt vid utgången av år 1982. Att försäljningen av tullfri sprit och vin är stor i Norden beror på den höga avgiftsnivån. Istället för att införa ytterligare restriktioner på detta hårt utsatta område bör övervägas om inte just förekomsten av dylika restriktioner och den förda avgiftspolitikerna är orsak till de olyckliga förhållandena som råder. Illegal import och hembränning är omöjliga att kontrollera och därmed svåra att begränsa.

Danmarks Rederiforening avstyrker medlemsförslaget. Man kan i Norden möjligen peka på alkoholproblem, men det förefaller vara mindre ändamålsenligt då skärpta införselregler knappast påverkar den totala konsumtionen, att föreslå detta. Att förekomsten av skattefria butiker medverkar till ett konsumtionsmönster som annars inte skulle uppstå kan möjligen vara riktigt, men det betyder för den skull inte att ett större urval har negativa effekter. Danmarks tredagarsregel visavis EG är av tillfällig karaktär och finns där av andra orsaker än alkoholpolitiska.

Inskränkningar i rätten att avgiftsfritt införa alkohol kan få allvarliga följder för berörda företag. Intäkterna från denna försäljning är betydelsefulla för service- och prisnivån. Ett avskaffande skulle få sysselsättningsmässiga konsekvenser samt trafikmässiga följder.

Fællessekretariatet for de Søfarendes Organisationer finner medlemsförslaget orimligt och överflödigt ur dansk synpunkt. Det är sekretariatets generella intryck att danskarna är i stånd att administrera sin egen förbrukning av alkohol på sådant sätt att de kan fungera normalt. Förbud och inskränkningar medför ofrihet.

Internationale Trafikselskabers Kontaktvalg anser att medlemsförslaget bygger på felaktiga förutsättningar. Det är inte riktigt att flygresande i reguljär trafik introduceras för nya varor eftersom de oftast är affärsresande, som kan förmodas känna till de aktuella spritsorterna. Det är efterfrågan som skall bestämma utbudet av avgiftsfria spritsorter. För färjepassagerarnas del kan möjligen påverkan uppstå som tar sig uttryck i att möjligheterna att inköpa starkvin och vin utnyttjas istället för inköp av finsprit och snaps. Detta måste anses vara tillfredsställande. Reglerna för tullfri försäljning inom EG är oriktigt angivna. Enligt rådets direktiv av den 28 maj 1969 är den kvantitativa begränsningen av införseln av vin och sprit,

fritagna från omsättningsavgift och punktskatter ej betingade av den s. k. tredagarsregeln. Däremot har Rådet genom ett direktiv av den 19 september 1977 medgivit undantag för Danmark t. o. m. den 31 december 1980 att kräva att resande varit utanför landets gränser längre tid än tre dygn. Dessa danska särregler skall uphöra vid utgången av år 1982.

En begränsning av rätten till tullfri införsel vid flygresor mellan de skandinaviska länderna skulle medföra att dessa inte fick medbringa samma kvantiteter som resande med bil och tåg söderifrån. Den danska staten kommer att göra inkosmtförluster om förslaget genomföres. Försäljningen av vin och sprit på Kastrup Lufthavn inbringar den danska staten ungefär 66 miljoner kronor per år, varav cirka hälften hänför sig tillförsäljning till skandinaver. Därtill får förslaget sysselsättningsmässiga konsekvenser och kan t. ex. för färjetrafiken medföra nedläggning av omkring 50 % av existerande rutter. Ingenstans i världen är färjetrafiken så utbyggd som i Norden. Till detta har intäkter från den avgiftsfria försäljningen bidragit starkt. Sammanfattningsvis menar utvalget att begränsningar i rätten att tullfritt införa alkohol skulle medföra (a) starkt stigande priser för passagerare och gods, (b) färre förbindelser, (c) lägre turfrekvens, (d) färre turister och (e) arbetslöshet. Till detta yttrande hänvisar *Sterling Airways*.

Danske Pilotorganisationers Samråd anser att man genom utökad upplysningsverksamhet och inte genom ytterligare lagstiftning skall gripa sig an problemet.

Vinsektionen, Danmarks Agentforening hyser uppfattningen att restriktioner av det slag som förordnas i medlemsförslaget inte leder till större nykterhet, utan snarast verkar i motsatt riktning. Danmark bör inte införa regler som inte överensstämmer med EG:s.

3.2.3 Finland

Finansministeriet erinrar om att Finland anslutit sig till konventionen till förmån för turisttrafiken av år 1954. Där stadgas att resenärer har rätt till att fritt från införselavgifter och skatter för personligt bruk medföra vissa mängder varor och alkohol. Vidare syftar konventionen till att sådana tullförfaranden undvikas som kan inverka menligt på den internationella turismen. 65 stater har anslutit sig till avtalet. Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) godkände år 1965 bilagan om främjande av internationell turism. Avtal om förenkling av tullförfarandet slöts i Kyoto år 1973. Det tillförsäkrar passagerare rätten att medföra hemkomstgåvor. De bestämmelser som gäller i Finland rörande det avgiftsfria införandet av alkoholdrycker ansluter sig med andra ord till allmän internationell praxis. Förbud enbart omfattande den nordiska passagerartrafiken kommer att inverka menligt på turismen och lönsamheten inom angränsande näringar. Regionala förbud eller tilläggsbegränsningar är svårövervakade eftersom andra passagerare än nordbor anländer och avreser med samma fordon. Därtill kommer att det nordiska resandet sker i

huvudsak visum- och passfritt. Införsel av alkohol bör begränsas via internationella överenskommelser, som bör vara så omfattande som möjligt. Man bör undvika specialarrangemang för de nordiska länderna.

Tullstyrelsen hänvisar i likhet med Finansministeriet till de internationella åtaganden som Finland förpliktigt sig att uppfylla. Styrelsen medger att de former som främjandet av turismen tagit präglats under en tid då passagerarantalet var litet och andelen resande ungdomar ringa. I Finland har mängden tillåtna hemkomstgåvor minskat genom att mängden öl reducerats. De alkoholdrycker som inresande medför orsakar besvär för tullverket. Utifrån denna synvinkel vore ett totalförbud eftersträvänsvärt. Däremot skulle ett förbud som enbart riktas mot den nordiska passagerartrafiken inverka negativt på turistnäringen. Bestämmelser som diskriminerar de nordiska länderna är ägnade att öka populariteten hos mera avlägset belägna turistmål, men just på dessa orter har de negativa följderna av finländarnas överdrivna bruk av alkohol uppträtt. Däremot stöder styrelsen alla internationella förbud och begränsningar som genomföres på bred basis beträffande resenärers införsel av alkohol.

Luftfartsstyrelsen önskar, mot bakgrund av att införseln av alkohol vid flygresor närmast är en alkoholpolitisk fråga, inte direkt ta ställning till medlemsförslaget. En skärpning av bestämmelserna vid flygresor i de nordiska länderna skulle försämra lönsamheten på de internordiska ruterna. Förhöjda flygpriser skulle bli resultatet och vissa turer torde komma att nedläggas (t. ex. Mariehamn—Stockholm, Vasa—Umeå/Sundsvall). Rabatterna på vissa flygresor inom Norden skulle upphöra.

Sjöfartsstyrelsen understryker, att passagerarantalet tredubblats under åren 1968—76, vilket till dels förklarar varför införseln av turistalkohol tredubblats under samma tid. Försäljningen av skattefri sprit vid båtresor utgör 0,2 liter ren alkohol per person. Denna kvantitet torde vara utan alkoholpolitisk betydelse. Vid båtresor mellan Finland och Sverige är priserna låga. Möjligheter till utlandsresor skapas därmed också för personer som inte annars skulle ha råd till detta. Inkomsterna från den skattefria försäljningen spelar en stor roll för rederierna, som delvis med hjälp av dessa intäkter kan erbjuda passagerar- och varutransporter till skäligt pris. De föreslagna begränsningarna skulle minska passagerarantalet, då många reser för att koppla av och för att kunna lämna normala rutiner. Minskat passagerarantal medför ökade kostnader för varutrafiken och minskande transportkapacitet. De positiva verkningarna av den skattefria försäljningen av alkohol är för rederierna och utrikeshandeln avsevärt större. Att, såsom förordas i medlemsförslaget, höja den minsta tid som krävs för skattefri införsel från ett till tre dygn vore att öka ojämlikheten, då endast personer som har råd med längre utlandsresor i så fall skulle komma i åtnjutande av denna rätt. Resorna skulle sannolikt komma att ske till andra resmål än de nordiska och med andra kommunikationsmedel än finländska fartyg.

Centralen för turistfrämjande anser att begränsningar i den skattefria försäljningen skulle få allvarliga följder för den finländska utrikestrafiken. Försäljningen har medverkat till att skapa fördelaktiga tariffer för den utländska varutrafiken. När det gäller turisttrafik skiljer sig Finland mycket från Sverige och Sovjetunionen. Minskad kapacitet, höjda biljettpriser, uteblivna nyinvesteringar och kraftigt minskad sysselsättning skulle bli följden. Sysselsättningseffekterna torde komma att inverka på utrikeshandeln, varvsindustrin och därigenom på hela samhället.

Finlands kommunförbund hänvisar till de rön som Alkoholkommittén framlagt och som visar att den tullfritt införda kvantiteten alkohol är avsevärd. Turistalkoholens andel av totalkonsumtionen torde uppgå till 5–10 %. Den ökade införseln förklarades dock till största delen av den tilltagande resandeströmmen. De näringspolitiska, sysselsättningsmässiga och finanspolitiska effekterna av den tullfria införseln är inte till alla delar parallella med alkoholpolitiska synpunkter. Denna form för försäljning är en internationell sedvänja. Smugglingen har minskat i takt med att den tullfria införseln ökat. Innan ytterligare begränsningar vidtages bör man utreda vilka orsakerna är till den ökade importen, dess omfattning och förväntade alkoholpolitiska och andra effekter av införandet av dylika begränsningar. Innan dessa utredningar slutförts är det inte motiverat, inte heller på internationell plan, att verka för nya begränsningar.

Finnair anser att alkoholpolitiska problem inte föranleder några begränsningar av nuvarande rätt till tullfritt införande av alkohol. De kvantiteter som det rör sig om är obetydliga. Tullfri alkohol ökar inte konsumtionen hos de konsumenter som uppvisar alkoholproblem. Minimifrånvaro från hemlandet tillämpas ej längre inom flygtrafiken. Olägenheter skulle uppstå om frånvarons längd skulle behöva dokumenteras. Begränsningar av de tillåtna kvantiteterna, som nyss blivit enhetliga, skulle blott leda till avvikelser från internationell praxis samt till flaskstorlekar som inte finns på de flesta internationella flygplatser. Norden bör inte införa de föreslagna begränsningarna, utan istället eftersträva enhetlighet visavis övriga länder.

Oy Alko Ab framhåller att resande enligt internationell praxis tullfritt får medföra förning bestämd i en i mark uttryckt tullfrihetsgräns. Det högst beskattade njutningsmedlet, alkohol, är föremål för särskild reglering. Rätten att införa alkohol följer av alkohollagen, som anger maximikvantiteter. Rätten till tullfritt införande regleras av tullstyrelsen, som före sitt beslut skall höra social- och hälsovårdsministeriet. Många skäl talar för att den skattefria försäljningen stoppas eller begränsas vid inresa till Finland. Man måste dock i sammanhanget beakta internationell praxis samt förbuds- eller begränsningsbeslutens indirekta prishöjande effekter vid båt- och flygresor. En enhetlig praxis borde istället skapas för samtliga länder som trafikerar Finland. I annat fall kommer de finländska båt- och flygbolagen att komma att försättas i sämre konkurrensläge.

Finlands rederiförening redogör för den skattefria försäljningens bety-

delse för prissättningen i färjetrafiken mellan Finland och Sverige. De kombinerade roll on-roll off fartyg och passagerarfartyg som utvecklats erbjuder snabba, pålitliga och billiga transportalternativ för de nordiska ländernas utrikeshandel. Av Finlands utrikeshandel år 1979 transporterades 2 miljoner ton på färjor till Sverige, vilket motsvarar 20 % av värdet av Finlands sjöburna utrikeshandel. Förutom transporter tillhandahåller dagens bilfärjetrafik hotell- och restaurangverksamhet, underhållning, avkoppling och konferensutrymmen. Ett stort antal personer beredes därigenom sysselsättning. Rubbas den ekonomiska grunden för bilfärjetrafiken uppstår katastrofala följder för utrikeshandeln och sysselsättningen. Trafikinskränkningar, högre fraktpriser och höjda frakt- och biljettpriser skulle bli följden. Vid ett möte i Mariehamn i juni 1980 mellan tullstyrelserna i Finland och Sverige samt berörda rederier fastslogs att begränsningar av den skattefria försäljningen ombord på fartygen ej borde vidtagas. Man skulle istället skärpa kontrollen i syfte att undanröja missförhållanden och olagligheter. Distributionen av fribiljetter upphör, prissättningen blir mera realistisk och biljettkontrollen skärps. Den i medlemsförslaget förordade utredningen bör ej komma till stånd eftersom det finns tungt vägande skäl att bevara försäljningen på nuvarande nivå.

Finlands fackförbunds centralorganisation önskar främja internationell samfärdsel och anser att restriktioner som kan förhindra denna bör slopas. Tullbestämmelserna bör liberaliseras och den situationen uppnås att vanliga medborgare ej stämplas som smugglare. Det har inte påvisats att sprit som medförs från utlandsresor skulle ha vållat resenärerna eller deras bekanta men. Skäl till ytterligare begränsningar av införseln av alkohol föreligger inte.

Tjänstemannaorganisationernas centralförbund anser att en sänkning av den tullfria, tillåtna kvantiteten starksprit från 1 liter till 3/4 liter inte är ändamålsenlig. Alkoholvanorna kan inte styras effektivt genom begränsningsåtgärder, utan påverkas genom vittsyftande alkoholpolitiska medel t. ex. attitydfostran och information.

Finlands tekniska funktionärsorganisationers centralförbund stöder alla åtgärder som kan minska missbruket av alkohol, men anser att detta bara kan ske genom attitydfostran. Försäljningsinskränkningar och prishöjningar reducerar inte missbruket, utan leder till illegal försäljning, smuggling, olaga tillverkning och surrogat. Om medlemsförslaget intentioner förverkligas uppstår näringspolitiska återverkningar, höjda biljettpriser och sysselsättningseffekter. Istället bör upplysningsåtgärderna effektiviseras.

Finska tullmannaförbundet anser att den mängd alkohol som passagerare får införa avgiftsfritt utgör en obetydlig del av den totala alkoholkonsumtionen i Finland. Genom de höga biljettpriserna är det inte heller lönsamt att företa resor enbart på grund av den avgiftsfria alkoholen. Avskaffas eller begränsas rätten att tullfritt införa alkohol uppstår ökad smuggling med större arbetsbörda för tullen som följd. Internordisk turism

bör inte försättas i annan ställning än övrig. Tillåtes avgiftsfritt införande av alkohol från andra länder bör samma ordning tillämpas också beträffande de nordiska länderna.

Åkava finner de alkoholmängder som införs tullfritt vara utan nämnvärd inverkan på totalkonsumtionen, varför förslaget om ytterligare begränsningar inte kan leda till avgörande resultat. En skärpning av bestämmelserna medför ökade besvär för myndigheterna och för resenärerna, vilket bör undvikas. De negativa effekterna som kan bli följden av de begränsningar som förordas i medlemsförslaget bör utredas först. En förbättring vore om resenären fick göra sina inköp på destinationsortens flygplats. Därmed undviks att alkoholdrycker medföres i planet, vilket skulle öka flygsäkerheten.

Ålands landskapsstyrelse anser att missbruket av alkohol, narkotika och psykofarmaka bör behandlas i ett sammanhang medan införseln av alkohol bör bedömas ur näringspolitisk synvinkel. Frågan är av särskild betydelse för Åland genom sin koppling till transportsystemet, dvs. färjetrafiken. Likaledes inverkar dylika begränsningar på turismen, handeln och det övriga näringslivet. Att stimulera resandet i Norden är viktigt. Därför bör skattefri försäljning få fortsätta enligt den internationella praxis som råder.

Ålands redareförening finner det lovvärt att Nordiska rådet strävar efter att trygga folkhälsan. Att sanera alkoholvanorna är i princip lovvärt. De negativa effekterna av att införa begränsningar i rätten att tullfritt införa alkohol vid båtresor måste värderas. Försäljningen av alkohol uppgick emellertid blott till 0.2 liter ren alkohol per passagerare vilket motsvarar cirka 3 % av medelkonsumtionen i Finland. I de 3 % inräknas utländska passagerare som uppgår till ungefär hälften. För rederierna skulle de föreslagna begränsningarna resultera i: (a) ett betydande inkomstbortfall, som endast i mindre grad kan kompenseras genom höjda priser och (b) minskad turtäthet samt en lägre servicenivå. För resenärerna blir effekten: (c) höjda kostnader, (d) sämre service, (e) sämre möjligheter för de finländare som arbetar i Sverige att kunna resa hem, (f) färre resrutter samt (g) en känsla av att bli sämre behandlad i nordisk passagerartrafik jämfört med utomnordisk. Nationalekonomiskt torde följderna bli: (h) negativ inverkan på utrikeshandeln vid de höjda fraktpriserna, (i) minskad färjetrafik mellan Finland och övriga Norden, (j) större konkurrensmöjligheter för utländskt tonnage, (k) arbetslöshet bland de ombordanställda, (l) minskad turism samt (m) skador för Ålands näringsliv. Medlemsförslaget kan mot denna bakgrund inte stödjas.

3.2.4 Norge

Norske passasjerer- og ferjerederier med linjer på Norge–Utlandet erinrar om gällande regelverk, som till sitt ursprung är nordiskt. Begränsningar av den tull- och avgiftsfria försäljningen ombord på fartyg i utrikestrafik skulle få vittgående följder. Vissa linjer skulle få läggas ned t. ex.

Larvik–Fredrikshavn. Sjöförbindelserna med utlandet kännetecknas av att de är underkastade regler för utrikessjöfart, att de saknar statligt stöd, att de är utsatta för konkurrens utifrån, att de drivs året om, att de utgör led i en internationell varuutväxling, att de genom moderata priser möjliggör rekreation, att de tillför den norska övernattningsindustrin ett behövt tillskott samt att de svarar för en stor del av marknadsföringen av turismen i Norge. Genom att konkurrensen är mycket hård, blir det omöjligt att höja priserna varför det är viktigt att behålla den tullfria försäljningen.

Braathens SAFE meddelar att blott 1 % av företagets internationella flygningar görs mellan de nordiska länderna. I första hand ansvarar företaget för flygningar till tredje land med returresa först efter sju dagar. Relativt sett betyder försäljningen av tullfria varor mindre för flygföretagen än för rederierna. Den kan dock bidra till att skapa trafikunderlag på trafiksvaga linjer. Internordiska flygrutter har rönt starkt stöd från Nordiska rådets sida inom områden som normalt är trafiksvaga. Denna utveckling skulle hämmas om de föreslagna begränsningarna infördes liksom turismen komma att skadas. Det vore en stor fördel om den tillåtna kvantiteten alkohol av tullfria varor är lika inom Norden. Företaget önskar ej ta ställning till de faktiska kvantiteterna, men önskar likartade regler. För närvarande råder olika bestämmelser i Norden och Sverige. Att resenärerna via turistalkoholen introduceras för nya varor och att dessa inköp utgör en slags tilläggskonsumtion vill företaget inte acceptera utan att detta dokumenteras genom forskning.

Norsk tollerforbund tillägger inte begränsningar av den avgiftsfria införelsen av alkohol någon avgörande betydelse vad gäller alkoholkonsumtionen i Norden. En majoritet av de resande företar resor blott en gång per år. Det är en liten grupp människor som på grund av sitt yrke kan utnyttja dessa förmåner. Förbundet tvivlar på att dessa resursstarka människors förbrukning skulle minska som en följd av att ytterligare begränsningar infördes. De nordiska länderna bör inte ensamma begränsa eller upphäva rätten att tullfritt införa alkohol. Skall detta göras effektivt krävs beslut på internationellt plan.

3.2.5 Sverige

Sjöfartsverket vidhåller de synpunkter som framfördes i remissvaret beträffande det medlemsförslag som låg till grund för rådets *rekommendation nr 24/1966*. Däri framhölls att möjligheterna till tullfritt införande av vissa kvantiteter sprit, vin och tobak på ett inte oväsentligt sätt bidragit till den starka uppbyggnaden av sjöförbindelserna mellan de nordiska länderna. Också i dagens läge svarar försäljningen av avgiftsfria varor för en stor del av färjornas intäkter. Inom något år kommer nya, mycket stora färjor att sättas i trafik på Sverige. För att denna trafik skall bli bärkraftig torde krävas att den tullfria försäljningen bibehålles. Sysselsättningsvä-

righeter kan följa i ett läge då svenska sjömän har svårt med arbetstillfällena. Höjda avgifter kan också bli följden.

Luftfartsverket understryker, att införsel av obeskattade varor till ankomstlandet vid utrikesflygresa är en fast etablerad företeelse. Reglerna för denna införsel är i stort sett desamma världen över. Också vid resor inom Norden tillämpas i huvudsak internationella bestämmelser. Försäljningen av obeskattade varor utgör idag ett viktigt inslag i det varusortiment som den internationella resenären förväntar sig skall finnas på internationella flygplatser. Införs begränsningar inom de nordiska länderna hamnar Norden i ett sämre konkurrensläge. Vidare kommer nordiska resande att diskrimineras jämfört med övriga resenärer. Förslaget torde vara mycket svårt att genomföra visavis icke-nordiska flygbolag. Ekonomiskt skulle förslaget innebära ett avbräck för SAS och luftfartsverket. Av den totala försäljningen, 100 miljoner kronor, utgör de nordiska resenärens andel 40 miljoner kronor. 50 % av SAS:s omsättning går till luftfartsverket. De rättvisekrav som åberopas i medlemsförslaget är tillgodosedda i och med att svenska folket genom flygets snabba expansion kan resa utrikes och därmed köpa obeskattade varor. Att resor företas i syfte att anskaffa avgiftsfria varor är uteslutet. Medlemsförslaget bör lämnas utan avseende.

En minoritet inom *Svenska kommunförbundet* anser att en effektivare kontroll bör sättas in för att garantera att gällande bestämmelser följs. Dyliga åtgärder håller på att förberedas, varför den i medlemsförslaget åsyftade utredningen ej synes vara erforderlig.

Sveriges redareförening finner att man i medlemsförslaget anför vaga och motsägelsefulla påståenden samt åberopar grundläggande rättviseskäl för att begränsa rätten att tullfritt införa alkohol. Föreningen är medveten om de allvarliga problem som den ökade alkoholkonsumtionen lett till. Till föreningen anslutna rederier har infört en serie begränsningar och kontrollstationer ombord för att solidariskt efterleva gällande bestämmelser. Medlemsförslaget tar uteslutande upp införseln av alkohol och icke konsumtion ombord på färdmedel. Internationellt gäller att fartyg får proviantera skattefri alkohol. Dessa varor kan inköpas i alla världens hamnar oavsett vilken flagga fartyget för. Sverige måste respektera denna praxis och är därmed förhindrat att vidtaga åtgärder mot främmande fartyg. Eventuella restriktioner mot nordiska fartyg skulle inte få avsedd effekt, då EG skrinlagt planerna på införandet av ytterligare restriktioner, internationella avtal måste beaktas och konkurrensnackdelar kan uppkomma. Medlemsförslaget avstyrkes.

Svenska sjöfolksförbundet hänvisar till det yttrande man avgav till alkoholpolitiska utredningen år 1974. Dessa synpunkter vidhåller förbundet alltjämt.

Svensk pilotförening anser att turistalkoholens inverkan på totalkonsumtionen inte är betydande. Marginella inskränkningar kan medföra stora kontrollproblem. Genom avskaffandet av passtånget återstår endast färd-

biljetten som kontrollmedel. Denna är dock enkel att manipulera. Skulle den minsta bortvaro som krävs ökas blir följden att färre kan resa utomlands, vilket strider mot de grundläggande rättviseskäl som åberopas i medlemsförslaget. Vissa problem av säkerhetskaraktär önskar föreningen uppmärksamma. Det gäller förvaringen av den alkohol som passagerarna för med sig i flygplanet. Denna utgör en stor brandfara vid såväl normal flygning som haverier. Svåra personskador kan uppkomma vid haverier och glasflaskorna kan medföra att evakueringslidlarna skärs sönder. Åtgärder bör vidtagas för att få bort alkoholen från passagerarutrymmet. Denna bör transporteras i slag- och brandsäkra förpackningar, eller så bör försäljningen ske i ankomsthallen eller bör brännsäkra förpackningar finnas i kabinen.

Svenska tulltjänstemannaförbundet är tveksamt till om tullfri alkohol inverkar på alkoholvanorna. Att alkoholkulturen ändrats beror på västerlandets förhöjda standard och ökad turism. Skärpning av minsta bortvarotid skulle medföra stora krav på tullmyndigheterna och har tidigare ansetts orealistiskt. Redan med nuvarande bestämmelser är det möjligt att minska tillgången och lättillgängligheten utan att saken behöver tas upp till utredning.

3.3 Remissinstanser som avstår från att ta ställning

3.3.1 Nordiska

Nordiska tulladministrativa rådet och *Nordiska tullmannauunionen* avstår båda från att yttra sig över medlemsförslaget och hänvisar till de yttranden som avgivits nationellt.

3.3.2 Danmark

Justitsministeriet och *Udenrigsministeriet* har inga kommentarer till medlemsförslaget.

Ministeriet for skatter og afgifter redogör för gällande bestämmelser dels inom EG generellt, dels i förhållandet till Danmark–EG. EG:s generella regler betyder att tull- och avgiftsfri införsel från tredje land omfattar en normalflaska sprit – 0,7 till 1 liter.

Vid införsel från annat EG-land till Danmark gäller följande kvantiteter: 1 1/2 liter sprit eller starkvin eller tre liter starkvin för personer som fyllt 17 år. För införsel av öl gäller att två liter får medtagas om vederbörande varit utomlands mindre än 3 dygn. Till denna redogörelse hänvisar *Industriministeriet*.

Ministeriet for offentlige arbejder framhåller att en begränsning av gällande regler skulle kunna få betydelse för Köpenhamns lufthavns ekonomi. Omkring 30 miljoner kronor väntas bortfalla i koncessionsintäkter som följd av ett eventuellt förbud mot avgiftsfri försäljning av alkohol i den internationella flygtrafiken.

Amtsrådsforeningen i Danmark, Kommunernes Landsforening, Frede-

riksberg Kommune och *Københavns Kommune* har inga synpunkter på medlemsförslaget.

Avstår från att anföra synpunkter gör även *Maersk Air, Conair*, (yttrande inkommer eventuellt senare) och *Kabinepersonalföreningen af 1966*.

3.3.3 Finland

Ministeriet för utrikesärendena anser att frågan om tullfri införsel närmast är av principiell natur. Detta konstateras i medlemsförslaget. Försäljningen av tullfri alkohol torde vara av stor betydelse för rederinäringen, vilket bör beaktas då ärendet avgöres.

Stadsförbundet tar inte ställning i saken. Mest problematisk är dock alkoholinförseln inom färjetrafiken mellan Finland och Sverige, som emellertid är föremål för utredning.

Finlands svenska kommunförbund inser de faror som billig och lättillgänglig alkohol kan medföra i synnerhet för ungdomar och rekommenderar skärpt kontroll. Följderna av ett avskaffande av den tullfria försäljningen för turist- och rederinäringen kan inte överblickas. Därför bör internationell praxis följas och alltför radikala åtgärder ej vidtagas.

3.3.4 Sverige

Generaltullstyrelsen redogör för riksdagsbehandlingen av frågan om skattefri spritinförsel. Skatteutskottet hade framhållit att frågan skall behandlas med förtur av det särskilda samordningsorgan för alkoholfrågor som nyligen tillsatts av regeringen. Dess arbete skall slutföras inom ett år. Kontakter kommer sannolikt att tas med de övriga nordiska länderna. Danmark håller visavis EG på att trappa ned sin tredagarsregel.

Vin- och spritcentralen levererade år 1979 250 000 buteljer, mest brännvin och punsch, till ett försäljningsvärde av 1,5 miljoner kronor till avgiftsfri försäljning, vilket utgör 1 till 2 promille av hela försäljningen som omsluter 1 077 000 kronor. I utlandet buteljerad vara som säljes avgiftsfritt levereras ej av företaget.

4 Begränsningar av utskänkningen av alkohol vid offentlig representation

4.1 Remissinstanser som tillstyrker

4.1.1 Nordiska

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning framhåller att det finns få undersökningar om representationsalkoholen. En undersökning som publicerades år 1969 visade att representationens andel av restaurangernas omsättning året innan uppgick till 22 % i genomsnitt. För vissa bättre restauranger var motsvarande siffra 53 %. Hälften därav torde vara kostnader för alkohol. Vilken ställning alkoholen intar vid offentlig representation torde inte ha analyserats närmare.

Representationsalkoholen bör bli föremål för överväganden dels ur alko-

holpolitiskt perspektiv, med sikte på begränsningar av tillgängligheten, dels utifrån moraliska och ideologiska utgångspunkter. Att man redan i Sverige är på väg att införa långtgående begränsningar kan påverka opinionsläget nationellt och nordiskt. *Nordiska polisförbundet* ser positivt på att offentliga myndigheter – i likhet med företagare och institutioner – begränsar utskänkningen av alkohol vid representation. Vidgad information av alkoholpolitisk och samhällsekonomisk art kan leda till positiva effekter.

Nordisk union för alkoholfri trafik anser att frågan om begränsningar i utskänkningen av alkohol vid offentlig representation bör bli föremål för nationella överväganden, då inställningen till alkoholbruk varierar mycket mellan länderna. Beslut har redan tagits i Sverige. Nationella beslut biträdes av organisationen, då de kan tjäna som föredöme och bli normerande för själva dryckesmönstret. Medlemsförslaget tillstyrkes.

4.1.2 Danmark

Afholdsselskabernes Landsforbund anser att alkoholen vid offentlig representation bör begränsas och suppleras med ett på lika villkor tillhandahållet utbud av alkoholfria drycker.

4.1.3 Finland

Ministeriet för inrikesärendena förhåller sig i princip positivt till förslaget. *Lufthavsstyrelsen* anser att alkoholutskänkning vid offentlig representation bör ske endast i rimlig utsträckning. För egen del har styrelsen vid sina tillställningar konsekvent tillämpat en återhållsam linje. Man finner det vidare vara självklart att andra drycker erbjuds som alternativ.

Sjöfartsstyrelsen disponerar över knappt 8 000 mark för representationsändamål. Alkoholen utgör en liten del av denna summa. Alkohol måste dock kunna serveras vid offentlig representation enligt gängse bruk, men ett alkoholfritt alternativ måste naturligtvis alltid erbjudas.

Finlands kommunförbund anser att begränsningar av alkoholutskänkning vid offentlig representation endast har ringa återverkningar på alkoholpolitiken som helhet. I samband med att andra åtgärder som syftar till att påverka attityder och den allmänna opinionen vidtages kan dylika förslag ha effekt. Av åtgärder som inte berör den allmänna alkoholpolitiken vore det skäl att överväga den beskattningsmässiga ställningen för alkohol som används till representation, avskaffandet av försäljning av alkohol på specialvillkor till statens högsta tjänstemän för statliga specialtillfällen samt dessa åtgärders inverkan på attityder, kostnader och andra politiska verkningar.

Oy Alko Ab erinrar om att det i alkohollagen stadgas att gäster på restauranter skall ha tillgång till ett tillräckligt sortiment av alkoholfria viner och andra alternativ till de alkoholhaltiga dryckerna. Denna allmänna princip borde tillämpas också vid annan offentlig representation än den

som äger rum på restaurant. Ett alkoholfritt alternativ bör alltid finnas tillgängligt. *Finlands svenska nykterhetsförbund* anser att det är omoraliskt att via skattemedel vid offentlig representation bjuda på så skadliga droger som alkohol. Genom att visa gott föredöme kan beslutsfattare och myndighetspersoner bidra till att förändra attityderna till alkoholen och att bryta alkoholtraditionen. Företagens rätt att göra avdrag för kostnader vid representation för alkohol bör avskaffas.

Finlands fackförbunds centralorganisation betonar vikten av attitydfostran. Man bör undersöka en begränsning av alkoholutskänknings vid offentlig representation och därvid särskilt företagens rätt till avdrag för detta.

Akava stöder alkoholfria alternativ vid offentlig representation. Genom direkta förbud kan man dock endast i ringa grad minska alkoholkonsumtionen och de negativa effekter som härvid uppstår.

Ålands landskapsstyrelse finner det naturligt att måttfullhet iakttas vid offentlig representation och att alkoholfria drycker finns till hands som ett alternativ till alkohol.

Finlands nykterhetsorganisationers förbund påpekar att vid statens, kommunernas och företagens representationstillfällen utskänkes stora mängder alkohol gratis. För den som ofta besöker dylika tillställningar blir den dagliga konsumtionen inte ofarlig. Utskänkning av alkohol vid offentlig representation ger en onödig gloria åt drickandet, som kan vara speciellt tveksamt inför de unga. Medlemsförslagets intentioner skulle leda till att konsumtionen av alkohol minskade och att vanorna styrdes i positiv riktning.

Finlands svenska kommunförbund anser att alkoholutskänknings vid offentlig representation bör ske med urskiljning. Alkoholfritt alternativ bör stå till buds.

Social- och hälsovårdsministeriet tillstyrker medlemsförslaget.

4.1.4 Norge

Avholdsfolkets landsnemnd önskar inte begränsningar av utskänknings av alkohol vid offentlig representation utan att alkoholen avlägsnas helt och ersättes med alkoholfria drycker. I Norge har cirka 1/4 av kommunerna och 1/3 av fylkeskommunerna beslutat om alkoholfri representation. Ekonomiska skäl är inte avgörande, utan den attitydpåverkan som följer av myndigheters exempel. *Det norske totalavholdsselskap* förordar begränsningar i utskänknings av alkohol vid offentlig representation med sikte på ett upphörande därav. *Kristenfolkets edruskapsråd* stöder medlemsförslaget.

Sosialdepartementet anser att man i opinionsbildande syfte bör begränsa bruket av alkohol i samband med offentlig representation.

4.1.5 Sverige

Socialstyrelsen påpekar att riksdagens socialutskott fastslagit att det inte kan stå i överensstämmelse med målet för alkoholpolitiken att staten på olika sätt främjar bruket av alkohol vid offentlig representation. Utskottet anser att all statlig representation bör vara spritfri. Staten bör vara återhållsam med användningen av andra alkoholhaltiga drycker i representationsammanhang. En restriktiv hållning från statens sida är ägnad, anser utskottet, att påverka kommuner och landsting i samma riktning. Dessa åtgärder anser styrelsen vara tillräckliga.

Sjöfartsverket tillstyrker, inte minst på grund av kostnadsskäl, begränsningar av utskänkning av alkohol vid offentlig representation.

Svenska kommunförbundet anser att den offentliga representationens betydelse för totalkonsumtionen är obetydlig. Inom den kommunala sektorn är representation varvid alkohol tillhandahålles inte särskilt omfattande. Skärpt restriktivitet på detta område kan dock vara positiv för normbildningen. I många kommuner diskuteras om det finns anledning till skärpningar av utskänkning av alkohol vid representation. Beslutet om detta har fattats av flera kommuner och av förbundets styrelse. Dessa initiativ torde vara tillräckliga för att de i medlemsförslaget åsyftade begränsningarna uppnås. Medlemsförslaget tillstyrkes. Landstingsförbundets styrelse har fattat beslut om alkoholfri representation.

Svensk pilotförening stöder generellt alla åtgärder som syftar till att begränsa totalkonsumtionen av alkohol. För att trovärdigheten hos dem som för ut begränsningsbudskapet skall bli stor stödes förslaget om begränsningar av alkoholutskänkning vid offentlig representation.

Svenska tulltjänstemannaförbundet stöder medlemsförslaget. Frågan är inte enbart alkoholpolitisk, utan har även ekonomiska aspekter. Dyliga begränsningar kan enbart ha positiva verkningar.

Nykterhetsrörelsens landsförbund ansluter sig till de skäl som anförts i medlemsförslaget för begränsningar i utskänkning av alkohol vid offentlig representation. En stor del av representationen sker på arbetstid och genom att då bjuda på alkohol sätts den helt självklara tesen att arbete och alkohol inte hör ihop ur spel. Detta gäller givetvis såväl i nationella, nordiska som internationella sammanhang. All representation bör vara alkoholfri. Allvarliga markeringar krävs från myndigheternas sida.

4.2 Remissinstanser som ställer sig tveksamma eller som avstyrker

4.2.1 Nordiska

De danska medlemmarna i *Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning* anför i ett säryttrande att det saknas uppskattningar om representationsalkoholen. Deras uppfattning är att denna är moderat och att den liksom turistalkoholen inte medverkar till en höjning av missbrukssituationen. Det måste därför även i fortsättningen åligga den enskilda myndigheten att besluta därom. Ett alkoholfritt alternativ bör alltid finnas.

4.2.2 Danmark

Indenrigsministeriet anser att de i medlemsförslaget förordade begränsningarna harmoniserar dåligt med den allmänna danska inställningen. Utskänkningsen av alkohol vid offentlig representation torde vara måttlig. En skärpning har ingen betydelse för missbruket. Varje myndighet måste själv få besluta i saken.

Danske Statsbaner finner det olyckligt att införa särskilda regler på detta område. Redan idag visas stor återhållsamhet. Särskilt vid utländska besök kan de föreslagna begränsningarna te sig oförståeliga. Det vore vidare belastande för kommersiell representation att vara underkastad andra regler än som gäller för transportbranschen i övrigt. Några särskilda regler behövs sålunda inte.

Peter F. Heering A/S anser att det knappast är Nordiska rådets uppgift att komma med förslag på detta område. Förutsatt att medborgarna i ett demokratiskt samhälle har minsta tillit till sina förtroendevalda bör det åläggas respektive myndigheter att se till att sunt förnuft tillämpas i samband med kostnaderna för offentlig representation.

Fællessekretariatet for de Søfarendes Organisationer ställer sig undrande inför denna del i medlemsförslaget. De flesta möten och konferenser i Danmark äger rum utan alkoholutskänkning. Om det serveras måltider i samband med möten är det sed i Danmark att gästerna får en drink och vin eller öl till maten. Att ändra detta gästvänliga skick saknas anledning till.

4.2.3 Finland

Tjänstemannaorganisationernas centralförbund anser att restriktiva alkohopolitiska åtgärder i längden knappast har positiva följder. Kontrollerad konsumtion förutsätter en kombination av selektiva och generella åtgärder. *Finlands tekniska funktionärsorganisationers centralförbund* framhåller att alkohol endast serveras vid limiterade offentliga tillfällen och då i mängder som är skäliga och i överensstämmelse med god internationell sed. Några möjligheter till inskränkningar föreligger ej.

Finska tullmannaförbundet anser att alkoholserving i samband med representation är internationell sed. Den bidrager till feststämningen. Dock bör det alltid finnas alkoholfria drycker.

Ministeriet för utrikesärendena understryker att det ligger i sakens natur att man oftare än övriga myndigheter fungerar som värd för prominenta utländska gäster. Enligt internationell praxis serveras då alkohol, vilket inte kan undvikas. Dock utgör serveringen inte ett centralt programnummer, utan hålls på en måttlig nivå. Ett alkoholfritt alternativ bör alltid stå till buds.

Stadsförbundet tycker inte att utskänkningsen av alkohol i samband med kommunernas tillställningar är av sådan art att den behöver regleras vare sig på nationellt eller än mindre på internationellt plan. Beslut bör fattas i varje enskild kommun utgående från på platsen rådande värderingar. Förbundet har inte för egen del strävat efter att reglera utskänkningsen, utan ansett att saken bör avgöras lokalt. Medlemsförslaget är ej motiverat.

4.2.4 Sverige

Svenska sjöfolksförbundet anser frågan om alkoholutskänkning vid offentlig representation vara mera intressant ur kostnads- än ur alkoholpolitisk synvinkel. Att en begränsning därav skulle inverka positivt på normbildningen tror inte förbundet.

4.3 Remissinstanser som avstår från att ta ställning

Nordiska rådets trafikutskott avstår från att ta ställning till denna del av medlemsförslaget.

5 Utskottet

Medlemsförslaget har varit utsänt på en omfattande remiss till myndigheter och organisationer på nordiskt och nationellt plan. De meningar som framkommit beträffande dels frågan om inskränkningar i rätten att tullfritt införa skattefria alkohol i samband med båt- och flygresor, dels frågan om begränsningar av utskänkningen av alkohol i samband med offentlig representation har varit starkt delade. Uppfattningen inom social- och miljöutskottet går också isär. Betänkandet över medlemsförslaget har därför disponerats så att där först redovisas majoritets- och minoritetsuppfattningar beträffande punkten 2, och därefter motsvarande beträffande punkterna 1 a och 1 b i medlemsförslaget.

A. Internationella begränsningar i rätten att tullfritt införa skattefria alkoholvaror vid flyg- och båtresor

Världshälsoorganisationen har på ett övertygande sätt i sin rapport om alkoholbetingade problem visat att det finns ett samband mellan totalförbrukningen av alkohol och alkoholrelaterade skador. En sänkning av totalkonsumtionen utgör ett alkoholpolitiskt mål varför den skattefria försäljningen av alkohol måste uppfattas som en besvärande inkonsekvens. Den utgör exempel på att ekonomiska faktorer fortfarande tillåts spela en roll i de nordiska länderna vid utformningen av alkoholpolitiken. Då turistalkoholen utgör ett sentida fenomen kan begränsningar som införs på detta område inte antas få samma negativa konsekvenser som om de skulle införas beträffande annan alkoholdistribution om vilken en allmänt accepterad och kulturellt förankrad uppfattning råder. Utskottet anser att de resande via turistalkoholen löper en viss risk för att introduceras för nya alkoholvanor och att nya konsumtionsbehov kan skapas. Inte obetydliga mängder alkohol införs tullfritt i de nordiska länderna i samband med flyg- och båtresor, men då de inte redovisas i den officiella alkoholstatistiken är det svårt att få ett exakt begrepp om storleken. Vissa uppskattningar från 1970-talets mitt avseende Finland och Norge tyder på att omkring en miljon liter alkohol tullfritt per år infördes i samband med resa. I takt med resandets ökning kommer införseln av turistalkohol att tillta om inte begränsningar införes.

Utskottet finner det principiellt betänkligt att beskattningsrätten vid skattefri försäljning av alkohol och andra varor överlåtes till rederier, flygföretag och utländska butiksinnehavare.

Transportnyttan kan komma att sättas först i andra hand och viss färjetrafik upprätthållas blott genom intäkterna från den skattefria försäljningen ombord. Dylig trafik måste anses mindre motiverad. I den mån som ett reellt behov föreligger av kommunikationer och passagerar- och fraktintäkterna inte förslår måste andra lösningar övervägas.

Då handeln med alkohol i samband med båt- och flygresor i stort följer internationella regler talar vägande skäl för att de nordiska länderna på internationellt plan bör verka för begränsningar av turistalkoholförsäljningen. De restriktioner som bör övervägas är att den minsta bortavarotiden som krävs för att få införa alkohol tullfritt höjs samt att de tillåtna kvantiteterna sänks. Under hänvisning till vad som ovan anförts hemställer utskottet att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att genom samfällt uppträdande på internationellt plan verka för skärpta restriktioner vad beträffar rätten att tullfritt införa skattefria alkoholvaror i syfte att gradvis avveckla ifrågavarande införsel.

Stockholm den 22 januari 1981

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Bror Lillqvist (Sd)

Förman

Matthías Á. Mathiesen (Sj.)

Sten Söderström (Skdl)

Sigrid Utkilen (H)

Reservation A 1

Världshälsoorganisationen (WHO) har i en rapport om alkoholrelaterade problem visat, att det finns ett samband mellan total förbrukning av alkohol och alkoholrelaterade skador.

De länder, som i sin alkoholpolitik har en sänkning av totalkonsumtionen som mål, bör på internationellt plan träffa överenskommelser som innebär begränsningar i den skattefria försäljningen av alkohol.

Då handeln med alkohol i samband med båt- och flygresor i stort följer internationella regler talar vägande skäl för att de nordiska länderna på internationellt plan bör verka för begränsningar av turistalkoholförsäljningen. De restriktioner som kan övervägas är bl. a. att den minsta bortavarotiden som krävs för att få införa alkohol tullfritt höjs samt att de tillåtna kvantiteterna sänks. Under hänvisning till vad som ovan anförts hemställer utskottet att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att genom samfällt uppträdande på internationellt plan verka för enhetliga regler som innebär begränsningar i rätten att tullfritt införa skattefria alkoholvaror.

Stockholm den 22 januari 1981

Liv Andersen (A)

Doris Håvik (s)

Heikki Järvenpää (Kok)

Grethe Lundblad (s)

Reservation A 2

De restriktioner, der findes i Danmark over for toldfri indførsel, skyldes i højere grad beskyttelse af det høje danske afgiftsniveau frem for generelle alkoholpolitiske synspunkter. I Danmark gælder for tiden stærke restriktioner derved, at det for afgiftsfri indførsel af spiritus kræves, at herboende rejsende har opholdt sig mere end 3 døgn uden for toldområdet. Denne 3 døgn regel ændres fra den 1. januar 1981 til en 2 døgn regel efter aftale med EF.

I øvrigt mener vi, at dette forslag bør afvises, fordi det må anses for tvivlsomt, om de nordiske lande på internationalt plan vil kunne opnå nogen tilslutning til de fremførte synspunkter og som nævnt ovenfor er det vor opfattelse, at den begrænsede indførsel af afgiftsfri spiritus, der i øjeblikket finder sted, er uden betydning for alkoholmisbrugets omfang.

Under henvisning til ovenstående vil vi derfor foreslå at rådet ikke foretager sig noget i anledning af punkt 2 i medlemsforslaget.

Stockholm den 22 januari 1981

Børge Halvgaard (FP)

Ebba Strange (SF)

Bernhardt Tastesen (S)

A 3. Särskilt yttrande

I omröstningen i utskottet har jag biträtt yrkandet i reservationen A 1, men inte dess motivering. Då yrkandet inte vann utskottets bifall ansluter jag mig till utskottsmajoritetens förslag.

Stockholm den 22 januari 1981

Rune Gustavsson (c)

B. Nordiska begränsningar i rätten att tullfritt införa skattefria alkoholvaror vid flyg- och båtresor

I punkten 1 a i medlemsförslaget förordas att Nordiska ministerrådet i skyndsam ordning låter utreda frågan om ytterligare begränsningar av den tullfria införseln av vin och sprit vid flyg- och båtresor inom Norden.

1968 slöts en överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige med syfte att förenkla tullkontrollen av resandetrafiken och att skapa en effektiv kontroll av försäljningen och serveringen av obeskattade varor på passagerarfartyg (den nordiska provianteringsöverenskommelsen). Överträder fartyg bestämmelserna om försäljningen av tullfria varor kan tilldelningen av sådana varor till fartyget nekas helt eller för viss tid.

Från 1960-talet har färjetrafiken ökat avsevärt och därmed försäljningen av obeskattade alkoholvaror. Detta har föranlett överläggningar mellan tullmyndigheter och rederier under sommaren 1980 både vad gäller trafiken mellan Finland–Sverige och Danmark–Sverige. Rederierna har därvid förklarat sig beredda att vidta åtgärder för att förbättra efterlevnaden av gällande bestämmelser. Leder inte denna självsanering till avsett resultat, torde tullmyndigheterna komma att vidta erforderliga begränsningar av fartygens proviantering i enlighet med den nordiska provianteringsöverenskommelsen och gällande införselbestämmelser.

Det framgår sålunda att rederierna är medvetna om de problem som den skattefria försäljningen förorsakat och strävar efter att på olika sätt stoppa den olovliga införseln.

Utskottet anser, att resultaten av gjorda överenskommelser i första hand bör avvaktas, innan ytterligare åtgärder övervägs för att begränsa rätten att tullfritt införa vin och sprit vid resor inom Norden.

Med hänvisning till ovanstående hemställer utskottet,

att Nordiska rådet inte företar sig något i anledning av punkt 1 a i medlemsförslaget.

Stockholm den 22 januari 1981

Liv Andersen (A)

Børge Halvgaard (FP)

Doris Håvik (s)

Heikki Järvenpää (Kok)

Grethe Lundblad (s)

Ebba Strange (SF)

Bernhardt Tastesen (S)

Reservation B 1

Åtgärder på internationellt plan i syfte att begränsa eller avskaffa den tullfria införseln av alkoholvaror är säkerligen på sin plats, men de kan ta lång tid att genomföra. Vi anser därför att Nordiska ministerrådet i skyndsam ordning bör utreda möjligheterna till att införa begränsningar i rätten

att införa tullfria alkoholvaror. Det kan inte vara rimligt att en person som reser med flyg fram och tillbaka samma dag mellan t. ex. Stockholm och Oslo har rätt att tullfritt införa 1 liter starksprit, 1 liter starkvin och därtill ytterligare kvantiteter starköl.

Ett införande av en regel som säger att viss minsta bortavaro, t. ex. tre dygn, krävs för dylikt införande är en möjlighet, men slutmålet bör vara totalt avskaffande av denna ordning. Det kan noteras att resenärer som väljer att åka tåg mellan Stockholm och Oslo inte erbjuds möjlighet att inköpa skattefri alkohol. Det torde för övrigt aldrig ha varit på tal att järnvägsresande skall erhålla möjlighet att göra skattefria inköp. Vi finner det anmärkningsvärt att, såsom framhålles i några av remissvaren, vissa färjelinjers ekonomiska överlevnad är helt beroende av att de resande inköper alkohol. Det bör vara transportnyttan som fäller avgörandet om en färjeförbindelse bör bestå eller ej och inte beroendet av försäljning av skattefria varor. Statliga subventioner kan vara ett medel att ta till om ett förbud mot skattefri försäljning inom Norden skulle leda till att viktiga färjeförbindelser dras in. De nordiska länderna för i stort sett en ansvarsfull och restriktiv alkoholpolitik. Denna bör utsträckas också till att omfatta de kollektiva kommunikationsmedlen mellan länderna. Ett tillgripande av stegvisa begränsningar får inte undanskymma att slutmålet bör vara ett fullständigt avvecklande av tullfriheten för alkohol. Ett dylikt beslut vore klargörande, konsekvent och rättfärdigt. Under hänvisning till vad som ovan anförts hemställer vi att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i skyndsamt ordning låta utreda frågan om ytterligare begränsningar i rätten att tullfritt införa vin och sprit vid flyg- och båtresor inom Norden.

Stockholm den 22 januari 1981

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Bror Lillqvist (Sd)

Sten Söderström (Skdl)

Sigrid Utkilen (H)

Reservation B 2

I punkten 1 a i medlemsförslaget förordas att Nordiska ministerrådet i skyndsamt ordning låter utreda frågan om ytterligare begränsningar av den tullfria införseln av vin och sprit vid flyg- och båtresor inom Norden.

1968 slöts en överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige med syfte att förenkla tullkontrollen av resandetraffiken och att skapa en effektiv kontroll av försäljningen och serveringen av obeskattade varor på passagerarfartyg (den nordiska provianteringsöverenskommel-

sen). Överträder fartyg bestämmelserna om försäljningen av tullfria varor kan tilldelningen av sådana varor till fartyget nekas helt eller för viss tid.

Från 1960-talet har färjetrafiken ökat avsevärt och därmed försäljningen av obeskattade alkoholvaror. Detta har föranlett överläggningar mellan tullmyndigheter och rederier under sommaren 1980 både vad gäller trafiken mellan Finland–Sverige och Danmark–Sverige. Rederierna har därvid förklarat sig beredda att vidta åtgärder för att förbättra efterlevnaden av gällande bestämmelser. Leder inte denna självsanering till avsett resultat, torde tullmyndigheterna komma att vidta erforderliga begränsningar av fartygens proviantering i enlighet med den nordiska provianteringsöverenskommelsen och gällande införselbestämmelser.

Det framgår sålunda att rederierna är medvetna om de problem som den skattefria försäljningen försakat och strävar efter att på olika sätt stoppa den olovliga införseln.

Jag anser, att resultaten av gjorda överenskommelser i första hand bör avvaktas, innan ytterligare åtgärder övervägs för att begränsa rätten att tullfritt införa vin och sprit vid resor inom Norden.

Med hänvisning till ovanstående hemställas, att Nordiska rådet antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utvärdera resultaten av gjorda överenskommelser och i anledning av denna utvärdering föreslå åtgärder, om sådana anses erforderliga.

Stockholm den 22 januari 1981

Rune Gustavsson (c)

C. Begränsningar i utskänkningen av alkohol i samband med offentlig representation

Utskottet finner att frågan om begränsningar i utskänkningen av alkohol i samband med offentlig representation bör behandlas på nationellt plan, då synen på alkoholbruket skiljer sig mellan länderna. Förekomsten av representationsalkohol är inte så omfattande att den i nämnvärd omfattning inverkar på totalkonsumtionen.

I några av de nordiska länderna har redan införts begränsningar. Sålunda har Sveriges riksdag fattat beslut om spritfri statlig representation och landstingsförbundet om en i princip alkoholfri representation. I Norge har en tredjedel av fylkeskommunerna och en fjärdedel av kommunerna beslutat om alkoholfri representation.

Beslut i frågor om utskänkningen av alkohol vid offentlig representation bör fattas av berörda organ, dvs. regering, riksdag, primär- och sekundärkommuner i respektive land.

Utskottet utgår såsom självklart från att det vid all offentlig representation alltid på lika villkor erbjuds ett alkoholfritt alternativ.

Utskottet anser sålunda, att frågan om alkohol i offentlig representation inte bör lösas på nordiskt plan utan av varje land för sig.

Under hänvisning till vad som ovan anförts hemställer utskottet

att Nordiska rådet inte måtte företaga sig något i anledning av punkten 1 b i medlemsförslaget.

Stockholm den 22 januari 1981

Liv Andersen (A)

Børge Halvgaard (FP)

Doris Håvik (s)

Heikki Järvenpää (Kok)

Grethe Lundblad (s)

Matthias A. Mathiesen (Sj.)

Ebba Strange (SF)

Bernhardt Tastesen (S)

Sigrid Utkilen (H)

Reservation C 1

Utskänkningen av alkohol i samband med offentlig representation bör begränsas och på sikt avskaffas. Det kan inte anses rimligt att skattemedel skall användas till att betala alkoholutsänkning i det offentliga regi. Även om de föreslagna begränsningarna blott obetydligt inverkar på totalförbrukningen skulle ett sådant beslut starkt bidra till en positiv normbildning. Genom att visa gott föredöme kan beslutsfattare och myndigheter bidra till att förändra attityderna till alkohol i positiv riktning och bryta alkoholtraditionen. I Sverige har beslut fattats om spritfri offentlig representation. I Norge har en tredjedel av fylkeskommunerna och en fjärdedel av kommunerna beslutat om alkoholfri representation. Liknande principer bör gälla också för sammankomster i Nordiska rådets regi. Under hänvisning till vad som ovan anförts hemställer vi att Nordiska rådet antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att verka för begränsningar i utsänkning av alkohol i samband med offentlig representation.

Stockholm den 22 januari 1981

Rune Gustavsson (c)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Bror Lillqvist (Sd)

Sten Söderström (Skdl)

Medlemsförslag

om utbyggnad av den förebyggande fritidsverksamheten för barn och unga

(Väckt av Liv Andersen, Inge Fischer Møller, Árni Gunnarsson, Doris Håvik, Bror Lillqvist, Grete Lundblad och Bernhardt Tastesen)

I alle de nordiske lande viser samfundsudviklingen med bl. a. ændringer i familieformer, besværlige økonomiske forhold og stigende ungdomsarbejdsløshed, at der er væsentlige udækkede behov for forebyggende fritidsvirksomhed for børn og unge.

Dette behov er ofte blevet belyst under drøftelser i Nordisk Råds social- og miljøudvalg og ved de synspunkter og erfaringer, der blev fremført på dette udvalgs konference om alkohol- og narkotikaproblemer i Norden, hvor man bl. a. drøftede nødvendigheden af en øget forebyggende indsats mod et stigende alkohol- og narkotikamisbrug i aldersgruppen 10–20 år.

Det er vor opfattelse, at Nordisk Råd bør opfordres til over for de nordiske landes regeringer at give udtryk for et stærkt ønske om en øget udbygning af den forebyggende fritidsvirksomhed for børn og unge. Forslaget herom skal ses i sammenhæng med de gode erfaringer, man har for, at fritids- og ungdomsklubber i særlig grad er i stand til at tiltrække børn og unge fra socialt truede grupper, hvorved man opnår en generel præventiv indsats over for mange mistrivselssituationer. Dette fremgår bl. a. af en beskrivelse af en undersøgelse fra Projekt Unge i Midtjylland.

Specielt om behovet for en øget indsats over for det stigende alkohol- og stofmisbrug vil vi gerne understrege følgende:

a. Da en meget stor del af unge i 10–20 års alderen ikke deltager i fritidsvirksomhed etableret af de frivillige børne- og ungdomsforeninger, vil de ofte være henvist til at tilbringe deres fritid i kommercielle aktiviteter uden ideologisk og pædagogisk ledelse.

I disse aktiviteter vil indtagelse af alkohol ofte være en betingelse for deltagelse, ligesom alkoholindtagelse ofte vil være den eneste aktivitet, der er knyttet til samværet.

Herved tvinges unge til indtagelse af alkohol uanset deres eget ønske, idet alkoholnydelsen er en del af miljøets kultur.

Da vi samtidig er bekendt med, at det netop er i sådanne miljøer, salg af narkotiske stoffer udvikles og børne- og ungdomskriminalitet tager sin

begyndelse, må de kommercielle fritidsforanstaltninger ud fra såvel en social som en kulturel vurdering betragtes med betydelig skepsis.

b. Den hidtil mest anvendte metode til forebyggelse af alkohol- og stofmisbrug er undervisning og oplysningsvirksomhed rettet mod børn og unge.

Denne metode vil vi ikke betvivle værdien af, men vi må dog samtidig erkende, at de unge, der bliver indfanget af et massivt alkohol- og stofmisbrug, næsten udelukkende er unge, der uddannelsesmæssigt og socialt hører til de dårligst fungerende i samfundet.

Det betyder således, at netop disse unge vil det være meget vanskeligt at nå med en oplysende indsats formidlet gennem uddannelsessystemet, ved udsendelse af skriftligt materiale eller gennem anden form for oplysende virksomhed.

Vi finder, at den bedste metode til forebyggelse af misbrug hos truede børn og unge er at etablere en fritidsvirksomhed, hvor man gennem aktiviteter og gennem det sociale og pædagogiske miljø yder den nødvendige oplysning om alkohol og stofmisbrug.

Det er naturligvis af afgørende betydning, at aktiviteterne tilrettelægges således, at deltagerne gennem samværet gøres medansvarlige for deres egen fritidssituation og får mulighed for at udvikle deres interesse for deltagelse i samfundslivet.

Under henvisning til det ovenfor anførte henstilles det derfor

at Nordisk Råd anbefaler de nordiske landes regeringer at gennemføre en udbygning af den socialpædagogiske fritidsvirksomhed for børn og unge, f. eks. ved at iværksætte foranstaltninger, der sikrer oprettelse og drift af flere fritidsklubber for børn og unge.

Oslo, København, Reykjavík, Stockholm og Helsingfors, den 8. februar 1980

Liv Andersen (A)

Inge Fischer Møller (S)

Árni Gunnarsson (A)

Doris Håvik (s)

Bror Lillqvist (Sd)

Grethe Lundblad (s)

Bernhardt Tastesen (S)

*BILAGA 1. Yttranden (se supplement)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över medlemsförslaget**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om utbyggnad av den förebyggande fritidsverksamheten för barn och unga. Medlemsförslaget har behandlats av utskottet vid möten i Reykjavík den 18–19 augusti 1980 och i Oslo den 3–4 november 1980.

1 Inledning

I medlemsförslaget hemställs,

at Nordisk Råd anbefaler de nordiske lands regeringer at gennemføre en utbygning af den socialpædagogiske fritidsvirksomhed for børn og unge, f. eks. ved at iværksætte foranstaltninger, der sikrer oprettelse og drift af flere fritidsklubber for børn og unge.

Ändrade familjemönster, besvärliga ekonomiska förhållanden och stigande ungdomsarbetslöshet pekar på att det föreligger väsentliga och icke tillgodosedda behov av förebyggande fritidsverksamhet för barn och unga. Behoven diskuterades vid det seminarium som Nordiska rådets social- och miljöutskott anordnade hösten 1979 om alkohol- och narkotikaproblem i Norden. Vid seminariet dryftades vilka förebyggande insatser som kan vidtagas för att förhindra ett ökande missbruk av alkohol och narkotika bland 10–20 åringar.

Fritids- och ungdomsklubbar har visat sig kunna dra till sig barn och unga ur socialt hotade grupper och därmed utträta en generell preventiv insats. Detta visar erfarenheterna från "Projekt Unge I Midtjylland". Förslagsställarna pekar på två aspekter som bör beaktas när det gäller det stigande rusmedelsmissbruket.

För det första deltar en stor del av 10–20 åringarna inte i fritidsverksamhet som anordnas av de frivilliga barn- och ungdomsorganisationerna. De blir därför hänvisade till kommersiella aktiviteter utan ideologisk ledning. I dessa aktiviteter utgör alkohol ofta en förutsättning för medverkan.

Likaså är alkoholintaget ofta den enda aktivitet som knyts till denna form för samvaro. De unga kan komma att tvingas till att intaga alkohol oavsett egen önskan genom att alkoholen utgör en del av miljön.

För det andra har den mest utnyttjade metoden för att förebygga missbruk av alkohol och narkotika varit undervisning och upplysningsverksamhet inriktad på barn och unga. De unga som blir rusmedelsmissbrukare är nästan uteslutande utbildningsmässigt och socialt dåligt fungerande personer. De är svåra att nå via utbildningssystemet, genom utsändning av

material eller andra upplysningsverksamhetsformer. Bäst vore att etablera olika former av fritidsverksamhet som i en social och pedagogisk miljö lämnar nödvändig upplysning om alkohol och narkotika. Deltagarna själva bör göras medansvariga för planeringen. Nordiska rådet bör sålunda anmoda de nordiska ländernas regeringar att bygga ut den förebyggande fritidsverksamheten för barn och unga, anser förslagsställarna.

2 Remissinstanserna

Remissvar har inkommit från följande organisationer och myndigheter på nordiskt och nationellt plan:

Nordiska

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)

Danmark

Undervisningsministeriet
Socialministeriet
Indenrigsministeriet
Justitsministeriet
Amtsrådsforeningen i Danmark
Kommunernes Landsforening
Børne- og Ungdomspædagogernes Landsorganisation
Dansk Ungdoms Fællesråd
Landsforeningen Ungdomsringen

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet
Skolstyrelsen
Socialstyrelsen
Ålands landskapsstyrelse
Centralförbundet för barnskydd
Akava
Finlands nykterhetsorganisationers förbund
Finlands kommunförbund
Finlands svenska kommunförbund

Norge

Forbruker- og administrasjonsdepartementet
Norske kommuners sentralforbund
Oslo kommune – ungdomskontoret
Landsforeningen for fritidsklubber

Sverige

Socialstyrelsen

Skolöverstyrelsen

Statens ungdomsråd

Svenska kommunförbundet

Landstingsförbundet

Sveriges socionomers riksförbund

Riksförbundet Hem och skola

Sveriges förskollärares riksförening

Sveriges Fritidspedagogers Förening

*2.1 Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget**2.1.1 Nordisk*

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) framhåller att alternativa fritidsmiljöer förmodligen kan ha effekter av förebyggande slag när det gäller barns och ungas alkoholmissbruk. Man bör dock inte ställa förväntningarna alltför högt eftersom alkoholforskningen visat att ungdomens bruk av alkohol snarast bestämmes utifrån de vuxnas konsumtionsmönster. De i medlemsförslaget förordade åtgärderna kan utgöra komplement till alkoholpolitiska insatser. Den praktiska utformningen av en utbyggnad av fritidsverksamheten för barn och unga torde komma att variera från land till land på grund av olikartade traditioner. En möjlig samarbetsform är utbyte av erfarenheter mellan ungdomsledare eller andra med ungdomar arbetande.

För egen del finansierar NAD i början av september 1980 ett seminarium om socialisation av barn och alkohol. Utgångspunkten är forskningsrön som visat att det vid 10–14 års ålder sker avsevärda hållningsförändringar beträffande alkoholbruket. Familjens och ungdomskulturens inflytande på den aktuella åldersgruppen skall diskuteras. Seminariet kommer att avge en rapport.

2.1.2 Danmark

Undervisningsministeriet tillstyrker medlemsförslaget generellt. Upplysning om rusmedelsfarorna bör ges till särskilt utsatta grupper i samband med fritidsaktiviteter. Dessa bör omfatta såväl de frivilliga barn- och ungdomsorganisationerna, bland annat idrottsföreningarna, som fritids- och ungdomsklubbar. Uppsökande verksamhet bör särskilt uppmuntras. Undersökningen "Unge i Midtjylland" pekar inte så entydigt, såsom framhålls i medlemsförslaget, på att fritids- och ungdomsklubbarna är de enda som gör en relevant insats. Undersökningen avser bara 14-åringar i Silkeborg stad. Fritidserbjudanden får inte erhålla karaktären av klientbehandling eller sysselsättningsterapi. Den skall istället vara präglad av idé och hållning och bör ej isoleras utan integreras mest möjligt i närmiljön. Delta-garna bör vara medansvariga, vilket medverkar till att utveckla intresset

för samhällslivet. De frivilliga organisationerna bör stimuleras till medverkan.

Indenrigsministeriet anser att en utbyggnad av den förebyggande fritidsverksamheten sannolikt kommer att få effekt när det gäller barns och ungas alkohol- och narkotikamissbruk. Den praktiska utformningen därav bör dock variera från land till land beroende på traditioner och kultur. Vidare bör denna form för fritidsverksamhet inte isoleras, utan kombineras med andra åtgärder för att man skall kunna undgå att misstrivsel uppstår.

Børne- og Ungdomspædagogernes Landsorganisation finner det bra och riktigt att detta initiativ tagits.

Landsforeningen Ungdomsringen tillstyrker medlemsförslaget.

Dansk Ungdoms Fællesråd stöder de allmänna principer som ligger till grund för medlemsförslaget. Det finns ett samband mellan det kommersiella fritidsutbudet och missbruk och kriminalitet. Några kvalitetskrav har ej uppställts för detta utbud. Den i medlemsförslaget föreslagna ökningen av stödet bör inte förbehållas enskilda sektorer inom fritidssektorn. Fritidspolitiken måste ses i ett sammanhang och alla de frivilliga barn- och ungdomsorganisationerna involveras. Följande aspekter bör kunna bidra till en bättre fritidsverksamhet: (a) En helhetsvärdering av samhällets fritidspolitik bör komma till stånd. (b) De frivilliga organisationerna bör också fortsatt utgöra centrala element i en samlad fritidspolitik. (c) De administrativa reglerna bör anpassas så att de inte griper in i föreningarnas struktur. (d) Föreningsverksamhet med särskild social profil bör kunna erhålla extraordinärt stöd. (e) Det ekonomiska stödet bör vara aktivitetsbefrämjande.

2.1.3 Finland

Skolstyrelsen framhåller, att skolan för att främja sunda levnadsvanor försöker uppmuntra till en positiv användning av fritiden. Likaväl är hemmet och föräldrarna mycket betydelsefulla för barns och ungas fostran. Föräldrarna borde stimuleras till gemensamma hobbyaktiviteter tillsammans med barnen. Också skolan bör främja hobbyverksamheten. I skolornas klubbverksamhet bör också de ungdomar uppmärksammas som redan slutat sin skolgång. Redan på grundskolans högstadium kan man notera att eleverna söker sig till kamrater som avslutat sin skolgång och som leder in skoleleverna i gängets icke-önskvärda beteende. Men medel behöver anslås till denna verksamhet.

Medborgar- och arbetarinstituten bör samarbeta med skolan i syfte att utveckla fritidsverksamheten. Åldersgränserna bör ändras så att barn, unga och vuxna gemensamt kan delta i hobbycirkel. Barn och unga har behov av aktiva och kunniga fritidsledare. Därför behövs resurser till fortbildning för lärare och handledare. Styrelsen finner medlemsförslaget viktigt, men framhåller att upplysningsverksamhet om rusmedel inte är

någon central beståndsdel i fritidsverksamheten som sådan utan att denna i första hand bör inriktas på fritidsledarna.

Socialstyrelsen finner medlemsförslaget vara viktigt. Genom att konkretisera det kan barns och ungdomars uppväxtförhållanden påverkas positivt. Följande mål bör gälla för barns- och ungdomars fritidsmiljö: (a) att förutsättningar skapas för en mångsidig samvaro, (b) att barns och ungdomars egna aktiviteter stödes, (c) att deras allsidiga utveckling i förhållande till samhället befrämjas, (d) att iakta hur uppväxtförhållandena utvecklas i olika situationer, (e) att införa något slags skydd mot kommersiellt undermålig reklam. I samtliga nordiska länder har strävan varit att berika bostadsmiljön och möjligheterna till lokal demokrati diskuterats.

Förutom utrymmen behöver barn och unga verksamhetsledare. Den av undervisningsministeriet tillsatta kommittén för barnkulturen avgav sitt betänkande år 1979. En av dess utgångspunkter var att daghem skall utgöra ett kulturcentrum inom vars ram även föräldrarnas verksamhet beaktas. I vidaste mening fann kommittén att barnens totala livsmiljö var barnkultur dvs. den påverkas av bostäderna, biblioteken, teatrarna, skolan, daghemmen, museerna, utställningshallarna, musiklokalerna, musik- och konsertsalarna, lekplatserna, motions- och fritidslokaliteterna, parkerna, fritidslokalerna, biograferna och hobby- och klubblokalerna. Barns kulturutrymmen kan inte särskiljas från övriga kulturlokaliteter. Om ungdomarna erbjudes konstruktiv verksamhet kan den destruktiva verksamheten minska eller till och med upphöra. FN:s internationella barnår 1979 gav impulser till en mångsidig verksamhet på kommunal nivå, som även berörde barns och ungdomars fritid. Den finländska kommittén för barnåret har framlagt förslag till uppföljning som innebär att samtliga berörda ministerier tar ansvaret inom sitt eget kompetensområde. Vidare föreslås riksomfattande kommunalprojekt 1980–90 för att förbättra barns och ungas fysiska, psykiska och sociala miljö. I statsbudgeten skulle enligt förslaget en tredjedel av de medel som avsätts för att eliminera de vuxnas psykiska och sociala rubbningar anslås till fördelning inom kommunerna. Nordiska riktlinjer bör uppgöras för att reducera den kommersiella underhållningen som befinner sig på en låg nivå. Aktiveringen av barns och ungas fritid kan ske via frivilliga organisationer och genom redan verk-samma organisationer. Om man strävar efter att förebygga bruk av rusmedel behövs det betydligt större ekonomiska satsningar.

Ålands landskapsstyrelse ställer sig i princip positiv till utvecklingen av socialpedagogisk fritidsverksamhet för barn och unga. Särskilt bör föräldrarnas deltagande i fritidsaktiviteterna stimuleras så att den ökande splittningen av familjeenheten kan undvikas.

Enskilda initiativ på ideell basis bör erhålla skäligen förutsättningar t. ex. genom att godtagbara lokaliteter och nödvändigt material ställs till för-fogande. Planstyrning och byråkrati bör undvikas.

Centralförbundet för barnskydd stöder medlemsförslaget, som man an-

ser tar upp ett viktigt och omfattande problemområde. Även andra åtgärder än de som omnämnes i medlemsförslaget krävs för att komma till rätta med rusmedelsproblemen bland de unga. Detaljerade förordningar om experiment, organisation samt organisationernas plats i arbetet bör meddelas på nordiskt plan.

Akava konstaterar att de ungdomar som utbildningsmässigt och socialt är sämre lottade är svåra att nå med sedvanlig upplysningsverksamhet. Därför bör fritidsaktiviteter komma till stånd som i en social och pedagogisk omgivning förmedlar information om alkohol- och narkotikamissbruk. De problem som berörs i medlemsförslaget förekommer i samtliga nordiska länder. Narkotikaproblemet sprider sig allt längre ned i åldersklasserna, vilket är oroväckande. Meningsfylld hobbyverksamhet i övervakad omgivning kan länka in intresset i andra banor. Viktigt är att de unga får vara med och själva forma verksamhetsramarna. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Finlands kommunförbund anser att ungdomsproblemen kommit i förgrunden under det gångna decenniet. De ungdomar som har narkotikaproblem deltar ej i fritidsverksamhet organiserad av föreningar, men det är säkert på sin plats att arrangera dylik verksamhet. Undervisningsministeriet bör granska bestämmelserna om skolornas klubbverksamhet så att man kan övergå från klubbar skolvis till klubbar kommunvis. De ungdomsledare som avlönas av kommunerna bör bli statsbidragsberättigade.

Finlands svenska kommunförbund erinrar om att enligt stadgan för ungdomsnämnder skall dessa stödja ungdomsföreningarnas arbete samt vid behov anordna studie- och hobbyverksamhet och fritidssysselsättning för unga. Ungdomsklubbar har igångsatts särskilt i tätorterna. Därvid lämnas information om alkohol- och narkotika. Vad som föreslås i medlemsförslaget har redan inletts på kommunal nivå. Därför gäller det att bedöma vilka resurser som behöver avsättas och att utveckla lämpliga arbetsformer. Förhållandet mellan antalet ledare och antalet ungdomar bör uppmärksammas. Att en ledare bär ansvaret för femtio ungdomar kan inte vara gynnsamt för utsikterna att påverka ungdomarnas attityder till alkohol och narkotika. För att ungdomsledarna skall kunna ge sakkunniga upplysningar och känna motivation måste de utbildas i rusmedelsfrågor. Medlemsförslaget tillstyrkes. Vid utvecklandet av klubbverksamheten bör staten bära sin andel.

Social- och hälsovårdsministeriet delar den syn som kommer till uttryck i medlemsförslaget beträffande samhällsutvecklingens förändring och familjens ändrade roll. Bruket av rusmedel har ökat bland barn och unga i riskgrupperna. Merparten av de mest utsatta barnen och ungdomarna nås inte av fritidsklubbarna, utan deras fritid styrs av utbudet inom den kommersiella underhållningsindustrin. Inom finländsk familjepolitik har föreslagits olika former av förebyggande åtgärder för att komma till rätta med alkohol- och narkotikamissbruket: stödformer för familjens uppehälle, service- och stödformer för vård, uppfostrings- och rådgivningsarbete, arrangemang inom arbetslivet, boendeinsatser m. m.

Barns och ungas närmiljö har man försökt påverka i Finland genom att inrätta lekparkar och lekplatser, förbättra trafiksäkerheten samt erbjuda olika hobbyalternativ. Medlemsförslaget stödes.

Finlands nykterhetsorganisationers förbund tillstyrker medlemsförslaget, men understryker att endast om de fritidsaktiviteter som erbjuds de unga är nyktra kan de lyckas. En garanti för detta erhålles om verksamheten anordnas i nykterhetsrörelsens regi eller av organisationer som präglas av nykterhet. Finländska undersökningar visar att bruket av alkohol ökar om man är verksam i ledar- eller representationsuppgifter, vilket beror på att aktiva ungdomar oftare än andra hamnar på tillställningar där alkohol förekommer. Undervisningsministeriet accepterar måttliga alkoholutgifter i samband med statligt bidragsgrundande verksamhet som representation. Detta står i strid med alkoholpolitiska mål. Inom verksamhet av specialkaraktär för problemungdom har, tvärt emot syftet, alkohol och andra rusdrycker förekommit. Denna form av arbete är viktig, men man måste erinra sig vad insatsen kräver. Problemungdomen bör erhålla adekvat information om effekten av rusmedel. Det kan ske genom nykterhetsorganisationernas försorg.

2.1.4 Norge

Forbruker- og administrasjonsdepartementet ser positivt på medlemsförslaget. Fritidsklubbarna är ett bra inslag i närmiljön. De står centralt i det förebyggande arbetet. En utbyggnad av deras verksamhet bör stimuleras. De synpunkter som framkommer i medlemsförslaget ansluter nära till norska erfarenheter. Omkring 50–60 % av de ungdomar som inte medverkar i de frivilliga barn- och ungdomsorganisationerna tillhör samhällets mest utsatta. Det kommersiella utbudet kommer därmed att dominera, vilket får allvarliga följder: isolation, flykt, rusmedelsbruk och social passivering. Med andra ord en svår start i ett svårt liv.

Departementet hyser samma uppfattning som förslagsställarna om det kommersiella fritidsutbudet. Socialpolitiska åtgärder måste innebära något mera än åtgärder som blott avviker från det kommersiella genom offentligt ägande och alkoholförbud. Fritidsklubben representerar långt mera än ett erbjudande om fritidsaktiviteter och samvaro. Den utgör en fast ram för inläring och utveckling i en miljö med jämnåriga. Fritidsklubbarnas möjligheter att nå dem som står svagt ekonomiskt och socialt bör utnyttjas.

Oorganiserade ungdomar, ungdomar i den s. k. riskzonen, psykiskt och fysiskt handikappade och invandrabarn är viktiga målgrupper för fritidsklubbarna. Klubbarna måste tillförsäkras bättre ekonomiska resurser. Fritidsklubbarnas egenvärde betonas av departementet. Det är emellertid inte deras möjligheter att förebygga rusmedelsmissbruk som motiverar verksamheten utan deras förmåga att avlägsna sociala olikheter på fritids- och välfärdsområdet. De uppfattningar som framkommer i medlemsförslaget beträffande information, upplysning och undervisning som led i en före-

byggande verksamhet delar departementet. Man vet emellertid inte tillräckligt om varför barn och unga börjar använda rusmedel vilket kan vara till hinder för reell, förebyggande verksamhet.

Norske kommuners sentralforbund tillstyrker medlemsförslaget.

Oslo kommune – ungdomskontoret framhåller att de rusmedelsproblem som förekommer bland ungdomen gäller en mindre del. Denna grupp möter en rad svårigheter t. ex. misslyckad skolgång, marginellt förhållande till arbetslivet, psykiska lidanden och ett mera konfliktfyllt förhållande till sin närmaste omgivning och samhället än genomsnittet. Erfarenheterna visar att fritidsklubbarna i hög grad utgör ett erbjudande till de svagt ställda ungdomarna, kanske det enda organiserade erbjudandet. Ofta fungerar klubbarna som kontaktyta. Medlemsförslaget tillstyrkes. Forskningsresultat visar att den ålder då öl börjar drickas sjunker för att år 1979 vara 14 år. Flickornas beteendemönster påminner alltmera om pojkarnas. För ungdomar mellan 16–21 år var år 1979 den genomsnittliga konsumtionen – omräknat i ren alkohol – ungefär 4 liter per år. Ungdomar i åldern 16–21 år som slutat skolan dricker mera alkohol än de som går kvar.

Landsforeningen for fritidsklubber är positiv till medlemsförslaget. Man anser att barn och unga varit lågprioriterade grupper vid fördelningen av grundläggande förmåner. Passivisering, arbetslöshet och rusmedelsmissbruk kännetecknar ungdomens situation i alla delar av Norge. Skolan har dragit upp riktlinjerna för barn- och ungdomspolitiken och erhållit merparten av resurserna från samhällets sida. Förebyggande åtgärder och offentligt ungdomsarbete får ses som reparationsarbete. Det är billigare att förebygga än att behandla. Man förebygger inte trafikolyckor genom att bygga flera sjukhus. När det gäller förebyggande insatser mot narkotikamissbruk är fritidsklubbarna de enda konkreta och effektiva åtgärderna som är kända idag.

Ett väl utbyggt barn- och ungdomsarbete är en förutsättning för social rättvisa och jämställdhet mellan barn och unga. Det bör vara en rättighet för varje barn att få delta i en fritidsklubb på hemorten.

De unga tillbringar mycket tid med jämnåriga. Personligheten och identiteten formas i betydande grad i vänkretsen. Fritidsklubbarna är till för samtliga ungdomar och skall verka socialt förebyggande. De många metoder som tillämpas inom fritidsklubbarna breddar verksamheten och drar till sig stora och olikartade ungdomsgrupper. All verksamhet är rusgiftsfri. Enklast är det att uppnå resultat inom fritidssektorn. Medlemsförslaget bör få en positiv fortsatt behandling.

2.1.5 Sverige

Skolöverstyrelsen anser att drogmisshuset är ett omfattande hälsoproblem. Styrelsen gör fortlöpande enkätundersökningar, som visat att förhållandet är i stort sett oförändrat under hela 1970-talet med undantag för den ökning som skett vad beträffar flickornas konsumtion. Till den markanta

förbättring som inträtt på vissa områden anser styrelsen skolans undervisning om droger ha bidragit. Berusningsbenägenheten är avsevärd bland ungdomen. 40 % av pojkarna och 30 % av flickorna i årskurs 9 är storkonsumenter, vilket innebär att varje gång som de dricker motsvarar det en halv flaska sprit eller en hel flaska vin eller 5–6 burkar öl.

Skolan försök till hälsofostran syftar till (1) att förbättra självförtroendet, (2) att öka deltagandet i sysselsättningar som utgör alternativ till nuvarande levnadssätt, (3) att öka förmågan att klargöra sina värderingar och (4) att öka beslutsförmågan. Fritidsverksamheten kan enligt skolöverstyrelsens mening inte ersätta arbete, då den som inte arbetar inte heller har någon fritid. En aktiv fritidsverksamhet är bara en insats bland många för att förebygga missbruk. Socialpedagogisk verksamhet för unga är nödvändig, men måste bli föremål för betydande satsningar som sker inom en kort tidsrymd. Utbildningen för fritidspedagoger och fritidsledare bör ses över. Medlemsförslaget stödes.

Statens ungdomsråd anser att det behövs en ökad satsning på organiserad fritidsverksamhet för barn och unga inte minst mot bakgrund av det stigande drogmissbruket i unga åldrar. En ökad satsning på föreningslivet bör skapa goda förutsättningar att dels nå många, dels medverka till ansvarstagande och engagemang. Rådet har satt igång en utredning om barns och ungdomars fritidsaktiviteter i vilken kartlagts det kommersiella utbudets effekter. Rådet ser positivt på medlemsförslaget.

Svenska kommunförbundet och regeringen träffade år 1975 överenskommelse om utbyggnad av daghems- och fritidsverksamheten med 100 000 daghemsplatser och 50 000 fritidshemplatser under en femårsperiod. I det nya förslaget till socialtjänstlag anges mål för barn- och ungdomsverksamheten. Nya former av s. k. öppna verksamheter är öppna förskolor, parkleksverksamhet och öppen fritidsverksamhet i föreningsregi.

Kommunala och föreningsdrivna fritidsgårdar har ett stort utbud av aktiviteter på dag- och kvällstid för i första hand skolbarn. Stråvan är att få med barn och ungdom i det praktiska arbetet för att förmedla kunskap om hur demokratiska organisationer arbetar. När ungdomar möts på detta sätt kan man ta itu med olika former av missbruk.

Sveriges socionomers riksförbund är positivt till medlemsförslaget. Rena informationsinsatser riktade till ungdomar som håller på att hemfalla till drogmissbruk tror förbundet får begränsade effekter. Det gäller att finna konstruktiva lösningar på den förhärskande passiviteten och håglösheten. Bra fritidsaktiviteter för barn och unga ger möjlighet till gemenskap, aktivitet, initiativ och ökar självtilliten. Förbundet ser positivt på att Nordiska rådet uppmärksammat den stora ungdomsarbetslösheten och det ökande drogmissbruket.

Riksförbundet Hem och skola anser att insatser som syftar till att förebygga alkoholmissbruk skall prioriteras. Förbundet önskar medverka i utvecklingen av strategier för den åsyftade utbyggnaden av fritidsverksam-

heten. Inom ramen för det s.k. högstadieprojektet har ideologiska och pedagogiska synsätt utvecklats som kan vara av värde.

Sveriges forskollärares riksförening stöder medlemsförslaget.

Sverigse fritidspedagogers förening anser att samhället måste satsa mera på fritidsverksamhet för barn och unga. Tusentals barn i åldern 7–12 år är helt utan tillsyn utanför skoltid då föräldrarna arbetar. Fritidshemmen kan ta hand om 7 % av barnen i denna åldersgrupp. Det behövs en utbyggnad av fritidsverksamheten även för barn över sju år. För 7–16-åringar tillbringas en fjärdedel av den vakna tiden i skolan, men resten är fritid. Vad skall barnen använda sin fritid till? Fritidsverksamhet för barn och unga behövs för att lära ut hur man skall klara sig i samhället.

Socialstyrelsen framhåller att fritiden i hög grad påverkar attityder och vanor. Inte minst gäller detta för tonåringarna, som befinner sig i en brytningstid då det ständigt finns latent faror för att påverkas av oacceptabla normer och handlingsmönster. Fritidens kommersialisering utgör en av dessa faror. I Sverige är det kommunerna – oftast fritidsnämnderna – som ålagts ansvaret för den allmänna förebyggande barn- och ungdomsvården. Förutom den allmänna fritidsverksamheten finns särskilda verksamheter för barn och ungdom i rikszonen. Statsbidrag ges till denna verksamhet och till ungdomsorganisationerna. Den i medlemsförslaget förordade klubbverksamheten faller in under redan befintliga arbetsformer på det kommunala planet. Erfarenheter föreligger från den försöksverksamhet som bedrivs. Många projekt har tvingats sänka ambitionsnivån på grund av för stort deltagande. Det lokala föreningslivet har visat stort intresse. Föräldrarna bör engageras på ett tidigt stadium. Organisationerna besitter helt andra möjligheter än kommunerna att fylla barns och ungdoms fritid med idéinnehåll. Den kommunala och den organisationsdrivna verksamheten bör ses som komplement till varandra.

2.2 Remissinstanser som ställer sig tveksamma till eller som avstyrker medlemsförslaget

Inga remissvar har inkommit som ställer sig direkt negativa till intentionerna i medlemsförslaget.

2.3 Remissinstanser som avstår från att yttra sig

2.3.1 Danmark

Socialministeriet, Justitsministeriet, Amsrådsforeningen i Danmark och *Kommunernes Landsforening* avstår från att kommentera medlemsförslaget i sak.

2.3.2 Sverige

Landstingsförbundet avstår från att yttra sig under hänvisning till att ansvaret för fritidsverksamheten åvilar primärkommunerna.

3 Utskottet

Medlemsförslaget har rönt ett genomgående positivt mottagande bland remissinstanserna. Rusmedelsmissbruket har trängt allt längre ned i åldrarna i de nordiska länderna. Tilltagande isolering, verklighetsflykt, social passivisering och utslagning bland vissa grupper av barn och ungdom ställer nya krav på förebyggande insatser från myndigheters och organisationers sida. Ungdomsarbetslösheten tillhör vår tids största utmaningar. Utskottet är övertygat om att förstärkta insatser när det gäller utbyggnad av fritidsklubbar kan ha positiva effekter för barn och ungdom i riskzonen. Fritidsklubbarna representerar emellertid långt mera än ett erbjudande om fritidsaktiviteter och social samvaro. Rätt drivna kan de utgöra en fast ram för inläring och utveckling i en miljö som präglas av lika villkor och jämlikhet. Fritidsklubbarna är en av få till buds stående möjligheter att nå ut till socialt och ekonomiskt underprivilegerade grupper av yngre människor. Därför bör upplysning om rusmedelsfarorna med fördel kunna ges inom ramen för deras verksamhet. Denna form för förebyggande insatser är dock bara en av många aktiviteter som bör kunna ske i regi av fritidsklubbarna.

Viktigt är att den förebyggande fritidsverksamheten ej får karaktär av klientbehandling eller sysselsättningsterapi, utan att den integreras med övrig fritidsverksamhet. För att ge verksamheten ett idémässigt rikt innehåll talar mycket för att de frivilliga organisationerna kan göra en konstruktiv insats. Vilka slags organisationer som bör engageras kan variera från land till land. Av stor betydelse är att de unga känner medansvar för verksamheten. Det kan åstadkommas genom del i gemensam planering och delaktighet i beslutsfattandet beträffande närmiljön.

För att gynnsamma möjligheter skall föreligga för att påverka ungdomars attityder bland annat till rusmedlen krävs dels att antalet ungdomar per ungdomsledare inte är för stort, dels att ungdomsledarna erhållit lämplig utbildning. Därför bör ökade resurser ställas till förfogande för fort- och vidareutbildning av ungdomsledare. Här kan ett erfarenhetsutbyte på nordiskt plan vara lämpligt.

Strävan bör vidare vara att engagera föräldrarna i ungdomarnas fritidsverksamhet. Eventuellt förekommande administrativa hinder, t.ex. statliga och kommunala bidragsbestämmelser, bör avlägsnas så att denna strävan inte motverkas. Reglerna bör inte utformas så att de verkar hindrande för olika föreningar i deras strävan att ge verksamheten ett eget idémässigt innehåll. Det kommersiella utbudet av fritidsaktiviteter är inte tillfredsställande. Negativt är att de kommersiella fritidsaktiviteterna inte sällan är förknippade med alkoholintag. Någon form av skydd mot en många gånger undermålig kommersiell fritidsreklam borde övervägas.

Den konkreta och praktiska utformningen av den förebyggande fritidsverksamheten för barn och unga kan komma att variera från land till land beroende på olika traditioner och kulturmönster. Det är emellertid utskot-

tets fasta förvisning att en ökad satsning bör ske på detta område i samtliga nordiska länder och att man genom ett erfarenhetsutbyte på nordiskt plan kan uppnå betydande fördelar. Under hänvisning till vad som ovan anförts hemställer utskottet att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att bygga ut den förebyggande fritidsverksamheten för barn och unga genom att bland annat upprätta flera fritidsklubbar samt att få till stånd ett erfarenhets- och informationsutbyte på nordiskt plan beträffande efter- och vidareutbildning av ungdomsledare.

Oslo den 4 november 1980

Liv Andersen (A)

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgaard (FP)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Förman

Doris Håvik (s)

Bror Lillqvist (Sd)

Grethe Lundblad (s)

Irma Rihtniemi-Koski (Kok)

Ebba Strange (SF)

Petur Sigurdsson (Sj)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Sigrid Utkilen (H)

BILAGA 3, I efterhand inkomna yttranden (se supplement 2)

Medlemsförslag

om transport av farligt gods

(Väckt av Chr. Christensen, Rolf Sellgren och Marjatta Väänänen)

Transporternas betydelse för en positiv utveckling av näringslivet kan inte överskattas. Såväl det nationella som det internationella handelsutbytet är beroende av en rationell och effektiv transportsektor. I särskilt hög grad gäller detta för de utvecklingssvaga delarna av de nordiska länderna, där hemmamarknaden av naturliga skäl är otillräcklig.

I takt med samhällsutvecklingen ökar behovet av transporter samtidigt som kvalitetskraven växer. Ett industrialiserat samhälle förutsätter en annan typ av transporter än ett mindre utvecklat. Transportbehoven förändras inte bara genom ökade tekniska och ekonomiska krav utan även på grund av att andelen petrokemiska produkter och kemikalier stiger i takt med välfärden. Detta förhållande är inte speciellt för de nordiska länderna. Samma förhållande gäller överallt i världen.

Samlingsbegreppet för dessa produkter är sedan lång tid tillbaka farligt gods. Detta slags gods har trots sina negativa egenskaper fått allt större andel av transportvolymen. Inte minst vårt beroende av petroleumprodukter och naturgas har påskyndat denna utveckling. För att komma till rätta med riskerna och för att underlätta handelsutbytet har man inom FN:s ram träffat överenskommelser om transporter av farligt gods till sjöss, i luften och på väg. Järnvägstransporterna faller sedan gammalt under en särskild organisation, Centralbyrån för järnvägstransporter i Bern. Trots att transportverksamheten har mycket gemensamt oavsett transportsättet finns fortfarande vissa skillnader mellan säkerhetsföreskrifterna för farligt gods. För att överbrygga dessa arbetar inom FN:s ram expertgruppen för transport av farligt gods. Denna grupp ger ut FN-rekommendationerna i syfte att lägga en gemensam grund för det fortsatta arbetet på att reglera transporterna av farligt gods.

Detta internationella arbete har bl. a. lett fram till en kod för sjötransporter (International Maritime Dangerous Goods Code) – IMDG, av IATA utfärdade regler om lufttransporter av farligt gods (RAR), säkerhetsföreskrifter för internationell järnvägstransport av farligt gods (RID) och slutligen till den europeiska överenskommelsen om internationell transport av farligt gods på väg (ADR). Finland, Norge och Sverige har biträtt samtliga, Danmark IMDG-koden, RAR och RID samt väntas tillträda

ADR under 1980. Island har tillträtt endast RAR.

Vid sidan av dessa internationella reglementen finns inom samtliga nordiska länder nationella föreskrifter för vägtransporter. I vissa fall har man försökt anpassa sig till ADR och i andra har man valt en rent nationell lösning. Detta har fått till följd att de nordiska länderna tvingas använda sig av regler avsedda för internationella transporter även vid rent inomnordiskt handelsutbyte. Vidare försvårar de olika nationella reglerna en ändamålsenlig standardisering och ekonomiska vinster genom samordnad produktion av t. ex. transportmateriel, containers och emballage. Även införandet av övergripande system för transporter försvåras eller omöjliggörs på grund av denna splittring.

I överenskommelsen om samarbete på transport- och kommunikationsområdet betonas vikten av ett optimalt utnyttjande av de nordiska ländernas samlade resurser (inledningen). I art. 2 framhålls att syftet bl. a. är samarbete med sikte på rationellt ordnade och effektiva transporter och att genom samordning, samverkan och arbetsfördelning få till stånd en större samlad effekt av arbetet på transportområdet. Dessa mål skall nås genom gemensamma projekt och systemlösningar (art. 3).

Visserligen har en samordning skett i den internationella trafiken men kvar står dock att varje land har sina egna föreskrifter för inrikes trafik varigenom grunden för bl. a. enhetliga tekniska lösningar ryckts undan. Helt i linje med den nordiska transportöverenskommelsens anda och bokstav står önskemålet att de nordiska länderna harmoniserar sina bestämmelser om vägtransport av farligt gods. Denna kan lämpligen ske i samband med den nationella anpassning anslutningen till ADR torde medföra. Inom Sverige har ett sådant samordningsprojekt inletts avseende tekniska krav på tankbilar för brandfarlig vara. Avsikten med detta är att söka nå en nära överenskommelse mellan de nationella svenska kraven och dem som gäller i de övriga nordiska länderna.

Det är viktigt att denna strävan efter harmonisering omfattas av alla de nordiska staterna samt att den omfattar alla frågor kring farligt gods. Målet är underlättande av internordisk handel och breddandet av basen för utvecklingen inom transportsektorn.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda och avge förslag om harmonisering av de nordiska ländernas bestämmelser om transport av farligt gods.

København, Stockholm och Helsingfors den 14 februari 1980

Chr. Christensen (KrF)

Rolf Sellgren (fp)

Marjatta Väänänen (K)

*BILAGA 1. Yttranden (se supplement)***BILAGA 2****Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget**

Till trafikutskottet har hänvisats medlemsförslag A 582/t om transport av farligt gods. Utskottet har behandlat förslaget vid sina möten den 3 mars 1980, den 16 juni 1980, den 3 november 1980 och den 8 december 1980.

1 Inledning

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda och avge förslag om harmonisering av de nordiska ländernas bestämmelser om transport av farligt gods. Det konstateras att transportbehovet världen över ökat och ändrats i takt med samhällsutvecklingen samt att transport av petrokemiska produkter och kemikalier ökat i takt med välfärden. Dessa produkter kallas sedan långt tillbaka farligt gods.

Inom FN:s ram har överenskommelser träffats om transporter av farligt gods till sjöss och på väg. Sedan gammalt faller järnvägstransporterna under Centralbyrån för järnvägstransporter i Bern. För lufttransporter har bestämmelser utarbetats av IATA. IATA är en sammanslutning av flygbolag. För att överbygga skillnaderna i säkerhetsföreskrifterna för farligt gods arbetar inom FN en expertgrupp för transport av farligt gods.

De internationella regler för transport av farligt gods som för närvarande finns är IMDG-koden för styckegodstransporter till sjöss, IATA-RAR för lufttransporter, RID för järnvägstransporter och ADR för vägtransporter. ADR och RID gäller i Europa.

Finland, Norge och Sverige tillämpar samtliga. Danmark tillämpar IMDG-koden, RAR och RID samt väntas tillträda ADR under 1980. Island tillämpar endast RAR. Vid sidan av de internationella reglerna finns i de nordiska länderna nationella föreskrifter för vägtransporter som endast delvis är anpassade till ADR. Landsvägstransporter mellan Sverige, Norge och Finland är internationella transporter i ADR:s mening. ADR gäller alltså för dessa transporter om inte annat överenskoms.

Olikheterna i de nationella reglerna försvårar vidare standardisering av t. ex. transportmateriel, containrar och emballage.

Förslagsställarna konstaterar att önskemålet att de nordiska länderna harmoniserar sina bestämmelser om vägtransport av farligt gods står helt i linje med den nordiska transportöverenskommelsens anda och bokstav.

Det är enligt förslagsställarna viktigt att strävandena till harmonisering omfattas av alla nordiska stater samt att de behandlar alla frågor kring farligt gods. Målet bör vara att underlätta den internordiska handeln och bredda basen för utvecklingen inom transportsektorn.

2 Remissyttranden

Remissvar har inkommit från följande myndigheter och organisationer:

Nordiska

Nordens fackliga samorganisation (NFS)

Scandinavian Airlines System (SAS)

Nordisk Speditörförbund

Danska

Udenrigsministeriet

Ministeriet for offentlige arbejder

Justitsministeriet

Industriministeriet

Indenrigsministeriet

Danske Statsbaner (DSB)

Sammenslutningen af danske Havne

Københavns Havnevæsen

Københavns Frihavns- og Stevedoreselskab (KFS) A/S

Industrirådet

Danmarks Rederiforening

Oliebranchens Fællesrepræsentation

Landsforeningen danske Vognmænd

Danair A/S

Sterling Airways A/S

Finländska

Ministeriet för inrikesärendena

Trafikministeriet

Luftfartsstyrelsen

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen

Sjöfartsstyrelsen

Strålsäkerhetsinstitutet

Järnvägsstyrelsen

Finnair Oy

Ålands landskapsstyrelse

Industrins centralförbund

Oljebranchens centralförbund

Finlands hamnförbund

Finlands rederiförening

Suomen kuorma-autoliitto r.y.

Ålands redarförening

Norska

Kommunal- og Arbeidsdepartementet

Miljøverndepartementet

Samferdselsdepartementet

Sjøfartsdirektoratet

Statens sprengstoffinspeksjon

Statens forurensningstilsyn

Statens vegvesen

Norges statsbaner (NSB)

Norges rederforbund og Skibsfartens arbeidsgiverforening – Felleskontoret

Norges industriforbund

Norsk petroleuminstitutt

Norske forsikringsselskapers forbund

Norges speditørforbund

Sjøassurandørernes centralforening

Svenska

Statens järnvägar (SJ)

Sjöfartsverket

Luftfartsverket

Statens naturvårdsverk

Koncessionsnämnden för miljöskydd

Rådgivande nämnden för transport av farligt gods

Kommittén för transport av farligt gods

Svenska hamnförbundet

Sveriges industriförbund

Svenska petroleuminstituttet

Sveriges redareförening

Linjeflyg AB

Motormännens riksförbund

*2.1 Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget**Nordiska*

Nordens fackliga samorganisation (NFS) anser det angeläget att de nationella bestämmelserna i Norden harmoniseras såväl sinsemellan som med de internationella bestämmelserna – till den del de kan anses betryggande – samt att de internationella bestämmelserna koordineras. För flertalet nordiska länder gäller att varutransporter över gränserna kräver en kombination av olika transportsätt. För att göra transporter trygga bör gällande internationella reglementen, märkningssystem och övriga säkerhetsåtgärder koordineras.

Nuvarande administrationsmaskineri borde förenklas.

En koordinering och harmonisering av internationella avtal, lagstiftning och annan reglering av transport av farligt gods är dock enligt NFS' uppfattning ännu inte en garanti för att dessa transporter kan ske under betryggande förhållanden.

Enligt NFS' uppfattning är en av de angelägnaste uppgifterna för att göra transporter av farligt gods mindre farliga, att skapa regler för transportföretagens ansvar beträffande personalens skolning om gällande regler för vilka åtgärder som skall vidtas för att godset inte skall bli till fara och om arbetarskyddet.

NFS förväntar sig att de anställdas sakkunskap till fullo utnyttjas i det utredningsarbete medlemsförslaget förväntas föranleda, samt att härav följande konkreta förslag översändes till arbetstagarorganisationerna för uttalande.

Nordisk Speditørforbund stöder medlemsförslaget men betonar att harmonisering av reglerna inte bör medföra att ett nytt regelverk skapas vid sidan om de övriga reglerna. Möjligheterna att harmonisera reglerna om transport av farligt gods på internationellt plan bör undersökas.

Danska

Indenrigsministeriet, som har inhämtat uttalande från Sundhedsstyrelsen, tillstyrker medlemsförslaget.

Danske Statsbaner (DSB) är eniga med förslagsställarna om att harmonisering av ifrågavarande regler vore ändamålsenliga men anser att en sådan harmonisering bör ske på grundval av gällande internationella regler för transport av farligt gods. Harmonisering av reglerna bör sålunda inte medföra att liberalare regler införes för internordisk trafik än för annan internationell trafik. Vad beträffar internordisk järnvägstrafik tillämpas redan nu de internationella reglerna i RID. Enligt DSB:s åsikt bör de nationella reglerna kring järnvägstransporter av farligt gods anpassas till RID-reglerna vilket man i Danmark redan nu har gjort.

Københavns Havnevæsen stöder förslaget.

Københavns Frihavns- og Stevedoreselskab A/S stödjer förslaget och betonar särskilt behovet av att harmonisera reglerna kring lastning av farligt gods.

Landsforeningen danske Vognmænd konstaterar att de nationella reglerna kring transport av farligt gods skiljer sig på en del områden från ADR-konventionens regler om internationella transporter av farligt gods. Under de närmaste åren kommer de nationella reglerna förmodligen delvis att harmoniseras med ADR-konventionens regler.

Denna harmonisering torde enligt landsföreningen väl kunna genomföras genom att största möjliga harmonisering mellan de nationella reglerna i Norden samtidigt uppnås. Landsföreningen anser däremot inte att de nationella reglerna kring transport av farligt gods bör tillämpas vid internordiska transporter.

Finländska

Ministeriet för inrikesärendena har inget att anmärka mot medlemsförslaget.

Trafikministeriet anför att de i Finland gällande bestämmelser om interna transporter av farligt gods grundar sig på ADR- och RID-överenskommelserna, men på grund av Finlands glesa bebyggelse, kyliga klimat och långa avstånd har det ansetts möjligt att tillåta vissa undantag i transporter som sker inom landets gränser. Likaledes har man noterat att ADR-bestämmelserna inte är lämpliga för egentliga distributionstransporter och att godsmängder som kan transporteras utan särskilda villkor är större i de nationella bestämmelserna än i ADR-överenskommelsen.

I enlighet med både ADR och RID har de länder som tillträtt dessa överenskommelser dessutom rätt att sluta bilaterala eller multilaterala avtal om lindrigare villkor.

I flygtrafiken tillämpas de av IATA utvecklade bestämmelserna "Restricted Articles Regulations".

Att förenhetliga bestämmelserna om transport av farligt gods i de nordiska länderna är enligt trafikministeriet motiverat med tanke såväl på utvecklingen av den internationella handeln och trafiken som på trafiksäkerheten och lönsamheten. Trafikministeriet anser det dock inte önskvärt att egna särskilda bestämmelser utvecklas för den nordiska trafiken, utan anser att de ovannämnda allmänna internationella överenskommelserna bör användas också i de nordiska länderna. Om man dock med tanke på de nordiska ländernas särskilda förhållanden i vissa avseenden anser det nödvändigt att avvika från dessa överenskommelser är det naturligtvis önskvärt att dessa avvikelser liksom de olika nordiska ländernas interna specialbestämmelser över huvud taget förenhetligas så att transporter i enlighet med ett nordiskt lands nationella bestämmelser genom ömsesidighet tillåts också i de övriga nordiska länderna.

Luftfartsstyrelsen konstaterar att man på luftfartsområdet i Finland vid transport av farligt gods tillämpar IATA-reglerna Restricted Articles Regulations. Dessa regler har genom åren blivit synnerligen detaljerade. Reglerna kommer enligt uppgift i ICAO att vara slutligt utformade i februari 1981. Reglerna avses tas i bruk 1.7.1981 men detta torde kunna uppskjutas till år 1982.

Luftfartsstyrelsen anser att en harmonisering i de nordiska länderna av bestämmelserna om transport av farligt gods är motiverad såväl ur trafiksäkerhets- som ur ekonomisk synpunkt. På luftfartsområdet bör denna harmonisering grunda sig på de internationella regler som nu utvecklas.

Järnvägsstyrelsen upplyser att de i Finland gällande bestämmelserna om inrikestransporter av farligt gods i sina väsentliga delar baserar sig på motsvarande internationella bestämmelser (RID och ADR) även om vissa undantag tillåts i inrikestransporter på grund av landets glesa bebyggelse, dess kyliga klimat, långa distanser och ringa transportmängder; annars skulle kostnaderna för upprätthållande av trafik bli alltför höga.

De länder som anslutit sig till RID- och ADR-konventionerna äger rätt att sluta bilaterala eller multilaterala avtal om lindrigare villkor; denna rätt har i själva verket också utnyttjats.

Enligt järnvägsstyrelsens uppfattning säkras harmoniserade bestämmelser den bästa transportsäkerheten och underlättar samtidigt internationella transporter och internationell handel. Harmonisering av reglerna får dock enligt järnvägsstyrelsen inte leda till specialregler som uteslutande är avsedda för inomnordiska transporter. Ärendet bör överläggas och utvecklas på basis av internationella regler med beaktande av de nordiska ländernas egna harmoniserade interna specialbestämmelser.

Ifall dylik samordning av bestämmelserna icke är möjlig, bör gällande RID- och ADR-bestämmelser efterlevas och vid behov bör man överenskomma om eventuella undantag.

Strålsäkerhetsinstitutet konstaterar att det inte, med undantag för posttransporter, föreligger väsentliga skillnader mellan transportreglerna i Finland och i de övriga länderna. I praktiken förekommer dock differenser i detaljtillämpningar och i ett flertal specialfall främst på grund av att internationella regler sällan innehåller tillräckligt detaljerade instruktioner för dessas tillämpning. Detta har man redan insett och bl. a. Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor har intresserat sig för saken. Strålsäkerhetsinstitutet stöder medlemsförslaget.

Industrins centralförbund anför att behovet av att förenhetliga bestämmelserna angående transport av farligt gods gäller i synnerhet vägtransporter.

Av de nordiska länderna har Finland, Norge och Sverige anslutit sig till ADR-avtalet. Enligt erhållen uppgift bereder Danmark sig för en anslutning till ADR-avtalet under år 1980. Efter att så skett kommer landsvägstransporter av farliga ämnen mellan de nordiska länderna att äga rum i enlighet med ADR-avtalet.

De nationella bestämmelserna är, med beaktande av finländska särförhållanden, till vissa delar lindrigare än det internationella ADR-avtalet, vilket bestämmelserna baserar sig på.

Det är uppenbart, att det även i de övriga nordiska länderna finns ett behov av att på basis av ADR-avtalet upprätta nationella bestämmelser angående transport av farliga ämnen på landsväg. Härefter, då dylika nationella bestämmelser trätt i kraft, kan man i framtiden överväga ett nordiskt avtal varmed de nordiska länderna ömsesidigt godkänner transporter som uppfyller de nationella bestämmelserna i ett annat nordiskt land.

Industrins centralförbund anser att de nordiska länderna borde ansluta sig till ADR-avtalet och upprätta nationella bestämmelser som beaktar de lokala särförhållandena. Dessa nationella bestämmelser borde man söka få så likartade att tillämpandet av den ovannämnda ömsesidighetsprincipen blir möjligt.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen (VVS) anser att förenhetligande av ifrågavarande bestämmelser skulle vara till nytta i de nordiska länderna. Med hänsyn till att man i Finland fick nya bestämmelser om vägtransport av farligt gods för inte mer än två år sedan anser VVS att behovet av att ändra reglerna bör vara tillräckligt stort för att det skall finnas skäl att ändra bestämmelserna igen inom den närmaste framtiden. Det bör därför utredas om förslaget till förenhetligade bestämmelser är nödvändigt.

Med hänsyn till att de nordiska länderna bildar ett område, inom vilket staterna sinsemellan bedriver en ytterst livlig handel och utgör stora handelspartners för varandra, anser *Finlands hamnförbund* det vara till fördel att de bestämmelser som gäller i dessa länder närmar sig varandra så mycket som möjligt. Hamnförbundet stöder förslaget.

Oljebranschens centralförbund konstaterar att transport med bil av farligt gods mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige kommer att kunna ske inom ramen för ADR-konventionen i samband med Danmarks anslutning till ADR-konventionen, till vilken Finland, Norge och Sverige redan har anslutit sig. Detta innebär att varje land godtar en från ett annat nordiskt land härrörande last av farligt gods, som överensstämmer med konventionen.

De i Finland sedan 1978 gällande nationella föreskrifterna, avviker i vissa fall från denna på grund av speciella nationella förhållanden såsom svalt klimat, långa avstånd och gles bosättning.

Enligt centralförbundets mening bör nationella föreskrifter på området uppgöras på basis av ADR-konventionen men med beaktande av särskilda nationella förhållanden. När samtliga nordiska länder har infört nationella regler i överensstämmelse med det ovan anförda föreligger skäl att, särskilt med tanke på Nordkalottområdet, överväga en nordisk överenskommelse där länderna på reciprok bas godkänner transporter som uppfyller de nationella föreskrifterna i ett annat nordiskt land.

Det är dock inte ändamålsenligt att införa detaljerade samnordiska föreskrifter för transport av farligt gods eller att söka få fullständig internordisk koordinering.

Finlands rederiförening finner det ändamålsenligt att avge ett förslag om harmonisering av de nordiska ländernas bestämmelser om transport av farligt gods. Beträffande internationella sjötransporter av farligt gods bör enligt rederiföreningen harmonisering ske genom att samtliga länder, inte endast de nordiska, tillämpar IMDG-koden utan nationella eller regionala tillägsbestämmelser.

Suomen kourma-autoliitto r.y. (Finlands lastbilsförbund) upplyser om att internationella lastbilstransporter blir tröga och kostsamma när olika länders eller transportformers stadgar avsevärt avviker från varandra.

I trafikministeriets beslut om transport av farligt gods på väg är en del av fordringarna mildare än ADR-konventionens.

Suomen kourma-autoliitto anser att man bör sträva efter att de nordiska

länderna inför enhetliga fordringar för transport av farliga ämnen men anser att de samnordiska stadgarna skulle kunna avvika från ADR-bestämmelserna på samma sätt som de finländska stadgarna gör då de nordiska klimatologiska förhållandena inte på ett avgörande sätt avviker från varandra.

Ålands rederiförening anför att samordnande av reglerna för sjö-luft-järnvägs- och landtransporter – såväl de internationella, nordiska som nationella – skulle inverka gynnsamt på transporter. Rederiföreningen stöder förslaget och anser att IMDG-koden bör vara riktgivande vid samordningen.

Norska

Kommunal- og arbeidsdepartementet hänvisar till Sprengstoffinspektionens utlåtande och har inga invändningar mot att harmonisering av de nordiska ländernas bestämmelser om transporter av farligt gods övervägs.

Samferdselsdepartementet hänvisar till Stortingsproposisjon nr. 66 ratifikation av ADR i vilken det bl. a. konstateras att ADR inte hindrar utfärdande av nationella bestämmelser om vägtransport av farligt gods. Det framhålls dock i propositionen att det inte är praktiskt att utfärda nationella föreskrifter som avviker från ADR. I stället bör de nationella föreskrifterna anpassas till de internationella, men det kommer att ta en viss tid. Ett kontaktutskott har tillsatts för att genomföra ADR och de föreskrifter om nationella vägtransporter av farligt gods som utfärdades 1979 samt för att arbeta för den i propositionen omtalade harmoniseringen.

Den norska utgångspunkten för ett nordiskt samarbete kring transporter av farligt gods är sålunda att försöka uppnå nordisk harmonisering på området genom att anpassa de nationella föreskrifterna till ADR-reglerna i den mån det är möjligt. I Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor (NÄT) har man från norsk sida tagit upp en rad förslag om konkreta åtgärder rörande transport av farligt gods, t. ex. om ett nordiskt fraktbrev, om gemensamma krav om emballagets och materialets styrka m. m.

Statens vegvesen – Vegdirektoratet anser att harmonisering av de nordiska ländernas bestämmelser kring vägtransporter av farligt gods skulle bidra till ökad säkerhet samt innebära fördelar för transportarbetarna och berörda myndigheter. Vegdirektoratet föreslår att man nordiskt arbetar för att anpassa de nationella reglerna till ADR-regler och därigenom uppnå nordisk harmonisering.

Det föreligger behov av att få samma slags utformning på transportdokumenten i Norden.

Sjöfartsdirektoratet stöder förslaget men anför att man dessutom bör arbeta för att harmonisera ifrågavarande regler för de olika transportmedlen.

Statens sprengstoffsinspeksjon har inga invändningar mot förslaget. Sprengstoffsinspeksjonen ställer sig positiv till närmare kontakter mellan

de nordiska länderna för att främja förslag inom internationella organ angående harmonisering av de internationella regelverken.

Norske forsikringssekskapers forbund stöder förslaget och anför att det regelverk som gäller för transporter av farligt gods är komplicerat och att det därför är av vikt att söka harmonisera dessa regler.

Vid harmoniseringsarbetet bör man inte bara söka reducera riskerna för olyckor utan också söka minska olyckornas omfattning.

Sjøassurandørernes centralforening anser att en nordisk harmonisering av ifrågavarande regler bör vara ett led i de nordiska ländernas arbete för internationell harmonisering av reglerna kring transport av farligt gods.

Norges rederiforbund og Skibsfartens arbeidsforening – Felleskontoret stöder förslaget.

Norges speditørforbund ansluter sig till Nordiska Speditörförbundets yttrande.

Svenska

Ärendet har behandlats av *Rådgivande nämnden för transport av farligt gods* som anser det vara självklart att ADR skall användas vid internationella transporter. Den intensiva gränsöverskridande trafiken, som berör endast de nordiska länderna, omfattas sålunda av ADR och därmed av ett för hela Europa avsett regelsystem. Med hänsyn till den likhet i fråga om klimat, säkerhetsuppfattning och värdering av miljön som råder i de nordiska länderna torde samstämmighet råda om vilka delar av ADR som är mindre lämpliga eller onödiga vid inomnordiska transporter av farligt gods. Det förefaller därför rationellt med ett gemensamt nordiskt arbete på att harmonisera de nationella föreskrifter som avviker från ADR. Sker inte en sådan harmonisering blir följden att ett omfattande system med bilaterala avtal med avsteg från ADR kommer att krävas vid transporter mellan de nordiska länderna.

Enligt *luftfartsverkets* mening bör varje land i första hand se till att de nationella och de internationella transportreglerna blir likalydande. Om det visar sig helt omöjligt att i alla avseenden genomföra en harmonisering bör arbetet inriktas på att genomföra erforderliga ändringar i de internationella föreskrifterna. Härvid bör FN-rekommendationerna kunna ge riktlinjer. En gemensam satsning av de nordiska länderna kan bli en hävarm vid genomförande av internationell harmonisering. Luftfartsverket tillstyrker medlemsförslaget.

Koncessionsnämnden för miljöskydd finner icke anledning till erinran mot medlemsförslaget.

Statens järnvägar (SJ) konstaterar att RID gäller för transport av farligt gods i internationell järnvägstrafik. RID får därvid tillämpas även på tåg-färjelederna Helsingborg – Helsingör, Malmö – Köpenhamn, Trelleborg – Sassnitz och Ystad – Świnoujście men på dessa tillkommer vissa särskilda regler för att uppfylla IMDG-kodens ytterligare krav. Dessa regler har

utarbetats i samråd med de olika ländernas järnvägsförvaltningar och sjöfartsmyndigheter och har formen av särskilda bilaterala avtal.

I rent inländsk trafik med farligt gods gäller SJF 621 (Föreskrifter om transport av farligt gods). Den bygger på RID men avviker i vissa avsnitt.

SJ vill som sin mening framhålla att det väsentliga är att Sverige i första hand söker få fram helst identiskt samma föreskrifter i nationell landtrafik som RID/ADR. Att för transporter inom Norden i vissa hänseenden ha speciella föreskrifter avvikande från RID/ADR torde vara mindre lyckligt. SJ anser det sålunda vara till obestridlig fördel att RID är tillämplig även i rent internordisk trafik. Detta bör emellertid inte hindra att i de fall behövliga föreskrifter saknas i RID/ADR samordning sker inom Norden. Vidare kan man tänka sig internordiskt samråd i fråga om från nordiskt land emanerande förslag till ändringar i RID/ADR. Härigenom skulle förslagen få större tyngd och lättare vinna anslutning.

SJ har intet att erinra mot att en utredning görs i enlighet med medlemsförslaget.

Svenska hamnförbundet delar förslagsställarnas uppfattning om värdet av att harmonisera de nordiska ländernas regler om transport av farligt gods. För hamnarnas del är regler angående farligt gods i hamn av största intresse. Hamnförbundet anser det viktigt att svenska bestämmelser för hantering av farligt gods i hamnar snarast utfärdas. Om väsentliga olikheter mellan de svenska och de övriga nordiska ländernas bestämmelser därefter konstateras eller är att riskera bör en harmonisering ske.

Sveriges redareförening anser det angeläget att man i de nordiska länderna har gemensamma regler för transport av farligt gods. Redareföreningen anser det vidare angeläget att man har gemensamma ansvarsregler för att förhindra att felaktigt eller odeklarerat farligt gods transporteras. Redareföreningen upplyser att FN:s expertkommitté för farligt gods försöker skapa en internationell konvention som omfattar alla transporter av farligt gods. 1974 års internationella konferens rörande "Safety of Life at Sea" antog en resolution i vilken IMCO uppmanar att tillsammans med övriga internationella organisationer och expertkommittéer verka för att en farligt-gods-konvention kommer till stånd. Redareföreningen föreslår att de nordiska länderna stöder expertkommitténs arbete så att en konvention kommer till stånd och att de nordiska länderna redan nu harmoniserar sina bestämmelser om transporter av farligt gods. Föreningen stöder medlemsförslaget.

Sveriges industriförbund anser att man – inom ramen för ADR – bör underlätta för gränsöverskridande transporter av farligt gods inom Norden. Det förefaller ändamålsenligt att snarast möjligt påbörja nordiskt arbete i syfte att uppnå en harmonisering av nationella föreskrifter inom området. Härvid bör också övervägas vilka delar av ADR som ter sig mindre lämpliga eller onödiga vid inomnordiska transporter.

Arbetet bör dock inte strida mot syftet med ADR-överenskommelsen eller försvåra ADR-reglernas fortsatta utveckling.

Kommittén för transport av farligt gods finner att den föreslagna utredningen skulle utgöra ett värdefullt komplement till de förslag som kommittén avser framlägga.

Motormännens riksförbund anser det önskvärt och möjligt

att särskilja det verkligt "farliga" godset och utfärda särskilda bestämmelser för detta,

att genom krav på anmälan om dessa särskilt farliga ämnen erhålla en aktuell överblick av transportsituationen och därmed kunna förstärka beredskapen mot olyckor, samt

att denna nödvändiga överblick möjliggörs genom en harmonisering av de nationella reglerna.

2.2 Remissinstanser som avstyrker eller ställer sig tveksamma till medlemsförslaget

Danska

Industriministeriet upplyser att transport av farligt gods till sjöss i princip skall ske i överensstämmelse med IMDG-koden. Om transport av farligt gods på RO/RO-fartyg i Östersjön har sjöfartsmyndigheterna i Danmark, Finland, Sverige och Västtyskland ingått en överenskommelse som träder i kraft senast den 1 oktober 1980. Syftet med överenskommelsen är att säkra sammanfallande bruk av ARD, RID och IMDG-koden vid RO/RO-transporter. Ministeriet anser att Danmark, Finland, Norge och Sverige har harmoniserat sina regler om transport av farligt gods till sjöss i den mån det för närvarande är möjligt.

Ministeriet för offentliga arbeten anför att ett förslag om bestämmelser för lastning av farligt gods utarbetas för närvarande. Detta arbete genomförs på grundval av IMCO:s "Recommendations on Safe Practice on Dangerous Goods in Ports" och med hänsyn tagen till RID och ADR. Vad beträffar hamnområden finner ministeriet därför att skäl inte föreligger att ta upp frågan om nordisk harmonisering av reglerna kring transporter av farligt gods.

RAR-reglerna gäller i Danmark sedan 1972 vid inrikes flygtransporter av farligt gods.

Mot bakgrund av de till ministeriet inkomna remissvaren anser ministeriet att behov inte föreligger att stöda medlemsförslaget.

Industrirådet framhåller att de nordiska bestämmelserna rörande inter-nordiska och nationella transporter av farligt gods redan nu är harmoniserade eftersom de nordiska länderna (utom Island som enbart ratificerat RAR-konventionen) har ratificerat internationella konventioner om sjö-, luft- och järnvägstransporter av farligt gods. Samtliga nordiska länder utom Danmark har ratificerat ADR-konventionen rörande lastbilstransporter av farligt gods över gränserna. Danmark beräknas ratificera ADR-konventionen innan årsskiftet 1980/1981. Industrirådet anser det inte motiverat att harmonisera de nationella bestämmelserna kring transporter av

farligt gods eftersom dessa bestämmelser bör ha utgångspunkt i varje lands speciella förhållande. Industrirådet avstyrker medlemsförslaget.

Sammenslutningen af danske Havne avstyrker medlemsförslaget av samma skäl som Ministeriet for offentlige arbejder.

Danmarks Rederiforening anser det önskvärt att största möjliga harmonisering på detta område äger rum men är tveksam till den utveckling som skulle kunna leda till avvikelser från redan existerande internationella regler och föreslår därför att de nordiska länderna arbetar gemensamt för att ADR, RID, IMDG- och RAR-reglerna harmoniseras.

Oliebranchens Fællesrepræsentation anför att transporter av farligt gods mellan de nordiska länderna kommer att kunna genomföras säkert och utan konkurrensbegränsningar så fort Danmark har ratificerat ADR-konventionen. Fællesrepræsentationen anser denna harmonisering viktig, men avstyrker däremot medlemsförslaget.

Norska

Miljøverndepartementet ansluter sig till det yttrande som Statens forurensningstilsyn givit.

Statens forurensningstilsyn (SFT) anser det ändamålsenligt att bestämmelser om transporter av farligt gods samordnas i den mån det är möjligt. Vikt bör därför läggas vid att samordna de internationella bestämmelserna om transport av farligt gods med de olika transportmedlen för att t. ex. möjliggöra omlastning utan att byta emballage eller ommärka varorna. Vidare bör de nationella bestämmelserna harmoniseras med de internationella, vilket skulle innebära att behovet av nationella regler faller bort. SFT ställer sig därför tveksam till nyttan av att igångsätta en utredning om harmonisering av de nordiska ländernas nationella regler om transport av farligt gods.

Norges industriforbund anser att man bör arbeta för att harmonisera de nationella reglerna på området med de internationella. Industriforbundet finner därför att förutsättningar saknas för att satsa på ett internordiskt regelverk som avviker från det internationella.

Norsk petroleuminstitutt hänvisar till Norges ratifikation av ADR-konventionen som gäller för trafik med fordon från ett avtalsland i ett annat avtalsland. Konventionens syfte är att hindra diskriminering och underlätta internationala transporter. Länderna kan inte ställa strängare krav på utländska fordon än konventionen specificerar – även om de nationella kraven skulle vara strängare. Eftersom konventionens krav är maximikrav hindrar den inte avtalsländerna att ställa andra krav än de som anges i konventionen på utländska fordon.

De norska reglerna på området stämmer i huvudsak överens med ADR, men undantag har gjorts för transport av brandfarligt gods, som utgör 80 – 90 procent av det farliga gods, som transporteras på väg. De norska reglerna för transporter av brandfarligt gods är anpassade till norska kli-

matförhållanden medan ADR-reglerna är anpassade till andra klimatförhållanden. Petroleuminstitutet anser det inte ändamålsenligt att harmonisera de nationella nordiska kraven på tankbilar med ADR som bas.

Svenska

Statens naturvårdsverk anser att antalet transportregler som gäller i Sverige redan nu är så stort att alla ansträngningar bör inriktas på att förenkla och reducera inom regelsystemen. Syftet med den föreslagna utredningen anges vara att undersöka möjligheterna för särskilda regler för transport av farligt gods mellan de nordiska länderna. Med hänsyn till att sådana regler skulle medföra en ytterligare regelförbistring inom transportområdet kan naturvårdsverket inte förorda att utredningen genomförs.

Linjeflyg AB upplyser att regler för transport av farligt gods i flygplan återfinns i BCL D 1.14 vilka anknuter till av IATA utfärdade regler om lufttransporter av farligt gods (RAR).

Inom luftfarten bör enligt Linjeflygs uppfattning inga avsteg från de internationella bestämmelserna tillåtas för det internordiska trafikflygets frakthantering.

Linjeflyg anser därför att det ej finns anledning behandla frågor rörande flygtransporter av farligt gods i den utredning som föreslagits i medlemsförslaget.

Enligt *Svenska petroleuminstitutets* uppfattning bör nationella föreskrifter angående transport av farligt gods uppgöras uttryckligen på basis av gällande internationella konventioner och med iakttagande av däri tillämpade uppdelningar. Ett undantag härifrån är av statens industriverk utgivna lagföreskrifter angående brandfarliga vätskor och gaser.

2.3 Remissinstanser som inte tar direkt ställning till medlemsförslaget

Nordiska

Scandinavian Airlines System (SAS) upplyser att alla nordiska länder har accepterat IATA's regler (RAR).

Det kan tänkas att det uppstår kontroverser mellan IATA och ICAO, som nu håller på att skriva ett nytt annex till Chicago-konventionen jämte tekniska instruktioner, som motsvarar IATA's RAR.

Vad beträffar kombinerade transporter: flyg – järnväg – bil – sjö, har man icke stött på några speciella svårigheter. I Sverige accepterar SJ försändelser enligt IATA's RAR.

Lastbilar används för transport av containers t. ex. från Köpenhamn till Malmö/Göteborg/Oslo/Stockholm. Detta betyder, i princip, att SAS skall uppfylla RAR, IMDG och ADR, av vilka RAR innehåller de mest restriktiva bestämmelserna.

Danska

Justitsministeriet har inte intryck av att gränsöverskridande trafik med farligt gods mellan de nordiska länderna ger anledning till problem på

grund av olika bestämmelser. Om beslut om den i medlemsförslaget omtalade utredningen kommer att fattas bör behandlingen av frågan om transport av farligt gods i vägtrafiken hänvisas till Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR).

Udenrigsministeriet avstår från att yttra sig över medlemsförslaget.

Danair A/S hänvisar till SAS' remissvar.

Sterling Airways har inga kommentarer till förslaget.

Finländska

Sjöfartsstyrelsen konstaterar att samtliga nordiska länder efterföljer den kod för sjötransporter av farligt gods som utfärdats av IMCO. Eftersom IMCO-koden lämnar några saker till de nationella myndigheternas avgörande är det i sådana fall på plats med gemensamt beslut mellan de länder vilkas inbördes trafik det gäller. Sjöfartsstyrelsen anser det viktigt att åstadkomma internationella tillämpningsdirektiv i de fall som i IMCO-koden lämnats till nationella myndigheters överväganden. Ett avtal har förberetts mellan Tyskland, Danmark, Finland och Sverige om tillämpning av bestämmelserna i IMCO-koden om transport av farligt gods med RO/RO-fartyg.

Vid harmoniseringen av bestämmelser om olika transportformer är det fråga om ett redan mycket omfattande internationellt problem. De organisationer som utarbetar bestämmelser för olika transportformer, försöker i allt högre grad att beakta FN:s rekommendationer och harmonisera bestämmelserna i enlighet härmed. Sjöfartsstyrelsen anser också att man för olika transportformer vid harmoniseringen av dessa måste avvakta den internationella utvecklingen.

Som IATA:s medlemsbolag har *Finnair Oy* förpliktat sig att iakttaga förpacknings- och transportbestämmelserna enligt Restricted Articles Regulation (RAR) som utarbetats av IATA och godkänts av luftfartsmyndigheterna i ett flertal länder. De övriga flygbolag, som bedriver reguljär flygtrafik mellan de nordiska länderna, är likaså medlemmar av IATA och iakttar således samma bestämmelser. Därför anser *Finnair* att samordningen redan förverkligats för lufttransporternas del.

Marktransporter avviker så mycket från flygtransporterna att *Finnair* inte kan ta ställning till medlemsförslaget i denna del.

Ålands landskapsstyrelse framhåller att vid utarbetning av normer för transport av farligt gods bör hänsyn tas till de lokala förhållandena.

Norska

Norges statsbaner (NSB) avstår från att yttra sig över medlemsförslaget men anför att ifall de nordiska länderna harmoniserar sina bestämmelser om transport av farligt gods bör man ha FN:s rekommendation om transport av farligt gods som utgångspunkt.

Svenska

Sjöfartsverket anför att behovet av harmonisering gör sig starkast gällande vid genomgående transporter på vilka bil- och tåg järjetrafiken är exempel. För att lösa härmed förknippade problem i trafiken inom östersjöområdet har Danmark, Finland, Förbundsrepubliken Tyskland och Sverige ingått överenskommelse vilken inom den berörda trafiken är ett betydelsefullt steg i riktning mot harmonisering. Det bör här understrykas att denna överenskommelse bygger på de rådande systemens naturliga integrationsmöjligheter.

En god säkerhetsstandard nås emellertid inte endast genom regelsystem utan också genom transportteknisk produktutveckling och utveckling av administrativa system. Inom detta område skulle såvitt *sjöfartsverket* kan bedöma ett nordiskt samarbete vara av betydelse.

Man bör närma sig frågan om att utveckla speciella internordiska regler med en viss försiktighet. Om sådana regler i allt väsentligt bygger på de internationella reglerna kan vissa fördelar uppnås. Ett nytt regionalt system vid sidan av de internationella bör undvikas.

3. Utskottet

Farligt gods betyder i transportsammanhang gods som på grund av sina inneboende egenskaper kan förorsaka skador på omgivningen. På grund av sin nödvändighet för dagens moderna industrisamhälle tillåts dock transporter av farligt gods trots de risker transportererna innebär, men vittgående säkerhetsföreskrifter gäller dock för dessa transporter. Endast särskilt farligt gods är förbjudet att transportera.

Ett omfattande internationellt samarbete äger rum rörande transport av farligt gods. År 1953 tillsatte Förenta Nationerna en expertgrupp, som har utarbetat de s. k. FN-rekommendationerna. FN-rekommendationerna avses vara ett hjälpmedel i strävandena att harmonisera bestämmelserna för transport av farligt gods med olika transportslag och i skilda länder. Praktiskt taget alla internationella organisationer, som behandlar transportfrågor, har beslutat lägga FN-rekommendationerna till grund för sitt fortsatta arbete.

Det internationella samarbetet har lett fram till särskilda överenskommelser om internationella transporter av farligt gods med samtliga transportsmedel. 18 europeiska stater har ratificerat ADR-konventionen om vägtransporter av farligt gods. Berörda stater har därigenom fastställt en gemensam nivå vid vilken de är beredda att ta emot främmande fordon med farligt gods utan att kräva att särskilda nationella regler följs.

IMCO (Inter-Governmental Maritime Consultative Organization) har utarbetat IMDG-koden, som gäller transport av farligt styckegods till sjöss. IATA:s (den internationella luftfartsassociationen) medlemsflygbolag har förpliktat sig att följa de regler, RAR-reglerna, som IATA utarbetat

om flygtransporter av farligt gods. Luftfartsmyndigheterna i ett flertal länder – däribland samtliga nordiska länder – har godkänt dessa regler. I en bilaga till den internationella överenskommelsen om godsbefordran på järnväg återfinns säkerhetsföreskrifter för internationella järnvägstransporter av farligt gods. Denna bilaga benämns RID. Finland, Norge och Sverige har biträtt eller eljest godkänt samtliga de ovan nämnda överenskommelserna. Danmark tillämpar IMDG, RAR och RID och väntas antaga ADR under 1980. Island tillämpar endast RAR. IMDG gäller alltså styckegodstrafiken till sjöss. För bulktransporter finns särskilda koder, också de utarbetade av IMCO, främst de s. k. kemikalie- och gasbulkkoderna.

De säkerhetskrav som ställs vid internationell transport av farligt gods med de olika transportmedlen är ännu inte helt harmoniserade. Harmonisering av dessa säkerhetskrav torde avsevärt underlätta för trafiken. När det gäller RO/RO-trafiken har Danmark, Finland, Sverige och Förbundsrepubliken Tyskland våren 1980 ingått en överenskommelse om befordran av farligt gods i Östersjön. Syftet med överenskommelsen är att säkra sammanfallande bruk av ADR, RID och IMDG med såväl vägfordon som järnvägsvagnar.

Trafikutskottet betonar vikten av att de nordiska länderna förstärker sina insatser på området, i syfte att harmonisera gällande internationella bestämmelser för transport av farligt gods med olika transportmedel.

För de inhemska transporterna av farligt gods gäller i varje nordiskt land olika nationella föreskrifter. På luftfartsområdet är de nationella föreskrifterna redan anpassade till vad som gäller internationellt. När det däremot gäller de övriga transportslagen är de nationella reglerna för farligt gods inte i alla avseenden internationellt anpassade eller harmoniserade. Harmonisering av ländernas bestämmelser för transport av farligt gods skulle, enligt trafikutskottets mening, medföra bl. a. finansiella och trafiksäkerhetsmässiga fördelar.

Av remissvaren framgår att man i Norden strävar efter närmare harmonisering av de nationella bestämmelserna med de internationella. I den mån man finner det befogat av klimatologiska och geografiska skäl att fortsättningsvis avvika från de internationella bestämmelserna, borde dessa avvikelser kunna vara lika inom Norden.

I samband med den nordiska harmoniseringen är det önskvärt att länderna överväger en nordisk överenskommelse om att länderna på basis av ömsesidighet tillåter transporter av farligt gods som uppfyller ett nordiskt lands bestämmelser också i de övriga nordiska länderna.

Det förutsättes att erforderlig beredskaps- och räddningstjänst kommer att utbyggas för att effektiv hjälp skall kunna ges vid olyckor som sker vid transport av farligt gods.

Med hänvisning till ovanstående får trafikutskottet föreslå att Nordiska rådet antar följande rekommendationer:

- 1) Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

- att internationellt arbeta för att internationella bestämmelser för transport av farligt gods med olika transportmedel harmoniseras,
- 2) Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att arbeta för harmonisering inom Norden av bestämmelser för transport av farligt gods.

København, den 8. december 1980

Karen Dahlerup Andersen (S) Christian Christensen (KrF)

Bjarne Mørk Eidem (A) Egon Jensen (S)

Sakari Knuuttila (Sd) Håkon Kyllingmark (H)

Essen Lindahl (s) Thor Lund (A)

Per Petersson (m) Rolf Sellgren (fp)

Marjatta Väänänen (K)

Förman

Medlemsförslag

om stiftande av en nordisk vetenskapsakademi

(Väckt av Lauri Palmunen, Petter Savola, Henrik Westerlund och Marjatta Väänänen)

Vetenskapliga samfund av olika slag har sedan länge spelat en betydelsefull roll för vetenskapens utveckling, inte minst som fora för diskussion, och som främjare av internationellt samarbete inom vetenskapen. I många länder har de vetenskapliga sällskapen långa och ärorika traditioner. Också i Norden har vetenskapliga samfund existerat i mer än tvåhundra år.

En särskild grupp bland de vetenskapliga samfunden utgör de s. k. vetenskapsakademierna. Också om det finns vetenskapsakademier av sinsemellan mycket varierande uppbyggnad och resurser, kan man dock uppställa tre kriterier som alla dessa vetenskapsakademier uppfyller: 1) deras intresseområde är brett, det omspannar många eller samtliga vetenskapsgrenar, 2) medlemskap i dem beviljas efter rätt strikta urvalsgrunder och 3) de idkar vetenskaplig publikationsverksamhet, vanligen genom utgivning av s. k. förhandlingar eller acta-serier, där större eller mindre avhandlingar och uppsatser publiceras, och/eller vetenskapliga tidskrifter.

Inom olika vetenskapsgrenar har man också på nordiskt plan i en rad fall etablerat ett samarbete just i form av gemensamma lärda samfund. Ett av de mest kända exemplen på sådant samarbete är Nordiska jordbruksforskarens förening, som grundades redan 1919 och som har bedrivit ett nyttigt och framgångsrikt arbete allt sedan dess. På andra områden bedrivs organiserat nordiskt samarbete i andra former som här inte behöver närmare beröras.

Någon gemensam nordisk vetenskapsakademi har dock veterligen inte föreslagits. Enligt undertecknades mening skulle det dock finnas ett behov av en dylik institution. Utan att i detta skede ta definitiv ställning till organisationsform och resurser för en sådan tänkt nordisk vetenskapsakademi, vill vi dock i korthet beröra hur en sådan institution förlagsvis kunde se ut. Medlemskapet kunde vara begränsat till inom forskarkommuniteten erkända forskare, som har ådagalagt sin vetenskapliga förmåga genom publicerade arbeten, såsom kutymen är i fråga om vetenskapsakademier på nationell nivå. Hur valproceduren i detalj skulle gå till finns det inte anledning att i detta skede uttala någon bestämd uppfattning om – olika modeller finns att tillgå i detta avseende. Grundtanken är att medlem-

skap i den nordiska vetenskapsakademin skulle vara ett erkännande som de nordiska samarbetsorganen ger framstående forskare. Detta skulle enligt vår mening kräva dels att utnämningen av nya medlemmar i akademien på något synligt sätt skulle anknytas till Nordiska rådet, dels att man som särskild merit vid utseendet av medlemmar skulle räkna insatser för nordiskt forskningssamarbete eller utförd forskning om ämnen som är av gemensamt nordiskt intresse.

Även utomnordiska forskare borde kunna kallas till korresponderande medlemmar av akademien, varvid intresse för och insatser i nordisk forskning skulle vara vägledande vid valet.

Vilken praktisk verksamhet och vilken närmare organisation akademien skulle komma att behöva är givetvis beroende av hur högt man vill ställa ambitionerna. Vår uppfattning är dock, att akademins administration skulle kunna fungera med blygsamma ekonomiska resurser. De praktiska uppgifterna skulle kunna handhas av akademins presidium, lämpligen bestående av en medlem från varje land, med hjälp av en sekreterare. Akademien skulle kunna ha medlemmar från alla vetenskapsgrenar, kanske dock med undantag av de tekniska vetenskaperna, i likhet med vad som är fallet i de flesta länder.

På en del specialområden utges gemensamma nordiska acta-serier eller gemensamma tidskrifter, som vanligen erhåller stöd från staterna, normalt via de statliga forskningsrådenas samarbetsorgan över de nationella budgeterna. Bakom dessa gemensamma nordiska vetenskapliga tidskrifter och serier, vilkas antal är betydande, står dock i de flesta fall inte något gemensamt samfund utan andra huvudmän. Den samnordiska vetenskapliga publikationsverksamheten är dock inte organiserad efter någon plan. Fördelningen på vetenskapliga områden är synnerligen ojämn, främst beroende på att tillkomsten av de vetenskapliga serierna och tidskrifterna oftast har varit betingade av rent personliga insatser från intresserade eldsjälaras sida. Någon allmänvetenskaplig nordisk skriftserie existerar inte.

Enligt vår mening skulle vetenskapsakademins främsta uppgift kunna utgöra att publicera nordisk vetenskaplig litteratur. I samtliga nordiska länder har det blivit allt svårare för forskarna att få sina resultat publicerade. Samtidigt är publicering av forskningsresultaten för att nyttiggöra dem i forskningen livsnödvändigt för att en vital forskningsmiljö skall kunna upprätthållas. Förslagsställarna tänker sig en vetenskaplig nordisk skriftserie, utgiven av akademien. Då serien givetvis skulle rikta sig till en internationell forskarkrets likaväl som till den nordiska, borde arbeten i serien kunna publiceras på de stora världsspråken likaväl som på de nordiska språken.

Ett nödvändigt kriterium för urvalet av de arbeten som skulle publiceras i denna tänkta nordiska vetenskapliga skriftserie är däremot att forskningsresultaten är av nordiskt intresse. Hur detta begrepp skall definieras är det

naturligtvis möjligt att diskutera länge. Förslagsställarna vill dock peka på att klara kriterier för detta har fastställts av Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) i samband med utarbetandet av dokumentet "Riktlinjer för nordiskt kulturellt samarbete" redan 1973. Även Nordiska rådets kulturutskott medverkade i detta arbete. Dessa kriterier, som senare i någon mån har uppdaterats, kan säkerligen i huvudsak användas även vid urvalet av arbeten som bedöms lämpliga för publicering i den nordiska vetenskapliga skriftserien.

Att behovet av en dylik serie är stort, visas bl. a. av den intressanta glidning som de senaste åren ägt rum när det gäller innehållet i NU-serien. Fler och fler av de s. k. betänkandena i denna utredningsserie är numera närmast vetenskapliga arbeten, som i och för sig är intressanta och oftast även värda att publicera, men som strängt taget inte hör hemma i NU-serien.

En sådan publiceringsverksamhet skulle givetvis kräva medel och själva urvalsprocessen gör det troligen nödvändigt med en viss administrationsapparat inom akademien. Erfarenheterna från de nationella motsvarande samfunden visar dock att denna kan hållas inom mycket rimliga proportioner.

Hänvisande till vad som ovan anförts, får undertecknade föreslå att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna att upprätta en nordisk vetenskapsakademi med huvuduppgift att utge vetenskaplig litteratur av nordiskt intresse.

Helsingfors den 29 februari 1980

Lauri Palmunen (K)

Petter Savola (K)

Henrik Westerlund (Sfp)

Marjatta Väänänen (K)

*BILAGA 1, Yttranden (se supplement)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om stiftande av en nordisk vetenskapsakademi. Förslaget har behandlats vid möten den 17–18 juni, den 25–26 augusti och den 1–2 december 1980 samt den 22 januari 1981.

1 Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna att upprätta en nordisk vetenskapsakademi med huvuduppgift att utge vetenskaplig litteratur av nordiskt intresse.

Förslagsställarna anser att det skulle finnas ett behov av en gemensam nordisk vetenskapsakademi. Medlemskap i akademien skulle vara ett erkännande som de nordiska samarbetsorganen ger framstående forskare. Utnämningen av nya medlemmar borde på något synligt sätt anknytas till Nordiska rådet och vid utseende av medlemmar skulle såsom särskild merit räknas insatser för nordiskt forskningssamarbete eller utförd forskning om ämnen som är av gemensamt nordiskt intresse.

Vidare pekar förslagsställarna på att det saknas en allmänvetenskaplig nordisk skriftserie. På en del specialområden utges det visserligen gemensamma nordiska acta-serier eller gemensamma tidskrifter, men den samnordiska publikationsverksamheten är inte organiserad efter någon plan. Fördelningen på vetenskapliga områden är därtill synnerligen ojämn. Förslagsställarna tänker sig en vetenskaplig nordisk skriftserie utgiven av den föreslagna vetenskapsakademien. Serien skulle rikta sig till en internationell forskarkrets likaväl som till en nordisk och arbetena borde därför publiceras på de stora världsspråken och på de nordiska språken. Ett nödvändigt kriterium för urvalet av de arbeten som skulle publiceras i skriftserien är att forskningsresultaten är av nordiskt intresse.

2 Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden (NOS-N)

Nordisk samarbetsnemnd for samfunnsforskning (NOS-S)

Nordisk samarbetsnemnd for humanistisk forskning (NOS-H)

Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (NOS-M)
Samarbejdsnævnet for Nordisk Skovforskning (SNS)
Nordisk Kontaktorgan for Jordbrugsforskning (NKJ)

Danmark

Undervisningsministeriet
Kulturministeriet
Rigsbibliotekarembetet
Forskningssekretariatet
Det Kongelige danske Videnskabernes Selskab
Akademiet for de tekniske Videnskaber

Finland

Finlands akademi
Ålands landskapsstyrelse
Delegationen för vetenskapsakademierna
Akademin för tekniska vetenskaper
Vetenskapliga samfundens råd
Vetenskapliga samfundens delegation
Finska vetenskapssocieteten

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet
Universitetet i Oslo
Universitetet i Bergen
Norges tekniske høgskole
Norges handelshøgskole
Hovedkomiteen for norsk forskning
Norges almenvitenskapelige forskningsråd (NAVVF)
Rådet for humanistisk forskning
Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd (NTNF)
Det norske videnskabs-akademi

Sverige

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ)
Forskningsrådsnämnden
Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR)
Vitterhets historie och antikvitetsakademien
Ingenjörsvetenskapsakademien

Det absoluta flertalet remissinstanser avstyrker medlemsförslaget med hänvisning till existerande samarbete och härför lämpliga organ. Odelat positiva till förslaget förhåller sig blott *Ålands landskapsstyrelse* och *Norges tekniske høgskole*.

Följande sammanställning upptar de särskilda synpunkter på medlemsförslaget som remissinstanserna anlagt.

Nordiska remissyttranden

Med hänvisning till existerande samarbete och samarbetsorgan avstyrks medlemsförslaget av *Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden*, *Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning* och *Nordisk Kontaktorgan for Jordbrugsforskning*.

Aven *Nordisk samarbetsnemnd for humanistisk forskning* avstyrker och hänvisar till särskilda yttranden från de nedannämnda nationella forskningsråden. *Statens humanistiska kommission* inom *Finlands akademi* erkänner publikationsproblematiken, men menar att den måste kunna lösas på annat sätt. *Rådet for humanistisk forskning* i Norge anser att den föreslagna akademien inte innebär någon garanti för att det beviljas mera medel för utgivning av vetenskapliga arbeten än vad som nu är fallet. Vidare pekar rådet på farorna vid självrekrytering: det är svårt för yngre forskare, oppositionella forskare, kvinnor och anställda vid landsortsuniversiteterna att få det slags erkännande som skulle krävas för inval i akademien. Ytterligare anser rådet att förslaget att de arbeten som skall publiceras i den nordiska skriftserien skall ha ett nordiskt intresse aktualiserar ett komplicerande värderingskriterium i tillägg till den rent vetenskapliga värderingen. *Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet* i Sverige finner termen akademi missvisande och ser för närvarande inget behov av någon paraplyorganisation för de anförda ändamålen.

Nordisk samarbetsnemnd for samfunnsforskning ställer sig allmänt negativ till förslaget och hänvisar därutöver till ett yrkande av *statens samhällsvetenskapliga kommission* i Finland, som tagit fasta på problemet med publicering av forskningsresultat av nordiskt intresse. Det skulle enligt kommissionens åsikt vara bättre att utveckla de redan existerande kanalerna för samnordisk publikationsverksamhet, genom att tilldela dessa mera medel.

Samarbeidsnævnet for nordisk skovforskning anser att själva det nordiska forskningssamarbetet inom bl. a. skogsbruksområdet bör prioriteras mycket högt, högre än frågan om en nordisk vetenskapsakademi. Nämnden anför att den har många högtprioriterade samnordiska skogsforskningsuppgifter utan möjlighet till förverkligande på grund av budgetmässiga restriktioner.

Danska remissyttranden

Rigsbibliotekarembetet framhåller generellt att det bör läggas den största vikt vid att bygga ut och intensifiera det nordiska samarbetet mot bakgrund av det som skett i de danska förhållandena sedan Danmarks inträde i den europeiska gemenskapen. Det kunde därför vara ändamålsenligt att inrätta en nordisk vetenskapsakademi, men ämbetet menar dock att

man inte bör ta slutlig ställning till förslaget, förrän det kartlagts vilket vetenskapligt samarbete som i övrigt är etablerat. *Forskningssekretariatet*, som avstyrker förslaget, pekar även på att akademiformen inte är lämplig ens i det fall att man kan påvisa områden där det är behov av intensifiering av det nordiska samarbetet kring den vetenskapliga publikationsverksamheten. Till dessa båda yttranden ansluter sig *kulturministeriet* och *undervisningsministeriet*.

Med hänvisning till det existerande samarbetet avstyrks förslaget av *Det Kongelige danske Videnskabernes Selskab* och *Akademiet for de tekniske Videnskaber*.

Finländska remissyttranden

Vetenskapliga centralkommissionen inom Finlands akademi finner att det inte behövs en nordisk akademi för den nordiska vetenskapliga publikationsverksamheten, för vilken inrättats särskilda nordiska publikationsorgan, vilka det åligger att utveckla verksamheten bl. a. genom att ubilda redaktörer.

Delegationen för vetenskapsakademierna i Finland, till vars yttrande *Finska vetenskaps societeten*, *Vetenskapliga samfundens delegation* och *Vetenskapliga samfundens råd* hänvisar, avstyrker förslaget med hänvisning till de nordiska vetenskapsakademiernas samarbete. Publikations-samarbetet t. ex. har resulterat i gemensamma nordiska tidskrifter såsom *Physica Scripta* och *svensk-norska Zoologica Scripta*.

Akademien för tekniska vetenskaper, som inte ser behov av att upprätta någon nordisk vetenskapsakademi, förundrar sig över att de tekniska liksom de ekonomiska vetenskaperna enligt förslaget inte skulle vara representerade i akademien. Akademien för tekniska vetenskaper betonar vikten av att de tekniska och ekonomiska vetenskaperna alltid beaktas då det är fråga om forskningen som helhet. I fråga om publikationsverksamheten anser akademien att Nordiska rådet bör verka för högre anslag för detta ändamål på såväl nationellt som nordiskt plan.

Medlemsförslaget förordas av *Ålands landskapsstyrelse*.

Norska remissyttranden

Kirke- og undervisningsdepartementet anför att förhållandet mellan de två vetenskapsakademierna. Det kongelige norske videnskabers selskab i Trondheim och Det norske videnskabs-akademi i Oslo och forskningsråden har ändrats i så måtto att forskningsråden fått en allt centralare ställning, även när det gäller samarbete och information över landgränserna. Det är dessa som disponerar över medel till publicering av vetenskapliga arbeten. Det är dock akademierna som traditionsenligt ger ut vissa tidskrifter och andra vetenskapliga publikationer. Förslag till nya publikationer värderas däremot av forskningsråden. Departementet avstyrker medlemsförslaget med hänvisning till forskningsråden och deras samarbete samt till bl. a. NORDFORSK och NORDINFO.

Norges tekniske høgskole finner medlemsförslaget mycket intressant därför att det erbjuder ett utmärkt tillfälle att föra samman vetenskapsmän med olika fackbakgrund. Högskolan anser i motsats till förslagställarna att det är ett särskilt intresse att låta akademien vara öppen också för vetenskapsmän med teknisk bakgrund. Även förslaget om en nordisk vetenskaplig skriftserie betraktar högskolan som mycket positivt, framför allt för att vetenskapsmän genom en sådan kan stifta bekantskap med forskningsresultat och forskning på andra fält än det de själva är särskilt intresserade av.

Med hänvisning till sitt yttrande om medlemsförslag A 583/k om forskningspolitiskt samarbete i Norden, i vilket vidareutveckling av det nordiska forskningsarbetet förordas (se dito), avstyrker *Norges handels-høyskole* medlemsförslaget om en nordisk vetenskapsakademi. Även *Universitetet i Oslo* avstyrker, men anför att det är rimligt att anta att det behövs större samordning, systematik och förstärkta resurser när det gäller utgivning av vetenskapliga periodiska publikationer på nordisk bas. *Universitetet i Bergen* anser inte att det krävs en vetenskapsakademi som överbyggnad för den föreslagna publikationsverksamheten, utan att denna kan skötas på annat sätt.

Norges almenvitenskapelige forskningsråd kan inte se att det behövs ytterligare formella nordiska samarbetsorgan utöver de redan existerande. Rådet påpekar vidare att de nordiska länderna också deltar i den verksamhet som bedrivs av European Science Foundation, som rådet förmodar blir ett viktigt europeiskt samarbetsorgan. *Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd*, som avstyrker medlemsförslaget, antar att behovet av publikation av vetenskapliga resultat av nordiskt intresse kan tillfredsställas på annat sätt.

Hovedkomiteen for norsk forskning erinrar om att utgivning av vetenskaplig litteratur tidigare var en viktig uppgift för vetenskapsakademierna, men att denna uppgift numera tillvaratas av andra organ, i första hand förlag i samarbete med forskningsråden. Medlemsförslaget avstyrks.

Det norske videnskaps-akademi, som avstyrker förslaget, underkänner de föreslagna kriterierna för liksom handlingsgången vid inval i akademien. I fråga om tanken på en allmänvetenskaplig nordisk skriftserie pekar vetenskapsakademien på en tendens till utveckling mot tidskrifter med ett fackligt sett mer homogent innehåll.

Svenska remissyttrandet

Universitets- och högskoleämbetet förmodar att forskare i allmänhet föredrar att publicera sina resultat i väletablerade tidskrifter och skriftserier inriktade mot olika specialområden. Ämbetet finner det därför önskvärt att precisera vilka forskningsområden eller vilka typer av forskningsresultat som skulle kunna tillgodoseas med den verksamhet som diskuteras i medlemsförslaget. Enligt universitets- och högskoleämbetet skulle ett se-

lektivt stöd till eventuella från publiceringssynpunkt eftersatta områden kunna ge bättre effekt än den mer brett upplagda publiceringsverksamhet som föreslagits. Ett sådant stöd skulle kunna administreras inom ramen för existerande samarbete mellan forskningsråd och akademier. Medlemsförslaget avstyrks av *forskningsrådsnämnden*.

Vitterhetsakademien avstyrker medlemsförslaget och föreslår i stället ökade medel för publiceringsändamål till forskningsråden och vetenskapsakademierna i de nordiska länderna.

3 Utskottet

Utskottet noterar att det absoluta flertalet remissinstanser avstyrker medlemsförslaget med hänvisning till existerande samarbete och härför lämpliga organ. Man menar att dessa organ väl kan verka och redan verkar för samma ändamål som den nu föreslagna vetenskapsakademien, dvs. verkar som fora för diskussion och som främjare av internationellt samarbete inom vetenskapen. Inom organen finns dessutom särskilda nämnder för publiceringsfrågor.

De organ som här avses är de nationella forskningsråden och deras nordiska samarbetsnämnder inklusive publiceringsnämnder, nämligen *Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden* (NOS-N), *Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning* (NOS-H), *Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning* (SNS), *Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning* (NKJ), *Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning* (NOS-S), *Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning* (NOS-M), *Nordiska samarbetsorganisationen för teknisk-vetenskaplig forskning* (NORDFORSK) och *Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet*. Ett övergripande syfte för alla dessa organ är att på nordiskt och internationellt plan följa utvecklingen inom respektive vetenskapsgren samt att främja informationsutbytet och skapande av kontakter.

Mot bakgrund av detta kan utskottet inte se att det finns behov av ett nytt samarbetsorgan av den typ som i medlemsförslaget skisseras i tillägg till de redan existerande, låt vara att det föreslagna organet till sin karaktär i viss mån skulle skilja sig från de ovan nämnda. Det skulle ju vara fråga om en vetenskapsakademi, där medlemskapet var att betrakta som en erkänsla för insatser till förmån för nordiskt forskningssamarbete. Utskottet är alltså av den uppfattningen att medlemsförslaget bör avvisas.

Utskottet önskar likväl ta fasta på den del av medlemsförslaget som rör utgivning av vetenskaplig litteratur. I förslaget påtalas brister härvidlag. Också remissinstanserna erkänner förekomsten av publiceringssvårigheter. Även om denna fråga inte belysts i särskild ordning, finner utskottet med hänvisning till medlemsförslaget och de därom avgivna yttrandena att det är rimligt anta att det behövs större samordning, systematik och

förstärkta resurser när det gäller utgivning av vetenskapliga publikationer på nordisk bas. Utskottet ämnar därför aktualisera frågan så snart forskningsrådets samarbetsnämnder till Nordiska rådet avgivit rapport över 1980 års verksamhet inklusive publiceringsverksamheten.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får utskottet föreslå att Nordiska rådet icke företar sig något med anledning av medlemsförslaget om stiftande av en nordisk vetenskapsakademi.

Stockholm den 22 januari 1981

Georg Andersson (s)

Jo Benkow (H)

Kjell Magne Bondevik (Kr.F.)

Trygve Bratteli (A)

Olle Eriksson (c)

Rolf Fjeldvær (A)

Árni Gunnarsson (A.)

Hagen Hagensen (KF)

Förman

Inger Hirvelä (Skdl)

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)

Sture Palm (s)

Erlendur Patursson (Tvfl)

Robert Pedersen (S)

Tuulikki Petäjaniemi (Kok)

Arvo Salo (Sd)

Otto Steenholdt (Grønl.)

Ingrid Sundberg (m)

Medlemsförslag

om stöd till unga nordiska författare

(Väckt av Aimo Ajo, Kjell Magne Bondevik, Árni Gunnarsson, Elsi Hetemäki-Olander, Inger Hirvelä, Gunnel Jonäng, Lauri Palmunen och Marjatta Väänänen)

Stödet till nordiskt litteratursamarbete omfattar idag Nordiska rådets litteraturpris, stödordningen för översättning av grannlandslitteratur och stöd till kurser för nordiska författare på Biskops-Arnö.

De unga författarna har dock inte kunnat dra nytta av detta stöd i någon högre grad. Litteraturpriset går naturligtvis till framgångsrika, redan etablerade författare. Inte heller översättningsstödet gagnar de unga författarna annat än indirekt, genom att de med hjälp av det kan få sina verk översatta. I författarkurserna kan de unga författarna givetvis delta.

Ungdomens Nordiska råd, som hållit seminarium i Reykjavik, gjorde den 2 mars 1980 ett uttalande i vilket man starkt underströk vikten av att yngre författare som fortfarande befann sig i början av sin karriär skulle ha möjlighet att få stöd för sitt fortsatta författarskap. På denna punkt är vi helt eniga med ungdomarna i deras uppfattning. Däremot ställer vi oss tveksamma till förslaget om ett särskilt pris för unga författare. Vår uppfattning är att ett sådant pris skulle utgöra ett alltför litet stöd och komma alltför få författare till del. Det behövs insatser av ett helt annat slag.

Det som enligt vår mening skulle behövas är en stipendieordning, med stöd av vilken unga författare skulle kunna söka sig till något nordiskt land och där under en kortare tid, förslagsvis 3 månader, bekanta sig med landet, dess folk och kultur. Syftet skulle vara att ge de unga författarna möjlighet att skapa sig en nordisk referensram för sitt författarskap. Rent praktiskt skulle man kunna tänka sig att nordiska institutioner (Nordens hus i Reykjavik, Nordens hus i Tórshavn, Biskops-Arnö, Schäftegården, Voksenåsen, Hanaholmens kulturcentrum m. fl.) skulle upplåta lokal för författaren att bo och arbeta i. Vi är övertygade om att en sådan stipendieordning skulle vara en utmärkt möjlighet för unga författare att vidga sina vyer. Att detta skulle ske i en nordisk omgivning ser vi som en stor fördel.

Med hänvisning till ovanstående föreslår vi
att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att upp-
rätta en stipendieordning för unga författare i Norden.

Reykjavík den 5 mars 1980

Aimo Ajo (Sd)

Kjell Magne Bondevik (Kr.F.)

Árni Gunnarsson (A.)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Inger Hirvelä (Skdl)

Gunnel Jonäng (c)

Lauri Palmunen (K)

Marjatta Väänänen (K)

*BILAGA 1, Yttranden (se supplement)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om stöd till unga nordiska författare. Förslaget har behandlats vid möte den 17–18 juni, den 25–26 augusti, den 30 september och den 1–2 december 1980.

1 Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att upprätta en stipendieordning för unga författare i Norden. Förslagsställarna avser en stödordning med hjälp av vilken unga författare skulle kunna söka sig till något annat nordiskt land och där under en kortare tid bekanta sig med landet, dess folk och kultur. Syftet skulle vara att ge de unga författarna möjlighet att skapa sig en nordisk referensram för sitt författarskap. Förslagsställarna har tänkt sig att vissa nordiska institutioner skulle upplåta lokal för författaren att under sin vistelse i landet bo och arbeta i.

2 Remissyttranden

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Danska remissyttranden

Ministeriet for kulturelle anliggender
Fondet for dansk-norsk Samarbejde, Schæffergården

Finländska remissyttranden

Statens litteraturkommission
Ålands landskapsstyrelse
Suomen kirjailijaliitto r. y. (Finlands författareförbund)
Finlands svenska författareförening r. f.
Pohjola-Nordens ungdomsförbund r. f.
Suomen näytelmäkirjailijaliitto-Finlands dramatikerförbund r. y.
Finlands svenska ungdomsförbund

Norska remissyttranden

Kirke- og undervisningsdepartement
Norsk kulturråd

Statens bibliotekstilsyn
Den norske forfatterforening
Norsk forfattersentrum
Svenskhemmet Voksenåsen A/S

Svenska remissyttranden

Statens kulturråd
Sveriges författarförbund (SFF)
Sveriges författarfond
Stiftelsen för föreningen Nordens institut, Biskops-Arnö
Föreningen Nordens stiftelse, Bohusgården
Stiftelsen Hässelby, de nordiska huvudstädernas centrum för kulturutbyten

Samtliga remissinstanser ställer sig i princip positiva till medlemsförslaget. I den mån tvivel beträffande förslaget uttalas, beror detta på rädsla för den förmodade konkurrens på den nordiska kulturbudgeten som inrättandet av en stipendieordning för unga författare skulle innebära för stödet till de nordiska författarkurserna på Biskops-Arnö.

Nedanstående sammanställning upptar de särskilda synpunkter på medlemsförslaget som de olika remissinstanserna anlagt.

Danska remissyttranden

Ministeriet for kulturelle anliggender hänvisar till de existerande resestipendierna till nordiska författare, som finansieras på nationellt plan. Från dansk sida stöds dessutom unga författare genom Statens Kunstfond också genom resebidrag. Ministeriet har ingen kännedom om något behov av att upprätta någon ny nordisk stipendieordning, som i så fall skulle kräva ökade bevilningar på den samnordiska budgeten.

Fondet for dansk-norsk Samarbejde anför att fonden under 30 år stött danska och norska författare, bland dessa också unga författare. Stödet har getts och kommer framdeles att ges i form av stipendier för vistelse på Lysebu respektive Schæffergården. Stipendiet har varit för högst en månads vistelse, ofta för kortare tid. En väsentlig del av de författare som fått stipendium till de två institutionerna har använt tiden till materialinsamling eller renskrivning.

Finländska remissyttranden

Statens litteraturkommission finner den föreslagna stipendieordningen mycket önskvärd, men framhåller att inrättandet av en sådan inte får påverka redan existerande stödordningar. Tre månaders vistelser antas ofta vara alltför långa, varför det föreslås 1–3 månaders stipendier för olika slag av projekt och seminarier. Stödet borde växelvis koncentreras till de olika litteraturgrenarna, särskilt nämns författare som skriver för radio och TV, barn- och ungdomsförfattare, lyriker etc.

Finlands författareförbund förenar sig om de i medlemsförslaget framförda synpunkterna och ger detta sitt stöd. *Finlands svenska författareförening* stöder förslaget i princip, men konstaterar samtidigt med bestörtning att anslaget över den nordiska kulturbudgeten till nordiska författarkurser på Biskops-Arnö ser ut att utebli för 1981. Detta skulle drabba bl. a. den nordiska debutantkursen, som enligt föreningen i särskilt hög grad fungerar som forum just för unga författare. Det framstår därför för författareföreningen såsom angelägnare att säkra de nordiska författarkursernas fortbestånd än att upprätta nya stipendieordningar. *Finlands dramatikerförbund* är ytterst positivt inställt till stöd åt unga författare, men understryker att även dramatiker bör beaktas. Förbundet anser att det skulle vara viktigt att finländsk dramatik sprids till de övriga nordiska länderna, men kanaler härför saknas.

Pohjola-Nordens ungdomsförbund ger medlemsförslaget sitt förbehållslösa stöd. Samtidigt erinrar förbundet om förslaget till ett särskilt pris för unga författare, vilket även nämns i medlemsförslaget. Förbundet menar att ett pris till en ung författare skulle öka förläggarnas intresse att i högre grad översätta unga författares verk till grannspråken. Ungdomarna i de nordiska länderna kan i sitt hemland inte få tag på böcker skrivna av unga författare i andra nordiska länder. Det föreslagna priset behöver enligt förbundet inte vara ett penningpris, utan mer än väl ha formen av ett stipendium, vilket skulle göra det möjligt för författaren att stifta bekantskap med de olika kulturerna i Norden. För att stipendierna skall få publicitet och därmed öka förläggarnas och läsarnas intresse för litteratur skriven av unga nordiska författare, måste de överräckas under samma former som Nordiska rådets litteraturpris. *Finlands svenska ungdomsförbund* är av samma uppfattning när det gäller publiciteten kring stipendierna och menar därutöver att dessa skall kunna tilldelas författare som är under 25 år eller högst 30 år. Förbundet finner det nödvändigt att särskilt uppmärksamma olika minoritetskulturer i Norden också för de unga författarnas del.

Medlemsförslaget förordas av *Ålands landskapsstyrelse*.

Norska remissyttranden

Kirke- og undervisningsdepartementet stöder förslaget om en stipendieordning för unga nordiska författare och ser det som en fördel om utdelningen av stipendierna kan försiggå i nordisk regi. Departementet antar att det är möjligt att få till stånd rimliga inkvarteringsordningar t. ex. vid nordiska konferenscentra och utgår ifrån att tre månader inte skall vara absolut övre gräns för vistelsen.

Norsk kulturråd, som stöder medlemsförslaget, anser att unga författare kan ha utbyte av studievistelse i annat nordiskt land på många sätt och fördjupar motiveringarna i medlemsförslaget. När det gäller att arrangera vistelserna menar rådet att värdlandet bör förpliktigas att vara stipendiaten

behjälplig med att ordna studiebesök o.l. samt kastar fram förslag till riktlinjer för sådana vistelser. Kulturrådet finner det även viktigt att värdskapsförpliktelserna läggs på ett särskilt organ och föreslår styrelserna för de nordiska samarbetsfonderna. Ansvaret kunde även läggas på undervisningsdepartementen, på författareföreningarna eller på de lokala avdelningarna av föreningen Norden. Utdelningen av stipendierna borde dock administreras av sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete för att garantera ömsesidighet i stipendieordningen. Norsk kulturråd hänvisar också till de nordiska författarkurserna på Biskops-Arnö, särskilt debutantkursen, och anför att de värdefulla erfarenheterna av den verksamheten bör tas till vara vid planläggningen av den nya stipendieordningen.

Statens bibliotekstilsyn ser positivt på förslaget om en stipendieordning, men anser att vistelsen bör vara betydligt längre än tre månader, för att syftmålet skall kunna uppnås. De s. k. nordiska husens lämplighet som inkvarteringsställen ifrågasätts. Organet understryker betydelsen av att utvidga kännedomen om grannländernas litteratur och pekar på den norska stödordningen för inköp av grannlandslitteratur på originalspråket till folkbiblioteken. En motsvarande stödordning i de andra nordiska länderna skulle stimulera intresset för grannlandslitteratur och indirekt förbättra de yngre författarnas arbetsvillkor.

Den norske Forfatterforening betonar att den nya stipendieordningen måste komma i tillägg till och inte på bekostnad av existerande stödordningar. Föreningen pekar på de nordiska författarkurserna på Biskops-Arnö och framhäver särskilt debutantkursen såsom en enastående möjlighet för helt nya författare. *Norsk forfatterentrum*, som ställer sig skeptiskt till tanken på ett särskilt pris för unga författare, ger medlemsförslaget sitt oförbehållsamma stöd. Författarcentret ansluter sig till bedömningen att författare som befinner sig i begynnelsen av sin karriär inte i tillräcklig grad drar nytta av de existerande nordiska stödordningarna.

Svenskhemmet Voksenåsen påpekar att vissa stipendier redan utdelas genom olika existerande fonder. S. k. Voksenåsstipendier, som innebär fri vistelse för svenskar på hemmet under kortare perioder, vanligen 1–3 veckor, är öppna för alla kategorier sökande, således också för yngre författare.

Svenska remissyttranden

Med motiveringen att arbetet med att sprida kunskap om och intresse för nordisk litteratur behöver intensifieras ställer sig *statens kulturråd* positivt till förslaget. Författarkontakterna inom Norden bör hållas levande och därvidlag får de unga, oetablerade författarna inte lämnas utanför. Rådet understryker vikten av att stipendierna ges en sådan storlek att också författare med försörjningsbördan kan utnyttja dem.

Sveriges författarfond ställer sig i princip positiv till förslaget, men avstyrker förslaget till en särskild stipendieordning för unga författare. En

sådan skulle innebära en kategoriindelning av de litterära yrkesutövarna efter ålder, vilket författarfonden anser vara felaktigt. Fonden föreslår i stället att den i de enskilda länderna existerande ordningen med nordiska författarstipendier byggs ut, så att antalet utdelade stipendier kan utökas. Slutligen erinras om författarfondens hemställan till svenska regeringen om internordiska överläggningar om en utökning av de nordiska författarstipendierna, så att stipendier även kan utdelas för resor till/från Grönland och Färöarna.

Sveriges författarförbund är i och för sig positivt till medlemsförslaget, men betonar att det föreslagna stödet inte får urholka eller äventyra redan etablerade stöd. Förbundet avser stödet till de nordiska författarkurserna på Biskops-Arnö, i vars program varje år ingått en särskild debutantkurs för debuterande och oftast unga författare. Författarförbundet menar att en fortsättning av kurserna på Biskops-Arnö måste prioriteras framför de föreslagna stipendierna.

Stiftelsen för föreningen Nordens institut, Biskops-Arnö anser att den föreslagna stipendieordningen, rätt utformad och genomförd med omsorg och urskiljning, kan tjäna medlemsförslagets syftemål. Stiftelsen vill principiellt stöda förslaget och är beredd att efter förmåga bidra till dess förverkligande. I yttrandet lämnas en detaljerad redogörelse för den del av verksamheten på Biskops-Arnö som i tjugo år har varit inriktad på den samtida nordiska litteraturen. Stiftelsen finner att det finns utmärkta möjligheter att åstadkomma för alla parter fruktbara kopplingar mellan denna verksamhet och den föreslagna stipendieordningen. Den nya ordningen skulle då vara ett komplement till de existerande formerna för nordiskt litteraturstöd och får inte ge anledning till urholkning av detta.

Föreningen Nordens stiftelse, Bohusgården, ställer sig positiv till förslaget och är beredd att för lämplig tid låta någon ung nordisk författare åtnjuta fri pension. Stiftelsen meddelar sig också vara beredd att verka för att även andra nordiska träffplatser upplåts för det syfte som förslaget avser.

Stiftelsen Hässelby, de nordiska huvudstädernas centrum för kulturutbyte anför att den sedan sin tillkomst 1963 sökt främja förbindelserna mellan författare i Norden och berett författare tillfälle att gästa Hässelby slott och där delta i olika arrangemang. Stiftelsen anser att den föreslagna stipendieordningen skulle vara till gagn för det nordiska samarbetet, främja språkförståelsen bland nya författare och fördjupa intresset för grannländernas samhällsliv och litteratur. Stiftelsen är beredd att medverka i fråga om bostad och arbetslokal och framhåller att den genom sitt kommunala huvudmannaskap har särskilda förutsättningar att förmedla kontakter med svenskt samhällsliv.

3 Utskottet

Den del av nordiskt litteratursamarbete som finansieras över den nordiska kulturbudgeten består av tre komponenter: Nordiska rådets litteraturpris, stöd till översättning av grannlandslitteratur och stöd till nordiska författarkurser på Biskops-Arnö. Därutöver gäller i samtliga nordiska länder nationella stipendieordningar, genom vilka författare kan ansöka om stipendier för studieresa till annat nordiskt land.

Nordiska rådets litteraturpris instiftades 1961 och utdelades första gången 1962. Det utdelas en gång om året för ett skönlitterärt verk som är skrivet på ett av de nordiska ländernas språk och som uppfyller höga litterära och konstnärliga krav. Syftet med priset är att väcka intresse för litteratur utgiven i grannländerna. Budgeten för litteraturpriset uppgår 1981 till 240.000 dkr, varav prissumman är 75.000 dkr.

1975 inrättades en försöksordning för stöd till översättning av grannlandslitteratur. Syftet är att öka utgivningen av nordisk grannlandslitteratur i översättning. Budgeten för stödordningen uppgår 1981 till 1.272.000 dkr. Stödet fördelas enligt ett system med bestämda kvoter för varje land och språkområde. Kvoterna är: Danmark 17%, Grönland 6%, Färöarna 9%, Finland (båda språkgrupperna) 19%, Island 9%, Norge 17%, Sverige 17% och det samiska språkområdet 6%. Försöksordningen har utvärderats, men resultatet av utvärderingen har ännu inte redovisats för rådsorganen.

Sedan 1974 har de årliga nordiska författarkurserna på Biskops-Arnö erhållit bidrag över den nordiska kulturbudgeten. Arrangör är Föreningen Nordens institut/Nordens folkhögskola Biskops-Arnö. Inom ramen för denna verksamhet har sedan 1960 i serien Nordisk litteraturskola anordnats seminarier och konferenser för författare och kritiker, sedan 1964 nordiska s.k. debutantkurser för författare som nyss har debuterat eller som just skall debutera samt sedan början av 1970-talet mera specialinriktade kurser för författare samt konferenser för författare och litteraturförmedlare såsom lärare och bibliotekarier. Bidraget för 1980 är 150.000 dkr. För 1981 har inget bidrag beviljats.

Som ett resultat av försöken att förverkliga *rekommendation nr 3/1964* angående enhetlighet i biblioteksvgifterna till författare infördes i början av 1970-talet i de nordiska länderna stipendieordningar finansierade över nationell budget, genom vilka författare kan ansöka om stipendier för studieresa till annat nordiskt land. I varje land delas årligen ut fyra stipendier (Island 1 stipendium) på en summa motsvarande 6.000 skr var (1979).

Det nu aktuella medlemsförslaget gäller stöd till en särskild grupp nordiska författare, nämligen unga författare, vilka enligt förslagsställarna inte i någon högre grad har kunnat dra nytta av författar- och litteraturstödet över den nordiska kulturbudgeten. Förslagsställarna önskar därför att det upprättas en stipendieordning med stöd av vilken uttryckligen unga förfat-

tare skulle kunna söka sig till något annat nordiskt land, för att där under en kortare tid bekanta sig med landet, dess folk och kultur och sålunda skapa sig en nordisk referensram för sitt författarskap.

Remissinstansernas inställning till medlemsförslaget är i princip positiv. Detta hindrar inte att vissa instanser är negativt inställda till den uppdelning av författarna efter ålder som ett genomförande av medlemsförslaget skulle leda till. Vissa instanser uttrycker därutöver farhågor för att en ny stipendieordning skulle vara ägnad att urholka eller rentav äventyra redan etablerade stöd. Såsom exempel på detta anförs Nordiska ministerrådets (kultur- och undervisningsministrarna) beslut om att 1981 inte stöda författarkurserna på Biskops-Arnö.

Utskottet har städse förhållit sig positivt till nordiskt litteratursamarbete, varav samarbetet mellan författarna själva utgör en viktig del. Även utskottet finner det väsentligt att kontakter kan skapas mellan författarna i de nordiska länderna, såsom en förutsättning till förnyelse genom erfarenhets- och tankeutbyte mellan kolleger. Därför önskar utskottet här uttala sitt stöd till nordiskt författarsamarbete i allmänhet. Utskottet kan dock inte se det meningsfulla i att dela in författarna i olika kategorier, t. ex. efter ålder, och lägga kategoritillhörigheten till grund för stipendietilldelning, vilket medlemsförslaget innebär.

Utskottet finner att syftet med medlemsförslaget väl kan uppnås genom en förstärkning av existerande verksamhet och stipendieordningar. Härmed avses de tidigare nämnda nordiska författarkurserna på Biskops-Arnö samt den däri ingående debutantkursen och författarstipendierna för studieresa till annat nordiskt land.

Utskottet har noterat att författarkursverksamheten av Nordiska författarrådet getts högsta prioritet bland nordiska samarbetsprojekt inom litteraturområdet. Det bör enligt utskottets uppfattning bli fråga om ett permanent bidrag på den nordiska kulturbudgeten till författarkurserna, så att årliga kurser också i fortsättningen kan anordnas. Därigenom kan även debutantkursens framtid tryggas, vilket bör ligga helt i linje med medlemsförslagets syfte. I konsekvens härmed önskar utskottet att ministerrådets beslut om att inte ge bidrag till författarkurserna för 1981 omprövas.

Utskottet har i annat sammanhang (betänkande *C 1/1981, bihang 1*) uttalat sitt stöd för författarönskemål om förstärkning av de nationella stipendieordningarna för författaresor i Norden, så att stipendier skulle kunna utdelas även för resor från/ till Färöarna och Grönland. Dessa önskemål är enligt utskottets uppfattning ett utslag av samma intresse som visas i medlemsförslaget, nämligen att göra det möjligt för författarna att genom studieresor och -besök skaffa sig en nordisk referensram för sitt författarskap. Utskottet anser att antalet författarstipendier för nordiska studieresor bör utökas som en förutsättning för att fler författare, även debuterande, skall kunna göra studieresor i Norden.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får utskottet föreslå att Nordiska rådet antar följande rekommendationer:

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att stöda de nordiska författarkurserna på Biskops-Arnö genom årligt bidrag.
2. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna att utöka antalet författarstipendier för studieresa till annat nordiskt land.

Köpenhamn den 1 december 1980

Olle Eriksson (c)

Árni Gunnarsson (A)
Förman

Hagen Hagensen (KF)

Inger Hirvelä (Skdl)

Karl-Erik Häll (s)

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)

Lasse Lehtinen (Sd)

Sture Palm (s)

Robert Pedersen (S)

Tuulikki Petäjäniemi (Kok)

Gunvor Schnitler (H)

Liv Stubberud (A)

Ingrid Sundberg (m)

Per A. Utsi (A)

Odd With (KrF)

BILAGA 3, I efterhand inkomna yttranden (se supplement)

Medlemsförslag

om åstadkommande av stödordning för att uppmuntra konstindustriidkare

(Väckt av Aimo Ajo, Kjell Magne Bondevik, Ulla Ekelund, Elsi Hetemäki-Olander, Inger Hirvelä, Sinikka Karhuvaara, Sture Palm, Lauri Palmunen och Marjatta Väänänen)

Den samnordiska kulturen har inom Nordiska rådet främjats bl. a. genom konstpris. Nordiska rådets litteraturpris har redan en lång tradition ända från år 1962, då Eyvind Johnson tilldelades det första litteraturpriset i rådets historia i samband med en session i Helsingfors. Nordiska rådets musikpris har utdelats sedan år 1965.

De nordiska konstprisen har haft en positiv inverkan. De har i det gemensamma nordiska medvetandet infört namn och verk, som annars hade blivit utan uppmärksamhet. Om också bedömningskommittéerna kan kritiseras för vissa beslut, och även om cirkulationsprincipen för att bedöma konstnärer i de olika nordiska länderna inte alltid har gjort rättvisa åt själva konsten och det uppmuntrande stödet kanske inte alltid har kommit vid rätt tidpunkt från vederbörande lands synpunkt, kan ordningen med samnordiska konstpris anses vara motiverad och värd att fortsättas. Strävandet bör vara att sörja för att konstprestationerna i de olika nordiska länderna bringas till allmän kännedom i de nordiska länderna och att helhetsbilden av den nordiska konsten och kulturen på detta sätt berikas och görs mångsidigare.

Trots att litteraturen och musiken är de traditionella nordiska konstområdena, på vilka länderna speciellt har utmärkt sig, kan man inte underlåta att observera, att konstindustrin har stannat utanför belöningsordningen, trots att de nordiska länderna internationellt är kända just som ett enhetligt designområde på hög kvalitetsnivå. Det är därför motiverat att fråga sig, om det inte, för att kontinuerligt kunna upprätthålla och utveckla en nordisk konstindustri, inklusive konsthantverk, är skäl att investera i en ordning med uppmuntrande belöningar också för detta konstområde. Speciellt borde man enligt vår åsikt sträva till att stödja unga begåvade konstnärer, vilka inte har fått stöd och uppmuntran i större utsträckning, men för vilkas konstnärarbana en dylik belöningsordning kan innebära en avgörande språngbräda.

Med hänvisning till ovanstående får undertecknade föreslå,
att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vid-
taga åtgärder för att åstadkomma en stödordning för att uppmunt-
ra särskilt unga konstindustriidkare.

Reykjavík den 6 mars 1980

Aimo Ajo (Sd)

Kjell Magne Bondevik (Kr.F.)

Ulla Ekelund (c)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Inger Hirvelä (Skdl)

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Sture Palm (s)

Lauri Palmunen (K)

Marjatta Väänänen (K)

*BILAGA 1, Yttranden (se supplement)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om åstadkommande av en stödordning för att uppmuntra konstindustriidkare. Förslaget har behandlats vid möte den 17–18 juni, den 25–26 augusti och den 1–2 december 1980 samt den 22–23 januari 1981.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att åstadkomma en stödordning för att uppmuntra särskilt unga konstindustriidkare. Förslagsställarna pekar på att konstindustrin ligger utanför de existerande nordiska belöningsordningarna, litteratur- och musikprisen, trots att de nordiska länderna är kända internationellt som ett enhetligt designområde med en hög kvalitetsnivå. De frågar sig om det inte är skäl att investera i en ordning med uppmuntrande belöningar också för detta konstområde, för att därigenom kunna upprätthålla och utveckla en nordisk konstindustri inklusive konsthantverk. Härvidlag borde särskilt unga begåvade konstnärer stödhas.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Nordiskt konstcentrum

Nordiska konstförbundet

Danmark

Ministeriet för kulturelle anliggender

Undervisningsministeriet

Industriministeriet

Skolen for Brugskunst

Industrielle Designere Danmark (IDD)

Dansk Designråd

Danske Kunsthåndværkeres Landssammenslutning

Kunsthåndværkerrådet

Finland

Undervisningsministeriet

Konstindustriella högskolan

Delegationen för nordiskt kulturellt samarbete, sektionen för allmänkulturellt samarbete

Ålands landskapsstyrelse

Statens konstindustrikommission

Centralkommissionen för konst
Industrikonstförbundet Ornamo r. f.
Konstnärsgillet i Finland r. f.
Konstflitföreningen i Finland r. f.

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet
Norsk kulturråd
Statens håndverks- og kunstindustriskole
Landsforbundet norsk brukskunst
Bergens kunsthåndverksskole
Norske kunsthåndverkere

Sverige

Statens kulturråd
Statens konstråd
Akademien för de fria konsterna
KIF Föreningen Sveriges konsthantverkare och industriformgivare
Föreningen Svensk form

Remissinstansernas inställning till medlemsförslaget är odelat positiv. Däremot råder det delade meningar om huruvida den föreslagna stödordningen skall vara en belöningsordning eller en stipendieordning. Därutöver påpekar norska remissinstanser att terminologin för området inte är identisk i de nordiska länderna. Sålunda skulle i Norge begreppet konstindustri nog omfatta konsthantverk, men däremot inte industriell design, vilket anses vara fallet i Finland och Sverige. Enligt danska remissinstanser skulle med konsthantverk betecknas unikaproduktion, med industriell design produktutveckling för massproduktion och med konstindustri serieproduktion från verkstad, ett slags mellanting mellan de två föregående.

I sammanställningen redogörs för remissinstansernas inställning till den föreslagna stödordningens form, vilka konstnärs kategorier som ordningen skulle gälla samt andra särskilda synpunkter.

Nordiska remissyttranden

Nordiskt konstcentrum, som yttrar sig genom sitt råd, finner det inte angeläget att prioritera nordiska pris särskilt högt, emedan utdelningen kan vara förknippad med höga kostnader. Det är fråga om ett vidsträckt fält och om konstatöware av många slag. En del konstnärer är knutna till industrier eller andra företag, vilka producerar deras alster och gör dem kända i andra länder. Andra konstnärer inom de traditionella konsthantverkargrenarna arbetar på egna villkor och är beroende av egna medel också för att uppträda utomlands. Konstcentret anser att båda kategorier-na skall kunna omfattas av en stipendieordning med syftet att ge konstnärerna större möjligheter att uppträda i de nordiska länderna med utställ-

ningar, som gästande konstnärer, som föreläsare m. m. Centret ser gärna att stipendieordningen riktar sig till unga konstnärer, men betonar att stödet bör utdelas för sådana ändamål som i hög grad främjar kändedomen om de sålunda belönade konstnärerna i alla nordiska länder.

Nordiska konstförbundet förmodar att en stödordning i form av stipendier skulle ha stor betydelse för upprätthållandet av och vidareutvecklingen av den nordiska konstindustrin allmänt sett. Förbundet understryker att stipendieordningen bör gälla unga skapande konstnärer och inte användas som belöningsordning för företag eller institutioner.

Danska remissyttranden

Undervisningsministeriet förordar en stödordning för unga konsthantverkare och formgivare med syftet att upprätthålla och vidareutveckla nivån inom konstområdet. Ministeriet ger en beskrivning av den danska konsthantverkarutbildningen, som ges vid Skolen for Brugskunst i Köpenhamn och Kolding tekniske skole och som omfattar keramisk formgivning, klädformgivning, textilformgivning, möbelformgivning samt teckning och grafik. Grundutbildningen kvalificerar till att verka som konsthantverkare och formgivare inom hantverk och industri. Ytterligare ges utbildning i guld- och silverformgivning.

Industriministeriet noterar att förslaget inkluderar såväl konstindustri som konsthantverk och påpekar att den konstnärliga aspekten är av stor betydelse för en del av industriproduktionen och att konstindustrin och -hantverket medverkar till att dels skapa intresse för de konstnärliga värdena, dels skapa grunden för att produkterna skall motsvara konsumenternas önskningar.

Utöver det som framhålls av de ovannämnda ministerierna har *kulturministeriet* inga ytterligare synpunkter att komma med

Skolen for Brugskunst anser ett särskilt Nordiska rådets pris för konsthantverks- och designområdet vara av stor betydelse, när det gäller att markera området och att skapa större förståelse för och utbredning av dessa konstgrenar. De nordiska länderna är idag de ledande inom konsthantverk och design, men hantverkets förfall, industrialiseringen, svåra ekonomiska tider och den därav betingade bristande kvalitetsmedvetenheten har gjort att konsthantverk och design har svårt att hävda sig både som fack och som kulturfaktor.

Danske Kunsthåndværkeres Lands sammenslutning stöder tanken på ett pris och uttrycker särskild tillfredsställelse över att strävan är att uppmuntra och hjälpa unga, i stället för redan etablerade konsthantverkare. Även *Kunsthåndværkerådet* stöder tanken på ett pris och förklarar sig vara berett att fungera som sakkunnigorgan och att medverka i bedömningen.

Dansk Designråd ger tanken på ett pris för konsthantverk och -industri sin tillslutning och hänvisar till sin erfarenhet av utdelningen av det danska priset för industriell design, det s. k. ID-priset, som enligt rådet i många fall

starkt stimulerat utvecklingen. Rådet anför ytterligare att det tillsammans med *Landsförbundet Norsk brukskunst*, *Föreningen Svensk form* och *Konstflitföreningen i Finland* arbetar på en synopsis till en bok om nordiskt konsthantverk. *Industrielle Designere Danmark* uppfattar medlemsförslaget som täckande hela designområdet, men påpekar samtidigt att det tidigare begreppet konstindustri idag inte kan anses vara ett samlande begrepp för konstnärligt arbete med bruksföremål. Föreningen menar att man måste skilja mellan två principiellt åtskiljda områden, nämligen konsthantverk och industriell design med konstindustrin som ett slags mellan-ting. Ytterligare refereras *Dansk Design Cavalcades* uppdelning av designområdet som enligt denna skulle bestå av konsthantverk, bostadsinredning, arkitektur och industridesign, som i sin tur spänner över ett stort område från textil till elektronik och industriell grafik. Föreningen ställer sig till förfogande för administration av priset.

Finländska remissyttranden

Undervisningsministeriet önskar inte i detta skede ta ställning till medlemsförslaget, utan avser göra detta när förslaget behandlas i kulturavtalslets organ. *Sektionen för allmänkulturellt samarbete* inom *delegationen för nordiskt kulturellt samarbete* ser inga skäl att inrätta en särskild stödordning för konstindustri, utan föreslår en utredning av möjligheterna att skapa ett konstindustripris på basen av erfarenheterna av Lunningpriset. *Statens konstindustrikommission*, om vars yttrande *Centralkommissionen för konst* förenar sig, föreslår att det inrättas ett nordiskt konstindustripris att utdelas årligen. I reglerna för priset bör grafisk planering beaktas på samma villkor som annan konstindustri. Åldersgränser borde inte tillämpas. För unga konstnärer, som nyss avslutat sin utbildning och för vilka det är svårt bestämma gemensamma belöningskriterier, föreslås i stället arbetsrum, resestipendier och utbytesstipendier. *Konstindustriella högskolan* stöder medlemsförslaget, men menar att det inte borde gälla enbart unga begåvade konstnärer, utan också andra konstnärer inom konstindustrin.

Konstflitföreningen i Finland, som också yttrar sig på vägnar av *Dansk Designråd*, *Föreningen Svensk form* och *Landsförbundet Norsk brukskunst* (se vidare nedan), föreslår att det instiftas ett nytt nordiskt design- och konsthantverkarpris. Föreningarna önskar bli representerade i det beslutande organet för det nya priset. *Industrikonstförbundet Ornamo* framhåller bristen på en belöningsordning i stil med tidigare pris särskilt för unga konstnärer och formgivare och förklarar sig berett att delta i det erforderliga planeringsarbetet. *Konstnärsgillet i Finland* stöder medlemsförslaget rent allmänt.

Medlemsförslaget förordas av *Ålands landskapsstyrelse*.

Norska remissyttranden

Kirke- og undervisningsdepartementet ger sin tillslutning till förslaget om en stödordning, som i första hand skulle komma unga brukskonstnärer till godo. Departementet prioriterar en nordisk stipendieordning klart framom ett nordiskt brukskonstpris i stil med Nordiska rådets övriga pris. Vidare påpekar departementet att det område som avses är stort och oenhetligt och att företrädarna representerar olika uppfattningar. Detta gäller särskilt de två huvudgrupperna, konsthantverkare och industridesigners, vilka i Norge representeras av olika organisationer. Departementet understryker att en eventuell stödordning måste utformas så att den kan omfattas av alla.

Norsk kulturråd, som avgett gemensamt yttrande om medlemsförslag A 586/k om åstadkommande av en stödordning för att uppmuntra konstindustriidkare och om medlemsförslag A 590/k om en utbytes- och stipendieordning för bildkonstnärer, stöder de båda medlemsförslagen generellt. Kulturrådet förundrar sig över argumentationen i de båda medlemsförslagen, som leder till motsatta konklusioner i avvägningen mellan ett konstpris och en utväxlingsordning. För egen del önskar rådet dock inte företa någon prioritering mellan de båda stödformerna, som har var sitt syftemål. Kulturrådet skulle helst se att det i de nordiska länderna etablerades såväl ett konstpris som en utväxlings- och stipendieordning både för bildkonstnärerna och för brukskonstnärerna. Slutligen påpekar också kulturrådet att begreppet konstindustriidkare i Norge täcker två separata yrkesgrupper, konsthantverkare och industridesigners, och att det därför kan bli svårt att utarbeta kriterier för hela spektret.

Statens håndverks- og kunstindustriskole ställer sig bakom förslaget till ett pris för nordisk konstindustri. Skolan påpekar att begreppet konstindustri, som enligt medlemsförslaget även omfattar konsthantverk, enligt norsk terminologi inte innehåller s. k. industriell design. Detta bör dock bli fallet, när syftet med priset slås fast. Skolan önskar senare få återkomma till ett detaljerat förslag till prisordning. *Bergens kunsthåndverksskole* välkomnar en sådan stödordning som likställer konstarna musik, litteratur och brukskonst och som kommer unga utövare till godo.

I tillägg till vad som anförts av *Konstflitforeningen i Finland* (se ovan) tillsammans med *Dansk Designråd*, *Föreningen Svensk form* och *Landsforbundet Norsk brukskunst* deklarerar den sistnämnda föreningen för sin och de andras del att de är beredda att delta i arbetet med regelverk, etablering och utdelning, oavsett vilken form stödordningen får. Landsforbundet erbjuder föreningarna stora arkivmaterial och bifogar en lista över de personer som vunnit antingen Fredrik Lunning-priset eller Köbenhavns Handelsbanks Fonds pris. Slutligen betonar förbundet att föreningarna är eniga om att Island bör ingå i ordningen. *Norske kunsthåndverkere* uttrycker sin glädje över initiativet till ett pris, som anses ligga i linje med vad som gäller för litteraturen och musiken. Föreningen erinrar om att man i

Norge funnit det nödvändigt att särskilja hantverk från amatörarbete, husflit och konstindustri, brukskonst och konsthantverk. Det skulle ha behövts en klarare definition på de kriterier som skall ligga till grund för den föreslagna belöningsordningen. Föreningen förutsätter att den skall få ställa förslag vid val av pristagare.

Svenska remissyttranden

Statens kulturråd framhåller att det traditionella systemet med konstnärsbelöningar inte kan ersätta det väl genomtänkta stöd som borde komma alla framstående konstnärer till del. Eftersom situationen för konsthantverkarnas del för närvarande är kritisk, har rådet inget att invända mot att en av konstnärskategorierna på detta sätt erhåller en viss stimulans och uppmuntran, genom att en enskild konsthantverkare eller konstindustriidkarens arbeten bekantgörs för den nordiska allmänheten. *Statens konstråd* uttalar sin positiva inställning till medlemsförslaget och påpekar samtidigt vikten av att liknande åtgärder också vidtas för att uppmuntra konstnärer inom bildkonstområdet.

Akademien för de fria konsterna uttalar sitt starka stöd för inrättandet av pris eller belöningar till nordiska konsthantverkare och fria formgivare. Enligt akademien skulle en stödordning inte främst omfatta vad man internationellt kallar design. En designer definieras som en i allmänhet i industrin verksam, fast anställd formgivare, som anses vara mindre beroende av belöning än en fri konsthantverkare. För en sådan däremot kan ett offentligt pris leda till att företag intresserar sig för ifrågavarande konsthantverkarens produkter. I den svåraste situationen befinner sig t. ex. keramiker och textilkonstnärer, vars produkter inte i främsta rummet är nyttobetonade, utan utgörs av fria konstverk i material som traditionellt hör till konsthantverket. Ett eller flera nordiska konsthantverkspris skulle även kunna få en viss kulturpolitisk betydelse, genom att hävda den oavhängiga begåvningen inför och t. o. m. mot konstindustrin och mot en exploatering och kommersialisering av den typ som internationella s. k. studios bedriver.

Föreningen Sveriges konsthantverkare och industriformgivare ställer sig positiv till medlemsförslaget.

3. Utskottet

Medlemsförslaget syftar till att åstadkomma en stödordning för att uppmuntra särskilt unga konstindustriidkare. Vilken karaktär ordningen är tänkt att ha framgår inte helt klart av förslaget, det talas nämligen endast om en ordning med uppmuntrande belöningar för området konstindustri inklusive konsthantverk.

Alla remissinstanser förhåller sig positiva till det allmänna syftet med medlemsförslaget. Däremot råder det osäkerhet om huruvida de båda områdena konsthantverk och industriell design verkligen avses i förslaget, vissa instanser menar att industriell design överhuvudtaget inte skall om-

fattas. Deras motivering är att de i industrin verksamma formgivarna är mindre beroende av belöning än de fria konstnärerna. Ytterligare framhålls det bland remissinstanserna att terminologin inom området inte är identisk i de nordiska länderna.

Majoriteten av remissinstanserna uttalar sig tveklöst för en belöningsordning i form av ett pris i stil med Nordiska rådets litteraturpris och musikpris. Motiveringen är oftast de goda erfarenheterna av Lunningpriset 1951–1970 och Københavns Handelsbanks Fonds pris 1972–1974. Minoriteten, som prioriterar en nordisk stipendieordning framom ett brukskonstpris, anför kostnadsskäl för sin uppfattning.

Utskottet är i och för sig positivt inställt till att de i medlemsförslaget avsedda konstnärgrupperna i de nordiska länderna ges möjlighet till att idka samarbete, liksom till att konstnärerna själva skall få stöd för sin verksamhet. Mot bakgrund av osäkerheten i fråga om medlemsförslagens omfattning och inriktning ser sig utskottet emellertid tvunget att avvisa detta i den form det nu har. Detta får dock inte tolkas som en negativ inställning till konstområdet som sådant, vilket utskottet självfallet förhåller sig positivt till och vars problem utskottet har förståelse för. Utskottet är fullt medvetet om de svårigheter som t. ex. konstnärerna i de nordiska länderna för närvarande kämpar med.

Tid efter annan väcks det förslag om inrättande av nya nordiska pris. Sålunda har detta förslag tolkats som syftande till ett nordiskt brukskonstpris i stil med de nordiska litteratur- och musikprisen. Utan att på något sätt önska förringa betydelsen av dessa pris, har utskottet likväl ställt sig tveksamt till inrättandet av nya nordiska pris på grund av att det dels råder delade meningar om prisinstitutionens allmänna berättigande, dels är förknippat med dryga kostnader att administrera sådana. Denna utskottets uppfattning gäller alltför.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får utskottet föreslå att Nordiska rådet icke företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Stockholm den 22 januari 1981

Georg Andersson (s)

Jo Benkow (H)

Kjell Magne Bondevik (Kr. F.)

Trygve Bratteli (A)

Olle Eriksson (c)

Rolf Fjeldvær (A)

Árni Gunnarsson (A.)

Hagen Hagensen (KF)

Förman

Inger Hirvelä (Skdl)

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)

Sture Palm (s)

Erlendur Patursson (Tvfl)

Robert Pedersen (S)

Tuulikki Petäjaniemi (Kok)

Arvo Salo (Sd)

Otto Steenholdt (Grøn.)

Ingrid Sundberg (m)

Medlemsförslag

om vandringsutställning om skogsbruket och naturvården i Norden

(Väckt av *Aimo Ajo, Kjell Magne Bondevik, Bertil Jonasson, Gunnel Jonäng, Johannes M. Olsen och Henrik Westerlund*)

Nordisk skogsunion anordnar 1982 den Nordiska skogskongressen. Den är förlagd till Danmark, som är värdland det året.

I anslutning till den borde invigas en vandringsutställning om skogsbruket och naturvården i Norden.

Utställningens syfte bör vara att för allmänheten i de nordiska länderna presentera fakta och problem i resp lands skogs- och naturvårdsarbete och skogsbrukets roll för resp lands näringsliv.

På ett lättförståeligt sätt och med användning av god utställningsteknik skall jämförelse göras mellan de nordiska ländernas:

- naturliga förutsättningar för produktion av vedråvara, bär, svamp, vilt osv.
- skogs- och naturmiljön som trivselfaktor för allmänheten
- skogsbrukets roll i det kombinerade jord- och skogsbruket
- skogsindustrin och dess roll för resp lands näringsliv och ekonomi
- skogen som energikälla
- skogsbrukets vägar, transportapparat och drivningssystem
- industriproduktion i serviceföretag, alltså materiel och maskintillverkare för skogsbrukets behov
- skogens ägare och arbetsförhållanden, skogsägarorganisationer o. d.
- skoglig forskning och utbildning
- skogs- och naturvårdspolitiken dvs skogs- och naturvårdslagar, den statliga insatsen för stöd till skogsbruket m m.

Utställningen bör vara ett åskådliggörande med bilder, texter och föremål av de berättelser och redogörelser för resp nordiska lands skogsbruk, som normalt sammanställs och utges i text till den Nordiska skogsunionens kongresser.

Vandringsutställningen bör därefter vandra till de övriga nordiska länderna under loppet av ett par år. Skogsmuseerna Silvanum i Sverige, Hørsholm i Danmark, Elverum i Norge och Rovaniemi i Finland bör vara lämpliga utställningsplatser, och i övriga nordiska länder bör centralt belägna utställningslokaler i anslutning till riksmuseum vara lämpliga.

Fackmän från de nämnda skogsmuseerna bör bilda en arbetsgrupp för utformning av utställningens innehåll efter en målsättning som fastställs av Nordisk skogsunion och Nordiska rådet.

Nordiska rådet bör uppdra åt Nordisk skogsunion att genomföra projektet och lämna bidrag till dess finansiering.

Silvanum i Sverige är för sin del beredd att ställa upp i arbetsgruppen och kan även åta sig att producera utställningsmateriel.

Av detta generella material borde sedan resp lands skogliga informationsmyndigheter och organ kunna uppdra åt resp lands skogsmuseum att göra vandringsutställningar inom resp lands skolor och andra utställningsplatser än de skogliga muséerna.

Med hänvisning till ovanstående hemställer undertecknade

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att besluta om en vandringsutställning om skogsbruket och naturvården i Norden.

Reykjavík den 6 mars 1980

Aimo Ajo (Sd)

Bertil Jonasson (c)

Johannes M. Olsen (Sb)

Kjell Magne Bondevik (Kr.F)

Gunnel Jonäng (c)

Henrik Westerlund (Sfp)

*BILAGA 1, Yttranden (se supplement)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget**

Til Økonomisk utvalg er henvist ovennevnte medlemsforslag som er behandlet av utvalget 5. november 1980 i Oslo og 10. desember 1980 i Stockholm.

1 Medlemsforslaget

Medlemsforslaget A 587/e rekommanderer Nordisk Ministerråd å gjøre vedtak om en vandringsutstilling om skogbruket og naturvernet i Norden. Forslagsstillerne viser til den skogkongressen i 1982 som Nordisk Skogunion skal arrangere, og foreslår i tilknytning til denne å innvie en vandringsutstilling som skulle presentere fakta og problem om de respektive lands skog- og naturvernarbeid samt skogbrukets rolle for landenes næringsliv.

Forslagsstillerne nevner eksempler på emne områder som bør inngå i utstillingen og foreslår at denne bør vises i Norden i løpet av et par år.

I denne sammenheng spiller skogsmuseene i Silvanum, Hørsholm, Eleverum og Rovaniemi en viktig rolle og fagmenn fra disse bør danne en arbeidsgruppe som skal forberede utstillingen.

Forslagsstillerne foreslår at Nordisk skogsunion skal gjennomføre utstillingsprosjektet og at Nordisk Råd skal bidra til finansieringen.

Deretter bør de nasjonale informasjonsmyndigheter gi de respektive lands skogsmuseum i oppdrag, på grunnlag av basismaterialet, å lage vandringsutstillinger beregnet for skoler og andre utstillingsplasser enn skogsmuseene.

2 Remissuttalelser er mottatt fra følgende myndigheter og organisasjoner*Nordiske*

Nordisk Skovunion (NSU)

Nordens bondeorganisationers centralråd (NBC)

Samarbejdsnævnet for nordisk skovforskning (SNS)

Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR)

Nordens fackliga samorganisation (NFS)

Föreningarna Nordens Förbund

Danmark

Landbrugsministeriet

Danmarks Naturfredningsforening

Finland

Jord- och skogsbruksministeriet
 Forststyrelsen
 Centralskogsnämnden Tapio
 Centralskogsnämnden skogskultur
 Skogsforskningsinstitutet
 Ålands landsskapsstyrelse
 Finska forstföreningen
 Natur och miljö r. f.
 Finlands skogsindustri centralförbund

Norge

Landbruksdepartementet
 Miljøverndepartementet
 Det norske skogselskap

Sverige

Skolöverstyrelsen
 Lantbruksstyrelsen
 Skogsstyrelsen
 Statens naturvårdsverk
 Sveriges lantbruksuniversitet

I det følgende skal en først omtale de remissuttalelser som støtter medlemsforslaget, deretter de som går imot det og til slutt de som stiller seg avventende eller ikke tar noe standpunkt.

*Remissuttalelser som i det vesentlige støtter medlemsforslaget**Nordiske*

Samarbejdsnævnet for nordisk skovforskning (SNS) finner forslaget verdifullt, men understreker samtidig at budsjettsituasjonen i det nordiske samarbeidet maner til stor tilbakeholdenhet med nye ikke strengt nødvendige initiativer. SNS ønsker å prioritere forskningssamarbeidet bl. a. på skogbruksområdet høyere enn en vandringsutstilling.

SNS opplyser at Nordisk Skovunion (NSU), som selv ikke har noen finansielle midler, er i ferd med å vurdere hvorledes utstillingen kan etableres. SNS er enig i at det videre arbeid med utstillingen overdras til NSU.

Nordisk Skovunion (NSU) uttrykker tilfredshet over medlemsforslaget. I forbindelse med prosjektet tilbyr NSU nedsettelse og ledelse av en arbeidsgruppe bestående av to representanter fra hvert land, fortrinnsvis én fra landets skogsmuseum og én representant for det nasjonale sekretariat av NSU.

Likeledes tilbyr NSU å arrangere og bekoste rundsendelse av utstillingen innenfor de enkelte lands grenser.

NSU foreslår at den praktiske oppbygging av utstillingen overdras til det svenske skogsmuseum "Silvanum", som har erfaring fra den slags arbeid.

"Silvanum" har beregnet et finansieringsbehov på SEK 160 000 fra Nordisk Ministerråd.

Nordens bondeorganisationers centralråd (NBC) i samråd med bl. a. Skogsägareorganisationerna i Norden, stiller seg ikke avvisende til utstillingen, men påpeker at ved utstillingen når man bare en liten, spesialinteressert krets av mennesker. NBC savner en redegjørelse for kostnadene og en begrunnelse for viktigheten av utstillingen. Den foreslåtte utstilling er ei heller sammenholdt med andre former for informasjon eller vurdert i forhold til andre aktiviteter innen Nordisk Råd.

Vedrørende den etterfølgende informasjon til skoler og til et bredere publikum, fremholder NBC betydningen av å få frem en grunninformasjon om skogbruket. Sammenligningsaspekten vil her ha liten betydning. Av større vekt vil være presentasjonen av stoffet. NBC viser til det svenske prosjektet "Skogen i skolan" og at man her vil være interessert i et samarbeid om utforming og distribusjon av utstillingsmateriale.

Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) finner medlemsforslaget meget verdifullt.

Föreningarna Nordens Förbund gir forslaget sin beste anbefaling og minner om de gode erfaringer som ble gjort under prøvevirksomhetsperioden 1973–76 for Nordisk utstillingsråd for vandreutstillinger av allmennopplysende karakter. Forbundet opplyser dessuten at den foreslåtte utstillingsform også ble benyttet av Nordisk utstillingsråd ved produksjonen av utstillingen "Nordiske trebyer" (1975).

Danmark

Landbrugsministeriet støtter forslaget. Departementet finner det hensiktsmessig at Nordisk Skovunion koordinerer den praktiske tilretteleggelse.

Departementet opplyser at følgende statsinstitusjoner har gitt tilsagn om å fremskaffe utstillingsmateriale: Miljøministeriet, Fredningsstyrelsen og Skovstyrelsen, Jagt- og Skovbrugsmuseet samt Landbrugsministeriets vildtforvaltning.

Danmarks Naturfredningsforening støtter forslaget.

Finland

Jord- och skogsbruksministeriet anser forslaget være aktuelt og at dets målsetting og innhold er vel overveiet. Almenheten skulle således få et helhetsbilde av skogens mangesidige nytteverdi, av sammenhengen mellom skogbruk og naturvern samt av skogbrukets og industriens betydning for landets næringsliv.

Nordisk skogsunion er vel skikket som koordinerende organ for utstillingen.

Forststyrelsen støtter forslaget. Innsamling av materiale i Finland kan etter styrelsens mening best skje av Finska Forstföreningen. For å oppnå en enhetlig utstilling, bør et skogsmuseum forestå det praktiske arbeid.

Styrelsen foreslår at utstillingens temaer begrenses, og at virkesproduksjonen presenteres i forhold til skogens øvrige bruksformer, for derigjennom oppnå en passende størrelse på utstillingen og samtidig skape interesse hos almenheten.

Centralskogs nämnden Tapio støtter forslaget og mener at utstillingens siktemål må være å påvise at skogbruket ved pleie og planting er det beste naturvern. En velpleiet skog tilbyr menneskene en rekke bruksmuligheter. Tekniske detaljer bør unngås ved en utstilling, mens derimot skogens betydning som trevarereserv og for friluftsliv bør understrekes.

Finlands skogsindustri centralförbund støtter forslaget, men fremholder samtidig at en slik utstilling krever en grundig forberedelse. Forbundet peker på at skogbrukets og naturvernets stilling er svært ulike i de nordiske land og som eksempel nevnes at skoger i Danmark nærmest er å betrakte som parkområde mens skog i Finland er mer vild. Arbeidsmetodene varierer også sterkt mellom landene. Forbundet finner det derfor vanskelig å arrangere en begrenset, men informativ og interessant utstilling.

Skogsforskningsinstitutet finner forslaget vel begrunnet, men foreslår at for Finlands del bør skogs- og treindustriens betydning for landets økonomi betones i sterkere grad enn hva som forslaget legger opp til.

Utstillingen bør vises i hele landet og særlig i syd-Finland.

Institutet finner at Nordisk skogsunion egner seg vel som koordinator for prosjektet.

Centralskogs nämnden skogskultur anser at den foreslåtte vandringsutstillingen kan bidra til å øke almenhetens forståelse for skogmiljøet og dagens skogsdriftsmetoder.

Nemnden finner det viktig at bilder, tekst og annet utstillingsmateriale holdes så aktuelt som mulig. Derfor bør oppmerksomheten festes på oppfølgingsarbeidet. Arrangørene bør således tildeles ressurser i tilstrekkelig utstrekning.

Finska forstföreningen støtter forslaget, men savner selv økonomiske midler. Foreningen er – innen rammen for Nordisk skogsunion – beredt til å medvirke i prosjektet på annen måte.

Ålands landskapsstyrelse stiller seg positivt til forslaget.

Styrelsen ønsker i forbindelse med en slik utstilling å presentere Ålands skogbruk samt at vandringsutstillingen også kommer til Åland.

Norge

Landbruksdepartementet stiller seg svært positivt til medlemsforslaget. Departementet har hatt kontakt med Skogbruksmuseet i Elverum og med Det norske Skogselskap som begge er innstilt på å delta i forarbeidet og koordineringsarbeidet.

Miljøverndepartementet støtter forslaget, men hevder at naturvernet bør prinsipielt sidestilles med skogbrukets plass i utstillingen. Departementet foreslår at naturvernet kommer med fullt ut i den grad det har tilknytning til skogsarealene i Norden.

Endelig foreslår departementet en del instanser som fra norsk side bør delta i forberedelsene.

Det norske skogselskap, som samtidig er sekretariat for den norske avdeling av Nordisk Skogunions representantskap, støtter i en felles uttalelse det fremlagte forslag.

For å begrense utstillingens omfang, mener instansene at naturvern bare medtas i den grad det har betydning for skogbruket. Utstillingen bør være felles nordisk, men den bør lages i en versjon for hvert enkelt land på det nasjonale språk. Således kan utstillingen tilnærmet åpnes samtidig i alle de nordiske land og bare gå på vandring innen landets grenser.

Instansene mener at utgiftene for å produsere utstillingsmateriellet bør dekkes av Nordisk Råd, mens flyttingsutgiftene av utstillingen i Norge kan dekkes av den norske avdeling av Nordisk Skogunion.

Nordisk Skogunion bør koordinere arbeidet med utstillingen.

Sverige

Lantbruksstyrelsen stiller seg positivt til forslaget og er beredt til å bidra med synspunkter på områder innen sitt fagområde.

Skogsstyrelsen støtter forslaget og betoner betydningen av en slik utstilling for å skape bedre forståelse hos almenheten for skogbrukets arbeidsmetoder og dets rolle for næringsliv og friluftsinnteresser.

For å hindre at utstillingen blir altfor arbeids- og kostnadskrevende foreslår styrelsen enkelte hovedområder som utstillingen bør omfatte.

Når det gjelder selve oppbyggingen av en nordisk vandringsutstilling samt mindre nasjonale vandringsutstillinger, finner styrelsen at dette er en kostbar produksjonsmåte. Styrelsen foreslår således at bare en utstillingsversjon produseres, men at denne fremstilles i flere eksemplarer, der den eneste forskjell mellom landene blir språket.

Styrelsen er enig i at Nordisk skogunion koordinerer arbeidet, og at en arbeidsgruppe dannes for dette formål. Spesielt foreslås at kontakt etableres med prosjektet "Skogen i skolan" da elever og lærere tilhører de viktigste målgruppene.

Statens naturvårdsverk støtter forslaget, men påpeker viktigheten av at utstillingen virkelig belyser både skogbruket og naturvernet. Dette vil etter verkets mening nødvendiggjøre en komplettering av forslagens innholdsfortegnelse som bare ganske summarisk behandler naturvernet.

Konfliktområdene mellom skogbruk og naturvern må skarpere belyses. I og med at også skogsindustriens betydning for økonomien trekkes inn, bør utstillingens tittel endres til "Skogsnæring og naturvern". For å gi utstillingen en oversiktlig ramme, foreslår verket at utstillingen konsentreres om noen sentrale spørsmål for skogbruket og naturvernet.

Etter verkets oppfatning er det viktig at representanter fra såvel skogbruks- som naturvernshold deltar i utstillingsarbeidet.

Sveriges lanbruksuniversitet støtter forslaget, men foreslår en forskningsmessig vurdering av den foreslåtte vandringsutstilling for å klarlegge om denne er et effektivt middel til å spre informasjon på.

Skolöverstyrelsen støtter forslaget og anser at all saklig informasjon om skogbruk, naturvern og om skogens verdi og dens mangesidige utnyttelse bør stimuleres. En utstilling vil være i hele samfunnets interesse.

Remissinstanser som går imot medlemsforslaget

Nordiske

Nordens fackliga samorganisation (NFS) foreslår at man fra Nordisk Råds side ikke foretar seg noe i anledning av medlemsforslaget. Forslaget bør etter NFS' oppfatning kunne prøves direkte av bidragsgivende og/eller annet relevant nordisk samarbeidsorgan. Nordisk skogunion kan også gjøre en egen fremstilling til et slikt organ, f. eks. Nordisk kulturfond og anmode om bidrag til finansiering av en sådan utstilling som foreslås i medlemsforslaget.

Finland

Natur och miljö går imot forslaget og viser til de store praktiske vanskelighetene med en slik utstilling. Om alle berørte myndigheter og interesseorganisasjoner skal stille seg bakom utstillingen, må det legges ned så meget arbeid at dette ikke står i noe rimelig forhold til resultatet. På den annen side, om et fåtall instanser gjør utstillingen slik som anført i forslaget, kan resultatet lett bli skjevt og med hovedvekt på skogbruket. Natur og Miljø fremholder sluttelig at en utstilling som gir skinn av å være allsidig, men bare belyser skogbrukets syn på naturvernet, blir mer til skade enn til nytte.

Remissinstanser som stiller seg avventende eller ikke tar noe standpunkt.

Danmark

Indenrigsministeriet og Industriministeriet har ingen bemerkninger til forslaget.

3 Utvalget

Forslagsstillerne viser til den Nordiske skogskongressen i 1982 som Nordisk Skogunion skal arrangere og foreslår i tilknytning til denne å innvie en vandringsutstilling som skulle presentere fakta og problem om de respektive lands skog- og naturvernsarbeid samt skogbrukets rolle for landenes næringsliv.

Finansieringsbehovet over Nordisk Ministerråds budsjett er av det svenske skogsmuseum "Silvanum" anslått til 160000 SEK.

De fleste remissinstanser uttaler seg positivt om forslaget og legger vekt på den bedre forståelse som en slik utstilling kan skape hos folk flest for skogbrukets arbeidsmetoder og dets rolle for næringsliv og friluftinteressene.

Enkelte remissinstanser går imot eller stiller sig tvilende til forslaget og begrunner dette med at forslaget gjelder et konkret prosjekt som direkte kan prøves av de bevilgende myndigheter samt at utstillingen slik den er foreslått utformet synes å ha liten informasjonsverdi.

Utvalget vil for sin del fremholde at den foreslåtte vandringsutstillingen kan være et nyttig og verdifullt opplysningstiltak. Dersom en slik utstilling realiseres, vil det etter utvalgets oppfatning være nødvendig å behandle naturvernet mer utførlig enn hva som er anført i forslaget. Prinsipielt bør naturvernet sidestilles med skogbrukets plass i utstillingen.

Utvalget finner det også viktig at en eventuell utstilling vises ikke bare i skogsmuseene, men også i de store befolkningssentra.

Utvalget finner det imidlertid ikke riktig at Nordisk Råd prioriterer prosjekt av denne karakter utenfor den regelmessige budsjettbehandling, og vil derfor ikke foreslå en rekommandasjon. Utvalget har gjennom Presidiet underrettet Nordisk Ministerråd og Nordisk Skogunion om dette.

Under henvisning til ovenstående foreslår utvalget

at Nordisk Råd ikke foretar seg noe
i anledning av medlemsforslag A 587/e

Stockholm den 10 desember 1980

Sampsä Aaltio (Kok)

Gro Harlem Brundtland (A)

Knud Enggaard (V)

Paul Jansson (s)

Bertil Jonasson (c)

Svante Lundkvist (s)

Formann

Rolf Sellgren (fp)

Ib Stetter (KF)

Gunnar Berge (A)

Rolf Clarkson (m)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Egon Jensen (S)

Lars Korvald (Kr. F.)

Páll Pétursson (F)

Petter Savola (K)

Henrik Westerlund (Sfp)

Kåre Willoch (H)

*BIHANG 1***Skrivelse från Nordiska rådets ekonomiska utskott till Nordiska rådets presidium**

Økonomisk utvalg har 10. desember 1980 behandlet medlemsforslag A 587/e om en vandringsutstilling om skogbruket og naturvernet i Norden.

Forutsetningsvis skal Nordisk Skogunion stå for det praktiske arrangement.

Utvalget oppfatter forslaget som en konkret budsjettsak og har således besluttet å foreslå en avskrivning av medlemsforslaget.

Utvalget finner det ikke riktig at Nordisk Råd prioriterer prosjekt av denne karakter utenfor den regelmessige budsjettbehandling.

Økonomisk utvalg anser det som en fordel om presidiet kunne underrette Nordisk Skogunion og Nordisk Ministerråd om dette motiv for avskrivning av medlemsforslaget.

Stockholm den 10. desember 1980

Svante Lundkvist

Formann for Økonomisk utvalg

*BIHANG 2***Skrivelse från Nordiska rådets presidium till Nordiska ministerrådet och till Nordisk skogsunion**

Nordiska rådets presidium får härmed underrätta Nordiska ministerrådet och Nordiska skogsunionen om behandlingen av ovan rubricerade medlemsförslag i Nordiska rådets ekonomiska utskott.

Ekonomiska utskottet har vid möte den 10 december 1980 konstaterat, att "utvalget oppfatter forslaget som en konkret budsjettsak og har således besluttet å foreslå en avskrivning av medlemsforslaget. Utvalget finner det ikke riktig at Nordisk Råd prioriterer prosjekt av denne karakter utenfor den regelmessige budsjettbehandling. Økonomisk utvalg anser det som en fordel om presidiet kunne underrette Nordisk Skogunion og Nordisk Ministerråd om dette motiv for avskrivning av medlemsforslaget."

Nordiska rådets plenarförsamling kommer att ta ställning till ekonomiska utskottets förslag till avskrivning vid sessionen i Köbenhavn den 2-6 mars 1981.

Utskottets betänkande samt medlemsförslaget bifogas. Remissmaterialet kommer att utsändas senare.

Stockholm den 13 januari 1981

För Nordiska rådets presidium

Enligt uppdrag

Gudmund Saxrud

Presidiesekreterare

Medlemsförslag

om nordisk samverkan för att framställa alternativa drivmedel

(Väckt av Aimo Ajo, Bjarne Mørk Eidem, Árni Gunnarsson, Tellervo Koivisto, Sakari Knuuttila, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Thor Lund, Grethe Lundblad och Inge Fischer Møller)

Oljekrisen 1973 och senare internationella händelser har påvisat våra länders sårbarhet till följd av det stora oljeberoendet, vilket för övrigt utgör ett av de stora problemen i hela västvärldens ekonomi. Tillgången på billig energi har varit en av de väsentliga faktorerna bakom den snabba ekonomiska utvecklingen efter andra världskriget. Vägen in i oljeberoendet har gått genom beslut som byggts på pris- och lönsamhetskalkyler. Så har t. ex. den stora ökningen av privatbilismen varit otänkbar utan riklig tillgång på billiga drivmedel. När situationen förändras och oljepriserna flerdubblas på några år råkar ekonomin i kris, då en av dess grundläggande förutsättningar rubbats. Lägre tillväxt och ökad arbetslöshet i ett antal västländer väntas bli följden av de senaste prisökningarna på oljan. Härtill kommer att internationella studier som gjorts bl. a. av energiorganet IEA har klart påvisat att global brist på olja kommer att uppstå på 1980-talet eller något senare.

Detta gäller även under gynnsamma antaganden om den politiska utvecklingen i t. ex. Mellersta Östern. Det senare årets händelser illustrerar att en kris kan komma mycket tidigare och inträda snabbt. Åtgärder för att dels skaffa sig en beredskap på kort sikt i form av oljelager, dels på längre sikt förbereda övergången till alternativa energiformer bör därför ges hög prioritet. Satsningar för att ta fram alternativa energikällor görs också i de flesta länder, men beräknas i regel få effekt först på sikt.

De nordiska länderna är med undantag av Norge beroende av oljeimport. Av den importerade oljan i de nordiska länderna används den övervägande delen inom industrin och för uppvärmning. Resten faller under transportsektorn. I Sverige har beräknats att 98 % av allt person- och godstransportarbete är beroende av oljeprodukter. Det är därför angeläget att förutsättningarna skapas för att använda alternativa drivmedel inom transportsektorn. I många länder görs insatser för att åstadkomma alternativa drivmedel, som olika typer av syntetiska drivmedel. Användning av motorgas (gasol) kan bidra till en breddning av drivmedelsbasen men ej till att minska oljeberoendet. Däremot kan oljeberoendet minska om man

använder alkoholer som metanol, etanol, propanol och butanol. De kan tillverkas från andra råvaror än olja och är därmed goda alternativ till oljeprodukter. De kan användas som drivmedel i såväl ren form som i blandningar med bensin.

För metanolproduktion ur gas, olja och kol finns färdig teknik och framställning ur t. ex. torv och biomassa bedöms kunna ske inom en nära framtid. Som andra råvaror kan även tänkas träflis, bark och hushållsavfall.

Alkoholer öppnar dessutom möjligheter till förbättrade förhållanden ur miljösynpunkt. Redan en måttlig inblandning i bensin ger möjlighet att t. ex. helt eliminera blytillsatsen i bränsle för dagens motorer utan försämring av deras prestanda samt möjliggör en avancerad avgasrening.

Inblandning av alkohol i bensinen har tidigare förekommit men försvunnit och med den rikliga tillgången på billig olja. I dagsläget saluförs 10-procentig inblandning av etanol, tillverkad genom jäsning av jordbruksprodukter, i bensin i USA och används av en bilpark som är tillverkad för ren bensin. De ökande bensinpriserna gör sådan inblandning allt fördelaktigare ur kostnadssynpunkt. Konventionella bilmotorer kan efter justering endast av förgasaren använda en blandning av bensin och 15–20 % metanol. Etanol kan tillverkas genom jäsning av socker- och stärkelsehaltiga material, en metod som börjat användas i vissa u-länder. I Västtyskland pågår försök med metanol framställt ur brunkol.

I den svenska energipropositionen 1975 påpekades att en eventuell tillverkning av metanol inom landet ur inhemska bränslen skulle ge en bättre beredskap i händelse av kris, avspärning eller krig. Metanolen kunde tänkas komplettera eller möjligen ersätta den under andra världskriget använda s. k. gengasen som beredskapsalternativ.

Vid användning av metanol som motorbränsle under normalförhållanden skulle man kunna dels blanda in 15–20 % metanol i bensinen, dels låta allmänna dieseldrivna kommunikationsmedel i storstadsregionerna använda ren metanol som bränsle i miljöförbättrande syfte. I Stockholm har en första buss som huvudsakligen går på metanol börjat användas i december 1979.

År 1975 bildades Svensk metanolutveckling AB (SMAB) som ett av staten och AB Volvo gemensamt ägt utvecklingsbolag med uppgift att utreda möjligheterna att utnyttja metanol som drivmedel dels under normalförhållanden, dels i samband med försörjningskriser på drivmedelsområdet.

Bolagets huvuduppgifter är forskning och utveckling rörande produktion och distribution av syntetiska drivmedel i form av alkoholer och syntetisk bensin samt insatser för att klarlägga förutsättningarna för att anpassa bensin- och dieselmotorer till alternativa drivmedel, forskning och utveckling inkl. studier av miljöeffekterna. Försök har gjorts med ett antal bilar med metanolinblandad bensin samt med ett fordon med ombyggd diesel-

motor, där dieselolja används som tändbränsle och metanol som huvudbränsle. Samarbete bedrivs med norska intressenter.

Från officiellt håll i Finland (statens tekniska forskningscentral) har uttryckts intresse för nordiskt samarbete beträffande syntetiska motorbränslen. Inrättande av ett nordiskt organ härför, eventuellt med utnyttjande av SMAB:s organisation, har nämnts som en möjlighet.

Möjligheten att utnyttja torv som råvara för framställning av metanol har utretts i Finland och det anses att detta snart kan ske till konkurrenskraftigt pris.

Norges statsminister har nyligen pekat på metanolens möjligheter som syntetiskt drivmedel i framtiden och att metanolinblandning i bensin kan ge intressanta energipolitiska och industriella möjligheter för de länder som har naturgastillgångar. Statsministern uppehöll sig härvid vid de möjligheter som väntade olje- och naturgasfynd norr om 62 breddgraden skulle ge. I den nordiska naturgasutredningen (*NU 1976:1*) utreds möjligheterna för utnyttjande av naturgas på Nordkalotten. Utan att man ville skissera något program för petrokemisk industri i Nordnorge ansåg utredningen att en metanolfabrik med en kapacitet på 300 000 ton metanol per år skulle ha ett årligt behov om 300 milj. m³ gas.

Åtminstone på lång sikt finns sålunda möjligheter att till stor del basera den framtida drivmedelsförsörjningen på syntetiska drivmedel, såsom metanol och etanol, tillverkade av inhemska råvaror. Det är med hänsyn till det prekära försörjningsläget på oljeområdet angeläget att detta tidsperspektiv förkortas.

Som ovan nämnts finns även andra möjliga råvaror än naturgas för framställning av alternativa drivmedel i de nordiska länderna. Det är angeläget att studier angående olika former för drivmedelsproduktion baserad på inhemska råvaror inom Norden prioriteras. Nordisk samverkan är naturlig härvidlag, och en målsättning bör vara att uppföra en demonstrationsfabrik för produktion av metanol i något av de nordiska länderna. Finansiering genom Nordiska investeringsbanken skulle kunna komma i fråga för ett sådant projekt.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställas,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för framställning av alternativa drivmedel inom Norden.

Reykjavík den 7 mars 1980

Aimo Ajo (Sd)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Årni Gunnarsson (A.)

Tellervo Koivisto (Sd)

Sakari Knuuttila (Sd)

Bror Lillqvist (Sd)

Essen Lindahl (s)

Thor Lund (A)

Grethe Lundblad (s)

Inge Fischer Møller (S)

*BILAGA 1, Yttranden, (se supplement)***BILAGA 2****Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget**

Til Økonomisk utvalg er henvist ovennevnte medlemsforslag som er behandlet av utvalget 5. november 1980 i Oslo og 10. desember 1980 i Stockholm.

1 Medlemsforslaget

Medlemsforslaget A 588/e rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta tiltak for fremstilling av alternative drivmiddel innen Norden. Forslagsstillerne peker på at oljekrisen 1973 og senere internasjonale hendelser har vist de nordiske lands sårbarhet på grunn av den sterke oljeavhengigheten. Den sterke prisstigning på oljen har bidratt til lavere økonomisk vekst og økt arbeidsløshet.

Forslagsstillerne minner om at de nordiske land, unntatt Norge, er avhengig av oljeimport og at en ikke ubetydelig del av denne anvendes innen transportsektoren. I Sverige er beregnet at 98% av all person- og godstransportarbeide er avhengig av oljeprodukter. Det er således viktig at forutsetninger skapes for å anvende alternative drivmeddel innen transportsektoren. Spesielt viktig vil det være å benytte alkoholer (metanol, etanol etc.), som kan tilvirkes fra andre råvarer enn olje, og dermed minske oljeavhengigheten.

Alkohol kan benyttes som drivstoff i såvel ren form som i blandinger med bensin. Ved innblanding i bensin foreligger dessuten muligheter for å redusere blyinnholdet og derigjennom bedre miljøet.

For metanolproduksjon basert på gass, olje og kull finnes ferdig teknikk, mens fremstilling basert på torv og biomasse ventes å være teknisk mulig i nær fremtid.

I Sverige som i andre nordiske land, skjer det forskning og utvikling vedrørende produksjon og distribusjon av syntetiske drivmiddel i form av alkoholer og syntetisk bensin. Finland har uttrykt interesse for nordisk samarbeid om syntetisk motorbrennstoff, og etablering av et nordisk organ for dette formål har vært nevnt som en mulighet. Gassfunn utenfor Nord-Norge vil åpne muligheter for industrisamarbeid på Nordkalotten.

Avslutningsvis fremholder forslagsstillerne at på sikt finnes riktignok muligheter til stor del å basere drivmiddelforsørgingen på syntetisk drivmiddel produsert ut av nordiske råvarer, men ut fra et forsørgingssynpunkt er det viktig at dette tidsperspektiv forkortes.

Således er det viktig at studier om ulike former for drivmiddelsproduksjon basert på nordiske råvarer prioriteres. I denne forbindelse er nordisk samarbeid naturlig, og en målsetting bør være å oppføre en demonstrasjonsfabrikk for produksjon av metanol i et av de nordiske landene.

En mulig finansieringskilde for et slikt anlegg bør være Nordisk investeringsbank.

2 Remissuttalelser

Remissuttalelser er mottatt fra følgende myndigheter og organisasjoner:

Nordiske

Nordisk Råds Trafikkutvalg

Nordisk investeringsbank

Nordisk Industrifond

Nordisk Komité for Transportøkonomisk Forskning (NKTF)

Nordisk Bilteknisk Komité

Nordens fackliga samorganisation (NFS)

Danmark

Industriministeriet

Miljøministeriet, miljøstyrelsen

Energistyrelsen

Dansk Arbejdsgiverforening

Oliebranchens Fællesrepræsentation

De danske Spritfabrikker

De danske Sukkerfabrikker

Automobil-Importørernes Sammenslutning

Dansk Olie & Naturgas

Finland

Ministeriet för inrikesärendena

Finansministeriet

Jord- och skogsbruksministeriet

Trafikministeriet

Handels- och industriministeriet

Tekniska högskolan

Statens tekniska forskningscentral (VTT)

Automobilförbundet

Affärsarbetsgivarnas centralförbund

Suomen autoteollisuus

Ålands landskapsstyrelse

Oljebranchens centralförbund

Norge

Olje- og energidepartementet

Industridepartementet

Kirke- og undervisningsdepartementet
Miljøverndepartementet
Samferdselsdepartementet
Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd (NTNF)
Hovedkomitéen for norsk forskning
Norges bilbransjeforbund

Sverige

Statens naturvårdsverk
Statens industriverk
Sveriges geologiska undersökning
Nämnden för energiproduktionsforskning (NE)
Naturvetenskapliga forskningsrådet
Sveriges industriförbund
Svenska petroleuminstitutet
Svensk metanolutveckling AB (SMAB)

I det følgende skal en først omtale de remissuttalelser som støtter medlemsforslaget, deretter de som går imot det og til slutt de som stiller seg avventende eller ikke tar noe standpunkt.

Remissuttalelser som i det vesentlige støtter medlemsforslaget

Nordiske

Nordisk Råds Trafikkutvalg støtter forslaget, men fremholder at også de miljømessige konsekvenser ved overgang til syntetisk brennstoff må undersøkes. Utvalget understreker forslaget's betydning for å sikre den sårbare transportsektorens fremtid. Ved et nordisk samarbeid, f. eks. i form av arbeidsdeling, kan således et kostbart dobbeltarbeid unngås.

Nordisk Komité for Transportøkonomisk Forskning peker på tre hovedproblemstillinger vedrørende energi og transportsektoren: utsikt til global mangel på olje i løpet av 30–40 år, transportens fordyrelse i takt med stigende oljepriser og risiko for forsyningssvikt forårsaket av politiske forhold.

Alternative drivmidler som er teknisk mulig er elektrisitet, metanol, etanol og brint.

Når det gjelder metanol produsert av gass, kan man etter NKTF's mening komme i konflikt med alternativ anvendelse av råvaren. Derimot kan metanolfremstilling avta overproduksjon i sommermånedene, og således være en markedsregulator. Med norden som marked kan metanolproduksjon, beregnet til transportsektoren, gjøres rentabel.

Etter komitéens oppfatning vil bruk av etanol i siste instans avveies mot bruk av ressurser til menneskeføde. Alternativet brint, som er en fornyelsesbar ressurs, bør få økt oppmerksomhet og forskning bør intensiveres.

Komitéen fremholder at utvikling og produksjon av alternative drivmidler bør skje i samme takt som utviklingen og produksjon av transportmidler.

Endelig er prioriteringen mellom mulige alternativer av drivmidler ikke tilstrekkelig belyst, slik at dette spørsmål bør tas opp på f. eks. nordisk basis.

Nordisk Bilteknisk Komité (NBK) opplyser at forskning omkring fremstilling av alternative drivmidler ligger utenfor komitéens arbeidsområde. Komitéen vil allikevel bemerke at i forbindelse med utvikling av nye drivmidler må også utslippsgassenes sammensetning testes ut fra miljømessige hensyn. Tekniske krav til kjøretøy kan bli nødvendige.

Komitéen foreslår at behovet for spesifikke krav til kjøretøyskomponenter overveies.

Nordiska investeringsbanken finner det ønskelig at ressursene innen energiområdet koordineres mellom de nordiske land og viser til Nordisk Ministerråds arbeidsprogram for samarbeid innen energiområdet.

Banken kan i prinsippet delta i finansieringen av et fellesnordisk anlegg for produksjon av metanol, men også de bankmessige vilkår må oppfylles.

Nordisk Industrifond deler forslagsstillernes oppfatning om betydningen av å vedta tiltak som muliggjør anvending av alternativ drivmiddel, og at metanol p. t. er det mest aktuelle produkt. Fondet opplyser at produksjon av metanol i stor skala planlegges å komme igang i Norge i siste del av 1980-årene med gass som råvare.

På sikt bør også andre innenlandske råvarer for metanolfremstilling vurderes. Noe demonstrasjonsanlegg for dette formål synes for tiden ikke nødvendig.

Fondet mener at nordisk samarbeid bør konsentreres om *anvending* av metanol som alternativ drivmiddel og ikke på *produksjon*. I denne sammenheng minner fondet om behovet for å fortsette enhetlige produktkrav og om parallell introduksjon i Norden. Det vil også være behov for samordning av lagerhold, distribusjon og markedsføring.

Utviklingen på disse områder utenfor Norden bør nøye følges.

Nordens fackliga samorganisation (NFS) fremholder at også trafikksektorens oljeavhengighet og energikonsum må reduseres.

Av alternative drivmiddel synes metanol og etanol å være de mest interessante, da disse kan produseres på basis av nordiske råvarer.

NFS minner dog om at den største innbesparing skjer gjennom en generell reduksjon av energiforbruket.

Vedrørende varetransport vil sannsynligvis en økning av sjø- og jernvegstransportene være en effektiv måte å redusere energibehovet pr. transportert enhet.

Større satsning på kollektivtrafikksystemet vil også bidra til redusert energiforbruk.

Danmark

Energistyrelsen støtter forslaget, men synes at det i et ganske stort omfang fokuserer på svenske initiativer, især på metanolområdet. Styrelsen understreker at et nordisk samarbeid må omfatte metanol og etanol såvel som andre relevante alternative drivmiddel.

Styrelsen ønsker at dansk ekspertise blir benyttet ved konstruksjon av et eventuelt demonstrasjonsanlegg som også blir slik utformet at det i fremtiden kan omdanne metanol til syntetisk bensin. Likeså bør det benyttes dansk ekspertise ved etanolprosjekter.

Miljøstyrelsen støtter forslaget og finner det gunstig at tilsetning av alkohol til bensin muliggjør reduksjon av blytilsetning. Danmark besitter teknologi for produksjon av alkoholer, og det bygges nå et anlegg for produksjon av metanol basert på naturgass. Et anlegg for produksjon av etanol for innblanding i bensin planlegges.

Automobil-Importørernes Sammenslutning ønsker at forslaget blir vedtatt.

Finland

Ministeriet för inrikesärendena støtter medlemsforslaget.

Finansministeriet finner det viktig i sin alminnelighet å effektivisere tiltakene for økt anvending av innenlandsk energi. På kort sikt kan imidlertid overgang til metanol som drivmiddel bli både vanskelig og dyrt. Etter departementets mening vil det være enklere å anvende innenlandske råvarer innen energiforbrukningen, f. eks. ved oppvarming og i industrien.

Departementet finner det viktig å redusere oljeavhengigheten innen transportsektoren, men det nordiske samarbeid bør særlig utvikles innen forsknings- og utviklingssektoren samt i mer langsiktig ressurskrevende spørsmål. En arbeidsfordeling mellom de nordiske land synes formålstjenlig.

Før beslutning om en demonstrasjonsfabrikk for produksjon av metanol fattes, bør det klargjøres på hvilke råvarer produksjonen skal baseres.

Jord- og skogsbruksministeriet støtter forslaget, men tilføyer at man også nøye burde utforske de alternativ som jordbruket tilbyr.

Departementet opplyser at det i 1977 opprettet en brenselkommisjon og en energiskogskommisjon som særlig skulle forske anvendelse av tre. Det er nå i forskningskala planlagt forgasning og kondensering av biomasse til metanol.

Departementet stiller seg svært positivt til tanken om å bygge en metanolfabrikk på Nordkalotten basert på hvorvidt gass finnes utenfor Nord-Norge.

Trafikministeriet anser at en raskt bør fastlegge forskningsvirksomheten vedrørende tilvirkning av syntetiske drivmiddel basert på innenlandske råvarer, tre og torv. Nordisk samarbeide skulle således spare ressurser.

Da trafikken helt er avhengig av importerte flytende drivmiddel, bør

lagring av slike økes til å dekke minst ett års forbruk. Departementet fremholder at det er lettere å erstatte olje i oppvarmingsbruk enn oljen for trafikken. Derfor bør flytende drivmiddel prioriteres for trafikken.

Departementet peker på at situasjonen mellom de ulike trafikkmønstrene varierer noe, men alt i alt ut fra et nasjonaløkonomisk synspunkt vil den beste løsningen på sikt være å videreutvikle metanolen slik at den egner seg for nåværende motorkonstruksjoner.

Handels- og industriministeriet peker på at forskning om alternative drivmiddel pågår i en rekke land. Imidlertid bør en overgang til alternativ drivmiddel i Europa skje i samforståelse mellom landene. Nordisk samarbeid og felles opptreden kan bidra til dette.

Etter departementets oppfatning bør Finland utvikle egen produksjonsteknologi basert på torv og biomasse. Samarbeid med Sverige burde være mulig da råvareutvalget der er lik det finske.

Departementet konstaterer at mulige alternative drivmiddel nå er i ferd med å klarlegges, men det er foreløpig ikke klart hvilket drivmiddel som vil få en utstrakt bruk på internasjonalt plan, hva produksjonsråvaren vil være eller hvilken infrastruktur hvert enkelt alternativ krever.

Ressursene bør brukes til å klargjøre disse problem og til eksperimentering med alternativ som synes brukbare. Her burde finnes muligheter for et nordisk samarbeid.

Kommersiell produksjon kan først bli aktuell når akseptable svar på ovennevnte problemer er funnet.

Tekniska högskolan stiller seg positivt til forslaget, men forutsetter at før et demonstrasjonsanlegg bygges, blir det utredet om metanol er det rette alternative drivmiddel. Skolen opplyser at forsøk har vist at bruk av metanol i bensin skaper visse vanskeligheter p.g.a. det kalde klimaet. I det videre arbeid bør man også dra nytte av de erfaringer som er gjort i land med tilsvarende klima. Flytende drivmiddel holder derfor på å bli utviklet forbi metanolfasen.

Suomen autoteollisuus støtter forslaget og opplyser at det ikke er økonomisk regningsvarende å endre motorene til andre brenselstyper enn flytende. Selskapet ser for tiden metanol og etanol som de eneste alternativ basert på innenlandske råvarer, selv om det kalde klimaet kan skape visse problemer ved bruk av disse.

Før et demonstrasjonsanlegg for metanol planlegges, bør det først klarlegges om dette drivmiddel egner seg for nordiske forhold. Dette kan best gjøres ved å følge med forskningen i land med tilsvarende klima. Likeledes bør utredes den pågående teknologiske utvikling for en mulig videreføring av metanol til et drivstoff som egner seg for nordiske forhold.

Automobilförbundet mener at forslaget er altfor ensidig og foreslår at forsknings- og produksjonssamarbeidet i Norden ikke begrenses bare til vegtrafikkens drivmiddelalternativ, men at hovedvekten bør legges på eventuelle nye drivmiddel innen industrien og for oppvarming.

Forbundet foreslår at det bygges en liten nordisk produksjonsfabrikk for metanol og at denne kombineres med en omfattende forsøks- og forskningsvirksomhet.

Ålands landskapsstyrelse stiller seg positivt til medlemsforslaget.

Statens tekniska forskningscentral (STF) betoner betydningen og nødvendigheten av økt nordisk samarbeid på alle nivåer og innen alle sektorer av energibransjen og fremholder samarbeidet innen kjerneenergiforskningen som et forbilde. Det er en rekke problemer – både tekniske og økonomiske – som må finne sine løsninger.

Det må p. g. a. lager og distribusjonsnett skje et nært samarbeid mellom de nordiske land – og med øvrige europeiske land – om overgang til alternativ drivmiddel skal lykkes.

STF finner det nyttig med et demonstrasjonsanlegg for produksjon av metanol, men hovedvekten av forsknings- og utviklingsarbeidet bør legges på torvens og biomassens forbehandlings- og forgasningsfas. Produksjon av metanol basert på gass og olje er allerede kjent teknologi.

Før framstilling av alternativ drivmiddel i Norden blir innledet, er det viktig bl. a. å bringe klarhet i prioriteringen av brenselalternativene, produksjonsprosessenes beredskap samt plassering av produksjonsanleggene.

Oljebranschens centralförbund påstår at bruk av metanol som bilbrensel bare vil være aktuelt i en krisesituasjon, da Finland har et relativt lite bensinforbruk. Forbundet fremholder dessuten at det eksisterer en rekke uløste problem i forbindelse med bruk av metanol/bensin som f. eks. vann i blandingsdrivstoffet, metanolens gift, fullstendig ombygging av nåværende motorer og særdeles høye kostnader for konsumentene ved omlegging til dette drivstoff. Mer fornuftig vil være å utforske produksjonen av syntetisk bensin direkte, uten å gå veien om metanol.

Når det gjelder anlegg av en metanolfabrikk, mener forbundet at den må baseres på innenlandske faste råstoffer. Dette vil ha en viktig demonstrasjonseffekt overfor de oljeproduserende land. Torv vil være den mest nærliggende råvare, men siden Sverige og Finland er de av de nordiske land som er best forsynt av denne vare, kan dette skape uoverstigelige problemer for nordisk samarbeid.

Imidlertid vil denne produserte metanol prismessig ikke kunne konkurrere med importert metanol.

Før noe vedtak fattes om innføring av metanol som drivstoff, bør man avvente de endelige resultatene fra den omfattende metanolundersøkelse som pågår i Vest-Tyskland.

Norge

Olje- og energidepartementet opplyser at det pågår utprøving av metanol og andre alkoholer som drivstoff eller som tilsetning til vanlige råoljebaserte drivstoffer både i Sverige og Norge.

Innen IEA er man i ferd med å starte opp et tilsvarende forskningspro-

sjeikt. Alternative drivstoffer er også foreslått som samarbeidsområde innenfor det europeiske forsknings samarbeid, COST. De nordiske land deltar i det forberedende arbeid.

Departementet opplyser at Norsk Hydro produserer metanol på Herøya, og at Dyno Industrier og Kema Nobel har eierinteresser i et anlegg i Nederland.

Da gasstransport over lange avstander er kostbar, kan funn av gass utenfor Nord-Norge resultere i metanolproduksjon i Nord-Norge. Imidlertid vil en slik produksjon måtte konkurrere med andre lokale anvendelser av gasser, enten som energikilde eller råstoff i industriell virksomhet.

Lønnsomheten av metanolproduksjon må hele tiden vurderes bl. a. ut fra gassens verdi ved alternative anvendelser, herunder salg i energimarkedet i Europa. De økonomiske vurderingene må imidlertid også ta hensyn til den verdi som importlandene kan tillegge øket forsyningsikkerhet av drivstoff.

Etter departementets oppfatning synes usikkerheten omkring de produksjonstekniske forhold knyttet til metanolproduksjon å være beskjedne. Usikkerheten er langt større vedrørende de økonomiske og markedsmessige vurderinger, og når det gjelder eventuell tilgang på råstoffer som ikke har andre verdifulle anvendelser.

Etter departementets mening bør man på nåværende tidspunkt ikke prioritere et slikt prøveprosjekt som nevnt i forslaget.

Industridepartementet påpeker at spørsmålet om produksjon og anvendelse av alternative drivstoffer, i særlig grad metanol, er under vurdering i Norge. Industrien har bl. a. etablert en egen gruppe, Norsk Metanolgruppe, som tar sikte på å undersøke metanolinnblanding i bensin under norske forhold.

En eventuell utvidelse av metanolproduksjonen i Norge vil i særlig grad være knyttet til ilandføring og utnyttelse av gass fra den norske kontinentalsokkel, bl. a. eventuell ilandføring av Statfjordgassen.

En større metanolproduksjon måtte ta sikte på anvendelse som innblanding i bensin. I denne sammenheng ser Industridepartementet det som ønskelig med en *koordinering og tilrettelegging* av tiltak innen de nordiske land, slik at en gradvis kan få bygget opp et metanolmarked i takt med *produksjonskapasiteten*.

Et samarbeid på markedssiden sammen med tilgang på råstoff er de viktigste forutsetninger for metanolproduksjon i Norge.

Kirke- og undervisningsdepartementet er av den oppfatning at de nordiske land ved å samordne og oppgavefordele forsknings- og utviklingssamarbeid som gjelder framstilling av syntetiske drivstoff, vil kunne vinne i styrke. Ut fra dette anbefaler departementet at det nærmere utredes hvorledes et slikt samarbeid mest hensiktsmessig kan organiseres.

Etter *Miljøverndepartementets* vurdering er hovedhensikten med forslaget om nordisk samarbeid for å fremstille alternative drivstoffer, å etablere

et alternativ i tilfelle borfall av oljeimport, og gjøre transportsektoren generelt mindre importavhengig. På denne bakgrunn peker departementet på flere forhold som bør utredes før et eventuelt prosjekt kan vurderes og realiseres.

Når det gjelder gassbasert metanolproduksjon, må lokalisering av produksjonsanlegg kobles til spørsmålet om ilandføring av gass fra Nordsjøen. Lokalisering etter slike kriterier kan komme i konflikt med målsettingen om å bruke alternative råstoff som trevirke etc. Miljøverndepartementet ser det som vesentlig at metanolproduksjon ikke vurderes isolert, men som et industriprosjekt med sterk tilknytning til transportsektoren, og som et ledd i en langsiktig ressursforvaltning. Til slutt påpekes at metanol som drivstoff vil gi forurensningsmessige gunstige effekter.

Videre forskning i Norge på området miljøeffekter foreslås samordnet av den nyopprettede styringsgruppe for nordisk samarbeid om bilavgasser (under embetsmannskomiteé for miljøvern).

Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd (NTNF) opplyser at de er i gang med en rekke prosjekter med sikte på å utvikle og utnytte alternative energikilder.

Undersøkelser om innblanding av metanol i bensin pågår i regi av en gruppe norske bedrifter. Kontakter er også knyttet med Svensk Metanol.

NTNF fremholder at norsk produksjon av metanol vil skje på grunnlag av gass eller olje. Produksjon basert på fornybare ressurser synes ikke interessant selv innen en meget vid tidshorison.

Imidlertid ser NTNF behov for at det på nordisk basis utvikles teknologi og at det bygges opp et demonstrasjonsanlegg for metanol basert på fornybare ressurser.

NTNF ønsker at norsk kompetanse og teknologi må bli trukket inn i et eventuelt samarbeid.

Hovedkomitéen for norsk forskning hevder at sakens brede næringspolitiske problemtilknytning gjør det nødvendig med en grundig avklaring før et fruktbart forskningssamarbeid kan komme i stand og foreslår at en særskilt arbeidsgruppe eller Nordforsk foretar denne avklaring.

I en remissuttaelse til Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbeid fremholder komitéen at forskningssamarbeid i sin alminnelighet skjer i form av konkret *prosjektsamarbeid* og av *forskningspolitisk* samarbeid. Etter komitéens oppfatning bør det nordiske prosjektsamarbeid, særlig ut fra brukerorientert forskning, utvikles videre. Forskningen bør ta sikte på klarlegging av forhold som er sammenlignbare i de nordiske land. Problemet er i første rekke knyttet til finansieringen av prosjekter, særlig flerårige. Det kreves bevilgninger både fra nordiske og nasjonale organer, og dette skaper ofte koordineringsproblemer så vel på nordisk som på nasjonalt plan. For å unngå tidstap, er det etter komitéens mening viktig at de nordiske organer må organiseres og gis ressurser som muliggjør en slik oppgave.

Hva angår forskningspolitikken finner komitéen behov for å involvere denne sterkere i den allmenne politikk.

Norges bilbransjeforbund støtter forslaget med bl. a. den begrunnelse at det ikke er riktig å betrakte Norges egen forsyningssituasjon isolert. Forbundet legger også vekt på at man innen Norden ikke bør sløse med forskningsressurser ved parallelle prosjekter innen de enkelte land.

Sverige

Statens industriverk støtter forslaget og legger spesielt vekt på beredskapsmotivet ved å introdusere syntetiske drivmiddel på markedet.

Verket finner det viktig å stimulere teknisk utvikling innen området syntetisk drivmiddel. Forsknings- og utviklingsarbeidet bør om mulig samordnes internasjonalt for derved unngå kostbart dobbeltarbeid. Etter verkets mening kan nordisk samarbeid bidra til en slik arbeidsdeling.

Internasjonal samordning er dessuten helt avgjørende ved innføring av forandringer i drivmiddelssystemet. Samarbeid – eksempelvis innen Norden – er en nødvendig forutsetning for fremgang.

Verket peker på mulighetene for kontakt med norsk industri om metanollleveranser til Sverige, og at dette bør initiere et svensk introduksjonsprogram for metanol.

Nämnden för energiproduktionsforskning (NE) opplyser at fremstilling av metanol fra biomasse og torv studeres først og fremst i Sverige. Et eksperimentanlegg for produksjon av syntesgass basert på torv og biomasse, og som er råstoff for metanolfremstilling, vil bli oppført i Sverige. I tillegg planlegges et større forsøksanlegg for forgassing av biomasse og torv, basert på tilgjengelig teknikk.

Selv om planleggingen av anleggene er langt framskreden, vil NE ha i tankene et eventuelt nordisk samarbeid.

Etter NE's mening kan beslutning om demonstrasjonsanlegg for metanolfremstilling basert på biomasse og torv vente 3–5 år. Derimot burde nordiske systemstudier for den fremtidige drivmiddelsforsørging være av stor interesse.

De viktigste områdene for nordisk samarbeid innen drivmiddelssektoren er brennstoffsspesifikasjon, kjøretøysforskrifter og distribusjonssystem, slik at trafikken over grensene kan forsette uhindret.

Statens naturvårdsverk støtter forslaget og fremholder at siden transporter er internasjonale, er det vanskelig for ett land å finne frem til helt egne løsninger.

Verket peker på at luftforurensninger gjennom avgasser fra biler utgjør et alvorlig miljøproblem for tettstedene. Det er således viktig at miljøkonsekvenser av alternative drivmiddel nøye analyseres, og verket foreslår at en kartlegging av disse bør inngå i samarbeidet.

Verket deler forslagsstillernes oppfatning om at produksjon av metanol er det mest interessante alternativ, når forutsetningen er å nå frem til drivmiddel basert på nordiske råvarer.

Verket nevner dessuten nødvendigheten av å produsere en spesiell basbensen, om innblanding av metanol i større grad skal være mulig. Likeså vil motorene og mulighetene for å endre disse være en del av problemkomplekset.

Verket foreslår at samarbeidet også må omfatte problemene som berører produksjon, distribusjon og forbruk av alternative drivmiddel.

Endelig viser verket til den betydning det vil være å få – ut fra miljøsynspunkt – et blyfritt drivmiddel, og foreslår at nordisk innsats på området allerede fra begynnelsen av direkte innrettes på blyfrie alternative drivmiddel.

Svensk metanolutveckling AB (SMAB) arrangerer bl. a. konferanser om alternative drivmiddel og konklusjonen fra konferansen 1979 var at det eksisterer et behov for et nordisk organ for samarbeid om syntetiske drivmiddel. Organet skulle bl. a. stå for informasjon, samordning av forsknings-, utviklings- og demonstrasjonsprosjekt og finansiering.

Etter SMABs oppfatning er det ikke manglende teknikk som hindrer introduksjonen av syntetisk drivmiddel. Problemene er snarere av politisk og markedsmessig natur. Industrien er vel forberedt, og flere prosjekt er under utredning i Norden.

Følgelig finner SMAB det virkningsløst med nordisk samarbeid på produksjonssiden om hensikten er å påskynde introduksjonen av alternativ drivmiddel i Norden.

Derimot kan det være fornuftig med nordisk samarbeid om produksjon av drivmiddel basert på f. eks. torv og biomasse. Imidlertid er det naturlig at bedriftene selv svarer for et slikt samarbeid, når det gjelder utvikling av tung teknikk.

Når det gjelder den foreslåtte bygging av en demonstrasjonsfabrikk, mener SMAB at det knappast er behov for nordisk innsats. Sverige planlegger et anlegg basert på torv og biomasse, og bilaterale kontakter er allerede tatt med Finland som troligen er det eneste land i Norden, foruten Sverige, som har interesse for et slikt anlegg.

Politiske myndigheter bør klart angi rammevilkårene for den kommersielle virksomheten og fastlegge tidspunkter for introduksjon av alternative drivmiddel, brennstoffspesifikasjoner, skattesaker o.l. Dette vil også fremme samarbeidet med andre europeiske land i dette spørsmål.

SMAB opplyser at i Sverige er avgitt en rapport i 1980 om "Introduktion av alternative drivmiddel".

Svenska petroleum institutet korrigerer enkelte uttalelser i forslaget. Det er således ukorrekt å hevde at enkle justeringer av motoren muliggjør bruk av blandingen metanol/bensin. Bl. a. er det nødvendig å produsere en annen basisbensin enn hva som gjøres i dag.

Vedrørende påstanden om bedre miljø ved bruk av metanol/bensin, viser forskningsresultater i Tyskland at det fortsatt vil være nødvendig med blytilsetninger. Dessuten vil også forbrenning av alkohol forårsake giftutslipp.

Instituttet stiller seg tvilende til om metanolbrennstoff gir noen reell oljebesparing. Dessuten vil en omstilling være meget kostbar uten at egentlige fordeler oppnås.

Nordisk samarbeid bør før noen midler låses til et produksjonsanlegg, konserteres om å utforske praktiske, økonomiske og miljømessige forutsetninger for en metanolintroduksjon i Norden.

Sveriges Industriförbund stiller seg positivt til forslaget og fremfører enkelte mulige strategier.

Nytt drivmedel med innblandet alkohol bør utvikles og standardiseres i Vesteuropa, f.eks. i 1981. Drivmiddelet skulle gjelde for en overgangsperiode på 10–15 år. En slik standard må ikke være til hinder for utviklingen av et rent alkoholbrennstoff. Tekniske forbedringer av motoren vil kunne gjøre overgang til alkohol lettere.

Transport- og distribusjonsmidler bør bygges ut i den takt de gamle anlegg bør estattes, f.eks. i perioden 1982–1990.

Det nye drivmiddel bør først baseres på importerte råvarer, for deretter kunne gå over til eventuelt innenlandsk produksjon basert på biomasse.

Forbundet foreslår at før et metolanlegg i full skala, basert på biomasse bygges, bør det være mulig med et nordisk anlegg basert på konvensjonell teknikk og norsk naturgass som råvare. Dette kunne gjøres i 1985–1990.

Først i perioden 1990–95 torde det være mulig med et metolanlegg basert på biomasse.

Forbundet mener at selv om metanolproduksjon synes mest interessant i dag, bør forskning om utvikling av etylen fra cellulose og jordbruksprodukter intensiveres.

Norden bør også satse på anlegg for fremstilling av syntetisk drivmiddel fra kull. Et slikt anlegg vil også produsere fjernvarme. Forbundet finner det viktig at det tidlig satses på innføring av slik teknikk, og nordisk samarbeid om et pilotprosjekt vil være formålstjenlig bl. a. for avsetning av den produserte metanol.

Remissinstanser som går imot medlemsforslaget eller som ikke finner å kunne støtte det

Danmark

Oliebranchens Fællesrepræsentation (OF) finner det ikke attraktivt for Danmark å delta i det foreslåtte samarbeid om metanolfremstilling.

OF pekar på at ressursmessig er det rikelig dekning av motorbrennstoffer til langt over år 2000, men avgjørende for å finne alternative drivmidler vil være de relative priser og forsyningssikkerhet.

Energisituasjonen er svært ulik for de nordiske land. Danmark er nesten 100% avhengig av importert energi, selv om Nordsjø-sektoren i en viss periode kan dekke en betydelig del av behovet.

Forøvrig har Danmark jordbruksprodukter (biomasse) som råstoff for

alkoholproduksjon. Vanskelighetene ligger i innsamlingen av biomasse m.v. som er meget energikrevende, og derfor begrenser den samlede energimessige virkningsgrad av energiproduksjon på denne basis.

Med så ulike nasjonale ressursmuligheter vil det etter OF's mening være vanskelig å gjennomføre en felles nordisk produksjon av alternative drivmidler.

Sluttelig nevner OF enkelte andre mulige tilsetningstoffer enn metanol til bensin.

De danske Sukkerfabrikker og De danske Spritfabrikker fremholder i en fellesuttalelse at de ikke er interessert i nordisk samarbeid om selve nedbrytningen og forgjæringen av celluloseholdige råvarer til etanol, mens derimot destillasjonsprosessen bør undersøkes nærmere som et mulig samarbeidsemne.

Denne holdning begrunnes med at disse selskaper etter 4–5 års forskning nå er i ferd med å sette på et pilotanlegg for fremstilling av etanol basert på bl. a. halm og avfallstre.

Norge

Samferdseldepartementet mener at i forhold til oljeforsyningssituasjonen i Norge, synes det lite aktuelt å legge ned mye arbeid/ressurser i dag for å finne alternative drivstoff ut fra samferdselspolitiske vurderinger.

Remissinstanser som stiller seg avventende eller ikke tar noe standpunkt til medlemsforslaget.

Danmark

Dansk Olie & Naturgas ønsker ikke å uttale seg om forslaget.

Dansk Arbejdsgiverforening avstår fra å uttale seg om forslaget.

Industriministeriet har ingen bemerkninger til forslaget.

Finland

Affärsarbetsgivarnas centralförbund avstår fra å uttale seg om forslaget.

Sverige

Naturvetenskapliga forskningsrådet avstår fra å uttale seg om forslaget.

Sveriges geologiska undersökning uttaler seg bare om de innenlandske fossile råvarer, tenkbare for metanolfremstilling. De aktuelle vil være torv og alunskiffer.

3 Utvalget

I medlemsforslaget anføres at oljekrisen 1973 og senere internasjonale hendelser har vist de nordiske lands sårbarhet på grunn av den sterke oljeavhengighet. All person- og godstransportarbeide er omtrent helt av-

hengig av oljeprodukter. Det er således viktig at forutsetningene skapes for å anvende alternative drivmiddel innen transportsektoren. Det synes naturlig med nordisk samarbeid når det gjelder studier om ulike former for drivmiddelproduksjon basert på nordiske råvarer. En målsetting bør være oppførelse av en demonstrasjonsfabrikk for metanolproduksjon i et av de nordiske land.

I de nordiske land er i gang en rekke prosjekter med sikte på å utvikle og utnytte alternative drivmiddel, som i første omgang omfatter bruk av metanol og andre alkoholer som drivstoff eller som tilsetning til oljebaserte drivstoff.

I Norge produseres allerede metanol, mens i Danmark forventes snarlig oppstartet et pilotanlegg for etanolproduksjon basert bl.a. på halm. I Sverige planlegges anlegg for produksjon av metanol på grunnlag av biomasse og torv. Både i Norge och Sverige pågår dessuten undersøkelser om hvorledes kjøretøy drevet av blandingen bensin/metanol fungerer i praksis.

Nordiske land deltar aktivt i internasjonalt forsknings- og utviklingssamarbeide om alternative drivmiddel.

Internasjonalt gjøres det store anstrengelser for å finne frem til alternative drivmiddel. Eksempelvis er i Vest-Tyskland iverksatt omfattende forsøk med blandingen bensin/metanol, mens i Brasil anvendes ren etanol som brennstoff.

Utvalget er oppmerksom på at energiforutsetningene for de nordiske land er forskjellige og at dette faktum til en viss grad gjenspeiler seg i remissuttalelsene. Således uttaler Samferdselsdepartementet (Norge) at ut fra samferdselspolitiske vurderinger er det lite aktuelt å legge ned meget arbeid og ressurser i dag for å finne alternative drivstoff, mens Olje- og energidepartementet fremholder at gassens verdi ved alternative anvendelser må vurderes.

Selv om det blant remissinstansene råder uenighet om samarbeidstanken på produksjonssiden, vil det etter utvalgets oppfatning være til fordel for alle de nordiske land om de nasjonale innsatser på forskningsutviklingssiden kan samordnes. I første omgang bør innsatsen gjelde bruk av metanol som tilsetningsstoff, og å finne tekniske og kommersielle løsninger for fremstilling av bensin basert på metanol.

I likhet med forslagsstillerne finner utvalget det viktig at arbeidet intensiveres med å finne frem til produksjonsprosesser for fremstilling av henholdsvis metanol og etanol basert på faste innenlandske råvarer, for derigjennom kunne bli mer uavhengig av oljeprodukter.

I denne forbindelse vil imidlertid utvalget understreke nødvendigheten av at det også skjer en vurdering av alternativ anvendelse av ressursene, f. eks. til oppvarming.

Utvalget vil dessuten ut fra en industripolitisk synsvinkel fremholde at utover det å finne frem til anvendbare drivstoffer, er det viktig for de nordiske land å tilegne seg egen tilvirkningsteknologi for bedre å kunne møte internasjonal konkurranse på dette området.

Når det i medlemsforslaget foreslås oppført et demonstrasjonsanlegg for metanolproduksjon, er utvalget enig med de remissinstanser som anfører at ressursene særlig bør brukes til utviklingsarbeid og klarlegging av de alternativ som synes anvendbare, og hvilke råvarer som skal danne grunnlaget for produksjonen.

Utvalget vil imidlertid vise til uttalelser fra Nämnden för energiproduktionsforskning (Sverige), som ikke uteslutter muligheten for nordisk deltakelse i en planlagt demonstrasjonfabrikk for metanolproduksjon – basert på biomasse og torv. Utvalget går ut i fra at Nordisk Ministerråd vil vurdere denne idé nærmere.

Forslaget behandler i liten grad miljøeffektene ved bruk av alternative drivmiddel. Utvalget er således enig med de remissinstanser som fremholder at forslaget ikke i tilstrekkelig grad tar hensyn til miljøkonsekvensene av alternative drivmiddel. Forsøk i Vest-Tyskland tyder på at det ikke er klart hvorvidt blytilsetning i bensin helt kan erstattes av andre stoffer, først og fremst alkoholer. Likeså har en heller ikke fullstendig kjennskap til avgassene som de forskjellige tilsetningsstoffer avgir. Avgassenes sammensetning vil ha stor betydning når det gjelder vurdering av tekniske krav til kjøretøyene.

Utvalget vil derfor foreslå at det i samband med utviklingen av alternative drivmiddel foretas en kartlegging av miljøkonsekvensene ved bruk av alternative drivmiddel. Dette arbeid kan eksempelvis samordnes av Styringsgruppen for nordisk samarbeid om bilavgasser, Embetsmannskomiteén for miljøvern.

For fullstendighetens skyld foreslår utvalget at i takt med utviklingen av alternative drivmiddel, bør også miljøeffektene ved produksjon av tilsetningsstoffene og de endelige drivmiddel analyseres.

Medlemsforslaget behandler ikke regelverk og brennstoffstandarder som et selvstendig ledd i arbeidet med å fremme bruken av alternative drivmiddel. Enkelte remissinstanser uttaler imidlertid at usikkerhetsmomentene ved alternativ drivstoffproduksjon – og da i første hånd produksjon av metanol for tilsetningsbruk – særlig er knyttet til de økonomiske og markedsmessige vurderinger, og foreslår at et nordisk samarbeid særlig innrettes på å utarbeide brenselsspesifikasjoner, kjøretøyforskrifter, avgiftssatser, etc.

Utvalget kan for såvidt være enig i disse synspunkter, men utvalget ser derimot ikke disse forslag som noen erstatning for nordisk samarbeid på forsknings- og utviklingssiden, men som et kompletterende samarbeidsområde. Utvalget vil understreke nødvendigheten av at i dette arbeid må det tas hensyn til den internasjonale utvikling og at det på fellesnordisk basis søkes å arbeide for internasjonale bestemmelser.

Under henvisning til hva som er anført ovenfor vil utvalget foreslå at Nordisk Råd vedtar følgende rekommandasjoner:

I Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

(1) å vedta tiltak for samordning av iverksatte og planlagte forsknings- og utviklingsinnsatser for fremstilling av alternative drivmiddel innen Norden

(2) å kartlegge miljøkonsekvensene ved produksjon og bruk av alternative drivmiddel.

II Nordisk Råd anbefaler de nordiske regjeringer på fellesnordisk basis å arbeide for internasjonale bestemmelser for såvel brennstoff som kjøretøy for å fremme bruken av alternative drivmiddel.

Stockholm 10. desember 1980

Sampsa Aaltio (Kok)

Gunnar Berge (A)

Gro Harlem Brundtland (A)

Rolf Clarkson (m)

Knud Enggaard (V)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Paul Jansson (s)

Egon Jensen (S)

Bertil Jonasson (c)

Lars Korvald (Kr.F.)

Svante Lundkvist (s)

Páll Pétursson (F)

Formann

Rolf Sellgren (fp)

Petter Savola (K)

Ib Stetter (KF)

Henrik Westerlund (Sfp)

Kåre Willoch (H)

BILAGA 3, I efterhand inkommet yttrande (se supplement).

Medlemsförslag

om utredning om förbud mot våldspornografi

(Väckt av *Ulla Ekelund, Gunnel Jonäng, Nathalie Lind och Marjatta Väänänen*)

I sitt tal i samband med utdelningen av Nordiska rådets litteraturpris utmanade Sara Lidman Nordiska rådets delegater att ingripa mot våldspornografi. Denna utmaning bör vi, enligt vår mening, anta.

Det växande antalet våldspornografiska tidskrifter och våldspornografiska inslag i olika tidskrifter inger stor oro. Innehållet i dessa tidskrifter och inslag tenderar att bli allt mer sadistiskt och förråande. Denna exploatering av kvinnor som enbart könsobjekt visar ett i grunden djupt människoförakt.

Vi bör i alla sammanhang värna om yttrande- och tryckfriheten. Ett försvar för våldspornografin under hänvisning till yttrandefriheten representerar emellertid ett missbruk av denna frihet.

Mot bakgrund av den ovan angivna utvecklingen är det angeläget att pröva vilka möjligheter som finns att ingripa mot våldspornografin i dess olika former.

Vi vill därför föreslå Nordiska ministerrådet
att pröva möjligheterna av lagstiftning
som förbjuder våldspornografi.

Reykjavík den 6 mars 1980

Ulla Ekelund (c)
Nathalie Lind (V)

Gunnel Jonäng (c)
Marjatta Väänänen (K)

*BILAGA 1, Yttranden (se supplement)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget**

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag A 589/j om forbud mod voldspornografi.

Udvalget har behandlet medlemsforslaget på møder den 12.–13. august 1980 i Visby, den 24.–25. november 1980 i Oslo og den 19.–20. januar 1981 i Stockholm.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget er fremsat den 6. marts 1980 af Ulla Ekelund (c), Gunnel Jonäng (c), Nathalie Lind (V) og Marjatta Väänänen (K).

Det anbefales at foreslå Nordisk Ministerråd at undersøge mulighederne for lovgivning, som forbyder voldspornografi.

Forslagsstillerne henviser til den opfordring til at gribe ind mod voldspornografi, som Sara Lidman fremsatte i forbindelse med uddelingen af Nordisk Råds litteraturpris under sessionen i 1980.

Det voksende antal voldspornografiske skrifter har et stadig mere sadistisk indhold, og udnyttelsen af kvinden som rent kønsobjekt er udtryk for dyb menneskeforagt. Et forsvar for voldspornografien under henvisning til ytrings- og trykkefriheden repræsenterer et misbrug af denne frihed.

2. Remissudtalelser

Medlemsforslaget har været sendt på remiss til nedennævnte myndigheder og organisationer m. v.

Der er i perioden 20. maj til 20. november 1980 indkommet svar fra de remissinstanser ud for hvilke, der er anført et +.

Nordiske:

Nordisk samarbejdsråd for kriminologi

Nordicom

+ Nordiska kvinnoaksföreningars samorganisation

Föreningerna Nordens Förbund

Danske:

+ Justitsministeriet

+ Kulturministeriet

+ Undervisningsministeriet

Bibliotekarforbundet

Bibliotekarforbundet, Børnebibliotekarernes faggruppe

+ Danmarks Biblioteksforening

- + Den danske Boghandlerforening
 - Dansk Forfatterforening
- + Dansk Journalistforbund
 - Børne- og ungdomspædagogernes Landsorganisation
 - Danmarks Skolebibliotekarforening
- + Dansk Fagpresseforening
 - Danske Dagblades udgiverforening
 - Den danske Forlæggerforening
 - Foreningen Børn og Samfund
 - Landsforeningen Frie Børnehaver og Fritidshjem
- + Landsforeningen Ungdomsringen
- + Landsforeningen Skole og Samfund
 - Dansk Forening for Hjem og Skole
 - Dansk Ungdoms Fællesråd
- + Dansk Pressenævn

Finland:

- + Justitieministeriet
- + Ministeriet for inrikesärendena
- + Undervisningsministeriet
- + Social- och hälsovårdsministeriet
- + Statens filmgranskningsbyrå
- + Oy Yleisradio Ab
- + Oy Mainos-TV-Reklam Ab
- + Finlands filmstiftelse
- + Opinionsnämnden för massmedier
- + Allmänhetens pressombudsman
- + Finlands journalistförbund
- + Finlands biblioteksforening
 - Finlands förlagsforening
- + Tidskrifternas förbund
- + Suomen kirjailijaliitto (Finska författarförbundet)
 - Finlands svenska Författarförening rf.
- + Koti ja koulu-yhdistysten Liitto (Förbundet för de finska hem- och skola-föreningarna)
- + Förbundet Hem och Skola i Finland rf.
- + Ålands landsskapsstyrelse

Norge:

- + Justis- og politidepartementet
- + Forbruker- og administrasjonsdepartementet
- + Kirke- og undervisningsdepartementet
- + Riksadvokaten
- + Norsk ukepresse
- + Norsk presseforbund

- + Den norske forfatterforening
- + Den norske forleggerforening
 - Norsk biblioteksforening
- + Norske kvinners nasjonalråd
- + Norsk kvinnesaksforening
- + Norges husmoderforbund

Sverige:

- + Justitiekanslern
- + Svea hovrätt
- + Rikspolisstyrelsen
- + Brottsförebyggande rådet
- + Pressens opinionsnämnd
- + Pressens samarbetsnämnd
 - Allmänhetens pressombudsman
- + Sveriges författarförbund
 - Svenska journalistförbundet
 - Svenska tidningsutgivareföreningen
- + Sveriges allmänna biblioteksforening
 - Svenska veckopressens tidningsutgivareförening
- + Riksförbundet Hem och Skola
- + Fredrika Bremer-förbundet

Remissudtalelserne kan sammenfattes således:

De *danske* remissudtalelser er *generelt negative* over for forslaget. Kun Den danske Boghandlerforening går uden nærmere argumentation ind for forslaget. Direkte *imod* udtaler sig *justitsministeriet, ministeriet for kulturelle anliggender, Danmarks Biblioteksforening* og *Landsforeningen Ungdomsringen*. De øvrige remissinstanser har ikke bemærkninger til forslaget.

De *finske* remissudtalelser forholder sig gennemgående *ret neutrale* til medlemsforslaget. Det er karakteristisk, at der i flere af udtalelserne henvises til, at efter gældende finsk lovgivning er pornografi forbudt. Der henvises endvidere til, at en i 1979 nedsat arbejdsgruppe har til opgave at undersøge mulighederne for en ændring af de gældende bestemmelser om pornografi m. v. Disse bestemmelser er fra 1927. Det anføres, at ved fremlæggelse i riksdagen af forslag til ændringer i de gældende pornografi-bestemmelser vil spørgsmålet om voldspornografi indgå i overvejelserne. Det er gennemgående, at der på denne baggrund *ikke* er *bemærkninger* til forslaget *fra justitteministeriet, ministeriet för inrikesärendena, social- och hälsovårdsministeriet* og *Opinionsnämnden för massmedier*. *Imod* medlemsforslaget udtaler sig *Statens filmgranskingsbyrå, Finlands rundradio, Allmänhetens pressombudsman, Finlands biblioteksforening* og *Finska författarförbundet*. *Positivt* til forslaget stiller sig de øvrige remiss-

instanser uden at anbefalingerne dog kan siges at være særlig stærkt udtrykte, idet der enten ikke er anført nogen særlig argumentation, eller anbefalingen sker under henvisning til medlemsforslaget, eller anbefalingerne holdes i relativt neutrale vendinger som f. eks. at en undersøgelse som foreslået "i og for sig er motiveret", idet der dog peges på, at foranstaltninger af den karakter, der foreslås i medlemsforslaget ikke kan stå alene, eller at der er andre foranstaltninger, der er at foretrække som modtræk mod den voldspornografi, som alle remissinstanser er modstandere af.

De norske remissudtalelser bærer tydeligt præg af, at den norske straffelovgivning indeholder et generelt forbud mod pornografi. *Forbruker- og administrasjonsdepartementet* og *kirke- og undervisningsdepartementet* indtager på denne baggrund en *neutral holdning*, idet kirke- og undervisningsdepartementet dog udtaler, at det ikke har noget at bemærke til at der igangsættes en udredning som foreslået. Denne udtalelse har dog baggrund i en interesse i at få en vurdering på bred nordisk basis og idet det kulturpolitisk kan have interesse med en undersøgelse, der vurderer de mere grundliggende spørgsmål om ytringsfrihed og forholdet til kunstnerisk frihed. *Imod* forslaget udtaler sig *Justisdepartementet*, *Riksadvokaten*, *Norsk ukepresse* og *Norsk presseforbund*. Riksadvokaten fremhæver, at forbudet mod pornografi bl. a. håndhæves særlig strengt over for porno med større eller mindre islæt af vold og sadisme. Riksadvokaten vil finde det uheldigt med et særligt forbud ved siden af straffelovens generelle forbud. *Positivt* til tanken om en harmonisering stiller sig *Den norske forfatterforening*, *Norske kvinners nasjonalråd*, *Norsk kvinnesaksforening* og *Norges husmoderforbund*. Det udtales i disse remissudtalelser, at man er interesseret i en harmonisering af de nordiske love, således at de bringes i harmoni med den norske lovgivning.

Det fremgår af de svenske remissudtalelser, at den i 1977 nedsatte ytringsfrihedsudredning har til opgave at overveje en udvidelse af det strafbare område for pornografi og voldsfremstillinger. Under henvisning hertil og til at der således for svensk vedkommende allerede er udredningsarbejde i gang som anbefalet i medlemsforslaget *afstår* følgende remissinstanser fra at tage stilling til medlemsforslaget: *Justitiekanslern*, *Svea hovrätt*, *Brottsförebyggande rådet*, *Pressens samarbetsnämnd* og *Sveriges författarförbund*. Med samme begrundelse udtaler *Pressens opinionsnämnd* sig imod forslaget. *Positivt* til medlemsforslaget stiller *Rikspolisstyrelsen*, *Sveriges allmänna biblioteksforening* og *Riksförbundet Hem och Skola* sig. Rikspolisstyrelsen anfører, at der i 1979 er gennemført et forbud mod børnepornografi og spørger, om ikke grov vold i seksuelle sammenhæng i princippet fortjener samme opmærksomhedsgrad som børnepornografi.

Nordiska kvinnosaksforeningars samorganisation anbefaler medlemsforslaget og anfører, at udnyttelsen af kvinden i pornografiske tidsskrifter afhumaniserer kvinden, hvilket ikke kan lede til øget lighed mellem kønnene.

Sammenfattende kan det på tværs af landegrænserne konstateres, at med en enkelt undtagelse (Rikspolisstyrelsen) anbefaler ingen offentlig myndighed medlemsforslaget. Hovedparten af de remissinstanser, der har tilknytning til publicistvirksomhed, kan heller ikke anbefale forslaget. En del af de øvrige private remissinstanser i Finland, Norge og Sverige går ind for medlemsforslaget med begrundelser svarende til forslagsstillernes og den, der bl. a. er kommet til udtryk i udtalelsen fra Nordiska kvinnoaks-föreningars samorganisation.

I argumentationen fra skeptikerne går det igen flere steder, at man ser det som en vanskelighed at finde kriterier, der gør det muligt at præcisere det strafbare område for volds pornografi. Skeptikerne udtrykker også nervøsitet for en lovgivning, der i form af censur eller lignende kan true ytrings- og trykkefriheden.

I flere remissudtalelser peges der på, at der enten sammen med et forbud eller i stedet for et forbud bør gennemføres forholdsregler, der modvirker interessen for volds pornografi. Der nævnes i denne forbindelse intensiveret oplysning og debat i massemedierne, attitudeopdragelse af børn og muligheder for gennem beskatning at nedsætte efterspørgslen efter volds-pornografiske skrifter.

3. *Retsstillingen i de nordiske lande*

I Finland, Island og Norge er pornografiske skrifter m. v. totalt forbudt.

I Danmark og Sverige er sådanne tidligere forbud ophævede, men i begge lande er der inden for det sidste år vedtaget straffebestemmelser rettet mod børnepornografi.

4. *Juridisk udvalg*

Juridisk udvalg deler forslagsstillernes opfattelse af, at skrifter, der i voldelig og sadistisk sammenhæng afbilder eller beskriver forholdet mellem kønnene, er et udtryk for en udnyttelse af kvinden som rent kønsobjekt, der røber en dyb menneskeforagt.

Juridisk udvalg er endvidere enig i, at det øgede udbud og salg af sådanne publikationer med rette vækker harme og forargelse i brede kredse i befolkningerne, og at der bør iværksættes forholdsregler, som isoleret og i samspil standser og formindsker denne udbredelse.

Problemet må imidlertid bedømmes som forskelligt i de nordiske lande.

Som det fremgår af oplysningerne foran under punkt 3, har de nordiske lande forskellig lovgivning vedrørende publicering af skrifter, film etc. med pornografisk indhold. I Finland, Island og Norge gælder der en lovgivning, som forbyder pornografi og dermed volds pornografi, medens dette ikke er tilfældet i Danmark og Sverige. Eventuelle lovindgreb mod volds pornografi er derfor først og fremmest aktuelle for Danmarks og Sveriges vedkommende. I de tre andre lande er der primært tale om et retshåndhævelsesproblem for politi, anklagemyndighed og domstole.

Ved vurderingen af mulighederne for at få gennemført lovindgreb mod volds pornografi – i første række i Danmark og Sverige – må det erindres, at baggrunden for i disse lande at ophæve de tidligere gældende forbud mod pornografi – herunder volds pornografi – bl. a. var en konstatering af, at det ikke længere var muligt for anklagemyndighed og domstole klart at skelne mellem, hvornår skildringer af forholdet mellem kønnene var pornografiske og som sådan forbudte, og hvornår de ikke var pornografiske.

Også andre væsentlige synspunkter lå selvfølgelig bag, men i relation til medlemsforslaget bør den nævnte bevæggrund særlig nævnes. Et forbud alene mod volds pornografi må nemlig på forhånd påregnes at volde mindst lige så store afgrænsningsproblemer som de tidligere generelle forbud mod pornografi gjorde. Det må anses for særdeles vanskeligt, hvis ikke umuligt, at definere volds pornografi så entydigt og bestemt, at det kan antages, at et strafsanktioneret forbud herimod vil kunne påses overholdt effektivt i praksis.

Selvom sådanne definitionsproblemer og afgrænsningsvanskeligheder kunne løses, må det imidlertid anses for tvivlsomt, om der på nuværende tidspunkt vil kunne skabes den fornødne tilslutning i Danmark og Sverige til i folketing og riksdag at gennemføre et forbud.

Udbredelsen af volds pornografi er størst i Danmark og Sverige, betydeligt mindre i Finland og Norge, medens pornografi i det hele taget udgør et meget beskedent problem i Island. Hvor volds pornografi forekommer, er det som nævnt indledningsvis juridisk udvalgs opfattelse, at den bør søges afskaffet. De vidt forskellige udgangspunkter i de nordiske lande gør det imidlertid usandsynligt, at det skulle være muligt at gennemføre et fælles eller harmoniseret forbud, ligesom det må anses for uhensigtsmæssigt at foreslå andre fælles modforholdsregler. Hvert land må søge ud fra sine forudsætninger at træffe de mest hensigtsmæssige og velegnede modforanstaltninger.

Disse antagelser og formodninger udelukker ikke gennemførelse af en undersøgelse som foreslået i medlemsforslaget. På baggrund af remissudtalelserne og hvad der er anført i det foregående, må det imidlertid, uanset udfaldet af en sådan undersøgelse, anses for så tvivlsomt, om der vil kunne skabes flertal for en fælles lovgivning, at juridisk udvalg mener, det nordiske udredningsvæsen ikke yderligere bør belastes med en sådan udredning.

Juridisk udvalg vil gøre opmærksom på, at udvalget foranlediget af medlemsforslaget har berørt det i den allerseneste tid opståede problem kendt under betegnelsen videovold.

Udvalget er orienteret om, at medlemmer af Nordisk Råd har fremsat medlemsforslag vedrørende denne sag, og udvalget har blandt andet derfor ikke ment, at der var tilstrækkelig baggrund for i materialet vedrørende medlemsforslaget om forbud mod volds pornografi at tage stilling til problematikken omkring videovold. Under henvisning til at juridisk udvalg er bekendt med, at der i de nordiske lande foregår separate overvejelser

vedrørende videovolden har juridisk udvalg imidlertid fundet anledning til under sin behandling af det nordiske lovgivningsprogram i relation til ministerrådets beretning om det nordiske samarbejde C 1/1981 at opfordre Nordisk Ministerråd til at koordinere de igangværende overvejelser og undersøgelser af mulighederne for at træffe forholdsregler mod videogram med grove og sadistiske voldsindslag.

Under henvisning hertil indstiller juridisk udvalg, at

Nordisk Råd ikke foretager videre i anledning af medlemsforslag

A 589/j om forbud mod voldspornografi.

Stockholm den 20. januar 1981

K. B. Andersen (S)

formand

Halldór Ásgrímsson (F)

Ib Christensen (DR)

Guttorm Hansen (A)

Tellervo Koivisto (Sd)

Lennart Andersson (s)

Nils Carlshamre (m)

Astrid Gjertsen (H)

Ilkka Kanerva (Kok)

Liv Stubberud (A)

Lars Werner (vpk)

Reservation I

Voldspornografien, som genom videotekniken fått en ökad genomslagskraft i våra nordiska länder, utöver ett förråande inflytande på personligheten i all synnerhet under uppväxtåren. Detta inflytande är en väsentlig komponent bland de faktorer som försvagar ömhetsaspekten i relationen man och kvinna, ökar familjevåldet och befrämjar brutalt beteende och våldsbrottslighet. Då det desutom är empiriskt belagt att försäljningen av s. k. hård pornografi av vilka våldspornografien är en väsentlig del, förekommer i kretsar som utövar yrkesmässig brottslighet på olika områden, är det ett samhällsintresse att våldspornografins utbredningsmöjligheter dämnes upp. Då detta borde ske inte endast genom ny lagstiftning utan även medelst intensivering av åtgärder inom ramen av nu gällande lagstiftning föreslår jag, at Nordiska rådet måtte antaga en sålydande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att pröva möjligheterna att med lagstiftning och andra åtgärder ingripa mot våldspornografi.

Stockholm den 20. januar 1981

Asser Stenbäck (Skl)

Reservation 2

Jeg er enig i de synspunkter vedrørende videovolds skadevirkninger, der er fremhævet af udvalgets flertal, men efter min opfattelse udgør spørgsmålet vedrørende videogrammer kun en del af hele komplekset omkring voldspornografi. Jeg henviser derfor til medlemsforslaget og foreslår, at Nordisk Råd vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at undersøge mulighederne for lovgivning, der forbyder voldspornografi.

Stockholm den 20. januar 1981

Nathalie Lind (V)

Medlemsförslag

om en utbytes- och stipendieordning för nordiska bildkonstnärer

(Väckt av Árni Gunnarsson, Inger Hirvelä, Gunnel Jonäng och Robert Pedersen)

Frågan om ett nordiskt gästateljénät med därtill hörande stipendieordning har inom Nordiska konstförbundet diskuterats i över tio års tid, dvs. ända sedan de första planerna på ett nordiskt konstcentrum föddes. Bakgrundstanken har varit att skapa praktiska och ekonomiska möjligheter för nordiska bildkonstnärer att under en kortare eller längre period få möjlighet att arbeta i ett annat nordiskt land och samtidigt få kontakt med andra nordiska konstnärer.

Ministerrådet har tagit en positiv ställning till att etablera en gästateljéordning. Bl. a. kommer man att inreda fem gästateljéer på Sveaborg i Finland i samband med Nordiskt konstcentrum. En utredning som gjorts på kultursekretariatet visar, att det inte kommer att vara något problem att få fram motsvarande ateljéordning i de övriga nordiska länderna.

Men det ekonomiska problemet kvarstår för konstnärerna. Olika utredningar i Finland visar, att bildkonstnärernas ekonomiska ställning är den svagaste bland olika utövare av konstnärliga yrken. Man kan förmoda, att det förhåller sig på samma sätt också i de andra nordiska länderna. Då det i allmänhet är ytterst svårt att få tag i en ateljé, kan konstnären under sin vistelse i gästateljén inte upplåta sitt arbetsrum i hemlandet, och möjligheten att disponera över en gästateljé medför alltså ingen ekonomisk lättnad.

För att ge alla bildkonstnärer och konsthantverkare en likställd möjlighet att utnyttja gästateljénätet, krävs en nordisk stipendieordning, som organisationsmässigt är bunden till det nordiska ateljénätet.

I en skrivelse till Nordiska rådet framhåller Finlands konstnärsgille, att det inte existerar ett pris för bildkonstnärer motsvarande litteratur- och musikpriset. Konstnärsgillet föreslår att man skulle inrätta ett nordiskt konstpris.

Kostnaderna för ett konstpris skulle emellertid bli mycket höga i jämförelse med den nytta det skulle medföra. Priset skulle troligen utdelas till redan etablerade konstnärer med mer eller mindre garanterad avsättning för sin produktion. Verkan av ett eventuellt konstpris skulle snarast vara ett höjande av bildkonstnärernas status, men knappast bidra till att stimulera själva det konstnärliga skapandet. Om man däremot använde motsvarande

summa till en utarbetad stipendieordning, knuten till gästateljéordningen, skulle detta var förenligt med det syfte man redan godkänt i samband med Nordiskt konstcentrum, dvs. att "utveckla och samordna det nordiska samarbetet inom bildkonst".

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställer undertecknade, att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att etablera en utbytes- och stipendieordning som skulle möjliggöra kontakt mellan nordiska bildkonstnärer.

Reykjavík den 4 mars 1980

Árni Gunnarsson (A)

Gunnel Jonäng (c)

Inger Hirvelä (Skdl)

Robert Pedersen (S)

*BILAGA 1, Yttranden (se supplement)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om en utbytes- och stipendieordning för nordiska bildkonstnärer. Förslaget har behandlats vid möte den 17–18 juni, den 25–26 augusti och den 1–2 december 1980 samt den 22 januari 1981.

1 Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att etablera en utbytes- och stipendieordning, för att möjliggöra kontakt mellan nordiska bildkonstnärer. Förslagsställarna hänvisar till att Nordiska ministerrådet förhåller sig positivt till att etablera en gästateljéordning. I enlighet därmed kommer fem gästateljéer att inrättas i anslutning till Nordiska konstcentret på Sveaborg. Några problem att åstadkomma motsvarande ateljéordningar i de övriga nordiska länderna existerar inte enligt medlemsförslaget.

För att bildkonstnärerna skall ha ekonomiska möjligheter att utnyttja gästateljéerna, borde en stipendieordning skapas, organisatoriskt knuten till gästateljénätet. En sådan stipendieordning skulle göra det möjligt för konstnären att under den tid han disponerar över gästateljén bl. a. hålla kvar sin ateljé i hemlandet, vilket anses nödvändigt. Förslagsställarna framhåller att en stipendieordning skulle bidra till att stimulera det konstnärliga skapandet, medan verkan av ett konstpris, vilket föreslagits i annat sammanhang, skulle begränsas till ett höjande av konstnärens status. En utbytes- och stipendieordning skulle göra kontakter mellan de nordiska bildkonstnärerna möjliga och därigenom tjäna det för Nordiska konstcentret godkända syftet att utveckla det nordiska samarbetet inom bildkonsten.

2 Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

- Nordiskt konstcentrum
- Nordiska konstförbundet (NKF)

Danmark

- Ministeriet för kulturelle anliggender
- Danske Kunsthåndværkeres Landssammenslutning

Finland

Undervisningsministeriet
 Delegationen för nordiskt kulturellt samarbete, sektionen för allmänskulturellt samarbete
 Ålands landskapsstyrelse
 Finlands konstakademi
 Suomen kuvataidejärjestöjen liitto r. y. (Finlands bildkonstföreningars förbund)
 Konstnärsgillet i Finland
 Centralkommissionen för konst
 Statens bildkonstkommission

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet
 Norsk kulturråd
 Statens kunstakademi
 Billedkunstfaglig Sentralorganisasjon

Sverige

Statens kulturråd
 Statens konstråd
 Akademien för de fria konsterna
 Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd (KLYS)
 Konstfrämjandets riksförbund

Några tvivel i fråga om syftet med medlemsförslaget uttalas inte i de avgivna yttrandena. Tvärtom betonas i många fall att den föreslagna stipendieordningen är en förutsättning för att den planerade nordiska gästateljéordningen skall ge resultat. Tanken på ett nordiskt bildkonstpris motsvarande litteratur- och musikpriset erhåller på ett undantag när inte något stöd.

Nordiska remissyttrandet

Nordiskt konstcentrum framhåller att förutsättningen för att gästateljéerna skall kunna utnyttjas i full utsträckning är att konstnärerna med stöd av särskilda medel kan täcka de merutgifter som uppstår. Det finns också behov av medel i samband med utställningar, konferenser, seminarier och överläggningar av annat slag, vilka hålls utomlands och vid vilka konstnärrens närvaro är nödvändig. För dessa senare ändamål skulle det enligt konstcentret krävas förhållandevis små belopp t. ex. ur särskilda stipendiekassor, vilka skulle kunna administreras av konstcentrets nationella kontaktgrupper för dettas räkning. Eftersom gästateljéverksamheten borde samordnas av Nordiska konstcentret, borde centret även svara för den föreslagna stipendieordningen, liksom för stipendiekassorna.

Nordiska konstförbundet anser att det planerade gästateljénätet bör utgöra en väsentlig del av bildkonstnärssamarbetet i Norden. Förbundet understryker vikten av att konstnärer från alla fem länder kontinuerligt får arbeta i ateljéerna och att även samarbetsprojekt kan genomföras där. Det krävs enligt förbundet en särskild stipendieordning för att ett kontinuerligt utnyttjande av gästateljéerna skall kunna garanteras. Förbundet påminner om att en längre arbetsperiod utomlands för konstnärerna innebär att de normala utgifterna i hemlandet för bostad, ateljé m. m. stiger med utgifter i samband med vistelsen och arbetet utomlands. Nordiska undersökningar visar att bildkonstnärernas ekonomiska ställning i allmänhet är svag. I fråga om administrationen av stipendieordningen föreslår förbundet koppling till den nordiska gästateljéordningen som ett separat anslag inom ramen för Nordiska konstcentrets budget. De enskilda stipendierna borde vara lika stora som finska statens konstnärstipendier.

Danska remissyttranden

Ministeriet för kulturelle anliggender påpekar att en utväxlings- och stipendieordning för nordiska bildkonstnärer kräver ökade anslag till den nordiska kulturbudgeten. Ministeriet ansluter sig till uppfattningen att det inte bör inrättas något nordiskt konstpris.

Danske Kunsthåndværkeres Lands sammenslutning anbefaller förslaget varmt och gläder sig särskilt över att unga och mindre etablerade konstnärer skall kunna beredas möjlighet att utnyttja gästateljéerna.

Finländska remissyttranden

Undervisningsministeriet, som hänvisar till yttrande från *delegationen för nordiskt kulturellt samarbete*, anser det inte vara skäl att arbeta för en ny utbytes- och stipendieordning förrän större erfarenhet av verksamheten vid Nordiskt konstcentrum erhållits. Ministeriet avser ta slutlig ställning till förslaget i samband med behandlingen av frågan om inrättande av en gästateljéordning. Som motivering för att i detta skede avvisa medlemsförslaget anför ovannämnda delegation genom sin *sektion för allmänt kulturellt samarbete* att kontakterna och umgänget mellan de nordiska bildkonstnärerna kommer att öka genom ett flitigare bruk av nationella stipendier och gästateljéerna vid Nordiskt konstcentrum.

Statens bildkonstkommission, vars yttrande *centralkommissionen för konst* förenar sig om, finner det nödvändigt att skapa en nordisk stipendieordning för att bland annat trygga användningen av ateljéutrymmena vid Nordiskt konstcentrum och anser liksom förslagsställarna att det är bättre att inrätta en stipendieordning än endast ett konstpris.

Finlands konstakademi förenar sig om medlemsförslaget och betonar att syftet med detta bör vara att skapa bättre förutsättningar för samarbete mellan bildkonstnärer i Norden.

Konstnärsgillet i Finland stöder förslaget och uttrycker samtidigt för-

hoppningen att det skall kunna åstadkommas gästateljéer i de nordiska länderna så snart som möjligt. *Finlands bildkonstföreningars förbund* finner den föreslagna stipendieordningen nödvändig, för att säkra en effektiv användning av ateljéutrymmena på Nordiskt konstcentrum. En stipendieordning är ett bättre alternativ än ett nordiskt konstpris.

Medlemsförslaget förordas av *Ålands landskapsstyrelse*.

Norska remissyttranden

Kirke- og undervisningsdepartementet ger förslaget sitt principiella stöd, men påpekar att förslaget bör värderas i samband med inrättandet av gästateljéer på Nordiskt konstcentrum och planerna på inrättande av ett nät av gästateljéer i de nordiska länderna, vilka frågor för närvarande behandlas i kulturavtalets organ. Eventuellt kunde förslaget värderas vid behandlingen av budgeten för Nordiskt konstcentrum.

Norsk kulturråd, som avgett gemensamt yttrande om medlemsförslag A 586/k om åstadkommande av en stödordning för att uppmuntra konstindustriidkare och om medlemsförslag A 590/k om en utbytes- och stipendieordning för bildkonstnärer, stöder de båda medlemsförslagen generellt. Kulturrådet förundrar sig över argumentationen i de båda medlemsförslagen, som leder fram till motsatta konklusioner i avvägningen mellan ett konstpris och en utväxlingsordning. För egen del önskar rådet dock inte företa någon prioritering mellan de båda stödformerna, som har var sitt syftemål. Kulturrådet skulle helst se att det i de nordiska länderna etablerades såväl ett konstpris som en utväxlings- och stipendieordning både för bildkonstnärerna och för brukskonstnärerna.

Billedkunstfaglig sentralorganisasjon anser det viktigt att upprätta en stipendieordning i samband med ett nordiskt gästateljénät.

Statens kunstakademi anser att en utväxlings- och stipendieordning är den enda möjligheten för konstnärer i början av sin karriär att kunna utnyttja gästateljéer i andra nordiska länder. En sådan ordning är dessutom en förutsättning för att de initiativ på området som hittills har tagits skall bära frukt (Nordiskt konstcentrum, utväxling av lärare mellan akademierna). Akademin erinrar också om att ett förslag om ett norskt bildkonstpris förkastats av de norska konstnärerna, vilka önskat att medlen användes till något mer konstfrämjande.

Svenska remissyttranden

Statens kulturråd framhåller att varje åtgärd till fromma för bildkonstnärer måste välkomnas från kulturpolitisk synpunkt, även om den föreslagna stipendieordningen skulle komma blott ett begränsat antal konstnärer till godo. Dock bör även icke-etablerade konstnärer kunna komma ifråga. Kulturrådet anför att en av svenska konstnärsnämnden utförd undersökning visar att bildkonstnärernas ekonomiska ställning är svagare än den hos utövarna av andra konstnärliga yrken i Sverige. *Statens konstråd*,

som ställer sig positivt till idéerna bakom medlemsförslaget, påpekar att förslaget är alltför generellt för att kunna läggas till grund för beslut. Konstrådet finner det nödvändigt med en mindre utredning om t.ex. lämplig tidslängd för stipendieperioderna, urvalskriterier för stipendierna, ekonomiska konsekvenser.

Akademien för de fria konsterna anför att den sedan flera år engagerat sig i frågan om gästateljéer för bildkonstnärer och bekräftar att det för en konstnär kan vara förknippat med stora ekonomiska problem att bli tilldelad ett ateljéstipendium. Ateljéstipendier bör kombineras med penningstipendier för att garantera en viss ekonomisk trygghet under stipendietiden. Akademien framhåller den principiella betydelse en automatisk koppling mellan ateljé- och penningstipendium på det nordiska planet skulle kunna få som modell på nationellt plan i de enskilda länderna. Den föreslagna ordningen förordas varmt av akademien, som finner den vara av vida större betydelse än ett nordiskt konstpris såväl från kulturpolitisk synpunkt som för den enskilde konstnären.

Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd (KLYS) instämmer i medlemsförslaget. En utbytes- och stipendieordning får enligt KLYS reell betydelse för det nordiska samarbetet på bildkonstområdet, vilket inte torde bli fallet med ett nordiskt konstpris. *Konstfrämjandets riksförbund* tillstyrker medlemsförslaget och framhåller att gästateljéerna inte kommer att kunna utnyttjas i full utsträckning om inte konstnärerna genom stipendier får tillfälle att täcka utgifter för resor och uppehälle. Det finns enligt förbundet dessutom behov av mindre, snabbadministrerade stipendier för deltagande i konferenser, seminarier och utställningar utomlands. Förbundet avstyrker upprättandet av ett särskilt pris för bildkonstnärer.

3. Utskottet

Medlemsförslaget bottnar i en inom Nordiska konstförbundet väckt idé om ett nordiskt gästateljénät med därtill hörande stipendieordning. Idén kommer till vissa delar att kunna förverkligas i och med att det i anslutning till Nordiska konstcentret på Sveaborg inrättas några gästateljéer. Medlemsförslaget får ses som en vidareföring av denna idé. Det yttersta syftet är att skapa praktiska och ekonomiska möjligheter för nordiska bildkonstnärer att under en kortare eller längre period arbeta i annat nordiskt land och samtidigt få kontakt med andra nordiska konstnärer.

Förslaget om att inrätta en särskild utbytes- och stipendieordning för nordiska bildkonstnärer har över lag fått ett gott mottagande av remissinstanserna. Många anser en sådan stipendieordning vara en förutsättning för att den kommande gästateljéverksamheten vid Nordiska konstcentret på Sveaborg, liksom verksamheten vid eventuella andra nordiska gästateljéer överhuvudtaget skall lyckas. Motiveringen är att ett rent ateljéstipendium för en konstnär kan vara förknippat med så stora ekonomiska problem att han utan andra stipendier måste avböja ateljéstipendiet.

Största delen av remissinstanserna har tagit ställning till det av Finlands konstnärsgille framlagda förslaget om ett nordiskt konstpris, vilket avvisas redan i medlemsförslaget. Samtliga avstyrker med motiveringen att den föreslagna utbytes- och stipendieordningen är bättre både från kulturpolitisk synpunkt och för den enskilde konstnären. Det påpekas dock att de båda stödformerna, en stipendieordning och ett pris, har var sitt i och för sig godtagbara syftemål. Utskottet har för egen del förhållit sig tveksamt till inrättande av nya nordiska pris av skäl som redovisas i betänkandet om medlemsförslag A 586/k.

Utskottet finner det naturligt att det i anknytning till inrättandet av gästateljéer vid Nordiska konstcentret upprättas en särskild utbytes- och stipendieordning för nordiska bildkonstnärer. Omfattningen och storleken av denna ordning får prövas i samband med bedömningen av takten för den allmänna utbyggnaden av verksamheten vid konstcentret. Trycket på stipendieordningen kommer helt naturligt att öka i den mån det skapas ett nät av gästateljéer runtom i Norden i tillägg till dem på Sveaborg.

Likaså finner utskottet det naturligt att stipendieordningen finansieras med medel över den nordiska kulturbudgeten. Den andra möjligheten med nationella stipendier förefaller av praktiska skäl inte tilltalande. De kommande gästateljéerna på Sveaborg skall givetvis administreras av konstcentret. Mot den bakgrunden synes det mest ändamålsenligt att Nordiska konstcentret också administrerar stipendieordningen, vilket centret förklarar sig vara berett till. Utskottet utesluter inte att konstcentret även är bäst skickat att administrera ett eventuellt gästateljénät.

Utskottet utgår ifrån att kulturavtalets organ i den slutliga beredningen av frågan klarlägger stipendiestorlek, lämplig tidslängd för stipendieperioderna, urvalskriterier för stipendiaterna, budgetkonsekvenser o. a.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får utskottet föreslå att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att upprätta en utbytes- och stipendieordning för nordiska bildkonstnärer.

Stockholm den 22 januari 1981

Georg Andersson (s)

Jo Benkow (H)

Kjell Magne Bondevik (Kr.F.)

Trygve Bratteli (A)

Olle Eriksson (c)

Rolf Fjeldvær (A)

Årni Gunnarsson (A.)

Hagen Hagensen (KF)

Förman

Inger Hirvelä (Skdl)

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)

Sture Palm (s)

Erlendur Patursson (Tvfl)

Robert Pedersen (S)

Tuulikki Petäjäniemi (Kok)

Arvo Salo (Sd)

Otto Steenholdt (Grönl.)

Ingrid Sundberg (m)

Medlemsförslag

om intensifierad användning av ljus vägbeläggning för att öka trafik-säkerheten

(Väckt av Christian Christensen, Sakari Knuuttila, Essen Lindahl, Thor Lund och Marjatta Väänänen)

Undersøkelser i flere land viser at kjøring i mørke medfører høy ulykkesrisiko. Tall fra USA, England og Belgia, registrert for perioden 1960–1970, tyder på at ca. 50% av alle trafikkulykker med dødelig utgang fant sted i mørke. I Danmark og Sverige lå denne andel på ca. 40%. Tilsvarende tall for Norge var 35%. Forsøk utført i Norge gir ytterligere innblikk i dette forhold: Settes ulykkesrisikoen ved dagslys og tørr vegbane til 1.0, er risikoen ved henholdsvis dagslys og våt vegbane, mørke og tørr vegbane og mørke og våt vegbane funnet å være ca. 2–1.5, 3 og 10. (Veglaboratoriet, Oslo, Meddelelse nr. 52, jan. 1980).

Det er særlig grunn til å merke seg at risikoen øker dramatisk når kjøringen foregår på våt vegbane.

Trafikkulykker i tilknytning til mørkekjøring kan som regel tilbakeføres på to forhold, nemlig at bilføreren ikke har tilstrekkelig synsinntrykk av hvor vegen går, og at det er vanskelig å oppdage hindringer i vegbanen. Bilførerens evne til å reagere i tide avhenger bl. a. av at kontrasten mellom vegoverflaten og eventuelle hindringer er tilstrekkelig stor. Det er særlig i denne forbindelse vegdekker med gode lysrefleksjonsegenskaper kan komme til å bety mye i arbeidet for økt trafikksikkerhet.

I løpet av de siste årene er det blitt gjennomført en del prosjekter som bekrefter at lyse vegdekker gir positive effekter. Selv om det kan være behov til stede for flere konsekvensanalyser med hensyn til sammenheng mellom lyse vegdekker og trafikksikkerhet, vil det nå være grunnlag for å legge større vekt på oppløsting av brukbare lyse steinforekomster. Særlig i Norge, men også i Sverige er det utført en del arbeid på dette området, med sikte på å finne fram til steinmaterialer som har riktig slitestyrke, forvittringsbestandighet og lyshetsgrad. Spesiell aktualitet har forekomster av anorthositter og kvartsitter. Her gjenstår en rekke uløste oppgaver.

I betraktning av at lyse vegdekker kan bli et viktig supplement til eksisterende virkemidler som ger økt visuell føring, og at det finnes tilgjen-

gelige mineralressurser, går arbeidet med å legge slike vegdekker langsomt. I Norge legges eksempelvis årlig ca. 400 km. lyse vegdekker av totalt 2 500. Opplysninger innhentet fra andre nordiske land tyder på at utviklingen heller ikke der har det ønskelige tempo. Dette henger bl. a. sammen med kostnadssituasjonen. Erfaringer høstet i Norge viser at økningen i anleggskostnader ved bruk av lyse steinmaterialer i gjennomsnitt blir ca. 10 %, dvs. kr. 15 000–20 000 pr. km. Det er grunn til å regne med at bruk av syntetiske materialer vil være mer kostnadskrevende.

Det må imidlertid kunne antas at den trafikk sikkerhetsmessige betydning saken har hittil ikke er blitt tillagt tilstrekkelig vekt. Legges trafikk sikkerhetsperspektivet til grunn er det mye som taler for at det vil være nasjonaløkonomisk lønnsomt å satse sterkere på lyse vegdekker, idet tallet på trafikkulykker vil kunne reduseres. Dette er likevel ikke et avgjørende moment. Under alle omstendigheter må hensynet til trafikantenes sikkerhet gis høyeste prioritet.

Under henvisning til det som her er anført henstiller vi,

at Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd –

med henblikk på arbeidet for økt trafikk sikkerhet – å overveie tiltak som kan lede til intensivert bruk av lyse vegdekker i de nordiske land.

København, Helsingfors, Stockholm og Oslo, 7. august 1980

Christian Christensen (Kr F)

Sakari Knuutila (Sd)

Essen Lindahl (s)

Thor Lund (A)

Marjatta Väänänen (K)

*BILAGA 1, Yttranden (se supplement)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget**

Till trafikutskottet har hänvisats medlemsförslag A 592/t om intensifierad användning av ljus vägbeläggning för att öka trafiksäkerheten. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sina möten den 3 november 1980, den 8 december 1980 och den 19 januari 1981.

1 Inledning

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att överväga åtgärder för att intensifiera användning av ljus vägbeläggning för att öka trafiksäkerheten.

I medlemsförslaget redogörs för undersökningar, som har genomförts i en rad länder, vilka visar att trafikolycksrisken är avsevärt högre i mörker än i dagsljus samt att risken ökar markant vid körning på våt vägbanan.

Vägbanor med hög retroreflexion förbättrar bilförarnas möjligheter att se sträckningen framför bilen och upptäcka eventuella hinder på vägbanan vid körning i mörker.

Redan nu torde förutsättningar föreligga för att leta efter användbara ljusa bergarter. En del forskningsarbete har genomförts i Norge och Sverige i syfte att utröna vilka bergarter som är lämpliga med hänsyn bl. a. till slitstyrka och reflexion. Användningen av ljus vägbeläggning är förhållandevis liten i Norden vilket delvis torde bero på den ökning av vägbyggnadskostnaderna som användning av ljus vägbeläggning medför. Denna kostnadsökning uppskattas till ca. 10% vid användning av naturliga bergarter medan syntetmaterial torde vara mera kostnadskrävande.

Om man däremot betraktar de besparingar som ljus vägbeläggning torde medföra genom lägre olycksfrekvens är det mycket som talar för att det vore nationalekonomiskt sett lönsamt att intensifiera användningen av ljus vägbeläggning. Oberoende av detta bör under alla omständigheter trafikanternas säkerhet ges högsta prioritet.

2 Remissinstanserna

Remissvar har inkommit från följande myndigheter och organisationer:

Nordiska

Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR)

Danska

Ministeriet for offentlige arbejder
Justitsministeriet
Vejdirektoratet
Kommunernes Landsforening
Rådet for Trafiksikkerhedsforskning
Lysteknisk Laboratorium
Statens Vejlaboratorium
Specialarbejderforbundet
Landsforeningen danske Vognmænd
Dansk Cyklistforbund

Finska

Trafikministeriet
Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen
Geologiska forskningsanstalten
Trafikförsäkringsföreningen
Trafikskyddet
Finlands kommunförbund
Finlands svenska kommunförbund
Automobilförbundet
Motortrafikens centralorganisation

Norska

Statens vegvesen – Vegdirektoratet
Universitetet i Oslo
Trygg trafikk
Motorførernes avholdsforbund
Norges automobil-forbund
Kongelig norsk automobilklub
Autoriserte trafikkskolers landsforbund
Norges bilbransjeforbund
Norsk transportarbeiderforbund
Norske forsikringsselskapers forbund

Svenska

Rikspolisstyrelsen
Statens vägverk
Trafiksäkerhetsverket
Statens väg- och trafikinstitut
Sveriges geologiska undersökning (SGU)
Svenska kommunförbundet
Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande
Kungliga automobil klubben (KAK)

Motormännens riksförbund
Motorförarnas helnykterhetsförbund
Cykelfrämjandet

2.1 Remissinstanser som helt eller delvis stödjer medlemsförslaget

2.1.1 Nordiska

Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR) hänvisar till Vegdirektoratets remissvar och tillägger att NTR ser positivt på användning av ljus vägbeläggning för att öka trafiksäkerheten. De relativt höga kostnaderna vid vägbeläggning med ljust material har dock medverkat till att begränsa användningen. De flesta ljusa bergarter är mindre slitstarka än de mörka. Användning av ljus vägbeläggning på särskilt olycksdrabbade vägsträckor kan enligt NTR vara betydelsefull. NTR förordar att man närmare värderar vilka kriterier som skall gälla för användning av ljus vägbeläggning på olycksdrabbade vägsträckor.

2.1.2 Danska

Ministeriet for offentlige arbejder och *justitsministeriet* hänvisar till det remissvar som avgivits av *Rådet for Trafiksikkerhedsforskning*. Rådet for Trafiksikkerhedsforskning konstaterar att ljus vägbeläggning utan tvekan är av trafiksäkerhetsmässig betydelse på de vägar som är belysta. På obelysta vägar bör ljus vägbeläggning däremot inte rekommenderas. Enligt många forskare medför våt vägbana större trafiksäkerhetsmässiga problem än mörk vägbana.

Vejdirektoratet anför att mycket talar för att användning av ljus vägbeläggning ökar trafiksäkerheten vid körning i mörker. Tillräckliga konsekvensanalyser rörande vägbeläggnings betydelse har dock inte genomförts. Vad beträffar belysta vägar medför ljus vägbeläggning energibesparing även med hänsyn till de ökade omkostnader som ljus vägbeläggning medför. Ministeriet for offentlige arbejder har därför i cirkulär av 26 september 1979 rekommenderat bruk av ljus vägbeläggning på belysta vägar. I Danmark har man belagt vägar på ca 8–10 000 km med ljust stenmaterial. Största delen av Danmarks "hovedlandveje" och "landeveje" som var ca 11 500 km den 1 januari 1980, har ljus vägbeläggning. Ljus vägbeläggning används i större omfattning i Danmark än i Norge och Sverige. Frågor angående vägbeläggnings reflexion behandlas både i Danmark och gemensamt med de övriga nordiska länderna. De fundamentala förutsättningarna för vägbeläggnings trafiksäkerhetsmässiga egenskaper har framlagts i en nordisk rapport "Mörkertrafik".

Kommunernes Landsforening har inga invändningar mot förslaget.

Landsforeningen danske Vognmænd ser positivt på ökad användning av ljus vägbeläggning men anser att behov föreligger av att undersöka hur stor den trafiksäkerhetsmässiga effekten av ljus vägbeläggning är jämfört med mörk.

2.1.3 *Finländska*

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anser att användningen av ljusa beläggningar bör ökas på belysta vägar om det är ekonomiskt lönsamt och de övriga kvalitetskraven på beläggningarna uppfylls. På obelysta vägar borde användning av ljusa beläggningar inte ökas förrän största delen av undersökningarna i projektet *Mörkertrafik 3* "Lystekniske og visuelle forhold på veje uden fast belysning" har slutförts.

Finlands kommunförbund instämmer i att ljus vägbeläggning ökar trafiksäkerheten. Åtgärder för att öka trafiksäkerheten bör dock ses som en helhet till vilken åtgärder för att förbättra trafikmiljön, attitydfostran och utbildning m. m. hör. Utnyttjande av ljus vägbeläggning bör ses som en del av ett helhetsprogram för trafiksäkerhet. I finländska förhållanden kan ljusare beläggning för de mest trafikerade vägarnas del väl komma i fråga som en av de effektivaste åtgärderna, men som ett allmängiltigt medel är detta säkert inte det effektivaste i Finland.

Finlands svenska kommunförbund omfattar i princip åtgärder som strävar till undersökning av och eventuellt förverkligande av medlemsförslaget.

Trafikförsäkringsföreningen konstaterar att den mörka tidens trafiksäkerhet kan förbättras bl. a. genom trafikreglering, belysning, filmmarkeringar, förbättrade fordonsljus, fotgängarnas användning av reflexmaterial osv. Möjligheterna till trafiksäkerhetsåtgärder är dock begränsade. Därför skall man även sträva efter att utveckla och förverkliga nya trafiksäkerhetsfrämjande åtgärder. Den ljusa vägbeläggningen förbättrar sikten i mörkret och befrämjar således enligt *Trafikförsäkringsföreningens* åsikt trafiksäkerheten. Vid utvecklandet av nya vägbeläggningmaterial skall även denna faktor beaktas vid sidan av utvecklandet av friktions- eller nötningshållfasthet m. m.

Trafikskyddet anser medlemsförslaget motiverat. *Trafikskyddet* hänvisar till OECD:s rapport *Road Safety at Night* i vilken det dock konstateras att den största nyttan av en ljus vägbeläggning erhålls på belysta vägar. I Finland är största delen av vägarna icke belysta. Användning av ljus vägbeläggning skulle enligt *Trafikskyddet* förtjäna en grundlig forskning vad såväl trafiksäkerheten som vägbyggnads- och driftkostnaderna beträffar.

2.1.4 *Norska*

Enligt *Statens vegvesen—Vegdirektoratet* indikerar genomförda beräkningar att ljus vägbeläggning skulle kunna medföra en så omfattande reduktion av mörkerolyckorna att de samhällsekonomiska besparingarna, som därvid skulle uppnås, skulle vara av samma storleksordning som merkostnaderna vid vägbeläggning med ljus sten.

Årligen förnyas i Norge vägbeläggningen på ca 2 300 km av riksvägarna av vilka ca 400 km beläggs med ljust stenmaterial. I stort sett samtliga

riksvägar med tung eller blandad trafik är för närvarande belagda med ljust stenmaterial. Med nu gällande budgetbegränsningar skulle ökad satsning på ljus vägbeläggning medföra lägre standard på andra faktorer som påverkar trafiksäkerheten.

Trygg trafikk stödjer medlemsförslaget.

Kongelig norsk automobilklub, Motorförarnas avholdsforbund och Norges automobil-forbund anser att färgen på vägbeläggningen är av stor betydelse för trafiksäkerheten liksom kontrasten mellan vägbeläggningens färg och färgen på markeringarna på vägbanan är av betydelse. Om man skall övergå till ljus vägbeläggning bör man undersöka hur den nya färgen påverkar effekterna av markeringarna på vägbanan. Vid avgörande av vilken vägbeläggning som skall väljas bör hänsyn tas inte bara till investeringskostnaderna utan också till trafiksäkerheten. Organisationerna stödjer medlemsförslaget.

Autoriserte trafikskolers landsforbund stödjer medlemsförslaget under förutsättning av

- 1 att nödvändiga medel kan anskaffas utan att annan trafiksäkerhetsverksamhet reduceras och
- 2 att vägnätet kan utbyggas i nuvarande takt.

Norges bilbransjeforbund och Norsk transportarbeiderforbund stödjer medlemsförslaget.

2.1.4 Svenska

Statens väg- och trafikinstitut konstaterar att olycksrisken i trafiken ökar avsevärt från dagsljus till mörker. Ökningen i mörker är speciellt markant på våta vägbanor.

Förslagsställarna förklarar orsakerna till riskökningen i mörker dels med att föraren inte kan se vägens sträckning framför bilen tillräckligt väl och dels att föraren inte upptäcker hinder på vägbanan på tillräckligt stora avstånd. Institutet delar denna uppfattning även om vissa andra förhållanden bidrar till de ökade olycksrisker som föreligger under mörker (t. ex. trötthet; alkohol; unga förare osv.).

Förslagsställarna anser vidare att bilförarens förmåga att upptäcka ett hinder i tillräckligt god tid bl. a. beror på den kontrast som uppstår mellan hinder och vägbanan och att vägbeläggningar med goda ljusreflexionsegenskaper kan komma att betyda mycket för förbättrad trafiksäkerhet. Institutet kan instämma också i denna uppfattning men vill dock framhålla att vägbanor med goda ljusreflexionsegenskaper i större utsträckning torde öka förarens möjligheter att se vägen än att förlänga upptäcktssiktsträckan till hinder på vägen.

Likhetstecken kan inte enligt institutet sättas mellan "vägbanor med goda ljusreflexionsegenskaper" och "ljusa vägbanor" som åstadkommes genom inblandning av ljust stenmaterial i asfaltmassan. Vägbanor med goda ljusreflexionsegenskaper skapas nämligen inte i första hand genom inblandning av ljust stenmaterial utan genom en grov yttextur.

Torra vägbanor äger generellt och oberoende av om yttexturen är grov eller slät en hög grad av diffus reflexion. Diffus reflexion innebär att den del av en ljusstråle, som infaller mot vägbanan reflekteras i alla riktningar så att vägbanan antar en ljushet.

Då vägbanan är våt beror mängden återreflekterat ljus från fordonsstrålkastarna tillbaka mot föraren i första hand inte på om beläggningen innehåller ljusstenmaterial eller ej utan på vägbanans yttextur. Är vägbanan slät bildar vattnet en obruten yta, som ger vägbanan en hög grad av speglade reflexion.

Detta innebär att huvuddelen av det infallande ljuset från strålkastarna reflekteras bort som i en spegel. Mycket litet ljus reflekteras tillbaka mot föraren, som då upplever vägbanan som oacceptabelt mörk eller svart.

Om däremot vägbanan har en grov yttextur (bestående t. ex. av krossad sten, som sticker upp ur bindemedlet) bryter stenarna vattenhinnan. Vattnet rinner bort mellan stenarna varvid stenarnas toppar i stor utsträckning diffust reflekterar det från fordonsstrålkastarna infallande ljuset. Man försöker också i samma syfte utveckla dränerande beläggningar där vattnet i stället rinner igenom beläggningen. Konsekvensen av detta är att goda reflexionsegenskaper hos en vägbeläggning i såväl vått som torrt tillstånd förutsätter vägbanor som har grov yttextur eller som är dränerande.

Mängden diffust reflekterat ljus hos torra naturliga stenmaterial minskar till ungefär hälften vid väta.

Det ljus som speglas bort resulterar i att bländningsnivån vid fordonsmöten avsevärt ökar. Bländningen minskar ytterligare förarens förutsättning- ar att se vägen och upptäcka hinder på vägen.

Från trafiksäkerhetssynpunkt bör därför i första hand vägbanor som har stor grad av diffus reflexion i väta användas. Värdet av att dessutom använda ljusa stenmaterial på fordonsbelyst väg kan ifrågasättas ur kostnad-nytta-synpunkt. Däremot torde användningen av ljusa stenmaterial på belyst väg direkt kunna minska både anläggnings- och driftkostnaderna för vägbelysningen.

Från trafiksäkerhetssynpunkt anser *Motormännens riksförbund* att ljus vägbeläggning minskar olycksriskerna vid mörkerkörning – särskilt vid våt vägbanan.

Användning av ljusstenmaterial skulle öka anläggningskostnaderna med 15 000–20 000 kr per kilometer men förbundet menar dock att detta inte bör lägga hinder i vägen främst på vägar med hög trafik.

Kungliga automobil klubben (KAK) anför att olycksriskerna ökar kraftigt vid körning i mörker jämfört med körning i dagsljus. Detta gäller i särskilt hög grad om vägen har mörk beläggning. Är körbanan dessutom våt försämras säkerheten ytterligare.

Man skall därför eftersträva ökad användning av ljusa vägbeläggningar.

Av kostnadsskäl och då det inom vissa områden synes svårt att få fram ljusstenmaterial anser KAK att även alternativa lösningar bör övervägas.

En möjlighet synes vara att på breda vägar inskränka användningen av ljust material till körbanan, medan vägrenarna är mörka.

Motorförarnas helnykterhetsförbund (MHF) konstaterar att på få områden som berör trafiksäkerheten visar sig vinsterna så snabbt som vid förbättringar av vägstandarden. Det är därför viktigt att vägbyggandet och vägunderhållet får en hög prioritet i trafiksäkerhetsarbetet.

Statistiken visar entydigt att olycksriskerna ökar vid körning i mörker jämfört vid körning i dagsljus. En större användning av ljus vägbeläggning skulle motverka mörkrets negativa effekter. Detta talar för en ökad användning av ljus vägbeläggning.

Emellertid måste man i sammanhanget också beakta kostnadsaspekterna. Med de metoder som idag står till buds för att åstadkomma en ljus vägbeläggning får man en väsentligt högre kostnad i jämförelse med vanlig asfaltsbeläggning. Denna ökade kostnad synes vara en återhållande faktor för att i större utsträckning gå över till ljusare vägmaterial.

Den i medlemsförslaget väckta frågan är emellertid viktig från trafiksäkerhetssynpunkt. Det är därför motiverat att öka forskningsinsatserna i syfte att möjliggöra en ökad användning av ljust vägmaterial.

2.2 Remissinstanser som ställer sig negativa eller tveksamma till medlemsförslaget

2.2.1 Finländska

Motortrafikens centralorganisation omfattar de i medlemsförslaget anförda motiveringarna och konstaterar, att det inte är möjligt att med enkla och billiga medel slopa eller delvis minska den risk en mörk och våt körbana utgör för trafiken.

I Finland har undersökningar för att finna en ljus och användbar stenart utförts, men man har inte kunnat finna en för ändamålet lämplig stenart.

I fråga om i Finland förekommande, för väghållning lämpligt stenmaterial kan i allmänhet konstateras att de mörka stenarterna är avsevärt hållbarare än de ljusa.

I Finland har man vidare prövat användning av ljusa ströbeläggningar och ljusa vägrenar, men inte heller dessa experiment har gett positiva resultat.

Vid användning av ljust stenmaterial är vägarna till en början svarta, då det bindemedel som användes i Finland är svart, dvs. bitumen. Först efter slitage framträder det ljusa stenmaterialet. Användning av ljusa bindemedel lönar sig inte ekonomiskt.

Vägytorna i Finland är när de är torra i allmänhet relativt ljusa på grund av slitage och damm. På en våt väg minskar det ljussken bilarnas strålkastare avger, då ljuset från en våt yta reflekteras direkt framåt, för det mesta till förtret för den mötande trafiken. En ökning av strålkastarnas ljusstyrka förbättrar inte situationen nämnvärt, utan ökar bländningsrisken för den mötande trafiken.

Då det i Finland är både svårt och dyrt att få lämpligt ljus stenmaterial för vägbeläggning, och användningen därför blir ekonomiskt olönsam, borde trafiksäkerhetsproblemen med mörka och våta körbanor enligt Motortrafikens centralorganisation reduceras bl. a. genom effektivare körbanemarkeringar, ökad vägbelysning på livligt trafikerade vägsträckor, effektivare användning av reflexer för fotgängare, byggande av speciella farleder för den lätta trafiken samt genom fortsatta undersökningar i syfte att finna eventuella andra säkerhetsfaktorer.

2.2.2 Svenska

Statens vägverk anför att för att öka vägens visuella ledning och även i viss mån öka upptäcktssiktsträckan till hinder på vägbanan erfordras vägbanor med hög retroreflexion. Sådana vägbanor upplevs av trafikanter såsom ljusa till följd av dessa vägbanors goda ljusreflexionsegenskaper. Här bör påpekas att likhetstecken ej kan sättas mellan "ljusa vägbanor" (med ljus sten) och "vägbanor med goda ljusreflexionsegenskaper" (med hög retroreflexion).

En väg bana med goda ljusreflexionsegenskaper vid mörker och våta förutsätter en grov yttextur och inte i första hand ljus sten. Den grova yttexturen medför att stenpartiklarna sticker upp genom den vattenfilm som finns på vägbanan. Stenpartiklarna kan därigenom reflektera det från fordonens strålkastare infallande ljuset. Härtill kommer att kostnaderna för ljus slitstark beläggingssten är relativt stora jämfört med mörkare sten. Grov yttextur ger dessutom god friktion hos vägytan, vilket är väsentligt ur trafiksäkerhetssynpunkt.

Detta gäller vägar utan stationär trafikbelysning. För vägar med stationär trafikbelysning är det vägbanans luminans som är avgörande för såväl vägens visuella ledning som hinders synbarhet varför ljus sten i dessa fall kan ge något bättre effekter än när vägen saknar stationär belysning. På en stationärt belyst vägsträcka är emellertid ljusförhållandena relativt sett goda oavsett beläggingsstenens ljushet. En ytterligare förbättring av dessa förhållanden måste därför anses vara tveksam. Däremot skulle användning av ljus beläggingssten kunna tänkas minska kostnaderna för den stationära belysningen utan att synbarheten för vare sig väg bana eller hinder försämras.

Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande (NTF) konstaterar att försök har utförts i Sverige med asfaltbeläggning, där slitytan belagts med ljusgrå kvartsit. Denna beläggning gav ur färgsynpunkt en ljus väg bana med goda egenskaper samt gav också mindre risk för vattenplaning. Kostnaden blev emellertid högre än vanlig asfaltbeläggning, vilket uppenbarligen håller tillbaka användningen.

NTF vill framhålla att med mörk väg bana kan man trots allt genom användning av kantreflexer åstadkomma en bra vägledning för trafikanterna. Det är viktigt att öka säkerheten för trafikanterna under mörker och

NTF anser därför att Nordiska rådet bör arbeta för en reform vad gäller reflexer på cyklar och att gående i större utsträckning bör använda fotgångarreflexer.

2.3 Remissinstanser som inte tar direkt ställning till medlemsförslaget

2.3.1 Danska

Statens Vejlaboratorium påpekar att omfattande beskrivning och värdering av naturliga ljusa skandinaviska bergarter har genomförts i samband med Vejlaboratoriets banbrytande arbete med formulering av belysningsnormer. Som fortsättning därav har Statens Vejlaboratorium i samarbete med Vejdirektoratet och Lysteknisk Laboratorium utvecklat apparatur för att mäta asfaltens ljustekniska egenskaper i produktionsfasen. Förutsättningarna för värdering av vägbelägningens ljustekniska egenskaper behandlas i den nordiska rapporten "Mörkertrafik" rapport nr 3, 1980.

Lysteknisk Laboratorium anför att några konsekvensanalyser rörande vägbelägningens inverkan på trafiksäkerhet inte har genomförts, men att ljus vägbeläggning dock sannolikt har positiv inverkan på trafiksäkerheten vid körning i mörker. Bruk av ljus vägbeläggning på belysta vägar medför energibesparingar även när hänsyn tagits till de ökade omkostnaderna vid beläggning med ljus material.

I Danmark har för närvarande ca 8–10 000 km vägar ljus beläggning. Man känner där inte till några negativa egenskaper hos vägbeläggning med s. k. syntetiskt material.

Specialarbejderforbundet påpekar att större motorvägar i Danmark har belagts med ljus stenmaterial för att öka vägbanans kontraster.

Dansk Cyklistforbund avstår från att yttra sig över medlemsförslaget.

2.3.2 Finländska

Trafikministeriet hänvisar till de yttranden som ministeriets vägtrafikavdelning och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har avgivit.

Trafikministeriet – Vägtrafikavdelningen anför att det kan finnas många andra skäl för olyckor under den mörka tiden än de skäl som omtalas i medlemsförslaget. Vägens kantlinjer kan göras väl synbara genom att använda vit målning på körbanan. Genom att använda ljus vägbeläggning kan t. ex. en fotgängare med mörk klädsel göras bättre synbar. Om däremot fotgängaren använder ljusa kläder kan kontrasten eller avskiljandet från bakgrunden även försämrats.

Ljus beläggning är av nytta om vägen har försetts med fast vägbelysning – men där är trafiksäkerheten oberoende av vägytan avsevärt bättre än på obelysta vägar.

Märkningarna på vägytan är enligt internationella bestämmelser i allmänhet vita. Om ljus vägbeläggning används urskiljs vita märkningar dåligt

på dessa. Vägtrafikavdelningen framhåller sålunda att den ljusa vägbeläggningsens effekter på trafiksäkerheten inte enbart är positiva.

Geologiska forskningsanstalten konstaterar att man i Finland för närvarande känner till flera förekomster med ljust stenmaterial på olika håll i landet och att nya förekomster också kan hittas, om en sådan utredning anses vara nödvändig och om man får tillräcklig forskningskapacitet för denna.

Automobilförbundet anser som ett obestridligt faktum att körning i mörker medför ökad olycksrisk. Den ljusa vägbeläggningsen kan betydligt minska olycksrisken. För att minska olycksrisken kan man vidtaga många olika åtgärder som dock har ett gemensamt drag: de vållar tilläggskostnader.

Först när man vet hur stora tilläggskostnader den ljusa vägbeläggningsen åsamkar kan man ta noggrannare ställning till saken och ge ett utlåtande i enlighet härmed.

2.3.3 *Norska*

Universitetet i Oslo upplyser att det har varit en central uppgift vid det norska väglaboratoriet i årtionden att försöka framställa vägbeläggnings med tillräckligt goda reflexionsegenskaper. Det är förmodligen redan nu dokumenterat att ljus vägbeläggnings minskar olyckstalet vid mörkerkörning särskilt på våt asfalterad vägbana. Ljust vägmateriel med tillräcklig slitstyrka är svårt att åstadkomma.

Det förekommer slitstarka bergarter med väsentligt bättre ljusreflexionsegenskaper än de som för närvarande används, men dessa förekommer inom begränsade geografiska områden. Det är sålunda ett ekonomiskt problem på många håll att använda dessa bergarter i vägbeläggningsen.

Norske forsikringsselskapers forbund anser med hänsyn till sina erfarenheter att ljus vägbeläggnings ökar trafiksäkerheten fastän statistiska uppgifter därom inte föreligger. Forsikringsselskapenes trafiksikkerhetsutvalg finner det svårt att ta ställning till om bruk av ljus vägbeläggnings skall prioriteras högre än andra säkerhetsåtgärder t. ex. vägbelysning, bättre körlyjus, bruk av reflexer m. m. Det påpekas att ljus vägbeläggnings kan medföra vissa problem dels i samband med vägmärkning och dels på grund av att ljus vägbeläggnings förmodligen bidrar till snabbare isbildning.

2.3.4 *Svenska*

Rikspolisstyrelsen saknar kompetens att bedöma de forskningsresultat på området som hittills framkommit.

Enligt styrelsens uppfattning är det angeläget att fortsatt forskning bedrivs i syfte att åstadkomma vägbeläggnings som i fråga om struktur och färg även under dåliga siktförhållanden medger längsta möjliga siktsträcka för fordonsförarna.

Trafiksäkerhetsverket anför att trafikolyckor beroende på dålig synbar-

het under mörker i princip kan tillskrivas två förhållanden. Svårigheter att se vägens sträckning, dålig visuell ledning, och svårigheter att upptäcka hinder. För att öka säkerheten bör därför den visuella ledningen förbättras och möjligheterna att upptäcka hinder ökas.

Den visuella ledningen vid torr vägbanan är vanligen ganska god. Vid våt vägbanan kan däremot den visuella ledningen vara mycket dålig speciellt vid beläggningar med tät yta på grund av spegling i vägytan.

Statens vägverk har under senare år börjat förbättra den visuella ledningen på i första hand de större vägarna genom uppsättande av kantstolpar. Erfarenheterna av dessa är hittills goda.

Upptäckbarheten av hinder på vägen är i första hand inte beroende av vägbanans ljushet utan av kontrasten mellan hindret och vägen. I en nyligen presenterad rapport från statens väg- och trafikinstitut (VTI) konstateras att en vägbanas ljushet ej kan optimeras med avseende på siktsträcka till hinder utan endast med avseende på siktsträcka till mörka hinder å ena sidan och ljusa hinder å andra sidan.

Ljusa vägbeläggningar kan vara ett sätt att förbättra synbarheten på vägarna särskilt om beläggningen ges en ytstruktur som minimerar den speglade reflexionen vid våta vägbanor.

Statens geologiska undersökning påpekar att verket genom sin geologiska verksamhet, som täcker hela landet, har ett omfattande material över förekomster av ljusa bergarter (t. ex. kvartsit) som med fördel skulle kunna användas. Bedömningar av materialens tekniska egenskaper bör bäst kunna ske vid Statens väg- och trafikinstitut.

Svenska kommunförbundet anser det vara angeläget att arbeta för en ökad trafiksäkerhet och en minskning av antalet olyckor. Ett medel i denna strävan kan vara att öka användningen av ljus beläggning. Ljus beläggning har använts under flera år i den kommunala väghållningen. En viss kunskap torde därför finnas om bl. a. lämpliga arbetsmetoder, material, beläggningarnas hållighet och livslängd, trafiksäkerhetseffekt osv. Fortsatt teknisk utveckling måste emellertid ske på bl. a. dessa punkter. Den avgörande orsaken till att ljusa beläggningar inte fått större användning torde dock vara de högre kostnaderna.

Enligt kommunförbundets mening förutsätter en intensifierad användning av ljus vägbeläggning dels fortsatt teknisk utveckling dels att alternativet kan visas vara ekonomiskt rationellt.

Cykelfrämjandet kan inte ta ställning till medlemsförslaget utan ytterligare grund i teknisk-ekonomisk forskning. Cykelfrämjandet förordar påskyndad forskning under starkare beaktande av olika regioners skillnader i fråga om sten- och sandmaterial för vägbyggnad.

3 Utskottet

Trafikutskottet vill inledningsvis betona att hög vägstandard är av väsentlig betydelse för trafiksäkerheten. Förbättringar av vägstandarden i

allmänhet bör därför prioriteras högt. Utskottet delar förslagsställarnas uppfattning att trafikolycksriskerna ökar markant vid körning i mörker jämfört med dagsljus samt att ökningen i mörker är speciellt markant när vägbanan är våt.

Av remissmaterialet framgår att ljus vägbeläggning används i omfattande utsträckning i Danmark. I ett cirkulär av 26 september 1979 uppmanar Ministeriet för offentlige arbejder till användning av ljus vägbeläggning på belysta vägar. Statens vegvesen i Norge har för närvarande som riktlinjer att ljus vägbeläggning bör användas på alla riksvägar med stor eller blandad trafik. Ca 20 % av den vägbeläggning som förnyas i Norge årligen är ljus. I Finland och Sverige är berörda myndigheter något mera tveksamma till användning av ljus vägbeläggning bl. a. av kostnadsskäl.

I samtliga nordiska länder bedrivs forskning om vägbeläggnings inverkan på trafiksäkerheten fast egentliga konsekvensanalyser rörande vägbeläggnings inverkan på trafiksäkerheten inte torde ha genomförts. Det råder för de belysta vägarnas vidkommande enighet om, att ljus vägbeläggning dels har en positiv inverkan på trafiksäkerheten och dels har en energibesparande effekt på den stationära vägbelysningen. För de obelysta vägarnas vidkommande råder det emellertid olika uppfattningar om vilken inverkan ljus vägbeläggning har på trafiksäkerheten. Statens vegvesen i Norge anför å sin sida att ljus vägbeläggning allmänt sett har stor trafiksäkerhetsmässig betydelse.

Statens vägverk, Trafiksäkerhetsverket och Statens väg- och trafikinstitut i Sverige framhåller däremot i sina remissvar att en vägbanan med goda ljusreflexionsegenskaper vid mörker och våta förutsätter en grov yttextur och inte i första hand ljus sten. Den grova yttexturen medför att stenpartiklarna sticker upp genom den vattenfilm som finns på vägbanan. Stenpartiklarna kan därigenom reflektera det från fordonens strålkastare infallande ljuset. Härtill kommer enligt Statens vägverk att kostnaderna för ljus, slitstarkt beläggingsmaterial är relativt stora jämfört med mörkare sten. Dessa organ förordar därför en satsning på vägbeläggning med grov yttextur framför ljus beläggingssten på vägar utan stationär belysning. Rådet för trafiksikkerhetsforskning i Danmark anför att mörka vägbeläggningar kan vara av positiv trafiksäkerhetsmässig betydelse under vissa förhållanden och ljusa vägbeläggningar under andra. Kantmarkering av vägbanan är t. ex. lättare att se på mörk vägbeläggning än på ljus vägbeläggning.

Av medlemsförslaget och de inkomna remissvaren framgår att beläggning av vägar med ljus sten som är tillräckligt slitstark medför ökade kostnader jämfört med beläggning med mörkt material. När det gäller trafiksäkerhetsmässiga åtgärder bör man dock inte fokusera på investeringskostnaderna utan att samtidigt beakta de besparingar som minskning av trafikolyckorna medför för samhället. Enligt Statens Vegvesen i Norge indikerar genomförda beräkningar att ljus vägbeläggning skulle kunna medföra en så omfattande reduktion av mörkerolyckorna att de samhälls-

ekonomiska besparingarna som därvid skulle uppnås vore av samma storleksordning som merkostnaderna vid vägbeläggning med ljus sten.

Trafikutskottet kan med hänsyn därtill förorda att vägbeläggning med goda reflexionsegenskaper får ökad användning i Norden. Mot bakgrund av de inkomna remissvaren vill utskottet vidare förorda att pågående forskning om vägbeläggnings betydelse ur trafiksäkerhetssynpunkt intensifieras.

Med hänvisning till ovanstående föreslår trafikutskottet att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

- 1) att i syfte att öka trafiksäkerheten i Norden arbeta för att vägarna i Norden förses med vägbeläggning med goda ljusreflexionsegenskaper, exempelvis ljus vägbeläggning och beläggning med grov yttextur och
- 2) att intensifiera pågående forskning om vägbeläggnings betydelse ur trafiksäkerhetssynpunkt.

Stockholm den 19 januari 1981

Karen Dahlerup Andersen (S) *Christian Christensen (KrF)*

Bjarne Mørk Eidem (A)

Olof Jansson (ÅS)

Stefán Jónsson (AB)

Sakari Knuutila (Sd)

Håkon Kyllingmark (H)

Essen Lindahl (s)

Thor Lund (A)

Per Petersson (m)

Rolf Sellgren (fp)

Marjatta Väänänen (K)

Förman

BILAGA 3. I efterhand inkomna yttranden (se supplement 1 och 2)

Medlemsförslag om nordisk energiforskning

(Väckt av Gunnar Berge, Gro Harlem Brundtland, Arne Gadd, Paul Jansson, Egon Jensen, Erkki Liikanen, Svante Lundkvist och Olof Palme)

Frågan om det forskningspolitiska samarbetet i Norden aktualiserades i ett socialdemokratiskt medlemsförslag som väcktes under sessionen i Reykjavík 1980. Angelägenheten att utveckla detta samarbete är stor på många områden. Speciellt brådskande anser vi det vara på energiområdet. Då det i Reykjavík väckta förslaget var av mera övergripande karaktär vill vi därför i ett särskilt medlemsförslag aktualisera åtgärder för att påskynda samarbetet när det gäller energiforskningen.

De nordiska ländernas samarbete på energiområdet är av gammalt datum. Det första samnordiska organet för energisamarbete tillkom år 1957 då Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor, NKA, upprättades. Det nordiska forskningssamarbetet på energiområdet har i takt med de stigande nationella satsningarna på energiforskningsområdet relativt sett minskat. Det nuvarande nordiska samarbetet på detta område är huvudsakligen koncentrerat kring Nordisk industrifond. Ett antal utredningar har gjorts, bl. a. "Nordiskt energisamarbete" (NU 1974:26) vari konstaterades vikten av ett ökat FoU-samarbete och "Nordiskt samarbete inom forskning, utveckling och teknologiförmedling på energiområdet" (NU 1975:30). Som ett resultat av sistnämnda rapport beslöt ministerrådet att ge industrifonden det fortsatta ansvaret för de områden (produktion, distribution och lagring av energi samt energianvändning inom industrin) som föreslagits i rapportens projektinventering. År 1979 inledde fonden en kartläggning av de offentligt stödda energiforskningsprogrammets inriktning i de nordiska länderna.

Ökad nordisk samordning av energiforskningen var syftet med ett medlemsförslag om inrättandet av ett fristående energiinstitut som framlades 1974. Förslaget motiverades även med behovet av något organ med självständig ställning i förhållande till nationella myndigheter, företag och organisationer, som skulle kunna utföra prognoser, utredningar och framtidsstudier.

Remissinstanserna ställde sig dock tveksamma till detta medlemsförslag. Förslaget sågs som för tidigt väckt och det ansågs mer ändamålsenligt

att knyta den utvidgade nordiska forskning – som otvivelaktigt behövs – till existerande institutioner och arbetsformer. Förslaget föranledde ingen åtgärd av rådet.

Två år senare aktualiserades frågan om utnyttjande av alternativa energikällor i ett medlemsförslag, som gick ut på en rekommendation till ministerrådet att kartlägga den forskning och de utredningar som pågick i de nordiska länderna och i andra industriländer avseende jordvärme, solenergi och vindkraft i syfte att samordna utvecklingen av forskning och teknologi beträffande dessa energikällor.

Mot bakgrund av att det redan förelåg ett antal utredningar på dessa områden och att NORDEL framlagt en rapport om okonventionell energiproduktion beslöt rådet emellertid att inte företaga sig något med anledning av medlemsförslaget. Dock har stora insatser på området gjorts efter 1977 då medlemsförslaget behandlades. I dag prioriteras och stöds forskning och utveckling (FoU) i hela Norden.

Att läget vad gäller energiforskning i de nordiska länderna i viktiga avseenden är ett annat än då de ovannämnda medlemsförslagen behandlades torde framgå av den rapport "Ökat nordiskt forskningssamarbete" som i december 1979 framlades av en arbetsgrupp under Nordiska ministerrådet.

I rapporten konstaterades att de nordiska ländernas offentligt finansierade FoU på energiområdet genomgått en mycket snabb expansion under de senaste åren. Från 1977 till 1979 har insatserna fördubblats och kan för år 1979 uppskattas till i det närmaste 1,2 mrd dkr. Detta utgör ca 10% av de totala offentliga anslagen till FoU i de nordiska länderna, där den sammanlagda FoU-insatsen år 1979 beräknats till ca 25 mrd dkr och den statliga andelen härav till 12 mrd dkr. Sveriges offentliga energi-FoU utgör drygt hälften av de nordiska ländernas sammanlagda statliga FoU-insats på energiområdet.

De olikheter som finns mellan de nordiska länderna i inriktningen av forskningsinsatserna har sin bakgrund i olikheterna i respektive lands energisituation, naturresurser och forskningstraditioner. Sålunda är den norska energiforskningen i och med de omfattande kontinentalsockelaktiviteterna delvis annorlunda utformad än i de övriga nordiska länderna. I Finland har forskningsinsatserna på kärnkraftsområdet länge varit helt övervägande (över 50%). Bland nyare FoU-områden nämns i rapporten speciellt områden som energibesparing, alternativa energikällor och systemanalys som högt prioriterade områden med stora satsningar i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Alla länderna har igångsatt projekt om energibesparande åtgärder inom industri, bebyggelse och bostadsbestånd. Utan att samordning ägt rum har fördelning av insatserna skett genom att Finland främst satsar på torv och ved och Norge på forskning kring vågenergi medan Danmark och Sverige intresserat sig mycket för sol- och vindenergi.

Det anförs i rapporten att det inte synes möjligt eller ändamålsenligt att på basis av uppgifter i betänkanden och offentliggjorda energiforskningsprogram i detalj diskutera gemensamma prioriteringar och i vilken utsträckning koordinering, arbetsfördelning eller ett direkt projektsamarbete sker. Med utgångspunkt från uppgifter i betänkanden, planer och programskrifter på energiforskningsområdet finner rapporten allmänt, att de nordiska länderna fäst relativt ringa uppmärksamhet vid internationellt och inte minst nordiskt energiforskningsarbete.

En annan slutsats som kan dras av länderöversikterna är att den snabba expansionen av energiforskningen aktualiserat frågan om en ändamålsenlig forskarutbildning. Ibland har bristande forskar- och teknikerutbildning på energiforskningsområdet försvårat igångsättningen av redan beslutade program. Vid planeringen av de stora energiforskningsprogrammen har vissa remissinstanser under hänvisning till de personella resurserna ställt sig tveksamma till den kommande forskningens kvalitet. En samnordisk dryftning av forskarutbildningen på energiområdet ter sig mot denna bakgrund angelägen, framhålls det i rapporten.

Som en allmän slutsats av översikten över energiforskningen i de nordiska länderna sägs att den snabba expansionen åtföljts av en eftersläpning när det gäller den planerande och styrande organisationen, åtminstone på samnordiskt plan. Detta kan ha lett till att de nationella satsningarna blivit större och därmed kostsammare än vad de skulle vara med en mera utvecklade nordisk samverkan.

Allmänt konstateras att det nordiska forskningssamarbetet är av väsentligt mindre omfattning än de nordiska ländernas deltagande i internationellt forskningssamarbete. Det anförs varierande orsaker till detta förhållande, bl. a. den rådande osäkerheten med hänsyn till om det är nationella eller nordiska organ som har ansvaret för finansieringen av nordiskt forskningssamarbete.

Ovanstående kritiska synpunkter på bristen på nordiskt samarbete vad gäller energiforskning från arbetsgruppen synes värda allt beaktande. Ett första steg mot en koordinering av de nordiska ländernas insatser på energiforskningsområdet tas genom den ovannämnda sammanställning som Nordisk industrifond är i färd med. Det är angeläget att denna sammanställning följs upp. Betydande möjligheter torde finnas att genom samplanering och samordning mer effektivt utnyttja de under alla förhållanden begränsade resurserna i de nordiska länderna.

En knapp resurs är, som påpekas i arbetsgruppens rapport på grundval av erfarenheter från både Danmark, Finland och Sverige, den begränsade tillgången på kvalificerade forskare. En samnordisk insats för att främja forskarutbildning inom energiområdet bör därför övervägas. Inte minst det begränsade antalet kvalificerade forskare och behovet av utökad forskarutbildning ger anledning att som att led i det påbörjade arbetet med att utveckla det nordiska forskningssamarbetet överväga lämpligheten att

samordna resurserna både för forskning och forskarutbildning inom energiområdet i Norden. Samnordisk forskning kan i första hand inriktas på sådana nya energiområden där forskning inte finns i något av de nordiska länderna respektive samordna den forskning som utförs och undvika dubbelarbete. Som ett lämpligt forskningsprojekt kan pekas på arbetsmiljön för de anställda inom energiindustrin.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts får vi hemställa att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna för en bättre samordning av energiforskningen i Norden.

Oslo, Stockholm, København och Helsingfors den 22 september 1980

Gunnar Berge (A)

Gro Harlem Brundtland (A)

Arne Gadd (s)

Paul Jansson (s)

Egon Jensen (S)

Erkki Liikanen (Sd)

Svante Lundkvist (s)

Olof Palme (s)

*BILAGA 1, Yttranden (se supplement)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget**

Til Økonomisk utvalg er henvist ovennevnte medlemsforslag som er behandlet av utvalget 22. januar 1981 i Stockholm.

1 Medlemsforslaget

Medlemsforslaget A 593/e rekommanderer Nordisk Ministerråd å utrede mulighetene for en bedre samordning av energiforskningen i Norden. Forslagsstillerne viser til at det generelle forskningspolitiske samarbeidet i Norden er aktualisert i et sosialdemokratisk medlemsforslag som ble fremmet i 1980. For å påskynde samarbeidet om energiforskning er dette nye forslag fremmet.

I forslaget opplyses at de nordiske lands samarbeid på energiområdet har pågått i flere år og at det første fellesnordiske organ for energisamarbeid, Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål, ble opprettet i 1957. En rekke utredninger er blitt foretatt og publisert i NU-serien.

Det nåværende samarbeid er i hovedsak konsentrert omkring Nordisk Industrifond som bl. a. for tiden arbeider med en kartlegging av de statlig støttede energiprogram i de nordiske land.

Energiforskning har også tidligere vært behandlet i flere medlemsforslag. I 1974 ble det foreslått opprettet et frittstående energiinstitutt for således oppnå økt nordisk samordning av energiforskningen.

I 1976 ble i et medlemsforslag spørsmålet om å utnytte alternative energikilder tatt opp. Forskning og utredning som pågikk i de nordiske land og i andre industriland om jordvarme, solenergi og vindkraft skulle kartlegges med sikte på å samordne utviklingen av forskning og teknologi om disse energikilder. Begge forslag foranlediget ingen tiltak fra Rådets side.

I forslaget vises også til rapporten "Økt nordisk forskningssamarbeid" som ble fremlagt i 1979 av en arbeidsgruppe under Nordisk Ministerråd. I rapporten konstateres at de nordiske lands statlige finansierte forskning og utvikling på energiområdet har vokset raskt. Det pekes også på at de forskjeller som eksisterer mellom de nordiske land i innretning av forskningsinnsatsene har som bakgrunn i ulikhetene i de respektive lands energisituasjon, naturressurser og forskningstradisjoner. I rapporten konkluderes det bl. a. med at de nordiske land har vist for liten interesse for internasjonalt og ikke minst for nordisk energiforsknings samarbeid. En

fellesnordisk diskusjon av forskerutdannelsen på energiområdet er også, ifølge denne rapport, viktig for å beholde forskningens kvalitet.

Oversikten over energiforskningen i de nordiske land viser at den raske ekspansjonen har resultert i et etterslep, i det minste på nordisk plan, når det gjelder planleggende og styrende organer. Et utviklet nordisk samvirke kunne ha redusert de nasjonale kostnadene.

I rapporten konstateres at det nordiske forskningssamarbeid er av vesentlig mindre omfang enn de nordiske lands deltakelse i internasjonalt samarbeid. Forslagsstillerne mener at disse kritiske synspunkter på brister på nordisk samarbeid på energiforskningsområdet må tas ad notam. Gjennom fellesplanlegging og samordning er det mulig mer effektivt å utnytte de nordiske lands begrensede ressurser. Den kartlegging Nordisk Industriefond arbeider med er et første steg mot koordinering av nasjonale innsatser på energiforskningsområdet. Denne kartlegging bør følges opp.

Forslagsstillerne, med henvisning til ovennevnte rapport, peker også på den begrensede tilgang på kvalifiserte forskere og foreslår at en fellesnordisk innsats for å fremme forskerutdanning innen energiområdet bør overveies.

Forslagsstillerne foreslår at på grunn av manglende tilgang på kvalifiserte forskere bør det overveies å samordne ressursene både for forskning og forskerutdanning innen energiområdet i Norden. Fellesnordisk forskning bør særlig gjelde nye energiområder, men bør også omfatte samordning av nasjonale innsatser for å unngå dobbeltarbeid. Sluttelig peker forslagsstillerne på arbeidsmiljøet for de ansatte innen energiindustrien som et passende forskningsprosjekt.

2 Remissuttalelser er mottatt fra følgende myndigheter og organisasjoner

Nordiske

Nordisk Råds kulturutvalg

Nordisk industrifond

Nordel

Nordens fackliga samorganisation – NFS

Danmark

Energidepartementet

Industridepartementet

Akademiet for de tekniske videnskaber

Dansk arbejdsgiverforening

Finland

Handels- och industriministeriet

Finlands akademi

Statens tekniska forskningscentral (VTT)

Ålands landskapsstyrelse
Finlands kraftverksförening
Affärsarbetsgivarnas Centralförbund
Oljebranschens centralförbund

Norge

Hovedkomiteen for norsk forskning
Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd
Norges almenvitenskapelige forskningsråd (NAVF)

Sverige

Universitets- och högskoleämbetet
Statens råd för byggnadsforskning
Nämnden för energiproduktionsforskning
Naturvetenskapliga forskningsrådet (NFR)
Delegationen för energiforskning
Ingenjörsvetenskapsakademien
Sveriges industriförbund
Svenska petroleum institutet

I det følgende skal en først omtale de remissuttalelser som støtter medlemsforslaget, deretter de som går imot det og til slutt de som stiller seg avventende eller ikke tar noe standpunkt.

Remissuttalelser som i det vesentlige støtter medlemsforslaget

Nordiske

Nordisk Råds kulturutvalg har særskilt sett på mulighetene for gjennom fellesnordiske innsatser fremme forskerutdannelsen på energiområdet. Etter utvalgets oppfatning bør bruken av de nordiske forskerkursene vurderes. I henhold til retningslinjene for kursene, skulle disse kurser vel kunne dekke energiområdet.

Utvalget støtter en samordning av de nordiske ressurser hva gjelder forskerutdannelsen på energiområdet.

Nordisk industrifond finner at omfanget av det nordiske samarbeid innen energiforskningsområdet bør kunne økes vesentlig. Dette krever at nye organisatoriske former for samordning mellom nasjonale ansvarlige organer skapes. Fondet kan bidra aktivt til en slik samordning om mandat gis og økonomiske midler bevilges.

Fondets erfaringer siden 1976 viser at det foreligger betydelige vanskeligheter med å få istand samarbeidsprosjekt på energiområdet og at omfanget ikke er blitt så stort som forventet. Dette skyldes bl. a. at energiforskningsplaner i de nordiske land er blitt utarbeidet helt nasjonalt og at det ikke har vært problemer med å få nasjonal finansiering. Dette har resultert i at samordning mellom prosjekt med samme formål i forskjellige

land har blitt neglisjert. Den begrensede tilleggsfinansiering som kan oppnås fra Fondet, har ikke stimulert de prosjektansvarlige til samarbeid.

Fondet legger idag vekt på å forsøke å informere om og koordinere pågående nasjonal virksomhet innen energiforskningsområdet.

Fondet opplyser at det har opprettet en dataliste over pågående energiprojekt i Norden.

Nordens fackliga samorganisation (NFS) stiller seg positivt til forslagens intensjon. Før noen ny utredning startes, bør man imidlertid avvente resultatet av Nordisk industrifonds kartlegging av de nordiske lands energiforskningsprogram. Det nordiske forskningsprosjekt om energisystemanalyse burde også kunne gi ytterligere underlag for forskningssamordning på energiområdet.

NFS peker også på den arbeidsfordeling Ministerrådet foretok i oktober 1980 vedrørende et energisamarbeidsprogram og at dette må sees i sammenheng med forslagsstillernes ønske om bl.a. samordne eksisterende forskning og unnvike dobbeltarbeid.

NFS foreslår for å imøtekomme forslagens intensjoner at det umiddelbart vedtas tiltak for å øke forskerkontakt og -utveksling og å bedre forskerutdannelsen på energiområdet. Den nordiske energiforskningskonferanse i Stockholm 1980 nevnes som eksempel.

Vedrørende prosjektforslaget om arbeidsmiljøet innen energiindustrien, foreslår NFS at dette kan igangsettes straks innenfor det eksisterende samarbeidsmønster på arbeidsmiljøet.

NFS viser til tidligere fremførte forslag om at Nordisk industrifond bør få en mer aktiv initiativtagende og styrende rolle enn hva som er tilfellet idag.

Sluttelig betoner NFS betydningen av det internasjonale samarbeidet på energiforskningsområdet, bl.a. innen IEA, OECD, EF, etc. og forutsetter at dette tas i betraktning når det nordiske samarbeid utvikles slik at unødig dobbeltarbeid kan unngås.

Nordel opplyser at det gjennom organets planleggingsutvalg skjer en oppfølging og koordinering av det forsknings- og utviklingsarbeid på kraftforsyningsområdet, som finner sted i de nordiske land. Etter Nordels oppfatning er det således ikke behov for ytterligere initiativ til forbedring av samordningen av forskningen i denne gren av energisektoren.

Danmark

Energidepartementet viser til at det innledet et nordisk energisamarbeid basert på statsministrenes beslutning våren 1980. Energiministrene har fordelt oppgaver mellom landene og har videre erklært at et intensivt energiforsknings samarbeid er en nødvendig forutsetning for energiprogrammets gjennomføring. Embetsmannskomiteén har dessuten iverksatt flere aktiviteter for bedre samordne den anvendte energiforskning.

Departementet opplyser at i henhold til den nordiske arbeidsfordeling

har Danmark tatt initiativ til informasjonsutveksling vedrørende nye og vedvarende energikilder.

Departementet konstaterer at hva angår anvendt energiforskning, er den foreslåtte forbedrede samordning allerede under etablering.

Industridepartementet viser til det styrkede samarbeid mellom de nasjonale energiforskningsprogrammer. Departementet peker på den sterke nasjonale satsning på energiforskningsprogrammer, men at tilsvarende ikke er skjedd for Nordisk Industrifond.

Etter departementets oppfattning kan nordisk samarbeide om teknisk forskning og utvikling, herunder energiforskning, innebære økonomiske og andre fordeler. Den igangværende svekkelse av finansieringsmulighetene gjennom fellesnordiske organer i forhold til de nasjonale programmer er derfor uttrykk for en uheldig og utilsiktet tendens.

Finland

Handels- och industriministeriet finner det nødvendig at det nordiske samarbeid innen energiforskning må økes. Ministeriet slutter seg i prinsippet til de synspunkter som er fremført i medlemsforslaget.

Ministeriet viser til at det godkjente programutkast for energisamarbeid aktualiserer et bredere energisamarbeid enn bare energiforskning. En måte å forsterke dette samarbeid på er å omdanne embetsmannskomiteén til et bestående organ som skulle arbeide ut fra det godkjente programforslag.

Ministeriet finner det viktig at energiforskning på nordisk nivå utvikles som en del av det øvrige energisamarbeid.

Ministeriet anser det viktig at også innholdet blir gjort til gjenstand for nordisk samarbeid, og betoner gjensidig samarbeid og arbeidsfordeling ved prosjekter. Samarbeidet er særskilt viktig for Finland som står utenfor IEA.

Statens tekniska forskningscentral (VTT) støtter forslaget og viser til at ifølge VTT's erfaringer er de mest effektive former for forskningssamarbeid og også de letteste å organisere innen energiområdet: nordiske fellesprosjekt og bedre nordisk utnyttelse av eksisterende nasjonale forskningslaboratorier og motsvarende. Finansieringen bør fortrinnsvis skje over det nordiske budsjett. Forskningsarbeidet bør utføres av de organisasjoner som utfører energiforskning i de ulike nordiske land. VTT anser at den nåværende praksis i prinsippet er den rette.

Vedrørende passende forskningsprosjekt, opplyser VTT at om ønskelig kan flere gjennomførbare prosjekt fremlegges.

Finlands kraftverksförening støtter forslaget, men fremholder samtidig at det finnes tilstrekkelig med koordineringsorgan på dette området. Den innbyrdes arbeidsfordeling bør klargjøres. Viktige prosjekt vil være bruk av kull og innenlandsk brensel samt bygningers varmeøkonomi. Nordisk samarbeid skulle også kunne åpne nye muligheter for finansiering av energiforskning.

Finlands akademi støtter forslaget og finner at Nordel og Nordforsk kan gjøre en betydelig innsats innen energiforskning. Finansiering kan skje via Nordisk industrifond. Derimot er akademiet imot å opprette nye felles energiforskningsinstitutt.

På nordisk nivå bør videreutdannelsen av forskere styrkes og de eksisterende forskningsressurser bør utnyttes så effektivt som mulig. Akademiet anser også at det er viktig å øke utvekslingen av forskningsresultat særlig innen områder som energisparing, bivirkningen av energibruket, energiproblem i tilknytning til transport samt bruk av naturgass.

Som aktuelt forskningsprosjekt, foreslår akademiet å studere bivirkninger av kraftverks vannreservoar.

Ålands landskapsstyrelse støtter medlemsforslaget.

Norge

Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd (NTNF) peker på de betydelige forskjeller mellom de nordiske land når det gjelder struktur og behov i energiforsyningen. NTNF viser dessuten til den begrensede arbeidsdeling Ministerrådet er blitt enig om vedrørende forskning innen alternative energikilder, men tilføyer at denne deling i praksis ikke synes gjennomført i tilstrekkelig høy grad.

NTNF fremholder at effektiv arbeidsdeling krever god informasjonsutveksling og at dette området bør vies større oppmerksomhet. I denne sammenheng minner NTNF om arbeidet med å etablere en informasjonsutvekslingsavtale mellom de nordiske land og USA's energidepartementet. Hvis en slik avtale blir satt ut i live, vil arbeidet med å gjennomføre den danne et godt grunnlag for bedre informasjonsutveksling og samarbeid også i Norden.

NTNF finner at produksjon og distribusjon av elektrisk energi utpeker seg som den sektor hvor man gjennom praktisk arbeid kanskje kan oppnå de største fordeler. Nordel bør kunne koordinere eventuell forskningssamarbeid på dette felt.

NTNF mener at tilfredsstillende samarbeid vedrørende energiforskning kan oppnås gjennom eksisterende institusjoner i de nordiske land.

Norges almenvitenskapelige forskningsråd (NAVF) stiller seg generelt positivt til forskningssamarbeid over landegrensene; også i Norden. For å beholde fleksibilitet og handlefrihet er NAVF skeptisk til tanken om et eget nordisk energiforskningsinstitutt eller til en annen fast formell nordisk organisasjon innen denne sektor.

NAVF stiller seg negativt til å bruke nordiske forskningsmidler til energisamarbeid, da neppe noen annen sektor får så rikelige bevilgninger på nasjonalt plan. Derimot bør det skje en samordning av prosjekter og programmer.

NAVF fremholder at nordisk samarbeid innen energiforskning må om-

fatte både anvendt forskning og grunnforskning. Disse innsatsområdene må stå i et rimelig balanseforhold til hverandre.

NAVF er enig i at tilgangen på kvalifiserte forskere virker begrensende på dagens energiforskning, og anfører at samordning av nordiske aktiviteter innenfor forskerrekutteringen kan tenkes å være et gunstig virkemiddel. Denne tanke er ny, og det er uklart hvordan en samordning kan skje i praksis, men NAVF er beredt til å drøfte en slik oppgave.

Hovedkomitéen for norsk forskning stiller seg positivt til nordisk forskningssamarbeid. Etter komitéens oppfattning eksisterer det ingen vesentlige hindringer når forskningsmiljøene ønsker samarbeid, og det kan skje innenfor gitte økonomiske rammer.

Komitéen finner det også tvilsomt om særskilte finansieringsordninger vil tilskynde nordisk samarbeid.

Komitéen støtter tanken om et samarbeid for derved unngå unødig dobbeltarbeid, men viser til at det også på nasjonalt plan er samordningsvanskeligheter. Det har vist seg særdeles vanskelig å få til en styrt samordning på tvers av de enkelte institusjoner.

Etter komitéens oppfatning vil en samordning over landegrensene være en temmelig umulig oppgave med den organisasjonsstruktur og samordningsstruktur en har i de forskjellige land. En forutsetning for et samarbeid er å fjerne formelle hindringer.

Som en mulig samarbeidsmodell foreslår komitéen etablering av en liten arbeidsgruppe, s. k. papirinstitutt, som kan foreta en langsiktig vurdering, planlegging og rådgivning vedrørende spørsmålet om en bedre nordisk samordning av energiforskningen. Arbeidsgruppen, eller sekretariatet, bør være knyttet f. eks. til Ministerrådets rådgivende komité for forskning.

Sverige

Delegationen för energiforskning (DFE) stiller seg positiv til forslagens intensjoner, men minner også om at fordelene ved et nordisk samarbeid ikke alltid står i rimelig forhold til innsatsene. Særlig kan dette gjelde hvor flertallet av de nordiske land allerede deltar i et bredere internasjonalt samarbeid f. eks. innen IEA.

DFE viser til det lenge eksisterende forskningssamarbeid, som også dekker energiområdet, innen bebyggelse- og transportsektoren. Det pågår også et uformelt samarbeid mellom programorganer i de nordiske land hva gjelder informasjonsutveksling. Nordiske deltakere finnes i noen svenske referansegrupper innen energiforskningsprogrammet.

DFE har i 1980 arrangert sammen med tilsvarende organisasjoner i Danmark, Finland og Norge et nordisk energisystemsymposium.

DFE foreslår at Nordisk industrifond nedsetter en rådgivende gruppe for forberedelse av beslutninger om nordiske energistudier. De nasjonale programorganer bør være representert i denne gruppe.

Nämnden för energiproduktionsforskning (NE) finner at behovet for

forskningssamordning er dekket gjennom de kontakter som allerede foreligger, eller som er under etablering mellom programorgan, forskere og forskningsinstitutt i de nordiske land. Nordisk industrifond bør ytterligere utnyttes i det kartleggende og kontaktskapende arbeidet. Tiltak utover dette synes ikke nødvendig.

Etter NE's mening er det tidligere foreslåtte nordiske energiinstitutt nå av stor interesse. En frittstående utrednings- og prognosvirksomhet med formål å søke å identifisere fellesnordiske løsninger for eksempelvis brennstoffforsyning er etter NE's oppfatning av verdi både for det mellomnordiske og det nasjonale energiplanleggingsarbeidet. Avgjørende er at virksomheten drives uavhengig av de mer konkrete samarbeidsprosjekt som diskuteres i andre sammenhenger.

Statens råd for bygnadsforskning redegjør for sin virksomhet og opplyser at energiforskning særlig skjer innen IEA, men at det også er sluttet bilaterale avtaler om energiforskning med Frankrike og Vest-Tyskland.

Byggeforskningssamarbeid innen Norden skjer gjennom Nordiske byggeforskningsmøtet og Nordiske byggeforsknings organers samarbeidsgruppe. Innen utvalgte fagområder, bl. a. energi, er det nedsatt arbeidsgrupper.

En vanskelighet for nordisk samarbeid har etter rådets mening vært forskjellige prioriteringer i mål og middel i de ulike lands energipolitikk. Disse forskjeller er nå imidlertid i ferd med å forsvinne.

Rådet bekrefter at det eksisterer mangel på kvalifiserte høyskoleforskere innen energiområdet, og finner det viktig med fellesnordisk innsats for å styrke forskerutdannelsen.

Rådet peker på at forslaget ikke redegjør for hvorledes et økt nordisk forskningssamarbeid skal organiseres eller finansieres, og nevner at motsvarende virksomhet innen IEA kan tjene som modell i visse deler.

Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA) deler forslagets anførte synspunkter på vekten av kunnskaps- og erfaringsoverføring mellom forskere i ulike land. Styrket forskerutdanning er nødvendig.

De nordiske lands forskjellige forutsetninger har ledet til delvis ulik innretning på energiforskningen, og dette innebærer ifølge IVA en minsket risiko for dobbeltarbeid og også minsket behov for samordning over grensene av selve forsknings- og utviklingsvirksomheten. Mot denne bakgrunn er det naturlig at internasjonalt forskningssamarbeid har fått større omfang enn det som skjer på nordisk basis.

IVA fremholder at de nordiske ressurser for energiproduksjon og distribusjon åpner interessante perspektiv for samarbeid, men dette ligger på et annet plan enn det foreslåtte forskningssamarbeid.

IVA anser at et økt internasjonalt forskningssamarbeid og utvidede kontakter bør etterstrebes, men at også de nordiske samarbeidsmulighetene må tilrettes. I første hånd må de enkelte forskeres og forskningsinstitusjoners behov, ønskemål og synspunkter være veiledende.

Naturvetenskapliga forskningsrådet (NFR) deler i stor utstrekning for-

slagets synspunkter. NFR avviser tanken om et institusjonalisert nordisk forskningssamarbeid av frykt for å få nye organ uten særskilt kompetanse og med uklare forhold til de nasjonale motsvarigheter.

Derimot er NFR positivt innstilt til nordisk samordning av de nasjonale innsatser. Etter NFR's mening er det nordiske samarbeid ofte en viktig del av en bredere europeisk samarbeidsdiskusjon, hvor det er en nær kontakt mellom de nordiske lands forskningsråd.

Det begrensede europeiske samarbeid må imidlertid ikke hindre en mer langtgående samordning av de nordiske virksomheter på energiforskningsområdet.

Her er det viktig å skjelne mellom den mer langsiktige energiforskning og den mer kortsiktige.

NFR anser at det er gode forutsetninger for en viss samnordisk forskning innen energirelatert grunnforskning.

NFR støtter en viss samordning av ressursene for forskerutdanning og antyder at dette kan skje innen rammen for Nordiske Forskerkurser.

Universitets- og högskoleämbetet støtter forslaget og peker på at en viss kartlegging av nordisk samarbeid på energiforskningsområdet allerede er gjennomført. Embetet viser særlig til Nordisk Industrifonds kartlegging av de offentligstøttede energiforskningsprogram i de nordiske land.

Embetet fremholder at det særlig er de langsiktige grunnforskningsaktiviteter som kan vinne på nordisk samordning og samarbeid, mens samarbeid om mer kortsiktig og snever målsinnrettet energiforskning vil være vanskelig å realisere.

Embetet understreker viktigheten av at det også kommer igang økt nordisk samarbeid innen forskerutdannelsen.

Sveriges Industriförbund stiller seg positivt til forslaget. Forbundet viser til det pågående samarbeid, om enn ofte uformelt, mellom enkelte forskere, mellom organer og ulike forskningsinstitusjoner. Et stort skritt mot koordineringen av nordiske innsatser gjøres i og med Nordisk industrifonds pågående kartlegging.

Forbundet uttaler seg mot en etablering av en permanent organisasjon for nordisk energiforskning.

Forbundet peker på betydningen av samarbeid med land utenfor Norden, men hevder også at de nordiske land burde kunne samfinansiere mange prosjekt. Spesielt gjelder dette prototyper, og demonstrasjonsanlegg, og forbundet beklager at dette ikke er nevnt i forslaget. Slike anlegg vil kunne gi raske praktiske resultat. Anleggene bør i så fall stå åpne for alle interesserte som på plassen skal kunne studere de tekniske løsninger og samtidig få et klart bilde av de økonomiske mulighetene.

Remissinstanser som går imot medlemsforslaget eller som ikke finner å kunne støtte det

Finland

Oljebranschens centralförbund finner ikke å kunne støtte forslaget hva gjelder samarbeid og koordinering av forskningsarbeidet. Et slikt samarbeid vil neppe medføre kvalitativt eller kvantitativt bedre forskningsarbeide enn hva som allerede utføres.

Derimot finner forbundet at det vil være nyttig med en utvidet datautveksling mellom landene. Informasjonsutveksling skjer idag også gjennom Nordforsk. Det vil også være viktig å fremme markedsføring og bruk av nye produkter og metoder.

Forbundet finner det nyttig med mer effektiv forskerutdanning, men antar at et nordisk fremstøt på dette området ville møte store praktiske vanskeligheter.

Etter forbundets oppfatning er innretning av forskningsarbeidet på nye energiområder i seg selv ikke verdt å etterstreve så lenge konkrete unytteligheter ikke er til stede. Slike spørsmål bør avgjøres i hvert enkelt tilfelle og forbundet viser til dets positive uttalelse om medlemsforslaget om alternative drivmiddel.

Forbundet minner om at det allerede i flere år har eksistert et samarbeid innen energisektoren mellom foretak og forskningsinstitusjoner i de nordiske land.

Etter forbundets mening hører det foreslåtte prosjekt om arbeidsmiljøet for de ansatte innen energiindustrien hjemme i forskningen om arbeidsmiljøet.

Remissinstanser som stiller seg avventende eller ikke tar noe standpunkt til medlemsforslaget

Danmark

Akademiet for de tekniske Videnskaber peker på at dets struktur innebærer at Akademiet som sådan vanskelig kan uttale seg om medlemsforslaget.

Dansk arbejdsgiverforening avstår fra å uttale seg om forslaget.

Finland

Affärsarbetsgivarnas centralförbund avstår fra å uttale seg om forslaget.

Sverige

Svenska petroleum institutet avstår fra å uttale seg om forslaget.

3 Utvalget

I medlemsforslaget pekes på at det nordiske samarbeid på energiområdet har pågått i flere år og at det første fellesnordiske organ for energisamarbeid, Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål, ble opprettet i 1957. En rekke utredninger er blitt foretatt og publisert i NU-serien.

Det nåværende samarbeid er i hovedsak konsentrert omkring Nordisk Industrifond, som bl. a. for tiden arbeider med en kartlegging av de statlig støttede energiprogram i de nordiske land.

Forslagsstillerne anfører at det er viktig at denne sammenstilling som er et første skritt mot en koordinering av de nordiske lands innsatser på energiforskningsområdet blir fulgt opp.

Remissinstansene uttaler seg enten om hele forslaget eller om deler derav. De fleste støtter grunntanken om et utvidet nordisk samarbeid på energiforskningsområdet for derved bedre utnytte de begrensede ressurser i de nordiske land.

Imidlertid råder det uenighet blant instansene hvorledes samarbeidet skal gjennomføres. Forslagsstillerne viser til den foreløpige rapport "Økt nordisk forskningssamarbeid", hvor det antydes at nordiske bevilgninger i tillegg til nasjonale – på områder f. eks. energi som er nasjonalt prioriterte – ikke er et tilstrekkelig virkemiddel til å øke samarbeid.

Nordisk Industrifonds erfaringer viser at det foreligger betydelige vanskeligheter med å få i stand samarbeidsprosjekt på energiområdet samt at fondets begrensede tilleggsfinansiering ikke i tilstrekkelig grad har stimulert de prosjektansvarlige til samarbeid.

Hovedkomitéen for norsk forskning peker på at også på nasjonalt plan er det vanskelig å få til styrt samordning av energiforskningen på tvers av de enkelte institusjoner.

Etter utvalgets oppfatning synes det således å foreligge store samordningsproblemer på såvel nasjonalt som nordisk plan, og at det er nødvendig med mer aktiv styring av innsatsene.

Flere remissinstanser, særlig forskningsråd, går imot etablering av nye institusjoner som skal koordinere energiforskningssamarbeidet. Utvalget kan forsåvidt slutte seg til dette standpunkt, men på den annen side synes det klart at bedre samordning av de enkelte lands energiforskning, særlig hva gjelder prosjekt og programmer, synes påkrevet, for derigjennom unngå unødige dobbeltarbeid. En effektiv samordning vil etter utvalgets oppfatning nødvendiggjøre nye organisatoriske former. Dette bør i størst mulig grad baseres på eksisterende organer. I denne sammenheng bør særlig Nordisk Industrifonds rolle i nordisk energiforskningssamarbeid vurderes.

Utvalget anser at det samarbeidsprogram på energiområdet som ble vedtatt av Ministerrådet våren 1980, og som særlig gjelder arbeidsfordeling mellom de nordiske land hva angår anvendt energiforskning, er et skritt i riktig retning.

En effektiv arbeidsfordeling krever god informasjonsutveksling, og utvalget er enig med de instanser som fremholder at dette området bør vises større oppmerksomhet. I denne sammenheng anser utvalget at det kartleggingsarbeid som Nordisk industrifond utfører kan danne grunnlag for en mer omfattende informasjonsutveksling.

Utvalget vil også minne om betydningen av det internasjonale samarbeidet på energiforskningens område, og forutsetter at dette tas i betraktning i det videre samarbeid slik at unødige dobbeltarbeid kan unngås.

I medlemsforslaget anføres at et passende forskningsprosjekt vil være "Arbeidsmiljøet for de ansatte innen energi-industrien". Utvalget vil ikke ta stilling til dette foreslåtte prosjekt, men vil fremholde at dette kan vurderes direkte innenfor det eksisterende samarbeidsmønster på arbeidsmiljøets side.

Forslagsstillerne anfører at en begrensende faktor på energiforskningsområdet er tilgangen på kvalifiserte forskere. De fleste remissinstanser deler denne oppfatning og fremholder at en styrket forskerrekuttering er vesentlig både på kort og lang sikt. Imidlertid sies det lite om hvorledes dette kan gjennomføres i praksis.

Utvalget er enig i denne fremstilling og finner det naturlig at Ministerrådet søker å samordne de nordiske ressurser hva gjelder forskerutdannelsen på energiområdet. I denne sammenheng vil utvalget vise til Nordisk Råds kulturutvalgs uttalelse, hvor det anføres at en utvidet bruk av De nordiske forskerkursene bør overveies.

Under henvisning til hva som er anført ovenfor vil utvalget foreslå at Nordisk Råd vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å utrede mulighetene for en bedre samordning av energiforskningen i Norden.

Stockholm, 22. januar 1981

Sampsa Aaltio (Kok)

Halvard Bakke (A)

Gunnar Berge (A)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Knud Enggaard (V)

Knud Heinesen (S)

Allan Hernelius (m)

Paul Jansson (s)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Bertil Jonasson (c)

Lars Korvald (Kr.F.)

Erkki Liikanen (Sd)

Svante Lundkvist (s)

Páll Pétursson (F)

Formann

Gabriel Romanus (fp)

Ib Stetter (KF)

Jógvan Sundstein (Fkfl)

Henrik Westerlund (Sfp)

Kåre Willoch (H)

BILAGA 3. I efterhand inkomna yttranden (se supplement)

Medlemsförslag

om enhetliga viseringsregler i de nordiska länderna

(Väckt av K. B. Andersen, Lennart Andersson, Tellervo Koivisto och Liv Stubberud)

Nordiska rådet antog 1973 en rekommendation angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik (*rek. 10/1973*). I rekommendationen uppmanas regeringarna i de nordiska länderna att genomföra en utlänningslagstiftning i huvudsaklig överensstämmelse med de förslag som framlagts i betänkandet "Utlänningspolitik och utlänningslagstiftning i Norden" (*NU 1970: 16*). I betänkandet tas bl. a. upp de olika legitimationshandlingarna och tillståndsgivningen vid inresa. Reglerna om visumtvång berörs härvid.

I de nordiska länderna pågår eller har just avslutats revisioner av utlänningslagarna. I detta revisionsarbete torde de förslag som framförts i det nordiska betänkandet beaktas. Likaså har arbetet skett i kontakt mellan länderna.

Viseringsfrågan har tidigare behandlats i Nordiska rådet i form av ett medlemsförslag 1970 om upphävande av viseringstvånget. Förslaget föranledde inte några åtgärder från rådets sida med hänvisning bl. a. till att upphävande av visumtvånget inte kan ske ensidigt och generellt i Norden utan måste företas på basis av ömsesidighet från vederbörande utomnordiska stat. I betänkandet över medlemsförslaget berördes utan ställningstagande möjligheten att införa gemensam nordisk visering, dvs. att låta visum meddelat i ett nordiskt land få giltighet i övriga nordiska länder.

Utlänning, som vill resa i nordiskt land, skall i princip ha inresetillstånd (visering). Visering har nationell giltighet och meddelas således av varje land för sig. Visering gäller endast för inresa och uppehåll i det land där tillståndet meddelats. Från skyldighet att ha visering har länderna befriat medborgare i ett stort antal stater i och utom Europa.

I preamblen till den nordiska passkontrollöverenskommelsen från 1957 fastslås att staterna skall eftersträva att använda viseringstvång i samma omfattning och söka åstadkomma en likartad praxis beträffande meddelande av visering för affärs-, studie- och turistresor samt liknande kortvariga resor.

Ett särskilt organ tillsattes i samband med passkontrollöverenskommelsens tillkomst – Nordiska utlänningsutskottet. Detta verkar särskilt för att medlemsländer, som uppehåller en mera stram viseringspolitik än andra, skall upphäva viseringsskyldigheten gentemot utomnordiska länder i samma omfattning som de länder som nått längst i detta avseende.

Det kan emellertid noteras att inte obetydliga skillnader föreligger mellan de nordiska länderna i fråga om antalet utomnordiska länder för vars medborgare viseringstvangen upphävts. För Danmark och Sverige är antalet 84, för Norge 83, för Finland 70 och för Island 56, allt per 1979-10-01.

Av ovanstående framgår att samordningen mellan länderna såvitt gäller upphävande av viseringsskyldigheter inte fullföljts i den omfattning som synes ha åsyftats i passkontrollöverenskommelsen.

Passkontrollöverenskommelsen innebär i princip att utläningar tillåts att utan att undergå passkontroll resa direkt från en nordisk stat till en annan över ett godkänt gränsövergångsställe och att kontrollen av inresande utläningar sker endast vid gränsen mellan nordiskt och icke-nordiskt land. Överenskommelsen utgår från som tidigare nämnts att visering skall ha nationell giltighet. Den praktiska konsekvensen av detta blir att icke-nordbor som en gång kommit in i det nordiska passkontrollområdet får möjlighet att röra sig fritt inom området och således även att utan visering inresa till land där viseringsplikt gäller för dem.

I samband med behandlingen av den inledningsvis nämnda frågan om samordning av den nordiska utlänningslagstiftningen påpekades av flera remissorgan de svårigheter för inresekontrollen som viseringskravet innebär. Det förmodades att ett mycket stort antal viseringspliktiga utläningar förflyttar sig över land- och sjögränser inom Norden utan att ha visering till mer än ett nordiskt land.

Denna icke önskade effekt av passkontrollöverenskommelsen har resulterat i en ändring 1979 av överenskommelsen, vilken ger möjlighet för ett nordiskt land att tillfälligt införa generell passkontroll om detta är nödvändigt för att förhindra ett omfattande illegalt inresande vilket ansågs bero på att de berörda länderna har olika viseringskrav.

Ännu har inte något nordiskt land tillämpat rätten till generell passkontroll.

Skall passöverenskommelsen fungera helt i enlighet med sitt avsedda syfte bör den kompletteras med en likartad utlänningslagstiftning.

Vi är medvetna om svårigheten att nå fram till full enhetlighet i de nordiska ländernas utlänningslagstiftning. Dock bör man redan nu kunna inrikta arbetet på ländernas viseringsregler mot bakgrund av de problem, som den illegala invandringen till följd av olikheterna i viseringsreglerna medför.

Som framgått av ovanstående finns inom Nordiska rådet redan en rekommendation om samordnad utlänningslagstiftning. Det har också noterats att respektive nordiskt land arbetar eller har avslutat arbetet med

revisionen av sina utlänningslagar. Det samarbete som bedrivs på detta område är värdefullt och nödvändigt.

Vi finner det emellertid angeläget att de nordiska länderna mot bakgrund av olikheterna i omfattningen av användningen av viseringskrav och de konsekvenser detta medför tar upp till behandling möjligheterna att införa enhetliga viseringsregler. I detta sammanhang bör även undersökas möjligheterna att låta visum, som meddelats i ett nordiskt land, omfatta också övriga nordiska länder.

Mot bakgrund av vad ovan anförts får vi föreslå,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna att införa enhetliga viseringsregler i de nordiska länderna.

Stockholm, København, Oslo och Helsingfors den 30 september 1980

K. B. Andersen (S)

Tellervo Koivisto (Sd)

Lennart Andersson (s)

Liv Stubberud (A)

*BILAGA 1. Yttranden (se supplement)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget**

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag A 595/j om ensartede viseringsbestemmelser i de nordiske lande.

Udvalget har behandlet medlemsforslaget på møder den 24.-25. november 1980 i Oslo, den 19.-20. januar 1981 i Stockholm og den 2. marts 1981 i København.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget er fremsat den 30. september 1980 af K. B. Andersen (S), Lennart Andersson (s), Tellervo Koivisto (Sd) og Liv Stubberud (A).

Det foreslås i forslaget, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at undersøge mulighederne for at indføre ensartede viseringsregler i de nordiske lande.

Der henvises i medlemsforslaget bl. a. til, at det i præamblen til den nordiske paskontroloverenskomst fra 1957 fastslås, at staterne skal efterstræbe at anvende viseringstvang i samme omfang.

Forslagsstillerne konstaterer imidlertid ikke ubetydelige forskelle mellem de nordiske lande i spørgsmålet om antallet af ikke-nordiske lande, for hvis medborgere viseringskravet er ophævet (Danmark og Sverige 84, Norge 83, Finland 70 og Island 56). Det anføres, at en af konsekvenserne af paskontroloverenskomsten i denne henseende bliver, at ikke-nordboer, som én gang er kommet ind i det nordiske paskontrolområde, får mulighed for at bevæge sig frit inden for området og således også uden visering indrejse i et land, hvor der gælder viseringspligt for dem. Det formodes, at en sådan trafik finder sted i betydeligt omfang. Dette er baggrunden for den i 1979 gennemførte ændring af paskontroloverenskomsten, der giver mulighed for, at et nordisk land midlertidigt kan indføre generel paskontrol.

På baggrund af ulighederne i omfanget af anvendelsen af viseringskrav og de konsekvenser, dette medfører, finder forslagsstillerne, at de nordiske lande bør behandle mulighederne for at indføre ensartede viseringsregler. I denne sammenhæng bør også undersøges mulighederne for at lade visum, som meddeles i et nordisk land, omfatte de øvrige nordiske lande.

2. Remissudtalelser

Medlemsforslaget har været sendt på remiss til nedennævnte myndigheder.

Der er i perioden fra den 2. januar indkommet svar fra de remissinstanser ud for hvilke, der er anført et +.

Nordiske:

Nordisk Udlændingeudvalg

Danmark

- + Arbejdsministeriet
- + Indenrigsministeriet
- + Justitsministeriet
- + Udenrigsministeriet

Finland:

- + Ministeriet för utrikesärendena
- + Ministeriet för inrikesärendena
- + Arbetskraftministeriet
- + Ålands landskapsstyrelse

Norge:

- + Justisdepartementet
- + Kommunal- og arbeidsdepartementet
- + Utenriksdepartementet

Sverige:

- + Rikspolisstyrelsen
- + Statens invandrarverk
- + Generaltullstyrelsen
- + Svenska ambassaden i Beirut
- + Svenska ambassaden i Ankara.

Remissudtalelserne kan sammenfattes således:

Der udtales fra remissinstanser i alle lande ønske om at opfylde den nordiske paskontroloverenskomsts forudsætning om ensartede nordiske viseringsregler. Det fremhæves dog i samme forbindelse, at de nordiske landes forskellige tilhørsforhold til internationale organisationer og ikke sammenfaldende relationer i international sammenhæng i øvrigt kan gøre en fuldstændig ensartethed vanskelig eller umulig at nå.

Det fremhæves fra flere sider, at der på et embedsmandsmøde i 1979 med deltagelse af repræsentanter for de nordiske udenrigs- og justitsmyndigheder er truffet beslutning om i videst muligt omfang at tilstræbe anvendt visumtvang i samme omfang i de nordiske lande, og at intet nordisk land fremdeles skal træffe bestemmelse om ophævelse af visumtvang uden først at undersøge, om de øvrige nordiske lande er beredte til samtidig at træffe tilsvarende overenskomst med samme land.

Direkte tilslutning til medlemsforslaget giver udenrigsministeriet og justitsministeriet i Danmark, Ålands landskapsstyrelse og generaltullstyrelsen i Sverige.

Utenriksdepartementet og justisdepartementet i Norge kan i princippet støtte tanken om fælles viseringsregler, men finder, at der fortsat må være adgang til unilateralt at foretage ændringer i viseringsreglerne, når et behov herfor måtte melde sig.

Arbetskraftministeriet i Finland, der oplyser, at visumtvangen ikke har nævneværdig arbejdskraftpolitisk betydning i Finland, finder det formålstjenligt at fortsætte og effektivisere samarbejdet inden for Nordisk Udlændingeudvalg. Samme standpunkt har rikspolisstyrelsen i Sverige og statens invandrarverk. Invandrarverket bemærker, at uligheder i viseringspligtens omfang har sin baggrund i, at indvandertrykket er forskelligt i de enkelte lande.

Inrikesministeriet i Finland anser, at selv om medlemsforslaget er interessant og åbner nye udsigter for det nordiske samarbejde, kræver det, for at kunne gennemføres, yderligere undersøgelser om, hvorledes det i praksis skal kunne realiseres, og hvilken effekt det vil få på forskellige livsområder inden for det nordiske paskontrolområde.

Ingen remissinstans udtaler sig direkte imod medlemsforslaget.

Større skepsis møder tanken i medlemsforslagets præmisser om at lade visum, som meddeles i et nordisk land, omfatte også de øvrige nordiske lande.

Arbetskraftministeriet i Finland, der finder en sådan ændring værd at efterstræbe, fremhæver, at der først må foreligge almene forudsætninger. Justisdepartementet i Norge finder, at en sådan ordning vil kunne medføre uønskede virkninger af rent fremmedkontrolmæssig art og kan ikke gå ind for denne del af forslaget. Rikspolisstyrelsen anfører, at en sådan ordning først bør overvejes, når total ensartethed er opnået vedrørende viseringstvang og praksis i de nordiske lande. Statens invandrarverk anser det ikke for realistisk at indføre en sådan ordning, så længe der består betydelige uligheder mellem landene, bl. a. i spørgsmålet om viseringspligtens omfang og i spørgsmålet om grundlaget for bevilling af opholdstilladelse.

3. Juridisk udvalg

Ved indgåelsen af den nordiske paskontroloverenskomst i 1957 forpligtede de nordiske lande sig til at efterstræbe anvendelse af viseringstvang i samme omfang over for statsborgere fra ikke-nordiske lande.

Medlemsforslagets oplysninger om viseringsreglerne i de enkelte nordiske lande er bekræftet i remissudtalelserne og viser, at der endnu næsten 25 år efter indgåelsen af paskontroloverenskomsten eksisterer forskelle, som man i 1957 ønskede afviklet.

Udtalelserne fra de hørte remissinstanser viser klart, at ønsket om og viljen til at arbejde for begrænsning af viseringskravene stadig er gældende. Juridisk udvalg anerkender det arbejde, der i denne henseende udføres i det nordiske udlændingeudvalg, og udvalget er enig med de remissinstanser, som udtrykker ønske om en yderligere intensivering af arbejdet i udlændingeudvalget.

Juridisk udvalg erkender, at det med de ulige tilknytningsforhold til forskellige internationale organisationer, og med den i nogle henseender ikke sammenfaldende holdning til visse udenrigs- og forsvarspolitiske

spørgsmål ikke på nuværende tidspunkt er muligt at nå fuldstændig overensstemmelse mellem de nordiske landes viseringskrav.

Mange af de aktuelle problemer, der i dag opstår som følge af illegal indvandring i ét nordisk land via et andet, hvor viseringskravene ikke er de samme, kunne imidlertid undgås, hvis viseringsreglerne var mere ensartede. Juridisk udvalg finder det derfor ønskeligt, at de fællesnordiske bestræbelser henimod ensartede viseringsbestemmelser intensiveres. Det kan i den aktuelle situation være påkrævet at understrege dette ønske for derved at støtte de igangværende bestræbelser.

Under henvisning hertil og til den gennemgående positive reaktion, som medlemsforslaget har mødt hos de forskellige remissinstanser, indstiller juridisk udvalg derfor til Nordisk Råds plenarforsamling, at rådet stiller sig bag ønsket om øget ensartethed i de nordiske landes viseringsbestemmelser og markerer dette med en vedtagelse af udvalgets forslag til rekommandation.

I medlemsforslaget fremføres den tanke, at visum, som meddeles i ét nordisk land, også skulle omfatte de øvrige nordiske lande. En sådan tilstand må være et naturligt endemål for bestræbelserne på at tilvejebringe ensartede viseringsregler. Det må imidlertid erkendes – således som det også påpeges i flere remissudtalelser – at forudsætningerne for en snarlig realisering af denne målsætning ikke vil være til stede, før de enkelte landes viseringsregler yderligere er tilnærmet hinanden.

Selv om juridisk udvalg således i princippet også kan tilslutte sig medlemsforslagets tanke om fællesnordiske visa, er det udvalgets opfattelse, at en rekommandation til Nordisk Ministerråd på nuværende tidspunkt bør indskrænke sig til at omfatte den del af viseringsproblematikken, som det må anses for realistisk at kunne løse inden for en kortere årrække.

Juridisk udvalg skal derfor indstille, at Nordisk Råd vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at undersøge mulighederne for at gennemføre ensartede viseringsregler i de nordiske lande.

København, den 3. marts 1981

K. B. Andersen (S)

Formand

Halldór Ásgrímsson (F)

Kjell Magne Fredheim (A)

Guttorm Hansen (A)

Asser Stenbäck (Skl)

Lennart Andersson (s)

Nils Carlshamre (m)

Astrid Gjertsen (H)

Nathalie Lind (V)

Lars Werner (vpk)

Medlemsförslag

om en nordisk litteraturantologi för gymnasierna

(Väckt av Arní Gunnarsson, Inger Hirvelä, Gunnel Jonäng, Sture Palm, Arvo Salo och Ingrid Sundberg)

Läroplanen för undervisning i modersmål, litteratur och litteraturhistoria är likartad i de nordiska länderna. I fråga om tre av länderna sker undervisningen inom ramen för ett nära besläktat språkområde. I denna undervisning ingår också uppgifter där eleverna får ta del av en eller flere texter av nordiska författare på deras originalspråk, också författare på grannspråk.

Någon lärobok i nordisk litteraturhistoria eller en antologi avsedd för utbildning av modersmållärare eller för praktisk undervisning i gymnasiet finns inte. Denna brist har flere konsekvenser. Undervisningen i modersmålet och litteratur saknar sålunda ofta ett nordiskt inslag och eleverna får kanske inte alls stifta bekantskap med de nordiska grannspråken. Det nordiska inslaget blir helt beroende av lärarens egen aktivitet, vilken begränsas av pressade undervisningsscheman och omfattande arbetsuppgifter.

En nordisk litteraturantologi kunde väsentligen förändra läget. Ett urval kortare textavsnitt av levande författare på nordiska språk skulle dels kunna ge eleverna en uppfattning om nordiska grannspråk, dels underlätta deras språkförståelse. Genom litteraturen kunde de också få en uppfattning om levnadsvillkor och kultur i Norden. Därtill kunde även kännedomen om ledande nordiska författare öka.

I fråga om de mindre utbredda nordiska språken, såsom finska och isländska, skulle textillustrationer kunna ingå tillsammans med en koncentrerad redogörelse för språkens uppbyggnad.

I första skedet skulle en nordisk litteraturantologi kunna utarbetas i experimentsyfte och i begränsad omfattning. På basen av erfarenheterna med en upplaga om några tusen kunde arbetet föras vidare. Eftersom antologin endast skulle tjäna som ett ändamålsenligt läromedel inom redan fastslagna undervisningsramar, skulle den inte i sig själv öka undervisningens omfattning i modersmål och litteratur, inte heller skulle undervisningens proportioner förskjutas t. ex. till modersmålet och den egna litteraturens nackdel.

Med hänvisning till ovanstående föreslår vi,
att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ställa
medel till förfogande för produktion av en nordisk litteraturantologi för gymnasietadiet.

Göteborg den 29 september 1980

Arní Gunnarsson (A)

Gunnel Jonäng (c)

Arvo Salo (Sd)

Inger Hirvelä (Skdl)

Sture Palm (s)

Ingrid Sundberg (m)

*BILAGA 1, Yttranden (se supplement)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om en nordisk litteraturantologi för gymnasier. Förslaget har behandlats vid möte den 1–2 december 1980 samt den 22–23 januari och den 1 mars 1981.

1 Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ställa medel till förfogande för produktion av en nordisk litteraturantologi för gymnasiestadiet.

Förslagsställarna anför att det inte finns någon lärobok i nordisk litteraturhistoria eller någon antologi avsedd för utbildning av modersmåls lärare eller för praktisk undervisning i gymnasiet. En nordisk litteraturantologi med ett urval kortare textavsnitt av levande författare på nordiska språk skulle kunna dels ge eleverna en uppfattning om nordiska grannspråk, dels underlätta deras språkförståelse. Eleverna skulle genom litteraturen också få en uppfattning om levnadsvillkor och kultur i Norden. Därtill skulle kännedom om ledande nordiska författare kunna öka.

I fråga om de mindre utbredda nordiska språken, såsom finska och isländska, tänker sig förslagsställarna att textillustrationerna skulle kompletteras med en koncentrerad redogörelse för språkens uppbyggnad.

Litteraturantologin skulle i första skedet utarbetas i experimentsyfte och i begränsad omfattning med en upplaga på några tusen, för att sedan utvidgas.

2 Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Nordiska

Nordisk språksekretariat
Nordiska språk- och informationscentret
Föreningarna Nordens Förbund

Danmark

Undervisningsministeriet
Direktoratet for gymnasieskolerne og højere forberedelseseksamen

Ministeriet for Grønland

Føroya landsstýri (Færøernes landsstyre)

Føroya Studentaskúla (Færøernes gymnasium)

Landsskúlafyrisitingin (Undervisningsdirektoratet)

Grønlands hjemmestyre

Dansk lærerforening

Den danske Forlæggerforening

Finland

Helsingfors universitet

Historisk-filologiska sektionen

Jyväskylä universitet

Humanistiska fakulteten

Skolstyrelsen

Ålands landskapsstyrelse

Finlands svenska författareförening r.f.

Svenska modersmålslärares förening i Finland r.f. (SMLF)

Suomen kirjailijaliitto r.y. (Finlands författareförbund)

Svensklärarna i Finland r.f.

Finlands dramatikerförbund r.f.

Suomen kustannusyhdistys r.y. (Finlands förlagsförening)

Äidinkielen opettajien liitto r.y. (Modersmålslärares förbund)

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet

Universitetet i Bergen

Nordisk Institut

Den norske Forfatterforening

Landslaget for norskundervisning (LNU)

Norgga Sámiid Riikasearvi (Norske samers riksforbund)

Samisk utdanningsråd

Norsk sameråd

Sverige

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ)

Skolöverstyrelsen (SÖ)

Stockholms universitet

Institutionsgruppen för svenska

Högskolan för lärarutbildning i Stockholm

Ämneslärarlinjen, avdelningen för svenska

Uppsala universitet

Kulturlinjenämnden

Nämnden för ämneslärarutbildning

Institutionen för lärarutbildning

Universitetet i Linköping

Institutionen för språk och litteratur

Lunds universitet

Institutionen för nordiska språk

Göteborgs universitet

Humanistiska sektionsnämnderna

Linjenämnden för historisk-samhällsvetenskapliga ämneslärarlinjen

Linjenämnden för språkvetenskapliga ämneslärarlinjen

Linjenämnden för kulturkommunikationslinjen

Linjenämnden för språkvetenskaplig utbildning

Umeå universitet

Högskolan i Karlstad

Institutionen för svenska

Sveriges författarförbund (SFF)

Läromedelsförfattarnas förening

Svenska samernas riksförbund (SSR)

Lärarnas riksförbund (LR)

Föreningen Svenska läromedelsproducenter (FSL)

Svenskläraryöreningen (SLF)

Det övervägande flertalet remissinstanser förhåller sig positivt till förslaget om en nordisk litteraturantologi för gymnasierna. En liten del är negativ, inte till själva syftet med förslaget, men väl till medlet. I remissammanställningen refereras såväl den positiva som den negativa synen.

Flera remissinstanser anlägger detaljerade synpunkter på innehållet i och utformningen av den föreslagna antologin, för vilka dock hänvisas till själva yttrandena. Däremot upptas i den följande sammanställningen instansernas syn på vissa i medlemsförslaget framförda uppfattningar. Vidare upptas i förekommande fall särskilda synpunkter.

2.1. Positiva

Nordiska remissyttrandena

Föreningarna Nordens Förbund, som förhåller sig positivt till medlemsförslaget, fäster uppmärksamheten vid att en skrift av den föreslagna karaktären inte som sådan omedelbart förbättrar kännedomen om grannlandslitteraturen i Norden. Ett villkor är därför enligt förbundet att i synnerhet modersmåslärarnas kännedom om och intresse för nordisk litteratur och nordiskt samhällsliv genomgår en kännbar ökning och att det nordiska stoffet får en framträdande plats i läraryttrandena. Förbundet meddelar också som sin erfarenhet av det nordiska språket att det nordiska intresset bland eleverna märkbart ökar om dessa sporras till självverksamhet såsom deltagande i nordiska skrivartävlingar, vänortsutbyte, stipendieresor m. m.

Nordiska språk- och informationscentret tillstyrker medlemsförslaget i dess helhet. *Nordisk språksekretariat* pekar på en fördel med en "nordisk" antologi, nämligen att texturvalet blir större och att det därigenom blir lättare att finna texter som på ett naturligt sätt ingår i den övriga undervisningen. Det är enligt sekretariatet förnuftigt att i första omgången ge ut en provutgåva i en begränsad upplaga. Sekretariatet hänvisar till tidigare antologier, bl. a. Triangelkontakt.

Danska remissyttranden

Færøernes gymnasium, som finner den föreslagna antologin mycket önskvärd, framhåller det önskvärda i att antologin innehåller en kort översikt av det färiska språkets uppbyggnad. Även *undervisningsdirektoratet* på Färöarna finner det klart att den föreslagna antologin skulle få stor betydelse för undervisningen och hänvisar till de nordiska modersmålläraryrökningarnas strävanden härvidlag. Direktoratet gör reda för förhållandet mellan modersmålsundervisningen och danskundervisningen på Färöarna. *Færøernes landsstyre* ansluter sig till yttrandena ovan från gymnasiets och direktoratet.

Grønlands hjemmestyre, till vars yttrande *ministeriet for Grønland* hänvisar, anför att den föreslagna litteraturantologin är av begränsat intresse för Grönland, som inte har något gymnasium, men förmodar att en sådan kunde lämpa sig i danskundervisningen för höjere förberedelseexamen och i seminarierna. Ministeriet ställer sig positivare till förslaget såframt grönländsk litteratur och grönländskt språk ingår.

Den danske Forlæggerforening ser med sympati på förslaget och utgår ifrån att ekonomiskt stöd beviljas projektet i enlighet med riktlinjer för t. ex. stödet till översättning av grannlandslitteratur.

Finländska remissyttranden

Skolstyrelsen anser förslaget om en litteraturantologi på originalspråket viktigt med tanke på de finländska skolorna. Styrelsen framhåller dock för finskans del att det borde övervägas översättningar till svenska av finska textutdrag och förmodar att samma förhållande gäller för isländskan.

Även *historisk-filologiska sektionen* vid *Helsingfors universitet* till vars yttrande universitetet ansluter sig, pekar på behovet av översättningar. Också andra alternativ till den föreslagna redigeringen borde enligt sektionen övervägas, nämligen parallella redaktioner av antologin, en för vart nordiskt språk med parallelltext på elevens modersmål. Sektionen framhåller att i en nordisk antologi även texter på samiska, färiska och grönländska bör ingå. Förslaget om en begränsad försöksupplaga befinns välbetänkt. *Humanistiska fakulteten* vid *Jyväskylä universitet* anser att en samnordisk litteraturantologi otvivelaktigt har en uppgift att fylla. För de finskspråkiga gymnasiernas del finner fakulteten att det skulle vara mera realistiskt med en tvåspråkig antologi, i vilken texten av andra än finska

författare skulle löpa parallellt i svensk och finsk språkdräkt. På grund av skillnader i behoven borde den samnordiska antologin ges ut i två eller fler versioner, i vilka de olika behoven beaktats, inklusive vuxenutbildningens behov. I provupplagan skulle erfarenheterna av den av den finländska skolradion utarbetade antologin "Pohjoismaisia kertojia" (nordiska berättare) kunna utnyttjas.

I fråga om tyngdpunkten i den föreslagna litteraturantologin önskar *Finlands svenska författareförening* att kännedomen om författarna och själva litteraturen får en framskjuten plats. Vidare önskar föreningen att den isländska och den finska litteraturen representeras av texter i översättning. *Finlands författareförbund* stöder förslaget varmt. Detsamma gör *Finlands dramatikerförbund*, som önskar att alltmer uppmärksamhet fästs vid dramalitteratur och dramatiker. De förlag som är representerade i *Finlands förlagsförening* anser förslaget i princip vara värt stöd, så framtidig utgivningen kan finansieras med allmänna medel.

Modersmåslärarnas förbund, som varmt stöder förslaget, framhåller att användningsmöjligheterna skulle öka om antologin utgavs även på finska. *Svenska modersmåslärarnas förening* hänvisar till samarbete om den planerade nordiska läseboken för grundskolans lågstadium. Föreningen framhåller att antologin bör produceras i nära samarbete med modersmåsläraryrkeföreningarnas nordiska samarbetsorgan Nordspråk. Även *svensklärarna i Finland* hänvisar till Triangelkontakt.

Medlemsförslaget förordas av *Ålands landskapsstyrelse*.

Norska remissyttranden

Kirke- og undervisningsdepartementet stöder förslaget, men påpekar likväl att tidigare utgivna, liknande antologier har mött litet intresse på skolhåll orsakat av tidspress och hållningen bland lärare och elever. Tanken på finska och isländska textillustrationer befinns god. Departementet uppmärksammar det arbete som de nordiska modersmåsläraryrkeföreningarna gjort, bl. a. genom att ge ut Triangelkontakt. Samma tankegångar uttrycks av *Nordisk institut vid Universitetet i Bergen*, som understryker vikten av att hålla god kontakt med skolan under arbetets gång och vid marknadsföringen. Institutet anser idén om finska och isländska textillustrationer vara god, men finner annars att finsk och isländsk litteratur bör presenteras genom översättningar, mest naturligt till svenska och danska. Slutligen understryker institutet att antologin bör ses enbart som ett led i en bredare strategi för att stimulera intresset för grannländernas språk och litteratur.

Den norske forfatterforening ger medlemsförslaget sitt fulla stöd.

Norske samers riksförbund anser att förslaget om en nordisk litteraturantologi absolut bör realiseras. Förbundet föredrar översättningar framom textillustrationer när det gäller de mindre utbredda språken, men betonar att det måste bedömas för varje språkområde vilka av de övriga språken som skall översättas. *Samisk utdanningsråd* finner det värdefullt med en

redogörelse för samiska språk och deras uppbyggnad och påpekar att grönländska och färiska också bör få plats.

Norsk sameråd har inte heller något att invända mot medlemsförslaget, men anser att det bör ges en redogörelse för samiska på samma sätt som för finska och grönländska.

Landslaget för norskundervisning hänvisar till tidigare antologier, bl. a. Triangelkontakt, och anför att de nordiska modersmålslärarföreningarna våren 1981 ger ut en bok med nordiska noveller för ungdom, resultatet av en tävling med anledning av det nordiska språkåret om de bästa ungdomsnovellerna, som till en viss grad skall täcka behovet av moderna prosa-texter för ungdom.

Svenska remissyttranden

Skolöverstyrelsen stöder medlemsförslaget med förhoppningen att dettas förverkligande på sikt skall stärka den nordiska kulturgemenskapen. *Universitets- och högskoleämbetet* ställer sig i princip positivt till förslaget, men påpekar att det i den svenska gymnasieskolan finns tillgång till ett relativt stort urval av danska och norska texter i de antologier som används. Ämbetet förhåller sig tveksamt till tanken på att lämna koncentrerade redogörelser för språkens uppbyggnad, t. ex. finskans, och menar att texterna bör presenteras direkt i svensk/dansk/norsk översättning. Vikten av att antologin i ett första skede utarbetas i experimentsyfte i begänsad omfattning understryks.

Institutionsgruppen för svenska vid Stockholms universitet tillstyrker förslaget om en gymnasieantologi, men framhåller att en sådan borde ingå som en del i ett större projekt med sikte på grannländernas litteratur. Sålunda skulle kunna tänkas en antologi med nordisk barnlitteratur, en med lyrik, en med noveller osv. Gruppen hänvisar till att även de nordiska modersmålslärarföreningarna varit intresserade av sådana antologier och särskilt framhållit behovet av en gemensam novellantologi. Det finns enligt gruppen ett behov av en sådan utgivning även vid universiteten.

Rektorsämbetet vid Uppsala universitet finner medlemsförslaget i och för sig välmotiverat. Skulle det emellertid vara så, som ämneslärarlinjen vid universitetet hävdar (*se nedan*), att syftet tillgodoses genom redan existerande antologier, bör det enligt ämbetet vara bättre att dessa stöds och utbyggs. *Kulturlinjenämnden* vid universitetet delar rent allmänt förslagsställarnas uppfattning, men påpekar dock att det är regel att det i moderna gymnasieantologier ingår texter av nordiska författare.

Institutionen för språk och litteratur vid universitetet i Linköping ser positivt på medlemsförslaget och anser det lämpligt att börja med en mindre experimentupplaga.

Linjenämnden för kulturkommunikationslinjen vid Göteborgs universitet anser att den föreslagna antologin skulle kunna vara till stor hjälp för lärarna vid anskaffning av texter, men påpekar att den kan få önskad effekt

om det inom modersmålsundervisningen finns tid och utrymme nog för att verkligen arbeta med antologin. Nämnden påpekar vidare att det för att ge kunskaper om den finska litteraturen krävs översättningar till svenska, danska eller norska. Samma resonemang kunde föras om den isländska litteraturen. *Linjenämnden för språkvetenskaplig utbildning* vid universitetet tillstyrker medlemsförslaget i stort sett. Texter på andra språk än danska, norska och svenska, framförallt på finska, isländska och färöiska, måste företrädesvis ges i översättning. De koncentrerade redogörelserna för språkens uppbyggnad får inte bli något självändamål. Nämnden tänker sig en provupplaga, i vilken dock inte bör medtagas den invandrarlitteratur som vuxit fram i de nordiska länderna. Till de båda ovan refererade yttrandena hänvisar *rektorsämbetet* vid Göteborgs universitet.

Ämneslärarlinjen, avdelningen för svenska vid högskolan för lärarutbildning i Stockholm anser att en nordisk litteraturantologi skulle ha en viktig funktion att fylla. Att sammanställa en sådan antologi är enligt ämneslärarlinjen en grannliga uppgift, varför ett samråd med de nordiska modernmålslärares föreningarna och dessas samorganisation Nordspråk rekommenderas.

Högskolan i Karlstad liksom *institutionen för svenska* vid högskolan finner medlemsförslaget utmärkt.

Sveriges författarförbund instämmer i huvudsak i de i medlemsförslaget framförda synpunkterna.

Läromedelsförfattarnas förening tillstyrker förslaget livligt och rekommenderar ett samarbete med modernmålslärares föreningarnas nordiska samarbetsorgan Nordspråk.

Svensklärares förening, vars yttrande omfattas av *Lärarnas riksförbund*, hänvisar till det s. k. Triangelkontakt-projektet och anser att modernmålslärares föreningarnas nordiska samarbetsorgan Nordspråk redan i planeringsstadiet bör ges en ledande roll i förverkligandet av litteraturantologin. Föreningen avvisar tanken på ett första experimentskede med hänvisning till att det är möjligt att i ett enda sammanhang planera, utarbeta och producera en ändamålsenlig och slutlig antologi. En särskild, önskvärd effekt förmodas bli en ökad samhörighetskänsla hos den nordiska gymnasieungdomen, som en delvis gemensam litterär referensram skulle kunna skapa.

Svenska samernas riksförbund noterar att förslagsställarna inte särskilt markerar att samiska texter skall ingå. Riksförbundet ser det som angeläget och nödvändigt att också samiska texter ingår i den tilltänkta litteraturantologin och framhåller att det överhuvudtaget är av stor betydelse att Nordiska rådet på olika sätt aktivt stöder sådana aktiviteter som innebär att samiska texter, såväl äldre som nyskrivna publiceras.

2.2 Negativa

Direktoratet för gymnasieskolorne og højere forberedelseeksamen under danska *undervisningsministeriet* är av den uppfattningen att det inte

existerar något uttalat behov av en nordisk litteraturantologi. Direktoratet påpekar att undervisningen i svenska och norska texter i stigande grad har integrerats i modernmålsundervisningen och att de textsamlingar som nu används oftast består av såväl danska, svenska som norska texter, ofta koncentrerade till ett bestämt tema. Det är dock svårt att finna antologier med skönlitterära texter, eftersom själva textbegreppet har utvidgats. Direktoratet anser däremot att det behövs löpande orientering till skolorna om aktuella strömningar inom litteratur i vidaste mening i de enskilda länderna samt förslag hur den nya litteraturen skall kunna ingå i undervisningen.

Dansklærerforeningen, som avstyrker medlemsförslaget, framhåller att grannspråksundervisningen bör vara en integrerad del av danskundervisningen liksom av en rad andra undervisningsämnen. Föreningen understryker vikten av att undervisningsmaterialet för grannspråksundervisningen är lättillgängligt för lärarna, också i de andra nordiska länderna i läromedelscentraler, skolbibliotek och andra liknande institutioner.

Nämnden för ämneslärarutbildning vid Uppsala universitet avstyrker medlemsförslaget för gymnasieskolornas vidkommande med motiveringen att problemen inom grannspråksundervisningen inte bottnar i materialbrist, utan i andra orsaker av komplicerad natur. En bättre väg skulle enligt nämnden vara att ge ekonomiskt stöd till pågående projekt, såsom Svensk-läraryrkesförbundet om grannspråken finska, isländska, samiska och färöiska.

Institutionen för nordiska språk vid Lunds universitet tror inte att den föreslagna antologin skulle vara ägnad att förbättra kunskaperna om de nordiska grannländerna och deras språk och kultur, eftersom Norden är ett område med språk av tre skilda slag och följaktligen inte kan ha en gemensam litteraturantologi. Institutionen anser däremot att det måste finnas antologier avpassade för varje enskilt land/språk och förklarar vilka typer av antologier som skulle behövas i Sverige.

Humanistiska sektionsnämnderna och linjenämnden för historisk-samhällsvetenskapliga ämneslärarlinjen vid Göteborgs universitet, som avger identiska yttranden, anser att medlemsförslaget är oklart och att det bygger på felaktiga antaganden. Om man menar allvar med den föreslagna antologin, måste man enligt nämnderna ta steget fullt ut och låta antologin ersätta modernmålsantologin, vilken med nödvändighet innebär att vissa inhemska texter får stryka på foten för texter på grannspråken. Nämnderna finner det önskvärt att t. ex. finsk och isländsk litteratur ingår i den nordiska antologin, men i översättning. De små inhemska språken i Norden, färöiska, grönländska och samiska får inte försummas, samtidigt som man bör hålla i minnet att deras litteratur inte visar samma bredd som de större språkens och att de därför kan representeras med blott enstaka bidrag. *Linjenämnden för språkvetenskapliga ämneslärarlinjen* vid universitetet ifrågasätter själva idén med att ge ut en antologi och finner det

bättre att gymnasieeleverna får komma i kontakt med hela verk, helst tillgängliga i billiga och välkommenterade utgåvor. Linjenämnden anser det väsentligt att skolradion i de olika länderna ges ökade resurser att kunna tillgodose behovet av stimulerande undervisningsmaterial i nordiska språk. Också denna linjenämnd finner gränsdragningen mot invandrarlitteraturen problematisk.

Föreningen Svenska läromedelsproducenter anser förslaget vara alltför oklart, för att kunna bedömas i detalj. Föreningen hänvisar till tidigare ansträngningar att ge de olika nordiska inslagen större plats i skolantologierna, vilka enligt föreningens uppfattning inte rönt något gensvar från skolans sida. Föreningen anser att de nordiska språken bör få en tydligare markering och mer anvisad tid i läroplanen, inte i första hand ett ytterligare tillskott i läromedelsutbudet. Nordiska rådet rekommenderas att ge bidrag till skolbiblioteken för inköp av grannländernas skolantologier. I fråga om förslaget till provupplaga varnar föreningen för höga kostnader samtidigt som den tvivlar på möjligheterna att få resurser till en seriös utprovning av en sådan experimentupplaga.

3 Utskottet

Utgångspunkten för medlemsförslaget är ett inom skolvärlden dokumenterat behov av och intresse för en nordisk litteraturantologi för undervisningen i gymnasier och utbildningen av modersmållärare. Det existerar visserligen antologier av det slag som efterlyses, men de är svåra eller i vissa fall omöjliga att få tag i, eller så är de begränsade vad omfånget eller val av språk och/eller kulturkrets beträffar.

Förslaget erhåller stöd bland remissinstanserna på några undantag när. Många av de tillfrågade lägger redan nu fram detaljerade förslag till genomförandet av arbetet med antologin.

I likhet med flertalet remissinstanser finner utskottet medlemsförslaget vara väl motiverat och anser att det borde utarbetas en nordisk litteraturantologi för undervisningen i gymnasier och för utbildningen av modersmållärare. Några remissinstanser är dock negativt inställda, visserligen inte till själva syftet med förslaget, men väl till medlet, till en antologi. Utskottet har helt klart för sig att det här är fråga om blott en åtgärd, låt vara icke obetydlig, och att det krävs även andra åtgärder, för att syftet med den föreslagna litteraturantologin skall kunna förverkligas. Därför önskar utskottet se medlemsförslaget som en del av ett större sammanhang, där målet för strävandena är att öka grannspråkförståelsen på alla nivåer i de nordiska länderna. Utskottet erinrar här om det aktuella förslaget till handlingsprogram för ökad språkförståelse i Norden (*D 1981/12/1977/k*), om vilket utskottet avgivit särskilt betänkande.

För att det inte skall råda något som helst tvivel om det nordiska syftet med förslaget, önskar utskottet förtydliga detta och klart slå fast att antolo-

gin bör omfatta litteratur på samtliga nordiska språk, dvs. på danska, finska, färiska, grönländska, isländska, norska, samiska och svenska.

Såsom tidigare har konstaterats innehåller många av remissyttrandena detaljerade förslag till hur arbetet med antologin skall genomföras. Utskottet ser det dock inte som sin uppgift att ta ställning till de enskilda förslagen, utan finner att värderingen av dessa måste bli en uppgift för den kommande redaktionskommittén. Även om utskottet alltså inte ser några skäl att diskutera själva arbetet med antologin, önskar det dock betona vikten av att det redan i ett tidigt skede av arbetet etableras kontakt med berörda organ inom skolvärlden. Centrala är här modersmåls lärarna (och motsv.), vars föreningar bildat ett nordiskt samarbetsorgan Nordspråk med erfarenhet av ett liknande projekt, det s. k. Triangelkontakt-projektet.

Förslaget att i första fasen utarbeta antologin på prov och i begränsad omfattning med en upplaga på ett par tusen exemplar får stöd bland remissinstanserna. Men också invändningar, främst av ekonomisk karaktär, reses mot detta arbetssätt. Med hänsyn till de ekonomiska konsekvenserna oberoende av om projektet genomförs med eller utan provfas, anser utskottet att detta är en fråga som bör övervägas innan arbetet påbörjas. Utskottet utesluter inte att projektet kan genomföras i ett sammanhang utan de begränsningar som en provfas innebär.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får utskottet föreslå att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utarbeta en nordisk litteraturantologi för gymnasie stadiet.

Köpenhamn den 1 mars 1981

Sampsa Aaltio (Kok)

Jo Benkow (H)

Kjell Magne Bondevik (Kr.F.)

Trygve Bratteli (A)

Rolf Fjeldvær (A)

Árni Gunnarsson (A.)

Förman

Hagen Hagensen (KF)

Karl-Erik Häll (s)

Gunnel Jonäng (c)

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)

Sture Palm (s)

Erlendur Patursson (Tv/fl)

Robert Pedersen (S)

Arvo Salo (Sd)

Otto Steenholdt (Grönl.)

Ingrid Sundberg (m)

BILAGA 3. I efterhand inkomna yttranden (se supplement)

Medlemsförslag

om ett nordiskt tungjon-laboratorium

(Väckt av *Sture Palm och Ingrid Sundberg*)

Det nordiska samarbetet på den teoretiska kärnfysikens område har, allt sedan NORDITAs tillkomst i mitten av 1950-talet, fungerat på ett mycket tillfredsställande sätt. Institutet är tvivelsutan ett av de ledande i världen och har en mycket högt ansedd forskarstab. Även om försök har gjorts för att främja nordiskt samarbete inom motsvarande experimentella forskningsområden, har dessa ej resulterat i motsvarande samarbete. Speciellt eftersatt är i dag den acceleratorbaserade kärnfysiken.

Det medlemsförslag som väcktes i Nordiska rådet år 1972 och som föreslog inrättandet av ett tungjon-laboratorium (NORDAC) realiserades inte. Detta förslag avsåg ett samarbete i avsikt att vinna en djupare förståelse för det mångkropparsproblem som atomkärnan utgör. För detta ändamål visar det sig att accelererade tunga joner är ett ytterst värdefullt instrument, detta till skillnad från studier av nukleonernas struktur och övriga elementpartiklars uppbyggnad, där i huvudsak proton- och elektronacceleratorer kommer till användning. Samarbetet inom elementarpartikelfysikens område sker inom den europeiska organisationen CERN, som har ett flertal ytterst avancerade och dyrbara acceleratorsystem vid sin anläggning i Genève.

Det ovan nämnda medlemsförslaget om ett nordiskt samarbete på den experimentella sidan, resulterade dock i en Nordisk samarbetskommitté för acceleratorbaserad forskning (NOAC). Kommittén har till uppgift att koordinera och i viss mån finansiera samarbetsprojekt mellan de nordiska länderna. NOAC har i hög grad bidragit till att stimulera samarbetet. Tyvärr har dock samtliga nordiska länder haft dåliga förutsättningar vad avser basutrustningen, dvs. acceleratorerna, för en stor del av denna forskningsgren. I Sverige används en cyklotron från 1950-talet, i Finland och Norge har några mindre acceleratorer byggts, och i Danmark har en viss utflyttning av experimenten skett till olika europeiska laboratorier, sedan ett förslag om en ny modern accelerator i Danmark inte kunnat realiseras.

Samtidigt som den nordiska acceleratorbaserade forskningen blivit eftersatt som en följd av brist på modern utrustning, har den internationella utvecklingen varit snabb. Sålunda har ett flertal acceleratorer för tunga joner byggts både i Europa och i USA. Dessa nya acceleratorer har även öppnat vägen för nya forskningsdiscipliner bl. a. inom fysik, kemi och

medicin, som ej tidigare utnyttjat accelererade partiklar. De acceleratorer som byggs i dag är sålunda inte enbart avsedda för kärnstrukturforskning.

Mot bakgrund av den utveckling som sker internationellt, torde det vara uppenbart att man i Norden riskerar att förlora kontakten med "frontlinjerna" inom många grenar av den acceleratorbaserade forskningen. Samtidigt ter sig ett nordiskt samarbete som mycket attraktivt eftersom ett samarbete kan resultera i ett modernt laboratorium med en accelerator med betydligt bättre prestanda än vad varje nordiskt land ensamt kan åstadkomma. Väljer man dessutom en modern teknologi vid konstruktionen genom att använda supra-ledande teknik och moderna högjoniserande jonkällor, kan kompakta och, i förhållande till sina prestanda, billiga acceleratorer byggas. Den supra-ledande teknologin ger dessutom låg strömförbrukning, vilket bör ge lägre driftskostnader än de i bruk varande konventionella cyclotronerna.

Ett nordiskt samarbete på detta område bör kunna resultera i en högre ambitionsnivå än vad som är möjligt nationellt. Ett ökat samarbete med utomnordiska centra torde också bli följden.

Vi finner det angeläget att nu pröva möjligheterna till ett gemensamt nordiskt projekt, främst möjligheten att inrätta ett nordiskt tungjon-laboratorium. Detta är angeläget särskilt mot bakgrund av tidsperspektiven och kostnaderna. Vad gäller tidsperspektiven är nämligen läget relativt allvarligt för åtminstone svenska och danska fysiker. Ett sådant laboratorium bör bestå av en accelerator med godhetstal $k=500$ och en avancerad jonkälla av s. k. ECR-typ alternativt en större (också supra-ledande) cyklotron med $k=800$, vilken till att börja med utrustas med en billigare och enklare jonkälla, som i en andra etapp ges en mer avancerad utformning. Laboratoriet bör ges experimentella utrymmen och utrustningar för olika typer av acceleratorbaserad forskning. Personalstrukturen anpassas i enlighet med t. ex. vad som gäller för NORDITA och motsvarande laboratorier.

Vi ser nu tiden vara kommen att intentionerna i NORDAC-förslaget fullföljs och att en vidareutveckling av NOACS verksamhet i form av ett nordiskt tungjon-laboratorium kommer till stånd.

Med hänvisning till ovanstående hemställas,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att framlägga förslag om inrättande av ett nordiskt tungjon-laboratorium.

Stockholm den 22 oktober 1980

Sture Palm (s)

Ingrid Sundberg (m)

*BILAGA I***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om ett nordiskt tungjonlaboratorium. Förslaget har behandlats vid möte den 1–2 december 1980 samt den 22–23 januari och den 1 mars 1981.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att lägga fram förslag om inrättande av ett nordiskt tungjonlaboratorium. Förslagsställarna hänvisar till ett tidigare, år 1972 väckt medlemsförslag i samma sak, som emellertid inte realiserades. Förslaget ledde däremot till att det upprättades en nordisk samarbetskommitté för acceleratorbaserad forskning (NOAC), med uppgift att koordinera och i viss mån finansiera samarbetsprojekt mellan de nordiska länderna. Kommittén, vars verksamhet finansieras över den nordiska kulturbudgeten (anslag 1981: 409 000 dkr), har enligt förslagsställarna i hög grad bidragit till att stimulera samarbetet. Detta har dock försvärats på grund av bristande basutrustning, dvs. accelerators, i de enskilda länderna.

Förslagsställarna pekar på den internationella utvecklingen och anser att Norden riskerar att hamna på efterkälken inom många grenar av den acceleratorbaserade forskningen. Ett nordiskt samarbete ter sig därför mycket attraktivt, eftersom ett sådant kan resultera i ett modernt laboratorium med en accelerator med mycket bättre prestanda än vad varje nordiskt land ensamt kan åstadkomma.

Förslagsställarna finner att tiden nu är kommen att fullfölja intentionerna i det tidigare medlemsförslaget och att vidareutveckla verksamheten inom den ovan nämnda Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning till ett nordiskt tungjonlaboratorium.

2. Utskottet

Utskottet konstaterar att medlemsförslaget undergått sedvanlig remissbehandling. Denna ger dock vid handen att inställningen till medlemsförslaget bland de tillfrågade instanserna är splittrad. Därutöver hänvisar en stor del av dessa till en av svenska utbildningsdepartementet tillsatt utredning, som har till uppgift att utreda frågan om den acceleratorbaserade forskningens ställning i Sverige. Enligt uppgifter som funnits att tillgå skall utredningen även anlägga nordiska aspekter på frågan. Utredningen förväntas vara klar med sitt arbete till hösten 1981.

Mot bakgrund härav anser utskottet att det inte är ändamålsenligt att nu slutbehandla medlemsförslaget, utan att den ovan nämnda svenska utred-

ningen bör avväntas. Utskottet avser alltså att fortsätta behandlingen av medlemsförslaget.

Ovanstående har utskottet önskat anmäla för rådet.

Köpenhamn den 1 mars 1981

Sampsä Aaltio (Kok)

Jo Benkow (H)

Kjell Magne Bondevik (Kr. F.)

Trygve Bratteli (A)

Rolf Fjeldvær (A)

Árni Gunnarsson (A.)

Förman

Hagen Hagensen (KF)

Karl-Erik Häll (s)

Gunnel Jonäng (c)

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)

Sture Palm (s)

Erlendur Patursson (Tvf)

Robert Pedersen (S)

Arvo Salo (Sd)

Otto Steenholdt (Grønl.)

Ingrid Sundberg (m)

Ministerrådsforslag

om ett nordiskt samarbeidsprogram på arbeidsmiljøområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vedlagt oversendes Nordisk Ministerråds (arbeidsmiljøministrene) forslag til revidert nordisk samarbeidsprogram på arbeidsmiljøområdet til behandling på Nordisk Råds 29. sesjon i mars 1981.

I forbindelse med revisjonen har man fra Ministerrådets side innhentet synspunkter fra arbeidsmarkedets parter, først våren 1980, i møte 23. oktober 1980 i Stockholm og deretter ved høring i november 1980. Arbeidsmarkedspartenes synspunkter er så langt som mulig innarbeidet i programforslaget.

Ministerrådet har også hatt et møte med Nordisk Råds sosial- og miljøutvalg om programmet 23. oktober 1980.

Ministerrådet vil, under hensyn til Nordisk Råds uttalelse, gjøre endelig vedtak om programmet i løpet av 1981.

København, 11. desember 1980

for Nordisk Ministerråd

Svend Auken
Arbejdsminister

Hans Kühne
Generalsekretær

Ministerrådsforslag om revidering av samarbeidsprogram på arbeidsmiljøområdet

1 Innledning

Det nordiske samarbeidet på arbeidsmiljøområdet har pågått i lengre tid, men kom inn i fastere former i og med at Nordisk Ministerråd ble opprettet i 1971 som et samarbeidsorgan for de nordiske lands regjeringer. Samarbeidet under Ministerrådet skjer i alle slags former og på alle samfunnsområder med unntak av forsvars- og utenrikspolitik.

Som de øvrige samarbeidsområder hviler samarbeidet på arbeidsmiljøområdet på "Samarbeidsoverenskomst mellom Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige av 1962", også kjent som Helsingforsavtalen. I denne overenskomsten erklæres bl. a. at regjeringene ønsker å fremme det nære fellesskap som råder mellom de nordiske land hva angår kultur og retts- og samfunnsoppfattning og utvikle samarbeidet mellom landene, at man ønsker å etterstrebe enhetlige regler i de nordiske landene på så mange områder som mulig samt at man på alle områder der det er forutsetninger for det vil foreta en hensiktsmessig arbeidsfordeling mellom landene.

Ministerrådet opprettet i 1974 Nordisk Embedsmannskomiteé for arbeidsmiljøspørsmål som fikk til oppgave å på nordisk basis virke for samordning og samarbeid i arbeidsmiljøspørsmål.

1975 var første år det ble satt i verk felles nordiske prosjekter under Ministerrådet på arbeidsmiljøområdet. Samarbeidet har siden utviklet seg til å omfatte en rekke praktisk innrettede prosjekter.

Ministerrådet legger stor vekt på arbeidet for et stadig forbedret arbeidsmiljø. Dette grunner seg på erkjennelsen av at arbeidsmiljøet må ses i sammenheng med den totale livssituasjon, idet arbeidsmiljøet påvirker mennesket i alle sammenhenger, ikke bare i egenskap av arbeidsaktiv.

På nordisk plan har arbeidsmiljøproblemene også vært viet stor interesse i bl. a. Nordens Faglige Samorganisasjon (NFS) og de nordiske arbeidsgiverforeningene. I NFS' eget arbeidsmiljøprogram gis uttrykk for det grunnsyn og de hovedprinsipper medlemsorganisasjonene mener bør ligge til grunn for utformningen av arbeidsmiljøet. Ministerrådet legger i det nordiske myndighetssamarbeidet vekt på å dra nytte av de erfaringer og kunnskaper som arbeidsmarkedets parter sitter inne med. En vesentlig del av de arbeidsmiljøproblemer som beskrives i dette programmet finner sin beste løsning på den enkelte arbeidsplass i samvirke mellom arbeidsgiver- og arbeidstakersiden.

Innenfor Nordisk Råd har utviklingen på arbeidsmiljøområdet vært vist stor interesse. Sentralt står rekommandasjonen nr 8/1977 om et nordisk handlingsprogram på arbeidsmiljøområdet. Rådets rekommandasjoner følges opp på grunnlag av dette programmet.

Siden 1977, da dette program første gang blev vedtatt, har de nye arbeidsmiljølovene i Danmark, Norge og Sverige satt sitt preg på utviklingen av arbeidsmiljøene i de nordiske land. Island fikk i 1980 sin nye arbeidsmiljølov, som i alt vesentlig tilsvarer de øvrige nordiske arbeidsmiljølovene.

Grunntanken i lovgivningen er at det er produksjonen som skal bære kostnadene for arbeidsmiljøinvesteringene. Dette baseres også på det faktum at det ikke er klare grenser mellom arbeidsmiljø- og produktivitetsforbedrende tiltak, samtidig som forbedringer i arbeidsmiljøet på lengre sikt oftest også er produktivitetsfremmende. Som følge av forholdene på det

internasjonale marked med konjunkturedgang i siste del av 70-årene oppleves forutsetningene for arbeidsmiljøpolitikken i flere av de nordiske land som delvis forandret, spesielt i forholdet til samfunnets arbeidsmarkedspolitiske og regionalpolitiske målsetninger. Dette gir opphav til konflikter idet arbeidsplasser som fra arbeidsmarkeds- eller regionalpolitisk utgangspunkt er viktige kan ha dårlige bedriftsøkonomiske forutsetninger for å bære kostnadene for den arbeidsmiljøstandard som kreves idag. Imidlertid kan man ikke akseptere at ulønnsomme eller mindre lønnsomme bedrifter kan ha et dårligere arbeidsmiljø. Dette problemområdet er egnet til å tas opp på nordisk plan i samarbeid mellom sektorene arbeidsmiljø, arbeidsmarked, regionalpolitikk og industri.

Den økonomiske utviklingen har styrket behovet for et rasjonelt og effektivt nordisk samarbeid på arbeidsmiljøområdet, samtidig som den store likheten i lovverk og administrasjon har gitt bedre grunnlag for et slikt samarbeide.

2 Hensikten med programmet

Programmet skal sikre en tilfredsstillende styring av ministerrådets virksomhet på arbeidsmiljøområdet ved at man oppnår et helhetsbilde av området, en tilfredsstillende inventering av tiltak samt en tilfredsstillende prioritering mellom delområdene og mellom de enkelte prosjekter: Prioriteringen skal skje på grunnlag av de kriterier som er formulert for det nordiske samarbeidet på området og den målsetning som er formulert for tiltak på arbeidsmiljøområdet. Programmet skal også danne grunnlag for oppfølging av virksomheten.

Programmet må ikke ses som et program for de nordiske lands totale virksomhet på arbeidsmiljøområdet, men som et program for samarbeidet mellom de nordiske myndigheter på dette området. Det er utformet slik at det gir en generell oversikt over arbeidsmiljøområdet, samtidig som aktuelle samarbeidsoppgaver er spesielt fremhevet.

3 Målsetninger

Ministerrådet legger stor vekt på formulering av målsetninger for virksomheten. Dette er nødvendig for å ha faste kriterier å holde prosjekter og andre tiltak opp mot ved oppbyggingen av virksomheten, ved prioriteringen mellom tiltakene og ikke minst ved den kontinuerlige revisjon av dette program og de nordiske budsjettprogrammene fremover. Målsetningene skal også være en manifestasjon utad.

Formulering av målsetninger skal også i størst mulig grad skje for de

ulike prosjekter. Disse bør være så operative som mulig og mer kortsiktige og konkrete enn de overordnede målsetninger.

Innen Nordisk Ministerråds virksomhet på arbeidsmiljøområdet faller det naturlig å formulere to overordnede målsetninger – en for arbeidsmiljøet generelt og en for den nordiske virksomheten på området. Det er i denne sammenheng verd å merke seg at aktiviteten på nordisk plan ikke nødvendigvis vil avspeile aktiviteten og prioriteringene i hvert enkelt land, fordi noen typer av problemer er mer egnet og noen mindre egnet for løsning på fellesnordisk basis.

Som utgangspunkt for målsetninger og virksomhet anser man at begrepet "arbeidsmiljø" omfatter alle de faktorer i arbeidssituasjonen som mennesket reagerer på fysisk eller psykisk.

Således omfatter arbeidsmiljøbegrepet ikke bare vern mot ulykker, skader og sykdommer, men også spørsmål som arbeidstilpassning, arbeidstider, arbeidstilfredsstillelse og medbestemmelse vedrørende egen arbeidssituasjon.

Kravene til arbeidsmiljøet gjelder både privat og offentlig sektor.

Målsetningen for all virksomhet på arbeidsmiljøområdet er å sikre et arbeidsmiljø med full trygghet for arbeidstakerne i forhold til fysiske og psykiske skadevirkninger, og en verneteknisk og yrkeshygienisk standard som til enhver tid er i samsvar med den teknologiske og sosiale utvikling i samfunnet, samt å sikre trygge ansettelseforhold og en meningsfylt arbeidssituasjon for den enkelte arbeidstaker.

Samarbeidet på arbeidsmiljøområdet under Nordisk Ministerråd skal ved utnyttelse av felles ressurser og kunnskaper effektivisere de nordiske lands bestrebelser etter å oppnå denne målsetningen.

4 Delområder innen det nordiske samarbeidet på arbeidsmiljøområdet

Arbeidsmiljøområdet deles av praktiske årsaker in i følgende delområder. Inndelingen er gjort for å gi bedre oversikt og grunnlag for riktig prioritering.

Arbeidsmedisin/yrkeshygiene

Arbeidsmedisinen beskjeftiger seg med erkjennelsen av helseproblemer forårsaket av påvirkninger som henger sammen med arbeidet, undersøkelse av deres årsaker og angivelse av forebyggende forholdsregler.

Yrkeshygiene beskjeftiger seg med påvisning, måling og kontroll av de faktorer i arbeidsmiljøet som forårsaker sykdom, svekket helse eller ubehag.

Av skadelige faktorer kan nevnes:

- a) Kjemiske faktorer, herunder gasser, støv, damp og røk
- b) Fysikalske faktorer, herunder støy, vibrasjon, lys, varme, kulde og bestråling.

c) Mikrobiologiske faktorer f. eks. smittestoffer.

Spesielt bør nevnes de helsefarer som det økende antall ulike kjemiske stoffer i arbeidsmiljøet representerer. Problemet er vist spesiell oppverksomhet i de nordiske lands nye arbeidsmiljølover. Ministerrådet er i denne sammenheng spesielt oppmerksom på de langsiktige genetiske effekter. Også Nordens Faglige Samorganisasjon og Nordisk Råd har gitt uttrykk for den vekt problemet har.

Viktig er også belastninger og sykdom i støtte- og bevegelsesorganer som følge av gal arbeidsstilling, fysiske belastninger, ensidige arbeidsbevegelser o. l.

Det samarbeid som er under utvikling mellom de ansvarlige organer i de nordiske land under Ministerrådet gir økte muligheter og er i visse sammenhenger en forutsetning for at problemene skal kunne løses, både når det gjelder kjemiske stoffer og de øvrige faktorer innen delområdet.

Tiltak som er særlig aktuelle er bl. a.

- felles nordisk dokumentasjon og vurdering av underlag for yrkeshygiene grenseverdier. Et organ for dette har vært i virksomhet siden 1977.
- forebygging av helserisker i forbindelse med fertilitet og svangerskap (kfr. Nordisk Råds rek. nr. 18/1980)

På nordisk plan følges også utviklingen av bedriftshelsetjenesten i de enkelte land i den hensikt å ta del i hverandres erfaringer og planer.

Målet for virksomheten på dette delområde er å skape sikkerhet i arbeidsmiljøet mot skadelige virkninger som følge av de faktorer som er nevnt. Hensikten med det nordiske samarbeidet på området er å utnytte felles kunnskap og økonomiske ressurser gjennom informasjonsutveksling, arbeidsfordeling og samarbeid for i økt grad å bidra til oppfyllelsen av dette målet. En målsetning er også å harmonisere arbeidsforholdene på dette området i positiv retning i hele Norden.

Yrkesskader/sikkerhet

Med yrkesskader menes i denne sammenheng skader som er oppstått som følge av ytre påvirkning, over tid eller plutselig i forbindelse med arbeidet.

Sikkerhet omfatter de tiltak som har til hensikt å forhindre yrkesskader.

I området inngår faktorer som

- Ulykkesforebyggende tiltak, herunder sikring av lokaler og produksjonsutstyr, personlig verneutstyr osv.
- Faktorer som kan redusere eller begrense en ulykke eller skade som er oppstått, f. eks. rømningsveier, hjelpeutstyr etc.
- Forhold i arbeidsmiljøet som øker risikoen for skader og ulykker som f. eks. organisasjon, lønssystemer m. m.

Det er en målsetning at det på enhver arbeidsplass skal herske trygghet mot skader og ulykker. Det nordiske samarbeidet på området skal gjennom

utnyttelse av felles kunnskaper og økonomiske ressurser øke mulighetene for i hvert enkelt land å nå denne målsetningen.

Skader og ulykker i forbindelse med arbeidet har fremdeles et betydelig omfang og nye risikomomenter oppstår i forbindelse med nye industrier og produksjonsmetoder. Bl. a. på denne bakgrunn ønsker ministerrådet å styrke samarbeidet når det gjelder forebygging av ulykker på arbeidsstedet. Ministerrådet anser at det bør legges større vekt på å bygge inn sikkerhet i den enkelte maskin, i produksjonssystemene og i organisasjonen. Fra et økonomisk og praktisk synspunkt betyr dette at hensynet til arbeidsmiljøet må tas inn på planleggingsstadiet. Ministerrådet mener at man på nordisk plan bør forsøke å finne frem til nye angrepsvinkler på disse problemene som siden kan overføres til praktisk utnyttelse på nasjonalt plan.

De viktigste virkemidler på dette området i nordisk sammenheng vil være samråd og samarbeid om forskning og utvikling av sikrere produksjonsmidler og arbeidsplasser samt om utarbeidelse av verneforskrifter.

Psykososiale belastninger

De problemer som sorterer under dette delområdet kan defineres som: *dels* de betingelser i arbeidslivet av fysisk-teknisk, kjemisk eller sosial natur som kan medføre slike helseskadelige effekter som vanligvis betegnes som psykiske eller psykosomatiske og der påvirkningen helt eller delvis formidles av individets opplevelse av arbeidsbetingelsene og *dels* de psykiske og sosiale reaksjoner av uønsket slag (f. eks. nervøse forstyrrelser, psykosomatiske helsebelastninger, tilbakeholdelse av menneskelige ressurser, manglende arbeids glede), som fremkalles av påvirkninger i arbeidsmiljøet.

Av de negative virkninger som skyldes psykiske og sosiale reaksjoner på arbeidsmiljøet kan spesielt nevnes:

- *stress*, beskrevet som de belastninger individet er utsatt for og/eller de ubehagelige og eventuelt skadelige reaksjoner på disse belastninger
 - *mangel på arbeidstilfredsstillelse og utvikling* (selvrealisering) i arbeidet.
- Slike virkninger kan ha sin årsak i en eller flere faktorer, som f. eks.
- *utformningen av den fysiske arbeidsplassen*, spesielt med hensyn til monotont kontra variert arbeid, lys, luft, støy, muligheten for sosial omgang, rekreasjon etc.
 - *utformningen og sammensetningen av arbeidsoppgavene og arbeidsoperasjonene*. Den mulighet jobben gir for utnyttelse av personlige kunnskaper samt det ansvar og initiativ den krever.
 - *uheldige ledelseformer*
 - *uhensiktsmessig arbeidsorganisasjon*
 - *manglende innflytelse på egen arbeidssituasjon*, blant annet på arbeidstakt, arbeidsmetoder og organisasjonen forøvrig

- lønnsystemer og disses sammenheng med arbeidssituasjonen og sikkerheten
- manglende mulighet for sosial kontakt med andre som en del av arbeidssituasjonen
- mangelfull utvelgelse og utvikling av arbeidstakere med hensyn til riktig jobb etter interesser og forutsetninger
- dårlig samspill mellom arbeidssituasjonen og det øvrige sosiale miljø.

Herunder skal spesielt nevnes arbeidstidens forlengning og den betydning den har for arbeidstakerens psykiske og fysiske helse.

En viktig aspekt av de ansattes økende innflytelse er at det legges større vekt på at arbeidet organiseres og arbeidsplassene utformes etter hver og ens individuelle forutsetninger og evner.

Vesentlig er også trygghet i arbeidet, som bl. a. innebærer det vern den enkelte arbeidstaker bør ha mot oppsigelse av økonomiske, politiske eller personlige årsaker. Trygghet i arbeidet og sikkerhet mot usaklige oppsigelser er en grunnforutsetning for at de ansatte skal ha kraft og mulighet for å hevde sine rettigheter på arbeidsplassen og medvirke i arbeidets utføring.

Målsetningen med virksomheten er å oppnå sikkerhet mot psykiske og psykosomatiske skader og helsebelastninger som følge av faktorer i arbeidsmiljøet samt å fremme mulighetene til trivsel og utvikling i arbeidet for den enkelte.

I nordisk sammenheng er hensikten å utnytte felles kunnskap og økonomiske ressurser ved informasjonsutveksling og praktisk samarbeid for hurtigere å nærme seg denne målsetningen. Ministerrådet legger vekt på at samarbeidet innen sektoren baserer seg på identifiserte problemer i arbeidslivet og drar nytte av såvel de forskningsresultater som foreligger som de praktiske erfaringer som er gjort i bedriftslivet.

Arbeidstid

Hittil har vernemotivet vært et av hovedmotivene bak de arbeidstidsreformer som er gjennomført. Etterhvert har imidlertid de helsemessige motivene for arbeidstidsreformer blitt erstattet og komplettert av andre motiver, som bl. a. sosiale, familiepolitiske og faglige. Arbeidstidsspørsmålene gjelder ikke bare en eventuell generell forkortning av arbeidstiden, men også spørsmål som skiftarbeid, permisjon for pleie av barn, deltidspensjonering, forkortet arbeidstid for visse kategorier, fleksibel arbeidstid, korttidspermisjon for faglig tillitsvalgte, verneombud m. m. En fortsatt reformering av arbeidstiden krever fordypede kunnskaper. Dette gjelder valget mellom almene løsninger og særløsninger for visse bransjer eller grupper av arbeidstakere, og det gjelder det faktiske behov og de praktiske muligheter for å gjennomføre nye reformer. Integreerte nordiske prosjekter vil kunne medvirke til et mer enhetlig regelsystem i de nordiske land i den grad spørsmålet ikke reguleres ved partsforhandlinger og vil kunne øke

mulighetene for et fortsatt reformarbeid. Virksomheten på dette område må drives i samarbeid mellom arbeidsmiljø- og arbeidsmarkedssektorene.

Arbeidstilpassning

Et viktig utgangspunkt for den nordiske arbeidsmiljølovgivningen er at arbeidsforholdene skal tilpasses menneskets forutsetninger fysisk og psykisk. Man skal bl.a. ta hensyn til at menneskenes forutsetninger for å utføre et arbeid er ulike. Målsetningen er at alle som vil være yrkesaktive skal kunne tas imot og delta i arbeidslivet. I disse bestrebelser spiller den lokale verneorganisasjon og bedriftshelsetjenesten en viktig rolle. I store trekk er det slik at det er arbeidsmiljømyndighetene og verneorganisasjonene som har ansvaret for tilsyn at det almene arbeidsmiljøet på arbeidsplassene, mens arbeidsmarkedsmyndighetene har ansvaret for yrkesinnrettet rehabilitering og tilpassning av vanskelig plasserbar arbeidskraft og for mennesker som på grunn av funksjonsnedsettelse risikerer å bli slått ut fra arbeidsmarkedet. En stor del av ansvaret for den individuelle tilpassning på arbeidsstedet bør likevel, foruten arbeidsgiveren, påhvile arbeidervernmyndighetene, verneorganisasjonene og bedriftshelsetjenesten. Ved ergonomiske og andre tiltak kan slitasjeskader og handikap forebygges. Individuelt tilpassede arbeidsplasser er viktig for alle arbeidstakere, samtidig som et godt alment arbeidsmiljø og individuelt tilpassede arbeidsplasser også gir bedre muligheter for folk med funksjonsnedsettelse til å få eller beholde et arbeid.

Disse spørsmål krever et økt samarbeid mellom de ansvarlige for arbeidsmiljøet og de ansvarlige for arbeidsmarkedsspørsmålene samt de ansvarlige for helse- og sosialspørsmål, både nasjonalt og nordisk.

Lovverk og tilsynsvirksomhet

Samarbeidet om lover og forskrifter på arbeidsmiljøområdet omfatter bl. a.:

- samråd og informasjonsutveksling ved utarbeidelse av nye lovforslag og forskrifter eller forslag til revidering av eksisterende lover
- samråd, arbeidsfordeling og samarbeid ved gjennomføring av de utredninger som ligger til grunn for forskrift og lovforslag
- samarbeid om dokumentasjon til bruk ved utredninger
- mulighet for fri tilgang til og bruk av hverandres lovgivningsmateriale.

Hensikten med samarbeidet er å spare ressurser, styrke kvaliteten av lovproduktene og å harmonisere lovgivningen i Norden i den grad det er hensiktsmessig ut fra de formulerte målsetninger og de enkelte lands særforhold. De nye arbeidsmiljølovenes store likhet og den felles oppfatning av hvordan regelsystemene i hovedtrekk bør bygges opp gir gode muligheter for et effektivt samarbeid på dette feltet.

Ny teknologi

Innføringen av de hjelpemidler som bygger på ny teknologi, spesielt i forbindelse med mikroprosessen, forventes skape store endringer, ikke bare i bedrifts- og sysselsettingsstrukturen, men også i den enkeltes arbeidsmiljø. Den nye teknikken vil få betydning for arbeidets innhold, arbeidets organisasjon, arbeidstilfredsstillelsen og muligheten for å påvirke sin egen arbeidssituasjon, foruten at nye belastningssykdommer kan oppstå. Den nye teknologien kan også brukes til positive forbedringer i arbeidsmiljøet, i forskning og i kontroll med farlige stoffer. Ministerrådet anser at den nye teknologiens konsekvenser for arbeidsmiljøet bør belyses nærmere i nordisk samarbeid, slik at man i størst mulig grad kan styre utviklingen for å utnytte de positive mulighetene og dempe eller unngå de negative virkningene. Dette arbeidet vil skje på tverrfaglig basis i samarbeid med bl. a. Nordisk arbeidsmarkedsutvalg (NAUT) og embedsmannskomiteén for industrispørsmål. Virksomheten skal også skje med medvirkning fra arbeidsmarkedets parter. Det vises i denne sammenheng til Nordisk Råds rekommendasjoner nr 15 og 16/1980.

5 Virkemidler og samarbeidsformer

Generelt

Innen hvert av de delområder som er nevnt står flere samarbeidsformer og virkemidler til disposisjon. Valget mellom disse er av avgjørende betydning for resultatet av innsatsen, og må avgjøres på grunnlag av

- Hvilket virkemiddel som i størst utstrekning bidrar til å oppfylle de formulerte målsetninger for virksomheten.
- Hvor langt utviklingen på området er kommet generelt.
- Hvor langt det nordiske samarbeidet på området er utviklet.
- De praktiske muligheter (kapasitet) som foreligger.

Det er viktig å være klar over at virkemidler som er vel egnet nasjonalt ikke nødvendigvis er vel egnet nordisk. Dette skyldes at omstendighetene og utviklingsbakgrunnen som oftest er annerledes i de nasjonale organer enn i de nordiske.

Samarbeidsformer

Det nordiske samarbeidet på området kan skje i tre stadier. Hvert stadium er vanligvis en forutsetning for å gå til neste:

1. Informasjonsutveksling

Dette skjer ved fellesnordiske symposier, konferenser etc. samt ved uformelle personlige kontakter og utveksling av skriftlig materiale.

2. Arbeidsfordeling

Dette stadium kan først nås når man kjenner hverandres problemer, behov og holdinger på et område så godt at konkret samvirke kan skje.

Eksempler på arbeidsfordeling er

- samordning av nasjonale prosjekter
- på forhånd avtalt deling av oppgaver i et prosjekt, som f.eks. det pågående nordiske samarbeidet om verneforskrifter, der utarbeidelsen av ulike verneforskrifter fordeles på landene etter en aksjonsplan for senere å stilles til disposisjon for de øvrige land
- den mer tilfeldige arbeidsdeling der landene bruker hverandre som forbilde på områder av høyst ulik karakter.

3. Samarbeid

Med dette menes felles prosjekter som drives helt og holdent nordisk. Slike prosjekter vil normalt være avhengig av at grunnlaget er godt beredt gjennom de to første stadier. Motiveringen for slike prosjekter kan være:

- at problemet på grunn av innhold eller kostnader er altfor omfattende for å realiseres nasjonalt.
- Problemets internasjonale karakter. Resultatene av prosjektet er av umiddelbar nytte for flere land, slik at de derfor bør dele kostnadene.
- at en tilfredsstillende løsning av problemet er avhengig av en sammenstilling av materiale fra flere land.

Virkemidler

I det følgende skal nevnes og kommenteres en del virkemidler som er aktuelle innen hvert delområde for å nærme seg de målsetninger man har satt opp på arbeidsmiljøområdet.

Inventering

I dette ligger kartleggingen av de problemer som finnes innen hvert delområde, spesielt med henblikk på hvilke som mest hensiktsmessig kan løses nordisk.

Dokumentasjon

Begrepet innebærer såvel søking etter tilgjengelig kunnskap og data som en bearbeidelse og siling av dette til et spesielt formål, slik at relevant informasjon gjøres tilgjengelig der ytterligere behandling eller beslutninger skjer. Dette vil ofte være et nødvendig grunnlag for kartlegging og løsning av problemer. Dokumentasjon vil ofte være et nødvendig ledd i nordiske prosjekter og gir på nordisk basis åpenbare fordeler både med hensyn til ressurser og mengden av tilgjengelig materiale.

I denne sammenheng bør spesielt nevnes de muligheter moderne data-teknikk byr på ved lagring av data og søking etter informasjon. De nordiske land har allerede adgang til utomnordiske databanker. I alle de nordiske land gjør man nå også forberedelser til opprettelser av datakartoteker, først og fremst vedr. giftige og farlige stoffer. Ministerrådet vil vurdere om og evt. hvordan denne virksomheten på en hensiktsmessig måte kan sam-

ordnes. Spesiell oppmerksomhet skal vies muligheten for å opprette felles nordiske databanker.

En viktig type dokumentation er statistikk. Den skal gi en oversikt over forholdene for bl. a. å avdekke problemer og deres omfang samt å gi mulighet for å kontrollere virkningen av korrigerende tiltak.

Forskning og utvikling

Hensikten med forskning og utvikling er å kartlegge problemenes natur og skape grunnlag for løsninger. Forskning og utvikling vil ofte være spesielt ressurskrevende og også i mange tilfeller være avhengig av et bredt underlagsmateriale. De vil derfor stå sentralt som virkemidler i det nordiske samarbeidet.

Ministerrådet legger stor vekt på at forskningen innen feltet skal innrettes på praktiske resultater. Dette krever en nær kontakt mellom forskningsmiljøene og arbeidslivet og det er hensikten å i utstrakt grad gjøre bruk av den kunnskap og erfaring som arbeidsmarkedets parter besitter ved valg av og prioritering mellom forskningsprosjekter.

Spesiell vekt legges på forskning om kjemiske og farlige stoffers kort- og langsiktige virkning på den fysiske og psykiske helse.

En viktig oppgave på nordisk plan vil også være å føre en løpende kartlegging av pågående og planlagt forskning for på den måten gjøre forskningsresultatene mer tilgjengelig og å redusere unødig dobbeltarbeid. På grunn av ressursutnyttelsen vil det som sies i dette program om samarbeidets utvikling og prioriteringen mellom tiltak ha spesiell gyldighet innen forskningssamarbeidet.

Opplæring/informasjon

I mange tilfeller er forholdet det at tilstrekkelig kunnskap og forskning eksisterer, men kunnskapene er ikke kanalisert til de personer og organer der de kan omsettes i praktisk handling. Det er av avgjørende betydning for utviklingen av arbeidsmiljøet at adekvat kunnskap finnes i offentlige organer, hos planleggere og konstruktører og på den enkelte arbeidsplass, dvs. hos bedriftsledere, tillitsmenn, verneledere og den enkelte arbeidstaker. Det er av avgjørende betydning at informasjonen gis i en form avpasset etter de enkelte målgrupper.

I samarbeid med arbeidsmarkedets parter vil Ministerrådet søke å finne frem til et hensiktsmessig system for formidling av arbeidsmiljøforskningens resultater til arbeidslivets folk. I denne sammenheng vil det også være av interesse å se nærmere på de forhold som spiller inn når arbeidsmiljøkunnskapene skal omsettes i praksis og integreres i den økonomiske, organisasjonsmessige og tekniske planlegging i den enkelte bedrift.

Bred informasjon om risiker i arbeidsmiljøet berører imidlertid ikke bare arbeidsmiljøloven og arbeidsmiljøorganene i de nordiske land, men også andre samfunnsområder som patent- og fortrolighetslovgivning, produk-

sjonshemmeligheter, systemer for merking og kontroll av produkter etc. I flere av de nordiske land pågår for tiden utrednings- og forskningsarbeid vedr. raskere informasjon om arbeidsmiljørisiker. Dette arbeidet bør koordineres også på nordisk plan for å oppnå så enhetlige regelsystemer som mulig.

Det er videre av avgjørende betydning at det finnes utdannelses- og informasjonsmuligheter for dem som arbeider med arbeidsmiljøproblemer på ekspertnivå, dvs. forskere, inspektører, personale innen bedriftshelse-tjenesten osv. Det er likeledes av stor betydning at de som utformer arbeidsmiljøet får tilfredsstillende utdanning og informasjon.

Foruten de grupper som tradisjonelt har vært med å utforme arbeidsplassen, bl. a. arkitekter, konstruktører, bedriftsledere og offentlige organer gjelder behovet for utdanning, opplæring og informasjon i økende grad arbeidstakerne, representant ved verneombud og miljø- og verneutvalg.

Også for dette virkemiddel kan det ha sine fordeler å arbeide fellesnordisk hva angår bl. a. utvikling av målsetninger og metoder og ikke minst gjennomføring av fellesnordiske utdanningsopplegg. Av fordelene kan nevnes ressursbesparing, nivåhøyning og felles kompetensedefinisjon.

Lovgivning/forskrifter

Pålegg til ulike instanser vedr. utformningen av arbeidsmiljøet i større trekk og i detaljer er viktige virkemidler. I alle de nordiske land avspeiler nye arbeidsmiljølover den store likhet som hersker i Norden vedr. oppfattelsen av arbeidsmiljøbegrepet og det nivå arbeidsmiljøet bør ligge på. En vesentlig funksjon av det nordiske samarbeidet bør også fremover være å inspirere hverandre til best mulig lovgivning om arbeidsmiljøet. Det anses viktig at de lover og regler som gjelder i Norden på dette området har en enhetlig karakter så langt det er hensiktsmessig ut fra hvert lands særforhold. Spesiell vekt legges på regler for kontroll og merking av giftige og farlige stoffer. Videre bør tilstrebes enhetlige regler i Norden for krav til og merking av maskiner og annet produksjonsutstyr.

På nordisk plan har samarbeid om lovgivning og forskrifter vist seg å være et egnet virkemiddel, ikke minst på grunn av ressursbesparelsene.

Organisasjon

Organisasjonen av de nasjonale organer som skal ha innflytelse på arbeidsmiljøet er av vesentlig betydning for arbeidets effektivitet i henhold til målsetningene.

Hva angår organisasjonen av de nordiske organer under Ministerrådet er det av avgjørende betydning at disse organiseres slik at forholdene ligger til rette for en behandling og prioritering som mest mulig bidrar til å oppfylle målsetningene.

For å dra nytte av den erfaring og kunnskap som arbeidsmarkedets parter sitter inne med på området skal samarbeidet organiseres slik at

disse skal ha mulighet til å påvirke prioriteringen av virksomheten i Ministerrådets organer på arbeidsmiljøområdet og også, der dette er hensiktsmessig, trekkes med i enkeltprosjekter. Ministerrådet ønsker å styrke samarbeidet med arbeidsmarkedets parter bl. a. ved økt kontakt mellom disse og embedsmannskomiteén for arbeidsmiljøspørsmål og dens undergrupper, spesielt i forbindelse med utarbeidelsen av virksomhetsprogrammet og prosjektsbudsjettet.

Samarbeid i internasjonale organer m. m.

Praktiske prosjekter på nordisk plan innebærer at de nordiske land styrker mulighetene for å yte konstruktive bidrag til de internasjonale organisasjonene på arbeidsmiljøområdet. Spesielt gjelder dette arbeidet innen ILO.

Nordiske samråd og samarbeid når det gjelder virksomheten i internasjonale organer, bl. a. ILO og EF, vil også styrke de nordiske lands innflytelse på disse organenes virksomhet og bør skje i den utstrekning det er hensiktsmessig.

En uttalelse eller henvendelse avgitt av de nordiske land i felleskap vil som regel ha større innflytelse enn nasjonale sådanne. Dette kan gjelde henvendelse til internasjonale organer, ikke-nordiske land m. fl. På internasjonalt plan bør det bl. a. være et mål å virke for mer likeartede regler.

Prioritering mellom prosjekter

Innenfor en begrenset ressurstilgang vil de nordiske organer som arbeider med arbeidsmiljøspørsmål alltid måtte prioritere mellom foreliggende prosjektforslag samt søknader om midler til prosjekter.

Prosjektene velges etter den grad de bidrar til å oppfylle målsetningen. Som et hjelpemiddel ved prioriteringen vurderes følgende punkter:

- problemets omfang, målt f. eks. ved det antall arbeidstakere som berøres av problemet
- problemets intensitet, som f. eks. kan vurderes etter hvor alvorlige helsefarer (dødsfall, varig invaliditet, overgående sykdom, subkliniske forstyrrelser) problemet forårsaker
- problemets løsbarehet. Man undersøker hvorvidt problemet overhode kan løses ved de midler og metoder som er tilgjengelige eller om prosjektet i det hele tatt er nødvendig for å løse problemet
- ressursene. Hva koster prosjektet økonomisk og i menneskelige ressurser?
- tidsfaktoren. Hvorvidt problemet tenderer å øke eller avta og i hvilket tempo det utvikles.

6 Kontroll og revisjon av programmet

Ministerrådet legger stor vekt på at de beslutninger som tas på alle plan følges opp for å kunne vurdere resultatene i forhold til hensikten og eventuelt foreta korleksjoner og revideringer.

Av denne grunn skal dette programmets struktur, prinsipper, målsetninger og innhold forøvrig vurderes på nytt etter en toårsperiode.

Også i den kontinuerlige virksomhet i ministerrådets organer og i prosjektvirksomheten skal det legges vekt på kontinuerlig kontroll, tilbakeføring av informasjon og sammenlikning med målsetningene, eventuell med derav følgende endringer.

7 Tiltaksfortegnelse

I tilknytning til dette program vil det bli utarbeidet en tiltaksfortegnelse som inneholder konkrete og skisserte tiltak (prosjekter) for et antall år fremover. Tiltaksfortegnelsen utarbeides, revideres og følges kontinuerlig opp av Nordisk Embedsmannskomite for arbeidsmiljøspørsmål.

Utviklingen av tiltaksfortegnelsen skal skje i nær kontakt med arbeidsmarkedets parter i de former som Ministerrådet fastsetter.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över ministerrådsförslaget

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett ministerrådsförslag, B 30/s, om nordiskt samarbetsprogram på arbetsmiljöområdet. Ministerrådsförslaget har behandlats en första gång vid utskottets möte i Stockholm den 17 december 1980. Vid ett gemensamt möte mellan social- och miljöutskottet och Nordiska ministerrådet-arbetsmiljöministrarna som ägde rum i Stockholm den 23 oktober 1980 diskuterades ett utkast till ministerrådsförslag. För att förbereda sina ställningstaganden inför det gemensamma mötet med ministerrådet-arbetsmiljöministrarna tillsatte social- och miljöutskottet en arbetsgrupp bestående av Børge Halvgaard, Sten Söderström, ordförande, Matthias Á. Mathiesen, Sigrid Utkilen och Grethe Lundblad. Arbetsgruppen har hållit möten i Helsingfors den 9 oktober 1980 och i Stockholm den 22 oktober 1980. Vid sistnämnda möte med arbetsgruppen deltog direktör Gunnar Westermarck, de nordiska arbetsgivareföreningarna/Svenska arbetsgivareföreningen och utredningssekreterare Christer Ahlén, Nordens fackliga samorganisation såsom sakkunniga. Slutbehandlingen av ministerrådsförslaget skedde vid utskottets möte i Stockholm den 22–23 januari 1981.

1 Tidigare rådsrekommendationer på arbetsmiljöområdet

Nordiska rådet har i yttranden och rekommendationer under den senaste femårsperioden framfört förslag och anlagt synpunkter beträffande det nordiska arbetsmiljösamarbetet. Vid den 24:e sessionen antogs två rekommendationer på arbetsmiljöområdet. *Rekommendation nr 13/1976/s* avsåg giftiga och farliga ämnen i arbetslivet.

I *rekommendation nr 14/1976/s* uppmanades ministerrådet att till rådets 25:e session framlägga ett nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet i form av ett ministerrådsförslag. I *yttrande nr 4/1976 punkten 6* efterlystes likaledes ett nordiskt handlingsprogram.

Nordiska ministerrådet överlämnade i augusti 1976 ett utkast till handlingsprogram på arbetsmiljöområdet till Nordiska rådet. Sedan remisserna från arbetsmarknadens parter inkommit gjordes vissa justeringar. Vid ett möte i november 1976 dryftades ett nytt utkast till förslag av ministerrådet-arbetsmiljöministrarna och arbetsmarknadens parter. Överläggningen skedde i närvaro av observatörer från Nordiska rådets social- och miljöutskott. Därefter framlades ett ministerrådsförslag, *B 19/s*, om nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet med begäran om yttrande från Nordiska rådets sida. Efter behandling i social- och miljöutskottet antogs

vid rådets 25:e session *rekommendation nr 8/1977/s*. Rekommendationen hade följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att fastställa ett nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet i enlighet med framlagt ministerrådsförslag och

2. att därvid särskilt beakta följande punkter:

a. utarbeta förslag till en nordisk arbetsmiljökonvention.

b. etablera ett partssammansatt nordiskt samarbetsorgan för arbetsmiljöforskning.

c. utreda förutsättningarna för inrättandet av en nordisk fond för arbetsmiljöforskning.

d. utreda förutsättningarna för inrättandet av en samnordisk databank för arbetsmiljöforskning.

e. vidtaga åtgärder i syfte att förbättra statistiken över yrkessjukdomar och sjukdomssymptom som kan misstänkas vara orsakade av förhållanden inom arbetslivet.

f. utreda förutsättningarna för inrättandet av ett centralt nordiskt produktkontrollorgan.

g. vidtaga ytterligare åtgärder för att kartlägga förekomsten av psykosociala faktorer i arbetslivet samt

h. vidareutveckla det nordiska samarbetet i gränsvärdesfrågor.

Programmet fastställdes sedermera av ministerrådet hösten 1977.

Vid den 26:e sessionen antogs *rekommendation nr 10/1978/s* angående förbättrad hälsovård för jordbruksbefolkningen i vilken ministerrådet uppmanades att utarbeta gemensamma riktlinjer för åtgärder i syfte att förbättra arbetsmiljö, hälsovård och rehabilitering för de i jordbruket sysselsatta. Nordiska rådet anförde viss kritik mot det arbete som ministerrådet bedrivit i anledning av *rekommendation nr 8/1977/s* i *ytrande nr 8/1978 punkt VIII*. Rådet framhöll, att arbetet med att förverkliga det nordiska handlingsprogrammet på arbetsmiljöområdet borde vidareföras på en högre ambitionsnivå.

På förslag från rådets trafikutskott antogs vid den 28:e sessionen *rekommendationerna nr 8/1979/t* angående samordning av bestämmelserna för säkerhet och arbetsmiljö till sjöss samt *nr 9/1979/t* angående förbättrad säkerhet och arbetsmiljö till sjöss. I *ytrande nr 2/1979* punkten 11 förordades inrättandet av en rådgivande kommitté för arbetsmiljöforskning i vilken företrädare för bl. a. arbetsmarknadens parter borde beredas plats.

Vid den senaste rådssessionen antogs *rekommendationerna nr 15* och *nr 16/1980/s* om datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv, inklusive internationella samarbetsaspekter. *Rekommendation nr 18/1980/s* avsåg arbetsmiljörisker i samband med graviditet m. m.

2 Ministerrådsförslaget B 30/s

I ministerrådsförslaget anges under punkten 2 syftet med programmet:

a) att säkerställa en tillfredsställande styrning av ministerrådets verksamhet på arbetsmiljöområdet.

b) att få till stånd en tillfredsställande inventering av åtgärder.

c) att åstadkomma en tillfredsställande prioritering dels mellan de olika insatsområdena, dels mellan olika samarbetsprojekt; prioriteringen skall ske med ledning av de uppsatta kriterierna för samarbetet samt

d) att vara ett program för samarbete mellan de nordiska myndigheterna på arbetsmiljöområdet.

Syftet är sålunda *inte* att utgöra ett program för de nordiska ländernas totala verksamhet på arbetsmiljöområdet. I samarbetsprogrammet anges att programmet också skall utgöra en manifestation utåt. Målen för de olika projekten skall fastslås. Projekten skall vara operativa, kortsiktigt inriktade och konkreta.

Mål bör uppställas för arbetsmiljöområdet generellt och för det nordiska samarbetet på området. Aktiviteterna på nordiskt plan behöver inte nödvändigtvis avspegla insatserna på nationellt plan i alla avseenden. Begreppet arbetsmiljö inkluderar alla faktorer i arbetssituationen som människan reagerar på psykiskt eller fysiskt. Med begreppet arbetsmiljö avses sålunda inte blott skydd mot olyckor, skador och sjukdomar utan även arbetstider, arbetstillfredsställelse och medbestämmande.

Målet är att tillförsäkra arbetstagarna en arbetsmiljö där det råder full trygghet vad beträffar fysiska och psykiska skadeverkningar och en skyddsteknisk och yrkeshygienisk standard som vid varje tidpunkt överensstämmer med den teknologiska och sociala utvecklingen i samhället samt att säkra trygghet i anställningen och ett meningsfullt arbete.

I det år 1977 fastställda handlingsprogrammet utpekades fyra insatsområden:

1. arbetsmedicin/yrkeshygien
2. yrkesskador/säkerhet
3. psykosocial arbetsmiljö samt
4. lagstiftning/föreskrifter.

I det nu föreliggande förslaget till samarbetsprogram har tillagts:

- 5) arbetstid,
- 6) arbetsanpassning samt
- 7) ny teknologi.

De samarbetsformer som anges är informationsutväxling, arbetsfördelning och samarbete om konkreta projekt.

Samarbetsmedlen är inventering, dokumentation, forskning/utveckling, utbildning/information, lagar/föreskrifter, organisation och internationell samverkan.

Vid prioriteringen mellan olika projekt skall fem kriterier komma till användning:

- a) problemets *omfattning* – (hur många berörs).
- b) problemets *intensitet* – (hur allvarlig är hälsofaran)
- c) problemets *lösbarhet* – (möjligheterna till lösning med hjälp av tillgängliga metoder)
- d) *resursaspekten* – (vad kostar det ekonomiskt och personellt) samt
- e) *tidsfaktorn* – (håller problemet på att bli allvarigare).

Efter en tvåårsperiod skall programmets struktur, principer, mål och innehåll i övrigt utvärderas. En s. k. åtgärdsförteckning innehållande konkreta eller föreslagna åtgärder utarbetas av Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor. Nära samverkan skall därvid ske med arbetsmarknadens parter.

3 För utskottet tillgängligt bakgrundsmaterial

Arbetsmarknadsparterna har beretts möjlighet att yttra sig i två omgångar över utkast till reviderat arbetsmiljöprogram. Den första remissomgången ägde rum i mars 1980. De svar som då inkom från Nordens fackliga samorganisation och de nordiska arbetsgivareföreningarna har social- och miljöutskottet haft tillgång till.

Därefter ägde ett samråd rum mellan parterna och ministerrådet-arbetsmiljöministrarna den 23 oktober 1980. Samrådet ägde rum omedelbart före social- och miljöutskottets möte med ministerrådet-arbetsmiljöministrarna. Därefter sändes ett ånyo reviderat programutkast ut på snabbremiss till arbetsmarknadsparterna. De svar som inkommit från Nordens fackliga samorganisation (NFS) å ena sidan och Dansk Arbejdsgiverforening (DAF), Norsk Arbejdsgiverforening (NAF) samt Svenska arbetsgivarföreningen (SAF) å andra sidan har utskottet tagit del av. Däremot har några remissvar från Arbetsgivarnas i Finland Centralförbund (AFC) och Affärsarbetsgivarnas Centralförbund (AAC) från sistnämnda remissomgång inte funnits att tillgå.

Social- och miljöutskottet har beslutat föreslå rådspresidiet att någon ytterligare remittering av ministerrådsförslaget utöver den som genomförts i ministerrådssekretariatets regi ej företages. Utskottet finner att ärendet beretts på ett tillfredsställande sätt genom att remittering skett vid två tillfällen till arbetsmarknadens parter och samrådsmöten avhållits dels med Nordiska rådets social- och miljöutskott, dels med arbetsmarknadsparterna. I det följande redovisas först de synpunkter från arbetsmarknadsparternas sida som framkom i den första remissomgången (3.1) och därefter resultatet av den s. k. snabbremissen (3.2).

3.1 Remissomgång I

3.1.1 *Programmets syfte*

3.1.1.1 Arbetsgivareföreningarna

DAF understryker i sitt remissyttrande att arbetsmiljösamarbetet i Norden i första hand bör avse erfarenhetsutväxling på informations-, forsknings- och utbildningsområdet. Koordinering av regler och lagar är däremot inte möjlig på nordiskt plan, dels därför att det ofta är arbetsmarknadsparterna som beslutar i dessa frågor, dels genom att förhållandena i de nordiska länderna är olikartade. *AFC/AAC* anför inledningsvis att de synpunkter som framförts av arbetsgivareorganisationerna inte beaktas i tillräcklig omfattning. Kontakterna mellan ministerrådets organ och arbetsmarknadsparterna bör förbättras. Innan arbetsmiljöprogrammet revideras bör en utvärdering ske av det gällande programmet. En svaghet i programmet är att det är präglad av myndighetstänkande. Detta är en orsak till de anspråkslösa resultat som uppnåtts.

NAF framhåller att kontakterna mellan ministerrådets organ och arbetsmarknadsparterna varit ensidiga och mest gällt arbetstagarparten. All erfarenhet visar att parternas medverkan behövs. Detta har till exempel *ILO* ofta betonat. I stora drag kan programmet tillstyrkas även om man däri närmast ser arbetsmiljöproblemen ur myndighetssynvinkel.

SAF betonar de nordiska arbetsgivareföreningarnas vilja till konstruktiv samverkan på arbetsmiljöområdet i Norden. Partssamverkan har en lång tradition. Kontakterna mellan ministerrådets organ och arbetsmarknadsparterna är inte tillfyllest, då de är ensidigt inriktade på *NFS*. I programmet bör omnämnas inte bara *NFS*'s arbetsmiljöprogram, utan att också arbetsgivareföreningarna arbetar med dessa frågor.

En utvärdering av det hittillsvarande programmet bör ske och en helhetssyn eftersträvas.

3.1.1.2 Nordens fackliga samorganisation

NFS understryker i sitt remissyttrande att vid en revision av det nordiska arbetsmiljöhandlingsprogrammet bör detta samarbete tilläggas högre prioritet än förut. Mera resurser behövs. *NFS* har framställt krav på att få medverka vid revisionen av handlingsprogrammet. Vad gäller programmet betonas att man bör ta tillvara de erfarenheter som de fackliga organisationerna besitter på området. Olika åtgärders uppföljning bör beaktas och resultat förmedlas till löntagarorganisationerna.

3.1.2 *Målet för det nordiska arbetsmiljösamarbetet*

3.1.2.1 Arbetsgivareföreningarna

DAF anser att den föreslagna definitionen är för vid eftersom den inkluderar arbetsanpassning, trivsel och medbestämmande, anställningstrygghet och meningsfullt arbete. Dessa frågor regleras genom kollektivavtal i Danmark och bör därför hållas utanför ministerrådets samarbetsprogram.

AFC/AAC finner, med tanke på finländsk lagstiftning, programmet vara för omfattande. Detta gäller också för arbetsmiljöbegreppet, som inrymmer faktorer som i Finland ej brukar betraktas som arbetarskyddsfrågor.

3.1.2.2 Nordens fackliga samorganisation

NFS finner att målet i ministerrådets samarbetsprogram i huvudsak överensstämmer med *NFS*:s egna mål för arbetsmiljösamarbetet i Norden. Betydelsen av en helhetssyn understrykes. Begreppet arbetstillfredsställelse bör infogas i definitionen. Social trygghet bör ingå som en del av arbetsmiljöbegreppet, eftersom förhållandena i arbetslivet kan ge upphov till olika slags sociala problem.

3.1.3 *Insatsområden inom nordiskt arbetsmiljösamarbete*

3.1.3.1 De nordiska arbetsgivareföreningarna

De nordiska arbetsgivareföreningarnas synpunkter på insatsområdena återfinns nedan.

3.1.3.2 Nordens fackliga samorganisation

NFS kan i huvudsak omfatta inriktningen på de fyra delområdena, även om erfarenheterna hittills av verksamheten anses vara alltför blygsamma. En längre tidsperiod än två år måste tillämpas för att verksamheten skall kunna utvärderas.

3.1.4 *Arbetsmedicin/yrkeshygien*

3.1.4.1 De nordiska arbetsgivareföreningarna

AFS/AAC framhåller att samarbetet om arbetshygien måste planeras och förverkligas tillsammans med arbetslivets parter. Annars saknar det möjligheter att kunna genomföras. Ibruktandet av nya kemikalier beror i väsentlig utsträckning av arbetsgivarnas beslut.

NAF erinrar om att intresse finns för samarbetsprojekt om vidareutbildning av specialister inom yrkeshygien och företagshälsovård. Ministerrådets organ kan inte ensamma lösa problemen på det arbetsmedicinska och yrkeshygieniska området. Samarbete måste ske med arbetsgivarna inte minst när det gäller att begränsa förekomsten av kemiska ämnen av hälso-skadligt slag.

SAF erinrar om den sedan länge pågående verksamheten med företags-hälsovård. Samråd borde ha ägt rum beträffande projekt som ministerrådet satt igång om bl. a. vidareutbildning för specialister inom företagshälsovården. Samverkan med arbetsgivarna krävs för att komma till rätta med arbetsmedicinska frågor. Heltäckande registrering av alla kemiska ämnen som kommer in i ett företag är exempel på framgångsrika insatser från företagarsidan. Samtliga kemiska ämnen bedöms med hänsyn till etikettering, kemiska skyddsblad utarbetas, toxikologiska data införskaffas och instruktioner utarbetas som gäller förvaring, användning, transport och

kvittblivning. Indelning av kemiska ämnen i hälsoriskklasser kunde tänkas ske med ledning av hygieniska gränsvärden och emissionsdata. Skillnad bör göras mellan aktiv och passiv säkerhet. Passiva säkerhetsåtgärder reducerar omfattningen av en olycka medan aktiva säkerhetsinsatser reducerar sannolikheten för att den inträffar.

3.1.4.2 Nordens fackliga samorganisation

NFS efterlyser betydande insatser när det gäller förebyggande produktkontroll. Ökad uppmärksamhet bör ägnas kemiska ämnen. Eventuellt bör dessa föras upp som ett särskilt delområde i samarbetsprogrammet. Företagshälsovård och skyddsombudsverksamhet är viktiga inslag. På dessa områden bör det fackliga inflytandet förstärkas. Yrkesskador och yrkessjukdomar bör motverkas. Förbättrad statistik krävs,

3.1.5 Yrkesskador/säkerhet

3.1.5.1 De nordiska arbetsgivareföreningarna

SAF betonar att man måste utgå från den samlade bilden av alla riskmoment och en övergripande bedömning av sannolikheter och konsekvenser när det gäller yrkesskador och yrkesolyckor. Först därefter kan förslag till förbättringar göras.

3.1.5.2 Nordens fackliga samorganisation

NFS kräver representation i styrgruppen för arbetarskyddsföreskrifter.

3.1.6 Psykosociala påfrestningar

3.1.6.1 De nordiska arbetsgivareföreningarna

DAF anser det svårt att skapa generella regler på det psykosociala arbetsmiljöområdet. Föreningen kan inte acceptera att frågor som beror av sociala eller organisatoriska förhållanden är arbetsmiljöfrågor. Generella regler kan inte skapas beträffande trivsel och arbetstillfredsställelse, utan dessa måste anpassas till de enskilda arbetsplatserna.

AFC/AAC konstaterar att i samarbetsprogrammet uppställda mål inte motsvarar lagstiftningen i Finland. Tillräcklig realism bör iakttagas och ett nära samarbete med arbetsmarknadsparterna ske.

NAF önskar bättre samråd beträffande dels projektet om psykosociala problem inom processindustrin, dels om den allmänna nordiska symposie- och kontaktverksamheten. I programmet ges detta problemområde relativt stort utrymme, men det begränsas samtidigt till en uppräkningslista av vilka faktorer som bör studeras. Erfarenheter finns i Norge av samverkan mellan arbetsmarknadsparterna.

SAF anför liknande synpunkter som sin norska motsvarighet samt erinrar om det år 1952 upprättade Personaladministrativa rådet. För att angivna mål skall kunna uppnås krävs att de kunskaper och erfarenheter som samlats i företagen utnyttjas. Frivilliga insatser har visat sig vara mera ändamålsenliga än lagstiftning.

3.1.6.2 Nordens fackliga samorganisation

NFS vill hellre tala om brist på arbetstillfredsställelse än om avsaknad av personlig trivsel. Brister i arbetsorganisationen bör tas upp som en av de faktorer som kan framkalla psykosociala påfrestningar. *NFS* har beretts tillfälle att medverka i några av de projekt som genomförts på detta område.

3.1.7 *Ny teknologi*

3.1.7.1 De nordiska arbetsgivareföreningarna

Effekterna på arbetsmiljön av den tilltagande automationen berörs inte i remissvaren från de nordiska arbetsgivareföreningarna.

3.1.7.2 Nordens fackliga samorganisation

NFS betonar redan i inledningen i sitt remissvar att utvecklingen på dataområdet samt införandet av industrirobotar kommer att förändra både arbetsplatserna och arbetets innehåll. Teknologins inverkan på arbetsmiljön bör, anser *NFS*, utgöra ett eget insatsområde i det nordiska samarbetsprogrammet. Goda förutsättningar för nordiskt samarbete på detta område finns.

3.1.8 *Samarbetsformer*

De olika formerna för nordiskt samarbete berörs endast i förbigående i arbetsmarknadsparternas remissvar.

3.1.9 *Samarbetsmedel: lagstiftning/föreskrifter*

3.1.9.1 De nordiska arbetsgivareföreningarna

DAF påpekar att det i sig kan vara fördelaktigt att ha tillgång till respektive lands underlag för lagstiftningsåtgärder, men att vissa informationer kan vara förtroliga. Koordinering av regelbildningen är inte möjlig.

NAF anser det rimligt att prioritera detta område. Behovet av harmonisering av t. ex. märkningen av kemiska ämnen föreligger. Samma synpunkt framförs av *SAF*, som anser det värdefullt med likartade regler.

3.1.9.2 Nordens fackliga samorganisation

NFS anser att kravspecifikationer beträffande maskiner, utrustning m. m. skall vara enhetliga. Lagstiftningsvägen bör fastslås att ansvaret för en säker och sund arbetsmiljö åvilar arbetsgivaren. Denne bör bevisa att ämnen som tas i bruk inte för med sig hälsorisker.

3.1.10 *Övriga samarbetsmedel*

3.1.10.1 De nordiska arbetsgivareföreningarna

DAF anser det realistiskt med gemensamt nordiskt studiematerial.

AFC/AAC tar upp de internationella frågornas betydelse och erinrar om att ILO år 1980 tagit upp ett övergripande arbetsmiljöavtal till en första behandling.

NAF anser det viktigt att forskningsresultat förmedlas mellan de nordiska länderna.

3.1.10.2 Nordens fackliga samorganisation

NFS efterlyser bl. a. ett nordiskt datasystem på arbetsmiljöområdet och ökade kontakter mellan forskarna och arbetslivet.

3.2 Remissomgång II

3.2.0 Allmänt

Mycket små ändringar har vidtagits jämfört med det utkast av den 26.9.1980 som utskottet hade tillgång till vid samrådsmötet den 23 oktober 1980. De ändringar som skett avser inledningen, avsikten med programmet, programmets mål, yrkesskador/säkerhet och avsnittet om arbetstid och arbetsanpassning. I den tryckta versionen av ministerrådsförslaget är den senare hälften helt oändrad.

3.2.1 Inledningen

3.2.1.1 Nordens fackliga samorganisation

NFS anser inte inledningen vara tillfredsställande. *NFS* menar att ett alltför passivt synsätt på arbetsmiljöpolitiken kommer till uttryck i inledningen och föreslår en annan skrivning.

3.2.1.2 De nordiska arbetsgivareföreningarna

DAF hyser motsatt uppfattning jämfört med *NFS* om förhållandet mellan det ekonomiska klimatet och arbetsmiljölagarna.

3.2.2 Syftet med samarbetsprogrammet

3.2.2.1 Nordens fackliga samorganisation

Önskar ett tillägg av innebörden att programmet omfattar såväl privata som offentliga sektorn av arbetsmarknaden.

3.2.2.2 De nordiska arbetsgivareföreningarna

DAF invänder att programmet i en rad avseenden ligger utanför de ramar som den danska arbetsmiljölagstiftningen anger.

3.2.3 Mål

3.2.3.1 Nordens fackliga samorganisation

NFS önskar tillägget att medbestämmandet avser den egna arbetssituationen, vilket delvis tillgodosetts i den nya skrivningen.

3.2.4 Insatsområden

3.2.4.1 De nordiska arbetsgivareföreningarna

DAF är starkt kritiskt till avsnittet om olycksfall i arbetet och om arbetstid. Likaså har man invändningar mot avsnittet om arbetsanpassning.

NAF kan inte acceptera att arbetstidsfrågorna tas upp på det sätt som görs i programutkastet. Detta synsätt kan medföra ingrepp i den fria förhandlingsrätten för arbetsmarknadsparterna.

SAF anser avsnittet om arbetstid vara otjänligt och menar att det ej hör hemma i programmet.

4 Utskottet

På förslag från social- och miljöutskottet framhöll Nordiska rådet i *yttrande nr 2/1979/s punkten 1* att större nordiska samarbetsfrågor borde framläggas för Nordiska rådet i form av ministerrådsförslag. Social- och miljöutskottet förordade i sitt betänkande över den ministerrådsberättelse som avgavs till den 27:e sessionen att antagande eller revision av ministerrådets handlings- eller samarbetsprogram borde ske i två etapper. Först borde samråd äga rum med berört rådsutskott och, i tillämpliga fall, med arbetsmarknadens parter och därefter ett ministerrådsförslag föreläggas Nordiska rådet. Social- och miljöutskottet konstaterar med tillfredsställelse att önskemålen om att en ändamålsenlig behandlingsprocedur skulle följas vid revisionen av samarbetsprogrammet på arbetsmiljöområdet till fullo har infriats vad gäller Nordiska rådets möjligheter att komma med synpunkter. Likaså har ministerrådsorganens kontakter med arbetsmarknadsparterna varit relativt omfattande. Den formella handläggningen av det framlagda ministerrådsförslaget uppfyller därmed högt ställda krav.

I och med att ett ministerrådsförslag framlägges angående revisionen av det nordiska samarbetsprogrammet på arbetsmiljöområdet förordar social- och miljöutskottet att *rekommendation nr 8/1977/s* angående handlingsprogram på arbetsmiljöområdet avskrivs. Av de åtta punkter som ingick i denna rekommendation noterar utskottet att fyra förverkligats helt eller delvis. Beträffande två av de fyra återstående punkterna som inte blivit föremål för konkreta åtgärder från ministerrådets sida finner utskottet att förutsättningarna ändrats väsentligt. Det gäller för det första den föreslagna nordiska fonden för arbetsmiljöforskning som utskottet inte finner det motiverat att tillstyrka i nuvarande skede. Dock är ett praktiskt inriktat samarbete på forskningsområdet givetvis fortsatt önskvärt. För det andra anser utskottet att en central nordisk faktabank borde kunna vara ett stöd för de nationella myndigheterna på produktkontrollområdet. Däremot anser utskottet inte att verksamheten bör centraliseras och förläggas till ett enda och för hela Norden gemensamt organ. Kvar står sålunda önskemålen i *punkterna 2a*, beträffande utarbetandet av en nordisk arbetsmiljökonvention och *2b* etablerandet av ett partssammansatt nordiskt samarbetsorgan på arbetsmiljöområdet.

Utskottet noterar inledningsvis att arbetsmiljöprogrammets beteckning ändrats från handlingsprogram till samarbetsprogram. Ministerrådet synes numera önska benämna sina program för nordiskt samarbete samarbets-

program istället för handlingsprogram. Sålunda används benämningen samarbetsprogram på social- och hälsovårds-, arbetsmarknads- och miljö- vårdsområdet medan jämställdhetssamarbetets beteckning är handlingsprogram. Då belägg saknas för att användningen av begreppet handlingsprogram i sig skulle avspegla en benägenhet till en större och mera omfattande samarbetsinsatsning torde det i sak vara utan betydelse vilken benämning som kommer till användning. Om däremot den aktuella förändringen skulle betyda att samarbetsambitionerna trappas ned generellt kommer saken i ett annat läge.

En sund och säker arbetsmiljö är en grundläggande rättighet för de anställda. Arbetsmiljöpolitiken får därför inte vara beroende av de ekonomiska konjunkturerna. Dåliga företagsekonomiska villkor får inte utgöra hinder för att nödvändiga åtgärder vidtages.

Krav och åtgärder för att förbättra arbetsmiljön kan på en del arbetsplatser medföra problem av olika slag. Det kan t. ex. gälla tillämpningen av lagstiftningen och föreskrifter eller det fackliga inflytandet över arbetsmiljön. Arbetsplatser som från arbetsmarknads- och regionalpolitiska utgångspunkter är viktiga men som överhuvudtaget har sämre förutsättningar att bära kostnaderna för investeringar kan utgöra ett annat problem. Emellertid kan det inte accepteras att olönsamma eller mindre lönsamma företag, som drives i huvudsak ur sysselsättningssynpunkt, uppvisar en sämre arbetsmiljö.

Social- och miljöutskottet har tidigare ansett det vara en fördel att ministerrådets handlingsprogram givits formen av ramprogram, som kan revideras efterhand. Av stor betydelse är vidare att samarbetsprogrammen utformas på ett ur språklig synpunkt lättillgängligt sätt.

Utskottet finner det positivt att ministerrådet i inledningen till samarbetsprogrammet uttalar att större vikt skall läggas vid arbetet med att förbättra arbetsmiljön. Att en tvärasektoriell samverkan skall ske mellan å ena sidan arbetsmiljösektorn och å andra sidan områdena arbetsmarknad, regionalpolitik och industripolitik finner utskottet ändamålsenligt.

I ministerrådsförslaget preciseras att kraven på arbetsmiljön avser såväl den privata som den offentliga sektorn. Arbetsmiljöbegreppet har utvidgats jämfört med tidigare genom att arbetstids- och arbetsanpassningsfrågor tillkommit. En viktig aspekt är medbestämmandet över den egna arbetssituationen. Børge Halvgaard reserverade sig mot att denna punkt tas upp i samarbetsprogrammet. Vidare har begreppet trivsel bytts ut mot begreppet arbetstillfredsställelse jämfört med den tidigare använda definitionen.

De insatsområden som anges i ministerrådsförslaget avser (1) arbetsmedicin/yrkeshygien, (2) yrkesskador/säkerhet, (3) psykosociala påfrestningar, (4) arbetstider, (5) arbetsanpassning, (6) lagstiftning och tillsynsverk-samhet och (7) ny teknologi. Social- och miljöutskottet anser det vara en fördel att tre nya insatsområden infogats i samarbetsprogrammet nämligen

arbetstiderna, arbetsanpassning och effekterna av ny teknologi. Vidare har, vilket är av mindre betydelse, uttrycket psykosocial arbetsmiljö ersatts med uttrycket psykosociala påfrestningar.

På två punkter är utskottet emellertid inte ense med ministerrådet när det gäller avgränsningen av de olika insatsområdena på arbetsmiljöområdet. För det första finner utskottet att vägande skäl talar för att de kemiska ämnenas inverkan på arbetsmiljön bör utgöra ett fristående insatsområde. För det andra anser utskottet att samarbete om lagstiftning och föreskrifter inte bör utgöra ett eget insatsområde. Det är snarare att betrakta som ett samarbetsmedel. Det är därför inte överraskande att lagstiftning/föreskrifter också räknas upp under *punkten 5*. Virkemidler og samarbeidsformer.

Social- och miljöutskottet förordar sammanfattningsvis att fristående insatsområden inom nordiskt arbetsmiljösamarbete bör vara:

- a) arbetsmedicin/yrkeshygien,
- b) yrkesskador/säkerhet,
- c) psykosociala påfrestningar,
- d) arbetstidsfrågor (vissa aspekter),
- e) arbetsanpassningsfrågor,
- f) effekterna av ny teknologi samt
- g) kemiska ämnens inverkan på arbetsmiljön.

Social- och miljöutskottet konstaterar att merparten av de konkreta projekt som finansieras via nordiska ministerrådets allmänna budget faller inom området arbetsmedicin/yrkeshygien. Denna prioritering har utskottet inget att invända mot. Däremot bör det framhållas att verksamheten generellt präglas av informationsutbyte och att projekt som syftar till att lösa konkreta problem inom områdena varit mera sällsynta. Undantag finns dock, t. ex. utredningen om hälsofaror vid trädamm eller om fosterskador orsakade av arbetsmiljöförhållanden. Gemensam nordisk utbildning av toxikologer bör tas upp till övervägande. En samordning av registreringen av den nordiska arbetsmiljöforskningen avtecknar sig fortsatt som en lämplig åtgärd. Samarbetet om dokumentation av hygieniska gränsvärden bör fortsätta. Statistiken över yrkessjukdomar och sjukdomssymptom som kan tänkas vara orsakande av förhållanden inom arbetslivet bör byggas ut.

Insatsområdet yrkesskador/säkerhet bör mot bakgrund av yrkesskadornas omfattning ges högre prioritet än hittills, anser utskottet.

Från att från början ha intagit en undanskymd plats i ministerrådets arbete på arbetsmiljöområdet har samarbetet beträffande psykosociala påfrestningar med tiden kommit att bli både konkret och omfattande. I samverkan med arbetsmarknadsparterna har utretts dels arbetsmiljön inom processindustrin, dels grundskollärarnas arbetsmiljö, psykiska välbefinnande och hälsa. Social- och miljöutskottet finner detta insatsområde viktigt, men efterlyser konkreta samarbetsprojekt sedan de två nämnda avslutats.

Två nya insatsområden avser arbetstid och arbetsanpassning. Utskottet

betraktar arbetstidens förläggning som en arbetsmiljöfråga. Arbetstidens längd måste dock fortsatt regleras genom avtal mellan arbetsmarknadsparterna. På den yrkesinriktade rehabiliteringens område finns behov av samverkan mellan arbetsmarknads- och arbetsmiljösektorerna.

Vid sidan av arbetstids- och arbetsanpassningsfrågorna utgör effekterna av den nya teknologin på arbetsmiljön ett nytt insatsområde. Särskilt är det mikroprocessorerna som står i förgrunden. Även om den nya teknologin kan medföra positiva verkningar kan den också lätt leda till nya påfrestningar. Samtidigt som många fysiskt tunga arbeten utmönstras kan det i datoriseringens spår följa monotona och enformiga arbetsuppgifter. En aspekt som bör uppmärksammas är den ökade sårbarhet som uppstår när av datorer styrda produktionsprocesser drabbas av avbrott. Vid manuell produktion kan skaderiskerna öka för personalen på grund av ovana. En tvärspektoriell samverkan som inbegriper arbetsmarknads- och industripolitiska aspekter ter sig naturlig på detta område.

Med tanke på den vikt som arbetsmarknadens parter och Nordiska rådet lagt vid förekomsten av kemiska hälsorisker i arbetsmiljön bör dessa utgöra ett eget insatsområde. För närvarande hör de kemiska hälsoriskernas inverkan på arbetsmiljön närmast in under insatsområdet arbetsmedicin/yrkeshygien.

Social- och miljöutskottet har vid flera tillfällen betonat att informationsutväxling inte är nog utan att konkret projektsamarbete bör förekomma. I ett stramt finansiellt läge kan emellertid utväxling av skriftlig information i en del fall ersätta symposie- och seminarieverksamhet.

Likheterna de nordiska länderna emellan möjliggör en harmonisering av arbetsmiljölagstiftningen. Social- och miljöutskottet har genom åren pläderat för att en nordisk arbetsmiljökonvention bör ingås. Skälen till detta är följande:

1. att arbetstagarna i Norden som har tillgång till en gemensam nordisk arbetsmarknad bör kunna ha krav på att möta likartade bestämmelser och regler oavsett i vilket nordiskt land de befinner sig,

2. att av konkurrensmässiga skäl lika stränga regler bör gälla på arbetsmiljöområdet runt om i Norden,

3. att arbetsmiljöproblemen till sin natur är likartade i Norden,

4. att målet för harmoniseringssträvandena bör vara att åstadkomma positiva förbättringar för arbetstagarna,

5. att för att uppnå balans på arbetsmarknaden i Norden torde en likartad arbetsmiljölagstiftning vara av betydelse samt

6. att ju mera enhetlig arbetsmiljölagstiftningen blir i Norden desto starkare står de nordiska länderna i internationella sammanhang.

Som ett led i förberedelserna för denna arbetsmiljökonvention bör en jämförande studie av skillnader och likheter i den nordiska arbetsmiljölagstiftningen genomföras snarast. Då Danmark, Norge och Sverige på senare tid alltmera kommit att prioritera generella arbetsmiljöföreskrifter har förutsättningarna för en harmonisering förbättrats.

Också på internationellt plan bör de nordiska länderna samverka i arbetsmiljöfrågor.

I samarbetsprogrammet angivna kriterier för prioritering bör komma till praktisk användning vid värderingen av de olika projekt som föreslås bli finansierade via ministerrådets allmänna budget.

Samverkan mellan ministerrådet och parterna på arbetsmarknaden är nödvändig för att ge samarbetet en realistisk inriktning. Att Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor beslutat att en gång per år samråda med parterna finner utskottet positivt liksom att styrgruppen för arbetarskyddsföreskrifter och arbetsgruppen för arbetsmedicin och yrkeshygien håller ett årligt möte med parterna.

Under hänvisning till vad som ovan anförts hemställer utskottet att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att med beaktande av de synpunkter som framförts av Nordiska rådet antaga ett reviderat program för samarbete i arbetsmiljöfrågor samt att kontinuerligt och i fortlöpande kontakt med Nordiska rådet och arbetsmarknadens parter vidareutveckla och fördjupa det nordiska arbetsmiljösamarbetet.

Stockholm den 22 januari 1981

Liv Andersen (A)

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgard (FP)

Ashjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Förman

Doris Håvik (s)

Heikki Järvenpää (Kok)

Bror Lillqvist (Sd)

Grethe Lundblad (s)

Matthías Á. Mathiesen (Sj.)

Ebba Strange (SF)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Sigrid Utkilen (H)

Ministerrådsförslag

om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Radio- och TV-frågor har diskuterats i Nordiska rådet sedan 1955. Då antogs den första rekommendationen om samarbete på radions och televisionens område. Denna rekommendation skulle komma att följas av ytterligare femton, som på olika sätt behandlade etermediasamarbetets möjligheter att främja den kulturella gemenskapen mellan de nordiska länderna.

På grundval av Nordiska rådets rekommendationer har det genom Nordiska ministerrådets försorg genomförts ett antal utredningar, vilka resulterat i bl. a. rapporterna TV över gränserna (NU 1974:19) och Nordisk radio och television via satellit (NU A 1979:4). Dessa utredningar har gjorts till föremål för remissbehandling. En sammanställning av remissyttrandena angående den senare utredningen fogas som bilaga till meddelandet om rekommendation nr 15/1973 till Nordiska rådets session 1981.

Mot bakgrund av vad som framkommit i rådsrekommendationer, utredningar och remissyttrandena har ministerrådet vid ett möte i Köpenhamn den 21 november 1980 enats om bifogade förslag om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete. Till förslaget bifogas en promemoria som utarbetats av Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete.

Beslut rörande det förslag som framlägges har fattats av Nordiska ministerrådet efter att ärendet behandlats i respektive regering.

Ministerrådet hemställer om Nordiska rådets yttrande över förslaget.
København den 24 november 1980

Lise Østergaard
Ordförande i
Nordiska ministerrådet

Klas Olofsson
Direktör

Förslag från Nordiska ministerrådet om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete

1. Nordiska ministerrådet konstaterar att det med utgångspunkt i Nordiska rådets rekommendationer genomförts omfattande utredningar om ett utökat nordiskt radio- och TV-samarbete och att en efterföljande bred remissbehandling har ägt rum.

2. Ministerrådet finner att en spridning av de enskilda ländernas radio- och TV-program över Norden väsentligen skulle främja det ömsesidiga intresset för och kunskaperna om de nordiska grannländerna. En omfat-

tande nordisk programspridning skulle även öka de etniska och språkliga minoriteternas möjligheter att få del av kulturutbud och information på deras eget språk. Vidare skulle invånarna få möjlighet att välja i ett större och bredare nordiskt programutbud. En nordisk programspridning skulle skapa förutsättningar för ett ökat programsamarbete mellan radioföretag och därmed för en programverksamhet som det enskilda landet inte har möjlighet till. En nordisk programspridning mellan de nordiska länderna med utnyttjande av direktsändande satelliter skulle kunna ge värdefulla alternativa möjligheter i en situation då andra länders radio- och televisionsprogram i ökad omfattning sänds över land- och språkgränserna.

3. Ministerrådet konstaterar vidare att viktiga aspekter av ett ökat nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit har fått en inträngande behandling i det genomförda utredningsarbetet om Nordsat och i den efterföljande remissbehandlingen.

Det finns emellertid ännu frågor som kräver närmare värderingar och överväganden. Detta gäller bl. a. kanalantal och -fördelning, reklam och översättningsnivå samt fördelning av utgifterna. Innan någon nordisk överenskommelse ingås måste förhandlingar upptas mellan regeringarna i dessa frågor.

4. Vad sedan gäller de industripolitiska möjligheterna, konstaterar ministerrådet att dessa frågor också berörts i utredningsarbetet. De har emellertid, som en följd av utredningsuppdragets utformning, inte gjorts till föremål för några mer ingående studier. Det finns därför anledning att komplettera beslutsunderlaget med en belysning av de industripolitiska förutsättningarna för och konsekvenserna av ett nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit. Denna komplettering skall bl. a. avse möjligheterna att utnyttja Nordsat för nordiskt industriellt projektsamarbete.

5. Arbetet med den fortsatta beredningen kommer primärt att ske genom överläggningar mellan nationella delegationer. Nordiska ministerrådet har ansvar för att koordinera arbetet. Detta skall ha som mål att frambringa ett slutgiltigt underlag för ett ställningstagande i ministerrådet till frågan om en nordisk överenskommelse om utökat nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit. Avsikten är att ett sådant ställningstagande skall kunna göras före utgången av 1981.

6. Det nordiska kulturavtalet fastslår att samarbetet mellan de nordiska länderna skall omfatta bl. a. radio- och TV-området. Ministerrådet vill understryka vikten av att detta samarbete intensifieras. Ministerrådet avser vidare att utarbeta förslag till en komplettering av det nordiska kulturavtalet för att därigenom klart markera den samfällida viljan till ett utbyggt nordiskt samarbete på mediaområdet oavsett teknik. Avtalet bör preciseras, så att samarbetet inom det mediapolitiska området även skall täcka de områden som har nära samband med radio och TV, t. ex. videogram, teletext och liknande överföringssystem.

*BILAGA I***Nordiska kultursekretariatets promemoria om nordiskt radio- och TV-samarbete****Nordiska rådets rekommendationer**

Under flera år har det bland de nordiska parlamentarikerna funnits ett starkt intresse för ett utökat radio- och TV-samarbete. Nordiska rådet har antagit 16 rekommendationer på området (*Bihang 1*). Bland de rekommendationer som är under behandling kan särskilt framhåvas rekommendation nr 15 från 1973, vilken är den parlamentariska utgångspunkten för det utredningsarbete som senast har bedrivits (*Bihang 2*). Det är i synnerhet punkterna 1, 5 och 6 i rekommendationen som är relevanta i dagsläget:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt

1. Vidtaga åtgärder för att öka sebarheten av grannländernas TV-program i de nordiska länderna,

5. Vidtaga åtgärder för att öka möjligheterna att få in ljudradioprogram från de nordiska grannländerna,

6. I samverkan med Nordiska rådet överväga en komplettering av det nordiska kulturavtalet med särskilda stadganden om samarbete på televisionens och ljudradions område.”

Nordiska ministerrådets utredningar

Parlamentarikernas intresse för frågan om nordiskt radio- och TV-samarbete har varit både styrande och vägledande för det utredningsarbete som regeringarna och olika myndigheter genomfört under årens lopp. Det har publicerats ett tjugotal rapporter om detta (*Bihang 3*).

De utredningar som nu är aktuella är för det första ”TV över gränserna” från 1974, som behandlar olika markbundna distributionsformer.

Vidare har det genomförts ett omfattande utredningsarbete, ”Nordisk radio och television via satellit”, beträffande möjligheterna att använda satellittekniken för att distribuera grannländernas radio- och TV-program inom Norden.

Den senare utredningsdelen började med att statssekreterarna (motsv) i kulturministerierna gjorde en s. k. möjlighetsstudie, varvid Nordiska industrifonden fick det överordnande ansvaret för den tekniska studien. Efter en omfattande remissbehandling råde det såväl i Nordiska rådet som i Nordiska ministerrådet enighet om konklusionerna i möjlighetsstudien och om att satellittekniken skulle ytterligare utredas för att framskaffa underlag för ett slutgiltigt ställningstagande.

Av avgörande betydelse var också att de nordiska länderna, efter ett omfattande gemensamt förberedelsearbete 1976, vid de internationella frekvensförhandlingarna i Genève 1977 fick till stånd en unik regional tilldelning av frekvenser, vilket är en teknisk förutsättning för ett nordiskt satellitsamarbete.

Ansvar för det slutgiltiga utredningsarbetet togs av Nordiska ministerrådet i sammansättningen kommunikations-, kultur- och utbildningsministrarna. De nordiska televerken fick i uppdrag att utföra det tekniska utredningsarbetet, medan Nordiska kultursekretariatet fick ta sig an de kultur- och programpolitiska, rättsliga och finansiella frågorna.

Även detta utredningsmaterial gjordes till föremål för en omfattande nordisk och nationell remissbehandling. I denna framkom det att oavsett inställning till huvudfrågan hyser många remissorgan uppskattning över utredningsarbetet och flera konstaterar att det nu finns tillräckligt underlag för att fatta ett politiskt beslut. De remissinstanser som önskar fortsatt utredning motiverar detta antingen med att man önskar frågan betraktad ur ett ännu större kulturpolitiskt perspektiv eller med att vissa delfrågor, bl. a. de ekonomiska, fordrar ytterligare överväganden.

Kultursekretariatets överväganden

Frågan om ett utökat nordiskt radio- och TV-samarbete, utredningarna och remissyttrandena kan betraktas ur flera olika synvinklar. Kulturfrågorna har haft en central placering i utredningsarbetet och dessa kan förväntas att även i fortsättningen stå i uppmärksamhetens centrum. Detta förhindrar emellertid inte att man även lägger vikt vid andra frågor och inför ärendets fortsatta behandling utvidgar perspektivet till att omfatta också andra än de kulturpolitiska aspekterna – inte minst mot bakgrund av den kraftiga utveckling som olika nya distributionsformer för elektroniska massmedia för närvarande befinner sig i, både på nordiskt och internationellt plan.

I det följande diskuteras därför ett antal aspekter på frågan utifrån kultur- och kommunikationspolitiska, samt industripolitiska synvinklar. Vidare berörs de möjligheter till programsamarbete som kan uppstå. Slutligen redovisas en diskuterande sammanfattning av kostnaderna för och finansieringen av ett utökat radio- och TV-samarbete.

De juridiska frågeställningar som kan behöva dryftas i samband med ett eventuellt satellitsamarbete har av sekretariatet inte bedömts vara av en sådan omfattning att de föranleder några särskilda kommentarer.

Vad slutligen angår de tekniska frågorna synes de inte kräva ytterligare överväganden i ärendets nuvarande skede. Framhållas bör dock att i utredningen påpekas att om en studiefas startas redan innan det slutliga beslutet om ett utökat radio- och TV-samarbete via satellit fattas, kan etableringstiden förkortas med ca 2 år. Studiefasen, i vilken ingår standar-

diserings- och produktutvecklingsarbete, beräknas kosta 20 resp. 40 milj. dkr. för de två första verksamhetsåren.

Kulturpolitiska aspekter

Det övergripande syftet för ett utbyggt radio- och TV-samarbete är att på ett så effektivt sätt som möjligt bidra till ett fullgörande av det nordiska kulturavtalets mål att vidareutveckla den nordiska kulturgemenskapen.

De remissinstanser som tillstyrker ett radio- och TV-samarbete via satellit betonar ofta värdet av projektets kulturpolitiska effekter. De som är tveksamma eller som avstyrker motiverar detta antingen med oro över att en satsning på ett sådant samarbete skulle kunna få ekonomiskt negativa verkningar på andra kulturområden eller med tveksamhet till om radio- och TV-samarbete är det bästa sättet att uppnå ökad nordisk kulturgemenskap. Den senare delen av argumenteringen har ofta karaktären av en relativt negativ syn på etermedia och då speciellt televisionens roll och omfattning i samhällets kulturutbud och den enskilde individens användning av sin fritid.

Som de viktigaste positiva kulturpolitiska effekterna av spridning av nationella radio- och TV-program i samtliga nordiska länder har framhållits att tillgången till grannländernas radio- och TV-program kan främja kultursamarbetet i Norden genom att publiken får ökad kunskap om grannländerna, förbättrad ömsesidig språkförståelse, större valfrihet i programutbudet samt förbättrad service åt etniska och språkliga minoriteter i de nordiska länderna. Vidare kan satellitsamarbete bidra till ett stärkande av de nordiska ländernas kultur i förhållande till inflytandet från länder och språkområden utanför Norden.

Bland de negativa kulturpolitiska effekter som ett satellitsamarbete kan medföra, har i synnerhet framhållits att ett flerkanalssystem kan komma att innebära ökat TV-tittande främst på underhållningsprogram av utländsk härkomst. Speciellt uttalas oro bland remissinstanserna över att barn och ungdomar ytterligare skall öka sitt TV-tittande. Enstaka remissinstanser befarar också att ett ökat TV-utbud kan leda till minskat deltagande i andra kulturaktiviteter. En del remissinstanser befarar slutligen att de mindre kultur- och språkområdena i Norden skall komma att utsättas för ett alltför starkt tryck från de större, mera dominerande språken.

Distributions- och samarbetsformer

Önskar man ett utvidgat radio- och TV-samarbete finns det flera olika alternativ för programutväxling och distribution. Kultursekretariatet kan mot bakgrund av satellitutredningen konstatera att endast satellittekniken ger möjligheter till ett samarbete som inom överskådliga tids- och medelsramar kan omfatta idag existerande program och geografiska områden av

Norden. Satellitutredningens s. k. totalalternativ täcker Östnorden med sju TV-kanaler och 11 radiokanaler och Västnorden med fem TV-kanaler och minst 10 radiokanaler.

De olika former för markbunden distribution som diskuterades i utredningsrapporten "TV över gränserna" kan inte jämföras med detta totalalternativ. Markbunden distribution kan inte nå alla områden i Norden och även mellan ett begränsat antal länder av Norden skulle en överföring av existerande radio- och TV-program bli mindre effektiv än via satellit.

Frågan om ett utökat nordiskt radio- och TV-samarbete med total effekt kan således inte lösas genom markbunden distribution. Däremot är det tänkbart att markbunden distribution skulle vara en bra modell för bilateralt samarbete, t. ex. mellan Finland och Sverige. Det kan emellertid inte uteslutas att även för ett sådant bilateralt samarbete skulle en satellitlösning vara effektivare. På samma sätt skulle en satellit för t. ex. Danmark (med Färöarna och Grönland), Norge och Island kunna vara en effektiv distributionsform av radio- och TV-program inom dessa länder.

Även om man väljer att överväga en lösning som innebar överföring av ett begränsat antal program, så att samarbetet enbart kom att omfatta ett TV-program från varje land, visar den senaste utredningen att detta förmodligen bäst och effektivast skulle kunna förverkligas med tillämpande av satellit teknik.

Totalalternativet utgår ifrån att individen själv skall kunna välja vilket program han önskar ta in av det egna landets eller de nordiska grannländernas utbud. Alla andra alternativ förutsätter att "samhället" i större eller mindre utsträckning begränsar denna valmöjlighet.

Väljer man alternativet som innebär att ett TV-program från varje land distribueras via satellit, skulle respektive radiobolag själv kunna avgöra vilken del av det totala programutbudet som skulle sändas till hela Norden via satellit och vad som via det markbundna nätet skulle distribueras enbart inom det egna landet.

Det s. k. redigerade alternativet i utredningen innebär sålunda att man tillsätter ett speciellt organ som får till uppgift att redigera ihop en nordisk kanal. Denna kanal skulle totalt sett innehålla cirka en femtedel av de nationella kanalernas egenproducerade program. Programmen förutsätts redan ha sänts i ursprungsländerna. Urvalet av program kan ske antingen genom ett kvotssystem för beräkningar av varje lands andel eller genom urval i en sändningsredaktion i vilken radiobolagen indirekt är företrädare.

Nordvisionssamarbetet, som flera remissinstanser önskar utbyggt som alternativ, består av programsamarbete av två slag, nämligen utväxling av program och samproduktioner. Möjligheterna att i väsentlig grad påverka Nordvisionssamarbetets omfattning begränsas av flera olika omständigheter. Bland annat kan pekas på att detta samarbete regleras av inbördes överenskommelser mellan radioföretagen, som självständigt avgör vilka program som skall erbjudas de andra radioföretagen och vilka som skall tas

emot för utsändning i det egna landet. Vidare kan det vara förenat med svårigheter att inom oförändrade sändningstider och ekonomiska ramar genomföra en mera omfattande ökning av Nordvisionsutbudet. Detta skulle medföra att både utomnordiska och nationella program fick utgå.

I Sverige och Finland finns redan flera TV-kanaler. I Danmark pågår en debatt om ytterligare en TV-kanal. Försäljningen av videobandspelare och -kassetter ökar, speciellt i Sverige. På Färöarna och Grönland är videotekniken ännu så länge den enda möjligheten till TV-tittande och den har fått en stor utbredning. Flera västeuropeiska länder utvecklar system som kommer att möjliggöra programdistribution via direktsändande satelliter. Det formella underlaget länderna emellan är redan för handen i form av den internationellt gällande frekvensplanen. Detta innebär att inom fem år kommer icke-nordiska, reklamfinansierade satellitsändningar de facto att bli ett av de viktigaste komplementen till nationellt producerad radio- och TV-produktion för stora delar av Nordens befolkning. Denna utveckling torde knappast komma att lämna kultur- och mediasituationen i Norden oberörd. Det finns i detta perspektiv skäl för att man i de nordiska länderna inte går denna utveckling till mötes utan en viss beredskap. Annars kan det uppstå icke önskvärda effekter som kan inskränka den nationella handlingsfriheten vad gäller utformningen av mediastrukturen i de nordiska länderna.

I alla de nordiska länderna har man utredningar, kommissioner och liknande som arbetar med dessa frågor utifrån nationella perspektiv och behov. De frågor som är knutna till morgondagens massmediasamhälle är emellertid endast i begränsad omfattning nationella till sin karaktär och omfattning. Såväl i en situation med ett utbyggt nordiskt radio- och TV-samarbete som i ett läge utan ett sådant, framstår det därför som angeläget att de nordiska regeringarna snarast får till stånd ett effektivt mediapolitiskt samarbete. Vikten av ett sådant samarbete har även understrukits i Nordiska rådets rekommendation 4/1980. Ett mediasamarbete är också viktigt om man önskar upprätthålla de hittillsvarande nationellt fastställda målsättningarna för rundradioverksamheten, med ett internationellt sett betydande samhällsansvar för medierna, i syfte att slå vakt om deras s. k. public service-funktion.

Mot denna bakgrund ter sig enligt sekretariatets bedömning även den av Nordiska rådet rekommenderade kompletteringen av det nordiska kulturavtalet, med särskilda stadganden om samarbete på radio- och TV-området, som en angelägen uppgift. Det är också med hänsyn till den förväntade utvecklingen på mediaområdet angeläget att även de nordiska politiskt ansvariga organen får möjlighet att följa utvecklingen på området. Som en konsekvens av kompletteringen av kulturavtalet bör det därför övervägas om det inte bland de samarbetsområden som ministerrådet årligen rapporterar om till Nordiska rådet borde ingå samarbetet på radio- och TV-området.

Kommunikationspolitiska frågeställningar

I utredningar, remissyttranden och samhällsdebatt har det på många sätt framhållits att satellittekniken endast är en del av ett stort antal nya distributionsformer som håller på att utvecklas och bli kommersiellt lanserade inom det närmaste decenniet. Teknikens landvinningar kan enligt en del observatörer leda till en viss accentförskjutning som kan reducera den ställning som idag innehas av våra konventionella massmedia. Utvecklingen förväntas leda till att det vid sidan av hittillsvarande, traditionella former av masskommunikation kommer att utvecklas nya former av individuell kommunikation, varvid möjligheterna att beställa önskad form för underhållning, information och andra tjänster mot betalning efter individuellt utnyttjande, från ett flertal små spridningsenheter, kan komma att öka i en omfattning som det i dagsläget är svårt att göra sig en föreställning om.

Man kan anlägga olika synpunkter på för- och nackdelar förbundna med den ovan skisserade utvecklingen. Oavsett inställningen till denna process ter det sig som ovan påpekats enligt sekretariatets bedömning som ett angeläget nordiskt samarbetsområde att samråda och utbyta information kring de nationella processer som reglerar massmedias framtida utveckling. I annat fall riskerar man att låta sig försättas i en situation där man till följd av en oönskad utveckling kan bli tvungen att vidta kostbara räddningsåtgärder till förmån för hotade media. Man kan också komma att ställas inför svårlösta standardiseringsproblem inom en inte alltför avlägsen framtid. I detta läge är det således angeläget att ett nordiskt kommunikationspolitiskt samarbete kommer till stånd. Det förefaller därvid mera ändamålsenligt att ta ställning i begränsade delfrågor rörande de nya mediadistributionsformerna än att knyta sin förhoppning till att helhetslösningar skall kunna uppnås efter att övergripande massmediakommissioner och liknande utredningar slutfört sitt arbete; därtill går utvecklingen alltför snabbt. Det nu aktuella radio- och TV-samarbetet skulle kunna betraktas och behandlas som en sådan delfråga och kunna avgöras utan något större fortsatt utredningsarbete. Möjligheterna för de nordiska länderna att självständigt utforma sin mediasituation är, som tidigare berörts, troligen större i nuläget än i en framtid då bl. a. satellitsändningar från kontinenten hunnit sätta sin prägel på det totala programutbudet i Norden.

Det kan i detta sammanhang även finnas anledning att överväga om ett s. k. experimentellt satellitsamarbete av den typ som är avtalat mellan Frankrike och Västtyskland i något avseende skulle kunna utgöra ett alternativ för de nordiska länderna. Ett sådant samarbete skulle möjliggöra ett geografiskt och tidsmässigt begränsat programsamarbete på försöksbasis mellan de nordiska radiobolagen. Därigenom skulle underlag och erfarenhet kunna inhämtas och värderas ur kultur- och mediapolitisk synvinkel inför ett slutligt ställningstagande till totalt programutbyte eller användning för andra ändamål.

Programpolitiska möjligheter

Ett utökat nordiskt radio- och TV-samarbete förutsätter inga ändringar i varje lands radioföretags möjligheter att självständigt utforma sin programverksamhet enligt gällande nationellt fastställda rundradioprinciper.

Detta förhindrar emellertid inte att det vid programspridning via satellit samtidigt beaktas att det nationella programutbudet också ingår i en nordisk programspridning. Liknande överväganden är redan idag aktuella i länder med flera än en radio- och TV-kanal, där en balansering av utbudet i varierande utsträckning eftersträvas.

Möjligheter torde således finnas att även på nordiskt plan utbygga det idag existerande samarbetet radioföretagen emellan, t. ex. i fråga om inköp av sådana icke-nordiska program som är av intresse för flera av radioföretagen.

En fråga som aktualiseras i detta sammanhang är om samordningen av inköp och sändning av icke-nordiska program kan medföra att sändningstid friställs hos de olika radiobolagen. Sådan friställd sändningstid kan användas till repris, nyinköpta eller egenproducerade program, eller till att minska den totala sändningstiden. Det är inte otänkbart att de besparingar på programverksamheten som kan uppnås genom samordning och gemensamma inköp kommer att skapa nya behov och krav på ökade resurser, varvid behoven sannolikt inte kommer att bli de samma i enkanalsländer och tvåkanalsländer.

Den kostnadsutveckling som sker när det gäller produktion av radio- och TV-program ger också anledning att befara att radiobolagen kommer att få problem att upprätthålla nuvarande andel av egenproducerade program.

I fråga om direkt programsamarbete är det enligt sekretariatets bedömning inte minst inom utbildnings- och invandrarprogram som det föreligger stora möjligheter till nordisk samverkan.

Industripolitiska aspekter

De industripolitiska frågorna har inte i de genomförda utredningarna ägnats någon speciell uppmärksamhet. Den senaste remissbehandlingen och den internationella utvecklingen på området har emellertid föranlett sekretariatet att lyfta fram dessa frågor. Föreliggande avsnitt tar sin utgångspunkt i ovan nämnda material och i de synpunkter som lagts fram i den promemoria som utarbetats av de nordiska industriministeriernas gemensamma Nordsat-studiegrupp.

En industripolitisk helhetssyn när det gäller rymd- respektive markbaserad radio-, TV- och dataöverföring synes i dagsläget vara väl motiverad. Inom modern rymdindustri används många komponenter som är gemensamma för samtliga områden där mikro- och dataelektronik utnyttjas. Rymdtekniken lämpar sig därför väl som delområde inom en högteknologisk industri med inriktning på överföring av bl. a. radio- och televisions-

program. Den har också genom sin mångsidighet visat sig lämpad för samarbete över gränserna.

Som redan berörts torde möjligheterna till satellitöverföring av andra tjänster än rundradio i sig själv kunna motivera utvecklandet av en ökad industriell beredskap i Norden. Även i detta avseende finns det skäl till en helhetssyn på satellitsystem och deras utnyttjande.

Vid en jämförelse med andra system och överföringsmetoder har det i utredningsarbetet konstaterats att för överföring av radio- och TV-program mellan de nordiska länderna är det primärt satellittekniken som medför några väsentliga industripolitiska effekter. De markbundna alternativ som undersökts torde sålunda inte kunna få några beaktansvärda industripolitiska konsekvenser.

Ett införande av satellitsändningar skulle däremot få vittgående effekter på nordisk industri, både vad avser rymdsegmentet och markmottagarutrustningen. Framför allt i fråga om rymdsegmentet skulle ett satellitprojekt både kräva och möjliggöra ett nära samarbete på nordiskt och internationellt plan samt mellan privatindustri och offentliga myndigheter i syfte att åstadkomma den nödvändiga kompetenshöjningen genom direkta finansiella stödåtgärder, riktad upphandling eller en kombination av dessa möjliga åtgärder.

Den nordiska industrigrupp (NIG) som bildades 1978 och som består av 7 nordiska företag har som mål att i samverkan med utomnordisk industri kunna leverera de rymdtekniska delarna av ett satellitsystem. Cirka 50% av rymdsegmentet och kontrollsystemet beräknas av NIG behöva köpas utifrån. Leveranser till systemet torde dock inte bli begränsade till uteslutande denna grupp. Vilken roll nordisk industri kan komma att spela i utvecklandet av rymdsegmentet blir en viktig industripolitisk förhandlingsfråga. Lika viktig blir frågan om hur insatserna respektive utbytet av industrisamarbetet skall fördelas mellan de deltagande länderna.

Industriellt rymdsamarbete på europeiskt plan bedrivs dels bilateralt (t. ex. mellan Frankrike och Västtyskland), dels inom ramen för European Space Agencys (ESA) verksamhet. I denna organisation är Danmark och Sverige medlemmar. I Norge är medlemskap i ESA under övervägande.

Medlemskap i ESA skaffar de berörda länderna delaktighet i organisationens forsknings- och utvecklingsrön samt industribeställningar. De länder som inte är med i ESA är dock inte formellt uteslutna från utvecklingsarbetet och leveranserna.

Oavsett om det etableras ett satellitsystem för att överföra radio- och TV-program mellan de nordiska länderna eller inte, är rymdteknologin ett område som flera nordiska länder är intresserade av ur industripolitisk synvinkel. Detta framgår dels av att man deltar i ESAs europeiska utvecklingsprojekt, dels av att man företar egna satsningar. I Sverige finns sedan flera år en speciell statlig delegation för rymdverksamhet. Denna har nyligen hos svensk industri och det statliga rymdbolaget beställt utvecklandet av en vetenskaplig satellit (Viking). Vidare finns långt framskridna

planer på att också utveckla en kommunikationssatellit (Tele-X). Från norska regeringens sida har man deklarerat att man kan komma att överväga andra satellitlösningar som alternativ till ett nordiskt satellitsamarbete. Även i Finland pågår inom regeringskansliet utredningsarbete om en utveckling av de statliga insatserna på det rymdindustriella området.

Det kan mot denna bakgrund förefalla som om det finns anledning att se närmare på ett rymdteknologiskt samarbete, om politisk vilja till nordisk industrisamverkan och önskan om stordriftsfördelar föreligger.

Ett sådant samarbete skulle ligga helt i linje med det som sker på många andra håll i industriländerna, där det mest kända exemplet är satellitutvecklingsarbetet som Frankrike och Västtyskland etablerat. Såväl i regeringskretsar som inom rymdindustrin pågår det i många länder en intensiv aktivitet. Det har även bildats flera internationella konsortier med brett deltagande av europeisk och amerikansk industri som satsar på telekommunikationssatelliter bl. a. med hänsyn till en förväntad stor efterfrågan i tredje världen.

I detta perspektiv kan det snart nog för de nordiska länderna bli frågan om att välja mellan att själva utveckla eller köpa ett färdigutvecklat system. Valmöjligheterna torde emellertid bli allt mindre i takt med att de nu pågående utomnordiska rymdindustriplanerna på satellitprojekt realiseras och resulterar i billiga, standardiserade "paketerbjudanden".

I fråga om produktionen av markmottagarutrustning finns det elektronikindustri i Norden som kommer att klara tillverkningen utan något större behov av initiativ från de nordiska regeringarna. Ett stöd till utveckling av parabolantennor och mikrovågshuvud för direkt TV-mottagning från satellit är dock de anslag som Nordisk Industrifond beviljat till forskningscentra i Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Med den utveckling av kontinentala satellitsändningar som sker, kommer denna typ av industri att ha en marknad bland dem som önskar ta emot västtyska sändningar redan 1983. Parallellt med detta pågår överväganden om införande av nya överföringssystem för bild och ljud (digitalteknik, optiska kablar). Som bl. a. teleförvaltningarna i Norden påpekat, skulle ett satellitsystem underlätta ett införande av den nya tekniken med högre bild- och ljudkvalitet och medge stor kapacitet för överföring av andra tjänster.

I de industripolitiska överväganden som enligt sekretariatets bedömning bör ingå i en värdering av ett nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit bör även beaktas att utomnordiska producenter snart kan komma att allvarligt hota den ställning som nordiska företag sedan gammalt innehar på exempelvis TV-apparatmarknaden. Enda sättet att förebygga en oönskad utveckling torde vara att upprätthålla en hög kompetensnivå och beredskap för de nya överföringsformerna och de alternativa teletjänsterna med TV-apparaten som del av ett terminalsystem.

Mot ovanstående bakgrund har kultursekretariatet i sin beredning av detta ärende funnit det motiverat att industriministrarna deltar i den fortsatta beredningen av utvidgat samarbete på medieområdet.

Ekonomiska frågor¹

De kostnadsuppgifter som lämnas i det följande är att betrakta som illustrationer och inte som sekretariatets värderingar av lämplig projektstorlek eller finansieringssätt.

Utgifterna för att utveckla och tillverka en satellitprototyp som skulle vara användbar för överföring av nordiska radio- och TV-program samt utveckling av överföringssystem och kontrollanläggning av satelliten belöper sig enligt utredningen till 580 milj. dkr. Detta kan jämföras med den ovan nämnda satsningen på enbart en liten svensk vetenskaplig satellit, för vilken igångsättningsutgifterna beräknas till ca 140 milj. dkr.

Efter utvecklingsarbetet blir utgifterna för produktion, uppskjutande och testning ca 250 milj. dkr per satellit. Därutöver tillkommer andra utgifter för systemet men dessa är i sammanhanget relativt underordnade. Den avgörande kostnaden i driftsskedet är satellitutgifterna, vilka är avhängiga av antalet satelliter, dvs systemets omfattning och ambitionsnivå.

Eftersom en satellits levnadstid beräknas till sju år blir det nödvändigt med ett successivt utbyte av satelliter i drift. Med beaktande av detta och övriga utgifter har utredningen räknat ut att de sammanlagda utbetalningarna per år för ett fullt utvecklat och fungerande system skulle uppgå till 280 milj. dkr. Dessa utgifter kan komma att påverkas av flera faktorer: systemets omfattning, ambitionsnivån för översättning och textning, slutgiltig ersättning till upphovsrättsinnehavarna, organisatoriska kostnader osv.

Utredningen lämnar kostnadsfördelningen mellan länderna öppen till förhandling mellan de deltagande länderna men använder man den nordiska fördelningsnyckeln blir fördelningen: Danmark 60 milj. dkr, Finland 42 milj. dkr, Island 4 milj. dkr, Norge 50 milj. dkr och Sverige 110 milj. dkr.

Vill man få en bild av projektets kostnader i förhållande till nu existerande radio- och TV-verksamhet, kan man slå ut kostnaderna på licensinnehavare och det årliga licenstillägget blir i så fall ca 40 dkr per TV-hushåll. Slår man ut kostnader per hushåll som kan förväntas² ansluta sig till systemet blir satellitlicensen 140 dkr. Den nuvarande radio- och TV-licensen inklusive färgtillägg var 1978 för Danmark 746 dkr, Finland 1037 dkr, Island 572 dkr, Norge 573 dkr och Sverige 643 dkr.

Den enskildes kostnad för mottagarutrustning beräknas enligt utredningen komma att variera mellan 100 och 3000 dkr per abonnent, beroende på bostads-, antennförhållande och det antal TV-kanaler som skall kunna tas emot. Även om köpbenägenheten är stor för hemelektroniska artiklar (totalt värde 1978: ca 8 miljarder dkr) räknar utredningen med en relativt lång introduktionsperiod och det genomsnittliga årliga omsättningsvärdet

¹ Om ej annat anges gäller prisnivå och valutakurser i januari 1979.

för mottagarutrustningen beräknas till 0,6–1,2 miljarder dkr per år varav 0,2–0,4 miljarder utgörs av skatter och avgifter.

I såväl den allmänna debatten som i flera remissvar har utgifterna för en satellitdistribution av nordiska radio- och TV-program spelat en väsentlig roll. Olika uppgifter har förekommit utan att man har definierat vilken slags kostnad man avser eller vilken tidsperiod dessa omfattar. Enligt sekretariatets bedömning kan noggrannare och successivt reviderade uppgifter om kostnaderna för systemets olika komponenter först beräknas i en situation då en principöverenskommelse om ett bestämt system med en angiven ambitionsnivå ingåtts. Detta gäller kostnaderna för programverksamheten (t. ex. översättning och textning) och de kostnader som betingas av operativa krav som ställs på sändarsystemet. Härtill kommer de förhandlingar om upphovsmansersättningar som det blir aktuellt att föra mellan radiobolagen och organisationerna på området. Till den totala bilden av den ekonomiska situationen hör även att kostnaderna för satellitsamarbete är behäftade med vissa tröskeleffekter, beroende på bl. a. hur många länder som ansluter sig till systemet och hur många programkanaler som förutsättes ingå i det nordiska utbytet.

BIHANG I

Förteckning över NR-rekommendationer på radio-/TV-området

Rek	Medlemsförslag	Förslagsställare
6/1955 ³	Samarbete på radions och televisionens område	Sven Em. Ohlon
4/1957 ³	Samnordiskt radioprogram och gemensam nordisk television	Kaj Bundvad
21/1963 ¹	Gemensam utbildning för teater, film, radio och TV	Ingrid Gärde Widemar Håkon Johnsen Helge Larsen Paula Ruutu
7/1966 ¹	Vuxenundervisning i radio och TV	Julius Bomholt Anselm Gillström Poul Hartling Berte Rognerud Paula Ruutu Fridolf Thapper

² Baserat på att intresset för satellit-TV ökat i samma takt som intresset ökade för s/v-TV och färg-TV, då dessa introducerades.

³ Rekommendationen slutbehandlad

12/1967 ¹	Utvidgat TV-samarbete i Norden	Julius Bomholt Sven Högström Chr Madsen Orla Møller Ingrid Segerstedt Wiberg
12/1967 ¹	Permanent samnordiskt TV-program	Georg Backlund Julius Bomholt Poul Hartling Håkon Johnsen Ragnar Lassinantti A C Normann Ingrid Segerstedt Wiberg Knud Thestrup
8/1969 ¹	Reklamsändningar i televisionen	Folke Björkman Birger Lundström
25/1969 ¹	Stereofoniska radiout-sändningar	K B Andersen Georg Backlund
9/1970	Material till undervisning i radio och TV	Berte Rognerud Ingrid Segerstedt Wiberg
29/1970 ¹	TV-tekniskt samarbete	Folke Björkman Erling Norvik Tuure Salo
20/1971	Utbyggnad av TV-samarbetet mellan Finland och Sverige	Elsi Hetemäki Jan-Ivan Nilsson Ingrid Segerstedt Wiberg Sylvi Siltanen Ulf Sundqvist
16/1972 ¹	Samnordiskt TV-program	Kaj Bundvad Niels Eriksen Guttorm Hansen Niels Matthiasen Odvar Nordli Ingrid Segerstedt Wiberg
15/1973	Ökat nordiskt TV-samarbete	Tønnes Andenæs Mauno Forsman Gunnar Garbo Poul Hartling Svend Haugaard Elsi Hetemäki Karl-Erik Häll Rune Jonsson

¹ Rekommendationen slutbehandlad

		Osmo Kock
		Ingemar Mundebo
		Erlendur Patursson
		Berte Rognerud
		Karl Skytte
		Per Olof Sundman
		Folke Woivalin
13/1975	Förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia	Tönnes Madsson Andenæs
		Liv Andersen
		Jo Benkow
		Ilkka-Christian Björklund
		Per Borten
		Mauno Forsman
		Gylfi Gislason
		Sven Hammarberg
		Svend Hugaard
		Paul Jansson
		Ingemar Mundebo
		Per Olof Sundman
		Folke Woivalin
8/1976	Samnordisk produktion och distribution av TV-program för sjöfolk	Mauno Forsman
		Sven Hammarberg
		Jørgen Peder Hansen
		Bror Lillqvist
		Lars Lindeman
		Thor Lund
		Orla Møller
		Anna-Greta Skantz
		Liv Stubberud
		Folke Woivalin
4/1980	Samarbete på videogram-området	Ilkka-Christian Björklund
		Gils Gudmundsson
		Svava Jakobsdottir
		Eivor Marklund
		Erlendur Patursson
		Kaarina Peltola
		Lars Werner

BIHANG 2

Nordiska rådets rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt

1. vidtaga åtgärder för att öka omfattningen av grannländernas TV-program i de nordiska länderna,

2. vidtaga åtgärder för att öka omfattningen av samnordisk distribution och produktion av TV-program och överväga möjligheterna att inrätta en särskild nordisk TV-institution för detta ändamål,

3. utreda de tekniska, ekonomiska och juridiska aspekterna på utbyggnad av kabel-TV-verksamhet i Norden,

4. vidtaga åtgärder för att åstadkomma en överenskommelse mellan berörda parter när det gäller upphovsmännens ersättningsanspråk vid återutsändning av TV-program i annat nordiskt land, samt utreda de ansvarsrättsliga och andra juridiska problem som kan uppstå, i syfte att nå fram till en snabb lösning,

5. vidtaga åtgärder för att öka möjligheterna att ta in ljudradioprogram från de nordiska grannländerna,

6. i samverkan med Nordiska rådet överväga en komplettering av det nordiska kulturavtalet med särskilda stadganden om samarbete på televisionens och ljudradions område.

BIHANG 3

Rapporter kring frågan om nordiskt radio- och TV-samarbete

1962

Utredning på uppdrag av Nordiska rådets presidium

Rapport: Nordiskt samarbete inom radio och television (NU 1962: 2)

1966

Rapport: Nordisk radio- och TV-konferens (NU 1966: 7)

1971

Rapport: TV-konferens i København (NU 1971: 16)

1972

Utredning på uppdrag av de nordiska radiocheferna

Rapport: TV och radio i Norden. Utvecklingsperspektiv (1972)

Utredning på uppdrag av Nordiska ministerrådet (kultur- och utbildningsministrarna)

Rapport: Nordiskt TV-samarbete (NU 1972: 7)

1973–1974

Utredning på uppdrag av Nordiska ministerrådet (kultur- och utbildningsministrarna) – Ministerrådets s. k. TV-kommitté

Rapport: TV över gränserna. Mellanrapport (NU 1973: 11)

Rapport: TV över gränserna. Slutrapport (NU 1974: 19)

Remissammanställning

1976–1977

Utredning på uppdrag av Nordiska ministerrådet (kultur- och utbildningsministrarna) – Ministerrådets s. k. satellitutredning

Rapport: Nordisk radio och television via satellit

Lägesrapport (NU B 1977: 1)

Statssekreterargruppens slutbetänkande (NU A 1977: 7)

Bilagor till den tekniska delutredningen (NU A 1977: 8)

Bilagor till den rättsliga delutredningen (NU A 1977: 9)

Remissammanställning (NU B 1977: 36)

1978–1980

Utredning på uppdrag av Nordiska ministerrådet (kommunikations-, kultur- och utbildningsministrarna) – Ministerrådets s. k. satellitutredning

Rapport: Nordisk radio och television via satellit

Huvudrapport (NU A 1979: 4)

Teknisk och teknisk/ekonomisk delrapport (NU A 1979: 5)

Kultur- och programpolitisk delrapport (NU A 1979: 6, 1–3)

Rättslig delrapport (NU A 1979: 7)

Finansiell delrapport (NU A 1979: 8)

Remissammanställning (NR Rek. 15/1973 D 1981 Suppl.)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över ministerrådsförslaget

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådet avgivet ministerrådsförslag om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete. Förslaget har därutöver tillställts rådets övriga utskott för yttrande till kulturutskottet. Dessa yttranden fogas till detta betänkande oavkortade. Kulturutskottet har behandlat förslaget vid möte den 1 december 1980 samt den 22–23 januari 1981.

1 Ministerrådsförslaget

Ministerrådsförslaget grundar sig i huvudsak på två rapporter, TV över gränserna (*NU 1974: 19*) och Nordisk radio och television via satellit (*NU*

A 1979:4–8), vilka remissbehandlats. En sammanställning av remissyttrandena om den senare rapporten har fogats som bilaga till meddelandet om rek. nr 15/1973. Till ministerrådsförslaget har fogats en promemoria om nordiskt radio- och TV-samarbete, utarbetad av sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete.

Förslaget är avfattat i sex punkter. Ministerrådets avsikt med de åtgärder som föreslås är att frambringa ett slutligt underlag för ett ställningstagande i ministerrådet till frågan om en nordisk överenskommelse om utökat nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit. Detta ställningstagande skall enligt förslaget kunna göras före utgången av 1981.

Förslaget framläggs av Nordiska ministerrådet efter det att ärendet behandlats i de enskilda regeringarna med hemställan om Nordiska rådets yttrande.

2 Utskottet

Utskottet konstaterar först att det nu föreliggande ministerrådsförslaget inte är ett slutligt förslag till åtgärder för ökat nordiskt radio- och TV-samarbete. Detta finner utskottet otillfredsställande med hänsyn till det stora antalet utredningar av frågan som genomförts sedan 1962 och som redovisas i bilang 3 till ministerrådsförslaget. Utskottet önskar därför kraftigt understryka vikten av att underlag för ett slutligt ställningstagande till frågan om en nordisk överenskommelse om utökat nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit verkligen kan frambringas före utgången av 1981, såsom ministerrådet i sitt förslag aviserar. Siktet bör vara att ministerrådet till Nordiska rådets 30:e session 1982 avger ett konkret förslag till ökat nordiskt radio- och TV-samarbete.

I det följande anlägger utskottet synpunkter på vissa av de olika punkterna i ministerrådsförslaget. Vad gäller de synpunkter på förslaget som anlagts av rådets övriga utskott, önskar kulturutskottet hänvisa till dessa (se Bihang 1–4).

Ang. punkt 2. Utskottet uttrycker sin tillfredsställelse över att ministerrådet i sitt förslag slår fast de positiva effekter som kan uppnås genom ett ökat nordiskt radio- och TV-samarbete. Därmed har ministerrådet omfattat grundtankarna i de rekommendationer som Nordiska rådet sedan 1955 avgivit om nordiskt radio- och TV-samarbete och som redovisas i bilang 1 till förslaget. Utskottet är ense med ministerrådet om den stora betydelse för människorna i Norden som ett utökat radio- och TV-samarbete kan få. Samtidigt noterar utskottet att det inte råder enighet bland remissinstanserna om de kulturpolitiska effekterna av nordisk radio och TV via satellit.

Ang. punkt 3. Utskottet är ense med ministerrådet om att det finns en del frågor som kräver närmare värderingar och överväganden. Hit hör otvivelaktigt frågan om kanalantal- och fördelning samt frågan om översättningsnivå. Även om dessa frågor i och för sig kunde lösas efter ett slutligt

ställningstagande till ett nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit, finner utskottet det angeläget att dessa frågor löses genom förhandlingar mellan regeringarna med hänsyn till deras inverkan på kostnaderna för ett sådant samarbete. Förhandlingarna måste givetvis även omfatta fördelningen av kostnaderna.

I detta sammanhang konstaterar utskottet med hänvisning till de företagna utredningarna att frågan om nordisk radio och TV via satellit inte rymmer några olösliga juridiska och tekniska problem.

Ang. punkt 4. Kulturutskottet kan givetvis inte ha något emot att beslutsunderlaget kompletteras med en belysning av de industripolitiska förutsättningarna för och konsekvenserna av ett satellitsamarbete.

Ang. punkt 5. Såsom utskottet redan tidigare i detta betänkande har uttalat bör arbetet med att frambringa ett slutligt beslutsunderlag bedrivas utan tidsutdräkt och ett konkret förslag till ökat nordiskt radio- och TV-samarbete föreläggas Nordiska rådet till 30:e sessionen 1982.

Ang. punkt 6. Utskottet uttrycker tillfredsställelse med ministerrådets planer på en komplettering av det nordiska kulturavtalet med samarbete på medieområdet. Avtalet fastslår i sin nuvarande form att samarbetet skall omfatta bl. a. radio- och TV-området. Utskottet är ense med ministerrådet om vikten av att radio- och TV-samarbetet intensifieras. Utskottet är vidare ense med ministerrådet om att avtalet bör preciseras, så att det omfattar samarbete på det mediepolitiska området oavsett teknik. Utskottet finner dock skäl att framhålla att detta kan och bör ske oberoende av vilket beslut som 1982 kan fattas i frågan om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit.

Med hänvisning till vad som ovan sagts får kulturutskottet föreslå att rådet antar följande rekommendation med anledning av ministerrådsförslaget:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att till rådets 30:e session 1982 lägga fram konkret förslag till ökat nordiskt radio- och TV-samarbete samt att i detta syfte uppta förhandlingar och genomföra erforderliga kompletteringar av beslutsunderlaget i enlighet med vad som aviseras i ministerrådsförslaget B 31/k.

Stockholm den 23 januari 1981

<i>Kjell Magne Bondevik (Kr.F.)</i>	<i>Trygve Bratteli (A)</i>
<i>Rolf Fjeldvær (A)</i>	<i>Árni Gunnarsson (A)</i>
	Förman
<i>Hagen Hagensen (KF)</i>	<i>Karl-Erik Häll (s)</i>
<i>Gunnel Jonäng (c)</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)</i>
<i>Sture Palm (s)</i>	<i>Erlendur Patursson (Tvfl)</i>
<i>Robert Pedersen (S)</i>	<i>Tuulikki Petäjämäki (Kok)</i>
<i>Arvo Salo (Sd)</i>	<i>Otto Steenholdt (GrønL.)</i>
	<i>Ingrid Sundberg (m)</i>

BIHANG 1

Juridisk udvalg:

Ministerrådsforslaget og de dertil hørende udredninger og øvrige dokumenter rejser ikke på det strafferetlige, erstatningsretlige eller ophavsretlige område problemer, som juridisk udvalg finder, der på nuværende tidspunkt er grund til at undergive særlig opmærksomhed.

Udvalget går ud fra, at disse spørgsmål vil indgå i de fortsatte undersøgelser og blive vurderet i relation til de forslag, som undersøgelserne resulterer i.

Juridisk udvalg forudsætter, at hele Nordsat-materialet og resultaterne af de i ministerrådsforslag B 31/k forudsatte udredninger sammen med ministerrådets overvejelser forelægges Nordisk Råd som en helhed med henblik på endelig stillingtagen i sagen.

Stockholm, den 20. januar 1981

K. B. Andersen

Formand

BIHANG 2

Social- og miljøutskottet:

Till motiven för ett utvidgat nordiskt radio- och TV-samarbete hör dels att detta förväntas bidra till ökad språkförståelse, dels att den kulturella situationen torde förbättras för språkliga och etniska minoriteter.

Social- och miljøutskottet anser att 1954 års överenskommelse om gemensam arbetsmarknad och 1955 års konvention om social trygghet tillhör de förnämsta resultaten inom det efterkrigstida nordiska samarbetet. Utskottet slår alltså vakt om nordiska medborgares rätt att fritt välja arbete och uppehållsort i Norden. Sedan 1954 års arbetsmarknadsöverenskommelse ingicks har omkring 1 miljon flyttningar skett mellan de nordiska länderna. Merparten av dem har berört Finland och Sverige. I den nordiska konventionen om social trygghet tillförsäkras flyttande nordiska medborgare samma sociala förmåner som inflyttningens egna. Utan förekomsten av denna konvention skulle flyttande nordiska medborgare möta stora svårigheter. Genom åren har Nordiska rådet antagit en rad rekommendationer som berör flyttande nordbors situation i olika avseenden. Även rekommendationer som avser bilaterala förhållanden har antagits. I rek.nr. 19/1971/s uppmanas regeringarna i Finland och Sverige att i samråd verka för att den till Sverige inflyttade finskspråkiga befolkningens kulturella och övriga kontakter med hemlandet effektivt upprätthålles.

Rek.nr 18/1971/s gällde de finska invandrarnas anpassning till det svenska samhället och den svenska arbetsmarknaden. Där i föreslogs att man i ökad omfattning skulle tillgodose de finska invandrarnas sociala och kulturella behov på modersmålet. Rek. nr 20/1971/s förordade ett utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige.

Ett utvidgat radio- och TV-samarbete, via satellit eller andra tekniker, kan tillgodose invandrarnas behov. Ett brett programutbud på det egna språket kan hjälpa dem att bibehålla sin kulturella och språkliga identitet. En daglig och fri tillgång till hemlandets radio- och TV-program underlättar detta.

En av förutsättningarna för att den fria nordiska arbetsmarknaden skall fungera bra är dels att kunskaperna om det land man flyttar till är goda, dels att återflyttningen till hemlandet kan göras så smidig som möjligt, genom att kontakterna dit upprätthålls. I båda fallen är möjligheterna till en kontinuerlig samhällsrapportering av stor betydelse. Även här är en obehindrad tillgång till TV- och radioprogram över landgränserna mycket betydelsefull.

Social- och miljöutskottet anser att ett utvidgat nordiskt radio- och TV-samarbete kan öka möjligheterna för utflyttade nordbor att hålla kontakt med hemlandet. I den meningen skulle en överenskommelse om ett utvidgat nordiskt radio- och TV-samarbete kunna sägas utgöra något av en kulturell trygghetskonvention.

Avslutningsvis önskar utskottet understryka att mycket kort tid stått till förfogande för behandlingen av detta ministerrådsförslag. Utskottet förutsätter att frågan om utvidgat nordiskt radio- och TV-samarbete, sedan nödvändiga kompletterande utredningar genomförts inklusive de miljö- mässiga och sociala konsekvenserna, förelägges Nordiska rådets 30:e session i Helsingfors 1982.

Social- och miljöutskottet vill understryka att utskottet i sitt föreliggande uttalande begränsat sig till enbart ärenden som berör utskottets kompetensområde.

Därför är detta yttrande att betrakta som en preliminär reaktion från utskottets sida.

Stockholm den 23 januari 1981

För Nordiska rådets social- och miljöutskott

Ashjörn Haugstvedt

Förman

BIHANG 3

Trafikutskottet:

Av Helsingforsavtalet och Kulturavtalet framgår att det nordiska samarbetet på kulturområdet skall omfatta och inriktas på bl. a. verksamheten inom radio och television (art. 5 i Kulturavtalet) samt att de möjligheter som radio och television erbjuder skall tillvaratas i syfte att främja det fria nordiska folkbildningsarbetet och utbytet inom litteratur, konst, musik, teater m. m. (art. 13 i Helsingforsavtalet).

Nordiska rådet har under de senaste 25 åren bl. a. genom 16 rekommendationer tillkännagivit sin vilja att på olika sätt utöka och främja samarbetet på radio- och TV-området i syfte att förstärka den nordiska kulturge- menskapen.

I Transportavtalet som omfattar det nordiska samarbetet inom kommunikationsområdet och däribland telekommunikationsområdet (artikel 1) konstateras att avtalets syfte är bl. a. att stärka och utveckla samarbetet

med sikte på rationellt ordnade och effektiva transporter och kommunikationssystem (artikel 2).

Mot bakgrund av dessa viljeyttringar från rådet och ministerrådet har ett antal utredningar genomförts på massmediaområdet i ministerrådets regi bl. a. utredningen Nordisk radio och television via satellit (*NU A 1979:4*) den s. k. Nordsatutredningen.

Denna utredning omfattar en analys av ett nordiskt radio- och TV-samarbete där samtliga nordiska riksprogram sänds via satellit till samtliga nordiska länder ("totalalternativet"). Utredningen omfattar dessutom en beskrivning av ett samarbete där gemensamt nordiskt redigerat TV-program sänds till samtliga nordiska länder (det redigerade alternativet) samt beskriver möjligheterna att öka den nordiska programutväxlingen med hjälp av markbundet nät.

Det framhålls i utredningen att endast satellittekniken ger möjligheter till ett samarbete som inom överskådliga tids- och medelsramar kan omfatta idag existerande program och geografiska områden av Norden.

Trafikutskottet har för sin del endast tagit ställning till de kommunikationstekniska aspekterna av Nordsatutredningen.

Det framgår av ministerrådets förslag att de tekniska frågorna inte synes kräva ytterligare överväganden i ärendets nuvarande skede. Av den tekniska delrapporten (*NU A 1979:5*) framgår dock att en del väsentliga tekniska problem kvarstår, vilka kräver lösning fast delar av den utrustning som skulle ingå i ett eventuellt Nordsat-system redan finns på marknaden.

Trafikutskottet vill betona att det framgår av rapporten att, om en studiefas startas redan innan det slutliga beslutet om ett utökat radio- och TV-samarbete via satellit fattas, kan etableringstiden förkortas med två år.

Utskottet anser att ett fortsatt arbete med Nordsat skulle kunna vara ett viktigt led i utvecklingen av det tekniska kunnandet i Norden på telekommunikationsområdet och tillstyrker för sin del ministerrådsförslaget B 31/k om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete.

För att inte ytterligare försena ett eventuellt genomförande av ett operativt Nordsat-system anser därför trafikutskottet att, samtidigt som de i ministerrådsförslaget angivna aspekterna om projektet utreds närmare, bör utvecklingsarbetet på det tekniska området starta snarast möjligt. Utskottet betonar vidare vikten av att ställningstagande till hela ärendet inte fördröjs utöver den tidpunkt som angetts i det föreliggande ministerrådsförslaget samt att Nordsat-materialet som helhet föreläggs Nordiska rådet för slutgiltigt ställningstagande. Vidare förutsätts att utskottet hålls underrättat om ärendets fortsatta behandling.

Stockholm den 20 januari 1981

Marjatta Väinänen

Förman

Särskilt yttrande:

Trafikutskottet har enhälligt konstaterat vilka mål man vill uppnå genom ökat nordiskt radio- och TV-samarbete. Likaså har man konstaterat att det har utretts hur det är möjligt att uppnå dessa mål med satellitteknik.

Däremot har enligt min mening i trafikutskottets yttrande, liksom – såvitt jag vet – inte heller någon annanstans, företagits någon jämförande kalkyl beträffande alternativt förverkligande i rimlig omfattning av de kulturpolitiska och ekonomiska målsättningarna med hjälp av konventionell teknik eller satellitteknik, med hänsyn tagen till att de sändningsnät som redan existerar, till stor del (åtminstone en kanal) måste bibehållas av säkerhetsskäl.

Då det enligt expertutredningen eventuellt blir fråga om ett projekt på 20 miljarder danska kronor under 20 års tid, förutsätter jag att man, då beslutet fattas, har tillgång till ovannämnda tillförlitliga och grundliga utredningsmaterial.

Stockholm den 20 januari 1981

Sakari Knuutila (Sd)

BIHANG 4

Økonomisk utvalg:

Nordisk Råd har de siste 25 år diskutert radio- og TV-spørsmål. I alt har 16 rekommandasjoner blitt vedtatt og på grunnlag av disse har Nordisk Ministerråd iverksatt flere utredninger, hvorav den siste er "Nordisk radio og televisjon via satellitt" (NU A 1979:4). Utredningen har vært gjort til gjenstand for en omfattende remissbehandling.

Ministerrådet konstaterer at viktige aspekter er inngående belyst i utredningene og i remissbehandlingen. Visse spørsmål krever imidlertid ytterligere overveielser og forhandlinger mellom de nordiske land, nemlig: kanalantall og -fordeling, reklame og oversettingsnivå samt fordeling av utgiftene.

Ministerrådet peker dessuten på de industripolitiske muligheter ved et nordisk radio- og TV-samarbeid via satellitt. Disse aspekt vil bli vurdert ytterligere for derved komplettere beslutningsunderlaget. Det vil bli foretatt en belysning av de industripolitiske forutsetningene for – og konsekvensene av – et nordisk radio- og TV-samarbeid via satellitt. Denne komplettering skal bl. a. se på mulighetene for å utnytte NORDSAT for nordisk industrielt prosjektsamarbeide.

Økonomisk utvalg påpeker at den endelige stilling til prosjektet må tas ut fra en helhetsvurdering hvor flere ulike hensyn må ivaretas.

Utvalget har for sin del behandlet prosjektets industripolitiske aspekt samt finansieringen av prosjektet.

Utvalget finner det viktig at prosjektets industripolitiske muligheter blir grundig belyste.

Utvalget vil vise til forslaget vedlagte promemoria hvor det uttales at uansett om det etableres et satellittsystem for å overføre radio- og TV-program mellom de nordiske land eller ikke, er romteknologien et område som flere nordiske land er interessert av ut fra en industripolitisk synsvinkel. De nordiske land er allerede på ulike måter engasjert i romteknologisk utvikling, både internasjonalt og på det nasjonale plan.

Mot denne bakgrunn anser utvalget at man generelt bør se nærmere på mulighetene for et nordisk romteknologisk samarbeid for derved fremme nordisk industrisamarbeid.

Etter utvalgets oppfatning vil et eventuelt utvidet nordisk samarbeid på telekommunikasjonsområdet kunne bli et verdifullt incitament for den nordiske elektronikkindustri til å satse på en fremtidsbransje og til å ta opp konkurransen med de store industriland innen visse bransjesegment. Det prosjekt som et sådant samarbeid kan resultere i, har en betydelig demonstrasjonseffekt overfor potensielle eksportmarkeder for nordisk industri.

Hva angår finansieringen av et eventuelt Nordsatprosjekt, påpeker Nordisk Investeringsbank den utilstrekkelige behandling av dette aspekt i utredningen. Utvalget er enig i denne oppfatning. Utvalget finner det viktig at finansieringsmulighetene utredes nærmere.

Utvalget går ut i fra at det videre arbeid med å belyse de industripolitiske aspekt samt med å utrede finansieringsproblemene, legges opp slik at endelig stilling til et utvidet nordisk radio- og TV-samarbeide kan tas på Nordisk Råds 30.sesjon i 1982.

Stockholm, 23 januar 1981

For Økonomisk utvalg

Svante Lundkvist

Formann

Ministerrådsförslag om nordisk språkkonvention

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

År 1966 rekommenderade Nordiska rådet regeringarna i de nordiska länderna att genom en undersökning av de praktiska och ekonomiska problemen utreda förutsättningarna för att ingå en konvention, som omfattar alla de nordiska språken, och enligt vilken nordisk medborgare har rätt att utan särskilda kostnader använda det nordiska språk som han anser vara sitt eget vid hänvändelse till domstol eller annan offentlig myndighet i Norden, förutsatt att han har vanskligheter att använda myndighetens eget språk.

År 1973 tillsatte justitieministrarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige en samnordisk arbetsgrupp med uppgift att undersöka möjligheterna av en konvention. Arbetsgruppen har 1980 slutfört sitt arbete och utarbetat ett förslag till konvention jämte en kommentar till förslaget. Förslaget har sedermera remissbehandlats.

Remissbehandlingen är numera slutförd och Nordiska ministerrådet har enats om bifogade förslag till

``Konvention mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om nordiska medborgares rätt att använda sitt eget språk i annat nordiskt land``

Med hänsyn till vad ovan anförts hemställer Nordiska ministerrådet att Nordiska rådet avger yttrande om ministerrådsförslaget.

Helsingfors den 10 december 1980

Christoffer Taxell

Konvention

mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om nordiska medborgares rätt att använda sitt eget språk i annat nordiskt land

Regeringarna i Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge, som anser att en ökad språklig likställighet inom Norden är av stor betydelse för den nordiska gemenskaps känslan och för vidgade kontakter mellan de nordiska folken,

som finner det angeläget att nordiska medborgare kan i så stor utsträckning som möjligt använda sitt eget språk inför myndigheter och andra offentliga organ i ett annat nordiskt land,

som är medvetna om att en god språkservice för nordiska invandrare är av väsentlig betydelse för att underlätta anpassningen och tillförsäkra dem social trygghet och lika behandling i samhället.

har, i enlighet med tanken bakom Nordiska rådets rekommendation nr 29/1966, överenskommit om följande.

Artikel 1

Språk som omfattas av denna konvention är danska, finska, isländska, norska och svenska.

Konventionen avser såväl muntlig som skriftlig kontakt med en myndighet eller annat offentligt organ, dock ej telefonkontakt.

Artikel 2

De fördragsslutande staterna förbinder sig att verka för att en medborgare i en fördragsslutande stat vid behov skall kunna använda sitt eget språk vid kontakt med myndigheter och andra offentliga organ i en annan fördragsslutande stat. Detta gäller förutom vid kontakt med domstolar främst vid kontakt med offentliga organ såsom sjukvårds-, hälsovårds-, socialvårds- och barnvårdsmyndigheter samt arbetsmarknads-, skatte-, polis- och skolmyndigheter.

I mål och ärenden vid domstolar och andra offentliga organ skall dessa såvitt möjligt sörja för att medborgare i fördragsslutande stat får behövlig tolk- och översättningshjälp. I brottmål skall medborgaren alltid få den tolkhjälp som behövs.

Artikel 3

Kostnad för tolkning eller översättning i mål eller ärende som avses i artikel 2 bör ersättas av allmänna medel. Ersättning till tolk i mål som rör allmänt åtal skall alltid utgå av allmänna medel.

Vad nu sagts skall ej utgöra hinder för en fördragsslutande stat att för översättning av en skriftlig handling återkräva kostnaden eller del därav av den som har gett in handlingen, om denna är av vidlyftig beskaffenhet eller av ringa betydelse eller om eljest särskilda skäl föreligger. Ej heller skall hinder föreligga för en fördragsslutande stat att meddela bestämmelser om rätt för det allmänna att återkräva ersättning till tolk eller översättare från den som i egenskap av förlorande part eller eljest skall svara för rättegångskostnaderna i målet eller ärendet.

Artikel 4

Den som är intagen på anstalt eller inrättning bör i den utsträckning det är möjligt ges tillfälle till samvaro med annan, som behärskar den intagnes språk.

Artikel 5

De fördragsslutande staterna skall främja inrättandet av offentliga språkserviceorgan eller tillhandahållandet av tolk- och översättningservice i annan form på orter, där medborgare i en annan fördragsslutande stat som

inte förstår värdlandets språk vistas i större antal. När det är befogat med hänsyn till antalet sådana medborgare som är bosatta i värdlandet eller på en viss ort i detta, skall värdlandet främja översättning och distribution av sådana anvisningar, broschyrer, blanketter eller dylikt som kan underlätta kontakten mellan den enskilde och det allmänna.

Artikel 6

De fördragsslutande staterna förbinder sig att pröva möjligheten av särskilda insatser i fråga om språkservice, när förhållandena ger anledning till det, och att främja direkt samarbete mellan myndigheter i de olika staterna för förverkligandet av syftet med konventionen.

Artikel 7

Konventionen innebär inte någon begränsning av möjligheten för två eller flera fördragsslutande stater att när anledning förekommer träffa särskilda överenskommelser som innefattar längre gående förpliktelser än som nu har avtalats.

Artikel 8

Var och en av de fördragsslutande staterna skall utse en myndighet eller ett annat organ med uppgift att följa tillämpningen av konventionen i den staten och att främja samarbetet mellan staterna i frågor som avses i konventionen.

Det ankommer även på Nordiska ministerrådet att följa tillämpningen av konventionen.

Artikel 9

De fördragsslutande staterna kan tillträda denna konvention genom

- a) undertecknande utan förbehåll för ratifikation eller
- b) undertecknande med förbehåll för ratifikation i förening med efterföljande ratifikation.

Ratifikationshandlingarna skall deponeras i det finska utrikesministeriet.

Konventionen träder i kraft den första dagen i den månad som infaller två månader närmast efter det att den har tillträtts av fyra av de fördragsslutande staterna. För fördragsslutande stat som tillträder konventionen vid en senare tidpunkt träder den i kraft två månader efter det att denna stat har tillträtt konventionen.

Envar av staterna kan i förhållande till envar av de övriga uppsäga konventionen till upphörande med sex månaders varsel.

Till bekräftelse härav har undertecknade befullmäktigade ombud undertecknat denna konvention.

Som skedde i Helsingfors den _____, i ett exemplar på svenska, danska, finska, isländska och norska språken, och såvitt angår svenska språket i två texter, en för Sverige och en för Finland.

*EILAGA***Betänkande av nordiska rådets juridiska utskott över ministerrådsförslaget**

Ministerrådsförslag B 32/j om en nordisk sprogkonvention er af Nordisk Råds præsidium henvist til behandling i juridisk udvalg.

Juridisk udvalg har behandlet forslaget på møder den 19. og 20. januar 1981 i Stockholm.

1. Ministerrådsforslaget

Nordisk Ministerråd har den 10. december 1980 fremsat forslag om en nordisk sprogkonvention.

Ministerrådsforslaget er den foreløbige afslutning på et samarbejde mellem de nordiske landes regeringer indledt på baggrund af den af Nordisk Råd i 1966 vedtagne rekommandation om en nordisk sprogkonvention.

Det henstilles i ministerrådsforslaget, at Nordisk Råd afgiver udtalelse over et som bilag til forslaget optaget forslag til "Konvention mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om nordiske statsborgeres ret til at anvende deres eget sprog i andet nordisk land".

Det fremgår af forslaget, at der af en af ministerrådet nedsat arbejdsgruppe er udarbejdet et konventionsudkast, som efter remissbehandling er godkendt af ministerrådet.

2. Konventionsudkastet

De sprog, der er omfattet af konventionsudkastet er dansk, finsk, islandsk, norsk og svensk, og konventionen omfatter såvel mundtlig som skriftlig kontakt med myndighed eller andet offentligt organ, dog ikke telefonkontakt (art. 1).

Konventionsudkastets hovedbestemmelse er indeholdt i artikel 2. Efter denne bestemmelse forpligter konventionsstaterne sig til at virke for, at statsborgere i konventionsstaterne efter behov skal kunne anvende deres eget sprog ved kontakt med myndigheder og andre offentlige organer i et andet land. Retten til sproghjælp bør i første række gælde ved kontakt med domstole og visse nærmere opregnede myndigheder. Hvor der er tale om egentlige sager ("mål och ärenden") ved domstole og andre offentlige organer skal disse så vidt muligt sørge for den nødvendige tolke- og oversættelseshjælp. I straffesager ("brottmål") skal der altid stilles den nødvendige tolkehjælp til rådighed.

Konventionen indeholder i øvrigt bestemmelser om betaling af udgifterne ved ydet sprogservice (art. 3), om mulighed for indsatte i anstalt til at være sammen med personer, der taler samme sprog (art. 4), om oprettelse af offentlige sprogserviceorganer og samarbejde mellem myndigheder i forskellige lande (art. 5, 6 og 8), om at konventionen ikke begrænser

mulighederne for på bilateral basis at indføre mere omfattende sprogservice, end hvad der følger af konventionen (art. 7), og ikrafttrædelsesbestemmelser (art. 9).

Juridisk udvalg har fra de nordiske justitsministre fået tilsendt den kommentar, som arbejdsgruppen, der udarbejdede konventionsudkastet, lod ledsage udkastet. I denne kommentar er der til hovedbestemmelsen i artikel 2 bl. a. knyttet følgende bemærkninger:

Når det af konventionsudkastet fremgår, at retten til at anvende sit eget sprog gælder efter behov ("vid behov") indebærer dette, at om vedkommende behersker det offentlige organs sprog tilstrækkelig godt, bør han eller hun i første række anvende dette. Dette vil til en vis grad selvfølgelig afhænge af, hvad sagen gælder.

Ved at begrænse det offentliges forpligtelse til at etablere sprogservice til egentlige sager ("mål och ärenden") udelukkes kontakter med visse offentlige organer fra konventionens anvendelsesområde. Det gælder f. eks. organer med karakter af serviceorganer (postkontorer, jernbanestationers billetkontorer, telefonekspeditioner etc.).

Forpligtelsen til at etablere sprogservice begrænses til at gælde, så vidt det er muligt ("såvitt möjligt"). Dette sker af hensyn til, at det i praksis kan være svært for offentlige organer i visse områder at skaffe tolk. I straffesager har domstolene dog ubetinget pligt til at skaffe tolk.

3. Juridisk udvalg

I 1966 vedtog Nordisk Råd følgende rekommandation om en nordisk sprogkonvention (nr. 29/1966):

"Nordisk Råd henstiller til regeringerne gennem en undersøgelse af de praktiske og økonomiske problemer at udrede forudsætningerne for indgåelse af en konvention, som omfatter alle nordiske sprog, og hvorefter enhver nordisk borger har ret til uden særlige omkostninger at anvende det nordiske sprog, som han anser for sit eget, ved henvendelse til domstol eller anden offentlig myndighed i Norden, forudsat at han har vanskelighed ved at bruge myndighedens eget sprog".

At arbejdet med gennemførelse af en så omfattende opgave, som rekommandationen lagde op til, nødvendigvis måtte tage en vis tid har stået klart for alle parter gennem de år, der er gået siden rekommandationen blev vedtaget. Nordisk Råd har fulgt dette arbejde med opmærksomhed og i de senere år med stigende interesse. Rekommandationen har gentagne gange været genstand for drøftelser på møder mellem juridisk udvalg og de nordiske justitsministre, og juridisk udvalg har under flere sessioner fremlagt betænkninger, hvori plenarforsamlingen er blevet orienteret om arbejdets stadium og det pres, som der fra juridisk udvalg er lagt for at få arbejdet afsluttet.

Det er derfor glædeligt nu at kunne konstatere, at de nordiske landes regeringer har kunnet samles om et konventionsudkast, der i meget vidt

omfang må siges at opfylde de forudsætninger og forventninger, som lå bag rekommandationen fra 1966.

Det foreliggende konventionsudkast stiller ingen ubetingede krav til de enkelte lande, men bygger på frivillighedens princip, så vidt som konventionens anvisninger har karakter af rekommandationer.

Dette er selvfølgelig en svaghed, men for juridisk udvalg, der er blevet nøje orienteret om de vanskeligheder, man har stået over for at skulle løse, er det ikke overraskende eller særlig foruroligende, at det ikke på nuværende tidspunkt har været muligt at nå til enighed om en større grad af forpligtelse. Med de nuværende tolke- og oversættelsesfaciliteter vil det ikke være muligt at indgå mere bindende forpligtelser, hvis der skal være udsigt til, at de kan overholdes. Det må derfor foretrækkes nu at indgå en konvention af et indhold som det foreliggende frem for at være henvist til i endnu en årrække at vente på et så betydningsfuldt fremskridt i det nordiske samarbejde, som en sprogkonvention er, under henvisning til, at den nødvendige tolke- og sprogservice først måtte udvikles og videreudbygges.

Juridisk udvalg kan derfor anbefale, at Nordisk Råd giver sin tilslutning til indgåelse af en konvention som det forelagte udkast. Juridisk udvalg går imidlertid ud fra, at arbejdet med en forbedret sprogservice for borgerne i de nordiske lande ikke dermed er afsluttet. De tilkendegivelser, juridisk udvalg har fået fra de nordiske justitsministre under møderne med disse, giver grundlag for at tro, at arbejdet med at formindske ulemperne ved at nordiske statsborgere ikke altid kan forstå eller gøre sig forståelige på et andet nordisk sprog vil fortsætte. Juridisk udvalg har over for de nordiske justitsministre bl. a. peget på, at der for nordiske statsborgere, som har færøsk, grønlandsk eller samisk som modersmål, kan opstå vanskeligheder, som under det fortsatte arbejde med nedbrydelsen af betydningen af sprogbarrierer må tages i betragtning.

For Færøernes, Grønlands og Ålands vedkommende bør det tages i betragtning, at lovgivningsmyndigheden vedrørende spørgsmål, der er reguleret gennem internationale aftaler, tilkommer respektive det danske folketing og den finske riksdag. Selvstyrelovene forudsætter imidlertid, at det færøske lagting, det grønlandske landsting og det ålandske landsting giver deres samtykke til love, gennem hvilke aftaler med andre lande sættes i kraft inden for de selvstyrende områder, for så vidt aftalerne berører forhold, der er reguleret i selvstyrelovene.

Udvalget går ud fra, at de selvstyrende områders tilslutning til konventionen vil blive indhentet i overensstemmelse med bestemmelserne i selvstyrelovene, såfremt konventionen skal træde i kraft på Færøerne. Grønland og Åland.

På denne baggrund indstiller juridisk udvalg, at Nordisk Råd vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige, at der mellem disse lande indgås en konvention

om nordiske statsborgeres ret til at anvende deres eget sprog i andet nordisk land i overensstemmelse med det udkast til konvention, der er optaget som bilag til ministerrådsforslag B 32/j om en nordisk sprogkonvention.

Stockholm den 20. januar 1981

K. B. Andersen (S)

Formand

Halldór Ásgrímsson (F)

Ib Christensen (DR)

Guttorm Hansen (A)

Tellervo Koivisto (Sd)

Asser Stenbäck (Skl)

Lennart Andersson (s)

Nils Carlshamre (m)

Astrid Gjertsen (H)

Ilkka Kanerva (Kok)

Nathalie Lind (V)

Liv Stubberud (A)

Lars Werner (vpk)

Ministerrådsförslag

om nordiskt samarbete om projektexport

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Under den senare hälften av 1970-talet skedde en märkbar stegring av investeringsverksamheten främst i de oljeexporterande och nyindustrialiserade u-länderna, men även i viss mån i andra u-länder och i statshandelsländerna. Dessa investeringar genomförs till betydande del genom systemleveranser från industriländerna, bl. a. i form av s. k. nyckelfärdiga anläggningar. Investeringsbehoven i u-länderna är så omfattande att denna resursöverföring från industriländerna kan bedömas fortsätta att växa. De mest expansiva marknaderna bedöms framdeles finnas i Latinamerika, Afrika och Sydostasien.

Den internationella lågkonjunkturen med betydande ledig produktionskapacitet i flera industriländer har medfört en allt hårdare konkurrens mellan industriländerna om export av nyckelfärdiga anläggningar och kapitalvaror i övrigt. För att nordiska företag skall kunna hävda sig i konkurrensen med de större industriländerna, måste nordiska företag i ökad utsträckning söka samarbete såväl nationellt som inom och utanför Norden.

De internationella utvecklingsorganen, såsom Världsbanken, de regionala utvecklingsbankerna och UNDP spelar en betydande roll i genomförandet av investeringsprojekt i u-länderna. Trots att de nordiska länderna lämnar förhållandevis stora bidrag till dessa organisationer och banker, jämfört med de flesta industriländerna, har Nordens andel av upphandlingen till projekt som finansieras av dessa varit otillfredsställande. Även på detta område kunde Norden, som ofta uppfattas som ett enhetligt upphandlingsområde, genom ett ökat samarbete hävda sig bättre än tidigare i konkurrensen med de större industriländerna.

Valet av samarbetspart är i det enskilda fallet i första hand en företagsekonomisk fråga. Ett internationellt samarbete kan vara motiverat av produktionsmässiga, teknologiska eller kostnadsmässiga skäl, men även för att få tillgång till bättre finansiering samt på grund av att en riskspridning är önskvärd. Nordiskt samarbete kan härvid vara ett närliggande alternativ av geografiska, språkliga och handelspolitiska skäl. Industrierna i de nordiska länderna ligger på en hög teknologisk nivå, vilket underlättar

samarbetet mellan de nordiska länderna. Inom många områden kompletterar företag i de nordiska länderna varandra. Härtill kommer att affärspraxis är likartad i länderna. Dessa omständigheter ger ett gott underlag för ökat nordiskt samarbete vid projektexport.

Nordiska ministerrådet vill även understryka betydelsen av exportsamarbetet som ett led i utvecklingen av industriellt samarbete i Norden.

Mot denna bakgrund har Nordiska ministerrådet utarbetat ett antal förslag som syftar till att underlätta och stimulera ett industriellt samarbete mellan företag i Norden för att stärka nordiska företags konkurrensmöjligheter på projektexportmarknaden.

Den 31.3.1978 beslöt Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) om tillsättandet av en utredningsgrupp med representanter för myndigheter och näringsliv med uppgift att undersöka samarbetsmöjligheterna vid projektexport i enlighet med ett förslag i "Nordisk råvare och ressourceutredning" (NU A 1977:14). Utredningen "Nordisk samarbejde om projektexport" (NU A 1980:7) presenterades den 14.3.1980. Under utredningens gång har frågeställningen diskuterats med representanter för nordiskt näringsliv och projektexportörer i samband med ett seminarium och en företagsenkät. Därtill har nationella exportfrämjande organisationer deltagit i arbetet i två underutredningar, en på informations- och en på finansieringsområdet.

Utredningen "Nordisk samarbejde om projektexport" blev utsänd på remiss till berörda nationella och nordiska organ på våren 1980. Remissvaren är återgivna i bilagan. På Nordiska ministerrådets uppdrag återupptog en särskild beredningsgrupp arbetet den 8.10.1980. Förslagen i följande fyra kapitel har delvis blivit omarbetade av denna grupp, bl. a. på basis av synpunkter som framkommit i remissvaren.

I kapitlen 1–4 finns ett antal förslag till åtgärder på informations- och finansieringsområdena. Förslagen innebär sammanfattningsvis

- åtgärder från exportfrämjande organisationer för att utveckla informationssamverkan samt tillvarata gemensamma nordiska intressen i bl. a. internationella utvecklingsbanker och -organ (kapitel 1)
- åtgärder från de nationella exportgaranti- och exportkreditinstituterna samt Nordiska investeringsbanken för att underlätta exportfinansieringen vid samnordiska exportleveranser (kapitel 2)
- upprättande av en nordisk projektexportfond med uppgift att lämna bidrag för finansiering av förutsättnings- och lönsamhetsstudier (s. k. prefeasibility- och feasibility studier) av nordiskt intresse samt seminarier, marknadsundersökningar etc. Fonden upprättas – om erforderliga medel ställs till förfogande i Nordiska ministerrådets allmänna budget – för en försöksperiod på 3 år. Ministerrådet bedömer att fondens behov av medel under det första verksamhetsåret är 6 miljoner NOK. (kapitel 3)
- införandet av ett system med nordiska projektinvesteringsslån för finan-

siering av investeringsprojekt av nordiskt intresse främst i u-länder, men även i bl. a. statshandelsländer. Beloppsramen för lånen har satts till 350 miljoner SDR. Lånen skulle lämnas dels av Nordiska investeringsbanken och dels av andra finansieringsinstitut och banker med en särskild garanti från Nordiska investeringsbanken. De nordiska länderna förutsätts avlyfta kreditriskerna vid projektinvesteringslån genom garantier till Nordiska investeringsbanken på totalt 332,5 milj. SDR, varvid garantiansvaret mellan länderna fördelas i enlighet med den nordiska fördelningsnyckeln. Den tekniska utformningen av riskavlyftningssystemet kommer inom kort att behandlas i detalj av experter (kapitel 4).

Förslaget om nordiska projektinvesteringslån förutsätter att en utvärdering genomförs för att klarlägga sammanhangen mellan det föreliggande förslaget å ena sidan och de nationella exportgaranti- och exportkreditvillkoren samt övriga exportfinansieringsfaciliteter å den andra, samt en belysning av de eventuella konkurrensförvrängande verkningar mellan de nordiska företagen projektinvesteringslånen kan medföra. I undersökningen bör delta experter från de nationella exportgaranti-, exportkredit- och biståndsinstitutionerna.

Dessutom förutsätter förslaget om nordiska projektinvesteringslån dels vissa ändringar av Nordiska investeringsbankens stadgar, varom Nordiska ministerrådet, i enlighet med överenskommelsen om upprättandet av Nordiska investeringsbanken kan fatta beslut efter det att Nordiska rådet haft tillfälle att yttra sig över förslaget, dels att frågan om garantier till Nordiska investeringsbanken för att avlyfta kreditriskerna vid projektinvesteringslån föreläggs parlamenten i de nordiska länderna.

Förslagen i kapitlen 1–4 innebär en utvidgning av det nordiska samarbetet av principiell karaktär. Det är Nordiska ministerrådets uppfattning att genomförandet av förslagen skulle skapa ett praktiskt underlag för en successiv tillväxt av det industriella samarbetet mellan de nordiska länderna och stärka nordiska företags internationella konkurrenskraft. Förslagen bör i största möjliga utsträckning behandlas som en helhet. Av denna anledning ber Nordiska ministerrådet Nordiska rådet om ett yttrande beträffande hela förslagskomplexet. Efter Nordiska rådets behandling avser ministerrådet att fatta beslut om eventuella åtgärder.

Köpenhamn i januari 1980

Lise Østergaard

Ordförande i Nordiska
ministerrådet

Hans Kühne
Generalsekreterare

1 Informationssamverkan

1.1 Sammanfattning av utredningens förslag

I den internationella konkurrensen om projekt är det av avgörande betydelse för företagen att så tidigt som möjligt få information om planerade projekt bl. a. för att eventuellt kunna påverka tekniska specifikationer och upphandlingsförfaranden. Detta ställer krav såväl på enskilda företag som på de nationella projektbevakningssystemens resurser i identifikationen av projektmöjligheter och marknadsföringsaktiviteter. Ett samarbete mellan nordiska företag, myndigheter och institutioner skulle på flera områden leda till ett mer effektivt utnyttjande av existerande resurser.

Utredningen föreslår att berörda myndigheter och exportfrämjande organisationer utvecklar samarbetet mellan de nordiska ländernas representationer i utvecklings- och statshandelsländer och vid internationella utvecklingsorganisationer såsom Världsbanken, regionala utvecklingsbanker, UNDP och andra FN-organ. I samband med detta bör man även undersöka möjligheterna till en gemensam nordisk projektövervakning i länder och organisationer där inget nordiskt land eller inte alla nordiska länder är representerade.

Utredningen har funnit det svårt att i nuvarande stadium genomföra en samordning av nationella projektbevaknings- och informationssystem. Däremot föreslår utredningen att de exportfrämjande organisationerna etablerar kontaktpunkter som kan tjäna som förmedlingscentraler för nordiska företag som är intresserade av samarbete. I anslutning härtill bör även kontakter mellan de nationella databankerna utvecklas. Vidare föreslår man inrättandet av ett nordiskt projektexportcirkulär för distribution genom de nationella exportfrämjande organisationerna.

För att befrämja personliga kontakter mellan företag bör nordiska projektexportseminarier arrangeras kring konkreta ämnesområden.

Som framgår av det tidigare är projekt som finansieras av internationella utvecklingsorganisationer en väsentlig och intressant marknad. En ökad presentation av nordiska kompetensområden såväl gentemot organisationerna som enskilda köparländer vore av stort värde. De nordiska ländernas intresse att delta i dessa projekt bör i ökad utsträckning markeras gentemot de enskilda organisationerna. Därtill bör de nordiska länderna samarbeta för att få en rimlig representation vid besättandet av tjänster i de internationella organisationerna.

1.2 Förslag till åtgärder på informationsområdet

På basis av utredningens förslag för vilka redogjorts sammanfattningsvis i avsnitt 1.1. samt med beaktande av olika remissinstansers synpunkter, överväger Nordiska ministerrådet att besluta om följande:

1.2.1. Nordiska ministerrådet föreslår att de exportfrämjande organisationerna i de nordiska länderna undersöker möjligheterna att förstärka sitt

traditionella samarbete såväl mellan hemmaorganisationerna som representationerna i utlandet. Organisationerna bör därvid dryfta vilka nya former som kan behövas för att på ett mer effektivt sätt – också med tanke på möjliga kostnadsbesparingar – tillvarata de nordiska ländernas resurser för projektbevakning.

1.2.2. Nordiska ministerrådet föreslår att de exportfrämjande organisationerna i de nordiska länderna undersöker möjligheterna att i samverkan utveckla samordnade informationsförmedlingssystem, öppna för alla nordiska företag. De exportfrämjande organisationerna bör tillsammans med näringslivets branschorganisationer ta initiativ till seminarier och symposier på konkreta områden, bland annat för att bygga upp personliga kontakter mellan företrädare för företag som är engagerade i projektexport.

1.2.3. Nordiska ministerrådet föreslår att de exportfrämjande organisationerna överväger gemensamma projektexportframstötter till exempel i form av presentation av nordiska kompetensområden i mottagar/köparländer samt i form av speciella missioner till internationella utvecklingsorganisationer och -banker. På motsvarande sätt bör de nordiska ländernas representation vid internationella utvecklingsorganisationer utnyttjas för att gemensamt på hög nivå informera om de leverans- och samarbetsmöjligheter, som Norden kan erbjuda.

1.2.4. Nordiska ministerrådet uppdrar åt den nordiska ämbetsmannakommittén för handelspolitiska frågor att följa att erforderligt informationsutbyte och erforderlig konsultation anordnas i de frågor som nämns i 1.2.1.–1.2.3. och att årligen rapportera till ministerrådet om verksamheten.

1.2.5. Nordiska ministerrådet uppdrar åt de ansvariga myndigheterna att, när förändringar övervägs i representationen såväl vid internationella organisationer som i tredje land, beakta möjligheterna till nordiskt samarbete eller nordisk arbetsfördelning när det gäller projektexportbevakning. Ämbetsmannakommittén för handelspolitiska frågor bör utveckla en för detta ändamål behövlig konsultationsprocedur samt rapportera årligen till Nordiska ministerrådet om resultatet av dessa överväganden.

1.2.6. Nordiska ministerrådet uppdrar åt nordiska ämbetsmannakommittén för biståndsfrågor att verka för att de nordiska länderna får en rimlig representation på tjänster i de internationella utvecklingsorganisationerna.

1.2.7. Nordiska ministerrådet uppdrar åt nordiska ämbetsmannakommittén för biståndsfrågor att överväga hur nordiska tjänstemän i internationella utvecklingsorganisationer kan, i samarbete med exportfrämjande organisationer, erbjudas möjligheter att göra sig bekanta med den nordiska industrins prestationsförmåga.

1.2.8. Nordiska ministerrådet har uppmärksammat de problem som utredningen påvisat för personal som tjänstgjort vid internationella utvecklingsorganisationer att återvända till yrkeslivet i hemlandet och uppmanar

de ansvariga nationella myndigheterna att överväga åtgärder för att underlätta detta.

2 Existerande finansieringsordningar

2.1 Sammanfattning av utredningens förslag

Mot bakgrund av näringslivets i de nordiska länderna önskemål som bl. a. framförts till utredningen vid ett seminarium och i samband med företagsenkäter, har utredningen diskuterat en harmonisering av de nationella exportgaranti- och kreditvillkoren. Utredningen konstaterar dock att det föreligger begränsningar i möjligheterna för en harmonisering och förbättring av villkoren, på grund av att såväl garanti- som kreditvillkoren är utformade med utgångspunkt i förhållandena på de nationella kapitalmarknaderna, och att de därför utgör ett led i de enskilda ländernas mer generella exportfrämjande verksamheter.

Utredningens förslag vad gäller de existerande finansieringsordningarna framgår sammanfattningsvis av det följande.

Nordiska garantiinstitut bör ingå avtal som utvidgar garantitäckningen av underleveranser från nordiska länder. Samma täckningsgrad föreslås tillämpas inom Norden som inom Europeiska Gemenskapen, vilket skulle innebära att underleveranser täcks efter en glidande skala upp till 30–40 % vid exportkontrakt under ca 14 milj. USD, mot 30 % för närvarande. Vid exportkontrakt på över 14 milj. USD skulle den nu gällande procentsatsen på 30 % bibehållas. För Danmarks vidkommande skulle ett sådant avtal förutsätta godkännande av Europeiska Gemenskapen.

Vidare föreslås att garantiinstituten överväger att ingå avtal som utvidgar användandet av s. k. samordnade garantier till att omfatta dels köparkrediter, dels tillfällen då nordiska underleveranser enligt ovannämnda förslag inte täcks av huvudleverantörlandets garantiinstitut. Slutligen föreslår utredningen att garantiinstituten överväger att i fråga om samordnade säkerhetsgarantier (bonds) ingå avtal av samma karaktär som nu gäller för leverantörskrediter. Säkerhetsgarantier lämnas vid exportleveranser som säkerhet till kunden.

Utredningen har funnit att en generell harmonisering eller förbättring av exportkreditvillkoren inte rimligen kan genomföras för närvarande, på grund av de enskilda nordiska ländernas önskemål om att bevara en nationell flexibilitet med hänsyn till subventioneringens storlek och utformning. Det föreslås dock att diskussioner mellan myndigheter och berörda institut om möjligheterna för en harmonisering av kreditvillkoren bör fortsätta, och att behovet för en harmonisering tas i betraktande vid framtida ändringar av de nationella exportkreditvillkoren.

Utredningen fäster speciell vikt vid möjligheten att främja nordisk export genom s. k. nordiska exportkreditramar. Genom dylika kreditramar presenteras Norden eller ett antal nordiska länder som en upphandlingsre-

gion gentemot tilltänkta köpare i enskilda projekt med syfte att främja nordisk export i vidare internationell konkurrens. Nordiska kreditramar bör enligt utredningen komplettera och inte konkurrera med nationella kreditramar och exportansträngningar. De bör därför främst avse projekt eller institutioner som inte bearbetas aktivt av enskilda nordiska företag eller finansieringsinstitut.

Utredningen har haft svårt att bedöma intresset för nordiska kreditramar hos tänkta låntagare i avsaknad av större erfarenhet än den redovisade. Intresse har dock visats av Världsbanken och regionala utvecklingsbanker att i samband med nordiska kreditramar samarbeta med Nordiska investeringsbanken som nordiskt regionalt institut.

Utredningen finner att nordiska exportkreditramar, och speciellt kreditramar som lämnas i förbindelse med konkreta projekt, kan vara ett intressant instrument för att främja nordisk export. Utredningen föreslår att de nordiska exportkreditinstituten och Nordiska investeringsbanken söker uppnå en överenskommelse om principerna för samarbete om kreditramar. I anslutning härtill föreslår utredningen att garantiinstituten söker anpassa garantimöjligheterna till de speciella behov som föreligger vid dylika kreditramar.

2.2 Förslag avseende existerande finansieringsordningar

Med utgångspunkt från utredningens förslag, samt med beaktande av olika remissinstansers synpunkter, överväger Nordiska ministerrådet att besluta om följande åtgärder för att främja nordisk projektexport vad avser existerande statsstödda exportgaranti- och exportkreditordningar.

2.2.1 Exportgarantiordningarna

I syfte att underlätta nordiskt exportsamarbete ger Nordiska ministerrådet de nordiska ländernas exportgarantiinstitut i uppdrag att uppta en diskussion med målsättning att ingå avtal om

- en så hög garantitäckning som möjligt för både köpar- och leverantörskrediter från huvudleverantörlandets garantiinstitut avseende underleveranser från andra nordiska länder,
- samordnade garantier vid köpar- och leverantörskrediter där ett garantiinstitut inte täcker under- eller sidoleveranser från andra nordiska länder enligt punkten ovan, samt
- samordnade säkerhetsgarantier (bonds) som vid exportleveranser lämnas som säkerhet till beställaren i form av garantier för anbud, förskott, leveranstid och andra leverantörers prestationer.

Som ett alternativ till samordnade garantier bör instituten även diskutera möjligheten till ett återförsäkringssystem.

Därtill bör garantiinstituten eftersträva att de praktiska problemen vid enskilda nordiska exportsamarbetsprojekt blir lösta på ett så ändamålsenligt sätt som möjligt. Vid ändringar av de nationella exportgarantivillkoren bör även beaktas behovet av en utökad nordisk harmonisering.

2.2.2 *Exportkreditordningarna*

I syfte att underlätta nordiskt exportsamarbete är det angeläget att de berörda finansieringsinstituten på det praktiska planet vid projekt, där behov för samordning av exportfinansiering föreligger, i så stor utsträckning som möjligt försöker tillgodose leverantörernas intressen i detta avseende.

Önskemålen om en ökad nordisk harmonisering av exportkreditvillkoren bör beaktas när ändringar av de nationella exportkreditvillkoren övervägs. De nationella exportfinansieringsinstituten anmodas att gemensamt diskutera möjligheter till harmonisering och komma med önskemål och förslag härom.

2.3 *Nordiska exportkreditramar*

Nordiska ministerrådet konstaterar att nordiska exportkreditramar i vissa situationer kan utgöra ett intressant instrument att befrämja nordisk export, men att problem även kan uppkomma vid dylika kreditramar. Nordiska investeringsbanken anmodas att i samarbete med de berörda nationella instituten utarbeta en rapport om den pågående försöksverksamheten avseende exportkreditramar med synpunkter på för- och nackdelar samt på möjligheterna att kunna etablera kreditramar bl. a. i samband med projekt som finansieras av internationella utvecklingsbanker. En rapport över detta skall inlämnas till Nordiska ministerrådet före utgången av oktober 1981.

3. En nordisk projektexportfond

3.1 *Sammanfattning av utredningens förslag*

På ett förberedande stadium måste ofta en rad undersökningar göras, innan en projektexportaffär kan träffas. Sådana undersökningar kan gälla utvärderingar av det enskilda projektets tekniska och ekonomiska livsduglighet. Undersökningar ger också underlag för projektets senare utformning. Initiativtagare till detta slags undersökningar kan vara den potentiella köparen, projektleverantören eller internationella utvecklingsorganisationer. Genomförandet av dessa ofta kostbara undersökningar är förbundet med ekonomisk risk eftersom visshet om projektets faktiska genomförande inte föreligger på detta tidiga stadium.

Utredningen har föreslagit upprättandet av en nordisk projektexportfond vars huvuduppgift skall vara att ge ekonomiskt stöd till nordiska företags deltagande i förberedande projektstudier (prefeasibility och feasibility studier). Fonden skall därutöver kunna ge stöd till genomförande av seminarier, marknadsundersökningar och liknande. Utredningen har beräknat medelsbehovet för fondens tre första verksamhetsår till ett belopp motsvarande 10 miljoner SDR.

Huvudparten av medlen (80–90%) bör enligt utredningen reserveras för

täckning av prefeasibility- och feasibility studier. Studierna bör avse projekt, som kan utföras av en nordisk företagskonstellation. För att stöd skall kunna utgå, krävs intresse för projektet från företag och/eller institutioner i minst två nordiska länder. Stöd skall kunna ges såväl åt nyetablerade företagsgrupper som för att stärka redan existerande. En viss balans bör eftersträvas över tiden mellan medelstillgångarna till de olika nordiska länderna. I övrigt bör vid tolkningen av begreppet "nordiskt intresse" stöd sökas i Nordiska investeringsbankens erfarenhet.

Utredningen föreslår att återstoden av medlen (10–20%) skall kunna användas för stöd till

- nordiska och internationella seminarier och konferenser inom områden och branscher, där Norden har möjlighet att konkurrera;
- grundläggande marknadsundersökningar och studier av efterfrågesituationen i målområden, där ett nordiskt intresse för leveranser kan föreligga och där studierna inte kan genomföras nationellt;
- identifiering av nordiska kompetensområden genom analyser av industrisektorer, konsulttjänster osv. i Norden.

Ansökningar om stöd riktas direkt till fonden, som tar kontakt med berörda exportfrämjande organ. Frågan om skyldighet att återbetala stödet bedöms av styrelsen i det enskilda fallet.

Utredningens förslag innebär vidare, att fondens stadgar fastställs av Nordiska ministerrådet, att fonden får en styrelse med två ledamöter från varje land samt en ledamot från Nordiska investeringsbankens administration och att två eller högst tre handläggare anställs för ledande, informande och administrerande uppgifter.

Enligt utredningens förslag bör fonden upprättas för en försöksperiod om fem år, inom vilken tid verksamheten bör värderas. Som redan nämnts, beräknas medelsbehovet under de tre första verksamhetsåren till ett belopp motsvarande 10 miljoner SDR. Första årets beviljning bör enligt utredningen vara 2 miljoner SDR.

3.2. Förslag till en nordisk projektexportfond

Med utgångspunkt från utredningens förslag samt med beaktande av olika remissinstansers synpunkter överväger Nordiska ministerrådet att – under förutsättning av att erforderliga medel ställs till förfogande – upprätta en nordisk projektexportfond för en treårig försöksperiod. Beslutet innebär att fonden blir en nordisk institution, som skall finansieras över ministerrådets allmänna budget och vars stadgar skall fastställas av ministerrådet. Med hänsyn till att det är fråga om en försöksverksamhet och av budgetmässiga skäl bör fonden inte nu tillföras så stora medel som utredningen föreslagit.

3.2.1. Fondens uppgifter

Fondens verksamhet skall syfta till att stärka de nordiska företagens internationella konkurrenskraft vid export till framför allt utvecklingsländer men även statshandelsländer. Stödverksamheten skall utformas så att den främjar det industriella samarbetet i Norden.

Den nordiska projektexportfonden skall ge stöd till förutsättnings- och lönsamhetsstudier (s. k. prefeasibility- och feasibility studier) av investeringsprojekt som är i nordiskt intresse. En studie, som erhållit stöd av fonden, bör utföras av ett eller flera nordiska företag varvid huvudregeln bör vara att flera nordiska företag deltar. Dessutom bör företag i minst två nordiska länder ha betydande leveransintressen eller andra kommersiella intressen i projektet såsom genom försäljning av tjänster eller i form av långsiktigt samarbete mellan företag i Norden och företag utanför Norden. I övrigt bör vid tolkningen av begreppet nordiskt intresse den erfarenhet utnyttjas som vunnits av Nordiska investeringsbanken i dess verksamhet. Stöd bör företrädesvis ges i samband med projekt som är ägnade att främja ett samarbete mellan konsult- och/eller leverantörföretag i två eller flera nordiska länder. Fonden kan bevilja bidrag som täcker högst 50 procent av kostnaderna för uppgörande av förutsättnings- och lönsamhetsstudier i samband med projektexport. Huvudregeln bör vara att det beviljade bidraget återbetalas om ett anbud vars förarbeten stötts av fonden leder till affär. Styrelsen bör dock kunna medge undantag från återbetalningsskyldigheten om särskilda skäl föreligger.

Som allmänna riktlinjer för verksamheten bör dessutom gälla följande. Stödet bör ges en sådan utformning att det någorlunda svarar mot utformningen av de enskilda nordiska ländernas motsvarande stödsystem. Fonden bör med andra ord i det stora hela icke ställa en gruppering med deltagande av företag från mer än ett nordiskt land i en gynnsammare situation än en rent nationell gruppering. Ytterligare bör gälla att stödet fördelas så att en rimlig balans över tiden i fördelningen länderna emellan uppstår.

Stödet i samband med uppgörande av förutsättnings- och lönsamhetsstudier skall vara fondens huvuduppgift. Fonden skall emellertid härutöver även kunna ge stöd med högst 50% av kostanderna till genomförandet av

- nordiska och internationella seminarier och konferenser inom områden och branscher, där nordiska företag internationellt sett är konkurrenskraftiga;
- grundläggande marknadsundersökningar och studier av efterfrågesituationen i målområden, där ett nordiskt intresse för leveranser kan föreligga och där studierna inte kan genomföras nationellt;
- identifiering av nordiska kompetensområden genom analyser av industrisektorer, konsulttjänster osv. i Norden.

Hur stor del av fondens medel som skall kunna avsättas för stöd till detta slags aktiviteter fastställs vid budgetbehandlingen.

3.2.2 *Fondens organisation*

Det är av vikt att fonden i sin verksamhet nära samarbetar med de nordiska ländernas exportfrämjande organisationer. Dessa bör vara företrädare i fondens styrelse. Denna föreslås bestå av två representanter för varje nordiskt land, utsedda för samma tid som försöksperioden, dvs. tre år.

Administrationen bör vara liten. Administrationens storlek fastställs vid budgetbehandlingen. Fonden föreslås placerad i Helsingfors, vilket bör möjliggöra samverkan med Nordiska investeringsbanken, också på ett administrativt plan. För att ytterligare underlätta en önskvärd koordinering med verksamheten i banken, bör denna vara företrädare med en observatör vid sammanträden med projektexportfondens styrelse.

3.2.3 *Fondens finansiering*

Nordiska ministerrådet bedömer att behovet av medel under fondens första verksamhetsår – om möjligt år 1982 – uppgår till 6 miljoner NOK. Behovet av medel för de följande två åren får bedömas utifrån erfarenheterna av vilka anspråk på stöd från fonden som ställs under dess första verksamhetsår.

3.2.4 *Fondens stadgar*

Nedan följer utkast till fondens stadgar:

1 § Fondens syfte

Fondens syfte är att stärka de nordiska företagens internationella konkurrenskraft genom att ge stöd till projekt där ett nordiskt intresse föreligger.

2 § Fondens verksamhetsområde

Fonden har till uppgift att stödja nordiska företag och organisationer i uppgörandet av förutsättnings- och lönsamhetsstudier i samband med internationella projekt (s. k. prefeasibility- och feasibility studier).

Fonden kan även stödja genomförandet av

1. nordiska och internationella seminarier inom områden och branscher, där nordiska företag är internationellt sett konkurrenskraftiga;
2. grundläggande marknadsundersökningar och studier av efterfrågesituationen i målområden, där ett nordiskt intresse för leveranser kan föreligga;
3. identifiering av nordiska kompetensområden såsom genom analyser av industrisektorer och konsulttjänster i Norden.

3 § Fondens befogenheter att lämna stöd

Fonden beslutar inom ramen för de medel, som är ställda till fondens förfogande, efter ansökan om stöd till projektet och program i enlighet med §§ 1 och 2 i dessa stadgar samt i enlighet med av Nordiska ministerrådet givna direktiv för fondens verksamhet.

Stöd beviljas inte till projekt inom Norden.

Stödet bör fördelas så, att en rimlig balans över tiden uppstår i fördelningen länderna emellan.

Stöd enligt § 2 i dessa stadgar kan ges för täckande av högst 50 procent av kostnaderna.

Stöd till förutsättnings- och lönsamhetsstudier i samband med internationella projekt enligt § 2 mom. 1 i dessa stadgar förutsätter att studierna är knutna till realiserandet av ett konkret projekt med sikte på en senare anbudsgivning i samband med projektet. Om anbud, som baseras på av fonden stödd studie, leder till att projektaffären realiseras, skall bidraget återbetalas. Fonden kan, om särskilda skäl föreligger, bevilja undantag från återbetalningsskyldigheten eller del därav. Återbetalade medel tillföres fonden.

4 § Fondens administration

Fondens styrelse består av två representanter för vardera Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. Representanterna utses av vederbörande regering för en tid av tre år. Styrelsen är beslutsför när minst sex ledamöter, som företräder minst fyra länder, är närvarande. Om närvarande representanter för två länder motsätter sig ett beslut, kan detta inte fattas. Vid styrelsens sammanträden äger Nordiska investeringsbanken vara företräd genom en observatör.

Styrelsen utser inom sig ordförande och vice ordförande. Över styrelsens sammanträden skall protokoll föras.

Styrelsen anställer fondens sekretariat och utfärdar dess arbetsordning.

Ansökan om bidrag från fonden ställes till dess sekretariat.

För fonden gäller i fråga om budget, räkenskaper och revision m. m.

1. budgetreglemente för Nordiska ministerrådets budget
2. särskild instruktion för ekonomiförvaltningen vid Nordiska projektexportfonden fastställd av Nordiska ministerrådet.

Berättelse över verksamheten insänds årligen till Nordiska ministerrådet.

5 § Övrigt

Fonden skall ha sitt säte i Helsingfors.

Nordiska ministerrådet beslutar om ändringar, tillägg eller upphävande av dess stadgar.

Dessa stadgar träder i kraft den

4 Nordiska projektinvesteringsslån

4.1 Sammanfattning av utredningens förslag

Projektexportutredningen har bedömt att det föreligger ett behov för ett nordiskt, kompletterande finansieringssystem – nordiska projektinvesteringsslån – för att tillgodose efterfrågan på en ändamålsenlig totalfinansie-

ring av projekt i u-länder och statshandelsländer. Projektinvesteringsslånen skulle förbättra Nordens möjligheter att på likartade finansieringsvillkor konkurrera med de större industriländerna på projektexportmarknaden.

Projektinvesteringsslånen skulle vara attraktiva för flertalet u-länder. Jämfört med alternativt upplåning på den internationella kapitalmarknaden skulle projektinvesteringsslånen innebära möjligheter till lån med långa löptider och fast ränta.

Nordens multilaterala bistånd är stort i förhållande till de flesta industriländer, medan återflödet i form av beställningar har ansetts vara otillfredsställande. Projektinvesteringsslånen kan användas som instrument för att få ökade nordiska leveranser till projekt som finansieras av internationella utvecklingsbanker. Samtidigt kan lånen ses som en form för ökad resursöverföring från Norden till s. k. medelinkomstländer bland u-länder.

Nordiska projektinvesteringsslån skulle lämnas till stater, myndigheter och företag, speciellt i utvecklingsländer men också i statshandelsländer, för att möjliggöra en totalfinansiering av investeringsprojekt med nordiskt intresse.

Lånen skulle utgöra ett komplement till existerande internationella och nordiska finansieringsmöjligheter. Lånen skulle beviljas för finansiering av investeringar utanför Norden, i vilka det föreligger ett intresse från minst två nordiska länder.

Projektinvesteringsslånen skulle lämnas på kommersiella villkor, dvs. utan räntesubvention och i enlighet med gällande praxis för ledande internationella utvecklingsbanker.

För att nordiska banker och andra finansieringsinstitut skall kunna lämna projektinvesteringsslån inom ramen för sin normala verksamhet, skulle kreditriskerna i förbindelse med dessa lån avlyftas av de nordiska staterna. Projektinvesteringsslån skulle lämnas på sådant sätt att en rimlig riskspridning uppnås. Lånen skulle huvudsakligen lämnas till u-länder och statshandelsländer med relativt god kreditvärdighet.

Riskavlyftningen skulle ske så, att de nordiska länderna beviljar garantier till Nordiska investeringsbanken för täckande av kreditriskerna vid utestående projektinvesteringsslån. Garantierna skulle beviljas pro rata i överensstämmelse med den nordiska fördelningsnyckeln. En kommitté skulle tillsättas med representanter från t. ex. de nationella exportgarantiinstitutet med uppgift att ge uttalanden till Nordiska investeringsbanken beträffande riskfrågor vid projektinvesteringsslån.

Projektinvesteringsslån skulle lämnas dels av Nordiska investeringsbanken, dels av nordiska affärsbanker och andra finansieringsinstitut. I sistnämnda fall skulle Nordiska investeringsbanken inom beloppsramen för projektinvesteringsslån lämna garantier till dessa banker och finansieringsinstitut.

Den föreslagna beloppsramen för projektinvesteringsslån är 350 miljoner SDR. Samma belopp skulle utgöra totalramen för de nordiska ländernas garantier till Nordiska investeringsbanken.

4.2 Förslag till nordiska projektinvesteringslån

Nordiska ministerrådet har tagit del av förslaget om införandet av ett för de nordiska länderna gemensamt finansieringssystem "nordiska projektinvesteringslån" samt de synpunkter som framförts av remissinstanserna. Från vissa håll har framförts ett önskemål om en närmare avklaring av sammanhangen mellan förslaget å ena sidan och de nationella exportgaranti- och exportkreditvillkoren och övriga exportfinansieringsfaciliteter å den andra, samt en belysning av de eventuella konkurrensförvrängande verkningarna mellan de nordiska företagen till följd av projektinvesteringslånen.

Nordiska ministerrådet kommer, mot denna bakgrund, att ta slutlig ställning till denna fråga efter det att den nordiska ämbetsmannakommittén för handelspolitiska frågor, med stöd av sakkunniga i exportkredit- exportgaranti- och biståndsfrågor, har genomfört en närmare utredning av ovan nämnda förhållanden.

För att möjliggöra en diskussion i Nordiska rådet redogör Nordiska ministerrådet i det följande för de element som blivit diskuterade med sikte på införandet av nordiska projektinvesteringslån.

4.2.1 Definition

Med nordiska projektinvesteringslån avses lån till stater, myndigheter och företag främst i u-länder, men även i bl. a. statshandelsländer, för finansiering av investeringsprojekt med nordiskt intresse. Lånen skall vara komplement till existerande internationella och nordiska finansieringsmöjligheter.

De nordiska projektinvesteringslånen skall tillsammans med annan finansiering kunna medverka till totalfinansieringen av investeringsprojekt. Lånen avses bidra till finansieringen av bl. a. infrastrukturinvesteringar, fast rörelsekapital, räntor under byggnadstiden och utbildningskostnader. Lånen skall däremot inte lämnas för finansiering av exportleveranser från Norden, vilka normalt finansieras genom exportkrediter. De skall inte heller knytas till finansiering av den s. k. kontantandelen eller lokala kostnader vid exportkontrakt.

Lånen skall lämnas till projekt utanför Norden där det föreligger ett intresse från minst två nordiska länder. Det kan härvid vara fråga om ett samarbete mellan leverantörer i två eller flera nordiska länder eller att leverantörer från olika nordiska länder är intresserade av olika komponenter i ett visst projekt eller av olika faser av projektet. Lån kan även lämnas till projekt där det vid tidpunkten för lånebeslutet föreligger leveransintressen från minst två nordiska länder, även om beställning slutligen sker från enbart ett nordiskt land t. ex. efter nordisk anbuds konkurrens. Detta innebär en ändring av utredningens förslag med sikte på att projektinvesteringslånen vid anbuds konkurrens inom Norden inte skall vara konkurrensförvrängande.

Ytterligare exempel på nordiskt intresse är långsiktigt samarbete mellan företag i låntagarlandet och företag i Norden. Det kan härvid vara fråga om samarbete avseende råvaruutvinning, produktion, utveckling och tillämpning av teknologi och/eller fortgående leveranser av komponenter. Även här skall det dock föreligga ett kommersiellt intresse ifråga om projektet från minst två nordiska länder. Också nordiska ägarintressen skall kunna beaktas vid bedömningen av det nordiska intresset.

Vid tolkningen av det nordiska intresset bör dessutom beaktas de principer som fastställts för och utvecklas inom Nordiska investeringsbankens verksamhet.

Lånen skall lämnas selektivt och inriktas på projekt där Norden är internationellt konkurrenskraftig. Därtill bör man sträva till att uppnå en rimlig balans över en längre tidsperiod mellan de enskilda ländernas insats i form av statliga garantier enligt avsnitt 4.2.4 och "nytta" i form av export, samarbetsavtal el. dyl. avseende projekt för vilka lån lämnas.

4.2.2 *Lånevillkoren*

Investeringsprojekt som finansieras med nordiska projektinvesteringslån bör kunna bedömas bli ekonomiskt lönsamma.

De nordiska projektinvesteringslånen skall i likhet med Världsbankens och de regionala utvecklingsbankernas motsvarande lån lämnas på bankmässiga villkor och utan räntesubventioner. Avsikten är att lånen i regel lämnas till fast räntesats under hela lånetiden, eventuellt med en ränteomförhandlingsklausul vid långa lånetider för att underlätta refinansieringen. Lån bör dock även helt eller delvis kunna lämnas till rörlig ränta om låntagaren önskar detta. Räntan och den premie som uttas för risktäckning bör möjliggöra en avsättning för att i första hand täcka mindre kreditförluster vid projektinvesteringslån. Låntagaren förutsätts stå för kursriskerna vid lånen. Om möjligt bör låntagarens valutaönskemål beaktas.

Lånetiden, liksom perioden för amorteringsfrihet, skall anpassas till ifrågavarande projekts penningflöde utgående från projektets totala finansiering samt investeringens ekonomiska och tekniska livslängd.

I projekt där kortfristig finansiering under byggnadstiden är svår att uppbringa skall lånen kunna utbetalas redan under byggnadstiden i likhet med Världsbankens praxis. Dylika byggnadskreditiv inom systemet med nordiska projektinvesteringslån bör kunna lämnas av t. ex. nordiska affärsbanker.

Lånen bör i regel täcka endast en del av de totala investeringskostnaderna i enlighet med praxis hos investerings- och utvecklingsbanker.

4.2.3 *Riskspridning*

De nordiska projektinvesteringslånen skall lämnas i enlighet med en bankmässig värdering av låntagarens förmåga att återbetala lånet. Av denna anledning torde lån företrädesvis bli lämnade för finansiering av

projekt i s. k. medelinkomstländer och statshandelsländer med relativt god kreditvärdighet. Även inom denna grupp finns ett stort antal länder för vilka projektinvesteringsslånen medför förmånligare lånevillkor än om dessa länder gjorde en motsvarande upplåning på t. ex. euromarknaden. Projektinvesteringsslån till högriskländer bör lämnas endast ifall särskilda skäl föreligger.

För att sprida risktagandet i fråga om projektinvesteringsslån bör lånen lämnas till ett flertal länder.

4.2.4 Riskavlyftning

För att kommersiellt arbetande finansieringsinstitut och banker i Norden inom sin normala verksamhet skall kunna lämna här åsyftade projektinvesteringsslån, bör kreditriskerna avlyftas från dessa banker och institut genom att ett särskilt riskavlyftningssystem med garantier av de nordiska länderna inrättas. Projektinvesteringsslånen innebär ett risktagande som instituten och bankerna inte kan påta sig utan att försvaga sin kreditvärdighet. Detta gäller speciellt länderriskerna.

Det föreligger två grundläggande alternativ för riskavlyftningen. Det ena är att de nordiska länderna lämnar direkta garantier till finansieringsinstitut som lämnar projektinvesteringsslån. Det andra är att en särskild garantifond upprättas av länderna med uppgift att avlyfta kreditriskerna. Även om upprättandet av en särskild garantifond skulle medföra vissa fördelar – bl. a. skulle en fond innebära en från långivaren oavhängig beredning av och ett beslutsfattande om riskfrågan – har dock ett system med direkta garantier bedömts kunna vara mera ändamålsenligt med beaktande av den föreslagna låneverksamhetens art och volym. Därtill har ett system med direkta garantier en motsvarighet i Europeiska investeringsbankens låneverksamhet utanför den Europeiska Gemenskapens område. Det har bedömts vara mest ändamålsenligt att Nordiska investeringsbanken härvid administrerar riskavlyftningssystemet.

Garantierna kan lämnas av de nordiska länderna såsom ett pro rata-åtagande i relation till det totala garantiansvaret. Härigenom skulle de enskilda länderna svara för Nordiska investeringsbankens eventuella kreditförluster vid projektinvesteringsslån i enlighet med den nordiska fördelingsnyckeln, dvs. i praktiken i förhållande till ländernas bruttonationalprodukt. Inbetalning av medlemsländernas garantiåtagande bör kunna ske på anmodan av Nordiska investeringsbankens styrelse i anledning av kreditförluster som inte bedöms kunna täckas av de reserver som upprättas genom särskilda avsättningar för projektinvesteringsslån. Dessa kan åtminstone i början endast täcka begränsade kreditförluster, men skulle dock utgöra en viss buffert för att ländernas garantiåtaganden gentemot Nordiska investeringsbanken inte i ett enskilt fall behöver tas i anspråk.

Medlemsländernas garantier kan i princip antingen täcka hela kreditrisken för utestående projektinvesteringsslån inklusive räntor eller också en

viss del av den. Frågan måste bedömas först och främst med hänsyn till Nordiska investeringsbankens kreditvärdighet. Det måste anses vara i de nordiska ländernas intresse att Nordiska investeringsbankens kreditvärdighet och därigenom dess upplånsvillkor inte försämras på grund av projektinvesteringslånen. För att understryka det beslutsfattande institutets ansvar och vikten av en omsorgsfull bedömning av riskerna vid projektinvesteringslån är det rimligt att Nordiska investeringsbanken har en viss självrisk vid projektinvesteringslånen. Medlemsländernas garantier har bedömts därför bära täcka högst 95 % av eventuella kreditförluster vid enskilda projektinvesteringslån.

Vid projektinvesteringsgarantier enligt avsnitt 4.2.5 kommer Nordiska investeringsbanken emellertid inte att bära en självrisk utan självrisken bärs härvid av det långivande finansieringsinstitutet.

Det är naturligt att Nordiska investeringsbanken, med de särskilda relationer som banken har till Världsbanken, de regionala utvecklingsbankerna och Internationella Valutafonden, vid beredningen av låneärenden införskaffar dessa instituts syn på länderriskfrågan samt i förekommande fall av finansieringsprojektet. Vidare förutsätts att ett samarbete avseende informations- och erfarenhetsutbyte även etableras med de nordiska exportgarantiinstitutet och andra berörda organ. Den närmare tekniska utformningen av riskavlyftningssystemet kommer att behandlas i detalj av experter inom den närmaste framtiden.

4.2.5 Långgivare vid projektinvesteringslån och projektinvesteringsgarantier

Olika finansieringsinstitutets särskilda förutsättningar vid projektfinansiering bör utnyttjas inom systemet med nordiska projektinvesteringslån.

I sin egenskap av existerande samnordisk bank med uppgift att bl. a. lämna långfristiga investeringslån för projekt med nordiskt intresse är Nordiska investeringsbanken en naturlig långgivare vid projektinvesteringslånen. Nordiska investeringsbanken har en liknande juridisk uppbyggnad som Europeiska investeringsbanken och andra ledande utvecklingsbanker. Nordiska investeringsbanken har genom sin exportkreditverksamhet redan i viss utsträckning engagerat sig i långivning till uländer. Vidare har Nordiska investeringsbanken etablerad tillgång till de internationella kapitalmarknaderna.

Nordiska affärsbanker och andra finansieringsinstitut bör även kunna lämna projektinvesteringslån. Ett exempel är affärsbankers byggnadskreditiv och rörelsekrediter som en del av projektfinansiering.

Vid projektinvesteringslån från andra banker och finansieringsinstitut än Nordiska investeringsbanken bör Nordiska investeringsbanken inom be-loppssramen för projektinvesteringslån bevilja garantier (projektinvesteringsgarantier), förutsatt att lånen uppfyller de krav och syften som uppställs för nordiska projektinvesteringslån, bl. a. att projektet är av nordiskt intresse.

Villkoren för Nordiska investeringsbankens projektinvesteringsgarantier såsom garantiavgiftens storlek och självriskandelen för garantitagaren bör fastställas av Nordiska investeringsbanken från fall till fall. Garantiavgiften förutsätts täcka Nordiska investeringsbankens administrationskostnader samt möjliggöra att en avsättning till den nämnda reserven för kreditförluster även sker avseende projektinvesteringsgarantier. Garantitagaren bör ha en självrisk vid projektinvesteringsgarantier på lägst 5 %.

4.2.6 *Beloppsram för projektinvesteringslån*

Enligt sina stadgar kan Nordiska investeringsbanken lämna lån och ställa garantier på upp till 250 % av sitt grundkapital, vilket för närvarande är 400 milj. SDR. Detta innebär en totalram för Nordiska investeringsbankens verksamhet på 1.000 milj. SDR.

Av Nordiska investeringsbanken lämnade projektinvesteringslån och projektinvesteringsgarantier kommer enligt det föreslagna systemet att ingå i Nordiska investeringsbankens balansräkning.

En beloppsram för utestående projektinvesteringslån och -garantier bör fastställas, vilken begränsar volymen för dessa lån och garantier till en rimlig nivå i förhållande till Nordiska investeringsbankens totala låneverksamhet och upplåningsförutsättningar. Beloppsramen för projektinvesteringslån och -garantier bör inte avräknas mot nämnda ram på 1000 milj. SDR, utan Nordiska investeringsbankens lånemöjligheter bör utökas med beloppsramen för den nya verksamheten.

En lämplig beloppsram för utestående projektinvesteringslån och -garantier är 350 milj. SDR. Detta skulle innebära att ca 25 % av Nordiska investeringsbankens totala utlåningsram inklusive den nya beloppsramen är avsatt för projektinvesteringslån. Ramen skulle täcka behovet under en viss tid varefter ett nytt ställningstagande till systemet kan göras.

Kredit- och garantilöften vid projektinvesteringslån kan eventuellt medföra problemet att en given ram relativt snabbt tas i anspråk av löften vilka med all sannolikhet endast delvis kommer att resultera i lån eller garantier. På basen av erfarenheter av utfallet för lämnade löften skall Nordiska ministerrådet, efter framställning från Nordiska investeringsbanken, kunna medge att Nordiska investeringsbanken lämnar kredit- och garantilöften även utöver 350 milj. SDR. Medlemsländernas garantiansvar är dock maximerat till 332,5 milj. SDR.

4.2.7 *Förslag till stadgeändring*

Införandet av nordiska projektinvesteringslån förutsätter dels att frågan om garantier till Nordiska investeringsbanken föreläggs parlamenten i de nordiska länderna, dels att Nordiska investeringsbankens stadgar ändras.

Enligt artikel 2 i överenskommelsen om upprättandet av Nordiska investeringsbanken kan bankens stadgar ändras genom beslut av Nordiska ministerrådet, dock icke så att förekommande borgenärs säkerhet mins-

kas. Nordiska rådet skall beredas tillfälle att yttra sig över förslag till stadgeändringar av principiell betydelse för bankens ändamål, verksamhet och drift.

Bankens stadgar § 6, som anger bankens utlångsmöjligheter, bör kompletteras. Därtill bör en ny § 6 A tillkomma.

Nuvarande § 6:

Banken kan ge lån och ställa garantier upp till ett sammanlagt belopp motsvarande 250 procent av grundkapitalet.

För beviljande av lån eller garanti bör betryggande säkerhet ställas, såvida icke nödvändig säkerhet med hänsyn till omständigheterna likväl anses föreligga.

Banken kan dessutom vidtaga andra åtgärder som har samband med dess verksamhet och som är nödvändiga eller önskvärda för att främja dess ändamål.

Banken bör samarbeta med andra kreditinstitut och berörda offentliga och privata organ.

Förslag till ändrad § 6 och ny § 6 A:

Banken kan ge lån och ställa garantier upp till ett sammanlagt belopp motsvarande 250 procent av grundkapitalet.

Därutöver kan banken ge projektinvesteringslån och ställa garantier för projektinvesteringslån (projektinvesteringsgarantier) enligt § 6 A, upp till ett sammanlagt belopp motsvarande 350 miljoner SDR.

För beviljande av lån eller garanti bör betryggande säkerhet ställas, såvida icke nödvändig säkerhet med hänsyn till omständigheterna likväl anses föreligga.

Banken kan dessutom vidtaga andra åtgärder som har samband med dess verksamhet och som är nödvändiga eller önskvärda för att främja dess ändamål.

Banken bör samarbeta med andra kreditinstitut och berörda offentliga och privata organ.

§ 6 A

Lån och garantier som beviljas för investeringar utanför de nordiska länderna kan, i enlighet med beslut härom av styrelsen, ges som projektinvesteringslån och projektinvesteringsgarantier. Medlemsstaterna täcker bankens förluster i an-

ledning av sådana lån och garantier upp till följande belopp: Danmark 78,80 miljoner SDR, Finland 53,20 miljoner SDR, Island 2,99 miljoner SDR, Norge 59,85 miljoner SDR och Sverige 137,66 miljoner SDR. Medlemsländernas garanti täcker härvid högst 95 % av kreditförluster vid enskilt projektinvesteringsslån. Inbetalning sker på anmodan av styrelsen i enlighet med avtal som ingås mellan banken och vart och ett av medlemsländerna.

Avsättningar skall göras för lämnade projektinvesteringsslån och projektinvesteringssgarantier i en särskild kreditriskfond för att i första hand täcka förluster vid projektinvesteringsslån och projektinvesteringssgarantier.

Den nya beloppsramen på 350 miljoner SDR hänför sig till projektinvesteringsslån och projektinvesteringssgarantier i enlighet med § 6 A och innebär således inte en begränsning av bankens möjligheter att lämna andra investeringsslån i eller utanför Norden respektive exportkrediter i enlighet med § 6 mom. 1.

Enligt § 6 A kan lån och garantier för investeringar utanför Norden, i enlighet med beslut härom av bankens styrelse, lämnas antingen i form av projektinvesteringsslån respektive projektinvesteringssgarantier med medlemsländernas särskilda garantitäckning eller i form av ordinarie lån eller garantier. Projektinvesteringsslån och -garantier lämnas till lån- eller garantitagare inom eller utanför de nordiska länderna.

Det högsta garantiansvaret för envart medlemsland har fastställts i enlighet med den s. k. nordiska fördelningsnyckeln. Medlemsländernas garanti täcker kapital- och ränteförluster vid enskilda projektinvesteringsslån och garantier för dylika lån. Medlemsländernas garanti täcker härvid högst 95 % av kreditförluster vid enskilt projektinvesteringsslån.

I anledning av uppkomna kreditförluster vilka enligt styrelsens bedömning inte täcks av de reserver som upprättats genom särskilda avsättningar för projektinvesteringsslån och projektinvesteringssgarantier kan bankens styrelse anmoda om inbetalning till banken med stöd av medlemsländernas garantier.

Särskilda garantiavtal bör ingås mellan Nordiska investeringsbanken och vart och ett av medlemsländerna. Avtalen skall innehålla procedur-

regler för betalningar o. dyl. Den tekniska utformningen av dylika avtal kommer, som angivits under avsnitt 4.2.4, att behandlas av experter inom den närmaste framtiden.

4.3 Frågan om mjuka projektinvesteringslån

Nordiska projektinvesteringslån är lån på bankmässiga villkor. Vid beslut om lån fästes stor vikt vid låntagarens bedömda möjligheter att återbetala lån jämte räntor.

Flera remissinstanser, däribland de nordiska industriförbunden, har anfört önskemål om s. k. mjuka projektinvesteringslån med räntesubventioner eller upprättande av en nordisk motsvarighet till Europeiska Utvecklingsfonden inom Europeiska Gemenskapen.

Redan nu kan projektinvesteringslån givetvis lämnas parallellt med biståndsinsatser eller på annat sätt uppmjukas med nationella biståndsinsatser, under förutsättning att de av ifrågavarande projekt intresserade biståndsmyndigheterna finner anledning därtill.

Frågan om mjuka projektinvesteringslån har inte behandlats i detta sammanhang.

BILAGA 1, Yttranden över utredningen NU A 1980:7 Nordisk samarbejde om projekteksport (*se supplement 2*)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över minister-rådsförslaget

1. Ministerrådsförslaget

Samarbeidsministrene besluttet ultimo januar 1981 at et forslag om nordisk samarbeid om projekteksport skulle legges frem.

I forslaget vises til at i den siste halvdel av 1970-årene skjedde det en merkbar stigning av investeringsvirksomheten, særlig i de oljeeksporterende og nyindustrialiserte utviklingsland. Investeringene gjennomførtes til betydelig del gjennom systemleveranser fra industrilandene bl. a. i form av s. k. nøkkelferdige anlegg. Denne type marked forventes å øke i fremtiden.

For at nordiske foretak skal kunne hevde seg i konkurransen med de større industriland, må de nordiske foretak i økt utstrekning søke å samarbeide såvel nasjonalt som innen og utenfor Norden. De internasjonale utviklingsinstitusjoner spiller en betydelig rolle i gjennomføringen av investeringsprosjekt i utviklingslandene.

Ved det enkelte prosjekt er valget av samarbeidspartner i første hånd et bedriftsøkonomisk spørsmål. Internasjonalt samarbeide kan begrunnes ut fra produksjons-, teknologiske- eller kostnadmessige årsaker, tilgang til bedre finansiering eller at risikospredning er ønskelig. Nordisk samarbeid kan være et nærliggende alternativ av geografiske, språklige og handelspolitiske grunner.

Ministerrådet viser til utredningen "Nordisk samarbejde om projekteksport" (*NU A 1980:7*), og at dennes forslag delvis har blitt omarbeidet av en arbeidsgruppe bl. a. på grunnlag av synspunkter som er fremkommet i remissvarene.

Ministerrådets forslag innebærer:

1 tiltak fra eksportfremmende organisasjoner for å utvikle informasjons-samarbeid samt ivareta fellesnordiske interesser i bl. a. internasjonale utviklingsbanker og – organ.

2 tiltak fra de nasjonale eksportgaranti- og eksportkreditinstitusjoner samt Nordisk Investeringsbank for å lette eksportfinansieringen ved fellesnordiske eksportleveranser.

3 etablering av et nordisk projekteksportfond – med en forsøksperiode på 3 år – med formål å yde bidrag til finansiering av forutsetnings- og lønnsomhetsstudier av nordisk interesse samt seminarer, markedsundersøkelser, etc. Fondets kapitalbehov for første virksomhetsår er anslått til 6 millioner NOK.

4 innføring av et system med nordiske prosjektinvesteringslån for finansiering av investeringsprosjekt av nordisk interesse fremst i utviklingsland,

men også i bl. a. statshandelsland. Lånerammen er satt til 350 millioner SDR hvorav de nordiske land skal garantere 332,5 millioner SDR overfor Nordisk Investeringsbank.

Systemet med nordiske prosjektinvesteringsslån forutsetter en klargjøring av sammenhengen mellom nordiske og nasjonale eksportfinansieringsordninger samt en belysning av mulige konkurranseforvridende effekter.

Systemet forutsetter dessuten endringer av bankens vedtekter samt de nasjonale parlaments godkjennelse hva angår garantistillelsen.

Ministerrådet anser at forslaget innebærer en utvidelse av det nordiske samarbeid av prinsipiell karakter. Gjennomføringen av forslaget skulle skape et praktisk underlag for en gradvis tilvekst av det industrielle samarbeidet mellom de nordiske land og forsterke nordiske foretaks internasjonale konkurransekraft.

Ministerrådet ber Nordisk Råd om en uttalelse vedrørende *hele* forslagskomplekset.

2. Remissuttalelser

Remissuttalelser er mottatt fra følgende myndigheter og organisasjoner:

Nordiske

Nordiska investeringsbanken
Nordens fackliga samorganisation (NFS)

Danmark

Landbrugsministeriet
Industrirådet
Entreprenørforeningen
Landbrugsrådet
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd
Den danske Bankforening
Danmarks Erhvervsfond
Byggeeksportrådet A/S
Industrialiseringsfonden for Udviklingslandene
Arkitekt-Ingeniørrådet

Finland

Finansministeriet
Jord- och skogsbruksministeriet
Utrikesministeriet
Finlands bank
Finlands exportkredit Ab
Exportkreditanstalten
Finlands bankförening
Finlands utrikeshandelsförbund
Industrins centralförbund
Lantbruksproducenternas centralförbund
Finlands konsultbyråers förbund

Finlands tekniska funktionärsorganisationers centralförbund
Finlands industrihandelsförbund

Norge

Industridepartementet
Utenriksdepartementet
NORAD, Direktoratet for utviklingshjelp
Garanti-instituttet for eksportkreditt
Norges eksportråd
Den norske bankforening
Norges industriforbund
Eksportfinans
Norges kooperative landsforening
Det norske veritas
Norconsult A. S.
Rådgivende ingeniørers servicekontor
Norges fiskarlag

Sverige

Sveriges riksbank
Riksgäldskontoret
Styrelsen för internationell utveckling (SIDA)
Exportkreditnämnden
Sveriges exportråd
Sveriges industriforbund
Lantbrukarnas riksförbund (LRF)
Tjänstemännens centralorganisation
Svenska bankföreningen
Kooperativa förbundet (KF)
AB. Svensk exportkredit

3. Utvalget

I ministerrådsforslaget vises til at i de siste år er det skjedd en merkbar stigning av investeringsvirksomheten, særlig i de oljeeksporterende og ny-industrialiserte utviklingsland. Investeringene gjennomføres til betydelig del gjennom systemleveranser fra industriland. bl. a. i form av "nøkkelferdige" anlegg. Dette marked antas å øke i fremtiden. Ministerrådet finner således at det er behov for å iverksette flere tiltak for å gjøre det mulig for nordiske foretak å hevde seg i konkurransen med de større industriland om dette marked.

Utvalget konstaterer at utredningen "Nordisk samarbejde om projekteksport" (NU A 1980:7) har vært utsendt på omfattende remiss og at en særlig forhandlingsgruppe bl. a. på dette grunnlag har omarbeidet de opprinnelige forslag. Enkelte av remissinstansenes motforestillinger er derved blitt imøtekommet.

Utvalget deler Ministerrådets oppfatning om at dersom nordiske foretak skal kunne hevde seg i konkurransen med større industriland, må nordiske

foretak i større utstrekning søke å samarbeide såvel nasjonalt som innen og utenfor Norden. De nordiske land må fortsette sine bestrebelser på å finne internasjonale løsninger på bruken av særskilte gunstige eksportkreditter i den internasjonale handel. De fleste remissinstanser stiller seg positivt til grunntanken om et nordisk prosjektsamarbeid selv om det også fremkommer kritiske merknader til deler av forslaget.

Utvalget stiller seg generelt positivt til forslaget, og vil i likhet med Ministerrådet understreke betydningen av eksportsamarbeidet som et ledd i utviklingen av industrielt samarbeid i Norden.

Utvalget vil nedenfor behandle de fire del-forslag.

Informasjon

Ministerrådet foreslår at de eksportfremmende organisasjoner i de nordiske land skal undersøke mulighetene for å forsterke sitt samarbeide såvel mellom hjemmeorganisasjonene som representasjonene i utlandet samt utvikle samordnede informasjonsformidlingssystem, åpne for alle nordiske foretak.

Utvalget vil for sin del anføre at en slik reorganisering av innsatsene som her er antydnet vil bedre effektiviteten og vil kunne gi bedre service for de nordiske foretak enn om hvert land skulle opptre alene.

Innsatsen bør særlig konsentreres om land til hvilke de nordiske land idag har ubetydelig leveranse, og om organisasjoner hvor det er særlig misforhold mellom nordiske bidrag og nordiske leveranser finansiert av organisasjonene.

Et viktig element til å rette opp dette misforhold er etter utvalgets oppfatning å få kjennskap til kommende prosjekter – når disse allerede er på planleggingsstadiet. En form for fellesnordisk prosjektbevakning ved disse organisasjoner samt – som også anføres i forslaget – fellesnordisk presentasjon av områder hvor de nordiske land er særskilt kvalifiserte, vil kunne bedre de nordiske lands avsetningsmuligheter betydelig.

I spørsmålet om å utvikle samordnede informasjonsformidlingssystem, bør en etter utvalgets mening også vurdere hensiktsmessigheten av deltakelse fra næringslivets bransjeorganisasjoners side. I denne forbindelse vil utvalget minne om at nordiske banker gjennom flere år har samarbeidet i s. k. consortie-banker i utlandet, og har derved opparbeidet stor erfaring om ulike marked og prosjekttyper.

Eksportgaranti- og eksportkredittordninger. Nordiske eksportkreditt-rammer

Ministerrådet foreslår at de nordiske lands eksportgarantiinstitutt får i oppdrag å vurdere mulighetene for å inngå avtale om så høy garantidekning som mulig for både kjøper- og leverandørkreditter fra hovedleverandørlandets garantiinstitutt vedrørende underleveranser fra andre nordiske land samt om samordnede garantier der et garantiinstitutt ikke dekker underle-

veranser. En avtale skulle også omfatte samordnede sikkerhetsgarantier som gis bestilleren av et prosjekt.

Ministerrådet finner det også viktig at eksportfinansieringsinstituttene forsøker å tilgodese leverandørenes interesse i de tilfelle der det er behov for samordning av eksportfinansiering.

Utvalget har notert seg at de fleste remissinstanser stiller seg positivt til forslagene som vedrører garantiinstitutt og eksportfinansieringsorganer. En utvidelse av samarbeidet på disse områder vil etter utvalgets mening kunne stimulere nordisk eksportsamarbeid.

Utvalget ønsker ikke å kommentere de enkelte mulige tekniske løsninger av de forskjellige garantispørsmål, men vil generelt fremholde at systemet bør gjøres så enkelt som mulig for brukerne. I denne sammenheng viser utvalget til Exportkreditnämnden som finner systemet med samordnede garantier unødig komplisert og at dette skulle kunne erstattes av et refo-sikringssystem. Utvalget slutter seg således til forslaget om at de nordiske garantiinstitutt også skal diskutere denne muligheten.

Utvalget er enig med ministerrådet at når endringer i nasjonale eksportgarantivilkår forestår, bør også hensyn tas til behovet for økt nordisk harmonisering.

Vedrørende vilkårene for garantier og kreditter, kan utvalget være enig med de remissinstanser som anfører at på kort sikt er det begrensede muligheter for harmonisering av disse. Eksportfinansieringsvilkårene er forskjellige i de nordiske land og disse vilkår utgjør et viktig ledd i det nasjonale arbeid med å fremme eksporten. Derimot kan man med fordel samarbeide på andre områder f. eks. felles beregningsmetoder for fastleggelse av kostnader og premier ved kreditttyting.

Utvalget har erfart at de nordiske eksportkredittinstitusjoner er blitt enige om en felles nordisk eksportkredittavtale som vil lette finansieringen av felles nordiske prosjekt. Ministerrådets forslag om at eksportfinansieringsinstituttene bør samordne kredittene der behov foreligger, burde således langt på vei være oppfylt. Utvalget finner, i likhet med ministerrådet, det nyttig om finansieringsinstituttene diskuterer mulighetene for harmonisering av kredittvilkårene og eventuelt fremmer forslag om dette.

Vedrørende nordiske eksportkredittrammer foreslår ministerrådet at Nordisk investeringsbank i samarbeid med berørte nasjonale institutt skal utarbeide en rapport om den pågående forsøksvirksomhet med eksportkredittrammer. Rapporten skal avgis innen utgangen av oktober 1981.

Utvalget konstaterer at selv om flere remissinstanser uttrykker en viss tvil over forslaget er disse innstilt på at den foreslåtte ordning bør prøves i praksis under en tid. En instans – Den danske bankforening – advarer mot videre arbeid med nordiske kredittammer og begrunner sin holdning med bl. a. frykt for at vesentlige deler av eksportfinansieringen kanaliseres utenom pengeinstituttene. Utvalget vil hertil bemerke at de rammer det her er tale om, utgjør en svært liten andel av de totale nordiske eksportkreditter.

De nordiske eksportkredittrammer kan i visse situasjoner utgjøre et interessant instrument for å fremme nordisk eksport og vil være et nyttig supplement til nasjonale kredittrammer. Spesielt vil utvalget fremholde mulighetene for at den foreslåtte ordning kan øke de nordiske leveranser til prosjekter som finansieres av internasjonale utviklingsinstitusjoner. Utvalget er således enig i utredningens utsagn om at de nordiske kredittrammer bør først og fremst brukes til prosjekt eller overfor institusjoner som ikke bearbeides aktivt av enkeltstående bedrifter eller finansieringsinstitusjoner.

Nordisk prosjekteksportfond

Ministerrådet foreslår etablering av en selvstendig institusjon som skal finansiere prefeasibility- og feasibility studier av nordisk interesse samt seminarer, markedsundersøkelser etc., i første omgang for en forsøksperiode på 3 år og med kapital for første virksomhetsår – om budsjettet gir plass – NOK 6 millioner.

Av remissuttalelsene fremgår at det er delte meninger om berettigelsen av det foreslåtte fond med bl. a. henvisning til eksistensen av tilsvarende nasjonale fond. Imidlertid er det ofte av stor betydning for å få godkønt kontrakt på prosjektgjennomføringen at man har vært involvert i de innledende forundersøkelser. Særlig synes dette viktig ved prosjekter som finansieres av internasjonale utviklingsorganisasjoner. Etter utvalgets oppfatning vil et felles nordisk prosjekteksportfond være en nyttig komplettering til nasjonale ordninger, spesielt når det gjelder å bearbeide internasjonale organisasjoner.

Utvalget deler ministerrådets oppfatning om at utformingen av det foreslåtte fonds støttesystem stort sett bør svare til utformingen av de enkelte nordiske lands tilsvarende ordninger, slik at en nordisk foretaksgruppering ikke fremstår som mer fordelaktig enn en nasjonal gruppering.

Utvalget har ingen spesielle merknader til de foreslåtte retningslinjer som skal regulere tildelingen av støtte til prefeasibility- og feasibility studier. Derimot går utvalget ut fra at bare en mindre andel av fondets midler (utredningen antyder 10–20%) skal kunne anvendes til støtte for seminarer, markedsundersøkelser og identifisering av nordiske kompetanseområder.

Utvalget er enig i at fondet opprettes som et eget juridisk subjekt med plassering i Helsingfors.

For å redusere kostnadene anser utvalget det fordelaktig om fondet kan ha et nært samarbeid med Nordisk investeringsbank. Det er forutsetningen at fondet skal ha et nært samarbeid med de nordiske lands eksportfremmende organer og at disse bør være representert i fondets styre. Styret foreslås bestå av to representanter fra hvert nordisk land. Nordisk investeringsbank skal ha observatørstatus. Utvalget har ingen merknader til denne organisasjonsform.

Vedrørende utkastet til fondets vedtekter vil utvalget foreslå følgende tillegg til § 5: "Forslag til vedtektsendringer som er av større betydning for fondets formål, virksomhet og drift, skal forelegges Nordisk Råd til uttalelse".

Utvalget forutsetter at årlig beretning over fondets virksomhet tilstilles Nordisk Råd.

Nordisk prosjektinvesteringslån

Ministerrådet vurderer etablering av et system med nordiske prosjektinvesteringslån for finansiering av investeringsprosjekt av nordisk interesse i utviklingsland, men også i statshandelsland. Lånerammen foreslås satt til 350 millioner SDR (NOK 2.300 millioner). Lånene skal gis dels av Nordisk investeringsbank dels av andre finansieringsinstitutt og banker med særskilt garanti fra Nordisk investeringsbank.

Systemet med nordiske prosjektinvesteringslån forutsetter en klargjøring av sammenhengen mellom nordiske og nasjonale eksportfinansieringsordninger samt en belysning av mulige konkurranseforvridende effekter.

Forslaget om nordiske prosjektinvesteringslån inneholder detaljerte forslag til størrelse, utforming og administrasjon. Utvalget konstaterer at lånene skal gis på bankmessige vilkår og uten rentesubsidier og at de skal være en komplettering av eksisterende internasjonale og nordiske finansieringsmuligheter. Lånene skal gis selektivt og innrettes på prosjekt der Norden er internasjonalt konkurransedyktig.

Av remissuttalelsene fremgår at de fleste instanser stort sett støtter forslaget mens Den danske bankforening og Sveriges riksbank avviser forslaget med bl. a. henvisning til utredningens manglende begrunnelse for behovet av et system med prosjektinvesteringslån. Utvalget kan for såvidt dele den oppfatning at det er vanskelig på forhånd å avgjøre hvorledes denne foreslåtte kredittmulighet vil bli utnyttet, men utvalget finner i likhet med flere remissinstanser at investeringsbanken bør ha særskilte muligheter for å samarbeide med internasjonale utviklingsorganisasjoner.

Flere instanser betoner at det er uheldig at utredningens forslag fører til konkurranseforvridning. Det må unngås at ordningen begunstiger nordisk samarbeid på bekostning av samarbeide mellom innenlandske bedrifter. Utvalget konstaterer at i det foreliggende forslag er det søkt tatt hensyn til disse innvendinger.

De utredninger som i nær fremtid skal foretas, vil også belyse denne problemstilling nærmere. Utvalget går ut fra at det vil bli underrettet om utredningens resultater.

For å kunne etablere den foreslåtte ordning er det nødvendig at de nordiske land foretar en risikoavløftning. Landene skal tilsammen – etter den nordiske fordelingsnøkkel – garantere maksimalt 95% av utlånene. Godkjennelse fra landenes nasjonalforsamling vil være nødvendig. Det er opplyst at de forfatningsmessige problemer er under utredning.

Utvalget finner den foreslåtte administrasjonsordning hensiktsmessig, bl.a. for å unngå etablering av nye institusjoner. Utvalget er enig med Ministerrådet at også investeringsbanken selv tar et ansvar ved prosjektinvesteringer og bærer en viss selvrisko.

Utvalget finner grunn til å understreke at investeringsbanken, i sin utøvelse av garantiordningen, må opptre nøytralt i vurderingen av de enkelte prosjekt.

I forslaget forutsettes at det er investeringsbankens styre som skal beslutte i spørsmål om bevilgning av lån eller garantier. I utredningen var det derimot foreslått at en komite bestående av representanter fra bl.a. nasjonale eksportgarantiinstitutt skulle bistå styret i beslutningsprosessen. Utvalget er enig i det foreliggende forslag og finner det riktig at beslutningsansvaret ligger hos en instans. Derimot vil det etter utvalgets oppfatning, være hensiktsmessig at det etableres kontakt med bl.a. de nasjonale eksportgarantiinstitutt for vurdering av landrisikoen. Utvalget forutsetter at de ansattes rettslige situasjon ved fellesnordiske eksportprosjekt helt ut klarlegges.

I forslaget opplyses at prosjektinvesteringer med rente lavere enn markedsrente ikke har vært behandlet.

Industriforbundene i Norden har derimot anført ønskemål om s.k. "myke" prosjektinvesteringer som skulle innebære lån med rentesubsidier. Utvalget har ved tidligere anledninger anført at nordisk samarbeid innen grenseområdene til bistandspolitikk må vurderes samt foreslått at Embetsmannskomiteen for bistandsspørsmål bør gjennomgå Brandtkommisjonens rapport – hvor nødvendigheten av fornyet innsats på utviklingsfinansieringsområdet understrekes – med sikte på fellesnordisk initiativ. Utvalget foreslår således at spørsmålet om "myke" prosjektinvesteringer vurderes nærmere.

Utvalget forutsetter at også andre enn ikke ferdig utredete spørsmål som henger sammen med forslagene gjennomføring snarest mulig klarlegges, slik at iverksettelsen ikke forsenes.

Utvalgets medlem *Enggaard* kan tiltre forslaget til rekommandasjon under den forutsetning, at det herved ikke institusjonaliseres lån eller garantier til land (stater) utenom parlamentenes stillingstaken, og idet det uttrykkes beklagelse over at de utestående utredninger av viktige problemer vedrørende forslaget først fremkommer etter uttalelsens behandling og etter Nordisk Råds forestående sesjon.

Utvalgets medlem *Stetter* slutter seg til foregående mening.

Utvalgets medlemmer *Bondevik*, *Jakobsen*, *Willoch* viser til at en på norsk side har tatt forbehold om at Den Nordiske investeringsbanken bare skal gi lån og garantier til foretak innen Norden. Spørsmålet om å oppheve denne begrensning i bankens virksomhet er reist i Regjeringens melding om Nordisk samarbeid (St.meld. 30 1980/81), som for tiden er til behandling i Stortinget. Disse medlemmene kan derfor ikke ved *denne behand-*

lingen kunne ta stilling til en utvidelse av NIB's virksomhet som innebærer at banken skal yte lån og garantier til prosjekter utenfor Norden.

Under henvisning til ministerrådsforslaget og til hva som er anført ovenfor, vil utvalget foreslå at Nordisk Råd vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd å vedta nordiske samarbeidstiltak på prosjekteksportområdet i overensstemmelse med Ministerrådets forslag og under iakttagelse av utvalgets synspunkter til ministerrådsforslag B 33/e.

Oslo, 12. februar 1981

Sampsa Aaltio (Kok)

David Adelsteinsson (F)

Hallvard Bakke (A)

Gunnar Berge (A)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl) Kjell Magne Bondevik (Kr. F.)

Knud Enggaard (V)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Egon Jensen (S)

Bertil Jonasson (c)

Erkki Liikanen (Sd)

Svante Lundkvist (s)

Formann

Gabriel Romanus (fp)

Juhani Saukkonen (K)

Henrik Westerlund (Sfp)

Bengt Wiklund (s)

Reservation

Ministerrådsforslaget om nordisk samarbeid om prosjekteksport utgjør som rådet framholder en utvidelse av det nordiske samarbeidet av prinsipiell karakter. I flere deler er denne utvidelse etterstrebet og velkommen. Det bør imidlertid kreves at en prinsipiell nyordning er nøye utredet i alle detaljer innen den gjennomføres.

Forslaget om at de eksportfremmende organisasjonene i Norden undersøker mulighetene for å forsterke samarbeidet mellom hjemmeorganisasjonene i spørsmål om representasjon utenlands samt utvikler samordnede informasjonsformidlingssystem er i og for seg innvendingsfritt. Men konkurransen på mange områder mellom foretak i de nordiske land begrenser mulighetene i denne sammenhengen. I følge utvalgets flertall bør derfor konsentrasjon skje til de land til hvilke Norden idag har ubetydelige leveranser og til de organisasjoner der misforhold foreligger mellom det nordiske bidrags størrelse og de nordiske leveransene. Dermed minskes også betydningen av dette samarbeidet.

Utvalgets flertall er også enig med de remissinstanser som uttaler at det på kort sikt foreligger begrensede muligheter for harmonisering. Flertallet vil derfor at forslaget om harmonisering diskuteres videre likesom spørsmålet om garantier skal kunne erstattes med et re-forsikringsssystem. I begge tilfelle foreligger behov for ytterligere utredning.

Forslaget om et prosjektportfond innebærer at ny nordisk institusjon skal etableres, og som skal få karakteren av juridisk person. I følge Ministerrådets forslag skal denne virksomhet kunne være meget omfattende. Flertallet vil begrense denne noe. Men tross dette gjenstår som holdning i spørsmålet om nye institusjoner innvendingene mot risiken for byråkratisering. Selv om den foreslåtte bevilgning er forholdsvis ubetydelig, er det sannsynlig at kravene kommer til å vokse med en påfølgende økning av administrasjonen. En større presisering av oppgavene er ifølge vår mening ønskelig, og skulle minske risikoen for inntreden på de nasjonale institusjonenes kompetanseområde.

De kraftigste innvendingene gjelder dog forslaget om prosjektinvesteringslån som ikke synes tilstrekkelig utredet og belyst. Behovet av slike lån er ikke dokumentert. Tvil råder. Forslaget innebærer videre at viktige spørsmål henvises til nye utredninger. I spørsmålet om valg av land skal lån skulle gis til prosjekt utenfor de nordiske land. Statshandelsland, dvs. bl. a. øststatene, skal kunne være aktuelle. Mottakere av garanti skal kunne finnes utenfor Norden.

I disse viktige deler behøves nye utredninger. Utvidelsen til statshandelsland synes i denne sammenheng tvilsomt. Hvorledes skal man videre føre grensdragningen mellom den nordiske og den nasjonale bistandsvirksomheten? Spørsmålet om "myke" lån bør også i følge flertallet vurderes senere.

Hensikten er at de nordiske land skal stå som garantister for Nordisk investeringsbanks låne- og garantivirksomhet opp til 95 %. Proporsjonen mellom bankens risikotagende og lånene synes lite rimelig. Innvesteringsbankens styre skal kunne påføre de nordiske statene et betydelig økonomisk ansvar. Er dette forenelig med forfatningene i de ulike landene? Om dette pågår utredning. Burde ikke denne avsluttes innen beslutning tas? Innen en ikke ubetydelig låneramme skal bankens styre kunne pålegge hver stat et betydelig finansielt ansvar.

Når NIB på sin tid tilkom var målsettingen opprinnelig investeringer av felles nordiske interesser. Denne målsetting har senere blitt utvannet, men det har dog hele tiden vært spørsmål om prosjekt *innen* Norden. Nå skal et nytt skritt tas. Bankens lånevirksomhet skal gjelde lån for investering utenfor Norden; til og med lån gitt til mottakere utenfor Norden. Dette innebærer en fundamental endring av hittil gjeldende prinsipper.

På bakgrunn av det ovenfor anførte og med hensyn til at viktige spørsmål er gjort til gjenstand for fornyede utredninger, anser vi at spørsmålet ikke er modent for avgjørelse ved denne session. Vi foreslår derfor at Nordisk Råd vedtar følgende rekommendasjon:

Nordisk Råd henstiller

1. at Ministerrådet i påvente av pågående utredninger til neste sesjon fremlegger et nytt forslag, samt

2. at Ministerrådet til da må foreta de kompletterende utredninger som ytterligere anses nødvendige.

Oslo, 12. februar 1981

Allan Hernelius (m)

Jógván Sundstein (Fkfl)

Ib Stetter (KF)

Kåre Willoch (H)

Ministerrådsförslag

om ny nordisk konvention om social trygghet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Nordiska socialpolitiska kommittén beslutade i november 1972 att tillsätta ett underutskott – vilket antog namnet Nordiska socialkonventionsutskottet – med uppgift att företa en allmän översyn av den nordiska konventionen om social trygghet.

Nordiska socialkonventionsutskottet överlämnade i december 1979 sitt förslag till ny nordisk konvention om social trygghet – "Ny nordisk trygghetskonvention", Nordisk utredningsserie *NU A 1979:23*. Förslaget har under år 1980 varit föremål för en omfattande nationell och nordisk remissbehandling.

Ministerrådet informerade Nordiska rådets social- och miljöutskott om innehållet i det kommande ministerrådsförslaget beträffande en ny konvention om social trygghet vid en överläggning i Reykjavik den 19 augusti 1980.

Nordiska socialkonventionsutskottet har därefter gjort en sammanställning av remissvaren och med beaktande av dessa reviderat det ursprungliga konventionsförslaget. Socialkonventionsutskottet har den 27 januari 1981 till Nordiska ministerrådet överlämnat ett enhälligt förslag till nordisk konvention om social trygghet.

Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) har den 10 februari 1981 beslutat överlämna ett ministerrådsförslag till ny nordisk konvention om social trygghet (*Bilaga 1*) jämte ministerrådets motiveringar till ny konvention (*Bilaga 2*) samt en sammanställning ländervis av remissyttrandena till Nordiska rådet för yttrande.

Köpenhamn den 11 februari 1981

Ritt Bjerregaard
Ordförande i Nordiska
ministerrådet

Hans Kühne
Generalsekreterare

Nordisk konvention om social trygghet

Regeringarna i Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge,

som anser att nordiska medborgare som arbetar eller vistas i ett annat nordiskt land än sitt eget skall ges samma sociala trygghet som det landets medborgare,

som konstaterar att de nordiska ländernas lagstiftningar i stor utsträckning garanterar sådan likställighet,

som dock anser att det på vissa områden finns behov av utfyllande regler, dels för att ge ett tillfredsställande skydd åt dem som arbetar eller vistas i annat land än hemlandet, dels för att samordna de olika ländernas lagstiftningar,

som finner att 1955 års nordiska konvention om social trygghet varit av stor betydelse i dessa avseenden men med hänsyn till utvecklingen nu bör ersättas med nya regler,

har överenskommit om att sluta en ny nordisk konvention om social trygghet med nedan angivna lydelse:

Avdelning I

Allmänna bestämmelser

Artikel I

I denna konvention avses med uttrycken

- a) "nordiskt land" vart och ett av de fördragsslutande länderna:
- b) "nordisk medborgare"
medborgare i ett nordiskt land:
- c) "lagstiftning"
lagar, förordningar och andra författningar rörande de i artikel 2 första stycket angivna grenarna av social trygghet; dock ej i den mån därigenom regleras förhållandena mellan å ena sidan ett eller flera nordiska länder och å andra sidan ett eller flera länder utanför Norden:
- d) "behörig myndighet"
i Danmark
socialministeriet,
i Finland
social- och hälsovårdsministeriet,
i Island
hälsovårds- och socialförsäkringsministeriet,
i Norge
socialdepartementet,
i Sverige
regeringen
eller myndighet som nämnda myndigheter förordnar,
- e) "inrättning"
myndighet eller institution som tillhandahåller en förmån;

f) "vårdförmån"

dels kostnadsfrihet, kostnadsnedsättning eller kostnadsersättning för sjukvård, däri inbegripet tandvård, havandeskapsvård, förlossningsvård, läkemedel, proteser och andra hjälpmedel, dels ersättning för resor som företages i samband med sjukvård som nu sagts;

g) "dagpenning"

kontantförmån som beräknas för dag eller vecka och som utgår vid sjukdom eller föräldraskap;

h) "grundpension"

allmän pension som icke beräknas på grundval av fullgjorda sysselsättningsperioder, tidigare förvärvsinkomst eller erlagda avgifter, samt tilläggsförmåner till sådan pension;

i) "tilläggs pension"

allmän pension som beräknas på grundval av fullgjorda sysselsättningsperioder, tidigare förvärvsinkomst eller erlagda avgifter, samt tilläggsförmåner till sådan pension;

j) "avgift"

avgift för år eller annan bestämd tid, från person som omfattas av denna konvention eller hans arbetsgivare, för finansiering av förmåner som avses i denna konvention.

k) "bosatt"

att någon är bosatt i ett land enligt landets folkbokföring, om ej särskilda skäl föranleder annat.

Artikel 2

1. Denna konvention är tillämplig på all i de nordiska länderna vid varje tillfälle gällande lagstiftning avseende följande grenar av det sociala trygghetssystemet:

- a) förmåner vid sjukdom och föräldraskap
- b) förmåner vid invaliditet, ålderdom och dödsfall
- c) förmåner vid arbetsskada
- d) förmåner vid arbetslöshet
- e) allmänna kontantförmåner för barn
- f) social omvårdnad.

2. Vid ratifikationen av denna konvention skall varje nordiskt land ge in en förteckning över den lagstiftning som reglerar de i första stycket nämnda grenarna av social trygghet. Därefter skall varje land årligen före februari månads utgång till det danska utrikesministeriet anmäla de ändringar i förteckningen som föranleds av lagstiftning som antagits under föregående kalenderår.

3. I bilaga till denna konvention finns särskilda bestämmelser för varje land rörande tillämpningen av konventionen i vissa fall.

Artikel 3

Denna konvention är tillämplig på

- a) nordiska medborgare
- b) flyktingar som avses i artikel I av konventionen den 28 juli 1951 om flyktingars rättsliga ställning och protokollet den 31 januari 1967 till nämnda konvention.
- c) statslösa som avses i artikel I av konventionen den 28 september 1954 om statslösa personers rättsliga ställning.
- d) andra personer som är eller har varit omfattade av lagstiftningen i ett nordiskt land.
- e) personer som härleder sin rätt från någon under a)–d) nämnd person.

Artikel 4

Vid tillämpning av lagstiftningen i ett nordiskt land likställes, såvitt ej annat följer av bestämmelserna i avdelning III av denna konvention, medborgare i annat nordiskt land med landets egna medborgare.

Artikel 5

När enligt ett nordiskt lands lagstiftning en förmån inskränks om den sammanträffar med andra förmåner, skall detta kunna tillämpas även när den sammanträffar med motsvarande förmåner som utgår enligt ett annat nordiskt lands lagstiftning.

Avdelning II

Bestämmelser om tillämplig lagstiftning

Artikel 6

1. Den som är bosatt i ett nordiskt land skall, i den mån ej annat följer av annan bestämmelse i denna avdelning, omfattas av lagstiftningen i bosättningslandet.

2. En nordisk medborgare som är anställd ombord på ett fartyg som för ett nordiskt lands flagga skall anses bosatt och anställd i det land vars flagga fartyget för.

3. Uthyres ett fartyg, som för ett nordiskt lands flagga, i huvudsak obemannat till en redare i annat nordiskt land, skall bestämmelsen i andra stycket gälla endast den som är anställd hos fartygets ägare eller någon som denne anlitar. En nordisk medborgare, som anställs ombord av redaren eller någon som denne anlitar, anses bosatt och anställd i sistnämnda land.

Artikel 7

1. Den som är anställd för arbete i ett annat nordiskt land än det där han är bosatt skall med avseende på detta arbete omfattas av lagstiftningen i sysselsättningslandet i fråga om rätt till förmåner som är beroende av förvärsarbete eller inkomst av sådant arbete.

2. Den som är anställd för arbete i två eller flera nordiska länder skall anses sysselsatt där arbetsgivaren är bosatt eller företaget har sitt säte.

3. Den som tillhör den resande personalen vid flyg- eller landtransportföretag skall anses sysselsatt där han har sin fasta stationeringsort.

4. Som arbete i ett nordiskt land räknas även arbete med undersökning och utvinning av naturtillgångar på detta lands kontinentalsockel sådan denna bestäms i Genèvekonventionen den 29 april 1958 om kontinentalsockeln.

Artikel 8

1. Utsänder en arbetsgivare en arbetstagare från ett nordiskt land till ett annat nordiskt land för att där för arbetsgivarens räkning utföra ett arbete som beräknas pågå högst tolv månader, skall han i fråga om rätt till förmåner som avses i artikel 7 fortfarande omfattas av det förstnämnda landets lagstiftning.

2. Om arbetet i det land till vilket arbetstagare utsänts pågår längre tid än beräknat och mer än tolv månader, kan vad i första stycket sägs fortsätta att gälla till dess arbetet slutförs, förutsatt att behöriga myndigheter i de berörda länderna lämnar medgivande härtill.

3. Vid tillämpning av bestämmelserna i denna artikel skall vad som sägs i artikel 7 fjärde stycket gälla.

Artikel 9

Denna konvention berör icke de bestämmelser i Wienkonventionen den 18 april 1961 om diplomatiska förbindelser och Wienkonventionen den 24 april 1963 om konsulära förbindelser, som hänför sig till den i artikel 2 första stycket angivna lagstiftningen. Beträffande rätt till vårdförmåner stadgas särskilt i avdelning III, kapitel 1.

Artikel 10

Avgifter för förmåner som regleras genom denna konvention skall erläggas i det land vars lagstiftning gäller ifråga om rätt till förmåner som är beroende av förvärsarbete eller inkomst av sådant arbete. Sådana avgifter får ej tas ut i annat land.

Artikel 11

Två eller flera nordiska länders behöriga myndigheter kan för särskilda persongrupper eller personer överenskomma om undantag från bestämmelserna i denna avdelning. Underrättelse om sådan överenskommelse skall tillställas det danska utrikesministeriet, som i sin tur har att under-

rätta de behöriga myndigheterna i de länder som ej deltagit i överenskommelsen.

Avdelning III

Särskilda bestämmelser om rätt till förmåner

Kapitel 1. Förmåner vid sjukdom och föräldraskap

Artikel 12

1. Den som flyttar från ett nordiskt land till ett annat äger för rätt till förmåner vid sjukdom och föräldraskap i inflyttningslandet åberopa förhållanden under tid då han varit omfattad av lagstiftningen i utflyttningslandet. Vid beviljande av förmåner i inflyttningslandet skall hänsyn tas till förmåner som utgått i utflyttningslandet..

2. Rätt till förmån enligt denna artikel föreligger även för sjukdom, havandeskap eller födsel som inträffat före bosättningen i inflyttningslandet. Denna konvention skall dock ej medföra rätt till förmån om avsikten med flyttningen till ett land kan antas vara att där erhålla sådan förmån.

3. Om det vid flyttningen utgår dagpenning från utflyttningslandet skall fortsatt dagpenning utbetalas från inflyttningslandet enligt detta lands lagstiftning. När så erfordras skall hänsyn tas till förvärvsinkomst i utflyttningslandet.

4. Bestämmelserna i denna artikel skall på motsvarande sätt gälla för den som, av annan anledning än flyttning, enligt bestämmelserna i avdelning II av denna konvention skall ha rätt till förmåner vid sjukdom eller föräldraskap från ett annat nordiskt land än det vars lagstiftning han tidigare omfattats av.

Artikel 13

Den som är anställd för arbete i ett annat nordiskt land än det där han är bosatt äger vid sjukdom rätt till dagpenning från sysselsättningslandet så länge anställningen består, dock minst i 90 dagar. Därefter skall fortsatt dagpenning utgå från bosättningslandet, varvid bestämmelserna i artikel 12 äger tillämpning.

Artikel 14

1. Den som är bosatt i ett nordiskt land och äger rätt till vårdförmåner där skall, om han under vistelse i ett annat nordiskt land blir i behov av sjukvård, erhålla vårdförmåner från vistelselandet enligt dess lagstiftning. Detsamma gäller den som utan att vara nordisk medborgare äger rätt till vårdförmåner i ett nordiskt land på grund av anställning ombord på fartyg som för ett nordiskt lands flagga.

2. Rätt till förmåner enligt denna artikel föreligger icke om avsikten med

vistelsen i ett land kan antas vara att där erhålla vårdförmåner. Den som vistas i ett land av andra skäl än arbete eller studier äger rätt till vårdförmåner vid förlösning endast om det icke skäligen kunnat förutses att nedkomsten skulle inträffa under denna vistelse.

3. Rätt till förmåner enligt denna artikel föreligger icke efter den tidpunkt då den vårdades tillstånd tillåter resa till det land där han är bosatt. Fortsatta förmåner bör likväl utges när det med hänsyn till omständigheterna icke är rimligt att hänvisa den sjuke till vård i bosättningslandet.

4. Vid hemresa till bosättningslandet skall vistelseslandet svara för den merkostnad som uppkommer genom att någon till följd av sitt sjukdomstillstånd måste använda dyrare färdsätt än han eljest skulle ha använt.

Artikel 15

Personer som enligt de i artikel 9 nämnda konventionerna ej skall omfattas av lagstiftningen i det land där de tjänstgör, skall ändå vara berättigade till vårdförmåner vid sjukdom och föräldraskap enligt lagstiftningen i tjänstgöringslandet. Avgifter skall ej uttas i tjänstgöringslandet.

Artikel 16

Bestämmelser i ett nordiskt lands lagstiftning om begränsning av utbetalningen av dagpenning till den som vistas utomlands äger ej tillämpning när den dagpenningberättigade vistas i annat nordiskt land.

Artikel 17

Om arbetsgivare i ett nordiskt land utger sjuk- eller föräldraskapslön till arbetstagare som för samma tid och på grund av samma inkomst uppbär dagpenning från annat nordiskt land, skall arbetsgivaren ha rätt att uppbära nämnda dagpenning i arbetstagarens ställe som om denna hade utgått från sysselsättningslandet.

Kapitel 2. Förmåner vid invaliditet, ålderdom och dödsfall

Grundpension

Artikel 18

1. Medborgare i ett nordiskt land är under tid, då han är bosatt i ett annat sådant land, under de förutsättningar som gäller för landets egna medborgare och på de villkor i övrigt som anges i denna artikel berättigad till grundpension från bosättningslandet.

2. I fall som avses i första stycket utgår grundpension

- 1) såvitt gäller ålderspension, om den pensionssökande sedan minst tre år oavbrutet vistas i landet.
- 2) såvitt gäller invalidperson, om den pensionssökande
 - a) sedan minst tre år oavbrutet vistas i landet eller
 - b) sedan minst ett år oavbrutet vistas i landet och därvid under en

sammanhängade period av minst ett år utövat eller varit fysiskt och psykiskt i stånd att utföra normalt förvärvsarbete,

- 3) såvitt gäller efterlevandepension,
 - a) om den efterlevande sedan minst tre år oavbrutet vistas i landet, eller
 - b) om den avlidne vid dödsfallet åtnjöt invalidspension från landet eller uppfyllde de krav som anges under 2 a eller b, allt under förutsättning att den efterlevande vid dödsfallet var bosatt i landet.

3. Åtnjuter någon invalidpension eller efterlevandepension enligt denna artikel, skall pensionen oavsett vistelsetidens längd ersättas av ålderspension vid uppnående av den i bosättningslandet gällande allmänna pensionsåldern.

4. Vid prövning huruvida kravet i andra stycket på viss tids oavbruten vistelse är uppfyllt bortses från tillfällig frånvaro. Som sådan frånvaro skall i vart fall anses frånvaro, som varje gång icke sträcker sig utöver fyra månader, eller vad avser kravet på ett års oavbruten vistelse, utöver en månad. Perioder av tillfällig frånvaro räknas icke som vistelsetid.

Artikel 19

1. Grundpension enligt artikel 18 utgår på grundval av den pensionsberättigades sammanlagda bosättningstid i ett eller flera nordiska länder.

2. Uppgår bosättningstiden enligt första stycket till minst 40 år, utgår grundpension utan avkortning med hänsyn till bosättningstid. I annat fall utgår grundpension med minst en fyrtiondedel för varje bosättningsår. Vid beräkningen bortses från tid före fyllda 16 år och tid efter den i bosättningslandet gällande allmänna pensionsåldern. Börjar pension utgå innan den pensionsberättigade uppnår den allmänna pensionsåldern, tillgodoräknas även tid fram till tidpunkten för inträdet i pensionsåldern.

3. Efterlevandepension till make utgår med hänsyn till den avlidnes på motsvarande sätt beräknade bosättningstid, om denna är längre än den pensionsberättigades. Detsamma gäller ålderspension till efterlevande make som, om han ej hade uppnått pensionsåldern, skulle ha varit berättigad till efterlevandepension. Efterlevandepension till barn utgår utan avkortning med hänsyn till bosättningstidens längd.

4. Beräknas grundpension enligt ett nordiskt lands lagstiftning på grundval av bosättningstiden i landet skall för landets medborgare bosättningstid i annat nordiskt land räknas som bosättningstid i hemlandet.

5. Har en nordisk medborgare som uppbär grundpension från bosättningslandet samtidigt rätt till grundpension från ett annat nordiskt land enligt dess lagstiftning, utges pensionen från sistnämnda land endast med belopp varmed den överstiger pensionen från bosättningslandet. Vad nu sagts skall dock ej gälla om båda pensionerna beräknas endast på grundval av bosättningstid i landet och den bosättningstid som ligger till grund för beräkning av pensionen från bosättningslandet uppgår till mindre än 40 år.

Artikel 20

1. Flyttar en medborgare i ett nordiskt land från ett sådant land till ett annat och inträffar pensionsfall innan sådan tid förflutit att grundpension kan utgå från inflyttningslandet, skall pension utgå från det land, där tidsvillkoren för rätt till grundpension senast uppfyllts, som om han fortfarande var bosatt där. Vad nu sagts gäller under förutsättning att ansökan om pension inges inom tre år från det han lämnade sistnämnda land.

2. Flyttar en medborgare i nordiskt land som uppbär grundpension från ett sådant land därifrån till ett annat nordiskt land, behåller han rätten till grundpension från det land som utger pensionen.

3. Grundpension enligt första eller andra stycket utgår till dess den pensionsberättigade erhåller grundpension från inflyttningslandet eller har vistats där så lång tid att han uppfyller kraven på viss tids vistelse i landet för rätt till sådan grundpension varom fråga är, dock längst under tre år. För den som flyttar till sitt hemland upphör rätten till här avsedd pension i vart fall när han uppnår den i hemlandet gällande pensionsåldern.

4. Har någon enligt lagstiftningen i inflyttningslandet rätt till grundpension beräknad enbart på grundval av bosättningstiden i det landet, skall denna pension icke hindra att pension utgår från utflyttningslandet enligt bestämmelserna i denna artikel. Pensionen från utflyttningslandet skall dock utges endast med det belopp varmed den överstiger sådan pension som nyss sagts.

*Tilläggs pension**Artikel 21*

Försäkringsperioder som någon fullgjort enligt flera nordiska länders lagstiftningar om försäkring för tilläggs pension skall, om det behövs för uppfyllande av villkor om rätt till tilläggs pension från något av dessa länder, sammanläggas i den mån de ej belöper på samma tid.

Artikel 22

Tilläggs pension får ej i annat fall än som anges i artikel 23 påverkas av att någon har rätt till tilläggs pension även från annat nordiskt land

Artikel 23

1. Är i mer än ett nordiskt land de villkor uppfyllda, som gäller för att beräkna tilläggs pension på grundval även av antagande om försäkringsperioder som skulle ha fullgjorts om pensionsfallet icke hade inträffat, skall sådan beräkning göras endast i det land där den höjning av pensionen som följer av beräkningen blir störst.

2. Meddelas i något av länderna nytt eller ändrat beslut i det enskilda pensionsärendet, skall ånyo prövas från vilket land tilläggs pension beräknad under antagande som sagts i första stycket skall utges.

3. Bestämmelserna i denna artikel skall ej gälla i fall då någon har tjänat

in pensionsrätt i flera länder samtidigt för de två år som närmast föregått pensionsfallet.

Kapitel 3. Förmåner vid arbetsskada

Artikel 24

1. Rätt till förmåner vid arbetsskada får icke påverkas av att den förmånsberättigade är bosatt eller vistas i annat nordiskt land än det enligt vars lagstiftning skadan skall regleras jämlikt avdelning II av denna konvention.

2. Konventionens bestämmelser om rätt till vårdförmåner i bosättnings- eller vistelselandet skall gälla även vid arbetsskada.

Artikel 25

1. Om en förmån vid arbetssjukdom kan utgå enligt mer än ett nordiskt lands lagstiftning, utges förmånen endast enligt lagstiftningen i det land där, före den tidpunkt då arbetssjukdomen visade sig, sådan verksamhet som innebär fara för sjukdomen senast utövades.

2. Vid försämring av en arbetssjukdom som föranlett ersättning enligt ett nordiskt lands lagstiftning skall det landet även svara för försämringen, om denna icke är att hänföra till arbete i annat nordiskt land.

Kapitel 4. Förmåner vid arbetslöshet

Artikel 26

Närmare bestämmelser om rätt till förmåner vid arbetslöshet återfinns i överenskommelsen den 28 juni 1976 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om bestämmelser för tillgodoräknande av kvalifikationsperioder m. m. i samband med rätt till ersättning för arbetslöshetsförsäkrade.

Avdelning IV. Övriga bestämmelser

Artikel 27

De behöriga myndigheterna skall i samarbete utfärda de bestämmelser som fordras för att säkerställa en enhetlig nordisk tillämpning av denna konvention.

Artikel 28

Vid tillämpning av denna konvention skall myndigheter och inrättningar i erforderlig utsträckning bistå varandra. I varje nordiskt land skall finnas ett särskilt förbindelseorgan som utses av den behöriga myndigheten.

Artikel 29

1. Om någon hos en inrättning i ett nordiskt land ansöker om en förmån enligt ett annat nordiskt lands lagstiftning, skall inrättningen omedelbart översända ansökningshandlingen till behörig inrättning i vederbörande land. Ansökan skall anses ha gjorts där den dag då ansökningshandlingen ingavs i det förstnämnda landet.

2. Skall besvär eller annan handling än som avses i första stycket enligt lagstiftningen i ett nordiskt land inges inom viss tidrymd för att beaktas, skall handlingen anses ha inkommit i rätt tid om handlingen inom samma tidrymd har ingetts till en inrättning i ett annat nordiskt land. Denna inrättning skall omedelbart översända handlingen till den behöriga inrättningen.

Artikel 30

1. Har en inrättning i ett nordiskt land utgett en förmån under sådana omständigheter att återbetalningsskyldighet uppkommit, får vad för mycket utbetalats innehållas från förmån i annat nordiskt land, i den mån rättsreglerna i det landet så medger.

2. Har en inrättning i ett nordiskt land utgett en förmån provisoriskt i avvaktan på slutligt beslut och befinnes förmånstagaren sedermera ej berättigad till förmånen eller berättigad till förmån med lägre belopp, får motsvarande förmån från annat nordiskt land för samma tid helt eller delvis innehållas. Detsamma gäller när en förmån utbetalats utan iakttagande av bestämmelserna i denna konvention eller när senare tillämpning av konventionen leder till att förmån i det förstnämnda landet icke borde ha utgått eller borde ha utgått med lägre belopp.

3. Belopp som innehållits med stöd av första eller andra stycket skall tillställas den inrättning som borde ha underlåtit att utge en förmån eller borde ha utgett en förmån med lägre belopp.

Artikel 31

1. En handling om rätt till underhållsbidrag, som har upprättats i ett nordiskt land, skall anses utgöra giltigt underlag för bidragsförskott även i annat nordiskt land. Utgör handlingen ej beslut av domstol eller annan offentlig myndighet, skall handlingen vara försedd med bevis att den kan ligga till grund för indrivning hos den bidragskyldige i det land där den har upprättats.

2. Bidragsförskott får innehållas i den mån bidragsförskott har utgått från annat nordiskt land för samma tid.

Artikel 32

Ett nordiskt land som stadigvarande bereder en medborgare i annat nordiskt land hans huvudsakliga försörjning eller annan social omvårdnad får icke på grund härav påfordra att denne mottas i hemlandet om hans

familjeförhållanden, anknytning till bosättningslandet eller omständigheterna i övrigt talar för att han bör få stanna där, och i vart fall icke om han sedan minst fem år är bosatt i landet.

Artikel 33

Denna konvention kan ej åberopas för rätt till utbetalning av grundpension till någon som icke är bosatt i nordiskt land. Konventionen kan ej heller åberopas för rätt till intjänande av rättigheter utanför de nordiska länderna.

Artikel 34

1. Denna konvention gäller icke i fråga om förmåner och avgifter för tid före dess ikraftträdande.

2. Vid bestämmande av rätt till förmåner på grund av denna konvention skall även försäkrings-, sysselsättnings- och bosättningsperioder före konventionens ikraftträdande beaktas.

3. Artikel 23 i denna konvention tillämpas jämväl i fråga om pension som vid konventionens ikraftträdande utgår med tillämpning av artikel 5 b) i konventionen den 15 september 1955.

Artikel 35

Denna konvention skall icke medföra nedsättning av förmånsbelopp som utgår vid konventionens ikraftträdande.

Artikel 36

1. Önskar ett land uppsäga konventionen skall skriftligt meddelande härom tillställas det danska utrikesministeriet som har att underrätta de övriga nordiska ländernas regeringar härom.

2. Uppsägningen gäller endast det land som verkställt densamma och äger giltighet från och med ingången av det kalenderår som inträffar minst sex månader från det det danska utrikesministeriet mottagit meddelande om uppsägningen.

3. Uppsägs konventionen skall rättigheter som förvärvats på grund av konventionen alljämt bestå.

Artikel 37

1. Denna konvention skall ratificeras och ratifikationshandlingarna deponeras hos det danska utrikesministeriet.

2. Konventionen träder i kraft första dagen i den månad som infaller två hela kalendermånader efter den dag, då samtliga länders ratifikationsinstrument deponerats.

Artikel 38

När denna konvention träder i kraft upphör konventionen den 15 september 1955 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om social trygghet med därtill senare gjorda ändringar och tillägg att gälla liksom överenskommelsen den 6 februari 1975 mellan nämnda länder om förmåner vid sjukdom, havandeskap och barnsbörd.

Till bekräftelse härav har undertecknade, därtill befullmäktigade ombud, undertecknat denna överenskommelse.

Som skedde i den 1981 i ett exemplar på svenska, danska, finska, isländska och norska språken, varvid på svenska utfärdades två texter, en för Sverige och en för Finland, vilka samtliga texter har lika vitsord.

BILAGA I**till konventionen mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om social trygghet**

Bestämmelser rörande tillämpning av nationell lagstiftning

*A. Danmark**1. Till artikel 6*

Rätten till vårdförmåner i Danmark vid sjukdom eller födsel för den som är bosatt i Danmark påverkas ej av bestämmelserna i artikel 6, andra och tredje styckena.

2. Till artikel 14

Begravningshjälp enligt lagen om offentlig sjukförsäkring omfattas ej av bestämmelserna om vårdförmåner vid sjukdom.

3. Till artikel 18

När villkoren för att erhålla efterlevandepension enligt artikel 18, andra stycket 3 b, är uppfyllda skall bosättningstid i annat nordiskt land jämföras med bosättningstid i Danmark vid avgörande av om villkoret på minst ett års bosättning i Danmark efter uppnående av den nedre åldersgränsen för intjänande av rätt till pension på grund av bosättningstid är uppfyllt. Denna bestämmelse äger motsvarande tillämpning på danska medborgare.

4. Till artikel 19

- a) Medborgare i de andra nordiska länderna skall ha rätt till full dansk ålderspension enligt bestämmelserna i folkpensionslagen om rätt till full pension för den som varit bosatt i Danmark minst tio år inom de åldersgränser som gäller för intjänande av rätt till pension på grund av bosättningstid, varav minst fem år omedelbart före den normala pensionsåldern. Bosättningstid i övriga nordiska länder medräknas ej när det gäller att avgöra om full pension kan utges enligt nämnda bestämmelse.
- b) Vid tillämpningen av artikel 19 andra stycket tredje punkten medräknas, för beräkning av pension till en person som enligt konventionen skall ha pension från Danmark, bosättningstid i de nordiska länderna efter uppnående av den nedre åldersgränsen i dansk pensionslagstiftning för intjänande av rätt till pension på grund av bosättningstid.
- c) Bestämmelserna i artikel 19 tredje stycket äger motsvarande tillämpning på invalidpension enligt den danska lagen om invalidpension m. m. på de villkor som anges i denna lag.
- d) Vid beräkningen av änkepension, invalidpension och ålderspension enligt dansk lagstiftning till den, vars make avlidit, på grundval av den

avlidne makens bosättningstid i de nordiska länderna skall villkoren härför enligt invalidpensionslagen, änkepensionslagen och folkpensionslagen vara uppfyllda. Vid beräkning av bosättningstid från den tidpunkt, då pensionen börjar utgå, och fram till den i bosättningslandet gällande pensionsåldern läggs den efterlevande makens ålder vid pensionsfallet till grund.

5. Till artikel 20

- a) Nordisk medborgare som är bosatt i ett annat nordiskt land än Danmark kan icke enligt artikel 20 första stycket erhålla dansk förtida ålderspension genom dispens från åldersvillkoren på grund av arbetslöshet eller liknande bristande möjlighet till sysselsättning.
- b) För ensamstående kvinna som fyllt 62 år utgår ålderspension från Danmark enligt artikel 20 andra stycket utöver 3-årsfristen från flyttningen enligt artikelns tredje stycke så länge pensionstagaren icke har uppnått den allmänna pensionsåldern i bosättningslandet.
- c) För personer som på grund av dispens från åldersvillkoren erhåller förtida ålderspension från Danmark efter flyttning till ett annat nordiskt land före den 1 januari 1978, utges pensionen utöver 3-årsfristen från flyttningen enligt artikel 20 tredje stycket så länge pensionstagaren icke har uppnått den allmänna pensionsåldern i bosättningslandet.

6. Till artikel 21

Vid tillämpningen av artikel 21 skall medlemmar av arbetsmarknadens tilläggspension för vilka under ett kalenderår inbetalats det antal bidrag som erfordras för att uppnå full anciennitet anses ha fullgjort en försäkringsperiod på ett helt år. Medlemmar för vilka inbetalats ett mindre antal bidrag anses ha fullgjort en försäkringsperiod på så stor del av ett år som svarar mot förhållandet mellan antalet inbetalda bidrag och det antal som erfordras för uppnå full anciennitet.

B. Finland

1. Till artikel 5

Vid fastställande av rätt till moderskapspenning enligt lagstiftningen i Finland skall beaktas jämväl dagpenning som enligt lagstiftningen i annat nordiskt land på grund av samma föräldraskap utgår till den andra av föräldrarna.

2. Till artiklarna 18–20

- a) Vid beviljande av folkpension åt den som är bosatt i annat nordiskt land än Finland skall pensionen och därtill anslutna tillägg beräknas efter de regler som gäller pensionstagare bosatt i kommun tillhörande den billigaste av de i 27 § folkpensionslagen avsedda kommungrupperna.
- b) Vid fastställande av rätt till bostadsbidrag enligt lagen om bostadsbi-

drag för pensionstagare skall endast boendekostnader i Finland tagas i betraktande.

- c) I 20 och 22 c §§ folkpensionslagen avsedd arbetslöshetspension skall vid tillämpning av artikel 18 betraktas som invalidpension.
- d) Bestämmelserna i artikel 20 äger ej tillämpning på i 20 och 22 §§ folkpensionslagen avsedd arbetslöshetspension.

3. Till artikel 21

Vid tillämpning av artikel 21 skall den som varit försäkrad enligt lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden tillgodoräkna en försäkringsperiod om en månad för varje sådan kalendermånad för vilken avgift till arbetspensionskassan inbetalats för honom.

C. Island

1. Till artiklarna 18–20

När den i artikel 18, andra stycket, angivna vistelsetiden gått till ända skall vid bestämmande av försäkringstid i Island bosättningstid i annat nordiskt land likställas med bosättningstid där. Detta gäller vare sig den som bosätter sig i Island är isländsk medborgare eller medborgare i annat nordiskt land.

För isländska medborgare som bosätter sig i Island skall, när de har uppnått den gällande pensionsåldern, bosättningstid i annat nordiskt land jämföras med bosättningstid i Island utan att kravet på sådan minsta bosättningstid som avses i artikel 18 andra stycket är uppfyllt.

2. Till artikel 19

Vid tillämpningen av artikel 19 skall barntillägg till ålders- och invalidpensionärer enligt reglerna i den isländska folkförsäkringslagens artikel 14 utges med oavkortat belopp oavsett bosättningstidens längd.

3. Till artikel 21

Vid tillämpningen av artikel 21 skall medlemmar av isländska pensionskassor som inrättats enligt lag eller erkänts av finansministeriet anses ha fullgjort en försäkringsperiod på ett helt år under förutsättning att det för dem under ett kalenderår inbetalats bidrag som uppgår till minst 10 procent av 6 månadslöner enligt den lönetariff som tillämpas för arbetslöshetsförsäkringens dagpenningssatser.

4. Till artikel 22

Vid beräkning av pension enligt lagen om pension till äldre skall tilläggs-pension från annat nordiskt land avräknas på samma sätt som pension från isländsk pensionskassa.

*D. Norge**1. Till artikel 5*

Vid fastställande av en förälders rätt till födelsepenning enligt norsk lagstiftning skall hänsyn tas till dagpenning som utgår till den andre av föräldrarna enligt ett annat nordiskt lands lagstiftning.

2. Till artikel 6

Oavsett bestämmelserna i artikel 6 skall medborgare i Danmark, Finland, Island och Sverige som är anställda på norskt fartyg i utrikes fart endast omfattas av lagen om pensionsförsäkring för sjöman om de faktiskt är bosatta i Norge.

3. Till artikel 10

Bestämmelsen i lagen om folketrygd om att arbetsgivaravgift skall erläggas för ersättning till utländsk medborgare för arbete utfört i utlandet endast om denne är bosatt i Norge eller anställd på norskt fartyg i utrikes fart gäller inte vid tillämpning av artiklarna 7 och 8.

4. Till artiklarna 12–17

Bestämmelserna i artiklarna 12–17 gäller ej för förmåner till ogifta, skilda eller hemsilda föräldrar enligt kapitel 12 lagen om folketrygd.

5. Till artiklarna 18–20

När den i artikel 18 andra stycket, angivna bosättningstiden gatt till ända skall vid bestämmande av försäkringstid i Norge bosättningstid i annat nordiskt land jämföras med bosättningstid i Norge. Detta gäller såväl för norska medborgare som bosätter sig i Norge som för medborgare i annat nordiskt land. För norska medborgare som bosätter sig i Norge skall, när de har uppnått den gällande pensionsåldern, bosättningstid i annat nordiskt land jämföras med bosättningstid i Norge utan att kravet på sådan minsta bosättningstid som avses i artikel 18 andra stycket är uppfyllt.

6. Till artikel 19

- a) Följande förmåner från folketrygden skall utgå med oavkortat belopp oavsett bosättningstidens längd.
 1. Barn tillägg till pension från folketrygden.
 2. Grundstöd enligt lagen om folketrygd § 8–2, första stycket a).
 3. Hjälpstöd enligt lagen om folketrygd § 8–2, första stycket b).
 4. Bidrag till barn tillsyn enligt lagen om folketrygd § 10–2.
- b) Vid tillämpning av artikel 19 andra stycket skall som bosättningstid också medräknas kalenderår varunder vederbörande fyller 67, 68 eller 69 år och har intjänat pensionspoäng.
- c) Barnpension som utges till det första barnet när båda föräldrarna har avlidit och som utgår med samma belopp som efterlevandepension till

den av föräldrarna som i förekommande fall skulle ha fått störst sådan pension beräknas enligt reglerna i artikel 19 första stycket jämfört med andra–fjärde styckena.

7. Till artikel 20

- a) Kompensationstillägg till förmåner från folketrygden enligt lag den 19 december 1969 utbetalas endast till personer som är bosatta i Norge.
- b) Grundstöd, hjälpstöd och bidrag till barntillsyn utges till nordisk medborgare som är bosatt i annat nordiskt land än Norge endast i den utsträckning som följer av norsk lagstiftning.

8. Till artiklarna 21–23

Vad avser rätt till tilläggspension för nordisk medborgare skall vistelse eller bosättning i annat nordiskt land jämföras med vistelse eller bosättning i Norge.

E. Sverige

1. Till artikel 5

Vid fastställande av förälders rätt till föräldrapenning enligt svensk lagstiftning skall dagpenning i anledning av föräldraskap enligt annat nordiskt lands lagstiftning avräknas på samma sätt som föräldrapenning som utgår till den andra av föräldrarna.

2. Till artikel 6

- a) Den som enligt bestämmelserna i artikel 6, andra stycket, skall omfattas av svensk lagstiftning om föräldrapenning på grund av anställning på svenskt fartyg skall äga uppbära föräldrapenning även för barn som är bosatt i annat nordiskt land än Sverige.
- b) Den rätt till sjukvårdsförmåner som tillkommer någon på grund av inskrivning i svenskt sjömansregister påverkas ej av bestämmelserna i artikel 6.

3. Till artikel 7

Den som enligt bestämmelserna i artikel 7 skall omfattas av svensk lagstiftning om föräldrapenning utan att vara bosatt i Sverige skall äga uppbära sådan även för barn som är bosatt i samma land som den försäkrade personen i fråga.

4. Till artikel 12

Föräldrapenning enligt svensk lagstiftning som ej överstiger garantinivån skall utgå om den inflyttade omedelbart före barnets födelse eller den beräknade tidpunkten för denna varit tillförsäkrad vårdförmåner i de nordiska länderna under sammanlagt minst 180 dagar.

5. Till artikel 15

Vårdförmåner enligt artikel 15 skall för svensk del utges till alla personer som ej omfattas av den svenska sjukförsäkringen på grund av deras anknytning till nordiskt lands ambassad eller konsulat i Sverige.

6. Till artikel 18

Förtidspension enligt svensk lagstiftning skall vid tillämpning av artikel 18 betraktas som invalidpension.

7. Till artikel 19

- a) Bestämmelserna i artikel 19 tillämpas ej i fråga om nordisk medborgare som är bosatt i Sverige och som uppfyller svensk lagstiftnings krav för rätt till svensk folkpension.
- b) Barntillägg till folkpension, vårdbidrag samt handikappersättning, som ej utgår som tillägg till folkpension, utgår med oavkortat belopp oavsett bosättningsstid.

8. Till artikel 20

Till nordisk medborgare som är bosatt i annat nordiskt land än Sverige kan icke med åberopande av artikel 20 utbetalas ålderspension för tid före den i Sverige gällande allmänna pensionsåldern, vårdbidrag eller sådan handikappersättning som inte utgår som tillägg till folkpension.

9. Till artikel 21

Artikel 21 äger icke tillämpning på sjömanspension enligt svensk lagstiftning.

Lagstiftningsförteckning till konventionen mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om social trygghet

Förteckning över lagstiftning som avses i artikel 2 första stycket

Danmark

Lov (bekendtgørelse nr. 94 af 9/3 1976) om offentlig sygesikring.

Lov (nr. 324 af 19/6 1974) om sygehusvæsenet.

Lov (bekendtgørelse nr. 431 af 3/9 1975) om svangerskabshygiejne og fødselshjælp.

Lov (bekendtgørelse nr. 66 af 21/2 1978) om dagpenge ved sygdom eller fødsel.

Lov (bekendtgørelse nr. 677 af 15/12 1978) om invalidepension.

Lov (bekendtgørelse nr. 676 af 15/12 1978) om folkepension.

Lov (bekendtgørelse nr. 678 af 15/12 1978) om enkepension.

Lov (bekendtgørelse nr. 360 af 4/8 1980) om boligydelse til pensionister.
Lov (bekendtgørelse nr. 203 af 3/5 1978) om Arbejdsmarkedets Tillægspension.

Lov (nr. 79 af 8/3 1978) om arbejdsskadeforsikring.

Lov (bekendtgørelse nr. 373 af 15/8 1980) om arbejdsformidling og arbejdsløshedsforsikring.

Lov (bekendtgørelse nr. 609 af 29/11 1978) om børnetilskud og familieydelse.

Lov (bekendtgørelse nr. 333 af 27/6 1980) om social bistand. Motsvarande lagstiftning for Färöarna och Grönland.

Finland

Sjukförsäkringslagen (364/4.7.1963) och därtill ansluten lagstiftning.

Folkhälsolagen (66/28.1.1972).

Lag om kommunala allmänna sjukhus (561/29.10.1965).

Tuberkuloslagen (355/26.7.1960).

Sinnessjuklagen (187/2.5.1952).

Lag om vissa allmänna grunder för avgifter, ersättningar och arvoden i medicinalväsendet (547/30.12.1960).

Förordning om vissa avgifter, ersättningar och arvoden vid sjukvårdinrättningar (178/30.3.1961).

Lag om hälsovården (469/27.8.1965) – och till dem ansluten lagstiftning.

Folkpensionslagen (347/8.6.1956).

Lag om understödstillägg (590/28.7.1978).

Lag om bostadsbidrag för pensionstagare (591/28.7.1978).

Lag angående införande av lagen om understödstillägg och lagen om bostadsbidrag för pensionstagare (592/28.7.1978).

Familjepensionslagen (38/17.1.1969).

Lag om vårdbidrag för barn (444/4.7.1969) – och till dem ansluten lagstiftning.

Lag om pension för arbetstagare (395/8.7.1961).

Lag om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden (134/9.2.1962).

Lag om pension för lantbruksföretagare (467/14.7.1969).

Lag om pension för företagare (468/14.7.1969).

Lag om sjömanspensioner (72/26.1.1956).

Lag om pension för kommunala tjänstemän och arbetstagare 202/30.4.1964).

Lag om pension för kommunala förtroendemän (578/21.7.1977).

Pensionslag för evangelisk-lutherska kyrkan (298/20.5.1966).

Lag om familjepensioner inom den evangelisk-lutherska kyrkan (258/10.4.1970).

Lag om statens pensioner (280/20.5.1966).

Lag om statens familjepensioner (774/31.12.1968 – och till dem ansluten lagstiftning.

Lag om olycksfallsförsäkring (608/20.8.1948).

Lag om yrkessjukdomar (638/29.12.1967) – och till dem ansluten lagstiftning.

Lag om riksomfattande arbetslöshetskassor (125/23.3.1934).

Lag om sysselsättning (946/23.12.1971) – och till dem ansluten lagstiftning.

Lag om barnbidrag (541/22.7.1948).

Lag om moderskapsunderstöd (424/13.6.1941).

Lag om socialhjälp (116/17.2.1956).

Lag om barnskydd (52/17.1.1936).

Lag om specialomsorger om utvecklingsstörda (519/23.6.1977).

Lag om barndagvård (36/19.1.1973).

Lag om rådgivningsbyråer för uppfostringsfrågor (568/2.7.1971).

Lag om vården av dem, som missbruka berusningsmedel (96/10.2.1961).

Lag om kommunal hemvårdshjälp (270/6.5.1966).

Lag om invalidvård (907/31.12.1946).

Lag om invalidpenning (374/14.6.1951).

Lag om tryggnad av underhåll för barn (122/28.1.1977) – och till dem ansluten lagstiftning.

Lag om arbetsgivares socialskyddsavgift (366/4.7.1963).

Island

Lov nr 67 af 20. april 1971 om folkeforsikring.

Lov nr 57 af 20. maj 1978 om sundhedstjeneste.

Lov nr 27 af 27. april 1970 om revalidering.

Lov nr 97 af 24. december 1979 om pension till ældre.

Lov nr 29 af 29. april 1963 om De statsansattes pensionsfond.

Lov nr 16 af 24. april 1965 om Sygeplejerskernes pensionsfond.

Lov nr 86 af 11. juni 1938 om Jordemødrenes pensionsfond.

Lov nr 49 af 16. maj 1974 om Sømændenes pensionsfond.

Lov nr 101 af 28. december 1970 om Bøndernes pensionsfond.

Lovbestemmelser om pensionskasser i almindelighed, jfr. lov nr. 40 af 18 maj 1978, artikel 30, D, første punktum.

Lov nr 57 af 27. april 1973 om arbejdsløshedsforsikring.

Skattelovens bestemmelser om almindelige børnebidrag, jfr. lov nr. 40 af 18. maj 1978, artikel 69.

Lov nr 80 af 5. juni 1947 om offentlig forsorg.

Norge

Lov 17 juni 1966 om folketrygd.

Lov 19 juni 1969 om særtilllegg til ytelser fra folketrygden.

Lov 19 desember 1969 om kompensasjonstillegg til ytelser fra folketrygden.

- Lov 3 desember 1948 om pensjonstrygd for sjømenn.
- Lov 30 juni 1950 om pensjonstrygd for skogsarbeidere.
- Lov 28 juni 1957 om pensjonstrygd for fiskere.
- Lov 27 juni 1947 om ulykkestrygd for arbeidere ved norske bedrifter på Svalbard.
- Lov 24 oktober 1946 om barnetrygd.
- Lov 26 april 1957 om bidragsforskudd.
- Lov 5 juni 1964 om sosial omsorg.
- Lov 17 juli 1953 om barnevern.
- Lov 26 februar 1932 om edruskapsvern og edruskapsnemnder.
- Lov 19 juni 1969 om sykehus m. v.
- Lov 28 april 1961 om psykisk helsevern.

Sverige

- Lag den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring.
- Lag den 22 januari 1981 (nr 000) om begränsning av läkemedelskostnader m. m.
- Sjukvårdslag den 6 juni 1962 (nr 242).
- Lag den 16 juni 1966 (nr 293) om beredande av slutna psykiatrisk vård i vissa fall.
- Lag den 15 december 1968 (nr 940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda.
- Lag den 9 maj 1969 (nr 205) om pensionstillskott.
- Lag den 25 maj 1962 (nr 392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension.
- Förordning den 2 juni 1977 (nr 392) om statskommunala bostadsbidrag till vissa folkpensioner m. fl.
- Lag den 18 december 1959 (nr 551) angående beräkning av pensionsgrundande inkomst enligt lagen om allmän försäkring.
- Kungörelsen den 2 juni 1972 (nr 412) om sjömanspension.
- Lag den 26 maj 1976 (nr 380) om arbetsskadeförsäkring.
- Lag den 5 juni 1973 (nr 370) om arbetslöshetsförsäkring.
- Lag den 5 juni 1973 (nr 371) om kontant arbetsmarknadsstöd.
- Arbetsmarknadskungörelse den 3 juni 1966 (nr 368).
- Lag den 18 december 1959 (nr 551) angående uppbörd av vissa avgifter enligt lagen om allmän försäkring. m. m.
- Lag den 26 juli 1947 (nr 529) om allmänna barnbidrag.
- Förordning den 20 maj 1976 (nr 262) om statskommunala bostadsbidrag.
- Förordning den 20 maj 1976 (nr 263) om statliga bostadsbidrag till barnfamiljer.
- Lag den 21 maj 1964 (nr 143) om bidragsförskott.
- Socialtjänstlag den 19 juni 1980 (nr 620).

*BILAGA 2***Nordiska ministerrådets motiveringar till ny nordisk konvention om social trygghet***Allmänna synpunkter*

Nordiska ministerrådets förslag till ny nordisk konvention om social trygghet har sammanställts efter Nordiska socialkonventionsutskottets genomgång av remissorganens synpunkter. Konventionstexten redovisas i *Bilaga 1*. Som framgår av remissammanställningen (*Bilaga 3*) har förslaget till ny nordisk konvention om social trygghet allmänt fått ett mycket positivt mottagande. Framför allt de förenklingar som förslaget innebär hälsas med tillfredsställelse, liksom förslagen till lösning av problemen på avgiftssidan. De mer speciella nyheterna i förslaget om regleringen av t. ex. gränsgångares situation samt de föreslagna reglerna om hemtransport vid sjukdomsfall, som inträffar i annat nordiskt land än det egna, har även fått starkt stöd av remissinstanserna.

En fråga som ett flertal remissinstanser uppehåller sig vid som en viktig faktor för att konventionen i framtiden skall fungera på ett tillfredsställande sätt är behovet av information om konventionen såväl bland enskilda som hos de myndigheter och institutioner som har en roll att spela vid dess tillämpning. Samråd och samarbete mellan de tillämpande myndigheterna – såväl inom varje enskilt land som mellan länderna – anses vara en grundläggande förutsättning för en tillfredsställande tillämpning. Snarast bör därför en särskild grupp med representanter för i första hand de s. k. förbindelseorganen i de nordiska länderna tillsättas.

Grupperna bör få ställning av ett underorgan till nordiska socialpolitiska kommittén. Den bör i första hand arbeta under igångsättningskedet och i samband med att konventionen träder i kraft. Gruppen bör bestå av representanter för varje land. Dess uppdrag bör vara att diskutera igenom de tillämpningsfrågor som kommer att uppstå och i enlighet med artikel 27 utarbeta gemensamma tillämpningsföreskrifter och de gemensamma blanketter som kan erfordras för en likartad och smidig administration av konventionen. Denna grupp borde även vara ett lämpligt forum för samordning av de nationella tillämpningsföreskrifter som de tillämpande myndigheterna i varje land kan vilja utge i anslutning till att konventionen träder i kraft. Detta bör utesluta att någon genom att myndigheterna i två länder tillämpar konventionens förpliktelser på motstridigt sätt blir utan skydd i något land eller på ett icke avsett sätt får skydd i två länder samtidigt.

Det är också viktigt att, om det kommer till lokala myndigheters eller andras kännedom att konventionen tillämpas på olika sätt i skilda länder, förbindelseorganen på ett tidigt stadium underrättas om detta så att problemen kan lösas innan en felaktig praxis utbildas. Den föreslagna gruppen

bör alltså även följa konventionens tillämpning den första tiden efter ikraftträdandet. Om några allvarigare tillämpningsproblem skulle uppstå bör dessa skyndsamt rapporteras vidare till Nordiska ministerrådet via nordiska socialpolitiska kommittén.

Ministerrådet förutsätter även att det nationellt anordnas lämplig informations- och utbildningsverksamhet kring den nya konventionen. På nordiskt plan bör på ministerrådsorganens initiativ särskilda informationsinsatser komma till stånd. Därutöver bör konventionen behandlas vid de årliga seminarier som anordnas av ländernas socialförsäkringsadministrationer och inom ramen för annat reguljärt nordiskt socialförsäkringsarbete.

Bland flera remissinstanser kan man spåra en viss förvåning över att konventionsförslaget endast på ett mycket övergripande sätt befattar sig med lagstiftningen om hälso- och sjukvårdsväsendet och om social omvårdnad samt att andra viktiga sociala områden som barnomsorg, äldreomsorg och liknande över huvud inte nämns i konventionen. Här bör påpekas att socialkonventioner vanligen sluts för att komma till rätta med svårigheter som kan vara inbyggda i själva regelsystemen och som särskilt kan drabba personer som flyttar från ett land till ett annat. Detta kan gälla krav på medborgarskap i landet för rätt till en viss förmån eller krav på en viss minsta bosättnings- eller försäkringstid för andra förmåner. Det kan också röra sig om krav på aktuell bosättning i landet för rätt till en under förfluten tid intjänad rättighet, exempelvis en pension. En annan viktig fråga för sådana socialkonventioner är att undvika dubbel avgiftsskyldighet och dubbla rättigheter. Den typ av regler som här nämnts och som kan skapa problem återfinns i de flesta fall inom den del av sociallagstiftningen som på svenska kallas socialförsäkring, på norska trygd och på danska socialsikring. Lagstiftning om social omvårdnad, barnomsorg och äldreomsorg innehåller sällan eller aldrig begränsande regler av denna typ. Det är därför naturligt att de grenar av det sociala trygghetssystemet som behandlas i konventionsförslaget i huvudsak kan inordnas under begreppet socialförsäkring. En konvention avser i princip att förändra det nationella rättsläget i åtminstone något av de deltagande länderna men berör vanligen inte sådana områden där samtliga länder redan i sin egen lagstiftning garanterar alla samma rättigheter oavsett medborgarskap eller andra liknande faktorer.

Detta har inte framhållits för att undervärdera de svårigheter som reellt kan finnas för invandrare att bl. a. på grund av språksvårigheter tillgodogöra sig samhällstjänster på den sociala omvårdnadens område i invandringslandet. Dessa problem ligger dock på ett annat plan än de som kan lösas genom en socialkonvention. Det rör sig här snarare om organisatoriska och personella frågor på lokal nivå än om i lagstiftningen inbyggda begränsande regler. I detta sammanhang kan erinras om det arbete som på detta område pågår mellan Finland och Sverige i en särskild arbetsgrupp.

För att inom ramen för själva konventionen bättre klargöra dess syften bör i inledningen till konventionen – dess preambel – utsägas att lagstiftningarna om social trygghet i de nordiska länderna i allmänhet inte gör någon skillnad mellan de egna medborgarnas och utländska medborgares rättigheter eller i övrigt innehåller lagregler som kan verka diskriminerande för den som flyttar från ett land till ett annat. Därefter bör uttals att konventionens regler i första hand tillkommit för att lösa de problem som föreligger på särskilda punkter till följd av begränsande regler i den nationella lagstiftningen.

Social trygghet skall emellertid i konventionen ges en vid tolkning som i princip omfattar även lagstiftning om socialtjänst och om hälso- och sjukvårdstjänster. I detta sammanhang har överenskommit att de länder, främst Sverige och Norge, som i socialkonventionsutskottets rapport inte hade tagit upp sin allmänna hälso- och sjukvårdslagstiftning i den lagstiftningsförteckning som anger konventionens tillämpningsområde nu kommer att göra så. Därigenom markeras genom konventionen en likställighet på dessa områden, även om sådan likställighet i och för sig framgår redan av den nationella lagstiftningen.

Avdelning I. Allmänna bestämmelser

I anslutning till de definitioner som ges i konventionsförslaget första artikel har vissa remissinstanser efterlyst definitioner av begreppen "bosättning" och "vistelse". Ministerrådet menar att – även om betydelsen av en exakt likartad uttolkning av begreppet "bosättning" minskat genom utskottets förslag, som innebär att stora delar av skyddet numera skall knytas till anställningslandet – bosättningen dock fortfarande har stor betydelse.

Enligt utskottets förslag avses överflyttning från ett lands system till ett annat ske automatiskt i och med den folkbokföringsmässiga registreringen i inflyttningslandet. Detta förfarande har tillämpats efter tillkomsten av den nordiska överenskommelsen om internordisk flyttning. I de flesta nordiska länder gäller dock som allmän princip att de av konventionen berörda myndigheterna, även om de automatiskt aviseras om alla anmälningar om inflyttning, inte är formellt bundna av folkbokföringsmyndigheternas avgöranden utan har befogenhet att i särskilda fall självständigt pröva bosättningsfrågan, t. ex. i fall då det uppstått dröjsmål med folkbokföringen. För att återspegla detta förhållande har i artikel 1 tagits in en definition av begreppet "bosatt" som innebär att folkbokföringen skall ligga till grund för tolkningen av detta begrepp om inte särskilda skäl föranleder annat. Praktiskt torde avvikelser från folkbokföringen bli mycket sällsynta. Det förutsätts att i sådana fall samråd sker mellan berörda myndigheter så att det undviks att någon får dubbelt skydd liksom att någon blir utan skydd.

Vad avser begreppet "vistelse" har detta sin största betydelse för reg-

lerna om sjukvård utanför hemlandet enligt artikel 14. Ministerrådet återkommer till frågan under denna artikel.

I frågan om artikel 2 tredje stycket har det finska utrikesministeriet föreslagit att den lagstiftningsförteckning som varje land skall inge och som skall uppta namnen på de lagar som omfattas av konventionen inte formellt skall utgöra en bilaga till konventionen. Artikeltexten har i enlighet härmed ändrats på denna punkt. Förteckningarna bör vidare inges till det danska utrikesministeriet, i vilket denna konventions ratifikationsinstrument bör deponeras liksom gäller för 1955 års konvention. En preliminär version av dessa förteckningar har fogats till konventionstexten.

Reglerna i artikel 3, som anger vilken personkrets konventionen skall vara tillämplig på, har tillstyrkts av de flesta remissinstanserna. Detsamma gäller den allmänna likställighetsregeln i artikel 4.

I anslutning till artikel 5 bör med anledning av några remissyttranden påpekas att de konkreta situationer, där länderna kan tillämpa avräkning av en förmån på grund av att annan förmån utgår, skall vara angivna antingen i den egna lagstiftningen eller i bilagan till konventionen. Att följa tillämpningen av dessa regler blir en viktig uppgift för den föreslagna tillämpningsgruppen.

Avdelning II. Bestämmelser om tillämplig lagstiftning

I artikel 6 rörande sjömäns socialförsäkringsskydd bör det göras klart att reglerna om s.k. bare-boat charter endast kan tillämpas när in- resp. uthyrningen sker mellan nordiska redare. Slopas denna begränsning riskerar man att konventionen kommer i konflikt med socialkonventioner som slutits med utomnordiska länder. Texten har justerats för att åter spegla denna begränsning.

I anslutning till denna artikel bör även påpekas att artikel 6 avser att uttömmande regler sjömannens situation enligt den nordiska konventionen. Artikeln gäller dock endast sjömän som är nordiska medborgare.

Situationen för sjömän med annat medborgarskap regleras direkt i de olika ländernas lagstiftning med de modifieringar som kan följa av andra socialkonventioner med utomnordiska länder.

I anledning av ett påpekande från Svenska sjöfolksförbundet har i bilaga 1 för Sveriges del till denna artikel tagits in en bestämmelse med innebörden att den rätt till sjukvårdsförmåner som sjömän har i Sverige på grund av inskrivning i svenskt sjömansregister inte skall påverkas av reglerna i artikel 6. En motsvarande bestämmelse har tagits upp i bilagan för Danmarks vidkommande. Detta innebär att en sjöman som är bosatt i Danmark behåller sin rätt till vårdförmåner vid sjukdom och födsel i Danmark oavsett bestämmelserna i artikel 6, andra till fjärde styckena.

Reglerna i artikel 7 om att arbetstgares skydd för samtliga förmåner som är knutna till förvärsarbete eller förvärvsinkomst skall ligga i anställningslandet oavsett vilket land arbetstgaren är bosatt hälsas med tillfreds-

ställelse av remissinstanserna. För att göra klart vad som nämnts tidigare, nämligen att sjömäns skydd uttömmande regleras i artikel 6, har en precisering gjorts i artikel 7 tredje stycket beträffande transportföretags resande personal, som begränsar tillämpningsområdet till sådana företag som sysslar med transporter till lands eller i luften. Det bör understrykas att artikel 7 rör förvärvsanknutna förmåner och således ej t. ex. sjukpenning som utges till andra än arbetstagare som studerande eller hemarbetande.

Vad avser de s. k. utsändningsreglerna i artikel 8 menar några remissinstanser att innebörden av dessa bör klargöras för vissa speciella situationer. Ett sådant klarläggande är viktigt för att tillämpningen skall bli likartad. Den bör dock i första hand ske i samarbete mellan de tillämpande myndigheterna och torde delvis kunna ske genom utformningen av formulären till de s. k. utsändningsintyg som brukar användas i konventions-sammanhang. En precisering bör dock göras i själva konventionstexten, nämligen att artikeln är tillämplig även vid utsändning för arbete på ett nordiskt lands kontinentalsockel. Ett tredje stycke med detta innehåll har därför lagts till artikel 8.

Med anledning av vad arbetsgivareföreningarna i de nordiska länderna pekat på förtjänar det att nämnas att en person kan omfattas av utsändningsregeln även om denne anställs för ett arbete i ett annat land. Det är således inte nödvändigt att arbetstagaren redan tidigare arbetat för den utsändande arbetsgivaren.

Bosättningsanknutna förmåner berörs ej av artikel 8. Detta gäller såväl den anställde själv som hans familjemedlemmar. Tar en familjemedlem anställning i vistelselandet gäller det landets regler vad gäller anställningsanknutna förmåner.

Reglerna i artikel 9 om diplomatisk och konsulär personals ställning lämnas i allmänhet utan kommentar i remissen. Några ändringar har därför inte gjorts i förhållande till socialkonventionsutskottets förslag. Det får ankomma på tillämpningsgruppen att klargöra Wienkonventionernas praktiska innebörd i förhållande till de nordiska ländernas lagstiftningar.

Bestämmelserna i artikel 10 om avgiftsskyldigheten hälsas med tillfredsställelse av remissinstanserna. Särskilt från norskt håll framhålls emellertid att det finns problem av administrativ art med denna regel som måste lösas av de tillämpande myndigheterna. Det bör vidare understrykas att regeln inte avser andra än lagstadgade avgifter. Avgifter för förmåner baserade enbart på löne- eller kollektivavtal kan inte regleras genom ett avtal mellan regeringarna.

I artikel 11 har Nordiska ministerrådet ersatts med Danmarks utrikesministerium på motsvarande sätt som i artikel 2.

Avdelning III. Särskilda bestämmelser om rätt till förmåner

Förmåner vid sjukdom och föräldraskap

Med anledning av påpekanden från bl. a. det norska rikstrygdeverket har

artikel 12 andra stycket preciserats på sådant sätt att det klart framgår av texten att förmåner vid föräldraskap (föräldrapenning) efter flyttning från ett land till ett annat skall fortsätta att utgå från det nya bosättningslandet även om födseln ägde rum före flyttningen. Är den skyddade tiden längre i inflyttningslandet än i utflyttningslandet kan förmånen åter beviljas i förstnämnda land. Detta följer av artikelns första stycke.

I samband med bestämmelserna i artikel 13 förtjänar att nämnas att rätt till dagpenning i sysselsättningslandet även skall gälla för säsongarbetare eller andra som för kortare tid tar arbete i ett annat land än bosättningslandet. När en sådan person lämnar sin anställning återgår hans skydd till bosättningslandet, som enligt bestämmelserna i artikel 12 därvid skall ta hänsyn till förvärvsinkomsten i det tidigare sysselsättningslandet om detta är nödvändigt.

Socialkonventionsutskottets förslag om att dagpenning vid sjukdom skall utgå från sysselsättningslandet så länge anställningen består har lämnats utan erinran av det stora flertalet remissinstanser.

I artikel 14 regleras rätten till sjukvård för den som vistas i annat nordiskt land än det där han är bosatt. Rätten till vård föreligger oavsett vistelsens art eller långvarighet. Termen "vistas" innebär i detta och andra sammanhang i konventionen helt enkelt fysiskt befinna sig. Här bör bl. a. i anledning av yttrande från den svenska Föreningen för Cystisk Fibros, även påpekas att något krav på den sjukdom som skall behandlas måste inträffa plötsligt inte ställs upp. Även kroniskt sjuka kan åberopa sig på regeln under förutsättning att behandlingsbehovet uppstår i vistelselandet och resan inte skett i syfte att söka vård.

I andra stycket har en precisering skett beträffande personer som föder barn under en vistelse i annat land. Är vistelsen föranledd av arbete eller studier skall vårdförmåner beviljas även i fall där behovet av förmånen kunde förutses. Vid semesterresor o. dyl. kan däremot konventionen inte åberopas för rätt till förmåner om en förlossning inträffar under den tidrymd som man får räkna med för ett normalt havandeskap.

Som redan påpekats har förslaget i artikel 14 om att vistelselandet skall svara för merkostnad vid en sjuk persons hemresa till bosättningslandet upptagits mycket väl av remissinstanserna. Vistelselandet avses normalt stå för kostnaden för resa till hemorten eller till lämpligt sjukhus genom forskotts betalning och ej i form av ersättning till den enskilde efter det hemresan skett. Tillämpningsgruppen bör följa denna regels tillämpning och se till att praxis utvecklar sig på likartat sätt i samtliga länder.

Regeln i artikel 15, att personer som avses i Wienkonventionerna om diplomatiska och konsulära förbindelser skall ha rätt till sjukvårdsförmåner i tjänstgöringslandet, har inte föranlett några kommentarer från remissinstanserna.

Bestämmelsen i artikel 16 om dagpenning till den som under sjukdom vistas i annat nordiskt land än det från vilket dagpenningen utgår har även lämnats utan erinring av remissinstanserna.

Regeln i artikel 17 om arbetsgivares rätt att i vissa fall uppbära arbetstägarens dagpenning är en spärregel mot dubbla förmåner, som det ankommer på de tillämpande myndigheterna att noga följa i framtiden.

Förmåner vid invaliditet, ålderdom och dödsfall

Principerna för det avsnitt i konventionen som berör grundpensioneringen ifrågasätts i allmänhet inte av remissinstanserna. Det norska rikstrygdeverket ställer dock frågan om artiklarna 18–20 rörande grundpension inte borde tillämpas även på andra än nordiska medborgare. En sådan lösning är emellertid inte möjlig, bl. a. med hänsyn till de konventionslösningar de nordiska länderna redan har med icke-nordiska stater. På grund av att dessa stater i allmänhet inte har några grundpensionssystem av nordisk typ har grundpensionsproblematiken med dessa stater fått lösas enligt andra linjer.

Med anledning av ett påpekande från bl. a. rikstrygdeverket har ett fjärde stycke lagts till artikel 18, som definierar vad som i artikeln avses med oavbruten vistelse. Definitionen har hämtats från nu gällande konvention. Någon ändring av praxis i förhållande till gällande regler är således inte avsedd.

Reglerna för beräkning av grundpensionens storlek i artikel 19, som direkt hämtats från de år 1978 införda reglerna i gällande konvention, har i allmänhet inte föranlett remisskritik. Detsamma gäller bestämmelserna i artikel 20 om pension från utflyttningslandet under sådan tid då pension från inflyttningslandet ännu inte kan utges.

Förslaget i artikel 21 om sammanläggning av försäkringsperioder inom tilläggs pensioneringen för att uppfylla gällande krav på minsta försäkrings-tid har inte föranlett några remisskommentarer.

Beträffande artikel 22 har statens personalpensionsverk i Sverige ifrågasatt om inte tilläggs pension borde utgå endast från bosättningslandet i stället för från varje land där sådan pension tjänats in. En sådan lösning skulle emellertid få orimliga konsekvenser bl. a. för den som tjänat in pension i ett land med hög pensionsnivå för att sedan bosätta sig i ett land med låg nivå eller tvärtom och måste därför avvisas.

Efter remissynpunkter som framkommit i första hand från finsk sida har artikel 23 ändrats så, att samordning av beräkning av s. k. antagandetid inom tilläggs pensioneringen inte skall ske om personen i fråga tjänat in pensionsrätt samtidigt i flera länder för de två sista åren före pensions-fallet.

Förmåner vid arbetsskada

Bestämmelserna i artikel 24 och 25 om förmåner vid arbetsskada tillstyrks i allmänhet av remissinstanserna. Rikstrygdeverket i Norge och arbetsmarknadsstyrelsen i Sverige har dock pekat på vissa tillämpningsfrågor. Dessa bör behandlas i den föreslagna tillämpningsgruppen som har att

svara för likformighet i den framtida tillämpningen. Med anledning av vissa påpekanden från finsk sida bör det göras klart att bestämmelsen i artikel 24 andra stycket inte lägger hinder i vägen för försäkringslandet att utge ytterligare vårdförmåner utöver dem som vistelselandet utger.

I artikel 25 har en precisering gjorts av innebörd att endast arbete som skett innan sjukdomen först visade sig är av betydelse för vilket land som skall svara för en förmån på grund av arbetssjukdom.

Förmåner vid arbetslöshet

Den svenska arbetsmarknadsstyrelsen har påpekat att vissa svenska arbetslöshetsförmåner inte behandlas i 1976 års nordiska överenskommelse om arbetslöshetsförmåner, till vilken hänvisning sker i artikel 26.

Behovet av specialregler på detta område bör dock övervägas inom ramen för den särskilda överenskommelsen. Det bör påpekas att konventionens allmänna bestämmelser i avdelning I, II och IV naturligtvis även omfattar samtliga arbetslöshetsförmåner som har intagits i lagstiftningsförteckningen, i den mån inte särskilda avvikelser följer av den särskilda överenskommelsen. När frågan om en revision av arbetslöshetsöverenskommelsen blir aktuell bör naturligtvis övervägas om inte reglerna om förmåner vid arbetslöshet skall inarbetas som ett särskilt kapitel i konventionen snarare än ha formen av en särskild överenskommelse.

Avdelning IV. Övriga bestämmelser

Tillämpningsbestämmelserna i artiklarna 27 och 28 har redan kommenterats. Det bör än en gång understrykas att det är av stor vikt att samarbetet i dessa frågor inleds så snart som möjligt.

Reglerna i artikel 29 om ansöknings- och besvärörfarandet i vissa situationer har lämnats utan kommentarer av det stora flertalet remissinstanser.

Ett par remissinstanser anser att återbetalningsreglerna i artikel 30 bör utvecklas. Detta bör dock ske i de tillämpningsföreskrifter som kommer att utfärdas av de tillämpande myndigheterna i samarbete.

Reglerna om bidragsförskott i artikel 31 tillstyrks av flertalet remissinstanser. Vissa praktiska problem, som kan uppstå vid tidpunkten för en flyttning från ett nordiskt land till ett annat, bör behandlas av tillämpningsgruppen. Konventionen fastslår endast principen att bidragsförskott skall utgå från bosättningslandet utan hänsyn till förmånstagarens nationalitet. Vidare innebär konventionens artikel 31 att vid flyttning en handling om rätt till underhållsbidrag, som upprättats i utflyttningslandet, skall utgöra giltigt underlag för bidragsförskott i inflyttningslandet. Denna konvention påverkar däremot inte rätten till underhållsbidrag i sig.

Mot bakgrund av den diskussion som förts inledningsvis om konventionens tillämpningsområde och med hänsyn till vissa påpekanden under remissbehandlingen har hemsändningsreglerna i artikel 32 omformulerats.

I anslutning till dessa regler är det viktigt att nämna att de är avsedda som ett skydd mot hemsändning. Ett land kan således inte påfordra hemsändning av en person som får stadigvarande socialhjälp eller annan social omvårdnad i landet om inte landets egen sociallagstiftning medger hemsändning på denna grund. Finns en sådan rättsgrund i lagstiftningen, innebär artikel 32 att denna får tillämpas endast om personen i fråga saknar fastare anknytning till landet i fråga.

Det är också viktigt att påpeka att hemsändningsreglerna endast gäller den som stadigvarande får försörjning i form av socialhjälp eller annan social omvårdnad och naturligtvis inte kan åberopas enbart på den grunden att en person erhåller pension eller andra socialförsäkringsförmåner.

Med anledning av ett påpekande bland annat från det norska rikstrygdeverket bör påpekas att artikel 33 första meningen vad avser grundpension avser att förhindra att någon uppbär sådan pension under bosättning utanför Norden med åberopande av den nordiska konventionen. Däremot avser bestämmelsen inte att förhindra att en nordisk sjöman bosatt utanför Norden intjänar rätt till grundpension under tid han är anställd ombord på fartyg som för ett nordiskt lands flagga, enligt bestämmelserna i artikel 6 i konventionen. Vad avser tilläggs pension skall likabehandling gälla i fråga om utbetalning av tilläggs pension till nordiska medborgare som är bosatta utanför Norden. Däremot reser konventionen inget hinder mot att ett land ger möjlighet enbart för sina egna medborgare att tjäna in sådan pension utanför Norden.

Detsamma gäller intjänande av andra rättigheter utanför Norden. Denna inskränkning av likabehandlingen för personer utanför Norden skall naturligtvis inte gälla i de fall konventionen innehåller särskilda bestämmelser av annat innehåll, exempelvis beträffande sjömän och personer som arbetar på kontinentalsockeln.

Slutbestämmelserna i artiklarna 34–38 har inte föranlett några kommentarer. I anslutning till artikel 34 bör erinras om att 1955 års konvention gäller fram till dess denna konvention träder i kraft enligt artikel 38. Här förtjänar vidare att nämnas att – som en följd av vad som sagts i anslutning till artikel 2 – Nordiska ministerrådet har bytts ut mot det danska utrikesministeriet i artikel 36.

Bestämmelser rörande tillämpning av nationell lagstiftning

Danmark

I bilagan till konventionen med bestämmelser rörande tillämpning av nationell lagstiftning har för Danmarks del som tidigare nämnts tagits upp en bestämmelse till artikel 6 som har den innebörden att sjöman som är bosatt i Danmark behåller sin rätt till vårdförmåner där oavsett bestämmelserna i artikel 6.

Finland

Inga ändringar i bilagan har för Finlands del gjorts i förhållande till socialkonventionsutskottets förslag.

Island

I bilagan har för Islands del den bestämmelse som i socialkonventionsutskottets förslag fanns till artikel 12 utgått då föräldrapenning numer utgår från folkeförsikringen.

Vad avser bestämmelsen till artiklarna 18–20 har den omformulerats på samma sätt som motsvarande bestämmelse för Norges del, som redogörs närmare för i det följande.

I anslutning till bestämmelsen till artikel 21 bör nämnas att ministerrådet förutsätter att man i Island nationellt lagstiftar om att de pensionssystem som förvaltas av de isländska pensionskassorna skall omfattas av konventionen.

Norge

På grundval av vissa remissuttalanden har det gjorts justeringar i bilagan till konventionen för Norges del.

Förbehållet om att medborgare i de övriga nordiska länderna endast skall omfattas av lagen om pensionsförsäkring för sjömän om de faktiskt är bosatta i Norge upprätthålls och skall gälla i alla de situationer som behandlas i artikel 6. Punkten 2.b) i socialkonventionsutskottets förslag har ansetts överflödigt och därför uteslutits.

I punkten 4 är nu både ogifta, skilda och hemsilda föräldrar omnämnda sedan folketrygdagens kapitel 12 ändrats på sådant sätt att den gäller alla ensamstående föräldrar.

I punkt 5 har det gjorts en omformulering för att klargöra att norska medborgare som bosätter sig i Norge skall få medräkna bosättnings tid i Norden för rätt till grundpension även när de bosätter sig i Norge före pensionsåldern men uppnår denna innan den treåriga väntetiden gått till ända. Den tidigare bestämmelsen avsåg endast dem som bosätter sig i Norge efter att ha uppnått pensionsåldern.

I punkt 6.a) har termen "hjälpstöd" ersatts med "bidrag till barntillsyn" i anslutning till den ändrade terminologin i lagen om folketrygd.

I punkt 7 har en ny littera b) tagits upp där det slås fast att export av grundstöd, hjälpstöd och bidrag till barntillsyn till personer bosatta i annat nordiskt land skall ske enligt den nationella norska lagstiftningens regler. Det innebär att det görs en värdering i varje enskilt fall av om det är rimligt att betala ut dessa förmåner utanför Norden.

Efter påpekanden från rikstrygdeverket har en ny punkt 8 förts in i bilagan för Norges del. Norsk lagstiftning innehåller vissa regler om aktuell anknytning till Norge för rätt till tilläggspension i form av invalid- och efterlevandepension. Avsikten med bestämmelsen i punkt 8 är att sådan

pension även skall utges när pensionssökanden i stället har en anknytning till ett annat nordiskt land. Detta sker även enligt nu gällande konvention.

Sverige

Som redan nämnts i anslutning till konventionens artikel 6 har i bilagan för Sverige under punkten 2 tagits in en bestämmelse om att den rätt till sjukvårdsförmåner som en sjöman i Sverige har på grund av inskrivning i svenskt sjömansregister skall fortsätta att gälla vid sidan av reglerna i artikel 6.

Med anledning av påpekanden från försäkringskassan i Stockholms län bör i anslutning till reglerna i punkten 7 till artikel 19 påpekas att, om ingen karenstid stadgas för en folkpensionsförmån som exempelvis vårdbidrag, gäller de allmänna likställighetsreglerna och förmånen skall utgå utan väntetid.

BILAGA 3

Sammanfattning av remissuttalanden över förslag till en ny socialkonvention "Ny Nordisk Trygghetskonvention" (NU A 1979: 23)

A. Danmark

Der er afgivet udtalelse af industriministeriet, Dansk Arbejdsgiverforening, Københavns Magistrat, ministeriet for Grønland, socialstyrelsen, sikringsstyrelsen, finansministeriet, udenrigsministeriet, ministeriet for offentlige arbejder, indenrigsministeriet, Kommunernes Landsforening, Frederiksberg kommune, Amtsrådsforeningen i Danmark og Sygersikringens Forhandlingsudvalg.

Afsnit 1

Artikel 2

Sikringsstyrelsen foreslår litra g, dagpenge suppleret med "(herunder dagpengerefusion til arbejdsgivere)".

Københavns Magistrat finder, at der er behov for en nøjagtig afgrænsning i artiklens punkt h, af hvilke ydelser der omfattes af udtrykket "grundpension". Magistraten anbefaler, at den negative afgrænsning i artiklens punkt h af udtrykket "grundpension" udvides med en positiv angivelse af, at begrebet omfatter offentlig pension med tillægsydelser, som tilkendes på grundlag af statsborgerskab og bopælstid i de kontraherende lande.

Artikel 3

Arbejdsgiverforeningen rejser spørgsmål om konventionen omfatter "fremmedarbejdere" fra EF henholdsvis uden for EF ansat i danske virksomheder og udsendt på arbejdsopgaver i et andet nordisk land i mere eller mindre end 1 år.

Efter *sikringsstyrelsens* opfattelse er der en nærliggende risiko for, at udformningen af art. 3 kan give anledning til misforståelse med hensyn til, for hvilken personkreds konventionens bestemmelser i realiteten finder anvendelse.

Artikel 6

Industriministeriet ser sig ikke i stand til at vurdere rækkevidden af bestemmelserne i udkastets artikel 6,2 og 6,3, der efter industriministeriets opfattelse forekommer overordentlig upræcise.

Der kan dog efter industriministeriets opfattelse ikke være tvivl om, at såfremt de nævnte bestemmelser gennemføres, vil det nødvendiggøre en udvidelse af personkredsen i de særlige for søfarende gældende sygesikrings- og dagpengeregler, jfr. § 2 i bekendtgørelse nr. 625 af 22. december 1972 om offentlig sygesikring for søfarende m. fl. og § 2 i bekendtgørelse nr. 76 af 12. februar 1973 om dagpenge til søfarende ved sygdom eller fødsel.

Indholdet af artikel 6, stk. 3, forekommer dog i det hele industriministeriet uacceptabelt, idet bestemmelsen bryder med de principper, skibsfart drives efter. Det er således et hovedprincip i internationalt skibsfart, at lovgivningen, både den tekniske og den sociale, hører ind under det land, hvis flag skibet fører. Samme synspunkt fremføres af *Dansk Arbejdsgiverforening*.

Artikel 7

Industriministeriet har noteret sig, at efter artikel 7, stk. 1, 2. punktum, anses arbejde med udforskning og udnyttelse af naturforekomster på et nordisk lands kontinentalsokkel, således som denne er bestemt i Genèvekonventionen af 29. april 1958 om kontinentalsoklen, for arbejde i det pågældende land. Industriministeriet henleder dog opmærksomheden på, at spørgsmålet om dansk lovgivnings anvendelse på olieboreplatforme for tiden er genstand for overvejelser i et af energiministeriet nedsat udvalg vedrørende lovgivning for olieborevirksomhed til søs.

ad artikel 7,2

Dansk Arbejdsgiverforening finder, at der i artikel 7, stk. 2, er behov for en præcisering med hensyn til, hvor arbejdsgiveren er bosat, eller virksomheden har sit sæde, hvis virksomheden har filialer, forretningssteder eller selvstændige koncernafdelinger. Dette er ikke mindst vigtigt i relation til artikel 8,1.

Sikringsstyrelsen foreslår, at bestemmelsen i stk. 2 tydeliggøres med hensyn til, hvad der forstås ved "virksomhedens sæde". Hvis den pågældende arbejdstager fortrinsvis er beskæftiget ved en fast repræsentation for arbejdsgiveren eller en filial i et andet nordisk land end det land, hvor virksomheden har sit hovedsæde, må filiallandet antagelig betragtes som beskæftigelseslandet.

Artikel 8

Dansk Arbejdsgiverforening finder, at formuleringen i stk. 1 "... at udføre arbejde, som påregnes at vare ..." kunne ønskes præciseret.

Forstås der ved arbejde, arbejdsopgavens, f. eks. entreprisens, varighed eller arbejdsopholdets varighed for de pågældende arbejdstagere?

Med hensyn til ordet "påregnes" finder *Dansk Arbejdsgiverforening*, at det bør være klart, om myndighederne kan gøre arbejdsgiverens udsagn om påregnet varighed til genstand for diskussion.

Dansk Arbejdsgiverforening rejser spørgsmålet om, hvorvidt beskæftigelseslandets regler gælder fra arbejdets start eller først efter 12 måneder, hvis forlængelse efter stk. 2 ikke tillades, men arbejdet har antaget en varighed over 12 måneder.

Med hensyn til ansøgning om forlængelse af den i stk. 1 nævnte periode og myndighedernes behandling heraf finder *Dansk Arbejdsgiverforening* det nødvendigt at præcisere betingelserne for forlængelse samt ansøgnings- og svarfrister for myndighederne. Herved skulle det kunne sikres, at der ikke lægges administrative hindringer i vejen for konventionens intentioner.

Artikel 10

Dansk Arbejdsgiverforening anbefaler, at der som supplement udarbejdes en skematisk oversigt over rettigheder og pligter med hensyn til hver enkelt kategori af sociale ydelser og sociale afgifter i de enkelte lande for henholdsvis arbejdstager og arbejdsgiver. Dette vil i væsentlig grad lette overskueligheden over forpligtelser og konsekvenser ved udsendelse og ansættelse af personale. Endvidere finder *Dansk Arbejdsgiverforening*, at konventionen bør fastslå, at afgifter ikke må opkræves i beskæftigelseslandet i udsendelsessituationen, selv om den pågældende afgift ikke findes i bopælslandet, og der således ikke bliver tale om egentlig dobbeltbetaling. Endelig bør det sikres, at afgiftsforpligtelser og ydelsesret altid hænger sammen.

Artikel 11

Københavns Magistrat gør opmærksom på problemerne omkring det stigende antal nordiske unge alkohol- og stofmisbrugere, der søger til København. I denne forbindelse finder magistraten, at denne problematik bør søges tilgodeset ved en tillem্পning af konventionens regler eller ved en særlig aftale mellem de berørte regeringer.

Artikel 12

Københavns Magistrat finder, at det bør præciseres i artikel 12, punkt 3, om udbetalingen af dagpenge i tilfælde af flytning skal overgå til tilflytningslandet på flyttedatoen. Det bør yderligere præciseres, om der alene er tale om dagpenge til den sikrede, eller om der gælder samme regler i tilfælde, hvor der ydes refusion til en arbejdsgiver, jfr. reglerne i dagpenge-lovens § 27.

Magistraten finder formuleringen uklar sammenholdt med artikel 13, idet en gruppe af personer ikke ved sygdommens indtræden opfylder artikel 13 med hensyn til 1) *udfører arbejdet* i et andet nordisk land end det, hvor han er 2) *bosat*, idet de pågældende både er beskæftiget og bosat i samme land ved sygdommens indtræden. Hvis pågældende skifter bopæls-land i sygeperioden, er det uklart, om dagpengeudbetalingen overgår til tilflytningslandet allerede på flyttedatoen.

Artikel 17

Dansk Arbejdsgiverforening finder, at reglerne bør præciseres med hen-syn til de situationer, hvor de omtalte dagpengebeløb ikke er lige store, og hvordan retten i så fald fordeles mellem arbejdstager og arbejdsgiver.

Endvidere bør det fremgå, hvordan arbejdsgiveren skal få kendskab til, at en ansat samtidig modtager dagpenge andet steds fra.

Artikel 19

Københavns Magistrat finder, at undtagelsesbestemmelsen i artiklens stk. 5, 2. punktum, kunne formuleres klarere, hvorfor det foreslås, at punktet gives følgende ordlyd:

''Pensionen fra det andet nordiske land skal dog ydes med det fulde beløb i tilfælde, hvor begge pensioner beregnes udelukkende på grundlag af bopælstiden i det land, hvorfra de ydes, og hvor den bopælstid, der lægges til grund for beregningen af pensionen fra bopælslandet, udgør mindre end 40 år''.

Sikringsstyrelsen gør opmærksom på, at ved beregning af forskelsbeløb efter artikel 3, stk. 5 i den gældende konvention har definitionen af ''grundpension, jfr. artikel 2, stk. 1, givet anledning til fortolkningstvivl. For eksempel har der været rejst spørgsmål, om svensk bostadstillæg er en del af svensk grundpension. Den nye definition i forslagets artikel 1, litra h (jfr. tilføjelsen: ''samt tillægsydelser til en sådan pension''), er efter sikringsstyrelsens opfattelse næppe tilstrækkelig. Det kunne overvejes enten i protokollen eller i et eventuelt fællesnordisk cirkulære at tydeliggøre, hvilke ydelser der skal medregnes ved beregning af forskelsbeløbet.

Artikel 20

Københavns Magistrat finder, at det i bestemmelsen i stk. 4 kunne tydeliggøres, at den omhandlede adgang til at få udbetalt pension fra

fraflytningslandet i det omfang den overstiger en delpension fra bopælslandet, der efter bosættelsen er tilkendt på grundlag af en tidligere bopælstid i dette land, kun gælder i karenstiden og i maksimalt 3 år.

Artikel 25

Sikringsstyrelsen går ud fra, at art. 25, stk. 1, må forstås således, at dansk lovgivning ikke finder anvendelse i tilfælde, hvor en dansk arbejdsgiver kan frigøre sig efter arbejdsskadeforsikringslovens § 6, stk. 2, sidste punktum, og forsikringspligten ikke kan føres tilbage til en anden arbejdsgiver her i landet.

Artikel 31

Sikringsstyrelsen gør opmærksom på, at bestemmelsen svarer til artikel 19 i gældende konvention, dog med den tilføjelse, at bidragsforskud skal kunne tilbageholdes, hvis bidragsforskud allerede er udbetalt for samme periode efter et andet nordisk lands lovgivning.

Den gældende bestemmelse i artikel 19 har medført visse problemer på grund af den svenske lovgivning om fastsættelse af underholdsbidrag.

Efter svensk lovgivning fastsættes underholdsbidrag til børn i forhold til bidragspligtiges evne til at betale bidrag, dvs. i visse tilfælde fritages den pågældende for at betale bidrag. I Sverige udbetales dog, uanset dette, altid et mindstebeløb som bidragsforskud.

Hvis bidragsberettigede flytter til Danmark, kan der ikke udbetales bidragsforskud efter dansk lovgivning, fordi der ikke foreligger et bidragsdokument, der giver ret til retslig inddrivelse af bidrag, jfr. børnetilskudslovens § 21, stk. 2, og artikel 31, stk. 1, i konventionsudkastet. Der er heller ikke efter dansk lovgivning mulighed for at udbetale særligt børnetilskud som kompensation for det manglende bidrag.

Sikringsstyrelsen foreslår derfor, at det overvejes at indsætte en bestemmelse i konventionen, hvorefter bidragsforskud kan udbetales på grundlag af et dokument udstedt i et nordisk land, hvori det fastslås, at bidragspligt ikke har kunnet fastsættes på grund af bidragspligtiges økonomiske situation.

Udenrigsministeriet, ministeriet for offentlige arbejder, indenrigsministeriet, Kommunernes Landsforening, Frederiksberg kommune, Amtsrådsforeningen i Danmark og Sygesikringens Forhandlingsudvalg har ikke haft nævneværdige bemærkninger.

B. Finland

Socialkonventionsutskottets förslag till ny nordisk trygghetskonvention har varit på remiss hos inalles 35 olika myndigheter, anstalter och organisationer. I allmänhet kan sägas att remissutfallet varit positivt. I de allra flesta fallen har man ansett att en ändring i den föreslagna riktningen är

påkallad. Speciellt har man hälsat med tillfredsställelse, att i den nya konventionen skulle intas bestämmelse om avgifter till socialförsäkringen.

I många yttranden betonas vikten av att myndigheter och allmänheten får en möjligast god information om den nya konventionens innehåll. Likaså framhåller man vikten av att noggranna tillämpningsföreskrifter avfattas så fort som möjligt för att undvika olikheter i praxis.

Social- och hälsovårdsministeriets hälsovårdsavdelning samt *AKAVA* (de akademiskt bildades centralorganisation) framhåller den dominerande roll som de finska invandrarna i Sveriges spelar inom den nordiska flyttningsrörelsen och anmärker, att man i Sverige inte i tillräcklig utsträckning möjliggjort att de finskspråkiga invandrarna kunnat tillgodogöra sig tjänster inom hälsovården på sitt eget modersmål. Denna brist har lett till att många finska invandrare i Sverige sökt sig till Finland för erhållande av sjukvård, vilket betytt ökad börda för den finska hälsovården och i vissa fall också förlust av ersättning för de vårdsökande.

Avdelning I. Allmänna bestämmelser

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund (AFC) och *Affärsarbetsgivarnas centralförbund (AAC)* framhåller, att i artikel 1 många viktiga begrepp såsom "gränsångare", "vistelse", "utsänd", "anställd", "bosatt", och "sysselsatt" lämnats odefinierade. Likaså framhåller en *av social- och hälsovårdsministeriet tillsatt arbetsgrupp*, att bosättningsbegreppet har en central betydelse vid konventionens tillämpning och därför borde definieras. Arbetsgruppen föreslår, att bosättningen skulle följa folkbokföringen om inte särskilda skäl annat föranleder. *Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt* konstaterar, att definitionerna av grundpension och tilläggspension inte passar in på den finska avträdelsepensionen, vilket kan vara motiverat, eftersom avträdelsepensionen är ett specialarrangemang för de finska lantbruksföretagarna och därför inte torde bära inkluderas i konventionen.

Finansministeriet observerar, att i bilaga 1 till artikel 2 upptagits den finska pensionslagstiftningen för statsanställda men däremot inte motsvarande lagstiftning i de andra nordiska länderna och efterlyser närmare motivering för detta. *Socialstyrelsen* påpekar, att ett område som vållar svårigheter mellan Sverige och Finland är barnskyddet. Det är närmast fråga om fall, där ett barn, som omhändertagits i ett land, borde placeras i vård utom hemmet i ett annat land. För sådana fall skulle behövas specialbestämmelser åtminstone rörande tillvägagångssättet och ersättningen av kostnaderna.

Den av social- och hälsovårdsministeriet tillsatta arbetsgruppen anser det angeläget, att social- och hälsovårdstjänsterna behandlas mera exakt än vad man gjort i utskottets förslag, där uttrycket "social omvårdnad" i artikel 2 punkt f är otydligt och inte täcker alla de tjänster som borde

åsyftas. Arbetsgruppen påpekar också, att den i artikel 2 åsyftade förteckningen över omfattad lagstiftning borde göras mera enhetlig och fullständig så särskilt rörande tjänster inom social- och hälsovården.

Utrikesministeriet konstaterar, att i konventionen inte ingår särskilda bestämmelser om social omvårdnad, varför varje land tillämpar sina egna stadganden med beaktande av artikel 4. Under senaste tid har t. ex. socialmyndigheterna i Stockholm och Köpenhamn rätt motvilligt erlagt kostnader för hemresa åt nödställda finska medborgare. I Finland har man kommit därhän att sådana kostnader erlagts åt medborgare i de andra nordiska länderna ända fram till hemorten. För åstadkommande av enhetlig praxis kunde det vara ändamålsenligt med en särskild bestämmelse härom. Beträffande den i tredje stycket nämnda förteckningen över lagstiftningen påpekar utrikesministeriet att också förteckningen på så sätt blir en del av konventionen varvid varje ändring i förteckningen förutsätter ändring av själva konventionen. Ministeriet föreslår, att bilaga 2 slopas och att i stället de nordiska ländernas behöriga myndigheter inom en månad efter konventionens ikraftträdande skulle till Nordiska ministerrådet insända en förteckning över lagstiftningen, som ministerrådets sekretariat skulle vidarebefordra till de andra behöriga myndigheterna. Den årliga justeringen av förteckningen kunde ske på det i artikeln föreslagna sättet.

Också *Centralförbundet för socialskydd* och *Tjänstemannaorganisationernas centralförbund* anser det påkallat, att i konventionen ingår särskilda bestämmelser om social omvårdnad. *Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt* påpekar, att i artikel 2 under punkt b inte upptagits arbetslöshet, varför det är oklart huruvida konventionen omfattar arbetslöshetspension enligt arbetspensionslagstiftningen. Ej heller upptar nämnda punkt såsom pensionsfall överlåtelse av lantegendom, varför generationsväxlingspension inte torde omfattas av konventionen. Detta torde inte heller vara nödvändigt, eftersom generationsväxlingspensionen är ett unikt arrangemang för de finska lantbruksföretagarna. *Understödkassornas förening* anser att av konventionen borde klarare framgå, att den inte omfattar andra än lagstadgade förmåner.

Sjömanspensionskassan och *Arbetspensionsanstalternas förbund* anser det oklart huruvida artikel 5 eller någon annan bestämmelse i konventionen i tillräcklig utsträckning reglerar förhållandet mellan arbetslöshetspension och andra förmåner, bl. a. arbetslöshetsunderstöd.

Sjömanspensionskassan finner det oklart huruvida bestämmelserna i artikel 6 andra stycket andra meningen skall omfatta även andra ombord anställda än nordiska medborgare. *Finlands Sjömans-Union* påpekar, att det i vissa situationer kan uppstå oklarhet om, vad man skall förstå med att ett fartyg uthyrs "i huvudsak obemannat", varför detta borde förtydligas i tillämpningsföreskrifterna. Det vore också önskvärt att i andra och tredje stycket av artikel 6 bruka ordet "arbetsgivare" i stället för redare såsom man gjort i den finska sjömanslagen i samband med uthyrning och förhyrning av fartyg.

Sjömanspensionskassan påpekar, att uttrycket "transportföretag" i artikel 7 måhända är olämpligt, eftersom det kan omfatta också redare, vilket knappast är meningen. *AFC* anmärker, att ett viktigt undantag till regeln i artikel 7 görs i artikel 8. varför det vore anledning att i artikel 7 tillägga "om ej av artikel 8 annat följer". Också till artikel 10 kunde för tydlighetens skull göras en hänvisning i artikel 7. Också uttrycket "förmåner som är beroende av förvärvsarbete eller inkomst av sådant arbete" kan vålla oklarhet och borde förtydligas antingen i artikel 1 eller artikel 7.

AFC och *Finlands företagares centralförbund* anser, att bestämmelserna i artikel 8 borde förtydligas i flera avseenden. Oklart är vad avses med att arbetet "beräknas pågå". Är det fråga om arbetsgivarens hela verksamhet eller avses arbetet för varje enskild arbetstagarare? Skall i arbetets längd medräknas semesterperioder som tillbringats i hemlandet? Hur skall bestämmelserna tillämpas, om ett arbete som ursprungligen beräknats pågå längre än 12 månader de facto upphör innan 12 månader gått till ända? Om ett arbete ursprungligen beräknats pågå kortare tid än 12 månader men sedan utsträcks till över 12 månader och den behöriga myndigheten inte medger tillstånd till förlängning av försäkringen i hemlandet, från vilken tidpunkt skall då sysselsättningslandets lagstiftning bli tillämplig? Skall utsändningsreglerna också gälla sådana fall, då arbetstagararen anställs enkom för arbetet utomlands? *Finlands företagares centralförbund* föreslår också en sådan ändring av artikel 8 att den behöriga myndigheten borde kunna samtycka till en tillämpning av utsändningslandets lagstiftning även när arbetet beräknas fortgå över 12 månader under förutsättning att arbetsgivar- och arbetstagarparten är överens därom.

Finansministeriet och *Statskontoret* framhåller att andra utomlands stationerade statsanställda än i artikel 9 avsedda skulle enligt konventionen bli försäkrade i stationeringslandet fastän de samtidigt är försäkrade i Finland. Detta gäller speciellt dem som tjänstgör hos Centralen för turistfrämjandet.

AFC påpekar, att bestämmelsen i artikel 10 om förvärvsanknutna förmåner inte är fullt klar. Då plikten att betala avgifter också avses att gälla för andra än förvärvsanknutna förmåner, vore det enligt *AFC* skäl att överväga, om det finns möjligheter att garantera att avgifts- och förmånssidorna så väl som möjligt täcker varandra. Motiveringen är enligt *AFC* vilseledande eftersom artikel 10 uttryckligen gäller endast avgifter för i konventionen reglerade förmåner och sålunda inte på kollektivavtal baserade avgifter.

Finlands företagares centralförbund framhåller att artikel 11 ger konventionen erforderlig flexibilitet. Däremot påpekar *Justitieministeriet* och *Utrikesministeriet* att den finska lagstiftningen inte möjliggör att åt myndigheterna delegera allmän rätt att överenskomma om undantag beträffande avgifter och förmåner. Om specialåtgärder anses nödvändiga för särskilda fall, borde dessa uppräknas eller i konventionen anges de artiklar,

från vilka undantag skall kunna göras. *Justitieministeriet* konstaterar att 11 artikelns ordalydelse borde ändras att överensstämma med 27 artikeln i stycket i det gällande avtalet.

Social- och hälsovårdsministeriets hälsovårdsavdelning konstaterar, att i artikel 14 har alldeles riktigt tagits i beaktande även den möjligheten, att vården fortsätts efter behov utan att patienten anvisas att söka vård i hemlandet. Hälsovårdsavdelningen anser att de föreslagna bestämmelserna om sjukvård förbättrar och förtydligar den nuvarande sjukförsäkringskonventionens regler. *Medicinalstyrelsen* påpekar, att i bestämmelserna i artikel 14 om ersättning för hemresa borde tydligare anges, att ansvaret för kostnaderna vid förflyttning skall gälla ända till det mottagande sjukhuset eller, om patienten flyttas till öppen vård, till den mottagande kommunen. *AKAVA* anser den i artikel 14 utsagda nya regeln visserligen vara i princip riktig men leda till avsevärda besvärligheter för den som skall förflyttas. Artikel 14 borde enligt *AKAVA* utformas så, att vistelselandet skall stå för kostnaderna vid hemresan och efteråt kunna inkräva av den förflyttade den på honom ankommande delen av resekostnaderna. *Folkpensionsanstalten* anser att förmånerna vid förlossningsvård borde utvidgas till att beröra även dem som studerar och förvärvsarbetar i den andra avtalsstaten. Överflyttningen till det andra landets sjukförsäkring och den folkbokföringsmässiga registreringen borde i avtalet sammankopplas tydligare än hittills.

Folkpensionsanstalten och *AKAVA* framhåller, att till bestämmelserna i artikel 18 borde fogas noggrannare regler beträffande vad som skall förstås med oavbruten vistelse. Enligt 20 artikelns första stycke kan personen i en del fall bli utan grundpension, ifall han flera gånger under de tre senaste åren har flyttat från ett nordiskt land till ett annat och sålunda inte uppfyller tidskravet observerar *Folkpensionsanstalten*. Anstalten påpekar också att de principer som tillämpas vid beviljandet av rehabiliteringsförmåner borde omnämnas i avtalet. Av punkt B.2 bilaga 1 följer, att arbetslöshetspension enligt folkpensionslagen inte erläggs till annat nordiskt land, men enligt folkpensionslagen kan det utgå ett år efter flyttningen.

Finansministeriet frågar huruvida inte bestämmelserna i artikel 23 såvitt gäller statens pensioner står i strid med överenskommelsen mellan Finland, Danmark, Norge och Sverige av 18.12.1973 angående samordning av pensionsrätt enligt de statliga pensionssystemen. *Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt* och *Lantbruksproducenternas centralförbund* framhåller att de nya principerna i artikel 23 utgör ett viktigt steg i riktning mot en rättvisare lösning av samordningen av tilläggspensioner. Envar anser dock, att kravet i artikelns tredje stycke rörande samtidigt intjänande under tre år närmast före pensionsfallet är alltför strängt. Tiden föreslås förkortad till ett eller två år. Också *AKAVA* anser de nya reglerna i artikel 23 utgöra ett framsteg men påpekar att också praxis beträffande invaliditetsbedömningen borde vara enhetligare.

Olycksfallsförsäkringsanstalternas förbund och Försäkringsbolagens i Finland centralförbund anser bestämmelserna i artikel 24 vara oklara såtillvida att andra stycket kan uppfattas som en inskränkning av rätten till vårdförmåner att omfatta högst de förmåner sjukförsäkringslagstiftningen förutsätter. För undvikande av en sådan feltolkning föreslås, att till andra stycket fogas ytterligare: "Om likväl i bosättnings- eller vistelselandet finns särskilda stadganden om ersättning av vårdförmån i arbetsskadefall, skall dessa gälla". Också bestämmelserna i artikel 25 borde preciseras genom att till första stycket fogas "innan den sjukdom, som skall betraktas såsom arbetssjukdom, yppade sig".

Utrikesministeriet anser att den i artikel 26 avsedda överenskommelsen borde anges noggrannare.

Den av social- och hälsovårdsministeriet tillsatta arbetsgruppen framhåller vikten av en enhetlig tillämpning av konventionen och att man utarbetar gemensamma tillämpningsföreskrifter. Bestämmelserna härom i artikel 27 borde ha en mera obligatorisk karaktär.

Centralförbundet för socialskydd föreslår att artikel 28 kompletteras med bestämmelser som hindrar sekretessbestämmelserna i de olika länderna att verka inskränkande på möjligheterna att erhålla erforderliga uppgifter över gränserna.

Utrikesministeriet anser det inte alldeles klart vilken förmån artikel 31 avser. Ifall fråga är om underhållningsbidrag, borde prövas huruvida bestämmelserna är behövliga. Åtminstone i Finland har 21.12.1962 antagits en lag om godkännande av vissa bestämmelser i den nordiska konventionen angående underhållsbidrag samt om tillämpningen av konventionen.

Socialstyrelsen hemställer att man borde pröva huruvida det inte vore möjligt att helt avstå från hemsändning. Också den av social- och hälsovårdsministeriet tillsatta arbetsgruppen föreslår en sådan ändring av artikel 32, att nordiskt land som utger i konventionen avsedd förmån inte enbart på grund därav skall kunna påfordra att medborgare i nordiskt land mottas i hemlandet. *Utrikesministeriet* och *Centralförbundet för socialskydd* framhåller att man på nordiskt plan borde undersöka möjligheterna att bringa de nordiska ländernas utlänningslagstiftning i harmoni med socialtrygghetskonventionens bestämmelser.

Utrikesministeriet påpekar i anledning av artiklarna 36 och 37, att lagstiftningen i alla nordiska länder torde förutsätta deponering av ratifikationshandlingarna hos något utrikesministerium. Uppsägning av konventionen borde också ske till ifrågavarande utrikesministerium. *Justitieministeriet* påpekar att fullmakt för konventionens undertecknande ges i Finland av republikens president och inte av regeringen såsom ordalydelsen i 38 artikeln förutsätter.

C. Norge

Sosialkonvensjonsutvalgets forslag til ny nordisk trygghetskonvensjon (NU A 1979:23) har vært ute til høring sammen med en foreløpig norsk oversettelse av utkastet til konvensjonstekst. Følgende instanser har avgitt uttalelse: Finansdepartementet, Forbruker- og administrasjonsdepartementet, Industridepartementet, Justisdepartementet, Kirke- og undervisningsdepartementet, Landbruksdepartementet, Miljøverndepartementet, Olje- og energidepartementet, Fiskeridepartementet, Forsvarsdepartementet, Handelsdepartementet, Kommunal- og arbeidsdepartementet, Oljedirektoratet, Sjøfartsdirektoratet, Direktoratet for statens arbeidstilsyn, Arbeidsdirektoratet, Skattedirektoratet, Helsedirektoratet, Pensjonstrygden for sjømenn, Statistisk Sentralbyrå, Forsikringsrådet, Norsk Arbeidsgiverforening, Skipsfartens Arbeidsgiverforening, Landsorganisasjonen i Norge, Norsk Styrmandsforening, Norges Skipsførerforbund, Rikstrygdeverket, Folketrygdkontoret for utenlandssaker, Trygdekontorenes Landsforening, Trygdeetatens Landsforening, Sosialavdelingen, Planavdelingen og Administrasjonsavdelingen i Sosialdepartementet.

Av disse hadde de nedenfor nevnte instanser ingen merknader til utredningen: Forbruker- og administrasjonsdepartementet, Justisdepartementet, Kirke- og undervisningsdepartementet, Landbruksdepartementet, Miljøverndepartementet, Olje- og energidepartementet, Fiskeridepartementet, Handelsdepartementet, Kommunal- og arbeidsdepartementet, Oljedirektoratet, Sjøfartsdirektoratet, Statens Arbeidstilsyn, Arbeidsdirektoratet, Helsedirektoratet, Statistisk Sentralbyrå, Forsikringsrådet, Landsorganisasjonen, Trygdeetatens Landsforening.

Finansdepartementet vil komme tilbake til utredningen når det nye regelverk om omlegging av reglene om avgifter til folketrygden er klarlagt.

Generelle synspunkter

Forslaget til ny konvensjon har stort sett fått positiv mottagelse blant høringsinstansene. Rikstrygdeverket, Folketrygdkontoret for utenlandssaker, Industridepartementet, Norsk Arbeidsgiverforening, Norsk Styrmandsforening og Trygdekontorenes Landsforening uttaler seg blant annet generelt for forslaget, som på flere punkter innebærer vesentlige forbedringer og forenklinger i forhold til någjeldende konvensjon.

Slik saken fremtrer for *Skattedirektoratet* synes det å ville oppstå betydelige administrative problemer. Det er ikke klarlagt overfor direktoratet hvorvidt og eventuelt i hvilken grad den reelle håndhevelse av konvensjonen vil bli tillagt skattemyndighetene eller influere på skattemyndighetenes arbeide.

Norsk Arbeidsgiverforening erklærer seg enige i det som har fremkommet fra svensk og dansk arbeidsgiverforening og fra de to finske arbeidsgiverforbundene.

Del 1. Alminnelige bestemmelser

Artikkel 1

Skattedirektoratet påpeker at i artikkel 1 er "organ" definert således at de myndigheter som har med fastsettelsen og innkrevningen av avgift ikke inngår, jfr. i den forbindelse art. 28. En forutsetter at den nødvendige forbindelse mellom avgiftsmyndighetene kan og skal baseres på den nordiske avtale om bistand i skattesaker.

Rikstrygdeverket finner at begrepet grunnpensjon i punkt h er noe uklart blant annet med hensyn til hva som skal regnes som tilleggsytelser.

Etter *Norsk Arbeidsgiverforenings* syn må uttrykket "virksomheten har sitt sete" defineres.

Artikkel 4

Rikstrygdeverket uttaler at likestillingsprinsippet i artikkel 4 gjelder generelt med de unntak som er nevnt i utkastets tredje del og i vedlegg 1. Etter ordlyden skulle derfor nordiske statsborgere kunne tas opp i trygden under opphold utenfor riket etter folketrygdlovens § 1–4 bokstav b. Etter *Rikstrygdeverkets* syn bør ikke likestillingen omfatte opptak i trygden etter lovens § 1–4 bokstav b for andre nordiske statsborgere.

Artikkel 5

Rikstrygdeverket påpeker at det ikke går klart fram hvilket land som skal kunne redusere ytelsene når det gis tilsvarende ytelser fra et annet nordisk land. Dette kan føre til det resultat at begge land reduserer sine ytelser. Det bør presiseres nærmere i artikkelen hvilket land som skal samordne i et slikt tilfelle. I hvert fall bør det innføres en garantiregel som sikrer den trygdede minst den høyeste ytelsen.

Del 2. Bestemmelser om hvilken lovgivning som skal anvendes:

Artikkel 6 nr. 1

Norges Skipsførerforbund påpeker at det ikke foreligger noen felles definisjon av begrepet bosatt og at heller ikke artikkel 6 inneholder noen definisjon av begrepet.

Skattedirektoratet uttaler at det ikke kjenner til om begrepet har samme innhold i de forskjellige lands trygdlovgivning og påpeker at gjeldende definisjon etter norsk intern trygderett er forskjellig fra intern norsk skatte- lov og skatteavtalene. Norske skattemyndigheter vil vanskelig kunne anvende andre begreper enn skattelovgivningen.

Rikstrygdeverket foreslår at man m. h. t. bostedsbegrepet fra norsk side vil kunne opprettholde den praksis som nå legges til grunn i forhold til henholdsvis den nordiske trygghetskonvensjon og sykehjelpsoverenskomsten.

Artikkel 6 nr. 2 og nr. 3: Generelt

Skipsfartens Arbeidsgiverforening vil foreslå at den foreliggende sak stilles i bero for så vidt gjelder sosialreglene for sjømenn og at man i stedet avventer resultatet av den behandling på nasjonalt grunnlag som pågår i vårt land av det generelle spørsmål om utstrekningen av rettighetene for utenlandske sjømenn på norske skip.

Pensjonstrygden for sjømenn uttrykker tilfredshet med at en i Vedlegget har tatt forbehold ved Artikkel 6 nr. 2 for så vidt gjelder anvendelsesområdet for "Pensjonstrygden for sjømenn" men fremhever at det samme er nødvendig i relasjon til Artikkel 6 nr 3.

Til artikkel 6 nr. 3 har den norske delegasjonen gitt uttrykk for at i forhold til denne bestemmelsen skal statsborgere fra et annet land likestilles med norske borgere. Det fremgår av kommentarene til utkastet at dette er for å sikre at nordiske lands statsborgere omfattes av lov om folketrygd under tjeneste på et annet nordisk lands skip som er bareboat chartret av norsk reder. Hvis dette skulle gjøres gjeldende også for Pensjonstrygden for sjømenn vil det kunne bety at trygden gjennom konvensjon utvides til å gjelde visse utenlandske statsborgere uten fast bopel i Norge.

Skattedirektoratet trekker frem at konvensjonsutkastet ikke er bygget opp med noen generell definisjon av virkeområde, men en forstår art. 7 nr. 1 således at den skal gjelde inntekt ved arbeide på kontinentalsokkelen. Det synes uklart om boreskip og hotellskip stasjonert over lengre tid inngår under art. 6 nr. 2 og 3. Likeledes synes det å være behov for klargjøring av den trygdemessige stilling vedrørende arbeide på entreprenørfartøy i petroleumsvirksomhet på norsk sokkel.

Artikkel 6 nr. 2, første setning

Handelsdepartementet har forelagt saken for Direktoratet for sjømenn som uttaler i forbindelse med artikkel 6 punkt 2 første setning at trygdereglene i *bostedslandet* kommer til anvendelse fra det tidspunkt tjenesteforholdet ombord opphører. Den såkalte 90 dagers regel i konvensjonsutkastets artikkel 13 gjelder således ikke for sjømenn.

Artikkel 6 nr. 2, annen setning

Norges Skipsførerforbund hevder at dersom et fartøy leies ut, i hovedsak ubemannet, til reder i et annet land, bør statsborgere av samme nasjonalitet som det land hvor skipet er registrert og hvis flagg skipet fører, beholde sine rettigheter i hjemlandet. Tar vi f. eks. et norsk skip som bareboat chartres (i hovedsak ubemannet) til Sverige, må norsk lovgivning vedr. sjømannsskatt, pensjongivende fartstid, trygder etc. fortsette å gjelde for de nordmenn som er påmønstret dette norske skip.

Ifølge loven skal skipsføreren på et norsk skip alltid være norsk statsborger. Samme bestemmelser har man i Sverige, Finland og Danmark. Vi

kjenner ikke til bestemmelsene i Island. Slik vi har forstått det, opparbeider ikke skipsføreren nå rett til pensjonsgivende fartstid hvis skipet er leiet ut til annet nordisk land og heller ikke betales det sjømannsskatt til Norge til tross for at skipet er norsk.

Etter gjeldende regler er det anledning til for norske statsborgere og personer med fast bopel i Norge, tilsatt på utenlandsk skip disponert av norsk rederi, å søke om å bli omfattet av pensjonstrygden for sjømenn. Det er helt vanlig at rederier som disponerer slike skip under utenlandsk flagg søker Direktoratet for sjømenn om at de ovennevnte personer går inn under ordningen med sjømannsskatt, folketrygd og Pensjonstrygden for sjømenn, likesom de ønsker at skipet skal tilmeldes Velferdstjenesten for Handelsflåten. Det er derfor ikke riktig å tiltre en Nordisk Trygghetskonvensjon hvor nordmenn som er ansatt på et norsk skip, bareboat chartret til et annet nordisk land, skal få andre og kanskje dårligere vilkår enn de som seiler på utenlandske skip registrert i Liberia, Panama, Singapore m. v.

Artikkel 6 nr. 3

Norges Skipsførerforbund kan ikke slutte seg til denne bestemmelsen og nevner følgende eksempel:

''Leier av reder i et nordisk land (f. eks. Island) et fartøy som fører et annet nordisk lands flagg (f. eks. Norge), i hovedsak ubemannet, skal nordiske statsborgere (f. eks. norske offiserer) som er ansatt ombord av rederen (Islands reder) eller av noen som trer i dennes sted, anses bosatt i førstnevnte land (Island). Vi har satt inn Island og Norge for bedre å illustrere hva vi mener er galt. I dette tilfelle må skipsføreren være norsk statsborger og skipet fører norsk flagg, men på grunn av en leieavtale mellom to rederier skal nordmenn påmønstret dette skip anses som bosatt i Island og de taper sine rettigheter som norske statsborgere når det gjelder de sosiale goder som ovenfor nevnt. De kan ikke betale sjømannsskatt til Norge og heller ikke opparbeide pensjonsgivende fartstid, de er med andre ord på mange måter dårligere stilt enn om skipet hadde vært registrert f. eks. i Liberia.

Vi kan så ta det omvendte tilfelle hvor en norsk reder bareboat charterer et svensk registrert fartøy som fører svensk flagg. Det er urimelig at den svenske kapteinen og den del av besetningen som måtte være svensk, skal komme inn under norsk lovgivning om skatt, pensjonsgivende fartstid etc. De får neppe opparbeidet så lang fartstid at de får noen glede av denne og taper samtidig rettighetene i hjemlandet til lignende pensjon.''

Artikkel 7 pkt 1

Rikstrygdeverket er i prinsippet enig i at retten til blant annet sykepenger skal knyttes til sysselsettingslandet også for den som er bosatt i annet nordisk land. Det pekes imidlertid på at det i slike tilfelle kan oppstå problemer i forbindelse med rett til sykepenger ved sykdom som oppstår i ledighetsperioder. Som eksempel kan nevnes retten til sykepenger for en nordmann som driver med sesongbetont arbeid i Sverige.

Det understrekes fra flere hold at bestemmelser i artikkel 7 vil komme til å reise problemer i forbindelse med avgiftsinnkreving. Det henvises til kommentarene til Artikkel 10.

Artikkel 7 punkt 1 annet punktum

Rikstrygdeverket peker på at etter artikkel 7 pkt. 1 annet punktum vil arbeid på norsk kontinentalsokkel likestilles med arbeid i Norge. Dette er en vesentlig utvidelse i forhold til norsk lovgivning hvor kun personer som er *bosatt i Norge* vil være fullt ut omfattet av folketrygdloven under arbeid på boreplattformer og faste innretninger på norsk kontinentalsokkel. Forslaget går mye lenger når det gjelder å gi trygderettigheter under arbeid på norsk kontinentalsokkel enn det noengang tidligere har vært gjort i konvensjonssammenheng. Etter Rikstrygdeverkets syn bør det ikke foretas en slik likestilling av arbeid i land og arbeid på kontinentalsokkelen. Arbeid på kontinentalsokkelen skiller seg fra arbeid i land, blant annet ved at arbeidstakere bosatt i annet nordisk land som arbeider på norsk kontinentalsokkel som regel ikke vil ha noe opphold i land i Norge, men vil pendle mellom arbeidsstedet på kontinentalsokkelen og hjemlandet. Vedkommendes stønadsbehov vil derfor måtte imøtekommes i bosettingslandet og det vil være lite praktisk at norsk trygd skal være ansvarlig.

Artikkel 8

Både *Folketrygdkontoret for utenlandssaker* og *Rikstrygdeverket* er av den oppfatning at bestemmelsen om at unntak bare kan gis når arbeidet påregnes å vare mindre enn 12 måneder vil bli vanskelig å håndheve og kan gi muligheter for omgåelse.

Rikstrygdeverket foreslår at en bør forandre artikkel 8 slik at den blir i overensstemmelse med den praksis som følges i de øvrige konvensjoner, med unntak fra trygden i de tolv første måneder medmindre det dreier seg om et arbeidsforhold som skal vare svært lenge, som hovedregel over tre år. En slik løsning vil også være gunstig fra et administrativt synspunkt.

Rikstrygdeverket peker videre på at det ikke går klart fram av artikkel 8 om datterselskaper også skal omfattes. Etter deres mening bør også disse omfattes av bestemmelsen i artikkel 8.

Det er ikke gitt noen bestemmelse om hvor *familiemedlemmene* til utsendte arbeidstakere skal være trygdet når disse følger med arbeidstakeren. Etter RTV's syn bør deres trygdeforhold følge forsørgerens. Dette bør uttrykkelig framgå av artikkel 8.

Unntak ved arbeid på *kontinentalsokkelen*, jfr. artikkel 7 nr. 1 annet punktum, er ikke nevnt. Dersom man som foreslått etablerer trygd ved arbeid på kontinentalsokkelen for personer bosatt i annet nordisk land, må det gis en uttrykkelig hjemmel i artikkel for å unnta utsendte arbeidstakere i slik virksomhet fra trygd i sokkelstaten.

Det trekkes forøvrig frem fra flere hold at artikkel 8 vil komme til å reise

problemer i forbindelse med avgiftsinnkrevinger. Det henvises til behandlingen av artikkel 10.

Artikkel 9

Etter *Rikstrygdeverkets* syn er det uheldig med en henvisning til Wien-konvensjonene, som ikke vil være lett tilgjengelig for de som skal praktisere den nordiske konvensjon. Det bør etter RTV's mening fastsettes *uttrykkelige* bestemmelser i artikkel 9 om trygdeforholdene til personale ved diplomatiske og konsulære representasjoner. Bestemmelsen bør i innhold i store trekk tilsvare Wien-konvensjonene. Artikkel 26 i den nåværende konvensjon synes for såvidt i samsvar med Wien-konvensjonene bortsett fra at lokalt ansatt personell som er statsborgere i det land representasjonen tilhører, er trygdet i dette landet selvom de er fast bosatt i det land hvor arbeidet utføres. Forøvrig bør det etter Rikstrygdeverkets syn fortsatt gis en valgadgang for de som ønsker å være trygdet i det land hvor ambassaden er stasjonert.

Det bør videre i artikkel 9 tas inn en tilføyelse om trygdeforholdene til *familiemedlemmer* til personell ved diplomatisk eller konsulær representasjon.

Artikkel 10

De høringsinstanser som har avgitt uttalelser til bestemmelsen i artikkel 10 har i prinsippet erklært seg enige og uttrykt tilfredshet med at konvensjonsutkastet har en generell bestemmelse om avgiftsbetalinger.

Imidlertid blir det understreket at det er en forutsetning at de administrative problemer løses i nært samarbeid med skatte- og avgiftsmyndighetene.

Rikstrygdeverket peker på at det foreliggende konvensjonsutkast medfører en rekke problemer når det gjelder fastsettelse av pensjonsgivende inntekt og innkreving av avgifter til folketrygden. En står overfor generelle problemer som angår samarbeidet mellom skatte- og trygdemyndigheter, og som tidligere har vært drøftet og forsøkt løst i en rekke sammenhenger.

På grunn av de problemer som vil oppstå i forbindelse med gjennomføringen av prinsippet i artikkel 10, er Rikstrygdeverkets anbefaling av forslaget på dette punkt betinget av en tilfredsstillende medvirkning fra skattemyndighetenes side.

For at en skal kunne gjennomføre den konvensjon som er foreslått, er det helt nødvendig med rutiner som sikrer at pensjonsgivende inntekt ikke blir registrert og at avgifter ikke blir fastsatt ved skatteligningen for personer som ikke er trygdet.

Det vil videre være nødvendig at skattemyndighetene i størst mulig utstrekning tar på seg arbeidet med fastsettelse av pensjonsgivende inntekt og innkreving av avgifter for trygdede som ikke er skattlagt, enten de er bosatt i Norge eller ikke. I alle fall må førstehåndsupplysninger om de sistnevnte personer skaffes tilveie for trygdemyndighetene på en sikker

måte, i den grad de vil bli ansvarlig for fastsettelse av pensjonsgivende inntekt og innkreving av avgift.

Spesielt om arbeidsgiveravgift

Artikkel 10 vil ikke på alle punkter falle sammen med bestemmelsen om arbeidsgiveravgift i folketrygdlovens § 16-3.

Utsendte arbeidstakere fra Norge til annet nordisk land vil omfattes av arbeidsgiveravgiftspliktens etter § 16-3 bare så lenge arbeidstakeren er bosatt i Norge eller er norsk statsborger jfr. bokstav D punkt 3 i vedlegg 1 til konvensjonen. Her er det samsvar mellom artikkel 10 og § 16-3 bare så lenge slik arbeidstaker omfattes av artikkel 8. Omfattes den utsendte arbeidstaker ikke lenger av artikkel 8, vil vedkommende ha rett til tilleggs-pensjon, og avgift skal betales i det annet nordiske land. Plikten til å svare arbeidsgiveravgift etter § 16-3 består imidlertid så lenge vedkommende er norsk statsborger og lønn utbetales fra arbeidsgiver i Norge.

Folketrygdkontoret for utenlandssaker og Norsk Arbeidsgiverforening har i sine uttalelser pekt på de samme problemene.

Del 3. Bestemmelser om retten til ytelser

Kapittel 1 – Ytelser ved sykdom, svangerskap og fødsel

Artikkel 12

Rikstrygdeverket har i den senere tid opplevet at svensk försäkringskassa har nektet stønad etter sykehjelpsoverenskomstens artikkel 9 under henvisning til at fødselen har funnet sted før flytting til Sverige. For at det skal gå klart fram at artikkel 12 punkt 2 også omfatter ytelser ved fødsel, foreslås følgende tilføyd til slutt i første punktum: "og ved fødsel som har funnet sted før flyttingen".

Artikkel 13

Når utbetaling av sykepenge går over fra sysselsettingslandet til bosetningslandet kan det forekomme at sykepengene blir redusert. Folketrygdkontoret for utenlandssaker antar at det i slike tilfelle ikke er meningen at differansen skal utbetales av sysselsettingslandet. Dette bør komme klart til uttrykk i konvensjonsteksten.

Artikkel 14

Folketrygdkontoret for utenlandssaker mener at annen setning i nr. 2 bør utgå. Det virker urimelig at den som på grunn av studier, yrke eller av liknende grunner oppholder seg i det annet land ved nedkomst ikke skal få medisinsk stønad i oppholdslandet.

Artikkel 15

Etter *Rikstrygdeverkets* syn bør det i artikkel 15 fastsettes bestemmelse om retten til medisinsk stønad for utsendte arbeidstakere som er omfattet av artikkel 8. Det bør foretas en henvisning fra artikkel 8 til artikkel 15.

Kapittel 2 – Ytelser ved uførhet, alderdom og dødsfall

Grunnpensjon – generelt

Rikstrygdeverket påpeker at det er noe uklart hva som er eller bør være omfattet av begrepet grunnpensjon og tilleggsytelser.

Artikkel 18–20

Rikstrygdeverket påpeker at bestemmelsene i disse artikler etter ordlyden kun omfatter *nordiske statsborgere*.

Rikstrygdeverket vil stille et spørsmålstegn ved rimeligheten og hensiktsmessigheten av å begrense bestemmelsen om grunnpensjon til nordiske statsborgere. Etter Rikstrygdeverkets oppfatning bør disse bestemmelser i likhet med de fleste av konvensjonens øvrige bestemmelser gjøres gjeldende også for de øvrige grupper som er omtalt i konvensjonens artikkel 3.

Artikkel 19

Den tid en person er trygdet under opphold i utlandet bør etter *Folkestrygdekontoret for utenlandssakers* syn regnes som botid, forutsatt at trygden omfatter pensjonsdelen. En slik utvidelse vil også komme nordiske sjømenn som bor utenfor Norden og arbeider på norsk skip, til gode hvis de ved oppnådd pensjonsalder flytter tilbake til sitt hjemland.

Rikstrygdeverket fremhever at det bør føyes til "når barnet har en av sine foreldre i live" sist i artikkel 19 punkt 3. Det vil dermed gå klart fram at den særlige beregningsregel ved etterlattepensjon til barn i artikkel 19 punkt 3 ikke skal gjelde i de tilfeller hvor begge foreldrene er døde. Vedlegg 1 D Norge pkt. 6 bokstav c kan da utgå.

I tilknytning til artikkel 19 nr. 5 annet punktum bør det etter vår mening vurderes om det ikke skal foretas en avkortning når den samlede botid i de to land er mer enn 40 år.

Artikkel 20

Det bør etter Rikstrygdeverkets mening på ny vurderes om ikke karenstida i artikkel 18 helt kan sløyfes når pensjonstilfellet inntreffer etter flytting.

Tilleggspensjon

Rikstrygdeverket antar at det har vært meningen å videreføre det prinsippet som artikkel 5 a i 1955-konvensjonen gir uttrykk for. Dette bør gå klart fram av konvensjonen.

Når det gjelder etterlattepensjon, bør sammenligningen foretas på grunnlag av bruttopensjonene før fradrag på grunn av forventet ervervsinntekt.

Kapittel 3 – Ytelser ved yrkesskade

Artikkel 24

Rikstrygdeverket forstår kommentarene i utredningen dithen at det legges opp til en samordning, som går ut på at det land hvor yrkesskaden har oppstått skal redusere sine ytelser som følge av ytelser som tilstås fra annet nordisk land. Det bør presiseres nærmere i konvensjonen at samordningen i tilfelle skal skje på denne måten. For at slik samordning skal kunne skje i praksis, må de tilfelle hvor personer flytter til annet nordisk land med ytelser, p. g. a. yrkesskade følges opp med henblikk på samordning med eventuelle tilståtte ytelser fra tilflyttingslandet.

Ytelsene fra det land der yrkesskaden fant sted, bør etter Rikstrygdeverkets oppfatning utgjøre et garantert minimum for de samordnede ytelser.

Folketrygdkontoret for utenlandssaker antar at en yrkesskadet som ikke får full dekning i det landet han bor eller oppholder seg, allikevel ikke skal ha dekket egenandelen fra folketrygden.

Artikkel 25

Forslaget til nr. 1 har etter Rikstrygdeverkets syn fått en ordlyd som vil kunne forstås mere snevert. Uttrykket "kan ytelser ved yrkessykdom tilstås . . .", vil således kunne forstås slik at det ikke er nok at vedkommende person har vært utsatt for skadelig påvirkning under arbeid, men at vedkommende også faktisk må fylle vilkårene for rett til særytelser ved yrkesskader for at konvensjonens bestemmelse skal komme til anvendelse. Med "ytelser ved yrkessykdom" forstår vi da mest naturlig utføringsspenger, pensjon og månedstatning og ikke eventuelle særytelser under skadepåvirkning. Etter någjeldende bestemmelse vil all yrkesbetinginget skadepåvirkning bli tatt med ved den endelige vurdering selv om påvirkningene i det enkelte land har vart så kort eller har vært så vidt begrenset at lidelsen ikke kan godkjennes som yrkessykdom i et eller flere nordiske land. Vi foreslår derfor at den gjeldende ordlyden i artikkel 12 første ledd i konvensjonen opprettholdes, men at teksten etter siste komma sløyfes slik at ansvaret blir liggende i det landet der virksomheten sist ble utøvet. Bestemmelsen blir dermed enklere å praktisere.

Del 4. Øvrige bestemmelser

Artikkel 27

Både Rikstrygdeverket og Folketrygdkontoret for utenlandssaker antar at det vil være behov for en egen administrasjonsavtale for å få etablert faste rutiner for meldinger m. v.

Det blir også pekt på at det er viktig å få klarlagt hvilke instanser i de forskjellige land som skal ta seg av de oppgaver som må løses i felleskap.

Artikkel 30

Etter *Rikstrygdeverkets* syn må en kunne kreve refusjon i etterbetalingsbeløp fra det annet land uten å stille krav om at det for meget utbetalte skal være mottatt i ond tro. Det bør således etableres en absolutt refusjonsrett i et slikt tilfelle uansett om det kan sies å ha oppstått tilbakebetalingsplikt i henhold til lovgivningen i det land som krever refusjon. Dette bør sies uttrykkelig i konvensjonen.

Artikkel 33

Folketrygdkontoret for utenlandssaker antar at denne bestemmelsen tar sikte på å utelukke alle som er trygdet utenfor Norden fra reglene om grunnpensjon og tilleggspensjon.

Dette gjelder personer som er trygdet i utlandet etter § 1-2, nr. 1, annet ledd, § 1-2, nr. 3, tredje ledd, bokstav a-forskriftene og § 1-4, bokstav b. Det vises ellers til det som er uttalt under artikkel 19. Vi reiser spørsmålet om ikke denne bestemmelsen også rammer nordiske sjømenn på norske skip dersom sjømannen er bosatt utenfor Norden.

D. Island

Der er afgivet uttalelser af Rigsforsikringsanstalten, socialministeriet, Islands arbejdsgiverforbund, udenrigsministeriet og finansministeriet.

Generelle synspunkter

De indkomne udtalelser om konventionsforslaget er overvejende positive, og Rigsforsikringsanstalten, socialministeriet og Islands arbejdsgiverforbund fremfører ingen indvendinger. Udenrigsministeriet har intet at bemærke til forslagens materielle bestemmelser.

Afsnit I

Artikel 2

Finansministeriet gør opmærksom på den omstændighed, at almindelige børnebidrag i Island nu følger skatteretlige regler, men finder dog, at det ikke vil volde vanskeligheder, at disse ydelser omfattes af konventionen.

Afsnit II

Artikel 10

Finansministeriet lægger vægt på, at grænsen mellem skatter, som omfattes af skatteaftaler, og afgifter, som omfattes af tryghedskonventionen, må være klar, men finder, at eventuelle tvivlsspørgsmål sandsynligvis let vil kunne løses af vedkommende myndigheder.

Afsnit III

Artikel 21

Finansministeriet udtaler sig positivt om de foreslåede bestemmelser om tillægspension og finder det naturligt, at de islandske pensionskasser omfattes af konventionen. Samtidig gør man opmærksom på, at en særlig lovgivning vil være nødvendig for Islands vedkommende og må forbedres.

Afsnit IV

Artikel 37

Udenrigsministeriet finder, at bestemmelserne om ratifikationsdokumenternes deponering må ændres.

E. Sverige

Efter remiss har yttranden över nordiska socialkonventionsutskottets förslag till Ny Nordisk Trygghetskonvention (NU A 1979:23) avgetts av socialstyrelsen, riksförsäkringsverket, riksskatteverket, arbetsmarknadsstyrelsen, statens invandrarverk, statens personalpensionsverk, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, Försäkringskassförbundet, Arbetslöshetskassornas samorganisation, Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), SACO/SR, Utlandssvenskarnas förening, Sveriges redareförening och Svenska sjöfolksförbundet. Försäkringskassförbundet har bifogat yttranden från 7 försäkringskassor.

Riksföreningen för Cystisk Fibros (RfCF) har därtill kommit med yttrande.

Generella synpunkter

Förslaget till ny konvention har bland remissinstanserna rönt ett positivt mottagande. Bl. a. *riksförsäkringsverket*, *Försäkringskassförbundet*, *SAF*, *LO*, *TCO*, *SACO/SR* och *Utlandssvenskarnas förening* uttalar sig generellt för förslaget som de anser innebära väsentliga förbättringar och förenklingar i förhållande till gällande konvention.

Statens invandrarverk understryker behovet av information om konventionens regler och tillämpning. Flera instanser betonar också vikten av ett nära samarbete mellan de tillämpande myndigheterna.

SAF menar bl. a. att ett väsentligt led i bedömningen av värdet av konventionen är i vilken utsträckning frågor som faller under denna kommer att handläggas på ett smidigt sätt av de berörda myndigheterna. För att nå detta mål är det nödvändigt att myndigheterna i de nordiska länderna ges tillfälle att förhandla om tillämpningsdirektiv. Därvid bör enligt *SAF* även arbetsmarknadsorganisationerna beredas möjlighet att påverka de praktiska besluten. Det är vidare nödvändigt att de lokala handläggande

organen har tillräckliga kunskaper för att på ett effektivt sätt kunna arbeta med frågor som faller inom konventionens ram. De ansvariga myndigheterna i respektive land måste förbättra förutsättningarna för de lokala myndigheternas handläggning av dessa ärenden.

SACO/SR vill samtidigt som man tillstyrker konventionen påpeka att det är väsentligt att samordna de sociala trygghetssystemen i de nordiska länderna så att länderna inte kommer till alltför olika resultat, vilket kan försvåra konventionens praktiska tillämpning.

Avdelning I. Allmänna bestämmelser

Enligt *SAF* hade det varit önskvärt om definitionerna i artikel 1 även omfattat begrepp som tar sikte på de försäkrades situation, exempelvis uttrycken "gränsgångare", "vistelse", "utsänds", "anställd", "sysselsatt" och "bosatt".

Utlandssvenskarnas förening ifrågasätter bestämmelsen i artikel 3 d) som vidgar den personkrets som omfattas av konventionen även till sådana utomnordiska medborgare som ej är flyktingar eller statslösa. Den sociala tryggheten för dessa kategorier bör i stället byggas ut reciprokt genom bilaterala konventioner mellan nordiska och icke-nordiska länder.

Avdelning II. Bestämmelser om tillämplig lagstiftning

Samtliga remissinstanser som uttalar sig i frågan tillstyrker i princip de föreslagna reglerna om tillämplig lagstiftning i artiklarna 6–11. Ett flertal instanser har dock synpunkter på speciella punkter.

Vad avser specialreglerna för sjömän i artikel 6 anser *Sveriges redareförening* att dessa i huvudsak är klarläggande och riktigt avfattade. Föreningen är dock tveksam till förslaget konsekvenser när det gäller icke-nordiska sjömän bosatta i nordiskt land. Dessa borde enligt föreningen följa samma regler som de nordiska medborgarna för att minska antalet lagstiftningar som kan gälla på ett fartyg.

Svenska sjöfolksförbundet vill i enlighet med gällande regler i Sverige utsträcka sjömännens skydd i flagglandet även efter anställningens upphörande genom följande tillägg till artikel 6 andra stycket "Bosättningen skall anses bestå efter anställningens upphörande så länge nordisk medborgare är inskriven i ett nordiskt lands sjömansregister".

Riksförsäkringsverket påpekar att reglerna i artikel 7 första stycket om försäkring i sysselsättningslandet för sådana förmåner som grundas på förvärvsarbete för svenskt vidkommande innebär att svensk medborgare, som för svensk arbetsgivares räkning utför arbete i annat nordiskt land utan att vara utsänd, ej längre har möjlighet att tjäna in svensk tilläggs-pension. Ej heller torde svensk medborgare vid arbete hos svenskt dotterföretag i annat nordiskt land kunna fortsätta att tjäna in rätt till svensk tilläggs-pension på grundval av s. k. ATP-förbindelse (II kap. 2 § AFL).

Utsändningsreglerna i artikel 8 kommenteras bl. a. av *riksförsäkrings-*

verket som ur administrativ synpunkt skulle föredra en regel om att utsändningslandets lagstiftning skall gälla under viss tid 12 eller 24 månader, oberoende av arbetsgivarens antaganden om arbetets varaktighet. Därmed skulle från början klart framgå i vilket land arbetsgivaravgifter skall erläggas.

Riksskatteverket anser i anslutning till artikel 8 att tveksamhet kan uppstå om vad som skall förstås med uttrycket "arbetsgivarens räkning". Många av de svenskar, som för närvarande arbetar i Norge i samband med den norska oljeutvinningen, arbetar inte i regelrätta entreprenader, som den svenska arbetsgivaren åtagit sig, utan har ställts till den norska uppdragsgivarens disposition. Vid tolkning av den s. k. 183-dagarsregeln i det svensk-norska dubbelbeskattningsavtalet har fråga uppkommit vem som vid regelns tillämpning skall anses som den anställdes arbetsgivare: den svenska arbetsgivaren eller den norska uppdragsgivaren. Samma fråga skulle uppstå vid tillämpning av konventionsförslaget regel om utsända. RSV, som förmodar att denna tolkningsfråga inte kan lösas utan kontakt med de övriga nordiska länderna, anser att frågan inte kan lämnas obeaktad. I sak anser RSV att även denna kategori av anställda skall omfattas av artikel 8.

Beträffande artikel 8 punkt 1 menar *SAF* att osäkerhet kan uppstå om med "arbete" avses den av företaget planerade arbetsperioden eller den tid individen faktiskt utför arbete i landet. Ett klagörande är önskvärt. I samma punkt kan enligt *SAF* fråga uppstå om tolkningen av uttrycket "— arbete som beräknas pågå högst 12 månader". Vi utgår från att det är arbetsgivarens planering av arbetet som skall vara avgörande. Texten i nämnda punkt i artikel 8 kan vidare tolkas så att med begreppet "arbetstagar som sysselsätts i ett nordiskt land" avses personer som före utsändningstillfället är anställda av arbetsgivaren och att däri inte inbegripes personer som anställts av arbetsgivaren för att utföra arbete i ett annat nordiskt land i samband med att företaget fått arbetsuppgifter där. Ett klagörande är önskvärt på denna punkt. *SAF*'s uppfattning är att båda dessa kategorier skall omfattas av bestämmelserna i artikel 8.

I artikel 8 punkt 2. anges att om arbetets varaktighet överstiger den beräknade och kommer att vara mer än 12 månader, bosättningslandets regler alltså skall gälla om de behöriga myndigheterna i berörda länder medger det. Av texten framgår enligt *SAF* inte vad som skall gälla om myndigheterna inte godkänner en sådan förlängning. Skall sysselsättningslandets regler tillämpas retroaktivt från första dagen av arbetet i sysselsättningslandet eller från och med 12-månadersperiodens utgång? Föreningen anser för sin del att en retroaktiv förändring av tillämpningen inte bör ifrågakomma. I detta sammanhang kan även frågan aktualiseras om hur man skall förfara då ett arbete som från början beräknats vara mer än 12 månader likväl i praktiken visat sig bli av kortare varaktighet. Då har sysselsättningslandets regler tillämpats medan bosättningslandets regler

skulle ha gällt. Även i detta fall anser SAF att en retroaktiv förändring inte bör ifrågakomma.

Avdelning III. Särskilda bestämmelser om rätt till förmåner

Kapitel 1. Förmåner vid sjukdom och föräldraskap

Socialkonventionsutskottets förslag i kapitlet om förmåner vid sjukdom och föräldraskap godtas i allmänhet utan kommentarer av remissinstanserna. Vad avser artikel 12 anser *Värmlands läns allmänna försäkringskassa* att konventionstexten inte ger entydigt besked hur konventionen skall tillämpas när en kvinna som fött barn flyttar från ett nordiskt land till ett annat under tid hon uppstår ersättning.

Vad avser bestämmelserna i artikel 13 anser dock *statens invandrarverk* att den s. k. 90-dagarsregeln i nu gällande sjukförsäkringsöverenskommelse bort behållas. Verket ifrågasätter om – som socialkonventionsutskottet förutsatt – ett slopande av 90-dagarsregeln kan kompenseras genom administrativt samarbete mellan de olika ländernas försäkringsorgan. Verket anser inte att "traditionerna" är sådana att det är realistiskt att räkna med denna förutsättning. Dessutom är det inte bara en fråga om samarbete mellan försäkringsorganen, det gäller även kontakter med den sjuke, behandlande läkare, eventuell rehabiliteringspersonal osv. Om utskottets förslag antas kommer det att krävas välplanerade administrativa rutiner så att enskilda inte, direkt eller indirekt, drabbas av dåligt fungerande samarbete.

Beträffande artikel 14 anser *Utlandssvenskarnas förening* att andra styckets andra mening bör utgå, då den menar att vårdförmåner alltid bör ges vid förlossning. Det förefaller mindre troligt att en kvinna reser till ett annat nordiskt land endast i avsikt att få vårdförmåner där vid förlossning. Däremot kan t. ex. ett arbetstillfälle för en familjemedlem ha yppat sig i ett annat nordiskt land och den sociala tryggheten bör då inte inskränkas för en havande kvinna.

Svenska sjöfolksförbundet välkomnar möjligheten för sjöman att vid tillfällig vistelse i annat nordiskt land få samma vårdförmåner som andra nordiska medborgare.

Samtliga remissinstanser som uttalar sig om de föreslagna hemtransportreglerna i artikel 14, fjärde stycket tillstyrker dessa. *Stockholms läns allmänna försäkringskassa* anser dock att regeln måste förtydligas. Risk föreligger annars för dels tillämpningssvårigheter för respektive land, dels oklarhet för den enskilde om vilken ersättning som kan komma att utgå. *Riksförsäkringsverket* utgår emellertid ifrån att de förbindelseorgan som utses i respektive land för tillämpningen av konventionen upptar diskussion om regeln för att nå en enhetlig tillämpning.

I anslutning till sjukvårdsreglerna vill *socialstyrelsen* för kännedom framföra att möjligheten för finska medborgare att erhålla sjukvård i hemlandet har aktualiserats från kommunalt håll vid flera tillfällen. Därvid

skulle svensk sjukförsäkring svara för kostnaden för vården efter samma grunder som i Sverige. Detta har uteslutande gällt finska medborgare bosatta i Sverige. Motiven för denna önskan har främst varit språksvårigheterna samt önskan att komma närmare hemorten så att anhöriga kan besöka dem. Denna fråga synes inte ha berörts i det föreliggande förslaget.

Statens invandrarverk menar att huvudprincipen givetvis skall vara att vårdnadsansvaret åvilar bosättningslandet. En i förhållande till invandrarerna väl fungerande vård- och behandlingsapparat kräver dock fler språk- och kulturkompetenta anställda inom svensk sjuk- och hälsovård. För Sveriges del gäller det i första hand att ställa utbildningsplatser till förfogande för finskspråkiga invandrare. Tvåspråkighet bör vara en merit vid antagning till sådan utbildning.

Under 1970-talet fick drygt 700 sjuksköterskor och drygt 100 läkare som utbildats i Finland svensk sjuksköterske- respektive läkarlegitimation. För det sistnämnda landet har denna åderlåtning inom sjukvården naturligtvis varit mycket kännbar. Oavsett vilka skäl som ligger bakom just dessa personers flyttning anser SIV det vara dags att utreda vilka för- och nackdelar ett gemensamt fritt nordiskt sjukvårdsområde skulle innebära.

Givetvis kräver ett system med ett gemensamt fritt nordiskt sjukvårdsområde att vissa begränsande regler måste fastställas. Ungefär på samma sätt som även den fria nordiska arbetsmarknaden har sina begränsningar vad beträffar friheten. SIV anser att denna fråga bör bli föremål för vidare utredning.

Det är viktigt att även kostnadsansvaret i den föreslagna modellen regleras. SIV förutsätter att huvudprincipen blir att bosättningslandet står för de totala läkar- och sjukvårdskostnaderna.

Om tiden inte är mogen att utreda och genomföra ett förslag om ett gemensamt fritt nordiskt sjukvårdsområde, eller om förslaget av andra skäl inte är genomförbart, vill SIV med stöd i den gällande sjukförsäkringsöverenskommelsen förorda att möjligheten att söka vård i respektive hemland utvidgas. Särskilt angeläget är det när det gäller vård och behandling av personer med psykiska problem där språksvårigheter lägger hinder i vägen för att möjliggöra adekvat rehabilitering i det sjukvårdsområde som vederbörande tillhör.

Riksföreningen för Cystisk Fibros föreslår att rätten till vårdförmåner under tillfällig vistelse i annat nordiskt land även skall gälla för kroniskt sjuka eller handikappade, som fordrar kontinuerlig eller intermitterande behandling.

Kapitel 2. Förmåner vid invaliditet, ålderdom och dödsfall

Vad avser *folkpensionsreglerna* ifrågasätter *Södermanlands läns allmänna försäkringskassa* om reduceringsregeln (40-delsregeln) inte kan utgå för svensk del. I de fåtal fall där denna regel skall tillämpas uppstår

onödigt administrativt besvär. *Stockholms läns allmänna försäkringskassa* anser det inte klart utsagt om karenstid gäller för vårdbidrag och handikappersättning som självständig förmån. I protokollsanteckning E 7 b) nämns endast att förmånerna skall utgå med oavkortat belopp oavsett bosättningstid. Kassen anser att karenstid inte skall krävas för dessa två kostnadsersättningar.

I punkt E 8 i protokollet inskränks rätten att ta med sig handikappersättning som självständig förmån utanför Norden. Kassen ställer sig frågande till varför inte denna inskränkning skall gälla även vårdbidrag.

Enligt sistnämnda punkt kan vidare inte folkpensionsdelen av förtidspension på arbetsmarknadsmässiga grunder uppbäras utomlands. Bakgrunden är att förhållandena på den svenska arbetsmarknaden motiverar rätten till förmånen. Kassen finner det inkonsekvent att inte en motsvarande inskränkning av rätten till pension görs på tilläggs pensions sidan.

I övrigt tillstyrks *tilläggs pensions reglerna* av de remissinstanser som kommenterar dem utom av *statens personalpensionsverk* som påpekar att då sådan pension, intjänad i varje land, också skall utbetalas från respektive land, de maximeringsregler sätts ur spel som gäller enligt tilläggs pensions bestämmelserna inom varje land för sig. Den som under sitt verk samma liv haft en jämn arbetsinkomst, kan få en betydligt bättre sammanlagd tilläggspension, om inkomsten härrör från anställningar i t. ex. två länder i jämförelse med den pension som skulle utgått om alla anställningar fullgjorts i endast ett land.

Om man valt principen att tilläggspension, baserad på intjänandeår i alla de nordiska länderna, alltid skall bestämmas enligt lagstiftningen i det land där pensionären är bosatt, skulle denna effekt ha undvikits.

Kapitel 3. Förmåner vid arbetskada

Arbetsmarknadsstyrelsen anser att av förslaget inte klart framgår om andra förmåner än kontant ersättning, såsom genomgång av arbetsprövning, yrkesutbildning och liknande prestationer skall föranleda ersättningskrav från bosättningslandet gentemot sysselsättningslandet. Att så icke är avsett bör framgå åtminstone i kommentaren. Möjligheten för i Norden bosatt person att erhålla yrkesutbildning i annat nordiskt land som arbetsvårdsåtgärd, då motsvarande utbildning saknas i hemlandet, dock under förutsättning att utbildningsbidrag utgår från hemlandet, bör kanske nämnas i kommentaren.

Kapitel 4. Förmåner vid arbetslöshet

Arbetsmarknadsstyrelsen påpekar att 1976 års arbetslöshetsöverenskommelse inte omfattar det kontanta arbetsmarknadsstödet som dock föreslås omfattas av konventionen. Konventionen bör också omfatta även detta stöd och konventionen eller överenskommelsen kompletteras med regler om hur detta stöd skall regleras.

AMS påpekar vidare att i den svenska lagstiftningen om arbetslöshetsförmåner finns inget krav på bosättning i Sverige. Enligt konventionen skall dock den som ej är anställd omfattas av lagstiftningen i bosättningslandet vilket i viss mån är en skärpning i förhållande till nu gällande regler. Regeln får dock ses som en förbättring.

Arbetslöshetskassornas samorganisation framför önskemål om viss ändring i arbetslöshetsöverenskommelsen rörande medflyttande makas/makes rätt till förmåner i Sverige och efter flyttning hit.

Utlandssvenskarnas förening anser att arbetslöshetsöverenskommelsen bör inarbetas i konventionen.

Avdelning IV. Övriga bestämmelser

Beträffande artikel 29 menar *riksförsäkringsverket* att denna bör omformas i enlighet med motsvarande bestämmelse i de senaste bilaterala avtal Sverige slutit. I dessa har intagits bestämmelser innebärande att ansökan om förmån, som ingivits i ett fördragsslutande land skall anses som ansökan om motsvarande förmån i det andra fördragsslutande landet. Härigenom åläggs de berörda försäkringsorganen viss aviseringsskyldighet. Denna skyldighet är begränsad till de fall, då uppgifter föreligger, att den sökande förvärvat arbetat i det andra landet.

Reglerna om återbetalningsskyldigheter i artikel 30 bör enligt *SACO/SR* förtydligas. Tillämpningen fordrar samråd. *Stockholms läns allmänna försäkringskassa* anser att artikel 30 är otillräcklig för att förhindra dubbla grundpensionsförmåner på ett effektivt sätt. Kassan avser situationen då en pensionstagare flyttat från ett nordiskt land till ett annat och blir berättigad till retroaktiv grundpension i inflyttningslandet för tid då samma förmån utgetts från utflyttningslandet. Kassan efterlyser en direkt regel som möjliggör för utflyttningslandet att från inflyttningslandets pensionsorgan återfå för mycket utbetald pension från den retroaktivt beviljade pensionen.

Malmö allmänna försäkringskassa föreslår att artikel 31 andra stycket ges följande lydelse: "Bidragsförskott får inte beviljas för samma tid, som bidragsförskott utgått från annat nordiskt land".

De nordiska länderna föreslås därmed ta kostnaderna för felaktigt utbetalda förskott utan att kräva den enskilde.

Vad avser reglerna om hemsändning i artikel 32 betonar *statens invandrarverk* att de bör utnyttjas med stor försiktighet.

I linje med de principer som hela konventionsförslaget bygger på bör hemsändning komma ifråga bara när anknytning till vistelselandet uppenbart saknas och vederbörande vistats i landet endast kort tid, mindre än två år. En sådan bestämmelse skulle bättre överensstämma med de regler som numer tillämpas när man prövar ansökningar om svenskt medborgarskap. Hur den sökande klarat sin försörjning under vistelsetiden i Sverige saknar avgörande betydelse vid en sådan bedömning såvida han inte för-

sörjt sig genom att begå brott eller på annat oärligt sätt. Med den tidsgräns som utskottet föreslår skulle man kunna tänka sig en situation där hemsändning är beslutad och skall verkställas samtidigt som personen ifråga uppfyller villkoren för svenskt medborgarskap. Ett beviljat medborgarskap kan då i denna konstruerade situation bli ett hinder mot verkställighet.

Hemsändning är ett institut som används mycket sällan. Det kan diskuteras om denna avlägsnandeform skall finnas kvar. SIV utgår från att institutet bör finnas kvar och vill då understryka att det är viktigt att vistelselandet så snabbt som möjligt tar ställning till var ansvaret för personen ifråga bör ligga, hos vistelselandet eller hos hemlandet. Särskilt angeläget är det att ett sådant ställningstagande sker snabbt när det gäller ungdomar som "flyter omkring" utan något egentligt hemland eller vistelseland.

BILAGA 4

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över ministerrådsförslaget

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett ministerrådsförslag, B 34/s om ny nordisk konvention om social trygghet. Vid det för social- och miljöutskottet och Nordiska ministerrådet-social- och hälsovårdsministrarna gemensamma mötet i Reykjavík den 19 augusti 1980 lämnades en orientering om det förslag som Nordiska socialkonventionsutskottet framlagt:

"Ny Nordisk Trygghetskonvention. Förslag från Nordiska socialkonventionsutskottet" som utgivits som *NU A 1979:23*. Vid social- och miljöutskottets möte i Stockholm den 23 januari 1981 deltog Nordiska socialkonventionsutskottet i sin helhet för att redogöra för tidtabell för och innehållet i det slutliga förslaget. Social- och miljöutskottets slutbehandling av ministerrådsförslaget skedde vid mötet i Helsingfors den 23 februari 1981.

1. Tidigare rådsrekommendationer beträffande nordiska medborgares sociala trygghet

År 1955 undertecknades den nordiska konventionen om social trygghet. År 1967 trädde den nordiska sjukförsäkringsöverenskommelsen i kraft. Nordiska socialkonventionsutskottet tillsattes i november 1972. Uppgiften var att företaga en allmän översyn av den nordiska trygghetskonventionen. Socialkonventionsutskottet framlade förslag till ny nordisk sjukförsäkringsöverenskommelse (*NU 1975:11*), som trädde i kraft år 1975. Förslag till bestämmelser i trygghetskonventionen om grundpensionering utarbete-

des därefter (*NU 1975:22*). De trädde i kraft år 1978. Det förslag som nu presenteras (*NU A 1979:23*) utgör en allmän revision av trygghetskonventionen.

Nordiska rådet har genom åren tagit en rad initiativ på sociallagstiftningens område. I rekommendation *nr 6/1953* förordades att de drygt tiotal nordiska avtal som ingåtts på socialförsäkringsområdet borde samlas i en enda konvention om social trygghet. I och med att den nordiska trygghetskonventionen undertecknades vid ett nordiskt socialministermöte hösten 1955 var syftet med denna rekommendation uppnått. I rekommendation *nr 9/1967* förordades att kompletteringar vidtogs i 1955 års trygghetskonvention, i rekommendation *nr 10/1967* att lagstiftningen om pensionsförsäkring förenhetligades och i rekommendation *nr 11/1967* framfördes motsvarande önskemål beträffande lagstiftningen på sjukförsäkringsområdet.

Andra mera betydande rekommendationer på socialförsäkringsområdet vars syfte uppfyllts helt eller delvis har gällt likställighet i fråga om sociala förmåner för sjömän (*nr 32/1958*), samordning av ålderspension (*nr 10/1959*), samordning av änke- och invalidpensionering (*19/1962*), tillgodoräkande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt (*nr 26/1963*), ersättning för vård vid barnsövd i annat nordiskt land än hemlandet (*nr 24/1972*) samt överflyttning av sjukhjälpförsäkrade (*nr 7/1973*).

Rekommendationer som det inte varit möjligt att genomföra har avsett socialhjälpslagstiftningens samordning (*nr 21/1965*), nordisk minimistandard rörande sociala förmåner (*nr 8/1967*) samt enhetliga regler för sjukhjälp utanför Norden (*nr 23/1972*).

2. Ministerrådsförslaget B 34/s

Ministerrådet hemställer om Nordiska rådets yttrande över förslaget till ny nordisk konvention om social trygghet. Konventionen avser Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. I bilaga 1 återfinns socialkonventionsutskottets förslag till reviderad trygghetskonvention. Motiven till konventionsförslaget redovisas i bilaga 2. Bilaga 3 består av fem ländervisa remissammanfattningar.

I inledningen till trygghetskonventionen fastslås att nordiska medborgare som arbetar eller vistas i annat nordiskt land än hemlandet tillförsäkras i huvudsak samma sociala trygghet som vistelselandets medborgare.

Avdelning I i konventionen tar upp allmänna bestämmelser. I artikel 2 preciseras att konventionen vid varje tillfälle är tillämplig på lagstiftningen beträffande (a) förmåner vid sjukdom och föräldraskap, (b) förmåner vid invaliditet, ålderdom eller dödsfall, (c) förmåner vid arbetsskada, (d) förmåner vid arbetslöshet, (e) allmänna kontantförmåner för barn och (f) social omvårdnad. En årligen ajourförd förteckning över de lagar som omfattas av konventionen upprättas. I artikel 3 stadgas att konventionen förutom nordiska medborgare också gäller flyktingar, statslösa med flera.

Avdelning II i konventionen gäller tillämpningen av lagstiftningen.

Regler för sjömäns och gränsarbetares sociala trygghet meddelas i artiklarna 6 och 7.

Avdelning III består av särskilda bestämmelser beträffande under (a) – (f) angivna områden. Grundpension erhålles efter tre års vistelse i inflyttningslandet. Dessförinnan erhålles grundpension enligt utflyttningslandets regler. Sammanlagt fyrtio års vistelse i Norden krävs för erhållandet av full grundpension. Samordning av tilläggs pensionsrätt som inarbetats i olika nordiska länder sker. Förmåner vid arbetsskada regleras i artiklarna 24 och 25. I artikel 26 sägs att förmåner vid arbetslöshet utgår i enlighet med 1976 års överenskommelse om tillgodoräknande av kvalifikationsperioder m. m. när det gäller rätt till ersättning vid arbetslöshet.

I avdelning IV meddelas övriga bestämmelser. I artikel 27 sägs att samarbete skall ske länderna emellan för att säkerställa en enhetlig nordisk tillämpning av trygghetskonventionens bestämmelser.

Skydd mot obefogad hemsändning för medborgare som uppbär socialhjälp meddelas i artikel 32. Konventionen skall ratificeras. När den nya konventionen träder i kraft upphör 1955 års trygghetskonvention att gälla. I en bilaga till konventionen preciseras bestämmelserna rörande tillämpningen av nationell lagstiftning ländervis. I avslutningen återfinns förteckningar över tillämpliga lagar.

3. För utskottet tillgängligt material

Socialkonventionsutskottets förslag till ny nordisk trygghetskonvention – *NU A 1979:23* – avlämnades i december 1979. Under år 1980 har detta förslag varit utsänt på bred remiss till myndigheter och organisationer i de fem nordiska länderna. Kortfattade ländervis sammanställningar av remissutfallet har fogats till ministerrådsförslaget som bilaga 3. Samråd har ägt rum mellan social- och miljöutskottet och ministerrådet – social- och hälsovårdsministrarna den 19 augusti 1980 i Reykjavík på grundval av det konventionsförslag som publicerades i *NU A 1979:23*. Social- och miljöutskottet har behandlat ett på grundval av remissbehandlingen reviderat förslag till trygghetskonventionen vid sitt möte i Stockholm den 22–23 januari 1981. Därvid deltog Nordiska socialkonventionsutskottets medlemmar såsom sakkunniga. Utskottet finner mot denna bakgrund att ärendet beretts på ett tillfredsställande sätt. Utskottet har ej funnit skäl att föreslå någon remittering av ministerrådsförslaget i Nordiska rådets regi.

4. Utskottet

Till målen för samarbetet i Norden hör att undanröja hinder för nordiska medborgare som vill besöka eller bosätta sig i ett nordiskt grannland.

1954 års överenskommelse om gemensam arbetsmarknad, 1955 års trygghetskonvention och 1957 års passöverenskommelse tillhör de närmsta resultaten av efterkrigstidens nordiska samarbete. Den nordiska trygghetskonventionen tillförsäkrar flyttande nordbor i huvudsak samma

sociala trygghet som inflyttningslandets egna medborgare. Utan trygghetskonventionen skulle intentionerna med 1954 års arbetsmarknadsöverenskommelse inte ha kunnat förverkligas. De cirka en miljon flyttningar som skett de nordiska länderna emellan sedan år 1954, av vilka merparten berört Finland och Sverige, visar att trygghetskonventionens betydelse varit stor.

Det är av stor vikt, anser utskottet, att samtidigt som nya nordiska samarbetsområden beträdes så bör man slå vakt om de betydande landvinningar som gjorts inom det nordiska samarbetet genom åren.

Det förslag till ny nordisk konvention om social trygghet som nu föreligger är resultatet av ett nästan tioårigt utrednings- och förhandlingsarbete. I yttrande *nr 4/1980* framhöll Nordiska rådet att förändringar i mera betydande nordiska antal inte bör vidtagas utan att Nordiska rådet – i enlighet med artikel 46 i det nordiska Helsingforsavtalet – beretts möjlighet att yttra sig. I punkten 9 i samma yttrande förordades att ett ministerrådsförslag beträffande revisionen av trygghetskonventionen borde föreläggas Nordiska rådet.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att ett ministerrådsförslag, baserat på ett enhälligt förslag från Nordiska socialkonventionsutskottet, förelagts Nordiska rådets 29:e session.

Det mottagande som socialkonventionsutskottets förslag (*NU A 1979:23*) fått bland remissinstanserna har varit övervägande positivt.

Social- och miljöutskottet noterar med tillfredsställelse att flera av de frågor som genom åren aktualiserats från Nordiska rådets sida nu kunnat lösas. Det gäller t. ex. avskaffandet av 90-dagarsregeln för sjömän och gränsarbetare vad beträffar rätten till sjukpenning från sysselsättningslandet och frågan om ersättning för de merkostnader som uppstår vid hemtransport av nordbor som plötsligt insjuknar på resa i annat nordiskt land.

Utskottet finner det värdefullt att den nordiska sjukförsäkringsöverenskommelsen nu inarbetats i konventionstexten. Rätten till grund- och tilläggspension vid flyttning i Norden har också reglerats i den nordiska trygghetskonventionen. I likhet med några av remissinstanserna finner social- och miljöutskottet det naturligt, att bestämmelserna i 1976 års överenskommelse om kvalifikationstider m. m. för arbetslöshetsförsäkrade också integreras i trygghetskonventionen.

Därmed uppnås enhetlighet och konventionen blir heltäckande. Denna ändring bör dock ske först efter det att 1976 års överenskommelse om ersättning till arbetslöshetsförsäkrade reviderats.

Social- och miljöutskottet anser det vara en fördel för enskilda medborgare, arbetsgivare och myndigheter att uttaget av avgifter regleras i det nya förslaget till trygghetskonvention på ett enhetligt sätt. Dubbla uttag av avgifter, som kunde förekomma tidigare undvikes därmed. Inte heller skall uppbärande av dubbla förmåner fortsättningsvis vara möjligt.

Enligt artikel 2 i konventionsförslaget skall varje nordiskt land före

utgången av februari månad varje år anmäla förändringar i den till konventionen fogade förteckningen över lagstiftning som berörs av trygghetskonventionen. Utskottet utgår från att Nordiska rådet på lämpligt sätt får information om dessa förändringar. I artikel 18 stadgas att grundpension, invalidpension och efterlevandepension vanligen utgår efter tre års vistelse i ett nordiskt land. Utskottet ifrågasätter om man inte i framtiden kan överväga att göra denna karenperiod kortare.

Det är av utomordentligt stor betydelse att tillämpningen av den nordiska trygghetskonventionens bestämmelser blir enhetlig. Därom skall de nordiska länderna samarbeta i enlighet med artikel 27. Utskottet finner det angeläget att den arbetsgrupp som kommer att tillsättas inleder sitt arbete med omedelbar verkan. Arbetsgruppen, som föreslås bli underställd Nordiska socialpolitiska kommittén, bör även få i uppdrag att informera utåt om trygghetskonventionens syfte och innehåll. I varje nordiskt land bör lättillgänglig information om trygghetskonventionens bestämmelser utarbetas och spridas till breda medborgargrupper.

Artikel 32 ger skydd mot hemsändning av person som stadigvarande vistas i annat nordiskt land och vars huvudsakliga försörjning sker via socialhjälp eller motsvarande. Hemsändning kan emellertid ej ske om vederbörande varit bosatt i mer än fem år i ett nordiskt grannland. Om bosättningen varat i kortare tid skall hemsändning ej ske om familjeförhållanden, anknytningen till bosättningslandet eller andra omständigheter talar däremot. Social- och miljöutskottet förutsätter att hemsändning av myndiga nordiska medborgare under åberopande av denna artikel blott kommer att ske undantagsvis.

Utskottet finner det angeläget att den nya nordiska konventionen om social trygghet snarast träder i kraft. Utskottet förutsätter att trygghetskonventionen också fortsättningsvis ses över och anpassas till kommande förändringar i de nordiska ländernas sociallagstiftning.

Utskottet hemställer att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att snarast ingå en ny nordisk konvention om social trygghet i enlighet med framlagt ministerrådsförslag.

Helsingfors den 23 februari 1981

Liv Andersen (A)

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgaard (FP)

Ashjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Förman

Doris Håvik (s)

Heikki Järvenpää (KoK)

Bror Lillqvist (Sd)

Grethe Lundblad (s)

Ebba Strange (SF)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Sigrid Utkilen (H)

Ministerrådsförslag

om överenskommelse mellan Sverige, Danmark, Finland och Norge om godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Nordiska socialpolitiska kommittén beslutade i maj 1976 att tillsätta en "Arbetsgrupp rörande gemensam arbetsmarknad för social- och medicinalpersonal". Arbetsgruppens uppgifter skulle i huvudsak vara att granska gällande och planerade arbetsmarknadsöverenskommelser för olika personalgrupper inom social- och hälsovården, att gå igenom problem som gällde yrkesgrupper, för vilka överenskommelser inte hade kommit till stånd samt att utreda möjligheterna att genomföra fri arbetsmarknad även för personalgrupper där legitimation endast krävdes i vissa länder.

Arbetsgruppen avlämnade i början av år 1980 betänkandet "Fri arbetsmarknad inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet", *NU A 1979:24*, vilket under år 1980 varit föremål för nationell och nordisk remissbehandling. Arbetsgruppen har därefter gått igenom remissyttrandena och enhälligt föreslagit vissa ändringar i den ursprungliga avtalstexten i betänkandet.

Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) har den 27 februari 1981 beslutat att till Nordiska rådet överlämna ett ministerrådsförslag till "Överenskommelse mellan Sverige, Danmark, Finland och Norge om godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet" (*Bilaga 1*) jämte Arbetsgruppens rörande gemensam nordisk arbetsmarknad för social- och medicinalpersonal skrivelse till Nordiska socialpolitiska kommittén (1981-01-27, *Bilaga 2*) och ländervisa remissammanställningar (*Bilaga 3-6*).

Köpenhamn den 24 februari 1981

Ritt Bjerregaard

Ordförande i Nordiska
ministerrådet

Hans Kühne

Generalsekreterare

BILAGA 1

Förslag till överenskommelse mellan Sverige, Danmark, Finland och Norge om godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet

Sverige, Danmark, Finland och Norge, nedan benämnda de fördragsslutande staterna.

som den 22 maj 1954 träffat överenskommelse om en gemensam nordisk arbetsmarknad,

som anser, att möjligheter till fri rörlighet mellan de nordiska staterna även för de personalgrupper inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet för vilka gäller särskilda nationella krav om godkännande, skulle vara till gagn för den medicinska och sociala utvecklingen i dessa stater,

som anser, att de olika staternas offentligt reglerade utbildning av dessa personalgrupper i de flesta fall är likvärdig, och

som vill eftersträva en tillräcklig utbildningskapacitet för nu nämnda personalgrupper i varje fördragsslutande stat samt en så enhetlig utbildning och lagstiftning som möjligt för dessa grupper,

har överenskommit om följande.

Tillämpningsområde

Artikel 1

Denna överenskommelse är tillämplig på yrkesutövare som *dels* är medborgare i fördragsslutande stat eller i Island och *dels* tillhör någon av nedannämnda yrkesgrupper:

	Yrkesgruppens benämning		
	i Danmark	i Finland	i Norge
1. läkare	læger	lääkärit/läkare	leger
2. tandläkare	tandlæger	hammaslääkärit/tandläkare	tannleger
3. sjuksköterskor	sygeplejersker	sairaanhoitajat/sjukskötare	sykepleiere
4. apotekare	provisorer	proviisorit/provisorer	provisorer
5. sjukgymnaster	fysioterapeuter	lääkintävoimistelijat/fysioterapeuter	fysioterapeuter
6. arbetsterapeuter	ergoterapeuter	toimintaterapeutit/verksamhetsterapeuter	ergoterapeuter
7. barnmorskor	jordemødre	kättilöt/barnmorskor	jordmødre
8. distriktssköterskor	sundhedsplejersker	terveydenhoitajat/hälsovårdare	helsesøstre
9. optiker	optikere	optikot/optiker	optikere
10. psykologer	psykologer	psykologit/psykologer	psykologer
11. receptarier	—	farmaseutit/farmaceuter	reseptarer
12. röntgenassistenter	radiografer	röntgenhoitajat/röntgenskötare	radiografer
13. skötare i psykiatrisk vård	plejere	mielisairaanhoitajat/sinnessjukvårdare	hjelpepleiere i psykiatrisk sykepleie
14. tandhygienister	tandplejere	hammashoitaja, ylempi tutkinto/högre tandskötarexamen	tannpleiere

	Yrkesgruppens benämning		
	i Danmark	i Finland	i Norge
15. tandsköterskor	klinikassistenter	hammashoitajat/tandskötare	tannlegeassistenter
16. tandtekniker	laboratorietandteknikere	hammasteknikot/tandtekniker	tannteknikere
17. undersköterskor	sygehjælpere	apuhoitajat/hjälpskötare	hjelpepleiere i sykepleie
18. veterinärer	dyrlæger	eläinlääkärit/veterinärer	veterinærer

Allmän regel om yrkesutövares godkännande i annan fördragsslutande stat

Artikel 2

Den som i någon av de fördragsslutande staterna vunnit och fortfarande har legitimation, auktorisation eller annan jämförlig form av rättsligt godkännande såsom yrkesutövare som anges i artikel 1 skall under de i denna överenskommelse stadgade förutsättningarna ha rätt att vinna sådant godkännande även i övriga stater där bestämmelser om godkännande gäller.

Vad i föregående stycke sägs om godkännande har motsvarande tillämpning på dels den som har eller är berättigad att få anställning som apotekare i någon av staterna, dels ock den som utan att vara apotekare har rätt att expediera recept på apotek (farmaceut i Finland, reseptar i Norge och receptarie i Sverige).

Även yrkesutövare, som utbildats i fördragsslutande stat där bestämmelser om godkännande av yrkesutövarna icke gäller, skall i de fall som anges i artiklarna 10–19 ha rätt att vinna godkännande i fördragsslutande stat som har bestämmelser om sådant godkännande.

I särskild bilaga redovisas i vilka stater och för vilka yrkesgrupper bestämmelser om godkännande gäller vid överenskommelsens ikraftträdande.

Särskilda krav som kan ställas för godkännande

Krav avseende samtliga yrkesgrupper

Artikel 3

Fördragsslutande stat kan kräva att den som söker godkännande under åberopande av denna överenskommelse har inhämtat tillfredsställande kunskap om lagar och administrativa föreskrifter av betydelse för hans yrkesutövning i staten.

Artikel 4

Danmark, Norge och Sverige kan för godkännande av yrkesutövare kräva att denne har tillfredsställande kunskaper i något av de danska, norska eller svenska språken.

Finland kan för godkännande kräva att sökanden har tillfredsställande kunskaper i det finska språket.

Krav avseende vissa särskilda yrkesgrupper

Artikel 5

För godkännande såsom *läkare* kan fördragsslutande stat kräva, att sökanden fullgjort praktisk tjänstgöring som läkare under så lång tid som krävs för godkännande av läkare i staten.

Artikel 6

För godkännande såsom *apotekare* eller *receptarie* kan fördragsslutande stat kräva, att sökanden under högst tre månader tjänstgjort på apotek i staten.

Artikel 7

För godkännande såsom *barnmorska* kan fördragsslutande stat kräva, att sökanden under högst sex månader fullgjort praktisk barnmorsketjänstgöring i staten under ledning av där godkänd barnmorska.

Artikel 8

För godkännande såsom *distriktssköterska* kan fördragsslutande stat kräva, att sökanden under högst en månad fullgjort praktisk distriktsskötersketjänstgöring i staten.

Artikel 9

För godkännande såsom *tandplejer* kan Danmark kräva, att sökande, som saknar erforderlig utbildning i uppgiften att biträda med insättning och borttagning av tandregleringsapparat, går igenom sådan utbildning.

Bestämmelser rörande yrkesgrupper, för vilka regler om godkännande inte gäller i alla fördragsslutande stater*Kompetenskrav för godkännande i annan stat*

Artikel 10

Rätt att vinna godkännande såsom *ergoterapeut* i Danmark och Norge och *verksamhetsterapeut* i Finland skall tillkomma den som i Sverige genomgått av skolöverstyrelsen godkänd utbildning till arbetsterapeut om tre eller två år eller äldre av styrelsen godkänd utbildning om ett år med kompletterande utbildning under en termin.

Artikel 11

Rätt att vinna godkännande såsom *sundhedsplejerske* i Danmark, *helse-søster* i Norge och *distriktssköterska* i Sverige skall tillkomma den som i Finland genomgått sjukskötartutbildning jämte specialutbildning i hälsovård.

Artikel 12

Rätt att vinna godkännande såsom *optiker* i Finland och Sverige skall tillkomma

a) den som i Danmark genomgått femårig grundutbildning för optiker vid yrkesskola eller, innan överenskommelsen trätt i kraft och blivit tillämplig i fråga om optiker, genomgått lärlingsutbildning för yrket och

b) den som i Norge antingen genomgått grundläggande verkstadsutbildning vid ingenjörshögskola med tillägg av linje för optometri,

eller genomgått linje för optometri vid ingenjörshögskola och därefter praktiserat i yrket minst tre år.

eller erhållit svennebrev i optikerfacket och därefter praktiserat i yrket minst tre år eller genomgått tilläggsutbildning i refraktionering vid ingenjörshögskola.

Artikel 13

Rätt att vinna godkännande såsom *psykolog* i Norge och Sverige skall tillkomma

a) den som i Danmark avlagt psykologie kandidatexamen (cand. psych.) eller psykologisk ämbetsexamen och

b) den som i Finland avlagt psykologie kandidatexamen.

Artikel 14

Rätt att vinna godkännande såsom *röntgenskötare* i Finland och *radiograf* i Norge skall tillkomma

a) den som i Danmark förvärvat bevis som radiograf enligt sundhedsstyrelsens riktlinjer och

b) den som i Sverige genomgått av universitets- och högskoleämbetet samt skolöverstyrelsen godkänd utbildning om två och ett halvt år till röntgenassistent eller motsvarande äldre tvååriga utbildning.

Artikel 15

Rätt att vinna godkännande såsom *sinnessjukvårdare* i Finland och *hjelpepleier* inom området psykiatrisk sykepleie i Norge skall tillkomma

a) den som i Danmark förvärvat bevis som plejer enligt sundhedsstyrelsens riktlinjer av 1977 eller senare och

b) den som i Sverige fullgjort för skötare i psykiatrisk vård gällande krav på utbildning och praktisk tjänstgöring eller motsvarande äldre tvååriga utbildning.

Artikel 16

Rätt att vinna godkännande såsom *tandplejer* i Danmark, *tannpleier* i Norge och *tandhygienist* i Sverige skall tillkomma den som i Finland genomgått utbildning till specialtandskötare. För godkännande i Danmark kan dock enligt artikel 9 krävas viss kompletterande utbildning.

Artikel 17

Rätt att vinna godkännande såsom *tandskötare* i Finland och *tandsköterska* i Sverige skall tillkomma den som i Danmark och Norge genomgått fastställd utbildning till klinikassistent respektive tannlegeassistent.

Artikel 18

Rätt att vinna godkännande såsom *tandtekniker* i Finland och Sverige skall tillkomma

a) den som i Danmark genomgått fyraårig laboratorietandteknikerutbildning vid yrkesskola eller äldre lärlingsutbildning till laboratorietandtekniker och

b) den som i Norge erhållit svennebrev i tandteknikerfacket.

Artikel 19

Rätt att vinna godkännande såsom *hjälpsskötare* i Finland och *hjelpleier* inom området sykepleie i Norge skall tillkomma

a) den som i Danmark förvärvat bevis som sygehjælper enligt sundhedsstyrelsens riktlinjer av 1973 eller senare och

b) den som i Sverige fullgjort för undersköterska gällande krav på utbildning och praktisk tjänstgöring eller motsvarande äldre utbildning om 32 veckor.

Bestämmelser vid godkännande av ny yrkesgrupp

Artikel 20

Innan fördragsslutande stat inför bestämmelser om godkännande för viss i artikel 1 angiven yrkesgrupp som tidigare ej varit föremål för sådan reglering i staten, skall denna uppta överläggningar om förutsättningarna för godkännande med övriga stater för vilka överenskommelsen enligt artikel 31 är tillämplig i fråga om yrkesgruppen.

Artikel 21

Om regler om godkännande för viss i artikel 1 angiven yrkesgrupp införs i stat, där sådana regler icke gäller vid överenskommelsens ikraftträdande, och överenskommelsen enligt bestämmelserna i artikel 31 blivit tillämplig i fråga om yrkesgruppen, upphör bestämmelsen för yrkesgruppen i artiklarna 10–19 att gälla.

Meddelande om de beslutade reglerna skall i god tid före deras ikraftträdande tillställas det svenska utrikesdepartementet.

Godkännande av specialistkompetens

Artikel 22

Har en läkare eller tandläkare förvärvat specialistkompetens i någon av de fördragsslutande staterna erhåller han bevis om samma kompetens i annan fördragsslutande stat under förutsättning

dels att han vunnit obegränsat godkännande såsom läkare respektive tandläkare i denna stat och alltjämt har sådant godkännande, och

dels att ifrågavarande yrkesgren där är erkänd som specialitet enligt de bestämmelser som reglerar läkares respektive tandläkares rätt att beteckna sig som specialist.

Ansökning om godkännande och beslut

Artikel 23

Den som söker godkännande under åberopande av denna överenskommelse skall inför den centrala myndigheten för hälso- och sjukvården respektive veterinärväsendet i staten styrka att han uppfyller villkoren i överenskommelsen.

Godkännande skall meddelas sökande som uppfyller nyssnämnda villkor, om det inte föreligger omständigheter som kan medföra återkallande av godkännandet.

De berörda centralmyndigheterna skall lämna varandra alla de upplysningar som behövs i anledning av gjorda ansökningar om godkännande. De skall även underrätta varandra om godkännanden som meddelas med stöd av denna överenskommelse.

Återkallande av godkännande m. m.

Artikel 24

Har godkännande återkallats av den stat, som ursprungligen meddelade detsamma, skall godkännande som senare meddelats i annan stat återkallas. I övrigt får ett senare meddelat godkännande endast återkallas i enlighet med bestämmelserna i den stat som meddelat detsamma, dock att hänsyn därvid får tas till i annan stat begånget brott eller ådagalagd oskicklighet eller uppenbar olämplighet.

Blir yrkesutövare, som vunnit godkännande i flera fördragsslutande stater, i någon av dessa föremål för judiciell eller disciplinär åtgärd i anledning av sin yrkesverksamhet därstädes eller återkallas för honom utfärdat godkännande, skall den berörda centralmyndigheten i den eller de andra fördragsslutande staterna underrättas om åtgärden eller återkallelsen samt om skälen därför. Sådan underrättelse skall även ske, om yrkesutövaren fått vidkännas inskränkning i rätt att från apotek förskriva läkemedel eller alkohol eller om han frivilligt gett avkall härpå eller på rätten att utöva sin verksamhet.

Allmänna principer

Artikel 25

Den som i enlighet med bestämmelserna i denna överenskommelse vunnit godkännande i någon fördragsslutande stat bör i princip vara berätt-

tigad att söka och erhålla anställning i yrket i denna stat utan hinder av att han inte är medborgare i staten.

Artikel 26

Vid anställning inom yrke som avses i denna överenskommelse bör – med de undantag som följer av artiklarna 6, 7 och 8 – tjänstgöring inom yrket tillmätas samma värde oavsett i vilken av de fördragsslutande staterna den fullgjorts.

Artikel 27

Den som erhållit anställning i annan fördragsslutande stat än den där han ursprungligen godkänts bör i princip vara likställd med motsvarande yrkesutövare i förstnämnda stat såvitt angår rätt till lön och pension samt övriga med anställningen förenade förmåner.

Artikel 28

Envar av de fördragsslutande staterna skall i den mån så befinnes möjligt genomföra ändringar i gällande interna bestämmelser i överensstämmelse med de i artiklarna 25–27 angivna principerna såvitt angår statliga civila tjänster ävensom medverka till att dessa principer vinner tillämpning även på icke statliga tjänster.

Artikel 29

När det gäller anställning av personal som omfattas av denna överenskommelse skall man följa stadgarna i överenskommelsen den 22 maj 1954 om gemensam nordisk arbetsmarknad samt de riktlinjer för nordiskt arbetsförmedlingsarbete som fastställts för dess tillämpning.

De berörda centralmyndigheterna i staterna bör följa utvecklingen på arbetsmarknaden för de i denna överenskommelse avsedda yrkesgrupperna och då särskilda åtgärder finns påkallade göra anmälan därom till den enligt artikel 5 i nyssnämnda överenskommelse tillsatta kommissionen.

Centralmyndigheterna bör vidare fortlöpande lämna varandra uppgifter och upplysningar, som är av betydelse för bedömningen av utvecklingen på arbetsmarknaden för berörda yrkesgrupper.

Artikel 30

De fördragsslutande staterna skall i samverkan följa tillämpningen av överenskommelsen och vidta de ändringar och göra de tillägg i denna vartill utvecklingen kan ge anledning.

Ikraftträdande**Artikel 31**

Denna överenskommelse skall ratificeras och träder i kraft när alla staterna deponerat sina ratifikationsinstrument hos det svenska utrikesdepartementet.

Är en stat ej beredd att tillämpa överenskommelsen på alla de yrkesgrupper som anges i artikel 1 och för vilka bestämmelser om godkännande gäller i staten, skall staten göra skriftlig anmälan till det svenska utrikesdepartementet vid deponeringen av sitt ratifikationsinstrument. I anmälan skall anges de av ifrågavarande yrkesgrupper, på vilka staten är beredd att tillämpa överenskommelsen. Staten kan därefter när som helst på samma sätt meddela att den är beredd att tillämpa överenskommelsen på en eller flera av de övriga yrkesgrupper som anges i artikel 1.

Överenskommelsen blir tillämplig i fråga om varje särskild yrkesgrupp, när alla stater, inom vilka bestämmelser om godkännande för yrkesgruppen gäller, anmält att de är beredda att tillämpa överenskommelsen på den yrkesgruppen. Har överenskommelsen blivit tillämplig i fråga om viss yrkesgrupp som inte är föremål för rättslig reglering i alla fördragsslutande stater, bibehåller den sin tillämplighet utan hinder av att sådan reglering för yrkesgruppen införs i ytterligare stat och att denna inte gör anmälan som nyss sagts.

Artikel 32

När denna överenskommelse blivit tillämplig i fråga om någon av yrkesgrupperna läkare, tandläkare, sjuksköterskor eller fysioterapeuter, upphör den överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad för yrkesgruppen som tidigare träffats mellan de fördragsslutande staterna att gälla, nämligen överenskommelsen den 18 juni 1965 avseende läkare med ändring enligt överenskommelse den 19 augusti 1976.¹

överenskommelsen den 16 december 1966 avseende tandläkare,¹

överenskommelsen den 5 december 1968 avseende sjuksköterskor med ändring enligt överenskommelse den 14 juni 1979² och

överenskommelsen den 17 december 1976 avseende fysioterapeuter.¹

Anslutningsrätt för Island**Artikel 33**

Efter förhandlingar skall Island kunna ansluta sig till denna överenskommelse, såvitt avser en eller flera av de yrkesgrupper som anges i artikel 1.

Om Island ansluter sig till överenskommelsen beträffande viss yrkesgrupp får Island kräva att den som söker godkännande har tillfredsställande kunskaper i det isländska språket.

¹ Ratifikationshandlingarna är deponerade hos det svenska utrikesdepartementet.

² Ratifikationshandlingarna är deponerade hos det norska utrikesdepartementet.

Uppsägning m. m.

Artikel 34

Envar av de fördragsslutande staterna kan uppsäga denna överenskommelse genom skriftligt meddelande till det svenska utrikesdepartementet. Har överenskommelsen uppsagts av någon av staterna, upphör den att gälla efter den frist som sägs i sista stycket.

Sedan överenskommelsen blivit tillämplig i fråga om en viss yrkesgrupp, kan envar av de fördragsslutande staterna anmäla att den inte längre önskar tillämpa överenskommelsen på denna yrkesgrupp. Sådan anmälan skall ställas till det svenska utrikesdepartementet. Har någon av staterna gjort anmälan som nu sagts, upphör överenskommelsen efter den frist som nedan sägs att vara tillämplig på ifrågavarande yrkesgrupp.

Om Island i enlighet med artikel 33 ansluter sig till överenskommelsen beträffande viss yrkesgrupp, skall Island genom skriftlig anmälan till det svenska utrikesdepartementet kunna efter den frist som nedan sägs fråntäda överenskommelsen såvitt angår denna yrkesgrupp.

Uppsägning och anmälan som avses i denna artikel får verkan vid det års- eller halvårsskifte som infaller närmast efter det sex månader förflutit från det uppsägningen eller anmälan kommit det svenska utrikesdepartementet till handa.

Artikel 35

Envar av de fördragsslutande staterna kan med omedelbar verkan sätta överenskommelsen ur kraft i förhållande till en eller flera av de övriga staterna i händelse av krig eller krigsfara eller om andra särskilda nationella eller internationella förhållanden gör det nödvändigt. Övriga staters regeringar skall omedelbart underrättas om beslutet.

Artikel 36

Det svenska utrikesdepartementet skall underrätta de övriga fördragsslutande staterna om

- a) deponering av ratifikationsinstrument;
- b) dagen för denna överenskommelses ikraftträdande enligt artikel 31;
- c) andra i artikel 31 omnämnda förhållanden;
- d) beslut som avses i artikel 21 andra stycket;
- e) uppsägning enligt artikel 34 eller 35 samt den dag då uppsägningen får verkan;
- f) andra i artikel 34 omnämnda förhållanden.

Till bekräftelse härav har de befullmäktigade ombuden för respektive stater undertecknat denna överenskommelse.

Som skedde i Stockholm den _____ i ett exemplar på svenska, danska, finska och norska språken av vilket det svenska utrikesdepartementet skall överlämna bestyrkta avskrifter till de övriga fördragsslutande staterna.

BIHANG

Stater i vilka bestämmelser om godkännande av yrkesutövare som avses i artikel 1 gäller vid överenskommelsens ikraftträdande

Yrkesgrupp	Stat			
	Danmark	Finland	Norge	Sverige
1. Läkare	X	X	X	X
2. tandläkare	X	X	X	X
3. sjuksköterskor	X	X	X	X
4. apotekare	X	X	X	X
5. sjukgymnaster	X	X	X	X
6. arbetsterapeuter	X	X	X	—
7. barnmorskor	X	X	X	X
8. distriktssköterskor	X	— ¹	X	X
9. optiker	—	X	—	X
10. psykologer	—	—	X	X
11. receptarier	—	X	X	X
12. röntgenassistenter	—	X	X	—
13. skötare i psykiatrisk vård	—	X	X	—
14. tandhygienister	X	— ¹	X	X
15. tandsköterskor	—	X	—	(X) ²
16. tandtekniker	—	X	(X) ²	(X) ²
17. undersköterskor	—	X	X	—
18. veterinärer	X	X	X	X

¹ Rättslig reglering gäller för grundutbildningen av sjukskötare och tandskötare.

² Gällande bestämmelser avser anställning inom folktandvården.

Förslag till tilläggsprotokoll till överenskommelsen mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om gemensam nordisk arbetsmarknad för farmaceuter

Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge, som den 2 december 1969 träffat överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad för farmaceuter, har överenskommit att överenskommelsen skall upphöra att gälla den dag, då överenskommelsen den mellan Sverige, Danmark, Finland och Norge om godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och veterinärväsendet trätt i kraft och blivit tillämplig i fråga om apotekare (provisorer).

Till bekräftelse härav har de befullmäktigade ombuden för respektive stater undertecknat detta protokoll. Som skedde i Köpenhamn den ett exemplar på svenska, danska, finska, isländska och norska språken av vilket det danska utrikesdepartementet skall överlämna bestyrkta avskrifter till de övriga fördragsslutande staterna.

BILAGA 2

Till Nordiska socialpolitiska kommittén

Sedan arbetsgruppen rörande gemensam nordisk arbetsmarknad för social- och medicinalpersonal avgivit sitt betänkande *NU A 1979:24* har

detta varit föremål för remissbehandling i de berörda länderna. Arbetsgruppen har gått igenom de inkomna yttrandena i den mån ändringar ifrågasatts i den utarbetade avtalstexten.

Efter betänkandets avgivande har inträffat några ändringar i de i betänkandet redovisade sakförhållandena vilka påkallar ändring i avtalstexten.

Arbetsgruppen får i anledning härav föreslå att avtalstexten ändras på följande punkter.

I. Ändringar föranledda av förändrade sakförhållanden

1. Arbetsterapeuter

Genom förordning den 5 december 1980 (nr 800) har verksamhetsterapeuterna i Finland från den 1 januari 1981 blivit föremål för rättslig reglering. Dessa har vid betänkandets avgivande omfattats av sådan reglering endast i Danmark och Norge, varför i artikel 10 meddelats en specialregel om under vilka förutsättningar finska och svenska yrkesutövare skulle kunna accepteras i Danmark och Norge. Denna regel erfordras i fortsättningen endast för Sveriges del. Artikeln bör följaktligen få följande nya lydelse:

Artikel 10

Rätt att vinna godkännande såsom *ergoterapeut* i Danmark och Norge och *verksamhetsterapeut* i Finland skall tillkomma den som i Sverige genomgått av skolöverstyrelsen godkänd utbildning till arbetsterapeut om tre eller två år eller äldre av styrelsen godkänd utbildning om ett år med kompletterande utbildning under en termin.

2. Tandsköterskor

Genom förordning den 5 december 1980 (nr 800) har tandskötarna i Finland från den 1 januari 1981 blivit föremål för rättslig reglering. Vid betänkandets avgivande förelåg reglering av denna yrkeskategori endast i Sverige, varför den inte blivit föremål för övervägande inom arbetsgruppen. Sedan reglering nu blivit gällande i två länder bör i enlighet med principerna för det föreslagna avtalet utredning även göras beträffande denna yrkeskategori. Sådan har nu också verkställts och av denna framgår att utbildningen i Danmark, Finland, Norge och Sverige får anses vara så likartad att yrkeskategorin bör kunna föras in under avtalet. Arbetsgruppen föreslår i anledning härav att i avtalet införs en ny artikel efter artikel 16 och av följande lydelse:

Artikel 17

Rätt att vinna godkännande såsom *tandskötare* i Finland och *tandsköterska* i Sverige skall tillkomma den som i Danmark och Norge genomgått fastställd utbildning till klinikassistent respektive tannlegeassistent.

Den nya artikeln föranleder en förskjutning av numreringen av de följande artiklarna i överenskommelsen.

Den nya artikeln ger vidare anledning till ändringar i den tabell som ingår i artikel 1 liksom i den som utgör bilaga till överenskommelsen. I den förra tabellen skall efter gruppen nr 14 införas följande rad:

15. tandsköterskor, klinikassistenter, hammashoitajal/tandskötare, tannlegeassistenter. I bilagan skall efter gruppen 14. införas följande: "15. tandsköterskor – X – (X)²."

I båda fallen ger den nytillkomna raden anledning till att numreringen av de följande raderna förskjuts.

3. *Psykologer*

Vid betänkandets avgivande förelåg inte tillräcklig utredning om den nya finska psykologie kandidatexamen för att den skulle kunna anses likvärdig med psykologutbildningen i de länder som hade rättslig reglering av yrket. Utredningen har sedan dess fortsatt och den 27 november 1980 hade arbetsgruppen sammanträde med experter på området.

Med anledning av vad som framkommit vid överläggningen i november finner arbetsgruppen att skäl nu föreligger att likställa den nya finska psykologutbildningen med den som gäller i Norge och Sverige. Artikel 13 bör följaktligen ges följande lydelse:

Artikel 13

Rätt att vinna godkännande såsom *psykolog* i Norge och Sverige skall tillkomma

- a) den som i Danmark avlagt psykologie kandidatexamen (cand. psych.) eller psykologsk ämbetsexamen och
- b) den som i Finland avlagt psykologie kandidatexamen.

II. **Ändringar föranledda av förslag framkomna under remissbehandlingen**

Rubriken. Denna bör i anslutning till förslag av Nordiska arbetsmarknadsutskottet ändras sålunda:

Överenskommelse mellan Sverige, Danmark, Finland och Norge om godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet.

Ingressen. I anledning av ett inom arbetsgruppen väckt förslag har diskuterats huruvida ett tillägg borde göras i ingressen av innebörd att varje stat har att eftersträva att utbildningskapaciteten för de berörda personalgrupperna är tillräcklig för landets behov. Arbetsgruppen har dock funnit att frågan huruvida ett sådant tillägg bör göras i första hand bör prövas av de berörda ministrarna.

Artikel 14. Med anledning av påpekande av svenska skolöverstyrelsen bör de två sista orden i artikeln – "vid yrkesskola" – utgå.

Artiklarna 15 och 19. På grund av de upplysningar som den svenska socialstyrelsen lämnat bör punkterna b) i dessa artiklar omredigeras på följande sätt:

Artikel 15:

”b) den som i Sverige fullgjort för skötare i psykiatrisk vård gällande krav på utbildning och praktisk tjänstgöring eller motsvarande äldre tvååriga utbildning”.

Artikel 19:

”b) den som i Sverige fullgjort för undersköterska gällande krav på utbildning och praktisk tjänstgöring eller motsvarande äldre utbildning om 32 veckor”.

Artikel 24. I denna artikel har arbetsgruppen i förenklingsssyfte inte tagit med de föreskrifter som finns i gällande överenskommelser rörande läkare och tandläkare om skyldighet att i vissa fall rapportera ådömda bestraffningar, begränsad receptutskrivningsrätt m. m. Den danska Sundhedsstyrelsen och det norske Helsedirektorat anser dock att dessa föreskrifter bör bibehållas i den nya överenskommelsen. Arbetsgruppen föreslår att bestämmelserna förs över till den nya överenskommelsen men då så justerade att de i princip blir tillämpliga på alla av överenskommelsen berörda yrkesgrupper. Andra stycket i artikel 24 bör följaktligen få följande lydelse:

Blir yrkesutövare, som vunnit godkännande i flera fördragsslutande stater, i någon av dessa föremål för judiciell eller disciplinär åtgärd i anledning av sin yrkesverksamhet därstädes eller återkallas för honom utfärdat godkännande, skall den berörda centralmyndigheten i den eller de andra fördragsslutande staterna underrättas om åtgärden eller återkallelsen samt om skälen därför. Sådan underrättelse skall även ske, om yrkesutövaren fått vidkännas inskränkning i rätt att från apotek förskriva läkemedel eller alkohol eller om han frivilligt gett avkall härpå eller på rätten att utöva sin yrkesverksamhet.

I anslutning härtill bör i rubriken till artikeln tilläggas ”m. m.”. Rubriken bör sålunda lyda:

Återkallande av godkännande m. m.

Artikel 26. Med anledning av förslag av svensk sjuksköterskeförening bör orden ”tillsättning av tjänst” utbytas mot ”anställning”.

Artikel 29. I enlighet med förslag av Nordiska arbetsmarknadsutskottet bör första stycket erhålla följande ändrade lydelse:

När det gäller anställning av personal som omfattas av denna överenskommelse skall man följa stadgarna i överenskommelsen den 22 maj 1954 om gemensam nordisk arbetsmarknad samt de riktlinjer för nordiskt arbetsförmedlingsarbete som fastställts för dess tillämpning.

Ny artikel efter artikel 29. Från finskt och norskt håll har föreslagits att i överenskommelsen borde intas någon bestämmelse som pekade på behovet av att överenskommelsen följdes upp lämpligen av ett särskilt utskott. Att det är angeläget att utvecklingen på det stora område som överenskom-

31-10-329. Nordiska rådet

melsen omspanner följes har arbetsgruppen understrukt i sitt betänkande (sid. 74). Arbetsgruppen har dock enats om att föreslå att det ges uttryck härför även i själva överenskommelsen genom att en särskild artikel härom tilläggs. Att i denna närmare reglera formerna för uppföljning måste dock anses mindre lämpligt. Den nya artikeln föreslås sålunda få följande lydelse:

De fördragsslutande staterna skall i samverkan följa tillämpningen av överenskommelsen och vidta de ändringar och göra de tillägg i denna vartill utvecklingen kan ge anledning.

Avslutningsvis vill arbetsgruppen anmäla att överenskommelsens genomförande kan komma att kräva lagändringar i de berörda länderna.

Den svenska texten till överenskommelsen med de i skrivelsen föreslagna ändringarna bifogas.

Oslo den 27 januari 1981

På arbetsgruppens vägnar

Håkan Rahm

BILAGA 3

Remissvar Danmark

Oversigt over bemærkninger til aftaleteksten i forslaget til overenskomst om fællesnordisk arbejdsmarked for visse personalegrupper inden for sundhedsvæsenet samt for dyrlæger, som indeholdt i betænkning af 1979: 24.

Artikel 3 og 4

Forbundet for offentligt ansatte, Dansk Kommunal Arbejderforbund, har fundet at artiklerne bør udformes således, at den kontraherende stat "skal" stille de i artikel 3 og 4 nævnte betingelser i stedet for "kan" stille betingelserne.

Artikel 12

Danmarks Optikerforening kan ikke anbefale, at der etableres frit arbejdsmarked for optikere/optometristere i Norden, idet optikere/optometristuddannelserne i de 4 nordiske lande er afgørende forskellige. Såfremt der måtte blive gennemført en ensartet optiker-/optometristuddannelse i de nævnte 4 nordiske lande vil man ikke fra optikerfaget i Danmark have noget at indvende imod, at der til den tid etableres et frit arbejdsmarked for optikere/optometristere i Norden.

Artikel 13

Dansk Psykologforening kan ikke anbefale at arbejdsgruppens forslag følges, idet foreningen ikke finder det rimeligt, at det blot konstateres, at uddannelserne til mag.art. og cand.pæd.psyk. ikke har samme bredde som cand.psyk.-uddannelsen og *derfor* ikke kan medføre automatisk ligestilling med svensk og norsk eksamen. ligesom Dansk Psykologforening finder det beklageligt, at der ikke præciseres retningslinier for individuel bedømmelse. Efter psykologforeningens mening bør der arbejdes for en klarificering af disse vitale områder.

Artikel 17

Foreningen af Dentallaboratorier, Dansk Tandlægeforening og *undervisningsministeriet* har peget på, at der pr. 1. august 1980 er sket ændringer i laboratorietandteknikeruddannelsen, hvorefter der nu findes to kompetencegivende uddannelser i laboratorietandteknik:

1. Basisår+2 års uddannelse i aftagelig protetik.
2. Basisår+2×2 års uddannelse i fast og aftagelig protetik.

Da kategori 1, som har et begrænset arbejdsområde ikke findes i de øvrige nordiske lande, bør overenskomsten ifølge *tandlægeforeningen* begrænses til kategori 2 ved at der i artikel 17 foretages følgende ændringer:

- a. Den som i Danmark har gennemgået en *mindst* 4-årig laboratorietandteknikeruddannelse

Artikel 21

I den danske oversættelse indføres der under det første *at*: "i denne stat".

Artikel 23

Sundhedsstyrelsen har bemærket, at den gensidige underretningspligt mellem de centrale myndigheder er begrænset til tilbagekaldelse af godkendelser, medens der f. eks. i den gældende læge- og tandlægeoverenskomst tillige indeholdes en pligt til underretning om judicielle og disciplinære foranstaltninger og begrænsninger af retten til at ordinere lægemidler samt frivillig afgivelse af retten til at udøve lægevirksomhed. Sundhedsstyrelsen ville foretrække, at den gældende overenskomsts artikel 4, stk. 2, opretholdes i hvert fald for lægers og tandlægers vedkommende.

Sundhedsstyrelsen har endvidere bemærket, at der i slutningen af artikel 23, stk. 1, tales om "vist uduelighed" ved udøvelse af virksomhed, medens der i den nuværende artikel 4 tales om "udvist grov uduelighed" ved udøvelse af lægegerning eller udvist åbenbar uegnethed som læge. Den foreslåede norske og svenske version er i det væsentlige i overensstemmelse med formuleringen i den nuværende artikel 4, og sundhedsstyrelsen foreslår derfor følgende danske formulering efter ordet "eller": udvist grov uduelighed eller åbenbar uegnethed ved udøvelse af virksomheden.

Endelig går sundhedsstyrelsen ud fra at ordet ``godkendt`` i den danske version i sidste linie i artikel 23 skal være ``meddelt``.

Artikel 24–27

De kommunale organisationer samt Københavns og Frederiksberg kommuner har peget på, at den indgåede konvention om samordning af pensionsrettigheder for tjenestemænd i de nordiske lande ikke umiddelbart er anvendelig for tjenestemandsansatte inden for det kommunale område.

Artikel 26

I den danske version mangler ``den hvor vedkommende oprindelig har fået sin godkendelse``.

Iøvrigt

Sluttelig skal det anføres, at *Landssammenslutningen af Hospitalslaboranter* har udtalt, at foreningen er stærkt interesseret i etablering af et frit nordisk arbejdsmarked for hospitalslaboranter, og man er ikke enig i arbejdsgruppens tilbageholdenhed i spørgsmålet, ligesom man ikke kan gå ind for et udvalgsarbejde med det formål at skabe større ensartethed inden for hospitalslaborantuddannelserne i de nordiske lande. Landssammenslutningen af Hospitalslaboranter er naturligvis opmærksom på de forskelle, der er i uddannelserne og som arbejdsgruppen har beskrevet i betænkningen. Imidlertid er det foreningens opfattelse, at alle de omtalte hospitalslaborantuddannelser har et sådant niveau, at der ikke burde være betænkelighed i noget nordisk land ved at anerkende de øvrige landes hospitalslaborantuddannelser som niveaumæssigt ligeværdige med det pågældende lands egne hospitalslaborantuddannelser.

BILAGA 4

Remissvar Norge

Oversikt over endringsforslag til NU A 1979: 24 fremkommet gjennom høringsrunden

Inngressen

Kirke- og undervisningsdepartementet uttaler blant annet:

``Dette departement har ikke noe å bemerke til gjensidig godkjenning av 17 nærmere angitte grupper helsepersonell fra Danmark, Finland og Sverige gjennom egen overenskomst, likevel med det forbehold for optikeryrket som framgår av bemerkningen nedenfor.``

og videre

``Imidlertid bygger utkastet til overenskomst på en sammenligning av utdanningene. Vi finner derfor grunn til å peke på at de opplysninger

utredningen gir om flere av de norske utdanningene, vil være foreldet om relativt kort tid.”

Til slutt i uttalelsen er anført:

”Vi ber Sosialdepartementet ta hensyn til dette når eventuell overenskomst skal utformes slik at det ikke brukes formuleringer som Norge senere kan få vansker med å følge. Det er her særlig tenkt på siste ledd i forslag til innledning av overenskomsten (s. 13).”

Helsedirektøren har i sin uttalelse pekt på ønskeligheten av en form for organisert kontakt mellom de nordiske land for å holde hverandre orientert om endringer av utdanningsplaner etc. vedrørende yrkesgrupper omfattet av overenskomsten.

Artikkel 23 (det nye forslags art. 24)

Helsedirektøren har bemerket at det ikke er tatt med en bestemmelse om plikt for det enkelte lands sentrale helsemyndighet til å underrette øvrige kontraherende stater om judisielle eller disiplinære forføyninger i anledning av lege- eller tannlegevirksomhet. I denne forbindelse har helsedirektøren vist til bestemmelsene om dette i de gjeldende overenskomster for leger og tannleger.

Helsedirektøren anfører bl. a.:

”I Norge har man skjerpet kontrollen med leger for så vidt angår deres forskrivning av bedøvende midler. Blant annet for å sikre at denne kontrollen skal bli mest mulig effektiv, anses det nødvendig fortsatt å ha en bestemmelse om gjensidig underrettelsesplikt ved eventuelle forføyninger.”

For så vidt angår de enkelte yrkesgrupper, har følgende fremkommet:

Leger

Fylkeslegen i Hedmark foreslår at spørsmålet om spesialitet i almenmedisin foreløpig holdes utenfor avtalen, og at godkjenning av denne overlates til innflytningslandets myndigheter i det enkelte tilfelle. Dette fordi kompetansekravene i Norge adskiller seg fra de man har i de øvrige nordiske land.

Provisorer

Norges Farmaceutiske Forening fremhever betydningen av at de enkelte lands utdanningsopplegg blir samordnet.

Fysioterapeuter

Norske Fysioterapeuters Forbund mener at det er nødvendig å kreve kurs/orientering i det enkelte lands helse- og sosiallovgivning.

Jordmødre

Den Norske Jordmorforening, Jordmorskolen i Bergen og Jordmorskolen i Oslo har visse merknader.

Når det gjelder *art.4* anser ikke *Den norske jordmorforening* at språket vil være noe problem for danske og svenske jordmødre som søker stilling i Norge, eller for norske jordmødre som søker stilling i Danmark og Sverige. Imidlertid må det forlanges at jordmødre fra Island og Finland behersker det norske språk før godkjenning som jordmor gis i Norge og tilsvarende for norske jordmødre som søker godkjenning i Finland og Island.

Jordmorskolen i Oslo mener det må settes klarere krav om tilfredsstillende spåkkunnskap enn det som framgår av art. 4. Norge må kreve at jordmor fra kontraherende stat "behersker norsk skriftlig og muntlig, og dette bør vurderes og bekreftes ved den avdelingen vedkommende har utført underordnet jordmortjeneste i et halvt år."

Jordmorskolen i Bergen mener også at det må være en betingelse at jordmor som søker godkjenning i kontraherende stat, behersker språket i staten, men setter ikke så bestemte krav som jordmorskolen i Oslo.

Også til artikkel 7 har Den Norske Jordmorforening og de to jordmorskolene merknader. *Jordmorforeningen* anser det tilstrekkelig med 3–4 måneders praksistid som underordnet jordmor i kontraherende stat før godkjenning som jordmor i staten gis, mens *begge jordmorskolene* setter krav om minst 6 måneders praksistid mot instillingens forslag om inntil 6 måneder.

Helsesøstre

Norsk Sykepleierforbund og *Statens Helsesøsterskole* bemerker til *art. 8* at det bør stilles krav om lengre praksistid for å bli godkjent som helsesøster i kontraherende stat enn foreslått i innstillingen (inntil en måned). *Sykepleierforbundet* finner at det bør stilles krav om *inntil 3 måneders praksistid* og at denne praksis må utføres under veiledning av godkjent helsesøster i staten. *Statens helsesøsterskole* mener det bør settes krav om *inntil 4 måneders praktisk selvstendig arbeid i helsesøsterdistrikt*.

Optikere

Norges Optikerforbund uttaler blant annet at det i overenskomsten, som et tilleggsvilkår, må inntas bestemmelser om "at dersom utdannelse i annet land ikke tilsvarende den som gis hjemme, må kandidaten underkaste seg tilleggsprøve." Bakgrunnen for dette forslaget er at det etter Norges Optikerforbunds oppfatning ikke er likeverdig optikerutdanning i Norden. Forbundet fremhever at norsk optikerutdanning i hovedsak dekker kravene til den Internasjonale og Optiske ligas minimumskrav og at dette ikke er tilfellet for de øvrige nordiske lands utdanningsopplegg for optikere.

I uttalelsen fra *Kirke- og undervisningsdepartementet* er pekt på at "opplysninger gitt i innstillingen, side 114, om optikerutdanningen i Norge er misvisende."

Reseptarer

Norges Farmaceutiske Forening ``er noe betenkt når det gjelder å sløyfe kravet om norsk tilleggseksamen i praktisk farmasi for de finske og svenske reseptarer``.

I uttalelsen fra *Statens reseptarskole* er blant annet anført:

``Hittil har svenske reseptarer og finske farmasøyter som ønsker norsk ekspedisjonsrett avlagt tilleggsprøver i praktisk farmasi I (ekspedisjonsarbeid) og praktisk farmasi II (preparativt arbeid) samt lovkunnskap ved Statens reseptarskole. Erfaringene har vist at apotekarbeidet i Finland og Sverige er så pass forskjellig at disse prøver har vært nødvendige.``

Blant annet på dette grunnlag går Statens reseptarskole imot forslaget om felles nordisk arbeidsmarked for reseptarer.

Radiografer

Norsk Radiografforbund anfører at de er ``redde for at det kan bli økt konkurranse om arbeidsplassene, og i verste fall ``arbeidsgivers marked``.``

Norsk Radiografforbund går imot at radiografer godkjent etter § 7 (overgangsbestemmelse) i forskrifter for godkjenning m. v. av radiografer skal omfattes av overenskomsten.

Hjelpepleiere

Det er blant annet fra LO anført at godkjenningen av hjelpepleiere er generell, og at overenskomsten må endres i samsvar med dette.

Helsedirektøren gjør oppmerksom på et feiltrykk i *artikkel 15* (den finske og den norske teksten), hvor ``hjelpepleier i psykiatrisk sykepleie`` er satt i kursiv istedenfor bare ``hjelpepleier``. Man ville imidlertid ha foretrukket betegnelsen: hjelpepleier (utdanningsretning psykiatrisk sykepleie). Betegnelsen i artikkel 18 måtte da endres til: hjelpepleier (utdanningsretning generell sykepleie).

Tilsvarende endringer måtte videre foretas i oversikten i artikkel 1.

Tannteknikere

I uttalelsene fra henholdsvis *Norges Dentallaboratoriers Forbund* og fra *Norges Håndverksforbund* fremholdes at tannteknikk er et håndverksfag og at yrkesutøverne ikke ønsker å bli innordnet under kategorien helsepersonell. Tannteknikere fra de andre nordiske land vil kunne få godkjent sin utdanning og praksis fra vedkommende land for arbeid her i landet, men for å kunne drive selvstendig næring med leiet hjelp kreves håndverksbrev i henhold til lov om håndverksnæring.

Imidlertid kan verken Norges Håndverksforbund eller Norges Dentallaboratoriers Forbund se at ovennevnte forhold er til hinder for et felles nordisk arbeidsmarked som også omfatter tannteknikere.

Fysiokjemikere

Norsk Fysiokjemikerforbund uttaler at det ``er beklagelig at vår yrkesgruppe ikke inngår i den kommende nordiske avtale om et felles arbeidsmarked også for de helseprofesjoner som ikke tidligere har hatt slik avtale. Vi kan forstå arbeidsgruppens dilemma når det gjelder vår profesjon, men dette burde ikke forhindre at man kommer frem til en avtale``.

Oslo, 10. februar 1981

BILAGA 5

Remissvar Sverige m. m.

Översikt å yttranden över betänkandet NU A 1979: 24 i vad angår förslag till ändringar i överenskommelsen

Rubriken

Nordiska arbetsmarknadsutskottet (NAUT) anser att överenskommelsens rubrik kan ge anledning till missförstånd och föreslår att den ändras t. ex. så ``... om godkännande av yrkesutövning inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet``.

Överenskommelsens tillämpning på icke-nordisk medborgare som fått sin utbildning i nordiskt land

Statens invandrarverk anser det vara av stor vikt att överenskommelsen också kommer att gälla för även icke-nordiska medborgare som erhåller sin utbildning eller legitimation för yrket i nordiskt land. Om inte denna utvidgning görs, sker en diskriminering mot invandrare som är oförenlig med jämlikhetsmålet för den svenska invandrapolitiken. Det bör vara utbildningarnas likvärdighet som är avgörande, inte medborgarskapstillhörighet. Om medborgarskapstillhörigheten blir avgörande kan en yrkesutbildad icke-nordbo räknas som obehörig i annat nordiskt land än det han fått sin utbildning i. Denna fråga var aktuell redan 1958. I Nordiska rådets rekommendationer för veterinärer punkt 2 rekommenderades regeringarna att undanröja eventuella hinder att erhålla behörighet som veterinär, vilka grundar sig på medborgarskap.

Svensk sjuksköterskeförening anser att rätt till godkännande i annan nordisk stat bör tillkomma även de icke-nordiska medborgare, som fått sin yrkesutbildning i nordiskt land.

Artikel 24

Svensk sjuksköterskeförening anser att artiklarna 2 och 24 ter sig motsägelsefulla. I artikel 24 talas om icke-nordiska medborgare till skillnad mot artikel 2.

Artikel 25

Enligt *Svensk sjuksköterskeförening* bör det tydligare framgå att här är fråga om "yrkesmässiga" meriter. Uttrycket "Tillsättning av tjänst" bör vidare ändras till "Anställning".

Artikel 28

NAUT förordar en mera aktiv formulering av artikeln, nämligen "När det gäller anställning av personal som omfattas av denna överenskommelse skall man följa stadgarna i överenskommelsen den 22 maj 1954 om gemensam nordisk arbetsmarknad samt de riktlinjer för nordiskt arbetsförmedlingsarbete som fastställts för dess tillämpning".

I fråga om de skilda yrkesgrupperna har följande framkommit:

Läkare

Nämnden för läkares vidareutbildning erinrar om att verksamheten "allmän praktik" finns i både Finland och Island som godkänd specialitet och i den egenskapen faller in under artikel 21. Såväl i Danmark som i Sverige föreligger förslag om samma inordning av verksamheten bland specialiteterna. Om detta genomförs har nämnden intet att erinra mot att artikel 21 blir tillämplig även på denna nya specialitet, som i Sverige avses benämnas "allmänmedicin". Utbildningen inom detta område har nämligen under de senaste åren genomgått så väsentliga förändringar i de nordiska länderna att den numera kan anses vara i stort sett likvärdig.

Barnmorskor

Svenska barnmorskeförbundet anser att "högst" sex månaders praktik inte anger någon gräns nedåt. "Högst" bör därför ändras till "minst". Det är dessutom viktigt att tjänstgöringen sker i planerad form.

Örebro läns landsting framhåller att både mödrahälsovård och förlossningsvård bör ingå i praktikkraven. Utbildning i arbetsledning förutsätts också.

Distriktssköterskor

Socialstyrelsen anser att artikel 8 bör avslutas på motsvarande sätt som artikel 7, alltså "... praktisk distriktsskötersketjänstgöring i staten under ledning av där godkänd distriktssköterska".

Svensk sjuksköterskeförening anser att den praktiska tjänstgöringen bör omfatta minst en månad och förutsätter att tjänstgöringen innebär en programmerad introduktion under van distriktssköterskas handledning.

Örebro läns landsting anser att kravet på praktik bör vara längre än en månad, om trygghet och kvalitet i vården skall kunna tillgodoses.

Optiker

Nordisk optikerråd avstyrker fri arbetsmarknad för optiker i nuvarande läge och kräver som förutsättning för fri arbetsmarknad att utbildningen, behörighetskraven och befogenheterna blir lika i alla fyra länderna.

Röntgenassistenter

Skolöverstyrelsen (SÖ) påpekar i anslutning till artikel 14 punkt b) att "motsvarande äldre tvååriga utbildning" kan ha fullgjorts inte bara vid yrkesskola utan även vid gymnasieskola. Bestämningen "vid yrkesskola" bör därför lämpligen utgå.

Skötare i psykiatrisk vård

Socialstyrelsen påpekar i anledning av artikel 15 att av den som genomgått vårdutbildning vid svensk gymnasieskola fordras en efterföljande praktisk tjänstgöring om 6 månader innan vederbörande i Sverige anses formellt kompetent i sitt yrke.

Tandhygienister

Sveriges tandhygienistförening framhåller att i Sverige planeras att bl. a. oral infiltrationsanestesi skall ligga inom tandhygienisternas behörighetsområde. Några krav på kompetens härför bör dock inte ställas på sökande från de andra nordiska länderna men överenskommelse bör träffas att svensk tandhygienist som har dylik kompetens tillåts utföra sådan behandling även i de övriga nordiska länderna.

Undersköterskor

Socialstyrelsen påpekar i anledning av artikel 18 att av den som genomgått vårdutbildning vid svensk gymnasieskola fordras en efterföljande praktisk tjänstgöring om 6 månader innan vederbörande i Sverige anses formellt kompetent.

Svensk sjuksköterskeförening undrar varför i artikel 18 b) inte omnämns gymnasieskolans 2-åriga vårdlinje. *Göteborgs kommun* är inne på samma linje.

Veterinärer

Lantbruksstyrelsen anser att överenskommelsen endast bör gälla för veterinärer som fått sin utbildning i nordiskt land.

Sveriges lantbruksuniversitet deklarerar samma mening.

Laboratorieassistenterna

Nästan alla hörda instanser som berört denna grupp beklagar att den inte kunnat bli föremål för avtal och föreslår att utredningen fortsätter.

SÖ anför att när det gäller laboratorieassistenter består enligt SÖ:s mening olikheterna i utbildning framför allt i att vissa länders utbildningar

är bredare upplagda medan man i andra länder utbildar för en tämligen specialiserad funktion. Vad avser den svenska utbildningen är det för närvarande inte möjligt att göra den så bred att den omfattar hela laboratorieområdet, för vilket skulle fordras att den delades upp i grund- och vidareutbildning. Detta vore enligt SÖ:s mening önskvärt och sakligt försvarbart, men torde för närvarande av statsfinansiella skäl inte vara möjligt. Enligt de nya utbildningsplanerna för den kommunala högskolan har dock utbildningarna fått en något bredare inriktning inom laboratorieområdet än gymnasieutbildningarna hade. SÖ beklagar att laboratorieassistenterna inte kunnat omfattas av överenskommelsen, då funktionen i de olika länderna inte torde vara mer olikartad än att vissa avvikelser i utbildningarna skulle kunna tolereras. SÖ föreslår därför liksom arbetsgruppen, att yrkesgruppen blir föremål för ytterligare utredning. Detta bör kunna ske genom det organ, delegation eller liknande, som enligt arbetsgruppens förslag bör tillskapas och som skulle ha till uppgift att följa utvecklingen i samtliga länder på de områden som överenskommelsen täcker.

BILAGA 6

Remissvar Finland

Kommenttēja, jotka liittyvät terveydenhuollon pohjoismaiseen työmarkkinasopimukseen

Yleisiä huomautuksia

1. Sopimuksen nimi

Sopimus Suomen, Norjan, Ruotsin ja Tanskan välillä ammatinharjoittamisen hyväksymisestä terveyden- ja sairaanhoidon sekä eläinlääkintähuollon alalla.

2. Johtolause

Suomi, Norja, Ruotsi ja Tanska, joista seuraavassa käytetään nimitystä sopimusvaltiot,

jotka ovat 22 päivänä toukokuuta 1954 tehneet sopimuksen yhteisistä pohjoismaisista työmarkkinoista,

jotka katsovat, että myös niiden terveydenhuolto-, sairaanhoito- ja eläinlääkintähenkilöstöryhmien, joita koskevat erityiset; kansalliset hyväksymisvaatimukset, mahdollisuudet vapaaseen liikkuvuuteen pohjoismaiden välillä olisivat hyödyksi näiden valtioiden lääketieteelliselle ja sosiaaliselle kehitykselle,

Allmänna synpunkter

1. Rubrik

Överenskommelse mellan Sverige, Danmark, Finland och Norge om godkännande av yrkesutövning inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet.

2. Preamblel

Sverige, Danmark, Finland och Norge, nedan benämnda de fördragslutande staterna,

som den 22 maj 1954 träffat överenskommelse om en gemensam nordisk arbetsmarknad,

som anser, att möjligheter till fri rörlighet mellan de nordiska staterna även för de personalgrupper inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet för vilka gäller särskilda nationella krav om godkännande, skulle vara till gagn för den medicinska och sociala utvecklingen i dessa stater,

jotka katsovat, että eri valtioiden julkisesti säännelty näiden henkilöstöryhmien koulutus on useimmissa tapauksissa samanarvoista, ja *jotka* haluavat pyrkiä *kussakin sopimusvaltiossa määrällisesti riittävään ja mahdollisimman yhtenäiseen koulutukseen ja lainsäädäntöön* nyt mainittujen henkilöstöryhmien osalta, ovat sopineet seuraavasta.

3. 28 artikla

1 mom.

Kun on kysymys tämän sopimuksen tarkoittaman henkilökunnan palkkaamisesta tulee noudattaa yhteisistä pohjoismaisista työmarkkinoista 22 päivänä toukokuuta 1954 tehdyn sopimuksen säännöksiä samoin kuin ohjeita pohjoismaisesta työnvälitystoiminnasta, jotka on vahvistettu sen soveltamisesta.

uusi 4 momentti

Terveysdenhuollon keskusviranomaiset koontuvat erityisen valiokunnan puitteissa vuosittain seuraamaan tämän sopimuksen soveltamista.

Eräitä muita yksityiskohtia

5 artikla

Lääkäriksi ja hammaslääkäriksi hyväksymistä varten sopimusvaltio voi vaatia, että hakija on toiminut käytännössä lääkärinä niin pitkän ajan kuin vaaditaan lääkäriksi ja *hammaslääkäriksi* hyväksymiseksi valtiossa.

Suomessa vaaditaan orientoivan vaiheen palvelu myös hammaslääkäreiltä (L 14.7.78 563/78).

10 artikla

Toimintaterapeutiksi (ergoterapeut) hyväksymisen Tanskassa ja Norjassa sekä Suomessa (verksamhetsterapeut) on oikeutettu saamaan se, joka on Ruotsissa suorittanut kouluylhallituksen hyväksymän kolme- tai kaksivuotisen koulutuksen toimintaterapeutiksi (arbetsterapeut) tai vanhemman kouluylhallituksen hyväksymän yksivuotisen koulutuksen yhden lukukauden pituisine täydennyskoulutuksinein.

som anser, att de olika staternas offentligt reglerade utbildning av dessa personalgrupper i de flesta fall är likvärdig, och

som vill eftersträva i *envar fördragslutande stat kvantitativt tillräcklig och en så enhetlig utbildning och lagstiftning som möjligt i fråga om nu nämnda personalgrupper,*

har överenskommit om följande.

3. Artikel 28

första stycket

När det gäller anställning av personal som omfattas av denna överenskommelse skall man följa stadgarna i överenskommelsen den 22 maj 1954 om gemensam nordisk arbetsmarknad samt de riktlinjer för nordiskt arbetsförmedlingsarbete som fastställts för dess tillämpning.

det nya fjärde stycket

De centrala hälsovårdsmyndigheterna sammankommer inom ramen för ett särskilt utskott för att årligen följa tillämpningen av denna överenskommelse.

Vissa övriga detaljer

Artikel 5

För godkännande såsom *läkare och tandläkare* kan fördragslutande stat kräva, att sökanden fullgjort praktisk tjänstgöring som läkare under så lång tid som krävs för godkännande av läkare och tandläkare i staten.

Artikel 10

Rätt att vinna godkännande såsom *ergoterapeut* i Danmark och Norge och *verksamhetsterapeut* i Finland skall tillkomma den som i Sverige genomgått av skolöverstyrelsen godkänd utbildning till arbetsterapeut om tre eller två år eller äldre av styrelsen godkänd utbildning om ett år med kompletterande utbildning under en termin.

13 artikla

Oikeutettu saamaan hyväksymisen *psykologiksi* Norjassa ja Ruotsissa on

a) se joka on Tanskassa suorittanut psykologian kandidaatin tutkinnon (cand. psych.) tai psykologian virkatutkinnon

b) se joka on Suomessa suorittanut psykologian kandidaatin tutkinnon.

16 artikla

Oikeutettu saamaan hyväksymisen erikoishammashoitajaksi (tandplejer) Tanskassa, (tannplejer) Norjassa ja (tandhygienist) Ruotsissa on se, joka on Suomessa suorittanut hammashoitajan ylempään tutkinnon. Hyväksymistä varten Tanskassa voidaan kuitenkin 9 artiklan mukaisesti vaatia tietty täydentävä koulutus.

16 a artikla

avoin

Artikel 13

Rätt att vinna godkännande såsom *psykolog* i Norge och Sverige skall tillkomma

a) den som i Danmark avlagt psykologie kandidatexamen (cand. psych.) eller psykologisk ämbetsexamen och

b) den som i Finland avlagt psykologie kandidatexamen.

Artikel 16

Rätt att vinna godkännande såsom tandplejer i Danmark, tannpleier i Norge och tandhygienist i Sverige skall tillkomma den som i Finland avlagt högre tandskötarexamen. För godkännande i Danmark kan dock enligt artikel 9 krävas viss kompletterande utbildning.

Artikel 16 a

öppen

Eräitä tekstin tarkistuksia suomenkieliseen käännökseen

Vissa rättelser i den finskspråkiga texten

4 artikla

Norja, Ruotsi ja Tanska voivat vaatia ammatinharjoittajan hyväksymistä varten, että tällä on tyydyttävät tiedot joko norjan, ruotsin tai tanskan kielessä.

Suomi voi vaatia hyväksymistä varten, että hakijalla on tyydyttävät tiedot suomen kielessä.

Tiettyjä erityisiä ammattiryhmiä koskevia vaatimuksia

5 artikla

Lääkäriksi ja hammaslääkäriksi hyväksymistä varten sopimusvaltio voi vaatia, että hakija on toiminut käytännössä lääkärinä niin pitkän ajan kuin vaaditaan lääkäriksi ja hammaslääkäriksi hyväksymiseksi siinä valtiossa.

6 artikla

Proviisoriksi tai farmaseutiksi hyväksymistä varten sopimusvaltio voi vaatia, että hakija on palvellut apteekissa korkeintaan kolmen kuukauden ajan *siinä* valtiossa.

7 artikla

Kättilöksi hyväksymistä varten sopimusvaltio voi vaatia, että hakija on korkeintaan kuuden kuukauden ajan harjoittanut käytännössä kättilöntoimintaa *siinä* valtiossa siellä hyväksytyn kättilön johdolla.

8 artikla

Terveydenhoitajaksi hyväksymistä varten sopimusvaltio voi vaatia, että hakija on korkeintaan yhden kuukauden ajan harjoittanut käytännössä terveydenhoitajatoimintaa *siinä* valtiossa.

9 artikla

Erikoishammashoitajaksi (tandplejer) hyväksymistä varten Tanska voi vaatia, että hakija, jolta puuttuu tarvittava koulutus avustaa hampaidenoikaisulaitteiden paikalleenasentamisessa ja poistamisessa, suorittaa sellaisen koulutuksen.

20 artikla

Jos tietyn I artiklassa mainitun ammattiryhmän hyväksymistä koskevia säännöksiä otetaan käyttöön valtiossa, jossa tällaisia säännöksiä ei ole voimassa sopimuksen tullessa voimaan, ja sopimus on tullut 29 artiklan määräysten mukaan sovellettavaksi k. o. ammattiryhmään nähden, 10–18 artiklassa olevat ammattiryhmää koskevat määräykset lakkaavat olemasta voimassa.

Ilmoitus päätetyistä säännöksistä on hyvissä ajoin ennen niiden voimaan tulemistä toimitettava Ruotsin ulkoasiainministeriölle.

Erikoislääkäripätevyyden hyväksyminen

21 artikla

Jos lääkäri tai hammaslääkäri on hankkinut erikoislääkäripätevyyden jossakin sopimusvaltioista, hän saa todistuksen samasta pätevydestä muussa sopimusvaltiossa edellyttäen

toisaalta, että hän on saanut rajoittamattoman hyväksymisen lääkäriksi tai vastaavasti

hammaslääkäriksi tässä valtiossa ja hänellä on yhä tällainen hyväksyminen, ja

toisaalta myös, että asianomainen ammatinhaara on siellä tunnustettu erikoisalaksi niiden määräysten mukaan, jotka säätelevät lääkärin tai vastaavasti hammaslääkärin oikeutta nimittää itseään erikoislääkäriksi tai erikoishammaslääkäriksi.

Yleisiä periaatteita

24 artikla

Sen, joka on tämän sopimuksen määräysten mukaisesti saanut hyväksymisen jossakin sopimusvaltiossa, tulee olla periaatteessa oikeutettu hakemaan ja saamaan toimipaikan k. o. ammatissa tässä valtiossa sen estämättä, ettei hän ole sen valtion kansalainen.

27 artikla

Kunkin sopimusvaltion tulee siinä määrin kuin on mahdollista tehdä muutoksia voimassaoleviin sisäisiin määräyksiin 24–26 artiklassa ilmaistujen periaatteiden mukaisesti mitä tulee valtion siviilivirkoihin samoin kuin myötävaikuttaa siihen, että näitä periaatteita ryhdytään soveltamaan myös muihin kuin valtion virkoihin.

Voimaantulo

29 artikla

Tämä sopimus on ratifioitava ja se tulee voimaan sitten kun kaikki valtiot ovat tallettaneet ratifiointiasiakirjansa Ruotsin ulkoasiainministeriöön.

Ellei jokin valtio ole valmis soveltamaan sopimusta kaikkiin niihin I artiklassa mainittuihin ammattiryhmiin, joita koskevat hyväksymismääräykset ovat voimassa valtiossa, valtion tulee tehdä asiasta kirjallinen ilmoitus Ruotsin ulkoasiainministeriölle ratifiointiasiakirjansa tallettamisen yhteydessä. Ilmoituksessa on mainittava kyseessä olevista ammattiryhmistä ne, joihin valtio on valmis soveltamaan sopimusta. Valtio voi sen jälkeen milloin tahansa samalla tavoin ilmoittaa olevansa valmis soveltamaan sopimusta yhteen tai useampaan muista I artiklassa mainituista ammattiryhmistä.

Sopimus tulee sovellettavaksi kuhunkin erityiseen ammattiryhmään sitten kun kaikki valtiot, joissa ammattiryhmän hyväksymistä

koskevat määräykset ovat voimassa, ovat ilmoittaneet olevansa valmiit soveltamaan sopimusta siihen ammattiryhmään. Jos sopimus on tullut sovellettavaksi tiettyyn sellaiseen ammattiryhmään nähden, joka ei ole oikeudellisen säätelyn kohteena kaikissa sopimusvaltioissa *säilyttää se sovellettavuutensa ilman*, että tällainen ammattiryhmän säätely otetaan käyttöön uudessa valtiossa ja ettei tämä valtio tee ilmoitusta edellä mainitulla tavalla.

34 artikla

Ruotsin ulkoasiainministeriön tulee ilmoittaa muille sopimusvaltioille

- a) ratifiointiasiakirjojen tallettamisesta;
- b) tämän sopimuksen 29 artiklan mukaisesta voimaantulopäivämäärästä;
- c) muista 29 artiklassa mainituista seikoista;
- d) 20 artiklan toisessa kappaleessa tarkoitettuja päätöksistä;
- e) 32 tai 33 artiklan mukaisesta irtisanomisesta sekä siitä päivästä, josta lukien irtisanominen vaikuttaa;
- f) muista 32 artiklassa mainituista seikoista.

Tämän vakuudeksi asianomaisten valtioiden valtuutetut asiamiehet ovat allekirjoittaneet tämän sopimuksen.

Mikä tapahtui Tukholmassa ... päivänä kuuta 198 .. yhtenä suomen-, norjan-, ruotsin- ja tanskankielisenä kappaleena, josta Ruotsin ulkoasiainministeriön tulee luovuttaa oikeaksi todistetut jäljennökset muille sopimusvaltioille.

Taulukko s. 14

	Yrkesgruppens benämning		
	i Danmark	i Finland	i Norge
1. läkare	læger	lääkärit/läkare	leger
2. tandläkare	tandleger	hammaslääkärit/tandläkare	tannleger
3. sjuksköterskor	sygeplejersker	sairaanhoitajat/sjukskötare	sykepleiere
4. apotekare	provisorer	proviisorit/provisorer	provisorer
5. sjukgymnaster	fysioterapeuter	lääkintävoimistelijat/fysioterapeuter	fysioterapeuter
6. arbetsterapeuter	ergoterapeuter	toimintaterapeutit/verksamhetsterapeuter	ergoterapeuter
7. barnmorskor	jordemödre	kättilöt/barnmorskor	jordmödre
8. distriktssköterskor	sundhedsplejersker	terveydenhoitajat/hälsövårdare	helsesøstre
9. optiker	optikere	optikot/optiker	optikere
10. psykologer	psykologer	psykologit/psykologer	psykologer
11. receptarier	–	farmaseutit/farmaceuter	reseptarer
12. röntgenassistenter	radiografer	röntgenhoitajat/röntgenskötare	radiografer
13. skötare i psykiatrisk vård	plejere	mielisairaanhoitajat/sinnessjukvårdare	hjelpepleiere i psykiatrisk sykepleie
14. tandhygienister	tandplejere	hammashoitaja, ylempi tutkinto/högre tandskötarexamen	tannpleiere
15. tandtekniker	laboratorietandteknikere	hammasteknikot/tandtekniker	tannteknikere
16. undersköterskor	sygehjælpere	apuhoitajat/hjälpskötare	hjelpepleiere i sykepleie
17. veterinärer	dyrlæger	eläinlääkärit/veterinärer	veterinärer

LIITE

Valtiot, joissa 1 artiklassa tarkoitettuja ammatinharjoittajia koskevia hyväksymismääräyksiä on voimassa sopimuksen voimaantullessa

Ammattiryhmä	Valtio			
	Suomi	Norja	Ruotsi	Tanska
1. lääkärit	X	X	X	X
2. hammaslääkärit	X	X	X	X
3. sairaanhoitajat	X	X	X	X
4. proviisorit	X	X	X	X
5. lääkintävoimistelijat	X	X	X	X
6. toimintaterapeutit	–	X	–	X
7. kättilöt	X	X	X	X
8. terveydenhoitajat	– ¹	X	X	X
9. optikot	X	–	X	–
10. psykologit	–	X	X	–
11. farmaseutit	X	X	X	–
12. röntgenhoitajat	X	X	–	–
13. mielisairaanhoitajat	X	X	–	–
14. hammashoitaja, ylempi tutkinto	– ³	X	X	X
15. hammasteknikot	X	(X) ²	(X) ²	–
16. apuhoitajat	X	X	–	–
17. eläinlääkärit	X	X	X	X

¹ Sairaanhoitajan peruskoulutuksen osalta on voimassa hyväksytty laillistumenetely.

² Voimassaolevat määräykset koskevat työskentelyä kansanhammashoiden piirissä.

³ Hammashoitajan peruskoulutuksen osalta on voimassa laillistamismenetely.

*BILAGA 7***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över ministerrådsförslaget**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett ministerrådsförslag, B 35/s om godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och sjukvården samt veterinärväsendet. Vid det för social- och miljöutskottet och Nordiska ministerrådet gemensamma mötet i Reykjavík den 19 augusti 1980 lämnades en orientering om det förslag som arbetsgruppen för gemensam arbetsmarknad för social- och medicinalpersonal framlagt "Fri arbetsmarknad inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet" som utgivits som *NU A 1979:24*. Vid social- och miljöutskottets möte i Helsingfors den 23 februari 1981 erhöll utskottet en redogörelse för förslaget till överenskommelse av arbetsgruppens ordförande f. d. överdirektören Håkan Rahm, Sverige. Social- och miljöutskottet har behandlat ministerrådsförslaget vid sitt möte i Köpenhamn den 2 mars 1981.

1. Tidigare rådsrekommendationer beträffande gemensam nordisk arbetsmarknad för social- och medicinalpersonal

Nordiska rådet antog vid sin första session år 1953 en rekommendation (*nr 9/1953*) om gemensam nordisk arbetsmarknad. År 1954 trädde överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige i kraft. Island har ej anslutit sig till överenskommelsen.

Genom 1954 års arbetsmarknadsöverenskommelse avskaffades kravet på arbetstillstånd. Två inskränkningar förekommer emellertid i 1954 års arbetsmarknadsöverenskommelse. För det första gäller den inte för fria näringsidkare och för det andra ej heller för vissa yrkeskategorier för vilka särskilda krav på auktorisation eller legitimation uppställts. Därmed kom en rad yrkesutövare, främst inom sjukvården, att gå miste om den fria gemensamma arbetsmarknadens fördelar. Mot denna bakgrund föreslog Nordiska rådet i *rek. nr 14/1954* att den gemensamma nordiska arbetsmarknaden skulle utvidgas till att också omfatta den medicinska personalen, dock med undantag för apotekarna. Då det visade sig omöjligt att vid denna tidpunkt nå fram till en överenskommelse som gällde samtliga kategorier av hälso- och sjukvårdspersonal förordade Nordiska rådet att problemen skulle lösas grupp för grupp. Sålunda trädde år 1966 överenskommelsen om gemensam arbetsmarknad för läkare i kraft. Därefter kom liknande överenskommelser att bli gällande för tandläkare (1967), sjuksköterskor (1970), farmaceuter, dvs. egentligen apotekare (1971) och slutligen för sjukgymnaster (1978). Beträffande samtliga dessa grupper antogs en eller flera rekommendationer av Nordiska rådet.

Under de senaste decennierna har rekommendationer antagits beträffande ytterligare kategorier av social- och medicinalpersonal, vars syfte ännu inte kunnat förverkligas. I *rek. nr 11/1958* förordades enhetliga regler för legitimation av psykologer och i *rek. nr 2/1970* en nordisk arbetsmarknad för denna yrkeskategori.

I *rek. nr 17/1958* föreslogs gemensam nordisk arbetsmarknad för barnmorskor och i rekommendationerna *19/1956* och *16/1958* gemensam arbetsmarknad för hälsosystrar. Frågan om auktorisation och införandet av gemensam arbetsmarknad för optiker togs upp i rekommendationerna nr 2 och 3/1973. På tillskyndan av social- och miljöutskottet har vidare Nordiska rådets presidium föreslagit att en gemensam arbetsmarknad för tandtekniker och receptarier etableras. Ömsesidigt erkännande av specialistkompetens för läkare togs upp i *rek. nr 26/1962* och *21/1966*.

2. Ministerrådsförslaget B 35/s

Ministerrådet hemställer om Nordiska rådets yttrande över förslaget till överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet. I bilaga 1 till ministerrådsförslaget återfinns förslaget till överenskommelse. Bilaga 2 utgörs av en skrivelse till Nordiska socialpolitiska kommittén från arbetsgruppen rörande gemensam arbetsmarknad för social- och medicinalpersonal. Bilaga 3 består av ländervisa remissammanfattningar.

I inledningen till överenskommelsen görs en hänvisning till 1954 års arbetsmarknadsöverenskommelse. Det konstateras att för hälso-, sjukvårds- och veterinärpersonal är en fri rörlighet de nordiska länderna emellan till gagn för den medicinska och sociala utvecklingen samt att utbildningen i de flesta fallen är likvärdig. Vidare slås det fast att vart och ett av länderna skall eftersträva att tillräcklig utbildningskapacitet står till buds. Utbildningen och lagstiftningen på området skall göras så enhetlig som möjligt. Artikel 1 anger att överenskommelsen avser 18 kategorier av hälso-, sjukvårds- och veterinärpersonal – nämligen:

läkare	röntgenassistenter
tandläkare	skötare i psykiatrisk vård
sjuksköterskor	tandhygienister
apotekare	tandsköterskor
sjukgymnaster	tandtekniker
arbetsterapeuter	undersköterskor
barnmorskor	veterinärer
distriktssköterskor	
optiker	
psykologer	
receptarier	

I artikel 2 fastslås att den som erhållit legitimation, auktorisation eller annan form för rättsligt godkännande för utövning av något av ovanstående av 18 yrken har rätt att bli godkänd också i annat nordiskt land.

I artiklarna 3 och 4 anges vissa generella krav för att detta godkännande skall kunna erhållas. Tillfredsställande kunskaper om lagar och administrativa föreskrifter av betydelse för yrkesutövningen i den andra staten kan krävas liksom kunskaper i sysselsättningslandets språk. Danmark, Norge och Sverige kan kräva tillfredsställande kunskaper i något av språken danska, norska eller svenska medan Finland kan kräva att vederbörande har tillfredsställande kunskaper i finska.

I artiklarna 5–9 uppställs krav beträffande vissa yrkesgrupper. För läkare kan krävas att praktisk tjänstgöring fullgjorts och för apotekare eller receptarier tjänstgöring under högst sex månader på ett apotek. För barnmorskor kan krävas högst sex månaders praktisk barnmorsketjänstgöring under ledning av godkänd barnmorska och för distriktssköterskor högst en månads praktisk tjänstgöring. För tandhygienister i Danmark gäller vissa tillägsbestämmelser (artikel 9).

Artiklarna 10–19 avser kompetenskraven för godkännande av yrkesutövare från land som saknar rättslig reglering i annan stat för arbetsterapeuter (artikel 10), distriktssköterskor (artikel 11), optiker (artikel 12), psykologer (artikel 13), röntgenassistenter (artikel 14), skötare i psykiatrisk vård (artikel 15), tandhygienister (artikel 16), tandsköterskor (artikel 17), tandtekniker (artikel 18) samt undersköterskor (artikel 19).

Om formerna för införandet av nya personalgrupper i överenskommelsen stadgas i artiklarna 20–21. Specialistkompetens för läkare och tandläkare behandlas i artikel 22. Ansökan om och återkallande av godkännande tas upp i artiklarna 23 och 24. Vissa allmänna principer behandlas i artiklarna 25–30. I artikel 25 sägs att den som vunnit godkännande i enlighet med bestämmelserna i överenskommelsen i ett nordiskt land skall kunna söka och erhålla anställning utan att vara medborgare i inflyttningslandet. Tjänstgöring i yrket skall, med vissa undantag, tillmätas samma värde oavsett i vilket nordiskt land den fullgjorts. Rätten till lön, pension och andra med tjänsten förenade förmåner bör vara densamma som för landets egna medborgare. I artikel 28 rekommenderas att principerna i artiklarna 25–27 görs tillämpliga även utanför den statliga sektorn.

I artikel 29 förordas att reglerna i 1954 års arbetsmarknadsöverenskommelse och riktlinjerna för nordiskt arbetsförmedlingssamarbete skall följas. Överenskommelsen träder i kraft efter ratifikation och sedan deposition skett hos det svenska utrikesdepartementet. Vid anmälan om ratifikation skall anges vilka yrkeskategorier som avses. Överenskommelsen gäller för varje särskild yrkesgrupp när samtliga stater som har krav på godkännande av den aktuella yrkesgruppen anmält att de är beredda att tillämpa överenskommelsen.

Artikel 32 tar upp frågan om upphävande av gällande separatöverens-

kommelser för läkare, tandläkare, sjuksköterskor och sjukgymnaster. Island kan ansluta sig till överenskommelsen både vad avser en och flera yrkeskategorier. Avslutningsvis meddelas i artiklarna 34 och 35 bestämmelser beträffande uppsägning av överenskommelsen.

I ett förslag till tilläggsprotokoll behandlas frågan om uppsägning av överenskommelsen om apotekarnas och farmaceuternas gemensamma arbetsmarknad.

3. För utskottet tillgängligt bakgrundsmaterial

Arbetsgruppen rörande gemensam arbetsmarknad för social- och medicinalpersonal avlämnade sitt betänkande – *NU A 1979:24* – i februari 1980, som därefter varit utsänt på remiss till myndigheter och organisationer på nationellt och nordiskt plan. Utfallet av remissbehandlingen har varit mycket positivt. Kortfattade ländervisa remissammanfattningar har fogats till ministerrådsförslaget.

Samråd har ägt rum mellan social- och miljöutskottet och ministerrådet – social- och hälsovårdsministrarna i Reykjavík den 19 augusti 1980 på grundval av det av arbetsgruppen framlagda förslaget, som publicerats som *NU A 1979:24*. Social- och miljöutskottet har behandlat ett i förhållande till arbetsgruppens ursprungliga förslag och mot bakgrund av den företagna remissbehandlingen reviderat förslag till överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och sjukvården samt veterinärväsendet vid sitt möte i Helsingfors den 23 februari 1981. Därvid deltog arbetsgruppens ordförande såsom sakkunnig. Utskottet finner mot denna bakgrund att ärendet beretts på ett tillfredsställande sätt. Utskottet har mot denna bakgrund ej funnit skäl att föreslå någon remittering av ministerrådsförslaget i Nordiska rådets regi.

4. Utskottet

Vid det möte som ägde rum i Helsingfors den 12 mars 1976 mellan Nordiska rådets social- och miljöutskott och Nordiska ministerrådet – social- och hälsovårdsministrarna föreslog utskottet en samlad genomgång av förutsättningarna för en utvidgning av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden för hälso- och sjukvårdspersonal. I det ministerrådsförslag, *B 20/s*, om program för nordiskt samarbete på social- och hälsovårdsområdet som behandlades vid Nordiska rådets 25:e session i Helsingfors år 1977 utlovades i punkten IV.3. att en utredning skulle tillsättas. Målet för utredningsarbetet angavs i ministerrådsförslaget vara att bredda den gemensamma nordiska arbetsmarknaden för social- och medicinalpersonal. Vidare skulle möjligheterna prövas till att skapa en gemensam arbetsmarknad för de personalkategorier på social- och hälsovårdsområdet för vilka legitimationskrav blott uppställts i några av länderna. (Nordiska rådet, 25:e sessionen. 1977, s. 793 f.)

I det betänkande som social- och miljöutskottet avgav över ministerrådsförslaget framhölls att det var tillfredsställande att en samlad kartläggning kom till stånd. Vidare underströk utskottet att utredningsarbetet borde ske med skyndsamhet och utifrån förutsättningen att en gemensam arbetsmarknad för de aktuella yrkesgrupperna på hälso- och sjukvårdsområdet verkligen infördes.

I *yttrande nr 4/1980* punkten 11 förordades att utredningen om den gemensamma arbetsmarknaden för social- och medicinalpersonal borde föreläggas Nordiska rådet i form av ett ministerrådsförslag. Vid samrådsmötet mellan utskottet och ministerrådet i Reykjavík i augusti 1980 gavs från social- och miljöutskottets sida klart uttryck för att ett dylikt ministerrådsförslag borde föreläggas Nordiska rådets 29:e session år 1981.

Social- och miljöutskottet finner det mot denna bakgrund vara tillfredsställande att ett ministerrådsförslag om godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och sjukvården samt veterinärväsendet kunnat framläggas till rådets 29:e session. Utskottet önskar dock understryka att den tidsfrist som stått till buds för behandling av ministerrådsförslaget för utskottet varit mycket knappt tilltagen.

Flera skäl har medverkat till att utskottet ansett att ministerrådsförslaget trots detta bör slutbehandlas vid denna session. För det första är den utredning som ligger till grund för ministerrådsförslaget – NU A 1979: 24 – av god kvalitet. För det andra har remissinstanserna varit övervägande positiva till den föreslagna utvidgningen av den gemensamma arbetsmarknaden för hälso- och sjukvårdspersonal. För det tredje har avsevärd tid förflutit – 27 år – sedan frågan för första gången anhängiggjordes i Nordiska rådet 1954. Det nu slutförda utredningsarbetet har pågått i drygt fyra år.

Utskottet konstaterar att genom det förslag till överenskommelse som nu föreligger den gemensamma nordiska arbetsmarknaden på hälso- och sjukvårdsområdet utökas till att omfatta förutom de fem yrkeskategorier för vilka den redan införts – läkare, tandläkare, sjuksköterskor, farmaceuter och sjukgymnaster – ytterligare 13 grupper nämligen arbetsterapeuter, barnmorskor, distriktssköterskor, optiker, psykologer, receptarier, röntgenassistenter, skötare i psykiatrisk vård, tandhygienister, tandsköterskor, tandtekniker, undersköterskor samt veterinärer. I utredningsförslaget NU A 1979: 24 behandlas ytterligare 8 yrkeskategorier. För några av dessa gäller att rättslig reglering bara finns i ett av länderna eller att det varit omöjligt, t. ex. på grund av att utbildningen är för oenhetlig, att föreslå införandet av en gemensam arbetsmarknad. Hit hör bl. a. laboratorieassistenter, barnskötare, fotvårdsspecialister och massörer.

Till skillnad mot förut föreslås överenskommelsen också gälla för sådana yrkeskategorier för vilka rättslig reglering inte finns i samtliga nordiska länder.

Social- och miljöutskottet anser att 1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad tillhör de förnämsta resultaten av det

efterkrigstida nordiska samarbetet. Utskottet slår fortsatt vakt om de nordiska medborgarnas rätt att fritt välja bostads- och vistelseort i Norden.

Den nu framlagda överenskommelsen medför möjligheter för de aktuella yrkeskategorierna att utan krav på medborgarskap söka arbete i annat nordiskt land. Det är en stor fördel att bestämmelserna beträffande de 18 yrkesgrupperna kunnat samlas i en övergripande överenskommelse i stället för att splittras upp i 18 olika överenskommelser. Därigenom skapas enhetlighet och överskådlighet.

Överenskommelsen bygger på att den utbildning som ges i de nordiska länderna för dessa kategorier av hälso- och sjukvårds- och veterinärpersonal är likvärdig. Det bakgrundsmaterial som framlagts för att belysa denna aspekt fyller, enligt utskottets mening, högt ställda krav.

Den rubrik som överenskommelsen slutligen fått skiljer sig från det förslag som arbetsgruppen lagt fram. I det förslag som presenteras i NU A 1979:24 är rubriken "Överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad för viss personal inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet". Nordiska arbetsmarknadsutskottet har i sitt remissvar förordat att denna rubrik ändras till att avse godkännande av yrkesutövning inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet.

I de rekommendationer som i stort antal antagits av Nordiska rådet på detta område har beteckningen gemensam arbetsmarknad använts. Så har också skett i ministerrådsförslaget B 20/s. Utskottet har mot denna bakgrund svårt att se vilka motiv som ligger bakom den företagna förändringen.

Överenskommelsen gäller nordiska medborgare, men möjlighet föreligger för land som så önskar att utvidga den krets av medborgare för vilken den avses gälla.

I inledningen slås fast att varje nordiskt land skall dimensionera sin utbildningskapacitet på de berörda områdena så att det egna arbetskraftsbehovet tillgodoses. Utskottet anser det vara en förutsättning för ett fruktbart samarbete att så blir fallet.

Överenskommelsen bygger på förutsättningen att den utbildning som ges i de nordiska länderna för de berörda grupperna är likvärdig. Detta innebär ett indirekt krav på att se till att utbildningssystemen inte avlägsnar sig för mycket från varandra.

Artiklarna 25–28 tar upp vissa allmänna principer. I Nordiska rådets rekommendation nr 17/1980/s om nordisk konvention om anställningsförmåner tas frågan om tillgodoräknande av anställningstid vid flyttning från ett nordiskt land till ett annat upp. I artikel 27 rekommenderas likställighet vad avser lön, pension samt andra till anställningen förenade förmåner, vilket är av mycket stor betydelse för det praktiska förverkligandet av principerna i överenskommelsen. Merparten av de anställda inom hälso- och sjukvårdsväsendet torde ha kommuner, landsting, amt, fylken eller kommunalförbund som sin arbetsgivare. Av stor betydelse blir då att

artikel 28 i överenskommelsen kommer till praktisk tillämpning. År 1973 ingicks ett avtal om kanalisering av den flyttande arbetskraften via arbetsförmedling mellan arbetsmarknadsmyndigheterna och arbetsmarknadsparterna i Finland och Sverige. Ingåendet av ett liknande s. k. hängavtal beträffande bestämmelserna i artikel 28 i överenskommelsen mellan myndigheterna i de fördragslutande staterna samt arbetsgivarnas och arbetstagarernas organisationer på hälso- och sjukvårdsområdet förordas av utskottet. Målet måste vara generelltt hållna regler av avtalsmässig karaktär och inte ett system som bygger på dispenser.

Tillämpningen av överenskommelsen skall enligt artikel 30 ske i samverkan mellan länderna. Social- och miljöutskottet finner det vara av stor betydelse att ett samrådsorgan, eventuellt knutet till Nordiska socialpolitiska kommittén, tillskapas med uppgift att följa överenskommelsens tillämpning. Denna nordiska samrådsgrupp bör bestå av företrädare för såväl medicinal- som utbildningsmyndigheterna. Till den kan eventuellt knytas nationella referensgrupper i vilka olika berörda arbetsmarknadsparter deltagar.

Utskottet förutsätter avslutningsvis att denna överenskommelse snarast ratificeras av de berörda länderna. Under hänvisning till vad som ovan anförts hemställer utskottet att Nordiska rådet antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar att med beaktande av de synpunkter som framförts från Nordiska rådets sida snarast ingå en överenskommelse om godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet i enlighet med framlagt ministerrådsförslag.

Köpenhamn den 2 mars 1981

Ingvar Bakken (A)

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgaard (FP)

Asbjörn Haugstvedt (Kr. F)

Förman

Doris Håvik (s)

Bror Lillqvist (Sd)

Grethe Lundblad (s)

Ebba Strange (SF)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Sigrid Utkilen (H)

Berättelse

om det nordiska samarbetet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Nordisk Ministerråd afgiver hermed i overensstemmelse med artikel 64 i samarbejdsaftalen af 23. marts 1962 (Helsingforsaftalen) sin beretning om det nordiske samarbejde til Nordisk Råds 29. session.

Danmark i december 1980.

På Nordisk Ministerråds vegne:

Lise Østergaard

Hans Kühne

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Kapitel I	Inledning	987
Kapitel II	Arbetsmarknad	1034
Kapitel III	Arbetsmiljö	1044
Kapitel IV	Bistånd till utvecklingsländerna	1053
Kapitel V	Byggsektorn	1060
Kapitel VI	Finans- och valutapolitik	1067
Kapitel VII	Handelspolitik	1078
Kapitel VIII	Industri- och energipolitik	1090
Kapitel IX	Jord- och skogsbruk	1109
Kapitel X	Jämställdhet (Likestilling)	1113
Kapitel XI	Konsumentpolitik	1116
Kapitel XII	Kulturellt samarbete	1122
Kapitel XIII	Lagstiftning	1149
Kapitel XIV	Miljövård	1174
Kapitel XV	Multinationella företag	1182
Kapitel XVI	Organisation etc.	1186
Kapitel XVII	Regionalpolitik	1191
Kapitel XVIII	Socialpolitik	1207
Kapitel XIX	Transport, kommunikation och trafiksäkerhet	1223
Kapitel XX	Turism	1243
Bilaga 1	Nordiska ministerrådets allmänna budget	1251
Bilaga 2	Översikt över användningen av dispositionsmedel för projekt på ministerrådets allmänna budget 1979–80	1252
Bilaga 3	Afsluttet projektverksamhet 1979	1253
Bilaga 4	Presskommunikéer från Nordiska ministerrådets möten 1980	1261
Bilaga 5	Nordisk-ekonomiskt-politiskt samarbete	1287
Bilaga 6	Budgeten för nordiskt kulturellt samarbete 1981 jämte motsvarande uppgifter i budgeten 1980 och bokslutet för 1979	1295
Bilaga 7	Nordiska ministerrådets dispositionsmedel för kulturellt samarbete 1980	1297
Bilaga 8	Samnordiska utredningar på kulturområdet 1980	1298
Bilaga 9	Ökat nordiskt forskningssamarbete	1302
Bilaga 10	Berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om nordiskt kulturellt samarbete	1303
Bilaga 11	Berättelse från Nordel	1608
Bilaga 12	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergi-frågor	1611
Bilaga 13	Berättelse från Nordiska trafiksäkerhetsrådet och dess samarbetsorgan	1614
Bilaga 14–18	Betänkanden av Nordiska rådets utskott	1627

Kapitel I

Inledning

Nordiska rådets 28:e session i Reykjavík i mars 1980 präglades i hög grad av den ekonomisk-politiska debatten. Sessionen i Reykjavík visade på problem, som är likartade i alla de fem nordiska länderna. Under de närmaste åren står de nordiska länderna inför en lägre tillväxttakt i sina ekonomier än till exempel under 1960-talet. Den teknologiska utvecklingen bidrar till att förändra industrins och näringslivets struktur. Genom att möjligheterna att upprätthålla full sysselsättning försvåras kommer arbetsmarknadspolitiken att ställas inför nya utmaningar. Under Nordiska rådets föregående session fästes uppmärksamhet också vid enskilda hotade industrigrenar.

Under verksamhetsperioden mellan den 28:e och den 29:e sessionen har Nordiska ministerrådet på flera sätt följt upp signalerna från Reykjavík. Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) har beslutat koncentrera en del av utredningsverksamheten, förberedelserna av ministerrådsförslag och uppföljningen av rekommendationer från Nordiska rådet under två samlande rubriker:

Norden som hemmamarknad

Tekniken och framtiden

De nordiska länderna är starkt beroende av sin utrikeshandel. Deras öppna ekonomier är känsliga för impulser från världsekonomin. För nästan all industriexport behövs en hemmamarknad av tillfredsställande omfång för att den nordiska industrin skall kunna hävda sig i konkurrensen med de stora industrinationerna. Därför arbetar man inom Nordiska ministerrådet på att samla föreliggande material till en arbetsplan, som syftar till att ytterligare utveckla den nordiska hemmamarknaden.

De internationella ekonomiska villkoren försämrades under år 1980 som en följd av prishöjningen på olja och en allmän ekonomisk åtstramning i de tongivande industriländerna. De nordiska ländernas samlade driftsunderskott för 1980 väntas ligga kring 40–50 miljarder NOK. Detta är tio procent av OECD-ländernas samlade underskott. Ändå svarar de nordiska länderna bara för 6,5 procent av den samlade utrikeshandeln inom OECD. Inom ramen för det nordiska samarbetet kring valuta- och finanspolitik har man samordnat ett nordiskt uppträdande internationellt för att kunna minska denna belastning. Detta visar hur man inom ramen för en nordisk samarbetsstruktur reagerar på utmaningar, som härrör sig ur den internationella utvecklingen. De nordiska länderna är ofta inbegripna i en intern besluts-, konsultations- och samordningsprocess inom ramen för internationella organisationer.

Under Nordiska ministerrådets ställföreträdarkommitté har en arbets-

grupp tillsatts för att arbeta med Nordiska rådets rekommendationer som rör datateknologiens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv. Detta arbete utgör en del av kartläggningen under den samlade rubriken "Tekniken och framtiden". Ett omfattande material i anslutning till detta utgör den nordiska arbetsmarknadspolitikens "kärnprojekt" med åtgärdsförslag i fyra delutredningar. En arbetsgrupp skall nu utveckla en del av dessa förslag till praktiska åtgärder i nordisk politik. Också arbetsmiljö-samarbetet och eventuell samnordisk datalagstiftning kan bli aktuella i sammanhanget.

Både avtalet om fri nordisk arbetsmarknad och den sociala nordiska trygghetskonventionen är under revision. De två avtalsinstrumenten kompletterar varandra för att ge nordisk arbetskraft en möjlighet till fri rörlighet och samtidigt social trygghet. Både "kärnprojektet" på arbetsmarknaden och den pågående revisionen av två centrala avtal visar, att den ekonomiska och sociala utvecklingen i ett nordiskt land inte behöver granskas i ett isolerat sammanhang. Utvecklingslinjerna i de fem nordiska länderna är starkt kopplade till varandra och nationella utvecklingstendenser kan förklaras mot en bakgrund av de nordiska länderna som en helhet. De nordiska ländernas utveckling präglas, trots yttre svårigheter, av en stabilitet, som det gäller att slå vakt om i en orolig värld.

Breddning av verksamheten

Under verksamhetsåret har en breddning av det nordiska samarbetet på regeringsnivå ägt rum. Nya förväntningar på samarbetets möjligheter uppstår fortlöpande. Då flera av problemen i de nordiska länderna är gemensamma, är det lätt att vänta sig, att de också skall kunna lösas gemensamt. Nya förväntningar kan också uppstå genom en kraftig, positiv utveckling i något nordiskt land. Norges inträde i de oljeproducerande ländernas krets har framkallat förhoppningar och aktivitet med nordiska förtecken. Endast framtiden kan utvisa vilka av dessa förhoppningar, som sedan infrias.

Genom att allt flera av de nordiska samarbetsområdena får tvärfacklig karaktär, blir frågorna också mer komplicerade att lösa. Därför är det angeläget att det nordiska samarbetet har tillräcklig genomslagskraft. Just för att det nordiska samarbetet står inför allt mer krävande uppgifter, har regeringssamarbetet byggts ut. Sålunda avser de nordiska statsministrarna att även under 1981, liksom skedde redan 1980, att mötas oftare än tidigare. Under 1980 möttes statsministrarna under sessionen i Reykjavík, i maj på Staur gård i Norge då de anslöt sig till energiministrarnas riktlinjer för ett nordiskt energipolitiskt samarbete, samt i november 1980 i Köpenhamn. Härvid stod den 29:e sessionen och de aktuella nordiska samarbetsfrågorna i förgrunden. Vid sitt möte i november i Köpenhamn tog statsministrarna också fasta på att det vid sidan av multilateralt samarbete förekommer ett bilateralt, kompletterande samarbete där detta är naturligt med tanke på de nordiska ländernas varierande utgångspunkter och förutsätt-

ningar. Statsministrarnas dagordning ger möjlighet både till en rapportering från de nordiska samarbetsministrarna om aktuella projekt och utrymme för en fri överläggning om det framtida samarbetets inriktning.

Det breddade samarbetet under 1980 markeras även av följande begivenheter:

- Energiministrarna har beslutat aktivera sin verksamhet inom Nordiska ministerrådets ram. Riktlinjerna för ett energipolitiskt samarbete har slagits fast.
- De nordiska ministrar, som svarar för jämställdhetsfrågornas behandling i respektive lands regering, möttes hösten 1980 i Oslo för första gången som Nordiskt ministerråd.
- Industriministrarna har för första gången mött företrädare för den nordiska fackföreningsrörelsen och sagt sig redo att möta arbetsmarknadens parter i fortsättningen.
- Vid behandlingen av gemensamma nordiska frågor sammanträder nu även finansministrarna som Nordiskt ministerråd.
- Justitieministrarna har aktiverat sitt samarbete med regelbundna Nordiska ministerrådsmöten för att diskutera nordiska samarbetsprojekt inom lagstiftningens område.

Utökad kapacitet

Ett utskott för konsumentfrågor har tillsatts under ämbetsmannakommittén för konsumentfrågor (NÅK). Under samarbetsministrarna tillsattes ett permanent utskott för livsmedelsfrågor. Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning skall från årsskiftet 1981–1982 ombildas till ett koordinerande organ för allt nordiskt samarbete inom skogsforskningen. En rådgivande kommitté för nordiskt biståndssamarbete skall tillsättas. Nordiska ekonomiska forskningsrådet inleder sitt arbete vid årsskiftet 1980–1981 som fjortonde institution på ministerrådets allmänna budget. Inom regionalpolitiken har under 1980 projektorganisationen med namnet Nordisk arbetsgrupp för regionalpolitisk forskning ombildats till en självständig institution under Nordiska ministerrådet med namnet Nordiskt institut för regionalpolitisk forskning.

I någon mån har kapaciteten vid Nordiska ministerrådets sekretariat i Oslo byggts ut. En konsulent har anställts för jord- och skogsbruksfrågor, en konsulent anställdes från årsskiftet 1980–1981 med jämlikhetsfrågor som huvudsakligt arbetsområde.

Den ovan redovisade, konkreta breddningen är ett led i förbättrandet av det nordiska samarbetets organisation och arbetsuppgifter för att öka det nordiska samarbetets slagkraft. Svårhanterliga uppgifter kräver ökad kapacitet. I växande grad fäster man på politiskt håll därtill vikt vid att det nordiska samarbetets resultat kan föras nationellt vidare.

Ett mera krävande samarbete

Många av åttioalets frågor har också i ett nordiskt perspektiv inte bara en tvärfacklig, utan även en ånars stor betydelse för samhällets framtida utveckling. Danmarks nordiska samarbetsminister och verksamhetsårets ordförande i Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) Lise Østergaard har pekat på följderna av en alltmer komplicerad problemställning. Ministern erinrar om att det nordiska samarbetet hittills har rört sig i stort sett okontroversiella banor, där det har varit möjligt att uppnå resultat, som är i överensstämmelse med alla de nordiska ländernas intressen. Om det nordiska samarbetet skall utvidgas till att omfatta också områden som till exempel ekonomisk politik, industripolitik och energipolitik, där det inte under alla omständigheter kan räknas med sammanfallande intressen mellan länderna, då kan det bli fråga om att lösa rätt svåra politiska problem i det nordiska samarbetet, sade Lise Østergaard.

Liknande tankegångar fördes fram redan vid Nordiska rådets session i Reykjavík i en debatt om politiseringen av det nordiska samarbetet. Företrädare för samma politiska åsikter möts nu rätt regelbundet till fraktionsmöten under Nordiska rådets sessioner. Det är möjligt att ett ökat antal politiska signaler leder till en åtstramning av beslutsprocessen i nordiskt samarbete. Då man i Nordiska rådet framlägger gemensamma partimotioner, är dessa redan på grund av initiativets ursprung och art ofta tungt vägande och koncentrerade på ett vidare samarbetsområde. Vid ett gemensamt möte i Harstad i juni 1980 diskuterades den nordiska beslutsprocessen gemensamt av de nordiska samarbetsministrarna och Nordiska rådets presidium. Man anser till exempel att antalet icke avslutade rekommendationer är högt. Och hur tas det nordiska utredningsarbetets rön och uppslag till vara? Det avgörande vore att omsätta beslutsprocessens resultat i praktisk handling.

Då Nordiska ministerrådets handlingsprogram revideras finns en möjlighet till prioritering. Inom Ministerrådets organ anser man att det vore till fördel ifall man inom ramen för de långsiktiga och generella handlingsprogrammen kunde skapa beslutsunderlag med konkreta rekommendationer från parlamentarikerna. Det vore till fördel ifall de nordiska samarbetsorganen i ett tidigare skede kunde ta ställning till en del av medlemsförslagen, för att därmed undvika ett kostsamt utredningsarbete, som inte står i proportion till resultatet. Vid sitt möte i Köpenhamn i november 1980 noterade de nordiska statsministrarna "Nordiska ministerrådets och Nordiska rådets gemensamt uttalade strävan till koncentration och prioritering av aktuella nordiska samarbetsfrågor".

Regeringarnas samarbete har sina begränsningar. Inom till exempel det ekonomiska samarbetet kan man fråga sig, vilken statsmakternas och myndigheternas roll är. Statsmakterna kan undanröja hinder för ekonomiskt samarbete, de kan sträva till att skapa gynnsamma förutsättningar för samarbetet och man kan inom regionalpolitiken ge direkt stöd i konkre-

ta fall. Därmed blir det mellanstatliga arbetet en hjälp till självhjälp. Det ankommer på näringslivet att svara för den praktiska verkställigheten och de direkta ekonomiska transaktionerna.

Sammanslagning av sekretariat?

Det är snart tio år sedan Nordiska ministerrådet grundades. Ministerrådets sekretariatskapacitet kan i framtiden byggas ut betydligt långsammare än hittills. Man måste hushålla med existerande resurser.

I praktiken visar sig behovet av att tillämpa en prioritering både i uppläggningsen av nordiskt utredningsmaterial och dess publicering, i en strävan att sammanföra vissa områden av samarbetet, i återhållsamhet att anställa samnordisk personal och i en begynnande diskussion om det nordiska samarbetets organisation. Inom Nordiska ministerrådet innebär detta bland annat en beredskap att analysera, huruvida en sammanslagning av sekretariatet för kulturellt samarbete i Köpenhamn och ministerrådets sekretariat i Oslo till ett gemensamt sekretariat, erbjuder så påfallande ekonomiska och administrativa fördelar, att en dylik sammanslagning borde äga rum.

Riktlinjer för energisamarbete

Ett exempel på hur den internationella situationen kan avspeglas i nordiskt samarbete är de nordiska energiministrarnas beslut att aktivera sin verksamhet inom Nordiska ministerrådets ram.

De nordiska energiministrarna fick våren 1980 mandat av statsministrarna att intensifiera samarbetet. Vid ett möte i april samma år i Köpenhamn fastställde energiministrarna riktlinjerna för nordiskt energisamarbete. En arbetsplan för nordiskt energisamarbete skall utarbetas. Bland annat skall en rapport om energibesparande åtgärder sammanställas. Energisystemanalyser är ett annat samarbetsområde som skall studeras. Ett informationsutbyte skall äga rum beträffande introduktion av nya och förnybara energikällor.

Olja och naturgas är ett viktigt samarbetsområde. Under verksamhetsåret tillsattes också en tjänstemannaarbetsgrupp med uppgift att inom 1981 ta fram en rapport om möjligheterna till nordiskt samarbete vid eventuell ilandföring av gas och olja på Nordkalotten. Vid sitt möte på Staur gård i Norge i maj 1980 dryftade de nordiska statsministrarna tillsammans med energiministrarna ett fortsatt energipolitiskt samarbete i Norden. Statsministrarna gav sitt stöd för de riktlinjer, som hade utarbetats för det energipolitiska samarbetet.

För närvarande studeras möjligheterna för – med utgångspunkt i ett pågående svenskt biståndsprojekt – att ge gemensamt nordiskt bistånd för att utveckla Mozambiques kolprogram. Samtidigt pågår utredningsarbete rörande gemensam kolimport främst inriktat på att finna centrala hamnar i Norden för denna import. Utredningen skall vara klar inom 1982.

Kontakter om jämställdhetsfrågor

För första gången har också de nordiska ministrar, som ansvarar för jämställdhetsfrågornas handläggning i respektive nordiska regering, mötts under verksamhetsåret som nordiskt ministerråd.

Ett handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor har behandlats i Nordiska ministerrådet. Programmet anvisar som huvudområden inom jämställdhetspolitiken jämställdheten i arbetslivet, inom social- och familjepolitiken, jämställdhet inom politiken och i samhället samt jämställdhetsproblematiken inom utbildning, respektive boende- och samhällsplanering.

Nordiska ministerrådet (jämställdhetsministrarna) mötte i oktober 1980 för första gången Nordiska rådets social- och miljöutskott. Under mötet diskuterades en revidering av ministerrådets handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor.

Ekonomisk politik

Numera har också finansministrarnas nordiska kontakter fått en samnordisk dimension inom Nordiska ministerrådet. Vid behandlingen av nordiska frågor sammanträder nu även finansministrarna som nordiskt ministerråd. Inom ramen för rådet har finansministrarna diskuterat det nyupprättade nordiska ekonomiska forskningsrådet, som härrör från ett statsministerförslag. Därtill har finansministrarna dryftat och beslutat om forskningsrådets statuter. Enligt dessa stadgar skall forskningsrådet främja nordiskt ekonomiskt samarbete bl.a. genom stöd till analyser och utredningar om det ömsesidiga ekonomiska beroendet mellan de nordiska länderna och om förutsättningarna för ett närmare ekonomiskt samarbete, häribland både vad gäller stabiliseringspolitiken och de långsiktiga tillväxtfrågorna.

Juridisk aktivitet

Målet för det nordiska lagstiftningssamarbetet är att harmonisera de olika ländernas rättsregler på viktiga områden. Ett stort antal lagar, särskilt på civilrättens område, har kommit till efter nära samarbete mellan de nordiska länderna.

Justitieministrarna har beslutat intensifiera det nordiska lagstiftningssamarbetet, bl.a. genom en bättre planering och koordinering av olika led i lagstiftningsförberedelserna. Avsikten är också att söka bredda området för samarbetet till exempel genom att inkludera straffrätten. För närvarande arbetar man på att få till stånd en revision av den köprättsliga lagstiftningen. Justitieministrarna har därtill i samråd med Nordiska rådets juridiska utskott dryftat vidareförandet av det lagstiftningsprogram, som är ett resultat av samråd mellan ministrarna och utskottet.

Biståndssamarbete

Även ifråga om biståndssamarbetet med utvecklingsländerna pågår en aktivering. Sålunda skall avtalet om nordiskt biståndssamarbete, den s.k. Oslo-konventionen revideras. Enligt konventionsutkastet får ämbetsmannakommittén för biståndsfrågor under Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) ansvaret för samnordiska biståndsinsatser inför ministerrådet. Samtidigt skall en politiskt sammansatt rådgivande kommitté bistå ministerrådet i dess behandling av förslag till nya samnordiska insatser och en fortsättning av dylika insatser m.m. I anslutning till Nord/Syd diskussionerna i FN och andra internationella organisationer sker också en omfattande nordisk samordning.

Centrala områden

Norden som hemmamarknad (1)

På grundval av Nordiska rådets debatt under sessionen i Reykjavík 1980 och föreliggande rekommendationsmaterial har de nordiska samarbetsministrarna gett ministerrådets sekretariat i uppdrag att arbeta fram ett underlag för två arbetsplaner. Det är meningen att kartläggningen skall omfatta temat "Norden som hemmamarknad" och temat "Tekniken och framtiden".

För nästan all industriexport är en hemmamarknad av en viss storlek av betydelse för att den skall kunna hävda sig i konkurrensen med de stora producentländerna. Vart för sig representerar de nordiska länderna en i förhållande till världshandeln obetydlig hemmamarknad medan de däremot samlade företräder en marknad av en sådan storleksordning, som kan bilda basen för exportsatsningar på större, externa marknader.

Detta gäller i synnerhet liten och medelstor industri vars problem även har utretts i ministerrådets regi beträffande småföretagspolitiken i Norden, nyetableringar i Norden, möjligheterna att man med offentligt stöd erbjuder dessa företag FoU-tjänster, kapitalförsörjningen och mindre företags samarbete (*NU-serien A 1979:22 band 1-5*).

För allt flera nordiskt producerade varor utgör Norden en gemensam marknad. Av den totala exporten från de nordiska länderna utgör exporten till ett annat nordiskt land mellan 20 och 25 procent. Då man bortser från typiska och traditionella exportgrenar, ofta med en avsättning utanför Norden, såsom till exempel ifråga om skogsindustrin, håller sig den kvarstående "nyexporten" beroende på land, kring 28-42 procent.

Det finns självfallet nationella skillnader mellan de nordiska länderna beträffande råvaru- och energitillgångar. En något varierande beskattning och likaledes varierande tillämpning av likartade bestämmelser bidrar till att Norden är en hemmamarknad där nationella skillnader fortfarande gör sig gällande. I ett långt perspektiv kan vissa skillnader bestå därför att de nordiska länderna uppvisar skillnader i investeringsaktivitet samt satsning på forskning och utveckling. Ju längre ett land har hunnit i sin industriut-

32-10-329. *Nordiska rådet*

veckling, desto större måste FoU-insatsen bli i framtiden, anses det. Industrin i de nordiska länderna agerar därför dels kompletterande, dels konkurrerande på den nordiska hemmamarknaden. I synnerhet gäller detta de bilaterala varuströmmarna mellan två länder.

I detta sammanhang kan nämnas att man från svenskt industrihåll har framkastat tanken på en Nordisk industristiftelse, som med olika aktiviteter skulle stimulera nordiska företag till större samarbete och ökat inter-nordiskt utbyte. Man har i debatten också framhållit att Norden som hemmamarknad inte enbart utgör ett småföretagsintresse.

Norden som hemmamarknad är ett tema som även har en arbetskrafts-politisk och en konsumentpolitisk dimension.

Norden som hemmamarknad täcker en serie nordiska samsamarbetsområden och som ofta i nordiskt samarbete uppstår bilden av ett samsamarbetsmönster som närmast liknar en mosaik. Sålunda diskuteras ifall det för närvarande finns behov av en särskild nordisk bolagsform till skillnad från nationella bolagsformer. De nordiska justitiedepartementen har fäst uppmärksamhet vid behovet av en enhetlig produktansvarslagstiftning. En arbetsgrupp utreder huruvida industrin har behov av att lagstiftningshinder för nordiskt industrisamarbete undanröjs. Arbetsgruppen framlägger senast i början av 1981 sitt förslag i form av direktiv till en omfattande sakkunnigkommitté på området. Arbetet kommer att ske i nära kontakt med fackföreningsrörelsen och näringslivets organisationer.

Den nordiska industrifonden skall främja ett effektivare utnyttjande av nordiska resurser för teknologi och industriell utveckling. Fonden stöder till exempel projekt som har industriellt intresse i två eller flera nordiska länder. Fonden kommer år 1981 att disponera över 18 miljoner SEK.

Om man industripolitiskt kan se Norden som hemmamarknad, täcker begreppet också industripolitikens kompletterande sida: till exempel konsumentskyddet. Sålunda har institutioner som är nästan identiska i de nordiska länderna byggts upp för att kontrollera marknadsföring. Miljöområdet är likaledes relevant.

Tekniken och framtiden (2)

En arbetsgrupp har tillsatts under ministerrådets ställföreträdarkommitté för att följa upp rekommendationerna 15 och 16 från sessionen 1980 i Reykjavik som rör datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv. Samarbetsministrarna bedömer, liksom Nordiska rådet, utredningsbehovet som brådskande och liknande uppfattningar har framförts av Nordens fackliga samorganisation.

Inom det nordiska arbetsmarknadsutskottet föreligger en omfattande utredning som har direkt anknytning till temat om tekniken och framtiden. Nordiska ministerrådet har tillsatt en arbetsgrupp för att utveckla de förslag som har lagts fram i detta "kärnprojekt" för arbetsmarknadspolitikkens åttiotal, rubricerade i delutredningar: världshandelsförändringar och

Nordens framtida industrissysselsättning (*NU-serien A 1980:2*), omställningskrav på de nordiska ländernas arbetsmarknad och ekonomi på mellanlång sikt (*NU-serien A 1980:3*), sysselsättningseffekter av ny teknologi (*NU-serien A 1980:4*) samt förändringar i arbetsmarknadens struktur och funktionssätt (*NU-serien A 1980:5*).

Under ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor kommer en arbetsgrupp för arbetsmedicin/yrkeshygien att låta utarbeta översikter av forskningen i de nordiska länderna beträffande den nya teknologins konsekvenser på arbetsmiljöns område. Inom ramen för det nordiska samarbetet rörande datalagstiftning kommer temat också att behandlas.

Tendenser inom nordisk arbetsmarknad

En väsentlig förutsättning för de nordiska ländernas utveckling mot större inbördes utbyte har varit den nordiska arbetsmarknaden, som kom till år 1954. Efter omfattande migration av arbetskraft särskilt mellan Finland och Sverige på 1960-talet, ser läget ut att stabiliseras på 1980-talet. Det anses inte troligt att det följande kvartssekleet upplever samma massmigration som det föregående. Man har räknat att under perioden 1954–1980 har över en miljon människor i Norden sökt sig arbete i ett annat nordiskt land.

Nordiska ministerrådet har behandlat en rapport om "1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad" (*NU-serien A 1979:18*). För närvarande verkar en arbetsgrupp, som granskar avtalet och på basen av utredningen och sin egen rapportering kommer att göra förslag till ett reviderat avtal om en gemensam, nordisk arbetsmarknad. Oberoende av hur utvecklingen gestaltar sig är det dock tämligen klart att strömmen av arbetskraft över de nordiska gränserna inbördes kommer att fortsätta. En fri nordisk arbetsmarknad med rörlig arbetskraft kommer att bestå. Men det är uppenbart att strävan till en välfungerande, balanserad nordisk arbetsmarknad också förutsätter kapitalrörlighet samt en koordinering mellan närings- och regionalpolitik, för att bland annat sysselsättningen skall tryggas så väl som möjligt. Det är också inom arbetsgruppens räckhåll att dryfta huruvida till exempel återflyttning borde stimuleras ekonomiskt.

Den nordiska arbetsmarknaden kommer under 1980-talet att ha stora svårigheter med att återupprätta full sysselsättning. De ekonomiska problemen i de nordiska länderna hotar att återspeglas dels i arbetslöshet, som drabbar de svagaste grupperna i samhället, dels i en förändring av produktionen både till yrkesstruktur och geografisk placering.

Bland arbetstagarna observerar man en tendens att lägga vikt också vid andra sidor av arbetslivet än den rent sysselsättningsmässiga. Man lägger vikt vid till exempel säkra och riskfria arbetsförhållanden. Inom fackföreningsrörelsen reser man kravet om ökat medbestämmande och inflytande för den enskilde arbetstagaren beträffande hans egen arbetssituation.

Lågprisimporten kommer fortsatt att ha betydelse för industrisituationen i Norden. I gengäld får det nordiska näringslivet ökade möjligheter som exportörer av kunnande, teknologi och investeringar i länder som står i början av sin industrialiseringsprocess. Omställningsprocessen kräver också omskolning eller vidareutbildning.

Teknologin kan leda till att arbetsmarknadsläget inom förvaltnings- och kontorssektorn förändras. Hittills har datoriseringens effekter för sysselsättning och yrkesstruktur inte varit påfallande inom denna sektor.

Arbetet med att intensifiera den nordiska arbetsförmedlingen fortsätter (*NU-serien B 1980:4 "Arbetsförmedling i Norden"*). För 1981 planläggs bland annat projekt om arbetsförmedlingen och arbetsgivarna samt om utnyttjandet av ADB inom arbetsmarknadsorganen i Norden. Ett projekt om "ungdomsgaranti" avslutades hösten 1980. Ungdomsgarantins bärande idé är att ungdom skall tryggas en möjlighet antingen till en praktikplats, en arbetsplats eller yrkesutbildning.

Ett projekt om den offentliga sektorns betydelse för sysselsättningen har inletts.

Nordisk projektexport

Till verksamhetsårets mest uppmärksammade utredningar hör utredningen "Nordiskt samarbete om projektexport" (*NU-serien A 1980:7*) som redovisades för Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) i början av maj 1980.

Utredningen presenterar en fyrapunktsplan för att främja nordisk projektexport. Rapporten innehåller förslag om att en fond för projektexport skapas, att Nordiska investeringsbanken får möjligheter att bevilja lån för investeringar i projekt med nordiskt intresse utanför Nordens gränser och att dessa lån får nordiska statsgarantier.

Målgrupper för projektexporten skall enligt utredningen vara statshandelsländer, oljeproducerande länder och utvecklingsländer.

Projektexport omfattar export av färdiga anläggningar som till exempel industrier, skolor och sjukhus, dvs. nyckelfärdiga anläggningar.

De föreslagna nordiska projektinvesteringsslånen utgör en kompletterande finansieringsmöjlighet för regeringar, myndigheter eller företag i statshandels- och utvecklingsländer. Lånen skulle lämnas för projekt av nordiskt intresse, dvs. att företag i två eller flera nordiska länder har intresse av ett långsiktigt produktionssamarbete med företag i låntagarlandet eller har ett leverans- eller ägarintresse i projektet.

Projektinvesteringsslånen beviljas på kommersiella villkor, men de förmodas bli attraktiva genom att de beviljas med fasta räntor och löptider, som anpassas till projektens behov. Lånen kompletterar existerande nationella och internationella finansieringsmöjligheter, bl.a. exportkrediter. Projektinvesteringsslånen är avsedda att underlätta totalfinansieringen av ett projekt.

Rapporten föreslår att Nordiska investeringsbanken skall kunna bevilja dessa lån eller garantera dem i andra nordiska kreditinstitut. Totalramen för lånesystemet föreslås bli 1,9 mrd. SEK.

En nordisk fond för projektexport är också ett förslag av stor betydelse i utredningen. Fonden avser att bevilja stöd till företag i Norden, som på förhand vill studera investeringsmöjligheter och projekt i utvecklingsländer, s.k. feasibility och prefeasibility-studier. Fonden borde därtill finansiera förberedande marknadsundersökningar och kartlägga områden där nordiska företag kan konkurrera t.ex. med know-how. Denna fond föreslås ett kapital om 55 milj. SEK fördelat på en tre års försöksperiod. Administrativt skulle fonden knytas till Nordiska investeringsbanken.

Utredningen föreslår därtill ett system med nordiska kreditramar (credit lines). De nordiska exportkreditinstituten föreslås kunna ingå avtal med regeringar eller myndigheter i importlandet om exportkrediter inom en bestämd ram för en bestämd tid.

Rapportens förslag förutsätter ändringar i Nordiska investeringsbankens stadgar. Innan detta kan ske skall Nordiska rådet höras.

I stort sett möter utredningen om nordisk projektexport positivt intresse från de instanser som har uttalat sig under remissbehandlingen, ehuru man på industrihåll har haft anmärkningar på en del detaljer i förslagen.

Samarbetsministrarna beslöt vid sitt möte i december 1980 i Stockholm, att ett ministerrådsförslag om nordiskt samarbete kring projektexport skall färdigställas. I första hand skall samarbetsministrarna nu framlägga ärendet för behandling i sina regeringar och beroende på utfallet av denna behandling föreläggs ärendet Nordiska rådets session, eventuellt redan 1981.

Multinationella företag

Rapporten om de multinationella företagens (MNF) roll i de nordiska ländernas ekonomi (*NU-serien A 1979:19*) var under 1980 på remiss. Med ledning av remissvaren anser en arbetsgrupp under ställföreträdarkommittén att utredningen borde kompletteras med en mindre analys av de multinationella företagens samhällsekonomiska effekter i de nordiska länderna. Arbetsgruppen föreslår att de nordiska statistiska centralbyråerna skall värdera möjligheterna till en dylik kompletterande analys. Medan utredningsarbetet skall gå ut på att försöka reducera negativa effekter av de multinationella företagens verksamhet i de nordiska länderna, bör man även beakta positiva effekter av företagets verksamhet. Norden borde inte framstå som ett väsentligt sämre investeringsområde i MNF-sammanhang än konkurrerande länder. Ett rådgivande utskott borde bildas under ministerrådet för att samordna det arbete olika nordiska myndigheter nu utför med hänsyn till multinationella företag. Utskottet bör arbeta i nära anknytning till fackföreningsrörelsen och näringslivet. Ministerrådet skall fatta beslut om arbetsgruppens förslag i ljuset av ärendets behandling under Nordiska rådets nästa session.

Socialpolitiskt samarbete

Inom socialpolitikens område kan en resultatrik utveckling redovisas. De institutioner, som har ansetts behövliga inom detta område har etablerats. De fem institutionerna är Nordiska hälsovårdshögskolan, Nordiska institutet för odontologisk materialprovning, Nordiska läkemedelsnämnden, Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning samt Nordiska nämnden för handikappfrågor.

Nu föreligger också ett reviderat förslag till nordisk trygghetskonvention, framlagt av Nordiska socialkonventionsutskottet. Konventionen har nu varit i kraft under ett kvartssekel. Den karakteriseras som en förutsättning för den fria nordiska arbetsmarknaden genom att den tillförsäkrar de nordiska medborgare som flyttar till ett annat nordiskt land grundläggande trygghet när det gäller vård, behandling och socialförsäkringsförmåner. Genom att en mängd nya socialpolitiska trygghetsåtgärder vidtagits under den gångna perioden, har en revision av konventionen blivit aktuell.

Efter en omfattande utredningsverksamhet föreligger också ett förslag om att utvidga den nordiska arbetsmarknaden. Hittills har vissa kategorier av sjuk- och hälsovårdspersonal på grund av auktorisationsbestämmelser och liknande regler varit ur stånd att utöva sitt yrke i ett annat land. Nu föreslås i en samlad nordisk överenskommelse att sammanlagt sjutton yrkesgrupper inom hälso- och sjukvården, samt veterinärväsendet skall bli delaktiga av den fria arbetsmarknaden i Norden.

Samarbetsprogrammet inom social- och hälsovården har varit i kraft i drygt tre års tid och flera avsnitt av programmet har förverkligats. Social- och hälsovårdsministrarna har redan överlagt med Nordiska rådets social- och miljöutskott om en revidering av detta program. En arbetsgrupp har tillsatts för denna uppgift.

Inom socialpolitikens område kan man redan iaktta några av de tendenser, som eventuellt kommer att prägla allt större delar av åttiotalets nordiska samarbete. I korthet går dessa ut på att de samnordiska institutionernas verksamhet stabiliseras och tryggas, projektarbetet koncentreras till färre och mera omfattande projekt, forsknings- och utvecklingsarbetet fördjupas och ärendenas tvärfackliga karaktär ökar.

Regionalpolitik

Ytterligare ett område där utvecklingen har varit anmärkningsvärd är regionalpolitiken. Utgångspunkten för det konkreta regionalpolitiska arbetet är det handlingsprogram som Nordiska ministerrådet antog år 1979. Programmet utgör en klar höjning av ambitionsnivån i det nordiska regionalpolitiska samarbetet.

Huvudmålsättningen för det nordiska regionalpolitiska samarbetet är att verka för en i regionala sammanhang balanserad utveckling i Norden.

Så finns till exempel för år 1981 3,5 milj. NOK reserverade för konkreta regionalpolitiska åtgärder och enligt handlingsprogrammet skall summan

gradvis höjas till sammanlagt 10 milj. NOK. Under år 1981 kommer det relativt färskta handlingsprogrammet att värderas och uppdateras. Medan man nu på försök har inrättat en ordning med regionala lån genom Nordiska investeringsbanken (med en total kreditdisposition om 325 milj. NOK), ett försök med förenklade gränsprocedurer och konkreta regionalpolitiska åtgärder i gränsområden, till exempel en bokbuss på Nordkalotten; skall dessa och andra försöksordningar prövas inför Nordiska rådets session 1982.

Nordiska ministerrådet finansierar också gränsregionalt samarbete. År 1980 tillkom två nya samarbetsorgan, nämligen Västnorden (Island–Färöarna) samt Bornholm–Sydöstra Skåne. Under 1981 skall ett samarbetsorgan inrättas för Östfold fylke i Norge och norra delen av Bohuslän i Sverige. Efter denna utvidgning finansieras sammanlagt elva gränsregionala samarbetsområden helt eller delvis över ministerrådets budget. Det regionalt och lokalt präglade samarbetet leder till att många nya grupper av lokala tjänstemän och förtroendemän engageras i nordiskt samarbete. Detta samarbete kan också förväntas frambringa projekt och samarbetsformer vilka är konkreta och livsdugliga genom att de så direkt anknyter till lokalsamhällets vardag.

Industriministrarna och arbetsmarknaden

En utvidgning av samarbetet har ägt rum när det gäller de nordiska industriministrarnas kontakt med arbetsmarknadens parter. Sedan tidigare möter de nordiska samarbetsministrarna parterna på arbetsmarknaden. Industriministrarna hade i augusti 1980 en genomgång av industriläget med företrädare för Nordens fackliga samorganisation. NFS har lagt fram krav bland annat på ett stärkt ministerrådssekretariatets industripolitiska kompetens. Nordiska ministerrådet är redo att fortsätta överläggningarna med företrädare för alla berörda parter inom industrisektorn.

Det pågår också en diskussion om att parterna på arbetsmarknaden och näringslivets organisationer borde engageras fastare i det nordiska samarbetet. De berörs direkt av flera av de aktuella samarbetsområdena i dagens läge som till exempel industri- och energifrågor, sysselsättning, ekonomisk utveckling och arbetsmiljö.

Kulturförmedling

Kulturförmedling kan sägas vara den gemensamma nämnaren för några av de mer omfattande projekt, som varit aktuella på kulturavtalets område 1980.

Med stöd från Nordiska kulturfonden öppnades en stor vikingautställning under våren på British museum i London. Fondens styrelse beviljade medel till utställningen mot bakgrund av dess betydelse för att öka kännedomen om de nordiska ländernas historia och kultur utanför Norden. Utställningen är den första samlade presentationen av vikingatiden, dess

folk och kultur. Den bidrar till att ändra den gängse negativa bilden av de nordiska förfäderna och visar vikingarnas rika kultur och färdighet när det gäller hantverk och konsthantverk, sjöfart och skeppsbyggnad.

Utställningen sågs i London av över 450.000 människor. Den överflyttades under hösten till The Metropolitan Museum of Art i New York, där den kommer att visas fram till januari 1981 då den sänds vidare till The Minneapolis Institute of Arts i Minnesota.

Under året har konkreta planer utarbetats för en nordisk manifestation i Wiesbaden i maj 1981. De nordiska ländernas musikscener kommer då att framföra såväl nordiska som internationella verk. Festivalen ger de nordiska länderna möjlighet att presentera sin musikkonst och sina konstnärer vid ett av de äldsta och största kulturevenemangen i Europa.

Under året har också utarbetats ett ramprogram för en stor nordisk kulturmanifestation i USA 1982. Scandinavia Today kommer att omfatta en lång rad av olika aktiviteter, utställningar, föredragsturnéer, seminarier osv. Detta blir den första samlade manifestationen av nordisk kultur i USA och ingår som ett arrangemang i raden av presentationer av främmande länder och deras kultur i USA. Aktiviteterna pågår samtidigt i åtta veckor i några större städer och skall därefter cirkulera i USA i ett drygt års tid. Scandinavia Today beräknas komma att spela en viktig kulturförmedlande roll och ge en amerikansk publik bättre kännedom om kultur och samhällsförhållanden i Norden idag.

Om två år beräknas Nordens Hus på Färöarna stå färdigt. Det första spadtaget togs hösten 1980. Institutionen kommer, som Nordens Hus i Reykjavik, att fungera som en viktig förbindelselänk mellan Färöarnas traditionsrika kulturliv och kulturlivet i övriga Norden.

Mot bakgrund av nordiska rådets rekommendationer, ministerrådets utredningar och remissbehandling av dem har ministerrådet i ett förslag i nordiska rådet understrukit etermedias möjligheter att främja det ömsesidiga intresset för och kunskaperna om de nordiska grannländerna. Ministerrådet vill därför verka för ett ökat samarbete på radio- och TV-området utgående från

- att en nordisk programspridning med utnyttjande av direktsändande satelliter skulle kunna ge värdefulla alternativa möjligheter i en situation då andra länders radio- och TV-program i ökad omfattning kommer att sändas över land- och språkgränserna,
- att Nordsatutredningen belyser viktiga aspekter av nordisk programspridning via satellit men att en rad frågor måste lösas genom förhandlingar mellan de nordiska länderna. Detta gäller bl. a. antalet kanaler och kanalernas fördelning. Likaså frågor som rör reklam, översättningsnivå och fördelning av utgifterna,
- att det nuvarande beslutsunderlaget – Nordsatutredningen och remissyttrandena – bör kompletteras med en belysning av de industripolitiska förutsättningarna för och konsekvenserna av ett nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit,

- att ett slutligt ställningstagande till Nordsat i ministerrådet bör kunna tas före utgången av 1981,
- att förslag till en komplettering av det nordiska kulturavtalet skall utarbetas för att markera samtliga länders vilja till ökat samarbete på medieområdet överhuvudtaget, oavsett teknik.

Ökat nordiskt forskningssamarbete

Statsministrarna uppmanade hösten 1978 Nordiska ministerrådet – samarbetsministrarna och undervisnings- och kulturministrarna – att ta initiativ till ett ökat nordiskt forskningssamarbete, såväl beträffande grundforskning som tillämpad forskning. Ifrågavarande utredningsarbete, som utförs av ställföreträdarkommitténs och ÄK-kulturs gemensamma arbetsgrupp för ökat nordiskt forskningssamarbete (ÄK/FORSK), har under 1980 framskridit planenligt och befinner sig nu i sin avslutningsfas. I överensstämmelse med Nordiska rådets yttrande vid senaste session överlämnas utredningens rapport till rådssessionen 1981. Rapporten exklusive utredningens åtgärdsrekommendationer återfinns som *bilaga 9* till ministerrådets berättelse.

Förutom i analyser av forskningsprioriteringar och FoU-investeringar i Norden har ÄK/FORSK engagerat sig i delutredningar om nordiskt samarbete kring vetenskaplig utrustning, områdesstudier, forskarutbildning, registrering av samnordisk forskning och teknologibevakning. De preliminära förslag arbetsgruppen framtagit beträffande exempelvis ett instrument-samarbete, områdesstudier och forskningsregistrering bör ytterligare vidareföras i samarbete med berörda FoU-organ och -myndigheter. Av intresse är dock att konstatera att förslaget om ett nordiskt instrumentsamarbete skiljer sig från tidigare förslag på området bl. a. genom att det inte baserar sig på en samnordisk finansiering av instrumentanskaffning utan i huvudsak på nationell finansiering i kombination med ett förbättrat samnordiskt utnyttjande. En samordning av anskaffning och utnyttjande skall underlättas bl. a. genom nordiska konsultationer baserade på inventering av anskaffningsplaner, intressen och instrumentbehov. Tyngdpunkten i samarbetet skall ligga på framtida anskaffningar.

När det gäller forskarutbildningssamarbetet har ÄK/FORSK valt, att försöksvis på jord- och skogsbruks- samt veterinärmedicinområdet, i samarbete med rektorsförsamlingen för nordiska lantbruks- och veterinärmedicinska universitet och högskolor planera en systematiserad flerårig nordisk forskarkursverksamhet.

Arbetsgruppen har även fortsatt granskningen av FoU-verksamheten på högt prioriterade forskningsområden (jfr. den i *bilaga 5* till ministerrådets berättelse 1980 redovisade analysen av energiforskningsområdet). En studie av FoU-aktiviteter omkring konsekvenser av den teknologiska utvecklingen, införandet av ny teknologi och datorisering har genomförts. En specialgranskning av området motiveras även av att statsministrarna i

oktober 1979 pekade på vikten av en nordisk samverkan på området. Avsikten med studien har varit att granska FoU-verksamheten och det nordiska samarbetet på ett aktuellt och högprioriterat område. Den inledande översikten visar att det pågår en omfattande forskningspolitisk planering och offentlig utredningsverksamhet på området samt att även de ifrågasvarande forskningsprojekten är talrika. Liksom på energiforskningsområdet har det nordiska samarbetet emellertid varit anspråkslöst såväl på projektnivå som på FoU-planerande nivå. Både rapporten om energiforskning och översikten av FoU omkring konsekvenser av ny teknologi utgör exempel på problemen med den bristande överblicken över pågående FoU och FoU-planering såväl nationellt som nordiskt. Härav följande svårigheter och begränsningar i det nordiska FoU-samarbete t. o. m. på forskningsområden som prioriteras högt i alla nordiska länder understryker behovet av effektivare information och förbättrad forskningspolitisk överblick.

Vid sidan av dessa mer separata frågeställningar har ÄK/FORSK för att generellt förbättra möjligheterna för ett nordiskt forskningssamarbete koncentrerat sig på frågor angående organisations- och styrningsproblematiken vid ett ökat forskningssamarbete. Detta har skett i enlighet med samlagsministrarnas och kultur- och undervisningsministrarnas överväganden (vid ministrarnas gemensamma möte i januari 1980) om att de avgörande svårigheterna för det framtida forskningssamarbetet i mindre grad kommer att ligga i valet av prioritetsområden än i utvecklingen av organisationsformerna för ett ökat forskningssamarbete.

I dessa överväganden beträffande organisationsfrågorna har ÄK/FORSK dryftat för- och nackdelar hos flera alternativa organisatoriska modeller och kompletteringar av det nuvarande nordiska FoU-systemet. Härvid har ÄK/FORSK sett det nordiska forskningssamarbetet i relation till nationell forskningspolitik och frågat hur forskningen styrs nationellt och hur den kan styras nordiskt. En central fråga är då om målet för nordiskt forskningssamarbete endast skall vara en generell stimulering av forskningen eller om den nordiska forskningen även skall styras och i vilken utsträckning. I diskussionerna har ÄK/FORSK funnit att ett effektivare och utökat nordiskt FoU-samarbete förutsätter organisatoriska lösningar, som kan erbjuda en bättre nordisk användning av nationella FoU-resurser och skapa samstämmighet mellan nationell och nordisk FoU såväl i fråga om prioriteringar som beträffande kvalitetsbedömningar. I likhet med de nationella FoU-systemen bör den nordiska FoU-organisationen bygga på en kombination av å ena sidan ett sektoriellt FoU-system och å andra sidan en mera sammanhållen FoU-organisation. För att uppnå detta krävs en FoU-organisation som ger möjligheter att på ett övergripande plan överblicka hela FoU-fältet utgående från forskningspolitiska bedömningar.

Bland de organisatoriska reformer som kan svara mot de angivna kraven

och på ett önskvärt sätt effektivisera det nordiska FoU-samarbetet har ÅK/FORSK speciellt uppmärksammat två modeller. Den ena modellen har karakteriserats som en nordisk forskningsfond med huvudsaklig uppgift att delfinansiera nordiska forskningsprojekt såväl inom grundforskningsområdet som inom sektorsforskningsområdet. Förslag av denna typ har även nyligen tillställts ministerrådet av den Rådgivande kommittén för forskning samt ytterligare framlagts som medlemsförslag i Nordiska rådet våren 1980. Den andra modellen har av ÅK/FORSK kallats en nordisk forskningsnämnd och kan i korthet karakteriseras som ett tvärgående forskningspolitiskt organ med i första hand en övergripande FoU-initierande och planerande funktion. Denna FoU-organisation borde generellt kunna initiera nya samarbetsområden och förbättra samordning och information beträffande FoU på nordiskt plan.

Kontakter med Nordiska rådet

Ett centralt led i kontakterna mellan Nordisk ministerrådet och Nordiska rådets presidium var ett gemensamt möte i Harstad i juni 1980. Mötet diskuterade erfarenheterna från Nordiska rådets session i Reykjavík. Man kom fram till att de nya arbetsformer som prövades i Reykjavík, bland annat möjligheten att ställa frågor med 24 timmars varsel och begränsningen av tiden för debattanförenden under generaldebatten, skall tillämpas också under den 29:e sessionen i Köpenhamn. Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) och rådets presidium tog också upp det nordiska samarbetets arbetsformer. Man är medveten om att det nordiska samarbetets resultat i så hög grad som möjligt borde få en positiv och praktisk betydelse för befolkningen i de nordiska länderna. I dagens situation arbetar man med att göra nordiska samarbetsorgan och deltagarna i nordiskt samarbete uppmärksamma på problematiken. Denna problematik var central under de nordiska statsministrarnas möte i november i Köpenhamn. I statsministrarnas mötesprogram ingick också ett slutet möte med Nordiska rådets presidium. Statsministrarna orienterades om presidiets synpunkter beträffande rådets 29:e session i Köpenhamn. Statsministrarna och presidiet kom därtill överens om att tillsätta en snabbt arbetande kommitté, som skall behandla frågor rörande Färöarnas, Grönlands och Ålands framtida representation i Nordiska rådet.

Som tidigare redovisats dryftas också en sammanslagning av ministerrådets sekretariat i Oslo och Köpenhamn. Nordiska rådets presidium har hållits informerat om behandlingen av denna fråga och bereds möjlighet att senare ingå i eventuella utredande organ.

På tjänstemannanivå har Nordiska rådets sekreterarkollegium och ministerrådets ställföreträdarkommitté haft regelbunden kontakt. En regelbunden arbetskontakt förekommer också mellan rådspresidiets sekretariat i Stockholm och sekretariaten i Oslo och Köpenhamn. Tack vare denna ordning är det även möjligt för Nordiska rådets utskott och kommittéer att

hålla sig à jour med arbetet på att följa upp rådets rekommendationer samt förberedelser av nya förslag från ministerrådet. Utskotten kan genom denna regelbundna kontakt också påverka uppläggningsen av förslag samt ange önskvärda riktlinjer i denna verksamhet. Denna kontakt har inte lett till att arbetsfördelningen mellan ministerrådet och Nordiska rådet i någon väsentlig punkt har förändrats.

Inom *informationssektorn* har ett nära och koordinerat samarbete bedrivits mellan Nordiska ministerrådets sekretariat i Oslo och Köpenhamn samt Nordiska rådets presidiesekretariat. Massmedia har ägnat de viktigaste nordiska samarbetshandlingarna en tillfredsställande bevakning, medan informationsmaterialet i övrigt inte har slagit igenom i media i den utsträckning, som hade varit önskvärd.

1.2 Arbetsmarknaden

Arbetslösheten i Norden som helhet betraktad var 1979 märkbart lägre än föregående år. Denna utveckling har fortsatt också under 1980. Arbetslöshetens struktur följer emellertid i stort sett samma mönster som under tidigare år vilket innebär att arbetsmarknadssituationen för marginalgrupper ser ut att bli fortsatt svårare. En ljuspunkt är dock att länderna nu börjar få ett bättre grepp om ungdomsarbetslösheten även om denna är betydligt högre än den genomsnittliga arbetslösheten.

Ministerrådet har avslutat ett omfattande s.k. kärnprojekt om utvecklingstendenserna på arbetsmarknaden. Projektet har resulterat i en huvudrapport "Arbetsmarknadspolitiska utmaningar på 1980-talet i Norden" (*NU A 1980:12*) och fyra delrapporter. Detta utredningsmaterial skall bilda en utgångspunkt för fortsatt nordiskt samarbete på arbetsmarknadsområdet. Huvudrapporten pekar på behovet av omställningar på arbetsmarknaden. En av avsikterna med projektet har varit att förutse problemen. Ministerrådet fortsätter arbetet genom att studera vilka konsekvenser utmaningarna får för arbetsmarknadspolitikens konkreta utformning.

Ministerrådet behandlade i början av året en rapport, "1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad" (*NU A 1979:18*). En arbetsgrupp har tillsatts som skall granska avtalet och ge förslag om kompletteringar, som granskningen kan föranleda. Utgångspunkten för revisionen bör vara att rätten till fri flyttning och rätten att ta arbete i annat nordiskt land skall bevaras.

Huvudrapporten om "Arbetskraftens och kapitalets rörlighet i Norden" som utsändes på remiss till arbetsmarknadsparterna i Norden bildade grunden för diskussioner i ministerrådets organ senhösten 1980.

Genomförandet av det nordiska arbetsmarknadsprogrammets andra etapp påbörjades under året.

Ett seminarium med temat "Vägledning som funktion och metod" genomfördes i augusti 1980. Av andra utbildningstillfällen kan nämnas seminarier för kontaktpersoner inom den nordiska arbetsförmedlingen och ett

symposium om personalutbildningens roll i arbetsmarknadsorganen.

Inom arbetsmarknadsservicens område pågår ett omfattande samarbete om arbetsmarknadsmyndigheternas kundorienterade verksamhet inom arbetsförmedlingen, yrkesvägledningen, yrkesinriktad rehabilitering, arbetsmarknadsträning osv. En rapport kallad "Arbetsförmedling i Norden" (NU B 1980:4) har utarbetats. För 1981 planeras bland annat projekt om arbetsförmedlingen och arbetsgivarna, ADB inom arbetsmarknadsorganen i Norden och ett seminarium om arbetsförmedlingens utåtriktade profil. På rehabiliteringsområdet har en rapport utarbetats om "Nordiskt samarbete inom yrkesinriktad rehabilitering" (NU B 1980:9). Individinriktade sysselsättningsåtgärder har kartlagts och systematiserats samt publicerats i en rapport NU B 1980:1.

På basen av tidigare genomförda projekt ordnades i november 1980 ett seminarium om arbetsmarknadsstatistik. Ytterligare har en rapport om revideringen av den nordiska yrkesklassificeringen remissbehandlats senhösten 1980. Ett projekt om analyser och prognoser beträffande efterfrågan och tillgång på arbetskraft i de nordiska länderna har avslutats. Samtidigt framlades en rapport som jämför arbetskraftskostnaderna inom industrin i de nordiska länderna. Ytterligare arbetades med en värdering av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna.

En rapport "Företagsinriktade sysselsättningsskapande åtgärder i de nordiska länderna". (NU B 1980:3) utarbetades och ett projekt om den offentliga sektorns betydelse för sysselsättningen inleddes 1980.

Ett projekt om "ungdomsgarantin" avslutades hösten 1980.

Samarbetet med kultursektorn fortsätter. Ett kontaktmöte ordnades därtill mellan NAUT och ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete. En rapport "Arbete åt alla?" (NU A 1980:6) har publicerats och remissbehandlats. Rapporten handlar om vägen till arbete för ungdom med sociala arbetshinder.

Arbetsmarknadsparterna har på flera områden dragits in i samarbetet med arbetsmarknadsområdet 1980 bland annat genom ett kontaktmöte med arbetsministrarna i januari 1980.

1.3 Samarbete på arbetsmiljöns område

Handlingsprogrammet för nordiskt samarbete på arbetsmiljöns område har varit föremål för en rätt omfattande revision. Förslaget till ett reviderat program behandlades på möten mellan Nordiska ministerrådet (arbetsmiljöministrarna) samt arbetsmarknadens parter och av ministerrådet och Nordiska rådets social- och miljöutskott i oktober 1980. Förslaget kommer att framläggas som ett ministerrådsförslag vid rådets session 1981.

Programrevisionen aktualiseras bland annat av den ändrade ekonomiska situation, som råder i flera av de nordiska länderna. Nya kapitel i programmet behandlar arbetstiden och anpassningen till arbetet samt den nya teknologins betydelse för arbetsmiljöförhållanden.

Arbetsmedicin/arbetshygien har också under 1980 utgjort det största delområdet inom arbetsmiljösamarbetet. I enlighet med de riktninglinjer som utvecklas i handlingsprogrammet har verksamheten mera och mera gått i riktning mot koncentration på större individuella projekt, som i särskilt hög grad ger fördelar då de bedrivs samordiskt. Speciellt kan här nämnas samarbetet kring gränsvärden och samarbetet kring vidareutbildning av specialiser inom arbetsmedicin, yrkeshygien och företagshälsövård. Expertgruppen för gränsvärdesdokumentation har under 1980 fortsatt att arbeta efter samma mönster som tidigare. Vid utgången av 1980 föreligger dokumentation beträffande 29 ämnen. Vid en bedömning av projektet är det uppenbart att projekt av detta slag bör fortsätta enligt tidigare huvudlinjer.

Ett projekt om betydelsen av arbetsförhållanden för fosterskador tar sikte på att utveckla ett samarbete mellan de nordiska länderna, som snabbt kommer att möjliggöra en klarläggning av hur speciella arbetsförhållanden inverkar på förekomsten av medfödda missbildningar och andra fosterskador.

Som ett förprojekt har man under 1980 utarbetat ett förslag för att etablera och driva en nordisk central för förmedling av planerad, pågående och avslutad arbetsmiljöforskning. Huvudmålgrupp för centralen blir parterna på arbetsmarknaden och förprojektet genomfördes i ett nära samarbete med dem.

Ministerrådet tar ställning till en eventuell etablering av det föreslagna systemet våren 1981 sedan parterna på arbetsmarknaden behandlat rapporten.

Projektet "Psykosocial arbetsmiljö, hälsa och välbefinnande" blev ifråga om det nordiska avsnittet färdigt med fyra delrapporter i slutet av 1979. En sammanfattande rapport kommer att föreligga i början av 1981. Under 1980 har man fortlöpande bearbetat projektets grundmaterial.

1.4 Nordiskt samarbete inom biståndsområdet

Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) presenterade en värdering av utredningen "Framtida nordiskt samarbete rörande utvecklingsbiståndet" till Nordiska rådets session i Reykjavik i mars 1980. Utredningen kom till på grundval av *rekommendation nr 5/1977* från Nordiska rådet.

Efter sessionen har ämbetsmannakommittén för biståndsfrågor arbetat med uppföljningen av utredningen i ljuset av Nordiska rådets och ministerrådets synpunkter. I första hand har man koncentrerat sig på de administrativa ramarna för samarbetet, som har dragits upp i den s.k. Oslo-konventionen, som har ingåtts mellan de nordiska länderna. Ett utkast till en reviderad konvention har behandlats av utrikesdepartementen och kommer att föreläggas ministerrådet och Nordiska rådets ekonomiska utskott i början av 1981 med tanke på att konventionen skall träda i kraft under våren 1981. Eftersom utrikesministrarna inte bildar ett ministerråd kom-

mer samarbetsministrarna fortsättningsvis att ha det formella ansvaret för det nordiska samarbetet på biståndsområdet. Realitetsbehandlingen kommer i stort sett att äga rum i ämbetsmannakommittén för biståndsfrågor med arbetsutskott och i de nationella biståndsförvaltningarna. En rådgivande kommitté för ministerrådet kommer att bildas.

De samnordiska biståndsprojekten kommer fortsättningsvis att bli finansierade genom nordiska biståndsmedel. För 1979 budgeterades det 111 miljoner NOK för samnordiska biståndsprojekt.

På basen av Nordiska rådets *rekommendation nr 14/1978* har en expertgrupp utarbetat en rapport om nordiskt biståndssamarbete inom fiskerisektorn. Utredningen pekar på en potential för ett ökat bruk av fiskeriresurserna i utvecklingsländerna bland annat som en följd av den nya havsräteten. Utgående från målsättningen att täcka försörjningsmässiga behov föreslår utredningen ett "Nordiskt program för bättre utnyttjande av fisk i försörjningen i utvecklingsländerna". Utredningen innehåller projekt inom områdena forskning och utveckling, undervisning och träning samt teknologiöverföring. Möjligheterna för att öka den nordiska exporten av fisk och fiskeriprodukter till u-länderna har också dryftats. Rapporten värderas i ämbetsmannakommittén för biståndsfrågor och kommer senare att föreläggas ministerrådet och Nordiska rådet. Saken är aktuell vid ett möte mellan ministerrådet (samarbetsministrarna) och Nordiska rådets ekonomiska utskott i februari 1981.

1.5 Byggsektorn

Det nuvarande samarbetsprogrammet inom byggsektorn fastställdes av ministerrådet (bostadsministrarna) år 1977. Samtidigt fastställde ministerrådet ett projektprogram som innehåller prioriterade uppgifter för de närmaste åren.

Det övergripande målet i handlingsprogrammet är att man vill försöka nå fram till en gemensam nordisk totalsyn på den bebyggda miljön med hänsyn till hur den bör bevaras, förändras och nybebyggas.

Huvudvikten i samarbetet hittills har legat i harmonisering av byggbestämmelser, -normer och -standarder. Detta arbete har ofta nära anknytning till motsvarande internationell harmoniseringsverksamhet, som t.ex. inom ECE, där Nordens insats har varit av tämligen stor betydelse. Högt prioriterat är också energisamarbetet, där man dock fortfarande söker efter den rätta nischen för en samnordisk satsning. Ett område som blir allt viktigare är rehabiliteringen av befintlig bebyggelse. Nordiskt samarbete på detta fält pågår för närvarande både byggmyndigheter och byggforskare emellan. Bostadspolitiskt samarbete har förekommit sedan länge i Norden. Numera pågår också ett par samnordiska projekt på detta område. Projekt som syftar till nordiska avtal om ömsesidigt accepterande av tillverkningskontroll och provningsresultat i ett annat nordiskt land är ett viktigt led på vägen mot integrerad nordisk byggmarknad.

Under 1980 har det pågående samarbetet förts vidare enligt handlingsprogrammet med ca. 25 projekt av varierande storlek och varaktighet. Av nya projekt som har påbörjats under 1980 kan nämnas bl.a. projektet "Skydd mot olycksfall", vars syfte är att utarbeta nordiska riktlinjer för bestämmelser om skydd mot olycksfall i byggnader, vidare projektet "Underhåll, ombyggnad och förbättring" med målsättningen att bl.a. klarlägga vilka krav som bör ställas vid ombyggnad av fastighet och på byggnaders beständighet, underhåll och drift; vidare ett omfattande forskningsprojekt angående materials och konstruktioners åldrande och livstid.

Inom energiområdet pågår flera projekt. Nordiska kommittén för byggbestämmelser, energiutskottet bedriver sitt arbete på fem delområden. Prioriterade områden är regler för godkännande av energiekonomiska installationer och byggnaders täthet. En rapport benämnd Energibesparing i befintlig bebyggelse blev färdigställd och presenterad för bostadsministrarna på deras möte i februari.

Inom det både tekniskt och juridiskt svåra projektet avseende godkännande, kontroll och provning har ett förslag till samarbetsavtal färdigställts och utsänts på remiss.

Nordisk byggstandardisering pågår inom flera projekt, bl.a. inom handikappområdet.

1.6 Samarbetet på handelspolitikens område

Nordisk samhandel blev under årets lopp ett centralt diskussionsämne. De nordiska ländernas förbättrade konjunkturläge gav fart åt den nordiska samhandeln, som växte nära 29% från år 1978 till 1979. Den var dock mindre än växten av den samlade importen – men den nordiska handeln växte mera än den samlade exporten. Denna utveckling kan sägas vara ännu ett bevis på betydelsen av den nordiska samhandeln för de enskilda nordiska länderna.

På grund av diskussionen som uppstod i samband med Nordiska rådets 28:e session beslöt Nordiska ministerrådet vid sitt möte i juni 1980 i Harstad, att frågan om "Norden som hemmamarknad" skall utredas och att förslag för att främja nordisk samhandel skall utarbetas.

På det marknadspolitiska området kan konstateras ökat samarbete mellan EFTA och EG-länderna. Ministerrådet lägger vikt vid att samarbete om lösningar av praktiska problem i förhållande till EFTA-EG förtsätter.

De nordiska länderna har fortsatt att hålla en nära kontakt på en rad centrala handelspolitiska områden, vilka under årets lopp har aktualiserats i olika internationella organisationer. Likaså har samarbetet mellan de nordiska länderna på det exportfrämjande området vidareförts. Detta samarbete sker mellan ländernas exportfrämjande organisationer och mellan ländernas representanter i utlandet, som nyligen har fått nya samarbetsdirektiv från sina hemmaorganisationer.

Ministerrådets utredning om nordiskt samarbete på projektexportens område presenterades våren 1980. Utredningen innehåller förslag om förbättrat informations- och finansieringssamarbete, upprättandet av en nordisk projektexportfond samt nordiska projektinvesteringsslån. Under hösten har utredningen varit på remissbehandling.

Genom NORDIPRO (Samarbetsorgan för de nordiska ländernas handelsprocedurkommittéer) har verksamhet förekommit i en mängd projekt beträffande förenkling av procedurer i internationell handel. Detta arbete har varit speciellt inriktat på att utveckla framtida procedurer, som inte fordrar användning av dokument. En förenkling av handelsprocedurerna öppnar möjligheter för tämligen stora resursbesparingar, eftersom de existerande procedurerna i internationell handel är mycket resurskrävande på grund av en omfattande mängd dataelement.

1.7 Finans- och valutapolitik

Det nordiska samarbetet inom finans- och valutapolitiken är av rådgivande och informerande karaktär. Samarbetets ramar utgörs av möten mellan de nordiska ländernas finans- eller ekonomiministrar och mellan tjänstemän i departementen samt av ämbetsmannakommittén för valutafrågor och finansiella frågor. Därtill kommer möten mellan de nordiska centralbankerna.

Inom ramen för detta rådgivande och informerande samarbete följer de nordiska länderna den internationella ekonomiska situationen och dess följder för de nordiska ekonomierna. Man följer också med den ekonomiska utvecklingen inom vart och ett av de nordiska länderna.

Under 1980 grundades det nordiska ekonomiska forskningsrådet, som sorterar under finansministrarna. Rådet förfogar under 1981 över 1 miljon NOK.

De internationella ekonomiska villkoren försämrades under 1980 som en följd av oljeprisförhöjningar och en allmän ekonomisk årstramning i de tongivande industrilanden. Restriktiva åtgärder slår särskilt hårt tillbaka i de nordiska ekonomierna som är öppna och beroende av utrikeshandeln. De nordiska ländernas samlade driftunderskott väntas ligga kring 40–50 miljarder NOK 1980, vilket utgör tio procent av OECD-ländernas samlade underskott fastän de nordiska länderna bara svarar för 6,5% av den samlade utrikeshandeln inom OECD. Detta sakförhållande utgör en belastning för de nordiska länderna.

Fråga om de enskilda nordiska länderna varar för den ekonomiska bilden något från land till land både beträffande prisutveckling, arbetslöshet och ekonomisk tillväxt.

I Danmark kunde under 1980 noteras en förbättring av konkurrensförmågan. Den samlade danska utlandsskulden beräknas till ca 25% av brutonationalprodukten i slutet av 1980, vilket motsvarar 21,4 miljarder DKK.

Tillväxten av BNP beräknas till 2,5% medan arbetslösheten räknas omfatta nära 7,5% av arbetskraften. Konsumentpriserna beräknas öka med 12,5%.

I *Finland* noterades en nettoskuld till utlandet under första halvåret 1980 på ca 15% av BNP, dvs. 24 mrd FIM. Konsumentpriserna beräknas stiga med 11–11,5% medan arbetslösheten går ned till ca 4,5%. Tillväxten av BNP anges till 6%.

Island påverkades särskilt kraftigt av oljeprispåslagen. Nettoskulden till utlandet beräknas stiga till 33% av BNP och stegringen av konsumentpriserna till 52–54% under 1980. Tillväxten i bruttonationalprodukten anges till bara en procent, vilket historiskt sett är ovanligt lågt. Däremot saknar Island praktiskt taget arbetslöshet.

Norge är nettoexportör av olja. År 1980 uppvisar den norska utrikesekonomin därför ett överskott på 1,8% av BNP, dvs. 4,4 mrd NOK. Dock utgör utlandsskulden ännu vid utgången av 1980 99 miljarder, dvs. 36% av BNP. Konsumentpriserna beräknas stiga med 10–11%, däremot är arbetslösheten bara 1,9% (augusti 1980).

I *Sverige* beräknas den samlade utlandsskulden i slutet av år 1980 utgöra 26 mrd SEK, dvs. ca. 10% av BNP. Konsumentpriserna väntas stiga med 13,5% och tillväxten av BNP registreras under året till 2,7%. Arbetslösheten har hållit sig kring 2%.

Ämbetsmannakommittén för valuta- och finansfrågor har diskuterat problemställningar som gäller både de nordiska ländernas inbördes relationer och deras ställningstaganden i internationella sammanhang. Sälunda har de nordiska länderna inom Valutafonden bland annat understrukit att de små industriländerna nu bär en orimligt stor del av industriländernas samlade oljeunderskott. De kräver att de välbärgade industriländerna skulle kunna bära en större del av oljepriseffekten och samtidigt öka eller åtminstone upprätthålla sin inhemska efterfrågan.

Ifråga om förskjutningar i de relativa valutakursförhållandena under de tio första månaderna i de nordiska länderna kan konstateras i förhållande till genomsnitt av alla deras viktigaste handelspartner att kursväxlingarna dels hänger samman med beslut om kursjusteringar, dels med kursförskjutningar inom huvudvalutor såsom US dollar, tyska mark eller pund, som ingår med olika vikt i de nordiska ländernas kurssystem.

Finland höjde finska markens värde under året med 2%. Den danska kronan har flutit nedåt med nästan 5% och den isländska har gått ned med ca 28%. Den svenska kronan har förblivit praktiskt taget stabil medan den norska kronan stigit i värde med 3%.

1.8 Industri- och energifrågor

I debatten om det nordiska samarbetets framtida tyngdpunkter har intresset i hög grad riktats på energi- och industriområdet. Förhoppningar knyts till att ett utökat samarbete på dessa områden skall kunna bidra till

att underlätta de svårigheter de nordiska länderna står inför beträffande den framtida energiförsörjningen och till följd av den förändrade konkurrenssituationen på världsmarknaden.

I syfte att effektivisera det nordiska energipolitiska samarbetet fastställde Nordiska ministerrådet (energiministrarna) på danskt initiativ i april 1980 vissa rättningslinjer för det fortsatta nordiska energipolitiska samarbetet. Man var också överens om att mötas regelbundet i Nordisk ministerråd (energiministrarna). Ämbetsmannakommitten, i sådan sammansättning att de för energifrågor ansvariga departementen och ministerierna är företrädare, skall förbereda dessa möten.

De föreliggande riktninglinjerna, som kan ses som en stomme till ett arbetsprogram, upptar bl.a. följande samarbetsområden: Energiekonomisering, energisystemstudier och FoU rörande nya och förnybara energikällor, dels inom de egna länderna och dels inom de länder med vilka de nordiska länderna bedriver biståndssamarbete. På programmet står också slutförandet av den utredning rörande möjligheterna till och formerna för samarbete på Nordkalotten om utnyttjande av eventuella olje- och gasfyndigheter utanför Nord-Norge som påbörjats under 1980 och som beräknas vara slutförd under 1981, samt den pågående utredningen rörande förutsättningar för samarbete på kolimportområdet, som kommer att slutföras under 1982. – Ännu ett samarbetsområde är knutet till den internationella energisamarbetet. En koordinerad nordisk hållning kan i vissa fall vara angelägen i detta sammanhang.

Det aktivare samarbete på energiområdet man siktar på, avser som framgått ovan, i hög grad aktivare energiforskning. En bristande nordisk koordinering av de nationella energiforskningsprogrammen har konstaterats. De organ som idag svarar för huvuddelen av det praktiska nordiska samarbetet på energiforskningsområdet, Nordisk industrifond och Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor, har på sina respektive områden förklarat sig beredda att påta sig ett ökat ansvar. Frågorna kring ökningen av samarbetet och fördelningen av ansvaret för detta kommer att diskuteras närmare i ämbetsmannakommitten.

Det praktiska nordiska energisamarbetet innefattar också Nordel vars arbete framgent synes komma att utvecklas.

I Nordiska ministerrådet (industriministrarna) diskuteras regelbundet det aktuella industripolitiska läget i de nordiska länderna och gentemot utomnordiska länder. På uppdrag av ministerrådet har de industripolitiska aspekterna på Nordsat-projektet studerats av en särskild arbetsgrupp under ämbetsmannakommitten för industri. Gruppens rapport presenterades för industriministrarna i mars 1980. I augusti 1980 möttes för första gången Nordiska ministerrådet (industriministrarna) och Nordens fackliga samorganisation för ett ömsesidigt åsiktsutbyte rörande det nordiska industripolitiska samarbetet. Från ministerrådets sida uttalades härvid en önskan om fortsatta kontakter med såväl den fackliga sidan som med företrädare för näringslivsorganisationerna.

I syfte att se hur förutsättningarna för företags- och industrisamarbete i Norden kan tillrättaläggas har ministerrådet rekommenderats (*Rek nr 23/1980*) att företa en översyn av den nationella lagstiftningen i de nordiska länderna. Nordiska ämbetsmannakommitten för industri- och energipolitik bistår samordningsministrarna i detta utredningsarbete, som förutom kartläggning av konkreta hinder i nu gällande nationella lagar och tillämpningsföreskrifter också torde komma att omfatta frågan om behovet och möjligheterna att skapa en särskild nordisk bolagsform. Det bör nämnas att förslag till åtgärder vilka på sitt sätt skulle komma att bli ett incitament till ökat nordisk företagssamarbete har framlagts i utredningen om nordiskt projektexportsamarbete samt i utredningen om arbetskraftens och kapitalets rörlighet.

För det praktiska nordiska industrisamarbetet, förutom det omfattande samarbete som kommer till stånd på rent kommersiella grunder, svarar alltfört huvudsakligen Nordiska industrifonden, vars redan omfattande stödverksamhet till industriella FoU-samarbetsprojekt kan komma att utvidgas ytterligare, om fonden får gehör för sina förslag. Till det praktiskt inriktade nordiska samarbetet på industriområdet måste också NORD-TEST:s verksamhet räknas. Från och med 1981 kommer dess verksamhet att finansieras helt över ministerrådets allmänna budget.

På råvaru- och resursområdet bör också slutligen nämnas det projekt om geologisk samarbete på Nordkalotten som påbörjats under 1980 och som avses att genomföras under de närmaste fyra åren. I projektet, som går ut på att definiera malmförande formationer och strukturer på Nordkalotten, satsas betydande nationella resurser vid sidan av de nordiska medlen.

1.9 Jord- och skogsbruk

Nordiskt samarbete på jordbruksområdet, inklusive skogsbruk och veterinärmedicin, pågår i en rad organ. När det gäller generella jordbruksfrågor är Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor det viktigaste samsarbetsorganet. I kontaktorganet sitter representanter för såväl regeringsmyndigheterna som jordbruksorganisationerna. Jordbruksministrarna deltar regelbundet i kontaktorganets möten.

Nordiska ämbetsmannakommittén för jord- och skogsbruksfrågor (upprättad 1979) koordinerar samarbetet mellan de olika samsarbetsorganen. Den tar också initiativ till nya former av nordiskt samarbete på jord- och skogsbrukets område.

Det praktiska nordiska samarbetet på jordbruksområdet, inklusive skogsbruk och veterinärmedicin, sker inom en mängd institutioner. Tre av dessa institutioner finansieras över ministerrådets allmänna budget: Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter som upprättades 1 januari 1979, Samsarbetsnämnden för nordisk skogforskning (SNS) och Nordiska skogsarbetsstudiers råd (NSR). De två sistnämnda inlemdes i ministerrådets budget år 1978. Vid årsskiftet 1981/82 ombildas SNS till en

paraplyorganisation för allt nordiskt samarbete på skogsforskningens område varvid NSR ingår i SNS som en stark facklig samlingsgrupp.

Inom NÄJS har man under år 1980 behandlat flera omfattande förslag om utvidgandet av nordiskt samarbete bl.a. växtförädling, jordbrukskooperativ forskning (*rekommendation nr 15/1977*) samt upprättandet av ett Nordiskt centralregister för mikrobkollektioner och samlingar. Man anser satsningar i växtförädlingssamarbetet kunna ge värdefulla resultat närmast med tanke på lantbrukets verksamhetsförutsättningar i Nordens nordliga områden.

NÄJS har satt igång en utredning för att undersöka former för nordiskt forskningssamarbete på jord- och skogsbrukets område.

1.10 Jämställdhet

På jämlikhetsområdet genomfördes under 1980 en utredning om rutiner beträffande syskon och fäder vid födelse- och barnbördsavdelningar i Norden. Ett forskarseminarium ordnades som ett led i projektet.

Samarbetet om massmedia och jämlikhet har återupptagits i form av en studie av televisionen.

Ett möte mellan ministerrådet (jämlikhetsministrarna) och Nordiska rådets social- och miljöutskott hölls den 4 november 1980 bland annat med sikte på den förestående revisionen av handlingsprogrammet på området.

Jämlikhetsfrågor griper in i många samhällsområden och projekt som har betydelse för jämlikheten har genomförts också inom andra sektorer.

1.11 Konsumentpolitik

Nordiska ministerrådet – ministrarna som ansvarar för konsumentpolitiken – har hållit ett möte senaste vår. På mötet antog ministrarna ett samarbetsprogram på konsumentområdet och överlät till ämbetsmannakommittén (NEK) att genomföra programmet samt underrätta ministerrådet om arbetets fortskridande. Programmet hade tidigare under året förelagts Nordiska rådet, som rekommenderade att ministrarna skulle anta det.

Ministerrådet dryftade därtill ett utbyte av erfarenheter av kostnader för och nyttoeffekter av konsumentpolitiska åtgärder, konsumentpolitikens förhållande till den offentliga sektorn samt ett upprättande och vidareutvecklande av nationella och eventuellt nordiska system för rapportering av olyckor i hemmet och på fritiden. Man var enig om att arbeta vidare med dessa frågor.

Arbetet med konsumentfrågor äger sedan den 1.7.1980 rum inom ramen för en ny struktur, som bland annat innebär att allmänna konsumentpolitiska frågor behandlas i ett självständigt utskott under NEK.

Under hösten höll NEK seminarium för alla NEK-medlemmar samt för medlemmarna av utskotten under NEK i syfte att dryfta centrala konsumentpolitiska teman samt den administrativa uppläggningsen av det nordiska samarbetet på konsumentområdet.

Ämbetsmannakommittén och utskotten har under året fortlöpande utbytt synpunkter på arbetet inom internationella organisationer – särskilt OECD och EG.

Verksamheten har under året omfattat ett vidareförande av den gemensamma provningsverksamheten beträffande hushållskapitalvaror, där man har provat kyl- och frysaggregat, därtill har man nordiskt koordinerat synpunkterna beträffande standardisering. Man har också arbetat med en analys av en serie olycksfallstyper, till exempel brandskador, skador med eldfarliga textilier och fallolyckor.

På informations- och utbildningsområdet har man bland annat arbetat med en nordisk värdering av programproduktionen i radio och TV och med konsumentupplysningen i lärarutbildningen. Ett symposium har hållits om prisfrågor, där de nordiska ländernas pris-, konkurrens- och konsumentmyndigheter var samlade.

Man har också arbetat med en mängd allmänna konsumentpolitiska frågor, till exempel hushållsekonomi, varudistributionsförhållanden och konsumentkrediter.

1.12 Kulturellt samarbete

Det nordiska kultursamarbetet har under 1980 präglats av planeringen av flera större projekt inom kulturavtalets huvudområden.

Mot bakgrund av språkförståelsens stora betydelse för hela det nordiska samarbetet har inom kultursekretariatet utarbetats ett handlingsprogram, som innehåller förslag till åtgärder på kulturavtalets samtliga tre huvudområden, dock särskilt inom utbildningen. Nordiska rådets kulturutskott uttalade sig under hösten 1980 positivt om handlingsprogrammet och beredningen av detaljförslagen fortsätter i kulturavtalets organ.

Möjligheterna till ett ökat nordiskt samarbete inom forskningen uppmärksammades av statsministrarna i ett uttalande 1978. Med anledning av uttalandet tillsattes en särskild ämbetsmannagrupp (ÄK/FORSK) för att utarbeta förslag till eventuella åtgärder. De första kartläggningsrapporterna lades fram inför Nordiska rådets session i Reykjavík. Arbetet har 1980 fortsatt med delutredningar på områden där samnordiska insatser anses vara relevanta och önskvärda. Resultaten redovisas närmare i ministerrådsberättelsens *kap. 1.1*.

Byggprojekteringen av Nordens Hus på Färöarna fortsatte våren 1980 med en öppen nordisk anbudsgivning. På grundval av anbudet utarbetade den för projekteringen ansvariga ledningsgruppen en budget, som accepterades av ministerrådet och Färöarnas landsstyre i augusti. Byggstarten ägde rum i september.

I enlighet med kulturavtalets stadganden om gemensamt uppträdande i internationella sammanhang och samarbete när det gäller information om de nordiska ländernas kulturliv har kulturavtalets organ under året aktivt verkat för ökad kännedom om nordisk kultur i utlandet. Den stora vikinga-

utställningen, som redan på British Museum i London drog nära en halv miljon besökare och som under hösten och vintern visas i New York och Minneapolis i USA, har kunnat förverkligas bl a genom bidrag från Nordiska kulturfonden och med stöd av viss koordineringsverksamhet och informationsaktiviteter från andra samnordiska organ på kulturområdet.

Kommande år presenteras de nordiska ländernas musik- och teaterliv vid den internationella operafestivalen i maj i Wiesbaden i Förbundsrepubliken Tyskland. Efter samråd med kulturavtalets organ har festivalarrangörerna knutit kontakter med de skilda ländernas musikscener och även i övrigt kunnat utnyttja samnordisk hjälp i koordinerande och rådgivande funktioner.

Under 1982 planeras omfattande informationsaktiviteter i USA under namnet Scandinavia Today, som skall presentera de nordiska länderna av idag, huvudsakligen genom utställningar. Projektet omfattar aktiviteter (utställningar, symposier osv) i flera större städer. Planeringsarbetet inleddes 1979 och i januari 1980 överfördes sekretariatsansvaret till kultursekretariatet.

Den stora frågan om nordisk radio och television via satellit belystes under det första halvåret 1980 genom en omfattande remissbehandling. Mot bakgrund av Nordiska rådets rekommendationer, ministerrådets utredningar och remissinstansernas yttranden enades ministerrådet i november 1980 om ett förslag om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete. Förslaget har översänts till Nordiska rådet för yttrande (*Sak B 31/k*).

1.13 Lagstiftningssamarbete

En värdering av det nordiska lagstiftningssamarbetet resulterar enligt ministerrådets uppfattning i att detta allmänt taget är mycket värdefullt och att det också i fortsättningen bör utgöra en av grundpelarna i det nordiska samarbetet. Ministerrådet har med tillfredsställelse noterat, att denna uppfattning också har kommit till uttryck under Nordiska rådets behandling av dessa områden av ministerrådets verksamhet. Ministerrådet fäster dock gärna i detta sammanhang uppmärksamheten på att samarbetet, liksom en levande organism fortlöpande har utvecklats på ett sätt som fört till justeringar och förändringar. Sålunda har under åren samarbetets förutsättningar undergått förändringar. Det politiska intresset för lagstiftning har på en del traditionella, nordiska samarbetsområden ökat väsentligt samtidigt som behovet av lagstiftningsinitiativ under tiden gjort sig gällande med olika styrka i de enskilda länderna. Dylika omständigheter har från tid till annan gjort det svårt att hålla en gemensam takt i lagstiftningsarbetet, men det har inte resulterat i att man skulle ha gett upp målsättningarna. Tvärtom har ministerrådet strävat till att i så vid omfattning som möjligt utveckla samarbetet och utvidga det till nya områden. Som ett led i dessa strävanden har justitieministrarna under de senaste åren försökt förnya samarbetsformerna. Sålunda har justitieministrarna nu beslutat årligen

hålla ett särskilt möte för att diskutera olika nordiska samarbetsprojekt och målsättningarna för dem. Ett exempel på resultat av samordningssträvandena är arbetet som i år har påbörjats för att utarbeta riktninglinjer för en revision av de nordiska köplagarna. Som exempel på utvidgade samarbetsområden kan pekas på arbetet inom straffrätten och förvaltningsrätten. I övrigt har ministerrådet också i år koncentrerat krafterna på att vidareföra det mycket vittomfattande samarbete, för vilket redogörs i ett senare avsnitt av berättelsen. Ministerrådet har vid utformningen av detta samarbete fortsättningsvis byggt på de principer som slogs fast i *rekommendation nr 1/1974* om nordiskt lagstiftnings-samarbete. Ministerrådet har fortlöpande justerat detta samarbetsprogram, såväl i ljuset av uppnådda resultat som under intryck av den utveckling som under dessa år har ägt rum i de nordiska länderna. Ministerrådet har på det årliga gemensamma mötet med juridiska utskottet haft tillfälle att dryfta de enskilda punkterna i programmet med utskottet sålunda att de synpunkter som därvid har kommit fram, har kunnat ingå i det fortsatta arbetet. Ministerrådet har också lagt vikt på att i lagstiftningsprogrammet inarbeta och kommentera de önskemål om prioriteringar, som Nordiska rådet med sina uttalanden under sessionen har gett uttryck för.

Parallellt med vad som har sagts om förnyandet av samarbetsformerna har justitieministrarna utöver det årliga mötet i samband med det gemensamma mötet med juridiska utskottet, hållit ett möte i juni 1980 i Helsingfors där man utom en diskussion av en rad enskilda punkter i lagstiftningsprogrammet också hade en allmän diskussion om det nordiska samarbetet. Vid detta möte förde man vidare de överväganden som under informella former ägde rum mellan justitieministrarna och juridiska utskottet i samband med det gemensamma mötet i november 1979.

Också på tjänstemannaplanet har täta kontakter förekommit under det gångna året. Sålunda har ämbetsmannakommittén för lagstiftningsfrågor haft möte, liksom lagstiftningscheferna vid justitiedepartementen, som har mötts för att tillsammans gå igenom de enskilda departementens lagstiftningsprogram.

Samarbetet inom enskilda ämnesområden redovisas i kapitlet om lagstiftnings-samarbetet.

1.14 Miljövården

Miljövårdsarbetet omfattar frågor som gäller skydd och förvaltning av den yttre miljön.

Grundvalen för verksamheten har fastslagits i Nordiska ministerrådets program för nordiskt samarbete på miljöskyddets område, som antogs av ministerrådet (miljövårdsministrarna) i april 1978.

Under årets lopp har projektverksamhet ägt rum på delområdena luftförorening, vatten- och havsförorening, trafikbuller, industribuller, avfall och återvinning, produktkontroll, naturskydd och friluftsliv, naturresursberäk-

ning, ekologisk planering, miljöskyddsforskning och miljödata. År 1981 kommer projektverksamheten att fortsätta inom samma delområden.

Projektet "Föreningssituationen i Skagerack och Kattegat" som har pågått alltsedan 1978 kommer att avslutas inom 1980. Projektets syfte är att eftersträva en samordning av undersökningsverksamheten beträffande föreningssituationen i Skagerrack och Kattegat.

Projektverksamheten på vatten- och avloppssektorn (VA-sektorn) har fortsatt 1980. Ett nytt projekt har satts i gång: "Kostnader för att rena avloppsvatten" på basen av Nordiska rådets *rekommendation nr 7/1979*.

Ifråga om luftföroreningar har det stora projektet "Övervakningssystem av luftföroreningar" fortsatt. Syftet med projektet är att genom en samordad insats bidra till det europeiska programmet för övervakning av långtransport av luftföroreningar (EMEP), särskilt med hänsyn till problemen med "sur nederbörd". Trots att EMEP etablerades år 1977 finns det behov av en gemensam nordisk insats bland annat beträffande metodutveckling för att på sikt göra det möjligt att flera slag av nedsmutsande ämnen upptas i det europeiska övervakningssystemet. I november 1979 undertecknades – bland annat efter en aktiv nordisk insats – en konvention om reducering av utsläpp som orsakar gränsöverskridande föroreningar i Europa.

Samarbetet kring luftföroreningar i tätområden har fortsatt. 1980 sattes ett utvidgat nordiskt samarbete om bilavgaser i gång. Bilavgaserna är det dominerande nedsmutsningsproblemet i många städer i de nordiska länderna. År 1981 startas en projektverksamhet om mutagena och kräftframkallande ämnen vid energiomvandling samt om en nordisk beräkningsmodell för bilavgaser.

På basen av Nordiska rådets *rekommendationer nr 8/1978* och *9/1978* har en nordisk projektgrupp bildats rörande forskning om skydd av ozonlagret bland annat på grund av "sprayburksproblematiken". 1980 startas ett projekt om fluorhalokarbonsyntesers miljöeffekter, som fortsätter 1981.

Det nordiska samarbetet på bullerområdet har aktualiserats bland annat genom Nordiska rådets *rekommendation nr 11/1974* om begränsning av trafikbuller. Projektet "Effekter av bullerreducerande åtgärder" avslutas 1980. Därtill har projekt genomförts beträffande flygbuller, vägtrafikbuller, buller från skenbunden trafik och buller från industriell utrustning. Projektverksamheten 1981 kommer att koncentreras på beräkningsmodeller på buller från skenbunden trafik, byggnadsverksamhet samt skjutbanor och på undersökningar av bullereffekter på människor.

Arbetet på ett "Nordiskt program för återvinning av avfall" har fortsatt och beräknas vara avslutat våren 1981 (jämför Nordiska rådets *rekommendation nr 15/1978*). Grundvalen för programarbetet bildas av tre delprojekt om återvinning av kvicksilver, återvinning av smörjolja och socio-ekonomiska hinder för återvinning.

På produktkontrollområdet har en projektverksamhet genomförts rörande hälso- och miljöeffekter av antändningsretardenter och PCB. År 1981

kommer en projektverksamhet att igångsättas om spraydosornas drivämne.

På naturskyddsområdet har arbetet med projektet "Representativa naturtyper och hotade biotyper i Norden" fortsatt och beräknas vara avslutat 1981. Projektet "Friluftsliv i Norden" är i huvudsak genomfört och beräknas vara avslutat våren 1981. Ytterligare har arbetet med att följa upp rekommendationerna i rapporten "Hotade djur och växter i Norden" (*NU A 1978:9*) fortsatt. Listorna över hotade arter i Norden beräknas bli ajourförda under 1981.

Projektet "Översikt av ekologiska faktorer och undersökningsmetoder för att brukas i offentlig planering" har fortsatt och kommer att fortsätta även under 1981–1982. Rapporten från symposiet om ekologiska planeringsdata beräknas bli publicerad i NU-serien hösten 1980.

På miljöskyddsforskningens område etablerades 1980 en nordisk kontaktgrupp, som bland annat skall ansvara för informationsutbytet om de nordiska ländernas miljöskyddsforskningsplaner med hänsyn till en så effektiv arbetsfördelning som möjligt vid projektplanering och – genomförande. Projektet "Polycykliska aromatiska hydrokarboner (PAH) i Norden" har fortsatt och beräknas vara avslutat 1981.

På miljödataområdet är det stora projektet "Miljö kvalitetsövervakning i Norden" i huvudsak avslutat och rapporten beräknas bli publicerad tidigt 1981. Förprojektet "Referenssystem för miljödata" har genomförts och beräknas bli uppföljt med ett huvudprojekt 1981.

Utarbetandet av en handbok på basen av rapporten "Karakterisering av miljödata" (*NU B 1978:10*) är i huvudsak avslutat. En utredning av formerna för samordning av miljödataverksamheten i Norden kommer att genomföras 1981.

Som ett led i ministerrådets energiforskningsprogram 1981–1984 planeras att följande fem projekt skall genomföras 1981 inom området "Miljöeffekter vid energiproduktion":

1. Deponering av flygaska vid kolförbränning.
2. Cancerogena och mutagena ämnen från energiomvandling och bilavgaser.
3. Försurningens inverkan på metalltransport i miljön.
4. Relativa tillskott av föroreningar till människa och miljö från olika källor.
5. Miljökonsekvenser av energiformer baserade på förnybara energikällor.

1.16 Nordiska investeringsbanken

Under de första åtta månaderna 1980 beviljade Nordiska investeringsbanken 20 lån, vilket innebär en fördubbling av antalet lån i jämförelse med motsvarande period förra året. Det totala lånebeloppet ökade med 13%. Från bankens start i juni 1976 till 31.8.1980 har sammanlagt 72 lån beviljats, totalt motsvarande ca. 2,4 miljarder NOK.

Under 1980 har beviljats 16 investeringslån och en exportkredit. Det genomsnittliga lånebeloppet har sjunkit till 25 milj. NOK, från 45 milj. kr under föregående år. De tre första lånen har beviljats enligt den nya regionallåneordningen, nämligen till Norrlandsfonden i Sverige, Islands utvecklingsfond och Nordisk Industrialiseringsfond för Island.

Område	Antal lån 1.1.80– 31.8.80	Antal lån 31.8.80	Låne- belopp 1.1.80– 31.8.80	Låne- belopp 1.6.76– 31.8.80	Procentuell fördeln. till lånebel. 31.8.80
<i>Investeringslån</i>					
Energi	1	8	10,0	113,9	30,6
Transport	3	9	4,1	17,7	4,8
Metallframställning och skogsindustri	2	9	9,4	91,1	24,5
Verkstadsindustri	4	17	16,2	50,1	13,5
Övriga investerings- lån	6	21	22,9	46,0	12,4
	16	64	62,6	318,8	
<i>Exportkrediter</i>	1	5	3,8	40,0	10,7
	17	69	66,4	358,8	
Regionallån	3	3	12,9	12,9	3,7
	29	72	79,3	371,7	100,0

1) SDR kurs per 31.9.1980:

USD 3,32

DKK 7,30

FIM 4,81

ISK 659,0

NOK 6,37

SEK 5,49

Fördelning av investeringslån och regionallån per 31.8.1980

Antal lån Låntagarland	Samarbetsland						Procentuell fördelning av lånebelopp
	To	D	F	I	N	S	
Danmark	6				1	5	15
Finland	21	2		1	4	19	18
Island	4	1			1	1	12
Norge	20	6	4			12	27
Sverige	16	5	8		8		28
Totalt	67	14	12	1	14	37	100

Bankens långfristiga upplåning till fasta räntor under perioden har i huvudsak begränsats till norska eurokronor. Orsaker till detta var det mycket höga internationella ränteläget fram till försommaren och bankens goda likviditet vid årets ingång. I mars avtalades om ett banklån på 105 miljoner isländska kronor. Detta innebär att banken upptagit lån i samtliga nordiska valutor. Den totala långfristiga upplåningen steg med 13% från årets början till 165 milj. SDR.

Räntenettet för perioden uppgick till 8,8 milj. SDR i jämförelse med 6,3 milj. SDR under motsvarande period 1979. Nettoöverskottet var 8,3 milj. SDR, vilket innebär en ökning på 46% från förra period. Förvaltningskostnaderna uppgick till 9,9 milj. SDR eller 11% av nettoöverskottet jämfört med 0,8 milj. SDR och 13% under de första åtta månaderna 1979. Vid periodens utgång var 32 personer anställda vid banken, vilket utgör en ökning med 4 personer från samma tidpunkt 1979.

1.17 Regionalpolitik

Det regionalpolitiska handlingsprogrammet från 1979 innebär en klar höjning av ambitionsnivån inom det regionalpolitiska samarbetet. Programmet har haft stor betydelse för verksamheten inom ministerrådet (regionalpolitik) och ämbetsmannakommittén för regionalpolitiskt samarbete (NÄRP).

Huvudmålsättningen för det nordiska regionalpolitiska samarbetet ges i formuleringen: att verka för en i regionalt sammanhang balanserad utveckling i Norden.

Den viktigaste delen av handlingsprogrammet utgörs av åtgärdsprogrammet, som har följande struktur:

1. Sammanställning och ajourhållande av basdokumentation om de regionala förhållandena i Norden.
2. Fortlöpande utbyte av information och erfarenheter.
3. Utrednings- och utvecklingsarbete.
4. Forskningssamarbete.
5. Samarbete över riksgränserna.
6. Gemensamma regionalpolitiska stödåtgärder.

Från och med 1980 finns i ministerrådets budget en ram för konkreta regionalpolitiska åtgärder (pott-beviljningen). Medlen skall användas dels till gemensamma pilotprojekt, dels till projekt inom gränssamarbetet, men inte till företagsunderstöd. Ramen är på 2,2 milj NOK 1980, blir 3,5 milj NOK 1981 och avsikten i handlingsprogrammet är att den gradvis skall nå en nivå om ca 10 milj NOK.

I handlingsprogrammet utpekas vissa regioner där det allmänt bedöms finnas ett nordiskt intresse för att genomföra gemensamma regionalpolitiska åtgärder. I dessa regioner har Nordiska investeringsbanken (NIB) fått möjlighet att tillföra kapital genom s.k. regionallån via nationella kreditinstitutioner. Totalt har 325 milj NOK ställts till förfogande för en tvåårig försöksperiod.

Ett av de viktigaste element som tillkommit i det nordiska regionalpolitiska samarbetet i samband med det nya handlingsprogrammet är frågan om hur nya nationella åtgärder inverkar på den regionala utvecklingen i ett grannland. Det kan röra sig om åtgärder av mera allmän karaktär (allmän-ekonomiska åtgärder, branschunderstöd osv.), men det kan också gälla regionalpolitiskt motiverade åtgärder. Under 1980 utsåg samtliga länder de centrala och regionala myndigheter som ingår i systemet.

Under 1981 kommer handlingsprogrammet att genomgå och uppdateras. Efter behandling i NÄRP och ministerrådet kommer det ajourförda handlingsprogrammet att behandlas på Nordiska rådets session i februari/mars 1982. Om regionalläneordningen, gränsprocedurordningen m.fl. visar sig vara lyckade kan de således vidareföras efter försöksperiodens avslutning i april 1982.

Basprojektets verksamhet omfattar löpande rapporteringsarbete (bland annat utarbetandet av årsrapporten som behandlar den regionala utvecklingen i Norden), utvecklingsarbete (övergång till tätare regionindelning, prognosverksamhet m.m.) och övrig verksamhet (till exempel mindre utredningsuppgifter för olika nordiska organ).

NÄRP:s glesbygdspolitiska arbetsgrupp har för det mesta koncentrerat sitt arbete på de gränskommunala samarbetsprojekten i glest bebodda gränsområden. I år har arbetsgruppen planerat att inleda samarbete om en allmän glesbygdspolitik i Norden. I detta sammanhang blir Danmark och Island representerade i gruppen.

I storstadsprojektet jämförs stadsstrukturproblem och utvecklingstendenser i tretton nordiska storstäder. Man utreder därvid sammanhang mellan stadstillväxt och städernas omstrukturering. Huvudvikten ligger vid en beskrivning av hur existerande av verkningsmedel kan användas på statlig, regional och kommunal nivå.

Det gränsregionala samarbete som finansieras över Nordiska ministerrådets allmänna budget har i år utvidgats med ytterligare två samarbetsområden – Västnorden (Island och Färöarna) samt Bornholm–sydöstra Skåne. Nästa år skall ett nytt samarbetsorgan mellan Östfold och norra Bohuslän komma med på ministerrådets budget. Efter detta finansieras elva samarbetsområden helt eller delvis över den nordiska regionalpolitiska budgeten.

Dessa elva regioner kommer då att vara följande:

- Öresund (Skåne och Själland)
- Nordkalotten (Nordland, Troms och Finnmark fylken i Norge, Norrbottens län i Sverige och Lapplands län i Finland)
- ARKO (Arvika och Eda kommuner i Sverige samt Kongsvinger, Grue, Eidskog och Sør–Odal kommuner i Norge)
- Skärgårdsprojektet (Stockholmsregionen – Åland – Åboland)
- Kvarken (Västerbottens och Vasa län)
- Mitt-Norden (Nord- och Sør–Trøndelag fylken i Norge, Jämtlands och

Västernorrlands län i Sverige samt Vasa och Mellersta Finlands län i Finland)

- Vestnorden (Island och Färöarna)
- Bornholm – Sydöstra Skåne
- Östfold – nordliga Bohuslän
- *Gränskommunalt samarbete* förekommer inom ett nordligt försöksområde (1981 omfattar det Kautokeino, Karasjok och Tana kommuner i Norge, Enontekiö, Muonio, Kolari och Utsjoki kommuner i Finland och Pajala och Karesuandodelen av Kiruna kommun i Sverige)
- Ett sydligt försöksområde omfattar Lierne och Rörvik kommuner i Norge samt delar av Strömsund och Krokoms kommuner i Sverige).

På grund av den stadigt ökande verksamheten på detta område tillsattes i september 1979 en projektsekreterare i anknötning till Nordiska ministerrådets sekretariat med ansvar för det gränsregionala samarbetet. Flera samarbetsregioner har satt i gång konkreta regionalpolitiska åtgärder med stöd från den s.k. pottbeviljningen i Nordiska ministerrådets budget. Detta har bidragit till att stärka och konkretisera samarbetet i gränsregionerna. Projektsekreteraren kommer att 1981 avsluta en utvärdering av verksamheten inom de olika samarbetsområdena samt komma med förslag till arbets- och organisationsformer. Detta kommer att underlätta ministerrådets och NÄRP:s arbete när det gäller att initiera, koordinera och styra denna verksamhet.

NordREFO övergick 1980 från projektorganisation med namnet Nordiska arbetsgruppen för regionalpolitisk forskning till en självständig institution under Nordiska ministerrådet med namnet Nordiskt institut för regionalpolitisk forskning. Sex projektgrupper arbetar för närvarande med följande projekt:

- 1) Regionalpolitikens välfärdsmässiga och ekonomiska förankring.
- 2) Industrins utvecklingsvillkor i svagt utbyggda områden i de nordiska länderna.
- 3) Administrativa förutsättningar för regional planering.
- 4) Uppföljning och utvärdering av regionalpolitiska åtgärders effekt.
- 5) Regionala effekter av den offentliga sektorns lokalisering.
- 6) Regionala konsekvenser av strukturförändringar och teknisk utveckling.

1.18 Socialpolitik

År 1980 kan betraktas som ett viktigt märkesår för nordiskt socialpolitiskt samarbete. Detta konstaterande baseras på följande förhållanden och iakttagelser.

Institutionaliseringen inom denna samarbetssektor kan nu i stort sett anses vara avslutat, i varje fall vad det gäller antalet institutioner. Fr.o.m. den 1 januari 1980 har detta samarbetsområde fem institutioner; Nordiska hälsovårdshögskolan, Nordiska institutet för odontologisk materialprov-

ning. Nordiska läkemedelsnämnden, Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning och Nordiska nämnden för handikappfrågor. Antalet anställda, omräknat i heltidstjänster, uppgick under året till drygt 50. Institutionerna hade en samlad budget om cirka 14.5 miljoner norska kronor.

Fyra av institutionerna befinner sig i en utbyggnads- och stabiliseringsfas. Före år 1985 kan samtliga institutioner förväntas ha lagt den "slutliga" grunden för sitt arbete – organisatoriskt, administrativt och arbetsmässigt. Detta betyder emellertid inte att institutionerna nått målet för sin verksamhet och sin optimala arbetsvolym för att därefter gå in i ett statistiskt skede. Tvärtom kan man förvänta sig att efterfrågan på institutionernas tjänster och önskemål om och krav på att institutionerna tar upp ny verksamhet successivt växer. Ett sådant efterfrågetryck kan redan nu registreras hos bl.a. olika utredningar, intresseorganisationer och Nordiska rådets social- och miljöutskott.

Konventionen om social trygghet av år 1955 utgör ett av fundamenten i det nordiska samarbetet. Den är en viktig förutsättning för den fria arbetsmarknaden och ger de nordiska medborgare som flyttar mellan länderna i Norden grundläggande trygghet när det gäller vård, behandling och social försäkring. Den s.k. trygghetskonventionen har kompletterats vid flera tillfällen under de gångna tjugofem åren. Utvecklingen inom socialförsäkringsområdet och krav på reglering av flera väsentliga trygghetsfrågor vid flyttning mellan länderna har sålunda lett till att Nordiska socialkonventionsutskottet lagt fram ett förslag till ny konvention.

Den fria arbetsmarknaden är en annan viktig hörnsten i det nordiska samarbetet. Detta gäller även för hälso-, sjuk- och socialvården. Fortfarande finns det dock grupper av personal inom dessa sektorer som på grund av legitimations- och auktorisationsbestämmelser hindras från att ta arbete i ett eller flera av de andra nordiska länderna. En omfattande utredning har därför under året lagts fram för att undanröja sådana hinder. Förslaget innebär en samlad nordisk överenskommelse för sjutton yrkesgrupper inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet.

Forsknings- och utvecklingsarbete (FoU) har länge varit en tyngdpunkt i nordiskt socialpolitiskt samarbete. Tillkomsten av en särskild rådgivande grupp i forsknings- och utvecklingsfrågor under Nordiska socialpolitiska kommittén markerar ett ytterligare bekräftande av betydelsen av sådant samarbete.

Statsministrarnas initiativ till vidgat nordiskt forsknings- och utvecklingsarbete har medfört att social- och hälsovårdsministrarna antagit följande prioriteringar vid initiering av nya FoU-insatser: äldreomsorg, primärhälsovård, social- och hälsovårdsplanering, förebyggande arbete och barn- och familjepolitiska frågor. Socialpolitiska kommittén har därefter antagit ett aktivitetsprogram för FoU-samarbetet under perioden 1980-1982, som i princip skall tjäna som ram för nya operativa insatser.

Samarbetsprogrammet på social- och hälsovårdsområdet (fastställt år

1977) har förverkligats i flera avseenden och har under året gjorts till föremål för revision. En första överläggning har ägt rum mellan social- och hälsovårdsministrarna och Nordiska rådets social- och miljöutskott. Under hösten tillsattes en särskild arbetsgrupp med uppgift att arbeta fram ett utkast till nytt samarbetsprogram.

Strävandena att ge *socialvården* större utrymme i samarbetet har under året fått sitt mest tydliga uttryck i den treåriga försöksverksamhet som inletts vid Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN). Försöksverksamheten syftar till att NORDPLAN:s vidareutbildning i samhällsplanering skall omfatta fler inslag om socialpolitik, sociala problem, mål och metoder.

Den framtida *finansieringen* av nordiskt socialpolitiskt samarbete har diskuterats i många sammanhang under året. Finansieringsfrågorna förutsättes få än större aktualitet vid bl.a. upptagande av ny verksamhet. I en tid av ekonomisk åtsträmning i samtliga nordiska länder måste ett expanderande nordiskt samarbete sannolikt söka sig nya finansieringsvägar. Vissa, om än begränsade, initiativ har redan tagits med sådant syfte.

De närmaste tre, fyra åren kommer att kännetecknas av fortsatt utbyggnad och stabilisering av institutionernas verksamhet, koncentration av projektarbetet till ett fåtal större projekt, fördjupning och breddning av forsknings- och utvecklingsarbetet, avslutning av flera omfattande forskningsprogram och utredningar samt evaluering av det nordiska laboratoriesamarbetet.

1.19 Transport, kommunikation och trafiksäkerhet

Samarbetet inom transport- och kommunikationsområdet regleras av det nordiska transportavtalet av den 6 november 1972.

Vägforskning är ett område där lönsamma effekter kan uppnås genom nordiskt samarbete. Relativt ringa rationaliseringar kan betyda att stora belopp sparas på de nordiska ländernas vägbudgeter. För att få detta konstaterat skall projekten STINA och MALIN evalueras under 1981.

Planeringsutskottet i vilket ingår representanter för Nordiska vägtek-niska förbundet (NVF) samt vägadministrationerna och vägforskningsinstituten i respektive land koordinerar den nordiska insatsen inom vägforskningsområdet. De igångsatta projekten

- förbättring och underhåll av grusvägar
- effektmätning av mindre vägtekniska åtgärder
- taxering av existerande vägar med tanke på upprustning för framtida bruk

fortskrider i stort enligt uppgjorda program. Våren 1981 kommer planeringsutskottet att förelägga NÄT nya projektförslag för de närmaste åren.

NORDKOLT-projektet, som igångsattes 1973 redogör för och bedömer utvecklingsmöjligheterna för persontransportsystem, särskilt kollektivtrafik i mindre och medelstora tätorter med sikte på år 2000. Sammanfatt-

ningsrapporten har utkommit förutom med den svenska utgåvan på finska och danska; den isländska utgåvan väntas bli klar före utgången av 1980. NKTF, som har påtagit sig att sprida informationen om resultaten har arrangerat NORDKOLT-konferens i Norge samt presskonferenser i Danmark, Finland och Sverige.

TELEMEDEL-projektet avrapporterades till Nordiska rådet i februari 1978. På grund av bl.a. bristande personalresurser har någon mera systematisk uppföljning av i rapporten föreslagna åtgärds paket inte skett. Handikappades särskilda behov beaktas i vissa arbetsgrupper under teleföreltalningarna.

Nordkalottflygförbindelsen fick en relativt olycklig start i 1979. Arbetskonflikten våren 1980 i Sverige medförde vidare visst trafikbortfall. Betydande marknadsföringsinsatser har inneburit en positiv utveckling under senare tid. Trafiken följs kontinuerligt upp av särskilt förordnade representanter för respektive lands trafikministerium. Också Mittnordenflygförbindelsen, som introducerades våren 1980, blev kraftigt störd av konflikterna på arbetsmarknaden i Norge och Sverige. NÄT följer utvecklingen av denna flygförbindelse.

Mellan Finland, Norge och Sverige finns ett stort antal mellanriksvägar, vilka successivt förbättras inom ramen för de enskilda ländernas vägbyggnadsprogram. Det kan särskilt nämnas att broarna vid Karesuando och Kolari numera är färdigbyggda och öppnades för trafik i juli 1980.

Projektet glesbygdstransporter har som målsättning bl.a. att studera olika trafiklösningar, som är ägnade att medverka till en tillfredsställande trafikförsörjning i gles befolkade områden. De konkreta försöken har i de flesta försöksområdena startat under sommaren och hösten 1980. Den slutliga utvärderingen av försöken kan påbörjas under senare delen av 1981 och beräknas bli avslutad medio 1982.

Nordiska utskottet för samfärdsstatistik (NUSA) har till uppgift att söka harmonisera och koordinera nordisk samfärdsstatistik. *Rek. nr 11/1980* (NORDTRANS-statistik) har dryftats mellan NÄT och NUSA. När NUSA ultimo oktober 1980 har yttrat sig angående rekommendationen kommer NÄT att ta ställning till den vidare behandlingen.

Regeringarna i Danmark och Sverige har ännu inte kommit fram till en gemensam ståndpunkt angående det material som år 1978 överlämnades om Öresundsförbindelserna.

Projektet om hur transportmedel kan anpassas för att underlätta funktionshämmandes och äldre personers resor sattes i gång i början av år 1978. En delrapport om hur järnvägsvagnar och bussar i fjärrtrafik i framtiden skall utformas med tanke på dessa passagerarkategorier överlämnades till Nordiska rådet i början av 1980. Fartygsrapporten översändes till Nordiska rådet hösten 1980. Flygplan-delprojektet ingångsattes hösten 1980 och väntas bli avslutat år 1981.

En rapport från den arbetsgrupp som upprättades för att klarlägga be-
33-10-329. Nordiska rådet

vet av att harmonisera reglerna för transportstöd i Finland, Norge och Sverige har överlämnats till Nordiska rådet för orientering.

År 1979 igångsattes en undersökning av hur cykeltrafikens villkor kan förbättras och vilka konsekvenser en sådan förbättring kommer att få för det samlade trafiksystemet. Projektet slutförs 1981.

Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning (NKTF) har till uppgift att samordna den transportekonomiska forskningen i de nordiska länderna och stimulera utvecklingen av en gemensam forskningsmiljö på området. Under verksamhetsåret har kommittén arrangerat fem konferenser:

- Attitydundersökningar
- Högre utbildning inom transportekonomi
- Gång-, cykel- och mopedtrafik
- Lokal- och regional flygtrafik
- Delfiundersökning beträffande framtida transportproblem i Norden

I april 1980 publicerade NKTF "Transportarbetet i Norden 1960–1990", en översikt över gods- och persontransportarbetets utveckling fram till 1978 med prognoser för åren 1990 och 2000.

Under 1981 planeras följande konferenser:

- prisfixering och kostnadsfördelning inom kollektiv persontrafik
- transportekonomisk forskning i Norden
- järnvägen i framtiden
- ömsesidig påverkan mellan fysisk planering och trafikplanering
- personbilen i framtiden
- trafikdämpning

Samordningen av trafiksäkerhetsfrågor sker genom Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR), som påverkar de nordiska ländernas trafiklagstiftning och medverkar i trafiksäkerhetsforskning och biltekniska frågor. Speciellt kan arbetet för enhetliga trafikregler nämnas.

På förslag av NTR införs obligatoriskt bruk av bilbälten, påbud om störhjälm för motorcyklister och mopedister och påbud om varselljus för motorcyklar och bilar i de nordiska länderna. NTR:s rapporter bildar grundvalen för aktuella trafiksäkerhetsåtgärder i de nordiska länderna. År 1980 publicerades:

- Nr 24 Barns trafiksäkerhet i de nordiska länderna
- Nr 25:1–5 MIRO-projektet, delrapporter 1–5, fas 2
- Nr 26 MIRO, slutrapport
- Nr 27 Projektkatalog 1978–1979
- Nr 28 Kartläggning av FoU-grundlag för barntrafiksäkerhetsarbetet i Norden
- Nr 29 Bättre synbarhet – cyklar, cyklister, mopedister, motorcyklister.

Barnens trafiksäkerhetssituation har under 1980 ägnats stor uppmärksamhet. Likaså uppföljningen av arbetet med insamling och presentation

av trafikolycksdata, bl.a. exponeringsdata, som kommer fram i MIRO-projektet. För att bl.a. uppfölja Nordiska rådets rekommendationer har man genomfört forskning och utredning inom områdena alkohol och trafik, trafiksänering, fartgränser, de äldres säkerhet, förarkort i Norden osv.

NTR bistås i sitt arbete av den nordiska kommittén för vägtrafiklagstiftning (NKV), nordiska kommittén för trafiksäkerhetsforskning (NKT) och nordiska biltekniska kommittén.

Nordiskt trafiksäkerhetsarbete bedrivs också på andra sektorer än vägsektorn. De nordiska jänvägarnas direktörer RPT generaldirektörer möts regelbundet. Nordiska järnvägsmanasällskapetets organ behandlar också trafiksäkerhetsfrågor vid större nordiska, gemensamma möten.

Flygsäkerhetsfrågor behandlas dels vid nordiskt flygsäkerhetsmöte och dels vid det skandinaviska OPS-utskottet. År 1980 har Island inträtt i de nordiska ländernas gemensamma delegation Void Icao. Luftfartsinspektörerna möts årligen och kontakterna mellan de nationella haverikommissionerna och motsvarande organ har utvecklats ytterligare.

Ett fast samarbete råder om sjökortväsendet och lots- och fyrväsendet. Utvecklingsarbetet på det internationella planet bedrivs främst inom ramen för IMCO:s verksamhet. Nordiska myndigheter diskuterar ofta gemensamt före sammanträden med IMCO frågor som skall behandlas. Direktkontakter mellan de ansvariga myndigheterna förekommer ofta för att uppnå gemensamma lösningar i flera frågor av mera detaljerad natur.

1.20 Turism

Ministerrådets program för nordiskt samarbete på turismens område fastslogs av Nordiska ministerrådet (turistministrarna) i juni 1978.

Vid årsskiftet 1979/1980 avslutades projekten marknadsundersökningar/analyser (förprojekt) och turismens effekt på ekonomi och sysselsättning, del I. Under 1981 kommer förslagen i förprojektet marknadsundersökningar/analyser att genomföras med sikte på nya projekt 1982. Turismens effekt på ekonomi och sysselsättning, del II genomförs 1980. Den enkla metod, för att beräkna och beskriva turismens effekt, som presenterades i del I kommer att testas och korrigeras.

Projektet om en gemensam nordisk bokningsorganisation siktade till att undersöka möjligheterna för en gemensam nordisk bokningsorganisation för att göra informationen om alternativ till semesterresor bättre tillgänglig för konsumenterna. Projektets del I avslutades 1980. Projektets styrgrupp anser att rapporten klart påvisar möjligheterna till och berättigandet av ett gemensamt system, men rekommenderar i första rondan en nationell uppföljning. Denna uppföljning skall koordineras för att säkra utvecklandet av ett enhetligt system.

Den första kursprogrammet för toppledare inom hotell- och restaurangbranschen genomfördes 1980. Programmet bestod av fyra veckolånga avsnitt. Turistutskottet har därför samtyckt till att nästa kurs genomförs 1981.

Liksom 1979 har ministerrådet 1980 finansierat utgivande av en faktabroschyr över de 500 ungdomshärbärgena i Norden, som publiceras av de nordiska vandrarhemsorganisationernas förbund.

Ministerrådet har ytterligare finansierat största delen av tryckkostnaderna för broschyren "Kustlandskapet i Norden", som innehåller kortfattad information om kustlandskapet samt motiverar läsarna att visa ansvar i den sårbara naturen. Broschyren har utkommit på engelska och tyska. Den nordiska turisttrafikkommittén distribuerar broschyren.

I november 1980 arrangeras ett seminarium för nordiska turistchefer i Telemark. Deltagarna samlas för att dryfta bland annat närmarknadens betydelse samt utbildningsfrågor.

I december möter turistutskottet de nordiska bilorganisationerna och NTTK för att diskutera eventuella samarbetsmöjligheter.

År 1980 ingångsattes projektet "Toleransnivå för reseliv i samhället". Projektet koncentreras på negativa eller problematiska konsekvenser, som en omfattande utbyggnad av turismen kan medföra för ett lokalsamhälle. Projektet avslutas 1982.

I september 1981 är det meningen att ordna en ny turistkonferens. På basen av bland annat rapporten om kapacitetsutnyttjandet vid turistanläggningar i Norden kommer man att ta upp frågor om produktutveckling, booking-metoder och dylikt. Konferensen kan också betraktas som en upptakt för det nordiska turiståret 1982, som NTTK genomför i samråd med turistutskottet, Föreningen Norden, bilorganisationerna, resebyråerna med flera som engageras i turiståret.

Turistutskottet avser att 1981 genomföra en mindre utredning beträffande lågpriser på flyg. Frågan utreds från turismsynpunkt.

En projektbeskrivning i anledning av rapporten om kapacitetsutnyttjandet vid turistanläggningar i Norden utarbetas för att genomföras 1981. Med hänvisning till *rekommendation nr 8/1980*, pensionärernas rese-möjligheter, punkt 2, har turistutskottet anmodat NTTK att utarbeta ett projektförslag som tar sikte på att få fram konkreta åtgärder för att förbättra pensionärernas rese-möjligheter i Norden.

När det gäller 1982 och följande år går turistutskottets planer ut på bland annat att genomföra det nordiska turiståret 1982, ett nytt seminarium för lärare i turism och utbildningsledare, en uppföljning av rapporten marknadsundersökningar/analyser, projekt i samråd med bilorganisationerna, uppföljning av Gotland-seminariet om den nordiska modellen för konsekvensanalys av turismens mera långsiktiga sociala, miljömässiga och ekonomiska konsekvenser, kulturturism, revidering av handboken *Reiseliv i Norden* och uppföljning av gemensam bookingorganisation, del I.

1.21 Finansieringen av det nordiska samarbetet

De nationella nettobidragen till nordiskt samarbete under ministerrådet framgår av nedanstående tabell (alla tal i löpande priser):

	Budget 1979	Budget 1980	Budget 1981
Ministerrådets allmänna budget (NOK)	71 600 000	84 100 000	102 500 000
Ministerrådets kulturbudget ¹ (DKK)	70 900 000	77 625 000	85 000 000
Nordiska biståndsprojekt (DKK)	111 000 000	—	—

Ministerrådet har beslutat att fördela kostnaderna mellan de nordiska länderna enligt en nyckel baserad på bruttonationalprodukten:

	Perioden 1980–82
Danmark	23,7
Finland	16,0
Island	0,9
Norge	18,0
Sverige	41,4

1.22 Kontakterna med Nordiska rådet

Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) och Nordiska rådets presidium höll ett gemensamt möte i Harstad i juni 1980. Syftet med dessa gemensamma möten är att dra upp de huvudsakliga riktlinjerna för det nordiska samarbetet fram till nästa session i Nordiska rådet. Samtidig prövas erfarenheterna från föregående sessioner. Vid mötet i Harstad beslöt man att under sessionen 1981 i Köpenhamn tillämpa de nya arbetsformer, som togs i bruk vid sessionen i Reykjavík 1980. Sålunda skall de nya arbetsformerna med möjlighet för parlamentarikerna att ställa frågor till regeringarna med 24 timmars varsel och begränsning av tiden för anföranden under generaldebatten också att tillämpas i Köpenhamn.

På mötet diskuterades också en del framtida tyngdpunkter i det nordiska samarbetet. Datateknologiens följder, forskning, industri/energi och Nordkalottsamarbetet ansågs vara särskilt betydande områden. På ministerrådssidan har man summerat upp de viktigaste frågorna från senaste session till två huvudområden; "Norden som hemmamarknad" och "Tekniken och framtiden".

Samarbetsministrarna och presidiet utbytte också synpunkter på det nordiska samarbetets funktion och effektivitet. På båda hållen har en viss självkritik kommit till uttryck utgående från önskemålet om att nordiska beslut i så hög grad som möjligt skall få en positiv och praktisk betydelse i de nordiska länderna. Både inom ministerrådet och inom Nordiska rådet kommer man att arbeta för att få ökad kännedom om denna problemställning med hänsyn till eventuellt senare samarbete kring konkreta åtgärder.

¹ Exklusive investeringsutgifter för Nordens hus på Färöarna, vilka medel anvisas särskilt (1979 = 4 milj. DKK 1980 = 3 milj. DKK)

Under årets lopp har möten mellan ministerrådet och Nordiska rådets utskott förekommit. Ställföreträdarkommittén och Nordiska rådets sekretärarkollegium höll ett möte under 1980. Flera sammanträden mellan sekretariatscheferna har ägt rum.

1.23 Kontakter med arbetsmarknadens parter

Kontakten mellan Nordiska ministerrådets organ och parterna i arbetslivet är en prioriterad del av det nordiska samarbetet. Många av ärendena i ministerrådet har betydelse för parterna varför det är rimligt att de får en möjlighet att göra sina synpunkter gällande. Å andra sidan företräder parterna viktiga samhällsintressen och praktiska erfarenheter: Parternas synpunkter har därför ett särskilt värde för samarbetet under ministerrådet. Kontakterna har först och främst koncentrerats till områden som arbetsmarknadsfrågor, industripolitik, arbetsmiljö och socialpolitik. Möten har hållits mellan parterna och fackministrarna, ämbetsmannakommittéerna och ministerrådets sekretariat. Därtill sker kontakterna genom yrkesinriktade seminarier och genom att parterna deltar i och uttalar sig om viktiga nordiska frågor och utredningar. Samarbetsministrarna känner ett särskilt ansvar för kontakten med parterna och har hållit ett kontaktmöte i Köpenhamn den 15 februari 1980. Ett nytt möte hölls i Stockholm den 8 december. Parterna kommer därtill att möta arbetsmarknadsministrarna den 23 oktober. Ytterligare har fackföreningsrörelsen dryftat samarbetet med industriministrarna den 29 augusti i Köpenhamn.

Parterna har deltagit i diskussionerna om flera enskilda ärenden. Av frågor, som har varit särskilt aktuella kan följande nämnas: utkast till ny social trygghetskonvention, revision av avtalet om fri nordisk arbetsmarknad, projektexportutredningen och utredningen om de multinationella företagens betydelse i Norden. På arbetsgivarsidan har man dessutom hävdat att de nationella myndigheternas administrativa praxis i vissa fall har hämmat verksamheten över de nationella gränserna i Norden. Arbetsgivarföreningarna har, delvis i samråd med industriförbunden, lagt fram en del exempel på detta. Exempelen gäller nordiska regler och nordisk praxis vid märkning och klassificering av kemiska ämnen och produkter, förhandsavdrag av skatter och avgifter, medbestämmande, socialförsäkring, sjukpenning och folkbokföring. Ministerrådet anser det glädjande att arbetsgivarföreningarna har tagit upp dessa exempel på praktiska samarbets hinder. Exemplena har noggrant genomgåts i Nordiska ministerrådet. De har avslöjat en del administrativa problem, som för närvarande följs upp.

Från fackföreningsrörelsens sida har man särskilt väckt frågan om en starkare formalisering av ministerrådets kontakter med parterna. Man har krävt regelbundna möten med olika ministerråd och formell representation i ämbetsmannakommittéerna. Samarbetsministrarna och övriga ministrar har avvisat dessa krav därför att samarbetet inom Nordiska ministerrådet är ett samarbete mellan regeringarna. Man har emellertid varit mycket

öppen när det gäller att möta parterna och då det har förelegat konkreta diskussionsämnen. Samarbetsministrarna har dessutom erbjudit att ställa sig till förfogande för ett årligt kontaktmöte med parterna. Frågan är om också industriförbunden borde dras in mera i ministerrådets arbete. Industriförbunden vore i en del frågor en naturlig motpart till fackföreningsrörelsen. Detta är en fråga som bör värderas närmare i samråd med parterna.

1.24 Nordiskt tjänstemannautbyte

Det nordiska tjänstemannautbytet utvecklades under verksamhetsåret till sin fulla omfattning. Danmark anslöt sig hösten 1980 även officiellt till utbytet. Under år 1979 omfattade det nordiska tjänstemannautbytet drygt ett dussin personer.

Tjänstemannautbytet finansieras med medel som Nordiska ministerrådet ställer till förfogande. Från att år 1979 i ett inledande skede ha varit 250 000 NOK utgör 1980 års anslag för nordiskt tjänstemannautbyte 600 000 NOK. För år 1981 har summan ytterligare höjts till 650 000 NOK. Att döma av de erfarenheter som de nordiska tjänstemannastipendiaterna redovisar, finns det ett fortsatt behov att utvidga utbytet.

I sina reseberättelser redovisar stipendiaterna överlag positiva erfarenheter av utbytet. Tack vare ministerrådets stipendiesystem, som täcker bostads- och andra extra kostnader under stipendiatens vistelse i ett annat nordiskt land, har stipendiaternas ekonomiska och sociala förhållanden under utlandstjänstgöringen varit tillfredsställande, enligt rapporteringen. Under utbytestiden lyfter stipendiaterna sin lön från hemlandet.

Utbytestiden får inte överskrida ett år. I stipendiatrapporterna redovisas synnerligen positiva erfarenheter av en vistelse i ett annat nordiskt land på tre till sex veckor.

Finansministerierna i de nordiska länderna koordinerar utbytet, men ministerierna förmedlar inte aktivt utbytestjänster.

I en kommentar till utbytet skriver finansministeriet i Finland, att det nordiska tjänstemannautbytet skapar möjligheter till kontakt och nordiskt samarbete mellan sådana myndigheter, som tidigare saknat kontakter. År 1979 hade Finland 54 sökande till fyra reserverade stipendier. De flesta sökte en tjänst i Sverige.

Av de sökande var en tredjedel kvinnliga och över hälften av de sökande var föredragande, forskare eller motsvarande tjänsteinnehavare. I genomsnitt tjänstgjorde finländska stipendiaterna fyra månader i utlandet.

Det isländska utbytet har hittills företrädesvis ägt rum med Havsforskningsinstitutet i Bergen, Norge.

Norge intar en särställning i det nordiska tjänstemannautbytet. Allt sedan 1950-talet har norska statstjänstemän haft en möjlighet att ansöka om en stipendiatjänstgöring i ett annat nordiskt land. Fram till år 1980 hade närmare 140 norska statstjänstemän tjänstgjort i annat nordiskt land. Siffran för år 1979 är sju. De flesta av stipendiaterna i Norge tillhör konsulent-

gruppen, alltså i stort sett motsvarande tjänstemannanivå som i Finland och i Sverige i gruppen utbytestjänstemän.

I Sverige har antalet sökande till stipendiautbytet varit stort och det fördubblades på ett år från över trettio till över sjuttio år 1980. De flesta sökande kom från den svenska centralförvaltningen, närmast från kommunikationssektorn, från forskningen eller utbildningsväsendet. Av de svenska sökandena ville en tredjedel till Danmark och en tredjedel till Norge medan en femtedel sökte om stipendium till Finland.

1.25 Informationsverksamheten

Nordiska ministerrådets sekretariat i Oslo och Köpenhamn samt Nordiska rådets presidiesekretariat i Stockholm har under året strävat till att koordinera sin informationsverksamhet. Riktlinjer för denna verksamhet ingår bland annat i den informationsplan som utarbetas inom Nordiska rådets informationskommitté och förbereds i samråd mellan sekretariaten.

Av gemensamma informationssatsningar kan nämnas:

1. Ett nordiskt reseseminarium för ledande journalister vid tidningarna *The Times*, *Le Monde*, *Il Giornale*, *La Stampa*, *De Telegraaf*, *Journal de Genève* och *Neue Zürcher Zeitung* samt *The Observer*. Under seminariet träffade journalisterna bland andra regeringsledamöter, ledande vetenskapsmän och kulturarbetare i de nordiska länderna samt kommunala ansvariga. Därtill informerades de om samnordiska institutioner. Både ifråga om resulterande publicitet och ökad bakgrundskunskap om nordiskt samarbete och de nordiska länderna fyllde seminariet sitt syfte. Erfarenheterna tyder på att denna uppsökande verksamhet bör fortsätta och breddas.
2. Seminarier ordnades hösten 1980 om det nordiska stoffet i undervisningen för universitetslärare och högskollärare, om nordiska ekonomiska frågor för journalister specialiserade på näringsliv och ekonomi samt om idéer och utmaningar i nordiskt samarbete under 1980-talet för journalister knutna till de politiska partiernas ideologiska tidskrifter och presstjänster samt för fackföreningsjournalister.
3. Under året har en omläggning av NU-serien utarbetats så, att riktlinjer antagits av Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) gemensamt om en NU-serie där centrala nordiska utredningar, syftande till politiska beslut skall publiceras. Utredningar i anslutning till projekt o. dyl. skal läggas till en mindre anspråksfull Rapport-serie.
4. Arbetet med att rationalisera distributionen av nordiskt material till riktiga målgrupper och i riktig omfattning har fortsatt och kan slutföras under 1981.
5. I övrigt har publikationsverksamheten fortsatt enligt mönster från tidigare år, så att material från Nordiska ministerrådet publiceras i ett gemensamt nyhetsbrev. Adressboken *Nordiska samarbetsorgan 1980* har utkommit.

Utöver den gemensamt upplagda informationsverksamheten föranleder Nordiska ministerrådets arbete kontinuerliga informationsinsatser. Nordiska ministerrådets sammanträden har åtföljts av pressmeddelanden och i de flesta fall presskonferenser. Därtill har centrala nordiska projekt redovisats både på presskonferenser och i pressmeddelanden.

Under året har arbetet igångsatts på att få till stånd ett ökat samarbete mellan de nordiska nyhetsbyråerna regionalt för Nordkalotten. Journalister har även inbjudits från Danmark och Island att stifta bekantskap med kalottområdet.

Journalistinbjudningar, rådslag med smärre målgrupper av journalister och informatörer kommer att fortsätta under 1981 i samband med att presskontaktorna fördjupas. I mån av möjlighet har ministerrådets sekretariat stått till tjänst med föredrag och artiklar för besökargrupper till sekretariatet samt i olika föreningar, framförallt föreningarna Norden.

Informationsbulletiner utges på bland annat områdena socialpolitik, arbetsmiljö och jämlikhetsfrågor.

Ett uppskattat samarbete äger rum med Föreningarna Nordens Förbund samt de nationella Norden-förbunden. De nordiska informationscheferna har varit inbjudna som observatörer vid det årliga mötet mellan presscheferna och deras medhjälpare vid de nordiska utrikesministerierna. Därtill har kontakt upprätthållits enligt behov med de informationsansvariga vid olika departement i de nordiska länderna. Ministerrådets sekretariat har medverkat vid Föreningarna Nordens introduktionskurs i nordiskt samarbete sommaren 1980 på Hanaholmen i Finland.

Kapitel II

Arbeidsmarked

I Innledning

1.1 Den aktuelle arbeidsmarkedssituasjonen—

Arbeidsløsheten i Norden sett under ett var i 1979 merkbart lavere enn det foregående år. Denne utvikling har også fortsatt i 1980. Antall arbeidsløse gikk midtveis i 1980 ned mot 350.000 totalt i Norden, men har steget noe utover mot slutten av året. Arbeidsløshetens struktur følger stort sett samme mønster som tidligere år. Det innebærer at arbeidsmarkedssituasjonen for visse grupper ser ut til å bli stadig vanskeligere. Likevel ser det ut til at landene nå begynner å få et bedre grep om ungdomsarbeidsløsheten selv om denne er betydelig høyere enn den gjennomsnittlige arbeidsløshet.

Sysselsettingen fortsetter å øke i samtlige land. Tilsammen er trolig mellom 150-200.000 flere sysselsatte enn året før. En stor del av sysselsetningsøkningen skjer imidlertid gjennom deltidsordninger. Industrisysselsettingen viste en begrenset stigning i flere av de nordiske land i 1979.

Samtlige land kunne i 1979 oppleve en stigning i antall meldte ledige plasser, noe som delvis kan skyldes forsøk med utvidet meldeplikt. Senere analyser vil vise om denne tendensen har holdt seg i 1980.

De nordiske lands satsning på arbeidsmarkedspolitiske tiltak nådde i 1979 et større omfang enn noen gang tidligere. For 1980 er bildet foreløpig mer uklart. Uten disse tiltakene ville arbeidsløsheten vært over det dobbelte av det som faktisk ble registrert i de nordiske land totalt i 1980.

I internasjonal sammenheng ligger de nordiske land ikke så dårlig an når det gjelder den økonomiske utvikling og arbeidsmarkedssituasjonen. De samfunnsøkonomiske og utenriksøkonomiske balanseproblemer er imidlertid blitt mer påtrengende i løpet av det siste året. Samtidig framstår strukturproblemene i næringsliv og økonomi som stadig mer utfordrende. Stabiliteten på arbeidsmarkedet er noe svekket på bakgrunn av et større omfang av konflikter enn tidligere.

Tilsammen vil de økonomiske balanseproblemer, inflasjonstendensene, ustabiliteten på arbeidsmarkedet og de strukturelle problemer i arbeidslivet gjøre det vanskelig å oppnå målet om full sysselsetting.

Når det gjelder nærmere og mer konkrete opplysninger om den aktuelle arbeidsmarkedssituasjonen vises det til rapporten "Arbeidsmarked- og arbeidsmarkedspolitik i Norden i 1979" (NUB 1980:11).

1.2 Utsiktene på arbeidsmarkedet

Utsiktene på arbeidsmarkedet ble i løpet av høsten mer usikre. For den nærmeste tid vil utviklingen i de internasjonale konjunkturer og den nasjonale økonomiske politikk avgjøre sysselsettingsnivået og arbeidsløshe-

ten i Norden. Et felles mål for de nordiske regjeringer er at det føres en mer sysselsettingsfremmende økonomisk politikk både i og særlig utenfor de nordiske land.

På mellomlang sikt, dvs. 5-10 år, er utsiktene naturligvis også usikre. Ministerrådet har avsluttet et omfattende sk. kjerneprosjekt som har resultert i en hovedrapport "Arbeidsmarkedspolitiske utfordringer i 1980-årene i Norden" (NU A 1980:12) og fire delrapporter (NU A 1980:2,3,4,5). Dette utredningsmateriale skal gi et av utgangspunktene for fortsatt nordisk samarbeid på arbeidsmarkedsområdet. En del av svarene på de viktigste utfordringer og problemstillinger synes ifølge dette prosjektet å ligge på følgende områder:

1. Omstillingene på arbeidsmarkedet kan få et slikt omfang at en utbygging av den tradisjonelle arbeidsmarkedspolitikk må følges opp ved at sysselsettingssynspunkter bygges inn i all offentlig planlegging gjennom et tverrsektorielt samarbeid.
2. Arbeidsmarkedets parter må direkte dras inn i planleggingsprosessen. Dette kan bidra til å forhindre uhensiktsmessige "blokkeringer" fra de berørte persongrupper side.
3. Da omstillingenes intensitet og retning bare kjennes med stor usikkerhet vil det være hensiktsmessig om de nordiske land når de er stillet overfor prinsipielt samme type utfordringer, samarbeider om analyser av utviklingstendensene og utvikling av en beredskap av virkemidler til løsning av de arbeidsmarkedsproblemer som melder seg på mellomlang sikt.

Hovedrapportens påpekning av behovet for omstilling på arbeidsmarkedet har konsekvenser i flere retninger. De nordiske lands økonomi og arbeidsmarked har i en lang rekke år vært under kontinuerlig omstilling. Kunnskapene om de negative konsekvenser og problemer som oppstår i kjølvannet av en omstilling er i dag bedre enn tidligere. Å forutse problemene har bl.a. vært hensikten med kjerneprosjektet. Med tradisjonelle virkemidler og i tillegg med nye metoder skulle det være mulig å forebygge og redusere uønskede effekter av en omstilling. Prosjektresultatene viser at de positive og rike utviklingsmuligheter som ligger foran de nordiske land lett kan bli overskygget. Uten en nødvendig og målrettet omstillingsprosess er det fare for en stagnasjon og stivhet i de nordiske lands økonomi og arbeidsmarkeder som verken samfunnet som helhet eller det enkelte individ er tjent med.

I fortsettelsen av utredningen omkring utviklingstendensene på arbeidsmarkedet har Ministerrådet gått igang med et arbeid for å studere nærmere hvilke konsekvenser utfordringene får for den konkrete utforming av arbeidsmarkedspolitikken.

1.3 1954 års overenskomst om felles nordisk arbeidsmarked

Ministerrådet behandlet 14.-15. januar 1980 en rapport kalt "1954 års

överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad'' (NU A 1979:18). Ministerrådet konstaterte at overenskomsten om felles nordisk arbeidsmarked har vært av stor almenpolitisk nordisk betydning. Arbeidskraftens frie mobilitet i Norden har likevel ført til ubalanser mellom landene, i første rekke Finland og Sverige. Ministerrådet vurderer nå hvordan det nordiske arbeidsmarkedet skal gagne alle parter, øke individenes trygghet ved flytting og engasjere arbeidsmarkedspartene i forbindelse med arbeidskraftens mobilitet.

Det er utpekt en arbeidsgruppe med oppgave å granske 1954 års overenskomst om felles nordisk arbeidsmarked og avgi forslag til komplettering av overenskomsten som granskningen kan foranledige. Utgangspunktet for oversynet av 1954 års overenskomst skal være at retten til fri flytting og retten til å ta arbeid i et annet nordisk land skal bevares.

Nordisk Råd og arbeidsmarkedspartene vil få anledning til å uttale seg før konkrete endringer i overenskomsten eventuelt foretas (jfr. Nordisk Råds uttalelse 4 og 5).

1.4 Arbeidskraftens og kapitalens mobilitet

Nordisk arbeidsmarkedsutvalg (NAUT) besluttet i 1976 å gjennomføre et forskningsprosjekt om arbeidskraftens og kapitalens mobilitet i Norden på grunnlag av en rekommendasjon fra Nordisk Råd og av ministerrådets samarbeidsprogram på arbeidsmarkedsområdet. Etter en omfattende prosjektvirksomhet i over 3 år ble det 1. oktober 1979 lagt fram en sammenfatning av resultater og tiltaksrekommendasjoner (NU A 1979:21).

Ved siden av den nevnte sammenfatningsrapporten foreligger det et omfattende utredningsmateriale, først og fremst en hovedrapport ``Arbeidskraftens och kapitalets rörlighet i Norden (NU A 1980:11). Denne inneholder også resultatene fra en omfattende bedriftsenquete. Hovedrapporten ble sendt på remiss til arbeidsmarkedspartene i Norden. Dessuten finnes fire tekniske rapporter som publiseres i Helsingfors handelshøgskolas skriftserie:

- Direkta investeringar i de nordiska länderna
- Företagssamarbete i Norden
- Nordiska företags projektexport
- De direkta investeringarnas sysselsättningseffekter

Ministerrådet har forutsatt at materialet skal utnyttes videre og at prosjektets forslag skal vurderes og følges opp med konkrete tiltak på de områder det er hensiktsmessig for å bidra til å løse de problemer som eksisterer.

1.5 Bevilgninger

Bevilgningen til nordisk arbeidsmarkedssamarbeid i 1980 på Ministerrådets budsjett gikk opp til 2.629.000 NOK:

2 Gjennomføringen av ministerrådets arbeidsmarkedsprogram

Arbeidsmarkedsprogrammets prinsipielle del ble vedtatt 26. november 1975. Programmets første etappe har pågått i perioden 1975 til 1979. Ministerrådet ga i en spesiell melding til Nordisk Råd om rekommendasjon 19/1975 8. januar 1979 en redegjørelse for de prosjekter som ble utført under første etappe. I denne årsberetningens senere avsnitt ajourføres redegjørelsen over prosjekter som hører inn under første etappe.

Ministerrådet ga i fjorårets årsberetning og melding om arbeidsmarkedsprogrammet en presentasjon av arbeidsmarkedsprogrammets annen etappe. Det ble vist til at det fortsatte samarbeid skulle ta utgangspunkt i et omfattende utredningsprosjekt (jfr. avsnitt 1.2) og konsentreres om fire prioriterte samarbeidsområder for perioden 1980 - 83/84.

Arbeidet med andre etappe er nå godt igang (jfr. avsnitt 3). Det nordiske arbeidsmarkeds-samarbeidet står overfor nye utfordringer og har høstet erfaringer som har gjort en samlet diskusjon av organisasjons- og ressurs-spørsmål nødvendig. Ministerrådet vil i denne forbindelse vise til årets melding om Nordisk Råds rekommendasjon nr. 7/1977 om et nordisk arbeidsmarkedsinstitutt.

3 Samarbeidet på de enkelte delområder

3.0 Videreutdanning av arbeidsmarkedsorganenes tjenestemenn

Hvert år arrangerer NAUT et emneseminar for arbeidsmarkedsorganenes tjenestemenn. I 1979 ble det arrangert i Sverige og emnet var "Likestilling på arbeidsmarkedet mellom kvinner og menn". Et oppfølgings- og evalueringsarbeid foregår for å undersøke hvilke effekter dette opplærings-tiltaket har hatt et halvt år etter at seminaret ble avsluttet.

Temaet for seminaret i 1980 var "Veiledning som funksjon og metode". Seminaret ble arrangert på LO-skolen i Helsingør i slutten av august der det også deltok representanter fra arbeidsmarkedsparterne og rådgiver-funksjonen innenfor skoleverket.

Neste års emneseminarium skal arrangeres i Finland over temaet "1980-tallets krav på arbeidsmarkedsforvaltningen".

Av andre opplærings tiltak kan nevnes seminar for kontaktpersoner for den nordiske arbeidsformidlingsvirksomheten på Hanaholmen i månedsskiftet september/oktober 1980. I oktober 1980 ble det arrangert et symposium om personalopplærings rolle i arbeidsmarkedsorganene.

Det er også innledet et arbeid for å finne fram til veiledende retningslinjer for utforming av prosjektrapporter slik at de kan brukes til pedagogiske formål.

En nordisk-engelsk ordbok med arbeidsmarkedsterminologi er utarbeidet.

3.1 Arbeidsmarkedservice

Dette område omfatter samarbeid om arbeidsmarkedsmyndighetenes kundeorienterte virksomhet innen arbeidsformidling/yrkesveiledning, attføring/ yrkesinnrettet rehabilitering, arbeidsmarkedsopplæring og individinnrettede sysselsettingstiltak. Arbeidet med å effektivisere den internordiske arbeidsformidlingen fortsetter. De kontaktpersoner som ble utpekt i fjor gjennomgikk i september/oktober et spesielt opplæringsprogram.

Når det gjelder utviklingen av arbeidsformidlingsmetodene generelt er det utarbeidet en rapport "Arbeidsformidling i Norden" (NU B 1980:4) som har vært sendt på remiss til arbeidsmarkedspartene i Norden. Arbeidsformidlingens muligheter ved bedriftsnedleggelse og omstillinger er også diskutert.

For 1981 planlegges et par prosjekter som berører den videre utviklingen av arbeidsformidlingssystemet. Et prosjekt der arbeidsmarkedspartene vil delta i styringsgruppen tar sikte på å utvikle samarbeidet mellom arbeidsformidlingen og arbeidsgiversiden. Et annet prosjekt kalt "ADB inom arbetsmarknadsorganen inom Norden" tar sikte på å legge fram forslag om regelmessig informasjonsutveksling og samarbeid mellom landene på dette område. Det kan videre nevnes at et seminar omkring temaet arbeidsformidlingens utadvendte profil vil gi muligheter for å diskutere mer generelt og inngående hvordan arbeidsformidlingen fungerer overfor publikum i de nordiske land. I denne sammenheng kan det også vises til at det diskuteres hvordan en kan finne fram til kriterier for å beregne arbeidsmarkedsorganenes personalbehov.

Et flerdelt prosjekt kalt "Utvikling av de praktiske veiledningsmetoder" pågår i 1980/81 og skal bidra til å systematisere og spre informasjon om og erfaringer med veiledningsmetoder som utprøves i de enkelte land med sikte på å vurdere en tillempling av metodene i øvrige nordiske land.

På området arbeidsmarkedsopplæring er det tidligere gjennomført flere prosjekter. Samarbeidet har nå kommet så langt at forutsetningene for en felles utnyttelse av de nasjonale opplæringstilbud og forsøk med felles kursopplegg skal klarlegges. Nasjonale hindringer for en felles nordisk arbeidsmarkedsopplæring skal vurderes fjernet.

På attføringsområdet er det utarbeidet en rapport "Nordiskt samarbete inom yrkesinriktad rehabilitering" (NU B 1980:9) som har undersøkt betingelsene for en felles utnyttelse av hverandres rehabiliteringsinstitusjoner.

Individinnrettede sysselsettingstiltak er kartlagt og systematisert og utgitt i en egen rapport (NU B 1980:1). Utviklingstendensene på arbeidsmarkedet synes å vise at en del grupper vil kunne få økede vanskeligheter med å skaffe seg et arbeid. De individinnrettede sysselsettingstiltakene vil stå sentralt for å møte slike problemer. For nærmere å klarlegge disse gruppenes arbeidsmarkeds situasjon vil det i 1981 bli satt igang et prosjekt som kalles "Sysselsetting for spesielle grupper på arbeidsmarkedet". Her vil

en spesielt konsentrere seg om de langtidsarbeidsløse, de eldre og de handicappedes situasjon på arbeidsmarkedet.

Innvandrerne stilling på arbeidsmarkedet aktualiserer også et behov for tjenester fra arbeidsmarkedsorganene. Det er innledet et arbeid for å utvikle en mer effektiv arbeidsmarkedsservice for innvandrere.

Utviklingen på arbeidsmarkedet og de økte forventninger og krav som stilles til arbeidsformidlingen medfører et kraftig press på arbeidsmarkedsorganenes ressurser. Det er alminnelig enighet om at arbeidsformidlingens kapasitet må utvides dersom de nåværende oppgaver skal løses tilfredsstillende og de kommende omstillinger på arbeidsmarkedet skal foregå i sosialt akseptable former. Arbeidsmarkedsforvaltningen i de nordiske land forsøker for sin del å svare på disse utfordringene ved å utvikle sitt planleggings- og evalueringssystem. På nordisk basis har en påbegynt et samarbeid omkring disse spørsmål i første omgang konsentrert om virksomhetsplanlegging.

3.2 Arbeidsmarkedsforskning

I november 1979 ble det arrangert et kontaktseminar om nordisk arbeidsmarkedsforskning der administratører, forskere og arbeidsmarkedsparter utvekslet informasjon og synspunkter på aktuelle forskningsspørsmål innenfor arbeidsmarkedsområdet. En rapport fra seminaret er utgitt (NU B 1980:5). Dette materiale har gitt grunnlag for fortsatte diskusjoner omkring den nordiske arbeidsmarkedsforskningens organisasjon og innretning. Det kan tilføyes at de nordiske arbeidsmarkedsmyndigheter for tiden stiller seg avventende til å utvikle omfattende og sektorpregede dokumentasjonssystemer for arbeidsmarkedsforskningen i Norden.

Under Ministerrådet har det i de senere år blitt lagt fram en rekke prosjektrapporter omkring ulike sider av arbeidsmarkedsstatistikken. Rapportene fra disse prosjektene danner grunnlaget for et seminar om arbeidsmarkedsstatistikk som ble arrangert i november 1980. Planen er at disse rapportene og resultatene fra statistikkseminaret skal gi grunnlag for anbefalinger om endringer i den nasjonale arbeidsmarkedsstatistikken både med sikte på bedre sammenligning mellom de enkelte lands statistikker og for å gjøre statistikken bedre i stand til å beskrive utviklingstendensene på arbeidsmarkedet. Arbeidsmarkedspartene deltok i statistikkseminaret. Det planlegges for øvrig for 1981 et prosjekt om registerbasert sysselsetningsstatistikk.

Det er utarbeidet en rapport om revisjon av den nordiske yrkesklassifiseringen som ble sendt på remiss til de nasjonale arbeidsmarkeds- og statistikkmyndigheter samt arbeidsmarkedspartene i Norden senhøsten 1980.

Et prosjekt om analyser og prognoser om etterspørsel etter og tilbud av arbeidskraft i de nordiske land ble avsluttet senhøsten 1980. Samtidig ble det lagt fram en rapport som sammenligner arbeidskraftkostnadene innen-

for industrien i de nordiske land. Begge disse rapporter blir tatt opp til behandling i Ministerrådets organer neste år.

Arbeidet med å evaluere de arbeidsmarkedspolitiske tiltak ble satt igang på nordisk basis under året. En forstudie skal gjennomføres i løpet av 1981 med sikte på bl.a. å utvikle metodene for evaluering og gi en basis for fortsatt nordisk samarbeid på dette området.

Av andre temaer som har vært diskutert kan nevnes mobilitet på arbeidsmarkedet, forandringer i yrker og arbeid, deltidsutviklingen og holdninger til innvandrere. Enkelte av disse vil fortsette i form av prosjekter de kommende år.

I oktober 1979 ble det arrangert et nordisk migrasjonsforskerseminar som resulterte i en rapport kalt "Migration to and within the Nordic Countries" som foreligger i et mindre opplag på sekretariatet.

Kontakt med andre forsknings- og statistikkorganer f.eks. NordREFO og Nordisk statistisk sekretariat har også funnet sted i 1980.

3.3 Sysselsettingspolitikk

Utredningsvirksomhet omkring det store arbeidsmarkedsprosjektet om arbeidskraftens og kapitalens mobilitet i Norden ble avsluttet i løpet av 1979 (jfr. avsnitt 1.4.).

Ministerrådets kjerneprosjekt om utviklingstendensene på arbeidsmarkedsområdet er et annet stort prosjekt under området sysselsettingspolitikk som foregikk i løpet av året (jfr. avsnitt 1.2.).

Det ble utarbeidet en rapport kalt "Företagsinriktade sysselsättningskapande åtgärder i de nordiska länderna" (NU B 1980:3). Denne gir en systematisk oversikt over offentlige tiltak overfor bedrifter og bransjer for å bevare eller øke sysselsettingen.

Et prosjekt om den offentlige sektors betydning for sysselsettingen ble innledet i 1980. Hensikten med studien er å øke kunnskapen om sysselsettingen i den offentlige sektoren og deres samfunns- og arbeidsmarkedspolitiske betydning i de nordiske land. Planen er videre å utvikle metoder for planlegging og evaluering av den offentlige sektors sysselsettingstiltak og ikke minst gi grunnlag for forslag om fortsatt nordisk samarbeid på området.

3.4 Arbeidsmarkedsinformasjon

Et forsøksprosjekt med et nordisk informasjonssystem på arbeidsmarkedsområdet er halvveis gjennomført ved årsskiftet 1980/81. Prosjektet skal bidra til å utvikle og systematisere informasjon mellom arbeidsmarkedsmyndighetene i Norden. Den utadrettede informasjonsvirksomhet overfor institusjoner, organisasjoner, enkeltpersoner, forskningsorganer, massemedia etc. foregår imidlertid som tidligere gjennom Ministerrådssekretariatet. Forsøksprosjektet har foreløpig resultert i en adressekatalog over de nordiske arbeidsmarkedsmyndigheter, en publikasjon som inne-

holder aktuelle opplysninger fra de nasjonale arbeidsmarkedsmyndighetene i Norden og en fortegnelse over aktuelle arbeidsmarkedsdokumenter. Prosjektet skal evalueres i løpet av 1981 før det eventuelt besluttes at det skal fortsette.

Pressemeldinger om nordiske arbeidsmarkedsspørsmål ble sendt ut i løpet av året. Arbeidsmarkedspartene har som tidligere år fått løpende informasjon om virksomheten.

På arbeidsmarkedsområdet har det i løpet av 1980 blitt publisert et stort antall rapporter i Nordisk utredningsserie.

4 Spesielt om tiltak mot ungdomsarbeidsløshet

Ministerrådet (arbeidsministrene) har siden begynnelsen av 70-årene diskutert og senere utredet forskjellige sider ved ungdomsarbeidsløshetsproblemet. Det foreligger rapporter om tiltak mot ungdomsarbeidsløshet i de nordiske land, forebyggende tiltak mot ungdomsarbeidsløshet i skoleverket og veier til arbeid for ungdom med sosiale arbeidshindre. Ministerrådet (arbeidsministrene) hadde i 1977 en temadiskusjon om tiltak mot ungdomsarbeidsløshet.

Det nordiske utredningsmaterialet er anvendt i den nasjonale virksomhet på området, i opplæringstiltak, på seminarer, konferanser og symposier. Rapportene er delvis oversatt til engelsk og utnyttet i internasjonal sammenheng, spesielt i forbindelse med OECD:s aktiviteter. Materialet har gitt grunnlag for evaluering av offentlige tiltak og har ledet fram til lokale og regionale forsøk.

Høsten 1979 ble det satt igang et nytt prosjekt av mere sammenfattende og framtidsrettet karakter. Et prosjekt om "ungdomsgarantien" tar sikte på å kartlegge innholdet i og problemstillingene omkring de samlede innsatser for ungdom som gjøres i de nordiske land. Ungdomsgarantien er et politisk mål som tar sikte på å gi all ungdom et tilbud om arbeid, opplæring eller utdanning. De nordiske land har mer eller mindre uttalt at de slutter seg til dette mål. En viktig bakgrunn for dette prosjektet er de nordiske lands felles opptreden i OECD (jfr. C I 1978 side 108). Prosjektet ble avsluttet senhøsten 1980.

Behovet for en kontinuerlig kontakt mellom ministerrådssekretariatene i København og Oslo ble diskutert høsten 1978. Et ledd i samarbeidet har vært at tjenestemenn fra kultursekretariatet har deltatt i utredningsarbeidet som har foregått i NAUT:s regi. Samtidig har representanter for Oslosekretariatet deltatt i arbeidet med rapporten "Foranstaltninger mod ungdomsarbeidsløsheden i fire nordiske lokalområder" og "Ungdomsutdanningens forhold til arbeidslivet" (h.h.v. NU A 1979:10 og NU B 1980:8).

I mai 1980 ble det arrangert et kontaktmøte mellom NAUT og embetsmannskomiteen for nordisk kulturelt samarbeid. Det samarbeidet som er

innledet har gitt grunnlag for planlegging av felles konkrete prosjekter som for tiden er under behandling i respektive organer.

Det bør til slutt nevnes at en rapport kalt ``Arbete åt alla`` (NU A 1980:6) handler om veier til arbeid for ungdom med sosiale arbeidshindre. Etter sommeren 1980 ble den sendt på remiss til berørte myndigheter og arbeidsmarkedspartene.

5 Övrig arbeidsmarkedssamarbeid

En rapport om rekommandasjon om utleie- og entreprenørbedriftenes virksomhet i Norden ble behandlet av Ministerrådet i 1978 og 1979. Planen var at en arbeidsgruppe skulle etableres til å overvåke virksomheten på dette område. Imidlertid har det vist seg at det har vært visse vanskeligheter med å få igang en slik tverrfaglig arbeidsgruppe som ble anbefalt. Arbeidsmarkedspartene er invitert til å delta i dette arbeide.

De nordiske arbeidsmarkedsmyndigheter har også diskutert aktuelle OECD- og ILO-spørsmål.

Det har også vært kontakt med en rekke andre nordiske samarbeidssektorer f.eks. utdannings-, sosial- og regionalpolitikk.

Siden 1970 har det foregått et praktisk nordisk samarbeid om arbeidsmarkedsutdanning ved Nordkalottens arbeidsmarkedsutdanningscenter i Övertorneå.

Arbeidsmarkedspartene har på flere områder blitt trukket inn i samarbeidet på arbeidsmarkedsområdet i 1980, bl.a. gjennom et kontaktmøte med arbeidsministrene i januar 1980.

Mellom de nordiske land foregår det også et bilateralt samarbeid. Her kan en spesielt nevne avtalen fra 1973 mellom Sverige og Finland om kanalisering av arbeidskraft via den offentlige arbeidsformidling. Både på bilateralt nivå og gjennom Ministerrådets organer søker en å utvide og forsterke samarbeidet f.eks. ved å utvikle arbeidsformidlingens service.

I løpet av 1980 ble det også truffet beslutninger som innebærer at Island gis mulighet til å bli sterkere trukket med i utredningsarbeidet på arbeidsmarkedsområdet. Bl.a. på grunn av den aktuelle arbeidsmarkeds-situasjonen på Island har dette ikke blitt fulgt opp i nevneverdig grad.

6 Avslutning

Det nordiske arbeidsmarkedssamarbeidet har gjennom en rekke utredninger studert aktuelle arbeidsmarkedspolitiske problemer og utfordringer. Det er ansett som en viktig oppgave å følge opp og utnytte disse utredningene. Imidlertid er det konstatert visse brister når det gjelder mulighetene for å gjennomføre de forslag og ideer som legges fram i nordiske rapporter. Et nordisk organ har få forutsetninger for å føre praktiske tiltak ut i

virkelighet. Dette er helt og fullt de nasjonale myndigheters og arbeidsmarkedsparthenes ansvar.

Det er derfor behov for å revurdere organisasjons- og arbeidsformer hvis det skal bli en bedre balanse mellom produksjon av kunnskap og ideer og utnyttelsen av disse i den konkrete arbeidsmarkedspolitik. Imidlertid eksisterer neppe enkle institusjonelle løsninger. Det er også et ressurs-spørsmål.

Ministerrådet har det siste året lagt størst vekt på de arbeidsmarkedspolitiske balanseproblemer og framtidsutfordringene. Det synes helt klart at løsningen av de aktuelle spørsmål og kommende utfordringer ikke bare kan skje ved arbeidsmarkedspolitiske tiltak. Et bredt engasjement både på nordisk og nasjonalt nivå er nødvendig for å oppnå en gunstigere økonomisk utvikling og et høyere sysselsettingsnivå.

Kapitel III

Arbetsmiljö

1 Innledning

Samarbeidet i 1980 har bygget på virksomheten og erfaringene fra tidligere år, og på de prinsipper og retningslinjer som er nedfelt i det handlingsprogrammet som Ministerrådet (arbeidsmiljøministrene) vedtok 15. november 1977.

Handlingsprogrammet har, etter å ha vært på remiss hos arbeidsmarkedets parter, vært gjenstand for en forholdsvis omfattende revisjon. Et forslag til revidert program ble behandlet på møter mellom Ministerrådet (arbeidsmiljøministrene) og arbeidsmarkedets parter, samt Ministerrådet og Nordisk Råds sosial- og miljøutvalg i oktober 1980. Forslaget legges frem på rådets sesjon i 1981 som ministerrådsforslag.

Det reviderte programmet er aktualisert bl.a. med hensyn til den endrede økonomiske situasjon som flere av de nordiske land opplever. Nye kapitler i programmet omhandler arbeidstid og arbeidstilpassning og den nye teknologiens betydning for arbeidsmiljøforhold.

Budsjettet for prosjektsamarbeidet lå i 1980 på ca. Nkr 2.680.000.- (1980-priser). Rammen for prosjektsamarbeidet i 1981 blir ca. Nkr 2.700.000.- (1980-priser). I tillegg kommer også for dette området kostnader ved permanente grupper og visse deler av prosjektvirksomheten som ikke belastes Ministerrådets budsjett.

Flere av prosjektene innen sektoren har nå vært drevet over flere år og omfatter virksomhet som det har vist seg innebærer store fordeler, både økonomisk og kvalitetsmessig, å drive på nordisk plan i stedet for i hvert enkelt land. En del av denne virksomheten er også i utvikling og i ferd med å anta stadig mer permanent karakter. Av hensyn til virksomhetens planlegging, budsjettering og organisasjons- og personalforhold vurderer man innenfor arbeidsmiljøsektoren for tiden alternative finansierings- og organisasjonsformer, som f.eks. omgjøring av prosjektene til institusjoner. I første omgang gjelder dette den nordiske videreutdanning av spesialister innen arbeidsmedisin, yrkeshygiene og bedriftshelsetjeneste og dokumentasjonsarbeidet vedr. grenseverdier.

2 Samarbeid om arbeidsmedisin/yrkeshygiene

Arbeidsmedisin/yrkeshygiene har også i 1980 vært det største delområdet innen arbeidsmiljøsamrådet. I tråd med de retningslinjer som er utviklet i handlingsprogrammet har virksomheten gått mer og mer i retning av konsentrasjon om større enkeltprosjekter som i særlig grad gir fordeler

ved å drives på fellesnordisk basis. Spesielt tenkes her på grenseverdisamarbeidet og samarbeidet om videreutdanning av spesialister innen arbeidsmedisin, yrkeshygiene og bedriftshelsetjeneste.

2.1 Nordisk gruppe for dokumentasjon av yrkeshygieniske grenseverdier

I siste halvdel av 1977 ble et prosjekt startet der hensikten er å gi de nordiske lands myndigheter det beste mulige faktaunderlag for fastsettelsen av yrkeshygieniske og biologiske grenseverdier. Dette skjer i 3 ledd: 1) En dokumentalist søker og sorterer relevant dokumentasjon, 2) nasjonale eksperter eller ekspertgrupper vurderer og behandler materialet som 3) forelegges den nordiske ekspertgruppen. Denne utgir så et dokument som bl.a. viser virkningen av forskjellige konsentrasjoner av det aktuelle stoffet. Dokumentet anbefaler ingen spesiell grenseverdi, men angir hvilke faktorer man mener bør tillegges vekt når grenseverdien skal fastsettes. Ved utgangen av 1980 forelå dokumentasjon vedr. 29 stoffer: Formaldehyd, toluen, trikloretylen, styren, metylenklorid, bly, tetrakloretylen, xylen, krom, diisocyanater, bensen, klor/klordioxyd, kolmonoxid, metylkloroform, ozon, asbest, hexan, mangan, isopropanol, butanol, kadmium, kobber, bensin, epiklorhydrin, zink, MCPA, mineralull, kobolt og pyretroider. Planene for 1981 omfatter bl.a. akrylater, kveloxider, metallisk kvikksølv og polycykliske aromater. Dokumentene publiseres i "Arbete och hälsa". I 1980 har en spesielt nedsatt gruppe foretatt en evaluering av dokumentasjonens nåværende og fremtidige anvendelse i arbeidstilsynsmyndighetenes arbeid med å sette grenseverdier (administrative normer). Gruppen har også undersøkt tilsynsmyndighetens syn på prosjektet og dokumentasjonens form. Evalueringens hovedkonklusjon er at prosjektet er meget nyttig.

Denne virksomheten ses i sammenheng med bl.a. rekommendasjon nr. – 8/1977 – om et nordisk handlingsprogram (del 2h).

2.2 Samvirke mellom de yrkeshygieniske enhetene

Det samarbeidet som i mange år har eksistert mellom de yrkeshygieniske enhetene ble i 1976 styrket ved at et antall arbeidsgrupper fikk økte samarbeidsmuligheter ved finansiering over Ministerrådets budsjett. Den koordinerende funksjon for dette gruppesamarbeidet ble også styrket, noe som bl.a. har ført til økt utbytte av det årlige nordiske yrkeshygieniske møtet. Fra og med 1978 er gruppesamarbeidet gitt en mer fleksibel form idet bare spesielle samarbeidsopplegg finansieres over Ministerrådets budsjett. I 1980 ble det årlige yrkeshygieniske møtet holdt i Norge. Spesiell støtte ble gitt til samarbeide vedr. kvalitetskontroll av kjemiske analyser, aerosolproblemer, fysikk og termiske klimaforhold.

2.3 Helsefare ved trestøv

Prosjektet "Helsefare ved trestøv" går konkret ut på å undersøke mu-

lighetene for samordning av nasjonale prosjekter i den hensikt å kartlegge og motvirke helsefarer ved trestøv, spesielt faren for cancer i nese og bihuler, men er samtidig et pilotprosjekt for en samordnet utnyttelse av informasjon fra nordiske registre generelt. Prosjektet startet i 1976 og det praktiske arbeidet er nå igang i 3 av de nordiske land, men kan sannsynligvis ikke gjennomføres i Norge.

2.4 Arbeidshygienisk spesialistutdannelse

Rapport fra overnevnte utredning forelå i NU-serien siste halvdel av 1979 og har vært til høring hos berørte institusjoner, myndigheter og enkeltpersoner. I rapporten beskrives arbeidshygienikernes arbeidsoppgaver, arbeidsområde og kunnskapsnivå. Det er gjort en behovsanalyse som viser at det er stort behov for kvalifiserte arbeidshygienikere i Norden. Videre beskrives eksisterende utdanning innen området i de ulike land og til slutt foreslås et utdanningsprogram som gir den nødvendige kompetansen for å arbeide som arbeidshygieniker. Høringsuttalelsene sluttet i hovedtrekk opp om utredningens konklusjoner og forslag. Embedsmannskomiteéene for arbeidsmiljøspørsmål har på grunnlag av rapporten og høringssvarene avgitt en rekommandasjon til de angjeldende myndigheter i hvert land.

2.5 Nordisk kompendium/lærebok i arbeidsmedisin/yrkeshygiene

En lærebok i arbeidsmedisin forelå ferdig i finsk opplag i første halvdel av 1979, og har fått meget god mottagelse. Et svensk opplag av boken samt et kompendium i yrkeshygiene forelå i siste halvdel av 1980.

2.6 Scandinavian Journal of Work, Environment & Health

Også i 1980 gav Ministerrådet bidrag til driften av *Scandinavian Journal of Work, Environment & Health*. Tidsskriftet er et engelskspråklig fellesnordisk vitenskapelig organ som behandler arbeidsrelaterte helseproblemer. Visse utvalgte artikler har som en prøveordning vært oversatt til dansk og stilt til disposisjon for arbeidsmiljøtidsskriftene. Dette er et forsøk på å bringe innholdet i tidsskriftet ut til et bredere publikum.

Som følge av prinsippbeslutning i Ministerrådet vil tidsskriftet f.o.m. 1981 ikke lenger motta støtte over Ministerrådets prosjektbudsjett.

2.7 Nordisk videreutdanning av spesialister innen arbeidsmedisin, yrkeshygiene og bedriftshelsetjeneste.

Et høyt prioritert område der samarbeid på nordisk plan byr på store fordeler er etterutdanning av spesialister innen ulike kategorier. Dette har bl.a. sin bakgrunn i at de faglige miljøer og dermed tilgangen på lærerkrefter er begrenset i hvert enkelt land, at det er urasjonelt å bygge opp utdannessystemer i hvert enkelt land og at felles kompetansedefinis-

joner og utdannelsesopplegg gir et høynet kvalitetsnivå og en harmonisering av utdannelsen.

Som et ledd i det nordiske samarbeidet på dette feltet ble det i 1980 avviklet fem nordiske kurs: "Biological Monitoring", "Epidemiologic Methods", "Occupational Respiratory Diseases", "Accident Research" og "Chemical Agents". Det har vist seg mulig å holde et særdeles høyt kvalitetsnivå på kursene. I 1981 planlegges følgende kurser: Epidemiologiske metoder, Ulykkesforskning, Psykosomatiske forstyrrelser, Ergonomi og Yrkesrisiker/forplantning.

2.8 Utvikling av mindre farlige sveisemetoder

Ministerrådet har gitt bidrag til prosjektet "Preventive Protection against Carcinogens through Preexposure Screening and Product Development" som skal koordinere en rekke nasjonale forskningsprosjekter som ledd i å utvikle mindre farlige sveisemetoder. Prosjektene omfatter analyser av aerosoler samt produktutvikling og bruksveiledning med sikte på å minimere eksponeringen for de stoffer i sveiserøk som har skadelig virkning på arvestoffet.

2.9 Forbedring av statistikken over yrkessykdommer og -sykdomssymptomer

I 1979 ble det avholdt et symposium for å drøfte mulighetene for en forbedring og en harmonisering av statistikken over yrkessykdommer og -sykdomssymptomer i de nordiske land. Symposiets konklusjon var at visse muligheter forelå, og prosjektet ble ført videre i 1980 med bl.a. nærmere drøftelse av de praktiske vanskeligheter som finnes.

Prosjektet har utgangspunkt i rek. nr.8/1977, pkt. 2E.

2.10 Nordisk samarbeid om arbeidsforholds betydning for fosterskader

Opphopning av medfødte misdannelser blant kvinner med felles arbeids- og yrkessituasjon rapporteres med økende hyppighet og mistanken om at visse eksposisjoner i arbeidslivet er årsak til misdannelsene er styrket. Avklarende undersøkelser er imidlertid vanskelig å gjennomføre på kort tid, noe som skyldes at antall eksponerte gravide kvinner oftest er lite, eksposisjonen vanskelig å kvantifisere og de aktuelle misdannelser sjeldne. Dette er bakgrunnen for et prosjekt som ble påbegynt i 1979 og som tar sikte på å utvikle et samarbeid mellom de nordiske land som vil tillate hurtig avklaring på spørsmål om spesielle arbeidsforholds betydning for opptreden av medfødte misdannelser og andre fosterskader.

I mars 1980 ble det avholdt et seminar for å drøfte metodologi, gå igjennom forskningsprotokoller og drøfte prinsippene for det nordiske samarbeidet på feltet. Undersøkelsene i samarbeidet vil kunne omfatte både såkalte kohort og "case-reference"-studier og tenkes gjennomført som en serie separate undersøkelser.

Prosjektet har nær tilknytning til rek. nr. 18/1980 om arbeidsmiljørisker i samband med graviditet m.m., og vil utvikles videre i 1981.

2.11 Styrenskader

I 1980 ble to prosjekter vedrørende skadevirkninger av styren, som er et løsningsmiddel som brukes først og fremst i plastindustrien. En epidemiologisk undersøkelse hos arbeidere som har arbeidet med armert plast tar sikte på å kartlegge cancer og dødelighet blant disse. Et annet prosjekt tar sikte på å undersøke kromosomforandringer forårsaket av styreneksponering. Begge prosjekter er bygget opp på koordinerte, nasjonale prosjekter, og man ønsker å utnytte fordelene ved et større forskningsmateriale som oppnås ved nordisk samvirke.

2.12 Yrkesrelatert sykdom i støtte- og bevegelsesorganer

Etter forslag fra NFS startet Ministerrådet i 1980 et prosjekt som skal kartlegge betydningen av sykdommer i støtte- og bevegelsesorganer i de nordiske land, klargjøre forholdet mellom yrkesbelastninger og sykkelighet samt finne frem til forebyggende metoder gjennom bedriftshelsetjenesten og annen vernevirksomhet.

Sykdommer i støtte- og bevegelsesorganer belaster i stor grad sosial- og helsebudsjettene i de enkelte land. I Finland regner man f.eks. med at sykdomsgruppen forårsaker et nasjonaløkonomisk tap på ca 3% av brutto nasjonalprodukt. En sammenlignende og sammenfattende nordisk rapport fra prosjektet er planlagt å foreligge i 1986. En forstudierapport vil foreligge i 1981 og nasjonale rapporter ventes i 1983.

2.13 Formidling av arbeidsmiljøforskning

Forskning som angår arbeidsmiljø drives i dag i en lang rekke institusjoner i Norden, og forskningen er forholdsvis omfattende. Det er imidlertid alminnelig enighet om at formidlingen av forskningsresultatene til dem som kan bruke disse i det praktiske arbeid er for dårlig. Ved å skape et nordisk formidlingssystem der bl.a. arbeidsmarkedets parter kan finne fram til forskning som kan gi løsning på konkrete problemer, vil forskningsresultatene i større grad kunne omsettes i praktiske tiltak.

Som et forprosjekt er det i 1980 utarbeidet et forslag til plan for etablering og drift av en nordisk sentral for formidling av planlagt, pågående og rapportert arbeidsmiljøforskning. Hovedmålgruppe for sentralen vil være arbeidsmarkedets parter, og forprosjektet har vært gjennomført i nært samarbeid med disse. Rapport forelå i november 1980, og Ministerrådet vil ta stilling til en eventuell etablering av det foreslåtte systemet etter at arbeidsmarkedets parter har vurdert rapporten.

3 Yrkesskader og sikkerhet

Et annet vesentlig delområde er det samarbeid som skjer mellom arbeidstilsynsmyndighetene i de nordiske land. Dette samarbeidet koordineres av Styringsgruppen for arbeidervernforskrifter og har til hensikt både å spare ressurser og å gi en mer enhetlig utforming av de forskrifter som utfyller arbeidsmiljølovene i Norden.

Bakgrunnen for dette samarbeidet er at det innenfor de nordiske arbeidstilsyn er små avvik i målsetning og lovgivning på arbeidsmiljøområdet. Behovet for nye forskrifter og måten å utarbeide dem på er også i store trekk sammenfallende. Dette felles utgangspunkt gir økte muligheter for harmonisering av kravene til arbeidsmiljøet og en arbeidsdeling mellom landene. Styringsgruppen har utarbeidet en sammenstilling på nordisk plan over forskrifter som er planlagt avsluttet eller påbegynt innen ett år fra oversiktens dato til enhver tid. Prosessen med arbeidsdeling og harmonisering skjer, kort fortalt, ved at det land som utarbeider det aktuelle forskriftsforslag innbyr de øvrige land til et møte for å drøfte forslaget. I den nordiske oversikten er disse forskrifter spesielt markert. Oversikten gir ellers mulighet til å avsløre dobbeltplanlegging og til kontakt mellom de som arbeider med beslektede forskrifter på det praktiske plan.

3.1 Nordisk arbeidstilsynskonferanse

Den nordiske arbeidstilsynskonferansen arrangeres hvert annet år med bred deltakelse fra de nordiske lands arbeidstilsynsmyndigheter. Hensikten er å ta opp aktuelle problemer av felles interesse. Konferansen ble i 1980 avholdt i Danmark.

3.2 Samnordisk dokumentasjon vedrørende arbeidervernforskrifter (SDA)

I forbindelse med samarbeidet ved utarbeidelse av verneforskrifter ble det i 1975 opprettet en dokumentasjonssentral i tilknytning til og som en videreutvikling av det danske arbeidstilsyns dokumentasjonstjeneste. Sentralen forsyner de nordiske arbeidstilsynsmyndighetene med ønsket nordisk og internasjonal dokumentasjon vedrørende arbeidervernforskrifter.

Sentralen har også i 1979 vært utviklet for å kunne yte best mulig service overfor brukerne og utnyttelsen av sentralen har vært stigende i perioden.

I forbindelse med den planlagte oppbygningen av datasentraler i de enkelte lands arbeidstilsynsmyndigheter vil en del av behovet for SDAs nåværende tjenester falle bort. Man arbeider derfor med planer for en omstrukturering av SDA. Vurderingen av et nordisk formidlingssystem for arbeidsmiljøforskning vil også ha innvirkning på disse planene.

3.3 Granskning av trykkbeholderstål

Etter oppløsningen av Nordisk gruppe for stålbestemmelser (NGS) har Ministerrådet støttet videreføringen av NGS' virksomhet, dvs. granskning av stålspesifikasjoner og beregningsverdier for stål til trykkbeholdere.

3.4 Utvikling av modeller for langtidsplanlegging av arbeidsmiljøinnsatser i bedriftene.

Ministerrådet har arbeidet med muligheten for å utvikle modeller for bedriftenes langsiktige planlegging av arbeidsmiljøtiltak. Det har imidlertid vært vanskelig å finne en praktisk og realistisk innretning på prosjektet, og man har derfor besluttet å avbryte virksomheten.

3.5 Nordisk ordliste med arbeidervernstermer

Som et hjelpemiddel i det nordiske arbeidsmiljøsamarbeidet og også i samarbeidet med ikke-nordiske land satte man i 1978 igang arbeidet med en ordliste over arbeidervernstermer. Prosjektet innebærer sammenstilling av en ordliste med ca. 600 danske, finske, norske og svenske arbeidervernstermer med definisjoner. Tilsvarende termer på engelsk, fransk og tysk tenkes også inngå. Ordlisten utarbeides ved et samarbeid mellom de nordiske landenes terminologiorganer og arbeidstilsynsmyndigheter, og ventes foreligge i løpet av 1980.

3.6 Bruk av risikoanalyser

I forbindelse med nystruktureringen av arbeidstilsynsmyndighetenes virksomhet i forhold til de nye arbeidsmiljølovene har bl.a. bruken av risikoanalyser blitt mer aktuelt. Dette gjelder først og fremst ved godkjenning av anlegg og lignende.

Risikoanalyser er et relativt nytt felt for arbeidstilsynsmyndighetene og man ønsker å i fellesskap komme frem til veiledende retningslinjer for bruken av slike. I 1980 ble det avholdt møte mellom personer som arbeider med risikoanalyser i hvert av de nordiske arbeidstilsynene. Hensikten var bl.a. å drøfte i hvilke situasjoner risikoanalyser bør brukes, hvilke krav arbeidstilsynsmyndighetene bør sette til risikoanalyser og eventuelt hvordan bruken av risikoanalyser kan samordnes på nordisk plan.

4 Psykososial arbeidsmedisin

4.1 Psykososialt arbeidsmiljø, helse og velbefinnende for grunnskolelærere

Et stort nordisk forskningsprosjekt vedr. grunnskolelærernes psykososiale arbeidsmiljø ble startet i 1977. Prosjektet består av nasjonale forskningsprogrammer som koordineres på nordisk plan med finansiering fra Ministerrådet. Utformingen og gjennomføringen av prosjektet har skjedd ved et samarbeid mellom forskere, Nordiske lærerorganisasjoners samråd (NLS) og NFS.

Prosjektet ble for den nordiske delens vedkommende avsluttet i slutten av 1979 med 4 delrapporter. En sammenfattende rapport vil foreligge i begynnelsen av 1981. I 1980 har det funnet sted en fortsatt bearbeidelse av prosjektets grunnmateriale.

4.2 Psykososiale arbeidsmiljøproblemer i prosessindustrien

Prosjektet har til hensikt å bygge opp en felles referanseramme for fortsatte studier av høyt automatiserte produksjonsprosesser og muliggjøre en presisering av disse. Prosjektet er sammensatt av nasjonale studier som bl.a. omfatter varmekraftverk, glassverk og jernverk. Flere prosjektrapporter forelå i løpet av 1980.

4.3 Den fremtidige virksomheten innen området psykososial arbeidsmedisin

Utviklingen i sysselsettingsstrukturen innen både privat og offentlig sektor viser at arbeidsplasser med tradisjonelle arbeidsmiljøproblemer som ulykker og sykdommer utgjør en stadig mindre andel av det totale antall arbeidsplasser. Dette skjer samtidig som arbeidsmiljølovgivning og en økt bevissthet i arbeidsmiljøspørsmål gir stadig bedre arbeidsmiljøer. Selv om de tradisjonelle arbeidsmiljøproblemer stadig vil kreve stor oppmerksomhet, særskilt som følge av det store antall kjemiske stoffer og forbindelser som brukes i produksjonen, ser det ut til at de psykososiale arbeidsmiljøproblemene på lengre sikt vil tiltrekke seg en langt større del av ressursene innen arbeidsmiljøvirksomheten.

Innen Ministerrådets organer har man drøftet behovet og muligheten for å utvikle en forskningspolitikk for sektoren psykososial arbeidsmedisin på nordisk plan og som støtte for det offentlige engasjement nasjonalt. I 1980 ble det på denne bakgrunn startet en høyt kvalifisert litteratursøking og kartlegging av praktiske forsøk som bl.a. skal danne utgangspunkt for en vurdering av den fremtidige virksomheten innen sektoren. Prosjektet vil fortsette i 1981.

5 Annet

Innen arbeidsmiljøsektoren har man tatt del av rapporten vedrørende *jordbruksbefolkningens arbeidsmiljø*, helsevern og rehabilitering fra arbeidsgruppen under Nordisk sosialpolitisk komité, og man har tilsluttet seg de anbefalinger som angår arbeidsmiljøområdet.

Arbeidsmiljøsektoren har vært representert i de nordiske samrådsmøter om *ulykkesinnrapportering* som kom i stand etter initiativ fra konsumentsektoren. Embedsmannskomiteen for arbeidsmiljøspørsmål har tilsluttet seg de konklusjoner som ble gjort på møtene.

Det har i siste halvdel av året vært arbeidet med en kartlegging av forskning i de nordiske land vedrørende *nyere teknologis virkninger på arbeidsmiljøet*. På grunnlag av bl.a. dette materiale og rek. nr 15 og 16/1980 vil man ta stilling til utformingen av det nordiske samarbeidet på området.

På møter med arbeidsmarkedets parter i Stockholm 22. og 23. oktober 1980 drøftet man bl.a. *samarbeidet mellom Ministerrådets organer og arbeidsmarkedspartene*. Utover kontakten på sekretariatsplanet og den

kontaktvirksomhet som allerede eksisterer vil partene nå få mulighet til å drøfte virksomheten på mellomlang sikt med embedsmannskomiteén årlig og til å drøfte prosjektbudsjettet med embedsmannskomiteéns undergrupper før disse tar stilling til de foreliggende prosjektforslag. På møtene ble også forslaget til revidert samarbeidsprogram drøftet.

Samme dag drøftet Ministerrådet (arbeidsmiljøministrene) også forslaget til samarbeidsprogram med Nordisk råds sosial- og miljøutvalg. Møtene ble etterfulgt av et internt ministerrådsmøte der arbeidsmiljøministrene drøftet samarbeidet i tilknytning til revisjonen av programmet.

Prosjektvirksomheten i 1981 vil hovedsaklig bestå i en videreutvikling av de viktigste pågående prosjekter, samt utvikling av formene for samarbeidet på de nyere sektorer innen programmets ramme.

Som informasjonstiltak overfor interesserte i og utenfor statlige myndigheter utgir Ministerrådssekretariatet en informasjonsbulletin om arbeidsmiljøsam arbeidet og en katalog over prosjekter og organer innen sektoren.

Virksomheten i 1981 vil i alt vesentlig bestå i en videreutvikling av pågående prosjekter og utvikling av nytt prosjektsamarbeid på grunnlag av det reviderte samarbeidsprogrammet.

Kapitel IV

Bistandssamarbejdet

I Indledning

Som nævnt i sidste årsrapport har de nordiske lande på foranledning af rekommandation nr.5/1977 fra Nordisk Råd gennemført en udredning af mulighederne for fremtidigt samarbejde inden for udviklingsbistanden. Udredningen blev forelagt Nordisk Råd på sessionen i 1980 sammen med en meddelelse fra Nordisk Ministerråd om dets syn på mulighederne for at gennemføre de forslag, som var indeholdt i udredningen. Efter Nordisk Råds samling har de nordiske administrationer nu iværksat arbejdet med gennemførelsen af de fremlagte forslag i lyset af de bemærkninger, der blev fremsat på rådssamlingen.

I første række har man koncentreret sig om at etablere de nye rammer om det nordiske samarbejde, d.v.s. først og fremmest om en revision af Oslo-konventionen. Udkast til en ny konvention er blevet forhandlet mellem de berørte udenrigsministerier og vil blive fremlagt til godkendelse af Ministerrådet. Forslaget til den nye konventionstekst vil også blive drøftet med Nordisk Råds økonomiske udvalg, og det forventes, at den endelige tekst udarbejdet i lyset af de fremkomne bemærkninger vil kunne undertegnes provisorisk i begyndelsen af 1981 med henblik på viderebehandling i de nationale parlamenter i det omfang, dette er påkrævet, med henblik på endelig ikrafttræden i løbet af foråret 1981.

Sideløbende hermed har man i samarbejdet mellem de nordiske administrationer gennemført en planlægning af den administrative udfyldning af de nye rammer, der kan forventes skabt i forbindelse med den nye Oslo-konvention. På møder i embedsmandskomiteen for bistandsspørgsmål har man således udarbejdet forslag til en ny arbejdsordning for embedsmandskomiteen, som ligeledes vil blive forelagt Ministerrådet med henblik på rådets stadfæstelse. Man er endvidere nået til enighed om en række administrative regler for behandlingen af de fællesnordiske projekter, herunder den delegation af arbejdsopgaverne, der forudses at finde sted mellem de berørte organer.

I samme forbindelse har embedsmandskomiteen overvejet den praktiske tilrettelæggelse af komiteens møder og herunder opstillet en række nye retningslinier for komiteens arbejdsform.

I den nye tekst til Oslo-konventionen foreslås oprettet en rådgivende komité for bistandsspørgsmål. Det ligger dog i sagens natur, at denne først vil kunne afholde møder, efter at den nye konvention træder i kraft i foråret 1981. Ministerrådet vil efter konventionens undertegnelse få forelagt forslag til statutterne for denne komité til godkendelse, ligesom Minis-

terrådet i begyndelsen af 1981 forudses at ville udpege komiteens medlemmer.

En rapport om et nordisk program for bedre udnyttning af fisk i ernæringen i udviklingsland, utarbejdet af en ekspertgruppe i samsvar med Nordisk Råds rekommandasjon nr. 14/1978 om dette spørgsmål, er under behandling i embedsmandskomiteen for bistandsspørgsmål.

Embedsmandskomiteen for bistandsspørgsmål har også i løbet af 1980 ved flere af sine møder haft lejlighed til at diskutere den af en særlig ekspertgruppe udarbejdede rapport indeholdende et forslag om, hvorledes en fremtidig fællesnordisk bistand til Namibia vil kunne gennemføres, når dette land opnår sin selvstændighed. Den endeligt vedtagne forvaltningsmodel, som i princippet også kan anvendes i andre modtagerlande, er videresendt til det nordiske ministerråd med henblik på endelig godkendelse.

Spørgsmålet om formerne for indkøb til fællesnordiske projekter, som har frembudt visse vanskeligheder i forbindelse med det fællesnordiske landbrugsprogram i Mozambique, har ligeledes været overvejet af en særlig ekspertgruppe, som afgav sin beretning på embedsmandskomiteens møde i september 1980. Rapporten, som indeholder en lang række praktiske anbefalinger om, hvorledes indkøb af denne karakter i praksis mest hensigtsmæssigt kan foretages, er for øjeblikket til overvejelse i de nordiske bistandsadministrationer.

Embedsmandskomiteen har endvidere i overensstemmelse med anbefalingerne fra Nordisk Råds økonomiske udvalg forberedt drøftelser af Brandt-rapportens anbefalinger. Disse drøftelser, som knyttes til den løbende koordination om Nord-Syd-spørgsmål, herunder især den globale forhandlingsrunde, vil i et vist omfang ske i fællesskab med repræsentanter for embedsmandskomiteen for handelspolitik og eventuelt andre berørte organisationer og forudses at kunne finde sted i begyndelsen af 1981.

2 De fællesnordiske bistandsprojekter

2.1 Landbrugsprojektet i Mbeya, Tanzania (Uyole Agricultural Centre)

De nordiske lande indgik i 1970 en aftale med Tanzania om planlægningen af et landbrugsinstitut og en regional central for landbrugsforskning, som man ville oprette i Mbeya i det sydvestlige Tanzania. Efter planlægningsarbejdet blev der i 1972 indgået en 5-årig aftale om nordisk bistand til oprettelse af institutionen i Mbeya.

Den nordiske indsats beløb sig til ca. 100 mill. T.shs. eller ca. 50 mill. mk i aftaleperioden, hvoraf ca. 1/3 anvendtes til finansiering af personlbistand på i alt 150 arbejdsår og resten til investeringer i bygninger, drift, maskiner og udstyr.

Landbrugsinstituttet uddanner elever på diplomniveau og har en kapacitet på ca. 400 elever. I perioden 1975-1979 er der i alt dimitteret 482 elever

fra instituttet. Desuden har 117 personer deltaget i korte kurser på instituttet. Antallet af lærere har ligget på mellem 40 og 60.

Forsknings- og forsøgsvirksomheden omfatter såvel planteforædling som husdyrproduktion, og målsætningen er i første række at fremme levnedsmiddelproduktionen inden for et område, der omfatter Mbeya-, Iringa-, Ruwuma- og Rukwa-regionerne. Foruden forsøgsvirksomheden på centeret findes der 6 forsøgsstationer i regionerne. Det uddannede personale på forsøgsinstituttet omfatter ca. 70 personer.

Til centeret hører et landbrug på 1150 ha, hvoraf ca. 700 ha er opdyrket. Desuden findes en enhed for husdyrbrug med ca. 600 stk. kvæg, 150 svin samt høns og får.

En evaluering af projektet gennemførtes i juli 1976 af en nordisk-tanzaniansk gruppe, der anbefalede, at det fortsatte samarbejde først og fremmest skulle omfatte en konsolidering af aktiviteterne.

I april 1976 ændredes centerets status i statsforvaltningen, idet det blev et statsforetagende med navnet Uyole Agricultural Centre.

På grundlag af evalueringsrapporten udarbejdedes en ny 3-årig aftale for perioden juli 1978 - juni 1981, som godkendtes af Nordisk Ministerråd i marts 1978. Den samlede nordiske indsats beregnes at ville beløbe sig til ca. 30 mill. T.shs., med en personelbistand på ca. 25 arbejdsår og med et fortsat stipendieprogram. Den vigtigste målsætning for indsatsen er at konsolidere det arbejde, der er udført i årene 1972 - 1977.

I de to første år er indsatsen stort set forløbet planmæssigt, og det nordiske bidrag har beløbet sig til ca. 22 mill. T.shs. Personelbistanden har været ca. 24 arbejdsår og vil overskride det planlagte antal. Årsagen hertil er mangel på kvalificeret tanzaniansk personale til undervisnings- og forskningsopgaver.

Projektet blev evalueret for anden gang i foråret 1980 af en nordisk-tanzaniansk gruppe, som konstaterede, at den konsolidering af aktiviteterne, der var forudsat i aftalen, ikke har kunnet gennemføres tilfredsstillende. Evalueringsgruppen anbefaler et "mellemløb" i 1981/82, inden man beslutter sig til fortsat nordisk støtte til centeret. I "mellemløbet" bør visse krav opfyldes af de tanzanianske myndigheder. Budgetforslaget for dette år vil beløbe sig til 14 mill. T.shs. og personelbistanden til ca. 12 arbejdsår.

I det sidste aftaleår 1980/81 beløber udgifterne sig til 9,5 mill. T.shs. og arbejdsårene til 12. Der er rekrutteret en koordinator til projektet, og en indsatsgruppe med medlemmer fra de andre nordiske lande fungerer som rådgivende organ for projektadministrationen.

Indsatsen administreres af afdelingen for udviklingssamarbejde i Finlands udenrigsministerium.

2.2 *Andelsprojektet i Kenya*

Planlægningen af andelsprojektet i Kenya påbegyndtes i 1965. Den første 5-års aftale blev indgået i 1967 og den anden i 1972. I 1977 blev indgået

en 3-års aftale om en forlængelse af projektet. I medfør af disse aftaler har de nordiske lande ydet Kenya støtte i form af andelsrådgivere, omfattende i alt mere end 530 arbejdsår.

Indsatsen består af et sektorprogram, som er nøje koordineret med aktiviteter i Kenyas andelsministerium og andelsbevægelsens egne organisationer. Målsætningen har fra starten været at udvikle en andelsbevægelse, som støtter landbruget og især de små landbrugeres salgforeninger. Andelsskolen i Kenya er ligeledes blevet oprettet inden for bistandsrammen. De nordiske landes bidrag udgjorde 80% af udgifterne i forbindelse med skolens oprettelse.

Der er udarbejdet standardiserede regnskabssystemer, udviklet opsparings- og kreditvirksomhed inden for de lokale foreninger og Cooperative Bank of Kenya, ydet konsulentbistand til hovedorganisationen Kenya National Federation of Cooperatives samt ydet bistand til driftsøkonomisk planlægning, rådgivning og uddannelse på lokalt og nationalt plan. I perioden juli 1977 til juni 1978 bistod 9 konsulenter med planlægning af en udvidelse af kooperationen til at omfatte områder som fiskeri, brugsforeninger, brugs- og kunsthåndværk, småindustri m.m.

Bistanden, som administreres af Danida, har i årene 1969, 1973, 1976 og 1979 været genstand for evaluering af nordisk-kenyanske evalueringsgrupper. På grundlag af den seneste evalueringsgruppes anbefalinger blev det i 1979 besluttet at forlænge og udvide projektsamarbejdet for perioden 1. juli 1980 - 30. juni 1983. De nordiske udgifter i forbindelse hermed er beregnet til ca. 52,5 mill. DKK. Bistanden omfatter personelbistand på 104 arbejdsår med henblik på en konsolidering af tidligere aktiviteter og udvidelse til ovennævnte nye områder, der har været genstand for nordiske ekspertundersøgelser. For 1980 er budgetteret med nordiske udgifter på ca. 13 mill. DKK.

Den samlede nordiske bistand i perioden 1967 - 1983 forventes at beløbe sig til ca. 163 mill. DKK, inklusive personelbistand på i alt ca. 650 arbejdsår.

2.3 Andelsprojektet i Tanzania

Indsatsen i Tanzania er - som den tilsvarende indsats i Kenya - et sektorprogram med henblik på udvikling af landbrugets salgforeninger. Projektet har form af flerårig personelbistand, som indgår i et ministerium hørende under statsministeren. Indsatsen startede i 1968 som et dansk-svensk samarbejde, der i 1972 blev udvidet til også at omfatte Norge og Finland og siden 1973 endvidere Island. I perioden 1972 - 1975 omfattede bistanden 116 arbejdsår. Projektet blev forlænget i årene 1976, 1977 og 1978 for at sikre kontinuiteten i projektet.

I 1975 anmodede Tanzania således om personelbistand for perioden 1977-81. I løbet af 1976 - inden en ny aftale var indgået - gennemførtes omfattende strukturændringer inden for andelsbevægelsen, hvorved bl.a.

sekundærforeningerne blev opløst. Deres funktioner er nu overtaget af statslige markedsføringsorganisationer. Desuden blev de tidligere primærforeninger opløst og deres funktioner integreret i den virksomhed, der finder sted i udviklingslandsbyerne. På baggrund af den tanzanianske anmodning om en forlængelse af den nordiske bistand for perioden 1978 - 1981 besluttedes det, at en fælles nordisk-tanzaniansk mission skulle klarlægge behovet for bistand og de nordiske landes muligheder for at give støtte til Tanzanias andelsbevægelse efter ovennævnte strukturændringer. På grundlag af denne missions anbefalinger besluttedes det i begyndelsen af 1978 at indgå en 4-årig aftale for perioden 1979 - 1982. Ifølge aftalen skal de nordiske lande yde en støtte på i alt 49,8 mill. DKK inklusive en personelbistand på 128 arbejdsår. Projektet omfatter bistand til udviklingslandsbyerne med hensyn til opbygning af bogholderi og regnskabsvæsen, virksomhedsledelse, butik- og engroshandel samt kredit- og opsparingsprogrammer. Projektet omfatter desuden støtte til udvidelse af andelsskolen i Moshi.

Ifølge aftalen skulle antallet af rådgivere for 1980/81 reduceres fra 36 til 22. I februar 1980 anmodede Tanzania imidlertid om at opretholde det nuværende antal rådgivere (33) i den resterende del af aftaleperioden. Efter anbefaling af en fælles nordisk-tanzaniansk mission, som udsendtes i januar - februar 1980, er det i 1980 besluttet at imødekomme denne anmodning. De fællesnordiske udgifter i forbindelse hermed er beregnet til ca. 7,9 mill. DKK omfattende ca. 25 mandår. For projektperioden 1979 - 1982 er de samlede nordiske udgifter herefter beregnet til ca. 58 mill. DKK omfattende ca. 155 mandår. For 1980 er budgetteret med nordiske udgifter på ca. 25 mill. DKK.

Den samlede nordiske bistand i perioden 1968-82 vil udgøre ca. 143 mill. DKK.

2.4. Institute of Development Management, Tanzania

Danmark, Finland og Norge har siden 1971 i fællesskab bistået Tanzania med at etablere ovennævnte institut, der er beliggende i Mzumbe i nærheden af Morogoro. Inden for rammerne af indsatsen har de tre nordiske lande bevilget i alt ca. 22,5 mill. NOK til investering i bygninger og udstyr. Derudover er der givet personelbistand for ca. 23 mill. NOK i perioden 1972 - 1980. Den første aftaleperiode udløb i december 1976, men personelbistanden er forlænget med 5 år - indtil 1981.

På instituttet undervises bl.a. i bogføring, revision, driftsøkonomi, administration samt økonomisk og social planlægning. De studerende har fagkundskaber, der omtrent svarer til nordisk realskole-/gymnasieniveau og et par års praktisk erhvervs erfaring. Krav om praktik gælder endnu ikke for de kvindelige studerende. Studierne på IDM varer 1 - 3 år, og efter afsluttet uddannelse rekrutteres de studerende til stillinger inden for stats- og lokalforvaltningen og erhvervslivet. Der holdes ligeledes korte kurser

og seminarer. Institutet har knap 1.000 studerende, hvilket er fuld udnyttelse af den nuværende kapacitet.

På baggrund af en evaluering af projektet i 1977 har den nordiske styrelse i princippet stillet sig positivt til en tanzaniansk anmodning om nordisk bistand til en udvidelse. Den nordiske Styrelse har imidlertid stillet Tanzania visse betingelser for at kunne delfinansiere en udvidelse, bl.a. at skolens regnskaber bringes i betryggende orden, og at der udarbejdes en organisationsplan og en personaleoversigt, som bl.a. viser behovet for fortsat rekruttering af lærere fra udlandet.

Udvidelsen omfatter flere kollegiepladser (en forøgelse fra 1.000 til 1.155 elevpladser), 55 lærerboliger, kontorer til lærerne, udvidelse af sygeafdelingen og indkøb af køretøjer. Anmodningen er på 56 mill. T.shs. over en 3-årig periode.

Fra og med 1979 omfatter den nordiske bistand også et 4-årigt stipendieprogram for videreuddannelse af tanzanianske lærere ved instituttet. Programmet er beregnet til at skulle koste ca. 3,5 mill. NOK. Ud over rekruttering af lærere fra de nordiske lande foreligger der planer om tanzaniansk rekruttering fra tredjeland (især Indien og Pakistan) under en personelfond, der skal finansieres af de tre nordiske lande.

Norad administrerer den nordiske bistand til projektet på de tre nordiske landes vegne.

2.5 Nordisk bistand til Moçambiques landbrug

I 1978 indledtes en fællesnordisk indsats inden for landbrugssektoren i Moçambique. En aftale om nordisk bistand på 50 mill. dollar for perioden 1978-80 blev indgået. I efteråret 1980 forventes indgået en ny aftale mellem Moçambique og de nordiske lande om fortsat støtte til landbruget i de tre kalenderår 1981-83. Udgifterne vil beløbe sig til 66 mill. dollar. Bistandsindsatsen - Moçambique - Nordic Agricultural Programme (Monap) - er den hidtil største i nordisk regie. Den svenske bistandsmyndighed SIDA har det administrative ansvar for projektet på de nordiske landes vegne.

I den første aftaleperiode 1978-80 sigtede bistanden på den moderne landbrugssektor og de store statsfarme i Moçambique. En ændring af målsætningen i form af en øget støtte til småbønderne har imidlertid fundet sted i Moçambique i den senere tid. Dette har medført, at den nordiske bistand også i et vist omfang vil komme til at ændre retning og blive ydet i form af støtte til familielandbrug og kooperativer. Den vil dog fortsat hovedsagelig blive anvendt til kornproduktion, skovbeplantning, kvægbrug og uddannelse. I den næste periode vil der blive lagt mere vægt på skovbeplantning og uddannelse end tidligere. Opbygningen af skovindustrien prioriteres højt i Moçambique, og mangelen på uddannet personel har været et af de største problemer i det nordiske bistandsprogram.

Monap har været en vigtig del af bestræbelserne på at få gang i landbruget i Moçambique efter selvstændigheden i 1975, hvor udvandringen af

portugisisk personel skabte store vanskeligheder. Igennem Monap er der desuden lagt grundlaget for den fremtidige udvikling af landbruget i landet. Der er uddannet personel og skabt en organisatorisk struktur. Med Monap har man også til en vis grad kunnet lette virkningerne af den alvorlige betalingsbalancekrise, som Moçambique befinder sig i.

Kapitel V

Byggsektorn

1 Inledning

Det nuvarande handlingsprogrammet för nordiskt samarbete inom byggsektorn fastställdes av ministerrådet (bostadsministrarna) den 1 maj 1977. Samtidigt fastställde ministerrådet ett projektprogram som innehåller prioriterade uppgifter för de närmaste åren.

Det övergripande målet i handlingsprogrammet är att man vill försöka nå fram till en gemensam nordisk totalsyn på den bebyggda miljön med hänsyn till hur den bör bevaras, förändras och nybebyggas.

Huvudvikten i samarbetet hittills har legat i harmonisering av byggbestämmelser, -normer och -standarder. Detta arbete har ofta nära anknytning till motsvarande internationell harmoniseringsverksamhet, som t.ex. inom ECE, där Nordens insats har varit av tämligen stor betydelse. Högst prioriterat är också energisamarbetet, där man dock fortfarande söker efter den rätta nischen för en samnordisk satsning. Ett område som blir allt viktigare är rehabiliteringen av befintlig bebyggelse och nordiskt samarbete på detta fält pågår för närvarande både byggmyndigheter och byggforskare emellan. Bostadspolitiskt samarbete har förekommit sedan länge i Norden, tidigare dock mest som informationsutbyte. Numera pågår också ett par samnordiska projekt på detta område.

Projekt som syftar till nordiska avtal om ömsesidigt accepterande av tillverkningskontroll och provningsresultat i ett annat nordiskt land är ett viktigt led på vägen mot integrerad nordisk byggmarknad.

Det nordiska byggsamarbetet finansieras med anslag från såväl ministerrådet som de myndigheter och institutioner som är nationellt representerade i de nordiska samarbetsorganen.

2 Nordiska och internationella samarbetsorgan

2.1 Bostadsministrarna NMR-BOS

De nordiska bostadsministrarna sammanträdde som ministerråd i februari i Århus i Danmark. Härvid behandlades aktuella bygg- och bostadspolitiska frågor. Speciella temata var stadsförnyelsen, med den nyaste danska lagstiftningen och stadsförbättringen i Århus som bakgrund, samt energibesparingen i bebyggelsen. Ministrarna fick också redogörelse över det pågående nordiska samarbetet inom byggområdet samt den nordiska insatsen i FN/ECE inom byggnads- och bostadsområdet. Bostadsministrarna betonade vikten av fortsatt informationsutbyte på energibesparingsområdet. Speciellt nämnda frågor var samarbetet inom godkännande- och pro-

duktkontrollområdet i samband med energibesparingen, likaså samarbetet inom forskning och utveckling. Ministrarna såg också samarbetet inom stadsförnyelseområdet som viktigt.

2.2 *Ämbetsmannakommitten, ÄK-BYGG*

som har ansvaret för genomförande och koordinering av byggsamarbetet, har under året, tillsammans med nordiska samarbetsorgan inom byggområdet, tagit upp diskussionen om översyn och revidering av det nuvarande handlingsprogrammet inom byggområdet.

2.3 *NKB, Nordiska kommittén för byggbestämmelser*

är ett samarbetsorgan för de fem nordiska ländernas centrala byggmyndigheter. NKB har under året arbetat vidare i stort sett efter sitt senaste arbetsprogram som fastställdes 1976 och i överensstämmelse med Nordiska ministerrådets handlingsprogram samt det projekt-program som med stöd härav utarbetats av Nordiska ämbetsmannakommitten för samarbete inom byggsektorn. De aktuella projektområdena har under 1980 varit bl.a. bärande konstruktioner för betong, stål och aluminium, brandskydd, inneklimat, energihushållning samt godkännande och kontroll. Den samordning av byggbestämmelserna i Norden som man enats om sker successivt, och med utnyttjande av det nivåschema för indelning av bestämmelserna som fastlagts under 1978 möjliggörs ett samarbete oberoende av ländernas skilda administrativa och rättsliga system.

NKB deltar aktivt i ECE:s arbete rörande harmonisering av byggbestämmelser. Bl.a. deltar en gemensam nordisk representant i arbetet på inneklimatområdet och fortlöpande rapportering sker rörande NKB:s aktiviteter.

Samarbetsdiskussioner sker fortlöpande med Nordtest och INSTA enligt gällande samarbetsavtal.

För NKB-utredningar har ministerrådet under 1980 bidragit till finansieringen av projekt inom områdena bärande konstruktioner, byggnadstekniskt brandskydd, energihushållning, inneklimat, måttkrav inkl. tillgänglighet, godkännande, kontroll och provning samt underhåll och ombyggnad av fastigheter.

2.3 *INSTA-Bygg*

De nordiska byggstandardiseringsorganen har under cirka 10 års tid samarbetat beträffande nationell och internationell byggstandardisering. I häftet "Nordisk Byggstandardisering", som kom ut 1975, presenterades den gemensamma standardiseringspolitiken. INSTA-Bygg organen har under 1980 gjort en kritisk värdering av de uppnådda resultaten. Samtidigt företas en värdering av förutsättningarna för fortsatt nordiskt standardiseringsarbete. På detta grundlag utarbetas ett långtidsprogram "Nordisk Byggstandardisering för 1980 årene", som beräknas vara färdigt i början av 1981.

I perioden 1 september 1979 - 1 september 1980 har ett 50-tal nordiska byggstandardiseringsprojekt varit under arbete. Under samma period har 15 förslag till standard utsänts på remiss till 4 nordiska länder, 16 förslag till 3 länder, 1 förslag till 2 länder och 1 förslag tillsvidare bara till ett land; tillsammans således 33 nordiska förslag. Under denna period har 10 nationella standarder, som bygger på samnordiskt arbete, blivit godkända i Norden.

Arbetet finansieras till största delen via de nationella byggstandardiseringsorganens ordinära budgeter. Nordiska ministerrådet har under 1980 givit stöd till följande 5 projekt: Fogar, Värmeisolering, Inredning, Toleranser i beskrivningar, Fönsters åldersbeständighet. Sekretariatsarbetet för dessa projekt är fördelat mellan de nordiska länderna.

2.4. *NORDTEST*

som är ett samarbetsorgan mellan de centrala provningsinstitutionerna, har framlagt en långtidsplan för perioden 1981-85 inkluderande byggområdet. Av planen framgår att ca. hälften av *NORDTEST*:s behov av projektmedel avser projekt inom byggsektorn.

Byggområdet inom Nordtest bearbetas i fackgrupperna Bygg, Brand, Akustik och Buller samt VVS. Dessutom genomförs vissa projekt på byggområdet som svårligen kan passas in under en av fackgrupperna genom direkt styrning från Nordtest:s styrelse.

Nordtest har under 1980 (per 1.9) slutfört 16 projekt inom byggområdet och 50 projekt är under arbete. Inom de fackgruppsområden som behandlar byggsektorn har hittills 136 metoder registrerats som Nordtestmetoder. Utredningarna om ömsesidigt godkännande av provningsresultat har hittills resulterat i "Nordtest guidelines for the acceptance of test results".

Under perioden 1981-85 räknar man med att det genomförs ett par nordiska symposier inom byggområdet, samt ett par nationella seminarier.

2.5 *NBS, Nordiska byggforskningsorganens samarbetsgrupp*

NBS:s kontakt- och samarbetsgrupper arbetar på områdena samhällsplanering, samhällsekonomi, förvaltning, byggplatsens arbetsmiljö, sanitet, provning och energi. Samarbetet inom samhällsplaneringsforskningen har formaliserats under året med bildandet av NBS-Samhällsplanering. I Nordisk Byggdag 1980 i Stockholm var NBS involverad i en del programpunkter. NBS har nära kontakt med arbetet i CIB, Conseil International du Batiment.

Ministerrådet har beviljat stöd till projekt inom NBS-Energi, NBS-Förvaltning, NBS-Byggplatsens arbetsmiljö, projektet om socialt bostadsbygge- och boendedemokrati samt projektet avseende materials och konstruktioners åldrande och livstid.

2.6 NTR, Nordiska träskyddsrådet

som är ett samarbetsorgan för träskyddsforskningen grundades 1968 enligt Nordiska Rådets rekommendation. Rådets målsättning är att främja utvecklingen inom träskyddsområdet genom koordinering av de enskilda ländernas insatser. Verksamheten omfattar information, forsknings- och utvecklingsarbete, provning av träskyddsmedel, arbete med normer och föreskifter samt internationellt samarbete.

Under 1979 och 1980 har NTR:s sekretariatsfunktioner finansierats av Nordiska ministerrådet. NTR har utarbetat ett projektprogram där ett flertal projekt är planerade att bedrivas samnordiskt.

2.7 Nordkalottkommitten, NKK

Inom Nordkalottkommitten, NKK, har en samarbetsgrupp (byggarbetsgruppen) arbetat med ett projekt som behandlar marknadsföring av byggprodukter. Projektet har hittills resulterat i två utredningar, vilka kartlägger möjligheter till ett gemensamt agerande inom trähussektorn på Nordkalotten för att tillsammans bearbeta potentiella marknader.

Under 1980 har en företagsintervju genomförts för att klargöra intresset för projektsamarbete inom färdighussektorn på Nordkalottområdet.

2.8 Samarbete förekommer dessutom i ett flertal nordiska branschorgan

De nordiska länderna samverkar i internationellt byggsamarbete, bl.a. det som pågår inom FN och dess europaorgan ECE om bosättning, samhällsplanering och byggande samt inom ISO om byggstandarder, CIB om byggforskning och inom RILEM om byggnadsmaterial och provningsmetoder.

3 Projektverksamheten

3.1 Beständighet, underhåll och ombyggnad

NKB-arbetet angående normer och bestämmelser inom området har påbörjats med ledning av det förberedande utredningsarbete som genomförts genom ÄK-BYGG:s försorg.

Ett NBS-projekt avseende "Produktionsteknik och organisationsförhållanden vid ombyggnad" fortgår. Ett antal ombyggnadsprojekt i Danmark, Finland, Norge och Sverige har valts ut. Dessa blir, enligt samma normer, studerade och dokumenterade med hänsyn till ekonomisk planering, förbättringsåtgärder, tekniska lösningar, produktionsmetoder etc. Projekten har varit tillgängliga för besök av projektmedarbetare samt andra intresserade från Norden. Förutsättningarna för ombyggnad i de nordiska länderna är klart olika. Projektet är ett försök att förmedla om andra ideer och lösningar. Analysen av det uppsamlade materialet beräknas vara färdig under 1981.

Ett samnordiskt forskningsprogram under rubriken "Byggnaders mate-

rial och konstruktioner - åldrande och livstid'' har utarbetats. Tillsvidere har fyra projekt påbörjats och flera är planerade. Programområdet är tänkt att bearbetas under en tio-års period. Ministerrådet stöder forskningsprogrammet med medel till nordiska projektmöten och nordiska kontaktkonferenser med industrin.

3.2 Konstruktionsområdet

En samordningsgrupp för konstruktionsfrågor har bildats inom NKB med uppgift att vara samordningsorgan för nordiska och internationella frågor inom området samt vara behjälplig med implementering av NKB:s riktlinjer för last- och säkerhetsbestämmelser.

Ett samarbete mellan de nordiska geotekniska föreningarna har etablerats för harmonisering av de nordiska grundläggningsreglerna. Detta arbete kommer att bedrivas i nära samråd med denna samordningsgrupp för konstruktionsfrågor.

För närvarande undersöks även möjligheterna till att utarbeta nordiska riktlinjer för murverkskonstruktioner, baserade på CIB:s föreliggande förslag.

NKB:s stål- och aluminiumskott utarbetar riktlinjer för gemensamma regler för nordiska stålkonstruktioner och har färdigställt det tekniska innehållet i kapitlet om tunnplåt.

På betongområdet har Nordiska betongkommitten slutfört en första del av sitt arbete och presenterat resultatet i en skrift ''Riktlinjer för betongbestämmelser''. Samarbetet inom kommittén fortsätter med målsättning att åstadkomma lika regler för beräkning samt utförande och kontroll av betong och betongkonstruktioner.

3.3 Byggnadstekniskt brandskydd

NKB:s brandutskott har utarbetat nordiska riktlinjer för byggnadstekniskt brandskydd, som varit ute på myndighetsremiss. Ett omarbetat förslag med anledning av remissvaren föreligger i slutet av 1980.

3.4 Säkerhetsfrågor

I anslutning till en rapport från NMR ''Om hjemme- og fritidsulykker'' har NKB igångsatt ett projekt ''Skydd mot olycksfall'', vars syfte är att utarbeta riktlinjer för bestämmelser om skydd mot olycksfall i byggnader, avsedda att implementeras i de nationella bestämmelserna i den mån nationella beslut aktualiserar detta.

NBS-projektet beträffande arbetsmiljön på byggarbetsplatser har i år behandlat väder- och klimatskyddfrågor samt säkerhetsåtgärder vid arbete i rörgravar. Vidare har man utgett en nordisk litteraturlista om byggplatsens arbetsmiljö samt en förteckning över pågående utvecklingsprojekt i Norden. Projektet Byggplatsens arbetsmiljö är planlagt att bli avslutat 1981.

De alltmer aktuella diskussionerna i de nordiska länderna om frågor rörande hälsofarliga ämnen har observerats och ger anledning till överväganden om framtida nordiskt samarbete.

3.5 Energihushållning och inomhusklimat

Genom ÄK-BYGG:s försorg har färdigställts en rapport "Energibesparing i befintlig bebyggelse", som i huvuddrag redovisar för aktuella åtgärder på detta område i fyra nordiska länder. Ett syftemål med rapporten har varit bl.a. att den skall fungera som ett diskussionsunderlag för det fortsatta nordiska samarbetet inom detta fält.

NKB:s Energiutskott bedriver sitt arbete på fem delområden, varav vissa delresultat har framlagts. Prioriterade områden f.n. är godkännande regler för energiekonomiska installationer och byggnaders täthet.

I nära anslutning till Energiutskottets verksamhet har ett samarbete tagits upp på skorstensområdet. Arbetet syftar till att uppnå gemensamma godkännanderegler för förtillverkade skorstenselement.

NBS-Energi, byggforskarnas energigrupp, har ordnat möten i år med bl.a. följande temata: värmepumpar, standardiserade mätningar av solfångare, ventilationseffektivitet, spårgasmätningar, förbättring av värmeisolering i befintliga hus.

3.6 Installationer

Inom vatten- och avloppsområdet pågår en revidering och komplettering av NKB-skrifterna 10 och 12, vilka berör vatten- och avloppsbestämmelser i Norden. Målsättningen är att nå närapå total harmonisering av de nordiska byggbestämmelserna för vatten- och avloppsinstallationer.

Ett nordiskt standardiseringsprojekt gällande system för installationsbeskrivningar och kostnadsanalyser; provningsmetoder och bruksklasser för installationskomponenter som använder eller styr energi; samt regler för energibudget för byggnader är under arbete.

Ett projekt beträffande installationsvattenskador har påbörjats under 1980. De årliga försäkringsersättningarna i Norden för vattenskador överstiger en miljard NOK. En väsentlig orsak till installationsfelen är den bristfälliga informationen mellan de olika leden från producent till montör och konsument. Projektet siktar på att genomföra nordiska seminarier för att diskutera problemen och gemensamt förbereda material till nationella informationskampanjer.

3.7 Godkännande, kontroll och provning

Ett förslag till samarbetsavtal på godkännande- och kontrollområdet för ömsesidigt accepterande av centralt godtagna produkter och kontrollordningar har färdigställts och utsänts på remiss.

Samnordisk byggexport

En utredning om möjligheterna till samarbete mellan byggföretag i Norden vid export av större byggprojekt till ett tredje land har till största delen slutförts under 1980.

Bostadspolitik

Ett utredningsprojekt angående bostadssubventioner och bostadskostnader i Norden påbörjades 1979. Projektets syfte är bl.a. att studera hur bostadssubventionerna fördelas på olika hushållstyper, inkomstgrupper och upplåtelseformer. Utredningens resultat skall presenteras under 1981.

Ett projekt rörande socialt bostadsbygge- och boendedemokrati påbörjades under 1979 och har pågått under 1980. Projektet har som målsättning att klarlägga gällande organisatoriska förutsättningar till boendedemokratin samt analysera hur boendedemokratin fungerar i praktiken i det sociala bostadsbyggandet. Denna kartläggning har genomförts nationellt och har avslutats under 1980. 1980-1981 genomförs en jämförelse av förutsättningar, organisatoriska modeller och praxis i samband med boendedemokratin på nordiskt plan.

Rapporten skall användas som ett konkret grundlag för att befrämja boendedemokratin i Norden samt som studie- och diskussionsmaterial både för allmännyttiga bostadsföretag och de boende.

Kapitel VI

Finans- og valutapolitikk m.m.

Gjennom møter mellom de nordiske lands finans- eller økonomiministre og mellom tjenestemenn i de tilsvarende departementer, gjennom Embetsmannskomiteén for valutaspørsmål og finansielle spørsmål og mellom sentralbankene følger en nøye den økonomiske utvikling, både innen de enkelte land og med hensyn til hvordan de nordiske land påvirkes av utviklingen i internasjonal økonomi. Samarbeidet er av informerende og rådgivende karakter.

1 Den internasjonale økonomiske situasjon

De internasjonale økonomiske vilkår ble sterkt forverret i 1980 i de nordiske land, noe som i stor grad har sammenheng med oljeprisøkningene i 1979 og i begynnelsen av 1980. I disse kjølvann føres en stram økonomisk politikk i de toneangivende industriland. Veksten i OECD-landene samlet vil ventelig bli i underkant av 1% i 1980 ifølge anslag fra OECD. Så åpne som de nordiske økonomier er, vil en politikk med sikte på å dempe virkningene av et internasjonalt tilbakeslag ha betydelige konsekvenser for utenriksøkonomien. Deres samlede driftsunderskudd i 1980 ventes å utgjøre 8–9 milliarder dollar eller omlag 10% av underskuddet for OECD-landene som helhet. Til sammenlikning kan nevnes at de nordiske lands del av i-landenes samlede utenrikshandel (import og eksport) bare utgjør 6 1/2%. Det er grunn til å frykte at også i 1981 vil de nordiske land bære en uforholdsmessig stor del av industrilandenes underskudd.

2 Nærmere om de enkelte landenes situasjon

a) Danmark

Den danske økonomi har i 1980 i avgjørende grad vært påvirket av det internasjonale konjunkturtilbakeslag samt den sterke økningen i oljepri-sene gjennom 1979 og første halvår 1980. Dette har ført til en betydelig svekkelse av avsetningsvilkårene for danske varer i utlandet samt en sterk forverring i bytteforholdet – antakelig omkring 7–8% fra 1979 til 1980.

Svekkelsen av konjunkturforholdene ute har likevel ikke slått fullt gjennom på den danske eksport. To kursjusteringer av den danske krone kombinert med inntektspolitiske tiltak i siste del av 1979 har medført en klar forbedring av konkurransevnen fra 1979 til 1980 målt med industriens relative arbeidskraftkostnader pr. produsert enhet justert for valutakursendringer. Brukes 1975 som sammenlikningsgrunnlag vil det også være tale om en – dog noe mindre – forbedring.

Den danske vareeksport i volum forventes å stige med omlag 7% fra 1979 til 1980 (industrieksporten med 8–9%). Forverringen i bytteforholdet og stigende renteutgifter vil likevel bety at betalingsbalanseunderskuddet i 1980 må ventes å bli litt større enn i fjor til tross for en klar forbedring på handelsbalansen eksklusiv energi. Det siste offisielle anslag (oktober) for driftsbalansen utgjør 18,5 milliarder danske kroner. Dette svarer til knapt 5% av BNP. Det har imidlertid funnet sted en markert forbedring i løpet av året.

Underskuddet på driftsbalansen har ført til at Danmark har pådratt seg en stadig større nettogjeld til utlandet. Ved utgangen av 1980 kan denne anslås til nesten 100 milliarder danske kroner eller omkring 25% av BNP. Valutareservene utgjorde ved utgangen av september 21,4 milliarder kroner, tilsvarende 2 1/2 måneders vareimport.

Konsumprisene ventes å øke med 12 1/2% fra 1979 til 1980 mot en stigningstakt på omkring 10% de foregående 4 år. Avgiftsøkninger er en vesentlig årsak til det inflasjonstempo en har hatt. I tillegg til dette kommer prispåvirkningen utenfra, herunder på energi, som med voksende styrke har slått gjennom på det innenlandske prisnivå i løpet av 1979 og første halvdel av 1980. Gjennom det siste halvår vil den underliggende prisoppgang ligge omkring 8% på årsratebasis.

Den utenriksøkonomiske situasjon har gjort det nødvendig å føre en stram penge- og finanspolitikk. Dette har sammen med forverringen i bytteforholdet ført til et sterkt trykk på de disponible realinntekter. I gjennomsnitt er den disponible reallønn falt med 10% fra første halvår 1979 til annet halvår 1980. Denne utvikling har medført en betydelig nedgang i den indre økonomi, spesielt for boligbygging og deler av det private forbruk.

På denne bakgrunn ventes BNP å falle med 1% regnet i volum i år mot en vekst på 3 1/2% fra 1978 til 1979. Arbeidsløsheten må påregnes å stige vesentlig i løpet av i år og utgjøre henimot 7 1/2% av arbeidsstokken ved utgangen av 1980. For året som helhet regnes i gjennomsnitt med en ledighet på vel 6,5% mot 6,2% i 1979.

Den finanspolitiske innstramming har i det vesentlige skjedd gjennom økte avgifter, senest i mai hvor det ble besluttet å øke momsen og energigjavgiftene. Dessuten er det tatt skritt for å begrense stigningstakten i de offentlige utgifter. I pengepolitikken har en i mesteparten av året holdt en stram likviditet og lav stigningstakt i bankutlånene, og rentenivået er fortsatt høyt.

Som del i det inntektspolitiske opplegg har energipostene i den prisindeksen som brukes ved inntektsoppgjør, blitt fjernet med virkning fra januar 1979. For å forbedre konkurransevnen suspenderte en dessuten to leviekostnadsjusteringer på foråret i 1980, liksom lønnsjusteringsindeksen er justert for å unngå lønnskompensasjon for prisvirkningene fra den siste kronedevalueringen i 1979.

Den forbedring av konkurranseevnen som følger av disse tiltakene, ventes også å få positive virkninger for dansk økonomi i 1981. Konkurransesevnen i tiden fremover vil også påvirkes positivt av de investeringsstimulerende tiltak som ble gjennomført i slutten av 1980. Resultatet av inntektsforhandlingene i begynnelsen av 1981 vil imidlertid være avgjørende for utviklingen fremover.

En stram styring av utviklingen i innenlandsetterspørselen gjennom penge- og finanspolitikken anses som viktig i 1981. I finanspolitikken vil det bli lagt vekt på gradvis å få brakt den reelle vekst i de offentlige utgifter til opphør. For pengepolitikken vedkommende spiller også finansieringen av betalingsunderskuddet avgjørende inn.

b) Finland

Den innenlandske investerings- og konsumeterspørselen skapte også i 1980 gunstige vekstforutsetninger for Finland. En forverring av Finlands økonomiske situasjon inntreffer imidlertid gradvis etter hvert som de svakere konjunkturførhold i OECD-området og de sterke oljeprisøkningene gjør seg gjeldende. Utslaget for Finlands vedkommende blir imidlertid noe avdempet på grunn av den relativt store samhandel med Øst-Europa og en betydelig oljeimport fra Sovjet. Likevel vil underskuddet på driftsbalansen øke til anslagsvis 6,5 milliarder finske mark (tilsvarende 3,5% av BNP) i 1980, mot 0,9 milliarder i 1979. Ved utgangen av mars i år hadde nettogjelden til utlandet sunket til 24 milliarder finske mark eller 15% av BNP. Andelen vil holde seg på dette nivå i 1980. Reservene av konvertibel valuta som utgjør nærmere 8 milliarder finske mark, er for tiden større enn på lenge og motsvarer 2 måneders vest-import.

Det er også ventet at konsumprisindeksen vil stige med 11–11,5% i 1980 mot 7,5–8% i de to foregående år. Økningen i arbeidskraftkostnadene justert for kursendringer, ventes å bli like sterk.

Mot denne bakgrunn tar myndighetene sikte på en gradvis tilstrømming av den økonomiske politikk i løpet av 1980. En regner allikevel med en BNP-vekst i 1980 på 6% mot 7,2% i 1979, og en nedgang i arbeidsløsheten fra 6% i fjor til rundt 4,5% i 1980.

I mars gjennomførte Finland en begrenset appresiering av finske mark med 2% i forhold til den kursindeks (kurv) som marken er knyttet til. Denne kursjusteringen og appresieringen høsten 1979, sammen med det senere gjennomførte system med obligatoriske eksportdeposisjoner, tok direkte sikte på å dempe inflasjonsimpulsene utenfra og motvirke en overopphetning innen eksportindustrien og indirekte derved for økonomien som helhet.

Finanspolitikken er strammet til noe, men den vesentligste delen av etterspørselsinndragningen i løpet av 1980 og 1981 ventes å skje gjennom pengepolitikken. Pengepolitikken er i løpet av 1980 strammet til gjennom en økning i bankenes reservekrav, dyrere lån i Finlands Bank og ved en

skjerpning i de kredittpolitiske direktiver. Renteøkningen i begynnelsen av året har videre hatt en etterspørselsdempende virkning.

Den private investeringsaktiviteten har vært meget sterk i Finland i 1980. Som ledd i å redusere etterspørselspresset i økonomien ble det høsten 1980 gjennomført tiltak – økt skatt på boliginvesteringer og et obligatorisk konjunkturavsetningsfond for eksportnæringene - som virker til å utsette visse deler av investeringsvirksomheten. I samme retning virker et investeringsavsetningsfond som er basert på frivillighet.

c) Island

Island ble i særlig grad negativt påvirket av oljeprisstigningen i 1979 med virkninger også i 1980, men en negativ utvikling på tjenestebalansen betyr allikevel enda mer for driftsresultatet i 1980. Underskuddet på driftsbalansen ventes å bli 46 milliarder islandske kroner i 1980 (tilsvarende 3,5% av BNP) mot 7,2 milliarder i 1979 (tilsvarende 0,9% av BNP). I 1978 var det et overskudd som svarte til 1,4% av BNP. Underskuddet i år vil bli finansiert ved kapitalinngang, først og fremst ved langsiktige investeringslån. Banksystemets netto valutareserver ved utgangen av året ventes stort sett å bli det samme som ved begynnelsen av året. Sentralbankens bruttoreserver har gjennomsnittlig dekket 3 måneders import. Nettogjelden til utlandet, som ved utgangen av 1979 utgjorde 295 milliarder kroner eller 31,2% av BNP, ventes å øke til omlag 33% av BNP.

Stigningen i konsumprisene anslås til 52–54% fra inngangen av 1980 til slutten av året, mens det gjennomsnittlige prisnivå i 1980 ventes å ligge 58% høyere enn i 1979. Lønnsnivået antas å øke noe mindre enn konsumprisene slik at kjøpekraften ventes å gå litt ned. Som følge av endringene i kostnadsforholdene depresierte den islandske krone effektivt med 25% i de 9 første måneder av året. Et nytt inntektsoppgjør som skal gjelde for 12 måneder framover, er kommet i stand med virkning fra 1. november i år. Ved lønnsoppgjøret bidro Regjeringen til løsningen med tiltak på det sosialpolitiske området. Den lønnsregulerende prisindeks er tidligere (1979) endret, slik at det ikke skjer full automatisk lønnsjustering, idet det tas hensyn til endringer i bytteforholdet overfor utlandet.

BNP-veksten ventes å avta til 1% i 1980 fra 2,3% i 1979 og 4,4% i 1978. Veksten for 1980 er lav i historisk sammenheng. Nedgangen er blant annet et resultat av den strammere politikk som føres av hensyn til utenriksøkonomien. På grunn av en ugunstig utvikling i bytteforholdet til utlandet ventes nasjonalinntekten, regnet i faste priser, å gå ned med 1% i forhold til fjoråret. Bytteforholdet vil antakelig forverres med 5% i 1980 i forhold til året før. Arbeidsledigheten har en imidlertid kunnet unngå i det hele tatt.

Justeringen av innenlandsetterspørselen til det dårlige bytteforhold overfor utlandet har stått sentralt for de islandske myndigheter og en har følgelig tatt sikte på en innstramning i økonomien. På det finanspolitiske området er statens finanser bedret i 1980 i forhold til tidligere år. Budsjett-

forslaget for 1981 legger opp til en ytterligere styrking. Når det gjelder pengepolitikken ventes stigningen i publikums likviditet å kunne holdes på 48%, eller omtrent det samme som i 1979.

d) Norge

I motsetning til de øvrige nordiske land er Norge nettoeksportør av olje, og ventes i 1980 å få en bedring av driftsbalansen som følge av oljeprisøkningene i 1979 og tidlig i 1980. Men i likhet med de andre nordiske land, vil Norges utenriksøkonomi utenom eksporten av olje og gass, bli negativt påvirket av de svakere internasjonale konjunkturforhold for den tradisjonelle vareeksport. Samtidig vil veksten i den innenlandske etterspørsel holde seg bedre oppe enn i andre land, noe som innebærer høy import. Alt i alt ventes et driftsbalanseoverskudd i 1980 på 4.4 milliarder norske kroner, tilsvarende 1,8% av BNP. For 1979 var det et underskudd på nesten 6 milliarder kroner eller 2,5% av BNP. Denne utvikling står i motsetning til betydelige driftsbalanseunderskudd de tre foregående år. I perioden 1975–78 fant det sted en sterk økning av utenlandsgjelden og enda ved utgangen av 1980 vil den utgjøre 99 milliarder kroner eller 36% av BNP. Valutaeserverne har økt betydelig gjennom 1980, og utgjorde 30 milliarder kroner ved begynnelsen av oktober. Dette tilsvarer rundt 4 måneders vareimport.

Etter opphevelsen av pris- og lønnsstoppen fra 1.1.80 og inntektsoppgjøret våren 1980, har konsumprisene igjen vist sterk stigning. En økning på 10–11% er ventet i 1980 mot knappe 5% i 1979, og 9% i de tre foregående år. Konkurransenevnen (målt som arbeidskraftkostnader pr. produsert enhet justert for kursendringer) er i 1980 omtrent som den var i 1975. Gjennom myndighetenes medvirkning lyktes det å få i stand et inntektsoppgjør våren 1980 som skulle forhindre at hva som var vunnet ved 15 måneders pris- og inntektsstopp, skulle gå tapt etter opphevelsen ved nyttårsskiftet.

Det regnes med en BNP-vekst på 4% i 1980 mot vel 3% de to foregående år. Eksklusive utvinning og rørtransport av råolje og naturgass, men inklusive skipsfart, vil veksten utgjøre 1,4% i 1980, mot 0,8% i 1979. Realverdien av landets nasjonalinntekt ventes å øke med 9% i forhold til foregående år. Nesten halvparten av dette har sammenheng med bedring i bytteforholdet, som igjen i stor grad skyldes oljeprisøkningen.

Arbeidsledigheten er fortsatt lav, og utgjorde i august 1980 bare 1,9% av arbeidsstokken.

Finanspolitikken har i 1980, som i årene forut, i særlig grad siktet mot å videreføre høyt prioriterte offentlige oppgaver og å nå inntekts- og næringspolitiske mål samt opprettholde full sysselsetting. Ved vårens inntektsforhandlinger ble det gjennomført visse skattelettelser for å redusere inntektskravene ved oppgjøret. Samlet må finanspolitikken sies å ha hatt ekspansive virkninger på det innenlandske etterspørselsnivå. Virkningen av dette er søkt dempet ved en relativt stram penge- og kredittpolitikk.

Blant annet er veksten i forretnings- og sparebankenes utlån redusert. Kronen har gjennom hele året holdt seg sterk innenfor de marginer som det etablerte kurssystem tillater.

Det finanspolitiske opplegget for 1981 skiller seg i sine samlede virkninger for økonomien ikke mye fra året før. Det vil imidlertid bli gjennomført en betydelig omlegging fra direkte til indirekte skattelegging. Kredittpolitikken er lagt noe mindre stramt opp. Dette må sees i sammenheng med en liberalisering av kapitalmarkedet og en mer fleksibel rentepolitikk. Som følge av svak utenlandsetterspørsel, ventes BNP-veksten å bli bare 1% i 1981 og det ventes et underskudd på driftsbalansen på omlag 1/2% av BNP. Prisstigningen ventes å bli 11–12%, delvis som følge av skatteomleggingen.

e) Sverige

Svensk økonomi er også i sterk grad preget av oljeprisstigningen, men også svakere konjunkturforhold utenlands virker inn. Det ventes å finne sted nesten en fordobling av driftsbalanseunderskuddet fra 1979 til 1980, hvormed underskuddet antas å komme opp i ca. 21,5 milliarder svenske kroner eller rundt 4% av BNP. Begge de to siste årene står i klar kontrast til situasjonen i 1978 da utenriksøkonomien var i tilnærmet balanse. De siste års underskudd vil føre til en betydelig økning i landets nettogjeld overfor utlandet, men likevel fra et nivå som er lavt i forhold til svært mange andre land, blant annet de nordiske. Ved utgangen av 1980 utgjorde nettogjelden rundt 26 milliarder kroner eller omlag 6% av BNP, men kan ved utgangen av 1980 ventes å være steget til rundt 10%. Valutareservene er blitt noe redusert siden 1978, men er ved utgangen av oktober i år på stort sett samme nivå som ved slutten av 1979 eller tilsvarende 11/2 måneders import.

Konsumprisene antas å stige raskere enn de foregående år eller ca. 13 1/2% fra 1979 til 1980. Året før var stigningen bare 7%, mens den var 10–11% i hvert av årene 1976–1978. Konkurransesevnen, målt ved utviklingen i arbeidskostnader pr. produsert enhet justert for kursendringer, ligger på samme nivå som i 1975, men det ventes å finne sted en moderat svekkelse fra 1979 til 1980. I ettertid kan konstateres at lønnsavtalen, i kombinasjon med de finanspolitiske tiltak som krevdes for å få slutt på storkonflikten våren 1980, innebærer en økt etterspørsel under året.

Forverringen i utenriksøkonomien og økt pris- og kostnadsstigning har nødvendiggjort en stram økonomisk politikk i 1980. Som følge av dette regnes med en BNP-vekst på 2,7% i 1980 mot 4,0% i 1979. Arbeidsledigheten har ligget på et lavt nivå, og er ikke ventet å øke fra 1979 til 1980. I begge år er det tale om en ledighet på omtrent 2% av arbeidsstokken.

Finanspolitikken vil i 1980 være mindre etterspørselsstimulerende enn i 1979. Innstrammingen vil vesentlig skje gjennom utgiftsbegrensninger. Pengepolitikken ble strammet til mot slutten av 1979 og ble fulgt opp i 1980 av en rekke diskontoøkninger og økte reservekrav.

I september 1980 er det vedtatt å øke de indirekte skattene, blant annet en økning i momsen med 1,9 prosentenheter og avgiftsøkninger på spesielle varegrupper. Dette innebærer alt i alt en kjøpekraftsinndragning på omlag 1% av BNP regnet på årsbasis. Videre er det i oktober foreslått betydelige nedskjæringer på utgiftssiden på statsbudsjettet for 1981/82, 6,4 milliarder svenske kroner på årsbasis. Veksten i de statlige utgiftene vil dermed bli 3% mindre enn tidligere, målt i faste priser. Endret utgiftsbasis vil dessuten gradvis føre til større besparelser. Gjennom dempingen vil en både oppnå å frigjøre ressurser for næringslivet og dempe den innenlandske etterspørsel, og dermed kostnadspresset. Det ventes fortsatt ført en stram pengepolitikk i 1981.

3 Det nordiske økonomiske forskningsråd

De nordiske stats- og finansministre ble på møte den 9. februar 1979 enige om at det skulle opprettes et nordisk økonomisk forskningsråd. Ved Nordisk Ministerråds (økonomi- og finansministrene) møte den 29. november 1979, ble det truffet beslutning om statuttene. I disse heter det at Forskningsrådet, som selv fastlegger retningslinjene for sin virksomhet, har til oppgave å fremme nordisk økonomisk samarbeide. Forskningsrådet skal gi støtte til analyser og utredninger om det gjensidige økonomiske avhengighetsforhold mellom de nordiske land og om forutsetningene for et nærmere økonomisk samarbeid og herunder både hva angår stabiliseringspolitikken og langsiktige vekstspørsmål. Forskningsrådet hadde sitt første og konstituerende møte 29. oktober i år der den fremtidige virksomhet og finansiering ble diskutert. Forskningsrådet vil ha 1 million norske kroner til sin virksomhet i 1981.

4 Nærmere om arbeidet i Embetsmannskomiteén for valutaspørsmål og finansielle spørsmål

Gjennom møtene i Embetsmannskomiteén følges og diskuteres problemstillinger på det valutamessige og finansielle området som dels angår forholdet mellom de nordiske land innbyrdes og dels gjelder deres stilling i forhold til internasjonale spørsmål. Særlig viktig er drøftingen av de spørsmål som er til behandling i Valutafondet og de nordiske lands interesser og standpunkter i denne sammenheng.

I lys av den drøfting en hadde i 1979 om å videreføre og utvide det nordiske valutasamarbeid (rapport datert 23.11.1979), vil en i denne rapporten konsentrere seg om den medvirkning de nordiske land har utøvet interasjonalt i 1980 med sikte på å begrense kursutslagene mellom hovedvalutaene og dermed også seg imellom.

a) Internasjonal medvirkning

De nordiske land har under det løpende arbeidet i Valutafondet, under årsmøtet og spesielt under Interimskomiteéns møte, framhevet at de små industriland nå bærer en urimelig stor andel av i-landenes samlede oljeunderskudd (1/3). På dette grunnlag har de oppfordret de bedre stilte i-landene til å absorbere en større andel og gjøre sitt ytterste for å opprettholde og om mulig, øke sin innenlandsetterspørsel så langt som pris- og kostnadshensyn tillater det.

De nordiske land har gjennom sin felles representant i Valutafondets styre tatt til orde for et nærmere samarbeid om rente- og intervensjonspolitikken mellom hovedvalutalandene og til sterkere kursstyring i land (særskilt USA) som har et særlig ansvar for kursutviklingen og for å opprettholde stabile og ordnede forhold på de internasjonale valutamarkeder. Stabilitet i kursforholdene mellom hovedvalutaene skaper et bedre grunnlag for kursstabilitet også for andre industriland. Dette er av vesentlig betydning for veksten i verdenshandelen, for kursutviklingen mellom de nordiske land innbyrdes og for deres samhandel.

De nordiske land har derfor vært positivt interessert i en effektiv gjennomføring av Valutafondets regler for overvåking av landenes kurspolitikk og landenes økonomiske politikk generelt med sikte på at tilpasningstiltak tas i tide og at en samordnet opptreden kan gi en mer lik byrdefordeling mellom overskudds- og underskuddsland.

For å styrke SDR's stilling som reserveenhet har de nordiske land for øvrig stilt seg positive til tanken om å opprette en substitusjonskonto i Valutafondets regi, der dollar-likviditet trekkes inn og SDR tildeles i stedet. Et slikt tiltak ventes i noen grad å kunne virke stabiliserende på valutamarkedene. Det har imidlertid ikke lyktes å komme til enighet om et slikt opplegg innen Fondets organer, men saken ventes fortsatt å bli vurdert i tiden framover.

b) Kursutviklingen mellom de nordiske valutaer

Prinsipielt sett vil forskyvninger i de relative kursforhold i Norden dels ha sammenheng med vedtak om kursjusteringer og dels med kursforskyvninger mellom hovedvalutaene slik som US dollar, tyske mark og pund, som inngår med ulike vekter i de nordiske lands valutakurssystem. I 1980 (pr. oktober) har bare Finland fattet vedtak om kursjustering for sin valuta. Finske mark ble appresiert med 2% i mars.

De øvrige forskyvningene i Norden for de 10 første månedene av året har følgelig sammenheng med utviklingen i hovedvalutaene. For å illustrere disse forskyvningene vil en nedenfor nytte SDR som regneenhet. Kurvvalutaenes kursutvikling (finske mark, svenske kroner og norske kroner) har i denne sammenheng grovt sett fremkommet som et veid

gjennomsnitt av US dollarens og britiske pounds appresiering overfor SDR¹ på den ene side og tyske marks depresiering overfor SDR på den annen. Etter at danske kroner ble nedskrevet overfor EMS-valutaene med nesten 5% i november 1979, har den danske krone derimot stort sett fulgt kursutviklingen for tyske mark (jfr. figur 1 og tabell 1), franske franc og benelux-valutaene. Dette har ført til at kursutslaget overfor SDR har vært noe sterkere for danske kroner enn kurv-valutaene. Danske kroner depresierte med rundt 7% overfor SDR, mens kurv-valutaene endret seg lite overfor SDR (jfr. tabell og figur). Islandske kroner depresierte med 25% i forhold til SDR.

Det har således vært svært små kursforskyvninger mellom kurv-valutaene innbyrdes, mens kursutslaget mellom danske kroner og kurv-valutaene har vært noe større. Forskyvningen mellom islandske kroner og alle de øvrige nordiske valutaer har vært stor.

Om en ser på kursutviklingen over samme periode som ovenfor for hver av de nordiske valutaer i forhold til et gjennomsnitt av *alle* deres viktigste samhandelspartnere (effektiv kursutvikling ifølge Valutafondets kursberegninger), finner en at svenske kroner har vært praktisk talt stabil, danske kroner har depresiert med nesten 5% og islandske kroner med rundt 28%. Norske kroner appresierte med 3% og finske mark med omlag 2%.

c) Drøftelser om den utenriksøkonomiske og valutamessige utvikling

I utvalget drøftes regelmessig den utenriksøkonomiske og valutamessige utvikling i hvert av de nordiske land med sikte på en gjensidig informasjon.

5 Rapport om områder for nordisk økonomisk samarbeid i 80-årene

En rapport med ovenstående tittel ble forelagt Nordisk Ministerråd (finansministrene) i november 1980. Rapporten vedlegges som bilag til C1/1981.

¹ Verdien av Valutafondets SDR (spesielle trekkrettigheter) fastsettes som et veid gjennomsnitt av kursutviklingen fra 16 viktige valutaer.

Tabell 1

Prosentvis kursendring for de nordiske valutaer og for hovedvalutaene overfor SDR fra begynnelsen av januar til utløpet av oktober 1980.

+ = appresiering

- = depresiering

NOK + 1,4%

SEK - 0,4%

DKK - 7,0%

FIM + 1,5%

ISK -25,0%

USD + 2,4%

GBP +12,1%

DEM - 8,0%

NOK = norske kroner

SEK = svenske kroner

DKK = danske kroner

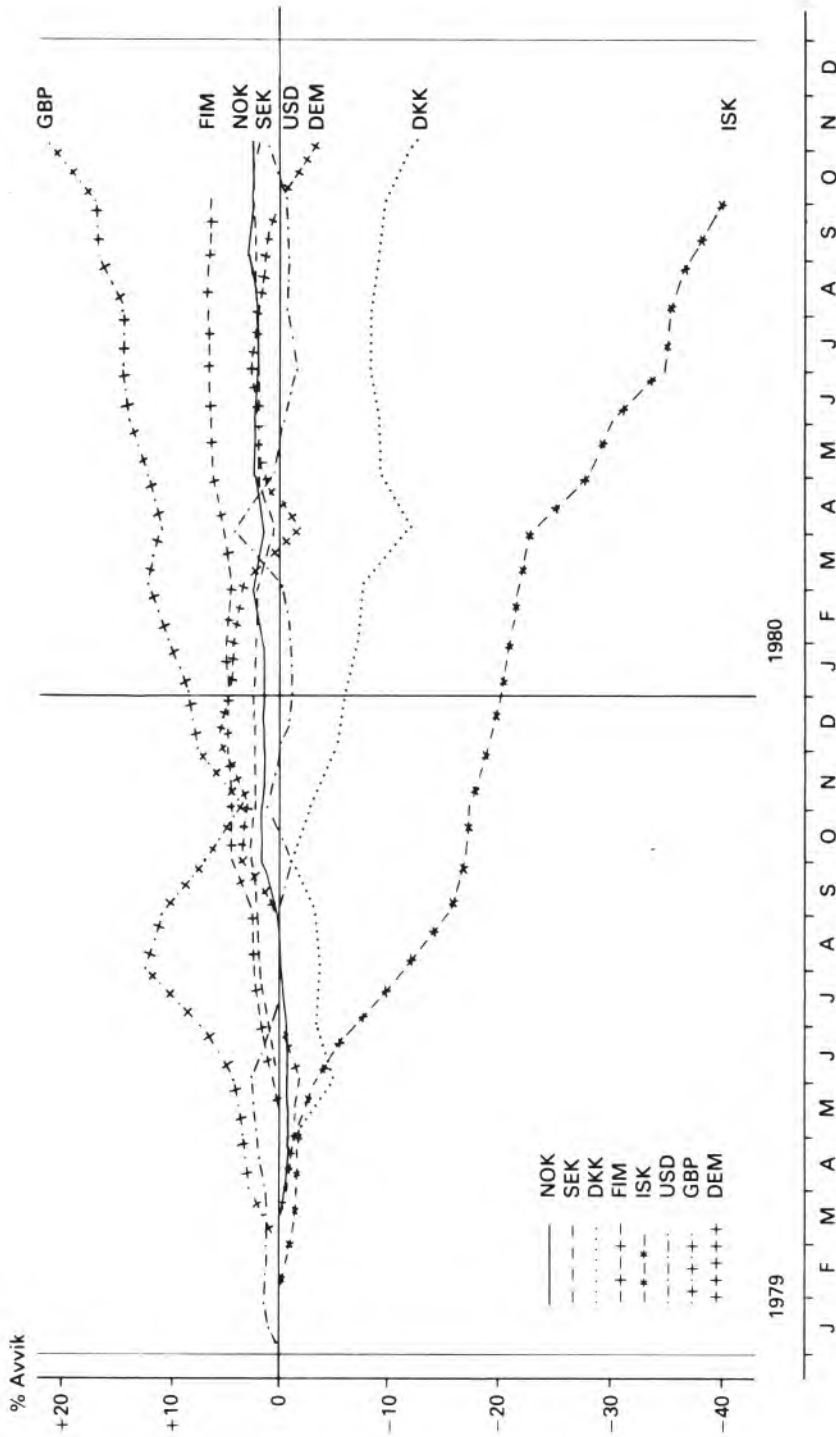
FIM = finske mark

ISK = islandske kroner

USD = US dollar

GBP = britiske pund

DEM = tyske mark

Figur 1.

Prosentvis kursendring for de nordiske valutaer og for hovedvalutaene overfor SDR. Basis er 31. desember 1978. (+Appresiering av valutaen. — Depresiering av valutaen.)

Kapitel VII

Handelspolitik

Genom möten mellan de cheftjänstemän i de nordiska ländernas ministerier, som har ansvaret för utrikeshandelspolitiska frågor (handelschefs-möten), mötena i Ämbetsmannakommitten för handelspolitiska frågor och vid andra kontakter samråder de nordiska länderna beträffande utvecklingen på det handelspolitiska området.

Ministerrådet lägger stor vikt vid, att de många kontakterna mellan de nordiska administrationerna på det handelspolitiska området fortsätter, eftersom det härigenom är möjligt att lösa praktiska problem och konkreta frågor, liksom man på detta sätt i största möjliga omfattning försöker samordna de nordiska ländernas förberedelser och hållningar i internationella fora. Genom detta samarbete mellan de nordiska länderna har man uppnått, att Norden har blivit ett begrepp i olika internationella fora, och att de nordiska ländernas synpunkter har kunnat framföras med större kraft i diskussioner rörande ekonomisk politik och handelspolitiska frågor.

I diskussioner under årets lopp har man också tagit upp frågan om utvidgandet av det handelspolitiska samarbetet till inrikeshandelns område.

1 Nordisk samhandel — Norden som hemmamarknad

Förbättringen av det internationella konjunkturläget återspeglade sig i de nordiska ländernas utrikeshandel under år 1979 och första hälften av 1980. På grund av den raska utvecklingen av investeringarna i några av länderna samt de fortsatta prishöjningarna på fossila bränslen växte importen från år 1978 till 1979 snabbare än exporten i alla nordiska länder utom Norge, där exporten p.g.a. bland annat olje- och gasutvinningen växte snabbare än importen. De nordiska ländernas import från övriga nordiska länder växte långsammare än importen i sin helhet.

De nordiska ländernas import från Norden utgjorde under 1979 21,2% av den samlade importen, medan motsvarande andel för exporten uppgick till 23,0%. I rapporten "Nordiskt ekonomiskt-politiskt samarbete" som ministerrådet lämnade till Nordiska rådets 28:e session i Reykjavik påvisades emellertid att den nordiska marknaden är ännu mer betydelsefull för den icke-traditionella, differentierade exporten. Enligt denna rapport tar den nordiska marknaden 30–40% av exporten av sådana varor från varje nordiskt land. Detta indikerar att Norden redan nu spelar en betydande roll som hemmamarknad för industrin i de nordiska länderna och utgör den bas

som industrierna i alla länderna behöver för att kunna växa vidare ut på världsmarknaden.

Det är viktigt för de nordiska ländernas ekonomi att den nordiska hemmamarknaden fortsätter att utvecklas. Det är därför väsentlig att den rättsliga miljö i vilken företagen verkar harmoniseras i så stor utsträckning som möjligt. Detta innebär bl.a., att användningen av nationella föreskrifter i de nordiska länderna angående utformning, märkning, provning eller godkännande av varor sökes samordnad i ljuset av motsvarande internationella eftersträvanden.

Den nordiska projektexportutredningen (*NU A 1980:7*) har bl.a. framlagt en serie förslag till samordning och utveckling av de nordiska ländernas exportkredit- och kreditgarantiordningar som syftar till att för köpare i tredje länder skapa en enhetlig marknad i Norden från upphandlingssynpunkt vid export av stora anläggningar.

2 Handelspolitiskt samarbete i Väst-Europa

Sedan den sista tullsänkning vidtagits den 1 juli 1977 för de varor som omfattas av frihandelsavtalen mellan EFTA-länderna och EG, dvs. huvuddelen av alla industrivaror, återstod endast de s.k. känsliga varorna, främst vissa stål- och pappersprodukter, för vilka man kommit överens om en långsammare tullavveckling. Vid årsskiftet 1979–80 fullbordades planerligt tullavvecklingen för de berörda stålprodukterna m.m. och därmed återstår nu endast den särskilda ordningen för vissa EFTA-länders pappersexport, som uppnår full tullfrihet den 1 januari 1984.

EFTA-länderna tog 1977 genom den s.k. Wien-deklarationen gemensamt initiativet till en utvidgning av samarbetet med EG. EFTA-utspelet fick genom antagandet av den s.k. COREPER-rapporten i december 1978 ett positivt gensvar från EG:s sida. COREPER-rapporten identifierade vissa områden inom vilka EG ansåg att ett fortsatt och utökat samarbete borde kunna komma till stånd. Utvecklingen av samarbetet EG-EFTA har därefter följts upp av ännu två COREPER-rapporter 1979 och 1980.

I särskilda skriftväxlingar med EG har Finland, Norge och Sverige accepterat en temporär tolkning av frihandelsavtalen med Kol- och stålunionen (CECA) genom att åta sig att tillämpa de prisregler som ingår i den s.k. Davignonplanen.

Genom de nordiska handelscheferna, ämbetsmannakommittén för handelspolitiska frågor och andra kontakter, följer de nordiska länderna utvecklingen i avtalen med EG. Det hålles regelbundna konsultationer om EG-frågor mellan Danmark och respektive nordiska länder.

På det bilaterala planet har det skapats kontakter mellan kommissionen och Norge, respektive Sverige om bl.a. sjötransporter, miljövård och ekonomisk och monetär politik. På det biståndspolitiska området har kommissionen haft kontakter med Sverige och Norge, på det industripolitiska

området med Sverige och Finland och på energiområdet med Norge. Sverige, Norge och Färöarna har ingått bilaterala ramavtal med EG i syfte att reglera fisket i Nordsjön samt ömsesidiga fiskerättigheter i varandras fiskezoner. Dessutom har Island ingått förhandlingar med Kommissionen om fiskefrågor på grund av utvidgad fiskegräns vid Öst-Grönland.

3 Nordiskt samarbete i de internationella organisationer angående handelspolitik

Regelbundna ämbetsmannakontakter och annat samarbete mellan de nordiska länderna är idag ett naturligt led i det arbete som sker inom olika internationella organ på det handelspolitiska området. Det nära samarbete som de nordiska länderna (särskilt Finland, Norge och Sverige) haft under de mångåriga MTN-förhandlingarna i GATT har sålunda fortsatt även under avslutnings- och implementeringsfasen av MTN-resultaten. Arbetet med nationellt genomförande av MTN-resultaten har ägt rum bl.a. mot bakgrund av nordiska koordineringsmöten (Nordiska rådets *rekommendation nr 13/1973*).

I samband med behandlingen av ekonomiska och handelspolitiska frågor i andra internationella organisationer, främst FN och OECD, samordnas även i hög utsträckning de nordiska ländernas synpunkter. På flera områden avges det dessutom gemensamma uttalanden och inlägg.

Härtill kommer ett väletablerat samarbete vid besättandet av poster inom dessa organisationer. Det kan ytterligare nämnas, att förberedelserna för kommande förhandlingsomgångar inom FN i ekonomiska frågor i stor omfattning sker på basen av fortsatta regelbundna nordiska kontakter och koordinering.

4 Nordiskt samarbete inom OECD om uppförandekod för multinationella företag

Genom regelbundna möten på ämbetsmannanivå har de nordiska länderna samarbetat om att noggrant följa och aktivt delta i arbetet med genomgången och revisionen av den under 1976 fastsatta OECD-koden angående multinationella företags uppförande, som under 1979 är reviderad och förnyad. De nordiska länderna har genom detta ingående samarbete försökt medverka till att göra OECD-koden till ett mera effektivt instrument med hänsyn till åstadkommande av information och tillsyn med multinationella företags uppförande. Det nordiska samarbetet på detta område kommer att fortsättas (Nordiska rådets *rekommendation nr 3/1979*).

5 Samarbete om tekniska handelshinder – ömsesidigt erkännande av provningsresultat

De nordiska länderna har enats om att sträva efter lättnader i internationell handel genom ett förbättrat samarbete med EG ifråga om gemensamma standarder och ömsesidigt erkännande av provningsresultat. På det nordiska planet sker samarbetet på detta område framför allt inom ramen för NORDTEST som bildades 1973 som ett gemensamt nordiskt organ med uppgift att främja utvecklingen inom provnings- och kontrollområdet. De nordiska EFTA-länderna deltar även i de konventioner och avtal om ömsesidigt erkännande av provningsresultat som utarbetats inom ramen för EFTA. I dessa överenskommelser deltar även vissa EG-länder och sålunda deltar de forna EFTA-länderna Danmark och Storbritannien i flertalet överenskommelser. Tyska Förbundsrepubliken har förklarat sin avsikt att ansluta sig till konventionen om inspektionsförfarande i fråga om läkemedelsprodukter. I anslutning till den sistnämnda överenskommelsen slöts i juni 1979 ett avtal om förenklade registreringsprocedurer för läkemedelsprodukter.

I januari 1980 gjorde EFTA-länderna en demarche hos EG rörande ett vidgat samarbete ifråga om tekniska handelshinder. I den promemoria som därvid överlämnades nämndes särskilt fyra områden rörande typgodkännande – tryckkärl, traktorer, mätare av alla slag och explosionsskyddad el-materiel – där problemen är särskilt påtagliga och samarbete speciellt önskvärt.

Inom GATT har en överenskommelse träffats om tekniska handelshinder som syftar till att genom information på ett tidigt stadium om standarder, tekniska föreskrifter och certifieringssystem öka möjligheterna till harmonisering på dessa områden och minska de tekniska handelshindren i internationell handel. Vidare skall, enligt överenskommelsen, certifieringssystem vara öppna för andra medlemsstater och provning ske på ett icke-diskriminerande sätt. Överenskommelsen trädde i kraft den 1 januari 1980. De nordiska EFTA-länderna har anslutit sig till överenskommelsen och har ett nära samarbete, vad avser implementeringen av denna överenskommelse. Då även EG och de enskilda EG-länderna anslutit sig till överenskommelsen torde möjligheterna avsevärt ha ökat för ett förbättrat samarbete med EG ifråga om gemensamma standarder och ömsesidigt erkännande av provningsresultat.

Med hänsyn till att tekniska handelshinder är ett område som får allt större betydelse i internationell handel studerar de nordiska länderna fort-löpande denna fråga och möjligheten till gemensamma nordiska ställningstaganden i detta avseende. (Nordiska rådets *rekommendation nr 15/1974*).

6 Samråd om exportkrediter

Det pågår för närvarande förhandlingar i OECD om förändrade riktlinjer för offentligt stödda exportkrediter (den s.k. consensus-överenskommelsen). Den är ursprungligen från juli 1976. De nordiska länderna verkar i samarbete med andra länder för en minskning av nuvarande omfattande statliga kreditsubventioner genom en bättre marknadsanpassning av överenskommelsen. Revisionen av consensus-överenskommelsen väntas föreligga nästa år.

7 Förenkling av handelsordningar

Som ett led i det internationella arbetet för förenkling av handelsdokument- och procedurer, som pågår i regi av FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE), har man tagit upp en del av detta arbete i nordiska projekt. Arbetet blir koordinerat genom ett gemensamt nordiskt handelsprocedurutskott, kallat NORDIPRO (Nordic Committee on Trade Procedures).

Inom det nordiska projektsamarbetet har man speciellt arbetat med utveckling av metoder för automatisk överföring av handelsdata, utan användning av dokument. Huvudprojektet som just nu försiggår inom detta område, har beteckningen DEDIST (Data Element Distribution). Under detta projekt har bl.a. företagits en analys av de dataelement (upplysningar) som är nödvändiga för att utföra de tjänster som är förbundna med en handelstransaktion. Materialet från denna analys har under 1980 blivit bearbetad vid datacentralen i Köpenhamn. Ändamålet med detta arbete är att definiera de funktioner som handels parter utför och de dataelement som erfordras för varje funktion. Detta underlag skall bidra till att handels parter rationellt kan överföra meddelanden på ett sätt som även lämpar sig för telekommunikation och databehandling. Vidare arbetas det innanför detta projekt med handböcker och annat hjälpmaterial för nordisk tillämpning av automatiska procedurer.

Under ett annat projekt arbetas det med att lösa de juridiska problem som är förbundna med procedurförenklingar. Projektet är nära knutet till det arbete som pågår i ECE och ICC (International Chamber of Commerce), och där man hittills har utgivit tre ECE-rekommendationer. Under 1980 företogs en juridisk analys av rättsområden i Norden som reglerar handelstransaktionerna, samt en analys av problematiken med underskrifter på dokument. Rapporter från detta arbete har framlagts i ECE. Vidare har projektgruppen under 1980 utgivit en specialpublikation med titeln "Legal Questions of Trade Facilitation". Det vidare arbetet inom det juridiska området kommer bl.a. att koncentreras på säkerhetsfrågor i samband med automatisk datakommunikation.

Under 1980 blev det igångsatt ett annat projekt vilket hade som mål att

utarbete audiovisuellt informationsmaterial rörande procedurförenklingen.

Det nordiska arbetet har fått stort internationellt erkännande – speciellt inom ECE. Ett aktivt engagemang inom detta område anses som mycket viktigt för att kunna vara med och styra den internationella utvecklingen utifrån nordiska intressen.

8 Nordiskt samarbete på exportfrämjandets område

Detta samarbete tar plats löpande mellan de fem ländernas exportfrämjande organisationer och mellan ländernas representanter i utlandet. Exportfrämjandeorganisationerna mötas omväxlande i de olika länderna. Normalt hålles ett årligt möte på chefsnivå, 3–4 årliga möten i en särskild arbetskommitte och en rad möten mellan experter inom de olika fackområdena.

De nordiska handelsutsända (handelsråd, handelssekreterare, handelsattachéer) i utlandet mötas regelbundet för att dryfta samarbetsmöjligheter på exportfrämjandeområdet. Hemmaorganisationerna har nyligen förnyat sin samfälliga uppmaning till utekontoren att tillvarataga möjligheterna till rationell samverkan.

Huvudavsikten med mötena både hemma och ute är att utbyta erfarenheter, orientera varandra om nya förbättringar samt bygga ut det konkreta samarbetet om speciella uppgifter av gemensamt intresse.

Som exempel på de erfarenhetsområden som behandlades, kan nämnas exportaktioner, kontakter mellan organisationer och firmor, personalpolitik, placering av tjänster utomlands, styrning av representationerna och samhandel med östländerna. Av konkreta samarbetsprojekt kan nämnas utväxling och planläggning av publikationer, redaktionellt samarbete, gemensamma försäljningsframstöt utanför Norden i varuhus och i lämpliga utställningssammanhang samt utarbetande av kalender över mässor och utställningar i utlandet och kurser. På senare tid har utbyte av informationer och erfarenhetsmaterial om ny teknik för dataspridning, -uppbevaring och -åtkomst varit som en central samarbetsuppgift.

De nordiska exportfrämjande organisationerna har 1979–80 deltagit i den nordiska utredningen om samarbete på projektexportens område.

9 Nordiskt samarbete om projektexport

Ministerrådets utredning över nordiskt samarbete om projektexport framställdes på våren 1980. Utredningen gick i sina förslag ut på, att det inte skulle grundas någon självständig nordisk projektorganisation utan att de nordiska ordningarna skulle byggas som supplement till de nuvarande nationella och nordiska institutionerna.

Utredningens förslag omfattar åtgärder på informationsområdet (bättre projektbevakning och åtgärder för att utvidga informationsflödet mellan

nordiska företag), finansieringsordningarnas område (exportkrediternas villkor samt garantiordningar), grundandet av en nordisk projektexportfond (bl.a. för att understödja s.k. "prefeasibility" och "feasibility" studier) samt förslag enligt vilka Nordiska Investeringsbanken (NIB) kunde bevilja kompletterande projektinvesteringsslån för exportprojekt, som är av nordiskt intresse. Enligt förslagen angående projektinvesteringsslån skulle NIB också få rätt att ge garantier till affärsbankernas projektexportlån.

Utredningen har remissbehandlats av nationella myndigheter och intressenter under hösten 1980. Utredningens förslag har mottagits stort sett positivt medan klara, välgrundade förändrings- och tilläggsförslag också har avgivits.

Tabel I. De nordiske landes import fra og eksport til Norden, EFTA, EF og Verden i 1978 og 1979 og procentvis ændring 1978 – 1979

Mill. US-dollar

Import	Fra:			EFTA			EF			Verden			Import fra Norden i % af samlet import 1979
	Norden												
Rapporterende land	1978	1979	%	1978	1979	%	1978	1979	%	1978	1979	%	
Til: Danmark*	3 045,7	3 832,5	25,8	3 622,7	4 463,3	23,2	7 223,5	9 234,2	27,8	14 539,4	18 458,3	27,0	20,8
Finland	1 576,6	2 161,0	37,1	1 657,7	2 277,8	37,4	2 801,8	3 908,1	39,5	7 854,7	11 353,6	44,5	19,0
Island	203,4	225,2	10,7	150,4	187,8	24,9	318,7	383,4	20,3	678,4	828,5	22,1	27,2
Norge	3 337,3	3 929,2	17,7	3 006,6	3 568,1	18,7	5 160,5	6 403,7	24,1	11 482,6	13 703,3	19,3	28,7
Sverige	3 840,4	5 300,8	38,0	3 354,6	4 580,9	36,6	10 501,3	14 703,5	40,0	20 512,7	28 660,2	39,7	18,5
Norden	12 003,4	15 448,7	28,7	11 791,8	15 077,9	27,9	26 005,8	34 632,9	33,2	55 067,8	73 003,9	32,6	21,2

Eksport	Til:			EFTA			EF			Verden			Eksport til Norden i % af samlet eksport 1979
	Norden												
Rapporterende land	1978	1979	%	1978	1979	%	1978	1979	%	1978	1979	%	
Fra: Danmark*	2 554,3	3 193,8	25,0	2 940,4	3 675,4	25,0	5 601,6	7 139,3	27,5	11 741,0	14 613,6	24,5	21,9
Finland	2 040,1	2 845,8	39,5	1 911,7	2 699,0	41,2	3 264,3	4 575,1	40,2	8 551,4	11 150,3	30,4	25,5
Island	48,1	66,0	37,2	84,2	107,8	28,0	208,5	304,9	46,2	650,2	789,7	21,5	8,4
Norge	1 923,9	2 556,1	32,9	1 533,9	2 039,7	33,0	6 794,1	8 684,0	27,8	10 893,9	13 542,9	24,3	18,9
Sverige	5 503,8	6 874,3	24,9	4 387,9	5 513,3	25,6	10 266,4	13 485,3	31,4	21 726,9	27 540,0	26,8	25,0
Norden	12 070,2	15 536,0	28,7	10 858,1	14 035,2	29,3	26 134,9	34 188,6	30,8	53 563,4	67 636,5	26,3	23,0

* 1979-tallene er foreløbige.

Kilde: National statistik.
Nordisk statistisk sekretariat

Tabel II. De nordiske landes import fra og eksport til Norden, EFTA, EF og Verden i 1. halvår 1980 og ændring fra tilsvarende periode 1979

Mill. US-dollar

Import	Fra: Norden		EFTA		EF		Verden		Import fra Norden i % af total	
	Rapporterende land	1. halvår 1980	%	1. halvår 1980	%	1. halvår 1980	%	1. halvår 1980		%
Til: Danmark*		2 097,5	13,8	2 419,6	12,5	5 044,4	15,8	10 211,4	18,4	20,5
Finland		1 235,5	23,2	1 305,0	22,6	2 550,3	41,1	7 320,7	51,7	16,9
Island		126,4	24,2	119,5	46,4	205,0	27,4	513,4	45,5	24,6
Norge		2 186,9	21,6	1 984,2	20,6	4 096,8	42,2	8 440,5	35,2	25,9
Sverige		3 073,3	26,1	2 646,6	26,5	8 339,5	23,5	16 459,5	28,9	18,7

Eksport	Til: Norden		EFTA		EF		Verden		Eksport til Norden i % af total	
	Rapporterende land	1. halvår 1980	%	1. halvår 1980	%	1. halvår 1980	%	1. halvår 1980		%
Fra: Danmark*		1 825,2	23,9	2 142,0	26,1	4 282,5	26,3	8 382,1	21,5	21,8
Finland		1 688,5	34,7	1 648,8	37,9	2 794,9	32,1	6 743,0	30,6	25,0
Island		38,8	45,3	73,2	91,6	158,8	23,5	437,3	29,3	8,9
Norge		1 440,9	22,9	1 158,7	24,5	6 352,5	69,6	8 973,3	46,6	16,1
Sverige		3 865,6	20,6	3 176,8	24,6	7 688,8	20,7	15 152,1	17,0	25,5

* Foreløbige tal.

Kilde: National statistik.

Nordisk statistisk sekretariat

Tabel II A. De nordiske landes import fra og eksport til Norden, EFTA, EF og Verden i 1. halvår 1980

I 000 nationale møntenheder

Import	Fra:				Import fra Norden i % af total
	Norden	EFTA	EF	Verden	
Rapporterende land	1. halvår 1980	1. halvår 1980	1. halvår 1980	1. halvår 1980	
Til: Danmark*	11 720 635	13 520 891	28 188 327	57 061 475	20,5
Finland	4 624 652	4 884 448	9 545 865	27 401 260	16,9
Island	53 887 200	50 946 100	87 376 000	218 883 500	24,6
Norge	10 825 208	9 821 796	20 279 015	41 780 686	25,9
Sverige	13 000 124	11 194 987	35 275 921	69 623 894	18,7

Eksport	Til:				Eksport til Norden i % af total
	Norden	EFTA	EF	Verden	
Rapporterende land	1. halvår 1980	1. halvår 1980	1. halvår 1980	1. halvår 1980	
Fra: Danmark*	10 199 122	11 969 401	23 930 398	46 839 099	21,8
Finland	6 320 224	6 171 283	10 461 220	25 239 134	25,0
Island	16 543 100	31 189 100	67 704 900	186 441 300	8,9
Norge	7 132 668	5 735 669	31 445 093	44 417 650	16,1
Sverige	16 351 643	13 437 937	32 523 531	64 093 266	25,5

* Foreløbige tal.

Kilde: National statistik.

Nordisk statistisk sekretariat

Tabel III. Nordisk samhandel i 1978 og 1979 samt procentvis ændring

Mill. US-dollar

Import Rappor- terende land	Fra: Danmark			Finland			Island			Norge			Sverige			Norden		
	1978	1979	%	1978	1979	%	1978	1979	%	1978	1979	%	1978	1979	%	1978	1979	%
	Til: D*	—	—	—	510,9	699,4	36,9	13,5	16,8	24,4	613,7	766,3	24,9	1907,5	2350,0	23,2	3045,7	3832,5
F	212,1	285,9	36,3	—	—	—	15,5	18,1	16,8	217,8	287,5	32,0	1131,1	1569,5	38,8	1576,6	2161,0	37,1
I	67,5	73,2	8,4	15,2	19,9	30,9	—	—	—	56,7	69,8	23,1	64,0	62,4	+2,5	203,4	225,2	10,7
N	763,5	845,3	10,7	460,9	638,5	38,5	11,0	17,5	59,1	—	—	—	2101,9	2428,0	15,5	3337,3	3929,2	17,7
S	1446,3	1887,6	30,5	1265,1	1842,9	45,7	12,4	18,8	51,6	1116,6	1551,5	38,9	—	—	—	3840,4	5300,8	38,0

Eksport Rappor- terende land	Til: Danmark			Finland			Island			Norge			Sverige			Norden		
	1978	1979	%	1978	1979	%	1978	1979	%	1978	1979	%	1978	1979	%	1978	1979	%
	Fra: D*	—	—	—	204,8	282,0	37,7	80,6	77,6	+3,7	763,8	875,2	14,6	1505,1	1959,0	30,2	2554,3	3193,8
F	348,0	437,8	25,8	—	—	—	12,8	17,2	34,4	430,2	599,9	39,4	1249,1	1790,9	43,4	2040,2	2845,8	39,5
I	12,5	14,5	16,0	14,7	15,8	7,5	—	—	—	9,9	15,4	55,6	11,0	20,2	83,6	48,1	66,0	37,2
N	584,0	725,5	24,2	193,0	245,4	27,2	54,9	61,0	11,1	—	—	—	1091,9	1524,2	39,6	1923,9	2556,1	32,9
S	1976,8	2485,6	25,7	1243,7	1715,8	38,0	53,1	57,9	9,0	2230,3	2615,0	17,2	—	—	—	5503,8	6874,3	24,9

* 1979-tallene er foreløbige.

Kilde: National statistik.

Nordisk statistisk sekretariat

Tabel IV. Nordisk samhandel 1. halvår 1980 og procentvis ændring fra foregående år

Mill. US-dollar

Import	Fra:		Finland		Island		Norge		Sverige	
	Danmark									
Rapporterende land	%		%		%		%		%	
Til: Danmark*	—	—	421,8	9,8	10,2	85,5	416,8	15,2	1 248,7	14,4
Finland	173,3	35,2	—	—	12,8	88,2	150,5	22,2	899,0	20,7
Island	38,2	12,7	13,8	74,7	—	—	40,0	15,6	34,4	35,4
Norge	481,1	26,8	286,3	10,0	12,9	92,5	—	—	1 404,0	21,9
Sverige	1 070,4	21,2	1 140,2	40,9	14,5	18,9	848,2	15,7	—	—

Eksport	Til:		Finland		Island		Norge		Sverige	
	Danmark									
Rapporterende land	%		%		%		%		%	
Fra: Danmark*	—	—	179,1	33,4	44,2	31,2	490,7	27,0	1 111,3	21,0
Finland	239,5	19,6	—	—	12,7	92,4	272,9	12,2	1 163,4	44,7
Island	8,9	50,8	11,1	109,4	—	—	7,9	71,7	10,9	÷ 0,9
Norge	399,8	17,3	146,0	19,5	39,7	76,4	—	—	848,2	23,4
Sverige	1 339,5	14,6	956,7	20,5	32,4	39,7	1 537,0	26,0	—	—

* Foreløbige tal.

Kilde: National statistik.

Nordisk statistisk sekretariat

Tabel IV A. Nordisk samhandel 1. halvår 1980

1 000 nationale møntenheder

Import	Fra:		Finland		Island		Norge		Sverige	
	Danmark									
Rapporterende land										
Til: Danmark*	—	2 357 009	57 046	—	2 328 855	6 977 725	—	—	—	—
Finland	648 729	—	47 878	—	563 273	3 364 772	—	—	—	—
Island	16 275 300	5 892 300	—	—	17 066 100	14 653 500	—	—	—	—
Norge	2 381 385	1 417 207	63 686	—	—	6 949 996	—	—	—	—
Sverige	4 527 768	4 823 104	61 480	—	3 587 772	—	—	—	—	—

Eksport	Til:		Finland		Island		Norge		Sverige	
	Danmark									
Rapporterende land										
Fra: Danmark*	—	1 000 546	246 889	—	2 741 866	6 209 821	—	—	—	—
Finland	896 564	—	47 643	—	1 021 314	4 354 703	—	—	—	—
Island	3 794 700	4 734 600	—	—	3 368 300	4 645 500	—	—	—	—
Norge	1 978 929	722 533	196 678	—	—	4 198 618	—	—	—	—
Sverige	5 666 031	4 046 908	137 204	—	6 501 500	—	—	—	—	—

* Foreløbige tal.

Kilde: National statistik.

Nordisk statistisk sekretariat

35-10-329. Nordiska rådet

Kapitel VIII

Industri- och energipolitik

1 Industri

1.1 Industripolitiskt samarbete

(Nordiska rådets yttrande 5/1980 pp 3–6)

I ministerrådet (industriministrarna) och ämbetsmannakommitten för industri- och energipolitik redovisas och diskuteras regelbundet den aktuella industripolitiska situationen i de nordiska länderna liksom aktuella industripolitiska frågor av gemensamt intresse i och utanför Norden. Två sådana frågor som behandlats under det sista året har varit småföretagspolitiken i Norden och industripolitiska aspekter på Nordsat-projektet.

Vid ministerrådets möte 3 mars 1980 i Reykjavík presenterades för industriministrarna resultaten av de gemensamma nordiska forskningsprojekt om små och medelstora företag som påbörjades 1978 på uppdrag av ministerrådet. Forskningsresultaten som publicerats i fem band i Nordisk utredningsserie (*NU A 1979:22, 1–5*) rör följande områden: 1. Småföretagspolitik i Norden (Statens industriverk, Stockholm), 2. Externa tjänster till de mindre och medelstora företagen (Företagsekonomiska Forskningsinstitutet, Helsingfors), 3. Nyetableringar i Norden (Jydsk Teknologisk Institut, Århus), 4. Ägandespridning och egenkapitalförsörjning i mindre och medelstora företag (Högskolan i Växjö) och 5. Samarbeid för mindre industriföretag (Industri/ö/konomisk Institutt, Bergen). Ministerrådet beslutade att som en uppföljning av forskningsprojektet skulle en konferens om småföretagspolitiken i Norden hållas. Vid konferensen, som ägde rum i Vasa i juni 1980, diskuterades forskningsresultaten ingående. Det var en allmän uppfattning att de framlagda resultaten gav möjligheter till ett värdefullt erfarenhetsutbyte. Samtidigt konstaterades att åtskilliga aspekter på småföretagandets villkor ej berörts i materialet. Från finsk sida föreslogs att det föreliggande materialet skulle ges en större spridning genom en remissbehandling. Ministerrådet tog vid sitt möte den 29 augusti 1980 fasta på detta förslag och beslutade att det publicerade materialet skulle bli föremål för en begränsad remiss till närmast berörda organisationer och myndigheter. Resultaten av denna remissomgång torde föreligga i början av 1981, varefter ministerrådet bör kunna ta ställning till frågans fortsatta behandling.

Enligt ministerrådets (industriministrarna) uppfattning skulle ett eventuellt förverkligande av Nordsat-projektet få betydande industripolitiska konsekvenser. Mot bakgrund härav gav ministerrådet 1979 ämbetsmannakommitten för industri- och energipolitik i uppdrag att studera de industripolitiska aspekterna på Nordsat-projektet. Arbetet som bedrivits i en särskild arbetsgrupp under ämbetsmannakommitten redovisades för indu-

striministrarna vid ministerrådets möte den 3:e mars 1980. Härvid konstaterades att frågan om Nordsat ej skall avgöras på industripolitiska grunder. Om ett positivt beslut skulle komma att fattas borde dock följande eftersträvas enligt ministerrådet: "att den nationella industri- och forskningspolitiken i de olika länderna utformas på ett sådant sätt att intresserade företag stimuleras att bygga upp sin kompetens inom för rymd- och teletekniken viktiga teknikområden, att upphandlingsorganisationen och upphandlingsförfarandet för Nordsat-projektet, om detta kommer till stånd, utformas på ett sådant sätt att långsiktiga industripolitiska intressen och den nordiska industrins utveckling och konkurrensförmåga beaktas. Detta sker bäst genom en bunden upphandling med inslag av fri konkurrens, och att i Nordisk Industrifonds beviljning upptas anslag för att stödja nordiska samarbetsprojekt inom ovan nämnda teknikområden enligt gängse principer för fondens stöd."

Frågan om nordiskt industri- och företagssamarbete har under senaste år debatterats livligt. Det hör till sakens natur att sådant samarbete i huvudsak kommer till stånd inom den privata sektorn och på rent kommersiella grunder. Myndigheternas roll i detta sammanhang uppfattas allmänt som tillrättaläggande. I Norden har sedan länge eftersträvats, och också uppnåtts, en harmonisering av de olika ländernas lagstiftning på i detta sammanhang relevanta områden. Trots detta återstår enligt erfarenheter som gjorts vid bl.a. vissa försök till mer omfattande företagssamarbete, tex Volvo-avtalet, åtskilliga hinder för ett utvidgat företagssamarbete. Mot bakgrund härav har rekommenderats en översyn av den nationella lagstiftningen (*Rek nr 23/1980*). Nordiska ämbetsmannakommitten för industri- och energipolitik bistår samordningsministrarna i detta arbete, som förutom nämnda översyn också torde komma att innefatta frågan om det eventuella behovet av en särskild nordisk bolagsform.

Det nordiska industripolitiska samarbetet har emellertid också gällt skapandet av incitament för nordiskt industri- och företagssamarbete. Nordiska investeringsbankens finansiella verksamhet liksom Nordiska industrifondens stödverksamhet för nordiskt FoU-samarbete tar sålunda direkt sikte på främjandet av praktiskt och konkret industri- och företagssamarbete. Förslag till skapandet av ytterligare ordningar i syfte att främja nordiskt företagssamarbete, har även presenterats i bl.a. den under året framlagda utredningen om projektexportsamarbete (*NU A 1980:7*) och i utredningen "Kapitalets och arbetskraftens rörlighet i Norden (*NU A 1979:21*). Utredningarna presenteras i kapitlen I och II.

Debatten om möjligheterna till och formerna för nordiskt industri- och industripolitiskt samarbete lider inte brist på ideer och torde knappast komma att mattas framöver. Som exempel på sådana ideer som ger bränsle till debatten kan nämnas Volvo-chefen Pehr Gyllenhammars förslag om en fristående nordisk stiftelse för industri- och branschstudier samt Nordens fackliga samorganisations i april 1979 framlagda industripolitiska rapport.

Denna innehåller bl.a. förslag om förstärkta industripolitiska utredningsresurser i Nordiska ministerrådet och fördjupat bransch- och industripolitiskt samarbete mellan de nordiska länderna. Ett sådant samarbete föreslås bl.a. ifråga om den nordiska glasindustrin och har också rekommenderats av Nordiska rådet (*Rek nr. 24/1980*). Rekommendationen behandlas fn i Nordiska ämbetsmannakommitten för industri- och energipolitik. Ett första möte mellan Nordiska ministerrådet (industriministrarna) och NFS ägde rum i augusti 1980 i Köpenhamn. Mötet ägnades åt ett mera allmänt åsiktsutbyte om det nordiska industripolitiska samarbetet. Från ministerrådets (industriministrarna) sida uttrycktes en önskan om fortsatta kontakter med arbetsmarknadens parter i frågor av gemensamt intresse.

1.2 Nordisk Industrifond

Nordisk Industrifond har till uppgift att främja ett effektivare utnyttjande av nordiska resurser för teknologi och industriell utveckling bland annat genom att stödja finansieringen av forsknings- och utvecklingsprojekt som har industriellt intresse i två eller flera av medlemsländerna.

Fondens verksamhetsberättelse för 1979 insändes till Ministerrådet i april 1980 (*C 35/e 1981*).

Från och med 1979 har fonden införts på Ministerrådets allmänna budget. Från samma tidpunkt fastställdes följande inriktning av verksamheten.

Fonden har till syfte att stödja ett mera effektivt utnyttjande av nordiska resurser för teknologi och industriell utveckling. Fonden skall även i fortsättningen lägga stor vikt vid att stimulera teknologiskt samarbete mellan nordiska industriföretag. Fondens verksamhet bör därvid inriktas på att stödja dels tekniska utvecklingsprojekt mellan ett fåtal industrier, dels bransch- eller teknikinriktade projekt som avser att lösa problem av central betydelse för viss industrisektor.

Utöver den industriellt inriktade verksamheten skall fonden fortsatt ansvara för FoU-samarbete inom de sektorer av energiområdet där nordisk samverkan ej tillvaratas av andra organ.

Tidigare indelning i prioriterade insatsområden skall från och med 1979 ersättas med en indelning i följande verksamhetsområden:

- Produkt- och processutveckling
- Bransch- och teknikinriktad verksamhet
- Energiteknik
- Provning, standardisering, mätteknik

Fonden har för sin verksamhet 1980 tillförts 17,3 MSEK och beslut har fattats om att för 1981 tillföra fonden 18,3 MSEK. Dessutom får fonden under 1980 påtaga sig fleråriga förpliktelser upp till 9 MSEK för 1982 och 6,6 MSEK för 1983.

Från och med 1979 infördes Nordtest på Ministerrådets allmänna budget från att tidigare helt ha finansierats av industrifonden. Under 1979 och 1980 har dock huvuddelen av Nordtests medel för projektverksamhet

kanaliserats via Nordisk Industrifond. Från och med 1981 kommer Nord-test helt att finansieras över Ministerrådets allmänna budget.

Den 1 september 1980 hade fonden beviljat ca 23 MSEK av de för åren 1980-1982 disponibla medlen. I denna summa ingår fyra lån för vilka formella låneavtal ännu ej var undertecknade den 1 september. Fondens sammanlagda projektstöd uppgick vid samma tidpunkt till drygt 97 MSEK som ingått i finansieringen av projekt med en uppskattad total projektkostnad på ca 260 MSEK.

Till och med den 1 september var fördelningen av fondens stöd på olika verksamhetsområden följande:

<i>Verksamhetsområde</i>	<i>1 000 SEK</i>
Produkt- och processutveckling	8 774
Annan branschriktad samt teknik- inriktad verksamhet	7 190
Energiteknik	5 432
Provning, standardisering, mätteknik	1 402
Totalt	22 798

Som exempel på verksamhet som erhållit projektstöd från fonden kan följande nämnas.

Fondens stöd till massa- och pappersområdet har i stor omfattning avsett processutveckling som syftat till bättre resursutnyttjande (tex avsvärtning av tidningspapper för ökad återanvändning) eller till förbättring av inre och yttre miljö (tex vattenrening i ett slutet tidningspappersbruk).

Utvecklingsinsatser av betydelse för verkstadsindustrin har av fonden givits hög prioritet. Som exempel på insatser inom denna sektor kan nämnas datorstödd konstruktion (Geometriska produktmodeller), adaptiv styrning av ljusbågsvetsning, utveckling av testmetoder för verktygsmaskiner samt icke-förstörande kontroll av gjutgods.

På elektronikområdet har fonden bland annat satsat på produktutvecklingsprojekt där man utnyttjar nya elektronikkomponenter. Inom det tidigare beviljade projektet för utveckling av antenn och mikrovågshuvud för direkt TV-mottagning från satellit har medel beviljats till en fältprovningsfas.

På energiområdet har fonden låtit utarbeta en ADB-baserad projektlista över nordiska nationella energi-FoU-projekt. Målsättningen med denna lista är att kunna peka ut möjligheter för nordiskt samarbete. Första fasen i detta projekt är slutförd och projektet är nu inne i en introduktions- och uppdateringsfas. Inom delområdet energiproduktion har fonden beviljat ett par industriella utvecklingsprojekt och inom energidistribution och -ackumulering har stöd lämnats till projekt som avser fjärrvärme i glesare bebyggelse, värmelagring i fjärrvärmesystem samt energilagring i metallhydrid.

Verksamheten 1980 kommer utförligt att presenteras i styrelsens verk-

samhetsberättelse till Ministerrådet. Dessutom presenterar fonden sin verksamhet i speciella informationsblad "Aktuellt från Nordisk Industriefond".

1.3 *NORDTEST (Rek nr 6/1975)*

Stadga för NORDTEST har fastställts av Nordiska ministerrådet (industriministrarna) den 19 februari 1979, i kraft från den 1 mars 1979. Stadgan ersätter tidigare riktlinjer för samarbetet inom NORDTEST. NORDTEST har från den 1 januari 1979 införts på Nordiska ministerrådets allmänna budget och kommer från och med 1981 att helt finansieras från denna budget.

NORDTEST har till uppgift att samordna aktiviteter inom provnings- och kontrollområdet i Norden. Verksamheten bedrivs i styrelse, sekretariat och för givna delområden utsedda fackgrupper. Arbete bedrivs i 7 fackgrupper för områdena Bygg, Brand, Akustik och Buller, NDT (oförstörande provning), VVS, Elektronik och Konsument. Härutöver har specifika uppgifter hörande till andra områden genomförts under styrelsens direkta ledning.

Områden som bearbetats har utvalts genom övergripande behovsanalys. Valda områden har detaljgranskats i separata analyser. Verksamheten bedrivs enligt 5-årig rullande långtidsplan. Hittills utförd verksamhet har granskats i utvärdering genomförd våren 1979 av utomstående konsult. Fackgrupperna behandlar inkomna eller på eget initiativ framtagna projektförslag. Av fackgrupperna rekommenderade NORDTEST-projekt beställs efter styrelsens godkännande hos institutioner, företag eller enskilda personer för genomförande under viss tid till fast pris. Projekten resulterar vanligen i provningsmetoder som styrelsen efter fackgruppernas bearbetning och remissbehandling utser till NORDTEST-metoder.

Hittills har framställts sammanlagt 404 förslag till projekt. Av dessa har under år 1980 inkommit 55 nya förslag. Bland inkomna förslag har hittills utvalts 32 nya arbeten jämte fortsättning på 9 tidigare påbörjade projekt som beställts vid olika institutioner och företag för en sammanlagd kostnad av 1.996.000 SEK. En avsevärd del av dessa arbeten kommer emellertid att utföras först under år 1981. Samtidigt bör noteras att 1980 års medel har bundits 1.256.500 SEK i projekt som beställts 1979.

Av sammanlagt 230 beslutade projekt har hittills (per 1980-09-19) lämnats slutrapport över 130 arbeten. Under året har hittills 22 projekt slutförts. Av nedanstående tabell framgår fördelningen årsvis av beställda och slutförda projekt.

Beställningsår	Antal beställda projekt	Antal slutförda projekt (1980-09-19)
1974	16	16
1975	18	18
1976	38	33
1977	54	39
1978	45	22
1979	27	1
1980	32 (per 1980-09-19)	1
Sammanlagt	230	130

Arbetet har hittills resulterat i 399 rekommenderade NORDTEST-metoder. Vidare har NORDTEST DOC GEN 012 "NORDTEST Guidelines for the acceptance of test results" och NORDTEST DOC GEN 017 "Register of approved NORDTEST methods" publicerats.

För den redovisade verksamhetsperioden som omfattar kalenderåret 1980 har erhållits sammanlagt 4,045 milj SEK. Härav har Nordiska ministerrådet beviljat 1.845 milj SEK och Nordisk Industrifond 2,2 milj SEK. För verksamheten 1981 har Nordiska ministerrådet beviljat 4.170 milj SEK.

2 Energi

2.1 Energisituationen i de nordiska länderna

Danmark

Det samlede danske bruttoenergibrug lå i de første 6 måneder af 1980 10% under niveauet i 1979. Ved vurderingen af dette fald bør følgende forhold tages i betragtning: netto import/eksport af elektricitet samt eventuelle særlige forskydninger ved salg af energi i den nævnte periode. I første halvdel af 1980 fandt der en mindre nettoeksport af elektricitet sted. Til gengæld betingede olieforsyningssituationen i 1979 en fremskyndelse af salget af fyringsgasolie og endvidere medførte den koldere vinter i 1979 et større energiforbrug. Korrigeres for disse forhold skønnes faldet i bruttoenergiforbruget at være 4 til 5 pct. når der sammenlignes med den samme periode i 1979.

Det registrerede indenlandske salg af samtlige olieprodukter under ét faldt 18% sammenlignet med tilsvarende periode i 1979. Skønt det mildere vejr i 1980 og det nævnte fremskudte salg af især fyringsolie i begyndelsen af 1979 giver anledning til en vis forsigtighed med tolkning af disse tal, viser sammenligning med årene 1975-1979, at der reelt er sket et fald blandt andet som resultat af sparebestræbelserne.

5 år efter udgivelsen af energiplanen fra 1976 (DE-76) har den danske regering startet arbejdet med en ny revideret energiplan (EP-81), som vil være færdig i foråret 1981. Medens DE-76, som den første energiplan i Danmark, havde karakter af en energipolitisk hensigtsserklæring - et energi-

program—fra den daværende regering, vil sigtet med EP-81 blive et andet. I EP-81 vil der, på baggrund af en række samfundsøkonomiske antagelser samt en vurdering af de indhøstede erfaringer i energisektoren, blive foretaget fremskrivninger af forskellige forbrugsudviklinger samt ske en tilpasning af forskellige forsyningssystemer til forbrugsfremskrivningerne under hensyntagen til eksisterende og aktuelt besluttede energiforsyningssystemer. Energiplanen vil derfor indeholde forskellige energiscenarier, og det er således hensigten, at der med EP-81 tilvejebringes et arbejdsredskab, der giver folketing og regering mulighed for at bedømme konsekvenserne af forskellige energipolitiske udviklingsforløb.

Anvendelse af kul er blevet et væsentligt element i Danmarks energiforsyning siden oliekrisen 1973–74. Medens den totale import af kul udgjorde 2,2 mill. tons i 1972, var den i 1979 steget til 7,5 mill. tons.

Det er især i elfremstillingen den store forøgelse af kulimporten har fundet anvendelse. 88 pct. af kullene gik i 1979 til elfremstilling som resultat af det omfattende omstillingsprogram som de danske elværker gennemfører. I 1979 var 66 pct. af elfremstillingen baseret på kul. Den procentandel, der for første halvår af 1980 har nået 79 pct., må påregnes af tekniske grunde at have en øvre grænse på omkring 85 pct.

10 pct. af kulimporten i 1979 gik til nogle få stærkt energikrævende industrier som cement-, papir- og sukkerindustrien.

I 1979 blev 57 pct. af kullene importeret fra europæiske lande, heraf langt den overvejende del fra Polen og resten fra oversøiske lande, hvoraf Sydafrika tegnede sig for den altovervejende del.

Energiministeren nedsatte i marts 1979 et kulforsyningsudvalg, som i første omgang skal beskæftige sig med forsyningsmuligheder for kul til elværkerne. Repræsentanter for energiministeriet og andre ministerielle myndigheder samt repræsentanter for elværkerne deltager i udvalgets møder.

I de senere år har det internationale oliemarkeds struktur ændret sig således, at en stadig større del af den internationale oliehandel foregår på basis af direkte stat til stat-handel mellem olieproducerende og olieforbrugende lande. Samtidig er de multinationale selskabers andel af det internationale oliemarked faldet fra ca. 80 pct. til ca. 40 pct.

Dette er baggrunden for, at regeringen i slutningen af 1979 besluttede at engagere sig direkte i olieforsyningen ved at lade D.O.N.G. A/S indgå aftaler om oliekøb med olieselskaberne i de olieproducerende lande.

I løbet af april 1980 har energiministeren besøgt Qatar, Abu Dhabi, Kuwait og Saudi-Arabien med henblik på at undersøge mulighederne for et langsigtet samarbejde og mulighederne for statslige olieindkøb.

I Saudi-Arabien blev der underskrevet kontrakt om levering af 1 mill. tons pr. år fra 1. juni 1980 til 31. december 1982 til officielle listepreiser og på standardbetingelser.

I alle fire lande gav man udtryk for ønsker om udvikling af langsigtet samarbejde.

For så vidt angår spørgsmålet om indførelse af kernekraft i Danmark er det regeringens politik at undersøgelserne af sikkerhedsproblemerne i forbindelse med atomkraftværker fortsættes med henblik på at skabe den nødvendige sikkerhed ved affaldsplaceringen og driften.

Det er som hidtil regeringens forudsætning, at befolkningen skal tage stilling til oprettelse af atomkraftværker ved en folkeafstemning.

Ud over naturgas som et indenlandsk bidrag til den danske energiforsyning skal planerne om at etablere en statslig olierørledning fra oliefelterne i den danske del af Nordsøen til danske raffinaderier omtales. På basis af undersøgelser foretaget af et amerikansk konsulentfirma, der viser at det vil være til gensidig fordel for staten og Dansk Undergrunds Consortium (D.U.C.) samt sikre en stabil forsyning til danske raffinaderier af ca. 25% af disses nuværende årlige olieforbrug har regeringen indledt forhandlinger med D.U.C. om bl.a. dette spørgsmål. Supplerende undersøgelser foretaget i det daværende handelsministerium har i øvrigt vurderet den samfundsøkonomiske rentabilitet af projektet og fundet at den interne forrentning for en olierørledning vil være større end 30 pct.

I juni 1979 vedtog folkettingen lov om varmforsyning og anlægslov for naturgasforsyning. Begge love er af væsentlig betydning for regeringens energipolitik. Førstnævnte lov om varmforsyning giver energiministeren myndighed til at udarbejde detaljerede regler for planlægningen af, hvorledes opvarmningen skal ske i de enkelte geografiske områder af landet. Det forberedende arbejde med de mest hastende energiprojekter er igangsat i løbet af 1980 bl.a. med henblik på introduktion af naturgas i Sydjylland i 1982. Til brug for dette arbejde er, i samarbejde med kommunale myndigheder m.v., udsendt en række cirkulærer, vejledninger m.v.

Med udgangspunkt i hovedmålsætningen fra "Dansk Energipolitik 1976" er der fra statslig side iværksat programmer for udbygning af den energi-orienterede forskning og udvikling: Energiministeriets (tidligere handelsministeriets) program fase 1 (1976) og fase 2 (1978). Den samlede statslige finansiering af energiforskningen er dermed, udtrykt i løbende priser, øget fra knap 60 mill.kr. i 1975 til knap 200 mill.kr. i 1979. Omkring halvdelen hidrører fra energiministeriets programmer.

I regeringens beskæftigelsesplan for 1980 indgår beløb på 100 mill.kr. til yderligere udbygning af den energiorienterede forskning og udvikling. Energiministeriet har udarbejdet et detaljeret program for anvendelse af disse midler: "Energiforskningsprogram 80" (EFP-80).

Programmet løber over en treårig periode. I beskæftigelsesplanen for 1981 er der yderligere afsat midler til forskning og desuden til produktudvikling i forbindelse med energiteknologier. I begge tilfælde omfatter rammerne en treårig periode. Programmer for disse midlers anvendelse er under udarbejdelse.

Ved kongelig resolution af 26. oktober 1979 blev der oprettet et energiministerium. Til ministeriet overførtes handelsministeriets sager vedrør-

ende energispørsmål. Endvidere er til energiministeriet overført boligministeriets sager vedrørende udnyttelse af vedvarende energi.

Finland

Den finska energihushållningens nuläge kännetecknas av en minskande tillväxttakt av energikonsumtionen, där oljans andel har minskat och andelen av inhemska bränslen ökat, samt av ett fortgående förverkligande av en målmedveten nationell energipolitik med större satsningar på och något mera omfattande former för begränsande av energibesparing och användning av inhemska bränslen.

Under år 1979 var den totala energikonsumtionen ca. 5% högre än under föregående år. Elkonsumtionen ökade med 7,5%. Föregående års tillväxt var ca. 5% för totalkonsumtionen och ca. 9,5% för elkonsumtionen. Dessa siffror visar den finländska ekonomins fortgående tillväxt och de mest energikrävande verksamhetsområdenas snabba tillväxt under 1979.

Under det första halvåret 1980 minskade energikonsumtionens tillväxttakt. Totalkonsumtionen ökade med bara ca. 2% och elkonsumtionen med ca. 4,4% jämfört med motsvarande period år 1979. Energikonsumtionens tillväxttakt har minskat trots att den ekonomiska tillväxten har hållit sig ungefär på samma nivå som förra året.

År 1979 var oljans andel ca. 48%, jämfört med ca. 50% år 1978, och de olika inhemska energiformernas andel ca. 29%, i stället för ca. 27% år 1978. Av de inhemska bränslena har både torv och trä kunnat öka sin andel. Av den totala elproduktionen svarade kärnkraften för ca. 16% under år 1979 och för ca. 17% under det första halvåret 1980.

Den av handels- och industriministeriet tillsatta energisparkommissionen föreslår i propositionen för 1980-talets energisparprogram investeringar för 21,4 miljarder Fmk. Därigenom beräknas en totalbesparing av 14% vara uppnåelig under 1980-talet. Enligt programförslaget borde statsmaktens nuvarande former för styrandet av energikonsumtionen utvidgas och vidare utvecklas.

De största energibesparingarna hittills har nåtts inom byggnads- och industrisektorerna. Det totala årliga energisparresultatet har varit 4-8% under åren 1974-79. Inom industrisektorn har de årliga besparingarna varit ca. 7% i medeltal och inom byggnadssektorn ca. 11% i medeltal under samma tidsperiod.

I enlighet med den energipolitiska linjen har energiforskningsanslagen kännbart ökats under 1980. Ökningen har huvudsakligen inriktats på forskning av energisparteknologin och användningen av inhemska bränslen.

Genom de anslag, som staten beviljade år 1979 till investeringar för ökad förbrukning av inhemska bränslen, beräknas ca. 360.000 t/år importbränslen blivit ersatta av torv och trä.

På andra sektoren av den finska energipolitiken har t.ex. utredningar angående det kommande storkraftverket utförts. 1980-talets beredskaps-

lagringsprogram bearbejdet, miljøskyddsfrågor angående bl.a. ibruktage av torvmossar och byggandet av vattenkraft behandlats och omorganisering av elhushållningens planering enligt den nya ellagen utförts.

På basen av det energipolitiska programmet fortsätter handels- och industriministeriet i samråd med det parlamentariska energipolitiska rådet att genomföra intensifierade åtgärder på de viktigaste områdena.

På längre sikt – under 1980-talet – väntar man fortsatt tillväxt av energikonsumtionen. Man förutser en årlig tillväxttakt om 3% för totalkonsumtionen och 5% för elkonsumention.

Hur denna energikonsumtion skall tillfredsställas med olika primärenergilag beror delvis på sådana energipolitiska beslut som ännu inte har fattats. Konkreta beslut om kärnkraftsbyggandet och främjandet av de inhemska energiformerna kommer härvidlag att bli avgörande.

Island

Produktionen af elenergi udgjorde ialt 2915 GWh i 1979. Heraf stod vandkraften for 96,7% (97,4% 1978); geotermisk kraft for 1,4% (0,7% 1978) og dieselkraft for 1,9% (uforandret fra 1978).

Bruttoforbruget, dvs. produktion minus leverancer af tilfældig kraft, udgjorde 2819 GWh mod 2673 året før, modsvarende en vækst på 5,4%. Heraf gik 52,6% til kraftkrævende industri (53,9% i 1978). Der var i 1979 en vækst på 2,9% i dette forbrug, mod en tilbagegang på 0,5% i 1978. Denne vækst skyldes først og fremmest idrifttagning i 1979 af et ferrosiliciumværk på Islands vestkyst, i Grundartangi. En smelteovn kom i drift 1979; en anden ventes taget i brug i 1980. Ferrosiliciumværket ejes i fællesskab af den islandske stat (55%) og den norske koncern Elkem-Spigerverket A/S (45%).

Det "almindelige" forbrug (dvs. ekskl. kraftkrævende industri) voksede med 8,4% i 1979, mod 6,9% i 1978.

På grund af dårlige tilsigsforhold i 1979 måtte leverancer af ikke-garanteret kraft til kraftkrævende industri reduceres med ca 52 GWh brutto i 1979, alt i årets sidste måneder.

I Sydisland kom man i gang med bygning af et nyt vandkraftværk, Hrauneyjafoss. Der skal foreløbig indstalleres 2x70 MW, med mulighed for et tredje 70 MW-aggregat senere. Det første aggregat ventes i drift 1981; det næste 1982.

Bygningen af en 132 kV-ledning op til Nordvest-Island fortsatte i 1979. Den ventes i drift til efteråret 1980.

En række geotermiske fjernvarmeanlæg var under bygning eller udvidelse i 1979, ligesom prospektering for geotermisk varme var i gang flere steder.

Brændselsforbruget var 605 000 tons i 1979, mod 603 000 tons i 1978. Forbrug af olie til husopvarmning faldt fra 95 400 tons i 1978 til 85 600 tons i 1979, p.g.a. stigende forbrug af geotermisk opvarmning. Alt brændsel importeres i form af olieprodukter.

Det af industriministeriet igangsatte arbejde med reorganisation af landets elforsyning fortsatte i 1979, men kom i den hidtil stærkeste modvind da Reykjaviks kommunestyre i efteråret forkastede dannelsen af et landsomfattende produktionsselskab gennem udvidelse af landets største producent, Landsvirkjun, hvoraf Reykjavik kommune ejer halvdelen, med staten. Man arbejder videre med sagen, men foreløbig med mindre ambitiøse planer som ikke omfatter hele landet.

Årets kraftige stigninger i oliepriserne og navnlig de vældige svingninger på spotmarkedet i Rotterdam medførte betydelige vanskeligheder for Islands økonomi og for regeringens bestræbelser for at bekæmpe inflationen. Det medførte stærkt forøget interesse for oliebesparelser: en interesse der fra det offentliges side blev både støttet og opfordret på forskellige måder. Således har Regeringen givet udbygningen af landets egne energiresourcer, vandkraft, og ikke mindst geotermisk energi til opvarmning, som substitution for olie, den højeste prioritet på statskraft og teotermisk kraft 1976-1978, regnet i 1978-års penge.

(Gennemsnitlig kurs i 1978: 1 Skr = 60,49 Ikr.)

År	Elkraft Mikr.	Geotermisk kraft Mikr.	Ialt Mikr.
1976	30 400	5 360	35 760
1977	20 400	8 240	28 640
1978	15 000	8 100	23 100
1979	17 700	8 000	26 700

Til trods for bestræbelser for oliebesparelser, både gennem erstatning af olie med indenlandsk energi og på andre måder, så vil olien dog i en lang tid fremover spille en betydende rolle i Islands energiforsyning. Nedenstående tabel viser det prognoserede olieforbrug i Island frem til århundredskiftet. Der er i denne prognose taget hensyn både til erstatning af olie f.eks. inden for opvarmningssektoren, og direkte besparelser, såsom inden for fiskemelsindustrien.

Tallene angiver tusinder metriske tons pr. år.

	1980	1985	1990	1995	2000
Benzin	98	112	120	119	114
Flybenzin	2	2	3	3	3
Jet fuel	43	50	58	67	78
Petroleum	2	2	3	3	3
Gasolie	244	189	170	169	170
Brændselolie	181	187	188	189	190
Ialt	570	542	542	550	558

Norge

Norges totale energiforbrug økte i 1979 med omlag 4,5% i forhold til 1978. I perioden 1976-1979 har forbruget i gennemsnitt økt med 3,1% pr.

år. I de første 7 måneder av 1980 tyder salgsstatistikker for petroleumsprodukter og for forbruksstatistikken for elektrisk kraft på at forbruket av energi totalt kan ha gått ned med 3-4% i forhold til samme periode i fjor. Statistikken for forbruk av faste brenslere er ufullstendig, men den gir ingen spesielle indikasjoner på økning i dette forbruket i 1979 ut over det normale.

Tilslagsforholdene for vannkraft var gode i 1979. Dette førte til en økning i vannkraftproduksjonen på 9,7% fra 81,1 TWh til 89,0 TWh. Det ble eksportert 5,5 TWh elektrisk kraft i 1979, 29,3% mer enn året før. Importen økte med 0,1% til 0,846 TWh.

Prisen på elektrisk kraft til alminnelig forsyning var ca. 15,9 øre pr. kWh i gjennomsnitt for landet. Tilsvarende pris for 1980 vil bli ca. 17,7 øre/kWh.

I de første 7 måneder av 1980 økte bruttoforbruket av elektrisk kraft med 1,2%. Kraftintensiv industri økte sitt forbruk i perioden med ca. 2% mens alminnelig forbruk har vist en svak nedgang. Dette bildet forandrer seg til en svak økning når tallene temperaturkorrigeres. Da viser alminnelig forbruk en økning på omlag 1,9% i forhold til samme periode i fjor.

Total produksjon på norsk sokkel var i 1979 39,8 mill. toe. Oljeproduksjonen utgjorde 19 mill. tonn og gassproduksjonen 30,8 mld. Sm 38.

Produksjonen i de 8 første månedene i 1980 er på ca. 32,8 mill. toe., herav omlag 51% olje og 49% gass. Produksjonsanslaget for hele 1980 er på omlag 50 mill. toe.

Alle de 7 Ekofisk-feltene er nå i drift. Likeledes alle rørledninger, terminaler og behandlingsanlegg. Oljen fraktes i rørledning til Teesside i England og gassen i rørledning til Emden i Vest-Tyskland.

Utbyggingen av Friggfeltet er nærmest fullført. Den britiske og den norske rørledning til St. Fergus i Skottland fungerer tilfredsstillende. Det gjenstår noen investeringer på Friggfeltet og på den norske ledningen for å kunne ta i mot gass fra feltene Nord-Øst Frigg og Odin som er besluttet utbygget.

Av de tre plattformene - A, B og C - som inngår i utbyggingsplanene for Statfjord kom A-plattformen i drift sent i 1979. B- og C-plattformene er under bygging. Oljen blir lastet ombord i tankskip fra lastebøye ute på feltet. Gassen vil bli fraktet i land i rør fra 1985/86.

Produksjonen på Murchison startet i september 1980, mens det ventes produksjonsoppstart på Valhall i 1982.

I tillegg til feltene Nord-Øst Frigg og Odin har Ula blitt besluttet utbygget i 1980.

Leting ettet petroleum nord for 62 o8N har foregått på 3 blokker sommeren 1980. En vil sørge for at letevirksomheten nord for 62 o8N foregår kontinuerlig innenfor de begrensninger som er satt med hensyn til årstider.

Sverige

År 1980 beräknes den totala energitillförseln minska med ca. 3%, jämfört

med en ökning med ca. 3,5% år 1979. Förbrukningen av oljeprodukter beräknas minska med ca. 6% beroende främst på en kraftigt minskad efterfrågan på eldningsolja inom dels industrin till följd av konjunkturavmattningen dels kraftproduktionen till följd av att ökad kärnkraftskapacitet tagits i drift. Förbrukningen av el väntas bli oförändrad jämfört med år 1979.

Den 23 mars 1980 ägde en rådgivande folkomröstning rum i kärnkraftfrågan. Omröstningen gällde tre förslag. Förslag nr 1 och 2 innebar båda avveckling av kärnkraften i den takt som är möjlig med hänsyn till behovet av elektrisk kraft för upprätthållande av sysselsättning och välfärd. Enligt dessa förslag borde de tolv kärnkraftreaktorer som är i drift, färdiga eller under arbete användas för att bl.a. minska oljeberoendet i avvaktan på att förnybara energikällor blir tillgängliga. Ingen ytterligare kärnkraftutbyggnad skulle enligt förslagen förekomma. Förslag nr 2 innehöll dessutom förslag om ett antal energipolitiska åtgärder och om samhällsägande av kärnkraftverk m.m.

Förslag nr 3 innebar avveckling inom högst tio år av de sex kärnkraftreaktorerna i drift.

Förslag nr 1 stöddes i huvudsak av moderata samlingspartiet och näringslivets organisationer, förslag nr 2 av folkpartiet och socialdemokraterna jämte de stora löntagarorganisationerna, förslag nr 3 av centerpartiet och vänsterpartiet kommunisterna jämte ett antal miljöorganisationer m.fl.

Utgången av folkomröstningen blev att ca 19% av dem som deltog i omröstningen röstade på förslag nr 1, ca 40% på förslag nr 2 och ca 30% på förslag nr 3. Nära 76% av de röstberättigade deltog i omröstningen.

Mot bakgrund av folkomröstningsresultatet lade regeringen våren 1980 fram vissa allmänna riktlinjer för energipolitiken. Riktlinjerna innebar bl.a. fortsatta ansträngningar för att minska oljeberoendet och förbättra energihushållningen. Det slogs fast att ingen ytterligare kärnkraftutbyggnad utöver tolv reaktorer skulle förekomma. Elanvändningen borde ske på ett sådant sätt att ökat elutnyttjande i framtiden inte nödvändiggjordes och introduktionen av andra energikällor inte försvårades. Vissa förslag lades fram om att höja säkerheten i de svenska kärnkraftverken.

Samtidigt föreslogs introduktion av naturgas enligt det s.k. Sydgasprojektet. Detta projekt innebär att naturgas från Danmark importeras genom en ledning över Öresund för distribution i västra Skåne med början den 1 oktober 1985. Efter en uppbyggnadsperiod beräknas distributionen uppgå till 440 milj. m³ gas om året. Till grund för projektet ligger ett i februari 1980 träffat avtal mellan Sveriges regering och Danmarks regering om samarbete på naturgasområdet. Samarbetet omfattar bl.a. transport av naturgas för svensk räkning över det planerade danska rörledningssystemet och leveranser av naturgas enligt särskilda avtal mellan Dansk Olie & Naturgas A/S och Swedegas AB. Avtalen medger under vissa förutsättningar transport och leverans till Sverige av högst 2 miljarder m³ gas om

året. Undersökningar pågår av möjligheterna att bygga upp system för naturgasdistribution även i Västsverige och Mellansverige.

De angivna riktlinjerna och förslagen godkändes av riksdagen i juni 1980.

Regeringen lade i november 1980 fram förslag om ett nytt stödssystem för åtgärder med syfte att ersätta olja eller spara energi. Stödet inriktas på sådana åtgärder som kan få effekter på relativt kort sikt. Vad som avses är teknik som baseras bl.a. på solenergi, torv, flis, biomassa eller kol samt teknik för framställning av syntetiska bränslen. m.m. Stödet skall utgå i form av lån eller - i fall då de tekniska riskerna är stora - bidrag från en särskild fond, som finansieras med avgifter på förbrukningen av oljeprodukter. Under treårsperioden 1981-1983 beräknas sammanlagt 1 700 milj. kr. stå till förfogande för stödverksamheten. Det nya stödssystemet avlöser i viss mån det system med bidrag till energibesparande åtgärder inom näringslivet som infördes år 1975.

Ytterligare ett antal förslag som innebär en uppföljning av folkomröstningens resultat läggs fram av regeringen i en energipolitisk proposition i februari 1981.

2.2 *Energipolitiskt samarbete*

(Rek nr 21/1974, Nordiska rådets yttrande nr 5/1980 pp 7-8)

I syfte att effektivisera det nordiska energipolitiska samarbetet fastställde Nordiska ministerrådet vid sitt möte den 23 april 1980 i Köpenhamn på danskt initiativ vissa riktlinjer för det fortsatta energipolitiska samarbetet. Nedanstående redovisning av aktuella samarbetsuppgifter eller -planer har disponerats efter de föreliggande riktlinjerna (avsnittet 2.2.1-5).

2.2.1 *Energiekonomisering*

Enligt ministerrådet bör ett ökat erfarenhetsutbyte komma till stånd beträffande olika besparingsåtgärder i de nordiska länderna, och medel för att öka allmänhetens energisparvilja (informationskampanjer, ekonomiska incitament mm.). Som en första konkret uppgift har en preliminär rapport utarbetats om de erfarenheter som hittills vunnits av beslutade energisparåtgärder på olika samhällsområden. De försök som gjorts att bedöma effekten av vidtagna åtgärder redovisas också. Det bör noteras att ett liknande arbete f.n pågår i Nordiska ämbetsmannakommitten för samarbete inom byggsektorn (NKB) samt i Nordiska ämbetsmannakommitté för transportfrågor (NÄT). Av NKB har sålunda under året publicerats en rapport om energibesparingsåtgärder i befintlig bebyggelse (*NU B 1980:6*) och i NÄT diskuteras fortlöpande energibesparingsåtgärder inom trafiksektorn.

2.2.2 *Energiforskningssamarbete*

I de föreliggande riktlinjerna framhålls områdena *energisystemstudier*

och *introduktion av nya och förnybara energikällor* som särskilt ägnade för nordisk energiforsknings-samarbete. Uppläggningsen av samarbetet ifråga om energisystemanalys, bl.a. tekniskt/statistiska metoder vid utarbetande av energiplaner, diskuteras fn i ämbetsmannakommitten. Ett ökat forskningssamarbete om nya och förnybara energikällor bör enligt riktlinjerna främjas genom ett livligare informationsutbyte om de nationella forskningsinsatserna. Avsikten med detta intensifierade informationsutbyte skall vara att undgå dubbelarbete och att undersöka var projektsamarbete kan ske. Samarbetet på detta område sägs också kunna omfatta stöd till utnyttjande av förnybara och andra energikällor i utvecklingsländerna.

En bristande nordisk koordinering av de nationella energiforskningsprogrammen har konstaterats, bl.a. i en rapport om det nordiska energiforsknings-samarbetet som lagts fram under året av ämbetsmannakommitten för forskningsfrågor. De organ som idag har huvudansvaret för det praktiska nordiska energiforsknings-samarbetet, Nordiska industrifonden och Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (NKA), har på sina respektive områden förklarat sig beredda att påta sig ett ökat ansvar. Industrifondens och NKA:s pågående verksamhet och aktuella planer redovisas separat i avsnitten 1.2 respektive 2.4. Frågorna kring ökning av energiforsknings-samarbetet och ansvaret för detta behandlas f.n. av ämbetsmannakommitten för industri och energipolitik.

2.2.3 Nordiskt samarbete om olja och naturgas

Enligt ministerrådet bör det nordiska energipolitiska samarbetet ifråga om olja och gas gå ut på att klarlägga behovet av samarbete mellan de statliga oljebolagen inom områden som prospektering, inköp, samtransporter och raffinering. När det gäller försäljning, köp och byte av råolja hålls kontakt mellan de statliga oljebolagen med sikte på utnyttjande av de kommersiella möjligheter som kan föreligga.

Ett särskild samarbetsprojekt under rubriken olja och gas utgör utredningen om möjligheter till och former för nordiskt samarbete på Nordkalotten om utnyttjande av eventuella olje- och gasfyndigheter utanför Nord-Norge. Utredningen som påbörjats under sommaren 1980 beräknas vara klar inom loppet av ett år. Utredningen skall bl.a. närmare studera de tekniska och ekonomiska förutsättningarna för användande av gas för industriella eller andra ändamål på Nordkalotten och vid överföring till potentiella gasmarknader i Syd-Skandinavien, Finland och på kontinenten.

2.2.3.1 Aktuella bilaterala diskussioner om norska olje- och gasleveranser till övriga nordiska länder

Energi- och industridröftingen mellan Norge og andre nordiske land er ført videre i 1980.

Forhandlingene med Sverige har fortsatt på grunnlag av den rapport om det bilaterale samarbeidet de to lands industriministre la fram i august

1979. Fra svensk side er det nå presentert mer konkrete forslag med sikte på felles svensk/norske industriprosjekter.

På norsk side har en tidligere prinsipielt sagt seg villig til å vurdere en avtale om langsiktige oljeleveranser som er del av en industri- og energiavtale. De forslag som foreligger fra svenske myndigheter, er for tiden under vurdering.

Det norske industridepartementet har tatt initiativ til dannelsen av en referansegruppe med representanter for norsk industri som skal vurdere de industrielle sider av samarbeidsforslagene. Videre er det nedsatt svensk-norske arbeidsgrupper med sikte på en nærmere konkretisering av de nå foreliggende industriforslag.

Samtalene mellom Norge og Finland ble ført videre under et møte mellom den norske olje- og energiminister og Finlands handels- og industriminister i Oslo i mars. Det var enighet om at det var grunnlag for en fortsatt dialog om bilateralt energi- og industrisamarbeid.

Når det gjelder samarbeid om gass, ble det 26.2.80 holdt et møte i Oslo mellom representanter for myndighetene og de statlige olje/gasselskaper i Norge, Sverige og Danmark. På bakgrunn av dette møtet ble de tre selskapene Statoil, Swedegas og Dansk Olie- og Naturgas bedt om å kartlegge de forretningsmessige sider ved mulighetene for salg av norsk gass til Sverige og Danmark. Statoil har angitt en foreløpig rapport om framdriften i disse samtaler til Olje- og energidepartementet.

2.2.4 *Kolsamarbete*

Under 1980 har bedrivits ett utredningsarbeite rörande gemensam kolimport, främst inriktat på kolhamnsfrågor. Rapport om befintliga kolhamnar och planer på utbyggnad har utarbetats i resp. land (Danmark, Finland, Norge och Sverige). Utredningsarbetet skall nu vidareföras. Detta arbete som skall avslutas senast 1982 inriktas på att bygga under de preliminära slutsatser som kunnat dras av det nationella material som redovisats. Sålunda skall ekonomiska kalkyler upprättas för alternativet storhamn i annat nordiskt land. Flerhamnslösningar skall studeras närmare och förutläggningarna att utnyttja befintliga nordiska hamnar närmare kartläggas.

2.2.5 *Koordinerad nordisk hållning i internationella energipolitiska fora*

Energiministrarna är eniga om att vid kommande möten ta upp frågor rörande den internationella energisituationen som behandlas i internationella fora och där en koordinerad nordisk hållning kan vara fördelaktig.

2.3 *Nordel (Rek nr 21/1974)*

Samarbejdet inden for Nordel foregår kontinuerligt, først og fremmest i de faste udvalg (drifts-, planlægnings- og varmekraftudvalget) og i Nordels sekretariat, som i perioden september 1978 - september 1981 er placeret hos Elsam i Danmark.

På Nordels årsmøde i 1980 redegjorde driftsudvalget bl.a. for de problemer omkring prisfastsættelsen ved udveksling af såkaldt "tilfældig kraft" mellem landene, som er en følge af de seneste års uensartede udvikling i priserne på de forskellige former for energi. Planlægningsudvalget forelagde bl.a. en redegørelse for mulighederne for en overførsel af elektrisk energi fra Finland til det øvrige Nordelsystem. Det konkluderes, at hvis det forventede overskydende produktionspotentiel i Finland i 80-erne skal udnyttes effektivt, vil en forstærkning af forbindelserne mellem Sverige og Finland være påkrævet, og i givet fald bør en sådan forstærkning ske ved etablering af en jævnstrømsforbindelse over Den botniske Bugt. Udvalget arbejder videre med sagen med henblik på et eventuelt forslag til en Nordelrekommandation på årsmødet i 1981.

Varmekraftudvalget blev oprettet i 1979, som afløser for kernekraftudvalget. Udvalget beskæftiger sig ikke alene med kernekraftspørgsmål, men med problemer af fælles interesse i forbindelse med alle former for termisk kraftproduktion. Til årsmødet forelagde udvalget forslag til kommissorium, herunder også forslag om oprettelse af et antal arbejdsgrupper. Endvidere forelagdes en ajourført oversigt over markedssituationen for kernekraftbrændsel og dets oparbejdelse.

2.4 Samarbejde vedrørende kernekraftens sikkerhedsaspekter

(*Rek. nr. 1/1977*)

NKAs kernesikkerhedsprojekter blev oprindelig beskrevet i Nordisk Udredningsserie i 1976 (*NU 1976:28*) og i 1977 påbegyndtes arbejdet i beskedent omfang. Programmet omfatter arbejdsområderne *kvalitetssikring (QA)*, *kontrolrumsudformning (KRU)*, *radioaktivt affald (AO)*, *radioøkologi (RA)* og *myndighedsarbejde (MY)*. Udviklingen har vist, at samtlige arbejdsområder har stor aktualitet, og i 1980 er der ydet betydelige indsatser for at komplettere og afslutte arbejdet. For alle projekterne gælder, at slutresultaterne vil foreligge straks efter årsskiftet 1980/81. Enkelte af fagområderne vil blive taget op igen i det nye nordiske forskningsprogram vedrørende sikkerhed på energiproduktionsområdet (NGS).

Den samlede nordiske bevilling til projekterne har været 11,6 mio. NOK, hvoraf 4,7 mio. i 1980. De nordiske midler for 1980 er fordelt mellem de enkelte projekter på følgende måde (angivet i tusind NOK):

<i>QA</i>	<i>AO</i>	<i>KRU</i>	<i>RA</i>	<i>MY & reserve</i>	<i>Administration</i>
185	1700	1300	950	439	90

De direkte nationale indsatser til projekterne er i reglen større end det nordiske bidrag; for de tre første projektår 1977, 1978 og 1979 beløb de sig till 11,2 mio. NOK sammenlignet med 6,9 mio. i nordiske midler for samme periode. Derudover involveres meget store indsatser i form af nationale arbejder, som gennem projekternes nordiske styringsgrupper gøres tilgængelige i alle de nordiske lande.

Ved afslutningen af projektarbejdet kan det konstateres, at den overvejende del af de oprindelig skitserede mål er blevet nået. Udviklingen har imidlertid ikke været den samme for alle arbejdsområderne.

Formålet med *kvalitetssikringsarbejdet* var at omsætte udenlandske regler og erfaringer til nordiske forhold samt at skabe en ensartet nordisk praksis. Planerne var allerede vel udformede i 1976 og har kunnet gennemføres i nøje overensstemmelse med intentionerne. Materialet har kunnet opdateres, så også erfaringer fra senere hændelser har kunnet tages i betragtning. Resultaterne anvendes blandt andet som basismateriale for kvalitetssikring inden for konventionel kraftværksindustri og også inden for kernekraftindustrien i Sverige og Finland. Programmets resultater er udgivet i en speciel nordisk rapportrække.

Projektsamarbejdet på *affaldsområdet* er blevet koncentreret om et enkelt problemkompleks af særlig aktualitet i Norden, nemlig sikkerhedsforhold for det affald, som opstår ved reaktorernes daglige drift. Der er udført beregninger med realistiske aktivitetsmængder i forskellige referencesystemer for slutlagring af reaktoraffald. De foreløbige resultater tyder på en meget lav strålingsbelastning. Projektets resultat har karakter af et værktøj, som nordiske myndigheder kan benytte, når specifikke affaldsanlægs sikkerhed skal bedømmes.

Formålet med *kontrolrumsarbejdet* er blandt andet at formulere retningslinier for udvælgelse og træning af operatører. Det er væsentligt at undersøge menneskelig pålidelighed, og hvordan den bør påvirke udformningen af fremtidige kontrolrumssystemer. En række forsøg er gennemført, hvor kontrolrumsoperatørens forhold studeres på basis af realistiske hændelser på nukleare anlæg. Studierne foregår i et specielt udstyret kontrolrum baseret på datamaskiner med flerfarvede TV-skærme. Resultaterne er af stor aktualitet, ikke blot for kernekraftværkerne i Finland og Sverige, men også for sikkerhedsovervejelser i andre komplicerede procesanlæg.

Med *radioøkologiprojektet* samordnes radioøkologisk forskning inden for Norden for at opnå en mere pålidelig bedømmelse af biologiske transportmekanismer for radioaktivitet. Et biologisk indikatorsystem er ved at blive tilrettelagt for at kunne følge udslip af radioaktivitet i de nordiske havområder. En analyse af konsekvenserne ved radioaktivt udslip i forbindelse med større reaktorulykker er også igangsat.

Myndighedsprojektarbejdet har været koncentreret om spørgsmål vedrørende transport af radioaktive stoffer. Der er blandt andet udarbejdet forslag til fælles regler for postbefordring af radioaktivt materiale og forskrifter for fysisk beskyttelse ved transporter af fissilt materiale. På nordisk initiativ er et projekt om sandsynlighedsbaseret risikoanalyse blevet igangsat inden for det internationale atomenergiagentur IAEA.

Kontaktorganet bedømmer kernesikkerhedsprogrammet som værdifuldt. Ud over det direkte udbytte af fællesprojekterne, hvis resultater

præsenteres dels gennem rapporter og dels ved seminarer, er oprettelsen af nordiske samarbejdsfora på de forskellige arbejdsområder af stor betydning. Ofte har organisationer i forskellige lande deres styrke inden for fagområder, som kompletterer hinanden. Gennem kernesikkerhedsprojekterne har man kunnet udnytte høje kundskabsniveauer i enkelte lande og gjort dem tilgængelige i de andre lande.

På Kontaktorganets initiativ blev der i 1979 nedsat en ad hoc-gruppe (NGS) for at planlægge en fortsat fællesnordisk projektvirksomhed, når det nuværende fireårige kernesikkerhedsprogram er afsluttet. NGS er fremkommet med forslag til et flerårigt forskningsprogram, "Sikkerhetsforskning inom energiproduktionsområdet", Nordisk Udredningsserie *NU B 1980:15*.

Det nye program skal, ifølge NGS, for det første behandle sikkerhedsspørgsmål, som har fået fornyet aktualitet, herunder: *reaktorsikkerhed* med speciel relation til ulykken ved det amerikanske TMI-kernekræftværk, *miljøeffekter ved energiproduktion* med særlig vægt på affalds- og udslipsprodukter fra afbrænding af kul, og *menneskelig pålidelighed* især med henblik på at forbedre personalets forudsætninger for at kunne udnytte de ideer som ligger til grund for kontrolsystemernes udformning. For det andet skal resultaterne fra de afsluttede projekter gøres praktisk anvendelige. Efter afslutningen af *kvalitetssikringsprojektet (QA)* i 1980 er det hensigten at understøtte brugen af resultaterne inden for andre energiproduktionsområder. Endelig skal der ske en komplettering af fagområder, som også var med i kernesikkerhedsprojekterne. Således igangsættes et nyt projekt om *radioaktivt affald* med speciel vægt på de ikke-rutinemæssige affaldskategorier, som fremkommer ved kernekraftværkers forskellige driftssituationer. Desuden igangsættes et nyt *radioøkologiprojekt*, hvor man blandt andet skal studere effekten af radioaktivt udslip ved store teoretiske ulykker.

Med undtagelse af *miljøeffekter ved energiproduktion*, som er henlagt til Nordisk embedsmandskomitee for miljøspørgsmål, vil alle disse projektområder blive igangsat af NKA i 1981. På grund af stor aktualitet er forarbejdet allerede påbegyndt på nogle af områderne. NGS-programmet er planlagt til at løbe over en flerårig periode, foreløbig 4 år, og det er hensigten at planerne årligt skal evalueres med henblik på prioritering af arbejdsindsatserne.

Kapitel IX

Jord- och skogsbruk

Nordiskt samarbete på jordbruksområdet, inklusive skogsbruk och veterinärmedicin, pågår i en rad organ.

1 Kontaktverksamhet angående generella och forskningsfrågor

När det gäller generella jordbruksfrågor är Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor det viktigaste samarbetsorganet. I kontaktorganet sitter representanter för såväl regeringsmyndigheterna som jordbruksorganisationerna. Jordbruksministrarna deltar regelbundet i kontaktorganets möten.

Kontaktorganet upprättades 1961 i överensstämmelse med en rekommendation från Nordiska rådet. Kontaktorganets huvuduppgifter är att följa utvecklingen av jordbrukets produktions- och exportförhållanden samt avsättning av och priser på jordbruksprodukter i Norden. Jordbrukspolitiska ändringar och andra frågor av nordisk betydelse diskuteras också, och deltagarna informerar varandra om jordbruksdiskussioner på internationella fora.

En viktig del av samarbetet på jordbruksområdet gäller forskningsfrågor. Det centrala samarbetsorganet för dessa frågor är Nordiskt kontaktorgan för jordbruksforskning (NKJ), som upprättades år 1965. Dess medlemmar är de nationella forskningsråden och dess huvuduppgift att förmedla och stödja samnordisk forskning inom områdena jordbruk, skogsbruk och veterinärmedicin. Nära kontakt hålles med Nordiska jordbruksforskarens förening (NJF), Nordisk kommitté för veterinärvetenskapligt samarbete (NKVet), Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS) samt rektorerna för lantbruks- och veterinärhögskolorna i de nordiska länderna. NKJ disponerar icke över egna medel men kan till sina medlemsorganisationer anbefalla stöd till av NKJ prioriterade nordiska projekt.

2 Nordiska ämbetsmannakommitté för jord- och skogsbruksfrågor

Nordiska ämbetsmannakommittén för jord- och skogsbruksfrågor (grundad 1979) koordinerar samarbetet mellan de olika samarbetsorganen. Den tar också initiativ till nya former av nordiskt samarbete på jord- och skogsbrukets område. Ämbetsmannakommittén har under året hållit tre möten, vid vilka den har behandlat frågor angående den organisatoriska reformen av skogsforskningssamarbete, utvidgat nordiskt samarbete på växtförädlingens område och nya former av genbanksamarbete. Ämbetsmannakommittén tillsatte i sitt möte i mars 1980 en arbetsgrupp för att

dryfta formerna för nordiskt forskningssamarbete på jord- och skogsbrukets område. Gruppen har som uppgift att komma med förslag till motiverande före utgången av år 1980. Enligt gruppens mandat bör bestående samarbetsinstitutioner om möjligt bibehållas.

3 Genbanksamarbete

Under senare år har tanken vuxit sig allt starkare att för framtida växtförädling och forskning bevara de allt snabbare försvinnande genetiska tillgångarna hos kulturväxterna och deras vilda släktingar. Samma behov att sörja för den genetiska variationen finns det också angående husdjur, fisk och mikrober. Många länder och forskningsinstitutioner har sedan åtskilliga år successivt byggt upp s.k. genbanker.

Nordiska ministerrådet beslöt år 1978 att upprätta en nordisk genbank – för jordbruks- och trädgårdsväxter – med placering utanför Lund i Sverige. Genbanken är från och med 1979 en institution på Nordiska ministerrådets allmänna budget. Dess arbete har till en början inriktats på de ekonomiskt sett viktigaste fröburna jordbruks- och trädgårdsväxterna. Man beräknar att till en början lagra ca. 30.000 prov från Norden för att så småningom nå upp till ca. 50.000 prov. Det förutsattes att den nordiska genbanken genom anknytning till de internationella nät av genbanker som är under uppbyggnad, får möjlighet till ett helt fritt utbyte av material med tillhörande dokumentation. Genbanken skall i första hand betjäna växtförädlare och andra växtforskare.

På uppdrag av Nordiska ämbetsmannakommittén för jord- och skogsbruksfrågor har man också under årets lopp utrett former för genbanksamarbete angående husdjur, fisk och mikrober. Rörande mikrober har det framställts ett förslag för upprättandet av ett nordiskt centralregister för mikrobkulturer och -samlingar. Upprättandet av nya nordiska genbanker eller motsvarande fasta samarbetsformer mellan nationella genbanker är en givande form av nordiskt samarbete, men det försakar tyvärr bestående kostnader, som måste bestridas över den nordiska budgeten. Ministerrådet skall behandla förslag angående nya former av genbanksarbetet mot den här bakgrunden.

4 Växtförädling

De nordiska länderna bildar en relativt sett enhetlig men liten marknad med tanke på företag som förädlar jordbruks- och trädgårdsväxter på kommersiella villkor. Den här motsättningen skärpes i sig i Nordens nordligaste områden, där man ofta är tvungen att odla alltför "sydliga" växter till exempel därför att det inte produceras frö av växter, som anpassar sig till nordliga förhållanden.

På grundlag härav har ministerrådet låtit utreda former till utvidgat

nordiskt samarbete på växtförädlingens område. Ett förslag till motsvarande samarbetsprogram framställdes i juni 1980. Nordiska ämbetsmannakommittén för jord- och skogsbruksfrågor beslöt vid sitt möte i augusti 1980 att anbefalla finansiering av en del aktiviteter, som föreslås i programmet för året 1981 (485.000 NOK av 970.000 NOK). Eftersom växtförädling förutsätter långsiktiga satsningar (mellan 8 - 15 år), måste det nordiska växtförädlingssamarbetet ytterligare dryftas i ministerrådet.

5 Skogsforskning

Också samarbetet på skogsforskningens område är av förhållandevis gammalt datum. År 1953 upprättades Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) som ett samarbetsorgan för de nordiska ländernas forsknings- och utvecklingsarbete på det skogstekniska området. Efter hänvändelse år 1966 från Nordiska rådet har medlemsstaterna gett ekonomiskt stöd till NSR för att det skall kunna intensifiera utvecklingen av ett mekaniserat skogsbruk. NSR är infört som institution på Nordiska ministerrådets allmänna budget från och med år 1978. Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS) tillkom år 1972 som ett samordnande organ på skogsforskningsområdet och infördes likaledes från och med år 1978 som institution på ministerrådets allmänna budget. SNS:s företrädare Samarbetsnämnden för nordiska skogsforskningsinstitut och Internordisk kommitté för skogsforskning blev upprättade år 1954 respektive 1966.

Utom mångsidiga samordningsfunktioner har SNS arbetat med en rad mycket viktiga forskningsprojekt angående bl.a. gödsling och förtunning, ungskogsbehandling och skogsbruket i förhållande till regional utveckling. Under förberedelse står bl.a. projektet rörande trädens biomassa. NSR:s projektverksamhet omfattar bl.a. studier av skogsförnyngsarbete, gallringsteknik samt arbetsmiljön i skogsbruket samt tidsbegrepp och definitioner i skoglig arbetsforskning. Ministerrådet har beslutat, att SNS från årsskiftet 1981/82 börjar fungera som en koordinerande institution för den gemensamma skogsforskningen, då NSR ingår i SNS som en facklig särinstitution.

6 Jordbrukskooperativ forskning

I anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 15 från år 1977 har ministerrådet finansierat projektet för att planlägga jordbrukskooperativ forskning i Norden (100.000 NOK). Projektet har framlagt en rapport om handlingsprogram för nordiskt samarbete i kooperativ forskning. Nordisk ämbetsmannakommitté för jord- och skogsbruksfrågor har anbefallt en finansiering av 230.000 NOK för år 1981 för aktiviteter i programmet.

7 Andra forskningsaktiviteter och forskarutbildning

Den nordiska forskarutbildning på jordbruksområdet är jämförelsesvis begränsad till trots av olika försök på att utvidga densamma. Nordiska forskarkurser har bidragit till förbättringar på detta område. De samarbetsorgan som behandlar dessa spörsmål i en eller annan form, är lantbruks- högskolornas rektorsmöten (i huvudsak grundutbildning) NJF och NKJ.

När det gäller utbildningen har NÄJS beslutat, att man bör se på jordbruks-, skogsbruks- och veterinärmedicinsk utbildning, som en helhet. För att inte ytterligare fördröja genomförandet av forskarkurser på området har ministerrådet finansierat genomföring av tillsammans tre forskarkurser på jord- och skogsbrukets samt veterinärmedicinens område (100.000 NOK).

Angående jordbruksforskning och forskarutbildning i den närmaste framtiden har NÄJS anbefallt att det under år 1981 finansieras forskningsprojekt rörande jordbruksmetereologin, ärftlig resistens mot mastitis och biologisk bekämpning av skadedjur (tillsammans 550.000 NOK). För forskarkurser har man anbefallt 150.000 NOK.

8 Samordning av de nordiska ländernas regler angående jägarkompetens

På grund av Nordiska rådets *rekommendation nr 14/1979* har ministerrådet anordnat kontakt mellan motsvarande myndigheter i de nordiska länderna för att redogöra för den rådande praktiken och behov av samordningsåtgärder.

Kapitel X

Likestillingsspørsmål

Samarbeidet i likestillingsspørsmål er forankret i et eget utvalg som benevnes Likestillingsutvalget. Dette ble opprettet av samarbeidsministrene 30. mai 1978 ved at den kontaktgruppen for likestilling som har fungert siden 1975 fikk permanent status. Høsten 1980 ble det besluttet at det faglige ansvaret for likestillingssamarbeidet heretter skal ligge hos likestillingsministrene. Samtidig legges likestillingsutvalget direkte under Ministerrådet (likestillingsministrene) som dettes forberedende organ. Utvalget har iflg. mandatet til oppgave å koordinere det nordiske samarbeidet i likestillingssaker på grunnlag av det program som er vedtatt av ministerrådet.

4. november ble det holdt et møte mellom Ministerrådet (likestillingsministrene) og Nordisk Råds sosial- og miljøutvalg, der man drøftet de ulike hovedområdene innen likestillingssamarbeidet, bl.a. med henblikk på den forestående revisjonen av det nordiske likestillingsprogrammet.

Samarbeidet på likestillingsområdet i perioden er i størst mulig grad rettet inn på konkret prosjektsamarbeid, samtidig som omfanget av virksomheten har vært stigende.

1 Massemedia og likestilling

I 1978 gjennomførte Ministerrådet en utredning som ga en oversikt over utført forskning på området massemedia og likestilling. Rapporten ble publisert som *NU B 1978:28* og har ligget til grunn for et videreførende prosjekt som kom i gang i midten av 1980. I et forsøk på å belyse kvinnes rolle og funksjoner, arbeidsoppgaver, selvstendighet i beslutningssaker m.m. velges en redaksjon innen Danmarks Radio og en tilsvarende i Sveriges Radio. Bildet av kvinnen i programmene sammenlignes med hennes stilling og oppgaver i programproduksjonen. Disse eksemplene vil så bli analysert på bakgrunn av kvinnes stilling i Danmarks Radio og Sveriges Radio i sin helhet for å finne frem til generelle tendenser og utfra disse peke på konkrete handlingsmuligheter for å fremme likestillingen. Prosjektets mål er å øke og systematisere kunnskapene om de mekanismer som leder til unyanserte, feilaktige og sjablonartede fremstillinger av kvinner og menn i massemedia og å foreslå konkrete tiltak.

2 Gravitet, fødsel og første leveår

I sammenheng med den rapport vedrørende foreldre og barns behov i perioden omkring gravitet, fødsel og barnets første leveår som ble publi-

sert som *NU B 1979:10*, har det i 1979/80 vært gjennomført en utredning: "Fødeinstitusjonene i Norden. En kartlegging av rutiner vedrørende fedre og søsken". Utredningen er en kartlegging av eksisterende praksis ved føde- og barselsavdelinger i alle de nordiske land når det gjelder behandling av fedre og søsken. Resultatene fra kartleggingen sammenholdes med nyere forskningsresultater vedrørende familie- og likestillingsaspekter ved svangerskap, fødsel og barseltid.

Prosjektrapporten publiseres i NU-serien. En foreløpig rapport ble lagt frem på et forskerseminar i Oslo 24.-25.9.1980 der nøkkelpersoner fra hele Norden deltok. Seminaret var et ledd i utredningsarbeidet og hadde til hensikt dels å formidle resultatene av prosjektet og dels å få deltakernes syn på innholdet før den endelige rapporten utarbeides.

NU B 1979:10 om graviditet, fødsel og første leveår foreligger nå også på finsk.

3 Todelte arbeidsmarkeder i Norden

Arbeidsmarkedet synes å være delt i to, ett for kvinner og ett for menn. Denne todelingen utgjør et alvorlig hinder for likestilling mellom kvinner og menn, såvel i arbeidslivet som i hjemmet. Ministerrådet startet i 1980 et prosjekt som skal kartlegge yrkesinndelingen etter kjønn i de nordiske land, kartlegge hvordan den kjønnsmessige arbeidsdelingen har oppstått og utviklet seg samt undersøke om det finnes tiltak som kan bryte det todelte arbeidsmarkedet. Prosjektet er lagt til Helsingfors universitet og er planlagt avsluttet i 1981.

8 Annet

Ministerrådet legger vekt på at likestillingsarbeidet ikke isoleres i en sektor, men trekkes inn i alle samarbeidssektorer. Likestilling har vært vesentlige innslag i prosjekter under andre sektorer, som f.eks. arbeidsmarkedssektoren. I overensstemmelse med sitt mandat foretok likestillingsutvalget i 1980 en gjennomgang av samtlige prosjekter på Ministerrådets budsjett for å se hvilke som hadde interesse fra et likestillingssynspunkt. På grunnlag av gjennomgangen ble det gjort henvendelse til organer innen flere av samarbeidssektorene, vesentlig med ønske om å bli holdt orientert om prosjektene utvikling og deres likestillingsinnhold.

Likestillingsutvalget har medvirket til en koordinering av de nordiske regjeringers holdning til ILO's behandling av "Equal Opportunities and Equal Treatment for Men and Women Workers: Workers with Family Responsibilities".

10. september 1980 hadde likestillingsutvalget et kontaktmøte med NFS' sosial- og familiepolitiske referansegruppe. På møtet ble drøftet likelønn og likebehandling i arbeidslivet, kvinner i fagbevegelsens organer, akkordar-

beid, migrerende arbeidskraft (spesielt innvandrerkvinnerens situasjon), arbeidsløshet blant kvinner samt den fremtidige kontakten mellom likestillingsutvalget og NFS.

For 1981 har likestillingsutvalget foreslått at midler bevilges til et møte om nordisk likestillingssamarbeid etter nogenlunde samme mønster som møtet i København 8. november 1979 samt et prosjekt om kvinner i styrende organer. Dessuten har man anbefalt videreføring av prosjektet "Massemedia og likestilling" og "Todelte arbeidsmarkeder i Norden". Utvalget arbeider også med et prosjektforslag vedrørende ny teknologiske konsekvenser for likestilling på arbeidsmarkedet.

Kapitel XI

Konsumentpolitik

1 Indledning

Ministerrådet - de for konsumentpolitikken ansvarlige ministre, har afholdt møde i foråret. På mødet vedtog ministrene et samarbejdsprogram på konsumentområdet og overlod til NEK at gennemføre programmet samt underrette Ministerrådet om arbejdet. Programmet havde tidligere på året været fremlagt for Nordisk Råd, som anbefalede at ministrene vedtog programmet. Virksomhedsberetningen for 1980 er således første del af afrapporteringen om programmets virkeliggørelse.

Ministermødet drøftede endvidere udveksling af erfaringer om omkostninger ved og nyttevirkninger af konsumentpolitiske foranstaltninger, konsumentpolitikens forhold til den offentlige sektor samt oprettelsen og videreudviklingen af nationale og evt. nordiske systemer for rapportering af ulykker i hjemmene og i fritiden. Der var enighed om at arbejde videre med disse spørgsmål.

Arbejdet med konsumentspørgsmål finder pr. 1.7.1980 sted i en ny struktur, som bl.a. indebærer at almene konsumentpolitiske spørgsmål behandles i et selvstændigt udvalg under NEK. Ordførergruppen, som før behandlede visse af disse spørgsmål er nu forberedende organ for NEK, samt forum for direkte og uformel udveksling af konsumentpolitiske synspunkter mellem landenes myndigheder.

I efteråret har NEK afholdt seminar for alle NEK-medlemmer og medlemmerne af udvalgene under NEK, med det formål at drøfte centrale konsumentpolitiske temaer samt den administrative tilrettelæggelse af det nordiske samarbejde på konsumentområdet.

Der har i året været 16 projekter igang med en samlet bevilling i 1980 på 2.5 mill. NOK.

Embedsmandskomiteen og udvalgene har gennem året løbende udvekslet synspunkter på arbejdet i internationale organer - specielt OECD og EF.

2 Undersøgelser af varer og tjenester

Virksomheden vedrørende fælles prøvninger har fortløbende været diskuteret gennem 1980 med henblik på en effektivisering af arbejdet.

En vurdering af det i 1979 gennemførte arbejde med prøvninger af støvsugere og emhætter er gennemført og på dette grundlag er der udarbejdet forslag til den kommende organisation af arbejdet med fællesnordiske prøvninger.

I 1980 er et nyt fælles prøvningsprojekt gennemført. Man har valgt at

prøve køleudrustning til husholdningsbrug specielt fryserne. Undersøgelserne har koncentreret sig om køletekniske egenskaber i relation til energiforbruget, for herved at studere mulighederne for økonomisering. I prøvningerne er også indgået en vurdering af apparaternes praktiske håndterlighed. De arbejds- og beregningsmetoder, som er udviklet og har været anvendt til prøverne vil kunne anvendes ved kommende prøver af apparater inden for dette område.

I 1981 vil der blive anvendt midler til fortsættelse af denne virksomhed med henblik på en styrkelse og udvidelse af det nordiske samarbejde på prøvningsområdet.

Samarbejdet mellem de nordiske lande vedrørende standardisering er søgt intensiveret i årets løb. Formålet med dette samarbejde er at øge konsumentindflydelsen i standardiseringsarbejdet såvel internationalt som internordisk.

De nordiske konsumentorganer har derfor diskuteret mulighederne for at samordne indsatsen og man har fremlagt et forslag til den kommende fælles virksomhed til videre diskussion. Samtlige nordiske lande har sendt repræsentanter til møder i det under ISO dannede policyskabende konsumentorgan COPOLCO.

NEK har afsat midler til at disse repræsentanter kan mødes for at samordne synspunkterne inden møderne i COPOLCO. Et sådant møde har været afholdt i maj 1980.

Virksomheden inden for standardisering vil blive fortsat og udbygget i årene fremover.

I årets løb er arbejdet med projektet "Produkters livslængde" afsluttet. Herved henledes opmærksomheden bl.a. på service- og reparationsforholdene for husholdningskapitalvarer, og der er gennemført en forberedende udredning vedrørende dette. Arbejdet vil, sammen med de tidligere udredninger omkring produkters livslængde, danne udgangspunkt for en drøftelse mellem de nordiske lande om de konsumentpolitiske og praktiske konsekvenser af den opnåede viden på dette område.

Samarbejdet med Nordtest har resulteret i at forsøgsvirksomheden på konsumentområdet er kommet igang. Der er nedsat en speciel faggruppe for konsumentområdet og gruppen har afholdt 4 møder i 1980. Faggruppen har gennemført et seminar med deltagelse fra de institutioner i Norden, som foretager afprøvninger, for at diskutere behov for nye metoder og prioriterings spørgsmål. På denne baggrund er der udarbejdet en langsigtet plan for arbejdet.

Virksomheden påregnes i de kommende år at blive intensiveret og mere omfattende. Faggruppen vil søge kontakt med de øvrige faggrupper under Nordtest for at diskutere mulige fremtidige samarbejdsformer.

Arbejdet med emballagers ergonomiske egenskaber er afsluttet med en rapport og et diskussionsmøde med repræsentanter for emballagebranchen. En dialog er på denne måde startet og den vil blive fortsat på nationalt plan.

De institutioner, som beskæftiger sig med prøvninger og undersøgelser har etableret et gensidigt notifikationssystem vedrørende igangværende og planlagte projekter. Systemet skal bl.a. anvendes i planlægningen af det kommende nordiske samarbejde.

På området produktsikkerhed har man arbejdet med brandskader, brandfarlige tekstiler og faldulykker. Den nedsatte styringsgruppe for produktsikkerhed har endvidere udarbejdet en redegørelse og vurdering af arbejdet på området siden 1975 og fremlagt en plan for det fremtidige arbejde.

Det fremtidige nordiske produktsikkerhedsarbejde skal sigte på bl.a. dels at opnå fællesnordiske opfattelser angående metoder (f.eks. risikovurdering, alvorlighedsgraduering af ulykker), dels at undersøge risikoudsatte produktområder. Endelig vil man forsøge at få fælles foranstaltninger iværksat i de nordiske lande.

Det indførte notifikationssystem for produktsikkerhed vil blive fortsat. Systemet har bl.a. til formål at danne grundlag for ensartet adfærd i de nordiske lande over for farlige produkter.

3 Produktinformation, herunder mærkning

Arbejdet med energibesparelser for elektriske husholdningsapparater er afsluttet, og en rapport fremlagt til diskussion. Rapporten giver grundlag for overvejelser omkring iværksættelsen af energibesparende foranstaltninger i producent- og i konsumentleddet.

Inden for området vedligeholdelsesmærkning af tekstiler, har man fremlagt forslag til fællesnordisk suppleringsmærkning. Man har endvidere studeret et svensk udarbejdet system til måling af trikotagestørrelser for at undersøge mulighederne for gennem dette at kunne fastlægge bestemte krav til trikotagevarers størrelsesstabilitet.

Der er udgivet rapporter fra de to projekter "Beklædningskind - terminologi og vedligeholdelse" og "Harmonisering af aldersbestemmelser for salg af visse produkter til børn". Det førstnævnte projekt er et led i udviklingen af metoder til prøvning af beklædningsskinds holdbarhed over for kemisk rensning, mens det andet projekt belyser mulighederne for øget harmonisering af regler om aldersgrænser i Norden.

I årets løb er det besluttet at udvide virksomhedsområdet for udvalget for mærknings spørgsmål til at omfatte alle former for produktrelateret information. Dette vil komme til at præge arbejdet i årene fremover.

4 Information og uddannelse

Gennem året er der blevet arbejdet med udførelsen af en nordisk analyse af programproduktion i TV og radio. Arbejdet er en videreførelse af den plan, som blev fremlagt sidste år. Foreløbig rapport fra projektet beregnes

at kunne foreligge januar 1981. Arbejdet afsluttes i løbet af 1982.

Konsumentnyt fra Norden er udkommet én gang i året i en ny og moderniseret bulletinform.

Også projektarbejdet vedr. konsumentundervisning i læreruddannelsen er pågået gennem året. Rapport fra dette projekt beregnes at foreligge foråret 1981. Endelig er udredningsarbejdet omkring anvendelsen af reklame i skolen i årets løb fulgt op af et projektarbejde som skal forsøge at skabe et redskab, som kan anvendes af lærerne, ved bedømmelsen af reklamemateriale, som anvendes i skolen.

Repræsentanter for konsumenttidsskrifterne i de nordiske lande har afholdt et møde, hvor man diskuterede udveksling af produktionsplaner o.lign.

Den nordiske konkurrence om en konsumenttegniserie er afsluttet. Der kom ialt ca. 100 bidrag, som senere har været udstillet forskellige steder i de nordiske lande. Man har siden foretaget enkelte indkøb af materiale til brug i de nordiske konsumenttidsskrifter.

Aktiviteten vil fremover omfatte videreførelse af den nordiske vurdering af programproduktion i radio og TV. Det er planlagt at dette arbejde skal resultere i produktion af udsendelser i samarbejde med de nordiske radiofonier, med henblik på at afprøve vurderingens resultater.

Arbejdet med konsumentundervisning i læreruddannelserne vil blive fulgt op med konkrete forslag til videre nordisk samarbejde og tidsskriftet Konsumentnyt fra Norden planlægges at udkomme med 3 numre pr. år.

5 Konsumentret og markedsføring

I 1978 gennemførtes en undersøgelse af "Otillbörliga prisjämförelser i reklam och annan marknadsföring" (*NU B 1978:26*). Undersøgelsen viste at der hersker stor forvirring omkring indholdet af de forskellige pristermer og at forbrugerne ofte har urealistiske forventninger om prissænkningernes størrelse i forbindelse med anvendelsen af en række pristermer.

Undersøgelsen er i 1980 fulgt op af et symposium om prisspørgsmål med deltagelse af repræsentanter for landenes pris-, konkurrence- og konsumentmyndigheder. Formålet med symposiet var at drøfte mulighederne for fælles nordiske forbedringer af prisinformation på markedet, herunder kortlægge mulighederne for regulering af prissammenligninger og begrænsninger i anvendelsen af visse pristermer.

Det sidst på året 1979 afholdte nordiske seminar om tvistløsning på konsumentområdet i Norden er af rapporteret (*NU B 1980:14*). Rapporten behandler en række problemer f.eks. tvistløsningsmodeller, erfaringer fra reklamationsnævnenes arbejde og en diskussion af hvordan konsumentproblemer bedst opfanges.

En udredning om anvendelsen af tests i markedsføringen er påbegyndt. Formålet er at nå frem til nordisk enighed om hvilke krav, der bør stilles

for at testresultater skal kunne accepteres anvendt i markedsføringen.

Ligeledes er en udredning om anvendelsen af garantier i forbindelse med vare- eller tjenestekøb påbegyndt. Projektet skal danne baggrund for evt. samordning af konsumentbeskyttelsen i de nordiske lande på området.

Endelig har konsumentbeskyttelse i relation til offentlige tjenester og selskabsrejser været drøftet i årets løb.

Undersøgelsen af virksomheder med nordisk markedsføring er afsluttet. Rapporten vil ikke blive publiceret, men kan ses af interesserede.

De nordiske KO/FO har i årets løb udvekslet information om behandlede sager i de respektive lande.

I 1981 vil aktiviteten bl.a. omfatte videreførelse af udredningen om anvendelsen af garantier i markedsføringen. Et konsumentretligt seminar vil behandle problemstillinger omkring den retlige konsumentbeskyttelses effekter.

6 Almene konsumentpolitiske spørgsmål

Virksomheden omkring forskning og undersøgelser af almene konsumentpolitiske spørgsmål er i årets løb blevet henlagt til et særligt udvalg under NEK. Udvalget danner rammen om et mere systematisk samarbejde om lokal og regional konsumentvirksomhed, varedistributionsspørgsmål, konsumentøkonomiske spørgsmål samt samfundsvidenskabelig konsumentudforskning, som ikke behandles af andre udvalg.

Aktiviteten har i 1980 omfattet økonomiske forhold og distribution af varer og tjenester.

En indsamling og katalogisering af materiale om husholdningsøkonomi er blevet foretaget. På grundlag af dette materiale skal der i 1981 afholdes et seminar med en bred diskussion af husholdningsøkonomiske forhold og behovet for yderligere forskning og udredning samt praktisk anvendelse af kundskaben.

Arbejdet med materialeindsamling og analyse af anvendelsen af konsumentkredit i Norden har stået på hele året. Materialeindsamlingen er udført for Sveriges del og en foreløbig sammenfatning af resultaterne herfra foreligger. Materialeindsamlingen sker i de øvrige lande i begyndelsen af 1981, og arbejdet påregnes at kunne afsluttes med en samlet nordisk vurdering i 1982. Materialet indsamles ved interview og spørgeskemaer til et stort antal husstande i de nordiske lande.

Endelig er der arbejdet på en nordisk vurdering af samfundsforanstaltninger til sikring af konsumenternes adgang til kommerciel service, specielt i udkantsområder. Arbejdet er blevet noget forsinket på grund af nationale forskelle i prioritering af opgaven, som delvis finansieres nationalt. Det påregnes, at vurderingen vil kunne foreligge i rapportform i foråret 1981. Arbejdet med varedistributionsspørgsmålene vil blive videreført.

I tiden fremover skal de påbegyndte projekter afsluttes og følges op.

Endvidere vil problemerne omkring konsumenternes indflydelse på offentlige tjenester blive taget op til overvejelse.

Endvidere har man påbegyndt en diskussion vedrørende vurdering af effekter af konsumentpolitiske foranstaltninger i de nordiske lande.

Det etablerede system for notifikation mellem landene om samfundsvidenskabelig konsumentforskning vil blive videreført.

Endvidere påtænkes de tidligere afholdte seminarer om lokalt og regionalt konsumentarbejde fulgt op af et seminar i 1982, hvor udviklingen hidtil og ideer til videreførelse og udvikling af arbejdet skal drøftes.

Kapitel XII

Kulturellt samarbete

1 Inledning

1.1 Allmänt

Det nordiska kultursamarbetet har under 1980 präglats av planeringen av flera större projekt inom kulturavtalets huvudområden.

Mot bakgrund av språkförståelsens stora betydelse för hela det nordiska samarbetet har inom kultursekretariatet utarbetats ett handlingsprogram, som innehåller förslag till åtgärder på kulturavtalets samtliga tre huvudområden, dock särskilt inom utbildningen. Nordiska rådets kulturutskott uttalade sig under hösten 1980 positivt om handlingsprogrammet och beredningen av detaljförslagen fortsätter i kulturavtalets organ.

Möjligheterna till ett ökat nordiskt samarbete inom forskningen uppmärksammades av statsministrarna i ett uttalande 1978. Med anledning av uttalandet tillsattes en särskild ämbetsmannagrupp (ÅK/FORSK) för att utarbeta förslag till eventuella åtgärder. De första kartläggningsrapporterna lades fram inför Nordiska rådets session i Reykjavík. Arbetet har 1980 fortsatt med delutredningar på områden där samnordiska insatser anses vara relevanta och önskvärda. Resultaten redovisas närmare i ministerrådsberättelsens kap. 1.

Byggprojekteringen av Nordens Hus på Färöarna fortsatte våren 1980 med en öppen nordisk anbudsgivning. På grundval av anbudet utarbetade den för projekteringen ansvariga ledningsgruppen en budget, som accepterades av ministerrådet och Färöarnas landsstyre i augusti. Byggstarten ägde rum i september.

I enlighet med kulturavtalets stadganden om gemensamt uppträdande i internationella sammanhang och samarbete när det gäller information om de nordiska ländernas kulturliv har kulturavtalets organ under året aktivt verkat för ökad kännedom om nordisk kultur i utlandet. Den stora vikingautställningen, som redan på British Museum i London drog nära en halv miljon besökare och som under hösten och vintern visas i New York och Minneapolis i USA, har kunnat förverkligas bl a genom bidrag från Nordiska kulturfonden och med stöd av viss koordineringsverksamhet och informationsaktiviteter från andra samnordiska organ på kulturområdet.

Kommande år presenteras de nordiska ländernas musik- och teaterliv vid den internationella operafestivalen i maj i Wiesbaden i Förbundsrepubliken Tyskland. Efter samråd med kulturavtalets organ har festivalarrangörerna knutit kontakter med de skilda ländernas musikscener och även i övrigt kunnat utnyttja samnordisk hjälp i koordinerande och rådgivande funktioner.

Under 1982 planeras omfattande informationsaktiviteter i USA under namnet Scandinavia Today, som skall presentera de nordiska länderna av idag, huvudsakligen genom utställningar. Projektet omfattar aktiviteter (utställningar, symposier osv) i flera större städer. Planeringsarbetet inleds 1979 och i januari 1980 överfördes sekretariatsansvaret till kultursekretariatet.

Den stora frågan om nordisk radio och television via satellit belystes under det första halvåret 1980 genom en omfattande remissbehandling. Mot bakgrund av Nordiska rådets rekommendationer, ministerrådets utredningar och remissinstansernas yttranden enades ministerrådet i november 1980 om ett förslag om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete. Förslaget har översänts till Nordiska rådet för yttrande (Sak B 31/k).

1.2 Kulturbudgeten 1981

Efter överläggningarna om kulturbudgeten 1981 mellan kulturutskottet och ministerrådet i mars 1980 och ytterligare budgetberedning i ämbetsmannakommittén och kultursekretariatet fastställdes budgeten för 1981 av ministerrådet den 1 april 1980 (bilaga 6). Beslutet gjordes i enlighet med det nordiska budgetreglementet med förbehåll för de nationella parlamentens godkännande.

Driftbudgeten för det nordiska kultursamarbetet 1981 uppgår till drygt 85,9 milj dkr, vilket innebär en ökning med 10,1 % i jämförelse med 1980. Eftersom en del institutioner förutsätts ta överskott från tidigare år och vissa intäkter i anspråk blir den totala anslagsvolymen (ländernas sammanlagda bidrag till budgeten) något lägre eller 81,8 milj dkr.

I förhållande till 1980 års budget finns det en del poster som det är anledning att särskilt peka på.

Det gäller Nordiskt språk- och informationscentrum i Finland, vars etablering i augusti 1980 och verksamhet under augusti-december 1980 finansieras över ministerrådets dispositionsmedel. Denna verksamhet uppförs som en fast post på budgeten fr o m 1981, då anslaget är 902.000 dkr.

Ny post på budgeten är också nordiskt idrottssamarbete, en stödordning som under två år finansierats över ministerrådets dispositionsmedel (100.000 dkr 1979 och 250.000 dkr 1980) och som i 1981 års budget har ett anslag på 300.000 dkr.

Som tredje ny fast post har i 1981 års budget förts upp ett aktivitets- och planeringsanslag på 200.000 dkr till Nordens Hus på Färöarna. För 1980 beviljades ett motsvarande belopp av ministerrådets dispositionsmedel. Byggperioden är beräknad att sträcka sig från hösten 1980 till hösten 1982.

Vad gäller de befintliga institutionerna på kulturbudgeten kan nämnas att anslaget till försöksordningen med nordiska forskarstipendier har ökats från 800.000 dkr 1980 till 900.000 dkr i 1981 års budget och försöksordningen med nordiska forskarsymposier från 400.000 dkr till 724.000 dkr. Från 1981 finansieras vuxenutbildningssamarbetet helt över den fasta budgeten

(1980 finansieras halva verksamheten över dispositionsmedlen). Bidraget till Nordiska sommaruniversitetet utgör 1.103.000 dkr 1981 för att bringa verksamheten i nivå med den som möjliggjordes av 1980 års anslag över kulturbudgeten och bidraget ur ministerrådets dispositionsmedel 1980.

I två fall har anslagen kraftigt minskats eftersom det av prioriteringsskäl ansetts att aktiviteterna enbart bör försiggå vartannat år i likhet med kursverksamheten på kulturbudgetens utbildningsområde. Detta gäller Nordiska geoexkursioner till Island och Nordiska författarkurser.

Nordiska kulturfondens dispositionsbelopp har i 1981 års budget ökat med 0,5 milj dkr till 8,5 milj dkr. Ministerrådets dispositionsmedel har likaså beviljats en ökning med 0,5 milj dkr och uppgår således till 7,5 milj dkr. Av 1981 års dispositionsmedel har 2,5 milj dkr reserverats som delanslag för genomförande av projektet Scandinavia Today.

1.3 Nordiskt kultursamarbete under 1980-talet

Den av ministerrådet beslutade utredningen om det nordiska kultursamarbetet under 1970-talet (Bergendal-utredningen) avslutades under hösten 1979 och överlämnades till Nordiska rådet inför sessionen i Reykjavík. Rapporten behandlades i flera inlägg under sessionen och de flesta talare var eniga med utredningens för det mesta positiva omnämnande av verksamheten under kulturavtalet och dess organisation.

Rådets fortsatta behandling av rapporten ägde rum i kulturutskottet, som under hösten avgav sitt yttrande. Kultursekretariatet har även berett ministerrådets rådgivande kommittéer och kulturbudgetens institutioner tillfälle att uttala sig om rapporten. Mot bakgrund härav fortsätter beredningen av rapportens överväganden inom kulturavtalets organ med sikte på att få fram ett förslag till riktlinjer för samarbetet på 1980-talet.

Det nordiska kulturavtalet har 1982 varit i kraft i 10 år. Av nedanstående tabell över den nordiska kulturbudgeten under dessa år framgår att de nordiska ländernas anslag till nordiskt kulturellt samarbete ökat med 2,5 gånger från den första kulturbudgeten 1973 till 1981 års budget. Det framgår också att den årliga tillväxten varit relativt jämn. Däremot kan man inte dra några konklusioner av denna tabell om de reella förändringar som ägt rum. Å ena sidan har en väsentlig del av den årliga tillväxten gått till att kompensera prisökningar och å andra sidan har den evaluering och budgetgranskning som skett lett till ett effektivare utnyttjande av tillgängliga medel och förändringar av existerande verksamhet.

Kommande års budgetutrymme för nordiskt kultursamarbete är också av intresse när det gäller prioriteringen inom ministerrådets dispositionsmedel. (Dispositionsmedlens fördelning på anslag 1980 framgår av förteckningen i bilaga 7.) Det har visat sig att stora delar av de disponibla medlen är bundna till flerårig verksamhet (anslag till återkommande verksamhet och försöksverksamhet), vilket minskar möjligheterna att utnyttja dispositionsmedlen till andra ändamål såsom utredningsarbete och enstaka projekt.

Kulturbudgeten 1973–1981

	Anslag milj. dkr.	Brutto- tillväxt
1973	32,1	
1974	33,7	+ 5,0
1975	38,7	+14,8
1976	45,3	+17,1
1977	52,0	+14,8
1978	61,1	+17,5
1979	67,9	+11,1
1980	74,4	+ 9,6
1981	81,8	+ 9,9

1.4 Informationsaktiviteter

Informationsverksamheten om det nordiska kultursamarbetet har förstärkts betydligt under 1980 (jfr yttrande nr 5/1979).

Beträffande allmänna informationsaktiviteter kan nämnas att kultursekretariatet som sedvanligt har utgivit ett särtryck av ministerrådets berättelse om verksamheten under föregående år. Vidare har tidskriften *Meddelelser* fortsatt att utkomma (ca 8000 exemplar per nummer), dock med annan utformning än tidigare och för första gången i en helt finskspråkig version utöver den gängse skandinaviska. Det första numret för 1980 i det nya större formatet presenterar överskådligt och allmänt det nordiska kultursamarbetet och dess organisation. Nummer 2/80 presenterar mer ingående samarbetet på undervisningsområdet. Kommande nummer planeras ge en grundlig presentation av kulturavtalets övriga områden. I samarbete med Nordiska rådet är dessutom en sektorsbroschyr för hela kultursamarbetet under utarbetande. Broschyren skall ge en mer omfattande presentation av det nordiska kultursamarbetet i dess olika former.

Tidskriften *Audhumla* är ny och har hittills utkommit med fyra nummer (20.000 exemplar per nummer). I *Audhumla* presenteras de nordiska stödordningarna genom exempel på projekt som realiserats med bidrag från någon av stödformerna. Samtidigt ges information om hur stödordningarna fungerar och anvisningar för ansökningar om anslag. Under sommaren har färdigställts en särskild folder med ansökningsblanketter och anvisningar för stödordningarna.

Inom utbildningsområdet utges tre informationsbulletiner avsedda att sprida kännedom om nordiska och nationella initiativ och aktiviteter på skilda delområden till fackfolk i Norden: *Information om skolan i Norden*, *Information om vuxenutbildningen i Norden* och *Information om børns opvækstmiljø i Norden*. Bulletinerna utkommer i en skandinavisk och en finskspråkig version i upplagor på 4000-6000 exemplar per nummer och med 2-4 nummer per år.

Handboken *Att studera i Norden* utkommer vid årsskiftet 1980/81 i en ny upplaga.

Beträffande utgivningen av utredningar och rapporter i Nordisk utred-

ningsserie har kultursekretariatet under 1980 gjort en ingående granskning av hittillsvarande ordning. Avsikten har varit att genom en utvärdering av vunna erfarenheter och studium av tekniska möjligheter komma fram till nya riktlinjer för bl a kriterier för publicering, grafisk utformning och effektiv distribution. Arbetet är en del av den översyn som de tre samnordiska sekretariaten är igång med för att få till stånd mer ändamålsenliga former för den framtida utgivningen.

Den stora nordiska vikingautställningen har under året visats i London och New York. För att backa upp de nordiska satsningarna på utställningen tog kultursekretariatet i ett tidigt skede initiativ till en rundresa till vikingatidslokaler och museer i Norden för två grupper journalister från ledande tidningar och tidskrifter dels i Storbritannien, dels i Förenta Staterna. Arrangemangen genomfördes i samarbete med de nordiska ländernas utrikesministerier under första halvåret 1980. Resorna uppskattades livligt av de inbjudna medierna och har sannolikt också indirekt varit en av många bidragande orsaker till utställningens framgångar.

Kultursekretariatet har i övrigt aktivt arbetat för att ge besökande grupper från nordiskt föreningsliv och förvaltning och från massmedia orientering om kultursamarbetets mål och verksamhetsformer. I samarbete med de två övriga samnordiska sekretariaten har kultursekretariatet också varit värd för en rundresa för redaktörer vid några av Europas främsta dagstidningar med det nordiska samarbetet som tema. Under året har sekretariaten dessutom gemensamt ordnat seminarier för journalister vid ekonomiska tidningar och tidskrifter, för lärare vid lärarhögskolor och för journalister vid de politiska partiernas tidskrifter.

1.5 Nordiska kulturfonden

Kultursekretariatet har ansvarat för kulturfondens sekretariatsuppgifter sedan 1972.

Fondens dispositionsbelopp var 1980 detsamma som föregående år, nämligen 8 milj.dkr. Härtill kom under året andra mindre belopp såsom återbetalningar av beviljade, men inte förbrukade anslag. Av nedanstående tabell framgår fördelningen av de beviljade anslagen 1979 och 1980:

	Anslag 1979 dkr	procent	Anslag 1980 dkr	procent
Utbildning	1 285 000	15,2	1 723 200	19,6
Forskning	1 518 150	18,0	1 285 500	14,5
Allmänkultur	5 623 000	66,8	5 805 130	65,9
Summa	8 426 150	100,0	8 813 830	100,0

Det framgår av tabellen att fördelningen av de beviljade anslagen på de tre huvudområdena utbildning, forskning och allmänkulturell verksamhet inte väsentligt avviker från fördelningen föregående år. Man kan i stort sett

säga att 30 % av anslagen gått till forskning och utbildning, medan 70 % beviljats för allmänkulturella ändamål. Mönstret har varit detsamma under de senaste åren. Å andra sidan har det totala ansökta beloppet stigit kraftigt, från 47 milj.dkr 1978 till 84 milj.dkr 1980. Därmed kan sägas att fondens dispositionsbelopp är alltför litet i relation till det ansökta beloppet. Dispositionsbeloppet stiger 1981 till 8,5 milj.dkr.

Fondsstyrelsen har inte 1980 som under de närmast föregående åren avsatt medel till särskilda stödordningar. Under 1981 kommer emellertid enligt fondsstyrelsens beslut ett visst belopp att anvisas för samarbetsprojekt kring funktionshämjade i förbindelse med det internationella handikappåret.

För en mer utförlig redogörelse för kulturfondens verksamhet hänvisas till särskild berättelse från fondsstyrelsen.

2 Utbildning

2.1 Övergången mellan förskola och grundskola, samt grundskolan

Enligt det av ministerrådet fastställda mandatet för ledningsgruppen för nordiskt skolsamarbete skall verksamheten omfatta övergången mellan förskolan och grundskolan samt grundskolan och det gymnasiala stadiet.

Tyngdpunkten i samarbetet på grundskolestadiet har under 1980 legat på specialundervisningens olika områden och avspeglas bl a i det s k *Bergenprojektet*.

Utgångspunkten för projektet är att den nuvarande specialundervisningen är relevant endast för en del av eleverna. Målsättningen är att finna fram till en forskningsmodell som gör det möjligt att följa den enskilde elevens utveckling, analysera specialundervisningens olika åtgärder och försöka förbättra dessa, och som dessutom strävar att finna fram till former för stödundervisning som ger utbyte för olika kategorier av specialundervisningens elever.

En mera utförlig beskrivning av projektet har getts i verksamhetsberättelsen för 1978 och 1979.

I de danska, norska och svenska försökskommunerna har de sista undersökningarna och materialinsamlingen genomförts vårterminen 1980. I Åbo kommun i Finland utförs detta arbete våren 1981.

Den andra rapporten, "Bergenprojektet - ett nordiskt forskningssamarbete om inlärningsproblem hos barn, efter ett år i skolan" (*NU B 1979:13*), är avsedd som lärarhandledning och som fortbildningsmaterial för specialundervisningens lärare. Under hösten 1980 utarbetas lokala rapporter och en slutrapport över hela Bergenprojektet med evaluering beräknas bli färdig vid årsskiftet 1981/1982.

Bergenprojektet berör ca 6 000 elever och ett hundratal lärare, psykologer och forskare i samtliga nordiska länder.

Kontaktgruppen för specialundervisning har under verksamhetsåret ut-

arbetat förslag till projektverksamhet i förbindelse med integration av specialundervisningens elever (jfr MR 1/80). Kontaktgruppen har även fungerat som ledningsgrupp för utredningsarbetet angående nordisk utbildning av lärare för dövblinda barn och vuxna (*rek nr 2/1978*). Kontaktgruppens förslag har behandlats i kulturavtalets organ och nordiska organ på det socialpolitiska området under 1980. Planeringen av verksamheten har påbörjats hösten 1980 och den första nordiska fortbildningskursen avvecklas våren 1981.

Referensgruppen för specialundervisningens *läromedel* har under året lagt fram konkreta förslag till ny projektverksamhet. Förslagen avser dels läromedelsprojekt inom orienteringsämnena, dels förslag till samordning av informationen om specialundervisningens läromedel i de nordiska länderna.

2.2 Utbildning för 16-19 åriga (*rek.nr 18/79*)

Det treåriga projektprogrammet för ett intensifierat samarbete på det gymnasiala stadiet, speciellt yrkesutbildningsområdet, som ministerrådet fattade beslut om 1978, har avslutats under verksamhetsåret. Programmet har omfattat följande projekt.

A. En utredning över utbildningspolitiska och arbetsmarknadspolitiska åtgärder mot ungdomsarbetslösheten i fyra lokalområden i Norden (*NU A 1979:10*). Utredningen pekar bl a på bristen i kontakten mellan utbildningsåtgärder och arbetsmarknadsåtgärder. Samtidigt visar utredningen att man genom utbildningsåtgärder kan introducera de unga i arbetslivet och framför allt ge dem attityder som är ändamålsenliga. Rapporten framhäver speciellt behovet av effektivare rådgivning och yrkesvägledning i skolan.

Kultursekretariatet har under verksamhetsåret förhört sig hos nationella myndigheter om användningen av rapporten och dess resultat. Det har visat sig att studien bl a har bildat underlag för fortsatta utredningar och analyser på nationell nivå kring problematiken utbildning/ungdomsarbetslöshet. Studien används kontinuerligt som utbildningsmaterial vid fortbildning av yrkesvägledare och studiehandledare i de nordiska länderna. Den har även gett impulser till direkta nya åtgärder på nationell, kommunal och regional nivå (jfr Nordiska rådets *ytrande nr 1/1980 punkt 1*).

Bl a med utgångspunkt i utredningens resultat hölls i maj ett gemensamt möte mellan representanter för Nordiska arbetsmarknadsutskottet och Ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete. Av de frågor som diskuterades på mötet kan nämnas följande:

- Hur skall skolan bättre förbereda ungdomen till arbetslivet?
- Hur kan utbildningen starkare knytas till det lokala och regionala näringslivet?

- Hur kan arbetsmarknadsmyndigheterna bättre framföra sina synpunkter på utformningen av utbildningarna?
- Vilka problem uppstår på arbetsmarknaden och i företagen då arbetslivet i allt högre grad dras in i skolan och hur skall man prioritera de olika gruppernas behov av arbete och praktik?

Vid det gemensamma mötet utvärderades effekten av den utredning och den projektverksamhet som gjorts på nordisk nivå och mötet rekommenderade de båda ämbetsmannakommittéerna att i samarbete arbeta vidare med frågor i anknytning till utbildning och arbetsliv.

För den fortsatta verksamheten på området har bildats en gemensam nordisk ledningsgrupp bestående av representanter för Ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete och Nordiska arbetsmarknadsutskottet.

- B. Utredningen "Gymnasial utbildning i glesbygd" har slutförts och distribuerats till nationella myndigheter under verksamhetsåret. Rapporten innehåller beskrivningar av olika former för försöksverksamhet med gymnasieskola i glesbygd. Utredningen analyserar även generella problem såsom elevunderlag, elevtransport, undervisningsanpassning till lokalsamhället, lokaler och utrustning. Även denna utredning har blivit föremål för ett betydande intresse på nationell nivå. Som bäst planeras ett antal nationella seminarier och konferenser utgående från rapportens analyser och förslag kring en effektivare gymnasieskola i glesbygdsområden.

I detta sammanhang kan nämnas att Nordiska kulturfonden har beviljat anslag för ett omfattande samnordiskt projekt kring temat "Skolan och närmiljön". Projektet är speciellt inriktat på skolans betydelse för glesbygden.

- C. Läromedelssamarbete på det gymnasiala stadiet bedrivs speciellt med sikte på små yrkesfack. En nordisk arbetsgrupp har under verksamhetsåret slutfört arbetet med en lärobok inom optikerfacket. Optikerutbildningen är en typisk "smal" utbildning med en skola i varje land och ett elevunderlag på drygt 100 elever i hela Norden. Läroboken har även översatts till finska. Den kommer att användas i två år och därefter evalueras.

Arbetsgruppen har tagit initiativ till ett nytt projekt angående sjukdomar hos växter och plantor. Under verksamhetsåret har utarbetats audiovisuellt material med tillhörande diagnosschema. Materialet omfattar sjukdomar/skadedjur hos nyttoväxter i drivhus. Materialet kommer att utprövas i trädgårdsskolor i de nordiska länderna under 1981.

- D. Studien kring utbildning och ungdomsarbetslöshet, som ovan redovisats, behandlar klyftan mellan skola och arbetsliv. Som en direkt fortsättning har därför utarbetats en analys kring problematiken ungdomsutbildning och arbetsliv. Denna rapport kan sammanfattningsvis sägas ge ett längdsnitt av nordiska erfarenheter av skola och arbetsliv

som en bakgrund för huvuddelen av rapporten, som behandlar utrednings- och försöksarbete i de nordiska länderna. Den ger också en kort översikt över internationell debatt.

Reformarbetet inom ungdomsutbildningarna har under 1970-talet troligtvis varit de mest omfattande i detta århundrade i samtliga nordiska länder. I rapporten ifrågasätts om dessa reformer har berört förhållandet till arbetslivet. Tendenserna är många men rapporten pekar på att omfånget av försöks- och utvecklingsarbetet är anspråkslöst i förhållande till den skolpolitiska vilja som har kommit till uttryck. Det viktigaste är enligt rapporten strävan till samordning av allmänna fack och yrkesfack.

I rapporten beskrivs utförligt några utvalda försök med extraordinära utbildnings- och arbetsåtgärder för olika ungdomskategorier i Norden. Det föreslås att det upprättas ett nätverk och ett samarbete mellan dessa försökspunkter i Norden.

- E. De förslag till temahäften som 1979 utarbetades inom det nordiska miljöläraprojektet har under verksamhetsåret bearbetats och anpassats för användning på nationellt plan. Under 1980 har också utarbetats en lärarhandledning som bilaga till temahäftena.

Med miljöläraprojektet som utgångspunkt har under året arrangerats en konferens angående återföringen och den nationella förankringen av de nordiska projekt som genomförs. Företrädare för de centrala skolmyndigheterna i varje land deltog i mötet. Mötet konkluderade i ett antal konkreta förslag till åtgärder för att förstärka den nationella uppföljningen av de projekt som igångsätts på nordiskt plan (*yttrande nr 1/1980*). Vidare markerades betydelsen av klara kriterier innan ett projekt igångsätts på nordiskt plan.

- F. I samarbete med Nordiska yrkeslärares samorganisation (NYS) och med stöd av Nordiska kulturfonden har arrangerats ett antal fortbildningskurser för yrkeslärare inom små fack. Avsikten är att genomföra denna fortbildning under en treårsperiod varefter verksamheten utvärderas.

Representanter för skolans handledare/yrkesvägledare har deltagit i den årliga kurs för yrkesvägledare som anordnas av Nordiska arbetsmarknadsutskottet.

2.3 Högre utbildning

Som meddelats i ministerrådets berättelse 1979 har en ny utgåva av studiehandboken *Att studera i Norden* varit under arbete 1980. Redigeringen är avslutad och ministerrådet har beviljat anslag för tryckningen. Handboken förväntas ligga klar vid årsskiftet 1980/81.

Handboken bör ses som ett led i strävandena att öka studiemobiliteten i Norden. Ministerrådet är kontinuerligt uppmärksamt på de praktiska problem och hinder som existerar vid studier i ett annat nordiskt land, obero-

ende av om det är för en kortare eller längre period. Kultursekretariatet har inlett ett samarbete med studiestödsadministrationerna i de nordiska länderna. Man har bl a dryftat möjligheten att årligen utge uppdaterad information om stödmöjligheter vid studier i Norden. Vidare har man dryftat vilka problem de existerande stödsystemen skapar för dem som studerar utanför sitt hemland. Ett särskilt problem är härvidlag bl a möjligheterna - eller avsaknaden av möjligheter - att få stöd till reseutgifter i förbindelse med sådana studievistelser. En lösning av dessa problem förefaller att vara en förutsättning för en ökad studiemobilitet - i synnerhet för kortvariga studievistelser vid institutioner utanför hemlandet.

Ministerrådet har arbetat vidare med undersökningar av möjligheterna att uppfylla intentionerna i Nordiska rådets *rekommendation nr 17/1973* om en samlad planering av utbyggnaden av universitet och högre läroanstalter. Med beaktande av den ekonomiska utvecklingen under de senaste åren och den förväntade utvecklingen under kommande år inom vidaregående utbildning är målet att skapa ett kvalitativt utbyggt utbud inom samma eller minskad ekonomisk ram för vidaregående utbildning. Uppmärksamheten bör därför riktas på ett ökat samnordiskt utnyttjande av de existerande utbildningsmöjligheterna. Detta kommer speciellt att ha betydelse på de områden, som har få studerande, och inom ny specialutbildning, som skall byggas upp i Norden.

Ministerrådet har ännu inte kunnat dryfta ett samlat handlingsprogram för en utbyggnad av samarbetet inom den vidaregående utbildningen, eftersom den utredning om ett ökat nordiskt samarbete inom den vidaregående utbildningen, som förväntats redan i början av 1980, tyvärr har blivit kraftigt försenad.

I överensstämmelse med det ovan anförda om gemensamma utbildningsmöjligheter har ministerrådet beviljat 150.000 dkr för ett försök med gemensam planering av utbildningsutbudet mellan universiteten på Nordkalotten. Samarbetskommittén för universiteten på Nordkalotten, som tidigare fått stöd från ministerrådet för forskningssamarbete, har önskat öka samarbetet om universitetskurser, bl a utarbetande av gemensamma utbildningslinjer. Försöket, som kräver ett ingående analysarbete, förväntas pågå till utgången av 1983.

Även utgående från en önskan om ökat utnyttjande av de gemensamma undervisningsresurserna har man inom arbetsgruppen för utredning av ökat nordiskt forskningssamarbete (ÅK/FORSK) dryftat en utbyggnad av gemensamma nordiska forskarkurser. I första omgången har man som försök valt ut ett avgränsat område och anmodat rektorerna för universitet och högre läroanstalter inom jordbruk, skogsbruk och veterinärmedicin att utarbeta förslag till systematiserade forskarkurser. Uppmaningen syftar inte i första fasen till utarbetande av en gemensam doktorsutbildning, utan snarare till ett tillrättaläggande av en mer långsiktig kursplanering än vad som hittills varit möjligt inom det system som de nordiska forskarkurserna

har. ÄK/ FORSK har anmodat rektorerna om att utarbeta förslag till kursserier som sträcker sig över flera år med placering av kurser på de institutioner i Norden, som har särskilda utbildningsmässiga förutsättningar för att anordna en kurs.

Samtidigt har man anmodat rektorerna om att överväga möjligheterna att kombinera sådana kursserier med distansundervisning mellan kurserna. Man har anmodat rektorerna om att lägga fram sina förslag under våren 1981. Rektorerna har svarat positivt på framställningen och kommer att avge förslag före 1.4.1981.

Rapporten *Miljöundervisning ved universiteter og høyskoler (Oslo 1975)* har uppdaterats och utkommer i NU-serien.

En specialiserad konferens om miljölära i den tekniska utbildningen arrangerades hösten 1980 i Norge med universitetet i Trondheim som värd. På konferensen lades fram förslag om bl a sex temahäften inom det fackområde som behandlades på konferensen - och som nu är föremål för fortsatt behandling i den av ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete tillsatta kontaktgruppen för miljöundervisning vid universitet och högskolor. Målsättningen är att åtminstone något av de föreslagna temahäftena skall produceras på samnordisk basis.

Våren 1980 arrangerade kontaktgruppen dessutom ett samrådsmöte med en rad nordiska institutioner, de nordiska kollegierna för ekologi, fysisk oceanografi och marinbiologi, Nordiska hälsovårdshögskolan och NORDPLAN. Avsikten med mötet var att undersöka möjligheterna för ett närmare samarbete mellan institutionerna i frågor som rör miljölära och miljöundervisning. Även förslagen från detta möte behandlas i kontaktgruppen.

2.4 Vuxenutbildning

Den största insatsen inom det nordiska vuxenutbildningsprogrammet har gjorts på temat "Vuxenutbildning i arbetslivet". Första delen av detta projekt avslutades senaste år och rapporten föreligger (*Vuxenutbildning i arbetslivet NU A 1979:9*).

Avsikten med undersökningen har varit att ge en bild av utbildningen/inlärnigen i arbetslivet i de enskilda nordiska länderna. Undersökningen kan inte uppfattas som en generell beskrivning av utbildningen i sin helhet inom näringslivet. Därtill är undersökningsmaterialet för litet. Samtidigt ger rapporten vissa antydningar om hur situationen är i dag.

Företagens personalutbildning har primärt till uppgift att förmedla den typ av kunskaper och färdigheter som baserar sig på produktivets- och effektivitetshänsyn. Den utbildning som sker inom fackföreningsrörelsen har en något annan målsättning. Den inriktar sig först och främst på att skapa en större medvetenhet, flera kunskaper och mera färdigheter så att medlemmarna bättre kan ivarata sina rättigheter i arbetslivet. Personalutbildningen följer konjunktursvängningarna.

Parallellt med stagnation och nedgång i den utbildning som betalas av

företagen har man samtidigt kunnat registrera en ökning av samhällets insatser i arbetsmarknads- och sysselsättningutbildning.

En av de viktigaste konklusionerna som man kan dra av rapporten angående vuxenutbildning i arbetslivet är att företagsutbildningen inte bör ses isolerad från den strukturella, sociala och organisationsmässiga förändringen inom arbetslivet som helhet.

Detta är bakgrunden för att man i andra delen av projektet i högre grad beaktar hela arbetsmiljön. Under verksamhetsåret 1980 har fortsättningen på projektet planlagts utgående från följande antaganden:

Intresset är inte mera så mycket koncentrerat kring utbildning som sådan, men snarare omkring organisatoriska och sociala faktorer och deras påverkan på inlärningsmöjligheterna. Vilka pedagogiska resurser finns inbyggda i arbetslivet, vilka inlärnings effekter är specifika för arbetslivet?

OSV.

Utgående från detta kommer ett antal företag att närmare studeras i de nordiska länderna. Det är företag som antingen har direkt personalutbildning eller en mera otraditionell företagsorganisation. Huvudintresset är mera inriktat på strukturella och sociala förändringar än på den formella vuxenutbildningen. Intresset har förskjutits från den formella utbildningen till en mera informell inläring. Detta avspeglar troligtvis en generell tendens i samtliga nordiska länder och därför är det angeläget att närmare studera detta.

Av övriga aktiviteter inom vuxenutbildningsprogrammet kan nämnas ajouföringen av rapporten "Vuxenutbildning i Norden", ajouföring av översiktskatalogen över vuxenutbildningsforskning och utgivning av årsboken "Nordisk vuxenutbildning".

Därtill genomförs under verksamhetsåret i samarbete med Nordens folkliga akademi en nordisk fortbildningskurs för vuxenutbildare i Norden.

Den nordiska utredningen kring problematiken "Rekryteringen till vuxenutbildningen" avslutades under verksamhetsåret.

2.5 Fortbildning och vidareutbildning

Den samnordiska fortbildningen och vidareutbildningen försiggår huvudsakligen inom ramen för fasta institutioners verksamhet, såsom Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN), Nordiska journalistkursen, Nordens folkliga akademi och kurserna på den nordiska kulturbudgeten, bl a universitetskurser i historia, vidareutbildningskurser för konservatorer, socialhögskollärare och journalisthögskollärare.

Under verksamhetsåret har nya stadgar fastställts för NORDPLAN. Enligt de nya stadgarna upphör NORDPLAN som svensk myndighet och upprättas som nordisk institution fr o m 1.1.1981. Samtidigt ges NORDPLAN rätt att utfärda doktorexamen. Nordiska socialpolitiska kommittén har beviljat NORDPLAN medel för försöksverksamhet med fortbildning och vidareutbildning. Verksamheten har igångsatts hösten 1980. Försöksverksamheten är treårig och skall därefter evalueras.

Inom ramen för Nordiska högskolan för hushållsvetenskap anordnades under 1980 den tredje specialkursen för dietetiker i enlighet med ministerrådets beslut i januari 1977. Samtidigt har försöksverksamheten evaluerats. Av evalueringen framgår att samtliga som genomgått de tre dietetikerkurserna erhållit arbete eller fortsatt sina studier. Frågan om högskolans fortsatta verksamhet behandlas i ministerrådet 1981.

Ministerrådet beslutade i januari 1980 att anordna en treårig försöksverksamhet med kurser för personal som arbetar med dövblinda barn och vuxna (*rek nr 2/1978*). Den nordiska utbildningen skall ha karaktären av fortbildning och bygga på den nationella utbildning som i dag finns på området. Verksamheten avser dels personal som arbetar med dövblinda barn, dels personal som arbetar med dövblinda vuxna. Utbildningen står även öppen för annan social och pedagogisk personal än lärare. Den samlade budgetramen är ca 3 miljoner dkr, fördelade på kulturbudgeten och den allmänna budgeten.

Verksamheten leds av en nordisk ledningsgrupp och en sakkunnig som är anställd på heltid. Den första kursen genomförs i februari 1981.

2.6 Studieövergripande frågor

2.6.1 Samverkan beträffande forsknings- och utvecklingsarbete (FoU på utbildningsområdet)

Ministerrådet beslöt i januari 1980 att en nordisk komparativ sammanställning och analys av officiellt uttalade prioriteringsområden i den nationella pedagogiska FoU-verksamheten skall göras samt att en planläggning påbörjas beträffande samordnad försöksverksamhet inom problematiken utbildning/arbetsliv.

Ministerrådets beslut grundade sig på ett omfattande utredningsarbete angående kriterierna och möjligheterna för ett intensifierat samarbete på det pedagogiska forsknings- och utvecklingsområdet mellan de nordiska länderna. I den utredning som legat till grund för ministerrådets beslut konstateras att den specialisering som finns på olika områden inom pedagogisk forsknings- och utvecklingsarbete på olika institutioner både inom det enskilda landet och inom Norden i dess helhet talar för att samarbete och samverkan kan leda till såväl ökade kunskaper som mer rationell användning av personal och övriga resurser. Utredningen konstaterar vidare att samarbetet och en eventuell mer intensiv samverkan bör ta sin utgångspunkt i en kartläggning av pågående FoU-arbete inom de enskilda länderna.

Kartläggningen av de prioriterade FoU-områdena på nationell nivå visar att FoU-arbetet på skolans område i samtliga länder undergått vissa förändringar. Från en tidigare väsentligen studieinriktad FoU-planering har arbetet allt mer inriktats på en planering efter problemområden. Detta framkommer klart av de nationella översiktterna där FoU-områden med probleminriktning klart dominerar i stället för studieinriktade FoU-analyser.

En slutsats av de nationella prioriteringarna är att intresset i samtliga nordiska länder i dag i stor utsträckning är inriktat på grundskolans högstadium och det gymnasiala stadiet, speciellt yrkesutbildningen. I samtliga länder är i dag differentieringsproblematiken aktuell, speciellt på grundskolans högstadium. Ett annat område som är högt prioriterat i samtliga nordiska länder är frågor kring organisationsutveckling och arbetsmiljö i skolan.

Utöver de områden som tidigare prioriterats i den pedagogiska FoU-verksamheten, nämligen frågor i anknytning till problematiken utbildning/arbetsliv och integreringen av specialundervisningens elever, kommer ministerrådet under verksamhetsåret 1981 på basen av de nationella prioriteringarna att besluta om nya samarbetsområden.

Ett intensifierat samarbete inom det pedagogiska forsknings- och utvecklingsarbetet avser konkret:

- etablerande av systematiska rutiner mellan länderna för information om planerade och påbörjade FoU-projekt.
- regelbunden utgivning av förteckningar och kataloger över pedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete samt kontaktadresser till nyckelpersoner och institutioner.
- utarbetande av trendrapporter, d v s kvalificerade översikter över aktuella problemområden.
- problemorienterade konferenser för lärare och forskare som deltar i den pedagogiska utvecklingsverksamheten.

Under 1980 har utarbetats en trendrapport över problematiken angående ungdomsutbildning/arbetsliv (NU B 1980:8). Trendrapporten skall bilda underlag för uppbyggande av ett nätverk mellan försökspunkter i Norden som bedriver verksamhet på området.

2.6.2 Åtgärder för ökad språkförståelse i Norden (rek nr 12/1977)

Mot bakgrunden av Nordiska rådets rekommendation nr 12/1977 har inom kulturavtalets organ utarbetats ett handlingsprogram för ökad språkförståelse i Norden och i det nordiska samarbetet. Handlingsprogrammet består av tre delar. I den första delen ges en lägesöversikt över språkförståelsen i Norden i dag. Den andra delen upptar en sammanställning över verksamheten för ökad språkförståelse som bedrivs i dag. Av sammanställningen framgår att av den nordiska kulturbudgeten satsas ca 10 miljoner dkr per år på ökad språkförståelse i Norden. För det direkta språkförståelsearbetet i Norden har det under de senaste åren upprättats två nya institutioner, nämligen Nordiska språksekretariatet i Oslo och Nordiska språk- och informationscentret i Helsingfors.

Tredje delen av handlingsprogrammet upptar förslag till fortsatta åtgärder för ökad språkförståelse i Norden. Förslagen avser bl a ökade resurser till de nordiska institutioner som bedrivit språkförståelseverksamhet. Upprättandet av en permanent stödordning för lärar- och elevutbyte i Norden.

gästlärarsystem o d bedöms även som väsentligt i språkförstaelseverksamheten (jfr Nordiska rådets *ytrande nr 1/1980 p. 1*).

Det fortsatta arbetet med handlingsprogrammet redovisas mer ingående i meddelandet till Nordiska rådets 29:e session om *rek. nr 12/1977*. Handlingsprogrammet har fogats som bilaga till detta meddelande.

2.6.3 *Nordisk arbetsmarknad för lärare (rek nr 19/1979)*

Mot bakgrunden av Nordiska rådets rekommendation om utarbetandet av en konvention om gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare har arbetet inom kulturavtalets organ koncentrerat sig på att finna lösningar på de formella problem som är ett hinder för ett ömsesidigt erkännande av klasslärarutbildningen i de nordiska länderna. Utredningsarbetet visar att det är möjligt - med enskilda ändringar i nationell lagstiftning - att godkänna klasslärarutbildningen i samtliga nordiska länder. På grundval av föreliggande underlag tas frågan upp i ministerrådet 1981.

2.6.4 *Ökat nordiskt samarbete kring utlandsskolor (rek nr 2/1980)*

Ministerrådet har under verksamhetsåret påbörjat behandlingen av Nordiska rådets rekommendation angående ökat samarbete kring de nordiska utlandsskolorna. Rådgivande kommittén för undervisning har föreslagit att man arbetar vidare på det bilaterala avtal angående utlandsskolorna som ingåtts mellan Norge och Sverige. I Finland förbereder man för närvarande ett lagförslag om upprättande av skolor utomlands, som kan göra det möjligt att ansluta sig till det norsk-svenska avtalet.

Härutöver bör de pedagogiska problemen vid ett samarbete kring utlandsskolorna närmare utredas. Ministerrådet väntas ta ställning till mera konkreta förslag i ärendet under 1981.

2.6.5 *Nordisk-engelsk skolterminologi*

Utarbetandet av en nordisk-engelsk skolterminologi har avslutats under verksamhetsåret. Terminologin innehåller de viktigaste skoltermerna på danska, finska, isländska, norska och svenska samt engelska.

Ordlistan innehåller huvudsakligen termer som berör grundskolan samt det gymnasiala stadiet. Som bilaga till ordlistan ingår en översikt över existerande utbildningslinjer, tillvalsmöjligheter osv i såväl grundskolan som på det gymnasiala stadiet. Ordlistan beräknas utkomma i årsskiftet 1980/81.

2.7 *Rådgivande kommittén för undervisning*

Rådgivande kommittén för undervisning (RKU) har under verksamhetsåret sammanträtt två gånger för behandling av ärenden inom det nordiska utbildningsområdet. Därutöver har RKU tillsatt undergrupper som behandlat bl a förslagen till ett intensivare samarbete på det pedagogiska FoU-området, samarbetet på yrkesutbildningsområdet samt yttrandet

över det nordiska kultursamarbetet under 1970-talet - den s k Bergendal-rapporten.

RKU ansluter sig i allt väsentligt till Bergendal-rapportens allmänna värderingar, men ställer sig tveksam till en del enskilda förslag. RKU betonar bl a betydelsen av samarbetets folkliga förankring och i anslutning till det betydelsen av stödordningar på utbildningsområdet som skulle möjliggöra mera personliga kontakter mellan de nordiska länderna.

Beträffande ansökningar till Nordiska kulturfonden har kommittén tagit ställning till projekt av mera principiell natur och med större ekonomisk omfattning.

2.8 Planeringen för de närmaste åren

Den specialisering som förekommer på olika områden av det pedagogiska forsknings- och utvecklingsarbetet såväl inom de enskilda länderna som i Norden som helhet talar för att samarbete och samverkan kan leda till såväl ökade kunskaper som mer rationell användning av personal- och övriga resurser.

Utredningen om möjligheterna till ett intensifierat nordiskt samarbete inom det pedagogiska FoU-området och de nationella prioriteringarna ger en god grund för det framtida utbildningssamarbetet. Strävan bör vara att i allt högre grad initiera till en diskussion på nordiskt plan mellan de nyskapande krafterna på skolans område.

Av de delområden som kommer att prägla det nordiska utbildningssamarbetet de närmaste åren kan nämnas frågor i anknytning till specialundervisningen på alla stadier, utvecklingsarbetet kring skollärdarfunktionen, läromedelsproduktionen samt diskussionen kring problematiken ungdoms-utbildning/arbetsliv.

Önskemål om permanenta stödordningar för olika aktiviteter på utbildningsområdet konstateras allt oftare. Det är i första hand fråga om stöd för att kunna utveckla lärar- och elevutbytet, gästlärarsystem osv i Norden. Samtidigt har de flesta lärarkategorier ambitioner att utveckla samarbetet på nordisk nivå. Sådan verksamhet förutsätter samnordiska medel.

Det nordiska vuxenutbildningssamarbetet uppfördes fr o m 1980 på den nordiska kulturbudgeten. Detta medger en mera strukturerad långtidsplanering samtidigt som en kontinuerlig verksamhet kan säkras bl a beträffande informationsutbyte och utbildning av vuxenutbildare. Ett centralt område under de närmaste åren kommer också i förättningen att vara utbildningen inom arbetslivet. Intressanta frågeställningar är här bl a förhållandet mellan de traditionella utbildningsmöjligheterna i kursform och den undervisning som ingår såsom en naturlig del i arbetslivssituationen.

Det nordiska utbildningssamarbetet inom kulturavtalets organ har under verksamhetsåret allt mera präglats av samarbetet med olika intresseorganisationer. Sälunda bedrivs arbetet för ökad språkförståelse i Norden i intim samverkan med Nordiska lärarens samorganisation (NLS) och de nordiska

modersmålslärarnas samorganisation (NORDSPRÅK). Det nordiska samarbetet på yrkesutbildningens och vuxenutbildningens område sker i nära samverkan med arbetsmarknadsmyndigheterna och arbetslivets organisationer.

Ministerrådet ser detta som en positiv utveckling och som en garanti för såväl bredd som nationell förankring i det nordiska utbildningssamarbetet.

3 Forskning

3.1 *Ansvarsfordelingen mellem kulturaftalens organer og de nationale forskningsråd (yttrande nr 5/1979)*

Den rådgivende komité for forskning (RKF) afgav i februar 1980 til Ministerrådet sin indstilling "Nordiske forskningsprojekter". Forslaget går i korthed ud på, at man bør søge at etablere en sammenholdt forskningsorganisation for det nordiske forskningssamarbejde på projektområdet: en forskningsorganisation, der dækker såvel grundforskning som målrettet grundforskning og anvendt forskning. Denne forskningsorganisation bør have et eget selvstændigt styre med repræsentanter såvel fra forskerkredse som fra samfundslivet, og den bør have et selvstændigt, begrænset sekretariat. Finansieringsprincipperne bør basere sig på delfinansiering mellem nordiske og nationale midler for at sikre kvalitet og sammenhæng med national forskningsprioritering. I den fagkyndige beredning af sagerne bør man ikke bygge et stort sagkyndigt beredningsorgan op, men man bør bygge på et samarbejde med allerede eksisterende nationale forskningsorganer, primært via disses nordiske samarbejdsorganisationer. Organisationen bør kunne tage selvstændige initiativer og også kunne behandle initiativer fra feltet, såvel fra forskere som fra samfundslivet. Det bør være muligt politisk at afsætte særlige midler til specielle prioritetsområder i en given periode.

RKF foreslår endvidere, at midler til støtte til forskningsprojekter o.l. trækkes ud fra såvel kulturbudgettet som det almene budget, for derefter sammen med et tilskud af nye midler at danne det økonomiske grundlag for den nye forskningsorganisation. RKF understreger, at man ikke i etableringsfasen bør finansiere det nye organ ved at overføre eksisterende nationale midler til forskningsråd o.l. til det nye organ. RKF foreslår som udgangspunkt, at organisationen etableres for en 4-årig forsøgsperiode med en samlet ramme på 60-70 mill. dkr. Man fremhæver, at den foreslåede organisation for at fungere nødvendigvis bør have væsentlige ressourcer til sin rådighed, og at andre organisationsformer bør overvejes, hvis ikke sådanne ressourcer kan stilles til rådighed.

Ministerrådet vedtog marts 1980 at oversende forslaget til videre behandling i EK/FORSK. Samtidig oversendtes forslaget til samarbejdsministrene.

RKF har endvidere foretaget en behovsinventering af, hvilke fællesnordiske projekter der er aktuelle for finansiering såfremt ressourcer kan stilles til rådighed.

RKF peger på fem hovedområder som velegnede for fællesnordiske forskningsprojekter:

- 1) Forskning omkring Nordens teknologiske og økonomiske vilkår
- 2) Forskning om arbejdsliv og uddannelse
- 3) Helseforskning
- 4) Forskning omkring kulturelle, sociale og politiske sammenhænge
- 5) Forskning om naturressourcer, energi og miljø

For hvert af hovedområderne er gengivet en længere række velegnede forskningsemner for samnordiske projekter.

Også dette forslag er sendt videre til behandling i EK/FORSK samt sendt til orientering til samarbejdsministrene.

3.2 Statsministrarnas uttalande om ökat nordiskt forskningsamarbete

En väsentlig del av arbetet 1980 inom forskningsområdet har gjorts i anslutning till det pågående utredningsarbetet med anledning av statsministrarnas uttalande om en undersökning av möjligheterna att öka det nordiska forskningsamarbetet. En redogörelse för detta arbete finns i kap. I i denna ministerrådsberättelse.

3.3 NORDINFO / SCANNET

NORDFORSK afsluttede i midten af 1979 sit engagement i informationsnettet SCANNET. For at opretholde informationsnettet, indtil endelig finansiering var afklaret, er dels NORDINFO dels nationale myndigheder trådt til i en fælles finansiering af en række omkostninger i forbindelse med SCANNET. Da denne store udgiftspost medvirker til at NORDINFOS regulære virksomhed på sigt lider nød, har NORDINFO i forbindelse med budgetforslaget for 1981 anmodet om en aktivitetsøgning til drift af SCANNET på 400.000 fmk. Dette er ikke blevet bevilget af Ministerrådet. Ministerrådet har nedsat et udvalg med observatører fra SCANNETS styrelse og fra NORDINFO, som skal have til opgave hurtigt at udrede mulighederne og behovene for fremover at opretholde et selvstændigt nordisk datanet til informationsforsyning. Endvidere har man bevilget NORDINFO 200.000 kr af Ministerrådets dispositionsmidler til drift af SCANNET i 1981, såfremt udvalget anbefaler at pengene kommer til udbetaling. Udvalget forventes at afslutte sit arbejde senest 1. februar 1981.

3.4 Undersøgelse af stipendiatvirksomheden under kulturbudgettet

I forbindelse med behandlingen af et udkast til statutter for Kollegiet for fysisk oceanografi indhentede sekretariatet en række nærmere oplysninger om hvilken praksis kollegiet fulgte ved besættelse af kollegiets stipendiatstillinger. Kollegiet råder over 5 helårsstipendier pr. år. Af de indhentede

oplysninger fremgik, at størsteparten af stipendiaterne i den registrerede periode havde fået et stipendium ved den institution, hvor de hadde aflagt eksamen og at yderst få stipendiater var fra et andet nordisk land. Det nordiske indslag i denne den væsentligste del af kollegiets virksomhed måtte således konstateres at have været yderst begrænset i de senere år. Med udgangspunkt heri foreslog RKF, at sekretariatet udarbejdede en samlet redegørelse for regler for og konkret udnyttelse af stipendiemidlerne på hele kulturbudgettet. Til sammenligning kan nævnes, at ca 33 af de faste stillinger under forskningsdelen af kulturbudgettet er stipendiatstillinger med varierende regler og at en væsentlig del af den øvrige virksomhed på forskningssiden også udgøres af stipendievirksomhed af mere kortvarig karakter. Sekretariatet er i færd med at udarbejde oplæg til den nævnte undersøgelse, som - dens størrelse og kompleksitet taget i betragtning - næppe kan forventes afsluttet førend i løbet af 1981.

Det videre arbejde med statutter for Kollegiet for fysisk oceanografi er stillet i bero indtil resultatet af stipendiatundersøgelsen foreligger.

3.5 Samarbeid om havforskning

Det nordiske samarbeidet om havforskning under kulturavtalen omfatter i dag områdene fysisk oceanografi og marinbiologi, som har fått opprettet egne vitenskaplige kollegier for sin virksomhet.

Et forslag om en utvidelse av samarbeidet gjennom opprettelsen av et kollegium for maringeologi har i en tid vært under behandling i ministerrådets organer. Saken ble sluttbehandlet i Embetsmannskomiteen høsten 1980, som på bakgrunn av uttalelser fra de naturvitenskapelige forskningsrådene i de nordiske land og den rådgivende komité for forskning ikke fant å kunne anbefale forslaget om en permanent nordisk forskningsinstitusjon innen maringeologi.

Komiteen understreket imidlertid maringeologiens forskningsmessige betydning og fant det ønskelig at spørsmålet om maringeologisk samarbeid i Norden blir nærmere vurdert med sikte på andre støtteformer, og at man herunder eventuelt undersøker mulighetene for en større koordinering av det nordiske havforskningssamarbeidet som helhet.

3.6 Nordisk laboratorium for termoluminiscens-datering

Et dansk forslag om et nordisk laboratorium for termoluminiscens-datering har i en tid vært til behandling i ministerrådets organer. Forslaget er reist på bakgrunn av de danske forskningsråds arkeometriprosjekt på forsøksanlegget i Risø, som har pågått siden 1977 og som har gitt positive resultater så langt.

Termoluminiscens er en relativt ny metode for måling av radioaktiv stråling, som anvendes innen arkeologi for å datere materiale som har vært utsatt for oppvarming, det gjelder keramikk, mur- og teglstein, ovnvegger osv.

Remissuttalelser i saken fra relevante museer og de humanistiske og naturvitenskapelige forskningsrådene i de nordiske land viser at det er faglig interesse for termoluminiscens-datering, men mange instanser understreker at metoden er for lite avklart med hensyn til behov og anvendbarhet i Norden som helhet, og at fortsatt forsøks- og utviklingsarbeid er nødvendig.

Saken ble behandlet høsten 1980, men man fant ikke å kunne ta stilling til forslaget på foreliggende grunnlag. Fornyet behandling forutsetter et utvidet forsøks- og analysearbeid, som også omfatter materiale fra de øvrige nordiske land.

4 Almenkulturel virksomhed

4.1 Virksomheden i 1980

I 1980 har det viktigste utrednings- og utviklingsarbeide omfattet samarbeide omkring børnekulturel virksomhed, samarbeide omkring virkningerne af massekulturindustrien, samarbeide på amatørmusikområdet og samarbeide omkring distributionen af nordiske film i Norden. Utredningerne har givet sig udtryk i forslag, som er blevet fremlagt i Ministerrådet. Ministerrådets beslutninger behandles hver for sig i de følgende afsnit.

4.2 Samarbejde mellem folkelige organisationer

Samarbejdet mellem de folkelige organisationer har siden Ministerrådets beretning for 1979 været indsat på en konsolidering af de etablerede støtteordninger for folkeoplysningssamarbejde og ungdomssamarbejde. Dette har bl.a. givet sig udtryk i udsendelse af mere information og et forbedret skemamateriale til organisationerne. Man har kunnet konstatere et voksende pres på støtteordningerne. I 1980 har støtteordningen for folkeoplysningssamarbejde blandt 46 ansøgninger med et ansøgt beløb på ca. dkr. 3 mill. kunnet imødekomme 21 ansøgninger med et bevilget beløb på dkr. 1.800.000 og støtteordningen for ungdomssamarbejde blandt 159 ansøgninger med et ansøgt beløb på ca. dkr. 7,4 mill. kunnet imødekomme 77 ansøgninger med et bevilget beløb på dkr. 1.693.000. Sidstnævnte uddeling fordeler sig med dkr. 508.000 som organisationsstøtte til 15 organisationer og dkr. 1.185.000 til 62 samarbejdsprojekter. De to støtteordninger rådede i 1980 over henholdsvis dkr. 1,1 mill. og dkr. 1,7 mill.

Med udgangspunkt i en rekommandation fra Nordisk Råd om nordisk idrætssamarbejde (*rek.nr. 16/1975*) er der i 1979 og 1980 gennemført en forsøgsvirksomhed med fordeling af støtte til idrætsudveksling i Norden. I perioden er der i 1979 fordelt dkr. 100.000 til 25 projekter og i 1980 dkr. 250.000 til 61 projekter. Forsøgsvirksomheden har haft til formål at stimulere et udvidet idrætssamarbejde mellem Vestnorden (Island, Grønland og Færøerne) og det øvrige Norden. Støtten er i første række givet med henblik på at nedbringe de frivillige idrætsorganisationers rejseudgifter i

forbindelse med nordiske idrætsarrangementer, lejrophold, kurser, møder o.s.v.

Støtteordningen er efter forsøgsvirksomhedens gennemførelse blevet optaget som en permanent støtteordning på kulturbudgettet fra 1981 med et rådighedsbeløb på dkr. 300.000. Dette beløb vil indtil videre blive fordelt i overensstemmelse med de regler, der gælder for støtteordningen i forsøgsperioden. Ministerrådet overvejer, om støtte til idrætssamarbejde, der har berøring med Nordkalotten og Svalbard, vil kunne indgå i støtteordningen.

4.3 Etniske og sproglige minoriteter

Arbejdet med de etniske og sproglige minoriteter i Norden bygger på det grundlæggende princip, at minoriteterne bør få mulighed for på eget grundlag at udvikle deres egne kulturer, sideløbende med at de får støtte til på lige fod at indgå i det nordiske samarbejde.

Med udgangspunkt heri og til virkeliggørelse af Nordisk Råds rekommandation om udvikling af det samiske kulturliv (*rek.nr. 15/1976*) har Ministerrådet i forsøgsperioden 1979-1981 etableret en særlig støtteordning for fordeling af støtte til enkeltstående, mindre samiske kulturaktiviteter. Til finansiering heraf har man afsat en rådighedsbevilling der for 1979 var dkr. 100.000, for 1980 var dkr. 125.000 og for 1981 vil være dkr. 150.000. Rådighedsbevillingen er hidtil blevet fordelt af Nordisk Sameråd.

Det har i forbindelse hermed været en forudsætning, at et arbejde med udarbejdelse af en plan for en mere langsigtet udvikling af det samiske kulturliv skulle iværksættes. Ministerrådet har i foråret 1980 nedsat en hurtigtarbejdende udredning, der i begyndelsen af 1981 skal fremlægge en plan for Ministerrådets engagement i den langsigtede udvikling af det samiske kulturliv. Denne plan påregnes i øvrigt at blive behandlet i Ministerrådet samtidig med behandlingen af en rapport om virksomheden ved Nordiskt Samiskt Institut i den første 5-års periode.

I forbindelse med udredningen gennemføres kontaktmøder m.h.p. en samordning og konkretisering af foreliggende planer om udvikling af nye samiske kulturaktiviteter.

I forbindelse med det igangværende arbejde med evaluering af støtteordningen for udgivelse af nabolandslitteratur arbejdes der specielt med spørgsmålet om udgivelse af litteratur i de små sprogsamfund, herunder især litteratur på Grønland og Færøerne og i det samiske sprogområde (jfr. *rek.nr. 20/1973*). Problemerne ved bogudgivelse i de små sprogsamfund varierer fra område til område, og som følge heraf har udvalget for støtteordningen for udgivelse af nabolandslitteratur tidligere specielt studeret problemer i tilknytning til bogudgivelse i det samiske sprogområde, og man påregner i 1981 tilsvarende at studere problemer i forbindelse med bogudgivelse i Grønland.

4.4 Samarbejde om børnekulturelle aktiviteter (rek.nr. 20/1979)

Arbejdet med børnekulturelle aktiviteter har bygget på det s.k. "udvidede" kulturbegreb, der ikke afgrænser kultur til kunstnerisk virksomhed alene. Kulturel virksomhed kan ses som en del af den samfundsmæssige virkelighed, og børns dagligdag blir derfor en væsentlig side af interesseområdet for børnekulturelle aktiviteter.

For at stimulere til nye børnekulturelle aktiviteter i de nordiske lande i øvrigt har Kultursekretariatet siden 1979 påbegyndt udgivelsen af en skriftserie om børn og kultur i Norden. I skriftserien er hidtil udkommet hæfter om

- Børn og litteratur i Norden
- Børn og film i Norden
- Børn og museer i Norden.

Der er herudover i øjeblikket under forberedelse hæfter om

- Børneteater i Norden
- Børn og billedkunst i Norden.

Hæfterne i skriftserien skal både være erfaringsopsamlende, idégivende og registrerende. Hæfterne trykkes i et oplag på mellem 15.000 og 20.000 eks. De distribueres til de vigtigste kulturinstitutioner og til aktivt interesserede i de nordiske lande.

Ministerrådet har truffet beslutning om - efter prøvning hos relevante instanser indenfor det nordiske kultursamarbejde - at iværksætte en konkret projektvirksomhed på det børnekulturelle område. Der er i 1980 afsat dkr. 250 000 hertil.

4.5 Kulturindustrien i Norden (rek.nr. 16/1977)

Som meddelt i Ministerrådets beretning for 1979 har en interdepartemental arbejdsgruppe udarbejdet en rapport om kulturindustrien i Norden. Denne rapport blev udsendt på remiss. På grundlag heraf har Ministerrådet givet Kultursekretariatet ansvaret for at videreføre arbejdet omkring massekulturindustriens påvirkning af kulturlivet. Man har afsat dkr. 80 000 til forberedelse af seminarvirksomhed på området.

Kultursekretariatet har i forlængelse heraf iværksat et arbejde omkring udvikling af en nordisk kulturstatistik. En første kortlægning af den foreliggende nordiske og nationale kulturstatistik er gennemført i samarbejde med Nordisk Statistisk Sekretariat. Dette arbejde vil blive videreført med henblik på en øget harmonisering og effektivisering af kulturstatistikken. Det er tanken, at arbejdet skal ske i nøje sammenhæng med den planlagte seminarvirksomhed om massekulturindustrien.

4.6 Samarbejde mellem amatørorganisationer

I forbindelse med iværksættelsen af en forsøgsvirksomhed på teaterområdet blev der iværksat en forsøgsvirksomhed for perioden 1978 - 1980 med støtte til samarbejde mellem amatørteaterorganisationer i de nordiske

lande. Støtte til virksomheden blev givet med dkr. 210.000 i 1978, dkr. 250.000 i 1979 og dkr. 275.000 i 1980. Fr.o.m. 1980 er støtten til det nordiske amatørteatersamarbejde optaget på det nordiske kulturbudget. Der gennemføres i øjeblikket en evaluering af den hidtil gennemførte virksomhed med henblik på overvejelser omkring omfanget af støtten til det nordiske amatørteatersamarbejde i de kommende år.

Amatørmusikken, som i en årrække har fået projektstøtte fra Nordisk Kulturfond, vil fra og med 1980 blive afprøvet indenfor rammerne af en særlig treårig forsøgsvirksomhed. For at effektivisere samarbejdet mellem de nordiske amatørmusikorganisationer er der blevet dannet en samarbejdsorganisation, SAMNAM (Samarbejdsrådet for Nordisk Amatørmusik). SAMNAM skal en gang om året indsende en prioriteret oversigt over projekter, man ønsker finansieret. Ministerrådet har med henblik på finansieringen afsat dkr. 300.000 til virksomheden i 1981.

4.7 Kulturformidling

På museumsområdet er der over en årrække gennemført et udstillings-samarbejde på Nordkalotten med støtte fra Ministerrådet. Der foregår i øjeblikket overvejelser om en mere permanent finansiering af denne virksomhed gennem optagelse på det nordiske kulturbudget. Samtidig hermed er der skabt planer om etablering af et tilsvarende udstillingssamarbejde i det nordatlantiske område.

På biblioteksområdet har Ministerrådet på foranledning af Nordisk Råds rekommandation (*rek.nr. 15/1979*) nedsat en hurtigtarbejdende udredning om kortlægning af mulighederne for en nordisk kursusvirksomhed på biblioteksområdet. Denne udredning skal fremlægge forslag til en konkret kursusvirksomhed fr.o.m. 1981.

4.8 Kunstnerisk virksomhed

Gennem etableringen af Nordisk Kunstcentrum er der skabt grundlag for en mere systematisk virksomhed på billedkunstområdet. Siden starten i 1978 er udstillingsvirksomheden blevet etableret, og indretningen af centerets lokaler skrider frem efter planerne. I planerne for Nordisk Kunstcentrum indgår som et integreret led etablering af gæsteatelierer ved centeret i Helsingfors og etablering af et gæsteateliernet på udvalgte steder i Norden.

Evalueringen af forsøgsvirksomheden for distribution af almenoplysende udstillinger er nu afsluttet. Spørgsmålet om etablering af et mere permanent distributionssystem udredes i øjeblikket indenfor kulturaftalens organer.

Med etableringen af en forsøgsvirksomhed for det nordiske teatersamarbejde i 1978 blev der skabt grundlag for en helhedsudvikling af det nordiske teatersamarbejde. Forsøgsvirksomheden, der omfatter henholdsvis kursusvirksomhed og gæstespilsvirksomhed, løber frem t.o.m. udgangen af

1981. En evaluering af forsøgsvirksomheden er dog allerede ved at blive iværksat med henblik på en behandling af spørgsmålet om et mere permanent teatersamarbejde i løbet af 1981.

På filmområdet er der sideløbende med den eksisterende kursusvirksomhed for filmarbejdere på foranledning af Nordisk Råds rekommandation (*rek.nr. 18/1977*) blevet iværksat overvejelser om mulighederne for en øget distribution af film mellem de nordiske lande. Overvejelserne er sket indenfor en arbejdsgruppe med repræsentanter for de nationale myndigheder og for de nordiske landes filminstitutioner.

Evalueringen af støtteordningen for udgivelse af nordisk nabolandslitteratur er netop afsluttet. Støtteordningen vil blive vurderet i sammenhæng med spørgsmålet om bogudgivelse i de små sprogsamfund og i sammenhæng med spørgsmålet om etablering af et nordisk bogmarked, begge spørgsmål, der er blevet aktualiseret gennem Nordisk Råds rekommandationer (*rek.nr. 20/1973 og 5/1980*).

Sideløbende hermed er der iværksat overvejelser om en revision af statutterne for Nordisk Råds litteraturpris, primært med henblik på en bedre koordinering mellem nomineringerne af forfattere til litteraturprisen og støtteuddelingen for udgivelse af nordisk nabolandslitteratur. Statutternes udformning er i 1979 og 1980 blevet behandlet i et samarbejde mellem Ministerrådet og Nordisk Råds kulturudvalg. Dette samråd er endnu ikke helt afsluttet.

4.9 Nordens Hus på Færøerne

I overensstemmelse med den tidligere angivne tidsplan blev det nordiske kulturhusbyggeri på Færøerne åbent udliciteret i de nordiske lande i marts 1980. Ved licitationsfristens udløb medio maj indkom til de ni forskellige entrepriser over 100 tilbud. Ved den omfattende licitation blev dette nordiske kulturprojekt velkendt i kredse, som ellers ikke professionelt står det daglige kultursamarbejde umiddelbart nær, og interessen for dette projekt blandt nordiske entreprenører kunne ses at være større end den, der vanligvis bliver et lignende nationalt projekt til del. De efterfølgende drøftelser tydede dertil på, at en sådan nordisk licitation i offentlig regie, for hvilken der ikke er større tradition og erfaring, på grundlag af tilsyneladende overensstemmelser mellem byggemiljøerne i de forskellige lande ikke voldte nogen vanskelighed, endskønt der ikke for en sådan licitation findes særlige regler, men ét lands vedtægter knyttes sammen med et andet lands tekniske regelsæt.

De indkomne tilbud, som tilsvarede de grundliggende forudsætninger, har dannet grundlag for en sammenstilling af entreprenører fra forskellige nordiske lande. Herved kom ca. 75% af licitationsmassen til at tilfalde færøske entreprenører. Licitationstilbudene dannede grundlag for det endelige byggebudget, som Ministerrådet og Færøernes landsstyre accepterede i slutningen af august. Byggestart fandt herefter sted 15. september, og byggetiden påregnes at blive 26 måneder.

Styringsgruppen for projektet har endvidere, for de midler der er afsat til virksomheden, igangsat drøftelser mellem færøske og nordiske kulturinstitutioner og udvalg, således at virksomheden, når institutionen åbnes, ikke vil stå på uforberedt grundlag. I forbindelse med byggestarten påbegyndtes også nogle nordiske kultur- og forskningsarrangementer på Færøerne.

4.10 Nordisk kulturmanifestation i USA 1982

Under senere år har man från federala regeringens sida i USA i ökad utsträckning satsat på att göra andra länders kulturliv känt för den amerikanska befolkningen. Detta har bl a tagit sig uttryck i bidrag till presentation av olika länders kulturliv i form av utställningar och symposier. Under 1980 presenterade man Belgien genom ett program kallat "Belgium Today". På samma sätt har under tidigare år presenterats Canada, Mexico och Japan.

Under 1978 och början av 1979 fördes informella samtal mellan de organ i USA, som ger anslag till dessa presentationer och de nordiska ländernas ambassader i Washington om att presentera de fem nordiska länderna under rubriken "Scandinavia Today". Dessa kontakter handlades i respektive land av de departement/myndigheter som ansvarar för utlandsinformationen och kulturmanifestationer utomlands. Inom dessa var man enig om att detta var ett gott tillfälle att presentera Norden och nordiskt samarbete för amerikansk publik. I arbetet med att utarbeta ett program för en sådan presentation kom man under hösten 1979 fram till att detta skulle få en sådan omfattning, att man borde föra in projektet under kulturavtalets organ. Genom beslut i ministerrådet i januari 1980 underställdes den ledningsgrupp som hittills haft ansvaret för projektet kulturavtalets organ och den till projektet knutna personalen överfördes till kultursekretariatet, som fick sekretariatsansvaret för projektet.

Ministerrådet beslöt den 1 april 1980 att planeringen av projektet skulle ske inom en budgetram på 6 milj. dkr och konteras på ministerrådets dispositionsmedel. Förutsättningen för denna ram är dock att motsvarande belopp ställs till disposition från amerikansk sida. Finansieringen av den amerikanska delen sker dels genom federala medel från de sk National Endowments for the Arts (NEA) respektive for the Humanities (NEH), dels genom att privata medel insamlas genom American Scandinavian Foundation (ASF), som är den direkta samarbetspartnern i USA.

I det programarbete som f n sker räknar man med att presentera fem utställningar (modern konst, sekelskifteskonst, design, foto, grafik och textil) i fem stora städer (New York, Washington, Houston, Minneapolis och Seattle). Vidare planeras symposier och seminarier om aktuella kulturella och andra ämnen, bl a arkitektur. Utöver att delta i det nordiska programmet kommer varje land att komplettera med nationella aktiviteter.

I oktober 1980 sammanträdde den nordiska ledningsgruppen med företrädare för ASF, NEA och NEH samt de nordiska ländernas ambassader i

Washington. Vid detta möte fastställdes basprogrammet och konstaterades att de nordiska åtagandena för projektets genomförande kan hållas inom den ovan angivna budgetramen 6 milj.dkr. Härefter vidtar det konkreta förberedelsearbetet med de olika delprojekten. För varje utställning (motsv.) kommer det att finnas en ansvarig arrangör (kommissarie) som bistås av en referensgrupp bestående av nordiska experter.

4.11 Nordiskt radio- och TV-samarbete (rek.nr 15/1973 och nr 13/1975)

I början av augusti offentliggjorde kultursekretariatet en sammanställning av de drygt 250 remissvar som inkommit ang. utredningen om nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit. En sammanställning av remissyttrandena har fogats som bilaga till meddelandet om *rek. nr 15/1973*.

Mot bakgrund av Nordiska rådets rekommendationer, ministerrådets utredningar och remissinstansernas yttrande fattade ministerrådet i november 1980 beslut om att till Nordiska rådets session 1981 lägga fram ett förslag om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete (*Sak B 31/k*). I förslaget konstateras att en nordisk programspridning skulle främja intresset för och kunskaperna om de nordiska grannländerna. Med utnyttjande av direkt-sändande satelliter skulle nordisk programspridning även kunna ge värdefulla alternativa möjligheter i en situation då andra länders radio- och TV-program i ökad omfattning sänds över land-och språkgränserna.

Förslaget innebär även att förhandlingar bör upptas för att lösa en rad frågor som bl a berör antalet kanaler och deras fördelning, reklamen, översättningsnivån samt utgifternas fördelning. Vidare skall beslutsunderlaget kompletteras med en belysning av de industripolitiska förutsättningarna för och konsekvenserna av ett nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit. Ett slutligt ställningstagande till Nordsat i ministerrådet bör kunna tas före utgången av 1981. Härutöver avser ministerrådet att utarbeta förslag till komplettering av det nordiska kulturavtalet så att det markerar samtliga länders vilja till ökat samarbete på medieområdet, oavsett teknik.

4.12 Ökat ungdomsresande i Norden

Vid 1975 års session antogs en rekommendation i Nordiska rådet (*rek.nr 3/1975*) om åtgärder för ökat ungdomsresande i Norden. (Turistfrågor i övrigt behandlas i särskilt kapitel i ministerrådets berättelse.) Man förordade ett tidsbegränsat universalkort för ungdomar. Kortet skulle gälla på alla transportmedel i Norden till lands och till sjöss. Man borde också överväga möjligheterna att låta denna biljett även gälla för flygtransport, särskilt med tanke på förbindelserna mellan Grönland, Island och Färöarna å ena sidan och övriga Norden å andra sidan.

I januari 1979 infördes som en tvåårig försöksordning en s k Nordturistbiljett, som gäller på samtliga järnvägsförbindelser och vissa färjeförbindelser i Norden. Biljetten gäller för 21 dagar och kostar 650 skr (motsv.). Barn upp till 12 år får 50 % rabatt. Under det första året såldes totalt ca 13.000 biljetter i hela Norden.

Denna Nordturistbiljett har således inte någon särskild inriktning på resandekategorin ungdomar. Prismässigt är den inte heller särskilt attraktiv för ungdomar. En sådan särskild satsning på ungdomar finns emellertid för hela Västeuropa i form av det s k Interrailkortet, som tillkommit på initiativ av den europeiska järnvägsfederationen. Interrailkortet berättigar till ett obegränsat antal resor under 30 dagar utanför det egna landet, däribland Norden utom Island. Kortet kostar 820 skr (motsv) och gäller för personer under 26 års ålder.

Som jämförelse med de ovan nämnda försäljningssiffrorna för Nordturistbiljetten kan nämnas att svenska Statens Järnvägar 1979 sålde närmare 30 milj resor och att det totalt i hela Norden under samma år såldes över 70.000 Interrailkort.

Om möjligheterna till ungdomars resande i Norden underlättas, skulle positiva effekter i form av ökad kunskap om grannlänternas folk och deras språk och kulturer kunna uppnås. Underhandskontakter pågår med i första hand de nordiska statsbanorna, de nordiska turistorganisationerna och folkrörelsernas reseorganisationer om möjligheterna till särskilda ungdomsrabatter och kollektiva researrangemang för ungdom och för barnfamiljer samt om behovet av särskilda informationsinsatser angående resmål för ungdom i Norden.

Kapitel XIII

Samarbejdet på lovgivningsområdet

Juridisk udvalg gav i sin betænkning over C1/1978 udtryk for tilfredshed med den form, hvori Ministerrådet på baggrund af den senere afskrevne *rek.nr.1/1974* om nordisk lovgivningssamarbejde nu præsenterede det årlige lovgivningsprogram til Nordisk Råds session.

Ministerrådet har siden da i forståelse med juridisk udvalg arbejdet videre på grundlag heraf, idet man løbende har justeret programmet under hensyntagen til de opnåede resultater og optaget nye samarbejdsområder og præciseret målsætningerne i overensstemmelse med den skete udvikling og i lyset af de drøftelser, der har været ført med juridisk udvalg, i første række på de årlige fællesmøder mellem justitsministrene og udvalget. Ministerrådet har således også i de årlige beretninger indarbejdet og kommenteret de udtalelser, som Nordisk Råd i forbindelse med sessionerne har vedtaget om de enkelte punkter i lovgivningsprogrammet, således at beretningen har kunnet give et realistisk billede såvel af målsætningerne som af det samarbejde, som løbende foregår ikke blot inden for Ministerrådet men også mellem Ministerrådet og Nordisk Råds parlamentariske organer.

I sin betænkning over beretningen til 28. session i 1980 gav juridisk udvalg udtryk for, at Ministerrådets arbejde med gennemførelsen af lovgivningsprogrammet ikke blot har været præget af en hensyntagen til den mere generelle bedømmelse, som juridisk udvalg udtrykte forud for sidste session. Også juridisk udvalgs synspunkter af mere konkret karakter har indtaget en mere central placering end man tidligere har kunnet spore. Juridisk udvalg har fortsat synspunkter, der ikke er ganske sammenfaldende med Ministerrådets, men forskellene i vurderingerne er mindre, end man har givet udtryk for vedrørende tidligere ministerrådsberetninger.

Ministerrådet er enig med juridisk udvalg i denne vurdering og vil gerne tilføje, at der i de tilfælde, hvor der består en sådan forskel i vurderingerne, typisk er tale om et forskelligt syn på midlerne. Hvad angår målsætningerne håber Ministerrådet, at det af det program, der hermed fremlægges, med tilstrækkelig tydelighed fremgår, at Ministerrådet ligesom juridisk udvalg generelt stræber mod at fastholde og så vidt muligt intensivere det nordiske samarbejde, således at det forbliver levende og løbende tilpasset de behov, som udviklingen i de nordiske lande fremkalder.

Ministerrådet har ligesom sidste år ved udformningen af beretningen søgt at efterkomme et ønske fra juridisk udvalg om at undgå henvisninger til fremstillingen i tidligere års beretninger i det omfang, hvor det er skønnet muligt uden at komme i modstrid med bestræbelserne for at begrænse omfanget af beretningen.

Lovgivningsprogrammet har ligget til grund for forhandlingerne mellem de nordiske justitsministre og juridisk udvalg på fællesmødet i november 1980.

1 Person-, familie- og arveret

1.1 Ægteskabsret

I *rekommendation nr. 22/1973* henstillede Nordisk Råd, at regeringerne skulle tilstræbe en udbygning af den ensartede nordiske ægteskabslovgivning og undersøge mulighederne for en fælles tilfredsstillende løsning.

a. Indgåelse og opløsning af ægteskab

I Sverige trådte en lovændring i kraft i 1974. I Danmark afgav ægteskabsudvalget i 1973 betænkninger om indgåelse af ægteskab og om opløsning af ægteskab. I Finland overvejes det at nedsætte en kommission for at udarbejde et forslag til ændring af ægteskabslovens bestemmelser om indgåelse og opløsning af ægteskab. Det norske ægteskabsudvalg er ikke fremkommet med noget lovforslag på dette område.

Det synes fortsat ikke for tiden aktuelt at søge at opnå ensartede nordiske regler om indgåelse og opløsning af ægteskab.

Ministerrådet mener stadig, at arbejdet med at revidere den nordiske ægteskabskonvention bør vente, indtil resultatet af udvalgsarbejdet i de forskellige lande nærmere er afklaret.

b. Ægtefællers formueforhold

Ægteskabskomiteerne i de nordiske lande behandler også spørgsmålet om ægtefællers formueforhold. Det danske udvalg afgav betænkning i 1974. I Finland blev der afgivet en betænkning i 1976, der har været remissbehandlet. Spørgsmålet om ægteskabets økonomiske retsvirkninger er senere blevet drøftet mellem ægteskabskomiteerne og repræsentanter for justitsministerierne, og senest har der været afholdt et møde mellem medlemmerne i de nordiske lovforberedelsesorganer i Oslo i februar 1980. I Finland nedsattes i foråret 1980 en arbejdsgruppe med den opgave at forberede en ændring af lovgivningen om ægtefællers formueforhold.

Udvalgsarbejdet er endnu ikke afsluttet, og det er ikke muligt at angive, hvornår der er grundlag for at fremsætte lovforslag.

På Nordisk Råds 27. session og påny på 28. session fremhævede Rådet, at en tilfredsstillende nordisk løsning bør prioriteres højt. Rådet tog Ministerrådets oplysninger til efterretning og understregede sin tidligere anmodning om, at Ministerrådet i det omfang, der er behov derfor, tager det nødvendige initiativ til at koordinere arbejdet med forberedelse af en ny lovgivning, så at både forslagene og tidspunkterne for deres fremsættelse så vidt muligt stemmer overens.

Ministerrådet er fortsat opmærksomt herpå.

1.2 Samliv mellem ugifte

Juridisk Udvalg har tidligere anmodet Ministerrådet om at prioritere samarbejdet om de retlige og økonomiske problemer i forbindelse med personer, der lever sammen uden at være gift, og om at sikre den nødvendige koordination (jfr. også udtalelse nr. 1, punkt 2, fra den 25. session). Ministerrådet har tidligere meddelt, at problemerne omkring faktisk samlevende undersøges i de nordiske ægteskabskomiteer for så vidt angår problemer af samme art som dem, der kan opstå i et ægteskab.

En stor del af de problemer, der opstår i forbindelse med samliv mellem ugifte, hører imidlertid ikke naturligt ind under ægteskabsretten, men bør bedømmes særskilt, f.eks. inden for rammerne af sociallovgivningen. I udtalelse nr.10, punkt 2, over C1/1978 har Nordisk Råd udtalt, at man anser det for at være en tilfredsstillende løsning på spørgsmålet om koordinering af arbejdet om ugifte samlevende, at der finder regelmæssige diskussioner sted mellem de nordiske ægteskabskomiteer. Nordisk Råd går også ud fra, at Ministerrådet, hvis der er behov derfor, i lighed med, hvad der gælder for ægteskabets økonomiske retsvirkninger, tager det nødvendige initiativ til at koordinere arbejdet med den nye lovgivning. Rådet har endvidere anmodet Ministerrådet om at fremme arbejdet med at skabe grundlag for gennemførelse af ensartede retsregler på det økonomiske område. På 28. session i 1980 gentog Rådet denne opfordring.

I den finske udvalgsbetænkning, som blev afgivet i 1976, har man ikke behandlet spørgsmål om ugifte samlevende. Nogle af disse spørgsmål skal behandles i forbindelse med bl.a. revision af formynderskabsloven. I Danmark, Norge og Sverige behandles disse spørgsmål af ægteskabskomiteerne. Den svenske komité har publiceret en rapport om emnet (SOU 1978:55): Att sambo och gifte sig. Det norske ægteskabsudvalg har i efteråret 1980 afgivet en betænkning om "Samliv uten vigsel" (NOU 1980:50). Det danske ægteskabsudvalg forventer i efteråret 1980 at afgive en betænkning om emnet: Samliv uden ægteskab.

I lighed med juridisk udvalg ønsker Ministerrådet, at der i videst muligt omfang i de nordiske lande tilvejebringes ensartede regler for ugifte samlevende. Arbejdet i de nordiske komiteer på familierettens område er hidtil sket parallelt og med regelmæssige møder mellem komiteerne og repræsentanter for ministerierne. I foråret 1980 har komiteerne besluttet, at deres synspunkter er samordnet så vidt det er muligt, og at fortsatte nordiske drøftelser herefter mest hensigtsmæssigt sker på departementsplan. Ministerrådet finder ikke behov for på nuværende tidspunkt at tage initiativ til yderligere koordinering.

1.3 Faderskab og forældremyndighed

Det nordiske samarbejde vedrørende revision af bestemmelserne om faderskab indledtes i 1950. Samarbejdet resulterede i lovgivning i Norge i

1956, i Danmark i 1960 og i Sverige i 1969. I Finland revideredes lovgivningen om børns retlige stilling i 1975.

I Island afgav familieretsudvalget en betænkning, og forslag til børnelov har været forelagt altinget. Lovforslaget, som ikke er blevet vedtaget, blev revideret i 1978 og vil muligvis atter blive revideret. Lovforslaget ligger i hovedpunkter på linie med den skandinaviske lovgivning, især den danske børnelov.

I Finland gennemførtes i foråret 1980 en ændring af loven om faderskab. Faderskabsformodningen blev ændret således, at hvis barnet er født efter ægteskabets opløsning på et sådant tidspunkt, at det kan være blevet avlet under ægteskabet, anses ægtemanden kun for at være barnets fader, hvis ægteskabet er blevet opløst på grund af ægtemandens død. Yderligere blev loven ændret således, at ægtemandens faderskab skal kunne ophæves også ved anerkendelse.

I Sverige er bestemmelserne om faderskab blevet ændret i 1977. Bl.a. ændredes reglerne om fastsættelse af faderskab til børn født af en fraskilt mor, og der indførtes en forenklet behandling af spørgsmål om ophævelse af faderskab til børn født af gifte forældre gennem anerkendelse af faderskabet fra tredjemand. Endvidere afskaffedes betegnelserne barn i og barn uden for ægteskab. I 1977 gennemførtes i Sverige også nye regler om forældremyndighed. Ændringerne medfører bl.a., at forældres fælles forældremyndighed over børnene ikke behøver at ophøre ved skilsmisse. Domstolen kan, hvis forældrene er enige om det, og det ikke åbenbart strider mod børnenes tarv, bestemme, at forældremyndigheden også efter skilsmissen skal udøves af forældrene i fællesskab. Under samme betingelser kan også forældre, som ikke er eller har været gift med hinanden, få fælles forældremyndighed over børnene, uanset om de bor sammen. Hvis den fælles forældremyndighed ikke fungerer, kan hver af forældrene begære forældremyndigheden opløst ved dom. I så fald skal domstolen bestemme, hvem der skal have forældremyndigheden. For tiden foregår i Sverige en gennemgang af hele lovgivningen om forældremyndighed, samkvemsret og overførsel af forældremyndighed. En betænkning (SOU 1979:63) om forældreansvar m.m. er i oktober 1979 afgivet af udredningen om barnens rätt.

I Norge har børnelovsudvalget afgivet betænkning i 1977. På grundlag af denne betænkning og indkomne høringsudtalelser er der i juni 1980 fremsat proposition om lov om børn og forældre. Der foreslås en fælles lov for børn i og uden for ægteskab, og disse betegnelser afskaffes. Ægtemanden skal fortsat uden videre anses som fader, hvis ægteskabet består ved fødslen. Dersom ægtefællerne er skilt på dette tidspunkt, må faderskabet fastslås eller anerkendes. Fremgangsmåden ved anerkendelse af faderskab foreslås noget forenklet. Reglerne om forældremyndighed - forældreansvar - foreslås ændret bl.a. således, at forældrene efter separation og skilsmisse har forældreansvaret sammen, når ikke andet bliver fastsat. Reglen om moder-

ens fortrinsret til småbørn er foreslået fjernet. Forældre, som ikke er gift, skal kunne få forældreansvaret sammen ved at give en meddelelse herom til folkeregistret.

I Danmark er der i 1978 gennemført en ændring af myndighedsloven. Ændringen medfører, at faderen til et barn uden for ægteskab ved dom kan få forældremyndigheden over barnet, hvis det er nødvendigt under særligt hensyn til barnets tarv. Ægteskabsudvalget vil i en betænkning, der afgives i efteråret 1980 redegøre for udvalgets endelige stillingtagen til spørgsmålet om faderens retsstilling til børn uden for ægteskab.

I Finland forberedes en ændring af formynderskabsloven med sigte på bl.a. at muliggøre, at begge ægtefæller efter en skilsmisse kan fortsætte med at være formyndere. I denne sammenhæng skal man også bedømme formynderskabet i tilfælde, hvor forældrene lever sammen uden at være gift.

Ministerrådet er opmærksomt på, at Nordisk Råd i udtalelse nr.2 over C1/1980 opfordrede Rådet til at overveje, om der er behov for ændrede regler om forældremyndighed. Rådet henviste herved til antal børn, der fødes af mødre, der ikke lever i ægteskab.

Siden 1976 har der fundet nordiske overvejelser sted om anerkendelse af faderskabsafgørelser, som er truffet i et andet nordisk land. Der er enighed om udformningen af en nordisk lovgivning, og ensartede love er nu vedtaget i Danmark, Finland og Sverige. I Norge vil spørgsmålet eventuelt blive reguleret ved administrative forskrifter fastsat med hjemmel i den kommende børnelov.

Ministerrådets bestræbelser ligger således på linie med Nordisk Råds udtalelse nr.2 om disse spørgsmål på 27. session.

1.4 Myndighedslovgivningen

Nordisk Råd har i sin udtalelse nr.10, punkt 3, over C1/1978 anmodet Ministerrådet om at undersøge mulighederne for at gennemføre samme myndighedsalder i de nordiske lande, jfr. også udtalelse nr.3 over C1/1979 på 27. session.

En nedsættelse af myndighedsalderen til 18 år er gennemført i Sverige i 1974, i Danmark og Finland i 1976 og i Island og Norge i 1979.

Spørgsmålet om forvaltning af umyndiges midler har været overvejet i Finland, Norge og Sverige.

På grundlag af dette arbejde er der gennemført lovændringer i Norge i 1972 og i Sverige i 1976. I Sverige ændredes samtidig bestemmelserne om umyndiggørelse og bestemmelserne om beskikkelse af værge ('god man'). I Finland blev et komitéforslag afgivet i 1971, og et revideret forslag blev færdigt i 1975. Derefter er lovforberedelsen foregået i justitsministeriet.

1.5 Adoption

I 1970-72 gennemførtes i Danmark og Sverige efter nordiske departementsforhandlinger ændringer i adoptionslovgivningen. I Danmark er der også i 1976 foretaget visse organisatoriske ændringer, efter at mødrehjælpsinstitutionerne blev nedlagt. I Danmark overvejer adoptionsudvalget fortsat de særlige problemer, der er forbundet med adoption af udenlandske børn, herunder spørgsmålet om adoptionsformidling og annoncering. I Finland trådte en ny lov om adoption i kraft den 1. januar 1980. Lovens hovedformål er at give adoptivbørn samme retsstilling som andre børn og at forbedre barnets retsbeskyttelse i forbindelse med adoptionen. Endvidere har man gennemført obligatorisk adoptionsrådgivning og forbud mod formidling af adoption gennem annoncering eller på anden offentlig måde. I Norge er der i 1980 vedtaget ændringer i adoptionsloven vedrørende internationale adoptioner. I Sverige har man i 1979 vedtaget en lov om international adoptionshjælp. Efter loven kan en sådan hjælp principielt kun ydes af ideelle sammenslutninger, som er autoriserede. I Sverige har man endvidere i justitiedepartementet udarbejdet et forslag, som bl.a. indebærer, at en adoption skal kunne gennemføres uden samtykke af den, der skal adopteres, hvis denne er forhindret i at give samtykke på grund af sindssygdom, åndssvaghed eller psykisk abnormitet af anden art. En proposition ventes ved årsskiftet 1980/81. I Island blev en ændring af adoptionsloven gennemført i 1978. Dette foregik på grundlag af det nordiske lovgivningssamarbejde.

Danmark, Norge og Sverige har ratificeret Europarådskonventionen om adoption fra 1967.

1.6 Arvelovgivningen

Der er for tiden ingen aftale om lovsamarbejde på arverettens område. De svenske familieretssagkyndiges opgave omfatter også visse spørgsmål af arveretlig karakter som f.eks. den efterlevende ægtefælles og børnenes arveret. I Finland foreslog arveretskomiteen i en betænkning fra 1975, at den efterlevende ægtefælle skal have ret til at beholde boet uskiftet på samme måde som i andre nordiske lande. Udvalgsbehandlingen er afsluttet, og forslaget har været remissbehandlet. En arbejdsgruppe under justitieministeriet har herefter udarbejdet et revideret forslag til ændring af arveloven, som har været på remiss. En proposition med forslag om skifte af landbrugsejendomme er afgivet til riksdagen i efteråret 1980. Den fortsatte forberedelse af en proposition om forbedring af den efterlevende ægtefælles ret m.m. foregår i justitieministeriet. I Sverige er der for nylig fremlagt en regeringsproposition om nye regler om dødsbodelågares ansvar för avlidens skulder m.m.

1.7 Navnelovgivningen

På grundlag af nordisk lovsamarbejde blev der i 1961-64 vedtaget nye

navnelove i Danmark, Norge og Sverige. Finland deltog ikke i dette samarbejde.

I Danmark forventer justitsministeriet i efteråret 1980 at fremsætte forslag om en ny navnelov.

I Finland afgav en arbejdsgruppe i 1973 en indstilling, der blev sendt til høring. Det videre arbejde er udsat bl.a. for at afvente de danske og svenske forslag.

I Norge fremlagde en arbejdsgruppe i 1976 et udkast til ændring i navneloven. Lovforslag på grundlag af udkastet er vedtaget i juni 1979.

I Sverige har navnelovsudredningen afgivet betænkning i 1979, og forslag ventes fremsat i 1981.

Der har været en række nordiske drøftelser, senest i november 1980 i København, om indholdet af ændringsforslagene. Det fremgår heraf, at reformerne i Danmark, Norge, Finland og Sverige formentlig på de fleste punkter vil bygge på samme hovedprincipper, når det drejer sig om ægtefællers og børns slægtsnavn: ægtefæller beholder deres eget slægtsnavn, hvis de ikke tager den ene ægtefælles slægtsnavn som fælles slægtsnavn. Børn får forældrenes fælles slægtsnavn, hvis de har et sådant. Ellers kan forældrene vælge, hvilket af slægtsnavnene barnet skal have. Træffer forældrene ikke et sådant valg, får barnet moderens slægtsnavn.

Under de nordiske møder har man endvidere drøftet udarbejdelse af en nordisk overenskomst om anerkendelse af navneafgørelser. Dette arbejde er endnu ikke afsluttet.

2 Aftaleret, køberet og forbrugerbeskyttelse

2.1 Aftalevilkår

Den svenske lov om aftalevilkår har tidligere været gældende for vilkår, som anvendes ved tilbud om varer og tjenester. I 1977 udvidedes imidlertid anvendelsesområdet, således at markedsdomstolen kan forbyde erhvervsdrivendes anvendelse af urimelige vilkår i forbindelse med forbrugerens erhvervelse af andre formuegoder. Dette indebærer, at loven herefter også kan bringes i anvendelse på salg af fast ejendom og rettigheder af forskellig art. På det civile område gælder, at urimelige aftalevilkår kan lempes eller tilsidesættes med støtte i den nye generalklausul 36 i aftaleloven.

I Danmark indeholder markedsføringsloven et generelt forbud mod, at der i erhvervsvirksomhed foretages handlinger, der strider mod god markedsføringsskik. Dette udtryk omfatter også urimelige vilkår i standardaftaler. Endvidere indeholder aftaleloven en generalklausul om tilsidesættelse af urimelige aftaler og aftalevilkår.

Det norske standardkontraktudvalg afgav i 1976 delbetænkning om regulering og kontrol af standardkontrakter (NOU 1976:7). Proposition om dette er fremsat i 1980. Udvalgsarbejdet er afsluttet i august 1979 med et forslag til en ny formueretlig generalklausul om tilsidesættelse af aftalevil-

kår (NOU 1979:32). Proposition om en sådan generalklausul i aftaleloven ventes fremsat i foråret 1981.

I Finland findes bestemmelserne om regulering af aftalevilkår i forbrugerforhold i den forbrugerbeskyttelseslov, der trådte i kraft i 1978. Ved siden af dette arbejde har man undersøgt behovet for beskyttelse for mindre erhvervsdrivende mod urimelige aftalevilkår. Et forslag til lovgivning herom blev færdigt i 1979 og er siden blevet remissbehandlet. I justitieministeriet forberedes en generalklausul af samme slag som den, der er indført i Danmark og Sverige, og som ventes i Norge.

2.2 *Markedsføring*

I Danmark, Norge og Sverige er der gennemført særskilte love om beskyttelse mod utilbørlig markedsføring. Tilsvarende bestemmelser for forbrugerforhold indgår i Finland i forbrugerbeskyttelsesloven. I de nævnte lande er der udpeget en forbrugerombudsmand, som skal kontrollere, at bestemmelserne overholdes. Der er også oprettet særlige domstolsorganer til bedømmelse af markedsføringsspørgsmål. I Sverige er den oprindelige lov om utilbørlig markedsføring i 1975 erstattet af en ny markedsføringslov, som også indeholder bestemmelser om informationspligt og produktsikkerhed. Den finske forbrugerbeskyttelseslov gælder kun markedsføring i forhold til forbrugere. I 1978 er der herudover gennemført en lov om utilbørlig udøvelse af næringsvirksomhed. Loven gælder bl.a. markedsføring mellem erhvervsdrivende indbyrdes.

2.3 *Køb*

I Norge og Sverige blev der i 1976 afgivet betænkninger med forslag til nye købelove. Forslagene bygger på samme grundregler og har samme systematik som de nugældende købelove. I Danmark er der endnu ikke afgivet betænkning om en ny almindelig købelov. I Finland blev der i 1977 afgivet en betænkning med forslag til en købelov, som i sin disposition på visse punkter afviger fra de love, som for tiden gælder i de øvrige nordiske lande, men hvis indhold i det væsentlige svarer til de i Norge og Sverige fremlagte forslag. Et propositionsforslag til en ny købelov er i 1980 forelagt högsta domstolen til udtalelse.

Ved forhandlinger mellem repræsentanter for de nordiske justitsministerier blev der i 1977 opnået enighed om, at man i Danmark, Norge og Sverige skulle vente med at foretage ændringer i den almindelige købelov. Baggrunden herfor var, at man ville afvente en ny konvention om internationale køb, der nu er blevet vedtaget på en diplomatisk konference i marts-april 1980 efter forberedelse af Forenede Nationers kommission for international handelsret (UNCITRAL).

I Sverige gælder siden 1974 en særskilt forbruger købelov. Den er i øjeblikket genstand for et udredningsarbejde. I Norge blev der indført regler om forbruger køb i 1974 i den almindelige købelov. I Finland er visse

regler om forbrugerkøb indgået i forbrugerbeskyttelsesloven, som indeholder såvel civil- som offentligretlige og processuelle bestemmelser på forbrugerområdet. I Danmark blev der i 1979 gennemført en række særlige regler om forbrugerkøb. Disse er indføjet i købeloven, hvor de fleste af reglerne er samlet i et særligt kapitel om forbrugerkøb.

Nordiske departementsforhandlinger om forbrugerløbereglernes udformning og indhold har fundet sted i København i efteråret 1978. Under disse forhandlinger diskuteredes også det finske købelovsforslag. Nordiske departementsforhandlinger om UNCITRAL-udkastet til en ny konvention om internationale køb har endvidere været afholdt i Oslo i efteråret 1979.

I udtalelse nr.3 over C1/1980 opfordrede Nordisk Råd Ministerrådet til at tage initiativ til en koordinering af det igangværende reformarbejde vedrørende de nordiske købelove med henblik på i videst muligt omfang at sikre opretholdelsen af den nordiske retsenhed samt til at orientere Nordisk Råd til næste session om resultatet af sine bestræbelser.

I juni 1980 blev det på et nordisk justitsministermøde i Helsingfors vedtaget at nedsætte en arbejdsgruppe bestående af to medlemmer fra hvert land med den opgave at vurdere, hvorvidt de nordiske lande bør tiltræde den nye konvention om internationale køb. Arbejdsgruppen skal endvidere overveje, om systematikken i og indholdet af de nordiske købelove bør revideres i lyset af konventionen, og om der i øvrigt findes muligheder for at tilvejebringe en fællesnordisk købelovgivning både i henseende til systematik og indhold. Arbejdsgruppen har holdt sit første møde i november 1980 i Helsingfors.

2.4 Kreditkøb

Bestemmelserne om afbetalingskøb og andre kreditkøb har været behandlet af udvalg i de nordiske lande. Det danske udvalg har afgivet en betænkning i 1978 og lovforslag på grundlag af betænkningen er fremsat i oktober 1980. Den finske komité har afsluttet sit arbejde i 1977. Komiteens forslag har været til høring, og man overvejer at fremsætte lovforslag på grundlag af forslaget. I Sverige blev der i 1977 vedtaget en ny lov om forbrugerkredit. Endvidere vedtoges i Sverige i 1978 en ny lov om afbetalingskøb i kommercielle forhold. Lovene trådte i kraft den 1. juli 1979. I Norge blev der afgivet en betænkning i 1977, og lovforslag ventes fremsat i efteråret 1980. Nordiske departementsforhandlinger har fundet sted i foråret 1979.

Island har ikke været aktiv deltager i det nordiske samarbejde om lovgivning angående køberet, forbrugerret m.m. Dog har dette samarbejde dannet grundlag for et lovforslag, der blev udarbejdet i 1978 om køb på afbetaling. Lovforslaget blev forelagt altinget i 1978, men blev ikke færdigbehandlet.

2.5 *Forbrugerbeskyttelse ved erhvervelse af fast ejendom*

I Danmark er der i oktober 1980 nedsat et udvalg vedrørende forbrugerbeskyttelse ved aftaler om opførelse eller salg af fast ejendom og aftaler om større ombygningsarbejder. Udvalget skal især søge at sikre, at forbrugeren får ufravigelige rettigheder i tilfælde af den erhvervsdrivendes misligholdelse.

I Finland er udvalg herom nedsat i foråret 1980. Udvalget skal udrede, hvilke misforhold der foreligger ved markedsføring af fast ejendom af forskellig art, og hvilke foranstaltninger der er påkrævet for at afhjælpe disse misforhold. Videre skal man udrede mulighederne for at gennemføre myndighedskontrol med de aftalevilkår, som anvendes ved køb af fast ejendom. Man skal også undersøge forskellige metoder til at løse konflikter ved køb af fast ejendom. Også forholdet mellem ejendomsformidlere og forbrugere falder inden for udredningens mandat.

I Norge har sivilbokudvalget i 1979 afgivet indstilling om afhændelse af fast ejendom. Reglerne foreslås delvis gjort ufravigelige til fordel for køberen ved køb af boligejendom. I øvrigt vurderer man også i Norge behovet for yderligere udredning på linie med udvalgsarbejdet i Danmark, Finland og Sverige.

I Sverige er der i 1975 nedsat et tilsvarende udvalg ("småhusköpkommittén") der hidtil har behandlet spørgsmålet om ejendomsmægleres stilling ved forbrugerens køb af fast ejendom.

2.6 *Forbrugertjenesteydelser*

Behovet for regler til beskyttelse af forbrugere ved aftaler om tjenesteydelser er eller har været overvejet i udvalg i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Udvalgene i Norge og Sverige har afgivet betænkning i 1979. Udvalgene foreslår en række ufravigelige regler til beskyttelse af konsumenterne ved aftaler om arbejde på løsøre og fast ejendom. Det danske udvalg har på linie med de norske og svenske udvalg indtil videre koncentreret sig om området for reparations-, vedligeholdelses- og installationsarbejder på løsøre og fast ejendom. Udvalget forventer at kunne afgive betænkning i løbet af 1981. Det finske udvalg skal også behandle behovet for regler om andre forbrugertjenesteydelser. Der stiles så vidt muligt mod, at reglerne i de nordiske lande får samme indhold, og der har været afholdt flere fællesmøder. Departementsforhandlinger mellem Norge og Sverige med deltagelse af repræsentanter for det danske, det finske og det norske udvalg har fundet sted i juni 1980.

Ministerrådet er opmærksomt på det ønske, som Nordisk Råd på sessionen i 1980 gav udtryk for om en koordinering af arbejdet på dette område, således at lovforslagene søges gjort så ensartede som muligt og fremsat så vidt muligt samtidigt (udtalelse nr.5 i juridisk udvalgs betænkning).

2.7 Rente

Spørgsmålet om morarenter m.v. har været diskuteret mellem komiteer i Norge, Sverige og Danmark. På grundlag af betænkninger fra disse komiteer er der indført en ny rentelov i Sverige i 1975, i Norge i 1976 og i Danmark i 1978. I Finland har et forslag til rentelov været på remiss. Det fortsatte arbejde foregår for tiden i justitieministeriet.

2.8 Forældelse

Nordisk Råd har i *rekommendation nr.13/1965* henstillet til regeringerne at indføre en fællesnordisk lovgivning om forældelse af fordringer, baseret på en længere almindelig forældelsesfrist på 10 år og en kortere frist for dagliglivets krav på 3 år.

På baggrund af bl.a. adskillige nordiske forhandlinger på området har man i Norge fremsat et lovforslag i 1978. Den nye forældelseslov blev vedtaget i maj 1979 og trådte i kraft 1. januar 1980. Loven har som hovedregel en forældelsesfrist på 3 år for fordringer både i forbruger- og i erhvervsforhold, men foreskriver forældelse på 10 år for gældsbreve og pengelån samt for fordringer, som fastslås ved dom eller lignende. I Sverige blev der i 1976 fremsat et lovforslag. Dette blev imidlertid forkastet af riksdagen, som var af den opfattelse, at der bortset fra forbrugerforhold ikke var behov for nye regler om forældelse. Et nyt lovforslag om forældelse i forbrugerforhold er fremsat i 1980. Det bygger på en forældelsesfrist på 3 år for forbrugerfordringer og på 10 år for fordringer i øvrigt. Forslaget er vedtaget af riksdagen. Loven træder i kraft den 1. juli 1981.

I Danmark og Finland arbejdes der ikke for tiden med lovgivning på dette område.

Rekommendation nr.13/1965 er nu afskrevet.

2.9 Kaution

Ministerrådet besluttede i 1976, at man i nordisk samarbejde skulle undersøge, hvilken faktisk betydning de forskellige former for kaution har for den enkelte og for den almindelige kreditpolitik. Der er udpeget kontaktpersoner fra justitsministerierne i de nordiske lande til at bistå på nationalt plan. Projektet forventes at blive afsluttet i 1981. Spørgsmålet om en kodifikation og revision af reglerne skal derefter tages op til overvejelse på baggrund af undersøgelsen og den internationale retsudvikling på området.

2.10 Handelsagenter og handelsrepræsentanter

I Norge og Sverige gennemførtes i 1973, resp. 1974 efter nordiske forhandlinger ændringer i kommissionsloven. Ændringerne havde til formål at styrke handelsagenters og handelsrepræsentanternes stilling. I Finland indførtes tilsvarende bestemmelser i 1976 ved en særlig lov om handelsrepræsentanter. I Danmark blev der afgivet en betænkning om spørgsmålet i

1974. Spørgsmålet om lovforslag på grundlag af den danske betænkning beror på udviklingen inden for EF. hvor Kommissionen i 1976 har fremsat forslag til et direktiv.

På foranledning af en henstilling fra det Nordiske Agentforbund forelagde juridisk udvalg i 1977 Ministerrådet spørgsmålet om en eventuel ændring af bestemmelserne med henblik på dels at sikre handelsrepræsentanter en bedre beskyttelse, dels at værne den nordiske retsenhed på dette område. Ministerrådet udtalte i anledning heraf, at det på daværende tidspunkt var vanskeligt at afse ressourcer til en ændring af lovgivningen, og at man burde opnå større erfaring med den nye lovgivning, inden man traf foranstaltninger til at ændre den. Nordisk Råd har derefter i meddelelse nr.10, punkt 4, over C1/1978, anmodet Ministerrådet om at følge udviklingen på området uden for Norden og i det omfang, der er behov derfor, tage initiativ til at tilpasse lovgivningen til denne udvikling.

I Sverige er der i 1978 på riksdagens foranledning nedsat et udvalg med den opgave at gennemgå kommissionsloven, særlig reglerne om handelsagenter og handelsrepræsentanter. Herved skal udvalget holde sig nøje underrettet om udviklingen i harmoniseringsarbejdet inden for EF. Udvalget skal forhandle med repræsentanter for de andre nordiske lande. En observatør fra Finland følger det svenske udvalgs arbejde. Også fra dansk og norsk side følges udvalgets arbejde.

På Nordisk Råds 27. session i 1979 blev det, jfr. udtalelse nr.4, vedtaget at anmode Ministerrådet om på den 28. session nærmere at redegøre for arbejdet i den svenske udredning, især med henblik på om der under arbejdet er fremkommet oplysninger, der kunne motivere et bredere nordisk samarbejde.

Det svenske udvalgs arbejde beregnes at vilie strække sig ind i 1982. Hidtil har arbejdet mest bestået i en kortlægning af gældende svensk og udenlandsk ret på området. Et nordisk møde har været afholdt i Göteborg i marts 1980. Når et lovudkast foreligger fra det svenske udvalg, vil der blive indkaldt til et nyt nordisk møde.

2.11 Forsikringsaftaler

De forsikringsaftalelove, som gælder i de nordiske lande, er blevet til ved nordisk samarbejde, og der gælder stort set de samme regler i alle de nordiske lande. I Danmark, Finland, Norge og Sverige er der nedsat udvalg til revision af loven.

I juridisk udvalgs betænkning vedrørende C1/1979 understregedes betydningen af, at reformer på et traditionelt fælles lovgivningsområde som forsikringsaftaleretten undersøges i nært nordisk samarbejde, og i betænkningen vedrørende C1/1980 opfordredes Ministerrådet til at overveje, hvorledes den nordiske retsenhed på forsikringsaftalelovgivningens område kan genskabes gennem det fortsatte udredningsarbejde vedrørende denne lovgivning, jfr. udtalelse nr.4.

Den svenske komité har i 1977 afgivet betænkning med forslag til en særskilt konsumentforsikringslov. Lovforslag på grundlag af betænkningen er fremsat i efteråret 1979 og vedtaget i riksdagen. Loven træder i kraft den 1. januar 1981. Den indeholder bl.a. regler om pligt til at informere konsumenterne, om ret til at tegne forsikring, om præmiebetaling og om nedsættelse af forsikringserstatningen, når konsumenten har tilsidesat sin oplysningspligt eller andre såkaldte biforpligtelser.

Den finske komité har afgivet en principbetænkning i december 1977, som har været til høring. Justitieministeriet har på grundlag heraf givet komiteen et tillægsgdirektiv. Komiteen udarbejder for tiden et forslag til lovgivning med det formål at forbedre forsikringstagerens stilling og forslag om personforsikring.

Der har været afholdt nordiske departementsforhandlinger i Stockholm i november 1978, og det fremgik heraf, at den foreløbige opfattelse i de danske, finske og norske udvalg går ud på, at man bør søge at integrere særregler om konsumentforsikringer i den almindelige forsikringsaftalelov.

For at sikre, at der i videst muligt omfang sker en koordinering af udvalgenes arbejde vedrørende livsforsikring, har repræsentanter for udvalgene holdt en række møder, senest i marts 1980 i Stockholm. Endvidere har der i december 1980 været afholdt et møde i Stockholm med deltagelse af repræsentanter for udvalgene og justitsministerierne. På møderne har man bl.a. drøftet forskellige spørgsmål om livsforsikring, men intet af udvalgene har afsluttet deres overvejelser om eventuelle reformer på livsforsikringsområdet.

3 Transportret

3.1 Søtransport

De tre konventioner, der blev vedtaget 1967-71 om ansvar for olie-skader, oprettelse af en international fond for erstatning for skader ved olieforurening og om søpanteret, er efter nordisk samarbejde gennemført i Norge, Sverige og Danmark.

I Finland er der i 1980 gennemført lovgivning om de to olieskadekonventioner.

Ved ændringer i søloven er bestemmelserne om fartøjers nationalitet og om partrederi blevet ændret i Danmark, Sverige og Norge. I Finland har sølovskomiteen afsluttet sit arbejde og har fremsat forslag til bestemmelser om fartøjers nationalitet. Der er endnu ikke taget bestemmelse om, hvorvidt der skal fremsættes lovforslag.

Spørgsmålet om en privatretlig regulering af olieborplatformes rettlige stilling har været til behandling i Sverige og Norge. I Danmark arbejder et embedsmandsudvalg med forslag til en privatretlig og en offentligretlig regulering af efterforsknings- og indvindingsvirksomhed til søs fra fly-

dende og faste boreplatforme. Udvalgets arbejde forventes afsluttet i 1980. Lovforslaget påregnes fremsat omkring årsskiftet 1980/81.

I Norge afgav sølovskomiteen en betænkning i 1976 (Privatretlige regler for borefartøjer NOU 1976:59), og der er i foråret 1979 på grundlag af betænkningen vedtaget nye regler, som trådte i kraft den 1. juli 1979.

I Sverige forventes et departementspromemoria at blive sendt på remiss i løbet af 1981.

En konvention om ansvar for skader forårsaget ved olieudslip i forening med udforskning af havbunden eller udvinding af mineraler fra denne er blevet vedtaget på en diplomatisk konference i London i december 1976.

I Sverige arbejder man med et departementspromemoria med forslag til lovgivning om spørgsmålet. I Norge er petroleumslovudvalget anmodet om at fremlægge et lovforslag om disse spørgsmål. Forslaget forventes at foreligge i løbet af 1980-81. I Danmark overvejes spørgsmålet om ratifikation af konventionen. Der har været afholdt nordiske departementsforhandlinger om konventionen i oktober 1980 i København.

I 1977 blev der indledt et samarbejde mellem sølovskomiteerne i Danmark, Sverige, Finland og Norge om en revision af bestemmelserne om begrænsning af redernes ansvar og om befordring af passagerer og rejsegods. Komiteerne skal bl.a. overveje, om landene skal tilslutte sig den i 1976 i London vedtagne konvention om begrænsning af søretlige krav og den i 1974 i Athen vedtagne konvention om passagerbefordring til søs. Komiteerne har i 1978-80 afholdt fire fællesmøder om 1976-konventionen og 1974-konventionen. Den finske komité har afleveret sit forslag i efteråret 1980. Den norske sølovskomité og den svenske komité ventes at afgive betænkninger om spørgsmålet inden udgangen af 1980. Den danske komités betænkning ventes at foreligge i første halvdel af 1981. Den næste opgave for de nordiske sølovskomiteer vil blive at se bl.a. på Hamburgkonventionen fra 1978 om befordring af gods til søs.

3.2 Jernbanetransport

I Norge og Sverige er der i 1976-77 gennemført nye regler om jernbanernes erstatningsansvar over for passagerer. I Danmark er den hidtil gældende ansvarsbegrænsning for erstatning for tab ved personskade ophævet i 1980 ved en ændring af jernbaneanerstatningsloven. En svensk komité afgav i oktober 1980 en betænkning om ny lovgivning om godsbefordring og rejsebefordring og om ansvar for forsinkelse ved befordring af rejsende. Et norsk udvalg afgav i efteråret 1980 en betænkning om indenrigs jernbanetransport af gods (NOU 1980:38). Betænkningen er for tiden til høring.

3.3 Landevejstransport

Regeringerne i Finland, Norge og Sverige er blevet enige om at gennemføre ensartet lovgivning om indenrigs befordring af gods på vej. En sådan lovgivning er allerede gennemført i alle 3 lande.

I Danmark har et udvalg i 1978 afgivet en betænkning, hvori der stilles forslag om lovgivning om indenrigs godsbeholdning. Lovforslag på grundlag af betænkningen ventes fremsat i 1981.

3.4 Luftransport

I Danmark, Finland, Norge og Sverige har man arbejdet med at forbedre de nødvendige lovændringer til en ratifikation af Montrealprotokollerne 1975 nr. 3 og 4. Arbejdet med denne revision har imidlertid været stillet i bero, indtil man i USA tager stilling til, om man vil ratificere protokollerne. Efter diskussion mellem de vesteuropæiske lande har man imidlertid nu besluttet at genoptage arbejdet.

Finland har i foråret 1980 ratificeret Montrealprotokollerne nr. 1 og 2.

I Norge og Sverige arbejder man på udkast til regler om ansvar ved privat luftfart og ansvarsforsikring. Et lignende arbejde forberedes i Finland.

Danmark, Norge og Sverige har ved lovændringer i 1976 gennemført en forhøjelse af ansvarsbegrænsningsbeløbet ved passagerskader for henholdsvis danske, norske og svenske luftfartsselskaber. I Finland er tilsvarende forhøjelser gennemført ad frivillighedens vej. På møder mellem de vesteuropæiske lande har det været drøftet, hvorvidt ansvarsbegrænsningsbeløbet burde forhøjes yderligere.

3.5 I øvrigt

I Danmark, Norge og Sverige er der i 1978 gennemført ændringer i den transportretlige lovgivning, således at guldfranc som beregningsenhed er blevet erstattet af Den internationale Valutafonds særlige trækingsrettigheder (SDR). I Finland er der i 1980 fremsat forslag i riksdagen herom.

4 Immaterialret

4.1 Ophavsret

Ministerrådet traf i maj 1975 beslutning om nye retningslinier for det ophavsretlige reformarbejde. Det besluttedes endvidere, at det fortsatte arbejde skulle finde sted i nationale komiteer, hvis formænd skulle danne en særlig arbejdsgruppe med den opgave at samordne udvalgsarbejdet.

Sådanne komiteer er nu nedsat i Danmark, Finland, Norge og Sverige. I 1978 er der sket en vis ændring i det danske udvalgs mandat. Ændringen medfører i hovedsagen, at udvalget på ny skal overveje de spørgsmål, som blev behandlet i den i 1974 afgivne betænkning. Senest i foråret 1981 skal udvalget udtale sig om, hvorvidt der er behov for ændringer i ophavsretslovgivningens regler om indspilning af radio- og TV-udsendelser til undervisningsbrug. Det understreges, at udvalget indtil videre ikke skal beskæftige sig med spørgsmål om ændringer i lovgivningen på grund af satellit-spredning af radio- og TV-programmer. Hvad endelig angår kabel-TV

pålægges det udvalget snarest muligt at udtale sig om, i hvilket omfang en sådan programspredning kan anses for omfattet af beskyttelsesreglerne i den gældende ophavsretlige lovgivning.

Den arbejdsgruppe, som består af formændene for de nationale ophavsretskomiteer, har i 1980 holdt tre møder. Island deltager i møderne som observatør. Desuden holder de fagministerier, der er ansvarlige for ophavsretslovgivningen, årlige nordiske møder.

For Sverige og Finlands vedkommende har den nordiske ophavsretskomite's betænkning *NU 1973:21* ikke ført til lovgivning. I Danmark og Norge har betænkningen derimod resulteret i visse lovændringer for så vidt angår retten til at foretage indspilninger af radio- og TV-programmer til undervisningsbrug. I Danmark er denne lovgivning trådt i kraft i 1977 og i Norge i 1978.

I Norge er der i juni 1979 vedtaget en midlertidig lov om fotokopiering og lignende af beskyttede værker til brug i undervisningsvirksomhed. Denne lov bygger delvis på forslaget fra den nordiske ophavsretskomite. Loven trådte i kraft den 1. januar 1980. Det svenske ophavsretsudvalg har i november 1978 afgivet en delbetænkning om fotokopiering til undervisningsbrug. Proposition på grundlag af betænkningen blev fremsat og vedtaget i riksdagen i foråret 1980. Den nye lovgivning træder i kraft den 1. januar 1981. Den finske regering har fremlagt en proposition om fotokopiering og båndindspilning. Propositionen er endnu under behandling i riksdagen.

I Danmark forventes der gennemført tilsvarende lovændringer om fotokopiering til undervisningsbrug i løbet af 1980-81.

I Norge er der i februar 1979 vedtaget en ændring af reglerne om offentlig fremførelse af ophavsretligt beskyttede værker uden samtykke af eller erstatning til ophavsmanden. Lovændringen trådte i kraft den 1. juli 1979. Reglerne blev ved disse ændringer stort set bragt i overensstemmelse med tilsvarende regler i de øvrige nordiske lande. Endvidere er der i Norge i 1980 foretaget visse ændringer i den midlertidige lov fra 1977 om optagelse af Norsk rikskringkastings udsendelser til brug på norske skibe.

4.2 Varemærkeret

De nordiske udvalg, der skal overveje ændringer i varemærkelovgivningen, har fortsat deres virksomhed i tæt nordisk samarbejde. Der har været afholdt nogle fællesnordiske møder først og fremmest med det formål at tilvejebringe så vidt muligt enslydende forslag til de lovændringer, som er nødvendige, for at man kan tiltræde den i 1973 vedtagne konvention om international varemærkeregistrering, Trademark Registration Treaty (TRT). Udvalgenes arbejde påvirkes imidlertid også til en vis grad af udviklingen på varemærkeområdet inden for EF, og i hvert fald det svenske udvalgs arbejde er af denne årsag blevet stærkt forsinket. I Finland overvejer komiteen bl.a. behovet for lovændringer på grund af ny forbrugerbeskyttelses- og firmalovgivning.

4.3 Patentret

Inden for patentretten forberedes lovgivning om opfindelser med hensyn til mikroorganismer. Denne lovgivning har sin baggrund i Budapest-overenskomsten fra 1977 om anerkendelse af deposition af mikroorganismer i forbindelse med patentsager og visse ændringer i anvendelsesforskrifterne til den europæiske patentkonvention. Arbejdet sker i nordisk samarbejde.

4.4 Firmaret

Betænkninger udarbejdet i nordisk samarbejde med forslag til en ny firmalovgivning blev afgivet i slutningen af 1960-erne i Finland, Norge og Sverige og i Danmark i 1971. I Sverige trådte en ny firmalov i kraft i 1974. I Finland blev en ny firmalov vedtaget i 1979.

5 Erstatningsret

5.1 Generelt

Lovgivningen på erstatningsrettens område hører til de punkter, som tidligt kom ind i det nordiske lovgivningsprogram. Ministerrådet er enig i, at samarbejdet skal fortsætte, og at det også fremover skal have en central plads i det nordiske lovgivningsprogram.

Det danske erstatningslovudvalg har i 1978 afgivet en betænkning om skadelidtes medvirken, forsikringsgiveres regresret og en almindelig lempelsesregel (nr.829/78). De forslag om erstatning for personskade og tab af forsørger, som udvalget stillede i en tidligere afgivet betænkning, er indarbejdet i lovudkastet i betænkning nr. 829. Betænkningen har været til høring i sommeren 1979. Justitsministeriet har i 1979 anmodet udvalget om at overveje, hvorvidt der bør gennemføres yderligere lovregler om udmålingen af erstatning for personskade og tab af forsørger. En betænkning herom forventes afgivet i 1981, og der påregnes herefter fremsat forslag om en lov om erstatningsansvar.

I Sverige afsluttede erstatningsudvalget sit arbejde i 1975 med at fremlægge forslag om forsikringsgiveres regresret m.v. Forslaget har været til høring og overvejes nu i justitsministeriet.

I Finland udredes spørgsmålet om forsikringsgiveres regresret af forsikringsaftaleudvalget.

I Norge har erstatningslovudvalget i 1977 fremlagt en indstilling om lempelse af skadevolderes ansvar, forsikringsgiveres regresret, skader voldt af flere og skadelidtes medvirken. Udkastet har været til høring og overvejes for tiden i justitsministeriet, som regner med at fremsætte proposition om emnet i 1981.

I februar 1980 har der i Oslo været afholdt nordiske departementsdrøftelser om forsikringsgiveres regresret (forsikringsaftalelovens § 25).

5.2 Produktansvar

I Sverige fremlagde produktansvarskomiteen i 1976 forslag til et erstatningssystem for lægemiddelskader. Repræsentanter for justitsministeriet har derefter haft forhandlinger om spørgsmålet med repræsentanter for bl.a. den svenske og udenlandske lægemiddelindustri. Som følge af disse forhandlinger har de svenske lægemiddelforetagender påtaget sig at tegne en særlig lægemiddelskadeforsikring, som trådte i kraft den 1. juli 1978 og som med hensyn til vilkårene for erstatning ligger tæt op ad produktansvarskomiteens forslag. På denne baggrund har den svenske regering besluttet, at der ikke for tiden skal fremsættes lovforslag i riksdagen.

Produktansvarskomiteen har i 1979 afgivet en betænkning med forslag til en produktansvarslov. Forslaget omfatter kun personskader. Det opstiller et objektivt ansvar for producenter og importører. Forslaget har været til høring.

I Danmark har justitsministeriet nedsat en arbejdsgruppe, som skal følge arbejdet inden for EF, hvor Kommissionen i 1976 fremsatte forslag til et direktiv. Arbejdsgruppen har i 1978 afgivet en beretning. Arbejdet i EF's ministerråd er påbegyndt i foråret 1980.

I Finland nedsattes en produktansvarskomite i 1976. Komiteen har i 1978 afgivet en betænkning med forslag til lov om produktansvar. Forslaget gælder såvel person- som tingskade og opstiller et objektivt ansvar for producenter og importører. Forslaget har været til høring. Endvidere er der i justitieministeriet udarbejdet forslag til en lov om lægemiddelansvar, som i hovedsagen stemmer overens med den frivillige erstatningsordning i Sverige. Også dette forslag har været til høring.

I Norge fik et udvalg i 1975 til opgave at undersøge spørgsmålet om lovgivning om erstatning for produktskader. Udvalget afgav sin betænkning i marts 1980. Forslaget omfatter både person- og tingskade. Der foreslås et objektivt ansvar for producenter og importører for skader, som skyldes en sikkerhedsmangel ved produktet. For lægemidler foreslås indført en obligatorisk forsikringsordning for producenter og importører. Betænkningen er sendt til høring.

Ministerrådet har tidligere besluttet, at der skal finde nordisk samarbejde sted på dette område. På Nordisk Rads 27. session i 1979 blev det vedtaget at henstille til Ministerrådet, at det nordiske samarbejde vedrørende produktansvar genoptages med henblik på at søge etableret fælles synspunkter bag en kommende lovgivning (udtalelse nr. 6). Ministerrådet har afventet det norske forslag til produktansvarslovgivning for derefter at overveje mulighederne for et fælles standpunkt i produktansvarsspørgsmålet.

Der har været nordiske departementsforhandlinger på et møde i Stockholm i oktober 1980. Det blev her bestemt, at man i Finland, Norge og Sverige vil undersøge hensigtsmæssigheden af eventuelt at udvide motorforsikringen til også at dække ejer/fører ved skadetilfælde i et andet nordisk land.

Denne rekommandation berører - foruden spørgsmålet om erstatning til ejer/fører - også spørgsmålet om objektivt erstatningsansvar for trafikskader. I Finland og Norge har man et system med objektivt ansvar. Endvidere har man i Finland længe - og i Norge siden 1974 - ydet erstatning også til føreren.

I Sverige havde man tidligere et subjektivt ansvar, og der blev ikke ydet erstatning til føreren. I 1975 vedtog man imidlertid en ny trafikskadelov, som indførte erstatning på objektivt grundlag for personskader, og som også dækker fører og ejer. Loven trådte i kraft i 1976.

I Danmark har man stadig den samme ordning, som tidligere gjaldt i Sverige, men spørgsmålet om at indføre samme regler som i de øvrige nordiske lande overvejes i et udvalg. EF-Kommissionen har i 1980 fremsat forslag til et EF-direktiv om visse trafikforsikrings spørgsmål.

5.4 Atomansvar

I Danmark, Finland, Norge og Sverige har man love om atomansvar, som bygger på Pariskonventionen fra 1960 om erstatningsansvar på atomenergiens område med senere tillægskonvention og protokol. På grundlag af et forslag fra de nordiske lande har en ekspertkomité i OECD udarbejdet forslag til ændring af konventionerne, især med henblik på forhøjelse af statsansvaret, der er vedtaget i september 1980. Udarbejdelse af lovgivning i anledning af konventionsændringeren vil ske i nordisk samarbejde, og der er afholdt et møde i Stockholm i oktober 1980.

Danmark, Finland, Norge og Sverige har også ratificeret 1971-konventionen om civilretligt ansvar ved søtransport af nukleart materiale.

5.5 Miljøskader

I Sverige har man i 1978 givet en særlig sagkyndig den opgave at undersøge spørgsmålet om erstatning for miljøskader. Ifølge kommissoriet bør den sagkyndige følge retsudviklingen på dette område i de andre nordiske lande.

I Norge nedsattes i 1974 et udvalg med den opgave at undersøge spørgsmålet om erstatning for forureningsskader. Udvalget har afleveret en delbetænkning. Der er givet udvalget mulighed for at samarbejde med udvalg og observatører fra de andre nordiske lande. Der er udpeget kontaktpersoner i Danmark og Sverige, som udvalget har samarbejdet med.

På Nordisk Råds 27. session i 1979 blev det vedtaget at opfordre Ministerrådet til inden næste session at etablere et nordisk samarbejde vedrørende udviklingen af regler om erstatning ved miljøskader med henblik på en snarlig tilvejebringelse af et fælles grundlag for nationale bestemmelser herom (udtalelse nr. 7). På 28. session i 1980 opfordrede juridisk udvalg på linie med sin udtalelse fra 1979 til, at arbejdet på dette område styrkes på nordisk plan.

Den svenske udredning har netop påbegyndt sit arbejde. Den har taget

kontakt med de øvrige nordiske lande, og der har i januar 1980 været afholdt et nordisk møde i Stockholm.

I Finland indledtes i foråret 1980 en udredning om erstatningssystemet ved miljøskader.

5.6 Erstatning til ofre for forbrydelser

I Nordisk Råds *rekommendation nr. 19/1968* blev det henstillet, at man skulle søge at nå frem til ensartede nordiske principper, efter hvilke der administrativt kunne udbetales erstatning af det offentlige for skader forårsaget af personer, over for hvilke samfundet gennem anbringelse på anstalt eller institution eller på anden måde har foretaget strafferetlige eller lignende foranstaltninger. Rekommandationen er senere afskrevet.

I Danmark, Finland, Norge og Sverige er der gennemført ordninger med henblik på statslig erstatning til ofre for forbrydelser.

I Finland har man i efteråret 1979 udarbejdet et forslag til ændring af lovgivningen om erstatning til ofre for forbrydelser.

6 Selskabsret og bogføring

6.1 Aktieselskaber

På grundlag af nordisk lovgivningssamarbejde er der i årene 1974-77 indført nye aktieselskabslove i Danmark, Norge og Sverige. I Finland og i Island er ny aktieselskabslovgivning gennemført i 1978 med virkning fra 1980.

6.2 Andre selskabsformer

I Danmark, Norge og Sverige arbejdes der med regler om interessentskaber og kommanditselskaber, i Danmark på udvalgsplan og i Norge i justitsdepartementet. I Sverige har regeringen i en proposition (1979/80: 143) forelagt riksdagen bl.a. et forslag til en ny lov om handelsbolag og enkla bolag. Propositionen er for tiden til behandling i riksdagen. Den svenske selskabsretskomiteé afgav sin betænkning i efteråret 1978, og den norske komité's betænkning forelå i foråret 1980. Den svenske komité har desuden i 1978 afgivet en betænkning med forslag til en ny virksomhedsform, som er tilpasset mindre virksomheders behov. Der er dog - efter at betænkningen har været remissbehandlet - truffet beslutning om ikke at indføre nogen ny virksomhedsform. Den svenske komité's slutbetænkning blev afgivet i 1979. Den omhandler bl.a. koncernbegrebet.

Også spørgsmålet om lovgivning om stiftelser overvejes i de nordiske lande. I Sverige foretages undersøgelsen af stiftelsesudvalget. I Danmark er der i 1978 nedsat et udvalg om stiftelser og fonde m.m.

I Finland blev der i 1975 færdiggjort et forslag til lovgivning om stiftelser. Forslaget har været til høring. Der er endnu ikke truffet beslutning om, hvorvidt der skal fremsættes lovforslag.

I Norge har stortinget i foråret 1980 vedtaget en lov om stiftelser.

7 Personbeskyttelse og EDB

7.1 Generelt om integritetsbeskyttelse

På grundlag af delbetænkningen "Reklame og Integritet" (SOU 1976:48), som blev afgivet af den svenske integritetsbeskyttelseskomité, er der vedtaget en lov om navne og billeder i reklame. Loven, som trådte i kraft den 1. januar 1979, indeholder et forbud mod, at erhvervsdrivende ved markedsføring anvender reklamemateriale, i hvilket en andens navn eller billede udnyttes uden dennes samtykke. Af øvrige forslag fra komiteen bør her særligt nævnes slutbetænkningen (SOU 1980:8) om privatlivets fred, hvori det bl.a. diskuteres, om der er behov for en generel lovbestemmelse til beskyttelse af den enkeltes privatliv mod krænkelse. Komiteen er ikke enig i dette spørgsmål. Betænkningen har været remissbehandlet og overvejes for tiden i justitiedepartementet.

7.2 Datalovgivning

I rekommandation nr. 13/1972 henstillede Nordisk Råd til regeringerne i de nordiske lande at stræbe efter at opnå ensartethed med hensyn til virkningerne af de regler, som gennemføres vedrørende private personregistre.

I Sverige gennemgås dataloven af et parlamentarisk udvalg. Udvalget afgav i 1978 et forslag til ændringer i dataloven. På grundlag af forslaget og remissudtalelserne er der i foråret 1979 gennemført visse ændringer i dataloven. Udvalget har i foråret 1980 fået til opgave at udrede spørgsmålet om en generel personregisterlovgivning.

I Danmark trådte lov om private registre og lov om offentlige myndigheders registre i kraft i 1979. Lovene omfatter manuelle registre og EDB-registre inden for den private sektor og EDB-registre inden for den offentlige sektor.

I Finland nedsattes i maj 1980 en komité for at udarbejde et forslag til bestemmelser om registrering af personoplysninger. Forslaget skal omfatte såvel manuelle som EDB-baserede registre og uanset om de føres af private eller af en offentlig myndighed.

I Island blev et datalovsudvalg nedsat i 1976. Udvalget afgav i 1978 en betænkning om personregistre. Efter høring blev udvalget bedt om at revidere bestemte aspekter, og i 1979 afgav udvalget et lovudkast, der for tiden overvejes i justitsministeriet.

I Norge vedtoges i 1978 en lov om personregistre. Loven omfatter både private og offentlige registre. Med loven indførtes en koncessionsordning for EDB-registre og manuelle registre, som indeholder særlig "følsomme" oplysninger, samt for visse typer af privat virksomhed. Der oprettes endvidere en ny myndighed, Datatilsynet, som deltager i koncessionsbehandlingen og har en række andre opgaver i forbindelse med personbeskyttelse. Loven trådte i kraft den 1. januar 1980.

Nordisk Råd har i sin udtalelse nr. 10, punkt 5, over C1/1978 udtalt, at man deler den opfattelse, som Ministerrådet giver udtryk for, nemlig at et praktisk administrativt samarbejde bør etableres mellem de myndigheder i de nordiske lande, som behandler spørgsmål om indførsel og udførsel af registre og data, og at man bør træffe foranstaltninger til at indsamle og systematisere erfaringer fra praksis. Denne udtalelse er fulgt op gennem udtalelse nr. 8 over C1/1979.

Nordisk Råd har på 28. session i 1980 opfordret Ministerrådet til fortsat at udbygge det nordiske samarbejde vedrørende datalovgivning og i denne forbindelse give Nordisk Råd en årlig beretning om møderne mellem datainspektionen i Danmark, Norge og Sverige (udtalelse nr. 6 i juridisk udvalgs betænkning over C1/1980).

Efter oprettelsen af det danske registertilsyn og det norske datatilsyn er der indledt et uformelt samarbejde mellem de nordiske tilsynsmyndigheder. I 1980 har der været afholdt et møde i København i april og i Oslo i november. Ved disse møder har man udvekslet praktiske erfaringer på forskellige områder og drøftet det fremtidige samarbejde. Beretning om mødet i København er oversendt til Nordisk Råd.

8 Kriminalpolitik (Sanktionssystemet/alternativer til frihedsstraf)

I de nordiske lande foregår der et omfattende udredningsarbejde vedrørende sanktionssystemets fremtidige udformning. Udredningsarbejdet sigter navnlig på at begrænse anvendelsen af frihedsstraf, bl.a. ved indførelse af nye alternative sanktioner.

I Sverige er sanktionen ungdomsfængsel afskaffet fra og med den 1. januar 1980. Regeringen har i en proposition i november foreslået, at også sanktionen internering skal afskaffes.

I foråret 1979 nedsattes i Sverige to komiteer med den opgave at gennemgå sanktionssystemet. Den ene, fængselsstrafkomiteen, har afgivet delbetænkningen (SOU 1980:1) Fjortondagars fængelse. På grundlag af denne betænkning har den svenske regering i en proposition i november foreslået riksdagen, at minimumtiden for fængselsstraf nedsættes fra én måned til 14 dage. Man har herved bl.a. påberåbt sig, at en sådan reform er egnet til at fremme nordisk retsenhed på området. Fængselsstrafkomiteen beskæftiger sig for tiden bl.a. med prøveløsladelse, en almindelig gennemgang af strafferammerne og de almindelige regler om sanktionsvalg og strafudmåling. Den anden komité skal koncentrere sig om kriminalforsorgen i frihed og om at undersøge, om noget nyt alternativ til frihedsstraf kan indføres i straffelovens sanktionssystem.

I Finland arbejder man med en totalreform af straffeloven. I forbindelse med dette arbejde overvejes også alternativer til frihedsstraf, f.eks. strafføvervakning, dvs. pligt for den dømte til med regelmæssige mellemrum at melde sig hos en offentlig myndighed.

I Island blev straffelovrådet i slutningen af 1977 anmodet om at fremsætte forslag om ændringer i sanktionssystemet, dvs. overveje indførelse af nye alternativer til frihedsstraf. Dette arbejde er nu i fuld gang.

I Norge fremlagde regeringen i 1978 en stortingsmelding om kriminalpolitikken. Sigtet var at starte en alsidig debat om kriminalpolitik i vid forstand, således at senere reformer kunne gennemføres under hensyn til sammenhængen mellem de forskellige initiativer. Meldingen drøfter en række grundlæggende kriminalpolitiske spørgsmål såsom spørgsmål om straffens grundlag, hvor mange der bliver straffet og hvem de er, og sammenhængen mellem samfundsforholdene og kriminaliteten. Tanker om humanitet og om et socialt retfærdigt straffesystem har en bred plads i drøftelserne. Regeringen foreslår i meldingen, at der bliver nedsat et bredt sammensat kriminalitetsforebyggende råd, og at der bliver nedsat en straffelovskommission til at gennemgå hele straffelovgivningen. Både det kriminalitetsforebyggende råd og straffelovskommissionen er etableret i efteråret 1980. Samtidig vil straffelovrådet fortsætte, omend med en ny sammensætning.

I Danmark er straffelovrådet anmodet om at overveje de forslag om ændringer af sanktionssystemet, som er lagt frem i betænkningen fra 1975 om kriminalforsorg-socialforsorg, i betænkningen fra 1977 om alternativer til frihedsstraf og i betænkningen fra 1977 om ophold uden for anstalt til undervisning eller beskæftigelse. I tilknytning til de forslag, som findes i de nævnte betænkninger, skal straffelovrådet kunne overveje andre hermed sammenhængende spørgsmål, som er blevet aktualiseret gennem de senere års kriminalpolitiske udvikling og debat. Straffelovrådet har i efteråret 1980 til justitsministeriet fremsendt en indstilling om forsøg med samfundstjeneste, afgivet af en arbejdsgruppe, som i efteråret 1979 blev nedsat af straffelovrådet efter aftale med justitsministeriet. I indstillingen lægges der op til, at der på grundlag af straffelovens regler om betingede domme gennemføres en forsøgsordning i København med samfundstjeneste.

Det løbende udredningsarbejde i de nordiske lande lægger op til væsentlige ændringer i det strafferetlige sanktionssystem. Ministerrådet har anset det for ønskeligt, at overvejelserne i de forskellige lande vedrørende sanktionssystemets fremtidige udformning tages op til samlet drøftelse på fællesnordisk plan. Justitsministrene har derfor i 1978 anmodet Nordisk Strafferetskomité om at overveje spørgsmålet om sanktionssystemets udformning og alternativer til frihedsstraf. Komiteen skal herved bygge på de forskellige udredninger og det faktamateriale, som allerede findes i de nordiske lande.

Ministerrådet kan oplyse, at arbejdet med emnet i Nordisk Strafferetskomité er tilrettelagt således, at der sigtes mod afgivelse af flere delbetænkninger. I 1980 har komiteen holdt tre møder, henholdsvis i Oslo, Reykjavik og København. Komiteens første delbetænkning om alternativer til frihedsstraf ventes at kunne foreligge inden udgangen af 1980. Det

kan i denne sammenhæng sluttelig nævnes, at man fra svensk side har indbudt repræsentanter for de berørte udredningsorganer til et møde i Stockholm den 3. december 1980 med henblik på yderligere at undersøge mulighederne for at nå frem til nordisk enighed i det igangværende arbejde.

8.2 Europarådskonventionen fra 1964 om tilsyn med betinget dømte eller betinget løsladte

Ved forhandlinger i 1976 mellem repræsentanter for justitsministerierne i Danmark, Finland, Norge og Sverige er man fra dansk, norsk og svensk side blevet enige om at aktualisere spørgsmålet om med visse forbehold at tiltræde konventionen. I Danmark overvejes spørgsmålet stadig. Sverige har allerede ratificeret den aktuelle konvention med det forbehold, som man er blevet enige om ved de nordiske forhandlinger. I tilslutning hertil har man i Sverige vedtaget en særlig lov om internationalt samarbejde vedrørende kriminalforsorg i frihed. Loven trådte i kraft den 1. januar 1979.

8.3 Den nordiske strafferetskomité

Der henvises til redegørelsen under 8.1.

9 Procesret

9.1 Internationalt samarbejde

Europarådskonventionen om overførelse af forfølgning i straffesager er nu på baggrund af nordiske forhandlinger blevet ratificeret af Danmark, Norge og Sverige. Konventionen trådte i kraft i 1978.

Med forbehold over for pligten til udlevering for politiske forbrydelser (art. 13) har Sverige i 1977 og Danmark i 1978 ratificeret den i 1977 vedtagne Europarådskonvention om bekæmpelse af terrorisme. Norge ratificerede konventionen i 1980 med forbehold over for pligten til at udlevere (art. 13) og pligten til at yde gensidig bistand (art. 8) i forbindelse med politiske lovovertrædelser. I Island vil der blive fremsat lovforslag i altinget om ændring af straffeloven med henblik på - med forbehold over for pligten til udlevering (13) - at ratificere konventionen.

Sverige har i 1979 ratificeret tillægsprotokollen til den europæiske udleveringskonvention og den europæiske konvention om indbyrdes retshjælp i straffesager. Disse tillægsprotokoller har i første række til formål at øge mulighederne for internationalt samarbejde ved bekæmpelsen af såkaldt fiskale forbrydelser.

9.2 Fuldbgyrdelse af domme

Konventionen om anerkendelse og fuldbgyrdelse af nordiske domme på privatrettens område er trådt i kraft i 1978.

9.3 Konkurs

Det nordiske samarbejde på konkursrettens område, som har fundet sted på udvalgsplan, er afsluttet. I Danmark trådte en ny konkurslov i kraft i 1978. I Island trådte en ny konkurslov i kraft den 1. januar 1979. Sverige reviderer konkursloven etapevis. Ændrede regler om konkursforvaltning og tilsyn med konkurser trådte i kraft den 1. januar 1980. Den 1. juli 1980 indførtes et system med næringsforbud i forbindelse med konkurs (såkaldt konkurskarantæne). Komiteen fortsætter sit arbejde med at undersøge behovet for ændrede regler om bl.a. rådighedsfratagelse og udlodning og foretager desuden en afsluttende teknisk gennemgang af hele konkursloven.

I Finland blev der i 1978 afgivet en principbetænkning om konkurslovgivningen. Betænkningen har været på remiss.

I Norge ventes der fremsat forslag til ny konkurslov i 1981. Arbejdet med revision af den nordiske konkurskonvention er på ny taget op, og der er i 1979 opnået enighed om en række ændringer til konventionen. Ændringsoverenskomsten forventes at kunne træde i kraft i begyndelsen af 1981.

Kapitel XIV

Miljøvern

1 Innledning

Miljøvernssamarbeidet omfatter spørsmål vedrørende vern og forvaltning av det ytre miljø. Det har i løpet av året foregått prosjektvirksomhet på delområdene luftforurensning, vann- og havforurensning, trafikkstøy, industristøy, avfall og gjenvinning, produktkontroll, naturvern og friluftsliv, naturressursregnskap, økologisk planlegging, miljøvernforskning og miljødata. I 1981 vil prosjektvirksomheten fortsette på de samme delområder. I tillegg vil det bli igangsatt samarbeid på det nye området "Miljøeffekter ved energiproduksjon" (jfr. punkt 15).

Bevilgningen over Ministerrådets budsjett til miljøvernprosjekter var i 1980 Nkr 2 521 000,-. Bevilgningen for 1981 er foreløpig Nkr 2.484.000,-.

2 Handlingsprogram for samarbeid på miljøvernområdet

Nordisk Ministerråd (miljøvernministrene) vedtok i april 1978 et handlingsprogram for nordisk samarbeid på miljøvernområdet. Programmet fastlegger målsetninger og retningslinjer for det nordiske miljøvernssamarbeid i 5-årsperioden 1978-82.

3 Nordisk miljøvernkonvensjon

Den nordiske miljøvernkonvensjonen ble undertegnet 19. februar 1974. Konvensjonens formål og innhold ble det redegjort for i Ministerrådets beretning til Nordisk Råds 22. sesjon 1974 (C1/1974).

Konvensjonen trådte ikraft 5. oktober 1976 og er kommet til anvendelse i en rekke tilfeller. Blant annet kan det nevnes at som en generell regel forelegger Norge for danske og svenske myndigheter utkast til utslippstillatelse for oljeholdig vann på norsk kontinentalsokkel. Som eksempler på enkelttilfeller kan bl.a. nevnes at Sverige i 1978 forela utslippskonsesjon for en kjemisk fabrikk for danske myndigheter. I 1980 er bl.a. to tilfeller under behandling: Mellom Finland og Sverige angående en sementfabrikk på den finske siden, og mellom Danmark og Sverige vedrørende et dansk kullkraftverk.

Ministerrådet følger fortløpende utviklingen med gjennomføringen av Nordisk miljøvernkonvensjon og tar sikte på å foreta en studie av erfaringene med konvensjonen.

4 Prosjektvirksomheten generelt

I forbindelse med behandlingen av Ministerrådets beretning for 1979 (C1/1980) på Nordisk Råds 28. sesjon uttalte rådets sosial- og miljøutvalg (uttalelse nr.4.8):

''I syfte att undvika en alltför stor uppsplittring av tillgängliga resurser bör en större koncentration av projektverksamheten på miljövårdsområdet ske.''

I forbindelse med budsjettbehandlingen de senere år har det foreligget langt flere prosjektforslag enn det har vært plass til innenfor de knappe økonomiske rammer som er stilt til rådighet. Embetsmannskomiteén for miljøvernspørsmål har stått overfor valget mellom to modeller: På den ene side konsentrert prioritering med derav følgende rask gjennomføring av et fåtall sentrale prosjekter, eller på den annen side prioritering av bredden med eventuell utstrekning av enkelte prosjekter i tid. Komiteén har i sine vurderinger sett det som en viktig oppgave å initiere samarbeid og foreta utredninger på en rekke områder av felles interesse, med sikte på å fordele oppgaver mellom landene og legge grunnlaget for harmonisering av nasjonale tiltak. Embetsmannskomiteén er av den oppfatning at medlemslandene på denne måte oppnår en mest mulig rasjonell utnyttelse av de knappe nordiske ressurser sett i sammenheng med de midler som stilles til rådighet på miljøvernsektoren i de enkelte land.

5 Vann- og havforurensning

5.1 Generelt

Forurensningssituasjonen i de nordiske kyst- og havområder krever, foruten nasjonal innsats, såvel bilaterale og nordiske tiltak som et samarbeid med ikke-nordiske kyststater. Nordisk Råd har aktualisert disse spørsmål i *rekommandasjon nr. 30/1970* vedrørende tiltak mot Østersjøens forurensning, *nr. 8/1975* vedrørende begrensning av utslipp i Bottenviken m.v. og *nr. 9/1975* vedrørende bekjempelse av skader fra giftige laster i Østersjøen.

5.2 Forurensningssituasjonen i Skagerrak og Kattegat

Embetsmannskomiteén for miljøvernspørsmål tok i 1975 initiativet til et utvidet forskningssamarbeid vedrørende Skagerrak og Kattegat. I 1978 ble det igangsatt et prosjekt om samordning av forsknings- og undersøkingsvirksomheten av forurensningssituasjonen i området. Prosjektet har bl.a. følgende oppgaver:

1. Utarbeide en statusrapport over nåværende kunnskap og pågående og planlagt forsknings- og undersøkingsvirksomhet, samt utarbeide en oversikt over eksisterende utslipp som kan danne grunnlag for tiltak for å redusere forurensningene i Skagerrak og Kattegat.

2. Utarbeide forslag til system og rutiner for en løpende informasjonsutveksling om nye forskningsresultater og planlagt forskning- og undersøkingsvirksomhet.
3. Kartlegge ressurser i form av fartøyer, utstyr og personale hos berørte institusjoner, og foreslå hvordan de samlede ressurser best kan utnyttes.

Det er utgitt en delrapport i 1980 med oversikt over norske forskningsprosjekter og nordiske forskningsfartøyer. Prosjektet vil fremlegge slutt-rapport høsten 1980.

5.3 Vann og avløp

Siden 1979 har det pågått prosjektsamarbeid på vann- og avløpssektoren bl.a. vedrørende retningslinjer for kommunale avløp, avløp fra spredt bebyggelse og for utjevningmagasin i avløpsnett. I 1980 ble det igangsatt prosjekter om miljøkontrollsystem i treforedlingsindustrien og om kostnader for rensing av avløpsvann. Det siste ble igangsatt på grunnlag av Nordisk råds *rek.nr.7/1979* og vil fortsette i 1981.

5.4 Østersjøkonvensjonen

Konvensjonen om vern av det marine miljø i Østersjøen ble undertegnet i Helsingfors 22. mars 1974 av samtlige sju Østersjøstater. Konvensjonens formål og innhold er det redegjort for i CI/1975. Samtlige stater hadde ratifisert pr. februar 1980, og konvensjonen trådte ikraft 5.mai 1980. Et omfattende forberedende arbeid er allerede gjennomført, idet det før konvensjonen trådte ikraft ble etablert en såkalt interimskommisjon med en rekke arbeidsgrupper på forskjellige områder. Helsingfors-kommisjonens første regulære møte ble avholdt i Helsingfors i mai 1980. På møtet besluttet man bl.a. å opprette et internasjonalt sekretariat i Helsingfors. Sekretariatet startet sin virksomhet 1. juli 1980.

5.5 Bilateralt samarbeid mellom Finland og Sverige vedrørende forureningsforholdene i Bottenviken

Forsknings- og utredningsarbeidet i Finland og Sverige vedrørende forureningsforholdene i Bottenviken har siden desember 1972 blitt samordnet innen rammen av en samarbeidsavtale mellom Statens naturvårdsverk i Sverige og Havforskningsinstituttet og Vattenstyrelsen i Finland. Formålet er å skape en felles kunnskapsbasis for beslutninger om vern av dette havområdet.

5.6 Avtale mellom Danmark og Sverige om vern av Øresund mot forurensninger

Avtalen mellom Danmark og Sverige om vern av Øresund mot forurensninger ble undertegnet 5. april 1974 (jfr. CI/1975 side 180). Avtalen er ratifisert av begge parter. Det er nedsatt en kommisjon for å overvåke

gjennomføring av avtalen. Under denne er det nedsatt et teknisk utvalg som spesielt skal vurdere behov for rensetiltak. Kommisjonen avgir årlig rapport til den danske og svenske regjering.

6 Luftforurensning

Siden 1975 har Ministerrådet bevilget midler til prosjektet "Overvåkningssystem for luftforurensninger" som har til formål gjennom samnordisk innsats – i form av utvikling av måle- og analysemetoder – å bidra til det europeiske program for overvåking av langtransport av luftforurensninger (EMEP), særlig med henblikk på "sur nedbør"-problemene. Også etter at EMEP ble etablert i 1977, er det behov for felles nordisk innsats, bl.a. vedrørende metodeutvikling for på sikt å muliggjøre at flere typer av forurensende stoffer – utover svovelkomponenter – inkluderes i det europeiske overvåkningssystemet. Prosjektet vil fortsette i 1981.

I november 1979 ble det – bl.a. etter aktiv nordisk innsats – undertegnet en konvensjon om langtransportert grenseoverskridende luftforurensning i Europa.

I 1978 ble det igangsatt et forprosjekt om luftforurensninger i tettstedsmiljøer. Dette er i 1980 fulgt opp av et prosjekt "Strategi for luftovervåking i byer".

Det er igangsatt et utvidet nordisk samarbeid om bilavgasser. Bilavgasser er det dominerende luftforurensningsproblem i mange byer i de nordiske land. I 1981 vil det bli igangsatt et prosjekt for å utvikle en nordisk beregningsmodell for bilavgasser og et prosjekt om mutagene og kreftfremkallende stoffer fra bilavgasser.

På bakgrunn av Nordisk Råds *rekommendasjon nr.8/1978* – vedrørende forskning om vern av ozonlaget ble det i 1978 nedsatt en nordisk kontaktgruppe. Gruppen vil fortsette sin virksomhet i 1981. I tillegg er det startet et nytt prosjekt "Vurdering av fluorhalokarbonforbindelsers miljøeffekter".

7 Støy

Nordisk samarbeid på støyområdet ble aktualisert av Nordisk råds *rekommendasjon nr. III/1974* om begrensning av trafikkstøy. Bl.a. på bakgrunn av rekommendasjonen har det siden 1975 pågått et omfattende nordisk prosjektsamarbeid på støyområdet.

Prosjektet "Effekter av støyreducerende tiltak" beregnes avsluttet i 1980. I tillegg er det gjennomført prosjekter vedrørende flystøy, støy fra skinnegående trafikk og et prosjekt om "Oppfølging av Nordisk beregningsmodell for vegtrafikkstøy".

På industristøysiden har prosjektet vedrørende støy fra bygge- og an-

leggsvirksomhet fortsatt. Arbeidet med utgivelse av en tiltakskatalog for støy fra bygge- og anleggsvirksomhet beregnes avsluttet i 1980.

I 1981 planlegges arbeidet på støyområdet samordnet i to hovedprosjekter: "Beregningsmodeller for støy fra skinnegående trafikk, byggevirksomhet og skytebaner" og "Effekter av støy på mennesker".

8 Avfall og gjenvinning

Nordisk avfallssamarbeid er for tiden konsentrert til gjenvinningsområdet i samsvar med Nordisk Råds *rekommendasjon nr. 15/1978* ang. gjenvinning av avfall og gjenbruk av ressurser. I 1980 er tre prosjekter avsluttet: "Gjenvinning av smøreoljer fra spillolje", "Gjenvinning av kvikksølv fra kvikksølvbatterier" og "Sosio-økonomiske hinder for gjenvinning". Disse vil inngå som elementer i hovedprosjektet "Nordisk program for gjenvinning av avfall" som beregnes avsluttet våren 1981. I 1981 tas det dessuten sikte på å oppdatere undersøkelsen "Gjenvinning av kommunalt avfall i Norden" (*NUB 1977:28*).

Siden 1977 er det dessuten bevilget midler som tilskudd til Nordisk Avfallsbørs for informasjonsutveksling om behandlingsanlegg for problemavfall, dette siste utføres av Institutet för vatten- och luftvårdsforskning (IVL) i Stockholm.

9 Produktkontroll

Siden 1975 har det pågått nordisk samarbeid om produktkontroll. Hovedvekten ligger på kontroll av kjemiske produkter.

I 1980 har det pågått arbeid med fire prosjekter: "Produktundersøkelse vedrørende flammeretardenter (brannhindrende tilsetningsmidler)", "Ftalaters forekomst og effekter på helse og miljø", "Erstatningsmidler for PCB" og "Forekomst av PCB i råvarer og produkter".

Det sistnevnte prosjektet vil fortsette også i 1981, mens det planlegges igangsatt to nye prosjekter med utgangspunkt i osonlagsproblematikken: "Helse- og miljøeffekter av drivmidler (ikke-klorfluorkarboner (KFK) i aerosolbeholdere (spraybokser)" og "Klorfluorkarboner (KFK) til ikke-aerosolbruk".

På bakgrunn av en henvendelse fra de nordiske arbeidsgiverforeninger og industriforbund har man vurdert spørsmål vedrørende nordisk harmonisering av regler for merking og klassifisering av kjemiske stoffer og produkter. En eventuell vurdering av ytterligere harmonisering vil bli søkt basert på en gjensidig tilnærming mellom de norske og svenske regler og de danske og finske regler (som er basert på EFs system). En harmonisering vil dessuten bli vurdert i et videre internasjonalt perspektiv, f.eks. innen rammen av OECD-samarbeidet.

10 Naturvern og friluftsliv

Naturvernsamarbeidet omfatter spørsmål vedrørende vern av natur- og friluftsområder samt vern av dyr og planter.

I 1980 har arbeidet fortsatt med prosjektet: "Representative naturtyper og truede biotoper i Norden". Prosjektet har pågått siden 1977 og er det største naturvernprosjekt som er gjennomført på nordisk basis. Arbeidet med klassifisering av naturtyper i de forskjellige regioner er i hovedsak avsluttet. I 1981 tas det sikte på, i nært samarbeid med nasjonale og regionale naturvernmyndigheter, å utarbeide en oversikt over og forslag til verneverdige representative naturtyper i Norden. Det tas sikte på å avslutte prosjektet i 1981.

I 1978 ble rapporten "Hotade djur och växter i Norden" (NU A 1978:9) fremlagt. Rapporten resulterte i åtte rekommendasjoner om vern av truede dyr og planter i Norden. Rekommendasjonene pålegger Ministerrådet og de nasjonale miljøvernmyndigheter å gjennomføre en rekke tiltak for vern av truede dyr og planter. I 1980–81 pågår det arbeid med oppfølging av rekommendasjonene, bl.a. ajourføring av listene over truede arter.

Arbeidet med prosjektet "Friluftsliv i Norden" har fortsatt. Formålet med prosjektet er å undersøke befolkningens muligheter til å utøve friluftsliv på tvers av riksgrensene mellom de nordiske land, samt vurdere eventuelle skadevirkninger på naturen. Prosjektet vil bli avsluttet i 1981.

I 1981 beregnes igangsatt et nytt prosjekt om nordisk samarbeid om opprettelse av marine reservater.

11 Naturressurser

I 1979 ble det igangsatt et forprosjekt med formål å utarbeide en oversikt over arbeidet med ressursregnskap og materialstrøms- og energianalyser i de nordiske land, samt på bakgrunn av myndighetenes behov for slike data å komme fram til størst mulig grad av enhetlige metoder og klassifiseringer. Rapporten fra forprosjektet ble behandlet våren 1980 og konklusjonen var at status for arbeidet med ressursregnskap er såvidt forskjellig i de nordiske land at det ikke ville være hensiktsmessig med et videre prosjektsamarbeid på det nåværende tidspunkt.

12 Økologisk planlegging

Arbeidet har fortsatt med prosjektet: "Oversikt over økologiske faktorer og undersøkelsesmetoder til bruk for offentlig planlegging". Prosjektet beregnes avsluttet i 1982. Rapporten fra symposiet om økologiske planleggingsdata beregnes publisert i NU-serien høsten 1980.

13 Miljøvernforskning

På oppdrag av Ministerrådet gjennomførte NORDFORSK i 1979 en utredning med oversikt over og analyse av de nordiske lands miljøvern-forskningsplaner. Bl.a. på grunnlag av utredningen er det nedsatt en kontaktgruppe som skal identifisere forskningsbehov og -prosjekter av særlig interesse for miljøvernmyndighetene, og etablere kontakter med berørte personer og institusjoner slik at arbeidsdeling og maksimal nordisk nytte-virkning kan oppnås.

Prosjektet "Polysykliske aromatiske hydrokarboner (PAH) i Norden" har fortsatt i 1980. PAH er en gruppe forbindelser som dannes ved forbrenning av fossilt brennstoff og som kan være kreftfremkallende. Prosjektets formål er å kartlegge nivået og å studere tilførslen av PAH i Norden, både tilførslen fra lokale kilder og fra langtransport. Prosjektet beregnes avsluttet i 1981.

14 Miljø- og ressursdata

På grunnlag av rapporten "Karakterisering av miljødata" (NU B 1978:10) har arbeidet fortsatt med utarbeidelse av en håndbok for hvordan reglene skal anvendes. Prosjektet vil i 1981 bli fulgt opp av en undersøkelse av hvordan reglene fungerer i praksis.

Virksomheten har fortsatt i prosjektet "Miljøkvalitetsovervåkning i Norden". Prosjektet tar sikte på samarbeid om planlegging av nasjonale miljøovervåkningsprogrammer (for vann, luft, mark, organismer) samt foreta en systematisk gjennomgang av nordiske samarbeidsmuligheter i et operativt miljøovervåkningsprogram. Prosjektet beregnes avsluttet ved årsskiftet 1980/81.

I 1980 er det gjennomført et forprosjekt: "Referansesystem for miljødata". Dette beregnes å bli oppfulgt med en hovedstudie i 1981. Formålet med prosjektet er å utvikle et referansesystem og register for informasjon om miljødata og biologiske prøvebanker i de nordiske land.

I 1981 planlegges det igangsatt et nytt prosjekt "Former for samordning av miljødatavirksomheten i Norden". Prosjektets formål er å utarbeide konkrete forslag til samarbeidsområder og samarbeidsformer mellom miljødataforvaltningene i de nordiske land. Prosjektets bakgrunn er bl.a. de prosjekter som er nevnt ovenfor, spesielt prosjektet "Karakterisering av miljødata".

I tillegg har det i 1980 i likhet med tidligere år, pågått et samarbeid om de nordiske lands deltakelse i FN's miljøinformasjonssystem Infoterra.

15 Miljøeffekter ved energiproduksjon

Ministerrådet tar sikte på i 1981 å igangsette et nytt stort energiforskningsprogram, bl.a. på bakgrunn av det kjernesikkerhetsprogram som har

pågått siden 1977. Det nye program er oppdelt i en "energi-del" og en "miljøeffekt-del", med bevilgninger på henholdsvis Nkr. 4,5 mill. og Nkr. 2 mill. for 1981.

Programmet "Miljøeffekter ved energiproduksjon" består av fem delprosjekter:

1. Deponering av flyveaske fra kullforbrenning.
2. Kanserogene og mutagene stoffer fra energiomvandling og bilavgasser.
3. Forsurningens innvirkning på metalltransport i miljøet.
4. Relative tilskudd av forurensninger til menneske og miljø fra ulike kilder.
5. Miljøkonsekvenser av energiformer basert på fornybare energikilder.

Programmet planlegges gjennomført i perioden 1981-84.

Kapitel XV

Multinasjonale selskaper

Ministerrådets arbeid med spørsmålet vedrørende multinasjonale selskaper skjer på bakgrunn av Nordisk Råds *rekommendasjon nr. 25/1974*.

Rekommendasjonen har følgende ordlyd:

''Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at gjennomføre en undersøgelse av de multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi og at vurdere, om denne undersøgelse giver grundlag for en fælles nordisk lovgivning og/eller andre forholdsregler.''

Utredningen *NU A 1979:19* ''Multinasjonale selskapers rolle i de nordiske lands økonomi'' forelå ferdig trykt til Nordisk Råds sesjon i 1980. Rapporten ble utarbeidet under ledelse av en nordisk embetsmannsgruppe. I løpet av våren 1980 har rapporten vært på remiss til departementer og berørte institusjoner i de nordiske land og deretter drøftet innenfor Ministerrådets organer. I det følgende vil en del hovedpunkter i de synspunkter som har gjort seg gjeldende i en arbeidsgruppe under ministerrådet, bli trukket fram.

Innenfor sitt område gir utredningen verdifulle kunnskaper om multinasjonale selskaper i Norden. Den gir en statsvitenskapelig analyse, særlig av maktproblemene knyttet til multinasjonale selskaper med utgangspunkt i at de nordiske land er vertsland for datterselskaper av multinasjonale selskaper. Utredningen gir også en fremstilling av rettsregler av betydning for multinasjonale selskaper og annen industrivirksomhet. Den gir således en oversikt over etableringsretten, valutareguleringer, arbeidsretten og konkurranseretten i de nordiske land. I avslutningskapitlet foreslås en del områder for mulige tiltak.

Bl.a. i lys av innkomne uttalelser er det foreslått at utredningen bør suppleres med en analyse av de multinasjonale selskapers samfunnsøkonomiske effekter i de nordiske land. Denne analyse bør også omfatte selskaper som hører hjemme i Norden. Imidlertid er man skeptisk til behovet for å sette i gang en ny omfattende nordisk utredning. Målsettingen er en komplettering, som først og fremst inneholder basisfakta om de samfunnsøkonomiske virkninger av multinasjonale selskaper på en del sentrale områder. Dette gjelder særlig områdene sysselsetting, investeringer, eksport/import, lønnsomhet og kapitalforhold.

De nordiske statistiske sentralbyråer anbefales å vurdere muligheter og praktiske opplegg for en slik komplettering. Opplysningene planlegges deretter å bli gjenstand for en kortfattet økonomisk analyse. I det følgende vil det bli gitt en del foreløpige synspunkter og vurderinger i forbindelse med de forslag til tiltak som utredningen inneholder. Generelt kan det bemerkes at utredningens forslag forutsetter en del konkretiseringsarbeid

som det ikke har vært praktisk mulig å avslutte i løpet av høsten. Dette arbeidet må gjennomføres i nær kontakt med berørte nordiske samarbeidsorganer og nasjonale fagmyndigheter på de forskjellige områder.

Et hovedsynspunkt ved vurdering av tiltak mot multinasjonale selskaper vil være å forsøke å redusere negative effekter av deres virksomhet. Samtidig må en ta vare på de positive effekter som selskapenes virksomhet kan medføre for de nordiske land. Eventuelle tiltak bør gjennomføres på en slik måte at Norden ikke framstår som et vesentlig dårligere investeringsområde for multinasjonale selskaper enn konkurrerende land.

Informasjonsspørsmål.

Utredningen kritiserer myndighetenes praksis når det gjelder å gi opplysninger som kan bidra til oversikt over eierforholdene i multinasjonale selskaper – opplysninger som ofte er offentlig tilgjengelige. En oppmyking av praksis foreslås som et felles nordisk tiltak. Videre påpekes et behov for enhetlige, statistiske rutiner gjennom en videreutvikling av det eksisterende nordiske, statistiske samarbeid. Det hevdes også å være behov for bedre innsyn for offentligheten og for de ansatte i multinasjonale selskapers virksomhet.

Arbeidsgruppen vil påpeke betydningen av å skille mellom informasjonskrav til selskapene og bedre bearbeiding og distribusjon av informasjon som alt i dag samles inn, f.eks. av myndighetene. Informasjonskrav til selskapene reguleres i dag stort sett av nasjonal lovgivning. Videre er disse spørsmål gjenstand for omfattende internasjonalt samarbeid innenfor f.eks. OECD og FN.

Imidlertid er arbeidsgruppen enig i at det finnes visse mangler ved den praksis som følges når det gjelder bearbeiding og distribusjon av informasjon som samles inn i medhold av respektive lands nasjonale systemer. Ministerrådet går derfor inn for at berørte nasjonale myndigheter og nordiske samarbeidsorganer vurderer nødvendige tiltak på dette område.

Konfliktløsning.

Utredningen hevder at multinasjonale selskapers potensielle makt kan skape særlige konfliktmuligheter i forhold til vertslandet og de ansatte. Som virkemiddel foreslås at det etableres et nordisk konfliktløsningsorgan.

Arbeidsgruppen vil peke på at det rent teoretisk kan skilles mellom forskjellige konflikttyper. De fleste konflikter reguleres av nasjonal rett og nasjonal jurisdiksjon er eksklusiv. Spørsmålet er om det er ønskelig å innføre nordiske regel- og konfliktløsningssystemer i tillegg.

I denne sammenheng bør det understrekes at det alt eksisterer, eller forberedes, internasjonale regelsystem innenfor OECD, ILO, UNCTAD og FN, som tar sikte på å komplettere og bygge bro over nasjonal rett vedrørende multinasjonale selskaper. Et viktig element i dette arbeidet er etablering av prosedyrer for behandling av konflikter mellom stater og

multinasjonale selskaper. Arbeidsgruppen finner det ønskelig å unngå mekanismer på nordisk plan som avviker fra disse bredere, internasjonale regelsystem. En enhetlig gjennomføring av disse internasjonale regler innebærer at de nordiske land vanskelig kan gå lenger enn andre land som deltar i samarbeidet. Derimot kan uforbindende diskusjoner mellom de nordiske regjeringer og andre interesserte organer om spørsmål som behandles i videre internasjonale fora, og som er av nordisk interesse, være av stor verdi.

Utredningen foreslår overveid om man i større grad kan likestille de ansattes reelle medbestemmelsesmuligheter i utenlandsk- og innenlandsk-eide selskaper.

Arbeidsgruppen vil påpeke at utredningen viser at reglene innenfor arbeidsretten i betydelig grad er ensartet i de nordiske land. Det er derfor noe tvilsomt om det er behov for ytterligere harmonisering av reglene på dette området. Dersom det skulle oppstå problemer, antar Arbeidsgruppen at disse bør drøftes mellom fagmyndighetene i de nordiske land og representanter for fagbevegelsen og næringsorganisasjonene. Når det gjelder spørsmålet om å øke de ansattes reelle innflytelse over beslutninger som fattes av multinasjonale selskaper som hører hjemme utenfor Norden, mener Arbeidsgruppen at muligheten for å nå fram med nordiske løsninger er relativt begrenset. Det vises i denne forbindelse til pågående internasjonalt samarbeid innenfor i første rekke OECD og ILO.

Konkurransesamarbeidet.

Utredningen hevder at multinasjonale selskaper er konsentrert om et relativt fåtall nøkkelbransjer i de nordiske vertsland. Selskapenes andel av produksjonen i disse bransjer er meget høy. Det gis uttrykk for at multinasjonale selskaper i mange tilfeller muligens har opparbeidet en dominerende markedsposisjon på grunn av sin internasjonale karakter og at denne dominans kan hemme utviklingsmulighetene for nasjonalt eide selskaper. Utredningen viser til at Norden ofte fungerer som ett marked og anbefaler at spørsmålene tas opp til videre behandling innen det eksisterende samarbeid mellom de nordiske konkurransovervåkende myndigheter.

Arbeidsgruppen kan opplyse at samarbeidet mellom de nordiske konkurransovervåkende myndigheter allerede omfatter enkelte spørsmål vedrørende multinasjonale selskaper. Det er uklart om multinasjonale selskaper i praksis har hindret utviklingen av nasjonalt eide selskaper eller påvirket konkurransen i negativ retning. Arbeidsgruppen finner at problemstillingen mest hensiktsmessig kan bearbeides av de konkurransovervåkende myndigheter, som også bør vurdere eventuelle forslag til tiltak.

Fortsatt nordisk samarbeid om spørsmål vedrørende multinasjonale selskaper.

Utredningen har vist at det er behov for et mer planmessig og intensivert

nordisk samarbeid når det gjelder en rekke spørsmål vedrørende multinasjonale selskaper. I tillegg har Arbeidsgruppen ovenfor gått inn for fortsatt nordisk utredning av enkelte spørsmål. Følgende oppgaver bør løses i et framtidig nordisk samarbeid på dette området.:

1. Koordinering av oppfølgende nordiske utredninger om multinasjonale selskaper.
2. Nordisk samråd i forbindelse med arbeid i internasjonale organer vedrørende multinasjonale selskaper.
3. Samråd om eventuelle interne nordiske problemer i tilknytning til multinasjonale selskaper.
4. Eventuelle øvrige oppdrag fra Nordisk Ministerråd.

Arbeidsgruppen understreker at det på flere sektorer pågår en del samarbeid som vedrører multinasjonale selskaper mellom ulike myndigheter i de nordiske land. Det foreslås en bedre samordning av dette arbeidet ved at det etableres et eget rådgivende utvalg under Ministerrådet. Utvalget bør være rådgivende og bestå av representanter for respektive regjeringer som deltar i, eller har nær kontakt med, det internasjonale samarbeid om spørsmål som vedrører multinasjonale selskaper.

Utvalget bør arbeide i nær tilknytning til fagbevegelsen og næringslivet. Arbeidsgruppen har vurdert forskjellige former for dette samarbeidet og kommet til at det til utvalget bør knyttes en referansegruppe med representanter for fagbevegelsen og næringsinteressene, d.v.s. industriforbundene og/eller arbeidsgiverforeningene.

Ministerrådet vil ta stilling til arbeidsgruppens forslag i lys av sakens behandling på den kommende sesjon i København.

Kapitel XVI

Organisatoriske forhold etc.

Fremstillingen i dette kapitel indskrænker sig i det væsentligste til en redegørelse for den organisationsmæssige udvikling siden forrige beretning. Mht. opbygningen af samarbejdsapparatet under Ministerrådet henvises der til tidligere beretninger.

I Ministerrådet

1.1 Ministerrådet (samarbejdsministrene) har i 1980 haft følgende sammensætning

- Danmark: Minister for kulturelle og nordiske anliggender Lise Østergaard
 Finland: Minister Pirkko Työläjärvi
 Island: Justitsminister Fridjon Thordarson
 Norge: Olje- og energiminister Bjartmar Gjerde indtil 3. oktober Miljøvernminister Rolf Hansen fra 3. oktober
 Sverige: Socialminister Karin Söder

Ministerrådet i sammensætningen samarbejdsministrene har haft følgende møder i 1980:

- 14. februar i København
- 2. marts i Reykjavík
- 25.–26. marts i Stockholm
- 7.–8. maj i Svendborg
- 25.–26. juni i Harstad
- 15. september i Helsingfors – Åbo
- 6.–7. november i Oslo
- 26. november i København
- 8. december i Stockholm
- december pr. capsulam

Samarbejdsministrene mødte i NR's Præsidium 25. juni i Harstad.

Samarbejdsministrene har haft fællesmøder med Nordisk Råds budgetkomité 26. marts i Stockholm og 7. november i Oslo og med NR's informationskomité 5. februar og 6. november.

Samarbejdsministrene og de nordiske landes statsministre mødtes 27. november i København. Samarbejdsministrene havde herudover et fællesmøde med statsministrene og energiministrene den 4. marts i Reykjavik, og et møde med kultur- og undervisningsministrene 22. januar i København.

Herudover har samarbejdsministrene haft møde med arbejdsmarkedets parter 15. februar i København og 8. december i Stockholm.

I overensstemmelse med sine særlige samordningsopgaver har samarbejdsministrene arbejdet videre på at udvikle det nordiske samarbejde og koordinere arbejdet mellem de forskellige samarbejdsområder.

På det organisatoriske plan må opbygningsfasen af samarbejdsapparatet: Ministerrådet, embedsmandskomiteerne og sekretariaterne stort set anses for at være afsluttet.

1.2 Ministerrådet har haft følgende møder af fagministre i 1980:

Arbejds miljøministrene

22. – 23. oktober i Stockholm

Arbejdsministrene

14. – 15. januar i København

Boligministrene

27. – 28. februar i Århus

Energiministrene

23. april i København

27. oktober i Helsingfors

Energi- og statsministrene

13. maj i Norge

Finansministrene

18. – 19. juni i Finland

25. – 26. november i Norge

Industriministrene

29. august i København

Industri- og energiministrene

3. marts i Reykjavik

Justitsministrene

25. november i Oslo

Kommunikations-, kultur- og undervisningsministrene

23. maj i København

Konsumentministrene

24. marts i København

Kultur- og undervisningsministrene

22. januar i København

4. marts i Reykjavik

1. april pr. capsulam

25. – 26. august i Ekenäs

10. december per capsulam

Ligestillingsministrene

4. november i Oslo

Regionalministrene

4. februar i København

3. december i København

Socialministrene og hälsovårdsministrene

19. august i Reykjavik

Fagministrene har haft følgende møder med Nordisk Råds udvalg i 1980:

Arbejds miljøministrene – social- og miljøudvalget

23. oktober i Stockholm

Justitsministrene med juridisk udvalg

25. november i Oslo

Kulturministrene – kulturudvalget

4. marts i Reykjavik

26. august i Ekenäs

Ligestillingsministrene og social- og miljøudvalget

4. november i Oslo

Socialministrene og social- og miljøudvalget

19. august i Reykjavik

Trafikministrene, trafikikkerhedsrådet og trafikudvalget

9. december i København

Fagministrene har haft følgende møder med arbejdsmarkedets parter i 1980.

Arbejds miljøministrene og arbejdsmarkedets parter

22. oktober i Stockholm

Arbejdsministrene og arbejdsmarkedets parter

15. januar i København

Industriministrene med NFS

29. august i København

2 Ministerrådets sekretariater

2.1 *Ministerrådssekretariatet i Oslo*

Ministerrådssekretariatet i Oslo bistår Ministerrådet og dets embedsmannskomiteer, udvalg og arbejdsgrupper på alle samarbejdsområder udenom kultursektoren.

Sekretariatet er fra etableringen 1. juli 1973 utbygget etapevis og er nå organiseret med en samordningsafdeling, to fagafdelinger og en informationschef, direkte underlagt generalsekretæren.

Samordningsafdelingen er delt i en administrativ enhed og en budsjettenhet og har i tillegg to saksbehandlere som bl.a. skal forestå sekretærfunktionen for samarbejdsministrene og stedfortrederkomiteén samt være kontaktleddet med nordiske organer og institusjoner. På samordningsafdelingen behandles også lovsørmål og bistanndssørmål.

Fagavdeling 1 er ansvarlig for saksområdene økonomisk samarbeid, handels- og finansielle sørmål, ressurs sørmål, industri- og energipolitikk, regionalpolitikk, samferdsel, turisme, byggsektoren og primærnærin-gene, jord- og skogbruk.

Fagavdeling 2 har saksområdene arbeidsmarkedssørmål, arbeids-

miljø- og likestillingsspørsmål, sosial- og helsepolitikk, forbrukerspørsmål og miljøvernsspørsmål.

Sekretariatet har i budsjettet for 1980 hatt 40 faste stillinger. I tillegg har det vært engasjert sekretær i deltidstilling.

Det har i 1980 vært 10 personalavganger, 14 nyansettelser og 1 svangerskapspermisjon.

Som tidligere år er et større antall personer engasjert i prosjektvirksomhet som utføres på en rekke steder i de fem nordiske land.

2.2 Sekretariatet for nordiskt kulturellt samarbeite i Köpenhamn

Kultursekretariatet i Köpenhamn är sekretariat för Nordiska ministerrådet och ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbeite på det nordiska kulturavtalets verksamhetsområde. I enlighet med beslut i Ministerrådet den 13 mars 1978 (kommunikations-, kultur- och utbildningsministrarna) har kultursekretariatet under 1980 fungerat som sekretariat även för utredningen om nordisk radio och television via satellit, dvs. för Ministerrådet och ställföreträdagruppen. Enligt Ministerrådets beslut och i överensstämmelse med artikel 12 i kulturavtalet är sekretariatet också sekretariat för Ministerrådets tre rådgivande kommittéer på kulturavtalets område och för Nordiska Kulturfonden.

Kultursekretariatet hade under 1980 sekretariatsansvar för 11 av de 40 fasta institutionerna/projekten på kulturbudgeten. Härutöver hade sekretariatet det kamerala ansvaret för 12 av de 26 projekt som 1980 finansierades av Ministerrådets dispositionsmedel på kulturbudgeten. De anslag som sekretariatet hade administrativt ansvar för uppgick till ca 32 milj. dkr av den sammanlagda kulturbudgeten på ca 74 milj. dkr (exklusive kompensation för automatiska löneökningar). Av större projekt, som sekretariatet under 1980 hade både sekretariats- och kameralt ansvar för, kan nämnas utredningen om nordisk radio och television via satellit, Tórshavnsprojektet och Scandiviva Today.

Antalet fast anställda vid Kultursekretariatet, inklusive den personal som anställdes för särskilda projekt uppgick i december 1980 till 45 personer, av vilka 6 var engagerade inom specialprojekten. Av tjänsterna är vissa deltidstjänster.

Kultursekretariatets ordinarie administrativa budget uppgick 1980 till 9,9 milj. dkr, exklusive kompensation för automatiska löneökningar. Motsvarande belopp i budgeten för 1981 är 10,6 milj. dkr.

3 I øvrig

3.1 Ansattes retsstilling

Den 31. januar 1974 underskrev samarbeidsministrene på de respektive regeringers vegne en aftale om de ansattes retsstilling ved nordiske institutioner med tilhørende normalkontrakt.

Efter at samtlige lande har ratificeret aftalen, har Ministerrådet sat aftalen i kraft fra 1. marts 1976. Efter Ministerrådets beslutning tillempes aftalen for tiden på følgende institutioner:

Nordforsk

Nordisk genbank för jordbruks- och trädgårdsväxter

Nordiska hälsovårdshögskolan

Nordiska industrifonden

Nordisk institut for odontologisk materialprøving

Nordiska läkemedelsnämnden

Nordiska samarbetsorganet för alkohol- och drogforskning

Nordiska samarbetsrådet för kriminologi

Nordisk statistisk sekretariat

Nordtest

Nordiska kommittén för byggbestämmelser

NordREFO – Nordisk arbetsgruppe for regionalpolitisk forskning

Kapitel XVII

Regionalpolitikk

1 Innledning

Nordisk Ministerråd (de for regionalpolitikken ansvarlige ministre – MR-REG) vedtok den 2. april 1979 et nytt nordisk regionalpolitisk handlingsprogram. Nordisk embetsmannskomite for regionalpolitikk (NÄRP) fikk her i oppdrag å

- arbeide med gjennomføringen av programmet og i denne forbindelse ta hensyn til Nordisk råds *rekommendasjon nr 1/79*
- fortløpende arbeide med programmets utvikling på bakgrunn av de erfaringer som vinnes og de synspunkter som fremkommer.

Det nye handlingsprogrammet innebærer en klar ambisjonsheving av det regionalpolitiske samarbeidet. Programmet har hatt stor betydning for virksomheten til MR-REG og NÄRP i 1980. I det følgende presenteres hovedpunktene i programmet.

Hovedmålsetningen for det nordiske regionalpolitiske samarbeidet er gitt formuleringen: Å virke for en i regional sammenheng balansert utvikling i Norden. Dette omfatter bl.a. sysselsettingsmuligheter, inntektsforhold, tilgang til service samt bolig- og fritidsmiljø. Grunnleggende i denne sammenheng er et befolkningsunderlag med rimelig regional fordeling.

Følgende delmål er satt opp for det nordiske regionalpolitiske samarbeidet.

1. Å medvirke i utformingen av en effektiv nasjonal regionalpolitikk.
2. Å arbeide for en samordning med det mål å oppnå nordisk enhetlighet i planlegging og regionalpolitiske tiltak.
3. Å være oppmerksom på og arbeide for at man tar økt hensyn til regionalpolitiske konsekvenser i nabolandet ved utforming av nasjonale tiltak – såvel generelle som regionalpolitiske.
4. Det nordiske regionalpolitiske samarbeidet skal særlig innrettes mot dels grenseområder mellom to eller flere land, dels regioner som i et nordisk perspektiv bedømmes å ha spesielt vanskelige regionalpolitiske problemer. Man bør arbeide for at de nordiske tiltakene i denne sammenheng blir komplimentære til de nasjonale.
5. Samarbeidet bør være basis for felles opptreden i annet internasjonalt samarbeid, hvis dette vurderes formålstjenlig.

Den viktigste delen av det regionalpolitiske handlingsprogrammet utgjøres av tiltaksprogrammet. Tiltaksprogrammet har følgende struktur:

1. Sammenstilling og ajourholding av basisdokumentasjon om de regionale forhold i Norden.
2. Fortløpende informasjons- og erfaringsutveksling.
3. Utrednings- og utviklingsarbeid.

4. Forsknings samarbeide.
5. Samarbeide over riksgrensene.
6. Felles regionalpolitiske støttetiltak.

I hvilken utstrekning programmet kan gjennomføres i sin helhet uten tidsforskyvninger er et ressurssspørsmål. Prioriteringer mellom ulike deler av programmet kan bli nødvendig.

Former for konkrete regionalpolitiske innsatser er behandlet inngående i handlingsprogrammet, og det konkluderes med to finansieringsordninger for å konkretisere det nordiske regionalpolitiske samarbeidet:

- a) En ramme på ministerrådets budsjett for konkrete regionalpolitiske tiltak. Rammen bør fastsettes i den vanlige budsjettprosedyren, men midlene bør deretter stå til disposisjon for de regionalpolitiske ministre alene. (Dette har foreløpig ikke lyktes.) Midlene skal anvendes dels til felles pilotprosjekt, dels til prosjekter innen grensesamarbeidet, men ikke til bedriftsstøtte. Størrelsen på en slik bevilgning er bedømt til å burde være 10 mill. norske kroner pr. år, eventuelt med en gradvis oppbygging undet et par år. (Det vises til avsnitt 7.1 for nærmere informasjon.)
- b) I handlingsprogrammet er utpekt visse regioner der det generelt bedømmes å være av nordisk interesse å gjennomføre felles regionalpolitiske tiltak. Regionene omfatter grenseområdene og perifert beliggende deler av Norden der mulighetene for regionale ubalanser er store og der problemene har sammenheng med det frie nordiske arbeidsmarkedet. Til slike regioner har Nordiske Investeringsbanken (NIB) fått mulighet til å tilføre kapital gjennom såkalte regionallån via nasjonale kredittinstitusjoner. (Det vises til avsnitt 7.2 for nærmere informasjon.)

I det regionalpolitiske handlingsprogrammet av 1979 er det introdusert en rekke nye tiltak. Flere av disse ordningene ble introdusert i april 1980 for en to-årig forsøksvirksomhet. I løpet av 1981 vil det derfor bli foretatt en gjennomgang og oppdatering av handlingsprogrammet. Etter behandling i NÄRP og MR-REG vil det ajourførte handlingsprogrammet kunne diskuteres på Nordiske Råds sesjon i februar/mars 1982. Hvis forsøksordningene har vist seg vellykkede vil de således kunne videreføres ut over april 1982 uten ødeleggende avbrudd.

2 Sammenstilling og ajourholding av basisdokumentasjon om de regionale forhold i Norden – (Basprosjektet)

Basprosjektets forstudie ble behandlet av NÄRP i februar 1980. Det ble vedtatt at prosjektgruppen fortsetter sin virksomhet etter de retningslinjer som er foreslått i rapporten. Den fremtidige virksomheten skal bestå av tre hoveddeler:

- a) *Løpende rapporteringsarbeid* omfatter bl.a. den såkalte årsrapporten som behandler den regionale utviklingen og de siste regionale prognoser

og plantall i Norden. Rapporten presenteres for MR-REG. Ved behov utarbeides dessuten ulike regionale oversikter, f.eks. industriens regionale fordeling.

- b) *Utviklingsarbeidet* omfatter bl.a. utvidelse av antall variabler, overgang fra amts/fylkes/länsinndelingen til finere regioninndeling, utvikling av analysen og rapporteringen samt egen regional prognosevirksomhet.
- c) *Den øvrige virksomhet* kan, foruten samarbeidet med Nordisk institutt for regionalpolitisk forskning (NordREFO), omfatte f.eks. mindre utredningsoppgaver for ulike nordiske organ.

Våren 1980 forelå oversikten "Regional struktur og utvikling i Norden 1970–78". Sammen med forprosjektets sluttrapport ble den sendt på en omfattende remiss til nordiske og nasjonale myndigheter og organisasjoner.

Den første årsrapporten, som behandler den regionale befolknings- og sysselsettingsutviklingen i Norden i årene 1975–80 samt de siste prognoser og plantall, ble utarbeidet i løpet av sommeren og høsten 1980 og presentert på ministerrådsmøtet 3. desember 1980.

Basprosjektets egen regionale prognosevirksomhet ble innledet på ettersommeren gjennom prøvekjøringer med nordiske data i den svenske UM-DAC-modellen. Den første arbeidsrapporten forelå på høsten.

På høsten ble det ansatt en utreder som skal utføre en analyse av industriens regionale og bransjevise fordeling i Norden. En statusrapport foreligger ved årsskiftet og arbeidet slutføres våren 1981.

3 Informasjonsutveksling

Gjensidig informasjonsutveksling om aktuell regionalpolitikk i de ulike landene har vært et viktig element i NÄRPs arbeid. Ved å sende ut nye rapporter, meldinger o.l. gjennom et sentralt, nordisk informasjonssystem blir man informert om nasjonale forskningsresultater, regional planlegging, regionalpolitiske tiltak og spesielt nye lover, beslutninger osv.

På NÄRP-møtene gis det informasjon om aktuelle regionalpolitiske spørsmål i respektive land. Engang pr. år arrangeres spesielle "hearings" der ett land redegjør for og eksamineres om hele sin regionalpolitikk.

I 1980 er det etablert et nytt informasjonssystem for det grenseregionale og grensekommunale samarbeidet. Bakgrunnen er at antall samarbeidsområder i grenseregionene har øket kraftig og det er behov for direkte informasjon og kontakter mellom prosjektlederne i respektive samarbeidsområde. Dette vil kunne bidra til en bedre samordning av hele det grenseregionale samarbeidet.

Det utgis fremdeles to nordiske publikasjoner – NordREFO-skriften og Nordkalott-Nytt, begge med fire nummer pr. år.

4 Utrednings- og utviklingsarbeid

Et av de viktigste elementene som har kommet til i det nordiske regionalpolitiske samarbeidet i forbindelse med det nye handlingsprogrammet, er spørsmålet om nye nasjonale tiltaks innvirkning på den regionale utvikling i nabolandene. Det kan være tiltak av mer generell karakter (allmenøkonomiske tiltak, bransjestøtte osv.), men også regionalpolitisk motiverte tiltak. I løpet av 1980 har samtlige land utpekt de sentrale og regionale myndigheter som inngår i systemet. Det vil bli foretatt en foreløpig vurdering av systemet høsten 1981 i sammenheng med ajourføringen av det regionalpolitiske handlingsprogrammet.

NÄRPs glesbygdspolitiske arbeidsgruppe har for det meste konsentrert sin virksomhet om de grensekommunale samarbeidsprosjekt i spredte bygde grenseområder (se avsnitt 6.9). I år har arbeidsgruppen planlagt å innlede samarbeide om allmen glesbygdspolitikk i Norden. I denne forbindelse er Danmark og Island blitt representert i gruppen. Prosjektets hovedmålsetning er å øke informasjons- og erfaringsutvekslingen om glesbygdspolitiske problemer og glesbygdspolitikk mellom de nordiske land og på dette grunnlag foreslå og gjennomføre samarbeidsprosjekt med sikte på å komme frem til felles tiltak. Prosjektopplegget vil bli diskutert på minister-rådsmøtet i desember 1980 og prosjektet starter 1. mars 1981.

I slutten av 1979 forelå forprosjektrapporten til NÄRPs storbyprosjekt: "Storbyprosjektet – prosjektbeskrivelse og indledende betraktninger for prosjektet." Forprosjektets anbefalinger med hensyn til storbyprosjektets målsetning er:

- å sammenligne regionalpolitiske problemer ved storbyenes utviklingstendenser, herunder også kommunaløkonomiske aspekter
- å sammenligne anvendelsen av eksisterende virkemidler
- å belyse behovet for endrede virkemidler i bypolitikken for storbyregionene.

I prosjektet sammenlignes bystrukturproblemer og utviklingstendenser i 13 nordiske storbyer, dvs. sammenhenger mellom byvekst og byenes omstrukturering. Hovedvekten ligger på en beskrivelse av eksisterende virkemidlers anvendelse på statlig, regionalt og kommunalt nivå.

Utkast til rapport fra prosjektets fase I skal behandles på møter i styringsgruppen i desember 1980 og februar 1981. Rapporten vil være trykket våren 1981 og deretter sendt ut til høring til statlige, regionale og kommunale myndigheter m.fl. Remissvarene vil bidra til en ytterligere justering og konkretisering av det fortsatte arbeidet i storbyprosjektet.

Nordisk Råds *rekommendasjon nr. 27/1980* om felles tiltak vedrørende byforskning er oversendt NÄRPs storbyprosjekt. Prosjektet vil i forbindelse med rapporteringen av fase I gi en oversikt over byutviklingen i de 13 største byregioner i Norden. På grunn av personsammenfall i styringsgruppen for NÄRPs storbyprosjekt og den nordiske deltagelse i OECDs byprosjekt er det sikret god koordinering mellom disse to prosjektene.

5 Forskningssamarbete

NordREFO har under 1980 övergått från projektorganisation, med namnet Nordiska arbetsgruppen för regionalpolitisk forskning, till självständig institution under Nordiska ministerrådet, och antagit namnet Nordisk institutt for regionalpolitisk forskning. Ny personal, institutionschef och administrativ sekreterare, har rekryterats till det centrala kansliet. Detta har dessutom flyttats, och är f.n. samlokaliserat med Norsk institutt for by- og regionforskning i Oslo, i stället för med Industridepartementet/ERU i Stockholm.

Konturerna till ett nytt forskningsprogram dokumenterades under avslutningen av föregående forskningsetapp, vid en konferens i Visby 1979. En vidareutveckling av detta program har påbörjats och rekrytering av nordiskt sammansatta forskargrupper under programmet har inletts.

Omorganisationen har varit resurskrävande, och det är för tidigt att uttala sig om konsolideringen av den nya verksamheten. Några ambitioner i nyorienteringen kan dock nämnas.

- NordREFO:s styrelse tar ett självständigt ansvar under Ministerrådet för forskningens projektorganisation.
- Samordningsuppgifterna gentemot regionalpolitiskt relevant forskning och kvalificerad utredning som ej direkt ingår i NordREFO:s organisation kommer att tillmätas större vikt.
- Mera systematiskt arbete kommer att ägnas åt överföring av kunskap och problemuppfattningar mellan forskare och praktiskt verksamma. Seminarier, symposier eventuellt kombinerat med förberedande pilotprojekt kan utgöra arbetsformer.
- Forskningsprogrammet kommer att ingå i en mera successiv kunskapsutvecklingsprocess, där samtliga forskningsgrupper deltar. Sekreterarkonferenser på tvären av grupperna kommer att prövas som arbetsform.

Forskningsprogrammet upptar 4 temaområden (I–IV), under vilka 6 projektgrupper preliminärt grupperats:

I Regionalpolitikens förutsättningar

1. Den välfärdsmässiga och ekonomiska förankringen av regionalpolitiken.
2. Industrins utvecklingsbetingelser i glest befolkade områden i de nordiska länderna.

II Regional planläggning

3. Administrativa betingelser för regional planläggning.

III Regionala effekter av regionalpolitiska medel och av lagar och offentliga åtgärder

4. Uppföljning och utvärdering av effekter av regionalpolitiska åtgärder.
5. Regionala effekter av den offentliga sektorns lokalisering.

IV Regionala effekter av teknisk och ekonomisk utveckling – ett framtidsperspektiv

6. Regionala konsekvenser av strukturomvandling och teknisk utveckling.

Ett kontinuerligt utvecklingsarbete kring intentionerna i de övergripande temaområdena pågår i samarbete med NordREFO:s styrelse. Samtliga 6 projektgrupper har påbörjat sitt arbete. En grupp har färdigställt en förstudie.

Tidskriften NordREFO har under året publicerat två nummer som tillhör föregående årgång. Nr 1–2 1980 demonstrerar NordREFO:s allmänna intentioner med det nya forskningsprogrammet, och presenterar förstudien från "småortsgruppen". Nr 3 presenterar olika praktikers syn på forskningsbehov inom olika förvaltningar, och innehåller en allmän diskussion om användning av kunskap som utvecklats inom forskning. Nr 4 har reserverats för presentation av förstudier från andra projekt inom programmet.

6 Samarbeide over riksgrensene

Samarbeide over riksgrensene kan grupperes i to kategorier: grensekommunalt samarbeid og samarbeid innen større grenseregioner. Denne type samarbeid inntar en stadig viktigere del av det nordiske regionalpolitiske samarbeidet. Dette er i samsvar med de politiske prioriteringer som er gitt i Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd.

Det grenseregionale samarbeidet som finansieres over Nordisk Ministerråds allmene budsjett er i år utvidet med ytterligere to samarbeidsområder – Vestnorden (Island og Færøyene) samt Bornholm-Sydøstre Skåne. Neste år vil et nytt samarbeidsorgan mellom Østfold og Nordlige Bohuslän komme med på Nordisk Ministerråds budsjett og det såkalte nordlige forsøksområdet (se avsnitt 6.9) blir utvidet. Da vil 11 samarbeidsområder helt eller delvis finansieres over det nordiske regionalpolitiske budsjett.

I november 1979 ble det tilsatt en prosjektsekretær i tilknytning til Nordisk Ministerråds sekretariat med ansvar for gjennomføring og effektivisering av grenseregionalt og grensekommunalt samarbeid samt forberedelse av konkrete samarbeidsprosjekt sammen med ulike prosjektgrupper. Som fremgår av det ovenstående er virksomheten på dette felt stadig økende. Flere samarbeidsregioner har startet konkrete regionalpolitiske tiltak med støtte fra et nytt kapittel på Nordisk Ministerråds budsjett (jfr. avsnitt 7.1.). Dette har bidratt til å styrke og konkretisere samarbeidet i grenseregionene. Prosjektsekretæren vil i 1981 avslutte en "utvärdering" av virksomheten i de ulike samarbeidsområdene samt komme med forslag til arbeids- og organisasjonsformer. Dette vil lette MR-REG og NÄRPs arbeid med å initiere, koordinere og styre denne virksomheten.

6.1 Øresund

Øresundsprosjektet (Sjælland og Skåne) har i 1980 konsentrert seg om en oppfølging av prosjektarbeidet innen de to hovedområdene; Øresundsregionen og fremtidens teknologi samt tiltak til forbedring av informasjonsutveksling og kontakter over Øresund.

I juni 1980 forelå en rapport fra forundersøkelsen vedrørende Øresundsregionen og fremtidens teknologi. Hovedundersøkelsen som nå blir gjennomført avsluttes i 1981. Man vil konkret undersøke den teknologiske utviklings konsekvenser for to av de viktigste bransjer i regionen – næringsmiddelindustrien og den biotekniske industri. Man vil konsentrere seg om de sysselsettingsmessige konsekvenser. Ved årsskiftet 1980/81 vil man publisere de foreløpige resultater og legge opp til en debatt med næringslivs- og organisasjonsfolk i regionen.

Informasjonsprosjektet har gjennomført en undersøkelse av det gjensidige informasjonsstoff i 6 danske og 6 svenske aviser i regionen. Undersøkelsen viser at informasjonen over Øresund er meget begrenset. For å bedre dette forhold har man i august 1980 utskrevet en prisoppgave om informasjonsaktiviteter i Øresundsregionen. Man vil på dette grunnlag gjennomføre en del konkrete tiltak, bl.a. utarbeide et informasjonsskrift om gjensidige kulturtilbud på begge sider av Sundet. Videre har styringsgruppen vedtatt å ansette en medarbeider på halv tid for å styrke og intensivere konkrete og kontaktskapende informasjonsaktiviteter i Øresundsregionen.

6.2 Nordkalotten

Nordkalottkommitten (NKK) har fortsatt sin verksamhet på det regional- og sysselsättningspolitiske området på Nordkalotten (Nordland, Troms og Finnmark fylken i Nord-Norge, Norrbotten i Nord-Sverige och Lappland län i Nord-Finland).

Året 1980 har karakteriserats av försöket att konkretisera och fördjupa samarbetet. Förstärkningen av NKK:s regionala förankring i fjol och inrättandet av kommittens reskretariat i Rovaniemi i början av året har medverkat till stabilisering och samordning av NKK-arbetet genom en bättre organisatorisk beredskap och effektivitet.

Därtill har den direkta medelstilledningen från ministerrådet samt framför allt tilldelade medel för konkreta åtgärder blivit ett av de viktigaste inslagen i strävan efter att konkretisera samarbetet.

NKK har för närvarande sju arbetsgrupper på lika många sektorer samt en utredningsgrupp på ad hoc-basis.

Industriellt samarbete

Handelsarbetsgruppen har fortsatt sitt arbete för att öka handelsutbytet på Nordkalotten. Anställandet av en handelskonsult i början av året har effektiviserat verksamheten. I december arrangerades en utställning i Kö-

penhamn där Nordkalottens småföretagare och hantverkare erbjöds tillfälle att komma till marknader utanför Nordkalotten.

Det har publicerats en katalog om Nordkalott-produkter som syftar till att ge export/importverksamma organisationer en möjlighet till direkta kontakter mellan inköpare och säljare.

Arbetsgruppen har vidare producerat en rapport om fiskerinäringen i Nord-Norge, som innehåller ett företagsregister om företag med exporträtt och en kartläggning av exporten och exportstödet till Lappland och Norrbotten. Utredningen visar bl.a. att nordnorska fiskeprodukter till Lappland och Norrbotten levereras via Syd-Norge. NKK vill intensifiera arbetet med att ändra detta distributionsmönster.

Verkstadsindustrin på Nordkalotten har kartlagts bl.a. genom två olika seminarier. Syftet är att etablera samverkan inom branschen.

Byggarbetsgruppen har startat sitt projekt "Marknadsföring av byggprodukter". Projektet syftar till att åstadkomma ett gemensamt uppträdande inom trähussektorn på Nordkalotten för att utveckla och stärka exporten. Under år 1980 har basdata om trähustillverkande företag på Nordkalottområdet ställts samman. Därtill har preliminära kontakter mellan företagen tagits och mål och strategi för det kommande samarbetet preciserats.

Primärnäringsar

Arbetsgrupperna för jordbruk, bär och grönsaker samt rennäring har fortsatt sitt arbete för en samordning av forskningsprojekt som pågår i resp. länder. En viktig del av arbetet utgörs av erfarenhets- och kunskapsutbyte både i och vid sidan av projektverksamheten. För närvarande utarbetas det en långsiktig plan för det fortsatta arbetet i ovannämnda arbetsgrupper. Dessa planer kommer bl.a. att innehålla en kartläggning av gemensamma problem, som kan lösas gemensamt inom Nordkalott-samarbetet.

Skogsarbetsgruppen som inrättades i fjol fortsätter sitt arbete för kunskapsöverföring och probleminventering på Nordkalotten. Man har initierat och strukturerat formerna för samarbetet inom gruppens arbetsområde.

Turism på Nordkalotten

Arbetsgruppen för turism (NAT) har sedan 1977 arbetat för att praktiskt främja turismen på Nordkalotten. I år har man arrangerat NK:s workshop i Stockholm i syfte att väcka intresset hos turismens försäljnings- och informationsled. Projektet följdes upp med en presstur på Nordkalotten. NAT har vidare producerat en informationspärm på fem olika språk om Nordkalotten samt Nordkalottens logifolder omfattande en logiförteckning över Nordkalotten med de allemansrättsliga regler som gäller. Upplagan var på 40.000 exemplar varav 30.000 distribuerades i Norden och resten utanför Norden.

NAT:s främsta resultat hittills är arbetet för att utveckla Nordkalottens bokningssystem, som för 1980 och 1981 finansieras med tildelade medel för konkreta åtgärder. Projektet syftar till att förbättra möjligheterna att utnyttja Nordkalotten. Detta möjliggörs genom övergång till ADB-baserad bokningsverksamhet, som för detta års del redan har verkställts i Nord-Sverige. Projektet fortsätter år 1981 i Nord-Finland och år 1982 i Nord-Norge enligt de tidigare godkända planerna.

Utredningsgruppen för naturvårdsfrågor har i år avslutat arbetet med utredningen angående vandringsleder på Nordkalotten. Utredningsrapporten ger en översikt över vandringsledsturismens struktur på Nordkalotten. Därtill innehåller den ett förslag till nya vandringsleder tvärs över gränsen, som kommer att ge ett samnordiskt vandringsledsnät på Nordkalotten.

Informationsutbyte på Nordkalotten

Mycket av NKK:s arbete i år liksom tidigare kan rubriceras som information i en eller annan form. Informationsutbytet syftar till kontaktskapande och ökad kännedom om Nordkalotten bland myndigheterna och företagarna på Nordkalotten. Dessutom försöker man förstärka samhörigheten bland invånarna på Nordkalotten.

Det traditionella projektet "Aprilseminarium" realiserades i samband med NKK:s vårmöte då man tillsammans med experter diskuterade glesbygdens utveckling på Nordkalotten.

NKK:s bulletin "Nordkalott-Nytt" som sörjer för informationsspridning om NKK och Nordkalotten till områdets företag och myndigheter, kom ut med fyra nummer 1980.

Genom projektet "Tjänstemannautbyte" önskar man skapa förutsättningar för ett erfarenhetsutbyte genom att länsstyrelserna tar emot varandras handläggare. Projektet "Språkstipendier" syftar till att öka språkkunskaperna bland personer som deltar i samarbetet på Nordkalotten.

Av 1980 års projekt kan också nämnas NKK:s uppföljningsseminarium, som realiserades i våras och som syftade till att utveckla verksamhetsformerna för NKK-samarbetet. Projektet "Journalistutbyte" syftade till att åstadkomma ett kontinuerligt informationsutbyte mellan tidningsredaktionerna på Nordkalotten. Projektet realiserades i höstas i ett speciellt seminarium där formerna för utbytet konkretiserades.

Projektet "Nordnorsk olja" gällde en utredning om den nordnorska oljan och dess ekonomiska konsekvenser på Nordkalotten. Utredningen kommer att vara basmaterial i det fortsatta arbetet kring industri- och energipolitiskt samarbete, bl.a. för ett seminarium i Hammerfest i mars 1981. NKK har också fått observatör-status i en arbetsgrupp under ämbetsmannakommittén för industri och energi, som utredar nordiskt samarbete på Nordkalotten kring dessa frågor.

6.3 ARKO

ARKO-prosjektets hovedmålsetning er å undersøke mulighetene for samt initiere og medvirke til økt grenseregionalt samarbeid innen ARKO-regionen (Eidskog, Kongsvinger, Grue og Sør-Odal kommuner i Norge samt Arvika og Eda kommuner i Sverige). I 1980 har prosjektet bl.a. gjennomført følgende oppgaver:

- Fremstilling av en ARKO-mappe for kommuneinformasjon. Mappen skal senere kompletteres med materiale vedrørende den enkelte kommune, vesentlig lokaliseringinformasjon.
- Høsten 1980 forelå en rapport basert på en enqueteundersøkelse om ARKO-bedrifters kjøp og salg av varer og tjenester. Rapporten vil tjene som underlag for diskusjoner om samarbeidsmuligheter mellom bedrifter i ARKO.
- Arbeidet med en industrikatalog skal innledes i 1981.
- Informasjon om grensependlingens omfang er innledet i forbindelse med enqueten til ARKO-bedriftene. Det skal utarbeides en informasjonsbrosjyre for grensependlere vedrørende skatteregler, sosialforsikringer, arbeidsledighetstrygder, pensjon m.v. En konferanse om grensependlernes situasjon skal arrangeres i løpet av 1981.

Prosjektet har hittil vært innrettet på bedrifts- og sysselsettingsspørsmål. Man vil i tiden framover satse på å utvikle samarbeidet til å omfatte mere kommunale aktivitetsområder.

6.4 Skjærgårdsprosjektet

Skjærgårdsprosjektet omfatter Stockholmsregionen, Åland og Åboland. Prosjektet fikk heltidsansatt sekretær fra sommeren 1980. Ålands landsskapsstyrelse bidrar med gratis kontor og kontorservice. Fra prosjektvirksomheten kan nevnes følgende:

- Båtlivsrapporten er trykket i Nordisk Utredningsserie (*NU A 1980:1*). Tyngdepunktet i rapporten ligger på forholdet mellom den bofaste befolkning og fritidsbefolkningen. Det er tatt direkte kontakt med båtlivsorganisasjoner og myndigheter for konkret å følge opp rapporten. Bl.a. er det nedsatt en arbeidsgruppe for å arbeide med koordinerte og reduserte fartsbestemmelser for de mange fergene i området. Sug og etterdønninger i trange sund medfører store problemer for bl.a. fisket i området.
- Det er utarbeidet et sjøkart for småbåter som omfatter hele samarbeidsområdet. I 1981 innledes et prosjekt vedr. lokalisering av gjestehavner for småbåter.
- Ekspertgruppen for utleie av hytter i tilknytning til gårdsbruk har gitt ut en rapport høsten 1980. Prosjektet følges opp i 1981.

6.5 Kvarken

Kvarkenområdet, som er et permanent samarbeidsorgan for kommuner,

myndigheter og organisasjoner i Vasa og Västerbottens län, har i år arbeidet videre med de konkrete samarbeidsprosjekt som ble innledet i 1979 da Kvarkensamarbeidet fikk sin første heltidsansatte prosjektleder.

Arbeidsmarkedsprosjektet for finske studenter ved Umeå Universitet startet den 15. januar 1980 da Max Nyman ble ansatt som arbeidsmarkedssekretær. Arbeidsmarkedssekretæren, som er plassert i tilknytning til den sentrale studieveiledningen på universitetet, bistår finske studenter i arbeidsmarkedsspørsmål, eksamensgyldighetsspørsmål, dispensasjonsaker, spørsmål vedrørende kompletterende utdanning, studievalg, studieøkonomi m.v. Prosjektet omfatter også en studie av hva som hender med finske studenter ved Umeå Universitet etter slutført utdanning.

Vintersjøfarten og godstransportstrømmene i Kvarken er behandlet og en rapport forelå høsten 1980. For å trygge vintersjøfarten satser man på kort sikt på å få økt isbryterassistanse, på lengre sikt forsøker man å få det trafikkerende rederiet til å anskaffe isbrytende bilferger. Utredningen om varestrømmene vil kunne gi svar på spørsmålet om det fremtidige gods-transportunderlaget over Kvarken og peke på hvilke varer og transporter som tar lange omveier i stedet for å skipes over Kvarken.

Kvarkenkonferansen om torv og flis som brensel ble arrangert i Skellefteå 4–5. juni 1980. Konferansen ga Kvarkenrådet i oppdrag å tilsette en arbeidsgruppe vedrørende samarbeid om utvinning og anvendelse av fast brensel. Arbeidsgruppen skal i første omgang konsentrere seg om informasjons- og erfaringsutveksling samt på muligheter til å få i stand felles pilotprosjekter. Kvarkenrådet har videre arrangert studie- og kontaktreiser om dette tema i 1980.

Bo og ferdes i Kvarken er arbeidstittel på et nytt prosjekt som har som formål å øke forutsetningene for fortsatt fast bosetting på øyer i Kvarken samt utvikle båtlivsservicen i området.

Foruten ovennevnte aktiviteter kan det noteres en klar forbedring av flytrafikken over Kvarken ved at Finnair har øket trafikken til 5 dager i uken med spesielle turer Vasa-Umeå og Vasa-Sundsvall. Midtnordenflyet som innledet sine flygninger i april i år har ytterligere forbedret tverrflyforbindelsene i området.

Informasjonsutveksling og kultursamarbeidet er utviklet. Kvarkenrådet har arrangert to journalistreiser for å bedre kunskapene om naboregionen. Kvarkenbulletinen har som vanlig kommet ut med to nummer. Kultursamarbeidet er stimulert ved at Kvarkenrådet har bevilget midler til kulturutveksling og gjennom arbeidet med å få et av de planlagte regionale Nordenkontorene til regionen.

6.6 Midtnorden

Midtnorden omfatter Nord- og Sør-Trøndelag fylker i Norge, Jämtlands og Västernorrlands län i Sverige samt Vasa og Mellersta Finlands län i Finland.

Midtnordenkomiteen er øverste organ og består av 18 representanter fra alle länenefylkene. Formålet er å fremme samarbeid og utveksling mellom deltakende län/fylker, spesielt innen områdene næringsliv, kommunikasjoner, turisme samt utdanning og kultur.

Det praktiske arbeid utføres av egne arbeidsgrupper for tverrflyforbindelse, bransjesamarbeid, felles bedriftsregister, eksportkonferanse og utdanningssamarbeid. En sekretærgruppe med ett medlem fra hvert av fylkene/länene står ansvarlig for koordinering av arbeidet.

I 1980 er følgende aktiviteter blitt utført:

- Tverrflyforbindelsen Trondheim – Østersund – Sundsvall med tilknytning til Vasa ble åpnet i april. Flyruten har 5 turer pr. uke og betjenes av et 20-seters fly.
- Et bransjetreff for treindustrien er arrangert i Vasa. Programmet var omfattende med bransjediskusjoner, bedriftsbesøk, møbelutstilling og knytting av kontrakter.
- Et felles bedriftsregister for alle industribedriftene i Midtnorden ble ferdig høsten 1980.
- En eksportkonferanse er arrangert i Østersund i oktober med representanter fra næringsliv, handelssekretærer, Midtnordenkomiteen, m.fl.
- Utdanningsseminar er avholdt i Sundsvall og Jyväskylä. Prioriterte oppgaver er utredning om oppbygging av datanett for høyere utdanning og forskning, systemteknisk institutt for Midtnorden, og et felles informasjonsskrift.

Midtnorden-samarbeidet blir holdt på det praktiske, resultatorienterte plan. I sitt arbeid hittil har Midtnordenkomiteen prioritert konkrete samarbeidstiltak innen næringslivet og på kommunikasjonssiden. Etter hvert vil samarbeidstiltak innen høyere utdanning og kultursektoren også bli prioritert.

Eksempler på nye prosjekt som planlegges er:

- bedriftsregister for tertiærnæringene
- bransjetreff for verkstedindustrien
- faste handelskontorer
- registrering av transporttilbudet
- Midtnordennytt – et informasjonsskrift
- olje- og industrisamarbeid
- kartlegging av myndigheter og organisasjoner
- Systemteknisk institutt for Midtnorden
- felles satsing på turisme.

I 1981 vil det bli opprettet et fast sekretariat som forventes å få stor betydning for kontinuiteten i samarbeidet.

6.7 Vestnorden

I 1980 ble det innledet et organisert samarbeid mellom Island og Færøyene på det regionalpolitiske området. Prosjektet er høyt prioritert i det

regionalpolitiske handlingsprogrammet av 1979. Det er etablert en styringsgruppe for prosjektet med representanter for Økonomisk utviklingsinstitutt, Reykjavik og Kommunalforbundet på Øst-Island samt Færøyenes Landsstyre. Arbeidet er innledet høsten 1980 med et forprosjekt som skal kartlegge mulige samarbeidsprosjekter. Rapport fra forprosjektet vil foreligge i løpet av 1981. Innen området har man allerede i flere år med nordisk finansiering gjennomført konkrete regionalpolitiske prosjekt knyttet til oppdrett av ørret og laks.

6.8 Bornholm – Sydøstre Skåne

En styringsgruppe som skal lede samarbeidsprosjektet Bornholm – Sydøstre Skåne ble dannet sommeren 1980. Også dette området er pekt ut som interessant i det regionalpolitiske handlingsprogrammet av 1979. I styringsgruppen inngår representanter for amtsrådet og kommuneforeningen på Bornholm samt Kristianstads län, Malmøhus län og Sydøstre Skånes samarbeidskomite. I et forprosjekt som ventes avsluttet i 1981 vil man foreta en detaljert kartlegging av samarbeidsmulighetene innen turisme, kollektivtrafikk, kulturelle forbindelser, skole, informasjon og næringsliv.

6.9 Grensekommunalt samarbeid

NÄRPs glesbygdspolitiske arbeidsgruppe har i 1980 fortsatt virksomheten i de to forsøksområdene. Det nordlige forsøksområdet består av Kautokeino, Muonio og Enontekiö kommuner samt Karesuandodelen av Kiruna kommune. Det har i år vært flere møter for å forberede utvidelse av forsøksområdet syddover mellom Sverige og Finland. Kommunene Pajala og Kolari er interessert i å delta og har oppnevnt representanter til ledningsgruppen. Man har også hatt forhandlingsmøter med kommunene Tana, Karasjok og Utsjoki og vil i løpet av 1981 avgjøre om forsøksområdet skal utvides nordover til å omfatte disse kommuner på grensen mellom Finland og Norge.

Det nordlige forsøksområdet har i 1980 arbeidet med bl.a. følgende prosjekter:

- For å styrke og utvikle foretaksvirksomheten i området skal det tilsettes en næringskonsulent som leder for et felles servicekontor. Det er utarbeidet instruks og vedtekter for konsulenten og servicekontoret og oppnevnt medlemmer i et styre for virksomheten. På grunn av visse problemer vil konsulenten først tiltre stillingen 1. januar 1981.
- En turistbrosjyre er utarbeidet og vil bli distribuert i begynnelsen av neste år. En kartlegging av mulighetene for å utvikle aktivitetstilbudet for turister er til behandling i respektive kommuner.
- Det er innledet en felles kultur- og idrettsdag for skoleelever i forsøksområdet. Det er bestemt at dette skal bli et årlig arrangement.
- En kartlegging av mulighetene for utvikling av innlandsfiske er under arbeid.

- Biblioteksbusprosjektet har vært meget vellykket. 50% av driften støttes i år med nordiske midler. I 1981 vil nordiske midler dekke 25% av driftskostnadene, for så i sin helhet gå over på nasjonal finansiering.

Det *sørlige forsøksområdet* som omfatter Lierne og Røyrvik kommuner i Norge samt deler av Krokomb og Strömsund kommuner i Sverige, har i år bl.a. arbeidet med følgende prosjekter:

- Prosjektet "Malmtransporter" resulterte i at Stekenjokk-veien mellom gruveselskapene Boliden Metall AB og Grong Gruber A/S ble holdt åpen for malmtransporter hele vinteren 1979/80. Denne forsøksvirksomheten var meget vellykket og det er nå store muligheter for at veien blir holdt vinteråpen på permanent basis.
- I prosjektet "Lantbruksfrågor" søker man å gi svenske jordbrukere mulighet til å delta i en videregående landbruksutdannelse som skal gjennomføres i forsøksområdets norske del om kort tid.
- Parallelt med et innlandsfiskeprosjekt i Nord-Trøndelag fylke skal man utrede mulighetene for produksjon, markedsføring og produktutvikling av andre naturressurser innen området, f.eks. bær, sopp og vilt.

Forsøksmålet vil i 1981 få heltidsansatt prosjektleder og dette vil muliggjøre initiering av nye prosjekt og større progresjon i arbeidet.

7 Felles regionalpolitisk støttetiltak

7.1 "Den regionalpolitiske potten"

I Nordisk Ministerråds budsjett for 1980 er det reservert NOK 2.149.000 til konkrete regionalpolitiske tiltak. Dette er oppfølging av et forslag i det regionalpolitiske handlingsprogrammet av 1979 og fikk stor oppslutning i Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd. NÅRP har satt opp følgende prioriteringskriterier for støtte:

- Regionalpolitiske effekter innen de svakeste regionene i Norden
- Regional balanse mellom ulike deler av Norden
- Prosjektets innhold og konkretiseringsgrad
- Støtte i en forsøksperiode på høyst 3 år og helst avtrappende finansieringsandel
- Utredningsprosjekt skal ikke støttes.

I 1980 er "pott-bevilgningen" disponert på følgende måte:

Øresund

1. Informasjonsskrift	53.000
2. Kortfilm	159.000

Nordkalotten

1. Nordkalottens handelskonsulent	318.000
2. Utvikling av Nordkalottens bookingssystem	424.000
3. Markedsføring av byggprodukter	106.000

Vestnorden

1. "Ocean Ranching" med laks i Island	164.000
---------------------------------------	---------

2. "Ocean Ranching" med laks på Færøyene	170.000
Glesbygdspolitiske arbeidsgruppen – nordlige forsøksområdet	
1. Utvikling av foretaksvirksomheten – et felles serviceorgan	180.000
2. Biblioteksbusen	138.000
Kvarken	
1. Arbeidsmarkedssekretær for finske studenter i Umeå	193.000
Skjærgårdsprosjektet	
1. Sjøkart for småbåter	138.000
Midtnorden	
1. Felles bedriftsregister	106.000
	2.149.000

Muligheten for støtte til konkrete regionalpolitiske tiltak har møtt stor interesse i grenseregionene. I 1981 er det reservert 3,5 mill. NOK på "pott-bevilgningen". Søknader for et langt høyere beløp er mottatt i Sekretariatet og behandles av NÄRP i løpet av høsten 1980.

7.2 Nordisk Investeringsbanks regionallåneordning

I 1980 er NIBs regionallåneordning innledet. Formålet med regionallåneene er å åpne muligheten for finansiering av investeringsprosjekter av nordisk regionalpolitisk interesse i bestemte utviklingsområder i hele Norden. NIB-lånene ytes gjennom nasjonale organer og forøvrig etter retningslinjer fastsatt i forhandlinger mellom NIB og respektive nasjonale kredittinstitusjon.

Nordisk Ministerråd har vedtatt at følgende regioner er av "nordisk interesse":

- Danmark: Alle egnsudviklingsområder samt Grønland
- Finland: Utvecklingsområdeszon I och II
- Island: Hele landet
- Norge: Finnmark, Troms, Nordland og Sogn og Fjordane fylker, 13 kommuner i Nord-Trøndelag samt grensekommunene i Sør-Trøndelag og Hedmark fylker.
- Sverige: Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands og Jämtlands län samt grensekommunene i Kopparbergs og i Värmlands län.

Regionene er plukket ut dels ut fra hvilke områder som er høyest prioritert i regionalpolitisk sammenheng dels grenseregioner som spesielt er trukket frem i det regionalpolitiske handlingsprogrammet.

Ministerrådet har videre vedtatt at følgende organer tas med blant de nasjonale kredittinstitusjoner som kan yte regionallån:

- Danmark: Direktoratet for Egnsudvikling
- Finland: Utvecklingsområdesfonden AB KERA
- Island: Statens økonomiske institutt, utviklingsfonden, Nordisk Industrialiseringsfond for Island.

Norge: Distriktenes utbyggingsfond

Sverige: Norrlandsfonden samt respektive regionale utviklingsfond i de län som inneholder regioner av "nordisk interesse".

Regionallåneordningen gjelder i en forsøksperiode på 2 år og utgjør totalt 325 mill. NOK, fordelt på Finland 110 mill., Island 65 mill. og Danmark, Norge og Sverige 50 mill. hver. I løpet av 1981 vil det bli foretatt en "utvärdering" av regionallåneordningen. Er ordningen vellykket vil den kunne prolongeres etter at "utvärderingen" er behandlet av Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd i begynnelsen av 1982.

Kapitel XVIII

Socialpolitiskt samarbete

1 Inledning

I början av 1950-talet inriktades det nordiska samarbetet på social- och hälsovårdsområdet huvudsakligen på att skapa en nordisk konvention om social trygghet. Jämsides utvecklades det socialstatistiska samarbetet. Arbetet har efter hand kommit att omfatta ett flertal andra områden. Tyngdpunkterna i samarbetet, som tidigare företrädesvis legat inom hälso- och sjukvården, börjar successivt föras över även till vissa områden inom socialvården. En relativt stor del av samarbetet är knutet till forskning och statistik inom åtskilliga delsektorer. Samarbetet mellan Nordiska ministerrådets ansvariga organ och Nordiska rådets social- och miljöutskott har spelat och spelar en central roll vid utvecklingen av verksamheten.

Under året har två viktiga utredningar avslutats inom social- och hälsovårdsområdet: 1. Nordiska socialkonventionsutskottets förslag om "Ny nordisk trygghetskonvention", *NU A 1979:23*, och 2. Arbetsgruppens för gemensam arbetsmarknad förslag till nordisk överenskommelse avseende "Fri arbetsmarknad inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet", *NU A 1979:24*. Båda utredningarna har varit föremål för en omfattande remiss.

Bland övriga utredningar som överlämnats under år 1980 kan nämnas det s.k. Egilsstadirprojektet (Island) rörande "Problemorienterad journal och individbaserat informationssystem för primärvård", "Patienters rätts-säkerhet m.m." och förslag från en arbetsgrupp med anledning av en rekommendation i Nordiska rådet rörande "Arbetsmiljö, hälsovård och rehabilitering inom jordbruket".

Efter en planeringsfas, under andra halvåret 1979, inleddes i januari 1980 en treårig försöksverksamhet vid Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN). Försöksverksamheten syftar bl.a. till att NORDPLAN:s vidareutbildning i samhällsplanering skall omfatta fler inslag om socialpolitik, sociala problem, mål och metoder.

Den av ministerrådet (kulturministrarna) beslutade treåriga försöksverksamheten med utbildning av social och pedagogisk personal för dövblinda barn och dövblinda vuxna har planerats under år 1980 och startar sin verksamhet år 1981.

Försöksverksamhet med vidgad information om det nordiska socialpolitiska samarbetet har inletts genom framställning av s.k. faktablad om avgränsade delar av samarbetet.

Det samarbete mellan de nationella sekretariaten för FN:s internationella barnår som etablerades under år 1978 med ministerrådssekretariatet som

samordnare har resulterat i en samlad nordisk redovisning i boken "Barn-året i Norden", *NU A 1980:9*.

Antalet heltidsanställda vid de nordiska institutionerna inom det socialpolitiska området uppgår till drygt 50. Därtill kommer cirka 10 projektanställda.

2 Samarbetsprogram för ministerrådets verksamhet på social- och hälsovårdsområdet

Nordiska ministerrådet fastställde år 1977 ett program för nordiskt samarbete på social- och hälsovårdsområdet. Samarbetsprogrammet har förverkligats i åtskilliga avseenden. Därtill kommer att flera av de operativa insatser, som nämns i samarbetsprogrammet, realiseras inom det närmaste året. Dessa förhållanden, jämte den utveckling som skett inom socialpolitiken i vid mening på nordiskt plan under perioden 1978–1980, har lett fram till uppfattningen att samarbetsprogrammet bör revideras. Denna slutsats delas av såväl ministerrådet som Nordiska rådets social- och miljöutskott. En överläggning mellan ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) och social- och miljöutskottet arrangerades därför den 19 augusti 1980 i Reykjavik kring frågan om en revision av samarbetsprogrammet.

Nordiska socialpolitiska kommittén har därefter tillsatt en arbetsgrupp, som skyndsamt skall arbeta fram ett förslag till ett reviderat samarbetsprogram.

3 Socialpolitiskt ministermöte 1980

1980 års socialpolitiska ministermöte hölls i Reykjavik den 18–19 augusti. Temat för årets ministermöte var "Primärvård i Norden". Ministerrådet anser att primärvården i de nordiska länderna befinner sig i ett dynamiskt utvecklingsskede, och gjorde i samband med ministermötet följande uttalande:

Förebyggande insatser och primärvård

Befolkningens hälsa är till stor del beroende av situationen inom andra sektorer än hälso- och socialsektorns traditionella ansvarsområden. Därför bör hänsyn tas till vår hälsa inom alla de samhällsområden där riskmoment mot befolkningens hälsotillstånd föreligger. Samordning och samverkan med andra samhällsorgan blir därför en viktig faktor i primärvårdens utveckling.

I dagens läge är det nödvändigt att resurser inom vårdsektorn användes för utbyggnad av primärvården. Primärvårdens utveckling möjliggör effektivare förebyggande av sjukdomar, förbättrar vårdkontinuiteten och skapar bättre förutsättningar att svara för de behov som uppstår genom det ökade antalet äldre och kroniskt sjuka samt patienter med sammansat-

ta problem. För att en allt mera utvecklad medicinsk teknologi och en specialiserad sjukvård på ett ändamålsenligt sätt skall kunna möta patienternas vårdbehov behövs också en effektiv och omfattande primärvård.

Utbildning

Utbildningen av läkare, sjuksköterskor och annan personal i primärvården måste i högre utsträckning ge kunskaper som särskilt behövs inom denna vårdsektor. Också inom annan utbildning bör primärvårdens behov beaktas. En förbättrad samverkan mellan primärvård och socialvård förutsätter ökad kännedom hos de olika personalkategorierna om varandras arbetsområden och kompetens. Primärvårdens behov av yrkesutbildad personal måste också tryggas.

Hälsoupplysning

Hälsoupplysning är en väsentlig samhällsuppgift. Ökade kunskaper om en sund livsföring är av avgörande betydelse för hälsotillståndet. Människorna bör genom upplysningsarbete bringas till att i högre grad ta ansvar för sin egen hälsa. Upplysningen om riskerna med tobak, alkohol och narkotika är en angelägen uppgift. Hälsoupplysningens målsättning bör få stöd av lämpliga lagstiftningsåtgärder. Det är också önskvärt att människor får kunskap om hur de sköter sig själva vid lindriga sjukdomsbesvär. Särskilt viktigt är upplysningsarbetet i skolor och på arbetsplatser.

Äldreomsorgen

Samarbetet mellan hälsovården och socialvården är särskilt nödvändigt inom äldreomsorgen. Samhällets service måste nå ut till de äldre och stödet måste framförallt ta sikte på att göra det möjligt för de äldre att bo kvar i sina hem när de så önskar. Äldreomsorgen blir viktig också därför att de nordiska länderna står inför snabb och omfattande tillväxt av de äldsta befolkningsgrupperna.

De nordiska länderna kan tack vare sina gemensamma erfarenheter göra en insats tillsammans för primärhälsovårdens främjande inom de internationella organisationerna, främst inom världshälsoorganisationen WHO.

Nästa socialpolitiska ministermöte kommer att hållas i Svendborg, Danmark den 25–26 augusti 1981. Temat är ännu inte fastställt.

4 Den nordiska trygghetskonventionen

Genom den nordiska trygghetskonventionen söker man lösa de problem på den sociala trygghetens område som kan möta nordiska medborgare som arbetar eller är bosatta i ett annat land än det egna. Det krävs av konventionen att den ger goda lösningar på dessa frågor, som berör bl.a. sjukförsäkring, pensioner, barnförmåner och socialhjälp. Samtidigt förändras frågeställningarna ständigt till följd av den snabba utvecklingen på sociallagstiftningens område.

I enlighet med sitt mandat, som bl.a. anknyter till Nordiska rådets *rekommendation nr 9/1967* angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet, har socialkonventionsutskottet avslutat arbetet med en allmän revision av den nordiska trygghetskonventionen. Utskottets förslag redovisas i "Ny Nordisk Trygghetskonvention", *NU A 1979:23*. Förslagen har remissbehandlats under året.

Nordiska rådets social- och miljöutskott orienterades om förslaget till ny trygghetskonvention vid överläggningen mellan utskottet och ministerrådet den 19 augusti 1980 i Reykjavík.

5 Forskning och utvecklingsarbete

Det nordiska samarbetet på forskningsområdet regleras av det s.k. kulturavtalet. Kulturavtalet omfattar i princip alla forskningsområden och alla former av nordiskt forskningsarbete. I praktiken har det dock skett en viss fördelning av forskningsuppgifterna mellan kulturavtalets organ och andra nordiska samarbetsorgan.

Detta har lett till att samarbetet inom social- och hälsovårdssektorn även har berört forskning. Denna forskning har oftast varit av praktisk karaktär med huvudvikten lagd på utvecklingsaspekten. Då forsknings- och utvecklingsarbetet vanligtvis är mycket resurskrävande talar vägande skäl för ett nordiskt samarbete.

Målsättningen för forsknings- och utvecklingsarbetet är bl.a. att finna metoder för effektiv identifiering av olika behov av forsknings- och utvecklingsarbete, belysa sambandet mellan forsknings- och utvecklingsarbete och planläggning samt stimulera informationen om detta arbete i länderna genom bl.a. samverkan rörande dokumentation om forskningsverksamhet m.m.

5.1 Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning är en nordisk institution som inrättades fr.o.m. år 1979 genom sammanslagning av Nordiska nämnden för alkoholforskning (1959–1978) och Nordiska samarbetsorganet för drogforskning (1975–1978). Sekretariatet är placerat i Helsingfors.

Nämnden har till uppgift att främja och utveckla tvärvetenskapliga kontakter bl.a. genom stöd till planering och genomförande av nordiska forskningsprojekt, nordiska forskarkonferenser m.m. Nämndens verksamhet inriktas speciellt på den samhällsvetenskapliga forskningen inklusive socialmedicin och socialpsykiatri, men även den biologiskt-naturvetenskapliga forskningen beaktas.

Nämnden har uppställt vissa prioriterade områden, på vilka den anser nordisk forskning vara speciellt relevant.

På områdena gällande behandlingsforskning och tvång/frivillighet i vården har nämnden initierat och givit planeringsanslag till tre forskningspro-

jekt, dels om användningen av metadon vid behandling av narkomaner (i DK och S), dels om tvångets inverkan på behandlingsklimatet i en vårdsinstitution. Vidare har sekretariatet påbörjat en kartläggning av utvecklingen i de nordiska länderna av systemen för vården av alkoholmissbrukare. Nämnden ämnar genomföra en analys av det faktiska bruket av administrativt och annat tvång.

En kartläggning av undersökningar om förhållandet mellan arbetslöshet och rusmedelsbruk samt av möjliga uppläggningar för kommande nordiska forskningsprojekt med anknytning till arbetslivets förhållanden har slutförts. Arbetet har publicerats under året. En socialrättslig arbetsgrupp har samlat material om och analyserat de regelsystem i Norden som är relevanta för förtidspensioneringsproblematiken. Dessa frågor kommer att behandlas av ett arbetssymposium våren 1981.

Alkoholens samhällsekonomiska roll – ett av nämndens prioriterade områden – har belysts vid ett seminarium 1–2.9.1980. En seminarierapport, inklusive ekonomiska data om produktion, distribution och konsumtion av alkohol m.m. som insamlats i fyra av fem nordiska länder, har publicerats under året.

Nämnden har vidare under år 1980 stött två pågående nordiska forskningsprojekt: en nordisk enkätundersökning i Finland, Norge, Sverige och Island om "Konsekvenser av, attityder till och bruk av alkohol i Norden" samt "Kontrollpolitik och psykofarmaka".

Under året anordnades två större forskarseminarier. I april 1980 samlades de biologiskt-naturvetenskapligt inriktade alkoholforskarna till sitt XI nordiska möte. Abstractsamling har utgivits. I september 1980 hölls ett samhällsvetenskapligt inriktat forskarseminarium med temat Socialisation av barn och alkohol. Seminarierapport från det sistnämnda har publicerats under året. Vid seminariet utgjorde den sociala påverkningsproblematiken när det gäller konsumtion av alkohol och droger – ett annat av nämndens prioriterade områden – temat för gruppdiskussioner.

Planeringen av en forskarkurs om jämförande samhällsforskning har påbörjats tillsammans med Nordiska samarbetsrådet för kriminologi.

Under verksamhetsåret har nämnden utdelat resestipendier åt ett tiotal enskilda forskare. Nämndens nyhetsbrev utges med cirka 4 nr/år.

Under år 1981 avser nämnden att utarbeta ett program för verksamheten på längre sikt.

5.2 Handikappforskning och hjälpmedelsförsörjning

Mot bakgrund av bl a Nordiska rådets *rekommendation nr 9/1973* angående en utvidgad forskning på handikappvårdens område upprättade ministerrådet en nordisk nämnd för handikappfrågor för en försöksperiod om tre år med början år 1976. Försöksperioden kom senare att förlängas med ett år till att också omfatta år 1979.

Nordiska nämnden för handikappfrågor är från och med år 1980 en nordisk institution med placering i Stockholm.

Enligt sin nya stadga skall nämnden initiera, effektivisera och samordna nordiskt samarbete i handikappfrågor. Nämnden skall därvid bland annat främja hjälpmedelsförsörjningen i de nordiska länderna genom att initiera och vidareutveckla nordiskt samarbete inom området. Nämnden skall också följa forsknings- och utvecklingsverksamheten inom sitt ansvarsområde och även här ta de initiativ till nordiskt samarbete som bedöms lämpliga.

På ministerrådets uppdrag inledde nämnden under hösten 1979 arbetet med att utveckla ett gemensamt nordiskt system för klassificering och ADB-baserad registrering av handikapphjälpmedel. Systemet skall bygga på det förslag som nämnden tidigare presenterat i utredningsrapporten "Klassificering och registrering av tekniska hjälpmedel för handikappade" (mars 1978). Projektet, som har drivits i enlighet med uppgjorda planer under hela år 1980, beräknas resultera i ett färdigt system under år 1981.

Det av nämnden initierade nordiska samarbetet om kontroll och provning av handikapphjälpmedel har vidareutvecklats (Danmark, Norge och Sverige). Gemensamma provningsprojekt har förts fram till konkreta resultat. Diskussionerna har också fortsatt rörande förutsättningarna för nordiskt samarbete i upphandlingsfrågor.

Ett område som nämnden prioriterar högt är handikappade barns behov av hjälpmedel och andra åtgärder. Projektet "Nordisk barnhjälpmedelskatalog inför FN:s internationella handikappår 1981" beräknas kunna slutföras under första hälften av år 1981.

Under hösten 1980 har tre nya publikationer utkommit.

1. Slutrapport från Nordiska arbetsgruppen för dövblinda. I rapporten finns förslag och rekommendationer med sikte på flera aspekter av de dövblindas livssituation.
2. Slutrapport från Nordiska arbetsgruppen för hjälpmedel åt psykiskt utvecklingsstörda. I rapporten föreslås bl.a. fortsatt nordiskt samarbete rörande förståndshandikappades hjälpmedelsbehov.
3. 1980 års version av "Registrering av Nordiska projekt inom handikappområdet".

5.3 Samarbetsgruppen för forsknings- och utvecklingsverksamhet på social- och hälsovårdsområdet

Nordiska socialpolitiska kommittén beslutade år 1978 att fr o m januari 1979 tillsätta en rådgivande samarbetsgrupp för forsknings- och utvecklingsfrågor inom kommitténs ansvarsområde. De överväganden vilka utgjorde grundval för beslutet har publicerats i Nordisk utredningsserie "Forskningens roll för social- och hälsovårdspolitiken" (NU B 1977:12 och NU B 1978:13). Huvudsaklig inriktning för samarbetsgruppens arbete är att:

- värdera behov av och lägga fram förslag om nordiskt socialpolitiskt FoU-samarbete

- stimulera informations- och erfarenhetsutbyte mellan forskare och administratörer genom att föreslå Nordiska socialpolitiska kommittén att arrangera temakonferenser, forskningssymposier etc.
- insamla och redovisa uppgifter om planerad eller påbörjad nationell FoU-verksamhet inom social- och hälsovårdsområdet.

FoU-gruppen överlämnade i januari 1980 en sammanställning över det arbete som bedrivs på nordiskt plan inom sektorn.

Gruppen har vidare lagt fram förslag till prioriteringar av det framtida samarbetet inom området. Dessa prioriteringar delas av Nordiska socialpolitiska kommittén. De prioriterade områdena är: 1. Äldreomsorg, 2. Primärhälsovård, 3. Social- och hälsovårdsplanering, 4. Förebyggande arbete och 5. Barn- och familjepolitiska frågor.

Socialpolitiska kommittén har dessutom, på förslag av FoU-gruppen, antagit ett program för FoU-gruppens arbete under perioden 1980–1982.

FoU-gruppen arrangerade i september 1980 en överläggning med deltagande från 10 av de organ inom det nordiska socialpolitiska samarbetet som är verksamma med FoU-frågor för erfarenhets- och informationsutbyte samt diskussion om gemensamma problem och samverkan. Gruppen arrangerade i december ett seminarium om "Kommunal planering av äldreomsorgen". Seminaret skall delvis ses i relation till Nordiska rådets *rekommendation nr 5/1979* angående samnordisk utbildning och forskning rörande åldrandets problem.

6 Social- och medicinalpersonalens arbetsmarknad

Sedan den allmänna nordiska överenskommelsen om gemensam arbetsmarknad slöts år 1954, har ett antal särskilda överenskommelser träffats för yrkesgrupper inom medicinalpersonalen. För dessa gäller legitimeringskrav, som tidigare omöjliggjort fri arbetsmarknad. För åtskilliga yrkesgrupper inom medicinalpersonalen saknas emellertid fortfarande särskilda överenskommelser och därmed möjlighet till fri arbetsmarknad inom Norden.

Socialpolitiska kommittén beslutade våren 1976 att tillsätta en arbetsgrupp rörande gemensam arbetsmarknad för social- och medicinalpersonal.

Utredningsuppdraget har utformats med hänsyn till bl.a. Nordiska rådets *rekommendationer nr 2 och nr 3/1973* angående auktorisation och arbetsmarknad för optiker, *rekommendation nr 3/1974* angående vidareutbildning av fysioterapeuter samt *medlemsförslag A 474/s/* om gemensam arbetsmarknad för tandtekniker m m.

Arbetsgruppen har våren 1980 avslutat sitt arbete och till Nordiska ministerrådet avlämnat betänkandet "Fri arbetsmarknad inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet", *NU A 1979:24*.

Arbetsgruppen förslår att en gemensam överenskommelse om fri nor-

disk arbetsmarknad träffas mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige för följande 17 yrkesgrupper inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet: Läkare, tandläkare, sjuksköterskor, apotekare, sjukgymnaster, arbetsterapeuter, barnmorskor, distriktssköterskor, optiker, psykologer, receptarier, röntgenassistenter, skötare i psykiatrisk vård, tandhygienister, tandtekniker, undersköterskor och veterinärer. För samtliga dessa yrkesgrupper finns bestämmelser om legitimation eller motsvarande i minst två av länderna. Arbetsgruppen har vidare företagit utredning beträffande yrkesgrupperna barnsköterskor, fotvårdsspecialister och laboratorieassistenter. Eftersom förutsättningar att likställa ländernas utbildningar inte har bedömts föreligga framlägger arbetsgruppen inte några förslag besträffande dessa sistnämnda yrkesgrupper. När det gäller laboratorieassistenterna redovisar arbetsgruppen dock en kompetensjämförelse mellan de finska, norska och svenska utbildningarna och förordar att yrkesgruppen blir föremål för ytterligare utredning på nordiskt plan.

Island omfattas inte av den föreslagna överenskommelsen men föreslås kunna ansluta sig till denna beträffande en eller flera yrkesgrupper.

Den gemensamma överenskommelsen avses ersätta nu gällande särskilda överenskommelser för läkare, tandläkare, sjuksköterskor, apotekare och sjukgymnaster.

Under arbetets gång har man kunnat konstatera att samarbetet mellan de nordiska länderna vid planering av utbildningsreformer för sjukvårdspersonalen kunde avsevärt förbättras. Endast i ringa mån tycks förhållanden och utveckling på området inom de nordiska grannländerna hittills ha beaktats på ett nordiskt plan. Det finns därför starka skäl för att tillskapa ett organ, som fortlöpande följer utvecklingen på detta område i Norden och de personalpolitiska effekterna av det nu föreliggande avtalsförslaget.

Förslaget har varit föremål för remissbehandling.

Nordiska rådets social- och miljöutskott orienterades om förslaget till nordisk överenskommelse vid överläggningen mellan utskottet och ministerrådet den 19 augusti 1980 i Reykjavík.

7 Efter- och vidareutbildning av social- och medicinalpersonal

Utbildningsfrågor har länge utgjort viktiga inslag i det nordiska socialpolitiska samarbetet. En av orsakerna till detta har varit att det i länderna finns behov av efter- och vidareutbildning på ett stort antal olika och ibland mycket speciella ämnesområden. Eftersom det ofta gäller relativt små yrkesgrupper talar både ekonomiska och personella skäl för nordiska alternativ till den nationella utbildningsverksamheten.

7.1 Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg

Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) beslutade år 1976 om utbyggnad av verksamheten vid Nordiska hälsovårdshögskolan.

Genom utbyggnaden av verksamheten, som inleddes år 1978, avser man att för nordiskt behov skapa en institution med en ambitionsnivå motsvarande den vid existerande Schools of Public Health i länder med längre tradition i specialutbildning av social- och hälsovårdspersonal. Skolan har fr. o. m. juli 1978 fått tre professorsbefattningar och tillfördes under år 1979 en docentur (f.n. två halvtidstjänster) och två forskarassistenttjänster. Från och med 1 januari 1980 tillfördes skolan en utbildningsledare samt från år 1981 en professor i miljömedicin.

Från år 1979 omfattar utbildningen vid högskolan ett teoretiskt år om åtta månader och ett år med praktisk undervisning. Undervisningen är i stort sett gemensam för de olika elevkategorierna; läkare, sjuksköterskor, tandläkare, sjukvårdsadministratörer, veterinärer, socialvårdstjänstemän, ingenjörer m.fl.

Nordiska hälsovårdshögskolan skall också bedriva forskning. Denna skall inriktas på problem av praktisk betydelse och ske i samråd med andra institutioner för undervisning och forskning inom ämnesområdena epidemiologi och biostatistik, socialmedicin och preventiv medicin samt hälso- och sjukvårdsadministration. Möjligheterna att avlägga såväl akademisk grad som att disputerat vid skolan är för närvarande föremål för övervägande.

7.2 Försöksverksamhet vid Nordplans vidareutbildning i samhällsplanering: Integrering av erfarenheter från sociala sektorn i samhällsplaneringen

Mot bakgrund av Nordiska rådets *rekommendation nr 21/1970* angående vidareutbildning av socialpersonal utarbetade en särskild arbetsgrupp ett förslag om vidareutbildning rörande social administration och planering vid Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN) i Stockholm.

Enligt ministerrådets beslut inleddes under år 1980 en 3-årig försöksverksamhet vid NORDPLAN. Försöksverksamhetens mål är att genom integration av erfarenheter från social administration och planering i samhällsplaneringen vidareutveckla den utbildning för samhällsplanerare som bedrivits vid NORDPLAN sedan år 1968. Denna utbildning bör också tillgodose de krav på vidareutbildning som länge ställts från den sociala sektorn i de nordiska länderna. En sådan vidareutbildning bör vara till nytta för de tjänstemän från den sociala sektorn som deltar i samhällsplaneringen. Men utbildningen skall dessutom lämna teoretiska och praktiska bidrag till en integration av fysisk, ekonomisk och social planering på såväl kommunal som regional nivå. En tredjedel av kursdeltagarna i vidareutbildningskursen skall rekryteras från den sociala sektorn.

En referensgrupp med uppgift att stödja projektledningen vid planering och utformning av utbildningen har tillsatts. Referensgruppen är sammansatt av representanter för berörda departement/ministerier i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Till referensgruppen har adjungerats företrä-

dare för avnämarna av utbildningen, bl.a. kommunerna, den sociala högskoleutbildningen och vissa yrkesorganisationer.

Projektgruppen arbetar vidare med olika översikter, bl.a. över innehållet av samhällsplanering i social utbildning, över försök med social planering och med litteraturoversikter. Försöksverksamheten är föremål för fortlöpande evaluering.

7.3 Utredning rörande vidare- och efterutbildning av social- och medicinalpersonal

Vid sidan av de vidare- och efterutbildningsfrågor som berörts ovan föreligger ett behov av att utreda möjligheter till ökade nordiska insatser inom denna sektor. Denna fråga har prioriterats i det nordiska samarbetsprogrammet på social- och hälsovårdsområdet.

Under året har en särskild projektgrupp arbetat, som bl a skall söka kartlägga pågående och planerad vidare- och efterutbildning i länderna för olika kategorier av social- och medicinalpersonal. Projektgruppen skall också identifiera sådana utbildningsbehov samt föreslå åtgärder. Möjligheterna att på samnordisk basis utnyttja nationell utbildningsverksamhet skall särskilt undersökas. Frågor rörande etablering av ett gemensamt nordiskt system för information om vidare- och efterutbildning på social- och hälsovårdsområdet skall uppmärksammas. De möjligheter Nordiska hälsovårdshögskolan erbjuder i ett sådant sammanhang skall härvid belysas.

För närvarande inventerar projektgruppen existerande nationella informationssystem, bl a för att erhålla en överblick över vilken utformning det åsyftade nordiska informationssystemet bör ha, hur det skall administreras, ajourföras etc.

Projektgruppens arbete skall avslutas under första halvåret 1981.

8 Läkemedelssamarbete

8.1 Nordiska läkemedelsnämnden

Nordiska läkemedelsnämnden upprättades av Ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) från och med den 1 januari 1975 som ett resultat av Nordiska rådets *rekommendation nr 16/1969* angående läkemedelssamarbete. Ministerrådet har senare beslutat inrätta nämnden som nordisk institution, med början den 1 januari 1980.

Nämndens uppgift är att verka för harmonisering av lagstiftning och administrativ praxis på läkemedelsområdet i Norden.

Samtliga nordiska länder deltar i samarbetet. Hälften av nämndens 10 medlemmar representerar läkemedelsmyndigheterna, övriga har sin dagliga verksamhet inom annan myndighet, sjukhus eller apotek. Nämnden biträdas av ett sekretariat placerat i Uppsala.

Nämndens verksamhet har under år 1980 allt mer inriktats på att finna

vågar för ökat samarbete inom registreringsområdet, dvs. utredning och beslut om försäljningstillstånd för nya läkemedel. Som ett led i detta arbete arrangerade nämnden i oktober 1980 ett "Nordiskt registreringssymposium" med deltagare från nationella läkemedelsnämnder, kontrollmyndigheter och läkemedelsindustri.

Uppföljningen av nämndens symposium år 1978 har resulterat i ett förslag till "Gemensamma riktlinjer för klinisk läkemedelsprovning i Norden". Sådana riktlinjer är ett väsentligt steg mot harmonisering av kraven för registrering. Dessutom pågår försöksprojekt för att vinna erfarenheter av olika samarbetsmodeller för bedömning av registreringsansökningar och en analys av länderna emellan olika beslut i registreringsfrågor. Målet är att på bästa sätt utnyttja de samlade resurserna.

Verksamheten under året har också innefattat uppföljning av beslutet i Ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) den 17 augusti 1979 om att införa ett system för märkning av "trafikfarliga läkemedel" i de nordiska länderna senast den 1 januari 1983 (*rekommendation nr 9/1974*).

"Nordiska riktlinjer för kontroll av allergenextrakt" har efter remissbehandling färdigställts.

Fem monografier som anger enhetliga nordiska kvalitetsnormer för läkemedelssubstanser har utarbetats.

Föredrag och diskussioner vid nämndens symposium "Producentobunden läkemedelsinformation – krav, utbud och samordning i Norden" har publicerats (*NU B 1980:3*). Uppföljning sker bl.a. genom nämndens notifikationssystem.

"Nordisk läkemedelsstatistik" utkom första gången 1979. Arbetet pågår med andra upplagan. Genom sitt arbete för en samordning av läkemedelsstatistiken har Nordiska läkemedelsnämnden skapat en möjlighet till närmare studier av läkemedelsförbrukningen i Norden, som saknar motsvarighet i den övriga världen. Arbetet följs med stort intresse av bl.a. WHO.

Ovanstående ämnesområden kommer att bearbetas även under de närmaste åren.

9 Hälso- och sjukvårdssamarbete

9.1 Hälso- och sjukvårdssamarbete 1980

De nordiska hälsodirektörmötena, som regelbundet arrangerats under en lång följd av år, har utvecklats till ett viktigt forum för erfarenhetsutbyte och samråd rörande aktuella hälso- och sjukvårdsfrågor. Vid hälsodirektörmötena har även en förberedande överläggning av vissa i Nordiska socialpolitiska kommittén aktuella hälso- och sjukvårdsfrågor kunnat ske.

Det nordiska hälsodirektörmötet under år 1980 genomfördes den 3–4 oktober i Köpenhamn. Vid detta möte redogjorde hälsodirektörerna för utvecklingen inom hälso- och sjukvården det senaste året i de nordiska länderna. Hälsodirektörerna gick också igenom aktuella frågor inom 39–10-329. *Nordiska rådet*

WHO, bl.a. revision av den internationella sjukdomsklassifikationen, budgeten för 1982–83, långtidsplanering, modersmjölksersättningar och nordisk samordning på WHO-området. Därutöver diskuterades särskilt nordiskt och annat internationellt samarbete på området medicinsk teknologi samt Nordiska rådets *rekommendation nr 12/1980* angående säkerhetsföreskrifter för amatörboxning och *rekommendation nr 22/1980* angående erfarenheter av akupunkturbehandling.

Nästa hälsodirektörsmöte äger rum i Stockholm den 23–24 april 1981.

9.2 *Samarbete om njurtransplantationer*

Njurtransplantationsprojektet Scandiatransplant, vilket leds av en nordisk expertkommitté för transplantations-samarbete, har fortgått planenligt.

Ett nytt finansieringssystem tillämpas fr.o.m. år 1978. Detta innebär att sjukvårdshuvudmännen debiteras kostnaderna för utbytet av njurar. Ministerrådet har hittills förskottat kostnaderna. Vissa ändringar i administrationen av finansieringen beträffande utbytet av njurar inleds år 1981 då sjukvårdshuvudmännen tar över denna uppgift. Ministerrådet kommer dock även framledes att finansiera vissa nordiska samsamarbetsuppgifter på detta område, exempelvis seminarier, personalutbyte m.m.

9.3 *Sjukhuslaboratoriesamarbete*

Nordiskt samprojekt för klinisk kemi (NORDKEM) startades år 1977. Huvudsyftet med NORDKEMs verksamhet är att främja samarbetet mellan de kliniskt-kemiska sjukhuslaboratorierna i Norden, främst i fråga om kvalitetsregistrering, kvalitetskontroll och referensvärdesinsamling. NORDKEMs projektledning är placerad vid Stengårds sjukhus i Helsingfors. NORDKEM är inne på sin andra verksamhetsperiod, som utgår den 31 december 1982.

NORDKEM driver ett tjugotal delprojekt. I projektverksamheten medverkar samtliga nordiska sjukhuslaboratorier. Ett mycket nära samarbete råder med Nordisk förening för klinisk kemi och klinisk fysiologi, dess underkommittéer och de nationella föreningarna.

Inom ramen för delprojektet angående referensvärden anordnades ett arbetsmöte i Finland. Ett trettiotal forskare arbetade med referensvärdesproblematiken, som utgör ett viktigt område inom klinisk kemi. Arbetets resultat kommer att utges i form av en monografi som för närvarande är under arbete.

I Sverige anordnades ett annat arbetsmöte för att förbättra och samordna kvalitetskontrollen vid de nordiska kliniskt-kemiska laboratorierna. Tjugo forskare deltog i arbetsmötet, som skall ses i förbindelse med delprojektet "Normer för kvalitetskontrollarbetet med regional, nationell och nordisk bas". Mötets resultat publiceras i form av en monografi, som är under arbete.

Arbetet med normer för analyskvalitet har utgjort en omfattande samnordisk satsning, som påbörjades redan vid NORDKEMs start.

9.4 Patienters rättsäkerhet

I Nordiska rådets *rekommendation nr 6/1974* angående trygghet av patienternas rättsäkerhet rekommenderar Nordiska rådet ministerrådet att låta utvärdera erfarenheterna från de utredningar och den försöksverksamhet som pågår i de nordiska länderna i syfte att finna lämpliga former för att trygga patienternas rättsäkerhet och behov av information vid medicinsk behandling.

Vid Nordiska rådets session år 1979 orienterade ministerrådet om reformarbetet i de nordiska länderna i denna fråga. Under hösten 1979 inbjöd sekretariatet företrädare för berörda myndigheter och pågående nationella utredningar, och andra sakkunniga i de fem länderna till en överläggning kring möjligheterna att göra nordiska insatser som rör en förbättring av patienters rättssäkerhet. Slutsatserna från denna överläggning har redovisats i promemorian "Patienters rättssäkerhet m.m.", som överlämnats till berörda departement/ministerier och ämbetsverk för kännedom.

En särskild arbetsgrupp har inlett arbetet med *rekommendation nr 20/1980* angående rättsskyddet vid sjukdom och andra vårdssituationer.

9.5 Övrigt hälso- och sjukvårdssamarbete

9.5.1 Jordbruksbefolkningens arbetsmiljö, hälsovård m.m.

Arbetet med Nordiska rådets *rekommendation nr 10/1978* angående samarbete beträffande förbättrad arbetsmiljö, hälsovård och rehabilitering för jordbruksbefolkningen har fortsatt under året. Sålunda har en särskild nordisk arbetsgrupp låtit utarbeta en lägesbeskrivning vad gäller lagstiftning, avtal, forskning, problem m m. Jordbruksbefolkningens hälsovård m m. var en av de frågor som behandlades vid seminariet "Primärvård i glesbygd" i Nilsisä, Finland, i oktober 1979. Arbetsgruppens lägesrapport har behandlats i berörda ämbetsmannakommittéer under år 1980. Vissa av arbetsgruppens rekommendationer har överlämnats till berörda departement/ministerier, ämbetsverk, forskningsråd och Nordiska medicinalstatistikkommittén. Arbetet fortsätter mellan ländernas arbetshygieniska institut med de av arbetsgruppens rekommendationer som berör forskning om arbetsmiljö- och hälsovårdsproblem samt företaghälsovård.

10 Statistiskt samarbete

För planering av hälso-, sjuk- och socialvårdens uppgifter krävs ett omfattande och detaljerat statistiskt underlag. Detta underlag skall redovisa efterfrågan på olika former av vård och hur efterfrågan tillgodoses genom olika slag av åtgärder. Oavsett vilken organisationsform som gäller i det enskilda landet finns det alltid ett stort behov av information beträffande omfattningen och effekten av verksamheten.

10.1 Socialstatistiskt samarbete

Det nordiska socialstatistiska samarbetet leds av Nordiska socialstatistikkommittén (NOSOSKO), som från och med den 1 januari 1979 är ett permanent samarbetsorgan knutet till Nordiska socialpolitiska kommittén.

NOSOSKO har omarbetat den vartannat år publicerade statistikrapporten "Social trygghet i de nordiska länderna". Omarbetningen syftar bl.a. till att komplettera den översiktliga redovisningen med närmare analyser inom vissa delområden. En sådan utvidgad statistikrapport utgavs i augusti 1980 (Nordisk statistisk skriftserie nr 37). Den nya utgåvan behandlar bl.a. kostnadstöd vid inkomstbortfall och annat kontantstöd, allmän service och service till barn och familjer samt till äldre och handikappade. Rapporten har även utkommit på engelska.

Som framgår av betänkandet "Förtids- och invalidpension i Norden" (NU A 1977:15) har utvecklingen av antalet nybeviljade förtidspensioner varit ganska likartad i de nordiska länderna under senare år. Länderna uppvisar emellertid stora olikheter i det relativa antalet förtidspensionärer. Nordiska socialstatistikkommittén genomför därför under åren 1980/1981 ett projekt om socialförsäkringsförmåner för arbetsoförmögna och arbetslösa i aktiva åldrar i fyra nordiska länder. Syftet med projektet är att utvidga det tidigare presenterade materialet till att utöver förtids- eller invalidpensioner innefatta också sådana alternativa socialförsäkringsförmåner som i Danmark, Finland, Norge och Sverige kan kompensera inkomstbortfallet vid arbetsoförmåga eller arbetslöshet, men som inte har blivit behandlade i den nämnda första rapporten. Närmast är det fråga om kontanta förmåner inom ramen för sjukförsäkring, yrkesskadeförsäkring och pensionsförsäkring samt olika former av kontant understöd åt arbetslösa.

Nordiska socialstatistikkommittén är ansvarig för projektet, som styrs av en särskild referensgrupp av forskare och socialförsäkringsadministratörer. En projektledare har knutits till projektet, som avslutas under första halvåret 1981.

10.2 Medicinalstatistiskt samarbete

Nordiska medicinalstatistikkommittén (NOMESKO) är ett permanent organ under Nordiska socialpolitiska kommittén för det nordiska medicinalstatistiska samarbetet. NOMESKO verkar bl.a. för ökad jämförbarhet mellan de nordiska ländernas medicinalstatistik.

Under hösten 1979 lämnades en slutrapport från en, med ekonomiskt stöd av ministerrådet, genomförd översyn av de nordiska sjukdomsklassifikationerna. Vidare överlämnades resultatet av en inventering av register av betydelse för förebyggande av uppkomst av handikapp. Den genomfördes med stöd av ministerrådet och med anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 13/1978.

Under året har en slutrapport från det s.k. Egilsstadir-projektet, vilket också stötts av ministerrådet, publicerats i NOMESKO:s rapportserie med titeln "Egilsstadir-projektet. Problemorienterad journal och individbaserat informationssystem för primärvård."

Kommittén har under den senare delen av året anställt en sekreterare på halvtidstjänst med placering vid Nordiskt statistiskt sekretariat i Köpenhamn.

En översyn av den medicinalstatistiska koden för orsaker till uppkomsten av skador m.m. görs även bl.a. med anledning av en hemställan från ministerrådet i samband med en utredning om inrapportering av olycksfall.

Under hösten presenterades en provutgåva av vissa tabeller med medicinalstatistiska data i en publikation med titeln "Hälsostatistik i Norden – några nyckeltal".

På inbjudan av WHO deltar NOMESKO aktivt i arbetet med den påbörjade 10:e revisionen av den internationella sjukdomsklassifikationen.

NOMESKO har beslutat att tillsätta en arbetsgrupp för definitionsfrågor inom hälsostatistikområdet. Avsikten är att arbetsgruppen skall göra en bred översyn av de definitioner som används i Norden inom detta område och lägga fram förslag till gemensamma definitioner.

11 Barnträdgårds- och förskoleverksamheten

Kontaktkommittén för barnträdgårds- och förskolesektorn, som består av företrädare för ländernas socialstyrelser/motsvarande genomförde under år 1979 en studie, vilken finansierades av ministerrådet, kring temat "Analys och värdering av internationella rapporter och deras relevans för barnstugor och barns uppväxtförhållanden i de nordiska länderna". Studien kommer att redovisas i Nordisk utredningsserie under vintern 1980/1981.

Kontaktkommitténs årsmöte 1980 ägnades åt temat "Föräldrarnas oönskade arbetstider i relation till barnens dagvård".

Kontaktkommittén utger i samarbete med Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete informationsbladet "Information om börns opvækstmiljø i Norden", som finansieras av Nordiska ministerrådet. Informationsbladet har stor betydelse för informationsutbytet i Norden på detta område.

12 Informationssamarbete

Ministerrådet har de senaste åren strävat efter att bredda och intensifiera informationen om det nordiska socialpolitiska samarbetet till bestämda målgrupper, i vissa fall till en bredare publik. Som ett led i detta arbete framställdes en s.k. sektorsbroschyr 1978/1979 ("Socialt samarbete i Norden") på fyra språk. År 1979 startades utgivningen av en kvartalsbulletin.

En viktig publikation på området utgör "Nordiska medborgares sociala rättigheter", som utkom år 1978/79 på danska, finska, norska och svenska.

Under år 1980 har ministerrådet inlett en försöksverksamhet med framställning av s.k. faktablad. De tre första faktabladen behandlar "Fakta om nordiska institutioner – social-, hälso- och sjukvård", "Fakta om NORD-PLAN – presentation av social försöksverksamhet" och "Njurtransplan- tationer i Norden".

13 Nordiskt institut för odontologisk materialprovning (NIOM)

NIOM har till uppgift att genom systematisk utprovning och målinriktad forskning arbeta för att material och andra bruksföremål, som användes eller avses bli använda i tandhälsovården i de nordiska länderna, fyller hälsomässiga och tekniska krav. Därtill kommer arbetet med utvecklingen av bättre material och metoder samt upplysningsverksamhet.

Institutets arbetsuppgifter kan delas in i följande komponenter:

1. Standardisering
2. Materialprovning
3. Forskning
4. Upplysningsverksamhet

Standardiseringsarbetet har till väsentlig del skett i International Organization for Standardizations (ISO) regi, där NIOM deltar samt i Federation Dentaire Internationale. NIOM har framlagt ett program för upprättande av europeiska standarder samt ett europeiskt system för godkännande av odontologiska material.

Innanför materialprovningssektorn har det under år 1980 publicerats cirka 10 listor, som innehåller cirka 300 produkter.

Forskningsmässigt har tyngdpunkten varit att få fram data som kan vara grundläggande för materialprovning, standardisering och utvecklingsar- bete.

Upplysningsverksamheten har under år 1980 huvudsakligen rört sig om publicering av listor över kontrollerade produkter i spalten NIOM-Nytt, som ingår i de 17 nordiska odontologiska tidskrifterna samt att publicera artiklar i vetenskapliga tidskrifter.

Det på nordisk basis igångsatta kliniska evalueringsprogrammet, som syftar till att etablera kriterier för klinisk materialprovning, har fortsatt under år 1980. I programmet deltar sammanlagt 10 tandläkare från Danmark, Finland, Norge och Sverige som arbetar med projekt initierade av NIOM.

Under år 1980 har NIOM haft 2 finländare och 2 svenskar som gästfors- kare. Ordningen med gästforskare fortsätter även år 1981.

Kapitel XIX

Transport, kommunikation och trafiksäkerhet

I Indledning

Virksomhedsområderne omfatter dels samarbejdet på transport- og kommunikationsområdet i henhold til Nordisk transportoverenskomst af 6. november 1972, der trådte i kraft den 1. marts 1973, og dels samarbejdet om nordisk trafiksikkerhed i de nordiske lande ifølge regeringsoverenskomst 1971.

Ministerrådet har været samlet til drøftelser med Nordisk Råds trafikudvalg om aktuelle nordiske samarbejdsspørgsmål inden for rammerne af transportoverenskomsten. Nordisk trafiksikkerhedsråds virksomhedsberetning er overgivet til trafikudvalget.

Nordisk Ministerråds embedsmandskomité for transportspørgsmål (NÅT) varetager ifølge transportoverenskomstens art. 4 udførelsen af de hverv, der følger af overenskomsten, som har til formål at styrke og udvikle samarbejdet med henblik på rationelt tilrettelagte og effektive transporter og kommunikationssystemer samt at sikre en bedre udnyttelse og en større samlet effektivitet af arbejdet på dette område gennem samordning, samvirke og arbejdsfordeling.

I henhold til art. 6 bistår Embedsmandskomiteen af Nordisk komité for transportøkonomisk forskning (NKTF), der blev oprettet i 1966 og som har til opgave at koordinere og stimulere den transportøkonomiske forskning i de nordiske lande. Desuden findes arbejdsgrupper under NÅT for særlige opgaver.

Fra samarbejde i henhold til transportoverenskomsten er undtaget spørgsmål om sikkerheden for vejtrafikken, der behandles af Nordisk trafiksikkerhedsråd (NTR), som er centralt kontakt-, samordnings- og planlægningsorgan for trafiksikkerhedsarbejdet i de nordiske lande.

Rådet, der blev oprettet i 1971, har ifølge sine statutter til opgave bl.a. at følge udviklingen på trafiksikkerhedsområdet, virke for ensartet nordisk vejtrafiklovgivning, stimulere og samordne forskningen på trafiksikkerhedsområdet, virke for information i trafiksikkerhedsspørgsmål, fortløbende undersøge egnede nordiske samarbejdsprojekter angående trafiksikkerhed og udarbejde forslag til regeringerne om foranstaltninger for øget trafiksikkerhed.

NTR bistås af tre permanente samarbejdsgrupper, Nordisk komité for vejtrafiklovgivning (NKV), Nordisk komité for trafiksikkerhedsforskning (NKT) og Nordisk bilteknisk komité (NBK). Desuden er der under Nordisk trafiksikkerhedsråd nedsat arbejdsgrupper til behandling af særlige opgaver.

NÅT er blevet repræsenteret af en observatør i den nordiske kontakt-

gruppe for trafikstøy under Nordisk embedsmandskomité for miljøvernsspørsmål (EK-M). EK-M har nu samordnet trafik- og industristøjsarbeidet i en arbeidsgruppe samt opprettet "Styregruppen for nordisk samarbejde om bilavgasser". NÅT representeres af en observatør i begge grupperne.

2 Nordisk Råds uttalelse nr. 2/1980

I anledning av Nordisk Råds uttalelse nr. 2/1980 kan følgende merknader gis til de punkter som vedrører NET:

Ad punkt 2

angående Kiruna – Narvik vegen. Høsten 1982 åpnes vegen på svensk side. Samtidig åpnes på norsk side en sommerveg for personbiler. Målet er at vegen i 1985 har fått den tilsiktede standard.

Ad punkt 4

angående evaluering av vegforsknings samarbeidet. Prosjektene STINA og MALIN vil bli evaluert i løpet av 1981 med sikte på å kartlegge den faktiske nytte som de har gitt de nordiske vegadministrasjoner.

Ad punkt 5

angående Nordkalottflyforbindelsen. Betydelige markedsføringsinnsatser og rabattforsøk har i den siste tid bidratt til en mere positiv utvikling på flyruten.

Ad punkt 6

angående Mittnordenflyforbindelsen. Under Ministerrådet følger NET kontinuerlig med utviklingen av denne flyforbindelse.

Ad punkt 7

angående flyrabatter. For nærværende kartlegger NET eksisterende flyrabattordninger med sikte på å få klarhet i hvorvidt disse kan harmoniseres og forenkles.

Ad punkt 8

angående ensartet vegstandard. Arbeidet med å forbedre de mere viktige gjennomfartsveger i og mellom de nordiske land pågår kontinuerlig i henhold til det resp. lands vegplaner.

Ad punkt 9

angående ferjeforbindelsen Island, Færøyene og det øvrige Norden. Med henvisning til nyvalget på Færøyene høsten 1980 har NET ikke noe å tilføye den informasjon som ble gitt i saken i C1/1980.

3 Vägforskningssamarbetet

Eftersom det tidigare arbetet har visat, att en koordinerad nordisk insats inom vägforskningsområdet innebär betydande fördelar, har under NÆT upprättats ett planeringsutskott, i vilket ingår representanter för Nordiska Vägtekniska Förbundet (NVF) samt vägadministrationerna och vägforskningsinstituten i resp. land.

Arbetet med de tre igångsatta projekten framskrider i stort enligt uppgjorda plan. Under år 1981 kommer planeringsutskottet att redovisa för NÆT nya projektförslag på området vägforskning för de närmaste åren.

Taxering av existerande vägar med tanke på upprustning för framtida bruk-, har till syfte att presentera en modell för bedömning av en vägs tillstånd med avseende på geometri, bärighet och vägyta som underlag för förbättringsarbeten för att åstadkomma tillfredsställande förhållanden för trafikanter och kringboende.

Under år 1980 har inom huvudprojektet utförts en problemanalys. Vid analysen har större hänsyn tagits till trafiksäkerhetsaspekten såsom skäl för åtgärd, vilket medfört att förändring av väggeometrin blivit en väsentlig förbättringsåtgärd. Under hösten bearbetas också kriterier för urval samt urval av ett antal vägsträckor, bland dem vilka redan valts ut av respektive lands vägmyndigheter till förbättringsåtgärd.

Inom delprojekt 1 utvärderas befintliga teoretiska modeller. Av utvärderingen framgår att möjligheterna att tillämpa dem är begränsade. Analys pågår av empiriska data från Norge och Finland avseende bärighetens beroende av de olika förklaringsvariablerna såsom vägbredd, vägbankens höjd och släntlutning. Projektet kommer att redovisas under kommande år och inom angiven kostnadsram.

Inom delprojekt 2 har fältarbetet slutförts. Data har insamlats företrädesvis från Norge men också från Danmark. Databearbetning utförs med tillämpning av Chevron-modell som modifierats för bättre anpassning. Arbetet beräknas bli slutfört under första delen av nästa år och inom given kostnadsram.

Inom delprojekt 3 pågår utvärdering av mät- och registreringsmetoder av vägytans egenskaper.

Inom delprojekt 5 omfattande värdering av vägars geometri har arbetet igångsatts med litteraturgenomgång av befintliga metoder.

Förbättring och underhåll av grusvägar (FUG)

Projektarbetet påbörjades med förberedande fältmätningen och litteraturstudier. Största delen av fältmätningen utfördes sommaren 1980. Följande aktiviteter har varit i gång.

Delprojekt 1. Beskrivning av dagens läge: Rapporten blev färdig i våras och kommer ut från trycket inom närmaste framtiden.

Delprojekt 2. Utredning om sambandet mellan underhålls- och trafik-kostnader. Mätningar har varit i gång på utvalda försöksvägar främst för

att bestämma sambandet mellan vägens standard och trafik kostnader. Enkäten omfattande vägförvaltningarna i alla deltagande länder rörande närmast beläggning av grusvägar utfördes i vintras. Analysen jämte hit hörande litteraturundersökning blir färdig i år.

Delprojekt 3. Inventering av förbättringsbehov och -metoder. Mätningarna har varit i gång på utvalda försöksvägar närmast med avsikt att bestämma vilka minimistandard en grusväg bör ha före beläggningen.

Delprojekt 4. Utvecklandet av grusslitlagrets behandlingsmetoder. Delprojektet utnyttjar den försöksverksamhet, som pågår i vägförvaltningarna. Resultaten analyseras år 1981.

Under året 1981 skall utföras kompletterande fältmätningar och analys och rapportering av resultaten. Resultaten rapporteras i delrapporter. Slutrapporten, en sammanfattning av dessa, blir färdig våren 1982.

Effektmåling av mindre anleggsarbetar (EMMA)

Formålet med projektet er å fremskaffe en katalog over den trafikksikkerhetsmessige effekten av vegtekniske tiltak. Med vegtekniske tiltak forstås alle uhellsbekjempende tiltak i punkter eller over vegstrekninger. Områdetiltak eller vegomlegginger omfattes *ikke* av projektet.

Data om tiltakenes trafikksikkerhetsmessige effekt, skaffes til veie gjennom effektstudier som gjøres i dette projektet, og gjennom litteraturstudier. Effektstudiene utføres som før/etter-undersøkelser med hensyn til antall personskaulykker. En vil også se på eventuelle endringer med hensyn til ulykkestyper og ulykkenes alvorlighetsgrad.

De tiltakene som en skal studere effekten av, er:

- a. Kanalisering i sideveg
- b. Innføring av STOPP-plikt
- c. Signalregulering av gangfelt utenfor kryss
- d. Bygging av gang-sykelveg

Det totale budsjett for projektet er kr. 1.065.000 (1979-kr.)

Projektet skal være avsluttet i løpet av 1981, og katalogen trykket og klar til utsendelse i løpet av begynnelsen av 1982.

4 TELEMEDEL-prosjektet

Projektet gjennomførdes med sikte på att underlätta handikappades användning av teletjänster genom att främja utveckling och marknadsföring av olika utrustningar. Det utfördes av en arbetsgrupp (TELEMEDEL) under NÄT, bestående av representanter för de nordiska ländernas teleförvaltningar och social/medicinalmyndigheter.

Arbetsprogram och redovisning av de aktiviteter som har tagits upp av TELEMEDEL har tidigare lämnats i redogörelserna för 1976 och 1977.

Gruppen presenterade sin slutrapport (*NU A 1978:2*) i februari 1978. I denna redovisar gruppen hjälpmedelssituationen på telekommunikations-

området och de behovsområden/utrustningar som närmare har behandlats av arbetsgruppen.

I slutrapporten föreslås bl.a. att ansvaret för en uppföljning av de frågor som gruppen har behandlat läggs på redan befintliga nordiska samarbetsorgan på den teletekniska och sociala sidan. På den teletekniska sidan föreslås att en lämplig grupp inom det nordiska telesamarbetet åläggs denna uppgift och att motsvarande uppgift på den sociala sidan åläggs Nordiska nämnden för handikappfrågor.

På grund av bl.a. bristande personalresurser har någon mera systematisk uppföljning av det åtgärdspaket som gruppen tog fram inte skett. Tanken är dock att snarast möjligt få till stånd en mera kontinuerlig uppföljning. Vissa av punkterna i åtgärdsprogrammet har emellertid redan genomförts.

Inom ramen för NORDTEL:s arbetsgrupp NT-abonnentutrustningar pågår fortlöpande arbete med att ta fram abonnentutrustningar, varvid också handikappades särskilda behov beaktas.

En särskild grupp – texttelefongruppen – arbetar i Sverige med frågor om texttelefoner och med punktskriftsterminaler (dövblindtelefoner). Televerket i Sverige har fattat beslut som rör frågorna om marknadsföring, drift och underhåll av texttelefoner.

Enligt beslut av den svenska riksdagen tillhandahåller televerket numera kostnadsfritt texttelefoner till sådana personer som i särskild ordning ordinerats sådan apparatur. Televerket erhåller ersättning härför över statsbudgeten.

5 Flygförbindelserna i norr

I juni 1979 inrättades flygförbindelsen Tromsö-Kiruna-Uleåborg. Trafikomfattningen under det första trafikåret har varit lägre än beräknat vilket förklaras bl.a. av att det från början inhyrda flygplan som skulle trafikera linjen Tromsö-Kiruna belades med flygförbud, varför trafiken på linjen till en början måste ställas in och därefter under en lång period drivas med ett mindre flygplan.

Vidare medförde arbetsmarknadskonflikten i Sverige våren 1980 ett visst trafikbortfall. Betydande marknadsföringsinsatser och rabattförsök har gjorts, vilket har inneburit att trafiken under senare tid visat en positiv utveckling. Garantibeloppen för det första trafikåret har helt tagits i anspråk.

Trafiken följs kontinuerligt upp av särskilt förordnade representanter för resp. lands trafikministerium.

Våren 1980 introducerades vidare en flygförbindelse mellan Trondheim-Östersund-Sundsvall med anknytning från Sundsvall vidare till Vasa, den s.k. Mittnordenförbindelsen.

Trafikomfattningen har hittills varit lägre än beräknat, vilket delvis beror på att introduktionen blev kraftigt störd av konflikterna på arbetsmarknaden i Sverige och Norge.

6 Mellanriksvägarna

i NÄT:s verksamhet ingår att följa utvecklingen av mellanriksvägarna, särskilt de på Nordkalotten. I den följande redogörelsen har som en bakgrund tagits med även uppgifter som lämnats i tidigare års redovisningar, men speciell vikt har lagts vid arbeten som har utförts under 1980 och vid de nu aktuella planerna beträffande de olika mellanriksvägarna.

Norge-Sverige

Väg E 6 Göteborg-Olso, väg E 18 Karlstad-Årjäng-Oslo och väg 61/2 Karlstad-Kongsvinger-Oslo är de mest trafikerade mellanriksvägarna mellan Norge och Sverige. Trafiken år 1978 uppgick i genomsnitt till ca 6.400, 2.400 resp. 3.000 fordon/dygn.

Dessa mellanriksvägar förbättras successivt inom ramen för resp. lands vägbyggnadsprogram. Sålunda avslutades i september 1980 på svensk sida ombyggnadsarbetena öster om Årjäng på väg E 18 mellan Karlstad och riksgränsen vid Örje. Under år 1979 har vidare påbörjats ombyggnadsarbeten på väg E 18 förbi Vålberg och Grums.

Väg E 75 Östersund-Trondheim är sedan ett par år tillbaka i huvudsak utbyggd till godtagbar standard. Trafiken på väg E 75 uppgick år 1978 vid riksgränsen till ca 740 fordon/dygn.

Väg E 79 Storuman-Umbukta Mo i Rana, dvs. Blå vägen samt mellanriksvägen *Luleå-Bodö*, "Graddisvägen" är numera färdigställda.

På svensk sida har utbyggnaden av vägen *Kiruna-Narvik* påbörjats. Den svenska regeringen beviljade under år 1978 medel för vägprojektet med 312 milj. Skr. Vidare medgav regeringen i beslut i juni 1980 att statens vägverk fick upphandla den återstående utbyggnadsetappen av vägen på svenska sidan fram till Riksgränsen. Vägen på den svenska sidan kan därmed öppnas för trafik under hösten 1982. Samtidigt öppnas på den norska sidan en sommarväg upplåten för personbilar. Man strävar vidare efter att ha en väg med fullgod standard klar under år 1985.

Enligt Nordiska rådets *rekommendation nr 27/1973* bör regeringarna i Norge och Sverige utreda frågan om en väg mellan *Skjomen och Stora Sjöfallet*. Bakgrunden till rekommendationen är de pågående kraftverksutbyggnaderna på såväl norsk som svensk sida.

På norsk sida finns det från väg E 6 vid Grindjord en ca 30 km lång länsväg (fylkesväg) längs Skjomen till Bogholm längst in i Skjomdalen. I anslutning till kraftverksutbyggnaden på norsk sida har en enkel anläggning vägg byggts från Bogholm till riksgränsen vid norra änden av sjön Sitasjaure. På svensk sida finns en allmän väg längs Stora Lulevattnet till Vietasjokk vid Stora Sjöfallet, en väg i lägre standard längs sjöarna Suorva och Akkajaure till Ritsem och en tillfällig anläggning vägg från Ritsem till södra änden av sjön Sitasjaure.

På uppdrag av den svenska regeringen har länsstyrelsen i Norrbottens

län i november 1979 redovisat konsekvenserna för olika motstående markanvändningsintressen av olika vägalternativ mellan Vietasjokk och Norge. Länsstyrelsens material har remissbehandlats. Frågan övervägs f.n. inom det svenska regeringskansliet.

Finland-Sverige

Finland och Sverige knyts samman av tre europavägar, nämligen väg E 3 Stockholm-Norrtälje-Kapellskär-Åland-Åbo-Nådendal-Helsingfors, väg E 79 Umeå-Holmsund-Vasa och väg E 4 Haparanda-Torneå samt av ytterligare fem förbindelser norr om väg E 4, nämligen broar vid Övertorneå, Pello, Kolari, Karesuando och färjeled vid Muonio.

Beträffande väg E 3 *Stockholm-Norrtälje-Kapellskär-Åland-Åbo-Nådendal* kan nämnas att ombyggnaden av vägen Norrtälje-Kapellskär har slutförts under år 1979. Under år 1979 har vidare ombyggnad av sträckan Brottby- Söderhall mellan Stockholm och Norrtälje påbörjats.

Längs landgränsen mellan Finland och Sverige sker det största trafikutbytet över väg E 4 *Haparanda-Torneå*.

Ombyggnad av väg E 4 i ny väg- och brosträckning utanför tätbebyggelsen i Haparanda resp. Torneå pågår på såväl finsk som svensk sida. Ny bro över Torne älv i Torneå öppnades för trafik i augusti 1979. Hela vägsträckan beräknas kunna öppnas för trafik under våren 1981.

Trafiken över *broförbindelsen vid Övertorneå* uppgick år 1978 till ca 1.900 fordon/dygn och vid *Pello* år 1975 till ca. 1.100 fordon/dygn.

Nordiska rådet har rekommenderat att *färjelederna vid Kolari (rekommendation nr 14/1974) resp. Karesuando (rekommendation nr 15/1970)* ersätts med broar.

Broarna vid Karesuando och Kolari är numera färdigbyggda och öppnades för trafik i juli 1980.

Finland-Norge

Det finns intet nytt att meddela i tillägg till vad som rapporterades i C1/1980.

7 Glesbygdprojektet

Våren 1976 tillsatte NÄT en arbetsgrupp för glesbygdstrafik i Norden. I februari 1977 avlämnade gruppen rapporten "Transportbetjeningen i tynt befolkade områden (Glesbygd)". I rapporten lämnas en översikt över åtgärder för att förbättra trafikförsörjningen i glesbygdsområden. Gruppen vidareförde detta arbete genom att i juni 1977 lämna ett förslag till NÄT om ett nordiskt samarbetsprojekt för glesbygdstrafiken. En projektgrupp påbörjade arbetet under hösten 1978. I samband därmed utvidgades gruppen, som nu består av en medlem från vart och ett av de fem nordiska länderna.

Syftet med projektarbetet är att – med utgångspunkt i alternativa sam-

hallsstrukturer – studera olika trafikløsninger, som är ägnade att medverka till en tillfredsställande transportförsörjning i glesbygd och att pröva sådana trafikløsningar i försöksområden i de nordiska länderna.

Projektet är tänkt att genomföras på följande sätt. Olika trafikløsningar skall studeras med sikte på trafikförsörjningen i glesbygd. Det är aktuellt dels att värdera vilka ytterligare erfarenheter som kan dras av de försök som gjorts i olika länder, dels att skissera okonventionella transportlösningar (t.ex. sambuss, samåkning) och dels att pröva olika trafiksystem.

Försök och studier genomförs i ett försöksområde i varje land. I denna del har projektarbetet startat i juni 1979. Perioden juni 1979-sommaren 1980 har ägnats åt transport- och samhällsanalyser, val av trafikløsningar och organisering av försök. De konkreta försöken har i de flesta försöksområdena startat under sommaren och hösten 1980 och kommer att pågå ungefär ett år. Det gemensamma sekretariatet har påbörjat den övergripande modelldiskussionen och värderingen av olika trafiksystem.

Beräknade kostnader för projektet uppgår till 689.000 NOK för 1980 och 670.000 NOK för 1981.

Den slutliga utvärderingen av försöken kan påbörjas under senare delen av 1981 och beräknas bli avslutad under början av 1982.

8 Samarbeidet om transportstatistikken

Nordisk utvalg for samferdselsstatistikk (NUSA) er nedsatt under det nordiske sjefstatistikkermøte, som bestemmer hvilke saker som tas opp til behandling i NUSA. F.n. møter NUSA to ganger i løpet av en treårsperiode – neste møte er 29.–30. oktober 1980.

NUSAs hovedoppgave er å koordinere og harmonisere aktuell statistikk på samferdselsområdet. NUSA har ikke egne finansielle ressurser.

Det er etablert kontakt mellom NUSA og NET. For øvrig har NUSA god kontakt med NKTF og andre samarbeidsorganer slik at dobbeltarbeid bør kunne unngås.

Sjefstatistikkermøtet er oppmerksom på Nordisk Råds rekommandasjon nr. 11/1980 angående oppdatering av NORDTRANS-statistikken og produksjon av løpende nordisk transportstatistikk og anser at NUSA bør involveres i det arbeid som utføres i anledning av rekommandasjonen.

NET har drøftet den videre behandling av rekommandasjonen med representant for NUSA. Dessuten har en representant for NET drøftet samme sak med NKTF. Det er enighet om at i første omgang bør NORDTRANS-statistikken gjennomgås med henblikk på å kartlegge og prioritere de forskjellige behov for ytterligere statistikk. Muligens bør denne oppgave gis til NKTF. NET ser gjerne at ambisjonsnivået for den nordiske samferdselsstatistikk heves og at NUSA involveres i arbeidet. NET kommer tilbake til saken etter at den har vært behandlet i NUSA i oktober 1980.

På NUSAs dagsorden er derudover vegtransport av personer og gods på veg, vegtrafikkulykker, turiststatistikk samt metodeproblemer.

9 Øresundsspørgsmålene

I sommeren 1978 afleveredes til trafikministrene i Danmark og Sverige en udvalgsbetænkning (Betænkning nr. 833, resp. SOU 1978:18), og der er afgivet remissytringer i anledning af betænkningerne.

De to regeringer er endnu ikke kommet frem til en fælles stillingtagen til dette materiale. Fra dansk side har man gjort det klart, at blandt de store bro- og tunnelprojekter har Storebæltsforbindelsen prioritet; en fornyet stillingtagen til dette spørgsmål kan tidligst påregnes om 2–3 år. I lyset af den senere tids trafikudvikling har man fra dansk side endvidere sat spørgsmålstegn ved holdbarheden af Øresundsudredningens trafikprogno­ser.

10 Handicapprojektet

Handicapprojektet er iværksat af NET i 1977 med det formål gennem et forsknings- og udviklingsarbejde at fremsætte konkrete forslag til foranstaltninger, der kan lette handicappedes og ældres benyttelse af kollektive transportmidler.

Projektet har i januar 1980 afgivet en delrapport nr 1, der indeholder en vurdering af de generelle problemer ved handicappedes benyttelse af kollektive transportmidler samt en beskrivelse af projektarbejdet vedrørende foranstaltninger til specielt at lette handicappedes og ældres benyttelse af *tog og busser*.

I delrapport nr 1 beskrives en række alternative løsninger på det vanskelige problem med ind- og udløftning af kørestolsbrugere i tog og busser, ligesom der gives forslag til indretning af materiellet under den forudsætning, at en del kørestolsbrugere skal kunne blive i kørestolen under rejsen.

Projektarbejdet har dannet basis for indretningen af handicapfaciliteter i to prototypelyntog, som Danske Statsbaner for tiden har under bygning, og som sættes i drift i vinteren 1981. I disse tog er én vogn forsynet med eldrevne lifte til ind- og udløftning af kørestole samt med et handicappoilet og en kupé med mulighed for placering af kørestole.

Delrapport nr 2, som er afgivet i september 1980, behandler mulighederne for tilpasning af passagerskibe for handicappede. I rapporten beskrives det udviklingsarbejde, der på projektets vegne er udført af Norges Skipsforskningsinstitut med henblik på at løse problemet med ombord- og ilandstigning. I den forbindelse er der i samarbejde med producenter udviklet en prototype af en manuel landgang samt en prototype af et hydraulisk opereret løftebord. Endvidere er vist, hvorledes der evt kan benyttes udvendige elevatorer som adgangsmiddel til skibe.

Rapporten beskriver endvidere mulighederne for at lette handicappedes ophold på skibene gennem etablering af ramper ved høje trin, ved udformningen af indvendige trapper og ved indretningen af toiletterne.

Som sidste led i arbejdet har en ekspertgruppe i oktober 1980 indledt undersøgelserne af mulige foranstaltninger for at lette handicappedes benyttelse af fly i ordinær rutetrafik. Der vil i dette arbejde også blive lagt vægt på at finde løsninger på problemet med ind- og udløftning af handicappede for at undgå den manuelle ind- og udløftning, som mange handicappede oplever som ubehagelig.

En delrapport om disse undersøgelser forventes at kunne foreligge i begyndelsen af 1982.

De samlede udgifter til Handicapprojektet, der finansieres over Ministerrådets projektbudget, vil beløbe sig til i alt NOK 1.600.000 fordelt over årene 1978–1981.

11 Transportstødsfrågor

Nordiska ministerrådet har uppdragit åt NÄT att klarlägga behovet av en harmonisering av reglerna för transportstöden i Norge, Finland och Sverige. I anledning härav upprättade NÄT under hösten 1977 en arbetsgrupp för att utreda dessa frågor.

Arbetsgruppens närmare uppgifter har redovisats i C I/1978.

Arbetsgruppens arbete har bl.a. inriktats på att kartlägga och analysera skillnader mellan de olika stödsystemen och att sammanställa material som beskriver den gränsöverskridande trafikens omfattning och struktur liksom näringslivsstrukturen i de berörda områdena. I samband med frågan om ev. harmoniseringsåtgärders utformning har med särskilt beaktande av konkurrenspåverkan sådana åtgärders geografiska omfattning ingående penetrerats.

Arbetsgruppen redovisade sin slutrapport för NÄT sommaren 1980. Rapporten har översänts till Nordiska ministerrådet och för orientering till Nordiska rådet.

12 Cykeltrafik-projektet

Formålet med projektet er udarbejdelse af rekommandationer for planlægning af cykeltrafiksystemer med særligt henblik på eksisterende byområder. Nærmere oplysning om projektets baggrund og mandat er givet i C I/1980.

Den af NET nedsatte arbejdsgruppe bestående af vej- og trafikplanlæggere fra Danmark, Finland, Norge og Sverige forventes at fremlægge resultaterne af projektarbejdet i løbet af 1981.

Arbejdsgruppen har i 1980 indledt et samarbejde med en bykommune i hvert af de deltagende lande. På basis af eksisterende data om trafik- og

byplanforhold samt den nuværende planlægning for cykeltrafikken i de fire byer vil arbejdsgruppen sammenholde de kommunale planer med et "løsningskatalog", som gruppen har opstillet som fælles baggrund for diskussion af forskellige løsningsstyper. Resultaterne af disse "modelstudier" vil indgå i grundlaget for konklusionerne i arbejdsgruppens rapport, der iøvrigt vil indeholde en beskrivelse af eksisterende viden og tidligere foretagne undersøgelser.

Udgifterne ved projektet afholdes over ministerrådets budget med i alt NOK 500.000 (prisniveau 1979) fordelt med NOK 100.000 i 1979, NOK 300.000 i 1980 og NOK 100.000 i 1981.

13 Nordisk komité for transportøkonomisk forskning (NKTF)

NKTF har til opgave at samordne den transportøkonomiske forskning i de nordiske lande og stimulere udviklingen af et fælles forskningsmiljø på området. NKTF bistår endvidere NET i dennes virksomhed. NKTFs virksomhed finansieres over Nordisk Ministerråds budget.

Fra 1980 er komiteens virksomhedsår sammenfaldende med kalenderåret mod tidligere med 1. oktober som skelsdato, således at der her aflægges beretning for perioden fra den 1. oktober 1979 til den 31. december 1980.

I virksomhedsåret 1979/80 har NKTF arrangeret 5 konferencer:

- Attitudeundersøgelser, Göteborg den 10.–11. oktober 1979.
- Højere uddannelse inden for transportøkonomi, Helsingfors den 11.–13. december 1979.
- Gang-, cykel- og knallerttrafik, København den 16.–18. april 1980.
- Lokal og regional flytrafik, Reykjavik den 27.–29. maj 1980.
- Delphiundersøgelse vedrørende de fremtidige transportproblemer i Norden, Stockholm den 16.–18. september 1980.

I løbet af 1980 udarbejdes publikationer, der dokumenterer forløbet af de pågældende konferencer.

I april 1980 udsendes publikationen "Transportarbejdet i Norden 1960–90".

NKTF har på baggrund af reaktionerne ved konferencen om den højere transportøkonomiske uddannelse i Norden iværksat et planlægningsarbejde med henblik på at få udarbejdet en transportøkonomisk efteruddannelse i nordisk regie. Transportøkonomisk Institutt i Oslo har indvilget i at påtage sig opgaven med at gennemføre det første kursus, som forhåbentlig vil kunne placeres i efteråret 1981.

I lighed med tidligere år har NKTF oversat finske rapporter til svensk. I 1980 udsendes to rapporter vedrørende mulighederne for at påvirke person- og lastbilernes energiforbrug.

NKTF har planlagt følgende konferencer:

- Prisfastsættelse og omkostningsfordeling inden for kollektiv persontrafik, Norge den 3.–5. februar 1981.

- Den transportøkonomiske forskning i Norden, Helsingfors maj 1981.
- Jernbanen i fremtiden, Helsingborg den 9.–11. september 1981.
- Den gensidige påvirkning mellem fysisk planlægning og trafikplanlægning, november 1981.
- Personbilen i fremtiden.
- Trafikdæmpning.

Udover disse opgaver har NKTF besluttet sig til at tage spørgsmålet om transportsektionenes energiforbrug op til en mere generel behandling. Komiteen har i den anledning nedsat en arbejdsgruppe, som har fået et bredt kommissorium med henblik på at komme med forslag til, hvilke initiativer inden for energiområdet, der kan iværksættes på nordisk plan.

14 Fritidsbåtar

I april 1980 faststillede ställföreträdarkommitten ett två-årigt mandat för arbetsgruppen för fritidsbåtar.

Arbetsgruppen är ett organ för information och samråd i angelägenheter som rör användningen av fritidsbåtar och som är av gemensamt nordiskt intresse. Gruppen verkar därvid för en samnordisk syn på fritidsbåtfrågorna och för att de bestämmelser som skapas inom detta område blir enhetliga inom Norden.

Arbetsgruppen beaktar särskilt frågor som berör sjösäkerhet, sjötrafik, skyddet av miljön samt utbildning. Gruppen följer likaledes den samlade bilden av båtlivet och dess samhällsbetydelse.

Under år 1980 har arbetsgruppen behandlat frågor såsom mottagningsanordningar för avfall i fritidsbåtshamnar, båtuthyrningsverksamhet, vattenskidåkning, segel- och motorbåttävlingar, certifiering av fritidsbåtar och förare m.m. Resultatet härav har i skiftande grad påverkat synsättet och behandlingen av de olika frågorna nationellt.

Arbetsgruppen har vidare behandlat rekommendation nr 11/1979 angående onykterhet till sjöss. Den viktigaste åtgärden för att nedbringa antalet olyckshändelser som orsakas av alkoholkonsumtion torde vara att genom information få allt fler båtförare att inse de allvarliga risker som även till sjöss är förknippade med alkoholkonsumtion. En gemensam nordisk lagstiftning torde i detta sammanhang vara av mindre betydelse.

Dessutom har arbetsgruppen påbörjat ett informationsarbete för att söka minska de oklarheter och konflikter som visat sig uppstå till följd av den stora båtturen över gränserna. Detta beräknas ske genom en serie broschyrer med lättillgänglig praktisk information bland annat om förutsättningarna och bestämmelserna för båtlivet i de olika nordiska länderna. Informationen skall vända sig till de båtturister som färdas över gränserna mellan de nordiska länderna och till de båtturister från det övriga Europa som ämnar besöka nordiskt farvatten.

15 Trafikksikkerhet

15.1 Vegtrafikk

NTR er et samordningsorgan innenfor trafikksikkerhetssektoren i de nordiske land. NTR bistås i sitt arbeide av tre permanente samarbeidsorgan:

Nordisk Komite for trafikksikkerhetsforskning. (NKT)

Nordisk Komite for vegtrafikklovgivning (NKV) og

Nordisk Bilteknisk komite (NBK)

NTR har etter behov også nedsatt ad hoc-grupper for belysning av spesialproblem samt vært initiativtaker til nordiske forskningsprosjekt på trafikksikkerhetsområdet. Også under-komiteene har nedsatt slike ad hoc-grupper.

NTR og underkomiteene har i løpet av 1980 og i samsvar med statuttene (Nordisk Statuttsamling 1975:34, s. 52–53) viet følgende saksområder spesiell oppmerksomhet:

- videre samordning av vegtrafikklovgivningen i de nordiske land
- forslag til reservasjoner ved de nordiske lands eventuelle ratifisering av Wien-konvensjonene og ECE-avtalene
- regelverk og praksis vedrørende de nordiske lands promillelovgivning
- trafikksikkerhetsforskningen
- gjennomføring av forslaget om nordisk gyldighet av førerkort
- problemene med transporter med uregistrerte utenlandske tilhengere
- fartsgrenseproblematikken
- piggdekkspørsmål
- forslag til bestemmelser for el-koblinger mellom trekkvogn og tilhenger
- forslag til bestemmelser for innsamling av tekniske kjøretøysdata for typegodkjenning m.h.t. en felles nordisk databank
- forslag til bestemmelser om varsellys
- beskyttelsesanordninger for barn i bil.

NTR har i 1980 utgitt følgende rapporter:

Rapport 24

Barns trafikksikkerhet i de nordiske land

Rapport 25:1

Registrering og presentasjon av eksponeringsdata for ulike trafikantgrupper i de nordiske land. MIRO fase 2 Delrapport 1.

Rapport 25:2

Samkøring af nordiske trafikkulykkesdata. Et demonstrationsprosjekt.

MIRO fase 2 Delrapport 2.

Rapport 25:3

Internordisk anvendelse af nationale trafikulykkesdata.

MIRO fase 2 Delrapport 3.

Rapport 25:4

Behov av och metoder för att beräkna riksmått i trafiken utifrån olycks- och exponeringsdata.

MIRO fas 2 Delrapport 4*Rapport 25:5*

Havariundersøkingar – prøvning av en metod vid insamling av trafikulykksdata.

MIRO fas 2 Delrapport 5.*Rapport 26*

Metodik for insamling og redovising av ulykksdata.

MIRO Slutrapport.*Rapport 27*

Prosjektkatalog 1978–79.

Rapport 28

Kartlaggning av FOU-grunnlag for barntrafiksakerhetsarbeidet i Norden.

Rapport 29

Bättre synbarhet – Cyklar, syklistar, mopedister, motorcyklistar.

Rapport 24 inneholder en kartlegging av barns trafikkikkerhetssituasjon i Norden, som bl.a. utgjorde bakgrunnen for den barntrafikkikkerhetsskonferansen som ble arrangert i Norge sommeren 1979. Videre inneholder rapporten forslag til tiltak som vil redusere barns ulykkesrisiko i trafikken. Bl.a. er enkelte av forslagene tatt opp i den norske regjeringens St.meld.nr. 14 (1980–81) "Om trafikkikkerhetsarbeidet m.m." (fremlagt juni 1980).

Rapportene 25 (1–5) og 26 inneholder resultatene fra NTRs MIRO-prosjekt, som har hatt til oppgave å klarlegge de faktaunderlag i form av ulykkes- og eksponeringsdata, som anvendes innenfor trafikkikkerhetsarbeidet. Dette er søkt oppnådd gjennom å kartlegge gjeldende praksis vedrørende datainnsamling og deretter undersøke muligheter for sammenligning, koordinering og normering samt praktiske prøver.

Rapport 28 foretar en kartlegging av status i forskningen om barns sikkerhet i trafikken bl.a. som en oppfølging av barneåret. Rapporten henvender seg til administratorer og forskere for å spre viten om barntrafikkikkerhetsarbeidet, både for praktisk bruk og videre forskning.

Rapport 29 er den fjerde rapport om kjøretøy og kjøretøyføresers synlighet i trafikken. Denne rapport inneholder forslag til tiltak for økt synlighet angående sykler samt påkledning og utstyr hos syklistar, mopedister og motorsyklistar.

Selv om samordning og videreføring av trafikkikkerhetsforskningen har utgjort en viktig del av NTRs virksomhetsområde, i stor grad kanalisert gjennom NKT, er utarbeidelsen i likartede trafikkregler i Norden fortsatt et sentralt og viktig punkt i det nordiske trafikkikkerhetssamarbeidet. I Nordisk Råds henstilling under 28. sesjon til Nordisk Ministerråd, jfr. uttalelse nr. 2/1980 pkt. 1, påpekes igjen økt harmonisering innenfor vegtrafikklovgevingen. Gjennom NTRs underkomite NKV er arbeidet nå kommet dithen at lovgivingen i Danmark, Norge og Sverige samt proposisjon til ny vegtrafikklov i Finland baserer seg på de resultatar som er oppnådd gjennom det nordiske samarbeidet. Også Island, som nå påbegyn-

ner arbeidene med ny vegtrafikklov, vil søke å etablere sin lovgivning på de samme fellesnordiske prinsipper. Arbeidet med å klarlegge de nordiske lands reservasjoner i samband med en eventuell ratifikasjon av Wien-konvensjonene er et ledd i dette.

Som nevnt i Nordisk Råds uttalelse nr.2/1980 pkt. 3, må det arbeides videre med regler for sikkerhetsutrustning for barn i bil. Dette spørsmål er til behandling i NTRs arbeidsgruppe for beskyttelsessystemer i biler. I Danmark, Finland og Sverige har man skapt grunnlag for nå å hindre bruken av utilstrekkelig sikkerhetsutrustning for barn i biler. Norge har i denne sammenheng bl.a. arbeidet aktivt innenfor ECE og har i noen grad avventet forslag til felleseuropeiske bestemmelser som antas å ville komme om kort tid. Dersom ECE-forslaget blir forsinket, vil Norge sannsynligvis før 30. sesjon, søke utarbeidet norske bestemmelser som bygger på bestemmelsene i de øvrige nordiske land.

I oppfølging av rekommandasjoner m.v. fra Nordisk Råd, har NTR bl.a. hatt nedsatt en arbeidsgruppe for vurdering av gjennomføring av et Nordisk Trafikksikkerhetsår 1982, jfr. Nordisk Råds *rekommandasjon nr. 10/1980*. Arbeidsgruppen har vurdert forberedelser og planlegging, gjennomføring av tiltak samt kostnader avhengig av aktivitetsnivå. Arbeidsgruppens innstilling ble oversendt Nordisk Ministerråd til videre behandling. Denne sak er nå til vurdering i Nordisk Ministerråds sekretariat og Nordisk Råds Trafikkutvalg.

NTR har for øvrig spesielt merket seg Nordisk Råds trafikktvalgs betenkning av 31. januar 1980 til Rådets 28. sesjon, og viser til redegjørelsen foran for så vidt angår Trafikkutvalgets merknader om vegtrafikklovgivningen i Finland og Island, om sikkerhetsutstyr for barn i bil, og om nordisk gyldighet av førerkort. I tillegg bemerker NTR at det anser en forbedring av transport og trafikkstatistikken som meget vesentlig, og at MIRO-prosjektet vil bli fulgt opp også med sikte på en slik forbedring. Rådet har merket seg sykkeltrafikkprosjektet i NETs regi og vil søke å se til at det her holdes slik kontakt at dobbeltarbeider for så vidt angår NTR og NETs virksomhet unngås. NTR følger videre med i bilbeltebruken i de respektive land, både når det gjelder tellinger og kontroll med reaksjon. Ønske om mer bruk av kjørellys (varsellys) under dagtid søkes oppfulgt, og et påbud om slik bruk vil bli gjennomført i Norge fra 1982. NTR erkjenner behovet for felles nordiske tiltak når det gjelder å motvirke alkohol og motorvognkjøring og vil følge denne saken med oppmerksomhet, bl.a. i et samarbeid med informasjonsorganene i landene.

NTR har notert seg Trafikkutvalgets ønske om undersøkelser av behovet for å regulere vegtrafikksikkerhetssamarbeidet i form av en regjeringsavtale på linje med transportavtalen. Spørsmålet er interessant, og man tar sikte på å utrede og eventuelt drøfte saken på NTRs møte i februar 1981, der en rekke andre prinsipielle spørsmål om trafikksikkerhetsarbeidets samordning i Norden vil bli behandlet.

NTR bemerker til slutt at det ellers på hensiktsmessig måte vil søke å holde Trafikkutvalget orientert om det løpende arbeid og om resultater som måtte foreligge innenfor de respektive områder, spesielt innenfor forskningssektoren.

15.2 Flygsikkerheten

De skandinaviske luftfartsmyndigheternas tekniske samarbeidsutvalg, OPS-utvalget, har under året behandlet ett antal prinsipielle spørsmål av allment interesse. Av disse skal særskilt nævnes følgende:

- Utredningen om flyg- og tjenstgjøringsperioder for flygbesetningsmedlemmer vedrørende den tungt luftfarten (linjefart, charter) har sluttet og resulteret i likartede skandinaviske bestemmelser.
- Spørsmålet om øvre aldersgrens 60 år for trafikkflygere har viderebehandlet, men viler nu i avvakten på resultatene fra pågående revisjon av ICAO Annex 1, Personnel Licensing.
- Den nordiske utredningen om personvekt har fortsatt ved et omfattende vektprogram gjennomført i de berørte landene.
- Nordisk samordning har skett vedrørende uttalelse over forslag til revisjon av ICAO Annex 1, Personnel Licensing.
- Arbeidet med en nordisk bestemmelseutvikling har fortsatt. Nordisk samarbeid har videre bedrevet på følgende områder:
 - Seminarium vedrørende mål og midler for myndigheternas flygsikkerhetsarbeid.
 - Nordic Accident/Incident Prevention Meeting (AIG-møte)
 - Nordisk flygsikkerhetsmøte.

Det foreslåtte datasytmetet for haveri- og størningsrapportering (Nordic Accident/Incident Data System – NORDAIDS) har antagits av de nordiske landene. En arbeidsgruppe bestående av representanter fra Sverige, Danmark og Finland har arbeidet med saken. Sytmetet er nu driftklart og beraknes vedrørende databanken vara komplett om något år. Erforderlig utbildning av driftpersonell og haveriutredere har skett på nordisk basis.

Ved gjennomføringen av det av ICAO anordnede AIG-møtet 1979 (Accident/ Incident Prevention Meeting) koordineres og samordnes det nordiske arbeidet og deltagendet. I møtet deltok også representanter for de nordiske haverikommissionene.

Det årlige återkommande nordiske luftfartsinspektionsmøtet gjennomføres under året i Sverige. Ved møtet behandlades først de under OPS-utvalget ovan angivna spørsmålen. Vidare behandlades verksamheten i de internationella (ICAO, ECAC) arbeidsgrupperna som har samnordisk representant samt fortsatt utvikling av mål og midler for myndigheternas flygsikkerhetsarbeid.

Nordiske flygsikkerhetsmøtene vedrørende flygtrafikkjenst har gjennomført i

normal omfattning. Detsamma gäller möten för diskussioner angående flygkontroll av navigeringshjälpmedel.

Under året har Island inträtt i de nordiska ländernas gemensamma delegation vid ICAO (NORDICAO). Detta innebär att samtliga nordiska länder nu ingår i NORDICAO. Härigenom förbättras möjligheterna till samordnat nordiskt agerande i olika ICAO-frågor.

Kontakterna mellan de nationella haverikommissionerna och motsvarande organ har utvecklats ytterligare.

Likaså har kommissionerna i de olika länderna biträtt varandra i enskilda haveriutredningar och regelmässigt tillställt varandra sina utredningsrapporter. Dessa kontakter och utbyte av erfarenheter bedöms vara av stort värde för alla parter.

15.3 Sjösäkerhet

Ett fast samarbete råder mellan de nordiska länderna när det gäller såväl sjökorts- som fyrväsendet. Representanterna för de berörda verken samlas till gemensamma möten åtminstone vartannat år eller oftare vid behov. Vid dessa sammanträden behandlas alla frågor som berör området. Därutöver håller generaldirektörerna för de berörda verken årliga möten.

När det gäller sjökortsproduktionen täcker denna östersjöområdet, Kattegatt, Skagerack och Nordsjön. Sjömätning görs för bl.a. s.k. tung-trafik-korridoren i öppen sjö och nymätningar sker i vissa farledsavsnitt i skärgårdarna. De mätningar som sker i Nordsjön har stort intresse för såväl Danmark och Norge som Sverige. Samarbetet vad gäller sjökartesidan sker genom Nordens Hydrografiska Förbund samt genom North Sea Hydrographic Commission. Hydrografiska Förbundet samlas åtminstone vartannat år. Vid sammanträden utbyts informationer och erfarenheter samt träffas överenskommelser om likartade procedurer.

Ansvaret för utsändande av radionavigationsvarningar och verksamheten som för östersjöländerna (Baltic Sea Sub-area Co-ordinator) åvilar sjöfartsverket i Sverige.

Utprickning av farleder enligt IALA system A – till vilket Danmark, Norge, Sverige och Finland anslutit sig – påbörjades 1978 väst Skagen och har under 1980 börjat införas i de vatten som omger Sverige och Norge. I Finland övergår man i 1981 till system A i havsområdena. Hela övergången beräknas vara genomförd under 1982. IALA-arbete sker i stor utsträckning på samnordisk basis.

Nordiska farvatten täcks av radionavigeringshjälpmedel av typ Decca Navigator. Konvertering av sändarstationer har skett så att hela det nordiska nätet är anpassat till modern mottagarmateriel i fartygen. Viss gemensam drift av deccastationer äger rum. En norsk och två finländska sändare övervakas från Sverige.

Inom ramen för det nordiska samarbetet inom IALA (International Association of Lighthouse Authorities) och PIANC (Permanent Internatio-

nal Association on Navigation Congresses), bevakas utvecklingen inom farleds-, fyr- och hamnbyggnadsområdet.

För att ta tillvara nordiska erfarenheter av lotsbåts- och bojtenderanvändning samt konstruktionskrav och typerfarenheter har ett samarbetsorgan med fartygsteknisk representation från resp. mundighet bildats.

I Sverige tillhandahålls lotsservice från trettio lotsplatser. Vissa förhållanden, som för s.k. långlotsning, har behandlats i en arbetsgrupp med deltagare från östersjöstaternas lotsmyndigheter. Den norska lotsmyndigheten har deltagit som observatör i gruppens arbete. De diskussioner som förts har lett till en gemensam nordisk ståndpunkt i långlotsningsfrågor i arbetsgruppen. Lotsmyndigheterna i Danmark, Finland, Norge och Sverige utreder praktiska frågor med sikte på att kunna tillhandahålla särskilt kvalificerade långlotsar i Nordsjön 1981 och i Östersjön 1982.

Som ett komplement till lotsningen studeras olika former av trafikinformation och trafikövervakning med hjälp av radiotelefoni (VHF) och radar. Inom ramen för samarbetet enligt den s.k. Helsingforskonventionen (se nedan) har en överenskommelse träffats om frivillig tillämpning av ett system för positionsrapportering i Östersjön avseende vissa fartyg med farlig last. Tillämpningen avses börja den 1 juli 1981.

Inom sjöräddningen finns ett flertal samarbetsavtal mellan de nordiska länderna. Vidare bedrivs tidvis gemensamma nordiska sjöräddningsövningar.

Det är en målsättning att sjöfart skall kunna bedrivas på ett säkert sätt längs kusterna året runt. Isbrytarflottorna har därför under senare år förstärkts avsevärt. Avtal har träffats om gemensamt utnyttjande av isbrytarresurserna.

Till grund för fartygens konstruktion, utrustning, bemanning m.m. ligger i stor utsträckning internationella konventioner och andra internationella överenskommelser. Utvecklingsarbetet på det internationella planet bedrivs främst inom ramen för IMCO:s verksamhet. I flera frågor eftersträvas ett samnordiskt ställningstagande. Detta har medfört att representanter för berörda nordiska myndigheter före sammanträdena med IMCO ofta gemensamt diskuterar de frågor som skall behandlas.

På initiativ från Danmark och Sverige antogs vid IMCO:s Assemblymöte i november 1979 ett förslag till rekommendation om användning av lots i Öresund.

År 1971 träffades i Köpenhamn ett avtal mellan Finland, Norge, Sverige och Danmark om samarbete angående åtgärder mot oljeförorening till sjöss. I avtalet förutsätts ett kontinuerligt samarbete mellan oljebekämpningsmyndigheter i de fyra länderna.

Sverige, Finland, Danmark och Västtyskland har år 1980 avslutat diskussioner om gemensamma regler för transport av farligt gods på ro/ro-fartyg i Östersjön. Reglerna träder i kraft senast den 1 oktober 1980.

År 1974 antogs i Helsingfors en konvention av alla östersjöländer om

samarbete rörande skydd av Östersjöns marina miljö. Under andra halvåret 1979 utfördes inom ramen för samarbetet ett gemensamt fältförsök med s.k. partikelmärkning av olja. I försöket deltog samtliga östersjöstater. Försöket syftade till att pröva en metod att säkert kunna identifiera fartyg som släppt ut oljeblandat barlast- eller tankrengöringsvatten. En rapport om försöket har tillställts den kommission som leder samarbetet inom Helsingforskonventionens ram. Konventionen trädde i kraft den 3 maj 1980.

Säkerhetsarbetet på sjöfartsområdet följs ständigt upp och utvecklas genom granskning av utredningsmaterial beträffande sjöolyckor och yrkes-skador till sjöss. Härvid sker ofta utbyte mellan de nordiska länderna av sådant material.

I sammanhanget kan också nämnas att sjölagstiftningen i Danmark, Finland, Norge och Sverige i huvudsak överensstämmer till sitt innehåll. Bl.a. innebär reglerna om sjöförklaring att sådan förklaring för fartyg från något av dessa länder kan hållas av behörig domstol i annat av de nämnda länderna.

Det nordiska samarbetet beträffande typprovning av fritidsbåtar har fortsatt. Sedan 1974 finns gemensamma regler för båtar upp till 12 meters längd och från 1978 regler för kanoter (s.k. turistkanadensare). Samarbetet omfattar även godkännande av vissa komponenter i fritidsbåtarna. Fram till den 1 januari år 1980 har ca 440.000 båtar godkänts enligt de gemensamma nordiska typprovningsreglerna.

Arbetet med andra fritidsbåtsfrågor drivs i gemensam nordisk regi genom arbetsgruppen för enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar. Gruppen upprättades 1973 men har tidigare inte haft någon fastare anknytning till samarbetet inom Nordiska rådets ram. I januari 1979 beslutade emellertid ställföreträdarekommitten att denna grupp skulle underordnas kommittén för en försöksperiod om två år. Efter försöksperiodens utgång kommer ställföreträdarekommitten att ta ställning till om arrangementet skall göras permanent. Genom de vidtagna åtgärderna har det viktiga arbetet rörande säkerheten inom fritidsbåtssektorn vunnit ytterligare stadga.

Slutligen bör nämnas att det i flera andra frågor av mera detaljartad natur, där samnordiskt intresse kan finnas, ofta förekommer direktkontakter mellan de ansvariga myndigheterna i de nordiska länderna för att uppnå gemensamma lösningar.

15.4 Sikkerheten ved jernbanene

Det arbeides stadig med de samarbeidsprosjekt og emner som er omtalt i beretningen for 1979.

I tillegg har gjentagne tilfelle av avsporinger av en bestemt godsvogntype og de forholdsregler som er tatt, vært drøftet i nordisk generaldirektørmøte.

Innen Nordiska Järnvägsmannasällskapet er Oslo Sentralstasjon – med bl.a. sikringsanlegget – presentert i et større arrangement med deltakere fra alle de nordiske jernbaneforvaltninger. Videre har en engere krets innen selskapet avlagt et studiebesøk ved stillverket i Gøteborg.

Lederne av sikkerhetskontorene var i dagene 3.–4. september 1980 samlet i Danmark og hadde følgende emner på dagsorden:

1. Dørlukning i forstadstog	NSB
(fastsiddende passagerer. Erfaringer og regler fra andre nordiske forvaltninger. Døre og dørtyper. Fotoceller, magnetbrydere m.v.).	
2. Vogne med farligt gods.	NSB/VR
(delte hjul contra helhjul og rullelejer. Afsporinger som følge af løse hjulringe og varmløbning. Indsættelse af beskyttelsesvogne).	
3. Fremgangsmåde ved undersøgelse af jernbaneulykker.	SJ
Orientering om ulykker ved SJ i juni.	
4. Regler for trafikafvikling, når betjeningspaneler i fjernstyringscentralen er ude af funktion.	SJ
5. Registrering af sikkerhedssamtaler i fjernstyringscentraler og anvendelse af dette materiale.	SJ
6. Udførelse af arbejder på fri bane (stationsstrækken).	VR
(fremgangsmåde ved etablering af sådanne arbejder ved øvrige nordiske forvaltninger. Hyppighed).	
7. Hastighed ved kørsel på sigt efter passage af stopsignal.	DSB
(DSB har foretaget visse overvejelser omkring spørgsmålet. – Den ved DSB gældende hastighed på 30 km/t ønskes fra driftsside hævet).	
8. Kørsel med godstog med bremsen i stilling P.	DSB
(Af flere grunde er det ved DSB ønskeligt at fremføre alle godstog med bremsen i stilling P. Visse undersøgelser er foretaget. Jf bl a spørgsmålets behandling i WIC 4/D).	

Disse årlige møter betraktes stadig som særdeles nyttige for gjensidig informasjon, og for i størst mulig utstrekning å komme fram til ensartede bestemmelser i Norden.

Kapitel XX

Turistspørsmål

1 Innledning

Ministerrådets program for nordisk samarbeid på turistområdet ble fastsatt av Nordisk Ministerråd (turistministrene) den 23. juni 1978. Turistutvalget ble opprettet under stedfortrederkomiteén i henhold til turistprogrammet. Arbeidsordning for turistutvalget ble fastsatt av stedfortrederkomiteén 25. januar 1979.

Turistutvalgets oppgave er å ta initiativ, styre og koordinere vedkommende regjeringsorganers samarbeid i turistspørsmål samt å være et forum for erfaringsutveksling om virksomhet som er av betydning for turismen.

Turistutvalgets virksomhet baseres på turistprogrammet. Utvalget utarbeider budsjettforslag for den prosjektvirksomhet på turistområdet som finansieres over Ministerrådets almene budsjett.

I 1980 bevilget Ministerrådet etter anbefaling fra turistutvalget NOK 757.000 til turistsektoren eksklusive turistprosjekter på Nordkalotten. Den indikative budsjetttramme for 1981 er på NOK 750.000. Samarbeidet på turistområdet under Ministerrådet drives i nært samarbeid med Nordisk Turisttrafikkkomité (NTTK) som er et samarbeidsorgan for de nasjonale turistrådene og tilsvarende. Dette samarbeid skjer bl.a. gjennom felles møter mellom turistutvalget og NTTK samt derigjennom at én av NTTK's medlemmer også er medlem i turistutvalget. Regionalt samarbeid på turistområdet (i hovedsak Nordkalotten) behandles i kapitlet om regionalt samarbeid. Spørsmål vedrørende transporters tilgjengelighet og kapasitet etc. behandles i kapitlet om samarbeid vedrørende transport, kommunikasjon og trafiksikkerhet.

2 Nordisk Råds uttalelse nr. 2/1980 m.m.

Uttalelsens punkt 10 vedrørende kapasitetsutnyttelse ved turistanlegg i Norden er henvist til turistutvalget. Spørsmålet behandles under avsnitt 3.2.4 Kapasitetsutnyttelse ved turistanlegg i Norden. Trafikkutvalgets kommentarer om utvikling av turismens kulturelle aspekter, folkelig turisme m.m. tas opp i avsnittet 3.1.2. Motivasjonsskapende virksomhet samt avsnitt 3.2.7 Kulturturisme. Evaluering av turistkonferansen 1978 behandles også i avsnitt 3.1.2.

3 Prosjektvirksomheten til og med 1982

I turistprogrammet fremheves særlig områdene:

- fremme av internordiske reiser

- felles utrednings- og utviklingsarbeid for å fremme turismen
- nordisk kontakt, samråd og samarbeid i internasjonale spørsmål
- regionalt samarbeid

3.1 *Fremme av internordiske reiser*

Tiltak for å fremme internordisk turisme skjer på forskjellige nivåer. Det kan handle om markedsundersøkelser for å kartlegge tilbud og etterspørsel av turisttjenester i andre nordiske land og motivasjonsskapende virksomhet på grunnlag av disse undersøkelser. Det kan også handle om informasjon om rimelige reise- og innkvarteringsmuligheter eller om faktainformasjon om forholdene i de andre nordiske land.

3.1.1 *Kartlegging av nordiske markedsundersøkelser*

I 1979 ble nordiske markedsundersøkelser/analyser angående internordisk turisme kartlagt. Kartleggingen gjaldt pågående, planlagte og i løpet av de siste årene avsluttede undersøkelser.

Prosjektgruppen konstaterte at omfattende undersøkelsesprogram er gjennomført i de enkelte land. Til tross for dette er kunnskapene på visse områder mangelfulle. Gruppen foreslår en rekke tiltak som turistutvalget og NTTK vil ta stilling til senere. Når det gjelder 1981, så har turistutvalget gitt sin tilslutning til at det under NTTK nedsettes en arbeidsgruppe for å prioritere forslagene i henhold til tilgjengelige ressurser. Budsjetttramme i 1981: NOK 50.000.

3.1.2 *Motivasjonsskapende virksomhet*

Gjennom Norden NU-kampanjen forsøker NTTK i samråd bl.a. med Foreningen Norden å påvirke produsenter og distributører å satse mere på internordiske reiser. Ministerrådet støtter visse ikke-kommersielle tiltak i tilslutning til kampanjen.

Høsten 1978 ble en *turistkonferanse* omkring temaet Norden som reisealternativ til Syden arrangert i København. I løpet av 1980 ble en intervjuundersøkelse gjennomført for å evaluere konferansen. Resultatet viser at et slikt felles nordisk tiltak er av stor betydning for reiselivsnæringen.

En ny *turistkonferanse* forberedes. Den vil bli arrangert i Helsingfors i september 1981. På grunnlag av bl.a. rapporten om kapasitetsutnyttelsen ved turistanlegg i Norden (*NU A 1979:13*) kommer temadiskusjonen til å konsentreres om produktutvikling, booking-metoder, prispolitikken samt målgrupper. Konferansen kan også betraktes som opptakt til Nordisk turistår 1982.

Turistutvalget og NTTK er blitt enige om å gjøre 1982 til *nordisk turistår*. En arbeidsgruppe vil bli nedsatt for å se nærmere på turistårets innhold samt å utarbeide planer for felles nordiske tiltak i anledning av året. Hensikten er å involvere i arbeidet bl.a. Foreningen Nordens Forbund,

instanser med tilknytning til kultur, idrett og kunst, bilorganisasjoner, transportbedrifter, innkvartering, reisebyråer o.l., myndigheter og massemedia. Arbeidet igangsettes høsten 1980. Budsjetttramme i 1981: NOK 200.000.

3.1.3 Seminar

I løpet av de senere år er det nesten årlig blitt arrangert et seminar på turistområdet. I 1979 var det for journalister som skriver om reiseliv. I november 1980 arrangeres et seminar for nordiske turistsjefer i Bolkesjø Hotell, Telemark. Omkring 120 deltakere kommer sammen for å drøfte bl.a. nærmarkedets økende betydning, produktutvikling, utdannings-spørsmål og datateknikk. Budsjetttramme: NOK 79.000.

Turistutvalget anser at det er på tide å arrangere et nytt seminar for reiselivslærere/utdannelsesledere i 1982. Tidligere er seminarer for reiselivslærere blitt arrangert i 1976 og 1977. Behovet for ytterligere kontakter ble konstatert ved seminarene.

3.1.4 Informasjon

Ministerrådet, likesom Nordisk Råd, har ved flere tilfeller uttalt interesse for å bidra til forbedret informasjon til almenheten om det store tilbud av rimelige reise- og innkvarteringsmuligheter. Prinsipielt bør næringen selv tilfredstille informasjonsbehovet, men i visse tilfeller er Ministerrådet beredt å støtte en slik informasjon finansielt. Det var på denne bakgrunn samt at ungdomsherbergene representerer et godt tilbud til barnefamilier og bilende publikum som Ministerrådet i 1979 ga støtte (NOK 15.000) til Nordiska Vandrarhemorganisationernas Förbund for å trykke en *informasjonsbrosjyre*; en faktabrosjyre over de 500 ungdomsherbergene i Norden. Jernbanenes Nord-Turist tilbud ble presentert i brosjyren. I 1980 ydet Ministerrådet ytterligere NOK 15.000 til et nytt opplag av brosjyren. Det forutsettes at Förbundet undersøker alternative finansieringsmuligheter for fremtidig utgivelse av brosjyren.

I turistprogrammet fremfører Ministerrådet betydningen av at tiltak for å fremme turismen gjennomføres med hensyn til natur- og miljøvern. I 1980 ble det utgitt en brosjyre som inneholder en kortfattet informasjon om *kystlandskapet i Norden* og en motivering til leserne om å vise ansvar ved ferdsel i den sårbare naturen. Brosjyren tar i første hånd sikte på å informere utenlandske turister om sine plikter ved ferdsel i naturen. Brosjyren foreligger på tysk og engelsk. NTK har påtatt seg å distribuere brosjyren. Budsjetttramme: NOK 90.000.

3.1.5 Bilturisme

Turistutvalget har vært i kontakt med de nordiske bilorganisasjoner med sikte på å få kartlagt hvordan og i hvilket omfang Ministerrådet kan bidra til å løse problemer som møter bilorganisasjonene i forbindelse med inter-

nordisk bilturisme. Bilorganisasjonene har preliminært påpekt visse områder hvor samarbeid kan bli hensiktsmessig. Turistutvalget akter å utdype kontaktene med henblikk på utarbeidelse av konkrete samarbeidsprosjekt(er) i 1982.

3.1.6 *Lavpriser med fly*

I C1/1980 opplyste turistutvalget at det undersøkte mulighetene for å utrede personcharter-spørsmålet ut fra turismens synspunkter. Saken er ennå ikke kommet så langt at det foreligger et konkret prosjektforslag. Utvalget tar sikte på at det i 1981 gjøres en mindre utredning om spørsmålet. Budsjettramme: NOK 50.000.

3.1.7 *Pensjonistreiser*

Med henvisning til *rekommandasjon nr. 8/1980* angående pensjonisters reisemuligheter i Norden, pkt. 2, har turistutvalget drøftet med NTTK utarbeidelse av et prosjekt som tar sikte på konkrete tiltak for å gjøre det lettere for pensjonister å reise i Norden. Prosjektideen omfatter kartlegging av pensjonistenes nåværende situasjon som turister samt forslag til rabatter (innkvartering, transporter) og pakketurer for pensjonister.

3.2 *Felles utrednings- og utviklingsarbeid for å fremme turismen*

I de enkelte nordiske land pågår kontinuerlig virksomhet for å fremme turismen gjennom utrednings- og utviklingsarbeid. Det er turistutvalgets oppgave å holde seg orientert om denne virksomhet og stimulere til samarbeid hvor det er hensiktsmessig, særlig hvis slikt samarbeid bidrar til bedre utnyttelse av de knappe utrednings- og utviklingsressurser.

3.2.1 *Felles booking-organisasjon*

For turister er det ofte forbundet med vanskeligheter å skaffe seg tilstrekkelig informasjon om de forskjellige alternativer for feriereiser og rekreasjon. I de enkelte land har man viet dette problem en del oppmerksomhet. I Sverige f.eks., hvor man er kommet lengst på området, har turistrådet i de siste årene arbeidet med å muliggjøre opprettelsen av regionale sentraler for produksjon, salg og booking av forskjellige turisttjenester. På denne bakgrunn igangsatte NTTK i 1979 etter anbefaling fra turistutvalget, en undersøkelse for en felles nordisk bookingorganisasjon. Arbeidsgruppens rapport "NTTK-prosjekt Nordisk Bookingservice 1980/81" foreligger. Så sent som i februar 1980 var det ventet at prosjektet ville føre til igangsetting av prosjektets del II – å arbeide fram et praktisk forslag til et bookingsystem. Dette har vist seg å være en for optimistisk vurdering av situasjonen. Styringsgruppen mener at rapporten klart avdekker mulighetene ved og berettigelsen av et enhetlig system og at de enkelte lands aktuelle bransjeutøvere nå bør trekkes inn i arbeidet. Styringsgruppen anbefaler at NTTK initierer til dannelsen av nasjonale grupper

med det formål å utarbeide konkrete forslag til nasjonale løsninger samt at det opprettes en koordineringsgruppe for å sikre utviklingen av et enhetlig system.

Turistutvalget og NTTK er blitt enige om å følge styregruppens anbefaling. Et nytt prosjekt kan bli aktuelt i 1983. Da vil utviklingen i det enkelte land være kommet lenger og større satsing på et enhetlig system være hensiktsmessig.

3.2.2 *Turismens langsiktige sosiale, miljømessige og økonomiske konsekvenser*

I 1978 ble det på Gotland gjennomført et seminar omkring en nordisk modell for konsekvensanalyse om turismens mere langsiktige sosiale, miljømessige og økonomiske konsekvenser. Det var enighet om at oppfølging av seminaret skulle skje nasjonalt ved at modellen prøves på konkrete oppgaver.

Prosjektene "turismens effekter på økonomi og sysselsetting" samt "toleransenivå for reiseliv i lokalsamfunn" har en viss tilknytning til Gotland-seminaret. I 1982 vil disse prosjekter samt en viss utprøving av modellen være avsluttet. På dette grunnlag er turistutvalget og NTTK blitt enige om å arrangere et nytt seminar i 1982 for å få klarhet i modellens brukbarhet.

3.2.3 *Turismens effekt på økonomi og sysselsetting*

Prosjektet har bakgrunn i den nordiske modell for konsekvensanalyse av turismens mere langsiktige effekter. I modellens økonomiske avsnitt vises en måte å beskrive turismens innvirkning på økonomi og sysselsetting. For å videreutvikle denne del igangsatte NTTK, etter anbefaling fra turistutvalget, et nytt prosjekt for å utarbeide en modell som på en enkel måte beregner og beskriver turismens betydning for økonomien så vel lokalt som nasjonalt samt turismens direkte og indirekte innvirkning på sysselsettingen.

Prosjektets første del ble avsluttet med to delrapporter – delrapport I: Turismens lokale/regionale effekter på sysselsetting og økonomi – en analysemetodikk og delrapport II: Turismens økonomiske og sysselsettingsmessige effekter på nasjonalt nivå. Prosjektgruppen konstaterer at det beste resultatet med studiene muligens er at det nå er mulig på grunn av felles beregningsmetode, å samordne utviklings- og forskningsarbeidet for å løse problemer vedrørende eksisterende usikkerhetsfaktorer. I delrapport I foreslås testing av metoden gjennom flere pilotstudier i de nordiske land. Arbeidet pågår som prosjektets andre del. Resultatet ventes bli korrigerende og komplettering av metoden samt utarbeidelse av pedagogisk bruksanvisning. I delrapport II foreslås visse forbedringer når det gjelder reiselivsstatistikken m.h.t.

– turisternes gjennomsnittlige døgnutgifter

- antall overnattinger
 - og bedre reisevalutastatistikk.
- Budsjettramme 1980: NOK 191.000.

3.2.4 Kapasitetsutnyttelse ved turistanlegg i Norden

I sin uttalelse nr. 2/1980 anmoder Nordisk Råd Ministerrådet om å ta initiativ til konkrete tiltak for å øke feriestredningen i Norden. I uttalelsen henvises til rapporten *Kapasitetsutnyttelse ved turistanlegg i Norden (NU A 1979:13)*.

Rapporten har vært til behandling i de enkelte land. Det er ikke sikkert om det er økt feriestredning som er mest hensiktsmessig for å forbedre næringens grunnlag i vesentlig grad. Turistutvalget, eventuelt i samråd med NTTK, har til hensikt å la rapporten gjennomgås med sikte på forslag om konkrete tiltak som best tjener næringen. Forslagene vil muligens kreve omfattende utredninger. Turistutvalget beregner forbruket over prosjektbudsjettet til NOK 100.000 i så vel 1981 som 1982. Ettersom prosjektene kan ha regionalpolitiske aspekter, vil eventuelt samarbeid med NÄRP bli vurdert.

3.2.5 Toleransenivå for reiseliv i lokalsamfunn

Prosjektet har sin bakgrunn i Gotland-seminaret 1978 omkring en modell for konsekvensanalyse av turismens mere langsiktige sosiale, miljømessige og økonomiske konsekvenser. Prosjektet har som formål en forbedring av metoder for konsekvensanalyse for reiselivstiltak i lokalsamfunn. Prosjektet konsentreres om negative eller problematiske konsekvenser som en omfattende reiselivsutbygging kan føre med seg for lokalsamfunnet. Det gjelder konflikter mellom menneskelig aktivitet og det fysiske miljø og mellom mennesker med forskjellig interesseutgangspunkt.

Prosjektet, som ble igangsatt noe forsinket sensommeren 1980, ventes avsluttet i løpet av 1982. Budsjettramme 1980: NOK 191.000 og 1981: NOK 100.000.

3.2.6 Topplederutdanning i hotell- og restaurantfaget

I 1979 bevilget Ministerrådet NOK 200.000 for å forberede gjennomføring av utdannelseskurser for toppledere i hotell- og restaurantbransjen. Bakgrunnen var Nordisk Råds *rekommendasjon nr. 13/1974* samt den utredning som i anledning av rekkommendasjonen var gjennomført under Ministerrådet (*NU B 1978:12*). Institutet för företagsledning (IFL) i samråd med Dansk Management Center utarbeidet utdannelsesprogrammet. I 1980 ble det første programmet gjennomført. Det bestod av fire avsnitt:

- analyse av egen bedrift og dens omgivelser (i Norge)
- økonomi og marked (i Finland)
- personale, organisasjon, ledelse (i Danmark)
- strategisk analyse, virksomhetsplanlegging (i Sverige)

Siste avsnittet ble avsluttet i september 1980.

Kursprogrammet ble gjennomført på selvfinansierende basis – dvs. deltakerne stod for kostnadene. Turistutvalget kommer til å drøfte resultatet med IFL og DMC for å få konstatert om det er hensiktsmessig å fortsette virksomheten på samme grunnlag i årene fremover. Foreløpig har turistutvalget gitt sin tilslutning til at neste kursprogram gjennomføres i løpet av 1981.

3.2.7 Kulturturisme

I sin betenkning over C1/1980 uttaler Nordisk Råds trafikkutvalg bl.a. at større vekt bør legges på å utvikle turismens kulturelle aspekter. Andre instanser har uttalt seg i samme retning uten at det defineres nærmere hva menes med begrepet kulturturisme. Turistutvalget har til hensikt, i samråd med NTTK, å se nærmere på begrepets innhold med sikte på et konkret prosjektforslag i 1982.

3.3 Nordisk kontakt, samråd og samarbeid i internasjonale spørsmål

Når det er hensiktsmessig samråder og samarbeider turistutvalgets medlemmer i forbindelse med internasjonale møter om turisme. Dette gjelder især møter i OECD's turistkomité hvor man har forsøkt å komme fram til et felles standpunkt respektive utarbeide felles innlegg i saker av nordisk interesse. Turistutvalget legger stor vekt på det samarbeid som finner sted i OECD's turistkomité. Dette gjelder især den turiststatistikk som samles i komiteén og som er av betydelig nytte for turistmyndighetene.

2.4 Regionalt samarbeid

Vesentlig del av nordisk regionalt samarbeid på turistområdet skjer på Nordkalotten under Nordkalottkomiteén. Turistutvalget holdes orientert om denne virksomhet.

4 Prosjektvirksomheten etter 1982

Håndboken Reiseliv i Norden

ble utgitt mot slutten av 1979. Den ble forholdsvis godt mottatt. Turistutvalget har til hensikt å få vurdert behovet og bruken av boken i løpet av 1982. Det vil bli gjort i forbindelse med seminaret for lærere/utdannelseledere i reiselivet. Hvis det konstateres behov for håndboken, vil den bli revidert og utgitt i 1983.

Markedsundersøkelser

Turistutvalget regner med at konkrete forslag for ytterligere markedsundersøkelser (jfr. avsnitt 3.1.1) vil bli utarbeidet i løpet av 1982.

Prosjektene *Bilturisme*, *Kulturturisme* og *pensjonistreiser* vil muligens kreve ytterligere innsatser etter 1982.

Turiståret kan også gi impulser til ny prosjektvirksomhet.

Felles booking organisasjon kan kreve oppfølging i 1983.

Som fremgår av det som er sagt ovenfor er turistutvalgets planer for årene etter 1982 fremdeles preliminære.

Konkretisering av eksisterende og nye idéer er avhengig av bl.a. hvorvidt de viser seg å være hensiktsmessig for nordisk samarbeid samt de begrensede budsjettammer. Dessuten ønsker utvalget å kunne ta hensyn til Nordisk Råds rekommandasjoner og uttalelser.

BILAGA I

Nordiska ministerrådets allmänna budget (1 000 nok)

	Förbrukat 1979	Beviljat 1980	Budget 1981
Nordiska ministerrådets sekretariat	10 802	12 252	13 712
Lönereserv	—	817	841
Tjänstemannautveckling	146	600	650
Summa administration	10 948	13 669	15 203
Nordisk statistisk sekretariat	998	1 185	1 220
Nordisk samlarorgan för drogforskning	3	—	—
Nordisk legemiddelnemnd (NLN)	847	1 190	1 287
Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV)	5 169	6 282	7 072
Nordisk institutt for odontologisk materialprövning (NIOM)	4 930	5 244	5 661
Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning	598	891	952
Nordiska nämnden för handikappfrågor	—	1 150	886
Nordiska industrifonden	17 900	20 470	21 617
Nordtest	1 946	2 177	4 921
Nordisk komité for byggbestemmelser (NKB)	1 368	1 289	529
NordREFO	—	1 030	1 295
Nordiska genbanken för jordbruk och trädgårdsväxter	2 080	2 133	2 162
Samarbeidsnemnden for nordisk skog- forskning (SNS)	1 199	1 276	1 633
Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR)	2 144	2 331	2 457
Reserv för institutioner (inkl. lönereserv)	—	1 393	3 668
Summa institutioner	39 182	48 041	55 360
Ministerrådets dispositionsbeviljning	21 014	31 673	41 300
Överfört till 1980	12 081	12 081	—
Summa utgifter	83 225	105 464	111 863
	1979	1980	1981
Nordiska ländernas bidrag	71 600	84 100	102 500
Övriga intäkter	6 448	9 283	9 363
Överfört från 1978	5 177	—	—
Överfört från 1979	—	12 081	—
	83 225	105 464	111 863

BILAGA 2

Projektmedel/Fördelning av ministerrådets dispositionsmedel

Kapitel/post underpost	Förbrukat	Beviljat	Indikativa ramar 1981
	1979	1980	
40 Allmänna utredningar	669	731	700
150 Socialpolitik	1 710	2 044	2 000
160 Arbetsmarknad	1 749	2 629	2 800
170 Arbetsmiljö	1 408	2 677	2 700
180 Miljövård	1 913	2 521	2 300
181 Säkerhetsforskning inom energiproduktionsområdet – miljövård	–	–	2 000
190 Jämställdhetsfrågor	290	575	750
210 Handelspolitik	772	689	620
220 Industri- och energipolitik	742	359	850
222 Resurspolitik	443	60	
221 Kärnsäkerhet	2 897	4 664	4 500
230 Byggsektorn	1 008	1 299	1 400
232 Nordiska träskyddsrådet	–	315	320
240 Regionalpolitik – generellt	2 184	2 294	2 400
241 Regionalpolitik – Nordkalotten	649	838	1 060
243 Samefrågor	–	477	250
244 Regionalpolitik – konkreta åtgärder	–	2 149	3 500
270 Jordbruksfrågor	–	425	1 500
310 Konsumentfrågor	2 203	2 574	2 600
320 Samfärdsl	1 275	2 524	2 400
325 Trafiksäkerhet	548	742	900
330 Turistfrågor	195	757	750
Överföring till institutionsbudget	–	210	–
Summa	20 655	31 553	36 300
	359	120	
321 NORDKOLT			
Odisponerat	–	–	2 000
Prisökning	–	–	3 000
Summa	21 014	31 673	41 300

BILAGA 3**Afsluttet projektvirksomhed 1979**

Proj. nr.	Projekt navn	Anm.
40		
21-0.7	Udredning om Multinationale selskaber	NU A 1979: 19

NAUT-PROSJEKTER AVSLUTTET I 1979

Prosj. nr.	Prosjektnavn	Anm.
160		
21-0.12	Utdannelse av medarbeidere med veiledningsfunksjoner	Rapport NU A 1979: 14. Prosjektet ble fulgt opp på emneseminar 1980
21-0.13	Emneseminar 1979 "Jämställdhet mellan kvinnor och män på arbetsmarknaden"	Gjennomført 23-29.9.79 i Sverige
21-1.11	Individinnrettede sysselsettningstiltak	Rapport NU B 1980: 1 "Individinriktede sysselsetningsåtgärder i de nordiska länderna"
21-2.13	Nordisk migrasjonsforskerseminar	Gjennomført 15-17.10.79 i Norge Rapport foreligger
21-3.2	Arbeidskraftens og kapitalets mobilitet	Sammenfatningsrapport NU A 1979: 21 Hovedrapport NU A 1980: 11 4 tekniske rapporter utgitt i Helsingfors handelshögskolas skriftserie
21-3.4	Sysselsettningsskapende tiltak i Norden	Rapport NU B 1980: 3 "Företagsinriktade sysselsetningsåtgärder i de nordiska länderna"

AVSLUTADE PROJEKT ÅR 1979*Socialpolitiskt samarbete*

I nedanstående förteckning redovisas inte de projekt som bedrivits inom, eller med stöd av, institutionerna på det socialpolitiska området.

150.21-2.2 Nordiska nämnden för handikappfrågor

Nämnden, som har haft en försöksperiod om fyra år (1975–1979), övergick den 1 januari 1980 från projekt till nordisk institution. Försöksverksamheten finns beskriven i en slutrapport, som överlämnats till ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna).

150.21-2.8 Nordiskt nytt om barns uppväxtmiljö

NMRs och kultursekretariatet samfinansierar utgivningen av detta informationsblad, som redigeras i samarbete mellan kultursekretariatet och Kontaktkommittén för barnträdgårds-/förskolesektorn. Projektet bedrevs som försöksverksamhet under år 1979.

Såväl Nordiska socialpolitiska kommittén som ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete har tagit ställning för fortsatt verksamhet åren 1980 och 1981.

150.21-4.2 Primärvård i glesbygd

Seminarier Primärvård i glesbygd (oktober 1979) har dokumenterats i Nordisk utredningsserie, *NU B 1979: 12*.

150.21-5.7 Förstudie om handikapp

Nordiska medicinalstatistikkommittén har genomfört en inledande studie om möjligheterna att förebygga uppkomsten av handikapp. Studien är föremål för remissbehandling.

150.21-5.8 Nordiskt seminarium för personal inom narkomanvården

Rubricerade seminarium genomfördes i oktober 1979 och har dokumenterats i Nordisk utredningsserie, *NU B 1980: 12*.

OVERSIKT OVER AVSLUTTEDE PROSJEKTER I 1979

Arbeidsmiljø

Ingen prosjekter endelig avsluttet i 1979. Visse prosjekter består imidlertid av selvstendige deler som avsluttes hvert år, selv om prosjektet på budsjettet fortsetter år efter. Eksempel:

170.21-1.9 "Nordisk videreutdanning av spesialister innen arbeidsmedisin, yrkeshygiene og bedriftshelsetjeneste" er løpende, men arrangerer et antall avsluttede kurs hvert år.

Likestilling

190.21-0.5 "Barselsorlov". Publisert: *NU B 1979: 10*

190.21-0.6 "Far" (TV-film)

190.21-0.8 "Samhallsplanering och boendeformer" (seminar)

190.21-0.9 "Ekteskap og forsørgelse". Seminar, publisert: *NU B 1979: 15*.

LISTE OVER AFSLUTTEDE PROJEKTER PÅ KONSUMENT-
OMRÅDET 1979

310.21-0.6. Kommunal og regional konsumentpolitisk virksomhed – seminarium

Bevilling 1978: 60 000,–

Rapport NEK slutrapport 4/1979

310.21-0.7. Nordisk forbrugerjuridisk seminar

Bevilling 1978: 58 000,–

Rapport NU B 1979: 5

310.21-0.8. Barnet i konsumtionssamhället

Bevilling 1979: 186 500,–

Rapport NU B 1979: 8

310.21-1.3. Husholdningskølere og -frysere

Bevilling 1978: 38 000,–

1979: 24 200,–

Rapport Arbejdsrapport, som ligger til grund for fortsat virksomhed

310.21-2.5. Reklame i skolen

Bevilling 1977: 110 000,–

1978: 126 500,–

Rapport NU B 1979: 1, NEK-slutrapport 10/78

310.21-3.8. Forundersøgelse i vejledning i produksikkerhedsspørgsmål

Bevilling 1978: 15 000,–

1979: 15 000,–

Rapport NEK slutrapport 8/79

310.21-3.10. Dybdestudier af ulykker og ulykkesårsager

Bevilling 1979: 92 000,–

Rapport NEK slutrapport 7/79

AVSLUTTET PROSJEKTVIRKSOMHET 1979. MILJØVERN.

Luftforurensning

– Prosjekt 180.21-0.33.

''Luftforurensninger i tettstedsmiljøer''.

Rapport Statens Naturvårdsverk PM 1176.

Produktkontroll

– Prosjekt 180.21-0.32.

''Normer for produkttilvirkning''

Rapport NU B 1979: 2

- Prosjekt 180.21-0.38
 ``Produktrelatert informasjon hos myndighetene (sekretess)``
 Rapport NU B 1979: 9.

Naturvern

- Prosjekt 180.21-7.3.
 ``Fuglenes arts- og antallsmessige fordeling som redskap i landskaps-
 analyser og planleggingen``
 Rapport NU B 1979: 7.

Økologisk planlegging

- Prosjekt 180.21-9.2.
 ``Symposium om økologiske planleggingsdata``
 Rapport kommer i NU B-serien høsten 1980.

Miljøvernforskning

- Prosjekt 180.21-0.27.
 ``Nordisk samarbeid om miljøvernforskning``
 NORDFORSK-rapport 1979.

AVSLUTTET PROSJEKTVIRKSOMHET 1979

210. HANDELSPOLITIK
 210-21-1-6 Pilot-test av automatisk Datakommunikation i utrikeshandeln
 Påbegynt 1978
 Avsluttet 1979
 Sluttrapport i august 1979. NOK 222.957
220. INDUSTRI- OCH ENERGIPOLITIK
 Det fellesnordiske forskningsprosjekt vedrørende små og
 mellomstore virksomheter. Avslutat 20 december 1979, re-
 dovisat i (NU A 1979: 22 1–5)
230. ÄK-BYGG

Strukturering av byggregler

- Påbegynt 1978
 Avsluttet 1979
 NKB rapport nr 34 ``Strukturering av byggregler``/November 1978
 6000 Nkr

Hem- och fritidsolyckor

- Påbegynt 1978
 Avsluttet 1979

Stencilerad rapport "Om hjemme- og fritidsulykker" författad av arkitekt Carsten Boysen/Norges byggforskningsinstitut.
50 000 Nkr

Tekniska upphandlingsregler/Utredning om samarbete

Påbegynt 1978

Avsluttet 1979

Stencilerad rapport "Tekniska upphandlingsregler om material och arbetsutförande inom byggsektorn/Möjligheter för nordiskt samarbete", författad av civilingenjör Lennart Hultenberger.
42 000 Nkr

Nordisk standardisering av armeringsstål

Påbegynt 1976

Avsluttet 1979

Stencilerade rapporter:

- "Forslag til NKB-regler for godkendelse af armeringsprodukter"
- "Forslag til nordisk rammestandard for armeringsstål til ikke-forspændte betonkonstruktioner"
- "Forslag til nordisk rammestandard for svejste armeringsnet"
- "Forslag til nordisk rammestandard for armeringsstål til forspændte jernbetonkonstruktioner"

100 000 Nkr

Ventilation och täthet (delprojekt)

Påbegynt 1977

Avsluttet 1978–79

Stencilerad rapport "Ventilation och täthet" utarbetad av Värmeingenjörsföreningen LIVI.
62 500 Nkr

VVS-installationer – egenskaper och skötsel (delprojekt)

Påbegynt 1978

Avsluttet 1979

Stencilerad rapport "Egenskapsredovisning av värme- och ventilationskomponenter", utarbetad av Wahlings Installationsutveckling AB, med NKB-Energiutskott som projektansvarig.
78 000 Nkr.

Akustik

Påbegynt 1976

Avsluttet 1978

NKB-rapport nr 32 "Retningslinier for bygningsbestemmelser vedrørende lydforhold".
Nationell finansiering.

240. REGIONALPOLITIK – GENERELLT
- 240-21-1 ÄMBETSMANNAKOMMITTÉN FÖR REGIONALPOLITIK¹ NÄRP
- 240-21-1 1. Kartläggning av skillnader i regionalpolitisk stödvolym (ALFA)
Anslag	1977	173 800 NOK
	1978	31 000 NOK
Bokfört	1977–78	204 800 NOK
- Rapport Projektet har avslutats år 1979, men slutrapporten skall föreligga först hösten 1980
- 240-21-1 7. Utvärdering av det regionalpolitiska samarbetet
Anslag	1977	125 000 NOK
	1978	255 000 NOK
	1979	73 000 NOK
Bokfört	1977–79	449 000 NOK
- Rapport Projektet har avslutats år 1978 och slutrapporten har kommit ut i NU-serien (*NU A 1978:11*).
Projektet har förberett bakgrundsmaterial för det regionalpolitiska handlingsprogrammet, som godkändes av Nordiska rådet under sessionen år 1979.
241. REGIONALPOLITIK – NORDKALOTTEN
- Nordkalottkommitténs verksamhet grundar sig på långsiktig projektsamarbete inom industri-, primärnärings-, turisme-, informationsutbytesfrågor. Mange små delprojekt.
242. NORDREFO
- NordREFO's 3. forskningsetappe ble gjennomført i perioden 1974–78. Slutrapporten er kommet i NU-serien (*NU A 1978:12*).
- Redegjørelse for den avsluttede etappen og diskusjon om videreføringen ble behandlet på et seminar i Visby i mai 1979
Anslag	1974	185 000 NOK
	1975	322 500 NOK
	1976	461 200 NOK
	1977	589 000 NOK
	1978	626 000 NOK
Totalt	1974–	
	1978	2 183 700 NOK
Anslag	1979	745 000 NOK

¹ De flesta av NÄRPs projekt går över flera hundra år. t. ex. grensereg. samarbete m. m. Delprojekt under dessa projekt, som är färdigbehandlade, har tagits med.

244. REGIONALPOLITIK – KONKRETA ÅTGÄRDER
Från kapitlet 240 och 241 har i början av 1980 överförts tre projekt till kapitlet 244. Dessa projekt är "Ocean ranching med lax i Island (244 21-3-7)", "Biblioteksbussen – driftskostnader (244 21-2-3)" och "Marknadsföring av byggprodukter (244 21,2,3)".
De ovannämnda projekten fortsätter sin verksamhet.
- 320.21- SAMFERDSEL
- 0.4 NKTF-konferanser i 1979:
NORDKOLT-prosjektet, august
Attitudeundersökningar, oktober
Høyere utdanning, transportøkonomi, desember
Bevilget 1979: NOK 187 000
Konferanserapportene utgis i NKTF's rapportserie
- 0.6 Handikapptransporter
Delrapport I (tog- og bussprosjektene)
Start: 1977
Bevilgninger: 1978: NOK 500 000
1979: NOK 513 000
Delrapporten foreligger samt sammenfatning på dansk og engelsk
- 0.7 MALIN
Start 1978
Avsluttet 1979
Bevilgninger: NOK 460 000
Rapporten foreligger: NU A 1979: 3
- 321 NORDKOLT
Start 1973
Avsluttet 1979
Bevilgninger: 1973: NOK 55 000
1974: NOK 196 000
1975: NOK 295 000
1976: NOK 350 000
1977: NOK 494 000
1978: NOK 866 000
1979: NOK 135 000
Bidrag av nasjonale budsjetter ca. SEK 2 340 000
Rapporter: Arbetsrapport etapp I NU 1974: 25
Rapporter: Arbetsrapport etapp II NU 1976: 21
Resultat från Nordkoltprojektet NU A 1978: 14
Tätortstudie i Nordkoltprojektet NU A 1978: 15
Sammanfattning av Nordkoltprojektet NU A 1978: 16*

* sammenfatningen finnes alt. på svensk, finsk og dansk

325.21-

0.1 MIRO

Start 1976

Avsluttet 1979

Bevilgninger: 1978: NOK 420 000

1979: NOK 220 000

Rapporter: Nordisk trafikksikkerhetsråds rapportserie

Delrapporter nr. 25: 1–25: 5

Slutrapport nr. 26

0.3 Kartl. av FOU-underlag för barntrafiksäkerhetsarbetet i Norden

Start: 1979

Avsluttet: 1979/80

Bevilgning 1979: NOK 108 000

Rapport: i NTR:s serie, nr. 24

330. TURISME

21-0.3 Feriespredning og kapasitetsutnyttelse

Start 1977

Avsluttet 1979

Bevilget 1977/78: NOK 55 000

Rapporter foreligger:

Semesterspridning och skolfrier i Norden, NTTK, 1978
(stensilert)

Kapasitetsutnyttelse ved turistanlegg i Norden

NU A 1979: 13

21-0.4 Forprosjekt: Nordbors resande i annat nordiskt land

Start: 1977

Avsluttet 1977/78

Bevilget 1977: NOK 55 000

Visst materiale foreligger, men egentlig rapport ble ikke utarbeidet.

330.21-0.9 Seminar for reiselivsjournalister

Gjennomført 1979

Bevilgning 1979: NOK 55 000

330.21-0.10 Ungdomsherbergenes informationsbrosjyre

Utgitt 1979

Bevilgning til trykkingskostnader 1979: 15 000

330.21-0.11 Forprosjekt: markedsundersøkelser/analyser

Gjennomført 1979

Bevilgning 1979: NOK 10 000

Stensilert rapport foreligger, NTTK, januar 1980.

330.21-1.1 Forberedelser for Toppleder utdanning i restaurant- og hotellnæringen

Bevilgning 1979: NOK 200 000

Første kursprogrammet gjennomført 1980.

BILAGA 4**Presskommunikéer från Nordiska ministerrådets möten 1980****Stockholm den 15 januari 1980**

1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad har varit av stor allmänpolitisk nordisk betydelse. Detta konstaterade de nordiska arbetsministrarna vid sitt möte i Stockholm den 14–15 januari på grundval av en särskild rapport som utarbetats till mötet.

Arbetskraftens fria rörlighet i Norden har dock lett till viss obalans länderna emellan. Det har varit svårt att kanalisera flyttningsrörelserna vid arbetsförmedlingarna och därigenom förbättra anpassningen för de flyttande.

Utvecklingen av arbetsmarknaden och arbetsmarknadspolitiken under de senaste 25 åren har gjort det aktuellt att se över 1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad.

Arbetsministrarna mötte även i ett särskilt möte representanter för de nordiska arbetsgivar- och arbetstagarorganisationerna. Efter diskussioner med dessa beslöt ministerrådet bl. a. att tillsätta en arbetsgrupp med uppdrag att se över 1954 års överenskommelse och att lämna förslag till komplettering av överenskommelsen. Ministerrådet ålade arbetsgruppen att hålla närmast möjliga kontakt med arbetsmarknadens parter i detta arbete och fastslog att inga beslut kommer att fattas förrän parterna konsulterats.

Översynen av avtalet skall vara att rätten till fri flyttning och rätten att ta arbete i annat nordiskt land bevaras. Arbetsgruppen skall överväga hur man kan vidareutveckla arbetsförmedlingen och undersöka innehållet i vissa arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Översynen skall pröva hur den nordiska arbetsmarknaden skall kunna gagna alla parter, öka individernas trygghet vid flyttning och engagera arbetsmarknadsparterna i samband med arbetskraftens rörlighet.

Nordiska ministerrådet och arbetsmarknadens parter granskade även en förrapport om arbetskraftens och kapitalets rörlighet i Norden.

I rapporten konstateras att stora och bestående nettoströmmar av arbetskraft från ett land till ett annat medför problem för både immigrations- och emigrationslandet. Arbetskraftsströmmarna mellan de nordiska länderna har tidvis varit stora medan kapitalrörelserna har varit relativt obetydliga. Medan över en miljon nordbor har flyttat inom Norden under åren 1950–77 så framgår det av utredningen att under 1971–75 endast 15% av de nordiska ländernas utlandsinvesteringar stannat inom det övriga Norden.

Rapporten utmynnar i en serie förslag till åtgärder som kunde utveckla samarbetet mellan nordiska industriföretag. Bland annat diskuteras hur man organisatoriskt kunde främja samnordiska projekt, stödja uppsökandet av lämpliga mål för nordiskt samarbete, bidra till anskaffandet av

know-how, erbjuda teknisk hjälp vid utarbetandet av samarbetsavtal m. m. Många åtgärder som kunde främja information och kontakter mellan de nordiska länderna föreslås också i rapporten.

Ministerrådet beslöt att be Nordiska arbetsmarknadsutskottet NAUT att fortsätta behandlingen av rapportens åtgärdsförslag.

Inom NAUT pågår som bäst ett större projekt om utvecklingstendenserna på arbetsmarknaden, där man försöker belysa vilka omställningskrav de nordiska ländernas ekonomi och arbetsmarknad står inför under 80-talet. Projektet, som skall utmytna i en rapport denna vår, studerar också sysselsättningseffekter av ny teknologi och förändringen i arbetsmarknadens struktur och funktionssätt.

NAUT framlade vid mötet en rapport där det framgick att de nordiska länderna under år 1979 använde nästan 27 miljarder norska kronor i arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Ser man Norden som en helhet, finns det dock flera ljuspunkter i arbetsmarknadssituationen antecknade ministrarna.

I Nordiska ministerrådets möte deltog från Sverige arbetsmarknadsminister Rolf Wirtén och statsrådet Karin Andersson, från Danmark arbetsminister Sven Auken (ordförande), från Finland arbetskraftsminister Arvo Aalto och från Norge kommunal- och arbetsminister Inger Louise Valle.

Många konkreta regionalpolitiska samarbetsprojekt i Norden

København, den 4. februar 1980

Ramarna för en ny typ av nordiska lån, s. k. regionallån från Nordiska Investeringsbanken (NIB), fördelades för första gången mellan de nordiska länderna vid Nordiska ministerrådets möte i Köpenhamn på måndagen. Vid fördelningen fick Finland möjlighet att utnyttja 110 miljoner norska kronor, Island 65 miljoner och Danmark, Norge och Sverige 50 miljoner norska kronor var av de totalt 325 miljoner som fördelades.

Lånen ges av NIB under en försöksperiod på två år till regionalpolitiska fonder i de enskilda länderna som sedan kanaliseras vidare till konkreta projekt i regioner som i ett nordiskt perspektiv har ett särskilt behov av stöd.

Nordiska ministerrådet, som denna gång bestod av de för regionalpolitiken ansvariga ministrarna i varje nordiskt land, fördelade också regionalpolitiska projektmedel på en mängd samarbetsprojekt. Som exempel kan nämnas:

- I Öresundsregionen har man startat ett projekt som skall ge bättre kunskap om sammanhanget mellan teknisk utveckling och regional, ekonomisk och social utveckling. Man strävar efter att genom konkreta åtgärder etablera ett slags "andlig bro" över Öresund.

- Ett skärgårdsprojekt på Åland skall utarbeta sjökort för småbåtar, planera gästhamnar, utarbeta byggplanebestämmelser för uthyrningsstugor m. m.

● I ett s. k. storstadsprojekt tar man upp problematiken kring lokalisering av arbetsplatser, stadsförnyelse, pendling, service, rekreation. Projektet omfattar en rad störste städer i Norden (tillsammans 12) och man håller löpande kontakt med ett annat speciellt projekt om de nordiska huvudstädernas ekonomiska problem, som likaså är under behandling i ett särskilt utskott.

● Ett s. k. basprojekt skall till en början främst inriktas på beskrivning och analys av den regionala befolknings- och sysselsättningsutvecklingen i hela Norden i syfte att identifiera regionala problem samt på en mera ingående analys av dessa och av vissa utvalda gränsregioner.

● I samarbetet inom Kvarken-området (mellan mellersta Sverige och Finland) behandlas kommunikationer, tekniskt samarbete inom energiområdet och högskolesamarbetet.

● Västnorden (Island, Färöarna) och Bornholm-södra Skåne är nya regionalpolitiska samarbetsområden, där verksamheten startar 1980.

● En handelskonsult har anställts för Nordkalotten med främsta uppgift att skapa bättre förutsättningar för exportvilliga företag på Nordkalotten och få till stånd ökat handelsutbyte genom direkta företagskontakter.

● Man kommer att använda 424 000 Nkr till utvecklandet av ett bokningssystem på Nordkalotten som skall förbättra utnyttjandet av Nordkalottens hotellkapacitet.

● Fem stipendier på 5 000 Nkr ges till journalister vid tidningar på Nordkalotten för att förbättra allmänhetens kunskaper om detta område.

Nordiska ministerrådet fattade slutligen beslut om ett nytt informationsutbyte mellan länderna. Under en tvåårig försöksperiod skall regionalpolitiska åtgärder i ett land, som har regionalpolitisk betydelse för grannländerna, remitteras till dessa länder. Det här skall gälla både policybeslut, exempelvis centrala offentliga utredningar och regionala utvecklingsprogram, och tillämpningsbeslut, som kan gälla tex regionalpolitiskt stöd åt företag i gränsregioner med väsentlig betydelse för den lokala arbetsmarknaden i grannlandet.

I Nordiska ministerrådets möte deltog

från Danmark Økonomi- og miljøminister Ivar Mørgaard

från Finland Inrikesminister Eino Uusitalo

från Island Ambassadör Einar Ágústsson

från Norge Kommunal- og arbeidsminister Inger Louise Walle och
Miljøvernminister Rolf Hansen

från Sverige Industriminister Nils G. Åsling

København, den 2. februar 1980

Nordisk ministerråd (samarbeidsministrene) møtte fredag representanter for de nordiske arbeidsmarkedsorganisasjonene i København.

Fagforeningene la fram sitt syn på det nordiske samarbeid og man

diskuterte blant annet prioriteringene innen dette samarbeidet og den institusjonelle oppbyggingen av de offisielle samarbeidsorganene.

Fra arbeidsgiversiden ble tatt opp visse konkrete problem i forbindelse med det nordiske arbeidsmarkeds funksjoner, bl. a. spørsmål som gjelder skatter, avgifter og arbeidsmarkedslovgivning. Videre ble spørsmål om harmonisering av de nordiske regler for klassifisering og merking av giftige og helsefarlige stoffer i arbeidslivet diskutert.

Ministerrådet konstaterte at flere av de spørsmål som var tatt opp ved møtet i øyeblikket er gjenstand for nordiske utredninger. Dette gjelder bl. a. forsterkninger av den offentlige arbeidsformidling og enkelte sosiale trykghetsspørsmål. Når rapportene foreligger kommer de til å bli sendt arbeidsmarkedets parter til høring.

Dette møtet inngår i en serie møter som arbeidsmarkedets parter har med Nordisk Ministerråd. For noen uker siden møtte de arbeidsministrene og om ikke lenge skal det holdes et møte med de nordiske industriministrene.

Deltakere i møtet mellom nordisk ministerråd (samarbeidsministrene) og arbeidsmarkedets parter i København 15.02.1980

De nordiske samarbeidsministre:

Danmark:	Lise Østergaard, formand
Finland:	Pirkko Työläjäarvi, 2. finansminister
Norge:	Bjartmar Gjerde, Olje- og energiminister
Sverige:	Karin Söder, Socialminister
Island:	representant for justisminister Friðjon Thordarson, departementschef Gudmundur Benediktsson

Fra arbeidstakersiden:

Styreformann i NFS:

	Oso Laakso, Finland
Danmark:	Kirsten Stallknecht, FTF John Svenningsen, LO FTF
Island:	Asmundur Stefansson, ASI
Norge:	Kaare Sandegren, LO, forhindret p. g. a. tåke Lars Buer, LO, forhindret p. g. a. tåke
Sverige:	Lars Westerberg, LO Inge Granquist, TCO

Nordens faglige samorganisasjon:

	Lennart Forseback, forhindret p. g. a. tåke
	Peter Boldt, forhindret p. g. a. tåke
	Christer Allén, forhindret p. g. a. tåke

Fra arbejdsgiversiden:

Danmark:	Hans Skov Christensen, Dansk Arbejdsgiverforening Hans Christian Springborg, Dansk Arbejdsgiverforening Birte Johansen, Dansk Arbejdsgiverforening Troels C. Gunnergaard, Dansk Arbejdsgiverforening
Finland:	Mikko Hurmalainen, AFC Pekka Merenheimo, AAC
Norge:	Lars Berge, Norsk Arbejdsgiverforening Inger Brevig, Norsk Arbejdsgiverforening
Sverige:	Gunnar Westermark, Svenska Arbetsgivarföreningen Björn Lilliehöök, Svenska Arbetsgivarföreningen

Nordisk boligministermøde i Århus i tiden 26.–28. februar 1980

I tiden 26.–28. februar 1980 har de nordiske boligministre holdt møde i Århus til drøftelse af fælles nordiske problemer indenfor bygge- og boligsektoren.

De nordiske boligministermøder afholdes årligt på skift mellem de nordiske lande i Nordisk Ministerråds regie. Samtidig går formandskabet for boligministermødet på skift parallelt med formandskiftet for Nordisk Råd. For øjeblikket er boligminister Erling Olsen formand for boligministermødet og derfor vært for de nordiske boligministre.

Grundlaget for det nordiske bygge- og boligsamarbejde er et handlingsprogram vedtaget af de nordiske boligministre i 1977. I dette handlingsprogram nævner man en række prioriterede emner for nordisk byggesamarbejde. Således kan nævnes byfornyelse, problematikken omkring energiforsyning til boliger, herunder energibesparelser, handicapspørgsmål, standardiseringsspørgsmål, gensidig anerkendelse af prøveresultater, for så vidt angår byggevarer, foretaget i de enkelte nordiske lande, byggeforskning og mere udadventt i forhold til tredjelandsområder nordisk samarbejde indenfor det internationale byggesamarbejde, samt fællesnordisk byggeeksport.

Byfornyelsesproblematikken er aktuel i samtlige nordiske lande og ikke mindst i Danmark, hvor man står overfor en snarlig behandling af boligminister Erling Olsens lovforslag om en række nye omfattende byfornyelsesinitiativer.

Boligministrene drøftede endvidere initiativer med henblik på at fremme byggeeksporten. Under Nordisk Ministerråd arbejder man med projekter, der har til formål at udvirke fællesnordiske byggeeksportinitiativer til tredjelande, herunder et nordisk firma- eller konsortialarbejde på dette område. Man finder det i øvrigt væsentligt at resultaterne af det harmoniseringsarbejde, vedrørende byggeforskrifter, der har været gennemført over en længere årrække mellem de nordiske lande, nu kommer eksporten

til gavn, og man har til hensigt i større omfang – fælles nordisk grundlag – at søge at få indarbejdet fællesnordiske byggeforskrifter i de internationale normer og standarder. Dermed skulle der være mulighed for at løsne op for en række tekniske handelshindringer og fremme eksporten af byggeri og byggevarer.

Det udførende organ for boligministrene er den nordiske embedsmandskomiteé for bygge- og boligspørgsmål. Denne embedsmandskomiteé initierer og koordinerer (og støtter økonomisk) de enkelte samarbejdsprojekter, som gennemføres af nordiske samarbejdsorganer som NKB (Den Nordiske Komité for Bygningsbestemmelser), INSTA (Det Nordiske Standardiseringsarbejde), NORDTEST (Det Nordiske Samarbejde mellem Prøvningsinstitutter), samt NBS (Det Nordiske Byggeforskningsamarbejde).

Ved boligministermødet i Århus er der specielt lagt op til en drøftelse mellem boligministrene af energiproblemerne i de nordiske lande og byfornyelsesinitiativer. For så vidt angår energiproblematikken gennemføres drøftelserne på grundlag af en undersøgelse gennemført af den nordiske embedsmandskomiteé for byggesektoren, af de energibesparelsesinitiativer, der hidtil er gennemført i de nordiske lande.

Reykjavík den 3 mars 1980

I samband med Nordiska rådets session samlades Nordiska ministerrådet (industri- och energiministrarna) till ett möte i Reykjavík måndagen den 3 mars 1980.

Ministrarna redogjorde för den aktuella industri- och energipolitiska situationen i respektive land och diskuterade möjligheterna till nordiskt samarbete. Det rådde enighet om att understryka energiproblemets allvar och betydelse för de nordiska ländernas ekonomi och industriella framgång. Ministerrådet finner det mycket önskvärt att Norden går in för en ökad insats när det gäller energisparande och utvecklandet av egna och nya energikällor och att länderna på ett praktiskt och kommersiellt bärkraftigt sätt samarbetar om lösningen av energiproblemen. Norden skulle härigenom kunna bidra till lösningar av de globala energiproblemen. För närvarande pågår undersökningar av alternativa modeller för ilandföring av gas från Nordsjön. Ett av dessa alternativ innefattar Danmark, Norge och Sverige. Ett avtal har nyligen ingåtts mellan Danmark och Sverige om naturgasamarbete.

De nordiska industri- och energiministrarna tog vidare del av energiforskningen i de nordiska länderna. En stark ökning av beviljningar till energi-FoU har skett i hela Norden, men liknande forskning har i stor utsträckning skett parallellt. Ministerrådet beslöt att eftersträva en bättre koordinering av de nordiska ländernas energiforskning i framtiden och härvid speciellt en insats vid utvecklandet av energisystemanalyser och det praktiska utnyttjandet av nya energiformer.

Ministerrådet framhöll att ett nordiskt samarbete bör äga rum inför FN-konferensen 1981 om förnybara energikällor.

Industripolitisk beredskap inför Nordsat

Beslutet om Nordsat kommer att fattas på kultur- och mediapolitiska grunder. För att skapa en nordisk industripolitisk beredskap inför ett eventuellt positivt Nordsat-beslut gav ministerrådet i november 1978 i uppdrag åt Nordiska ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik att studera de industripolitiska konsekvenserna av ett sådant beslut. Ministrarna orienterades vid mötet om den nordiska industrins kompetens och resurser både i fråga om satelliter, jordstationer och markmottagare.

Ett eventuellt genomförande av Nordsat-projektet har viktiga industripolitiska effekter, och nordisk industri bör på ett framgångsrikt sätt kunna delta i genomförandet både på sändar- och markmottagarsidan.

Nordsat-projektet är dock av en sådan svårighetsgrad att det av nordiska företag krävs en hög teknik- och systemmässig kompetens inom delvis helt nya områden. Ministerrådet beslöt att rekommendera, att den nationella industri- och forskningspolitiken utformas så, att intresserade företag stimuleras att bygga upp denna kompetens. Ministrarna underströk också, att om Nordsat-projektet kommer till stånd, bör upphandlingsorganisationen och -förfarandet utformas så, att långsiktiga industripolitiska intressen och den nordiska industrins utveckling och konkurrensförmåga beaktas.

Som ett praktiskt uttryck för intresset för nordiskt samarbete på detta område beslöt ministerrådet att godkänna att Nordiska Industrifonden slutför ett projekt att utveckla och pröva antenn och mikrovågshuvud för direkt TV-mottagning.

Eftersom regelbundna europeiska satellitsändningar kommer att kunna ses i stora delar av Norden från och med 1985 oberoende av beslutet om Nordsat underströk ministerrådet nödvändigheten av en snabb nordisk beslutsprocess.

Ingen "nordisk mästare" i småföretagspolitik

Små och medelstora företag har fått en allt centralare roll i alla de nordiska ländernas industripolitik. De nordiska industriministrarna tog del av en rapport om små och medelstora företags problem och villkor i Norden. I fem olika delstudier behandlas

- småföretagspolitik i Norden
- externa tjänster till mindre företag
- nyetablering i Norden
- ägarspridning och kapitalförsörjning i mindre och medelstora företag
- samverkansformer för mindre och medelstora företag.

Rapporten visar att de nordiska länderna använt mycket liknande politiska styrmedel när det gäller att komma till rätta med problem inom denna

typ av företag, men att effekterna i viss mån har varit olika. Analysen visar också att småföretagspolitiken inte i något land lyckats avsevärt bättre än i något annat land. Däremot ger utredningen en god bas för en vidare diskussion, ansåg ministrarna, och beslöt att anordna en nordisk konferens om småföretagspolitik, där politiska beslutsfattare, myndigheter och intresseorganisationer skulle få mera ingående möjlighet att diskutera rapportens resultat. Konferensen kommer att äga rum i mitten av juni i Vasa.

Nordiska ministerrådet beslöt slutligen att till Nordiska rådets sittande session avge en rapport om sitt möte.

Följande ministrar deltog i mötet:

Island:	industri- og energiminister Hjörleifur Guttormsson
Danmark:	industriminister Erling Jensen energiminister Poul Nielson
Finland:	handels- och industriminister Ulf Sundqvist
Norge:	industriminister Lars Skytøen olje- og energiminister Bjartmar Gjerde
Sverige:	industriminister Nils G Åsling energiminister Carl Axel Petri

København, den 24. marts 1980

De for konsumentpolitikken ansvarlige nordiske ministre drøftede på et møde i København den 24. marts mange aktuelle konsumentspørgsmål, herunder konsumentpolitikens forhold til den offentlige sektor og udveksling af erfaringer om omkostningerne og nyttevirkningerne for konsumentpolitiske foranstaltninger. Der var enighed om at arbejde videre med disse spørgsmål, og man foreslog, at der i nordisk regie bliver påbegyndt en udredning om forbrugeren og den offentlige sektor.

Også den konsumentpolitiske debat under Nordisk Råds nylig afholdte session blev drøftet, og man fastsatte det videre nordiske samarbejdsprogram for konsumentspørgsmål. Samarbejdet sker på flere plan, og der tages specielt hensyn til behov og problemer for udsatte grupper som børn, handicappede, indvandrere og ældre mennesker. Den nordiske embedsmandskomité for forbrugerspørgsmål fik til opgave at sørge for programets gennemførelse.

Nordisk Ministerråd diskuterede oprettelsen og videreudviklingen af nationale og eventuelt nordiske systemer for rapportering af ulykker i hjemmene og i fritiden. Systemerne bør koordineres med allerede eksisterende rapportering og samarbejde etableres mellem forskellige samfundssektorer.

I Nordisk Ministerråds møde deltog:

fra Danmark Industriminister Erling Jensen

fra Finland	Minister Esko Rekola
fra Island	Ambassadør Einar Ágústsson
fra Norge	Forbruger- og administrationsminister Sissel Rønbeck
fra Sverige	Handelsminister Staffan Burenstam Linder

Stockholm den 26 mars 1980

Nordiska ministerrådets budget för år 1981 fastställd

Vid ett möte i Stockholm den 26 mars fastställde Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) den nordiska budgeten, utom budgeten för kultursektorn, för år 1981. Före fastställandet hade ministerrådet överläggningar med Nordiska rådets budgetkommitté. I mötet deltog från Danmark kulturminister Lise Østergaard (ordf), från Finland andra finansminister Pirkko Työljärvi, från Norge olje- och energiminister Bjartmar Gjerde och från Sverige socialminister Karin Söder.

Från den nordiska budgeten betalas utgifter för Nordiska ministerrådets sekretariat i Oslo, för de gemensamma nordiska institutionerna i de olika nordiska länderna samt för ett stort antal nordiska samarbetsprojekt. Budgeten uppgår för år 1981 till 111,9 milj. norska kronor, vilket är en ökning från år 1980 med 18,5 milj. norska kronor. Utgifterna för år 1981 fördelar sig med 13,7 milj. kr. för ministerrådssekretariatet i Oslo, 54 milj. kr. för de samnordiska institutionerna, 41,3 milj. kr. för nordiska samarbetsprojekt samt 2,9 milj. kr. för övriga utgifter.

Budgeten finansieras med bidrag från de nordiska länderna. För åren 1980–82 utgör andelarna för Danmark 23,7 procent, Finland 16,0 procent, Island 0,9 procent, Norge 18,0 procent och Sverige 41,4 procent av utgifterna.

Nordiska ministerrådets (samarbetsministrarnas) möte i Danmark 7 maj 1980

Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) har hållit möte den 7 maj 1980 i Svendborg, Danmark. Ministerrådet fick därvid en redogörelse över förslag om åtgärder för att främja nordisk projektexport. Rapporten om projektexport har sammanställts av en utredningsgrupp, som ministerrådet tillsatte år 1978. Efter att ha tagit del av rapporten beslöt samarbetsministrarna att utredningen sänds för utlåtande till berörda parter. Remisstiden utgår den 1 september 1980.

Ministerrådet orienterades om ett starkare nordiskt samarbete på energiområdet. Detta upptar bl. a. tätare energiministermöten. Energiministerrarna kommer att utreda samarbetsmöjligheterna när det gäller utnyttjandet av olja, gas och kol samt introduktion av alternativa energikällor.

Erfarenheter av energibesparande åtgärder skall utbytas. Den internationella energisituationen kan också ge upphov till samarbetssträvanden.

Samarbetsministrarna fick en redogörelse för uppläggningsarbetet på att följa upp Nordiska rådets rekommendation från den 28. sessionen i Reykjavík rörande datateknologins effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv. Likaledes tog samarbetsministrarna del av uppläggningsarbetet beträffande rekommendationen att göra en översikt av lagstiftningshinder vid gemensamma industriella projekt.

Samarbetsministrarna dryftade samarbetet med Nordiska rådets presidium med hänsyn till ett gemensamt sammanträde den 25 juni i år i Harstad, Norge. Vid sammanträdet behandlas möjligheterna att skapa klarare tyngdpunkter i det nordiska samarbetet. För närvarande är särskilt energi- och industrifrågor samt datateknologi aktuella.

De fem nordiska länderna var vid mötet representerade av:

Danmark	Lise Østergaard, kulturminister, ordförande
Finland	Pirkko Työläjärvi, 2. finansminister
Island	Friðjon Thordarson, justitieminister
Norge	Bjartmar Gjerde, olje- och energiminister
Sverige	Departementsråd Ragnar Sohlman som ställföreträdare för socialminister Karin Söder

Presskommuniké från nordiska finansministermötet i Finland

De nordiska finansministrarna höll den 18 och 19 juni ett möte på Hanaholmen i Esbo, Finland. I mötet deltog finansminister Svend Jakobsen från Danmark, finansminister Ragnar Arnalds från Island, finansminister Ulf Sand från Norge, ekonomiminister Gösta Bohman och budgetminister Ingemar Mundebo från Sverige, finansminister Ahti Pekkala och minister Pirkko Työläjärvi från Finland samt tjänstemän från alla nordiska finansministerier.

Mot bakgrund av den internationella konjunktursituationen diskuterades det ekonomiska läget och den ekonomiska politiken i de nordiska länderna. Ministrarna beslutade att arrangera ett seminarium om ekonomisk-politiska strategier med syfte att uppnå en stabilare ekonomisk utveckling med beaktande av sysselsättnings- och övriga mål i en internationell situation präglad av stagnation och inflation. Man beslöt om nödvändiga åtgärder för att igångsätta verksamheten i det nordiska ekonomiska forskningsrådet. Därtill enades man om att intensifiera det nordiska samarbetet för att få fram nya idéer angående inbesparing och omprioritering av offentliga utgifter.

De nordiska skatteministrarna behandlade vid sitt möte aktuella utvecklingsprojekt inom skattelagstiftningen i Norden, begränsning av personers rätt att dra av räntor vid beskattningen, det nordiska dubbelbeskattnings-

avtalet beträffande skatter på inkomst och förmögenhet samt beskattning av utländska företag och deras anställda. I anslutning till finansminister-mötet hölls för första gången ett nordiskt budgetchefsmöte. Vid detta behandlades erfarenheterna av och utvecklingsplanerna för att spara och omprioritera offentliga utgifter.

Nästa nordiska finansministermöte kommer att äga rum i Norge i november 1980.

Harstad, den 25. juni 1980

Gemensamt möte mellan Nordiska ministerrådet och Nordiska rådets presidium i Harstad den 25 juni 1980.

Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) och Nordiska rådets presidium höll den 25 juni 1980 ett gemensamt möte i Harstad, Norge.

Vid dessa gemensamma möten drar de parlamentariska representanterna och regeringens företrädare upp de huvudsakliga riktlinjerna för det nordiska samarbetet inför Nordiska rådets följande session. Samtidigt värderas erfarenheterna från föregående sessioner.

Vid mötet i Harstad beslöt man att också under nästa års rådssession i Köpenhamn hålla fast vid de förnyade arbetsformer som prövades i år i Reykjavik. Sålunda fortsätter experimentet med snabbfrågor till de nordiska ministrarna från parlamentarikernas sida. Likaså eftersträvas även i fortsättningen en begränsning av talartiden. Nordiska rådets presidium beslöt att nästa session (29:e) hålls den 2–6 mars 1981 i Köpenhamn.

De nordiska samarbetsministrarna och presidiet beslöt vid mötet i Harstad att klarare markera var tyngdpunkterna i det framtida nordiska samarbetet skall ligga. Den ekonomiska och tekniska utvecklingen för med sig problem, som täcker allt vidare fält och som tar allt större samarbetsresurser i anspråk. Aktuella exempel från dylika tunga frågor i nordiskt samarbete är datateknologins inverkan på arbetsmiljön, sysselsättningen och näringslivet. Det är meningen att Nordiska rådet skall få en brådskande rapport i frågan så snart som möjligt. Också forskningssamarbetet är aktuellt. En slutlig rapport om ett ökat forskningssamarbete mellan de nordiska länderna beräknas bli föremål för diskussion vid 1981 års session.

De teknologiska och forskningspolitiska samarbetsuppgifterna diskuteras under rubriken tekniken och framtiden. Det nordiska industri- och handelssamarbetet sammanfördes under rubriken Norden som hemland.

De nordiska parlamentarikerna fick meddelande om att en arbetsgrupp har tillsatts på initiativ av de nordiska ministrarna för industri- och energifrågor. Arbetsgruppen skall utreda möjligheterna till nordiskt samarbete på Nordkalotten om utnyttjandet av eventuella olje- och gasfyndigheter utanför Nord-Norge. Det första mötet hålls om två dagar. Nordiska rådets presidium orienterades om att de nordiska socialministrarna till sessionen i

Köpenhamn 1981 avser lägga fram ett förslag om en ny socialpolitisk konvention. Från presidiets sida tog man upp rekommendationen från Nordiska rådet om ett nordiskt trafiksäkerhetsår 1982. Presidiet understök betydelsen av att planläggningen kommer i gång så snart som möjligt.

Ordförande för mötet i Harstad var kulturminister Lise Østergaard, Danmark. Övriga regeringsrepresentanter var 2. finansminister Pirkko Työläljärvi, Finland, socialminister Karin Söder, Sverige, justitieminister Friðjon Thordarson, Island, samt statssekreterare Kjell Kristensen för olje- och energiminister Bjartmar Gjerde, Norge. Från Nordiska rådets presidium deltog rådspresidenten Matthías Á. Mathiesen, Island, samt vicepresidenterna Elsi Hetemäki-Olander, Finland, Knud Enggaard, Danmark, Lars Korvald, Norge, och Olof Palme, Sverige.

Harstad, 26. juni 1980

Nordiska ministerrådets (samarbetsministrarna) möte i Harstad den 26 juni 1980

Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) har hållit möte i Harstad, Norge, den 26 juni 1980.

Ministerrådet fortsatte diskussionen om en uppföljning av Nordiska rådets session i Reykjavík. Samarbetsministrarna gav Nordiska ministerrådets sekretariat i uppdrag att till följande sammanträde framlägga förslag till en arbetsplan för nordiskt samarbete beträffande Norden som hemmamarknad och tekniken och framtiden. Samarbetsministrarna kommer också att föra vidare arbetet på en rådsrekommendation om datateknologins effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv. En arbetsgrupp tillsätts med uppgift att inom en förhållandevis kort tidsrymd framlägga en rapport i saken, som kan ligga till grund för konkreta åtgärder inom detta område.

Ministerrådet beslöt anslå 7.9 miljoner Dkr för fortsatt avlöning av elva nordiska rådgivare i Tanzania under perioden 1981–1982. De arbetar inom Kooperationen och regionalförvaltningen. Därtill anslög ministerrådet nära en miljon Nkr. för nya nordiska projekt. Framst gäller det projekt inom arbetsmarknaden, utvecklandet av arbetsmiljön och inom miljövården, som nu får nya medel.

De fem nordiska regeringarna vid mötet representerades av:

Danmark	Lise Østergaard, kulturminister, ordförande
Finland	Pirkko Työläljärvi, 2. finansminister
Island	Friðjon Thordarson, justitieminister
Norge	Bjartmar Gjerde, olje- och energiminister
Sverige	Karin Söder, socialminister

Reykjavík den 19 augusti 1980**Nordiskt socialpolitiskt ministermöte**

Primärvården i de nordiska länderna befinner sig i ett dynamiskt utvecklingskede. Vid det nordiska socialministermötet den 18–19 augusti 1980 i Reykjavík lämnades ingående rapporter om aktuella frågor inom primärvården i de nordiska länderna.

Förebyggande insatser och primärvård

Det nordiska ministermötet konstaterade att befolkningens hälsa är till stor del beroende av situationen inom andra sektorer än hälso- och socialsektorns traditionella ansvarsområde. Därför bör hänsyn tas till vår hälsa inom alla de samhällsområden där riskmoment mot befolkningens hälsotillstånd föreligger. Samordning och samverkan med andra samhällsorgan blir därför en viktig faktor i primärvårdens utveckling, fastslog de nordiska social- och hälsovårdsministrarna.

Ministrarna betonade att det i dagens läge är nödvändigt att resurser inom vårdsektorn användes för utbyggnad av primärvården. Primärvårdens utveckling möjliggör effektivare förebyggande av sjukdomar, förbättrar vårdkontinuiteten och skapar bättre förutsättningar att svara för de behov som uppstår genom det ökade antalet åldringar och kroniskt sjuka samt patienter med sammansatta problem. För att en allt mera utvecklade medicinsk teknologi och en specialiserad sjukvård på ett ändamålsenligt sätt skall kunna möta patienternas vårdbehov behövs också en effektiv och omfattande primärvård, ansåg ministrarna.

Utbildning

Utbildningen av läkare, sjuksköterskor och annan personal i primärvården måste i högre utsträckning ge kunskaper som särskilt behövs inom denna vårdsektor. Också inom annan utbildning bör primärvårdens behov beaktas. En förbättrad samverkan mellan primärvård och socialvård förutsätter ökad kännedom hos olika personalkategorier om varandras arbetsområden och kompetens. Primärvårdens behov av yrkesutbildad personal måste också tryggas.

Hälsoupplýsning

De nordiska ministrarna är överens om att hälsoupplýsning är en väsentlig samhällsuppgift. Ökade kunskaper om en sund livsföring är av avgörande betydelse för hälsotillståndet. Människorna bör genom upplýsningsarbete bringas till att i högre grad ta ansvaret för sin egen hälsa. Upplýsningen om riskerna med tobak, alkohol och narkotika är en angelägen uppgift. Hälsoupplýsningens målsättning bör få stöd av lämpliga lagstiftningsåtgärder. Det är också önskvärt att människor får kunskap om hur de sköter sig själva vid lindriga sjukdomsbesvär. Särskilt viktigt är upplýsningsarbetet i skolor och på arbetsplatser.

Äldreomsorgen

Samarbetet mellan hälsovården och socialvården är särskilt nödvändig inom äldreomsorgen. Samhällets service måste nå ut till de äldre och stödet måste framförallt ta sikte på att göra det möjligt för de äldre att bo kvar i sina hem när de så önskar. Äldreomsorgen blir viktig också därför att de nordiska länderna står inför snabb och omfattande tillväxt av de äldsta befolkningsgrupperna.

De nordiska länderna kan tack vare sina gemensamma erfarenheter göra en insats tillsammans för primärhälsovårdens främjande inom de internationella organisationerna, främst inom världshälsa-organisationen WHO.

Möte med NR:s social- och miljöutskott

Det nordiska socialpolitiska ministermötet hade den 19 augusti ett gemensamt sammanträde med Nordiska rådets social- och miljöutskott. Utskottet fick en redogörelse för arbetet att göra upp en ny nordisk trygghetskonvention. Konventionen syftar till att ge nordiska medborgare ett fullständigt socialt skydd varhelst de befinner sig i Norden.

Utskottet fick också del av ett förslag rörande en nordisk överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad för en viss personal inom hälso- och sjukvården.

Därtill diskuterade ministermötet och social- och miljöutskottet revisionen av det nordiska samarbetsprogrammet på social- och hälsovårdens område.

I årets nordiska socialpolitiska ministermöte deltog:
Inrikes- och justitieminister Henning Rasmussen, Danmark, ordförande
Social- och hälsovårdsminister Sinikka Luja-Penttilä, Finland
Ministern i social- och hälsovårdsministeriet Katri-Helena Eskelinen, Finland
Hälso-, social- och försäkringsminister Svavar Gestsson, Island
Socialminister Arne Nielsen, Norge
Hälsovårdsminister Elisabet Holm, Sverige

København, den 29. august 1980

Nordiska ministerrådet (industriministrarna) sammanträdde fredagen den 29.8.1980 i Köpenhamn. Industriministrarna hade också ett gemensamt möte med företrädare för Nordens fackliga samorganisation. Mötet ordnades nu för första gången.

De nordiska industriministrarna är redo att fortsätta rådplägningarna med Nordens fackliga samorganisation (NFS). Ministrarna uttrycker också intresse för att diskussionerna skall omfatta de berörda parterna inom industrisektorn.

Ministrarna orienterades om den fackliga samorganisationens synpunkter på aktuella industripolitiska problem. Fackföreningsrörelsen i

Norden kommer, i likhet med andra grupper, att höras även i det fortsatta utredningsarbetet. I synnerhet gäller detta om datateknologins inverkan på sysselsättning och arbetsmarknadens struktur. NFS fick även besked om att utredningen beträffande små och medelstora företag i Norden skall vidarebehandlas. NFS tog även upp frågan om de multinationella företagens roll i Norden och önskade att behandlingen av industripolitiska frågor inom Nordiska ministerrådet skulle få ökade resurser.

Industriministrarna gick vid sitt möte igenom den industripolitiska situationen i Norden. Ministrarna kunde konstatera att frågan om att öka industriinvesteringarna är aktuell i de flesta nordiska länder. Industrin står inför en strukturomvandling. Behovet av produktutveckling och forskning utgör likartade problem i de nordiska länderna.

Nordiska ministerrådet fick en redogörelse över planerna på nordiskt samarbete vid projektexport. Dessa omfattande leveranser blir alltmer krävande. Avsikten är att nordiska företag skall stimuleras till samarbete med varandra. Förslaget remissbehandlas som bäst i de nordiska länderna.

I mötet deltog:

Industriminister Erling Jensen, Danmark, ordförande

Industriminister Hjörleifur Guttormsson, Island

Industriminister Lars Skytøen, Norge

Industriminister Nils G. Åsling, Sverige

För handels- och industriminister Ulf Sundqvist, Finland, överdirektör
Pekka Rekola

Oslo, 17. september 1980

Nordisk sommartid fortsätter

Tre nordiska länder kommer att införa sommartid även 1981 (29.3.–27.9). Erfarenheterna från den gångna sommaren har varit positiva i Danmark, Norge och Sverige. De nordiska samarbetsministrarna (ministerrådet) orienterades om planerna på sommartid vid sitt möte i Åbo den 15.9. 1980. I Island och Finland har man inte planer på sommartid. Klockorna i Norge, Danmark och Sverige flyttades fram en timme den sjätte april i år. Klockorna vrids tillbaka en timme söndagen den 28 september kl. 03.00.

Nordiska ministerrådet beviljade vid sitt möte ca 340 000 nkr. (270 000 mk) i projektmedel. Den totala projektbudgeten för innevarande budgetår är ca 31,7 miljoner nkr. (23,5 milj mk).

De två största anslagen gäller arbetsmarknad och arbetsmiljö. Ministerrådet beviljade 150 000 nkr. (120 000 mk) till en utredning av vilka psykiska faktorer i arbetsmiljön, som kan angripa hälsan. Utredningen blir en dokumentation av forskningsresultat inom området. Inom arbetsmarknadens sektor har en stor undersökning om arbetskraftens och kapitalets rörlighet genomförts de senaste åren. Denna satsning skall nu följas upp. De förslag

till konkreta åtgärder som ingår i rapporten skall bearbetas och föras vidare. Projektet beviljades 90 000 nkr. (68 000 mk).

De nordiska statsministrarna skall möta samarbetsministrarna och Nordiska rådets presidium i Köpenhamn den 26–27 november. Samarbetsministrarna förberedde dagordningen för sitt möte med statsministrarna. Det föreslogs att diskussionen skulle koncentreras dels till riktlinjer för det fortsatta nordiska samarbetet med tyngdpunkt på frågor om Norden som hemmamarknad och tekniken och framtiden, dels till förberedelse av Nordiska rådets nästa session den 2–6 mars 1981 i Köpenhamn.

Det nordiska samarbetet i livsmedelsfrågor skall ytterligare effektivieras. Samarbetsministrarna beslöt att under sig inrätta ett permanent utskott för livsmedel.

Utskottet skall bestå av 1–2 experter från varje nordiskt land. Utskottet skall fortsätta arbetet på lagstiftningens område, som hittills har handhåfts av en ämbetsmannakommitté. Därtill skall utskottet koordinera forskningen inom området. Utskottet skall också samordna informationen om nya projekt inom livsmedelslagstiftningen.

Det nordiska samarbetet inom livsmedelslagstiftning och forskning inleddes ursprungligen på basen av en rekommendation från Nordiska rådet för fem år sedan.

Samarbetsministrarna beslöt inbjuda parterna på arbetsmarknaden till ett gemensamt möte den 8 december i Stockholm.

I samarbetsministrarnas möte deltog:

Andra finansminister Pirkko Työläjävi, Finland, fung. ordförande

Olje- och energiminister Bjartmar Gjerde, Norge

Socialminister Karin Söder, Sverige

I stället för kulturminister Lise Østergaard, Danmark: Ambassadör Finn Aasberg-Petersen

I stället för justitieminister Friðjon Thordarson, Island: Departementschef Gudmundur Benediktsson

Oslo i oktober 1980

Nordiska energiministrar aktiverar samarbetet

De nordiska energiministrarna kommer att hålla regelbundna möten om nordiskt energisamarbete. Nordiska ministerrådet (energiministrarna) fick vid sitt sammanträde i Helsingfors (27.10.1980.) en redogörelse för samarbetets nuläge.

De nordiska energiministrarna har aktiverat sitt samarbete inom nordiska ministerrådet på basen av de nordiska statsministrarnas uppdrag senaste vår. De nordiska energiministrarna har satt igång ett samarbetsprogram där de nordiska länderna ansvarar för var sitt konkreta delområde:

energibesparande åtgärder	Finland
kolsamarbete	Sverige
olja och naturgas samt energisystemanalys	Norge
introduktion av nya och förnybara energikällor	Danmark

En förutsättning för att energiprogrammet skall kunna genomföras är ett intensifierat nordiskt samarbete också inom energiforskningen. Också utvecklingen av energisituationen i världen skapar ett ökat nordiskt samarbetsbehov.

Energiministrarna diskuterade vid sitt sammanträde frågor som hör samman med ilandförande av gas från fyndigheter i den norska kontinentalsockeln. Det finns intresse för att gasen kunde föras i land i ett nordiskt land.

Samarbetet mellan de statliga oljebolagen i Norden skall utvecklas. Samarbetet kan gälla oljeforskning, gemensamma inköp, samsegling av oljelaster och raffinering. I flera av de nordiska länderna kommer kolimporten och utnyttjandet av kol att spela en växande roll i slutet av detta årtionde. En utredning av nordiska kolhamnar och utbyggnadsplaner för dessa skall verkställas inom år 1982. Från svensk sida meddelades vid mötet att Sverige och Mozambique har etablerat biståndssamarbete kring kolbrytning. Parterna ser gärna att detta biståndssamarbete kunde utvecklas till ett samnordiskt projekt. Från dansk sida tillkännagav man att man är redo att ingå ett nordiskt samarbete härom och att i denna förbindelse ställa finansiella resurser till förfogande. De nordiska energiministrarna fann det motiverat att sträva till en koordinerad nordisk hållning i sådana internationella sammanhang där en sådan hållning ter sig motiverad. Ministerrådet tog i detta sammanhang upp frågan om energidialogen i Förenta Nationernas regi. Ytterligare beslöt man fortsätta koordineringen av förberedelserna för FN-konferensen om förnybara och alternativa energikällor avsedd att äga rum år 1981. Mot denna bakgrund dryftade de nordiska energiministrarna också den globala energisituationen.

Nordiska ministerrådet gick också igenom den nationella energisituationen i varje nordiskt land. Energibesparing, nya energikällor, lagstiftningsproblem och utvinning av olja och gas bildade stommen i redogörelserna.

De nordiska ministrarna bekräftade sin framställning till NORDEL om att tilldela Danmark en post som observatör i NORDEL.

I Nordiska ministerrådets (energiministrarna) möte deltog:

Energiminister Poul Nielson, Danmark, ordförande
 Handels- och industriminister Ulf Sundqvist, Finland
 Olje- och energiminister Arvid Johanson, Norge
 Energiminister Carl Axel Petri, Sverige
 Industriminister Hjörleifur Guttormsson, Island

Oslo, november 1980

Ett nytt ministerråd för jämställdhetsfrågor

Ett nytt nordiskt ministerråd har hållit sitt första möte. Den 4 november 1980 sammanträdde nordiska ministerrådet i en ny sammansättning. Därvid möttes de för jämställdhetsfrågor ansvariga nordiska ministrarna. Jämställdhetsministrarna bistås i sitt arbete av ett utskott med uppgift att förbereda och följa upp beslut i ministerrådet (jämställdhetsministrarna). Utskottet har samma status som ministerrådets ordinarie ämbetsmannakommittéer. Vid Nordiska ministerrådets sekretariat i Oslo har också anställts en konsulent vars huvudsakliga uppgift är att handlägga jämställdhetsfrågor.

Ministerrådet sammanträdde i Oslo tillsammans med Nordiska rådets social- och miljöutskott. Under mötet diskuterades en revidering av Nordiska ministerrådets "Handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor". Från Nordiska rådets sida framfördes fem områden inom vilka jämställdhetsarbetet borde prioriteras: jämställdhet i arbetslivet, inom social- och familjepolitiken, i politik och samhälle och inom utbildning. Som ett nytt område i jämställdhetsarbetet lade social- och miljöutskottet fram ett förslag om att jämställdhet inom boende- och samhällsplaneringen också skulle tas upp i det nya handlingsprogrammet. Nordiska ministerrådets handlingsprogram för jämställdhetsfrågor godkändes av samarbetsministrarna, som tidigare varit ansvariga för jämställdhetsfrågor i maj 1978. Nordiska ministerrådets första handlingsprogram för jämställdhetsfrågor skall revideras i början av nästa år.

I det nya ministerrådet ingår följande ministrar:

Statsminister Anker Jørgensen, Danmark

Social-, försäkrings- och hälsovårdsminister Svavar Gestsson, Island

Justitieminister Christoffer Taxell, Finland

Konsument- och administrationsminister Sissel Rønbeck, Norge

Invandrar- och jämställdhetsminister Karin Andersson, Sverige

Från Nordiska rådets sida deltog följande representanter i mötet:

Danmark	Folketingsmedlem	Børge Halvgaard
	"	Ebba Strange
	"	Bernhardt Tastesen
Finland	Riksdagsman	Bror Lillqvist
	Riksdagsledamot	Irma Rihtniemi-Koski
	Riksdagsman	Sten Söderström
Island	Altingsman	Petur Sigurdsson
Norge	Stortingsrepresentant	Liv Andersen
	Odelstingspresident	Asbjørn Haugstvedt
	Stortingsrepresentant	Sigrid Utkilen
Sverige	Riksdagsledamot	Rune Gustavsson
	"	Doris Håvik
	"	Grethe Lundblad

Oslo, november 1980

Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) har vid sitt möte i Oslo i november fördelat 34,7 miljoner NOK för nordiska samarbets- och utredningsprojekt under nästa år. Inalles förfogar ministerrådet över drygt 41 miljoner NOK i projektmedel för 1981.

Tunga sektorer inom det nordiska projektsamarbetet är kärnsäkerheten, arbetsmarknaden, miljövården, socialpolitiken, arbetsmiljöfrågorna och säkerhetsforskningen inom energiproduktionen. Också regionalpolitiken och konsumentfrågorna tilldelas anslag i miljonklass.

Inom socialpolitikens område kan nämnas att utbildningen av social och pedagogisk personal för döv-blinda tilldelas 459 000 NOK.

För kärnsäkerhetsforskning ges 4,6 miljoner NOK.

Rapporter om möjligheter till nordiskt samarbete på Nordkalotten när det gäller bl. a. utnyttjande av gas- och oljefyndigheter norr om 62° samt geologiskt samarbete på Nordkalotten pågår som bäst. För arbetet kan under 1981 disponeras ca 900 000 NOK.

För att främja regionalpolitiken i Norden både generellt och ifråga om konkreta åtgärder beviljas i denna omgång 4,9 miljoner NOK. Därtill får Nordkalottkommittén ett anslag om en dryg miljon. Inom regionalpolitiken har man dels startat en del nya samarbetsområden, såsom Västnorden, som omfattar Färöarna och Island, därtill beviljas medel bland annat för samarbete i öresundsregionen och i skärgårdsområdet Stockholm-Åland-Åboland. Inom regionalpolitiken kan man numera också stöda en rad helt konkreta åtgärder. Till exempel utvecklandet av ett samnordiskt bokinssystem på Nordkalotten stöds med 540 000 NOK. Försök med laxodling i havet skall stödas både på Färöarna och Island med sammanlagt ca 340 000 NOK. Inom det s. k. mittnordenssamarbetet skall ett företagsregister upprättas över företag i Nord- och Sydtrøndlag i Norge, Jämtland och Väster-norrlands län i Sverige samt Vasa och mellersta Finlands län i Finland.

Inom Kölengruppen skall ett liknande register göras upp för Västerbot-ten och Søndre Nordland fylke i Norge.

NORDISKT TURISTÅR

Inom turismen främjas en internordisk turistkonferens, den första hölls för två år sedan. Man förbereder också ett nordiskt turistår 1982. Detta motiveras av att bl. a. stigande bränslekostnader och därmed biljettpriiser gör de nordiska länderna till attraktiva turistmål än tidigare jämfört med långväga turistorter. Pensionärsresor i Norden skall också främjas. Projekt inom turismen tilldelades ca 540 000 NOK.

Inom trafikområdet skall man bland annat undersöka cyklande barns trafikrisker. Man skall också utreda föräldrarnas inställning till för barnen viktiga trafiksäkerhetsfrågor.

Samarbetsministrarna delade också ut en mindre summa anslag från innevarande års återstående medel vid sitt sammanträde i Oslo. En dryg

halv miljon NOK disponerades sålunda att rapporten om multinationella företags roll i den nordiska ekonomin tilldelades tryckningsanslag. Utredningen över möjligheterna till nordiskt forsknings-samarbete, som finansieras gemensamt över Nordiska ministerrådets allmänna budget och kulturbudgeten tilldelades 180000 NOK. Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS) fick 200000 NOK.

Nämnas kan att projektbudgeten för 1981 på drygt 41 miljoner NOK är mindre än den sammanlagda summa, som Nordiska ministerrådet disponerar för att finansiera samnordiska institutioner över ministerrådets budget. Dessa har för 1981 en sammanlagd budget på 52,7 miljoner NOK. Den nyaste institutionen, nordiska ekonomiska forskningsrådet startar sin verksamhet 1981 med ett anslag om en miljon NOK. År 1981 finansieras fjorton samnordiska institutioner över Nordiska ministerrådets budget. Denna budget har fastställts redan tidigare.

Oslo, november 1980

Finansministrarna dryftar ekonomisk strategi inom OECD

Nordiska ministerrådet (finansministrarna) har under sitt möte den 25 november i Oslo dryftat en kortfattad rapport från ett nordiskt seminarium i år om ekonomisk strategi för OECD-området och de nordiska länderna.

Rapporten belyser möjligheterna till ett nordiskt samarbete på det ekonomisk-politiska området, speciellt frågan om att kombinera en anti-inflationspolitik med en växtstimulerande politik. Åtgärder som förbättrar marknadsmekanismen och energipolitiken utgör exempel på den här typen av politik. Ministrarna beslöt att sända rapporten om ekonomisk strategi för OECD-området och de nordiska länderna till Nordiska rådet. Rapporten sänds också till Nordiska ekonomiska forskningsrådet. I rapporten tas upp problem, som forskningsrådet eventuellt kan arbeta vidare med.

Finansministrarna orienterades också om den nordiska utredningen om projektexport. Rapporten har remissbehandlats i de nordiska länderna och utredningens förslag behandlas för närvarande i en förhandlingsgrupp under Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna).

Finansministrarna diskuterade under mötet också den ekonomiska situationen i de nordiska länderna och den internationella ekonomiska bakgrunden. Under mötet utväxlades också erfarenheter och synpunkter på besparingar och reduktioner av offentliga utgifter.

I mötet deltog:

Finansminister Svend Jacobsen, Danmark

Finansminister Ahti Pekkala, Finland

Ekonomiminister Gösta Bohman, Sverige

Budgetminister Rolf Wirtén, Sverige

Finansminister Ulf Sand, Norge

Från Island deltog i mötet statssekreterare Thröstur Olafsson i stället för finansminister Ragnar Arnalds.

Oslo, 26 november 1980

Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) har nu beviljat tredje raten av nästa års nordiska projektmedel.

Nordiska ministerrådet har i denna omgång beviljat nära en miljon norska kronor. Inalles har ministerrådet nu disponerat över 35,7 miljoner NOK av de 41,3 miljoner norska kronor som står till buds för nordiska projekt 1981.

I denna omgång beviljades Föreningarna Nordens förbund ett verksamhetsbidrag på 110 000 NOK.

Utredningen om möjligheterna till nordiskt samarbete på Nordkalotten om utnyttjande av olje- och gasfyndigheter norr om 62 breddgraden får ett tilläggsanslag. Utredningen arbetar brådskande och har redan fått 270 000 NOK. Nu beviljades ytterligare 54 000 NOK med motiveringen, att utredningen tillhör de högt prioriterade samarbetsuppgifterna.

Det nordiska arbetsmiljösamarbetet får ett tilläggsanslag om 475 000 NOK och därmed har detta område för 1981 fått sammanlagt 2,75 miljoner NOK. Lagstiftningsfrågor, samband mellan yrkesskador och säkerhet samt yrkeshygien/arbetsmedicin hör till de nordiska samarbetsteman, som nu får mera medel.

Av projekt inom byggsektorn, som för år 1981 hittills har fått sammanlagt 1,5 miljoner NOK kan nämnas en utredning om socialt bostadsbyggande och boendedemokrati i Norden.

Ytterligare kan nämnas att det nordiska konsumentarbetet hittills har beviljats 2,7 miljoner NOK för nästa år. Senast beviljade samarbetsministrarna nära 200 000 NOK. Bland annat förbereds en debattfilm om produktsäkerhet. Inom konsumenträttens område undersöks konsumentskyddet på sällskapsresor. Man skall fortsätta utredningsarbetet kring service och reparationer av kapitalvaror i hushållet.

I en följande budgetomgång kommer bland annat det nordiska samarbetet kring säkerhetsfrågor vid användning av kärnkraft att få medel.

København, den 27.11.1980

Pressemeddelelse fra mødet mellem Nordisk Ministerråd (SAM) og statsministrene den 27.11.1980 i København

Statsministrene i de fem nordiske lande har været samlet i København den 26. – 27.11.1980 til deres 3.møde d.å.

Foruden informelle diskussioner mellem regeringscheferne har program-41 – 10-329. *Nordiska rådet*

met omfattet et møde mellem de nordiske samarbejdsministre samt et lukket møde med Nordisk Råds præsidium.

Nordisk Ministerråds (samarbejdsministrenes) rapport til statsministrene har specielt beskæftiget sig med den kendsgerning, at forstyrrelserne i den internationale økonomi og den stærke teknologiske udvikling stiller det nordiske samarbejde overfor nye opgaver.

En del af disse samarbejdsopgaver koncentrerer sig for tiden under samarbejdsministrenes ledelse under overskrifterne Norden som hjemmemarked og Teknologien og fremtiden.

Ved deres møde den 12.-13.05. 1980 udtalte statsministrene deres støtte til fortsat nordisk energipolitisk samarbejde. Statsministrene konstaterede, at de opgaver, der angives i retningslinierne for et sådant samarbejde nu forberedes af de vedkommende myndigheder.

Statsministrene fik endvidere en redegørelse for de afsluttede udredninger vedrørende det nordiske arbejdsmarkeds udvikling i 1980-erne.

I øjeblikket tilendebringes udredningsarbejdet om øgede muligheder for nordisk samarbejde inden for forskning, bl. a. videreuddannelse af forskere, fælles udnyttelse af forbedret videnskabelig information om planlagt eller igangværende forskning og fælles satsning på aktuelle områder.

Statsministrene noterede, at det af dem foreslåede nordiske økonomiske forskningsråd har konstitueret sig, og at forskningsrådet i februar 1981 skal tage stilling til et arbejdsprogram.

Statsministrene erindrede i denne sammenhæng om, at rådets statutter nævner udredninger om forudsætningerne for et nærmere nordisk samarbejde om bl. a. stabiliseringspolitik og spørgsmål om økonomisk vækst på længere sigt som eventuelle arbejdsopgaver.

Ved deres møde blev statsministrene orienteret om den sidste fase af udviklingen af nordisk radio- og TV-samarbejde. Statsministrene konstaterede, at afgørelsen om et nordisk satellitsamarbejde på radio- og TV-området bliver udskudt til udgangen af 1981, for at de nordiske lande skal kunne forhandle indbyrdes om en endelig stillingtagen til dette samarbejde. Herved bør det nuværende beslutningsgrundlag, ifølge Nordisk Ministerråds forslag af den 24.11.1980, kompletteres med en belysning af de industripolitiske forudsætninger for og konsekvenserne af et nordisk radio- og TV-samarbejde via satellit.

Radio- og TV-spørgsmålet drøftedes også ved statsministrenes møde med Nordisk Råds præsidium. Statsministrene orienteredes om præsidiets synspunkter vedrørende Nordisk Råds 29. session i København den 2.-6.3.1981.

Statsministrene understregede Nordisk Ministerråds og Nordisk Råds fælles udtalte bestræbelser for koncentration og stærkere prioritering af aktuelle nordiske samarbejdsspørgsmål.

I det nordiske statsministermøde deltog:
Statsminister Anker Jørgensen, Danmark, ordførende

Statsminister Mauno Koivisto, Finland
Statsminister Gunnar Thoroddsen, Island
Statsminister Odvar Nordli, Norge
Statsminister Thorbjörn Fälldin, Sverige

Köpenhamn, december 1980

Flyttningsrörelserna inom Norden har avtagit under det senaste året. Nordiska ministerrådet (ministrar ansvariga för regionalpolitiken) fick vid sitt möte den 3 december i Köpenhamn en regionalpolitisk redogörelse, där rapporten om flyttningsrörelsen ingår. I alla nordiska länder finns fortfarande regionalt präglade skillnader i sysselsättningen. Ekonomiska uppsving i de nordiska länderna präglar bara delvis den regionala utvecklingen. Men i ett område som Nordkalotten har utvecklingen visat positiva drag: arbetslösheten har minskat och befolkningstillväxten har ökat.

Rapporteringen till Nordiska ministerrådet (regionalministrarna) sker inom ramen för ett s. k. basprojekt. Enligt rapporten, som nu gavs för första gången, skiljer sig Finland från de övriga nordiska länderna regionalpolitiskt. Den regionala balansen är där känsligare för ekonomiska växlingar än i andra länder.

Regionalpolitiken tillhör de mest omfattande samarbetsområdena under Nordiska ministerrådet. Till exempel under 1981 budgeteras sammanlagt över nio miljoner NOK för olika slag av regionalt samarbete. Budgetramen för det allmänna regionalpolitiska samarbetet ligger på 2,4 miljoner, för Nordkalotten på 1,1 miljon och ifråga om stöd till konkreta åtgärder på 3,5 miljoner NOK varav 2,5 miljoner hittills utdelats. För år 1982 föreslår Nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitik (NÄRP) en budgetram på ca 12,5 miljoner NOK för nordiskt regionalpolitiskt samarbete. Ministrarna kunde generellt stödja NÄRP's förslag till budgetprogram under förutsättning att detta kan inpassas i de ekonomiska ramarna för Nordiska ministerrådets arbete.

Under 1980 tillkom två nya regionala samarbetsområden. Västnordnordområdet omfattar Island och Färöarna och skall få en konsulent anknuten för att koordinera samarbetet. Området har fått anslag bland annat för att studera havsodling av laxfisk. Det andra nya samarbetsområdet är Bornholm – Sydöstra Skåne. Nästa år skall ett samarbetsområde bildas mellan Östfold fylke i Norge och den nordliga delen av Bohuslän, som får stöd från Nordiska ministerrådets budget. Därvid kommer sammanlagt elva gränsregioner och gränskommunala samarbetsområden att finansieras helt eller delvis med nordiska medel.

Den nordiska arbetsgruppen för regionalpolitisk forskning (NordREFO) har från 1980 blivit ombildad till ett nordiskt institut för regionalpolitisk forskning. På institutets forskningsprogram finns projekt om den välfärds-

mässiga och ekonomiska förankringen av regionalpolitiken, industrins utvecklingsvillkor i svagt utbyggda områden, administrativa förutsättningar för regional planering och effekterna av regionalpolitiska åtgärder i berörda områden.

Den regionala aktiveringen inom nordiskt samarbete hänger samman med att Nordiska ministerrådet sedan ett par år arbetar enligt ett handlingsprogram för regionalpolitiskt samarbete. Detta program skall revideras nästa år.

Anslaget för konkreta regionalpolitiska åtgärder är nästa år 3,5 miljoner NOK, men målsättningen är att summan så småningom skall höjas till 10 miljoner.

Från nästa års anslag finansieras förutom Västnorden-området och den därtill anknutna laxodlingen i havet till exempel biblioteksbussen på Nordkalotten, avlöningen av en arbetsmarknadssekreterare för finska studenter i Umeå, ett gästhamnsprojekt på Åland, ett företagsregister för Mittnorden (Jämtlands och Västernorrlands län i Sverige, Vasa och mellersta Finlands län i Finland samt Nord- och Sör-Trøndelag fylken i Norge). Nordkalottanslaget används till utredningar om industri i Nordkalotten, primärnäringarna i området, kalotturismen och informationsutbyte.

Vid mötet i Köpenhamn gav de för regionalpolitiken ansvariga ministrarna också en aktuell översikt av det regionalpolitiska samarbetet i varje land.

I nordiska ministerrådets möte deltog:
Miljöminister Erik Holst, Danmark, ordförande
Inrikesminister Eino Uusitalo, Finland
Kommunal- och arbetsminister Harriet Andreasson och miljövärnsmister Rolf Hansen, Norge
I stället för Industriminister Nils G. Åsling, Sverige, departementsrådet Göran Aldskogius.
För Statsminister Gunnar Thoroddsen, Island, ambassadör Einar Agustsson.

Stockholm i december 1980

Mera forskningsanslag för kärnsäkerheten

Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) diskuterade vid sitt senaste möte i Stockholm (8.12.1980) förslaget till nordiskt samarbete kring projektexport. Ministerrådet mötte också parterna på arbetsmarknaden.

Därtill beviljade Nordiska ministerrådet tilläggsmedel åt Nordiska kontaktorganet för kärnenergifrågor.

Vid sitt möte fick Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) en redogörelse för hur långt förberedelserna beträffande nordiskt samarbete kring projektexport har kommit. Samarbetsministrarna beslöt att förbere-

delserna skall fortsätta med sikte på att ett ministerrådsförslag kunde framläggas. Samarbetsministrarna skall nu i första hand framlägga ärendet för behandling i sina regeringar och beroende på utfallet av denna behandling föreläggs ärendet Nordiska rådets session, eventuellt redan 1981.

Nordiska ministerrådet mötte i Stockholm också arbetsmarknadens parter. Företrädarna för Nordens fackliga samarbetsorganisation och de nordiska arbetsgivarna fick en redogörelse över aktuella samarbetsprojekt. Förutom projektexporten berörde redogörelsen forskningssamarbete, lagstiftningshinder för industrisamarbete i Norden och datateknologins inverkan på sysselsättning, arbetsmiljö och näringslivets struktur. Parterna dryftade också praktiska samarbetshinder.

Nordiska ministerrådet beviljade 540 000 NOK för säkerhetsforskning inom energiproduktionsområdet. Tilläggsbeviljningen går till ett projekt som rör mänsklig tillförlitlighet i energiproduktion och ett projekt som gäller reaktorsäkerhet. Inalles har Nordiska kontaktorganet för kärnenergifrågor därmed beviljats 5,1 miljoner NOK för 1981. Kontaktorganets arbetsområde hör till de högt prioriterade samarbetsuppgifterna inom ramen för ministerrådets budget.

I ministerrådets möte deltog:

Kulturminister Lise Østergaard, Danmark, ordförande

Andra finansminister Pirkko Työlajärvi, Finland

Miljövarnsminister Rolf Hansen, Norge

Socialminister Karin Söder, Sverige

I stället för justitieminister Friðjón Thórdarson, Island, ambassadör
Ingvi Ingvarsson

*BILAGA 5***Områder for nordisk økonomisk samarbejde i 1980'erne
– en rapport fra et nordisk seminar****Indholdsfortegnelse**

Forord	1287
Status ved indgangen till 80'erne	1287
Økonomisk-politiske virkemidler i 80'erne:	
Tilpasning er nødvendig	1289
Finans- og pengepolitik er ikke nok	1289
Indkomspolitik	1290
Styrkelse af mobilitet og konkurrence	1291
Energipolitik	1291
Tilpasning af mål og strukturer	1292
De nordiske landes rolle i verdensøkonomien i 80'erne:	
Indledning	1292
Nordisk samarbejde indadtil	1292
Nordisk rolle udadtil	1293

Forord

Ved de nordiske finansministres møde den 18. juni 1980 i Helsingfors besluttede man som Nordisk Ministerråd (finansministre) efter forslag fra finansminister Ulf Sand at afholde et seminar for regeringseksperter fra de nordiske lande. Seminaret skulle drøfte de økonomiske udsigter, som OECD-landene og de nordiske lande står over for på mellemlang sigt samt de strategier for økonomisk politik, som OECD-landene og de nordiske lande kunne følge. Seminaret blev afholdt den 30. september 1980 uden for Oslo med følgende deltagere:

Finland: Bitr. afdelingschef Pertti Sorsa, byråchef Kai Saramo, ældre budgetsekr. Markku Pekonen, og yngre budgetsekr. Risto Ranki, finansministeriet, samt byråchef Seppo Kostianen, Finlands Bank.

Island: Budgetdirektør Brynjolfur Sigurdsson, finansministeriet.

Norge: Økonomisk rådgiver Arne Øien, finansdepartementet, ekspeditionschef Per Schreiner, planleggingssekretariatet, direktør Jarle Berge og kontorsjef Knut Andreasen, Norges Bank.

Sverige: Planeringschef Ulf Jakobsson, departementsråd Lars Dahlberg, departementsråd Jan Herin og departementssekr. Michael Sohlman, økonomidepartementet.

Danmark: Kontorchef Leif Heltberg og kontorchef Viggo Lohse, Det økonomiske Sekretariat, økonomisk konsulent Lars Tybjerg og fuldmægtig Sven-Karsten Topp, budgetdepartementet, fuldmægtig Ove Ingvar Nielsen, Danmarks Nationalbank samt fuldmægtig Erik Steen Sørensen, Det økonomiske Råd. Nordisk Ministerråds sekretariat: Afdelingschef Rutger Croneborg og konsulent Olafur Pétursson.

Ved seminaret indledte direktør Kjell Andersen, OECD med at redegøre for de internationale økonomiske udsigter på kort og mellemlang sigt og om den strategi, OECD-landene bør følge. Planeringschef Ulf Jakobsson talte om de nordiske landes strategier. Repræsentanterne for budgetdepartementet i finansministeriet i København påtog sig at udarbejde et rapportudkast på grundlag af drøftelserne ved seminaret. Dette rapportudkast blev drøftet ved de nordiske finansministres sammentræden som Nordisk Ministerråd den 25. november 1980 i Oslo, hvor det blev besluttet at fremsende rapporten til Nordisk Råd.

Status ved indgangen til 80'erne

Sammenlignet med udviklingen i 50'erne og 60'erne har den internationale økonomi igennem det meste af 70'erne været præget af begrænset vækst og af inflationære tendenser. Den væsentligste årsag til denne udvikling har været, at en række af de gunstige faktorer, som dannede grundlaget for den markante ekspansion i 50'erne og 60'erne, ikke har været til stede i det seneste årti.

Udviklingen i den industrialiserede del af verden blev i den første del af efterkrigstiden understøttet af stabile eller faldende realpriser på råvarer. De teknologiske fremskridt i en række nøgleindustrier var store, hvilket styrkede økonomiernes tilpasningsevne. Samtidig øgedes det internationale samarbejde, først og fremmest i forbindelse med bestræbelserne på at liberalisere den internationale handel, og de faste valutakurser ydede et vigtigt bidrag til en stabil udvikling.

I modsætning hertil har *70'erne* været præget af nogle betydelige forskydninger i den økonomiske verdensorden. De voldsomme forøgelser af oliepriserne har udsat det internationale økonomiske system for chokpåvirkninger, som det kun med betydelige vanskeligheder er lykkedes at afbøde virkningerne af.

Hertil er kommet prisstigninger på øvrige råvareprodukter, som i et vist omfang kan henføres til spekulative bevægelser. Et nok så afgørende forhold må skønnes at være, at der igennem længere tid har eksisteret en tendens til "underinvestering" i råvaresektoren.

De relative prisstigninger på internationale råvarer indebærer et realindkomststab for den råvare-forbrugende del af verdensøkonomien, som dog ikke er så stort, at det isoleret kan forklare hele den afdæmpede vækst i perioden. Lige så centralt har det været, at verdensøkonomien i *70'erne* har mistet noget af sin evne til hurtigt at tilpasse sig nye økonomiske betingelser, hvilket først og fremmest har vist sig i et vedvarende inflationært pres. Hertil kommer, at det internationale samarbejde omkring disse problemstillinger har udvist en svigtende evne til at opnå varige resultater. Den øgede liberalisering og de multinationale selskabers meget store betydning har bidraget til, at den internationale transmission af problemerne sker meget hurtigere nu. Samtidig er der på andre områder sket en tilbagevenden til forskellige former for protektionisme i anden form end tidligere kendt. Den offentlige sektors størrelse har også gjort, at mange lande har været tilbageholdende med ad denne vej at ekspandere økonomien, ligesom sammenbruddet af det faste valutakurssystem i et vist omfang har tilført den internationale økonomiske situation en ny usikkerhedsdimension.

Ved *indgangen til 80'erne* er den internationale økonomi stadig præget af mangel på tilpasning. Den betydelige arbejdsløshed og det store underskud på betalingsbalancen er i de fleste lande ledsaget af alvorlige inflationære tendenser.

Ved vurderingen af udsigterne i *det nærmeste års* tid er der betydelige usikkerhedsmomenter. Usikkerheden er især koncentreret om udviklingen i oliepriserne i den kommende tid, og om hvorvidt virkningerne af de seneste olieprisforhøjelser har udspillet deres effekt – således som det overvældende antal af internationale prognoser forudsætter for tiden. Der er en vis fare for, at verdensøkonomien, påny og på linie med udviklingen 1974–75, vil gå ind i en betydelig recession.

For udsigterne på *længere sigt* vil det være af afgørende betydning, om der er sket en ændring af økonomiernes virkemåde og tilpasningsevne, eller om økonomierne har bevaret evnen til på længere sigt at skabe betydelig vækst ved en behersket prisstigningstakt. Der findes ingen mulighed for entydigt at besvare dette spørgsmål. Meget tyder dog på, at 80'erne under alle omstændigheder vil være præget af behersket vækst, og at det specielt vil være problemer med energiforsyningen og inflationære tendenser i økonomierne, der kommer til at virke som en bremse for forsøg på yderligere vækst.

Økonomisk-politiske virkemidler i 80'erne

Tilpasning er nødvendig

Uden væsentlige ændringer af den økonomiske politik i internationalt regie er der ikke meget grundlag for at forvente, at 80'erne vil udvikle sig mere gunstigt end størstedelen af 70'erne. Det vil derfor være af afgørende betydning, om det lykkes at arbejde sig frem til sådanne tilpasninger af de økonomisk-politiske instrumenter, at mulighederne for smidigt at ændre det økonomiske forløb bedres væsentligt. Det må forventes, at der ved tilrettelæggelsen af den økonomiske politik i de kommende år vil blive lagt betydelig vægt på at begrænse de inflationære tendenser i økonomierne mest muligt for herigennem at skabe grundlaget for fornyet vækst.

Finans- og pengepolitik er ikke nok

Igennem sidste del af 70'erne spillede finans- og pengepolitik en afgørende rolle i bestræbelserne på at dæmpe de inflationære tendenser. Hovedsigtet var at knække inflationsforventningerne gennem en stram økonomisk politik og dermed sikre en tilbagevenden til 50'ernes og 60'ernes lave inflationsrater. Selv om det lykkedes at opnå visse resultater med en sådan økonomisk politik i form af en noget aftagende inflationsrate frem til det andet olieprishok, kan der dog ikke herske tvivl om, at en isoleret anvendelse af finans- og pengepolitik ikke vil kunne løse 80'ernes økonomiske problemer. Med de udbredte inflationsforventninger, der i dag findes i verdensøkonomien, må det forventes, at det ville være nødvendigt at afdæmpe den økonomiske aktivitet igennem en ganske lang periode for at opnå en varig nedbringelse af inflationsraten. Målt ved væksttab og øget ledighed vil en sådan økonomisk politik derfor være særdeles kostbar. Dette er ikke ensbetydende med, at finans- og pengepolitikken har udspillet sin rolle. Specielt vil den del af finanspolitikken, der omhandler styringen af de offentlige udgifter komme til at spille en afgørende rolle i bestræbelserne på at begrænse de inflationsskabende elementer i økonomierne.

Efterspørgselsstyring kan imidlertid ikke stå alene. Det vil være nødvendigt at supplere en sådan økonomisk politik med en *anti-inflationspolitik*,

der samtidig er en vækststimulerende politik. Som eksempler på typer af vækststimulerende politik skal her omtales indkomspolitikken, foranstaltninger der forbedrer markedsmekanismen samt energipolitikken.

Indkomspolitik

Alle nordiske lande har i de forløbne år gennemført indkomstpolitiske initiativer, ligesom det har været tilfældet i en række andre vestlige lande.

Indkomstpolitikens *sigte* er at afdæmpe de nominelle indkomststigninger med henblik på at mindske indenlandsk skabte prisstigninger og forbedre konkurrenceevnen over for udlandet. Gennem en sådan politik er det endvidere muligt at tilvejebringe en behersket vækst i den indenlandske efterspørgsel. På baggrund af de hidtidige erfaringer i Norden og i den øvrige del af den vestlige verden, er det imidlertid ikke muligt entydigt at udtale sig om indkomstpolitikens effektivitet.

De betydelige *problemer* omkring gennemførelsen af en effektiv indkomspolitik kan først og fremmest henføres til ordningernes fordelingsmæssige aspekter. Hvis man vil lade en afdæmpning af lønstigningerne omsætte i en forbedret konkurrenceevne og i større produktion og beskæftigelse i de udlandskonkurrerende virksomheder, er det vanskeligt at undgå eller at undvære en sådan stigning i profitten, at kapital og risikovillighed tiltrækkes. Endvidere vil flere lønmodtagergrupper være bekymret for, at andre grupper rykker mere fremad. Disse forhold er overordentligt kritiske ved vurderingen af mulighederne for at anvende indkomspolitikken i de kommende år, idet det må erkendes, at håndhævelse af indkomspolitik i praksis er særdeles vanskelig, når der er tale om mere end korte perioder. Indkomspolitik kræver derfor bred accept for at kunne være fuldt effektiv.

Traditionelt er hensynet til de fordelingspolitiske aspekter blevet tilgodeset i indkomstpolitiske løsninger gennem en parallel kontrol af lønudviklingen og af pris- og avanceudviklingen. Det problematiske ved en sådan omfattende regulering af indkomstudviklingen er, at man derved i væsentligt omfang fastlåser indkomstrelationerne samt de relative priser. En længerevarende indkomspolitik af denne type rummer derfor en betydelig risiko for, at de potentielle vækstmuligheder i økonomien begrænses. Samtidig viser det sig ofte uhyre vanskeligt uden betydelige løn- og prisstigninger at komme bort fra sådanne reguleringer på et senere tidspunkt.

Der vil derfor i den kommende tid være grund til at intensivere arbejdet med at udforme indkomstpolitiske initiativer således, at de negative effekter minimeres. Det bør påpeges, at der allerede på nuværende tidspunkt findes metoder til *effektivisering af indkomstpolitikken*. Brugen af revallueringer og kompenserende skattelettelser, der begrænser realindkomstfaldet ved indkomstpolitikken og derigennem afsvækker tendenserne til løn- og avanceglidning, er eksempler på mekanismer, som søger at smidiggøre indkomstpolitikken.

Gennem en styrkelse af den organisatoriske struktur omkring indkomstpolitiske forhandlinger er det muligt at mindske forståelseskløften mellem de berørte parter. Det vil først og fremmest være gennem foranstaltninger, der skaber tryghed og tillid omkring fordelingen af den reale købekraft – også på længere sigt – at det vil være muligt at mindske interessekonflikter, der findes på indkomstområdet. I den forbindelse er det vigtigt at opnå en bredere forståelse for de fordelingsmæssige konsekvenser af en fortsat høj inflationstakt.

Styrkelse af mobilitet og konkurrence

Som led i en vækststimulerende økonomisk politik, der er inflationsbegrænsende, vil der i de kommende år være grund til generelt at satse på en større mobilitet i de produktionsressourcer, der allerede er til stede i de enkelte lande. I den forbindelse vil arbejdsmarkedspolitiske og erhvervspolitiske foranstaltninger spille en afgørende rolle. Det er imidlertid vigtigt, at der satses på midler, som samtidig bygger på og styrker markedsmekanismene i økonomierne. Kun ved at sikre, at økonomierne bevæger sig mod balance, vil det på et senere tidspunkt være muligt at afskaffe de pågældende foranstaltninger.

Der kan ligeledes være grund til at foretage en grundig analyse af allerede eksisterende lovgivning og administrative bestemmelser i de enkelte nordiske lande, for herigennem at få fastslået i hvilket omfang, der allerede på nuværende tidspunkt findes områder, hvor de selvregulerende mekanismer i økonomierne helt eller delvis er sat ud af kraft.

Typiske områder i debatten i disse år har været arbejdsløshedsundersøttelsens størrelse og den øvrige velfærdspolitikens betydning for mobiliteten på arbejdsmarkedet samt mere generelt betydningen af den offentlige sektors vækst for de nuværende økonomiske problemer. Det vil ligeledes kunne være relevant at kortlægge de samfundsøkonomiske konsekvenser af de forskellige typer af selektiv erhvervs politik, som er blevet indført i de enkelte nordiske lande.

I det omfang det lykkes at begrænse de uønskede konsekvenser af bestående lovgivning m. v., vil det kunne yde et bidrag til at forøge økonomiernes tilpasningsevne og dermed styrke vækstudsigterne i de kommende år.

Energipolitik

Energipolitikken er et område, hvor der helt konkret kan sikres forøgelse af økonomiernes tilpasningsevne i de kommende år. Den manglende balance mellem produktion og efterspørgsel af energi virker som en vækstdæmpende faktor, idet en større international økonomisk aktivitet, der ledsages af en forøget efterspørgsel efter energi, vil øge faren for overefterspørgsel og dermed for nye prishop.

De nordiske lande, med undtagelse af Norge, er alle i betydeligt omfang

afhængige af importeret energi. Gennem en fortsat styrkelse af energipolitikken – såvel nationalt som på nordisk plan – er det muligt at begrænse afhængigheden af importeret energi og herigennem mindske den begrænsning, der ligger på den økonomiske vækst gennem hensynet til betalingsbalancen. I international regie vil de nordiske lande kunne arbejde for at sikre en mere rolig og afbalanceret udvikling i energipriserne gennem en tilpasning af den samlede efterspørgsel og produktion i de kommende år.

Tilpasning af mål og strukturer

Selv om det gennem et øget nordisk samarbejde skulle lykkes at finde frem til midler og metoder, der i højere grad er i stand til at løse de økonomisk-politiske problemer, er det ikke realistisk at forestille sig, at noget sådant fuldt ud vil kunne sikre opfyldelsen af målsætningerne om høj vækst, lav inflation samt overskud på betalingsbalancen og fuld beskæftigelse *indenfor en kortere årrække*. De økonomiske problemer er i disse år af en sådan størrelsesorden, at det kun vil være muligt gennem en længere årrække at nå de ønskede mål. Det vil derfor være nødvendigt – i det mindste på kortere sigt – at *begrænse målsætningerne* for den økonomiske politik. I den forbindelse vil det være af afgørende betydning, om det skulle lykkes at sikre en bred forståelse for den økonomiske situation, som præger alle de nordiske lande.

De nordiske lande – som hele den vestlige verden – befinder sig i en situation, hvor der er mere brug for udsyn og fantasi, end der har været på noget andet tidspunkt i de sidste 35 år. Det kan meget vel vise sig, at de gængse tankegange kun giver dårlige eller ufuldstændige løsninger, og at andre (måske ikke engang nye – men glemte) løsninger skal findes frem. I den forbindelse kunne der være grund til at *overveje vigtige træk ved strukturen i vore samfund*, hvis det rent faktisk ikke viser sig muligt at øge væksten indenfor en kortere årrække, specielt med hensyn til hvilke konsekvenser dette måtte få for fordelingen mellem arbejde og fritid samt mellem offentlig og privat sektor.

De nordiske landes rolle i verdensøkonomien i 80'erne

Indledning

I en økonomisk vanskelig situation som den nuværende har det nordiske samarbejde en særlig rolle at spille. Ikke fordi det på nogen måde er realistisk at forestille sig, at de nordiske lande kunne isolere sig fra den verdensøkonomiske situation gennem et nok så tæt samarbejde, men fordi det nordiske samarbejde er en vigtig platform for tilrettelæggelsen af de enkelte landes økonomiske politik, både nationalt og internationalt.

Nordisk samarbejde indadtil

Selv om der er betydelige forskelle mellem den økonomiske situation i de enkelte lande i disse år, er der dog også mange lighedspunkter. Der vil

derfor med fordel kunne gennemføres en *intensivering af informationsudvekslingen* i Norden omkring de enkelte landes analyser af de nationale økonomier samt vurderinger af alternative strategier.

Helt generelt ville det være af betydelig interesse at få gennemført en mere dybtgående *analyse af, i hvilket omfang økonomierne har ændret virkemåde* i disse år, og hvilke konsekvenser der i givet fald må drages med hensyn til udformningen af den økonomiske politik. Dette kan imidlertid meget vel tænkes at ville blive et længerevarende projekt.

Ønsket om også på kortere sigt at kunne drage nytte af et mere intensiveret nordisk samarbejde på dette område kunne tale for, at der blev fremhævet *områder, hvor der på kortere sigt kunne fremkomme resultater*. Der kan her være grund til at pege på *inflationsbekæmpelsen* i de nordiske lande som et område af central betydning. I den forbindelse vil det være særligt relevant at undersøge mulighederne for en effektivisering af *indkomstpoltikken* som økonomisk-politisk instrument, herunder mulighederne for at undgå en række af de kendte svagheder gennem at gøre indkomstpoltikken socialt mere acceptabel. Det vil ligeledes være af interesse at få analyseret den *offentlige sektors betydning* for inflationsprocessen i de nordiske lande og mulighederne for at styre udviklingen i en sektor, hvor den decentraliserede beslutningsproces ofte adskiller ressourceanvendelsen og betalingen for de pågældende ydelser.

Nordisk rolle udadtil

Det nordiske samarbejde har imidlertid også en international dimension. Det er fortsat vigtigt, at der foretages en *koordinering af nordiske synspunkter* i de forskellige internationale organer i så vidt omfang som muligt.

De nordiske lande har traditionelt spillet en fremtrædende rolle i internationale sammenhænge som eksponenter for det "skandinaviske" velfærdssamfund. I den nuværende økonomiske situation er det begrænset, hvor meget vi har at tilbyde andre lande med hensyn til løsning af deres økonomiske problemer. De nordiske lande vil i den nuværende situation være tjent med at føre en lav profil omkring økonomiske spørgsmål i internationale sammenhænge. Hvis Norden skal kunne være et *eksempel for andre lande*, kan det kun blive gennem at vise, at lande af en begrænset størrelse og med en udviklet social struktur er i stand til at overleve og styre gennem selv betydelige økonomiske og sociale problemer.

Herudover er det nødvendigt, at vurderingen af den økonomiske politik bygger på en *realistisk erkendelse af de faktiske forhold i verdensøkonomien*. Den økonomisk-politiske strategi for de nordiske lande i international regie – først og fremmest i OECD – må i de kommende år bygge på en erkendelse af, at råvarepriserne vil være stigende, og at der kun vil være *udsigt til behersket vækst* i den industrialiserede verden.

De *stigende råvarepriser* vil være betinget af kapacitetsproblemer og af det ændrede styrkeforhold mellem producenter og efterspørgere, og pris-

stigningerne er derfor i vidt omfang uundgåelige. Samtidig må det tages i betragtning, at det gennem stigende råvarepriser vil være muligt at sikre en omfordeling mellem den industrialiserede og den råvareproducerende del af verden. I sidste ende vil det kunne medføre en mere tilfredsstillende anvendelse af verdens samlede råvareressourcer.

Det er imidlertid vigtigt, at der skabes grundlag for, at stigningen i realprisen på råvarer kommer til at foregå *i en rolig og afbalanceret takt*, således at det ad denne vej undgås, at de vestlige økonomier udsættes for betydelige chokvirkninger, der yderligere vil vanskeliggøre tilpasningen. De nordiske lande vil derfor med fordel kunne fremme bestræbelser på at øge *investeringer i råvareproduktion* og spille en fremtrædende rolle i de forsøg, der gøres i disse år på at opnå en global forståelse omkring etableringen af internationale *råvarefonde* til stabilisering af prisstigningerne. På dette område er det vigtigt at få *inddraget de enkelte OPEC-lande i forhandlingerne* i det omfang, det viser sig muligt. Noget sådant vil øge mulighederne for at skabe en varig løsning som følge af oliens centrale betydning og de betydelige problemer, der ligger i tilbagekanaliseringen af disse landes overskudsindkomst både til de ikke-olieproducerende udviklingslande og til de industrialiserede lande. Det må dog erkendes, at det vil være forbundet med betydelige vanskeligheder at få en sådan dialog i gang.

I forhold til de øvrige vestlige økonomier er det vigtigt, at de nordiske lande *medvirker til at sikre, at der ikke generelt gennemføres en depressiv finans- og pengepolitik* i et forsøg på at begrænse inflation og underskud over for udlandet. En sådan økonomisk politik ville meget nemt kunne føre til en betydelig forværring af den økonomiske situation i den industrialiserede verden. På den anden side må det erkendes, at inflationsproblemet i disse år er af et så betydeligt omfang, at det ikke vil være realistisk, om de nordiske lande ensidigt advokerede for yderligere vækst i verdensøkonomien. Det er vigtigt, at der satses på midler, der kan sikre grundlaget for en varig vækst.

BILAGA 6

Budgeten för nordiskt kulturellt samarbete 1981 jämte motsvarande uppgifter i budgeten 1980 och bokslutet för 1979

Verksamhetsområde	1 000-tal danska kronor				
	Verksamhets- budget 1981		Verksamhets- budget 1980		Bokslut 1979 ³
	anslag	summa	anslag	summa	
<i>Utbildning</i>					
Nordens folkliga akademi	3 072		2 640		2 868
Nordiskt skolsamarbete	1 271		1 199		1 768
Nordiskt vuxenutbildningssamarbete	375		175		—
Nordisk Journalistkursus	752		677		697
Nordiska institutet för samhälls- planering	3 967		3 413		3 733
Nordiskt språk- och informations- centrum	902		—		—
Bidrag: Nordisk federation för medicinsk undervisning	430		410		371
Kursverksamhet	1 440		1 280		1 160
Summa		12 209		9 794	
<i>Forskning</i>					
Nordiskt kollegium för marinbiologi	617		508		553
Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)	8 550		8 260		8 942
Nordiska institutet för folkdiktning	807		676		761
Nordiska institutet för sjö rätt	1 167		1 143		1 083
Nordiska geoexkursioner till Island	125		320		266
Nordiskt kollegium för ekologi	512		451		438
Centralinstitutet för nordisk Asien-forskning (CINA)	2 659		2 513		2 471
Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi	686		590		670
Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning	725		639		638
Nordiska samarbetskommittén för internationell politik	851		748		727
Nordiska samarbetsorganet för veten- skaplig information (NORDINFO)	2 669		2 304		2 562
Nordiska forskarkurser	2 926		2 760		2 229
Nordiska forskarstipendier	900		800		472
Nordiska forskarsymposier	724		400		99
Nordiskt vulkanologiskt institut	2 310		2 082		1 932
Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning	354		386		399
Nordiskt samarbete inom mass- mediaforskning	388		366		146
Nordiska språksekretariatet	585		466		412
Bidrag: Nordiska sommaruniversitetet	1 103		800		1 259
Nordiska samfundet för Latinamerikaforskning	255		219		247
Summa		28 663		26 431	

Verksamhetsområde	1 000-tal danska kronor				
	Verksamhets- budget 1981		Verksamhets- budget 1980		Bokslut 1979 ³
	anslag	summa	anslag	summa	
<i>Allmänkulturell verksamhet</i>					
Nordens hus i Reykjavík	2 627		2 434		2 462
Nordiskt teatersamarbete					
– gästspelsutbyte	2 284		1 860		2 310
– vidareutbildning					
– bidrag till Nordiska amatör- teaterrådet	292		275		298
Nordiska rådets litteraturpris	240		230		196
Nordiska rådets musikpris	0		150		5
Nordiskt musiksamarbete	1 636		1 543		1 386
Nordiskt samiskt institut	3 147		2 996		2 892
Nordiskt folkrörelsesamarbete					
– ungdomssamarbete	1 810		1 700		1 711
– folkbildningssamarbete	1 166		1 100		–
– idrottssamarbete	300		–		–
Översättning av grannlandslitteratur	1 272		1 200		1 212
Nordiskt konstcentrum	1 987		1 763		1 022
Nordiska filmkurser	277		261		91
Nordens Hus på Färöarna	200		–		–
Bidrag: Nordiska konstförbundet	278		238		245
Nordiska författarkurser	0		150		–
Summa		17 516		15 900	
<i>Ministerrådets dispositionsmedel</i>		7 500 ¹		7 000 ²	7 042
<i>Nordiska kulturfonden</i>		8 500		8 000	8 786
<i>Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete</i>		7 412		7 300	9 652
Summa		81 800		74 425	76 213
Reservation för beräknade automa- tiska lönestegringar		3 200		3 200	
Summa		85 000		77 625	
<i>Investeringsutgifter</i>					
Nordens Hus på Färöarna		(anvisas särskilt)		3 000	
Summa				80 625	

¹ Av dispositionsmedlen 1981 har reserverats 2,5 milj. dkr som delanslag för genomförande av projektet Scandinavia Today.

² Utredningen om nordisk radio och TV via satellit finansierades under 1978 genom att 1,9 milj. dkr överfördes från ministerrådets allmänna budget. För 1979 reserverades 1,9 resp. 2,2 milj. dkr av dispositionsmedlen utgående från ett finansieringsbehov för den samlade utredningen på högst 6,0 milj. dkr.

³ Valutakurser 31.12.1979. Summa utgifter (inkl. automatiska lönestegringar, vilka i budgeten upptas separat).

BILAGA 7

Nordiska ministerrådets dispositionsmedel 1980 (kulturellt samarbete)

Beviljade anslag

	Anslag i dkr
1 Nordiska nyhetsbyråer till genomförande av reportageprojekt	50 000
2 Scandinavia Today	925 000
3 Nordiskt språk- och informationscentrum som etableringsbidrag samt för verksamhet 1980 och valutakursförluster	552 000
4 Nordisk lärarfortbildningskurs och åtgärder på läromedelsområdet	170 000
5 Utgivningen av en reviderad utgåva av Att studera i Norden	250 000
6 Universiteten på Nordkalotten för försök med samplanerade utbildningskurser	50 000
7 Kostnader för tolk vid vidareutbildningskurs för konservatorer	30 000
8 Nordiska högskolan för hushållsvetenskap för dietetikerkurs	515 000
9 Vuxenutbildningsprojektet	280 000
10 Utbildning av personal för dövblinda (rek. nr 2/1978)	70 000
11 Utredning angående ökat nordiskt forskningssamarbete med anledning av statsministrarnas uttalande	200 000
12 SPROGDOK för uppdatering av register	70 000
13 Nordiska kommittén för öststatsforskning, verksamhetsanslag	80 000
14 Nordiska sommaruniversitet, tilläggsanslag	225 000
15 NORDINFO för finansiering av viss verksamhet ang. driften av Scannet	60 000
16 Nordiskt vulkanologiskt institut, tilläggsanslag	150 000
17 Nordiskt teatersamarbete, tilläggsanslag	107 000
18 Utredning om nordiskt filmsamarbete (rek. nr 18/1977)	50 000
19 Stödordning för nordiskt idrottssamarbete (rek. nr 16/1975)	250 000
20 Evaluering av verksamheten vid Nordiskt samiskt institut	28 967
21 Kultursamarbete mellan samerna, utredning och försöksverksamhet (rek. nr 15/1976)	200 000
22 Nordens Hus i Reykjavik, tilläggsanslag	75 000
23 Nordkalottmuséet för utställningsproduktion och -distribution på Nordkalotten	325 000
24 Förberedelse av seminarieverksamhet om kulturindustrin i Norden (rek. nr 16/1977)	80 000
25 Projektverksamhet om barn och kultur (rek. nr 20/1979)	250 000
26 Skandinavisk förening i Rom, verksamhetsanslag	182 000
27 Utredning om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete (rek. nr 15/1973, 13/1975)	2 200 000
	7 424 967

BILAGA 8

Samnordiska utredningar på kulturområdet 1980

Arbetsgrupp/ sakkunnig	Uppdrag	Arbetet påbörjat	Rapport avgiven	Åtgärder
1. Utbildning				
<i>1.1 Förskola/grundskola</i>				
1.1.1 Kontaktgruppen för specialundervisning	Kontinuerligt följa utvecklingen inom specialundervisningens område samt ställa förslag om åtgärder. Planering av det årliga nordiska ämbetsmannamötet för specialundervisning	1976	Nordiska rapporter om specialundervisning 1980 (stencil)	Verksamheten är kontinuerlig
1.1.2 Referensgruppen för specialundervisningens läromedel	Planera och leda ett samarbete för att förbättra läromedelssituationen inom specialundervisningen	1977	En prototyp för ett TV-läromedel för döva elever har utarbetats	Ett samarbete rörande utvecklingen av Blissymboler har utarbetats. Ett handlingsprogram för utvecklingen på längre sikt har utarbetats
1.1.3 Samarbetsgruppen rörande sociala och emotionella effekter av specialundervisning (Bergenprojektet)	Genomföra behandling inom ramen för specialundervisningen samt bedriva forskning beträffande effekterna	1976	13 interna bulletiner (stencil). Rapport om kartläggningsfasen är under tryckning	Projektet pågår till 1981
1.1.4 Planeringsgruppen för lärarfortbildningskurs i grannspråk	Uppgöra program för en 10 dagars fortbildningskurs	1980	Kursen genomförs i januari 1981	Fortsatt kursverksamhet planeras
<i>1.2 De 16–19 årigas utbildning</i>				
1.2.1 Kontaktgruppen ungdomsutbildning/arbetsliv. Sakkunnig: Höskolektor Egil Frøyland	Utarbeta en rapport ang. ungdomsutbildningens förhållande till arbetslivet	1979	Rapporten har publicerats 1980	Projektet är avslutat
1.2.2 Kontaktgruppen för läromedelssamarbetet för de 16–19 åriga	Utarbeta ett förslag till läromedelssamarbete för små yrkesområden samt för in-vandrarundervisning	1978	En nordisk lärobok inom optikerområdet har utgivits 1980	Gruppen arbetar med en produktion av audiovisuellt material för undervisning i växtskyddslära. Materialet väntas föreligga våren 1981
<i>1.3 Högre utbildning och fortbildning</i>				
1.3.1 Arbetsgruppen för högre utbildning	Planera samarbetsåtgärder inom den högre utbildningen i Norden	1975		Verksamheten är kontinuerlig
1.3.2 Redaktionskommittén för "Att studera i Norden"	Att utarbeta den fjärde utgåvan av "Att studera i Norden"	1979	Publikationen väntas utkomma årsskiftet 1980/1981	Verksamheten är kontinuerlig

1.3.3	Informationschef Ernst Erik Ehnmark	Utarbeta ett förslag till samarbetsmöjligheter på nordiskt plan inom den högre utbildningen	1979	Utredningen förväntades vara färdig 1979 men har ännu inte färdigställts.	Förslagen skall behandlas i kulturavtalets organ 1981
1.3.4	Nordisk miljölärogrupp för universitet och högskolor	Utarbeta rapporten "Undervisning i miljölära vid universitet och högre läroanstalter i Norden"	1979	Rapport utges våren 1981	Verksamheten är kontinuerlig
1.4	<i>Vuxenutbildning</i>				
1.4.1	Evalueringsgruppen för projektprogrammet för vuxenutbildning	Planera och följa utvecklingen av det nordiska projektprogrammet för vuxenutbildning	1976	Kontinuerliga rapporter om utvecklingen till ministerrådet (i övrigt se 4.2-4.7)	Planläggning av den fortsatta projektverksamheten inom nordisk vuxenutbildning
1.4.2	Arbetsgruppen för utgivande av en katalog över nordiskt FoU-arbete inom vuxenutbildningen	Evaluering av NU B 1977: 41 samt ajourföring ca vart tredje år	1976	Nye veier i voksenopplæringen - en kartlegging av forsknings- og utviklingsarbeid i Norden (NU B 1977: 41)	En evaluering av katalogen samt ev. en ajourföring 1981
1.4.3	Forskare Axel Targama, Göteborgs universitet	Vidareföring av arbetet rörande rapporten "Vuxenutbildning i arbetslivet" (NU A 1979: 9)	1980	Rapport utges sommaren 1981	Överväganden om fortsatta åtgärder i evalueringsgruppen
1.4.4	Arbetsgruppen för ajourföring av rapporten "Voksenopplæring i de nordiske land"	Ajourföra översikten "Voksenopplæring i de nordiske land" (NU 1979: 10)	1980	Översikten utges våren 1981	Kontinuerlig ajourföring
1.4.5	Arbetsgruppen för fortbildning av vuxenutbildare	Planera en fortbildningskurs för vuxenutbildare	1979	Program färdigställt våren 1980	Kurs vid Nordens folkliga akademi hösten 1980
1.4.6	Lektor Kim Mørch Jacobsen och rektor Mauritz Sköld	Utarbeta en rapport med analys över åtgärder beträffande rekrytering till och information om vuxenutbildning i Norden	1979	Rapporten väntas utkomma våren 1981	Överväganden om fortsatt uppföljning i evalueringsgruppen
1.4.7	Kultursekretariatet i samarbete med förlaget Liber, Sverige	Utge en nordisk årsbok för vuxenutbildning	1977	Vuxenutbildning i Norden 1980-1981 (Liver förlag)	Utge boken vartannat år
1.5	<i>Återkommande utbildning</i>				
1.5.1	Arbetsgruppen för återkommande utbildning	Informera om återkommande utbildning	1975	Rapport om utbildningsåtgärder mot arbetslöshet har utkommit våren 1980	Fortsatt informationsutbyte
1.6	<i>Övrigt</i>				
1.6.1	Arbetsgruppen för nordisk arbetsmarknad för lärare	Utarbeta en plan för behandlingen av Nordiska rådets rek. angående gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare	1979	Planen framläggs våren 1981	Ärendet har behandlats i kulturavtalets organ hösten 1980 och planeringsarbetet fortgår
1.6.2	Redaktionskommittén för utgivande av häften i Nordens historia	Utarbeta och utge temahäften om olika perioder i Nordens historia	1975	De tre första häftena utkom på Gyldendals förlag 1979	Redaktionskommittén fortsätter sin planering

1.6.3	Expertgruppen för FoU-samverkan	Överläggningar mellan administratörer av nationellt forsknings- och utvecklingsarbete på utbildningsområdet	1975	Dokumentation av pedagogiskt FoU-arbete i Norden (stenil). I samarbete med Ledningsgruppen för nordiskt skolsamarbete avgavs 1979 rapporten "Möjligheter till nordisk samordning av forsknings- och utvecklingsarbete som finansieras av utbildningsmyndigheter"	Rapporten med förslag har behandlats i kulturavtalets organ våren 1980. Verksamheten fortsätter kontinuerligt
1.6.4	Kontaktgruppen för miljölära (årskurs 10-12)	Avge rapport angående miljölära på det gymnasiala stadiet. Bistå vid utvecklingen av nordiskt material i miljölära, leda nordiska instruktörkurser i miljölära	1978	Arrangerat två instruktörkurser med rapporter 1979 samt produktion av temaheften som läromedel. En evalueringskonferens över arbetet avhålls våren 1981	Projektet övergår till nationellt plan
1.6.5	Arbetsgruppen för en nordisk-engelsk skolterminologi	Slutredigera en nordisk-engelsk terminologi över i huvudsak grundskolan och det gymnasiala stadiet	1979	Tryckning planerad våren 1981	Distribution till nationella myndigheter på regionalt och centralt plan
1.6.6	Ledningsgruppen för nordisk utbildning av personal för dövblinda. Kursledare dövlärare Jes Kryger, Danmark	Planera och leda försöksverksamhet med samnordisk utbildning av personal för dövblinda barn och dövblinda vuxna	1980	Två kurser har planerats under 1981. En 6-veckors kurs för personal för dövblinda barn, en 15-veckors kurs för personal för dövblinda vuxna	Försöksverksamheten sträcker sig över en 3-årsperiod (1981-1983)
1.6.7	Hans Näslund, Lund	Utredning rörande Nordplans status jämte examensrätt	1979	Rapport avgiven 1980	Ministerrådet fattade i januari 1980 beslut om att NORDPLAN från 1.1.1981 upprättas som nordisk institution med rätt att utfärda doktorsexamen
1.6.8	Nordisk arbetsgrupp rörande utväxling av AV-material	Kartläggning och analys av situationen idag jämte förslag till åtgärder	1978	Rapport förväntas våren 1981	Rapporten behandlas i kulturavtalets organ hösten 1981
2.	Forskning				
2.1	Arbetsgruppen for øget forskningssamarbejde (EK/FORSK)	Udredning i anledning af statsministrenes opfordring 9.11.79 om at øge det nordiske forsknings-samarbejde	1979	Delrapport afgivet dec 1979 (bilag til C1). Slutrapport forventes jan 1981	Arbejdet ikke afsluttet
2.1.1	Byrådirektør Olle Thylander, Forskningsrådsnämnden	Undersøge mulighederne for et øget nordisk samarbejde om videnskabelig udrustning. (Del af udredning under 2.1)	1979	Rapport afleveret april 1980	Indgår i EK/FORSK's slutrapportering

2.1.2	Arbetsgrupp for områdestudier	Udredning om organisation af områdestudier og muligheder for et øget nordisk samarbejde	1979	Rapport afleveret aug 1980	Indgår i EK/FORSK's slutrapportering
2.2	Planeringsgruppen för tillämpad nordisk språkvetenskap	Planera och genomföra ett program om 5 symposier med tonvikt på modersmåls-pedagogik, internordisk språkförståelse m. m. och främja konkreta forskningsuppgifter på detta område	1977	Slutrapport afgives jan 1981	Nyt symposieprogram om de nordiske skriftsprogs udvikling under 1800-tallet foreslås
2.3	Rektor Maj-Britt Imnander, Kungälv, universitetslektor Ivo Holmqvist, Odense	Utredning av möjligheterna till ökat samarbete mellan de nordiska utlandslektorerna och förutsättningarna för vidgat samarbete mellan administrationerna av verksamheten	1977	Rapport afgivet 1979: Norden i Världen (NU A 1979: 11)	Förslaget behandlat i kulturavtalets organ 1980 og bordlagt i afventning på nyt forslag
2.4	Rådgivande komité for forskning (RKF)	Udredning af muligheder for klarere rolfordeling mellem kulturafvalens organer og forskningsråd o l	1976	Slutindstilling jan 1980 og sept 1980	Indgår i EK/FORSK's slutrapportering
2.5	Udredningsgruppe om SCANNET	Udredning om NORDINFO's fortsatte engagement i datanettet SCANNET samt generel analyse af databaseret informationsforsyning i Norden	1980	Rapport forventes afgivet jan 1981	Forslaget behandles i kulturavtalens organer våren 1981
3.	Det allmänkulturella området				
3.1	Nordisk samisk udredningskomité	Kortlægning af ministerrådets engagement i udviklingen af det samiske kulturliv	1980	Rapport påregnes at ville fremkomme i begyndelsen af 1981	Rapporten vil blive behandlet i kulturavtalens organer 1981
3.2	Arbetsgrupp for nordisk biblioteks-samarbejde	Utredning om øget nordisk biblioteks-samarbejde på folkebiblioteksområdet	1980	Rapport afgiven dec 1980	Rapporten vil blive behandlet i kulturavtalens organer 1981
3.3	Harry Schein, Stockholm	Underlag för symposieverksamhet rörande masskulturindustrin	1980	Studien väntas föreligga våren 1981	Symposieverksamhet hösten 1981
3.4	Anne-Marie Fetveit, Oslo	Studie rörande tillgänglig kulturstatistik på nordiskt plan	1980	En förstudie väntas föreligga i början av 1981	Symposieverksamhet hösten 1981
3.5	Ad-hoc-grupp för nordisk filmdistribution	Förslag till åtgärder för att främja spridning av nordisk film i Norden	1980	Rapporten "Att främja nordisk film i Norden" avgiven i okt 1980	Överväganden om försöksverksamhet i kulturavtalets organ

3.6	Kultursekretariatet, København	Udarbejdelse af planer for projektvirksomhed for børn i Norden	1980		Projektvirksomheden påregnes påbegyndt i 1981
3.7	Tytti Oittinen, Helsingfors	Kortlægning og analyse af børneteatersituationen i de nordiske lande	1980	Rapporten påregnes at fremkomme vintren 1981	Projektet afsluttes hermed
3.8	Lise Skjøth, Århus	Kortlægning af børn og billedkunst i de nordiske lande	1980	Rapporten påregnes at fremkomme vintren 1981	Projektet afsluttes hermed
3.9	Søren Vintherberg, København	Udarbejdelse af UNESCO-rapport om kunstneriske aktiviteter for børn i de nordiske lande	1980	Rapporten "Børn og kunstneriske aktiviteter i de nordiske lande" afgiven dec 1980	Projektet afsluttes hermed
3.10	Carl-Erik Virdebrandt/Agne Henry Olsson, Stockholm	Utredning rörande effekterna av Florensavtalet för Nordens del inom ramen för ett UNESCO-projekt	1980	Rapport förväntas föreligga årsskiftet 1980-1981	Utredningen görs för UNESCO men överlämnas även till kulturavtalets organ
3.11	Ragnar Meinander, Helsingfors	Utredning om det åländska kulturlivet och dess relationer till det övriga Finland och andra nordiska länder	1980	Rapporten förväntas föreligga våren 1981	Utredningen behandlas i kulturavtalets organ hösten 1981
3.12	Ledningsgruppen för projektet Nordens hus på Färöarna	Planera och leda byggnadsarbetet samt förbereda verksamheten	1976	Arbetet förväntas vara slutfört årsskiftet 1982-1983	

BILAGA 9

Øget nordiskt forskningssamarbejde Rapport II

Av redaktionella skäl återges ej rapporten här. Den motsvaras av avsnitten 1-16 i *NU 1981:1*.

*BILAGA 10***Berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om nordiskt kulturellt samarbete****Innehållsförteckning**

100/k	Nordens folkliga akademi	1305
101/k	Nordiskt samarbete inom skolområdet	1317
102/k	Nordiska journalistkursen	1343
103/k	Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)	1348
104/k	Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN) ..	1355
105/k	Nordisk kursverksamhet på utbildningsområdet	1362
	a) Kurser i etnologi	1363
	b) Kurser i språk och litteratur	1369
	c) Universitetskurser i historia	1373
	d) Vidareutbildningskurser för konservatorer	1376
	e) Seminarier för arkeologistuderande	1380
106/k	Nordiska språk- och informationscentret	1382
150/k	Nordiskt kollegium för marinbiologi	1390
151/k	Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA) ...	1397
152/k	Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)	1416
153/k	Nordiska institutet för sjö rätt	1425
154/k	Nordiska geoexkursioner till Island	1441
155/k	Nordiskt kollegium för ekologi	1447
156/k	Centralinstitutet för nordisk asienforskning (CINA)	1452
157/k	Nordiskt kollegium för oceanografi	1462
158/k	Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning	1466
159/k	Nordiska samarbetskommittén för internationell politik inklusive konflikt- och fredsforskning	1475
160/k	Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO)	1483
161/k	Nordiska forskarkurser	1493
162/k	Nordiskt vulkanologiskt institut	1502
163/k	Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning	1510
164/k	Nordiskt samarbete inom massmediaforskning (NORDICOM)	1514
165/k	Nordiska språksekretariatet och de nordiska språknämndernas samarbete	1517
200/k	Nordens Hus i Reykjavík	1526
201/k	Nordiska teaterkommittén	1535
202/k	NOMUS (Nämnderna för nordiskt musiksamarbete)	1549

203/k	Nordiskt samiskt institut	1553
204/k	Utskottet för nordiskt ungdomssamarbete	1576
205/k	Grannlandslitteraturkommittén	1586
206/k	Nordiskt konstcentrum	1599
207/k	Nordiska filmkurser	1605

C 100/k
1981

Nordens folkliga akademi

Verksamhetsberättelse 1980

A. Namn och adress

Nordens folkliga akademi
Box 1001
442 25 Kungälv

B. Startår

1968

C. Syfte

Nordens folkliga akademi skall vara ett centrum för studium av frågor som är väsentliga för utveckling och förnyelse inom folkbildning och vuxenutbildning i Norden. Akademiens verksamhet skall främst rikta sig till lärare och ledare inom folkhögskolan och det fria och frivilliga folkbildnings- och vuxenutbildningsarbetet.

Akademin skall i sin verksamhet sträva efter att väcka och utveckla förståelse både för det mångfaldiga och det gemensamma i Nordens kultur- och samhällsliv samt för Nordens samverkan med den övriga världen (NFAs stadgar, § 2).

Akademiens bibliotek och arkiv skall även fungera som ett nordiskt informationscenter inom akademiens verksamhetsområde. (NFAs stadgar, § 4).

D. Organisation

1. Administration

Akademin leds av en styrelse som utses av Nordiska ministerrådet för en tid av fyra år. Det dagliga ansvaret för akademiens verksamhet åvilar rektor. Akademiens verksamhet finansieras över den nordiska kulturbudgeten. Ministerrådet fastställer budget för institutionen och ger i samband härmed direktiven för medelsförbrukningen.

Verksamheten bedrivs i lokaler som akademien disponerar i Nordiska folkhögskolans skolanläggning i Kungälv.

2. *Styrelsens sammansättning 31.12. 1980*

Undervisningsinspektör Vilhelm Nielsen, Danmark, ordförande
Studiekonsulent Edith Loiborg, Danmark
Skolrådet Magnus Kull, Finland, vice ordförande
Verksamhetsledare Timo Toivianinen, Finland
Ungdomskonsulent Reynir G. Karlsson, Island
Docent Eva Nordland, Norge
Verksamhetsledare Oddvin Lundanes, Norge
Undervisningsrådet Berndt Johansson, Sverige
Rektor Margret Kihlén, Sverige
Assistent Miriam Holm, NFA

Arbetsutskott:

Vilhelm Nielsen
Magnus Kull
Oddvin Lundanes
Berndt Johansson

3. *Personal*

Rektor Maj-Britt Imnander (S)
Lektor Kim Mørch Jacobsen (D) (Under en del av året halvtidstjänstledig för arbete med nordiskt vuxenutbildningsprojekt; vikarie utbildningsledare Kjell Gustafsson, Kungälv).
Lektor Sten-Erik Fagerlund (F), t. o. m. juli. (Tjänsten vakant under sista delen av året. Ny finländsk lektor tillträder 1 jan. 1981).
Lektor Olav Klonteig (N)
Tolk Pirkko Liisa Andersson (F), fr. o. m. juni
Bibliotekarie Carita Forsman (F), tjänstledig fr. o. m. nov.
Bibliotekarie Thórdís Thorvaldsdóttir (I), vikarie fr. o. m. nov.
Biblioteksassistent Inger Blixth (S)
Assistent Miriam Holm (S)
Assistent Ole Backström (F), tjänstledig fr. o. m. 15 aug.
Assistent Gunnevi Persson (F), vikarie fr. o. m. 15 sept.
AV-tekniker Lennart Holm (S)
Sekreterare Ingela Nerbladh (S), timanställd

4. *Revisorer*

Räkenskaperna slutgranskas av Kammarkollegiet i Sverige.
Siffergranskningen utförs av Kårebys revisionsbyrå, Göteborg.

E. Verksamhet

Kurs- och konferensverksamheten

Under 1980 har akademien genomfört 18 kurser och konferenser i egen regi, och 12 har arrangerats i samarbete med olika organisationer, institutioner och myndigheter (se bilaga 1).

Deltagarantalet i akademins egna kurser har varierat från 16 till 44, och i genomsnitt per kurs har deltagarantalet varit 31. Alla planerade kurser har genomförts. Det sammanlagda antalet deltagare i dessa kurser har varit 555, vilket är en ökning med 96 personer jämfört med 1979. 6 av akademins egna kurser har genomförts utanför Kungälv. Denna ökade andel utlokaliserade kurser är bl. a. ett försök att nå ut till nya grupper som inte tidigare deltagit i akademins kurser, t. ex. på grund av långa avstånd och dyra reskostnader.

Av de 555 kursdeltagarna kom 26 procent från Danmark, 22 procent från Finland, 2 procent från Island, 28 procent från Norge och 21 procent från Sverige. Dessutom har både Grönland och Färöarna varit representerade bland kursdeltagarna under året.

I samarbetskurserna, som alla har genomförts i Kungälv, har deltagarantalet sammanlagt varit 323 jämfört med 451 1979. Skillnaden beror bl. a. på att akademien 1979 medverkade i ett par stora internationella konferenser, som hölls i Kungälv. Sett i ett något längre perspektiv består dock tendensen med ett ökat antal deltagare också i samarbetskurser.

Sammanlagt har närmare 2700 kursdygn utnyttjats i internatet i skolanläggningen i Kungälv, och ca 750 dygn i folkhögskolor på andra håll i Norden.

Kursledare har varit akademins egna lektorer och rektor, samt bibliotekarien. Vanligtvis har huvudansvaret för planering och genomförande av en kurs legat på någon av dessa, i vissa fall har ansvaret delats av två akademimedarbetare. På grund av personalsituationen under hösten 1980, då den finländska lektorstjänsten varit vakant och den danske lektorn varit tjänstledig från sitt ordinarie akademiarbete under en period, har kursledare vid några tillfällen engagerats utifrån. Planeringen av kurserna har skett i kontakt och samverkan med olika organisationer, institutioner och arbetsgrupper, och föreläsare och andra medverkande från hela Norden har engagerats.

När det gäller de 12 samarbetskurserna har graden av engagemang från akademins sida varierat, men vanligen har samarbetet inneburit att akademien bidragit med sina fasta resurser – kurslokaler, kurssekretariat, bibliotek osv. – samt lektorsmedverkan i kursuppläggning och kursledning. Också tryckning av rapport har ombesörjts av akademien i samband med en av samarbetskurserna.

Vissa *teman* som tidigare varit aktuella i akademins kursverksamhet har under året vidareförts och utvecklats. Erfarenheterna från veckokursen "Alternativ vuxenpedagogik" som genomfördes vid akademien hösten 1979, har varit utgångspunkt för tre "decentraliserade" veckoslutskurser under 1980 med samma titel. De perspektiv som präglade akademins kurser med anknytning till internationella ämnen 1979 återkom i ett par av årets samarbetskurser, bl. a. kursen "Tänka globalt – handla lokalt", som genomfördes i samarbete med FN-förbunden i Norden. En viktig del av kursverksamheten har fortsatt varit att förmedla erfarenheter från näriljöprojekt på olika håll i de nordiska länderna. Akademins engagemang i invandrarfrågorna fick under 1980 sitt uttryck i konferensen "Invandrar kvinnorna och folkbildningen". De mer övergripande målsättningsfrågorna på folkbildnings- och vuxenutbildningsområdet, som är ständigt återkommande teman i akademins kursverksamhet, präglade bl. a. kurserna "Vuxenundervisning – för vem, till vad?" och "Folkbildningens ställning på 80-talet". Men också "nya" teman har tagits upp, t. ex i kurserna "Media och folkbildningen", "Idrott, hälsa, friluftsliv" och "Kultur i glesbygd".

De kurser som presenteras i akademins folder har varit öppna för alla intresserade, men *kursdeltagarnas* bakgrund har ändå varierat mycket från kurs till kurs. Det är naturligt eftersom olika kurser har planerats med tanke på bestämda målgrupper inom akademins verksamhetsfält. 40 procent av deltagarna i akademins egen kursverksamhet under 1980 kom från studieförbund, 35 procent hade sin bakgrund i folkhögskolan och 9 procent var bibliotekarier eller hade anknytning till massmedia.

Vissa kurser har haft en mer eller mindre dominerande övervikt för någon av dessa grupper, medan deltagarna i andra kurser varit mer blandade när det gäller bakgrund. Allmänt kan sägas att det inom akademins ram ges många tillfällen till kontakt och erfarenhetsutbyte mellan olika kategorier folkbildare och vuxenutbildare som inte så ofta möts i kurser och konferenser på annat håll.

Också *arbetsformerna* har varierat mycket från kurs till kurs. Några kurser har haft en traditionell uppläggningsform med föreläsningar, grupparbeten och plenumsdiskussioner. Andra har varit mer deltagarstyrda och problemorienterade. Grupparbeten i form av studiebesök, intervjuer och andra kontakter med studiecirklar, folkhögskolor, kommunal vuxenundervisning osv. i Kungälv/Göteborgs-området har varit ofta förekommande inslag i kursarbetet. I samband med akademiskursen på annat håll än i Kungälv har liknande studier i de olika lokala miljöerna utgjort viktiga delar av kursprogrammet.

Erfarenheterna från den *utlokaliserade kursverksamheten* har genomgående varit mycket positiva. De tre "Alternativ vuxenpedagogik"-kurserna utvecklades mycket olika på de tre platserna, vilket bl. a. visar hur anknytningen till olika miljöer påverkar kursernas förlopp. Deltagarsammansätt-

ningen uppvisade också variationer, men i all tre fallen kunde man konstatera att akademien nådde många som inte tidigare deltagit i en NFA-kurs, såväl lokalt verksamma folkbildare och opinionsbildare som centralt engagerade personer, som sällan ger sig tid att komma till Kungälv för en hel veckas kurs. Det var också deltagare från grannländerna i alla tre kurserna, även om största delen utgjordes av deltagare från respektive värdland. Kursen i Sörmarka, som var den första av de tre veckoslutskurserna, har under året följts upp i ett par regionala kurser i Norge, där akademins norske lektor medverkat som föreläsare. Detsamma gäller Krogerup-kursen, som dels har inspirerat till att man startat ett projekt, dels fått en fortsättning i ett par kurser i Danmark.

Kursen i Skibotn gav också många nya erfarenheter och kontakter. Bl. a. ägnade nordnorska nyhetsmedia stor uppmärksamhet åt den, och bidrog därmed till att sprida kännedom om akademien och dess verksamhet i denna del av Norge.

Den projektorienterade kursen i Viittakivi var nyttig inte minst för den skola som var lokal medarrangör, eftersom en grupp bland kursdeltagarna kunde ge nya impulser till diskussionen om de aktuella arbetsuppgifterna på Viittakiven Kansanopisto, speciellt med tanke på skolans samarbete med lokalsamhället Hauho. En sådan effekt kan självklart inte uppnås i en kurs förlagd till Kungälv.

Kursen i Sønderjylland var liksom den i Viittakivi projektorienterad och innebar många olika slag av kontakter med lokala organisationer och institutioner med anknytning till ungdoms- och vuxenundervisning.

Tolkning och översättning

Tolkning till och från finska har under året erbjudits vid alla de kurser som genomförts i akademins egen regi. Akademins tolkar medverkade dessutom i två av samarbetskurserna. Tolkning har skett såväl i samband med föreläsningar som vid diskussioner, grupparbeten och studiebesök. Under första delen av året fortsatte den tidigare ordningen med två frilanstolkare, men från 1 juni 1980 har en tolk varit fast anställd vid akademien. Hon har vid kurserna assisterats av en tolk utifrån, med vilken akademien haft ett fast avtal. Genom att en tolk på detta sätt integrerats i akademins dagliga verksamhet har också möjligheterna till översättning förbättrats. På sikt är det nödvändigt att också förbättra den tekniska utrustningen för tolkning, och under året har en del arbete lagts ned på att undersöka olika alternativ för detta.

De båda tolkarna deltog som representanter för akademien vid tolkseminariet i Tammerfors i september 1980.

Resestipendier

Under året har 60 000 skr ur akademins budget fördelats som resestipendier till kursdeltagare. Vid fördelningen har liksom tidigare prioritet getts

åt dem som haft de längsta och dyraste resorna. Kursdeltagare, vars organisation eller arbetsgivare inte betalat kostnader för deltagande i en akademkurs har kunnat få ca hälften av biljettkostnaderna täckta genom resestipendium från akademien.

Ett relativt stort antal resestipendier har under året utbetalats till isländska kursdeltagare. Resestipendier från akademien har visat sig vara en förutsättning för att man över huvud taget i någon större grad skall kunna rekrytera kursdeltagare från Island. De summor man hittills i akademins budget kunnat disponera för resestipendier räcker dock inte till att i någon större utsträckning påverka rekryteringen till akademins kurser. Möjligheterna att få nationella stipendier för deltagande i kurser i Kungälv varierar mycket från land till land. Akademins styrelse har under året i en skrivelse till Nordiska ministerrådet på nytt aktualiserat frågan om resestipendier och anhållit om att den tas upp till principiell diskussion på nordiskt plan.

Rapporter

Under 1980 har utkommit följande rapporter med material och summeringar från olika akademiskurser:

Folkeopplysninga og lokalsamfunnet (NFA Rapport 1980: 1)

Biblioteket i folkbildningen (NFA Rapport 1980: 2)

Folkeopplysningens stilling i 80-åra (NFA Rapport 1980: 3)

Rapporterna har tryckts i en genomsnittlig upplaga på ca 150 ex.

Material från kursen "U-landsinformation inför 1980-talet" som i januari 1980 genomfördes i samarbete med SIDA och Folkbildningsförbundet har presenterats i en rapport med samma namn. Referaten i denna rapport sammanställdes av SIDA och redigering och tryckning utfördes av akademien. Akademien ombesörjde också tryckningen och medverkade i distributionen av en rapport från seminariet "Nordisk Råd og de små nationer" som hölls på Snoghøj Folkehøjskole i början av 1980.

Vuxenpedagogisk forskning och utvecklingsarbete

Under 1980 har akademien ytterligare utvecklat sin verksamhet inom området vuxenpedagogisk forskning och utvecklingsarbete, som nu kan sägas ha fått en naturlig plats inom akademins verksamhetsområde.

Det nordiska projektet om vuxenutbildningens effekter (behandlar bl. a. rekrytering, uppsökande verksamhet, studieavbrott, utveckling av form och innehåll) har vidareförts. Arbetet har i huvudsak gällt effekterna av de reformer de nordiska länderna var för sig har genomfört på vuxenutbildningens område. I syfte att få nationella värderingar av dessa har närmare samarbete inletts med en rad olika institutioner, myndigheter och organisationer.

Som ett led i projektet har ett par översikter utarbetats och översatts till engelska: "Adult Education in the Nordic Countries" och "Allocation Policy and Nordic Adult Education". Tanken har varit att pröva och

vidareutveckla några av de centrala problemställningar som ligger till grund för projektet, som är ett led i det nordiska handlingsprogrammet för vuxenutbildning. Genom detta finansieras tjänstledighet för akademins danske lektor, som således frigjorts för att arbeta med projektet, tills vidare för 5 månader på heltid. Vissa av hans arbetsuppgifter vid akademien har under året fullgjorts av olika medarbetare utifrån beroende på uppgifternas art.

Under året har också planerats att ajourföra och vidareutveckla den tidigare genomförda kartläggningen av vuxenpedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete (*NU 1977:41*). I samarbete med det nordiska handlingsprogrammet för vuxenutbildning har en nordisk arbetsgrupp etablerats som utarbetar riktlinjer för en ny datainsamling under 1981.

På grundval av det kontaktnät akademien har byggt upp på området forsknings- och utvecklingsarbete har man också gått mer aktivt in för att informellt stödja etableringen av konkreta nordiska projekt inom området.

Akademien har förmedlat kontakter vid starten av projekt som har gällt t. ex. samarbete folkhögskola-folkbildning, folkbildningens roll i utveckling av närmiljöer, vardagsinlärning på arbetsplatser och utveckling av handledarkurser.

Akademien har bl. a. gett råd om uppläggningsen av olika projekt, förmedlat kontakter mellan besläktade projekt och informerat om finansieringsmöjligheter genom nordiska stödordningar.

Akademien fungerar också som kontakt mellan det nordiska vuxenpedagogiska forsknings- och utvecklingsarbetet och en rad nationella projekt. Förmedlingen av litteratur och annan information är central i detta sammanhang och kan också innebära att medarbetare vid aktuella projekt gör längre eller kortare besök i Kungälv för att ta del av erfarenheterna vid akademien, utnyttja dess bibliotek osv.

Allmänt gäller att akademins engagemang i nordiskt forsknings- och utvecklingsarbete knappast kan utvecklas ytterligare utan att resurserna utökas både vad gäller lokaler och personal. Självklart är det också en fråga om prioriteringar – en hel del av akademins nuvarande resurser binds av andra långsiktiga serviceåtaganden.

Samarbetet med studieorganisationerna

Akademien har under 1980 liksom tidigare aktivt deltagit i det samarbete som på nordiskt plan är etablerat mellan studieorganisationernas nationella samarbetsorgan -- Dansk folkeoplysnings Samråd, Samverkande bildningsorganisationerna i Finland, Samvinnunefnd um fullordinsfrædslu i Island, Samnemnda for Studiearbeid i Norge och Folkbildningsförbundet i Sverige.

Representanter för akademien har deltagit i möten och konferenser såväl inom de nationella samarbetsorganens ram som på nordiskt plan. Vid ett par av de gemensamma nordiska sekreteraröverläggningarna har akademins rektor fungerat som mötessekreterare.

Samarbetsorganen har under året beretts tillfälle att yttra sig över akademins programplaner. I samband med vissa kurser har ett närmare samråd och samarbete varit naturligt. Rapport från kursen "Folkbildningens ställning på 80-talet" (NFA Rapport 1980:3) sammanställdes av Sturla Bjerkaker, Samnemnda for Studiearbeid.

I januari 1980 arrangerade Folkbildningsförbundet i samarbete med SIDA och akademien ett seminarium i Kungälv om "U-landsinformationen inför 1980-talet". I seminariet deltog representanter för studieorganisationer i övriga nordiska länder. Rapport från seminariet redigerades och trycktes av akademien.

Nordiska folkhögskolerådet

Nordiska folkhögskolerådets sekretariat är förlagt till Nordens folkliga akademi och en av akademins lektorer, Sten-Erik Fagerlund, har fungerat som rådets sekreterare. Sten-Erik Fagerlunds anställning upphörde den 1.8 1980, men han har kvarstått som rådets sekreterare fram till den 31.12 1980.

Nordiska folkhögskolerådets årliga konferens med ett 40-tal deltagare, folkhögskollärare och folkhögskoladministratörer från alla de nordiska länderna arrangerades den 5-7.6 och i anslutning till den ordnades en mindre konferens om lärarutbildning och -fortbildning inom folkhögskolan 2-4.6.

Under tiden 6-27.6 arrangerades i samarbete med professor Erica Simon ett seminarium i Vanosc i Frankrike med ett 20-tal deltagare från de nordiska länderna.

Rådet har aktivt medverkat i Nordens folkliga akademis kurs "Att arbeta på folkhögskola" den 9-5.11, den andra av de nordiska "grundkurser" som rådet ursprungligen tog initiativ till. Nordiska folkhögskolerådet har också till uppgift att utarbeta informationsmaterial och utge skrifter av intresse för de nordiska folkhögskolorna. Nu förbereds en antologi med Grundtvigtexter, en artikelsamling om folkhögskolan inför framtiden och en ny utgåva av broschyren "Nordens folkhögskolor".

Under året har folkhögskolorna i Island, på Åland och Färöarna antagits som adjungerande medlemmar i Nordiska folkhögskolerådet.

Övrig informations- och kontaktverksamhet

Akademins roll som ett kontakt- och informationscentrum för folkbildning och vuxenutbildning i Norden också utanför själva kursverksamhetens ram har under 1980 tagit sig uttryck i ett ökande antal förfrågningar om material, råd om kursplanering, tips på föreläsare osv. Hänvändelserna kommer från såväl organisationer, institutioner och myndigheter som från enskilda lärare/handledare. Det har visat sig svårt att inom akademins nuvarande ramar tillgodose alla de behov som på detta sätt signaleras till akademien. Efterfrågan på rapporter och annan skriftlig information från akademins kursverksamhet är också stor, liksom behovet av allmänna översikter och information om vuxenutbildningen i olika nordiska länder.

Genom de dagliga kontakterna med folkbildning och vuxenutbildning i alla nordiska länder har akademins medarbetare kunnat göra en viktig insats för att förmedla kontakter mellan och sammanföra beslätade organisationer i olika nordiska länder som haft gemensamma intressen. I ett flertal fall har dessa kontakter resulterat i olika nordiska projekt.

Akademins lektorer har under året medverkat med artiklar i olika tidskrifter och som föreläsare vid konferenser och kurser på olika håll i Norden. Genom medverkan i informella arbetsgrupper eller genom ledamotskap i nämnder och kommittéer på nordiskt eller nationellt plan har akademins medarbetare också kunnat medverka till att akademins verksamhet sätts in i ett bredare vuxenutbildnings- och folkbildningssammanhang och att nordiska synpunkter och erfarenheter kunnat komma in i nationella överväganden.

Under året har många olika grupper men också enskilda lärare eller forskare gjort längre eller kortare studiebesök på akademien, och fått en orientering om dess verksamhet. Gästerna har också utnyttjat akademins bibliotek och fått muntlig och skriftlig information om olika sidor av nordisk folkbildning. Akademien har även medverkat i planeringen av en rad studieresor både i Sverige och andra nordiska länder för grupper från folkhögskolor, studieorganisationer eller för enskilda forskare.

''Möte med Frankrike'' 1980

Liksom tidigare år har en representant för akademins lektorskollegium medverkat i planering och genomförande av årets kurs ''Möte med Frankrike'' i Vanosc i samarbete med Erica Simon och Nordiska folkhögskolan. Information om kursen, distribution av program, praktiska arrangemang omkring resan m. m. har ombesörjts av akademins kontorspersonal. Den 2-3 november arrangerades en träff i Kungälv för deltagarna i årets kurs i Vanosc.

Vid ett möte i Kungälv i augusti 1980 bildades en nordisk förening med syfte att stödja Erica Simons verksamhet i Vanosc. Det är avsikten att föreningen på sikt skall kunna överta en del av de arbetsuppgifter i samband med kursen ''Möte med Frankrike'' som akademien hittills skött.

Biblioteket

Biblioteket, som betjänar både akademien och Nordiska folkhögskolan, har under året köpt in 653 böcker och mottagit 56 som gåva. Man prenumererade på 182 tidskrifter och mottog 135 som gåva. Dagstidningarna uppgick till 38 varav 3 var gåvor. I samband med akademins kurser och folkhögskolans temaarbeten har biblioteket arrangerat 13 bokutställningar och sammanställt 10 litteraturlistor. Från andra bibliotek i Norden har lånats 156 böcker och 17 fotostatkopior.

Under året har en omklassificering av den pedagogiska avdelningen i biblioteket gjorts, och många nya underavdelningar upprättats med sikte på att bättre än förr tillgodose institutionens speciella behov. Arbetet med 42-10-329. *Nordiska rådet*

omklassificeringen utfördes av bibliotekarie Mikko Kiviaho från Finland i samarbete med akademins bibliotekarie och lektorer.

Biblioteket har länge varit i behov av ökade utrymmen och en utvidgning av dess lokaler är oundviklig inom den närmaste tiden. En tillfällig lösning som i någon mån underlättat localsituationen för biblioteket är att tidskrifterna flyttats till ett angränsande rum som akademien tidigare kunnat disponera för sin kursverksamhet.

Bibliotekarien har varit kursledare för konferensen "Biblioteket i folkbildningen" 2–6 juni 1980 och har sammanställt rapport över den (NFA Rapport 1980: 2). Den 10–14.8 deltog bibliotekarien i det Nordiska biblioteksmötet i Stockholm.

Fr. o. m. den 1 november 1980 t. o. m. den 31.12 1981 är akademins ordinarie bibliotekarie Carita Forsman tjänstledig. Tjänsten handhas under denna tid av Thórdís Thorvaldsdóttir, som i sin tur är tjänstledig från sin befattning som bibliotekarie vid Nordens hus i Reykjavík.

F. Framtidsplaner

Någon ändrad verksamhetsinriktning ingår inte i akademins planer för 1981. Avsikten är att arbeta vidare med kurser och konferenser i liknande omfattning som under 1980, och att fortsatt strävan efter att fördjupa och utveckla kontakterna med olika målgrupper. Försöksverksamheten med ett ökat antal utlokaliserade kurser fortsätter under 1981.

För våren 1981 har följande kurser planerats:

Myter i vuxenutbildningen, 26–30 januari

Fremmande språk i folkbildningen, 23–27 februari

När grannlandslitteraturen ut till läsarna?, 2–4 mars (Hanaholmen)

Folkbildningen och gräsrotterna, 23–27 mars

Nordiskt språkår – än sen då?, 6–10 april

Att informera i folkbildningen, 11–15 maj

Vuxna lär, 9–13 juni (Karis)

Läraryrollen och den alternativa pedagogiken, 22–27 juni

Två av kurserna ovan genomförs i Finland. Dessutom är ett antal samsarbetskurser förlagda till Kungälv inplanerade i vårens program.

I maj arrangerar akademins styrelse i enlighet med akademins stadgar en tvådagars kontaktkonferens för representanter för institutioner och organisationer inom akademins verksamhetsfält, för att man där skall värdera akademins arbete och diskutera dess fortsatta inriktning.

Under 1980 har man fortsatt diskussionerna med Nordiska folkhögskolan om möjligheterna att utvidga skollokalerna i Kungälv. I slutet av året beslöt Nordiska folkhögskolan att uppta förhandlingar med Kungälvs kommun om köp av ett hus i Kungälvs gamla centrum, i avsikt att dit förlägga en del av sin verksamhet. Om dessa lokaler kan tas i anspråk under 1981 som beräknat, innebär det ökade utrymmen för akademins administration och kursverksamhet och också för det gemensamma biblioteket i den nuvarande skolanläggningen.

Datum	Kurser, konferenser, seminarier (NFAs egna)	DK	SF	I	N	S	Övr.	Summa	Delta- gardygn	Kurs- ledare
18-20.1	Alternativ vuxenpedagogik (Sörmarka)	1	-	-	24	-	-	25	50	OK
25-27.1	Lära av livet	23	3	-	12	6	-	44	88	KMJ
17-23.2	Att forma sin egen skola	6	8	-	15	7	-	36	216	SEF
14-16.3	Alternativ vuxenpedagogik (Kuntokallio)	-	30	-	-	1	-	31	77,5	SEF
24-28.3	Media och folkbildningen	2	4	2	24	6	2	40	140	SEF
14-17.4	Invandrarkvinnorna och folkbildningen	6	1	-	8	24	-	39	117	MBI
20-25.4	Idrott, hälsa, friluftsliv	6	1	-	9	-	-	16	72	OK
18-24.5	Vuxenundervisning - för vem till vad?	10	6	4	3	5	-	28	154	KMJ/ KG ¹
20-22.5	Information och dokumentation i vuxenundervisningen	12	4	-	3	7	-	26	52	KMJ/ MBI
27-30.5	Folkbildningens ställning på 80-talet	2	10	-	3	6	-	21	84	OK
2-6.6	Biblioteket i folkbildningen	7	11	1	3	14	1	37	148	CF
27-29.6	Alternativ vuxenpedagogik (Krogerup)	25	-	-	4	6	-	35	70	KMJ
17-22.8	Kultur i glesbygd (Skibotn)	3	6	1	13	7	-	30	150	MBI/OK
16-20.9	Kortkurser på folkhögskola	2	6	-	2	10	-	20	80	SEF
28.9-4.10	Projektorienterat folkbildningsarbete (Viittak.)	-	21	-	8	4	-	33	165	OK/BJ ²
12-18.10	Alternativ studiecirkelpedagogik (Sønderjylland)	29	1	-	3	6	-	39	234	KMJ/KG
9-14.11	Att arbeta på folkhögskola	-	3	1	11	2	2	19	85,5	OK
8-12.12	Folklig dans och sång	12	6	-	11	7	-	36	144	OK
	Deltagare totalt vid 18 NFA-kurser 1980	146	121	9	156	118	5	555	2 127	
	Procentuell fördelning 1980	26%	22%	2%	28%	21%	1%	100%		

¹ KG = Kjell Gustafsson

² BJ = Bjørn Jansen

Datum	Kurser, konferenser, seminarier (samarbet.)	DK	SF	I	N	S	Övr.	Summa	Delta-gardyn	Kursledare
29.31.1	U-landsinformationen inför 1980-talet (i samarbete med Folkbildningsförbundet, SIDA)	2	2	-	6	21	4	35	87,5	MBI
10-12.3	Cirkelledarutbildningen i svenska för invandrare (i samarbete med Fortbildningsavdelningen i Linköping)	-	-	-	-	18	-	18	36	MBI
18-23.5	Pilot seminar on training of adult educators working for underprivileged adults (i samarbete med Nordiska minister-rådet)	8	3	-	5	5	8	29	145	KMJ
24-31.5	Nordiska folkhögskolan i Genève, facklig kurs (i samarbete med Nordiska folkhögskolan i Genève)	8	8	1	11	12	-	40	280	KMJ
2-4.6	Konferens om utbildning och fortbildning av folkhögskollärare (i samarbete med Nordiska folkhögskolerådet och läranutbildningsinstitutioner)	5	1	-	6	2	-	14	35	SEF
5-7.6	Nordisk folkhögskolekonferens (i samarbete med Nordiska folkhögskolerådet)	11	9	-	8	5	-	33	82,5	SEF
12-15.6	U-landskvinnornas förpliktelser i familj och arbete (i samarbete med Kvinnornas U-landsudvalg)	26	-	-	11	8	-	45	135	MBI
20-22.6	Vardagsinlärning (i samarbete med fackliga organisationer i Norge och Danmark)	10	-	-	5	-	-	15	30	KMJ
28.7-2.8	Att tänka globalt - att handla lokalt (i samarbete med finska FN-förbundet)	11	4	-	13	13	-	41	225,5	SEF/OK
6-10.10	Förändring genom organisk inlärning (i samarbete med Nordisk kyrklig studieråd)	4	6	2	5	6	-	23	92	OK
19-24.10	Infolk at Kungälv (i samarbete med Universitetet i Linköping)	-	-	-	-	10	10	20	100	MBI
16-21.11	Kurs för instruktörer vid efter- och vidareutbildningskurser för lärare inom vuxenutbildningen (i samarbete med Nordiska ministerrådet)	5	-	2	1	2	-	10	50	KMJ
	Deltagare totalt i 12 samarbetskurser 1980	90	33	5	71	102	22	323	1 298,50	
	Procentuell fördelning 1980	28%	10%	1%	22%	32%	7%	100%		
	Deltagare totalt 1980	236	154	14	227	220	27	878	3 425,5	
	(Deltagare totalt 1979)	249	123	21	161	313	43	910		
	Procentuell fördelning 1980	27%	17%	2%	26%	25%	3%	100%		
	(Procentuell fördelning 1979)	27%	14%	2%	18%	34%	5%	100%		

Nordiskt samarbeite inom skolområdet*Verksamhetsberättelse 1980***A. Navn og adresse**

Nordisk samarbeid på skoleområdet
Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbeid
Snaregade 10
DK-1205 København K

B. Startår

1971, i sin nåværende form 1972,
under nåværende navn 1976.

C. Formål

Målsettingen for nordisk samarbeid på skoleområdet er å fremme det nordiske utdanningssamarbeidet angående førskole, grunnskole og videregående utdanning, samt videreutdanning av lærere på disse områdene. Når det gjelder førskoleområdet skal samarbeidet også gjelde den virksomhet som har tilknytning til problemene ved overgangen mellom førskole og grunnskole. Med videregående utdanning menes her all utdanning som bygger på grunnskolen, bl. a. yrkesutdanning for 16–19 åringene.

Samarbeidet skal primært skje i tilknytning til det pedagogiske forsknings- og utviklingsarbeidet, enten gjennom en samordning av de nasjonale ressurser som er avsatt til formålet eller gjennom en utveksling av erfaringer om reformarbeid og utviklingstendenser på de før nevnte utdanningsområder. Arbeidet skal først og fremst ha karakter av å være initiativskapende samt at det etableres kontakter og nye virksomheter.

D. Organisasjon**1. Administrasjon**

Nordisk samarbeid på skoleområdet ledes av en styringsgruppe med en fast representant og en vararepresentant i hvert av de nordiske land, "Styringsgruppen for nordisk skolesamarbeid".

Sekretariatsfunksjonen ivaretas av Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbeid.

To saksbehandlere og en heltidsansatt assistent er hittil blitt lønnet over budsjettet for de arbeidsoppgaver som skolesamarbeidet omfatter, men fra 1.1.1980 blir personalet lønnet direkte over sekretariatets budsjett.

2. Styringsgruppens sammensetting

Faste medlemmer:	Nasjonalitet
Undervisningsinspektør Andreas Andreassen	D
Konsultativa tjenstemannen Magnus Kull	F
Avdelingschef Hörður Larusson	I
Ekspedisjonsjef Johan Bjørge	N
Departementsrådet Ulf Sellergren	S
Varamedlemmer:	
Undervisningsinspektør Ib Granerud	D
Avdelningschef Vesa Lyytikäinen	F
Professor Andri Isaksson	I
Forsøksleder Elen Lein	N
Professor Inger Marklund	S

Styringsgruppens formann har vært konsultativa tjenstemannen Magnus Kull, og sekretær har vært fuldmægtig Christen Jordet.

3. Personale

To saksbehandlere og en assistent arbeider på heltid med nordisk skole-samarbeids saker.

Arbeidet med regnskapene ivaretas av Kultursekretariatets administrati-ve avdeling.

Fuldmægtig Atli Gudmundsson (fra 1.6.1980)

Fuldmægtig Christen Jordet

Fuldmægtig Lisbeth Rudemo (1.1.1980–1.3.1980)

Assistent Elfi Crone (fra 1.11.1980)

Assistent Inger Holmén (1.3.1980–31.10.1980)

Assistent Bente Wangkilde (1.1.1980–1.3.1980)

4. Revisorer

Revisjon skjer på samme måte som for det øvrige Kultursekretariatet.

E. Virksomhet

1. Bakgrunn

Allerede i 1973 gjorde Ministerrådet vedtak om å forskyve tyngdepunk-tet fra en harmonisering av rammeplanene for undervisning i grunnskolen til et nordisk samarbeid innenfor det pedagogiske forsknings- og utviklingsarbeidet.

Den gamle betegnelse – "Harmonisering av skoleordningene i de nor-diske land" – ble midlertidig beholdt – til tross for at den var missvisende i forhold til de prosjekter som senere er blitt utført innenfor harmonise-ringsarbeidet.

I november 1976 vedtok Ministerrådet mandat og retningslinjer for det fortsatte arbeidet og navnet ble forandret til Nordisk samarbeid på skoleområdet.

Det nordiske skolesamarbeidet er bygd opp på enkeltprosjekter, som gir fleksibilitet og dermed muligheter til utvidelse eller begrensning av arbeidets omfang. En målrettet styring og planlegging skjer sentralt, men det egentlige prosjektarbeidet er desentralisert. Sakkyndige som arbeider med de forskjellige prosjekter, er ansatt på korttidsforordninger og utfører arbeidet i sine hjemland. Arbeidsgrupper eller referansegrupper – der medlemmene er oppnevnt av de nasjonale skolemyndigheter – svarer vanligvis for en viktig del av prosjektarbeidet.

Nedenfor følger en redegjørelse for arbeidet i hvert prosjekt og i bilaget finnes en fortegnelse over de personer som har deltatt i arbeidet.

2. Styringsgruppens virksomhet

Styringsgruppen har i løpet av året hatt 5 møter, hvorav 3 har vært to-dagers møter.

Årets temamøte behandlet tilbakeføringen av nordiske prosjekter til nasjonalt plan med utgangspunkt i miljølæreprosjektet. Ledere for skoleavdelninger i ministerier og embetsverk og embetsmenn på høyt plan deltok i møtet.

Av møtets konklusjoner kan nevnes at styringsgruppen heretter vil la tilbakeføring av prosjekter være et fast punkt på sin dagsorden. På nasjonalt plan ville det være ønskelig med en egen konsulent som har som sin hovedoppgave å spre resultatene fra de nordiske prosjektene ut til lærerne som er nøkkelpersoner i den nasjonale forankring av hvert prosjekt. Noe som særlig bør beaktes på nasjonalt plan, er at fagfolk og administratorer bør gå hånd i hånd i prosjektene.

Det årlige informasjonsmøtet ble arrangert i samarbeid med danske undervisningsmyndigheter på Hindsgavl Kurscenter, Middelfart.

På møtet deltok representanter fra Undervisningsministeriet, direktoratene, samt forvaltningsjefer og amtskonsulenter for folkeskolen fra amtene.

Informasjonsmøtet tok opp problemstillinger i forbindelse med FoU-samarbeidet, integrering av spesialundervisningens elever samt ungdoms-utdanningens forhold til arbeidslivet, grannspråksprosjektet og miljølæreprosjektet.

3. Prosjekter

3.1 Informasjonsvirksomhet

Stor vekt legges på informasjonsarbeidet, dels gjennom tiltak i de forskjellige prosjekter, dels ved mer allmenn virksomhet.

Foruten Nordisk råds grunndistribusjon på ca 1300 adressater sendes rapportene i Nordisk utredningsserie og andre trykte produkter til ca 700

adressater i Norden, deriblant alle institusjoner vedrørende lærerutdanning og pedagogikk. Skoletidsskrifter og større dagsaviser får dessuten pressemeldinger og bakgrunnsmateriale.

NU-rapportene er vanligvis forsynt med sammendrag på finsk og engelsk og blir også sendt til internasjonale organisasjoner. Noen rapporter blir i sin helhet oversatt til finsk.

Nordisk utredningsserie ble i 1977 delt i en A- og en B-serie. "Foranstaltninger mod ungdomsarbejdsløsheden i fire nordiske lokalområder" ble i 1979 trykt i A-serien, mens de øvrige er blitt trykt i B-serien. Dette innebærer at hver rapport har et individuelt utformet omslag. Rapporten "Grunnskolen i Norden" er i år blitt revidert og vil bli trykt i NU-serien i 1981. Et annet prosjekt med stor informasjonsverdi vil bli foreløpig avsluttet i 1980. Det gjelder en skandinavisk/finsk/islandsk/engelsk ordliste i skoletermer. Arbeidet fullføres i løpet av året i en ekspertgruppe og ordlisten vil i første omgang bli trykt i et stensilopplag på 500 ex. Heftet vil bli sendt til målgrupper som har bruk for en slik liste, og den vil bli prøvd i praksis i en periode før det fattes vedtak om eventuell trykking i NU-serien.

Allmenn informasjon om skolesamarbeidet og kultursekretariatet gis ved de forskjellige møter der representanter for de forskjellige prosjekter deltar. Hvert år er det også vanlig å arrangere et større informasjonsmøte. I inneværende år ble et slikt møte arrangert i Hindsgavl, Danmark, som omtalt under styringsgruppens virksomhet.

I løpet av året har dessuten Nordisk skolesamarbeid stått som arrangør for to andre informasjonsmøter, et om skolelederutdanningen og det andre om problemer i forbindelse med undervisningen av innvandrere i de nordiske land. Møtene tok sikte på å undersøke mulighetene for et nordisk samarbeid på disse områdene, og forslagene vil bli viderebehandlet i Styringsgruppen. "Meddelelser 2/80" inneholder kun stoff om det nordiske undervisningssamarbeidet, og vil også bli trykt på finsk og islandsk. Bladet vil bli brukt som informasjonsmaterieell på møter og konferanser der Kultursekretariatet deltar eller arrangerer.

Informasjonsbladet "Om børns opvækstmiljø i Norden" er i år kommet ut med 3 nummer. Bulletinen redigeres i et samarbeid mellom sosialstyrelsen i Danmark og Kultursekretariatet. Det finskspråklige stoffet og det skandinaviske stoffet har hver sin redaktør. To nummer av bulletinen er i år finansiert over Nordisk skolesamarbeids budsjett, og et nummer over det allmenne budsjettet (Oslo-sekretariatet). Den skandinaviske utgaven har i år hatt et opplag på 2.700 ex., mens den finske utgaven "Tetoja lasten kasvuoloista Pohjoismaissa" har et opplag på 725 ex.

"Information om skolen i Norden" som omfatter både grunnskolen og 16-19 åringenes utdanning, har i år kommet ut med tre nummer. Hvert nummer har i år hatt et overordnet tema i "Betyg, prov, intagning till gymnasieskola", "Arbetsron i skolan" og "Skolen i lokalsamfunnet".

Den skandinaviske utgaven trykkes i 6000 ex. og den finske utgaven "Tietoja pohjoismaiden koulusta" trykkes i 2500 ex.

3.2 Førskolen

Ingen nye prosjekter er igangsatt i 1980. For øvrig se ovenfor.

3.3 Grunnskolen, overgang førskole – grunnskole

Nordisk forskningsprosjekt om barn med innlæringsvansker. Prosjektet omfatter nå et samarbeid mellom forskere i 5 kommuner i de nordiske land, Lungby–Tårnbæk og Køge–Vallø i Danmark, Åbo i Finland, Bergen i Norge och Umeå i Sverige.

Bergenprosjektets hovedmålsetting er å finne fram til forskning som følger den enkeltes utvikling, som analyserer spesialundervisningens forskjellige tiltak og som forsøker å forbedre disse, og som dessuten søker å finne fram til hvilke former for støtteundervisning som gir utbytte for forskjellige elevkategorier.

En mer utførlig beskrivelse ble gitt i årsberetningen for 1978.

I danske, norske og svenske forsøkskommuner er de siste undersøkelser og innsamling av materiale blitt gjennomført i 1980. I Åbo kommune vil dette arbeidet slutføres i 1981.

Arbeidet med de lokale rapporter foregår i inneværende år og vil fortsette i 1981. Hittil er to rapporter blitt publisert i NU-serien "Bergenprosjektet" (NU B 1978: 7) og "Bergenprosjektet – Et nordiskt forsknings-samarbeid om læreproblemer hos barn, II. Etter et år i skolen" (NU B 1979: 13).

Dessuten er det kommet en rekke informasjonsbulletiner i stensiltrykk.

En regner med å utgi en ny rapport i NU-serien i 1981, dvs. en katalog over hittidige aktiviteter, tester og undersøkelser og en sluttrapport i 1982.

Kontaktgruppen for spesialundervisning har i løpet av året hatt tre møter. Den ene av disse ble holdt i forbindelse med det årlige nordiske embetsmannsmøtet for spesialundervisning (i januar i Stockholm) som kontaktgruppen har som oppgave å forberede.

Kontaktgruppen har i løpet av året arbeidet med et forslag til prosjekt om integrasjon av spesialundervisningens elever (se pkt. F. Framtidsplaner).

Kontaktgruppen fungerte i 1979 som styringsgruppe for et utredningsarbeid angående nordisk utdanning av lærere for døvblinde. Det endelige forslaget ble behandlet både av kulturavtalens organ og av de nordiske organer på det sosialpolitiske området og forslaget ble behandlet av Ministerrådet i januar 1980.

Ministerrådet vedtok å fortsatte arbeidet som forutsatt i forslaget.

Den nordiske utdanningen skal ha karakter av etterutdanning og bygge på de nasjonale utdanninger.

Kursene skal dels omfatte personale som arbeider med døvblinde barn og dels personale som arbeider med døvblinde voksne. For personale som

arbeider med døvblinde barn foreslås 6 ukers etterutdanningskurser, samt fordypningskurser på 1–2 uker på forskjellige spesialområder. For personale som arbeider med voksne døvblinde foreslås 16 ukers kurs.

For alle kurstyper gjelder at deltakerne må ha nasjonal utdanning på området, ha minst et års erfaring i arbeid med døvblinde, og ha daglig kontakt med døvblinde. Forsøksvirksomheten vil løpe i årene 1981–83, og har en budsjetttramme på 3 mill. dkr. fordelt på kulturbudsjettet (København) og det allmenne budsjett (Oslo). Prosjektet har nå en egen styringsgruppe.

Referansegruppen for spesialundervisningens læremidler har i år lagt fram konkret forslag til prosjektvirksomhet.

Gruppen har i inneværende år arbeidet med en samordning av informasjonen om spesialundervisningens læremidler i de nordiske land.

Gruppen arbeider også med et forslag til et læremiddelprosjekt innenfor orienteringsfagene.

3.4 Utdanning for 16–19 åringene

Det treårige prosjektprogrammet for 16–19 åringene avsluttes i inneværende år – og følgende prosjekter er nå avsluttet:

- Rapporten "Foranstaltninger mod ungdomsarbejdsløsheden i fire nordiske lokalområder" (NU A 1979: 10)
- Rapporten "Decentraliseringssträvande och glesbygdmodeller"

Følgende prosjekter har vært i gang i 1980:

Nordisk læremiddelsamarbeid for 16–19 åringenes utdanning – spesielt med sikte på små yrkesfag.

Læreboken i optikerfaget som er skrevet av danske, norske og svenske optikere trykkes i NU B-serien i inneværende år. Samtidig er læreboken blitt oversatt till finsk. Læreboken vil da bli brukt i 2 år før en foretar en evaluering av prosjektet.

I læremiddelgruppens regi er det i 1980 blitt iverksatt et prosjekt innenfor plantesunnhetslæren. En arbeidsgruppe har utarbeidet et audiovisuelt materiale med tilhørende diagnoseskjema. Materialet omfatter sykdommer/skadedyr hos nyttevekster i drivhus. Materialet som foreløpig omfatter en plante blir i 1981 prøvd i gartneriskolene i de nordiske land, og en vil utvide prosjektet, hvis arbeidsgruppens materiale får en positiv mottagelse.

Utvikling av rutiner for informasjons- og dokumentutveksling mellom de nordiske land

Informasjonsbladet "Skolan i Norden" har i 1980 kommet ut med tre nummer (se under pkt. 3).

En utredning om en nordisk informasjonsvirksomhet om læremidler i yrkesfagene er blitt laget i løpet av året.

Forslagene i utredningen ble behandlet i Styringsgruppen i desember måned.

Ungdomsutdanningens forhold til arbeidslivet

Rapporten som er utarbeidet av høyskolelektor Egil Frøyland i samarbeid med en referansegruppe, gir et lengdesnitt av norsk skole- og yrkeslivsutvikling, dette som en historisk bakgrunn for hoveddelen av rapporten som gir et tverrsnitt av utredningsarbeid i de nordiske land og et utsnitt av internasjonal debatt og nordisk forsøks- og utviklingsarbeid.

Reformene i ungdomsutdanningen i 70-årene har trolig vært de mest omfattende i dette århundret i alle de nordiske land. Spørsmålet i rapportens sammenheng blir i hvor stor grad disse reformene har berørt forholdet til arbeidslivet. Dette byr på et broget bilde, og tendensene er mange, men rapportene påviser at omfanget av forsøks- og utviklingsarbeidet er relativt beskjedent i forhold til den skolepolitiske viljen som har kommet til uttrykk. Det mest betydningsfulle er forsøkene på en samordning av allmennfag og yrkesfag. Samordningen har vist seg å være meget krevende å få til.

Ungdomsutdanningens forhold til arbeidslivet bestemmes ikke bare av hva som skjer innenfor utdanningssystemet. I rapporten legges det stor vekt på utvalgte forsøk utenfor det ordinære systemet, bl. a. ekstraordinære opplærings-/arbeidstiltak for arbeidsledig ungdom samt etablering av "frie opprørsskoler".

Rapporten vil nå danne grunnlagsmateriale for FoU-arbeidet på dette området. (Se F. Framtidsplaner.)

Som et begynnende ledd i det nordiske samarbeidet mellom skole- og arbeidsmarkedsmyndigheter på dette området har to representanter for undervisningsmyndighetene deltatt på Nordisk arbeidsmarkedsutvalgs seminar angående "Yrkesveiledning som funksjon og metode".

3.5 Lærerutdanning

Ingen prosjekter er blitt iverksatt i 1980.

3.6 Felles for flere stadier

Miljølære

Forslagene til temahefter for klassetrinn 10–12 som ble behandlet på nordiske instruktørkurs i 1979, blir i inneværende år bearbeidet videre på nasjonalt plan. Det er forutsetningen at temaheftene for den videregående skolen skal kunne brukes ved nasjonale instruktørkurser, ved lærerutdanningsinstitusjoner og i vanlig klasseromsundervisning.

I løpet av 1980 er det også blitt utarbeidet en lærerveiledning som er forutsatt å følge heftene.

Kontaktgruppene (1–9 og 10–12) har i år hatt et felles møte, der en også behandlet forslag til evalueringskonferanse for hele prosjektet. Konferansen vil bli arrangert i 1981.

3.7 FoU-samarbeidet

Styringsgruppens forslag til samarbeidsmodeller på FoU-området ble behandlet og vedtatt av ministerrådet i januar 1980. Blant de vedtatte forslagene kan nevnes:

- Trendrapporter, dvs. kvalifiserte oversikter over aktuelle problemområder.
- Problemerorienterte konferanser for forskere, lærere og administratorer.
- Temakonferanser med et informativt og kontaktskapende formål.
- Systematisk utbytte av informasjon om FoU-prosjekt som befinner seg på et planleggende stadium gjennom sentrale myndigheter og institusjoner.
- Å rydde bort formelle hindringer for samarbeidet.
- Samordningsforsøk av nasjonale FoU-ressurser på begrensede områder.

Sekretariatet har etter samråd med de nasjonale ministerier, FoU-gruppen og styringsgruppen for nordisk skolesamarbeid funnet at følgende områder skal prioriteres:

- Ungdomsutdanningsforhold til arbeidslivet – (Prioritert allerede i Ministerrådets vedtak i januar 1980).

Se forøvvr. prosjekt "Nettverk" under F. Framtidsplaner.

- Integrasjon av spesialundervisningens elever – (Prioritert allerede i Ministerrådets vedtak i januar 1980). Se forøvrig under F. Framtidsplaner.
- Organisasjonsutvikling og arbeidsmiljø i skolen.

Styringsgruppen vil gi området en vid tolkning, f. eks. kan nevnes forutsetninger og hindringer for utvikling av skolen på lokal nivå, virkninger på kort og lang sikt av overføring av ressurser – og ansvar fra sentralt til lokalt nivå, skoleledernes rolle samt den pedagogiske og organisatoriske differensieringen, spesielt på grunnskolens eldste trinn.

- Yrkespedagogisk forsknings- og utviklingsarbeid.

Et økt nordisk samarbeid på området har i de siste årene hatt høy prioritet i både Nordisk Råds kulturkomite og i Ministerrådet.

Et samarbeid på området er nå innledet mellom de yrkespedagogiske institusjonene i de nordiske land.

Forslagene blir behandlet videre i Styringsgruppen for nordisk skolesamarbeid og vil bli lagt fram for Ministerrådet i 1981.

4. Publikasjoner

4.1 Rapporter i NU-serien

- "Bergenprosjektet – Et nordisk forskningssamarbeid om læreproblemer hos barn. Etter ett år i skolen" (NU B 1979: 13).
- "Ungdomsutdanningens forhold till arbeidslivet" (NU B 1980). Rapporten inneholder drøfting av en lang rekke problemstillinger angående

ungdomsutdanning/arbeidsliv. Dessuten beskrives en del forsøk på dette området som er igang i de nordiske land.

- "Ungdomsutdanningens forhold til arbeidslivet". (Særtrykk av sammendrag av ovennevnte rapport.)
- "Koulutuksen suhde työelämään. Kehityssuunta-analyysi" (Særtrykk på finsk av sammendrag av ovennevnte rapport.)
- "Youth Education and Working Life" (Særtrykk på engelsk av sammendrag av ovennevnte rapport.)

4.2 *Rapporter under trykking*

- "Nordisk lærebok i optikerfaget". Dette er det første prosjektet innenfor det nordiske læremiddelprosjektet for de små yrkesfagene (16–19 åringene).
- "Grunnskolen i Norden". Rapporten er en ajourført utgave av "Grunnskolen i Norden 1976" NU B 1977: 5.

4.3 *Øvrig materiale*

"Information om børns opvækstmiljø i Norden". Informasjonsblad som inneholder notiser om nyutkomne rapporter, konferanser, prosjektplaner m. m. på førskoleområdet. Utgis i samarbeid med Nordisk ministerråds sekretariat i Oslo. Utkommer med tre nummer pr år i en skandinavisk og en finsk versjon.

"Information om skolan i Norden". Bulletinen er bygd opp etter samme prinsipp som førskolebulletinen og inneholder stoff både om grunnskolen og 16–19 åringenes utdanning. I 1979 har bulletinen kommet ut med tre nummer. Disse har hatt et bestemt tema som hovedinnhold.

"Decentraliseringssträvanden och glesbygdsmodeller". Rapporten er en kartlegging av videregående utdanning (16–19 årsingenes utdanning) i utkantområder. Spesielt beskrives den forsøksvirksomhet som drives. (Stensiltrykk).

"Skole – arbeidsliv". En samproduksjon mellom ministerrådssekretariatene i Oslo og København. Bakgrunnsmateriale fra møte felles organisert av NAUT (Nordisk arbeidsmarkedsutvalg) og EK (Embetsmannskomiteen for nordisk kulturelt samarbeid) i Århus 19–20 mai 1980. (Stensiltrykk).

"Undervisning av innvandrere i de nordiske land". Konferanserapport. (Stensiltrykk.)

"Utredning angående mulighetene for en nordisk informasjon om læremidler for yrkesfagene" (Stensiltrykk.)

"Nordisk informasjonsmøte om skolelederutdanningen". Konferanserapport. (Stensiltrykk.)

"Meddelelser nr. 2/80" Hele heftet inneholder informasjonsstoff om det nordiske undervisningssamarbeidet.

"Bergenprosjektet" Bergenprosjektet, det nordiske forskningssamarbeidet om læreproblemer hos barn. Informasjonsbulletin nr. 13.

F. Framtidsplaner

I 1981 regner Styringsgruppen for Nordisk Skolesamarbeid med omtrent samme aktivitetsnivå som i 1980. Bergenprosjektet og miljølæreprosjektet vil også i 1981 være i full gang, men fra 1982 trappes disse prosjektene ned, slik at andre prosjekter vil da komme mer i forgrunnen. 16–19 års prosjektet vil fortsette med omtrent samme omfang som før.

Personalstyrken vil i 1981 bli to heltidsansatte saksbehandlere og 1 1/2 assistent. Dette synes å være vel tilpasset arbeidsmengden i prosjektene ettersom en i nordisk skolesamarbeid ofte arbeider med sakkyndige på forordningsbasis. En forutsetning vil være at skifte av saksbehandlere ikke skjer så ofte.

Fra 1. januar 1980, er Nordisk skolesamarbeids personell lønnet over Kultursekretariatets budsjett.

En vil i perioden 1982–85 vektlegge følgende sektorer: Informasjonsvirksomhet, læremiddelsamarbeid (spesialundervisning og små yrkesfag i 16–19 åringenes utdanning, samt FoU-prosjekter innenfor 16–19 åringenes utdanning og spesialundervisningen).

Når det gjelder den generelle informasjonen vil styringsgruppen også i 1981–82 arrangere informasjonsmøter for lærere og skoleadministratører i de nordiske land. I 1981 legges møtet til Island. Den fortløpende informasjonen har i 1980 omfattet to bulletiner. "Information om børns opvækstmiljø i Norden" som nå publiseres i samarbeid med sosialmyndighetenes kontaktkomité for førskoleområdet (Oslo-sekretariatet) og "Information om skolan i Norden".

De to bulletinene er et viktig ledd i informasjonsarbeidet og i perioden 1981–85 vil førskolebulletinen komme ut med fire nummer per år, mens "Information om skolan i Norden" vil komme ut med tre nummer pr år.

Ajourføring av rapporter må nødvendigvis være en tilbakevendende post på skolesamarbeidets budsjett. Dette gjelder særlig rapportene om grunnskolen, 16–19 åringenes utdanning, lærerutdanningen og utdanningssystemets styringsformer. I årene 1982–83 vil en satse på en ajourføring av rapportene om 16–19 åringenes utdanning og lærerutdanningen.

Styringsgruppen vil utover dette øke sine anstrengelser når det gjelder informasjonsarbeidet. Dette vil primært skje ved at mer stoff av forskjellig karakter, rapporter, sammendrag, artikler m. v. blir oversatt til finsk og islandsk.

Sekretariatet har nå egen translør (oversetter) i finsk/skandinavisk – dette letter oversettelsearbeidet til og fra finsk. Dette muliggjør også tolketjeneste ved møter og konferanser.

Det er også et faktum at det er en økende internasjonal etterspørsel angående skolevirksomheten i de nordiske land, og en vil fortsette med å gjøre det nordiske arbeidet bedre tilgjengelig for et internasjonalt publikum. Dette skjer nå primært ved oversettelse av forskjellige slags materiale til engelsk. Læremiddelsamarbeidet for marginale områder er et annet prioritert område i perioden 1981–82.

Innen spesialundervisningen vil en satse på en utbedret informasjonsutveksling når det gjelder læremidler og en vil også iverksette en samnordisk produksjon av læremidler, i første omgang et prosjekt innenfor orienteringsfagene.

Yrkesutdanningen for 16–19 åringene vil også være et prioritert område i perioden, og læremiddelsprosjektet for små yrkesfag vil fortsette, samtidig vil en også arbeide med en bedre informasjonsutveksling om læremidler rent generelt.

Ministerrådet vedtok i januar 1980 å intensivere det nordiske FoU-samarbeidet.

Et prioritert område vil være ungdomsutdanningens forhold til arbeidslivet. En vil i første omgang opprette et nettverk mellom skoler/kommuner som driver forsøksvirksomhet på området. Egil Frøylands rapport om ungdomsutdanningens forhold til arbeidslivet har vist at forsøkspunktene som driver med nye modeller for samarbeid skole/arbeidsliv er få og at det rår stor usikkerhet. Det vil være viktig at en i starten av prosjektet gjør en komparativ innsats for å klargjøre de begrepene som brukes i de forskjellige land. Det vil på dette grunnlag være en viktig målsetting for prosjektet å utveksle informasjon/erfaringer og lage komparative analyser av forsøk eller prosjekter som er igang.

En vil her forsøke å legge tilrette et samspill mellom forsøksledere (lærere), forskere og administratorer, en kontakt som ofte savnes.

Med disse analysene vil en oppnå et perspektiv på eget arbeid som vil være av stor verdi – både for pedagoger og administratorer.

En annen viktig målsetting med de komparative analyser er at de vil kunne utgjøre viktig materiale for planlegging av forsøk andre steder. En forberedende konferanse vil bli arrangert i Sverige i januar 1981.

Prosjektet kalles "Nettverk" og vil også være et ledd i et samarbeidsprosjekt mellom Nordisk arbeidsmarkedsutvalg (NAUT) og Embetsmannskomiteen for nordisk kulturelt samarbeid (EK). Et annet prosjekt i dette samarbeidet vil være å opprette et samarbeid mellom nordiske kommuner som driver forsøksvirksomhet med ungdomsgarantien. Samarbeidsprosjektet finansieres delvis over skolesamarbeidets budsjett, delvis over kulturbudsjettet (København) og delvis over det allmenne budsjett (Oslo). Et annet område som er prioritert i Ministerrådets vedtak, er integreringen av spesialundervisningens elever.

I perioden 1981–82 vil det bli utarbeidet en oversikt over og en analyse av situasjonen angående integreringen av spesialundervisningens elever i den ordinære skole.

Dette kunnskapsområde som skal dekke både førskole, grunnskole og 16–19 åringenes utdanning, vil redegjøre for hvor langt de nordiske land er nådd i sine bestrebelserser med å skape en skole for alle. Oversikten vil danne grunnlaget for et eventuelt FoU samarbeid på området.

Andre områder som vil bli prioritert er som før nevnt "Organisasjonsut-

vikling og arbeidsmiljø i skolen'', samt ''yrkespedagogisk forsknings- og utviklingsarbeid''.

G. Finansiering og økonomi

Oversikt over status og budsjett (1 000-tal dkr.)

	Status 1979	Budsjett 1980	Prel. sta- tus 1980	Budsjett 1981
<i>Utgifter</i>				
Styringsgruppe	72	84		84
Personale	586			
Kontor				
Lokaler				
Prosjektv. + reserve	1 108	1 115		1 187
Sum. utgifter	1 766	1 199		
<i>Inntekter</i>				
Forslag	1 737	1 199		1 271
Aut. lønnsøkn.				
Andre inntekter	43			
Sum inntekter	1 780	1 199		1 271

*BILAGA***Styringsgruppen for Nordisk samarbeid på skoleområdet.**

<i>Ordinære medlemmer</i>	<i>Suppleanter:</i>
Undervisningsinspektør Andreas Andreasen Dir. for folkeskolen m.v. Frederiksholms Kanal 26 1220 København K/Danmark	Undervisningsinspektør Ib Granerud Direktoratet for folkeskolen m. v. Frederiksholms Kanal 26 1220 København K/Danmark
Konsultativa tjenstemannen Magnus Kull Undervisningsministeriet Fredsgatan 4 00170 Helsingfors 17 Finland	Avdelingschef Vesa Lyytikäinen Skolstyrelsen Hagnäsgatan 2 00530 Helsingfors 53/Finland
Afdelingschef Hördur Lárusson Undervisningsministeriet Skoleforskningsafdelingen Reykjavík/Island	Professor Andri Isaksson Hjallabrekka 14 Kópavogur/Island
Ekspedisjonsjef Johan Bjørge Kirke- og undervisnings- departementet Oslo-Dep Oslo I/Norge	Forsøksleder Elen Lein Forsøksrådet for skoleverket Postboks 38 Linderud Oslo 5/Norge
Departementetsrådet Ulf Sellergren Utbildningsdepartementet Fack 103 10 Stockholm/Sverige	Professor Inger Marklund Uppsala Universitet Pedagogiska institutionen Box 2109 Uppsala

Arbeidsgrupper og sakkyndige i de enkelte prosjekter.

Sakkyndige for "Børns oppvekstmiljø i Norden"

Mag. art.
Kirsten Poulsgaard
Gl. Landevej 14
4000 Roskilde/Danmark

Rektor
Erik Sjöberg
Barntädgårdslärarynstitutet
i Jakobstad
Storgatan 9
68600 Jakobstad/Finland

Sakkyndige for "Information om skolan i Norden".

Danmark:

Undervisningsinspektør
Andreas Andreasen
Direktoratet for folkeskolen,
folkeoplysning, seminarier m. v.
Frederiksholms Kanal 26
1220 København K.

Finland:

Matti Kimari
Yrkesutbildningsstyrelsen
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53
Finland

Överinspektör
Jarkko Weckström
Skolstyrelsen
Försöks- och forskningsbyrå
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53/Finland

Island:

Afdelningsschef Hördur Lárusson
Undervisningsministeriet
Skoleforskningsafd.
Reykjavik/Island

Norge:

Informasjonssekretær
Arne Simonsen
Kirke- og undervisningsdep.
Oslo Dep
Oslo 1/Norge

Sverige:

I:e byråsekreterare
Ingrid Karlström
Skolöverstyrelsen
106 42 Stockholm/Sverige

*Grunnskolen**Styringsgruppen for Bergen-prosjektet*

Skolepsykolog
Børge Jensen
Skolepsykologisk kontor
Jernbaneplassen 22
2800 Lyngby/Danmark

Skolepsykolog
Knud Larsen
Skolepsykologisk kontor
Jernbaneplassen 22
2800 Lyngby/Danmark

Skolepsykolog
Kirsten Torsten Sørensen
Ærøvej 24
Hastrup
4600 Køge/Danmark

Skolepsykolog
Mogens Hansen
Skolepsykologisk kontor
Jernbaneplassen 22
2800 Lyngby/Danmark

Skolepsykolog
Ole Nielsen
Åkandehaven 148
2760 Måløv/Danmark

Skolekonsulent
Lisbeth Meyer
Hyldevænget 21
4652 Hårlev/Danmark

Ped.kand.
Hanna-Sofia Poussu-Olli
Pedagogiska Institutet

Åbo Universitet
Lemminkäinen 1
205 20 Åbo 52
Finland

Ped. lic.
Marjaana Soinen
Pedagogiska Institutet
Åbo Universitet
Lemminkäinen 1
20520 Åbo 52
Finland

Ped. mag.
Ilmari Jäppinen
Pedagogiska institutet
Åbo universitet
Lemminkäinengatan 1
20520 Åbo 52
Finland

Sjefpsykolog
Johs. Hovden
Kommunehuset
Nestun
Bergen
Norge

Professor
Hans-Jørgen Gjessing
Avd. for pedagogisk
psykologi
Universitetet i Bergen
Sydnesplass 12
5014 Bergen
Norge

Forskningsstipendiat
Hans Daniel Nygaard
Avd. for pedagogisk
psykologi
Universitetet i Bergen
Sydnesplass 12
5014 Bergen
Norge

Amanuensis
Ragnar Solheim
Avd. for ped. psykologi
Universitetet i Bergen
Sydnesplass 12
5014 Bergen
Norge

Docent
Ingvar Lundberg
Psykologiska institutionen
Umeå universitet
901 87 Umeå
Sverige

Psykolog
Margit Tornéus
Psykologiska institutionen
Umeå universitet
901 87 Umeå
Sverige

Nordisk kontaktgruppe for spesialundervisning

Undervisningsinspektør I. Skov Jørgensen
Inspektionen for specialundervisning
Vester Voldgade 117, st
1552 København V/Danmark

Byråchef Elias Niskanen
Skolstyrelsen
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53/Finland

Specialundervisningskonsulent
Magnus Magnusson
Undervisningsministeriet
Reykjavik/Island

Avdelingssjef Einar Nyhus
Rådet for videregående opplæring
Postboks 8170
Oslo Dep.
Oslo 1/Norge

Avdelningsdirektör Folke Elowsson
S 1:1
Skolöverstyrelsen
Stockholm/Sverige

Referansegruppen for spesialundervisningens læremidler.

Undervisningsinspektør

Jørgen Hansen

Undervisningsministeriet

Vester Voldgade 117, 4 sal

1552 København V/Danmark

Konsulent

Inga Nilsson

Inspektionen for

specialundervisning

Vester Voldgade 117

1552 København V/Danmark

Överinspektör

Unto Jero

Skolstyrelsen

Hagnäsgatan 2

00530 Helsingfors 53

Finland

Överinspektör

Lars Nyström

Skolstyrelsen

Hagnäsgatan 2

00530 Helsingfors 53

Finland

Talepædagog

Thora Kristinsdóttir

Háaleitisbraut 103

Reykjavík

Island

Spesiallærer

Gudny Ella Sigurdardóttir

Háleitisbraut 117

105 Reykjavík

Island

Konsulent

Arne Østi

Grunnskolerådet

Pilestredet 57

Oslo Dep.

Oslo 1

Norge

Avdelingssjef
Marit Dahl
Grunnskolerådet
Pilestredet 57
Oslo-Dep.
Oslo 1
Norge

Konsulent
Rose-Mari Adeen
L3:2
Skolöverstyrelsen
106 42 Stockholm
Sverige

Departementssekreterare
Catharina Ruhde
Utbildningsdepartementet
103 30 Stockholm
Sverige

Kontaktgruppe i miljølære. Klassetrinn 1 – 9

Sakkyndige:

Docent Bjarne Bjørndal
Pedagogisk forskningsinstitutt
Postboks 1092
Blindern
Oslo 3/Norge

Lektor Sigmund Lieberg
Pedagogisk forskningsinstitutt
Postboks 1092
Blindern
Oslo 3/Norge

Fagkonsulent
Peter Møllerup
Solvej 5
2840 Holte/Danmark

Överinspektör
Lars Nyström
Försöks- och forskningsavd.
Skolstyrelsen
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53/Finland

Underdir. Tor Holtan-Hartwig
Kirke- og undervisningsdepartementet
Oslo Dep.
Oslo 1/Norge

Skolkonsulent Elsa Wahrby
Skolöverstyrelsen
10642 Stockholm/Sverige

Tf. skolinspektør
Hans-Jørgen Karlsson
Länsskolnämnden
Jämtlands län
Box 652
83127 Östersund/Sverige

Utdanning for 16 – 19 årige

Referansgruppen for rapport om ungdomsutdanning/arbeidsliv

Studielektor
Preben Holm
Direktoratet for erhvervsuddannelserne
Højbro Plads 4
1200 København K

Avdelningschef Lauri Rousi
Yrkesutbildningsstyrelsen
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53/Finland

Överinspektör
Sirkka Kinos
Skolstyrelsen
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53/Finland

Ekspedisjonssjef
Kjell Eide
Kirke- og undervisningsdepartementet
Postboks 8119
Dep. 1 Oslo 1/Norge

Bitr. skoldirektör
Lars Kjellberg
Skolkansliet
15122 Södertälje/Sverige

Nordisk Ministerråds sekretariat i Oslo

Konsulent Truls Frogner
Nordisk ministerråds sekretariat
Box 6753 St Olavs Plass
Oslo 1/Norge

Sagkyndig

Høgskolelektor Egil Frøyland
Ped. seminar for yrkeslærere
Skedsmogt 25
Oslo 6/Norge

*Kontaktgruppen for læremiddelsamarbeid i små yrkesfag (16–19 årin-
gene)*

Konsulent Jens Ove Rasmussen
Vestervænget 7
ØM
4000 Roskilde/Danmark

Överinspektör Urpo Koponen
Skolstyrelsen
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53/Finland

Projektsekreterare Risto Helle
Yrkesutbildningsstyrelsen
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53/Finland

Avdelningschef
Stéfan Olafur Jónsson
Undervisningsministeriet
Reykjavik/Island

Konsulent Jorunn Sørensen
Rådet for videregående opplæring
postboks 8170 – Dep.
Oslo 1/Norge

Kanslichefen Bertil Andersson
Intstitutet för läromedelsinformation
Box 27052
102 51 Stockholm/Sverige

*Sakkyndiggruppe for nordisk lærebok i optikk**Redaksjonsgruppe:*

Faglærer Jens Ralff

Gøngesletten 5

2950 Vedbæk/Danmark

Optikermästare Eero Lång

Taulutie 4 D

00600 Helsingfors 60/Finland

Lektor

Bengt Qvist

Stjärnsundsgatan 29

124 46 Bandhagen/Sverige

Øvrige sakkyndige:

Dan Kilum

Hedeparken 133, 2 tv

2750 Ballerup/Danmark

Mogens Mikkelsen

Hegnet 9

4600 Køge/Danmark

Raila Palva

c/o Karpio

Hietalahdenkatu 18 C

00180 Helsingfors 18/Finland

Jacob Hultgren

Kirkeveien 9

3160 Stokke/Norge

Hans-Christer Ahlin

Älvsjövägen 4

125 34 Älvsjö/Sverige

Sten Lutteman

Stockholmsvägen 2, 2 tr

122 32 Enskede/Sverige

Erwin Petersen

Jönåkersvägen 9, 1 tr

122 48 Enskede/Sverige

Anders Pleijel

Skånegatan 51, 4 tr

116 25 Stockholm/Sverige

*Kontaktgruppe i miljølære klassetrinn 10 – 12**Sakkyndige:*

Lektor Poul Breum
Torsagervej 27
Falkærgårde
8544 Mørke/Danmark

Lektor
Leif Rosenlöf
Askuddsvägen 101
22100 Mariehamn/Åland
Finland

Lektor
Børge Dahle
Lupinvn 12 B
7400 Oppdal/Norge

Överinspektör
Lars Nyström
Skolstyrelsen
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53
Finland

Lektor
Stefan Bergmann
Tjarnarbóli 14
170 Seltarnarnesi
Island

Lektor
Einar Oterholm
Tingvoll vidaregående
skule
6630 Tingvoll
Norge

Tf. skolinspektör
Hans- Jørgen Karlsson
Länsskolnämnden i
Jämtlands län
Box 652
831 27 Östersund/Sverige

FoU samarbeidet

Konsulent Winnie Grønsved
Folkeskolens Forsøgsråd
Undervisningsministeriet
Vester Voldgade 115
1552 København V/Danmark

Professor Kaj Spelling
Danmarks Lærerhøjskole
Emdrupvej 101
2400 København NV/Danmark

Direktør Jesper Florander
Danmarks pædagogiske Institut
Hermodsgade 28
2200 København N/Danmark

Byråchef Veikko Lepistö/Överinspektör
Jarkko Weckström
Skolstyrelsen
Försöks- och forskningsbyrå
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53/Finland

Avdelningschef
Erkki Kangasniemi
Pedagogiska forskningsinstitutet
Jyväskylän universitet
Skolforskningsavd.
Seminaarinkatu 15
40100 Jyväskylä 10
Finland

Rektor Markus Sauri
Ketunlukontie 7
13100 Hämeenlinna 10/Finland

Afdelingschef Hördur Lárusson
Undervisningsministeriet
Reykjavík/Island

Forsøksleder Elen Lein/Nestleder
Ragnar Solheim
Forsøksrådet for skoleverket
Postboks 38
Linderud
Oslo 5/Norge

Konsulent
Bitten Kallerud
Kirke- og undervisningsdepartementet
Oslo Dep
Oslo 1/Norge

Sakkyndiggruppen for nordisk-engelsk ordliste i skoletermer

Fuldmægtig
Jette Kirstein
Undervisningsministeriet
Frederiksholms Kanal 25 B
1220 København K

Lektor
Ole Varming
Danmarks Lærerhøjskole
Emdrupvej 101
2400 København NV

Direktör
Pirkko Ruotsalainen
Nordiska språk- och informationscentret
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53
Finland

Skolinspektör
Paul Jansson
Turun lääni
Kouluosasto
It. Pitkääkatu 11
20520 Turku 52
Finland

Fagkonsulent
Hördur Bergmann
Undervisningsministeriet
Ingólfsstræti 5, IV
101 Reykjavík
Island

Førstekonsulent
Tomas Øvergaard
Kirke- og undervisningsdepartementet
Oslo-Dep.
Oslo 1
Norge

Informasjonskonsulent
Ragnhild Dyrbæk Engenes
Forsøksrådet for skoleverket
Boks 38
Linderud
Oslo 5
Norge

Tf. skolinspektör
Hans Jörgen Karlsson
Länsskolnämnden
Jämtlands län
Box 652
831 27 Östersund
Sverige

Avdelningsdirektör
Lennart Gustafson
Skolöverstyrelsen
Karlavägen 108
Fack
10642 Stockholm
Sverige

Translatør
Charles M. Napier
English Translation Service
Hinbjerg 14
2690 Karlslunde
Danmark

Forskare
Mikael Reuter
Byrån för svenska språket
Forskningscentralen för de inhemska språken
Fabiansgatan 7 B
SF-00130 Helsingfors 13
Finland

Nordiska journalistkursen*Verksamhetsberättelse 1980**A. Navn og adresse*

Nordisk Journalistkursus
 Vennelystparken
 DK-8000 Århus C
 Tlf. 06-13 62 33

B. Startår

1957

C. Formål

Nordisk Journalistkursus har som formål at tilbyde nordiske journalister en videregående uddannelse med særligt henblik på nordiske anliggender.

Dette sker gennem kurser, seminarer, ekskursioner og konferencer, der tilrettelægges på et sådant niveau, at der gives deltagerne mulighed for fordybelse i emnekredse med tilknytning til samfundslivet i de nordiske lande og til massemedierne og journalistiske sagområder. Deltagelse forudsætter normalt nogle års journalistisk erfaring.

*D. Organisation**1. Administration*

Virksomheden ledes af en bestyrelse udnævnt af Nordisk Ministerråd.

Den består af 9 medlemmer, 2 fra henholdsvis Danmark, Finland, Norge og Sverige og 1 fra Island, med 1 suppleant for hvert land. Valgperioden er tre år.

Nordisk Ministerråd ansætter en rektor for fire år ad gangen efter indstilling fra bestyrelsen. Øvrigt personale ansættes af bestyrelsen efter indstilling fra rektor.

2. Styrelsens sammansætning 31.12. 1980

Chefredaktør Per Winther	D
Journalist Annelise Damgård	D
Suppleant: Chefredaktør Aage Deleuran	D
Direktør Tom Eklöf	F
Generalsekretær Eila Hyppönen	F

Suppleant: Chefredaktør Henrik v. Bonsdorff	F
Formanden for Bladamannafélag Islands, Kari Jonasson	I
Programredaktør Reidar Hirsti	N
Chefredaktør Kjartan Rødland	N
Suppleant: Turid Weber	N
Ombudsmand C. H. Hernlund	S
Chefredaktør Olle Nilsson	S
Suppleant: Redaktionschef Karl Ahlenius	S

3. *Personale*

- 1 rektor (deltid)
- 1 kontorist (deltid)
- 1 biblioteksassistent (deltid)

4. *Revisorer*

Otto Bjerrum A/S.

E. *Virksomhed*

Nordisk Journalistkursus afholdt i 1980 som sædvanlig et tre måneders kursus i tiden 1. februar–1. maj. Kursets forretningsudvalg optog blandt 43 ansøgere 18 deltagere. Af disse var 4 fra Danmark, 2 fra Finland, 1 fra Island, 7 fra Norge og 4 fra Sverige.

Undervisningen:

Kurset i foråret 1980 blev gennemført efter følgende undervisningsplan, der var tilrettelagt af bestyrelsen:

Emnekredsen "De nordiske lande" omfatter aktuelle politiske spørgsmål i Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige samt de selvstyrede områder Grønland, Færøerne og Åland.

De faste forelæsere er:

Danmark: Professorerne Gunnar Thorlund Jepsen og H. P. Clausen, begge Aarhus Universitet.

Finland: Professor Göran von Bonsdorff, Helsingfors Universitet og redaktør Rafael Paro, Helsingfors

Island: Chefredaktør Jonas Kristjánsson, Dagbladið, Reykjavík.

Norge: Professor Henry Valen, Oslo Universitet og programredaktør Reidar Hirsti, Norsk Rikskringkasting, Oslo.

Sverige: Docent Torbjörn Vallinder, Lunds Universitet og chefredaktør Gunnar Fredriksson, Aftonbladet, Stockholm.

Forelæser om *Grønland* var ministeren for Grønland, Jørgen Peder Hansen, København.

og om *Åland*, redaktør Hasse Svensson, Tidningen "Åland", Mariehamn.

''Fællesnordiske emner'' omhandler:

''Nordiske samarbejdsorganisationer'' ved informationschef Harry Granberg, Nordisk Råd, Stockholm.

''Nordisk balance'' ved professor Nils Andrén, Forsvarets Forskningsanstalt, Stockholm.

''Norden i europæisk og international økonomi'' ved direktør Egil Bakke, Norges Industriforbund, Oslo.

''Mindretal i Norden'' ved Sulo Huovinen, Föreningen Norden, Stockholm.

''Energi og miljøproblemer'' ved generaldirektør Vidkunn Hveding, Oslo.

''Arbejdsløshed og beskæftigelse'' ved arbejdsdirektør Kaj Westergård, København.

''Norden og Europa'' ved fhv. statsminister Hilmar Baunsgaard, København.

''Nordiske havområder'' ved chefredaktør Ivan Kristoffersen, Bladet ''Nordlys'', Tromsø og Åke Sparring, Utrikespolitiska Institutet, Stockholm.

''Mediesituationen i de nordiske lande'' tilstræber debat om helt aktuelle problemer – enten i de enkelte lande eller tværnordisk, og tilrettelægges til dels i forbindelse med den undervisning, der ledes af rektor Arne Ejbye-Ernst, Danmarks Journalisthøjskole, om ''Avisen i elektronalderen'' og med presseombudsmand Lennart Groll og generalsekretær Hans Ihlebæks gennemgang af ''Massemediernes frihed, ansvar og selvjustits''. Rektor Lars Alfvegren, Journalisthögskolan, Göteborg, gennemgår i øvelsesform ''Sproget i nordisk dagspresse''. Emnet ''Massemediene i Norden'' ved Bo Präntare, Presstödsnämnden, Stockholm og ''Ophavsret'' ved Lars Bruun, Helsingfors.

''International politik'' omhandler:

''Supermagterne'' – afspænding eller konfrontation – ved Arne Olav Brundtland, Norsk Utenrikespolitisk Institut, Oslo.

''Nord-Syd'' – dialog eller konflikt – ved lektor Hans Henrik Holm, Aarhus Universitet

''Kampen om olie og olieveje'' ved afdelingsforstander Erik Reske-Nielsen, Danmarks Journalisthøjskole og

''Magtspillet i Asien'' ved redaktør T. G. Wickbom, Stockholm.

Kursus foretog ekskursioner til Nordisk Råds session i Reykjavik den 2.-7. marts, til Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde i København og besøg på Christiansborg, samt til Bonn og Europa-Kommissionen i Bruxelles. Endvidere studerede kursisterne ny avisteknik under en tredages tur til ''Jydske Tidende'', og dets lokalredaktion i Sønderborg. I ekskursionen indgik ophold på Aarhus Universitets kursusjendom, Sandbjerg Slot, og besøg på ''Flensborg Avis''.

En væsentlig del af undervisningen har som grundlag kursets redaktions-

arkiv, som rummer en betydelig mængde klip fra nordiske aviser om politiske og samfundsmæssige emner.

Ud over det normale tre måneders kursus afholdt Nordisk Journalistkursus et specialkursus om "Arbejdsløshed og beskæftigelse i Norden". Det fandt sted i Århus den 17.-21. november.

Kursusprogrammet var som følger:

Oplæg ved arbejdsminister Svend Auken, Danmark og arbetsmarknadsminister Ingemar Eliasson, Sverige.

Konsulent Truls Frogner, Nordisk Ministerråd, Oslo: Den aktuelle beskæftigelsessituation i de nordiske lande.

Arbejdsdirektør Kaj Westergård, København: Beskæftigelsesprognoser i de nordiske lande.

Fuldmægtig Kai Kristiansen, København: Paradoksproblemet: Hvorfor samtidig arbejdsløshed og mangel på arbejdskraft?

Generaldirektør Kjell Öberg, Stockholm: Arbejdskraftvandring til og indenfor Norden.

Professor Eskil Wadensjö, Stockholm: Industrisamfundene og arbejdsløsheden, globalt og europæisk.

Afdelingsleder Benny Dylander, København: Teknologisk betinget arbejdsløshed.

Kontorchef Jakob Lange, København og utredningssekretærer Steen Marcusson, Stockholm: Arbejdsløshed blandt højere uddannede.

Byrådirektør Clas Almén, Stockholm og direktør Reidar Danielsen, Oslo: Forskellige nordiske strategier i kampen mod arbejdsløsheden.

Kontorchef Else Marie Kierkegaard, København og kontorsjef Kari Vangnes, Oslo: Ligestillingsproblematikken m/k.

Forskningsleder Gunnar Viby Mogensen, København og ungdomssjef Jahn Aas, Bergen: Samspillet arbejdsmarkedspolitik/socialpolitik.

Kurset blev ledet af fhv. direktør for Dansk Arbejdsgiverforening Arne Lund og rektor Erik Reske-Nielsen.

Bestyrelsen holdt i 1980 sit ordinære møde på Hotel Europa i Göteborg den 16. juni.

Forretningsudvalgsmøde blev holdt i Helsingfors den 26. november.

F. Fremtidsplaner

Nordisk Journalistkursus' bestyrelse sigter mod at udvide kursets aktiviteter i særdeleshed ved at afholde specialkurser og seminarer af kortere varighed.

*G. Finansiering og økonomi**Oversigt over regnskabsafslutning og budget (1 000-tal dkr)*

	Bokslut 1979	Budget 1980	Prel. ut- fall 1980	Budget 1981
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	92	94		111
Personal	213	206		214
Kontor	35	34		38
Lokaler	61	61		61
Projekt I	202	232		250
Projekt II	35	50		53
Projekt III	60	60		64
Summa udgifter	698	737		791
<i>Inkomster</i>				
Anslag	583	677		752
Lönestegr. komp.	20	—		—
Övrigt	95	60		39
Summa inkomster	698	737		791

Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)*Verksamhetsberättelse 1980**A. Namn och adress*

Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)
Kungssportsavenyn 32
S-411 32 GÖTEBORG
Sverige

B. Startår

1963

C. Syfte

NHH har till syfte att såsom en samnordisk institution anordna och främja undervisning och forskning inom hushållsvetenskap i Norden. Verksamheten bedrivs på nivå som motsvarar den vid universitet och högskolor i övrigt.

*D. Organisation**1. Administration*

NHH leds av en styrelse bestående av en medlem från vart och ett av de fem nordiska länderna samt en studeranderepresentant. Varje medlem har en personlig suppleant. Nordiska ministerrådet utser styrelsemedlemmarna och suppleanterna med undantag av studentrepresentanten och suppleanten, vilka väljs av de studerande. Styrelsen utser inom sig ordförande och vice ordförande.

2. Styrelsesammansättning 31.12.1980

Titel, förnamn, efternamn.	
(Suppleanterna inom parentes)	
Kanslichefen Nils-Olov Halling, ordförande	S
(Avdelningsdirektör Bengt Wedel)	S
Docenten Ritva Seppänen	F
(Regeringssekreteraren Ulla Lång)	F
Rektorn Gustav Nedergaard	D
(Undervisningsinspektören Edith Kjærsgaard)	D
Underdirektören Hans Sörbö	N

(Rektorn Inger Marie Svare)	N
Textilintendenten Elsa E. Gudjónsson	I
(Undervisningsinspektören Bryndis Steinhorsdottir)	I
Studeranden Ingrid Wiig	N
(Studeranden Ingerleen Olofsson)	S

3. Personal

Styrelsens sekreterare

(uppdrag)

Byrådirektören Roland Rydin S

Föreståndare för NHH:s utbildningslinjer

(anställda vid resp. institution)

Professorn Bengt Edberg, textillinjen vid
Chalmers tekniska högskola, Göteborg S

Förstelektorn Arne Løvø, näringslinjen vid
universitetet i Oslo N

Professorn Björn Isaksson, Göteborgs universitet, inst. för
klinisk näringslära, dietetikerutbildningen S

4. Revisorer

Byrådirektören Bengt Bengtsson.

Universitets- och högskoleämbetet (Göteborg) S

E. Verksamhet

1. Allmänt om verksamheten

1977 ändrades högskolans namn till Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH), det tidigare namnet var Nordiska hushållshögskolan.

NHH bedriver undervisningsaktiviteter på två linjer, textillinjen vid Chalmers tekniska högskola som med en 2-årig studietid leder till textilingenjörsexamen, och vid näringslinjen vid Oslo universitet som omfattar 2 1/2 års studier. Studierna vid näringslinjen ger 50 viktal vid matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid Oslo universitet. Studierna kan utvidgas till cand. mag och ev. till cand. scient med ernæring som huvudämne.

Hushållslärare och ekonomiföreståndare som genomgått näringslinjen får kalla sig nordisk hushållskandidat.

Fr. o. m. 1.1.1978 inleddes för en treårig försöksperiod en 1-årig dietetikerutbildning vid Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg. Nordiska ministerrådet har beslutat att försöksperioden skall förlängas ett år, alltså t. o. m. 1981. Denna utbildning ersätter de tidigare anordnade dietetikerkurserna.

I enlighet med NHH:s stadgar svarar det land där institutionen är belägen för utbildningens driftkostnader, förutom den ovannämnda dietetikerutbildningen, som inleddes 1.1.1978, som finansieras över den nordiska kulturbudgeten (dispositionsmedlen).

2. Styrelsens verksamhet

Styrelsen för NHH har under verksamhetsåret sammanträtt 2 gånger, nämligen

27 februari 1980 vid Institut for Ernæringsforskning
vid Oslo universitet.

21 oktober 1980 vid specialkursus i husholdning
vid Århus universitet.

I enlighet med NHH:s stadgar har linjeföreståndarna kallats att delta i styrelsens sammanträden.

Styrelsen har under verksamhetsåret, förutom handhavandet av den administrativa verksamhet som ankommer på styrelsen, i första hand inriktat sin verksamhet på utvecklandet av högskolans utbildningsaktiviteter, som närmare beskrivs i det följande.

3. Högskolans utbildningsaktiviteter

Såsom ovan framgått har NHH under verksamhetsåret bedrivit konkret utbildningsverksamhet på de två linjerna, *textillinjen* och *näringslinjen* samt *dietetikerutbildningen*. Närmare redogörelse för utbildningsaktiviteterna ges nedan:

Textillinjen vid Chalmers tekniska högskola i Göteborg (CTH)

Textillinjen har från och med läsåret 1977/78 omarbetats från 2,5 år till 2 års studietid. Den nya tvååriga linjen kan fr. o. m. ht -78 anta 15 studerande per år. Vidare erhåller de, som enbart genomgått textillinjen, textilingenjörsexamen. Enligt den av NHH:s styrelse den 13.4.1977 fastställda studieplanen avser utbildningen vid textillinjen att dana ingenjörer med mångsidiga och avancerade kunskaper inom den alltmer tekniskt komplicerade processindustri, som textilindustrin i dag är.

Behörig att söka är den som har slutbetyg från gymnasium (motsv.) på naturvetenskaplig, teknisk eller matematisk linje. Lärare på det textila området ges företräde. Dessa kan få dispens från full gymnasieexamen.

Genom egna kurser i de flesta grundläggande ämnena har ämnesinnehållet kunnat anpassas så att studierna av de tillämpade ämnena underlättas.

Under första året ges genom ämnena maskinteknologi och konstruktionsteknik en allsidig ingenjörsmässig träning, bl. a. med tillämpning av arbetsvetenskap. Den textiltekniska skolningen startar redan första året men huvuddelen är förlagd till andra läsåret.

Utbildningen omfattar studier i såväl maskinteknologi som kemiteknologi, vilket är en unik kombination inom högskoleutbildning. Under första studieåret läses egna kurser i oorganisk, fysikalisk och organisk kemi.

Andra studieåret omfattar främst textila ämnen, men även andra för en process- eller produktionsingenjör viktiga ämnen, såsom informationsbehandling, matematisk statistik och elektronik, läses. En kurs i industriell

organisation kan väljas som frivilligt examensämne under andra läsåret.

Examensarbetet, som skall utföras under den sista lästerminen, kan vara av experimentell eller teoretisk natur. Efter samråd med föreståndaren för textillinjen väljes examensarbete i något av ämnena: textilteknologi, textilt provningsteknik, konfektionsteknik eller textilkemi.

Föreståndare för linjen under verksamhetsåret har varit professor Bengt Edberg, CTH. Undervisningen sker i samband med CTH:s ordinarie undervisning av lärarkrafter inom CTH. Utöver detta finns speciallärare, bitr. lärare och övningsassistenter.

1978-07-01 inrättades på förslag från högskolestyrelsen vid CTH en linjenämnd för textillinjens verksamhet. Denna linjenämnd består av 10 ledamöter. NHH:s representant professor Ahti Reijonen med direktör Erling Franck som suppleant. I linjenämnden ingår 3 yrkeslivsrepresentanter.

Textilingenjörslinjen ingår fr. o. m. 1980-07-01 som allmän utbildningslinje i det svenska utbildningssystemet.

Antalet sökande till läsåret 80/81 var 18 stycken, därav 1 från Finland, 1 från Grekland, 1 från Iran och övriga svenskar. Av dessa 18 uppfyllde 17 inträdeskraven och antogs. Endast 7 påbörjade utbildningen, 5 från Sverige, 1 från Grekland och 1 från Iran. En av dessa hade textilläroinbildning.

Till läsåret 79/80 sökte 15 stycken, samtliga 15 antogs, 9 påbörjade studierna, 1 från Iran och de övriga från Sverige. Två av dessa hade textilläroinbildning.

Läsåret 80/81 har textillinjen 15 aktiva studerande, 7 i årskurs 1, 8 elever i årskurs 2, 1 elev har beviljats studieuppehåll detta läsår. Två studerande har examinerats som textilingenjörer (varav en av dem har påbörjat studier vid Göteborgs universitet, institutionen för huslig utbildning). Ytterligare två som arbetar med slutförande av sina examensarbeten, förväntas under hösten avlägga textilingenjörsexamen.

Näringslinjen vid universitetet i Oslo

Studietiden är normalt 2,5 år. Huvudämnena är: kemi, biokemi, fysiologi och näringslära. Vidare undervisas det i: anatomi, statistik, mikrobiologi och livsmedelslagstiftning.

Föreståndare för linjen är förstelektor, dr. philos. Arne Løvvø. Till näringslinjen är knutna 3 bitr. professorer, 7 lektorer, 1 vetenskaplig assistent, 1 kosthållskonsulent, 3 laboratorieassistenter, 1 verkmästare, 2 ingenjörer och 1 adm. sekreterare.

Näringslinjen beviljas ett anslag för täckning av löner och driftsutgifter direkt via den norska statsbudgeten. Som tillägg till detta drar linjen nytta av sin anknytning till Institutet för ernæringsforskning vid universitetet i Oslo, både i form av tillskott till driftsutgifter och genom att institutets anställda tar del i undervisningsverksamheten.

Laboratorierna är förhållandevis små varför det är svårt att arbeta med

mer än 16 studenter per gång på kemi- och biokemikursen. Av denna orsak är intagning av studenter till första terminen begränsad till 16. Under den tredje, fjärde och femte terminen finns det utrymme för något fler studenter och eftersom ansökningarna till dessa terminer är rätt många har fysiologi- och näringsläroterminerna antagit upp till 20 studenter. Totalt kan sålunda förekomma 56 studenter inom tre olika nivåer. De studenter som söker om intagning under senare terminer är i huvudsak studenter som planerat att ha näringsfysiologi som huvudämne. Intresset för detta huvudämne är mycket stort.

Sedan inrättandet av linjen år 1966 har det t. o. m. våren 1979 totalt varit 756 sökande, varav 268 antagna. Av dessa är 9 danska, 3 finska, 3 isländska, 203 norska, 43 svenska, 3 amerikanska, 1 fransk, 1 jordansk, 1 skotsk och 1 från Gambia. 186 studerande har fullföljt studierna, 31 av dessa hade också sådan utbildning som berättigade till diplom som NHH-kandidat.

Hösten 1979 antogs av 75 sökande 16 nya studenter till första terminen, 1 till andra terminen, 1 till tredje terminen och 1 till fjärde terminen. Av de antagna hade 5 lärarutbildning.

Hösten 1980 antogs av 89 sökande, 16 nya studenter till första terminen, 1 till andra terminen, 3 till tredje terminen och 1 till fjärde terminen. Av de antagna hade 5 lärarutbildning.

Vårterminen 1980 startade som försöksverksamhet vid näringslinjen i Oslo en grundkurs i näringslära som omfattar en termins studier med 20–25 studerandeplatser. Behörighetskraven är lägre än till näringslinjen. Kursen annonseras bara i Norge och ges i initialskedet ej på nordisk basis.

I överensstämmelse med antagningsreglementet, som det norska kirke- og undervisningsdepartementet fastställt den 6 maj 1974, finns en särskild antagningskommitté tillsatt för näringslinjen. Denna kommitté består av 2 NHH-styrelsemedlemmar, linjeföreståndaren och 1 studerande från linjen.

Dietetikerutbildningen vid Göteborgs universitet, Sahlgrenska sjukhuset

I januari 1980 startade den tredje av de tre 1-åriga försöksutbildningar av dietetiker som Nordiska ministerrådet beslutat att förlägga till Göteborgs universitet, inst. för klinisk näringslära.

Antalet sökande till de 12 platserna var 23 varav 4 från Finland, 8 från Norge och 11 från Sverige. Av de 12 som antogs och påbörjade studierna 1980 hade 3 genomgått näringslinjen vid Nordiska högskolan för hushållsvetenskap i Oslo, 6 näringslinjen vid Karolinska institutet i Stockholm och 3 näringslinjen vid Agrikulturforstvetenskapliga fakulteten i Helsingfors. Som extraelev antogs en elev med svensk dietistutbildning och mångårig yrkeserfarenhet. 1 deltagare har norskt medborgarskap, 1 amerikanskt, 8 svenskt och 3 finskt.

De tre första månaderna av vårterminen är normalt anslagna för sjukhuskökstjänstgöring. Den katedrala undervisningen omfattade tiden 8 april

t. o. m. 13 juni. Tiden ägnades huvudsakligen till föreläsningar i sjukdomslära av specialister inom respektive område. De gastro-enterologiska sjukdomarnas dietetik behandlades. Under våren påbörjades självständig litteratursökning inom aktuella ämnen med dietetisk anknytning.

Höstterminen 1980 omfattar tiden 18 augusti t. o. m. 19 december. Terminen domineras av undervisning i dietetik med specialstudier av främst diabetes, obesitas, hyperlipemi och uremi. Undervisningen innebär bl. a. att eleverna själva försöker leva på de specialkosterna de kommer att rekommendera till patienterna. Auskultation hos verksamma dietister, rådgivning till patienter och gruppundervisning för patientgrupper ingår även i dietetikundervisningen. Jämsides med dietetikundervisningen sker undervisning i samtalsmetodik där videoinspelningar och intern-TV utnyttjas. Katedrala föreläsningar i pediatrik samt information om hälsovårdens uppbyggnad ges även under höstterminen. Litteratursökningen redovisas muntligt och skriftligt. Muntlig examination äger rum i slutet av kursen.

Till utbildningen är knuten 1 universitetslektor och 1/2 tjänst som adm. sekreterare samt professor Björn Isaksson som linjeföreståndare.

Nordiska ministerrådet har beslutat om att utbildningen skall genomföras under ett fjärde försöksår 1981. Antalet sökande till denna kurs är 18 till de 12 platserna. Av de 12 som antagits har 4 norskt medborgarskap, 4 svenskt, 3 finskt och 1 danskt.

F. Framtidsplaner

NHH-styrelsen har utvärderat de pågående dietetikerkurserna och kurserna som anordnades 1969, 1971 och 1972 i NHH-regi. Utvärderingen har dels tagit sig formen av en enkät till studerande som genomgått utbildningen dels ett antal öppna frågor till klinikcheferna vid de nordiska undervisningssjukhusens medicinska kliniker samt prefekterna för institutionerna för näringslära (motsvarande) i Norden. Dessutom har avhållits en konferens med företrädare för svenska utbildningsmyndigheter om överensstämmelse respektive olikheter i näraliggande svenska utbildningar. Syftet med utvärderingen har varit att ge underlag för beslut om och hur dietetikerutbildningen skall permanentas. Mot bakgrund av den genomförda utvärderingen och behovsanalysen hemställde NHH-styrelsen i februari 1980 att sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete skulle verka för att dietetikerutbildningen skall permanentas genom att linjen för näringsterapi, 60 poäng, inrättas vid Göteborgs universitet fr. o. m. vårterminen 1982 och anordnas som ett samnordiskt projekt. Beslut kommer att fattas av Nordiska ministerrådet i december 1980.

NHH-styrelsen undersöker f. n. förutsättningarna att anordna en påbyggnadsutbildning i konsumentekonomi på högskolenivå för hushållslärare m. fl.

Högskolan följer även i övrigt olika utvecklingstendenser inom högskolans område och beaktar behovet av samnordiska utbildningsaktiviteter som ej kan anordnas på annat sätt än inom högskolans ram.

G. Finansiering och ekonomi

Styrelsens uppgifter finansieras över ministerrådets dispositionsmedel och budgeten utgjorde 80 000 dkr. för 1979.

Av kursverksamheten finansieras även dietetikerutbildningen under en fyraårig försöksperiod (1978 – 1981) genom dispositionsmedlen. För 1980 års kurs anslogs 425 000 dkr. Textillinjen i Göteborg och näringslinjen i Oslo finansieras med nationella medel.

1. Översikt över bokslut och budget (skr.)

	Bokslut 1979	Budget 1980	Prel. utfall	Budget 1981
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	35 800	40 300		
Personal	13 400	13 500		
Kontor	2 300	3 000		
Lokaler				
Projekt	5 200	8 000		
Summa utg.	56 700	64 800		
<i>Inkomster</i>				
Anslag	67 400	64 800		
Lönestegr. kompensation				
Summa ink.	67 400	64 800		

2. Kommentarer

I ovanstående översikt över bokslut och budget ingår inte dietetikerutbildningen som redovisas i särskild ordning.

Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)*Verksamhetsberättelse 1980***A. Namn och adress**

Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)
Skeppsholmen
S-111 49 STOCKHOLM
Tel 08/24 63 00

B. Startår

1968

C. Syfte

Nordplan har enligt stadgarna följande uppgifter:

- Vidareutbildning för yrkesutövare inom samhällsplanering
- Forskarutbildning med i första hand handledning från lärarnas sida
- Forskning med inriktning på planeringsprocessen och dess institutionella förutsättningar och därvid på problem som är aktuella för flera av de nordiska länderna.

Nordplan har närmare formulerat som mål att i vidareutbildningen ge överblick, fördjupad kunskap om planeringsprocessen, främja tvärfacklig förståelse och förmåga till tvärfackligt grupparbete. En kritisk syn på den rådande planeringen och dess förutsättningar skall eftersträvas.

D. Organisation**1. Administration**

Institutet leds av en styrelse med två ledamöter från vardera Danmark, Finland, Norge och Sverige. Ledamöterna utses av respektive länders regeringar med en mandattid på fyra år. Vid institutet finns ett lärarråd bestående av institutets lärare. En av institutets professorer tjänstgör som föreståndare, denne är också föredragande i styrelsen och ordförande i lärarrådet.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1980

Lektor Arne Gaardmand	D
Direktör Vagn Rud Nielsen	D
Forskningsprofessor Esko Lehti	F

Verkschef Lars Hedman	F
Overarkitekt Astri Bonesmo	N
Direktör Åge Danielsen	N
Riksdagsledamot Karin Ahrland	S
Professor Lennart Holm (ordf.)	S
Styrelsens sekr., byrådir. Åsa Ekman	S

3. Personal

3 professorer (varav 1 föreståndare)

1 adjungerad professor (1/5-tid)

1 forskarasistent

4 institutionsassistenter

1 byrådirektör

1 1:e byråsekreterare

1/2 bibliotekarie

1 byråsekreterare

3 assistenter

1/2 biblioteksassistent

1 exp. vakt

1/2 växelfonist (gemensamt med Arkitekturskolan och Konsthögskolan)

2 1/2-tids projektledare och

1 institutionsassistent knutna till socialprojektet

Arkitekturskolans 2 professorer har några undervisningstimmar per år förlagda till Nordplan.

Under 1980 har 14 forskare varit knutna till institutet.

4. Revisor

Sture Segersteen, Kammarkollegiets revisionskontor

E. Verksamhet

Generellt

Nordplans verksamhet har detta år präglats av viss optimism eftersom arbetet med "nordifisering" av Nordplan varit under behandling. I augusti antog Nordiska ministerrådet nya statuter för Nordplan, vilket innebär att institutet från 1 januari 1981 övergår från att vara svensk statlig myndighet till att bli nordiskt. De nya statuterna innehåller en ny formulering av målen, det läggs större vikt vid det nordiska och en viktig punkt är att Nordplan får examinationsrätt för doktorsgrad.

Medan vidareutbildningen tidigare har varit Nordplans viktigaste uppgift, har nu forskarutbildningen ökat i betydelse och kommer att bli lika viktig. Båda dessa verksamheter bedrivs genom medel över kulturbudgeten, medan Nordplans forskning bedrivs med externa medel huvudsakligen från svenska forskningsråd och fonder.

Forskarutbildning

Det förväntas av dem som antagits till Nordplans forskarutbildning att deras arbete skall avslutas med avläggande av filosofie (ev. annan fakultetsbeteckning) doktorsexamen i samhällsplanering. Denna målsättning nås via tre steg, vart och ett kopplat till skriftliga och muntliga tentamina.

Den första delen sträcker sig över två och ett halvt år huvudsakligen bestående av seminarier och litteraturstudier under lärarrådets överinseende. Studierna skall ha en tvärnordisk och tvärdisciplinär prägel omfattande för samhällsplaneringen relevanta delar av vetenskapsteori med idéhistoria samt övergripande samhällsvetenskaplig teori. Denna allmänna del avslutas med muntlig och skriftlig tentamen inför en kommitté av minst två personer utnämnda av lärarrådet.

Utbildningens andra del överlappar i tiden med den första och består av förberedande avhandlingsarbete utmynnande i framläggande av en avhandlingsplan avseende dels ämnets teoretiska förankring dels forskningens konkreta utförande. Den studerande förutsätts ha nära kontakt med två handledare varav en från Nordplan och en från den fackliga och nationella miljö som berörs av avhandlingen. Efter att dessa två handledare godkänt avhandlingsplanen kan den studerande erhålla intyg över genomgången forskarkurs.

Studiernas sista del utgörs av författande och offentligt försvar av en doktorsavhandling. Arbetet bedöms av en betygsnämnd bestående av fem personer varav högst två hämtats bland Nordplans lärare. Övriga ledamöter väntas komma från den studerandes egna fackliga miljö. Avhandlingens nivå skall motsvara den i de nordiska länderna gängse. Nordplans styrelse utfärdar bevis över godkänd filosofie doktorsexamen i samhällsplanering.

Under hösten 1980 avslutades den seminarierie som pågått sedan vårterminen 1978 med de 17 forskarstuderande som då antogs till forskarutbildningen. Huvuddelen av dessa studerande arbetar nu med program för sina avhandlingsarbeten. Av 62 sökande under 1980 har 20 nya forskarstuderande antagits varav 5 från Danmark, 5 från Finland, 5 från Norge och 5 från Sverige.

Under året har hållits 7 forskarseminarier på vardera 3–5 dagar. Av dessa seminarier har 2/3 varit förlagda till Skeppsholmen och 1/3 till andra ställen i Norden.

Vidareutbildning

Vidareutbildningen är ettårig och organiserad med tre kursperioder om vardera en månad då kursdeltagarna är samlade till gemensam undervisning medan övrig tid upptas av litteraturstudier och vissa andra arbetsuppgifter på hemorten. Av de tre månaderna med gemensam undervisning är den första och den sista förlagd till Stockholm medan den mellersta är förlagd till någon annan ort i Norden. 1980 års fältperiod var förlagd till östra Finland.

Den första kursmånaden i Stockholm har förutom gruppsamarbetsträning huvudsakligen behandlat planeringsbegrepp, planeringens samhälleliga bakgrund, planeringens framväxt och samhälleliga sammanhang, planeringens förutsättningar samt planerarrollen och planering och förändring.

Fältperioden har ägnats åt övning i tvärfackligt grupparbete med uppgifter av principiellt intresse men med anknytning till östra Finland. Gemensamt huvudtema för fältperiodens grupparbeten har varit att studera lokalsamhällets möjligheter att påverka levnadsvillkoren. Tio grupper med 5–6 personer i varje grupp har behandlat var sitt tema inom huvudtemats ram. Det var första gången i Nordplans 12-åriga historia som en hel fältperiod var förlagd till ett rent finskspråkigt område. I samförstånd med kultursekretariatet ordnades det med tolkar vid föreläsningar och kontakter och varje grupp disponerade en tolk under fältarbetet. Försöket lyckades över all förväntan och kännedom om finska levnadsvillkor, organisationsformer och lokal aktivitet var mycket stimulerande för gruppernas arbeten med sina respektive rapporter. Arbetet kommer att avslutas med en gemensam rapport som beräknas vara färdigredigerad i början av 1981. Det blir också en finsk utgåva.

Den sista kursmånaden i Stockholm har behandlat urbanisering och näringslivsutveckling, innovationer av teknik för decentraliserad produktion, alternativt synsätt på utvecklingen. Dessutom har bostadspolitik – sociala aspekter och konsekvenser – tagits upp samt planerarens roll och ansvar.

År 1980 var det första av en försöksperiod om tre år med integrering av sociala erfarenheter i samhällsplaneringen. Projektet finansieras av socialpolitiska ämbetsmannakommittén och innebär engagement av en projektledare (dvs. två på halvtid) och en institutionsassistent. En tredjedel av vidareutbildningskursen rekryteras från sociala sektorn.

I kursen har deltagit 54 personer (av ca 110 sökande) varav 9 från Danmark, 8 från Finland, 1 från Island, 17 från Norge och 20 från Sverige. Ungefär 2/5-delar av deltagarna har teknikerbakgrund och en lika stor del har samhällsvetenskaplig bakgrund. Dessutom har enstaka naturvetare, jurister och lantmätare deltagit. Antalet sökande till 1981 års vidareutbildningskurs var 126.

Forskning

Ett mångårigt projekt vid Nordplan gäller utveckling av ett informationssystem för översiktlig samhällsplanering i medelstora tätortsregioner (NIMS).

NIMS är ett system för informationsbehandling avsett att användas främst inom samhällsplaneringen. Systemet är särskilt anpassat för den kommunala planeringen och ger kommunen tillgång till centrala och lokala datakällor organiserade så att de passar planeringens krav.

NIMS innehåller olika typer av geografiska referenser, s. k. geodata, och funktioner för sökning, analys och presentation. Man kan även presentera resultaten grafiskt. Man använder NIMS via datorterminaler och ett användarvänligt beställningssystem som ej kräver förkunskaper i ADB. NIMS är konstruerat i syfte att rationalisera planeringens informationshantering, förbättra beslutsunderlagets kvalitet samt för att påskynda framtagning av information.

Projektet har de första fyra åren huvudsakligen finansierats genom anslag från Nordiska ministerrådet.

Efter åtta år av utveckling har NIMS nu nått ett stadium där det kan användas av nordiska kommuner i planeringen. Under 1980 har förberetts en omorganisation av projektet genom bildandet av ett aktiebolag med samarbets- och utvecklingsavtal med Datasaab. Svenska NIMS-föreningen ingår i projektstyrelsen.

Även om NIMS-projektet nu lämnar Nordplan, kommer den nya organisationsformen även att betjäna de många igångsatta tillämpningarna i Norge och Finland och den nordiska efterfrågan i övrigt.

Flera projekt rörande medborgarinflytande i planeringen drivs vid Nordplan. Sedan början av 1978 har det svenska Byggforskningsrådet (BFR) finansierat ett projekt som pågått fram till detta år. Projektets huvudsyfte är att belysa hur planeringsarbetet kan utvecklas för att inrymma en- och tvåvägskommunikation med allmänheten, dvs. ge ett bidrag till medborgarmedverkans metodik. Vidare eftersträvas en djupare förståelse för medborgarmedverkan som social process.

Projektet "Samhällsplanering – teoriutveckling med tillämpning på medborgerligt deltagande" har också Byggforskningsrådet som finansiär. Syftet med projektet är att utveckla en teoretisk ram för studium av samhällsplanering som social process. Den teoretiska ansatsens fruktbarhet prövas på spörsmål om medborgardeltagande i fysisk översiktsplanering.

Ytterligare två projekt rörande medborgarnas deltagande i svensk kommunal planering syftar till att kartlägga medborgardeltagande som element i statliga och kommunala program i Sverige, samt till att diskutera medinflytandets relevans som strategi dels för att effektivisera svensk kommunal planering, dels för att öka resurssvaga gruppers inflytande över planeringen. Dessa projekt finansieras dels av det svenska Byggforskningsrådet, dels av Delegationen för social forskning. Sistnämnda tre projekt är alla led i arbetet med sikte på avhandlingen för doktorsgrad.

En forskargrupp har särskilt arbetat med projekt rörande energifrågor, transport och strukturomvandling i näringslivet. Också vissa experiment har genomförts. Transportforskningsdelegationen och BFR är finansiärer för dessa projekt.

Konferenser, seminarier och annat

Varje år sedan 1976 har Nordplan i samarbete med Nordplanföreningen arrangerat 3–5 dagars konferenser förlagda till olika platser i Norden. I den nordiska regionalpolitiska debatten och diskussionen om "marginal-samhällen" har "den isländska modellen" ständigt varit uppe. Eftersom Nordplan hade haft sin fältperiod på Island 1978 var det naturligt att utnyttja erfarenheter och personkontakter för att också göra det möjligt för tidigare kursdeltagare vid Nordplan att få ta del i dessa impulser genom ett seminarium som genomfördes i Island 25–29 augusti. De 70 deltagarna var indelade i nio grupper som var och en tog upp olika problemställningar som bl. a. berörde de små lokalsamhällenas egenaktivitet och relationen mellan levnadsvillkor och organisationsformer.

Under året har det varit stor aktivitet med interna "torsdagsseminarier" så gott som varje vecka med vissa gäster och temata huvudsakligen knutna till pågående projekt.

Publikationer

En årsrapport för verksamheten år 1979 har utarbetats med en redogörelse för undervisningens innehåll, sammanfattningar av fältperiodens grupparbeten, kursprogram, litteraturlista m. m. En gemensam rapport om de grupparbeten som genomfördes under fältperioden i Nord-Norge är utarbetad.

I rapportserien har publicerats:

1980: 1 Laglydig illusionism? Några notiser om samhällsplanering. Gullberg, A.

1980: 2 Planerarnas informationsmiljö i fem nordiska kommuner. Andersson, H. O., Christensen, I., Ekman, Å., Granlund, M., Hägerstrand, E.

1980: 3 Strukturomvandling inom näringslivet – konsekvenser för orter och sysselsättning. Förstudie. Engström, M. G., Sahlberg B.

I meddelandeserien har publicerats

1980: 1 Ekonomisk politik och teknisk utveckling i Kina. Nordqvist, S.

1980: 2 Rationalismens stötestenar. Nordqvist, S.

F. Framtidsplaner

I och med ny status som nordisk institution från 1 januari 1981 och därmed examinationsrätt till doktorsgrad borde öppnas nya möjligheter för att få fram avhandlingsarbeten av särskilt hög kvalitet och av en karaktär som kan reflektera utvecklingen inom samhällsplaneringens område. Först om 5 à 10 år kommer man emellertid att kunna se bredden i resultatet av det man idag tillrättalägger för.

Högst prioritet i Nordplans äskande har stipendiefrågan innefattande också stipendier för arbete med avhandling. En vidare utbyggnad av tvärfackligheten anses också viktig för att kunna täcka det breda spektrum av

angreppssätt som samhällsplaneringen förutsätter. Detta kan ske genom gästprofessur, gästforskare och nya högre tjänster på professorsnivå, eventuellt kombinerat med universitet/högskolor i Norden.

En utvidgning av den nordiska kontaktytan till forskningsmiljöer och pågående experiment på olika platser kommer också att ligga i Nordplans arbetslinje. Förutsättningarna är emellertid goda arbetsbetingelser.

I en kommande period kan Nordplan nog arbeta inom de begränsade ramar som det nu har, och man kan nog lägga framtidsplaner baserade på vissa kvalitetsförbättringar, men skall man utnyttja de möjligheter som de nya statuterna ger och faktiskt kräver med tanke på nordifisering krävs betydliga resursförstärkningar!

G. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal skr.)

	Bokslut 1979	Budget 1980	Prel. utfall 1980	Budget 1981
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	17	43	18	61
Personal	2 341	2 271	2 644	2 530
Kontor	339	316	330	405
Lokaler	195	200	225	105
Projekt				
Övrigt:	13			
Summa utgifter	2 905	2 830	3 217	3 101
<i>Inkomster</i>				
Anslag	2 468	2 830	2 830	3 101
Lönstegr. komp.	522	—	379	—
Övrigt	11	7	8	9
Summa inkomster	3 001	2 837	3 217	3 110

Nordisk kursverksamhet på utbildningsområdet

a) Kurser i etnologi	1363
b) Kurser i språk och litteratur	1369
c) Universitetskurser i historia	1373
d) Vidareutbildningskurser för konservatorer	1376
e) Seminarier för arkeologistuderande	1380

a) Kurser i etnologi

Verksamhetsberättelse 1980

A. Navn og adresse

Nordisk etnologisk-folkloristisk arbeidsgruppe (NEFA)
Institutt for folklivsgranskning
Bygdøyenesveien 37
Oslo 3
Telefon 2-555290

B. Startår

1963

C. Formål

NEFA er en organisasjon som har til formål å utvikle samarbeidet i de nordiske land innenfor den disiplin som i de nordiske land har betegnelsen etnologi, folkelivsforskning, folkediktsforskning, folkeminnesvitenskap.

NEFA's målsetning er å

- a) være et samordnende organ for økt internordisk samarbeide.
- b) uttrykke og initiere forskningsoppgaver og samordne disse på internordisk plan.
- c) gjennom tidsskrifter og andre publikasjoner virke for denne målsetning.
- d) gjennom feltseminarer og andre internordiske kurser virke for økt faglig utbytte mellom de nordiske land.

Som medlemmer har NEFA hovedsakelig studenter og yngre forskere.

D. Organisasjon**1. Administrasjon**

Sekretariatet, 3 nordiske utvalg og 9 lokalavdelinger i de forskjellige universitetsbyer.

2. Nordiske funksjonærer 1.11.80

Olav Aamlid, formann, Norge
Liisa Lemmetyinen, v. formann, Finland
Guri Tambs-Lyche, 1. sekretær, Norge
Salla Taavotti, 2. sekretær, Finland

3. Personale

Ikke betalt personale.

4. Revisorer

Brita Frostell, Sverige
Bjørn Fjellheim, Norge.

E. Virksomhet

NEFA Norden har hatt et representantskapsmøte i Åbo 19–20 april 1980, og skal ha det neste 1–2 nov. 1980. Utvalgene har hatt og skal ha sine egne møter i forbindelse med representantskapsmøtene.

Virksomheten har dels foregått i de 3 utvalgene, og dels i lokalavdelingene, av vilke 7 for øyeblikket er aktive, og 1 i ny startfase. De har hatt egen virksomhet og har deltatt i representantskapsmøtene, og i utvalgenes virksomhet.

Arbeidet innen NEFA har først og fremst vært konsentrert om publikasjonsvirksomheten og de nordiske feltseminarer.

Nord Nytt, nordisk tidsskrift for folkelivsforskning, er utkommet med 2 nummer i år, og ytterligere et forventes komme dette år. De fleste har vært temanumre om bestemte delområder innen faget. Dokumentasjonsutvalget har utgitt 2 bibliografier over etnologiske og folkloristiske publikasjoner og artikler i Norden i 1977. NEFA's publikasjonsvirksomhet finansieres hovedsakelig gjennom abonent, men med tilskudd fra forskjellige fonds.

De nordiske feltseminar holdes hvert annet år, og 1980 har vært forberedelsesår for feltseminar i Nydalen i Oslo i august 1981.

F. Fremtidsplaner

NEFA Norden vil fortsette sin virksomhet etter de samme retningslinjer som hittil: hovedvekten legges i utvalgenes arbeide og i lokalavdelingens egne aktiviteter.

NEFA's neste feltseminar planlegges lagt til Danmark i 1983, lokalavdelingen i København vil få ansvar for dette.

F. Finansiering og økonomi

Til forberedelsesarbeidet for feltseminaret i 1981 i Oslo ydet det nordiske kulturbudsjett 20 000 dkr. Til selve seminaret ydet det nordiske kulturbudsjett 100 000 dkr.

Lokalavdelingene har egen økonomi, som ikke går via representantskapsmøtet.

*BILAGA 1***Virksomhetsberetning for Nord Nytt 1980***A. Navn og adresse*

Nord Nytt, nordisk tidsskrift for folkelivsforskning

Redaksjonssekretariat:

Ørnholm Stationsvej 5, c/o Nationalmuseet

DK-82800 Lyngby

Abonnementekspedisjon:

Museumstjenesten

Lysgård

DK-8800 Viborg

B. Starår

1963

C. Formål

Nord Nytt er nordisk tidsskrift for etnologi, folkeminnesvitenskap og beslektede fagområder, samt meddelelsesblad for forskningsinstitusjoner, museer, arkiver o.a. Tidsskriftet utkommer 4–6 ganger om året med fast stoff om etnologisk debatt, anmeldelser, nyhetsstoff. Dessuten utvides innholdet ofte med artikler om bestemte temaer. Tidsskriftet redigeres av et nordisk redaksjonsutvalg, men temastoffet blir redigert av skiftende gjesteredaksjoner.

*D. Organisasjon**1. Administrasjon*

Det redaksjonelle arbeide foretas kollektivt av lokalredaktørene på de enkelte nordiske universiteter. Redaksjonssekretariatet har egne kontorer i Ørnholm hvor den grafiske redaksjon også finnes. Abonnement og løssalg foretas av museumstjenesten, Lysgård, som også tar seg av regnskapene med dette. Selve regnskapet føres av egen kasserer.

2. Redaksjonsutvalg

Norge

Even Gaukstad, Institutt for folkelivsgransking, Oslo

Ernst Prange, Etno-folkloristisk institutt, Bergen

Torill Wyller, Institutt for folkeminnesvitenskap, Oslo

Finland

Albert Anttonen, Kasarunoustieteen laitos, Helsinki

Esa Hassinen, Etnologiska institutionen, Jyväskylä

Maria Eloranta, Etnologiska institutionen vid Åbo akademi, Åbo

Ole Ruud Nielsen, Raumo

Ragnhildur Þórarinsdóttir, Island

Sverige

Christian Richette, Institutet för folklivsforskning vid Nordiska museet och Stockholms universitet

Ingvar Svanberg, Uppsala

Magnus Wikdahl, Etnologiska institutionen, Lund

Lars Brink, Etnologiska institutionen vid Göteborgs universitet, Göteborg

Danmark

Ingelise Selstrup, Institut for folkemindeforskning, København

Allan Schipper og Jørgen Buchart, Institut for folkelivsforskning, Brede

Peter Ludvigsen, Institut for sprog, kommunikation og kulturhistorie,

Aalborg (Sammensætning pr. 30.10.1980)

3. Personale

Kasserer: Joan Jensen

E. Virksomhet

Pr. 30.10 er det utkommet 2 nummer i 1980, og et nummer er under trykning. Nr. 6, med "Folkemedisin" utkom i januar. Nr. 7, "Presentation" utkom i juni, og nr. 8 med tema "Eskimoer" er under trykning.

F. Fremtidsplaner

7 nummer er planlagt for 1981 med temaene: "Arbeiderkultur-folkeminder-folkkultur. Teori-kritik-praksis", "Mat", "Etnisk identitet", "Maritime samfunn", "Kultur og klassegrenser" o. a.

G. Finansiering og økonomi

1. Oversikt over bokslutt og budsjett (1 000 dkr.)

	Bokslutt 1979	Budsjett 1980	Budsjett 1981
<i>Utgifter:</i>			
Trykning m.v.	72	58	87
Distribusjon	24	22	32
Markedsføring		6	3
Oversettelse		3	5
Redaksjon, kontorutgifter	3	4	4
Redaksjon, transport	0,3	5	6
Andre utgifter	14	3	34
Regnskap		1	1
Sum utgifter	113,3	102	172
<i>Inntekter:</i>			
Abonnementsint.	80	62	93
Bidrag fra Nop-H			69
Danmark	23		
Moms	7	6	10
Sum inntekter	110	68	172

2. Kommentarer til ovenstående oversikt

Tallene for 1980 er beregnet etter regnskap pr. 1.8 samt de to ytterligere forventete utkomne numrene.

*BILAGA 2***Virksomhetsberetning 1980 for NEFA-Nordens dokumentasjonsutvalg***A. Navn og adresse*

NRFA-Nordens dokumentasjonsutvalg v' H. Resen Steenstrup
Louisehøj 33
DK-2880 Bagsværd

B. Startår

1971

C. Formål

Å utgi bibliografisk dokumentasjon innen etnologi og folkloristikk.

D. 1. Administrasjon

Utvalgets formann

2. Utvalgets sammensetning

Hjejl Resen Steenstrup, Danmark, formann
Birgit Hansen, Danmark
Ulrika Knuts, Finland
Göte Edström, Sverige
Christofer Harris, Norge.

3. Personale

Regnskapene blir ført av overassistent Gerda Sørensen, København.

4. Revisorer

NEFA-Nordens revisorer.

E. Virksomhet

Årsbibliografien (Nordisk bibliografi for folkelivsforskere), som registrerer nordiske publikasjoner og artikler innenfor etnologi og folkloristikk, er utkommet for 1976 og 1977.

F. Fremtidsplaner

Fortsatt utgivelse av årsbibliografien er utvalgets viktigste oppgave.

En bibliografi over nordiske arbeiderminner og en bibliografi om barn sett fra en kulturhistorisk synsvinkel, som Nordisk kulturfond støtter, er under arbeide.

*G. Finansiering og økonomi**1. Oversikt over bokslutt og budsjett (1 000-tal dkr.)*

	Bokslutt 1979	Budsjett 1980	Budsjett 1981
<i>Utgifter:</i>			
Trykning	18	23	30
Kontor, reiser, fotokopiering, skrivning av manus:	16	12	7
Distribusjon, markedsføring:	2	2	3
Sum utgifter:	36	37	40
<i>Inntekter:</i>	28	35	45
Anslag lønnsst. komp.:	Ikke oppgjort ennå.		

2. Kommentar til ovenstående oversikt, spesielt betreffende inneværende års økonomi

Skrivning av manus og trykkeutgifter for 1980 er meget høyere i år (1980) enn antatt og beregnet, fordi bibliografien er blitt mer omfattende.

Det er søkt om dkr. 17 000 til støtte fra forskningsrådene.

b) Kurser i sprog og litteratur*Verksamhetsberättelse 1980**A. Navn og adresse*

De nordiske sprog- og litteraturkurser
 c/o generalsekretær, professor, dr. Chr. Westergård-Nielsen
 Sommerlystvej 4
 Skejby pr.
 DK-8200 Århus N
 tlf. 06/16 39 50, på universitetet 06/13 67 11, lok. 590

B. Startår

1955 (som nuværende organisation 1963)

C. Formål

Der afholdes kurser af ca. 4 ugers varighed for danske, finske, norske og svenske modersmålsstuderende samt islandske danskstuderende hvert år ved universiteter i andet nordisk land i dette lands sprog og litteratur. Kurserne slutter normalt med prøve, der erstatter hjemlandsuniversitetets egen prøve i vedkommende disciplin. Der afholdes desuden for studerende fra de andre nordiske lande kursus i Islands sprog og litteratur ved Háskóli Íslands hvert andet år og kursus i færøsk hvert fjerde år ved Fróðskaparsegur Føroya i Tórshavn.

*D. Organisation**1. Administration*

Samarbejdsnævnet for de nordiske sprog- og litteraturkurser, jf. 2, hvor de medlemmer, hvis navne er kursiverede, tillige hver for sig er de nationalt ansvarlige. Organisationens ydre rammer er fastlagt i "Instruktion för samarbetsnämnden för nordiska språk- och litteraturkurser" (1965) vedtaget af de nordiske undervisningsministre. Fra 1. januar 1980 afløstes denne instruks af de af Nordisk Ministerråd 19-3-1979 vedtagne "Stadgar för de nordiska språk- och litteraturkurserna".

2. Samarbejdsudvalgets sammensætning 31.12.1980

Professor, dr. Thomas Bredsdorff	D
Professor, dr. Chr. Westergaard-Nielsen, generalsekretær	D
Afdelingsleder, mag. art. Jóhan Hendrik W. Poulsen	Fæ
Professor, dr. Lars Huldén	Fi
Professor, dr. Pertti Virtaranta	Fi
Universitetslektor Jón Friðjónsson	I
Professor, dr. Edvard Beyer	N
Professor, dr. Einar Lundebj	N
Professor, dr. Lennart Elmevik	S
Professor, dr. Gösta Holm, vicegeneralsekretær	S
(til udgangen af 1980)	

3. Revisorer

Regnskaberne føres eller vidimeres ved universiteterne, for Færøernes vedkommende af Fróðskaparsetur Føroya.

E. Virksomhed

Der afholdtes i 1980 flg. kurser:

Danmark

I, 1 Kursus for norske stud., Københavns Universitet, Schæffergården	28/5–20/6
I, 2 Kursus for finske stud., Odense Universitet	28/5–25/6
I, 3 Kursus for svenske stud., Aarhus Universitet	10/6–27/6
I, 4 Kursus for islandske danskstud., Aarhus Universitet, Hindsgavl	14/6–1/7

Finland

II, 1 Intensivkursus i finska språket för nybörjare, Åbo (Turku)	23/6–12/7
II, 2 Nybörjar- och fortsättningskurs i finska språket och Finlands kultur, Tammerfors (Tampere)	23/6–19/7
II, 3 Nybörjarkurs i finska språket och Finlands kultur, Nyslott (Savonlinna)	1/7–30/7
II, 4 Internationell kurs (”mellankurs”) i finska och finsk kultur, Kuopio	1/7–30/7
II, 5 Kurs i finska språket och Finlands kultur (för längre komna stud.), Villmanstrand (Lappeenranta)	1/7–30/7

Island

III Kursus i islandsk sprog og litteratur (for stud. fra andre nordiske lande), Reykjavík	23/7–23/8
---	-----------

Norge

IV, 1 Seminar for danske og viderekomne finlandske stud., Universitetet i Bergen	26/5–21/6
IV, 2 Kurs i norsk språk og litteratur for finlandske stud., Universitetet i Oslo	16/5–15/6
IV, 3 Kurs i norsk for svenske og færøske stud., Universitetet i Trondheim	16/6–11/7

Sverige

V, 1 Seminar för stud. från Danmark i Strindbergs författarskap och dramatik, Lunds Universitet	22/5–14/6
V, 2 Kurs i svenska språket och litteraturen för stud. från Norge och Island, Lunds Universitet	21/5–14/6
V, 3 Sommarkursen i Umeå för 60 finsktalande stud. i nordisk filologi	20–27/5–18/6

Deltagerne fordelte sig på de 16 afholdte kurser således:
1980 kurser afholdt i:

Studerende:	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige	i alt
danske		8	4	20	21	53
finske	20		6	21	51	98
færøske			1	2	1	4
islandske	11	2				13
norske	22	20	8		11	61
svenske	20	48	8	16		92
I alt	73	78	27	59	84	321

Af tabellen ses, at man, hvad det samlede deltagerantal angår, er kommet nær det mål, man har sat sig ved at beregne kursusdeltagertallet pr. afholdt kursus til 20 (16 kurser à 20 deltagere = 320). Men det fremgår også, at enkelte kurser kun har været sparsomt besøgt. Her må årsagen delvis findes i tilfældigheder som fx det aktuelle antal kursusmodne studerende ved det enkelte universitet. Kun i undtagelsestilfælde skyldes det lave deltagerantal manglende organisation.

Kursusvirksomheden har i nogen grad været præget af utilstrækkelige bevillinger og sparepåbud, og i visse tilfælde har det været nødvendigt at søge ekstra midler fra private fond. Det er således sket i Sverige. I Finland har kursusledelsen i høj grad lettet økonomien for deltagerne ved som regel at indføre betalingsfri indkvartering.

Kursusdeltagerne består hvert år af nye årgange, og derved kan det ikke undgås, at den ændrede økonomiske situation i alle de nordiske lande og den enkelte students egen økonomi spiller med ind i tilgangen til de forskellige kurser. For bedst muligt at imødekomme ansøgningerne om deltagelse og de tilfældige forskydninger, der viser sig her, bestræber kursusledelsen sig så vidt muligt for fastlæggelse af kurserne over flere år og i det hele at stabilisere kursusgangen. Men alligevel kan det ikke undgås, at man til visse kurser må afvise over halvdelen af berettigede og kvalificerede ansøgere. Tanken om dublering af de mest søgte kurser har måttet opgives på grund af utilstrækkelige økonomiske ressourcer og vanskelighederne ved at skaffe egnede indkvarteringsfaciliteter og lærerkræfter.

Kursusledelsen kan derfor kun indtil videre beklage, at det ikke er muligt i højere grad at opfylde de studerendes ønsker om deltagelse i kurser. Og ønskerne kan kun blive flere, efterhånden som studenterne opdager de fordele, der er forbundet med kurserne, der gerne skulle være et værdifuldt og inciterende supplement til de egentlige universitetsstudier og tillige have den fordel at foregå under frie og fornøjelige former i andet nordisk land.

Kurserne giver studenterne en kærkommen lejlighed til at lære et andet nordisk universitet, dets undervisning og lærere at kende, samtidig med at

de på stedet erhverver kendskab til landets kultur- og livsformer og mange af de problemer, der optager landets egne indbyggere. På de ekskursioner, kursusdeltagerne får adgang til, og som kursusledelsen lægger megen vægt på, har kursuslederne gang på gang oplevet deltageres glæde ved at opdage, at den viden, de gennem læsning har erhvervet sig om navnlig ældre tiders kultur, går op i en højere enhed og nærmere forståelse ved demonstration og forklaring på stedet selv.

Kurserne indeholder også et stærkt element af nordisk samforståelse og inspirerer deltagerne til forståelse af nordisk samarbejdes betydning i både fortid, nutid og fremtid.

Kursusledelsens fremtidige planer er – foruden at fortsætte arbejdet efter de lagte og prøvede linjer – at udvide kursernes antal med eventuelle dubleringskurser (jfr. ovenfor) og oprettelse af specielle kurser for viderekomne især i samisk og grønlandsk, og man håber, at de økonomiske muligheder herfor må vise sig.

Kursuskonferencen afholdtes i 1980 i Kuopio i Finland dagene 25.–27. september. Her mødtes de fleste af kursuslederne med samarbejdsudvalget og aflagde rapport for hvert enkelt kursus. Der udveksledes erfaringer og ønsker for fremtiden og den betydning, kurserne har ved at bringe studerende og lærere i kontakt med andre nordiske universiteter, blev påny bekræftet som et særdeles værdifuldt led i det nordiske samarbejde.

Der blev takket for det gode samarbejde, og der er grund til at slutte beretningen også med en varm tak til Nordisk Ministerråd, Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde og de enkelte landes undervisningsministerier, der afholder udgifterne henholdsvis ved kursernes afholdelse og administration og til de studerendes rejse- og opholdsstipendier, for ikke blot de tildelte bevillinger, men også et altid imødekomende og godt samarbejde.

G. Finansiering og økonomi

Oversigt over regnskab og budget (dkr)

	Budget 1979	Fordeling 1979	Budget 1980	Fordeling 1980
Danmark	189 000	182 385	166 270	131 016
Færøerne	5 000	4 825	5 000	4 000
Finland	225 800	217 900	319 600	251 513
Island	8 000	7 720	70 000	65 000
Norge	226 000	218 100	195 000	176 608
Sverige	226 500	218 500	298 200	256 438
Reserve		570		5 425
	880 300	850 000	1 054 070	890 000

c) Universitetskurser i historia

Verksamhetsberättelse 1980

A. Namn och adress

Expertkommittén för nordiska universitetskurser i historia
c/o sekretär, cand. philol. Knut Sprauten
Historisk institutt
Universitetet i Oslo
P.B. 1008
Blindern
N-Oslo 3
Norge

B. Startår

1965

C. Syfte

Nordiska universitetskurser för historiestuderande har till syfte i Danmark, Finland, Norge, Sverige och Island att anordna kurser i landets historia avsedda för universitetsstuderande från de andra nordiska länderna.

Undervisningen behandlar centrala perioder eller ämnen i värdlandets historia och diskussion av forskningsproblem. Införing i aktuella forskningsarbeten tar en central plats i undervisningen.

Deltagarna bör vara huvudämnesstuderande på ett framskridet stadium av deras studier. Kurserna hålls vartannat år.

D. Organisation

1. Administration

Verksamheten leds av en expertkommitté bestående av en medlem från vart och ett av de fem nordiska länderna. Själva kursen anordnas av en nationell arbetsnämnd (vanligtvis fackgruppen vid värduniversitetet) i samarbete med expertkommittén.

2. Styrelsens sammansättning

Professor Svend Ellehøj, D
Professor Yrjö Blomstedt, F
Professor Thórhallur Vilmundarson, I
le amanuensis Sølvi Sogner, N (ordf.)
Professor Sven Lundkvist, S

3. Revision

Riksrevision.

*E. Verksamhet 1980***Rapport fra det nordiske universitetskurset i historie 9–21 juni 1980 ved universitetet i Trondheim, Norges lærerhøgskole:**

Etter oppdrag fra den nordiske ekspertkomitéen ble det nordiske universitetskurset i norsk historie arrangert av Historisk institutt ved Universitetet i Trondheim, Norges lærerhøgskole i dagene 9 juni till 21 juni 1980.

Kursets ansvarlige leder var førsteamanuensis Anders Kirkhusmo, og som kursets sekretær fungerte sekretæren ved Historisk institutt, Kjell Hansen.

Det deltok ialt 26 studenter fra de nordiske land. Av deltagerne var 6 fra Danmark, 7 fra Finland, 2 fra Island og 5 fra Sverige. I tillegg ble det skaffet midler til veie slik at det også deltok 6 studenter fra vertslandet Norge. (2 fra Universitetet i Bergen, 2 fra Oslo og 2 fra Trondheim. Til dette formålet bevilget kirke- og undervisningsdepartementet kr. 4000.)

Undervisningen besto av 20 timer forelesninger og 28 seminar timer fordelt på 2 grupper à 14 timer.

Gjennom en forelesningsrekke "De styrende og de styrte" forsøkte en å gi en innføring i hovedlinjene i norsk historie og historieforskning samtidig som en tok sikte på å belyse problemstillingene som ble drøftet i de to seminargruppene. Det ble holdt følgende forelesninger: (dobbel timer)

1. Førsteamanuensis Per Sveaas-Andersen, Oslo: "Et rike blir til: Folkevedtak eller kongebud?"

2. Professor Grethe Authén Blom, Trondheim: "Gammelnorsk lov og rett: Redskap for konge eller folk?"

3. Professor Jørn Sandnes, Trondheim: "Sentrum og periferi i Norge i mellomalderen."

4. Førsteamanuensis Kjell Haarstad, Trondheim: "Vekst eller stillstand? Norsk økonomi i dansketiden."

5. Førsteamanuensis Steinar Supphellen: "Norge som unionspartner."

6. Stipendiat Knut Sprauten, Oslo: "Nytt næringsliv, innvandring og sosial struktur."

7. Førsteamanuensis Sølvi Sogner, Oslo: "Fruktbarhetsfallet i Norge omkring 1900 – Tanker ved starten av et prosjekt."

8. Førsteamanuensis Anders Kirkhusmo, Trondheim: "Norsk nasjonalisme. Elite eller grasrotfenomen?"

9. Professor Per Fuglum, Trondheim: "De store merkeår (1814, 1884, 1905) og den vanlige mann"

10. Professor Edvard Bull, Trondheim: "Norge i nåtida. Kilder til de styrtes historie."

Deltagerne var delt inn i 2 seminar grupper. Seminar 1. ble ledet av førsteamanuensis Steinar Supphellen, som drøftet spørsmål omkring temaet "Makt og styringsstruktur under eneveldet." Den andre gruppen

(seminar 2) ble ledet av førsteamanuensis Kjell Haarstad, som tok for seg "Problemer innen nordisk befolkningshistorie etter 1700." Som grunnlag for arbeidet og diskusjonene i seminargruppene hadde hver deltager på forhånd utarbeidet en seminaroppgave, som ble stensilert opp og var gjenstand for diskusjon i gruppene.

Studentene ble innkvartert på Transitten bed & breakfast to-tre km fra Universitetssentret på Dragvoll, der de inntok de fleste av sine måltider. Får å skape bedre kontakt mellom deltagerne innbyrdes og gi dem et inntrykk av norsk miljø ble det arrangert en rekke sammenkomster, omvisninger og ekskursjoner. Omvisningene og ekskursjonene hadde selvsagt også et faglig siktemål. Gjennom disse forsøkte en å gi deltagerne et bilde av den rolle Trondheim og Trøndelag har spilt i norsk historie. Onsdag 11. juni ble det arrangert en sammenkomst med omvisning på Munkholmen, der deltagerne møtte norske studenter og lærere fra Historisk institutt. Det var videre tre byvandring og ekskursjoner i Trondheim by. (En generell byvandring med buss, en omvisning i "Sosialkvarteret på Vestre Kalvskinnen", og en omvisning i Domkirken. I tillegg var det en uofisiell omvisning på Musikkhistorisk Museum på Ringve.) Videre ble det arrangert en endags ekskursjon til Nord-Trøndelag med professor Grethe Authén Blom som faglig guide, der kursdeltagerne fikk se Værnes gamle kirke, Steinviksholms slottsrueiner, tingstedet på Frosta, Logtu gamle kirke og klosterruineene på Tautra.

Kurset ble avsluttet med en 2 dagers ekskursjon med buss til bergstaden Røros, der det var byvandring, besøk i Olavsgruva, kirken, "Bergstadens Ziir" og ved Bergverkets samlinger.

Fra kursledelsens side har en det inntrykk at det ble oppnådd god kontakt mellom deltagerne fra de enkelte land og at stemningen var god. Det bidro til den gode stemningen at det var gunstige værforhold under kurset, slik at det trønderske landskap viste seg fra sin beste side. De to seminarlederne har begge uttrykt sin tilfredshet med det faglige nivå. Det var til dels livlige diskusjoner i seminargruppene. Det ble dog fra enkelte nevnt at det burde vært avsatt mer tid til diskusjon av de enkelte seminararbeider.

Studentene har senere fått tilsendt et vitnesbyrd som forteller om deres deltagelse på kurset og om den arbeidsinnsats de har nedlagt i dette.

d) Vidareutbildningskurser för konservatorer*Verksamhetsberättelse 1980**A. Namn och adress*

Vidareutbildningskurser för konservatorer
c/o Rektor Steen Bjarnhof
Konservatorskolen
Peder Skramsgade 8
DK-1054 København K
tlf. (01) 12 68 60

B. Startår

1974 (Försöksverksamheten avslutas 1981)

C. Syfte

Vidareutbildning och specialutbildning i konservering av arkeologiskt och kulturhistoriskt material, biblioteks- och arkivmaterial samt bildkonst arrangeras för nordiska konservatorer i form av kurser.

D. Organisation

För verksamheten ansvarar en koordinator.

Nationella projektgrupper tillsätts för att planera och svara för kursernas genomförande.

Personal:

Arvoderad koordinator och sekreterare

Revision:

Statsrevision

E. Verksamhet 1980

Kursen 1979 genomfördes 5–16.5.1980 i Helsingfors.

Ämnet för vidareutbildningskursen var konservering av papper och grafik. En projektgrupp som fick till uppgift att ansvara för kursens genomförande bestod av: *Danmark*, Anne-Dorthe Rogild, grafik, Hans Peder Pedersen, Konservatorskolen, arkivmaterial och pappersteknologi; *Norge*, Nanina Löken Nasjonalgalleriet, grafik; *Finland*, Juhani Saarenheimo, Riksarkivet, Thomas Ehrström, Nationalmuseet, sekreterare och Tuulikki Kilpinen, Konstmuseet i Ateneum, ordförande. Arbetsgruppen fick inte någon representant från Sverige.

Enligt planerna skulle kursen hållas hösten 1979, men eftersom man först relativt sent lyckades få projektgruppen sammankallad och eftersom

den tidpunkt, som planerats för kursen sammanföll med ett annat utbildningstillfälle för konservatorer arrangerades den kursen 5–16 maj 1980, med sekretariatets godkännande.

Kursprogrammet utarbetades med målsättningen att fördjupa deltagarnas kunskaper och färdigheter. Man fäste stor vikt vid att som föreläsare få erkända experter. Som utomnordisk expert valde man professor Otto Wächter från Nationalbiblioteket och Konserveringsinstitutet i Wien. Denne lovade föreläsa om principer och metoder vid konservering av grafik samt handleda praktiska övningar och i det komplicerade problemet att avlägsna fläckar samt i andra uppgifter, som hör till konserveringen av grafiska arbeten. I februari 1979 blev professor Wächter dock tvungen att frånsäga sig uppdraget på grund av hälsoskäl. Han rekommenderade i sitt ställe Karin Jahoda, som arbetar i Konserveringsinstitutet som hans föreläsningssassistent och närmaste medarbetare.

Lärarna vid papperskonserveringsavdelningen vid konservatorskolan i Köpenhamn hade för avsikt att bära huvudansvaret vid undervisningen i pappersteknologi och konservering av arkivmaterial. I slutet av januari framgick det likväl, att de på grund av konservatorskolans eget pressande undervisningsprogram inte hade möjlighet att lösgöra sig från sitt arbete till förmån för kursen. I stället engagerades för uppgiften fil. dr. Joe Nkrumah från Ghana, som arbetar i konstmuseet i Bern. Nkrumah ansvarade för sammanlagt 14–15 timmar föreläsningar och praktiska övningar, gällande papperets kemiska egenskaper, orsakerna till skador på papper, skillnaden mellan handgjort och maskinellt tillverkat papper och de problem för papperets hållbarhet, som den moderna tekniken fört med sig.

Ett av de största problemen för arkiv och bibliotek är den mängd material, som skall bevaras. Därför är det viktigt att kunna utnyttja tekniska hjälpmedel. Den apparat för utfyllnad av papper, som Per Laursen utvecklat, används i konservatorskolan och man kunde nu presentera dess enkla teknik och ekonomiska förtjänster för ett större nordiskt forum.

Vid förvaring och konservering av kartor och annat material i stort format uppträder många specialproblem. Chefskonservatorn vid Riksarkivet i Danmark, Arne Möller-Pedersen, har utvecklat en metod, som är relativt lätt för konservatorer att tillämpa i alla slags förhållanden och som underlättar uppbevaringen av kartor i stort format.

Kunskap om de vanligaste skadorna på grafiska arbeten och orsakerna till dessa är av grundläggande betydelse för all musei- och arkivpersonal, eftersom arbetena är oersättliga och eftersom alla förändringar i bildytan påverkar deras äkthet. Som föreläsare kallades A-D. Rogild (Den Kongelige Kobberstikksamling), grafisk konservator med erfarenhet av tjänstgöring vid konstmuseer i Norden. Vid konservering av grafik kan man inte tillgodogöra sig normerade metoder såsom i arkiven. Främst därför presenterades iståndsättning av grafiska arbeten genom case-story arbetsbeskrivningar. Konserveringen av österländska grafiska konstverk utgör ett

specialproblem. Nanina Löken (Nasjonalgalleriet, Oslo), Ove K. Nordstrand (Det Kongelige Bibliotek, Köpenhamn) och Thomas Ehrström (Nationalmuseet, Helsingfors) presenterade de lösningar, som de kommit fram till genom många års erfarenhet av konservering av dylika arbeten.

Med hänsyn till kursens ekonomi, var det förmånligt att försöka finna så många föreläsare som möjligt i Finland, så att man kunde undvika alltför svällande utgiftsposter för resor och dagtraktamenten. I början av det egentliga undervisningsprogrammet placerades en överblick av grafikens historia, för att ge deltagarna det nödvändiga historiska tidsperspektivet. Föreläsare var Heikki Malme, grafikforskare vid konstmuseet i Ateneum, som nyligen i museet arrangerade utställningen "Etsningen genom fyra sekel".

Ett besök i Tervakoski pappersfabrik ansåg man vara nyttigt, eftersom fabriken koncentrerat sin produktion på tillverkning av specialpapper. Man visste redan på förhand, att den tillverkning av papper för hand, som pågick i fabriken skulle intressera deltagarna. I samband med besöket i fabriken informerades konservatorerna om egenskaper hos olika papperskvaliteter genom presentation av papperstester och metoder för undersökning av kvaliteten. Magister Levlin från Centrallaboratoriet höll demonstrationen.

Den kända finska forskaren av vattenstämplar K. W. Karlsson föreläste om finländska vattenstämplar.

Inom konservering anser man förebyggande åtgärder för att hindra uppkomsten av skador vara synnerligen viktiga, eftersom skador, som uppkommit på grund av okunskap och dåliga förvaringsförhållanden ökar i snabbare takt än kapaciteten att konservera och iståndsätta. Om skador, som förorsakats av miljöfaktorer och hur man eliminerar sådana, föreläste Pentti Pietarila. Han har fördjupat sig i dessa problem i egenskap av byggnadskonservator och som medlem i den arbetsgrupp, som gjorde utställningen "Konservering 78" och vilken nu ambulerar i Finland.

Tuulikki Kilpinen föreläste om lagring och transport av grafik. Hon är bevandrad i ämnet, då hon i egenskap av konservator vid ett centralkonstmuseum handhaft informationsverksamhet.

Man visste redan på förhand, att den case-story, som Thomas Ehrström förberett om en skiss till en altartavla gjord på papper, skulle bli intressant. Här utgjorde altartavlans enorma format det största problemet. Alice Engblom från universitetsbiblioteket ombads föreläsa om konserveringsmetoderna för tidskrifter.

Avvikande från flertalet tidigare kurser plockade man in praktiska övningar mellan föredragen, för att ge deltagarna största möjliga behållning. Alternativet visade sig vara lyckat. Dessutom fick de praktiska övningarna seminariekaraktär, då Karin Jahoda uppmanat deltagarna att ta med sig fläckskadade arbeten. Ett sådant sätt att arbeta lämpar sig utmärkt för en fortbildningskurs. Utbytet av erfarenheter om arbetsredskap, material,

metoder och små knixar, som underlättar arbetet, faller sig naturligtast i en sådan undervisningssituation.

Kursdeltagarna indelades i två grupper: dels de egentliga deltagarna i kompletteringskursen, där alla var konservatorer med papper som specialitet, dels deltagare, som endast åhörde föreläsningarna. Den senare gruppen omfattade sådan personal vid arkiv och museer, som genom kursen skulle få nödvändig kunskap om de problem, som gäller uppbevaringen och behandlingen av pappersmaterial.

Antalet egentliga deltagare begränsades till 28. Deltagarplatserna fördelade sig som följer: 1 från Island, 6 från Norge, 7 från Sverige, 3 från Danmark och 5 + 6 = konserveringspersonalen på riksarkivet från Finland. Det kom 45 anmälningar till kursen, 21 från Sverige, 9 från Norge, 4 från Danmark, 1 från Island och 15 från Finland.

Riksarkivets utrymmen var mycket lämpliga som plats för kursen. Förutom de rymliga arbetsrummen stod en föreläsningssal för 70 personer till disposition. Denna blev också ofta helt fylld av konservatorselever, musei- och arkivpersonal, som önskade åhöra föreläsningarna.

Riksarkivet ställde till kursens disposition papper och annat kursmaterial, som fanns i huset. Forskningsapparaturen, t. ex. mikroskopen, fick lånas från Nationalmuseet och Konstmuseet i Ateneum.

Av erfarenhet från tidigare nordiska kurser visste vi att finländarna inte alltid ägde tillräckliga språkkunskaper för att följa med undervisningen på danska och norska. För att kunna tillgodogöra sig undervisningen förutsätts det ovillkorligen att man förstår det språk som talas. Arrangörerna ansökte från ministerrådets dispositionsmedel om ett tilläggsanslag till tolkning (30 000 dkr,) som beviljades. Vi fick till vår disposition kompetenta tolkar, vilka var till nytta för största delen av deltagarna i de praktiska övningarna, eftersom Joe Nkrumah och Karin Jahoda talade engelska och tyska och de således måste tolkas både till finska och svenska.

Den stigande inflationen med ständigt ökande material-, logi- och resekostnader vållade bekymmer vid uppgörande av budgeten. Då man varit tvungen att skjuta upp kursen nästan ett år ökades oron för att pengarna faktiskt inte skulle räcka till. Men å andra sidan var det möjligt att söka mera förmånliga alternativ, när man fick bättre tid för arrangemangen. Budgeten kom att vara slutgiltigt klar först när vi har fått kurskompendiet färdigt. I detta skede kan vi glädja oss åt att vi mycket väl lyckats hålla oss inom ramen för budgeten. Tack vare C. J. Gardberg kunde alla löpande utgifter skötas via museiverkets ekonomibyrå.

Arbetsgruppen utarbetar som bäst ett kompendium vilket omfattar en del av föreläsningarna. Det kommer att delas ut till deltagare och lärare.

F. Ekonomi

Anslag 1979: 120 000 dkr (kursår) + 30 000 dkr för simultantolkning

Anslag 1980: 10 000 dkr (planeringsår)

Anslag 1981: 125 000 dkr (kursår)

e) Seminarier för arkeologistuderande*Verksamhetsberättelse 1980**A. Navn og adresse*

Fællesnordisk Råd for Arkæologistuderende. (FRA).
Forhistorisk-arkæologisk Institut.
Vandkunsten 5.1.sal
DK-1467 København K.
tlf.: (01) 15 51 35.

B. Startår

1969

C. Formål

Rådets formål er at fremme samarbejdet mellem de studerende ved de forhistorisk-arkæologiske institutter, til gavn for faget, at etablere og udbygge personlige kontakter og meningsudvekslinger mellem de studerende ved de forskellige universiteter.

Medlemmer er alle studerende ved de nordiske universiteter, der læser forhistorisk arkæologi.

*D. Organisation**1. Administration*

Som forretningsstyreelse, der skal varetage det daglige arbejde, bliver der valgt 4 personer, der for øjeblikket er –

Tom Moltu, Tromsø.
Debbie Olausen, Lund.
Päivi Pykälä-Aho, Helsinki.
Jan-Henrik Markussen, København.

2. Styrelsens sammensætning

FRA består af en styrelse af 1 kontaktperson fra hvert af de forhistorisk-arkæologiske institutter i Norden. Derudover kan der vælges endnu et styrelsesmedlem fra København til at formidle kontakten til Nordisk Ministerråd.

E. Virksomhed 1980

Der er afholdt et årligt kontaktseminar ved Tvärminne, Finland, i dagene 29/9–3/10 1980, som blev afholdt af studenterne i Helsinki. Temaet for seminaret var: "Utbredning och gränser av folk och samhällssystem be-lysta av det arkeologiska materialet".

På seminaret blev der afholdt det krævede styrelsesmøde for alle kontaktpersonerne. Der blev diskuteret det fremtidige virke, det næste seminars tema og en genoptrykning af gamle kontaktstencils (møderapporter).

F. Fremtidsplaner

FRA vil fortsætte sin hidtidige virksomhed, med et kontaktseminar årligt og 2 møder årligt for styrelsen.

Efteråret 1981 vil København afholde et kontaktseminar på Karrebæksminde, med et overordnet tema der hedder: "Handel og udveksling i forhistorien". Seminaret vil prøve at blive finansieret gennem private fonds og legater, da Nordisk Ministerråd støtter vores kurser på hveranden års basis. I øjeblikket er der ved at blive lagt sidste hånd på en mellemstencil for 1980. Mellemstencils fungerer som et fagligt tidsskrift og kontaktorgan for FRA, hvilket vil sige at der udkommer ca 2 kontaktstencils pr år.

Tidligt på efteråret 1982 vil det være Tromsø der skal afholde kontaktseminaret, hvilket nok vil være forbundet med en del transportproblemer, da rejsen derop er ret kostbar. Men vi finder det vigtigt, at også de afsides liggende institutter får muligheden for at arrangere et seminar; derfor har vi for året 1982 søgt et større beløb end sædvanlig. (100 000 d.kr.).

G. Finansiering og økonomi

Til forberedende møde i 1979 blev der bevilget 10 000 d.kr. 1980 var bevillingen 70 000 d.kr. og 1981 er der 13 000 d.kr.

Nordiska språk- och informationscentret

Verksamhetsberättelse 1980

A. Namn och adress

Nordiska språk- och informationscentret
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53
Telefon 90-7061

B. Startår

01.08.1980

C. Syfte

Nordiska språk- och informationscentrets uppgift är i första hand att i Finland främja undervisningen i och kännedomen om de övriga nordiska ländernas språk, kultur och samhällsförhållanden. I detta syfte bör centret:

1. öka utbudet av vid undervisningen behövt tilläggsmaterial om Norden;
2. effektivera informationen om de nordiska länderna;
3. upprätthålla ett bibliotek med specifikt nordiskt material;
4. anordna språkkurser och andra kurser samt föreläsningar; samt
5. utveckla tolknings- och översättningsverksamhet samt bistå sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete vid översättningar.

Därutöver skall centret även sprida kännedom om det finska språket samt om finländska kultur- och samhällsförhållanden i de övriga nordiska länderna.

D. Organisation

1. Administration

Centret leds av en styrelse och en direktör.

Styrelsen består av fem medlemmar, en från vart nordiskt land. Medlemmarna utses av Nordiska ministerrådet för en tid av fyra år på förslag av varje lands undervisningsministerium.

För varje medlem utses på samma sätt en suppleant för fyra år i sänder.

Styrelsen utser inom sig ordförande och viceordförande.

Som stöd för sin verksamhet har direktören en finländsk referensgrupp, vars medlemmar utses av Finlands undervisningsministerium för en tid av fyra år åt gången. I referensgruppen bör bl. a. ingå representanter för skolförvaltningens centrala ämbetsverk och för vederbörande lärarorganisationer.

2. Styrelsens och referensgruppens sammansättning 31.12.1980

Styrelsen

Ordinarie	Suppleanter
Ekspeditionssekretär	Fuldmächtig
Lennart Holten	Lise Lotte Bisgaard
Kulturministeriet	Kulturministeriet
Danmark	Danmark
Konsultativ tjänsteman	Planerare
Magnus Kull	Marja Ihto
Undervisningsministeriet	Skolstyrelsen
Finland	Finland
Lektor	Lektor
Erlingur Sigurdsson	Kristinn Jóhannesson
Island	Göteborgs Universitet
	Sverige
Byråsjef	Konsulent
Olav Nyhamar	Brit Alstad
Kirke- og undervisnings-	Kirke- og undervisnings-
departementet	departementet
Norge	Norge
Departementssekreterare	Skolkonsulent
Gunilla Hjorth	Britt Wilson-Lohse
Utbildningsdepartementet	Skolöverstyrelsen
Sverige	Sverige

Referensgruppen

Byråchef Esko Koivusalo
 Fil. mag. Anneli Bauters
 Fil. mag. Mikael Reuter
 Fil. mag. Eeva-Liisa Kölhi-Himanen
 Överinspektör Lars Nyström
 Överinspektör Sinikka Silonummi
 Anskaffningschef Georg Korkman
 Lektor Maj-Britt Grönholm
 Lektor Elina Keloharju
 Planerare Ulla Salonen

3. *Personal*

Direktör Pirkko Ruotsalainen
Utbildningschef Göran Huss
Biblioteksamanuens Sirkku Seppänen
Byråsekreterare Raili Tikkanen
Kanslist Marina Pihlström

4. *Revisorer*

Statens revisionsverk i Finland

E. *Verksamhet*

Nordiska språk- och informationscentret inledde 1.8.1980 sin verksamhet från noll-läget. En stor del av arbetet under hösten har därför gått åt till centrets etablering. Tyngdpunktsområden för verksamheten har varit:

- centrets etablering
- information om centret
- kontakter med samarbetspartner
- verksamhetsplanering och koordinering av verksamhet med redan befintliga organ
- upprättandet av biblioteket.

Centret invigdes den 27 oktober 1980 av Finlands undervisningsminister Pär Stenbäck.

I inledningsskedet har information om centrets verksamhet varit ytterst viktig. Centret har fått relativt stor publicitet i massmedierna (radio, TV, press) i synnerhet i Finland, men även på nordiskt plan.

Centret har anordnat en nordisk informationsafton för svensklärarna i Finland (ca 120 personer). Närvarande var också representanter för Nordiska språk- och litteraturkurserna.

Under höstens lopp har centret presenterats för talrika mindre grupper, t. ex. Privatskoleutredningen i Sverige, Nordisk arbetsgrupp för läromedel inom specialundervisningen, svenska avdelningen vid Kouvola språkinstitut.

Centrets verksamhet har behandlats bl. a. på följande kurser och seminarier:

- Svensklärarnas kurs på Hanaholmen
- Högskolornas språkcentralers utbildningsdagar i Jyväskylä
- Nordiska språk- och litteraturkursernas årsmöte i Kuopio
- Finsk-svenska lägerskolan på Hanaholmen

Nordiska rådets seminarier:

- Introduktionskurs i nordiskt samarbete på Hanaholmen
- Nordiskt stoff i undervisningen, ett seminarium för lärare vid övnings-skolor

– Den nordiska kulturgemenskapen – fiktion eller verklighet

Centret har skickat informationsbrev om sin verksamhet till olika viktiga instanser och nyckelgrupper:

- Länsstyrelsernas skolavdelningar
- Skolnämnderna
- Rektorer för grundskolornas högstadier och gymnasier
- Modersmåls lärarna vid grundskolornas högstadier och gymnasier
- Svensklärarna vid grundskolornas högstadier och gymnasier
- Handelsinstitut
- Medborgar- och arbetarinstitut
- Kommunala läromedelscentraler.

Centret kommer att öka utbudet av nordiskt tilläggsmaterial för svenskundervisningen i Finland. För att få denna verksamhetsform i gång har centret etablerat kontakter med följande instanser:

- Statens AV-central i Finland
- Svenska institutet
- Sveriges utbildningsradio
- Statens filmcentral i Köpenhamn
- Statens filmsentral i Oslo
- Stockholms AV-central

Val och inköp av undervisningsmaterial har pågått under hösten. Centret har även skapat ett nät av kontaktlärare i skolorna samt i medborgar- och arbetarinstituten för att trygga informationskedjan från centret till vederbörande lärare.

På grund av Nordiska språkåret kommer centret att distribuera information om vart och ett av de nordiska länderna och deras språk till grundskolornas högstadier och gymnasier samt handelsinstitut och medborgar- och arbetarinstitut. Början har gjorts med ett Island-paket, som berättar bl. a. om isländska språket, namnskicket på Island samt om presidentvalet 1980.

Kursverksamheten har inletts med enterminkurs i danska för tjänstemännen vid undervisningsministeriet, skolstyrelsen och yrkesutbildningsstyrelsen.

En viktig uppgift för centret i höst har varit bibliotekets etablering. För att förse biblioteket med nordiskt material har centret haft överläggningar med flera organ i Finland och Sverige:

Instanser i Danmark, Norge och Island kontaktas nästa år.

Centret har inköpt läromedel, facklitteratur och skönlitteratur samt prenumererat på nordiska dagstidningar och tidsskrifter. Anskaffning av dokumentationsmaterial har påbörjats.

Svensklärarna samt modersmåls lärarna har informerats om bibliotekets service.

Centret har anordnat en turné för den svenskspråkiga Skolteatern till

finskspråkiga skolor för att stöda elevernas motivation att studera svenska.

I samband med invigningen anordnade centret en utställning av skolbarns teckningar med anledning av Nordiska språkåret.

F. Framtidsplaner

Nordiska språk- och informationscentret inledde sin verksamhet 01.08.1980. Det är därför inte möjligt att i detta tidiga skede ange långsiktiga planer för den framtida utvecklingen. Först måste centret finna fasta former för sin verksamhet. I anslutning till centrets stadgar och Nordiska ministerrådets skiss till handlingsprogram för ökad språkförståelse i Norden skall emellertid i det följande några tyngdpunkter för centrets framtida verksamhet anges.

Enligt ministerrådets handlingsprogram är det av nordiska organ i första hand Nordiska språksekretariatet och Nordiska språk- och informationscentret som skall medverka i förverkligandet av de planer för ökad språkförståelse i Norden, som dras upp i handlingsprogrammet. Båda organen bör verka för förstärkning av grannspråksundervisning inom utbildningsväsendet.

Nordiska språk- och informationscentret strävar efter att i första hand underlätta situationen i Finland, där språksvårigheterna ofta har upplevts som allvarliga på grund av landets icke-skandinaviska språk. I detta syfte skall centret göra insatser i synnerhet vad det gäller lärarutbildningen – både grundutbildning och fortbildning, läromedelsinformation och läromedelsutveckling.

Svenskundervisningen vid olika skolor

I Finland är svenska det språk som tjänar som kommunikationsmedel i förbindelserna med det övriga Norden. Svenskundervisningen är omfattande och den sker på många nivåer: vid grundskolor, gymnasier, yrkesutbildningsanstalter, högskolor och inom vuxenundervisningen. Timantalet som finns till förfogande är dock tyvärr ofta anspråklöst och detta inverkar hämmande på inlärningsresultaten.

Utvecklingsarbetet inom skolväsendet kommer att vara intensivt i Finland i början av 1980-talet. Detta gäller även svenskundervisningen vid grundskolor, gymnasier och yrkesutbildningsanstalter. Centret strävar efter att stödja utvecklingsarbetet inom grannspråksundervisningen i de nordiska länderna genom att förmedla sakkunskap och erfarenheter från de övriga nordiska länderna till Finland och vice versa. Detta kan ske bl. a. genom att anordna nordiska seminarier.

Läroböckerna i svenska kunde innehålla mera nordiskt stoff. Dessutom är det svårt att få tag på undervisningsmaterial från de övriga nordiska länderna. Detta gäller både läroböcker och audiovisuella läromedel. Den stora mängd AV-material som framställs för skolundervisningen i Dan-

mark, Norge och Sverige, är ej tillgänglig i Finland. Det finns praktiskt taget inga rikssvenska filmer och ljudband än mindre danska och norska i finska statens AV-centrals utbud.

Läraryrkesutbildningen

Svensklärarna vid olika skoltyper utgör så många olikartade målgrupper att centret är tvunget att prioritera vissa lärargrupper under ett visst år.

En helt avgörande nyckelroll när det gäller det nordiska inslaget i skolundervisningen i modersmålet, svenska som främmande språk och orienteringsämnen (historia, geografi etc.) spelar lärarna i grundskolor, gymnasier och yrkesutbildningsanstalter. En mycket viktig uppgift för Nordiska språk- och informationscentret måste vara att hålla kontakt med dessa lärargrupper. Centret har möjligheter att nå lärarna på fortbildningsdagar (till tjänsteuppgifterna hörande fortbildning) bl. a. med hjälp av länskonsulenter och handledande lärare. Därtill kommer centret att ha egen kursverksamhet så långt de ekonomiska resurserna tillåter (frivillig fortbildning). En del av kurserna kommer att vara språkkurser (undervisning i svenska samt förståelsen av danska och norska) med kultur och samhällsorientering. En del av kurserna kommer att vara pedagogiskt inriktade.

Kursverksamheten för lärare är ett dyrbart men sannolikt mycket effektivt sätt att intressera den enskilde läraren för nordiskt samarbete och få honom att inse betydelsen av vidgad nordisk språkförståelse. Hittills har möjligheterna till detta slags fortbildning för lärarna varit mycket små och förväntningarna på centret vad gäller kursverksamhet är stora. Den nordiskt inriktade läraryrkesutbildningen kommer med största sannolikhet att bli en betydande och växande del av centrets verksamhet.

Lärarnas grundutbildning

Det är antagligen inte tillräckligt att sätta in insatser för de yrkesverksamma lärarna, utan åtgärder bör vidtas redan i samband med de blivande lärarnas teoretiska och praktiska utbildning vid universitet och högskolor. En sådan handlingsplan leder till att även lärarutbildarna måste nås, dvs. universitets- och högskolelärarna vid institutionerna för nordisk filologi. På längre sikt kommer centret att anordna nordiskt inriktade kurser både för högskolelärare i nordisk filologi och för blivande svensklärare och modersmåls lärare.

Läromedel

Den nuvarande situationen i fråga om det nordiska inslaget i läromedel av olika slag i Finland lämnar mycket övrigt att önska.

Inom läromedelområdet finns det alltså många uppgifter för Nordiska språk- och informationscentret. Först gäller det att kartlägga vad det inom Norden finns för material som skulle kunna användas i skolundervisningen i Finland och att utarbeta förteckningar över detta material. Sedan bör

utställningsexemplar av allt lämpligt material införskaffas till centrets bibliotek. Så skall landets alla lärare i svenska genom rundskrivelser informeras om tillgängligt material och få hjälp med att skaffa sådant de vill använda i sin undervisning.

Det kan också bli aktuellt att påverka utgivningen av läromedel i Finland i syfte att förstärka det nordiska inslaget. Samarbete kan inledas med läromedelsförfattare och läromedelsförlag.

Centret har också för avsikt att i egen regi sammanställa tilläggsmaterial av nordisk karaktär och distribuera det till lärarna i svenska. Målsättningen för den första två-årsperioden är att utarbeta sådana paket om vart och ett av de övriga nordiska länderna och språken. Början göres hösten 1980 med Island och isländska.

I samarbete med finska statens AV-central ämnar språkcentret från de övriga nordiska länderna inköpa ett antal kortfilmer, diaserier och ljudband, lämpade för användning inom svenskundervisningen. Utlåning och vidareförsäljning kommer att ske genom statens AV-central. Det kan också bli fråga om att adoptera vissa AV-medel för finländska behov.

Övrig verksamhet

Övrig för åren 1981 och 1982 planerad verksamhet framgår av centrets verksamhetsplan för 1981 och budgetframställning med bilagor för 1982. Tyngdpunkter inom den övriga verksamheten utgörs av reselektorer från Sverige, Danmark och Norge till finländska skolor, institut och högskolor, nordiska seminarier med pedagogisk inriktning samt biblioteks-, dokumentations- och informationsverksamhet.

Pedagogisk konsultverksamhet

Det har redan visat sig att centrets nuvarande personal ej räcker till för både administrativa och pedagogiska uppgifter. Den handläggande personalen på tre personer upptas helt av organisatoriska frågor och kontaktverksamhet. För att kunna uppfylla de pedagogiska uppgifter som centret enligt sin målsättning har, borde personalen kompletteras med en befattningshavare med enbart den funktionen. Det skulle vara en utbildad lärare i danska/norska/svenska som främmande språk från Skandinavien anställd på viss tid, exempelvis två år. Personen skulle dels kunna utnyttjas som reselektor och lärare på språkkurser, dels för utarbetande och redigerande av tilläggsmaterial för undervisningen samt besvarande av pedagogiska frågor. En mera detaljerad framställning om den pedagogiska konsultfunktionen kommer att föreläggas Nordiska ministerrådet under år 1981.

G. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal fmk)

	Bokslut 1979	Budget 1980	Prel. ut- fall 1980	Budget 1981
<i>Utgifter</i>				
Styrelse		19	38	40
Personal		110	119	308
Kontor		54	40	98
Lokaler		—	—	—
Projekt		37	—	181
Övrigt:				
Grundlägg. kostn.		140	173	
Summa utgifter	—	360	360	627
<i>Inkomster</i>				
Anslag		360	360	627
Lönestegr. komp.		—	10	—
Summa inkomster	—	360	370	627

Nordiskt kollegium för marinbiologi*Verksamhetsberättelse 1980**Navn og adresse*

Nordisk kollegium for marinbiologi
 c/o Forsker Torgeir Bakke
 Norsk institutt for vannforskning
 Boks 333 Blindern
 Oslo 3
 Tel Oslo (0)2 23 52 80

B. Startår

1956

C. Formål

Kollegiet har til formål å befordre internordisk marinbiologisk samarbeid bl. a. ved å planlegge, organisere og samordne ulike slag av kurser, ekskursjoner og konferanser, utpeke nordiske utvekslingsstipendiater og på annen måte fremme forskerutdanning og marinbiologisk forskning i de nordiske land.

*D. Organisasjon**1. Administrasjon*

Kollegiet er organisert som et kooperativt organ for de marinbiologiske institusjoner i Norden. Kollegiet består av henholdsvis 5, 6, 4 og 6 representanter for marinbiologiske institusjoner i hvert av landene Danmark, Finland, Norge og Sverige. Medlemmene fra hvert land danner en nasjonal seksjon av kollegiet. Kollegiets styre består av en representant fra hver nasjonale seksjon. Styremedlemmene er samtidig leder av sitt lands seksjon. Kollegiets medlemmer utsees av Nordisk ministerråd for perioder på 3 år. Kollegiet har ansatt en generalsekretær.

2. Kollegiets sammensetning 31.12.1980

(styremedlemmer kursivert)	Nasjonalitet
Lektor <i>Hans Christensen</i> , Helsingør	D
Professor Tom Fenchel, Århus	D
Mag. scient. Vøgg H. Jacobsen, København	D
Lektor Bodil Korsgaard, Odense	D

Cand. scient. Hans Ulrik Riisgaard, København	D
Bitr. professor Rolf Kristoffersson, Helsinki	SF
Bitr. professor Erkki Leppäkoski, Åbo	SF
Professor <i>Hans Luther</i> , Helsingfors	SF
Professor Åke Niemi, Helsingfors	SF
Avd. chef Paavo Tulkki, Helsinki	SF
Docent Tapani Valtonen, Oulu	SF
Førsteamanuensis <i>Torleiv Brattegard</i> , Bergen	N
Førsteamanuensis Bjørn Gulliksen, Tromsø	N
Professor Grethe Rytter Hasle, Oslo	N
Førsteamanuensis Jon Arne Sneli, Trondheim	N
Universitetslektor Lars Afzelius, Strömstad	S
Forskarstuderande Ann-Marie Edlund, Uppsala	S
Professor Karl Müller, Umeå	S
Forskarassistent Sven Nygren, Göteborg	S
Fil. dr. Gunnel Skoog, Stockholm	S
Professor <i>Jarl-Ove Strömberg</i> , Fiskebäckskil	S

3. Personale

Generalsekretær: Forsker Torgeir Bakke, Oslo N

4. Revisorer

Danmark

Københavns universitets økonomiske forvaltning.

Finland:

Helsingfors universitetets revisorer

Norge:

Riksrevisjonen ved Universitetet i Bergen

Sverige:

Bohlins revisionsbyrå, Stockholm.

E. Virksomhet

Møter

Årsmøtet ble holdt på Institutt for marinbiologi, Bergen, 27. og 28. august, hvor kollegiet bl. a. satte opp budsjett for 1981, budsjettforslag for 1982, presenterte planer for kurser og andre arrangementer i 1981, fastsatte arbeidsrutiner for styrets saksbehandling, samt diskuterte fremtidig form og innhold av kollegiets blad *NORDMAR*.

Generalsekretæren representerte kollegiet på samrådsmøte i Kultursekretariatet 22. april mellom nordiske institusjoner og nordisk kontaktgruppe for miljøundervisning ved universiteter og høyskoler. Den 16. til 18. september hadde generalsekretæren møter i Island med representanter for det islandske undervisningsministeriet og for islandske marinbiologiske institusjoner angående landets eventuelle deltakelse i NKMB på linje med de øvrige nordiske land.

Spesialkurser

Kollegiet arrangerte et ca. to uker langt marinbiologisk spesialkurs ved hver av institusjonene: Marinbiologisk laboratorium, Helsingør, D; Ferskvandsbiologisk laboratorium, Hillerød, D; Tværminne zoologiska station og Skärgårdshavets forskningsstation Seili, Själo, SF; Institutt for marinbiologi, Bergen (Herdla), N; og Kristinebergs marinbiologiska station, Fiskebäckskil, S.

Helsingør: "Bioenergetics of the Meiofauna", 17.–31. august. Kursleder var Hans Ulrik Riisgård, og som lærere deltok også Professor T. Fenchel, Dr K. Hamburger, Dr P. Jensen, Professor C. Barker-Jørgensen, Professor G.A. Paffenhöfer og Dr F. Schiemer. Med eksempler både fra bunnen og det frie vann gjennomgikk kursdeltakerne de nyeste teorier, metoder og resultater angående kvantitativt stoffskifte hos mikroskopiske dyr. 16 deltakere derav 10 fra Danmark, 4 fra Norge og 2 fra Sverige.

Hillerød: "Metoder for bestemmelse av plankton-biomasse og -aktivitet", 4.–15. mai. Kurset ble arrangert på anmodning fra norske marinbiologer. Kursleder var lektor Bo Rieman, og som lærere deltok også cand. scient. K. Sand-Jensen og cand. scient. S. Wium-Andersen. Kursdeltakerne fikk innføring i, og praktisk erfaring med, de nyeste metoder innen kvantitativ planteplanktonforskning. 12 deltakere derav 1 fra Danmark, 3 fra Finland, 1 fra Island, 5 fra Norge og 2 fra Sverige.

Tværminne og Själo: "Benthos som indikator på miljøforandringer", 13.–29. august. Kursleder var Bitr. professor Erkki Leppäkoski og som lærere fungerte også fil. kand. Erik Bonsdorff, fil. kand. Kalevi Keynäs og fil.lic. Olof Rönnerberg, samt med kortere innlegg 11 personer. Kurset omfattet forelesninger, demonstrasjoner, feltarbeide og eksperimenter vedrørende ulike miljøeffekter på organisme-, populasjons- og samfunnsnivå hos fyto- og zoobenthos. Vekten var dels lagt på metodespørsmål dels på resultatsbedømmelse. Spesielt ble følgende problemstillinger behandlet: tungmetallforurensning (med industribesøk) gjenvekst etter muddring-sarbeid, organisk belastning og oljeforurensning, samt kunstig bølgeeksponering (fra båter). 10 deltakere derav 2 fra Danmark, 3 fra Finland, 2 fra Norge og 3 fra Sverige.

Bergen (Herdla): "Calanoide copepoders biologi og økologi", 4.–16. august. Kursleder var Professor John B.L. Matthews (Bergen) og Dr Kuni Hülseman (Helgoland). Dessuten deltok amanuensis A. Fosshagen, vit. ass. P. Johannessen og cand. mag. T. Knudsen (Bergen), amanuensis C. C. E. Hopkins (Tromsø) og vit. ass. J. P. Nilssen (Oslo) i undervisningen. Det ble gitt 14 forelesninger, demonstrasjoner av innsamlingsutstyr i felt, demonstrasjoner i laboratoriet, og alle (lærere og deltakere) tok del i en av tre arbeidsgrupper (Funksjonell morfologi, Livssyklusstrategier, Benthiske arters økologi) som ved kursslutt la fram større rapporter som grunnlag for avsluttende seminar. 11 deltakere derav 2 fra Danmark, 3 fra Finland, 4 fra Norge og 2 fra Sverige.

Kristineberg: "Mikrozooplankton – en betydningsfull komponent i planktonfaunaen?", 24. juni–5. juli. Kursledere var Dr Siegard Snack (Kiel) og Dr Ulf Båmstedt (Göteborg). Dessuten deltok Dr W. Smetacek (Kiel) som lærer. Kurset omfattet teoretisk og praktisk innføring i felt- og laboratorieteknikker for studier av mikro-zooplankton, eksperimentelle undersøkelser av suksesjon i mikroplanktonsamfunn innelukket i plastinnhegninger, forelesninger og litteraturseminarier. 10 deltakere derav 2 fra Finland, 5 fra Norge og 3 fra Sverige.

Følgende tabell viser antallet deltakere på spesialkursene fra kursvirksomheten begynte i 1958 og fram til og med 1980, samt deltakernes fordeling på land:

Kurs ved institusjon i	Danmark	Finland	Deltakere fra			Sum
			Island	Norge	Sverige	
Danmark	56	52	3	115	57	283
Finland	58	68	0	58	73	257
Norge	69	79	2	84	80	314
Sverige	40	57	2	68	72	239
Sum	223	256	7	325	282	1093

Utvexlingsstipendiater

Kollegiet har i 1980 hatt følgende stipendiater:

Helsingør/Århus: nat. kand. Tuomo A. Turpeenniemi, Finland, 1/1–31/5.

Helsingør: cand. mag. Jens P. Aabel, Norge, 15/8–31/12.

Tvärminne: cand. mag. Sigurd T. Pettersen, Norge, 14/3–15/7; cand. scient. Ruth Nielsen, Danmark, 5/9–2/10; fil. kand. Sif Johansson, Sverige, 1/11–31/12.

Bergen: stud. scient. Jette Klinken, Danmark, 1/1–15/4; fil. kand. Erik Bonsdorff, Finland, 10/5–31/11.

Oslo: fil. kand. Ruth A. Kornfeldt, Sverige, 15/9–15/12.

Kristineberg: cand. real. Bjørn Tunberg, Norge, 1/3–31/12.

Askö: fil. kand. Paula Kankaala, Finland, 1/1–31/1 og 1/6–31/7.

Turpeenniemi arbeidet morfologisk-systematisk med bunnlevende nematoder (rundmakk) under veiledning av lic. scient P. Jensen. Han avsluttet sitt stipend i Danmark med en måneds opphold i Århus hvor han fikk innføring i metoder for beskrivelse av spesielle miljøforhold for bunnlevende nematoder.

Aabel har påbegynt en undersøkelse av hvordan visse muslingers organsystemer endres funksjonelt og morfologisk ved overgangen fra larveliv til voksen tilværelse.

Pettersen har i felt studert vekstshastighet hos copepoden *Limnocalanus* og foretatt en morfologisk undersøkelse av artens nauplius-stadium.

Nilsson har studert den spektrale og absolutte følsomhet hos øynene til krepsdyrarter (*Pontoporeia*, *Cirolana*).

Nielsen har arbeidet med en utredning av forekomsten av marine epifytiske grønnalger av gruppen Chaetophorales og dannet kulturer av dem.

Johansson skal utføre analyser av karboninnhold i zooplanktonorganismer.

Klinken arbeidet med metodiske problemer i forbindelse med bestemmelse av adenylater i plankton.

Bonsdorff arbeider med forurensningseffekter av olje i littoralbasseng på littorale nøkkelarter og faunaen blant kalkalgen *Corallina officianalis*, samt med effekter av oljeforurensing på rekruttering til sublittoral bløtbunn.

Kornfeldt har ved dyrkingsteknikker studert taksonomiske og biologiske problemer knyttet til noen lite kjente "arter" av algeslekten *Ceramium*.

Tunberg arbeider med populasjonsøkologi hos flere bløtbunns-muslinger samt hos krepsdyret *Upogebia*.

Kankaala har arbeidet med populasjonsøkologi og dyrkingseksperimenter på tre arter av krepsdyrgruppen Cladocera.

Siden stipendiatvirksomheten begynte i 1956 har kollegiet hatt til sammen 98 stipendiater ved nordiske institusjoner, de fleste ca. ett års tid. I de siste årene har antallet stipendier med kortere varighet enn ett år øket.

Stipendium til tropisk-subtropisk Amerika

Fil. dr. Aimo Oikari, Finland, har i jan.-april avsluttet sin i 1979 påbegynte stipendtid ved School of Marine and Atmospheric Science og Department of Biology, University of Miami, i hovedsak med studier av osmoregulering hos fisk i tropiske brakkvannsbiotoper.

21 forskere har vært kollegiets stipendiater til tropisk-subtropisk Amerika, og for flere av disse har oppholdet hatt avgjørende betydning for deres framtidige virke som marinbiologer.

Annet forskningssamarbeide

Følgende har fått økonomisk støtte fra kollegiet til studie- og forskningsreiser i annet nordisk land enn studielandet.

Ole Norden Andersen og Lars Haumann, Danmark: reisestøtte for deltakelse i den svenske "YMER" ekspedisjonen.

Sussi Baden, Danmark: reise til Oslo for diskusjon av praktiske problemer ved doseringsforsøk med olje.

Steffen Lundsteen, Danmark: reise til algesymposium i Göteborg.

Marjatta Oksama, Finland: studiereise til Bergen angående aminosyreanalyser og respirasjonsundersøkelser på isopoder.

Sigrid Grimnes, Per E. Iversen, Ingegerd Opstad, Are Pedersen og Knut Sivertsen, Norge: deltakelse i algesymposium i Göteborg.

Paul Wassmann, Norge: reise til Århus for konsulterende diskusjoner og bruk av spesialutstyr for studier av sulfatreduksjon i sedimenter.

Lars H. Jenneborg, Sverige: reise til Nordland for å drive veiledning ved algesystematiske feltstudier.

Ann-Marie Edlund, Sverige: reise til Oslo for konsulterende diskusjoner angående studier av kutlinger (Gobiidae).

Kollegiet har også gitt økonomisk støtte, i form av en rammebevilgning, til reise for forelesere og nordiske deltakere ved "Nordisk symposium om metoder i planteplanktonforskning", Oslo, 16.–17. Oktober.

Framtidsplaner

Kollegiet vil fastholde prinsippene for virksomheten slik de ble skissert på årsmøtet 1979, med betoning på fleksibilitet og tilpasning til fagmiljøenes behov. Prinsippene er nærmere utdypet i forrige årsmelding og i protokoll fra årsmøtet 1979. Kollegiets viktigste arbeidsform vil fortsatt være kurs- og stipendiatvirksomheten, men man vil også søke å stimulere og støtte øvrige former for samarbeid angående forskerutdanning som de nordiske fagmiljøene finner hensiktsmessige.

Kollegiet har fått signaler om at Island nå ønsker å komme med i det nordiske marinbiologiske samarbeidet på linje med de øvrige nordiske land. Kollegiet ser på dette som en vesentlig og interessant utvidelse av virksomheten i de kommende år. Island, som ikke har noen formell høyere grads undervisning i naturvitenskapene, har tradisjonelt sendt de fleste av sine marinbiologiske forskerstuderende til USA og Storbritannia for avsluttende studier, selv om det også har vært en viss pågang på Skandinavia. Gjennom samarbeidet innen NKMB vil islandske marinbiologer i langt større grad kunne trekke på skandinaviske ressurser i forskerutdannelsen, noe som igjen må forventes å stimulere forskningssamarbeidet mellom Island og de øvrige nordiske land til gjensidig fordel. Likeledes innehar Island faglige ressurser og ekspertise, samt marinbiologiske særegenheter, av stor interesse for marinbiologer fra de andre nordiske land.

Islands deltakelse betinger en utvidelse av kollegiets økonomiske ramme. Hvor omfattende denne vil være er usikkert å angi før man vet hvilken grad av samarbeid det er realistisk for det islandske miljø å engasjere seg i. Det er imidlertid klart at landets plassering gir høye reiseutgifter forbundet med enhver form for utveksling. Kollegiet har i budsjettforslagene fra og med 1982 regnet inn anslåtte utgifter til ett nordisk spesialkurs og 12 måneders stipend per år i Island, samt en økning i utgiftene til studiereiser og andre samarbeidsformer med 25% av nåværende beløp.

Det er kollegiets ønske at Ministerrådet allerede i 1981 utnevner islandske medlemmer til NKMB for å sikre en tilfredsstillende planlegging for 1982 og senere år.

G. Finansiering og økonomi

1. Oversikt over bokavslutning og budsjett (1.000-tal nkr)

	Bokslut 1979	Budget 1980	Prel. utfall 1980	Budget 1981
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	80	68	49	57
Kontor	2	6	9	6
Prosjekt	428	497	445	508
Summa utgifter	510	571	503 ^a	571
<i>Inkomster</i>				
Anslag	483	488	488	571
Overskudd året før	77	50	50	-32 ^b
Summa inkomster	560	538	538	539

2. Kommentarer

a) Kollegiets preliminare regnskap for 1980 indikerer en total utgiftsramme på ca. nkr 503 000 mot budsjettet 571 000. Den lavere utgiftsrammen skyldes bl. a. at seksjonene ikke har avholdt separate møter i 1980 og at det er to måneder ubenyttet stipend i Danmark. Kollegiet vil likevel få et reelt underskudd på ca. nkr 15 000 i forhold til anslag i 1980 og vil søke om å få dette dekket av overskuddet akkumulert til 1980.

b) Dette er underskuddet ut fra budsjettet for 1980. Det preliminare regnskapet indikerer et overskudd på i størrelsesorden nkr 30 000.

Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)*Verksamhetsberättelse 1980**A. Navn og adresse*

Nordisk Institut for Teoretisk Atomfysik (NORDITA)
Blegdamsvej 17
DK-2100 København Ø
Tel. (10) 42 16 16

B. Startår

1957

C. Formål

Ifølge de af Ministerrådet den 9. november 1977 fastsatte statutter for Nordisk Institut for Teoretisk Atomfysik har instituttet til formål at fremme samarbejdet mellem de nordiske lande inden for den grundlæggende teoretiske atomforskning. Nordita skal ikke befatte sig med virksomhed, der tjener militære formål. Arbejdsresultaterne skal offentliggøres eller på anden måde blive gjort alment tilgængelige.

*D. Organisation**1. Administration*

Styrelsen består af indtil tre medlemmer fra hvert af de nordiske lande samt tre repræsentanter for Norditas personale. Desuden er direktøren født medlem af styrelsen.

Udnævnelse og valg til styrelsen sker for en periode af tre kalenderår. Genudnævnelse og genvalg kan finde sted.

Direktøren udnævnes af Nordisk Ministerråd efter indstilling fra styrelsen. Direktøren udnævnes normalt for en periode af tre år. Genudnævnelse kan finde sted.

Direktøren har ansvaret for den daglige ledelse af Norditas virksomhed i overensstemmelse med de retningslinier der afstikkes af styrelsen, og for udførelsen af styrelsens beslutninger i øvrigt.

Direktøren er professorkollegiets formand og drager omsorg for varetagelsen af sekretariatsforretningerne ved styrelsens og forretningsudvalgets møder. Han forestår Norditas økonomiske forvaltning, herunder bogføring og betalinger. Han leder og fordeler arbejdet blandt Norditas personale.

2. Bestyrelsens sammensætning 31.12.1980

Bohr, Aa., Prof., NBI, København (direktør)
 Lindhard, J., Prof., Fys. Inst., Århus
 Mackintosh, A., Prof., HCØ, København
 Olesen, P., Lektor, NBI, København (suppl.)
 Winther, Aa., Prof., NBI, København
 Cronström, C., Prof., Inst. för Teor. Fys., Helsingfors
 Fogel, K. G., Prof., Fys. Inst., Åbo Akademi (suppl.)
 Jauho, P., Prof., Statens Tekn. Forskningscentral, Esbo
 Kallio, A., Prof., Dept. of Theor. Phys., Oulu
 Magnússon, M., Prof., Univ. of Iceland, Reykjavík (næstformand)
 Hansteen, J. M., Prof., Fys. Inst., Bergen
 Hemmer, P. Chr., Prof., NTH, Trondheim (suppl.)
 Olsen, H., Prof., NLHT, Trondheim (formand)
 Ravndal, F., Prof., Fys. Inst., Oslo
 Lundqvist, S., Prof., CTH, Göteborg
 Nagel, B., Prof., KTH, Stockholm (suppl.)
 Nordling, C., Prof., Fys. Inst., Uppsala
 Svensson, B. Ey., Prof., Teor. Fys., Lund

Medarbejderrepræsentanter

Kiilerich, H., fuldm., Nordita
 Luther, A., Prof., Nordita
 Peterson, C., Fil. dr., Nordita
 Nielsen, L., Kontorchef (sekretær)
 Nilsson, N. R., Adm.chef, Nordita

Styrelsesmøde blev afholdt 4. juni i København. Derudover har Nordita forretningsudvalg holdt møder den 18. marts, 5. maj og 14. oktober.

3. Personale

Professor Aage Bohr – direktør

Videnskabeligt

Professor G. E. Brown
 Professor J. Hamilton
 Professor A. Luther
 Professor B. R. Mottelson
 Professor C. J. Pethick
 Professor B. Strömgren
 Dr. P. Cvitanovic
 Dr. C. Dasso
 Dr. R. I. Epstein

Administrativt

N. R. Nielsson – administrationschef
 H. Bergen

H. Küllerich
 G. Møller Nielsen
 E. Pedersen
 I. Søndergaard
 E. Vinther
 I. Wadil

EDB

H. Straadt

4. *Revisor*

Rigsrevisionen i Danmark
 Kontorchef O. Warberg
 Fuldmægtig E. Andersen

E. *Virksomhed**Inledning*

En översikt över de stipendiater och gästforskare som vistats vid NORDITA och andra nordiska institutioner 1980, samt en översikt över symposier, föreläsningar och utgivna publikationer ges under punkterna 5 till 9.

Forskningen vid NORDITA spänner över vida områden av atomfysiken (partikelfysik, kärnfysik, den kondenserade materiens fysik och astrofysik).

1977–1979 har i verksamhetsberättelsen mer detaljerade redogörelser för en del problemställningar inom den kondenserade materiens fysik, kärnfysiken och partikelfysiken givits. För innevarande år är framställningen koncentrerad till astrofysiken.

Bland aktiviteterna vid NORDITA 1980 kan speciellt nämnas:

1. *NORDITA:s symposieprogram 1980*

En betydande del av NORDITA:s resurser reserveras för symposieverksamhet speciellt över ämnen där forskningen utvecklas snabbt och på ett perspektivrikt sätt.

Som ett led i denna verksamhet anordnades vid NORDITA gemensamt med Niels Bohr Institutet under tiden 16–20 juni ett symposium över titeln "Topical problems in QCD" där många av de mest framstående forskarna inom dagens högenergifysik deltog. Totalt deltog 84 forskare varav 32 från de nordiska länderna. Symposieprogrammet föregicks av ett antal introduktionsföreläsningar avsedda för mindre erfarna nordiska fysiker.

För att även ge doktorandstuderande inom högenergifysiken en översikt över aktuella problem inom området anordnades i samarbete med Forskningsinstitutet för teoretisk fysik i Helsingfors en sommarskola över ämnet "Quarks and leptons today" följt av en konferens "Topical conference on particle physics" i Åkäslopola 27 juli–7 augusti. Sammanlagt deltog c:a 100 forskare varav c:a 75 yngre nordiska fysiker och ett 10-tal mer erfarna.

Under de senaste åren har NORDITA:s solid state grupp byggt upp ett mycket nära samarbete med motsvarande grupp vid Landau-institutet i Moskva. Samarbetet har dels omfattat besök av representanter för de två institutionerna dels workshops, där ett stort antal deltagare från institutionerna, och även framstående forskare från andra institutioner, deltagit. Detta år var NORDITA värd för ett symposium över lågdimensionella system och aktuella problem inom lågtemperaturfysiken. Totalt deltog 54 forskare varav 12 från Ryssland och 8 från USA. Det är en allmän uppfattning att workshops av denna karaktär spelar en mycket viktig roll för det vetenskapliga samarbetet över de politiska gränserna.

Den starka utvecklingen inom astrofysiken lägger ett speciellt ansvar på NORDITA att söka tillse att det nordiska samarbetet på detta område utvecklas på ett effektivt sätt. Detta är särskilt viktigt med hänsyn till att området förutsätter breda internationella kontakter omfattande praktiskt taget samtliga av fysikens och astronomiens delområden.

Under de senaste åren har varje år anordnats ett nordiskt minisymposium främst avsett för yngre nordiska astrofysiker och fysiker. Ämnet för årets konferens var "Physics of x-ray emitting objects". Sammanlagt deltog ca 62 forskare varav 46 från Norden.

Den profil NORDITA:s symposieprogram fått genom åren, synes vara ett mycket effektivt sätt att stärka forskningssamarbetet i Norden. Det är NORDITA:s ambition att fortsätta på den inslagna vägen.

2. Utvecklingen inom datatekniken

De senaste årens utveckling inom datatekniken har medfört framtagandet av datorer som är 50–100 gånger snabbare än dagens mer konventionella stora datorer. För den teoretiska forskningens del innebär detta att många av dagens problem kan lösas avsevärt snabbare och billigare än med nu mer allmänt tillgängliga datorer. Under året har NORDITA-forskare provat den nya maskintypen i England med stor framgång.

I samarbetet med andra institutioner – även representerande andra forskningsområden – följer NORDITA noga den nya utvecklingen på datorområdet. Ett långsiktigt syfte härmed är att skapa underlag för anskaffandet av en snabb dator i något av de nordiska länderna och ett internordiskt utnyttjande av denna.

3. Samarbete med nordiska fysikersammanslutningar

Under de senaste åren har förutsättningarna för den grundläggande forskningen ändrats radikalt vid många nordiska läroanstalter. Förändringarna har sin grund i behovet av nyorientering, i tekniska landvinningar och problem med forskningsfinansieringen.

I syfte att på effektivaste sätt utnyttja tillgängliga resurser för att bibehålla en hög nivå på nordisk forskning inom teoretisk fysik har NORDITA etablerat ett nära samarbete med "Nordiska fysikers samlingskommitté" –

bestående av representanter för samtliga nordiska fysikersamfund. Arbetet på att effektivisera och rationalisera verksamheten har inletts bl. a. inom publiceringsområdet och nordisk symposieverksamhet.

4. Vetenskaplig verksamhet

Utvecklingen inom astrofysiken

Under de senaste årtiondena har vår syn på universums uppbyggnad och utveckling förändrats dramatiskt. Detta har motiverats av en rad nya upptäckter som möjliggjorts

- a) genom utvecklingen av den experimentella tekniken
- b) genom ökad insikt om kvantfysikens och relativitetsteoriens betydelse för förståelse av egenskaperna hos de extrema tillstånd man kan finna hos materien i universum.

1. Fram till 1930-talet baserade sig våra kunskaper om utomjordiska fenomen nästan uteslutande på observationer inom den "oktav" av det elektromagnetiska spektrummet, som det synliga ljuset utgör. Radioastronomin fick sitt verkliga genombrott först efter andra världskriget. Under de senaste två årtiondena har gapet mellan "radioområdet" och den synliga delen av spektrum slutits. Vidare har observationerna utsträckt till allt kortare våglängder till att även omfatta det ultravioletta området, röntgen- och gammastrålningsområdena. Härigenom har det observerbara våglängdsområdet utökats flera miljoner gånger från 1930-talet till nu. Denna expansion av observationsområdet har naturligtvis inneburit en revolution inom den observationella astronomin och har lett till upptäckter av en rad nya fenomen såsom kvasarer, aktiviteterna i galaxernas centrala delar, pulsarer, kompakta röntgenkällor, den kosmiska bakgrundsstrålningen och interstellära moln av molekyler.

Vi erhåller emellertid information om universum även från andra källor än den elektromagnetiska strålningen. Från rymden infaller partikelstrålning mot jorden i form av kosmisk strålning, partiklar från solen och meteoriter. Utvecklingen av tekniken att registrera och analysera denna strålning har gjort denna till en allt viktigare informationskälla om universum.

Det står klart att observationstekniken ännu är långt ifrån färdigutvecklad. Nya metoder att t. ex. utnyttja optiska teleskop i satelliter, neutrinodektorer och möjligheterna att registrera gravitationsstrålning öppnar nya vägar till studiet av universums byggnad.

2. Kvantfysikens utveckling under 1920- och 1930-talet lade grunden för vidgad förståelse för praktiskt taget alla grenar av fysiken. Den "nya" kärn-, atom- och molekylfysiken gjorde det möjligt att tolka viktiga processer rörande stjärnornas atmosfärer, deras energiförsörjning och grundämnenas tillkomsthistoria. Ett annat betydelsefullt område där ett fruktbart utbyte av idéer förekommer mellan fysik och astrofysik är studiet av

klassiska dynamiska problem i syfte att studera t. ex. galaxernas struktur. Detta problem förenar exempelvis så skilda områden som statistisk mekanik, kärnfysik och plasmafysik.

För en mer detaljerad framställning av utvecklingen under de senaste årtiondena hänvisas till "Astronomiens udvikling i de sidste halvtreds år" av Bengt Strömberg, som utgivits av Folkeuniversitetet i København och kan rekriveras gratis från Nordita.

5. Stipendiater

Stipendiaternes deltagelse i kurser och kongresser samt besøg ved hjemmestitut vil fremgå af virksomhedsberetningen (NORDITA/245).

I 1980 har Nordita haft følgende stipendiater

Danmark		
B. J. Djurhuus	1.9. - 31.12.80	E
T. Døssing	1.1. - 31.12.80	K
H. Esbensen	1.1. - 31.12.80	K
Finland		
B. Friman	1.1. - 31.8.80	K
P. Hoyer	1.1. - 31.12.80	E
A. O. T. Karvinen	1.9. - 31.12.80	K
M. J. Manninen	1.1. - 31.12.80	F
M. J. Puoskari	1.9. - 31.12.80	F
H. J. Vidberg	1.1. - 31.12.80	F
Island		
E. Gudmundsson	1.1. - 31.12.80	A
Norge		
J. M. Leinaas	1.1. - 31.12.80	E
F. Myhrer	1.1. - 31.12.80	K
P. Osland	1.1. - 31.10.80	E
Sverige		
C. Fransson	1.1. - 31.08.80	A
H. Hansson	1.1. - 31.12.80	E
P. K. Johansson	1.9. - 31.12.80	F
P. Minnhagen	1.1. - 31.08.80	F
C. Peterson	1.1. - 31.08.80	E
S. G. Åberg	1.8. - 31.12.80	K

A = astrofysik

E = elementarpartikelfysik

F = faststoffysik

K = kernefysik

6. Gæsteforskere

En fuldstændig oversigt over de nordiske og udenlandske gæster der har besøgt Nordita og andre nordiske institutioner i perioden vil fremgå af virksomhedsberetningen for 1980 (NORDITA/245). Følgende gæsteforskere har besøgt Nordita i længere tid:

- I. Hamamoto
- I. Brevik, Trondheim
- C. Carlsson, Virginia
- M. Einhorn, Michigan
- J. Hertz, Chicago
- A. -P. Jauho, Cornell
- K. Johnson, Cambridge, Mass.
- A. Khurana, Chicago
- D. Langreth, Rutgers University
- P. Muzikar, Illinois
- L. Olieveira, Cornell
- L. Richter, Cornell
- N. Sakai, Tohuko
- K. Sato, Kyoto
- L. Weaver, Kansas
- J. W. Wilkins, Cornell
- P. Young, London
- V. Zelevinsky, Novosibirsk

Til længere besøg ved andre nordiske institutioner har Nordita indbudt:

- R. E. Anholt, Stanford
- A. Bambini, Firenze
- M. Feldman, Berkeley
- H. Fogdeby, Grenoble
- S. Garpman, Lund
- J. Inkson, London
- M. Inokuti, Argonne
- D. Jakubassa, München
- P. Kaijser, Florida
- S. Köhler, Tuscon
- H. A. Kurtz, Pittsburgh
- K. H. Michel, Saarbrüchen
- D. News, London
- J. Pumplín, East Lansing
- S. Wycech, Warszawa

7. Forelæsninger

Udover de faste forelæsningsserier er der afholdt kollokvier og uformelle seminarer i samarbejde med Niels Bohr Institutet. (NORDITA/245).

8. *Symposier*

I 1980 har følgende symposier og møder været afholdt med støtte fra Nordita.

Symposier uden for Nordita 1980:

Akäsloppolo	juli	''Arctic School of Physics 1980''
Helsingør	august	''International konference om lavdimensionale syntetiske metaller''
Stockholm	sept.	''Perspectives in modern field theories''

Symposier ved Nordita 1980:

''Symposium on topical questions in QCD'' arrangeret af K. Hansen, P. Hoyer, P. Olesen og J. Lyng-Petersen, NBI og Nordita 9–13 juni.

''Nordita seminar/workshop in condensed matter physics'' arrangeret af A. Luther og C. Pethick i samarbejde med Landau Institutet. 17–29 aug.

''Nordita astrophysics workshop'' arrangeret af R. I. Epstein, 17–21 nov.

9. *Publikationer*

Der er udkommet 50 videnskabelige afhandlinger i form af preprints. En oversigt over preprints vil blive bragt i virksomhedsberetningen (NORDITA/245).

F. *Fremtidsplaner*

Med ansættelsen af en ny professor i faststoffysik afrundes NORDITA's bestræbelser igennem en årrække på at opbygge en aktivitet på højt internationalt plan inden for dette område. Man nærer store forventninger til den nye professors virke både ved instituttet i København og i samarbejde med andre nordiske institutioner.

NORDITA har i de senere år udfoldet voksende bestræbelser på at fremme forskningen inden for den teoretiske astrofysik. De mange nye astronomiske observationsmuligheder har ført til opdagelsen af en mangfoldighed af nye fænomener i kosmos, som frembyder stor udfordring og inspiration for den teoretiske fysik. Nogle af de centrale problemstillinger er omtalt i det foregående. Det er lykkedes NORDITA at skabe et aktivt astrofysisk forskningsmiljø, som har gjort det muligt for fysikere i Norden at tage del i denne perspektivrige udvikling. Det vil være en vigtig opgave i årene fremover at konsolidere denne lovende virksomhed ved NORDITA.

Partikelfysik og kernefysik har fra NORDITA's oprettelse været blandt hovedområderne for forskningsvirksomheden. Der foregår en stærk udvikling på disse områder, som blev beskrevet i de sidste to årsberetninger. NORDITA står i de kommende år overfor betydningsfulde afgørelser vedrørende rekruttering og fornyelse.

Et meget væsentligt led i NORDITA's virksomhed udgøres af gæsteprogrammet, der gør det muligt at invitere ledende forskere til besøg i København eller ved andre nordiske centre for kortere eller længere tidsrum. Disse besøg er af største betydning, for at fysikere i Norden kan holde sig i kontakt med udviklingen inden for de områder, der omfattes af NORDITA's virksomhed. En forudsætning for det effektive gæsteprogram, der har kunnet iværksættes, er de meget brede personlige kontakter til fysikere i hele verden, som NORDITA kan bygge på.

Disse forbindelser har til dels rod i det stærke internationale samarbejde, der har præget Niels Bohr Institutet siden dets oprettelse, og gennem årene er der sket en stadig videreudvikling af NORDITA's kontaktnet. I den senere tid er det lykkedes at opbygge meget værdifulde internationale forbindelser indenfor de ny områder af forskningen ved NORDITA (faststoffysik og astrofysik).

Udenlandske forskeres besøg ved fysiske institutioner i de nordiske lande har siden NORDITA's oprettelse været et centralt led i gæsteprogrammet. De forskellige institutioner har gennem NORDITA haft mulighed for at indbyde fremtrædende fysikere, der i særlig grad har kunnet tilføre nye impulser til forskningsarbejdet. Hertil kommer, at mange af de udenlandske gæster, der opholder sig ved NORDITA i København, i tilknytning hertil aflægger besøg ved andre nordiske centre.

G. Finansiering og økonomi

Oversigt over regnskab og budget (1 000-tal dkr.)

	Bokslut 1979	Budget 1980	Prel. ut- fall 1980	Budget 1981
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	146	180	180	200
Personal	1 148	1 220	1 265	1 307
Kontor	280	258	258	279
Lokaler				
Projekt	7 367	6 802	7 032	7 181
Øvrigt:				
Summa udgifter	8 941	8 460	8 735	8 967
<i>Inkomster</i>				
Anslag	8 136	8 260	8 260	8 550
Lönestegr. komp.	231		275	
Øvrigt		200	200	417
Summa inkomster	8 941	8 460	8 735	8 967

I nær forbindelse til gæsteprogrammet søger man direkte at styrke det nordiske samarbejde ved at gøre det muligt for nordiske fysikere at besøge andre institutioner i Norden. Et led i denne virksomhed er de mange besøg af nordiske fysikere i København, herunder tidligere stipendiater og forskere, der ønsker at deltage i NORDITA's symposier og workshops. Man lægger også vægt på, at stipendiaterne ved NORDITA får lejlighed til at udvikle kontakter med nordiske centre.

De forøgede kontakter såvel inden for Norden som internationalt giver NORDITA mulighed for at gennemføre et gæsteprogram, der vil kunne være til stor inspiration for den teoretiske fysiske forskning i Norden og virke til yderligere fremme af det nordiske samarbejde. En effektiv udnyttelse af disse muligheder vil imidlertid kræve en forøgelse af de midler, der står til NORDITA's rådighed for dette formål.

BILAGA

Vor galakses kemiske og dynamiske udvikling

Undersøgelser af vor galakses kemiske og dynamiske udvikling er baseret på iagttagelser vedrørende galaksens stjerner og dens interstellare stof. Disse iagttagelser fører til vigtige slutninger om de kræfter, som bevirker udvikling under galaksens nuværende fase. Dertil kommer, at observationer af egenskaber hos galaksens ældste stjerner giver betydningsfulde oplysninger om galaksens kemiske og dynamiske tilstand i dens første udviklingsfase, da netop disse stjerner blev dannet.

Ændringer i galaksens kemiske og dynamiske egenskaber forårsages af, at en vældig mekanisme er igang, hvis grundelementer er stjernedannelse ud fra interstellart stof, udvikling af stjerner under opbygning af grundstoffer i disse stjerners indre og endelig udstrømning af stof fra stjerner, tilbage til det interstellare rum, dels ved forholdsvis langsomt forløbende stofstrømninger, dels ved stjerneeksplosioner – supernova – udbrud.

I galaksens nuværende udviklingsfase kan denne mekanisme og dens virkninger direkte iagttages. I 1940'erne og 1950'erne blev det helt klart, at de stærkest strålende hovedseriestjerner - hvide, absolut lysstærke stjerner, med store masser, af spektralklasserne O og B - har levetider på under 20 millioner år, og at de derfor må være dannet af interstellart stof på et tidspunkt, hvor forholdene i det interstellare rum var praktisk talt de samme, som iagttages i dag. Tillige blev det ved studiet af åbne stjernehober og stjerneassociationer klart, at der samtidig med disse stærkt strålende stjerner med store masser dannes stjerner med mindre masser, og dette i langt større antal. Stjernedannelse findes således at være et træk af stor betydning i galaksens nuværende udviklingsfase.

I 1950'erne blev det ved radioastronomiske undersøgelser af brints emission i 21 cm-linjen bekræftet, at det interstellare rum indeholder meget

betydelige mængder af stof – ialt mange milliarder gange solens masse. Undersøgelser af Balmer-emissionslinier fra interstellare brint i forbindelse med teoretiske analyser af den interstellare brints ionisationsforhold havde allerede i 1930'erne gjort det sandsynligt, at det måtte forholde sig således, men det afgørende bevis fulgte med 21 cm-iaagttagelserne. Hertil er i de senere år kommet iagttagelser dels med radioteleskoper i centimeter- og millimeterbølger, dels fra rumsatellitter i bølgelængdeområdet 1000–3000 Ångström, som har givet oplysninger om spektrallinier af interstellare molekular brint og tillige af et stort antal atomer, ioner og molekyler. Alle disse iagttagelser har ført til et detaljeret billede af den kemiske sammensætning af den gasformige komponent af det interstellare stof. Et supplement af stor betydning er opnået ved studiet af den komponent af det interstellare stof, der udgøres af små faste partikler (typisk diameter nogle tiendedele mikrometer), og som indeholder en væsentlig del af det interstellare stofs indhold af grundstofferne tungere end brint og helium. Her har analyse af den måde, på hvilken partiklerne påvirker passerende stjernelys (ekstinktion, rødfarvning og polarisation) bidraget væsentligt. Alt i alt er det blevet fastslået, at det interstellare stof i den nuværende udviklingsfase har en kemisk sammensætning, der nært svarer til den, man finder for unge stjerner.

Det interstellare stof er meget ujævnt fordelt i det interstellare rum, idet størstedelen forekommer i interstellare skyer, som kun udfylder nogle få procent af dette rum i galaksens fladtrykte skive, medens stoftætheden i rummet mellem skyerne er langt mindre end i selve skyerne. De fleste skyer har masser af størrelsesordenen 10–100 gange solens masse, men store skykomplekser med masser op til 10000–100000 gange solens forekommer også.

Et vigtigt træk i vor galakses struktur og dynamik i den nuværende udviklingsfase er forekomsten af spiralarme i systemets fladtrykte skive. Der er her tale, ikke om materielle arme, gennem lange tidsrum bestående af det samme materiale af stjerner og interstellart stof, men om fortætningsbølger, der stryger hen over materien i galaksens fladtrykte skive.

Disse spiralarme spiller en væsentlig rolle i de processer, ved hvilke stjerner dannes ud fra interstellart stof i den nuværende udviklingsfase. I en typisk lille interstellare sky og tillige i et typisk område i et større skykompleks gælder, at stoftætheden ikke er tilstrækkelig høj til, at gravitationskræfterne får overhånd, således at der sker en sammentrækning af stoffet. Men idet interstellart stof overstryges af fortætningsbølgen i en spiralarm, kan det ske, at områder af interstellart stof sammenpresses til en tæthed, som ligger over den kritiske værdi, ved hvilken en fortsat sammentrækning kommer igang. Dette bliver så indledningen til en proces, som fører til dannelse af stjerner ved fortsat sammentrækning og fragmentation af det interstellare stof. Derved bliver stjernedannelse knyttet til spiralarmene. De største stjernemasser, som har relativt kort levetid, når

aldrig at bevæge sig ud af den spiralarm, hvori de er dannet, og dette er forklaringen på netop de lysstærkeste stjerners iagttagne koncentration til disse arme. De mindre stjernemasser, for hvilke levetiden er meget større, bevæger sig efterhånden ud af spiralarmene og viser ikke udpræget koncentration til disse.

Stjernerdannelse i det interstellare rum er en indviklet proces, og i de sidste år er vigtige træk af denne blevet klarlagt. Når der ved sammentrækning af det interstellare stof i et område i et skykompleks er dannet et større antal stjerner, vil der blandt disse ofte være en enkelt, eller nogle få, som har meget store masser, og som hurtigt når et udviklingstrin med meget stærk udstråling i den ultraviolette del af spektret, en stråling der er tilstrækkelig kortbølget til, at den kan ionisere den omgivende interstellare brint og opvarme den til en relativt højere temperatur. Derved fremkaldes en chokbølge, som breder sig til andre dele af skykomplekset, og som kan bevirke ny stoffortætning og fortsat stjernerdannelse. Når stjerner med meget store masser udvikler sig videre, vil de eksplodere som supernovaer, og den derpå følgende udstrømning af stof med hastigheder på flere tusind kilometer per sekund vil påvirke det interstellare stof og kunne føre til fortsat stjernerdannelse.

Den påvirkning, et skykompleks er udsat for fra nydannede stjerner med store masser, kan føre til skykompleksets opløsning i meget mindre skyer. En vigtig følge af denne vekselvirkning er overførelse af bevægelsesmoment til det interstellare stof. I det lange løb medfører denne tilførelse af bevægelsesmoment, at den kinetiske energi, som findes i det interstellare stof i kraft af de interstellare skyers indbyrdes bevægelser, fastholdes på et vist niveau. Uden sådan tilførelse ville skyernes kinetiske energi aftage på grund af indbyrdes sammenstød, d. v. s. den turbulente energi ville gradvis aftage. Nu opretholdes den, og dette betyder igen, at de stjerner, som dannes af det interstellare stof, får kinetiske energier svarende til indbyrdes bevægelser på et tilsvarende niveau, noget som er af betydning for dynamik og stabilitet i hele galaksens fladtrykte skive.

Når en stjerne er dannet ud fra det interstellare stof, gennemløber den en udvikling, som er vidt forskellig alt efter størrelsen af stjernens masse. Stjerner med en masse som solens, eller nogle få gange solmassen, når relativt hurtigt (i løbet af mindre end 100 millioner år) ved sammentrækning en tilstand, det såkaldte hovedseriestadium, i hvilken den ved stjernens udstråling tabte energi dækkes af energiproduktion ved atomkerneprocesser i stjernens centrale dele. Resultatet af de pågældende atomkerneprocesser er en omdannelse af brint til helium. Den ændring i de centrale deles kemiske sammensætning, som således gradvis foregår, bevirker en udvikling af stjernen, som til sidst, når al brint i de centrale dele er omdannet til helium, fører til, at stjernen forlader hovedserien og bliver til en såkaldt kæmpestjerne. Denne udvikling medfører en radikal ændring af stjernens indre struktur, idet stjernens radius øges og gennemsnitstæthe-

den aftager stærkt, medens tætheden, og også temperaturen, i de centrale dele stiger stærkt. Ved denne ændring af stjernens indre opbygning skabes nye betingelser for atomkerneprocesserne. Der finder i kæmpestadiet en opbygning sted fra helium til kulstof og videre til ilt. En tilsvarende energiproduktion dækker energitabet ved udstråling, som i kæmpestjernestadiet er meget større end i hovedseriestadiet. En følge af denne større udstråling er, at udviklingen i kæmpestjernestadiet forløber hurtigere. For en stjerne med en masse på to solmasser varer hovedstjernetilstanden ca. 1 milliard år, medens levetiden i kæmpestjernestadiet er mange gange mindre. Helt alment gælder det, at jo større stjernemassen er, desto hurtigere gennemløbes hele udviklingen, idet udstrålingen vokser stærkt med massen.

For stjerner med masser lig solmassen, eller nogle få gange større, finder der i kæmpestadiet en udstrømning af stof sted fra stjernens overflade. Udstrømningshastigheden er af størrelseordenen 10 kilometer per sekund, og en medvirkende årsag til, at den finder sted er, at den indadrettede tyngdeacceleration på kæmpestjernens overflade er relativt lille. Ved stofudstrømningen bevirkes et stort massetab, og slutresultatet bliver, at en stor del af stjernestoffet vender tilbage til det interstellare rum, med nogenlunde samme kemiske sammensætning som det interstellare stof havde, hvoraf stjernen oprindeligt blev dannet. Der bliver en stjerne rest tilbage, som relativt hurtigt trækker sig sammen til en såkaldt hvid dværgstjerne med høj gennemsnitstæthed, typisk 200 000 gange vands tæthed. I den hvide dværgstjerne, hvis masse typisk er mellem nogle tiendedele og 1 solmasse, er energiproduktion ved atomkernereaktioner ophørt, og stjernen afkøles i dette stadium, meget langsomt på grund af ringe udstråling, til en såkaldt sort dværgstjerne. Langt det meste af det kulstof og ilt, som er opbygget i den oprindelige stjernens centrale dele ved atomkerneprocesser under udviklingen, ender i stjerne resten. Dette vil sige, at det interstellare stof ikke beriges væsentligt med tungere grundstoffer produceret i stjerner i disse tilfælde, hvor det drejer sig om stjerner med middelstor masse.

Anderledes ligger forholdene, når den af interstellart stof dannede stjernens masse er stor, f. eks. 15 solmasser. Også her følges hovedseriestadiet af et kæmpestjernestadium, men i slutningen af dette er temperatur og tæthed meget højere end for de mindre masser, og der finder opbygning af tungere grundstoffer sted helt op til jern. Udviklingen fører her til, at stjernen eksploderer som en supernova, således som det er beskrevet af R. Epstein og C. Pethick i denne oversigt (*se nedan*). Størstedelen af stjernestoffet slynges ud i det omgivende rum med hastigheder på flere tusind kilometer i sekundet, og i dette tilfælde beriges det interstellare stof med tunge grundstoffer, opbygget i den eksploderede stjerne. Også her bliver en stjerne rest tilbage, nu en neutronstjerne med en gennemsnitstæthed, der er flere hundrede billioner gange vands tæthed.

I omtalen af stjerneudvikling og dens indflydelse på det interstellare stofs egenskaber skal til sidst nævnes, at stjerner, som dannes med masser, som er kendeligt mindre end solmassen (f. eks. 0.5 solmasser) udvikles så langsomt, at de ikke i vor galakses levetid på noget over 10 milliarder år når ud over hovedseriestadiet.

Vi kan resumere således: Slutresultatet af stjernedannelse og stjerneudvikling er en gradvis omdannelse af interstellart stof til stjerner, nemlig små masser, som ikke er nået ud over hovedseriestadiet, samt stjerneverter, dvs. hvide dværgstjerner og neutronstjerner. Dertil kommer så stjerner med større masser, som endnu er på vej til slutstadiet. Foruden omdannelse af interstellart stof til stjerner sker der en forandring af det tilbageværende interstellare stof i kemisk henseende: Det beriges med tungere grundstoffer dannet i stjerners indre.

Den gradvise ændring med tiden af det interstellare stofs sammensætning påvirker naturligvis egenskaberne for de stjerner, som i tidens løb dannes deraf. Jo senere i galaksens udvikling en stjerne er dannet, desto større må dens relative indhold af tungere grundstoffer være.

I de senere år er der gennemført omfattende undersøgelser med det formål kvantitativt at følge den kemiske udvikling og det gasformige galaksetofs omdannelse til stjerner. Herved er man nået til den slutning, at ændringerne med hensyn til kemisk sammensætning ikke har været meget store gennem de sidste to milliarder år. Kvantitative undersøgelser af sammenhængen mellem alder og kemisk sammensætning for stjerner i galaksen i solens nærmere omegn har bekræftet dette billede. Man har konstateret mærkbare forskelle med hensyn til indbyrdes mængdeforhold mellem brint, helium og tungere grundstoffer i stjerner dannet i løbet af de sidste 2 milliarder år, men de er korreleret med dannelsessted snarere end med alder for stjernen.

Går man derimod længere tilbage i tiden, ligger forholdene anderledes. Ganske vist er det således, at for 4.5 milliarder år siden dannedes solen, og talrige analoge stjerner, med et relativt indhold af tungere grundstoffer, der er meget nær det samme som for en typisk stjerne dannet i løbet af de sidste to milliarder år. Men stjerner, som er opstået for 8–10 milliarder år siden, har et relativt indhold af tunge grundstoffer, der er langt mindre end for de yngre stjerner. Det er objekter, som man med en af Walter Baade indført nomenklatur kalder stjerner af population II, i modsætning til de yngre stjerner med højere relativt indhold af tunge grundstoffer, der udgør population I.

Netop studiet af stjerner af population II i vor galakse gør det muligt at rekonstruere væsentlige træk af udviklingen af vor galakse i den første fase, efter at systemet havde skilt sig ud som en selvstændig enhed. Forskere tilknyttet NORDITA (nuværende og tidligere) har i de senere år deltaget i dette arbejde.

Et vigtigt første skridt i arbejdet er at finde frem til stjerner af population

II i vor omegn i galaksen, hvor disse stjerner kun udgør nogle få procent af alle stjerner. Dette gøres ved hjælp af en teknik, der bygger på fotoelektrisk præcisionsfotometri i fire bølgelængdeområder (omkring henholdsvis 3 500, 4 100, 4 700 og 5 500 Ångström). Ud fra sådanne målinger kan en stjernes overfladetemperatur, totale udstråling samt det relative indhold af tunge grundstoffer bestemmes, og stjernens alder kan afledes ved benyttelse af teoretiske beregninger af udviklingsspor. Vel at mærke, dette er kun muligt, når firefarvefotometrien er kalibreret ved detaljerede spektrofotometriske undersøgelser af et mindre antal repræsentantstjerner. At det overhovedet er muligt at nå så langt ved hjælp af de pågældende firefarveobservationer, som kun kræver relativt lille observationstid per observeret stjerne, skyldes den store ensartethed i galaksens stjerneverden, hvor en stjernes egenskaber i hovedsagen er bestemt ved kun tre parametre: masse, alder samt een kemisk parameter.

Undersøgelser foretaget ad denne vej har vist, at praktisk talt alle stjerner i solens nærmere omegn, som har et relativt indhold af tunge grundstoffer mindre end en tredjedel af solens, er ældre end 8 milliarder år og således tilhører galaksens ældste stjerner. Man har endvidere lært at skelne mellem to grupper af stjerner af population II: Intermediær population II, omfattende stjerner med relativt indhold af tunge grundstoffer på mellem en tredjedel og en ottendedel af værdien for solen, samt ekstrem population II, hvor det pågældende forhold er under en ottendedel, helt ned til under en hundrededel.

Intermediær population II er en meget talstærkere gruppe end ekstrem population II. I solens omegn er talforholdet ca. 30. Medens stjernerne af ekstrem population II befolker et omtrent sfærisk rum omkring galaksens centrum – haloen – danner intermediær population et system, som er fladtrykt, omend i mindre udpræget grad, end hvad der er tilfældet for population I.

Forude ligger et fortsat arbejde med stjerner af population II, som yderligere vil kunne belyse udviklingen af den oprindelige, lidt fladtrykte, overvejende bestående af brint og helium, til den nuværende fladtrykte spiralgalakse, med 95 procent af massen i form af stjerner og kun 5 procent i interstellart stof, som globalt består af ca. 70 vægtprocent brint, noget under 30 vægtprocent helium samt ca. 2 vægtprocent tunge grundstoffer.

Resultaterne af studiet af vor galakses kemiske og dynamiske udvikling kan forventes at få betydning ved bedømmelsen af kosmologiske modeller for galaksernes udvikling i det ekspanderende univers.

I undersøgelserne af population II deltager forskere ved NORDITA og de astronomiske observatorier ved Københavns og Århus universiteter, i samarbejde med astronomer og astrofysikere ved det europæiske sydobservatorium (ESO), og ved Kitt Peak National Observatory (KPNO) i Arizona, med astronomer i Sverige og i Grækenland samt ved Royal Observatory i Edinburgh. To eksempler:

1. En dansk astronom ved Brorfelde-observatoriet har på ESO og KPNO gennemført fotoelektriske præcisionsmålinger i firefarvesystemet af over 13000 stjerner (både på sydhimlen og på nordhimlen) af alle stjerner af spektralklasserne A5–G0 lysstærkere end visuel størrelsesklasse $8^m.3$. Den af målingerne afledede metalindholdsindeks er ved hjælp af omfattende kalibreringsarbejder, der bygger på en detaljeret teori for stjerneatmosfærer, blevet omsat til relativt indhold af tunge grundstoffer for de pågældende stjerner. Det pågældende kalibreringsarbejde er blevet udført af en dansk astronom ved Århus universitet og en svensk astronom, tidligere NORDITA-stipendiat, ved Uppsala universitet. Resultaterne har gjort det muligt at finde frem til en fuldstændig liste over population II-stjerner af spektralklasse F lysstærkere end $8^m.3$, ialt ca 400 stjerner. Firefarveobservationerne har tillige givet mulighed for aldersbestemmelse under benyttelse af udviklingsspor, teoretisk beregnet af en dansk astronom ved Københavns observatorium, og det er blevet vist, at praktisk talt alle stjernerne med det lave indhold af tunge grundstoffer er ældre end 8 milliarder år. En fortsættelse af undersøgelserne med det formål at bestemme rumhastigheder og baner gennem galaksen er igang med et samarbejde mellem astronomer i Danmark og Schweiz, og ved ESO.

2. Undersøgelserne over F-stjerner af population II udstrækkes nu till yssvage stjerner i store afstande i de galaktiske polkalotter. Et pilot-projekt, gennemført ved samarbejde mellem NORDITA, KPNO og græske astronomer har vist, at en benyttet kombination af grovere fotografisk fotometri (ved hjælp af astrofotografier optaget med Palomar-observatoriets Schmidt-teleskop) og fotoelektrisk præcisionsfotometri her fører til målet, nemlig at finde frem til de få procent af stjernerne, som er F-stjerner af population II. Arbejdet fortsættes nu i større målestok ved et samarbejde mellem NORDITA, Københavns universitets astronomiske observatorium og ESO samt Royal Observatory, Edinburgh, som har stillet mæletid med COSMOS (et apparat til automatisk udmaling af astrofotografiske plader) samt ekspertise til rådighed for projektet. På længere sigt vil population II-projektet kunne udvides til at omfatte stadig fjernere områder af vor galakse.

Selv af en kortfattet sammenfattende redegørelse som denne vil det fremgå, at fremskridt i galakseforskning er afhængigt af et nært samarbejde mellem fysikere og astrofysikere. Kun herved kan det uundværlige teoretiske grundlag for analysen af de astronomiske iagttagelser udvikles. Et slående eksempel på resultater, som er opnået ved sådant samarbejde, finder man i det kapitel, som udgøres af supernovaforskningen, beskrevet af R. Epstein og C. Pethick (*se nedan*) i denne NORDITA-oversigt.

Supernovor (R. I. Epstein, C. J. Pethick)

Supernovaexplosioner hör till de mest spektakulära celesta fenomenen. Ljusstyrkan hos dessa exploderande stjärnor är ibland så stor att

de kan observeras även på dagen. Man har också bevarade observationer av dem långt innan teleskopet uppfanns. Kinesiska och koreanska hov-astronomer har sålunda observerat supernovor för mer än 1000 år sedan. Tycho Brahe och Johannes Kepler gjorde detaljerade observationer av två sådana i litet modernare tid. Nutidens astronom har en hel arsenal av instrument till sitt förfogande, vilket gör det möjligt att erhålla en fullständigare bild av vad som händer vid en supernovaexplosion.

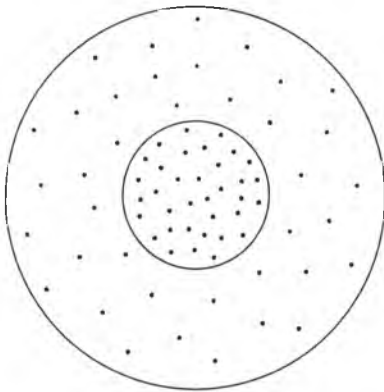
Vi vet nu att en supernova är en stjärna som exploderar med sådan kraft att dess yttre lager stöts av. Kvar blir ofta en liten men massiv s.k. neutronstjärna. Långa tider efter explosionen kan man observera det avstötta materialet, som uppträder i form av lysande gasmoln och neutronstjärnan som en s.k. pulsar, som sänder ut mycket regelbundna strålningspulser. (Den först upptäckta och mest omtalade pulsaren, finns i krabbnubulosan. Den utsänder strålningspulser med en varaktighet av 3 tusendels sekunder med 33 tusendels sekunder mellan pulserna.) Vid supernovaexplosioner bildas många tyngre grundämnen. De har därför stor betydelse för förståelsen av galaxernas utveckling, bildandet av planetsystem och livets uppkomst.

Vi tror att orsaken till supernovaexplosioner är en snabb implosion av de centrala delarna av en gammal stjärna. Genom större delen av en stjärnas livscykel sker alla ändringar mycket långsamt. Gravitationskraften som söker dra samman stjärnan balanseras av trycket hos den heta gas stjärnan består av. Fig. 1a illustrerar detta (*se nedan*). Stjärnan förlorar hela tiden energi, huvudsakligen i form av strålning. Denna energiförlust (Fig. 1) kompenseras av den energi som frigörs vid kärnreaktioner – kärnfusion – i stjärnans centrala delar så länge det finns "kärnbränsle" att tillgå. När bränslet är utbränt kan gasen i stjärnans centrala delar inte längre behålla en temperatur och därmed ett tryck, som kan uppväga gravitationskraften. De centrala delarna börjar därmed att dras samman (Fig. 1b). Vid denna sammandragning pressar gravitationskraften på så starkt att t. o. m. atomerna inte längre kan motstå trycket. Resultaten blir att stjärnans centrala delar huvudsakligen kommer att bestå av kärnmateria – stjärnan blir en jättelik atomkärna. Detta betyder att materien är så sammanpressad att en kubikcentimeter av den väger omkring 1 miljard ton. Kärnmaterien är emellertid "stark" nog för att motstå gravitationskraften varför kompressionen upphör (Fig. 1c). I stället fungerar de centrala delarna som en sammanpressad gummiboll (Fig. 1d), som utvidgar sig och "slänger ut" det omgivande materialet (Fig. 1e) som därvid både upphetas och frigörs från stjärnan. Det är i detta skede vi observerar supernovaexplosionen genom den enorma utstrålningen från stjärnan. Under de följande åren sprids den avstötta materien ut i ett allt tunnare och större moln. Medan stjärnan övergår till att bli en neutronstjärna (Fig. 1f).

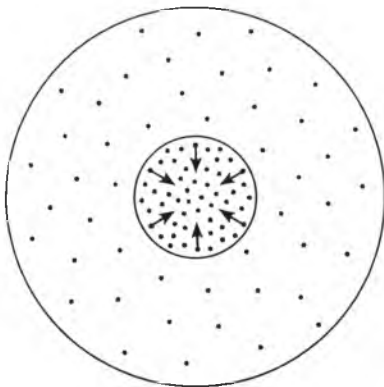
Den astrofysikaliska forskningen vid NORDITA har under senare år ägnats problemen kring supernovaexplosioner. Dessa undersökningar har

möjliggjorts genom utnyttjande av erfarenheter från dagens forskning inom kärnfysik, högenergifysik och vätskors och fasta kroppars fysik. Även om förhållandena vid explosionen av de centrala delarna av en stjärna är mycket exotiska med jordiska mått mätt, så synes de ha många likheter med de förhållandena man möter inom högenergifysiken, där man i laboratoriet studerar kollisioner mellan mycket snabba partiklar.

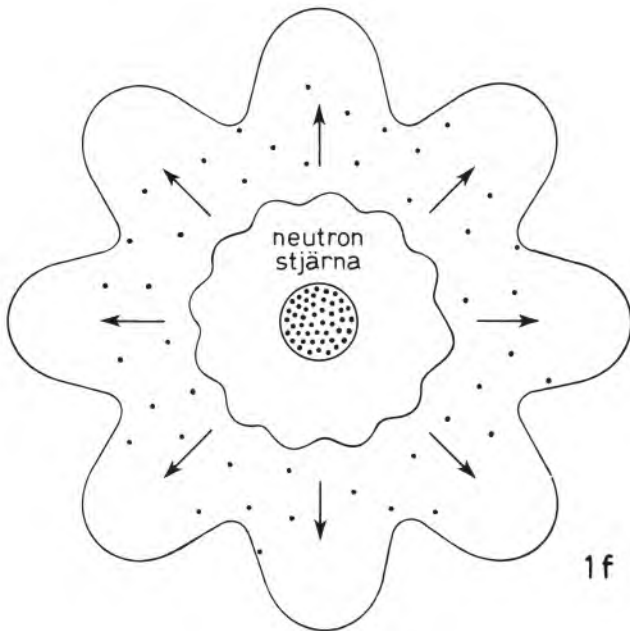
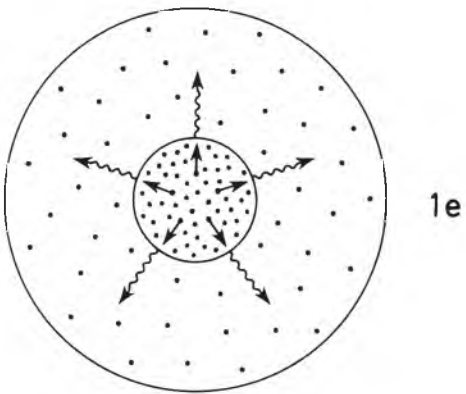
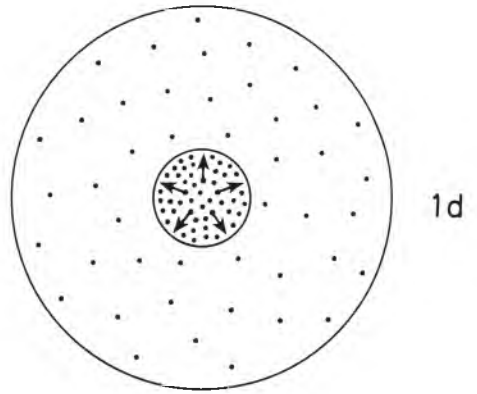
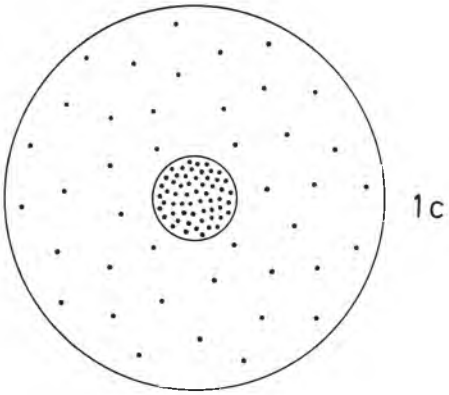
En viktig slutsats av arbetet vid NORDITA är att kärnmaterien synes vara mycket mer elastisk än man tidigare trott. De inre delarna av stjärnan sammanpressas därför till mycket små dimensioner. Det yttre skalet stöts sålunda bort från stjärnan med större kraft än vad som tidigare förutsetts. Det råder emellertid stor osäkerhet om hur man skall tolka experiment och observationer, varför det ännu är omöjligt att i detalj beskriva sambanden mellan högenergifysik och mycket täta stjärnors fysik.

1a

1b

Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)

Verksamhetsberättelse 1980

A. Namn och adress

Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)
Fennicum, Henriksgatan 3
SF-20500 Åbo 50, Finland
tel. 921-262 06

B. Startår

1959

C. Syfte

Institutets verksamhetsområde är nordisk folktradition, särskilt folklig dikt, tro och sed.

Institutets uppgift är att främja och samordna traditionsvetenskaplig forskning, utbildning, insamling och arkivering i Norden. Institutet skall dessutom efter förmåga förmedla information och nordiskt stoff till forskare och institutioner i och utanför Norden.

D. Organisation

1. Administration

Institutet leds av en styrelse och en föreståndare.

Styrelsen har inseende över institutets alla angelägenheter, fastställer riktlinjer för institutets verksamhet, ansvarar för institutets ekonomiska förvaltning och avger årligen institutets verksamhetsberättelse och framställning om anslag till institutet.

Styrelsen består av tre medlemmar från vart och ett av länderna Danmark, Finland, Norge och Sverige samt en medlem från Island. Dessutom väljer personalen en representant till styrelsen. Styrelsens medlemmar förordnas av Nordiska ministerrådet för en period av tre år i sänder. Vid utnämmandet tas hänsyn till det önskvärda i att uppnå den bästa fackliga sammansättningen av styrelsen. För varje land förordnas en suppleant.

Styrelsen utser inom sig ordförande och viceordförande.

Styrelsen utser inom sig ett arbetsutskott bestående av en medlem från varje land.

Föreståndaren utövar den omedelbara ledningen av institutets verksamhet. Det åligger föreståndaren att enligt styrelsens riktlinjer ansvara för

institutets forskningsprogram, svara för kontakt och samverkan med berörda forsknings- och utbildningsinstitutioner i Norden och för institutets internationella kontakter, verkställa styrelsens och arbetsutskottets beslut samt leda och fördela arbetet för institutets övriga personal. Vid sidan av de administrativa uppgifterna bedriver föreståndaren egen traditionsvetenskaplig forskning.

Föreståndaren förordnas av Nordiska ministerrådet efter förslag av styrelsen för en period av fyra år i sänder. Övrig personal anställs av styrelsen.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1980

	Nationalitet
Professor Hans Bekker-Nielsen	D
Mag.art. Iørn Piø	D
Professor Nils Schiørring	D
Suppleant: Lektor Bengt Holbek	D
Professor Lauri Honko	F
Arkivchef Pekka Laaksonen	F
Professor Nils Storå (styr. viceordf.)	F
Suppleant: Professor Askø Vilkuna	F
Cand.mag. Hallfreður Örn Eiríksson	I
Suppleant: Cand.mag. Árni Björnsson	I
Universitetslektor Bente Gullveig Alver	N
Konservator Ådel G. Blom	N
Professor Olav Bø	N
Suppleant: Försteamanuensis Reimund Kvideland	N
Professor Nils-Arvid Bringéus	S
Generaldirektör Edvard Reuterswärd (styr. ordf.)	S
Professor Anna Birgitta Rooth	S
Suppleant: Amanuens Ulla Brück	S
Personalens representant i styrelsen:	
Planeringssekreterare Lassi Saressalo – 31.3.1980	F
Forskningssekreterare Gun Herranen 1.4.1980–31.12.1980	F

3. Personal

Föreståndare: Professor Lauri Honko

Forskningssekreterare: Fil. mag. Gun Herranen och fil. lic. Aili Nenola-Kallio

Planeringssekreterare: Fil. mag. Lassi Saressalo (förordnandet upphörde 31.3.1980)

Kanslissekreterare: Merkonom Maj-Lis Fagerholm

4. Revisorer

Överrevisor Hannu Mattila

Revisor Jarmo Sarante

Revisor Jan Svartström (suppleant).

E. Verksamhet

1. Administration

Styrelsen har under året sammanträtt en gång, 25 och 27 juni i Reykjavík. Som styrelsens ordförande fungerar Edvard Reuterswärd (S) och vice ordförande Nils Storå (F).

Styrelsens arbetsutskott består under mandatperioden (1978–80) av följande styrelsemedlemmar: Bente Alver (N), Nils-Arvid Bringéus (S), Hallfreður Örn Eiríksson (I), Pekka Laaksonen (F) och Iørn Piø (D). Arbetsutskottets ordförande är Iørn Piø. Under året har arbetsutskottet sammanträtt en gång (15.10.1980) samt behandlat ärenden per capsulam (i april 1980).

2. Informations- och publikationsverksamhet

Informationsbladet *NIF Newsletter* utkommer årligen med 4 nummer (mars, juni, september och december). I undantagsfall sammanslås två nummer till ett dubbelnummer. Detta skedde med nr 1–2/1980 av informationsbladet bl. a. av kostnadsskäl. Distributionen är enligt nr 3/1980 följande:

Norden	926
Europa	578
Övriga	442
Sammanlagt:	1 946

NIF Newsletter sprider kunskap om traditionsvetenskaplig aktuell forskning, konferenser och symposier i och utanför Norden, undervisning och arkivsamarbete i Norden, institutets egna forskningsprojekt och andra aktiviteter till nordiska och utomnordiska läsare. Rapporter från olika folkloristiska konferenser och forskarmöten ingår även. Dessutom presenterar *NIF Newsletter* innehållet i olika traditionsvetenskapliga tidskrifter på nordiska språk för sina utomnordiska läsare efter förmåga och utrymme.

Information om *NIF* utdelades under den femte internationella Fenno-ugristkongressen, som ägde rum i Åbo i slutet av augusti, till kongressens 800 deltagare i form av en tryckt broschyr med basinformation om *NIF* och nordiskt kulturellt samarbete.

NIF Publications-serien har under året utökats med två volymer, som utkommit hos var sin förläggare i Sverige. Resultaten av *NIF*:s etnomedicinprojekt presenteras i boken *Botare*, som utkom i september på LT:s förlag (*NIF Publications* No. 8) och traditionsekologiprojektets resultat i

boken *Tradition och miljö* (NIF Publications No. 9) trycks hos Liber i Lund.

NIF Reprints har utökats med två skrifter. Inläggen vid ett av NIF finansierat symposium i Köpenhamn "Festskikke, teori og metode" har utgivits i särupplaga av NIF som *NIF Reprints 2* med titeln *Studiet af fester*, red. Flemming Hemmersam og Bjarne Hodne (ingått i UNIFOL 1979) och som nr 3 har en särupplaga av inläggen från NIF:s konferens om "Folkdiktning, teori och metode" ur Norge 22 utgivits med titeln *Folke-diktning, teori og metode*. Serien *NIF Reprints* är tänkt som en form av läromedelsproduktion och kommer också i fortsättningen att uppta artiklar som är knutna till NIF:s verksamhetsområde. Pärmen, som fått enhetlig utformning, har skapats av konstnären Timo Turjas.

Föredragen från NIF:s symposium i juni 1979 *Folklore och nationsbyg-gandet i Norden* publiceras i *TRADISJON* 1980 och i särupplaga med separat pärm av NIF. För särupplagan har NIF erhållit ett särskilt anslag från Nordiska kulturfonden.

3. Arkivverksamhet, bibliotek

NIF:s bibliotek har under året vuxit med ca 120 volymer. En del av dem är bytesexemplar (i utbyte mot *NIF Newsletter* och *NIF Publications*) och en del gåvor. Institutets bokinköp är i övrigt begränsade till vetenskaplig litteratur med relevans för NIF:s projekt- och forskningsverksamhet. En del av byteslitteraturen deponeras i Åbo universitetsbibliotek, främst arbeten på finsk-ugriska språk.

TAI-gruppen (traditionsarkiv och indexering) har under året fortsatt arbetet inom projektet att undersöka olika möjligheter för kodning och indexering av traditionsmaterial med hjälp av ADB. För projektet har arbetsgruppen sökt och beviljats anslag också från andra håll (NORD-INFO och NOS-H). Arbetsgruppen förbereder en sammankomst antingen i årsskiftet eller omedelbart i januari 1981. En pilotundersökning (provkodning) utförs i Köpenhamn.

4. Konferensverksamhet

Folkloristikens ställning i Norden var temat för en konferens, som anordnades i samband med NIF:s styrelses sammanträde i Reykjavík den 26 juni 1980 med inbjudna representanter för Islands Allting, universitet och kulturpolitik. Konferensen samlade också museifolk och representanter för tidningspress och radio. Konferensen öppnades med en kort historik över NIF av styrelsens ordförande Edvard Reuterswärd, därpå presenterades forskningshistoria, aktuell forskning och insamling i de fem nordiska länderna av styrelseledamöterna Bente Gullveig Alver (N), Hallfredur Örn Eiríksson (I), Iørn Piø (D), Anna Birgitta Rooth (S) och Nils Storå (F). En översiktlig inledning till konferensen gavs av Lauri Honko ur allnordisk synvinkel. Ordförande var Dr.phil. Jónas Kristjánsson från

Stofnun Árna Magnússonar í Reykjavík. Diskussionen rörde sig kring aktuella behov i fråga om insamling, arkivering och undervisning, varvid situationen på Island fick speciell belysning. Konferensen orienterade de isländska representanterna om situationen i de övriga nordiska länderna samtidigt som NIF:s styrelseledamöter delgavs kunskap om frågeställningar, problem och behov inom isländsk folkloristisk forskning. Nordiska kulturfonden hade bidragit med ett anslag om 25 000 dkr för seminariet. Dessutom beviljade det isländska alltinget NIF ett ekonomiskt stöd om 1 000 000 isländska kronor avsett för att täcka kostnaderna för en exkursion i Island.

NIF:s tredje folkloristiska ämneskonferens för lärare inom de traditionsvetenskapliga disciplinerna folkloristik och etnologi, ägde rum 16–17 oktober 1980 i Åbo. Konferensen var uppdelad på två huvudteman, "Folkloristikens aktuella paradig" och "Skall vi bli kultursekreterare?". Det första temat belyste en intresseförskjutning inom folkloristiken, från en geografisk-historisk jämförande metod till mera problemorienterade och kontextbetonade analyser av traditionen i dess egen miljö. Det andra temat tog upp frågor i anslutning till den traditionspolitiska utvecklingen och framtida möjligheter att ge de studerande yrkesorientering med folkloristisk utbildning. I ämneskonferensen deltog 30 universitetslärare från de fem nordiska länderna.

Föredragen under temat "Folkloristikens aktuella paradig" hölls av Reimund Kvideland, Bergen (Om performansanalys), Bengt af Klintberg, Stockholm (Skall vi behålla våra genresystem?), Pentti Leino, Helsingfors (Behöver folkloristiken strukturalism?), Bengt Holbek, Köpenhamn (Moderne folkloristik og historisk materiale); inledare till det andra huvudtemat "Skall vi bli kultursekreterare?" var Mats Rehnberg, Stockholm. Föredragen kommenterades av på förhand vidtalade kommentatorer och diskuterades i plenum.

"Folkloristikens aktuella paradig" valdes som tema för Ämneskonferensen också med tanke på den 22nda nordiska etnolog- och folkloristkongressen, som äger rum 9–12.6.1981 i Finland, vars tema är "Nordisk traditionsforskning – linjer och skolor". Föredragen från NIF:s ämneskonferens kommer att publiceras under våren 1981 i bokform för att kunna tjäna som introduktion till "Nordisk traditionsforskning – linjer och skolor" 1981.

Sångaktivitet som folkloristiskt forskningsobjekt var temat för en forskarsammankomst 27–29 november 1980 på Hässelby Slott för 10 sångtraditionsforskare. Var och en deltagare bidrog med ett inlägg under den två dagar långa sammankomsten och diskussionerna skedde på basen av dessa. Inläggen, som särskilt tog sin utgångspunkt i själva sångaktiviteten och interaktionsproblematiken, i samspelet mellan funktion och interaktion mellan utövare och auditorium, kommer ev. att publiceras.

Historisk antropologi var temat för en forskarkurs inom folkloristik,

etnologi och närliggande discipliner. Forskarkursen hade initierats av NIF och finansierades av Nordiska forskarkurser. Kursen ägde rum i Danmark 29.8.–6.9.1980. Arrangörer för kursen var prof. Bjarne Stoklund, mag. art. Gustav Henningsen, Palle Christiansen och David Gaunt. Gästföreläsare på kursen var bl. a. E. Roy Ladurie, Kirsten Hastrup, Alan Macfarlane, Orvar Löfgren och Peter Burke. I kursen deltog forskarstuderande. (Se NIF Newsletter 4/1980.)

Övriga konferensaktiviteter

I samband med den femte internationella *fenno-ugristkongressen*, som ägde rum i Åbo 20–27 augusti 1980 med ca 800 deltagare från 24 länder presenterade institutföreståndaren prof. Honko NIF för konferensens ca 100 folkloristdeltagare och visade för dem en film om sina tvärkarelska gråtkvädesforskningar med rubriken "Lament in December Snow". Institutföreståndaren Honko tillhörde organisationskommitténs arbetsutskott och fungerade vidare som koordinator för en rundabordsdiskussion inom kongressens folkloristiska sektion med temat "Folkloristic field work and tradition formation". Föredrag hölls vid konferensen både av NIF:s institutföreståndare Honko och forskningssekreterare Nenola-Kallio. En broschyr om NIF och nordiskt kulturellt samarbete, som producerats speciellt för kongressen, rönt uppskattning och intresse. I samband med kongressen utsågs Lauri Honko till medlem i den internationella fenno-ugristkommittén.

Institutföreståndaren Honko har under året deltagit aktivt i ett flertal nordiska och internationella konferenser, kongresser och forskarsammankomster.

2–4.1.1980 deltog prof. Honko i ett internationellt seminarium arrangerat av Alkoholpolitiska forskningsinstitutet i Helsingfors; 16 januari 1980 upplästes hans presentation av nordiskt kulturellt samarbete vid ett tillfälle arrangerat av Töölö Lions i Helsingfors; 28.2.1980 höll han ett tal vid Finska litteratursällskapets årsmöte (publicerat i Helsingin Sanomat och i SKS' medlemsblad 1/1980); 5–12.5.1980 deltog han i ett av de finska och ungerska vetenskapsakademierna anordnat symposium över temat "Symbols in Action" som ledare för den finska delegationen. Symposiet ägde rum i Budapest; 16.5.1980 fungerade han som promotor vid Åbo universitetets doktorspromotion och höll ett festtal (publicerat i Turun yliopiston tiedonantoja); 18–24.5.1980 deltog han i ett projektmöte vid University of London varvid en antologi över finsk-ugrisk folkdiktning diskuterades; 30.6.–2.7.1980 deltog han i en av Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning (NOS-H) anordnad konferens om "De humanistiska vetenskapernas läge och uppgift" i Jyväskylä, Finland; 31.8.1980 i ett seminarium arrangerat av Föreningen Pohjola–Nordens kulturrepresentantskap med temat "Tradition – nutid – framtid" i Orivesi med föredraget "Traditionen i nordisk kulturpolitik" samt 20–27.8.1980 i femte interna-

tionella fenno-ugristkongressen i Åbo med föredraget "Empirical Genre Research".

Forskningssekreterare Gun Herranen deltog i femte internationella fenno-ugristkongressen i Åbo 20–27.8.1980, representerade NIF vid Universitetets i Bergen årsfest och doktorspromotion 5.9.1980 i samband med ett redaktionellt möte för tidskriften *Tradisjon*, samt deltog 27–29.11.1980 i forskarkonferensen med temat "Sångaktivitet som folkloristiskt forskningsobjekt" på Hässelby Slott i Stockholm.

Forskningssekreterare Aili Nenola-Kallio, som tillträdde sin tjänst vid NIF 1.4.1980, deltog 5–12.5.1980 i symposiet "Symbols in Action" i Budapest med föredraget "Symbolic Presentation of Self and Others in Ritual context" (jfr ovan) och 20–27.8.1980 i femte internationella fenno-ugristkongressen i Åbo med ett s. k. utställningsföredrag om "Aspects on the Publication of Laments". 10–14.8. deltog hon i en Introduktionskurs i Nordiskt samarbete anordnad av Föreningarna Nordens förbund i samarbete med Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet på Hanaholmens kulturcentrum i Esbo.

Gästföreläsare

På inbjudan av NIF reste prof. Wolfgang Eberhard runt i Norden på en av NIF finansierad gästföreläsningstur i november 1980. Han föreläste på CINA i Köpenhamn (CINA hade bidragit till hans resa med ett anslag på 1 700 Dkr), som också inbjudit representanter för Institut for folkemindevidenskab, vid Östasiatiska institutionen vid Lunds universitet, Institutet för folklivsforskning i Stockholm och de folkloristiska institutionerna vid Åbo Akademi, Åbo universitet och Helsingfors universitet.

Forskningsprojekt

Institutets forskningsprojekt är just nu inne i ett skede, där nytänkande och nya organisationsformer gör sig gällande (jfr F. Framtidsplaner).

TAI-projektets arbetsgrupp har under året sökt och beviljats anslag av NOS-H och NORDINFO för "Datalogisk provkodning och -körsel av ett samnordiskt folkloristiskt material". Arbetsgruppen kommer att presentera resultaten av sitt arbete på NIF:s tredje arkiv- och dokumentationskonferens 1982.

Etnomedicinprojektets resultat utkom i september 1980 på LT:s förlag, boken heter *Botare* och är redigerad av Bengt af Klintberg. Bokens övriga artiklar är författade av Bente Alver, Birgitte Rørbye och Anna-Leena Siikala. Förlagets friexemplar utsändes till forskare och institutioner, som utsetts i samråd med NIF:s sekretariat.

Tradition och miljö, traditionsekologiprojektets resultat, publiceras av Liber i Lund. Artiklarna i *Tradition och miljö* har författats av Wigdis Espeland, Lauri Honko, Joen Pauli Joensen, Seppo Knuutila och Orvar Löfgren.

Utlåtanden, skrivelser

NIF har under verksamhetsåret i flera sammanhang anlitats som konsultativt organ. Informationsutbytet mellan de nationella UNESCO-kommittéerna och NIF har berörts i en skrivelse från NIF till finska undervisningsministeriet. Institutföreståndaren prof. Honko har dessutom under året avgivit sakkunnigutlåtanden i utnämningsfrågor.

F. Framtidsplaner

NIF:s forskningsverksamhet kommer att fortsättas enligt de riktlinjer, som rapporterades i fjolårets verksamhetsberättelse och som närmast avser åren 1980–83. Inom det s. k. ramprojektet "Nordisk folklore och folkloristik" tas upp frågor som skall belysa uppkomsten av intresset för folktraditioner i Norden, de traditionsvetenskapliga disciplinernas tillblivelse, de viktigaste forskningstraditionerna och deras utformning samt det metodologiska nuläget inom folkloristik och etnologi i Norden. Därutöver planeras översikter över viktiga nordiska traditionsformer, speciellt dem som blivit "identitetsbärande" på det nationella planet, inom den folkloristiska forskningen eller på regional nivå, inom vissa samhällsgrupper eller lokalkulturer.

Som en direkt fortsättning på den diskussion om folklorens roll inom nationsbyggandet i Norden, som redan har getts ut i bokform (jfr ovan), kan debatten om folkloristikens aktuella paradigm vid NIF:s tredje folkloristiska ämneskonferens ses. Temat blir också aktuellt för den 22nda nordiska folklorist- och etnologkongressen 1981 i Finland, där nordisk traditionsforsknings linjer och skolor kommer att kartläggas. Bakom denna forskningshistoriska orientering ligger ett behov att anpassa traditionsvetenskapernas metodik till dagens utvecklings- och kulturarbete på bl. a. kommunal nivå. En möjlig yrkesinriktning för studerande i folkloristik och etnologi ger de kommunala kultursekreterartjänsterna, som nu håller på att inrättas i de olika nordiska länderna.

NIF:s styrelse utsåg på sitt möte 27.6.1980 en arbetsgrupp som skall förbereda ett delprojekt kring temat "folklore och kulturell identitet i Norden". Avsikten är att utveckla en metodologi för undersökning om folklorens roll som markerare av identitet i olika nordiska traditionsmiljöer. Om behövliga resurser kan ställas till projektets förfogande, kommer en rad punktundersökningar att inledas där även yngre forskare kan delta och tillämpa metodiken i konkreta traditionsmiljöer. Ett intressant problem i anknytning till detta kan bli kultur- och traditionspolitikens roll i utformandet av olika regionala och sociala identiteter.

En viss utvidgning av konferensverksamheten innebär det samarbete som inletts med Pohjola-Nordens kulturerepresentantskap för anordnandet av ett nordiskt seminarium i Nådendal, Finland, i augusti 1981 med temat "Folktradition och regional identitet i Norden". Målgrupper för seminariet är folktraditionsforskare, representanter för kulturorganisationer och

kulturinstitutioner, kommuner, olika konstarter och massmedia. Det är viktigt att forskare får kontakter med kulturarbetare och tjänstemän och att bl. a. möjligheterna för grundforskning i samarbete mellan t. ex. universitetsinstitutioner och kommuner, föreningar och lokala intressegrupper diskuteras.

Ett område där NIF redan länge varit verksamt är kontakterna och samverkan mellan de nordiska traditionsarkiven. År 1982 kommer NIF:s tredje arkiv- och dokumentationskonferens att äga rum i Danmark. Vid denna konferens kommer bl. a. TAI-projektets forskargrupp att presentera sin utredning om förmedlings- och koordinationsproblemen i fråga om traditionsarkivens indexering. Härvid har arbetsgruppen även undersökt möjligheterna att använda ADB.

Vid sidan av den sedvanliga informationsverksamheten planeras en intensifiering av NIF:s nordiska och internationella kontakter bl. a. genom tidningsartiklar, föredrag och personliga kontakter, vilka skall leda till utvidgad information om institutets arbete både bland forskare och den breda allmänheten.

Om man frågar sig, vad det är som kommer att utgöra största hindret för NIF:s utveckling som nordisk forskningsinstitution under de närmaste åren kan man peka på verksamhetsanslagets starka eftersläpning. Denna brist kan endast i viss mån kringgås genom olika försök att knyta vissa verksamhetsformer till resurser utanför NIF:s budget.

G. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal fmk)

	Bokslut 1979	Budget 1980	Prel. ut- fall 1980	Budget 1981
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	59	74	74	65
Personal	284	248	248	276
Kontor	32	42	42	45
Lokaler	—	—	—	—
Projekt	150	147	147	175
Summa utgifter	525	511	511	561
<i>Inkomster</i>				
Anslag	456	511	511	561
Lönestegr. komp.	60	—	46	—
Summa inkomster	516	511	557	561

Nordiska institutet för sjörett*Verksamhetsberättelse 1980**A. Navn og adresse*

Nordisk institutt for sjørett
Karl Johansgate 47
N-Oslo 1
Tel 33 00 70

B. Startår

1963

*C. Organisasjon**1. Administrasjon*

Etter Instituttets statutter § 7 består styret av en representant fra henholdsvis Danmark, Finland, Norge og Sverige, Instituttets bestyrer samt en representant for de ansatte.

2. Styrets sammensetting 31.12.1980

Danmark: Professor dr. jur. Stig Jørgensen, Århus
Varamann: Professor dr. jur. Allan Philip, København

Finland: Professor jur. dr. Olof Riska, Helsingfors
Varamann: Professor jur. dr. Esko Hoppu, Helsingfors

Norge: Høyesterettsadvokat Per Gram, Oslo (varaformann)
Varamann: Høyesterettsdommer Gunnar Aasland, Oslo

Sverige: Professor jur. dr. Kurt Grönfors, Göteborg
Varamann: Advokat Claës Palme, Stockholm

Bestyrer: Professor dr. jur. Erling Selvig (formann)
Varamann: Professor dr. jur. Thor Falkanger

Representant for de ansatte:
Vitenskapelig assistent Knut Kaasen
Varamann: Nordisk forskningsstipendiat, Karl Johan Gombrii

Høyesterettsadvokat Alex. Rein døde i februar 1980. – I brev av 27. august 1980 oppnevnte Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde

høyesterettsdommer Gunnar Aasland som varamedlem i styret for resten av mandatperioden.

Vit. ass. Knut Kaasen har permisjon fra sin stilling frem til 15. mars 1981 og nordisk forskningsstipendiat Karl Johan Gombrii har derfor møtt i styret for de ansatte.

Ordinære styremøter har vært avholdt 25. mars og 31. oktober. Foruten styremedlemmene, bestyreren og hans varamann deltok professor Sjur Brækhus, amanuensis Hans Jacob Bull og administrasjonssekretær Frøydis Rothé på møtet 25. mars.

På møtet 31. oktober deltok det finske og svenske styremedlem, det danske og norske varamedlem, bestyreren, professor Sjur Brækhus, amanuensis Hans Jacob Bull og administrasjonssekretær Frøydis Rothé.

På styremøtet i mars godkjente styret Instituttets regnskap for 1979 og foretok hovedutdelingen av forskningstipend og ordinære stipend for 1980. Endelige opplegg for det 9. nordiske sjørettsseminar ble også fastsatt.

På styremøtet i oktober behandlet styret Instituttets budsjett for 1981 og 1982 samt langtidsbudsjett og Instituttets årsberetning, og delte ut stipend for vårsemesteret 1981.

3. Personale

Foruten bestyreren, professor dr. jur. Erling Selvig og hans varamann, professor dr. jur. Thor Falkanger, har følgende personer vært knyttet til Instituttet i 1980:

Professor dr. jur. Sjur Brækhus

Amanuensis cand. jur. Hans Jacob Bull

Forskningsstipendiat jur. kand. Karl Johan Gombrii

Forskningsstipendiat cand. jur. Lise Skovby

Vit. ass. stud. jur. Kim Dobrowen (fra 1/7) 1/2 stilling

Vit. ass. stud. jur. Marius Gisvold (fra 1/9) 1/4 stilling

Vit. ass. stud. jur. Harald Hjort (til 31/8) 1/2 stilling

Vit. ass. stud. jur. Hanne Margrethe Ingebrigtsen (fra 1/9) 1/4 stilling

Vit. ass. stud. jur. Elisabeth Jevanord (fra 1/9) 1/2 stilling

Vit. ass. stud. jur. Erik Mellbye (til 31/7) 1/2 stilling

Vit. ass. stud. jur. Gunnar Meyer (til 31/8) 1/2 stilling

Vit. ass. stud. jur. Knut Helge Reinskou (til 30/6) 1/2 stilling

Vit. ass. stud. jur. Knut Rønning 1/2 stilling

Administrasjonssekretær Frøydis Rothé

Kontorfullmektig Karin Gamborg

Kontorfullmektig Arnlaug Helseth

Administrasjonssekretæren har hatt 100 % stilling (20 % fondslønnet).

Kontorfullmektigene Gamborg og Helseth har begge hatt 60 % stilling.

Instituttets bibliotekar har vært fakultetsbibliotekar Kaare Haukaas. Det daglige bibliotekararbeidet utføres av assisterende bibliotekar Torbjørn Naveksaker.

Universitetets bokholder har ført Instituttets regnskaper.

Med velvillig bistand fra Boligavdelingen ved Studentsamskipnaden i Oslo har det vært mulig å skaffe stipendiatler og andre besøkende bolig i studentbyene på Sogn, Kringsjø og Bjerke.

D. Virksomhet

1. Stipendier (tall i parentes gjelder 1979)

I henhold til budsjettet ble det utdelt stipendier for kr. 177 000 i 1980 (175 000). I dette beløp inngår ikke avlønning av de nordiske forskningsstipendiater som har arbeidet ved Instituttet, cand. jur. Lise Skovby og jur. kand. Karl Johan Gombrii.

Stipendier ble utlyst i januar 1980 med søknadsfrist primo mars for opphold ved Instituttet høsten 1980 og i august 1980 med søknadsfrist primo oktober for opphold ved Instituttet våren 1981. Kunngjøring sendes alle de nordiske universiteter og høyskoler, de nordiske advokattidskrifter og foreninger og de nordiske sjørettsforeninger.

I løpet av 1980 er det innkommet i alt 48 (40) søknader, herunder søknadene fra de nordiske forskningsstipendiatene. Det ble innvilget stipend til 24 (25) søkere.

Nedenfor er inntatt en oversikt over hvilke stipendiatler som har oppholdt seg ved Instituttet i 1980 og lengden på oppholdet. Videre er det gitt en oversikt over hvilke personer som har oppholdt seg ved Instituttet uten økonomisk støtte fra Instituttet. I denne oversikten er det *ikke* tatt med norske studenter som studerer et av de spesialfag som ligger under Instituttet. I 1980 utgjorde denne gruppen anslagsvis 45 personer (15 i sjørett, 25 i petroleumsrett og 5 i engelsk-amerikansk rett). Denne gruppen er heller ikke tatt med i den siste oppstillingen som viser antall stipendiatdøgn ved Instituttet i 1980, sammenlignet med 1979.

<i>Forskningsstipend</i>	<i>Dager</i>
Karl Johan Gombrii	360
Lise Skovby	360
<i>Kandidat-stipender</i>	
Professor Kai Krüger	7
Jur. kand. Björn Lindegren	7
Jur. kand. Pia Lundberg	90
Cand. jur. Sonja Martensen-Larsen	90
Jur. kand. Juhani Mäkinen	90
Cand. jur. Ole Hjelt-Pedersen	90
Jur. kand. Per-Olov Sköld	90
Amanuensis Nicholas Wilmot	10
Professor Lars Gorton	3
Chefstrådmann Mats Hilding	3
Hovrättsfiskal Björn Lindegren	3

Professor Hugo Tiberger	3
Jur. dr. Peter Wetterstein	3

Student-stipend

Lars Lennart Andersson	90
Lena Bredstedt-Lundqvist	90
Jan Carlström	90
Bengt Ekdal	90
Jan Forstén	90
Mats Göransson	90
Ann Gruneau	60
Mats Heuman	90
Trygvi Jacobsen	90
Peter Lindbäck	90
Eva Roman	30
Henrik Svensen	90
Catharina Svensson	60
Ann-Cathrin Vestermark	30

Stipendiater som har oppholdt seg ved Instituttet i 1980 uten hjelp fra Instituttet

<i>Kandidater som har tatt spesialfageksamen i sjørett</i>	<i>Dager</i>
Jur. stud. Håkan Friberg	90
Jur. kand. Jenny Zetterqvist	90

Andre stipendiater

Ian Gault	120
Malcolm Forster	20
Jon Jacobson	7
Mahemoud Bahie El-Dine Nasrah	120
Ralf Richter	7

Assistant professor Ian Gault, University of Dundee, oppholdt seg ved instituttet fra februar til juni. Han samlet materiale til sin doktoravhandling om internasjonale unitiseringsavtaler, samtidig som han foreleste i engelsk-amerikansk rett og petroleumsrett.

Assistant professor Malcolm Forster, University of Southampton besøkte instituttet i april og desember som ledd i samarbeidet med University of Southampton.

Professor Jon Jacobson, University of Oregon besøkte instituttet i august for å diskutere samarbeid mellom Instituttet og University of Oregon f. eks. gjennom utveksling av gjesteforelsere.

NORAD-stipendiat Mahemoud Bahie El-Dine Nasrah, Egypt, kom til instituttet i august. Han arbeider med en sammenlignende fremstilling av Hamburgreglene og den nye konvensjon om multimodale transporter.

Professor Ralf Richter, Universität Rostock, besøkte instituttet som ledd i kulturavtalen mellom Norge og DDR. Han holdt i den anledning foredrag i den norske sjørettsforening om "Maritime legislation of DDR, particularly with regard to the relation between international conventions and novelties contained in the new Code".

Stipendiatdøgn

Instituttet har i 1980 hatt 2601 stipendiatdøgn sammenlignet med 2882 stipendiatdøgn i 1979 og 4490 i 1978. Instituttet har fortsatt arbeidet for å stabilisere aktivitetsnivået ved Instituttet, bl.a. ved å akseptere færre besøkende og stipendiatler finansiert via andre kilder enn Instituttets.

2. Bibliotek

1. januar 1980 bestod Instituttets bibliotek av ca. 9050 bind og ca. 450 småtrykk. Instituttet har også i 1979 tatt sikte på å kjøpe det man kan komme over av sjørettslig og annen transportrettslig litteratur, foruten en viss "støttelitteratur" i tilgrensende juridiske fag. Vi mener å ha et av de beste sjørettslige bibliotek i verden og anser det for vesentlig å beholde denne stillingen for fremtiden.

Instituttet har et nært bibliotekmessig samarbeid med Institutt for privatrett, som har hovedbiblioteket for Det juridiske fakultet, med de øvrige institutter ved fakultetet og med Universitetsbiblioteket. Instituttets bokinnkjøp samordnes også i noen utstrekning med bokinnkjøp ved andre institusjoner som f. eks. Nobelinstituttet og Utenriksdepartementet.

Det juridiske fakultets bibliotekstjeneste utgir tilvekstlister som også omfatter vårt Institutts tilvekst.

3. Undervisning og seminarer i sjørett og tilknyttede fag

a. I *sjørett* ble pensum endret i januar 1980. Studentene leser nå et grunnpensum, og i tillegg kan de velge mellom 5 spesialpensa som består av følgende emner:

1. Langsiktige fraktavtaler.
2. Transportdokumentene og deres funksjon.
3. Bergning og fellehavari.
4. Sjøforsikring.
5. Offentligrettslig regulering.

I vårsemesteret ble det holdt 40 timer forelesninger ved Selvig, Brækhus og Falkanger. I høstsemesteret ble det holdt 24 timer forelesninger ved Brækhus og Falkanger i sjørett grunnpensum og forelesninger i spesialpensa etter ønske og behov fra studentene ved Brækhus, Falkanger, Selvig, Bull og Gombrii.

I tilknytning til undervisningen har det vært arrangert kollokvier ledet av Bull, Gombrii og Skovby samt de vitenskapelige assistentene Knut Helge Reinskou, Kim Dobrowen, Elisabeth Jevanord og Knut Rønning.

I *petroleumsrett* ble også pensum forandret fra januar 1980. I vårsemesteret ble det avholdt 40 timer forelesninger ved Selvig og Bull, samt assistant professor Gault, universitetsstipendiat Kjetil Krokeide, regjeringsadvokat Bjørn Haug og konsulent Morten Lund.

I høstsemesteret ble det holdt forelesninger på tilsammen 30 timer i *petroleumsrett* ved Selvig og Bull, samt professor Torstein Eckhoff, universitetsstipendiat Krokeide, advokat Jon Rud og førstekonsulentene Ole-Anders Lindseth og Otto Beyer.

Assistent professor Ian Gault foreleste 20 timer i *engelsk-amerikansk rett* i vårsemesteret.

b. *Undervisning, seminardeltagelse m. v. utenfor Instituttet*

Selvig holdt foredrag om "The Hamburg Rules" på en CMI-konferanse i Venezuela. Han holdt også foredrag på møter i sjørettsforeningene i Göteborg og København om den pågående revisjon av Bergningskonvensjonen av 1910.

I september avla Selvig en ukes besøk ved University of Southampton som ledd i samarbeidsordningen mellom dette og Instituttet. Foruten å delta i den ordinære sjørettsundervisningen holdt han et foredrag om multimodale transporter ved et seminar arrangert av University of Southampton.

Selvig og Bull deltok ved et oljejuristseminar i Tromsø 16. – 18. oktober. Selvig holdt foredrag om "Utvinningstillatelsen i lyset av 5. konsesjonsrunde", og Bull ledet en diskusjon om "Standardkontrakter i petroleumsvirksomheten – forholdet til nord-norsk industri".

Bull deltok i et seminar arrangert av Det norske Veritas i juni om virkningen av lover, forskrifter og standarder på sikkerhet på kontinental-sokkelen. Han foreleste også ved Rogaland Distriktshøgskole om ansvar for forurensninger i petroleumsvirksomheten, i forbindelse med det petroleumsseminar som ble holdt der i oktober. Ved et seminar arrangert av Sjøassurandørernes Centralforening holdt han foredrag om "Kontrakter for supplyskip og andre offshorefartøy: særlig om ansvarfordelingen". I november holdt han foredrag i Den norske sjørettsforening om "Direct action i sjøforsikring".

Falkanger har deltatt som lærer vedrørende befraktningsjuss under "Workshop on planning of shipping services", holdt i Beijing 27. oktober–7. november.

Gombrii deltok ved et doktorandseminar arrangert av Universitetet i Göteborg om "Friskrivningsklausuler i standardavtal". I april holdt han foredrag i Den norske sjørettsforening om "Poolavtaler".

c. Seminarer Onsdagsseminarer:		Deltakere: norske ikke norske	
Onsdag 13. febr.: (petroleumsrett)	Professor Erling Selvig: "Konsesjonssystemet i utkastet til ny petroleumslov."	36	0
Onsdag 5. mars: (sjørett)	Professor Kurt Grönfors: "Befraktningsavtal och transportavtal – några synpunkter på sjölagens terminologi."	23	16
Onsdag 19. mars: (sjørett)	H. r. advokat Jens Vogth-Erik- sen: "Regress i certeparti- forhold"	43	10
Onsdag 16. april: (sjørett)	Professor Sjur Brækhus: "Rettslige problemer ved bygging av skib, belyst ved nyere voldgiftsprak- sis."	57	21
Onsdag 8. oktober: (sjørett)	H. r. advokat Haakon Stang Lund: "Forsikrings spørsmål i grensefeltet mellom bergning og vrakfjerning."	36	8
Onsdag 22. oktober: (petroleumsrett)	Amanuensis Hans Jacob Bull: "Rettighetshaverens erstatnings- ansvar efter utvinningsres. § 51, 1. ledd, 2. pkt. og pe- troleumslovutkastets § 39."	25	0
Onsdag 5. november: (sjørett)	Advokat Bent Nielsen, Køben- havn, "Klasseinstitusjoners ansvar."	54	15

Onsdagsseminarer:	norske	ikke norske
Onsdag 19. november: (sjørett)	Advokat Karl Nandrup Dahl: ''Konsekvenser av erstatnings- oppjøret etter Alexander Kielland-ulykken; får vi egne utmålingsregler ved personskader i shipping- og petroleumsvirk- somhet?''	55 9
Onsdag 3. desember: (sjørett)	Jur. dr. Peter Wetterstein, Åbo: ''Globalbegrensningsreglene – gjør forsikringsmulighetene og utviklingen i den alminnelige erstatningsrett dem unødvendige og urimelige?''	45 25

d. Den 29. og 30. mai arrangerte Instituttet et seminar om den betydning utkastet til ny norsk selskapslov vil få for olje- og rederiselskaper. Seminaret ble avholdt i instituttets lokaler. Ca. 65 personer fra rederier, oljeselskaper, advokater, departementer og direktorater deltok sammen med studenter og representanter fra instituttet.

Program:

Torsdag 29. mai:

Kl. 16.30–17.30:	<i>Oversikt over hovedpunktene i lovutkastet.</i> Innledere: H. r. advokat Håkon Løchen (medlem av utvalget) Advokat Erik Hirsch (sekretær i utvalget) Underdirektør Jan Syversen (sekretær i utvalget)
Kl. 17.30–18.00:	Spørsmål og debatt.
Kl. 18.00–18.15:	Pause.
Kl. 18.15–18.45:	<i>Lovutkastets virkning for shipping og oljeindustri.</i> Kommentarer ved: H. r. advokat Christian Haneborg og advokat Pål Mitsem.

Fredag 30. mai:

Lovutkastets virkninger for joint ventures.

Kl. 09.00–09.30:	<i>Joint ventures i oljevirkksomheten.</i> Innleder: Dommerfullmektig Knut Kaasen.
Kl. 09.30–10.00:	Spørsmål og debatt.

- Kl. 10.00–10.30: *Joint ventures i shipping.*
Innleder: H.r. advokat Sigurd Wælggaard.
- Kl. 10.30–11.00: Spørsmål og debatt.
- Kl. 11.00–11.30: *Lovutkastets finansieringsmessige konsekvens.*
Innleder: Advokat Nils Gregusson
- Kl. 11.30–12.00: Spørsmål og debatt.
- Lovutkastets virkninger for kommandittselskaper.
- Kl. 13.00–13.20: *Lovutkastets betydning for eksisterende kommandittselskaper.*
Innleder: H.r. advokat Georg Scheel.
- Kl. 13.20–14.00: Spørsmål og debatt.
- Kl. 14.00–14.20: *Lovutkastets skattemessige konsekvenser.*
Innleder: H.r. advokat Håkon Løchen.
- Kl. 14.20–15.00: Spørsmål og debatt.
Avslutning.

e. *Det 9. nordiske sjørettseminar 22.–24. september 1980 i Helsingfors*

Det 9. nordiske sjørettsseminar ble avholdt på hotel Korpilampi utenfor Helsingfors. Tema for seminaret var rederifinansiering og det var 91 deltagere, fordelt med 15 fra Danmark, 19 fra Finland, 22 fra Norge, 20 fra Sverige og 11 fra Instituttet.

Program:

Søndag 21. september: Ankomst Hotel Korpilampi.

Mandag 22. september:

- Kl. 10.00: 1. *Rederivirksomhet og finansieringsproblemer – noen utgangspunkter.*
Innleder: Professor dr. jur. Erling Selvig, NIFS.
2. *Finansieringsalternativer.*
Innleder: Direktør Jan Chr. G. Sundt, London.
3. *Kredittvurdering.*
Innleder: Banksjef Otto Norland, Hambros Bank Ltd, London.
- Kl. 11.15: Kaffe.
- Kl. 11.30: *Diskusjon.*
- Kl. 12.30: Lunch.
- Kl. 14.00: Rederifinansiering.
1. *Egenkapitalen.*
Innleder: Direktør Sven-Erik Johansson, Rederi AB Sally, Mariehamn.
2. *Fremmedkapitalen: Investerings- og driftskreditt.*
Innleder: Advokat Vagn Viktor Hansen, København.
- Kl. 15.30: Kaffe.

Kl. 16.00–17.00: *Diskusjon.*

Kl. 19.00: Sherry.

Kl. 19.30: Middag.

Tisdag 23. september:

Kl. 09.00: Skipsfinansiering.

1. *Verkstedfinansierte nybygninger.*

Innleder: Generaldirektør Gustav Heiberg Simonsen, Akergruppen, Oslo.

2. *Rederifinansiert tonnasje, særlig om statlig medvirkning.*

Diskusjon på grunnlag av innledning av advokat Jan Erlund, København og nasjonale rapporter utarbeidet av

Danmark: Direktør Bent Mebus, Danmarks Skibskreditfond, København.

Finland: Direktør Erik Hellén, Exportgaranti-anstalten, Helsingfors.

Norge: Amanuensis Lucy Smith, Inst. for privatrett, Universitetet i Oslo.

Sverige: Professor jur.dr. Kurt Grönfors, Göteborgs Universitet.

Diskusjonsleder: Professor jur.dr. Kurt Grönfors.

Kl. 10.30: Kaffe.

Kl. 12.00: Lunch.

Kl. 13.30: *Skatteperspektiv på rederi- og skipsfinansiering.*

Innleder: Professor Edward Andersson, Inst. for off. rätt, Helsingfors Universitet.

Diskusjon.

Kl. 15.00: *Sikkerhet, med vekt på långivers kontroll av rederiets virksomhet.*

Samtale mellom bankdirektør Stig Kärrberg, Handelsbanken, Göteborg og Haakon Nygaard, direktør for Låneinstituttet for skipsbyggeriene A/S, Norsk Skibs Hypotekbank A/S og Norsk garantiinstitutt for skip og borefartøyer A/S, Oslo.

Kl. 15.45: Kaffe.

Kl. 16.15: *Diskusjon.*

Kl. 18.00: Cocktail gitt av det finske handelsministerium.

Kl. 19.30: Middag.

Onsdag 24. september:

Kl. 09.30: Alternativ till egenfinansiering.

1. *Bruk av fremmed tonnasje.*

Innleder: Professor dr. jur. Thor Falkanger, NIFs.

- Kl. 10.15: Kaffe.
- Kl. 10.30: 2. *Samarbeidsformer og finansiering.*
Innleder: Direktør Sven Hampus Salén, Salénrederierna, Stockholm.
- Kl. 11.00: *Diskusjon.*
- Kl. 12.30: Lunch.
- Kl. 14.00: *Intrykk og perspektiver:*
Paneldiskusjon med advokat Jan Erlund, direktør Otto Norland, direktør Sven H. Salén, direktør Nils-Gustaf Palmgren, Helsingfors, direktør Svante Norrby, Helsingfors og h.r. advokat Sigurd Wælgard, Oslo.
- Kl. 19.30: Middag gitt av Finlands Rederiforening og Sjøforsäkringsbolagens förening.

Torsdag 25. september: Avreise.

4. *Forskning*

a. *Publikasjoner*

Instituttet har ingen egen publikasjonsserie. De fleste avhandlinger og artikler Instituttets medarbeidere skriver, blir trykt enten i Arkiv for Sjørett eller småskriftserien MarIus.

Arkiv for Sjørett utgis av Den norske Sjøretts-Forening, med Falkanger som redaktør. Arkivet er i 1980 ikke kommet ut med nye hefter.

MarIus utgis av Sjørettsfondet. Falkanger er fondets formann og Bull er redaktør for MarIus.

MarIus er i 1980 kommet med følgende hefter:

49. Kaasen, Knut: Handling of Emergencies on the Norwegian and Brithish Continental Shelf. 24 s.
50. Heide, Yngvar
Bull, Hans Jacob: Contracts for some supporting services. Characteristic features of the contracts for offshore supporting services. 26 s.
51. Grönfors, Kurt: Befraktningsavtal och transportavtal – några synpunkter på sjölagens terminologi. 22. s.
52. Rønning, Knut: Statlig garanti for kjøp av brukte skip. 53. s.
53. Vogth-Eriksen,
Jens: Regress i certepartiforhold. 42 s. + vedlegg.

54. Brækhus, Sjur: Rettslige problemer med bygging av skip – belyst ved nyere voldgiftspraksis. 23 s. + vedlegg 20 s.
55. Brækhus, Sjur: Transport documentation – evolution and functions. 42 s.
56. Gregusson, Nils, Haneborg, Chr., Kaasen, Knut, Mitsem, Pål, Scheel, Georg og Wælgaard, Sigurd: Den nye selskapslovens betydning for olje- og rederiselskaper. 91 s.
57. Vilhjalmsen, Vilhjalmsen: Rederansvar for yrkesskader. 60 s.
58. Sevon, Leif: The Hamburg Rules and Transport Documents. 22 s. + vedlegg 6 s.
59. Reinskou, Knut Helge: Konnossementer og EDB. Utkast til et dokumentløst system for varetransport til sjøs. 88 s.

b. *Annen publisert sjørettsforskning*

Selvig har publisert boken "Petroleumsrett" (156 s.). Han har også utarbeidet en rapport til CMI om behovet for revisjon av bergningskonvensjonen av 1910 (19 s.).

Brækhus har publisert "Choice of law problems in international shipping. (Recent developments)" i The Hague Academy of International Law, Recueil des Cours, vol. 164 (1980) pp. 251–337. Hans artikkel "Bergningsinstituttet i fare?", jfr. Marlus nr. 46, er også blitt trykt i Nordisk Forsikringstidsskrift 1980 s. 62–74.

Bulls bok "Sjøforsikringsrett" (195 s.) utkom i mai.

c. *Forskningsprosjekter*

(1) Avsluttede prosjekter.

Vit. ass. Reinskou har avsluttet sin spesialfagsavhandling om konnossementer og EDB. Avhandlingen er publisert i Marlus nr. 59.

De tidligere vitenskapelige assistenter Fanny Platou og Berit Stokkes avhandling "Skip, verksted og finansiering" er utgitt av Sjørettsfondet (156 s.).

(2) Igangværende prosjekter.

Skovby arbeider med en avhandling om "Vejfraktførerens transportansvar efter CMR-loven", og en artikkel om "Partenes misligholdsbetydelser i. h. t. standardiserte og individuelle klausuler i fraktbrev".

Gombrii har i 1980 fortsatt arbeidet med sin avhandling om samarbeidsformer i rederinæringen.

De vitenskapelige assistentene Meyer og Hjort har i 1980 fortsatt arbeidet med avhandlingen om ansvar for forurensningsskader i petroleumsvirksomheten.

De vitenskapelige assistentene Mellbye, Rønning og Ryssdal (Institutt for privatrett) har i 1980 fortsatt arbeidet med prosjektet "Finansiering av rederivirksomhet". Vit. ass. Kim Dobrowen har siden 1980 også vært knyttet til prosjektet.

Vit. ass. Gisvold arbeider med en studentavhandling om "Forskningskontrakter i petroleumsvirksomheten".

d. Forskning – innlevert til trykking

Til en ny utgave av Knophs oversikt over Norges rett har Falkanger skrevet avsnittet om sjørett. Bull har skrevet et nytt kapittel om petroleumsrett.

Selvig, Bull, Kaasen og universitetsstipendiat Krokeide har skrevet en artikkelserie som skal offentliggjøres i Tidsskrift for Rettsvidenskap. Bulls artikkel er også oversatt til engelsk og vil bli publisert i Scandinavian Studies in Law. Artiklene har følgende titler:

Bull: Petroleumsvirksomheten på norsk kontinentalsokkel – rettslige og administrative konsekvenser.

Selvig: Konesjonssystemet i petroleumsvirksomheten.

Krokeide: Norsk lovgivnings anvendelse på kontinentalsokkelvirksomheten.

Kaasen: Norske myndigheters kontroll med sikkerhet i petroleumsvirksomheten.

Selvig har til Journal of Maritime Law and Commerce innlevert en artikkel om "The Hamburg Rules, The Hague Rules and Marine Insurance Practice".

e. Ekskursjoner

I tidsrommet 31. mai–7. juni ble det arrangert ekskursjon til London for 20 studenter med sjørett og petroleumsrett som spesialfag. Ledere for ekskursjonen var Bull og Rothé.

5. Annen faglig virksomhet

a. Lovkomitéer

Brækhus er formann, Selvig medlem og Kaasen sekretær i Sjølovkomitéen. Komitéen har forberedt nye regler om begrenset rederansvar, passasjeransvar m. v. Innstilling ble avgitt i desember 1980.

Selvig er formann for et utvalg som skal utarbeide forslag til lovgivning om linjekonferanser.

b. Internasjonalt arbeide

Selvig var president og Gombrii norsk delegat ved den avsluttende konferansen om multimodale transporter i mai. Selvig er formann i CMI's

internasjonale Sub-Committee som skal fremme forslag overfor IMCO om eventuelle endringer i Bergningskonvensjonen av 1910.

Bull var norsk delegat ved OECD og UNCTAD's behandling av internasjonal standardisering av sjøforsikringsvilkår.

c. Annen virksomhet – ved Universitetet

Bull har i 1980 representert Instituttet i Fakultetsrådet, med Selvig som vararepresentant. Bull har også vært medlem av en komité som har vurdert øket innsats i petroleumsrettsforskning ved Universitetet i Oslo.

Brækhus er Instituttets representant i Romkomiteén og Tekstbehandlingsutvalget.

d. Annen virksomhet utenfor Universitetet

Brækhus ble 1. september kreert til æresdoktor ved Universitetet i Stockholm.

Falkanger var opposent da Peter Wetterstein forsvarte sin avhandling om "Globalbegrensning av sjörättsligt skadeståndsansvar" til den juridiske doktorgrad ved Åbo Akademi. Wetterstein har i løpet av de siste år mottatt flere stipend fra Instituttet for å arbeide med avhandlingen her.

Tidligere forskningsstipendiat Folke Grauers forsvarte i mai sin avhandling om "Fel i sålt skepp" til den juridiske doktorgrad ved universitetet i Lund. Ved disputasen var styret representert ved Gram.

E. Finansiering og økonomi

Som et nordisk institutt er Instituttet budsjettmessig underlagt Sekretariatet for Nordisk Kulturelt Samarbejde i København. Sekretariatet opererer med et budsjett hvor alle de nordiske land gir bidrag etter en fastlagt fordelingsnøkkel (Danmark 22%, Finland 16%, Island 1%, Norge 16% og Sverige 45%). Over Instituttets "nordiske" budsjett dekkes lønn til følgende stillinger: En førsteamanuensis, to forskningsstipendiater, en vitenskapelig assistent, en administrasjonssekretær og en kontorfullmektig. Dessuten dekkes Instituttets utgifter til stipend, seminarer og kontorhold.

For 1980 fikk Instituttet en bevilgning på kr. 1.098.000. Fordi lønnsbudsjettet er basert på lønnsnivået pr. 1. oktober 1978, har Instituttet dessuten fått etterbetalt kr. 29.069,- til dekning av tariffmessig lønnsstigning. Reelt sett har således Instituttet hatt et "nordisk" budsjett på kr. 1.127.069,- i år.

Utenom det nordiske budsjett dekker Norge gjennom Universitetet i Oslo utgiftene til lokaler, eksamensadministrasjon m. v. Videre bestrider Norge lønnsutgifter for de tre juridiske professorer som er knyttet til Instituttet, men som også har en vesentlig del av sitt arbeidsområde på andre felt enn sjørett og transportrett. Endelig lønnes en vitenskapelig assistent over det norske universitetsbudsjett.

Også i 1980 har Instituttet mottatt generøs økonomisk hjelp fra Anders Jahres Fond til vitenskapens fremme. Denne bevilgning har i det vesentlige medgått til avlønning av vitenskapelige assistenter og til kontorhjelp.

Instituttet er av Sekretariatet stilt relativt fritt m. h. t. hvorledes det vil anvende sitt rene driftsbudsjett. Bundne utgifter gjør det imidlertid vanskelig å foreta noen reell omprioritering i forhold til budsjett-tallene.

BILAGA

Hovedpunkter i årsberetningen 1980

1. Instituttets "nordiske" *budsjett* var i alt N. kr. 1 127 000, som ble disponert i samsvar med budsjettet. *Personalet* med fast tilknytning til Instituttet bestod av 6 forskere, 1 administrasjonssekretær, 2 kontoransatte og 4 vit. assistenter i halvdagsstilling.

2. Til *stipendier* ble i alt bevilget N. kr. 177 000. I løpet av året oppholdt 7 forskere og 14 studenter seg ved Instituttet med stipendium. Dessuten var 5 forskere og 3 studenter ved Instituttet uten stipend fra Instituttet. I alt utgjør dette 2 600 stipendiatdager.

3. Undervisning og seminarer

Pensum i sjørett og petroleumsrett ble revidert i 1980.

Det ble ved Instituttet holdt forelesning på 80 timer sjørett og 70 timer petroleumsrett. I tillegg er avholdt 9 onsdagsseminarer med norske og ikke-norske deltagere, og seminarer for nordiske dommere med gjennomsnittet ca. 60 deltagere. Et to dagers seminar om ny selskapslovning av betydning for skipsfart- og petroleumsvirksomhet samlet 65 deltagere.

Det 9. nordiske sjørettsseminar ble holdt i Helsingfors 22.–24. september med 12 foredragsholdere og 90 deltagere.

Instituttets medlemmer har holdt foredrag og deltatt i en rekke seminarer m. v. arrangert av andre institusjoner.

4. Publikasjoner

Instituttets forskere har utgitt tre bøker og i alt 11 hefter av Marius, samt et ikke ubetydelig antall tidsskriftartikler m. v. To tidligere stipendiater fikk doktorgraden i 1980.

Nordiska geoexkursioner till Island

Verksamhetsberättelse 1980

A. *Namn och adress*

Nordiska geoexkursioner till Island
Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete
Snaregade 10
DK 1205 København K
Tel. 11 47 11

B. *Startår*

1964

C. *Syfte*

Syftet med de nordiska geoexkursionerna är att ge särskilt yngre forskare inom geologi och naturgeografi en inblick i den miljö som Island erbjuder i fråga om vulkaner, glaciärer och andra geomorfologiska agentier. Denna miljö är unik, inte bara för Norden utan nära nog för hela jorden. De nya banbrytande upptäckterna inom geologien och geofysiken som sammanfattas i begreppen *World rift system*, *plate tectonics* and *ocean floor spreading*, har i hög grad ökat Islands geovetenskapliga betydelse. Härtill kommer att de senaste årens – och alltså pågående – geologiska händelser i Mývatn-Krafla-området på Norra Island på ett utomordentligt sätt belyser dessa nya begrepp. Deltagarna får stifta bekantskap med den elektroniska mätningssapparat, som har utvecklats av isländska tekniker och vetenskapsmän (tilt-meter). De genom de nordiska geoexkursionerna vunna erfarenheterna förutsätts kunna stimulera forskning och undervisning inom respektive hemland där antingen motsvarande processer väl en gång funnits, men inte längre är verksamma, eller arbetar i ett tempo som är oerhört mycket långsammare än på Island. I avsikt att öka effektiviteten av exkursionerna anordnas fr. o. m. 1977 en förberedande informationsdag för exkursionsdeltagarna i varje land. Denna introduktion har visat sig vara mycket värdefull emedan deltagarna på detta sätt presenteras för den teoretiska och vetenskapliga bakgrunden för årets exkursion och får upplysning om olika praktiska arrangemang.

Formellt fick verksamheten en fastare struktur när Ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete i januari 1974 fastställde bestämmelser 46–10-329. *Nordiska rådet*

melser för exkursionsverksamheten. Enligt dessa bestämmelser kan i mån av behov och resurser också isländska studerande och forskare beredas tillfälle att inom ramen för verksamheten studera geovetenskapliga problem i övriga Norden.

D. Organisation

1. Administration

Verksamheten leds av en styrelse, som består av två ledamöter från vart och ett av de fem nordiska länderna. Varje lands ledamöter bör om möjligt utses så, att de båda vetenskapliga huvudriktningar som omfattas av exkursionsverksamheten blir representerade. Ledamöterna utses för en period av tre år i sänder av Nordiska ministerrådet. Styrelsen utser inom sig ordförande och vice ordförande. Styrelseledamöterna i respektive land fungerar som nationell kommitté; dennas viktigaste funktion har varit att årligen utse deltagare i exkursionerna, varvid huvudansvaret för exkursionens genomförande hela tiden legat på Sigurður Thorarinsson.

Kultursekretariatet fungerar som sekretariat för styrelsen m. m.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1980

Lektor Asger Ken Pedersen

Lektor Johannes Krüger

Professor Kaarlo Neuvonen

Professor Olavi Granö (vice ordförande från 22.09.1980)

Professor Sigurður Thorarinsson

Professor Thorleifur Einarsson

Förstekonservator Johannes A. Dons (ordförande från 22.09.1980)

Cand. real. Kari Garnes

Professor Roland Gorbatshev

Professor Valter Schytt

3. Personal

Exkursionsledare professor Sigurður Thorarinsson, Reykjavik

4. Revisorer

Rigsrevisionen i Köpenhamn

E. Verksamhet

Exkursionerna, som t. o. m. 1980 anordnats varje år, omfattar ca 14 dagar. Antalet deltagare per år är 25, varav 10 från Sverige och 5 från vardera Danmark, Finland och Norge. Vartannat år är exkursionen huvudsakligen vulkanologisk-petrografiskt inriktad; vartannat år är inriktningen naturgeografisk-glaciologisk-kvartär-geologisk. I ovan anförda lista över styrelsens sammansättning representerar den först nämnda ledamoten för varje land den vulkanologisk-petrografiska inriktningen.

1975 genomfördes en omläggning av den vulkanologisk-petrografiska exkursionen, så att den kom att även omfatta det östisländska platåbasaltområdet. Denna omläggning möjliggjordes genom att Island 1974 fick en ringväg runt landet, när broarna över Skeidarársandurs jökulälvar blev färdiga.

Program för 1980 års exkursion för vulkanologer och petrografer följer nedan. Guider var Sigurður Thorarinsson och Guðmundur E. Sigvaldason.

Tisdag den 8 juli:

Ankomst till Reykjavík sent på eftermiddagen. Omedelbart därefter flyg till Heimaey.

Onsdag den 9 juli:

På förmiddagen föredrag om Islands geologi och vulkanologi. Besök på Nordiska vulkanologiska institutet. Om eftermiddagen flyg till Akureyri. Om aftonen seminarium där om Islands geologi.

Torsdag den 10 juli:

Akureyri – Herdubreidarlindir.

Tvärnitt genom den nordisländska vulkanzonen. Basaltstratigrafi och tektonik. Bárðardalur lavan. Skútustadirs pseudokratergrupp.

På grund av att ett vulkanutbrott utbröt i Gjástykki, 18 km norr om Reykjahlíd, kl. ca. 12:45, kort efter att exkursionsmedlemmarna anlänt, fördes de skyndsamt till utbrottsstället och hela eftermiddagen ägnades åt studium av detta ganska stora lavautbrott och färden till Herdubreidarlindir uppsköts till sena kvällen och natten.

Fredag den 11 juli:

Herdubreidarlindir – Askja – Herdubreidarlindir.

Dyngjufjöll massivet, dess uppbyggnad och recenta vulkanism, pillow lavasekvenser. Askja kalderan. Víti kratern från 1875. Den rhyolitiska 1875-tefran. Lava och kratrar från 1961.

Lördag den 12 juli:

Herdubreidarlindir – Mývatnområdet.

Tefraringen Hrossaborg. På eftermiddagen åter en färd till Gjástykki där utbrottet ännu var i gång.

Söndag den 13 juli:

Hela dagen ägnades Mývatnområdets geologi och vulkanism.

Måndag den 14 juli:

Reykjahlíd – Dettifoss – Eidar.

På förmiddagen seminarium om den pågående vulkaniska aktiviteten vid Mývatn. På eftermiddagen färd till Eidar med avstickare till Dettifoss och Jökulsás kanjon.

Tisdag den 15 juli:

Eidar – Helgustadir – Eidar.

På förmiddagen färd genom tertiära platåbasaltområden till den berömda islandsspatgruvan vid Helgustadir. På eftermiddagen färd runt Lögurinn. På kvällen seminarium om Östislands centralvulkaner m. m.

Onsdag den 16 juli:

Eidar – Hornafjörður.

Thingmúli: Intrusiv och hydrotermal omvandling i en centralvulkans basområde. Breiddalur centralvulkanen. Skessa ignimbrit. Den världsberömda zeolitfyndorten Teigarhorn. Eystra Horn: "Veined intrusions" av granofyr i gabbro.

Torsdag den 17 juli:

Höfn – Örafi – Kirkjubæjarklaustur.

Gabbro-lagergång komplex vid Geitafell. Lakagigar lavans östra arm. Pelarbasalt i Dverghamrar.

Fredag den 18 juli:

Kirkjubæjarklaustur – Eldgjá – Landmannalaugar.

Lakagigarlavans västra del. Katla-tefra lagerföljd vid Hólmsárbrú. Eldgjá. Obsidianlavan Laugahraun.

Lördag den 19 juli:

Landmannalaugar – Hekla – Gullfoss – Geysir – Laugarvatn.

Explosionskratern Ljótípollur. Pillow lava nedanför Sigöldufoss. Thjórská lava. Tefra-lagerföljd nära Hekla. Hvítá kanjon och Gullfoss. Geysir området.

Söndag den 20 juli:

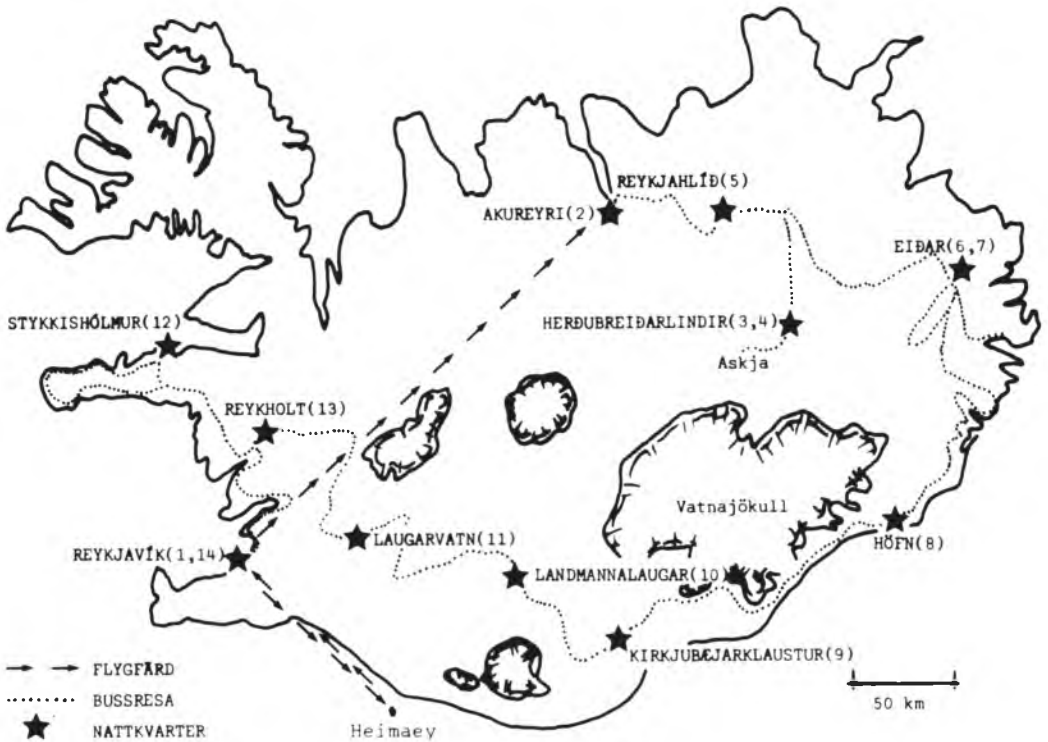
Laugarvatn – Thingvellir – Reykjavík.

På förmiddagen seminarium i Laugarvatn. Avskedslunch på Thingvellir. Thingvellirs tektonik.

Måndag den 21 juli:

Avresa.

Geoexkursionen 1980 skilde sig från föregående exkursioner genom att vara en dag kortare. Två dagars färd till Snæfellsnes slopades, men Mývatn området fick en extra dag, vilket visade sig vara synnerligen väl planerat, när exkursionsmedlemmarna hade den turen att få bevittna början av ett ståtligt lavautbrott. Mera tid ägnades åt seminarier och diskussioner än under tidigare exkursioner, något som föll väl ut.

Isländskt deltagande i exkursioner och geovetenskapliga möten i Skandinavien.

Sedan några år tillbaka användes årligen en del exkursionsmedel för att underlätta för isländska geologi- och geografistuderande, samt yngre forskare, att delta i exkursioner och geovetenskapliga möten i Skandinavien.

I år har man av dessa medel bekostat 3 isländska geologers deltagande i nordiska möten och exkursioner: Hrefna Kristmannsdóttir, cand.real., geokemiker, och Sigríður Fridriksdóttir, B.S., kvartärgeolog, till deltagande i Nordiskt geologiskt vintermöte 6–11 januari i Bergen, och Ólafur Ingólfsson, B.S., kvartärgeolog, till NORDQUA (Nordisk Union för Kvar-tärforskning) möte och exkursion 23–26 september i Väst-Sverige.

F. Framtidsplaner

Styrelsen befinder sig ved indgangen til 1981 i den særegne situation, at der for det korte sigt ikke er behov for sædvanlig planlægning. For første gang i 15 år er der i budgettet ikke bevilget midler til gennemførelse af en ekskursion. I 1981 er der udelukkende afsat midler (dkr. 25.000,-) til dækning af udgifterne ved styrelsens møder m. v. 1981-budgettet rummer således heller ikke umiddelbart midler til at lade islandske studerende og forskere studere geovidenskabelige problemer i de øvrige nordiske lande.

Styrelsen ser med stor alvor på denne situation, der er opstået som en følge af ministerrådets beslutning om kun at bevilge midler til virksomheden hvert andet år.

Ændringen, der måske udefra kan synes at være mindre, forringer efter styrelsens bedømmelse i væsentlig grad mulighederne for at imødekomme et stort og stigende behov hos ældre studerende og yngre forskere for på geoekskursionerne at få lejlighed til studere en forlængst afsluttet proces i deres hjemlande i en stadig dynamisk sammenhæng på Island.

Styrelsens planer for den kommende tid må på denne baggrund naturligt og nødvendigt indeholde et initiativ, der tager sigte på at få ministerrådet til at oprøve sin beslutning og til at tillade, at geo-ekskursionerne til Island fremover kan gennemføres hvert år.

G. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1.000-tal dkr)

	Bokslut 1979	Budget 1980	Prel. utfall 1980	Budget 1981
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	0,2	25	25	25
Personal	36,8	35	35	—
Kontor	—	—	—	—
Lokaler	—	—	—	—
Projekt	227,0	239	256	—
Övrigt	136,0	72	55	—
Summa utgifter	400	371	371	25
<i>Inkomster</i>				
Anslag	340	320	320	125
Lönestegr. komp.	—	—	—	—
Övrigt	60	51	51	150
Summa inkomster	400	371	371	25

Nordiskt kollegium för ekologi*Verksamhetsberättelse 1980**A. Namn och adress*

Nordiskt kollegium för ekologi
c/o fil. lic. Pehr H Enckell
Ekologihuset
S-223 62 Lund
Telefon 46 46 148188

B. Startår

1976 (1964 startades Nordiskt kollegium för terrester ekologi).

C. Syfte

Kollegiet skall inom sitt verksamhetsområde stimulera och stödja utbyte av yngre forskare mellan de nordiska länderna samt genom internordiska grupparbeten och kursverksamhet stödja ekologiska forskningsuppgifter och verka för effektivt utnyttjande av tillgängliga resurser. Kollegiet har till uppgift att organisera gemensamma kurser, ordna konferenser, förbereda aktuella forskningsuppgifter samt tillsätta nordiska utbytesstipendiater.

*D. Organisation**1. Administration*

Kollegiet består av en ledamot och en suppleant från varje nordiskt land.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1980

Prof Pétur M Jónasson (v ordf)	D
Prof Seppo Eurola	F
Prof Agnar Ingolfsson	I
Prof Arne Semb-Johansson	N
Prof Per Brinck (ordf)	S

Kollegiets sekreterare:

Pehr H Enckell	S
----------------	---

3. Kollegiets personal

En sekreterare, deltid

En räkenskapsförare, d:o

4. *Revisor*

Auktoriserad revisor Sven Bogren, Stortorget 9, S-211 22 Malmö

E. *Verksamhet*

Kollegiet har under året avhållit två sammanträden, i Joensuu och Reykjavík. Aktiviteterna har under året varit följande (avhållna eller initierade):

Kurser

1. The role of filter-feeding organisms in running water (Århus).
2. Subarktisk vinterekologi (Värriö).
3. Ecology, physiology and evolution of reproductive rates in small mammals (Oslo).
4. Montane freshwater ecosystems (Jotunheimen).
5. Feeding associations: mutualism, commensalism and kleptoparasitism (Lund).
6. Field experimentation in vertebrate ecology (Uppsala 80/81).
7. Konkurrens och predation i vertebratsamhällen (Lund).
8. Biologiska effekter av vattenutbyggnad i skandinaviska vattendrag (Umeå 80/81).
9. Orienteringsmekanismer hos insekter och fisk (Umeå 80/81).
10. Ekologiska aspekter av akustisk signalering hos djur (Odense 80/81).

Symposier

1. Evolution of North Atlantic Island Biota (tillsammans med British Ecological Society, som tillskjuter halva anslaget; Bergen 80/81).
2. Styrningsmekanismer för fiskvandringar i insjöar, vattendrag och kustregioner (Umeå 80/81).
3. Ecology in Iceland (tillsammans med Biological Society of Iceland; Reykjavík).
4. Ekologiska principer som bakgrund till biologisk bekämpning av skadeorganismer (tillsammans med Nordiska Föreningen Oikos; Hönefoss).
5. Öbiogeografi (tillsammans med Nordiska Föreningen Oikos; Hönefoss).
6. Nordiskt sedimentsymposium (Odense).

Anslag för grupparbeten och individuella arbeten: Under året har utdelats fem stipendier av växlande storlek, samt har tre grupparbeten och ett antal individuella forskningsuppgifter fått stöd.

Övrig verksamhet: Utan särskild kostnad för kollegiet har tillsammans med British Ecological Society anordnats ett symposium i Stirling, Skottland. På samma sätt har tillsammans med den Nordiska Föreningen Oikos, samt de ekologiska föreningarna i Storbritannien, Holland, Frankrike, Italien, Tyskland och Österrike anordnats det andra europeiska symposiet under temat "Urban ecology" i Berlin. Det tredje europeiska ekologiska

symposiet kommer eventuellt att anordnas i Norden under 1983, i samarbete med Nordiska Föreningen Oikos.

Kollegiet har vidare deltagit i planeringen av "The Second International Symposium on regulated Streams", vilket äger rum i Norge 1982, stött bl. a. av kollegiet och Nordiska Föreningen Oikos. Kontaktbladet NORD-ECOL har under året utkommit med tre nummer. Det ena utgjordes av en ny upplaga av den katalog över nordiska fältstationer, som första gången kom ut 1974. Det sista häftet för året utgörs av en sammanställning av de föredrag som hölls under symposiet "Ecology in Iceland".

En enkät har genomförts, där deltagare i fem av kollegiet anordnade kurser utfrågats om kursuppläggning och genomförande. Svaren har sammanställts och presenterats kollegiet. Enkäten kommer senare att refereras i NORDECOL.

Kollegiet har på grund av medelsbrist tyvärr sett sig tvingat att avslå begäran om anslag för stöd till publicering av en bok i matematisk teoretisk ekologi speciellt avsedd för förhållandena i Norden. Samarbetet med British Ecological Society har fortsatt, både genom gemensamma utbytesstipendiater (fyra briter, fyra nordbor) och genom planering av gemensamma kurser.

F. Framtidsplaner

Antalet ansökningar till kollegiet fortsätter att öka och diskrepansen mellan sökta och tilldelade medel blir allt större. I allt högre grad tvingas kollegiet skära ned eller bort anslag till ändamål som enligt kollegiets mening bort stödjas.

Kollegiet vill i detta sammanhang gärna se att kultursekretariatet inom sitt ansvarsområde för en mera flexibel politik när det gäller prioriteringar av anslagsäskanden. Det är uppenbart att det inom forskar- och forskarutbildningssektorn förekommer svängningar vad gäller olika ämnens attraktivitet och studerandetillgång. Samtidigt passerar ämnen olika stadier av utveckling, med faser av aktiv teoribildning kontrasterande mot faser av teoretisk stagnation. Ett exempel på en dylik aktiv fas är dagens ekologi. Likaså förekommer olika nivåer av internationellt samarbete, där vissa ämnen är mera nationella till sin inriktning, medan andra är utpräglat internationella. Ekologin hör klart till de senare. Ett exempel på detta syns i kollegiets kursprogram, där samtliga kurser med engelsk titel även haft engelskspråkiga lärare (från Storbritannien, Holland och USA), ett annat i symposieprogrammet. Bristen på medel har gjort att stränga restriktioner fått införas för en fortsatt internationalisering.

Ett annat problem är det allt ökande intresset för ekologi inom ramen för miljö- och naturvård. Kollegiet har de senare åren fått allt flera ansökningar om anslag, men har tvingats avvisa samtliga, trots att detta tillämplade fält logiskt borde ingå i kollegiets arbetsområde. Samtidigt förekommer det inte inom ramen för det nordiska samarbetet något organ kollegiet direkt

kan hänvisa sådana önskemål och förfrågningar till. I och för sig vore det naturligtvis önskvärt om även denna aspekt av den tillämpade ekologin kunde tas till vara inom det ekologiska kollegiet, men i nuvarande medelsituation är det inte möjligt. Kollegiet skulle här kunna göra en insats genom att stöda det arbete som kultursekretariatet inlett på miljövärdssidan.

Kollegiet vill återigen peka på de fördelar som kan ligga i ett samgående med de nordiska kollegierna för marinbiologi och viltforskning. I och med föreliggande ansökan för 1982 vill kollegiet att kultursekretariatet beaktar en ökning av stödet till den ekologiska forskarutbildningen som är berättigad med tanke på ämnets expansion och attraktivitet vid de nordiska universiteten, och dess fortgående internationalisering. För den händelse kultursekretariatet stöder denna strävan kommer kollegiet att bredare kunna täcka ämnesområdet, mera aktivt stöda yngre ekologers medverkan i nordiska och internationella aktiviteter, samt självt kunna delta i planering och utförande av internationella aktiviteter förlagda till Norden (se t. ex. ovan under "Symposier").

Att kollegiet torde vara ett lämpligt organ för en sådan expansion, framgår bl. a. av det yttrande från Det Norske Videnskaps-Akademi över *Medlemsforslag A 583/k – forskningspolitisk samarbeid i Norden*, som tillställts Nordiska rådets norska delegasjon den 22.9.1980, och där det bl. a. sägs: "Også innen forskerutdannelsen kan meget vinnes ved et bedre nordisk samarbeid. Dette bør, på samme måte som forskningen, først og fremst skje ved å styrke de eksisterende miljøer. Som et godt eksempel på hva som kan oppnås, kan nevnes de nordiske forskerkurs som Nordisk kollegium for økologi har arrangert i mere enn 15 år. Her utnytter man den spesialisering som finnes mellom de forskjellige forskningsmiljøer i Norden, slik at Norden sees på som en helhet hvor de enkelte miljøer supplerer hverandre. De fleste nordiske økologer som utdannes i dag, har gått gjennom et eller flere slike nordiske forskerkurs."

G. Finansiering och ekonomi

Det krav på en högre ambitionsnivå som från alla hålls ställs på Kollegiet innebär att dessa krav föres vidare från kollegiet till Nordiska ministerrådets kultursekretariat i form av en reell ökning av äskandena, så att en bättre balans kan uppnås mellan de ställda kraven och uppfyllandet av dem. Kollegiet har ännu inte utnyttjat den möjlighet som finns inskriven i dess instruktion, att medel för verksamheten får sökas från annat håll. I dagens situation finner kollegiet det mera realistiskt att uppmana kultursekretariatet till den prioritering inom givna ramar som torde ligga inom kultursekretariatets ansvarsområde.

Översikt över bokslut och budget (skr.)

	Bokslut 1979	Budget 1980	Prel. ut- fall 1980	Budget 1981
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	18 961	28 000	28 000	31 000
Personal	51 791	53 677	53 677	55 000
Kontor	7 216	1 700	1 700	2 500
Lokaler	—	—	—	—
Projekt	260 524	303 000	303 000	325 500
Summa utgifter:	338 492	386 377	386 377	414 000
<i>Inkomster</i>				
Anslag	333 000	374 000	374 000	400 000
Räntor	5 492	13 000	13 000	14 000
Summa inkomster:	338 492	386 377	386 377	414 000

Centralinstitutet för nordisk asienforskning (CINA)*Verksamhetsberättelse 1980**A. Navn og adresse*

Centralinstitut for Nordisk Asienforskning (CINA)
Kejsergade 2
DK-1155 København K
Tel. 11 16 86 el. 11 12 71

B. Startår

1967

C. Formål

Formålsparagraffen i CINAs statutter af 17/11 1976 har følgende ordlyd:

Stk. 1. Centralinstitut for Nordisk Asienforskning (CINA) er et videnskabeligt institut, der er oprettet med henblik på at fremme og styrke nordiske humanistiske og samfundsvidenskabelige asienstudier samt gennem forskning og tilvejebringelse af de for forskning og undervisning nødvendige hjælpemidler at drive informations- og dokumentationsvirksomhed vedrørende Asien.

Stk. 2. Institutet har navnlig til formål at søge at koordinere asienforskningen og uddannelsen af asienforskere ved universiteterne og de højere læreanstalter i de nordiske lande.

Stk. 3. Til disse formål og med formidling af kontakt og samarbejde mellem nordiske asienforskere for øje kan instituttet tage initiativ til eller deltage i fællesnordiske forskningsprojekter, konferencer, symposier og kurser. ligesom instituttet gennem stipendier og på anden vis skal søge at stimulere interessen for studier af og det almindelige kendskab til Asien i de nordiske lande.

*D. Organisation**1. Administration*

Instituttet ledes af en styrelse bestående af 2 medlemmer fra hvert af landene Danmark, Finland, Norge og Sverige samt 2 repræsentanter for instituttets personale. Island kan efter ønske blive repræsenteret i styrelsen med 1 medlem.

De nationale repræsentanter udnævnes af Nordisk Ministerråd. Perso-

nalets repræsentanter vælges af og blandt det fast ansatte personale ved instituttet, incl. forstanderen.

Udnævnelser og valg til styrelsen sker for en periode af 3 år. Genudnævnelse og genvalg kan finde sted. Styrelsen vælger selv sin formand og næstformand blandt de nationale repræsentanter.

Styrelsen nedsætter blandt sine medlemmer et forretningsudvalg bestående af et medlem fra hvert land, herunder formanden som er født medlem, samt en repræsentant for personalet. Styrelsens formand er tillige formand for udvalget.

Instituttets forstander udnævnes af Nordisk Ministerråd efter indstilling fra styrelsen for en periode af indtil 4 år. Genudnævnelse kan finde sted. Forstanderen har ansvaret for instituttets daglige ledelse.

2. Bestyrelse

Styrelsens sammensætning pr 31/12 1980:

Cand.polit. Ester Boserup	D
Professor Niels Steensgaard (formand) (F)	D
Professor Jussi Aro (næstformand)	F
Docent Asko Parpola (F)	F
Professor Per Kværne (F)	N
Docent Aadel Brun Tschudi	N
Professor Göran Aijmer	S
Professor Göran Malmqvist (F)	S
Assistent Susanna Harald Hansen	CINA
Forskningsleder Bo Utas (F)	CINA

Suppleanter:

Professor Carl Thomsen	D
Mag.art. Ida Nicolaisen	D
Professor em. Aulis J. Joki	F
Fil.dr. Rostislav Holthoer	F
Første lektor Trygve Løtveit	N
Cand.philol. Elisabeth Eide	N
Docent Trygve Kronholm	S
Universitetslektor Kristina Lindell	S
Cand.jur. Poul Mohr	CINA
Exam.art. Anne Schlanbusch	CINA

(F) = medlem af forretningsudvalget

3. Personale

Forstander: Professor Søren Egerod (honorarlønnet)

Forskningsleder: Eric Grinstead

Karl Reinhold Hællquist (orlov 1/2–30/4)

Poul Mohr

Jon Sigurdson (1/1–31/10, orlov)

Per Sørensen

Bo Utas

Forskningsassistent: Marina Thorborg (1/11–31/12)

Donald Wagner (vikar 1/1–30/6, 1/10–31/10)

Frede Højgaard (vikar 11/4–30/9)

Forskerstipendiat: Marita Siika (1/1–30/6)

Flemming Højlund (1/7–31/12)

Assistent: Susanna Harald Hansen (deltid)

Anne Schlanbusch (deltid)

Kontorassistent: Leena Höskuldsson

Lois Egerod (deltid)

Lise Sode-Mogensen (deltid) 1/2–31/12)

Ida Pauls (deltid) (1/2–31/12)

samt udstationeret og aflønnet af Det kgl. Bibliotek i København:

Forskningsbibliotekar: Charlotte Rohde

Konsulent: Hui Dong Shin

Bibliotekar: Hanne Balslev (deltid)

Assistent: Ib Norel

Erik Skaaning (deltid)

Studentermedhjælper: 3 (deltid)

Endelig har cand.phil. Natalie Krasheninnikoff været tilknyttet instituttet som videnskabelig assistent siden 1/8 som led i den danske stats foranstaltninger til afhjælpning af langtidsledighed blandt akademikere. Natalie Krasheninnikoff, der forlader instituttet med udgangen af april 1981, aflønnes af den danske stat via arbejdsformidlingen.

4. Revisorer

CINAs regnskaber revideres af den danske rigsrevision.

E. Virksomhed

1. Koordination

CINA har under året, som ett led i sin koordinerande verksamhet, stått i förbindelse med nordiska universitet, institutioner och andra organisationer med verksamhet som rör Asien-frågor, däribland med andra nordiska institut och med de nordiska biståndsorganen. Därvid har instituttet bl. a. avgivit yttrande över de svenska utredningarna En ny fredskår. Betänkande av Kommittén om fredskårens framtid (Stockholm, sept. 1980) och Utbildning för uppdrag i u-land (= Statens Offentliga Utredningar 1980: 38, Stockholm, sept. 1980).

Samråd med CINA har vidare sökts av den av Nordiska ministerrådet tillsatta "Expertgruppen för områdesstudier". Expertgruppen besökte instituttet den 10 januari, och en representant för instituttet medverkade vid den av expertgruppen arrangerade "Konferensen om områdesstudier" i

Lund 21–22 april. Eftersom expertgruppens rapport, Nordisk samverkan rörande områdesstudier (Lund, aug. 1980), föreslår en utbyggd nordisk verksamhet för i första hand Mellanöstern/Nordafrika och i andra hand Sydostasien, berör den direkt CINAs verksamhet.

En av CINAs medarbetare tjänstgjorde under våren tre månader som kulturattaché vid Sveriges ambassad i New Delhi för planering av svensk-indiskt forskningssamarbete och forskarutbyte. Genom CINAs medarbetare har dessa planer i viss utsträckning kunnat samordnas med andra nordiska ansträngningar på samma område.

2. Konferenser och symposier

CINA arrangerade i samarbete med Helsingfors universitet en Nordisk Sydasienskonferens i Helsingfors den 10–12 juni. Konferensen, som hade ett 90-tal deltagare, därfem icke-nordiska gäster, behandlade en rad ämnen inom samhällsvetenskaplig och humanistisk forskning rörande Indien, Pakistan, Bangladesh, Sri Lanka, Nepal och Maldiverna.

I samarbete med Universitetet i Oslo avhölls ett Nordiskt symposium om japanologi i Oslo 16–19 september med 27 nordiska deltagare och tre icke-nordiska gästföreläsare. Symposiet var uppdelat i sektioner för sociologi, lingvistik och kultur.

För närvarande förbereder institutet konferenser om Behandlingen av äldre och syge i Oceanien (i samarbete med Nordisk Gerontologisk Förening), Risjordbrug og samfundsudvikling i Syd- og Sydøstasien och De sydøstasiatiske flytninge i Norden.

3. Gästforskare och gästföreläsare

CINAs nyinrättade gästforskarprogram tog sin början under året genom att institutet kunde hälsa professor R. N. Dandekar från Bhandarkar Oriental Research Institute i Poona, Indien, välkommen i september månad. Professor Dandekar gästföreläste förutom i Köpenhamn i Oslo, Helsingfors, Stockholm och Uppsala. Han uppehöll sig framför allt vid Institutionen för orientaliska språk vid Stockholms universitet, där han också kunde delta i det Conference-seminar of Indological studies som anordnades den 12–16 oktober.

Institutet arrangerade och förmedlade vidare ett antal gästföreläsningar av tillresande internationella forskare, förutom att institutets egna forskare föreläste vid olika institutioner runt om i Norden.

4. Publikationer

CINA utger fortsatt sitt Annual Newsletter of the Scandinavian Institute of Asian Studies. Under året utkom nummer 13, som distribuerades till cirka 2400 adressater över hela världen. Denna publikation informerar om CINAs verksamhet och introducerar nordisk Asien-forskning för en internationell publik.

Under året utkom en ny upplaga av institutets forskarförteckning. A Directory of Scandinavian Scholars in Asian Studies, som ger namn, adress samt geografisk och ämnesmässig specialisering för nära 600 nordiska Asien-forskare.

Institutet har också fortsatt utgivningen av en Samnordisk instituts- och föreläsningsskatalog för Asien-studier. Årets upplaga gäller för det akademiska året 1980/81 och innehåller upplysningar om institutioner, lärare, forskare, föreläsningar och kurser med inriktning på Asien vid de nordiska universiteten. Den distribueras gratis till drygt 300 nordiska adressater. Detsamma gäller det stencilerade informationsbladet Asien-studier i Skandinavien.

Vidare fungerar institutet som redaktion för den vetenskapliga tidskriften Acta Orientalia som utges av de nordiska ländernas orientaliska sällskap med bidrag från de nordiska forskningsråden och Finlands Akademi. Tidskriften redigeras av CINAs föreståndare, och årets volym är nummer 41.

Institutets vetenskapliga monografiserie, Scandinavian Institute of Asian Studies Monograph Series, som säljs internationellt genom Curzon Press Ltd, London, har nu nått sin 44:e volym. Under året utkom:

K. Lindell, J.-Ö. Swahn & D. Tayanin: Folktales from Kammu. II. A story-teller's tales from Thailand and Laos (nr 40), 188 pp.:

N. H. Leon: Character Indexes of Modern Chinese (nr 42), 512 pp.:

G. Aijmer: Economic Man in Sha Tin. Chinese vegetable gardeners in a Hong Kong valley (nr 43), 160 pp.:

A. Kalland: Shingū, a Japanese fishing community (nr 44), 240 pp.

För mindre studier, samlingsvolym, bibliografier och liknande har institutet inrättat en ny skriftserie, Studies on Asian Topics, som liksom monografiserien distribueras internationellt genom Curzon Press Ltd. De två första volymerna i serien har utkommit:

P. Andersen: The Method of Holding the Three Ones. A Taoist manual of meditation of the fourth century A. D. (nr 1), 96 pp.:

E. Baark: Catalogue of Chinese Manuscripts in Danish Archives (nr 2), 136 pp.

Publikationen av den mycket omfattande Union Catalogue of East Asian Materials in Scandinavian Libraries (ca 50000 titlar på kinesiska och japanska), som förberetts under flera år, har till sist kunnat arrangeras genom en microfiche-utgåva ombesörjd av Inter Documentation Company, Zug (Schweiz).

5. Stipendier

Som efterträdare till CINAs forskarstipendiat för det akademiska året 1979/80, pol.mag. Marita Siika, Åbo, utsåg institutets styrelse för året 1980/81 cand.mag. Flemming Højlund, Århus, som utnyttjar stipendiet för en analys av arkeologiskt material från den norra delen av Persiska Viken i andra årtusendet f. Kr.

Institutet utdelade vidare 18 stipendier för studie- och forskningsuppehåll i Asien till ett samlat belopp på 159 100 dkr. Dessa stipendier, som fördelades på grundval av 53 ansökningar, hänför sig till följande ämnesområden: ekonomisk historia (1), etnografi/socialantropologi (2), geografi (2), historia (4), religionsvetenskap (2), litteraturvetenskap (1), konstvetenskap (1), musikvetenskap (1), språkvetenskap (3) och filosofi (1). Stipendiaternas studier utföres i 13 länder: Turkiet, Israel, Egypten, Iraq, Oman, Yemen, Pakistan, Indien, Indonesien, Kina, Taiwan, Korea och Japan.

Institutet utdelade också 14 kontaktstipendier till ett samlat belopp på 32 600 dkr för kortare studieuppehåll vid CINA eller annan institution i de nordiska länderna. Stipendierna fördelades på grundval av 22 ansökningar och hänför sig till följande ämnesområden: etnologi/etnografi (2), psykologi (1), sociologi (1), historia (5), religionsvetenskap (2) och sinologi (3).

6. *Bibliotek och dokumentation*

På grund av särskilda omständigheter har bibliotekets samlingar under året haft en större tillväxt än under tidigare år. En anledning är att biblioteket mottagit många och omfattande gåvor, bl. a. en större samling böcker och tidskrifter från och om Sydostasien från Brynmore Jones Library, University of Hull, årgångarna 1974–77 av "Daily reports, People's Republic of China, Foreign Broadcast Information Service" från Det kgl. Bibliotek, Köpenhamn, och praktverket K. Wenk: "Mural Paintings in Thailand", vol. 1–3, genom ett särskilt anslag från Ny Carlsbergfondet, Köpenhamn.

Vidare närmar sig det av SAREC (Swedish Agency for Research Cooperation with Developing Countries) finansierade projektet "Dokumentation om Vietnam" sin avslutning. Sedan projektet inleddes har handboks-samlingen om Vietnam vuxit från knappt 200 till drygt 800 titlar, liksom CINAs samling av primärmaterial om Vietnam nått en storlek som tål jämförelse med motsvarande samlingar om Kina, bl. a. genom förvärv av Harvard-Yenching Library's samling av amerikanska regeringspublikationer om Vietnam, däribland speciellt översättningar från vietnamesiskan. När resterande bokbeställningar effektuerats, kommer en kommenterad bibliografi att utarbetas för samlingen, som därefter kommer att presenteras vid ett möte för nordiska Vietnam-specialister.

Den löpande dokumentationen av politisk och ekonomisk utveckling i form av tidskrifter, småtryck, tidningsartiklar, radioavlyssningsrapporter, osv., ger ständigt växande materialsamlingar för information om och utforskning av de asiatiska staternas aktuella situation. Biblioteket har vidare genom åren som gåva eller i byte mottagit ett stort antal duplicerade rapporter och avhandlingar. Dessa publikationer behandlas som vanliga böcker vad angår uppställning och katalogisering. Det innebär också att de upptas i den danska accessionskatalogen och därigenom blir lättare att lokalisera.

Bibliotekets utlåning går till hela Norden, och som ingång till samlingarna finns följande tryckta kataloger:

Subjekt Catalog of the Library, 1979 (en serie supplement utges med början 1981);

Cumulative List of Periodicals, 1979 (upptar drygt 1 000 titlar; stencilerat supplement 1980);

Catalog of Offprints and Pamphlets, 1977.

7. *Information, handledning och forskning*

Institutets informationsverksamhet ingår i den dagliga rutinen. Under året har personalen fortlöpande, som svar på hänvändelser vid besök på institutet eller på annat sätt, givit och förmedlat information och handledning på ett stort antal områden. I många fall ger institutets forskare också mer sammanhängande och långvarig vetenskaplig handledning på sina respektive specialområden, bl. a. i samband med CINAs kontaktstipendiater uppehåll vid institutet.

I sammanhang med denna verksamhet står medarbetarnas egen forskning, som berört ämnen inom japansk litteratur, koreansk folklore, sinologi, kinesisk juridik, utrikeshandel och utrikespolitik, sydostasiatisk och främreorientalisk arkeologi, databehandling av asiatiskt språkmaterial, teknologi och utvecklingsstrategi i Kina och Sydasien, indisk och pakistansk samtidshistoria och politik, iranistik, islam och politisk utveckling i Mellanöstern. Resultaten offentliggörs i nationella och internationella vetenskapliga publikationer.

Genom föreläsningar, deltagande i kurser och konferenser, tidnings- och tidskriftsartiklar, framträdanden i radio och television, osv., har institutets forskare sökt sprida kunskaper om olika aspekter av asiatisk kultur och samhällsutveckling. En del av denna verksamhet har varit inriktad på allmänna och långsiktiga frågor, men mycket har också varit påkallat av den våldsamma och kritiska händelseutveckling som under året ägt rum i flera delar av Asien, t. ex. i Afghanistan och Iran/Iraq.

F. *Fremtidsplaner*

Denne redegørelse vedrører såvel budgetforslaget for 1982 som det i tilknytning hertil udarbejdede langtidsbudget for perioden 1981 – 1985.

Som det fremgår af tallene er der tale om en genfremstættelse af sidste års budgetforslag, der bygger på skiftende styrelsers grundige overvejelser om betingelserne og mulighederne for at løse de opgaver, der er fastlagt i CINAs formålsparagraf, og som bestemmes af udviklingstendenserne i asienforskningen i de nordiske lande. Det er i den forbindelse vigtigt at være opmærksom på, at begrebet asienforskning dækker over et meget bredt fagligt felt, spændende fra klassisk orientalistik til studier af den sociale, politiske og økonomiske udvikling i lande med vidt forskellige forudsætninger, og at interessen for at inddrage asiatiske emner i flere og

flere grene af uddannelsen og forskningen vokser med strømmen af information fra og om Asien. At det forholder sig således kan direkte aflæses af den fortsatte stigning i antallet af henvendelser til CINA om bistand af såvel økonomisk som faglig art.

1. *Personale*

Det er instituttets opfattelse, at med det allerede eksisterende administrative apparat vil selv en moderat udvidelse af det faste personale og antallet af forskerstipendier have en langt større effekt end man umiddelbart forestilller sig.

Enhver udvidelse af det faste personale er ensbetydende med en udbygning af instituttets faglige og geografiske kompetence samt væsentlig øget kapacitet på informations- og dokumentationssiden. For forskerstipendiernes vedkommende betyder en udvidelse desuden en yderligere tilskyndelse til den indsats, det nu engang kræver at begive sig ind i studiet af fremmede civilisationer.

Instituttet fastholder sin ansøgning om en udvidelse af det faste *videnskabelige personale* fra 6 til 7 medarbejdere fra og med 1982 og skal i den forbindelse henvise til bemærkningerne til budgetforslaget for 1981.

I budgetforslaget indgår endvidere en udvidelse af antallet af *forskerstipendier* fra 1 til 2 i 1982 og til 3 i 1983.

Instituttet ønsker at benytte forskerstipendierne til konkrete dokumentations- og forskningsprojekter, herunder beskrivelse og katalogisering af asiatiske samlinger i de nordiske lande. Eet forskerstipendium ønskes anvendt til en indgående beskrivelse af historieundervisningen vedrørende Asien i skolerne og den videregående uddannelse i de nordiske lande.

Endelig budgetteres der fra og med 1982 med en ekstra *kontorstilling* som en nødvendig forudsætning for en udvidelse af bibliotekets fjernlån, og for at frigøre kapacitet til løsning af de med instituttets informations- og konferencevirksomhed forbundne opgaver. Hensigten er at fordele disse funktioner på to stillinger.

2. *Stipendier*

Der budgetteres med en væsentlig udvidelse af stipendierne til *studieophold i Asien* samt med oprettelsen af en ny stipendiekategori med henblik på *studierejser i Europa* udenfor Skandinavien.

Instituttet modtager fortsat langt flere ansøgninger om stipendier af førstnævnte kategori end man kan imødekomme, ligesom der modtages adskillige henvendelser om stipendier til kortvarige studieophold eller deltagelse i konferencer i Europa.

Der er budgetteret med et uændret beløb til *internordiske kontaktstipendier*, hvor instituttet i vid udstrækning er i stand til at imødekomme alle kvalificerede ansøgninger.

Endelig budgetteres der med en fortsættelse af det nye *asiatiske gæste-*

forskerprogram på samme niveau som i 1980, idet man ønsker at lade erfaringerne afgøre, om programmet skal søges udvidet på et senere tidspunkt.

3. Konferencer

I lighed med sidste års budgetforslag budgetteres der med en udvidelse af konferencevirksomheden på dkr 20000 i 1982, idet instituttet ønsker i højere grad selv at kunne finansiere sin konferencevirksomhed uden at være afhængig af støtte fra anden side.

Blandt de planlagte konferencer i de kommende år kan nævnes en konference i Göteborg om risdyrkning og samfundsudvikling i Syd- og Sydøstasien samt en konference om sydøstasiatiske flygtninge i Norden. Hertil kommer enkelte mindre seminarer, bl. a. et med deltagelse af repræsentanter for de nordiske udviklingsbistandsorganer i forbindelse med oprettelsen af CINAs specialsamling vedrørende det moderne Vietnam.

4. Publikationer

Med henblik på udvidelse af publikationsvirksomheden søges der fra og med 1982 om dkr 20000 til en reorganisering og udbygning af "Special Publications Series", der blev påbegyndt i 1969, men som indtil nu kun omfatter ganske få publikationer. Hensigten med serien, der har skiftet navn til "Studies on Asian Topics", er at give nordiske forskere mulighed for at få udgivet afhandlinger, der er for store til Acta Orientalia og for korte til instituttets monografiserie.

CINA betragter denne udvidelse som overordentlig vigtig, idet den type afhandlinger forekommer hyppigt og har meget vanskeligt ved at finde udgivere andetsteds, også uden for de nordiske lande. Instituttet ønsker at kunne imødegå de senere års tendens til at "borrationalisere" sådanne mindre monografier.

5. Bibliotek

Instituttet anser fortsat en væsentlig udvidelse af biblioteksbevillingen for overordentlig vigtig, bl. a. med henblik på anskaffelse af specialsamlinger og subskription på asiatiske periodika, herunder dagblade, som kun i meget begrænset omfang er tilgængelige i de nordiske lande. Den budgetterede aktivitetsudvidelse tager derudover sigte på at udbygge instituttets samling af økonomisk dokumentation vedrørende Asien og anskaffelse af specialsamlinger vedrørende den nordiske udviklingsbistands prioritetslande på grundlag af de erfaringer, der er indhøstet under det forløbne års arbejde med oprettelsen af en specialsamling vedrørende det moderne Vietnam under en bevilling på skr 150000 fra SAREC.

6. *Rejser*

Bl. a. med henblik på eventuelle møder i det af styrelsen nedsatte forretningsudvalg er der under sekretariatsrejser budgetteret med en aktivitetsudvidelse på dkr 10000. Det bemærkes, at sekretariatsrejsekontoen i forvejen har måttet dække en del af udgifterne i forbindelse med styrelsens møder og rejser.

G. *Finansiering og økonomi*

Oversigt over regnskab og budget (1000-tal dkr)

	Bokslut 1979	Budget 1980	Prel. ut- fall 1980	Budget 1981
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	32	31	35	38
Personal	1 688	1 737	1 878	1 861
Kontor	159	172	172	172
Lokaler	0	0	0	0
Projekt	592	596	596	639
Øvrigt:				
Summa udgifter	2 470	2 532	2 681	2 710
<i>Inkomster</i>				
Anslag	2 256	2 513		2 659
Løneste-gr. komp.	117	—	145	—
Øvrigt	97*	19*	4*	51*
Summa inkomster	2 470	2 532	2 681	2 710

* Udover midlerne fra Nordisk Ministerråd modtager CINA også tilskud fra private fond o. l. Disse midler indgår i den almindelige finansiering af projekter, symposier m. v. og kan ikke udskilles i denne forenkede opstilling.

Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi*Verksamhetsberättelse 1980**A. Navn og adresse*

Nordisk kollegium for fysisk oseanografi
 Geofysisk institutt
 Allégatan 70
 N-5014 Bergen – Universitetet

B. Startår

1965

C. Formål

Kollegiets oppgave er å ivareta samarbeid mellom de nordiske universiteter i spørsmål om forskning og undervisning innenfor fysisk oseanografi. Dette skjer bl. a. ved å arrangere felles nordiske forskningsprosjekter, å gi støtte til symposier og konferanser og ved utveksling av forskere, samt utdeling av stipendier til unge forskere.

*D. Organisasjon**1. Administrasjon*

Kollegiet består av en representant for hvert av de deltagende land.

2. Kollegiets sammensetning 31.12.1980

Professor Odd H. Sælen (formann)	N
Professor Herman G. Gade	N adjung. medlem
Professor Gunnar Kullenberg	D
Lektor Niels Højerslev	D adjung. medlem
Professor Juhani Virta	F
Dosent Pentti Mälkki	F adjung. medlem
Professor Gösta Walin	S
Lektor Johan Rodhe	S adjung. medlem
Sekretær:	
Førstesekretær Karen-Sofie Olsen	N

3. *Personale*

Frem til oktober måned har det ikke vært påkrevet å benytte timelønnet kontorassistanse. Kollegiet har til stadighet minst 5 stipendiater, hvis lønn utbetales i henhold til overenskomst ved de institutter hvor stipendiatene har sin tilknytning.

4. *Revisorer*

Riksrevisjonen ved Universitetet i Bergen, hvor regnskapene føres, foretar revisjon av Kollegiets regnskaper.

E. *Virksomhet*

Kollegiet har hatt 2 møter, ett i Gøteborg i juni hvor særlig symposier og prosjekter ble drøftet, og ett i Bergen i oktober. På møtet i oktober ble budsjettet for 1981 fordelt og budsjettet for 1982 samt ansettelse av stipendiater drøftet. Videre planla man forskningsprosjekter for 1981 og 1982.

Skjomen Det nordiske prosjekt "Skjomen 1980" er en undersøkelse over bunnstrømsdynamikk ved dypvannsfornyinger i en terskelfjord. Den nordnorske fjord Skjomen ble valgt fordi man her hadde hatt pågående undersøkelser i en årrekke og derfor var kjent med tidspunktet og det normale omfang av dypvannsfornyinger. Prosjektet kom istand som et samarbeidstokt med Universitetet i Tromsø som også stilte fartøyet "Johan Ruud" til rådighet. Prosjektet teller 4 medarbeidere: Erik Buch (Danmark), Harald Svendsen (Norge), Herman Gade (Norge) og Anton Edwards (Scotland). I Harald Svendsens fravær stilte Øivind Olsen som vikar på toktet. Feltundersøkelsene omfattet foruten hovedtoktet 17/4–24/4-80 to mindre tokt for utsetting og opptak av bøyestallasjoner med registrerende instrumenter. Det første av disse pågikk 19/3-80, det andre 23/6-80. De registrerende instrumenter viste at det i tiden for hovedtoktet ikke var hovedinnstrømninger til fjorden, men at så var tilfelle både før og senere. Dette var vi også klar over under selve toktet og rettet derfor oppmerksomheten sterkere mot andre sider av vannutvekslingsdynamikken. Således ble det utført omfattende drift og spredningsundersøkelser med fargestoffet rodamin. Forøvrig ble det drevet bunnstrømmmåling med høy målefrekvens. Både spredningsmålingene, bunnstrømmmålingene og de lange strømmålingsseriene fra bøyeriggene er fortsatt gjenstand for bearbeidelse.

Norwegian Sea Study Workshop ble avholdt i Bergen 14. og 15. oktober 1980. Der var 22 deltagere samt 3 studenter fra 8 land. Til møtet var anmeldt 10 faglige innlegg, og det ble klart at den faglige delen av møtet gjerne kunne ha fått en noe utvidet ramme. Under møtets siste fase tok man for seg de foreliggende problemer for fysisk oseanografi i Norskehavet, Grønlandshavet og Islandshavet og det ble pekt på en rekke betydningsfulle oppgaver i årene som kommer. Disse oppgavene hadde tildels

stor geografisk utbredelse og faglig spredning. Det ble fra flere hold pekt på ønskeligheten at det ville være av betydning for progresjonen av de nasjonale anstrengelser i disse farvann at man fikk anledning til en dypere kommunikasjon i årene som kommer gjennom fellesengasjement og symposier av denne type. Møtet ble avsluttet med en anbefaling til Nordisk kollegium om konsentrasjon av interesse for de omtalte emnene og farvann.

Symposium om vindgenererte bølger 14–18. januar i København. I seminaret deltok 25 tilhørere, 13 fra Sverige, 1 fra Finland, 8 fra Norge og 3 fra Danmark. Det ble holdt forelesninger av S. A. Kitaigorodskii, Institutt for Fysisk Oceanografi, F. Dobson, Bedford Institute of Oceanography, p. t ved Max Planck Institut für Meteorologie, Hamburg, O. Brink-Kjær, Dansk Hydraulisk Institut, I. G. Jonsson, O. S. Madsen og I. A. Svendsen, alle fra Institut for Strømningsmekanik og Vandbygning, Danmark Tekniske Højskole, men O. S. Madsen er tilknyttet M. I. T. Forelesningene omfattet ren teori angående bølgegenerering og bølgespektrum, målinger av bølgespektrum og visse dertilhørende parametre samt teknisk-praktiske aspekter vedrørende bølger i forbindelse med konstruksjoner og kystformer. Forelesningene foregikk uformelt, og der fulgte ofte diskusjoner. En sesjon ble avsatt utelukkende til diskusjoner, hvor deltagerne fikk anledning til å be om flere inngående opplysninger vedrørende visse punkter av det presenterte stoff. Flere av deltagerne uttrykte stor tilfredshet med seminaret og den måte emnene ble fremstilt på. Dessuten ble det ansett å være en fordel at et begrenset emnesområde på denne måte ble presentert i løpet av en uke. Dette vil sikkert være en form for utveksling som NKFO med fordel kan anvende også i fremtiden og oftere enn hittil.

Stipendiater. Kollegiet har hatt 5 stipendiater fordelt på 1 i Finland, 3 i Sverige (hvorav 2 hadde halvt stipendium frem til 1. juli) og 2 i Danmark (hvorav den ene sluttet 31. august og den annen fikk tildelt stipendievikariat for tiden 1. september – 31. desember 1980).

F. Framtidsplaner

1981: I januar vil det bli arrangert et nordisk lærermøte i Oslo. En fortsettelse av årets vellykkede Workshop om Norske-Grønlandshavet skal søkes arrangert om høsten – sted ennå ikke avgjort. Videre vil man forberede et spesialistmøte om det stadig viktigere emne Teknisk for databehandling av oseanografiske observasjoner, enten 1981 eller 1982. Et annet spesialistmøte skal søkes avholdt i København mars 1981 – om Teknisk for studium av partikkelstørrelser i havet. Prosjektene i 1981 vil være koordinering og finansiering av nordisk deltakelse i Norskehavstoktene til "Håkan Mosby" og den nye færøyske båt. Fortsettelse av Skjomen-prosjektet.

1982: Dr. Mälkki skal organisere et symposium om oljedrift. Det er i 1982 meningen å sette igang et nytt prosjekt – undersøkelser av isfysikk. Man regner med å ta opp igjen Skagerak-Kattegatt-prosjektet. Prosjektet om nordisk samarbeid Norskehavet/Færøymrådet skal fortsette. Endel publikasjoner er utsendt i løpet av 1980 i forbindelse med Kollegiets arbeid, herav noen stipendiatarbeider. Som det hittil har vært sedvane, er utgifter i forbindelse med publikasjonene betalt av de respektive institutter.

G. Finansiering og økonomi

Oversikt over bokavslutning og budsjett (1 000-tal nkr)

	Bokslut 1979	Budget 1980	Prel. ut- fall 1980	Budget 1981
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	3.0	5.0	7.9	10.0
Personal	437.7	413.0	413.0	445.0
Kontor	3.5	3.5	3.5	3.5
Lokaler	—	—	—	—
Prosjekt				
1. Symp	30.5	54.0	51.6	40.0
2. Forskn. tokt.	112.8	63.5	32.3	120.0
3. Utveksl.	29.9	44.8	40.8	51.2
Summa utgifter	617.4	583.8	549.1	669.7
<i>Inkomster</i>				
Anslag	565.0	567.0	567.0	635.0
Løneste-gr. komp.	49.1			
Øvrigt	29.1	16.8	16.8	34.7
Summa inkomster	634.2	583.8	579.7	669.7

Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning

Verksamhetsberättelse 1980

A. Namn och adress

Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning
Sekretariatet
Aapistie 3
SF-90220 Uleåborg 22
Finland
Tel. 981-334202

B. Startår

1969

C. Syfte

Samarbetskommittén har till uppgift att främja arktisk medicinsk forskning i de nordiska länderna genom koordinering av forskning, dokumentationsverksamhet, anordnande av kurser, seminarier och konferenser samt publikationsverksamhet.

D. Organisation

1. Administration

Kommittén består av minst en och högst tre medlemmar från varje deltagande land. Medlemmarna utses av Nordiska ministerrådet för högst fyra år i sänder. Kommittén kan inom sig utse arbetsutskottet med en representant för varje land.

Kommittén har ett permanent sekretariat, som är förlagt till Uleåborg, Finland.

2. Kommitténs sammansättning 31.12.1980

Överläkare Jens Peder Hart Hansen	D
Professor Bent Harvald	D
Stabsläkare Leif Vanggaard	D
Professor Henrik Forsius, vice ordförande 1.9. – 31.12.1980	F
Länsläkare Rauni-Leena Luukanen	F
Professor Ole Wasz-Höckert, vice ordförande 1.1. – 31.8.1980	F

Professor Hrafn Tulinius t. o. m. 30.6.1980 suppleant, ledamot	
t. o. m. 30.3.1980	I
Professor Jóhann Axelsson, ledamot fr. o. m. 1.7.1980	I
Prosektor Kirsten Kjelsberg Osen	N
Professor Knut Westlund	N
Bedriftsläkare Kolbjørn Øygard, ordförande	N
Docent Per-Ola Granberg	S
Professor Håkan Linderholm	S

3. Personal

1 generalsekreterare/forskare (heltidsanställd)

2 kanslisters

Docent Harriet Forsius har fungerat som heltidsanställd t. f. generalsekreterare/forskare 1.1. – 31.8.1980. Biträdande professor Juhani Leppäluoto valdes till generalsekreterare/forskare fr. o. m. den 1.9.1980 för följande fyraårsperiod. Kanslipersonalen har bestått av kanslisterna Raili Mäkinen och Kirsti Niva.

4. Revisorer

Statens revisionsverk, Helsingfors, Finland

E. Verksamhet

1. Samarbetskommitténs möten

Kommittén har hållit ett möte under året 1980: i Uleåborg den 10–11.6.1980 med fortsättning i Ivalo den 14.6.1980.

Arbetsutskottet har hållit ett möte under året 1980: ett telefonmöte den 14.3.1980.

2. Seminarier och arbetsmöten

Samarbetskommittén anordnade i Uleåborg den 10–12.6.1980 ett *symposium om psykiatrisk epidemiologi och suicidologi bland barn och vuxna i fjärran Norden*. Vid symposiet hölls 24 föredrag. Deltagarantalet var ca. 80. Föredragen kommer att publiceras i serien "Nordic Council for Arctic Medical Research Report", Nr 27/80.

Samarbetskommittén anordnade i Ivalo den 14.6.1980 ett möte om *medicinsk räddningstjänst i nordliga trakter*. Vid mötet hölls fyra föredrag. Deltagarantalet var ca 20.

3. Report-serien

Arctic Medical Research Report, 26/80:

Symposium on epidemiological problems in genetics Reykjavik, Iceland, June 29–30, 1979

– Harvey, R.G., Tills, D., Warlow, A. and Suter, D.: *Anthropological studies in the Faroe Islands*.

- Gudmundsson, Gunnar: Genetics and epidemiology of multiple sclerosis in Iceland.
- Johnson, Gordon, Pryse-Phillips, William and Larsen, Bodil: A family study of myotonia dystrophica.
- Gudmundsson, Gunnar and Jensson, Olafur: Genetics and epidemiology of cerebrovascular diseases in Iceland.
- Thordarsson, Oskar and Fridriksson, Sturla: Aggregations of deaths from ischaemic heart disease among first and second degree relatives of 108 males and 42 females with myocardial infarction.
- Jensson, Olafur: Genetics and epidemiology of haematological disorders.
- Björnsson, Gudmundur: The Borgarnes eye study.
- Forsius, Henrik and Eriksson, Aldur: Investigations in ophthalmology and population genetics in Iceland.
- Als, Emil: Lens exfoliation and related problems in Iceland.
- Nordström, Stefan: Epidemiology of hereditary retinal disorders in northern Sweden.
- Sveinsson, Kristjan: Helicoidal chorioretinal degeneration in an Icelandic family.
- Åkerblom, Hans K., Reunanen, Antti and Käär, Marja-Liisa: The incidence of insulin-dependent diabetes mellitus in 0–14-year-old children in Finland in 1970–78.
- Farid, Nadir R.: HLA DRw antigens in juvenile diabetes-evidence for genetic heterogeneity.
- Gudmundsson, Sigurdur T.: The epidemiology of Addison's disease and congenital adrenal hyperplasia in Iceland 1943–1975 and 1945–1977.
- Thorsteinsson, Jon: Epidemiology of rheumatic disorders in Iceland.
- Arnason, Alfred: Association of HLA and disease in Iceland.
- Marshall, W.H.: HLA and the C2 polymorphism.
- Hardell, Lennart: Cancer epidemiology in northern Sweden.
- Bjelke, Erik: Epidemiological problems in the genetics of stomach cancer.
- Eide, Tor J.: Epidemiology and genetics of polyps of the large intestine.
- Helgason, Tomas.: Mental disorders and consanguinity comparisons of first-cousin marriages and matched unrelated marriages.
- Tulinius, Hrafn: Genetics and epidemiology of cancer of the breast.
- Edwards, John H.: Familial predisposition.

Arctic Medical Research Report, 27/80:

Symposium on psychiatric epidemiology and suicidology among children and adults in the Far North, Oulu, Finland, June 10–12, 1980 (under bearbetning)

- Introduction: P. Tienari
- Harvey, Elinor B.: A comparison of Alaskan and Haitian native children: Root causes of mental strength and illness.

- Otto, Ulf: Mental health among young men in North Sweden in comparison to South Sweden.
- Forsius, Harriet: Seasonal variations in nervous symptoms in children aged 7–12 years.
- Kolstad, Arnulf: Prevalence of mental disorders among children in different communities in western Norway.
- Seitamo, Leila: Ego identification in Skolt Lapp children.
- Pehunen, Pirkko: Enuresis among school children in northern Finland.
- Kyöstiö, O.K.: Health status in relationship to school readiness in northern Finland.
- Bochkareva, Nelly: Alcohol psychoses in the Far North.
- Väisänen, Erkki: A random cohort from a normal population after five years follow-up.
- Lönnerberg, Olle: Community psychiatry in northern Sweden: Changing patterns of utilization.
- Eisemann, Martin: Network with depressive patients in sparsely populated areas.
- Korolenko, Caesar: Psychosocial and meteorological factors in the development of psychosomatic disorders in the Far North.
- Lynge, Inge: Alcohol problems in Greenland.
- Lönnqvist, J.: Suicide in Lapland.
- Fried, R.: Alcohol as a focus for conflict in Finnish families.
- Hyttinen, R.: Occurrence and prognostic features of alcohol psychoses.
- Lynge, Inge: Suicide in Greenland.
- Bjarnson, Oddur: Suicide in Iceland.
- Joensen, H.D.: Suicide in the Faroe Islands.
- Malcolmson, Samuel: Suicide in the Canadian Arctic.
- Liikkanen, Antti: An endemic suicide episode in North Finland.
- Outakoski, Juhani: Suicidality in the Lapp population.
- Seitamo, Leila: Suicidality among the Skolt Lapps.

4. *Annan publikationsverksamhet*

Samarbetskommittén publicerade en förkortad årsberättelse för 1979, vilken distribuerades på svenska och finska i ca 1200 exemplar till riksdagsledamöter, nordiska universitet, medicinska forskningsråd, socialstyrelserna, tjänsteläkare på nordkalottområdet, Sameinstitutet m. fl.

På initiativ av akademiker V.P. Kaznacheev, Novosibirsk, skall en gemensam publikation innehållande ett 20-tal artiklar om arktisk medicinsk forskning bearbetas. Förslag till ämnen, författare och huvudredaktör har anhållits av kommittéledamöterna.

5. *Förberedelser för arbetsmöten 1981*

Samarbetskommittén arrangerar i samverkan med medicinska fakulteten vid Uleåborgs universitet, Uleåborgs regioninstitut för arbetshygien

och Finlands fysiologförening den 29.1.1981 ett möte med temat *köldexposition i forskning och klinisk medicin*.

Den 9–10.3.1981 arrangerar samarbetskommittén i samverkan med expertis vid Umeå universitet ett symposium i Umeå om *oral hälsa och näring i nordliga glesbygder*.

6. Förberedelser för det V internationella symposiet om cirkumpolär hälsa, 9–13.8.1981 i Köpenhamn

Samarbetskommitténs ledamot, professor Bent Harvald, Odense, verkar som president för symposiet och kommittéledamot, överläkare Jens Peder Hart Hansen fungerar som symposiets generalsekreterare.

7. Internationell verksamhet

Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning planerar en gemensam publikation, vari ett 20-tal artiklar av forskare från respektive länder skall ingå. Koordinator från Sovjets sida är akademiker Kaznacheev, Novosibirsk, ordförande för det IV internationella symposiet om cirkumpolär hälsa i Novosibirsk 1978, vilken tidigare samarbetat med NoSAMF.

Sekretariatet har besvarat ca. 50 skriftliga förfrågningar som har berört arktisk medicin.

Följande personer har besökt sekretariatet:

- 15.3.80 Journalisten Vera Rich från tidskriften Nature: publicerade en intervju med t.f. generalsekreteraren (Psychiatry in a cold climate, Nursing Time 26:1980:p. 1120).
- 13.5.80 Professor Bernard Leibel, Hospital for sick children, Toronto, Kanada, varvid frågor rörande diabetesbehandling med anknytning till t.f. generalsekreterarens forskningsområde diskuterades.
- 19.6.80 Professor Julio Martin, Toronto, Kanada, varvid forskningsgruppen docent Hans Åkerblom, med. lic. Mikael Knip och med. kand. Marja Uhari samt t.f. generalsekreteraren redogjorde för sin undersökning rörande behandlingen av obesa barn.
- 4.9.80 Professor John Brown, Vancouver, Kanada, diabetesforskare. Generalsekreteraren presenterade kommitténs verksamhet samt sekretariatet.
- 26.9.80 Representerarna, forskningsingenjör Britt-Louise Malmgren, forskningsingenjör Elisabeth Konradsson samt forskningsingenjör Hans Frisk från Institutionen för arbetsvetenskap vid högskolan i Luleå, varvid generalsekreteraren redogjorde för kommitténs verksamhet, sekretariatets funktion samt sina egna forskning.
- 10.10.80 Professor Cao Xiao-Ding, Research Department of Acupuncture Analgesia, Institute of Basic Medical Sciences, People's

Republic of China, Shanghai, besökte sekretariatet tillsammans med personalen från Fysiologiska institutionen vid Uleåborgs universitet. Generalsekreteraren redogjorde för kommitténs verksamhet.

17.10.80 Doktor S. Zolotareva, Moskva, Sovjetunionen. Vice ordföranden samt generalsekreteraren presenterade kommitténs verksamhet.

18.11.80 Professor P.G. Righetti, Department of Biochemistry, University of Milano. Generalsekreteraren redogjorde för kommitténs verksamhet och ärftliga hemoglobinsjukdomar diskuterades.

T.f. generalsekreteraren närvar vid möte för forskare vid de pedagogiska instituten på Nordkalotten och redogjorde därvid för NoSAMF:s verksamhet.

T.f. generalsekreteraren deltog vid kalottkonferens i Luleå den 1–3.8.80. Vid sektionen för social utvecklingsplanering redogjorde hon för NoSAMF:s verksamhet.

Generalsekreteraren deltog i "Introduktionskursen i nordiskt samarbete" den 10–14.8.1980 på Hanaholmen i Helsingfors.

Generalsekreteraren deltog den 13.10.1980 vid ett möte på Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete i Köpenhamn, arrangerat för institutionschefer vid samnordiska institutioner. Generalsekreteraren höll den 14.11.1980 ett föredrag om "Centrala neuropeptider" vid finska farmakologföreningens möte i Tammerfors.

Generalsekreteraren besökte den 17.11.1980 Nordinfos byrå i Helsingfors och hade ett möte med sekreteraren Theodora Oker-Blom om planering av informationssystem rörande arktisk medicinsk forskning.

Vice ordföranden och generalsekreteraren deltog den 21.11.1980 i seminariet om "Nordiskt vetenskapligt samarbete och dess finansiering" vid Uleåborgs universitet. Vid seminariet höll vice ordföranden ett föredrag om "Samarbetet inom arktisk medicinsk forskning".

8. Generalsekreterarens forskningverksamhet

T.f. generalsekreteraren, docent Harriet Forsius forskningsarbete 1.1.–31.8.1980 har framför allt berört de barnpsykiatriska problem beroende på omgivningsfaktorer i Nord-Finland samt problem i samband med diabetes, fetma samt långvariga fysiska sjukdomar.

Av projekten kan nämnas:

- undersökning av skolfrånvaro bland nordfinska skolbarn med beaktande av främst skolfobi
- sambandet mellan biokemiska, psykiska och nutritionella faktorer vid obesitet i barnåldern
- undersökning rörande årstidernas inverkan på sömnvanor och nervösa störningar hos skolbarn
- undersökning rörande effekten av intensifierad undervisning och individuell psykoterapi hos barndiabetiker

- sysselsättninsterapins betydelse för barn på sjukhus (detta projekt har beskrivits i "Sjuka barns behov", Nordisk utredningsserie, *NU B 1980:7*, s. 75–80)

Generalsekreteraren fr. o. m. 1.9.1980, biträdande professor Juhani Lepaluoto's forskningsprojekt om köldexponeringens metaboliska och hormonella effekter har påbörjats. Fysiologiska institutionens köldrum samt syre- och kolsyra-analysator har satts igång och försök har utförts med testpersoner. För projekten om årstidernas inverkan på sexualhormonernas utsöndring har påbörjats arbete med metoder för hormonbestämningar, t. ex. radioimmunologiska bestämningsmetoder för melatoninhormoner.

F. Framtidsplaner

Enligt tidigare beslut skall kommittén

- definiera viktiga medicinska problem inom arktiska områden och områden med liknande förhållanden
- anordna mindre möten (1–2 dagar) till vilka i nordliga områden arbetande läkare och hälsovårdspersonal kan delta och träffa forskare, som arbetar med arktiska medicinska problem
- anordna mindre symposier (1–2 dagar), vid vilka forskare med arktiskt medicinska forskningsprojekt mötes
- anordna även kommittésammanträden i samband med ovan nämnda möten och symposier för att spara kostnader och underlätta kontakter mellan kommittén och forskare eller hälsovårdspersonal
- intensifiera informations- och dokumentationsverksamheten
- utgeva "Nordic Council for Arctic Medical Research Report" serien, som är en av kommitténs huvuduppgifter
- finna nya former att främja speciella forskningsändamål i arktiska och arktiskt liknande områden

Verksamhet 1981

NoSAMF arrangerar den 29 januari 1981 i Uleåborg ett möte med temat "Köldexposition i forskning och klinisk medicin" i samverkan med medicinska fakulteten vid Uleåborgs universitet, Uleåborgs regionsinstitut för arbetshygien och Finlands fysiologförening. Programmet omfattar 8 föreläsningar rörande teoretisk och klinisk köldforskning, bl. a. hjärtsjukdomar och köldexponering. Sammanfattningarna av föreläsningarna skall utgivas i kommitténs Report-serie.

Kommittén anordnar ett symposium i samverkan med Odontologiska fakulteten vid Umeå universitet om "Oral hälsa och näring i nordliga glesbygder" i Umeå den 9–10 mars 1981. Det två-dagars-programmet innehåller 14 föredrag som hålles av forskare och tandläkare från Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. Även andra intresserade forskare uppmanas att delta i symposiet med poster. Sammanfattningarna av

föredrag och posters tryckes i programboken (i kort form) och i kommitténs Report-serie. Kommitténs arbetsutskott skall ha ett möte i samband med Umeå-symposiet.

NoSAMF arrangerar med stöd av WHO det V internationella symposiet om cirkumpolär hälsa i Köpenhamn den 9–13. augusti 1981. Det vetenskapliga programmet varar 4 dagar och det innefattar följande ämnen:

- The woman in the Arctic—her social position and role as a mother, a patient and a member of the health team
- Delivery of health care
- Arctic emergencies, telecommunication and transportation
- Maritime medicine in arctic and subarctic regions
- Hypothermia
- Arctic industrial medicine
- Pollution and other environmental hazards in the Arctic
- Adaptation
- Genetics and epidemiology
- Biological and circadian rhythms
- Dental health
- Nutrition
- Behavioral and social changes in the Arctic
- Arctic medical history and traditional medicine

Det har inbjudits ca 10 forskare från nordiska länder, Sovjetunionen, Kanada och USA och man väntar ca 500 deltagare. Kommittén håller plenarmöte i samband med symposiet.

Informations- och dokumentationsverksamheten

NoSAMF planerar intnsifiering av informations- och dokumentationsverksamheten och sekretariatet har i samråd med biblioteksexpertis vid Uleåborgs universitet uppgjort ett projekt för införande av uppgifter om arktisk medicinsk forskning på data. För utförande av detta projekt har erhållits Fmk 65 000 från Nordinfos anslag.

En informationsskrift rörande NoSAMF:s verksamhet är under bearbetning.

Verksamhet 1982

Enligt tidigare kommittébeslut har följande ämnen för symposier föreslagits

- inverkan av det arktiska och subarktiska klimatet på människans olika funktioner och hälsa, varvid årstidsrytmernas effekter beaktas,
- HLA och sjukdomar bland etniska minoriteter, epidemiologiska synpunkter i Norden.

G. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal fmk)

	Bokslut 1979	Budget 1980	Prel. ut- fall 1980	Budget 1981
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	59	52	50	67
Personal	220	212	225	237
Kontor	51	89	71	50
Lokaler				
Projekt	110	130	159	150
Övrigt:				
Summa utgifter	440	483	505	504
<i>Inkomster</i>				
Anslag	410	483	483	
Lönestegr. komp.	19			
Övrigt				
Summa inkomster	429	483	483	504

Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning*Verksamhetsberättelse 1980**A. Namn och adress*

Nordiska samarbetskommittén för internationell politik,
inklusive konflikt- och fredsforskning
c/o Utrikespolitiska institutet
Lilla Nygatan 23
S-111 28 Stockholm
Tel. 08/23 40 60

B. Startår

1966

C. Syfte

Samarbetskommittén har till ändamål att främja forskning inom området internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning, genom koordinering av forskningsverksamheten vid de enskilda ländernas institutitioner, anordnande av seminarier och konferenser, forskarutbyte och publikationsverksamhet. Samarbetskommittén kan även ta upp andra nordiska samarbetsåtgärder inom området och skall därvid främja vidareutveckling av samarbetet.

*D. Organisation**1. Administration*

Kommittén består av högst 15 medlemmar, av vilka varje land har rätt att utse högst tre. Kommittéledamöterna utnämns för tre år i sänder av utbildningsministerierna i Danmark, Finland och Norge samt av Kungl. Maj:t i Sverige. Kommittén sammanträder minst en gång om året. Kommittén kan helt eller delvis delegera sina fullmakter till ett arbetsutskott bestående av ordförande, vice ordförande samt en representant för vart och ett av de övriga länderna.

2. Kommitténs sammansättning 31.12.1980

Universitetslektor Niels Amstrup
Universitetslektor Erik Beukel

D
D

Universitetslektor Anders Boserup	D
Professor Göran von Bonsdorff (ordf.)	F
Docent Jorma Kalela	F
Docent Tapio Varis	F
Ambassadör Hans G. Andersson	I
Førstelektor Ida Blom	N
Forsker Asbjørn Eide	N
Informationssjef Ragnhild Nilstun	N
Fil. dr. Katarina Brodin	S
Professor Kjell Goldman	S
Professor Sven Tägil	S
Suppleanter	
Fil. dr. Illka Hakalehto	F
Cand. Pol. Turid Sand	N
Forsker Valter Angell	N
Forskarass. Björn Hettne	S

3. Personal

1 forskningssekreterare fil. dr. Kim Salomon

1/2 informationssekreterare fil. kand. Anne-Marie Bratt

4. Revisorer

Kammarkollegiets fondbyrå

E. Verksamhet

Samarbetskommittén möttes den 14 april i Stockholm och den 12 november i Tammerfors. Arbetsutskottet sammanträdde den 7 januari i Stockholm och avhöll telefonsammanträde den 9 juni. Professor Göran von Bonsdorff har fungerat som ordförande och Asbjørn Eide som vice ordförande. Under året har ca 360 000 kr. fördelats på anslag.

Samarbetskommitténs informationsskrift över pågående forskning i Norden, "Newsletter, International Studies in the Nordic Countries", har under året redigerats och utgivits i två nummer. Skriften innehåller upplysningar om nya böcker och forskningsrapporter, orientering om projekt, meddelande och information om konferenser samt mindre artiklar av relevans för ämnesområdet. I år har således publicerats en redogörelse för skandinavisk historia i internationell forskning. Newsletter trycks i 1 300 exemplar. Hälften av upplagan går till läsare utanför Norden, främst institutioner. För att skaffa information till Newsletter har två rundskrivelser utskickats till berörda institutioner.

Den samnordiska tidskriften "Cooperation and Conflict, Nordic Journal of International Politics" har under året utkommit med fyra nummer. Numrena har haft ett ganska varierat innehåll och behandlat olika aspekter

på de nordiska ländernas utrikespolitik, internationell politik i allmänhet samt teoretiskt orienterade problem. Nummer 2 innehåller flera artiklar om Sovjetunionen. Första numret 1981 kommer att vara ett temanummer om "Prediction and Forecasting in Foreign Policy".

Nordiska samarbetskommittén utgav 1973 "A Bibliography on International Relations. Literature published in Denmark, Finland, Norway and Sweden 1945–1960". Sekretariatet har under året utrett möjligheterna att ge ut en fortsättning på denna bibliografi. Kontakter har tagits med bibliotek och institutioner i Norden. Resultatet pekar på ett stort intresse. Ett förslag är därför, att utarbeta en provbibliografi för 1979. För detta projekt ämnar kommittén söka bidrag från Nordinfo.

I samband med höstens sammanträde i Tammerfors anordnade kommittén i samarbete med Cooperation and Conflicts redaktionskommitté en konferens "Det internationella systemet – ett eller flera?" På denna konferens diskuterades teoretiska aspekter på det internationella systemet och olika subsystem. Syftet med denna typ av konferens i samband med kommittésammanträdet är dels att ge kommitténs medlemmar möjlighet att diskutera aktuella vetenskapliga problem inom ämnesområdet och dels att om möjligt skapa underlag för temanumren i "Cooperation and Conflict".

Personalen på samarbetskommitténs sekretariat har under året deltagit i konferenser och annan form av mötesverksamhet med syfte att etablera och förbättra kontakter med institutioner och forskare i Norden samt att informera om kommitténs verksamhet.

Cecilia Molander har erhållit tjänstledighet som informationssekreterare under perioden 800101–801231. Som vikarie förordnades Anne-Marie Bratt. Carl-Einar Stålvant har erhållit tjänstledighet som forskningssekreterare under perioden 800301–801231. Som vikarie förordnades Kim Salomon.

Samarbetskommittén har härutöver bidragit med anslag till initiering av forskningsprojekt, seminarier och vetenskapliga konferenser, stipendier och forskningsresor, publikationer samt till enskilda forskares deltagande i internationella och nordiska konferenser. Ett urval av de viktigaste under året beviljade anslagen inom vart och ett av dessa områden beskrivs nedan.

1. Projekt

Planering av ett internordiskt forskningsprojekt "Säkerhet och nedrustning i Norden", Wilhelm Agrell. Lund. I juli samlades nordiska freds- och konfliktforskare som sysslar med försvars- och säkerhetspolitiska frågor för att diskutera utvecklingen i Norden. Målsättningen var att skapa en fungerande internordisk grupp av fredsforskare. Projektet som helhet beräknas löpa under 2–3 år och resultera i en rapport. Följande frågor skall behandlas: Faktorer som är gemensamma för de nordiska ländernas säker-

hetspolitiska situation, de nationella särdragen i säkerhets- och försvarspolitik, internordiska initiativ i säkerhets- och nedrustningsfrågor samt utvecklingstrender i det nordiska säkerhetspolitiska mönstret och möjligheterna att skapa nya mönstret för en nordisk säkerhets- och nedrustningspolitik.

Utarbetandet av en vetenskaplig bibliografi över Johan Galtungs författarskap, Institutt for fredsforskning, Oslo. Bibliografien utkom i oktober och innehåller en översikt över Galtungs både fackliga och populärvetenskapliga arbeten. Tonvikten ligger dock på den fackliga produktionen. Dessutom innehåller bibliografien tre kritiska artiklar, som behandlar Galtungs vetenskapliga verksamhet ur olika aspekter.

Initiering av forskningsprojektet "Världssystemets strukturella omvandling", Björn Hettne, Göteborg. Anslaget skall dels gå till att fördjupa den övergripande analysramen och dels till att samordna den planerade forskningen med närstående nordiska projekt. Forskningsprojektet vill med en serie delstudier av de ekonomiska, politiska och kulturella förändringarna av världssystemet bidra till en fördjupad och integrerad kunskap om detta system.

2. Seminarier

Nordiska seminarium "Regionalism, separatism och etnisk identitet", Sven Tägil, Lund. På konferensen, som avhölls 27–29 oktober i Lund, granskades nordiska forskningsansatser kring temat "Regionalism, separatism och etnisk identitet". Följande frågor behandlades: Hur är sambandet mellan kulturella och socioekonomiska faktorer i etniskt identitetsskapande sammanhang? Vilken roll har språkliga, kulturella, religiösa och sociala faktorer i upplevandet av en regionalt baserad etnisk grupps identitet? Under vilka förhållanden mobiliseras etniciteten politiskt i etniskt regionala rörelser?

Uppläggningsen av konferensen var komparativ och hade sin utgångspunkt i ett antal nordiska studier i ämnet.

Nordisk konferens "Internationalisering av statsförvaltning och utrikespolitiska processer", Bengt Sundelius, Stockholm. Syftet med konferensen var att sammanföra nordiska forskare som redan var engagerade i likartade nationella projekt inom området. Möjligheterna till en mer komparativ inriktning av dessa studier granskades närmare och samtidigt planerades en fortsättning av forskningsutbytet inom gruppen för att kunna utarbeta en rapport.

Nordiskt seminarium, "Jämförande nordisk utrikespolitik", Bengt Sundelius, Stockholm. Varje deltagare hade analyserat en enskild dimension av nordisk utrikespolitik inom ett nordiskt komparativt perspektiv. Syftet med seminariet var att färdigställa och slutredigera en bok med titeln "Foreign Policies of Northern Europe". Boken kan ses som ett försök till en "most-similar"-analys av utrikespolitiskt beteende. Varje bidrag be-

handlar en enskild dimension av utrikespolitiken inom ett tvärnordiskt perspektiv. Boken skall således ses som ett försök att sammanfatta centrala tendenser och utpeka väsentliga skillnader och likheter mellan de nordiska ländernas utrikesrelationer.

Anordnandet av nordisk teorivecka, Institut for fredsforskning, Oslo. Syftet med denna teorivecka, som avhölls i Oslo 25–29 augusti, var dels att få en kritisk diskussion av fredsforskningens egen teoriutveckling och dels att utveckla en kommunikation med angränsande ämnen. Följande områden behandlades på konferensen: Teorier om fred, konfliktteorier, teorier om strukturer, teorier om utveckling och mänskliga rättigheter, teorier om mobilisering och revolution, teorier om icke-våldsmetoder, teorier om säkerhet, teorier om upprustningsdynamiken samt kvinno-forskning och fredsforskning.

Nordiskt forskarsymposium om Mellanöstern, Avdelningen för freds- och konfliktforskning, Lund. Symposiet skall behandla olika aspekter på konflikterna i området med tonvikten på konflikter inom och mellan Israel och dess arabiska grannar. Deltagarna i symposiet är nordiska experter kompletterade med några internationella forskare. Symposiet tar sikte på att genomgå forskningsläget på de olika områdena. Följande problem skall behandlas på konferensen: stormakternas roll i Palestinafrågan sedan första världskriget, psykologiska aspekter på arab-israeliska relationer, religion och etnisk betydelse, religion som politisk legitimering, oljans politiska betydelse, det strategiska läget och vapenhandeln samt perspektiv på internationell lag.

Nordiskt seminarium "Förändringar i Sovjetunionens utrikespolitik under 1970-talet", Jan Åke Dellenbrant, Uppsala. Symposiets övergripande målsättning är att utifrån förändringarna i 1970-talets utrikespolitik söka bakgrunden till och avsikterna bakom den sovjetiska utrikespolitiken. Av särskilt intresse är, om Sovjetunionens utrikespolitik har blivit mer offensiv och vilka implikationer detta i så fall har för de nordiska länderna.

Internationellt seminarium "Liberation and Development", Tuomo Melasuo, Åbo. Temat för seminariet är avkoloniserings betydelse för den politiska utvecklingen och utvecklingsstrategierna i Tredje Världen. Följande problemområden skall behandlas: Avkoloniserings konsekvenser för det internationella systemets struktur, resurskontrollens betydelse i internationella relationer samt avkoloniseringsprocessen i förhållande till internationella konflikter.

Nordiskt seminarium "Spänning–avspänning, globalt och regionalt", Bertel Heurlin, Köpenhamn. Syftet med seminariet är att klarlägga vad ämnet "internationell politik" kan bidra med för förståelsen av de processer i det internationella systemet som identifieras som spänning/avspänning. Den empiriska utgångspunkten är 70-talets internationella system med globala avspänningstendenser och 80-talets internationella system med globala spänningstendenser. Denna utvecklings regionala konsekvenser skall undersökas utifrån ett nordiskt perspektiv.

Internationellt symposium "Vapenproduktion och utveckling", Helena Tuomi, Tammerfors. Följande frågor skall behandlas på symposiet: Teoretiska aspekter på studiet av upprustning och nedrustning, vapenproduktionen i kapitalistiska och socialistiska länder, vapenindustrins internationalisering och vapenhandeln.

3. Resor inom Norden

Karl-Erik Nyström, Umeå, beviljades anslag för materialinsamling i samband med en avhandling "Tornedalen i de svensk-finländska relationerna 1917–1939".

Hans-Henrik Holm, Århus, beviljades anslag för deltagande i ett nordiskt seminarium, och för att tillsammans med andra nordiska forskare utarbeta en komparativ undersökning av de nordiska ländernas reaktion på kravet om en ny ekonomisk världsordning.

Marita Siika, Åbo, beviljades anslag till arkivstudier i Stockholm, Köpenhamn, Århus och Helsingfors för att kunna undersöka förhållandet mellan Norden och Kina under perioden 1945–1980.

Larry Trachtenberg, London, har fått bidrag till en arkivresa till Stockholm för att undersöka Dag Hammarskjölds roll i beslutsprocessen i FN.

Krister Wahlbäck, Stockholm, beviljades anslag till arkivstudier i Oslo och Köpenhamn för genomgång av källmaterial till en undersökning om Sverige och Norden under det kalla kriget 1945–1949.

Erik Noreen, Uppsala, beviljades anslag för resor till Oslo och Helsingfors för att intervjua representanter i utrikes- och försvarsdepartementen samt för att insamla material.

Lennart Bergfeldt, Uppsala, har fått bidrag till täckande av kostnader i samband med datainsamling och intervjuer till en undersökning om civilmotstånd i Danmark och Norge.

4. Resor utom Norden

Håkan Winberg, Lund, och Anatol Pikas, Uppsala, har fått bidrag för resa till Inter-University Centre of Postgraduate Studies i Dubrovnik.

Milton Leitenberg, Stockholm, beviljades anslag för forskningsresa till NATO-högkvarteret.

Jan Olav Blichfeldt, Lund, har fått bidrag till forskningsresa till Egypten för inventering av islamisk-fundamentalistisk propagandalitteratur.

Kari Selén, Helsingfors, beviljades anslag för arkivstudier i Stockholm och London för utarbetandet av en undersökning om finsk neutralitetspolitik 1919–1939.

Magnus Jerneck, Lund, beviljades anslag för att genomföra intervjuer med högre tjänstemän inom State Department, National Security Council och Pentagon.

Julian Lider, Stockholm, har fått bidrag till forskningsresa till London i samband med projektet "British military thought".

5. *Gästföreläsare*

Följande gästföreläsare, inviterade av nordiska institutioner, beviljades anslag för att åka runt i Norden och hålla gästföreläsningar vid olika nordiska institutioner:

Prof. Daniel Frei, Zürich, som i Stockholm, Helsingfors och Århus skall hålla föreläsningar och seminarier om småstaters utrikespolitik och avspänningspolitik.

Prof. Z. Rurarz, Polen, som i Köpenhamn, Göteborg och Stockholm haft föreläsningar och seminarier om de politiska effekterna av den pågående internationaliseringen.

Prof. Miroslav Nincic, Ann Arbor, USA, som i Uppsala, Helsingfors, Köpenhamn, Lund, Göteborg och Oslo skall hålla föreläsningar om kapprustning och vapenhandel.

6. *Publikationer*

Bengt Sundelius, Peoria, USA, har fått tryckningsbidrag för publicering av boken "Foreign Policies of Northern Europe". Boken består av bidrag från nordiska forskare som var och en behandlar en enskild dimension av utrikespolitik inom ett tvärnordiskt perspektiv.

Wilhelm Agrell, Lund, har fått tryckningsbidrag för publicering av bidragen till seminariet om underrättelseväsendets historia.

7. *Deltagande i internationella konferenser*

Kommittén har gett bidrag till forskare från olika nordiska institutioner för deltagande i bl. a. följande konferenser:

Second World Congress on Soviet and East European Studies, Garmisch-Partenkirchen, First World Peace Science Congress, Harvard, Conference on East-West Economic Interaction, Stockholm, Annual Convention of ISA, Philadelphia, World Congress on Disarmament Education, Paris, ECPR Joint Sessions, Florens och The Law of the Sea, Kiel.

8. *Nordiska stipendier för forskning i internationell politik*

Kommittén har beviljat stipendier à 5000 kr. till följande personer:

Steve Lindberg, Statsvetenskapliga Institutionen, Åbo.

Synnöve Svartvadet, Statsvetenskapliga institutionen, Stockholm.

Hans Mouritzen, Institut for Samfundsfag, Köpenhamn.

Lennart Bergfeldt, Institutet för freds- och konfliktforskning, Uppsala.

Tapani Vaahtoranta, Åbo.

David Westerlund, Religionshistoriska institutionen, Stockholm.

F. *Framtidsplaner*

En stor del av kommitténs verksamhet ligger på anslagsområdet, att bevilja anslag till olika former av forskningsaktiviteter. Under året har ett ökat intresse för anordnande av nordiska seminarier och konferenser kunnat noteras, en tendens som verkar fortsätta även nästa år.

I samband med årets höstsammanträde anordnade kommittén själv ett seminarium. Ambitionen är, att även i fortsättningen försöka att anordna symposier och seminarier i samband med kommittésammanträden. Dels underlättar det för kommittémedlemmarna att få information om aktuella vetenskapliga problem och forskningsaktiviteter inom ämnesområdet. Dels utnyttjas resursen att så många nordiska forskare redan är samlade i samband med kommittésammanträdet. Målsättningen är också att initiera nordiska konferenser. Flera planer finns redan och kontakter har tagits med flera forskare bl. a. angående en konferens om nordisk säkerhetspolitik.

Många olika ämnesområden ryms inom kommitténs verksamhetsområde. Och tendensen är, att forskare inom ännu flera ämnestraditioner gör anspråk på kommitténs resurser, eftersom deras forskning kan anses falla inom ramen för internationell politik eller freds- och konfliktforskning. Kommittén är också positivt inställd till att stimulera och stödja forskning inom områden, som tidigare har legat utanför kommitténs intressesfär. Således har kommittén de senaste åren gett bidrag till nordisk islamforskning.

Den ökade efterfrågan på information om nordisk forskning i internationell politik och freds- och konfliktforskning gör det befogat och nödvändigt att satsa ytterligare på kommitténs informationsskrift. Dels är det möjligt att utvidga denna skrift, och dels är det möjligt att öka spridningen. Dessutom planerar kommittén att under 1981 sätta igång arbetet med en bibliografi över nordisk vetenskaplig litteratur i internationell politik. Ambitionen är, att en sådan bibliografi följs upp varje år.

Den ovan skisserade verksamheten innebär en aktivitetsökning, som i sin tur kräver ökade resurser. Kommittén har därför i sitt äskande för 1982 begärt ökade medel till sitt förfogande. I långtidsbudgeten omfattande de tre följande åren är likaledes en aktivitetsökning inräknad, som i sin tur kräver en höjning av anslaget till kommitténs verksamhet.

G. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal skr)

	Bokslut 1979	Budget 1980	Prel. ut- fall 1980	Budget 1981
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	38	37		43
Personal	133	159		176
Kontor	42	40		45
Lokaler	19	20		24
Projekt	330	365		377
Summa utgifter	562	621		665
<i>Inkomster</i>				
Anslag	594	620		
Lönestegr. komp.	7			
Summa inkomster	601	620		665

**Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information
(NORDINFO)***Verksamhetsberättelse 1980**A. Namn och adress*

Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information, NORDINFO
c/o Tekniska högskolans bibliotek
Otnäsvägen 9
SF-02150 ESBO 15

B. Startår

1977

C. Syfte

NORDINFO har till ändamål att främja nordiskt samarbete rörande forskningsbiblioteksväsende samt vetenskaplig information och dokumentation. Dess uppgift är att inom sitt område verka för en utveckling, som syftar till förbättrad eller mer rationell service för forskare och andra nyttjare av vetenskaplig och teknisk information och dokumentation i olika former i de nordiska länderna.

*D. Organisation**1. Administration*

NORDINFO består av tre medlemmar från respektive Danmark, Finland, Norge och Sverige samt två medlemmar från Island. För varje medlem förordnas en suppleant.

NORDINFO utser inom sig ordförande och viceordförande.

Inom NORDINFO skall finnas ett arbetsutskott bestående av en medlem från varje land, däribland ordföranden.

NORDINFO biträds av ett sekretariat. Sekretariatet är förlagt till Tekniska högskolans bibliotek, Otnäsvägen 9, SF-02150 ESBO 15.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1980

Nationalitet	Titel	Suppleant
D	Overbibliotekar Vibeke Ammundsen	Underdirektør Hans-Erik Hansen

D	Rigsbibliotekar Palle Birkelund	Overbibliotekar Torkil Olsen
D	Professor Henning Spang-Hanssen	Konstruktionschef Leif Sturlason
F	Överbibliotekarie Esko Häkli	Professor Veikko Litzén
F	Överbibliotekarie Eeva-Maija Tammekann	Professor Marjatta Okko
F	Överbibliotekarie Elin Törnudd	Direktör Sauli Laitinen
I	Civilingenjör Jón Erlendsson	Civilingenjör Ingjaldur Hannibalsson
I	Universitetsbibliotekarie Einar Sigurdsson	Riksbibliotekarie Finnbogi Gudmundsson
N	Førstebibliotekar Aud Lamvik	Direktør Harald Smedal
N	Riksbibliotekar Gerhard Munthe	Overbibliotekar John Brandrud
N	Professor Lars Strand	Professor Olaf I Rønning
S	Professor Sixten Abrahamsson	Kanslichef Björn Thomasson
S	Professor Kerstin Lindahl-Kiessling	Bibliotekschef Kerstin Reh binder
S	Riksbibliotekarie Lars Tynell	Överbibliotekarie Thomas Tottie

3. Personal

Den fasta sekretariatspersonalen utgörs av en sekretariatchef Teodora Oker-Blom, en planerare Maria Schröder och en avdelningssekreterare Annika Mäklin.

Under perioden 1.1–30.4.1980 handhades 2/3 av tjänsten som sekretariatschef av Teodora Oker-Blom och 1/3 av Mariam Ginman. Under perioden 1.1–31.7.1980 fungerade Richard Creutz som moderskapsledighetsvikarie för Maria Schröder och från och med 26.8.1980 fungerar Berit Holm som moderskapsledighetsvikarie för Annika Mäklin.

4. Revisorer

Statens revisionsverk i Finland ansvarar för revisionen.

E. Verksamhet

År 1980 har NORDINFOs plenum sammanträtt 2 gånger och arbetsutskottet 4 gånger.

I enlighet med tidigare arbetsplan har NORDINFOs verksamhet år 1980 indelats i fyra programområden som är följande:

1. Policyutveckling samt koordinerande verksamhet
2. Basmaterialförsörjning
3. Databaser och nätverksamhet
4. Utbildning

Policyutveckling samt koordinerande verksamhet

Expertkontakter: NORDINFOs aktivitet har inom denna programpunkt tagit sikte på att skapa en god grund för en gemensam vidareutveckling av BDI-samarbetet i Norden, vilket bl. a. inneburit en årlig revision av NORDINFOs arbetsprogram. Aktiviteten omfattar en sammankoppling och koordinering av alla de olika intressen och behov som finns representerade inom BDI-sektorn idag. Då NORDINFO dessutom kan fullfölja sin målsättning endast genom möjligast goda kontakter med fältet har man även år 1980 upprätthållit sitt kontaktnät. Kontaktnätet består av specialister inom väsentliga delområden av NORDINFOs arbetsprogram. Dessa specialister bevakar utvecklingen och avger en gång om året en rapport till NORDINFO med eventuella projektrekommendationer.

Island har på grund av sitt läge och sitt befolkningsunderlag en särställning i det nordiska IoD-samarbetet. För bedömning av möjligheterna att automatisera speciella biblioteksfunktioner har NORDINFO finansierat ett expertbesök till Island. En rapport har utarbetats om automatiserad katalogisering i Island.

Utredningar: Ett behov för en registrering av pågående forskningsprojekt i Norden har betonats i olika sammanhang eftersom kännedomen om vilka projekt som pågår inom den nordiska FoU-gemenskapen ytterligare skulle underlätta informationsutbytet bland forskarna i Norden. För att utreda detta behov samt vilka intressenter som bör beaktas har NORDINFO stött det förberedande arbetet för en konferens om registrering av pågående forsknings- och utredningsverksamhet.

Informationsverksamhet: Det är av vikt att information om utvecklingen på området t. ex. uppgifter om ny teknik och nya hjälpmedel sprids snabbt i Norden. NORDINFO informerar därför BDI-fältet i Norden om sin verksamhet genom att publicera både läges- och slutrapporter från projekten samt verksamhetsberättelse och arbetsprogram i sitt informationsorgan NORDINFO-NYTT som utkommer fyra gånger per år. NORDINFO har även i år beslutat utge en engelskspråkig självständig publikation som innehåller material om NORDINFO av intresse för en europeisk publik, med tanke på ett nordiskt-internationellt samarbete.

Internationellt samarbete: Norden utgör ett lämpligt område för resultatgivande samarbete inom BDI-sektorn. Nödvändigt för utvecklandet av området i Norden är dock aktivt deltagande i internationellt samarbete. NORDINFO har med tanke på det stött arrangerandet av nordiska semina-

rier och kurser inom specialområden i vilka internationellt erkända specialister deltagit. Under året möjliggjordes deltagande av flera specialister genom seminarier som ordnades i samband med FID-konferensen i Köpenhamn. Utländska specialister har även fungerat som lärare på kurser som faller inom området utbildning, i år på en kurs om biblioteksforskning.

Internationella samarbetsöverenskommelser förutsätter dock att varje part åtar sig sin del av samarbetet. Detta är möjligt enbart om de olika parternas informationsstruktur kan anpassas som integrerade delsystem i det globala informationsförmedlingssystemet, vilket även garanterar resurser till att beakta och förstå internationella utvecklingstrender samt anpassa sig till dessa. NORDINFO följer därför aktivt med de internationella samarbetsprogrammen inom BDI-sektorn såsom de organiserats av bl. a. IFLA, FID, UNESCO, OECD, EG m. fl. internationella organisationer, med underprogram såsom UBC, UAP osv.

Ett konkret exempel på ett viktigt internationellt BDI-samarbete är de i detta nu pågående förhandlingarna om sammankopplingen av olika datanät som EURONET, SCANNET, TYMNET osv. Fastän dessa förhandlingar främst pågått på det nationella planet, har NORDINFO hela tiden följt med utvecklingen för att vid behov kunna spela en samlande och koordinerande roll i sammanhanget.

NORDINFO har under det gångna året påbörjat ett projekt som gör den delaktig i UAP-programmet (Universal Availability of Publications). UAP, som lanserats av IFLA under 1970-talet, har som mål att underlätta tillgången till primära publikationer genom att varje land ställer sina egna tryckalster till de andras förfogande.

Basmaterialförsörjning

Ifall biblioteken någon gång har sett som sin uppgift att vara passiva informationslagringscentra så har de åtminstone definitivt idag intagit sin roll i den aktiva informationsförsörjningsprocessen. Denna nya roll kan inte genomföras utan ett arbetsdrygt utvecklingsarbete som försvåras av bibliotekens minskade ekonomiska resurser samt en ständigt växande mängd nytt material som måste beaktas vid selektionsprocessen.

Beståndssystemet: Under 1950- och 1960-talen koncentrerades det nordiska bibliotekssamarbetet i hög grad till beståndssystemet. Via Scandiaplanssamarbetet försökte man göra de nordiska litteratursamlingarna så fullständiga som möjligt. Det senaste decenniets tekniska förändringar i de allmänna förutsättningarna för litteraturförsörjning i nordiska bibliotek (samt Scandiaplanens inkorporering i NORDINFOs projektverksamhet) ledde år 1978 till en omorganisation av Scandiaplanens interna struktur. Under år 1979 verkade Scandiaplanen som en expertgrupp inom basmaterialförsörjning för NORDINFO. År 1980 har expertgruppen Scandiaplanen upplösts medan dess forna medlemmar fortsatt att verka som personliga experter inom programområdet basmaterialförsörjning. På initiativ av ex-

perterna har NORDINFO startat den nordiska andelen av IFLAs Office for international lending UAP-projekt, vars syfte är att ge en bild av det brukade materialets beskaffenhet i ett urval nordiska bibliotek samt komponenterna i lånesamarbetet och lånesamarbetets effektivitet. Resultatet kommer tillsammans med det år 1979 påbörjade projektet om kartläggning av brister i basmaterialförsörjningen att förse NORDINFO med kunskaper som möjliggör initiering av lämpliga samarbetsformer och projekt med målet att underlätta litteraturanskaffningen till nordiska bibliotek.

Lokalisering: Under 1970-talet har det nordiska samarbetets tyngdpunkt allt mera kommit att förskjutas från beståndsupbyggningen till lokaliseringssystemet. En av orsakerna härtill är den stora litteraturökningen och den ekonomiska krisen som tvingat biblioteken att allt mera begränsa sig till anskaffning av det för dem oundgängliga centrala materialet. När anskaffningen av nytt material är begränsat är det av största vikt att få det befintliga beståndet samt nyanskaffningarna lokaliserade så snabbt och effektivt som möjligt. Förutom behovet av ett maximalt utnyttjande av samlingarna, har även det snabbt växande informationssystemet ökat lokaliseringsspektens aktualitet. Den nordiska brukaren har idag via satelliter och datanät tillgång till miljontals referenser till olika slags tidskriftsartiklar, rapporter, monografier, kongressresultat m. m. Lokaliseringen och anskaffningen av allt detta primärmaterial utgör idag flaskhalsen till en effektiv informationsförmedling i Norden. NORDINFO har därför under år 1979 fortsatt att ge en hög prioritet för projekt som syftar till att underlätta lokaliseringen av material både inom och utanför Norden.

Det största av dessa projekt är NOSP, som syftar till att bygga upp en nordisk samkatalog över periodik och därmed befrämja åtkomsten av utländska periodika i nordiska bibliotek. NOSP:s första fas har avslutats i och med att system och program utvecklats både för uppbyggnad av en databas och för farmtagning av mikrokort ur densamma. Den fortsatta utvecklingen av NOSP innebär en utveckling av katalogprodukterna samt tillgängliggörandet av NOSP-databasen online.

Många nordiska bibliotek har idag i sina samlingar värdefullt material som inte utnyttjas i en tillräckligt hög grad på grund av att det inte är registrerat. Exempel på detta, som aktualiserats genom ansökningar till NORDINFO, är rätt stora samlingar av rapportmaterial på energiområdet och inom arktisk medicinsk forskning samt material om dramatisk musik i tryckt och handskriven form. Då det under senare år har uppstått ett allt större behov av tillgång till dessa ofta unika samlingar, har NORDINFO även år 1980 anslagit medel för en samnordisk registrering av materialet.

Tidigare har NORDINFO beviljat medel till följande projekt som förutom de redan nämnda fortfarande pågår: vägvisare till informationskällor i produktionsstatistik, lokaliseringsinstrument för rapporter inom energi- och miljöområdet, utarbetandet av supplement till List Agr. handbok i förvaring, vård och konservering av informationsmedia i bibliotek, litteratur om Afrika utgiven i Norden samt FN.

Databaser och nätverk

NORDINFOS största satsning har under året gällt detta delområde. Flera projekt som avser uppbyggnaden av databaser inom olika områden har stötts. På detta sätt strävar NORDINFO att utöka innehållet i nätverket SCANNET. NORDINFO ålades det ekonomiska ansvaret för SCANNET från och med juli 1979 varför SCANNET-samarbetet och projekt som underlättat användningen av datanätet intagit en central roll i NORDINFOS arbetsprogram.

Databaser: För att de databaser som är anslutna till SCANNET, skulle nå fram till brukarna i så hög grad som möjligt är det nödvändigt att garantera datanät en hög utvecklingsnivå och en god marknadsföring. NORDINFO har under år 1980 därför fortsatt att stöda vidareutvecklingen av databaserna Artikkelindex, Ship Abstracts och nordisk BDI-litteratur.

Ytterligare har NORDINFO ansett det betydelsefullt att stöda uppbyggnaden av en bibliografisk databas inom energiområdet. En systematisk registrering av olika typerns dokument (även rapporter, statistiker och administrativt material) över alla energiformer har ej tidigare gjorts i Norden.

Genom sitt stöd till den datologiska provkodningen och -körningen av folkloristiskt material som utförs av Nordiska institutet för folkdiktning, hoppas NORDINFO att man möjligen i framtiden skall kunna bygga upp en databas på ett område som representerar den humanistiska sektorn.

Inom den internationella databasutvecklingen är trenden fortfarande en allt större förskjutning från referensdatabaser till fakta- och fulltextdatabaser. I SCANNET är faktadatabaserna i detta nu ytterst få men mycket önskvärda ur brukarnas synpunkt. NORDINFO har därför under år 1980 önskat stöda en utveckling av on-line system som ger faktainformation. Medel har därför bl. a. anslagits för att omarbota materialet i ISEM:s handbok om ekologiska parametrar och modeller samt miljödata till en interaktiv faktadatabas. Kravet på tillgång till produktinformation on-line har lett till att NORDINFO ansett det viktigt att även stöda uppbyggnaden av en interaktiv databas innehållande nordisk firma och produktinformation.

Nätverk: NORDINFO har under 1979 tagit upp arbetet med nya användningsmöjligheter för SCANNET, förutom den nödvändiga uppbyggnaden av innehållet i form av anslutning av bibliografiska och faktadatabaser. Följaktligen beviljade man medel för ett projekt som syftade till att ge området erfarenheter av att driva en elektronisk tidskrift (EXTEMPLO) i SCANNET. År 1980 har NORDINFO fortsatt att ekonomiskt stöda EXTEMPLO för att möjliggöra vissa tekniska förbättringar samt en utvidgning av materialet. EXTEMPLO skall vara ett komplement till tryckta tidskrifter och innehålla aktuell kortfattad information om kurser, gästföreläsningar och konferenser inom BDI-området, med speciell tyngdpunkt på den information som idag inte når fältet.

NORDINFOs huvudsatsning på detta område år 1980 har varit finansieringen av SCANNETs operativa drift. Under året har vissa tekniska förändringar skett såtillvida att de nordiska televerkens nya publika IoD-nät kommer att styra linjetrafiken, medan de tidigare SCANNET-noderna fungerar som front-end processorer. NORDINFOs stöd har gällt driften av SCANNET-noderna, dvs. utvecklingen av vissa användarorienterade BDI-funktioner samt nätverkssamarbetet. De nordiska televerken har under det gångna året svarat för SCANNETs linjekostnader. Under år 1980 har nya databaser anslutits enligt uppgjort program och de tekniska implikationerna för införandet av ett standard kommandospråk har diskuterats.

Utbildning

Den snabba utvecklingen av BDI-området, själva områdets bredd och multidisciplinära karaktär samt olika traditioner i de nordiska miljöerna har lett till att utbildningsprogrammen i Norden varierar. Två huvudtyper av formell utbildning kan skönjas, nämligen bibliotekarieutbildning samt utbildning i form av kompletterande BDI-kurser för informatiker med annan grundutbildning.

I de nordiska länderna pågår dock en uppbyggnings- och omställningsfas av den formella BDI-utbildningen. Fortbildningssektorn är ännu brokigare än grund- och specialutbildningen. Speciellt i fråga om dess utveckling är en nordisk koordinering naturlig och önskvärd.

Ett bra instrument för koordinering av kunnandet i Norden är samnordiska läro- och handböcker. NORDINFO har t. ex. stött en lärobok för interaktiva informationssystem, avsedd för utbildning av BDI-personal, innehållande elementära kunskaper om bl. a. dataöverföring, telekommunikation, informationsnät, terminaler, datorer och sökteknik.

Eftersom effektiv informationsförmedling förutsätter kompetent personal har NORDINFO genom att stöda en forskarutbildningskurs i biblioteksforskningens metodologiska aspekter, främst statistik, önskat höja dylik kompetens i Norden.

Användarutbildningen har betraktats som speciellt viktig. NORDINFO har därför stött ett handledarseminarium i användarutbildning som planerats av NORDINFOs referensgrupp i användarutbildning. De utbildade handledarna har ålagts att därefter omhänderta utbildningen på nationellt plan i Norden. NORDINFOs inventering av hjälpmedel som används vid dylik utbildning kommer att underlätta tillgången på och val av hjälpmedel och bidrar sålunda till effektiveringen av användarutbildningen.

NORDINFO har förutom sina fasta experter sammankallat experter mera tillfälligt för att erhålla faktaunderlag av betydelse för sin utvecklings- och utbildningsstatistik. År 1979 erhöll NORDINFO en rapport som resultat av ett möte med en grupp nordiska experter inom online-databas-användning. Gruppen ger i rapporten en översikt över problem som uppstår vid användningen av olika datanät och betonar bl. a. förekomsten av

en stark korrelation mellan användarvänlighet och utnyttjandet av informationssystem. För att gruppen skall kunna följföra intentionerna från sitt första möte samt djupare analysera situationen för online-användningen i Norden idag har NORDINFO stött ett uppföljningsmöte.

Med tanke på bl. a. koordinering av den livliga fortbildningsverksamhet som de olika nationella föreningarna driver har NORDINFO beviljat medel till ett seminarium som skall analysera och belysa det biblioteksfackliga föreningsarbetet och BDI-samarbetet i Norden. Seminariets betydelse betonas mot bakgrunden av den nyorganisation av olika BDI-aktiviteter som skett på nationellt och nordiskt plan.

F. Framtidsplaner

NORDINFO inledde sin andra treåriga mandatperiod den 1 januari 1980. Verksamheten kommer även under denna mandatperiod att vara indelad i fyra programområden. Den nuvarande aktivitetsnivån bibehålls inom programområdena policyutveckling och koordinerande verksamhet, basmaterialförsörjning samt utbildning. Inom programområdet databaser och nätverksamhet kommer NORDINFO att påtaga sig ett utökat ansvar för SCANNET-samarbetet. NORDINFO har därför anhängit om en utökning av projektmedlen år 1981 (för närmare motivering se arbetsprogram för 1981–1985 sid. 17–19). Inom de enskilda programmen kommer man att koncentrera sig vid följande:

1. *Policyutveckling och koordinerande verksamhet.* För att ett homogent informationsförsörjningsnät skall kunna byggas upp kommer man även i fortsättningen att lägga stor vikt vid upprätthållandet av intima kontakter med olika specialgrupper och experter i Norden. Större utvecklingsprojekt kommer att föregås av förprojekt. Kartläggningar och utredningar kommer att initieras inom olika områden för att identifiera och analysera problem och koordineringsmöjligheter. Standardiseringsarbete kommer likaså att ingå som en viktig beståndsdel i NORDINFOS arbetsplan.

2. *Basmaterialförsörjning.* Även i fortsättningen kommer man att försöka upprätthålla projekt både inom beståndsuppbyggnad, förmedlingssystem och lokaliseringssystem. Som mål för samarbetet inom beståndssystemet har man att öka täckningsgraden och att rationalisera de existerande samlingarna. Lokaliseringsinstrumenten bör utvecklas så att man med deras hjälp kan spåra 90–95 % av åtminstone ny litteratur. En integration av referenstjänster och lokaliseringsinstrument kommer att eftersträvas. Olösta problem förekommer fortfarande i samband med t. ex. monografilitteraturen samt äldre litteratur av alla slag. Likaså kommer NOSP-projektet att fordra en kraftig insats under de första åren av 1980-talet. En större arbetsfördelning mellan nordiska bibliotek föutsätter också ett betydligt effektivare förmedlingssystem. Här bör insatser göras på den individuella betjäningen och på homogenisering av rutiner m. m. IFLAs UAP-

program (Universal Availability of Publications) som ålägger varje land att ansvara för att dess publikationer är tillgängliga för resten av världen, ställer alldeles nya krav på det nordiska förmedlingssystemet och aktualiserar bl. a. ansvarsbiblioteksfrågan i Norden.

3. *Databaser och nätverksamhet.* Även om det fysiska kommunikationsnätet SCANNET övertas av televerken, kommer man i framtiden att behöva en samnordisk intensiv satsning på nätverkssamarbetet. Endast på detta sätt kan en högklassig nordisk on-line service inom BDI-området bibehållas och vidareutvecklas. Detta är viktigt för att tillgången till informationen skall kunna tillgodoses. Sedan EURONET öppnats för trafik år 1979 är det även angeläget att man med det snaraste kartlägger de skandinaviska användarnas tillgång till databasutbudet på detta nät, samt även klagör de skandinaviska databasernas möjlighet att ställas till disposition för europeiska användare. Då det i detta nu inte finns några samnordiska medel reserverade för operativ drift av sådana BDI-system i Norden som är till den grad övernationella att de inte kan finansieras med nationella medel, har NORDINFO ansett sig nödsakad att ekonomiskt engagera sig i SCANNET-samarbetet. På databasområdet kommer man även i fortsättningen att koncentrera sin insats på utvecklingen av sådana databaser som innehåller specifik nordisk information, vilken inte kan fås genom de internationella informationssystemen. Härvid kommer dock även den internationella relevansen av den lagrade informationen att evalueras. Mot bakgrunden av den internationella utvecklingen av olika databastyper kommer NORDINFO i framtiden att sträva till en ändamålsenlig balans mellan utbudet av fakta- och referensinformation i SCANNET.

4. *Utbildning.* NORDINFOS satsning på utbildningen kommer även i fortsättningen att ligga delvis på skolning av BDI-personal och delvis på brukarutbildning. Ny teknologi och nya nätverklösningar ställer stora krav på BDI-personalen, vilket även kommer att beaktas i NORDINFOS utbildningsprogram. Nordiska insatser kan även anses värdefulla då det gäller att skapa förutsättningar för ett bredare forskningsprogram inom BDI-området i Norden.

Inom brukarutbildningen kommer man att försöka kartägga och nå nya användarkategorier och där göra en insats genom effektiv skolning och marknadsföring. För att höja brukarutbildningens effektivitet och omfång kommer NORDINFO de närmaste åren att satsa på uppbyggnaden av en lärarbank för brukarutbildning, som kan ge råd och instruktioner på de nationella planen. Likaså måste en inventering ske av satsning på utvecklingen av hjälpmedel för brukarutbildningen ske med det snaraste.

G. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal fmk)

	Bokslut 1979	Budget 1980	Prel. ut- fall 1980	Budget 1981
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	81	93	93	110
Personal	220	223	258	222
Kontor	62	62	62	75
Lokaler	0	0	0	0
Projekt	1 403	1 364	1 419	1 448
Övrigt:				
Skuld till pågående projekt	2			
Överskott år 1979	56			
Summa utgifter	1 824	1 742	1 832 ¹	1 855
<i>Inkomster</i>				
Anslag	1 663	1 742	1 742	1 855
Lönestegr. komp.	6			
Övrigt	155		56	
Summa inkomster	1 824	1 742	1 798	1 855

¹ Preliminära utfallet överskrider inkomstsumman med ca 34 000, som motsvarar den lönestegringskompensation som NORDINFO anhållit om för år 1980.

Nordiska forskarkursen

Verksamhetsberättelse 1980

A. Namn och adress

Nordiska forskarkursen
c/o Fil. lic. Barbro Bryngelsson
Institutionen för oorganisk kemi
Chalmers tekniska högskola
S-412 96 Göteborg
Tel 031-81 01 00

B. Startår

I nuvarande form 1972 (som en fortsättning av Nordiska sommarskolans verksamhet som startade 1966). Från och med 1979 omfattar verksamheten också nordiska forskarstipendier och nordiska forskarsymposier.

C. Syfte

Syftet med kursverksamheten är att genom gemensamma kurser inom utvalda områden främja forskarutbildningen i Norden. Avsikten är därvid att dels tillgodogöra sig speciella kunskaper eller metoder och utnyttja unik apparatur vid vissa institutioner, dels genom samordning av resurser garantera medverkan av särskilt framstående experter och forskare från skilda delar av världen.

Den försöksverksamheten med nordiska forskarstipendier, som pågår, syftar till att möjliggöra för forskare att vistas vid vetenskaplig institution i annat nordiskt land och därmed berika och fördjupa sin forskning. Nordiska forskarsymposier, som likaledes bedrivs under en försöksperiod är ämnade att främja det vetenskapliga utbytet inom Norden. Med hjälp av dessa medel skall också skapas möjligheter att ge bidrag till regelbundet återkommande symposier och konferenser.

D. Organisation

1. Administration

Verksamheten planeras och leds av en styrelse på upp till tio ledamöter, högst två från vardera av de fem nordiska länderna. Styrelsen representerar såväl aktiva forskare som forskningsadministratörer. Styrelsen utses för tre år i taget av Ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1980

Rigsarkivar Vagn Dybdahl	D
Professor Bodil Jerslev Lund	D
Föredragande Ulla Ekberg-Piimies	F
Professor Reijo Vihko	F
Docent Örn Helgason	I
Direktör Arvid Siljan	N
Fakultetssekretär Ida Yttri	N
Professor Georg Lundgren	S
Byråchef Hans Poppus	S

Som forskarkursernas sekretariat fungerar Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete i Köpenhamn. Styrelsens sekreterare har under 1980 varit fil. lic. Barbro Bryngelsson, Chalmers tekniska högskola, Göteborg.

3. Revision

Revisionsuppgifterna fullgörs av den danske Rigsrevision.

E. Verksamhet:

a) Nordiska forskarkurser

Styrelsen har under 1980 disponerat ett anslag av 2760000 Dkr för kursverksamheten. Inom denna anslagsram har genomförts sammanlagt 22 kurser. Vid kurserna har cirka 520 forskare i Norden deltagit. Styrelsens målsättning för kursverksamheten är att nå stor spridning över såväl olika vetenskapsområden som geografiskt i Norden. Kursutbudet under 1980 uppfyller väl denna målsättning. Vidare har kurserna gett kunskap om nya vetenskapliga metoder eller gällt nya forskningsområden, vilket är ett viktigt syfte med verksamheten. Vid bedömning av kursförslag har styrelsen haft värdefull hjälp av forskningsråden vad beträffar det ämnesmässiga innehållet i förslagen. Styrelsen kan konstatera att forskningsrådets bedömningar i hög grad överensstämmer med styrelsens egna prioriteringar. Den slutliga bedömningen har gjorts av styrelsen som ensam ansvarar för det fastställda kursprogrammet. Styrelsens ledamöter har i år liksom tidigare besökt de olika kurserna. Dessa besök har stor betydelse för en fortlöpande utvärdering av verksamheten. De ger också värdefull ömsesidig information mellan styrelsen, kursarrangörer och kursdeltagare.

Programmet har under 1980 omfattat följande kurser:

1. Historisk antropologi.

Kursort: Köpenhamn

Kursens längd: 9 dagar

Antal deltagare: 24

Syftet med kursen var att visa hur historisk-antropologiska metoder kan kombineras med nordisk forskningstradition. Forskningsområdet är relativt nytt i Norden jämfört med den tradition som finns i övriga Europa, varför en forskarkurs på gemensam nordisk basis just nu var mycket

värdefull. Kursen vände sig till i första hand historiskorienterade samhälls- och kulturforskare.

2. *Balladforskning och dess metodik.*

Kursort: Stockholm

Kursens längd: 7 dagar

Antal deltagare: 19

Kursens tvärvetenskapliga karaktär betonades genom att kursinnehållet belystes från litteraturvetenskapliga, folkloristiska, historiska och språkliga synpunkter. Metodfrågor upptog en väsentlig del av kursprogrammet, som omfattade föreläsningar, paneldiskussioner och grupparbeten. Dessutom ingick studiebesök vid Svenskt visarkiv.

3. *Metoder inom talspråksforskningen.*

Kursort: Uppsala

Kursens längd: 11 dagar

Antal deltagare: 25

Kursen avsåg att ge en översikt av metoder att samla in och bearbeta material för talspråksforskning. Problem gemensamma för dialektologin och sociolingvistikens betonades. Programmet var uppbyggt kring föreläsningar och diskussioner. Vid laborationer demonstrerades hur tekniska hjälpmedel kan utnyttjas i det aktuella forskningsarbetet. Dessutom ingick ett två-dagars fältarbete.

4. *Individualiserad undervisning.*

Kursort: Trondheim

Kursens längd: 10 dagar

Antal deltagare: 20

Denna kurs lade stor vikt vid forskningsmetodiska strategier för studium av individualiserad undervisning. Kursen syftade till att ge forskarna kunskap om aktuell metodik inom detta fält. Kursprogrammet var i huvudsak uppbyggt kring föreläsningar, som presenterade de senaste forskningsresultaten.

5. *Raschmodeller i samhällsvetenskaplig forskning.*

Kursort: Göteborg

Kursens längd: 8 dagar

Antal deltagare: 21

Kursen syftade till att ge både teoretisk och praktisk orientering om nyare statistiska analysmetoder. I första hand vände sig kursen till forskare inom psykologi, pedagogik och sociologi. Huvudtemata för kursen var: pedagogisk och psykologisk utvärdering, frågeformulär som mätinstrument, analys av experimentella data och mätning av förändringar samt ämnesmetodiska tillämpningar.

6. *Värderingarnas roll i det rättsliga tänkandet.*

Kursort: Nyslott (Finland)

Kursens längd: 10 dagar

Antal deltagare: 25

Vid kursen belystes värderingarnas roll i rättsvetenskapen och i rättslivet. Utgångspunkt togs i en presentation och diskussion av värderingarnas

status i olika filosofiska riktningar. Bland huvudtemata kan nämnas: den rättsliga ideologins betydelse i rättsteori och rättstillämpning, värderingskonflikter i rättssystemet, argumentationsteorin och värderingarna, legitimering av rättssystemet samt rättens sociala funktion.

7. *Aktionsgrupper.*

Kursort: Sønderborg (Danmark)

Kursens längd: 12 dagar

Antal deltagare: 24

Syftet med denna kurs var att behandla teorier om bakgrunden till att aktionsgrupper bildas, om deras organisationsformer och möjligheter att påverka. Aktionsgrupper definierades i detta sammanhang som politiska organisationer, vars syfte är att påverka förhållandena i de organiserades omgivning. Kursdeltagarna gavs också möjlighet att utbyta erfarenheter från egna forskningsprojekt.

8. *Nyare teorier för arbetsmarknaden.*

Kursort: Oslo

Kursens längd: 12 dagar

Antal deltagare: 16

Ämnesområdet för denna kurs har på senare tid genomgått en stark utveckling med forskningsresultat, som fått stor betydelse för den ekonomiska politiken när det gäller styrning av produktion, sysselsättning och inflation. Det var därför angeläget att ge forskare inom detta fält en inblick i aktuell forskning. Olika teorier belystes, dels ur arbetssökandes synpunkt, dels med hänsyn till dem som efterfrågar arbetskraft. Slutligen behandlades arbetsmarknadens totala situation.

9. *Immunprecipitationsmetoder.*

Kursort: Köpenhamn

Kursens längd: 9 dagar

Antal deltagare: 20

Kursen behandlade nyare immunprecipitationsmetoder och omfattande både föreläsningar och praktiska övningar. Kursen syftade till att ge nya ämneskunskaper inom proteinkemi, som är ett mycket viktigt forskningsfält. Programmet omfattade såväl antigenkvantifiering som karakterisering av antigener med avseende på olika parametrar. Deltagarna hade också möjlighet att undersöka eget material.

10. *Primärvårdsforskning.*

Kursort: Kuopio

Kursens längd: 10 dagar

Antal deltagare: 25

Kursen var avsedd för forskare, planerare och administratörer sysselsatta i primärvården. Under kursen behandlades bl. a. primärvårdens funktioner och organisationsformer, epidemiologiska och organisatoriska forskningsmetoder, planeringsmetoder, informationssystem och evaluering. Särskild vikt lades vid forskningsplanering.

11. Lipolytiska enzym.

Kursort: Lund

Kursens längd: 7 dagar

Antal deltagare: 27

Syftet med kursen var att ge forskare fördjupade kunskaper i den senaste utvecklingen inom detta forskningsområde. Tyngdpunkten lades vid de lipolytiska enzym som är väsentligast ur medicinsk-biologisk synpunkt. Bl. a. behandlades den lipolytiska processen vid olje-vatten-interfasen, enzymernas molekylära verkningsmekanism, betydelsen av olika kofaktorer samt fettvävens lipolytiska enzym. Teoretiska genomgångar kompletterades med att metodiker demonstrerades vid laboratorieövningar.

12. Människan och miljöbuller.

Kursort: Göteborg

Kursens längd: 5 dagar

Antal deltagare: 14

I kursen behandlades olika effekter som uppträder hos människan efter exponering för buller i samhället. Kursen vände sig till forskare inom ämnena miljömedicin, miljövard, samhällsplanering och akustisk mätteknik. Kursen bestod av föreläsningar, laborationer, seminarier och fältövningar.

13. Paleoeologiska undersökningsmetoder och laborativ arkeologi.

Kursort: Fredrikstad (Norge)

Kursens längd: 9 dagar

Antal deltagare: 20

Kursen avsåg att presentera metoder för studiet av det förhistoriska landskapets utformning, dess innehåll av brukbara resurser, hur dessa resurser ekonomiskt utnyttjas och hur därigenom såväl landskapet som de mänskliga samhällena förändras i en komplicerad växelverkan. Särskilt betonades paleobotanik, osteologi, dendrologi och petrografisk-keramik analys. Kursen omfattade föreläsningar, seminarieövningar och exkursioner.

14. Kemisk karakterisering och klassificering grundad på multivariata data

Kursort: Umeå

Kursens längd: 10 dagar

Antal deltagare: 20

Syftet med kursen var att belysa hur man med hjälp av multivariata data kan karakterisera kemiska system. Följande moment behandlades: kemiska metoder som ger multivariata data, vilka typer av frågeställningar som en multivariat dataanalys kan ge svar på, grunderna för klassificering och identifiering, försöksuppläggning, metoder för dataanalys och datorprogram. Vidare hade deltagarna möjlighet att diskutera egna dataanalytiska problem.

15. Matematisk simulering av luftförorenings-spridning.

Kursort: Helsingfors

Kursens längd: 10 dagar

Antal deltagare: 30

Vid kursen genomgicks metoder att förutsäga stora luftförorenande anläggningars påverkan på luftkvalitet samt föroreningars deposition. Bl. a. behandlades metoder för att beräkna luftföroreningsspridning över långa avstånd. Kursen omfattade föreläsningar och seminarier och vände sig till forskare och utredare, som arbetar med luftföroreningsspridning.

16. Biologisk avfallshantering.

Kursort: Helsingfors

Kursens längd: 14 dagar

Antal deltagare: 20

Kursen behandlade de biologiska processer som används inom avfallshandlingen och syftade till att öka kunskaperna och stimulera forskningen på detta område. Främst riktade sig kursen till biologer och ingenjörer som arbetar med praktisk tillämpning av avfallshantering. Kursprogrammet omfattade både föreläsningar och laborationer.

17. Aerobiologi.

Kursort: Bergen

Kursens längd: 12 dagar

Antal deltagare: 17

Kursens syfte var att förmedla teoretiska och metodologiska kunskaper vid studiet av biologiska partiklar i atmosfären. Bl. a. behandlades makro- och mikrometeorologiska faktorerers inverkan på spridning och deponering inom aerobiologin. Dessutom diskuterades olika metoder för studium av aerobiologiskt material samt insamlingsteknik och insamlingsteori. Samhällsrelevanta aspekter såsom luftvägsallergier, växtsjukdomar m. m. togs också upp.

18. Mikroskopi och mikroanalys i materialvetenskap.

Kursort: Göteborg

Kursens längd: 10 dagar

Antal deltagare: 30

Vid denna kurs gavs deltagarna insyn i en mängd olika tekniker för mikrostrukturell analys och den sorts problem där de kan tillämpas. Förutom teoretiska beskrivningar ingick en stor del praktiskt arbete, då värdinstitutionen förfogar över en omfattande avancerad och unik apparatur för mikroanalyser, t.ex. elektronmikroskopi, röntgenanalysetoder, ESCA-apparatur m. m.

19. Atomära kollisionprocesser.

Kursort: Sønderborg (Danmark)

Kursens längd: 11 dagar

Antal deltagare: 30

Kursen omfattade teoretiska och experimentella aspekter av atomära kollisionprocesser. Bland begrepp som togs upp kan nämnas atomer i starka fält, laddningsutbyte, exitering, autojonisation och atomfysik med synkrotronstrålning. Vidare berördes till kärnfysiken angränsande områden. Kursen var uppbyggd kring föreläsningar, diskussioner och problemorienterande grupparbeten.

20. *Framställning av kristallina material vid höga temperaturer, kristalltillväxt och kristallkaraktärisering.*

Kursort: Århus

Kursens längd: 7 dagar

Antal deltagare: 25

Kursens syfte var att visa metoder för framställning av högsmältande material och problem i samband med framställning av enkristaller av sådana material. Experimentella problem betonades liksom även metoder för karakterisering av enkristaller. Avsikten var att peka på metoder som är av praktisk betydelse även för icke-specialister inom ämnesområdet.

21. *Fiberkompositmaterial.*

Kursort: Linköping

Kursens längd: 8 dagar

Antal deltagare: 20

Kursen ville introducera nya lätta fiberkompositmaterial. Detta är en materialgrupp, som är mycket väsentlig för konstruktion av t. ex. fordon, speciellt då tillgången på energi blir alltmer begränsad. Kursen tog upp aspekter på beräknings- och dimensioneringsteknik, tillverkningsteknik och grundläggande materialteknik för fiber- och matrismaterial. Aktuell forskning inom området presenterades.

22. *Biologisk bekämpning av växtsjukdomar.*

Kursort: Lammi (Finland)

Kursens längd: 7 dagar

Antal deltagare: 40

Kursens syfte var att utvidga biologisk bekämpning av skadegörare av kulturväxter till att omfatta även växtsjukdomar. Kursprogrammet innefattade icke-kemiska åtgärder, som syftar såväl på växters välbefinnande som på förebyggande av parasiter. Främst diskuterades åtgärder som innebär att direkt eller indirekt utnyttja mikroorganismer som hyperparasiter, antagonister och konkurrenter mot sjukdomsalstrare. Även resistensförädling berördes.

b) Nordiska forskarstipendier

Under verksamhetsåret 1980 fortsattes den försöksverksamhet med nordiska forskarstipendier, som påbörjades 1979. Vid de två ansökningstillfällena, som gällde 1980 års anslag, inlämnades ansökningar omfattande 2 535 000 Dkr, vilket motsvarar 845 stipendiemånader. Därtill kommer ansökan om resebidrag. Styrelsens totala budget för stipendieverksamhet 1980 var 800 000 Dkr. Inom ramen för detta anslag kunde 230 stipendiemånader beviljas, fördelade på 67 stipendiater. Härutöver beviljades resebidrag omfattande totalt 72 000 Dkr. Under året har rapporter från de första stipendiaterna inlämnats. Dessa rapporter visar att verksamheten har varit mycket framgångsrik. Styrelsen avser att före utgången av försöksperioden 1982 göra en utvärdering av verksamheten på grundval av inlämnade rapporter.

c) Nordiska forskarsymposier

Nordiska forskarkurser ansvarar fr. o. m. 1979 även för en försöksverksamhet med nordiska forskarsymposier och -konferenser. 1980 omfattade budgeten för denna verksamhet 400 000 Dkr. 199 ansökningar om medel till symposier inlämnades, omfattande 9942 000 Dkr. 24 ansökningar kunde beviljas inom tillgängliga medelsramar. Även symposieverksamheten kommer att utvärderas under försöksperioden.

F. Framtidsplaner.

Styrelsen har i augusti 1980 fastställt kursprogram för 1981. Av 42 inlämnade kursförslag kommer 19 kurser att genomföras.

Följande program har fastställts:

1. Numismatik: datering och andra metodproblem
2. Estetik och litteraturteori
3. Tvärvetenskaplig forskning i sydindisk kultur och samhälle
4. Språklig databehandling. Semantiska faktorer i lexikalisk textanalys
5. Musikteori i den högre utbildningen av musiker
6. Multivariata metoder i arkeologi
7. Kvinnorätt: Teori- och metodproblem
8. Rätten som distriktpolitiskt styrningsinstrument
9. Socialfarmaci
10. Vårdforskning
11. Teoretiska och metodologiska frågor i den gerontologiska forskningen
12. Försöksdjur i biologisk och medicinsk forskning
13. Mikrobiella processer i kvävetts kretslopp
14. Fiskeribiologi med särskild tonvikt på populationsdynamik och stock assessment
15. Värdefördelningsteori
16. Molekylspektroskopi med lineärt och cirkulärt polariserat ljus
17. Supraleadande Josephson-effekter – teori och tillämpningar
18. Husdjurens reproduktionsendokrinologi
19. Transport av lösta ämnen i jord-växt-systemet och växtrötters upptagning av näringsämnen från jord

I den fortsatta planeringen kommer styrelsen som hittills och i överensstämmelse med Nordiska Rådets kommentar i sin verksamhetsberättelse för 1979 att initiera nya och aktuella ämnesområden. Bland områden inom vilka styrelsen finner det angeläget att få fram kursförslag kan nämnas bl. a. hälso- och miljöeffekter av olika slags energiutnyttjande, nya sätt att tillgodogöra sig energi, förebyggande hälsovård samt kurser inom den arbetsvetenskapliga sektorn. Vissa av dessa har tillgodosetts i de nu aktuella kursprogrammen. Ytterligare ämnesområden kan aktualiseras vid planeringen inför styrelsens nästa mandatperiod.

Styrelsen kommer att kontinuerligt arbeta med uppföljning och utvärde-

ring av verksamheten. Detta arbete är till stor hjälp då riktlinjer för kommande verksamhet skall utarbetas. Särskilt väsentligt blir att utvärdera försöksverksamheterna med forskarstipendier och forskarsymposier, som är avsedda att pågå t. o. m. 1982.

Styrelsens planering har varit att öka antalet kurser till 25 per år. En motion från finska parlamentariker till Nordiska rådet uttrycker samma önskan. Remissvar tyder på starkt stöd för denna motion. På grund av en restriktiv anslagstilldelning har styrelsen tvingats skära ner antalet kurser så att programmet för 1981 omfattar 19 kurser. Styrelsen har därför i sin budgetframställning för 1982 åskat medel motsvarande en aktivitetsökning med 5 kurser, varav 3 motsvarar en återhämtning till 1980 års nivå. Därutöver föreslås för 1982 en faktisk aktivitetsökning med 2 kurser. Ytterligare ökning med 1 kurs föreslås för 1983, så att därmed målsättningen att ge 25 kurser per år uppnås. Styrelsen finner detta ytterst angeläget med hänsyn till de många goda kursförslag, som inlämnas varje år. Det stora antalet stipendieansökningar visar att medelsbehovet även här är mycket stort. Styrelsen kommer därför att föreslå en aktivitetsökning också för denna verksamhet.

G. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal skr).

	Bokslut 1979	Budget 1980	Prel. ut- fall 1980	Budget 1981
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	147,8			
Personal	51,4		161,0	
Kontor	103,3			
Lokaler	—			
Projekt	2 800,5		3 972,0	
Summa utgifter	3 103,0		4 133,0 ¹	
<i>Inkomster</i>				
Anslag	3 224,0	3 960,0		4 550,0
Lönestegr. komp.	—	—		—
Övrigt	75,7 ¹	196,7 ²		
Summa inkomster	3 299,7	4 156,7		4 550,0

¹ Överskott 1978.

² Överföring från 1979, delvis ett formellt överskott, då medel beviljade 1979 utbetalats under 1980.

³ Utgifter under tiden 1/1–30/9 enligt senaste bokföringsrapport.

Nordiskt vulkanologiskt institut*Verksamhetsberättelse 1980**A. Namn och adress*

Nordisk vulkanologiskt institut
Háskóli Íslands
Jarðfræðahúsið v/Hringbraut
101 Reykjavík
Tel 2 50 88
Telex: 2307 isinfo

B. Startår

1973

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

Institutets uppgift är att bedriva vulkanologisk forskning med inriktning på vulkanologiens viktigaste sektorer: petrografi, geokemi, geofysik och vulkanhistoria. Institutet skall bereda forskare såväl inom som – efter styrelsens beslut – utom Norden tillfälle att studera vulkanism och därmed sammanhängande problem.

*E. Organisation**1. Administration*

Institutet leds av en styrelse, som består av åtta ledamöter, fyra från Island och en från vardera av de övriga nordiska länderna. Styrelsen utses för en period av tre år i sänder av Nordiska ministerrådet. Styrelsen utser inom sig ordförande och vice ordförande. Den verkställande ledningen vid institutet utövas enligt av styrelsen fastställda riktlinjer av en direktör som utses av ministerrådet efter förslag av styrelsen för en period på fyra år.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1980

Lektor Asger Ken Pedersen	D
Fil. Dr. Ilkka Laitakari	F
Direktör Sveinn Jakobsson	I

Dr. Guðmundur Pálmason	I
Professor Sveinbjörn Björnsson	I
Professor Sigurður Thórarinnsson	I
Professor Christoffer Oftedahl	N
Professor Frans Erik Wickman	S

3. Personal

Guðmundur E. Sigvaldason, direktör
 Karl Grönvold, geolog
 Eysteinn Tryggvason, geofysiker
 Hulda H. Guðmundsson, kontorfuldmægtig
 Niels Óskarsson, tekn. ass.
 Sigurjón Sindrason, tekn. ass. (elektroniker)
 Halldór Ólafsson, tekn. ass.
 Edda Arnholtz, bibliotekar
 Júlíana Aspelund, ekonomibitræde

4. Revisorer

Sveinn Arason, Reykjavík

F. Verksamhet

Året 1980 har på flere måder bidraget til at vulkanologi er kommet mere i søgelyset end før. Store nationer som USA og Frankrig har pludselig opdaget at vulkanudbrud kan forårsage meget ubehagelige situationer i samfundet og samtidig at der ikke var tilstede tilstrækkelige kundskaber til at behandle og beherske slike situationer. Hvad Frankrig angår så kom denne realisation allerede i 1976 da vulkanen Soufriere på Guadalupe i de Vestindiske Øer truet med udbrud. Mangel på kundskaber og teknologi forårsaget udgifter på 200 millioner dollars i forbindelse med evakuering af 78.000 mennesker som ville været unødvendig hvis en bedre videnskabelig rådgivning havde eksisteret. Franskmændene reagerede på den måde at lægge skylden på politikere som i årevis havde nektet ansøgninger til vulkanologisk forskning i Frankrig. Resultatet blev oprettelse af en stor vulkanologisk afdeling ved Institute Physique de Globe og forstærkning af vulkanologiske observatorier på Guadalupe, Martinique og Reunion.

Amerikanerne var noget bedre forberedt da Mt. St. Helens eksploderte i maj 1980, men udbruddet og dets følger viste tydelig at overvåkingssystemer på vestkysten var meget mangelfulde. Reaktionen til dette blev at 6 million dollars blev bevilget til vulkanologisk forskning med de følger at nu har man oprettet et stort vulkaninstitut på vestkysten som skal koordinere og udføre forskning i dette felt.

Nordisk Vulkanologisk Institut har fulgt nøje med denne udvikling og vi konstanterer at der er en tydelig tendens hos både Franskmænd og Amerikanere at gå over til udvikling af overvåkingssystemer samtidig med

videreføring af grundforskning i vulkanologiens forskellige grener. Økningen i aktivitet er dog hovedsagelig på overvåkningsfeltet som svar på klare krav fra samfundet. Nordisk Vulkanologisk Institut kom uvilkårlig op i den situation allerede for 5 år siden at lægge stor vægt på overvåking i forbindelse med vulkanismen i Krafla området. På visse felter stod vi på likt niveau som de andre til begyndelsen af dette år, selv om mangel på arbejdskraft i elektronisk teknik har betydelig begrænset udvikling af nye ideer ved instituttet. Herefter er det helt klart at hvis instituttet ikke får vokse til den grad som vi foreslår i vore fremtidsplaner, så vil Nordisk Vulkanologisk Institut ikke klare sig i den konkurrence som nu kommer fra de store nationer.

Krafla. I løbet af 1980 har den vulkanske aktiviteten i Krafla området øget betydelig. Tre udbrud, i marts, juli og oktober har produceret store mængder af lava, men heldigvis har de ikke forårsaget skader. Alle disse udbrud har man kunnet forudsige med forholdsvis stor nøjagtighed når det gjaldt langtids (måneder) forudsigelse, men korttids advarsel (timer) kunne gives med fra 1 til 4 timers frist.

Advarselsystem bygger nesten udelukkende på Vulkaninstituttets hældningsmålere og udvikling af disse instrumenter fortsætter. Der er nu fem hældningsmålere i området og signal fra disse overføres enten med telefon eller radio til en hytte som instituttet har anskaffet.

Ved siden af selvregistrerende måleinstrumenter bliver der som før foretaget afstandsmålinger og nivelleringer for at konstantere ændringer i jordskorpen på grund af horisontale og vertikale bevægelser knyttet til vulkanismen. Kemiske analyser af termale gasser udføres med korte mellemrum og der er blevet konstanteret store ændringer som kan korreleres med de enkelte udbrud. Detaljerede analyser af de enkelte lavastrømmer foreligger. Systematiske forskel i sammensætningen setter grænser til modellering af det underjordiske magmasystem og magmaens udviklingshistorie.

Hekla. Den 17. august begyndte et udbrud i Hekla på Syd-Island. Dette udbrud falder udenfor det udbrudsmønster som man kender for Hekla og som har holdt sig nogenlunde stabilt siden Heklas første udbrud i historisk tid i 1104. Ifølge det mønster skulle man have ventet et udbrud først imod midten af næste århundrede. Derfor var der fra Vulkaninstituttets side ingen projekter udført for undersøgelse af Hekla og udbruddet kom helt uventet.

Udbruddet varede kun tre dage men det lykkedes at opnå betydeligt observationsmateriale. Størst vægt blev lagt på målinger af askens udbredelse og indsamling af prøver af udbrudsprodukterne. Bearbejdelse af dette materiale er endnu i begyndelsen, men det kunne konstanteres at udbrudsprodukterne er identiske med lavaer fra udbruddet i 1970. Volumet af produkter fra dette udbrud var omkring 0.1 km^3 (300 mill. tons), sammenlignet med 0.2 km^3 i udbruddet 1970 og 0.8 km^3 i 1947. Der er muligvis

en sammenheng imellem mængde af udbrudsprodukter og tidslængden imellem udbrud.

Heklaudbruddet nu i sommer gør opmærksom på det faktum, at antallet af potentielt aktive vulkaner på Island er meget større end det som et lite institut magter at overvåke. Det viser også at forskningsmulighederne i dette fagområde er ikke og bliver ikke udnyttet til en grad som de fortjener. En af de grundlæggende udgangspunkter i nordisk samarbejde i videnskab er netop at kunne i fællesskab gøre sig gældende i forhold til de store nationer ved at benytte eventuelle forskud som Nordens særprægede natur giver anledning til. Nordisk Vulkanologisk Institut har mulighed for at gøre sig gældende hvis politikerne så ønsker.

Vestmannaeyjar. I maj 1978 blev der udført afstandsmålinger i Vestmannaeyjar med det formål at undersøge eventuelle bevægelser i jordskorpen. Samtidig blev to hældningsmålere indstalleret på Heimaey. Afstandsmålingerne blev gentaget i september 1980. Det viste sig at alle afstande fra Heimaey til omkringliggende øer var blevet kortere med gennemsnitlig 4 cm. Forskellen ligger i fleste tilfælde indenfor fejlgrensen i målingene men sammenfattende kan det siges at jordskorpen synes at hava trukket sig mærkbart sammen.

Oplysninger fra hældningsmålerne antyder ingen bevægelser udover normal flod og ebbbe i jordskorpen og en langtidsændring som er afhængig af arstid. Tolkning af disse målinger indebærer at jordskorpen synker ganske sagte muligvis på grund af avkøling af et dybtliggende magmakammer. Der er ingen antydning af ny vulkanisk aktivitet.

Stipendiater

Mai Britt E. Mörk (N)	5 måneder
Peter Thy (D)	12 måneder
Ulf Sundquist (S)	5 måneder
Kaj J. Västi (F)	12 måneder
Magnús Ólafsson (I)	12 måneder
Heikki Mäkipää (F)	3 måneder
Karl A. Jörgensen (D)	2 måneder
Einar Kjartansson (I)	4 måneder
Páll Imsland (I)	4 måneder

Mai Britt E. Mörk afsluttet sin petrologiske studie af produkter fra et udbrud på Veidivötn spalten i 15. århundrede. Hendes rapport beskriver mineralogi og kemisk sammensætning af bergarter som opstår ved intrusion af basaltisk smelte ind i en rhyolitisk skorpe, opsmeltning af rhyoliten og blanding af de to vædsker.

Peter Thy har gjort en omfattende studie af ligevægtsforhold imellem krystaller og vædske i alkaline hyaloklastiter. Han har endvidere skrevet programmer for behandling (forskellige plot-metoder) af geokemiske data på institutets datamaskine.

Ulf Sundquist udførte deformationsmålinger i Hengill området øst for Reykjavik. Projektet blev sat op for at undersøge eventuelle deformationer i en central vulkan som har stor geotermisk aktivitet men har ikke været vulkansk aktiv i de sidste tusind år. Målingene viste ganske små bevægelser.

Kaj J. Västi udførte geokemiske, petrografiske undersøgelser på finske vulkanske bergarter (~ 1–2000 millioner år gamle) med det formål at definere vulkanismens tektoniske baggrund.

Magnús Ólafsson arbejdede med opsmeltningforsøg på basalter fra Krafla for at bestemme krystallisationsforløbet og ligevægtsforhold imellem vædsken og de krystaller som lavaen indeholder.

Heikki Mäkipää fortsatte med smelteforsøg på finske bergarter til komplettering af arbejde som blev påbegyndt ved tidligere ophold.

Karl A. Jörgensen afsluttede sit arbejde med det forhistoriske udbrud i Tindfjallajökull som skabte askefloden (ignimbriten) i Thorsmörk og er antagelig største udbrud af rhyolitiske bergarter i Island (8 km³).

Einar Kjartansson har arbejdet med matematisk modellering af data fra deformationsundersøgelserne i Krafla området. Formålet er at finde bedste løsning for magmakammerets dybde og form.

Páll Imsland har afsluttet sin monografi om Jan Mayen, som blev udgivet i institutets rapportserie i 1980.

Personale, konferenser, etc.

Institutets direktør, G. E. Sigvaldason, afsluttede sit årsfri 1. september. Han blev i februar inviteret af det franske Forskningsråd til at deltage i en konference om rift-vulkanologi i Djibouti, Øst-Afrika. Endvidere til at holde foredrag i Oslo, Trondheim, København, Stockholm og Paris.

Karl Grönvold og Eysteinn Tryggvason deltog i en konference om vulkanologi på Azorerne i juli.

Eysteinn Tryggvason blev inviteret til Sicilien for at give foredrag om jordskorpedeformation i geotermiske felter. Han holdt endvidere foredrag i Napoli og Pisa.

Rapporter 1978–1979

7814 Eysteinn Tryggvason: Subsidence events in the Krafla area. Preliminary reports based on tilt and distance measurements.

7815 Eysteinn Tryggvason: Umbrotahrinan við Kröflu 10. – 14. november, 1978. Bráðabirgðanidurstödur hallamælinga.

7816 Karl Grönvold & Heikki Mäkipää: Chemical composition of Krafla lavas 1975–1977.

7901 Tore Prestvik: Geology of the Óræfi district, Southeastern Iceland.

7902 Guðmundur E. Sigvaldason: Volcanic prediction in Iceland.

7903 Guðmundur E. Sigvaldason: Rifting, magmatic activity and interaction between acid and basic liquids. The 1875 Askja eruption in Iceland.

- 7904 Niels Óskarsson: The chemistry of Icelandic lava incrustations and the latest stages of magma degassing.
- 7905 Niels Óskarsson, Gudmundur E. Sigvaldason & Sigurdur Steinhors-son: A dynamic model of rift zone petrogenesis and the regional petrology of Iceland.
- 7906 Gudmundur E. Sigvaldason: Fluids in volcanic and geothermal systems.
- 7907 Eysteinn Tryggvason: Tilt observations in the Krafla-Mývatn area. Progress report.

Rapporter 1980

- 8001 Eysteinn Tryggvason: Recent ground deformation in continental and oceanic rift zones.
- 8002 Eysteinn Tryggvason: Distance measurements in the Krafla-Gjástykki geodimeter network, March 1978 to May 1979.
- 8003 Páll Imsland: The petrology of the volcanic island Jan Mayen, Arctic Ocean.
- 8004 Eysteinn Tryggvason: Observed ground deformation during the Krafla eruption of March 16, 1980.
- 8005 Eysteinn Tryggvason: Distance measurements in Vestmannaeyjar 1978 to 1980.
- 8006 Karl A. Jørgensen: The eruption of the Thorsmörk ignimbrite, South Iceland: The structure of the magma chamber deduced from the eruption products.

G. Fremtidsplaner

1981

Med hensyn til at budget 1981 er uforandret fra 1980 er ingen øgelse i virksomheden i sigte. Nogen omorganisering af arbejde er planlagt. Det viser sig at indsamling af data med selvregistrerende instrumenter går betydelig raskere end det som kan følges op med bearbejdelse og rapportering. Med hensyn til indsamling af data om naturhændelser som ikke gentager sig på nøjagtig samme måde fra gang til gang, så er det ikke muligt at reducere den allerede etablerede datastrøm. Vi tænker derfor ikke at øge instrumentbanken til dataindsamling i år men lægge vægt på dataprocessering. For at nå en slags ligevægt imellem datasamling og processering vil det være nødvendigt at udvikle de af institutet konstruerede måleinstrumenter på den måde, at de kan operere med microprocessorer som kommunikerer direkte gennem radio med en datamaskin.

Reduktion af udgifter til instrumentkøb vil bruges til at betale løn til en elektrotekniker i håb om at vi nu får en fast stilling som ombudet i flere år.

I geokemi vil vi fortsætte med projekt angående volatile stoffer i vulkanske systemer. I år vil dette projekt gå ind i en ny fase idet at vi begynder analyse af ultrasmå gasbobler i krystaller og vulkanske glas.

Spørgsmålet som stilles er hvorvidt volatile elementer er opløst i smelter ved højt tryk og hvilken sammensætning disse stoffer har i forskellige typer af smelter.

1982

Vort budgetforslag i 1982 indeholder ønsker om nogen vækst i institutets staff, såvel som øgede midler til indkøb af instrumenter. Vi har nu i mange år søgt at få en elektrotekniker og begrundet søgelsen med at udvikling og vedligehold af elektronisk udstyr er blevet en vigtig del i institutets virksomhed. Vi må desværre konstantere at mangel på arbejdskraft på dette felt har betydelig redusert generell effektivitet i institutets arbejde. Endvidere må vi konstantere at et videnskabelig staff på tre mand, hvoraf en er bundet i administrativt arbejde, ligger langt under det antal som gælder for at være et absolut minimum i et frugtbart forskningsmiljø. Da institutet blev oprettet for syv år siden så var antallet af videnskabelige stillinger bestemt med den tanke at dette skulle være et forsøg. Når institutet i årevis ønsker at få bevilget en beskeden vækst og dette er kategorisk nægtet, vækker det en frustrerende følelse af at vort arbejde er mislykket. Det er nu nødvendig at udenforstående personer undersøger hvilket udfald dette forsøg har fået.

Ihærdig søger vi en stilling til en geovidenskabsmand for at prøve at rette noget på denne situation.

Forskningsplaner for 1982, udover de langtidsprojekter som går kontinuerlig, inkluderer udvidelse af allerede eksisterende overvåkningsprojekter. Vi vil også lægge vægt på petrografiskgeokemisk undersøgelse af produkter fra resente vulkanudbrud hvor forskellige geofysiske målinger blev foretaget under udbruddet i håb om at kunne korrelere flere parametre. Dette gælder især udbruddene i Surtsey, Heimaey og Hekla.

1983–1985

Allerede nu er det klart at de lokaler som institutet har til rådighed ikke er tilstrækkelige. Foreløbig har vi formelt set 300 m² til rådighed, men en del af dette er plads som bruges i fællesskab med Universitetets Geologiske Institut. I begyndelsen var denne plads tilstrækkelig men trang. Nu begynder situationen at udvikle sig imod kaos. Dette skyldes hovedsagelig det faktum, at Geologisk Institut vokser og tar op aktiviteter som ikke var tilstede før. Vulkaninstitutet vokser også på den måde at vi tar imod gæster som ønsker at arbejde hos os, og nye instrumenter og arkiver tar plads selvom vi ikke har fået nye stillinger. I perioden 1983–1985 er det uundgåelig at finde en løsning på dette problem og på grund af at det kan blive noget indviklet ville det være bedst at ta op diskussion om det allerede nu.

*H. Finansiering och ekonomi**Översikt över bokslut och budget (1000 tal ikr)*

	Bokslut 1979	Budget 1980	Prel. ut- fall 1980	Budget 1981
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	4 535	3 625	5 202	5 255
Personal	92 414	78 517	144 272	114 534
Kontor	6 643	7 155	9 372	11 716
Lokaler	23 428	20 600	49 916	27 734
Projekt	11 967	8 394	20 347	5 764
Övrigt:				
Underskudd 1979			1 523	
Summa utgifter	138 987	118 291	230 632	165 003
<i>Inkomster</i>				
Anslag	72 292		118 291	165 003
Lönestegr. komp.	40 223		52 870	
Övrigt	24 949		76 071	
Summa inkomster	137 464		247 232	165 003

Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning

Verksamhetsberättelse 1980

A. Namn och adress

Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning
att. Nils Robert Nilsson
Blegdamsvej 17
DK-2100 København Ø

B. Startår

1974

C. Syfte

Kommittén skall

a) verka för att ett samordnat utnyttjande av resurserna för acceleratorbaserad forskning i de nordiska länderna samt
b) medverka till nordiskt samarbete i forskningsprojekt vid accelerators utanför Norden..

I detta syfte skall kommittén

c) inom Norden främja utbyte och utnyttjande av information och tekniska rön och accelerators och deras kringutrustning.
d) stödja eller ta initiativ till gemensamma nordiska möten, symposier och konferenser inom kommitténs verksamhetsområde,
e) genom rese- och uppehållsbidrag eller på annat sätt underlätta för forskare, studerande och teknisk personal vid berörda institutioner i Norden att besöka relevanta institutioner i övriga nordiska länder,
f) samordna och i mån av möjlighet finansiera seminarier, besök av utomnordiska gästföreläsare m. m. samt
g) stödja intagning och planering av gemensamma nordiska projekt inom kommitténs verksamhetsområde och till forskningsråd eller andra anslagsbeviljande organ inge förslag om finansiering av sådana projekt.

D. Organisation

1. Administration

Acceleratorkommittén består av två ledamöter från vart och ett av de deltagande länderna. Kommittén väljer själv ordförande och vice ordförande. Dessa tillsammans med sekreteraren bildar ett arbetsutskott.

2. *Kommitténs sammansättning 1.1.1980*

	Nationalitet
Mag.scient. Gudrund Hagemann	D
Professor P. Gregers Hansen	D
Professor Mårten Brenner	F
Professor J. Kantele	F
Professor Arnfinn Graue	N
Dr. Finn Ingebretsen, vice ordförande	N
Professor Hans Ryde, ordförande	S
Professor I. Martinsson	S

Sekreterare:

Docent Nils Robert Nilsson, NORDITA

3. *Revisorer*

Kontorchef Varberg, Rigsrevisionen, København

E. Verksamhet

Acceleratorkommittén har under året stött ett 30-tal projekt med forskare från minst två nordiska länder i varje grupp. De flesta projekten avser kärnfysik, men projekt inom atomfysik, teknisk utveckling av forskningsutrustning samt samordning och programutveckling på datorsidan har också fått stöd.

Den acceleratorbaserade forskningen i Norden befinner sig i flera avseenden i frontlinjen, men trots att en viss upprustning av instrumenteringen har skett under senare år vid flera nordiska acceleratorlaboratorier visar det sig att de nordiska forskarna i allt högre grad ser sig nödsakade att söka sig till utomnordiska laboratorier just för att kunna följa med i den internationella utvecklingen. Inom kärnfysiken gäller detta i första hand studierna av tillstånd med höga spinn samt av reaktioner mellan tunga joner med höga energier, för vilka de mest lämpade acceleratorerna idag måste sökas utanför Norden. Från kommitténs sida märks denna tendens i ett ökande antal ansökningar från nordiska forskargrupper för arbeten vid utomnordiska laboratorier. Med detta som bakgrund är det naturligt att kommittén med största intresse följer diskussionerna kring planer om en modern större accelerator i Norden, av vilka för närvarande utredningen om ett svenskt nationellt acceleratorcentrum är det mest aktuella.

Ett vitt förgrenat nät av samarbete mellan grupper från de olika nordiska acceleratorlaboratorierna stöds således av kommittén. En viss tyngdpunkt kan möjligen spåras för forskning vid tandemacceleratorn vid NBI på Risø och vid acceleratorerna på AFI i Stockholm, men alltfler gemensamma nordiska projekt gäller forskning vid den nyinstallerade cyklotronen i Oslo, vid acceleratorerna i Jyväskylä och Åbo samt tandemacceleratorn i Uppsala och maskinerna i Aarhus och i Lund. Installationen av en ny

ryskbyggd tandemaccelerator i Helsingfors EGP-11 avspeglas i kommitténs handlingar i form av ett stöd åt jonkälleutveckling för maskinen.

Den vetenskapliga aktiviteten på kärnfysiksidan galler bl. a. egenskaper hos mycket snabbt roterande atomkärnor. En ny teknik, som utvecklats på NBI, är här av avgörande betydelse. Strukturen hos lägre liggande nivåer hos deformerade kärnor samt för kärnor i massområdet under $A=100$ har också varit föremål för studier. Kommittén har vidare genom ett kraftfullt stöd till ett danskt-svenskt samarbetsprojekt gjort det möjligt för gruppen att snabbt starta ett experiment vid den i världen f. n. helt unika koljonstrålen på CERN. Inom atomfysiken studerar man bl. a. excitationer hos accelererade joner som passerar genom tunna folier, varvid särskilt molekylära effekter hos lätta system innehållande väte samt atomära asymmetrier varit föremål för intresset. Inom denna sfär faller också teoretiska och experimentella studier av K-skals-jonisation vid stötar mellan atomer och lätta kärnor.

Kommitténs möjligheter att inom sina begränsade ramar stödja och förstärka det nordiska samarbetet inom de forskningsfält som baserar sin verksamhet på tillgång till accelerators upplevs ute på de olika institutionerna såsom något mycket positivt, varvid särskilt dess smidiga sätt att arbeta utan större administration anses vara en stor tillgång.

F. Framtidsplaner

Det bör inledningsvis här påpekas att kommittén inte haft tillfälle att i plenum diskutera utvecklingen under den närmaste 5-årsperioden. Följande skiss till 5-årsprogram bör därför ses som preliminärt. Samtidigt bör emellertid understrykas att de synpunkter som här diskuteras förts fram vid informella kontakter med kommittéledamöterna och andra forskare vid berörda institutioner.

Det allt överskuggande problemet för de här aktuella forskningsfälten gäller som redan nämnts tillgången till en modern kraftfull accelerator i Norden. Den idag existerande nationella acceleratorparken är antingen föråldrad och därför starkt nedsliten eller uppvisar den alltför begränsade prestanda för att ge forskarna verkliga möjligheter att ge sig i kast med aktuella problem i den internationella forskningsfronten. Detta gäller samtliga nordiska länder, varför en gemensam nordisk satsning på ett modernt acceleratorlaboratorium ur många synpunkter förefaller vara den mest rationella lösningen. En annan möjlighet är naturligtvis att ett sådant acceleratorcentrum byggs i nationell regi i något av de nordiska länderna och att kringutrustning och andra kostnader för den experimentella verksamheten sedan åtminstone delvis kan täckas ur en gemensam nordisk fond efter ansökning från forskargrupperna. Kommittén avser att med största intresse följa utvecklingen i Norden i denna viktiga fråga.

Ett ständigt aktuellt problem för de nordiska forskargrupperna gäller förnyelsen av den experimentella mätutrustningen. Kommittén har därför

under en följd av år diskuterat hur man lämpligen skulle kunna utvidga sitt stöd till att också täcka finansiering av åtminstone enklare utrustning, som bedöms nödvändig för att genomföra projekten. Detta skulle kräva något vidgade ekonomiska ramar för kommande år. I ett förslag till budget för år 1982 kommer också kommittén att föra fram en önskan om ökat anslag för att kunna täcka dessa behov.

En av samarbetskommitténs primära uppgifter måste vara att på allt sätt stimulera forskarutbytet mellan laboratorierna i de nordiska länderna. Som en följd av de begränsade resurserna, som står till kommitténs förfogande, har denna del av verksamheten endast kunnat ske i mindre omfattning och då endast för kortare perioder. Det är emellertid ett uttalat önskemål från många laboratorier om att göra det möjligt, för kanske i första hand yngre forskare, att tillbringa ett eller flera år vid ett annat nordiskt laboratorium. Det är helt avgjort så att ett sådant arrangemang skulle ha positiva effekter i många avseenden och kraftigt stimulera samhörighetskänslan i de nordiska länderna.

G. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (dkr)

	Bokslut 1979	Budget 1980	Prel. ut- fall 1980	Budget 1981
Utgifter				
Styrelse	20 541	21 000	24 000	22 000
Personal	—	—	—	—
Kontor	20 501	20 000	20 000	25 000
Lokaler	—	—	—	—
Projekt	357 847	404 629	401 629	362 000
Överskott	59 629	—	—	—
Summa utgifter	458 518	445 629	445 629	409 000
Inkomster				
Anslag	367 000	386 000	386 000	354 000
Lönestegr. komp.	—	—	1	2
Övrigt	91 518	59 629	59 629	55 000
Summa inkomster	458 518	445 629	445 629	409 000

¹ Överföring från 1979.

² Överskott från tidigare år.

Nordiskt samarbejde inom massmediaforskning (NORDICOM)

Verksamhetsberättelse 1980

A. Navn og adresse

NORDICOM
Statsbiblioteket
Universitetsparken
DK-8000 Århus C
Tel.: (06) 12 20 22

B. Startår

NORDICOM er startet i 1972. Den nuværende organisation bygger på beslutning i embedsmandskomiteen for nordisk kulturelt samarbejde den 15.5.1979 og udnævnelse af styrelsesmedlemmer på Nordisk Ministerråds møde den 19.6.1979.

C. Formål

Formålet er at udvikle, effektivisere og lette den nordiske massemedieforskning. Massemedieforskningens opdagelser og resultater skal gennem nationale og nordiske indsatser i øget udstrækning gøres tilgængelige for nordiske forskere og aftagere samt for den interesserede almenhed. I formålet indgår også at formidle kendskab og kontakter mellem nordiske og internationale forskningsmiljøer.

D. Organisation

1. Administration

Virksomheden ledes af en styrelse på seks medlemmer, der er udnævnt af Nordisk Ministerråd.

2. Styrelsens sammensætning 31.12.1980:

Professor H.P. Clausen, formand	D
Professor Pertti Hemánus	F
Docent Thorbjörn Broddason	I
Avdelningsbibliotekar Nils Gram	N
Universitetslektor Lennart Weibull, næstformand	S
Överbibliotekarie Esko Häkli	NORDINFO

Suppleanter

Førstebibliotekar Ejgil Søholm	D
Biblioteksdirektør Hannele Soini	F
Jón Asgeir Sigurdsson	I
Førstekonsulent Toril Øve	N
Journalist Elisabeth Sandlund-Gäfvert	S
Generalsekretarie Mariam Ginman	NORDINFO

3. Personale

- Sekretær (1/2-tidsstilling) Claus Kragh Hansen
- Redaktør (1/2-tidsstilling) Ulla Carlsson
- Kontorassistent (1/2-tidsstilling)
- Kontorassistent (1/2-tidsstilling)

4. Revision

Revisionen er henlagt til de enkelte landes centrale, offentlige revisionsorganer. I Danmark, hvor regnskab for den nordiske del af organisationen aflægges, revideres dette af rigsrevisionen.

E. Virksomhed

Som en følge af de organisatoriske ændringer i NORDICOMs virke i 1979, der bl. a. betød en udvidelse af virksomheden med udgivelse af et nyhedsbrev om nordisk massekommunikationsforskning samt tildeling af en nordisk stilling til koordineringsopgaver, har styrelsen i 1980 bl. a. arbejdet med de praktiske opgaver i forbindelse med disse ændringer.

Den nordiske stilling er delt op i to halvtidsstillinger, hvoraf den ene har til opgave at fungere som styrelsens sekretær samt at varetage koordineringen af dokumentationsarbejdet. Denne stilling er henlagt til Statsbiblioteket i Århus. Den anden halve stilling er placeret ved det svenske NORDICOM-center på Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet og skal varetage redaktionen af det nordiske nyhedsbrev.

Dokumentationsdelens virksomhed har i 1980 omfattet udgivelse af årsbibliografien for 1979 og forberedelse af do. for 1980. Med 1979-bibliografien dokumentliste er der produceret et kumuleret indeksbind dækkende NORDICOMs fem første bibliografier (1975–1979).

Styrelsen nedsatte i december 1979 to arbejdsgrupper til udredning af virksomhedens problemer med henblik på 1) en justering af dokumentationssystemet og 2) udsendelse af det nordiske nyhedsbrev.

Arbejdsgruppen vedr. justering af dokumentationssystemet har endnu ikke afsluttet sit arbejde, mens arbejdsgruppen til planlægning af nyhedsbrevet har færdiggjort sit arbejde. Første nummer af nyhedsbrevet er udsendt i december måned 1980.

Mødevirksomhed

Styrelsen har afholdt to møder, der væsentligst har diskuteret arbejdsgruppernes opgaver og resultater. I forbindelse med styrelsesmøderne har dokumentalisterne holdt dokumentalilmøder om de praktiske opgaver i forbindelse med dokumentalistarbejdet.

F. Fremtidsplaner

Arbejdsgruppen om justering af dokumentationssystemet arbejder ud fra den præmis, at NORDICOMs data omfattende nordisk massekommunikationslitteratur i den nærmeste fremtid skal lægges ind i en on-line database.

G. Finansiering og økonomi

Oversigt over regnskab og budget (1.000-tal dkr)

	Årsregnskab 1979	Budget 1980	Prel. udfald 1980	Budget 1981
<i>Udgifter</i>				
Styrelse	—	75	73	80
Personale	41	260	136 ¹	234
Kontor	—	10	10	11
Lokaler	—	—	—	—
Projekt	105	146	150 ²	203
Øvrigt:				
Forv. overskud 1980			122	
Udgifter ialt	146	491	491	528
<i>Indtægter</i>				
Bevilling	468	366	366	388
Lønstigning komp.		—	—	—
Øvrigt		125 ³	125 ³	140 ⁴
Indtægter ialt	468	491	491	528

¹ Personaleudgifterne har i 1980 været mindre end budgetteret fordi nogle af stillingerne ikke blev besat pr. 1.1.1980.

² Projektposten er behæftet med nogen usikkerhed da udgiftsbehovet til nyhedsbrevet ikke kendes i sin helhed på nuværende tidspunkt.

³ Overførsel af ikke-anvendte midler fra 1978-bevillingen.

⁴ Overførsel af ikke-anvendte midler fra 1979-bevillingen.

Nordiska språksekretariatet och de nordiska språknämndernas samarbete

Verksamhetsberättelse 1980

A. Navn og adresse

Nordisk språksekretariat
Postboks 8107 Dep
Oslo 1
Telefon (02) 55 98 09

B. Startår

1978

C. Formål

Instruksjon for Nordisk språksekretariat fastsatt av Nordisk ministerråd 17. august 1977:

1 §

Nordiska språksekretariatet har till ändamål att verka för att bevara och förstärka den språkliga gemenskapen i Norden och främja den nordiska språkförståelsen.

Språksekretariatet är ett organ för samarbete mellan språknämnderna och motsvarande organ i de nordiska länderna. Det skall även verka för samarbete mellan andra språk- och terminologiorgan i Norden.

2 §

Språksekretariatet har särskilt till uppgift att

a) vara rådgivande och koordinerande organ i språk- och termfrågor som rör mer än ett nordiskt språk,

b) ta initiativ till utredningar och forskningsprojekt av gemensamt nordiskt intresse rörande t.ex. språkvård, terminologi, nordisk språkförståelse och grannspråksundervisning samt verka för att dessa frågor uppmärksammas i universitets- och högskoleutbildningen,

c) följa utvecklingen av grannspråksundervisningen på alla utbildningsnivåer i de nordiska länderna,

d) samverka med massmedierna – radio och television, press och bokförlag om åtgärder för att främja den nordiska språkförståelsen.

Härvid skall sekretariatet bland annat

e) ta initiativ till och medverka vid utarbetandet av ordböcker och ordlistor mellan olika språk i Norden.

f) medverka till att resultaten av utredningar, terminologiarbete m. m. publiceras på lämpligt sätt.

g) anordna nordiska möten, konferenser och seminarier i språkfrågor.

Sekretariatet kan på begäran eller på eget initiativ avge yttranden och rekommendationer till myndigheter, organisationer, företag m. fl. samt till enskilda personer.

D. Organisasjon

1. Administrasjon

Nordisk språksekretariat blir ledet av et styre på tolv personer som representerer de nordiske språknemndene og tilsvarende institusjoner på Færøyene og Grønland. Styremedlemmene blir oppnevnt av Nordisk ministerråd etter forslag fra språknemndene og sitter for tre år om gangen. Styret utpeker blant sine medlemmer et arbeidsutvalg med en representant fra hver av språknemndene i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Formannen i styret er samtidig formann i arbeidsutvalget. Det daglige arbeidet foregår i sekretariatet i Oslo, som blir ledet av en samnordisk sekretær.

2. Styre og arbeidsutvalg

Styret har denne sammensetningen for perioden 1.7.1978–31.12.1980:

Medlem	Fra
Universitetslektor Allan Karker (nestformann)	Dansk Sprognævn
Professor Poul Lindegård Hjorth	Dansk Sprognævn
Byråchef Esko Koivusalo	Forskningscentralen för de inhemska språken i Finland
Forskare Mikael Reuter	Forskningscentralen för de inhemska språken i Finland
Fil. lic. Solfrid Söderlind	Sverigefinska språknämnden
Mag. art. Jóhan Hendrik W. Poulsen	Fróðskaparsetur Føroya
Seminarieadjunkt Carl Christian Olsen	Grønlands Landsråds sprog- og retskrivningsudvalg
Docent Baldur Jónsson	Íslensk málnefnd
Professor Eyvind Fjeld Halvorsen	Norsk språkråd
Professor Leif Mæhle	Norsk språkråd
Mag. art. Ole Henrik Magga	Samisk språknemnd
Professor Bertil Molde (formann)	Svenska språknämnden

Arbeidsutvalg

Professor Eyvind Fjeld Halvorsen
Universitetslektor Allan Karker (nestformann)
Byråchef Esko Koivusalo
Professor Bertil Molde (formann)

3. Personale

Sekretariatssjef, cand. philol. Ståle Løland
Kontorfullmektig Rikke Hauge (deltid)
Kontorfullmektig Olaug Sando (deltid)

4. Revisorer

Riksrevisjonen i Norge

*E. Virksomhet**Møter, konferanser og foredrag*

Det årlige styremøtet ble holdt i Mariehamn på Åland 1.–2. oktober 1980 i tilknytning til det 27. nordiske språkmøtet (2.–4. oktober).

Arbeidsutvalget og de nordiske sekretærene (kontaktpersonene) i de enkelte språknemndene har holdt fire møter: 14.–15. februar (Oslo), 3.–4. juni (Oslo), 21.–22. august (Århus), 16. oktober (Göteborg).

14.–15. oktober 1980 arrangerte Nordisk språksekretariat en konferanse om internordiske ordbøker i Göteborg. Det deltok ca. 30 representanter fra språknemndene, universiteter og forlag i de nordiske landene. Hensikten med konferansen var bl. a. å diskutere redigeringsprinsipper og framstillingsmåte av internordiske ordbøker, og å få kartlagt behovet for slike ordbøker.

Sekretariatet har vært representert ved disse møtene og konferansene i 1980: de nordiske morsmåslærerforeningene (Nordspråk, København, 11.–13. januar og Stockholm 29.–31. august) ved Ståle Løland, symposium om internordisk språkforståelse (København 24.–26. mars) ved Bertil Molde, konferanse om minoritetsspråk (Glasgow 8.–13. september) ved Eyvind Fjeld Halvorsen, Bertil Molde, Johan Hendrik W. Poulsen og Mikael Reuter, nordisk kulturkonferanse (Göteborg 29.–30. september) ved Leif Mæhle og Chr. Westergård-Nielsen, grannespråksseminar arrangert av Landslaget for norskundervisning (Larkollen ved Moss 24.–26. oktober) ved Ståle Løland, konferanse om fagspråk (Bergen 16.–19. november) ved Ståle Løland.

Dessuten har representanter for sekretariatet orientert om nordisk språksamarbeid og om nordiske språkspørsmål ved en rekke kurs, konferanser o. l.

Informasjon

Sekretariatet har også informert om virksomheten og om nordiske språkspørsmål gjennom artikler i aviser og tidsskrifter, og gjennom språknemndenes meldingsblad. Sekretariatet får mange henvendelser fra språkfolk, lærere, journalister og andre, og fungerer som en informasjonssentral for nordiske språkspørsmål.

Sekretariatet vil gi ut en informasjonsfolder som presenterer virksomheten og de tjenestene som sekretariatet kan tilby.

Språk i Norden

Sekretariatet har hovedansvaret for språknemndenes og Språksekretariatets felles årsskrift *Språk i Norden*. Hovedemnet for 1980-utgaven er skrivemåten og bøyningen av fremmedord i de nordiske språkene. Dessuten er det artikler om språkrøktens kanaler, om allmennspråk og om det nordiske språkåret, kommenterte bibliografier over ny nordisk litteratur om språkspørsmål og lister over nye ordbøker.

''Att tala nordiskt''

Sammen med Nordisk rad har sekretariatet utarbeidet og utgitt skriftet *''Att tala nordiskt – språkråd till nordbor i nordiskt samarbete''*. Skriftet inneholder en kort veiledning om hvordan man bør uttrykke seg for å bli best mulig forstått i nordiske sammenhenger. Dessuten er det korte beskrivelser av forskjeller mellom dansk, norsk og svensk som kan volde problemer for forståelsen, og anvisninger for uttalen av navn på de forskjellige språkene, også islandsk, færøysk, finsk og samisk. Til slutt er det en liste med ca. 400 ord fra det sentrale ordforrådet i dansk, norsk og svensk som ikke umiddelbart blir forstått i grannespråkene.

Skriftet har kommet i tre opplag med til sammen 37 000 eksemplarer. Det er distribuert gjennom foreningene Norden og direkte til nordiske samarbeidsorganer, myndigheter og andre interesserte.

Skrift om språkene i Norden

I forbindelse med det nordiske språkåret 1980/81 (jf. nedenfor) arbeider sekretariatet med et skrift om språkene i Norden. Skriftet skal inneholde korte og relativt populære beskrivelser av språkene og språksituasjonen i Norden.

Katalog over undervisningsmidler til grannespråksundervisningen

Sammen med de nordiske morsmåslærerforeningene (Nordspråk) er sekretariatet i gang med å utarbeide en katalog over undervisningsmidler til grannespråksundervisningen. Katalogen vil bl. a. inneholde kommenterte oversikter over tekstantologier, læremidler, ordbøker og litteratur om grannespråksmetodikk.

Nordisk dokumentasjonssentral for språkvitenskap

I arbeidet med å skaffe seg oversikt over litteratur, ordbøker, forskningsprosjekter o.l. vil sekretariatet få stor nytte av den nordiske dokumentasjonssentralen for språkvitenskap – Språkdok – som er under oppbygging ved universitetet i Göteborg. Et prøveprosjekt er avsluttet, og Nordisk Ministerråd har gitt Språksekretariatet i oppdrag å føre planene om dokumentasjonssentralen videre. Ministerrådet har bevilget 70 000 danske kroner til dette. Språksekretariatet har tilsatt Staffan Wåhlin ved Institutionen för språklig databehandling, Göteborgs Universitet, i 1/4 stilling fra 1. juli 1980 for å føre arbeidet videre.

På grunnlag av uttalelsene om prøveprosjektet har arbeidsutvalget gått inn for å utvide prosjektet til å omfatte fagområdene allmenn språkvitenskap, fonetikk og språklig databehandling i tillegg til forskning om nordiske språk. Prosjektet er ellers begrenset til forskning i de nordiske landene om språkene dansk, norsk, svensk, islandsk, færøysk, finsk, samisk og grønlandsk.

Mikael Reuter representerer Språksekretariatet i referansegruppen for prosjektet.

Språkspørsmål

En hovedoppgave for sekretariatet er å forsøke å hindre at de nordiske språkene fjerner seg fra hverandre, f. eks. ved at de tar i bruk ulike ord for nye begreper. Dette gjelder særlig ord som går inn i allmennspråket, men også mer spesielle fagord. I samarbeid med språknemndene har Språksekretariatet behandlet flere språkspørsmål med sikte på å komme fram til fellesnordiske tilrådinger. Eksempler på dette er *teledata* (viewdata), *rute* (dansk *rude*, svensk *ruta*, for ``display`` på lommeregnerne og ur), *bilpostkasse* (svensk *bilbrevlåda*) og *verdipapirsentral* (dansk *værdipapircentral*, svensk *värdepapperscentral*).

Den nordiske nyordsundersøkelsen

Språknemndene har i mange år arbeidet med å registrere nye ord og uttrykk i massemediene, fagtidsskrifter o.l. Dette arbeidet har stor betydning for den språklige rådgivingen. Resultatet av arbeidet hittil vil bli publisert i tre parallelle ordbøker – en for dansk, en for norsk og en for svensk (og finlandssvensk). Redigeringen er stort sett den samme for de tre bøkene, og de vil inneholde opplysninger om tilsvarende ord i grannespråkene. Bøkene vil dekke perioden 1945 (Danmark 1955) til 1975.

Språksekretariatet har i 1980 utarbeidet prøveredigeringer av nyordsmaterialet der dansk, norsk og svensk er alfabetisert sammen.

Ordboks- og terminologiprosjekter

Språksekretariatet samarbeider med de nordiske terminologisentralene og standardiseringsorganisasjonene, og gjennomgår språklig ordboksmanskripter o.l. med to eller flere nordiske språk. I 1980 har sekretariatet bl. a. arbeidet med en nordisk arbeidervernordliste, som terminologisentralene har ansvaret for.

Sekretariatet har også medvirket ved utarbeidelsen av *Nordisk forvaltningsordbok* (tidligere Nordisk politisk ordbok), som Föreningarna Nordens Förbund skal gi ut.

I samarbeid med Rådet for teknisk terminologi arbeider Norsk språkråd med å utvikle en terminologi for oljevirkosomheten i Nordsjøen. Språksekretariatet har pekt på at språknemndene og terminologisentralene i de andre nordiske landene bør trekkes inn i dette arbeidet, og sekretariatet har sagt seg villig til å koordinere arbeidet på nordisk plan. Norsk språkråd har svart positivt på dette.

I en uttalelse til Nordisk kulturfond har Språksekretariatet støttet en søknad om midler til opptrykk av S. Blöndal: *Islandsk-dansk ordbog*.

Reiselederes språk

Språksekretariatet har skrevet til en rekke reisebyråer i Norden og bedt om å få opplysninger om den spesielle språksituasjonen som oppstår mellom reiseledere og publikum på reiser med deltakere fra flere nordiske land. Svarene fra reisebyråene viser bl. a. hvilke regler som gjelder på dette området, og inneholder vurderinger av hvordan reglene blir praktisert. Undersøkelsen bekrefter ellers resultatene fra liknende undersøkelser av grannespråksforståelsen.

Det nordiske språkåret 1980/81

Språksekretariatet er sterkt engasjert i det nordiske språkåret, som foreningene Norden har proklamert. Sekretariatet er representert i de nasjonale språkårskomiteene. Bertil Molde er formann i den svenske komiteen, Leif Mæhle i den norske. Allan Karker, Mikael Reuter, Jóhan Hendrik W. Poulsen og Ståle Løland er medlemmer av henholdsvis den danske, finske, færøyske og norske komiteen. Hensikten med språkåret er å gjøre en ekstrainsats for å styrke og utdype det nordiske språkfelleskapet og spre kjennskap om språkforholdene i Norden.

Nordiska språk- och informationscentret i Finland

Mikael Reuter er oppnevnt som representant for Språksekretariatet i referansegruppen for Nordiska språk- och informationscentret i Finland, som begynte sin virksomhet i Helsingfors 1. august 1980. Reuter er valgt til formann for referansegruppen. I gruppen inngår også Esko Koivusalo.

Nordisk radio- og TV-satellitt

Språksekretariatet har i en uttalelse til Nordisk ministerråd støttet tanken om en nordisk radio- og TV-satellitt. En slik satellitt vil få stor – kanskje avgjørende – betydning for språkfelleskapet og språkforståelsen i Norden. Den kan bidra til økt språklig toleranse overfor andre språkvarianter, og vil få stor betydning for de mange tusen nordboer som har flyttet til et annet nordisk land.

Handlingsprogram for bedre språkforståelse i Norden

Etter oppdrag fra Nordisk ministerråd utarbeidet Språksekretariatet i 1979 en skisse til et handlingsprogram for å bedre språkforståelsen i Norden og i det nordiske samarbeidet. Nordisk kultursekretariat i København har arbeidet videre med skissen, og la høsten 1980 et forslag fram for Ministerrådets organer.

Skissen til handlingsprogram inneholder en rekke forslag til tiltak som skal gjennomføres over en prøveperiode på fem år. Det gjelder bl. a. styrking av grannespråksundervisningen i læreplanene for skolen, videreutdanning av grannespråklærere, utvikling av undervisningsmidler og metodiske opplegg, økt innsats overfor massemediene og forskning omkring nordiske språkspørsmål. Det er meningen at Språksekretariatet skal innta en sentral plass i gjennomføringen av handlingsprogrammet, og Kultursekretariatet foreslår at sekretariatet fra 1981 skal få en ressursforsterkning som tilsvarer en stilling som vitenskapelig medarbeider og økte prosjektmidler (jf. nedenfor).

F. Framtidsplaner

Språksekretariatets arbeid for å styrke språkfelleskapet og språkforståelsen i Norden er i høy grad avhengig av at sekretariatet får nødvendige midler til virksomheten. Budsjettet for 1980 er på 448 000 nkr, for 1981 på 542 000 nkr. Selve sekretariatet i Oslo består bare av den daglige lederen og en kontorfullmektig i halv stilling. Fra 1. januar 1981 er kontorfullmektigstillingen utvidet til full stilling.

Språksekretariatet har i en uttalelse av 3.7.80 til Nordisk ministerråd støttet forslagene i utkastet til handlingsprogram for bedre språkforståelse i Norden (jf. ovenfor). I uttalelsen heter det bl. a.

''Som det framgår av handlingsprogrammet er Nordisk språksekretariat pålagt en rekke omfattende arbeidsoppgaver. Ifølge retningslinjene skal sekretariatet bl. a.

- være rådgivende og koordinerende organ i nordiske språkspørsmål
- ta initiativ til utredninger og forskningsprosjekter
- følge utviklingen av grannespråksundervisningen
- samarbeide med massemediene
- sørge for at det blir utarbeidet ordbøker mellom de nordiske språkene
- arrangere konferanser o. l. om språkspørsmål
- utgi skrifter

I tillegg kommer arbeidet for å styrke de "små" språkernes stilling. At dette er en oppgave for Språksekretariatet, går fram av at samtlige språk i Norden (bortsett fra innvandrerspråkene) er representert i styret for sekretariatet.

Nordisk språksekretariat bør således innta en sentral stilling i arbeidet for å bedre språkforståelsen i Norden, slik det blir foreslått i handlingsprogrammet.

I utkastet heter det at man preliminært bør tenke seg at Språksekretariatet får en forsterkning som tilsvarer en hel stilling, og dessuten en økning av prosjektmidlene. Vi går ut fra at det her er tenkt på en ny stilling som vitenskapelig medarbeider i sekretariatet, og at midlene eventuelt kommer i tillegg til det som alt er bevilget til sekretariatet for 1981 (542 000 nkr). Dette vil i vesentlig grad bedre sekretariatets muligheter for å løse sine oppgaver på en tilfredsstillende måte, og er en forutsetning for at sekretariatet skal kunne påta seg den økte arbeidsmengden som forslagene i handlingsprogrammet innebærer.

På lengre sikt vil det trolig bli nødvendig med en ytterligere økning av sekretariatets ressurser. Vi tenker her særlig på arbeidet med en dokumentasjonssentral for språkvitenskap, som sekretariatet nå har fått ansvaret for, og på eventuelle forskningsoppgaver som blir tillagt sekretariatet.

De enkelte språknemndene

Vi vil også understreke betydningen av at de nasjonale myndighetene sørger for at Dansk Sprognævn og Norsk språkråd får de nordiske sekretærstillingene som var forutsatt da Nordisk språksekretariat ble opprettet (jf. vårt brev av 26.11.79 til Nordisk ministerråd). Slike stillinger ble opprettet ved Svenska språknämnden och Forskningscentralen för de inhemska språken i Finland sommeren 1979. Også Íslensk málnefnd bør få økte ressurser, slik at nemnda kan delta i det nordiske språksamarbeidet på en effektiv måte.

Tiltak overfor massemediene

Språksekretariatet er villig til å engasjere seg i de tiltakene som blir foreslått i handlingsprogrammet så langt kapasiteten rekker. Her kan en dra nytte av den erfaring medlemmer av arbeidsutvalget og styret har fra liknende nasjonale tiltak.

Forskningsoppgaver

Språksekretariatet mener at de forskningsoppgaver som er skissert i handlingsprogrammet er viktige for arbeidet med økt språkforståelse, og nordiske midler til språkforskning bør gå til disse eller liknende prosjekter.

Forskningen bør hovedsakelig foregå ved de etablerte forskningsinstitusjonene (universiteter og høyskoler), men gjerne i samarbeid med nordiske institusjoner. Så langt midlene rekker vil Språksekretariatet ta opp egne

prosjekter, først og fremst knyttet til ordforrådet, siden det er dette som lettest lar seg påvirke av språkregulerende tiltak. Sekretariatet kan også arrangere forskersymposier o. l.

Tiltak i det direkte nordiske samarbeidet

Forståelsesøvelser ved hjelp av kassettbånd o. l. vil trolig ha stor betydning for språkforståelsen. I tillegg kunne en tenke seg egne språkkurs for ansatte ved nordiske institusjoner.

Språklig (og faglig) ville det være en stor fordel om utredningsarbeid o. l. på nordisk plan begynte med å fastlegge og definere fagtermer og nøkkelord. På den måten kunne en unngå misforståelser og unødvendige avvik mellom språkene. Språksekretariatet står gjerne til tjeneste med språkfaglig hjelp på dette området.

Skriftet "Att tala nordiskt" har fått en stor utbredelse blant nordiske institusjoner og andre. Dette kan tyde på at skriftet har interesse også utenfor de nordiske samarbeidsorganene. En bør derfor vurdere en ytterligere spredning av skriftet – eventuelt i en revidert utgave – f. eks. til skoler, forvaltning, næringsliv og andre som deltar i nordisk samarbeid.

I en uttalelse av 8.5.80 til Nordisk ministerråd om utredningen "Nordiskt kultursamarbete under 1970-talet. En värdering" har Språksekretariatet uttrykt tilfredshet med den framskutte plassen som språkspørsmålet har fått i utredningen. På side 6 i utredningen heter det således:

"En kraftfull och väl avvägd insats för språkens utveckling inom de nordiska kulturerna och för nordisk språkförståelse måste vara kärnan i kultursamarbetet. Grannspråkens ställning måste stärkas i skolans praktiska arbete. Stödet till översättning och utgivning av grannlandslitteratur har en nyckelställning, och de små språkområdenas behov måste särskilt uppmärksammas."

Dette bør ses i sammenheng med handlingsprogrammet for bedre språkforståelse i Norden og i det nordiske samarbeidet, og føre til økte bevilgninger til de organer som arbeider med disse spørsmålene.

G. Finansiering og økonomi

Oversikt over regnskap og budsjett (1000-tal nkr)

	Bokslut 1979	Budget 1980	Prel. ut- fall 1980	Budget 1981
<i>Utgifter</i>				
Personal	153	189	186	227
Styrelse				
Kontor				
Lokaler	226	259	211	315
Prosjekt				
Øvrigt:				
Summa utgifter	379	448	397	542
<i>Inkomster</i>				
Anslag	384	448		542
Lønesteogr. komp.	14	—		—
Øvrigt	27	46		
Summa inkomster	425	494		542

Nordens hus i Reykjavík

Verksamhetsberättelse 1980

A. Navn og adresse

Nordens Hus – Norræna Húsið – Pohjolan Talo
101 Reykjavík
Tel. 17030

B. Startår

1968

C. Formål

Nordens Hus i Reykjavík, som er oprettet i henhold til Nordisk Råds rekommandation nr. 4/1963, og med deltagelse af Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige har til formål at virke som bindeled mellem Island og det øvrige Norden for derved at aktivisere og levendegøre den nordiske interesse på Island. Det skal formidle impulser ved hjælp af undervisning og udveksling af personer, materiale og oplysninger om nordisk kulturliv og samtidig formidle islandske kulturstrømninger til det øvrige Norden.

D Organisation

1. Administration

Institutionen ledes af en bestyrelse, der består af 7 medlemmer, hvoraf Islands regering udnævner 3, og regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige udnævner ét medlem hver. Ét af de islandske medlemmer udpeges af Islands Universitet og ét af den islandske forening Norden. Medlemmerne vælges for 3 år ad gangen. Den daglige ledelse varetages af en af bestyrelsen udnævnt direktør. Omkostningerne dækkes ved statsbidrag fra de deltagende lande og udbetales via Kultursekretariatet i København.

2. Styrelsens/samarbejdsorganets sammensætning

Prof. dr. phil. Gunnar Hoppe, formand	S
Forligsmand, Guðlaugur Thorvaldsson, næstformand	I
Kontorchef Eigil Thrane	D
Fhv. regeringsråd Ragnar Meinander	F
Prof. dr. phil. Sigurður Thorarinsson	I

Direktör for Islands forstváesen Sigurður Blöndal	I
Olaf Vesaas	N
Direktör Erik Sönderholm, sekretær	D

3. Personale

Direktör, dr. phil. Erik Sönderholm	D
Bibliotekar Thórdís Thorvaldsdóttir	I
Bibliotekar Guðrún Magnúsdóttir	I
Biblioteksassistent Sigurleif Þórhallsd.	I
Kassererske Margrét Guðmundsdóttir	I
Sekretær Ingibjörg Björnsdóttir	I
Programsekretær Áslaug Eiríksdóttir	I
Vagtmester Gunnar Heiðdal	I
Cafeteriebestyrerske Kristín Eggertsd.	I

4. Revisorer

Den islandske statsrevision ved Gunnar Zoëga.

Programverksamhet 1980:

Foredrag, litterære programmer, koncerter:

Maleren Bodil Kaalund fra Danmark:

Foredrag om Grönlands kunst (m. lysbilleder). I tilknytning til udstilling i udstillingslokalerne "Inuit Nunaat".

Skuespilleren May Pihlgren-Ehrström fra Finland:

To oplæsningsprogrammer af finlandssvensk lyrik.

Forfatteren Erik Stinus fra Danmark:

To foredrag: "Rejser på jorden", foredrag om eget forfatterskab og "De mægtiges dörtrin", beretning om oplevelser fra ophold i Afrika og Asien (m. lysbilleder).

Violinisten Seppo Tukiainen og pianisten Tapani Valsta fra Finland:

Koncert med værker af bl. a. Beethoven, Vitali, Kokkonen m. fl.

Bratschisten Ingvar Jónason fra Island og pianisten Svenåke Larsson fra Sverige:

Koncert m. værker af bl. a. Boccherini, Glinka, Max Reger m. fl.

Digteren Tomas Tranströmer fra Sverige:

Præsentation af egne digte.

Bogpræsentation v. de nordiske lektorer:

Bent Chr. Jacobsen, Danmark, Ingeborg Donali, Norge, Lennart Åberg, Sverige og Ros-Mari Rosenberg præsenterede deres landes boghöst 1980.

Den fynske Trio (klarinetlisten Jens Schou, cellisten Svend Winsløw og pianisten Rosalind Bevan:

Koncert m. værker af Hartmann, Holmboe, Schumann og Beethoven. Trioen gav også koncert i Kópavogur.

Fil. kand Ole Breitenstein fra Sverige:

Foredrag med film: "Film, TV og modtagerne. Om et samspil på ulige vilkår".

Sangeren Solveig Faringer fra Sverige og pianisten Eyvind Möller fra Danmark:

Koncert m. værker af de Frumerie, Sibelius, Debussy og Hugo Wolf. Eyvind Möller gav også solokonzert (Mozart, Beethoven, Carl Nielsen og Chopin).

Prof. dr. phil. Lennart Elmevik fra Sverige:

Foredrag: "Undervisningen i isländska vid svenska universiteter och Isländska sällskapet".

Lektor Ruth Henriksson fra Finland:

Foredrag: "Hantverkardag, ett sätt att återuppliva gammal bygdekultur".

Direktör Dyveke Helsted fra Danmark:

Foredrag m. lysbilleder om Thorvaldsens Museum.

Digteren Lars Ardelius fra Sverige:

Præsentation af eget forfatterskab.

Rektor Bo Lundell fra Finland:

To foredrag: "Minoritetsproblemer i Skandinavien" og "Vuxenutbildning i Finland".

Litteraturhistorikern Janneken Øverland fra Norge:

To foredrag: "Om nyere norsk litteratur, med særlig henblik på kvindelitteraturen" og "To moderne norske kvinnelige forfattere".

Pianisten Eva Knardahl fra Norge:

Koncert m. værker af Grieg, Oddvar Kvam, Hallvard Johnsen, Dag Wirén og Johs. M. Rivertz.

Kunsthistorikeren Thomas Moberg fra Sverige:

Foredrag m. film: "Om linier i nordisk modernisme i 1920-tallet".

Forfatteren Åke Leijonhufvud fra Sverige:

Præsentation af eget forfatterskab.

Prof. dr. phil. Lars Lönnroth fra Sverige:

Foredrag: "Frihed for Loke såvel som for Thor".

Prof. cand. fil. Carl-Eric Thors fra Finland:

Foredrag: "Svenskan i Finland. Dess varianter och ställning i samhället".

Visesangeren Torsten Föllinger fra Sverige:

Viseaften. (Torsten Föllinger var kursusleder hos Islands teaterskole).

Pianisten Pekka Vapaavuori fra Finland:

Klaveraften med værker af Bach, Beethoven, Debussy, Einujohani Rautavaara og Kullervo Karjalainen.

Köbenhavns Strygekvarter:

Kammermusikkonzert med værker af Mozart, Niels W. Gade og Beethoven. Kvarterten gav tillige på husets vegne i samarbejde med Musiksko-

len i Isafjord en koncert i Isafjord kirke med værker af Mozart, Holmboe og Beethoven. I samarbejde med Kammermusikklubben afholdtes en koncert i Bustaðakirke med værker af J. Haydn, Carl Nielsen og Beethoven.

Kunstmaleren Lars Hofsjö fra Sverige:

''Udsmykning af offentlige bygninger i Sverige''. Foredrag. Arrangementet skete i samarbejde med FIM.

Pianisten Anker Blyme fra Danmark:

Klaveraften med værker af Bernhard Lewkovitch, Beethoven og Debussy.

Cellisten Erling Blöndal Bengtsson og Anker Blyme fra Danmark:

Kammermusikprogram med værker af Herman D. Koppel, Felix Mendelssohn-Bartholdy og Johs. Brahms.

Prof. Mogens Bröndsted fra Danmark:

Foredrag: ''Willy Sörensens historiesyn''. På Islands Universitet forelæste Mogens Bröndsted om ''Udnyttelsen af folkeminder i dansk digtning''.

Arild Haaland fra Norge:

Foredrag: ''Kommer Sigmund Freud egentligen fra Island''. Foredrag om Henrik Ibsen. Efter foredraget overrakte Arild Haukeland portrætbusten ''Islands pige'' til formanden for Nordens Hus' bestyrelse, prof. Gunnar Hoppe. Billedhuggeren *Arnold Haukeland* var også tilstede.

Professor Ove Nathan fra Danmark:

Foredrag: ''I årle oldtid var ej sand eller sö''. Ove Nathan forelæste også på Islands Universitet.

Violinisten Nils-Erik Sparf og pianisten Marianne Jacobs fra Sverige:

Kammermusikprogram med værker af Béla Bartók, Sarasate, Prokofjew og Emil Sjögren.

Højesteretspræsident Curt Olsson fra Finland:

Foredrag: ''Finlands domstolsväsen i går, i dag, i morgon''.

Erkki og Martti Rautio fra Finland:

Koncert med værker for cello og klaver af Fr. Schubert, Joh. Seb. Bach, Johs. Brahms og Matti Rautio.

Pianisten Inger Wikström fra Sverige:

Klaveraften med værker af Erland von Koch, Villa-Lobos, Sjostakovitj og Chopin.

Professor Dagfinn Føllesdal fra Norge:

Foredrag: ''Hovedstrømninger i vår tids filosofi''.

Undervisningsminister Jan-Erik Wikström fra Sverige:

Foredrag: ''Högskola- och universitetsutbildning i Sverige''.

Jerker Engblom fra Sverige:

Viseaften (Bellman, Birger Sjöberg og Evert Taube).

Åbent hus programmerne begyndte den 26. juni og fortsattes hver torsdag til og med 7. august; følgende foredragsholdere bidrog: Maleren Hörður Ágústsson, lektor Haraldur Ólafsson, fotograf Björn Rúriksson,

professor Jónas Kristjánsson og prof. Sigurður Þórarinnsson; desuden medvirkede Reykjavíks Folkedanserforening. Foruden foredragene vistest der film om Island.

Udstillingsvirksomhed i Nordens Hus' regie:

''Inuit Nunaat – menneskenes land''. Grønlandsk vandrestilling, omfattende malerier, skulptur, grafik, foto og digte. To af arrangørerne, *Bodil Kaalund* fra Danmark og *Aka Höegh* fra Grønland fulgte udstillingen til Island.

Konstnärshusets Grafikgrupp, Stockholm.

Udstilling arrangeret af Nordens Hus til gengæld for denne gruppes modtagelse af udstillingen *Islandsk Grafik*. Gruppens medlemmer er: Rune Pettersson, Kerstin Abram-Nilsson, Bertil Almlöf, Gerry Eckhardt, Lenhart Forsberg, Hans Hamngren, Karl-Erik Häggblad, Lars Lindeberg, Birgitta Lundberg, Alf Olsson, Ursula Schütz, Nils G. Stenqvist, Lars Stenstad, Gunnar Söderström og Nalle Werner.

Rune Pettersson satte op udstillingen.

Endre Nemes – maleriudstilling.

Vandrestilling med malerier, grafik, collage og akvareller af den ungarsk-svenske maler Endre Nemes.

Endre Nemes kom til Island i anledning af udstillingen.

Nordens Hus' sommerudstilling.

I år deltog malerne Jóhannes Geir Jónsson, Benedikt Gunnarsson, Sigurður Þórir og billedhuggeren Guðmundur Elíasson.

Følgende kunstnere har udstillet i udstillingslokalerne i egen regie:

Jón Gunnarsson, Hringur Jóhannesson, Guðrún Halldórsdóttir, Jónas Guðvarðsson, Jón Reykdal.

I samarbejde med Kópavogurs Kunstmuseum udstillede *Henie-Onstad Kunstsenter* en stor del af sin samling i Nordens Hus.

Bl. a. kan nævnes Alechinsky, Appel, Bonnard, Ernst, Gris, Asger Jorn, Poul Klee, Miro, Picasso og Soulages. Museumsdirektør *Ole Henrik Moe* åbnede udstillingen, og Frank Ponzi tog sig af ophængningen.

Udstillinger i foyer og bibliotek:

Outi Heiskanen fra Helsingfors udstillede grafik.

Dag Rödsand fra Norge udstillede grafik.

Endre Nemes fra Sverige udstillede grafiske værker i foyeren i tilknytning til udstillingen i kælderens.

Sv. Havsteen Mikkelsen og *Kjeld Heltoft* fra Danmark udstillede grafiske arbejder. Kjeld Heltofts arbejder udstilledes derefter på Biblioteket i Isafjord i aug.-sept.

Una Dóra Copley udstillede malerier og collager.

Palle Nielsen fra Danmark udstillede grafiske arbejder.

Pentti Kaskipuro fra Finland udstillede grafiske arbejder.

I februar udstillede *Hrefna Magnúsdóttir* batik i foyeren.

I biblioteket udstillede *Johan Hopstad* fra Norge træsløjd i august måned og i december udstiller *guldsmedene Thor Selzer* og *Ole Bent Petersen* smykker i biblioteket. De er begge to fra Danmark.

Liste over gæster i Nordens Hus' gæsteværelser 1980

- Bodil Kaalund, maler, *da*.
Aka Höegh, grafiker, *grönl*.
May Pihlgren, skuespiller, *fi* og Sven Ehrström, skuespiller, *fi*.
Maj-Britt Imnander, rektor, *sv*.
Erik Stinus, forfatter, *da*.
Seppo Tukiainen, violinist, *fi*.
Tapani Valsta, pianist, *fi*.
Elissa Aalto, arkitekt, *fi*.
Jan Åke Larsson, pianist, *sv*.
Tomas Tranströmer, digter, *sv*.
Ole Breitenstein, fil. kand., *sv*.
Outi Heiskanen, grafiker, *fi*.
Eyvind Möller, pianist, *da*.
Lennart Elmevik, dr. phil., *sv*.
Rune Pettersson, grafiker, *sv*.
Ruth Henriksson, lektor, *fi*.
Dyveke Helsted, direktör, *da*.
Lars Ardelius, digter, *sv*.
Bo Lundell, rektor, *fi*.
Janneken Øverland, litteraturhistoriker, *no*.
Eva Knardahl, pianist, *no*.
Erik Kruskopf, direktör, *fi*.
Åke Leijonhufvud, forfatter, *sv*.
Lars Lönnroth, dr. phil., *sv*.
Endre Nemes, maler, *sv*.
Kjeld Heltoft, grafiker (med fru), *da*.
Palle Fischer, forfatter (med fru), *da*.
Johan Hopstad (med fru), *no*.
Greta Renborg, lektor, *sv*.
Una Dóra Copley, maler, *is/amerikansk*.
Mogens Durholm, musiker (med fru), *da*.
Asger Lund Christiansen, cellist, *da*.
Pekka Vapaavuori, pianist, *fi*.
Palle Nielsen, grafiker (m. fru), *da*.
Mogens Brøndsted, litteraturhistoriker, *da*.
Arild Haaland, professor, *no*.
Pentti Kaskipuro, grafiker, *fi*.
Ove Nathan, professor, med fru og datter, *da*.
Curt Olsson, højesteretspræsident, *fi*.
Erkki og Martti Rautio, cellist/pianist, *fi*.
Dagfinn Føllesdal, professor, *no*.
Thor Selzer, guldsmed, *da*.

E. Finansiering og økonomi

Oversigt over regnskab og budget (1 000-tal ikr.)

	Bokslut 1979	Budget 1980	Prel. ut- fall 1980	Budget 1981
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	5 222	6 159		8 200
Personal	66 492	55 523		72 977
Kontor	5 466	6 477		8 640
Lokaler	26 184	28 504		37 700
Projekt	73 757	68 551		103 914
Summa udgifter	177 125	165 234		231 432
<i>Inkomster</i>				
Anslag	130 014	165 959 ¹		77 284 Ikr.
Lönestegr. komp.	18 564			1 545 Dkr.
Övrigt	15 763			
Summa inkomster	164 124			

¹ beregnet i okt. 1979

BILAGA**Biblioteket***Besök och utlåning i biblioteket 1979:*

	1980	1979
Antal besök:	19 765	(19 914)
Nya låntagare:	923	(993)
Hemlån:		
Skönlitteratur	9 577	(10 136)
Facklitteratur	7 189	(6 869)
Grammofonskivor	1 590	(1 207)
Tidskr./årsböcker	1 624	(1 501)
Grafik	928	(701)
Noter	150	(133)
Interurbana lån:	191	(177)
Utlån totalt:	21 249	(20 724)
Bokbeståndet:	19 648	(18 502)
Skivsamlingen:	1 108	(978)
(dessutom disponerar biblioteket över ca 30 uppläsningsskivor ur det danska lektoratet)		
Antal grafiska blad:	286	(214)
Nordiska dagstidningar (samt några veckotidn.)	44	(44)

Biblioteksverksamheten har i stora drag varit densamma som förr. Från och med augusti har bibliotekets utlåningstid förlängts med 6 timmar per vecka. Biblioteket är således öppet för utlån måndag–lördag kl. 13–19 (i stället för kl. 14–19), söndagar dock kl. 14–17 som förr. Läsplatser är tillgängliga vardagar kl. 9–19, söndagar kl. 14–17.

Från slutet av juni till mitten av augusti hölls biblioteket öppet varje torsdagskväll till kl. 23 i samband med "Öppet hus"-verksamheten, liksom föregående somrar.

Nyförvärvslistor har stencilerats och lagts ut som vanligt, för biblioteks-gäster att ta med sig. Listorna har också skickats ut till andra bibliotek runt om i landet. *Listor över noter* i olika musikgenrer har också skrivits och nu finns listor över hela notsamlingen tillgängliga. Listorna har skickats till alla musikskolor i landet.

Studenter från biblioteksskolan vid Islands universitet har varit praktikanter i biblioteket, 40 timmar varje student.

Orientering om biblioteket och bibliotekskunskap har givits till studenter och annan skolungdom.

Grafikutlånen har nu på nytt ökat kraftigt efter att en tid ha hämmats av tekniska skäl. Ett stort antal nya grafikblad samt många äldre bilder har nu fått nya solida ramar och de nya bilderna har katalogiserats och gjorts färdiga för utlån. Att artoteket fyller en viktig funktion avspeglas i det

faktum att nästan alla de nyinramade bilderna redan börjat cirkulera och i genomsnitt lånas ca 80 bilder ut per månad.

Den årliga bokpresentationen för allmänheten ordnades i början av mars av biblioteket i samarbete med de nordiska lektorerna vid Islands universitet.

Utställningsverksamhet. I samband med föreläsningar och annan programverksamhet i Nordens hus har i biblioteket arrangerats olika bokutställningar, de mest omfattande i samband med de nordiska bokpresentationerna. Stora bokutställningar har också ordnats i samband med Föreningen Nordens presentationer av alla de nordiska språken i anledning av ``Nordiskt språkår``.

Från början av juni till slutet av augusti ställdes traditionsenligt ut böcker på nordiska språk om Island och isländska förhållanden, samt nordiska översättningar av isländsk skönlitteratur, en utställning som varje år blir lika högt uppskattad av de nordiska turister som besöker biblioteket. Under samma tid sattes också upp en utställning av isländska nationaldräkter med tillbehör. Denna utställning ordnades av Nationalmuseet och även om den inte var så stor i omfång, var den mycket intressant och väckte stor uppmärksamhet såväl bland islänningar själva som bland utländska biblioteksgäster. Helt oväntat fick Nordens hus besök av norrmannen Johan Hopstad, som under en vecka i början av augusti ställde ut tinor och andra arbeten av näver och olika träslag i biblioteket.

I början av mars arrangerades en utställning av insända förslag i Föreningarna Nordens Förbunds tävling om symbol för det nordiska språkåret, iallt 341 förslag. I december ställdes ut i biblioteket guld- och silvermycken av de danska konstnärerna Thor Seltzer och Ole Bent Petersen.

Biblioteket har under året fått goda gåvor från privatpersoner, förlag och institutioner. Bland annat har Kungliga biblioteket i Stockholm skänkt närmare 200 böcker ur KB:s dublettsamling. Finlands undervisningsministerium beviljade 5 000 Fmk till inköp av finska böcker och skivor m. m. och från Letterstedtska föreningen fick biblioteket 10 000 sv. kr. till inköp av handböcker, främst till ``utkantsavdelningen``.

C 201/k
1981

Nordiska teaterkommittén

Verksamhetsberättelse 1980

A. Namn och adress

Nordiska teaterkommittén
Berggatan 6 A 8
SF-00100 Helsingfors 10
tel. 90-669449

B. Startår

Kommittén inledde sin verksamhet 1977 såsom försöksverksamhet till och med utgången av år 1980. Genom Nordiska ministerrådets beslut hösten 1979, förlängdes försöksperioden till slutet av år 1981.

C. Syfte

Kommittén har till uppgift att fördela bidrag till nordiska teatergästspel, däri inbegripet bidrag till gästande regissörer, scenografer, pedagoger m. m. samt att anordna fort- och vidareutbildning på gemensam nordisk basis för olika yrkesgrupper inom teaterområdet. (Instruktion av 16.1.1978)

D. Organisation

1. Administration

Kommittén består av sex ledamöter, en från varje nordiskt land, likväl så att Finland har två representanter, en för vardera språkområdet, men en röst. Ledamöterna utnämns av Ministerrådet bland aktivt arbetande teaterfolk. Kommittén sammanträder minst tre gånger i året för att bland annat fatta beslut om medelfördelningen.

2. Kommitténs sammansättning 31.12.1980

Danmark:	regissör	suppleant:	teaterchef
	Asger Bonfils	(febr. 80-)	Preben Harris
Finland:	regissör	suppleant:	verksamhetsledare
	Ritva Siikala		Tuovi Paju
	teaterchef	suppleant:	teaterchef
	Carl Öhman		Martin Kurtén
Island:	teaterchef	suppleant:	teaterpedagog
	Sveinn Einarsson		Helga Hjörvar

Norge:	regissör Knut Thomassen	suppleant:	skådespelare Karin Hox
Sverige:	teaterchef Pierre Fränckel	suppleant: (juli 80-)	skådespelare Georg Fant

Dansk suppleant till januari 1980 var teaterchef Henrik Bering Liisberg; och svensk suppleant till juni 1980 teaterchef Rolf Rembe.

3. Personal

Den löpande verksamheten has om handa av en heltidsanställd generalsekreterare (fram till 1. 3. 1980 2/3-tjänst), som tillika är teaterkommitténs verksamhetsledare. Den 1 mars efterträddes Lars af Malmborg som generalsekreterare av regissör, fil.lic. Tytti Oittinen. I samband med generalsekreterarskiftet flyttades också kommitténs kansli från Stockholm till Helsingfors. De existerande ekonomisk-administrativa svårigheterna löstes samtidigt genom att den ekonomiska planeringen, betalningsrörelsen och bokföringen överfördes från Nordiska kultursekretariatet i Köpenhamn till teaterkommitténs eget kansli. Till sin hjälp har generalsekreteraren vid kansliet en heltidsarbetande byråsekreterare. Verksamhetens vida omfattning har gjort det nödvändigt att dessutom anställda extra personal vid kansliet.

4. Revisor

Nordiska teaterkommitténs räkenskaper revideras av finska statsrevisorererna.

E. Verksamhet

Kommittén har under verksamhetsåret haft fyra sammanträden; nämligen i Reykjavik den 26 och 27 mars, i Göteborg (extra ordinarie sammanträde) den 1 juni, i Köpenhamn den 25 och 26 september, och i Helsingfors den 15 och 16 december. Därtill har kommittén sammanträtt per capsulam för att fatta beslut om beviljande av gästspelsbidrag 7.2, 28.2, 8.4. och 8.9.1980.

Gästspelsverksamhet

Under tiden mellan den 1 januari och den 1 oktober 1980 har följande nordiska teatergästspel genomförts med hjälp av Nordiska teaterkommittén:

- 57952 Tanssiteatteri Raatikko, Vanda till Stockholm med "Mitä Nyt?"
- 57955 Fria Teatern, Stockholm till Färöarna med "Ett liv för en smed"
- 57976 Cullbergbaletten, Stockholm, till Kuopio med olika verk
- 57994 Tramteatret, Oslo till Helsingfors med "Back to the 80'ies" (proj. 6902)
- 57995 Skånska Teatern, Landskrona till Helsingfors med "Don Quijote och Sancho Panza"

- 58000 Bruksteatern, Malmö till Helsingfors med "Hur kan du, Meier?"
(proj. 6902)
- 58005 Sofiateatret, Balle till Helsingfors med "M-K" (proj. 6902)
- 58011 Pistolteatern, Stockholm till Holstebro med "En kvinna"(proj. 6503)
- 58013 Tukao-Teatret, Lemvig till Oslo
- 58015 Kirjännäyttämö, Helsingfors till Åbenrå med Maailman ympäri 80 päivässä"
- 58021 Dansgruppen Vindhäxor; Stockholm till Oslo
- 58024 Lillangruppen, Stadsteatern Norrköping till Trondheim med "Klass 6D, Sverige, Världen"
- 58032 Stockholm Stadsteater till Skien med "Ett dockhem"
- 58033 The Clapperclaw, London med "Ben Her";
Beryl and the Perils, London med "Beryl and Perils in the Space"
till Köpenhamn (proj. 7001)
- 58039 Kom-teatteri, Helsingfors till Reykjavik med "Kolme sisarta"
- 58042 Saltkompagniet, Oslo med "Majorernes middag";
Eldteatern, Göteborg med "Uppståndelsen";
Alfredos mekaniska dokker, Stockholm med "David and Goliath";
Jordcirkus, Stockholm,
Porquettas, Helsingfors med "Girls life" till Köpenhamn (Festival of Fools)
- 58053 Dansgruppen Vindhäxor med "När vattnet vänder";
Dansteatern, Stockholm med "1234567 med Interferens",
Dansgruppen Pyramiderna, Stockholm med "Fragment av en kub"
Tanssiteatteri Raatikko (57952) med "Salka Valka",
Dansare Jorma Uotinen, Helsingfors med "Jojo",
Dansgruppen Collage, Oslo med "Deuterium og tritium + 100 milli . . .",
Høvik Ballett, Oslo med "Risj, rasj og Ramona" till Köpenhamn (proj. 6905)
- 58056 Pjodleikshusid, Reykjavik till Helsingfors och Stockholm med "Stundarfridur"

Ett bidrag sue specie lämnades till Anders Lindström, Löderup, som idkat jämförande operaregistudier vid tre nordiska operascener.

Den belägenhet teaterkommittén i år råkat i beträffande fördelning av gästspelsbidrag, har inte bara kännetecknats av samma kännbara knapphet på medel i förhållande till behovet av stöd som tidigare med tyåtföljande sträng restriktivitet, utan har varit direkt prekär.

Under verksamhetsåret har anslagsbevollningen nämligen hämtats av ett verksamhetsunderskott om 292000 dkr, vilket utgör 13,8% av den totala verksamhetsbudgeten (se härom närmare avsnittet om ekonomin). Åtgär-
49-10-329. Nordiska rådet

derna för att täcka underskottet har alldeles särskilt drabbat just gästspelsverksamheten genom att det varit omöjligt att avlysa eller kringskära de sedan länge avgjorda fort- och vidareutbildningsprojekten. Den allra största delen av inbesparingarna har således måst tas av gästspelsmedlen.

I övrigt har teaterkommittén vid valet av gästspel prioriterat konstnärlig kvalitet och ekonomisk rimlighet samt försökt maximera nyttan av gästspel genom att så långt som möjligt kombinera dem med kurs- och utbildningsverksamhet.

De flesta av årets gästspel, eller 25 av 28, har gällt fria teater- eller dansgrupper (inklusive årets båda utomnordiska gästspel). Av gästspelen har 13 varit offentliga föreställningar, vilka arrangerats i anknytning till teaterkommitténs fortbildningsverksamhet. Av samtliga gästspel har nio gällt dansteater (ett av dessa var en dansföreställning för barn), ett musikteater, ett barnteater och tre kvinnoteater.

Av de under år 1980 genomförda gästspelen har 13 kommit från Sverige: 6 från Finland, 4 från Norge, 2 från Danmark (ett representerande grönländsk teater) och 1 från Island. Av gästspelen har 15 mottagits av Danmark; 6 av Finland, 4 av Norge, 2 av Sverige, 1 av Island och 1 av Färöarna. Ett enda gästspel har riktats till flera än ett land.

Siffrorna ovan ger emellertid ensamma en felaktig uppfattning om föreställningarnas och aktivitetens fördelning per land. En avsevärd del av gästspelen har, som nämnts, utspelat sig i samband med teaterkommitténs fortbildningsverksamhet, och då faller alltid respektive värdlands teatrar bort från förteckningen, eftersom de givetvis inte erhåller gästspelsbidrag. Betydligt fler föreställningar än ovan kommer således till för Danmarks och Finlands del, och för ett seminarium i Norge stod en norsk teater värd med flera föreställningar. Av de 15 gästspel som Danmark mottagit, har också 9 varit förenade med teaterkommitténs seminarier. För Finlands del är samma siffra 3 av 6.

Vad som emellertid inte alls här kunnat belysas, är den mycket stora diskrepansen mellan det antal gästspel, som olika teatrar velat genomföra och de penningssummor det varit fråga om å ena sidan, och hur många projekt kommittén till slut kunnat bevilja stöd åt och de summor som sedan kunnat fördelas å den andra. Ty även om man vid urvalet tillämpade de strängaste kvalitativa fordringar och nyttoaspekter på ett gästspel eller en turné som kan tänkas, förblir det ett ovedersägligt faktum, att teaterkommittén inte haft möjligheter eller medel i en på långt när tillräcklig utsträckning för att kunna tillgodose behoven på detta sitt särskilda ansvarsområde. (Vi hänvisar här till Nordisk Teaterledarråds skrivelse till Nordisk Ministerråd av den 9 oktober 1980.)

Ett seminarium om "Teaterutbytet mellan Sverige och Finland" arrangerades på kulturcentret på Hanaholmen i Esbo den 24 – 26.11.1980 av kulturfonden för Sverige och Finland. Nordiska teaterkommittén stod som hjälp med planeringsarbetet och motser att kartläggningen av de svensk-finska erfarenheterna kan befrämja hela det nordiska gästspelsutbytet.

Fort- och vidareutbildningsverksamhet

Nordiska teaterkommitténs satsning på de fria teatergrupperna i form av ett speciellt temaår, har också för fortbildningsverksamhetens vidkommande inneburit, att särskild uppmärksamhet ägnats åt de nordiska fria gruppernas arbete och problem. Satsningen under temaåret 1980 har i stort sett bestått av fyra delar, och inleddes i januari med

6902 Fria gruppseminarium på Hanaholmen, Esbo, Finland 9 – 13.1.1980, 198 deltagare

i anslutning till det konstnärliga seminarium som finska Teatercentrum årligen har vid denna tidpunkt. Samtliga sju finska grupper inom Teatercentrum deltog med föreställningar, vartill deltagarna, som representerade de fria teatergrupperna. Teatercentra och teaterskolor från alla fem nordiska länder, kunde se gästspel av Bruksteatern i Malmö, Tramteatret i Oslo och Sofieteatret i Balle. Utom det späckade föreställningsprogrammet, undersökte seminariet genom arbetsgruppsarbete och föredrag under temat *”Kan och har teatergrupperna förnyat teaterkonsten”* frågan om hur grupperna borde arbeta för att även i fortsättningen vara den spjutspets mot framtiden de ursprungligen varit.

Som en fortsättning på de diskussioner som påbörjades på Hanaholmen i januari, möttes på sommaren åter de fria grupperna på

6904 Fria gruppseminarium, Rolløya, Norge 23 – 28.6.1980, 107 deltagare

Under Hålogaland Teaters (Tromsø) värdskap och utgående från dess erfarenheter om publikförankring och publiksamarbete, och HT:s föreställningar i Harstadsfestspelen och i Minifestspelen i Ibestad på Rolløya, arbetade seminariet med frågan *”Hur kan vi utveckla den folkliga teatern i nära samarbete med publiken till en hög konstnärlig nivå”*

Den aktuella diskussionens fördjupning och allvar vittnade för sin del om att de äldsta fria grupperna kommit till ett vägskäl i sin utveckling, och försöker finna nya metoder för att kunna komma vidare. Gruppdiskussionerna, som stundom kunde bli till och med häftiga i sin kritik och självkritik, har förhoppningsvis hjälpt att lösa många gamla förträngningar och kan skänka nya perspektiv åt arbetet nu, när de fria teatergrupperna bedömer sina tidigare verksamhetsformer och sin konstnärliga utveckling och prövar målsättningens hållbarhet.

Inför ramen för teaterkommitténs satsning på de fria grupperna, samlades representanter för de fria dansgrupperna från samtliga nordiska länder till sitt likaså första gemensamma seminarium

6905 Fria dansgrupperseminarium, Köpenhamn, 25.9 – 1.10.1980, 86 deltagare

Praktiska medarrangörer var dansgruppen Living Movement, Åben Scene, och Samarbejdsudvalget vedr. Børneteater og Opsøgende teater. I semina-

riets program ingick hela 13 föreställningar eller arbetsdemonstrationer av olika dansgrupper, och i flera parallella träningsgrupper eller workshop-grupper bekantade sig deltagarna med varandras arbetsmetoder. Mötet mellan olika riktningar och arbetsmetoder på den moderna dansens område upplevdes som impulsgivande och bidrog till att bryta många tidigare fördomar.

Dessa brett upplagda evenemang har varit nödvändiga som huvudöppnare, som en början till nordisk kommunikation och till utbyte för enskilda teatergrupper och deltagare, och därutöver som en konkret orientering i de olika ländernas akutella debatt och läge för arrangörerna. Det råder inget tvivel om att dessa seminarier varit stimulerande i allmänhet, men de har även fungerat som ett startskott för en vidare, offentlig diskussion och hur de nu borde gå vidare.

Den fjärde särskilda delen av fria grupperprojektet består av att teater-tidskrifter aktiveras i ämnet genom

6903 Information och debatt om de nordiska teatergruppernas arbete

Artiklar och inlägg av olika slag publiceras därigenom i de teatertidningar som står teatergrupperna nära, dvs. Børneteateravisen i Danmark, Nya teatertidningen i Sverige och Teatteri i Finland. Man kan förvänta sig att kunskap på detta vis sprids de nordiska teatergrupperna emellan om verksamhet och aktuella konstnärliga spörsmål i grannländerna. Utdelningen av informationssatsningen i artikelform fördelar sig också över förra delen av år 1981.

Ett stort seminarium av annat slag, men med delvis anknytning till de fria grupperna, var

6503 Dario Foseminarium, Holstebro, Danmark 7 - 9.3.1980, ca 400 deltagare

Dario Fo venit, vidit, vicit. Foseminariet, som arrangerades i samarbete med Odinteatret (Holstebro) samlade ett oant antal deltagare. Med Kim Anderssons "En kvinna" trotsade Pistolteatern (Stockholm) omständigheterna, och föreställningen höll. Orädd uppträdde Björn Granath från Bella Ciao (Stockholm) med stycken av sin tolkning av "Misterio Buffo" inför självaste Dario Fo. Seminariet var emellertid för stort för att kunna möjliggöra ett djupare utbyte av erfarenheter mellan teatrarna, av vilka de flesta var fria grupperna, men korresponderade mot ett uppenbart behov.

Först i sitt slag var också det speciella kvinnoteaterseminarium som teaterkommittén anordnade i juni

7001 Den sceniska kvinnorollens begränsningar och möjligheter, Köpenhamn 14 - 17.6.1980, 107 deltagare

och som arbetade praktiskt med att avslöja teaterns kvinnoklicheer och roller och med att finna motbilder och metoder för en rikare kvinnoge-

staltning. Workshoparbetet med kvinnliga skådespelare, regissörer, dramatiker och dramaturger i Norden kombinerades med offentliga föreställningar av två engelska kvinnoteatrar samt med interna föreställningar och demonstrationer. Arbetet i fem parallella arbetsgrupper med kvinnlig humor, groteska uttrycksmedel, clowneri och parodiering av manliga klicheer upplevdes som glatt och inspirerande – och väsentligt. Under ledning av Merete Bergersen (Norge), Eske Holm (Danmark), Jorma Uotinen (Finland) och Margaretha Åsberg (Sverige) genomfördes i sommar

6802 Nordiskt koreografseminarium, Oslo 1 – 10.7.1980, 27 deltagare

Medarrangörer för detta praktiska arbetsseminarium var Nordiska danskommittén och Norsk Ballettforbund. Koreografseminariet bildade en intensiv och stimulerande inledning på det nordiska fortbildningssamarbetet på dansens område.

För andra speciella yrkesgrupper inom teatern arrangerades

6702 Dramatiker- och dramaturgseminariet "Dramaturgfunktioner i teaterarbete; praxis och utvecklingsmöjligheter i synnerhet med hänsyn till arbetet med ny dramatik", Aarhus 11 – 15.6.1980, 61 deltagare

6504 Nordiskt pedagogseminarium, Norrköping 23 – 28.6.1980, 23 deltagare

Seminarierna anordnades i samarbete med teatergruppen Svalegangen (Aarhus) och Nordiskt scenskoleråd, och hade tidigare föregåtts av dramatiker-dramaturgseminariet i Stockholm i augusti 1979 och pedagogikseminarierna i Kungälv i juni 1978 och 1979.

Dramatiker-dramaturgseminariet koncentrerade sig på dessa yrkesgruppers roll i teatern och på hur den kunde utvecklas, och på ny dramatik. Som utgångspunkt hade man de erfarenheter, som vunnits genom Svalegangens speciella samarbete med författare.

Pedagogseminariet leddes av den kanadensiske improvisationspedagogen Keith Johnstone, som särskilt ägnat sig åt uppgiften att pedagogiskt befrämja teaterlevernas kreativa, sceniska förmåga.

Beträffande den teater tekniska personalen, har Nordiska teaterkommittén fortsatt att nordiskt distribuera Svensk Teater teknisk förenings medlemsblad och tillika översatt det till finska. Den fortbildning som för verksamhetsåret planerats för den tekniska personalen blev i enlighet med de tillfrågade deltagarnas önskemål i två etapper framskjuten till våren 1981. Då kommer en särskild kurs för ateljé- och kostympersonalen "Historiska dräkter – material och tillskärning" att anordnas.

Fortbildningsåret 1980 har allt som allt präglats av bred och hektisk aktivitet, och det är tydligt, att Nordiska teaterkommitténs verksamhet under verksamhetsperioden blivit känd och tillgodogjord av vidare grupper inom teatern än vad som tidigare varit fallet. Redan nu kan man tillika

fastställa, att satsningen på de fria teatergrupperna bidragit till förbättrade kontakter och ökad kännedom om varandra mellan de olika länderna, och breddat en väsentlig innehålls- och målsättningsdiskussion.

Utvärdering av teaterkommitténs verksamhet

Nordiska teaterkommitténs försöksperiod går till ända med utgången av år 1981. För att bereda Nordiska ministerrådets beslut om hur det nordiska teatersamarbetet i framtiden ska organiseras, färdigställde teaterkommittén den 31 augusti sin "*Dokumentation och utvärdering av kommitténs verksamhet under förra delen av försöksperioden, januari 1978–augusti 1980*".

1.9.1980 tillställdes dokumentationen Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete och har därifrån för utlåtande sänts vidare till Nordiska teaterunionen och dess nationella centra, Nordisk teaterledarråd, Nordisk scenskoleråd och till andra nordiska organ på teaterns område. På basen härav kommer i vinter en slutlig utvärdering att sammanställas, vilken kommer att ligga till grund för ministerrådets ovannämnda beslut.

I Nordiska teaterunionens och de nationella unionernas ställningstaganden framhålls särskilt följande:

- Nordiska teaterkommittén har haft till uppgift att förverkliga nordisk fort- och vidareutbildning på teaterns område och att ekonomiskt stöda och organisera det nordiska teatergästspels- och gästengagemangsutbytet. Att genom upprättande av Nordiska teaterkommittén fortsätta och utveckla de tidigare Vasakommittéernas och Gästspelskommitténs arbete visat sig vara fruktbart. När försöksperioden löpt ut, bör Nordiska teaterkommittén erhålla permanent status och dess möjligheter att fortsätta sin verksamhet måste utbyggas.
- För att framgångsrikt förmå utveckla sin verksamhet, bör Nordiska teaterkommittén verka i nära samarbete med olika nordiska och nationella teaterorganisationer och utbildningsinstitutioner och med dessas fulla förtroende. Detta förutsätter, att teaterkommitténs ledamöter och suppleanter utses enligt och efter förslag av Nordiska teaterunionen och dess nationella centra.
- Idén om gemensam nordisk fort- och vidareutbildning hotar att helt förfelas, ifall inte särskilda medel kan avskiljas och anslås för att bestrida de nordiska seminarie- och kursdeltagarnas rese- och uppehållskostnader. Några sådana penningmedel förfogar Nordiska teaterkommittén i dag inte över. Mindre och avlägsnare teatrar, och enskilda teaterarbetare, kan för sin del inte heller bidra till att täcka dessa kostnader, varigenom deras konstnärliga och övriga personal löper risk att bli helt utanför den nordiska utbildningsverksamheten.
- Nordiska teaterkommitténs hittillsvarande verksamhet, såväl på utbildnings- som på gästspelsområdet, har med all tydlighet visat, att behovet av åtgärder och finansiering är många gånger större, än vad teaterkommittén med sina hittillsvarande resurser kunnat tillgodose. Avsevärt

större ekonomiska ramar måste garanteras Nordiska teaterkommittén för att detta organ ska kunna fullfölja sina syften inom det nordiska teatersamarbetet.

- Upprättande av Nordiska teaterkommittén som bestående organ får inte innebära, att medel till stöd för annan nordisk teaterverksamhet inte fanns utanför teaterkommittén och utanför denna kunde kanaliseras till sådan, övrig nordisk teaterverksamhet.

F. Framtidsplaner

Nordiska teaterkommittén utgår i sin planering från att dess verksamhet kommer att göras bestående i princip inom en liknande organisatorisk ram som hittills. Huruvida, mera detaljerade definitioner och avgränsningar av kommitténs verksamhet och dess kompetensområde som kommer att företas på basen av utvärderingen av teaterkommitténs arbete hittills och utlåtandena däröver, är än så länge föremål för utredning och bedömning. De allmänna verksamhetsuppgifterna, fort- och vidareutbildningsverksamheten och teatergästspelsverksamheten, kommer med all sannolikhet att kvarstå. Vad som måste anses säkert är att Nordiska teaterkommitténs verksamhet i sin helhet, när den blir en fast del av det nordiska kulturella samarbetet, oundgängligen måste tillförsäkras klart ökade ekonomiska och personella resurser.

Fort- och vidareutbildningsverksamhet

Året 1981 kommer, i enlighet med teaterkommitténs tidigare beslut, att vara institutionsteaternas temaår.

Inom ramen för institutionsteateråret förbereder teaterkommittén ett seminarium om vilka samband och konflikter som existerar mellan å ena sidan konstnärlig vidareutveckling, och demokratiseringssträvanden, ny lagstiftning och krav på social trygghet å den andra. Seminariet med arbetsnamnet "*Konstens möjligheter i teaterarbetet*" kommer att försiggå på Hanaholmen i Esbo i Finland under tiden 12–18 juni 1981.

För fortbildningsverksamhetens vidkommande i övrigt innebär temaåret närmast att utbildningsinsatserna inriktas på teaterns olika yrkesgrupper för att fördjupa insikter i och förmedla internationella impulser inom det egna yrket.

Bland de konkreta projekt som teaterkommittén kunnat behandla, kan följande nämnas:

Under veckan 11–18 maj 1981 arrangeras i Stockholm kursen "*Historiska dräkter – material och tillskärning*" med föreläsningar i dräkthistoria, besök i museer och i teatrars kostymlager och med demonstrationer och övningar i modellering och mönstring. Kursledare är Elisabeth Thelander.

Under ledning av Robert Ornbo (England) kommer under veckan 1–7 juni 1981 att anordnas en integrerad kurs "*Ljussättning som konstnärligt uttrycksmedel*" för regissörer, koreografer, scenografer och belys-

ningsarbetare. Veckan därpå arrangeras en avancerad kurs under Ornbos ledning. Den är avsedd för erfarna ljussättare och belysningsmästare.

För veckan 10–16 augusti 1981 planeras tillsammans med Nordiskt scenskoleråd ett seminarium för främst teaterskolornas pedagoger, "*Rösten som dramatiskt uttrycksmedel*". I ledningen för seminariet kommer att stå pedagoger från Roy Hartskolans.

Utbildningsverksamhetens realiseringsmöjligheter, frågan och bestridande av rese- och uppehållskostnader

Under verksamheten hittills har det klart visat sig, att så länge inga medel finns att använda för att bestrida kurs- och seminariedeltagarnas kostnader för resor och upphålle, kan inte tanken på en gemensam nordisk fortbildning förverkligas på en för alla lika och jämlik bas. Teaterkommittén själv saknar medel för ändamålet, eftersom fort- och vidareutbildningsanslagen är avsedda enbart för själva utbildningens anordnande. Inte heller andra teatrar än de allra största och mest välsituerade kan stå för dylika kostnader. Följden blir att teatrarna försätts i en helt olika situation när det gäller personalens möjligheter att bli delaktig av den samnordiska utbildningen och erfarenhetsutväxlingen. Teaterkommittén anser, att denna fråga måste få en tillfredsställande lösning i samband med att teaterkommitténs verksamhet blir en bestående del av organiseringen av det nordiska kulturella utbytet och att särskilda medel bör anslås till täckande av kurs- och seminariedeltagarnas rese- och uppehållskostnader.

Tjänster och personal

I dag förfogar Nordiska teaterkommittén förutom över generalsekreterarens-verksamhetsledarens heltidstjänst inte över en enda tjänst. Byråsekreteraren, som de facto arbetar på heltid, är egentligen timanställd. Detta dessutom under förhållanden då alla ekonomiska rutiner blivit överförda på teaterkommitténs eget kansli. Dagens situation står inte i någon rimlig proportion till teaterkommitténs ansvarsområde och verksamhetsfält, hela den professionella teatern i Norden! Redan nu, medan teaterkommitténs verksamhet ännu utgör blott ett försök, har det därtill visat sig nödvändigt att anställa extra personal för de mest skiftande uppgifter. Det säger sig självt, att man inte kan tänka sig att bedriva verksamhet som ett permanent organ på sådan basis.

Vid en genomgång av de mångahanda förhandenvarande behoven och vid en prioritering av dem, finner teaterkommittén det nödvändigt att medel ställs till förfogande för anställande av personal enligt följande i samband med att kommitténs verksamhet bli bestående:

- generalsekreterare-verksamhetsledare, heltidstjänst såsom nu;
- byråsekreterare, anställd på heltid för generalsekreterarens mandatperiod, med löne- och andra förmåner motsvarande en tillfällig statlig tjänst enligt gällande finska bestämmelser. Detta med hänsyn till verk-

samhetens redan nu allmänt vida omfattning, och i synnerhet till att alla ekonomiska rutiner, inklusive gästspelsbidragen, numera omhänderhas av teaterkommitténs kansli.

- informations- och utbildningssekreterare, anställd på heltid för generalsekreterarens mandatperiod, med löne och andra förmåner motsvarande en tillfällig statlig tjänst enligt gällande finska bestämmelser, med särskild uppgift att bistå vid detaljplanering och praktiskt genomförande av teaterkommitténs kurser och seminarier; när det gäller att sammanställa material och publicera seminariernas material och resultat med tanke på deltagare och tidskrifter, och vidare i fråga om teaterkommitténs kontakter till organisationer, press och fält i allmänhet. Ett speciellt uppgiftsområde bildas av den teatertekniska personalens utbildnings- och informationsbehov.

Informationsverksamhet

Teaterkommittén och kansliet har tillgodosett informationsbehovet huvudsakligen genom allmänna informationsbrev med uppgifter om aktuella seminarier, utbildning, publikationer och händelser. Sex sådana informationsbrev har tillställts samtliga teatrar, teatertidskrifter, centralorganisationer och unioner i Norden, och har sänts ut i en svensk- och en finskspråkig upplaga.

Det har emellertid kommit fram, att detta ur informations- och kommunikationssynvinkel sett, fortfarande är helt otillräckligt. Det vore skäl att effektivera informationen bland annat genom att skicka egna cirkulär till de olika yrkesgrupperna inom teatern och genom att dessutom använda sig av annonser och artiklar i teatertidskrifter och fackets olika publikationer. Kring de olika utbildningsevenemangen och gästspelen borde tidskriftsinlägg och diskussion förekomma.

För denna för verksamheten nödvändiga informationsökning, liksom för en förbättring av kontakterna till olika teaterorganisationer, förstår inte teaterkommitténs nuvarande personella resurser, utan detta utgör en viktig punkt, på vilken en ökning borde fås till stånd. En kontaktform, som inte deltagit i samtliga fortbildningsseminarier och kurser som teaterkommittén under verksamhetsåret anordnat.

Under år 1980 har rapporter utgetts från regionteatermötet i Örebro i december 1979 och från fria grupperseminariat på Hanaholmen i januari 1980. Dessa har sänts till deltagarna, och finns i likhet med tidigare utgivet material till salu genom teaterkommitténs kansli. Rapporten från pedagogseminariatet i Norrköping i juni 1980 föreligger i manuskriptform och rapporter från fria grupperseminariatet på Rolløya i juni 1980 och från kvinnoteaterseminariatet i Köpenhamn samma månad är under utarbetning.

En omständighet som sammanhänger med informationen, och som för sin del kommer att kräva en särskild insats på det området, än

önskemålen om att Nordiska teaterkommittén i samband med att organets verksamhet blir bestående skulle anta ett nytt namn, som mer adekvat beskrev dess verksamhet. Ett nytt namn kommer sannolikt att tas i bruk redan under året 1981.

G. Finansiering och ekonomi

1. Översikt över bokslut och budget

	Bokslut 1979 DKR	Budget 1980 SKR	Prel.utf. 1980 FMK	Budget 1981 FMK
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	111 210	52 819	70 700	127 200
Personal	247 973	288 000	247 192	245 315
Kontor	89 425	40 000	64 320	58 000
Lokaler	15 739	14 000	10 900	19 000
Gästspel	1 154 400	786 899	555 000	620 000
Vidareutb.	690 775	567 993	460 000	537 485
Övrigt: undersk.			101 671	
Summa utg.	2 309 521	1 749 711	1 509 783	1 607 000
<i>Inkomster</i>				
Anslag	1 810 000	1 542 289	1 265 649	1 587 000
Lönestegr. kompens.	9 046			9 215
Övrigt	340 297	207 297	191 742	20 000
Rest. undersk.	150 178			
Summa ink.	2 309 521	1 749 586	1 457 391	1 616 215

2. Kommentarer

Oavsett det att verksamheten utvidgats och oberoende av att kansliets flyttning förorsakat extra omkostnader, har ingen nämnvärd ökning skett i fråga om teaterkommitténs administrationsutgifter i förhållande till den budget för år 1980 som presenterades i 1979 års verksamhetsberättelse.

I förhållande till budgeten har däremot en ökning skett beträffande kommittéledamöternas rese- och möteskostnader. Teaterkommittén hade sitt ordinarie sammanträde i mars i Reykjavík, och ett extra ordinarie sammanträde i juni i samband med Nordiska teaterunionens XV:e Nordiska Teatermöte i Stenungsund. En del extra resekostnader för kommittéledamöterna har också förorsakats av utarbetandet av utvärderingen av kommitténs verksamhet, av deltagande i fortbildningsevenemang och av planeringen av seminarier och kurser. I förhållande till budgeten för år 1980 har en stegring tillika ägt rum gällande kontorstillbehör och investeringar. Detta har föranletts av omedelbara investeringar i samband med kansliets flyttning och omorganisering, såsom avskaffande av kopieringsmaskin, frankeringsapparat, kontorsmöbler, osv. Stegningen i fråga om kontorstillbehör har likväl till en del kunnat täckas med extra ränteintäkter (ca 20 000 Fmk).

Det är därtill skäl att hålla i minnet, att en del av de nu bokförda administrationskostnaderna till sin natur är sådana, att de eventuellt också kunnat bokföras under titeln fortbildningsverksamhet (renskrivning och författande av seminariematerial, rapporter), men eftersom samma personer fått utföra också allehanda andra uppgifter som hör till verksamhetsrutinen, har ifrågavarande omkostnader förts till administrationen. Vidare bör man lägga märke till att samtliga generalsekreterarens och kanslipersonalens resekostnader, också sådana som hör till förberedelser av eller deltagande i seminarier och kurser och till ledande av fortbildningsverksamheten, bokförts som administrationskostnader och inte som hörande till fort- och vidareutbildningskostnader.

En minskning av utgifterna har däremot ägt rum både för gästspels- och fortbildningsverksamhetens vidkommande. Orsaken härtill står att finna dels i det stora underskott om 292 842,52 Dkr, som 1979 års verksamhet gett upphov till (och av vilket knappt hälften kunde täckas genom överskottet från år 1978 om 142 645,99 Dkr), och dels i de oklarheter som förekommit i Nordiska ministerrådets budget 1980 för nordiskt kulturellt samarbete, och för vilka teaterkommittén redan i november 1979 varnat för.* Det visade sig nämligen mitt under verksamhetsåret att en summa om 250 000 Dkr, som i kulturbudgeten upptagits som inkomst för nordiskt teaterarbete, inte alls existerade i sinnevärlden.

Teaterkommittén var alltså mitt under verksamhetsåret tvingad till att skära ned verksamhetsbudgeten med omkring 400 000 Dkr. Situationen hjälptes något upp av ett tilläggsanslag om 107 000 Dkr, som i juni beviljades av ämbetsmannakommittén.

Dessa omständigheter har förståeligt nog åsamkat svårigheter vid handhavandet av ekonomin och den ekonomiska förvaltningen under år 1980. Sparåtgärderna har beklagligtvis måst riktas på framför allt gästspelsverksamheten, eftersom seminarierna ingått i en långtidsplanering och hade redan blivit utlysta. Samtidigt har teaterkommittén likafullt gjort allt för att bringa fortbildnings- och administrationsutgifterna till ett minimum.

Detta förhållande med finansieringen av teaterkommitténs verksamhet har varit alldeles speciellt beklagligt under de fria teatergruppernas temaår; de som arbetar i dessa teatrar har som känt ingen särskilt lysande utgångssituation, när det gäller möjligheter att delta i nordiska fort- och vidareutbildningsevenemang. Det hade för den skull just i år förelegat ett ovanligt stort behov av bidrag till seminarie och kursdeltagares rese- och uppehållskostnader. Fria grupperseminariet i Ibestad på

* Se teaterkommitténs budgetframställning för verksamhetsåret 1981 av 15.11.1979.

Rolløya i Norge blev möjligt att genomföra sedan Kulturrådet i Sverige beviljat resebidrag för svenska Teatercentrums medlemmar och norska Kirke- og undervisningsdepartementet bestridit en del av värderna Hålogaland Teaters och norska seminariedeltagares resekostnader. Detta var likväl endast en delvis och temporär lösning.

Således har det för Nordiska teaterkommittén, efter mycket beklagliga kringskärningar av de redan för knappt tillmätta tillgångarna, lyckats att balansera sin ekonomi. Risker för att liknande ekonomiska causes célèbres som nu varit fallet inträffade framgent har blivit eliminerad efter det att hela den ekonomiska förvaltningen och bokföringen övertogs av teaterkommittén själv.

NOMUS (Nämnderna för nordiskt musiksamarbete)

Verksamhetsberättelse 1980

A. Navn og adresse

NOMUS
Generalsekretariatet
Statens Musikråd
Nybrogade 2
1203 København K.

B. Startår

1963, seneste vedtægter fastsat den 25. august 1980 af Nordisk Ministerråd.

C. Formål

NOMUS formål er at fremme udviklingen af og udbrede kendskabet til musiklivet og musiksamarbejdet i Norden, herunder at styrke og udvikle det særegne i det nordiske og nationale musikliv.

D. Organisation

1. Administration

Statens Musikråd i Danmark, der fungerer som generalsekretariat for NOMUS, varetager administrationen af projekter og bevillinger. Administrationen vedrørende kompositionsbestillinger, jfr. nedenfor under E, varetages dog som hidtil af det svenske NOMUS-nævn.

2. Sammensætning 31.12.1980

NOMUS består af 2 repræsentanter fra hvert af de fem nordiske lande, således at hvert land har en stemme.

3. Personale

Sekretæren for Statens Musikråd i Danmark fungerer som generalsekretær. Opgaver i forbindelse med projekterne kompositionsbestillinger og NOMUS NYTT varetages af henholdsvis svensk NOMUS og af en i Sverige deltidsansat redaktør. NOMUS refunderer respektive ministerier/institutioner de med administration af NOMUS forbundne udgifter til personale og kontorhold.

4. Regnskaberne revideres i overensstemmelse med reglement for Nordisk Ministerråds budget.

E. Virksomhed

a) Virksomhedsområde

Til opfyldelse af det under C. nævnte formål er NOMUS virksomhedsområde af administrativ, rådgivende, initierende og informerende karakter. Området skal i videst muligt omfang omfatte hele bredden af det nordiske musikliv, herunder det kompositoriske, det improvisatoriske, det udøvende, det pædagogiske, det professionelle og det amatør-mæssige område.

b) Møder

Der har i 1980 været afholdt 2 plenummøder og 2 arbejdsgruppemøder.

c) Remissudtalelser

NOMUS har i 1980 afgivet remissudtalelser til Nordisk Ministerråd og Nordisk Kulturfond.

d) Projekter

Af det nedenfor under G. opførte budget for 1980 på ialt dkr. 1 543 000 anvendes dkr. 1 303 000 eller ca. 84% til gennemførelse af specielt følgende projekter:

1) NOMUS NYTT har i 1980 omfattet 4 numre. Fra 1981 vil musikinformationscentrene i de fem nordiske lande blive inddraget i informationsvirksomheden om nordisk musik. Det overvejes for tiden at ændre tidskriftet NOMUS NYTT's form, indhold og antal af årlige numre. NOMUS-kataloget har i praksis vist sig at have stor anvendelse som opslagsbog over musikadresser i Norden. Kataloget vil derfor blive revideret med jævne mellemrum.

2) Kompositionsbestillinger

Siden 1970 har NOMUS ydet tilskud til ialt ca. 1970 bestillingsværker af enhver art med henblik på opførelse i et andet nordisk land end komponistens. NOMUS har hidtil udlyst støttemidler til kompositionsbestillinger. Blandt andet med baggrund i et i 1979 afholdt seminar vil denne procedure forsøgsvis blive ændret fra og med 1981, således at NOMUS selv påtager sig ansvaret som bestiller af værker til de musikområder, som viser interesse eller skønnes at have behov for kompositioner. Baggrunden for ændringen er blandt andet omkostningen ved udlysning, muligheder for større spredning og forøget antal opførelser af nye værker samt muligheder for en effektiv koordinering med øvrige nordiske musikaktiviteter, herunder NOMUS-projekter.

3) Musikfremførelser

Siden 1973 har NOMUS ydet tilskud til ialt ca. 160 turnéprojekter.

Med virkning fra 1980 er igangsat i en 4-årig forsøgsperiode et af NOMUS indhentet og godkendt projektforslag fra Nordisk Konservatorieråd

og Nordisk Solistråd til præsentationskoncerter med unge, udøvende solister. Projektet omfatter dels en samlet præsentation af solister i en af de større nordiske byer og dels tourneaktiviteter i Norden af solister, således at der foregår aktiviteter hvert år i Norden. Ved den første Bienale i oktober/november 1980 præsenteredes ialt 20 solister ved 16 koncerter, som overværedes af presse, koncertarrangører og publikum.

4) Større musikarrangementer har omfattet aktiviteterne Nordiske Musikdage og Ung Nordisk Musik, der har eksisteret siden henholdsvis 1888 og 1945.

Nordiske Musikdage finder sted på skift i de nordiske lande. Aktiviteterne arrangeres af Nordisk Komponistråd og omfatter blandt andet orkester-, kammer- og korkoncerter inden for den nyere musik, herunder koncerter med gæsteensemble fra et ikke-nordisk land.

Ung Nordisk Musik har til formål at skabe et godt organisatorisk grundlag for samarbejde på uddannelsesniveau for komponister og udøvende kunstnere under 30 år. Stedet for aktiviteterne alternerer mellem de nordiske lande. I 1980 gennemførtes begge aktiviteter.

5) Med virkning fra 1978 er den rytmiske musik optaget som et fast projekt med tilskud til blandt andet de af den nordiske organisation NORDJAZZ gennemførte turné- og instruktionsaktiviteter.

6) I 1980 har NOMUS efter anmodning fra den nordiske styringsgruppe for symposiet "Scandinavia Today" i efteråret 1982 i USA stået for forberedelsen af mulige musikaktiviteter under symposiet. NOMUS har endvidere påtaget sig at medvirke ved den praktiske opfølgning af aktiviteterne.

F. Fremtidsplaner

Med baggrund i en af NOMUS foretaget vurdering af formål, arbejdsområder og projekter har Nordisk Ministerråd den 25. august 1980 fastsat vedtægter for NOMUS. Vurderingen har endvidere resulteret i udarbejdelse af en oversigt over emner for et handlingsprogram, idet NOMUS i takt med de bevillingsmæssige muligheder undersøger mulighederne for igangsætning, bevarelse, udvikling og udvidelse af de nordiske musikaktiviteter på i første række følgende områder:

Amatørmusik

Musikken i regionalområder, herunder Nordkalotten

Fonogrammer

Koncertgivende institutioner

Nordisk Musik i musikundervisningen

Folkemusik

Musikdramatik

Nordisk musik i radio/TV

Børn og Musik

Med baggrund i ovennævnte hidtidige projekter og handlingsprogram

har NOMUS i 1980 specielt overvejet eller taget initiativer på følgende områder:

1) Et øget og mere kontinuerligt nordisk samarbejde på amatørmusikens område er igangsat på forsøgsbasis med virkning fra 1981.

2) På fonogramområdet er foretaget en række undersøgelser og drøftelser, som blandt andet vil resultere i udgivelse i 1981 af et katalog over udgivelser i udvalg af fonogrammer med nordisk musik og nordiske udøvere.

3) Med henblik på at klarlægge eksisterende samarbejde samt behov for konkrete samarbejdsmuligheder inden for hvert enkelt af områderne musikundervisning, folkemusik og musikdramatik vil NOMUS tage initiativ til afholdelse af tre seminarer i perioden 1981-83.

4) De øvrige emner i handlingsprogrammet er genstand for foreløbige drøftelser i NOMUS med henblik på baggrund og mulighed for initiativer.

5) Med baggrund i konstateret international interesse for information om NOMUS er udgivet en kortfattet folder på engelsk, tysk og fransk. Efter opfordring fra en række lande i Vest- og Østeuropa har NOMUS på et møde i maj 1980, hvor 7 lande var repræsenteret, orienteret om det nordiske musiksamarbejde.

NOMUS øgede initiativer siden 1978 skal ses som et forsøg på at skabe baggrund og forståelse for at igangsætte samarbejde på områder inden for det nordiske musikliv, som hidtil ikke eller kun i ringe og mere tilfældigt omfang har haft nordisk samarbejde. Initiativerne har endvidere til hensigt at effektivisere samarbejdet gennem en koordinering af aktiviteter og projekter på de forskellige nordiske musikområder, blandt andet i relation til NOMUS-projekter. Igangsætning, udvidelse og koordinering af samarbejde er tvingende nødvendigt, såfremt det nordiske musikliv i bredeste forstand skal have mulighed for at bevare og videreudvikle sin identitet i relation til den stadig stigende internationale påvirkning.

G. Finansiering og økonomi

Oversigt over regnskab og budget (dkr.)

	Bokslut 1979	Budget 1980	Prel. ut- fall 1980	Budget 1981
<i>Udgifter:</i>				
Styrelse	71 107	90 000	95 000	97 000
Personale	97 000	95 000	90 000	100 000
Kontor	54 000	55 000	50 000	58 000
Lokaler	0	0	0	0
Projekt	1 163 570	1 303 000	1 275 000	1 381 000
Udgifter ialt	1 385 677	1 543 000	1 510 000	1 636 000
Indtægter:	0	0	0	0

Nordiskt samiskt institut

Verksamhetsberättelse 1980

A. Navn og adresse

Sámi Institut'ta/Nordisk Samisk Institutt
Postboks 93
N-9520 Kautokeino

B. Startår

1973

C. Formål

Instituttet har som formål å tjene den samiske befolkning i de nordiske land med sikte på å forbedre befolkningens stilling, sosialt, kulturelt, rettslig og økonomisk.

Instituttet skal ta initiativ til, samordne og iverksette utredning, planlegging og forskning, samt gjennomføring av prosjekter. Det skal gjennom konsulent- og veiledningsvirksomhet yte bistand både i teoretiske og praktiske spørsmål.

D. Organisasjon

1. Administrasjon

Instituttet ledes av et styre som har tolv medlemmer. Medlemmene oppnevnes av Nordisk Ministerråd, fem oppnevnes etter forslag av regjering i de nordiske landene, sju etter forslag av Nordisk Samekonferanse. Styrets mandattid 1.1979 – 31.12.81. Styremedlemmenes funksjonstid er tre år. Styret velger for hvert år formann og nestformann blant sine medlemmer. Den daglige virksomheten ledes av instituttlederen i overensstemmelse med retningslinjer og vedtak fattet av styret.

Nordisk Sameråd er instituttets rådgivende organ.

2. Styrets sammensetning 31.12.1980

Assistent Nikolaus Kuhmunen, Sverige
Fil. stud. Susanna Angéus, Sverige
Överdirektör Lars Sköld, Sverige
Lektor Helvi Nuorgam-Poutasuo, Finland
Lektor Nils Henrik Valkeapää, Finland

Regjeringsråd Pentti Laasonen, Finland
 Prof. Arild Hvidtfeldt, Danmark
 Rektor Haraldur Olafsson, Island
 Gårdbruker Ole Henrik Buljo, Norge
 Lærer Anna Jacobsen, Norge
 Rektor Jon Eldar Einejord, Norge
 Dosent Anton Hoém, Norge

3. Personale

Instituttstyrer	Aslak Nils Sara
Seksjonsleder for næringsliv, miljø og rettigheter	Leif Halonen
Seksjonsleder for språk og kultur	Alf Isak Keskitalo
Seksjonsleder for utdanning og informasjon	Samuli Aikio
Førstesekretær (1.1.80–des.80)	Johannes M. Anti
Sekretær	Else Turi
(t. o. m. 1.8.80)	Veikko Holmberg
(vikar f. o. m. 1.8.80)	Laila Palojärvi
(engasjert)	Karen Ellen Gaup
Kontorassistent	Finn Olav Nystad
(engasjert 7.1–1.8.)	Laila Palojärvi
(engasjert f. o. m. 1.9.)	Berit Karen Paulsen
Rengjøringsbetjent (deltid)	Elen J. Sokki
Vaktmester (deltid)	Klemet Hermansen

Permisjoner:

Sekretær Veikko Holmberg har ett års arbeidspermisjon f. o. m. 1.8.80 og som vikar er engasjert Laila Palojärvi.

Stilling regnskapsfører/kontorfullmektig er f. o. m. 1.1.80 omgjort til førstesekretær.

Førstesekretær Johannes M. Anti har sagt opp stillingen fra desember 1980.

4. Revisorer

Utgiftene ved instituttets virksomhet blir dekket gjennom bidrag fra Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Kostnadene fordeles mellom landene etter beslutning av ministerrådet.

Instituttets styre kan også søke midler fra andre finanseringsinstanser.

Riksrevisjonen i Norge reviderer instituttets regnskap.

E. Virksomhet

1. Styret

Nordisk Ministerråd oppnevner instituttets styre. Styrets formann er Nikolaus Kuhmunen, nestforkvinne Helvi Nuogam-Poutasuo. Styrets ar-

beidsutvalg består av: Nikolaus Kuhmunen, Helvi Nuorgam-Poutasuo, Lars Sköld og Ole Henrik Buljo. styrets sekretær er instituttstyrer Aslak Nils Sara.

1.2 Styremøter

I 1980 har styret holdt et møte i Kautokeino 17.10.80. Under året har styret behandlet i alt 15 saker. De største saker som styret har behandlet er:

Ny revidering av 1981 budsjett

Budsjettsøknad 1982

Regnskap for 1978 og 1979

Styret har vært representert ved Samekonferansen i Tromsø og Nordkattkonferansen i Luleå, og ved årsmøte til Svenske Samers riksforbund.

Representanter for Nordisk Sameråd har deltatt i styremøtene.

1.3 Styrets arbeidsutvalgs møter

Arbeidsutvalget har vært sammenkalt til 2 møter for å forberede styremøtene. I tillegg er det avholdt ett utvidet AU møte istedenfor innkalt styremøte i Umeå 30.5.80. Dette fordi fremmøtte styremedlemmer ikke var tilstrekkelig mange for at styret var beslutningsdyktig.

AU har hatt 29 saker til behandling.

Blant de største saker utvalget har behandlet er:

Permisjonssøknader

Søknad om midler for kontorlokalleie

AU har drøftet med Kultursekretariatet i København i august om bl. a. søknad om midler, og videre forhandlet med Kautokeino kommune i november om leieavtale for nye kontorlokaler.

2. Kulturspørsmål

2.1 Samisk kultur- og samfunnsforskning og undervisning

Instituttet forsøker å holde oversikt over samisk samfunnsforskning gjennom innsamling av bibliografier og årbøker, samt delta ved ordskifter og holde gjesteforelesninger. Seksjonslederen har forelest ved Den Samiske Folkehøgskole i Karasjok, i logikk til Examen Philosophicum i Alta, i den nye rettskrivingen ved Kautokeino skole for lærere, ved møte i Den Norske Kirkes Internasjonale komité, ved kurs for rettstolker i Karasjok, og har deltatt og forelest ved en forskningskongress for minoritetsspråk i Glasgow, Skottland. Såvel kulturseksjonen som de andre seksjonene ved instituttet har jevnlig orienteringsforedrag om instituttet og samiske forhold generelt ved forskjellige gruppers, skolers og organisasjoners besøk på instituttet.

Instituttet har i samband med Unescos program for arktisk kulturforskning påtatt seg å levere en oversikt over samiske forhold i de nordiske land innen utgangen av året.

Instituttet beforder, både ved brev og konsultasjoner, informasjoner om samiske kulturspørsmål, og er behjelpelig journalister, mediaarbeidere, forfattere og forskere ved deres besøk.

På grunn av det sterke kulturelle presset på den samiske befolkningen, fører instituttet imidlertid en prinsipiell tilbakeholden linje ved formidling av personlige feltkontakter for forskere og journalister.

2.2 Samiske museums- og bibliotekspørsmål

Instituttet innsamler beretninger og årbøker fra alle nordiske museer med samisk avdeling eller samlinger.

Instituttet fortsetter innsamling og arkivering av bibliografier over samiske og arktiske forhold og litteratur, samt formidler forespørsler om litteratur til biblioteker og gir litteraturreferanser i den grad det er mulig utfra arbeidssituasjonen.

Instituttet har bidratt med uttalelser vedrørende et større bibliografi-prosjekt over samisk litteratur og samiske forhold finansiert av NAVF. Arbeidet skjer ved Universitetsbiblioteket i Trondheim. Instituttet har som sin representant i styringsgruppen oppnevnt sekretæren for Nordisk Sameråd, Leif Rantala.

Instituttet har gjennomgått og kommentert tekster til den nye samiske utstillingen ved Nordiska Museet i Stockholm.

En regner med at en byste av Per Fokstad som er bestilt vil være ferdig til instituttet flytter inn i nye lokaler i kulturbygget i Kautokeino.

2.3 Samisk litteratur

Instituttet formidler ved enkelte anledninger manus bl. a. til Norsk Kulturråds komité for samisk litteratur, samt besvarer forespørsler fra forlag og enkeltpersoner om samisk litteratur. Instituttet formidler og vurderer forespørsler om oversettelser av litteratur og brosjyrer til samisk både fra offentlige organer og private institusjoner.

I begrenset omfang formidles salg av samisk litteratur ved instituttet.

2.4 Samiske kulturaktiviteter og planlegging

Instituttet er behjelpelig med å kanalisere søknader og finne finansieringskilder for samiske kulturarbeidere.

Instituttet har ved enkelte anledninger formidlet forespørsler om samiske artister.

Instituttet deltar i et Unesco prosjekt vedrørende en bred kulturmonstring av arktiske kulturer planlagt i 1982. Prosjektet administreres av Unesco sentralt i Paris, og er foreløpig på det forberedende stadium.

Instituttet deltar i en utredning igangsatt av Nordisk Ministerråd i samarbeid med en rekommandasjon for å styrke det samiske kulturlivet. Det er avholdt flere møter i 1980, og utredningen ventes ferdig ved årsskiftet. Utredningen består forøvrig av medlemmene i Samerådets arbeidsutvalg og en representant for kultursekretariatet.

2.5 Duodji – Håndverk

Prosjektansvarlig: Nordisk Samisk Institutt

Rådgivende: Nordisk Sameråds sløydutvalg.

Instituttet påtok seg i 1977 sekretæroppgavene for samerådets sløydenemnd. Nemnda oppfordret instituttet til å sette igang et prosjekt for samisk sløyd og kunsthåndverk.

For 1980 var avsatt kr 90000,-, for 1981 samme beløp.

Instituttet har i 1980 fortsatt fungert som praktisk sekretær for sløydenemnda, ved siden av å administrere duodji-prosjektet.

Prosjektet tar i første rekke sikte på produktutvikling, markedsføring og opplysningsarbeid. Dette skjer i nært samarbeid med de samiske duodji-organisasjonene innen hvert land.

Det er i 1979 innsamlet og redigert en rekke kursplaner i samisk sløyd. Arbeidet med å standardisere og utgi kursplanene vil fortsette.

Instituttet har latt et norsk konsulentfirma utrede de juridiske sidene av et felles varemerke for samisk husflid. Saken har vært til høring i de samiske duodji-organisasjonene, og merket er godkjent av Samekonferansen og Nordisk Sameråd.

I forbindelse med et fellesnordisk møte for samesløyderne i november 1980 vil de nærmere retningslinjer for bruken av merket bli avklart. Det er produsert et prøveopplag av merket. Det kan tas i bruk dersom det blir enighet om retningslinjene. Arbeidet med en formell registrering i de tre berørte land vil fortsette.

Per Ola Utsi, Jon Ole Andersen og Ilmari Tapiola har klargjort en brosjyre med fargeillustrasjoner om samisk duodjihåndverk. Brosjyren er klar til trykking straks varemerkesaken avklares.

Marianne Nilsson har i samarbeid med en fotograf fortsatt arbeidet med en illustrert publikasjon om samiske drakter. En del av fotograferingen fant sted i forbindelse med samekonferansen i 1980.

Det er i forbindelse med prosjektet innsamlet materiale om skinnberedning etter eldre og nyere teknikker. Materialet er under bearbeidelse for utgivelse.

I forbindelse med sekretærarbeidet for duodji-utvalget er det ført forhandlinger med World Crafts Council vedrørende en mønstring av arktisk kunsthåndverk.

3. Språkspørsmål

3.1 Samisk språkforskning, syntaks og fraseologi

Prosjektansvarlig: Nordisk Samisk Institutt

Forskere/medarbeidere: Prof. Israel Ruong

Mag. art. Ole Henrik Magga

Feltarbeider i 1980: Mikkel P. A. Bongo, timebasis

John Henrik Eira, timebasis

Lajla Mattsson, timebasis

For 1980 er det bevilget kr. 140 000, –, for 1981 kr. 319 000. –.

En første etappe i det grunnleggende arbeid i prosjektet ble fullført i årene 1974 til 1978. Det ble da drevet feltarbeid, transkripsjon av en vesentlig del av det innsamlede materiale, samt lagring og katalogisering av originalinnspillinger ved DAUM i Umeå. DAUM utga i 1979 (se "Språkar-kiv") en katalog over innspillinger der også instituttets materiale er tatt med.

Feltarbeidet har fortsatt også i 1980, med vesentlig vekt på å få inn nytt materiale fra dialektområder som ikke har vært fullstendig dekket. Det foreligger nå et godt materiale fra de fleste samiske dialektområder som gir et godt bilde av den faktiske språkbruk i dag. Feltarbeidet vil imidlertid fortsette for å oppnå en kontinuerlig dokumentasjon.

Lajla Mattsson har transkribert sydsamiske innspillinger for prosjektet på honorarbasis. Dette er gjort på grunnlag av innspillinger hun selv har foretatt. Apparatur er utlånt til Snåsa for videre innspillingsarbeider i det sydsamiske området.

Instituttet har mottatt sydsamisk fraseologisk materiale fra sydsamiske språkseminarer som er blitt arrangert bl. a. med støtte fra dette prosjektet.

Karen Ellen Gaup, som har vært kontraktengasjert som sekretær ved seksjonen, har bistått med renskrivning av manuskripter og materiale for prosjektet.

Mag. art. Ole Henrik Magga var inntil 1.8.80 lønnet av Norges Almenvitenskapelige forskningsråd som forskningsstipendiat med tilknytning til prosjektet. Fra og med samme dato er Magga kontraktengasjert som forsker ved prosjektet. Magga har publisert følgende arbeider innenfor prosjektet:

Lokative Læt-setninger i samisk

Oanehis cealkka-oahppa (syntakshåndbok)

Hárjehusat (øvingsbok i syntaks/setningslære).

Høsten 1980 har Magga vært gjesteforeleser ved Universitetet i Oulu. Han forbereder en ny publikasjon delvis sammenfallende med materialet for forelesningene i Oulu. Videre er det planen å utgi syntakshåndbøkene i noe revidert form i en mer slitesterk utgave.

Seksjonslederen deltok med foredrag på en konferanse "First Minority Languages Conference" i Glasgow, Skottland i tiden 8.–13.9.80. Foredraget vil bli publisert i en publikasjon fra konferansen.

Seksjonslederen for Utdanning og informasjon, Samuli Aikio samt forsker Ole Henrik Magga deltok på en kongress for Finsk-Ugrisk forskning i Finland i tiden 20.–27.8.80.

Magga har i egenskap av formann for Samisk Språknemnd også nedlagt mye arbeid i forbindelse med iverksettelse av den nye ortografien for nordsamisk. Håndbok i denne er nå publisert i tredje utgave i samarbeid med Samisk Utdanningsråd, Norge.

Magga hadde også hovedansvaret for tilretteleggelsen av og gjennomfø-

ringen av et kurs for rettstolker arrangert av Norsk Sameråd i Karasjok, Norge, i tiden 24.–26.4.80.

I dagene 19.–20.10.80 ble det avholdt i regi av prosjektet et møte for forskere og viderekomne studenter i samisk språk. På møtet ble det spesielt gjennomgått grammatisk terminologi for samisk språkforskning, og videre normeringsforslag spesielt for endel viktige lånord.

I budsjettforslaget for 1982 er det tatt sikte på engasjement av ytterligere en forsker til prosjektet. Behovet for håndbøker i syntaks, grammatikk, ortografi o. s. v. er meget stort på grunn av stor aktivitet på skole-, media- og litteratursektoren. Det er fortsatt nødvendig med utstrakt grunnforskning for å få fram praktisk anvendbart materiale. Prosjektet må derfor inrettes både etter forskernes oppgaveprioritering og behovet for anvendte resultateter av forskningen. Prosjektet må derfor sees som et langsiktig prosjekt med løpende publikasjoner.

3.2 Samisk språknemnd

Instituttet har i inneværende år, som tidligere, vært sekretær for Samisk Språknemnd. Språknemnda er representant i styret for Nordisk Språksekretariat, og har observatørstatus i Norsk Språkråd. I tillegg er medlemmer av språknemnda medlemmer av den samiske avdelingen for Inhemska Språkforskningssentralen i Finland. Språknemnda har nå i det alt vesentlige avsluttet arbeidet med de felles nordsamiske og sydsamiske ortografiene. Disse er nå offisielle, og er tatt i bruk i skoleverket og i media. Arbeidet med den felles lulesamiske ortografien er ikke avsluttet. Språknemnda har forøvrig bedt Prof. Knut Bergsland utarbeide en sydsamisk grammatikk. Manus er oversendt Universitetsforlaget. Viktige arbeidsfelter for språknemnda er ellers normeringsarbeid, språkets statusspørsmål, ordbøker og praktiske oppfølging av ortografivedtakene. Instituttets utgifter i forbindelse med sekretariatjenestene dekkes over administrasjonsbudsjettet. Nordisk Sameråd dekker utgiftene til møter.

3.3 Samisk språkarkiv

Instituttet har samarbeidet med DAUM i Umeå om opprettelsen av et samisk språkarkiv til bruk for språkforskere. Instituttets originalinnspillinger fra språkprosjektets feltarbeid er deponert der, og nye innspillinger overføres.

DAUM utga ved utgangen av 1979 en katalog med oversikt over det som finnes av innspilte samiske språkprøver ved forskjellige institusjoner og arkiver. Katalogen er på 261 sider og inneholder lister over såvel magnetofon- som grammofoninnspillinger med data om proveniens (opprinnelse) og informanter, samt intervjuer og institusjon. Katalogen kan fåes ved henvendelse til DAUM eller til instituttet. Katalogen er utsendt til alle institusjoner som driver samisk språkforskning.

3.4 Språktest

Prosjektansvarlig: Nordisk Samisk Institutt

Prosjektet ble budsjettmessig avsluttet i 1979.

Det foreligger et utarbeidet testmateriale i 9 varianter for nordsamisk. Samisk Språknemnd har utarbeidet en liste over personer som kan utføre testingen.

I tillegg til at instituttet kan utføre testingen, har følgende personer fått utlevert testmaterialet.

Elli Sivi Näkkäläjärvi,	Luleå
Tor-Magne Berg,	Tromsø
Helvi Nuorgam-Poutasuo,	Helsinki
Matti Morottaja,	Ivalo

Testen kan gjennomgis ved henvendelse til disse, til institusjon som krever dokumentasjon av samiskkunnskaper, eller direkte til instituttet.

3.5 Andre språkspørsmål

Instituttet har ellers jevnlig formidlet forespørsler om oversettelser og utførte tolketjenester ved ulike møter. De ansatte ved instituttet gir ellers, så langt kapasiteten tillater, råd om språkbruk overfor publikum, organisasjoner og institusjoner. Instituttet har vært behjelpelig med å skaffe lærere ved flere kurser i den nye ortografien, og utarbeidet kursmaterieell for disse.

4. Næringsliv

4.1 Foringsforsøk av ferskvannsfisk

Samarbeid: Gårdbruker Anders P. Siri, Forsheim Forsøksstasjon, Skjomen

Forskere/medarbeidere: Forsøksleder S. Slettjord, Skjomen.

Prosjektbegrunnelse og tidligere arbeid er beskrevet i "Dieđut" 1978: 2, 1978: 3, 1979: 2 og 1980: 1.

Utviklingsfondet for de sentrale samiske bosettingsområder har i år bevilget Nkr 40 000,— til prosjektet. I alt er det bevilget Nkr 105 000,— på 3 år.

I juni ble det fraktet 2 000 regnbueørretsmolt og 1 000 sjørøyesmolt til Økseidet. Slaktning pågikk i midten av oktober. Resultatet fra årets forsøks-sesong foreligger ikke for øyeblikket. Det synes som regnbueørretforingen fungerte bra. Det ble også gjort et enkelt forsøk med ensilasje.

Prosjektet i denne form er avsluttet. En planlegger en annen type forsøk til neste år.

4.2 Kultivering av fiskevann – utfisking i Gámasjávri

Prosjektansvarlig: Nordisk Samisk Institutt

Medarbeidere: Klemet Hermansen, Nils Mortensen Hætta

Sakkyndige medarbeidere: Fiskerikonsulenten i Finnmark, Innlandsfiskerikonsulentene i Kautokeino.

Prosjektet startet i 1978. Viser til "Dieđut" 1979: 2 og 1980: 1. Utviklingsfondet for de sentrale samiske bosettingsområder har bevilget Nkr 45 000,- over en treårsperiode (Nkr 15 000,- pr. år 1978–1980).

Gjennomføring av prosjektet:

1. I år ble det ikke gjennomført prøvafiske før oppfiskingen startet, men Fiskerikonsulenten skal gjennomføre prøvafiske til neste år.

2. Første året bør målet være 1500 kg sik og 1000 kg i hvert av de påfølgende år. Disse tallene kan justeres noe underveis.

3. Under utfiskingen med not skal følgende opplysninger skaffes tilveie fra fiskernes side:

a) Dato for fisket.

Fiskingen i år ble utført i tidsrommet 13.–16.8.

b) Antall, totalvekt og gjennomsnittsvikt av fisken samt ca. vekt av største og minste fisk i hvert kast. I år ble det gjort 13 kast og fangsten varierte fra 1040 til 12 fisk i hvert kast, 200 kg til 3 kg pr. kast. Det ble registrert av sik fra 20 gram som minste fisk, opptil 1200 gram som den største. Resultatene ble registrert i skjema. Gjennomsnittsvikt for sik var 203 gram.

4. Nils Mortensen Hætta og Klemet Hermansen er engasjert som fiskere.

5. Fisken skal i den grad det er mulig utnyttes som før i prosjektet for føringsforsøket som Anders P. Siri arbeider med. Eventuell salgbar vare kan fiskerne selv omsette til egen fortjeneste.

En foretok ikke veiing av matfiske i år, men etter skjønn vil antakelig 50% av fisken kunne være matfisk. Dvs. alt over en viss størrelse. Siken var i god kondisjon. En har i dette skjønn ikke tatt hensyn til gjeddemark i siken. En foretok en gjennomskjæring av 155 fisk etter et tilfeldig utvalg. Av disse hadde 67 stk. gjeddemark, dvs. 43,2%. Undersøkelse av gjeddemarkinnholdet i sik er ikke foretatt før, men en må anta at den har vært tilstede.

Konklusjonen på årets arbeid er at målsetningen for oppfisking er oppnådd.

En helhetlig sluttrapport fra fisket kan ikke foreligge før prøvafisket til neste år er gjennomført. Da vil en kunne slå fast helt sikkert om forsøket var vellykket.

4.3 Reindriftsterminologien

Prosjektledelse:	Sámi Instituhtta
Prosjektleder:	Cand. mag. Nils Isak Eira
Samarbeidsorganer:	Samisk Utdanningsråd
Prosjektmidler:	Utviklingsfondet for reindrift (N) og Samefondet (S)

a) Bakgrunn

Kompensere forventet forverring i kunnskapsoverføringen mellom rein-driftsgenerasjonene. Forsøke å tilgjengeliggjøre adekvat terminologi for interesserte.

b) Formål

Resultatene av undersøkelsen ønskes bl. a. brukt i pedagogisk øyemed. Etablere plattform for dialog mellom reindrifutøvere, forskere og administrativt personell i de tilfeller temaet er rein og reindrift.

c) Progresjon i arbeidet

Fotomateriale innsamlingen er for en stor del ferdig. Bildene er brukt som stimuli under feltarbeidet. En del feltarbeid gjenstår fremdeles. For tiden pågår analysering av materiale samtidig med bearbeidelsen av manuskript til første publisering. En håper å publisere resultater fra undersøkelsen i serien *Dieđut* i løpet av januar/februar 1981.

4.4 Opplysninger angående reinen – dens liv og praktisk reindrift

Viser til *Dieđut* nr. 1–1977, nr. 2–1978, nr. 2–1979 og nr. 1–1980. Prosjektgruppen er oppløst og det innsamlede materialet er oversatt og systematisert, samt utskrevet fra band. Materialet er under strukturering og analysering av instituttets faste personell.

5. Miljø

Miljøprosjektet

Prosjektansvarlig: Sámi Instituhtta
 Prosjektpersonale: Mag. art. Leif Simansen
 Luonnont. kand. Pekka Aikio
 Siv. ing. Lars Niia

Viser til *Dieđot* nr. 1-1980, hvor en nøyaktig beskrev situasjonen for prosjektet. En regner med å være ferdig med bakgrunnsbeskrivelse m. m. i 1980 for den svenske og finske undersøkelsesområdene. 1980 er framlagt beskrivelse for Troms. En mangler beskrivelse for Nord-Trøndelag, Nordland og Finnmark. Dette er under arbeid.

Som delprosjekter under miljøprosjektet har en satt i gang et prosjekt kalt "Samiske næringsinteressers plass i samfunnsplanleggingen" på norsk side. På svensk side har en et forprosjekt til "Samiska näringsintressen i samhällsplaneringen" igang.

Medarbeidere er: Siv. agr. Jens H. Mosli
 Cand. mag. Arild Gjerde
 Siv. øk. Per Gustav Labba

Dette prosjektet vil også påbegynnes på finsk side snarest.

På norsk side er delprosjektet finansiert av NAVF ved Rådet for forskning for samfunnsplanlegging og på svensk side har Statens Råd för Byggnads forskning (BFR) (Byggforskningsrådet) finansiert forprosjektet. En regner med at prosjektet finansieres på svensk side gjennom prosjektet Markanvändning Norr.

6. *Rettigheter*

Historisk/juridisk forskningsprosjekt

Prosjektansvarlig:	Sámi Instituhtta
Samarbeid:	Samiske organisasjoner Universiteter og høyskoler
Prosjektets ledningsgruppe:	Prof. Gudmund Sandvik Prof. Veikko Hyvönen SO Thomas Cramer
Prosjektets medarbeidere:	Cand. fil. Henry Minde Cand. jur. Kaisa Korpijaakko Cand. jur. Arne G. Arnesen Johannes Marainen Cand. mag. Steinar Pedersen Siv. agr. Karl Magnor Olsaker

Prosjektet er tidligere beskrevet i Dieđut nr. 1-1977, nr. 2-1978, nr.2-1979 og nr. 1-1980.

Arbeidet med innsamling av materialet har fortsatt på norsk og finsk side som forutsatt. I tilknytning til det har Kaisa Korpijaakko skrevet "Rättegången angående bordsrätt till Haukiniemi nybygge i Kuusamo åren 1737–1739". Dette vil trykkes i Dieđut i år, sammen med Korpojaakkos "Om grunderna för äganderätten till jorden i sameområdet" og Cramers "Samernas historia vantolkad". I slutten av 1974 har Juridiska föreningen i Finland i sitt tidsskrift Veikko O. Hyvönen – Kaisa Korpijaakko oppsatt "Studier i samisk jord- og vattenrätt". En vil også i år gi ut "Rett til- og bruk av utmarksområdene i Bardu med særlig vekt på de samiske rettigheter" som er et sammendrag av en hovedoppgave ved Norges landbruks-høyskole ved Geir Bjernes og Karl Magnor Olsaker.

Johannes Marainen har i år arbeidet med "Konventionen mellan Sverige och Norge angående flyttlapparnas rätt til renbetesbakgrund och följder". Arbeidet dreier sig om 1919 års konvensjonen. Steinar Pedersen er begynt å arbeide med "En historisk-juridisk utgreiing om forskjellige sider ved retten til laksefiske i Tanaelva".

En satser på at prosjektet i den form den nå har avsluttes 1981.

7. *Undervisning och utdanning*

7. 1 *Samisk historie*

Prosjektet (1974–1978) er ikke finansiert etter 1978, da historieskriveren

FK Samuli Aikio, ved siden av sitt arbeid som seksjonsleder i utdanning og informasjon, har regnet med å bli ferdig med manuskriptet i 1979. Aikio har i periodene 1.1.–31.5 og 1.11.–15.11.1979 fortsatt med skrive- og redigeringsarbeidet, og første del av boka er utgitt i stensilform i år.

Hensikten var:

1. å utgi første del av arbeidet hvor samisk historie er behandlet fram till 1750, slik at skolene får utbytte av materialet etterhvert som de ferdiggjøres.

2. å motta råd og kritikk av leserne, som kan nyttes når hele boka trykkes.

Kunstgrafiker Riitta-Kaarina Tikkamäki fra Uppsala har vært medarbeider i bildeskissering og foto-oppsetting. I 1980 er også historiske dokumenters manuskript ferdiggjort på samisk. Instituttet har søkt og fått bevilget midler for utgivelsen fra Nabolandslitteraturgruppens forlag. Utgivelsen av historieboka og dokumentsamlingen er blitt diskutert i noen forlag.

7.2 Voksenopplæring

Prosjektansvarlig:	Nordisk Samisk Institutt
Samarbeidsinstanser:	Sameorganisasjoner Arbeidsmarkedsutdanningsinstitusjoner Universiteter Kommuner
Prosjektledere:	Seksjonsleder for utdanning og informasjon
Startår:	1978

Prosjektbakgrunnen er beskrevet i "Dieđut" 1978: 2 og 1979: 2.

7.3 Virksomhet

7.3.1 Utført hittil:

I hvert delprosjekt er det en sakkyndig prosjektgruppe, som består av lokale administrasjons- og undervisningsorganer, sameorganisasjoner og NSI's representanter.

Det arbeides etter oppsatt prosjektprogram fra bakgrunnsbeskrivelser til forsøks- og servicevirksomhet, og videre til sluttvurderinger og til sist å forsøke knytte kurs og aktiviteter til offentlige ordning.

Delprosjektet i Stockholm i 1978. Prosjektets hovedleder Inga Britt Blindh kartla og utga en undersøkelse om "Samer i Stockholm – en undersøkelse om utflyttede samers kulturelle behov" (Dieđut 1979: 1, svensk, sammendrag på samisk og finsk, 83 s., få eksemplarer igjen).

For 1979 og 1980 er det ordnet forskjellige kurser og forsøks- og servicevirksomheter og andre aktiviteter i samarbeid med Stockholms sameforening. Fra og med høsten 1978 er det blitt holdt kurser i samisk språk, og siden våren 1979 deltids barnehager og noen andre kurser og virksomheter.

Høsten 1979 og våren 1980 har Lars Nila Lasko vært midlertidig leder for virksomheten, og våren og høsten 1980 har Meimi Inga vært medarbeider, men Inga Britt Blindh har hele tiden deltatt i arbeidet i fritiden sin og fra høsten 1980 er hun lønnet som prosjektleder.

I Trøndelag ble virksomheten startet i 1979. Informasjoner om nærings- og utdanningsbehov ble innsamlet med intervju-formularer, som er planlagt ved NSI, sommeren 1979 av Sigbjørn Dunfjeld. Om vinteren 1979/80 er en del av disse informasjonene innsamlet fra intervju-formularene og er på nytt blitt ordnet av NSI's fast ansatte.

Kursvirksomheten er under planlegging.

I Utsjok ble virksomheten også startet i 1979, men feltarbeidet ble gjennomført først våren og sommeren 1980. Statsvitenskapsstudent Heikki Sarmaja fra Helsinki er forsker. På prosjektmøtet 17.11 er prosjektets foreløpige resultater utgreiet, og forhandlet om kursstart bl. a. med kommunale organer i Utsjok.

7.3.2 Leseplaner og læremateriale

NSI har i perioden 1978–80 gjennomført arbeidet med leseplanene for grunnskolen. Prosjektlederen Inga Guttorm ferdiggjorde manuskriptet høsten 1980, og etterpå ble dette behandlet på arbeidsgruppemøtet. Dette er blitt en forsøksordning i ulike skoleområder, og det søkes også om godkjenning i sentrale skolemyndigheter.

For å oppnå studieplanenes tekniske gjennomføring har man fra begynnelsen hatt med en plan i prosjektet for utarbeiding av lærematerialet i samisk slik at de lærere som skal ta studieplanene i bruk, går selv en givende læremateriale.

Med hensyn til dette er det planlagt seks særskilte bøker, hvorav tre er gjennomført til en viss grad: En kort grammatikk, lærebok i syntaks og lærebok i fonetikk. I tillegg er rettskrivningsordlista som er en av punktene i grunnplanen, overført til Universitetsforlaget, som regner å utføre dette i løpet av 3 år.

7.3.3 Samarbeidsmøter om samisk utdanningsspørsmål

Instituttet har hvert år avholdt møter med representanter fra Nordiske skolemyndigheter som arbeider med sameskolespørsmålene.

I 1980 ble to slike møter avholdt: I Kautokeino 6.5 og i Rovaniemi 29.–30.9.

I Kautokeino ble spesielt læremateriale spørsmålene behandlet, mens i Rovaniemi ble også andre skolespørsmål lagt fram. Instituttet har tatt del i tilrettelegging og gjennomføring av nordiske samelærermøtet som ble avholdt i Enare 14.–15.8. Instituttet har skrevet møteprotokollen på samisk og på norsk/svensk.

8. Informasjon

8.1 Dieđut

Instituttet utgir tidsskriften "Dieđut". Målet med denne er å informere om all virksomhet ved instituttet.

I løpet av 1980 er et nummer av "Dieđut" utgitt:

"Årsberetning 1979": 1980:1

Dette nummeret ble trykket i A/S Karasjok Produkter. Nå er følgende "Dieđut" i trykken:

P. Sammellahtis Jietnatoahppa (1980:2)

(Trykkeri: Lūkekirjapaino, Helsinki)

"Äganderätt och samerna".

"Omistusoikeus ja saamelaiset" (1980:3)

(Trykkeri: A/S Karasjok Produkter)

8.2 Annen informasjonsvirksomhet

Instituttet har fortsatt med informasjonsvirksomheten ved korresponding, møtearrangementer og forelesninger for bl. a. besøkende grupper.

Instituttet har distribuert informasjonsmateriale, slik som lærematerialeliste (1979:3) og andre boklister. På grunn av de store forespørslene har instituttet tenkt å lage en spesiell informasjonspakke (bøker, bilder, film o.s.v.) for salg og utlånning. Instituttet har også laget forslag for skolemynighetene om system for informasjon av lærematerialet.

9. Uttalelser og remisser

Instituttet har til 27. oktober i år, mottatt 894 saker og har behandlet i alt 1084 saker. Av saker som instituttet har hatt til behandling og uttalelse kan nevnes:

- 81: 80 Saemien Sijta, 7760 Snåsa:
Lønns plassering for museumsbestyrer.
- 109: 80 Lars Gustav Bleckert, Uppsala universitet,
Svenska kommittéen för europeisk språkatlas,
Östra ågatan 27, 3 tr., S-753 22 Uppsala:
NSI ser meget positivt på søknaden om fortsatt støtte til utarbeidelsen av den samiske delen av europeisk språkatlas, og vil forsåvidt anbefale at Nordisk Kulturfond gir slik støtte.
- 135: 80 Skoledirektøren i Finnmark, 9800 Vadsø:
Duoddji-semesteroppgave i samisk forming.
- 161–162: 80 Kirke- og undervisningsdepartementet,
Postboks 8199, Dep. Oslo 1:
Rettskriving for samiske stadnamn på kart.
- 192: 80 Kautokeino Kommune, Kontorsjefen, Kautokeino:
Samisk språk i offentlig administrasjon.

- 235: 80 Nordisk Kulturfond, København:
Dokumentarisk materiale om den samiske befolkningsgruppe.
- 241: 80 Norges Døveforbund, Tegnspråkutvalg, Bergen:
Samisk alfabet.
- 270: 80 Det Kongelige Justis- og Politidep., Lovavdelingen, Oslo:
Oppnevning av utvalg til å utrede spørsmål om samenes rettigheter til land og vann (Samerettsutredningen).
- 328: 80 Norges Almenvitenskaplige Forskningsråd, Oslo 2:
Faglig utviklingsprogram for samisk og kvensk:
Språk, Historie og Kultur.
- 430: 80 Nordisk Kulturfonds styrelse, Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde, København:
Støtte til samisk leksikon.
- 450: 80 Nordisk Ministerråd, Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde, København:
Nordisk Kultursamarbeid under 1970-tallet – en vurdering.
- 630: 80 Huseby Utdanningscenter, Oslo 7:
Samisk punktskriftalfabet.

10. Møter og konferanser

Ansatte ved instituttet har deltatt i ulike møter og konferanser i år, bl. a.:

- YLE andakt i Karasjok 2/1.
- Møte med Rådet for forskning for samfunnsplanlegging, NAVF i Oslo 3/1.
- Samtale med statsekr. Ola Skjølaas, Oslo 4/1.
- Nordisk Sameråd AU-møter.
Møte med IWGA.
- Samerådets utdanningsnemnd og læreplangruppe, Kautokeino 11/1.
- Forelesing om logikk på Øytun Folkehøgskole, Alta 11/1.
- Møte i Faglig veileder- og adm. rådgivningsgruppe i ferskvannsfiske spørsmål på Nordkalotten i Tromsø 15/1.
- Møte med Universitetet om ferskvannsfiske spørsmål 16/1.
- Forelesing på Høgskolen i Alta 22/1.
- Norsk Språkråd, Oslo 23–25/1.
- Styremøte Sámi Áige čála, Karasjok 25/1.
- Møte med Muonio lærere i Kautokeino 28/1.
- Miljøprosjekt møte i Umeå 28–29/1.
- Kommunestyre møter i Kautokeino.
- Finnmark Kulturstyre, Vadsø 31/1.
- Samisk Utdanningsråds møte 5/2.
- Styremøte i Utviklingsfondet 5/2.
- Samtaler på Stortinget om samiske rettigheter.

Møte med AP's stortingsgruppe 6/2.

- NSR/NRL-rettighetsutvalg møte i Oslo 4–7/2.
- Møte med statsråd Einar Førde i Oslo, KUD 7/2.
- Närp møte, Muonio 7/2.
- Unge Høgre, Karasjok 9/2.
- Forelesing på Den Samiske Folkehøgskolen i Karasjok 11/2.
- Nordkalottens AMU-center, Övertorneå 18/2.
- Nordkalottens AMU-center, Rovaniemi 21–22/2.
- Forelesing om logikk på Øytun Folkehøgskole, Alta 22/2.
- Forelesing på Institutt for samfunnsvitenskap, Tromsø 28/2.
- NSR/NRL – møte med Regjeringen i Oslo 29/2.
- Deltagelse på den første syd-amerikanske indianerkonferanse, Peru, 22/2–11/13.
- Finnmark Kulturstyre, Karasjok 4/3.
- Närp 5/3.
- Nordkalottens AMU-center, Kautokeino 5/3.
- Sløydnemnd møte i Hetta 11–12/3.
- Møte med WCIP's sekretariat, Canada 8/3.
- NSR/NRL møte i Karasjok 13/3.
- Miljøbygg: Bygghomite.
- Styremøter i Utviklingsfondet.
- Organisasjonenes forhandlingsutvalg 14/3.
- Voksenopplæringsprosjekt i Stockholm, Kautokeino 13–14/3.
- Samisk Språknemnd møte i Jokkmokk 2/6.
- Sløydnemnd møte i Jokkmokk 3/6.
- Referansegruppen, Skolöverstyrelsen, Jokkmokk 4/6.
- NSR årsmøte 6–7/6.
- Styremøte Sámi Áigečála, Karasjok 7/6.
- Finnmark Fylkesting, Hammerfest 9–11/6.
- Seminar "The small nations of the north in international and constitutional law", Mariehamn, Åland 9–13/6.
- SSR årsmøte 10–11/6.
- Samerådets representant på forhandlingsmøte mellom Den norske utenriksdepartementet og WCIP's representanter 12/6.
- Med WICP's representanter på møte med LO og Norad.
- Utenriksdepartementets møte i Hamar. Menneskerettigheter 16/6.
- Samekonferansen i Tromsø 17–18/6.
- Møte i Nordisk samisk kulturutvalg, Tromsø 20/6.
- NSR styremøte Tromsø 20/6.
- Samiske Yrkesskoledager i Inari 24/6.
- NRK-filmarbeid, Inari 25/6.
- Samisk Utdanningsrådsmøte i Kautokeino 30/6.
- Styremøte i Sámi Áigečála, Karasjok 30/6.
- Seminar om innsamling av samiske stedsnavn i Finnmark, Nesseby 3–5/7.

- Styremøte Samisk Opplysningsforbund, Kautokeino 5/7.
- Sakkyndig domsmann i Hålogaland lagmannsrett i Kjøllefjord, 17–18/7.
- Møte med herredsagronomen i Lebesby ad. Hologaland lagmannsretts-sak, 7/8.
- Nordisk Samerlærer møte i Inari 13–15/8.
- Utsikingsprosjekt i Gamasjavri.
- Bisperådsmøte i Alta 14–16/8.
- Sosialdemokratisk nordkalottkonferanse i Hammerfest, 15/8.
- NSR arbeidsutvalgmøte 16/8.
- Samisk ortografi kurs i Kautokeino 20/8.
- Språk møte i Kautokeino 18/3.
- Nordisk Samerådsmøter
- Språkforsker møte i Kautokeino 19–20/3.
- Samisk Språknemnds møte i Kautokeino 21/3.
- Forelesing i Mellomkirkelig råd, Oslo 21/3.
- Møte med Skoltesamene i Severtijavri 24–26/3.
- Samisk Utdanningsråds arbeidsutvalgmøte 16/3.
- Leseplan møte i Kautokeino 27/3.
- Hist. juridisk prosjekt møte i Oslo 9–10/4.
- Kommunestyremøte i Kautokeino 10/4.
- Møte i utvalg til å vurdere Nordisk Ministerråds engasjement i nordisk samisk kulturarbeid, Oslo 11/4. (Nordisk Samisk Kulturutvalg).
- Samisk Utdanningsråds rådsmøte. Evenes 14–15/4.
- Leseplan møte i Kautokeino 14–15/4.
- Programrådet 16/4.
- Møte med Nord-Hålogaland biskop i Kautokeino 18/4.
- Møte i DNA's landbruksutvalg, Oslo 21/4.
- Møte med Finske Akademiet og samtale med ferskvannsfiskeforskningen i Finland, Helsingfors 24/4.
- Forelesing om logikk på Øytun Folkehøgskole, Alta 25/4.
- Møte med prosjektpersonalet i hist. juridisk prosjekt, Helsingfors 25/4.
- Utviklingsfondets Rådsmøte 28–29/4.
- Møte om administrasjon av hist. jurid. prosjektet i Finland, Helsingfors 2/5.
- Miljøprosjekt møte med Kjøllefjord kommune 5/5.
- Miljøprosjekt møte med Lebesby kommune 5/5.
- Skolemyndighet møte i Kautokeino 6/5.
- Forelesing om logikk på Øytun Folkehøgskole, Alta 7/5.
- Samisk Akademi 9/5.
- Finnmark Kulturstyre, Honningsvåg 13/5.
- Kellogg 21/5.
- Møte i DNA's-landbruksutvalg, Oslo 21/5.
- Møte om utmarksnæringsproblemer i Sverige, Kautokeino 23/5.
- Sámi Instituhtta arbeidsutvalgmøter

- Finno-Ugric, Congress, Turku 19–27/8.
- Møte med Kommunaldepartementet i Kautokeino 26/8.
- Møte med Stortingets administrasjonskomite om Sámi Áigi i Karasjok 28/8.
- Forelesing for Nordisk Journalistkursus 28/8.
- Møter med kommunene Balsfjord og Kåfjord på Storsteinnes og Olderdalen om samiske næringsinteresser i samfunnsplanleggingen, 29/8.
- Videre utdanningsmøte for finske samelærere i Utsjokk 27/8.
- Domsmann i Hammerfest Herredsrett, Honningsvåg 2/9.
- YLE. Karasjok 2/9.
- Miljøprosjektmøte med Porsangerkommune, Lakselv 5/9.
- Miljøprosjektmøte med Tanakommune, Tana 5/9.
- Møte om prosjektet Samiske næringer i samhallsplaneringen i Kiruna 8/9.
- Minority Language Conference, Glasgow 5–14/9.
- Møte i Faglig veileder- og adm. rådgivningsgruppe i ferskvannsfiske-spørsmål på Nordkalotten, Gällivare 9–10/9.
- Møte med Univ. forlaget i Oslo om ordbokprosjektet 11/9.
- Møte med Skjomen forsøksgård om Tromsø Universitets deltagelse i foringsforsøket om ferskvannsfisk. Kautokeino 18/9.
- NSR styremøte i Karasjok 19–20/9.
- Domsavgjørelse i Hålogaland Lagmannsrett 20/9.
- Forelesing Same Átnam, Arvidsjaur 26–27/9.
- Domsavgjørelse i Hammerfest Herredsrett 29/9.
- Nordisk Skolemyndigheters møte i Rovaniemi 30/9.
- Pohjoiset kirjailijat, Rovaniemi 30/9.
- Møte med Forskningsrådsnemden i Sverige. Kautokeino, om prosjektene Markanvändning Norr og samiska näringsintressen i samhallsplaneringen 2–3/10.
- Snåsa, Åpning av Sør-Samiske Samlinger 4/10.
- Nordisk Sameråds møte med kulturarbeidere på Nordkalotten i Kare-suando 6/10.
- Samisk kulturinformasjon i Luleå 7–9/10.
- Møte med Arjeplog kommune om prosjektene Markanvändning Norr og Samiska näringar i samhallsplaneringen. Befaring i Uranfeltet, Pleutajokk 11/10.
- Sámi Duodji forelesing, Karasjok 11/10.
- Informasjonsmøte om NSR til Hinnøy Samerforening, Grovfjord, Skånland.
- Finnmark Fylkesting, Honningsvåg 14–15/10.
- Programrådet 20/10.
- Sør-Varanger Sameforenings møte 25/10.
- Styremøte Sámi Áigečála i Karasjok 25/10.
- Seminar Nord-Norge år 2000 i Tromsø 27–28/10.

- Møte om den nye matrikkel i Finmark, Kautokeino 31/10.
- Møte med Lierne kommune om prosjektet Samiske næringer i samfunnsplanleggingen 3/11.
- Møte med Utenriksdepartementet om prosjektet Samene og Folkerett i Oslo 11/11.

F. Fremtidsplaner

I den videre planlegging av instituttets arbeid må det tas hensyn til:

1. Virksomhet/prosjekter
2. Personalutbygging
3. Kontorlokaler og boliger for de ansatte
4. Behov av midler

1. Virksomhet/prosjekter

Instituttets virksomhet må sees på bakgrunn av det formål og arbeidsområde som er pålagt instituttet i statuttene. Instituttet må også ta i betraktning de krav og forventninger som den samiske befolkning og de samiske organisasjoner stiller til instituttet og blir da preget av forandringer i samfunnet.

Prosjektene er fordelt på de forskjellige fagområder: Språk, kultur, utdanning og informasjon, næringer, miljø og rettigheter.

De prosjekter som instituttet arbeider med og planlegger å sette igang i 1982 vil bli grunnlaget for instituttets videre arbeid.

Erfaringer hittil viser at det under arbeidet med prosjekter dukker opp spørsmålstillinger som krever nærmere analyse og det blir derfor behov for å sette opp nye delprosjekter. Den prosjektplanen som danner grunnlaget for søknader i 1982 må betraktes som styrets prioritering av arbeidsoppgaver i de nærmeste årene. Det er derfor sannsynlig at dersom noen av de oppsatte prosjekter faller ut under budsjett arbeid, vil de bli satt opp igjen senere.

2. Personalutbygging

Instituttet har som kjent 8 faste stillinger i dag. Det er ikke gitt nye stillinger siden 1976.

Allerede i 1974 ble det fra instituttets side utarbeidet en fremtidig ansettelseplan som kan illustreres skjematisk på følgende måte:

Seksjon for språk
og kultur

Seksjonsleder
Sekretær
Kontorass.
Prosjektpersonal
og sakkyndige

Konsulent/
tolk

Leder
Førstesekretær
Regnskapsfører
Kontorass.

Seksjon for utdan-
ning og informasjon

Seksjonsleder
Sekretær
Kontorass.
Prosjektpersonal
og sakkyndige

Seksjon for
næringsliv og
miljø

Seksjonsleder
Sekretær
Kontorass.
Prosjektpersonal
og sakkyndige

Seksjon for
rettigheter

Seksjonsleder
Sekretær
Kontorass.
Prosjektpersonal
og sakkyndige

Det som i planen er betegnet som "Prosjektpersonalet og sakkyndige" er forskere, sakkyndige, ressurspersoner, intervjuere osv.

Disse er knyttet til prosjektvirksomhet og tiden for engasjementet er avhenging av prosjektets varighet, men kontraktmessig bundet for ett år fram etter som bevilgningene til instituttet er klare. Lønninger betales over instituttets budsjett av midler avsatt for prosjekter og av eksterne forskningsmidler.

De fleste av forskerene har vært tilknyttet instituttet i lengere tid. Instituttet har behov for å beholde en noenlunde stabil forskerstab og det burde derfor finnes muligheter for å sikre forskere i form av langtidskontrakter. Dette ville også sikre den enkeltes arbeidssituasjoner på lengere sikt og sikre instituttet en viss forskningskvalitet.

De øvrige stillinger er åremåls og faste.

I forhold til denne planen har styret søkt om å få i 1982 en sekretær, konsulent/tolk og kontorassistent. Styret har søkt om å få omgjøre stillingen regnskapsfører/kontorfullmektig til førstesekretær. Stillingsbeskrivelsen er sendt til Kultursekretariatet.

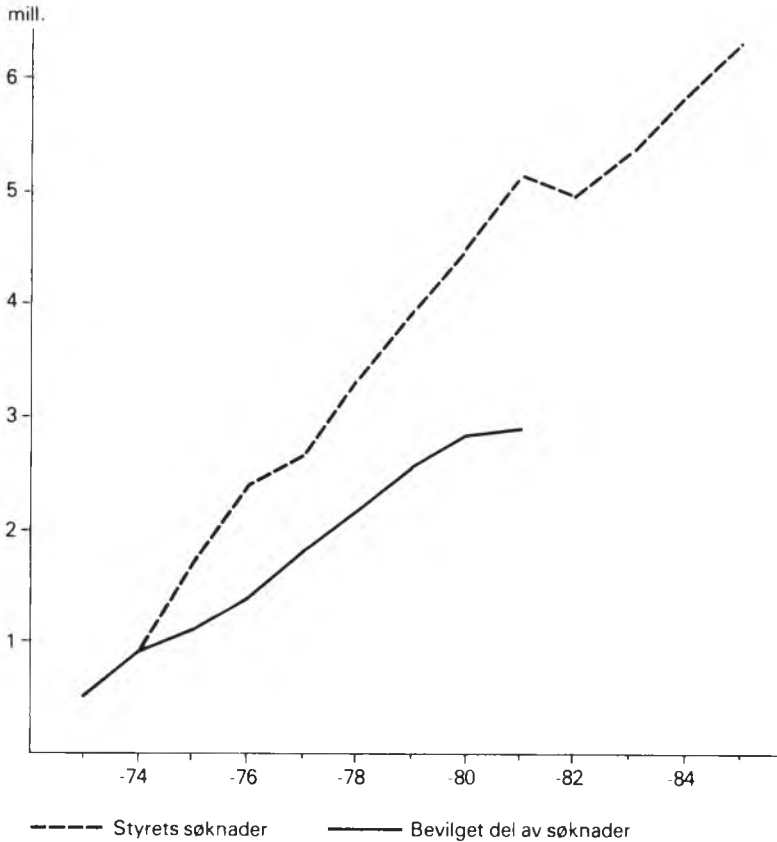
I 5-års rapporten for instituttet har arbeidsutvalget pekt på at ansatte i lederstillinger bør få muligheter til vitenskapelig kvalifisering for å holde seg faglig på høyde og også øke sin kompetanse. Dette kan gjøres f. eks. ved å gi forskningspermisjon med lønn etter en viss tids ansettelse.

3. Kontorlokaler og boliger for de ansatte

Fra 1981 vil instituttet være i nye kontorlokaler i Miljøbygget. Dette betyr bl. a. at årlige kontorkostnader vil øke sterkt og at instituttet kan tilby sine ansatte og prosjektfolk tidmessig arbeidsplass.

Som kjent er det vanskelig i Kautokeino å få leie boliger/hybelleiligheter hos andre enn kommunen. Derfor er det lagt opp til en ordning at kommunen bygger eller på annen måte skaffer boliger til instituttets ansatte.

Hittil har bare en av ansatte som har bygget selv. Vi må derfor regne med at ved nye ansettelser må vi også skaffe hus til ansatte i samråd med kommunen. Ordningen med husleiesubsidiering må fremdeles gjelde.

4. Behov for midler

Figuren viser bevilgninger til instituttet t. o. m. 1981 og de behov som styret har satt frem i sine søknader t. o. m. 1982. Det er vanskelig å antyde størrelsen på søknadene utover 1982, men ut fra erfaringene hittil må vi ta i betraktning ved de fremtidige budsjettframleggene:

- at den pågående virksomheten sikres samtidig som det ges mulighet for utvidelse av prosjekter etter de behov som til enhver tid stilles til instituttet.
- at instituttet bygges ut personalmessig, og at det ved nyansettelser følger med merkostnader bl. a. av administrativ art, f. eks. husleiesubsidiering.

– at inflytting i nye lokaler medfører merkostnader bl. a. i husleie, varme, rengjøring og lys.

I 5-års rapporten sier arbeidsutvalget i sin vurdering av instituttets økonomi bl. a:

I tilbakeblikk er der rimelig å hevde at det økonomiske utgangspunktet for NSI's virksomhet ble satt for lavt. Årsakene til det kan være mange, bl. a. feilvurdering av kompleksiteten og omfanget av NSI's virksomhet, kort sagt en noe forkjært vurdering av hvilke type institutt en oppretter, og manglende erfaring med drift av slikt institutt i de mest økonomisk krevende områder av norden. Heller ikke kan omkostningene ved et flerspråklig institutt være tatt med i betraktningene. Økningen i bevilgningene per år har vært tilfredsstillende. For å komme opp på et nivå som kan sikre mer enn vedlikehold av aktivitetsnivået, vil flere tiltak være mulige. Det enkleste ville være at Nordisk Ministerråd for det kommende budsjettår innvilget det beløp NSI's styre har søkt om, og så la dette beløp være basis for senere ekspansjon av budsjetter. Andre muligheter for bedring av NSI er at Norge som vertsland betalte leien for NSI's lokaler, inkludert subsidieringer av personalets tjenesteboliger. En tredje mulighet var at de nordiske land, samlet og hver for seg, sikret de samiske organisasjoner et økonomisk grunnlag som kunne fritta NSI for sekretærfunksjoner og andre ytelser overfor disse.

For NSI ville den beste løsning være om den først antydede mulighet ble virkeliggjort, dernest ville løsningen at Norge som vertsland betalte leien for NSI's lokaler være å foretrekke.

G. Finansiering og økonomi

1. Oversikt over bokavslutning og budsjett (1 000-tal nkr)

	Bokslut 1979	Budget 1980	Prel. ut- fall 1980	Budget 1981
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	66	87	95	85
Personal	1 231	1 242	1 314	1 140
Kontor	195	150	186	148
Lokaler	80	68	80	410
Prosjekt	996	1 260	1 310	1 480
Øvrigt:				
Disposisjon	–	92	75	0
Drift	94	20	20	50
Prosjekt utenfor budsjett			752	
Summa utgifter	2 662	2 919	3 832	3 313
<i>Inkomster</i>				
Andre instanser			802	
Anslag	2 529	2 878	2 878	2 913
Lönestegr. komp.	45		22	
Renter m. m.	88	41	130	97
Summa inkomster	2 662	2 919	3 832	3 010
Underskudd				303

2. Kommentarer

Instituttet har fått bevilget midler fra andre instanser til både ordinære prosjekter og til prosjekter utenfor ordinære budsjett:

Fra Samisk Utdanningsråd, Kautokeino til ordinære prosjekt

Samisk læreplaner, overført fra 1979 regnskap			<u>50 000</u>
---	--	--	---------------

Fra Utviklingsfondet for de sentrale samiske bosetningsområder. Karasjok er det bevilget midler til:

Kultivering av fiskevann		15 000	
Forningsforsøk av ferskvannfisk	40 000		
Overført fra 1979 regnskap	<u>19 306</u>	<u>59 306</u>	<u>74 306</u>

Fra Kirke- og undervisningsdep., Norge er det bevilget til 2 prosjekter:

Kurs i samisk språk, overført fra 1979 regnskap		80 000	
Sørsamisk kursplan		<u>40 000</u>	

120 000

Til prosjekt "Undersøkelse av reindriftsterminologi" har to instanser bevilget midler:

Samefond, Sverige (Skr 80 000)		93 800	
Utviklingsfond for reindrift, Norge		<u>125 000</u>	<u>218 800</u>

Til prosjekt "Laksefiskerett i Tanaelva" har to instanser bevilget midler:

Miljøverndepartementet, Norge		70 000	
Justisdepartementet, Norge		<u>40 000</u>	<u>100 000</u>

NAVF, Norge har for 3-års periode bevilget midler til prosjekt:

Samiske næringsinteresser i samfunnsplanlegging, bevilget for 1980		<u>157 000</u>
--	--	----------------

Fra statens råd för byggnadsforskning, Sverige er det bevilget til

Samiske næringsinteresser i samfunnsplanlegging, for 1980 (Skr 60 000)		<u>72 000</u>
--	--	---------------

Sum tilskudd utenfor ordinære budsjett		802 107
--	--	---------

Slutsummen er medtatt i oversikten under "prel. utfall 1980".

Utskottet för nordiskt ungdomssamarbete

Verksamhetsberättelse 1980

A. Navn og adresse

Nordisk ungdomssamarbejde
Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde
Snaregade 10
DK-1205 København K

B. Startår

1973

C. Formål

Støtteordningen skal virke for at

- udvide kundskaberne om og forståelsen af kulturelle, politiske og sociale spørgsmål i de nordiske lande ved at støtte det nordiske samarbejde, der drives af landsomfattende nationalt støtteberettigede børne- og ungdomsorganisationer i Norden
- give ungdomsorganisationerne større muligheder for at understrege den nordiske samhørighed i en international sammenhæng

Støtteordningen omfatter

- støtte til nordiske projekter i organisationer, der falder inden for støtteordningens rammer. Projektvirksomheden skal have et klart nordisk indhold. Den kan f. eks. omfatte seminarer, kurser, møder, konferencer, lejre, publikationer og lignende. Projekter, der ville nå ud til brede ungdomsgrupper, bør gives høj prioritet. Projektstøtte skal i princippet være en engangsbevilling
- støtte til organisatorisk samarbejde mellem børne- og ungdomsorganisationer. Organisationsstøtte gives, når udvalget finder, at en sådan støtte er nødvendig for planlægningen og indførelsen af nordiske aktiviteter. Støtte til organisatorisk samarbejde gives kun til organisationer med et fast organiseret samarbejde mellem mindst tre af de nordiske lande og med regelmæssig virksomhed udover de organisationsmæssige kontakter.

Ved uddelingen af støtte tages der særlige hensyn til ansøgere, som på grund af lange rejseafstande har store udgifter i forbindelse med deltagelse

i det nordiske samarbejde, og til projekter, der skal styrke og udvide den nordiske ungdomsaktivitet.

D. Organisation

1. Administration

Virksomheden ledes af et udvalg på to medlemmer fra hvert af de nordiske lande. Sekretariatet for udvalget er Nordisk Kultursekretariat.

2. Udvalgets sammensætning 31.12.1980

Frode Møller Nicolaisen, Danmark
Inge Marie Nielsen, Danmark
Ulla Helsingius, Finland
Esko Aho, Finland
Reynir Karlsson, Island (formand)
Kristján Valdimarsson, Island (næstformand)
Alf-Cato Gaaserud, Norge
Hanne Finstad, Norge
Leif Zetterberg, Sverige
Anna Lindh, Sverige

Suppleanter:

Carsten Andersen, Danmark
Olli Saarela, Finland
Markku Kärkkäinen, Finland
Bjarne Ingsøy, Norge
Lars Franklin, Sverige
Anna Carlsson, Sverige

3. Revisorer

De enkelte bevillingsmodtagere under støtteordningen har ansvar for at aflægge rapport og revideret regnskab for anvendelsen af bevillingerne senest seks måneder efter at bevillingerne udbetales. Den danske statsrevision reviderer støtteordningen som helhed.

E. Virksomhed

Udvalget for det nordiske ungdomssamarbejde har på møde den 29.–30.10.79 og 14.–15.4.80 uddelt støtteordningens midler til nordisk ungdomssamarbejde i 1980.

Støtten kan gives til samarbejde mellem landsomfattende og nationalt støtteberettigede ungdomsorganisationer i de nordiske lande. Midlerne fordeles især til projektvirksomhed, men organisatorisk virksomhed får også støtte i et vist omfang.

For 1980 har der på udvalgets to uddelingsmøder kunnet uddeles dkr. 1 185 mio. til 62 ansøgere og på udvalgets uddelingsmøde i april 1980 dkr.

508 000 til organisatorisk virksomhed inden for 15 forskellige nordiske ungdomsorganisationer.

En oversigt over alle givne bevillinger til såvel projektvirksomhed som organisatorisk virksomhed er vedlagt (*se Bilaga*).

F. Fremtidsplaner

Udvalget har i de senere år med stadig stigende styrke lagt vægt på, at der sker en kontinuerlig evaluering af virksomheden. Som følge heraf gennemførte man i oktober 1979 et kontaktmøde med repræsentanter for nordiske ungdomsorganisationer.

Dette kontaktmøde viste, at støtteordningen i et stort omfang har nået de fastsatte mål, og at der ikke er behov for store omlægninger i det nordiske ungdomssamarbejde.

I 1980 har støtteordningen imidlertid kunnet uddele støtte til organisatorisk virksomhed i tre år, og som følge heraf, har udvalget på møde i oktober 1980 gennemført evaluering af resultaterne af den uddelte støtte til organisatorisk virksomhed. Som grund for denne evaluering forelå et arbejdsnotat af et af udvalgets medlemmer, der havde haft lejlighed til at gennemgå rapport- og regnskabsmateriale for anvendelsen af de givne bevillinger i Nordisk Kultursekretariat.

En oversigt over de vigtigste resultater af evalueringen er vedlagt som bilag (*se nedan*).

Evalueringen bekræftede de tidligere fremkomne synspunkter vedrørende resultaterne af støtten til organisatorisk virksomhed. Denne støtte har medvirket til at give samarbejdet en kontinuitet og styrke, man kun tidligere vanskeligt kunne få frem. Og man vil fremover forsøge en uddeling af støtteordningen med 2/3 af den samlede årsbevilling til projektvirksomhed og 1/3 til organisatorisk virksomhed.

Udvalget vil i den kommende tid fortsætte evaluering af samarbejdet. Man regner med i 1981 at kunne gennemføre en vurdering af de senest indvundne erfaringer med støtte til projektvirksomhed.

G. Finansiering og økonomi

Det nordiske ungdomssamarbejde finansieres over det nordiske kulturbudget. Bevillingen for 1980 var på dkr. 1,7 millioner.

Organisasjonsstøtten til nordisk ungdomssamarbeid

Utvalget for nordisk ungdomssamarbeid ble oppnevnt mot slutten av 1972. Den første nordiske ungdomsbevilgningen, som var på 1 mill. dkr. ble avsatt i 1973. Midlene, som ble fordelt etter retningslinjer utarbeidet av Ungdomsutvalget, gikk alle til *prosjekter*. Bevilgningen ble stående på samme beløp i 1974 og 1975, mens den økte til 1,2 mill. dkr i 1976. Senere er den regulert litt hvert år, slik at den for 1980 var kommet opp i 1,7 mill. dkr. Etter en prøveperiode på vel tre år ble retningslinjene for utdelingen

tatt opp til revisjon i 1976. I denne forbindelse ble spørsmålet om å inføre en form for *organisasjonsstøtte* reist. Det var uenighet i Ungdomsutvalget om dette. Tre land (Finland, Norge og Sverige) gikk inn for organisasjonsstøtte, mens to (Danmark og Island) gikk imot. Resultatet ble at Ministerrådet besluttet å innføre organisasjonsstøtte, en ordning som trådte i kraft fra og med 1977-utdelingen. Ved første utdeling søkte 26 organisasjoner, men bara 12 fylte de kravene Ungdomsutvalget hadde stilt for å kunne få slik støtte. Utvalget besluttet å begrense organisasjonsstøtten til mellom en firedel og en tredel av den samlede bevilgning. Antallet støtteberettigede ungdomsorganisasjoner har økt med én hvert år og er nå (1980) oppe i 15.

Ved innføringen av ordningen i 1977 var det en forutsetning at den skulle vurderes etter å ha vært i virksomhet en tid. Ungdomsutvalget bad derfor sitt medlem Alf-Cato Gaaserud om å utarbeide et diskusjonsnotat til det siste møtet i det sittende utvalget i Stavanger 27.10.80.

Vi gjengir her noen av hovedpunktene i dette notatet.

Hvem nyter godt av organisasjonsstøtten?

Den enkeltgruppe av organisasjoner som særlig har kunnet nyttiggjøre seg organisasjonsstøtten, er de partipolitiske ungdomsorganisasjonene. Disse tar ut omtrent halvparten av støtten. Den andre halvparten tildeles en mindre gruppe av de mange forskjellige "upolitiske" organisasjonene med fast oppbygd nordisk samarbeid (NSU, KFUM/KFUK, speiderne, godtemplarungdommen, ABN, IYF/NR, NUAT-ungdommen og den evangeliske student- og skoleungdomsbevegelsen) og de nordiske nasjonalkomiteene.

I fireårsperioden 1977–80 er det utbetalt følgende beløp i organisasjonsstøtte (tallene i parentes viser andelen av totalbevilgningen): 1977: 295 000 dkr (22,7%), 1978: 380 000 dkr (26,2%), 1979: 450 000 dkr (28,7%) og 1980: 508 000 dkr (29,9%).

De partipolitiske ungdomsorganisasjonene har i perioden mottatt følgende beløp og følgende andel av organisasjonsstøtten: 1977: 160 000 dkr (54,2%), 1978: 195 000 dkr (51,3%), 1979: 225 000 dkr (50%) og 1980: 248 000 dkr (48,8%).

Organisasjonenes vurdering av organisasjonsstøtten

Før ordningen med organisasjonsstøtten ble innført, var det ved en rekke anledninger kommet klart til uttrykk at organisasjonene ønsket å få en slik støtteordning ved siden av prosjektstøtten.

Etter at organisasjonsstøtten hadde vært utdelt noen ganger, innhentet Ungdomsutvalget organisasjonenes synspunkter på den. Blant annet ble det i regi av utvalget arrangert en konferanse med representanter for de nordiske ungdomsorganisasjonene i Märsta utenfor Stockholm den 29.10.79. I tillegg har organisasjonenes vurderinger kommet fram i de rapporter som er sendt kultursekretariatet i København. Rapportene og

regnskapene viser hvordan organisasjonsstøtten er blitt benyttet, og hva den har betydd for organisasjonenes virksomhet.

Flere organisasjoner understreker at organisasjonsstøtten har ført til *økt stabilitet* i det nordiske samarbeidet. Det sies at det har vært mulig å *utvide* og *effektivisere* samarbeidet vesentlig. En organisasjon sier at den nå har fått en *ordnet administrativ virksomhet* og et *fungerende sekretariat*. En annen hevder at det først nå har vært mulig å holde vedtektsbestemte rådsmøter i organisasjonen, takket være organisasjonsstøtten. En av de største organisasjonene uttaler at den på grunn av større administrativ styrke har kunnet *øke virksomheten* vesentlig; antallet seminarer er f. eks. økt fra 1–2 på 1960-tallet til 5–6 pr. år nå. Det har videre vært mulig å avsette arbeidskraft til å bygge ut distriktssamarbeidet og følgelig få brede grupper av ungdom med i nordisk samarbeid.

En viktig side ved organisasjonsstøtten er nok også den som er nevnt i en av rapportene: Det nordiske samsamarbeidsorganet blir *mer selvstendig*, og dermed ikke så avhengig av interesse og prioritering i den nasjonale organisasjonen som på det aktuelle tidspunktet er tillagt det nordiske arbeidet i tillegg til sin løpende nasjonale virksomhet.

Hva brukes organisasjonsstøtten til?

Av rapportene framgår det at organisasjonsstøtten er blitt brukt til å dekke andel av administrasjonskostnader, herunder utgifter til presidie-, formanns-, styre- og rådsmøter, til kontorhold og til å dekke andel av sekretærstilling.

Organisasjonsstøtten opprettholdes

På grunnlag av Gaaseruds notat drøftet Utvalget for nordisk ungdoms-samarbeid organisasjonsstøtten på sitt møte 27.10.80. Utvalget vedtok *enstemmig* at ordningen med organisasjonsstøtte skal opprettholdes. Utvalget var videre enig i at organisasjonsstøtten bør begrenses til maksimalt en tredel av den samlede bevilgning, dvs. innenfor de samme rammer som hittil. Dersom antallet organisasjoner som er berettiget til organisasjonsstøtte øker, vil dette medføre at støtten pr. organisasjon vil måtte reduseres om ikke totalbevilgningen øker tilstrekkelig mye.

*BILAGA**Organisationsstøtte*

KFUM og KFUK i Norden, Oslo	30 000
NUAT-Ungdom (Ungdomsarbeide inom Nordisk Union for Alkoholfri Trafik), Stockholm	10 000
Kristen Demokratisk Ungdom i Norden (KDUN), Stockholm	20 000
Nordisk Samorganisasjon for Ungdomsarbeide (NSU), Skjetten	50 000
Nordens Godtemplarungdomsråd (NORDGU), København	60 000
Nordiska Centerungdomens Förbund (NCF), Stockholm	55 000
Nordens konservative studenterunion (NKSU), Odense	10 000
Samarbetsorganet for de evangeliske student- og skoleungdomsrorelserne i Norden, Stockholm	10 000
Nordens liberala och radikala ungdomsforbund (NLRU), Frederiksværk	25 000
Nordisk Region av International Youth Federation for environmental studies and conservation (NR/IYF), Ås	10 000
Förbundet Nordens Socialdemokratiska Ungdom (FNSU), Valby	68 000
Samarbejdskomiteen for demokratiske og kommunistiske Ungdomsforbund i Norden, København	25 000
Arbetarrörelsens Barnorganisationer i Norden (ABN), Stockholm	40 000
Nordisk ungt konservativ union (NUU), Oslo	45 000
Nordiske kontaktmøder mellem de nationale samarbejdsorganisationer på ungdomsområdet	50 000

Projektstøtte

Sáminuorra (Svenska Samernas Riksungdomsforbund), Jokkmokk, til organisationsudvikling blandt samiske unge og til den nordiske sameungdomskonference	25 000
Förbundet KFUK och Förbundet KFUM i Finland, Helsingfors, til konference om et "enheltigt eller multinationelt Norden"	25 000
Suomen Pelastusarmeijan Nuoret R.Y. (Frälsningsarméns Ungdom i Finland R.F.), Helsingfors, til en lejr om ungdomsarbejdet inden for Frelsens Hær	10 000
NUAT-Ungdom, Stockholm, til udvikling af motoraktiviteter blandt unge i Island i alkoholfrit miljø	25 000
Kristen Demokratisk Ungdom i Norden (KDUN), Stockholm, til en nordisk konference om nordiske kristne-politiske standpunkter	20 000

Kristilega Skólahreyfingin (KSH), Reykjavík, til subsidiering af rejseudgifter for deltagere i skoleungdomsmødet SUM '80	20 000
Nordens Godtemplarungsdomsråd (NORDGU), København, til et seminar om lokal børnevirkksomhed med nordisk profil	25 000
Nordens Godtemplarungsdomsråd (NORDGU), København, til et seminar om nordboerne og afholdsbevægelsen i 1990-tallet	30 000
Metodistkyrkans Ungdomsförbund i Sverige (MKU), Stockholm, til en lejr om livsstil og livsspørgsmål, fredsspørgsmål samt livsspørgsmål og gruppepsykologi	15 000
Nordiska Centerungdomens Förbund (NCF), Stockholm, til et seminar om økologi, landbrug, samfundsplanlægning, energiplanlægning og ny teknik	25 000
Nordiska Centerungdomens Förbund (NCF), Stockholm, til et seminar om boligpolitik i et decentraliseret samfund	35 000
Nordens konservative studenterunion, Odense, til en konference om den fremtidige energiforsyning i Norden	10 000
Danmarks Kommunistiske Studenter (KUMM.S) København, til et seminar om studenterbevægelsens udvikling i de nordiske lande og samarbejdet mellem landenes studenterorganisationer	5 000
Norges Kristelige Studenterbevægelse, Aust-Torpa, til et sommermøde for studenter om kostforhold og de sociale følger i lokal, national og international sammenhæng	10 000
IOGT's Nordkalottkommitté, Älvsbyn, til et seminar for ungdomsledere om opinionsdannelse blandt unge på Nordkalotten og i den svensktalende del af Finland	20 000
Nordens liberale og radikale ungdomsförbund (NLRU), Frederiksværk, til et seminar om samfundsudviklingen set i sammenhæng med udviklingen af den nye teknologi	30 000
Förbundet Nordens Socialdemokratiska Ungdom (FNSU), Valby, til et seminar om industri- og teknologisk samarbejde i Norden og dens betydning for ophjælpning af beskæftigelsen	20 000
Förbundet Nordens Socialdemokratiska Ungdom (FNSU), Valby, til et seminar om kulturelle forhold i de nordiske lande og om de socialdemokratiske ungdomsorganisationers medvirken i udviklingen heraf	15 000
Förbundet Nordens Socialdemokratiska Ungdom (FNSU), Valby, til et seminar om lokal- og regionsproblemer i de nordiske lande med henblik på udveksling af løsningsmetoder omkring vækst- og stagnationsregioner	15 000

Förbundet Nordens Socialdemokratiska Ungdom (FNSU), Valby, til et seminar om demokratiseringen af det økonomiske liv	20 000
Natur og Ungdom, København, til et seminar om olieforurening i Norden	20 000
Norges Gymnasiastsamband, Oslo, til et møde mellem repræsentanter for NGS og NGS' søsterorganisationer i Norden med henblik på udvikling af nordisk samarbejde mellem elevorganisationer	10 000
Unge Norske Katolikkers Forbund, Oslo, til en lejr i forbindelse med 950-års jubilæet til minde om Skt. Olav	8 000
Arbetarrörelsens Barnorganisationer i Norden (ABN), Stockholm, til en konference om udviklingen af en bedre børnekultur	30 000
Internasjonal Dugnad, Oslo, til et møde om målsætningen med nordiske lejre, m. v.	5 000
Nordisk Ungkonservativ Union, Oslo, til en sommerskole om kulturpolitik i Norden i relation til Nordsatprojektet	30 000
Dansk Ungdoms Fællesråd, København, til et forberedelsesseminar til en Østersøkonference om ungdomsarbejdet i Østersølandene, kulturelt og sportsligt samarbejde mellem organisationer i Østersøområdet og miljøproblemer i Østersøregionen	12 000
Samarbejdskomiteén for demokratiske og kommunistiske Ungdomsforbund i Norden, København, til et fredsseminar omkring fred- og afrustningsproblemer i den nordiske region	15 000
Ungdom og Fritid i Norden, Landsforeningen Ungdomsringen – Ungdomslejr for medl. af ungdomsklubber fra hele Norden for at udveksle erfaringer og idéer til det dagl. klubarbejde	10 000
Kristen Demokratisk Ungdom i Norden – Seminar med emnet "Konsumentpolitik i Norden"	20 000
Nordens Liberala och Radikala Ungdomsförbund NLRU – Seminar om basiserhvervene i fremtiden	30 000
Keskustan Opiskelijaliitto ry, Centerns Studentförbund i Finland – Nordisk seminar med hovedtemaet "Universitetet som bildningscentrum i Norden"	5 000
Nordiska Centerungdomens Förbund – Et seminar om "Ungdomskultur – hvilke alt. kan vi tilbyde til kommercialisme"	20 000
Nordiska Centerungdomens Förbund – Seminar om handelspolitik	20 000

Nordens Godtemplarungdomsråd, NORDGU – Seminar om "Nordens rolle i international drogepolitik"	25 000
Nordens Godtemplarungdomsråd, NORDGU – Seminar om "Lokalt ungdomsarb. i fremtidens massemediasamfund"	25 000
Föreningen Nordens Ungdomsrepresentantskap – Nordisk ungdomsmøde om ungdomsorg. rolle i de nordiske lande	50 000
Nordens Konservative Studenterunion – Seminar om hvordan man fremmer en fælles uddannelsespolitik i Norden	15 000
Dansk Amatør Teater Samvirke og Nordisk Amatørteaterråd – Kursus for 14–18 årige med det formål at opbygge nordiske fællesskaber på tværs af sproglige og sociale barrierer	15 000
Suomen Nuorison Liitto r.y. – Deltagelse ved en international folklore festival og et nordisk folkedanser- og kinetografkursus	10 000
Nordisk Ungkonservativ Union – Seminar om energispørgsmål	15 000
Nordisk Ungkonservativ Union – Seminar om Nordens placering i en ny økonomisk verdensorden	20 000
Natur og Ungdom – Seminar om vandproblemer i Norden	15 000
MHF-Ungdom – Vandreudstilling i Norden over emnet alkohol og trafik – 1/1–30/6 1980, Norden	20 000
Förbundet Vi Unga – Lejr for unge fra Förbundet Vi Unga, Vesaiset og Norges Bygdeungdomslag for at opnå større udbytte på lokalt plan	10 000
Danmarks Kommunistiske Ungdoms- og Børneudvalg – Lejr for 11–14-årige for at øge deres kendskab til de andre nordiske lande	10 000
Svenska Ungdomsringen för Bygdekultur – Seminar om børns miljø i Norden	10 000
Socialistisk Folkepartis Ungdom – Seminar om bl. a. ungdomens problemer i Norden	10 000
Nordiska Centerungdomens Förbund-NCF – Seminar om spørgsmål angående Nordkalottområdet	20 000
Norges Kristelige Ungdomsforbund – Nordisk kirkelig ungdomskonference der samles hvert andet år	40 000
Sveriges Kristna Ungdomsråd – Nordisk Ekumenisk Ungdomslejr	15 000
Arbetarrörelsens Barnorganisationer i Norden – Børnefilmforum med ABN-organisationerne og venorganisationer	30 000
KFUM og KFUK i Danmark – Konference for at orientere om en nordisk drengeljr på Færøerne 1981	30 000
Förbundet Nordens Socialdemokratiska Undom (FNSU) – Seminar for at diskutere nordisk samarbejde, særlig TV-satelitten	20 000

Förbundet Nordens Socialdemokratiska Ungdom (FNSU) – Seminar for at diskutere fagligt ungdomsarbejde fra et nordisk synspunkt	20 000
Förbundet Nordens Socialdemokratiska Ungdom (FNSU) – Seminar om den energipolitiske debat i de nordiske lande	20 000
Förbundet Nordens Socialdemokratiska Ungdom (FNSU) – Distriktseminar for at videreudvikle samarbejdet	15 000
IOGT:s Nordkalottkommitté – Årlig tilbagevendende lejr. Drogeproblemer kommer særlig at diskuteres denne gang	20 000
Ionnemasamband Islands (INSI) – Udveksling af information og erfaring mellem de deltagende organisationer ang. ungdomsarbejdsløshed	15 000
Norges Ungdomslag – Man vil tage op spørgsmål om kultur og erhvervsliv. Besøg på landbrugsejendomme og industrier	25 000
Riksförbundet Sveriges 4H – Konference for landboudom ang. miljøspørgsmål	20 000
Danmarks kommunistiske Ungdom – Erfaringsudveksling om de deltagende organisationers kulturarbejde	15 000
Kristen Demokratisk Ungdom – Seminar om "Energipolitikken i Norden"	20 000

Grannlandslitteraturkommittén

Verksamhetsberättelse 1980

A. Namn och adress

Nabolandslitteraturkommittén
Sekretariatet för nordiskt
kulturellt samarbete
Snaregade 10
1205 København K.

B. Startår

1975

C. Syfte

Syftet med översättningsstödet till nordisk nabolandslitteratur är att utbreda kunskapen om nordisk litteratur i Norden genom att öka antalet utgivningar av översättningar från grannspråken. Stöden skall i princip ges i form av ett direkt bidrag till utgivaren och motsvara översättningskostnaden. Den klassiska och moderna skönlitteraturen skall prioriteras.

D. Organisation

Översättningsstödet fördelas av en kommitté som utsetts av Nordiska ministerrådet. Kommittén består av nio medlemmar, en från varje språkområde. De representerade språkområdena är Danmark, Finland (båda språkområdena) Färöarna, Grönland, Island, Norge, Sverige och det samiska språkområdet.

Kommittén sammanträder två gånger om året för att fördela nabolandslitteraturstöd på grundval av inkomna ansökningar.

Den 31.12.1980 hade kommittén följande sammansättning:

Mag. art. Bjørn Poulsen, Danmark
Viceunderv. direktør Agigssiak Møller, Grönland
Författaren Karsten Hoydal, Færøerne
Professor Sveinn Skorrí Höskuldsson, Island
Dr. philos Yngvar Ustvedt, Norge
Fil. dr. Bengt Holmqvist, Sverige
Bitr. professor Kai Laitinen, Finland

Professor Lars Huldén, Finland

Rektor Jon Eldar Einejord, samiska språkområdet

Kultursekretariatet är sekretariat för kommittén och sköter också de kamerala funktionerna. Revision sker på samma sätt som för kultursekretariatet i övrigt.

Grannlandslitteraturstödet är en försöksverksamhet som är föremål för utvärdering. Stödet förväntas bli permanent från nästa år.

E. Verksamhet

Under 1980 sammanträdde kommittén två gånger och behandlade därvid 214 ansökningar till ett sammanlagt belopp på ca 2,8 milj dkr. Av dessa ansökningar beviljades 114 stöd till ett sammanlagt värde av 1,2 milj dkr.

Språkområde	Ansökningar %			Bevillningar %		
	Antal	Belopp	%	Antal	Belopp	%
Da	58	595 095	22	28	244 550	21
Fi	25	299 086	11	17	177 000	15
Fä	5	64 500	2	4	54 500	5
Gr	4	67 000	2	3	46 000	4
Is	19	249 730	9	12	127 000	11
No	24	293 525	11	19	170 600	14
Sa	4	239 940	9	3	115 800	10
Sv	75	931 304	34	28	255 300	21
Sum	214	2 740 180		114	1 190 750	

En översikt över enskilda beviljade anslag återfinns som en bilaga till verksamhetsberättelsen.

Kommittén har som en del av sin arbetsform att söka direkt kontakt med tänkbara utnyttjare av stödordningen i språkområdena utanför danska-norska-svenska, för att finna praktiska åtgärder som i högre grad förverkligar målsättningen med kommitténs arbete också inom dessa språkområden. I samband med det ena mötet som hölls i Finland, sammanträffade kommittén med finländska författare.

Information om nabolandslitteraturstödet har spridits dels direkt till intresserade genom brev till förlag, författarföreningar och myndigheter, dels genom den nystartade tidsskriften AUDHUMLA som kommit ut 4 gånger 1980 med en upplaga på c 20.000 exemplar per nummer. Viss annonsering har också skett i de små språkområdena.

Som ett led i utvärderingen av nabolandslitteraturstödet har rapporten "Bidrag till utvärdering av grannlandslitteraturstödet" med tillhörande tabellbilagor diskuterats. Kommittén konstaterade med utgångspunkt från det framlagda materialet att de minsta språkområdena inte kunnat utnyttja sin andel av översättningsstödet. Till detta finns flera orsaker, av vilka den viktigaste är bristen på kvalificerade översättare. De minsta språkområdena har heller inte fördelen av att ha stora, väletablerade bokförlag med rutin på att ombesörja översättningar och utgivningar.

Man kan heller inte bortse från att det i nabolandslitteraturstödet i sig själv ligger ett incitament, som gör att förlag och privatpersoner i de små språkområdena aktiveras i översättningsarbete. Anledningen till att det nordiska översättningsstödet inte alltid behöver utnyttjas i dessa sammanhang är att utgivningen kan finansieras med nationella medel.

Speciella problem finns inom det samiska området, som egentligen består av fem olika språkområden med minoritetsställning i fyra länder. Gemensamt för de samiska dialekterna är att få personer använder dem i skrift och att lästraditionerna därmed är svaga. Samiska behöver generell stödjas som skriftspråk för att kunna hävda sig tillsammans med övriga nordiska språk, t ex när det gäller stödordningen till grannlands litteratur.

Ytterligare synpunkter i samband med utvärderingen återfinns nedan under punkten framtidsplaner.

Kommittén har också diskuterat några av de frågor som blir belysta i rapporten "Nordiskt kultursamarbete under 1970-talet – en utvärdering.

Kommittén kan inte biträda den tanke som framförs på sidorna 13–14 i rapporten, om att hela översättningsstödet skall tillfalla de små språkområdena. De små språkområdena kan inte tillgodogöra sig ytterligare översättningsstöd, om man inte samtidigt sätter in andra stimuleringsåtgärder.

På sidan 16 i rapporten sägs att skolans insats vad gäller de nordiska språken troligen minskat. Iakttagelsen är troligen riktig och beklaglig. Det är kommitténs uppfattning att skolan bör påta sig en större roll såväl vad gäller den språkliga förståelsen som den allmänna orienteringen om de nordiska länderna.

På sidan 41 framförs ett förslag om en tidskrift för nordisk kulturdebatt. Tanken att man skulle utge ett urval av kulturartiklar på originalspråk är fängslande. En sådan tidskrift torde främja den nordiska gemenskapen.

F. Framtidsplaner

Under ett antal år har kommittén nödgats konstatera att de mindre språkområdenas kvoter inte har kunnat användas fullt ut. Ett led i strävandena att stimulera översättningar till dessa språk är att knyta kontakter med författare och förlag i de aktuella områdena. Sålunda hoppas kommittén att under kommande år få möjlighet att besöka Grönland för att därigenom öka intresset för att översätta och utge nordisk litteratur på grönländska. Ett liknande besök i det samiska området 1979 börjar nu ge resultat i form av ett ökat antal ansökningar om stöd till samiska översättningar.

Ytterligare åtgärder bör emellertid vidtas för att styrka de små språkområdenas möjligheter. Det är kommitténs uppfattning att den existerande stödordningen bör kompletteras med ett särskilt projektstöd som kan ges översättningar till och från grönländska, färöiska och samiska samt i viss utsträckning översättningar mellan finska å ena sidan och isländska, danska eller norska.

Projektstödet skall kunna användas till åtgärder som förbättrar förutsättningarna för goda översättningar till och från nämnda språk. En sådan åtgärd skulle kunna vara att utbildade en stam av översättare, genom att ge dem möjligheter till studieresor i samband med översättningsprojekt. Speciellt när det gäller språk, som skiljer sig så mycket från de skandinaviska som grönländska och samiska, är det viktigt att översättarna har haft möjlighet att vistas någon tid i landet ifråga för att sätta sig in i förhållandena och bättre kunna förstå innebörden av det som skall översättas. Projektstödet skulle också kunna sökas av översättare för översättningar till vilka man ännu ej funnit en förläggare.

När det gäller finska språket finns en viss tradition för översättningar till svenska, medan översättningar till övriga skandinaviska språk är sällsynta. Ett särskilt projektstöd skulle kunna användas för att främja uppkomsten av översättningar i otidationell riktning.

Projektstödet bör handhas av samma kommitté som beviljar översättningsstöd till nabolandslitteratur.

Det är kommitténs uppfattning att det inte finns någon anledning att ändra på existerande kvoter mellan länderna när det gäller själva översättningsstödet.

Kommittén vill i sammanhanget också peka på att utvärderingen visar, att de böcker som nomineras till Nordiska rådets litteraturpris översätts i överraskande ringa grad, trots att kommittén förklarat sig beredd att behandla alla ansökningar om översättningsstöd välvilligt. Intresset hos förlagen är med andra ord litet. De böcker som nominerats till pris skulle eventuellt kunna ges ut i en nordisk bokklubb.

Kommittén vill slutligen påminna om att en utvärderingskonferens tidigare diskuterats. Tanken på att granska grannlandslitteraturstödet vid en

G. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1.000-tal dkr)

	Bokslut 1979	Budget 1980	Prel.ut fall 1980	Budget 1981
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	117	80	100	100
Projekt	1120	1110 + återför.	1201	1150
Konsult,				
Annonsering m m	19	20	25	22
Reserv	25			
Ej disponerat	18			
Summa utgifter	1229	1200	1326	1272
<i>Inkomster</i>				
Anslag	1130	1200	1200	1272
Övriga återförda anslag *	169		126	
Summa inkomster	1299	1200	1326	1272

* Beviljningar som ej kunnat utnyttjas av mottagaren

konferens mellan författare, översättare och förläggare är fortfarande aktuell. Med hänvisning till vad som sägs ovan om ett särskilt stöd till de små språkområdena, bör emellertid en sådan konferens speciellt ta fasta på hur man bäst främjar översättningar till och från de små språken. Konferensen skulle, förutom att bidra med konkreta förslag till åtgärder, i sig själv kunna öka intresset för de mindre språken.

BILAGA

Översikt över beviljningar 1980

Till danska

från isländska	<i>Færinge Saga</i> (n) Forlaget Forum A/S, Köpenhamn	20 000
från grönländska	Frederik Nielsen <i>Tuumarsi</i> (r) Det grønlandske Selskab, Charl.	6 000
från grönländska	Holger Lennart Poulsen <i>"Inuunerup Upernalernerani"</i> (r) Forlaget Forum, København	6 000
från grönländska	Peter Brandt <i>"Bændelormen og andre fortællinger"</i> (n) Eget forlag	12 000
från grönländska	Jakob Kleist <i>"Genrejs Bygderne"</i> (r) <i>"ULO"</i> , Det Grønlandske Pladeselsk.	x
från isländska	<i>"Kjalnesinga saga"</i> (n) Laboratorium for folkesproglig middelalderlitteratur, Odense	6 500
från isländska	Halldór Laxness <i>Syvmesterkrøniken og Ungur Eg Var</i> (r) Gyldendalske Boghandel, Köpenhamn	16 000
från norska	Knut Faldbakken <i>Aftenlandet</i> (r) Hekla Forlag Aps, Köpenhamn	13 000
från norska	Helle-Marit Løvset <i>Trailer</i> (r) Huset's Forlag, Århus	6 000
från norska	Inger Margrethe Gaarder <i>Nicolai begynder på skolen</i> (b) Forlaget Sesam A/S, Köpenhamn	4 500

x Återstoden av anslaget dock högst 15 000 kr.

från norska	Anne-Cath. Vestly <i>Guro og Lille-Bjørn</i> (b) Forlaget Sesam A/S, Köpenhamn	4 500
från norska	Alf Kvasbø <i>Mørketid</i> (b) Forlaget Sesam A/S, Köpenhamn	5 000
från norska	Espen Haavardsholm <i>Boka om Kalle og Reinert</i> (b) Høst & Søns Forlag, Köpenhamn	5 000
från nynorsk	Kjartan Fløgstad <i>"Fyr og Flamme"</i> (r) Gyldendalske boghandel, København	21 000
från norska	Per Olav Kaldestad <i>"Det går galt Lars"</i> (b) Munksgaards forlag, København	1 300
från norska	Ingvar Moe <i>"Garm skal ikke skydes"</i> (r) Munksgaards forlag, København	650
från svenska	Ann-Charlotte Alverfors <i>Linneas Resor</i> (r) Forlaget Vindrose, Köpenhamn	9 000
från svenska	Victoria Benedictsson <i>Pengar</i> (r) Gyldendalske Boghandel, Köpenhamn	9 000
från svenska	Birgitta Gedin <i>Amalia Brus på Vindarö</i> (b) Høst & Søns Forlag, Köpenhamn	4 500
från svenska	P. C. Jersild <i>"En levande själ"</i> (r) Samlerens Forlag A/S, København	7 500
från svenska	Marita Lindqvist <i>"Kald mig Robert"</i> (r) Munksgaards Forlag, København	1 600
från svenska	Sara Lidman <i>"Varje löv är ett öga"</i> (n) Det Schønbergske Forlag, København	8 500
från svenska	Lars Andersson <i>Snöljus</i> (r) Samlerens Forlag, Köpenhamn	16 000
från svenska	Ivar-Lo Johansson <i>Asfalt</i> (r) Gyldendalske Boghandel, Köpenhamn	24 000
från svenska	Anne Marie Berglund <i>Mellem ekstase og fangenskab</i> (d) Forlaget Prometheus, Aabenraa	2 000

från svenska	Per Wahlöö "Generalerna" (r)	
	Gyldendalske Boghandel, København	17 000
från svenska	Staffan Seeberg "Grönlandskogen" (r)	
	Gyldendalske Boghandel, København	13 000
<i>Till finska</i>		
från danska	Bjarne B. Reuter <i>Ridder af Skraldespanden</i> (r)	7 500
	Werner Söderström, Oy, Helsingfors	
från norska	Kåre Holt <i>Sønn av jord og himmel</i> (r)	8 000
	Kustannusliike Kirjaneliö, Helsingfors	
från samiska	Nils-Aslak Valkeapää <i>Kevätyöt Niin Valoisat Giöta ajat cuovgadat</i> (d)	6 000
	Kirjayhtymä Oy, Helsingfors	
från samiska	Nils Aslak Valkeapää "Laula Viserrä Sinirinta" (d)	
	Kirjayhtymä Oy, Helsingfors	6 000
från samiska	Helvi Nuorgam-Poutasuo "Saamelaista runoutta (työnimi)" (d)	
	Lapin Sivistysseura ry, Helsingfors	19 000
från svenska	Inger Nan "Önskas köpa: Litet sto" (r)	
	Werner Söderström, Helsingfors	5 000
från svenska	Lars Ardelius "Tid och otid" (r)	
	Kirjayhtymä Oy, Helsingfors	21 000
från svenska	Ralf Nordgren "Stjäl dig ett liv" (r)	
	Kirjayhtymä Oy, Helsingfors	12 000
från svenska	Barbara Winckelmann <i>Bortom gryningen</i> (r)	14 000
	K. J. Gummerus Oy, Jyväskylä	
från svenska	Leif G. W. Persson <i>Profitörerna</i> (r)	14 000
	Werner Söderström Oy, Helsingfors	
från svenska	Moa Martinsson <i>Kyrkbröllop</i> (r)	9 000
	Tammi Forlag, Helsingfors	
från svenska	Sara Lidman <i>Din tjänare hör</i> (r)	10 000
	Kustannus Oy, Tammi, Helsingfors	

från svenska	Johan Bargum <i>Den privata detektiven</i> (r) Tammi Förlag, Helsingfors	7 500
från svenska	Carola Sandbacka <i>Sagan om Saras tros väg</i> (r) Kirjayhtymä Oy, Helsingfors	10 000
från svenska	Nils Mustelin <i>Liv bland miljarder stjärnor</i> (s) Werner Söderström Oy, Helsingfors	12 000
från svenska	Sven Wernström <i>Mannen utan ansikte</i> (r) Bokförlaget Tammi, Helsingfors	4 000
från svenska	P. C. Jersild <i>Barnens ö</i> (r) Bokförlaget Tammi, Helsingfors	12 000
<i>Till färöiska</i>		
från danska	Poul Sørensen <i>En beskidt historie</i> (b) Forlagid Oktober, Tórshavn	3 000
från norska	Hole, Borch, Torsmyr <i>Veien til førerkort</i> (s)	25 000
från svenska	Bodil Hagbrink <i>Den långa rajden</i> (b) Jákup i Skemmuni, Oure, Fyn	6 000
från svenska	Inga Borg <i>''Brúsi/Plupp''</i> (b) Jákup i Skemmuni/Nýlendi, V. Skerninge	20 500
<i>Till grönländska</i>		
från danska	Bodil Kaalund <i>Grønlands Kunst</i> (s) Politikens Forlag A/S, Köpenhamn	37 000
från danska	Ove Bak/Gerhardt Hansen <i>Ånder og mennesker</i> (s) Hernovs Forlag, Köpenhamn	4 000
från danska	Morten Stender <i>''Narssaq – fra nordbokoloni til uranmine?''</i> (s) Aschehoug Dansk Forlag, DK	5 000
<i>Till isländska</i>		
från danska	Hans Hansen <i>''Elsk mig langsomt''</i> (b) Lystræninginn, Reykjavik	5 000

från danska	Vita Andersen <i>Hold kæft og vær smuk</i> (r) Lystræninginn SF, Reykjavík	8 000
från danska	William Heinesen <i>Her skal danses</i> (n) Mál og menning, Reykjavík	10 000
från svenska	Max Lundgren <i>Ole kalder mig Lisa</i> (b) Idunn, Reykjavík	6 000
från svenska	Anna-Greta Winberg <i>De kaller mej Ninna</i> (b) Idunn, Reykjavík	6 000
från svenska	Maj Sjöwall/Per Wahllöo <i>Polis, polis, potatismos</i> (r) Mál og menning, Reykjavík	13 000
från svenska	Eva von Zweigbergk m. fl. <i>Barndomslandet, del 4</i> (n) Bjallan HF, Reykjavík	12 000
från danska	Thomas Frederiksen <i>''Grønlandske dagbogsblade''</i> (n) Iduun, Reykjavík	10 000
från danska	Thorkild Hansen <i>''Jens Munk''</i> (r) Bokautgafa Menningarsjods, Reykjavík	20 000
från danska	Hans-Jørgen Nielsen <i>''Fodboldenglen''</i> (r) Mál og menning, Reykjavík	10 000
från svenska	Åke Leijonhufvud <i>''Anna och Christian''</i> (r) Iduun, Reykjavík	15 000
från svenska	Märta Tikkanen <i>''Århundredets Kärlekssaga''</i> (d) Iduun, Reykjavík	12 000
<i>Till norska</i>		
från danska	Bjarne B. Reuter <i>''Busters Verden''</i> (b) J. W. Cappelens Forlag A/S, Oslo	5 600
från finska	Eeva Joenpelto <i>''Sataa Suolaista Vettä''</i> (r)	20 000
från färöiska	Steinbjørn B. Jacobsen <i>Hin reyða ryssan</i> (b) Norsk Barneblads Forlag, Larvik	3 000

från färöiska	Martin Næs <i>Per og eg</i> (b) Norsk Barneblads Forlag, Larvik	4 000
från färöiska	Karsten Hoydal <i>Hedin, Marjun og Tjøldrini</i> (b) Norsk Barneblads Forlag, Larvik	3 000
från färöiska	Johannes Enni <i>Piltarnir</i> (b) Norsk Barneblads Forlag, Larvik	3 000
från isländska	Gudrún Helgadóttir <i>''Jon Oddur og Jon Bjarni''</i> (b) J. W. Cappelens Forlag A/S, Oslo	4 000
från svenska	Sven Wernström <i>''Trellenes frykt''</i> (b) J. W. Cappelens Forlag A/S, Oslo	10 000
från svenska	Staffan Seeberg <i>''Grönlandsskogen''</i> (r) J. W. Cappelens Forlag A/S, Oslo	13 000
från isländska	Matthias Johannessen <i>Islandske dikt</i> (d) Fonna Forlag, Oslo	16 000
från svenska	Irmelin Sandman Lilius <i>Bonadea</i> (b) Gyldendal Norsk Forlag, Oslo	6 000
från danska	Svend Åge Madsen <i>Se dagens lys</i> (r) Gyldendal Norsk Forlag, Oslo	9 000
från finska	Marja-Leena Mikkola <i>Anni Manninen</i> (b) Det Norske Samlaget, Oslo	10 000
från finska	Tytti Parras <i>Pieni hyvinkäsvetetty tyttö</i> (r) Gyldendal Norsk Forlag, Oslo	10 000
från isländska	Olafur Joh. Sigurdsson <i>Spoi/Spoven Filippus</i> (b) Det Norske Samlaget, Oslo	6 000
från svenska	Folke Fridell <i>Syndfull skapelse</i> (r) Arbeiderns Forlag, Askim	5 000
från svenska	Ivar Lo-Johansson <i>Asfalt</i> (r) Tiden Norsk Forlag, Oslo	24 000
från svenska	Barbro Lindgren <i>Bara Sparvel</i> (b) Tiden Norsk Forlag, Oslo	3 000

från svenska	Kerstin Ekman <i>Änglahuset</i> (r) H. Aschehoug & Co A/S, Oslo	16 000
<i>Till samiska</i>		
från finska	Paavo Kurkela "Miten hoidan poroa" (s) Rajaseutulitto r. y., Helsingfors	31 800
från norska	Arvid Hanssen "Den vonde vinteren" (r) Jår'Galæd'Dji å/s, Tana, Norge	50 000
från flera språk	Boares <i>ássegirjitt</i> (dokumentsamling) (s) Nordiskt samiskt institut, Kautokeino	34 000
<i>Till svenska</i>		
från danska	Angelo Hjort <i>De fædrelandsløse</i> (r) Bokförlaget Corona AB, Malmö	13 000
från danska	William Heinessen <i>Hymner och harmsånger</i> (d) P. A. Norstedt & Söners Förlag, Stockholm	6 000
från danska	Kirsten Thorup <i>Den lange sommer</i> (r) P. A. Norstedt & Söners Förlag, Stockholm	9 000
från danska	H. Nordbrandt/C. Eriksson <i>Uppbrott och ankomster</i> (d) Raben & Sjögren Bokförlag, Stockholm	5 000
från danska	Thomas Frederiksen <i>Grönländska Dagboksblad</i> (r) Tidens Förlag, Stockholm	3 000
från danska	Søren Vagn Jacobsen <i>Ha' det godt, Kaj</i> (r) Almqvist & Wiksell Förlag AB, Stockholm	3 500
från danska	Herman Bang <i>De fyra djävlarne m. fl.</i> (n) Bokförlaget Atlantis, Stockholm	9 000
från danska	Ebbe Kløverdal Reich <i>Nissen fra Nürnberg</i> (b) Leif Stegeland Förlag AB, Göteborg	4 500
från danska	Hans Anthon Lynge <i>Seqajuk</i> (r) Bokförlaget Opal AB, Bromma	6 000

från danska	Villy Sørensen <i>"Formynderfortællinger"</i> (n) Bokförlaget Atlantis, Stockholm	15 000
från danska	Hans-Jørgen Nielsen <i>"Fodboldenglen"</i> (r) Hammarström & Åberg Bokförlag, Enschede	10 000
från danska	Ole Sarvig <i>"Dikter från en diktkrets"</i> (d) P. A. Norstedt & Söners Förlag, Stockholm	12 000
från finska	Yrjö Varpio <i>"Festskrift till Väinö Linna"</i> (d) Holger Schildts Förl.akt.b., Helsingfors	20 000
från finska	Heikki Turunen <i>"Stenrullarens by"</i> (r) Tidens Förlag, Stockholm	15 000
från finska	Eeva Kilpi <i>"Häätanhu"</i> (r) Fripress Bokförlag, Bromma	15 000
från finska	Pirkko Saisio <i>"Sisarukset"</i> (r) Bokförlaget Forum AB, Stockholm	5 000
från finska	Eeva Joenpelto <i>Som sanden i havet</i> (r) Raben & Sjögren Bokförlag, Stockholm	12 000
från finska	J. Pellinen/C. Eriksson <i>Dikter i urval</i> (d) Raben & Sjögren Bokförlag, Stockholm	3 000
från finska	Elvi Sinervo <i>Ett urval noveller</i> (n) Boklaget för södra Finland Groth, Helsingfors	5 000
från färöiska	Héidin Bru <i>Urval noveller</i> (n) P. A. Norstedt & Söners Förlag, Stockholm	7 000
från isländska	Snorri Kjartanson <i>"Höstskymning över mig"</i> (d) Walter Ekstrand Bokförlag, Lund	5 600
från isländska	J. Kötlum/C. Eriksson <i>Ný och nedan</i> (d) Raben & Sjögren Bokförlag, Stockholm	3 500
från norska	Einar Økland <i>Ein god dag</i> (b) Fripress Bokförlag, Bromma	10 000
från norska	Jan Erik Vold <i>Ingen mans land</i> (d) FIB:s Lyrikklubb, Stockholm	10 000

från norska	Gerd Brantenberg <i>Sangen om St. Croix</i> (r) Bokförlaget Prisma AB, Stockholm	12 000
från norska	Espen Haavardsholm "Drift" (r) Alba, Stockholm	14 000
från norska	Björg Vik "En håndfull lengsel" (n) AB Rabén & Sjögren, Stockholm	8 200
från norska	Karin Sveen "Døtre" (n) Bokförlaget Forum AB, Stockholm	5 000
från norska	Karsten Alnæs "Havherre og sjøtrelle" (r) Bokförlaget Forum AB, Stockholm	9 000

Genrer: *Skönlitteratur*: (d) dikter/antologier
 (n) noveller/antologier
 (r) romaner/biografier
 (t) teaterpjäser
 (b) barn/ungdomsböcker
 (s) facklitteratur

Nordiskt konstcentrum

Verksamhetsberättelse 1980

A. Namn och adress

Nordiskt konstcentrum
Sveaborg B 44
SF-00 190 Helsingfors
Tel. 0-66 85 43

B. Startår

1978

C. Syfte

Att "utveckla och samordna det nordiska samarbetet inom bildkonst – måleri, skulptur, teckning, grafik, arkitektur, konsthantverk, konstindustri, formgivning" (stadgana § 2)

D. Organisation

1. Administration

Styrelse (7 ledamöter). Råd (14 ledamöter)

2. Styrelsens och rådet sammansättning 31.12.1980

Styrelse	Nationalitet
Kari Gjestby (ordf.)	N
Sven Gustafson (vice ordf.)	S
Fredrik Forsberg	F
Stig Fredriksson	F
Knutur Hallsson	I
Ole Wildt Pedersen	D
Thorstein Rituun	N

Rådet

Danmark: Seppo Mattinen, Bent Karl Jacobsen (suppl.), Bodil Kaalund, Nanna Hertoft (suppl.), Henning S. Møller, Leila Krogh (suppl.).

Finland: Stig Fredriksson, viceordförande, Osmo Valtonen (suppl.), Paul Osipow, Sven-Olof Westerlund (suppl.), Bengt von Bonsdorff, Tapio Peräiäinen (suppl.).

Island: Jan Reykdal, andra viceordförande, Kjartan Gudjónsson (suppl.), Björg Thorsteinsdóttir, Sigrún Gudjónsdóttir (suppl.).

Norge: Anne-Marie Komissar, ordförande, Hilde Mæhlum (suppl.), Lars Brandstrup, Konrad Mehus (suppl.), Thorstein Rittun, Irma Salo Jæger (suppl.).

Sverige: Lars Hofsjö, Matti Nurmi (suppl.), Pål Nils Nilsson, Kaisa Melanton (suppl.), Olof Norell, Beate Sydhoff (suppl.).

Rådet har sammanträtt till möte i Kungälv den 11.13.5.1980.

3. Personalen 15.9.1980

Erik Kruskopf (centrets ledare), Tage Martin Hörling (utställningssekreterare), Ylva Kosonen (centrets sekreterare), Liisa Repo-Myllynen (bokförrare), Kristiina Paatero (kanslist, 1/2-tid), Esko Elo (vaktmästare, från 1.7.1980). 12.5–15.8.1980 har Ylva Meinander varit engagerad på timlönsbas som biblioteksassistent. Därutöver har tillfällig timanställd hjälp använts för kontorsarbete, utställningsmontering, varutransporter ect.

E. Verksamheten 1.1.–15.9.1980

Arbetsgrupper

Arbetsgruppen för dokumentationsverksamhet sammanträdde i Lund 30.–31.1.1980 (deltagare: Kristian Jacobsen, Danmark, Per Paulsson, Sverige, Mailis Stensman, Sverige, Olafur Kvaran, Island, Sven Sandström, Sverige, Folke Åstrand, Sverige, Erik Kruskopf, Nordiskt konstcentrum).

På basen av de förslag som framförts av arbetsgruppen har forskningsassistenten Bengt Jacobsson, Köpenhamn, utarbetat programmet för en försöksverksamhet med microfiche.

Arbetsgruppen för sameprojektet sammanträdde på Sveaborg 13.–14.3.1980 (deltagare: Börje Ekström, Sverige, Fredrik Forsberg, Finland, Iver Jåks, Norge, Rolf Kjellström, Sverige, Ingegerd Möller, Sverige, Erik Kruskopf, Nordiskt Konstcentrum), och i Tromsö 16.–17.6.1980 (varvid förutom de föregående även konstnären Bård Breivik, Norge, och Tage Martin Hörling, Nordiskt Konstcentrum, deltog.)

Arbetsgruppen för kritikerseminariet och nordiskt kritikersamarbete sammanträdde på Sveaborg den 16.–17.4.1980. (Deltagare: Christian Chambert, Sverige, Grethe Grathwol, Danmark, Even Hebbe Johnsrud, Norge, Jaakko Lintinen, Finland, Erik Kruskopf, Nordiskt Konstcentrum.)

Utställningar

Kullahuset hemlighet (i samarbete med Riksutställningar, Stockholm):

13.12.1979–2.1.1980 Kouvola stadsbibliotek

10.–26.1.1980 Karis stads kulturnämnd

10.–17.2.1980 Kerava stads kulturnämnd

27.2. – 16.3.1980 Etelä-Karjalan museo (Södra Karelsens museum), Villmanstrand

1. – 15.4.1980 Hyvinge stads kulturnämnd

8.5. – 1.6.1980 Åbo konstmuseum

Efter Åbo har turnén avslutats och utställningen returnerats till Riksställningar.

Ung dansk grafik:

27.2. – 16.3.1980 Etelä-Karjalan museo (Södra Karelsens museum), Villmanstrand

24.7. – 24.8.1980 Porin Taidemuseo (Björneborgs konstmuseum)

2.9. – 14.9.1980 Ålands konstmuseum

Violet Sol (dansk konstnärsgrupp bestående av 9 målare och grafiker):

4.1. – 27.1.1980 Halosten museosäätiö, Konstcentret, Lapinlax

2.2. – 17.2.1980 Porin taidemuseo (Björneborgs konstmuseum)

23.2. – 16.3.1980 Jakobstads museum

21.3. – 20.4.1980 Strandkasernen, Sveaborg

6. – 28.9.1980 Västerås konstmuseum

Finsk nutidskonst med danska ögon:

11.7. – 10.8.1980 Grenen museet, Skagen

Jens Nielsen-Museet, Holstebro

Lyngby Kunstforening

Kolding Kunstforening, Koldinghus

Fem finska grafiker

11.9. – 21.11.1980 Piteå bibliotek (arr. Norbottens museum)

Arvi Mäenpää, miniatyrmålningar

2. – 27.4.1980 Amos Andersons konstmuseum, Helsingfors (medarrangör)

Konst från Finland: Arvi Mäenpää & "Folk" (Outi Heiskanen, Reijo Hukkanen, Pirkko Nukari):

28.5. – 15.6.1980 Södertälje konsthall

Fr. o. m. början av augusti har Riksställningar övertagit utställningen för en turné i Sverige.

Grafik från Island

En samling omfattande 44 grafiska blad har inköpts och inramats på centret. Utställningen vandrar i Finland under vinter 1980–81 med start i Keski-Suomen museo (Mellersta Finlands museum), Jyväskylä, den 4.10.1980.

Utställningar i centrets galleri i Strandkasernen i Sveaborg

15.2. – 16.3.1980 Norskt konsthantverk (i samarbete med Galleri F 15 i Moss)

22.3. – 20.4.1980 Violet Sol (dansk konstnärsgrupp)

26.4. – 25.5.1980 Grönländsk trumdans (bild- och föremålsexpo arrangerad i samarbete med Tukak-teatret, Danmark, kompletterad med ett tjugoo-

tal föremål lånade från Finlands Nationalmuseum): Markku Tanttu, "Smålomsdammen" textilapplikationer.

31.5.–31.8.1980 Accenter i nordiskt konst 1979–80

6.9.–5.10.1980 Halvdan Hafstens samling (i samarbete med Riksgalleriet, Oslo)

Till vernissagen av Norskt konsthantverk, som samtidigt var säsongstart i Strandkasernen på Sveaborg, sändes inbjudan till samtliga hushåll på Sveaborg. Ett vernissageprogram utfört av elever i lågstadieskolan och en lokal ensemble arrangerades i samarbete med Sveaborgssällskapet. Ca 150 personer var närvarande vid vernissagen.

Vid verisagen av Halvdan Hafstens samling den 5.9. närvar samlingen ägare, kansler Hafsten. Öppningen förrättades av Norges ambassadör i Finland Christian Berg-Nielsen. Riksgalleriets chef Jan Askeland presenterade utställningen och vissångerskan Barbara Helsingius medverkade med visor på norska, svenska och finska. Vid monteringen av utställningen medverkade Riksgallerietsf turnéchef Einar Berg. Ca 120 personer närvar vid öppningen.

En vernissagefest för konstnärer och representanter för konstlivet och museivärlden i Helsingfors arrangerades den 6.9. Vid festen gav centrets ledare en resumé av centrets tvååriga verksamhet och redogjorde för de aktuella utbyggnadsplanerna. Cirka 140 personer deltog i festen.

På Sveaborg arrangerades i samband med utställningen Accenter i nordisk konst 1979–80 en programsöndag den 24.8. med musikframträdanden av två på Sveaborg verksamma musikgrupper samt av jazzföreningen IMU. Jazzkonserterna erhöll mycket gott mottagande såväl hos den till ca 300 personer uppgående publiken som i tidningspressen.

I föreläsningssalen i Strandkasernen har under våren och hösten Sveaborgs filmklubb arrangerat filmvisningar varannan vecka. Under sommarmånaderna arrangerade Föreningen Pohjola-Nordens filmklubb Walhalla en serie visningar av finska filmklassiker.

Den 13.3.1980 höll Sveaborgsmuseets avgående intendent Olof af Hällström i Strandkasernen ett med diabilder illustrerat föredrag om Ehrensvärds Sveaborg (på finska).

Seminarier

I samarbete med Hanaholmens kulturcentrum arrangerade centret den 7.–9.2.1980 ett seminarium över temat Barnkultur och bildkonst. I seminariet deltog drygt femtio representanter för bildkonstinstitutioner i samtliga nordiska länder, som grundlag för seminariearbetet gjordes på centrets uppdrag en kartläggning av de aktiviteter för barn som arrangerats vid bildkonstinstitutioner i Norden. För kartläggningsarbetet engagerades Ritva Lefvendahl, Stockholm, som emellertid insjuknade, varvid hennes arbete övertogs av Gunilla Malm, Helsingfors. På basen av seminariets arbete utarbetas en rapport som även skall kunna tjäna som en handbok för

arrangörer av barnaktiviteter vid bildkonstinstitutioner. Redaktör för rapporten är Lise Skjøth, Danmark Rapporten utges i Kultursekretariatets NU-serie.

Informationsverksamhet

Två nummer av Infobladet med huvudsakligen för tidningspressen avsett notismaterial om centrets verksamhet och nordiska aktiviteter på bildkonstsamarbetets området har utgetts (februari och maj). Redaktör för det första bladet var Annika Nyberg, för det andra Tuula Puisto.

För sommarverksamheten på Sveaborg har utgetts en informationsbro-schyr på fyra språk (upplaga 15 000 ex.).

Annonser om centrets utställningsverksamhet på Sveaborg har varit införda i Helsingfors utställningsguide och i konsttidskriften Taide.

En presentationstext om centret och dess verksamhet har införts i alla av centret utgivna trycksaker.

Centrets ledare höll ett med diabilder illustrerat föredrag om nordiskt kultursamarbete och konstcentrets verksamhet vid en internationell konstkritikerkongress i Dublin den 1.9.

Kontakter, förhandlingar

Centrets ledare presenterade centrets verksamhet och aktuella nordiska frågor på bildkonstsamarbetets område för RKK vid dess möte i Helsingfors den 25.–26.2.1980. Huvuddelen av mötets deltagare besökte centrets utrymmen på Sveaborg den 26.2. På basen av presentationen gjorde RKK sedermera ett uttalande om centret och dess utbyggnad.

Centrets ledare sammanträffade den 28.1.1980 med danska sektionen av Nordiska konstförbundet, varvid centrets verksamhet och framtidsplaner diskuterades.

Centrets ledare och utställningssekreterare deltog i det Grafiska Sällskapet i Stockholm arrangerade internationella grafiksymposiet den 8.–9.3.1980. Centrets ledare presenterade centrets verksamhet och inledde ett samtal om nordiska samarbetsformer på bildkonstens område.

Den 9.4.1980 sammanträffade representanter för Finlands Konstgrafiker och centrets råd till ett möte på Sveaborg för att dryfta möjligheterna till ett samarbete om en grafikateljé på Sveaborg.

Talrika grupper, delegationer och enskilda personer har besökt centret och erhållit information om dess verksamhet och ytbyggnadsplaner.

Centrets utrymmen

Arbetena på gästateljéerna i bastion Palmstierna (B44–45) påbörjades i juni 1980. Dessförinnan hade konstcentrets kontor överflyttats till bastion Bielke (C 53) där sex rum ställts till centrets förfogande.

I samband med gästateljéerna har även utrymme reserverats för fyra gästbostäder för centrets bruk. Grundreparationen av dessa företas i anslutning till iordningsställandet av gästateljéerna. Rummen disponeras

emellertid av Museiverket till motsvarande utrymmen har kunnat anvisas för detta ändamål på annat håll på Sveaborg. Först därefter kan rummen inredas och ställas till centrets förfogande. Någon tidpunkt då detta kan ske har hittills inte meddelats centret.

Den tjänstebostad som ställts till förfogande för centrets ledare (A 5) har visat sig på flera sätt inte kunna fungera som fast familjebostad. Bostaden bör därför karakteriseras som tillfällig inkvarteringsbostad som står till centrets ledares disposition.

Förberedelser har vidtagits för planeringen av centrets huvudbyggnad Garnisonsskasernen (Kolhosen) på Vargön (B 28). Byggnadsstyrelsen har gett planeringsarbetet till arkitektbyrån Helin & Siitonen, som i samråd med representanter för centret utfört en preliminär dispositionsplan av byggnaden. Byggnadsarbeten beräknas kunna påbörjas på senhösten 1981.

Centrets behov av lager- och förpackningsutrymmen för utställningsverksamheten har utretts. Det är möjligt att erhålla sådant utrymme i Strandkasernen så snart andra utrymmen kan anvisas Sveaborgs Trafik Ab, glaskonstnären Heikki Kallio och ungdomsklubben, som nu disponerar de återstående rummen i Strandkasernens västflygel. Intill dess disponerar centret ett icke-uppvärmt utrymme i byggnaden B 20 på Vargön.

F. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal fmk)

	Bokslut 1979	Budget 1980	Prel. ut- fall 1980	Budget 1981
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	72	100		100
Personal	239	440		433
Kontor	67	98		100
Lokaler	20	54		40
Projekt	314	885		747
Summa utgifter	705	1 600		1 421
<i>Inkomster</i>				
Anslag	920			1 381
Lönestegr. komp.				
Övrigt	20			40
Summa inkomster	940			1 421

Nordiska filmkurser

Verksamhetsberättelse 1980

A. *Navn og adresse*

Nordiske filmkurser
Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde
Snaregade 10
DK-1205 København K

B. *Startår*

I nuværende form 1979 som en fortsættelse af den forsøgsvirksomhed som fandt sted 1973–75.

C. *Formål*

Den nordiske kursusvirksomhed på filmområdet skal have til opgave at tilgodese uddannelsesbehovet hos personer som erhvervsmæssigt arbejder med film og TV.

D. *Organisation*

1. *Administration*

Virksomheden ledes af en komité bestående af fem medlemmer, ét fra hvert af de nordiske lande. Sekretariatsfunktionen varetages af Sekretariatet for Nordisk Kulturelt Samarbejde. Efter beslutning i komiteen forvaltes bevillingen af den statsinstitution, der i det enkelte land samarbejder med komiteen om seminarernes afholdelse.

2. *Komitéens sammensætning 31.12.1980*

Henning Camre, Danmark, formand.
Kari Uusitalo, Finland.
Sigurdur Sverrir Pálsson, Island.
Jon Stenklev, Norge.
Arne Hedlund, Sverige.

3. *Revisorer*

Revisionsansvaret påhviler den statslige revisionsmyndighed i det land hvor kursusvirksomheden til enhver tid afholdes.

E. Virksomhed

Baggrunden for filmkomiteens arbejde ligger i den forsøgsvirksomhed på området som gennemførtes 1973–75. Denne blev etableret som en parallel til Vasa-seminarerne på teateruddannelsesområdet.

I forsøgsperioden er der afholdt 3 seminarer med følgende temaer: "Filmarbejdernes økonomiske og politiske miljø".

"Filmdistribution i Norden" og "Film i Biograf, Film på TV – Teknik – Form – Indhold".

Seminarerne pegede klart på fælles nordiske problemer og et behov for at bearbejde disse på nordisk plan. I november 1978 afholdt den nordiske filmkomité sit første seminar indenfor rammerne af den permanente virksomhed. Seminaret fandt sted på Schæffergården, Gentofte, Danmark, over 5 dage med et deltagerantal på ca. 50 personer. Emnet for seminaret var "Den Nordiske Samproduktionsproblematik i Bred Forstand. – Økonomisk, Kulturelt, Personelt".

I 1979 afholdtes to seminarer. Det første fandt sted på Leangkollen i Norge d. 7.–9. marts. Emnet var "Uddannelse og Rekruttering". Deltagerantallet var 30.

Det andet seminar afholdtes i Sverige på Hässelby Slot ved Stockholm i tiden 22.–25. november 1979 under temaet "Scenografi". Deltagerantal 31.

I 1980 fulgtes seminaret op af endnu et scenografiseminar som fandt sted på Hanaholmen i Finland fra d. 12.–16. marts. Af seminarets indhold kan nævnes: gennemgang af den finske scenografiuddannelse, der er den eneste af sin art i Norden; den polske scenograf Janusz Sosnowski gennemgik konkrete arbejdsmetoder og den russiske scenograf, prof. Mihail Bogdanov talte om scenografens rolle i udformningen af filmens billedsprog, – som ligger på et meget mere udviklet niveau i de østlige lande end i Vesteuropa.

De to seminarer om scenografi har betydet at de filmfolk, der arbejder med scenografer – og naturligvis scenografer og rekvisitører selv, har fået et udgangspunkt for den videre udvikling af dette vigtige, men hidtil meget forsømte område. Seminarerne vil nu i flere lande blive fulgt op af kurser der fordyber sig i nogle af de emner som seminarerne introducerede.

Fra 3.–7. december afholdtes på Den danske Filmskole i København seminaret: "Filmlydens udtryksmæssige muligheder", deltagerantal ca. 100. Der præsenteredes på seminaret interviews med de førende amerikanske og italienske instruktører og lydfolk ledsaget af slides og filmeksemplere fra ca. 45 film. Endvidere var to amerikanske sound-editors, Walter Murch og Frank Warner, samt Ove Svensson, tonemester fra Sverige tilstede. Disse forelæste om deres arbejdsmetoder og erfaringer og indgik i panel- og plenumdiskussioner.

Seminaret blev af mange deltagere karakteriseret som skelsættende, hvilket har bekræftet filmkomitéen i at egentlige undervisningsseminarer

kan gennemføres med hold, hvis blot der skabes mulighed for en tilstrækkelig forberedelse.

I dette tilfælde er seminaret tilrettelagt af Den danske filmskoles stab igennem 8 måneder. Den bevilling den nordiske filmkomité arbejder med giver ikke mulighed for at afholde planlægningsomkostninger af den størrelsesorden, der her har været tale om. Seminaret har derfor fra starten været planlagt som en "co-produktion" mellem Nordisk Filmudvalg og Den danske Filmskole.

Selvom resultatet må betragtes som overordentlig tilfredsstillende er det næppe holdbart at basere fremtidige seminarer på at der kan findes supplerende penge i de nationale institutioner der kan sikre seminarernes kvalitet.

F. Fremtidsplaner

For 1981/82 er to seminarer under planlægning:

1. "Brist på ideer eller manustradition i kris?" belysning av temaval og innehåll i ny nordisk spelfilm
2. Förberedelsearbetet inför en filmproduktion (med udgangspunkt i tyske og amerikanske erfaringer fra det sidste 10-år)
3. Filmmusik

Da planlægningen ikke er afsluttet har det ikke kunnet fastslås om det er muligt at afholde to seminarer i 1981. Skulle det ikke være muligt er det tanken at afholde 1 seminar samt planlægningsomkostninger for det næste, som da først vil kunne afholdes i 1982.

G. Finansiering og økonomi

Den nordiske kursusvirksomhed på filmområdet finansieres over det nordiske kulturbudget. Bevillingen for 1980 var dkr. 261 000.

Som nævnt under E var det dog ikke muligt at afholde omkostningerne ved seminaret om "Filmlydens udtryksmæssige muligheder" indenfor bevillingsrammen. Det tilskud til afholdelsen som Den danske Filmskole yder andrager ca. dkr. 100 000.

BILAGA 11

C 300/e
1981

Nordel*Verksamhetsberättelse 1980**A. Navn og adresse*

Nordel – organ for nordisk elsamarbejde
c/o Elsam
DK-7000 Fredericia
Danmark

B. Startår

1963

C. Deltakende land

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige

D. Mål

- Nordel er de nordiske elselskabers samarbejdsorgan
- en sammenslutning af personer inden for elforsyningen i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige
 - et rådgivende og rekommanderende organ, som har til opgave at fremme internationalt, herunder især nordisk, samarbejde vedrørende produktion, distribution og forbrug af elektrisk energi.

*E. Organisasjon**1. Administrasjon*

Formand: Direktør Erik Leif Jakobsen, Elsam
Sekretær: Civ.ing. Georg Styrbro, Elsam

2. Styrets sammensetting

Danmark

Direktør Svend Albrechtsen
Direktør Carl Andersen
Direktør Erik Leif Jakobsen
Direktør Jens Aksel Poulsen
Direktør Bjarne Andersen (suppl.)

Finland

Industriråd Urho Hakkarainen. (indtil 25.6.1980)

Adm.direktør Pentti Alajoki (fra 25.6.1980)

Direktør Osmo Korvenkontio

Direktør Tapio Kunnas

Direktør Kalevi Numminen

Island

Direktør Eiríkur Briem

Generaldirektør Jakob Björnsson

Direktør Adalsteinn Guðjohnsen

Direktør Kristján Jónsson

Norge

Kraftverksdirektør Sigurd Aalefjær

Generaldirektør Sigmund Larsen

Direktør Tor Terjesen

Samkjøringsdirektør Rolf Wiedswang

Direktør Asbjørn Vinjar (suppl.)

Sverige

Direktør Göran Ekberg

Driftsdirektør Sven Lalander

Generaldirektør Jonas Norrby

Direktør Jan-Erik Ryman

Direktør Bengt Sterne (suppl.)

F. Virksomhet

Nordel holdt sit årsmøde den 25. juni 1980 i Husavik, Island. Man drøftede dér problemer af fælles interesse for elforsyningerne i de nordiske lande, samt rapporter om virksomheden i de faste udvalg.

Driftsudvalget redegjorde for de problemer omkring prisfastsættelsen ved udveksling af såkaldt "tilfældig kraft" mellem landene, som er en følge af de seneste års uensartede udvikling i priserne på de forskellige former for energi.

Planlægningsudvalget forelagde bl. a. en redegørelse for mulighederne for en overførsel af elektrisk energi fra Finland til det øvrige nordelsystem. Det konkluderedes, at hvis det forventede overskydende produktionspotentiel i Finland i 80'erne skal udnyttes effektivt, vil en forstærkning af forbindelserne mellem Finland og Sverige være påkrævet, og i givet fald bør en sådan forstærkning ske ved etablering af en jævnstrømsforbindelse over Den botniske Bugt. Udvalget arbejder videre med sagen med henblik på et eventuelt forslag til en Nordel-rekommandation på årsmødet i 1981.

Varmekraftudvalget blev oprettet i 1979 som afløser for kernekraftudvalget. Udvalget beskæftiger sig ikke alene med kernekraftspørgsmål,

men med problemer af fælles interesse i forbindelse med alle former for termisk kraftproduktion. Til årsmødet forelagde udvalget forslag til kommissorium, herunder også forslag til oprettelse af et antal arbejdsgrupper. Endvidere forelagde udvalget en ajourført oversigt over markedssituationen for kernekraftbrændsel og dets oparbejdelse.

G. Finansiering

Nordels formand etablerer selv sekretariatet, og det selskab, formanden repræsenterer, svarer selv for de omkostninger, der er forbundet med sekretariatets virksomhed.

Alle selskaber, der har medarbejdere engageret i Nordels arbejde, svarer selv for de dermed forbundne omkostninger.

BILAGA 12

C 301/e
1981

Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor*Verksamhetsberättelse 1980*

Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørsmål (NKA) ble opprettet i 1957 av de nordiske lands regjeringer på forslag av Nordisk Råd. NKA er et permanent organ med hovedoppgave "att nära följa planeringen och verksamheten på atomenergiområdet samt befordra de möjligheter till nordiskt samarbete som därvid framkommer, innefattande bland annat industriellt samarbete på reaktorområdet."

NKA har i 1980 hatt to møter; den 14. februar 1980 i Oslo og den 12. september 1980 i Helsingfors.

En kontaktmannsgruppe forbereder sammen med en eksekutivsekretær kontaktorganets møter og påser at NKA's beslutninger gjennomføres. Kontaktmannsgruppen har hatt 6 møter i 1980. Kontaktmannsgruppens medlemmer har vært: Fra Danmark fuldmæktig Niels Hoffmeyer, våren 1980 avløst av fuldmæktig Terkel T. Nielsen; fra Finland industriråd Ilkka Mäkipentti; fra Norge førstekonsulent Knut Solem; fra Sverige departementssekr. Gösta Lindh; samt NKA's eksekutivsekretær Franz Marcus. Gruppens sekretær har vært diploming. Björn Palmén, Finland.

NKA har i 1980 avgitt en uttalelse angående et *medlemsforslag A 593/e* om nordisk energiforskning.

Kontaktorganet holder årlig seminarer. I Ebeltoft i Danmark ble det 29. september til 1. oktober 1980 holdt et seminar om kjernebrensløps kretsløp i nordisk perspektiv.

I forbindelse med avslutningen av et samarbeidsprosjekt om kvalitets-sikring ble det 20.–22. august 1980 holdt et symposium i Helsingfors. Resultatene har vært av interesse for andre felter bl. a. oljevirkosmheten i Nordsjøen. Symposiet samlet derfor deltakere ut over kjernekraftområdet.

NKA drøftet i 1980 forskjellige spørsmål i forbindelse med Det internasjonale atomenergibyrå IAEA's konferanse om reaktorsikkerhet i Stockholm 20–24. oktober 1980. Videre ble drøftet spørsmål vedrørende de pågående forhandlinger mellom de nordiske land og United States Department of Energy (USDOE) om endring av den bestående avtale om utveksling av dokumentasjon om atomenergi til å gjelde også andre energislag.

Kontaktorganet har, bl. a. under henvisning til Nordisk Råds beslutning vedrørende *medlemsforslag A 473/e*, tatt opp spørsmålet om et mer konkret nordisk samarbeid vedrørende lagring av radioaktivt avfall, og har besluttet å sette igang en preliminær utredning om dette i 1981. På bakgrunn av reaktoruhellet i Three Mile Island i USA har NKA tatt opp til drøftelse behovet for et økt myndighetssamarbeid med hensyn til regelverk og kontroll.

NKA fikk for 1980 en bevilgning fra Nordisk Ministerråd på 4,7 mill. n. kroner til nordiske forskningsprosjekter på kjernekraftsikkerhet. Det totale forskningsvolum har vært større p. g. a. de deltakende institusjoners egeninnsats. Et ad hoc sikkerhetsutvalg oppnevnt av NKA fremla i 1979 et nytt 4 års forskningsprogram på energiprodukjonsområdet på vel 40 mill. n. kroner for 1981–84, hvorav vel 7 mill. n. kroner gjaldt miljøspørsmål. NKA har behandlet forslaget og søkt Nordisk Ministerråd om en bevilgning på 6,15 mill. n.kroner for programmet for 1981 (1980 kr), unntatt miljøprosjektene som blir behandlet av Nordisk embedsmannskomiteé for miljøvernspørsmål. Søknaden er under behandling i Ministerrådet.

I likhet med tidligere år har NKA drøftet spørsmål av felles interesse som behandles i internasjonale organer, som IAEA, OECD/NEA, INFCE med videre, herunder også ikke-spredningsspørsmål.

De nordiske sikkerhetsmyndighetene holder nå faste møter. Representanter for myndighetene har vært med på NKA's møter.

De nordiske energiforskningsinstituttene, Forsøgsanlæg Risø i Danmark, Institutt for energiteknikk i Norge, Statens tekniska forskningscentral i Finland og Studsvik Energiteknik AB i Sverige har fortsatt sitt samarbeid og deltar bl. a. aktivt i gjennomføringen av NKA's kjerne-sikkerhetsprogram. Instituttene har forøvrig også tatt opp annet energiforsknings-samarbeid. Instituttene i Danmark, Finland og Sverige har inngått en felles avtale med USDOE i to amerikanske kjerneforskningsprosjekter: Power Burst Facility og Heavy Steel Section Technology.

Videre deltar de fire nordiske land i OECD's forskningsprogram ved Haldenreaktoren i Norge og i de svenske prosjekter angående kjernebrensel, samt i USDOE's prosjekt Loss of Coolant Test Facility (LOFT).

Følgende personer har i 1980 deltatt i NKA's møter:

Danmark:

Direktør Hans von Bülow	Energistyrelsen
Direktør Niels W. Holm	Forsøgsanlæg Risø
Kontorchef Hans Jørgen Koch	Energiministeriet
Direktør Mogens Møller-Madsen	Tilsynet med nukleare anlæg
Fuldmægtig Peter Branner	Udenrigsministeriet
Fuldmægtig Niels Hoffmeyer	Energiministeriet
Fuldmægtig Terkel T. Nielsen	Energiministeriet
Fuldmægtig Poul Emmersen	Miljøstyrelsen
Fuldmægtig Leif Mortensen	Miljøstyrelsen

Finland:

Industrirådet Ilkka Mäkipentti	Handels- och industriministeriet
Överinspektör Jussi Manninen	Handels- och industriministeriet
Professor Antti Vuorinen	Strålsäkerhetsinstitutet
Professor Veikko Palva	Statens tekniska forskningscentral
Sektionschef Risto Rautiainen	Utenriksministeriet
Utrikessekreterare Pekka Ojanen	Utenriksministeriet
Diplomingenjör Björn Palmén	Handels- och industriministeriet

Norge:

Ambassadør Haakon Nord	Utenriksdepartementet
Ekspedisjonssjef Gunnar Vatten	Olje- og energidepartementet
Direktør Johan Baarli	Statens Institutt for Strålehygiene
Adm. dir. Viking O. Eriksen	Institutt for energiteknikk
Byråsjef Hugo Parr	Olje- og energidepartementet
Kontorsjef Martin Mølsæter	Statens Atomtilsyn
Ass. dir. N.-G. Aamodt	Institutt for Energiteknikk
Førstekonsulent Bjørn Dahl	Utenriksdepartementet
Førstekonsulent Knut Solem	Olje- og energidepartementet
Konsulent Torstein Pedersen	Olje- og energidepartementet
Overingeniør P. Chr. Løken	Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen

Sverige:

Generaldirektör Lars Nordström	Statens kärnkraftinspektion
Styrelseordförande Bo Aler	Studsvik Energiteknik AB
Departementssekr. Rutger Palmstierna	Utrikesdepartementet
Departementssekr. Magnus Grill	Industridepartementet
Departementssekr. Bo C. Johanson	Industridepartementet
Departementssekr. Gösta Lindh	Industridepartementet
Informationschef Göran Mandeus	Statens kärnkraftinspektion
Överingenjör Thomas Eckered	Statens kärnkraftinspektion

NKA:

Eksekutivsekretær civ. ing. Franz Marcus

BILAGA 13

C 302/t
1981

Nordiska trafiksäkerhetsrådet och dess samarbetsorgan*Verksamhetsberättelse 1980**Navn og adresse*

Nordisk Trafikksikkerhetsråd (NTR)
Samferdselsdepartementet
Byråsjef Jon Arild Jensen
Myntgaten 2/Postboks 8010 Dep.
N-Oslo 1

Startår

1971

1.0 Innledning

NTR er et kontakt-, samordnings- og planleggingsorgan innenfor trafikk-sikkerhetssektoren i de nordiske landene. En representant fra Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige utgjør rådets medlemmer.

NTR har i 1980 bestått av følgende medlemmer:

DANMARK

Afdelingschef Niels Eilschou Holm, Justitsministeriet

FINLAND

Byråchef Jarmo Hirsto, Trafikministeriet

ISLAND

Skriftsofustjori Olafur W. Stefansson, Doms- og Kirkjumalaraduneytid

NORGE

Direktør R. N. Torgersen, Samferdselsdepartementet

SVERIGE

Statssekretærene Hans E. Sandebring, Kommunikationsdepartementet.

NTR bistås i sitt arbeid av følgende tre permanente samarbeidsorgan:

1. Nordisk Bilteknisk Komité (NBK)
2. Nordisk Komité for Trafikksikkerhetsforskning (NKT)
3. Nordisk Komité for Vegtrafikklovgivning (NKV).

I tillegg til disse samarbeidsorgan har NTR opprettet ad hoc-grupper for å belyse ulike spesialproblem.

NTR har i løpet av 1980 holdt 3 møter: 4. og 5. februar i Åbo (27. møte), 12. og 13. juni i Reykjavik (28. møte) og 25. og 26. september på Bornholm (29. møte).

Norge overtok fra Finland ordfører- og sekretariatsfunksjonen i NTR's 28. møte. De samme funksjoner ble i underkomitéene ivaretatt innenfor NKV av Sverige, NBK av Danmark og NKT også av Danmark.

NTR har i løpet av 1980 innrettet sin virksomhet på oppfølging, utredning og planlegging av ulike trafikksikkerhetstiltak på nordisk plan i overensstemmelse med de retningslinjer som angis i NTR's statutter. (Nordisk Statuttsamling 1975: 34, s. 52–53).

2.0 Virksomheten innenfor NTR

NTR's årsberetning for 1979 gir en bred beskrivelse av det nordiske trafikksikkerhetssamarbeidet fram til utgangen av 1979. NTR viser til denne idet årsberetningen for 1980 i hovedsak behandler virksomheten innenfor NTR og samarbeidsorganene i 1980. NBK, NKT og NKV's årsberetninger for 1980 følger vedlagt og NTR viser til disse (se Bilaga 1–3).

En viktig del av NTR's virksomhet har vært å følge opp Nordisk Råds rekommandasjoner samt de uttalelser som framkommer, jfr. Nordisk Råds 28. sesjon, uttalelse nr. 2/1980. Videre har NTR merket seg Trafikkutvalgets uttalelser, jfr. 28. sesjon pkt. 5. 14 Trafikksikkerhet, som det i 1980 har vært arbeidet videre med innenfor det nordiske trafikksikkerhetssamarbeidet.

2.1 Hovedtema innenfor NTR

NTR viser til meddelelser om rekommandasjoner fra Nordisk Ministerråd til Nordisk Råd.

Samordning av vegtrafikklovgivningen i de nordiske land

Utarbeidelse av ensartede trafikkregler i Norden er fortsatt et sentralt og viktig punkt i det nordiske trafikksikkerhetssamarbeidet. I Nordisk Råds henstilling under 28. sesjon til Nordisk Ministerråd, jfr. uttalelse nr. 2/1980 pkt. 1, påpekes igjen økt harmonisering innenfor vegtrafikklovgivningen. Gjennom NKV er arbeidet nå kommet dithen at lovgivningen i Danmark,

Norge og Sverige samt proposisjon til ny vegtrafikklov i Finland baserer seg på de resultater som er oppnådd gjennom det nordiske samarbeidet. Også Island, som nå påbegynner arbeidene med ny vegtrafikklov, vil søke å etablere sin lovgivning i samsvar med det nordiske forslag. Arbeidet med å klarlegge de nordiske lands reserverasjoner i samband med en eventuell ratifisering av Wienkonvensjonen er et ledd i dette.

NTR vil i denne forbindelse også peke på verdien av gjensidig å kunne informere hverandre om ulike vegtrafikk- og trafikksikkerhetsproblemer. Det enkelte land kan således få bistand i utforming av konkrete deler av vegtrafikklovgivning eller tilhørende regler og forskrifter. Ved behov har ad hoc-grupper utredet konkrete spørsmål.

Utdannelse av motorvognførere

En ekspertgruppe under NTR avga våren 1980 sin innstilling "Køreutdannelsen i Norden". Denne ble behandlet av NTR og oversendt ministrene i de respektive land. Arbeidet har omfattet en sammenligning av hvordan utdannelsen og prøver av motorvognførere, herunder yrkessjåfører, er i Norden.

Nordisk gyldighet av førerkort

Danmark og Norge har lenge hatt lovhjemler for nordisk gyldighet av førerkort. I Finland kan slik hjemmel skaffes gjennom proposisjon om ny vegtrafikklov som er til behandling i riksdagen. I Sverige foreligger alt en prinsippbeslutning om en lignende ordning. (jfr. Nordisk Råds 28. sesjon spørretimen E 4: Fråga till de nordiska ländernas regeringar om internordisk giltighet för körkort) og spørsmålet er til behandling i riksdagen.

Samnordisk innsats mot alkoholpåvirket kjøring

Behandlingen av Nordisk Råds rekommendasjon 10/1977 fortsetter. NKV har kartlagt de respektive lands lovgivning på dette området. En av NTR utpekt ekspert, Hans Laurell, har sammenfattet en oversiktsrapport om kunnskapsnivået innenfor denne sektor. NTR har i 1980 gjennomført undersøkelser av bakrusens innvirkning på kjøreevnen i kritiske trafikksituasjoner og vil fortsette forskningen innenfor området også i 1981.

Forbedring av barns trafikkmiljø

NTR har viet barns trafikksikkerhet herunder forbedring av barns trafikkmiljø stor oppmerksomhet. I løpet av det siste året er utgitt NTR rapport nr. 24 "Barns trafikksikkerhet i de nordiske land" og nr. 28 "Kartläggning av FoU-grunnlag för barntrafiksäkerhetsarbetet i Norden".

Rapport 24 inneholder en kartlegging av barns trafikksikkerhetssituasjon i Norden, som bl. a. utgjorde bakgrunnen for den barnetrafikksikkerhetskonferansen som ble arrangert i Norge sommeren 1979. Videre inneholder rapporten forslag til tiltak som vil redusere barns ulykkesrisiko i trafikken.

Bl. a. er enkelte av forslagene tatt opp i den norske regjeringens St. meld. nr. 14 (1980–81) "Om trafikksikkerhetsarbeidet m. m." som ble fremlagt i juni 1980.

Rapport 28 kartlegger status i forskningen om barns sikkerhet i trafikken bl. a. som en oppfølging av barneåret. Rapporten henvender seg til administratorer og forskere for å spre viten om barnetrafikksikkerhetsarbeidet, både for praktisk bruk og videre forskning.

NTR har i 1980 startet opp et forskningsprosjekt for å kartlegge foreldrenes holdning til barns trafikksikkerhet og vil fortsette barnetrafikksikkerhetsforskningen i 1981 og 1982. Forskningsprosjektene danner godt grunnlag for å følge opp Nordisk Råds rekommendasjon 11/1977.

Som nevnt i Nordisk Råds uttalelse nr. 2/1980 pkt. 3, må det arbeides videre med regler for sikkerhetsutrustning for barn i bil. Dette spørsmål er til behandling i NTR's arbeidsgruppe for beskyttelsessystemer i biler. I Danmark og Sverige har man skapt grunnlag for nå å hindre bruken av utilstrekkelig sikkerhetsutrustning for barn i biler. I Finland kan man med hjemmel i loven om handel med samt installering og reparasjon av trafikkutstyr, hindre import, produksjon og salg av utilstrekkelig utrustning i biler. For tiden utarbeides bestemmelser om de tekniske krav til bilers sikkerhetsutrustning for barn. Norge har i denne sammenheng bl. a. arbeidet aktivt innenfor ECE og har i noen grad avventet forslag til felleseuropeiske bestemmelser som antas å ville komme om kort tid. Dersom ECE-forslaget blir forsinket, vil Norge sannsynligvis før 30. sesjon, søke utarbeidet norske bestemmelser som bygger på bestemmelsene i de øvrige nordiske land.

Nordisk Trafikksikkerhetsår 1982

Forslag om Nordisk Trafikksikkerhetsår 1982 framgår av Nordisk Råds rekommandasjon 10/1980. I oppfølging av denne, har NTR bl. a. hatt nedsatt en arbeidsgruppe som har vurdert forberedelser og planlegging, gjennomføring av tiltak samt kostnader avhengig av aktivitetsnivå. Arbeidsgruppens innstilling ble oversendt Nordisk Ministerråd til videre behandling. Denne sak er nå til vurdering i Nordisk Ministerråds sekretariat og Nordisk Råds Trafikkutvalg.

NTR har videre i 1980 viet følgende saksområder oppmerksomhet:

- trafikksikkerhetsforskning
- beskyttelsessystemer i biler
- fartsgrenseproblematikken
- problemene med transporter med uregistrerte utenlandske tilhengere
- skilting av vegarbeider
- piggdekksspørsmål
- forslag til bestemmelser for el-koblinger mellom trekkvogn og tilhenger
- forslag til bestemmelser for innsamling av tekniske kjøretøydata for typegodkjenning m. h. t. en felles nordiske databank

– forslag til bestemmelser om varsellys, jfr. bl. a. NTR-rapport nr. 29.

Vi viser forøvrig til vedlagte oversikt over NTR's virksomhetsområde (se Bilaga 4).

2.2 Nordisk Trafikksikkerhetsforskning

NTR har over Nordisk Ministerråds almenne budsjett, kap. 325, disponert midler til trafikksikkerhetsprosjekter.

NTR søker gjennom de tildelte midler å medvirke til en bedre samordning av trafikksikkerhetsforskningen i Norden. Gjennom NKT utveksles informasjon om igangværende og planlagt trafikksikkerhetsforskning. For å spre informasjon til en større krets av interesserte brukere i Norden utgir NKT "NKT-nytt" to ganger i året. Denne publikasjonen inneholder korte meddelelser om prosjektaktiviteter, publikasjoner og personalia. Videre utgis annet hvert år prosjektkatalogen med en systematisk oversikt over medlemslandenes trafikksikkerhetsprosjekter, jfr. NTR's rapport nr. 27.

Følgende prosjekter gjennomføres i 1980:

- Virkningene av trafikksikkerhetstiltak
- Eldre fotgjengeres opptreden
- Eftereffekter av alkohol
- Foreldres holdning til barns trafikksikkerhet.

Bevilgningen har i 1980 vært 742 000 NoK.

Enkelte prosjekter er avsluttet i 1980, bl. a. "Metodik för insamling och redovisning av olycksdata, MIRO-prosjektet", som er beskrevet i NTR-rapportene nr. 21, nr. 25: 1–5 og nr. 26.

Rapportene 25: 1–5 og 26 inneholder resultatene fra prosjektets fase 2, som har hatt til oppgave å klarlegge det faktaunderlag i form av ulykkes- og eksponeringsdata som anvendes innenfor trafikksikkerhetsarbeidet. Dette er søkt oppnådd gjennom kartlegging av gjeldende praksis vedrørende datainnsamling og mulighetene for sammenligning, koordinering og normering samt praktiske prøver.

NTR anser det meget viktig å følge opp MIRO-prosjektet med sikte på en forbedring av transport- og vegtrafikkstatistikken.

2.3 NTR's rapportserie

Nedenfor oppstilles en samlet oversikt over rapporter utgitt av NTR i 1980:

Rapport 24	Barns trafikksikkerhet i de nordiske land
Rapport 25: 1	Registrering og presentasjon av eksponeringsdata for ulike trafikantgrupper i de nordiske land. MIRO fase 2 Delrapport 1
Rapport 25: 2	Samkøring af nordiske trafikulykkesdata. Et demonstrationsprosjekt. MIRO fase 2 Delrapport 2.

- Rapport 25:3 Internordisk anvendelse af nationale trafikulykkesdata. MIRO fase 2 Delrapport 3.
- Rapport 25:4 Behov av och metoder för att beräkna riksmått i trafiken utifrån olycks- och exponeringsdata. MIRO fas 2 Delrapport 4.
- Rapport 25:5 Havariundersökningar – prövning av en metod vid insamling av trafikolycksdata. MIRO fas 2 Delrapport 5.
- Rapport 26 Metodik för insamling och redovisning av olycksdata. MIRO Slutrapport.
- Rapport 27 Projektkatalog 1978–79
- Rapport 28 Kartläggning av FOU-grunnlag för barntrafiksäkerhetsarbetet i Norden
- Rapport 29 Bättre synbarhet – Cyklar, cyklister, mopedister, motorcyklister.

3.0 Det videre nordiske trafiksikkerhetssamarbeidet

NTR har registrert Trafikkutvalgets ønske om undersøkelser av behovet for å regulere vegtrafiksikkerhetssamarbeidet i form av en regjeringsavtale på linje med transportavtalen. Spørsmålet er interessant, og NTR tar sikte på å utrede og eventuelt drøfte saken på neste møte i februar 1981, der en rekke prinsipielle spørsmål om trafiksikkerhetsarbeidets samordning i Norden vil bli behandlet. Det vil her bli vurdert samarbeidsrutiner mellom NTR og de permanente samarbeidsorganene NBK, NKV og NKT samt mellom NTR og andre nordiske samarbeidsorgan.

NTR vil tilføye at NKT i 1980 bl. a. har utarbeidet forslag til saksbehandlingsregler for prosjekter som finansieres fra Nordisk Ministerråd. NTR og underkomitéene vil følge de rutiner det her legges opp til.

NTR har også vært opptatt av hvordan NTR's rapporter og komitéenes resultater spres og eventuelt nyttes. NKT har viet dette spørsmål stor oppmerksomhet og får bl. a. gjennom det tidligere nevnte "NKT-nytt" og prosjektkatalogene, spredt viten om nordisk forskning og forskningsresultater fra de enkelte landene. NKV vil utgi en tilsvarende publikasjon, "NKV-aktuell".

NTR vil til slutt bemerke at det ellers på hensiktsmessig måte vil søke å holde Trafikkutvalget orientert om det løpende arbeid og om resultater som måtte framkomme innenfor de respektive områder, spesielt innenfor forskningssektoren.

BILAGA I**Nordisk bilteknisk kommitté (NBK)***Verksamhetsberättelse för år 1980*

Nordisk bilteknisk Komite (NBK) har i 1980 haft følgende sammensætning:

Bilinspektør O. V. Jørgensen (formand), Danmark.

Civilingeniør Ib Rasmussen, Danmark.

Bilinspektør Folmer Kristiansen, Danmark.

Ingeniør Peder Kjærgaard (sekretær), Danmark.

Överingenjör Reino Lampinen, Finland.

Diplomingenjör Perti Moll, Finland.

Overingeniør Jørgen A. Myhre, Norge.

Biltilsynschef Knut Holand, Norge.

Byråchef Olof Eklund, Sverige.

Överingenjör Sven Åsander, Sverige.

I henhold til tidligere vedtaget program overtog Danmark ved årsskiftet 1979/80 formandskabet og sekretariatsforpligtigelserne i NBK.

Overingeniør Reino Lampinen, Finland, er pr. 1. juli 1980 afløst af overingeniør Esko Kärki.

NBK har, siden årsberetningen for 1979 blev udsendt, afholdt 3 møder, et i København den 3. – 4. oktober 1979 (nr. 17), et i Helsingfors den 13. – 14. februar 1980 (nr. 18) og et i Hamar den 20. – 21. maj 1980 (nr. 19).

Det 20. møde skal afholdes i Borlänge den 24. – 25. september 1980.

NBK's arbejde med spørgsmålet om pigdæk (dubbade däck) er afsluttet i form af en skrivelse til NTR og STRO, NBK/1980/01 af 7. januar 1980, hvori det anbefales, at fremtidige krav til pigdæk rettes mod funktionskrav (friktionsegenskaber under start, stop og svingning, samt krav vedrørende tilladelig vejslitage) i stedet for konstruktionskrav (pigantal og pigtryk). NBK er rede til på ny at behandle spørgsmålet om fælles nordiske forskrifter for pigdæk i det omfang en forskning vedrørende de omtalte funktionskrav måtte give grundlag for.

Komiteen arbejder med et forslag til fælles nordiske bestemmelser for elkoblinger mellem trækkende køretøj og påhængskøretøj. Bestemmelserne giver mulighed for korrekt lygteføring på udenlandske påhængskøretøjer, der tilkøbles indenlandske trækkende køretøjer. Et endeligt udkast til bestemmelser forventes færdigt i indeværende år.

Forslaget til bestemmelser for indsamling af tekniske køretøjsdata til typegodkendelse med henblik på en nordisk databank, samt forslaget til forskrifter for kørellys (varselsljus) er under udarbejdelse.

Et spørgsmål, som har tilknytning til arbejdet i ECE's ekspertgruppe for

køretøjskonstruktion (WP 29), er beskyttelseanordninger for børn i bil. Et forslag til et ECE-regulativ er under udarbejdelse, og komiteen vil behandle dette emne, når regulativet er udsendt.

På begæring af Nordisk Råds præsidium har NBK ved skrivelse af 19. marts 1980 (NBK/80/5) redegjort for sine synspunkter vedrørende et medlemsforslag om nordisk forskning angående biludstødningsgassens indflydelse på helbred og miljø. Komiteen støtter en sådan nordisk forskning og anbefaler, at de kontrollerende myndigheder og NBK konsulteres i en del af det foreslåede arbejde. I øjeblikket behandler komiteen et andet medlemsforslag, ligeledes modtaget fra Nordisk Råds præsidium, om nordisk samarbejde for at fremstille alternative drivmidler.

O. V. Jørgensen

Formand i NBK

BILAGA 2

Nordisk Komité for Trafiksikkerhedsforskning (NKT)

Årsberetning for 1980

Komiteén har i beretningsperioden haft 3 møder: 21. – 22. januar i København, 19. maj i Stockholm og 4. – 5. september i Oslo. Desuden har forskningsrepræsentanterne holdt 3 møder.

Danmark har haft sekretariat og formandskab, der i 1981 overtages af Finland for en 2-årig periode.

I komitéen udveksles informationer om igangværende og planlagt trafik-sikkerhedsforskning, såvel som om trafiksikkerhedspolitiske nyskabelser i medlemslandene.

Gennem pjecen "NKT – nyt", der udsendes 2 gange om året og indeholder korte meddelelser om projektaktiviteter, publikationer og personalia, søger komitéen at tilgode behøvet for, at sådanne nyheder også spredes til en større kreds af interesserede brugere i Norden.

I årets løb har man endvidere, som rapport nr. 27 i Nordisk Trafiksikkerhedsråds rapportserie, udsendt det 2-årige systematiske katalog over medlemslandenes trafiksikkerhedsprojekter. Udgivelsen af projektkataloget alternerer med udgivelsen af den tilsvarende bibliografi, som altså påregnes udsendt næste gang i 1981.

Komiteén har i beretningsperioden beskæftiget sig indgående med at udvikle en effektiv procedure for udvikling og forberedelse af forslag til Nordisk Trafiksikkerhedsråd om fælles forskningsprojekter vedrørende trafiksikkerhedsmæssige emner, som kan finansieres af midler fra Nordisk Ministerråd. Det er hensigten at søge opbygget et program af projekter,

som danner sammenhængende forløb og i særlig grad kan udnytte fordelene ved at kunne inddrage ekspertise fra alle de nordiske lande. Man forudser, at igangsætning, tilsyn og opfølgning af sådanne projekter i de kommende år vil være en væsentlig del af komitéens virke.

Muligheden for at få finansieret fælles projekter over Nordisk Ministerråds budget anses for en betydelig styrkelse af forskningssamarbejdets grundlag og åbner en ny dimension også i de forskerkonferencer, som længe har været et andet vigtigt element i komitéens aktiviteter, idet det ofte vil være særdeles frugtbart at lade en sådan konference knytte sig til gennemførelsen af et projekt af denne art.

I december 1980 afholdes i Røros en forskerkonference om "risikobegrebet og risikodata i trafikikkerhedsarbejdet" med inviterede deltagere fra hele Norden.

For 1981 er foreløbig planlagt en konference om "ældre trafikanters sikkerhedsproblemer", som gennemføres i forbindelse med den foreløbige afslutning på et fællesprojekt om "ældre fodgængeres adfærd (beteende) i farlige trafiksituationer".

Jørgen Christensen

NKT – sekretær

BILAGA 3

Nordisk kommitte för vägtrafiklagstiftning (NKV)

Verksamhetsberättelse för år 1980

Sverige har under 1980 ansvaret för ordförandepost och sekretariat.

NKV har under året ett sammanträde den 17–18 april i Sverige och ett den 4–5 september i Danmark.

NKV:s medlemmar har fortlöpande hållit varandra underrättade om ändringar i vägtrafiklagstiftningen i respektive land. Kartläggningen av nordisk lagstiftning och praxis beträffande trafiknykterhetsbrotten (Nordiska rådets *rekommendation nr 10/1977*) är i det närmaste slutförd. En rapport bör kunna föreligga före Nordiska rådets session i mars 1981. Även kartläggningen av eventuella reservationer vid ratificeringen av Wienkonventionerna och ECE-avtalen kommer att slutföras inom den närmaste framtiden.

NKV har under året till NTR avgivit rapporten "Hastighedsgränser i de nordiske lande".

Arbetet med att genomföra förslaget om nordisk giltighet för körkort (Nordiska rådets *rekommendationer nr 34/1970 och 3/1976*) fortsätter. F. n. görs en översyn av 1956 års överenskommelser mellan Danmark, Finland,

Norge och Sverige angående ömsesidigt godkännande av körkort samt av registrering av motorfordon m. m.

En arbetsgrupp har tillsatts för att utarbeta förslag till lösningar på problemen med transporter med oregistrerade utländska släpvagnar.

NKV:s trafiktekniska utskott (TTU) fortsätter sitt arbete med granskningen av vägtrafikreglerna i Norden och utmärkning av vägarbeten. NKV hålls fortlöpande underrättad om arbetet.

NKV har beslutat att ge ut ett informationsblad för NKV (NKV-aktuellt). Det första numret beräknas komma under hösten 1980.

S-E Sigfridsson

Ordförande

Hans Bengtsson

Sekreterare

BILAGA 4

NTR's verksamhetsområde

Oversikt over

I. Løpende oppgaver

	Samarbeidsorgan
m. m.
1. Gjennomføring av enhetlige trafikkregler i Norden med utgangspunkt fra forslagene i NU 1966: 2 og NU 1970: 10	NKV og undergruppe TTU
2. Spørsmål i tilknytning til de nordiske lands tilslutning til internasjonale konvensjoner vedrørende trafikksikkerhet m. m.	NBK og NKV
3. Samordning av nordiske bestemmelser på det biltekniske området, bl. a. piggdekk, typegodkjennelse	NBK
4. Utarbeidelse og publisering av informasjonshefter, prosjektkataloger og av bibliografier på trafikksikkerhetsforskningens område m. m.	NKT og NKV

II. Oppgaver på kort sikt

5. Beskyttelsessystem i biler. Kartlegging av erfaringene omkring bruken av bilbelter i baksetet, luftputer, automatisk påkoblede bilbelter og barnestoler for biler. Jfr. under punkt 17.	Spesiell arbeidsgruppe
6. Nordisk gyldighet av førerkort m. m. Arbeidet tar sikte på å utarbeide regler i overenskomst med de retningslinjer, som angis i NU 1969: 7, Nordisk Råds rekommandasjoner 34/1970 og 3/76 og NTR's rapport nr. 6 "Førerkort i Norden".	NKV

7.	Sikkerhetskrav for busser. NBK har tilsatt en arbeidsgruppe som skal undersøke hvilke sikkerhetskrav man bør stille med tanke på førernes, passasjerernes og andre trafikanters sikkerhet.	NBK og spesiell arbeidsgruppe
8.	Effektstudier (MITRA). Prosjektet som ble startet gjennom MIRO-prosjektet, vil beskrive retningslinjer og metoder liksom undersøkings- og analysemetoder ved bedømmning av effektene av ulike trafikksikkerhetstiltak. Prosjektet anta å resultere i en håndbok over hvilken grunnstatistikk og hvilke analysemetoder som kreves ved planlegging og gjennomføring av ulike trafikksikkerhetstiltak.	Spesiell prosjektgruppe
9.	Syklisters sikkerhet. NTR har nedsatt en spesiell arbeidsgruppe for å undersøke syklisters trafikksituasjon, spesielt i veg- og gatekryss.	Spesiell arbeidsgruppe
10.	Eldre fotgjengeres problemer. Ett av NTR igangsatt forskningsprosjekt i 1980, der man ønsker å kartlegge eldre fotgjengeres oppførsel i farlige trafikksituasjoner.	Spesiell arbeidsgruppe
11.	Barns trafikksikkerhetssituasjon. En kartlegging av kunnskapsnivået vedrørende barns trafikksikkerhet i dag. Prosjektet utgjør et ledd i NTR's forsøk på å minske barnetrafikanters risiko. Vi viser her til NTR-rapportene nr. 24 og nr. 28.	NTR og spesiell prosjektgruppe
12.	Alkoholens etter-effekter. Ett av NTR's forskningsprosjekter som tar sikte på å sammenligne kjøreraksjonen i en kritisk trafikksituasjon, dels under innvirkning av bakrus og dels normale betingelser.	Spesiell prosjektgruppe
13.	Promillekjøring. (Alkoholpåvirket kjøring). NKV foretar for tiden en sammenstilling av de nordiske lands lovgivning på området.	NKV
14.	Forbedring av syklisters sikkerhet i trafikken. På grunn av den økende interessen for sykling, bør oppgaven å forbedre syklistenes vilkår prioriteres høyt. Innsatser av både ulykkes- og skadebekjempende karakter bør gjennomføres. Som et ledd i dette arbeidet er ovennevnte arbeidsgruppe for syklisters sikkerhet oppnevnt (se pkt. 9).	
15.	Transport med uregistrerte utenlandske tilhengere. Problemene med transportere med uregistrerte utenlandske tilhengere søkes løst innenfor NKV.	NKV og spesiell arbeidsgruppe

III. Oppfølgende aktiviteter

16. Oppfølging av Nordisk Råds rekommendasjoner i trafikksikkerhetsspørsmål.
17. Bilbeltebruk. Både installasjon og anvending av bilbelter i personbilers forseter er obligatorisk i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Når det gjelder følgene av ikke å bruke bilbelte, arbeides det mot mer felles lovgivning. Anvendingsfre-

- kvensen er derimot varierende i de ulike land, og NTR tar sikte på å følge med utviklingen på dette området, jfr. pkt. 5.
18. Hjelmer for motorsyklister og mopedister. Bruken av hjelm for motorsyklister er obligatorisk i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Bruksfrekvensen har vist seg å være høy. Den er dog ikke tilsvarende når det gjelder mopedistene. NTR betrakter dette spørsmål som viktig.
 19. Refleksanordninger for fotgjengere. NTR har i 1976 utarbeidet rapporten "Fotgängarereflexer" og tar sikte på å fortsette arbeidet med disse spørsmål.
 20. Motorsyklisters og mopedisters sikkerhet. NTR-rapportene 13 og 19 behandler motorsyklistenes og mopedistenes situasjon fra teknisk og pedagogisk synsvinkel. NTR tar sikte på å følge opp forslagene realisering.
 21. Trafikksanering og trafiksikkerhet. NTR har anmodet NKV å følge opp utviklingen på området. NKT har arrangert en forskningskonferanse, "Trafikksanering i tettsteder" som resulterte bl. a. i forslag til forskningsaktiviteter. NTR og NKV
 22. Kjøretøys synlighet. NTR utga i 1975 rapport nr. 12 "Varselljus för motorcyklar", i 1976 rapport nr 17 "Varselljus bilbelysning under dagtid" og i 1979 rapport nr 22 "Bättre synbarhet – traktorer, motorredskap, mopeder, långa fordon". Siden har den spesielle arbeidsgruppe, som utarbeidet ovennevnte rapporter, fortsatt sitt arbeide med visse synlighetsspørsmål, og har i 1980 avgitt rapport nr. 29 "Bättre synbarhet – cyklar, cyklister, mopedister, motorcyklister" som skal følges opp. Spesiell arbeidsgruppe
 23. Hastighetsgrenser. NKV har dannet en spesiell arbeidsgruppe som har undersøkt og vurdert de faktorer, som har betydning for fastsettelsen av hastighetsgrenser. Spesiell arbeidsgruppe
 24. Utdanning av bilførere. I Nordisk Råds rekommendasjon 35/70 har Rådet bedt regjeringene å undersøke mulighetene til lik utdanning og prøving av bilførere. En arbeidsgruppe har vurdert spørsmålene med tanke på bl. a. utdanning av yrkessjåfører, NTR's rapport nr. 6 og NR's rekommendasjon. Spesiell arbeidsgruppe
 25. MIRO-prosjektet. Prosjektets andre fase som omfatter fem delprosjekter er avsluttet. Den første fasen er dokumentert i NTR-rapport nr. 21 og i ulike institusjonsrapporter. Den andre fasen er beskrevet i NTR rapportene nr. 25: 1 – 25:5 og nr. 26. NTR vil gi oppfølging av MIRO-prosjektet høy prioritet. NTR og spesiell arbeidsgruppe

IV. Oppgaver på lengre sikt

26. Forbedring av fotgjengeres sikkerhet i trafikken. Et omfattende arbeide skjer bl. a. i CEMT og OECD for å forbedre fotgjengeres situasjon i trafikken. Arbeidet på området har karakteren av bl. a. forskning, og dels direkte tiltak av ulike slag, jfr. pkt. 10.
27. Forenkling av regelverket. Regelverket som NKV gjelder vegtrafikk og kjøretøy synes å bli stadig mer omfattende og detaljrikt. Sentralt i arbeidet med forenkling blir å vurdere regelverkets sammenheng med andre trafikkregulerende tiltak.
28. Konferanser på trafikksikkerhetens område. NKT har med NTR's bistand arrangert forskningskonferanser omkring ulike aktuelle spørsmål på trafikksikkerhetens område både av forskningsteknisk og oppfølgende art. Konferansene har også vært holdt der forskerne er blitt konfrontert med administratorer, politikere m. fl. NTR har til hensikt å fortsette denne linjen.

BILAGA 14

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 11), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 12), meddelandena om rekommendationerna nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete, nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall, nr 5/1977 angående samarbete beträffande utvecklingsländerna, nr 1/1979 angående handlingsprogram för nordiskt regionalpolitiskt samarbete, och nr 25/1980 angående samarbetsprogram på konsumentområdet

Til Økonomisk utvalg er henvist beretning C 1 om nordisk samarbeid til Nordisk Råds 29. sesjon forsåvidt angår visse deler av kapittel I samt

- Kap. IV Bistand til utviklingslandene
- Kap. V Samarbeid innen byggsektoren
- Kap. VI Finans- og valutapolitikk
- Kap. VII Handelspolitikk
- Kap. VIII Industri- og energipolitikk
- Kap. IX Jord- og skogbruk
- Kap. XI Konsumentpolitikk
- Kap. XV Multinasjonale foretak
- Kap. XVII Regionalpolitikk

Utvalget uttaler seg om følgende vedlegg til C 1:

- Vedlegg 5 Områder for nordisk økonomisk samarbeid i 1980-årene
- Vedlegg 11 Beretning fra Nordel (300/e)
- Vedlegg 12 Beretning fra nordisk kontaktorgan for atomenergisporsmål (301/e)

Videre uttaler utvalget seg om meldinger til følgende rekommendasjoner:

- Rek. nr. 21/1974 Nordisk energisamarbeid
- Rek. nr. 1/1977 Samarbeid vedrørende håndtering og lagring av radioaktivt avfall
- Rek. nr. 5/1977 Samarbeid vedrørende utviklingslandene

Rek. nr. 1/1979 Handlingsprogram for nordisk regionalpolitisk samarbeid

Rek. nr. 2/1979 Valutapolitisk og monetært samarbeid i Norden

Rek. nr. 25/1980 Samarbeidsprogram på konsumentområdet

Beretningene og meldingene er behandlet av utvalget på møte 22 – 23 januar 1981 i Stockholm og 12. februar 1981 i Oslo.

Innledning

De nordiske lands økonomi har utviklet seg forskjellig i løpet av 1980. Danmark har fortsatt stor arbeidsløshet og landets samlede produksjon viste en nedgang. Derimot er det tegn som tyder på en dempet takt i prisstigningen. Finland har også i 1980 hatt en sterk stigning i sin produksjon og nedgang i arbeidsløsheten. Norge har hatt god vekst i sin økonomi og kan for første gang siden 1969 fremvise et overskudd på driftsregnskapet overfor utlandet. Sverige har hatt en moderat vekst i sin økonomi, men har samtidig betydelig underskudd på driftsregnskapet overfor utlandet og på det samlede offentlige regnskapet.

Felles for de nordiske land er de høye kostnader og inflasjonære tendenser som truer avsetningen av produserte varer på såvel utenlandske marked som på det nordiske marked.

Et hovedproblem som alle de nordiske land står overfor er å gjennomføre en økonomisk stabiliseringspolitikk med bibeholdelse av en høy sysselsetting.

Forutsetningene for å føre en slik politikk er ulike i de nordiske land. Dette skyldes bl. a. forskjellige ressursgrunnlag, ulik markedsmessig tilknytning og det faktum at enkelte land allerede har stor arbeidsløshet.

En viktig begrensning i landenes handlefrihet er den allerede store pådratte gjeld overfor utlandet og et påtrengende behov for ihvertfall å dempe stigningstakten i denne.

De nordiske land har i løpet av 1980 hatt en sterk prisstigning på ca. 11 – 14% (Island vel 50%). En del av stigningen kan forklares ut fra økte energipriser, mens en vesentlig del skyldes innenlandske tiltak. Også for 1981 er det antatt stor prisstigning.

I absolutte tall utgjør den samlede arbeidsløshet i de nordiske land vel 400 000 personer. Foretatte prognoser indikerer imidlertid at denne arbeidsløshet lett kan komme opp i 600 000 i løpet av 1981.

Etter utvalgets oppfatning vil det av ovennevnte årsaker særlig være nødvendig å bedre konkurransekraften overfor utlandet for å kunne øke eksporten og gjenvinne tapte markedsandeler samt å beholde en større del av det innenlandske marked.

Det er særlig kostnadsnivået i de nordiske land som må angripes. Etter utvalgets oppfatning er det i samtlige nordiske land et sterkt behov for tiltak som kan dempe inflasjonen. Dette er også nødvendig for å kunne styrke næringslivets konkurranseevne slik at sysselsettingen på sikt kan

trygges. I denne forbindelse er det avgjørende at de inntektspolitiske spørsmål ses i sammenheng med finanspolitikken og penge- og kredittpolitikken.

Et annet viktig element i denne sammenheng er etter utvalgets oppfatning å begrense økningstakten i de offentlige utgifter. Samtidig er en vel utviklet offentlig sektor en viktig støtte for en aktiv nærings- og industripolitikk og en nødvendighet for å beskytte de svakere gruppene i samfunnet.

I tilknytning til hva som er anført ovenfor vil utvalget fremholde at et forsterket samarbeid mellom de nordiske land kan gjøre den økonomiske tilpassningsprosess lettere.

Nordisk industri står på mange områder overfor betydelige strukturforandringer. Disse må møtes med en aktiv industripolitikk og et samarbeid innen Norden som kan åpne nye muligheter for en positiv industriell utvikling.

På Nordisk Råds sesjon i Reykjavik 1980 ble betydningen av Norden som hjemmemarked for industrien betonet, spesielt for produsenter av ikketradisjonelle eksportvarer og for små- og mellomstore foretak. Også for industrien forøvrig er det antatt at et vel fungerende og utvidet hjemmemarked er en forutsetning for ytterligere ekspansjon og for bedre å kunne møte konkurransen fra land utenfor Norden.

På energiområdet åpner det seg interessante perspektiver vedrørende samarbeid mellom to eller flere nordiske land ved etablering av transportsystem for gassimport utenfra Norden og for gass fra Danmark og Norge samt et industrielt samarbeid basert på denne gass.

Innen industrisektoren finner utvalget det viktig at de statlige myndigheter tar initiativ til kartlegging av problem og samarbeidsmuligheter innen ulike bransjer, og legger forholdene til rette mens samarbeidet om konkrete prosjekter må skje mellom bedrifter. Utvalget vil i denne forbindelse minne om rek. nr. 23/1980 som munner ut i at hindringer for etablering av felles industriprosjekt bør ryddes av veien.

Utvalget vil peke på at i stor utstrekning må industrisektoren i fremtiden finansiere den allerede pådratte gjeld overfor utlandet. På ulike måter vil det derfor være nødvendig å styrke denne sektor.

I Økonomisk utvalgs uttalelse over Ministerrådets beretning for 1980, som ble vedtatt ved sesjonen i Reykjavik, pekte utvalget på en rad viktige tiltak på det økonomiske området. Blant annet ble fremholdt betydningen av at vilkårene for gjennomføringen av felles nordiske industriprosjekt forbedres. Utvalget fremførte i denne sammenheng en rad konkrete forslag: Ministerrådssekretariatet i Oslo bør tilføres industripolitisk ekspertise, for å lette etableringen av nordiske foretak bør man vurdere behovet for en spesiell aksjeselskapsform, forskning innen energiområdet bør samordnes, hvilket forøvrig generelt gjelder hele råvareforsyningen med sikte på å øke mulighetene for en gunstig økonomisk utvikling i de nordiske land.

Av den foreliggende ministerrådsberetning over det nordiske samarbeidet fremgår at utredningsarbeidet på en rekke av de ovennevnte områder er innledet eller fortsatt.

Utvalget konstaterer således at Ministerrådet har besluttet å konsentrere en del av sin utredningsvirksomhet, forberedelse av ministerrådsforslag og oppfølging av rekommandasjoner for å utarbeide en arbeidsplan med sikte på ytterligere å utvikle det nordiske hjemmemarkedet, men konkrete beslutninger mangler.

I betraktning av den økonomiske situasjon som flertallet av de nordiske land befinner seg i, og med tanke på de pessimistiske internasjonale prognoser for utviklingen under 1980-tallet, er det ifølge utvalgets oppfatning ytterst vesentlig at Ministerrådet forserer utredningsarbeidet på disse områder og fremlegger konkrete forslag til tiltak.

Finans- og valutapolitikk samt Handelspolitikk

1. I kapitlene VI og VII (henholdsvis Finans- og valutapolitikk og Handelspolitikk) er det redegjort for Ministerrådets virksomhet vedrørende det økonomiske samarbeidet.

I disse kapitlene er det redegjort for utviklingen av den nordiske samhandel samt gitt en klar oversikt over det enkelte lands økonomiske stilling. Disse fremstillinger viser at de økonomiske problemene og oppgaver på mange områder er likeartede i de nordiske land. Løsningen på mange av disse problemer innbyr til et nærmere samarbeid. Imidlertid er det klart at på energiområdet inntar Norge med sin olje og gass en nøkkelrolle.

2. I kapitlet om Handelspolitikk blir betydningen av Norden som hjemmemarked understreket. I denne sammenheng påpekes viktigheten for de nordiske lands økonomi at dette marked fortsetter å utvikles, og det legges vekt på at det rettslige miljø i hvilket foretakene virker harmoniseres i så stor utstrekning som mulig. Utvalget er tilfreds med at nasjonale forskrifter vedrørende utforming, merking, prøving og godkjenning av varer søkes samordnet i lys av internasjonal praksis.

Vedrørende internasjonale handelsforhandlinger går utvalget ut fra at det nære samarbeid som har eksistert mellom de nordiske landene under de multilaterale handelsforhandlinger innen GATT også blir fulgt opp slik som forøvrig antydnet i redegjørelsen – både ved gjennomføringen av forhandlingsresultatene og ved å benytte denne samarbeidserfaring som grunnlag for felles eller koordinert nordisk opptreden i andre internasjonale organisasjoner.

3. I kapitlet om Finans- og valutapolitikk blir det bl. a. opplyst at Det økonomiske forskningsråd ble konstituert i oktober 1980. Rådet, som har til oppgave å fremme nordisk økonomisk samarbeid, skal gi støtte til utredninger om gjensidig økonomisk avhengighetsforhold mellom de nordiske land og om forutsetningene for et nærmere økonomisk samarbeid, herunder både hva angår stabiliseringspolitikk og langsiktige vekstspør-

mål. Utvalget vil i denne forbindelse understreke betydningen av at rådets ressurser blir anvendt til å belyse sentrale problemområder for de nordiske lands økonomier. Slike områder er nevnt i "Rapport om områder for nordisk økonomisk samarbeid i 1980-årene" (Bilag 5).

Rapporten gir en status for industrilandenes økonomi ved inngangen til 1980-årene, en presentasjon av økonomisk-politiske virkemidler i 80-årene samt en skisse over de nordiske lands rolle i verdensøkonomien i 80-årene.

I rapporten konstateres at 1980-årene vil være preget av lav vekst, og at det spesielt vil være problemer med energiforsyningen og de inflasjonære tendenser i økonomiene, som kommer til å bremse forsøk på ytterligere vekst. Det forventes derfor at det vil bli lagt betydelig vekt på å begrense inflasjonen for derved å skape grunnlaget for fornyet vekst.

Utvalget viser til at det i samtlige nordiske land er sterkt behov for tiltak som kan dempe inflasjonen. Dette er også nødvendig for å kunne styrke næringslivets konkurransevne slik at sysselsettingen kan trygges på lengre sikt.

I denne forbindelse er det avgjørende at de inntektspolitiske spørsmål ses i sammenheng med finanspolitikken og penge- og kredittpolitikken.

En nærliggende oppgave for Det økonomiske forskningsråd, er å arbeide med disse spørsmål i nær kontakt med andre nordiske samarbeidsorgan og representanter for lønnskategorisasjoner og næringsliv.

Utvalget vil understreke betydningen av forsterket nordisk samarbeid i ulike internasjonale organer for å fremme samordnede tiltak mot den økende arbeidsløshet i OECD-landene.

De nordiske land har tradisjonelt spillet en fremtredende rolle i internasjonal sammenheng som representanter for velferdsstaten. I den nåværende økonomiske situasjon er det ifølge utvalgets mening viktig at de nordiske land i det internasjonale samarbeidet verner om velferdsstatens bærende idéer: retten til arbeide, en rettferdig fordeling av produksjonsresultatet og beskyttelse av de svake i samfunnet.

Inflasjonen – og forventningene om fortsatt inflasjon – fremstår som en alvorlig trussel mot disse mål. Kostnadsutviklingen må derfor holdes under kontroll. Selv om utgiftsøkningen i den offentlige sektor må dempes, er det ifølge utvalgets mening viktig at det samtidig slås fast at en vel utviklet offentlig sektor er en av forutsetningene for en gunstig industriell utvikling og for å trygge velferdspolitiske mål.

4. Ved Rådssesjonen 1979 ble følgende rekommandasjon vedtatt:

Rek. nr. 2/1979 har følgende ordlyd:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd,

å forsterke og videreutvikle samrådingen og samvirket mellom de nordiske land i valutapolitiske spørsmål med sikte på å oppnå størst mulig stabilitet i de valutapolitiske forhold såvel i Norden som internasjonalt; og

å forme innholdet i det fremtidige valutapolitiske samarbeid slik at det så effektivt som mulig bidrar til en gunstig økonomisk utvikling i de nordiske land med full sysselsetting og stabil økonomisk vekst.

Embetsmannskomiteen for Valuta- og finansielle spørsmål utarbeidet til rådssesjonen i 1980 en rapport. Økonomisk utvalg konkluderte på grunnlag av denne at den for tiden eneste realistiske samarbeidsform på det valuta-politiske området vil være hyppigere drøftelser mellom de nordiske land av valuta- og konjunkturproblemer, med sikte på en mer tilfredsstillende samordning av de nordiske lands valutapolitikk.

Utvalget konstaterer at det nordiske samarbeid vedrørende valutapolitikken, er av rådgivende og informerende karakter. Utvalget noterer seg at de nordiske land har hatt nær kontakt med hverandre under det løpende arbeid i Valutafondet, og at de nordiske land der har søkt å gjøre sin innflytelse gjeldende til å overtale de bedre stilte industriland til å bære en rimelig andel av i-landenes samlede underskudd.

Utvalget understreker betydningen av at de nordiske land fortsetter sine bestrebelser innen Valutafondet med sikte på at det skapes stabilitet i kursforholdene mellom hovedvalutaene.

Utvalget finner det nyttig og interessant med en årlig oversikt over valutasarbeidet samt kursutviklingen mellom de nordiske valutaer og går ut fra at dette område vil bli inkludert i fremtidige beretninger.

I særlig betenkning av 22. januar 1981 foreslo utvalget at meldingen om rek. nr 2/1979 blir tatt til etterretning og at spørsmålet anses ferdigbehandlet for Rådets vedkommende.

Industri- og energipolitikk

1. Rek. nr. 21/1974 har følgende ordlyd:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd å legge fram for Nordisk Råds 23. sesjon 1975 en vurdering av mulige former for et nordisk energi- og industrisamarbeid, herunder en utredning av den fremtidige forsyningssituasjon for råolje og oljeprodukter i de nordiske land.

Energi- og industridrøftingene mellom Norge og de andre nordiske land er blitt ført videre i 1980.

Utvalget noterer seg at det fra svensk side er presentert mer konkrete forslag med sikte på felles svensk/norske industriprosjekter samt at man på norsk side har sagt seg prinsipielt villig til å vurdere en avtale om langsiktige oljeleveranser som en del av en industri- og energiavtale. Det er nedsatt svensk/norske arbeidsgrupper for å konkretisere de foreliggende industriforslag.

Når det gjelder norsk/finsk samarbeid, er det enighet mellom regjeringene å forsette dialogen om bilateralt energi- og industrisamarbeid.

Utvalget konstaterer at det blir ført samtaler mellom de statlige olje/gasselskaper Statoil, Swedegas og Dansk Olie- og Naturgas for å kartlegge de forretningsmessige sider ved muligheter for salg av norsk gass til Sverige og Danmark.

Utvalget konstaterer dessuten at på grunnlag av en regjeringsavtale mellom Danmark og Sverige er det oppnådd enighet om salg av naturgass fra Danmark gjennom rørledning til vestre Skåne – med start ultimo 1985.

Det foreligger planer om å transportere naturgass fra Statfjordfeltet i Nordsjøen til kontinentet gjennom den eksisterende gassrørledning som går fra Ekofisk til Emden. I 1982 knyttes Danmark til det kontinentale gassnett. Naturgass fra dansk sokkel ilandføres til Danmark fra høsten 1984. Og fra samme tidspunkt vil en rørledning gjennom Danmark til Skåne være klar.

Utvalget går ut fra at det blir vurdert i hvor stor grad det ytterligere vil være aktuelt å trekke nordsjøgassen med i en nordisk samkjøring.

Utvalget noterer seg at Ministerrådet har iverksatt et utredningsarbeid vedrørende muligheter og former for nordisk samarbeid om utnyttelse av eventuelle olje- og gassfunn utenfor Nord-Norge samt videreført utredningsarbeidet om en felles nordisk kullimporthavn.

Utvalget imøteser rapportene som ventes å foreligge i henholdvis 1981 og 1982.

Utvalget ser det som et verdifullt skritt i riktig retning at de nordiske energiministrene i oktober 1980 har vedtatt et samarbeidsprogram der det enkelte land har ansvar for sitt konkrete delområde, slik at Finland behandler energisparende tiltak, Sverige ser på kullsamarbeidet, Norge tar seg av olje og naturgass samt energisystemanalyser og Danmark vurderer introduksjon av nye og fornybare energikilder.

Utvalget oppfatter samarbeidsprogrammet derhen at det særlig vil omfatte forskning og utvikling på disse områder. Utvalget vil i denne forbindelse minne om at det ved flere anledninger har uttalt seg positivt for et sterkere nordisk samarbeid på energiforskningsområdet, senest i utvalgets betenkninger over medlemsforslagene A 593/e om nordisk energiforskning og A 588/e om nordisk samarbeid for å fremstille alternative brennstoff, som begge skal behandles på denne sesjon.

Det nordiske samarbeidet på energiforsyningsområdet bør etter utvalgets mening sikte mot i størst mulig grad å gjøre Norden mindre avhengig av importerte energiråvarer og å utnytte nordiske ressurser for å kunne forsterke en industriell utvikling til støtte for sysselsettings- og regionalpolitiske mål.

Utvalget anser det viktig at energispørsmålene diskuteres ut fra utgangspunktet om hvorledes disse mål skal oppnås.

Ministerrådet bør derfor innrette sitt arbeide på å utforme en strategi for et slikt energi- og industripolitisk samarbeide.

Vedrørende elkraft-samarbeidet vises til utvalgets uttalelse nedenfor om C 300/1981, NORDEL's virksomhet.

Utvalget foreslår at medlingen om rek. nr 21/1974 blir tatt til etterretning og at ny melding imøteses til neste sesjon.

2. Utvalget konstaterer at aktuelle industripolitiske spørsmål vedrørende de nordiske land innbyrdes og i deres forhold til land utenfor Norden blir diskutert regelmessig i Ministerrådet.

I denne sammenheng vil utvalget understreke betydningen av at Nord-52-10-329. *Nordiska rådet*

forsk for sin del fortsetter å søke å klarlegge hvilke forandringer man kan vente seg i vilkårene for den nordiske industriproduksjonen som en følge av den internasjonale utviklingen.

Nordens forskningskapasitet er internasjonalt sett liten og ressursene er oppdelt på mange små enheter. I rapporten "Erhvervslivets utviklingsperspektiver og behovet for samarbeidseffekter indenfor de nordiske landes FOU" som Nordforsk har presentert som resultat av to seminarer i november 1979, fremlegges en rekke mulige tiltak som gjennom samarbeid om forskningsressursene skulle gi økt effekt.

Forskningsprosjektet om små og middelstore foretak hvis resultat er publisert i Nordisk utredningsserie (NU A 1979: 22, 1-5), ble i juni 1980 fulgt opp av en konferanse om småforetakspolitikken i Norden. Materialet er nå gjort til gjenstand for en begrenset remissbehandling. Utvalget vil peke på at undersøkelser tyder på at små og mellomstore foretak har stor betydning for vekst i sysselsetting og økonomisk fremgang. Utvalget finner det således viktig, ikke minst mot bakgrunnen av den rolle Norden som hjemmemarked spiller for denne type bedrifter, at forholdene legges til rette både for samarbeid mellom slike bedrifter over landegrensene i de nordiske land og for utvikling av Norden som hjemmemarked. Dessuten bør en service-ordning for eksport til områder utenfor Norden vurderes.

Utvalget vil minne om Rådets uttalelse ved foregående sesjon vedrørende bransjeviser studier: "Der problemer av felles karakter oppstår innen en bransje bør man etter kartlegging av problemene se om samordning kan skje av nasjonale tiltak". I et slikt kartleggingsarbeid bør også arbeidslivets organisasjoner medvirke.

En naturlig startpunkt vil være å se nærmere på bransjer hvor staten spiller en stor rolle.

Etter utvalgets oppfatning er det nødvendig å effektivisere arbeidet på sekretariatsnivå og i berørte nordiske institusjoner hva gjelder industri- og energispørsmål. I denne sammenheng vil utvalget vise til at fra både private foretakere, og fagligpolitisk hold har det vært reist tvil om den eksisterende organisasjon er tilfredsstillende for å møte de samarbeidsutfordringer som eksisterer innen industri- og energisektoren.

Utvalget konstaterer at Ministerrådet (industriministrene) har besluttet at Nordsat ikke skal avgjøres på industripolitisk grunnlag. Industriministrene er av den oppfatning at en eventuell gjennomførelse av Nordsat-prosjektet skulle få betydelige industripolitiske konsekvenser. I det fremlagte Ministerrådsforslag B 31/k om utvidet nordisk radio- og TV-samarbeid blir det opplyst at de industripolitiske aspekt ved et slikt prosjekt vil bli nærmere vurdert. Økonomisk utvalg fremholdt i sin uttalelse over forslaget bl. a.

"Utvalget finner det viktig at prosjektets industripolitiske muligheter blir grundig belyste.

Utvalget vil vise til forslagens vedlagte promemoria hvor det uttales at

uansett om det etableres et satelittsystem for å overføre radio- og TV-program mellom de nordiske land eller ikke, er romteknologin et område som flere nordiske land er interessert av ut fra en industripolitisk synsvinkel. De nordiske land er allerede på ulike måter engasjert i romteknologisk utvikling, både internasjonalt og på det nasjonale plan.

Mot denne bakgrunn anser utvalget at man generelt bør se nærmere på mulighetene for et nordisk romteknologisk samarbeid for derved å fremme nordisk industrisamarbeid.

Etter utvalgets oppfatning vil et eventuelt utvidet nordisk samarbeid på telekommunikasjonsområdet kunne bli et verdifullt incitament for den nordiske elektronikkindustri til å satse på en fremtidsbransje og til å ta opp konkurransen med de store industriland innen visse bransjesegment. Det prosjekt som et sådant samarbeid kan resultere i, har en betydelig demonstrasjonseffekt overfor potensielle eksportmarkeder for nordisk industri.''

3. *Rek. nr. 1/1977* har følgende ordlyd:

''Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å undersøke mulighetene for nordisk samarbeid om intensivert forskning og om andre spørsmål vedrørende håndtering og lagring av radioaktivt avfall, herunder iaktta det internasjonale samarbeid på dette område''.

Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål (NKA) ventes å avslutte ved årsskiftet 1980/81 sitt fireårs forskningsarbeid på kjernesikkerhetsområdet som omfatter kvalitetssikring, avfallsspørsmål, kontrollromsutforming, radioøkologi og myndighetsarbeid. Samlede nordiske bevilgninger til prosjektene i fire-års perioden 1977–80 har vært 11,6 mill. NOK.

NKA konstaterer at den overveiende del av de opprinnelige skisserte mål er nådd, selv om utviklingen ikke har vært den samme for alle områder.

NKA har fremmet forslag til et flerårig forskningsprogram ''Sikkerhetsforskning innen energiproduksjonsområdet'', jfr. NU B 1980: 15. For 1981 er det bevilget nordiske midler for tilsammen 7,2 mill. NOK. Hertil kommer nasjonale midler. De viktigste delprosjekter vil være reaktorsikkerhet, miljøeffekter ved energiproduksjon, særlig hva gjelder bruk av kull og menneskelig pålitelighet.

Økonomisk utvalg finner det viktig å få foretatt en samlet belysning av miljøeffektene ved ulike energislag, og vil sammen med Rådets Social- og miljøutvalg arrangere et seminar høsten 1981 i Sverige om temaet energi og miljø. Seminaret vil bli bygget opp om 3 hovedpunkter:

1. Ulike energislags miljø- og sikkerhetsmessige konsekvenser med særskilt iaktakelse av menneskenes fysiske og psykiske helse.
2. Forsyningstrygghet og økonomi ved energitilgang og
3. Økonomiske og sosiale konsekvenser av ulike energislags anvending på kort og lang sikt.

Diskusjonen kommer til å føres på bakgrunn av hvorledes de nordiske land skal kunne utnytte sine energiressurser for derved bedre å kunne sikre industri- og miljøpolitiske mål.

Utvalget foreslår at meldingen om rek. nr 1/1977 blir tatt til etterretning og at ny melding imøteses til neste sesjon.

4. *Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål (NKA)* ble opprettet i 1957. Organets viktigste oppgave de seneste år har vært det utvidede nordiske samarbeid på kjernesikkerhetsområdet som ble påbegynt i 1977, og ventes avsluttet ved årsskiftet 1980/81. Ministerrådet har i alt bevilget 11.6 mill. NOK til prosjektet.

NKA har fremmet forslag til et flerårig forskningsprogram "Sikkerhetsforskning innen energiproduksjonsområdet" (se ovenfor).

NKA har også vært et forum for nordiske konsultasjoner i forbindelse med landenes deltakelse i det internasjonale atomenergisamarbeidet.

Utvalget foreslår at beretningen om Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål (C 301/1981) tas til etterretning.

5. Det nordiske elsamarbeide – NORDEL – forsetter etter samme linjer som før – i faste utvalg og i sekretariatet.

NORDEL har bl. a. arbeidet med problemene omkring prisfastsettelse ved utveksling av såkalt "tilfeldig kraft" mellom landene, som er en følge av de seneste års uensartede utvikling i prisene på de forskjellige former for energi.

Det har også vært arbeidet med planer om å forsterke samkjøringskapasiteten av kraft mellom Finland og Sverige, for derved bedre å kunne utnytte den forventede overskytende produksjonskapasitet i Finland i 80-årene.

Utvalget foreslår at beretningen om NORDEL (C 300/1981) tas til etterretning.

Bistanden til utviklingslandene

Utvalget konstaterer at den felles nordiske bistandsinnsats fortsatt holder seg på et meget beskjedent nivå, med et antatt utgiftsnivå på ca. 120 mill. NOK eller med andre ord: omlag 1 prosent av de samlede nasjonale bistandsbudsjetter går til fellesnordiske prosjekter.

Den største enkeltinnsats gjelder et landbruksprosjekt i Mozambique. Det forventes inngått en ny avtale mellom Mozambique og de nordiske land for tre-års perioden 1981–83 for fortsatt støtte til landbruket for i alt ca. 325 mill. NOK.

Utvalget vil understreke betydningen av det nordiske samarbeid i de flernasjonale organer.

Ved Rådets sesjon i 1977 ble følgende rekommandasjon vedtatt: Rek. nr. 5/1977.

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1. å fortsette og utvide samordningen av de nordiske bistandsinnsatser innen Oslo-konvensjonens ramme.

2. å sørge for at det blir foretatt en utredning om det framtidige nordiske samvirke når det gjelder relasjoner og samarbeid med utviklingslandene.

samt formene for disse. Utredningen bør bl. a. klarlegge mulighetene for å utarbeide konkrete, årlige planer for det nordiske samarbeid og de felles nordiske prosjekter innen utviklingshjelpen med sikte på å utnytte de fordeler for utviklingslandene som innføring av landprogrammering på nordisk basis og en koordinering av de nordiske lands innsats kan innebære, og

3. å påse at de nordiske land fortsatt aktivt samvirker for at utviklingslandenes berettigede interesser tilgodeses ved internasjonale handelspolitiske forhandlinger''.

Ebetsmannskomiteén for bistandsspørsmål (EKB) fremla til Nordisk Råds 28. sesjon 1980 en rapport som gir en beskrivelse og sammenligning av de nordiske lands bistandspolitikk samt samarbeidsformene med mottakerlandene. Rapporten munnet ut i en rekke konkrete forslag til et utvidet nordisk samarbeid.

Utvalget uttalte til rådets 28. sesjon at det stilte seg positivt til forslaget om å avskaffe Den nordiske styrelse for bistandsprosjekt samt opprette en rådgivende komité for Ministerrådet. Derimot understrekte utvalget at den parlamentariske kontroll i denne sammenheng hører inn under Økonomisk utvalg.

EKB har fremlagt et nytt utkast til avtale som regulerer det nordiske bistandssamarbeide. Utvalget har vurdert avtalen og konstatert at det foreslås en altfor stor delegering av myndighet fra Ministerrådet til EKB. Utvalget vil også påpeke den svakhet ved avtalen, at den parlamentariske kontrollen ved Nordisk Råd ikke er omtalt.

Utvalget vil uttrykke sin tilfredshet over at Ministerrådet har, etter utvalgets oppfordring, påbegynt overveielser om muligheter for nordisk samarbeid innenfor bistandspolitikken grenseområder samt forberedt drøftelser av Brandt-rapportens anbefalinger.

Utvalget møtte samarbeidsministrene, som er ansvarlige for den nordiske bistandspolitikk, 12. februar 1981 for en drøftelse av ovennevnte avtaleutkast samt andre aktuelle emner innen bistandsområdet.

Utvalget fant møtet meget nyttig og ønsker at denne form for samråd vil fortsette.

Utvalget meddeler at behandlingen av rek. nr. 5/1977 fortsetter i utvalget.

Byggsektoren

Handlingsprogrammet for nordisk samarbeid innen byggsektoren ble vedtatt av Ministerrådet i mai 1977. Samtidig ble det vedtatt et prosjektprogram som prioriterer oppgavene for de nærmeste år. Arbeidet har særlig vært sentrert om harmonisering av byggbestemmelser, -normer og -standarder. Energisamarbeidet har også vært høyt prioritert, men samtidig har det vært problemer med å finne det rette området for en fellesnordisk satsning. Utvalget vil bemerke at de allerede iverksatte prosjekter om

energiøkonomiske installasjoner, og om bygningers tetthet synes å være velegnede eksempler på samarbeidsområder. Utvalget noterer seg at boligministrene betoner vekten av fortsatt informasjonsutveksling på energispareområdet.

I 1980 er prosjektet "Produksjonsteknikk og organisasjonsforhold ved ombygning" blitt ført videre. Et antall ombygningsprosjekt i landene er blitt valgt ut og man forsøker å formidle nye ideer og løsninger. Prosjektet om sosial boligbyggings- og beboerdemokrati har fortsatt i 1980 og vil bli fulgt opp av en sammenligning av forutsetninger, organisatoriske modeller og praksis i forbindelse med beboerdemokratiet på nordisk plan.

Økonomisk utvalg har ikke noen innvendinger mot de nye prosjekter som er iverksatt i 1980.

Jord- og skogbruk

Embetsmannskomiteen for jord- og skogbruksspørsmål har i 1980 vurdert den organisatoriske formen av skogforskningssamarbeidet, et utvidet nordisk samarbeide på vekstforedlingens område og nye former for genbanksamarbeide. En arbeidsgruppe er nedsatt for å drøfte formene for nordisk forskningssamarbeid på jord- og skogbrukets område. Utvalget går ut fra at det får anledning til å uttale seg om omorganiseringsplanene.

Utvalget noterer seg at Genbanken, etter oppdrag fra embetsmannskomiteen, har utredet former for genbanksamarbeide om husdyr, fisk og mikrober. Utvalget finner det viktig at samarbeidet på dette område utvides, og er tilfreds med at Ministerrådet under hensyntaken til de begrensede økonomiske ressurser som står til rådighet, vil vurdere nye former for genbanksamarbeide.

Når det gjelder vekstforedling, finner utvalget det planlagte prosjekt med å produsere frø som passer spesielt godt for Nordens nordlige områder, som et velegnet samarbeidstema.

På skogforskningsområdet er utvalget tilfreds med at Ministerrådet har besluttet at Samarbeidsnemnden for nordisk skogforskning (SNS) fra årsskiftet 1981/82 skal fungere som koordinerende institusjon for den felles skogforskning.

Konsumentpolitisk samarbeid

På Rådssesjonen i 1980 ble følgende rekommandasjon vedtatt:

Rek. nr 25/1980

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta et nordisk samarbeidsprogram på konsumentområdet under iakttagelse av utvalgets synspunkter og presiseringer til ministerrådsforslag B 27/Å/e:"

Utvalget konstaterer at Ministerrådet har, med henvisning til Økonomisk utvalgs merknader, vedtatt et samarbeidsprogram på konsumentområdet. Ministerrådet har videre diskutert utveksling av erfaringer om omkostninger ved og nyttevirksomheter av konsumentpolitiske tiltak og konsu-

mentpolitikkenes forhold til den offentlige sektor. I disse forbindelser har utvalget notert seg at problemene omkring konsumentenes innflytelse på offentlige tjenester vil bli tatt opp til vurdering.

I Ministerrådets beretning til rådssesjonen i 1980 ble det fremholdt at det er ønskelig med et system for innrapportering av ulykker i hjemmene og under fritiden som underlag for ulykkesforebyggende virksomhet. I den foreliggende beretning uttaler Ministerrådet at det vil bli arbeidet videre med dette spørsmål. Utvalget savner en nærmere redegjørelse for fremdriften av dette prosjektet og vil derfor minne om den dominerende plass i ulykkesstatistikken ulykkene i hjemmene inntar. Når et nordisk rapporteringssystem er opprettet, vil dette kunne gi raskere og bedre informasjon om bl. a. ulykkestilfeller i hjemmene, enn hva man kan oppnå på bare nasjonalt nivå.

I 1980 er flere nye prosjekter iverksatt, bl. a. innen produktsikkerhetsområdet hvor man har arbeidet med brannskader, brannfarlige tekstiler og fallulykker.

Utvalget har ikke noen innvendinger mot de nye prosjekter som er iverksatt i 1980.

Utvalget foreslår at meldingen om rek. nr. 25/1980 blir tatt til etterretning og at ny melding imøteses til neste sesjon.

Flernasjonale foretak

På Rådssesjonen i 1979 ble følgende rekommandasjon vedtatt: Rek. nr 25/1974

''Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at gjennomføre en undersøgelse af de multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi og at vurdere, om denne undersøgelse giver grundlag for en fælles lovgivning og/eller andre forholdsregler.''

Saken hører inn under Juridisk utvalgs saksområde, men Økonomisk utvalg vil anføre enkelte synspunkter.

I utvalgets foreløpige merknader til utredningen NU A 1979: 19 ''Multinasjonale selskapers rolle i de nordiske lands økonomi'' ble det gått ut fra at eventuelle forslag om tiltak vil bli klarere presisert under den videre behandling i Ministerrådets organer.

En arbeidsgruppe nedsatt av Ministerrådet har bearbeidet utredningen og fremkommet med konkrete forslag.

Vedrørende informasjon peker arbeidsgruppen på at informasjonskrav til foretakene stort sett reguleres av nasjonal lovgivning og at disse spørsmål er gjenstand for omfattende internasjonalt samarbeid f.eks. innen OECD og FN.

Utvalget noterer seg at Ministerrådet er enig med arbeidsgruppen at nasjonale myndigheter og nordiske samarbeidsorganer vurderer nødvendige tiltak vedrørende bearbeiding og distribusjon av informasjon innsamlet i medhold av respektive lands nasjonale systemer.

Utvalget er enig med arbeidsgruppen at etableringen av et rådgivende utvalg under Ministerrådet bedre kan samordne det arbeid som pågår på flere sektorer vedrørende flernasjonale foretak mellom ulike myndigheter i de nordiske land. Utvalget er også enig i at det til det rådgivende utvalg knyttes en referansegruppe med representanter for fagbevegelsen og næringsinteressene.

Det rådgivende utvalg bør særlig arbeide med oppgaver som nordisk samråd i forbindelse med arbeid i internasjonale organer vedrørende multinasjonale foretak (jfr. rek. 3/1979/e om nordisk samarbeid i OECD om adferdskode for flernasjonale foretak), forholdet ansatte og flernasjonale foretak og behandlingen av dette spørsmål i internasjonale organisasjoner, særlig OECD og ILO.

Utvalget er enig med arbeidsgruppen at eventuelle negative konkurransemessige virkninger av flernasjonale foretak blir tatt opp til behandling av de konkurranseovervåkende myndigheter i Norden.

Utvalget finner anledning til å uttrykke beklagelse over at det ikke har vært mulig for Ministerrådet å imøtekomme Nordisk Råds anmodning om at debatten om de flernasjonale selskapers rolle i de nordiske lands økonomi på Rådets 29. sesjon 1981 kunne foregå på grunnlag av konkrete forslag fra Ministerrådet, slik som det er uttrykt i selve rekommandasjonen og i uttalelser fra sesjonen i 1980.

Regionalpolitikk

Under rådets 27. sesjon ble følgende rekommandasjon vedtatt:

Rek. nr. 1/1979:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta et handlingsprogram for det nordiske regionalpolitiske samarbeid, vesentlig i samsvar med ministerrådsforslag B 28/e.

Handlingsprogrammet for det nordiske regionalpolitiske samarbeidet ble vedtatt av Ministerrådet 2. april 1979. Programmet kommer til å være veiledende for det fremtidige regionalpolitiske samarbeidet, og innebærer ifølge Ministerrådet en høyning av ambisjonsnivået i samarbeidet.

Målsettingen for programmet er å virke for en i regionalt henseende balansert utvikling i Norden. I programmet er det stillet opp flere delmål og det forutsettes fellesnordiske regionalpolitiske tiltak. Tiltaksprogrammet er delt opp i basdokumentasjon, informasjon- og utredningsarbeide, forskning og utredning, samarbeide over riksgrenser og felles regionalpolitiske støttetiltak.

Basprosjektet som bl. a. skal utarbeide årsrapport om den regionale utvikling, er nå kommet vel igang. Utvalget noterer seg at den første årsrapport som behandler den regionale befolknings- og sysselsettingsutviklingen i Norden 1975–80 samt prognoser og plantall er blitt utarbeidet. Utvalget har dessuten notert seg med interesse at det vil bli utført en analyse av industriens regionale og bransjevise fordeling i Norden, og går ut fra at rapporten blir oversendt utvalget til orientering.

Samarbeidet over riksgrensene utgjør en stadig viktigere del av det nordiske regionalpolitiske samarbeidet. Samarbeidet omfatter grensekommunalt samarbeide og samarbeide innen større grenseregioner. Embetsmannskomiteéns glesbygdspolitiske arbeidsgruppe har konsentrert sin virksomhet i spredtbygde grenseområder, de såkalte nordlige og sørlige forskningsområder. Utvalget konstaterer med tilfredshet at dette arbeid nå søkes utvidet til en allmenn glesbygdspolitikk i Norden.

Det grenseregionale samarbeidet er i 1980 blitt utvidet med to samarbeidsområder – Vestnorden (Island og Færøyene) og Bornholm – Sydøstre Skåne. I 1981 vil ytterligere et område – Østfold og Nordlige Bohuslän – bli tilføyet. Etter utvalgets oppfatning er samarbeidet over riksgrensene viktige både for de berørte områder og for nordisk samarbeid.

Utvalget vil fremholde nødvendigheten av at denne utvidelse av samarbeidsområder blir fulgt opp av nødvendige bevilgninger for bedre å konkretisere samarbeidet, og minner i denne forbindelse om handlingsprogrammets intensjoner hva gjelder konkrete innsatser.

Utvalget imøteser den varslede gjennomgang og oppdatering av handlingsprogrammet, spesielt tiltaksdelen med sikte på drøftelse på Nordisk Råds sesjon 1982.

Utvalget har merket seg at denne gjennomgang også vil omfatte varslingsystemet om nasjonale tiltaks innvirkning på den nasjonale utvikling i nabolandene samt Nordisk Investeringsbanks regionallåneordning.

Utvalget forslår at meldingen om rek. nr. 1/1979 blir tatt til etterretning og at ny melding imøteses til neste sesjon.

Under henvisning til ovenstående foreslår utvalget:

I at Nordisk Råd i anledning av de til utvalget henviste avsnitt i beretning C I/1981 og vedlegg til denne vedtar følgende uttalelse:

1. Nordisk Råd anser det viktig med en felles nordisk opptreden for å påvirke den internasjonale økonomiske politikk, fremfor alt innen OECD. I kampen for å fremme økonomisk oppgang må de nordiske land stå vakt om velferdsstatens bærende idéer: retten til arbeid, en rettferdig fordeling av produksjonsresultatet og vern for de svake grupper i samfunnet.

2. Nordisk Råd ser med tilfredshet på beslutningen om å utarbeide en arbeidsplan for å utvikle ytterligere det nordiske hjemmemarked, og anser det viktig at konkrete tiltak vedtas under 1981 og at avrapportering skjer til 1982-års sesjon.

3. Nordisk Råd anser det nødvendig å bedre forholdene for små- og mellomstore bedrifter om Norden som hjemmemarked ytterligere skal utvikles. I denne forbindelse bør iverksettelse av en fellesnordisk serviceordning for disse bedrifters eksport til områder utenfor Norden vurderes.

4. Nordisk Råd ser med tilfredshet på beslutningen om et samarbeidsprogram på energiområdet med særlig vekt på forskning og utvikling, og går ut fra at konkrete tiltak vedtas under 1981 og rapporteres til 1982-års sesjon.

5. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å utforme en energi- og industripolitisk strategi med sikte på å gjøre Norden mindre avhengig av importerte energiråvarer og å utnytte nordiske ressurser for å kunne forsterke en industriell utvikling til støtte for sysselsettings- og regionalpolitiske mål.

6. Nordisk Råd som anser det nødvendig å effektivisere samarbeidet om industri- og energispørsmål, henstiller til Ministerrådet å vurdere eksisterende organisatoriske former for dette samarbeidet.

7. Nordisk Råd anser det nødvendig at utvidelsen av det grenseregionale samarbeidet med nye områder blir ledsaget av en konkretisering av prosjekter i tråd med handlingsprogrammets intensjoner.

8. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å vurdere etablering av et rådgivende utvalg samt en referansegruppe bestående av representanter for fagbevegelsen og næringsinteressene, for bedre å kunne samordne arbeidet som pågår på flere sektorer vedrørende flernasjonale foretak.

II at Nordisk Råd tar til etterretning de til Økonomisk utvalg henviste deler av kapittel I – Innledning og kapitlene IV: Bistand til utviklingslandene, V: Byggsektoren, VI: Finans- og valutapolitikk, VII: Handelspolitikk, VIII: Industri- og energipolitikk, IX: Jord- og skogbruk, XI: Konsumentpolitikk, XV: Multinasjonale foretak og kapittel XVII: Regionalpolitikk.

III at Nordisk Råd tar beretningene om henholdsvis Nordel (C 300/1980) og Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål (C 301/1980) til etterretning.

IV at Nordisk Råd tar meldingene om rek. nr 21/1974 angående nordisk energisamarbeid, rek. nr. 1/1977 angående samarbeid vedrørende håndtering og lagring av radioaktivt avfall, rek. nr 1/1979 angående handlingsprogram for nordisk regionalpolitisk samarbeid og rek. nr. 25/1980 angående samarbeidsprogram på konsumentområdet til etterretning og imøteser nye meldinger til neste sesjon.

V at Nordisk Råd tar til etterretning at behandlingen av rek. nr. 5/1977 angående samarbeid med utviklingslandene fortsetter i utvalget.

Oslo, 12. februar 1981

Sampsu Aaltio (Kok)

David Adelsteinsson (F)

Hallvard Bakke (A)

Gunnar Berge (A)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Knud Enggaard (V)

Allan Hernelius (m)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Egon Jensen (S)

Bertil Jonasson (c)

Erkki Liikanen (Sd)

Svante Lundkvist (s)

Formann

Gabriel Romanus (fp)

Juhani Saukkonen (K)

Ib Stetter (KF)

Jógván Sundstein (Fkfl)

Henrik Westerlund (Sfp)

Bengt Wiklund (s)

Kåre Willoch (H)

*BILAGA 15***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet***1. Inledning*

Till kulturutskottet har av Nordiska rådets presidium hänvisats Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet 1980 jämte bilagor.

Utskottet har behandlat ministerrådsberättelsen vid möte den 22–23 januari 1981 i Stockholm. Därvid har utskottet funnit skäl att ta ställning till *kapitel I* Inledning, *kapitel XII* Kulturellt samarbete samt vissa delar av andra kapitel. Därutöver har utskottet tagit ställning till *bilaga 6* Nordiska ministerrådets budget för kulturellt samarbete 1980–81, *bilaga 7* Nordiska ministerrådets dispositionsmedel för kulturellt samarbete 1980, *bilaga 8* Samnordiska utredningar på kulturområdet 1980, *bilaga 9* Ökat nordiskt forskningssamarbete samt *bilaga 10* Berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om nordiskt kulturellt samarbete.

De berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om nordiskt kulturellt samarbete och som har samlats i *bilaga 10* till själva ministerrådsberättelsen omfattar 31 nummer. Utskottet har genomgått berättelserna och redovisar sina synpunkter på dessa i avsnitt 8 av detta betänkande. Fastän ministerrådsberättelsen och de därtill anslutna bilagorna av utskottet formellt slutbehandlats vid mötet i Stockholm, ser utskottet inga hinder för att i ett senare skede företa en förnyad genomgång av dem. För den händelse denna senare genomgång ger anledning till frågor, anser sig utskottet oförhindrat att vid någon av de gemensamma överläggningarna med Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) eller på annat lämpligt sätt återkomma till dessa.

Till detta betänkande har såsom *bihang 1* lagts utskottets promemoria om aktuella frågor inom nordiskt kultursamarbete, upprättad inför utskottets inledande överläggningar med ministerrådet om den nordiska kulturbudgeten för 1982. Ytterligare har till detta betänkande såsom *bihang 2* lagts utskottets promemoria om rapporten "Nordiskt kultursamarbete under 1970-talet – en värdering", den s. k. Bergendalrapporten (*C 1/1980*, *bilaga 10*).

2. Redovisning av de med anledning av yttrande 1/1980 vidtagna åtgärderna

Vid 28:e sessionen 1980 antog rådet med 61 röster på förslag av kulturutskottet ett yttrande (*nr 1/1980*) i sju punkter med anledning av ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet 1979. De synpunkter som i detta yttrande framfördes hade av utskottet bedömts såsom väsentliga för det fortsatta nordiska samarbetet på kulturavtalets områden. I denna bedömning instämde alltså rådets plenarförsamling. Därför önskar utskottet först behandla de åtgärder som ministerrådet eller regeringarna vidtagit med anledning av yttrandet. Det konstateras dock att särskilda meddelanden inte avgivits om yttrandet och de däri ingående olika punkterna, utan att i fall av vidtagna åtgärder dessa redovisats i respektive kapitel.

Med hänsyn till den tyngd som yttrandena har såsom ett uttryck för Nordiska rådets samlade uppfattning i olika frågor anser kulturutskottet det vara önskvärt att särskilda meddelanden om dessa framdeles avges till rådet i enlighet med andan i artikel 65 i 1962-års samarbetsavtal (Helsingforsavtalet).

Utskottet har inte någon kännedom om hur man inom andra utskott bedömer frågan eller vilken uppfattning man kan ha om t. ex. formerna för rapportering. Utskottet har kunnat konstatera att åtgärder vidtagna med anledning av yttranden av rådet rapporteras på olika sätt och i olika omfattning i ministerrådsberättelsen beroende på samarbetsområde (jfr t. ex. kap. XII Kulturellt samarbete och kap. XIX Transport, kommunikation och trafiksäkerhet, avsnitt 2). Utskottet ämnar därför genom sina representanter i budgetkommittén, där rådets alla utskott är representerade, ta upp frågan om vilka önskemål som rådet eventuellt kan ha i fråga om omfattningen av och formerna för Nordiska ministerrådets/de nordiska regeringarnas redovisning av sin reaktion på yttranden av Nordiska rådet.

2.1. Nationell uppföljning av nordiska utredningsförslag och andra initiativ inklusive rapportering till Nordiska rådet

Nordiska rådet ansåg att de nordiska regeringarna borde bemöda sig om en bättre nationell uppföljning av nordiska utredningsförslag och andra initiativ samt att uppföljningen fortgående borde rapporteras till rådet.

Enligt kulturutskottets uppfattning blir den nationella uppföljningen ett alltmer påtagligt problem ju mer det samnordiska arbetsmaskineriet byggs ut och ju effektivare det blir. Om problemet inte uppmärksammas, är det risk för att delar av det beredningsarbete som utförs på nordiskt plan blir ett självändamål, genom att det aldrig leder till avsett resultat på nationellt plan. Mot denna bakgrund hade utskottet väntat sig att ministerrådet skulle ha ägnat frågan all den principiella och praktiska uppmärksamhet som den kräver.

Så har enligt utskottets uppfattning dock inte varit fallet i tillräcklig utsträckning, vilket utskottet finner beklagligt. Frågan berörs visserligen i

allmänna ordalag i inledningen till ministerrådsberättelsen och det konstateras att den diskuterats vid ett möte mellan Nordiska rådets presidium och samarbetsministrarna. Ett undantag utgör utbildningsavsnittet av ministerrådsberättelsen, där frågan berörs ett flertal gånger. Där anförs bl. a. att utredningen över utbildnings- och arbetsmarknadspolitiska åtgärder mot ungdomsarbetslösheten i fyra lokalområden i Norden gett konkreta resultat på nationell, kommunal och regional nivå. Exempel på sådana ges dock inte.

Vid sin genomgång av meddelanden om rekommendationer avgivna till 29:e sessionen 1981 har utskottet noterat åtminstone tre rekommendationer, i fråga om vilka den nationella uppföljningen och rapporteringen synes lämna en del övrigt att önska. Dessa är *rek. nr 7/1976* angående distribution av AV-material, *nr 8/1976* ang. TV-program för sjöfolk samt *nr 14/1977* ang. utförsel av antikviteter från de nordiska länderna. Meddelandena, som är överlämnade av Nordiska ministerrådet, är dessutom så knapphändigt formulerade att det på basen av dem är svårt att se var de egentliga svårigheterna med förverkligandet ligger. Detta förhållande minskar givetvis kulturutskottets och Nordiska rådets möjligheter att driva på sakerna.

Kulturutskottet inskräper vikten av att frågan om nationell uppföljning ägnas nödig uppmärksamhet och att uppföljningen fortgående rapporteras till rådet. Det är fråga om ett problem, vars lösning är av avgörande betydelse för att det nordiska samarbetet skall lyckas.

2.2. *Nordiskt remissförfarande i anslutning till planerade nationella reformer*

Mot bakgrund av att kulturavtalets organ under 1979 beretts möjlighet att yttra sig om vissa svenska reformförslag på utbildningsområdet, ansåg rådet att det borde utvecklas ett nordiskt remissförfarande i anslutning till planerade nationella reformer på kulturavtalets områden av betydelse för annat nordiskt land. Frågan om vilken modell för det nordiska remissförfarandet som skulle tillämpas fick enligt kulturutskottets förmenande avgöras från fall till fall.

Det framgår dock inte av berättelsen huruvida ministerrådet tagit ställning till en utveckling av ett nordiskt remissförfarande. Kulturutskottet vidhåller sin ståndpunkt att ett sådant remissförfarande skulle kunna erbjuda ett utmärkt medel att förverkliga de i kulturavtalet uttryckta strävandena till gemensam planering, samordning, samverkan och arbetsfördelning.

2.3. *Studie över jämförbarheten över nordiska examina*

På grund av latent examensgiltighetsproblem mellan Finland och Sverige och mellan Norge och Sverige efterlyste rådet för andra gången en studie över jämförbarheten mellan nordiska examina. I motiveringarna till sitt förslag uttalade kulturutskottet även att det var viktigt att systemet

med kompletteringsutbildning byggdes ut, så att sådana personer vars nordiska examen inte ansågs giltig i hemlandet erbjöds möjlighet att komplettera sin examen där.

Under 28:e sessionen 1980 ställdes dessutom en fråga till ministerrådet om nordisk examensgiltighet. I sitt svar underströk ministerrådets representant att det var fråga om ett problem, som i första hand borde lösas på bilateral basis, och avvisade tanken på en jämförelse mellan de olika studiefacken i Norden i akt och mening att tillpassa studierna till varandra och utarbeta planer för kompletteringsutbildning. Ministerrådet lovade dock att den under utarbetande varande nya utgåvan av studiehandboken "Att studera i Norden" skulle innehålla en jämförelse mellan längden på studietiden för lika studiefack.

I avsnitt 2.3. av kapitel XII om kulturellt samarbete anfördes att den ovannämnda studiehandboken förväntas ligga klar vid årsskiftet 1980/81. Huruvida den också innehåller den utlovade jämförelsen framgår dock inte. Inte heller framgår det huruvida frågan om kompletteringsutbildning lösts.

Utskottet har dock erfårit att man t. ex. i Finland har för avsikt att åren 1981–1984 erbjuda sådana finländska studenter som avlagt högskoleexamen i Sverige möjlighet till kompletteringsutbildning i hemlandet. Att detta inte rapporteras i ministerrådsberättelsen finner utskottet vara exempel på den typ av brister i rapporteringen till Nordiska rådet som utskottet påtalat i avsnitt 2.1. av detta betänkande.

Det är klart att man måste vara uppmärksam på de praktiska problem som existerar vid studier i annat nordiskt land som en förutsättning att strävandena att öka studiemobiliteten skall lyckas. Klart är å andra sidan också att man måste vara uppmärksam på de problem som examen avlagd i annat nordiskt land kan skapa vid återkomsten till hemlandet som en minst lika viktig förutsättning för att strävandena att öka studiemobiliteten i Norden inte skall misslyckas.

2.4. Fasta ordningar för nordiskt lärar- och elevutbyte

Nordiska rådet ansåg även att fasta ordningar för nordiskt lärar- och elevutbyte snarast borde skapas. Utgångspunkt för yttrandet var den 1979 anordnade och framgångsrik befunda försöksordningen med stöd (250 000 dkr ur dispositionsmedlen) till ett sådant utbyte. Kulturutskottet hade för sin del redan i betänkandet om ministerrådsberättelsen C //1979 uttalat att målet borde vara att skapa fasta stödordningar för nordiskt lärar- och elevutbyte.

Av ministerrådsberättelsen framgår att några fasta ordningar för detta ändamål ännu inte har skapats eller ens planerats. Det framgår dock av avsn. 2.8. att man inom kulturavtalets organ är medveten om behovet av fasta stödordningar för olika aktiviteter på utbildningsområdet. Som exempel nämns lärar- och elevutbyte, gästlärarutbyte, samarbete mellan olika

lärarkategorier osv. Det konstateras att sådan verksamhet förutsätter samnordiska medel.

Kulturutskottet har helt klart för sig att etablerandet av fasta stödordningar för lärar- och elevutbyte är medelskrävande mot bakgrund av målgruppernas omfattning. Lika fullt finner utskottet sådana stödordningar ytterst angelägna för att just hos ungdomen tidigt väcka ett grannlandsintrasse, ett intresse, som kan utgöra grunden för nordiskt samarbete i allmänhet. Att medel kan frambringas, blott den politiska viljan finns, utgör ministerrådets satsning på kulturmanifestationen "Scandinavia Today", som finansieras över dispositionsmedlen (sammanlagt 6 milj. dkr, 1,5 milj. dkr 1980, 2,5 milj. dkr 1981 och 2,0 milj. dkr 1982), ett talande exempel på (kommenteras av utskottet i den såsom *bihang 1* varande promemorian om aktuella frågor inom nordiskt kultursamarbete).

2.5. Ökat nordiskt forskningssamarbete

I den mellanrapport som den av Nordiska ministerrådet (samarbets- samt kultur- och undervisningsministrarna) på initiativ av statsministrarna tillsatta utredningen avgav till 28:e sessionen 1980 framhölls att det var för tidigt att uttala sig om på vilka områden och under vilka former det nordiska forskningssamarbetet borde ökas. Utredningen anförde dock att den i sin slutrapport före utgången av 1980 ämnade lägga fram ett så vidsträckt och nyanserat beslutsunderlag som möjligt.

Mot bakgrunden av detta uttalade Nordiska rådet att rådet i god tid till 29:e sessionen 1981 borde tillställas slutrapporten om ökat nordiskt forskningssamarbete. Så har dock inte blivit fallet. Den fullständiga rapporten kommer enligt uppgift visserligen att föreligga till själva sessionen, men i ett så sent skede att föregående utskottsbehandling omöjliggörs. Med hänsyn till forskningssamarbetets stora betydelse för de nordiska länderna finner utskottet detta förhållande vara otillfredsställande. Det fördröjer dessutom rådets behandling av ett medlemsförslag A 583/k om forskningspolitiskt samarbete i Norden och det av rådgivande kommittén för forskning (RKF) framlagda förslaget om nordiska forskningsprojekt, som kommenteras i avsn. 3.1. av kapitlet om kulturellt samarbete. Utskottet återkommer till detta i avsn. 6.2. av detta betänkande.

2.6. Distribution av nordisk film inom Norden

Kulturutskottet har sedan 1977 varit engagerat i frågan om distribution av nordisk film inom Norden. Mot denna bakgrund uttalade rådet att konkret förslag om detta snarast borde framläggas.

Av ministerrådsberättelsen (avsn. 4.8.) framgår att frågan har övervägts i en arbetsgrupp med representanter för nationella myndigheter och de nordiska ländernas filminstitutioner. Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) har för avsikt att diskutera förslaget med kulturutskottet vid gemensamma överläggningar under 29:e sessionen.

Utskottet avväntar förslaget och överläggningarna om detta.

2.7. *Nordiskt ungdomssamarbete*

Den sista punkten i rådets yttrande (nr 1/1980) gällde nordiskt ungdomssamarbete, vilket enligt rådets uppfattning borde beredas möjligheter att ytterligare utvecklas.

I den nordiska kulturbudgeten för 1981 har anslaget till ungdomssamarbetet utöver pris- och lönekompensation höjts med 8000 dkr och är 1810000 dkr mot 1700000 1980. Utskottet kan dock inte finna denna utveckling tillfredsställande, utan anser att det krävs ytterligare stöd. Utskottet återkommer till detta i avsn. 7.1. av detta betänkande.

3. *Redovisningen av Nordiska ministerrådets verksamhet i kapitel I*

I inledningskapitlet ges en kort sammanfattande redogörelse för det nordiska samarbetet och ministerrådets verksamhet under året samt presenteras kort planerna för den kommande verksamheten. Kulturutskottet uttalade i betänkandet om ministerrådsberättelsen C 1/1980 sin tillfredsställelse över att utformningen av inledningskapitlet utvecklats i rätt riktning, dvs. gjorts mer framåtriktad och profilerats bättre. Denna utskottets uppfattning gäller också den nu aktuella ministerrådsberättelsen. Utskottet önskar dock uttala någon tveksamhet inför den redaktionella utformningen av kapitlet. Samarbetsområdena presenteras tre gånger, först i en starkt förkortad version, därefter något fylligare, för att i en eller annan form upprepas en tredje gång i inledningen till sakkapitlet. Två versioner av presentationen av det kulturella samarbetet är t. ex. identiska.

Utskottet finner att ytterligare uppmärksamhet bör ägnas den redaktionella utformningen av inledningskapitlet.

Det är inte utskottets avsikt att kommentera inledningskapitlets sakfrågor, utan utskottet behandlar dem i förekommande fall i eget avsnitt i detta betänkande. Vissa frågor kan dock med fördel behandlas i detta avsnitt av betänkandet.

Av kulturförmedlingen utanför de nordiska länderna önskar utskottet uttrycka sin tillfredsställelse över den framgång som den med stöd av Nordiska kulturfonden arrangerade stora vikingautställningen haft i London och som den av tillgängliga rapporter att döma verkar att få även i Förenta staterna. Utskottet stöder planerna på att visa utställningen även i de nordiska länderna.

Utskottet uttalade i betänkandet om C 1/1980 att den nordiska utredningsverksamheten fått den omfattningen att det borde företas en kritisk värdering av denna. Diskussionen tas upp i inledningskapitlet (s. 990), där det anförs att de nordiska samarbetsorganen i ett tidigare skede borde kunna ta ställning till en del av medlemsförslagen, för att därmed undvika ett kostsamt utredningsarbete, som inte står i proportion till resultatet. Kulturutskottet har för egen del diskuterat sina arbetsformer med hänsyn till möjligheterna att i ett tidigare skede än vad som hittills varit fallet kunna ta ställning till frågan om eventuell remittering av medlemsförslag

samt remissens omfattning och inriktning. Utskottet avser att återupptaga diskussionen under våren.

Vidare har utskottet i sin promemoria om Bergendalrapporten (*bihang 2* till detta betänkande) uttalat i fråga om de två ministerrådssekretariaten (inledningskapitlet, s. 991) att det inte kan tillåtas att viktiga samarbetsområden blir eftersatta av organisatoriska orsaker. Utskottet slog fast att den ömsesidiga informationen mellan de två sekretariaten borde utvecklas ytterligare och att gränsdragningsfrågorna borde lösas, för att fördelarna med två sekretariat skulle kunna utnyttjas fullt ut.

Utskottet har i promemorian även diskuterat förhållandet mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet och deras respektive organ och därvid funnit skäl att påpeka att ansvarsfördelningen dem emellan inte får fördunklas. Denna utskottets uppfattning är strängare än den uppfattning som kommer till uttryck i samma fråga i inledningskapitlet till ministerrådsberättelsen (s. 1004).

4. Redovisningen av det kulturella samarbetet (kapitel XII)

Kapitlet om kulturellt samarbete (kapitel XII) i ministerrådsberättelsen omfattar denna gång fyra underavdelningar. I inledningen berörs, förutom kultursamarbetet i allmänhet, kulturbudgeten 1981, nordiskt kultursamarbete under 1980-talet, informationsaktiviteter samt Nordiska kulturfonden. I den andra underavdelningen behandlas utbildningssamarbetet, i den tredje forskningsamarbetet och i den fjärde det allmänskulturella samarbetet. Denna indelning följer helt kulturavtalets. I år har det nordiska radio- och TV-samarbetet inte bestått någon egen underavdelning, utan det aktuella ministerrådsförslaget (*B 31/k*) kommenteras kortfattat i avsnitt 4.

I det följande behandlar utskottet de olika underavsnitten av kapitlet om kulturellt samarbete. Vissa frågor har redan behandlats ovan, medan andra behandlas under egen punkt senare i detta betänkande. Aktuella frågor i anslutning till rådsrekommendationer behandlas i allmänhet i särskilt betänkande om meddelandet om ifrågavarande rekommendation, liksom utskottet yttrar sig i särskilt betänkande om det ovannämnda ministerrådsförslaget om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete.

4.1. Kulturbudgeten och budgetproceduren

I sin såsom *bihang 1* till detta betänkande fogade promemoria diskuterar utskottet utvecklingen av den nordiska kulturbudgeten 1980–1981. Utskottet avser inte att här upprepa sina synpunkter, utan hänvisar till promemorian. Däremot önskar utskottet komplettera sin där uttalade uppfattning med några principiella synpunkter på utvecklingen av fasta institutioners verksamhet.

I en promemoria från sommaren 1979 (se *bihang* till utskottets betänkande om ministerrådsberättelsen *C 1/1980, bilaga 16*) framhöll utskottet för Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) nödvändig-

heten av att det i fråga om nya institutioner (eller motsvarande) i kommande budgetförslag klart angavs vilken utbyggnadstakt ministerrådet för dessas del avsåg hålla. Motiveringen var att detta skulle ge utskottet en bättre utgångspunkt för sin behandling av budgetförslagen, samtidigt som det skulle ge ifrågavarande institutioner vägledning för verksamheten på något längre sikt än vad som dittills varit möjligt. Då aktuella institutioner var *Nordiska språksekretariatet* i Oslo (inklusive de nationella språknämnderna) och *Nordiskt konstcentrum* på Sveaborg. Till raden har fogats det nyligen upprättade *Nordiska språk- och informationscentret* i Helsingfors. Utbyggnadstakten för dessa institutioner har dock inte angivits.

Utskottet har vidare i sin promemoria om Bergendalrapporten (se *bihang 2* till detta betänkande) indirekt berört samma fråga och anslutit sig till rapporten i att det skulle vara en fördel om det som komplement till ettårsbudgeten upprättades en översiktsbudget på t. ex. tre års sikt. Utskottet framhåller att en sådan planerande budget framförallt skulle ge bättre möjligheter till prioritering. Inom ramen för en översiktsbudget skulle det dessutom finnas större möjligheter till utbyggnad och förstärkning av de fasta institutionernas verksamhet överhuvudtaget.

Mot bakgrund av de i kulturavtalets organ förda diskussionerna om ett förslag angående ett *nordiskt laboratorium för termoluminiscens-datering* (avsn. 3.6.) önskar utskottet i detta sammanhang erinra om budgetkommitténs uppfattning om att respektive sakutskott i Nordiska rådet bör beredas tillfälle att yttra sig innan nya institutioner inrättas.

Vid överläggningarna om kulturbudgeten för 1981 mellan kulturutskottet och ministerrådet under 28:sessionen 1980 tog utskottet upp frågan om principerna för att en nordisk kurs eller exkursion skulle kunna ordnas varje år eller blott vart annat år. Utskottet avsåg *nordiska geoexkursioner till Island, nordiska författarkurser på Biskops-Arnö* och *nordiska universitetskurser i historia*, i fråga om vilka föreslagits minskad kurs- och exkursionstäthet. Utskottet hävdade och hävdar fortfarande principen att tätheten inte får minskas efter annan prövning än behovsprövning, om man uppnått en täthet med årliga kurser eller exkursioner.

När det gäller proceduren för behandling av förslagen till kulturbudget har proceduren för Nordiska rådets del ändrats såtillvida att förslagen till budget numera tillställs, utom kulturutskottet, även budgetkommittén och att budgetkommitténs förman deltar i budgetöverläggningarna mellan kulturutskottet och Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna).

4.2 Nordiskt kultursamarbete under 1980-talet

Såsom det av *bihang 2* till detta betänkande framgår har kulturutskottet hemställt om att Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) lägger fram ett förslag om ajourföring av de nu gällande riktlinjerna för det nordiska kultursamarbetet. Ministerrådsförslaget borde framläggas

om möjligt redan till 29:e sessionen 1981 eller senast till 30:e sessionen 1982, som inleder det andra decenniet av samarbete inom ramen för det nordiska kulturavtalet.

5. Utbildning

Av det vittförgrenade samarbetet på utbildningsområdet önskar kulturutskottet än en gång uppehålla sig vid *utbildning för de 16–19-åriga*. Orsaken till det stora intresset just för denna del av utbildningssamarbetet är givetvis utskottets oro över den fortsättningsvis höga ungdomsarbetslösheten i de nordiska länderna. Även om problemen med ungdomsarbetslöshet inte kan lösas enbart med utbildningspolitiska åtgärder, kan sådana åtgärder dock vara ägnade att lindra dem. Vidare diskuterar utskottet i detta betänkande *högre utbildning, fortbildning och vidareutbildning samt samverkan kring forsknings- och utvecklingsarbete*.

5.1. Utbildning för de 16–19-åriga

Av de sex projekt som rapporteras i underavsnitt 2.2. av utbildningsavsnittet önskar utskottet denna gång ta fasta på den redan tidigare genomförda utredningen över utbildningspolitiska och arbetsmarknadspolitiska åtgärder mot ungdomsarbetslösheten i fyra lokalområden i Norden (*NU A 1979:10*) (jfr även medlemsförslag *A 574/s*) samt utredningen över gymnasial utbildning i glesbygd. Utskottet gör detta inte minst på grund av att utredningarna enligt rapporten har väckt ett betydande intresse på nationell nivå. I fråga om den förra sägs att den gett impulser till direkta åtgärder, inte bara på nationell, utan också på kommunal och regional nivå. Några exempel på vilken typ av eller vad slags åtgärder det har varit fråga om ges dock inte. Detta skulle givetvis ha varit av intresse att veta med hänsyn till det såväl inom rådet som inom ministerrådet uttalade önskemålet om att nordiska beslut i så hög grad som möjligt skall få en positiv och praktisk betydelse i de enskilda länderna.

Kulturutskottet anser fortsatt att det nordiska samarbetet om åtgärder mot ungdomsarbetslösheten bör ha hög prioritet.

5.2. Högre utbildning

Mot bakgrund av intentionerna i *rek. nr 17/1973* angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor har ministerrådet satt upp vissa mål (avsn. 2.3.). Med hänsyn till den ekonomiska utvecklingen under de senaste åren och den förväntade utvecklingen under kommande år gäller det att skapa ett kvalitativt utbyggt utbud inom samma eller minskad ekonomisk ram. Uppmärksamheten bör enligt ministerrådet därför riktas på ett ökat samordiskt utnyttjande av de existerande utbildningsmöjligheterna. Detta har särskild betydelse inom de utbildningsområden som har få studerande samt inom kommande specialutbildning.

Kulturutskottet finner dessa mål vara riktiga med hänsyn till den rå-

dande situationen. Utskottet avvaktar med intresse det redan till början av 1980 aviserade samlade handlingsprogrammet för en utbyggnad av samarbetet inom den vidaregående utbildningen. Samtidigt noterar utskottet med tillfredsställelse att det pågår ett försök med gemensam planering av utbildningsutbudet mellan universiteten och högskolorna på Nordkalotten.

Ytterligare erinrar utskottet om att det i betänkandet om ministerrådsberättelsen *C 1/1980* noterat samordningssträvandena mellan bl. a. de nordiska kollegierna. Det är därför klart att utskottet stöder strävandena till närmare samarbete kring frågor som rör miljölära och undervisning vid universitet och högskolor mellan *kollegierna för ekologi, fysisk oceanografi och marinbiologi, Nordiska hälsovårdshögskolan* och *Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)*.

I detta sammanhang noterar utskottet att nya stadgar fastställts för *NORDPLAN*, som den 1 januari 1981 blivit en nordisk institution från att tidigare ha varit svensk myndighet. Likaså noterar utskottet att *Nordiska högskolan för hushållsvetenskap* förts upp som fast post på den nordiska kulturbudgeten.

5.3. Åtgärder för ökad språkförståelse i Norden

I avsn. 2.6.2. ges en kort beskrivning av ett handlingsprogram för ökad språkförståelse i Norden och i det nordiska samarbetet. Handlingsprogrammet har lagts som bilaga till meddelandet om *rek. nr 12/1977*, som ligger till grund för arbetet med programmet.

Utskottet har i särskilt betänkande om meddelandet uttalat bl. a. att ministerrådet i skyndsam ordning bör fatta de beslut som krävs för förverkligandet av handlingsprogrammet för ökad språkförståelse i Norden.

5.4. Kommande utbildningssamarbete

Kulturutskottet stöder de fortsatta strävandena till ett intensifierat nordiskt samarbete inom det pedagogiska forsknings- och utvecklingssamarbetet. Utskottet finner det vara riktigt, såsom det i avsn. 2.8. anförs, att sträva till att i allt högre grad initiera till en diskussion på nordiskt plan mellan de nyskapande krafterna på skolans område.

Utskottet noterar vidare att utbildningssamarbetet inom kulturavtalets organ allt mera präglats av samarbete med olika intresseorganisationer i tillägg till samarbetet med nationella utbildningsmyndigheter. Samarbetet på yrkesutbildningens och vuxenutbildningens område sker i nära samverkan med arbetsmarknadsmyndigheterna och arbetsmarknadens organisationer.

Kulturutskottet delar uppfattningen om det positiva i denna utveckling och är även berett att uppfatta utvecklingen som en garanti för såväl bredd som nationell förankring i det nordiska utbildningssamarbetet.

6. *Forskning*

6.1. *Ökat nordiskt forskningssamarbete*

Såsom i avsnitt 2.5. av detta betänkande redan har påpekats har slutrapporten från den av Nordiska ministerrådet (samarbets- samt kultur- och undervisningsministrarna) på initiativ av statsministrarna tillsatta utredningen om ökat nordiskt forskningssamarbete inte avgivits i tid till 29:e sessionen 1981. Utskottet är i färd med att studera det hittills färdigställda materialet och återkommer, när slutrapporten överlämnats till rådets organ, antingen i särskild ordning eller till 30:e sessionen 1982.

Av de preliminära förslag som framlagts önskar kulturutskottet redan nu stöda den såsom försök planerade systematiserade fleråriga nordiska forskarkursverksamheten på jord- och skogsbruks- samt veterinärmedicinområdet, i vilken de nordiska lantbruks- och veterinärmedicinska universiteterna och högskolorna skall medverka. Utskottet erinrar i detta sammanhang om ett medlemsförslag A 567/k om åtgärder för att vidareutveckla de nordiska forskarkurserna, i fråga om vilket utskottet föreslår rekommendation.

6.2. *Ansvarsfördelningen mellan kulturavtalets organ och de nationella forskningsråden*

Rådgivande kommittén för forskning (RKF) har lagt ett förslag om att etablera en sammanhållen forskningsorganisation för det nordiska forskningssamarbetet på projektområdet, vilken täcker såväl grundforskning som sektorsforskning och tillämpad forskning. Förslaget beskrivs i korthet i avsn. 3.1. RKF har samtidigt pekat på fem områden, där samnordiska forskningsprojekt skulle lämpa sig väl. Dessa är 1) forskning omkring Nordens teknologiska och ekonomiska villkor, 2) forskning om arbetsliv och utbildning, 3) hälsoforskning, 4) forskning omkring kulturella, sociala och politiska sammanhang, 5) forskning om naturresurser, energi och miljö.

Kulturutskottet önskar här peka på ett liknande förslag, nämligen medlemsförslag A 583/k om forskningspolitiskt samarbete i Norden, vilket remissbehandlats. I förslaget pekas det även på några områden, som anses lämpliga för samarbete. Dessa är 1) forskarutbildning, 2) näringslivets förnyelse, 3) hälso- och vårdforskning.

Utskottet ser inga möjligheter att i detta skede ta ställning till RKF:s förslag, lika litet som utskottet har kunnat ta ställning till det ovan nämnda medlemsförslaget, så länge forskningsutredningen inte avgivit sin slutrapport. Rapporten kommer enligt uppgift dock att föreligga till själva sessionen i början av mars 1981. Då kommer det alltså att föreligga ett rikhaltigt material för rådsorganen att ta ställning till till 30:e sessionen 1982. För att under mellantiden aktivera debatten om forskningssamarbete i Norden, har kulturutskottet för egen del hemställt hos rådets presidium

om att arrangera ett forskningspolitiskt symposium, till vilket forskare och politiker skulle sammanföras för att diskutera förutsättningarna för och inriktningen av ett nordiskt forskningssamarbete.

6.3. Förhållandet NORDINFO – SCANNET

Kulturutskottet noterar i avsn. 3.3. att ministerrådet tillsatt en utredning med observatörer från SCANNET och NORDINFO med uppgift att snabbt utreda behovet av och möjligheterna till att i framtiden upprätthålla ett självständigt nordiskt datanät för dataöverföring. Utredningen skall enligt ministerrådsberättelsen slutföra sitt arbete senast 1.2.1981.

Utskottet önskar underrättelse om resultatet av utredningen.

6.4. Undersökning av stipendiatverksamheten inom ramen för kulturbudgeten

Mot bakgrund av vad som har framkommit om stipendiatverksamheten vid *Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi* finner utskottet det vara absolut nödvändigt att det omgående görs en kartläggning (avsn. 3.4.) av gällande regler för och konkret användning av stipendiemedlen på kulturbudgeten. Utan att gå händelserna i förväg anser utskottet att det med beaktande av det resultat som kartläggningen kan ge, bör vara möjligt att rucka på reglerna så att det nordiska syftet med stipendierna bättre kan tillgodoses.

Utskottet följer noggrant utvecklingen av frågan.

6.5. Samarbete om havsforskning

Kulturutskottet finner det naturligt med nordiskt samarbete om havsforskning i allmänhet och stöder därför en undersökning av möjligheterna till en större koordinering av detta samarbete (avsn. 3.5.).

7. Allmänskulturellt samarbete

7.1. Samarbete mellan folkrörelserna

Kulturutskottet har städse understrukt vikten av att förstärka det nordiska kultursamarbetets folkliga förankring. Folkrörelsesamarbetet (avsn. 4.2.) har därför alltid haft utskottets stöd.

Utskottet har i avsn. 2.7. av detta betänkande anlagt kritiska synpunkter på utvecklingen av stödet till det *nordiska ungdomssamarbetet*. I detta sammanhang önskar utskottet aktualisera frågan om de nordiska handikapporganisationernas möjligheter att bli delaktiga i stödet till ungdomssamarbete. Nordiska handikappförbundet har upplyst utskottet om att det hittills saknats möjligheter härtill, trots att handikapporganisationerna i stor utsträckning erhåller samma statliga stöd till ungdomssamarbete som övriga ungdomsorganisationer. Av berättelsen från utskottet för nordiskt ungdomssamarbete (C 1980/204/k) framgår att utskottet självt arbetar bl. a. för att ge handikappade unga bättre möjligheter att ta del i ungdomssamar-

betet. Kulturutskottet kan alltså inte se några hinder för att de nordiska handikapporganisationerna redan nu skall kunna söka stöd för sitt ungdomssamarbete på samma villkor som andra organisationer som hittills ansetts berättigade att söka stöd.

Ytterligare kan anföras att styrelsen för Nordiska kulturfonden beslutat anvisa ett visst belopp för samarbetsprojekt kring funktionshämmande i samband med det internationella handikappåret 1981.

Från och med 1981 är stödordningen för *nordiskt idrottssamarbetet* uppförd som fast post på kulturbudgeten. Den försöksordning som föregick detta omfattade idrottssamarbete mellan Västnorden (Färöarna, Grönland och Island) och det övriga Norden. Ministerrådet överväger nu (avsn. 4.2.) möjligheterna att i stödordningen inrycka idrottssamarbete med Nordkalotten och Svalbard.

Kulturutskottet önskar än en gång understryka vikten av att stödet till idrottssamarbete även kan omfatta handikappidrott, vilket var ett av syftemålen med den rådsrekommendation som ledde till ministerrådets beslut (*rek. nr 16/1975*).

7.2. Etniska och språkliga minoriteter

Det framgår (avsn. 4.3.) att det 1980 utarbetats en plan för hur kulturavtalets organ skall engagera sig i den långsiktiga utvecklingen av det *samiska kulturlivet*. Samtidigt har det färdigställts en rapport över verksamheten vid *Nordiskt samiskt institut (C 203/k)* under den första femårsperioden.

Kulturutskottet bör beredas tillfälle att ta ställning till planen och rapporten, liksom till ministerrådets förslag med anledning av dessa.

Utskottet har beslutat att sommaren 1981 hålla ett möte i Grönland för att med representanter för grönländska myndigheter, organisationer, o. a. diskutera möjligheterna till bättre *kulturförbindelser mellan Grönland och det övriga Norden*.

7.3. Samarbete mellan amatörorganisationer

I sitt betänkande om ministerrådsberättelsen *C 1/1980* uttalade kulturutskottet sin tillfredsställelse över ansträngningarna inom kulturavtalets organ att även stöda amateursamarbetet på musik- och teaterområdet. Av årets berättelse (avsn. 4.6) framgår att *amatörteatersamarbetet* numera upptagits som fast post på kulturbudgeten. Ställning har dock inte tagits till den framtida storleken av denna post.

Vidare har inrättats en treårig försöksordning för *amatörmusiksamarbete*, liksom det skapats en samarbetsorganisation, *Samarbejdsrådet for Nordisk Amatørmusik*.

Kulturutskottet ser fram emot att ta del av rapporteringen om försöksverksamheten inom amatörmusiken, liksom till att delta i diskussionen om storleken av det framtida stödet till amatörteatersamarbetet.

7.4. *Konstnärlig verksamhet*

Utskottet har redan i avsn. 2.6. av detta betänkande behandlat frågan om *distribution av nordisk film inom Norden*.

7.4.1. *Litteratursamarbete*

Stödordningen för utgivning av grannlandslitteratur har enligt ministerrådsberättelsen (avsn. 4.8.) nyligen evaluerats. Resultatet kommer att bedömas med hänsyn till frågan om bokutgivning inom de små språkområdena (*rek. nr. 20/1973*) och om gemensam nordisk bokmarknad (*rek. nr. 5/1980*).

Kulturutskottet bör beredas tillfälle att ta ställning till ministerrådets bedömningar och eventuella förslag med anledning av dessa.

Arbetet med revisionen av stadgarna för Nordiska rådets litteraturpris har fortsatt. Utskottet har för ministerrådet anlagt synpunkter på ett reviderat förslag till ny stadgar och därvid hemställt om att nytt förslag föreläggs utskottet. Detta har ännu inte skett.

Utskottet ifrågasätter det i ministerrådsberättelsen (avsn. 4.8) uttalade syftet med revisionen av stadgarna för litteraturpriset, nämligen en bättre koordinering mellan nomineringen av författare till litteraturpriset och fördelningen av stöd för utgivning av grannlandslitteratur. Enligt utskottets uppfattning kan och får det aldrig bli fråga om någon sådan koordinering på grund av den vitt skilda karaktären i urvalsprocesserna.

I sitt betänkande om ministerrådsberättelsen *C 1/1980* riktade kulturutskottet uppmärksamheten på det samnordiska projektet med biblioteksbus på Nordkalotten. Projektet, som initierats av Nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitik (NÄRP), nämns helt kort i avsn. 6.9. av *kapitel XVII* om regionalpolitik. Det har 1980 till 50 % finansierats med samnordiska medel. 1981 sjunker den nordiska andelen till 25 % och 1982 skall projektet enligt planerna helt finansieras med nationella medel. Projektet rapporteras ha varit mycket lyckat.

Utskottet finner det naturligt att biblioteksbusprojektet evalueras innan det samnordiska engagemanget i finansieringen upphör. Bl. a. bör skapas klarhet i frågan om vilka garantier som finns för att biblioteksbusen skall kunna fortsätta även efter det att den nordiska delen i finansieringen har bortfallit. Enligt de uppgifter som utskottet kunnat införskaffa råder viss osäkerhet i fråga om detta. Om den fortsatta verksamheten trots allt kräver nordiskt stöd, kunde finansiering över den nordiska kulturbudgeten övervägas med hänsyn till kulturavtalet, artikel 5, mom. d, som stadgar om bl. a. bibliotekssamarbete.

7.5. *Norden hus på Färöarna*

Det framgår (avsn. 4.9.) att byggstarten för Nordens hus på Färöarna var den 15 september 1980 och att byggtiden förväntas bli 26 månader, vilket innebär att huset bör vara klart före utgången av 1982. Det framgår vidare

att entreprenadanbudet utgjorde grunden för ministerrådets och Färöarnas landsstyres slutliga budget för uppförande av huset. Vilken denna budget är framgår dock inte.

Kulturutskottet förutsatte i sitt betänkande om ministerrådsberättelsen *C 1/1980* att det skulle erhålla kontinuerlig information om budgeten och dess utveckling fram till den tidpunkt då huset stod klart. Utskottet har genom underlagsmaterialet för förslagen till kulturbudget kunnat hålla sig underrättat om de årliga utgifterna för den förberedande verksamheten samt om de årliga investeringsutgifterna. Dessa senare har fastställts inom en budgetram på 9 milj. dkr. enligt prisnivån i juni 1976 och justerats till 24 milj. dkr. enligt prisnivån vid årsskiftet 1977–78.

Utskottet förutsätter alltså att det erhåller information om den budget som ligger till grund för bygget och om utvecklingen av denna.

7.6. Nordiskt radio- och TV-samarbete

Kulturutskottet avger särskilt betänkande om ministerrådsförslaget om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete (*B 31/k*).

På grund av den principiella betydelsen önskar utskottet dock i detta betänkande kommentera ministerrådets planer på komplettering av det nordiska kulturavtalet med samarbete på medieområdet.

Utskottet hälsar dessa planer med tillfredsställelse. I punkt 6 av *rek. nr 15/1973* angående ökat nordiskt TV-samarbete rekommenderas Nordiska ministerrådet att i samverkan med Nordiska rådet överväga en komplettering av det nordiska kulturavtalet med särskilda stadganden om samarbete på televisionens och ljudradions område. Utskottet har påskyndat frågans behandling, senast i sitt betänkande om meddelandet om rekommendationen till 26:e sessionen 1978 (*D 15/1973/k/1978*). Kulturutskottet anser det vara riktigt att kompletteringen skall täcka andra områden än enbart radio och TV och erinrar om *rek. nr 4/1980*, som bl. a. syftar till samarbete och samordning på mediepolitikens område. Det säger sig självt att utskottet önskar delta i arbetet med kompletteringen av kulturavtalet.

7.7. Ökat ungdomsresande i Norden

Kulturutskottet stöder ansträngningarna att underlätta ungdomars resande i Norden (avsn. 4.12) med hänsyn till de positiva effekter som detta kan få hos ungdomarna i form av ökad kunskap om de nordiska grannländernas folk och deras språk och kulturer, vilket i sin tur bildar grundvalen för den nordiska gemenskapen.

8. Bilagda berättelser

Utskottet har genomgått de i *bilaga 10* ingående berättelserna från institutioner och liknande, vilka direkt lyder under kulturavtalets organ. Av dessa institutioner hör *C 100/k–C 106/k* till utbildningsområdet.

C 150/k–C 165/k till forskningsområdet och *C 200/k–C 207/k* till det allmänskulturella området.

Utskottet konstaterar först att det saknas berättelser från Nordens folkliga akademi (*C 100/k*), Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (*C 103/k*) och Nordiskt vulkanologiskt institut (*C 162/k*). Med hänsyn till att tidsfristen för inlämnande av berättelser utlöpte redan i början av december finner utskottet det vara otillfredsställande att alla berättelser för 1980 i mitten av januari ännu inte avgivits.

I sitt betänkande om föregående ministerrådsberättelse (*C 1/1980*) anlade utskottet synpunkter på själva formen för rapportering om bedriven verksamhet och påtalade därvid brister i berättelserna från vissa organ. Utskottet konstaterar att berättelserna till 29:e sessionen 1981 från några organ fortfarande uppvisar brister t. ex. i rapporteringen om framtidsplaner samt om finansiering och ekonomi. I några fall brister det i rapporteringens omfattning eller i dess överskådlighet. Sålunda saknas uppgifter om framtidsplaner helt eller delvis i berättelserna från Nordisk Journalistkursus (*C 102/k*), Nordiska institutet för sjö rätt (*C 153/k*), Nordens hus i Reykjavík (*C 200/k*) (liknande eller andra slag av brister i rapporteringen från denna institution har påtalats av utskottet vid ett flertal tidigare tillfällen), Nordiskt konstcentrum (*C 206/k*) och Nordiska afrikainstitutet (*C 24/k*). Knapphändig rapportering om ekonomi och finansiering har Nordiska institutet för sjö rätt (*C 153/k*), Nordiska samarbetskommittén för internationell politik inklusive konflikt- och fredsforskning (*C 159/k*), Utskottet för nordiskt ungdomssamarbete (*C 204/k*), Nordiskt konstcentrum (*C 206/k*) och Nordiska kurser på filmområdet (*C 207/k*). Svåröverskådliga är berättelserna från Nordiska institutet för sjö rätt (*C 153/k*) och Nordens hus i Reykjavík (*C 200/k*), medan berättelsen från Nämnderna för nordiskt musiksamarbete (*C 202/k*) med fördel kunde ha varit mer detaljerad. Utskottet anser dessutom att den verksamhet som bedrivs under den samlande rubriken Nordisk kursverksamhet på utbildningsområdet (*C 105/k*) borde ges en allmän presentation, varav framgår vilka kurser som hållits respektive år och i fråga om vilka som det blott bedrivits planeringsverksamhet.

Utskottet anser överhuvudtaget att det är otillfredsställande om beskrivningarna av verksamheten reduceras till listor och förteckningar och anser fortsatt att berättelserna bör ges i beskrivande form. När det gäller redovisningen av framtidsplaner finner utskottet skäl att understryka vikten av att dessa i de kommande berättelserna verkligen följs upp och att rapport om förverkligande avges. Det är viktigt att rapport avges även i det fallet att det har varit nödvändigt att skrinlägga tidigare redovisade planer.

Utskottet önskar i detta sammanhang understryka att vad som ovan sagts endast gäller den redaktionella utformningen av berättelserna och inte är att uppfatta som kritik mot den verksamhet som bedrivits vid de ovannämnda institutionerna.

I det följande anlägger utskottet särskilda synpunkter på verksamheten vid vissa institutioner.

Nordiska språk- och informationscentret (*C 106/k*) inledde sin verksamhet i augusti 1980 i Helsingfors. Sedan 1978 verkar Nordiska språksekretariatet i Oslo (*C 165/k*). Tillsammans kan dessa utgöra ett gott verktyg för strävandena att öka grannspråksförståelsen i Norden. Det krävs dock att Dansk Sprognævn och Norsk språkråd byggs ut, vilket var en förutsättning för inrättandet av det nordiska språksekretariatet.

När det gäller de av Nordisk Journalistkursus (*C 102/k*) företagna exkursionerna inom och utom Norden finner utskottet det naturligt att exkursioner i första hand företas till mål i de nordiska länderna.

Utskottet anser det önskvärt att Island bereds plats i Nordiskt kollegium för marinbiologi (*C 150/k*). I ett tidigare sammanhang har utskottet behandlat förhållandet mellan detta kollegium, Nordiskt kollegium för ekologi (*C 155/k*) och Nordiskt kollegium för viltforskning (*C 2/k*). Utskottet har funnit att förhållandet mellan kollegierna måste klargöras med syfte att åstadkomma en bättre koordinering av verksamheterna. Mot bakgrund av att det förflutit tio år sedan det sistnämnda kollegiet upprättades, anser utskottet ytterligare att dess verksamhet bör evalueras (till 29:e sessionen har avgivits berättelser över verksamheten 1978 och 1979, men inte över verksamheten 1980). Vissa samordningsproblem har även förefunnits mellan Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (*C 158/k*), Nordiska federationen för medicinsk undervisning (*C 41/k*) och Nordiska hälsovårdshögskolan (*C 10/s*). Någon rapport huruvida dessa kunnat lösas eller ej har inte lämnats.

I fråga om stipendiatverksamheten vid Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (*C 151/k*) har utskottet fäst sig vid att i några fall samma stipendiater förekommer i förteckningarna sedan 1977. Enligt uppgift är stipendielängden i allmänhet två år, men stipendier på tre år förekommer också. Utskottet framhåller att beviljandet av stipendier för längre tid än detta inte får inkräkta på rekryteringen av nya stipendiater. Utskottet saknar därutöver uppgifter om antalet stipendieansökningar.

Utskottet har med tillfredsställelse noterat att problem i anslutning till oljeutvinningen i Nordsjön uppmärksammats i berörda institutioners verksamhet. Sålunda har ämnet petroleumsmätt fått plats i verksamheten vid Nordiska institutet för sjöväg (*C 153/k*), medan Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi (*C 157/k*) planerar ett seminarium 1982 om oljeutvinning. I detta sammanhang noterar utskottet även att Nordiska språksekretariatet (*C 165/k*) medverkat vid utarbetandet av en terminologi för oljeutvinningen.

Utskottet önskar markera sitt intresse för att man inom berörda nordiska forskningsorgan ägnar sig åt studier och forskning rörande den islamiska världen. Utskottet avser här Centralinstitutet för nordisk asienforskning (*C 156/k*) och Nordiska afrikainstitutet (*C 24/k*), vilkas forskningsområde

omfattar den islamiska världen. Utskottet noterar även att Nordiska samarbetskommittén för internationell politik inklusive konflikt- och fredsforskning (C 159/k) gett bidrag till nordisk islamforskning. Utskottet har i tidigare sammanhang betonat vikten av att de nordiska samarbetsorganen med inriktning på u-landsforskning, dvs. de ovannämnda instituten och Nordiska samfundet för Latinamerikaforskning (C 40/k) upprätthåller nära kontakter med de nordiska ländernas biståndsorgan. Det säger sig självt att organen därutöver bör hålla kontakt med varandra.

Utskottet noterar det ökade intresset för forskningsprojekt samt konferenser och seminarier anordnade i regi eller med stöd av Nordiska samarbetskommittén för internationell politik inklusive konflikt- och fredsforskning (C 159/k).

Utskottet anser slutligen att förhållandet mellan Nordiskt konstcentrum (C 206/k) och Nordiska konstförbundet (C 38/k) bör klarläggas. Den förra institutionen är uppförd som fast post på den nordiska kulturbudgeten medan den senare beviljats bidrag över samma budget. Vissa delar av verksamheterna synes sammanfalla, varför en klarläggning är av nöden.

9. Förslag

Med hänvisning till vad som ovan anförts får kulturutskottet föreslå

A. att Nordiska rådet med anledning av de avsnitt av Nordiska ministerrådets berättelse som hänvisats till kulturutskottet (*kapitel I* Inledning [berörda delar], *kapitel XII* Kulturellt samarbete samt *bilaga 6* Nordiska ministerrådets budget för kulturellt samarbete 1980–81, *bilaga 7* Nordiska ministerrådets dispositionsmedel för kulturellt samarbete 1980, *bilaga 8* Samnordiska utredningar på kulturområdet 1980, *bilaga 9* ökat nordiskt forskningssamarbete och *bilaga 10* Berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om nordiskt kulturellt samarbete) antar följande yttrande:

Nordiska rådet anser *fortsatt*

1) att de nordiska regeringarna bör bemöda sig om en bättre nationell uppföljning av nordiska rekommendations-, utrednings- och andra förslag samt att uppföljningen fortgående bör rapporteras till rådet,

2) att det bör utvecklas ett nordiskt remissförfarande i anslutning till planerade nationella reformer på kulturavtalets områden av betydelse för annat nordiskt land,

3) att fasta ordningar för nordiskt lärar- och elevutbyte snarast bör skapas och

4) att det nordiska ungdomssamarbetet bör utvecklas ytterligare; därvid bör de handikappades behov särskilt beaktas

samt anser *vidare*

5) att det i tid till 30:e sessionen 1982 bör läggas fram förslag (B-sak) om ajourföring av de nu gällande riktlinjerna för nordiskt kultursamarbete (NU 1974:24) samt

B. att rådet lägger dessa avsnitt till handlingarna.

Stockholm den 22 januari 1981

<i>Georg Andersson (s)</i>	<i>Jo Benkow (H)</i>
<i>Kjell Magne Bondevik (Kr. F.)</i>	<i>Trygve Bratteli (A)</i>
<i>Olle Eriksson (c)</i>	<i>Rolf Fjeldvær (A)</i>
<i>Árni Gunnarsson (A.)</i>	<i>Hagen Hagensen (KF)</i>
Förman	
<i>Inger Hirvelä (Skdl)</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)</i>
<i>Sture Palm (s)</i>	<i>Erlendur Patursson (Tyfl)</i>
<i>Robert Pedersen (S)</i>	<i>Tuulikki Petäjaniemi (Kok)</i>
<i>Arvo Salo (Sd)</i>	<i>Otto Steenholdt (Grønl.)</i>
<i>Ingrid Sundberg (m)</i>	

Promemoria om

aktuella frågor inom nordiskt kultursamarbete

upprättad av Nordiska rådets kulturutskott den 25 augusti 1980

1. Inledning

I föreliggande promemoria diskuterar kulturutskottet aktuella frågor inom det nordiska kultursamarbetet med särskild hänsyn till den nordiska kulturbudgeten för 1982. Utskottet framlägger sin syn för Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) vid gemensamma överläggningar, som äger rum den 26 augusti 1980 och för vilka denna promemoria utgör underlag. Utskottet har även för avsikt att samtidigt anlägga synpunkter på rapporten "Nordiskt kultursamarbete på 1970-talet – en värdering", vilka ingår i en särskild promemoria (*se Bihang 2*).

2. Kulturbudgeten för 1981

Vid sin genomgång av budgeten för nordiskt kulturellt samarbete 1981 kunde utskottet konstatera att budgetökningen 1980–81 blivit i stort sett densamma som den av utskottet vid överläggningar med ministerrådet förordade, dvs. 10,1%. Vidare kunde utskottet konstatera att ministerrådet inte låtit sig påverka av budgetutskottets förslag om 0-tillväxt, vilket hade väckt starkt motstånd inom kulturutskottet. När det däremot gällde prioriteringarna inom budgeten hade ministerrådet inte tagit hänsyn till de av kulturutskottet framförda önskemålen och synpunkterna annat än i fråga om *Nordiska kulturfonden*, vars anslag efter överläggningarna höjts med 500 000 dkr till 8,5 milj. dkr, och det *nordiska ungdomssamarbetet*, vars anslag ytterligare höjts med 8 000 dkr (i och för sig helt otillräckligt) till 1,8 milj. dkr. Utskottet hade därutöver starkt betonat behovet av ökat stöd till nordiskt *lärar- och elevutbyte* samt behovet av stöd till *utkantsområdenas idrottssamarbete* och till *samarbete inom handikappidrotten*.

Utskottet kan inte se att överläggningarna med ministerrådet om den nordiska kulturbudgeten för 1981 har gett de förväntade resultaten. Detta finner utskottet otillfredsställande. Det negativa intrycket förstärks ytterligare av det faktum att ministerrådets budgetbeslut för 1981 även innebär att projektet "*Scandinavia Today*" finansieras över ministerrådets dispositionsmedel med ett anslag på högst 6 milj. dkr fördelat på tre år. Utskottet anser visserligen att projektet är ett exempel på sådant samarbete som det nordiska kulturavtalet stadgar om och att det därför i princip bör kunna finansieras över den nordiska kulturbudgeten. Det har dock den storleken

och det intresset att det nödvändigtvis borde ha kunnat diskuteras i kulturutskottet på basen av konkret förslag, innan beslut om finansiering av projektet fattades. Att så inte har kunnat ske finner utskottet beklagligt. I en sådan situation borde dessutom någon annan finansieringsform ha tillgripits, så att de redan hårt belastade dispositionsmedlen inte ytterligare hade behövt ansträngas. Utskottet befarar nämligen att det lilla svängrum som dispositionsmedlen trots allt har kunnat erbjuda för initiering av nya aktiviteter, nu har försvunnit, vilket är ägnat att minska allmänhetens tilltro till det nordiska kultursamarbetet.

3. Kulturbudgeten för 1982

Med hänvisning till tidigare diskussioner önskar utskottet än en gång framhålla betydelsen av att i den nordiska kulturbudgeten utrymme skapas för ökat stöd till *nordiskt ungdomssamarbete*. Vidare bör *lärar- och elevutbytet* erhålla stöd genom fast anslag på budgeten. Stödet till *utkantsområdenas idrottssamarbete* bör ökas och utvidgas, liksom *samarbetet inom handikappidrotten* bör stödas. Anslaget till *Nordiska kulturfonden* höjdes visserligen i budgeten för 1981, men med hänsyn till att det stått oförändrat sedan 1978, bör anslaget höjas även i budgeten för 1982.

Det står klart för utskottet att dessa satsningar inte kan göras med mindre än att den nordiska kulturbudgeten för 1982 ges en sådan ram inom vilken satsningarna kan fås att rymmas. Härtill kommer att *ministerrådets dispositionsmedel* som en följd av beslutet om finansiering av projektet "Scandinavia Today" måste höjas, för att inte alla medel skall vara uppbundna på förhand och karaktären av dispositionsmedel därmed gå förlo-rad.

4. Särskilda samarbetsfrågor

Sedan början av 1970-talet gäller i samtliga nordiska länder nationella stipendieordningar, genom vilka författare kan ansöka om stipendier för studieresa till annat nordiskt land. Varje land utdelar årligen fyra stipendier (Island 1 stipendium) på en summa motsvarande 6 000 skr var (1979). Stipendieordningarna tillkom på sin tid som ett resultat av försöken att förverkliga *rek. nr 3/1964* angående enhetlighet i de nordiska ländernas bestämmelser om bibliotekavgift till författare, vilket dock inte lyckades på grund av olikheter i de enskilda ländernas lagbestämmelser om bibliotekavgifter.

Dansk Forfatterforening har till Nordiska rådet riktat en anhållan om stöd för tanken på en utvidgning av de nordiska resestipendierna till författare, så att särskilda stipendier för resor från/till Färöarna och Grönland skulle kunna inrättas. Detta motiveras med det stora behovet hos färiska och grönländska författare att kunna knyta kontakter till andra

nordiska länder och omvänt det allt större intresset hos andra nordiska författare att kunna knyta kontakter till Färöarna och Grönland.

Utskottet finner att dessa önskemål rimmar väl med den allmänna stråvan i det nordiska kultursamarbetet att göra det möjligt för utkantsområdena att tillsammans med andra områden på lika villkor delta i detta samarbete, och önskar därför ge önskemålen sitt stöd. Utskottet hemställer sålunda att ministerrådet verkar för att ordningarna med *nordiska författarstipendier* byggs ut, så att stipendier kan utdelas även för resor från/till Färöarna och Grönland.

BIHANG 2

Promemoria om

rapporten "Nordiskt kultursamarbete under 1970-talet – en värdering"

upprättad av Nordiska rådets kulturutskott den 25 juli 1980

Till kulturutskottet har såsom *bilaga 10* till ministerrådsberättelsen *C 1/1980* hänvisats rapporten "Nordiskt kultursamarbete under 1970-talet – en värdering", i det följande kallad Bergendalrapporten. Eftersom rapporten överlämnades till rådsorganen samtidigt som ministerrådsberättelsen, var det inte möjligt för utskottet att anlägga synpunkter på den redan i betänkandet om *C 1*, utan utskottet skulle återkomma till rapporten i särskild ordning.

Det är utskottets avsikt att ge sin syn på Bergendalrapporten vid det gemensamma mötet med Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) den 25–26 augusti 1980 i Ekenäs, för vilket föreliggande promemoria bildar underlag. Av praktiska skäl upptas frågorna i den ordning som de behandlas i Bergendalrapporten. Punkterna i avsnitt II av promemorian refererar alltså till motsvarande punkter i rapporten.

I Sammanfattning och förslag

Kulturutskottets allmänna omdöme om Bergendalrapporten är gott. Utskottet finner dock att samarbetet inom det allmänskulturella området givits en något för ytlig behandling i förhållande till detta områdes särskilda betydelse för utveckling av den nordiska gemenskapen. Med hänsyn till Nordiska kulturfondens stora betydelse för i synnerhet den spontana delen av kultursamarbetet, finner utskottet vidare att den verksamhet som kan finansieras med kulturfondsmedel borde ha belysts bättre i rapporten.

På förslag av kulturutskottet uttalade Nordiska rådet vid 27:e sessionen 1979 (*yttrande 5/1979*) att den påbörjade utvärderingen av det nordiska

kultursamarbetet 1972–1978 borde ta sikte på en utveckling av kultursamarbetets riktlinjer. Efter att ha genomgått Bergendalrapporten, finner utskottet att rådets plenarförsamling bör beredas tillfälle att behandla riktlinjerna för nordiskt kultursamarbete på 1980-talet, innan Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) slår fast dem. Utskottet hemställer därför att ministerrådet lägger fram ett ministerrådsförslag (*B-sak*) om ajourföring av de nu gällande riktlinjerna för kultursamarbetet (*NU 1974:24*). Ministerrådsförslaget, som skall behandlas på föreskrivet sätt, bör framläggas om möjligt redan till 29:e sessionen 1981 eller senast till 30:e sessionen 1982, som inleder det andra decenniet av samarbete inom ramen för det nordiska kulturavtalet.

Med hänsyn härtill har utskottet önskat inskränka sina kommentarer till Bergendalrapporten till de punkter som upptas nedan. Utskottet finner dessa punkter vara av central betydelse för det kommande ministerrådsförslaget. Utskottet förutsätter att ministerrådsförslaget kommer att bygga även på annat underlagsmaterial, vilket utskottet senare kan ta ställning till.

Bergendalrapporten slår i sin sammanfattning fast att det inte är aktuellt med ändringar i det nordiska kulturavtalet, men menar att det kan finnas skäl att se över gällande arbetsordningar. För den händelse ministerrådet under sitt arbete med ajourföringen av riktlinjerna för kultursamarbetet trots allt kommer till att det är behov av t. ex. preciseringar i själva avtalstexten, önskar utskottet för ordningens skull uttala att det är berett att dryfta eventuella sådana ändringar.

II Särskilda synpunkter på Bergendalrapporten

1.1. Kultursamarbetets innehåll

Kulturutskottet ansluter sig till Bergendalrapportens värdering att en slutlig och väldefinierad avgränsning av kultursamarbetets innehåll eller struktur inte kan göras. Väsentligt är enligt utskottet att kultursamarbetet kan ges en folklig förankring, vilket även rapporten tar fasta på. Utskottet noterar det av rapporten lanserade provet på folklig förankring: "Viljan och förmågan att i kultursamarbetet ta hänsyn till de berördas synsätt och värderingar blir . . . ett prov på vad vi lägger i att samarbetet skall ha folklig förankring".

Utskottet önskar även rikta uppmärksamheten på det samarbete som förekommer mellan vänorter, fackklubbar och inom dans, musik, teater osv. De officiella organens uppgift är att skapa en sådan atmosfär som gynnar nordiskt samarbete av den arten. Av intresse skulle vara att veta detta samarbetes omfattning och inriktning.

1.2. Regioner i Norden

Kulturutskottet ansluter sig till rapportens värdering att de små kultu-

53–10-329. Nordiska rådet

terna och utkantsområdena har viktiga uppgifter i det nordiska kultursamarbetet. Det är väsentligt för det organiserade nordiska samarbetet att medverka till en sådan balans så att vad som kallas utkantsområden och minoritetskulturer verkligen lyfts fram.

Utskottet fäster särskild uppmärksamhet vid det existerande gränsregionala samarbetet, som har genomgått en kraftig utveckling på ett antal områden. Frågan om att utnyttja de etablerade regionala samarbetsorganen för kulturpolitiska insatser hör till de teman som utskottet önskar få belysta vid den förestående rådskonferensen om den nordiska kulturgemenskapen i slutet av september 1980 i Göteborg.

1.3. Allmänna förutsättningar för kultursamarbetet

Det slås i rapporten fast att huvudmotiveringen för kulturavtalet alltfjänt är en annan än förhoppningen om ekonomiskt mätbar utdelning. Enligt rapporten är "syftet med kultursamarbetet . . . främst att slå vakt om vår livsform, våra gemensamma värden, den solidariska hållningen och respekten för varandras kulturer". Motiveringen fördjupas ytterligare. Den synes skilja sig från det syfte som uttalas i det nordiska kulturavtalet och som är betydligt allmännare formulerat, nämligen "att stärka och intensifiera kulturellt samarbete i vid bemärkelse mellan avtalsparterna för att vidareutveckla den nordiska kulturgemenskapen och öka den samlade effekten av ländernas insatser i utbildning, forskning och annan kulturell verksamhet genom gemensam planering, samordning, samverkan och arbetsfördelning samt att skapa praktiska förutsättningar för ett väl fungerande samarbete".

Kulturutskottet kan dock inte finna att det mer specificerade syfte som läggs fram i rapporten i någon avgörande grad skulle skilja sig från kulturavtalets mer allmänt hållan. Den skenbara skillnaden är enligt utskottets uppfattning ett uttryck för utvecklingen och förändringarna inom det nordiska kultursamarbetet sedan kulturavtalets tillkomst. Eftersom det är fråga om en kontinuerlig process, är det naturligt att det tid efter annan ges sinsemellan något olika beskrivningar av syftet med kultursamarbetet.

Utskottet har särskilt uppehållit sig vid decentraliseringssträvandenas betydelse för det nordiska kultursamarbetet. Utskottet ansluter sig till rapportens värdering att kultursamarbetet i högre grad bör avse fältets institutioner och organisationer, i lägre grad ämbetsverk och direktorat (utesluter dock icke varandra). Utskottet noterar uppfattningen att minoritetskulturerna kan komma mera till tals på sina egna villkor, om kultursamarbetet avser direkt samverkan mellan kommuner, grupper och institutioner.

Mot bakgrund härav önskar utskottet framhålla decentraliseringens stora betydelse för förnyelsekraften inom kultursamarbetet. Utskottet är övertygat om att förnyelsekraften ökar om samarbetet i större omfattning än vad som hittills varit fallet kan bedrivas på kommun-, skol- och organisationsnivå, mellan folkrörelser och mellan individer.

Rapporten ställer frågan om den kulturella gemenskapen själv har förändrats. Det synes utskottet som om den nordiska gemenskapen i viss mening måste återerövas i varje generation. Utskottet ansluter sig till konklusionen: "En kraftfull och väl avvägd insats för språkförståelsen måste vara kärnan i den nordiska gemenskapen". Utskottet konstaterar att också denna fråga hör till dem som kommer att belysas på den kommande rådskonferensen.

3.1. Verksamheten i stort

En grundläggande fråga för helhetsbedömningen av kultursamarbetet är indelningen i verksamhetsområdena utbildning, forskning och allmäncultur. Denna tredelning kommer till synes i kulturavtalets uppbyggnad, de rådgivande kommittéernas inriktning och antal, i kulturbudgeten och i kultursekretariatets uppbyggnad. Kulturutskottet noterar rapportens påpekanden om riskerna med en strikt genomförd sektorsindelning. Den nuvarande organisationen anses ha lett till att den högre utbildningen som ansvarsområde faller mellan två stolar i det nordiska samarbetet. Organisationen anses inte vara någon god bas för samarbetet kring denna utbildning.

Utskottet ansluter sig till rapportens värderingar att det är nödvändigt att se över den organisatoriska basen på denna punkt.

Utskottet stöder rapportens förslag om att överväga en förstärkning av den organisatoriska basen för språksamarbetet med hänsyn till språkens centrala betydelse för (kultur)samarbetet och till att praktiskt taget varje samarbetsprojekt har en språklig aspekt.

En annan grundläggande fråga är gränsdragningen mellan ministerråds-samarbetet på kulturområdet och ministerrådssamarbetet på övriga områden med var sitt sekretariat i Köpenhamn och Oslo. Aktuella gränsdragningsfrågor finns för närvarande i forskningssamarbetet. Rapporten ställer frågan huruvida orsaken till den låga prioritet som förskolefrågorna fått i det nordiska kultursamarbetet, trots att de nationellt har betydande vikt, är administrativa barriärer.

Utskottet finner att det inte kan tillåtas att viktiga samsamarbetsområden blir eftersatta av organisatoriska orsaker. För att fördelarna med två sekretariat skall kunna utnyttjas fullt ut bör den ömsesidiga informationen mellan de två sekretariaten utvecklas ytterligare och gränsdragningsfrågorna lösas.

Utskottet noterar rapportens starka betoning av samarbete mellan de nordiska länderna vid deltagande i internationellt kultursamarbete. Om denna typ av samarbete stadgas, såsom rapporten framhåller, redan i kulturavtalet. Även utskottet ansluter sig till uppfattningen om det nödvändiga i att finna former för permanent samverkan på kulturområdet mellan de nordiska ländernas utrikesrepresentationer.

Utskottet finner det vara en grundläggande uppgift för kulturavtalets

organ att bygga upp ett nätverk för förmedling av kontakt och utbyte av erfarenheter och idéer. Utskottet är av samma uppfattning som rapporten om det olyckliga i att begränsa nätverksfunktionen till de statliga organen, vilket skulle strida mot kulturavtalets viktigaste syfte, nämligen att ge det nordiska kultursamarbetet en bred folklig förankring.

Utskottet ansluter sig till rapportens uppfattning att det är en central uppgift i kultursamarbetet att ge Norden en plats i ungdomars medvetande. Däremot kan utskottet inte se några risker i att lärar- och elevutväxlingen stannar vid ren kontaktverksamhet, eftersom denna verksamhet har ett självklart värde för skapande av samhörighet.

Utskottet noterar att frågan om möjligheterna till ökad nordisk planerings- och samverkan ingående diskuteras i rapporten. Även om utskottet inte kan finna att alla de framlagda förslagen är realistiska, anser det dock att denna typ av samverkan är en utomordentligt viktig del av kultursamarbetet. Det är således väsentligt att utveckla sådana arbetsformer som ger starkare impulser för utvecklingen inom utbildning, forskning och allmänkultur.

4.1. Kultursamarbetets förankring

Det nordiska kultursamarbetet sker enligt kulturavtalet under medverkan av Nordiska rådet. Det är självklart att det inom rådet är kulturutskottet som svarar för frågor inom de områden som omfattas av kulturavtalet. Det är vidare viktigt att kulturutskottets medlemmar har ett personligt engagemang i kulturpolitiska frågor. På dessa punkter instämmer utskottet med de uppfattningar om kultursamarbetets förankring bland parlamentarikerna som rapporten uttrycker.

Däremot finner utskottet att det är varken realistiskt eller ens önskvärt att dess medlemmar har lika stark förankring inom vardera utbildnings-, forsknings- och kulturpolitiken i sitt land. Med tanke på den stora betydelse för nordiskt samarbete överhuvudtaget som samarbetet på det allmänkulturella området har, är det tvärtom naturligt att utskottets medlemmar kan ha en starkare förankring inom kulturpolitik, än inom utbildnings- och forskningspolitik. Detta förhållande minskar dock inte a priori den tyngd med vilken utskottet deltar i planeringen av nordiskt utbildnings- och forskningssamarbete.

Utskottet noterar rapportens uppfattning om ökat behov av serviceorgan för nordiska kontakter som ett resultat av den starkare betoningen av samarbetets lokala förankring. Utöver vad som kultursekretariatet med sina resurser rimligen kan gå iland med behövs ytterligare servicepunkter. Utskottet finner förslaget om att mer systematiskt utnyttja de fasta nordiska institutionerna väl värt att pröva. Det är att anta att alla institutioner inte lämpar sig lika väl för sådana servicefunktioner, men det förefaller utskottet som om de i rapporten nämnda Nordens folkliga akademi och Nordiskt konstcentrum på Sveaborg skulle vara lämpliga, men givetvis

även Nordiskt språk- och informationscentrum, Nordiska språksekretariatet, Nordens hus i Reykjavík och det kommande Nordens hus i Tórshavn. Rapporten tar också upp föreningarna Nordens lokala verksamhet och menar att organisation och verksamhetsformer skulle kunna utvecklas, så att föreningarna erbjöd stödjepunkter för lokalt samarbete. Utskottet finner dessa förslag väsentliga med hänsyn till strävan att ytterligare förstärka kultursamarbetets folkliga förankring.

4.2. Information och publikation

Kulturutskottet ansluter sig till rapportens bedömning om att möjligheterna är begränsade att påverka dagspress, radio, television eller tidskrifter av olika slag att mera än nu ta upp nordiskt material. Därför stöder utskottet förslaget om insatser för förbättrad spridning av grannlänernas press, liksom införande av gemensam nordisk bokmarknad. Utskottet stöder även förslagen till etablering och utveckling av ett nordiskt tidsskriftssamarbete. Detta samarbete borde, såsom det framhålls i rapporten, gälla såväl vetenskapliga som andra tidskrifter.

Utskottet noterar förslaget att se över det nordiska utredningsväsendet och den nordiska utredningsserien. Det uttalas tvivel om det meningsfulla i det omfattande remissförfarandet som förekommer. Utskottet finner att frågan om remissförfarandets omfattning och inriktning också berör Nordiska rådets organ och hänvisar till sitt betänkande om *C 1/1980*.

Utskottet noterar även rapportens påpekande om att informationsbudgeten för det nordiska kultursamarbetet är anmärkningsvärt låg jämfört med europeiska samsamarbetsorgan, liksom att informationen koncentrerats till engelsktalande länder.

5.1. Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet

Under den tid som kulturavtalet har varit i kraft har parlamentarikernas inflytande på kultursamarbetet kontinuerligt kunnat förstärkas. Genom kulturutskottets medverkan i budgetsamarbetet med Nordiska ministerrådet har vissa för kultursamarbetets utveckling väsentliga samsamarbetsområden kunnat lyftas fram. Utskottet avser här samarbetet mellan de nordiska folkbildningsorganisationerna, ungdomsorganisationerna och numera det begynnande samarbetet mellan utkantsområdenas idrottsorganisationer. Detta är exempel på några prioriteringar som utskottet konsekvent hävdar och som lett till fasta anslag på den nordiska kulturbudgeten.

Det förhållandet att parlamentarikerna genom kulturavtalet förskaffat sig konstitutionella möjligheter att öva inflytande på utformningen av kultursamarbetet, utgör i sig ännu ingen garanti för att det alltid skall bli fråga om ett verkligt inflytande eller ännu mindre att inflytandet skall kunna anses vara stort nog. Utskottet ansluter sig därför till rapportens uppfattning att parlamentarikernas inflytande på utformningen av det nordiska kultursamarbetet måste förstärkas. Ett större parlamentariskt inflytande betyder samtidigt en större folklig förankring, som ju är en av

grundförutsättningarna för utvecklingen av samarbetet. Ett villkor är dock att parlamentarikerna är villiga att i Nordiska rådet ta upp frågor som även på nationellt plan uppfattas som väsentliga.

Även utskottet anser det viktigt att dess arbete formas i en dialog inte bara med ministerrådet, utan också med de rådgivande kommittéerna. Tanken att sammanföra politiker, tjänstemän och företrädare för fältet finner utskottet riktig. Samma ändamål tjänar också förslaget om kulturmöten, vilket Nordiska rådets konferens om den nordiska kulturgemenskapen är ett exempel på.

Utskottet anser att förslaget om att ersätta de rådgivande kommittéerna med en rådgivande kommitté med övergripande och mer långsiktiga uppgifter är värt att diskutera. Det är självfallet lättare för utskottet att hålla kontakt med en kommitté än med flera. Rapportens förslag skulle på denna punkt innebära stora förändringar i kultursamarbetets organisation. Det säger sig självt att det i denna situation är nödvändigt att höra de rådgivande kommittéerna om förslaget.

Rapporten varnar för byråkratiserande arbetssätt och nämner som exempel att handlingsprogram kan innebära att ett område analyseras utan tydliga prioriteringar och utan tidsschema för genomförandet. Utskottet noterar detta, men konstaterar samtidigt att det för kultursamarbetets del presenterats få om ens några egentliga handlingsprogram alls (*B-saker*), i motsats till vad som varit fallet inom andra samarbetsområden.

5.3. Sekretariatet

I värderingen av kultursekretariatets verksamhet noterar kulturutskottet särskilt frågan om problemen vid kontraktsanställning. Den modell för rekrytering av personal som skapades vid kulturavtalets ingående har enligt rapporten mera undantagsvis kunnat följas. Utskottet ansluter sig till rapportens uppfattning om nödvändigheten att uppmärksamma de nackdelar som finns inbyggda i tillämpningen av systemet.

Utskottet har också diskuterat kultursekretariatets medverkan vid utskottets möten, som baserar sig på en stående inbjudan från utskottets sida. Av kultursekretariatets representanter har utskottet vid själva mötet kunnat erhålla upplysningar om arbetet inom kulturavtalets organ, vilket varit till nytta för utskottets eget arbete. Utskottet är medvetet om att det finns klara gränser för i hur hög grad utskottet bör stöda sig på kultursekretariatets uppfattning i olika frågor, eftersom kultursekretariatet är ett ministerrådsorgan. Utskottet finner skäl att påpeka att ansvarsfördelningen mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet och deras respektive organ inte får fördunklas.

5.4. Sammanfattande överväganden

Organisationens förnyelsekraft

Kulturutskottet önskar starkt understryka nödvändigheten av att för-

nyelsekraften i det nordiska kultursamarbetet även i fortsättningen ligger hos parlamentarikerna i Nordiska rådet, hos regeringarna företrädade i Nordiska ministerrådet och hos fältets företrädare. Utskottet finner det orimligt att tänka sig att den yttersta drivkraften i kultursamarbetet skulle ligga i administrationen.

Planering, budget och administration

Utskottet är av samma uppfattning som rapporten i att det skulle vara en fördel om det som komplement till ettårsbudgeten upprättades en översiktsbudget på t. ex. tre års sikt. En sådan planerande budget skulle framförallt ge bättre möjligheter till prioritering. Inom ramen för en översiktsbudget skulle det dessutom finnas större möjligheter till utbyggnad och förstärkning av de fasta institutionerna.

Till detta ansluter sig även förslaget om att budgetens ökning inte skulle bestämmas av det land som sätter lägsta ökningstal, utan att länderna över en längre tidsperiod skulle hålla sina budgetandelar, men under denna period skulle kunna ligga något före eller något efter den genomsnittliga ökningstakten. Utskottet anser att förslaget nogga bör övervägas.

Utskottet finner även att rapportens bedömning av svängrummet i den nordiska kulturbudgeten är riktig. Det finns i dag alltför små möjligheter till omprioriteringar genom att förändra eller lägga ner permanenta aktiviteter. Däremot finns det även inom en oförändrad budget möjligheter till planerings-samverkan. Det är också klart att strävan att ge det nordiska kultursamarbetet en bredare folklig förankring är kostnadskrävande.

III Allmänna synpunkter på utvecklingen av nordiskt kultursamarbete utan relation till Bergendalrapporten

Utbildningssamarbete

Kulturutskottet har i ökande omfattning varit upptaget av problem inom det nordiska utbildningssamarbetet. Senast har utskottet understrukt nödvändigheten av att komma vidare när det gäller examensgiltigheten i Norden. Utskottet har även tagit fasta på nya samarbetsuppgifter, bl. a. inom vuxenutbildning och förskola.

Mot bakgrund av detta ser utskottet ett behov av fortlöpande och täta konsultationer mellan de nationella utbildningsmyndigheterna inom ramen för de förpliktelser som det nordiska kulturavtalet pålägger länderna. Utskottet har också understrukt betydelsen av ett nordiskt remissförfarande i anslutning till nationella planer på vittgående reformer.

Utskottet hemställer om att ministerrådet under arbetet med minister-rådsförslaget om det nordiska kultursamarbetet den kommande tioårspe-rioden allvarligt dryftar vilka politiska och organisatoriska åtgärder som blir nödvändiga för att möta utmaningarna på utbildningsområdet, bl. a. de av utskottet ovan nämnda.

Forskningssamarbete

Utskottet finner i fråga om det framtida forskningssamarbetet att det är nödvändigt med ett bredare basmaterial för att framgångsrikt kunna dryfta riktlinjerna. Utskottet hänvisar till den utredning som igångsatts på initiativ av de nordiska statsministrarna och som förväntas vara färdig inom innevarande år.

Utskottet har likaledes orienterats om det utkast till handlingsprogram som utarbetats av rådgivande kommittén för forskning (RKF).

Utskottet uppfattar syftet med den förstnämnda utredningen så att det skall bli möjligt att mer effektivt kunna utnyttja de samlade resurserna på forskningsområdet, såväl nationella som nordiska, under de kommande åren. Det av RKF framlagda förslaget har en annan infallsvinkel i så måtto att det grundar sig på finansieringsprinciper. Kulturavtalets organ har ännu inte tagit ställning till förslaget.

Det är enligt utskottets uppfattning ett stort behov av att lösa några grundläggande principiella spørsmål med hänsyn till frågan om nationell contra nordisk forskningsinsats. Det bör därför snarast framläggas en accepterad och realistisk strategi för det nordiska forskningssamarbetet.

Allmänskulturellt samarbete

Utskottet anser det viktigt att det i framtiden satsas mera på allmänskulturellt samarbete såväl i fråga om finkultur som i fråga om folklig kultur. För att det nordiska samarbetet skall få en fast folklig förankring, bör stödet inriktas på samarbete inte bara mellan befolkningsgrupper med hög utbildning, utan också på samarbete mellan breda befolkningsgrupper. Därför bör nordiskt ungdomssamarbete, idrottssamarbete och folkbildningssamarbete framdeles stödas i högre grad än vad som hittills varit fallet.

*BILAGA 16***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), meddelandena om rekommendationerna nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige, nr 11/1974 angående begränsning av trafikbuller och nr 3/1975 angående NORDTURIST-biljett***1. Inledning*

Till Nordiska rådets trafikutskott har av Nordiska rådets presidium hänvisats Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1: 1981) med därtill hörande bilagor. Trafikutskottet har behandlat de avsnitt av berättelsen jämte bilagor som berör utskottets verksamhetsområde vid utskottsmöte den 19 och 20 januari 1981.

Under mitten av oktober 1980 mottog utskottet verksamhetsberättelser från Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor (NÄT) och från Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR). Vid utskottets möte den 3 november 1980 redogjorde NÄT för sin verksamhetsberättelse. Vid möte mellan utskottet och ministerrådet – trafik och trafiksäkerhetsministrarna i Köpenhamn den 8 december 1980 diskuterades NÄT:s berättelse i överensstämmelse med artikel 11 i transportavtalet samt NTR:s verksamhetsberättelse. Utskottet finner det värdefullt att regelbundet möta ministerrådet för överläggningar om angelägna samarbetsfrågor.

2. Redovisning av de med anledning av yttrande nr. 2/1980 vidtagna åtgärderna

Med anledning av Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet under år 1980 antog plenarförsamlingen vid 28:e sessionen *yttrande nr 2/1980* om de delar av berättelsen som berör trafikutskottets sakområde. Utskottet hade tidigare efterlyst en motiverad redogörelse för de av ministerrådet vidtagna åtgärderna med anledning av rådets yttrande. Utskottet noterar därför med tillfredsställelse att dessa önskemål nu har beaktats av ministerrådet.

2.1 I yttrandets första punkt hemställdes till Nordiska ministerrådet att verka för att trafiklagstiftningen i samtliga nordiska länder harmoniserades. Av ministerrådsberättelsen framgår att trafiklagstiftningen i Danmark, Norge och Sverige samt den proposition om ny vägtrafiklag som godkännts av Finlands riksdag den 10 december 1980 är baserade på det förslag som Nordiska kommittén för vägtrafiklagstiftning (NKV) avgav

redan under 1960-talet. I Island har en kommitté tillsatts för att utarbeta förslag till ny trafiklag mot bakgrund av NKV:s förslag.

Trafikutskottet, som upprepade gånger har betonat vikten av att harmonisera trafiklagstiftningen i Norden, har noterat den positiva utveckling som skett på området under 1980. Utskottet önskar såsom hittills bli fortlöpande informerat om det fortsatta arbetet med harmonisering av trafiklagstiftningen i Norden.

2.2 I yttrandets andra punkt hemställdes till Nordiska ministerrådet att verka för att arbetet med Kiruna-Narvikvägen genomföres i sådan takt att en väg med fullgod standard färdigställs snarast möjligt.

I ministerrådsberättelsen redogörs för att vägen på den svenska sidan av gränsen kommer att kunna öppnas för trafik hösten 1982 medan man strävar efter att ha en väg med fullgod standard klar på den norska sidan år 1985. En sommarväg upplåten för personbilar kommer dock att öppnas på den norska sidan redan under år 1982. Dessa uppgifter hade tidigare lämnats i fjolårets ministerrådsberättelse.

Byggande av mellanriksvägar är ett av de samarbetsområden där samplanering och nära samarbete är nödvändigt för att uppnå tillfredsställande resultat. Om samplaneringen brister kan resultatet bli en högst oekonomisk resursdisponering.

Trafikutskottet hemställer att Nordiska ministerrådet arbetar för att vägbygget på den norska sidan av gränsen påskyndas i syfte att en väg med fullgod standard mellan Kiruna och Narvik färdigställs snarast möjligt.

2.3 I yttrandets tredje punkt hemställdes till Nordiska ministerrådet att arbeta för att nödvändiga åtgärder verkställs före 29:e sessionen i syfte att eliminera undermålig säkerhetsutrustning för barn i bil från marknaderna i de nordiska länderna.

Av ministerrådsberättelsen framgår att man i Danmark, Finland och Sverige nu har skapat förutsättningar för att hindra användning av undermålig säkerhetsutrustning för barn i bil samt att man i Norge före 30:e sessionen ämnar utarbeta bestämmelser som bygger på bestämmelserna i de övriga länderna.

Trafikutskottet betonar med hänsyn därtill att huvudvikt bör läggas vid att snarast möjligt verkställa konkreta åtgärder för att eliminera undermålig säkerhetsutrustning för barn i bil från marknaden i de nordiska länderna.

2.4 I yttrandets fjärde punkt hemställdes till Nordiska ministerrådet att låta utvärdera de genomförda nordiska vägforskningsprojekten.

Trafikutskottet anförde i sitt betänkande över fjolårets ministerrådsberättelse att tiden var inne för en omfattande utvärdering av de genomförda nordiska projekten på utskottets område i syfte dels att utröna vilka

besparingar som har uppnåtts och dels i vilken mån de förslag som har framlagts i utredningarna har realiserats. Utskottet ansåg att utvärderingen i första omgången inte behövde omfatta hela verksamheten utan föreslog att vägforskningsområdet skulle genomgå i detta syfte före 29:e sessionen.

Med anledning av de uppgifter som framkommer i ministerrådsberättelsen konstaterar utskottet med tillfredsställelse att STINA-projektet och MALIN-projektet kommer att utvärderas under år 1981 i överensstämmelse med utskottets önskemål. Utskottet önskar bli informerat om resultaten när de föreligger och förutsätter att en diskussion därom skall kunna äga rum vid utskottets möte med ministerrådet hösten 1981.

2.5 I yttrandets femte punkt hemställdes till Nordiska ministerrådet att sörja för att flygförbindelsen mellan Tromsö, Kiruna, Uleåborg och Luleå marknadsförs grundligt dels i de nordliga områdena och dels i övriga Norden och utomlands.

Enligt ministerrådsberättelsen har betydande marknadsföringsinsatser och rabattförsök gjorts, vilket har inneburit att trafiken under senare tid visat en positiv utveckling. Enligt de uppgifter som trafikutskottet erhållit har dock marknadsföringsinsatserna varit blygsamma och den positiva utvecklingen av trafiken obetydlig.

På grund av att beläggningen på rutten under år 1979 och första halvåret 1980 var avsevärt lägre än man från början räknat med ansåg trafikutskottet redan sommaren 1980 att orsakerna för detta borde klarläggas. Utskottet ansåg behov föreligga att belysa i vilken mån den låga beläggningen kunde förklaras av att linjen inte trafikerades under veckosluten, att större grupper inte kunde utnyttja flyget på grund av planens låga kapacitet, att marknadsföringen varit otillräcklig eller av de förhållandevis höga flygpri-serna. Utskottet ansåg vidare att det borde undersökas om ändringar i linjesträckningen vore nödvändiga för att göra förbindelsen mera användbar. Utskottet framförde dessa synpunkter i en skrivelse av den 5 augusti 1980 till Nordiska ministerrådet.

Nordiska ministerrådet, som inte delade utskottets uppfattning, framhöll i en skrivelse av den 14 november 1980 att det vore för tidigt att genomföra en utvärdering av flyglinjen hösten 1980. En slutlig utvärdering borde i stället ske sommaren/hösten 1981.

Vid trafikutskottets möte i Köpenhamn den 8 december 1980 nämndes möjligheten att upprätta en flygförbindelse mellan Oslo, Luleå och Tromsö. Utskottet anser att denna möjlighet bör undersökas närmare.

Utskottet hemställer vidare att man vid den planerade utvärderingen tar hänsyn till de ovannämnda synpunkterna och att man därefter genomför de ändringar i flygförbindelsen som torde visa sig erforderliga samt förlänger försöksperioden med ett år.

2.6 I yttrandets sjätte punkt hemställdes till Nordiska ministerrådet att uppmärksamt följa utvecklingen av arbetet med flygförbindelse mellan Vasa, Umeå, Östersund och Trondheim.

I ministerrådsberättelsen upplystes att en flygförbindelse mellan Trondheim, Östersund och Sundsvall med anknypning till Vasa introducerats våren 1980. Det upplystes vidare att trafikomfattningen hittills varit lägre än beräknat, beroende delvis på konflikterna på arbetsmarknaden i Sverige och Norge.

Trafikutskottet anser det befogat att genomföra en undersökning av denna förbindelse motsvarande den som utskottet föreslagit när det gäller förbindelsen mellan Tromsö, Kiruna, Uleåborg och Luleå. Denna undersökning bör ske så tidigt under försöksperioden att eventuella ändringar kan göras i god tid före försöksperiodens slut om det anses nödvändigt.

2.7 I yttrandets sjunde punkt hemställdes till Nordiska ministerrådet att arbeta för att rabattordningarna i den internordiska flygtrafiken förenklas och förenhetligas.

Av ministerrådsberättelsen framgår att NÄT för närvarande kartlägger existerande flygrabattordningar i syfte att klarlägga i vilken mån de kan harmoniseras och förenklas. Trafikutskottet förutsätter att denna kartläggning kan framläggas så tidigt att diskussion om den kan äga rum vid utskottets möte med NÄT hösten 1981.

2.8 I yttrandets åttonde punkt hemställdes till Nordiska ministerrådet att även fortsättningsvis arbeta för att så likartad vägstandard som möjligt kunde uppnås i Norden.

Av ministerrådsberättelsen framgår att arbetet med förbättringar av vägnäten i och mellan de nordiska länderna pågår kontinuerligt. Trafikutskottet instämmer i detta men påminner samtidigt om att vägstandarden i Norden fortfarande varierar vilket bl. a. utgör ett hinder för harmonisering av axeltrycksbestämmelserna.

2.9 I yttrandets nionde punkt hemställdes till Nordiska ministerrådet att arbeta för att förberedelse för upprättande av färjförbindelse mellan Island, Färöarna och övriga Norden kunde upptas så snart som möjligt.

I ministerrådsberättelsen hänvisas till att nyval ägt rum på Färöarna hösten 1980 och det konstateras att NÄT inte har något att tillägga till de uppgifter som framkommit i fjolårets ministerrådsberättelse.

I sitt betänkande över fjolårets ministerrådsberättelse påminde utskottet om att man vid kostnadsberäkningarna i färjrapporten räknat med att färjtrafik skulle drivas från färöisk sida mellan Färöarna, Island och övriga Norden sommartid så som hittills vid sidan av den nordiska färjan. Arbetsgruppen kom alltså fram till att den nordiska färjan borde kunna vara lönsam efter fyra år i drift. Utskottet framhöll i betänkandet att det inte

vore rimligt att fortsättningsvis uppskjuta beslut i frågan i avvaktan på remissvar från Färöarnas Landsstyre med hänsyn till att remisstiden för färjerapporten utgick den 31 december 1978. Utskottet framhöll att upprättande av färjeförbindelser på årsbasis mellan Island, Färöarna och övriga Norden vore av stor kulturell betydelse inte bara för Island och Färöarna utan även för det övriga Norden. Dessa synpunkter har fortfarande aktualitet.

2.10 I yttrandets tionde punkt hemställdes, med hänvisning till rapporten "Kapacitetsutnyttjande vid turistanläggningar i Norden" (NU A 1979:13), till Nordiska ministerrådet att ta initiativ till konkreta åtgärder för ökad semesterspridning i Norden.

I ministerrådsberättelsen framhålls att det inte är säkert att ökad semesterspridning vore det bästa sättet att väsentligt förbättra turistnäringens villkor. Turistutskottet avser, eventuellt i samarbete med Nordiska turistrådet, att under år 1981 och 1982 genomgå rapporten i syfte att utarbeta förslag till konkreta åtgärder ägnade att förbättra turistnäringens villkor.

3. Samarbetet på transportkommunikations- och trafiksäkerhetsområdet – Kapitel XIX

3.1 Inledning

Hösten 1980 slutförde trafikutskottet sin genomgång av de nordiska samarbetsuppgifterna på utskottets verksamhetsområde. Utskottet hade sommaren 1979 tillsatt en arbetsgrupp för att revidera det verksamhetsprogram, tiopunktprogrammet, som utskottet antog år 1972. Arbetsgruppen framlade sitt förslag till reviderat program för utskottet i februari 1980 och utskottet slutbehandlade programmet den 3 november 1980 och överlämnade det till Nordiska ministerrådet för kännedom vid mötet den 8 december 1980.

Vid sin genomgång av samarbetsuppgifterna kom trafikutskottet fram till att den nordiska transport- och trafikpolitiken inklusive energi- och miljöfrågor krävde särskild uppmärksamhet under de närmaste åren. En förnyad diskussion om de nordiska ländernas transportpolitik bör upptas och det första steget i den riktningen är enligt trafikutskottets mening att få till stånd en undersökning av ländernas transportpolitik av idag. De frågor som främst bör belysas är på vilka väsentliga punkter ländernas transportpolitik skiljer sig, vilka problem som huvudsakligen skulle hindra en harmonisering av den samt vilka fördelar en harmonisering skulle medföra. NORDTRANS-utredningen (NU 1969:13) bör därvid kunna bilda en utgångspunkt. I den försökte man bl. a. belysa hur samarbetet mellan ländernas näringsliv fungerar och i vilken mån det finns, vilka effekter detta samarbete har på den internordiska trafiken, transportrelationerna till omvärlden samt vilka transporttekniska förändringar som pågår eller förväntas.

Vid sin genomgång av samarbetsuppgifterna konstaterade utskottet vidare att energi- och miljöfrågorna inom trafik- och transportsektorn krävde särskild uppmärksamhet. Utskottet påminner i detta sammanhang om *rekommendation nr 9/1980* angående produktion och bruk av bränslesnåla, miljövänliga och trafiksäkra motorfordon och bilmaterial.

Utskottet betonar vikten av att denna utredning genomförs i skyndsam ordning.

3.2 Vägforskning

I NÄT:s regi har under år 1979 upprättats ett planeringsutskott i vilket ingår representanter för Nordiska vägtekniska förbundet samt vägadministrationerna och vägforskningsinstituterna i de nordiska länderna. Planeringsutskottet har i uppgift att koordinera insatserna inom vägforskningsområdet.

De ingångsatta projekten *förbättring och underhåll av grusvägar, effektmätning av mindre vägtekniska åtgärder och taxering av existerande vägar med tanke på upprustning för framtida bruk* fortskrider i stort enligt uppgjorda program och beräknas slutföras under år 1982. Våren 1981 kommer planeringsutskottet att förelägga NÄT nya projektförslag för de närmaste åren.

Trafikutskottet konstaterar så som tidigare att vägforskning är ett område där ländernas problem och målsättningar i huvudsak är gemensamma. Det är därför angeläget att de nordiska länderna förstärker sina gemensamma insatser på detta område.

3.3 NORDKOLT-projektet

NORDKOLT-projektet, som påbörjades år 1973, slutfördes hösten 1978. Slutrapporten publicerades sommaren 1979. Sammanfattningsrapporten har publicerats på svenska, finska och danska och den isländska utgåvan väntas bli klar före utgången av år 1980. Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning (NKTF), som har påtagit sig att sprida information om rapporten, har hållit konferens i Norge och presskonferenser i Danmark, Finland och Sverige om projektet.

Trafikutskottet förutsätter att insatser för att sprida information om projektet kommer att sättas in även under år 1981 och önskar även fortsättningsvis få redogörelsen för uppföljningen i ministerrådsberättelsen.

3.4 TELEMEDEL-projektet

TELEMEDEL-projektet slutfördes under år 1977. Projektets syfte var att underlätta handikappades användning av teletjänster genom att främja utveckling och marknadsföring av telekommunikationshjälpmedel.

I TELEMEDEL-rapporten konstaterades att ett stort samordningsbehov mellan sociala och tekniska insatser föreligger på detta område. I projektets annex förtecknades åtgärder som borde vidtas på såväl den sociala som den teletekniska sidan i syfte att följa upp de initiativ som

tagits inom ramen för TELEMEDEL-arbetet. Mot denna bakgrund önska- de trafikutskottet i sitt betänkande över fjolårets ministerrädsberättelse följa det pågående arbetet med att förbättra de handikappades tillgång till teleteknisk hjälputrustning.

På grund av bl. a. bristande personalresurser har någon mera systema- tisk uppföljning av i rapporten föreslagna åtgärdsprogram inte skett. Vissa av punkterna i åtgärdsprogrammet har emellertid redan genomförts men tanken är dock att snarast möjligt få till stånd en mera kontinuerlig uppfölj- ning.

Trafikutskottet betonar vikten av att insatserna på området koordineras och förstärks och önskar följa arbetet med att förbättra de handikappades tillgång till teleteknisk hjälputrustning.

Med hänsyn till att år 1981 har utlysts som ett världsomfattande handi- kappår hemställer utskottet att genomförande av det i TELEMEDEL- projektet föreslagna åtgärdsprogrammet prioriteras.

3.5 Mellanriksvägarna

Mellan Finland, Norge och Sverige finns ett stort antal mellanriksvägar. NÅT har i uppgift att följa utvecklingen av mellanriksvägarna, särskilt de på Nordkalotten.

Vid sitt möte den 3 november 1980 träffade trafikutskottet representan- ter för Kjölengruppen och Kvarkenrådet. Kjölengruppen är ett samarbets- organ för kommunerna i Västerbottens län och Södra Nordlands fylke och Kvarkenrådet är ett samarbetsorgan för kommuner, organisationer och myndigheter i Vasa och Västerbottens län. Vid mötet ägnades särskild uppmärksamhet åt transportfrågor i anknytning till mellanriksvägarna Graddisvägen (Silvervägen), Blå vägen (E 79) och Krutfjellsvägen (RV 73) på vilka förhållandevis stora mängder gods transporteras länderna emel- lan. Vid mötet framkom bl. a. att den låga vägstandarden på Krutfjellsvä- gen från Hattfjelldal och till den svenska gränsen medför förseningar av varutransporterna över gränsen och ökade kostnader. Axeltrycksbegräns- ningarna på vägen medför att omlastning av större transporter i många fall blir nödvändiga och telerestriktionerna gör att alla varutransporter upphör nästan helt under längre tidsperiod på våren.

Det framkom vidare att snöröjning på Blå vägen inte var tillfredsställan- de med hänsyn till genomsnittstrafiken på vägen vintertid.

Trafikutskottet hänvisar till sitt uttalande under punkt 2.8 och anmodar Nordiska ministerrådet att beakta önskemålet att förbättra vägstandarden på Krutfjellsvägen (RV 73) samt snöröjningen på Blå Vägen (E 79).

När det gäller de övriga mellanriksvägarna noterar trafikutskottet med tillfredsställelse att i överensstämmelse med Nordiska rådets *rekommen- dationer nr 14/1974* och *nr 15/1970* har färjelederna vid Kolari och Kare- suando ersatts med broar som öppnades för trafik sommaren 1980. Utskot- tet kommer med anledning därav att föreslå rådet att avskriva dessa rekommendationer.

3.6 Glesbygdsprojektet

Glesbygdsprojektet har som målsättning bl. a. att studera trafiklösningar, som är ägnade att medverka till en tillfredsställande trafikförsörjning i glest befolkade områden och att pröva sådana trafiklösningar i försöksområden i de nordiska länderna. De konkreta försöken har i de flesta försöksområdena startat under sommaren och hösten 1980. Den slutliga utvärderingen av försöken kan påbörjas under senare delen av 1981 och beräknas bli avslutad under början av 1982.

Trafikutskottet orienterades om projektet sommaren 1977 och har fått redogörelse för det fortsatta arbetet vid de årliga mötena med NÄT. Utskottet prioriterar Glesbygdsprojektet högt och följer det fortsatta arbetet med intresse.

3.7 Samordning av den nordiska transportstatistiken

NUSA:s (Nordiska utskottet för samfärdsstatistik) huvuduppgift är att harmonisera och koordinera aktuell statistik på samfärdsområdet. För närvarande möts NUSA två gånger under varje treårsperiod. *Rekommendation nr 11/1980* angående uppdatering av NORDTRANS-statistiken har dryftats mellan NÄT och NUSA och mellan representanter för NÄT och NKTF (Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning). Enighet råder mellan dessa parter om att NORDTRANS-statistiken i första hand bör genomgå i syfte att kartlägga och prioritera på vilka områden behov av uppdatering föreligger. NUSA har föreslagit att NKTF skall genomgå NORDTRANS-statistiken i detta syfte.

Trafikutskottet hänvisar till sitt betänkande om medlemsförslag A 565/7 som låg till grund för *rekommendation nr 11/1980* angående uppdatering av NORDTRANS-statistiken och instämmer i NÄT:s önskan om att ambitionsnivån för arbetet med förbättrad nordisk samfärdsstatistik höjs och att NUSA involveras i detta arbete.

3.8 Öresundsfrågorna

Regeringarna i Danmark och Sverige har ännu inte kommit fram till en gemensam ståndpunkt angående det material om Öresundsförbindelserna som år 1978 överlämnades till trafikministrarna i Danmark och Sverige. Från dansk sida prioriterar man Storabältsförbindelsen framför Öresundsförbindelsen. Förnyat ställningstagande kan föreligga tidigast om 2–3 år. Från dansk sida har man vidare ställt sig tveksam till Öresundsutredningens trafikprognoser.

Vid trafikutskottets möte med Nordiska ministerrådet-trafik- och trafiksäkerhetsministrarna den 8 december 1980 framkom att Köpenhamns kommun och Malmö kommun på nytt har initierat frågan om en bro över Öresund mellan Malmö och Köpenhamn. Malmö kommun kommer inom kort att ta upp frågan med den svenska regeringen. Vid mötet framkom vidare från Nordiska ministerrådets sida att en bro mellan Malmö och

Köpenhamn förmodligen skulle kunna förränta sig och att förhandlingar mellan den danska och den svenska kommunikationsministern har fördröjts men kommer att återupptas efter årsskiftet 1980/9181. I inledningskapitlet till ministerrådsberättelsen framhålls vikten av att utveckla den nordiska hemmamarknaden och strävandena att utveckla den prioriteras högt. En av grundförutsättningarna för en stabil nordisk hemmamarknad är tillfredsställande trafikförbindelser länderna emellan. Upprättande av fasta förbindelser över Öresund skulle enligt trafikutskottets mening väga tungt i detta sammanhang.

3.9 Handikappprojektet

Syftet med handikappprojektet är att genom forsknings- och försöksarbete utveckla utrustning för att förbättra handikappade och äldre personers möjligheter att använda kollektiva transportmedel.

Projektet sattes i gång i början av år 1978. Delrapport om hur järnvägs-vagnar och bussar i fjärtrafik i framtiden skall utformas med tanke på dessa passagerarkategorier överlämnades till Nordiska rådet i början av 1980. Fartygsrapporten översändes till Nordiska rådet hösten 1980. Flygplan-delprojektet igångsattes hösten 1980 och väntas bli avslutat år 1981.

I *rekommendation nr 4/1978* hemställde Nordiska rådet till Nordiska ministerrådet att ställa tillräckliga medel till förfogande för att möjliggöra snabbt genomförande och snabb utbyggnad av det pågående nordiska forskningsarbetet på området. Trafikutskottet har fått de slutförda projekt-rapporterna överlämnade.

Handikappområdet är ett av de områden som spänner över flera samarbetsfält. Det sociala området är självfallet av central betydelse men de handikappades transportproblem är omfattande. Tekniska lösningar finns redan på en del av problemen och konkreta förbättringar på området är nödvändiga.

Trafikutskottet hemställer därför till Nordiska ministerrådet att verka för att de handikappades möjligheter att använda kollektiva transportmedel förbättras och i detta syfte vidta konkreta åtgärder för att realisera de förslag som har framlagts i Handikappprojektet.

3.10 Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning (NKTF)

NKTF har till uppgift att samordna den transportekonomiska forskningen i de nordiska länderna och stimulera utvecklingen av en gemensam forskningsmiljö på området.

NKTF:s ordförande redogjorde för kommitténs verksamhet vid utskottets möte sommaren 1980. Utskottet finner NKTF:s verksamhet betydelsefull och noterar med tillfredsställelse att NKTF har beslutat ta upp till behandling frågan om transportsektorns energiförbrukning. Syftet är att utarbeta förslag om vilka initiativ inom energiområdet som kan tas på nordiskt plan.

3.11 Transportstödsfrågor

Med anledning av att Nordiska ministerrådet uppdragit åt NÄT att klarlägga behovet av harmonisering av reglerna för transportstöden i Finland, Norge och Sverige tillsatte NÄT under år 1977 en arbetsgrupp för att utreda dessa frågor. Arbetsgruppen har slutfört arbetet och överlämnat sin rapport till ministerrådet. Ministerrådet underrättade trafikutskottet vid mötet mellan utskottet och ministerrådet den 8 december 1980 om att ministerrådet i detta skede inte kommer att genomföra de i rapporten framlagda förslagen om försöksordning.

Trafikutskottet anser att behov föreligger av att följa upp projektet genom att undersöka närmare hur en harmonisering av reglerna för transportstöden i Finland, Norge och Sverige skulle påverka konkurrensförhållandena inom och mellan länderna.

Trafikutskottet önskar i detta sammanhang göra Nordiska ministerrådet uppmärksam på att lastbilstrafiken mellan Finland och Norge påförs transportavgifter som icke åläggs det egna landets lastbilar i de berörda länderna. Motsvarande fråga mellan Finland och Sverige har lösts genom särskilt avtal. Utskottet finner det önskvärt att frågan snabbt löses genom förhandlingar mellan berörda myndigheter i Finland och Norge.

3.12 Fritidsbåtar

Arbetsgruppen för fritidsbåtar upprättades år 1973. I januari 1979 beslöt ställföreträdarkommittén att gruppen skulle underordnas ställföreträdarkommittén för en försöksperiod på två år.

Arbetsgruppen är ett organ för information och samråd i angelägenheter som rör användningen av fritidsbåtar och som är av nordiskt intresse. Gruppen verkar för att de bestämmelser som skapas inom detta område blir enhetliga inom Norden.

Förutom frågor rörande sjötrafik, sjösäkerhet, miljö och utbildning har gruppen under år 1980 behandlat *rekommendation nr 11/1979* ang. onykterhet till sjöss. Den viktigaste åtgärden för att nedbringa antalet olyckor torde enligt gruppen vara ökad information medan gemensam nordisk lagstiftning är av mindre betydelse.

Arbetsgruppen har påbörjat informationsarbetet för att söka minska de oklarheter och konflikter som uppstår som följd av den stora båtutturen över gränserna. Detta beräknas ske genom en serie broschyrer.

Trafikutskottet förutsätter att samarbete och arbetsfördelning äger rum mellan arbetsgruppen för fritidsbåtar och projektsekretariatet för skärgårdsprojektet.

3.13 Trafiksäkerhet

3.13.1 *Rekommendation nr 10/1980 om ett nordiskt trafiksäkerhetsår och Nordiska rådets konferens om trafiksäkerhet våren 1981*

Vid 28:e sessionen antog Nordiska rådet *rekommendation nr 10/1980* i vilken Nordiska rådet rekommenderade Nordiska ministerrådet att utlysa

år 1982 som ett nordiskt trafiksäkerhetsår och sörja för att nödvändiga förberedelser i nära samarbete med berörda organ inom Nordiska rådet snarast igångsätts på nordiskt och nationellt plan.

Under sessionen beslöt rådets presidium att rådets konferens år 1981 skulle handla om trafiksäkerhetsarbetet i Norden. Redan våren 1980 tillsatte trafikutskottet en arbetsgrupp för att för rådets del inleda förberedelser för ett eventuellt nordiskt trafiksäkerhetsår samt för rådskonferensen.

Rekommendationen behandlades sedan vid möte mellan rådets presidium och ministerrådet-samarbetsministrarna den 25 juni 1980 i Harstad. Sedan ministerrådet-samarbetsministrarna behandlat rekommendationen igen underrättades rådspresidenten i en skrivelse av den 15 september 1980 om att ministerrådet i princip betraktade tanken om ett nordiskt trafiksäkerhetsår med välvilja men att möjligheterna att finansiera ett trafiksäkerhetsår över ministerrådets budget var ytterst ringa. Det framkom vidare att genomförandet av ett nordiskt trafiksäkerhetsår torde förutsätta antingen förändringar av ministerrådets budgetsituation eller anskaffande av medel från annat håll.

Efter fortsatt behandling av frågan framhöll trafikutskottets arbetsgrupp i en skrivelse till presidiet att det förhållandet att Nordiska rådet beslutat om en rekommendation om nordiskt trafiksäkerhetsår skall ses som ett uttryck för rådets vilja att varaktigt och väsentligt utvidga det nordiska samarbetet på trafiksäkerhetsområdet och att det nordiska trafiksäkerhetsåret skall utgöra första etappen i en utveckling där insatserna för trafiksäkerheten i de nordiska länderna samordnas och förstärks.

Arbetsgruppen framhöll vidare att trafikutskottet i linje med denna målsättning har förutsatt – och detta framgår även av betänkandet om det medlemsförslag som ledde till antagandet av rekommendation nr 10/1980 – att finansieringen av trafiksäkerhetsåret i huvudsak skulle ske inom ramen för de nationella statsbudgeternas anslag för trafiksäkerhetsändamål.

Arbetsgruppen fann att ett väl genomfört trafiksäkerhetsår kunde förverkligas ett år senare än vad som angivits i rekommendationen men förutsatte att en projektgrupp med representanter från rådet och ministerrådet kunde upprättas för att leda förberedelserna och erhålla sitt mandat vid trafikutskottets möte med Nordiska ministerrådet-trafiksäkerhetsministrarna den 8 december 1980. Trafikutskottet godkände vid sitt följande möte arbetsgruppens förslag.

Presidiet instämde sedan i en skrivelse till ministerrådet av 29 september 1980 i dessa synpunkter och framhöll att projektgruppen borde få i uppgift att klarlägga de finansiella förutsättningarna i samband med planeringen av trafiksäkerhetsåret och närmare klarlägga förutsättningarna för när trafiksäkerhetsåret skall äga rum.

Vid trafikutskottets möte med Nordiska ministerrådet-trafiksäkerhetsministrarna den 8 december 1980 framkom att ministerrådet, som inte fattat beslut om ett nordiskt trafiksäkerhetsår, hade beslutat tillsätta en projektgrupp där Nordiska rådet skulle vara representerat.

Med hänsyn till den fördröjning som redan ägt rum är det trafikutskottets åsikt att år 1983 bör bli ett nordiskt trafikfiksäkerhetsår.

3.13.2 Vägtrafikfiksäkerheten

Under år 1980 har sex rapporter utkommit i NTR:s rapportserie. Trafikutskottet vill rikta särskild uppmärksamhet på följande två projekt som har genomförts i NTR:s regi: Projektet "Kartläggning av FoU-grundval för barntrafikfiksäkerhetsarbete i Norden", som har genomförts som uppföljning av barnåret och syftar till att sprida kunskaper om barntrafikfiksäkerhetsarbetet till administratörer och forskare och projektet "Bättre synbarhet – Cyklar, cyklist, mopedister, motorcyklist", i vilket förslag till åtgärder ägnade att öka cyklisternas och mopedisternas synbarhet i trafiken framlägges. Trafikutskottet förutsätter att dessa projekt kommer att följas upp med konkreta åtgärder.

Trafikutskottet instämmer i NTR:s åsikt att transport- och trafikstatistiken bör förbättras samt att MIRO-projektet (Metodik för insamling och redovisning av olycksdata) bör följas upp i detta syfte.

Med hänvisning till *rekommendation nr 10/1977* angående samnordiska insatser mot trafikonykterhet betonar trafikutskottet återigen att onykterhet i trafiken är ett av de allvarligaste trafikfiksäkerhetsproblemen och att aktiva åtgärder bl. a. ökad information borde kunna ge resultat. Utskottet har noterat att NTR erkänner behovet av samnordiska insatser på området och hemställer att rekommendationens intentioner förverkligas.

3.13.3 Flygsäkerheten

De skandinaviska luftfartsmyndigheternas tekniska samarbetsutskott (OPS-utvalget) har under året behandlat ett antal frågor. Bland annat har utredning om flyg- och tjänstgöringstider vad avser den tunga luftfarten slutförts och resulterat i likartade skandinaviska bestämmelser. Frågan om övre åldersgräns, 60 år, för trafikflygare har vidarebehandlats men vilar i avvaktan på resultaten från pågående revision av ICAO Annex 1. Den nordiska utredningen om personmedelviker har fortsatt.

Det föreslagna datasystemet för haveri- och störningsrapportering (Nordic Accident/Incident Data System – NORDAIDS) har antagits av de nordiska länderna. Systemet är nu driftklart och beräknas vad avser databanken vara komplett om något år. Utbildningen av driftspersonal och haveriutredare har skett på nordisk basis.

Trafikutskottet har noterat med tillfredsställelse att Island under år 1980 har inträtt i de nordiska ländernas gemensamma delegation vid ICAO (NORDICAO). Detta innebär att samtliga nordiska länder nu ingår i NORDICAO varvid möjligheterna till samordnat nordiskt agerande har förbättrats.

Trafikutskottet har vidare noterat att kontakterna mellan de nationella haverikommissionerna och motsvarande organ har utvecklats ytterligare

och att kommissionerna i de olika länderna har biträtt varandra i enskilda haveriutredningar och regelmässigt tillställt varandra sina utredningsrapporter. Dessa kontakter och utbyte av erfarenheter torde enligt trafikutskottets mening vara av stort värde.

3.13.4 Sjösäkerheten

Ett fast samarbete råder mellan de nordiska länderna när det gäller såväl sjökorts- som fyrväsendet. Sjökortsproduktionen täcker östersjöområdet, Kattegatt, Skagerack och Nordsjön.

Utprickning av farleder enligt IALA (International Association of Lighthouse Authorities) system A – till vilket Danmark, Norge, Sverige och Finland anslutit sig – påbörjades 1978 väst Skagen och har under 1980 börjat införas i de vatten som omger Sverige och Norge. I Finland övergår man år 1981 till system A i havsområdena. Hela övergången beräknas vara genomförd under år 1982.

Nordiska farvatten täcks av radionavigeringshjälpmedel av typ Decca Navigator. Konvertering av sändarstationer har skett så att hela det nordiska nätet är anpassat till modern mottagarmateriel i fartygen.

Ett samarbetsorgan med fartygsteknisk representation har bildats för att tillvarata nordiska erfarenheter av bl. a. lotsbåts- och bojtenderanvändning samt konstruktionskrav.

Lotsmyndigheterna i Danmark, Finland, Norge och Sverige utreder nu frågor rörande s. k. långlotsning med sikte på att kunna tillhandahålla särskilt kvalificerade långlotsar i Nordsjön år 1981 och i Östersjön år 1982. Som ett kompliment till lotsning studeras olika former av trafikinformation och trafikövervakning med hjälp av radiotelefoni (VHF) och radar.

Trafikutskottet noterar särskilt att inom ramen för Helsingforskonventionen har överenskommelse träffats om frivillig tillämpning av ett system för positionsrapportering i Östersjön avseende vissa fartyg med farlig last som avses börja sommaren 1981.

Isbrytarflottorna har under senare år förstärkts avsevärt. Avtal har träffats om gemensamt utnyttjande av isbrytarresurserna.

Till grund för fartygens konstruktion, utrustning, bemanning m. m. ligger i stor utsträckning internationella konventioner och andra internationella överenskommelser. Det internationella samarbetet bedrivs främst inom ramen för IMCO varvid de nordiska länderna ofta eftersträvar ett samnordiskt ställningstagande.

På initiativ från Danmark och Sverige antogs vid IMCO:s Assemblymöte i november 1979 ett förslag till rekommendation om användning av lots i Öresund.

År 1971 träffades i Köpenhamn ett avtal mellan Finland, Norge, Sverige och Danmark om samarbete angående åtgärder mot oljeförorening till sjöss. I avtalet förutsätts ett kontinuerligt samarbete mellan oljebekämpningsmyndigheter i de fyra länderna.

Sverige, Finland, Danmark och Västtyskland har år 1980 avslutat diskussioner om gemensamma regler för transport av farligt gods på ro/ro-fartyg i Östersjön.

Sjölagstiftningen i Danmark, Finland, Norge och Sverige överensstämmer i huvudsak till sitt innehåll.

Trafikutskottet följer för närvarande fyra rekommendationer från år 1979 på sjösäkerhetsområdet rörande bl. a. samordning av de nordiska bestämmelserna för säkerhet och arbetsmiljö på fartyg, internationell samverkan av de nordiska ländernas regeringar för förbättrad säkerhet och arbetsmiljö till sjöss samt rörande onykterhet till sjöss. Utskottet har under år 1980 haft till behandling tre medlemsförslag på området. De omfattar transport av farligt gods, nordiskt samarbete för att åstadkomma miljösäkra sjötransporter samt obligatorisk lotsning genom Alands hav och Kvarken. De två förstnämnda kommer upp till behandling vid rådets 29:e session.

Arbetet med ökad sjösäkerhet är i högsta grad beroende av intimt internationellt och däribland nordiskt samarbete. Utskottet uttrycker därför tillfredsställelse över det omfattande nordiska samarbetet på området och hemställer att de av rådet antagna rekommendationerna på området beaktas.

3.13.5 Säkerhet i järnvägstrafiken

I sitt betänkande över fjolårets ministerrådsberättelse anmodade trafikutskottet om att till nästa ordinarie session få en redogörelse för vilka regler och vilken praxis som gäller vid transport av farligt gods i järnvägstrafiken i Norden. Berättelsen innehåller inte uppgifter därom och utskottet upprepar därför sin anmodan.

Vid möten med de nordiska generaldirektörerna under år 1980 har bl. a. diskuterats de urspårningar av vissa typer av godsvagnar som ägt rum samt de åtgärder som vidtagits med anledning därav.

Ledarna för säkerhetskontoren har träffats under hösten 1980 och diskuterat bl. a. transport av farligt gods, undersökningar av järnvägsolyckor, registrering av säkerhetssamtal samt hastighet efter passage av stoppsignal.

Trafikutskottet framhåller vikten av att nå fram till harmonisering av de nordiska ländernas bestämmelser på området och önskar till rådets 30:e session erhålla redogörelse för hur långt harmoniseringsarbetet i Norden har kommit.

4. Trafikbuller – Kapitel XIV

Det nordiska samarbetet kring forskning på bullerområdet aktualiserades genom rådets rekommendation nr 1/1974 angående begränsning av trafikbuller. Bakgrunden till rekommendationen är önskemålet att minska det obehag som uppstår på grund av buller från trafiken. Rekommendatio-

nen går dels ut på att fatta beslut om nordisk forskning om området och dels på att undersöka förutsättningarna för tillämpning av likartade normer rörande begränsning av trafikbuller. Av ministerrådsberättelsen framgår att forskning på trafikbullerområdet pågår. Trafikutskottet hemställde i sitt betänkande över fjolårets ministerrådsberättelse om uppgifter om vad dessa projekt har lett till. Utskottet hemställer åter igen om dessa uppgifter till nästa ordinarie session. Detta gäller särskilt i vilken mån förutsättningar har skapats för tillämpning av likartade normer för begränsning av trafikbuller i Norden.

5. Turistfrågor – Kapitel XX

År 1978 fastställde Nordiska ministerrådet–turistministrarna ett program för nordiskt samarbete på turistområdet. I överensstämmelse med turistprogrammet tillsattes sedan turistutskottet som har i uppgift bl. a. att styra och koordinera regeringsorganens samarbete i turistfrågor. Verksamheten sker i nära samarbete med Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK) som nu har ändrat sitt namn till Nordiska turistrådet (NT). NT är ett samarbetsorgan för turistråden i Danmark, Island och Sverige, Centralen för turistfrämjandet i Finland och Landslaget for reiselivet i Norge.

Nordiska ministerrådets turistutskott och NT har beslutat göra år 1982 till ett nordiskt turistår. Avsikten är att involvera i det förberedande arbetet bl. a. Föreningarna Nordens förbund, organ med anknytning till kultur, idrott och konst, resebyråer samt ansvariga myndigheter på området. Arbetet påbörjades hösten 1980. Budgetramen i den nordiska projektbudgeten för år 1981 är NOK 200.000.

Trafikutskottet noterar att Nordiska ministerrådet bl. a. genom ovan nämnda budgetbeslut har visat sin positiva inställning till turistutskottets och NT:s beslut att göra år 1982 till ett nordiskt turistår. Trafikutskottet förutsätter att Nordiska ministerrådet kommer att visa samma positiva inställning och samarbetsvilja när det gäller att förverkliga Nordiska rådets *rekommendation nr 10/1980* om ett nordiskt trafiksäkerhetsår.

När det gäller informationsverksamheten har både Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet framhållit att behov föreligger av ökade informationsinsatser om tillbuds stående rese- och inkvarteringsmöjligheter i Norden. Trafikutskottet instämmer i att turistnäringen i princip själv bör bekosta informationsverksamheten men att nordiskt stöd i vissa fall är befogat. År 1979 beviljades finansiellt stöd till Nordiska vandrarhemorganisationernas förbund för tryckning av informationsbroschyr över vandrarhemmen i Norden. År 1980 beviljades sedan stöd till tryckning av en ny upplaga av broschyren. År 1980 bekostades nordisk publicering av broschyren *Kustlandskapet i Norden* innehållande information om kustlandskapet och om den hänsyn som bör visas vid vistelse i naturen. Trafikutskottet har inget att erinra mot det ovan nämnda nordiska stödet med hänsyn till broschyrernas speciella innehåll.

Trafikutskottet konstaterar med tillfredsställelse att turistutskottet under år 1981 ämnar utreda personcharterproblemen med hänsyn till turism.

Utskottet konstaterar vidare med tillfredsställelse att turistutskottet har, mot bakgrund av *rekommendation nr 8/1980* om pensionärernas resemöjligheter, diskuterat med NT igångsättande av ett projekt angående konkreta åtgärder för att underlätta pensionärernas resemöjligheter i Norden innehållande bl. a. rabattförslag samt förslag till paketresor för pensionärer.

Projektet "Toleransenivå för reiseliv i lokalsamfunn" igångsattes hösten 1980. I projektet behandlas de negativa konsekvenser som omfattande utbyggnad av turistverksamheten kan ha. Till trafikutskottet hänvisades hösten 1979 ett medlemsförslag (*A 570/t*) om åtgärder för att minimera turismens skadeverkningar på naturen. Trafikutskottet anförde bl. a. i betänkandet om förslaget att projektets målsättningar i stort överensstämde med medlemsförslagets övergripande målsättning. Utskottet framhöll i betänkandet att det första medlet att förhindra turister från att förorsaka skador på naturen borde vara effektivare information än tidigare om inte bara de rättigheter att vistas i naturen som tillkommer allmänheten utan också om skyldigheterna att visa hänsyn i naturen. Utskottet betonade vikten av förnuftig planering och styrning av turismen samt av att naturens sårbarhet och de traditionella näringarnas behov iakttas vid planeringen. Utskottet betonade vidare att projektet "Toleransenivå för reiseliv i lokalsamfunn" borde utmynna i rekommendationer om konkreta åtgärder för begränsning av turismens skadeverkningar på naturen och de traditionella näringarna.

I kapitel XII Kulturellt samarbete har ministerrådet tagit upp frågor rörande ökat ungdomsresande i Norden. Där hänvisas till *rekommendationen nr 3/1975* om NORDTURIST-biljett i vilken rådet förordat ett tidsbegränsat universalkort för ungdom. Kortet skulle gälla på alla transportmedel i Norden till lands och till sjöss. Man borde också överväga möjligheterna att låta denna biljett även gälla för flygtransport, särskilt med tanke på förbindelserna mellan Grönland, Island och Färöarna å ena sidan och övriga Norden å andra sidan.

I januari 1979 infördes som tvåårig försöksordning en s. k. NORDTURIST-biljett, som gäller på samtliga järnvägsförbindelser och vissa färjeförbindelser i Norden. Biljetten gäller för 21 dagar och kostar 650 skr. (motsv.). Barn upp till 12 år får 50% rabatt.

I ministerrådsberättelsen konstateras att denna NORDTURIST-biljett inte har någon särskild inriktning på resandekategorin ungdomar och att den inte heller prismässigt är särskilt attraktiv för dem. Att biljetten gäller utan åldersgränser uppåt ser trafikutskottet snarare som fördel än som nackdel men utskottet finner det beklagligt att den prismässigt inte kan konkurrera med Interrailkortet. Interrailkortet berättigar till ett obegränsat antal resor under 30 dagar utanför det egna landet, däribland Norden utom

Ísland. Kortet kostar 820 skr. (motsv.) och gäller för personer under 26 års ålder.

Det faktum att NORDTURIST-biljetten inte har förmått att vända reseströmmen av ungdomar mot Norden belyses av att Statens Järnvägar i Sverige under år 1979 sålde över 70.000 Interrailkort medan 13.000 NORDTURIST-biljetter såldes under samma år i hela Norden.

Trafikutskottet konstaterar med tillfredsställelse att Nordiska ministerrådet nu har uppmärksammat dessa problem och hemställer att det snarast tas upp till diskussion på vilket sätt NORDTURIST-biljetten kan göras mera attraktiv. Utskottet hänvisar i sammanhanget särskilt till betänkan- det över medlemsförslaget som föranledde antagande av *rekommendation nr 3/1975* om NORDTURIST-biljett.

6. Slutkommentar

Trafikutskottet uppskattar att få motta NÄT:s och NTR:s verksamhetsberättelse samt utkastet till kapitel XIV i ministerrådsberättelsen under mitten av oktober samt att kunna diskutera angelägna frågor rörande berättelserna vid möten med ämbetsmannakommittéerna och Nordiska ministerrådet innan ministerrådsberättelsen fastställs.

7. Utskottets förslag

Utskottets diskussion av berättelsen har lett till nedanstående förslag till yttrande. Ordningföljden mellan yttrandepunkterna innebär ingen prioritering.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får utskottet föreslå

A. att rådet med anledning av de avsnitt i ministerrådets berättelse som utskottet behandlat antar följande yttrande:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

1. att verkställa en undersökning av de nordiska ländernas transportpolitik och därvid bl. a. omfatta energi- och miljöfrågorna inom transport- och trafiksektorn
2. att hösten 1981 genomföra en utvärdering av flygförbindelserna på Nordkalotten samt förlänga försöksperioden med ett år
3. att följa utvecklingen av flygförbindelsen mellan Trondheim, Östersund, Sundsvall och Vasa och rapportera om den till nästa ordinarie session
4. att verka för att arbetet med Kiruna–Narvikvägen genomförs i sådan takt att en väg med fullgod standard färdigställs snarast möjligt
5. att arbeta för förbättrad vägstandard på Krutfjellsvägen (RV 73) och förbättrad snöröjning på Blå Vägen
6. att under handikappåret 1981 verka för att åtgärder vidtas för att realisera handikappprojektets förslag om handikappanpassning av kollektiva transportmedel samt att prioritera det i TELEMEDEL-projektet föreslagna åtgärdsprogrammet

7. att arbeta för att förberedelser för upprättande av färjförbindelse mellan Island, Färöarna och det övriga Norden upptas så snart som möjligt
8. att följa upp projektet om transportstöden i Finland, Norge och Sverige genom att undersöka hur en harmonisering av reglerna för transportstöden i Finland, Norge och Sverige skulle påverka konkurrensförhållandena inom och mellan länderna
9. att till rådets 30:e session redogöra för i vilken mån förutsättningar har skapats för tillämpning av likartade normer för begränsning av trafikbuller i Norden
10. att genomföra förberedelserna för ett nordiskt trafiksäkerhetsår i skyndsamt takt och i nära samarbete med rådets organ
11. att snarast möjligt verkställa konkreta åtgärder för att eliminera undermålig säkerhetsutrustning för barn i bil från marknaden i Norden
12. att arbeta för harmonisering av de nordiska ländernas regler för säkerhet i järnvägstrafiken
13. att arbeta aktivt för att vända turistströmmen mot Norden samt för att göra NORDTURIST-biljetten mera attraktiv

B. att rådet lägger Kapitel XIX och Kapitel XX i ministerrådets berättelse till handlingarna.

C. att behandlingen av meddelandena om rekommendationer nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige, nr 11/1974 angående begränsning av trafikbuller och nr 3/1975 angående NORDTURIST-biljett fortsätter i utskottet.

Stockholm den 19 januari 1981

Karen Dahlerup Andersen (S) *Christian Christensen (KrF)*

Bjarne Mørk Eidem (A) *Olof Jansson (ÅS)*

Stefån Jönsson (Ab.) *Sakari Knuuttila (Sd)*

Essen Lindahl (s) *Thor Lund (A)*

Per Petersson (m) *Rolf Sellgren (fp)*

Marjatta Väänänen (K)

Forman

*BILAGA 17***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avlämnad berättelse rörande det nordiska samarbetet. Utskottet som av rådspresidiet anmodats att yttra sig över berättelsen har behandlat följande kapitel:

Kapitel I:	Inledning (i berörda delar)
Kapitel II:	Arbetsmarknad
Kapitel III:	Arbetsmiljö
Kapitel X:	Jämställdhet
Kapitel XIV:	Miljövård
Kapitel XVIII:	Socialpolitik

Utskottet har behandlat ministerrådsberättelsen vid möten i Stockholm den 17 december 1980 och den 22–23 januari 1981.

1. Allmänna synpunkter

Den berättelse som Nordiska rådet mottager inför sin 29:e session är den tionde i ordningen.

Nordiska ministerrådet presenterade sitt första handlingsprogram år 1973. Därefter framlades sektorsvisa handlings- eller samarbetsprogram inför rådssessionerna 1975–80. År 1978 framlades ett allmänt formulerat program för Nordiska ministerrådets verksamhet med rubriken "Människan och resurserna i Norden". Två s. k. arbetsplaner med de förpliktande rubrikerna "Norden som hemmamarknad" och "Tekniken och framtiden" utarbetas.

Att det nordiska samarbetet alltmer präglas av att de olika samarbetsområdena griper in i varandra är ostridigt. Social- och miljöutskottet har tidigare påpekat att samarbetet mellan de nordiska länderna kanske i alltför hög grad hämmas av den i strikt avgränsade fält uppbyggda samarbetsstrukturen inom ministerrådet med ett drygt femtontal ämbetsmannakommittéer som främsta exponenter härför. Om den nya typ av arbetsplaner som ministerrådet nu lanserar kan tillföra samarbetet ny energi och uppslagsrikedom är emellertid ännu så länge svårbedömbart.

Den institutionella utbyggnaden av det nordiska samarbetet har under år 1980 varit blygsam. Ett ekonomiskt forskningsråd inledde sin verksamhet vid årsskiftet 1980/81 och projektorganisationen på det regionalpolitiska området har under året omvandlats till en permanent institution. Några nya underskott eller rådgivande kommittéer har bildats. Inom social- och miljöutskottets arbetsfält förekommer fem permanenta nordiska institutioner som erhåller sina beviljningar via ministerrådets allmänna budget: Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg, Nordiska institutet för odontologisk materialprovning i Oslo, Nordiska nämnden för handikappfrågor i Stockholm, Nordiska läkemedelsnämnden i Uppsala och Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning i Helsingfors. Inom samarbetssektorer som arbetsmarknad och arbetsmiljö har trots att Nordiska rådet i princip ställt sig positivt till en viss institutionalisering ministerrådet hittills avvisat denna. Social- och miljöutskottet önskar framhålla, att den rådande knappheten på ekonomiska resurser inte får medföra att det nordiska samarbetet ges en ensidigt ekonomisk prägel till förfång för den sociala välfärden uppfattad i vid mening.

I ministerrådsberättelsen konstateras att när det nordiska samarbetet utsträcks till nya områden som ekonomisk politik, industripolitik och energipolitik kan svårlösta problem uppstå. Samtidigt som det nordiska samarbetet på ett naturligt sätt utvidgas till nya fält måste gjorda landvinningar bevaras. Social- och miljöutskottet slår därför på allt sätt vakt om 1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad och 1955 års nordiska konvention om social trygghet.

Inom ministerrådet anses antalet icke-slutbehandlade rådsrekommendationer vara både betungande och stort. En genomgång av de avskrivningar av rådsrekommendationer som social- och miljöutskottet förordat och Nordiska rådet beslutat om ger vid handen att vad avser de fem senaste råds-sessionerna – 1976–80 – har antalet rådsrekommendationer minskat med åtta. En rättvisande bedömning av varför rådets rekommendationer kvarstår på dagordningen måste emellertid ske mot bakgrund av de åtgärder som ministerrådet vidtager med anledning av dessa. Om ministerrådet dröjer med att sätta igång en utredning beträffande en rådsrekommendation kan detta inte läggas Nordiska rådet till last. Brett upplagda s. k. temaförslag som t. ex. A 579/s om intensifierat nordiskt samarbete beträffande rusmedelsproblem ersätter i realiteten tre till fyra reguljära medlemsförslag och innebär på sätt och vis en rationalisering.

I ministerrådsberättelsen föreslås att medlemsförslagen bör underställas de nordiska samarbetsorganen för granskning i ett tidigare skede än hittills. Därmed skulle ett många gånger kostsamt utredningsarbete kunna undvikas. Social- och miljöutskottet anser det ändamålsenligt att upplysningar under hand inhämtas beträffande pågående verksamhet inom ministerrådets olika organ. Dock är det utskottets uppfattning att en formalisering av detta informationsutbyte inte bör ske t. ex. genom att i de Nordiska rådet

väckta medlemsförslagen remitteras till ministerrådets ämbetsmannakommittéer.

Ministerrådet hänvisar i sin berättelse till att rådspresidiet och ministerrådet är ense om att sträva till koncentration och prioritering av aktuella nordiska samarbetsfrågor. Denna uppfattning delas i princip av social- och miljöutskottet och Nordiska rådet som t. ex. i *yttrande nr 4/1980 punkten 8* anförde att projektverksamheten på miljövårdsområdet borde koncentreras till större och mera övergripande projekt. I kapitel XIV i årets ministerrådsberättelse framför emellertid Nordiska ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor en uppfattning, som avviker från vad Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet generellt anser.

Statsministerinitiativet till ökat nordiskt forskningssamarbete har resulterat i en ny rapport till den stundande rådssessionen. Enligt vad social- och miljöutskottet erfarit anser emellertid rådets kulturutskott att slutbehandlingen för Nordiska rådets del av förslaget till utvidgat nordiskt forskningssamarbete bör anstå till rådets 30:e session.

Nordiska rådet uttalade sig i *yttrande nr 4/1980* för intensifierade kontakter mellan Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets organ. För social- och miljöutskottets del har under år 1980 tre möten hållits med ministerrådet: den 19 augusti 1980 i Reykjavík med social- och hälsovårdsministrarna, den 23 oktober 1980 i Stockholm med arbetsmiljöministrarna och den 4 november 1980 i Oslo med jämställdhetsministrarna. Utskottet finner detta positivt samt vill särskilt uttrycka sin uppskattning över att jämställdhetsministrarna sammanträtt för första gången i egenskap av ministerråd.

Också samrådet mellan social- och miljöutskottet och arbetsmarknadsnärheten är av stort värde. Representanter för de nordiska arbetsgivareföreningarna och Nordens fackliga samorganisation har sålunda deltagit såsom sakkunniga i tre av de sju möten som social- och miljöutskottet hållit under år 1980.

2. Arbetsmarknadssamarbete

Ett samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet behandlades vid Nordiska rådets första extra session hösten 1975 och resulterade i *rek. nr. 19/1975/s*. Det praktiska genomförandet av arbetsmarknadsprogrammet har skett etappvis. Den första etappen slutfördes vid årsskiftet 1978/79. I januari 1979 ägde samråd rum mellan social- och miljöutskottet och ministerrådet-arbetsministrarna om inriktningen av och innehållet i etapp två av det nordiska arbetsmarknadsprogrammet. Etapp två sträcker sig tidsmässigt fram till årsskiftet 1983/84. Någon revision av samarbetsprogrammet på arbetsmarknadsområdet har sålunda inte varit aktuell under det gångna året.

I social- och miljöutskottets betänkande över förra årets ministerrådsberättelse redovisade utskottet utförligt sin syn på 1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad (se *Nordiska rådet 28:e ses-*

sionen, s. 1747–48). Utskottet underströk, att det nordiska samarbetet på arbetsmarknadsområdet, såsom framhålles i rek. nr. 19/1975/s, bör fördjupas och vidareutvecklas på grundval av 1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad. Utskottet finner fortsatt att 1954 års arbetsmarknadsöverenskommelse tillsammans med 1955 års trygghetskonvention och 1957 års passöverenskommelse tillhör 1950-talets stora landvinningar inom det nordiska samarbetet. Social- och miljöutskottet önskar på allt sätt slå vakt om de nordiska medborgarnas oinskränkta rätt att fritt välja arbete och bostadsort i Norden.

I yttrande nr 4/1980 punkt 4 fastslog Nordiska rådet att förändringar i viktigare nordiska samsamarbetsöverenskommelser såsom 1954 års arbetsmarknadsöverenskommelse inte bör vidtagas innan Nordiska rådet – i enlighet med artikel 46 i Helsingforsavtalet – beretts möjlighet att yttra sig. Utskottet noterar med tillfredsställelse att ministerrådet i årets berättelse deklarerar som sin avsikt att ge möjlighet för såväl Nordiska rådet som arbetsmarknadens parter att ge sin syn på eventuella förändringar i den nordiska arbetsmarknadsöverenskommelsen.

Ministerrådet konstaterar, att 1954 års överenskommelse varit av stor allmänpolitisk betydelse, men att arbetskraftens fria rörlighet lett till obalanser i första hand mellan Finland och Sverige. Den arbetsgrupp som tillsatts med uppgift att se över överenskommelsen, som för övrigt inte ändrats på någon punkt sedan 1954, väntas slutföra sitt arbete under första halvåret 1981. Social- och miljöutskottet hyser uppfattningen att eventuella förändringar i 1954 års överenskommelse först bör diskuteras vid ett gemensamt möte mellan utskottet och ministerrådet-arbetsministrarna för att därefter föreläggas Nordiska rådet som helhet i form av ett ministerrådsförslag.

Den gemensamma arbetsmarknaden och kapitalets rörlighet i Norden hänger nära samman. Utskottet har tagit del av en sammanfattande rapport – *NU A 1979:21* – som behandlar kapitalets och arbetskraftens rörlighet. Därutöver har en huvudrapport – *NU A 1980:11* – samt fyra tekniska rapporter publicerats. De sistnämnda rapporterna som utges i Finland gäller de direkta investeringarna i Norden, företagssamarbetet i Norden, nordiska företags projektexport samt de direkta investeringarnas sysselsättningseffekter. Utskottet efterlyser vilka konkreta åtgärder som ministerrådet avser att vidtaga med anledning av denna betydelsefulla och av Nordiska rådet för fem år sedan föreslagna utredning.

Vidareutbildning av de inom arbetsmarknadsmyndigheterna anställda är en angelägen uppgift. Nordiska arbetsmarknadsutskottet (NAUT) arrangerar därför varje år ett s. k. ämnesseminarium för denna kategori av tjänstemän.

År 1979 var temat "Jämställdhet på arbetsmarknaden mellan kvinnor och män", år 1980 "Vägledningen som funktion och metod" samt 1981 "1980-talets krav på arbetsmarknadsförvaltningarna". Hösten 1980 arrangerades vidare ett seminarium för de nordiska kontaktpersonerna vid

arbetsmarknadsmyndigheterna. Utskottet har i princip inget att invända mot att dylika seminarier anordnas, men efterlyser en systematisk utvärdering av dem. Ifall utvärderingen skulle utvisa att nyttan av dessa seminarier inte står i rimlig proportion till kostnaderna bör andra samarbetsformer kunna övervägas.

Arbetsförmedlingarnas resurser bör förstärkas inte minst för att kunna ge adekvat service åt de medborgare som önskar flytta från ett nordiskt land till ett annat. 1973 års avtal mellan arbetskraftsmyndigheterna och arbetsmarknadens parter i Finland och Sverige om kanalisering av den flyttande arbetskraften via arbetsförmedlingen ställer krav därpå. Viktigt är också att den service som arbetsförmedlingarna kan ge uppfattas såsom tillfredsställande av såväl arbetstagare som arbetsgivare. Mot denna bakgrund är det positivt att ett samarbetsprojekt satts igång om arbetsgivarna och arbetsförmedlingarna.

Okontrollerad privat arbetsförmedling skapar också behov av ökade arbetsförmedlingsresurser.

Uthyrnings- och entreprenadföretagens verksamhet har utskottet önskat få granskad på nordiskt plan. Sedan utredningen *NU A 1978:5* färdigställdes synes uppföljningen inte ha kunnat genomföras planenligt. Utskottet finner detta vara mindre tillfredsställande.

Nordiska rådet har tidigare uttalat sig för inrättandet av en nordisk databank för lediga platser. En sådan databank har ännu inte kunnat komma till stånd eftersom heltäckande nationella register över lediga platser och platssökande ännu ej föreligger i de nordiska länderna. Utskottet anser dock alltjämt att en samnordisk databank vore värdefull. Att ett samarbetsprojekt startats som avser de långtidsarbetslösa, de äldres och de handikappades situation på arbetsmarknaden finner utskottet vara positivt.

I yttrande nr 2/1979 punkten 10 framhöll Nordiska rådet att datorbaserad registrering av pågående och avslutad arbetsmarknadsforskning borde övervägas. Vid ett seminarium hösten 1979 har denna fråga diskuterats. Av årets ministerrådsberättelse framgår att de nordiska arbetsmarknadsmyndigheterna för närvarande är skeptiska till utvecklandet av omfattande och sektorpräglade informationssystem avseende arbetsmarknadsforskning. Denna uppfattning delas inte av social- och miljöutskottet, som anser att moderna informationsmetoder bör vara ändamålsenliga också för denna forskningssektor. Redan materialets omfång leder fram till denna slutsats. Den med traditionell bibliografisk metod sammanställda översikten "Arbetsmarknadsforskning i Norden", *NU B 1978:20*, omfattar nämligen fyra delar och flera tusen trycksidor.

Inrättandet av ett nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor föreslogs i rek. nr 7/1977/s. I ett meddelande till 1980 års råds-session framgick att ministerrådet tagit initiativ till en utredning om förutsättningarna för upprättandet av ett dylikt institut. Av det meddelande som avgivits beträffan-

de denna rådsrekommendation till 1981 års session framgår emellertid att ministerrådet finner tanken på ett nordiskt arbetsmarknadsinstitut intressant och därför inte vill utesluta en avgränsad institutionalisering av det nordiska arbetsmarknadssamarbetet vid en senare tidpunkt. För närvarande är ministerrådet inte övertygat om att betydliga samarbetsfördelar står att vinna genom etablerandet av ett nytt samarbetsorgan på arbetsmarknadsområdet. Istället anses en förstärkning av ministerrådssekretariatets resurser vara att föredraga. Social- och miljöutskottet anser inte en permanent institutionalisering av det nordiska samarbetet vara ett mål i sig. Utskottet har t. ex. vid flera tillfällen ifrågasatt nyttan av den "institutionalisering" som skett på arbetsmarknadsområdet genom att en särskild informationstjänst inrättats för att vidareutveckla och systematisera informationen arbetsmarknadsmyndigheterna emellan. Utskottet konstaterar sammanfattningsvis att ministerrådet inte väjt för en flerårig permanentning av informationsutbytet på arbetsmarknadsområdet trots den tveksamhet som uttalats i samrådet om ministerrådets budget mellan Nordiska rådets budgetkommitté och samarbetsministrarna. Däremot hyser ministerrådet starka betänkligheter mot att inleda ett mera generellt upplagt och institutionaliserat samarbete på arbetsmarknadsområdet. Utskottet finner detta synsätt ej vara helt konsekvent. Utskottet önskar ta del av resultatet av den utredning som ministerrådet låtit genomföra och som lett fram till denna slutsats.

Av stor betydelse för sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv är den tilltagande datoriseringen. I rådets *rekommendationer nr 15 och nr 16/1980/s* togs de nordiska och internationella aspekterna av den teknologiska utvecklingen upp. Den arbetsgrupp som ministerrådet avser att tillsätta i anledning av dessa rekommendationer synes inte ha sammanträtt. Utskottet uppmanar ministerrådet att verka för att dess arbete snarast inleds. Rapport bör avläggas till rådets 30:e session.

Ungdomsarbetslösheten tillhör 1980-talets stora utmaningar. Utskottet finner det positivt att ministerrådet avslutat ett brett upplagt projekt om den s. k. ungdomsgarantin, dvs. att de yngre skall erbjudas arbete, vidareutbildning eller utbildning. En mera utförlig redovisning av social- och miljöutskottets syn på vad som kan göras på nationellt och nordiskt plan för att komma till rätta med ungdomsarbetslösheten återfinnes i utskottets betänkande över *medlemsförslaget A 574/s*.

Den nya nordiska yrkesklassificeringen som utarbetats förutsätter utskottet är könsneutral.

Social- och miljöutskottet avlade besök vid Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter i Övertorneå sommaren 1979. Centret är en för Finland, Norge och Sverige gemensam institution för arbetsmarknadsutbildning. Enligt vad utskottet erfarit har vissa problem uppstått vid arbetsmarknadsutbildningscentret som sammanhänger med finansieringsformerna. Utskottet förutsätter att en ur nordisk synvinkel ändamålsenlig lösning snabbt uppnås.

Av ministerrådsberättelsen framgår att Island under det gångna året starkare än förut involverats i det nordiska arbetsmarknadssamarbetet. Detta finner utskottet positivt.

Utskottet kan avslutningsvis dela den uppfattning som kommer till uttryck i ministerrådsberättelsen beträffande nödvändigheten av att de förslag och idéer som framkommer genom nordiskt samarbete och utredande kommer till nytta på nationellt plan.

3. Arbetsmiljösamarbete

Vid 1977 års rådssession framlades ett ministerrådsförslag om nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet. På grundval av ministerrådsförslaget antog Nordiska rådet *rek. nr 8/1977/s*. Efter att i flera omgångar ha varit på remiss hos arbetsmarknadsparterna och sedan två gemensamma möten avhållits mellan ministerrådet-arbetsmiljöministrarna och arbetsmarknadens parter och Nordiska rådets social- och miljöutskott i Stockholm den 23 oktober 1980 föreligger nu ministerrådsförslaget *B 30/s* om nordiskt samarbetsprogram på arbetsmiljöområdet till behandling vid rådets 29:e session. Social- och miljöutskottet kommer därför endast i korthet att behandla arbetsmiljösamarbetet i detta sammanhang och ber att få hänvisa till betänkandet över ministerrådsförslaget *B 30/s*.

Resurserna för nordiskt arbetsmiljösamarbete för verksamhetsåret 1981 är alltför knappt tilltagna, vilket utskottet understrukt under det gångna årets budgetsamråd.

Samverkan beträffande arbetsmedicin/yrkeshygien intar med rätta en framträdande plats inom det nordiska arbetsmiljösamarbetet. Den utredning som genomförts för att evaluera samarbetet beträffande dokumentationen om yrkeshygieniska gränsvärden önskar utskottet ta del av.

Beträffande yrkeshygieniska gränsvärden har vid utgången av år 1980 samnordisk dokumentation utarbetats för ett trettiotal ämnen. Då antalet kemiska ämnen i arbetsmiljön ökar med ett mångdubbelt större antal önskar utskottet understryka att samarbetsinsatserna på detta område bör intensifieras. I *rek. nr 18/1980/s* aktualiserades arbetsmiljöriskerna i samband med graviditet. Det samarbetsprojekt som ministerrådet satt igång finner utskottet vara värdefullt.

Utskottet har tidigare påpekat att den med stöd från ministerrådets budget utgivna tidskriften *Scandinavian Journal of Work, Environment and Health* borde göras tillgänglig på nordiskt språk. Genom att medel avsatts på ministerrådets budget för år 1981 för översättning och bearbetning av fackartiklar som införts i denna tidskrift har denna synpunkt beaktats i viss utsträckning.

I *rek. nr 8/1977/s punkten d* föreslogs inrättandet av en nordisk databank för arbetsmiljöforskning och i *punkten b* i samma rekommendation inrättandet av ett partssammansatt samarbetsorgan för arbetsmiljöforskning. Genom tillskapandet av ett system som medger möjlighet bl. a. för arbets-
54-10-329. Nordiska rådet

marknadens parter att ta del av nytillkomna forskningsrön har förverkligandet av dessa båda punkter i rådsrekommendationen kommit en bit på väg.

En gemensam nordisk dokumentationscentral för arbetarskyddsföreskrifter upprättades i Köpenhamn år 1975 förlagd till det danska arbejdstilsynet. Innebörden i de förändringar som vidtagits i riktning mot en ökad databasering av verksamheten önskar utskottet få klarlagd. Utskottet har erfarit att projektet om utvecklandet av modeller för långtidsplanläggning av arbetsmiljöinsatserna inom företagen måst avbrytas. Utskottet finner detta mycket otillfredsställande och önskar en redogörelse för de bakomliggande orsakerna till detta beslut.

Samarbetet på den psykosociala arbetsmedicinens område har Nordiska rådet genom åren lagt stor vikt vid. Utskottet önskar ta del av sammanfattande rapporter om de båda projekten om grundskollärans hälsa och välbefinnande samt om arbetsmiljön inom processindustrin så snart som möjligt. Ministerrådet bör vinnlägga sig om att vidareutveckla samarbetet beträffande psykosocial arbetsmedicin på nordiskt plan.

4. Jämställdhetssamarbete

Nordiskt samarbete på jämställdhetsområdet är av jämförelsevis nytt datum. Vid rådets session i Oslo år 1978 framlades ett ministerrådsförslag om ett nordiskt handlingsprogram på jämställdhetsområdet. På grundval av detta ministerrådsförslag antog Nordiska rådet *rek. nr 5/1978/s*. I syfte att diskutera det nordiska jämställdhetssamarbetets konkretisering möttes social- och miljöutskottet och ministerrådet – samarbetsministrarna den 31 maj 1978 i Mariehamn.

I social- och miljöutskottets betänkande över förra årets ministerrådsberättelse anfördes kritik mot det nordiska jämställdhetssamarbetets organisation. I *yttrande nr 4/1980 punkten 6* påpekades att de ministrar som inom respektive nordiskt land bär ansvaret för jämställdhetsfrågorna bör ha detta ansvar också på nordiskt plan. I *punkten 7* i nämnda yttrande framhölls att en fristående ämbetsmannakommitté för jämställdhetsfrågor borde inrättas och att de resurser som på sekretariatsplanet avsattes för nordiskt jämställdhetssamarbete borde förstärkas. Därtill borde en rådgivande kommitté för jämställdhetsfrågor inrättas, ansåg Nordiska rådet.

Social- och miljöutskottet konstaterar med tillfredsställelse att tre av dessa fyra önskemål nu infriats. På inbjudan från social- och miljöutskottet hölls den 4 november 1980 i Oslo ett gemensamt möte mellan utskottet och ministerrådet – jämställdhetsministrarna. Jämställdhetsministrarna sammanträdde då för första gången i egenskap av ministerråd. Hösten 1980 beslutades vidare att det ämbetsmannaorgan som bär ansvaret för det nordiska jämställdhetssamarbetet – likestillingsutvalget – skall vara direkt underställt jämställdhetsministrarna från att förut ha varit ett ministerrådets ställföreträdarkommitté underordnat organ. En konsulenttjänst med

jämställdhetsfrågorna som huvudsaklig arbetsuppgift har inrättats under året. En rådgivande kommitté för jämställdhetsfrågor bestående av företrädare för arbetsmarknadsparterna och kvinnoorganisationerna ställer sig ministerrådet dock fortsatt avvisande till.

Vid mötet i Oslo den 4 november 1980 förordade social- och miljöutskottet att ett ministerrådsförslag om reviderat nordiskt handlingsprogram på jämställdhetsområdet skulle föreläggas rådets session år 1981. Så har emellertid tyvärr inte blivit fallet.

Social- och miljöutskottet anser att samarbetet på jämställdhetsområdet bör inriktas på fem insatsområden: jämställdhet i arbetslivet, inom familje- och socialpolitiken, i politik och samhälle, inom utbildningen och inom samhälls- och boendeplaneringen. Utskottet är ense med ministerrådet om att målet för det nordiska jämställdhetssamarbetet bör vara lika möjligheter och lika status för kvinnor och män vad beträffar utbildning, arbete, familjeliv, organisations- och samhällsliv. Målet är självfallet inte blott formell utan reell jämställdhet. När det gäller frågan om positiv diskriminering och kvotering efter kön inom arbetslivet och politiken går meningarna i sär inom social- och miljöutskottet. En del medlemmar av utskottet anser att positiv diskriminering och könskvotering med fördel kan komma till användning för att stärka den sämst ställda partens ställning medan andra medlemmar inte kan acceptera detta synsätt.

Grundläggande för jämställdheten är att alla kvinnor och män som kan och vill skall beredas möjlighet till avlönat arbete. Utskottet önskar få belyst hur kvinnornas situation på arbetsmarknaden påverkas av konjunkturvaxlingarna. Med skärpa önskar utskottet understryka att kvinnorna i vikande konjunkturer inte får betraktas eller behandlas som en arbetskraftsreserv.

Ett område som kräver skärpt uppmärksamhet är hur den tilltagande datoriseringen påverkar jämställdheten inom arbetslivet. Automationen kan annars komma att ytterligare befästa skillnaderna på arbetsmarknaden.

I ministerrådets handlingsprogram för nordiskt jämställdhetssamarbete sägs att en jämnare könsmässig fördelning mellan kvinnor och män skall eftersträvas inom ministerrådets organ. En genomgång av 1980 års upplaga av publikationen "Nordiska samarbetsorgan" ger emellertid vid handen att av det drygt fyrtiotal chefs- och handläggartjänster som finns vid de båda ministerrådssekretariaten beklädes nittio procent av män och tio procent av kvinnor. Utskottet finner det naturligt att ministerrådet på ett mera energiskt sätt än hittills verkar för att dessa skillnader utjämnas. En möjlighet som utskottet önskar peka på är att ministerrådet vid utannonsering av nordiska tjänster anger att man eftersträvar en jämn könsmässig fördelning.

En jämnare ansvars- och arbetsfördelning i hemmet och ett från båda sidor aktivt föräldraskap bör eftersträvas, därom är social- och miljöut-

skottet och ministerrådet ense. Viktigt är att de olika åtgärder av arbetsmarknads- eller socialpolitisk natur som sätts in ses i ett sammanhang. Sociallagstiftningen i de nordiska länderna bör harmoniseras av jämställdhetsskäl. Annars kan flyttning mellan de nordiska länderna komma att hämmas av föreliggande skillnader t. ex. beträffande rätten till föräldradighet eller reglerna vid barnsbörd. I ett samlat perspektiv bör levnadsförhållandena inom en barnfamilj belysas. Barntillsynsfrågan bör bli föremål för studium.

Förekomsten av våld mot kvinnor, inte minst inom hemmets väggar, bör belysas på samnordiskt plan.

Orsakerna till nativitetens förändring över tid i de nordiska länderna bör analyseras i ett jämförande nordiskt perspektiv.

Full jämställdhet inom politik och näringsliv bör eftersträvas. De sociala och personliga kostnaderna som är förknippade med att åtaga sig fackliga, politiska eller ideella uppdrag bör utredas.

På alla nivåer inom utbildningssystemen bör åtgärder vidtagas som syftar till full jämställdhet mellan kvinnor och män. Val av utbildning och sedan yrke bör vara obundet av kön. Frågan om yrkesutbildning och jämställdhet bör tas upp på nordiskt plan. Ett minimikrav är att all undervisningslitteratur inom det allmänna skolväsendet är könsneutral.

Målet för boende- och samhällsplaneringen är att kvinnor och män skall kunna delta på lika villkor i planeringsprocessen, att hänsyn tas till behovet av lokal boende- och socialservice samt att jämställdhetsaspekter beaktas vid kollektivtrafikens planering.

De medel som står till buds för att förverkliga det nordiska jämställdhetssamarbetets intentioner är lagstiftning, forsknings- och utvecklingsarbete samt internationell samverkan. I princip bör all lagstiftning som är av betydelse för jämställdheten i de nordiska länderna harmoniseras. Utskotet förordar en intensifierad forskningsinsats på jämställdhetsområdet. Tills vidare bör denna insats emellertid ske utan att en tyngande institutionell ram etableras. Förstärkta resurser för jämförande nordisk jämställdhetsforskning bör ställas till förfogande. Särskild uppmärksamhet bör ägnas forskning om attityder och opinionsbildning på jämställdhetsområdet.

På internationellt plan bör de nordiska länderna samverka nära och förtroendefullt på alla de områden som rör jämställdhet. Förenta Nationernas konvention mot alla former av diskriminering av kvinnor bör snarast ratificeras av samtliga nordiska stater.

5. Miljövårdssamarbete

I det första handlingsprogrammet som ministerrådet antog ingick miljöfrågorna. Behandlingen av detta handlingsprogram skedde vid Nordiska rådets session i Oslo i februari 1973. Fem år senare reviderades handlingsprogrammet efter behandling i Nordiska rådet vid 1978 års råds-session.

Det nu löpande samarbetsprogrammet på miljövårdsområdet avser femårsperioden 1978–82.

I *yttrande nr 4/1980 punkten 8* påpekade Nordiska rådet att en alltför stor uppsplittring av tillgängliga resurser på miljövårdsområdet borde undvikas. En större koncentration av projektverksamheten förordades istället. I årets ministerrådsberättelse kommenteras detta yttrande av Nordiska ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor, som konstaterar att ett val måste träffas mellan två olika samarbetsmodeller, antingen en koncentrerad prioritering med åtföljande snabbt genomförande av ett fåtal centrala samarbetsprojekt eller en satsning på bredden och viss utsträckning av projekten tidsmässigt. Ämbetsmannakommittén har funnit det befogat att satsa på ett breddinriktat samarbete i motsats till Nordiska rådet som eftersträvat en ökad koncentration. Att den beviljning på 2 484 000 nkr som finns att tillgå för nordiskt miljövårdssamarbete under år 1981 skall splittas upp på inte mindre än 27 olika projekt finner social- och miljöutskottet inte vara ändamålsenligt. Utskottet uppmanar mot denna bakgrund ministerrådet att vidtaga åtgärder som kan garantera att en större koncentration av det nordiska miljövårdssamarbetet kommer till stånd.

Den nordiska miljöskyddskonventionen har nu varit i kraft i drygt fyra år. I ministerrådsberättelsen anges typfall på vilka den tillämpats. Social- och miljöutskottet anser att en utvärdering av erfarenheterna av den nordiska miljöskyddskonventionens tillämpning bör genomföras snarast. Genom den nordiska miljöskyddskonventionens internationellt sett unika karaktär torde en sådan utvärdering vara av stort allmänt intresse.

Glädjande är att konventionen till skydd för Östersjöns marina miljö trätt i kraft i maj 1980. Därmed har syftet med rådets *rekommendation nr 30/1970/s* uppnåtts.

Inom ramen för ECE – Förenta Nationernas ekonomiska kommission för Europa – undertecknades hösten 1979 en konvention om gränsöverskridande föroreningar. Konventionen, som ingåtts av ett trettiotal europeiska stater samt Förenta Staterna och Kanada, är det första folkrättsligt bindande avtalet som avser luftföroreningar. Konventionen förpliktar signatarstaterna att bekämpa bland annat svavelföroreningar. Utskottet förutsätter att samtliga nordiska länder snarast ratificerar konventionen.

Genom beslut av rådspresidiet har *rek. nr 15/1978/s* angående återvinning av avfall och återbruk av resurser överflyttats till social- och miljöutskottet från ekonomiska utskottet. Ett nordiskt program för återvinning av avfall avslutas våren 1981.

På produktkontrollområdet har arbetsgivareföreningarna och industriförbunden i de nordiska länderna aktualiserat frågan om en harmonisering av reglerna för märkning och klassificering av kemiska ämnen och produkter. Utskottet ställer sig positivt till den föreslagna harmoniseringen förutsatt att den inte medför minskade krav på märkningen eller kraftig försening av nationellt utarbetade märkningssystem.

Ett omfattande nordiskt projekt om representativa naturtyper och biotoper har pågått sedan år 1977. Flera rapporter har publicerats. Avsikten är att projektet skall avslutas under år 1981. Social- och miljöutskottet ser med intresse fram mot att få ta del av slutrapporten.

För att få till stånd en samlad belysning av miljöeffekterna av olika energislag har social- och miljöutskottet tagit initiativ till ett seminarium hösten 1981 i Sverige på temat energi och miljö. Seminariet genomförs i samarbete med rådets ekonomiska utskott. Tre huvudfrågeställningar har den för de båda rådsutskotten gemensamma arbetsgruppen enats om:

1. Olika energislags miljö- och säkerhetsmässiga konsekvenser med särskilt beaktande av människans psykiska och fysiska hälsa.
2. Försörjningstrygghet och ekonomi vid energiframställning.
3. Ekonomiska och sociala konsekvenser av användningen av olika energislag på kort och lång sikt.

Förutom medlemmarna i rådets två berörda utskott kommer sammanlagt ett femtiotal experter, forskare och företrädare för frivilliga organisationer på energi- och miljöområdet att inbjudas från de nordiska länderna.

Utskottet har under året slutbehandlat ett medlemsförslag om nordisk forskning angående bilavgasernas inverkan på hälsa och miljö, A 576/s. Utskottet förordar att rådet antager två rekommendationer med anledning av detta medlemsförslag.

6. Social- och hälsovårdssamarbete

I betänkandet över ministerrådsberättelsen till den förra rådssessionen konstaterade social- och miljöutskottet att det år 1977 antagna nordiska samarbetsprogrammet på social- och hälsovårdsområdet borde revideras. Mot denna bakgrund föreslog social- och miljöutskottet att ett gemensamt möte med ministerrådet – social- och hälsovårdsministrarna skulle hållas för att diskutera formerna för, inriktningen av och innehållet i det nordiska samarbetet på 1980-talet på social- och hälsovårdsområdet. Det gemensamma mötet kom till stånd i Reykjavík den 19 augusti 1980. Från social- och miljöutskottets sida framhölls att ett ministerrådsförslag om ett reviderat samarbetsprogram på social- och hälsovårdsområdet borde framläggas till rådets 29:e session i Köpenhamn år 1981. Utskottet har emellertid måst konstatera att denna tidtabell inte kan hållas från ministerrådets sida.

I yttrande nr 4/1980 punkten 9 hemställde Nordiska rådet att förslaget till revision av 1955 års nordiska konvention om social trygghet borde föreläggas Nordiska rådet i form av ett ministerrådsförslag. Vid det för utskottet och ministerrådet gemensamma mötet i Reykjavík den 19 augusti 1980 preciserade utskottet att ministerrådsförslaget borde framläggas vid rådets session i Köpenhamn år 1981. Utskottet, som inkallat företrädare för berörda departement och ministerier till ett möte för att diskutera innehållet i och tidtabellen för revisionen av den nordiska trygghetskonventionen, kommer att avge sina synpunkter på ministerrådsförslaget som förhopp-

ningsvis blir framlagt i så pass god tid att det kan slutbehandlas vid den 29:e sessionen.

Under det gångna året har social- och miljöutskottet tillagt rusmedelsfrågorna stor vikt. Tre medlemsförslag föreligger som tar upp rusmedelsproblemen. Samtliga tre förslag – A 579/s om intensifierat nordiskt samarbete beträffande rusmedelsproblem, A 580/s om begränsning av alkohol vid båt- och flygresor samt av utskänkingen av alkohol i samband med offentlig representation samt A 581/s om utbyggande av den förebyggande fritidsverksamheten för barn och unga – emanerar från social- och miljöutskottets seminarium om alkohol- och narkotikaproblem i Norden som hölls i Kolding hösten 1979. Utskottet föreslår att Nordiska rådet antager 5 rekommendationer med anledning av medlemsförslagen vid den 29:e sessionen.

Som ett led i Nordiska rådets granskande och kontrollerande funktioner har social- och miljöutskottet under år 1980 avlagt besök vid Nordiska institutet för odontologisk materialprovning i Oslo och Nordiska nämnden för handikappfrågor i Stockholm. Handikappnämnden kommer under år 1981 att genomföra bl. a. två projekt som avser klassificering och ADB-baserad registrering av handikapphjälpmedel och utarbetandet av en barnhjälpmedelskatalog inför FN:s internationella handikappår. Därtill har två rapporter om de dövblindas livsvillkor och de förståndshandikappades situation utarbetats. Detta finner utskottet värdefullt. Utskottet avser för egen del att ta vissa initiativ på handikappområdet under 1981.

Social- och miljöutskottet finner att de handikappades situation föranleder förstärkta insatser särskilt när det gäller möjligheterna till arbete.

Utskottet anser att på få områden avtecknar sig ett nordiskt samarbete så angeläget som på handikappområdet.

År 1978 tillsatte Nordiska socialpolitiska kommittén en rådgivande samarbetsgrupp för forsknings- och utvecklingsfrågor. De prioriterade områden som denna samarbetsgrupp stannat för är äldreomsorg, primärhälsovård, social- och hälsovårdsplanering, förebyggande arbete och barn- och familjepolitiska frågor. En nordisk forskningskonferens på temat kommunal planering inom äldreomsorgen har genomförts i december 1980. Utskottet önskar ta del av eventuell rapportering från denna konferens. Huruvida ledig vårdkapacitet kunde användas av de nordiska grannländerna bör övervägas.

I yttrande nr 4/1980 punkten 11 hemställs att utredningen om utvidgning av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden för social- och medicinalpersonal borde föreläggas Nordiska rådet i form av ett ministerrådsförslag. Vid det gemensamma mötet mellan utskottet och ministerrådet i Reykjavík den 19 augusti 1980 förordade utskottet att det åsyftade ministerrådsförslaget färdigställs till rådets session i Köpenhamn 1981. Social- och miljöutskottet anser att den genomförda utredningen – NU A 1979:24 – fyller högt ställda krav. Det är social- och miljöutskottets förhoppning att ett

ministerrådsförslag i saken kan slutbehandlas vid den stundande rådssessionen.

Nordiska hälsovårdshögskolan intar en central ställning när det gäller efter- och vidareutbildning av social- och medicinalpersonal på nordiskt plan. Sedan forskningsresurser av permanent karaktär knutits till högskolan år 1978 har verksamheten vidgats på ett positivt sätt. Under året har social- och miljöutskottet slutbehandlat ett medlemsförslag, A 575/s, om utbildning och forskning på det miljömedicinska området. Då utskottet erfarit att en professur i miljömedicin kommer att inrättas vid hälsovårdshögskolan under år 1981 föreslås medlemsförslaget bli avskrivet. Sambandet mellan åtgärder av social- och hälsovårdande natur är av stor betydelse. En utredning bör tillsättas som kartlägger förutsättningarna för en utvidgning av hälsovårdshögskolans kompetensområde till att också innefatta sociala aspekter i egentlig mening. På sikt avtecknar sig en nordisk social- och hälsovårdshögskola som ett mål.

Införandet av forskarutbildning vid hälsovårdshögskolan skulle utgöra ett viktigt led i en utbyggnad av denna. Genom en tvärvetenskaplig uppläggning, nordisk elev- och lärarekrytering och breda avnämningar står stora fördelar att vinna om möjligheter till avläggande av doktorsexamen införs vid högskolan. Utskottet hemställer sålunda att ministerrådet låter utreda förutsättningarna för införandet av forskarutbildning vid Nordiska hälsovårdshögskolan.

Utredningen om efter- och vidareutbildning av social- och medicinalpersonal har inte bedrivits med den skyndsamhet som varit önskvärd. Utskottet förutsätter att dess arbete, såsom förutskickas i ministerrådsberättelsen, slutföres under det första halvåret 1981. Utskottet önskar ytterligare upplysningar om utredningens arbete.

Nordiska läkemedelsnämnden omvandlades till en permanent nordisk institution år 1980. Nämnden har under hösten 1980 genomfört ett symposium om ökat samarbete på läkemedelsregistrerings område. Utskottet önskar ta del av rapporten från detta symposium.

Genom Scandiatransplant har tusentals nordiska medborgare fått nya njurar. Sedan år 1978 tillämpas ett nytt finansieringssystem som innebär att sjukvårdshuvudmännen debiteras kostnaderna för njurbytena. Förskottering sker via ministerrådet. Från och med år 1981 införs vissa administrativa ändringar som uppges innebära att sjukvårdshuvudmännen i stort sett helt tar över uppgifterna. Utskottet önskar ytterligare få preciserat vad de senaste förändringarna innebär.

Det kliniskt-kemiska sjukhuslaboratoriesamarbetet har pågått sedan år 1977. Dess andra verksamhetsperiod avslutas år 1982. Innan beslut om eventuell institutionalisering av samarbetet träffas bör Nordiska rådets yttrande inhämtas.

Social- och miljöutskottet erhöll vid mötet i Island sommaren 1980 en redogörelse för det s. k. Egilsstadirprojektet som avser problemorienterad

journal och individbaserat informationssystem för primärvård. Informationsverksamheten beträffande nordiskt socialpolitiskt samarbete som bedrivs med energi har resulterat i en sektorbroschyr, tre faktablad om nordiska institutioner samt en informationsbulletin som utkommer några gånger per år.

7. *Utskottet föreslår:*

I. att Nordiska rådet beträffande kapitel I: Inledning, i berörda delar, kapitel II: arbetsmarknad, kapitel III: arbetsmiljö, kapitel X: jämställdhet, kapitel XIV: miljövård och kapitel XVIII: socialpolitik i ministerrådets berättelse antager följande yttrande:

1. Den rådande knappheten på ekonomiska resurser får inte medföra att det nordiska samarbetet ges en ensidigt ekonomisk prägel till nackdel för den sociala välfärden uppfattad i vid mening. Särskilt viktigt är att arbetsmarknadssamarbetet ges hög prioritet.

2. Eventuella förändringar i 1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad bör först diskuteras vid ett gemensamt möte mellan berört utskott och ministerrådet och därefter föreläggas Nordiska rådet som helhet i form av ett ministerrådsförslag.

3. Ett reviderat nordiskt handlingsprogram på jämställdhetsområdet bör föreläggas Nordiska rådet i form av ett ministerrådsförslag. Jämställdhetsaspekter bör anläggas vid samhälls- och boendeplaneringen. Förenta Nationernas konvention mot alla former av diskriminering av kvinnor bör snarast ratificeras av samtliga nordiska stater.

4. Projektverksamheten på miljövårdsområdet bör koncentreras. En utvärdering av de hittillsvarande erfarenheterna av den nordiska miljöskyddskonventionen bör ske. Samtliga nordiska länder bör snarast ratificera ECE:s konvention om gränsöverskridande föroreningar.

5. Ett reviderat nordiskt samarbetsprogram på social- och hälsovårdsområdet bör föreläggas Nordiska rådet i form av ett ministerrådsförslag. En utvidgning av Nordiska hälsovårdshögskolans kompetensområde till att också innefatta sociala aspekter bör övervägas. Forskarutbildning bör införas vid hälsovårdshögskolan. Utredningen om efter- och vidareutbildning av social- och medicinalpersonal bör slutföras snarast.

6. Förenta Nationernas handikappår 1981 bör föranleda ett intensifierat och fördjupat nordiskt samarbete på handikappområdet.

II. att Nordiska rådet lägger kapitel I, i tillämpliga delar, kapitel II, kapitel III, kapitel X, kapitel XIV och kapitel XVIII till handlingarna.

Stockholm den 22 januari 1981

Liv Andersen (A)

Rune Gustavsson (c)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Doris Håvik (s)

Förman

Heikki Järvenpää (Kok)

Bror Lillqvist (Sd)

Grethe Lundblad (s)

Matthías Á. Mathiesen (Sj.)

Ebba Strange (SF)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Sigrid Utkilen (H)

Reservation

Undertegnede kan give tilslutning til størstedelen af udvalgsflertallets ovenstående betænkning, men jeg kan dog ikke være enig i udtalelsen i indledningen om, at "den rådende knappheten på økonomiska resurser inte får medföra att det nordiska samarbetet ges en ensidigt ekonomisk prägel till förfång för den sociala välfärden uppfattad i vid mening".

Jeg vil gerne her understrege, at det under den herskende økonomiske situation mere end nogensinde tidligere må forekomme nødvendigt at foretage en omhyggelig prioritering af de nordiske samarbejdsopgaver. Jeg mener samtidig, at man ikke på forhånd bør udelukke, at en sådan prioritering eventuelt vil kunne resultere i udskydning eller nedtrapning også af visse opgaver, der kan have betydning for den sociale velfærd.

Ligeledes må jeg tage afstand fra flertallets udtalelser om samarbejdet vedrørende ligestilling. Jeg finder det overflødig, at man beskæftiger sig med dette område i nordisk sammenhæng og urimeligt, at man anvender de begrænsede nordiske økonomiske ressourcer hertil.

Den 23. januar 1981

Børge Halvgaard (FP)

BILAGA 18

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), meddelandena om rekommendationerna nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning, nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi och nr 13/1979 angående nordiskt datasamarbete

Til juridisk udvalg er henvist Nordisk Ministerråds beretning om det nordiske samarbejde til Nordisk Råds 29. session 1981, C 1/1981. Juridisk udvalg har behandlet dele af kapitel I samt kapitlerne XIII, XV og XVI.

Udvalget har behandlet beretningen på møder den 19. og 20. januar 1981 i Stockholm.

1. Indledning

1.1. Det nordiske samarbejde i de kommende år

Den kendsgerning, at de fem nordiske landes økonomier i de nærmeste år står over for en lavere grad af tilvækst, end det tidligere har været tilfældet, præger den politiske debat i de enkelte lande og kom også klart til udtryk under Nordisk Råds 28. session 1980 i Reykjavik. Denne lavere tilvækstgrad skaber ikke blot vanskeligheder for en udvidelse af aktivitetsniveauet i de enkelte lande men også i internationale sammenhænge som f. eks. for arbejdet i Nordisk Råd.

Nordisk Ministerråd har på baggrund heraf og under hensyntagen til den debat om det nordiske samarbejde, som blev ført på Nordisk Råds 28. session 1980, i sin beretning om det nordiske samarbejde til den 29. session 1981 redegjort for, hvorledes samarbejdet efter ministerrådets opfattelse kan fortsættes under disse vilkår og alligevel udbygges og styrkes. Beretningen viser, at ministerrådet klart har til hensigt ikke at lade den økonomisk vanskelige tid skabe større problemer for det nordiske samarbejde end absolut nødvendigt. Det er naturligt, om man derfor søger at koncentrere sig noget mere om nogle af de centrale samarbejdsopgaver, hvis løsning kan være et værdifuldt bidrag til hurtigere at vende de økonomisk vanskelige tider til bedre tider.

Ministerrådets beslutning om i konsekvens heraf at koncentrere sig om brede samarbejdsprojekter, som sammanfattes under rubrikkerne "Norden som hjemmemarked" og "Teknikken og fremtiden" finder juridisk

udvalg tilfredsstillende som rammer for de kommende års mest ressourcetrækvende aktiviteter.

Selv om disse samarbejdsemner i første række sigter mod løsning af deciderede økonomiske og beskæftigelsesmæssige problemer, rummer de elementer, som berører hele det nordiske samarbejdsfelt og kræver samarbejde inden for alle sektorer. Også for samarbejdet på lovgivningsområdet vil disse samarbejdsprojekter stille krav til de nordiske landes vilje og evne til at nedbryde forskelle og harmonisere lovgivning.

I erkendelse af at løsningen af de problemer, der opstår inden for de opstillede hovedemner, kræver et mere udbygget tværfagligt samarbejde, end det hidtil har været tilfældet, viser ministerrådets beretning, at ministerrådet også har til hensigt at udbygge denne del af samarbejdet på ministerplan. Juridisk udvalg har i sine drøftelser været opmærksomt på, at en sådan udbygning af det tværfaglige samarbejde ville blive nødvendigt og har i den forbindelse også påpeget, at en sådan udbygning vil stille øgede krav til samarbejdet i Nordisk Råd mellem rådets udvalg, komiteer og sekretariater.

1.2. Samarbejdet på det juridiske område

Koncentrationen af Nordisk Ministerråds indsats omkring spørgsmålene "Norden som hjemmemarked" og "Teknikken og fremtiden" vil som nævnt også berøre samarbejdet vedrørende juridiske og lovgivningsmæssige spørgsmål. Det er derfor tilfredsstillende at konstatere, at den diskussion om mål og midler inden for det nordiske lovgivningssamarbejde, som i de sidste par år har præget arbejdet i juridisk udvalg og drøftelserne med de nordiske justitsministre samt været debatteret under Nordisk Råds to seneste sessioner, har resulteret i en styrkelse af samarbejdet og skabt øget forståelse og sammenfald i synspunkter mellem justitsministrene og udvalget.

Det er juridisk udvalgs opfattelse, at denne udbygning af samarbejdet vil fortsætte, og at de nordiske samarbejdsorganer, herunder samarbejdet mellem ministre og parlamentarikere er rede til at tage den udfordring op, som ligger i ministerrådets ønske om en koncentreret indsats omkring spørgsmålene "Norden som hjemmemarked" og "Teknikken og fremtiden".

Om samarbejdet på det juridiske område kan der i denne forbindelse være anledning til at understrege, at der mellem de nordiske justitsministre og juridisk udvalg hersker enighed om, at harmoniseringsbestrebelse mellem de nordiske lande bør gennemføres på den måde, at i tilfælde, hvor et land står over for et ønske om at reformere en gældende lovgivning eller står over for at skulle gennemføre lovgivning på nye områder, bør mulighederne for at gennemføre en harmoniseret lovgivning undersøges de nordiske lande imellem, inden et eller flere lande fremsætter lovforslag eller eventuelt gennemfører lovgivning.

1.3. Samarbejdet i Nordisk Råd

Ministerrådet anfører i sin beretning, at man anser det for en fordel, hvis man inden for rammerne af de langsigtede og generelle handlingsprogrammer kunne skabe beslutningsgrundlag med konkrete rekommandationer fra parlamentarikerne. Der henvises til udtalelsen fra det nordiske statsministermøde i november 1980, hvori statsministrene noterede sig Nordisk Ministerråds og Nordisk Råds fælles udtalte bestræbelser for koncentration om og prioritering af aktuelle nordiske samarbejdsspørgsmål.

Dette anføres i sammenhæng med bemærkninger om, at løsningen af problemer, som må anses for mere kontroversielle end de emner, som hidtil har optaget det nordiske samarbejde, vil rejse svære politiske problemer, som i så fald også må løses.

Ministerrådet henviser til, at lignende synspunkter var fremme under sessionen i 1980 under debatten om politiseringen af Nordisk Råd. Ministerrådet anser det for muligt, at et øget antal politiske signaler kan lede til en stramning af beslutningsprocessen i Nordisk samarbejde.

Juridisk udvalgs medlemmer har ved flere lejligheder givet udtryk for tilsvarende opfattelse. Den nordiske debat vil blive styrket og vække større opmærksomhed i befolkningerne i de nordiske lande, såfremt de store fælles samfundsproblemer søges løst i tæt samarbejde. Dette vil imidlertid kun være muligt, hvis de resultater, der stiles mod, søges tilvejebragt under en diskussion, hvor skillelinjerne ikke følger nationale grænser men afhænger af politiske grundholdninger til de pågældende samfundsproblemer. Kun derigennem vil der formentlig kunne nås frem til så præcist angivne retningslinjer for de kommende reformer, at det vil være reelt muligt at føre dem ud i livet. På tilsvarende måde må sådanne anvisninger antages at have større gennemslagskraft, når de kan præsenteres som resultatet af et reelt politisk kompromis eller en på demokratisk vis fremkommet beslutning på baggrund af en debat, hvor politiske modsætningsforhold ikke har været skjult bag ønsket om hellere at nå frem til et mindre præcist kompromis, der kunne samle bred opbakning, end en klarere flertalsbeslutning med måske mindre støtte i plenarforsamlingen.

Det er juridisk udvalgs opfattelse, at den begyndende tendens til markering af politiske synspunkter på forslagene i Nordisk Råd bør fortsætte og videreudvikles.

Juridisk udvalg er klar over, at en sådan udvikling ikke nødvendigvis på kort sigt fører til en forenkling af beslutningsprocessen, og at der kan være sager – også inden for det juridiske område – hvor det bliver sværere og dermed mere tidkrævende at nå frem til fælles standpunkter. Juridisk udvalg mener dog, det er at foretrække som et led i en styrkelse af det nordiske samarbejde at påtage sig løsningen også af sådanne vanskeligheder frem for at bremse en udvikling mod klarere politiske synspunkter og beslutninger.

2. *Det nordiske lovgivningsprogram*

2.1. *Indledning*

I ministerrådets beretning kapitel XIII er der redegjort for resultaterne af det seneste års arbejde med det nordiske lovgivningsprogram og planerne for dette programs fortsatte gennemførelse og udbygning.

Helsingforsaftalens bestemmelser om, at det nordiske lovgivningssamarbejde skal foregå med henblik på at opnå den størst mulige overensstemmelse mellem lovgivningerne i de nordiske lande, søges først og fremmest opfyldt gennem arbejdet med det nordiske lovgivningsprogram. Lovgivningsprogrammets enkelte samarbejdsopgaver søges gennemført i nært samarbejde mellem Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd, i det daglige repræsenteret ved de nordiske justitsministre og juridisk udvalg. Den efterhånden udviklede tradition, hvorefter der foruden muligheden for at ytre sig under sessionerne regelmæssigt udveksles synspunkter mellem juridisk udvalg og de nordiske justitsministre, fortsætter.

Beretningen fra ministerrådet bærer efter juridisk udvalgs opfattelse tydeligt præg af, at der både på ministersiden og på parlamentarikersiden er en øget forståelse for og vilje til at give det nordiske lovgivningssamarbejde et indhold, som ikke står tilbage for det, som var kendetegnende for samarbejdet i første halvdel af dette århundrede.

Dette indtryk skabes ikke blot ved læsning af de årlige beretninger til Nordisk Råds sessioner men bekræftes ved de regelmæssige kontakter og ikke mindst under de årlige fællesmøder mellem de nordiske justitsministre og juridisk udvalg. Juridisk udvalg kunne på sit møde i november 1980 med de nordiske justitsministre konstatere, at de tilkendegivelser vedrørende lovgivningssamarbejdet, som Nordisk Råd udtrykte i sine udtalelser over ministerrådets beretning til Nordisk Råds 28. session havde præget justitsministrenes samarbejde siden sessionen, ligesom juridisk udvalg mødte forståelse for sine synspunkter vedrørende det fortsatte samarbejde.

Juridisk udvalg bemærker i denne forbindelse, at det med tilfredshed har konstateret, at udvalgets forslag om, at ministerrådet overvejede at forelægge Nordisk Råd forslaget til en nordisk sprogkonvention i form af et ministerrådsforslag, er blevet fulgt gennem ministerrådets hurtige beslutning om at fremsætte ministerrådsforslag B 32/j om en nordisk sprogkonvention, der nu er på dagsordenen for sessionen.

Under fællesmødet i november 1980 meddelte de nordiske justitsministre, at de havde besluttet at intensivere det nordiske lovgivningssamarbejde bl. a. gennem en bedre planlægning og koordinering af forskellige led i lovgivningsforberedelserne men også gennem en udvidelse af samarbejdsområderne. Ministrene meddelte, at de med henblik herpå havde besluttet yderligere at samles en gang årligt.

Juridisk udvalg tager disse tilkendegivelser som udtryk for et gensidigt ønske om fortsat udbyttegivende nordisk lovgivningssamarbejde. At der

lægges op til et samarbejde også i fremtiden fremgår klart af ministerrådets tilkendegivelser under mødet og i ministerrådets beretning. Der er således ikke tale om, at de nordiske parlamentarikere afskæres fra deltagelse i de afgørende beslutningsprocesser – tværtimod. Ved de nordiske justitsministres mere direkte deltagelse i det nordiske lovgivningssamarbejde vil lovgivningsprogrammets værdi som politisk beslutnings- og styringsinstrument øges, og med den positive indstilling til samarbejdet med Nordisk Råd, som ministrene har givet udtryk for, er der kun udsigt til en forstærkning af den politiske og parlamentariske indflydelse på udviklingen af det nordiske lovgivningssamarbejde.

Juridisk udvalg imødeser på denne baggrund med forventning de kommende års initiativer og resultater og er tilfreds med, at denne udvikling er indledt i nær kontakt mellem de nordiske justitsministre og juridisk udvalg.

– I det følgende vil juridisk udvalg knytte nogle bemærkninger til enkelte af de emner, som figurerer i lovgivningsprogrammet. Dette er ikke udtryk for, at de spørgsmål, som juridisk udvalg lader uomtalte, anses for ubetydelige eller overflødige, men et udtryk for, at der vedrørende disse ikke er nævneværdige forskelle i opfattelsen m. h. t. målsætning og prioritering eller m. h. t. de midler, hvormed de søges løst.

2.2. Ægteskabslovgivningen

Juridisk udvalg har ved flere lejligheder og under flere sessioner givet udtryk for den vægt, udvalget lægger på, at nye regler i de nordiske lande om ægteskabets økonomiske retsvirkninger harmoniseres i så vidt omfang som muligt. På de områder, hvor der gennem mange år har hersket en ensartet lovgivning, må man i forbindelse med nye reformer bestræbe sig til det yderste for, at disse reformer ikke bryder med den hidtidige retstradition.

Det igangværende udredningsarbejde er endnu ikke afsluttet, oplyser ministerrådet, og det er ikke muligt at angive, hvornår det kan være tilfældet.

Ministerrådet er fortsat opmærksomt på, at Nordisk Råd prioriterer en tilfredsstillende løsning af denne sag højt og på, at det er rådets opfattelse, at ministerrådet, i det omfang der er behov derfor, tager det nødvendige initiativ til at koordinere arbejdet med forberedelse af ny lovgivning, så både forslagene og tidspunkterne for deres fremsættelse så vidt muligt stemmer overens.

Juridisk udvalgs opfattelse på dette punkt er uændret.

Under fællesmødet mellem de nordiske justitsministre og juridisk udvalg i november 1980 blev det fra justitsministrene oplyst, at der til trods for ministrenes opfordringer til ægteskabskomiteerne om at søge opnået den størst mulige grad af enighed tegner sig en vis forskel i opfattelserne mellem de forskellige komiteer. Sagen er imidlertid endnu ikke nået sa

vidt, at den kan tages op i de respektive departementer. Der blev under mødet ikke nærmere redegjort for, hvori disse tilsyneladende modsætninger består.

Juridisk udvalg indstiller på denne baggrund, at de nordiske justitsministre anmodes om at give Nordisk Råd en bredere redegørelse for arbejdet med harmonisering af reglerne om ægteskabets økonomiske retsvirkninger. Udvalget finder det ønskeligt, at en sådan redegørelse gives i plenarforsamlingen allerede under Nordisk Rads 29. session 1981.

2.3. *Samliv mellem ugifte*

De problemer, der kan opstå i samlivet mellem sammenboende, der ikke er gift, er mangeartede og ofte lige så komplicerede som de, der kan opstå i parforhold mellem gifte personer. Løsningen af de retskonflikter, der opstår mellem sådanne par, kan imidlertid kun i begrænset omfang ske under henvisning til gældende lovbestemmelser. Dette kan give anledning til yderligere problemer og sager for domstolene om spørgsmål, som normalt ikke kræver domstolsafgørelser, når de opstår i forholdet mellem gifte personer.

Når juridisk udvalg har bragt spørgsmålet om forholdet mellem samlevende ugifte ind i debatten i Nordisk Råd, er det sket under helt klar tilkendegivelse af, at debatten er rejst med henblik på løsning af nogle ganske konkrete problemer og under ganske klare tilkendegivelser om, hvilke dele af problematikken juridisk udvalg ikke har diskuteret og derfor ikke lagt frem for plenarforsamlingen til drøftelse eller stillingtagen. Juridisk udvalg har i denne forbindelse klart tilkendegivet at der herved ikke er taget nogen stilling til moralske eller etiske normer. Det har alene været udvalgets hensigt at gøre plenarforsamlingen opmærksom på visse aktuelle problemer inden for juridisk udvalgs sagsområde.

Juridisk udvalg har taget til efterretning de oplysninger, som Nordisk Ministerråd ved flere lejligheder har givet om, at retlig regulering af visse spørgsmål i forholdet mellem samlevende ugifte er taget op i ægteskabsudvalgenes regie og inden for rammerne af det socialpolitiske samarbejde.

Juridisk udvalg har blandt disse spørgsmål taget et enkelt op, nemlig spørgsmålet om en eventuel regulering af de økonomiske problemer (ikke mindst formueforholdsproblemerne), som kan opstå i samlivet mellem ugifte. Juridisk udvalg har lagt dette spørgsmål frem for plenarforsamlingen ud fra den kendsgerning, at mange nordiske statsborgere som følge af deres valg af samlivsform kommer ud for problemer af en ganske bestemt art, oftest i forbindelse med ophævelse af samlivet. Det har været juridisk udvalgs opfattelse, at en så stor gruppe af mennesker, som stilles over for problemer, der er ligeartede i alle de nordiske lande, som udgangspunkt ikke fortsat kan være tjent med, at deres formueretlige forhold skal være ganske ulovbestemte. Juridisk udvalg har herved lagt vægt på, at det i disse som i andre relationer mellem nordiske statsborgere er vigtigt, at der

er en sådan overensstemmelse mellem reglerne i de nordiske lande, at det ikke kan betale sig at spekulere i i en given situation at flytte fra et land til et andet for derved at skabe sig utilsigtede fordele eller føle sig stavnsbundet for at undgå unødvendige problemer.

Da der er tale om et ulovbestemt område inden for privatretten, har det endvidere været juridisk udvalgs opfattelse, at det er en følge af Helsingforsaftalens artikel 4, at en eventuel ny lovgivning kræver nordiske harmoniseringsbestræbelser, inden de enkelte landes regeringer og parlamenter tager lovgivningsinitiativer.

Plenarforsamlingen har ved sin tilslutning til de forslag til udtalelser, som juridisk udvalg har forelagt, godkendt sagens behandling i Nordisk Råd under de forudsætninger og på de betingelser, som har været juridisk udvalgs.

Juridisk udvalg er fortsat af den opfattelse, at debatten i Nordisk Råd omkring spørgsmål vedrørende samliv mellem ugifte bør indskrænke sig til at angå spørgsmålet om retlig regulering af formueforholdene i sådanne parforhold.

Når det gælder andre spørgsmål i denne sag henviser juridisk udvalg til, at det til præsidiets har indstillet, at det som emne for radskonferencen i 1982 vælger "Familieretslovgivningen set i lyset af samfundsudviklingen og udviklingen i familiemønstre." Udvalget er af den opfattelse, at en drøftelse af andre sider af forholdet mellem samlevende ugifte bør udsættes, til resultaterne af en sådan konference foreligger.

2.4. Faderskab og forældremyndighed

Spørgsmålet om gennemførelse af ændringer i reglerne om faderskab og forældremyndighed er i alle de nordiske lande blevet aktualiseret inden for de seneste år.

Der er udsigt til, at bestræbelserne for at gennemføre ensartede bestemmelser om anerkendelse af nordiske afgørelser om faderskab vil lykkes inden for en kortere periode.

Juridisk udvalg giver sin tilslutning til, at disse bestræbelser fortsættes.

Af oplysningerne om de allerede gennemførte og påtænkte ændringer af reglerne om forældremyndighed fremgår det, at de gældende regler om, hvem der skal have forældremyndigheden over børn i tilfælde af skilsmisse eller i tilfælde af fødsel uden for ægteskab, ikke er helt overensstemmende. Det fremgår endvidere, at det i løbet af en kortere periode forventes, at der i alle de nordiske lande er gennemført ændrede bestemmelser af nyere dato vedrørende disse spørgsmål.

Juridisk udvalg har tidligere opfordret Nordisk Ministerråd til at overveje, om der i de nordiske lande var behov for ændrede regler om forældremyndighed. Juridisk udvalg har herved lagt vægt på, at det både af hensyn til barnet og af hensyn til forældrene er af betydning, at flytning fra et land til et andet ikke får afgørende betydning for, om den ene eller den anden

part i tilfælde af uoverensstemmelse opnår et for vedkommende gunstigere resultat. På baggrund af de nu foreliggende oplysninger, hvorefter der tilsyneladende ikke er egentlige harmoniseringsbestræbelser i gang, foreslår juridisk udvalg, at Nordisk Ministerråd undersøger konsekvenserne af en uens lovgivning i de nordiske lande om forældremyndighed og på denne baggrund eventuelt overvejer, om der er behov for en harmonisering af reglerne.

2.5. Aftaleret, køberet og forbrugerbeskyttelse

Under denne overskrift redegøres der i ministerrådets beretning for en række samarbejdsprojekter inden for aftaleretten, købelovgivningen, forbrugerbeskyttelse, forsikringsaftaler m. v.

Juridisk udvalg er tilfreds med at oplysningerne klart viser, at ministerrådet lægger vægt på at fremme resultater inden for dette samarbejdsfelt. Dette harmonerer med ministerrådets beslutning om en intensiveret indsats vedrørende spørgsmålet om "Norden som hjemmemarked". En udbygning af Norden som hjemmemarked må nødvendigvis sammenkædes med en gennemgang af lovgivningerne på de nævnte områder. Ministerrådets oplysninger viser, at der allerede er igangsat et sådant arbejde på de vigtigste områder.

2.5.1. Købelovgivningen

På grundlag af oplysningerne i Nordisk Ministerråds beretning til Nordisk Råds 28. session 1980 om igangværende planer i de nordiske lande om reformer på køberettens område opfordrede juridisk udvalg til, at ministerrådet tog initiativ til en koordinering af dette arbejde, så den nordiske retsenhed i videst muligt omfang opretholdtes.

De nordiske justitsministre har herefter nedsat en arbejdsgruppe, der har til opgave at overveje, om de nordiske lande bør tiltræde en i FN-regie udarbejdet konvention om internationale køb samt bl.a. om der findes muligheder for at tilvejebringe en fællesnordisk købelovgivning.

Juridisk udvalg stiller sig bag beslutningen om at igangsætte et sådant samarbejde og tillægger det stor betydning at den nordiske retsenhed på købelovgivningens område bevares. Det synes umiddelbart vanskeligt at forestille sig, at projektet "Norden som hjemmemarked" vil kunne realiseres på tilfredsstillende måde, hvis købelovene i de nordiske lande afviger fra hinanden på væsentlige punkter.

2.5.2. Forbrugerbeskyttelse ved erhvervelse af fast ejendom

Juridisk udvalg går ud fra, at der ikke på grundlag af det igangværende nationale udredningsarbejde vedrørende spørgsmålet om forbrugerbeskyttelse ved erhvervelse af fast ejendom vil blive søgt gennemført lovgivning, for resultaterne af udvalgsarbejderne har været vurderet på nordisk plan med henblik på tilvejebringelse af ensartede beskyttelsesbestemmelser.

2.5.3. *Forbrugertjenesteydelser*

Juridisk udvalg er tilfreds med, at opfordringen fra sessionen i 1980 om koordinering af det nordiske udredningsarbejde er imødekommet. Det fremgår af ministerrådets oplysninger, at komiteerne har holdt flere fællesmøder, og at der i juni 1980 har fundet fællesnordiske departementsforhandlinger sted.

Juridisk udvalg opfordrer til, at dette samarbejde fortsættes.

2.5.4. *Forsikringsaftalelovgivningen*

Som følge af at der i Sverige i 1979 er vedtaget en særskilt konsumentforsikringslov, der er trådt i kraft den 1. januar 1981, er den hidtidige nordiske retsenhed på forsikringsaftalelovgivningens område blevet brudt. I forslaget til den svenske lov blev det imidlertid fremhævet, at det er af væsentlig interesse, at man så langt som muligt genopretter ligheden i forbindelse med, at overvejelserne omkring denne lovgivning i sin helhed afsluttes.

Juridisk udvalg finder det fortsat beklageligt, hvis det ikke viser sig muligt at fastholde den nordiske retsenhed på dette område. Udvalget har bemærket, at ministerrådets beretning ikke indeholder oplysning om, hvilke initiativer, der er taget for at imødekomme Nordisk Råds opfordring til ministerrådet om at overveje, hvorledes den nordiske retsenhed kan genskabes gennem det fortsatte udredningsarbejde.

Under fællesmødet med de nordiske justitsministre i november 1980 blev juridisk udvalg imidlertid orienteret, om, at der i december 1980 ville blive afholdt et møde mellem departementerne og udvalgene med henblik på drøftelse af det fremtidige samarbejde og tidsplanen herfor.

Juridisk udvalg tager indtil videre denne oplysning til efterretning. Udvalget opfordrer til at ministerrådet senest i forbindelse med Nordisk Råds 30. session 1982 nærmere redegør for udsigterne til, at den nordiske retsenhed kan genskabes.

2.6. *Erstatningsret*

2.6.1. *Forsikringsgiveres regresret*

Der arbejdes i alle de nordiske lande med spørgsmålet om ændring af reglerne om forsikringsgiveres regresret. Ifølge ministerrådets beretning til sessionen i 1980 skulle der i begyndelsen af 1980 holdes et fællesnordisk møde på departementsplan med henblik på at diskutere fælles nordiske regler om forsikringsgiveres regresret. Det fremgår af beretningen til dette års session, at der har været afholdt et sådant møde i februar 1980, men beretningen indeholder ikke oplysninger om resultaterne fra mødet.

Juridisk udvalg finder, at oplysninger om fællesnordiske møder med det formål at diskutere fællesnordisk lovgivning bør være ledsaget af en kort redegørelse for resultatet af sådanne forhandlinger. Juridisk udvalg vil drøfte denne sag med de nordiske justitsministre og opfordrer til, at ministerrådet i sin beretning om det nordiske samarbejde til sessionen i 1982 redegør for mulighederne for at tilvejebringe en fællesnordisk lovgivning.

2.6.2. *Produktansvar*

Efter at den svenske og norske komite om erstatning for produktskader har afgivet beretninger, der har været remissbehandlede, har der været afholdt et nordisk fællesmøde. Juridisk udvalg tager til efterretning, at det nordiske samarbejde har afventet den norske og svenske komites betænkninger men går ud fra, at overvejelserne af mulighederne for et fælles standpunkt i produktansvarsspørgsmålet nu kan indledes, og at Nordisk Råd til den 30. session i 1982 bliver orienteret om disse overvejelser.

2.6.3. *Miljøskader*

Da spørgsmålet om erstatning for miljøskader blev optaget på det nordiske lovgivningsprogram i 1979, udtrykte juridisk udvalg sig meget positivt over for, at dette emne blev inddraget. Juridisk udvalg fandt det betydningsfuldt, at der blev gennemført en fælles regulering af erstatningsbestemmelserne for sådanne forureningsskader.

Oplysningerne fra Nordisk Ministerråd tyder på, at ministerrådet ikke deler juridisk udvalgs opfattelse af, at det var ønskeligt, om der i løbet af en kortere periode kunne gennemføres ensartede erstatningsbestemmelser om miljøskader, idet oplysningerne ikke lader formode, at tilvejebringelse af et fællesnordisk grundlag for lovgivning kan forventes foreløbig.

Juridisk udvalg vil med de nordiske justitsministre drøfte, hvilken prioritering arbejdet med disse spørgsmål bør gives.

Det allerede etablerede arbejde bør imidlertid under alle omstændigheder fortsætte.

2.7. *Datalovgivningen*

Etablering og udbygning af et nært nordisk samarbejde om dataproblemerne har længe været et udtrykt ønske fra juridisk udvalg. Udvalget har foruden i relation til ministerrådets årlige beretninger behandlet forskellige sider af dataproblematikken i flere medlemsforslag, senest i 1979, hvor behandlingen af et medlemsforslag om oprettelse af et nordisk dataråd blev afsluttet med vedtagelse af rekommandation nr. 13/1979 om et nordisk datasamarbejde.

I rekommandationen opfordres Nordisk Ministerråd til at undersøge behovet og mulighederne for etablering af et nordisk samarbejde vedrørende dels de sikkerheds- og sårbarhedsaspekter, som samfundet må have opmærksomheden rettet mod ved anvendelsen af den moderne datateknik, dels det øgede behov for sikker information om datateknikken og følgerne af dens anvendelse, der er nødvendig for, at de politisk ansvarlige myndigheder og offentligheden er i stand til at vurdere og påvirke udviklingen og anvendelsen af elektronisk databehandlingsteknik i samfundet.

Mellem datatilsynsmyndighederne i Danmark, Norge og Sverige samt det finske justitsministerium er der etableret et samarbejde, som efter ministerrådets oplysninger fungerer tilfredsstillende.

Ministerrådet har i overensstemmelse med Nordisk Råds ønske om indsigt i dette samarbejde tilsendt juridisk udvalg referat fra de to første af de i alt tre halvårige møder, der foreløbig har været afholdt. Man har på møderne behandlet en række spørgsmål om sletning og arkivering, om indsigt i registre, om forskningens specielle problemer og om udveksling af mere principielle afgørelser mellem datatilsynsmyndighederne.

Det er juridisk udvalgs opfattelse, at dette samarbejde dækker de i rekommandationen fra 1979 udtalte ønsker om et nordisk samarbejde vedrørende sikkerheds- og sårbarhedsaspekterne ved anvendelsen af den moderne datateknik.

Dette samarbejde dækker næppe fuldt ud rekommandationens andet led om information om datateknikken og dens anvendelse. Man må imidlertid erindre, at der på dette område er sket en meget hastig udvikling. Interessen for datateknikkens betydning – også vedrørende de i rekommandationen fremhævede forhold – er i takt hermed øget betydeligt. Spørgsmålet om datateknikkens effekter indtog en central placering under forhandlingerne på Nordisk Råds session i 1980 og resulterede i vedtagelse af to rekommandationer, som angår datateknikkens effekter på beskæftigelse, arbejdsmiljø og næringsliv. Arbejdet med disse rekommandationer udgør hovedbestanddelen af den af ministerrådet igangsatte undersøgelsesvirksomhed under temaet "Teknikken og fremtiden."

Det er juridisk udvalgs opfattelse, at dette arbejde under de nugældende forudsætninger dækker en stor del af de ønskemål, der lå bag vedtagelsen af sidste led i rekommandation nr. 13/1979.

Juridisk udvalg er på denne baggrund af den opfattelse, at rekommandationen i vigtige henseender er opfyldt i så vid udstrækning, som det kunne forventes, og i andre relationer i hovedsagen afløst af de i 1980 vedtagne rekommandationer og de af ministerrådet i sin beretning til sessionen i 1981 opstillede mål og retningslinjer for arbejdet med de problemer, der er rubriceret under overskriften "Teknikken og fremtiden."

Juridisk udvalg indstiller derfor, at Nordisk Råd anser rekommandation nr. 13/1979 om nordisk datasamarbejde for slutbehandlet for rådets vedkommende.

Udvalget bemærker, at datateknikken og dens anvendelse fortsat vil være undergivet behandling i juridisk udvalg som følge af den centrale placering i det nordiske lovgivningsprogram af spørgsmålet om "Personbeskyttelse og EDB" og de i sammenhæng hermed vigtige datalove om personregistre.

Netop beskyttelse af den personlige integritet i forbindelse med indførelse og udvikling af den automatiske databehandlingsteknik er en vigtig del af problematikken omkring datalovgivningen. For Danmark, Norge og Sveriges vedkommende er overvejelserne omkring disse spørgsmål foreløbig afsluttet med vedtagelsen af disse landes datalove, og det er tilfredsstillende at konstatere, at også Finland og Island står over for at skulle tage

stilling til en tilsvarende lovgivning. Juridisk udvalg vil imidlertid understrege, at det anser det for vigtigt, at det nordiske samarbejde til stadighed har opmærksomheden særlig henledt på, om den gældende lovgivning under hensyn til den hastige udvikling på EDB-området fortsat yder borgerne nødvendig og rimelig beskyttelse af deres personlige integritet.

Ministerrådet sætter sig som mål for arbejdet med udredning af spørgsmålet om tiltrædelse af den af Europarådets Ministerråd vedtagne konvention om værn af den personlige integritet, at det gennemføres i nordisk samarbejde.

Ikke mindst på baggrund af udtalelserne fra den arbejdsgruppe, der har arbejdet med gennemførelsen af rekommandation nr. 17/1976 om øget nordisk samarbejde i det offentlige udredningsvæsen, går juridisk udvalg ud fra, at det nævnte udredningssamarbejde gennemføres på samnordisk basis.

2.8. Kriminalpolitik

2.8.1. Sanktionssystemet/alternativer til frihedsstraf

Nordisk Råd tog i 1977 initiativ til afholdelse af et seminar om "Straffesystemer i Norden". Et resultat af seminaret blev en anmodning til Nordisk Ministerråd om gennemførelse af en samlet vurdering af de mange undersøgelser, der forelå eller i de nærmeste år ville foreligge vedrørende en ændring af reaktionssystemerne.

Ministerrådet meddeler, at det løbende udredningsarbejde lægger op til væsentlige ændringer i det strafferetlige sanktionssystem. En samlet vurdering af de mange forslag og alternativer overvejes i Nordisk Strafferetskomite, der påregner at afgive flere delbetænkninger. Den første om alternativer til frihedsstraf påregner ministerrådet skulle foreligge inden udgangen af 1980. Juridisk udvalg har af tidsmæssige grunde ikke haft mulighed for at gennemgå betænkningen, der for nogle få dage siden er udgivet i NU-serien (*NU A 1980: 13* om alternativer til frihedsstraf).

Juridisk udvalg vil senere drøfte betænkningens forslag og overveje sagen nærmere i samråd med de nordiske justitsministre.

Juridisk udvalg anbefaler, at det nordiske samarbejde omkring disse spørgsmål fortsætter på den måde, som ministerrådet har angivet.

2.8.2. Videovold

Gennem de seneste måneder har det kunnet konstateres, at det stærkt voksende antal film indspillet på videogram, som udbydes til køb eller leje, for en stor dels vedkommende er bånd, hvori grov og sadistisk vold er hovedtema eller udgør en betydelig del af filmenes indhold.

Udvalget er vidende om, at der i de nordiske lande på denne baggrund er indledt overvejelser af, om det er muligt – ikke mindst af hensyn til børn og unge, men også af hensyn til de mennesker, der udnyttes som agerende – at begrænse eller kontrollere distribution af sådanne bånd.

Selv om problemet endnu ikke er lige stort i alle de nordiske lande, er problemstillingen den samme.

Juridisk udvalg har i sine drøftelser af medlemsforslag A 589/j om forbud mod volds pornografi også været inde på spørgsmålet om videovold men har ikke fundet, at der på grundlag af dette medlemsforslag var tilstrækkelig baggrund for en realitetsbehandling af spørgsmålet om videovold.

Juridisk udvalg er endvidere bekendt med, at medlemmer af Nordisk Råd har fremsat medlemsforslag i rådet om forholdsregler mod videovold. Hele problemet vil i den sammenhæng blive underkastet en nøjere vurdering, men det kan næppe forventes, at dette vil kunne ske før efter Nordisk Råds session i 1981.

Da der imidlertid allerede foregår overvejelser i de enkelte nordiske lande om forholdsregler mod videovold, og idet juridisk udvalg finder, at der er tale om et hastigt stigende problem i alle de nordiske lande, vil juridisk udvalg – uden i øvrigt at foregribe realitetsbehandlingen af det bebudede medlemsforslag – anbefale, at arbejdet i de enkelte nordiske lande søges koordineret med henblik på at opnå så ensartede standpunkter som muligt til en eventuel kommende lovgivning eller andre forholdsregler. Med den lette og uhindrede adgang til uden mulighed for reel kontrol at sende eller bringe videogrammer fra et land til et andet, er betydningen af ensartede forholdsregler indlysende.

3. *Multinationale selskaber*

Nordisk Råd anbefalede i sin rekommandation nr. 25/1974 Nordisk Ministerråd at gennemføre en undersøgelse af de multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi og vurdere, om denne undersøgelse giver grundlag for en fællesnordisk lovgivning og/eller andre forholdsregler.

Undersøgelsen er gennemført og publiceret i NU-serien (*NU A 1979: 19*, "Multinasjonale selskabers rolle i de nordiske lands økonomi").

Under sessionen i 1980 opfordrede Nordisk Råd ministerrådet til at afslutte sine overvejelser omkring rapporten, så det bliver muligt for de af rapporten og ministerrådets forslag berørte organer i Nordisk Råd at foretage en grundig vurdering af dette materiale inden den 29. session 1981.

Det fremgår af den afgivne meddelelse om rekommandationen, at rapporten har været undergivet remissbehandling, og at remissmaterialet er blevet bearbejdet i ministerrådssekretariatet og senere drøftet i en arbejdsgruppe.

Ministerrådet har endnu ikke taget stilling til udredningen eller arbejdsgruppens rapport, idet ministerrådet oplyser, at det vil tage stilling til gennemførelse af forslagene i lys af sagens behandling på sessionen.

Juridisk udvalg finder anledning til at udtrykke beklagelse over, at det ikke har været muligt for ministerrådet at imødekomme Nordisk Råds

anmodning om, at debatten om de multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi på rådets 29. session 1981 kunne foregå på grundlag af konkrete forslag fra ministerrådet, således som det er udtrykt i selve rekommandationen og i udtalelsen fra sessionen i 1980.

Juridisk udvalg bemærker i øvrigt, at udvalget forud for Nordisk Råds ekstra session i 1974 behandlede det medlemsforslag, som lå til grund for vedtagelsen af rekommandation nr. 25/1974, hvorimod det foreliggende udredningsmateriale viser, at de spørgsmål, som Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd står overfor nu at skulle tage stilling til, angår en emnekreds, som juridisk udvalg normalt ikke behandler. De nordiske justitsministre har således heller ikke været involverede i det indtil nu udførte udredningsarbejde.

Udredningsarbejdet viser, at det for det fortsatte arbejde med sagen er nødvendigt med drøftelse af og stillingtagen til en række betydningsfulde problemer. Det er juridisk udvalgs opfattelse, at arbejdet med disse problemer fortsat må gives høj prioritet i det nordiske samarbejde, og at en foreløbig drøftelse af det indtil nu tilvejebragte materiale bør finde sted under sessionen i 1981.

Juridisk udvalg finder imidlertid, at forberedelsen af den fortsatte debat mellem Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd bør ske gennem udveksling af synspunkter mellem de for dette område ansvarlige ministre og Nordisk Råds økonomiske udvalg, under hvis sagsområde de i udredningsmaterialet fremdragne hovedproblemer i øvrigt henhører. Økonomisk udvalg gav således også allerede i sin betænkning over ministerrådets beretning til sessionen i 1980 udtryk for nogle foreløbige synspunkter på udredning NU A 1979: 19. Uden at foregribe disse drøftelser vil juridisk udvalg fremføre som et synspunkt, at udvalget på det foreliggende grundlag kan anbefale forslaget fra ministerrådets arbejdsgruppe om oprettelse af et rådgivende udvalg under ministerrådet (samarbejdsministrene) og stedfortræderkomiteen for at koordinere det videre nordiske samarbejde om spørgsmål vedrørende multinationale selskaber. Juridisk udvalg støtter ligeledes forslaget om, at det koordinerende udvalg skal arbejde i nær tilknytning til fagbevægelsen og næringslivet, som foreslås at danne en referencegruppe for udvalget.

4. Organisatoriske forhold

Juridisk udvalg tager oplysningerne om de organisatoriske forhold i beretningens kapitel XVI til efterretning.

5. Juridisk udvalg

Under henvisning til, hvad der er anført foran, indstiller juridisk udvalg:

I. at Nordisk Råd i anledning af Nordisk Ministerråds beretning om det nordiske samarbejde C 1/1981 vedtager følgende udtalelse:

1. Nordisk Råd tager de nordiske justitsministres beslutning om at intensivere det nordiske lovgivningssamarbejde bl. a. gennem forbedret planlægning og udbygning af samarbejdsområderne som udtryk for et fælles ønske om at udbygge denne del af det nordiske samarbejde.
2. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at fortsætte sine bestræbelser på at tilvejebringe et fælles grundlag for en kommende ændring af lovgivningen om ægteskabets økonomiske retsvirkninger samt til Nordisk Råds 30. session 1982 at give rådet en bredere redegørelse for arbejdet med harmoniseringen.
3. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at undersøge konsekvenserne af uens lovgivning i de nordiske lande om forældremyndighed og på denne baggrund eventuelt overveje, om der er behov for en harmonisering af reglerne.
4. Nordisk Råd tillægger det stor betydning, at der som led i arbejdet med projektet "Norden som hjemmemarked" tilstræbes gennemført en harmonisering af de regler inden for aftaleretten, købelovgivningen og erstatningsretten, som berører forbrugerne i dagligdagen og opfordrer i denne henseende særlig Nordisk Ministerråd til.
at det igangsatte reformarbejde vedrørende købelovgivningen gennemføres under hensyntagen til opretholdelse af den nordiske retsenhed, og
at mulighederne for at indtage et fælles standpunkt vedrørende spørgsmålet om regler om produktansvar undersøges.
5. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at søge den nordiske retsenhed på forsikringsaftalerettens område genskabt og i sin beretning om det nordiske samarbejde til Nordisk Råds 30. session 1982 at redegøre for udsigterne til, at dette kan ske.
6. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til i sin beretning om det nordiske samarbejde til Nordisk Råds 30. session 1982 at redegøre for mulighederne for at tilvejebringe en fællesnordisk lovgivning om forsikringsgiveres regresret.
7. Nordisk Råd tilskynder Nordisk Ministerråd til at fortsætte udredningsarbejdet vedrørende ændringer i det kriminalretlige sanktionssystem efter de retningslinjer, som ministerrådet har redegjort for i sin beretning.
8. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at koordinere de igangværende nationale overvejelser og undersøgelser af mulighederne for at træffe forholdsregler mod videogram med grove og sadistiske voldsindslag.
9. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at oprette et rådgivende udvalg under ministerrådet for at koordinere det videre nordiske samarbejde om spørgsmål vedrørende multina-

tionale selskaber, således at dette udvalg arbejder i nær tilknytning til fagbevægelsen og næringslivet, der skal være en referencegruppe for udvalget. Rådet udtaler, at det havde forventet, at debatten på Nordisk Råds 29. session 1981 vedrørende gennemførelse af Nordisk Råds rekommandation nr. 25/1974 om en undersøgelse af de multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi havde kunnet finde sted på grundlag af en stillingtagen fra Nordisk Ministerråd til udredningen "Multinasjonale selskabers rolle i de nordiske lands økonomi" (NU A 1979: 19).

II. at Nordisk Råd tager til efterretning:

1. Kapitel XIII, Samarbejdet på lovgivningsområdet, i Nordisk Ministerråds beretning C 1/1981.
2. De dele af kapitlerne I (Indledning), XV (Multinasjonale selskaber) og XVI (Organisatoriske forhold etc.) i Nordisk Ministerråds beretning C 1/1981, som er behandlet i juridisk udvalgs betænkning over beretningen.

III. at Nordisk Råd tager meddelelser om rekommandationerne nr. 22/1973 om ægteskabslovgivningen og nr. 25/1974 om en undersøgelse af multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi til efterretning og afventer nye meddelelser til næste ordinære session.

IV. at Nordisk Råd tager meddelelsen om rekommandation nr. 13/1979 om nordisk datasamarbejde til efterretning og anser rekommandationen for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Stockholm, den 20. januar 1981

K. B. Andersen (S)

Formand

Halldór Ásgrímsson (F)

Ib Christensen (DR)

Guttorm Hansen (A)

Tellervo Koivisto (Sd)

Asser Stenbäck (Skl)

Lennart Andersson (s)

Nils Carlshamre (m)

Astrid Gjertsen (H)

Ilkka Kanerva (Kok)

Nathalie Lind (V)

Liv Stubberud (A)

Lars Werner (vpk)

Särskilt yttrande:

I övrigt omfattande utskottets behandlande anser jag att betänkandet och dess rekommendationer borde i fråga om äktenskap och sammanboende klart uttala sig för en förstärkning av äktenskapets ställning, emedan äktenskapet är den samhällsform som ger det bästa skyddet åt barnen och den kvinnliga parten, vilka såsom varande i de flesta fall de svagare parterna är i behov av samhällets särskilda stöd.

Asser Stenbäck (Skl)

Berättelse

från Nordiskt kollegium för viltforskning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1978

Nordiskt kollegium för viltforskning, NKV, bildades sommaren 1971. Denna berättelse omfattar kollegiets verksamhet under kalenderåret 1978.

Kollegiets syfte

NKV har till uppgift att främja samnordiska forskningsprojekt inom ämnet viltforskning.

att försöka koordinera nationella projekt inom Norden.

att ge resebidrag till forskare för besök i annat nordiskt land samt

att arrangera symposier, kurser och arbetsgrupper.

Kollegiets sammansättning

Följande personer har under året varit representanter i kollegiet:

Danmark, professor H. M. Thamdrup

Finland, professor T. Lampio

Norge, vit. leder S. Myrberget

Sverige, professor I. Ahlén (ordförande) och byråchef J. O. Pettersson.

Sekreterare fil. kand. B. Almkvist.

Kollegiets möten

NKVs fjortonde och femtonde möten hölls 15–16 februari 1978 på Kalö, Danmark, respektive 17–18 oktober 1978 på Songli i Norge.

Budget för kalenderåren 1979–1980–1981

Kollegiets arbetsuppgifter finns beskrivna i redogörelsen "Nordiskt kollegium för viltforskning, funktion och uppgifter, budget för 1973–1974–1975" av den 25 maj 1972. Sedan dess har budgeten reviderats för åren 1979–1981 vid mötet på Kalö 1978. Kollegiets verksamhet föreslås fortsätta i nuvarande omfattning. Stigande kostnader gör det emellertid nödvändigt att höja omsättningen med 10% per år. Beloppen i budgeten anges i svenska kronor.

	1979	1980	1981
Kollegiets verksamhet	40 000	44 000	48 000
Symposier, möten etc.	60 000	66 000	73 000
Resebidrag till forskare	35 000	39 000	43 000
Kollegiets forskning	100 000	110 000	121 000
Summa	235 000	259 000	285 000

Som regel för de enskilda ländernas bidrag till ovanstående budget ger Sverige 40 % och Danmark, Norge och Finland 20 % var.

Kollegiets verksamhet under 1978

Symposier och arbetsgruppsmöten

1. Arbetsgruppen för skogsbruk och viltproduktion har under året hållit två möten. Dels 7–9 februari på Grimsö, Sverige, dels 17–18 oktober i Jyväskylä, Finland. Frågor kring skogsbrukets inverkan på jaktbara viltarter har då diskuterats mellan forskare från de fyra länderna. Ett symposium planeras till hösten 1980.

2. Möte kring statistik kring jakt och jägare hölls på Kalö, Danmark, 3–6 april 1978. I mötet deltog forskare och administratörer som redovisade de olika ländernas system för jaktstatistik. Man diskuterade även möjligheterna till samordning av rutiner.

3. En kurs i populationsanalys genom modeller samlade tio deltagare från Finland, Norge och Sverige på Songli, Norge, 30 maj–1 juni. Arbetet leddes av Rolf Langvatn, och var främst inriktat på hjortdjursdemografi. Resultaten kommer att publiceras.

4. Ett möte om de stora rovdjuren hölls 22–23 november på Songli, Norge. Forskare och administratörer från Finland, Norge och Sverige diskuterade skötselätgärder för björn, varg, lo och järv.

Resebidrag till forskare

Kollegiet har under 1978 bidragit till 13 forskares resor till annat nordiskt land. Totalt inkom under året 21 ansökningar. Resorna omfattar vanligen kortare besök vid forskningsinstitutioner. De enskilda bidragen framgår av räkenskaperna.

Kollegiets forskning

1. Nordkalottprojektet

Kartläggningen av andfåglarnas produktionsområden inom Nordkalotten avslutades sommaren 1975. Sedan dess har bearbetning av materialet skett. På grund av förseningar med datorbearbetningar samt den olyckliga bortgången av en av de tre ansvariga forskarna, professor Brun i Tromsø, har materialet slutbehandlats först under 1978. Ett manuskript klart för publicering presenterades på höstmötet.

2. Gåsprojektet

Under treårsperioden 1976–1978 har en undersökning av de nordiska gässens utbredning, flyttningsvägar och övervintringsområden skett i kollegiets regi. Därtill har utförts specialstudier av gässens krav på lämpliga häckningsplatser. Bakgrunden till undersökningen är de sviktande stammarna av främst säd- och fjällgås. Begränsade studier sker dock även av grå- och kanadagås. Metoder för att fånga gäss på deras rastplatser, med hjälp av raketnät, har utvecklats. Ett flertal gäss har märkts och deras vandringar specialstuderas nu. Häckningsbiologiska studier av sädgås sker i Finland, medan man i Norge främst har studerat fjällgäsen.

Planerad verksamhet under 1979

Under kalenderåret 1979 har kollegiet planerat följande verksamheter:

1. Symposier och arbetsgrupper över ämnena: vitfågel, blyhagelförgiftningar, skogsbruk och viltproduktion, vilt och trafik, skogsfågel. Även andra ämnen håller på att förberedas för symposier etc.

2. Resebidrag till forskare. I likhet med tidigare år kommer resebidrag att utannonseras till viltforskare som behöver besöka ett annat nordiskt land.

3. Forskning. Nordkalottprojektet publiceras under året och är därmed avslutat. Gåsprojektet kommer att genomföra sin fjärde fältsäsong. Under året skall även den kommande forskningsverksamheten preciseras.

4. Under perioden 1979–1981 administreras kollegiet från Finland, med prof. T. Lampio som ordförande och Olavi Stenman som sekreterare.

Stockholm den 14 februari 1979

För nordiskt kollegium för viltforskning

Ingemar Ahlén

Ordförande

Bengt Almkvist

Sekreterare

BILAGA 1**Revisionsberättelse**

Undertecknad, som utsetts att granska räkenskaperna för Nordiskt kollegium för viltforskning för år 1978, får härmed avlämna följande revisionsberättelse.

Jag har tagit del av Kollegiets räkenskapssammandrag samt genomgått verifikationer, protokoll och andra handlingar, som lämnar upplysning om Kollegiets ekonomi och förvaltning.

Min granskning har icke givit anledning till anmärkning i avseende på de till mig överlämnade redovisningshandlingarna, Kollegiets bokföring eller inventeringen av dess tillgångar.

Malmö den 28 februari 1980

Sven Bogren

Aukt. revisor

BILAGA 2**Räkenskaper för 1978 (Skr)***Resultaträkning*

Kollegiets verksamhet	41 241: 12	Icke utbetalt bidrag	42 800: —
Resebidrag	21 156: 33	Nationella bidrag	170 600: —
Symposier etc.	45 667: 03	Räntor	1 830: 85
Forskning	88 884: 76		
Utgående balans	18 281: 61		
	<hr/> 215 230: 85		<hr/> 215 230: 85

Balansräkning

Kassa per 31.12	723: 38	Överfört från 1977	89 944: 13
Postgiro per 31.12	182: 32	Ingående förskott	74 069: 84
Bank per den 31.12	—	Balanspost	18 281: 61
Skogshögskolan	11 933: 44		
Utgående förskott	126 656: 44		
Fordran från Norge	42 800: —		
	<hr/> 182 295: 58		<hr/> 182 295: 58

Stockholm i januari 1980

Bengt Almkvist

Ovanstående resultat- och balansräkning överensstämmer med Kollegiets av mig granskade räkenskaper.

Sven Bogren

Aukt. revisor

BILAGA 3

Specifikationer över kollegiets verksamhet 1978 (Skr)

Kollegiets verksamhet

Resor för representanter och sekr.	26 760: 17	
Arvode för lönekostnader för sekr.	10 680: —	
Banktjänster, kopior, revision etc.	3 800: 95	41 241: 12

Resebidrag till forskare

P. Rajala	2 763: 75	
P. Lassen	1 017: 21	
K. Nygren	2 211: —	
P. Vikberg	2 211: —	
J. Barikmo	4 171: 20	
O. Eriksson	4 147: 50	
E. Lindström	2 000: —	
B. G. Carlsson	1 464: —	
S. Holt	583: 11	
S. Rehder	583: 11	
Överföring från förskottskonto	1 903: —	
Återbetalning av outnyttjade anslag	-1 898: 55	21 156: 33

Kollegiets forskning

Nordkalottenprojektet	43 922: 20	
Gåsprojektet	44 962: 56	88 884: 76

Utgående förskott

Symposier:

Vilt och skogsbruk	14 000: —	
Blyhagel	10 000: —	
Rovdjur	10 000: —	34 000: —

Diverse över- och underskott

Sälsymposiet	416: 57	
Rörosmötet	- 317: 90	
Finsk gåsforskn. -76	21: 25	
Finsk nordk. forskn. -76	546: 95	
Diff. pga kursändr.	59: 99	
Reseförskott Pirkola	2 415: —	
Reseförskott Fog	1 990: —	5 131: 86
Forskning Finland, gåsprojektet utbetalat 77-12-06, 77-12-28, 78-05-23, 78-12-29	40 000: —	
Forskning Norge, gåsprojektet Magnar Norderhaug 77-06-06 77-11-25, 78-05-23	23 500: —	
Forskning Sverige, Leif Nilsson, totalt 13 utbetalningar under perioden 1976-78, samt 13 redovisningar. Förskotten har avsett både nordkalotten- och gåsprojektet	24 024: 58	
Summa forskning	87 524: 58	
Utgående förskott summa		126 656: 44

Nationella bidrag

Danmark	42 800: —	
Finland	42 800: —	
Sverige	85 000: —	170 600: —

Icke utbetalt nationellt bidrag

Norge		42 800: —
-------	--	-----------

Berättelse

från Nordiskt kollegium för viltforskning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1979

Nordiskt kollegium för viltforskning, NKV, bildades sommaren 1971. Denna berättelse omfattar kollegiets verksamhet under kalenderåret 1979.

Kollegiets syfte

NKV har till uppgift att främja samnordiska forskningsprojekt inom ämnet viltforskning,

att försöka koordinera nationella projekt inom Norden,

att ge resebidrag till forskare för besök i annat nordiskt land samt

att arrangera symposier, kurser och arbetsgrupper.

Kollegiets sammansättning

Följande personer har under året varit representanter i kollegiet:

Danmark, dr Helmuth Strandgaard

Finland, professor T. Lampio (ordförande)

Norge, vit. leder S. Myrberget

Sverige, professor I. Ahlén och byråchef J. O. Pettersson. Sekreterare assist. O. Stenman.

Kollegiets möten

NKV:s sextonde och sjuttonde möte hölls 20–21 februari 1979 i Vuoranta, Finland, respektive 7–8 november 1979 i Borris, Danmark.

Budget för kalenderåren 1979–1980–1981

Kollegiets arbetsuppgifter finns beskrivna i redogörelsen "Nordiskt Kollegium för Viltforskning, funktion och uppgifter, budget för 1973–1974–1975" av den 25 maj 1972. Sedan dess har budgeten reviderats för åren 1979–1981 vid mötet på Kalö 1978. Kollegiets verksamhet föreslås fortsätta i nuvarande omfattning. Stigande kostnader gör det emellertid nödvändigt att höja omsättningen med 10% per år. Beloppen i budgeten anges i svenska kronor.

	1979	1980	1981
Kollegiets verksamhet	40 000	44 000	48 000
Symposier, möten etc.	60 000	66 000	73 000
Resebidrag till forskare	35 000	39 000	43 000
Kollegiets forskning	100 000	110 000	121 000
Summa	235 000	259 000	285 000

Som regel för de enskilda ländernas bidrag till ovanstående budget ger Sverige 40 % och Danmark, Norge och Finland 20 % var.

Kollegiets verksamhet år 1979

Resebidrag till forskare

Kollegiet har under 1979 bidragit till 18 forskares resor till annat nordiskt land. Totalt inkom under året 27 ansökningar. Resorna gällde vanligen kortare besök vid forskningsinstitution. De enskilda bidragen framgår av räkenskaperna.

Symposier och arbetsgruppsmöten

1. Vitfågelsymposium hölls under namnet "Sjøpøfuglesymposium" i Meråker, Norge, den 5–8 februari 1979. NKV deltog i finansieringen med 24 000 Skr. Symposiumet utgjorde med sina ca 45 deltagare och 43 föredrag en viktig bas för forskningen på s. k. skadefåglar, fastän ingen resolution eller rekommendation lämnades. Föredragen skall publiceras.

2. Blyhagelproblematiken behandlades i en preliminär rapport av Kjell Danell. NKV hade finansierat arbetet med 10 000 Skr. För att Danell skulle kunna slutföra arbetet beviljades ytterligare 19 425 Skr för 1979.

3. Arbetsgruppsmöte om skogsfågel hölls den 6–7 mars 1979 på Songli i Norge med finansiellt stöd om 10 000 Skr från NKV. Mötet baserade sig på en rapport om pågående och planerad skogshönsforskning i Finland, Norge och Sverige. Om mötet finns en rapport av John Barikmo.

4. Arbetsgruppen för skogsbruk och viltproduktion påbörjade bearbetningen av en statusrapport i ämnet och om dess problematik i Norden. Gruppen hade ej möten under 1979.

5. Nordisk ornitologkongress, som hölls den 12–18 augusti 1979 i Norge, fick finansiellt stöd om 6 000 Skr från NKV. Med detta stöd arrangerades en vadar session i samband med kongressen.

6. Reindeer/Caribou Symposium, som hölls den 17–21 september 1979 i Røros, Norge, fick ett finansiellt stöd om 5 000 Skr från NKV.

7. Arbetsgruppsmöte om morkullan hölls den 25–26 april 1979 i Danmark med finansiellt stöd på 4 700 Skr från NKV. Om mötet finns en kort rapport av Ib Clausager.

Kollegiets forskning

1. Nordkalottprojektet

Kartläggningen av andfåglarnas produktionsområden inom nordkalotten avslutades år 1975. Materialet bearbetades av Antti Haapanen och Leif Nilsson under 1976–78 och publicerades i *Ornis Scandinavica* 10:2 (1979) under titeln "Breeding waterfowl population in northern Fennoscandia."

2. Gåsprojektet.

Under fyraårsperioden 1976–1979 har en undersökning av de nordiska gässens utbredning, flyttning svägar och övervintringsområden skett i kollegiets regi. Därtill har utförts specialstudier av gässens krav på lämpliga häckningsplatser. Bakgrunden till undersökningen är de sviktande stammarna av främst säd- och fjällgås. Begränsade studier sker dock även av grå- och kanadagås. Metoder för att fånga gäss på deras rastplatser, med hjälp av raketnät, har utvecklats. Ett flertal gäss har märkts och deras vandringar specialstuderas nu. Häckningsbiologiska studier av sädgås sker i Finland, medan man i Norge främst har studerat fjällgåsen.

Planerad verksamhet för år 1980

För kalenderåret 1980 har NKV planerat följande verksamhetsformer:

1. Resebidrag till forskare. I likhet med tidigare år kommer resebidrag att utannonseras till viltforskare som ämnar besöka ett annat nordiskt land.

2. Symposier, arbetsgrupper och kurser över ämnena: analys av hjortpopulationen med tillhjälp av modeller, skogsbruk och viltproduktion. Nordisk viltforskarkonferens. Även andra ämnen förberedes för symposier etc.

3. Gåsprojektet kommer att genomföra sin femte fältsäsong. Preliminära resultat om projektet skall presenteras i samband med Nordisk viltforskarkonferens. Nya projekt skall sättas i gång. De gäller skogsfåglar och eventuellt änder.

Helsingfors den 8 april 1980

För Nordiskt kollegium för viltforskning

Teppo Lampio
Ordförande

Olavi Stenman
Sekreterare

BILAGA

Räkenskaper för 1979 (Fmk)

Resultaträkning

Kollegiets verksamhet	31 894,07	Nationella bidrag	201 497,30
Resebidrag	22 769,99	Icke utbetalt bidrag	52 356,02
Symposier etc	71 067,14	Återbetalningar	3 821,22
Forskning	61 773,11	Räntor	526,66
Utgående balans	70 696,89		
	<hr/>		<hr/>
	258 201,20		258 201,20

Balansräkning

Kassa per 31.12	—	Överfört från 1978	11 613,20
Postgiro per 31.12	13 626,91	Balanspost	70 696,89
Bank per 31.12	15 525,66		
Kassa i Sverige	801,50*		
Fordran från Norge	52 356,02*		
	<hr/>		<hr/>
	82 310,09		82 310,09

* Överförda på konto i januari 1980

Specifikationer

<i>Nationella bidrag</i>		<i>Återbetalningar</i>	
Danmark	42 660,00	J. Jeppesen	824,00
Finland	43 122,50	H. Grue	721,73
Norge	30 521,88	O. Hjeljord	124,65
Sverige	85 192,92	Vilt/skogsbruk	970,89
	<hr/>	Morkullamöte	1 153,36
	201 497,30	Sälsymposiet	26,59
			<hr/>
			3 821,22

Icke utbetalt bidrag

Norge/1978	40 014,89	<i>Räntor</i>	
Norge/1979 (brist)	12 341,13	Bankkonto	526,66
	<hr/>		
	52 356,02		

Kollegiets verksamhet

Resor för representanter och sekr	19 543,21
Lönekostnader och arvode	8 830,00
Arbetsgivares socialskyddsavgifter	608,85
Telefon	1 610,41
Postavgifter	676,40
Blanketter, kopior etc	625,20
	<hr/>
	31 894,07

Resebidrag till forskare

J. Andersen	D	451,84
B. Clausen	D	897,96
H. Grue	D	780,51
O. Poulsen	D	1 373,39
A. Ermala	F	1 896,00
D. Forsman	F	1 186,00
I. Häkkinen	F	816,00*
M. Jokinen	F	816,00*
D. Sequeira	F	1 722,00
M. Wikman	F	1 100,00
S. Porinsson	I	1 354,50
E. Alendal	N	1 536,90
Å. Fjellbakk	N	737,83
T. Heggberget	N	902,23*
O. Hjeljord	N	582,11
H. Staaland	N	2 687,03*
S. Erlinge	S	552,42
O. Grönwall	S	1 233,13*
U. Gyllensten	S	1 465,95
C. Reuterwall	S	678,19

 22 769,99
Symposier, arbetsgrupper och kurser

Vitfågelsymposium	21 939,53
Blyhagelförgiftningar	17 755,95
Skogsfågel	9 115,62
Ornitologkongress	5 552,70
Rensymposium	4 597,50
Morkulla	5 441,49
Hjortpopulationer	5 476,96*
Vilt/skogsbruk	970,89
Sälsymposiet	202,50
Rovdjurmöte	14,00

 71 067,14
Kollegiets forskning

Danmark	400,79
Finland	3 677,24
Norge	30 758,58*
Sverige	26 936,50*

 61 773,11

* Icke ännu redovisade

*Oredovisade betalningar från 1978**

		Redovisade efter 1978	Icke ännu redovisade
<i>Symposier, arbetsgrupper och kurser</i>			
Vilt/skogsbruk	12 166,00	12 166,00	–
Blyhagelförgiftningar	8 690,00	8 690,00	–
Rovdjurmöte	8 690,00	8 690,00	–
Sälsymposiet	362,00	362,00	–
<i>Kollegiets forskning</i>			
Gåsprojektet/Finland (1977–78)	34 760,00	24 653,01	10 106,99
Finsk gåsforskning (1976)	18,47	–	18,47
Finsk nordkalottforskning (1976)	475,30	–	475,30
Reseförskott/Pirkola	2 098,63	2 098,63	–
Reseförskott/Fog	1 729,31	–	1 729,31
Gåsprojektet/Norge (1977–78)	20 421,50	–	20 421,50
Gåsprojektet/Sverige (1976–78)	20 877,36	20 877,36	–
	<u>110 288,57*</u>	<u>77 537,00</u>	<u>32 751,57</u>

* I räkenskaper för 1978 utgående förskott 126 656,44 Skr.

Helsingfors den 22 april 1980

Olavi Stenman
Sekreterare

Berättelse

från Nordiskt statistisk sekretariat

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1980

A. Namn och adress

Nordisk Statistisk Sekretariat
Sejrøgade 11/Postboks 2550
DK-2100 København Ø.

B. Startår

1969

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige

D. Mål

D. Mål

Nordiska statistiska sekretariatet har till uppgift att

- utgöra sekretariat för de nordiska chefsstatisttermötena
- betjäna samtliga nordiska statistiska möten och arbetsutskott i chefsstatistikertermötets regi genom att i samråd med utskottsordförandena utarbeta dagordning, utsända kallelser till möten, framlägga erforderlig nordisk och internationell dokumentation samt utarbeta mötesrapporter
- samordna utskottsverksamheten
- vara kontaktorgan för Nordiska rådet i statistiska frågor
- hålla sig informerat om det internationella samarbetet avseende statistisk koordinering och standardisering
- utarbeta och redigera Nordisk statistisk årsbok
- utge Nordisk statistisk skriftserie
- utge andra samnordiska publikationer på uppdrag av chefsstatistiker mötet
- genomföra, medverka till eller initiera undersökningar för att frambringa material till gagn för jämförbarheten i de nordiska ländernas officiella statistik

- framföra förslag till chefsstatistikermötet avseende koordinering av de nordiska ländernas officiella statistik samt, i de fall förslagen innebär upprättande av arbetsutskott, framlägga mötesplan för utskottet
- åta sig andra arbetsuppgifter på uppdrag av chefsstatistikermötet.

E. Organisation

Sekreterariatet leds av en styrelse som består av cheferna för de statistiska centralbyråerna i de deltagande länderna. Chefen för den statistiska centralbyrån i domicillandet är ordförande i styrelsen.

2. Styrelsens sammansättning

Rigsstatistiker N. V. Skak-Nielsen, ordförande	D
Överdirektör Olavi E. Niitamo	F
Direktör Klemens Tryggvason	I
Direktör Petter Jakob Bjerve	N
Generaldirektör Lennart Nilsson	S

3. Personal

Sekretariatschef Harry de Shärengard	S
Fuldmächtig Lars Finell	F
Fuldmächtig Anders Ardmar	S
Overassistent Nelly Borg	D
Assistent Lise Johansen	D

F. Verksamhet

1. Möten och seminiraier

1.1 Det nordiska chefsstatistikermötet 1980 och det nordiska statistiska sekretariatets styrelsemöte hölls i Geneve den 24 juni 1980.

1.2 Nordiska statistiska utskott i chefsstatistikermötets regi

Sekretariatet har svarat för samordningen av arbetet i de nordiska statistiska utskott, som upprättats av chefsstatistikermötet på följande områden:

- nationalräkenskaper
- utrikeshandelsstatistik och varunomenklaturfrågor
- jordbruksstatistik
- näringsstatistik
- samfärdselstatistik
- ett system för socio-demografisk statistik
- befolkningsstatistik
- arbetsmarknadsstatistik
- undervisnings- och kulturstatistik
- kriminalstatistik
- socialstatistik
- miljöstatistik
- prognoser

- undersökningar om levnadsvillkor
- statistiska metodproblem i statistikproduktionen.

Under år 1980 har 11 utskott hållit möten.

1.3. Nordiskt statistiskt kontaktmöte

Ett kontaktmöte om biblioteksverksamheten vid de statistiska centralbyråerna har hållits den 27–29 augusti 1980 i Helsingfors.

1.4. Nordiskt statistiskt seminarium

Ett seminarium om undersökningar av levnadsvillkor och social rapportering har hållits den 19–22 maj 1980 i Lillehammer, Norge.

1.5. Nordiskt statistiskt samarbete utanför chefsstatistikermötets regi

Sekretariatet har deltagit i andra nordiska samarbetsorgans arbete, bland vilka kan nämnas

- Nordiska socialstatistikkommittén (NOSOSKO)
- Nordiska medicinalstatistikkommittén (NOMESKO)
- NAUTs utskott för arbetsmarknadsforskning.

2. Publikationsverksamhet

Följande publikationer har utgivits under verksamhetsåret:

2.1. Nordisk utredningsserie

Nordisk statistisk årsbok (NU A 1979: 26)

2.2. Nordisk statistisk skriftserie

Social trygghet i de nordiska länderna 1978 (Nr. 37).

Social Security in the Nordic Countries 1978 (Nr. 38).

Det nordiske chefsstatistikermøde i København 1979 (Nr. 39).

Det nordiske statistikermøde i København 1979 (Nr. 40).

2.3. Nordisk statistisk sekretariat: Tekniska rapporter

Rapport om ett system för socio-demografisk statistik (SSDS) (Nr. 22).

Den gemensamma nordiska näringsstatistiska varuförteckningen grupperad enligt SITC, Rev. 2. En nyckel mellan den nordiska varuförteckningen och Danmarks varuförteckning enligt NIMEXE per den 1 januari 1980 (Nr. 23).

2.4. Nyt fra Nordisk statistisk sekretariat

Ett nummer har utgivits i juni 1980.

G. Finansiering

Nordiska ministerrådet har anvisat 1 185 000 Dkr. för sekretariatets verksamhet under 1980.

Berättelse

från Nordiska tulladministrativa rådet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1980

A. Namn och adress

Nordiska tulladministrativa rådet (NTR)
Tollstjórinn
Tryggvagötu 19
101 Reykjavík

B. Startår

1960.

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige.

D. Syfte

Hänvisas till föregående verksamhetsberättelse.

E. Organisation

1. Cheferna för tulladministrationerna.
2. Styrelsens sammansättning:
Tolldirektör V. E. Parving (D)
Generaldirektör J. Uitto (F)
Tulldirektör B. Hermannsson (I) ordförande
Toll- og avgiftsdirektör J. Sterri (N)
Generaltulldirektör L. Eriksson (S)

3. Personal

Till rådet är ett permanent arbetsutskott knutet.
Ordförande i utskottet är biträdande departementchef Th. Geirsson (I)

F. Verksamhet

Rådsmöte hålles vartannat år, senast i Helsingfors 1979.

Arbetsutskottet har sammanträtt en gång den 19 och 20 november 1980 i Reykjavík. Bl. a. följande frågor behandlades:

1. Nordisk provianteringsöverenskommelse för passagerarfartyg.
2. Transitering – information om arbetet i den särskilda expertgruppen.
3. Nya tullvärderegler: information om åtgärder i de olika länderna.
4. Tullmötet 1981.
5. Dryftelse om enklare klarering av privatflyg.
6. Tulltjänstemannautbyte.

Expertgruppen för utarbetande av ett textförslag till ett nordiskt tullsamarbetsavtal har sammanträtt två gånger: I Köpenhamn den 22 maj 1980 och i Reykjavík den 19 november 1980. Gruppens arbete torde nu vara färdigt, bl. a. med utarbetandet av tillämpningsföreskrifter.

Nordiska samarbetsgruppen för punktskattefrågor (NSP) har sammanträtt en gång under året, i Köpenhamn i maj 1980.

Vid rådsmötet i Helsingfors tillsattes en expertgrupp i syfte att avge ett ändringsförslag till vägtullpassreglernas anvisning. Denna gruppen har sammanträtt fyra gånger året 1980 och har lämnat en rapport om sin verksamhet hittills. Gruppen arbetar under ordförandeskap av avdelningsdirektör Gunnar Lind från Sverige.

Nästa rådsmöte hålles i Reykjavík i september 1981.

Berättelse

från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1980

A. Namn och adress

Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (NOS-M)
c/o Medicinska forskningsrådet
Sveavägen 166, 18 tr
S-11346 Stockholm, Sverige
Tel 08/15 1580 ank 225

B. Startår

1968

C. Syfte

- NOS-M har till uppgift att
- följa den medicinska forskningens och forskarutbildningens utveckling i Norden,
 - främja ömsesidig och internationell information om den medicinska forskningens och forskarutbildningens utveckling,
 - främja utgivandet av nordiska medicinska tidskrifter,
 - främja och initiera konkreta samarbetsprojekt inom den medicinska forskningen i Norden, samt
 - därvid beakta önskvärdheten av ett rationellt utnyttjande av tillgängliga resurser.
- (Arbetsordning, 3 §, 6.10.1978)

D. Organisation

1. Administration

De medicinska forskningsråden i Danmark, Finland, Norge och Sverige utser två medlemmar var av NOS-M för en period av tre år. Island representeras vid sammanträdena av en observatör. I sammanträdena deltar ytterligare de medicinska forskningsrådets sekreterare (motsv) och vid behandlingen av särskilda frågor tillkallade sakkunniga. NOS-M väljer

inom sig ordförande för högst en treårsperiod. Ordförandeskapet roterar mellan länderna.

NOS-M:s sekretariat skall vara förlagt i det land, från vilket ordföranden kommer. Sekreteraren utses av det lands forskningsråd där sekretariatet finns.

2. NOS-M:s sammansättning 1980

Statens lægevidenskabelige forskningsråd, Danmark:

Professor Gaunø Jensen (1980-01-01 – 1980-09-30)

Professor Poul Kildeberg (fr. o. m. 1980-10-01)

Professor Bent Sørensen

Statens medicinska kommission, Finland:

Professor Jukka Ainamo

Dos Carl-Gustav Gahmberg

Norges almenvitenskapelige forskningsråd, Norge:

Professor Jon Bremer

Professor Jarle Ofstad

Medicinska forskningsrådet, Sverige:

Professor Henry Danielsson (ordförande)

Professor Bernt Hökfelt (1980-01-01 – 1980-06-30)

Professor Tore Scherstén (fr. o. m. 1980-09-12)

Island:

Professor Olafur Bjarnason (observatör)

Professor Tomas Helgason (observatör)

3. Personal

Sekreterare: Kanslichef Ingvar Lennerfors

4. Revisorer

Inga (NOS-M har inga fasta beviljningar eller anslag)

E. Verksamhet

NOS-M har under år 1980 sammanträtt två gånger:

1980-03-26 i Oslo, Norge

1980-10-06 i Köpenhamn, Danmark

Inom NOS-M har liksom under tidigare verksamhetsår informationsutbytet mellan de olika länderna varit av central betydelse för verksamheten. De s. k. landsrapporterna som utarbetas halvårsvis har därvid varit en utgångspunkt för diskussionen. Inom ramen för detta informationsutbyte har bl. a. diskuterats forskningsrådets roll i relation till övriga forskningsresurser/organ för forskningsfinansiering, rådets initiativprogram för prioriterade forskningsområden, frågor rörande finansiering av dyrbar vetenskaplig utrustning, försöksdjursfrågor m. m. NOS-M har funnit dessa diskussioner värdefulla och enighet har förelegat att detta informationsutbyte även fortsättningsvis bör vara en huvuduppgift i nämndens fortsatta verksamhet.

NOS-M såväl som de nationella medicinska råden har tidigare kortfattat redovisat att det föreligger ett mycket betydande nordiskt forskningssamarbete inom medicin. Resurser härför ges på nationell bas av forskningsråden. På initiativ av NOS-M genomfördes under våren 1980 en omfattande kartläggning av existerande nordiskt samarbete inom medicinsk forskning. Resultatet härav bekräftade tidigare gjorda bedömningar om storleken av detta samarbete. Materialet har tillställts sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete.

Vid sammanträdet i Oslo diskuterades en rapport från NOS-M:s planeringsgrupp för forskning kring självmord. Rapporten föredrogs av planeringsgruppens ordförande, professor Nils Retterstøl, Oslo. Inom ramen för arbetet inom planeringsgruppen hade ett förslag till forskningsprojekt utarbetats för att i samband med självmord analysera registreringspraxis, principer och rutiner i de olika nordiska länderna. NOS-M beslöt därvid föreslå de nordiska medicinska forskningsråden att bevilja 80 000 Skr för detta projekt. Planeringsgruppen diskuterade mot bakgrund härav vid ett sammanträde i Köpenhamn den 22 september 1980 den fortsatta planeringen av forskningsprojektet. I samband härmed beslöt planeringsgruppen att ordförandeskapet fortsättningsvis skulle åvila professor Juel Nielsen, Odense.

Vid NOS-M:s sammanträde i Oslo diskuterades vidare frågor rörande nordisk hälso- och sjukvårdsforskning. NOS-M beslöt därvid bl. a. föreslå de nordiska medicinska forskningsråden att bevilja 45 000 Skr för anordnande av en nordisk konferens rörande "Olikheter och variation i hälso- och sjukvården" i Tammerfors den 13–15 november 1980. Konferensen hade förberetts av den nordiska planeringsgruppen för hälso- och sjukvårdsforskning. Den samarbetsgrupp för hälso- och sjukvårdsforskning som under föregående verksamhetsår inrättats mellan NOS-M och hälsoadministrationerna i de nordiska länderna avhöll sitt konstituerande sammanträde i Oslo den 4 september 1980. Såsom samarbetsgruppens ordförande fungerar professor Björn Smedby, Uppsala.

Inom NOS-M har vidare diskuterats frågor av gemensamt intresse inför sammanträden inom European Science Foundation (ESF) samt European Medical Research Councils (EMRC). Härvid har bl. a. diskuterats ett inom EMRC väckt förslag om initiativåtgärder för toxikologisk forskning. NOS-M har vidare i samband härmed beslutat inbjuda dr B Z Nizetic, Köpenhamn, att redovisa pågående aktiviteter inom WHO/Europaregionens forskningsprogram.

Inom NOS-M har vidare under året diskuterats skrivelse från Nordforsk angående aluminiums toxiska verkningar. NOS-M har för den fortsatta diskussionen av ärendet anhållit att EMRC:s expertgrupp för toxikologi måtte inkomma med yttrande över skrivelsen.

NOS-M beslöt vid sammanträde i Köpenhamn rekommendera de nordiska medicinska forskningsråden att såsom slutanslag bevilja 30 000 Skr

som bidrag till tidskriften *Scandinavian Journal of Social Medicine*. Frågan om eventuella bidrag till tidskrifterna *Scandinavian Psychoanalytic Review* och *Psychiatry and Social Science* är föremål för ytterligare beredning.

NOS-M har under verksamhetsåret avgivit ett flertal remissyttranden. NOS-M har därvid tillstyrkt inom Nordiska Rådet diskuterade medlemsförslag dels om åtgärder för att vidareutveckla de nordiska forskarkurserna dels om insatser för ett intensifierat nordiskt samarbete beträffande rusmedelsproblem. NOS-M har vidare behandlat inom Nordiska Rådet väckta medlemsförslag rörande utvidgad utbildning och forskning inom det miljömedicinska området, rörande ökat forskningspolitiskt samarbete i Norden samt rörande stiftande av en nordisk vetenskapsakademi. NOS-M har vidare avgivit yttrande över rapporten "Nordiskt Kultursamarbete under 1970-talet – en värdering".

F. Framtidsplaner

NOS-M avser under 1981 följa upp nu igångsatta aktiviteter främst inom hälso- och sjukvårdsforskning samt forskning kring självmord. Vid ett eventuellt inrättande av en nordisk forskningsfond borde NOS-M inom sitt kompetensområde kunna fungera som remissorgan i samband med beredning av till en sådan fond ställda ansökningar.

Inom NOS-M kommer även diskussioner rörande initiering av forskning på nordisk bas att föras i de fall sådana åtgärder är motiverade. Initiativ till forskning bl. a. inom området metodutveckling/metodkontroll kommer härvid att bli föremål för överväganden. NOS-M:s insatser bör dock även fortsättningsvis koncentreras på samordning och endast i undantagsfall avse genomförande av forskningsprogram.

G. Finansiering av NOS-M:s aktiviteter under 1980

Ändamål:	Planeringsgruppen för hälso- och sjukvårdsforskning
Budget:	33 000 kr
Anslagskälla:	Medicinska forskningsrådet
Ändamål:	Planeringsgruppen för forskning kring självmord
Budget:	Ca 80 000 kr
Anslagskälla:	Samfinansiering*
Ändamål:	Konferens rörande "Olikheter och variation i hälso- och sjukvården" i Tammerfors den 13–15 november 1980
Budget:	45 000 kr
Anslagskälla:	Samfinansiering*
Ändamål:	Bidrag till tidskriften <i>Scandinavian Journal of Social Medicine</i>
Budget:	30 000 kr
Anslagskälla:	Samfinansiering

* Danmark en del, Finland en del, Norge en del och Sverige två delar

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över berättelserna från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (C 5/k), Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning (C 8/k), Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning jämte Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter (C 23/k) och Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden jämte Nordiska publiceringsnämnden för naturvetenskap (C 34/k)**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning, Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning, Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning jämte Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter, Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden jämte Nordiska publiceringsnämnden för naturvetenskap till Nordiska rådets 29:e session avgivna berättelser.

Utskottet hade inför angivandet av berättelserna till förra sessionen framhållit att forskningsrådets nordiska samarbetsnämnder i sin rapportering till Nordiska rådet borde medtaga en redovisning av finansieringen av verksamheten och användningen av beviljade medel.

Utskottet noterar att den efterlysta redovisningen har givits i berättelserna till 29:e sessionen. Utskottet förutsätter samtidigt att det även i kommande berättelser lämnas redovisning över finansieringen av verksamheten och användningen av beviljade medel.

Inför 29:e sessionen har utskottet behandlat ett medlemsförslag om stiftande av en nordisk vetenskapsakademi (A 584/k), vars främsta uppgift enligt förslaget skulle vara att publicera nordisk vetenskaplig litteratur. Utskottet har emellertid med hänvisning till existerande samarbete och härför lämpliga organ (forskningsrådets nordiska samarbetsnämnder) ansett att medlemsförslaget bör avvisas. Likväl har utskottet önskat ta fasta på den del av medlemsförslaget som rör utgivning av vetenskaplig litteratur. Av förslaget, men framförallt av de om detta avgivna remissyttrandena framgår att det förekommer publiceringssvårigheter härvidlag. Sålunda synes det behövas större samordning, systematik och förstärkta resurser när det gäller utgivning av vetenskapliga publikationer på nordisk bas.

Utskottet finner det viktigt att forskningsrådets nordiska samarbetsnämnder ägnar dessa frågor nödig uppmärksamhet.

Vid sin genomgång av berättelserna från samarbetsnämnderna har utskottet relaterat den redovisade verksamheten till det likaså redovisade syftet med denna verksamhet. T. ex. i fråga om Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning (C 23/k) är syftet bl. a. att "fremme og koordinere den humanistiske forskning og forskereutdanning i Norden".

Av samarbetsnämndens berättelse kan utskottet dock inte se huruvida eller på vilket sätt nämnden strävat till att förverkliga detta, tvivelsutan vittomfattande syfte. Utskottet ställer sig även frågande inför nämndens konstaterande att det inte föreligger några särskilda planer för den framtida verksamheten.

Med ovanstående kommentarer får utskottet föreslå

att rådet lägger berättelserna C 5/k, C 8/k, C 23/k och C 34/k till handlingarna i väntan på nya berättelser till nästa ordinarie session.

Köpenhamn den 1 mars 1981

Sampsa Aaltio (Kok)

Jo Benkow (H)

Kjell Magne Bondevik (Kr. F.)

Trygve Bratteli (A)

Rolf Fjeldvær (A)

Árni Gunnarsson (A.)

Förman

Hagen Hagensen (KF)

Karl-Erik Häll (s)

Gunnel Jonäng (c)

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)

Sture Palm (s)

Erlendur Patursson (Tvfl)

Robert Pedersen (S)

Arvo Salo (Sd)

Otto Steenholdt (Grønl.)

Ingrid Sundberg (m)

Berättelse

från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötsel-frågor

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1980

A. Namn och adress

Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötsel-frågor
Jordbruksdepartementet
Fack
S-103 33 Stockholm

B. Startår

1965

C. Deltagande länder

Finland, Norge och Sverige

D. Syfte

Samarbetsorganet behandlar frågor, gemensamma för rennäringen i Finland, Norge och Sverige, rörande den praktiska utvecklingen av rensköt-seln, såsom renbetes- och foderundersökningar, renavel, rensjukdomar, registrering av renmärken, handeln med renkött och andra renprodukter, ävensom frågor om jakt, fiske m. m. och andra näringar som har väsentlig betydelse för samerna.

Samarbetsorganet har vidare, i syfte att stärka och bevara den samiska kulturen och förbättra den samiska befolkningens levnadsvillkor, att be-handla andra för samebefolkningen i Finland, Norge och Sverige gemen-samma frågor som rör utvecklingen av samekulturen och av skol- och undervisningsförhållandena inom samernas bosättningsområden samt för-bättrande av samebefolkningens levnadsförhållanden och sociala ställning m. m.

E. Organisation

1. Administration

Samarbetsorganet består av en delegation från Finland, en från Norge och en från Sverige, var och en med sin ordförande. Delegationerna utses av resp. lands regering. Hos varje lands delegation finns en sekreterare. Hos samarbetsorganet finns en gemensam sekreterare. Sekreterarskapet cirkulerar för tre år i sänder mellan delegationerna.

2. Styrelsens sammansättning

Finska delegationen:

Segercrantz, Stig, byråchef	<i>ordf.</i>
Länsman, Aslak Antti, renägare	
Helander, Johannes, dipl.ing.	
Huttu-Hiltunen, Veikko, verksh.ledare	
Laasonen, Pentti, reg.råd	
Stenqvist, Unnukka, jur. kand.	<i>sekr.</i>
Westerling, Bengt, vet.med.dr.	
Suomus, Heikki, överdir.	

Norska delegationen:

Normann, Karl, ekspedisjonssjef	<i>ordf.</i>
Fjellheim, Paul, veterinaer	
Löken, Jon Chr., underdirektör	
Samuelsberg, Harald, kontorsjef	
Sara, Ole K., reindriftssjef	
Lenvik, Dag, amanuensis	<i>sekr.</i>

Svenska delegationen:

Erneholm, Berndt, expeditionschef	<i>ordf.</i>
Englund, Karin, dep.sekr.	
Silén, Ulla B., dep.sekr.	
Thomasson, Lars, rektor	
Utsi, Lars, renägare	
Wikman, Åke, avd.dir.	

3. Personal

Permanent utskott

Allmänna utskottet

Näringsutskottet

Huvudsekr. t. o. m. 1981:

Ulla B. Silén

Jordbruksdepartementet

S-103 33 Stockholm

F. Verksamhet

Organet har under året haft sammanträden den 27–29 maj 1980 i Kareusvanto, Finland, där bl. a. togs upp en skrivelse till Nordiska ministerrådet i fråga om sameinstitutets rapport om sin verksamhet under åren 1974–79. Vidare diskuterades möjligheterna till samproduktion och utbyte av läroböcker på samiska samt frågan om ledamöter m. m. i nordiskt organ för renforskning (NOR.) Till detta organ beslöt man också hänskjuta frågan om möjligheterna att översätta artiklar ur den finska resp. norska och svenska rennäringstidningen samt att medverka till att lämplig renskötsellitteratur utarbetas.

Frågan om en gemensam nordisk renskötarutbildning har bordlagts i avvaktan på en utredning i frågan av renbeteslagens förbund i Finland.

F. n. vidareutreds inom organet frågan om avhorning av ren. Vidare pågår en kartläggning om statliga åtgärder för att stödja den samiska kulturen. Frågorna kommer att tas upp vid samläsningsorganets kommande sammanträde som äger rum den 25–26 november 1980 i Oslo.

Delegationsordförandena har under året haft informationsöverläggningar med representanter för Nordkalottkommittén. Däremot har överläggning med Nordiska samrådet inte ägt rum på grund av svårigheter för samrådet att planera in ett sammanträffande.

G. Finansiering

Varje delegation finansieras på anslag inom resp. lands statsbudget.

Berättelse

från Nordiska läkemedelsnämnden

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1980

A. Namn och adress

Nordiska läkemedelsnämnden
Box 607
S-752 37 Uppsala

B. Startår

1975

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

Att verka för harmonisering av lagstiftning och administrativ praxis på läkemedelsområdet i Norden.

E. Organisation

1. Administration

Nordiska läkemedelsnämnden upprättades av Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) enligt beslut den 5 december 1974 som ett resultat av Nordiska rådets *rekommendation nr 16/1969* angående läkemedelssamarbete. Ministerrådet har senare beslutat inrätta nämnden som en permanent nordisk institution från den 1 januari 1980.

Nämnden har två medlemmar från varje land med personliga suppleanter. Mandatperioden är fyra år. Hälften av nämndens medlemmar innehar ledande poster vid nationella läkemedelsmyndigheter, övriga vid annan myndighet, sjukhus eller apotek.

Nämnden biträdes av ett sekretariat. Det har sina lokaler vid socialstyrelsens läkemedelsavdelning, Uppsala, Sverige.

Nämnden har under 1980 haft fem underutskott, nämligen för
– standardiserings- och farmakopéfrågor

- kontroll av allergenextrakt.
- riktlinjer för kliniska prövningar
- märkning av trafikfarliga läkemedel
- nordisk läkemedelsstatistik

Nämnden skall mötas minst två gånger per år. Den fastställer i enlighet med sina stadgar själv riktlinjer för sitt arbete och antager årliga arbetsprogram.

2. Styrelsens sammansättning

	Nationalitet
Kontorchef Ebba Lund	D
suppleant: Dr. med. Per Juul	D
Afdelingschef Jens Overø	D
suppleant: Lab. forstander B. Fuglsang-Smidt	D
Professor Elna Nieminen	F
suppleant: Avdelningschef Eeva Alhava	F
Byråchef Reijo Purasmaa, ordf. till 1980-05-29	F
suppleant: Överläkare Juhana Idänpääh-Heikkilä	F
Avdelningschef Almar Grimsson (tjl till 1981-03-01)	I
suppleant: Cand. pharm. Ingolf J Petersen	I
Overlæge Arni Kristinsson, ordf. från 1980-05-29	I
suppleant: Dr Sigurdur P Gudmundsson	I
Professor Egil Gjone, v. ordf. från 1980-05-29	N
suppleant: Professor Sigurd Humerfelt	N
Overapoteker Bjørn Jøldal	N
suppleant: Direktør Magne Halse	N
Professor Åke Liljestrand	S
suppleant: Direktør Sven Ström	S

3. Personal

Marianne Granat, sekreterariatschef	S
Lena Idman, provisor	F
Anita Zetterkvist, assistent	S
Gunilla Göthe, sekreterare	S

För vaktmästeri och dylikt finnes ingen egen personal anställd. Sådana tjänster köpes av socialstyrelsens läkemedelsavdelning.

F Verksamhet

Nordiska läkemedelsnämnden (NLN) har under 1980 haft två sammanträden. Nämnden har därvid bl. a. diskuterat

- en mer långsiktig planering av sin verksamhet

- samarbetet på registreringsområdet
- konfidentialitetsfrågan
- utbyte av utredningsprotokoll
- anvisningar för ansökan om registrering
- kontroll av allergenextrakt
- riktlinjer för kliniska prövningar
- märkning av farmaceutiska specialiteter
- läkemedel och trafik
- farmakopé- och andra standardiseringsfrågor
- nordiska läkemedelsstandarder däribland humant somatotropin (växthormon)
- nordisk receptgiltighet
- nordisk läkemedelsstatistik
- information om läkemedel
- ömsesidig orientering enligt det notifikationssystem nämnden infört för lagstiftnings- och andra administrativa åtgärder samt informationsaktiviteter på läkemedelsområdet i Norden
- medlemsförslag från Nordiska rådet
- internationellt samarbete

Nämndens tillkomst och verksamhet har givit det långvariga samarbetet på läkemedelsområdet en fastare struktur. Nämndens verksamhet under året har mer än tidigare avsett att öka samarbetet inom registreringsområdet, dvs. hälsomyndigheternas utredning och godkännande av nya läkemedel. Led i detta arbetet var det *”Nordiska registreringssymposium”* som nämnden arrangerade i Korsör den 17–18 oktober 1980. Inbjudna deltagare representerade nationella beslutsorgan, kontrollmyndigheter och läkemedelsindustri.

Symposiets syfte var att diskutera möjligheter för ökat nordiskt registreringssamarbete och fortsatt närmande av ländernas lagstiftning och administrativa praxis för registrering av läkemedel. Vidare att värdera mål, medel och konsekvenser av en utveckling av ett sådant samarbete och att få synpunkter och förslag till fortsatta praktiska åtgärder.

Föredrag, sammanfattningar av diskussioner och utsänd bakgrundsinformation kommer att publiceras i NU serien i början av 1981. Rapporten kommer att överlämnas till Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet i enlighet med nämndens remissvar på *medlemsförslag A566/S* om gemensam nordisk registrering av läkemedel.

Inom läkemedelskontrollområdet har utarbetande och utväxling av *utredningsprotokoll* myndigheterna emellan fortsatt. Försök med *delning av utredningsarbetet* pågår. Syftet är att samla erfarenheter av olika samarbetsmodeller för bedömning av registreringsansökningar. Dessutom pågår vid nämndens sekretariat en *analys* av länderna emellan olika beslut i registreringsfrågor. Arbeta på en samordning av *anvisningar* för innehåll i och utformning av registreringsansökningar för farmaceutiska specialiteter har också börjat.

Åtgärderna är av grundläggande betydelse för fortsatt harmonisering av ländernas regler och kontroll av farmaceutiska specialiteter. Målet är att på bästa sätt utnyttja de samlade resurserna.

Ytterligare ett led i samarbetet inom registreringsområdet är nordiska riktlinjer för *kontroll av allergenextrakt*. Efter inhämtande av nationella synpunkter har nämnden under året accepterat ett reviderat förslag till riktlinjer och överlämnat dem till nationella hälsomyndigheter med rekommendation att de läggs till grund för nationella bestämmelser på området. Man har enats om en övergångstid på fem år. Åtgärden har dock redan haft kvalitetshöjande effekt på dessa produkter. Det av nämnden tillsatta underutskottet har slutfört sitt uppdrag och upplösts.

Uppföljning av nämndens symposium 1978, publicerat i *NU B 1979:6*, har under året resulterat i ett förslag till nordiska riktlinjer *klinisk läkemedelsprövning* i Norden. Sådana riktlinjer betyder också mycket för harmonisering av kraven på registreringsdokumentation.

De av nämnden tidigare antagna gemensamma nordiska riktlinjerna för *märkning av farmaceutiska specialiteter* som kompletterats med gemensam nordisk *nomenklatur och definitioner för läkemedelsformer* har nu lagts till grund för nationella bestämmelser i samtliga länder i Norden. Härmed har möjligheterna ökat för användning av gemensamma nordiska etiketter.

Farmakopé- och andra standardiseringsfrågor beträffande läkemedel behandlas i nämndens Standardiseringsgrupp. Detta underutskott består av två medlemmar från varje nordiskt land med nära anknytning till nationella läkemedelskontrollorgan och den Europeiska farmakopékommisionen under Europarådet. Gruppen har under året haft tre möten.

Den europeiska farmakopén gäller från och med 1978 i de nordiska länderna. Detta innebär gemensamma kvalitetskrav för ett stort antal substanser i de flesta europeiska länderna. Standardiseringsgruppen har för de nordiska delegaterna fungerat som förberedande och samordnande organ i en rad frågor som behandlats av den Europeiska farmakopékommisionen. Man har också arbetat för att klarlägga de mera allmänna nordiska synpunkterna på farmakopéns uppgift och innehåll.

En uppdelning av gransknings- och provningsarbetet för Europafarmakopén göres mellan de nordiska länderna. Detta sker i praktiken direkt mellan nationella laboratoriechefer och farmakopékommittésekreterare, men Standardiseringsgruppen initierar och stöder åtgärderna och dess sammanträden utnyttjas för en del av överläggningarna.

Förutom det europeiska arbetet har gruppen under året färdigställt fem monografier som av nämnden antagits som Nordiska läkemedelsstandarder. Det gäller ämnena humant somatotropin (växthormon), etanol, stark sprit, chlormezanon och cyclandelat. Förarbetet till humant somatotropin har utförts inom ett särskilt underutskott som nu slutfört sitt arbete och upplösts.

För att nå ytterligare samordning av läkemedelsstatistiken i Norden pågår arbete med andra upplagan av publikationen *Nordisk läkemedels-*

statistik". Den utkom första gången 1979 i två delar med uppgifter för 1975–1977. Arbetet innebär att man för läkemedlen i Norden enats om ett gemensamt klassificeringssystem som döpts till ATC-systemet (Anatomical Therapeutic Chemical classification code). Det bygger på ett system som används för internationell marknadsföringsstatistik på området. Den statistiska jämförelsenhet som används är det inom WHO initierade begreppet "definierad dygnsdos" (DDD). Vidareutveckling liksom fastställande av nya DDD sker numera i nämndens underutskott för läkemedelsstatistik.

Genom sitt arbete har de nordiska länderna fått en för övriga världen unik möjlighet att närmare studera läkemedelsförbruket. Arbetet omfattas också med stort intresse av bl. a. WHO. Nämnden samarbetar också med Drug Utilisation Research Group (DURG) som är WHO:s arbetsgrupp för läkemedelsstatistik.

En åtgärd för samordning av *informationen om läkemedel* var nämndens symposium 1979 som hade titeln "Producentobunden läkemedelsinformation – krav, utbud och samordning i Norden". Föredrag och diskussioner har under året publicerats (*NU B 1980:3*) Uppföljning sker bl. a. genom nämndens notifikationssystem.

Verksamheten under året har också innefattat uppföljning av beslutet i Ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) den 17 augusti 1979 om att i de nordiska länderna införa ett nordiskt system för märkning av "trafikfarliga läkemedel". Åtgärden är ett resultat av nämndens utredning som finns publicerad under titeln "Läkemedel och trafik" (*Nu 1977:11*). Nationella beslut om genomförande har tagits. Det av nämnden tillsatta underutskottet har slutfört sitt uppdrag och upplösts.

Nämnden har under året avgivit remissyttrande på – *medlemsförslag A 579/s* om ett intensifierat nordiskt samarbete beträffande rusmedelproblemen.

Vad gäller övrigt nordiskt samarbete har nämnden varit representerad vid ett Kontaktmöte mellan nordiska samarbetsorgan som anordnades i Uppsala av Nordisk arbetsgrupp för FoU-spørgsmål indenfor social- og sundhedssektoren och vid Första nordiska symposiet i hälso- och sjukvårdsforskning i Tammerfors.

Inom det internationella samarbetet har nämnden deltagit med en observatör vid WHO:s 9:e europeiska symposium om Clinical Pharmacological Evaluation in Drug Control i Schlangenbad och vid ett programmöte för nästa möte i WHO:s arbetsgrupp för läkemedelsstatistik (DURG).

G. Framtidsplaner

Nämnden kommer fortsatt att prioritera frågor inom registreringsområdet. Flertalet av ovan beskrivna ämnesområden kommer att bearbetas även under de närmaste åren. Målet är att finna former för ett optimalt utnyttjande av de samlade resurserna.

H. Finansiering

För nämndens verksamhet under 1980 har beviljats 1 008 000 SEK. Finansiering sker över Nordiska ministerrådets allmänna budget.

Berättelse

från Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1980

A. Namn och adress

Nordisk arbetsnemnd for samfunnsforskning
Norges almenvitenskapelige forskningsråd (NAVF)
Munthes gate 29
N-Oslo 2
Norge

B. Startår

Nordisk arbetsnemnd for samfunnsforskning (NOS-S) inrättades 1968. Samarbetsnämndens stadgar är fastställda 1969. Ny arbetsordning har antagits 1975 och reviderats i 1976 och 1977.

C. Syfte

Samarbetsnämnden är ett samarbetsorgan för de samhällsvetenskapliga forskningsråden i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Samarbetsnämnden har till uppgift

- att följa den samhällsvetenskapliga forskningens och forskarutbildningens utveckling i Norden,
- att främja informationsutbyte om den samhällsvetenskapliga forskningens och forskarutbildningens utveckling,
- att främja och taga initiativ till konkreta samarbetsprojekt inom samhällsforskningen i Norden,
- att bevilja stöd åt nordiska samhällsvetenskapliga tidskrifter inom ramen för de medel, som forskningsråden ställer till förfogande,
- att främja kontakterna mellan de enskilda nordiska länderna m. h. t. deltagande i internationellt samhällsvetenskapligt arbete, och
- att uppmärksamma önskvärdheten av ett rationellt utnyttjande av förhandenvarande resurser.

D. Organisation

1. Administration

Samarbetsnämnden består av 8 medlemmar som utses för en period av två år av följande forskningsråd:

Statens samfundsvetenskapliga forskningsråd, Danmark

Yhteiskuntatieteellinen toimikunta – Statens samhällsvetenskapliga kommission, Finland

Rådet för samfunnsvitenskapelig forskning vid

Norges almenvitenskapelige forskningsråd, Norge

Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet, Sverige

Motsvarande organ i Island, liksom Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete kan sända en observatör till samarbetsnämndens möten.

Ordförandeskapet roterar mellan de olika nordiska länderna i tvåårsperioder. Sekretariatet finns i anknytning till det lands forskningssekretariat från vilket ordföranden utnämns. För närvarande är sekretariatet lokaliserat på Norges almenvitenskapelige forskningsråd (NAVF) i Norge.

Stöd till de nordiska samhällsvetenskapliga tidskrifterna behandlas av Nordisk publiceringsnemnd for samfunnsvitenskapelige tidsskrifter (NOP-S), som består av 8 medlemmar. Den är ett rådgivande organ av samarbetsnämnden och dess medlemmar utses av de forskningsråd som är representerade i samarbetsnämnden. Publiceringsnämndens främsta uppgift är att främja utgivning av de nordiska samhällsvetenskapliga tidskrifterna samt att arbeta för en rationell drift av dessa.

4. Samarbetsnämndens sammansättning 31.12.1980

NOS-S

Professor Erling B. Andersen	D
Professor Mogens N. Pedersen	D
Professor Pertti Kettunen	F
Bitr. professor Juha Tolonen	F
Førstelektor Ingeborg Wilberg (ordförande)	N
Rektor Edvard Befring	N
Professor Pär-Erik Back	S
Professor Hans Thornstedt	S

Observatörer:

Universitetslektor Thorbjörn Broddasson	I
Professor Sigurjo Björnsson	I
Sektionschef Lilla Voss, Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete	D

Nordisk publiceringsnemnd for samfunnsvitenskapelige tidsskrifter (NOP-S)

Professor Erling B. Andersen	D
Lektor Per Schultz Jørgensen	D

Bitr. professor Juha Tolonen	F
Professor Guy Bäckman	F
Førstelektor Ingeborg Wilberg (ordförande)	N
Dosent Anton Hoëm	N
Professor Urban Dahllöf	S
Överbibliotekarie Lennart Grönberg	S

Personal

Sekreterare

Konsulent, pol. kand. Soili Aintila (deltid)

Kontorfullmäktig Guro Helgerud (deltid)

E. Verksamhet

Möten

Samarbetsnämnden sammanträder vanligtvis två gånger om året. Dessa möten arrangeras i de olika nordiska länderna. Under 1980 har möten ägt rum i Köpenhamn den 17–18 april och i Reykjavík den 9–10 september. Samarbetsnämndens möten förbereds i sammankomster med forskningsrådets sekreterare. Under 1980 har två sekretariatsmöten ägt rum.

Publiceringsnämnden har haft sitt årliga möte i Oslo i augusti.

Nordisk komparativ samhällsforskning – egna initiativ

Under de senaste åren har samarbetsnämnden tagit flera initiativ till konkreta samarbetsprojekt. De första projekten etablerades inom familjeforskning. Två komparativa projekt, av vilka det ena tar upp Skilsmässors konsekvenser för familjer med små barn och det andra Förändringar i nordiska familjers livsmönster, ingår sedan 1979 i ett europeiskt forskningsprojekt i Wien-Centrets regi. De nationella delprojekten finansieras direkt från respektive lands forskningsråd.

Bristen på jämförbar statistik mellan de olika nordiska länderna har varit ett av hindren för att komparativa projekt skall kunna komma i gång. Samarbetsnämnden har initierat två dataprojekt.

Projektet *Nordisk database for regionale tidsserier (NDRT)*, som genomförs med en gemensam finansiering mellan de samhällsvetenskapliga forskningsråden i Danmark, Finland, Norge och Sverige, har som huvudsyfte att etablera en regional databas på amt-/fylke-/län-/syslu-nivå för de olika nordiska länderna. Huvudmålsättningarna är att förbättra möjligheterna för planering av djupgående komparativa undersökningar av regionala variationer i de olika nordiska länderna, bilda underlag för planering av datainsamling på lägre aggregeringsnivå samt att ta fram underlagsmaterial för undervisning vid universitet och högskolor. Projektet, som utförs av Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD) i Bergen, har startats i januari 1979 och planeras vara färdigt i slutet av 1981.

Nordisk datatjeneste for sociale indikatorer (NDFSJ) har startats under 1980 och planeras pågå under två år. Projektet genomförs av Dansk Data

Arkiv vid Odense Universitet och finansieras gemensamt av de samhällsvetenskapliga forskningsråden. Projektet tar sin utgångspunkt utifrån de existerande stora intervjuundersökningar som genomförts under den sista 10-års perioden i de olika nordiska länderna. Målsättningen är att främja nordiskt forskningssamarbete genom att utarbeta översikter över existerande data som belyser levnadsvillkor (leveskår) och genom att etablera en databas för det centrala datamaterialet på området. Ett annat syfte är att ta fram material för analyser av välfärdsdata och sociala indikatorer för forsknings- och undervisningsändamål.

Anslag till nordisk komparativ samhällsforskning

För att intensivifiera nordiskt samarbete inom samhällsforskning har de samhällsvetenskapliga forskningsråden ställt medel till samarbetsnämndens förfogande för att bevilja *stöd till nordiska komparativa forskningsprojekt*.

Utformning och igångsättning av nordiska projekt kräver ofta mera förberedelse än nationella projekt. För att bidra till såväl en kvantitativ som kvalitativ ökning av nordiska samhällsvetenskapliga forskningsprojekt har samarbetsnämnden beviljat *medel till projektplanering*. Bidrag beviljas till rese- och uppehållsutgifter och anordnande av nordiska möten i samband med förberedelse av projektansökan. Programmet startades på hösten 1979 för en period av två år.

Under år 1980 har samarbetsnämnden behandlat 37 ansökningar till ett sammanlagt belopp av ca 1 069 000 NOK. Inom hela programmet har hittills, från hösten 1979 till slutet av 1980, 51 ansökningar behandlats till ett ansökt belopp av ca 1 411 000 NOK.

Sammanlagt har 150 000 NOK delats ut mellan 17 projekt.

Under år 1980 har följande projekt beviljats anslag inom ramen för försöksprogram för förberedelse av nordiska komparativa forskningsprojekt:

Pol. mag. Seppo Leppä
Rättspolitiska forsknings-
institutet, Helsingfors

Livet under humanekologiska
betingelser – ett försök att
utforska framtidens levnads-
förhållanden ur dagens
alternativa samhällen.

Cand.oecon. Stein Østre
Rogalandsforskning,
Stavanger

Økonomisk analyse av fordeler
og ulemper ved at kommuner
selv fritt kan fastlegge
omfanget av den kommunale
inntektsbeskatning.

Pol.mag. Ole Elgström
Statsvetenskapliga institutionen,
Lund

Småstaters aktiva utrikes-
politik – en jämförelse mellan
dansk och svensk parlamenta-
risk utrikespolitisk debatt
1961–1979.

<p><i>Høgskolelektor Torleiv Høien</i> Stavanger lærerskole, Rogalandsforskning, Stavanger</p>	<p>Relasjoner mellom ekkoisk minne og den auditive persepsjonen.</p>
<p><i>Lektor Arnulf Kolstad</i> Ålborg Universitetscenter, Ålborg</p>	<p>Psykiatrisk og psykologisk helsearbeid utanfor institusjon – erfaringer fra forsøksordninger i Norden.</p>
<p>Docent Håkan Wiberg Avd.f. freds- och konfliktforskning, Lunds Universitet, Lund</p>	<p>Alternativ för gemensam nordisk säkerhet – en studie av trender i den säkerhetspolitiska förändringen i det nordiska området och möjligheter till åtgärder för kollektiv regional säkerhet.</p>
<p><i>Lic. (forskare) Ari Salminen</i> Tammerfors Universitetet, Tammerfors</p>	<p>Östhandelns organisation i de nordiska länderna</p>
<p><i>Docent Bengt Johannisson</i> Högskolan i Växjö</p>	<p>Småföretaget i lokalsamhället – betingelser och möjligheter.</p>
<p><i>Rektor Olav Spilling</i> Oppland Distriktshøgskole, Lillehammer, och</p>	<p>Kven ser kva? Vem ser va' för nåt? Mitä kukin näkee? Et granskning av visuell persepsjon av nordisk tv-film.</p>
<p><i>Docent Inga Elgqvist-Saltzman</i> Pedagogiska institutionen, Umeå universitet, Umeå</p>	<p>Högskolereformers effekter på kvinnors liv och arbete (HEKLA)</p>
<p><i>E. univ.lektor Bo S. Johansson</i> Psykologiska institutionen, Uppsala universitet, Uppsala</p>	<p>Ansvarspedagogik i förskolan och grundskolan.</p>

För att främja konkreta samarbetsprojekt har de samhällsvetenskapliga forskningsråden också beslutat att gemensamt ge *stöd till nordiska komparativa forskningsprojekt*. Anslag beviljas till genomförande av projektarbete.

Ansökningarna behandlas gemensamt av samarbetsnämnden, som levererar dessa vidare med sina ställningstaganden till de nationella forskningsråden. Under 1980 behandlades 11 ansökningar om anslag till ett sammanlagt belopp av ca 1 700 000 NOK. Forskningsråden utdelade 3 anslag till ett belopp av 217 415 NOK.

Till följande projekt utdelades anslag under 1980:

<i>Professor Johan Galtung,</i> Institut d'Etudes du Développement, Genève (Professoratet för kon- flikt- og fredsforskning, Oslo)	Bildet av Norden i Norden Bildet av Norden i verden NOK 39870
<i>Univ.stip. Anton Steen,</i> Institutt for stats- vitenskap, Univ. i Oslo	Klasseinteresser og statlig omfordelingspolitikk til landbruket NOK 77 545
<i>Mag.art. Lars Mjøset,</i> Institutt for anvendt sosialvitenskapelig forskning (INAS) Oslo	Inntektspolitikk i de nordiske land i etter- krigstiden. NOK 100 000

Stöd till de nordiska samhällsvetenskapliga tidskrifter

Samarbetsnämnden har den 9 och 10 september 1980 beviljat anslag motsvarande ett belopp av ca 686 000 NOK till följande nordiska samhällsvetenskapliga tidskrifter för år 1981.

Pressens Årbog
Journal of Peace Research
Acta Sociologica
Scandinavian Political Studies
Scandinavian Journal of Statistics
Scandinavian Journal of Economics
Invandrare och Minoriteter
Nordisk Tidsskrift for International Ret
Nordisk Psykologi
Scandinavian Journal of Psychology
Scandinavian Journal of Educational Research
Nordisk Tidsskrift för Politisk Ekonomi

Wien-Centret

De samhällsvetenskapliga forskningsråden i Danmark, Finland, Norge och Sverige beviljar ett årligt verksamhetsstöd till *Wien-Centret*. Samarbetsnämnden har anställt en forskningskoordinator vid Centret från och med början av 1980 med uppgift att koordinera och samordna det europeiska familjeforskningsprojektet. Koordinatorn, som är anställd för en period av tre år, fungerar också som kontaktperson mellan Wien-Centret och samarbetsnämnden. Forskningskoordinatorns lön bestrides gemensamt av de samhällsvetenskapliga forskningsråden.

Kontakterna mellan Centret och samarbetsnämnden har successivt ökat. Samarbetsnämndens ordförande och sekreterare besökte Centret i juni 1980.

Verksamhetsbidrag

Efter en rekommendation av samarbetsnämnden har de samhällsvetenskapliga forskningsråden gemensamt beviljat ett verksamhetsstöd till Nordiska förbundet för statskunskap. Stödbeslutet för 1981 uppgår sammanlagt till 70 000 SEK.

Yttranden

Samarbetsnämnden har avgivit yttranden till Nordiska rådet om intensifierat nordiskt samarbete beträffande rusmedelproblem och om stiftande av en nordisk vetenskapsakademi, samt gett sina synpunkter till kultursekretariatet om registrering av samnordiska forskningsaktiviteter. Samarbetsnämnden har också behandlat kursförslag till Nordiska forskarkurser.

F. Framtidsplaner

Som ovan anförts har samarbetsnämnden försökt att förstärka och intensifiera nordisk komparativ samhällsforskning genom att bevilja medel till planering och genomförande av konkreta nordiska forskningsprojekt. Dessa program har satts i gång för en försöksperiod av två år. Enligt planerna är det sista utdelningstillfället på våren 1981 och programmen kommer att utvärderas under hösten. Avsikten är att evalueringen skall ge underlag till beslut om i vilka former fortsatt arbete inom nordisk komparativ samhällsforskning kommer att föras vidare.

Arbetet inom samarbetsnämndens egna initiativ kommer att fortsätta under 1981. Projektet Nordisk database for regionale tidsserier skall slutföras under året. Projektet skall lägga fram förslag hur databasen kan vidareföras med syfte på användning och tillgänglighet. Projektet Nordisk datatjeneste for sociale indikatorer har av olika skäl blivit försenad i starten och kommer att pågå ända fram till hösten 1982.

G. Finansiering

Utgifter för sekretariatet bestrides av det forskningsråd i vilket sekretariatet är lokaliserat. I övrigt svarar de samhällsvetenskapliga forskningsråden i Danmark, Finland, Norge och Sverige tillsammans för finansiering av den nordiska verksamheten. Kostnadsfördelningen följer samma riktlinjer som gäller för Nordiska ministerrådets verksamhet. Island är med som observatör och deltar inte i kostnaderna. Från och med 1979 gäller följande kostnadsfördelning mellan länderna: Danmark 24%, Finland 16%, Norge 18% och Sverige 42%.

Sammanställning av kostnaderna under 1980

<i>Sekretariatet, inkl. resor och administrativa utgifter, bekostas av Rådet for samfunnsvitenskapelig forskning, Norge</i>	NOK 100 000
<i>Verksamhet, som finansieras gemensamt:</i>	
<i>Stöd för förberedelse av nordiska komparativa forskningsprojekt</i>	NOK 100 000
<i>Anslag till nordiska komparativa forskningsprojekt</i>	NOK 217 500
<i>Projektet Nordisk database for regionale tidsserier</i>	NOK 204 198
<i>Projektet Nordisk datatjeneste for sociale indikatorer</i>	DKK 335 000
<i>Nordiska förbundet för statskunskap</i>	SEK 66 000
<i>Stöd till nordiska samhällsvetenskapliga tidskrifter</i>	NOK 720 000
<i>Vetenskaplig sekreterare vid Wien-Centret</i>	DKK 290 000

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över berättelserna från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (C 5/k), Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning (C 8/k), Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning jämte Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter (C 23/k) och Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden jämte Nordiska publiceringsnämnden för naturvetenskap (C 34/k)

(Se C 5/k: Bilaga)

Berättelse

från NORDTEST

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1980

A. Namn och adress

NORDTEST

(Gemensamt nordiskt organ inom provnings- och kontrollområdet)

Grev Turegatan 19, 2 tr.

Box 5103

S-102 43 Stockholm 5

Tel. 08-14 14 50

B. Startår

1973

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

NORDTEST:s huvuduppgifter är:

a) att ta initiativ till och främja forskning angående materials och produkters egenskaper med inriktning på framtagning av provningsmetoder,

b) att utarbeta, rekommendera och registrera gemensamma nordiska provningsmetoder i syfte att uppnå jämförbara resultat vid provning av material, produkter, konstruktioner, anläggningar, tekniska system för förfaranden,

c) att fördela vissa arbetsuppgifter mellan de nordiska ländernas provningsorgan på ett sådant sätt att arbetet kan bedrivas samordnat och med hänsyn tagen till det internationella samarbetet inom området,

d) att ha ansvaret för ett kontinuerligt nordiskt informationsutbyte på provningsområdet genom litteraturtjänst, utväxling av rapporter, utarbetande av provningsmetoder etc.,

e) att utarbeta, rekommendera och registrera riktlinjer för provningsverksamhet,

f) att främja ett gemensamt nordiskt uppträdande i internationellt samarbete inom verksamhetsområdet.

E. Organisation

A. Administration

NORDTEST består av en styrelse, ett sekretariat och för viss tid utsedda fackgrupper.

Styrelsen består av en representant med personlig suppleant, bägge aktiva i provningsteknisk verksamhet, från vart och ett av de nordiska länderna. Dessa utpekas av resp. lands regering eller vederbörligt ministerium.

Sekretariatet består av fast anställd personal enligt styrelsens beslut. Det leds av en direktör, som är föredragande i styrelsen.

På beslut av styrelsen inrättas för viss tid fackgrupper med uppgift att värdera projektförslag, övervaka projektarbetet och ta övriga initiativ inom sitt fackområde samt framför förslag till styrelsen till NORDTEST-metoder.

2. Styrelsens sammansättning

REPSTORFF HOLTVEG, ERIK, direktör, D
HEISKANEN, SAKARI, professor, F
ÅSGEIRSSON, HARALDUR, direktör, I
WALTER, JON C., ass direktör, N *ordf.*
BILDT, HENRIC, generaldirektör, S

3. Personal

GRÖNLUND, EVA, merkonom, F
HOLBYE, PAUL, siv ing, N
LINDHOLM, BO, dipl ing, *direktör*

F. Verksamhet

Styrelsen har för behandling av NORDTESTs tekniska arbetsuppgifter utsett fackgrupper. En fackgrupp består av en person med omfattande provningsteknisk kompetens från varje nordiskt land. Under året har sju fackgrupper varit verksamma inom områdena bygg, brand, akustik och buller, VVS, NDT (oförstörande provning), Elektronik och konsumentvaror. Frågor utanför etablerade fackgruppers kompetensområden handlägges av styrelsen.

Följande procedur tillämpas i NORDTESTs arbete. Fackgrupperna behandlar inkomna eller på eget initiativ framtagna projektförslag. Förslagen prioriteras i enlighet med områdesvis företagna behovsanalyser och uppställda långtidsplaner. Av fackgrupperna rekommenderade NORDTEST-projekt beställs efter styrelsens godkännande hos institutioner, företag eller enskilda personer för genomförande under viss tid till fast pris.

Projektet resulterar vanligen i provningsmetoder som styrelsen efter fackgruppernas bearbetning och remissbehandling utser till NORDTEST-metoder. Till NORDTEST-metoder kan efter värdering även utses av andra än NORDTEST utarbetade provningsmetoder. Så är t. ex. fallet med ett antal metoder inom livsmedelsområdet vilka utarbetats av Nordisk metodkommitté för livsmedel och provningsmetoder för papper, massa och board som utarbetats av Scantest.

Arbetet har hittills resulterat i ca 360 NORDTEST-metoder som registrerats i NORDTEST DOC GEN 017 Edition 1980 "Register of approved NORDTEST methods". Aktuell information om NORDTESTs verksamhet publiceras i NORDTEST-NYTT som utges två gånger per år.

Detaljerad beskrivning av NORDTESTs verksamhet kommer att redovisas i "Annual Report 1980" som publiceras i NORDTEST DOC GEN-serien första halvåret 1981.

G. Framtidsplaner

Planer för framtida verksamhet i NORDTEST redovisas i rullande 5-årsplan. För närvarande gäller NORDTEST DOC GEN 018 September 1980: Långtidsplan 1981–1985. Enligt denna plan kommer verksamheten under perioden inom de nu verkande fackgruppsområdena att uppnå sin toppnivå. Aktiviteten i de tidigast etablerade fackgrupperna kommer mot slutet av perioden att minska något. Nya fackgrupper kommer att tillsättas.

H. Finansering

	1980	1981
Från Nordisk Ministerråd	1 845 MSEK	4 170 MSEK
Från Nordisk Industrifond	2 200 MSEK	—
Sammanlagt	4 045 MSEK	4 170 MSEK

Berättelse

om Nordiska hälsovårdshögskolan

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1980

A. Namn och adress

Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV)
Medicinaregatan
S-413 46 Göteborg
Sverige

B. Startår

1953. I nuvarande organisation 1978.

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

D. Syfte

Bedriva högre utbildning och forskning inom hälso- och sjukvård i Norden. Utbildningen avses ligga på en nivå ovanför vad vart och ett av de nordiska länderna kan anordna nationellt och motsvara den utbildning som förekommer vid anglosaxiska "Schools of public Health".

Målet för undervisningen är

I. *För alla elever* – att ge en orientering om de olika ämnenas begrepp, principer och metoder,

– att öka förståelsen för samhällsmedicinens betydelse för samhällsmedicinens betydelse för framtidens hälsoarbete, så att eleverna får intresse för att medverka i och eventuellt initiera tvärfackliga samhällsmedicinska insatser på lokalt, internordiskt eller internationellt plan,

– att ge kunskap om nomenklatur undersökningsprinciper, forskningsmetoder, så att eleverna kritiskt kan granska publikationer och debatter inom samhällsmedicinska ämnen.

II. *För speciellt intresserade elever* – att ge metodkunskaper som möjliggör att eleverna aktivt kan delta i större nationella och internationella projekt.

III. För elever, som genomgått alla huvudkurserna – att uppnå specialisering i samhällsmedicin – svarande till de internationella och av WHO erkända vetenskapliga graderna Master of Public Health, eventuellt senare vidareutvecklad till Doctor of Public Health.

E. Organisation

1. Administration

Ledningen av högskolan utövas av en styrelse, som består av en ledamot från varje deltagande stat (Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige) jämte en suppleant för varje ledamot. Vid högskolan finns också ett kursråd med representanter för de nationella huvudmannorganisationerna samt för lärare och elever.

Den direkta ledning för skolans funktion utövas av skolans rektor och en administrativ ledare, tillika skolans sekreterare.

2. Styrelsens sammansättning

	<i>Ledamot</i>	<i>Suppleant</i>
Danmark	Mogens Kjærgård Hansen	Niels Bentsen
Finland	Kimmo Leppo	Håkan Hellberg
Island	Örn Bjarnason	David Gunnarsson
Norge	Knut Munch-Søegaard	Jonn Syse
Sverige	Sven-Olof Hedengren	Bengt Lindegård
Ordförande:	Sven-Olof Hedengren	
Vice ordf.:	Knut Munch-Søegaard	
Sekr.:	Ralf Svensson	

3. Personal

Professor	3 st
Docent	1 st
Forskarassistent	2 st
Utbildningsledare	1 st
Byrådirektör	1 st
Byråassistent	1 st
Bibliotekarie	1 st
Assistent	3 st
Expeditionsvakt	1 st
	14 st

Extra personal

Ekonomibiträde	1 st
----------------	------

Anställda genom arbetsmarknadsstyrelsen

Expeditionsvakt	2 st
Arkivarbetare	1/2 st

Totalt 17 1/2 st

F. Verksamhet

Undervisning

Utbildningen vid Högskolan omfattar ett teoretiskt år om åtta månader, och därefter ett praktiskt år. Under det teoretiska året anordnas en huvudkurs (åtta månader) med fyra delkurser (var och en om två månader) i ämnena:

Epidemiologi och biostatistik

Socialmedicin och preventiv medicin

Hälso- och sjukvårdsadministration

Miljömedicin eller anna specialkurs

Dessa kurser genomgås separat under ett flertal år.

Undervisningen är till största delen gemensam för olika personalkategorier nämligen läkare, sjuksköterskor, tandläkare, sjukvårdsadministratörer, veterinärer, socialvårdstjänstemän, ingenjörer, fysioterapeuter, hälsovårdsinspektörer m. fl. Huvudvikten läggs på sådana ämnen och problemställningar, som har generell betydelse i samtliga nordiska länder. Vid undervisningen uppmärksammas sådana faktorer i vidsträckt social bemärkelse, som kan påverka såväl befolkningens som den enskilde individens hälsa och välbefinnande. Specialkurser kan vara vårdarbetets organisation och teknik, Samhällsodontologi, Socialpediatrik, Vattenhygien, Sjukhushygien. Högskolan fungerar också som kurscentrum för andra specialkurser och konferenser av aktuellt intresse för nordisk hälso- och sjukvård.

Forskning

Verksamheten vid högskolan har också tillförts vissa resurser för forskning. Denna skall inriktas mot frågor av praktisk betydelse (tillämpad forskning) och bedrivs i samråd med andra myndigheter, organisationer och forskningsråd inom de nordiska länderna, i vissa fall på uppdrag av myndigheter (uppdragsforskning).

Bibliotek

Högskolan har ett aktuellt bibliotek med speciell inriktning på public health.

Statistik

Läsåret 1979/80 genomgick totalt 276 kursdeltagare de olika delkurserna. Fördelningen nationsvis var följande:

Danmark	36 st
Finland	56 st
Island	18 st
Norge	72 st
Sverige	94 st
Totalt	276 st

Kostnaderna per elevmånad för 1979 var 13 475:– svenska kronor. Total kostnad för 1979: 3 665 170:– svenska kronor.

G. Framtidsplaner

Under de närmaste åren kommer högskolans undervisning att fortgå på i stort sett oförändrat sätt. Huvudkursens innehåll blir detsamma, med så småningom ökande möjligheter till profilering, dvs. utbyte av miljömedicinska kursen mot annan relevant delkurs. Allt fler elever arbetar med sin Master of Public Health-examen och några är troligen på väg mot en Doctor of Public Health.

Specialkurser och konferenser har tilldragit sig stort intresse och har kraftigt bidragit till att högskolan blivit allt mer känd och uppskattad. Om lokalresurserna medger, kommer denna verksamhet att utvecklas ytterligare.

De internationella kontakterna har visat sig vara betydelsefulla för högskolan för att vidga de folkhälsovetenskapliga vyerna i högskolans undervisning och forskning. Vi hoppas att genom olika samarbetsöverenskommelser kunna förstärka och utveckla en sådan internationell profil i framtiden.

H. Finansiering

Verksamheten har helt finansierats genom medel från Nordiska ministerrådet.

Anslag 1980: 5 334 000 svenska kronor.

Berättelse

från Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1980

A. Navn og adresse

Nordisk kontaktorgan for jordbruksspørsmål
Landbruksdepartementet, Oslo
Landbruksministeriet, København
Jordbruksstyrelsen, Helsingfors
Landbruksministeriet, Reykjavík
Jordbruksdepartementet, Stockholm

B. Startår

1962

C. Deltakerland

Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige.

D. Formål

Kontaktorganet, som ble opprettet etter initiativ av Nordisk Råd, har til formål å fremme samarbeidet på jordbrukets område mellom de nordiske land.

E. Organisasjon

1. Administrasjon

Det er ikke opprettet noe eget sekretariat. Sekretariatfunksjonen skifter fra land til land, slik at det land hvor møtene holdes sørger for møtelokaler, møtereferater m.v. Det holdes som regel to møter hvert år.

2. Sammensetningen av kontaktorganet

I 1980 har kontaktorganet hatt følgende sammensetning:

Danmark

Departementschef H. J. Kristensen, formann.

Kontorchef E. Mortensen.

Fuldmektig P. Poulsen, sekretær.

Direktør K. Ejler.

Sekretariatschef J. Pedersen.

Finland

Generaldirektør S. Suomela, formann.
Kanslichef R. Uronen.
Ordförande H. Haavisto.
Agro.o.forst.dr. E. Koivesto.
Byråchef T. Nakko, sekretær.

Island

Statssekretær S. Dagfinnsson, formann.
Avdelingschef G. Sigthorsson, sekretær.

Norge

Departementsråd L. Hande, formann.
Landbruksdirektør P. H. Grue.
Styreformann H. Haga.
Generasekretær T. Kaldahl.
Byråsjef E. Mykland.

Sverige

Statssekreterare O. Nilsson, formann.
Generaldirektør I. Lindström.
Viceordförande A. Kristiansson.
Förbundsordförande E. Jonsson.
Departementsrådet C. Senning.

F. Virksomhet

Det har vært avholdt to møter i 1980 hvorav ett i Finland og ett i Norge. I begge møtene deltok observatører fra Nordisk ministerråds sekretariat. På møtet i Norge deltok de nordiske landbruksministrene.

På møtene ble drøftet de landbrukspolitiske endringer som har funnet sted i de nordiske land.

Videre ble produksjons- og eksportforholdene for jordbruksprodukter drøftet. Herunder ble også produksjonstilpassingen av husdyrprodukter drøftet.

Likeledes har virksomheten i de internasjonale organ så som OECD, GATT og FAO blitt drøftet. Det er også blitt gitt redegjørelser for arbeidet i de ikke-statlige organer så som NBC, IFAP/CEA og COPA.

I tilknytning til møtene er det blitt holdt møter i Nordisk embetsmannskomite for jord- og skogbrukerspørsmål (NEJS).

G. Fremtidsplaner

Det er ikke forutsett noen større endringer i kontaktorganets fremtidige arbeid. Det neste møte skal holdes i Island.

H. Finansiering

Virksomheten bekostes helt av medlemslandene. Hvert land betaler sine omkostninger.

Berättelse

från Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1980

A. Namn og adress

Nordisk kontaktutvalg for fiskerispørsmål

B. Startår

1962

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige, Färöarna

D. Syfte

Att ge de nordiska länderna tillfälle att utbyta erfarenheter och diskutera gemensamma problem i samband med aktuella nationella och internationella fiskefrågor.

E. Organisation

1. Administration

Kontaktorganet har inget permanent sekretariat. Sekretariatsfunktionen utövas av värdlandet för resp. möte.

2. Styrelsens sammansättning

Kontaktorganets nationella delegationer består av vardera fyra medlemmar (två från fiskeriadministrationen och två från fiskerinäringen) med varsin suppleant.

F. Verksamhet

Under år 1980 har två sammanträden hållits med kontaktorganet. Det första ägde rum den 22 april i Reykjavik och det andra i Stockholm den 11 november.

Vid det förssta mötet redogjordes för utfallet av fisket under år 1979.

Vid båda mötena har upplysningar lämnats om de viktigare fiskeripoli-

tiska förändringar som var aktuella. Härvid har bl.a. utformningen av EG:s fiskeripolitik särskilt uppmärksammats.

Verksamheten i samband med Gdansk- och NEAFC-konventionerna har diskuterats. Synpunkter har därvid framförts på utformningen av tillämpningen av den konvention som avses ersätta den nuvarande NEAFC-konventionen. I anslutning till dessa konventioner har diskuterats regleringen av fisket framför allt i Nordsjön, Skagerack och Kattegatt samt Östersjön.

Förberedelserna för den 17:e Nordiska fiskerikonferensen, som avhölls i Göteborg under augusti månad, har koordinerats av kontaktorganet. En diskussion om uppföljning av resultaten av Göteborgskonferensen har påbörjats.

Kontaktorganet har närmare diskuterat anordnandet av ett särskilt ICES-möte med deltagande av både biologer och administratörer.

Bland övriga frågor som diskuterats må nämnas fisket och oljeföroreningarna.

G. Framtidsplaner

Frågan om utformningen och omfattningen av åtgärder till stöd för fiskerinäringen avses komma att diskuteras av kontaktorganet under 1981.

Berättelse

från NORDFORSK

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1980

A. Navn og adresse:

NORDFORSK
Box 5103
S-102 43 Stockholm
Tel: Int + 468 14 14 50
Telex: 19035 norf s

B. Startår

1947

C. Formål

Nordisk samarbeids- og service-organ med oppgaven å fremme og å effektivisere forskning og utvikling innen det tekniske og dermed sammenhengende forskningsområder i de 5 nordiske landene.

D. Organisasjon

1. Administrasjon

NORDFORSK er en ideell forening. Medlemmer er nasjonale forskningsråd (5) og ingeniørsvitenskapsakademier (4) i de 5 nordiske landene.

Styret (5 medl.) rapporterer til en plenarforsamling (10) én gang pr. år. Styret arbeider ved hjelp av en direktør foresatt sekretariatet (16) som har kontorer i København, Helsingfors og Stockholm.

Medlemsorganisasjonene betaler årlige medlemsbidrag som utgjør virksomhetens basisfinansiering (1980 MSkr. 6).

2. Styrets sammansetning 1980-06-30

Danmark:	Civilingeniør Per Grønborg (formann)
Finland:	Professor Sakari Heiskanen
Island:	Direktør Vilhjálmur Lúdvíksson
Norge:	Direktør Tore Tysland
Sverige:	Høgskoledirektør Folke Hjalmers

3. Personale

Direktør:	Sivilingeniør Erling Hagen (N)
Forskningssekretærer:	9 personer med embetseksamen fra tekniske høyskoler eller universiteter.
Sekretærer:	7 personer med sekretærutdannelse eller kontoradministrativ bakgrunn.

4. Revisor

Valgt revisor:	Aukt. revisor Ulf Egenäs
----------------	--------------------------

E. Virksomhet

1. Program

Den eksternt rettede virksomheten drives i 3 program:

Problemorientert FoU sikter til samarbeider der FoU-ressurser i Norden utnyttes for å løse konkrete problemer av betydning for næringslivet eller samfunnet forøvrig.

Kompetanseutvikling omfatter samarbeidsformer som fremmer utviklingen av kvalifiserte, nasjonale FoU-enheter på utvalgte områder. Innsatsene innebærer tilrettelegging og oppfølging av et antall flerårige, nordiske rammeprogram.

Kontaktvirksomhet sikter til øket kontaktflate til og mellom personene i FoU-prosessen i de nordiske landene.

NORDSFORSK finansierer ikke forskning, men bruker sine ressurser til initiativ og katalyserende innsatser.

2. Resultat

Tilsammen ca 1500 personer deltok 1979/80 i ulike NORDSFORSK-prosjekt. Hovedtyngden lå på problemorienterte FoU-samarbeider.

Blant store NORDSFORSK-prosjekt avsluttet 1980 kan nevnes:

- Høytemperaturkorrosjon i forbrenningsgasser
Samarbeid mellom 14 bedrifter og 3 forskningsinstitusjoner for å klarlegge korrosjons- og beskyttelsesmekanismer ved drift av dieselmotorer, gassturbinder, dampkjeler og fluidized bed (1977..80, budsjett MSEK 6.5).
- Tekstilindustriens vannproblemer
Samarbeid mellom 30 bedrifter og et flertall forskningsinstitusjoner m. m. for å redusere og rense avløpsvannet til lavest mulige kostnader (1976..80, budsjett ca MSEK 10).
- Lydforplantning i fartøyer fra propeller og dieselmotorer
Samarbeid mellom 6 bedrifter, 6 forskningsinstitusjoner samt myndigheter for å finne metoder for å kunne beregne samt forutsi og redusere indre støy i fartøyer (1977..80, budsjett ca MSEK 4).
- Nordfisk
Samarbeid mellom 9 forskningsinstitusjoner samt et større antall brans-

jeorganisasjoner, bedrifter, myndigheter m. m. for å oppnå en integrert totalløsning som omfatter fangst-, fremstillings- og produktteknologi for konsumutnyttelse av kolmule-bestanden i Nord-Atlanterhavet. (1978..80, budsjett ca MSEK 15).

3. Regionale kontor

NORDFORSKs virksomhetsform forutsetter nær kontakt til personer i og rundt FoU-miljøene. Fra og med 1980 er derfor NORDFORSKs virksomhet organisert fra regionale kontorer, som hver for seg ansvarer for at respektive land drar størst mulig nytte av øvrige lands FoU. I 1980 finnes kontorer i Helsingfors, København og Stockholm. Fra og med 1981 også i Oslo. København-kontoret ansvarer også for kontaktene med Island.

F. Fremtidsplaner

NORDFORSK prioriterer 1981..83:

- Et hevet kontaktnivå
- En nysatsning på rammeprogram for samarbeid om kompetanseutvikling
- En fortsatt utvikling av samarbeider omkring problemorientert FoU.

For dette formålet søkes basisbudsjettet styrket over en 3-årsperiode.

G. Finansiering og økonomi

Oversikt over bokavslutning og budsjett (1 000-tal skr)

Basishudsjett (KSEK)	Regnskap		Budsjett	
	1979	1980	1981	
<i>Utgifter</i>				
Styre, interne møter, pers. utv.	239	330	150	
Personale	2 394	2 600	2 900	
Lokale, drift, adm. tjenester	670	600	750	
Prosjekt	3 265	2 740	3 700	
Balanseposter	254	200	0	
Sum	6 822	6 470	7 500	
<i>Innkomster</i>				
Medlemsbidrag	6 000	6 000	7 000	
Renter, overføringer fra fg. år samt øvrige inntekster	822	470	500	
Sum	6 822	6 470	7 500	

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över berättelsen**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska samarbetsorganet för teknisk-vetenskaplig forskning (NORDFORSK) till Nordiska rådets 29:e session avgiven berättelse.

Kulturutskottet kan inte finna att den av NORDFORSK till 29:e sessionen avgivna berättelsen tillfredställer de krav på fyllighet i rapporteringen om verksamhet och framtidsplaner som bör ställas på ett samarbetsorgan, vars verksamhet finansieras med allmänna medel.

Kulturutskottet förutsätter att NORDFORSK i sina kommande berättelser tar hänsyn till detta.

Med ovanstående kommentar får utskottet föreslå

att rådet lägger berättelsen C 13/k till handlingarna i väntan på ny berättelse till nästa ordinarie session.

Stockholm den 22 januari 1981

Georg Andersson (s)

Jo Benkow (H)

Kjell Magne Bondevik (Kr. F.)

Trygve Bratteli (A)

Olle Eriksson (c)

Rolf Fjeldvær (A)

Árni Gunnarsson (A)

Hagen Hagensen (KF)

Förman

Inger Hirvelä (Skdl)

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa

Sture Palm (s)

Erlendur Patursson (Tvfl)

Robert Pedersen (S)

Tuulikki Petäjaniemi

Arvo Salo (Sd)

Otto Steenholdt (Grønl.)

Ingrid Sundberg (m)

Berättelse

från Nordiska jordbruksforskarens förening

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse för 1980

A. Namn och adress:

Nordiska Jordbruksforskarens Förening
Wergelandsveien 15, III,
Oslo I
Norge

B. Startår:

1918

C. Syfte:

NJF har til formål å fremme kontakt og samarbeid mellom jordbruksforskere i de fem nordiske land, til gavn for landbruket. Foreningen legger vekt på at forskerne kan utveksle erfaringer, idéer og forskningsresultater. Dette har resultert i at NJF også har utvidet sin virksomhet til initiering og planlegging av fellesnordiske forskningsprosjekter.

D. Organisation:

1. Administration

Foreningens høyeste myndighet er delegertforsamlingen på 21 medlemmer.

Delegertforsamlingen velger blant sine medlemmer et sentralstyre på 5 medlemmer.

Dessuten har foreningen 11 fagseksjoner.

Både i delegertforsamlingen, sentralstyret og fagseksjonene er alle de 5 nordiske land representert.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1980

Docent Erkki H. Oksanen, formann	F
Lektor A. Hjortshøj Nielsen, nestformand	D
Statsagronom Birger Granström	S
Konsulent Óli Valur Hansson	I
Forsøksleder Lars Sogn	N

3. Personal

NJF har ikke noe utbygd sekretariat med eget personale, men har en valgt generalsekretær som for tiden er direktør Ottar Jamt

4. Revisorer

Statsautorisert revisor R. Nitschke, Norge

Direktør Jac. Fjelddalen, Norge

E. Verksamhet:

Foreningens faglige virksomhet foregår i det vesentligste i foreningens seksjoner som er følgende:

I	Jord og gjødsling
II	Plantedyrking
III	Hagebruk
IV	Plantepatologi og landbrukszoologi
V	Husdyrbruk
VI	Næringsmiddelteknikk
VII	Teknikk
VIII	Kulturteknikk
IX	Landbruksøkonomi
X	Undervisning og rådgivning
XI	Miljøvern

NJF utgir tidsskriftet "Nordisk Jordbruksforskning" som trykkes i et opplag på 3200. En årgang er på 600–800 sider, og inneholder resultater fra forskningen samt rapporter fra seksjonenes seminarer.

I forbindelse med seminarer og symposier utgir foreningen en rekke fortrykk. Fortrykkene inneholder manuskripter til foredrag som sendes seminardeltakerne på forhånd, slik at disse kan få anledning til å sette seg inn i det stoffet som skal behandles ved arrangementet. Fortrykkene blir vanligvis trykket i et forholdsvis stort ekstraopplag, da det er stor etter-spørrelse på slike hefter.

I samarbeid med Kungliga Skogs- og Lantbruksakademien utgir NJF "Acta Agriculturæ Scandinavica". En årgang er på ca 484 sider. Tidsskriftet inneholder vitenskapelige meldinger fra de fagområder som dekkes av NJF's seksjoner, og er et høyt anerkjent tidsskrift.

F. Framtidsplaner:

NJF har særlig arbeidet for å legge forholdene til rette for det spontane og frivillige samarbeid mellom jordbruksforskerne.

NJF tar sikte på å intensivere virksomheten både når det gjelder seminarer og publiseringsvirksomheten. Instituttene innenfor jordbruksforskningen har ekspertise som det er aktuelt å dra nytte av i mange aktuelle samfunnsoppgaver som må tas opp til forskningsmessig belysning. Dette gjør at foreningens virkefelt må tilpasses utviklingen.

Ellers har foreningen under utredning og planlegging flere nye nordiske forskningsprosjekter.

Berättelse

från Nordiska utlänningsutskottet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1980

A. Namn

Nordiska utlänningsutskottet

B. Startår

1957

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

D. Syfte

Det nordiska utlänningsutskottet är grundat i enlighet med överenskommelse av den 12 juli 1957 mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om upphävande av passkontrollen vid de internordiska gränserna, med tilläggsprotokoll av den 20 maj 1963, 2 april 1973 samt ändring 27 juli 1979. Island har anslutit sig till överenskommelsen 24 september 1965.

I enlighet med artikel 13 i överenskommelsen skall det nordiska utlänningsutskottet samordna kontrollen av utlänningar i de anslutna staterna samt i övrigt ta upp och behandla frågor, som är av betydelse för det gemensamma passkontrollområdet.

E. Organisation

1. Administration

Utskottet har inte något sekretariat.

2. Styrelsens sammansättning

I det nordiska utlänningsutskottet ingår en representant för var och en av de stater, som anslutit sig till överenskommelsen. Under 1980 har utskottet haft följande sammansättning.

Danmark: Politimester Arne Baun

Finland: Byråchef Eila Kännö

Island: Politidirektör Sigurjòn Sigurdsson

Norge: Kontorsjef Th Haukenaes

Sverige: Generaldirektör Thord Palmund

Representanterna kan tillkalla särskilda experter.

Medlemmarna representerar i varje land den centrala utlänningsmyndigheten i denna stat.

Det nordiska utlänningsutskottet har möten vanligtvis två gånger årligen. Möten hålls turvis i vart och ett av de nordiska länderna. Värmlandets representant förbereder dagsprogrammet och kallar till möte samt ställer erforderlig personal till mötets förfogande.

F. Verksamhet

Det nordiska utlänningsutskottet har 1980 endast haft ett möte, 12–13 juni i Tällberg, Sverige.

Av de ärenden som behandlades vid detta möte kan nämnas följande.

1. Diskussion rörande reglerna för beräkning av den tid för vilken uppehållstillstånd inte krävs.
2. Redogörelse för den stickprovvis utförda passkontrollen i de svenska hamnarna i Sydsverige.
3. Användningen av nationella identitetskort som passhandlingar.
4. Frågor rörande viseringsfrihet med ett antal nya stater.
5. Utbyte av information rörande vissa invandringsgrupper som söker sig till de nordiska länderna.

Berättelse

om Nordiska kulturfonden

Verksamhetsberättelse 1979

A. Navn og adresse

Nordisk Kulturfond
Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde
Snaregade 10
DK-1205 København K
tlf 01/11 47 11

B. Opprettet

1966

C. Deltakende land

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige

D. Målsetting

Nordisk Kulturfond gir støtte til utvikling av det nordiske kultursamarbeidet i hele dets utstrekning. Bidrag fra fondet kan gis til formål innenfor forskning, undervisning og allmennkulturell virksomhet i videste forstand. Det kan også ytes støtte til informasjonsvirksomhet innenfor eller utenfor Norden om nordisk kulturelt samarbeid og de nordiske lands kulturliv. Støtte kan gis til nordiske prosjekter av éngangskarakter, eller til prosjekter av mer varig karakter i en periode som styret nærmere fastsetter. Det kan også i særlige tilfelle gis tilskudd til mer eller mindre regelmessig tilbakevendende arrangementer.

E. Organisasjon

1. Administrasjon

Nordisk Kulturfond blir ledet av et styre som består av 10 ordinære medlemmer og 10 personlige suppleanter. Av disse 20 medlemmer og suppleanter er halvdelens parlamentarikere utpekt av Nordisk Råd, og halvdelens embetsmenn utpekt av Nordisk Ministerråd.

Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbeid tar seg av fondets sekretariatsfunksjoner og dets økonomiforvaltning. Fondet anvender ennvidere Nordisk Ministerråds tre rådgivende komitéer for henholdsvis forskning,

undervisning og allmennkulturell virksomhet, samt – om man finner det nødvendig – andre spesialorganer, f. eks. de nasjonale forskningsråd og deres nordiske samarbeidsorganer, i saksbehandlingen av de innkomne søknader.

2. Styrets sammensetning i 1979

Danmark

fhv. formand for Folketinget Karl Skytte
(suppleant: folketingsmand René Brusvang)
departementschef Ole Perch Nielsen
(suppleant: fuldmægtig Eyvind Noer)

Finland

professor Olavi Lähtenmäki
(suppleant: redaktör Georg Backlund)
kanslichef Jaakko Numminen
(suppleant: kultursekreterare Matti Gustafson)

Island

altingsmann Sverrir Hermannsson
(suppleant: altingsmann Gils Guðmundsson)
departementssjef Birgir Thorlacius
(suppleant: avdelingssjef Arní Gunnarsson)

Norge

stortingsrepresentant Jo Benkow
(suppleant: stortingsrepresentant Rolf Fjeldvær)
departementsråd Olav Hove
(suppleant: byråsjef Hans Sørbø)

Sverige

riksdagsman Gunnar Richardson
(suppleant: riksdagsman Bengt Wiklund)
expeditionschef Jan Stiernstedt (inntil 31.11.1979)
kansliråd Jan-Mats Lindahl (fra 1.12.1979)
(suppleant: departementssekreterare Silja Strömberg (inntil 31.11.1979)
departementssekreterare Brita Lundh (fra 1.12.1979)

Fhv. formand for Folketinget Karl Skytte har i 1979 vært formann for fondets styre med departementschef Ole Perch Nielsen som nestformann.

3. Revisjon

Fondets forvaltning og regnskaper revideres av 2 revisorer utpekt av Nordisk Råd. I 1979 har fondet hatt rigsrevisor J Bredsdorff og folketings-

mand O Mørch som revisorer. Disse har som suppleanter hatt S Lenler-Olsen og Ivar Hansen.

F. Virksomheten i 1979

1. Informasjon, oppsøkende virksomhet

Annonseringen av fondets støttevirksomhet ble foretatt to ganger i en rekke aviser Norden rundt og informasjonsmateriale om fondet er som før blitt distribuert til en rekke målgrupper i de nordiske land.

I den sammenheng har fondet mottatt et stort antall henvendelser om støttemulighetene generelt. Disse henvendelser er blitt besvart individuelt, idet det allmenne informasjonsmateriale om fondet i alle tilfelle er blitt utlevert. En del av henvendelsene har vedrørt prosjekter som fondet etter sin overenskomst ikke kan støtte. I slike tilfelle er søkerne, om det har vært mulig, blitt henvist til andre relevante støtteorganer.

På grunnlag av vedtak i fondstyret ble det i 1979 utarbeidet en informasjonsbrosjyre om fondet og dets støttemuligheter. Brosjyren er trykt på de fem nordiske hovedspråk, og er blitt distribuert til en lang rekke instanser over hele Norden, således via kommunalforbundene til de enkelte primærkommuner over hele det nordiske område.

Fondet har vært forsiktig med å drive direkte oppsøkende virksomhet til bestemte målgrupper, for å unngå å komme i skade for å vekke for store forhåpninger om støtte hos søkerne, all den stund fondets støtteevne er sterkt begrenset i forhold til den store mengde søknader og det store søknadsbeløp. Bare når det gjelder de særlige støtteordninger, i første rekke de lokale nordiske kulturuker, har fondet anvendt direkte oppsøkende virksomhet.

2. Søknadene

I tabell I nedenfor kan en se stigningen i antall søknader fra 1970 til og med 1979. Det fremgår av tabellen at det dreier seg om en forholdsvis jevn vekst, fra 208 søknader i 1970 til 748 i 1979. Det er riktignok en markant topp i 1975 med 888 søknader. Men utviklingen i de nærmest følgende fire årene, når det gjelder antall søknader, tyder imidlertid på at den uvanlig store mengde søknader i 1975 i alt vesentlig skyldes at fondet det året hadde etablert to forskjellige særlige støtteordninger, som hver for seg resulterte i et stort antall søknader til fondet.

Ser en bort fra året 1975, viser tabellen at veksten i antall søknader fra 1970 til nå er forholdsvis jevn, om enn den kan synes noe svakere i de fire siste årene.

Tabellen viser også en tilsvarende vekst i søknadsbeløpet, fra 12,1 mill. dkr. i 1970 til 60 mill. dkr. i 1979.

Tallene for året 1977, både hva angår antall søknader og samlet søknadsbeløp, gav grunn til å anta at det fra og med det året inntrådte en viss

stagnasjon. De tilsvarende tall for 1978 og 1979 tyder imidlertid på at det ikke dreier seg om noen stagnasjon, men muligens om en viss avrundning i vekstkurven de siste årene.

Fondets disponible beløp i 1970 var 4,0 mill. dkr. I 1979 er dette rådighetsbeløp steget til 8,0 mill. dkr., dvs. en stigning på 100%. Stigningen i antall søknader i samme tidsrum er på 259% og i søksbeløpet er stigningen på 396%.

Tabell I

Søknadsår	Antall søknader	Tilvekst	Søknadsbeløp i mill. dkr.	Tilvekst	Disponibelt i mill. dkr.
1970	208	—	12,1	—	4,0
1971	272	+31%	13,9	+15%	5,0
1972	306	+13%	19,2	+38%	5,0
1973	321	+5%	23,1	+14%	5,0
1974	468	+46%	36,4	+58%	5,0
1975	888	+90%	63,1	+73%	5,5
1976	636	+28%	37,9	+40%	6,5
1977	652	+3%	33,6	+15%	6,5
1978	704	+8%	47,5	+41%	8,0
1979	748	+6%	60,0	+26%	8,0

Av tabell II kan en se hvordan søknadene tallmessig og prosentvis fordeler seg på de tre hovedgrupper, forskning, undervisning og allmennkulturell virksomhet i perioden 1970–1979.

Denne fordelingen i 1979 har ikke vært vesentlig annerledes enn i årene før. Det er ikke grunn til å legge noe særskilt i den forholdsvis sterke økning i antall forskningssøknader og den relative forminskning i antall søknader av allmennkulturell art de to siste årene. Disse relativt beskjedne utslagene er trolig tilfeldige. Det er større grunn til å hefte seg ved hvor stabilt det prosentvise antall søknader til undervisningsformål er, mellom 12% og 15% av alle innkomne søknader i de siste syv årene.

Det mest markante trekk i hele perioden sett under ett er den prosentvise stigning i antall søknader av allmennkulturell art sett i forhold til de to andre typer søknader. Tallene for 1978 og 1979 synes dog å utviske dette trekket noe.

I de siste 5 årene har forsknings- og undervisningssøknader utgjort omtrent 30% av alle registrerte søknader, mot omtrent 70% når det gjelder søknader av allmennkulturell art. Det tilsvarende prosenttall for tiårets fem første år er henholdsvis ca. 40% og ca. 60%.

I 1979 var den relative andel av forsknings- og undervisningssøknader på 38%, samtidig som søknader av allmennkulturell art utgjorde 62%. Disse tallene for 1979 kunne tyde på en viss utjamning mellom disse to hovedgrupper hva angår antall søknader.

Tabell II

År	Forskning		Undervisning		Allmennk.		Ialt	
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%
1970	80	38	19	9	109	53	208	100
1971	78	29	17	6	177	65	272	100
1972	100	33	22	7	184	60	306	100
1973	93	29	38	12	190	59	321	100
1974	137	29	54	12	277	59	468	100
1975	158	18	86	12	644	70	888	100
1976	133	21	85	13	418	66	636	100
1977	98	15	83	13	471	72	652	100
1978	151	21	89	13	464	66	704	100
1979	175	23	111	15	462	62	748	100

3. Behandlingen av søknadene

Nordisk Kulturfond har siden 1975 mottatt søknader året rundt uten noen faste søknadsfrister. Innkomne søknader blir behandlet hurtigst mulig i fondets styre. Før søknadene blir lagt fram til avgjørelse, blir de alt etter deres karakter vurdert av sakkyndige i fondets sekretariat, Nordisk Ministerråds rådgivende komitéer for forskning, undervisning og allmennkulturell virksomhet, og om nødvendig av andre relevante organer, f. eks. av de nasjonale forskningsråd, NOMUS m. m. Behandlingen av søknadene blir iverksatt straks etter at de er mottatt med henblikk på avgjørelse på et av fondets fire årlige styremøter. De fleste søknadene har kunnet ferdigbehandles på det første styremøte etter at de er innkommet, men en del søknader av større økonomisk omfang og/eller større prinsipiell betydning har likevel måttet behandles på to eller flere av fondets styremøter.

Behandlingen av søknadene fører bl. a. til at sekretariatet prioriterer dem og utarbeider en grunnlagt innstilling om hver enkelt en før de tilsendes fondets styremedlemmer. I 1979 har man som i de siste årene anvendt prioriteringstallene 1, 2 og 3/0. Disse prioriteringstall har hatt følgende innhold:

1: prosjekter som bør prioriteres høyest, og som bør støttes.

2: søknader som prioriteres i annen rekke. Prosjektene nordiske innhold og deres kvalitet er likevel så høy at de bør støttes såframt fondet har midler til det.

3/0 søknader som bør få avslag.

En rekke søknader får intet egentlig prioriteringstall. Det er i første rekke de søknader som overføres, eller foreslås overført til andre finansieringsorganer, samt søknader som foreslås utsatt til et senere styremøte.

Ialt ble det mottatt 748 søknader i 1979. Av disse ble 262 eller 34% plassert i prioriteringsgruppe 1 eller 2. Samtidig ble 353 søknader eller 47% plassert i prioriteringsgruppe 3/0. Videre ble 13 søknader eller 2% foreslått overført til andre finansieringsorganer, og 130 eller 17% av søknadsmassen ble fremlagt til behandling uten prioriteringstall. Detaljerte opplys-

ninger om fordelingen av prioriteringene i løpet av 1979 fremgår ellers av bilag 12. Av nedenstående tabell (tabell III) ser en at tallene for 1979 ikke i nevneverdig grad avviker fra tilsvarende tall for 1977 og 1978.

Tabell III

Innstilling- linger	1 & 2		3/0		Overføringer		Annet	
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%
1975	222	25	506	57	69	8	89	1
1976	256	40	304	47	22	3	61	9
1977	236	36	318	49	28	4	72	11
1978	292	41	341	49	23	3	48	7
1979	262	34	353	47	13	2	130	17

4. Utdeling av fondets midler

Av de innkomne søknader kunne fondet imøtekomme 194 med et samlet beløp på dkr. 8 426 160. Setter man disse tall i forhold til antall søknader og innstillingene, kan man konstatere at fondet har kunnet imøtekomme ca 26% av alle søknadene med et samlet bevilget beløp på ca 13% av det totale ansøkte beløp. Tilsvarende tall for 1978 er henholdsvis 28% og 17%. Videre kan det konstateres at fondet i 1979 har kunnet imøtekomme ca 77% av de søknader som etter innstillingene burde støttes med et samlet bevilget beløp på omkring 76% av det samlede innstilte beløp. Nærmere opplysninger om forholdet mellom innstillinger og bevilgninger fremgår ellers av følgende oversikt (tabell IV):

Tabell IV

	Innstillet til 1 & 2		Innstillet til 1 & 2		Bevilget beløp	
	Antall	%	Beløp	%	Beløp	%
1975	222	53	15 350 875	4444 380	28	
1976	256	64	11 291 921	4 649 100	41	
1977	236	84	12 014 884	6 926 550	55	
1978	292	78	12 489 720	8 471 900	67	
1979	252	77	11 108 854	8 426 160	76	

5. Fondets økonomi og forvaltning

Nordisk Kulturfond får sine midler stilt til rådighet over det nordiske kulturbudsjettet. De midler fondet fikk bevilget for 1979, var av samme størrelsesorden som for 1978, eller 8 mill. danske kroner.

Fondet hadde i 1979 følgende midler til rådighet:

Bevilget over det nordiske kulturbudsjettet	dkr 8 000 000,00
Tilbakebetaling av ikke anvendte midler	dkr 445 445,86
Renter	dkr 346 556,97
Ikke disponerte midler fra tidligere år	dkr 5 132,50
Ialt	dkr 8 797 135,33

Se ellers bilag 4.

Av de innkomne søknader foretok fondet utdeling til 194 prosjekter med et samlet bevilget beløp på dkr. 8 426 160. En nærmere oversikt over bevilgningene og deres fordeling på de enkelte hovedområder kan man se i bilag 2 og 3. Et sammendrag av bilag 2 med tilsvarende tall for 1976, 1977 og 1978 finner en i følgende tabell (tabell V).

Tabell V

	Forskning		Undervisning		Allmennkult.		Bevilget	
	Bevilget	%	Bevilget	%	Bevilget	%	totalt	%
1976	1 107 600	16,5	1 038 250	15,5	4 556 750	68	6 702 600	100
1977	1 020 000	15,3	617 800	9,2	5 288 750	75,5	6 926 550	100
1978	1 271 500	15,0	713 000	8,4	6 487 400	76,6	8 471 900	100
1979	1 518 150	18,0	1 285 010	15,2	5 623 160	66,8	8 426 160	100

(I tabell IV oppgis samlet bevilget beløp i 1976 til dkr. 4 649 100. Grunnen til at dette ikke stemmer med tallene i tabell V, er at man for 1976 i motsetning til 1977 ikke har regnet med bevilgninger av årets midler gitt det foregående år (dkr. 2 053 500). Det samme gjelder antall søknader.)

6. Særlige støtteordninger

Fondet har i en årrekke gjennomført særlige støtteordninger. Med det har fondsstyret ønsket å gi støtte til områder hvor særlige finansieringsbehov har gjort seg gjeldende, eller som det har vært naturlig å støtte på grunn av særlige omstendigheter. Men samtidig har fondet med disse støtteordningene villet informere om fondets alminnelige støttemuligheter i grupper som tradisjonelt ikke har utnyttet disse mulighetene i nevneverdig grad.

I 1975 etablerte fondet således en særlig støtteordning for prosjekter som på en eller annen måte var knyttet til eller utsprunget av det internasjonale kvinneåret. Samme år hadde fondet gående en særlig støtteordning for nordiske konsertutvekslinger. Det er ellers grunn til å merke seg at søknader om nordisk kvinnesamarbeid, også etter at den egentlige støtteordningen utløp med året 1975, fortsatt løper inn og blir behandlet som fondets normale søknader.

I 1976 etablerte fondet en særlig støtteordning for lokale nordiske kulturuker. Via de kommunale landsforbund og en lang rekke nordiske og nasjonale organisasjoner gav fondet det året tilbud til alle kommuner i Norden om i samarbeid med lokale organisasjoner, eller andre lokale instanser å planlegge nordiske kulturuker med 50% støtte fra fondet. Fondstyrets tanke var at man på denne måten ville søke å orientere og styrke det nordiske kultursamarbeidet på det lokale plan. Det var en

betingelse for støtte både da og siden at kulturukene skulle være lokalt forankrede kulturelle arrangementer med nordisk innhold, og at de skulle omfatte flere forskjellige aktiviteter og strekke seg over en tid på minst tre dager. Fondsstyret hadde også andre mål med denne støtteordningen: Man ville virke for en større spredning av nordiske arrangementer, sosialt og geografisk, og man ønsket å virke for at det nordiske samarbeid og Nordisk Kulturfond i høyere grad enn før inngikk som et vesentlig ledd i dagligdagen for så brede kretser av befolkningene i de nordiske land som overhodet mulig.

Fondet opprettholdt denne støtteordningen (kulturuker) også i 1977 og 1978. Begge disse årene ble det avsatt et bestemt beløp for disse arrangementer. I 1977 ble det således avsatt 1 mill dkr. til formålet, og i 1978 1,5 mill. dkr.

Denne særskilte støtteordningen har virket i tre år. Fondsstyret har for tiden ikke til hensikt å avsette særskilte midler til denne støtteordningen, og har heller ikke gjort det for året 1979, men ordningen har på mange måter vært vellykket og har trolig virket etter sin hensikt. Fondet vil derfor fortsatt støtte slike lokale kulturuker og annonsere dem på samme måte som før.

Av tabell VI fremgår at fondet i disse tre årene har bevilget ca 3,0 mill. dkr. til ialt 142 kulturukearrangementer. Det fremgår av tabellen at fondet i høyere grad enn når det gjelder andre støtteområder, har funnet grunn til å imøtekomme søknadene. Ca 60% av søkerne i de tre årene har fått støtte; tilsvarende tall for alle grupper søknader i de siste årene har vært ca 30%.

Tabell IV. Lokale nordiske kulturuker

	Antall søknader	Antall bevilgninger	%	Samlet søknadssum i mill dkr.	Ialt bevilget i mill dkr.	%	DK	SF	I	N	S
1976	106	52	49	3,5	0,9	25	25	11	1	6	9
1977	96	62	65	2,3	1,2	52	14	8	2	15	23
1978	38	28	74	1,3	0,9	69	11	5	-	7	5
Ialt	240	142	59	7,1	3,0	42	49	24	3	28	37
1979	23	11	48	1,1	0,3	27	4	3	-	3	1

Enda kulturukene ikke lenger er å betrakte som noen særskilt støtteordning, har fondet i 1979 gitt støtte til 11 arrangementer av denne art. En nærmere oversikt over disse bevilgninger fremgår ellers av siste kolonne i ovenstående tabell.

I anledning av det internasjonale barneåret 1979 har styret vært særskilt oppmerksom på og positivt innstilt overfor søknader som tok sikte på innsatser til støtte for kulturaktiviteter for barn. En rekke prosjekter av

denne karakter fikk støtte; men styret avsatte ikke særlige midler til dette formålet, og opprettet således ikke noen egentlig særskilt støtteordning i anledning av barneåret.

23. mars 1980

På vegne av styret for Nordisk kulturfond

Jo Benkow

BILAGA 1

Oversikt over prioriteringer i 1979 fra Nordisk Kulturfond

	Prior. tall 1		Prior. tall 2	
	Antall	Beløp	Antall	Beløp
<i>Forskning</i>				
20 Tverrvitenskapelige og overgripende spørsmål	1	20 000	—	—
21 Humanistisk forskning	6	299 500	—	—
22 Samfunnsvitenskapelig forskning	18	513 400	—	—
23 Naturvitenskapelig forskning	5	195 000	—	—
24 Medisinsk forskning	7	373 900	—	—
25 Teknologisk forskning	2	100 000	—	—
26 Skog- og landbruksforskning	1	30 000	—	—
Ialt	40	1 531 800	—	—
<i>Undervisning</i>				
30 Overgripende spørsmål og pedagogisk forskning	14	613 500	3	111 877
31 Førskole og grunnskole	1	30 000	1	51 900
32 Gymnasial utdanning	1	10 500	—	—
33 Akademisk grunnutdanning	3	100 000	1	4 000
34 Lærerutdanning	1	75 000	—	—
35 Erhvervsutdanning	5	235 000	—	—
36 Voksen- og videreutdanning	7	135 000	—	—
37 Spesialundervisning	5	327 500	—	—
Ialt	37	1 526 500	5	167 777
<i>Allmennkulturell virksomhet</i>				
40 Overgripende spørsmål	13	531 472	4	97 824
<i>Formidling</i>				
50 Museum, bibliotek og arkiv	7	1 250 000	—	—
51 AV-medier, grafiske medier	8	349 000	2	73 195
<i>Kunstnerisk virksomhet</i>				
60 Håndverk og formgivning	2	45 000	2	49 112
61 Billedkunst (maleri, skulptur, foto)	3	305 000	—	—
62 Musikk og dans	23	901 000	31	943 887
63 Litteratur	11	462 500	3	167 644
64 Dramatisk virksomhet (teater og film)	15	703 500	—	—
<i>Annen virksomhet</i>				
70 Etniske minoriteters samarbeide	1	18 739	—	—
71 Idrett og friluftsvirksomhet	2	60 000	—	—
72 Sosialt samarbeid	4	57 435	—	—
73 Barne- og ungdomssamarbeid	7	555 000	3	14 535
74 Ideelt samarbeid (faglig, kirkelig, politisk)	13	461 000	1	25 000
75 Kvinnesamarbeid	5	350 000	1	198 934
76 Nordiske kulturuker	9	263 000	—	—
Ialt	123	6 312 646	47	1 570 131
Ialt	200	9 370 946	52	1 737 908

Prior. tall 3/0		Overført		Ikke ferdigbeh.		Annet		
Antall	Beløp	Antall	Beløp	Antall	Beløp	Antal	Beløp	Beløp
3	46 088	–	–	2	160 302	–	–	–
6	438 673	–	–	1	–	–	–	–
33	1 528 787	–	–	1	61 514	–	–	–
9	620 580	–	–	5	257 167	–	–	–
8	856 338	–	–	1	8 500	1	15 000*	–
1	74 500	–	–	–	–	–	–	–
9	534 377	–	–	2	63 725	–	–	–
69	4 099 343	–	–	12	551 208	1	15 000*	–
18	901 799	–	–	1	154 427	–	–	–
9	163 405	1	4 820	–	–	–	–	–
1	12 452	–	–	–	–	–	–	–
12	298 904	–	–	1	62 190	–	–	–
3	40 275	–	–	2	407 215	–	–	–
2	33 956	–	–	1	176 000	–	–	–
5	280 607	–	–	2	206 576	–	–	–
9	212 900	–	–	–	–	–	–	–
59	1 944 298	1	4 820	7	1 006 408	–	–	–
37	3 029 836	1	10 185	3	3 498 291	–	–	–
11	700 735	–	–	–	281 006	–	–	500 000**
9	169 164	–	–	6	948 698	–	–	–
7	237 050	–	–	2	90 231	–	–	–
7	244 272	–	–	–	–	–	–	–
60	1 632 726	2	421 063	–	–	3	193 397*	–
23	2 560 680	2	18 635	6	716 296	–	–	–
28	3 108 741	4	443 506	6	1 105 602	–	–	–
1	104 454	–	–	1	84 080	–	–	–
8	199 055	1	37 000	–	–	–	–	–
3	280 211	–	–	2	1 447 180	–	–	–
8	849 877	–	–	–	–	–	–	–
9	362 144	1	259 204	1	79 562	–	–	–
6	633 483	–	–	4	376 742	–	–	–
8	311 284	–	–	4	435 708	1	10 452*	–
225	14 423 713	11	1 189 593	35	9 063 396	4	203 849*	500 000**
353	20 467 354	13	1 194 413	54	10 621 012	5	218 849*	500 000**

* trukket tilbake

** av 1978-års midler

BILAGA 2

Antal søknader til og oversikt over bevilgninger fra Nordisk Kulturfond i 1979

	Søknader i 1979			Bevilgninger 1979-midler		
	Antall	Beløp	%	Antall	Beløp	%
<i>Forskning</i>						
20 Tverrvitenskapelige og overgripende spørsmål	6	311 180	0,5	1	20 000	0,2
21 Humanistisk forskning	58	4 357 125	7,3	17	649 750	7,7
22 Samfunnsvitenskapelig forskning	59	5 431 790	9,0	13	354 400	4,2
23 Naturvitenskapelig forskning	19	1 112 436	1,9	4	170 000	2,0
24 Medisinsk forskning	18	1 383 036	2,3	6	184 000	2,2
25 Teknologisk forskning	3	244 739	0,4	2	100 000	1,2
26 Skog- og landbruksforskning	12	633 361	1,0	1	40 000	0,5
Ialt	175	13 473 667	22,4	44	1 518 150	18,0
<i>Undervisning</i>						
30 Overgripende spørsmål og pedagogisk forskning	37	2 759 580	4,6	11	435 500	5,2
31 Førskole og grunnskole	12	265 979	0,5	2	70 000	0,8
32 Gymnasial utdanning	2	23 043	0,0	1	10 000	0,1
33 Akademisk grunntdanning	18	505 880	0,8	3	100 000	1,2
34 Lærerutdanning	7	650 346	1,1	1	75 000	0,9
35 Erhvervsutdanning	7	496 685	0,8	3	155 000	1,8
36 Voksen- og videreutdanning	14	632 918	1,1	5	112 000	1,3
37 Spesialundervisning	14	619 052	1,0	5	327 510	3,9
Ialt	111	5 953 483	9,9	31	1 285 010	15,2
<i>Allmennkulturell virksomhet</i>						
40 Overgripende spørsmål	62	11 598 059	19,3	15	679 000	8,1
<i>Formidling</i>						
50 Museum, bibliotek og arkiv	20	3 132 896	5,2	7	1 262 000	15,0
51 AV-medier, grafiske medier	26	2 013 737	3,4	7	198 000	2,4
<i>Kunstnerisk virksomhet</i>						
60 Håndverk og formgivning	13	490 392	0,8	3	50 000	0,6
61 Billedkunst (maleri, skulptur, foto)	10	577 337	0,9	3	285 000	3,4
62 Musikk og dans	120	4 507 173	7,5	23	756 000	9,0
63 Litteratur	49	4 117 423	6,9	7	298 500	3,5
64 Dramatisk virksomhet (teater og film)	54	5 869 786	10,0	14	670 000	8,0
<i>Annen virksomhet</i>						
70 Etniske minoriteters samarbeid	4	247 273	0,4	2	59 000	0,7
71 Idrett og friluftsvirksomhet	11	305 145	0,5	2	60 000	0,7
72 Sosialt samarbeid	9	1 812 077	3,0	3	50 000	0,6
73 Barne- og ungdomssamarbeid	18	1 930 725	3,2	5	290 000	3,4
74 Ideelt samarbeid (faglig, kirkelig, politisk)	27	1 439 747	2,3	12	343 500	4,1
75 Kvinnesamarbeid	16	1 517 961	2,5	5	335 000	4,0
76 Nordiske kulturuker	23	1 083 694	1,8	11	287 000	3,4
Ialt	462	40 643 425	67,7	119	5 623 000	66,8
Ialt	748	60 070 575	100,0	194	8 426 160	100,0

BILAGA 3

Bevillinger af Nordisk Kulturfonds midler for 1979

Forskning

<i>Overgribende og tværvideenskabelige spørgsmål</i>	<i>dkr</i>
Jón Bergthor Hrafnsson, Reykjavík til en kongres om energiperspektiver i de nordiske lande	20 000
<i>Humanistisk forskning</i>	
Inst för nordiska språk/Gösta Holm, Lund til genoptagelse af tidligere ansøgning om en svensk-islandsk ordbog	125 000
De svenska, finska, norska och danska kommittéerna för Atlas Linguarum Europa (ALE)/B Wickman, Uppsala til gennemførelse af et samisk samnordisk projekt indenfor ALE	125 000
Instituttet for sammenlignende kulturforskning/Kjell Herlofsen, Oslo til genoptrykning af Lapp Dictionary (5 bind) og Lærebok i lappisk (3 bind)	50 000
Stig Welinder, Oslo, Gunborg O Janzon, Stockholm og Hans Browall, Stockholm til gennemførelse af et arkæologisk symposium for unge forskere om den yngre stenalder	12 500
Arrangørerne av den anden nordiske konferanse i antikkens historie/Johan Henrik Schreiner, Oslo til gennemførelse af konferencen	10 000
Pohjois-Suomen maantieteellinen seura ry/Norra Finlands geografiska sällskap rf, Uleåborg til gennemførelse af seminaret "Man and environment"	20 000
Institut for kirkehistorie/Knud Banning, København til komitémøde til udarbejdelse af fortegnelse over nordiske ikonografer Wolfgang Pasche, Tübingen til trykningsomkostninger til 9 bind om skandinavisk filologi "Skandinavisches Dramatik in Deutschland"	8 000
Suomen egyptologinen Seura/Egyptologiska sällskapet i Finland, Helsingfors til et seminar om ægyptologiske arbejdsprojekter i Skandinavien	20 000
The Committee on the second International Conference on the Nordic and Anglo-American Balladry, Bromma til konference om anglo-amerikansk og nordisk balladeforskning	50 000
Asta Ekenwall, Göteborg til gennemførelse af et symposium med titlen "Kvinnors historia i de nordiske länderna under medeltiden med tyngdepunkt på den ekonomiska ställningen. Källor, metod, forskningsläge"	43 000
Norsk fotohistorisk forening, Oslo til nordisk symposium i fotohistorie	50 000
Sven-Aage Jørgensen, København til symposiet "Deutsch als Fremdensprachenphilologie in den nordischen Ländern"	20 000
Det norske videnskapsakademi m. fl., Oslo til et nordisk symposium om problemer knyttet til introduktionen af jordbrugsøkonomi i Norden	50 000

Svenska språknämnden, Stockholm til 3.oplag af dansk-svensk ordbog	25 000
Skärgårdsinstitutet vid Åbo akademi, Åbo til et symposium om skärgårdsforskning i Sverige og Finland	20 000
Bente Maegaard, IAML, København til udsendelse af materiale og trykning af foredrag i forbindelse med et nordisk datalingvistikmøde	6 000
Peter Kemp, Filosofisk institut, København til et 1-dags inter-nordisk filosofisk seminar	3 250

Samfundsvidenskabelig forskning

Karl Grunewald, Lidingö til "Aktiv prenumerationsackvisition av den nordiska tidskriften Psykisk utvecklingshämning"	50 000
Per Olsen, Odense til afholdelse af møde og udgivelse af rapport om unge, bevidsthedsdannelse og kulturindustri	20 000
Svenska arkeologiska samfundet, Stockholm til kontaktmøde om en samnordisk arkæologisk bibliografi	16 400
Hans Norman og Harald Runblom, Uppsala til udgivelse på engelsk af Nordisk emigrationsatlas samt atlaskommentarer med titlen "Amerika-utvandringen från Norden"	40 000
Kynnys ry/Tröskeln rf, Helsingfors til et nordisk seminar "Handikappade och samhälle, människorelationer och sexualitet"	50 000
Nordiska rådet för antropologisk forskning, Stockholm til symposiet "Jägarens kultur och livsform"	60 000
Religionssociologisk faggruppe, Oslo til gennemførelse af en nordisk religionssociologisk kongres i 1980	30 000
Immigrant-institutet, Borås til et nordisk seminar om indvandrerpolitik og samarbejde mellem indvandrerforeninger	20 000
Ted A Nordquist/Religionshistorisk institut, Uppsala til leje af sal og ophold til en konference om religionsvidenskab, folkelivsforskning og minoriteter	7 000
Etnografiska museet, Stockholm til specielt samenummer af Ethnos	15 000
Det udenrigspolitiske selskab, København til seminaret "Nordens syn på Danmark i EF"	15 000
Philip Boardman, Asker på vegne af Nordisk förening för humanøkologi (NFHE) til en konference om landsbyen i Norden i humanøkologisk belysning	10 000
Lauri Honko, NIF til udgivelse af bogen "Folklore och nationsbyggandet i Norden"	21 000

Naturvidenskabelig forskning

Lise Hansen og Henning Knudsen, København til udgivelse af en nordisk svampeflora på engelsk	90 000
Nordisk sportsfiskerunion, Hvalstad til et seminar om udnyttelsen af sportsfiskemulighederne på Nordkalotten	15 000
Richard Åhman, Lund, Matti Seppälä, Helsingfors og Harald Svensson, København til gennemførelse af konferencen "Field Conference on frozen Ground Morphology on Northernmost Scandinavia"	25 000
Dorete Bloch/Fróðskaparsetur Føroya, Tórshavn til udgivelse på dansk og engelsk af en farvelagt færøsk flora	40 000

Medicinsk forskning

Aslaug Solvang, Oslo til publicering af projektkatalog fra et symposium i 1976 om kostholdsforskning i Norden	16 000
Nordisk forening for parasitologi, København til gennemførelse af et kursus i husdyrparasitologi (specielt for ikke-veterinærer)	50 000
Nordisk undervisningskomité for odontologisk protetisk/Rune Söremark, Stockholm til 4 møder i 1979 og 1980 om partielle proteser	100 000
Dansk billedterapeutisk forening/Niels Reisby, København til gennemførelse af et nordisk seminar med temaet "Billedudtrykkets terapeutiske værdi"	22 000
Pekka Puska, Kuopio til mødet "Health Promotion in Youth" i Joensuu	12 000
Norsk psoriasis forbund, Oslo til konference for psoriatikere	50 000

Teknologisk forskning

Olli V Lounasmaa, Esbo til gennemførelse af et kursus om lavtemperaturlaboratoriet i Esbo	50 000
Afd for mekanisk teknologi/DtH, Lyngby til et symposium i metallernes bearbejdning, proces- og produktionsteknik	50 000

Skov- og jordbrugsforskning

De nordiske hageselskaber, Oslo til "Utstilling - demonstration"	40 000
--	--------

Undervisning*Overgribende spørgsmål og pædagogisk forskning*

Föreningen Kritisk Utbildningstidskrift, Stockholm, Foreningen Unge Pædagoger, København og Pax forlag, Oslo til udgivelse af et temanummer om skolen i Norden	30 000
Bertil Hammerberg, Umeå, Eero Solala, Joensuu og Karl Jan Solstad, Tromsø til gennemførelse af projektet "Skolan - ett centrum för lokalsamhället"	50 000
Riksförbundet för utvecklingsstörda barn, ungdomar og vuxna (RFUB), Stockholm til gennemførelse af et kursus med udviklingshæmmede unge fra Sverige og Finland, om arbejde, bolig og fritid	40 000
Förbundet Hem och Skola i Finland rf, Helsingfors til gennemførelse af en nordisk hjem- og skolekongres	50 000
Nordisk samarbejdskomité for husholdningsundervisning, København til informationsspredning og formidlingsprincipper med henblik på undervisning og vejledning om kost og ernæring i Norden	10 000
Finlands folkehøgskolförening rf, Helsingfors til en nordisk folkehøgskolekonference og et nordisk seminar	70 000
Gruppen för nordiskt samarbete för läromedelsutveckling för döva och hörselskadade, Stockholm til møder og slutrapport for samme	51 000
Peter Gamdrup, København og Steinar Kvale, Århus til et kursus om karakterer og alternativer til karakterer i de nordiske lande	4 500

Föreningarna Nordens Förbund, Stockholm til produktion af læremidler for sproget 1980	60 000
Sveriges skogvårdsförbund og projektet Skogen i skolan, Umeå til et seminar om "Samverkan mellan skola och skogsnäring"	45 000
Rose-Mari Adeen, Stockholm på vegne af Jørgen Hansen, DK, og Marit Dahl, N, til en konference om "Läromedel på tecken-språk - TV-film för döva elever"	25 000
<i>Forskole, grundskola</i>	
Samtök Móðurmálskennara á Íslandi/Íslandsklærafélagið, Reykjavík til en konference om de islandske sagaer og myter	40 000
Jan-Erik Johansson, Karlstad til udgivelse af "Förskollärautbildning i DK, SF, N og S"	30 000
<i>Gymnasial uddannelse</i>	
Biologilärarnas förening i Sverige/Uno Holmgren, Spånga til gennemførelse af "Linné-dagarna" for skoleungdom i 1979	10 000
<i>Akademisk grunduddannelse</i>	
Peter H Butenschön, Oslo til udgivelse af et særnummer om byfornyelse i Norden (tidsskriftet Byggekunst)	50 000
Jan Linderberg, Århus til kurset "Molekylorbitaleori i undervisning"	30 000
Rektorkollegiet for de nordiske højskoler for kunsthåndværk og design, Bergen til brochure om de nordiske 8 samarbejdende skoler indenfor kunsthåndværk og design	20 000
<i>Læreruddannelse</i>	
SPROGSAM/Merete Engel, Køge til nordisk sprog lærerkursus i 1979	75 000
<i>Erhvervsuddannelse</i>	
Nordisk textillærerforbund, Lyngby til en terminologi om strikning og hækling	25 000
Initiativudvalget for fiskeriuddannelse og -forskning i Norden, Tórshavn til kortlægning af de nuværende forhold, samarbejdsbehov og muligheder indenfor fiskeriuddannelse og forskning i Norden	100 000
Nordisk el-utbildnings komité, København til gennemførelse af et arbejdsseminar for nordiske el-grunduddannelser	30 000
<i>Voksen- og videreuddannelse</i>	
Nordisk komité for synshandicappede fysioterapeuter/Dorte Simon, Gentofte til efteruddannelse for synshandicappede fysioterapeuter i behandling med bindevævsteknik	68 000
Finlands översätter- och tolkförbund, Helsingfors til gennemførelse af et nordisk tolkmøde	13 000
Svenska modersmålslärares förening i Finland rf, Åbo til udgifter til forelæsere i forbindelse med "Fortbildningsdag for modersmålslärare kring granspråksundervisningen"	8 000
Helka Hytti/Geneveskolans nya elevförbund, Helsingfors til forbundets konference i Murikka 1979	3 000

Poul E Kandrup, København til 3 redaktionsmøder og ekstraoplag af "Nordisk tidsskrift for voksenopplæring" 20 000

Specialundervisning

Arrangementskomitéen, Reykjavik til gennemførelse af den 16. nordiske kongres om specialundervisning 7 500

Nordiska Bliss-kommittén/Flemming Nielsen, Virum til udvikling og standardisering af Bliss-symboler til kommunikation for børn og unge uden funktionel tale 80 000

Ålesund kommune, Norge og Västerås kommun, Sverige til udveksling af psykisk og fysisk udviklingshæmmede børn og unge 50 000

Ekeskolan, Örebro til et nordisk kursus for døvblindepædagoger 40 000

Riksförbundet för rörelsehindrade barn och ungdomer (RBU), Stockholm til gennemførelse af et nordisk kursus 150 000

Almenkulturel virksomhed

Overgribende spørgsmål

Kultur- og fritidskonsulentenes råd, Oslo til gennemførelse af en Nordkalot work-shop for heltidsansatte på det udvidede kulturområde 20 000

Europahøjskolen/Ingolf Knudsen, Stege til et kursus om Danmark som bro mellem Norden og Europa 20 000

Åke Leander/Biskops Arnö, Bålsta til et seminar om ophavsret og kulturpolitik 40 000

Föreningarna Nordens förbund, Stockholm, Pohjola-Norden, Helsingfors og Föreningen Nordens Norrbottendistrikt, Luleå til seminarer og kulturaktiviteter 185 000

Lapin Nuorisio liitto/Lapplands ungdomsförbund, Rovaniemi til gennemførelse af den 7. jutajaiset (folkefest) 25 000

Karesuando sameförening og Johti Sábelacáaid searvi, Sverige til en samisk kulturfestival 100 000

Suomen kulttuuriliitto/Finlands kulturförbund, Helsingfors til arrangementet "Den nordiska sommaren – en kulturvänlig tid?" 30 000

Den norske kirke, København til en kulturaften 9 000

Kunsthøjskolen/Holger Arden, Holbæk, til gennemførelse af et møde om musik, eurytmi og taleformning 5 000

Stiftelsen Kilens hembygdsgård, Sideby, Kristinestad til nordisk seminar og visetræf omkring børneviser 25 000

Stadsstyrelsen i Jakobstad, Finland til "Jakobs dag 1979" 50 000

I/S KANAL 2/Galleri 38, København til et seminar om experimental environment i Norden 30 000

Arkkitehti, Finland, Arkitektur, Danmark, Arkitektur, Sverige og Byggekunst, Norge til et temanummer om funktionalismen i Norden 50 000

Fylkeskultursjefen i Østfold, Moss på vegne af Østfold kommune til nordisk børneårsudstilling og seminarer 75 000

Husmodersförbundet Hem och Samhälle, Stockholm til et kursus om "Fortid, nutid, fremtid, med fokusering mot hem och samhälle" 15 000

Museum, bibliotek og arkiv

The British Museum, London og Metropolitan Museum of New York til gennemførelse af en udstilling om vikingetiden	750 000
Bodil Kaalund, Lyngby til en vandrestilling om grønlandsk kunst til de nordiske lande	75 000
Billedkunstnernes forbund, København til etablering af grafiku- dstilling som siden doneres til Nordens Hus, Tórshavn	125 000
Skandinavisk museumsforbund, København til udgivelse af en nordisk museumshåndbog	67 000
De samiske samlinger, Karasjok til en udstilling om samiske børn "Før og nå"	15 000
City of Antwerp/Middelheim Museum, Belgien til den skandina- viske del af den 15.biennale for skulpturer	200 000
SAB's kansli/Sveriges almäna biblioteksforening, Lund til en nordisk bibliotekshåndbog for indvandrerbibliotekarer og bib- lioteksstuderende i de nordiske lande	30 000

AV-medier, grafiske medier

Nordisk Film/TV-union, Norsk seksjon, Oslo, ekstrabevilling i forbindelse med et seminar om nordisk radio og TV via satellit	15 000
Aka Høegh, Julianehåb til indsamling af værker af fire nordiske grafikere til præsentation på Grønland	40 000
Arbetsgruppen för barnaktivitet i Kunstnernes hus, Oslo og Ar- betsgruppen för "Barn är ett folk", Helsingfors til projektet "Bildkonstaktivitet för barn"	50 000
John Mølgård/Arbejdernes kunstforening, København til udstil- linger af nordisk grafik	30 000
Heraldisk selskab, København til udstilling i Norge og Sverige af finsk heraldik	30 000
Hilde Mæhlum, Oslo på vegne af International Association of Art's nationale komitéer i Norden og FIM, Island til en fælles nordisk informationsvæg ved IAA's generalforsamling og kunstkongres i Stuttgart	8 000
Islandsk grafik/Edda Jónsdóttir, Gardabæ til rejse i Norden for to islandske grafikere i forbindelse med en 10-års jubilæumsud- stilling	25 000

Håndværk og formgivning

Den Permanente, København til udstilling af nordisk brugskunst	20 000
Dansk designråd, Konstflitforeningen i Finland, Landsforbundet Norsk brukskunst og Foreningen Svensk form til gennemfø- relse af en nordisk-amerikansk designkonference	20 000
Benny Motzfeldt og Arne Lindaas, Rømskog til et møde om nordisk glas	10 000

Billedkunst, maleri, skulptur, foto

Nordisk billedspill-gruppe/Karoly Buday, Oslo til gennemførelse af projektet "Et billedspill av nordiske glasmalerier"	250 000
Finlands fotoorganisationers centralförbund, Finnfoto, Helsing- fors til et nordisk fotografseminar	30 000
Scandinavian Society for Prehistoric Art, Bromma til et kursus om de nordiske helleristningers billedverden samt udgivelse af et nummer af tidsskriftet "Adoranten"	5 000

Musik og dans

Norsk skoleorkesterforbund/Olav Kaalhus, Oslo til gennemførelse af et nordisk skoleorkesterseminar i 1979	35 000
Nordlek/Jens Skjold Jensen, Odense til gennemførelse af et arrangement om folkemusik og -dans især fra Norge og Danmark	50 000
SAMS jazzforening, Stockholm til seminar og kompositionsbestillinger (Ad Lib 79)	70 000
Nordisk korkomité, Århus til gennemførelse af NORDKLANG 1980	180 000
Gerd Schiøtz, København til udgivelse af en Aksel Schiøtz antologi med skandinaviske sange	20 000
Barnmusikfestival-komitee, Mariehamn til gennemførelse af festivalen	10 000
Föreningen för utvecklingsstörda barn (FUB), Västerås til en samnordisk koncert	18 000
Visens venner, Oslo til gennemførelse af "Nordisk visetreff 1979"	40 000
Musik- og teaternämnden, Lund til bidrag til rejseomkostninger for islandske unge til det 29. kursus for nordiske ungdomsorkestre	12 000
Hässelby slott, Vällingby til gennemførelse af konferencen "Nordisk musik under 1970-talet. Kammarmusikdagar"	20 000
Olafur L Kristjánsson, Reykjavik til koncertrejse til København og Göteborg med Reykjaviks skoleorkester	40 000
Kaustisen kansanmusiikkijuhlien kannatusyhdistys ry, Finland til en nordisk folkesangfest	15 000
Festspillene i Nord-Norge, Harstad til etablering af et samarbejde for unge under musikuddannelse	40 000
Nordiska arbetarsångar- och musikerförbundet, Malmö til et nordisk dirigentseminar i 1979	40 000
E'OLEN, Norge, EXIT, Sverige og Pori big band, Finland til koncertturné i Norden	25 000
Jyväskylä musiikkiluokkien tuki/Musikklassernas stöd i Jyväskylä-föreningen, SF til nordisk koncertrejse	9 000
Vendsyssel festival, Søby til norsk og svensk deltagelse i festivalen	12 000
Grønlandernes hus, København til indkøb af musikanlæg	25 000
Danske amatørkor/Dansk amatørmusikunion, Århus til 2 møder i forbindelse med planlægning af nordisk amatørmusik-samarbejde	40 000
Møns musikklub, Askeby til musik- og teaterfestival	10 000
Eben-Ezer-kirkens kor, Virum til koncerter i Norge og Sverige	10 000
Radiodrengekoret, Gentofte til koncertturné til Gentoftes nordiske venskabsbyer	10 000
Nordkalottens musikkråd, Tromsø til videreførelse af en udredning om Nordkalottens musikliv	25 000

Litteratur

Det norske samlaget, Volda til udgivelse af 8 numre af "Vår samtid" – et tidsskrift for skoleungdom	25 000
---	--------

Réne Milas, Bruxelles til udgivelse af en håndbog om nordisk samarbejde	75 000
Seriefrämjandet, Stockholm til et nordisk tegneserieseminar	60 000
IBBY – den danske sektion, København til udgivelse af en oversigt over børnebøger i Norden	47 000
Museologisk forening, DK, Norsk museums-pedagogisk forening, N og Föreningen av utbildnings- och informationspersonale i svenska museer, S til publikationen "Børn og museer"	40 000
Club 7, Oslo til et arrangement om "Vi i Norden – likt og ulikt i vår litteratur"	40 000
Gunnar Graumann, Lund til et nordisk nummer af det franske Giraudoux-selskabs årsskrift med emnet "Giraudoux i Norden"	2 500

Dramatisk virksomhed (teater og film)

Centralförbundet för svenska teateramatörer i Finland rf, Helsingfors ekstrabevilling til gennemførelse af en nordisk teaterkonference for amatører	15 000
Nordisk Film/TV union, (NFTU), København til gennemførelse af 3 miniseminarer om "TV/film regionalt i Norden"	35 000
Walhalla – Forum för nordisk kvalitetsfilm i Finland, Helsingfors til udbredelse af nordiske film i Finland	50 000
Finlands dövas förbund, Esbo til gennemførelse af et nordisk teaterseminar for døde	50 000
Svenska riksteatern/Entré, Solna til trykning af "Dramatikern i Norden" – faktabog i lommeformat (produktionsgaranti)	40 000
Louisiana museet, Humlebæk til "Poesiens dag 1979"	40 000
Barnfilmrådet, Stockholm til "Förstudier av fyra filmer till nordisk mönstring i Drammen 1979"	50 000
Aage Jørgensen, Mårslet og Samlerens forlag, København til udgivelse af en bog om gruppeteater i Norden	15 000
Norsk dukketeaterforening, Akershus fylkeskommune og Oppgård kommune, Oslo til gennemførelse af en nordisk dukketeaterfestival	75 000
Det danske filminstitut, København til udgivelse af en publikation om børnefilm i Norden	25 000
Varang film, Kirkenes til optagelse af tre kortfilm om "Barn i grenseland"	125 000
Viveka Hagnell, Trondheim til et seminar om arbejderfilmen i Norden i mellemkrigsårene	15 000
Marry Aslaksdatter Somby/Sániid Girječalliid, Sirma til stipendier og seminar for samiske forfattere	60 000
Ritzau film, København til en film om Den skandinaviske forening for kunstnere og videnskabsdyrkere i Rom	75 000

Etniske minoriteters samarbejde

Arbeidsgruppen for kultursamarbeid Jämtland-Trøndelag, Steinkjer til en børnefestival for sydsamiske børn	40 000
Per M Bals, Umfors til skrivehjælp i forbindelse med udgivelse af et Nordsamisk – svensk – finsk – engelsk leksikon	19 000

Idræt og friluftsvirksomhed

Islands idrætsforbund, Reykjavik til islandsk deltagelse i friidræt og svømning for funktionshæmmede, møde i Helsingfors samt nordiske sammenkomster på Island	35 000
Islands fri-idrætsforbund, Reykjavik til islandsk deltagelse i en nordisk juniorlandskamp i friidræt	25 000

Socialt samarbejde

Invalidförbundet rf, Helsingfors til et nordisk seminar om kulturudbuddet og de handicappede	15 000
Förening för stammande i Finland rf, Helsingfors til "Nordisk stammingsseminarium 79"	20 000
Statens sentralteam for døvblinde, Oslo til nordisk ungdomslejr for døvblinde	15 000

Børne- og ungdomssamarbejde

Arbejderbevægelsens barnorganisationer i Norden, Stockholm til gennemførelse af et dukketeaterprojekt	125 000
Svenska kvinnors vänsterförbund, Stockholm til en nordisk konference om børnekultur	40 000
Islands sosialdemokratiska kvinnoförbund, Det norske arbeiderpartis kvinnesekretariat, Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund, Socialdemokratiska kvinnornas centralförbund, Finland og Socialdemokratiet, DK til et seminar om "Barnet i Norden och internationellt"	50 000
Jacob Gormsen, IBBY, Åbenrå til fragt og forsikring af illustrationsudstilling (børnebøger) til de nordiske lande	20 000
Barnkulturverkstaden/Folke Bäck, Karlstad til et projekt om lege og legetøj i det gamle Norden	55 000

Ideelt samarbejde (fagligt, kirkeligt, politisk)

Nordens kristne nykterhedsråd/Ungdomssektion, Stockholm til gennemførelse af en konference for ungdomsledere fra de kristne afholdsbevægelser i Norden	50 000
Egede instituttet, Oslo til gennemførelse af et møde om nordiske kvinders missionsindsats i den 3. verden	15 000
Det teologiske fakultet/Inge Lønning, Oslo til gennemførelse af et seminar om folkekirke og samfund	35 000
Danske amatørkor/Dansk amatørmusikunion, Århus til en nordisk amatørmusikkonference "Amatørernes behov og samarbejdsmuligheder"	75 000
Det teologiske fakultet/Institut for kirkehistorie, København til symposiet "Kristen mission og kolonialisme"	30 000
	+ 6 500
Nordiska ekumeniska institutet, Sigtuna til "Konsultation om kyrkorna och Nordiska Rådet"	15 000
Nordiska ekumeniska institutet, Sigtuna til en konference med henblik på at analysere mål, indhold og metoder i de nordiske kirkers undervisning af børn og unge	40 000
AFS-Finland, AFS-Sverige, AFS-Norge, Dansk AFS og AFS á Islandi til koordinering af nordisk AFS arbejde	10 000
Föreningen SVEKIV (Svenska kibbutzvänner), Stockholm til gennemførelse af SKANKIV-seminaret	12 000

Norsk gruppe av Internasjonal kvinneliga for fred og frihet, Oslo til et seminar om "Fredelig løsning av konflikter – FN's og våre egne muligheter"	30 000
Snoghøj folkehøjskole, Fredericia til seminar om Nordisk Råd og de små nationer	25 000

Kvindesamarbejde

Bergljót Ragners m. fl. København til gennemførelse af en nordisk udstilling af kvindelige malere og tegnere	100 000
Nordens husmorforbund/Sigridur Thorlacius, Reykjavik til konkurrence om fremstilling af pædagogisk legetøj (kampagne mod krigslegetøj)	60 000
Arbetsgruppen för kvinnofilm/Maj Wechseltmann, Stockholm til research på dokumentarfilmen "Vart går de nya kvinnorörelserna i Norden"	50 000
Kvinnosaksförbundet Unionen, Helsingfors til seminaret "Kvinnan i Nordens kultur"	50 000
Dansk kvindesamfund, København til gennemførelse af kollokviet "Kvindens deltagelse i beslutningsprocesser" samt rapport	75 000

Nordiske kulturuger

Suonenjoki stadsstyrelse, Finland til "Aktion de nordiske länderna 1979 i Suonenjoki"	10 000
Sande i Vestfold kommune, Norge til en nordisk kulturuge	10 000
Ebeltoft kommune, Danmark til en nordisk kulturuge	25 000
Åmåls kommun, Sverige til en nordisk kulturuge	50 000
Kivijärven kunta, Finland til en nordisk uge	4 000
Svendborg festdage 1979, Danmark til festdagene	25 000
Kimitoöns musikgille rf og Konstklubben Dragsfjärd, Finland til en nordisk kulturuge	28 000
AOF – Frederiksborg amt, Danmark til en nordisk kulturuge	35 000
Foreningen Norden Nyborgafd. Danmark til en nordisk festival	25 000
Fredrikstad kommune, Norge til gennemførelse af en nordisk kulturuge "Barn i Norden og barn fra andre land"	40 000
Oppegård kommune, Norge til en nordisk kulturuge	35 000

BILAGA 4

Räkenskaper för verksamhetsåret 1979 för Nordiska kulturfonden

INTÄKTER

Anslag enligt den nordiska kulturbudgeten		8 000 000,—
<i>Övriga intäkter</i>		
Tillbakabetalningar av ej utnyttjade anslag		445 445,86
Räntor		346 556,97
Ej disponerade medel från tidigare år		5 132,50
Summa dkr		8 797 135,33

KOSTNADER

Administrativa kostnader

Möteskostnader	213 320,64	
Annonser, trycksaker	142 858,79	
Styrelsearvoden inkl. soc. avgifter	35 955,—	
Översättningsarvoden ol.	3 010,12	
Bankomkostnader	447,25	
Övrigt	592,48	396 214,28

Anslag

Styrelsemöte 43/december -78	2 476 000,—	
” 44/mars -79	2 951 500,—	
” 45/juni -79	1 768 000,—	
” 46/september -79	837 250,—	
” 47/december -79	357 000,—	8 390 150,—
Ej disponerade medel under verksamhetsåret		10 771,05
Summa dkr		8 797 135,33

Ekonomisk status per 31.12.1979 för Nordiska kulturfonden

TILLGÅNGAR

Likvida tillgångar

Bank och postgiro	3 122 719,56
-------------------	--------------

Fordringar

Kända tillbakabetalningar av ej utnyttjade anslag	13 596,43
Summa dkr	3 136 315,99

SKULDER

Mellanräkning/sekretariatet	1 190,55
Poster rörande 1979 bokförda 1980	24 983,03
Rest av ej utbetalda anslag	
— från tidigare år	904 500,—
— från verksamhetsåret	2 194 871,36
Ej disponerade medel	3 099 371,36
	10 771,05
Summa dkr	3 136 315,99

København den 28 februari 1980

Klas Olofsson
direktör

Ove Stenroth
byråchef

BILAGA 5**Revisionsprotokoll**

1. Fondens regnskab for 1979 er godkendt på fondens styrelsesmøde den 10.–11. marts 1980 og tilsendt revisorerne med skrivelse af 28. marts 1980 fra sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde.

Regnskabet er revideret. Revisionen er udført i overensstemmelse med god offentlig revisionskik, jf. rigsrevisorlovens § 3.

Til driftsregnskab og status bemærkes følgende:

Driftsregnskab

2. Fondens indtægter har andraget 8 797 135 d.kr.

For 1979 er fondsbidraget i det nordiske kulturbudget på 8,0 mill. kr., hvilket er uændret i forhold til det foregående år. Forskellen mellem det budgetmæssige tilskud og det samlede til rådighed værende beløb – 0,8 mill. kr. – hidrører for lidt over halvdelens vedkommende fra tilbagebetalinger af bevillinger, som ikke er blevet udnyttet, medens den resterende del består af tilskrevne renter samt et overført overskud fra foregående år.

3. Med hensyn til tilbageførslerne bemærkes, at der på fondens 44. møde i marts 1979 blev truffet beslutning om tilbagebetaling af et overskud i forbindelse med gennemførelse af en konference om barnets stilling i dagens samfund. Tilbagebetaling har fundet sted i marts 1979 med knap 40 000 kr.

På fondens 45. møde i juni 1979 blev der afslag på en ansøgning om, at ikke forbrugt bevilling til gennemførelse af et seminar om ophavsret og billedkunst blev anvendt til et andet formål. Bevillingen på 10 000 kr. er herefter tilbagebetalt til fonden i september 1979.

4. Regnskabets udgiftsside viser to hovedgrupper: Administrationsudgifter og meddelte bevillinger. Administrationsudgifterne omfatter de udgifter, der umiddelbart kan henføres til fonden. Sekretariatsarbejde og økonomisk forvaltning varetages af sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde, og de hermed forbundne udgifter posteres i regnskabet for kultursekretariatet.

Kulturfondens administrationsudgifter er i forhold til foregående år steget med ca. 147 000 kr. til ca 396 000 kr. svarende til en stigning på ca. 60 %.

Stigningen i de samlede administrationsudgifter skyldes for den overvejende dels vedkommende, at mødeomkostningerne er steget med ca. 122 000 kr. til ca 213 000 kr. Denne stigning, der svarer til 134 %, må ses i sammenhæng med, at medens i 1978 3 styrelsesmøder fandt sted i Danmark og 1 i Sverige, afholdtes i 1979 2 styrelsesmøder i København, medens de 2 øvrige fandt sted i Island og Finland, hvortil rejseudgifterne er relativt betydelige.

I styrelsesmøderne deltager en række medarbejdere fra kultursekretariatet. Undertiden deltager de pågældende kun i dele af møderne, men ved 2 møder i København har antallet af sekretariatsmedarbejdere været 7, medens der ved møderne i Island og Finland har deltaget henholdsvis 4 og 5 personer fra sekretariatet.

Såfremt bestyrelsen finder det hensigtsmæssigt fortsat at afholde sine møder forskellige steder i Norden, skal revisorerne henstille, at den sekretariatsmæssige bistand ved møderne udenfor København begrænses till 1 à 2 personer.

Udgifterne til annoncer, tryksager m. m. er steget med ca. 27 000 kr. til ca. 143 000 kr. Der har fundet en mindre stigning på ca 2 000 kr. sted i udgifterne til bestyrelseshonorarer. Årsagen hertil er, at der er betalt sociale afgifter (arbejdsgiverafgifter) i forbindelse med udbetalingen af vederlag til de to svenske medlemmer af bestyrelsen.

5. På baggrund af specifikationen af administrationsudgifterne i regnskabet for kulturfonden er det mindre hensigtsmæssigt, at udgifter til honorarer, vederlag til oversættere og øvrige diverse omkostninger føres på samme konto i følge kontoplanen. Ved udarbejdelsen af regnskabet må udgifterne på denne konto derfor specificeres i de nævnte poster. Da fondens driftsregnskab er af beskedent omfang, vil revisorerne finde det rigtigst, at der er overensstemmelse mellem bogholderiets og regnskabets specificationsgrad.

6. Bevillingerne er i regnskabet anført med 8 390 150 kr., hvoraf 8 340 150 kr. er fordelt på 199 projekter. I antallet af projekter er medregnet 1 bevilling på 250 000 kr. til gennemførelse af en udstilling i London og New York om vikingetiden. Af fondens midler for 1978 blev der til samme formål bevilget 500 000 kr.

De 50 000 kr., der udgør forskellen mellem regnskabets bevillingsbeløb og summen af de 199 bevillinger, vedrører en bevilling med henblik på information om den nævnte vikingeutstilling. Bevillingen forvaltes i kulturfondens/kultursekretariatets egen regie. Af bevillingen er der i årets løb anvendt ca. 6 800 kr., medens restbeløbet er overført til 1980.

7. Driftsregnskabet slutter med et overskud (ikke-disponerede midler) på ca. 11 000 kr. Overskuddet er fremkommet, efter at der på fondens 47. møde i december 1979 er givet 4 bevillinger af fondens midler for 1979 til et samlet beløb af 357 000 kr. Normalt tages bevillinger, der meddeles på fondens december-møder, af fondens midler for det følgende år.

Status

8. Fondens aktiver omfatter stort set kun indestående på bank- og postgirokonti. Ultimobeholdningerne på 3 122 720 kr. er verificeret. Den væsentligste passivpost består af bevilgede, men ikke udbetalte beløb på 3 099 371 kr.

9. Der er den 3. maj 1979 under et uanmeldt kasseeftersyn ved sekreta-

riatet for nordisk kulturelt samarbejde tillige foretaget opgørelse af fondens beholdninger. Eftersynet af sidstnævnte gav ikke anledning til bemærkninger.

Særregnskaber

10. Som nævnt i revisionsprotokollat 1/1978 er støtteordningen for nordiske kulturuger ophørt, men fonden vil fortsat yde støtte til sådanne arrangementer. Der har i 1979 været ydet tilskud på ca 400 000 kr. til en halv snes projekter. Der foreligger endnu ikke regnskab for 2 af projekterne, men de andre regnskaber har været indkaldt til gennemgang.

Regnskaberne har ikke givet anledning til bemærkninger, og det er konstateret, at der er sket en forbedring af regnskabsaflæggelsen. I flere af regnskaberne var der således en bedre overensstemmelse end tidligere mellem budgettet i ansøgningen og det endelige regnskab. Revisorerne har i denne forbindelse bemærket sig, at kultursekretariatet har forstærket sin indsats med hensyn til at få tilfredsstillende regnskaber fra tilskudsmodtagerne.

Ikke alle regnskaberne var revideret ved indsendelsen. Der forekom bl. a. enkelte tilfælde af ureviderede regnskaber hidrørende fra arrangementer forestået af en kommune eller en kommunal institution. Det må forekomme rigtigst, at kulturfonden i forbindelse med et støttetilsagn stiller krav om, at det er kommunens revision, der skal revidere regnskabet, når det er en kommune eller dennes kulturelle forvaltning, der forestår projektet.

Det skal i denne forbindelse bemærkes, at de kommunale revisorer i et par tilfælde har haft bemærkninger til regnskaberne. Det er f. eks. af en kommunes revision anført, at det ikke har været muligt at udøve kritik overfor rejse- og diætrekninger, da disse ikke var affattet efter de normer og regler, som i det pågældende land gælder for rejser i offentlig tjeneste. Det skal henstilles, at der til vejledning for kommunale og andre revisorer af projektregnskaber fastsættes regler for, hvad der maksimalt kan beregnes af foredragsholdere og kunstnere m. fl., der deltager i nordiske arrangementer.

11. Der er endvidere foretaget en gennemgang af 10 regnskaber for andre projekter end nordiske kulturuger. Blandt disse er en bevilling på 85 000 kr. til institutionen "Kunst i skolen" til gennemførelse af en nordisk grafikerkonkurrence.

Ifølge det aflagte regnskab for anvendelsen af bevillingen er der fremkommet et overskud på ca. 26 000 kr. Da der fra anden side er modtaget forskellige tilskud, er en forholdsmæssig andel af overskuddet – 11 756 kr. – tilbagebetalt til Nordisk Kulturfond.

Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde har tidligere i anden forbindelse givet udtryk for, at al støtte, som udbetales fra det nordiske kulturbudget, er givet under den forudsætning, at støtten har været nød-

vendig. I den udstrækning, dette ikke har været tilfældet, må støtten tilbagebetales. Dette kunne eventuelt føre til, at et overskud i sin helhed skulle tilbageføres til kulturfonden også i tilfælde, hvor der var flere tilskudsydere.

Revisorerne finder dog ikke at kunne rejse indvendinger mod den anvendte praksis med forholdsmæssig tilbagebetaling af overskud til flere tilskudsgivere, da dette synes at være den rimeligste løsning på spørgsmålet om tilbagebetaling, medmindre fonden i tilsagnsskrivelsen har taget et forbehold om, at overskud i sin helhed skal fragå i fondens tilskud.

Af forskellige årsager blev konkurrencen ikke afviklet som forudsat med en rimelig fordeling af jurymedlemmer og deltagere mellem de enkelte nordiske lande. Således stammede 75% af de kunstnere, der havde indsendt arbejder til konkurrencen, fra samme land. På denne baggrund finder revisorerne, at konkurrencen næppe har haft den fællesnordiske karakter, der var forudsat ved bevillingens meddelelse. Det er derfor et spørgsmål, om ikke hele bevillingen af denne grund burde være tilbagebetalt. Revisorerne har imidlertid ment at kunne tage den måde, som sagen er afsluttet på, til efterretning.

12. Fondens regnskab har i øvrigt ikke givet anledning til bemærkninger, og vi har efter den foretagne revision givet regnskabet følgende påtegning:

''Foranstående driftsregnskab og status er revideret. Revisionen har ikke givet anledning til særlige bemærkninger. Yderligere oplysninger og forklaringer er indeholdt i vores revisionsprotokollat af 14. oktober 1980.''

København, den 14. oktober 1980

Otto Mørch

J. Bredsdorff

*BILAGA 6***Betänkande över berättelse om Nordiska kulturfonden 1979 avgiven av Nordiska rådets utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning**

Till utskottet har hänvisats av Nordiska kulturfonden till Nordiska rådets 29:e session avgiven berättelse om verksamheten 1979 jämte revisionsprotokoll. Berättelsen har behandlats vid möte den 23 januari 1981. Till mötet hade kallats en representant för fondens sekretariat.

Utskottet har genomgått berättelsen jämte revisionsprotokollet och önskar med anledning därav framföra följande.

I sitt betänkande om berättelsen över fondens verksamhet 1978 noterade utskottet revisorernas uppmaning till fondens sekretariat om att till mottagarna rikta preciserade krav på redovisning som ett villkor för medelstilldelning samt om att fonden generellt uttalade sig mera bestämt i de till mottagarna riktade skrivelserna om beviljade medel.

Av revisionsprotokollet framgår att fondens sekretariat bemödat sig om att av mottagarna erhålla tillfredsställande redovisning och att det skett en förbättring i mottagarnas redovisning av beviljade medel. Utskottet noterar detta med tillfredsställelse.

Utskottet noterar vidare revisorernas påpekanden om de stegrade möteskostnaderna, vilka enligt dessa orsakats av att två möten hållits i Island respektive Finland i motsats till vad som varit fallet föregående år. Det är utskottets uppfattning att mötesverksamheten bör kunna spridas över hela Norden. Med hänsyn till de starkt stegrade resekostnaderna får detta emellertid inte bli något självändamål, utan valet av mötesort bör liksom hittills alltid dikteras av särskilda hänsyn. Behovet av sekretariatsbistånd vid mötena bör avgöras från fall till fall.

Efter att ha genomgått översikten över prioriteringar och förteckningen över beviljade ansökningar, anser utskottet att det i berättelsen över verksamheten 1980 bör ges en förteckning över icke-beviljade ansökningar det året.

Utskottet konstaterar slutligen att Nordiska rådets kulturutskott beslutat inbjuda styrelsen för Nordiska kulturfonden till gemensamma överläggningar om principerna för beviljande av medel ur fonden.

Med ovanstående kommentarer föreslår utskottet

1. att rådet godkänner Nordiska kulturfondens räkenskaper för år 1979 och beviljar fondens styrelse ansvarsfrihet för år 1979 samt
2. att rådet lägger berättelsen C 16/k till handlingarna.

Stockholm den 23 januari 1981

Kjell Magne Bondevik (Kr.F.)

Árni Gunnarsson (A)

Förman

Sture Palm (S)

Robert Pedersen (S)

Arvo Salo (Sd)

Berättelse

från Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet

Verksamhetsberättelse 1980

A. Namn och adress

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)
Kalevagatan 28 B 23
SF-00100 Helsingfors 10
Tel. 90-603 641, 644 358

B. Startår

1979

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige.

D. Syfte

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning är en nordisk institution med säte i det land Nordiska ministerrådet beslutar. Verksamheten skall i huvudsak inriktas på den samhällsvetenskapliga forskningen, inklusive socialmedicin och socialpsykiatri. Den biologiskt-naturvetenskapliga forskningen skall beaktas i nämndens arbete.

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning har särskilt till uppgift att främja och utveckla tvärvetenskapliga kontakter inom alkohol- och narkotikaforskningen och forskning rörande andra beroendeframkallande medel i de nordiska länderna

att initiera och planera samnordiska forskningsprojekt som syftar till att belysa viktiga alkohol- och narkotikapolitiska frågor

att främja nordiskt informations- och dokumentationssamarbete

att arrangera nordiska forskarkonferenser och stimulera forskarutbildning och forskarutväxling.

E. Organisation

1. Administration

Nämnden består av tre ledamöter från Danmark, Finland, Norge och Sverige som utses för högst tre år i sänder med möjlighet till återval.

Varje ledamot har en personlig suppleant. Island deltar med två medlemmar och en suppleant. Två av ledamöterna från varje land skall vara forskare och en ledamot administratör.

Nämnden utser inom sig ordförande för två år i sänder med möjlighet till återval för ytterligare ett år. Ordförandeskapet bör rotera mellan medlemsländerna. Nämnden biträdes av ett sekretariat. Sekretariatet förestås av en forskningssekreterare. Övrig personal anställs i mån av behov och tillgång på medel.

Sekretariatet är t. o. m. 31.12.1982 förlagt till Finland. Den ekonomiska förvaltningen handhas av OY ALKO AB på basen av ett samarbetsavtal mellan nämnden och ALKO.

2. Styrelsens sammansättning

Danmark:

Stadsrådg. H. E. Knipschildt	Fuldmægtig Birthe Fabricius
Forskningssekreterär	Forskningssekreterär
Jógvan Petersen	Peter Ege
Overlæge Andreas Sørensen	Læge Henrik Sælan

Finland:

Docent Kettil Bruun (ordf.)	Med. dr. Kari Poikolainen
Pol. Kand. Esa Österberg	Prof. Leo Hirvonen
Bitr. avdelningschef	Byråchef Jarkko Eskola
Håkan Hellberg	

Island:

Prof. Tomas Helgason	Docent Gylfi Asmundsson
Dir. Olafur Haukur Arnason	

Norge:

Underdir. Brit Denstad	Kontorsjef Stein Berg
Forsker Ole-Jørgen Skog	Forsker Olav I. Jensen
Dosent Per Vaglum	Dr. med. Hans J. Stang

Sverige:

T. f. prof. Karin Tengvald	Doc. Tom Nilsson
Överläkare Kerstin Tunving	Prof. Erik Änggård
Avdelningsdir. Jakob Lindberg	Departementssekr.
	Christer Karlsson

3. Personal

Forskningssekreterare:

Pol. kand Pia Rosenqvist

Projektsekretare:

15.8–30.11.80 pol. lic. Erland Eklund

Fr. o. m. 8.12.80 pol. kand Margaretha Järvinen

Sekreterare:

Pol. stud. Marja Venna

F. Verksamhet

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) började sin verksamhet den 1 januari 1979. Nämnden har föregåtts av Nordiska nämnden för alkoholforskning (1959–78) och Nordiska samarbetsorganet för drogforskning (1975–78).

Prioriterade områden

Nämnden har uppställt några prioriterade områden på vilka följande aktiviteter har bedrivits.

1. Tvång och frivillighet i vården av personer med rusmedelsproblem samt

2. Behandlingsforskning

- Nämnden har satt igång och finansierat förarbetet för två undersökningar om användningen av metadon i narkomanvården. Den ena undersökningen görs i Danmark, den andra i Sverige.
- Nämnden har givet planeringsanslag för ett forskningsprojekt om tvångets inverkan på behandlingssklimatet i en vårdinstitution.
- Inom sekretariatet har en jämförande undersökning av utvecklingen av behandlingssystemen i de nordiska länderna satts igång.

3. Forskning rörande dels samspelet mellan alkohol- och drogbruk och arbetslöshet och dels förtidspensionering av personer med rusmedelsproblem

- Nämnden har låtit kartlägga den forskning som i Norden bedrivits om sambandet mellan arbetslöshet och rusmedel samt överväger nya initiativ på området.
- En socialrättslig arbetsgrupp har under året sammanträtt tre gånger. Syftet med gruppens arbete är i första rummet att skapa en översikt av de regelsystem som bestämmer beviljandet av förtidspensioner i Norden. Arbetet framskrider därefter till en analys av tillämpningen av regelsystemen samt till en analys av konsekvenserna av beviljandet av personer med rusmedelsproblem bl. a. omfattningen av denna praxis.

4. Ekonomisk alkoholforskning

- Nämnden anordnade ett forskarseminarium om alkohol och ekonomi 1–2.9.1980. Vid seminariet behandlades bl. a. de ekonomiska faktorernas betydelse för hur alkoholpolitiken utformas, alkoholen som näringsgren (produktion, distribution m. m.) samt intäkter och utgifter förbundna med alkohol. Inför seminariet samlades ett digert bakgrundsma-

terial om temat. Detta liksom även föredragen vid seminariet har publicerats i NU-serien.

5. Komparativa nordiska projekt inom alkohol- och drogforskningsområdena

- Nämnden har under året stött två pågående jämförande forskningsprojekt "Konsekvenser av, attityder till och bruk av alkohol i Norden" samt "Kontrollpolitik och psykofarmaka" och därvid bekostat projektsgruppsmöten och begränsad materialinsamling och – bearbetning.
- Nämnden har likaså stött utarbetandet av en rapport för WHO om dödligheten i anslutning till psykotropiska substanser i Norden.

Forskning om den sociala påverkningsproblematiken som ett ytterligare prioriterat område inom NAD har diskuterats på ett forskarmöte 3–5.9.1980.

Övrig verksamhet

Nämnden har under året

- medverkat i arrangemanget av två nordiska alkoholforskarseminarier, dels på den biologiska forskningens område (17–19.4.1980), dels på samhällsvetenskapernas område (3–5.9.1980)
- fortsatt förberedelserna för en nordisk forskarkurs om jämförande samhällsforskning
- utdelat resestipendier till enskilda forskare
- utgivit ett nyhetsbrev (4 nummer år 1980)

Publikationer

i NU-serien

- Alkohol och ekonomi i Norden (B-serien)
- Barns socialisation och alkoholbruk (B-serien)
- Arbetslöshet och bruk av rusmedel. Översikt över nordisk forskning och forskningsmöjligheter. (A-serien)

Nämnden har sammanträtt 4 gånger under år 1980.

G. Framtidsplaner

Nämnden kommer år 1981 att gå vidare på de prioriterade områdena med bl. a. följande aktiviteter

- inom behandlingsforskning och tvång och frivillighet fortsättes utredningen om alkoholistvårdens utveckling i de nordiska länderna. Nämnden strävar också att få i gång en utredning av det faktiska bruket av tvång i vården.
- för de två prioriterade områdena arbetslöshet och förtidspensionering har en projektsekreterare anställts för koordinering och utförande av delar av utredningsuppgifterna. Två forskarsymposier anordnas.
- på basen av publikation alkohol och ekonomi skall nämnden sträva till

att vissa statistiska serier som belyser alkoholekonomin skall föras vidare av statistikproducerande myndigheter.

Under året utarbetas inom nämnden även ett perspektivprogram för verksamheten på längre sikt. I dokumentet skall ges en översikt av forskningens läge nordiskt och nationellt, forskningsbehov och behovet av NAD-insatser. Detta innebär att eventuellt nya prioriterade områden uppställts.

Övriga aktiviteter

- ett nordiskt möte om hur man forskningsmässigt kan följa med narkotikabrukets utveckling och förändringar i detsamma ordnas på våren
- frågan om alkoholens sociala och hälsomässiga skadeverkningar i de olika nordiska länderna tas upp och belyses med hjälp av existerande statistik
- resestipendier, planeringsanslag till enskilda forskare samt nyhetsbrev

H. Finansiering

Nämnden erhåller medel för sin verksamhet ur Nordiska ministerrådets allmänna budget.

	1 000 FIM
Löner motsv.	190
Varor motsv.	200
Projekt	306
Summa	669

Berättelse

från Nordiska ämbetsmannautskottet på livsmedelslagstiftningens område

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1980

A. Navn og adresse

Nordisk Embedsmannsutvalg for harmonisering av næringsmiddelovgivningen

v/Helsedirektoratet

Dep-Oslo 1

B. Startår

1962

C. Deltakende land

Danmark, Finland, Norge og Sverige

D. Mål

Mandat: Klargjøre de forskjeller som er tilstede i den nordiske næringsmiddelovgivning og søke å komme frem til ensartede bestemmelser for derved i størst mulig grad å kunne innta en felles stilling til den internasjonale harmonisering som foregår på dette felt.

E. Organisasjon

1. Administrasjon

Embedsmannsutvalg under Nordisk Råd (*rek. 11/1962*).

F. Virksomhet

1980: Møte i Uppsala 15. og 16. september 1980.

Deltagere: Danmark, Finland, Sverige og Norge.

Dagsorden

1. Felles nordiske næringsmiddelrekommandasjoner.
2. Nordisk ministerråds forslag til opprettelsen av en permanent komité for næringsmiddelspørsmål.

3. Informasjon om planlagte eller gjennomførte endringer i de respektive lands næringsmiddelovgivning.

4. Næringsdeklarasjoner.

5. Helsekost.

6. Øvrige spørsmål.

BILAGA

Protokoll från sammanträde i Uppsala den 15 och 16 september 1980

Närvarande

Danmark

Kontorchef Johan Madelung, Landbrugsministeriet

Ekspeditionssekretær Henning Feilberg, Landbrugsministeriet

Civilingeniør P. F. Jensen, Fiskeriministeriet

Civilingeniør Claus Brenøe, Statens husholdningsråd

Direktør Niels Borre, Statens levnedsmiddelinstitut

Kst chef for ernæringskontoret Jens Funch, Statens levnedsmiddelinsti-

tut

Sekretær Lars Hindkjær, Statens levnedsmiddelinstitut

Finland

Avdelningschef Kristina Dufholm, Näringsstyrelsen

Byråchef Aatos Länsisyrjä, Näringsstyrelsen

Byråchef Kalevi Salminen, Näringsstyrelsen

Agr. Dr Kaija Hasunen, Medicinalstyrelsen

Norge

Professor Hans Kolbein Dahle, Norges Veterinærhøgskole

Byråsjef Inger-Margrethe Onsum, Helsedirektoratet

Underdirekør Atle Ørbeck Sørheim, Helsedirektoratet

Konsulent Kirsten Elnæs Aaby, Helsedirektoratet

Avdelningsleder Marit Eggen Øgrim, Oslo Universitet

Sverige

Generaldirektör Arne Engström, Statens livsmedelsverk (den 1 september)

Departementssekreterare Vanja Edwinston, Jordbruksdepartementet

Professor Ake Bruce, Statens livsmedelsverk

Avdelningschef Rune Henriksson, Statens livsmedelsverk

Avdelningschef Sven Österling, Statens livsmedelsverk

Byråchef Bengt Augustinsson, Statens livsmedelsverk

Byråchef Wolf Jenning, Statens livsmedelsverk

Avdelningsdirektör Ingmar Arwidsson, Statens livsmedelsverk
Avdelningsdirektör Eila Siikanen, Statens livsmedelsverk
Farm. dr Jan Bruhn, Uppsala Universitet (den 16 september)

1 §

Generaldirektör Arne Engström hälsade välkommen. Eftersom ämbetsmannakommittén nu kunde antas sammanträda för sista gången i sin nuvarande sammansättning ville Engström särskilt understryka att han själv under de år han deltagit i kommitténs arbete funnit att den utgjort ett utomordentligt bra och smidigt forum för informationsutbyte mellan de nordiska länderna.

2 §

Gemensamma nordiska näringsrekommendationer (P 1 föredragningslistan)

Professor Åke Bruce lämnade tillsammans med avdelningsledare Marit Eggen Øgrim en inledande redogörelse för arbetsgruppens verksamhet sedan 1977. Arbetet hade nu resulterat i det förslag till gemensamma nordiska näringsrekommendationer som före mötet tillställts deltagarna. Bruce erinrade även om att man vid det senaste mötet med ämbetsmannakommittén i Köpenhamn föregående höst uppdragit åt gruppen att rapportera om de resultat som uppnåtts.

Det presenterade förslaget, som diskuterats ingående vid en konferens i Helsingfors på försommaren, hade fått ett övervägande positivt mottagande. Arbetsgruppen hade fått konferensens bemyndigande att lägga fram materialet inför ämbetsmannakommittén. Vissa enskilda punkter hade dock utelämnats, där man av olika nationella orsaker inte nått fullständig enighet.

Vid den efterföljande diskussionen uttrycktes stor uppskattning av gruppens arbete och man var enig om att näringsrekommendationerna borde kunna ligga till grund för medlemsländernas kommande ställningstagande. Diskussionen gav emellertid anledning till vissa mindre justeringar i förslaget. Man fann därför lämpligt uppskjuta slutbehandlingen till följande dag för att ge medlemmarna i arbetsgruppen tillfälle att dessförinnan göra vissa ändringar i förslaget.

3 §

Nordiska ministerrådets förslag till inrättande av permanent kommitté för livsmedelsfrågor (P 2 föredragningslistan)

Den norska delegationen lämnade en redogörelse för bakgrunden till den väntade förestående ändringen av ämbetsmannakommitténs status. Man kunde förutsätta att de nordiska samarbetsministrarna skulle komma att besluta i enlighet med ett föreliggande förslag som innebar att arbetet i fortsättningen skulle administrativt inordnas under Nordiska ministerrådet.

De närvarande var eniga om att kommitténs arbete i viss utsträckning hämmats av att den saknat ett klart mandat. Det fanns därför all anledning att se positivt på den väntade omorganisationen. I anslutning till diskussionen berördes även önskvärheten av en fastare form för samarbete och kontakter mellan de nordiska länderna inte minst i fråga om arbetet inom Codex Alimentarius Commission. Ett så långt som möjligt gemensamt uppträdande från de nordiska länderna betraktades som angeläget och önskvärt.

Den 16 september 1980

4 §

Information om planerade eller genomförda ändringar i respektive länders livsmedelslagstiftning (P 3 föredragningslistan)

Danmark

Den danska delegationen redogjorde för de senaste årens lagstiftningsarbete för att anpassa EG-bestämmelserna om märkning till den inhemska lagstiftningen. Det hade varit ett mycket omfattande arbete, vilket kommit att direkt beröra tre ministeriers ämbetsområde. I anslutning till att huvudlinjerna i detta arbete redovisades berördes också de överväganden som skett i fråga om krav på märkning på danska språket. Man hade till slut stannat för en lösning som innebar att bl. a. de norska och svenska språken även i fortsättningen rent allmänt kunde accepteras på varor som saluhålls på den danska marknaden. En förutsättning var att stavningen inte väsentligt skiljde sig från danska språket.

Därutöver nämndes att en kungörelse om ``anprisningar`` numera utarbetats och kunde väntas bli fastställd inom den närmaste tiden. Ett utskott har vidare arbetat med en revidering av margarinlagstiftningen. På fiskvaruområdet pågår överläggningar för att anpassa inhemska bestämmelser till vissa Codex-standards.

Finland

De tidigare i Finland beslutade nya märkningsbestämmelserna träder i kraft den 1 oktober i år. Bestämmelserna har medfört ganska avsevärda initialproblem och näringsstyrelsen har behandlat ett stort antal dispensansökningar. Ikraftträdandebestämmelserna medger dock att handeln under ett år efter ikraftträdandetiden har möjlighet sälja varor som är märkta enligt tidigare bestämmelser.

Som en betydelsefull nyhet nämndes även nya föreskrifter om tillsatsämnen. Bestämmelserna har brutits ut ur livsmedelsförordningen och samlats i en särskild förordning om tillsatsämnen. I det sammanhanget nämndes även att livsmedelsfärgerna nu likställts med övriga livsmedels-tillsatser.

En ny förordning har utfärdats om sötningsämnen och man arbetar f. n. på nya förordningar och glassvaror, om barnmat och om färdiglagad mat. Beträffande den senare förelåg dock viss tvekan om möjligheterna att nå

ett snabbt resultat med hänsyn till att den mötts av betydande motstånd. Slutligen nämndes att Näringsstyrelsen utfärdat regler om angivande av livsmedels näringsvärde.

Norge

Från den 1 januari i år gäller i Norge en ny lag om samordning av livsmedelskontrollen. I lagen föreskrivs att alla kommuner skall ansvara för livsmedelskontroll genom kommunalt samarbete. Samtidigt har en paraplyorganisation tillskapats som skall lägga fast ett system för samordnad livsmedelskontroll. Man arbetar även på att åstadkomma en samordning av laboratorieverksamheten mellan livsmedels- och miljömyndigheterna.

Det anmäldes vidare att Norge anslutit sig till ATP – överenskommelsen om internationell transport av lättfördärliga livsmedel. Samtidigt hade nya föreskrifter utfärdats om transport av kött och köttvaror. Många föreskrifter är f. n. under omarbetning, bl. a. allmänna föreskrifter om produktion och omsättning av livsmedel, föreskrifter om köttvaror samt om bageri- och konditorivaror. Slutligen meddelades att föreskrifter håller på att utarbetas om barnmat och att nya regler om diabetikeremat f. n. remissbehandlas.

Sverige

Från Sverige redovisades förslag till ändringar i regeringens livsmedelskungörelse som överlämnats till chefen för jordbruksdepartementet och f. n. remissbehandlas. Särskilt berördes verkets förslag till nya märkningsbestämmelser, bl. a. införandet av "bäst före" märkning för vissa livsmedel i kombination med angivande av tillverkningsdag. Ett ytterligare ändringsförslag av väsentlig betydelse är att livsmedelsverket ges möjlighet att i vissa särskilda fall kunna medge användning av icke godkänd livsmedelstillsats för exporttillverkning. Att en sådan befogenhet skulle komma att tillämpas med stor restriktivitet underströks av föredraganden. Slutligen anmäldes att kungörelsen om offentlig livsmedelskontroll omarbetats och överlämnats till regeringen för övervägande och fastställelse.

5 §

Näringsdeklarationer (P 4 föredragningslistan)

Byråchefen Bengt Augustinsson redogjorde för det pågående arbetet i Codes märkningskommitté om näringsdeklarationer. En promemoria presenterades delegaterna 1979 i Ottawa med förslag till rekommendationer. Förslaget var uppdelat i två huvuddelar – märkning och konsumentinformation om näringsvärde.

Vid Ottawa-mötet diskuterades i första hand näringsdeklarationens omfattning och man nådde även enighet om att näringsdeklaration som regel inte skulle vara obligatorisk. Deklarationen skulle upplysa om den totala genomsnittliga halten av fett, protein och kolhydrat och dessutom den totala energimängden. Förslaget gick dessutom ut på att ett antal vitaminer

och mineralämnen i livsmedlen borde anges. Det senare förslaget rön­te dock ringa anslutning och stöddes endast av USA och Nederländerna. Vid höstens sammanträde kommer de två frågorna upp till förnyad diskussion.

Av de kommentarer som följde efter Augustinssons redogörelse fram­gick att man ställde sig kritisk till enskildheter i Codes-förslaget. Man var inte omedelbart beredd att acceptera förslaget i de delar som avvek från regler man lagt fast på nationell nivå. Man underströk också att deklaratio­nerna blir meningsfulla enbart om konsumenterna verkligen kan tillgodo­göra sig informationen på ett tillfredsställande sätt. Från norsk sida beto­nades att man inte fick gå för långt i krav på näringsdeklaration och i vart fall inte gå utöver de tidigare berörda fyra obligatoriska uppgifterna.

Diskussionen gav även klart uttryck för en önskan att man inom de nordiska delegationerna borde eftersträva en gemensam hållning inför de fortsatta Codex-förhandlingarna. Ordföranden vid dagens överläggningar, avdelningschefen Rune Henriksson, sammanfattade diskussionen och ut­tryckte förhoppningen att den nya kommittén skulle fortsätta och ägna samordningsfrågorna en ökad uppmärksamhet.

6 §

Hälsokost (P 5 föredragningslistan)

Naturmedel

Farm. dr Jan Bruhn redogjorde för de svenska bestämmelserna om naturmedel som gällt sedan den 1 januari 1978. Då skedde nämligen en ändring i läkemedelsförordningen som innebar att medel som "enligt be­tryggande erfarenhet" inte medför hälsorisker kan undantas från förord­ningens tillämpningsområde. En förutsättning är att den verksamma be­ståndsdelens skall vara "en växt- eller djurdel, ett mineral eller i naturen förekommande bakteriekultur, salt eller saltlösning.

Bruhn belyste också de bestämmelser som i övrigt reglerar användning­en av naturmedel och de villkor som ställts upp beträffande deras mark­nadsföring. Att tre myndigheter – socialstyrelsen, livsmedelsverket och konsumentverket – fått ett delat administrativt ansvar var dock enligt Bruhn knappast ägnat att underlätta en rationell handläggning.

Av den diskussion som följde framgick att man på olika vägar reglerat användning och marknadsföring av naturmedel. Man var också enig om att dessa för en viss kategori av konsumenter – inte minst av psykologiska skäl – hade så stor betydelse i deras livsföring att myndigheterna måste inta en varsam attityd. De ansvariga myndigheterna kan dock i sitt accep­terande aldrig sträcka sig utöver den gräns inom vilken livsmedlen enligt gängse bedömningsgrunder är oskadliga.

Näringspreparat (kosttillskott)

Byråchefen Kalevi Salminen redogjorde för de regler som gäller i Fin­land på området. Bestämmelser om naturmedel och näringspreparat, som således inte är att betrakta som livsmedel i vedertagen mening eller apo-

teksvaror, finns samlade i en särskild förordning från 1967: "Förordning angående till livsmedel hänförliga specialtillverkningar". Enligt författningen fordras en fullständig innehållsdeklaration av preparaten förutom bruksanvisning. Den centrala tillsynen ankommer på medicinalstyrelsen, som kan förbjuda framställning, import, saluhållande etc av preparaten. Att intresset bland allmänheten är betydande illustreras enligt Salminen av att den totala årliga försäljningen uppgår till 100 milj. mark.

Enligt samstämmiga experters uppfattning existerar inga näringsbetingade bristsjukdomar i Finland. Därför finns det inte heller något direkt behov hos människor i gemen att komplettera sin kost – detta givetvis under förutsättning att man äter en välbalanserad kost. Salminen ville dock inte bestrida att det för vissa begränsade grupper och under vissa betingelser kunde vara motiverat att komplettera kosten. Det nämndes även att en intensiv fluordebatt förekommer i landet – motståndet mot fluoridering av dricksvatten är betydande.

"Naturenligt" odlade livsmedel

Från Danmark förelåg en skriftlig redovisning "Notat om biodynamisk dyrkede levnedsmidler" som före mötet tillställts deltagarna. I anslutning till denna redovisning diskuterades svårigheterna att från samhällets sida anordna en tillfredsställande kontroll beträffande framställningsmetoder, marknadsföring etc. Till detta skulle behövas en kontrollkapacitet som myndigheterna f. n. inte mäktar med eftersom resurserna i första hand måste koncentreras på andra från allmän synpunkt angelägnare frågor.

Erfarenheterna i de olika länderna av problemen var i stort samstämmiga. Detta kan även anses gälla i fråga om de berörda myndigheternas tillvägagångssätt för att styra in verksamheten i så acceptabla banor som möjligt.

7 §

Övriga frågor (P 6 föredragningslistan)

Återupptogs till fortsatt diskussion frågan om gemensamma nordiska näringsrekommendationer. En justering hade skett i vissa avsnitt med beaktande av synpunkter som framkommit vid gårdagens överläggning. Vid den nya genomgången restes inga invändningar mot förslaget. Kommittémedlemmarna enades därför om att förslaget genom den svenska kommitténs försorg skulle överlämnas till myndigheterna i respektive länder för åtgärd.

8 §

Förklarades sammanträdet avslutat. Avdelningschef Kristina Dufholm framförde gästernas tack och uttryckte samtidigt den förhoppningen att samarbetet på livsmedellagstiftningens område skulle fortsätta och utvecklas ytterligare fastän under förändrade administrativa former.

Vid protokollet
Ingmar Arwidsson

Berättelse

från Nordiska turistrådet (NT)

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1980

A. Navn og adresse

Nordisk Turistråd (NT)
Trondhjems Plads 4 II
DK-2100 København Ø
Tlf. 01-38 41 18
Telex 27. 114 NORAMB – DK
Tlgr.adr. "Nortravel"

B. Startår

1923

C. Deltakende land

Danmarks Turistråd, Sveriges Turistråd, Islands Turistråd, Centralen för Turistfrämjande i Finland, Landslaget for Reiselivet i Norge.

D. Mål

NT har til oppgave å fremme og lette reiselivet mellom de nordiske land og å stimulere utenlandsturismen til de nordiske land.

E. Organisasjon

1. Administrasjon

Sekretær Turistsjef Bjørn Pahle
NT-sekretariatet
Trondhjems plads 4 II
DK-2100 København Ø
Tlf. 01-38 41 18
Telex 19181 Notra DK
Telegram adr. "Nortravel"

2. Styrets sammensetting

Plenarmøtet

Danmarks Turistråd: Adm.dir. Ernst Klæbel (form.), Kontorchef Eigil Jensen. Adm.dir. Erik Palsgaard, Dir. Jørgen Helweg.

Centralen för Turistfrämjande i Finland: Kanslichef Bror Wahlroos, Adm.dir. Bengt Pihlström.

Sveriges Turistråd: Dir. Sven G. Svenson, Komm.råd Thorsten Sundström, Adm.dir. Bertil Harrysson.

Landslaget for Reiselivet i Norge: Dir. Martin Killi, president, Adm.dir Just Muus-Falck.

Direktørmøtet

Danmarks Turistråd: Dir. Jørgen Helweg (form.).

Centralen för Turistfrämjande i Finland: Dir. Bengt Pihlström.

Islands Turistråd: Dir. Ludvig Hjalmtysson.

Sveriges Turistråd: Dir. Bertil Harrysson.

Landslaget for Reiselivet i Norge: Adm.dir Just Muus-Falck.

3. Personale

Se E.1. Administrasjon.

F. Virksomhet

NT's virksomhet blir stadig mer preget av den nye oppgave å fremme trafikken mellom de nordiske land og av samarbeidet med Nordisk Ministerråds Turistkomite. I fortsettelse av det nå vedtatte *Turist-handlingsprogram* er utarbeidelsen og gjennomføringen av en felles *prosjektkatalog* den primære samarbeidsoppgave sammen med Nordisk Ministerråds Turistutvalg.

1. Møter

Plenarmøtet ble avholdt i Skagen 19. juni. Det er videre avholdt 6 direktørmøter og 3 fellesmøter med Ministerrådets turistutvalg. Formannen og sekretæren har holdt markedsmøter i oktober med de fem nordiske turistchefene i New York. Ytterligere har det vært utbredt møtevirksomhet i de mange prosjektgrupper (se nedenfor).

2. Prosjektprogram

Markedsdata

Innsamling og koordinering og utveksling av statistikk, markedsundersøkelse og prognoser av felles interesse og av interesse for de enkelte medlemsland.

Cost/Benefitanalyser

Vedr. ringvirkningene av investeringer i turistsektoren og turismens

effekter på miljø og sysselsetting. Løpende undersøkelses/analysevirksomhet.

Feriespredning/bedre kapasitetsutnyttelse.

Oppdatering av tidligere undersøkelser og nyvurdering av materialet, samt nye konkrete forsøk på feriespredning og feriekoordinering.

Fellesnordisk Bookingservice.

Løpende nasjonal virksomhet på basis av gjennomført nordisk fellesundersøkelse og aktivisering vedr. utvidet regional/nasjonal bookingservice med sikte på senere nordisk koordinering.

Seminarer/utdannelse

Etter gjennomført presseseminar i Abo arrangeres i november 1980 et nordisk turistsjefseminar på Bolkeshjøl i Norge for å fremme kjennskap til nordisk turistsamarbeidsprosjekter og å utvikle nye ideer til samme.

3. Fellesnordiske trykksaker

"Scandinavia Map and Travel Facts" (informasjonsbrosjyre, USA)	150 000 eks.
Scandinavia (Hverve/produktkatalog, USA)	100 000 eks.
"Scandinavian Agents Manual" (Instruksjonsbok for turoperatører, USA)	10 000 eks.
"Map of Scandinavia" (Informasjonsbrosjyre/Kart, Japan)	100 000 eks.
"Scandinavia Travel Facts" (Informasjonsbrosjyre på Syd Amerika Port./Spansk språkversjon)	10 000 eks.
"Scandinavia Travel Facts" (Informasjonsbrosjyre, Japan)	20 000 eks.

4. Samarbeidet i USA

er ytterligere styrket. En 3-årig felles nordisk aksjonsplan (promosjonsfremstøt) for 1981/83 er vedtatt, og rasjonalisering av de nordiske turistkontorenes samarbeid gjennomført.

G. Fremtidsplaner

Intensivering av samarbeidet med NMTU, særlig med sikte på en 3-årig prosjektplanlegging.

Følgende prosjekter er foreløpig planlagt:

a) *First Nordic Travel Mart* i Kristiansand i mai 1981 er en work shop overfor *oversjøiske* agenter – i samarbeide med Icelandair, Finnair og SAS.

b) *Internordisk Turistkonferanse og Reisemarked* i Helsinki i september

1981 omfatter dels en bredt anlagt konferanse, dels en stor work shop med deltagelse av turistorganisasjonene, transportselskapene, turoperatørene og hotellene m. fl. i Norden med sikte på å stimulere reisetrafikken mellom de fem nordiske land.

c) *Nordisk Turistår 1982* er startsignalet til en rekke større prosjekter og enkeltarrangementer innenfor turisme, kunst, kultur, sport m. m. under paraplybetegnelsen "Norden Nå".

Bl. a. omfatter planen koordinering av rabattordninger og pakketilbud til pensjonister, ungdoms reisetilbud m. m.

H. Finansiering

NT har intet fellesbudsjett.

Sekretariatfunksjonen ivaretas og finansieres av hver enkelt av de nasjonale turistorganisasjoner (NTO) i turnusorden over en 3-årig periode (p. t. Danmarks Turistråd). Alle samarbeidsoppgaver finansieres fra sak til sak av de deltagende NTO etter avtale. Den prosjektansvarlige NTO dekker (foreløpig) omkostningene i planleggingsperioden inntil fellesfinansiering og/eller evt. støtte fra Nordisk Ministerråd er aktuell.

Berättelse

från Nordiska nämnden för handikappfrågor

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1980

A. Namn och adress

Nordiska nämnden för handikappfrågor
Fack
S-161 25 Bromma
Sverige

B. Startår

1976 (för en försöksperiod om tre år – sedermera förlängd med ytterligare ett år). Sedan den 1 januari 1980 är nämnden en permanent institution.

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

D. Syfte

Enligt stadga för Nordiska nämnden för handikappfrågor – fastställd av Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) och 17 augusti 1979 – skall nämnden initiera, effektivisera och samordna nordiskt samarbete i handikappfrågor.

Nämnden har särskilt till uppgift att följa pågående forsknings- och utvecklingsverksamhet inom sitt ansvarsområde.
att främja hjälpmedelsförsörjningen i de nordiska länderna genom att följa, initiera och vidareutveckla nordiskt samarbete inom området samt att i övrigt stimulera nordiskt samarbete inom nämndens ansvarsområde.

E. Organisation

1. Administration

Nämnden består av två ledamöter från varje land samt ersättare (Island: en ledamot samt ersättare). Samtliga ledamöter och ersättare utnämns av respektive land för högst tre år i sänder.

Nämnden kan tillsätta underskott för särskilda uppgifter.

Nämndens kansli är förlagt till handikappinstitutet i Stockholm. Enligt avtal den 7 maj 1976 mellan Nordiska ministerrådets sekretariat och handikappinstitutet ansvarar institutet för förvaltning av de medel som beviljas nämnden, utbetalning av löner m. m. till vid nämnden anställda personer samt tillhandahållande av utrymmen vid institutet för nämndens verksamhet.

2. Styrelsens sammansättning

Danmark:

Konsulent Eugenie Engberg	vice ordf.
Forskningsleder P H Kühl	
Administrationschef Gert Hansen	suppleant
Lektor Lars von der Lieth	suppleant

Finland:

Avdelningschef Raimo Miettinen	
Avdelningssekreterare Elisabeth Palmgren	
Överinspektör Seppo Eräkanto	suppleant
Ledande socialindstruktör Marjaana Suosalmi	suppleant

Island:

Överläkare Björn Önundarson	
Direktör Björgúlfur Andrésson	suppleant

Norge:

Sivilingeniør Øivind Lorentsen	
Overlege Gurli Gleditsch	
Sivilingeniør Alf Reiar Berge	suppleant
Professor Ivar Lie	suppleant

Sverige:

Professor Sven-Olof Brattgård	ordf.
Departementsrådet Åke Fors	
Förste sekreterare Gunnar Danielsson	suppleant
Direktör Sven Holmstedt	suppleant

3. Personal

Kanslichef: Finn Petrén

Utredningssekreterare: Lars Johansson (fr. o. m. den 1 september 1980)

Assistent: Brita Krohn

F. Verksamhet

Nämnden har under år 1980 sammanträtt två gånger: i Fagernes den 19–21 mars och i Köbenhavn den 9 oktober. Dessutom har arbetsutskottet haft två möten.

På ministerrådets uppdrag inledde nämnden under senhösten 1979 arbetet med att utveckla ett gemensamt nordiskt system för klassificering och ADB-baserad registrering av handikapphjälpmedel. Arbetet bedrivs i projektform. Projektet leds av en av nämnden utsedd nordisk styrgrupp. I projektets organisation ingår dessutom konsulter samt nationella referensgrupper i Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Det planerade systemet, som bygger på det förslag som nämnden tidigare presenterat i utredningsrapporten "Klassificering och registrering av tekniska hjälpmedel" (mars 1978), skall bestå av nationella register med grundinformation om de handikapphjälpmedel som finns på marknaden i respektive land. Projektet, som har arbetsnamnet "Nordiskt register för handikapphjälpmedel", har drivits i enlighet med uppgjorda planer under hela år 1980. Ett färdigt system beräknas föreligga hösten 1981.

Det av nämnden initierade nordiska samarbetet om kontroll/provning av handikapphjälpmedel har vidareutvecklats (Danmark, Norge och Sverige). Gemensamma provningsprojekt har under året förts fram till konkreta resultat. Diskussionerna har också fortsatt rörande förutsättningarna för nordiskt samarbete i upphandlingsfrågor.

Till nämndens prioriterade områden hör handikappade barns behov av hjälpmedel och andra åtgärder. Ett av nämnden initierat nordiskt utredningsarbete har under året resulterat i en rapport med förslag till konkreta insatser inom området. Ett underutskott har inrättats som tillsammans med nationella expertgrupper skall arbeta vidare med frågan.

Projektet "Nordisk barnhjälpmedelskatalog inför FN:s internationella handikappår 1981" inleddes under hösten 1980 och beräknas kunna slutföras under första hälften av år 1981.

Nämnden har under hösten 1980 utkommit med tre nya publikationer.

Den första är en slutrapport från Nordiska arbetsgruppen för dövblinda. I rapporten finns en rad rekommendationer och förslag som syftar till bättre livsvillkor för dövblinda i de nordiska länderna.

Slutrapport har också lämnats från Nordiska arbetsgruppen för hjälpmedel åt psykiskt utvecklingsstörda. I rapporten föreslås bl. a. fortsatt nordiskt samarbete rörande förståndshandikappades behov av hjälpmedel. Som ett led i arbetsgruppens arbete arrangerade nämnden under försommaren en nordisk konferens om hjälpmedel för psykiskt utvecklingsstörda/förståndshandikappade. Konferensen, som hade karaktären av ett arbetsseminarium, hölls i Fagernes den 19–21 maj. En rapport från konferensen ingår som en avslutande del i arbetsgruppens slutrapport.

Den tredje publikationen är 1980 års version av "Registrering av Nordiska projekt inom handikappområdet".

Bland övriga frågor som nämnden diskuterat under verksamhetsåret kan nämnas

- FN:s internationella handikappår 1981
- Informations- och utbildningsfrågor inom nämndens ansvarsområde
- Telekommunikationsutrustningar för handikappade
- Kläder för handikappade

G. Framtidsplaner

Samtliga delområden som tas upp i verksamhetsbeskrivningen för år 1980 torde bli föremål för fortsatta åtgärder från nämndens sida under den närmaste treårsperioden. Därutöver planerar nämnden ett djupare engagemang inom följande områden:

- Boende och yttre miljö
- Allmänna färdmedel
- Information

Nämnden räknar också med att kunna utvidga kontakterna med de handikappades egna organisationer.

H. Finansiering

Nämnden har för verksamhetsåret 1980 av Nordiska ministerrådet beviljats ett anslag om 721 000 SEK. Därutöver har ca 263 000 SEK (300 000 NOK) beviljats för projekt "Nordiskt register för handikapphjälpmedel".

Berättelse

från NORDTEL – Nordiskt samarbete på telekommunikationsområdet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1980

A. Navn og adresse

NORDTEL – Nordisk samarbeid på telekommunikasjonsområdet

Adresse t. o. m. 1. juni 1981:

c/o Póst- og símamálstofnunin,

Postboks 270,

121 – Reykjavík

B. Startår

For telekonferansen 1917, for styringskomitéen 1972 og Nordtel 1979.

C. Deltagende land

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige

D. Mål

Det nordiske telesamarbeid som skjer kontinuerlig mellom post- og teleadministrasjonene i Danmark, Finland og Island og teleadministrasjonene i Norge og Sverige, har til formål å forbedre og utvikle teletjenestene innen Norden samt mellom de nordiske land og øvrige land. Samarbeidet har også til formål å komme frem til ensartede regler for de nordiske lands teletjenester så langt det er mulig.

E. Organisasjon

1. Administrasjon

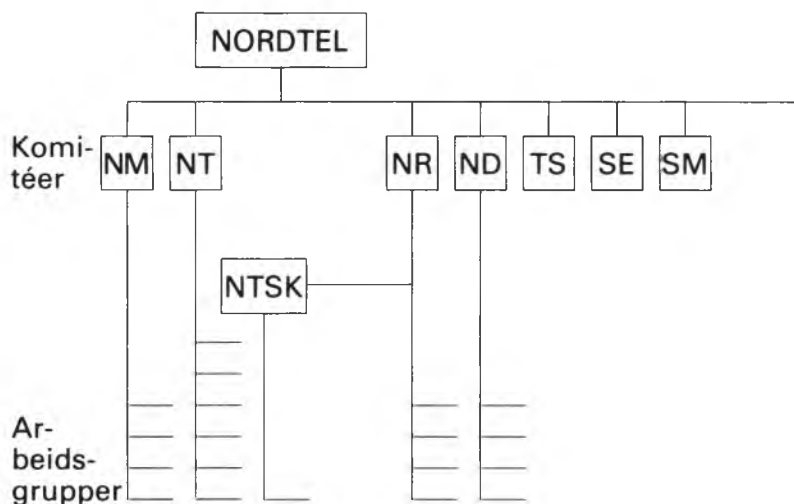
Det fast organiserte nordiske samarbeidet drives i

- nordiske telekonferanser – NORDTEL, som består av generaldirektørene for de nordiske teleforvaltningene og som holder ordinært møte i mai/juni hvert år og dessuten ved behov.

I NORDTEL deltar, foruten generaldirektørene, andre medarbeidere fra de nordiske teleforvaltningene etter de enkelte forvaltnings vurdering.

- komitéer som innenfor de rammer som trekkes opp av NORDTEL leder arbeidet innen de emneområder de er tildelt oppgaver.
- arbeidsgrupper som utfører det arbeid de blir pålagt av komitéene.

Det nordiske telesamarbeid er fra 1. juli 1979, med mindre endringer i hovedsak organisert slik:

NORDTEL = Nordisk telekonferanse

NM = Komitéen for markeds, -nettplanleggings -og takstspørsmål

NT = Komitéen for teletekniske spørsmål (utenom radiotekniske)

NR = Komitéen for radiotekniske spørsmål

ND = Komitéen for data kommunikasjon

NTSK = Nordisk telesatellittkomité

TS* = Styret for den nordiske jordstasjonen for satellittrafikk Tanum/Bohuslän, Sverige

SE = Samarbeidsorganet for den nordiske ECS – jordstasjonen

SM = Samarbeidsorganet for den nordiske maritime jordstasjonen

* Arbeidet i TS, SE og SM er regulert gjennom en særskilt avtale.

Under komitéene arbeider nå 24 forskjellige arbeidsgrupper med konkrete arbeidsoppgaver.

På hver ordinære NORDTEL granskes rapporter om samarbeidets omfang og resultat i siste ett-års periode. På hver annen ordinære NORDTEL behandles dessuten komitéenes forslag til arbeidsprogram for kommende to-års periode. Hovedsakelig på dette grunnlag fastlegges et generelt handlings- og aktivitetsprogram for det nordiske telesamarbeid, herunder rammer for komitéenes arbeid de kommende to år.

2. Styrets sammensetning

NORDTEL består av generaldirektørene for de nordiske teleforvaltningene:

Generaldirektør Poul Hansen, Danmark

Generaldirektør Pekka Tarjanne, Finland

Generaldirektør Jón Skúlason, Island (formann)

Generaldirektør Kjell Holler, Norge

Generaldirektør Tony Hagström, Sverige

Sekretær: Avdelingschef Guðmundur Björnsson, Island

Formann- og sekretærfunksjonen går på omgang mellom administrasjonene etter fastlagt rotasjonsplan.

3. Personale

Alle administrasjonene er representert i komitéene og arbeidsgruppene.

I 1979 er fordelingen i komitéer og arbeidsgrupper slik:

Fra Danmark 58 representanter (4 formenn)

Fra Finland 56 representanter (4 formenn)

Fra Island 15 representanter (2 formenn)

Fra Norge 66 representanter (9 formenn)

Fra Sverige 59 representanter (11 formenn)

6. Virksomhet

Styringskomitéen, og fra 1. juli 1979 NORDTEL, har holdt 4 møter i 1980. Av viktige spørsmål som er behandlet kan nevnes:

- de nordiske teleadministrasjoners engasjementer når det gjelder teknisk/økonomiske aspekter ved NORDSAT og framtidig forvaltning av et NORDSAT-system.
- det nordiske datanett.
- den nordiske ECS – jordstationen.
- Nordisk samarbeide ved planlegging, utbygning og utnyttelse av det nordiske telenet.
- S.B.S. (special business services) tjenester.

Det må også nevnes at det nordiske telesamarbeid er brukt som plattform for felles innsats i europeisk og övrig internasjonalt telesamarbeid.

7. Fremtidsplaner

Alle de nordiske teleadministrasjoner er fortsatt av den sikre oppfatning at et effektivt nordisk samarbeid gir større slagkraft i internasjonale organer og gir god utnytting av de totale personalressurser og den faglige ekspertise. Samarbeidet gagnar derfor den enkelte administrasjon såvel Norden sett som helhet.

Man er derfor innstilt på å satse de ressurser som er mulig, sett på bakgrunn av administrasjonenes totale oppgaver.

Man er oppmerksom på at organisasjonsform og arbeidsmetoder må kunne justeres i takt med endrede arbeidsoppgaver og arbeidsmengde.

Av særlige viktige arbeidsoppgaver i nærmeste fremtid blir bl. a.:

- det fortsatte arbeid med det nordiske datanett.
- deltakelse i europeiske satellittsystemer.
- infööring av teletex, telefaksimile og automatisk mobiltelefonssystem.

8. *Finansiering*

Teleadministrasjonene finansierer hver for seg de utgifter som det nordiske telesamarbeidet föörer med sig.

Berättelse

från Nordiska sommaruniversitetet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1980

A. Navn og adresse:

Nordisk Sommeruniversitet
Generalsekretariatet
Aalborg Universitetscenter
Langagervej 6
DK-9220 Ålborg Øst
Danmark

B. Startår:

1950

(Konstituerende møde på Lysebu august 1950, 1. sommersession 1951 på Askov.)

C. Formål

Nordisk Sommeruniversitet (NSU) er en fristående organisation, som arbejder for at udvide de akademiske studiers perspektiv ved at sammenføre akademikere og praktikere med forskellig baggrund og ved at fremme en kritisk indsigt i de fælles videnskabelige problemer, tværvideenskabelige problemstillinger og forskellige videnskabers metodiske egenart og videnskaberens stilling i samfundet. Virksomheden er åben for alle.

D. Organisation

1. Administration

Virksomhedens øverste myndighed er repræsentantskabet, som består af en repræsentant fra hver lokalafdeling samt et tilsvarende antal repræsentanter valgt på den årlige sommersession. Repræsentantskabet træder sammen hvert år på sommersessionen og vælger en styrelse til at forestå arbejdet mellem sommersessionerne. Styrelsens formand vælges direkte af repræsentantskabet.

Den løbende administration og koordinering af NSU's aktiviteter udføres derudover af

- et generalsekretariat, som varetager den centrale informationsvirksomhed, bevillingsfordeling og regnskabsførelse.
- 21 lokalsekretærer og lokalstyrelser (en for hver afdeling), som lokalsekretæren er sekretær for. Lokalsekretæren varetager administrationen af lokalafdelingens bevillinger og fungerer iøvrigt som informationsformidler mellem generalsekretariatet og det lokale miljø.
- 13 nordiske koordinatore (en for hvert studiekredsemne). De nordiske koordinatore er ansvarlige for den faglige koordinering på nordisk plan, herunder for det faglige og praktiske arrangement af kredsledersymposier og for det faglige arrangement af sommersession.
- en lokal kredsleder for hver aktiv studiekreds ved en lokalafdeling. Antallet af kredsledere var i efteråret 1980 136. Den lokale kredsleders hovedopgave er, at forestå studiekredsarbejdet og at fungere som kontaktperson til den nordiske koordinator.

Bestyrelsens sammensætning 31.12.1980

Ida Munk, cand. mag., D
 Schmidt, Lars-Henrik, kandidatstipendiat, D
 Eklund, Erland, pol. kand., F
 Strandell, Harriet, utredningssekreterare, F
 Traustadottir, Stefania, sociolog., I
 Fagerberg, Jan, cand. polit., N
 Hagen, Rune, arkivar, N
 Jamison, Andrew, lektor, S
 Melberg, Arne, docent, S, formand

3. Personale

Generalsekretær: Per Alex Sørensen

4. Revisorer

Rigsrevisionen i Danmark.

E. Virksomhed

Studiekredse i 1980:

Tre nye kredse samledes til kredsledersymposium i december 1979 og har nu arbejdet det første år i NSU. Hele studieprogrammet for 1980 så således ud:

1. Evolutionsteoriens videnskabelige rækkevidde.
2. Produktionsmåde, folkehelse og sygdommens socialhistorie.
3. Teknologihistorie – kapitalistisk teknologi.
4. Arbejder- og voksenuddannelse i Norden.
5. Mellemlagens samfundsmæssige funktion, organisering og bevidsthed.
6. Idræt i samfundsmæssigt perspektiv.

7. Kvindebevægelse og kvindeforskning.
8. Den økonomiske teori og politiks krise.
9. Nordisk u-landspolitik og udviklingsstrategier i den tredje verden.
10. Lokalsamfundet i regionalpolitisk perspektiv.
11. Socialisationsteori.
12. Kunstens og litteraturens sociale funktioner.
13. Sociale utopier – konkrete utopier i dag.

Sammenlagt arbejder 136 studiegrupper fordelt på disse 13 kredse.

De tre nye kredse var nr. 1, 4 og 5.

Kreds 1, Evolutionsteoriens videnskabelige rækkevidde, er blevet formuleret som et forsøg på at rekruttere flere naturvidenskabsfolk til NSU samt for at knytte an til en voksende interesse for en teoretisk bearbejdning af en økologisk og sociobiologisk problematik. I løbet af foråret kom 10 lokale studiegrupper i gang. Sommersessionsdeltagelsen var for kreds 1's vedkommende ikke så stor, hvilket måske hænger sammen med at denne kreds først og fremmest har samlet folk, som ikke tidligere har været NSU-aktive. Det har imidlertid allerede nu vist sig at kredsen har god nytte af de inspirationer som NSU-miljøet giver. Bl. a. havde kredsen flere fælles arrangementer med andre kredse på sommersessionen.

Inden for hver af de to andre nye kredse, Arbejder- og voksenuddannelse i Norden og Mellemlagenes samfundsmæssige funktion, organisering og bevidsthed er der kommet 9 studiegrupper i gang. For begge kredse gælder det, at de har kunnet knytte an til veletablerede pædagogiske og klasseanalytiske traditioner i NSU.

Tre kredse gik i 1980 ind i sit andet år: 6, 7 og 13. Kreds 6, Idræt i samfundsmæssigt perspektiv, har ført nyt blod ind i NSU. Emnet er nyt og studiekredsen har derfor haft vanskeligheder med at etablere sig i det første år. Det er imidlertid netop NSU's opgave at tage sådanne emner op og det har da også vist sig, især på sommersessionen i 1980, at den faglige bredde som findes repræsenteret på sommersessionen er til stor gavn ved analyse af et tværfagligt emne som idræt. Kredsen benyttede sig bl. a. heraf ved at samarbejde med kreds 7 og kreds 12. Det skal i øvrigt tilføjes, at de 6 lokale studiegrupper stort set fungerer godt.

Kreds 7, Kvindebevægelse og kvindeforskning er NSU's største med studiegrupper på 15 steder og op mod 50 deltagere på sommersessionen. Kredsen slutter an til gode traditioner i NSU – hvor der har været "kvindekredse" før – men har bedre end de fleste lykkedes med også at rekruttere ikke-akademikere.

Også kreds 13, Sociale utopier – konkrete utopier i dag – har etableret sig med 15 studiegrupper i Norden. Kredsen samlede ca. 40 deltagere til sommersessionen. Fra at være en ny kreds, hvor emnets aktualitet i sig selv betød en meget stor interesse og mange forskelligartede oplæg, er kredsen nu kommet ind i en fase hvor modsætninger mellem forskellige utopiopfattelser diskuteres.

Disse tre andetårskredse fortsætter i yderligere et år.

Praksis i NSU er at ingen kreds arbejder i mere end 3 år og ikke mindre end 7 kredse afsluttede derfor arbejdet i 1980: 2, 3, 8, 9, 10, 11 og 12.

Nye kredsemner på studieprogrammet for 1981

Bl. a. på grund af den store udskiftning af kredsemner besluttede NSU's styrelse i slutningen af 1979, at man ville forsøge at gøre en ekstra indsats for at få så mange forslag til nye studiekredsemner som muligt frem. Man fik derfor udarbejdet en folder med indkaldelse af nye forslag til kredsemner. Folderen sendtes til samtlige universiteter i Norden og naturligvis også til NSU's 21 lokalafdelinger.

Der kunne derefter udsendes 19 forslag til nye kredsemner til prioritering i lokalafdelingerne, hvorefter styrelsen udarbejdede sin indstilling til NSU's repræsentantskab, som samledes på sommersessionen og vedtog at følgende nye kredsemner skal optages på studieprogrammet i 1981:

Alternativer til den kommercialiserede musik.

Socialisationsforskning og institutionsanalyser.

Systemtænkningens teori og praksis i samfundsperspektiv.

Lokalhistorie og formidling.

Levevilkår, helse og sygdom.

Verdensøkonomi og nationalstat i forandring.

Derudover besluttedes at de seks ovenfor kommenterede fortsættelseskredse skulle fortsætte et år til.

Antallet af studiekredse i 1981 er dermed nedsat til 12. Dette er sket dels for at mindske den ujævne udskiftning af kredsemner hvert 3. år dels for at skabe bedre økonomiske muligheder for symposievirksomhed (og dermed mulighed for bedre forberedelse af nye kredsemner).

Af de nye emner kan to, Alternativer til den kommercialiserede musik og Systemtænkningens teori og praksis i samfundsperspektiv, betragtes som nye i forhold til NSU's traditioner. De knytter ikke an til tidligere kredsarbejde og de kan antages at rekruttere nye kategorier. For musik-kredsens vedkommende er det givetvis også en forhåbning om at kunne samle teoretisk interesserede dele af musikbevægelsen og måske også teaterverdenen. For systemtænkningens vedkommende drejer det sig om at samle teknikere, matematikere, dataloger etc. til samfundsorienteret diskussion og teoridannelse.

De øvrige nye kredse knytter an til tidligere kredsarbejde. Dette betyder dels at nogle af de resultater og konklusioner som er fremkommet i det nu afsluttede kredsarbejde vil kunne anvendes dels at nogle af de personer, som har været aktive i de afsluttede kredse vil kunne arbejde med de nye kredsemner. I studiekredsen om socialisationsforskning og institutionsanalyser vil man bl. a. forsøge at anvende socialisationsteorien på institutionsanalyser som er foretaget.

I studiekredsen om lokalhistorie og formidling vil man bl. a. hente inspi-

ration fra "History Workshop" og "Oral history"-projekterne i England.

Studiekredsen om levevilkår, helse og sygdom vil bl. a. forsøge at inddrage erfaringerne fra 70'ernes levevilkårsanalyser, når man skal se på sammenhæng mellem ændringerne i levevilkår og ændringerne i helbreds-tilstand, og studiekredsen om verdensøkonomi og nationalstat i forandring vil se på de forandringer, som det verdensøkonomiske system i 1970'erne har været præget af.

Sommersessionen

Sommersessionen har ikke bare givet organisationen dens navn, men er også den vigtigste kommunikations- og inspirationskilde i NSU.

Sommersessionen er det eneste tilfælde, hvor repræsentanter for alle studiekredse i Norden træffes, og den er derfor også en kvantitativ manifestation.

I år – 2.–10. august på fagforeningsinstituttet i Kiljava, nord for Helsingfors – var 280 deltagere samlet. Derudover 50 børn.

Dette bekræftede de senere års øgede interesse for denne begivenhed, og holder tendensen – hvilket der findes god anledning til at tro – så kommer den til at skabe vanskeligt håndterlige praktiske problemer. Det bliver svært at finde steder, som er rummelige nok, og det bliver svært at betale rejserne for alle deltagerne. Dertil kommer at de stigende deltagerafgifter indebærer klare risici for social/økonomisk selektion hvilket er stik imod NSU's principper.

Det var i år forsøgt at skabe et bedre samarbejde mellem de forskellige kredse i forhold til tidligere bl. a. ved at afholde et forberedende møde mellem de nordiske koordinatore og styrelsen i juni, hvor det var hensigten på et forholdsvis tidligt stadium at planlægge fælles foredrag for visse kredse og fælles program for alle deltagerne.

I år gennemførtes et sådant fælles program med et tema, som kunne være af interesse for alle kredse: den intellektuelles rolle i samfundet. Styrelsen vil arbejde for flere fælles programpunkter fremover samt for variation i formerne for fælles diskussioner. Dertil kommer det rige udbud af fælles programaktivitet, som den lokale arrangementskomite i år stod for og forhåbentlig også vil kunne stå for i fremtiden.

Sommersessionen er også et forum hvor NSU giver resultater. Både i form af kundskabsprocesser, som udvikles i hver kreds og mellem kredsene i løbet af ugen og i form af skrevne produkter, foredrag og diskussionsindledninger.

Omkring 200 sådanne oplæg præsenteredes og diskuteredes i løbet af sommersessionen. Nogle af disse vil, efter diskussion, kritik og bearbejdning, passere videre til bøger og tidsskrifter.

Vintermøder (kredsledersymposier) 1979/80/81

Samtlige NSU's studiekredse, som ikke var nye på 1980-studieprogrammet holdt separate vintermøder i løbet af vinteren 1979/80. På vintermøderne koordineres kredsarbejdet i de lokale studiegrupper og der foregår en præliminær planlægning af, hvilke oplæg der skal udarbejdes til sommersessionen. På flere af vintermøderne forsøger man efterhånden at samle de faglige diskussioner omkring centrale temaer i kredsarbejdet, ligesom vintermødet i en del tilfælde har været anvendt til at forberede publikationsudgivelser.

Sådanne separate vintermøder har for fortsættelseskredsene været afholdt siden 1978, medens nye kredses ledere har været samlet til et fælles møde organiseret centralt sammen med et styrelsesmøde.

Dette system har stort set ført til det ønskede resultat: at styrke den faglige aktivitet og kontinuitet. Flere af fortsættelseskredsene f. eks. Kvindekredsen, Økonomikredsen og U-landskredsen (7, 8 og 9) holdt møder som strakte sig over længere tid og samlede flere deltagere end de tidligere centralt afholdte organiserede møder for kredsledere kunne gøre.

Tendensen er at denne udvikling fortsætter også denne vinter 1980/81. Flere fortsættelseskredse har søgt om at holde meget ambitiøse vintermøder af symposiekarakter, hvor man f. eks. også ønsker at invitere eksterne oplægsholdere.

Denne tendens skaber allerede nu økonomiske problemer. Flere ansøgninger har styrelsen været tvunget til at reducere kraftigt. Det forekommer sandsynligt at det fremover bliver endnu sværere at holde disse møder inden for de givne økonomiske rammer. Kvalitetsudvikling koster i dette tilfælde penge.

Øvrige nordiske møder

Social- og arbejdsmarkedspolitikken i krise, en kreds som afsluttedes i 1979 holdt et opsamlende nordisk møde i januar 1980. De norske studiegrupper inden for kreds 8, Den økonomiske teori og politiks krise, holdt et fælles møde i juni. Lokalsamfundet i regionalpolitisk perspektiv, holdt et opsamlende møde på Åland i november 1980.

I øvrigt har der været holdt en række mindre kontaktmøder dels regionalt afgrænset dels med begrænset deltagerantal. De sidste har bl. a. været redaktionsmøder til forberedelse af et skriftligt produkt som er kommet ud af kredsarbejdet.

Resultater

NSU er hovedsagelig en formidlende organisation: et sted hvor man mødes for at udveksle ideer og udvikle sine forestillinger gennem diskussion. Det betyder at umiddelbare "resultater" sjældent efterstræbes; processen og formidlingen er hovedsagen. Det betyder også at indirekte resultater af NSU-virksomheden kan spores i en lang række sammen-

hænge fra universiteternes seminarium til bøger og tidsskrifter. Hvor mange kulturtidsskrifter i Norden har ikke haft temanumre om utopier eller i det mindste indslag om utopier, siden NSU startede en studiekreds om dette emne.

Denne type af resultater er vanskelige at overskue og vil ikke blive nærmere eftervist i denne sammenhæng. Den formidlende funktion forklarer dog også at NSU i de senere år først og fremmest har udviklet intern og "provisorisk" publikationsvirksomhed, men har afviklet skriftserien samt er på vej til at gøre tidsskriftet Nordisk Forum økonomisk fritstående.

I Nordisk Forum vil resultater fra kredsarbejdet dog fortsat blive publiceret. I årgang 1980 har studiekredsen Produktionsmåde, folkehelse og sygdommens socialhistorie således stået for to numre om "Sygdommens politik" (25 og 26) og studiekredsen Den økonomiske teori og politiks krise står for nr. 28 om indkomspolitik. Nr. 27 "Universitet, videnskab og samfund 1950-80" er for en stor del inspireret af NSU's tredivårlige tilværelse.

I serien "Arbejdsrapporter fra NSU" er to numre blevet produceret af studiekredsen i socialisationsteori: Göran Dahls "Tekster 1979/80, ansatser til en kritisk sociologi" (nr. 5) og Rakel Nordseths "Kvinneinteriør" (nr. 6).

Det interne meddelelsesblad "Information fra Nordisk Sommeruniversitet" er hidtil udkommet med 3 numre i 1980 og det planlagte fjerde kommer ud som programhæfte i december sammen med en informationsplakat i et forsøg på at gøre flere opmærksomme på NSU's eksistens og på mulighederne for at deltage i studiekredsarbejdet.

F. Fremtidsplaner

Udviklingen i NSU virker positiv, og ud fra den aktuelle universitetspolitik i Norden findes der ingen anledning til at tro at behovet for NSU som alternativ bliver mindre inden for overskuelig tid.

Det betyder, at vi regner med et langsomt stigende antal studiekredse (eventuelt også flere lokalafdelinger) flere deltagere på sommersessionen samt et behov for yderligere at udvikle vintermøderne.

Denne kvantitative udvikling kommer dog til at støde på forhindringer om ikke NSU's økonomiske ressourcer udvikles i samme takt, og om ikke NSU's organisation ligeledes kan udvikles. Lokalafdelingerne og generalsekretariatet er de centrale led i denne udvikling og det drejer sig derfor i de nærmeste år om især at forbedre lokalafdelingernes funktion bl. a. ved at give mulighed for at der kan tilføres flere økonomiske midler.

Samtidig med ovennævnte kvantitative udvikling, er også en kvalitativ udvikling af især symposievirksomheden i gang. Der er tendenser til at de årlige vintermøder ønskes udvidet, og der er på det seneste fremkommet flere forslag til ad hoc symposier om emner, som muligvis senere vil kunne

indgå i NSU's program. Det sidste vil betyde en bedre forberedelse af nye kredsemner og det vil også kunne betyde at NSU hurtigere får taget aktuelle emner op.

1981 bliver det første år hvor der fra styrelsens side direkte er opfordret til, at der arrangeres sådanne ad hoc symposier.

I løbet af 1979 og 1980 er NSU's interne kommunikation blevet lagt om således at der nu ofres flest ressourcer på det interne meddelelsesblad "Information fra NSU", og på arbejdspapirserien, mens det forsøges at gøre Nordisk Forum økonomisk uafhængigt. Den interne kommunikation er nu klart forbedret, og det er derfor styrelsens ønske at der i det nærmeste år arbejdes på en forbedring af den eksterne kommunikation. I løbet af 1981-82 vil man på 2 måder forsøge at gøre noget ved denne sag. For det første vil Information fra NSU blive forsøgt lagt om, så det i højere grad end nu kommer til at indeholde stof, som også har interesse uden for NSU.

For det andet vil det blive forsøgt sammen med enkelte højskoler at arrangere sommerkurser om nogle af NSU's emneområder.

Tanken er at højskolerne stiller lokaler og administration til rådighed og NSU stiller undervisere til rådighed.

Denne sidste ordning forventes ikke at komme til at koste meget på NSU's budget, hvorimod det for de øvrige fremtidsplaner gælder at de i høj grad afhænger af om der i tilfælde af et fortsat stigende aktivitetsniveau også er politisk vilje til at bevilge øgede midler i takt hermed.

G. Finansiering og økonomi

Oversigt over regnskab og budget (1 000-tal dkr)

	Regnskab 1979 ¹	Budget 1980	Præl. opg. 1979 ¹	Budget 1981 ¹
<i>Udgifter</i>				
Styrelse	74	70	70	74
Personale	136	138	148	158
Kontor	52	82	72	74
Lokaler	0	0	0	0
Projekt	997	755	1 055	1 221
Øvrigt	0	0	0	0
Sum udgifter	1 259	1 045	1 345	1 528
<i>Indtægter</i>				
Tilskud	961	1 025	1 025	1 103
Øvrigt	298	20	320	425
Sum indtægter	1 259	1 045	1 345	1 528

¹ Sommarsessionen indregnet med samtlige indtægter og udgifter.

BILAGA

NSU's årsberetning 1980

Aktive studiekredse i 1980

Studiesekr. Lokalafd.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Bergen	x	x			x		x	x		x	x		x	8
Göteborg				x			x		x			x	x	5
Helsingfors	x	x	x		x		x	x	x	x		x	x	10
Jyväskylä				x	x						x	x	x	4
København	x		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	12
Linköping	x			x	x							x	x	4
Lund	x		x	x					x	x	x	x	x	8
Oslo	x	x	x	x	x	x	x	x	x		x	x	x	12
Odense	x					x	x	x			x			5
Reykjavik	x				x		x		x	x			x	6
Roskilde				x				x		x		x		4
Stockholm	x		x	x			x		x	x	x		x	8
Tammerfors		x						x	x	x	x	x		6
Tromsø							x	x		x			x	6
Trondheim		x		x		x	x					x	x	6
Uleåborg											x			1
Umeå			x				x				x		x	4
Uppsala												x		1
Åbo					x		x	x	x	x		x	x	7
Ålborg					x	x	x			x	x	x	x	7
Århus	x	x		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	12
	10	6	7	9	9	6	15	10	10	12	13	14	15	136

Berättelse

från Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning (NOS-H) jämte Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter (NOP-H)

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1980

A. Navn og adresse

Nordisk Samarbeidsnemnd for Humanistisk Forskning (NOS-H).
Humanistisen tieteilisen tutkimuksen pohjoismainen yhteistyöelin.
The Nordic Committee of the Humanities Research Councils.
Sekretariat: Norges almenvitenskapelige forskningsråd, Munthes gt. 29,
N-Oslo 2, Tlf. 02/56 52 90.

B. Startår

Opprettet gjennom overenskomst mellom de nordiske humanistiske forskningsråd 1968.

C. Formål

Nemnden har til oppgave å fremme og koordinere den humanistiske forskning og forskerutdanning i Norden, fremme informasjon innenfor de ovennevnte områder og ta initiativ til fellesnordiske humanistiske forskningsprosjekter.

D. Organisasjon

1. Administrasjon

NOS-H er et samarbeidsorgan for:

Statens humanistiske forskningsråd, Danmark
Statens humanistiska kommission, Finland
Rådet for humanistisk forskning, NAVF, Norge
Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet, Sverige.

De deltakende forskningsråd utpeker hver to medlemmer til nemnden for to år av gangen. Sekretariatsfunksjonen roterer mellom medlemslandene. Sekretariatsperioden er 4 år. Vertslandets forskningsråd utpeker sekretæren. Nemnden sammenkalles minst to ganger pr. år. Ved disse

møter er også forskningsrådenes sekretærer til stede. Nemnden kan nedsette utvalg og arbeidsgrupper. Hvert råd har rett til å sende ytterligere eksperter til nemndens møter.

I 1980 hadde nemnden følgende utvalg:

Nordisk publiseringsnemnd for humanistiske tidsskrifter. Planleggingskomité for Nordisk konferens om de humanistiska vetenskapernas läge och uppgift.

Planleggingsgruppe for prosjektområdet ``Nordiske forbindelser på 1800-tallet``.

Nemndens administrasjon ivaretas av en deltidsansatt sekretær. Sekretariatsutgiftene deles mellom medlemslandene.

2. Samarbeidsorganets sammensetning 31.12.1980

Schmidt, Knud Rahbek, professor	D
Spang-Hanssen, Henning, professor	D
Alho, Olli, dosent	F
Murtorinne, Eino, professor	F
Herstad, John, professor, <i>formann</i>	N
Ystad, Vigdis, dosent	N
Andrén, Åke, professor	S
Furuland, Lars, professor	S

Observatører:

Fra Island: Professor Jónas Kristjánsson

Fra ESF: Professor Bengt Algot Sørensen

Fra Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbeid: Seksjonssjef Lilla Voss.

3. Personale

Førstekonsulent Bjarne Rogan	N
------------------------------	---

4. Revisjon

Den norske Riksrevisjon

E. Virksomhet

NOS-H har hatt møter 14.–15. april i Oslo og 11.–12. september i Reykjavik. I tillegg har sekretærene for de nasjonale humanistiske forskningsrådene holdt møter 12. mars i Stockholm og 18. august i København.

Nordisk samarbeid

På disse møtene har man drøftet pågående og planlagte fellesnordiske forskningsprosjekter, herunder prosjektene ``Sentralmakt og lokalsamfunn på 1700-tallet``, ``Det nordiske ødegårdsprosjektet``, ``Nordiske forbindelser på 1800-tallet``, ``Kvinner i familie og samfunn 1870–1970``. Andre saker som har vært behandlet er bl. a. publisering av sluttresultatene fra

Nubia-prosjektet og spørsmålet om en eventuell fellesnordisk finansiering av et termoluminiscens-laboratorium.

NOS-H har med virkning fra 1.1.1980 igangsatt et program for prosjektforberedende arbeid, et program som har til formål å initiere fellesnordiske humanistiske forskningsprosjekter. Tilsammen 10 nordiske forskere eller forskergrupper har i 1980 fått bevilgninger til dekning av reise- og oppholdsutgifter for å komme sammen og planlegge fellesnordiske prosjekter. Videre har samarbeidsnemnden avgitt uttalelser i en rekke hørings- og remiss-saker.

NOS-H avviklet i juni/juli 1980 en nordisk konferanse om de humanistiske vitenskapers nåværende situasjon og oppgaver. Konferansen ble avholdt i Jyväskylä, Finland, med ca. 40 deltakere.

Europeisk samarbeid

Man har på NOS-H-møtene utvekslet erfaringer fra ESF-samarbeidet og drøftet deltakelse i forskjellige ESF-prosjekter og underkomiteer.

F. Framtidsplaner

NOS-H har nylig foretatt visse endringer m. h. t. sekretariatets organisering, og planlegger en overføring av sekretariatet til Sverige i løpet av 1981. Ut over dette foreligger ingen spesielle planer.

Finansiering og økonomi

NOS-H har ikke eget budsjett. Med unntak av programmet for prosjektforberedende arbeid har nemnden ikke finansiert noen egen virksomhet i 1980. Sekretariatskostnadene (lønn til sekretær i 1/2 stilling, kontorutgifter, reiseutgifter) beløper seg for 1980 til ca. N. kr. 125 000,—. I tillegg kommer ca. N. kr. 10 000,— til dekning av reiseutgifter for observatører. Disse utgiftene fordeles med 1/4 på hvert av de deltakende forskningsråd.

Til støtte for prosjektforberedende virksomhet har nemnden bevilget N. kr. 100 000,— for 1980, fordelt på 10 søkere.

BILAGA 1

Berättelse**från Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter (NOP-H)***Verksamhetsberättelse 1980**A. Navn og adresse*

Nordisk publiseringsnemnd for humanistiske tidskrifter (NOP-H)
 Norges almenvitenskapelige forskningsråd
 Munthesgate 29
 Oslo 2
 Tlf. (02) 56 52 90

B. Startår

Opprettet gjennom overenskomst mellom de nordiske humanistiske forskningsråd 1974.

C. Formål

Å tilstrebe rasjonell utgivelse av nordiske tidskrifter innenfor de humanistiske vitenskaper og avgi innstilling til de nasjonale humanistiske forskningsråd om støtte til tidskriftene.

*D. Organisasjon**1. Administrasjon*

Som for NOS-H.

2. Samarbeidsorganets sammensetning pr. 31.12.1980

Schmidt, Knut Rahbek, professor	D
Spang-Hansen, Henning, professor	D
Huldén, Lars, professor	F
Kuusi, Heidi, planerare	F
Haavie, Reidar, førstekonsulent	N
Sandberg, Hans-Joachim, professor, <i>formann</i>	N
Furuland, Lars, professor	S
Grönberg, Lennart, överbibliotekarie	S

3. Personale

Førstekonsulent Bjarne Rogan	N
------------------------------	---

4. Revisjon

Som for NOS-H.

E. Virksomhet

Nordisk publiseringsnemnd for humanistiske tidsskrifter har avholdt møte 29. november i Helsinki. Tidsskriftsøknadene for 1981 ble forbehandlet av sakkyndige i de respektive land og deretter behandlet på møtet 29. november. Anbefalinger om støtte til de enkelte tidsskrifter er oversendt de nasjonale forskningsråd, som på bakgrunn av NOP-H's innstilling tar beslutning om en eventuell støtte og størrelsen på denne.

Publiseringsnemnden tar på sine møter dessuten opp spørsmål vedrørende frieksemplarer, abonnementspriser, redaktørhonorarer, reiseomkostninger, oversettelsesutgifter o. a., og søker å komme fram til en mest mulig enhetlig praksis på disse områdene.

F. Framtidsplaner

Sekretariatet vil i løpet av 1981 bli overført til Stockholm

G. Finansiering og økonomi

Publiseringsnemnden har ikke eget budsjett. Nemnden avgir bare innstilling til de nasjonale forskningsrådene. Nemnden har for søknadsåret 1981 anbefalt en samlet støtte på N. kr. 943 000,- for tilsammen 20 nordiske tidsskrifter.

BILAGA 2

NOP-H har på sitt møte 29/10.1980 anbefalt at følgende humanistiske tidsskrifter støttes av de nordiske forskningsrådene i 1981

1. American Studies in Scandinavia	N
2. Acta Orientalia	D
3. Scandinavian Journal of History	S
4. Scandinavica	GB
5. Acta Archaeologica	D
6. Acta Philologica Scandinavica	D
7. Ethnologia Scandinavica	S
8. ICO – Iconografisk Post	S
9. NEFA – Dokumentation	D
10. Nordic Archaeological Abstracts	D
11. The Scandinavian Economic History Review	F
12. Temenos	F
13. Arkiv för Nordisk filologi	S
14. Scando-Slavica	D

15. Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen	S
16. Nordic Journal of Linguistics	N
17. Studia Theologica	N
18. Sumlen	S
19. Namn och Bygd/Norna	S
20. Nord Nytt	D

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över berättelserna från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (C 5/k), Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning (C 8/k), Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning jämte Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter (C 23/k) och Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden jämte Nordiska publiceringsnämnden för naturvetenskap (C 34/k)

(Se C 5/k: Bilaga)

Berättelse

från Nordiska afrikainstitutet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse

A. Namn och adress

Nordiska afrikainstitutet
Sysslomansgatan 7
Box 2126
S-750 02 UPPSALA 2
Tel. 018/15 54 80

B. Startår

1964 (provisorisk verksamhet 1962-09-01 – 1964-06-30)

C. Syfte

Enligt Kungl. Maj:ts instruktion av 1964-06-29 skall institutet ``i Norden främja studiet av afrikanska förhållanden samt verka för den internationella biståndsverksamheten i vad mån denna berör Afrika``.

``Det åligger institutet särskilt

- att främja utbildning av personal för biståndsverksamhet i Afrika
- att – genom kurser, föreläsningar, seminarier och eljst – sprida information rörande Afrika och aktuella förhållanden
- att utgöra dokumentationscentrum för afrikaforskningen

samt

att främja vetenskaplig forskning och undervisning om Afrika``.

D. Organisation

1. Administration

Institutet är en svensk myndighet under utrikesdepartementet (före 1980-07-01 utbildningsdepartementet). Institutets ledning består av en styrelse utsedd av Kungl. Maj:t, de nordiska ledamöterna efter förslag av resp. lands regering. Under styrelsen leds institutet av en föreståndare.

2. *Styrelsens sammansättning 1980-12-31*

Professor Sofus Christiansen	D
Professor Stig Jaatinen	F
Ambassadör Ingvé Ingvarsson	I
Professor John Sanness	N
Internationell sekreterare Thorbjörn Carlsson	S
Professor Claes Fredrik Claesson	S
Departementsråd Karl-Göran Engström	S
Rektor Martin H:son Holmdahl	S
Bankdirektör Claes Nyman	S
Avdelningschef Torgil Ringmar	S
Överbibliotekarie Tomas Tottie	S
Föreståndare Carl Gösta Widstrand	S

3. *Personal*

1 föreståndare	1 forskningsassistent
1 byrådirektör	2 byråassistenter
3 forskarasistenter	1 nordisk sekreterare
2 bibliotekarier	2 biblioteksassistenter
2 l. byråsekreterare	1 assistent
1 byråsekreterare	2 expeditionsvakter
	3 kontorister

4. *Revisorer*

Revision sker genom revisionskontorets vid universitets- och högskoleämbetet försorg.

E. *Verksamhet*

Seminarier, kurser, föreläsningar m. m.

Under tiden 1–10 augusti arrangerade institutet en nordisk forskarkurs i fjärranalys. Kursen som finansierades av Nordiska forskarkurser ägde rum i Lund och samlade drygt 20 deltagare från hela Norden.

Den 31 maj–1 juni ordnade institutet s. k. afrikadagar för studenter och yngre forskare från de nordiska länderna. Drygt 100 personer deltog, varav 15 från vardera Danmark, Finland och Norge. Huvudsyftet med sammankomsten var att deltagarna skulle få tillfälle att presentera sina forskningsprojekt för varandra samt knyta personkontakter. På grundval av deltagarnas egna önskemål hade följande arbetsgrupper organiserats:

Södra Afrika, gruppleddare Bertil Högberg, Västerås:

Rural Development, gruppleddare Jan Rudengren, Stockholm:

Urbanisering, gruppleddare Mariken Vaa, Oslo:

Litteratur och musik, gruppleddare Olof Zachrisson, Lund:

Industrialisering, gruppleddare Britha Mikkelsen, Köpenhamn:

Utbildningsfrågor, gruppleddare Ingemar Fägerlind, Stockholm:

Pastoralism och erosionsproblem, gruppleddare Per Brandström, Uppsala:

Vattenproblem, gruppleddare Carl Gösta Widstrand, Uppsala;
 Historia, gruppleddare Björn Edsman, Uppsala;
 Kvinnor och utveckling, gruppleddare Kirsten Jørgensen, Köpenhamn
 samt
 Konflikt och integration, gruppleddare Malvern Lumsden, Stockholm.

Onsdagsseminarier och andra gästföreläsningar

Den 3 september, Bartholomeus Karnera, SWAPO om "Vad händer i Namibia".

Den 28 september, Martin Lagassick, University of Warwick om "Trade unions, the Working Class and Apartheid".

Den 23 oktober, Miranda Greenstreet från Ghana om "Women and Trade: Sexual Division of Labour in Ghanian Petty Capitalism".

Den 14 november, Michael Ståhl, om "Ujamaa-politikens kris".

Den 29 november, Bertil Odén, SIDA, om "Att bygga socialism i motvind: Moçambiques utvecklingspolitik och det internationella beroendet".

Den 11 februari, Feisal S. Mbama, Institute of Kiswahili and Foreign Languages, Zanzibar, om "Education in Zanzibar".

Den 1 februar, Omar Osman Mohammed, Free University Berlin, om "Local Administration and Rural Developent in Somalia".

Den 6 febuari, Edna Aden Ismail, Ministry of Health, Somalia, om "Traditional Health Practices and their Effects on Women and Children in Somalia".

Den 20 februari, Anders Gunnartz och Gustav Eneroth, free-lancegruppen NOSTRA, om "Muatala – en kooperativ by i Moçambique (med ljusbilder)".

Den 13 mars, John Dadson, Ghana, om "State intervention in agricultural production in Ghana". Nordiska afrikainstitutet ordnade också den 12 mars i samarbete med Lantbruksuniversitetet, Ultuna, en föreläsning av Dadson vid U-landsavdelningen över ämnet "Problems of Planning and Implementation of Rural Development Programmes in Ghana".

Den 17 april, Stephen Lee, Sydafrika, om "The underground struggle in South Africa".

Den 19 april, Staffan Thulin och Ola Wikander, om "Valen i Zimbabwe".

Den 2 juni, T. Dunbar Moodie, Sydafrika, om "Migrant workers from Lesotho in South African mines".

Biblioteksverksamhet

Biblioteket kan för verksamhetsåret 1979/80 uppvisa följande siffror:

	Antal lån	Interurbana	Lokala
1979/80	4 437	1 455	2 982
1978/79	6 019	2 356	3 663
1977/78	5 512	2 198	3 314

Bibliotekets accession har uppgått till 1031 volymer inklusive småtryck, därav 360 köp, 455 gåvor och 216 byten.

Publikationsverksamhet

Under verksamhetsåret har institutet publicerat följande skrifter:

Periodiska skrifter

Newsletter, No. 18, 1979.

Nytt från Nordiska afrikainstitutet, Nr 4, 1979, 30 s.

Nytt från Nordiska afrikainstitutet, Nr 5, 1980, 40 s.

Research reports

No. 51, Brandström, P., Hultin, J., & Lindström, J., *Aspects of Agro-Pastoralism in East Africa*. 60 s. Uppsala 1979.

No. 52, Egerö, B., *Colonization and Migration. A summary of border-crossing movements in Tanzania before 1967*. 45 s. Uppsala 1979.

No. 53, Simson, H., *Zimbabwe. A country study*, 132 s. Uppsala 1979.

No. 54, Beshir, Mohammed Omer., *Diversity Regionalism and National Unity*. 50 s. Uppsala 1979.

No. 55, Eriksen, Tore Linné, *Modern African History: Some Historical-geographical Observations*. 27 s. Uppsala 1979.

No. 56, Melander, Göran, *Refugees in Somalia*. 48 s. Uppsala 1980.

Böcker

Boesen, Jannik and Mohele, A. T., *The "Success Story" of Peasant Tobacco Production in Tanzania*. 169 s. Uppsala 1979. (Publications from the Centre for Development Research, Copenhagen, No. 2)

Dragkampen på Afrikas Horn. Redigerad av Håkan Wiberg. 186 s. Uppsala 1979.

Eriksen, Tore Linné & Mikkelsen, Britha, *Afrika i kartor och siffror*. 102 s. Uppsala 1979.

Eriksen, Tore Linné & Mikkelsen, Britha, *Afrika. En verdensdel i kart, tall och figurer*. 102 s. Uppsala 1979.

Eriksen, Tore Linné, *Litteratur om Afrika söder om Sahara*. Annoterad bibliografi 1979. Uppsala 1979.

Himmelstrand, Karin & Härd, *Liv och lek i Afrika*. En antologi om barns situation i fem länder. 184 s. Uppsala 1979.

Jipemoyo. Development and Culture Research 1/1977. Ed. by Marja-Liisa Swantz and Helena Jerman. In cooperation with the Institute of Development Studies, University of Helsinki. 2nd edition. 94 s. Uppsala 1979.

Kongstad, Per & Mönsted, Mette, *Family, Labour and Trade in Western Kenya*. 186 s. Uppsala 1980. (Publications from the Centre for Development Research, Copenhagen, No. 3).

Mikkelsen, Britha, *Industrial Labour in Africa*, An annotated bibliography. 59 s. Uppsala 1979.

Studiestipendier

Under verksamhetsåret har följande personer erhållit studiestipendier:

Jan A. Knutsen, Oslo, samfunnsvitenskap, Organisation of African Unity og Afro-arabiske relasjoner etter 1973.

Britta Thomsen, Århus, historia, Transformationen fra koloni til folkedemokrati.

Tarekegn Adebo, Lund, political science, Modern ideologies and their influence in developing politics: Sub-Saharan African case.

Hannu Kultanen, Helsingfors, politisk historia, Parlamentsvalet i Sydafrika år 1948.

Eero Mattsson, Virrat, samhällskunskap, TANUs roll i Tanzanias politiska system.

Omar M. Bakhet, Lund, sociologi, Migration and social formations in Africa.

Jorma Reinimaa, Haubo, historia, The attitude of British press towards the independence of Ghana.

Kayode Pedro, Jyväskylä, nationalekonomi, Nigeria: Economy and Development Prospects.

Obi Marizu, Helsingfors, statsvetenskap, Political and economic relations between the European Economic Community and black African states.

Timo Räsänen, Reijola, historia, Arbetskraftsfrågan i Tanganyika 1919–1939.

Erkki Viitanen, Helsingfors, kulturgeografi, Nomadismen i Sudan, en systemteoretisk analys.

Johan Edward Kamala, Åbo, statsvetenskap, The New African Social Order: Communalism.

Bo Carlsson, Göteborg, statsvetenskap, Biafrakriget i svensk debatt.

Margaret Slettevold, Oslo, journalist, NTB, Allmänna Afrikastudier.

Elna Carlsen, København, religionssociologi, Gudsförståelsen hos yorubafolket i det sydvestlige Nigeria.

Christer Ellgren, Stockholm, ekonomi, Utvecklingseffekter av utländska företags verksamhet i Tanzania.

Cecilia Odergren, Stockholm, ekonomi, Utvecklingseffekter av utländska företags verksamhet i Tanzania.

Kolawole Raheem, Jyväskylä, statsvetenskap, The importance of adult education for the social change and development in Nigeria.

Finn Tobisen, Hasselager, arkitektur, Storindustriens inflydelse på den regionale planlægning – En case study fra Kakamega district i Kenya.

Inger Hallenstein, Allerød, franska, Specialeavhandling om Sembène Ousmane.

Ingvar Andersson, Lund, kulturgeografi. Regional utveckling i Tanzania. Utbyggnad av vattenanläggningar på Tanzanias landsbygd.

Carolynn Hannan-Andersson, Lund, sociologi. Women in Tanzania: A critique of select literature.

Stein Kristiansen, Bergen, geografi. Norges varebytte med Tanzania siste 10 år.

Jouko Tapio Tikkanen, Helsingfors, historia. Kakaohandeln i brittiska Västafrika 1914–39.

Matti Vainio, Helsingfors, ekonomi. Economic and political integration of East African countries.

Marjatta Lassig, Helsingfors, botanik. Utbredningsområdet av *Cyperus Papyrus* L.

Elling Njål Tjønneland, Oslo, statsvetenskap. Analyse av den Sør-afrikanske stat.

Robert Vaagan, Oslo, statsvetenskap. Sovjetisk Midt-Østen politikk.

Tor Claussen, Nesbru, socialantropologi. Feltarbeide i landsbyen Njau, Gambia.

Bent Buch, Århus, statskunskap. En analyse av turismens effekter for Gambia.

Elsebeth Due Kjeldsen, Århus, statskunskap. En analyse av turismens effekter for Gambia.

Resestipendier

Styrelsen för Nordiska afrikainstitutet beslutade vid sammanträde den 16 november 1979 att utdela resestipendier för forskning och förberedelser av forskningsprojekt i Afrika till följande personer:

Andrae, Gunilla, Täby

Industrial policy in Nigeria in the 1970's 8 000:–

Donner, Philip, Helsingfors

Research for the promotion of village-based *ngoma* in Tanzanian secondary schools 8 000:–

Fagerström, Christina, Stockholm

Massmediopolitik och nyhetsförmedling i Nigeria 7 000:–

Foness-Sundell, Melinda, Uppsala

Organisational/management aspects of rural development 10 000:–

Jørgensen, Kirsten, Köpenhamn

Kvinders rolle i social og økonomisk forandring i en matrilinear stamme. Akan (Ghana) 10 000:–

Kelles, Anita, Helsingfors

Women in nomadic society in Northern Kordofan, Sudan 5 600:–

Koivukari, Mirjami, Helsingfors

The analysis and modification of teacher-learner interaction in some Zairian class-rooms: a cognitive view point 6 600:–

<i>Koponen, Juhani</i> , Helsingfors Utvecklingen och utvecklingspolitiken i Tanzania från koloniseringen till byodaningen	7 000:–
<i>Laanatza, Marianne</i> , Sollentuna Kartläggning av utvecklingsproblemen för den berbiska landsbygdsbefolkningen i Mellersta Atlas, Marocko	9 000:–
<i>Mekibes, Birgitta</i> , Täby Bostäder och boendeförhållanden för låginkomsttagare i Egypten och Algeriet – en jämförelse av spontana områden	5 000:–
<i>Myrstad, Liliane</i> , Oslo Kvinnans ställning på landet og migrasjon til byen i Senegal	8 000:–
<i>Olsson, Lennart</i> , Lund Metoder för bekämpande av ökenspridning spec. med hänsyn till Sudan	6 000:–
<i>Rosberg, Tiina</i> , Åbo The study of migration as a diffusion process on micro scale	7 000:–
<i>Rytkönen, Seppo</i> , Joensuu Jordbesittningsförhållanden och jorddisposition i Östafrika på 1920- och 1930-talet	9 000:–
<i>Sundell, Björn</i> , Helsingfors Bekogningsprojekt som ett led i kampen mot ökenspridningen i Nordafrika	8 000:–
<i>Swantz, Marja-Liisa</i> , Helsingfors Participatory research: research, evaluation and training seminars (Tanzania)	4 500:–
<i>Tramøn, Eliana</i> , Stockholm Transport och utveckling i u-länder. En studie av förhållandena i några afrikanska länder: Kenya, Moçambique, Tanzania, Zambia	8 000:–
<i>Viitanen, Erkki</i> , Helsingfors The role of nomadism in developing deserts	4 400:–
<i>Zachrisson, Olof</i> , Göteborg Samspelet mellan litteratur och samhälle i Zambia	8 000:–
<i>Aasen, Berit</i> , Oslo Sentralstat og planlegging for nomader i Somalia	9 000:–

F. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal skr)

	Bokslut 1979/80	Budget 1980/81	Budget 1981/82
<i>Utgifter (över svensk statsbudget)</i>			
Lönekostnader		887	1 448
Sjukvård		2	2
Lokalkostnader		462	509
Driftkostnader		554	676
	1 877	1 905	2 635
<i>Inkomster</i>			
Anslag (över svensk statsbudget)		1 905 (erhållet)	2 105 (erhållet)
Övriga bidrag (bl. a. publikationsförsäljning)	313	(osäker)	(osäker)
<i>Utgifter (över nordiska anslag)</i>			
Forskarassistenter, nordisk sekr.	357	457	
Resestipendier	90	90	690
Studiestipendier	36	60	
	483	607	690
<i>Inkomster (nordiska anslag)</i>			
Forskarassistenter, nordisk sekr.	347		
Resestipendier	90	633	690
Studiestipendier	60		
	497	633 (erhållet)	690 (sökt)

Berättelse

från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning (NKTF)

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1980

A. Navn og adresse

Nordisk Komité for Transportøkonomisk Forskning (NKTF)
Ministeriet for offentlige arbejder
Frederiksholms Kanal 27,
DK-1220 København K

B. Startår

1966

C. Deltagende lande

Danmark, Finland, Sverige, Norge og Island

D. Mål

Samordne den transportøkonomiske forskning i de nordiske lande og stimulere udviklingen af et fælles forskningsmiljø på området.

I overensstemmelse med den nordiske transportaftale fra 1973 bistår NKTF Nordisk Embedsmandskomite vedrørende transportspørgsmål (NET) i dennes virksomhed.

E. Organisation

1. Administration

NKTF's formandskab går på omgang hvert 2. år mellem Norge, Sverige, Danmark og Finland. Danmark har formandskabet i 1979 og 1980. Sekretariatsforretningerne følger med formandskabet.

I 1981 og 1982 vil Finland varetage formandskabet og sekretariatsforretningerne.

2. Styrets sammensætning

Danmark: Økonomisk konsulent Uffe Jacobsen, Ministeriet for offentlige arbejder og civilingeniør Jørgen Sterner, Danmarks Tekniske Højskole.

Finland: Avdelningschef Antero Aarvala, Trafikministeriet og professor Otto Wahlgren, Statens tekniska forskningscentral.

Island: Cand. oecon. Tomas Sveinsson, Økonomisk Udviklingsinstitut.

Norge: Ekspedisjonssjef Steinar Killi, Samferdselsdepartementet og institutsjef Dag Bjørnland, Transportøkonomisk Institutt.

Sverige: Departementsrådet Björn Gellstedt, Kommunikationsdepartementet og fil. lic. Alf Ekström, Transportforskningsdelegationen.

3. Personale

NKTF's sekretær er fuldmægtig Asger Høeg, Ministeriet for offentlige arbejder.

NKTF's bitrædende sekretær er assistent Janne Kert, Ministeriet for offentlige arbejder.

F. Virksomhed

NKTF har i 1980 gennemført 3 arrangementer:

1. 16.–18. april 1980 på Danmarks Tekniske Højskole, Lyngby, København. Konference vedrørende Gang-, cykel og knallertrafikken som en integreret del af transportudviklingen.

2. 27.–28. maj 1980 i Reykjavik: Konference vedrørende Lokal og regional regelbunden flytrafik i Norden.

3. 16.–18. september 1980 i Visby, Gotland: Konference vedrørende en delphiundersøgelse af fremtidens transportproblemer i Norden. Konferencen markerede afslutningen på den af NKTF initierede delphiundersøgelse, som startede i 1978.

NKTF har i 1980 udsendt følgende publikationer:

nr. 29: Trafik i mellemstore byer i Norden. (NKTF's Nordkoltkonference).

nr. 30: Den højere transportøkonomiske uddannelse i Norden.

nr. 31: Transportarbejdet i Norden 1960–1990.

nr. 32: Gang-, cykel- og knallertrafikken som en integreret del af trafikudviklingen.

nr. 33: Lokal- og regional regelbunden flytrafik i Norden.

I begyndelsen af 1981 forventes udsendt to yderligere publikationer:

nr. 34: Trafik år 2000. Delphiundersøgelse af fremtidens transportproblemer i Norden.

nr. 35: Inventering af mjukdata anvendt i transportforskningen.

NKTF har endvidere dækket udgifter til en svensk oversættelse af en finsk rapport vedrørende samkørsel i personbiler.

Ved konferencen om den højere transportøkonomiske uddannelse i Norden afdækkedes et behov for en fælles nordisk efteruddannelse indenfor transportøkonomi. NKTF har søgt om en garantikapital til gennemførelsen af det første kursus. NKTF har for egne midler nedsat en arbejdsgruppe, der har til opgave at beskrive det nærmere indhold af det nordiske efteruddannelseskursus.

NKTF har endelig givet økonomisk støtte til gennemførelsen af tre nationale konferencer vedrørende NORDKOLT-projektet i forbindelse med dækning af rejse- og opholdsmkostninger for foredragsholdere, der kommer fra et andet nordisk land.

G. Fremtidsplaner

Der er planlagt konferencer med følgende emner:

- Prisfastsættelse og omkostningsfordeling indenfor kollektiv persontrafik. (3. – 5. februar 1981).
- Jernbanen i fremtiden (23. – 25. september 1981).
- Den transportøkonomiske forskning i Norden (oktober – november 1981).
- Fysisk planlægning og trafikplanlægning.
- Personbilen i fremtiden.

H. Finansiering

NKTF's foreløbige regnskab for 1980 er:

Indtægter:		
Overført fra 1979:		60 217,88 kr.
Nordisk Ministerråd:		120 591,58 kr.
Nordisk Ministerråd:		123 863,64 kr.
Indbetalinger fra konferencen vedr. den transportøkonomiske uddannelse i Norden:		1 180,00 kr.
Indtægter ialt:		305 853,10 kr.
Udgifter:		
Oversættelse af to rapporter vedrørende transportsektorens energiforbrug fra finsk til svensk.		8 780,00 kr.
NKTF-publikation:		
Transportarbejdet i Norden		15 155,38 kr.
Den højere transportøkonomiske uddannelse i Norden, konference.		72 124,65 kr.
Gang-, cykel og knallertrafikkonferencen.		41 916,36 kr.
Delphiundersøgelsen:		
Rejser inden konf:	13 294,89	
TØI:	45 175,96	58 470,85 kr.
Flytrafikkonferencen:		26 547,36 kr.
Nationale Nordkoltkonferencer:		7 734,42 kr.
Transport og distribution af Nordkoltreporterne:		1 896,50 kr.
Delphikonferencen:		38 938,03 kr.
For den resterende del af 1980 påregnes følgende udgifter:		
Delphiundersøgelsen:		30 000,00 kr.
Inventering af mjukdata:		34 000,00 kr.
Diverse:		289,55 kr.
Påregnede udgifter ialt:		305 853,10 kr.

Berättelse

från Finsk-svenska utbildningsrådet

(Överlämnat av Sveriges regering)

Verksamhetsberättelse 1980

A. Namn och adress

Finsk-svenska utbildningsrådet
Sekreteraren Lars Santesson
Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

B. Startår

1967, ombildat 1976

C. Syfte

Enligt 1967 års direktiv ett permanent rådgivande organ med syfte "att verka för att underlätta den i Sverige bosatta finskspråkiga befolkningens utbildningsproblem".

Enligt 1976 års direktiv ett permanent för regeringarna i Finland och Sverige gemensamt koordinerande och rådgivande organ "med uppgift att underlätta utbildningssituationen för den i Sverige bosatta finskspråkiga befolkningen samt för dem som eventuellt återvänder till Finland. Rådet är ett forum för ömsesidig information, samråd och övergripande planering". Ordförandeskapet åvilar den svenska delegationen.

Verkställande uppgifter åvilar nationella myndigheter och relevanta ministerier och ämbetsverk bl. a. undervisningsministeriet, arbetskraftsministeriet, utbildningsdepartementet, skolstyrelsen, yrkesutbildningsstyrelsen, skolöverstyrelsen, socialstyrelsen och statens invandrarverk. De nationella myndigheterna lämnar rådet information om utbildningssituationen och om olika åtgärder som vidtagits och planerats.

Enligt direktiv för den svenska delegationen, givna 1976-09-09, "har riktlinjer för invandrar- och minoritetspolitiken nu fastlagts (prop. 1975: 26, InU 1975: 6, rskr 1975: 160) och målen för utbildningen av invandrarbarn har angivits i prop. 1975/76: 118 om hemspråksundervisning för invandrarbarn och godkänts av riksdagen (UbU 1975/76: 33, rskr 1975/

76: 391). Samarbetet i utbildningsfrågor mellan Sverige och Finland bör nu därför ges ställning av en kommitté. Arbetet med att uppnå av regering och riksdag fastställda mål samt att lösa olika praktiska frågor som rör den i Sverige bosatta finskspråkiga befolkningens utbildningsproblem ankommer på berörda myndigheter''.

D. Organisation

1. Administration

Samarbetsorganet består av en finsk och en svensk nationell delegation, vardera en kommitté under undervisningsministeriet i Finland respektive utbildningsdepartementet i Sverige. Kostnaderna belastar respektive kommittéanslag.

Den finska delegationen har ett kansli i Stockholm för information, särskilt riktad till föräldrar, i utbildningsfrågor.

2. Finsk-svenska utbildningsrådets sammansättning 1980-12-31

Svenska delegationen

Ledamöter

Expeditionschef Jan Stiernstedt, ordförande
Byrådirektör Ulf Ebbeson
Sekreterare Randolph Norberg
Skolrådet Lennart Teveborg
Byrådirektör Inga-Britta Åstedt

Sakkunniga

Undervisningsrådet Hans Hamber
Avdelningsdirektör Staffan Lundgren
Skolrådet Artur Olsson

Experter

Skolkonsulent Marja Lidbaum
Experten Carl-Axel Sparman
Kulturattaché Silja Strömberg

Finska delegationen

Ledamöter

Avdelningschef Kalervo Siikala, ordförande i finska delgationen
Generaldirektör Erkki Aho
Byråchef Lasse Hoffman
Planeringschef Liekki Lehtisalo
Biträdande avdelningschef Annette Liljeström
Skoldirektör Alpo Reinivaara
Generalsekreterare Tuomo Tirkkonen

Experter

Yngre regeringssekreterare Fredrik Forsberg
Ambassadråd Matti Isoviita
Inspektör Leena Lehtinen
Högskoleråd Anneli Mäkinen
Rektor Lauri Ollila

3. Personal

Departementssekreterare Lars Santesson, utbildningsrådets sekreterare

Finska delegationen

Rektor Vesa Leppänen, generalsekreterare
Fil.kand. Terttu Boman, biträdande sekreterare
Hum.kand. Pirkko Tjärnä, biträdande sekreterare
Pol.mag. Pirkko Voutilainen, byråsekreterare

E. Verksamhet

Utbildningsrådet har under året haft två sammanträden. Ett i vardera Finland och Sverige. Därtill har de nationella delegationerna haft egna sammanträden.

Rådets främsta arbetsuppgift under året har varit utarbetandet av en promemoria som är en probleminventering inom utbildningsområdet under 80-talet för den finskspråkiga befolkningen i Sverige. I promemorian behandlas förutom problem inom ungdomsskolan även sådana som finns inom högskola och vuxenutbildning. Vidare berörs även frågor som gäller behovet av finska kulturella aktiviteter i Sverige (*se Bilaga*). Syftet med promemorian har främst varit att den skall utgöra underlag för utbildningsrådets fortsatta arbete under de närmaste åren. För att sprida kännedom om de problem som finns inom detta område har den även sänts ut till berörda myndigheter och organisationer i Sverige resp. Finland.

Finska delegationen har i samarbete med universitets- och högskoleämbetet i Sverige kartlagt behovet av kompletterande utbildning för obehöriga finska hemspråklärare med fil.kand- eller hum.kand.-examen. Utbildningen startade i oktober 1980 i Stockholm (27 platser) och i Göteborg (24 platser) och ger behörighet till hemspråklärare.

Studieresor, fortbildning m. m.

Finska delegationen har anordnat tre stycken studieresor till Finland för bl. a. svenska skolledare och utbildare av tvåspråkiga förskollärare. Dessutom har finska skoladministratörer avlagt studiebesök i Sverige.

Under året har också anordnats en fortbildningskurs i Finland för finsktalande förskollärare verksamma i Sverige.

F. Framtidsplaner

Utbildningsrådets arbete under kommande år kommer att utgå från den under punkten E nämnda promemorian. Vid rådets senaste sammanträde i november 1980 fastslogs att arbetet framöver bör inriktas på frågor som rör gymnasieskolan, högskolan, yrkes- och vuxenutbildning samt det finska kulturutbudet i Sverige.

Vidare planerar rådet att under första hälften av år 1981 anordna tre konferenser med ämnen som berör olika frågeställningar inom invandrarundervisningens område. En av konferenserna kommer att anordnas tillsammans med bl. a. det Nordiska språk- och informationscentret i Helsingfors och ta upp frågan om svenska språkets ställning i Sverige och Finland.

G. Finansiering och ekonomi

Båda länderna bestrider sina egna kostnader för samarbetet inom utbildningsrådet.

*BILAGA I***Inventering av probemområden inom undervisningen under 80-talet av Sveriges finskspråkiga befolkning**

Samarbetet mellan Finland och Sverige inom utbildningsområdet grundar sig bl. a. på avtalet mellan de nordiska länderna om kulturellt samarbete, som trädde i kraft den 1 januari 1972. I avtalets artikel 3 sägs följande:

Samarbetet på utbildningsområdet skall inriktas på

- a) utbildningens mål, innehåll och medel,
- b) utbildningssystemets struktur,
- c) pedagogiskt utvecklingsarbete.

Härvid skall avtalsparterna

d) främja undervisningen i de andra nordiska ländernas språk, kultur och samhällsförhållanden,

e) vidga möjligheterna för studerande och andra hemmahörande i ett nordiskt land att utbildas sig och avlägga examen vid de övriga nordiska ländernas utbildningsanstalter,

f) inrätta gemensam utbildning eller gemensamma utbildningsinstitutioner, i synnerhet inom de mest avancerade och specialiserade utbildningslinjerna,

g) åstakomma ömsesidigt erkännande av examina, delexamina och andra prestationsbeskrivningar,

h) söka samordna den offentligt anordnade utbildning som syftar till att ge behörighet för viss yrkesutövning, på så sätt att den ger samma behörighet i alla de avtalsslutande staterna,

i) söka tillgodose önskemål från medborgare i ett nordiskt land som bor i ett annat nordiskt land om undervisning på hans modersmål.

I propositionen 1975: 26 sammanfattades målen för den svenska invandrarpolitiken i orden jämlikhet, valfrihet och samverkan. Som ett delmål angavs tvåspråkigheten – samtidigt ett medel att bli delaktig i såväl ursprungslandets som det nya landets kultur. I propositionen 1975/76: 118 angående hemspråksundervisning för invandrarbarn drogs de utbildningspolitiska konsekvenserna av de övergripande målen.

Hemspråksreformen trädde i kraft den 1 juli 1977. Året innan hade finsksvenska utbildningsrådet, som tillkom 1967, reorganiserats mot bakgrund av de uppgifter som genomförandet av reformen krävde. I direktiven angavs utbildningsrådet vara ett permanent för regeringarna i Finland och Sverige gemensamt koordinerande och rådgivande organ med uppgift att underlätta utbildningssituationen för den i Sverige bosatta finskspråkiga befolkningen. Utbildningsrådet skulle vara ett forum för ömsesidig information, samråd och övergripande planering, medan verkställande uppgifter skulle åvila berörda nationella myndigheter såsom t. ex. skolstyrelsen i Finland och skolöverstyrelsen i Sverige. Med utgångspunkt i sistnämnda princip tillsatte skolöverstyrelsen och skolstyrelsen ett gemen-

samt organ, den s. k. ledningsgruppen för svenskt-finskt samarbete i utbildningsfrågor vari sedan också UHÅ blivit representerat. Utbildningsrådet och ledningsgruppen har samarbetat mycket nära. Ledningsgruppen har delvis fungerat som beredningsorgan åt rådet.

Den tid som gått sedan hemspråksreformen trädde i kraft har utbildningsrådet huvudsakligen ägnat åt uppföljning av reformen samt diskussion av problem i samband med dess genomförande. Delvis har denna diskussion varit av ganska teknisk karaktär och det har inte kunnat undvikas att den stundom rört detaljer i systemet. Detta är naturligt under inledningsskedet av en så stor och genomgripande reform. I och med att detta skede är förbi har rådet kunnat ägna mer tid åt övergripande diskussioner som syftat till att sätta in hemspråksreformen i ett större samhälleligt och utbildningspolitiskt sammanhang. Rådet har även informerat sig om de problem som uppstår för de finskspråkiga studerande som efter genomgången grundskola vill fortsätta sina studier på högre nivåer.

Slutsatsen av de diskussioner och studier som utbildningsrådet initierat kan sammanfattas på följande sätt. Om man definierar tvåspråkighet som förmåga att kunna kommunicera naturligt på två språk i olika sociala situationer finns det, vad gäller den finskspråkiga befolkningen i Sverige, alltså jämt behov av att förstärka insatserna på utbildningsväsendets alla nivåer. I detta sammanhang vill utbildningsrådet peka på följande problem.

Aktiv tvåspråkighet förutsätter kulturell identifikation med såväl det samhälle varifrån man utvandrat som med det samhälle man arbetar och bor i. Under sina kontakter med företrädare för den finskspråkiga befolkningen i Sverige har rådet ofta konfronterats med klagomål över dels brist på tillgång i Sverige till finska kulturella aktiviteter, dels bristande förståelse från den svenskspråkiga befolkningens sida för den finskspråkiga befolkningens etniska och kulturella mönster. Man har pekat på hårdnande attityder gentemot invandrare över huvud taget, bl. a. i form av tendenser till ömsesidig aggression, mobbning etc. I ett samhälle där om 20 år antalet personer som även talar finska kanske kommer att uppgå till 700 000–800 000 är dylika iakttagelser utomordentligt allvarliga. De tendenser de är ett uttryck för är direkt oacceptabla och farliga för samhället i dess helhet. När olika kulturer möts får detta inte utlösa aggression och avståndstagande samt på det individuella planet en känsla av rotlöshet och identitetsförlust. I flera olika sammanhang har det vittnats om att det inte bara är möjligt att finna sig tillrätta och smälta in i två kulturer utan även vilken tillgång tillhörighet till olika kulturer är. För samhället i dess helhet måste det dessutom vara berikande att tillvarata det kulturella tillskott som utgörs av invandrare och språkliga minoriteter. När det gäller svensk och finsk kultur finns det ju dessutom – trots olikheten i språk – en god gemensam bas i form av historisk gemenskap samt kulturella och samhälleliga likheter att utgå från. Utbildningsrådet finner det därför viktigt att slå fast att begreppet hemspråksundervisning i inskränkt bemärkelse. Snarare

borde man tala om undervisning i hemlandskultur på alla nivåer. En dylik undervisning borde gå hand i hand med information och undervisning om de språkliga minoriteternas kultur riktad till den svenskspråkiga majoriteten.

Från dessa utgångspunkter finner utbildningsrådet att dess direktiv efterhand blivit alltför snäva – det är inte bara *utbildningssituationen* utan *den kulturella situationen* för den finskspråkiga befolkningen i Sverige som rådet bör ha till uppgift att underlätta. Rådet förordar därför att de finska och svenska regeringarna ändrar direktiven på denna punkt.

I det följande redovisar rådet en inventering av problemområden samt diskuterar i en del fall även tänkbara åtgärder. Inventeringen bör närmast ses som en lista över de områden som utbildningsrådet i dess egenskap av ett för Finland och Sverige gemensamt organ bör ta upp och följa.

Utgångspunkten härvid bör vara att söka få till stånd förstärkta insatser för att

- ge en bättre grund och ökade förutsättningar för fortsatta studier och deltagande i arbetslivet
- bevara och utveckla egen kultur
- främja aktiv tvåspråkighet
- öka möjligheterna att aktivt påverka samhälle och arbetsliv
- främja växelverkan mellan svensk och finsk kultur så att de berikar varandra
- öka svenskarnas kunskap om invandrare och minoriteter, orsaker till flyttning m. m.

Föräldrarnas möjligheter att följa och påverka sina barns skolgång är av betydelse för barnens utveckling. Utbildningsrådet skall verka för att samråd med föräldraföreningar, exempelvis finska hem och skolföreningar, befrämjas och att föräldrarnas inflytande över sina barns utbildning förbättras.

Förskolan och fritidsverksamheten

Enligt proposition 1975/76: 118 har alla sexåringar med annat hemspråk än svenska rätt till hemspråksträning i den allmänna förskolan, dvs. daghem och deltidsgupper. Utbildningsrådet skall verka för att denna rätt lagfästs och att enspråkiga grupper inrättas där så lämpligen kan ske. Kommunerna kan ansöka om statligt bidrag enligt vissa grunder för de barn som deltar i träningen. Från och med den första juli 1979 utgår även bidrag för de femåringar som deltar i hemspråksträning. Erfarenheterna av förskoleverksamhet för invandrarbarn visar att barnen mycket tidigt måste få stöd i att utveckla det egna språket. Detta kan exempelvis ske i s. k. syskongrupper. Många forskare anser att tre-fyraårsåldern är den viktigaste perioden i barnens språkutveckling.

Fritidsverksamheten för 7–12-åringar kan samordnas med förskolan i

utvidgade syskongrupper eller i fritidshem. Detta kan vara ett viktigt stöd för barnen då det gäller att bibehålla och stärka sin kulturella identitet och att utveckla sitt språk även under fritiden.

Grundskolan

Elever med annat hemspråk än svenska har rätt till hemspråksundervisning och stödundervisning i svenska i grundskolan. Särskilt statsbidrag utgår härför.

Många kommuner organiserar invandrarelever i grupper eller i klasser som får sin läs- och skrivinlärning på hemspråket, och hemspråket dominerar undervisningen de första åren i skolan. Svenskan övertar så småningom rollen som huvudspråk vid undervisningen. En elev med annat hemspråk än svenska kan gå i vanlig svensk klass, sammansatt klass, hemspråksklass eller förberedelseklass. Hemspråksklassen kan liksom förberedelseklassen vara sammansatt av elever som går i olika årskurser. Från den vanliga klassen kan eleven gå till hemspråksundervisning. I den sammansatta klassen och i hemspråksklassen får eleven en betydande del av sin undervisning på hemspråket. Förberedelseklassen förbereder eleverna för övergång till vanliga klasser sedan de lärt sig tillräckligt mycket svenska för att med hjälp av studiehandledning och stödundervisningen i svenska kunna följa undervisningen. I sådan klass går i regel elever från flera språkgrupper. Utbildningsrådet skall verka för att de resurser som står till buds för hemspråksundervisning utnyttjas på bästa möjliga sätt för barnen och att efter samråd med föräldrar bästa möjliga organisationsform beslutas.

Invandrarelever som börjat sin skolgång i Sverige skall normalt kunna tillgodogöra sig undervisning på svenska när de kommer till högstadiet. De har dock rätt till fortsatt undervisning i sitt hemspråk (modersmål) och också till studiehandledning på sitt hemspråk. För de elever som har svårigheter med språken måste det finnas beredskap på högstadiet att sätta in stödåtgärder. De måste också beredas möjligheter att utveckla sitt hemspråk. Eleverna som kommer från Finland direkt till högstadiet eller som har svårigheter med svenska språket bör beredas tillfälle att forsätta sina studier även på finska.

För undervisning av elever med finska som hemspråk finns det ett stort behov av lärare, såväl av hemspråkslärare som kan ge studiehandledning i olika ämnen utöver att de undervisar i finska som hemspråk som av klasslärare och ämneslärare som kan undervisa både i och på finska och lärare i svenska som främmande språk.

För invandrareleven är svenskan ofta ett främmande språk. För att möjliggöra kontakter med svenska kamrater bl. a. under fritiden är det viktigt att svenska undervisningen kommer in så tidigt som det är pedagogiskt möjligt. Svårigheter kan uppstå om ett andra främmande språk, engelskan, sätts in för tidigt. Detta bör uppmärksammas och lämpliga

åtgärder sätts in för att minska svårigheterna och befrämja språkens utveckling.

Invandrareleverna har större behov av studie- och yrkesorientering än svenska elever. För att underlätta elevens val behövs vidgad arbetslivsorientering, samarbete mellan SYO-funktionärer och hemspråklärare, utbildning av tvåspråkiga SYO-konsulenter samt bra hjälpmedel.

Undersökningar visar att invandrarelever ofta har svårigheter i skolan och i övrigt. De kan ha svårt att i ett nytt skolsystem anpassa sig till ett nytt språk och nya värderingar samt att hitta sin egen identitet. Behovet av tvåspråkig elevvårdspersonal är stort och ännu inte täckt.

Läsåret 1980/81 startar pedagogiska utvecklingsblock för invandrarfrågor i några kommuner i Stockholms län. Blocken borde omfatta olika organisationsmodeller och t. ex. finska klasser från årskurs 1 till 9 med finskspråkigt bibliotek, läromedel osv.

Insatserna under grundskoletiden är av största betydelse för fortsatta studier och för arbetslivet.

Gymnasieskolan

Utbildningsrådet har hittills saknat möjligheter att i tillräcklig omfattning sätta sig in i de finskspråkiga ungdomarnas situation i gymnasieskolan. Under 80-talet är det möjligt att flytta tyngdpunkten av rådets verksamhet så att större uppmärksamhet ägnas åt gymnasieskolan. Rådet skall särskilt verka för utökad samverkan mellan länderna för personer med bristande språkkunskaper.

Utbildningsrådet kommer att följa gymnasieskolans utveckling och utvärdera olika insatser för finskspråkiga elever inom gymnasieskolan. Rådet kommer vidare att uppmärksamt följa gymnasieutredningens arbete och analyser samt på grundval av den forma ett aktivt handlingsprogram. I detta handlingsprogram bör i högre grad än hittills elevers tvåspråkighet tas till vara, t. ex. när språkprogrammet för gymnasieskolan läggs fast.

Av olika skäl avslutar ett stort antal invandrarungdomar sina studier efter genomgången grundskola. Av dem som går vidare till gymnasieskolan är det många som avbryter sina studier. Språket torde spela en central roll i det sammanhanget. Även andra studietraditioner och bristande uppmuntran från föräldrarna kan vara viktiga faktorer. Ungdomsarbetslösheten drabbar även invandrare, främst dem som för tidigt avbrutit sin utbildning.

Olika åtgärder har vidtagits för att förbättra situationen: Undervisning i hemspråk, studiehandledning på hemspråket, stödundervisning i svenska. Vidare förekommer yrkesinriktade kurser för invandrarelever, introduktionskurser och kompletterande sommarkurser samt försök med modifierad tvåårig social linje och finska klasser i gymnasieskolan i Stockholm.

Speciella varianter och kurser för elever som är tvåspråkiga bör kunna inrättas som leder till verksamhet där eleverna kan dra nytta av sin tvåspråkighet.

Möjligheter bör undersökas att inrätta också yrkesinriktade linjer med undervisning som meddelas av tvåspråkiga lärare eller lärarlag för de ungdomar som invandrat senare och därför inte kan tillgodogöra sig utbildning på enbart svenska. Dessa lärare kan alltefter behov använda båda språken.

Gymnasieskolan kommer att förlägga utbildningar direkt till olika företag. Det gäller att uppmärksamt följa de finsktalande ungdomarnas utbildningssituation vid företagen och observera de speciella krav som för deras del kan uppstå.

Högskolan

Då det gäller finskspråkiga högskolestuderande är det viktigt att skilja mellan två grupper; dels s. k. gäststuderande med finsk studentexamen, dels sverige-finska ungdomar som kommer från svensk gymnasieskola.

Inom högskolan är det nu hög tid att undersöka vilka åtgärder som kan behöva vidtas inom den högre utbildningen för att målen för invandrapolitiken bättre ska kunna uppnås.

Vi har i dag en miljon invånare i Sverige med invandrabakgrund men hur stor del av dessa får del av högre utbildning?

Vilka åtgärder behövs för att öka invandrarnas möjligheter att få del av högre utbildning?

Vilka åtgärder behövs för att öka rekryteringen av tvåspråkiga personer till utbildningar för yrkesområden där det föreligger särskilda behov av tvåspråkiga personer?

Vilka åtgärder behövs för att underlätta invandrarnas studieframgång när de befinner sig i sin utbildning?

Hur ska vi i den högre utbildningen bättre ta till vara den kunskapsresurs som ligger i att det finns en stor mängd invandrare i landet med annan språklig och kulturell bakgrund?

Detta är några av de frågor UHÄ har för avsikt att undersöka närmare inom projektet "Invandrare i den högre utbildningen", och de utgör viktiga frågor om målsättningen valfrihet, jämlikhet och samverkan skall kunna uppnås. Vidare bör man eftersträva att invandrar- och minoritetskunskap kommer in i högskoleutbildningar.

De gäststuderandes studiesituation utreds för närvarande av en kommitté. Enligt gällande bestämmelser får studerande från ett nordiskt land ta med sig sina studiemedel från hemlandet för studier i ett annat nordiskt land.

Utbildningsrådet kommer uppmärksamt följa upp vad som sker på båda områdena för de finskspråkiga grupperna och verka för att enskilda individer får tillgång till och möjligheter att tillgodogöra sig utbildning inom högskolan samt att samhällets behov av tvåspråkig arbetskraft blir tillfredsställd.

Vuxenutbildning

En ökande andel invandrare har under senare år sökt sig till olika former av vuxenutbildning. Eftersom invandrarna i jämförelse med den övriga befolkningen i genomsnitt har arbeten med sämre löner, sämre arbetsmiljö och större konjunkturkänslighet drabbas de mer av arbetslöshetsrisker. Det betyder att många invandrare får del av arbetsmarknadspolitiska åtgärder såsom arbetsmarknadsutbildning (AMU). Arbetsmarknadens krav på goda allmänna kunskaper och yrkesutbildning har också ökat kravet på KOMVUX. Men även folkhögskolan och studieförbunden har i ökande utsträckning gjort insatser för att ge invandrarna möjligheter att delta i studier, utbildning och kulturell verksamhet.

En del vuxenutbildning inom såväl studieförbunden som inom folkhögskolan och KOMVUX är direkt anpassad till finska invandrare, men informationen har svårt att nå fram till dem. Inom studieförbunden bjuds utöver den lagstadgade svenskundervisningen också annan svenskundervisning och samhällsorientering. Där finns även studiecirklar med finskspråkigt studiematerial och rätt till förstärkta statsbidrag exempelvis i ämnena matematik och samhällskunskap. Utbildningsrådet vill framhålla att sådan utbildning som förbättrar yrkessituationen för den sverigefinska befolkningen är särskilt angelägen.

Som komplettering till Finska folkhögskolan i Haparanda vore det önskvärt med ytterligare någon finskspråkig folkhögskola i Sverige. Även övriga folkhögskolor kan organisera linjer som är tvåspråkiga, anordna kurser i finska och kurser som anknyter till hemlandets kultur. Särskilda bidrag ges till vissa familjekurser, som oftast anordnas under semestertid. Resursen folkhögskolan borde dock kunna utnyttjas bättre.

KOMVUX har också börjat erbjuda särskilda kurser för finskspråkiga. Sålunda har exempelvis KOMVUX i Stockholm anordnat ett antal grundskolekurser och gymnasieskolekurser med undervisning på finska. Även KOMVUX' verksamhet på detta område kan utvidgas betydligt.

Mindre undersökningar om sverigefinnarnas studiesituation har gjorts, men någon samlad mera omfattande kartläggning av deras utbildningsbakgrund, utbildningsbehov och studiehinder finns inte. En sådan kartläggning bör göras i samarbete med deras organisationer för att man därigenom skall kunna få en grund för planering av åtgärder för att ge den sverigefinska befolkningen reella utbildningsmöjligheter som motsvarar den svenska.

För närvarande arbetar flera statliga utredningar vilka kommer att påverka invandrarnas studievillkor. Här kan nämnas Folkbildningsutredningen, KOMVUX-utredningen och svenskundervisningsutredningen.

Ett särskilt område för uppmärksamhet är kompetensfrågorna. A ena sidan är det frågan om vilka krav på svenskbehärskning som skall ställas för att behörighet för gymnasieskol- resp. högskolestudier skall föreligga. Om dessa krav ställs högre än nödvändigt missar man möjligheten att få

tvåspråkiga människor till olika yrken. Å andra sidan är det fråga om vilken behörighet invandrades studier i Sverige ger i Finland.

I syfte att förbättra informationen till invandrarna har särskilda medel anslagits till ett projekt som gäller uppsökande verksamhet bland invandrare. Projektet kallas VIFA, vuxna invandrare i folkbildningsarbetet. Det gäller att få ut information om studiemöjligheter och möjligheter till kulturaktiviteter av olika slag.

Viktiga komponenter är härvid studiecirklar och folkhögskolor, vilkas möjligheter måste bättre presenteras för de finska invandrarna.

Gemensamt för invandrarna är behovet att lära sig svenska. Det har liksom fältet samhällsorientering intagit en framskjuten plats inom invandrarpolitiken. Eftersom svenskinläringen är mödosam och tidskrävande måste också i framtiden stor kraft läggas på att förbättra metodiken i dessa avseenden.

Ett överordnat syfte för invandrarutbildningen måste vara att ge invandrarna möjlighet att utveckla sin beredskap att aktivt påverka sitt arbetsliv och det samhälle som de tillhör. Studiecirklar och folkhögskolor med sina traditioner kan härvid vara till stor hjälp och detta perspektiv är också nödvändigt i utbildningen inom KOMVUX och AMU.

Tolkutbildningens problem måste uppmärksammas mer i framtiden. Nu rådande svårigheter när det gäller ingångskunskaper i svenska och det egna språket måste undanröjas genom förberedande utbildning och tolkarnas situation på arbetsmarknaden bör ses över. Idag råder stor brist på tjänster för tolkar i kommunerna.

Oundgängligt är också att inte bara rätten till ledighet för studier klagörs utan också att de studiesociala villkoren blir sådana att de stimulerar invandrare att börja med studier.

Det studiesociala stödet är föremål för en särskild utredning. Uppmärksamhet bör i det sammanhanget riktas mot de finländska invandras situation. Viktiga grupper är de hemarbetande kvinnorna med behov av barn tillsyn och övrigt studiesocialt stöd samt vuxna som är i behov av grundutbildning. Det är också viktigt att de samhällsresurser som står till buds för att nå direkt till hemmen (radio och TV) utnyttjas effektivt och utvecklas för att bl. a. nå de hemarbetande kvinnorna. Uppsökande verksamhet är också av största vikt.

Två viktiga grupper som särskilt bör nämnas i detta sammanhang är finska zigenare och ungdomar som med bristfällig utbildning kommit ut på arbetsmarknaden. När det gäller utbildningsfrågor för zigenare är samarbetet med deras organisationer av största betydelse. Beträffande ungdomarna bör den uppsökande verksamheten kunna ske i samverkan med ungdomsorganisationerna.

Utbildning av lärare m. fl.

Invandringen ställer nya krav när det gäller grundutbildning, fortbildning och vidareutbildning av lärare.

Grundutbildning

Sedan 1974 finns utbildning av klasslärare med finska och svenska som undervisningspråk. Dessa lärare får kompetens att undervisa såväl svenska som finska elever. Tvåspråkiga förskollärare började utbildas 1976, och 1977 inrättades en tvåårig utbildning av hemspråklärare. De tvåspråkiga förskollärarna erhåller kompetens att ta hand om både finska och svenska barn. Under vissa förutsättningar kan de även förordnas som hemspråklärare. Hemspråklärarna kan tjänstgöra såväl inom förskolan som inom ungdomsskolan. Deras arbetsuppgifter är så mångsidiga att det är viktigt att de kan få påbyggnadskurser av olika slag. Hemspråklärare behövs även inom vuxenutbildningen.

Behovet av hemspråklärare i finska är för närvarande stort och prognoser visar att behovet de närmaste åren ytterligare kommer att öka och att utbildningen av lärare inte kommer att kunna tillgodose efterfrågan åtminstone de närmaste åren. De tvåspråkiga lärarutbildningarnas dimensionering måste öka. Dessutom måste särskilda utbildningsinsatser göras för obehöriga hemspråklärare. Vi får också räkna med ett visst tillskott av lärare från Finland under ytterligare några år.

Åtgärder behöver även vidtas för att lösa de behov som föreligger av andra tvåspråkiga lärare, t. ex. inom gymnasieskolans yrkesinriktade linjer, AMU, KOMVUX och folkhögskolan samt industri- och hantverk. Likaså behöver ledare för studiecirkel där invandrare deltar kompletterande utbildning.

Någon egentlig lärarutbildning för lärare i svenska som främmande språk har inte funnits förutom tillvalskurser inom klasslärarutbildningen. Ett fåtal av dem som undervisar invandrabarn i svenska har genomgått en s. k. YRK-kurs i svenska som främmande språk. Detta förhållande är inte tillfredsställande utan utbildning bör komma till stånd snarast.

Ovan nämnda åtgärder inom lärarutbildningen är inte tillräckliga. Alla lärare bör ha ökat kunnande när det gäller invandrar- och minoritetsfrågor. I all lärarutbildning bör dessa frågor inta en central plats.

Fortbildning

Ovanstående resonemang måste i hög grad prägla fortbildning av all skolpersonal. Detta måste emellertid paras med fortbildning direkt riktad mot vissa personalgrupper. Exempelvis bör fortbildning av hemspråklärare och tvåspråkig personal i förskolan förlagd till Finland utvecklas. Lärare som undervisar invandrare i svenska bör få en kontinuerlig fortbildning. Ett speciellt problem utgör de bristfälliga fortbildningsresurserna för förskolans tvåspråkiga personal.

Vidareutbildning

Specialpedagogisk utbildning av hemspråklärare bör snarast komma till stånd. Nuvarande utbud inom speciallärarlinjen svarar inte mot behoven i

detta avseende. Inom högskolan bör även andra slag av påbyggnadskurser erbjudas, t. ex. för lärare som arbetar inom grundutbildning för vuxna, breddad och fördjupad ämnesteoritisk och ämnesmetodisk utbildning eller språkkurser för redan utexaminerade lärare och utbildning i svenska som främmande språk.

Forsknings- och utvecklingsarbete

I propositionen 1975: 26 betonade föredragande statsrådet att forskningen på invandrar- och minoritetsområdet skulle ha som väsentligt syfte att ge vägledning för det fortsatta reformarbetet inom invandrapolitiken. Den bör således vara "probleminriktad".

Utvecklingsarbete avseende invandrar- och minoritesundervisning har under senare år varit ett prioriterat område och bör vara det även i fortsättningen. Det bör relateras till viktiga teorier inom området språkutveckling – identitetsbildning – sociala relationer mellan minoritetsgrupper och majoritetssamhälle. Samtidigt bör det naturligtvis ske en utvärdering av organisationsmodeller för undervisning, av språkutvecklingen och kanske också av studieresultatet. Vidare är det angeläget att undersöka invandrargruppernas sociala strukturer.

Forskning om attityder och inställning till invandrare är ett angeläget område. I det sammanhanget bör också åtgärder för påverkan av attityder utvecklas. Likaså forskning om effekterna av när två kulturer möts.

Läromedel

Invandrarundervisningen i ungdomsskolan syftar till att om möjligt göra eleverna aktivt tvåspråkiga. Detta ställer stora krav på läromedlen. I Sverige finns endast begränsade områden där språkmiljön är sådan att eleverna lever i en naturlig tvåspråkig miljö. Läromedeln måste därför söka bidra till att kompensera bristen på naturliga situationer där framför allt hemspråket talas. Det säger sig självt att en sådan uppgift inte kan fyllas enbart av den traditionella läroboken. Olika typer av text- och ljudmaterial krävs.

För språkutvecklingen är samhället utanför skolan av största vikt. Ett stöd för språket från samhällets sida innebär mer litteratur på finska biblioteken, fler tv- och radioprogram på finska, ett brett utbud av kulturaktiviteter i form av utställningar, musik och teater där kulturen kan föras ut på både finska och svenska och ökad utgivning av tidningar och tidskrifter på finska är några av de faktorer som skulle gynna utvecklingen av aktiv tvåspråkighet.

Då det gäller läromedel i och på finska utnyttjas framför allt inom ungdomsskolan i huvudsak läromedel producerade i Finland. För de invandrarelever som från början går i vanlig svensk klass och väljer att läsa finska ett par timmar i veckan är det svårt att hitta finska läromedel av lagom svårighetsgrad. Böcker med tillräcklig enkla texter passar i regel

inte innehållsmässigt, och passar innehållet åldersmässigt är språket ofta för svårt.

För elever som börjar skolan på sitt eget språk och elever som invandrar sedan de lärt sig läsa i skolan i Finland passar de i Finland producerade läromedlen bättre. Man måste räkna med att dessa läromedel även under 80-talet helt kommer att dominera undervisningen såväl i som på finska. I det nu pågående arbetet med ansvars- och kostnadsfördelning mellan stat och kommun bör speciell hänsyn tas till läromedelskostnaderna för invandrarundervisningen.

Tullavgifter försvårar emellertid anskaffandet av dessa läromedel från Finland, varför tullbestämmelserna mellan länderna beträffande läromedel bör ses över så att leveranserna i framtiden kan underlättas.

Svenskarnas kunskaper om Finland, dess sociala, kulturella och ekonomiska förhållanden, är inte tillräckliga. För att öka dessa kunskaper och för att öka förståelsen för den finskspråkiga befolkningens situation i Sverige behövs också läromedel avsedda för svenskar.

Inom vuxenutbildningen finns stora behov av läromedel på finska, kanske främst i den direkt yrkesinriktade utbildningen. Lokalt utförda översättningar förekommer på olika håll, t. ex. vid AMU-centret i Övertorneå. Det är angeläget att inventera vad som finns av dylikt material för att se vad som kan användas i motsvarande utbildningar på andra håll i landet. Behovet av läromedel för zigenare bör särskilt uppmärksammas.

Information och kulturella aktiviteter

Genom informationsinsatser av olika slag kan man medverka till att förbättra invandrarnas utbildningssituation. Information kan också bidra till att motverka kulturella konflikter och sociala problem i utbildningsväsendet och i samhället i övrigt.

Den information som behöver ges är främst av två slag. Invandrarna behöver och skall få information om barnomsorg, skola, högskola och vuxenutbildning. Informationen till invandrarna måste kompletteras med information till den inhemska befolkningen om invandringen och invandrarna samt om invandrings- och invandrapolitiken. Det behövs information om orsakerna till invandringen och om vad den betyder för det svenska samhället. Vidare krävs information om invandrarnas hemländer och kulturella bakgrund, vilket är en viktig uppgift för utbildningsrådet. Denna del av informationsverksamheten är angelägen för att skapa förståelse för invandringen och invandrarna, bidra till att motverka konflikter och diskriminering och till att skapa närmare kontakter mellan invandrarna och den ursprungliga befolkningen.

När det gäller kulturella aktiviteter har dessa ett dubbelt syfte, de skall vidmakthålla den finskspråkiga befolkningens kulturella identitet, men de kan även tjäna syftet att informera den svenskspråkiga befolkningen om finsk kultur och finskt samhällsliv. Det gäller också att främja de svenska

och finska kulturernas utveckling i kontakt med och under påverkan av varandra. Stråvan bör vara att åstadkomma en berikande växelverkan mellan två kulturer. Det skall inte enbart vara frågan om ett ensidigt stöd av en invandrar- eller minoritetskultur utan om en berikande samverkan mellan majoritets- och minoritetskulturen. Samverkan förebygger motsatsställningar och aggressioner och främjar förståelse och tolerans.

Den finskspråkiga befolkningen är givetvis delaktig i de generella kulturpolitiska stödåtgärderna i Sverige, t. ex. press- och tidskriftstödet, men är även föremål för särskilt stöd, t. ex. till finskspråkiga teaterföreställningar i form av gästspel, stöd till utgivning av finskspråkig litteratur samt finskspråkiga program i TV och ljudradio. En lösning för att öka kulturutbudet är att få till stånd en finsk yrkestheater i Sverige. Det är en viktig uppgift att koordinera kulturstödet samt att i den mån så krävs verka för att förstärka det. Utbildningsrådet vill i detta sammanhang hänvisa till sitt yttrande över Nordsat-utredningen i vilket underströks det angelägna i att – därest Nordsat inte skulle komma att förverkligas – det tidigare beslutade utbytet av ljudradio- och TV-program kommer till stånd.

Återvändande barn och vuxna

Återflyttningen till Finland har under de senaste åren varit relativt jämn så att situationen för närvarande är rätt lugn. Det finns dock beredskap att ta hand om fler om återvändandet ökar.

För barnens del har man försökt underlätta återvändandet genom att insätta stödåtgärder så fort de börjar skolan i Finland. De flesta behöver stödundervisning i modersmålet och i någon mån också i matematik och andra ämnen. De återvändande barnen sprider sig över hela landet, vilket medför särskilda problem. De lärare som har återvändande elever behöver speciell handledning, och på skolstyrelsen har också utarbetats "Anvisningar för lärare som har återvändande elever", vilka fungerat som hjälp vid akuta behov av handledning. Den svåraste situationen har väl de elever som har pendlat mellan Sverige och Finland många gånger utan att ha kunnat slå rot i någondera landet.

De återvändande vuxna

Många återvänder inte till sin hemort i norra och östra Finlands gränsområden utan till industriorter i södra och västra Finland. Dessa återvändandes problem är av samma karaktär som invandrarnas problem i Sverige. Språksvårigheterna är relativt obetydligt men den utbildning som de fått i Sverige har inte utan vidare kompetensvärde i Finland. Ett speciellt problem utgör lärarna, vars utbildningsinnehåll inte motsvarar kraven i finländska läroplaner.

Studerandena, särskild de vid högskolor, kan inte fortsätta sina studier i Finland, eftersom examenskraven inte är samordnade.

Särskilda hänsyn måste tas till den tvåspråkighet som förvärvats i Sverige. Denna bör stödjas och utvecklas. Medborgar- och arbetarinstituten spelar här en central roll.

BIHANG

*Exempel på problemområde**Förskola och fritidsverksamhet :*

- deltagandet i hemspråksträning
- organisation i en- eller flerspråkiga grupper (gränser för centralisering, isoleringsrisken, fördelarna – nackdelarna, språkutveckling – socialisering etc.)
- åldersfördelning på de deltagande barnen
 - syskongrupper
 - daghemsvistelse – fritidshemsvistelse
- den tvåspråkiga personalens status, roll och arbetssätt
- samarbetet mellan barnomsorg och skola inför övergången från förskola till grundskola
- invandrarkunskap – kultursamverkan

Grundskolan

- organisationsmodeller, utvärdering
- isoleringsrisker
- hemspråkundervisningens utveckling
- svenska som främmande språk
- engelska
- handikappade elever
- elevvård
- SYO
- hemspråklärollen
- tillgången till kompetenta lärare för studiehandledning i olika ämnen på högstadiet
- pedagogiska utvecklingsblock med inriktning mot invandrarfrågor även för övriga skolformer
- invandrarkunskap – kultursamverkan

Gymnasieskolan

- antal invandrarelever med finska som hemspråk som börjar i gymnasieskolan
- rekryteringen
- antal invandrarelever med finska som hemspråk som avbryter sina studier i gymnasieskolan
- hemspråkets undervisningens utveckling
 - de som läser finska som hemspråk
 - de som får studiehandledning
- finska klasser
 - teoretiskt inriktade linjer
 - ykesinriktade linjer
- nya utbildningslinjer där finskan (tvåspråkigheten) utnyttjas
- invandrarungdomarnas studie- och arbetssituation vid företagsförlagd utbildning
- invandrarkunskap

Högskolan

- antal invandrare i högre utbildning
- invandrararnas möjligheter att få del av högre utbildning
- invandrararnas studieframgång i högre utbildning

- rekrytering av tvåspråkiga personer till utbildningar för särskilda yrkesområdena
- tillvaratagandet av invandrarnas kunskapsresurser
- invandrarkunskap inom olika högskoleutbildningar

Vuxenutbildning

- huvudmannaskapet för den lagstadgade undervisningen i svenska
- lärarfrågor och läromedel
- pedagogiska utvecklingsblock med inriktning mot invandrarfrågor

AMU

- grundutbildning för framför allt zigenare
- yrkesutbildning på finska och svenska

KOMVUX

- undervisningen på och i finska
- undervisningen i och på svenska
- den yrkesinriktade utbildningen

Folkhögskolan

- särskilda kurser för invandrare
- invandrarkunskap på folkhögskolan
- finska klasser/linjer i invandratäta områden
- utbildning av ledare för fritidsverksamhet
- yrkesförberedande kurser med tanke på de tvåspråkigas särskilda karaktär av samhällsresurs
- tolkutbildningen
 - det studiesociala stödet
 - nivåhöjande förberedande kurser
- attitydfrågor
- föreningskunskap som stöd för organisationernas inre demokrati

Studieförbunden

- uppsökande verksamhet

Vuxenutbildning

- studiestödet till dem som deltar i grundutbildning för vuxna
- barnomsorgen i samband med studier
- de hemarbetande kvinnornas studiestödsbehov

Utbildning av lärare m. fl.

- utbildning av tvåspråkiga barnskötare
- dimensionering av
 - förskollärarytbildningen
 - klasslärarytbildningen
 - hemspråkslärarytbildningen
- utvärdering av förskolläraryt-, klassläraryt-, hemspråkslärarytbildningen
- specialpedagogisk utbildning för tvåspråkiga lärare
- ämneslärarytbildning med finska i olika kombinationer
- SYO-personal
- elevvårdspersonal
- tvåspråkiga lärare till yrkesinriktade linjer på gymnasieskolan
- tvåspråkiga lärare till AMU
- tvåspråkiga lärare till KOMVUX
- tvåspråkiga lärare till folkhögskolan

- tvåspråkiga cirkelledare
- utbildning av lärare i svenska som främmande språk
- invandar- och minoritetskunskap i all lärarutbildning

Forsknings- och utvecklingsarbete

- utvärdering av organisationsmodeller och studieresultat
förskolan
grundskolan
gymnasieskolan
- språkutveckling, det egna språket och svenskan hos
barn
vuxna invandrare
- identitetsutveckling
- invandrarnas totalsituation
- invandrarnas sociala sammansättning
- de vuxna invandrarnas studier inom
AMU
KOMVUX
folkhögskolan
studieförbunden
- attitydfrågor gentemot invandare

Läromedel

- förskolans behov av barnlitteratur
- grundskolans behov
- gymnasieskolans behov, framför allt de yrkesinriktade linjerna
- hemspråksundervisning för vuxna
- svenska som främmande språk efter nybörjarstadiet
- yrkesutbildning, AMU
- invandringen och läromedlen i allmänhet
- läromedel om Finland avsedda för svenskar

BILAGA 2

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående de finska barnens utbildningssituation i Sverige

(Se Sak E 10, s. 2378).

Berättelse

från Nordiska postföreningen

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse

A. Namn och adress

Nordiska postföreningen
Sekretariat f. n. (fram till sommaren 1981);
Postens Centralförvaltning
Administrativa avdelningen
S-105 00 STOCKHOLM

B. Startår

1869 (1934 i nuvarande form och 1946 under nuvarande namn)

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

Föreningen har enligt Avtal om Nordiska postföreningen (nu gällande avtal är från 1972) till ändamål att förbättra och utveckla postförbindelserna mellan de fem länderna.

E. Organisation

1. Administration

Ombud för postförvaltningarna sammanträder minst en gång om året till konferens för att revidera eller komplettera avtalet för att behandla andra postala frågor av gemensamt intresse för länderna.

Den förvaltning som fått i uppdrag att anordna nästa ordinarie nordiska postkonferens svarar under mellantiden för föreningens sekretariat.

Nordiska postföreningen ger ut Nordisk Posttidskrift som utkommer med 8 nummer per år.

2. Styrelsens sammansättning

Någon styrelse finns inte.

3. Personal

Föreningen har inget permanent sekretariat och sålunda ingen egen personal.

4. Verksamhet

Den årliga nordiska postkonferensen hölls i Göteborg under tiden 3–6 juni 1980. En kopia av dagordningen bifogas. På generaldirektörsnivå kommer ett möte att hållas i Oslo den 15 december 1980.

Föreningens verksamhet har i övrigt bedrivits genom arbetsgruppsmöten, per korrespondens och genom studiebesök.

Följande arbetsgrupper har sammanträtt:

- Nordiska postföreningens kontaktgrupp. Helsingfors den 28–29 februari 1980 och Reykjavik den 18–20 november 1980. Kontaktgruppen har under sina möten dels ägnat sig åt frågor föranledda av Världspostkongressen i Rio de Janeiro (hölls i september–oktober 1979) och dels befattat sig med ärenden gällande postalt tekniskt bistånd till utvecklingsländerna. En av kontaktgruppen tillsatt ad hoc-arbetsgrupp har utrett frågan om nordisk samverkan beträffande postalt tekniskt bistånd till u-länderna. Uppdraget baserar sig på ett beslut fattat vid generaldirektörmötet i Köpenhamn den 13–14 december 1979. En revidering av Avtal om Nordiska postföreningen har likaså satt sin prägel på Kontaktgruppens arbete.
- Nordiska postsparbanks- och postgirokonferensen. Svendborg den 11–13 juni 1980.
- Drift- och rationaliseringskonferensen i Helsingfors den 24–25 april 1980. Under drift- och rationaliseringskonferensen har sedan 1978 arbetat en ad hoc-grupp med uppgift att utarbeta en gemensam nordisk postal norm för brevpostförsändelser. Ad hoc-gruppen fick under år 1980 sitt arbete slutfört.
- Nordisk poststatistikkonferens kommer att hållas i Svendborg under tiden 25–27 november 1980.
- Nordiska marknadsgruppen. Hurdalsjøen den 17–19 mars 1980. Gruppen har som ett centralt tema diskuterat igångsättandet av den s.k. superexpress tjänsten i nordiska förbindelser. Bilateral överenskommelser skall bilda underlag för konkreta åtgärder.
- Nordiska säkerhetsgruppen. Helsingfors den 5–7 maj 1980.

Utöver ovannämnda fast etablerade arbetsgrupper jämte undergrupper har ett samarbetsorgan för nordiskt postalt långtidsplaneringssamarbete haft ett möte i Helsingfors den 29-30 april 1980. Organet kommer även att mötas i Stockholm under tiden 10–14 november 1980. Arets nordiska postkonferens gav LTP-organet i uppgift att koncentrera sig på att till 1981 års nordiska postkonferens (NORDPOST) kunna prestera ett antal scenarion år 2000 belysande postfunktionens framtid.

Frågan om att indela brevöversändelserna – och sålunda även fastställa 6–10-329. Nordiska rådet. Del 2

portot – efter befordringshastighet och hanterlighet i postbehandlingen i stället för efter innehållet har fortsatts att studeras. Frågan vidarebehandlas dels på det nationella planet och dels internordiskt.

I och med att generaldirektörmötet i Köpenhamn i december 1979 på basis av en PM behandlat frågan om översyn av Nordiska postföreningens struktur och arbetsformer gavs en arbetsgrupp till uppgift att närmare utreda frågan. På basis av det förslag arbetsgruppen uppskisserat fattade årets nordiska postkonferens beslut om att det nordiska samarbetet fr. o. m. den 1 januari 1981 skall organiseras att omfatta tre nivåer, dvs. en NORDPOST-nivå (ersätter nuvarande nordiska postkonferens), en kommitténivå samt en under kommittéerna hörande arbetsgruppsnivå på ad hoc-basis. Kommitténivåns tre kommittéer är: kommittén för allmänna och internationella frågor, kommittén för drift- och marknadsfrågor samt kommittén för giro- och banktjänster. Generaldirektörmötet i Oslo i december 1980 skall bl. a. fatta beslut om kommittéernas arbetsprogram.

G. Framtidsplaner

Såsom på föregående sida framgår kommer den nya organisationen inom ramen för Nordiska postföreningens struktur och arbetsformer att träda i kraft den 1 januari 1981. Det är även planerat att ett nytt Avtal om Nordiska postföreningen skall träda ikraft den 1 januari 1981. Till följd av en del formella åtgärder torde avtalet dock träda ikraft vid ett något senare datum.

Nästa nordiska postkonferens (NORDPOST) hålls i Esbo (Finland) under tiden 2–4 juni 1981. Norge övertar sekretariatsfunktionen efter denna konferens.

H. Finansiering

Varje medlemsförvaltning svarar själv för de kostnader som medlemskapet medför. Några för föreningen gemensamma kostnader – utom Nordisk Posttidskrift – anses därför inte uppstå.

Kostnaderna för framställning av Nordisk Posttidskrift fördelas så att Danmark, Finland och Norge betalar vardera 21,7%, Island 2,2% och Sverige 32,7%.

BILAGA**Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över berättelsen**

Till Nordiska rådets trafikutskott har hänvisats av Nordiska postföreningen avgiven berättelse om verksamheten under år 1980 (C 27/t). Trafikutskottet har genomgått berättelsen och önskar med anledning därav framföra följande.

Av berättelsen framgår att avtalet om Nordiska postföreningen har reviderats under år 1980. Ett nytt avtal undertecknades den 15 december 1980 och trädde i kraft den 1 januari 1981. Avtalet om Nordiska postföreningen omfattar förutom organisatoriska bestämmelser bl. a. bestämmelser om befordringsavgift för brev försändelser mellan de nordiska länderna.

Trafikutskottet vill med anledning därav erinra om Helsingforsavtalets artikel 46 av vilken det framgår att Nordiska rådet bör beredas tillfälle att uttala sig om nordiska samarbetsfrågor av större betydelse när detta av tidsskäl inte är omöjligt. Nordiska rådet har inte haft tillfälle att uttala sig om det nya avtalet om Nordiska postföreningen innan det undertecknades och trädde ikraft. Utskottet betonar vikten av att Helsingforsavtalets bestämmelser i framtiden följs.

Utskottet föreslår att
rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Stockholm den 19 januari 1981

Karen Dahlerup Andersen (S) Christian Christensen (KrF)

Bjarne Mørk Eidem (A) Olof Jansson (ÅS)

Stefán Jónsson (Ab.) Sakari Knuutila (Sd)

Essen Lindahl (s) Thor Lund (A)

Per Petersson (m) Rolf Sellgren (fp)

Marjatta Väänänen (K)

Förman

Berättelse

från samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1980

A. Navn og adresse

Samarbejdsnævnet for Nordisk Skovforskning (SNS)
c/o Skovstyrelsen, Strandvejen 863, Dk-2930 Klampenborg.
Telefon (01) 63 11 66.

B. Startår

1972

C. Deltagende lande

Danmark, Finland, Norge og Sverige (Island har observatørstatus).

D. Mål

At formidle og støtte samnordisk forskning over hele skovbrugets skala, herunder at fremme samarbejdet om uddannelse af skovbrugsforskere.

E. Organisation

1. Administration

Nævnet består af 3 repræsentanter fra hvert af landene Danmark, Norge, Sverige og Finland. Formandskab og generalsekretariatet går på omgang imellem landene og findes i 1977/80 i Danmark.

2. Styrets sammensætning

Skovdirektør Hakon Frølund (formand)	D
Forstander, dr. agro. Erik Holmsgaard	D
Professor Peter Moltesen	D
Forstmästare Holger Mauria	F
Professor Kalle Putkisto	F
Professor Maximilian Hagman	F
Skovdirektør Hans Kr. Seip	N
Direktør Toralf Austin	N

Førsteamanuensis Oddvar Haveraaen	N
Dekanus Gustaf von Segebaden	S
Professor Bertil Lekander	S
Avdelningschef Nils-Erik Nilsson	S

3. *Personale*

Som generalsekretær fungerer forstfuldmægtig A. E. Billeschou på deltid.

Adresse: Skovstyrelsen, Strandvejen 863, DK-2930 Klampenborg.

4. *Revision*: Rigsrevisionen i Danmark.

F. *Virksomhed*

SNS har holdt 2 møder i 1980: 26/6 i Island (Reykjavik) og 14/10 i Norge (Elverum). I forbindelse med møderne har der været faglige ekskursioner. I Island gennemførtes en ekskursion af 4 dages varighed, hvor SNS blev indført i de særlige islandske skovbrugsproblemer, og hvor SNS og de islandske skovbrugsmyndigheder drøftede mulighederne for i højere grad end hidtil at inddrage Island i det samnordiske skovforsknings samarbejde.

Den 25. marts 1980 vedtog samarbejdsministrene nye statutter for SNS, hvilket indebærer en ændret styresammensætning fra 1/1 1981. De nye repræsentanter for de deltagende lande er endnu ikke udpeget, men det vil ske inden 31/12 d. å. Yderligere indebærer de nye statutter, at al samnordisk skovforskning atter samles under SNS. Dvs. at også Nordiske Skovarbejdsstudiers Råd (NSR) indføres under SNS-paraplyen. Dette sker dog først fra 1/1 1981. Endelig medfører den nye struktur en forøget kompetence for SNS i forhold til de faglige samarbejdsgrupper, som der for tiden er 16 af ud over NSR. SNS har i 1980 indledt sine overvejelser vedrørende en mere hensigtsmæssig gruppe-struktur, hvor nært beslægtede grupper samles i emnesområder. Det er håbet, at en sådan reorganisering vil lette mulighederne for faglige kontakter mellem landene til gavn for den gensidige information og koordinering af national forskning samt bedre forberedelse af samnordiske forskningsprojekter på skovbrugsområdet. Fra 1/1 1981 henlægges formandskab og generalsekretariat for SNS til Sverige.

I 1980 har SNS afgivet udtalelser over 2 NR-medlemsforslag: A 584/k om stiftelse af et nordisk videnskabsakademi og A 587/e om vandredustilling om skovbrug og naturfredning i Norden.

I 1979 besluttede SNS at iværksætte 4 nye samnordiske skovforskningsprojekter i 1980:

1) Studier af selektionsmetoder på planteskolestadiet af gran (*Picea abies*) med særligt henblik på massefremstilling af stiklinger til praktisk skovbrug. Projektets formål er at samordne de nordiske landes forskningsaktiviteter indenfor stiklinge- og klonskovbruget med særlig vægt på a) udvalg i ungdomsstadiet, b) fænotypisk stabilitet, c) sammensætning af klonblandinger til praktisk skovbrug.

2) Permanente prøveflader ved skovtaksering. Projektets formål er at undersøge anvendeligheden af faste prøveflader ved skovtaksering – primært rigsskovtakseringer – og udvikle metoder for sådannes anvendelse.

3) Undersøgelser over vækstlokalitetens og skovbehandlingens indvirkning på rødgranens vedkvalitet. Projektets formål er at kortlægge rødgranens kvalitetsmæssige variationer med lokalitet og skovbehandling inden for det nordiske område med henblik på at opnå en kvalitetsøgning, samt at undersøge mulighederne for at opnå en bedre udnyttelse af den producerede vedmasse ved forbedrede råtræsorderingsregler.

4) Samnordisk forskningsprojekt vedrørende træarternes produktionsmuligheder på forskellige lokalitetstyper. Projektets formål er i de nordiske lande at foretage sammenlignende undersøgelser over forskellige betydende træarters masseproduktion og økonomiske afkast på varierende lokalitetstyper.

Disse 4 projekter er i 1980 besluttet videreført i 1981 sammen med 5 andre samnordiske skovforskningsprojekter, der alle var igangsat før 1980. 3 projekter er afsluttet i 1980 og endelig rapport for disse projekter er under udarbejdelse.

Det drejer sig om

1) Skovbrug og regional udvikling. En systemdynamisk undersøgelse af skovsektorens rolle i regional udvikling.

2) Nordiske undersøgelser over granens rodbiller (*Hylastes* arter).

3) Træartsforsøg på Færøerne, hvor der er iværksat afprøvning af træarter fra den sydlige halvkugle, og som forventes at egne sig for færøske og lignende forhold andre steder i Norden.

Endelig er det SNS-anbefalede og af Nordisk Kontaktorgan for Jordbrugsforskning (NKJ) finansierede projekt: Produktion i frøplantager afsluttet i 1980, og en endelig rapport er under udarbejdelse.

Samarbejdet på forskeruddannelsesområdet indenfor skovbrug varetages af den af SNS nedsatte Nordiske Samarbejdsgruppe for Højere Skovbrugsuddannelser (NSHS). NSHS har i 1980 afholdt en emnekonference mellem lærere og elever om undervisningen i skovøkonomi i Norden og mulighederne for en øget samnordisk koordinering og udveksling af erfaringer, pensu og undervisningsmateriale. Der er endvidere gennem SNS opnået særlig finansiering af et samnordisk forskerkursus i moderne stikprøvemethoder (sampling) indenfor skovbruget, og NSHS har udarbejdet planer for flere sådanne forskerkurser på skovbrugsområdet.

Det har desværre ikke været muligt at opnå finansielle muligheder for at udvide aktiviteterne på projektområdet i 1981, og der er således ikke besluttet iværksættelse af nye projekter i 1981. Det har derimod været særdeles vanskeligt for SNS at sikre de allerede igangsatte aktiviteter fortsat finansiering i 1981. Kun ved en meget velvillig indsats fra NMR's side, er det lykkedes at opnå en tillægsfinansiering, således at projekterne ikke skal standses.

I medfør af den nye struktur for skovforsknings samarbejdet og NSR's indførelse under SNS-paraplyen, har SNS og NSR været i nær kontakt med hinanden for nærmere at planlægge det fremtidige samarbejde. Der er tillige udarbejdet det første fælles budget for SNS og NSR for året 1982. Dette budgetforslag indeholder en ansøgning om det finansielle grundlag for et udvidet nordisk samarbejde på skovbrugsforskningens område – et samarbejde som er af stor betydning for det nordiske skovbrugserhvervs fremtid, og som indebærer store forskningsmæssige gevinster i form af bedre udnyttelse og koordinering af de samlede forskningsressourcer til skovbruget i de nordiske lande.

G. Fremtidsplaner

SNS ønsker fortsat i samarbejde med de nordiske samarbejdsgrupper indenfor skovforskningsområdet i videste forstand at formidle og støtte den samnordiske skovforskning. Dette vil fortsat ske som en prioritering mellem forskningsopgaver og en koordinering af indsatserne, omfattende samtlige grene af skovbrugsområdet. SNS vil fortsat arbejde på en samordning af alle fællesnordiske skovforskningsopgaver til gavn for det samlede skovbrug i Norden. SNS vil stimulere den samnordiske skovforskning ved i forstærket omfang at igangsætte nyt forskningssamarbejde indenfor områder af stor aktualitet og fælles interesse, samt forbedre de nordiske skovforskere's muligheder for internordiske kontakter med ovennævnte formål.

H. Finansiering

1000 NOK	Regnskab 1979	Budget 1980	Budget 1981
Lønninger	45,6	51	54
Varer og tjenester	84,6	125	133
Projektivirksomhed	854,2	1 572	1 446
	984,4	1 748	1 633

Berättelse

från Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1980

A. Namn och adress

Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter
Box 1543
S-221 01 LUND

B. Startår

1979

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige

D. Syfte

Genbankens målsättning är att bevara och dokumentera den genetiska variationen hos allt för norden värdefullt material av jordbruks- och trädgårdsväxter. Detta gäller såväl ursprungligt material som förädlingsmaterial. Denna målsättning gör genbanken till ett centralt intressecentrum för växtförädlare och andra växtforskare i Norden. Ett nära samarbete med dessa intressenter kommer också att präglade verksamheten. I princip skall inlagrat material och dokumentation rörande detta vara fritt tillgängligt för envar.

Den nordiska genbanken utgör en viktig del av genbanksnätet i Europa samt deltar aktivt i det globala samarbetet. Detta är nödvändigt för att undvika dubbelarbete samt för att främja principen rörande fritt utbyte av material och information.

E. Organisation

1. Administration

Verksamheten finansieras av Nordiska ministerrådet. Medelsförvaltning och redovisning handhas av Statens utsädeskontroll i Solna, som även

svarar för viss administrativ service åt genbanken. Den löpande redovisningen sker i det statliga redovisningssystemet (system S).

Riksrevisionsverket (RRV) föreskrifter 1973-05-28 för redovisningsverksamheten inom redovisningsgrupp (FRG) skall gälla.

2. *Styrelsens sammansättning*

Skov, Halvor, kontorchef, Danmark
Andersen, Sigurd, professor, Danmark
Manner, Rolf, professor, Finland
Rekola, Olli, lantbruksöverinspektör, Finland
Sigurbjörnsson, Björn, direktör, Island
Tomasson, Thorsteinn, doktor, Island
Hansen, Leif Robert, kontorsjef, Norge
Wold, Arne, direktör, Norge
Kåhre, Lennart, professor, Sverige
Junback, Carl Gunnar, departementssekr., Sverige

3. *Personal*

Kjellqvist, Ebbe, föreståndare, Sverige
Yndgaard, Flemming, bitr. föreståndare, Danmark
Kurki, Aune, försökstekniker, Finland
Hagen, Eva, laboratorieassistent, Sverige (tjänstledig)
Rydström, Gullan, laboratorieassistent, Sverige (vik. för Eva Hagen)
Pardon, Monica, assistent, Sverige

F. *Verksamhet*

Genbankens verksamhet består huvudsakligen av:

1. Insamling och långtidslagring av fröburna jordbruks- och trädgårdsväxter.

Det material man främst inriktar sig på är gamla lantsorter, samt äldre förädlade sorter, som försvunnit eller håller på att försvinna ur odling jämte vilda arter samt visst förädlingsmaterial.

Gamla lantsorter samt äldre förädlade sorter

Främst stråsäd, trindsäd och vallväxter samt köksväxter.

Under våren 1980 gjordes en inventering av gamla sorter i Kopparbergs län (Dalarna). Ett 40-tal prov erhöles. Liknande inventeringar kommer att göras i andra delar av Sverige.

Finska genbanksnämnden organiserade under sommaren 1980 en insamling av gamla sorter i Kymmene och norra Karelen i östra Finland. Ca 180 kollekt erhöles, bl. a. råg (även vårråg), vårvete, åkerböna och svedjerova.

Vilda arter

T. ex. olika ekotyper av vallväxter som är inhemska i Norden.

Under sensomaren 1979 genomfördes en insamling i norra Finland och Sverige av lokalanpassade vallväxter (vallgräs och leguminoser) från gamla vallar och naturlig ängsmark. Totalt insamlades 460 kollekt av främst *Festuca rubra* (rödsvingel), *Poa pratensis* (ängsgröe), *Phleum pratense* (timotej), *Agrostis tenuis* (rödven), *Trifolium pratense* (rödklöver) och *Trifolium repens* (vitklöver).

I september 1980 gjordes en liknande insamling av vallväxter i Västerbottens län. Totalt insamlades ca 190 kollekt, huvudsakligen av samma arter som vid insamlingen 1979.

På Island och Grönland har Lantbrukets forskningsinstitut, Keldnaholt, Island, under sommaren 1980 organiserat insamling av ekotyper av vallväxter. Ung. 150 kollekt av vallväxter från isländska tún (vall) har erhållits.

I Norge har insamlingen av vallväxter koncentrerats till Sør-Norge. Registrering har skett av tidigare insamlat material från Sør-Norge, Nord-Norge och Trøndelag.

Förädlingsmaterial

Sådant material som är genetiskt mycket noga undersökt, t. ex. *Pisum*.

Insamlingskapaciteten kommer att vara omkr. 50 000 kollekt med 15–20 000 frön i varje kollekt.

Fröna kan bevaras med bibehållen grobarhet under mycket lång tid genom att de torkas så att vattenhalten blir mycket låg och sedan förvaras i kyla.

2. Vegetativt material.

Initiativ har tagits till ett samnordiskt bärprojekt, innebärande att de nordiska länderna gemensamt utarbetar en plan för inventering av släktena *Ribes*, *Rubus* och *Rheum*.

Projektets målsättning är att tillvarata äldre sortmaterial av nämnda växtslag. Många äldre sorter, som är bärare av värdefulla arvsanlag, har redan försvunnit, och det är ytterst angeläget att tillvarata det material som ännu finns kvar. Dessutom har släktena *Ribes* och *Rubus* en stor del av sin totala genpool i Norden. Projektmedel à 125 000 Skr. för 1981 har sökts hos NMR.

3. Deltagande i den internationella genbanksverksamheten.

Nordiska genbanken deltar aktivt i det internationella genbankssamarbetet.

På Internationella Atomenergikommissionens (IAEA) i Wien begäran kommer genbanken att omhänderta dess mutantmaterial av stråsåd och trindsåd. Vidare har genbanken på uppdrag av Internationella Genbanksstyrelsen (IBPGR) åtagit sig att handha en av de viktigaste ärtkollektionerna i världen.

Nordiska genbanken deltagar aktivt i det europeiska samarbetsprogrammet för bevarande och utbyte av växtgenetiska resurser (ECP).

Nordiska genbanken deltagar i EPPO:s (European and Mediterranean Plant Protection Organisation) möte i nov. 1980.

I juli 1981 kommer EUCARPIA (European Assn. for Research on Plant Breeding) att hålla möte vid Nordiska genbanken i Lund.

G. Framtidsplaner

Arbetsgruppen på potatis kommer att fortsätta sitt arbete med att utreda de bästa formerna för bevarande.

Arbetet med omgivningsväxter kommer att intensifieras.

Utredningen rörande det internationella fröutbytet kommer att fortsätta (fröburna sjukdomar, växtskyddskarantäns- och lagstiftningsfrågor).

Frågan om dublettlagring av genbankens frömaterial i tjälfrusen mark kommer att utredas vidare.

Sommaren 1981 kommer gemensamt sammanträde med den rådgivande nämnden vid Nordiska genbanken att hållas vid Nordiska genbanken.

H. Finansiering

Nordiska genbankens budget beviljad av Nordiska ministerrådet: 1 808 000 Skr.

Berättelse

från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1980

A. Navn og adresse

Nordisk Samarbeidsråd for Kriminologi
Institutt for kriminologi og strafferett
Universitetet i Oslo
Karl Johansgt. 47, Oslo 1

B. Startår

1961 (1962)

C. Deltakende land

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige.

D. Mål

Ifølge NSfK's statutter § 1.

Rådet har til formål å fremme kriminologisk forskning i Norden, og bistå myndighetene i de nordiske land i spørsmål av kriminologisk art.

E. Organisasjon

1. Adminstrasjon

Rådet har et fast sekretariat, med en adm. sekretær i heldagsstilling. Sekretæren ansettes og lønnes av Rådet som også ansetter nødvendig kontorhjelp.

Regjeringen i deltakerlandene treffer bestemmelse om hvor sekretariatet skal ligge (domisillandet). Etter en fire års periode i Sverige flyttet sekretariatet 1.1.1979 till Oslo. Regjeringen i deltagerlandene oppnevner også respektive lands rådsmedlemmer. Rådet består av 13 medlemmer, Danmark, Finland, Norge og Sverige er representert med 3 medlemmer hver, og Island med 1 medlem.

Rådet velger blant sine medlemmer formann og varaformann. Rådet holder møte minst én gang om året.

2. Styrets sammensetting

Rådsmedlemmer:

Professor Nils Christie, Norge (formann)
 Lektor Vagn Greve, Danmark (Vice formann)
 Professor Ulla Bondeson, Danmark
 Kontorchef Michael Lunn, Danmark
 Professor Inkeri Anttila, Finland
 Överdirektör K. J. Lång, Finland
 Direktör Patrik Törnudd, Finland
 Professor Jónatan Thórmundsson, Island
 Ekspedisjonssjef Georg Fr. Rieber-Mohn, Norge
 Amanuensis Cecilie Høigård, Norge
 Byråchef Norman Bishop, Sverige
 Departementsrådet Marianne Håkansson, Sverige
 Professor Knut Sveri, Sverige

3. Personale

Administrativ sekretær Annika Snare
 sekretær Lisa Sterud (3/5 stilling)

I tillegg honorerer NSfK følgende kontaktpersoner:

Britta Kyvsgaard, Danmark
 Seppo Leppä, Finland
 Eirikur Tomasson, Island
 Karsten Åström, Sverige

F. Virksomhet

NSfK har under virksomhetsåret 1980

- holdt ett ordinært rådsmøte i Helsingfors, 19.–20.2. og dessuten ett arbeidsmøte 3.9. i Caracas, Venezuela, der flertallet av rådsmedlemmene deltok på FN:s kriminal-politiske kongress i egenskap av nasjonale deltagere.
- bevilget midler til individuelle forskningsprosjekt og forskerreiser
- arrangert kriminalpolitisk kontaktseminar "Nordisk kontaktseminar mellom kriminologien og politiet" i Næstved, Danmark, 5. mai. (En rapport fra dette seminar er under trykking.)
- arrangert forskerseminar om "Makro-perspektivet i Kriminologien: Samhållsutvecklingen och kontrollpolitiken" for nærmere 50 nordiske kriminologer og andre samfunnsvitere, 2.–5. oktober utenfor Stockholm.
- arrangert et mindre seminar om "Conflict resolution" (alternativ konfliktløsning) med deltagere fra U.S.A., Portugal, Holland og de nordiske land.
 Seminaret ble holdt i Stavern, Norge i tiden 31.5.–4. juni.
- Utgitt Nordisk Kriminologi Nyhetsbrev.

G. Finansiering

Utgiftene ved Rådets arbeid dekkes ved årlige statsbidrag bevilget av justisdepartementene i deltagerlandene.

Ifølge en nordisk fordelingsnøkkel bidrar

Danmark med	23,4%
Finland "	15,8%
Island "	0,9%
Norge "	17 %
Sverige "	42,9%

Berättelse

från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1980

A. Navn og adresse

Nordiska Skogsarbetsstudiernas Råd (NSR)
Norsk institutt for skogforskning
Driftsteknisk avdeling
Boks 61
N-1432 Ås-NLH

B. Startår

NSR ble stiftet i 1953. Nordisk prosj. virks. f. o. m. 1969

C. Deltakende land

Danmark, Finland, Norge og Sverige

D. Mål

NSR skal virke for en effektiv utnyttelse av ressursene innenfor skogbrukets driftstekniske forsknings- og utviklingsarbeide i Norden.

E. Organisasjon

1. Administrasjon

Forskningsråd

Informasjon og rådgivning samt koordinering av skogbrukets driftstekniske forskningssamarbeide.

2. Styrets sammensetting

Statsskovrider Gunnar Bergsten, tidligere formann	D
Instituttleder Per Tutein Brenøe	D
Direktør Aulis E. Hakkarainen	F
Professor Kalle Putkisto	F
Professor Ivar Samset, formann	N
Forsker Ragnar Strømnes	N

Forstkandidat Kjell Wibstad	N
Direktør Olle Berggrund, viseformann	S
Professor Anders Staaf	S
Forstkandidat Anders Gimse er NSR's sekretær	N

3. *Personale*

NSR har intet kontraktansatt personale.

Sekretariatsbistand ytes av Driftsteknisk avdeling ved Norsk institutt for skogforskning.

F. *Virksomhet*

NSR er ansvarlig for følgende forskningsprosjekter i 1980:

1. *Skogsföryngringsarbetets mekanisering (8/74)*

Prosjektledende institusjon er Forskningsstiftelsen Skogsarbeten.

- Undersøkelse og utvikling av billige og effektive markberedningsaggregater for landbrukstraktor.
- Studier av markberedningsmetoder og- aggregater.
- Bearbeiding og dokumentasjon fra studier av markberedning i bratt og vanskelig terreng.
- Studier av metoder og utstyr. Utredning omkring behovet for markberedningsutstyr.

2. *Udvikling af skovarbejdet for mindre skovbrugsenheder (10/76)*

Prosjektledende institusjon er Skovteknisk Institut.

- Utredning og vurdering av samarbeidsformer.
- Utredninger fra undersøkelser av hogst og transport av småvirke og av metoder for utnyttelse av avfallsvirke og små dimensjoner til flis og energi.
- Utvikling av vinsjer og arbeidsmetoder med vinsjer samt av felles nordiske testmetoder for kontroll av vinsjer.
- Analyse og utarbeiding av kravspesifikasjon for traktorer som benyttes i det kombinerte jord- og skogbruk.
- Muligheter for å forbedre ulykkesberedskapen for "alenaarbeidende" i skogbruket.

3. *Virkesdrivning på torvmark (11/77)*

Prosjektledende institusjon er Institutionen för skogsteknologi vid Helsingfors universitet.

- Skogsmaskiners framkommelighet på torvmark.
- Utvikling av målmetoder til bedømming av torvens egenskaper.
- Studier av skogsmaskiners tilpasning til arbeidsoppgaver på torvmark.

4. *Arbetsmiljön i skogsbruket (12/76)*

Prosjektledende institusjon er Sveriges Lantbruksuniversitet. Institutionen för skogsteknik.

- Vurdering og sammenfattning av forskningsresultatene fra perioden 1976–79 i relasjon til framtidige arbeidsmiljømessige- og prestasjonsarterede krav til skogsarbeidet.

5. Tidsbegrep og definisjoner i skoglig arbeidsforskning (13/77)

Prosjektledende institusjon er Norsk institutt for skogforskning.

- Innsamling og bearbeiding av driftsstatistikk og maskinregnskaper.
- Driftsøkonomiske analyser med særlig vekt på tynningsmaskiner.
- Driftsstatistikk og maskinregnskaper, innsamling av data.
- Fortsatt "driftsuppfølging" og detaljstudier.
- Utprøving og eventuelt justering av "Nordisk avtale om skoglig arbeidsstudienomenklatur".

6. Gallringsteknik (14/78)

Prosjektledende institusjon er Sveriges Lantbruksuniversitet, Institutionen för skogsteknik.

- Videreutvikling av metoder for førstegangstynninger.
- Undersøkelser og utvikling av metoder for uttak av heltrær i tynninger.
- Utvikling av metoder og utstyr som muliggjør selektive tynninger og begrenning av skader på gjenstående skog.
- Utveksling og koordinering av resultater fra nasjonale tynningsprosjekter.

NSR har framlagt forslag til forskningsprogram for 1980-årene med prioritering av de viktigste oppgaver. Programmet ble vedtatt på styremøtet 6. mars 1980 og danner således grunnlaget for strukturering av nye prosjekter. En av NSR's styre opprettet programkomité vil kontinuerlig vurdere aktuelle driftstekniske samarbeidsområder utifra foran nevnte forskningsprogram og de til enhver tid eksisterende behov innenfor skogbruket i Norden.

G. Fremtidsplaner

I forbindelse med framtidig planlagt virksomhet henvises til NSR's bidrag til Nordisk Ministerråds almene budsjett for 1982 med budsjettprogram for 1983 og 1984, framsendt NEJS den 17. september 1980. Budsjettforslaget er senere justert og vedtatt på NSR's styremøte den 6. oktober i år.

H. Finansiering

NSR's administrasjon og prosjektvirksomhet er i 1980 finansiert med de midler som er stilt til rådighet gjennom Nordisk Ministerråds almene budsjett for 1980, kap. 281, i 1000 NOK:

		Post 01+11	Post 21	Sum
Bevilgning	1980 ¹	171	2 160	2 331
Bevilgning	1981 ¹	177	2 280	2 457
Forslag	1982 ¹	191	2 500	2 691
Program	1983 ²	191	2 600	2 791

¹ Prisnivåene gjelder de respektive år

² Prisnivå 1982

Berättelse

från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1980

A. Navn og adresse

NIOM (Nordisk institutt for odontologisk materialprøvning)
Forskningsveien 1
N-Oslo 3
Tel. 02-69 58 80

B. Startår

1971

C. Deltakende land

Danmark, Finland, Norge och Sverige.

D. Mål

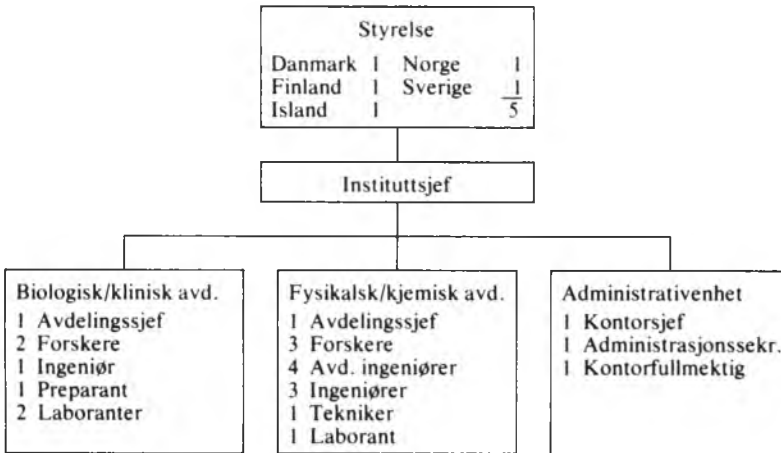
Institutet har til formål gjennom systematisk utprøvning og dertil hørende målrettet forskning å arbeide for at materialer og andre bruksgjenstander som anvendes eller aktes anvendt i odontologisk virksomhet og tannhelsetjeneste i de nordiske land, fyller de helsemessige og tekniske krav som etter utviklingen til enhver tid må stilles.

E. Organisasjon

1. Administrasjon

(Se næsta sida.)

Budgetförslag för 1982
Organisatonschema

Summa för institutionen: 23
(Styrelseledamöter ej inräknade)

2. Styrets sammensetting

Representanter:

Overtandlæge Erik Randers Hansen, formann	D
Docent Lennart Forsten	F
Professor Sigfús Elíasson	I
Professor Ole Gilhuus-Moe, nestformann	N
Professor Per-Olof Glantz	S

Suppleanter:

Fuldmæktig Karsten Holm-Petersen	D
Medicinalrådet Helmer Nordling	F
Professor Þórdur Eydal Magnússon	I
Overtannlege Per Bærum	N
Medicinalrådet John Hedlin	S

3. Personale

Antonsen, Hanne Wellendorf, ingeniør	D
Brune, Dag, tekn. dr., avdelingssjef	N
Enger, Sylvi, tekniker	N
Evje, Dag, ingeniør	N
Follerås, Tone, laborant	N
Gregersen, Egil, avdelingsingeniør	N
Herø, Håkon, tekn. dr., forsker	N
Holm, Anne Merete, laborant	N
Hoffmoen, Eva W., adm. sekretær, (permisjon)	S
Holand, Dina, laborant (midlertidig)	N
Holland, Roy I., M. Sc., dr. odont., forsker	N
Johansen, Åse, preparant	N
Johansson, Berit, fil. kand., avd.ing. (til 1/6-80)	S
Jørgensen, Randi, avdelingsingeniør	N
Kallevig, Margaret F., adm. sekretær	N
Kullman, Annette, ingeniør	N
Methi, Selma, kontorfullmektig (til 1/7-80)	N
Mjör, Ivar A., B.D.S., M.S.D., M.S., dr. odont., instituttsjef	N
Pettersen, Arne Hensten, dr. odont., forsker	N
Pettersen, Jostein, bedriftsøkonom, kontorsjef	N
Ruyter, Ivar Eystein, dr. rer. nat., forsker	N
Sjøvik, Inger, ingeniør	N
Syverud, Morten, avdelingsingeniør	N
Tønsberg, Anne, laborant	N
Windsland, Gry S., kontorfullmektig	N
Ørstavik, Dag, dr. odont., forsker	N
Øysæd, Harry, avdelingsingeniør	N
Øilo, Gudbrand, dr. odont. (midlertidig)	N

Gjesteforskere:

Söderholm, Karl-Johan, odont. kand., fil. kand., M. phil., (fra 1/9–31/12-80)	S
Suoninen, Eero, Ph. D., prof., (fra 15/9–15/12-80)	F
Wennberg, Alf, docent, odont. dr. (til 1/7-80)	S
Yli-Urpo, Antti, docent, lic. odont., dr. odont., (til 31/8-80)	F

F. Virksomhet

Fra 1. januar 1978 ble NIOM administrativt knyttet til Nordisk Ministerråds sekretariat. Instituttet leier lokaler ved Sentralinstitutt for industriell forskning i Oslo. Lokalforholdene ansees løst på en semipermanent måte, men instituttet har visse plassproblemer. Lokalene har begrenset mulighet for klinisk og biologisk prøvning, og instituttet må derfor søke samarbeid med enkeltpersoner og andre institusjoner i Norden.

NIOM deltar i det internasjonale standardiseringsarbeid for odontologiske materialer gjennom Den internasjonale standardiseringsorganisasjon (ISO) og Fédération Dentaire Internationale (FDI). Forberedende diskusjoner om igangsetting av et europeisk sertifiseringsprogram (CENCER) fortsetter, men mangelen på løsning av finansieringen har stoppet videre planlegging. "NIOM-modellen" for organisering av arbeidet på europeisk basis er under vurdering.

Instituttets materialprøveprogram omfatter prøvning og kontroll av 16 materialgrupper. Hver materialgruppe søkes kontrollert minst én gang pr. år. Igangsetting av prøvning av en ny materialgruppe resulterer av og til i visse justeringer og modifikasjoner av eksisterende produkter. Lister over de produkter som tilfredsstillende angjeldende internasjonale standarder og som har vært prøvet i henhold til disse, oversendes fagdepartementene i de nordiske land og offentliggjøres i odontologiske fagtidsskrifter i Norden. I løpet av 1980 har det vært offentliggjort i alt 10 lister over ca. 300 testede produkter.

Forskningsmessig har det ved fysikalsk/kjemisk avdeling spesielt vært arbeidet med analyser av støpelegeringer og polymermaterialer. Materialesammensetning er vurdert i forhold til deres fysikalske egenskaper under forskjellige forhold. In vitro korrosjonsforsøk fortsetter, samt utløsning av elementer fra andre odontologiske materialer. Utvidete kliniske undersøkelser av amalgamer har gitt ytterligere materialer for karakterisering av amalgamfyllinger som har degradert i munnen. Undersøkelsene av polymermaterialer har i stor grad vært fokusert på omsetningsgraden ved registrering av restumtetheten (monomerinnholdet) hos forskjellige typer av protesematerialer og polymere tannfyllingsmaterialer.

Forskningsarbeidet ved biologisk/klinisk avdeling har bl. a. omfattet studier av rotfyllingsmaterialers innvirkning på biologiske testsystemer. Materialene er vurdert i in vitro cellekultursystemer (cytotoksitet) og implanteringsforsøk. I tillegg er teknologiske egenskaper som løslighet, adhesjon til

tannsubstans og forseglede sone undersøkt. Plastmaterialers innflytelse på tannpulpa har vært undersøkt, og korrelert med andre biologiske prøvemethoder. De kliniske forskningsprogrammer omfatter bl. a. et langtidsprosjekt på amalgamer og tannfargede fyllingsmaterialers nedbrytning i munnhulen. Disse undersøkelser er lagt opp som et internordisk prosjekt med deltakelse av 10 tannleger. Et prosjekt er avsluttet etter 4 års observasjonstid. I et annet, klinisk prosjekt sammenlignes resultatene etter rotfylling med forskjellige rotfyllingsmaterialer.

I tilknytning til den forskningsmessige aktiviteten er det fra NIOM i løpet av 1980 blitt akseptert over 40 publikasjoner for trykking i vitenskapelige/faglige tidsskrifter.

I løpet av 1980 har det til NIOM vært knyttet 4 gjesteforskere, 2 fra Finland og 2 fra Sverige. Ordningen med gjesteforskere ansees å fungere meget tilfredsstillende og i henhold til intensjonene.

G. Fremtidsplaner

NIOM's arbeidsoppgaver kan inndeles i følgende hovedavsnitt:

1. Standardisering
2. Materialprøvning
3. Forskning
4. Opplysningsvirksomhet

Standardiseringsarbeidet vil i det vesentligste fortsatt bestå i deltakelse i de oppgaver International Organization for Standardization (ISO) tar opp gjennom sin "Technical Committee 106 – Dentistry" (ISO/TC 106). Foruten utviklingen av nye standarder, arbeider ISO/TC 106 med revisjoner av eksisterende standarder. NIOM deltar i dette arbeidet, og flere av NIOM's forskere er medlemmer av forskjellige arbeidsgrupper innen ISO/TC 106.

Biologisk/klinisk standardiseringsarbeid er tillagt FDI (Fédération Dentaire Internationale). Instituttchefen deltar i gruppen som behandler kliniske metoder for vurdering av forskjellige restaureringer.

Materialprøveprogrammet består i å teste i henhold til standarder. Etterhvert som materialprøveprogrammet utvides til å omfatte flere typer produkter, vil personalets tid bli bundet til rutineprøvning og opplysningsvirksomhet som naturlig knytter seg til dette arbeid. Materialprøvningen er et kontinuerlig arbeid som gjentas for de forskjellige materialgrupper med visse mellomrom. Dette arbeid vil også i fremtiden utgjøre hoveddelen av NIOM's arbeidsoppgaver.

Forskningsarbeid vil være rettet mot fremskaffelse av data som skal være grunnleggende for materialprøvning, standardisering og utviklingsarbeid, samt for å belyse de odontologiske materialers egenskaper såvel fysikalsk/kjemisk som biologisk/klinisk. NIOM's forskningsoppgaver vil således være både anvendt forskning og basalforskning/grunnforskning.

Kliniske undersøkelser (med deltakelse av 10 tannleger fra de nordiske land) representerer en utvidet aktivitet ved NIOM. Det legges også vekt på kartlegging av forskjellige biologiske/toksikologiske problemer ved bruk av odontologiske materialer.

Opplysningsvirksomhet vilt ta sikte på å nå de offentlige organer for folketannpleie, skoletannpleie, militærtannpleie samt foreninger og organisasjoner for tannleger, tannteknikere, tannpleiere og kontorsøstre, inkludert lærestedene for disse personalgrupper, samt produsenter og forhandlere av odontologiske materialer.

Som et ledd i informasjonsvirksomheten har instituttet NIOM-NYTT-spalter i til sammen 18 nordiske odontologiske tidsskrifter.

Det er utarbeidet planer for et opplysningsseminar i 1981 for representanter fra de nordiske lands tannhelsemyndigheter, organisasjoner og foreninger om bl. a. NIOM's virksomhet/arbeidsprogram.

Ordningen med gjesteforskere søkes opprettholdt. Hensikten med ordningen er å gi NIOM en mest mulig "nordisk profil". Interessen for disse stillinger er tilfredsstillende, og tidsbegrensede ansettelser byr i disse tilfelle ikke på problemer.

H. Finansiering

Nordisk Ministerråds almene budsjett.

Budsjett 1980: N.kr. 5 244 000.

Berättelse

från Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1980

A. Navn og adresse

Nordisk Kontaktorgan for Jordbruksforskning (NJK)
Forskningssekretariatet
Holmens Kanal 7. 2. sal
DK-1060 København K., Tlf. 01-11 43 00

B. Startår

1965

C. Deltagende lande

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige

D. Mål

Det er NKJ's formål "at formidle og støtte fællesnordisk forskning inden for jordbrug, veterinærmedicin og skovbrug og dette gennem at:

a) behandle indkomne forslag til nordiske forskningsopgaver og afgive indstilling til de enkelte landes forskningsråd (samråd)

b) medvirke til at sikre den økonomiske baggrund for gennemførelsen af forskningsprojekter af fællesnordisk interesse og

c) skaffe sig den nødvendige oversigt over jordbrugets, skovbrugets og det veterinærmedicinske forskningsområde samt tage initiativ til planlægning og løsning af fællesnordiske projekter i samarbejde med eksisterende forskningsorganisationer såsom Nordiske Jordbruksforskere Forening og modsvarende organisationer inden for skovbrug og veterinærmedicin".

E. Organisation

1. Administration

NKJ består af to repræsentanter fra hvert af de nordiske lande således: "Statens jordbrugs- og veterinærvidenskabelige Forskningsråd og Landbrugets Samråd for forskning og forsøg, Danmark.

Statens agronomie- och forstvetenskapliga kommission, Finland.

Landbrugets Forskningsinstitut, Island.

Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd, Norge og

Statens råd för skogs- och jordbruksforskning, Sverige

Repræsentanterne udpeges for en periode af højst tre år.

Formanden vælges på skift mellem de deltagende landes forskningsråd (samråd) for en periode af tre år i følgende orden: Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Sekretariatet lægges til et af de deltagende landes forskningsråd (samråd) for en periode af seks år. De med sekretariatsfunktionen forbundne omkostninger fordeles mellem de fem lande''.

2. *NKJ's sammensætning pr. 31. december 1980*

Medlemmer:

Udnævnt af:

Danmark

Professor A. Neimann-Sørensen
Statens husdyrbrugsforsøg
Rolighedsvej 25
DK-1958 København V.

Landbrugets Samråd for
forskning og forsøg
Axelborg, 4. sal
Vesterbrogade 4A
DK-1620 København V.

Lektor Birthe Palludan
Den kgl. Veterinær- og
Landbohøjskole
Bülowsvej 13
DK-1870 København V.

Statens jordbrugs- og
veterinærvidenskabelige
Forskningsråd
Forskningssekretariatet
Holmens Kanal 7, 2. sal
DK-1060 København K.

Finland

Professor Eeva Tapio
Helsingfors Universitet
Institutionen för växtpatologi
SF-00710 Helsingfors 71

Statens agronomie- och
forstvetenskapliga kommission
Banmästargatan 12
SF-00520 Helsingfors 52

Professor Matias Torvela
Lantbruksekonomiska
Forskningsanstalten
Rukkila
SF-00001 Helsingfors 100

Statens agronomie- och
forstvetenskapliga kommission
Banmästargatan 12
SF-00520 Helsingfors 52

Island

Direktør Björn Sigurbjörnsson
Landbrugets Forskningsinstitut
Keldnaholt
110 Reykjavik

Rannsóknastofnun
Landbunadarins
Keldnaholt
110 Reykjavik

Norge

Direktør Ottar Jamt	Norges landbruksvitenskapelige
Norges landbruksvitenskapelige	forskningsråd
forskningsråd	Postboks 8154
Postboks 8154	Oslo dep., Oslo 1
Oslo dep., Oslo 1	

Direktør Erik Kjøs	Norges landbruksvitenskapelige
Haukestad	forskningsråd
2345 Ådalsbruk	Postboks 8154
	Oslo dep., Oslo 1

Sverige

Landshövding Ragnar Edenman	Statens råd för skogs- och
Länsstyrelsen, Box 601	jordbruksforskning
S-751 25 Uppsala	Drottninggatan 95B, box 6806
	S-113 86 Stockholm

Professor Olle Johansson	Statens råd för skogs- och
Drottninggatan 95 B, box 6806	jordbruksforskning
S-113 86 Stockholm	Drottninggatan 95 B, Box 6806
	S-113 86 Stockholm

I beretningsperioden har direktør Björn Sigurbjörnsson, Island været kontaktorganets formand.

3. *Personale*

NKJ's sekretariat er på skift henlagt til sekretariatet for kontaktorganets medlemsorganisationer. Sekretariatet er for tiden placeret ved Statens jordbrugs- og veterinærvidenskabelige Forskningsråd for en periode på fem år regnet fra 1. januar 1979. Fuldmægtig Holger Rasmussen er sekretær for NKJ.

4. *Revisorer*

Som revisor fungerer professor Olle Johansson, Sverige og Direktoratet for Stadens Revision, København.

F. *Virksomhed*

I beretningsperioden har NKJ holdt tre møder. På møderne har man drøftet organiseringen af det nordiske samarbejde på jordbrugsforskningens område. Der er nedsat en arbejdsgruppe til at foretage en analyse af, om en ændret organisering og tilrettelæggelse af aktiviteterne kan effektivisere samarbejdet. En rapport ventes at foreligge i 1981. NKJ har drøftet et handlingsprogram for de kommende år, hvor det bl. a. foreslås, at mulighederne for et udvidet samarbejde inden for følgende emner belyses nærmere:

- Jordbrugsmeteorologi
- Planteforædling
- Mastitis

Biologisk bekæmpelse af skadegørere
 Proteinvurderingssystemer for husdyr
 Kvælstofkredsløbet

Flere af de anførte emner ventes behandlet med støtte fra Nordisk Ministerråd.

Derudover har NKJ behandlet en række ansøgninger om støtte til fællesnordiske projekter, forskerkurser m. v. I 1980 gennemføres med økonomisk støtte fra de nationale forskningsråd 12 fællesnordiske forskningsprojekter.

Nedenstående oversigt viser, de bevillinger der i de enkelte lande i 1980 er givet til projekter i NKJ-regie:

	Bevilling i 1980	Deltagelse i antal projekter
Danmark, d.kr.	902 000	9
Finland, f.mk.	214 000	7
Island, isl.kr.	3 862 000	3
Norge, n.kr.	498 000	9
Sverige, s.kr.	1 137 000	10

En beskrivelse af projekterne og deres indhold gives i NKJ's årsberetning, der kan rekvireres i sekretariatet.

G. Fremtidsplaner

NKJ's fremtidige muligheder for at realisere sine mål om fremme af et forpligtende forskningssamarbejde på jordbrugets, veterinærmedicinens og skovbrugets område vil i høj grad være betinget af mulighederne for til disse opgaver at skaffe særlige nordiske midler. Interessen blandt forskere på jordbrugsområdet m. v. for sådanne samarbejdsbestræbelser er meget stor. Det vil derfor være overordentlig vigtigt, at der gives mulighed for at gennemføre et udbygget fællesnordisk samarbejde på området. Det gælder de anvendte forskningsområder i tilknytning til jordbruget i form af fælles forskningsprojekter, og det gælder forskerkurserne, og her ikke mindst de fællesnordiske licentiat- og doktorandkurser.

H. Finansiering

NKJ disponerer ikke over egne midler til iværksættelse af forskningsprojekter eller forskerkurser. I NKJ aftales iværksættelse af fællesnordiske projekter, som finansieres med støtte fra de nationale forskningsråd (samaråd).

Til driften af sekretariat samt planlægningsaktiviteter er der for 1980 godkendt følgende budget:

Lønudgifter	70 000 d.kr.
Kontorhold	18 000 d.kr.
Planlægningsaktiviteter og symposier	140 000 d.kr.
I alt	228 000 d.kr.

Berättelse

från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden (NOS-N) jämte Nordiska publiceringsnämnden för naturvetenskap (NOP-N)

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1980

A. Namn och adress

Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden (NOS-N)

c/o Civ. ekon. Anja Borg
Naturvetenskapliga forskningsrådet
Box 6711
S-11385 Stockholm

B. Startår

1968

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Norge, Sverige, Island som observatör.

D. Syfte

Samarbetsnämnden har till ändamål att främja den naturvetenskapliga forskningen i de nordiska länderna genom samarbete och samordning på basis av löpande ömsesidig orientering. Nämnden har till särskild uppgift

att genom ingående redogörelser för den successiva utvecklingen i respektive land inom samarbetsnämndens intresseområden ömsesidigt orientera om utredningar och projekt på alla planeringsstadier och uppta till överläggningar sådana frågor, vilka synes kräva gemensamma åtgärder,

att då så befinner sig erforderligt inrätta nämnder och arbetsgrupper för sådana ärenden som kräver beredning,

att i den mån medel anslås och bemyndiganden lämnas av de deltagande organen medelst anslag eller annan finansieringsform verka för nämndens syften.

E. Organisation

1. Administration

Hos nämnden finns ett stationärt sekretariat som förestås av en av nämnden utsedd sekreterare. Sekreteraren är ej ledamot av nämnden. Hos nämnden finns inrättat arbetsgrupper för ärenden som kräver särskild beredning.

De ovan angivna deltagande organen utser bland sina rådsledamöter och/eller administrativ chefspersonal vardera två ledamöter i nämnden. Dessa två ledamöter utgör respektive deltagande organs representation i nämnden. Vid omröstning avseende visst ärende på basis av från respektive deltagande organ erhållna mandat och givna bemyndigande äger endast de representationer rösträtt vars organ berörs av ärendet ifråga.

Till visst sammanträde i nämnden kan efter ordförandebeslut adjungeras representanter för andra forskningsråd i de nordiska länderna jämväl representanter för naturvetenskapliga forskningsråd (eller motsvarande) i andra icke-nordiska länder. Vidare kan efter ordförandebeslut till visst sammanträde tillkallas särskilda experter.

Se vidare under E. Verksamhet

2. Samarbetsorganets sammansättning är inte permanent (se punkt E Organisation)

Nämnden har hållit två möten under 1980. Ett inofficiellt möte hölls i samband med ESRC's möte. Bergen, 1980-04-28-29. NOS-N's ordinarie möte hölls i Tammerfors, Finland, 1980-10-22-23.

Ordförande under 1980 har varit professor Gunnar Graeffe, som är ordförande i Finlands Akademis naturvetenskapliga kommission.

3. Personal

Nämndens sekretariat är knutet till Naturvetenskapliga forskningsrådet (NFR), Stockholm. Nämndens sekreterare är civ. ekon. Anja Borg som är anställd av NFR.

4. Revisorer

Sekretariatet är knutet till Naturvetenskapliga forskningsrådet som ombesörjer sekretariatets kamerala verksamhet inom ramen för rådets bokföring, vilken granskas av Riksrevisionsverket.

NOS-N's arbetsspråk är engelska.

F. Verksamhet

Internationellt samarbete

1972 adjungerades det holländska forskningsrådet ZWO till nämnden varefter nämnden initierade en europeisk forskningsrådskonferens i Århus, Danmark, med deltagandet av naturvetenskapliga forskningsråd från

15 länder. (Se vidare Science Research Councils in Europe, Stockholm 1972/ISBN 91 546 0002 2/ och Science Research Councils in Europe II, Stockholm 1975, ISBN 91 546 0192-4). Ett resultat av konferensen blev inrättandet av the Committee of West European Science Research Councils (ESRC). 1975 blev ESRC en standing committee under European Science Foundation (ESF). 1978 avsåg sig ZWO sin observationspost i NOS-N.

I samband med ingående redogörelser och diskussioner om forskningsprojekt på olika planeringsstadier i de nordiska länderna har också ingående orientering gjorts angående nordiskt deltagande i pågående och planerade internationella forskningsprojekt. Sålunda har följande internationella projekt diskuterats:

- European Incoherent Scatter Radar Project (EISCAT)
- Committee of West European Science Research Councils (ESRC)
- European Science Foundation (ESF)
- International Geological Correlation Programme

Särskilda frågor

Särskilt intressant för NOS-N just nu är det utredningsarbete som pågår inom Nordiska ministerrådets kultursekretariat i Köpenhamn angående ökat nordiskt forskningssamarbete.

Kanalisering och samordning av medlen för nordiskt forskningssamarbete samt rollfördelning mellan kulturavtalets organ och forskningsråden är den brinnande punkten i utredningen.

I den promemoria som skickats ut på remiss till råden och samarbetsnämnderna föreslås två modeller för att uppnå detta syfte, nämligen

1. Inrättande av en nordisk forskningsfond
2. Utökning av uppgifterna för forskningsrådets samarbetsnämnder.

NOS-N tillstyrker det senare alternativet.

Övrigt

I anslutning till det samarbete som förekommer med Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete, som även sedan 1980 är observatör i NOS-N, och med övriga nordiska samarbetsnämnder på forskningsrådsnivå har beredning inom nämnden förekommit bl. a. angående:

bedömning av ansökningar ställda till Nordiska kulturfonden, Nordiska kultursekretariatet och Nordiska sommarskolan

yttranden över remisser från Nordiska kultursekretariatet och Nordiska rådet

Yttranden över förslag till fo-kurser som ordnas av Nordiska forskarkurser

NOS-N's viktigaste uppgift är informationsutbyte mellan medlemsorganisationerna. Diskussion beträffande gemensamma problem. NOS-N pla-

nerar att under 1981 ordna en konferens om Big Science. Inventera existerande faciliteter i Norden samt diskutera eventuellt gemensamt utnyttjande av desamma.

Finansiering och ekonomi

Samarbetsnämndens verksamhet finansieras helt via bidrag från medlemsorganisationerna. Danmark, Finland och Norge bidrar med 20 % vardera, Sverige med 40 % av budgeten (*se Bilaga I*).

BILAGA I

Joint committee of the nordic natural science research councils (NOS-N)

NOS-N	Budget 1981	Prel utfall 1980
Assistance (typewriting etc)	2 000	—
Xerox-copies	2 500	2 000
Telephone	500	500
Travels:		
By the secretary	15 000	10 000
By invited experts		2 000
Conferences:		
Big Science Contra		
Small Science	5 000	
Unforeseen expenses	5 000	
Printing of NOS-N Report 77-79		2 500
Printing of Information pamphlet		8 000
Letter paper etc		
	30 000	25 000
Excess 1980	20 000	Excess 1979, 46 000
Total sum	10 000	
Financing bodies:		
Statens naturvidenskapelige forskningsråd, Denmark	20 % 2 000	No contribution has been needed for 1979 and 1980
Statens naturvetenskapliga kommission, Finland	20 % 2 000	
Norges almenvitenskapelige forskningsråd, Norway	20 % 2 000	Detailed accounts for fiscal year 1978/79, 1979/80 enclosed
Naturvetenskapliga forskningsrådet, Sverige	40 % 4 000	

*BILAGA 2***Berättelse****från Nordisk publiceringsnämnd för naturvetenskap (NOP-N)***Verksamhetsberättelse för 1980**A. Navn og adresse*

Nordisk publiseringsnemnd for naturvitenskap (NOP-N)
Sekretariat: NAVF, Munthesgt. 29, Oslo 2

B. Startår

1968

C. Formål

NOP-N har som sin oppgave å fremme utgivelsen av nordiske og andre internasjonale naturvitenskapelige publikasjoner og derved arbeide for en rasjonell utgivelse av de enkelte tidsskrift når det gjelder såvel deres finansiering og økonomi som administrasjon og distribusjon.

D. Organisasjon

1. NOP-Ns styre består av to representanter utvalgt fra hvert av de fire naturvitenskapelige forskningsråd i Danmark, Finland, Norge og Sverige. NOP-Ns aktiviteter er underlagt Samarbeidnemnden for de nordiske naturvitenskapelige forskningsrådene (NOS). NOP-Ns styre kommer normalt sammen to ganger i året, men kan også innkalles utenom dette under ekstraordinære omstendigheter. Sekretariatet er plassert i Oslo ved Norges almenvitenskapelige forskningsråd, og består av en konsulent og en førstekontorfullmektig som tar seg av de løpende saker. Begge stillingene er 1/2-tids-stillinger.

2. Styrets sammensetning pr. 31.12.1980 er følgende:

Professor Erik Alfsen (Norge), nestformann
Professor Göran Grimvall (Sverige)
Lektor Karin Hammer-Jespersen (Danmark)
Professor Anders Kylin (Sverige)
Docent Martin Meinander (Finland), formann
Professor Jørgen Rassing (Danmark)
Professor Boris Sjöberg (Finland)
I. amanuensis Randi Sømme (Norge)

3. Personale: Som sekretær fungerer førstekonsulent Synnøve Irgens-Jensen, kontorpersonele er førstekontorfullmektig Aslaug Watson.

Revisorer er den norske Riksrevisjonen.

E. Virksomhet

Virksomheten består i å tildele naturvitenskapelige tidsskrifter og andre naturvitenskapelige publiseringsprosjekter støtte etter søknad. Organisasjonen skal medvirke til en rasjonell administrasjon og distribusjon for de enkelte tidsskrifter og kontinuerlig følge deres økonomiske utvikling og derved foreslå for de deltakende organer hvilke tiltak som må tas for å oppnå en rasjonell utgivelse.

Innen enkelte fagområder har en avholdt møter for tidsskriftredaktører og deres medarbeidere for å diskutere den mest hensiktsmessige utforming på tidsskriftene og deres innhold.

For å oppnå en rasjonell tidsskriftstruktur innen Norden nedsetter en også for enkeltdisiplinenes vedkommende arbeidsgrupper som avgir uttalelser og rekommandasjoner til NOP-N om den eventuelle ønskeligheten av nedleggelse, nyopprettelse eller fusjonerings av eksisterende tidsskrifter.

En holder seg à jour med den utvikling som foregår på europeisk basis når det gjelder samarbeid om naturvitenskapelig publisering, og deltar i dette foreløpig gjennom støtte av det europeiske "Astronomy and Astrophysics" og det nederlandsk-nordiske "Lindbergia".

Unntaksvis gir en også støtte til annen naturvitenskapelig publisering som utgivelse av symposieforhandlinger eller monografier. I 1980 har nemnden bl. a. gitt støtte til serien Marine Invertebrates of Scandinavia (MIOS).

I 1980 mottok 18 tidsskrifter støtte gjennom NOP-N. Nordic Journal of Botany ble en realitet. Det skal utkomme fra 1981 og vil erstatte 4 tidligere nasjonale tidsskrifter i botanikk, dessuten ha en monografiserie knyttet til seg.

F. Fremtidsplaner

Fremtidsplaner består vesentlig i å fortsette den virksomhet som er skissert under avsnitt E. Nemnden vil ta opp til vurdering sin framtidige virksomhet, sitt mandat og sine retningslinjer for støtte.

G. Finansiering og økonomi

NOP-N utarbeider hvert år budsjettforslag for sin virksomhet. De deltakende forskningsrådene søkes på grunnlag av dette budsjettforslag om å gi en rammebevilgning for det kommende år. Fordelingen landene imellom skjer slik at enkeltlandets bidrag regnes proporsjonalt med foregående års totale nasjonale bruttoprodukt. Dog står ethvert land fritt til å delta med bidrag til et eller flere av de av NOP-N støttede tidsskrifter.

Oversikt over regnskap og budsjett (1 000-tall, norske kroner)

	Bokslut 1979	Budget 1980	Prel. utfall 1980	Budget 1981
<i>Utgifter</i>				
Styrelse				
Personal	107	117	118	130
Kontor	16	18	18	20
Lokaler				
Prosjekt:				
Publisering				
utenom tidsskr.	149	230	154	100
Sekretariatsutg.	37	40	25	40
Redaktørmøter	36	—	6	40
Rasjonalisering				
av tidsskrifter	56	50	92	30
Tidsskriftstøtte	1 541	1 365	1 470	2 000
Summa utgifter	1 942	1 820	1 883	2 360
<i>Inkomster</i>				
Anslag	1 789	2 115	2 115	1 900
Lønstegr. kompensasjon				
Øvrigt				
Summa inkomster	1 789	2 115	2 115	1 900

En regner med et betydelig akkumulert overskudd ved utgangen av 1980 (ca. nkr 555 000). Av denne grunn har en kunnet redusere søknadene om bevilgninger fra de nasjonale forskningsrådene.

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över berättelserna från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (C 5/k), Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning (C 8/k), Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning jämte Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter (C 23/k) och Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden jämte Nordiska publiceringsnämnden för naturvetenskap (C 34/k)

(Se C 5/k: Bilaga)

Berättelse

från fonden för teknologi och industriell utveckling

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse för Nordisk Industrifond 1979

Sammanfattning

Nordisk fond för teknologi och industriell utveckling (Nordisk Industrifond) bildades 1973 av de fem nordiska regeringarna för att främja nordiskt samarbete inom teknologi och industriell utveckling. Från och med 1979 infördes fonden såsom en institution på Nordiska Ministerrådets allmänna budget.

Till och med 1979, som således var fondens sjätte verksamhetsår, har Nordisk Industrifond beviljat 74 milj SEK i stöd till totalt 146 olika projekt. Av dessa medel beviljades drygt 16 milj SEK under 1979 och fördelades på 39 projekt, varav 28 påbörjades under året.

Ungefär hälften av fondens stöd har under 1979 gått till projektverksamhet av betydelse för viss bransch eller till utveckling av annan ny teknik. Stöd har även lämnats till direkt produkt- och processutveckling. Områdena provning och standardisering har även under 1979 fått betydande stöd.

Om fondens stöd fördelas på olika branscher visar det sig att verkstadsindustrin dominerar. Större projekt av betydelse för livsmedels-, textil- och massa – pappersindustrin har även beviljats.

Fondens uppgifter

Nordiska Ministerrådet beslöt i december 1972 att föreslå de nordiska regeringarna att upprätta en nordisk fond för teknologi och industriell utveckling, Nordisk Industrifond. Överenskommelse om fonden under-tecknades av de nordiska ländernas regeringar den 20 februari 1973 och har sedermera ratificerats.

Fonden började sin verksamhet den 1 juli 1973. I juni 1977 överlämnade fondens styrelse en rapport till Ministerrådet vari redogjordes för dittills vunna erfarenheter samt lämnades förslag till fortsatt verksamhet.

Vid Ministerrådets (industriministrarnas) behandling av rapporten beslöts dels att fonden från och med 1979 skulle införas på Ministerrådets allmänna budget och dels att följande inriktning av verksamheten skulle gälla från samma tidpunkt.

Fonden har till syfte att stödja ett mera effektivt utnyttjande av nordiska resurser för teknologi och industriell utveckling. Fonden

skall även i fortsättningen lägga stor vikt vid att stimulera teknologiskt samarbete mellan nordiska industriföretag. Fondens verksamhet bör därvid inriktas på att stödja dels tekniska utvecklingsprojekt mellan ett fåtal industrier, dels bransch- eller teknikinriktade projekt som avser att lösa problem av central betydelse för viss industrisektor.

Utöver den industriellt inriktade verksamheten skall fonden fortsatt ansvara för FoU-samarbete inom de sektorer av energiområdet där nordisk samverkan ej tillvaratas av andra organ.

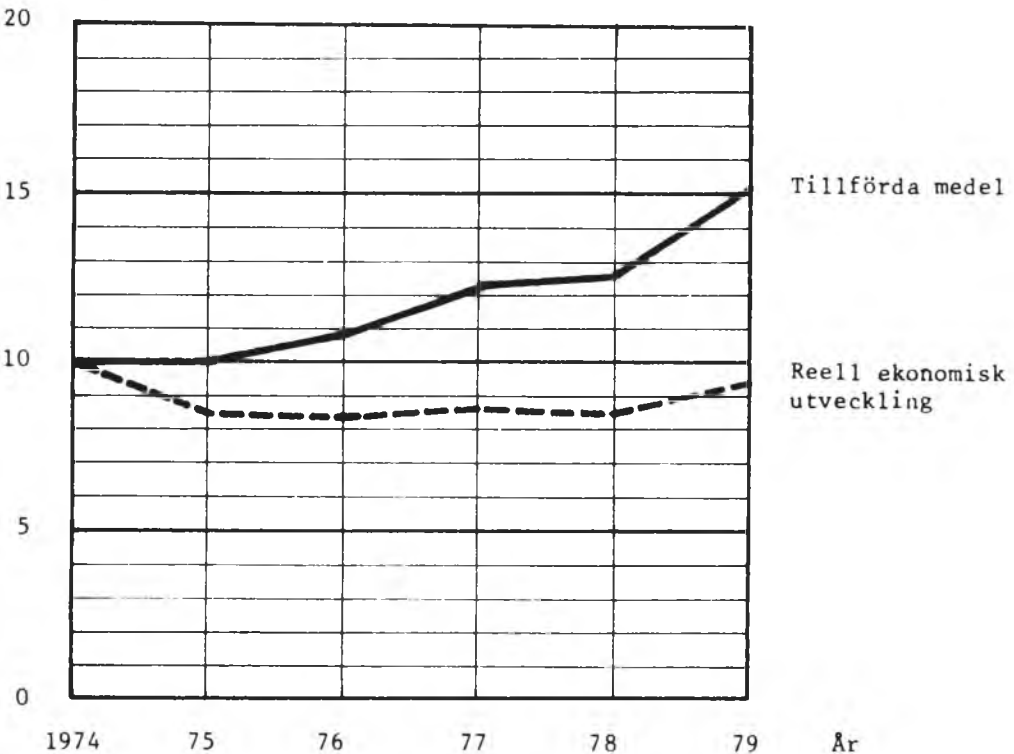
Tidigare indelning i prioriterade insatsområden skall från och med 1979 ersättas med en indelning i följande verksamhetsområden.

- Produkt- och processutveckling
- Bransch- och teknikinriktad verksamhet
- Provning, standardisering, mätteknik
- Energiteknik.

Fondens ekonomiska resurser

Enligt det avtal som de nordiska regeringarna träffade i samband med fondens inrättande tillfördes fonden under den första 5-årsperioden 50 milj SEK. Därutöver tillfördes fonden över Ministerrådets allmänna budget

Milj SEK

under åren 1976–78 totalt 5,6 milj SEK för insatser på energiområdet. Under 1979 tillfördes fonden 15,1 milj SEK och beslut har fattats att under 1980 tillföra fonden totalt 17,4 milj SEK.

Under 1979 har fonden enligt beslut från Ministerrådet haft bemyndigande att utöver för året tillgängliga medel för fleråriga förpliktelser utnyttja hela det för 1980 fastställda beloppet samt högst 9 milj SEK för 1981 och högst 5,5 milj SEK för 1982.

Medelstillelningen till och med 1979 kan ges följande grafiska presentation.

Utöver tillförda medel i löpande penningvärde anges även den reella utvecklingen av fondens ekonomiska resurser, varvid omräkningen har baserats på lönekostnadsutvecklingen för teknisk personal i svensk industri.

Vid en jämförelse med de offentliga medel som totalt satsas i Norden inom området teknisk forskning och utveckling kan man grovt uppskatta att Nordisk Industrifonds andel ligger i storleksordningen en procent.

Fondens stöd till projektverksamhet

Till fonden inkom under 1979 37 projektförslag. Därmed har totalt 297 projektförslag inkommit sedan fonden inrättades 1973.

Under året har fonden totalt beviljat 16,4 milj SEK i stöd, varav 1,8 milj SEK som lån och 14,6 milj SEK som bidrag. Av dessa medel avser 4,4 milj SEK fortsatt stöd till 11 tidigare beviljade projekt och 12,0 milj SEK stöd till 28 nya projekt.

Vid årets utgång hade dessutom formellt reserverats 4,8 milj SEK inom 1980 års budgetram, varav 0,9 milj SEK till tre utvecklingsprojekt för vilka principbeslut fattats men överenskommelse om lånevillkor ej hunnit träffas och 1,3 milj SEK som garantibelopp för ett annat utvecklingsprojekt. För under 1979 eller tidigare påbörjade projekt beräknas ytterligare ca 1,2 milj SEK komma att beviljas under 1980.

Under 1979 har arbete pågått inom ett stort antal tidigare beviljade projekt. Även medel som beviljats under 1979 kommer i relativt stor omfattning att bli utnyttjade först under kommande verksamhetsår.

Under de sex första åren har fonden beviljat stöd till ca hälften av antalet inkomna projektförslag. Det innebär att fonden till och med 1979 har givit totalt 146 projekt ca 74 milj SEK i projektstöd. Detta stöd ingår i finansieringen av projekt med en sammanlagd uppskattad projektkostnad av ca 220 milj SEK.

Stödformer

Stöd från fonden kan ges såsom

- bidrag
- lån på fördelaktiga villkor
- garantier.

Bidrag har givits till projekt som ej innebär direkt industriellt utvecklingsarbete såsom till förstudier, bransch- och teknikinriktade projekt samt till arbeten rörande standardisering, provning och mätteknik. Om det inom ramen för bransch- och teknikinriktade program har bedömts att resultaten kan leda till industriell exploatering har fonden förbehållit sig rätten att senare föreskriva att fondens bidrag eller delar därav skall återbetalas.

Lån på fördelaktiga villkor gavs under 1979 till tre industriella utvecklingsprojekt. Lånen skall normalt återbetalas när uppnådda resultat kommer till utnyttjande i produktionen.

Beslut om ett garantibelopp på 1,3 milj SEK för ett industriellt utvecklingsprojekt har fattats under året. Det kommer under 1980 att avgöras om garantin kommer att utnyttjas.

Fördelningen av beviljade medel på olika stödformer framgår av tabell 1.

Tabell 1. *Fördelning av beviljade medel på olika stödformer*

Stödform	Beviljat 1979 1000 SEK	Totalt beviljat 1973–1979			Formellt reserverat 1980 1000 SEK
		antal projekt	1000 SEK	%	
Bidrag	14 585	131	60 790	82	2 660
Lån	1 816	15	13 426	18	854
Garanti	—	—	—	—	1 253
Totalt	16401	146	74216	100	4767

Under 1979 har resultaten från en del av de industriella utvecklingsprojekt som erhållit stöd från fonden i form av lån utvärderats. Tre projekt har kommit så långt att produktion pågått under året. Två andra projekt, som avser produktionsutrustning, har givit så tekniskt lyckade resultat att aktiv marknadsföring pågår. Under året har drygt 0,5 milj SEK (amortering plus räntor) återbetalats från två projekt. För fyra låneprojekt har fonden helt eller delvis avskrivit sin fordran, vilket totalt motsvarar 4,3 milj SEK.

Verksamhetsområden – teknikområden

Från och med 1979 ersattes tidigare för fonden tillämpade prioriterade insatsområden med en ny indelning i verksamhetsområden. Fördelningen av fondens stöd framgår av tabell 2. Då de årliga variationerna är stora beträffande projektstödet fördelning på olika verksamhetsområden, teknikområden, branscher m. m. redovisas i tabellerna 2–6 som jämförelse även medelsfördelningen 1978.

Till "Produkt- och processutveckling" har hänförts de projekt som i första hand syftar till att utveckla en specifik produkt eller process. De under året beviljade låneprojekten tillhör denna grupp, men även ett par av bidragsprojekten har förts hit, t. ex. "Utveckling av antenn och mikro-vågshuvud för direkt TV-mottagning från satellit", samt "Val av processparametrar för undvikande av brott vid dragning av koppartråd".

Tabell 2. Fördelning av beviljade medel på olika verksamhetsområden

Verksamhetsområde	Beviljat 1978		Beviljat 1979	
	1000 SEK	%	1000 SEK	%
Produkt- och processutveckling	4 429	31	1 938	12
Annan branschriktad samt teknikinriktad verksamhet	6 293	45	8 517	52
Energiteknik	3 036	21	418	3
Provning, standardisering, mätteknik	356 ¹	3	5 337 ¹	32
Övrigt			191	1
Totalt	14 114	100	16 401	100

¹ I tabellerna 1-2 och 4-5 ingår för 1979 totalt 4,2 milj. SEK till Nordtest, varav 2,0 milj. SEK avser verksamheten 1979 och 2,2 milj. SEK verksamheten 1980. Medlen för Nordtests verksamhet 1978, 2,0 milj. SEK, beviljades redan under 1977.

Till "Annan branschriktad samt teknikinriktad verksamhet" hänförs projekt som avser utveckling av allmän teknik av intresse för viss bransch eller visst teknikområde med undantag av projekt som avser energianvändning inom industrin. Som exempel på projekt beviljade under 1979 som tillhör denna grupp kan nämnas "Udnyttelse af Nordatlantens blåhvil-lingressource i konsumfiske og -produktion" samt "Punktkorrosion på anodiserade aluminium-zink-magnesium-legeringar".

Området "Energiteknik" omfattar de tre delområdena energiproduktion, energidistribution och -ackumulering samt energianvändning inom industrin.

Till verksamhetsområdet "Provning, standardisering och mätteknik" har bl. a. förts fondens stöd till verksamheten inom Nordtest och INSTA, men även ett par andra projekt med huvudsyfte att utveckla provningsmetoder, nämligen "Tillämpningen av ISO- och BAS-testmetoder" och "Metoder för oförstörande kontroll av gjutgods".

Tabell 3. Fördelning av beviljade medel på olika teknikområden

Teknikområde	Beviljat 1978		Beviljat 1979	
	1000 SEK	%	1000 SEK	%
Materialteknik	—		465	5
Korrosion och ytbehandling	526	4	1 212	14
Verkstadsteknik	2 459	20	962	11
Datateknik och elektronik	3 398	27	2 142	25
Energiteknik	2 736	22	403	5
Massa- och pappersteknik	1 440	11	—	
Sågverks- och träteknik	15		—	
Teko- och lädertechnik	—		1 478	17
Grafisk teknik	—		129	1
Livsmedelsteknik	2 032	16	1 176	14
Driftsäkerhetsteknik	—		700	8
Totalt	12 606	100	8 667	100

För att närmare beskriva inriktningen av fondens stöd har beviljade projekt fördelats på olika teknikområden i tabell 3. I tabellen ingår ej fondens stöd till Nordtest och INSTA eller beviljade lån. Totalt ingår drygt hälften av under 1979 beviljat belopp i tabellen.

Projekttyper och mottagarkategorier

Fördelningen av under 1978 och 1979 beviljade medel på olika projekttyper och på olika anslagsmottagare framgår av tabellerna 4 och 5.

Tabell 4. Fördelning av beviljade medel på olika projekttyper

Projekttyp	Beviljat 1978		Beviljat 1979	
	1000 SEK	%	1000 SEK	%
Konferenser, symposier	22		100	1
Förstudier, utredningar	691	5	542	3
Kollektiva projekt (inkl. Nordtest och INSTA)	10 431	74	13 087	80
Industriella utvecklingsprojekt	2 970	21	2 672	16
Totalt	14 114	100	16 401	100

Tabell 5. Fördelning av beviljade medel på olika anslagsmottagare

Anslagsmottagare	Beviljat 1978		Beviljat 1979	
	1000 SEK	%	1000 SEK	%
Industrier	3 404	24	2 974	18
Branschorganisationer och branschinstitut	5 099	36	2 533	16
Forskningsinstitut och institutioner	4 344	31	4 729	29
Nordiska samarbetsorgan	745	5	5 156	31
Standardiseringsorgan	330	2	657	4
Övriga	192	1	352	2
Totalt	14 114	100	16 401	100

Av tabell 6 framgår hur fondens projektstöd, både lån och bidrag, fördelat sig de två åren 1978 och 1979 på olika branscher inom tillverkningsindustrin. I tabellen är ej medtaget stöd till Nordtest och INSTA samt bidrag till ett mindre antal andra projekt som ej kunnat hänföras till viss bransch.

Deltagande från de olika länderna i samarbetsprojekt

I tabell 7 visas omfattningen av det nationella deltagandet i de samarbetsprojekt som erhållit stöd under perioden 1973/74–1979 (dvs. sex verksamhetsår). Det är totalt 93 projekt som ingår i redovisningen till ett sammanlagt projektstöd av 56 milj. SEK, vilket utgör 76% av det totala

Tabell 6. Fördelning av beviljade medel på olika branscher

Bransch inom tillverkningsindustrin ¹	Beviljat 1978		Beviljat 1979	
	1000 SEK	%	1000 SEK	%
Livsmedels-, dryckesvaru- och tobaksindustrin	2 032	16	1 176	11
Textil-, beklädnads-, läder- och lädervaruindustrin	—	—	1 478	14
Trävaruindustrin	15	—	1 000	10
Massa-, pappers- och pappersvaruindustrin, grafisk industri	3 050	23	278	3
Kemisk industri, petroleum-, gummi- varu-, plast och plastvaruindustrin	—	—	85	1
Jord- och stenvaruindustrin	—	—	—	—
Järn-, stål- och ferrolegeringsverk	75	1	430	4
Verkstadsindustrin	7 716	60	5 838	57
Totalt	12 888	100	10 285	100

¹ Indelning enligt ISIC 1968

projektstödet. De projekt som ej medtagits i denna sammanställning är projekt inom provning, standardisering och mätteknik samt utredningar och symposier. Dessa genomförs i regel endast i ett land. Resultaten bedöms dock komma samtliga länder tillgodo.

Tabell 7. Deltagande från de olika länderna i samarbetsprojekt

Land	Deltar i antal projekt	Beviljat belopp till projekten milj. SEK
Danmark	50 (39) ¹	30 (21)
Finland	66 (54)	46 (37)
Island	14 (12)	8 (7)
Norge	71 (58)	47 (37)
Sverige	78 (64)	51 (41)

¹ Värden inom parentes avser perioden 1973/74–1978 som totalt omfattar 77 projekt till ett sammanlagt stöd av 45 milj. SEK.

Beskrivning av projektverksamheten

Förutom de projekt som påbörjats under året har ett stort antal projekt, till vilka medel beviljades under tidigare år, pågått under 1979. Totalt kan beräknas att arbete bedrivits med stöd från fonden inom ca 80 projekt. Här lämnas en presentation av vissa av dessa projekt som bedöms ha mer allmänt intresse. I bilaga 1 lämnas en kort beskrivning av samtliga projekt som erhållit bidrag under 1979.

En del projekt som omfattar *materialteknisk utveckling* är hänfödda till andra områden beroende på det primära innehållet i projekten. Sådana projekt är t.ex. "Abrasiv/erosiv nötning", "Högtemperaturkorrosion i förbränningsgaser" och "Plasmasprutningens framtida användningsmöjligheter".

Projektet "Provningmetod för termisk utmattning" har avslutats under året och resulterat i att laboratoriemetoder för värdering av olika stållegeringars resistens mot termochock framtagits. Ett annat projekt skall klarlägga orsaker till trådbrott vid dragning av koppartråd och kan få väsentlig betydelse för ekonomin vid tillverkning av finkoppartråd. Ett antal industrier och forsknings/provningsorganisationer samarbetar i ett projekt som skall förbättra förutsättningarna för användning av plast till fönsterbågar och fönsterkarmar genom att en funktionskravprofil med tillhörande provningsmetoder utarbetas som grundval för typgodkännande.

I ett modernt industrisamhälle förorsakar korrosion och olika slag av slitning årligen betydande kostnader. Inom området *korrosion och ytbehandling* har fonden givit stöd åt samarbetsprojekt som dels höjer kunskapsnivån om korrosions- och nötningsförlopp, dels behandlar metoder att genom ytbehandling minska nämnda förlopp. Ett projekt har som målsättning att klarlägga orsakerna till korrosionen i cellulosaindustrins blekerier och ett annat klarlägger mekanismerna för punktkorrosion i anodiserade aluminiumprodukter. Ett tredje korrosionsprojekt, "Högtemperaturkorrosion i förbränningsgaser" har som målsättning bl a reduktion av materialskador i dieselmotorer och ångpannor samt utveckling av bättre materialkvaliteter och ytskikt. Plasmasprutningens användbarhet och framtida möjligheter bl a som ytbehandlingsmetod klarläggs i ett förprojekt. Nötningsbeständigheten för valda stål- och järnvarianter under olika användningsbetingelser undersöks i projektet "Abrasiv/erosiv nötning". Projektet syftar även till att utforma åtgärder mot nötning i form av ytbeläggningar och specifikationer för förebyggande underhåll.

Verkstadsindustrin intar en dominerande roll i det nordiska näringslivet och en betydande andel av fondens resurser går till projekt som bidrar till utveckling av *verkstadsteknik*.

Svetsteknik behandlas i två pågående projekt, dels fortsätter arbetet i projektet "Adaptiv styrning av gasmetallbågsvetsning" och dels stöds ett projekt som skall utveckla metoder för MIG-punktsvetsning av aluminium.

Bearbetningstekniska problem tas upp i några projekt. Projektet "Djupprofilslipning" avslutades under året och resultatet finns dokumenterat i en rapport som kan anskaffas från Teknologisk Institut i Köpenhamn. "Bearbetningstekniska förutsättningar för ökad automatisering vid skärande bearbetning" är titeln på ett projekt som skall undersöka möjligheterna till produktion med begränsad manuell övervakning utanför normal arbetstid.

Fonden har stött ett NORDFORSK-initierat förprojekt som skall kartlägga modellmaterialteknikens nuvarande användningsmöjligheter vid förbättring av plastiska deformationsprocesser samt industrins behov av vidareutveckling inom området.

Vissa projekt behandlar problemställningar omkring viktiga funktioner

såsom konstruktionsteknik, kvalitetsstyrning, standardisering m.m. Fonden stöder via INSTA ett antal standardiseringsprojekt som berör verkstadsindustri. På kvalitetsövervakningsområdet pågår ett projekt som skall utveckla hjälpmedel för kvalitetsstyrning, speciellt lämpade för samarbetet mellan industrikunder och underleverantörer. Det nordiska samarbetsorganet Stöpforsk har tagit initiativ till ett projekt där man skall utveckla icke destruktiva metoder för kontroll av gjutgods. Fonden stöder för närvarande en förprojektfas.

Slutligen kan nämnas projektet "Geometriska produktmodeller (GPM)", som arbetar med utveckling av modulverktyg för numeriska produktmodeller som utgör en central del i systemet för datorstödd konstruktion/-produktion (CAD/CAM). Detta projekt är starkt inriktat mot själva verkstadsindustrin fastän det formellt hör till datateknikområdet.

Fonden stöder för närvarande två större projekt som innehåller utveckling av *datateknik*. "Geometriska produktmodeller" är nämnt under avsnittet om verkstadsteknik. Det andra projektet har titeln "Catherine" och har som målsättning att utveckla ett mikro/minidatorstött verktyg för system- och programvaruutveckling av komplex natur. Verktöget grundar sig på det i USA framtagna SADT-systemet (Structural Analysis and Design Technique).

På *elektroniksidan* pågår ett av fonden och Teknologistyrelsen i Danmark samfinansierat projekt som syftar till att på Elektronikcentralen i Danmark bygga upp ett nordiskt inspektorat för administration av i första hand det västeuropeiska certifieringssystemet för elektronikkomponenter (CECC) och på sikt det internationella IECQ-systemet. Elektronikcentralen blev under 1979 godkänd som danskt inspektorat i förhållande till CECC och är av respektive provningsmyndigheter i Norge och Sverige bemyndigad att handha inspektoratverksamheten i dessa länder.

I ett annat projekt, som i sin helhet finansieras av fonden, utvecklas prototyputrustning av antenn- och mikrovågsutrustning för mottagande av direkta satellit-TV-utsändningar. Utrustningen skall testas under fältmässiga förhållanden under 1980/81.

Inom området *massa- och pappersteknik* stöder fonden ett projekt som berör mjukpapperstillverkning och vars målsättning är att utveckla och utvärdera metoder för artificiell applicering av cylinderbeläggning så att körbarheten av pappersmaskiner förbättras och slitaget minskas. Ett annat projekt omfattar energisparande vid extern och intern avloppsvattenbehandling inom skogsindustrin.

Textilindustrins vattenvårdsproblem behandlas i ett projekt vars målsättning dels är att optimera vatten-, energi-, och kemikalieanvändningen, dels att minska utsläppen av toxiska och svårnedbrytbara kemikalier. I ett annat projekt inom området *textil- och läderteknik* eftersträvas en förbättring av arealutbytet per viktenhet vid tillverkningen av läder.

På det *grafiska området* avslutades under 1979 ett projekt som har

framtagit metoder för utvärdering av tidningsinriktade textbehandlings-system. Metoderna beskrivs i en rapport utgiven av Grafiska Forskningslaboratoriet, Stockholm, och Statens tekniska forskningscentral, grafiska laboratoriet, Esbo. Projektet var initierat av Nordisk Avisteknisk Samarbetsnämnd (NATS). NATS har även varit initiativtagare till ett annat pågående projekt "Undersökning av färgverk i rotationspressar" som utförs av samma två forskningsinstitutioner.

Utveckling av nya processer och produkter samt lösande av miljöproblem utgör huvudinnehållet i fondens projektverksamhet på området *livsmedelsteknik*. I ett projekt utvärderas nya användningsområden för gluten, som uppkommer som sidoprodukt vid en nyutvecklad process för vetebaserad stärkelseproduktion. Processen innebär stora miljömässiga fördelar jämfört med annan form av stärkelseframställning, men processens ekonomi är starkt beroende av prismässigt acceptabla avsättningsmöjligheter för sidoprodukten gluten.

Ett projekt av intresse speciellt för västra delarna av Norden har som målsättning att ta fram förutsättningar för utnyttjande av nordatlantens bestånd av blåvitling som råvara till nya konsumtionsprodukter. Fiskarten förekommer i rikliga mängder man har tillsvidare endast fiskats i begränsat omgång och uteslutande som industrifisk. Miljöproblematiken omkring processvattnet från fiskindustrin behandlas i ett flerårigt NORDFORSK-projekt som har pågått även under 1979. Fonden har även stött ett utredningsarbete som undersöker möjligheterna att förstärka samarbetet inom den nordiska forskningsaktiviteten på fiskeriområdet.

I ett förprojekt utvärderas de teknisk-ekonomiska förutsättningarna för att uppföra ett melassbaserat sockerraffinaderi i Island. Processekonomin är baserad på geotermisk energianvändning.

Fonden har beviljat stöd till ett omfattande FoU-program om *risk- och säkerhetsanalys* för industriella produktionssystem och anläggningar. Programmet, som kallas "SCRATCH", handhas av NORDFORSK och berör ett stort antal institutioner, myndigheter och industrier i Norden.

Huvudvikten av fondens satsning på området *energiteknik* har lagts på utredningar inom olika delområden. För nävarande pågår en ADB-baserad kartläggning av energiforskningsprogrammets inriktning i de nordiska länderna med målsättning att kunna peka ut samordningsmöjligheter för energiforskningsprojekt samt en branschvis kartläggning av energiförbrukningen inom nordisk industri kompletterad med en undersökning av FoU-aktiviteter för energibesparing. Fonden stöder även en försöksverksamhet som syftar till att effektivisera energianvändningen inom järn- och stålbranschen genom att med hjälp av en energikonsulent sprida kännedom om energiteknik som kan appliceras inom branschen.

Verksamheten på projektnivå kan delas upp dels i energiproduktion, -distribution och -accumulering, dels i energianvändning inom industrin. Flera projekt berör problem beträffande distribution och lagring av energi.

Tillförlitlighetsproblemet i samband med planering och drift av eldistributionsnät har behandlats i ett förprojekt med uppgift att utröna behov av och möjligheter till nordiskt utvecklingssamarbete. Ett under 1979 avslutat projekt har utvecklat datormodeller anpassade för fjärrvärmesystem till glesare bebyggelse. Projektresultatet är avsett som hjälpmedel för att bedöma under vilka betingelser fjärrvärme kan tänkas vara konkurrenskraftigt gentemot andra uppvärmningsalternativ. I ett annat projekt behandlas datormodeller för värmelager till fjärrvärmesystem och ett förprojekt har utrett möjligheterna att utnyttja metallhydrider som värmelagringsmedium.

Flera projekt som här hänförs till andra teknikområden innehåller delmålsättningar på energiteknikområdet. Sådana är tex projekten "Högtemperaturkorrosion i förbränningsgaser" och "Energisparande vid extern och intern avloppsvattenbehandling i skogsindustrin".

Nordtest har för sin verksamhet 1979 erhållit 2 milj SEK och för 1980 har fonden beviljat 2,2 milj SEK.

INSTA (internordiskt *standardiseringssamarbete*) har bildats för samordning av det nordiska standardiseringsarbetet. För nordiska standardiseringsprojekt under 1979 har fonden anslagit en medelsram på 0,6 milj SEK.

Samarbete med nationella och nordiska organ

Fonden skall i sin verksamhet ta hänsyn till de enskilda ländernas nationella prioriteringar samt till verksamheten inom andra nordiska samarbetsorgan. Fonden behöver därför väl utvecklade kontakter med centrala nationella stödorgan för teknisk forskning och industriell utveckling samt med olika nordiska organ.

Nära samarbete har etablerats med de nationella organen inom fondens intresseområde samt med NORDFORSK och Nordtest. Fonden har härigenom för sina projektbedömningar haft tillgång till en erforderlig och omfattande fackkunskap samt säkerställt att den egna prioriteringen koordinerats med de prioriteringar som de enskilda medlemsländerna tillämpar för sina nationella utvecklingsinsatser. Samarbetet har även omfattat samfinansiering av vissa projekt.

Fonden har haft kontakter med olika organ under Nordiska Ministerrådet och Nordiska rådet, speciellt med ministerrädssekretariatet i Oslo, kultursekretariatet i Köpenhamn och Nordiska Investeringsbanken i Helsingfors samt Nordiska rådets presidiesekretariat i Stockholm.

Information

För att öka kännedomen om fonden och dess verksamhet har aktuell broschyr och annat informationsmaterial givits en omfattande spridning, främst till industrier, branschorganisationer samt forskningsinstitut och -institutioner i Norden. Sekretariatets personal har även informerat om fonden vid olika nordiska möten samt vid besök på olika organisationer.

Remisser

Fonden har under året yttrat sig över två medlemsförslag till Nordiska rådet:

- Åtgärder för att underlätta industriella projekt (A 554/e)
- Den nordiska glasindustrin (A 557/e).

*ADMINISTRATION**Styrelse*

Fonden leds av en styrelse, som är underställd Nordiska Ministerrådet, och har att följa de allmänna riktlinjer och de prioriteringar detta utfärdar och beslutar.

I styrelsen ingår en ledamot med suppleant från vart och ett av de fem nordiska länderna samt en ledamot med suppleant från NORDFORSK. NORDFORSKs ledamot har ingen rösträtt.

Ordföranden och vice ordförande utses av styrelsen för ett år åt gången. Ordförandeskapet skall cirkulera mellan deltagarländerna.

Styrelsen har under verksamhetsperioden haft följande sammansättning:

	ORDINARIE LEDAMOT	SUPPLEANT
Danmark:	Direktør Ivar Haahr	Sekretariatschef P L Hansen
Finland:	Industrirådet Pekka Malinen	Industrirådet Björn Blomqvist
Island:	Ministersekreterare Thorsteinn Olafsson	Dr Vilhjálmur Ludvíksson
Norge:	Avdelingsdirektør Per-Christian Endsjø	Byråsjef Andreas Mortensen
Sverige:	Departementsråd Thomas Sidenbladh	Överingenjör Lennart Lindeborg
NORDFORSK:	Direktør Tore Tysland	Direktør Erling Hagen

Styrelsens ordförande har under året varit avdelingsdirektør Per-Christian Endsjø och vice ordförande direktør Ivar Haahr.

Styrelsens sammansättning under 1980 framgår av bilaga 2.

Fyra av årets sju styrelsesammanträden har hållits i Stockholm. I samband med de tre övriga mötena som hölls i Raufoss, Kuopio och Köpenhamn hade studiebesök anordnats för styrelsen och sekretariatet.

Sekretariat

Fondens sekretariat är förlagt till Stockholm och leds av en direktør.

Sekretariatet har haft följande personal:

Rut Bäcklund-Larsson, direktør

Marianne Anderson, handläggare (administration och ekonomi)

Jens Peter Nielsen, civilingenjör

Robert von Pfaler, diplomingenjör (fr o m 1979-02-01)

Margareta Tiger, assistent (deltid)

Irene Nielsen, kontorist (fr o m 1979-05-01)

Sekretariatet har större delen av året varit samlokaliserat med NORD-FORSK och Nordtest. Genom överenskommelse förhyrdes under denna tid viss administrativ service av NORDFORSK. Den 1 november flyttade fondens sekretariat till nya lokaler på Birger Jarlsgatan 27.

Ekonomisk förvaltning

Sekretariatet har skött den ekonomiska förvaltningen, inklusive bokföringen.

Efter samråd med kammarkollegiet i Stockholm detaljgranskas räkenskaperna av Sjöåker Revisionsbyrå AB, vars auktoriserade revisor Ulf Egenäs varit ansvarig för granskningen.

Resultaträkning 1979-01-01–12-31 (SEK)

	1979		1978	
<i>Anslag</i>				
Från medlemsländer			10 000 000: —	
Från NMR	<u>15 156 000: —</u>	<u>15 156 000: —</u>	<u>2 590 963: 20</u>	<u>12 590 963: 20</u>
Totalt anslagna medel		15 156 000: —		12 590 963: 20

<i>Finansiella poster</i>				
Ränteintäkter	1 926 322: 50		1 922 149: 25	
Kursdifferenser	<u>- 778 892: 92</u>	+ 1 147 429: 58	<u>- 439 826: 92</u>	+ 1 482 322: 33
Disponibelt efter finansiella poster		16 303 429: 58		14 073 285: 53

<i>Projekt</i>				
<i>Kostnader</i>				
Bidrag	14 585 395: —		12 962 189: 80	
Lån, not 1	1 815 780: —	- 16 401 175: —	1 151 838: —	- 14 114 027: 80
Styrgrupper m m., not 2	38 381: 96	- 38 381: 96		
Intäkter, not 3	<u>+ 575 482: 69</u>	+ 575 482: 69	<u>+ 1 168 340: 22</u>	<u>+ 1 168 340: 22</u>
Disponibelt före administration		439 355: 31		1 127 597: 95

<i>Administration</i>				
Kostnader, not 4	<u>1 280 460: 24</u>	- 1 280 460: 24	<u>1 198 945: 48</u>	- 1 198 945: 48
Redovisat årsresultat, not 5		- 841 104: 93		- 71 347: 53

Balansräkning 1979-12-31 (SEK)

	1979		1978	
<i>Tillgångar</i>				
Likvida medel	22 069 829: 96		22 207 140: 63	
Fordringar			25 709: 35	
Beviljade lån, not 1		<u>22 069 829: 96</u>		<u>22 232 849: 98</u>
<hr style="border-top: 1px dashed black;"/>				
<i>Skulder och eget kapital</i>				
<i>Skulder</i>				
Beviljade ännu ej ianspråktagna projektmedel	19 180 029: 35		18 490 183: 18	
Leverantörskulder	<u>12 392: 60</u>	<u>19 192 421: 95</u>	<u>24 153: 86</u>	<u>18 514 337: 04</u>
<i>Eget kapital, not 5</i>				
Balanserat överskott	3 718 512: 94		3 789 860: 47	
Redovisat årsresultat	<u>-841 104: 93</u>	<u>2 877 408: 01</u>	<u>-71 347: 53</u>	<u>3 718 512: 94</u>
		<u>22 069 829: 96</u>		<u>22 232 849: 98</u>

*Thomas Sidenbladh**Per-Christian Endsjø**Kristmundur Halldórsson**Rut Bäcklund-Larsson**Ivar Haahr**Pekka Malinen**Tore Tysland*

Noter till bokslutet 1979

Not 1. Under 1979 har lån på tillsammans 1 815 780 SEK beviljats till 3 projekt. Därmed har fonden beviljat totalt 15 lån med ett belopp av 13 425 242 SEK. Av de totalt beviljade lånebidragen har 1 342 833: 30 SEK ej utnyttjats utan återförts till fonden.

Under 1979 har 4 lån med en utestående skuld om 4 272 012: 20 SEK avskrivits.

Under 1979 har vidare 2 lån börjat amorteras. På dessa har 215 876: 10 SEK influtit under 1979 och av totalt beviljade lånemedel har därmed 329 876: 10 återbetalats.

Fondens återstående lånefordran utgjorde således vid årsskiftet 7 480 520: 40 SEK.

Not 2. I detta belopp ingår medel till styrgrupper, projektuppföljning och utvärdering som skett i sekretariatets regi.

Not 3. I samband med att fonden beviljar lån med villkorlig återbetalning redovisas dessa som en kostnad. Vid återbetalning redovisas räntor och amorteringar som en intäkt.

Not 4. I posten *Administration* ingår:

Personalkostnader	859 442: 55
Mötes- och styrelsekostnader	168 346: 52
Lokalkostnader	115 883: 70
Övriga administrativa kostnader	136 787: 47
	<hr/>
	1 280 460: 24

Not 5. Årets underskott avräknas mot balanserat överskott.

I enlighet med fondens möjligheter att påtaga sig förpliktelser för kommande år har formellt reserverats 4 766 695 SEK för 1980.

Av beloppet hänför sig 1 253 000 SEK till en garanti, 854 000 SEK till 3 lån där låneavtalen ej var klara vid årsskiftet och resterande 2 659 695 SEK till bidrag.

TILLÄGG 1**Skrivelse till statsrådet och chefen för industridepartementet från kammarkollegiet, revisionskontoret**

Regeringen har 1973-06-29 förordnat att kammarkollegiet från och med den 1 juli 1973 tills vidare skall svara för revision för den nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (Nordisk Industrifond).

Fondens styrelse har efter kontakt med revisionskontoret vid kammarkollegiet uppdragit åt auktoriserade revisorn Ulf Egenäs, Sjöåker Revisionsbyrå AB, att svara för detaljgranskning av fondens räkenskaper och förvaltning.

Revisionskontoret vid kammarkollegiet har granskat fondens verksamhetsberättelse för 1979, styrelseprotokoll och räkenskaper för verksamhetsperioden 1979-01-01–12-31 samt den av Ulf Egenäs upprättade granskningsberättelsen, som här bifogas.

Den utförda revisionen har inte givit anledning till anmärkning.

Stockholm den 10 april 1980

Olle Hawor

Chef för kammarkollegiets revisionskontor

TILLÄGG 2**Granskningsberättelse för Nordisk Industrifond**

Undertecknad revisionsbyrå som utfört detaljgranskning av fondens räkenskaper och förvaltning för år 1979, får efter fullgjort uppdrag avge följande berättelse.

Granskningen har omfattat genomgång av samtliga verifikationer samt kontroll av grundregistreringen.

Bokförda anslag och lån har avstämts mot protokollförda styrelsebeslut. Samtliga noteringar i projektreskontran har kontrollerats.

Upprättat bokslut har avstämts mot grundnoteringarna. Samtliga tillgohavanden hos banker och postgirokontoret har kontrollerats mot kontokuranter och saldobesked. Värderingen av behållningar i utländsk valuta har kontrollerats mot vid bokslutstillfället gällande köpkurser. Samtliga låneavtal har inventerats.

Kontrollsummering har skett av dagbok, huvudbok och årsbok.

Den sålunda utförda granskningen har inte givit anledning till anmärkning.

Stockholm den 20 mars 1980

Sjöåker Revisionsbyrå AB

U. Egenäs

Aukt. revisor

BILAGA I**Projektverksamhet 1979**

I den följande projektsammanställningen har endast medtagits de projekt som under 1979 erhållit stöd från fonden i form av bidrag. Däremot ingår ej de industriella utvecklingsprojekt som erhållit lån.

Under året har arbete pågått inom ytterligare ca 40 projekt, till vilka medel beviljades före 1979. Dessa projekt finns beskrivna i verksamhetsberättelser avseende tidigare verksamhetsår.

Projekten har indelats i följande områden.

Materialteknik
 Korrosion och ytbehandling
 Verkstadsteknik
 Datateknik och elektronik
 Energiteknik
 Teko- och läderteknik
 Grafisk teknik
 Livsmedelsteknik
 Driftsäkerhetsteknik
 Provningsmetoder
 Standardiseringsmetoder
 Övrigt

Materialteknik

Projekttitel:	<i>Provningsmetod för termisk utmattning</i> (projekt dnr P 173)
Bidragmottagare:	Sentralinstitut för Industriell Forskning, Norge Institutet för Metallforskning, Sverige
Övriga deltagare:	AB Bofors, Sverige Domnarvets Jernverk, Sverige Uddeholms AB, Sverige Gränges Aluminium, Sverige Norsk Hydro, Karmøy Fabrikker, Norge Nordisk Aluminium A/S, Norge
Beviljat belopp:	395 363 SEK, varav 80 363 SEK under 1979
Beräknad total projektkostnad:	920 000 SEK
Projekttid:	2 år
Kontaktperson:	Lars Hellner, AB Bofors

Arbetet slutfördes 1979-06-30. Projektet avsåg att generellt studera grundläggande materialdatas inverkan på resistensen mot termisk utmattning, och att utveckla en allmänt användbar provningsmetod för bestämning av resistensen mot termisk utmattning. Den direkt praktiska tillämpningen riktas mot termisk utmattning hos valsantlar för aluminiumgjutning och hos varmvalsar. Slutrapport föreligger och de medverkande forskningsinstituterna avser att sprida projektresultaten genom artiklar i facktidskrifter.

Projekttitel:	<i>Plastfönster</i> (projekt dnr P 259)
Bidragmottagare:	Kema Nobel/Sondex AB, Sverige
Övriga deltagare:	4 nordiske forskningsinstitutioner og 10 nordiske industrivirksomheder
Beviljat belopp:	85 000 SEK
Beräknad total projektkostnad:	170 000 SEK
Projektid:	1 år
Kontaktperson:	Rune Strandberg, Sondex AB, Sverige

Projektets målsättning er at udarbejde et funktionskrav-profil for vindueskonstruktioner med plastrammer, og anwise egnede prøvningsmetoder, med henblik på at opnå typegodkendelse.

Projektets resultater bedømmes kunne blive et vigtigt underlag for industriel videreudvikling af vindueskonstruktioner i pladmateriale.

NORDFORSK har medvirket i projektets initieringsfase.

Projekttitel:	<i>Val av processparametrar för undvikande av brott vid dragning av koppartråd</i> (projekt dnr P 282)
Bidragmottagare:	Institutet för metallforskning, Sverige SINTEF, Norge
Övriga deltagare:	10 nordiske industrivirksomheder
Beviljat belopp:	500 000 SEK, varav 300 000 SEK för 1979
Beräknad total projektkostnad:	1 145 000 SEK
Projektid:	2 1/2 år
Kontaktperson:	Rolf Sandström, Institutet för Metallforskning, Stockholm

Projektet skal gennem teoretiske og praktiske analyser klarlægge sammenhængen mellem processbetingelser og frekvensen af trådbrud ved trækning af finkobbertråd.

Projektet opdeles i følgende faser:

- Sammenstilling af produktionserfaringer og opfølgning af brudforløb i løbende produktion
- Brudanalyser
 - Trådbrud i matrice
 - Trådbrud i udglødningsløjfe
- Driftsførsøg med udvalgte procesparametre.

Korrosion och ytbehandling

Projekttitel:	<i>Punktkorrosion på anodiserade AlZnMg-legeringar</i> (projekt dnr P 265)
Bidragmottagare:	A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker, Norge A/S Årdal og Sunndal Verk, Norge SINTEF, Norge AB Volvo, Sverige

Beviljat belopp: 160 000 NOK
 Beräknad total
 projektkostnad: 325 000 NOK
 Projektid: 1,5 år
 Kontaktperson: L-E Larsson, AB Volvo, Göteborg

Projektets målsättning är att klarlägga mekanismerna för punktkorrosion i anodiserade stötfångare. Projektet utgör ett delprojekt i samarbetsprojektet "Aluminium i transportindustrin".

Projekttitel: *Korrosionsbekämpning inom cellulosaindustrin*
 (projekt dnr P 284)
 Bidragmottagare: NORDFORSK
 Deltagare: Centrallaboratorium Ab (KCL), Finland
 Papperindustriens Forskningsinstitut (PFI), Norge
 Norsk Dampkjelforening, Norge
 Korrosionsinstitutet, Sverige
 Cellulosaindustrier i Finland, Norge och Sverige
 Beviljat belopp: 300 000 SEK, varav 150 000 SEK för 1979
 Beräknad total
 projektkostnad: 1,3 MSEK
 Projektid: 2 år
 Kontaktperson: Stig Pettersson, NORDFORSK

Projektets målsättning är att klarlägga orsakerna till korrosionen i sulfat- och sulfidindustrins blekerier samt att utarbeta bekämpningsåtgärder även beaktande systemslutning med dess konsekvenser för miljövården.

Projekttitel: *Abrasiverosiv nötning*
 (projekt dnr P 291)
 Bidragmottagare: NORDFORSK
 Deltagare: Danmarks Tekniske Højskole, Danmark
 Tekniska Högskolan i Helsingfors, Finland
 Statens tekniska forskningscentral, Finland
 Kymi Kymmene Ab, Finland
 Ovako Ab, Finland
 SINTEF, Norge
 A/S Frank Mohn, Norge
 Teknikum, Uppsala Universitet, Sverige
 AB Atlas Copco, Sverige
 Beviljat belopp: 925 000 SEK
 Beräknad total
 projektkostnad: 3,3 MSEK
 Projektid: 3 år
 Kontaktperson: Stig Pettersson, NORDFORSK

Projektets målsättning är att klarlägga nötningsbeständigheten för valda stål- och järnvarianter under olika användningsbetingelser samt att utforma åtgärder mot nötning i form av ytbeläggningar och specifikationer för förebyggande underhåll. Projektet genomförs i fyra delprojekt:

- undersökning av abrasionsmekanismer
- klarläggning av olika nötningsbetingelsers inverkan på slitage av valda stål- och gjutjärnsvarianter
- utarbetning och anpassning av metoder för förebyggande underhåll av hydrauliska produkter
- ökning av kunskap om ytskikt under abrasion och erosion.

Verkstadsteknik

Projekttitel:	<i>Bearbetningstekniska förutsättningar för ökad automatisering vid skärande bearbetning</i> (projekt dnr P 213)
Bidragmottagare:	Institutet för Verkstadsteknisk Forskning (IVF), Sverige SINTEF, Norge Institutet for Produktudvikling ved DTH (IPU), Danmark Finlands Metallindustris Centralförbund, Finland
Beviljat belopp:	1 788 050 SEK, varav 450 595 SEK under 1979
Beräknad total projektkostnad:	ca 4,5 MSEK
Projektid:	3 år
Kontaktperson:	Thorkild Vorm, IPU, Danmark Lennart Åhlström, Finlands Metallindustris Centralförbund Finn Ola Rasch, SINTEF, Norge Bertil Steen, IVF, Sverige

Projektet syftar till att utarbeta system för verktygs- och bearbetningsövervakning, spänkontroll, processtabilitet, automatisk hantering av och tillförlitlig inspänning av arbetsstycken samt anpassning av vissa verktygstyper, så att operatören kan frikopplas från att vara bunden till och styrd av verktygsmaskinen och dess arbetscykler. Systemen skall prövas i olika produktionstillämpningar.

Verkstadsindustrins Internordiska Forskningskommitté har tillsatt en nordisk stödkommitté, som följer projektarbetet.

Projekttitel:	<i>Tillämpning av verktygsmaskintestmetoder enligt ISO och metoder för provbearbetning (BAS)</i> (projekt dnr P 268)
Bidragmottagare:	Institutet for Produktudvikling ved DTH (IPU), Danmark Statens tekniska forskningscentral (VTT), Finland SINTEF, Norge Institutet för Verkstadsteknisk Forskning (IVF), Sverige
Beviljat belopp:	405 000 SEK
Beräknad total projektkostnad:	930 000 SEK
Projektid:	1 år
Kontaktperson:	Bertil Steen, IVF, Sverige

Projektets mål är en teknisk rapport som ger läsaren en vägledning i användning av maskintest, omfattande reviderat BAS-program samt rekommendationer för användning av BAS och ISO maskintest, vilka möjliggör värdering av testresultaten. (De utförda BAS-revisionerna kommer att ingå i BAS-testprogrammet).

Den tekniska rapporten kommer att innehålla

- motivation för användning av maskintest
- avsikt med BAS och ISO testmetoder
- kompletterande beskrivning av hur tester utförs (mätmetoder, mätton).

Verkstadsindustrins Internordiska Forskningskommitté har tillsatt en nordisk industriell stödkommitté, som följer projektarbetet. NORD-FORSK har medverkat i projektets initieringsfas.

Projekttitel:	<i>Metoder och utrustning för oförstörande kontroll av gjutgods</i> (projekt dnr P 273)
Bidragmottagare:	Stöpforsk
Deltagare:	Teknologisk Institut, Danmark Statens tekniska forskningscentral, Finland Svenska Gjuteriföreningen, Sverige
Beviljat belopp:	75 000 SEK
Beräknad total projektkostnad:	992 000 SEK
Projekttid:	2 år
Kontaktperson:	Ingemar Svensson, Svenska Gjuteriföreningen, Jönköping

Projektets målsättning er at udvikle ikke-destruktive metoder for kontrol af støbegodskvalitet, detektering af sugninger, indre revner, slagge-inde-slutninger m. m., samt kontrol af indre materialestruktur.

Bevillingen gælder en indledende projektetape omfattende litteraturstudium samt detailplanlægning af hovedprojektet.

Datateknik och elektronik

Projekttitel:	<i>Utveckling av antenn och mikrovågshuvud för direkt TV-mottagning från satellit</i> (projekt dnr P 203)
Bidragmottagare:	Institutet för Mikrovågsteknik, (IM), Sverige Elektroniklaboratoriet (Elab), NTH, Norge Statens tekniska forskningscentral, Teletekniska laboratoriet, (VTT), Finland Aalborg Universitetscenter, Institutionen for Elektroniske Systemer, (AUC), Danmark
Beviljat belopp:	2 165 000 SEK, varav 165 000 SEK under 1979
Projekttid:	2 år
Kontaktpersoner:	Florian Sellberg, IM, Stockholm Kjell Bergh, Elab, Trondheim Veli Santomaa, VTT, Esbo Jacob Engberg, AUC, Aalborg

Målsättningen för nu pågående etapp I av projektet är att minst en prototyp av mikrovågshuvud och antenn skall tas fram. Framtagna prototyper skall kunna användas vid en kommande fältprovning.

Projektet är uppdelat i fyra delprojekt:

- utveckling av mikrovågshuvud baserad på vågledarteknologi (IM)
- utveckling av antenndel (Elab)
- utveckling av mikrovågshuvud baserad på FET-teknologi (VTT)
- utveckling av faslåst lokaloscillator (AUC).

Nordisk Industrifonds styrelse har tillsatt en styrgrupp för projektet. Etapp I kommer att slutrapporteras under våren 1980 samt följas av en fältprovningsetapp.

Projekttitel:	<i>Geometrisk produktmodeller, GPM</i> (projekt dnr P 210)
Bidragmottagare:	Institutet for Produktudvikling ved DTH, (IPU), Danmark Samarbetsgruppen for CAD/CAM, KTH, LiTH, IVF, Sverige SINTEF, Norge Sentralinstitutt for Industriell Forskning (SI), Norge
Övriga deltagare:	Aker Engineering A/S, Norge B&W Engineering A/S, Danmark AB Bofors, Sverige Danfoss A/S, Danmark A/S NEBB, Norge Saab-Scania AB, Sverige Valmet Oy, Finland
Beviljat belopp:	3 374 668 SEK, varav 1 976 965 SEK under 1979
Reserverat belopp:	350 000 FIM
Beräknad total projektkostnad:	8,9 MSEK
Projekttid:	4 år
Kontaktpersoner:	Niels Erik Hansen, IPU, Danmark Torsten Kjellberg, KTH, Sverige Karsten Jacobsen, SINTEF, Norge Frank Lillehagen, SI, Norge

Indenfor projektet skal udvikles en "subrutinepakke" som gør det muligt for systemprogrammører at udvikle skræddersyede applikationsprogrammer for geometrisk produktmodellering uden at disse behæftes med konventionelle specialprogrammørers mangel på flexibilitet.

Gennem samarbejdet med pilotvirksomhederne har projektet en stærk brugerforankring. Projektet følges af en nordisk støttekomité, som er udset af Værkstedindustriens Internordiske Forskningskomité.

Projekttitel: *Programutvecklingsverkstad "Catherine"*
(projekt dnr P 280)

Bidragmottagare:	A/S Kongsbergs Våpenfabrikk, Norge Oy Nokia Ab Electronics, Finland Oy Softplan Ab, Finland
Beviljat belopp:	1 500 000 NOK, varav 500 000 NOK som lån med villkorlig återbetalningsskyldighet
Beräknad total projektkostnad:	4 220 000 NOK
Projekttid:	2 år
Kontaktperson:	Jan Törnqvist, NORDFORSK

Projektets målsättning er at udvikle et mini/mikrodatamat-støttet analyse- og design-værktøj, som kan benyttes ved udvikling af store, komplekse systemopgaver (omfattende såvel hardware som software). Vigtige delområder er analyse af bruger/kunde-behov og funktionel specifikation og design af datamatsystemer.

Projektet bygger på SADT-systemet som er udviklet af det amerikanske firma Softech Inc, Waltham, Massachusetts. Softech deltager som samarbejdspartner i Catherine.

Projektet skal følges af en nordisk referancegruppe med representation fra industri, FoU-institutioner og NORDFORSK.

Energiteknik

Projekttitel:	<i>Nordic symposium on earth heat pump systems</i> (projekt dnr P 257)
Bidragmottagare:	Geologiska institutionen, Chalmers Tekniska Högskola, Sverige
Beviljat belopp:	50 000 SEK som garantibelopp
Beräknad total projektkostnad:	150 000 SEK
Kontaktperson:	K Gösta Eriksson, CTH, Sverige

Symposiet afholdtes 15–16 oktober 1979 og samlede 125 deltagere.

Målsætningen med symposiet var at klarlægge forskningens nuværende stade indenfor jordvarme-problematikken, samt varmepumpesystemets muligheder til maximal udnyttelse af denne energikilde.

Symposiet er dokumenteret i 2 rapporter.

Projekttitel:	<i>Energikonsulent inom järn- och stålindustrin</i> (projekt dnr P 279)
Bidragmottagare:	Jernkontoret
Beviljat belopp:	50 000 SEK
Beräknad total projektkostnad:	450 000 SEK
Projekttid:	2 år
Kontaktperson:	Jan Fors, Jernkontoret

Målet för energikonsulentens verksamhet är att effektivisera energianvändningen inom järn- och stålbranschen genom att sprida kännedom om energiteknik som kan appliceras inom branschen.

Teko- och lädertechnik

Projekttitel:	<i>Textilindustrins vattenvårdsproblem</i> (projekt dnr P 144)
Bidragmottagare:	Nordiska projektet "Textilindustrins vattenvårdsproblem"
Övriga deltagare:	Sammanlagt 9 forskningsinstitut och 7 textilföretag i Danmark, Finland, Norge och Sverige
Beviljat belopp:	2 528 000 SEK, varav 1 250 000 SEK under 1979
Beräknad total projektkostnad:	ca 8,4 MSEK
Projekttid:	4 år
Kontaktpersoner:	Leif Bruneau, Institutet för vatten- och luftvårdsforskning, Stockholm Björn Federley, NORDFORSK's miljövårdssektariat, Helsingfors

Projektet påbörjades 1976 och dess två huvuduppgifter är:

- att optimera textilindustrins vatten-, energi- och kemikaliehushållning med processinterna åtgärder
- att möjliggöra dels en ur miljövårdssynpunkt acceptabel behandling av processvatten, dels en högre grad av återanvändning av vatten genom att särskilja processvattnet efter grad och typ av förorening.

Under 1979–80 skall resultat som vunnits inom de 6 delprojekten kompletteras genom ytterligare arbete inom en begränsad del av det tidigare arbetsfältet.

Projektet koncentreras på två väsentliga frågor:

- fabriksinterna åtgärder som syftar till en optimering av olika processer vad gäller vatten-, kemikalie- och energianvändning
- åtgärder för att minska utsläppen av toxiska och svärnedbrytbara kemikalier.

Projekttitel:	<i>Undersökning av variationer i ytrendement vid lædertillverkning</i> (projekt dnr P 278)
Bidragmottagare:	Nordisk Læderforskningsråd, Danmark
Beviljat belopp:	270 000 DKK
Reserverat belopp:	365 000 DKK
Beräknad total projektkostnad:	1 270 000 DKK
Projekttid:	2 år
Kontaktperson:	Ulf Meyer Henius, Teknologisk Institut, Danmark

Arealudbyttet per vægtenhed (rendementet) er af væsentlig betydning for økonomien i garverivirksomhed. De seneste års skærpede miljøkrav har medført, at en del processer og metoder har måttet ændres, og herved er indført nye, til dels ukendte sammenhæng mellem procesfaktorer og rendement. Garverforsøgsstationen ved Teknologisk Institut gennemfører i samarbejde med nordiske garverier et omfattende forsøgsprogram, hvis resultater skal muliggøre optimering af rendementet.

Rendementproblematikken tages op til behandling på Nordisk læderkemistforenings kongres 1980, som denne kongres's hovedtema.

Grafik teknik

Projekttitel:	<i>Undersökning av färgverk i rotationspressar</i> (projekt dnr P 264)
Bidragsmottagare:	Nordisk Avisteknisk Samarbetsnämnd
Deltagare:	Grafiska Forskningslaboratoriet (GFL) Stockholm, Sverige Statens tekniska forskningscentral (VTT), Esbo, Finland
Beviljat belopp:	128 500 SEK
Beräknad total projektkostnad:	257 000 SEK
Projekttid:	1,5 år
Kontaktperson:	Erik Jönsson, Nordisk Avisteknisk Samarbets- nämnd, Stockholm

De två primära projektmålen är:

- utveckling av en metod för kvalitativ bedömning av färgverk av såväl traditionell som modern typ samt användning av denna metod för studium av förekommande och planerade färgverkstyper
- inventering och bedömning av styrsystem på marknaden så att ägare av pressar med konventionella färgverk kan få underlag för beslut om eventuellt köp och installation av styrsystem och uppfattning om uppnåeliga effekter härav.

Livsmedelsteknik

Projekttitel:	<i>Nordfisk</i> (projekt dnr P 233)
Bidragsmottagare:	NORDFORSK
Deltagare:	Hafrannsóknastofnuninn, Island Fiskeindustriens forskningsinstitut, Island Fiskirannsóknarstofvan, Färöarna Heilsufröðilig Starstova, Färöarna Fiskeriteknologisk forskningsinstitut, Norge
Beviljat belopp:	1 395 000 DKK
Beräknad total projektkostnad:	11 MDKK
Projekttid:	2 år
Kontaktperson:	Erik Bornhöft, NORDFORSK

Projektets målsättning är en systemlösning som omfattar utveckling av bl. a. fångst-, råvarubehandlings- och produktteknik för utvinning av en relativt rikligt förekommande fiskart – blåvitlingen.

Inom delområdet fångstteknik strävar man genom utprovning av olika fångstredskap till att komma åt fisken då den är som fetast men så spridd att flytande trål ekonomiskt inte kan användas. I projektavsnittet råvarubehandling försöker man klargöra de faktorer som påverkar varans hållbarhet och projektavsnittet produktionsteknik omfattar produktions-teknisk utveckling för filetproduktion, färsproduktion och torkade produkter.

Driftsäkerhetsteknik

Projekttitel:	<i>SCRATCH</i> (projekt dnr P 285)	
Bidragmottagare:	NORDFORSK	
Beviljat belopp:	700 000 SEK	
Reserverat belopp:	1 300 000 SEK	
Beräknad projektkostnad:	4 500 000 SEK	Kostnader för nationella projekt inte inräknade
Projekttid:	4 år	
Kontaktperson:	Jan Törnqvist, NORDFORSK	

SCRATCH (*Scandinavian Risk Analysis Technology Cooperation*) är ett nordiskt forsknings- och utvecklingsprogram inom säkerhetsanalysområdet, initierat och stött av nordiska FoU-organisationer och företag, som aktivt bedriver FoU inom säkerhetsanalysområdet.

SCRATCH's huvudmål är att utveckla systematiska metoder för analys och beräkning av risker i industriella produktionssystem och att få dessa metoder inarbetade/prövade i praktisk tillämpning.

Till programmet anslutes frivilligt, men inom ramen för ett samarbetsavtal, olika nationella FoU-projekt. Projektresultaten bearbetas inom en gemensam resultataktivitet.

En kontinuerlig kommunikation med upprättade nationella referensgrupper skall säkra resultatens praktiska användbarhet.

För programmets genomförande ansvarar en programstyrelse med mandat från NORDFORSK's styrelse.

Provningsmetoder

NORDTEST, nordiskt samarbetsorgan för provning.

Beviljat belopp för verksamheten 1979 2,0 MSEK samt för verksamheten 1980 2,2 MSEK.

Nordtest är ett nordiskt samarbetsorgan med uppgift att främja utvecklingen inom provningsområdet.

Information om rekommenderade Nordtest-metoder, pågående projektverksamhet m. m. kan erhållas från Nordtests sekretariat, Box 5103, S-102 43 Stockholm 5, tel 08-63 51 35.

Standardiseringsmetoder

Inom det internordiska standardiseringssamarbetet, INSTA, bedrivs omfattande samarbete, som primärt syftar till att likalydande nationella standarder skall ges ut i de olika länderna. Samarbetet syftar även till samordning av de nordiska ländernas ställningstaganden i det internationella standardiseringsarbetet.

Följande standardiseringsprojekt, som bedrivs inom INSTA-samarbetet, har under 1979 erhållit stöd från fonden.

- Projekttitel: *Rörledningsarmatur*
(projekt dnr P 100)
- Beviljat belopp: 410 000 SEK, varav för 1979 75 000 SEK
- Kontaktperson: Åke Diedrichs, Sveriges Mekanstandardisering, Stockholm
- Projekttitel: *Skyddsskor*
(projekt dnr P 129)
- Beviljat belopp: 431 900 SEK, varav för 1979 107 000 SEK
- Kontaktperson: Jan Ollner, Sveriges Standardiseringskommission, Stockholm
- Projekttitel: *Korrosionsskyddsfärger för tyngre konstruktioner*
(projekt dnr P 171)
- Beviljat belopp: 406 000 SEK, varav för 1979 118 000 SEK
- Kontaktperson: Per Normelli, Sveriges Standardiseringskommission, Stockholm
- Projekttitel: *Geometriska toleranser*
(projekt dnr P 237)
- Beviljat belopp: 200 000 SEK, varav för 1979 100 000 SEK
- Kontaktperson: Nils Vrenning, Sveriges Mekanstandardisering, Stockholm
- Projekttitel: *Lyftkedjor*
(projekt dnr P 238)
- Beviljat belopp: 50 000 SEK
- Kontaktperson: Nils Vrenning, Sveriges Mekanstandardisering, Stockholm
- Projekttitel: *Ritningsregler*
(projekt dnr P 239)
- Beviljat belopp: 160 000 SEK, varav för 1979 80 000 SEK
- Kontaktperson: Nils Vrenning, Sveriges Mekanstandardisering, Stockholm
- Projekttitel: *Hydrauliska och pneumatiska system*
(projekt dnr P 240)
- Beviljat belopp: 70 000 SEK, varav för 1979 30 000 SEK
- Kontaktperson: Nils Vrenning, Sveriges Mekanstandardisering, Stockholm
- Projekttitel: *Nordiskt index för jämförbara material*
(projekt dnr P 241)
- Beviljat belopp: 140 000 SEK, varav för 1979 70 000 SEK
- Kontaktperson: Christer Ornby, Metallnormcentralen, Stockholm
- Projekttitel: *Inredning i kök, pentry, proviantkylrum och proviantförråd på fartyg*
(projekt dnr P 243)
- Beviljat belopp: 64 000 SEK, varav för 1979 27 000 SEK
- Kontaktperson: Adiel Adielson, Varvsindustrins Standardcentral, Göteborg

Övrigt

Projekttitel: *Samarbete mellan de nordiska uppfinningsstödjande institutionerna, NOIS*
(projekt dnr P 163)

Bidragsadministrerande organ: Statens Veiledningskontor for Oppfinnere Oslo

Beviljat belopp: 411 280 SEK, varav 111 280 SEK under 1979

De nordiska uppfinningsstödjande institutionerna har beslutat att intensifiera samarbetet. Detta skall ske i sådana former att den industriella användningen av uppfinningsverksamhetens resultat i de olika nordiska länderna främjas.

Fonden stöder en försöksperiod.

I samarbetet deltar: Vejledningskontoret for Opfindere ved
Teknologisk Institut, Köpenhamn
Keksintösäätiö (Uppfinningsstiftelsen), Helsingfors
Statens Veiledningskontor for Oppfinnere, Oslo
Styrelsen för teknisk utveckling, Stockholm

Projekttitel: *Problemafval*
(projekt dnr P 267)

Bidragmottagare: De nordiska industriförbundens miljövårdskommitté.

Beviljat belopp: 30 000 SEK

Beräknad total projektkostnad: 60 000 SEK

Projektid: 1 år

Kontaktperson: Bo Helmerson, Sveriges Industriförbund, Stockholm

För att få fram tillförlitliga prognoser beträffande mängd, kvalitet och lokalisering av miljöfarligt avfall genomförs en enkätundersökning hos 200 industriföretag i Norden.

BILAGA 2

Styrelse och sekretariat 1980

Styrelse

Ordinarie ledamot
Danmark

Suppleant
Tom 1980-04-30

Direktör Ivar Haahr (v ordf)
Teknologistyrelsen
Bredgade 31
DK-1260 Köpenhamn K
Tel: 01-14 66 55

Underdirektör P L Hansen
Teknologistyrelsen
Bredgade 31
DK-1260 Köpenhamn K
Tel 01-14 66 55

From 1980-05-01
Civilingenjör
Gunner Lehmann Nielsen
Teknologistyrelsen
Bredgade 31
DK-1260 Köpenhamn K
Tel 01-14 66 55

Finland

Industrirådet
Pekka Malinen
Handels- och industriministeriet
Alexandersgatan 10
SF-00170 Helsingfors 17
Tel: 90-1603 736

Industrirådet
Björn Blomqvist
Handels- och industriministeriet
Alexandersgatan 10
SF-00170 Helsingfors 17
Tel: 90-1603 745

Island

Departementschef Páll Flygenring
Industriministeriet
Arnarhvoli
Reykjavik
Tel: 250 00

Afdelningschef
Kristmundur Halldórsson
Industriministeriet
Arnarhvoli
Reykjavik
Tel: 250 00

Norge

Avdelingsdirektör
Per-Christian Endsjø
Industridepartementet
Akersgaten 42
N-Oslo
Tel: 02-11 94 47

Byråsjef Andreas Mortensen
Industridepartementet
Akersgaten 42
N-Oslo
Tel: 02-11 94 78

Sverige

Departementsråd
Thomas Sidenbladh (ordf)
Industridepartementet (Storkyrko-
brinken 7)
S-103 33 Stockholm
Tel: 08-763 21 63

Överingenjör Lennart Lindeborg
Styrelsen för teknisk utveckling
Box 432 00 (Liljeholmsvägen 32)
S-100 72 Stockholm
Tel: 08-744 51 00

NORDFORSK

Direktør Tore Tysland
Norges Teknisk Naturvitenskape-
lige Forskningsråd
Postboks 70 Tåsen
N-Oslo 8
Tel: 02-23 76 85

Direktør Erling Hagen
NORDFORSK
Box 5103 (Grev Turegatan 19)
S-102 43 Stockholm 5
Tel: 08-14 14 50

Sekretariat

Birger Jarlsgatan 27, 5 tr, S-111 45 Stockholm
Tel 08-24 16 00 (växel) (int + 46 8 24 16 00)
Rut Bäcklund-Larsson, direktør
Marianne Anderson, handläggare (administration och ekonomi)
Jens Peter Nielsen, civilingeniør
Robert von Pfaler, diplomingenjör
Margareta Tiger, assistent
Anna-Lisa Holmlund, kontorist

*BILAGA 3***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över berättelsen.**

Til Økonomisk utvalg er henvist beretning fra Nordisk Industrifond vedrørende dets virksomhet i 1979 (C 35/e/1981). Fondet ble opprettet i 1973 og startet sin virksomhet i 1974.

I 1979 har fondet gitt støtte til teknisk-industrielt innrettet samarbeidsprosjekt, til prosjekt innen energiområdet og til samarbeidsprogram av interesse for to eller flere nordiske land. Fondet har i 1979 ydet bidrag eller lån for ialt 16,4 millioner SEK, hvorav 8,5 millioner SEK er gått til bransjeinnrettet samt teknikkinnrettet virksomhet, 5,3 millioner SEK til prøvning, standardisering og måleteknik mens 0,4 millioner SEK er anvendt til prosjekt innen energiteknikk.

Siden fondets opprettelse har medlemslandene tilført fondet midler for tilsammen 65 millioner SEK. Utover disse er det gitt 5,6 millioner SEK for forsknings- og utviklingssamarbeide innen energiområdet.

Fra og med 1979 er fondet innført på Ministerrådets alminnelige budsjett. Samtidig har den tidligere inndeling i prioriterte innsatsområder blitt erstattet med en inndeling i fire virksomhetsområder: produkt- og prosesutvikling, bransje- og teknikkinnrettet virksomhet, prøvning og standardisering samt måleteknik og endelig energiteknikk.

Fondet har i 1979 bidratt til finansiering av 39 prosjekt. Utvalget har notert seg med interesse prosjektene innen energiområdet, spesielt kartleggingen av energiforskningsprogrammenes innretning i de nordiske land, den bransjevise kartlegging av energiforbruket innen nordisk industri samt forsøksvirksomheten for å effektivisere energiforbruket innen jern- og stålbransjen.

Utvalget vil imidlertid bemerke at mens bevilgninger til prosjekt innen energiområdet i 1978 utgjorde 22% av fondets bidrag, var tilsvarende tall for 1979 3%. Foreløpige tall for 1980 viser imidlertid at energisprosjektene andel igjen utgjør ca. 20% av de totale bevilgninger. Utvalget har ved flere anledninger, senest ved behandlingen av medlemsforslagene A 588/e om alternative drivmiddel og A 593/e om nordisk energiforskning, anført at de nordiske innsatser på energiområdet må styrkes. Etter utvalgets oppfatning bør således prosjekt innen energiområdet utgjøre en betydelig del av fondets aktiviteter.

Utvalget har notert seg med interesse den fremstilling som er gjort i beretningen av den reelle utvikling (basert på lønnskostnadsutviklingen for teknisk personale i svensk industriv) av fondets ressurser i perioden 1974–1979. Således er den reelle verdi av fondets tilførte midler i 1979 på samme nivå som i 1974. Denne fremstilling bekrefter i likhet med hva utvalget ved flere tidligere anledninger har anført, at det er et behov for å styrke fondets økonomiske ressurser.

Under henvisning til ovenstående foreslår utvalget

at Nordisk Råd tar beretning C 35/e om Nordisk Industrifonds virksomhet i 1979 till etterretning.

Stockholm 22. januar 1981

Sampsä Aaltion (Kok)

Halvard Bakke (A)

Gunnar Berge (A)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Knud Enggard (V)

Knud Heinesen (S)

Allen Hernelius (m)

Paul Jansson (s)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Bertil Jonasson (c)

Lars Korvald (Kr.F.)

Erkki Liikanen (Sd)

Svante Lundkvist (s)

Páll Pétursson (F)

Formann

Gabriel Romanus (fp)

Ib Stetter (KF)

Jógvan Sundstein (Fkfl)

Henrik Westerlund (Sfp)

Kåre Willoch (H)

Berättelse

från Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1980

A. Namn och adress

Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter
Box 42
S-95094 Övertorneå
Tel. 0927-108 30

B. Startår

1970

C. Deltagande länder

Norge, Finland och Sverige

D. Syfte

Överenskommelse mellan Finland, Norge och Sverige den 23 september 1971 och den 20 december 1974. (*NSstat. NU 1971:20, s. 214–218 och NU 1975:37, s. 46–50.*)

Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter är en för Finland, Norge och Sverige gemensam institution med syfte att främja arbetsmarknadsutbildningen särskilt i de tre ländernas nordligaste delar.

E. Organisation

1. Administration

Centrets ledningspersonal

Keskitalo, Börje	kursföreståndare	S
Lindmark, Jan-Evert	utbildningsman	S
Henriksson, Ingvar	utbildningsman	S
Johansson, Astrid	kansliföreståndare	S

2. Styrelsens sammansättning

Räsänen, Olavi	yrkesutb.inspektör	F
Timonen, Otto	byråchef	F
Wist, Gunnar	inspektör	N
Johansson, Stig	länsskolinspektör	S
	ordf. t. o. m. 1980-06-30	
Sivertsvik, Audun	fylkesarbidschef	N
	har inträtt i styret	
	ordf. fr. o. m. 1980-07-01	
Sääf, Henry	länsarbetsdirektör	S

3. Personal

- 1 Kursföreståndare
- 2 Utbildningsmän
- 31 Lärare, heltid
- 3 Lärare, deltid

Kansliet

- 1 Kansliföreståndare
- 1 Assistent
- 2 Kansliskrivare (en för översättningsarb.)
- 2 Kontorister (en anställd med lönebidrag)
- 1 Telefonist

Länsarbetspersonal

- 1 Kurator
- 1 Elevhemsföreståndare
- 1 Fritidsassistent
- 1 Skolsköterska 1/2-tid
- 1 Tvätterska (anställd med lönebidrag)

Förråd

- 1 Materialförvaltare
- 2 Förrådsmän (en anställd med lönebidrag)

Ekonomipersonal

- 1 Kokerska
- 3 1/2 Ekonomibitråde

Övrig personal

- 1 AV-central, bokförråd (anställd med lönebidrag)
- 3 Vaktmästare (en anställd med lönebidrag)

F. Verksamhet

Följande kursverksamhet bedrivs för närvarande vid centret:

Läroplan	Kursbenämning	Antal kurser	Antal kd	Kurstid veckor
751.00—	Verkstadsmekanikerblock	3	36	
751.0021	Verkstadsmekanisk grundkurs			10
751.30 14	Supportsvarvare			24
751.35 12	Fräsare			24
751.55 16	Rundslipare			24
751.90 11	Avsynare			8
752.00 10	Montörer, reparatörer			24
753.00—	Fordonstekniskt block	2	24	
753.00 12	Fordonsteknisk grundkurs			36
753.27 10	Lastbilmekaniker			36
754.00—	Plåt- och svetsblock	3	36	
756.10 13	Svetsmekanisk grundkurs			10
756.10 14	Svetsare			14
754.10 19	Plåt- och svetsmekaniker			38
756.00 28	Gassvetsning +	1	12	6
756.10 24	Rörsvetsning }			10
754.10 20	Ventilationsplåtslagare	1	12	40
753.90 11	Reparatörer av hushållsmaskiner	1	12	40
755.30 13	Kylmontörer +	2	24	48
755.30 30	Fortbildning d:o }			6
760.00 10	El-teleteknisk grundkurs	2	24	14
761.00 10	Elektriker	1	12	34
741.30 18	Styr- och reglermekaniker +	1	16	34
741.30 19	Processteknik }			30
764.10 25	Telereparatörer	1	12	34
764.10 26	Elektronisk kommunikationsteknik	1	12	36
912.00—	Livsmedelstekniskt block	2	20	
912.10 16	Restaurang och storhushåll, grundkurs			10
912.10 17	Personal till restaurang och storhushåll			10
921.20 16	Serveringspersonal			10
919.20 15	Resoliv och turistnäring	1	15	40
X21.23 93	Preparandkurs	1	30	8
X21.23 94	"			16
X21.23 96	"			16
X21.23 28	Allmänna ämnen			8

G. Framtidsplaner

Eftersom arbetsmarknadsutbildningen skall vara flexibel kan kurser utgå och nya komma till allt efter behovet av arbetskraft i de tre ländernas nordligaste delar.

En inventering och undersökning av förutsättningarna att utöka kapaciteten är gjord. Det nya kursprogrammet 1980-07-31 är fastställt av AMS och SÖ. Se kursverksamhet. Två nya kurser har startat under 1980. Undersökning om ev. nya kurser, lämpliga för Nordkalottområdet är i gång.

Ombyggnad av elevhem, 50 st, är gjord 1980 till en kostnad av 3 milj. kr. Bostadbeståndet har utökats från 140 bäddar till 210 bäddplatser. Bostadsstandarden kan betecknas som mycket god. En försening av ombyggnaden, verkstadslokaler, teori- och övriga utrymmen har skett p. g. a. det svåra ekonomiska läget. Projektering är dock påbörjat.

Nya läroplaner inom storhushåll- och servering, elbranschen, motorbranschen och förberedande teoretiska kurser kommer i väsentlig grad att ställa kravt på förändringar inom skolans organisation. En övergång till de nya läroplanerna har försenats något p. g. a. elevhemsombyggnad och avvaktan av nya ombyggnader. Överången kommer att ske under 1980/81.

H. Finansiering

Centret finansieras genom att Norge och Finland faktureras en utbildningskostnad per kursdeltagare och vecka (månad). Kostnaden är motsvarande vad utbildningskostnaden är i hemlandet. Övriga kostnader betalas av svenska staten.

Skolans förslag till internbudget balanseras på drygt 12,9 milj. kr. En nedskärning för AMU som riksdagen f. n. behandlar kan bli i storleksordningen 20–30%. Vad detta får för konsekvenser är det svårt i nuläget att uttala sig om.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående finansieringen av Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter i Övertorneå

(Se Sak E 27, s. 2401)

Berättelse

från Nordiska vägtekniska förbundet

Verksamhetsberättelse 1980

A. *Navn og adresse*

Nordisk Vegteknisk Forbund
Vegdirektoratet
Postboks 8109 Dep
Oslo 1

B. *Startår*

1935

C. *Deltakende land*

Danmark, Finland, Færøyene, Island, Norge, Sverige

D. *Mål*

Forbundets målsetting er å fremme utviklingen innen vegsektoren gjennom samarbeide mellom fagfolk innen veg- og trafikkområdet fra de enkelte land.

Dette bør skje blant annet gjennom nordiske veg- og trafikktekniske møter, samt utvalgs- og prosjektvirksomhet.

E. *Organisasjon*

1. Administrasjon

Forbundet består av en avdeling i hvert land. Hver avdeling styres av et nasjonalt avdelingsstyre. Forbundets styre består av formann, nestformann og sekretær fra hvert avdelingsstyre. Ledelsen av forbundet går på omgang mellom deltagerlandene. I perioden 1978–80 var Norge ledende land.

Forbundet nedsetter utvalg for ulike arbeidsoppgaver. De nasjonale utvalg danner tilsammen forbundsutvalg.

2. Styrets sammensetting

Vegdirektør K. Olsen, Norge (formann)
Direktør Jens Wisløff, Norge

Avd. dir. K. Flaate, Norge (sekretær)
 Vejdirektør P. Milner, Danmark
 Tekn. dir. I. Jørgensen, Danmark
 Afd. ing. E. Renstrup, Danmark
 Överdir. V. Suonio, Finland
 Direktör J. Hakala, Finland
 Dipl. ing. R. Granlund, Finland
 Landsing. M. Helmsdal, Færøyene
 Stadsing. J. Johansson, Færøyene
 Civ. ing. J. Nolsøe, Færøyene
 Vejdirektör S. Jonasson, Island
 Tekn. dir. Th. Thorbjarnarsson, Island
 Tekn. dir. H. Hallgrimsson, Island
 Generaldir. C.O. Ternryd, Sverige
 Direktör B. O. M. Olson, Sverige
 Tekn. dir. H. Nordin, Sverige.

3. Personale

Forbundet har ikke fast tilknyttet personale.

F. Virksomhet

Forbundet har i 1980 hatt følgende faste utvalg i virksomhet:

Nummer	Navn	Ledende land
10	Administrasjon	
11	Vegtrafikkøkonomi	Norge
13	Administrasjon og arbeidsorganisasjon	Danmark
20	Planlegging	
21	Planlegging av veger og gater	Sverige
22	Prosjektering av veger og gater	Finland
30	Bygging	
31	Vegens oppbygning	Sverige
32	Sementbundne materialer og spesialprodukter	Norge
33	Asfaltbelegninger	Danmark
40	Drift	
41	Drift av veger og gater	Finland
50	Trafikk og trafikkikkerhet	
51	Trafikkanalyse og trafikkregulering	Finland
52	Trafikkikkerhet	Danmark

60 Tekniske sp sialspørsmål

61	Bruer og ferjer	Norge
62	Databehandling og oppmålingsteknikk	Sverige
63	Vegmaskiner	Sverige
64	Miljø	Danmark

I tillegg har 3 ad hoc utvalg avsluttet arbeidet innen følgende områder:

Nomenklatur

Kommersiell service til trafikkanter

Energiøkonomisering i vegsektoren

Utvalgenes arbeider er presentert i NVF's rapportserie. En liste over rapporter utgitt i 1980 er vedlagt.

NVF arrangerte sin 13 kongress i Oslo 9–12 juni 1980 under temaet "Veger, vegtrafikk og ressurser". Omlag 1 000 personer fra hele Norden deltog på kongressen. Program, foredrag, diskusjoner og oppsummeringer er gitt ut som en kongressrapport.

G. Fremtidsplaner

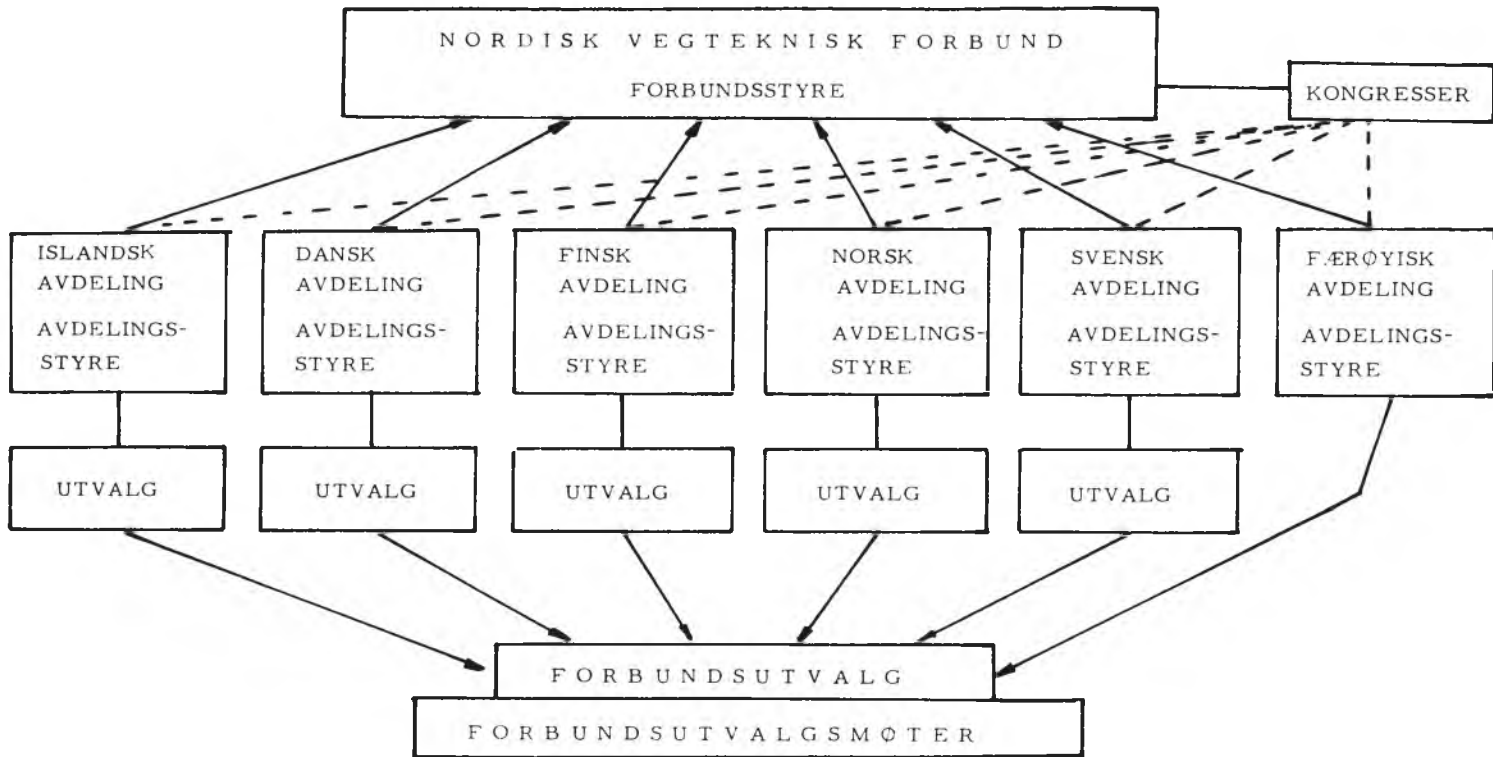
Forbundet vil i 1981 arbeide videre med å etablere en samordnet nordisk nomenklaturtjeneste for vegsektoren (se NVF-rapport nr. 12: 1980).

Utvalgene er nå i ferd med å utarbeide planer for de neste to år (1981–82). Planene vil foreligge våren 1981.

H. Finansiering

Forbundet disponerer ikke egne økonomiske midler.

De enkelte medlemsorganisasjoner og institusjoner finansierer driften gjennom sin deltagelse i utvalg og styre.

*BILAGA***Fortegning over rapporter utgitt i 1980**

- 53 Rapport nr. 1/1980 Brovedligeholdelse. Udvalg 61. Broer og færger
- 54 Rapport nr. 2/1980 Samspil mellem borer og veje. Udvalg 61. Broer og færger
- 55 Rapport nr. 3/1980 Ferjedrift. Utvalg 61. Bruer og ferjer.
- 56 Rapport nr. 4/1980 Lastforskrifter for vegbruer. Utvalg 61. Bruer og ferjer.
- 57 Rapport nr. 5/1980 Vejdatbanker Eksempler på anvendelser. Udvalg 62. Databehandling og måleteknik.
- 58 Rapport nr. 6/1980 Kommersiell service til trafikantene. Ad hoc utvalg for kommersiell service.
- 59 Rapport nr. 7/1980 Ny udformning af lokalgader. En nordisk oversikt. Udvalg 64. Miljø.
- 60 Rapport nr. 8/1980 Ny udformning af lokalgader. Udvalgte eksempler. Udvalg 64. Miljø.
- 61 Rapport nr. 9/1980 Visuelle forhold. Konflikter mellem trafik og miljø. Udvalg 64. Miljø.
- 62 Rapport nr. 10/1980 Möjligheterna att förbättra lastbilstransporternas ekonomi i Finland. Utskott 11. Vegtrafikekonomi.
- 63 Rapport nr. 11/1980 Trafikksanering – aktuelle tiltak. Utvalg 52. Trafikksikkerhet.
- 64 Rapport nr. 12/1980 Vej- og trafikteknik – hvordan kommunikere? Ad hoc utvalg nomenklatur.
- 65 Rapport nr. 13/1980 Forsterkning av veg. Utvalg 31. Vegens oppbygning.
- 66 Rapport nr. 14/1980 Dränering utan öppna diken. Utskott 31. Vägens uppbyggnad.
- 67 Rapport nr. 15/1980 Vintervägbyggande. Utskott 31. Vägens uppbyggnad.
- 68 Rapport nr. 16/1980 Sand og moræne i vejbygning. Sekundære friktionsmaterialer (SFM) til overbygning. Udvalg 31. Vejens oppbygning.
- 69 Rapport nr. 17/1980 Fiberduk i vägbyggandet. Utskott 31. Vägens uppbyggnad.
- 70 Rapport nr. 18/1980 Observasjonsstrekninger på vegnettet i Norden. Utvalg 31. Vegens oppbygning.
- 71 Rapport nr 19/1980 Trafikmätningsteknik. Utskott 51. Trafikanalys och trafikreglering.
- 72 Rapport nr. 20/1980 En modell för väghållarnas trafiksäkerhetsarbete. Slutrapport från utskottets arbetsgrupp 1. Utskott 52. Trafiksäkerhet.
- 73 Rapport nr. 21/1980 Målsetning i trafiksikkerhedsarbejdet. Udvalg 52. Trafiksikkerhed.

74 Rapport nr 22/1980 Databehandling i vegsektoren på 80-tallet. Utvalg 62. Databehandling og oppmålingsteknikk.

75 Rapport nr. 23/1980 Prosjektkatalog 1980. Utvalg 41. Drift av veger og gater.

76 Rapport nr. 24/1980 Automatisk mätdataregistrering inom geodesi och fotogrammetri. Utskott 62. Databehandling och mätningsteknik.

77 Rapport nr. 25/1980 Presentationsteknik, fotomontage. Metoder och användning. Utskott 62. Databehandling och mätningsteknik.

78 Rapport nr. 26/1980 Sikkerhetshytter på maskiner – utforming, bestemmelser. Utvalg 63. Vegmaskiner.

79 Rapport nr. 27/1980 Miljø – gällande krav för ljud producerat av maskin. Utskott 63. Vägmaskiner.

80 Rapport nr. 28/1980 Maskinføreropplæring – kartlegging av dagens situasjon. Utvalg 63. Vegmaskiner.

81 Rapport nr. 29/1980 Motorredskap, bestemmelser under transport på väg och arbete, märkning, besiktning och registrering – kartläggning av gällande bestämmelser. Utskott 63. Vägmaskiner.

82 Rapport nr. 30/1980 Overflatevann fra veg. Forurensning og beskyttelsestiltak. Utvalg 64. Miljø.

83 Rapport nr. 31/1980 Vejsektorens energiforbrug. Ad hoc udvalg. Energibesparelse i vejsektoren.

84 Rapport nr. 32/1980 Trafikplanering i nordiska tätorter. Utskott 21. Planläggning av vägar och gator.

85 Rapport nr. 33/1980 Luftforurensning ved trafikkårer. Dataoversikt og skisse til beregningsmetode. Utvalg 64. Miljø.

86 Rapport nr. 34/1980 Konsekvensanalyser. Utvalg 11. Vegtrafikkøkonomi.

87 Rapport nr. 35/1980 Vegtrafikkstøy. Utvalg 11. Vegtrafikkøkonomi.

88 Rapport nr. 36/1980 Klassifisering af entreprenører. Udvalg 13. Administration og arbejdsorganisation.

89 Rapport nr. 37/1980 Forbundsudvalgsmødet på Rømmø. Asfaltbærelag. Udvikling siden 1973. Asfaltslidelags lystechniske egenskaber. Udvalg 33. Asfaltbelægninger.

90. Rapport nr. 38/1980 Skader på nyere betonvejsbelægninger i Danmark. Udvalg 32. Cement- og specialprodukter.

Berättelse

från Nordiska konstförbundet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1980

A. Namn och adress

Nordiska konstförbundet (NKF)
Mannerheimvägen 18 A
SF-00100 Helsingfors 10
Tel. (90)-60 78 61
öppet må, ti, on, 9–16
Pohjoismainen taideliitto
Nordic Art Association

B. Startår

1945. NKF's stadgar antagna vid konstituerande möte den 8 november 1945, senaste justering 1972.

C. Syfte

Genom kontinuerlig verksamhet i form av utställningar, konstmöten och information bidrar Nordiska konstförbundet till den nordiska samhörighetskänslan och kulturgemenskapen till gagn för det nordiska konstlivet.

D. Organisation

1. Administration

NKF består av fem nationella sektioner som handhar verksamheten i respektive land. Förbundets styrande organ är förbundsrådet. Det består av 3×5 delegater, utsedda av sektionerna. Förbundsrådet utser förbundsordförande, förbundssekreterare, förbundskassör och en revisor som representant för konstnärskåren förutom de två revisorer, som utses av Statens revisionsverk i Finland. Förbundsrådet tillsätter även arbetsutskott. Det koordinerande arbetet samt skötseln av information och ekonomi sker på förbundssekretariatet i Helsingfors.

2. *Styrelsen* (förbundsrådet) per den 31.12.1980

Mattinen, Seppo, grafiker, D
Hofmann, Aase, cand. jur., D
Kujasalo, Matti, målare, F
Fredriksson, Stig, målare, F,
Jaukkuri, Maaretta, fil. kand., F
Gudjónsdóttir, Sigrún, målare, I
Bergsdóttir, Valgerdur, grafiker, I
Höskuldsdóttir, Thorbjörg, målare, I
Rittun, Thorstein, målare, N
Komissar, Anne Marie, textilkonstnär, N
Roscher-Nielsen, Chr., cand. jur., N
Nurmi, Matti, målare, S
Hallek, Enno, skulptör, S
Bolter, Leif, målare, S
Kaalund, Bodil, målare, förbundsordförande, D
Voipio, Niilo, kansliråd, förbundskassör, F

3. *Personal*

Österberg, Annemie, dipl. korrespondent, förbundssekreterare, F
Sekretariatet har också detta år skötts av förbundssekreteraren ensam. Tillfällig extra hjälp har dock anlitats vid genomförandet av vissa projekt. Då förbundssekreterarens befattning formellt är en halvdagstjänst, är sekretariatet – såsom ovan angivits under punkt A – öppet måndagar, tisdagar och onsdagar mellan kl. 9 och 16 finländsk tid.

4. *Revisorer*

Utsedda av Statens revisionsverk i Finland:
Mattila, Hannu, överrevisor
Svartström, Jan, revisor
Utsedda av NKF:
Räsänen, Kauko, professor, skulptör, F
Somersalo, Heikki, målare, F, suppleant

E. Verksamhet

NKF kan se tillbaka på ett aktivt år. Av de stadgeenliga arbetsområdena har den kontaktskapande verksamheten varit livligast. Främst bör nämnas seminariet "Offentlig utsmykning i Norden", som ägde rum i början av juni månad i Moss, Norge. Seminariet, som leddes av den svenske konstnären Lars Hofsjö, genomfördes med stöd från Nordisk kulturfond och med nationella bidrag till sektionerna. Inalles 44 personer, arkitekter, konstnärer och representanter för kulturmyndigheterna och konstutbildningsinstitutionerna i hela Norden deltog. Ett omfattande förhandsmaterial hade sänts ut före seminariet, som hade detaljplanerats av en arbetsgrupp under ledning av den norske konstnären Anne Marie Komissar. Själva seminariearbetet inleddes med fem nordiska föredrag: Henning Damgård-Sørensen, Danmark, talade om konstutbildningen. Jan Söderlund, Finland, om samarbetet mellan arkitekter och konstnärer, Gestur Thorgrímsson, Island, om praktiska erfarenheter av ett offentligt utsmykningsuppdrag, Carl Nesjar, Norge, om experimentell verksamhet för bildkonst vid Massachusetts Institute of Technology i USA och Anders Clason, Sverige, om konstnärens medverkan i vår fysiska miljögestaltning.

En rapport från seminariet har tryckts i 400 exemplar och distribueras kostnadsfritt till alla berörda parter i Norden. Rapporten kan också i begränsad omfattning rekvireras från NKF's sekretariat. En översättning av texten till finska och isländska är under arbete.

Ovannämnda seminarium kan bl. a. ses som ett led i NKF's strävan att skapa kontakt mellan de nordiska bildkonstnärerna och närstående yrkesgrupper. En annan form för kontaktskapande verksamhet ligger i att öka kontakterna mellan bildkonstnärerna inom Norden. Sålunda deltog en representant för de nordiska konstnärsorganisationernas samarbetsorgan, NORDFAG, den norske konstnären Bjørn Melbye Gulliksen i NKF's förbundsrådsmöte. Vidare har kontakt etablerats med den samiska konstnärsorganisationen Sámi Dáidočehpiid Searvi, liksom också kontakterna med Listafélag Føroyar har fortsatt. NKF försöker nå kontakt också med konstnärerna på Grönland. Bl. a. har rapporten från ovannämnda seminarium även sänts ut till ett antal grönländska konstnärer.

Beträffande *mötesverksamhet* för övrigt kan följande nämnas.

- i augusti månad deltog förbundssekreteraren i en introduktionskurs i nordiskt samarbete, anordnad av Föreningarna Nordens Förbund i samarbete med Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet.
- i september månad deltog förbundsordförande Bodil Kaalund i konferensen "Den nordiska kulturgemenskapen – fiktion eller verklighet", som Nordiska rådets presidium hade arrangerat i Göteborg.

Vid båda dessa möten presenterades NKF's verksamhet i korthet för mötesdeltagarna. Vid introduktionskursen, som ägde rum på Hanaholmens kulturcentrum, var även NKF's tidigare publikationer framlagda.

bland dem Nordisk konstkalender och inventeringskatalogen Kunst i Norden, som väckte intresse bland deltagarna.

NKF's interna mötesverksamhet har omfattat ett arbetsutskottsmöte, i januari månad i Köbenhavn och det stadgeenliga förbundsrådsmötet, som i år hölls i Roslagen utanför Stockholm vid månadsskiftet augusti–september. Dessutom sammanträdde seminariets arbetsgrupp tre gånger. Slutligen har även kontaktmöten sektionerna emellan ägt rum, *se sektionernas egna årsrapporter, bilagorna 1–5*.

Även på *utställningsområdet* har förbundet haft aktiviteter under det gångna året. Projektet Exportkonst, inledde NKF redan för tre år sedan för att – i likhet med förbundets utomnordiska satsningar, utställningarna i Rom 1955 och Hannover 1966 – också på 70-talet försöka visa en samnordisk konstutställning i Europa. Denna gång var målet inriktat på England, Holland och Jugoslavien. I början av januari månad besökte den finländske konstnären Paul Osipow, som också varit ansvarig för de förberedande sonderingarna beträffande utställningsmaterialet i de olika nordiska länderna, London för att där presentera planerna för ett antal tänkbara utställningsmottagare. Man visade ett uppenbart positivt intresse för projektet. Då förbundets egna resurser inte räckte till för en presentationsresa också till Holland och Jugoslavien, ansöktes om medel från Nordisk kulturfond. Ansökan avlogs emellertid och därmed ställdes ett viktigt projekt, vars syfte var att göra den samtida nordiska bildkonsten känd i länder där en samnordisk satsning på detta område veterligen inte hittills gjorts, igen på framtiden.

Frågan om sådana samnordiska satsningar är dock fortfarande lika aktuell och kräver en lösning. Diskussionerna i NKF kring detta problem kommer därför att fortsätta, detta så mycket mera som man inom Nordiskt konstcentrum enligt uppgift tillsvidare inte ser några möjligheter att utvidga centrets utställningsaktiviteter till länder utanför Norden.

Samtliga sektioner i NKF arbetar för övrigt aktivt med olika utställningsidéer just med tanke på Nordiskt konstcentrums internordiska utställningar. Direktkontakten mellan konstcentret och sektionerna är rätt livlig efter att centret har fått en egen utställningssekreterare, *se närmare sektionernas rapporter*. Av dessa framgår också några nationella utställningsaktiviteter av olika slag, *se rapporterna från Finlands (bilaga 2) och Sveriges (bilaga 5) sektioner*.

Information. Förutom den tidigare nämnda seminarierapporten har informationsverksamheten i år omfattat bulletiner som gått ut till konstnärorganisationernas tidskrifter. Därtill kommer den informationsservice som sekretariatet fortlöpande ger såväl i muntlig som i skriftlig form till enskilda förfrågare. Då det gällt översättningsarbete till och från isländska har NKF fått bistånd av lektorerna Eyvindur Eiriksson och Kristínn Kristjáns-son (fr. o. m. höstterminen). NKF har också i år medverkat till kontakten mellan de nordiska konstnärorganisationerna i Norden och Skandinavisk

forening i Rom, vars konstnärskollegium för närvarande förestås av den finländske konstnären Leea Tiihonen.

Beträffande information kan slutligen nämnas, att NKF på begäran av Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete har sammanställt en kortfattad presentation av förbundet och dess verksamhet i form av en diaserie om 11 bilder med förklarande text.

Utlåtanden. NKF har fungerat som remissorgan för Nordiska ministerrådet ifråga om NORDSAT-projektet och skriften "Nordiskt kultursamarbete under 1970-talet, En värdering", samt för Nordiska rådet beträffande medlemsförslagen om en utbytes- och stipendieordning för nordiska bildkonstnärer och om åstadkommande av stödordningar för att uppmuntra konstindustriidkare.

Vidare har NKF's förbundsrad gjort ett uttalande till det finska undervisningsministeriet angående planerna på att överflytta det i Helsingfors belägna Krigsmuséet till Sveaborg.

F. Framtidsplaner

Sekretariatet flyttar. NKF har accepterat ett erbjudande från Föreningarna Nordens Förbund att få hyra utrymmen i de lokaler som Nordenförbundet har hyrt i Hufvudstadsbladets fastighet vid Mannerheimvägen 18 i Helsingfors. Flyttningen kommer att ske i mitten av januari 1981. Då den lägenhet, där förbundssekretariatet nu finns, ligger i en fastighet som enligt planerna skall saneras hösten 1981, stod NKF inför hotet att vara utan utrymmen för sitt sekretariat från nämnda tidpunkt. I och med Nordenförbundets erbjudande har detta hot eliminerats och NKF kommer nu att vara en av tre samnordiska organisationer som arbetar under samma tak. Den tredje är organisationen NORDFILM. NKF ser i denna "samflyttning" ökade möjligheter till spridning av kännedom om nordiskt bildkonstsamarbete och till en växelverkan mellan detta och nordiskt kultursamarbete i allmänhet.

Bland de närmast liggande *verksamhetsplanerna* kan nämnas arbetet med att förverkliga de förslag till åtgärder, som seminariet i Moss framlade. Främst gäller det att få till stånd en *handbok* för dem som har med offentlig utsmyckning i Norden att göra. Enligt planerna inleds arbetet redan i januari månad, och redigeringsarbetet och tryckningen skulle ske hösten och vintern 1981 och handboken därmed ligga färdig våren 1982 för distribution. En förutsättning är dock att finansieringen kan ordnas; NKF kommer bl. a. att ansöka om bidrag från Nordisk kulturfond. Vidare strävar man till att få ett nordiskt förlag ekonomiskt med i samarbetet.

Ett annat arbetsområde från seminariet är att få fram lösningar på *den utövande konstnärens problem*, då det gäller offentliga utsmyckningsuppdrag. Det blir närmast frågan om insamling, översättning och förmedling av information på området, ett arbete som kommer att ske på sekretariatet i samarbete med sektionerna.

Inom sektionerna kommer man också att arbeta med förberedelserna för det seminarium om Bildkonsten och massmedierna som NKF planerar att hålla år 1982. Oberoende av hur det slutgiltigt går för NORDSAT-projektet, står Norden inför ett ökat mediasamarbete, inte minst på etermedias område. Här gäller det att inte glömma bort bildkonsten och dess speciella ställning som ett medium i mediet. NKF ser det som viktigt att bildkonstnärerna är aktivt med från första början i det ökade samarbetet. Ett första trevande försök att skapa kontakt med etermedia på samnordisk basis gjordes vid NKF's seminarium år 1976, Bildkonsten och etermedia. År 1982 kommer det att gälla hela massmediafältet och sektionerna kommer att lägga stor vikt vid ett grundligt förarbete. Detta kommer att ledas av viceordförande i den svenska sektionen, Enno Hallek.

Beträffande det framtida *kontaktskapande arbetet* är det skäl att nämna nästa års stadgeenliga möte, som är planerat att äga rum i Island. Förbundet kommer att ansöka om tilläggsmedel för att kunna inbjuda representanter för konstnärorganisationerna i Nordens minoritetsområden. Därmed avses Färöarna, sameområdet och Grönland.

Informationen kommande år är planerad att ske på samma sätt som i år. Men för 1982 strävar NKF till en mera regelbunden information, som skulle rikta sig till en större publik. Hur denna information skall se ut, är ännu inte färdigplanerat. Men att behovet är stort bevisar de regelbundet återkommande förfrågningarna gällande Nordisk konstkalender, som NKF tyvärr måste lägga ner efter ett års utgivning (1978) av brist på resurser.

NKF har också andra publikationsplaner, som dock är mera långsiktiga. Närmast förestår det tidigare nämnda handboksprojektet.

Med tanke på långtidsplaner i övrigt har NKF – såsom nämnts i budgetframställningen för 1982 – inte haft möjligheter att närmare utarbeta sådana. Ett projekt på sikt, som man dock redan nästa år skall göra upp en närmare plan för, är införandet av ett temaår i det nordiska kultursamarbetet på det tvärkonstnärliga planet. NKF föreställer sig preliminärt, att ett sådant regelbundet återkommande temaår skulle förverkligas som ett samarbete med Föreningarna Norden och Konstnärsråden i de nordiska länderna.

I långtidsplanerna ingår självfallet – liksom också i planerna för de närmaste åren – ett fortsatt gott samarbete med Nordiskt konstcentrum. Som det kanske viktigaste framtidsprojektet, i vilket NKF räknar med att medverka, ser förbundet utvecklandet av ett nordiskt gästateljénät som en fortsättning på de ateljéer vilka inom kort kommer att stå färdiga på Sveaborg. Förbundets nationella sektioner har här en viktig uppgift att påverka berörda myndigheter och instanser i positiv riktning för att i varje land få åtminstone en för gästateljéverksamhet lämplig plats med i det nordiska nätet.

G. Finansiering och ekonomi
Översikt över bokslut och budget (fmk)

	Bokslut 1979	Budget 1980	Prel. ut- fall 1980	Budget 1981
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	29 000	41 000	24 000	27 000
Personal	68 000	57 000	54 000	48 000
Kontor	12 000	13 000	11 000	12 500
Lokaler	8 000	9 000	8 000	16 000
Projekt	52 500	59 000	131 000	88 000
Övrigt: Bankkostnader	500	1 000	1 000	1 500
Summa utgifter	170 000	180 000	229 000	193 000
<i>Inkomster</i>				
Nordisk kulturfond			40 000	
Anslag	173 000	180 000	180 000	193 000
Lönestegr. komp.				
Övrigt			9 000	
Summa inkomster	173 000	180 000	229 000	193 000

2. Kommentarer till översikten

Vid en jämförelse mellan budgeten för 1980 och det preliminära utfallet för samma år kan man konstatera, att förbundet har pressat ned utgifterna för administration och drift från FIM 121 000 till FIM 97 000. Vidare har verksamheten kunnat mer än fördubblas. Orsaken är först och främst genomförandet av seminariet om offentlig utsmyckning i Norden. Detta fanns inte med i årsbudgeten. Enligt planerna skulle NKF ansöka om medel för genomförandet. Det beviljade anslaget från Nordisk kulturfond var dock betydligt mindre än det belopp som förbundet hade ansökt om. Då det hade varit till stor skada för seminariet och dess resultat att försöka genomföra det i stympad form, beslöt NKF att dels göra omdisponeringar i sin egen budget och dels genom sektionerna försöka få nationella stöd till seminariet. Detta lyckades. Men då därtill kom, att rese- och logikostnaderna hade stigit avsevärt sedan den ursprungliga budgeten för seminariet gjordes upp, har projektet i praktiken krävt en stor insats av oavlönat arbete, inte minst i sektionerna. 1980 års budget kommer dock av allt att döma att kunna balanseras, bl. a. tack vare en mindre finländsk donation till NKF.

Kungstanken i förbundets budgetframställningar är den, att de administrativa utgifterna inte borde utgöra mer än högst 45 % av de totala utgifterna. Resten skall gå till verksamhet. Idealet vore förhållandet 40/60. Vad gäller år 1980 torde slutresultatet komma rätt nära idealet: enligt det preliminära utfallet blir det 43 % för administration och 57 % för verksamhet. Detta har alltså möjliggjorts genom de extra bidrag som har beviljats förbundet, främst kulturfondens stöd till seminariet, men också tack vare den tidigare nämnda oavlönade arbetsinsatsen.

Budgeten för 1981, som reviderades av förbundsrådet och nedbantades från sina ursprungliga FIM 258 000 till FIM 193 000 eller det belopp som bidraget till NKF över den nordiska kulturbudgeten slutligen fastslogs till, kan inte uppvisa ovannämnda utgiftsfördelning. Förhållandet är ungefär 54/46. En rätt tung belastning på den driftsmässiga sidan är hyran, som i det närmaste kommer att fördubblas i och med att förbundssekretariatet flyttar till nya lokaliteter. Dessa kommer för övrigt inte att vara större än de nuvarande. Prisökningen beror på den starkt förhöjda kvadratmeterhyran jämfört med den NKF för närvarande betalar. Förbundet räknar dock med att under 1981 kunna få tilläggsstöd för sin verksamhet och ämnar söka om bidrag, bl. a. för det viktiga handboksprojektet som har nämnts under punkt E i denna verksamhetsberättelse.

*BILAGA 1***Beretning om den i den danske sektion af Nordisk Kunstforbund stedfundne virksomhed i perioden 1. oktober 1979—30. september 1980**

Den danske sektions medlemmer har indtil 31. maj 1980 været: væveren Nanna Hertoft, KIKU, maleren Bent Karl Jacobsen, KIKU, maleren Bodil Kaalund, Akademirådet, maleren Seppo Mattinen, formand, Akademirådet, maleren Hans Chr. Ege, BKF, billedhuggeren Yan, BKF og museumsinspektør Jan Garff, museumsrepræsentant.

Som sekretærer i sektionen har fungeret Aase Hofmann, Hanne-Lisbeth Rasmussen og Ole Wildt Pedersen, alle kulturministeriet.

Den nuværende sektions medlemmer består af:

maleren Herman Stilling, KIKU, maleren Bjarne W. Troelstrup, KIKU, maleren Bodil Kaalund, Akademirådet, grafikerens Seppo Mattinen, formand, Akademirådet, maleren Hans Chr. Ege, BKF, billedhuggeren Yan, BKF, og mag. art. Mikael Wivel, museumsrepræsentant.

Som sekretærer i sektionen fungerer Rosa Cedermark og Aase Hofmann, begge kulturministeriet.

Sektionen har udover halvårsmøder i den samlede komité for internationale kunststillinger afholdt 6 møder.

Virksomheden har hovedsagelig været koncentreret om samarbejdet mellem Nordisk Kunstcentrum og Nordisk Kunstforbund, udarbejdelse af en forretningsorden for den danske sektion samt forarbejdet i forbindelse med afholdelsen af seminaret om offentlig udsmykning i Norden. Herudover har man drøftet de spørgsmål, som har været rejst af Nordisk Kunstforbund med henblik på forbundets arbejdsudvalgsmøde i januar 1980 og forbundsrådsmøde i august—september 1980.

Man har i sektionen lagt vægt på Nordisk Kunstforbunds rolle som idéskabende og kritisk organ for Nordisk Kunstcentrum, seminarievirksomheden, opbygningen af et nordisk gæsteatelier-net samt samarbejdet med Nordfag.

Med hensyn til etableringen af et gæsteatelier-net har man besigtiget flere potentielle muligheder i Danmark.

Sektionen har afholdt et møde med lederen af Nordisk Kunstcentrum, Erik Kruskopf i januar 1980, ligesom sektionen har været vært ved arbejdsudvalgsmødet i København i januar 1980.

Fra dansk side (komiteen for internationale kunststillinger) har man givet afslag til Per Baagøe på ansøgning om tilskud til Violet Sol's udstilling på Sveaborg i marts 1980.

Man har ydet et rejsetilskud til den danske gruppe af Experimental Environment 1980 i forbindelse med en udstilling i Island i juli 1980. Man har givet afslag på en ansøgning fra gruppen Fynske Kunsthåndværkere

om støtte til en vandrestilling i Odenses nordiske venskabsbyer. Man har støttet en udstilling af Marie Hjorth, Hanne Mailand, Hans Helge Nielsen og Ingelise Westman i Trondheim Kunstforening.

Man har støttet en udstilling af Preben Hornung i Galleri F 15 i Moss. Man har udpeget Palle From og Per Kramer til at repræsentere Danmark på udstillingen Arts Baltica i Visby, Gotland, i juli–august 1980 samt ydet støtte til den danske deltagelse.

Man har i samarbejde med den danske ambassade i Stockholm benyttet ambassadens lokaler til 2 kunstudstillinger i 1980. I marts præsenterede man en udstilling af Ole Sporning og i oktober en udstilling af Tom Krøjer.

BILAGA 2

Verksamhetsberättelse för Nordiska konstförbundet i Finland (NKF's finska sektion) 1980¹

Sektionens medlemsföreningar:

Suomen Taiteilijaseura-Konstnärsgillet i Finland, Suomen Taideakademi – Finlands Konstakademi, Suomen Taideyhdistys-Finska Konstföreningen, Suomen Kuvanveistäjäliitto-Finska Bildhuggarförbundet, Suomen Taidegraafikot-Finlands grafiska konstnärer, Tiademaalariiliitto-Målarförbundet, Suomen Kuvataidejärjestöjen liitto-Finlands bildkonstorganisationers förbund, Tampereen Taiteilijaseura-Tammerfors konstnärsförening, Helsingin Taiteilijaseura-Konstnärsföreningen i Helsingfors, Turun Taideyhdistys-Åbo Konstförening och Viipurin Taiteilijaseura-Viborgs konstnärsförening.

Sektionens styrelse har haft följande medlemmar fram till årsmötet den 16.05:

Stig Fredriksson, målare, ordförande

Matti Kujasalo, målare, viceordförande

Lisbet Lund-Schwela, grafiker

Paul Osipow, målare

Marjatta Palasto, skulptör

Kimmo Pyykkö, skulptör

Veikko Stålhammar, grafiker

Osmo Valtonen, skulptör

Sven-Olof Westerlund, grafiker och som representant för Undervisningsministeriet Olli Närvä, avdelningschef.

¹ Översatt från finska

Efter årsmötet är styrelsens ordförande Matti Kujasalo och viceordförande Stig Fredriksson.

Nya styrelsemedlemmar är Martti Aiha, skulptör (efterträder Kimmo Pyykkö) och Ipi Kärki, målare (efterträder Paul Osipow).

Som sektionens sekreterare och kassör verkar FK Maaretta Jaukkuri.

Sektionens utställningskommitté 1979–80:

Osmo Valtonen, ordförande

Marika Mäkelä, suppleant Ipi Kärki, Målarförbundet

Harry Kivijärvi, skulptör, suppleant Ukri Merikanto, Finska Bildhuggarförb.

Ilppo Heikuri, grafiker, suppleant Tapani Mikkonen, Finlands grafiska konstnärer.

Styrelsen har fram till oktober 1980 sammanträtt nio gånger och utställningskommittén en gång.

Sektionens representanter i förbundsrådet har varit: Matti Kujasalo, Stig Fredriksson och sekreteraren. I arbetsutskottet har sektionen representerats av Paul Osipow (till den 1.9) och därefter av Matti Kujasalo med Stig Fredriksson som suppleant.

Verksamheten

I utställningen "Nutida nordisk konst" på Galerie Plaisiren, Hässelby slott utanför Stockholm deltog målarna Sinikka Palonen och Reijo Viljanen, utsedda av sektionen. Reijo Viljanen deltog även i utställningens vernissage.

Sektionen har gjort upp ett förslag till utställningsverksamhet för Nordiskt konstcentrum åren 1981–83. Paul Osipow har haft ansvaret för det fortsatta sonderingsarbetet på utställningsprojektet EXPORT-KONST och i London undersökt potentiella utställningsplatser samt haft diskussioner med representanter för dessa. Utställningsprojektet har sedermera skrinlagts.

Vid det seminarium som NKF arrangerade i Moss i Norge, representerades Finland av konstnärerna Stig Fredriksson, Lars-Gunnar Nordström, Antero Kare och Jan-Olof Mallander samt av arkitekt Jan Söderlund, som även höll Finlands inledningsanförande. Temat för anförandet var samarbetet mellan arkitekter och bildkonstnärer.

Vid uppföljningsseminariet för kulturhändelserna under "Barnets år" deltog grafiker Lisbet Lund-Schwela som representant för sektionen. Seminariet hölls på Hanaholmens kulturcentrum den 7–9.2.1980.

I oktober gjorde sektionens styrelse en resa till Oslo på inbjudan av NKF's norska sektion. Styrelsens medlemmar fick bekanta sig med den höstutställning som då pågick i Kunsternes Hus. Dessutom besöktes ett

flertal museer i Oslo och styrelsen fick en inblick i det norska konstnärsförbundets verksamhet.

Sektionen har förhandlat med Målarförbundet, Finska Bildhuggarförbundet och Finlands grafiska konstnärer om möjligheterna att varje år arrangera tre privatutställningar med verk av en bildkonstnär från tre olika nordiska länder. Utställningarna skulle äga rum i Helsingfors i de ovan nämnda organisationernas gallerier och de skulle öppnas samtidigt på ett bestämt datum, nämligen den 5 februari, som är Johan Ludvig Runebergs födelsedag och dagen för Konstnärsgillet i Finland årsfest. Den första nordiska utställningsserien av detta slag strävar man till att få genomförd år 1981.

Sektionen har också gjort upp ett förslag till ett konstnärseminarium, som skulle arrangeras av NKF och i vilket – förutom de nordiska länderna – även de övriga Östersjöländerna skulle delta.

BILAGA 3

Kort redogörelse för FÍMs verksamhet år 1980¹

Utställningar:

I början av år 1980 valde FÍMs utställningskommitté Snorri Sveinn Fridriksson och Elías B. Halldórsson att som FÍMs representanter delta i en utställning i Galleri Plaisiren på Hässelby slott. I början av juni öppnade skulptör Sigurjón Ólafsson en utställning av sina verk i FÍM-salen på inbjudan av FÍM och Konstfestivalen 1980. I samband med utställningen gav FÍM ut fem postkort med bilder av Ólafssons verk. Sommarutställningen i FÍM-salen ägde rum i juli och 18 konstnärer visade då sina verk. Höstutställningen på Kjarvalsstadir började den 27 september och var öppen till den 12 oktober. Av vissa av de fem konstnärers verk, som utgjorde utställningens "kärna" gjordes en uppsättning kort. Samtidigt som höstutställningen ägde rum på Kjarvalsstadir hölls på inbjudan av FÍM en utställning i FÍM-salen med verk av Lars Hofsjö. Under arbete är FÍMs deltagande i utställningar som kommer att hållas i Wiesbaden, Frankfurt och vid Rostock-biennalen.

¹ Översatt från isländska

FÍMs årsmöte

FÍMs årsmöte hölls i april månad. Styrelsens sekreterare, Sigríður Björnsdóttir undanbad sig omval. I stället för henne valdes Valgerður Bergsdóttir. Styrelsen består nu av följande: Sigrún Guðjónsdóttir, ordförande, Valgerður Bergsdóttir, sekreterare, Thorbjörg Höskuldsdóttir, kassör, Jón Reykdal och Eiríkur Smith, medlemmar.

Styrelsemöten:

Styrelsemöten hålls två gånger per månad. Utställningskommitténs ordförande är Örn Thorsteinsson, som också deltar i styrelsens möten.

Möten utomlands, som FÍM har deltagit i:

Sigrún Guðjónsdóttir deltog i NKF's arbetsutskottsmöte i Köpenhamn i februari. Sektionen förberedde även deltagandet i seminariet om offentlig utsmyckning i Moss den 31 maj–3 juni i Norge. NKF inbjöd Sigrún Guðjónsdóttir och Gestur Thorgrímsson, som höll ett föredrag med ljusbilder. Kulturministeriet bekostade två andra inbjudna representanter för Island till seminariet: Sigrún Guðmundsdóttir, skulptör och Guðmundur Thór Pálsson, arkitekt. Jón Reykdal och Björg Thorsteinsdóttir deltog i Nordiskt konstcentrums rådsmöte i juni. Sigríður Björnsdóttir representerade FÍM på ett IAA- och NORDFAG-möte i maj i Stockholm och på nytt i september på ett IAA-möte i Helsingfors.

Diskussioner med massmedia:

Hösten 1979 sände FÍM en skrivelse till Islands statsradio, i vilken institutionen kritiserades för att bildkonstens andel i programmen i radio och TV är för liten. I februari månad detta år har en nämnd från FÍM haft en diskussion kring problemet med den administrativa ledaren för radiobolaget.

BILAGA 4

Årsmelding 1980, for Nordisk kunstforbund, Norsk seksjon

Fra april 1980 er Bildende Kunstneres Styres oppgaver overtatt av organisasjonen Billedkunstfaglig Sentralorganisasjon. Det nye BKS vil fortsette som ansvarlig for den norske seksjonens arbeid, herunder valg av seksjonens medlemmer, være ansvarlig for seksjonens økonomi og utføre det nødvendige sekretariats-arbeidet.

Medlemmer av seksjonen i 1980 har vært:

Thorstein Rittum, formann

Anne Marie Komissar, viseformann

John David Nielsen

Hilde Mæhlum

Chr. Roscher-Nielsen, sekretær.

En vesentlig del av seksjonens arbeid har gått med til forberedelsene og gjennomføringen av seminaret "Offentlig utsmykking i Norden", som ble arrangert på Jeløya, Moss og i Oslo fra 31. mai–3. juni i år. Den norske seksjonen sto som hovedansvarlig for seminar-opplegget og utarbeidet bl.a. seminarsøknaden til Nordisk Kulturfond og seminarprogrammet i detaljer. Forberedelsene ble gjort i nært samarbeid med sekretariatet i Helsingfors.

I forbindelse med seminarforberedelsene ble det holdt en rekke planleggingsmøter. A. M. Komissar var tilstede på AU-møtet i København i januar, og det ble arrangert to møter, et i Oslo og et i Stockholm mellom den norske seksjonen og seminarets ordstyrer og sekretær i mars og april. Det ble også holdt flere møter med utsmykkingsgruppen i Kunstnernes Hus for utveksling av idéer og planer for seminaret.

Deltagerne på seminaret ble valgt ut av NKF's nasjonale seksjoner, ialt 44 representanter for arkitektene, billedkunstnerne, utdanningsinstitusjonene og fra de offentlige myndighetene.

Seminaret, som ble lagt opp som et tre-trinnsprosjekt, har lagt grunnlaget for en rekke viktige arbeidsoppgaver for NKF i tiden framover. Blant annet arbeides det nå med å få istand en større utstilling om offentlig utsmykking i Norden i regi av Nordisk Konstcentrum, der de enkelte seksjonene blir viktige som samarbeidsparter når det gjelder utarbeidelse av utstillings-materiale. Seksjonene er også igang med det forberedende arbeidet til sammensetningen av en nordisk håndbok om kunstnerisk utsmykking av offentlige bygg till bruk for oppdragsgivere, billedkunstnere og arkitekter.

I samarbeid med den finske seksjonen har den norske seksjonen formidlet opphold i Niels Østergaards atelier på Bornholm. 4 norske kunstnere oppholdt seg der i løpet av sommeren. Seksjonene har vurdert den videre bruken av atelieret og funnet at kostnadene er for store i forhold til de tilskudd som mottas og det er vedtatt på NKF's årsmöte å si opp avtalen med fru Østergaard.

I oktober mottok seksjonen besøk av 10 representanter fra den finske seksjonen på tre dagers besøk i Oslo. Det var lagt opp besøk bl.a. på Høstutstillingen i Kunstnernes Hus og besøk i BKS' og NBFO's sekretariater med orientering om organisasjonenes arbeid. Det ble også anledning til å diskutere opplegget for den norske utstillingen som skal arrangeres i Helsingfors i 1981.

Seksjonen har hatt 5 ordinære møter og som nevnt ovenfor, en rekke planleggingsmøter i forbindelse med seminar-forberedelsene.

*BILAGA 5***Verksamhetsberättelse för Nordiska konstförbundets svenska sektion
1/7 1979–1/9 1980***Seminarium*

Mycket arbete har under våren 1980 lagts ned på förberedelser inför NKF:s seminarium "Offentlig konst i Norden" som ägde rum i Moss och Oslo den 31/5–3/6. Svenska sektionens arbetsgrupp utgjordes av Sonja Carlsson, Lars Hofsjö, Kaisa Melanton och Matti Nurmi.

Svenska deltagare på seminariet var:

Birger Boman, skulptör, Statens konstråd
Anders Clason, ordförande och chef för Statens kulturråd
Michael Granit, arkitekt
Lars Hofsjö, målare – seminariets ordförande
Kaisa Melanton, textilkonstnär
Matti Nurmi, målare
Åke Pallarp, målare, professor vid Kungl. konsthögskolan

Som observatör deltog:

Sonja Carlsson, konstskribent, NKF
Pi Eriksson, målare
Bo-Erik Gyberg, fotograf
Mailis Stensman, informationssekreterare vid Statens konstråd

Nordiskt konstcentrum på Sveaborg

Erik Kruskopf besökte Stockholm den 18 oktober då bl. a. samarbetet mellan NKC och NKF och samtliga sektioners utställningsförslag diskuterades på ett AU-möte. Kaisa Melanton som fick i uppdrag att utarbeta förslag till textilutställning har utformat tre varianter av en sådan utställning.

Utställningssekreteraren på Sveaborg, Tage Martin Hörling, besökte Stockholm vid olika tillfällen våren 1980. På ett AU-möte i mars presenterade den svenska sektionens arbetsgrupp – Lars Hofsjö, Ingegerd Möller och Matti Nurmi – NKF:s utställningsförslag, företrädesvis de svenska. Tage Martin Hörling redogjorde för årets utställningar på Sveaborg.

I april träffades Tage Martin Hörling och Matti Nurmi då man diskuterade samarbetet mellan NKC och NKF, gästateljéerna på Sveaborg och planerna på att inrätta en grafisk verkstad där.

Möten för särskilt inbjudna

Den 16 januari anordnade NKF:s svenska sektion ett kontaktmöte för de isländska grafikerna Jenny Gudmundsdottir, Thordur Hall och Edda Jons-

dottir med anledning av utställningen "Isländsk grafik 79" som visades på Konstnärshusets Grafikgrupps galleri.

Svenska sektionen förlade sitt sista sammanträde före sommaren på Wårdshuset Godthem den 18 juni, dit man inbjöd Christina Hamacher från NUNSKU för att diskutera ett framtida samarbete mellan NUNSKU och NKF.

Utställningsverksamhet

NKC:s utställning "Stig Claesson tecknar Sveaborg" hade vernissage på "Galerie Plaisiren" Hässelby lördagen 22 september.

Den 11 oktober anordnades en pressvisning där Stig Claesson deltog. NKF presenterades av Matti Nurmi och utställningen presenterades av Ingegerd Möller. Finska ambassaden bjöd på lunch med pressrådet Jaakko Kaurinkoski som värd. Samma utställning visades senare på Konstakademiens galleri med vernissage lördagen den 10 november.

"Nutida nordisk konst" hade vernissage på "Galerie Plaisiren" Hässelby lördagen 19 januari. Svenska utställare var Karin Eklöf och Åke Törner. I anslutning till utställningen arrangerade Hässelby slott samma dag ett möte med temat "Nordisk utställningsverksamhet". Från NKF:s svenska sektion deltog Sonja Carlsson, Enno Hallek, Lars Hofsjö, Kaisa Melanton, Ingegerd Möller, Matti Nurmi och Beate Sydhoff.

Utställningsbidrag

Utställningsbidrag har utdelats till följande:

Galerie Plaisiren, Hässelby slott, för utställningen "Nutida Nordisk konst", utställningsbidrag till de tio medverkande konstnärerna.

Waldemarsudde för utställningar med H Simberg, H Autere och Th Erichsen.

Stadsmuseum för utställningar av Augustin Ehrensvärds teckningar

Enskilda konstnärer: Rolf Blomquist, Bo Englund, Lennart Forsberg, Lars Hofsjö och Anna- Greta Olsson.

UNESCO-rekommendationen

Som NKF:s representant deltog Sonja Carlsson och Enno Hallek på seminariet om UNESCOs rekommendation om konstnärers sociala ställning globalt sett på Sverigehuset den 7 november.

Förbundsrådsmöte

Årets förbundsrådsmöte ägde rum i Roslagen utanför Stockholm den 29/8-1/9 med följande svenska deltagare: Leif Bolter, Enno Hallek, Lars Hofsjö och Matti Nurmi. Svenska sektionen stod som värd för en fest för samtliga mötesdeltagare och medlemmar ur svenska sektionen.

Ledamöter

Svenska sektionen har under verksamhetsåret haft följande ledamöter: Matti Nurmi, Enno Hallek, Lars Hofsjö, Ingvar Jörpeland, Sonja Carlsson, Leif Bolter, Lenny Clarhäll, Maud Fagerholm, Bo Lindwall, Jan Manker, Kaisa Melanton, Beate Sydhoff.

Berättelse

från Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1980

A. Namn och adress

Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet
S.171 94 Solna

B. Startår

1973.

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Norge och Sverige.

D. Syfte

Forskningsrådets uppgift är att genom bl. a. finansiering av forskningsprojekt främja nordiskt samarbete inom skatteforskningen med inriktning särskilt på frågeställningar av gemensamt nordiskt intresse.

E. Organsation

1. Administration

Forskningsrådet består av tre medlemmar från varje medlemsland.
Forskningsrådets kansli sköts av sekreteraren på deltid.

2. Rådets sammansättning

Medlemmar

Nielsen, Thøger, professor, D
Rosman, Jens, departementschef, D
Eggert Møller, Mogens, lektor, D v. ordförande
Andersson, Edward, professor, F ordförande
Lehtovouri, Kouko, professor, F
Söderholm, Rainer, regeringsråd, F
Borgenvik, Hallvard, direktör, N

Gabrielsen, Inger, forsker, N
Zimmer, Frederik, förstelektor, N
Ekman, Gösta, generaldirektör, S
Johansson, Sven-Erik, professor, S
Lodin, Sven-Olof, professor, S

3. *Personal*

Tivéius, Ulf, sekreterare, S

F. *Verksamhet*

1. *Beviljande av forskningsanslag*

Forskningsrådet har inför sina respektive sammanträden i april och oktober utlyst forskningsanslag lediga till ansökan. Till aprilsammanträdet hade sex ansökningar på sammanlagt ca 585 000 skr. kommit in. Rådet beslöt därvid att tilldela Jouko Lehtovouri, Helsingfors ett stipendium på 8 000 fmk. till projektet "On the Evaluation of Corporate Accounting Information for Taxation Purposes" och ett anslag på 20 000 fmk. till Heikki Niskakangas, Helsingfors, för ett projekt om royalties och service fees i internationell skatterätt. Vidare beslöt forskningsrådet att tilldela Leif Alsheimer, Stockholm, 30 000 skr. till en undersökning av den skattemässiga behandlingen av avsättningar för framtida utgifter samt att tilldela Bertil Holmlund, Stockholm, skr. till ett projekt om arbetsgivaravgifternas effekter.

Till det andra ansökningstillfället i oktober hade fem ansökningar på sammanlagt drygt 450 000 skr. kommit in. Därvid tilldelades Christen Amby, Köpenhamn, ett anslag på 110 000 dkr. till en undersökning om beskattning av kommanditdelägare i de nordiska länderna. Forskningsrådet tilldelade vidare Matti Tuomala och Jouko Ylä-Liedenpohja, båda i Helsingfors, anslag på sammanlagt 12 000 fmk. till en undersökning av distributionseffekterna vid övergång från direkt till indirekt beskattning. Vidare tilldelades Enrique Rodriguez, Uppsala ytterligare 3 500 skr. till projektet om den offentliga inkomstexpansionen i Sverige.

2. *Seminarium*

Forskningsrådets sedvanliga skatteseminarium ägde i år rum i Norge, närmare bestämt på Refsnes Gods i Moss. Rubriken för seminariet, som hölls den 29–30 oktober, var "Från nettobeskattning till bruttobeskattning". Ett femtiotal deltagare från skatteadministration, forskning och näringsliv var närvarande.

Professor Leif Mutén vid International Monetary Fund inledde seminariet med en internationell utblick kring tendenser till övergång mot bruttobeskattningsystem i övriga världen. Därefter fortsatte chefredaktören Carl-Johan Åberg, Stockholm och sakkunnige i budgetdepartementet Percy Bargholtz, Stockholm med att presentera det svenska förslaget till

bruttobeskattningsystem. Forskningsrådets ordförande professor Edward Andersson, Helsingfors, presenterade förslag till nya beskattningsmodeller för företag i Finland. Företagsbeskattningsdelen av seminariet avslutades med att byråchefen Lasse Aarnio, Helsingfors och konsulenten L. P. Skøtt, Köpenhamn visade hur beskattningens tyngdpunkt i vissa fall förts över mot indirekt beskattning.

Andra dagen av seminariet ägnades åt personbeskattningen och inleddes med att direktör Hallvard Borgenvik, Oslo presenterade ett norskt förslag till reformering av inkomstbeskattningen. Professor Edward Andersson redogjorde därefter för lagstiftningen om begränsningen i avdragsrätten för räntor i Finland. Vidare presenterade sakkunnige Percy Bargholtz direktiven till en nytillsatt svensk utredning som skall se över underskottsavdragen. Kontorchef Kaj Lotz, Köpenhamn fortsatte med att presentera ett ej genomfört förslag till begränsningar i avdragsrätten för räntor i Danmark. Därefter diskuterades för- och nackdelar med ett personbeskattningsystem som går mot bruttobeskattning jämfört med nuvarande system. Statsrådet Per Kleppe, Oslo inledde med att ge politikerns syn på frågan. Professor Agnar Sandmo, Bergen fortsatte med en forskares syn och skattechefen Lars Johansson, Stockholm lämnade skatteadministratörens synpunkter. Professor Sven-Olof Lodin, Stockholm tog avslutningsvis upp problemen kring övergång till nytt system och därmed sammanhängande låsningsmekanismer. Efter slutdiskussionen avslutades seminariet med en uppsummering av forsker Inger Gabrielsen, Oslo.

3. Forskningsprojektet de nordiska ländernas skattestruktur

Under verksamhetsåret har forskningsrådet startat ett nytt samnordiskt projekt om skattestrukturen i de nordiska länderna. Projektet kommer att delas upp i flera delprojekt. Projektledaren förstelektor Frederik Zimmer har ägnat det första delprojektet åt en komparativ studie om inkomstbegreppets ursprung och utveckling i Norden. Denna studie beräknas vara avslutad under 1981.

4. Informationstjänst

Informationsbladet Nordiska skattenyheter, nsn, som innehåller skattenyheter i notisform, har under året kommit ut med tre nummer.

G. Finansiering

Verksamheten har finansierats med bidrag från medlemsländerna på sammanlagt 400 000 svenska kronor.

Berättelse

från Nordiska samfundet för Latinamerika-forskning (NOSALF)

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1980

A. Namn och adress

Nordiska samfundet för Latinamerika-forskning (NOSALF)
Latinamerika-institutet
Box 6909
S-102 39 Stockholm
Sverige

B. Startår

Samfundet bildades i maj 1973 vid den andra nordiska forskningskonferensen om Latinamerika (Kollekolle, Danmark). Det avlöste den s.k. Nordiska samarbetskommitté för Latinamerika-forskning, också förkortat NOSALF, som inrättades i september 1970 i enlighet med beslut fattat vid den första nordiska konferensen om Latinamerika i Åbo, Finland (augusti 1970).

C. Syfte

NOSALFs stadgar fastställer följande uppgifter för samfundet:

- a) att främja studier, forskning och spridande av kunskap rörande Latinamerika i Norden,
- b) att utgöra en samarbetsorganisation för på Latinamerika inriktade forskare och övriga latinamerikanister i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige,
- c) att tjäna som kontaktorgan för nordiska forskare med liknande sammanslutningar av forskare i andra delar av världen,
- d) att utge vetenskapliga och forskningsinformativa publikationer om Latinamerika,
- e) att organisera Latinamerika-konferenser.

D. Organisation

1. Administration

NOSALF administreras av ett sekretariat, som enligt stadgarna skall vara förlagt till akademisk institution. Sekretariattjänstgörande institution

har alltsedan NOSALFs bildande varit Latinamerika-institutet i Stockholm. Fr. o. m. 1979 regleras förhållande mellan NOSALF och Latinamerika-institutet i särskilt avtal.

2. Styrelse

Samfundet leds av en styrelse bestående av två valda representanter för Danmark, Finland, Norge och Sverige samt av sekreteraren. Styrelseledamot väljs för högst 3 år. Ordförande och viceordförande utses av styrelsen inom sig. Sekreterare är tjänstgörande föreståndaren för sekretariat-institutionen.

Styrelsens nuvarande sammansättning är följande:

För Danmark: Jens Lohmann, Romanska Institutet, Köpenhamns universitet,

Ane-Grethe Østergaard, Romanska Institutet, Universitetet i Odense.

För Finland: Luis Herrera, Samhällsvetenskapliga institutionen, Universitetet i Tammerfors,

Eeva-Liisa Myllymäki, Statsvetenskapliga institutionen, Universitetet i Åbo.

För Norge: Birger Angvik, Romanska Institutet, Universitetet i Bergen,

Gudmund Stang, Historiska Institutet, Universitetet i Trondheim.

För Sverige: Claes Brundenius, Forskningspolitiska Institutet, Universitetet i Lund,

Stefan de Vylder, Handelshögskolan i Stockholm

Sekreterare: Weine Karlsson, Latinamerika-institutet, Stockholms universitet.

Ordförande och viceordförande för styrelsen är Claes Brundenius respektive Jens Lohmann.

3. Personal

Vid NOSALFs sekretariat tjänstgör en assistent med halvtidstjänst (anställd vid Stockholms universitet). Därtill arvoderas i begränsad utsträckning kontorspersonal för olika tillfälliga arbeten, bl. a. maskinskrivning.

4. Revisorer

Fr. o. m. den 1 juli 1979 förvaltas NOSALFs ekonomiska tillgångar enligt särskilt avtal genom Stockholms universitets redovisningssystem. För revision anlitas chefen för ekonomienheten vid Stockholms universitet.

E. Verksamhet

1. Studiestipendieprogrammet:

NOSALFs stipendieprogram startades 1974 och har sedan dess så gott som oavbrutet utökats. Stipendier beviljas först och främst till studenter och yngre forskare som behöver besöka en på Latinamerika inriktad nordisk institution i samband med forskningsarbete eller förberedelse av avhandlingar om Latinamerika. Stipendierna täcker faktiska resekostnader tur och retur på billigaste färdssätt – vanligast med studeranderabatt – mellan hemorten och staden där den besökta institutionen ligger samt logi under en vecka på pensionat eller motsvarande.

Under 1980 har 27 stipendier beviljats, varav 4 inte utnyttjats. Av dem som fått NOSALF-stipendier under 1980 kom 12 från Norge, 7 från Finland, 5 från Sverige och 3 från Danmark. Latinamerika-institutet i Stockholm var den institution som man önskade besöka i samtliga de 27 fallen utom ett. En förteckning över 1980 års NOSALF-stipendiater återfinns i bilaga.

2. Stöd till seminarier och symposier:

År 1977 inledde NOSALF sitt program för stöd till seminarier och symposier om Latinamerika som anordnas i Norden. Dels gäller det mindre forskarträffar på lokal nivå, arrangerade vanligtvis av samfundets forskararbetsgrupper, och dels större nordiska symposier som på grund av sina begränsade ämnen inte kan få samma resonans som NOSALFs nordiska konferenser men ändå utgör ett viktigt steg mellan dessa och ovan nämnda mindre seminarier.

NOSALF lägger stor vikt vid denna verksamhet, inte minst beträffande forskararbetsgruppernas lokala initiativ. Såväl lokala som internordiska seminarier ger en viktig stimulans genom tillfälle till diskussion av projekt och utbyte av erfarenheter inom väl avgränsade forskningsområden för framför allt yngre forskare.

1978 uppgick NOSALFs bidrag till anordnande av seminarier och symposier till drygt 33000 skr. Under 1979 måste denna budgetpost kraftigt minskas för att frigöra medel till finansiering av NOSALFs femte ordinarie konferens (*se punkt E.4.*). 1980 blev denna budgetpost (28000 skr) fortfarande under sin normala nivå p. g. a. att NOSALF bara beviljades medel för att täcka inflationen 1979–1980. Likväl kunde samfundet ge ekonomiskt stöd till följande forskningssammanskomster:

- seminarium "Sociale og kulturelle forhold og folkelige bevaegelser i den tredje verden", som ägde rum i Helsingör, Danmark i april 1980;
- seminarieriserie "Stormakterne og Latinamerika", i Bergen, Norge, under våren 1980;
- seminarium "Latinamerika och det finska skolsystemet", som arrangerades i Helsingfors i oktober 1980;

- nordisk forskarträff med NOSALFs litteraturgrupp, i Köpenhamn i oktober 1980;
- de europeiska Latinamerika-historikernas sjätte sammankomst, som skall hållas i Stockholm i början av 1981 (för deltagande av nordiska historiker);
- tvärvetenskapligt seminarium om Latinamerika, som kommer att äga rum vid Universitetet i Bergen i början av 1981.

3. *Publikationer:*

Fr. o. m. 1977 har NOSALFs publikation "Ibero-Americana" omvandlats till en vetenskaplig tidskrift som tar med nordiska forskningsresultat i form av kortare artiklar och recensioner samt studier av icke-nordiska forskare som bedöms ha stort värde för den nordiska Latinamerika-forskningen.

Nummer VIII:2–IX:1/2 av "Ibero-Americana" (ca 140 sidor) utkom 1980. Fr. o. m. detta nummer har till namnet "Ibero-Americana" som undertitel lagts "Nordic Journal of Latin American Studies". En självständig redaktionskommitté har av styrelsen utsetts för tidskriften. Kommittén består av två ansedda latinamerikanister från vardera Danmark, Finland, Norge och Sverige, med olika vetenskapliga specialiseringar, och en koordinator utsedd av föreståndaren för Latinamerika-institutet i Stockholm. Nummer X:1–2 är i skrivande stund under tryckning och beräknas distribueras vid årsskiftet. Det innehåller ett urval bidrag som presenterats vid symposiet "Development Strategies in Latin America and the New International Economic Order". Detta symposium hölls i Lund, Sverige, i slutet av 1979 med NOSALFs ekonomiska stöd.

Den informativa karaktär som "Ibero-Americana" tidigare haft har numera övertagits av två nya publikationer. Dels "NOSALF News", en nyhetsbulletin först och främst avsedd för NOSALFs medlemmar, och dels "Latinoamericana" som redigeras och utges av Latinamerika-institutet i Stockholm med NOSALFs medverkan när det gäller nordiska bibliografier. 1980 utkom nummer 2 av "NOSALF News".

4. *NOSALF-konferenser:*

En av de viktigaste uppgifterna för NOSALF är enligt stadgarna att arrangera nordiska forskningskonferenser om Latinamerika. Detta bör ske åtminstone vart tredje år eftersom de ordinarie generalförsamlingarna, där bl. a. nya styrelseledamöter måste väljas, endast kan hållas vid dessa tillfällen.

NOSALFs femte konferens ägde rum i Murikka, Finland, i augusti 1979. Den föregicks av konferenser i Åbo 1970, Kollokole (Köpenhamn) 1973, Bergen 1976 och Kungälv (Sverige) 1978.

År 1982 måste således NOSALFs sjätte konferens äga rum. Denna kommer att arrangeras i Danmark. För att förbereda den har en organisationskommitté utsetts, vilken har sitt första sammanträde i Köpenhamn i december 1980.

5. *Internationellt samarbete:*

På särskild inbjudan deltog NOSALFs nuvarande ordförande Claes Brundenius och NOSALFs förste ordförande Henning Siverts i det andra symposiet för samordning och främjande av studierna om Latinamerika, som hölls i Caracas, Venezuela, i juni 1980. Där diskuterades bl. a. bildandet av ett internationellt samfund för studier om Latinamerika och Karibien.

I oktober 1980 deltog ordföranden Claes Brundenius å NOSALFs vägnar även i det nionde årsmötet för LASA (Latin American Studies Association), som ägde rum i Bloomington, USA.

F. *Framtidsplaner*

I budgetframställningen för 1982 och långtidsbudgetförslaget för 1983–1985 har NOSALF understrukt behovet av att arrangera en sjätte nordisk Latinamerika-konferens 1982 och en sjunde sådan 1985 samt av att utöka assistenttjänsten till heltid och utvidga stipendieprogrammet.

En sjätte NOSALF-konferens bör oundgängligen äga rum 1982, när mandatperioden för nuvarande styrelseledamöter upphör (*se punkt E.4.*). Av liknande skäl måste en sjunde NOSALF-konferens hållas senast 1985. Dessa konferenser kommer att ordnas i Danmark respektive Norge. Huvudämnet och detaljerna för den sjätte NOSALF-konferensen skall preciseras under 1981.

Fr. o. m. hösten 1977 har NOSALF anställt en sekretariatassistent på halvtid. Denne har haft hand om alla löpande ärenden med bl. a. redovisning, förberedelse av styrelsesammanträden, protokoll, skötsel av medlemsregister och information till medlemmarna, administrerat stipendieprogram samt svarat för redigering av "Ibero-Americana" och andra publikationer. NOSALFs expanderande verksamhet har haft till följd att halvtidstjänsten visat sig som helt otillräcklig. Mängden av obesvarade ärenden tenderar att stiga trots att assistenten ofta tillgripit arbete på övertid, delvis bekostat av Latinamerika-institutet i Stockholm. En utökning av assistenttjänsten till heltid är alltså nödvändig. Medel till en heltidstjänst har varit ett återkommande förstarumprioriterat äskande i NOSALFs anslagsframställningar under de senaste fyra åren.

Ett utökat stipendieprogram skulle ge möjlighet för ett stigande antal på Latinamerika inriktade studenter och yngre forskare att besöka Latinamerika-institutet i Stockholm eller annan institution i Norden. Medel har sökts i anslagsframställningarna för att möjliggöra dels en ökning av antalet stipendier, dels en förlängning av stipendiet till två veckors studier (i stället för som f. n. en vecka).

NOSALF avser att i en senare särskild ansökan söka medel till forskarkurser om Latinamerika.

G. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal skr)

	Bokslut 1979	Budget 1980	Prel. utfall 1980	Budget 1981
<i>Utgifter:</i>				
Styrelse	24,18	25,00	28,00 ¹	27,00
Personal	58,93	61,00	61,00	67,00
Kontorsexpenser	5,86	7,20	7,00	7,50
Lokal	4,28	4,70	4,70	5,10
Förvaltningsavgifter m. m.	2,16	3,90	3,60	4,10
Studiestipendieprogram	16,89	22,60	18,80	23,00
Stöd till symposier	24,01	28,00	26,20	28,40
Publikationer	19,83	41,00	40,00	41,40
NOSALF-konferenser	35,25 ²			
Summa utgifter	191,40	193,40	189,30	203,50
<i>Inkomster:</i>				
Anslag	181,00	182,00	182,00	199,00
Överskott från tidig. år	5,32	4,10	4,10	0
Ränteinkomster	4,35	2,80	2,80	0
Övrigt	4,82	4,50	1,00	4,50
Summa inkomster	195,49	193,40	189,90	203,50

¹ Tre styrelsesammanträden hölls 1980, varav två i Stockholm och ett i Köpenhamn.

² Konferensens totala kostnader uppgick till 54 060 skr. Skillnaden finansierades av Finlands undervisningsdepartement (10 000 fmk) och Latinamerikainstitutet i Stockholm (6 000 skr) samt med deltagarnas anmälningsavgifter.

BILAGA

NOSALF-stipendiater 1980

Namn	Hemort	Resemål
Alonso Lillo	Köpenhamn	Stockholm
Morten Eiler Hansen	Köpenhamn	Stockholm
Finn N. Laursen	Århus	Stockholm
Ari Heinonen*	Tammerfors	Stockholm
Oili-Helena Ylijoki*	Tammerfors	Stockholm
Tapio Jaakkola	Tammerfors	Stockholm
Maria Teresa Astorga	Outokumpu	Stockholm
Adrian Soto	Helsingfors	Stockholm
Annikki Koskinen	Helsingfors	Stockholm/Lund
Olavi Lähteenmäki	Nousiainen	Stockholm
Freddy Quinteros	Bergen	Stockholm
Berit Berge	Oslo	Stockholm
Sindre Vestre	Trondheim	Stockholm
Egil Strand	Oslo	Stockholm
Hilde Houen	Oslo	Stockholm
Tove Bruvik Westberg	Oslo	Stockholm
Vegard Bye*	Oslo	Stockholm
Bård G. Jørgensen*	Bergen	Stockholm
Lisbeth Kristiansen	Oslo	Stockholm
Cayo Sastre García	Oslo	Stockholm
Helge Kr. Smebye	Oslo	Stockholm
Peter Sjøholt	Bergen	Stockholm
Sylvia Vaccia Izami	Lund	Stockholm
Staffan Berglund	Umeå	Stockholm
Mikael Hammarskjöld	Lund	Stockholm
Alvaro Foresti	Göteborg	Stockholm
José Guevara	Stockholm	Malmö/Köpenhamn

* Stipendium beviljat men ej utnyttjat.

Berättelse**från Nordisk federation för medicinsk undervisning***Verksamhetsberättelse 1980***A. Namn och adress**

Nordisk federation för medicinsk undervisning
c/o Generalsekretær, læge Jørgen Nystrup
Rigshospitalet, Tagensvej 18
DK-2200 København N

B. Startår

1966

C. Syfte

Federationens ändamål är att befrämja den medicinska utbildningen och undervisningen i alla dess former och på alla nivåer av utbildning. För att fylla detta sitt ändamål bör Federationen:

1. arrangera, stimulera till, medverka till och informera om symposier och seminarier rörande för medicinsk utbildning och undervisning centrale och aktuella problem, särskilt sådana, vars lösning befrämjas av nordiskt samarbete;

2. stimulera till beskrivning och dokumentation av medicinsk utbildnings- och undervisningsförhållande i Norden;

3. stimulera försöksverksamhet och forskning beträffande medicinsk utbildning och undervisning;

4. stimulera till och medverka vid anordnandet av sådan utbildning, som erfordrar nordisk samverkan;

5. etablera och upprätthålla utomnordiska kontakter samt

6. vidtaga andra åtgärder och framkomma med förslag, som befrämjar medicinsk utbildning och undervisning.

D. Organisation**1. Administration**

Federationens beslutande organ utgöres av dess generalförsamling, som arrangeras vart annat år, såvida icke särskilda skäl lägga hinder i vägen.

Denna har till uppgift att

1. besluta i frågan om ansvarsfrihet beträffande styrelsens verksamhet och förvaltning;

2. välja Federationens styrelse och suppleanter för dessa;

3. i övrigt vidtaga åtgärder ägnade att gagna Federationens ändamål.

Följande institutioner, organisationer och myndigheter äger att vardere utse en representant som *delegat* till generalförsamlingen:

1. varje medicinsk fakultet eller motsvarande organ med ansvar för läkarutbildningen;

2. de medicinska studentorganisationer vid varje medicinsk fakultet eller motsvarande organ med ansvar för läkarutbildningen;

3. det eller de centrala statsorgan i varje land, som har att besluta beträffande medicinsk utbildning och undervisning;

4. det eller de centrala statsorgan i varje land, som har att besluta beträffande hälso- och sjukvård;

5. det nationella läkarförbundet i varje land;

6. den nationella yngre läkarorganisationen i varje land.

Federationens styrelse består av sju medlemmar samt en personlig suppleant för varje ordinarie styrelseledamot. Två av styrelsens medlemmar representerar studenternas organisationer och väljes efter förslag av Nordiska Medicine Studerande. Fem av styrelsens medlemmar representerar varje sitt nordisk lands övriga medlemsorganisationer och väljes efter förslag från ländernas övriga delegater vid generalförsamlingen.

Styrelsen utser inom sig ordförande.

Styrelsens funktionstid sträcker sig mellan två generalförsamlingar och under denna tid bör den sammanträda minst två gånger per år.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1980

Overlæge, dr. med. Hans Karle (Næstformand)	D
Professor Ole Wasz-Höckert	F
Professor Vikingur Heidar Arnorsson	I
Professor Arne Nordøy (formand)	N
Professor Göran Holm	S
Studentrepresentanter:	
Stud. med. Bárður Sigurgeirsson	I
Stud. med. Bjarne Myrup	D

3. Personal

Generalsekretær

Projektansatte sekretærer

4. Revisorer

Revisionselskabet Friis, Carøe og Steinfeldt A/S, statsautoriserede revisorer, Katrinebjergvej 111, 8200 Århus N, Danmark samt revisionskontoret i Århus, A/S, Clemens torv, 8000 Århus C, Danmark, som tekniske revisorer.

Som parlamentarisk revisor speciallæge Bjørn Østberg, Oslo med professor Gunnar Ström, Uppsala som suppleant.

E. Verksamhet

Virksomheden har omfattet:

27 januar–1 februar 1980, Hanaholmen Helsingfors, Finland *Nordisk kursus i ungdomsmedicin*. 90 deltagere fra samtlige nordiske lande gennemgik et intensivt kursus med vægt på teen-agenes somatiske og psykiske udvikling. Endokrine og kroniske somatiske sygdomme blev belyst. Ved at understrege samspillet mellem de unges miljø og deres sygdomsrisiko skabte kursusledelsen grundlag for mere effektive sundhedsfremmende og sygdomsforebyggende indsatser. Sagkundskaben baserede sig især på internationale og finske erfaringer. Kurset medvirkede til at øge intressen for grænseområdet ungdomsmedicin ved mange af de andre nordiske landes medicinske læresteder. Kursus er mere udførligt omtalt i *Nordisk Medicin* 95: 226–227, 1980.

26–28 marts 1980, Linköping, Sverige, *VIII Nordiska medicinska undervisningsmötet i Linköping samt generalforsamling*. Det VIII nordiske medicinske undervisningsmøde blev også et 10-års jubilæumssymposium i anledning af 10-året for Linköping universitet's start. Der var 134 deltagere. Det var det hidtil største antal til denne begivenhed, der afholdes hvert andet år. Endnu mangler der dog repræsentation fra enkelte medlemsorganisationer. Undervisningsmødet havde 3 hovedtemaer (1) Curriculum planning in medical teaching, (2) Integrerad vårdyrkesutbildning, (3) Ekonomiska aspekter på medicinsk undervisning. I tillæg blev et begrænset antal deltagere tilbudt et kursus: Moderna hjälpmedel inom medicinsk undervisning. Undervisningsmødet startede med demonstration af enkelte institutioner og læremidler på disse. Herefter drøftedes første hovedtema studieplanlægning på basis af et oplæg fra en international medical educator Ronald G Mc Harden, Dundee. Herefter fik man eksempler på erfaringer fra København og Tromsø. Undervisningsmødets andet hovedtema Integrerede sundhedsuddannelser er en problematik der arbejdes med mange steder. Det fik man indtryk af gennem rapporterne fra København, Stockholm, Helsingfors og Linköping. Linköping præsenterede en netop færdiggjort betænkning om et regionalt hälsouniversitet med specificerede undervisningsområder for hver enkelt personalegruppe, der således i den sidste ende ville få sin egen profil, men dannet i samspil med andre medarbejdere og i samspil med et veldefineret sundhedsapparat med ansvar over for en veldefineret befolkningsgruppe (region). Det tredje hoved-

tema om økonomiske aspekter på medicinsk undervisning var nyt og overraskende for mange af de fremmødte delegater, som både indså nødvendigheden af at tage disse i betragtning og af at være med til at influere på opstillingen af modellerne, således at den styring, der må ligge i økonomien, kan blive så relevant som muligt. På generalforsamlingen blev der valgt en ny styrelse som det fremgår ovenfor under punkt D. Der var en meget talstærk studenterdelegation til stede, der både indbyrdes inspirerede hinanden og var med til at løfte hele debatten på generalforsamlingen. De enkelte nationer fremlagde en række forslag til fremtidige aktiviteter. Disse bliver nu bearbejdet i styrelsen.

31 maj–7 juli 1980, Tromsø, Norge. *Er medisineruddannelsen tilpasset samfundets behov for legetjenester? Hva kan vi lære av de første 6 år i Tromsø?* Det var samlet godt 100 læger til et særdeles inspirerende møde i strålende solskin gennemført trods flystrejk. Der blev behandlet både historiske og aktuelle emner omkring Tromsø-studiets tilblivelse, gennemførelse og stadige forandring. Hvilken betydning har det for lægeuddannelsens kvalitet at uddannelsen i Tromsø er anderledes end de fleste steder? Det var et hovedspørgsmål at få belyst under konferencen. Under konferencen drøftedes i grupper følgende hovedområder af studieplanen: medicinsk sociologi, samfundsmedicin, decentraliseret undervisning, organkurs-cardiologi, organkursgynækologi/obstetrik, interaktionsseminar, selvstændig opgave, evalueringsformer og eksamener. Nordisk Medicin 8–9/1980 behandler i en række artikler nogle af resultaterne fra konferencen. Et andet resultat har været at de medicinske studenter i Uppsala arrangerede et opfølgende møde i Sätra, Sverige den 11–12 oktober 1980. Titelen på dette møde var: Hur förbättrar vi läkarutbildningen?

17–18 oktober 1980, Stockholm, Sverige 1. *Nordiske møde mellem de medicinske linienævn/studienævn/studiestyre med tema "Instructional scholarship"*. 17 af ialt 19 studienævn deltog i dette allerførste nordiske møde mellem de nu veletablerede studienævn ved de medicinske læresteder i Norden. Konferencen blev indledt med en postsession, der gav anledning til en livlig udveksling af nyheder mellem de enkelte læresteder. Derefter fik deltagerne i work-shop-form en up to date-gennemgang af metoder og kriterier for bedømmelse af pædagogiske kvalifikationer, i konferencens terminologi "Instructional scholarship". På konferencens anden dag var der generaldebat, hvor temaet yderligere uddybedes, og studienævnene drøftede, hvorledes man kunne samarbejde med hinanden, med forhåndenværende pædagogisk ekspertise internationalt og i Norden – og hvorledes man kunne anvende Federationen til dette formål. Som gæstelærer ved konferencen var inviteret dr. Phillip Bashook. Michael Reese medical center, Chicago. Konferencen resulterede i en anbefaling til styrelsen dels om at afholde et lignende arrangement næste år, dels om i at nedsætte en lille arbejdsgruppe som skulle udarbejde forslag til retningslinier for bedømmelse af instructional scholarship ved de medicinske fakul-

teter eller tilsvarende organer for lægeuddannelsen, respektive disses studienævn/linjenämnd.

F. Framtidsplaner

Federationens styrelse fortsætter med inventeringen af de prækliniske fag. Det næste symposium i rækken bliver om medicinsk kemi. Et modelkursus om tumorbiologi planlægges og en konference om geriatri Hälsö, sjukdom och åldrande – konsekvenser för läkarutbildningen, er allerede planlagt til at skulle finde sted i Göteborg den 12.–13. marts 1981. Det medicinske fakultet ved Islands universitet fejrer 100-års jubilæum den 2–3 april 1981. Federationen vil bidrage med 2 nordiske gæsteforelæsere.

Generelt fortsætter Federationen sine bestræbelser på at formidle internationale og internordiske pædagogiske konsultationer ved de medicinske læresteder. Generalforsamlingen har bemyndiget styrelsen til som en forsøgsordning at gennemføre udveksling af nordiske lærere i lighed med den ordning der gælder for forskerstipendier. Det er styrelsens opfattelse at man ved udveksling af lærere i langt højere grad end ved udveksling af læremidler vil kunne stimulere en pædagogisk udvikling – udover at man herved tilgodeser det nordiske kulturelle samarbejdes almene målsætning om mellemmenneskelige kontakter i Norden.

Federationens medvirken i redaktionskomiteen for tidsskriftet *Nordisk Medicin* fortsætter. Gennem dette tidsskrift har Federationen et meget fornemt og effektivt talerør til cirka 50 000 nordiske læger 10 gange om året. Federationens nyhedsbulletin "Federationen informerer" udgives også som en særligt markeret side i *Nordisk Medicin* 3–4 gange årligt efter behov. Af øvrigt tidsskriftsamarbejde må omtales "Medical education" og "Medical teacher" på det internationale plan.

Samarbejdet med en række internationale organisationer er fortsat ufortrødent. Det drejer sig især om:

AAMC (Association of American Medical Colleges), Washington D. C., USA

AMEE (Association for Medical Education in Europe), Edinburgh, Scotland, Great Britain.

ASME (Association for the Study of Medical Education), Dundee, Scotland, Great Britain.

WHO (World Health Organization) Regional Office for Europe, København.

Berättelse

från Nordiska investeringsbanken (NIB)

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1980

I enlighet med bankens stadgar § 9 och 13 översänds härmed bankens verksamhetsberättelse för år 1980 samt fackrevisorernas och kontrollkommitténs revisionsberättelser.

Helsingfors den 9 februari 1981

Nordiska investeringsbanken

Bert Lindström

Verkställande direktör

Sammandrag

Under bankens fjärde verksamhetsperiod har rörelsen visat fortsatt ökning. Sammanlagt uppgick utlåningen per 31.12.1980 till 426 milj. SDR¹, motsvarande drygt 40% av bankens låneram. De fyra första lånen enligt den nya regionallåneordningen har beviljats. Banken har stärkt sin ställning som upplånare på den internationella kapitalmarknaden och har nu upptagit lån i tio olika valutor. I dessa ingår samtliga nordiska valutor, av vilka det största beloppet lånats i norska kronor på euromarknaden.

Under 1980 beviljade banken 31 lån motsvarande 132,0 milj. SDR. Detta är en volymökning på 23 procent jämfört med 1979, då 27 lån beviljades till ett belopp av 107,2 miljoner SDR. Årets totalt beviljade utlåningsbelopp fördelar sig med 66% på investeringslån i Norden, 22% på regionallån och 12% på exportkrediter.

¹ Internationella Valutafondens särskilda dragningsrätter.

Beloppet på 426 milj. SDR motsvarar ca. 3,3 miljarder danska kronor
2,1 miljarder finska mark
3,4 miljarder isländska kronor (nya)
2,8 miljarder norska kronor
2,4 miljarder svenska kronor

Växelkurser för SDR är angivna i noter till bokslutet.

Väsentliga motiv till många av de nordiska investeringsprojekt som banken under året varit med om att finansiera har varit behovet av strukturanpassning över landgränserna i Norden och önskemålet att stärka den internationella konkurrensförmågan. De nordiska samarbetsprojekten har främst gällt gemensamma satsningar på produktionssamordning, produktutveckling samt en utbyggd marknadsföring och exportverksamhet.

Bankens exportlåneverksamhet har ökat under 1980. Det under året beviljade beloppet uppgick till 15,6 milj. SDR mot 6,1 milj. under 1979. Totalt har banken nu lämnat 7 exportkrediter. Verksamheten kompletterar de nationella exportfinansieringsinstitutet.

I april blev banken av Internationella Valutafonden (IMF) utsedd till officiell innehavare av fondens särskilda dragningsrätter, SDR. Den 1 januari 1981 ändrade IMF sammansättningen av denna valutakorg från 16 till 5 valutor. Ett par veckor senare emitterade NIB som första bank efter ändringen ett långfristigt SDR-lån till fast ränta på euromarknaden.

I augusti 1980 erhöll banken högsta kreditvärdighet av amerikanska rating-företag i samband med utställandet av commercial paper i dollar på USA-marknaden.

Bankens nettoöverskott uppgår för 1980 till 12,0 miljoner SDR. Detta innebär en ökning med 32 % mot året innan och en förräntning av det genomsnittliga egna kapitalet på ca 10 %. De främsta orsakerna till vinstökningen är de högre räntor banken kunnat tillgodogöra sig på sina betydande likvida medel samt den större bankrörelsen.

Investeringslån i Norden

Näringslivets investeringar har under 1980 legat på en internationellt sett relativt hög nivå i de flesta nordiska länder trots en försvagad internationell konjunkturutveckling mot slutet av året. I Norge bedöms industriinvesteringarnas volym ha ökat med ca 20 procent i jämförelse med 1979. I Finland och Sverige antas ökningen ha varit ca 15 % och i Island 5 %, medan Danmark fick erfaras en nedgång.

Under 1980 beviljade banken 24 investeringslån till ett värde av 87,4 milj. SDR jämfört med 25 investeringslån till ett värde av 101,1 milj. SDR året innan.

En förteckning över beviljade lån under 1980 finns i bilaga 1. I föregående verksamhetsberättelse lämnades en förteckning över samtliga lån som banken hade lämnat 1976–79.

Energi

Av bankens totala utlåning har hittills 31 % gått till energiprojekt, vilket är mer än till någon annan sektor. De båda lån som under 1980 lämnades för energiprojekt motsvarar emellertid inte mer än 16 % av detta års utlåning. Då flera stora projekt är aktuella under 1981, kommer energisektorns andel av utlåningen sannolikt åter att öka.

Under året har ett lån motsvarande 11,1 milj. SDR getts till Århus hamn i Danmark för utbyggnad av en kolterminal. Denna kommer att hyras ut till ELSAM, en sammanslutning av elektricitetsproducenter på Jylland och Fyn, som ett led i en planmässig ökning av företagets användning av kol som bränsle. ELSAM har långsiktiga avtal om energiutbyte genom en sjökabelförbindelse med Norge och Sverige.

Det finska kärnkraftföretaget Industrins Kraft Ab (TVO) har erhållit ett tilläggs lån på 10,0 milj. SDR. Med tidigare lån till TVO medräknade kommer banken sammanlagt att svara för knappt 4 procent av kraftprojektets totala finansiering.

Kommunikation

Till Uddevalla kommun i Sverige har getts ett lån motsvarande 5,4 milj. SDR för en ny malmhamn. Hamnen skall i första hand användas för mottagning av krommalm från Kemi i Finland. Ett lån på 2,0 milj. SDR har lämnats för utvidgning av fiskerihamnen i Nexø på Bornholm som utnyttjas av östersjöfiskare från bl. a. Sverige och Finland.

Banken har under året beviljat två lån till Åland för hamn- och terminalutbyggnad i samband med ökad färjtrafik mellan Finland och Sverige. Sammanlagt har hittills fem av bankens lån gått till hamn- och terminalinvesteringar vilka är en följd av att större färjor nu sätts in i den ökande passagerar- och biltrafiken mellan de nordiska länderna.

Bankens första lån till Färöarna, motsvarande 3,4 milj. SDR, har beviljats det statliga Telefonverk Føroya Løgtings för utbyggnad av telekommunikationerna. Projektet medför betydande leveranser från Sverige och Norge samt från Danmark och kommer dessutom att förbättra Färöarnas kommunikationer med det övriga Norden.

Metallframställning och skogsindustri

Ett lån motsvarande 0,8 milj. SDR har beviljats det svenska gruvföretaget LKAB för ett utvecklingsprojekt i samarbete med Norsk Jernverk A/S och A/S Sydvaranger. Projektet syftar till att utvärdera möjligheterna att utnyttja eventuella gasförekomster i den nordnorska kontinentalsockeln för stålframställning på Nordkalotten enligt en s. k. direktreduktionsmetod. Detta är bankens andra lån till LKAB.

Det norska skogsindustriföretaget Saugbrugsforeningen har erhållit ett lån motsvarande 8,3 milj. SDR för om- och tillbyggnad av journalpappersmaskin och renseri. Projektet medför betydande maskinleveranser från finsk industri.

Verkstadsindustri

En ökande andel av bankens utlåning har gått till den nordiska verkstadsindustrin. Denna sektor svarade 1978 för 5% av det totala under året beviljade beloppet. Under 1979 steg andelen till 16% och för 1980 var den

drygt 20%. Under de två senaste åren har över en fjärdedel av antalet lån gått till verkstadsindustriföretag.

Under 1980 har 9 lån beviljats till verkstadsindustrin, varav 6 avsett finansiering av projekt rörande transportmedel och utrustning för lasthantering. Två av lånen har gällt vattenkraftturbiner och dieselmotorer, och båda har samband med utvecklandet av ny energiteknik.

Samarbetsprojekten inom verkstadsindustrin har som främsta syfte att uppnå förbättrad struktur och konkurrenskraft genom samarbete inom produktutveckling och marknadsföring, samt samordning av produktionen.

Det största lånet inom denna sektor, eller 10,8 milj. SDR, har under året beviljats Scantrac AB, som ägs till hälften vardera av Valmet Oy i Finland och Volvo BM i Sverige. Det gemensamma bolaget har som uppgift att sköta marknadsföring och produktutveckling av jordbrukstraktorer under det produktionssamarbetsavtal moderbolagen ingått.

Nohab-Tampella AB, Sverige, har beviljats ett lån på 4,5 milj. SDR. Bolaget ägs till lika delar av Bofors-Nohab AB i Sverige och Tampella Oy i Finland. Samarbetet mellan dessa två producenter av vattenkraftturbiner har utvecklats under en längre tid. Etableringen av det nya företaget innebär en gemensam satsning på marknadsföring och produktutveckling samt specialisering av produktionen.

Götaverken Motor AB, ett helägt dotterbolag till Svenska Varv AB, har tillsammans med två danska företag grundat ett nytt bolag för marknadsföring och utveckling av dieselbaserade kraftverksanläggningar samt värmepumpsystem för fjärrvärmelanläggningar. Ett lån på 2,0 milj. SDR har beviljats Svenska Varv för detta projekt.

Mellan Kone Oy och ASEA har ingåtts ett avtal, enligt vilket den finska koncernen övertar ASEA:s kranproduktion i Kristianstad i Sverige och säkrar sysselsättningen där. Lånet till Kone Oy är på 3,9 milj. SDR.

Vestfold Bil & Karosseri A/S, Norge, har beviljats ett lån på 1,5 milj. SDR för övertagande av ett danskt verkstadsföretag. Projektet, som avser tillverkning av busskarosserier, säkrar sysselsättningen vid företaget i Danmark. Dessutom innebär det en rationell produktionsuppdelning mellan tillverkningsenheterna i de två länderna och möjligheter till ökad export.

Rauma-Repola Oy, Finland, har erhållit ett lån på 2,7 milj. SDR för delfinansiering av projekt som syftar till en samordning av produktion och marknadsföring av de skogsmaskiner som tillverkas dels vid företagens anläggningar i Raumo, Finland, dels vid det delägda bolaget Östbergs Fabriks AB (ÖSA) i Alfta, Sverige. För koordinering av produktion och marknadsföring av mindre skogsmaskiner i Finland och Sverige har lån på sammanlagt 1,1 milj. SDR beviljats Forrex Oy i Finland och Bruun System AB i Sverige.

Övrigt

Mölnlycke AB, Sverige, har beviljats ett lån på 11,6 milj. SDR för en planerad utbyggnad av produktionskapaciteten i Göteborgsområdet avseende framställning av medicinska engångsmaterial, med betydande komponentleveranser från dotterbolag i Finland och i mindre utsträckning från Danmark. Genom utbyggnaden kommer produktionen och sysselsättningen främst i Sverige och Finland att öka, samtidigt som möjligheter skapas för ytterligare expansion på marknader utanför Norden.

Ett lån på 3,0 milj. SDR har lämnats till det norsk-danska bolaget Elkem-Rockwool för en ökning av dess produktionskapacitet. Bolaget framställer byggnads- och isoleringsmaterial.

För marknadsanpassning och specialisering av finsk-svensk grafisk produktion har Helsingborgs Litografiska AB, Sverige, beviljats ett lån motsvarande 1,8 milj. SDR.

Ett mindre lån har beviljats för ett elevhem vid en finsk folkhögskola i Torneå, Finland, i vars undervisningsprogram ingår en konstlinje för elever från hela Nordkalotten.

Regionallån

Ordningen för regionallån trädde i kraft den 1 april 1980. Fyra lån har beviljats till ett sammanlagt belopp motsvarande 29,0 milj. SDR. Detta representerar ca 60 procent av den totalram som Nordiska ministerrådet har fastställt för försöksperioden på två år.

Det första lånet beviljades Norrlandsfonden i Sverige, till ett belopp motsvarande 50 milj. norska kronor (7,6 milj. SDR). Det största regionallånet på 110 milj. NOK (16,6 milj. SDR) har gått till Utvecklingsområdesfonden Ab (KERA) i Finland. Islands Utvecklingsfond och Nordisk Industrialiseringsfond för Island har vardera beviljats lån på 16 milj. NOK (2,4 milj. SDR).

Både Finland och Sverige har härmed utnyttjat det totalbelopp som Nordiska ministerrådet fastställt för vart enskilt land. De isländska lånen utgör halva ramen för Island, medan Danmark och Norge hittills inte utnyttjat regionallåneordningen.

Regionallåneordningen möjliggör att kapital som banken skaffar på den internationella marknaden också kan förmedlas genom nationella regionala läneinstitut till mindre och medelstora företag i regionala stödområden.

Exportkrediter

Banken har beviljat tre nya exportkrediter på sammanlagt 15,6 milj. SDR, samt lämnat en förhandsutfästelse på 20,4 milj. SDR.

En exportkredit på 10 milj. US dollar (7,8 milj. SDR) har lämnats till det statliga kraftbolaget Tanesco i Tanzania främst för stationära dieselmotorkraft-

verk med finsk-svenska leveransintressen. Krediten ersätter en tidigare utfästelse om en nordisk exportkreditram till Tanesco för byggande av en kraftöverföringslinje som inte kunde genomföras med nordisk upphandling.

Inom ramen för den exportkredit på 20 milj. USD (15,7 milj. SDR) som år 1978 lämnades för finansiering av nordiska leveranser till en pappers- och massafabrik i Tanzania har upphandlingen av en sodahuspanna slutförts. Leveransen på upp till 17 milj. USD har efter anbuds konkurrens inom Norden tillfallit det finska företaget Oy Tampella Ab. För återstoden av beloppet kommer Tanzania att upphandla ytterligare utrustning till anläggningen genom nordisk anbuds konkurrens.

På initiativ av Världsbanken blev NIB som nordisk intressent inbjuden att delta i en speciell finansieringsgrupp för Mauritius. En exportkreditram på upp till 15 milj. USD (11,8 milj. SDR) har beviljats till Mauritius. Kreditramen är avsedd för upphandling av vissa projekt från Norden genom nordisk anbuds konkurrens. Av kreditramen har 5 milj. USD (3,9 milj. SDR) redovisats som beviljat exportlån, motsvarande vad som beräknas bli taget i anspråk under 1981.

En exportkredit på 5 milj. USD (3,9 milj. SDR) har beviljats Outokumpu Oy i Finland för finansiering av ett ferrokromsmältverk som levereras som nyckelfärdig anläggning till Grekland. Det nordiska intresset i projektet utgörs av underleveranser till Outokumpu Oy från företag i andra nordiska länder.

Därtill har banken lämnat en förhandsutfästelse om en exportkredit på motvärdet av 100 milj. finska mark (20,4 milj. SDR). Krediten avser leveranser av maskiner och utrustning till en cellulosafabrik i Latinamerika.

Upplåning och likviditet

Mot bakgrund av bankens goda likviditet vid årets ingång har den långfristiga nyupplåningen till fasta räntor under 1980 varit relativt begränsad. Banken har under året upptagit 4 långfristiga lån på sammanlagt motsvarande 20,6 milj. SDR.

Två nya lån har upptagits i norska kronor på euromarknaden. Det första lånet var en privat placering på 20 milj. NOK som ett komplement till det euro-obligationslån på 80 milj. NOK som blev emitterat i december 1979. I augusti 1980 anskaffades ytterligare 81 milj. NOK med en lånetid på 9 år.

I september tecknades avtal om ett banklån på 105 miljoner (gamla) isländska kronor, vilket innebär att banken tagit upp lån i samtliga fem nordiska valutor. I september upptogs dessutom ett sjuårigt lån på 13 milj. tyska mark.

I september började banken utställa kortfristiga skuldebrev, s. k. commercial paper, i USA som ett komplement till sin kortfristiga upplåning på

euromarknaden. De båda kreditbedömningsföretagen Moody's Investors Services, Inc. och Standard & Poor's Corporation hade dessförinnan avgett sin bedömning att banken uppfyller kraven på högsta kreditvärdighet. I februari tecknade banken avtal om en för utställandet av sådana kortfristiga skuldebrev nödvändig stand by-kredit uppgående till 30 milj. US dollar.

Vid slutet av året stärktes likviditeten genom upptagandet av ett medelfristigt banklån på 20 milj. USD.

Under året lyftes långfristiga lån till ett värde motsvarande 37,9 milj. SDR, varigenom den totala lång- och medelfristiga upplåningen vid slutet av året uppgick till 187,7 milj. SDR.

Nettolikviditeten i form av kassa- och nettotillgodohavanden vid årets slut utgjorde 70,5 milj. SDR i jämförelse med 96,8 milj. SDR vid årets början.

I början av 1981 emitterade banken sitt tredje obligationslån i SDR. Lånet på 20 milj. SDR har en löptid av 5 år och en ränta av 11,5 % till kurs pari.

Under året har banken gradvis stärkt sin likviditetsförvaltning genom kortsiktiga interbank-transaktioner både inom och utom Norden. Verksamheten har huvudsakligen inriktats på depositions- och terminsmarknaden för valuta.

I april blev banken tillsammans med ett antal internationella institutioner av Internationella Valutafonden (IMF) utsedd till officiell innehavare av fondens särskilda dragningsrätter, SDR, som ett led i IMF:s strävanden att öka användningen av SDR. Detta ger banken större möjligheter att göra transaktioner i SDR.

Utredningar

Nordisk projektexport

År 1978 tillsatte Nordiska ministerrådet en utredningsgrupp vars uppgift var att undersöka möjligheterna till nordiskt samarbete vid projektexport. På våren 1980 blev utredningen klar, varefter den sändes ut på remiss.

Utredningens rekommendationer berör bankens verksamhet på flera punkter, främst genom förslaget om s. k. nordiska projektinvesteringsslån. Dessa lån skulle lämnas till u-länder och statshandelsländer för kompletterande finansiering av projekt med nordiskt intresse.

Lånen skulle dels lämnas av NIB, dels av andra finansieringsinstitut och banker med en särskild garanti från NIB. Beloppsramen för dessa nya lån och garantier har satts till 350 milj. SDR utöver NIB:s nu gällande utlåningsram. Därtill bör ett särskilt riskavlyftningssystem med statliga garantier till NIB etableras. Ett genomförande av förslaget om nordiska projektinvesteringsslån skulle förutsätta vissa ändringar av NIB:s stadgar.

Banken har i sitt remissyttrande bl. a. angett att de föreslagna nordiska

projektinvesteringsslånen kunde vara ett intressant instrument för ökad nordisk projektexport till u-länder och statshandelsländer. I huvudsak anför banken synpunkter på bankmässiga och praktiska konsekvenser av ett genomförande av utredningens förslag.

Förslaget kommer att tas upp för behandling i Nordiska rådet 1981.

Olje- och gassamarbete på Nordkalotten

På initiativ av den norska statsministern är banken representerad i den år 1979 tillsatta arbetsgruppen som skall utreda hur eventuella olje- och gasförekomster i den nordnorska kontinentalsockeln skall kunna utnyttjas i näringslivets utveckling inom Nordkalottområdet i Norge, Sverige och Finland. Gruppen väntas avge sin rapport under sommaren 1981.

Administration

Vid utgången av 1980 hade banken 34 personer anställda från samtliga nordiska länder utom Island. Detta utgör en ökning med 7 personer från årets början.

Banken flyttar in i den ombyggda kontorsfastigheten Unionsgatan 30, Helsingfors, under våren 1981.

Bankens resultat och ställning

Under året utbetalades för lämnade lån 93,1 milj. SDR, vilket var ett 41 % större belopp än året innan. Efter amorteringar på 5,2 milj. SDR uppgick utestående lån vid årets slut till 259,2 milj. SDR.

Utestående långfristig upplåning utgjorde vid årets slut 187,7 milj. SDR.

Bankens ränteintäkter under året utgjorde på utlåning 20,1 milj. SDR och på likvida tillgångar 11,7 milj. SDR. Under föregående år var motsvarande intäkter 12,4 milj. SDR och 10,2 milj. SDR.

Räntekostnaderna uppgick till 17,7 milj. SDR och räntenettot sålunda till 14,1 milj. SDR, jämfört med 11,2 milj. SDR föregående år.

Förvaltningskostnaderna utgjorde 1,6 milj. SDR jämfört med 1,2 milj. SDR för 1979. I förhållande till räntenettot utgjorde förvaltningskostnaderna 11,4 % mot 11,1 % året innan. Verksamhetens överskott var 12,0 milj. SDR jämfört med 9,1 milj. SDR föregående år.

En reservering på 3,0 milj. SDR har gjorts för kreditrisker. Den totala kreditriskreserven uppgår därmed till 7 milj. SDR eller 2,7 % av utestående lån. Återstående överskott på 9,0 milj. SDR har i enlighet med bankens stadgar överförts till reservfonden som därmed uppgår till 23,7 milj. SDR.

Räkenskapsårets resultaträkning, balansräkning, finansieringsanalys
samt noter till bokslutet ingår på sidorna 10–15.

Helsingfors den 3 februari 1981

Pentti Uusivirta

Thorhallur Ásgeirsson

Jón Sigurðsson

Eero Tuomainen

Arne Asper

Hermod Skånland

Arne Callans

Erling Kristiansen

N. E. Sørensen

Sten Westerberg

Bert Lindström

Verkställande direktör

*BILAGA I***Resultaträkning (i 1.000 SDR – se not 1)**

	<i>1980</i>		<i>1979</i>	
Ränteintäkter på utlåning	20072		12400	
Ränteintäkter på banktillgodohavanden och obligationer	<u>11 727</u>	31 799	<u>10 153</u>	22 553
./.. Räntekostnader		<u>17 659</u>		<u>11 353</u>
Räntenetto		14 140		11 200
Övriga intäkter		<u>701</u>		<u>333</u>
		14 841		11 533
Övriga kostnader				
Förvaltningskostnader	1 612		1 243	
Provisions- och övriga bankkostnader	246		409	
Periodiserade upplåningskostnader	<u>824</u>	2 682	<u>731</u>	2 383
Avskrivning på inventarier		49		45
Nedskrivning av obligationer		115		47
Verksamhetens överskott		<u>11 995</u>		<u>9 058</u>
Reservering för kreditrisker		<u>3 000</u>		<u>2 000</u>
Överskott till reservfond		<u>8 995</u>		<u>7 058</u>

Balansräkning (i 1.000 SDR – se not 1)

<i>Aktiva</i>	<i>31/12 1980</i>	<i>31/12 1979</i>
Kassa och bank	1 940	1 140
Banktillgodohavanden (2)	69 150	90 138
Obligationer och fordringsbevis (3)	13 549	13 386
Upplupna räntor och provisioner	7 322	5 295
Diverse fordringar	938	64
Utestående lån	259 185	171 308
Beviljade icke utbetalade lån: 174,2 milj. (1979: 118,9 milj.)		
Balanserade upplåningskostnader (4)	2 059	2 421
Kontorsfastighet	3 077	1 761
Aktier och andelar (5)	271	263
Inventarier (6)	114	103
	<u>357 605</u>	<u>285 879</u>
 <i>Passiva</i>		
Främmande kapital		
Upplupna räntor och provisioner	7 060	5 185
Diverse skulder	548	116
Bankdepositioner (7)	23 686	15 976
Kortfristiga skuldebrev (8)	7 841	–
Lång- och medelfristiga lån (9)	187 748	145 875
Eget kapital		
Grundkapital		
Grundkapital	400 000	
varav garantikapital	<u>300 000</u>	
Inbetalt grundkapital	100 000	100 000
Stadgeenlig reservfond	23 722	14 727
Reservering för kreditrisker	7 000	4 000
	<u>357 605</u>	<u>285 879</u>

Finansieringsanalys (i 1.000 SDR)

<i>Tillförda medel</i>	<i>1980</i>	<i>1979</i>
Rörelsen		
verksamhetens överskott*	11 995	9 058
periodiserade upplåningskostnader	823	731
avskrivning på anläggningstillgångar	47	45
nedskrivning av obligationer	115	47
rörelsen totalt	12 980	9 881
Långfristig upplåning	44 556	92 229
Kortfristig upplåning**	7 919	9 978
Ökning av övriga kortfristiga skulder	2 308	2 148
Amortering av utlåning	5 243	2 168
Tillförda medel totalt (A)	73 006	116 404
 <i>Använda medel</i>		
Utbetalning av lån	93 120	65 828
Amortering av upplåning	2 683	2 733
Upplåningsutgifter	461	2 047
Ökning av övriga finansieringstillgångar	2 901	1 896
Ökning av anläggningstillgångar	1 382	325
Använda medel totalt (B)	100 547	72 829
Ökning (minskning) av nettolikviditet (A – B)	(27 541)	43 575

* Före reserveringar

** Upplåning för utlåning med rörlig ränta

Noter till bokslutet

(1)

Enligt § 9 i bankens stadgar föres bankens räkenskaper i SDR (särskilda dragningsrätter). SDR definieras i överensstämmelse med de värderingsregler som Internationella Valutafonden (IMF) fastställt med giltighet från och med 1 juli 1978. Om dessa värderingsregler ändras, avgör bankens styrelse i vad mån banken skall följa dessa nya regler.

Värdet av en SDR fastställdes av IMF 31 december 1980 på basen av 16 valutor. En SDR är lika med summan av följande valutaenheter:

	Antal enheter i nationell valuta	Andelar i % 31.12.1980
USD – USA	0,40	31,4
DEM – Förbundsrepubliken Tyskland	0,32	12,8
JPY – Japan	21,00	8,1
FRF – Frankrike	0,42	7,3
GBP – Storbritannien	0,05	9,3
ITL – Italien	52,00	4,4
NLG – Nederländerna	0,14	5,1
CAD – Kanada	0,07	4,6
BEF – Belgien	1,60	4,0
SAR – Saudi-Arabien	0,13	3,0
SEK – Sverige	0,11	2,0
IRR – Iran	1,70	1,8
AUD – Australien	0,017	1,6
ESP – Spanien	1,50	1,5
NOK – Norge	0,10	1,5
ATS – Österrike	0,28	1,6

En SDR uttryckt i US dollar är summan av motvärdet i dollar när varje enskilt valutabelopp ovan omräknats till dollar enligt av IMF tillämpat förfarande. IMF noterar dagligen värdet av SDR uttryckt i US dollar.

SDR-kurs per 31.12.1980

USD	1,28
DKK	7,67
FIM	4,90
ISK	795,70
NOK	6,61
SEK	5,58
CHF	2,25
DEM	2,50
NLG	2,72

I enligt med § 2 i bankens stadgar beslöt bankens styrelse 4 november 1980 att SDR, med giltighet från och med 1 januari 1981, definieras i överensstämmelse med de värderingsregler som IMF:s styrelse fastställt

17 september 1980. En SDR är från och med 1 januari 1981 summan av följande valutaenheter:

	Antal enheter i nationell valuta	Andelar i % 1.1.1981
USD – USA	0,54	42
DEM – Förbundsrepubliken Tyskland	0,46	19
JPY – Japan	34,00	13
FRF – Frankrike	0,74	13
GBP – Storbritannien	0,071	13

(2)

Av banktillgodohavanden på SDR 69,1 milj. var SDR 3,0 milj. placerade på längre tid än ett år.

(3)

Obligationer och fordringsbevis har i bokslutet upptagits till det lägsta av anskaffningsvärdet, nominella värdet eller marknadsvärdet där sådant förefinnes.

(4)

Upplåningskostnaderna för bankens obligationslån är aktiverade. Kostnaderna avskrivs under fem år.

(5)

Beloppet avser aktier för tjänstebostäder och andelsbevis för telefoner.

(6)

Inventarier avskrivs med 30% per år.

(7)

Samtliga bankdepositioner var placerade på kortare tid än ett år.

(8)

Commercial paper utställda och placerade på USA-marknaden.

(9)

Bankens *långfristiga lån* bestod 31.12.1980 av:**Oblighationslån**

<i>Lånebelopp</i>	<i>Utestående</i>		
	<i>31.12.1980</i>		
USD 40 000 000,—	40 000 000,—	7,75 %	1977/1984
USD 25 000 000,—	17 700 000,—	8,75 %	1978/1988
DEM 60 000 000,—	60 000 000,—	6,25 %	1979/1986
SEK 75 000 000,—	75 000 000,—	9,875 %	1979/1994
SDR 20 000 000,—	20 000 000,—	9,00 %	1979/1984
FIM 50 000 000,—	45 000 000,—	10,25 %	1979/1989
NOK 80 000 000,—	80 000 000,—	10,00 %	1980/1985

Övriga långfristiga lån

<i>Lånebelopp</i>	<i>Utestående</i>		
	<i>31.12.1980</i>		
USD 10 000 000,—	10 000 000,—	privat placering	1978/1988
SDR 13 000 000,—	13 000 000,—	privat placering	1979/1984
CHF 10 000 000,—	10 000 000,—	banklån	1979/1984
NLG 25 000 000,—	25 000 000,—	banklån	1979/1989
DKK 40 000 000,—	40 000 000,—	privat placering	1980/1990
NOK 20 000 000,—	20 000 000,—	privat placering	1980/1985
DEM 13 000 000,—	13 000 000,—	privat placering	1980/1987
ISK 105 000 000,—*	113 000 000,—	banklån	1980/1987

Därutöver hade banken upptagit ett *medelfristigt lån* på USD 20 milj. varav USD 16,6 milj. använts för finansiering av det swap-avtal genom vilket banken anskaffat 81 milj. norska kronor med en lånetid på 9 år.

* Lånet är bundet till Islands centralbanks officiella låneindex. Lånebeloppet indexregleras en gång per år. Den 1 januari 1981 genomfördes en penningreform i Island som innebar att 100 gamla isländska kronor ersattes med 1 ny.

BILAGA 2

Förteckning över beviljade lån 1980

Låntagare	Projekt	Belopp (milj. SDR)	
Investeringslån			
<i>Energi</i>			
Århus havn Danmark	Utbyggnad av kolterminal för uthyrning till el-sammanslutningen ELSAM på Jylland och Fyn. Projektet har betydelse för el-samarbetet med Norge och Sverige.	11,1	
Industrins Kraft Ab (TVO) Finland	Kärnkraftverk i Finland med betydande leveranser från Sverige, tilläggslån	<u>10,0</u>	21,1
<i>Kommunikation</i>			
Uddevalla kommun Sverige	Ny malmhamn för bl. a. mottagning av krommalm från Finland	5,4	
Telefonverk Føroya Løgtings Danmark	Utbyggnad av telekommunikationerna på Färöarna med leveranser från Sverige och Norge	3,4	
Nexø havn Danmark	Utvidgning av fiskehamn för östersjöfiskare	2,0	
Mariehamns stad Finland	Hamnutvidgning för ökad färjtrafik mellan Finland och Sverige	1,0	
Rederi- aktiebolaget Eckerö Finland	Utbyggnad av hamnterminal för ökad färjtrafik mellan Finland och Sverige	<u>1,0</u>	12,8
<i>Metallframställning och skogsindustri</i>			
LKAB Sverige	Norskt-svenskt utvecklingsprojekt för järnproduktion på Nordkalotten baserad på eventuella norska gasfyndigheter	0,8	
Saugbrugsforeningen Norge	Om- och tillbyggnad av journalpappersmaskin och renseri med leveranser från finsk industri	<u>8,3</u>	9,1
<i>Verkstadsindustri</i>			
Scantrac AB Sverige	Företagsetablering med finsk samarbetspartner för marknadsföring av gemensamt producerade jordbrukstraktorer	10,8	
Nohab-Tampella AB Sverige	Finskt-svenskt samarbetsprojekt för utveckling, produktion och försäljning av vattenkraftturbiner	4,5	
Kone Oy Finland	Finskt övertagande av produktion och marknadsföring av lyftkranar i Sverige	3,9	

Låntagare	Projekt	Belopp (milj. SDR)	
Rauma-Repola Oy Finland	Samordning med svenskt delägt bolag av produktion, marknadsföring och delleveranser för framställning av skogsmaskiner	2,7	
Svenska Varv AB Sverige	Danskt-svenskt samarbetsprojekt för utveckling och marknadsföring av dieselmotorer	2,0	
Vestfold Bil & Karosseri A/S Norge	Övertagande av dansk verksamhet för samordnad produktion av busskarosserier	1,5	
Bruun System AB Sverige	Koordinering av produktion och marknadsföring av skogsmaskiner i Sverige och Finland	0,6	
Forrex Oy Finland	Koordinering av produktion och marknadsföring av skogsmaskiner i Finland och Sverige	0,5	
Mariehamns Rostfria AB Finland	Samordning av produktionen av rostfria rördelar med moderbolaget Fagersta AB i Sverige	<u>0,5</u>	27,0
<i>Övriga investeringslån</i>			
Mölnlycke AB Sverige	Planerad utbyggnad av produktionskapaciteten för medicinska engångsmaterial med ökade underleveranser från Finland och Danmark	11,6	
Elkem-Rockwool Norge	Ökning av produktionskapaciteten i det norsk-danska företaget	3,0	
Helsingborgs Litografiska AB Sverige	Omstrukturering och specialisering av finsk-svensk grafisk produktion	1,8	
Ab Chips Oy Ltd Finland	Utvidgning av ett finskt-danskt företags produktion av potatis-chips på Åland	0,6	
Oy Noresin Ab Finland	Ökning av produktionskapaciteten i finsk-norsk kemisk industri, tilläggsån	0,3	
Peräpohjolan Opisto Finland	Elevhem vid finsk folkhögskola med utbildningslinje för hela Nordkalotten	<u>0,1</u>	<u>17,4</u>
Summa investeringslån			87,4
Regionallån			
Utvecklingsområdesfonden (KERA), Finland		16,6	
Norrlandsfonden, Sverige		7,6	
Islands Utvecklingsfond, Island		2,4	
Nordisk Industrialiseringsfond for Island, Island		<u>2,4</u>	
Summa regionallån			29,0

Låntagare	Projekt	Belopp (milj. SDR)
Exportkrediter		
TanESCO	Leveranser av dieselmotorkraftverk och elektrisk utrustning till Tanzania	7,8
Tanzania		
Mauritius	Kreditram för nordiska leveranser	3,9
Outokumpu Oy	Leveranser till smältverk i Grekland	<u>3,9</u>
Finland		
Summa exportkrediter		<u>15,6</u>
Totalt beviljade lån 1980		<u>132,0</u>

BILAGA 3: Tabeller

Beviljade lån

	Beviljat under 1979			Beviljat under 1980			Totalt beviljat per 31.12.1980		
	Ant.	Bel.	%	Ant.	Bel.	%	Ant.	Bel.	%
<i>Investeringslån</i>									
Energi och oljeutvinning	2	23,0	21,5	2	21,1	16,0	11	133,0	31,2
Kommunikation	4	5,8	5,4	5	12,8	9,7	11	26,4	6,2
Metallframställning och skogsindustri	4	42,3	39,5	2	9,1	6,9	9	88,4	20,7
Verkstadsindustri	7	17,2	16,0	9	27,0	20,4	21	56,9	13,4
Övrigt	8	12,8	11,9	6	17,4	13,2	22	40,3	9,5
	25	101,1	94,3	24	87,4	66,2	74	345,0	81,0
<i>Regionallån</i>	0	0	0	4	29,0	22,0	4	29,0	6,8
<i>Exportkrediter</i>	2	6,1	5,7	3	15,6	11,8	7	52,1	12,2
Totalt	27	107,2	100,0	31	132,0	100,0	85	426,1	100,0

Belopp i milj. SDR enligt kurs vid respektive års slut.

Statistiken har justerats enligt ingånga låneavtal.

Antalet lån inkluderar individuellt beviljade tillägglån.

Fördelning på länder
(investeringslån beviljade per 31.12.1980)

	Antal låntagare	Antal samarbetstillfällen med:					Procentfördelning av lånebelopp
		Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige	
Danmark	7	–	1	0	3	6	15
Finland	28	1	–	1	5	21	20
Island	2	1	0	–	1	1	10
Norge	19	5	4	0	–	15	23
Sverige	18	7	10	0	7	–	32
Totalt	74	14	15	1	16	43	100

Bankens lån är alltid i minst två nordiska länders intresse. Ovanstående tabell visar hur bankens låntagare fördelar sig på varje land, och i vilka andra länder samarbetsintresse förekommit. Det kan finnas flera samarbetstillfällen vid ett låneprojekt.

Tabellen visar t. ex. att 7 låntagare har varit danska, och att det vid dessa lån har funnits 1 samarbetstillfälle i Finland, 3 i Norge och 6 i Sverige.

Den sista kolumnen anger en beräknad procentuell fördelning av det totala beloppet för investeringslån. Som fördelningsprincip har valts att 2/3 av beloppet påförts låntagarens hemland och den återstående tredjedelen samarbetslandet eller -länderna.

Långfristig upplåning 1977–1980

(Utestående per 31.12.1980)

	Antal lån	Beteckning och belopp (i milj.)	Belopp i milj. SDR	Procent
<i>Internationell upplåning</i>				
US dollar	3	USD 67,7	53,1	28,8
SDR (särskilda dragningsrätter)	2	SDR 33,0	33,0	17,9
Tyska mark	2	DEM 73,0	29,2	15,9
Nederländska gulden	1	NLG 25,0	9,2	5,0
Schweizerfranc	1	CHF 10,0	4,4	2,4
Norska kronor	3	NOK 181,0	27,4	14,9
Danska kronor	1	DKK 40,0	5,2	2,8
Summa, internationell upplåning	13	1161,5	87,7	
<i>Inhemsk upplåning</i>				
Svenska kronor ISEK	75,0	13,4	7,2	
Finska mark IFIM	45,0	9,2	5,0	
Isländska kronor (gamla) IISK	105,0	0,1	0,1	
Summa, inhemsk upplåning	3		22,7	12,3
Total, långfristig upplåning	16		184,2	100,0

BILAGA 4**Styrelsen***Danmark*

Erling Kristiansen, ambassadør, Udenrigsministeriet
Suppl.: Erik Nielsen, kontorchef, Industriministeriet
Niels Erik Sørensen, kontorchef, Finansministeriet
Suppl.: Bent Sveistrup, kontorchef, Danmarks Nationalbank

Finland

Eero Tuomainen, direktör, Ekonomiska planeringscentralen
Suppl.: Annikki Saarela, konsultativ tjänsteman, Finansministeriet
Pentti Uusivirta, bankdirektör, (styrelsens ordförande) Finlands Bank
Suppl.: Paavo Rantanen, understatssekreterare, Utrikesministeriet

Island

Thorhallur Ásgeirsson, departementchef, Handelsdepartementet
Suppl.: Tómas Árnason, handelsminister
Jón Sigurðsson, direktör, Internationella Valutafonden
Suppl.: Guðmundur Magnússon, rektor, Islands Universitet

Norge

Arne Asper, administrerende direktør, Frionor Norsk Frossenfisk A/L
Suppl.: Harald Henriksen, administrerende direktør, Den Norske Industribank A/S
Hermod Skånland, direktør, Norges Bank
Suppl.: Kjell Kristensen, statssekretær, Statsministerens kontor

Sverige

Arne Callans, verkställande direktör, (styrelsens viceordförande) Sveriges Investeringsbank AB
Suppl.: John Ekström, avdelningschef, Industridepartementet
Sten Westerberg, statssekreterare, Ekonomidepartementet
Suppl.: Arne Lindå, riksbanksdirektör, Sveriges Riksbank

Kontrollkommittén*Danmark*

Christian Christensen, folketingsmand
Erling Dinesen, fhv. minister

Finland

Mauno Forsman, riksdagsman
C. O. Tallgren, verkställande direktör

Island

Gils Guðmundsson, f. d. altingsmedlem
Halldor Ásgrímsson, altingsman, auktoriserad revisor

Norge

Håkon Kyllingmark, stortingsrepresentant
Odd Sagør, rådmann

Sverige

Paul Jansson, riksdagsman
Gunnar von Sydow, f. d. landshövding

Av kontrollkommittén utsedda fackrevisorer:

Eric Haglund, CGR-revisor, Finland
Tore Henckel, auktoriserad revisor, Sverige

Administration

Verkställande direktör: Bert Lindström

Investeringslån

Direktör: Erik Rindal
Poul Hansen
Jan Lennerhagen

Exportkrediter

Direktör: Peter Laurson
Jens Høgel
Per Aasmundrud

Ekonomi och administration

Direktör: Peter Modeen
Christer Boije, administration

Likviditet

Direktör: Petter Skouen

Övriga funktioner

Siv Hellén, juridik, styrelsesekreterare
Anders Palm, juridik
Gunnar Niemi, utredningar
Roald Pettersen, information

BILAGA 5**Till Kontrollkommittén för Nordiska investeringsbanken**

Revisionsberättelse

Vid kontrollkommitténs för Nordiska investeringsbanken möte den 19 februari 1980 utsedda att för år 1980 utföra bankens revision i uppdrag av kontrollkommittén lämnar vi efter att ha fullgjort vårt uppdrag följande revisionsberättelse.

Vid vår revision, som utförts i enlighet med allmänna revisionsprinciper, har vi granskat årsredovisningen och räkenskaperna samt vidtagit de övriga granskningsåtgärder, som vi ansett erforderliga.

Balansräkningen den 31 december 1980 och resultaträkningen för år 1980 jämte noter, är uppgjorda i enlighet med allmänna bokföringsprinciper och ger tillsammans med styrelsens verksamhetsberättelse en rättvisande bild av bankens ställning per bokslutsdatum och resultatet av verksamheten för räkenskapsperioden.

Vid vår revision har vi ej funnit anledning till anmärkning beträffande förvaltningen av bankens angelägenheter.

Helsingfors den 9 februari 1981

Eric Haglund
CGR-revisor
Helsingfors

Tore Henckel
Auktoriserad revisor
Stockholm

BILAGA 6**Till Nordiska Ministerrådet**

Kontrollkommitténs för Nordiska investeringsbanken berättelse över revisionen av bankens förvaltning och räkenskaper.

I enlighet med § 13 av stadgarna för Nordiska investeringsbanken utsedda att kontrollera bankens verksamhet och svara för revisionen av banken, avger vi efter att ha slutfört vårt uppdrag för år 1980 följande berättelse.

Kontrollkommittén har sammanträtt under räkenskapsåret och efter det bankens bokslut upprättats, varvid erforderliga kontroll- och granskningsåtgärder vidtagits. Bankens verksamhetsberättelse och bokslut har genomgått vid möte i Helsingfors den 9 februari 1981, då vi även tagit del av den revisionsberättelse som avgivits av de av kontrollkommittén utsedda fackrevisorerna den 9 februari 1981.

Efter vår revision konstaterar vi

att bankens verksamhet under räkenskapsperioden bedrivits i överensstämmelse med stadgarna

att bokslutet, som efter avsättning av 3 000 000 SDR för kreditrisker uppvisar ett överskott om 8 995 084 SDR, vilket stadgeenligt överförts till reservfonden, ger en rättvisande bild av bankens ställning den 31.12.1980 och av resultatet för bankens verksamhet under 1980.

Vi tillstyrker för Nordiska ministerrådet

att bokslutet fastställs och

att styrelsen och verkställande direktören beviljas ansvarsfrihet för förvaltningen av bankens angelägenheter under den av oss granskade redovisningsperioden.

Helsingfors den 9 februari 1981

Halldór Ásgrímsson

Christian Christensen

Erling Dinesen

Mauno Forsman

Gils Guðmundsson

Paul Jansson

Håkon Kyllingmark

Odd Sagør

G. von Sydow

C. O. Tallgren

*BILAGA 7***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över berättelsen**

Til Økonomisk utvalg er henvist beretning fra Nordisk Investeringsbank vedrørende dens virksomhet i 1980 (C 42/e) samt Kontrollkomiteens beretning.

Beretningen gir et konsentrert og oversiktlig bilde av bankens virksomhet i 1980. Det fremgår at det har vært en sterk vekst i bankens utlån, fra om lag 107 millioner SDR i 1979 til 132 millioner SDR i 1980.

Utlån til investeringer i Norden beløp seg til 87,4 millioner SDR i 1980, mens tilsvarende tall for 1979 var 101,1 millioner SDR. Av investeringslåneene gikk 31 % til verkstedsindustrien, 24 % til energisektoren, 15 % til kommunikasjon, 10 % til metallfremstilling og skogsindustri og 20 % til andre formål. I 1980 ydet banken sitt første lån til Færøyene.

Innen eksportlånsvirksomheten har banken i 1980 ydet lån på tilsammen 15,6 millioner SDR mot 6,1 millioner SDR under 1979.

Ordningen for regionallån trådte i kraft 1 april 1980 og banken har under året bevilget lån for tilsammen 29,0 millioner SDR.

Av beretningen fremgår at siden banken begynte sin virksomhet 1. juni 1976 og fram til 31. desember 1980 har den bevilget lån motsvarende i alt 426 millioner SDR.

Utvalget har merket seg at av de samlede utlån siden banken startet sin virksomhet, er 31 % gått til energisektoren. Lån til prosjekt innen energisektoren har både i absolutte tall og relativt gått ned de siste tre år. Utvalget har ved flere anledninger understreket betydningen av nordisk energisamarbeid. Særlig er det viktig å gjøre de nordiske land mindre avhengig av importert olje. Utvalget har således notert seg med interesse bankens delfinansiering av en dansk havneterminal for kullimport som et ledd i el-produsenten Elsam's planer om å anvende mer kull. Elsam deltar i det nordiske kraftutvekslingssamarbeid.

Verkstedsindustriens andel av bankens utlån har stigit jevnt de siste tre år, og av bankens samlede lån utgjør de nå vel 13 %. Utvalget noterer seg at samarbeidsprosjektene innen denne sektor har som fremste mål å oppnå forbedret struktur og konkurransekraft gjennom samarbeid innen produktutvikling og markedsføring, samt samordning av produksjonen. Utvalget vil bemerke at verkstedsindustrien – med sitt nett av underleverandører – utgjør en viktig basis for såvel sysselsetting som eksport.

I denne forbindelse vil utvalget tilføye at betydningen av Norden som hjemmemarked – for både tradisjonell og ikke-tradisjonell eksportindustri – har ved flere anledninger vært betonet. Etter utvalgets oppfatning fyller således banken – som en nordisk institusjon – en viktig funksjon ved å bidra til å utvide samarbeidsinteressene mellom nordiske verkstedsforetak.

I følge de regionalpolitiske handlingsprogram er det under banken etablert en ordning med regionallån med en forsøksperiode på 2 år. Rammen for denne type lån er hittil utnyttet med 60 % (29 millioner SDR) og utvalget merker seg at Finland og Sverige har utnyttet sin kvote, mens Danmark og Norge ikke har tatt op noen lån. Island har utnyttet halvparten av sin ramme. Utvalget går ut i fra at den tidligere varslede revurdering av landfordelingsprinsippene for disse lån vil bli utført i nær fremtid.

Banken skal i henhold til Avtalen om Den nordiske investeringsbank "gi lån og stille garantier på bankmessige vilkår og i overensstemmelse med samfunnsøkonomiske hensyn for gjennomføringen av investeringsprosjekt og eksport av nordisk interesse". I 1980 har banken bevilget tre nye eksportkreditter på sammenlagt 15,6 millioner SDR. Finansieringen er skjedd i samarbeid med nasjonale eksportfinansieringsorgan i de nordiske land. Utvalget noterer seg med interesse at banken etter initiativ fra Verdensbanken har undertegnet en eksportkredittramme for Mauritius gjeldende leveranse av prosjekt fra Norden gjennom nordisk anbudskonkurranse. Dette eksempel bekrefter etter utvalgets mening bankens muligheter for via de internasjonale utviklingsinstitusjoner bibringe de nordiske land nye kontrakter.

Banken har i de foregående år holdt en forholdsvis høy likviditet for å kunne føre en fleksibel opplåningspolitikk. Etter utvalgets oppfattning synes denne politikk å ha vært gunstig for banken som således har kunnet stille seg avventende til det tildels besværlige internasjonale kapitalmarked i 1980 med høye renter. I 1980 har banken derfor tatt opp kun fire langsiktige lån, motsvarende 20,6 millioner SDR. Heri er inkludert to lån i norske kroner på Euromarkedet og et lån i islandske kroner på det nasjonale marked. Utvalget noterer seg at banken nå har tatt opp lån i samtlige fem nordiske valutaer.

Kontrollkomitéen konstaterer i sin beretning av 9. februar 1981:

- at bankens virksomhet under regnskapsperioden er drevet i overensstemmelse med vedtektene.
- at regnskapsresultatet, etter avsetning på 3 000 000 SDR for kreditrisiker viser et overskudd på 8 995 084 SDR. Overskuddet er i overensstemmelse med vedtektene overført til reservefondet. Regnskapsresultatet gir et riktig uttrykk for bankens stilling den 31.12.1980 og for resultatet av bankens virksomhet under året 1980.

Kontrollkomitéen anbefaler for Nordisk Ministerråd:

- at årsregnskapet godkjennes, og
- at styret og administrerende direktør innrømmes ansvarsfrihet for forvaltning av bankens virksomhet for den regnskapsperioden som har vært gransket av denne komitéen.

Utvalget har ikke noen å bemerke til Kontrollkomitéens beretning.

Under henvisning til ovenstående foreslår udvalget
at Nordisk Råd tar beretning C 42/e om Nordisk Investeringsbanks
virksomhet i 1980 og Kontrollkomitéens beretning til etterretning.

Stockholm, 2. mars 1981

<i>Gunnar Berge (A)</i>	<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>
<i>Knud Enggaard (V)</i>	<i>Olle Eriksson (c)</i>
<i>Knud Heinesen (s)</i>	<i>Sverrir Hermannsson (Sj)</i>
<i>Allan Hernelius (m)</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander (Kok)</i>
<i>Paul Jansson (s)</i>	<i>Lars Korvald (Kr.F)</i>
<i>Erkki Liikanen (Sd)</i>	<i>Svante Lundkvist (s)</i>
	Formann
<i>Páll Pétursson (F)</i>	<i>Gabriel Romanus (fp)</i>
<i>Petter Savola (K)</i>	<i>Ib Stetter (KF)</i>
	<i>Jógvan Sundstein (Fkfl)</i>

Berättelse

från Nordisk metodikkommitté för livsmedel (NMKL)

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1980

A. Namn och adress

Nordisk metodikkommitté för livsmedel (NMKL)
c/o Statens livsmedelsverk
Box 622
S-751 26 Uppsala

B. Startår

1946

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

Syftet med Metodikkommitténs arbete är att åstadkomma en enhetlig tillämpning inom medlemsländerna av gemensamma metoder för undersökning av livsmedel.

Arbetet i Metodikkommittén skall i största möjliga utsträckning anpassas till de riktlinjer och rekommendationer som gäller för nordiskt samarbete och för annat internationellt samarbete på livsmedelsområdet.

E. Organisation

1. Administration

För att lösa Metodikkommitténs arbetsuppgifter upprättar varje medlemsland en nationalkommitté, i vilken ingår representanter som utses av regeringen eller annan behörig myndighet i medlemslandet.

Varje nationalkommitté utser en ordförande och en sekreterare. Det ankommer främst på sekreteraren att förmedla kontakten mellan representanterna i nationalkommittén, mellan nationalkommittén och Metodikkommittén samt mellan nationalkommittéerna inbördes.

2. *Styrelsens sammansättning*

Docent Yrjö Mälkki (ordf. för hela Metodikkommittén, ordf. finska nationalkommittén)

Professor Niels Skovgaard (ordf. danska nationalkommittén)

Professor Peter Solberg (ordf. norska nationalkommittén)

Professor Torkell Jóhannesson (ordf. isländska nationalkommittén)

Professor Lars-Erik Tammelin (ordf. svenska nationalkommittén).

3. *Personal*

Generalsekretariatet:

Professor Lars-Åke Appelqvist, S, generalsekreterare

Assistent Elisabeth Petterson, S,

Adress: (se punkt A)

F. Verksamhet

Metodikkommittén sammanträder på skriftlig kallelse av ordföranden minst en gång varje år. Kallelsen sändes till nationalkommittéerna senast 8 veckor före sammanträdet.

I Metodikkommitténs sammanträden deltagar representanterna i nationalkommittéerna. De sakkunniga – referenter – vilkas utredningsarbete skall behandlas vid sammanträde kan även delta. Varje nationalkommitté har dessutom rätt att till sammanträde kalla andra sakkunniga som kommittén anser sig ha behov av.

Vid beslut av Metodikkommittén har varje medlemsland en röst. Representant i nationalkommitté, referent eller annan sakkunnig, som närvarit vid den slutliga behandlingen av ett ärende, har rätt att få sin mening antecknad till Metodikkommitténs protokoll.

Vid Metodikkommitténs sammanträden fastställs riktlinjer för kommitténs arbete. Därvid beslutas vilka ämnen, som skall tagas upp till behandling, och vilken eller vilka sakkunniga – referenter – som skall utreda varje ämne och utarbeta förslag till metoder.

Vid sammanträdena skall vidare behandlas bl. a. frågor om Metodikkommitténs budget, räkenskaper och arbetsordning samt de övriga ärenden som kan påkalla kommitténs ställningstagande.

Förslag till ämnen och referenter får framläggas skriftligen av varje nationalkommitté till generalsekreteraren, som sedan låter övriga nationalkommittéer ta del av förslaget. Förslaget skall sändas till generalsekreteraren i så god tid att det kan vara övriga nationalkommittéer tillhanda samtidigt med ordförandens kallelse till nästa sammanträde med Metodikkommittén.

Det åligger en referent att göra en skriftlig översikt av litteraturen i det ämne som referenten åtagit sig att utreda. Som regel skall referenten framlägga förslag till metod och, i förekommande fall, till avprövning av metoden.

Referentens översikt och förslag översändes av vederbörande nationalkommitté till övriga nationalkommittéer och generalsekreteraren för handläggning i Metodikommittén.

Om Metodikommittén godkänner referentens förslag till avprövning av en metod, verkställs kollaborativ avprövning.

Referentens förslag till metod – eventuellt utan särskild avprövning i Metodikommitténs regi – prövas av Metodikommittén för slutligt godkännande vid sammanträde enligt 5 §.

Sedan Metodikommittén slutligt godkänt ett förslag till metod skall metoden snarast publiceras i tryck genom generalsekreterarens försorg. Publiceringen sker på danska, finska, isländska, norska eller svenska och dessutom alltid på engelska språket.

G. Finansiering

NMKL finansieras genom bidrag från medlemsländerna samt försäljning av metodbeskrivningar.

Berättelse

från Rektorskommittén för de nordiska journalisthögskolorna

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1980

A. Navn og adresse

Rektorkomitéen for de nordiske journalisthøjskoler
c/o Rektor Arne Ejbye-Ernst
Danmarks Journalisthøjskole
Halmstadgade 11
8200 Århus N/Danmark

B. Startår

1969

C. Formål

Rektorkomitéen er et organ for pædagogisk og indholdsmæssigt udviklingsarbejde vedrørende undervisningen i journalistik og kommunikation samt for samvirket med forskning og erhverv. Rektorkomitéens opgave er at fremme et generelt nordisk miljø for et kvalificeret pædagogisk og indholdsmæssigt udviklingsarbejde på de ovenfor nævnte områder og derigennem stimulere en nordisk tradition i journalistuddannelsen.

D. Organisation

Rektorkomitéen består af rektor eller tilsvarende ansvarlig leder for journalistuddannelsen på følgende institutioner i de nordiske lande:

Danmark: Danmarks Journalisthøjskole.

Finland: Svenska social- och kommunalhögskolan i Helsingfors og Tammerfors Universitet.

Norge: Norsk Journalistiskole.

Sverige: Journalisthögskolan i Göteborg. Journalisthögskolan i Stockholm.

Rektorkomitéen vælger blandt sine medlemmer for en treårig periode formand. Formandsposten går efter tur på skift mellem landene.

Rektorkomiteén har sekretariat på den uddannelsesinstitution, hvor formanden virker.

Udgifterne til rektorkomiteéns virksomhed dækkes gennem det nordiske kulturbudget under kulturaftalen.

E. Virksomhed

Rektorkomiteéns virksomhed har i 1980 omfattet afslutningen på forsøgsvirksomheden med udveksling af lærere mellem de seks nordiske journalisthøjskoler, samt gennemførelse af et seminar i Borgå, hvor emnet var "Journalistisk praksis i forhold till skolernes målsætning og praksis".

Lærerudvekslingen

Lærerudvekslingen har i foråret 1980 omfattet følgende:

Lektor Jo Bech-Karlsen fra Norsk Journalistskole på Tammerfors Universitet.

Professor Kaarle Nordenstreng, Tammerfors Universitet på Norsk Journalistskole, og

Lektor Anne Marie Londén, Svenska social- och kommunalhögskolan, Helsingfors, på Journalisthögskolan i Stockholm.

I alle rapporter fra lærerne vurderes lærerudvekslingerne som endda meget positive, og det er med beklagelse, at rektorkomiteén måtte tage til efterretning, at der ikke var økonomiske muligheder for at gennemføre tilsvarende lærerudvekslinger i 1981.

Seminaret i Borgå

Seminaret i Borgå blev gennemført 11.–14. august 1980 med deltagelse af 27 lærere fra de nordiske journalisthøjskoler samt tre gæsteforelæsere.

I den evaluering, som deltagerne udarbejdede efter seminaret fastslås det, at seminaret havde været meget udbytterigt for deltagerne. Det fremhæves, "at de nordiske journalistiskoler har nærmet sig hinanden, hvad angår metoder og niveau, hvilket har medvirket til at fremme udbyttet for deltagerne". Det hedder i den skriftlige rapport, at "lærerudvekslingen mellem de nordiske journalistiskoler, som er kommet i stand siden seminaret i Göteborg i 1978, har bidraget til denne højnelse af niveauet og gensidig forståelse. Man har derved fået en bedre indsigt i hvilke problemer, man arbejder med på de enkelte skoler, idet de "udstationerede" lærere som oftest har udarbejdet rapport, når de vender tilbage. Dette har klar afsmitning på seminarets forløb og idéudvikling. Kursusledelsen på Borgå-seminaret fik ros for, at der var god sammenhæng mellem indledernes emner og det efterfølgende gruppearbejde".

F. Fremtidsplaenr

I 1981 skal et udvalg forberede det seminar, som er planlagt afholdt i Tammerfors i 1982. Der er bevilget 15 000 kr. til det forberedende arbejde, som vil foregå under ledelse af professor Pertti Hemanus, Tammerfors.

Seminaret i 1982 i Tammerfors tænkes gennemført om en række del-emner som en naturlig videreudvikling af de temaer, der har været for seminarerne i Göteborg i 1978 og i Borgå i 1980. Hovedtemaet vil være "Journalistikken under forvandling i 80'erne", idet det forudses, at journalistikken i Skandinavien vil være under påvirkning af dels den tekniske udvikling, dels mediernes indbyrdes konkurrence og dels markedskræfterne, og disse påvirkningsfaktorer vil blive de delemner, som seminaret bygges op om.

G. Finansiering og økonomi

Oversigt over regnskab og budget

Udgifter til projekter	Regnskab 1979	Budget 1980	Foreløbigt regnskab 1980	Budget 1981
	24 603,02 sv. kr.	100 000 d. kr.	65 165 f. mk.	15 000 d. kr.

Berättelse

från Nordiska kommittén för byggbestämmelser

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1980

A. Namn och adress

Nordiska kommittén för byggbestämmelser, Eriksgatan 24 A, lok 703,
00100 Helsingfors 10, Finland

B. Startår

1976

C. Deltagande länder

Finland, Sverige, Norge, Danmark, Island

D. Syfte

NKBs uppgift är att samordna byggbestämmelserna i de nordiska länderna inom områden där en samordning är angelägen samt främja nordiskt samarbete av väsentlig betydelse för en sund utveckling rörande byggbestämmelser i enlighet med vad som anges i NKBs arbetsprogram.

E. Organisation

1. Administration

NKB består av en styrelse (huvudkommitté) och ett centralt sekretariat samt projektgrupper för avgränsade arbetsuppgifter och tekniska sekreterare utsedda av enskilda länder.

2. Styrelsens sammansättning

Styrelsen består av två representanter från vart och ett av de nordiska länderna (Island 1 representant). Dessa utses av respektive centrala byggmyndigheter.

Centrala sekretariatet består av personal anställd av styrelsen inom ramen för av ministerrådet fastställd budget. Det leds av en central sekreterare.

3. *Personal*

Central sekreterare (huvudtjänst)

Byråsekreterare (tillfällig tjänst)

F. *Verksamhet*

NKB har under året arbetat vidare efter sitt senaste arbetsprogram som fastställdes 1976 och i överensstämmelse med Nordiska ministerrådets handlingsprogram samt det projektprogram som med stöd härav utarbetats av Nordiska ämbetsmannakommittén samarbete inom byggsektorn (ÄK-Bbygg). De aktuella projektområdena har under 1980 varit bl. a. bärande konstruktioners säkerhet, stål- och aluminiumkonstruktioner, brandskydd, inneklimat, energihushållning samt godkännande och kontroll, måttkrav, skydd mot olycksfall, skorstenar samt underhåll och ombyggnad.

G. *Framtidsplaner*

Nordiska Ministerrådet (bostadsministrarna) har vid sittmöte i Aarhus 27–28 februari 1980 beslutat att ett nytt handlingsprogram för byggsektorn skall uppgöras. I överensstämmelse med detta beslut har NKBs huvudkommitté vid sitt möte 6 juni 1980 i Mariehamn beslutat att kommitténs arbetsprogram från 1976 skall överses.

Verksamheten inom NKB kommer därför för åren 1983–1984 att principiellt slås fast efter det åtminstone de preliminära diskussionerna förts om ovannämnda handlingsprogramms utformning. Rent principiellt kan man dock säga att i verksamheten synes ske en förskjutning från de byggnadsnormeringsuppgifter som utgjort merparten av harmoniseringsarbetet till en större satsning på utarbetande av nordiska regler för typgodkännande och kontroll av byggnadsprodukter.

H. *Finansiering*

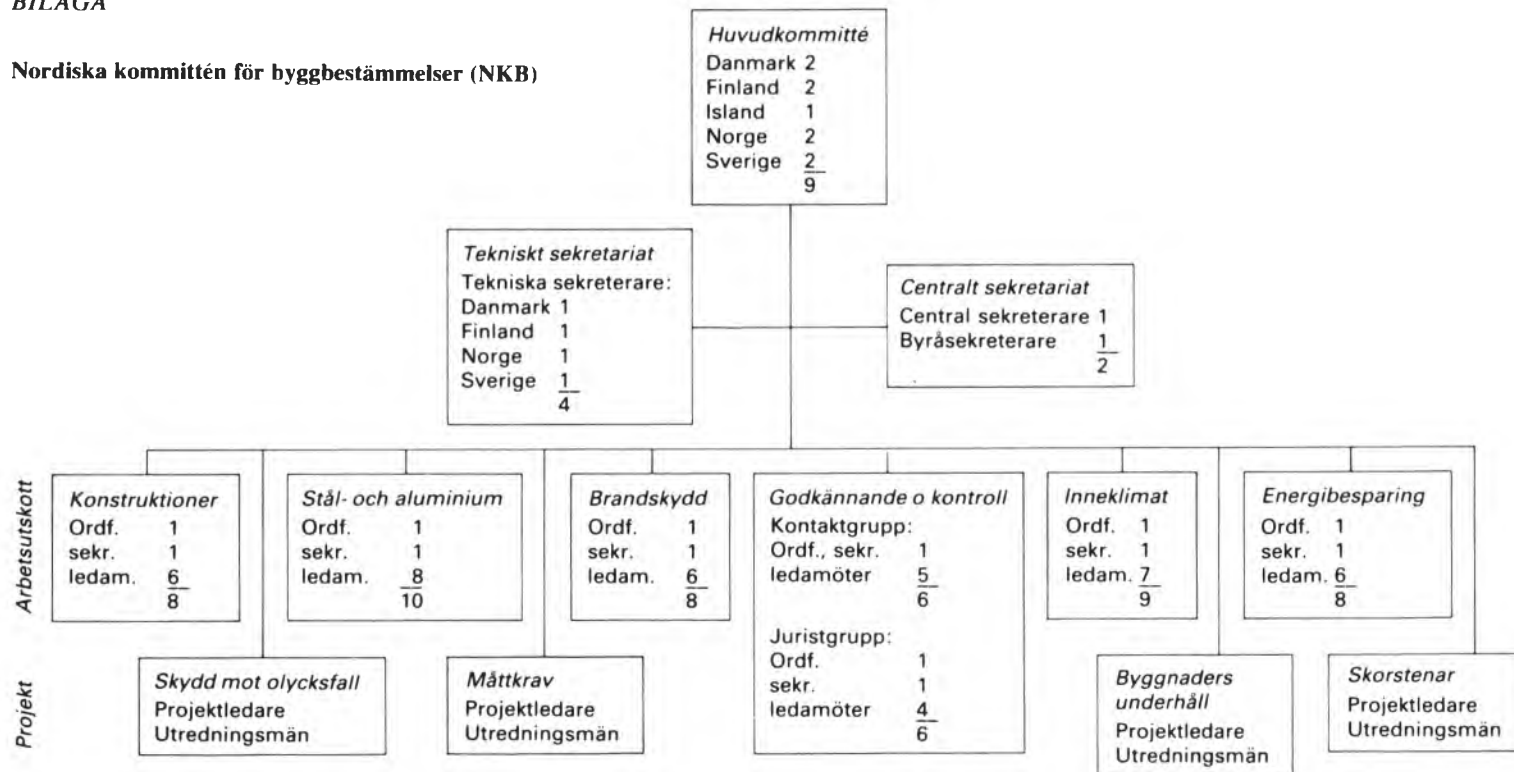
NKBs centrala sekretariat finansieras över Nordiska Ministerrådets budget. För projektverksamheten beviljar Ministerrådet särskilda medel.

I fråga om budget, räkenskaper och revision m. m. gäller reglemente för Nordiska Ministerrådets budget och instruktion för ekonomiförvaltningen vid NKB.

BILAGA

Nordiska kommittén för byggbestämmelser (NKB)

Organisationsschema

Berättelse

från Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning (NordREFO)

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1980

A. Namn och adress

Nordisk institutt for regionalpolitisk forskning (NordREFO),
Postboks 15 Grefsen,
Oslo 4

B. Startår

1966. Verksamheten övergick till institutionsform den 1.1.1980.

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

NordREFO har till uppgift att svara för att det nordiska samarbetet om regionalpolitisk forskning. NordREFO skall efter samråd med berörda myndigheter och forskare utforma tidmässigt avgränsade program för forskningen. Programmen skall spegla de problem som regionalpolitiken på längre sikt kan stå inför. De skall också sikta mot tillämpbara resultat. Särskilt intresse ägnas åt ett nordiskt komparativt perspektiv på regional utveckling och andra regionalpolitiskt relevanta frågeställningar.

NordREFO skall främja informationsutbyte och sprida information mellan de nordiska länderna och över fackgränserna.

E. Organisation

1. Administration

Institutet leds av en styrelse som består av en ledamot och en personlig suppleant från samtliga fem nordiska länder, samt en representant från Nordiska ministerrådets sekretariat (utan rösträtt). De nationella ledamöterna är utsedda av de ministrar som är ansvariga för regionalpolitiken. Styrelsen utsr inom sig ordförande och vice ordförande för ett år i sänder. Ordförandeskapet roterar mellan styrelsens ledamöter.

Styrelsen bistås i sin verksamhet av ett sekretariat som f. n. är samlokaliserat med Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) i Oslo. NIBR ger viss administrativ service åt NordREFO.

Medlemmarna i NordREFO:s forskningsgrupper (forskare och praktiker) utses som regel av nationella organ. NordREFO kan komplettera grupperna med konsultativa ledamöter.

2. *Styrelsens sammansättning*

Kontorschef Anders Svarre, Danmark, vice ordförande

Suppleant: Fuldmægtig Elsebeth Hansen

Bitr. avdelningschef Antti Uusi-Hakala, Finland

Suppleant: Planerare Veijo Ojala

Vice direktör Sigurður Guðmundsson, Island

Suppleant: Planerare Ingimundur Sigurpálsson

Byråsjef Åsmund Sæther, Norge

Suppleant: Byråsjef Reidar Mørk

F. d. generaldirektör Ingvar Ohlsson, Sverige, ordförande

Suppleant: Sekreterare Sture Öberg

Konsulent Hans Lyder Clementz, Nordiska ministerrådets sekretariat

Styrelsen har hållit fyra sammanträden år 1980.

3. *Personal*

Leif Gram, institutionschef, Sverige

Oili Koskela, administrativ sekreterare, Finland

F. *Verksamhet*

Forskningsverksamhet

NordREFO har under 1980 övergått från projektorganisation till självständig institution under Nordiska ministerrådet. Konturerna till ett nytt forskningsprogram dokumenterades under avslutningen av föregående forskningsetapp, vid en omfattande konferens i Visby 1979. En vidareutveckling av detta program har påbörjats och rekrytering av nordiskt sammansatta forskargrupper under programmet har inletts.

Forskningsprogrammet upptar 4 temaområden (I–IV), under vilka de hittills rekryterade 6 projektgrupperna preliminärt grupperats:

I. *Regionalpolitikens förutsättningar*

1. Den välfärdsmissiga och ekonomiska förankringen av regionalpolitiken
2. Industrins utvecklingsbetingelser i glest befolkade områden i de nordiska länderna

II. *Regional planläggning*

3. Administrativa betingelser

- III. *Regionala effekter av regionalpolitiska medel och av lagar och offentliga åtgärder*
4. Uppföljning och utvärdering av effekterna av regionalpolitiska åtgärder
 5. Regionala effekter av den offentliga sektorns lokalisering
- IV *Regionala konsekvenser av teknisk och ekonomisk utveckling. – Ett framtidsperspektiv*
6. Regionala konsekvenser av strukturomvandling och teknisk utveckling.

Temaområde I avser att analysera de grundläggande problemuppfattningar som regionalpolitiken vilar på i de olika nordiska länderna. Dessutom behandlas olika föreställningar som utgör utgångspunkter eller restriktioner för den faktiskt förda politiken.

Temaområde II skall studera hur utformningen av planläggningssystemet i de olika nordiska länderna svarar mot de regionalpolitiska förutsättningarna. Officiella regionalpolitiska medel såväl som andra sätt att lösa regionala problem eller främja regional utveckling skall prövas.

Temaområde III avser att evaluera det faktiska utfallet av den förda politiken. På vilket sätt påverkar regionalpolitiken och annan politik regional utveckling och annan utveckling? Evaluering kan ske enligt regionalpolitiska och allmänna sociala målsättningar.

Temaområde IV skär i princip på tvären av de tre föregående genom att lägga ett mer dynamiskt och långsiktigt perspektiv på strukturomvandlingen. Regionala utvecklingsstrategier inför framtiden kan vara ett viktigt problemområde.

Ett kontinuerligt utvecklingsarbete kring intentionerna i de övergripande temaområdena pågår i samarbete med NordREFO:s styrelse. Samtliga 6 projektgrupper har påbörjat sitt arbete. Gruppen "Industrins utvecklingsbetingelser i glest befolkade områden i de nordiska länderna" har färdigställt en förstudie, och anordnat ett symposium kring temat i december. De övriga förstudierna väntas vara klara nästa år, varefter organisering av nationella forskningsprojekt kan inledas.

Informationsverksamhet

Enligt sin instruktion skall NordREFO sprida information om den regionalpolitiska forskningen mellan de nordiska länderna och över fackgränserna. Detta sker bl. a. genom utgivning av tidskriften NordREFO som nu är inne på elfte årgången.

Under 1980 har tidskriften publicerat två nummer som tillhör föregående årgång. Nr 1-2, 1980 demonstrerar NordREFO:s allmänna intentioner med det nya forskningsprogrammet, och presenterar förstudien från projektgruppen "Industrins utvecklingsbetingelser i glest befolkade områden i de nordiska länderna" Nr 3 presenterar olika praktikers syn på forsknings-

behov inom olika förvaltningar, och innehåller en allmän diskussion om användning av kunskap som utvecklats inom forskning. Nr 4 har reserverats för presentation av förstudier från andra projekt inom programmet.

En speciell redaktionskommitté har dessutom tillsatts som skall arbeta fram en internationell publikation om regionalpolitisk forskning i Norden.

G. Framtidsplaner

NordREFO:s omorganisation har varit resurskrävande, och det är för tidigt att uttala sig om konsolideringen av den nya verksamheten. Några ambitioner i nyorienteringen kan dock nämnas:

- NordREFO:s styrelse tar ett självständigt ansvar under Ministerrådet för forskningens projektorganisation.
 - Samordningsuppgifter gentemot regionalpolitiskt relevant forskning och kvalificerad utredning som ej direkt ingår i NordREFO:s organisation kommer att tillmätas större vikt.
 - Mera systematiskt arbete kommer att ägnas åt överföring av kunskap och problemuppfattningar mellan forskare och praktiskt verkamma. Seminarier, symposier eventuellt kombinerat med förberedande pilotprojekt kan utgöra arbetsformer.
 - Forskningsprogrammet kommer att ingå i en mera successiv kunskapsutvecklingsprocess, där samtliga forskningsgrupper deltar. Sekreterarkonferenser på tvären av grupperna kommer att prövas som arbetsform.
- NordREFO beräknar avsluta den nuvarande forskningsetappen år 1983.

H. Finansiering

Nordiska ministerrådet har anvisat 1 030 000 Nkr för NordREFO:s verksamhet under 1980. Därutöver har 265 711 Nkr överförts från år 1979.

Berättelse

från Nordiska amatörteaterrådet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1980

A. *Navn og adresse*

Nordisk Amatørteaterråd (NAR)

Postboks 70

DK-6300 Gråsten

B. *Startår*

1967

C. *Formål*

Formålet er gennem overordnede lederkurser, gæstespiludveksling, informativ virksomhed etc. at udveksle erfaringer, bearbejde nye nordiske og ikke-nordiske teaterfænomener, finde nye indfaldsvinkler for at teatret får befolkningsmæssig bredde og indflydelse på samfundsudviklingen – samtidig med at det nordiske arbejdsfællesskab fremmer følelsen af nordisk samhørighed.

D. *Organisation*

1. *Administration*

Nordisk Amatørteaterråds øverste myndighed er det årlige rådsmøde, hvor hvert land har seks stemmeberettigede repræsentanter – Færøerne dog to.

Rådsmødet vælger styrelsen, der består af 1 medlem fra hvert land udover formanden.

Styrelsen nedsætter fornødne udvalg og ansætter sekretariatsleder.

2. *Bestyrelsens sammensætning 31.12.1980*

Helga Hjórvar, Island, formand

Henrik Sommer, Danmark, næstformand

Georg Malvius, Sverige

Eeva-Sisko Artell, Finland

Sylvi Baardset, Norge

Einar Njalsson, Island

3. Personale

Arne Aabenhus

4. Revisorer

Revisionsaktieselskabet Alsø & Jøhnk – Gråsten revisionskontor, statsautoriserede revisorer, Slotsbakken 8, 6300 Gråsten.

E. Virksomhed

a) *Konference* i Bø, Norge: "Om Nordisk Amatørteaterråds kursusvirksomhed – evaluering og fremtidsperspektiver"

54 deltagere (2 fra Færøerne, 7 fra Island, 10 fra Danmark, 7 fra Sverige, 10 fra Finland og 18 fra Norge)

b) *Specialkursus* på Hemse Folkhögskola, Gotland "Från analys til gestaltning – regi och scenografi".

48 deltagere (1 fra Færøerne, 7 fra Island, 6 fra Danmark, 15 fra Sverige, 6 fra Finland og 7 fra Norge)

c) *Gæstespiludvekslingen* har omfattet 24 ansøgninger til et samlet beløb på dkr. 298 000. 17 ansøgninger (heraf 5 om støtte til indkaldelse af gæstespædagoger) blev imødekommet til et samlet beløb af kr. 107 500. Desuden bevilgedes dkr. 6 000 af gæstespilkontoen til Nordisk Amatørteaterfestival i Åbo. Bevillinger til gæstespil i 1980 udgør således i alt dkr. 167 500.

d) *Nordisk Amatørteaterfestival i Åbo* afholdtes i samarbejde med Teateramatörernas Samarbetskommitte, Finland, og med de finske medlemsorganisationer som organisatorer. I festivalen deltog 1 gruppe fra hvert nordisk land – dog 4 fra Finland.

Til festivalen var knyttet en række seminarer.

e) *Nordisk Ungdomskursus i Gundsølle* arrangeret og finansieret af Dansk Amatør Teater Samvirke efter anmodning af Nordisk Amatørteaterråd, der på grund af utilstrækkelige midler ikke kunne gennemføre denne sin planlagte aktivitet.

f) *Internationalt samarbejde*, hvor Nordisk Amatørteaterråd har søgt at finde konstruktive løsninger for opretholdelse af Internationalt Amatør Teater Forbunds (IATA/AITA) generalsekretariat og den dertil knyttede pædagogiske og informative virksomhed.

g) *Informativ virksomhed* gennem udveksling af materiale mellem medlemsorganisationerne og gennem udsendelse af NAR-nytt ca. hver 14 dag med korte notitser af fællesnordisk interesse.

h) Rådsmødet 80 optog det færøske amatørteater – MEGINFELAG AHUGALEIKARA FØROYA – som ordinært medlem og styrelsen deltog derefter i en række møder på Færøerne, hvor der bl. a. forhandlede med færøske myndigheder, orienteredes om amatørteatrets udvikling etc. i andre nordiske lande osv.

Møderækken tjente til at sikre færøsk amatørteater de bedst mulige udviklingsvilkår og til at finde udveje for, at den forankring i lokalkulturen,

færøsk amatørteater kendetegnes af, kan inspirere amatørteatret i andre nordiske lande.

F. Fremtidsplaner

Rådsmødet 1980 vedtog følgende virkeplan for sit arbejde:

''Generelt stræber Nordisk Amatørteaterråd i sin virksomhed efter – indenfor samarbejdsaftalens rammer – at være koordinerende, formidlende og inspirerende organ mellem medlemsorganisationerne indbyrdes samt mellem disse og fælles nordiske myndigheder, IATA/AITA, institutioner etc. Nordisk Amatørteaterråd vil dertil være opmærksomt på alle forhold som kan tjene til at udvikle dramatiske aktiviteter og det nordiske fællesskab.

Nordisk Amatørteaterråd vil derfor i 1981 og videre frem virke for;

01. at udvide GÆSTESPILVIRKSOMHEDEN mellem de nordiske amatørteatre, støtte udvekslingen af GÆSTEPÆDAGOGER til støtte for lederuddannelsen, og støtte deltagelse i nordiske og internationale FESTIVALS etc.

02. at afholde KONFERENCER OG SEMINARER om aktuelle emner: I 1981 i Sverige (om arbejder-teater som egnesspil), 1982 i Finland, 1983 i Island, 1984 i Danmark og 1985 i Norge.

03. at arrangere SPECIALKURSUS for videreuddannelse af lærere, ledere m. v.: 1981 i Danmark, 1982 i Norge, 1983 i Island, 1984 i Finland og 1985 i Sverige.

04. at etablere FÆLLESNORDISKE DRAMAPÆDAGOGISKE LEDERKURSUS med drama og andre dramatiske aktiviteter som udgangspunkt og med det formål at koordinere nordisk dramapædagogisk arbejde – om muligt i samarbejde med Nordens Folkliga Akademi.

05. at gennemføre NORDISKE UNGDOMSLEJRE for 14–18 årige for gennem aktiviteter, der lægger vægt på det non-verbale, at lade dem opleve teater og praktisk nordisk samarbejde.

06. at søge gennemført et seminar med NORDISKE DRAMATIKERE og FORLAGSLEDERE med tanke på at fremme udbredelse og kendskab til nordisk dramatik.

07. at udbygge INTERNATIONALT SAMARBEJDE gennem IATA/AITA

08. at udbygge SEKRETARIATET og dets INFORMATIVE VIRKSOMHED – herunder at søge midler til leje af egne lokaler, aflønning af sekretariatsleder på deltid etc. idet den nuværende ordning med ulønnet sekretariatsleder ikke kan forventes at fortsætte.

G. Finansiering og økonomi

Nordisk Amatørteaterråd finansieres væsentligst gennem deltagernes egenbetaling for deltagelse i rådets arrangementer, gennem kontingenter fra hvert nordisk land,

gennem udnyttelse af lokale tilskud, udnyttelse af national støtte Lovgivning i forbindelse med lokale arrangementer, tilskud fra bilaterale fonds osv. men først og fremmest gennem tilskud fra Nordisk Ministerråd.

1. Oversigt over regnskab og budget (1 000-tal dkr)

	Bokslut 1979	Budget 1980	Prel. ut- fall 1980	Budget 1981
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	38	20	33	35
Personal				
Kontor	8	15	10	15
Lokaler				
Projekt	248	235	260	243
Øvrigt				
Internat. samarb.	3	10	7	9
Revision og bangudg.	2	5	2	3
Summa udgifter	299	285	312	305
<i>Inkomster</i>				
Anslag	250	275	275	292
Lönestegr. komp.				
Øvrigt	49	10	37	13
Summa inkomster	239	285	312	305

2. Kommentarer

Det oprindelige budget for 1980 var på

udgifter	868 000 dkr.
egne indkomster	318 800 dkr.
tilskud	550 000 dkr.

men da bevillingen kun blev 275 000 dkr. reduceredes budgettet, som det fremgår af skema side 4.

I de opgivne regnskabs- og budgettal er deltagerne egenbetaling for deltagelse i kurser, konferencer og andre arrangementer *ikke* medregnet. I de regnskaber, der afsluttes 31 dec. 1980 er de enkelte arrangementer opgjort hver for sig og indeholder samtlige deltagerindbetalinger, tilskud osv. *jfr. vedlagte kopi af regnskab for 1979*, der tidligere er indsendt.

På grund af halveringen af det budgetterede tilskud til rådets virksomhed i 1980, kunne en del planlagte aktiviteter ikke gennemføres, andre gennemførtes med betydelig økonomisk indsats af deltagerne og enkelte aktiviteter gennemførtes takket være medlemsorganisationers indsats.

Generelt må siges, at Nordisk Amatørteaterråd med besvær har kunnet opretholde sine mere traditionelle aktiviteter, men ikke har været i stand til at gennemføre en rimelig og påkrævet udvidelse af aktivitetsområdet og heller ikke har kunnet sikre sekretariatets fremtidige drift – aktualiseret eftersom den ulønnede sekretariatsleder er fyldt 67 år.

Berättelse**från Nordiska fackkonferensen i historisk metodlära***(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)**Verksamhetsberättelse 1980**A. Navn og adresse*

Nordiske fagkonferencer i historisk metodelære
 c/o Lektor Willy Johannsen
 Institut for Samfundsfag
 Københavns Universitet
 Rosenborggade 15
 DK-1130 København K

B. Startår

1965 (finansieret af Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde fra 1981)

C. Formål

Konferencerne har som formål at skabe et debatforum blandt nordiske historikere for teoretiske og metodiske spørgsmål indenfor historievidenskaben. Dette formål tilgodeses dels ved den årlige konference dels ved den derefter følgende publikation i serien Studier i historisk metode. Konferencens deltagere består hovedsagelig af historikere ansat ved nordiske universiteter og andre forskningsinstitutioner. Konferencen afholdes på skift i et af de nordiske lande.

*D. Organisation**1. Administration*

Konferencerne er tidligere blevet finansieret af undervisningsministeriet i det land, hvor konferencen blev afholdt. Med virkning fra konferencen i Ålborg 1981 er virksomheden lagt under Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde. Virksomheden administreres og organiseres af et arbejdsudvalg, der vælges på konferencerne.

2. Arbejdsudvalgets sammensætning 31.12.1980

	Nationalitet
professor Edgeir Benum	N
lektor Willy Johannsen	D
førsteamanuensis Helge Selvesen	N

fil. lic. Henrik Stenius	F
docent Matti Viikari	F
lektor Birgitte Wählin	D
forskerassistent Ingrid Åberg	S
docent Bo Öhngren	S

3. Revisorer

Regnskabet føres af det universitet, der det pågældende år er hjemsted for konferencen.

E. Virksomhed

Efter at metodekonferencerne er overgået til Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejdes regi med virkning fra konferencen 1981 har aktiviteten bestået af afholdelse af et arbejdsudvalgsmøde i København 1980. Ved mødet planlagdes indholdet af konferencen i Ålborg 1981. Med udgangspunkt i arbejdstitlen "Den oversete historie" vedtoges et antal delemner, der belyser teoretiske og metodiske problemer i forbindelse med opdyrking af undersøgelsesområder, for hvilke den historiske forskning traditionelt ikke har erkendt tilstrækkeligt om overhovedet noget kildemateriale. Diskussionen vil således bl. a. tage udgangspunkt i kvindeforskning, studiet af specielle befolkningslag og etniske minoriteter.

Konferencerne har i perioden 1965–1980 været finansieret af undervisningsministeriet i det land, i hvilket den årlige konference fandt sted. I denne periode har konferencerne udviklet sig til det centrale forum for den teoretiske og metodiske debat indenfor historieforskningen i de nordiske lande. Den årlige konference har videre haft det formål at skabe en nær kontakt mellem forskerne indenfor dette område. En kontakt, der yderligere er tilgodeset ved at lade arrangementet gå på skift mellem de enkelte universiteter i de nordiske lande. I de senere år har især de nye universiteter i udkantsområderne været inddraget.

For at tilgodese den direkte debat har konferencerne altid arbejdet med et begrænset deltagerantal. Til gengæld har den årlige publikation bragt konferencens resultater og debatter ud til langt bredere kredse af fagfolk end det direkte deltagerantal. (Studier i historisk metodelære I-XV: Historisk metode i forskning og undervisning, Historiens plass i samfunnsforskningen, Opinion och opinionsbildning som historiska forskningsobjekt, Historiska förklaringar, Problemvurdering og prioritering i historie, Analyse-Syntese-Komparasjon, Källkritikens plats i den moderna historieforskningen, Marxism och historieforskning, Historikeren og samfundet, Periferi og sentrum i historien, Historisk förändring, Förtolkningsproblem i historia, Makt, normer og sanktioner, Makrohistorie, Teknologi och Samhällsförändring).

G. Finansiering og økonomi

Arbejdsudvalgsmødet oktober 1980 blev finansieret ved en bevilling på kr. 10 000.

Berättelse

från Nordiska straffrättskommittén

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1980

A. Navn

Nordisk Strafferetskomité

B. Startår

1960

C. Deltagande lande

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige

D. Mål

Det påhviler komitéen efter justitsministrenes nærmere bestemmelse at behandle spørgsmål om ensartet nordisk lovgivning på strafferettens område og at drøfte andre kriminalpolitiske spørgsmål af principiel karakter og fællesnordisk interesse.

E. Organisation

1. Administration

Komitéen har ikke fælles administration eller sekretariat. Kontakten mellem de deltagende lande, herunder forberedelsen af møder, varetages af komitéens faste medlemmer og af andre sagkyndige og sekretærer i de enkelte lande. Komitéens betænkninger udarbejdes normalt således at et af landene efter aftale påtager sig en koordinerende og redaktionel opgave.

2. Styrets sammensætning

Faste medlemmer

Danmark:

Professor, dr. jur. Knud Waaben
Åmosebakken 8, 2830 Virum

Finland:

Justitierådet Henrik Grönqvist
Justitieministeriet, 00130 Helsingfors 13

Island:

Hæstaréttarforseti, dr. Árman Snævarr
Aragate 8, Reykjavík

Norge:

Professor, dr. jur. Johs. Andenæs
Institutt for kriminologi og strafferett,
Karl Johansgt. 47, Oslo 1

Sverige:

Justitierådet Per Jermsten
Högsta domstolen, 103 12 Stockholm.

Foruden de faste medlemmer deltager i møderne andre sagkyndige der er udpeget med henblik på de enkelte arbejdsopgaver.

3. *Personale*

Ikke fast personale (se ovenfor E, 1)

F. *Virksomhed*

Den nordiske strafferetskomité's aktuelle arbejdsopgaver vedrører de strafferetlige sanktionssystemer i de nordiske lande. Justitsministrene har i november 1978 anmodet komitéen om at behandle dette spørgsmål med særligt henblik på en belysning af frihedsstraffens anvendelse og en drøftelse af mulighederne for i stigende omfang at anvende alternativer til frihedsstraf. Sanktionsproblemer betragtes i alle de nordiske lande som betydningsfulde, og der foreligger i de enkelte lande en række betænkninger og rapporter som bl. a. beskæftiger sig med mulighederne for at opnå en reduceret brug af frihedsstraffen. Komitéen har i 1980 afgivet en delbetænkning om "Alternativer til frihedsstraf" som indeholder en redegørelse for lovreger, sanktionspraksis og forslag i de nordiske lande og kommentarer hertil. I betænkningen er samlet et fyldigt statistisk materiale. Betænkningen publiceres i "Nordisk utredningsserie".

Komitéen har desuden i 1980 indledt en behandling af andre sanktions-spørgsmål end dem der er omfattet af den første delbetænkning. Det gælder bl. a. en sammenligning og vurdering af de nordiske regler om strafudmåling, strafnedsættelse og -forhøjelse, gentagelsesvirkning, straf-ferammer for de enkelte forbrydelser etc. Arbejdet med en betænkning om disse spørgsmål kan næppe ventes afsluttet i 1981.

I indledningen til delbetænkningen "Alternativer til frihedsstraf" findes en oversigt over de betænkninger som komitéen har afgivet siden sin oprettelse i 1960. Der kan endvidere henvises til oplysninger i Nordisk Råds publikation "Straffesystemer i Norden" (1977) side 139-44.

G. *Finansiering*

Hvert land bekoster sin egen deltagelse i samarbejdet.

Berättelse

från Nordiska författarkurser

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1980

A. Namn och adress

Föreningen Nordens institut
Biskops-Arnö
S- 198 00 Bålsta
Tel. 0171/520 12

i samverkan med:

Nordiska författarrådet
c/o Sveriges författarförbund
Box 5252
S- 102 45 Stockholm
Tel. 08/22 17 60

B. Startår

Den första kursen hölls 1960. Bidrag av nordiska medel sedan 1974.

C. Syfte

Syftet är tvåfaldigt: att stödja och främja den samtida skönlitteraturen i Norden genom att bereda nordiska författare möjlighet att träffas till arbetssammankomster kring representativa verk, aktuella litterära problem och andra frågor som författarna finner angelägna i förhållande till författarskapet; att främja den nordiska litteraturgemenskapen genom att bidra till kunskapen bland författare, kritiker och andra litteraturförmedlare om litteraturen i de nordiska grannländerna.

D. Organisation

För planeringen finns en kommitté bestående av representanter för de nationella författarorganisationerna, Nordiska författarrådet och Föreningen Nordens institut/Nordens folkhögskola Biskops-Arnö.

De nationella författarorganisationerna har huvudansvaret för rekryteringen av deltagare.

Föreningen Nordens institut/Nordens folkhögskola Biskops-Arnö svarar för genomförandet av kurserna.

E. Verksamhet

1980 har verksamheten omfattat

"*Nordisk debutantkurs*", 14–19 juni, med 20 deltagare, därav 3 fr. Danmark, 5 fr. Finland, 2 fr. Island, 5 fr. Norge och 5 fr. Sverige.

seminariet "*Text och teori: Realismen i nordisk prosa idag*", 2–5 juni, med 23 deltagare, därav 6 fr. Danmark, 5 fr. Finland, 3 fr. Island, 4 fr. Norge och 5 fr. Sverige.

kursen "*Att skriva för TV*", 25–29 augusti, med 24 deltagare, därav 5 fr. Danmark, 4 fr. Finland, 2 fr. Island, 5 fr. Norge och 8 fr. Sverige.

F. Framtidsplaner

Nordiska författarrådet och Föreningen Nordens institut/Nordens folkhögskola Biskops-Arnö har ända sedan 1974 varit överens om att årligen söka anordna minst tre sammankomster: dels en litterär debutantkurs, dels ett seminarium med mera etablerade författare och kritiker (i serien nordisk litteraturskola), dels en konferens för förmedlare och någon kategori av litteraturförmedlare eller en mera specialiserad författarkurs (t. ex.: att skriva för radio och TV). Alla erfarenheter hittills styrker att man bör hålla fast vid dessa ambitioner. Under 1980 har förfrågningarna om och ansökningarna till författarkurserna varit flera än något idigare år. 1982 önskar man, förutom en litterär debutantkurs och ett författar- och kritikerseminarium, anordna en konferens för författare och representanter för nordiska folkbildningsorganisationer. Man hade hoppats kunna anordna en sådan konferens redan 1980 men de ekonomiska resurserna visade sig helt otillräckliga. Alternativt planeras en kurs "Att skriva för teatern".

G. Finansiering och ekonomi

Bidraget till de nordiska författarkurserna går helt till täckande av deltagarnas kostnader för resor och uppehålle.

	Utfall 1979	Utfall 1980	Budget 1981
Utgifter	114 139:50 Skr	116 648:– Skr	(137 000:– Skr) 0
Inkomster	111 624:94 Skr	115 163:– Skr	(137 000:– Skr) 0

Omkostnaderna för kursernas genomförande (administration, kursledning, övrig medverkan, kursmaterial etc) har av Föreningen Nordens institut/Nordens folkhögskola Biskops-Arnö täckts med andra medel.

Meddelande

om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Köbenhavn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne gennem en undersøgelse af de praktiske og økonomiske problemer at udrede forudsætningerne for indgåelse af en konvention, som omfatter alle de nordiske sprog, og hvorefter enhver nordisk borger har ret til uden særlige omkostninger at anvende det nordiske sprog, som han anser for sit eget, ved henvendelse til domstol eller anden offentlig myndighed i Norden, forudsat at han har vanskelighed ved at bruge myndighedens eget sprog.

Finlands regering (justitieministeriet) meddelar den 10 december 1980:

Den av justitieministrarna år 1973 tillsatta arbetsgruppen har utarbetat ett förslag till konventionstext jämte en kommentar, vilka behandlats av justitieministrarna vid deras möte i Oslo den 25 november. Förslaget till konvention remitteras såsom ministerrådsförslag till Nordiska rådet för yttrande.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet

Juridisk udvalg har behandlet meddelelsen på møder den 19. og 20. januar 1981 i Stockholm.

Nordisk Ministerråd har foreløbig afsluttet det med vedtagelsen i 1966 af rekommandationen om en nordisk sprogkonvention igangsatte arbejde med fremsættelse af ministerrådsforslag B 32/j om en nordisk sprogkonvention.

Juridisk udvalg har forud for Nordisk Råds 29. session 1981 behandlet dette ministerrådsforslag og i sin betænkning af 20. januar 1981 indstillet til plenarforsamlingen, at Nordisk Råd tilslutter sig indgåelsen af en nordisk sprogkonvention som udarbejdet af ministerrådet.

Arbejdet med indgåelse af en nordisk sprogkonvention må på denne baggrund anses for mest hensigtsmæssigt at kunne fortsætte i relation til det nye ministerrådsforslag, idet juridisk udvalg finder, at det nu foreliggende konventionsudkast opfylder ønskemålene i rekommandation nr. 29/1966 så vidt, som det på nuværende tidspunkt må anses for muligt at nå.

Under henvisning hertil indstiller juridisk udvalg, at Nordisk Råd tager meddelelsen fra Nordisk Ministerråd om rekommandation nr. 29/1966 om en nordisk sprogkonvention til efterretning og anser rekommandationen for slutbehandlet for rådets vedkommende.

Stockholm den 20. januar 1981

K. B. Andersen (S)

Formand

Halldór Ásgrímsson (F)

Ib Christensen (DR)

Guttorm Hansen (A)

Tellervo Koivisto (Sd)

Asser Stenbäck (Skl)

Lennart Andersson (s)

Nils Carlshamre (m)

Astrid Gjertsen (H)

Ilkka Kanerva (Kok)

Nathalie Lind (V)

Liv Stubberud (A)

Lars Werner (vpk)

Meddelande

om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne, at de gældende bestemmelser om jagt og fredning af dyr og fugle, i det omfang dette ikke allerede er sket, indrettes i overensstemmelse med følgende principielle grundsætninger:

- a. at alle dyr og fugle, herunder også de, der traditionelt karakteriseres som skadelige, som et minimum bør fredes i yngletiden.
- b. at ingen i de nordiske lande hjemmehørende dyre- eller fugleart må udryddes totalt, og at der derfor bør træffes effektive foranstaltninger til bevarelse af et antal forplantningsdygtige stammer af de dyr og fugle, som er eller kommer i fare for at uddø i Norden.
- c. at der bør indføres forbud mod anvendelse af fangstredskaber og metoder, hvorved der påføres dyr eller fugle unødigt lidelse eller efterstræbelse, og
- d. at udbetaling af skydepenge som præmie for nedskydning eller fangst af i hvert fald sådanne dyr og fugle, som er i fare for at uddø, bør være forbudt.

Norges regering (Miljøverndepartementet) meddelar den 11 december 1980:

Nordisk Råd besluttet i 1971 at rekommandasjonen skulle anses sluttbehandlet for Danmarks, Finlands og Sveriges vedkommende.

I Norge avga utvalget som hadde i oppdrag å revidere lov om viltstellet, jakt og fangst sin utredning 19. februar 1974.

Arbeidet med å utarbeide proposisjon har av forskjellige grunner blitt betydelig forsinket, men er nå slutført.

Regjeringen la i Statsråd 31. oktober 1980 frem forslag til ny viltlov. Lovforslaget vil bringe den norske lovgivning i samsvar med gjeldende bestemmelser i de øvrige nordiske land.

Forslaget innfører prinsippet om at dyrelivet er fredet, med mindre det er gitt tillatelse til jakt (§ 3). Det skal bare fastsettes jakttid for arter – og til tid og sted som er forsvarlig, spesielt med bakgrunn i den biologiske viten en har om hver enkelt art. For at forvaltningen skal bli så fleksibel som mulig ut fra skiftende biologiske og geografiske forhold, vil utvalg av jaktbare viltarter og jakttider bli fastsatt i forskrifter med hjemmel i loven.

Jakt og fangst i yngletiden vil bare unntaksvis komme på tale. Viltlovforslaget har også regler om generell aktsomhet, slik at reir, hi og egg, unger og viltet ellers kan spares for unødige forstyrrelser.

Regjeringen tar sikte på å fremme proposisjon for Stortinget om ny lov om viltet i vårsesjonen 1981.

Meddelande

om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Norge och Sverige

1. att medverka till att diskussioner inleds rörande möjligheterna att utvidga transittrafiken över Trondheimsleden.
2. att träffa avtal om Muruviksanläggningens utnyttjande som reservhamn för transittrafiken av torrgods.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Ministerrådet har ikke noe å tilføye i den informasjon som ble gitt i meldingen og tilleggsmeldingen til Nordisk Råds 27. sesjon¹ samt i brev til Nordisk Råd. trafikktutvalget, av 17. april 1980 (*se Bilaga 1*).

¹ Se Nordiska rådet, 27:e sess., s. 1625.

*BILAGA I***Skrivelse från Nordiska ministerrådets sekretariat i Oslo till Nordiska rådets trafikutskott**

Med hänvisning till Nordisk Råd, Trafikuttvalgets möter under Rådets 28. sesjon (jfr. utkast till protokoll 1980: 2 P-TU 125/1980, pkt. 4) kan jeg på vegne av regjeringene i Norge og Sverige gi følgende informasjon:

Nordisk embetsmannskomiteé for transportspørsmål (NET) er orientert om at en norsk arbeidsgruppe nedsatt av Fiskeridepartementet med representanter også fra Kommunaldepartementet og Samferdselsdepartementet, har foretatt en vurdering av havnene i Syd-Norge ut fra så vel regionalpolitiske målsetninger som med henblikk på de krav et rasjonelt transportsystem på sjø og land stiller til havnene. Utvalget som har fremlagt en stensilert rapport datert juli 1979, har vurdert behovet for nye havneanlegg og for opprusting av eksisterende anlegg samt dimensjonering av havnene i forhold til forventet trafikkbehov.

For Trøndelag er Trondheim vurdert til å dekke kravet til en landsdelshavn og det er pekt på at forholdene synes å ligge godt til rette for større knutepunktstrafikk i Trondheim. Arealtilgangen er god og det er gode tilknytningsforhold til jernbane- og vegnett. Investeringsbehovet 1980–95 er anslått til 70–80 mill. n.kroner.

Arbeidsgruppen har sett på andre havner i området, men har ikke funnet grunnlag for utbygging. ``Av avgjørende betydning er det at disse havner ligger i gunstig tilknytning til Trondheim som landsdelshavn og ytterligere regelmessige anløp nordover i Trondheimsfjorden vil medføre kostnads-krevende deviasjoner og tidsforbruk``.

Ut fra dette må det svar daværende samferdselsminister Kyllingmark gav i Nordisk Råd i 1968 (*Nordisk Råds 16. sesjon, side 200*) fortsatt ha gyldighet.

Det bør også tilføyes at de seneste års isvintre ikke avspeiler seg i noen økning av transittrafikken. Forsterkningen av den svenske isbryterkapasiteten samt fartøyenes bedre evne til å komme gjennom isen, har innebåret at trafikken på havnene i Bottenviken har kunnet fortsette i betydelig utstrekning til tross for besværlige isforhold.

Oslo, 17. april 1980

Hans Kühne
Generalsekretær

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets trafikutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim och Muruviksanläggningens utnyttjande som reservhamn.

År 1975 tillsattes av Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor (NÄT) en expertgrupp för behandling av trafikproblemen längs Trondheimsleden. Gruppens uppgift var att dels undersöka i vad mån och på vad sätt utvecklingsförutsättningarna för transporter mellan Norge och Sverige över leden påverkar kommunikationerna och valet av transportlösningar i berörda delar av länderna, dels värdera effekterna av olika tänkbara åtgärder som syftar till att underlätta ifrågavarande kommunikationer. Problemområden som särskilt skulle beaktas var fordonslängder, belastningsbestämmelser, vägtrafikbeskattning och järnvägstaxor.

År 1977 överlämnade expertgruppen sin rapport (*NU A 1977: 10*) "Godstransporter i Trondheimsleden" till Nordiska ministerrådet. Rapporten har remissbehandlats.

Frågorna om godstrafiken i Trondheimsleden och rapporten (*NU A 1977: 10*) diskuterades vid ett möte mellan trafikutskottet och ministerrådet (trafikministrarna) i december 1978. Godstransportfrågorna i Trondheimsleden har fått en allsidig belysning i rapporten men ministerrådet ansåg att remissutfallet visat sig vara sådant att gruppens förslag knappast kunde genomföras i alla delar genom åtgärder från respektive regeringars sida.

I fråga om fordonslängderna för lastbilstrafiken måste respektive lands regler gälla inom landet. Vid mötet med ministerrådet framkom att dispenser tillfälligtvis kan ges för transporter i Norge med fordon som är längre än 18 meter samt att harmonisering av belastningsbestämmelserna pågår. De administrativa förenklingar av rutinerna kring fordonsbeskattningen som expertgruppen föreslog har genomförts. Vid det ovannämnda mötet förklarade ministerrådet sig positivt till att även fortsättningsvis verka för en minskad byråkrati vid gränspassagen. Beträffande det föreslagna rabattförsöket i järnvägstrafiken ansåg ministerrådet att det borde ankomma på järnvägsförvaltningarna i de berörda länderna att pröva om särskilda rabatter skall utgå för transittrafiken och eventuellt annan trafik. Trafikutskottet förutsätter att vederbörande myndigheter och organisationer i de berörda länderna fortsätter arbetet för ökad transittrafik i Trondheimsleden.

När det gäller Muruviksanläggningens utnyttjande som reservhamn för transittrafiken av torrgods upplyste ministerrådets generalsekreterare på vägnar av regeringarna i Norge och Sverige i en skrivelse av 17 april 1980 till trafikutskottet (*Bilaga 1*) att en norsk arbetsgrupp tillsatt av fiskeride-

partementet med representanter från kommundepartementet och samfärdseldepartementet har genomfört en undersökning av behovet för nya hamnar, upprustning av existerande hamnar samt av dimensioneringen av hamnarna i relation till förväntat trafikbehov i Syd-Norge. Arbetsgruppen kom fram till att hamnen i Trondheim kunde tillgodose hamnbehovet för Trøndelag och att behov inte förelåg av att bygga ut andra hamnar i området. Det framkom vidare i ovannämnda skrivelse att transittrafiken till Trondheim inte hade ökat under isvintern 1978–1979 på grund dels av förstärkt isbrytarkapacitet i Bottenviken och Bottenhavet och dels av att fartygen i större omfattning numera är isförstärkta.

Med hänvisning till det ovan anförda finner trafikutskottet ej skäl att fortsättningsvis följa denna rekommendation utan föreslår:

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 9/1968 för rådets del vara slutbehandlad.

Stockholm den 20 januari 1981

Karen Dahlerup Andersen (S) Christian Christensen (KrF)

Rolf Clarkson (m) Bjarne Mørk Eidem (A)

Sakari Knuutila (Sd) Håkon Kyllingmark (H)

Essen Lindahl (s) Thor Lund (A)

Rolf Sellgren (fp) Marjatta Väinänen (K)

Förman

Meddelande

om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att så snart som möjligt genomföra en gemensam trafiklagstiftning på grundval av Nordisk vägtrafikkommittés förslag.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Forslag til felles trafikkregler i Norden er avgitt av Nordisk Vegtrafikkomite, nå Nordisk Komité for Vegtrafikklovgivning (NKV), i 1966 og i revidert form 1970.

I Finland har regjeringen avgitt en proposisjon til ny vegtrafikklov. Denne bygger i det vesentlige på forslagene som ble gjort av NKV.

I Island blir det nå satt i gang arbeid med ny vegtrafikklov som vil bygge på forslagene gitt av NKV.

I Danmark, Norge og Sverige har nye regler trådt i kraft, og samtlige bygger på de gitte nordiske forslagene til vegtrafikklovgivning.

Nordisk trafikksikkerhetsråd (NTR) følger opp og koordinerer arbeidet med tilpasning av de nye reglene.

Meddelande

om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Karesuando

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland og Sverige at bygge en bro over Muonio elv ved Karesuando.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 28 oktober 1980 å Finlands och Sveriges regeringars vägnar:

Arbetet med byggande av gränsbron i Karesuando har avslutats och bron har öppnats för trafik i juli 1980.

BILAGA**Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets trafikutskott har hänvisats av Finlands regering avgivet meddelande om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Karesuando.

I rekommendationen hemställs att regeringarna i Finland och Sverige låter bygga en grännsbro över Muonio älv vid Karesuando. Trafikutskottet noterar med tillfredsställelse att brobygget har avslutats och bron öppnats för trafik i juli 1980.

Mot bakgrund av att rekommendationens syfte nu har uppnåtts föreslår trafikutskottet.

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 15/1970 för rådets del vara slutbehandlad.

Stockholm den 20 januari 1981

Karen Dahlerup Andersen (S) *Christian Christensen (KrF)*

Rolf Clarkson (m) *Bjarne Mørk Eidem (A)*

Sakari Knuutila (Sd) *Håkon Kyllingmark (H)*

Essen Lindahl (s) *Thor Lund (A)*

Rolf Sellgren (fp) *Marjatta Väänänen (K)*

Förman

Meddelande

om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland och Sverige

1. att gemensamt verka för en samordning av de olika forskningsprojekt beträffande Östersjöns vattensituation, vilka redan påbörjats, och
2. att taga ett förnyat initiativ till samarbete mellan Östersjöns strandstater angående Östersjöns föroreningar.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Konvensjonen om vern av det marine miljø i Østersjøområdet (Helsingforskonvensjonen) ble undertegnet i Helsingfors 22. mars 1974 av samtlige sju Østersjøstater. Konvensjonens formål og innhold er det rede-gjort for i C1/1975.

Konvensjonen trådte i kraft 3. maj 1980. Det første regulære møte i Helsingfors-kommisjonen etter konvensjonens ikrafttreden ble avholdt i Helsingfors 5.-8. mai 1980. På møtet ble det utnevnt en genralsekretær, en vitenskapelig sekretær samt en maritim ekspert til kommisjonens internasjonale sekretariat for en første treårsperiode. Sekretariatet har totalt seks ansatte og innledet sin virksomhet 1.7.1980 i Helsingfors.

På kommisjonens møte ble også interimskommisjonens virksomhetsberetning for årene 1974–1980 godkjent. Kommisjonen godkjente også visse terminologiske definisjoner som forekommer i konvensjonsteksten og som var forberedt i den vitenskapelige-teknologiske arbeidsgruppen. Dessuten behandlet man dumping av stoffer som omfattes av konvensjonens annex samt diskuterte hvilke oppgaver som bør inngå i anmeldingsskjemaet (reporting format) angående dumping av avfall i havet. De redaksjonelle

prinsippene for kommisjonens egen publikasjonsserie (''The Baltic Sea Environment Proceedings'') ble også fastlagt.

Kommisjonen godkjente videre sammenlagt 16 rekommandasjoner og en resolusjon fra den såkalte maritime arbeidsgruppen. Rekommandasjonene, som gjelder konvensjonens annex IV og V, berører bl. a. opprettelse av mottagningsstasjoner i havn, visse IMCO rekommandasjoner og deres gjennomføring i Østersjøen, sjøfartens sikkerhet i Østersjøen, forhindring av forurensning av havet samt opprettelse av ett posisjonsanmeldings-system (''Position Reporting System for Ships'') i Østersjøen.

Kommisjonen vedtok et nytt handlingsprogram som baserer seg på målsettinger og virksomhetsprinsipper utarbeidet av interimskommisjonen. Arbeidsgruppene fortsetter sin virksomhet til de organisatoriske forberedelsene for en eventuell omorganisering er sluttført.

Den vitenskapelige-teknologiske arbeidsgruppens 7. møte ble avholdt i Helsingfors i september 1980. Arbeidsgruppen arrangerte et seminar angående avfallsbehandlingsstasjonenes overvåkningsteknologi (''Seminar on Control Technique for Municipal and Industrial Sewage Treatment Plants''), i mai 1980 i Lübeck i Forbundsrepublikken Tyskland.

Arbeidsgruppen som overvåker forsøkene med oljemerking avholdt sitt fjerde møte i Stockholm i mai 1980. Ekspertgruppen for oljebekjempelse møttes i København i august og ad hoc-ekspertgruppen for transport av flytende giftige kjemikalier avholdt et møte i Stockholm i september 1980. Den maritime arbeidsgruppen avholder sitt 6. møte i desember 1980 i Helsingfors.

Ettersom Helsingfors-konvensjonen nå er trådt i kraft, bør rekommandasjonen kunne anses for sluttbehandlet. På begge de punkter som rekommandasjonen omfatter, vil videre virksomhet skje innen rammen av Helsingfors-konvensjonen.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 30/1970 angående Östersjöns förening.

Konventionen till skydd för Östersjöns marina miljö trädde i kraft den 3 maj 1980 i och med att samtliga signatärstater ratificerat den. Det första reguljära mötet med den s. k. Helsingforskommissionen hölls den 5–8 maj 1980, varvid generalsekreterare och övrig personal utsågs. Interimskommissionens rapport för tiden 1974–80 godkändes. I och med att konventionen till skydd för Östersjöns marina miljö nu trätt i kraft har syftet med rekommendationen uppnåtts. Utskottet anser det vara en fördel om Helsingforskommissionen på lämpligt sätt, t. ex. genom avgivande av årlig berättelse, kunde hålla Nordiska rådet underrättat om den fortsatta verksamheten. Mot denna bakgrund föreslår utskottet

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 30/1970 vara slutbehandlad.

Stockholm den 22 januari 1981

Liv Andersen (A)

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgaard (FP)

Ashjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Förman

Doris Håvik (s)

Heikki Järvenpää (Kok)

Bror Lillqvist (Sd)

Grethe Lundblad (s)

Matthías Á. Mathiesen (Sj.)

Ebba Strange (SF)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Sigrid Utkilen (H)

Meddelande

om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at lade foretage en udredning af spørgsmålet om ensartet uddannelse af og ensartede prøver for førere af motorkøretøjer.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

I de nordiske land har spörsmålet om førerkort vært gjenstand for oppmerksomhet fra flere synsvinkler under de seneste år. Således forsøker man, i overensstemmelse med Wien-konvensjonen, å komme fram til en felles inndeling av førerkortene når det gjelder ulike førerkortkategorier. I Norge har man innført nye førerkortregler utfra bl. a. Wien-konvensjonen. Tilsvarende regler gjelder allerede i Danmark, Finland og Sverige. Utover dette har spörsmål angående kjøreutdanning og førerprøving blitt diskutert i respektive land, som til en viss grad har medført at man har innført eller overveier å innføre endringer på dette området i de ulike land. Også i ECE (FN's økonomiske kommisjon for Europa) behandles spörsmålet om førerutdanning og førerprøving for tiden. Mot denne bakgrunn har NTR hatt en arbeidsgruppe for utredning av bl. a. eksisterende forskjeller i Norden som gjelder førerutdanning og -prøving, samt årsakene til eventuelle forskjeller. Resultatene fra denne arbeidsgruppe ble framlagt våren 1980 og NTR har vedtatt å oversende innstillingen til de enkelte lands ministre. NTR antar imidlertid, etter nøye overveielser, at det neppe vil være mulig å få til en ytterligere harmonisering av dette problemkompleks.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet

Till Nordiska rådets trafikutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon.

Under den tid som rekommendationen varit på Nordiska rådets dagordning har körkortsfrågorna behandlats i olika sammanhang i Norden. I överensstämmelse med Wien-konventionen har nya körkortsregler införts i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Man försöker vidare komma fram till en gemensam indelning av körkortet i olika körkortskategorier.

Mot bakgrund av rekommendationen beslöt Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR) år 1976 att tillsätta en arbetsgrupp för utredning av existerande skillnader ifråga om förarutbildning och körprov samt av orsakerna till eventuella skillnader. Arbetsgruppen framlade sin utredning våren 1980. Den har sedan behandlats av NTR som överlämnade den till berörda ministrar. Mot bakgrund av utredningsarbetet bedömer NTR det som osannolikt att ytterligare harmonisering av de nordiska ländernas regler om förarutbildning och körprov kan uppnås.

Mot bakgrund av det ovan anförda finner trafikutskottet inte skäl att fortsättningsvis följa denna rekommendation utan föreslår:

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 35/1970 för rådets del vara slutbehandlad.

Stockholm den 20 januari 1981

Karen Dahlerup Andersen (S) Christian Christensen (KrF)

Rolf Clarkson (m) Bjarne Mørk Eidem (A)

Sakari Knuutila (Sd) Håkon Kyllingmark (H)

Essen Lindahl (s) Thor Lund (A)

Rolf Sellgren (fp) Marjatta Väänänen (K)

Förman

Meddelande

om rekommendation nr 7/1971 angående samordning av elektriska säkerhetsfrågor

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att ta initiativ till en samordning av ländernas installationsföreskrifter även på sådana områden, som saknar eller endast delvis har samband med kontrollbestämmelser rörande elmateriel men som likväl har betydelse för den nordiska samhandeln med elmateriel.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 31 december 1980 å *samtliga regeringars vägnar*:

Nordiska kommittén för samordning av elektriska säkerhetsfrågor, NSS (Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige) har under år 1980 hållit sammanträde i Morgedal, Norge, den 20–22 maj och i Helsingfors den 2–3 december.

Kommittén har fortsatt sitt arbete med att undanröja sådana krav i gällande anläggningsföreskrifter inom de nordiska länderna, att därav föranledda avvikelser i kontrollbestämmelser för elektrisk materiel kan elimineras. Därvid har liksom tidigare varit en målsättning att i största möjliga utsträckning försöka undvika avvikelse från de kontrollbestämmelser som utarbetats inom CEE (International Commission for Conformity Certification of Electrical Equipment) och IEC (International Electrotechnical Commission). Beroende på nya eller reviderade bestämmelser synes fortlöpande ovannämnda frågor kräva behandling.

Med avseende på elmaterielfrågor har kommittén bl. a. meddelat rekommendationer om finsäkringar i effektregleringsanordningar för belysningsändamål samt om installationsuttag på ljusarmatur.

Kommitténs arbete har emellertid liksom under föregående verksamhetsår till stor del avsett områden, som endast delvis har samband med

kontrollbestämmelser rörande elmateriel, men som likväl har betydelse för den nordiska samhandeln med elmateriel. Bland annat har kommitténs rekommendation om strålvärmeanläggningar, med strålvärmeelement utformade som mattor, plattor eller motsvarande, åter varit föremål för behandling, varvid vissa justeringar vidtagits.

Vidare har behandlats föreskrifter för värmekabelinstallationer i explosionsfarliga utrymmen samt för uppvärmning av yttertak, takrännor och stuprör och dyligt, användning av kabel utan metallmantel som jordkabel vid högst 1 kV spänning, utförande av prefabricerade elektrifieringssystem för hissar samt märkning av potentialutjämningsledare. Vissa av ärendena har lett till rekommendationer.

Bland andra ärenden som behandlats må nämnas bestämmelser för kontaktskensystem, bestämmelser för ljusarmatur som inbjuder till att användas som leksaker och varningssymbol för högspänning.

Det kan rapporteras att kommittén informerats om i Norge under året meddelad tillåtelse för icke fackutbildade att utföra vissa montage- och reparationsarbeten inom elområdet, vilket rönt uppmärksamhet i norsk dagspress samt i radio och TV.

Från svensk sida har kommittén informerats om en i Sverige utarbetad elbrandstatistik. Det kan nämnas, att under åren 1974–1978 innebrändes 52 personer vid elbränder i Sverige.

I anslutning till det internationella arbetet inom CEE, IEC och CENELEC (Comité Européen de Normalisation Electrotechnique) har behandlats ett flertal frågor, bland annat med avseende på elinstallationer i byggnader (IEC Technical Committee No 64: Electrical Installations of Buildings).

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet

Til Økonomisk utvalg er henvist melding om rekommandasjon nr. 7/1971/e angående samordning av elektriske sikkerhetsspørsmål.

Av den mottatte melding fremgår at det foregår et nært nordisk samarbeid innen rammen for Nordisk komité for samordning av elektriske spørsmål for å fjerne krav i installeringsforskrifter i de nordiske land så at avvikelser i kontrollbestemmelser for elektrisk materiell kan elimineres, og derved fremme den nordiske samhandel med el-materiell. Komitéen har i sitt arbeid forsøkt å unngå avvikelser fra internasjonale kontrollbestemmelser.

Etter utvalgets oppfatning synes rekommandasjonens intensjoner å være oppfylt. Utvalget går ut i fra at Komitéens videre arbeid blir omtalt i Ministerrådets årlige beretning.

Utvalget foreslår derfor

at Nordisk Råd tar meldingen om rek. nr. 7/1971/e angående samordning av elektriske sikkerhetsspørsmål til etterretning og anser rekommandasjonen for ferdigbehandlet for Rådets vedkommende.

Stockholm, 22. januar 1981

Sampsa Aaltio (Kok)

Halvard Bakke (A)

Gunnar Berge (A)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Knud Enggaard (V)

Knud Heinesen (S)

Allan Hernelius (m)

Paul Jansson (s)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Bertil Jonasson (c)

Lars Korvald (Kr. F.)

Erkki Liikanen (Sd)

Svante Lundkvist (s)

Páll Pétursson (F)

Formann

Gabriel Romanus (fp)

Ib Stetter (KF)

Jógvan Sundstein (Fkfl)

Henrik Westerlund (Sfp)

Kåre Willoch (H)

Meddelande

om rekommendation nr 19/1971 angående de finska invandrarnas kontakter med Finland

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att i samråd verka för att den till Sverige inflyttade finskspråkiga befolkningens kulturella och övriga kontakter med hemlandet effektivt upprätthålles.

Sveriges regering (utbildnings- och arbetsmarknadsdepartementen) meddelar den 16 januari 1981 å *Finlands och Sveriges regeringars vägnar*:

Under anslaget till *riksteatern* har för budgetåret 1980/81 beräknats 941 000 kr. för finsk kulturverksamhet. I denna summa ingår även bidrag till finsk amatörverksamhet.

För 1980/81 uppgår *litteraturstödet* för utgivning på invandrar- och minoritetsspråk till 560 000 kr. Ur anslaget för bidrag till *folkbibliotek* utgår 4 473 000 kr. för anskaffandet av litteratur på invandrar- och minoritetsspråken. Bidrag utgår även 1980/81 till *projektet Finsk film*.

Stöd till utgivning av följande *tidningar och tidskrifter* utgick 1980 med 2,77 milj. kr. till Finn Sanomat, 824 000 kr. till Ruotsin suomalainen, 8 500 kr. till FSO-Tiedote SFiL (Sveriges finska lärareförening), 31 000 kr. till Invandraren och Kyrkan (Riksförbundet för finskspråkigt församlingsarbete i Sverige).

Vidare ges stöd till bl. a. Riksförbundet finska föreningar i Sverige, Finlandssvenskarnas riksförbund i Sverige (FRIS), Finsk-svenska utbildningsrådet (Sveriges delegation), Finska folkhögskolan i Haparanda, Sverigefinska språknämnden och Hanaholmens kulturcentrum.

Slutligen hänvisas till särskild berättelse avgiven av Finsk-svenska utbildningsrådet (C 26/k) och till meddelande om denna rekommendation till Nordiska rådets 28:e session.

Ytterligare hänvisas till meddelanden om rekommendation nr 20/1971 och nr 14/1975.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats av Sveriges regering avgivet meddelande om rekommendation nr 19/1971/s angående de finska invandrarnas kontakter med Finland.

I meddelandet redovisas svenska beviljningar budgetåret 1980/81 för verksamhet som syftar till att underlätta de finska invandrarnas kontakter med Finland. Stödet till riksteaterns finska kulturverksamhet uppgår till 941 000 skr, litteraturstödet till 560 000 skr och stödet till folkbiblioteksverksamheten till 4 473 000 skr. Bidrag ges till tidningar och tidskrifter som utkommer på finska i Sverige. Finn Sanomat erhöll 2 770 000 skr och Ruotsin Suomalainen 824 000 skr. Vidare utgår ekonomiskt stöd till föreningsverksamhet. Uppgifter om de medel som ställts till förfogande via den finländska statsbudgeten saknas i årets meddelande. Från finländsk sida ges emellertid regelmässigt stöd till i Sverige verksamma föreningar, till Finlands hus i Stockholm och till kulturcentret Hanaholmen utanför Helsingfors. Tidskriften Suomen Sanomat—Finlandsnytt utkommer med 4–6 nummer per år i en upplaga som överstiger 100 000 exemplar. Insatserna på utbildningsområdet kan följas via den relativt utförliga berättelse, C 26/k, som det Finsk-svenska utbildningsrådet avger till Nordiska rådet. De insatser som gjorts för att befrämja de finska invandrarnas kontakter med Finland är sålunda relativt omfattande. Utskottet utgår från att man både från finländsk och svensk sida förstärker dessa insatser. Utskottet finner det fortsättningsvis ej motiverat att följa denna rekommendation.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 19/1971/s vara slutbehandlad.

Helsingfors den 23 februari 1981

Liv Andersen (A)

Børge Halvgaard (FP)

Doris Håvik (s)

Bror Lillqvist (Sd)

Ebba Stränge (SF)

Bernhardt Tastesen (S)

Rune Gustavsson (c)

Asbjørn Haugstedt (Kr. F.)

Förman

Heikki Järvenpää (Kok)

Grethe Lundblad (s)

Sten Söderström (Skdl)

Sigrid Utkilen (H)

Meddelande

om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Köpenhamn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att vidta åtgärder för att möjliggöra en utbyggnad av TV-samarbetet mellan länderna för att tillgodose den i Sverige bosatta finskspråkiga och den i Finland bosatta svenskspråkiga befolkningens intresse att tillgodogöra sig aktuella och mångsidiga program på sitt modersmål.

Sveriges regering (utbildningsdepartementet) meddelar den 15 december 1980 å *Finlands och Sveriges regeringars vägnar*:

Under 1980 sänds på fredag eftermiddag, med repris lördag, under 42 veckor "Ykköskanava", ett 25 minuters filmat magasin med intervjuer och reportage, företrädesvis från platser utanför Stockholm. Programmet följs av "Viikkokatsaus", en 15 min. lång aktuell veckoöversikt. Vid lördagsrepsisen kan "Ykköskanava" förlängas med en nyproducerad studiodel.

Under samma 42 veckor sänds lördagar och söndagar 2 tim/vecka program producerade i Finland, medan under sommarsäsongen detta reduceras till 1 tim/vecka.

Samtliga program produceras, resp. bearbetas av den nybildade finskspråkiga redaktionen, som omfattar 6 programmedarbetare, varav 4 journalister.

"Ykköskanava" samt de finskproducerade programmen textsättes till svenska.

Därutöver producerar och sänder Sveriges Television årligen 20 program à 15 min., avsedda för finsktalande förskole- och lågstadiesbarn. Dessa program, som även delvis innehåller i Finland producerade inslag, har som målsättning att stimulera barnens användning av det finska språ-

ket och textas följaktligen inte till svenska. Programmen produceras inom den svenska barnredaktionen.

Under 1981 kommer "ykköskanava" att sändas onsdagar ca. 22:20 och första sändning och repris avses då att bli lika långa.

För Finlands del meddelas vidare: den år 1979 tillsatta radio- och televisionskommittén har som en av sina uppgifter att utreda den svenskspråkiga rundradioverksamhetens ställning och utvecklandet av densamma, inklusive förslag till kostnadskalkyl och tidtabell för förverkligandet av en främst för svenskspråkiga program avsedd kustkanal inom televisionen. I sitt första delbetänkande, avgivet den 25 april 1980 (kommittébetänkandet 1980:25) har kommittén framlagt olika alternativ för ett ökat utbud på svenska inom de befintliga televisionskanalerna TV1 och TV2. Som en lösning av mera bestående natur innehåller betänkandet även ett förslag till kostnadskalkyl och realiserings-tidtabell för förverkligandet av en i främsta rummet för svenskspråkigt program avsedd kustkanal i televisionen.

Den svenska TV-enheten inom Yleisradio sände verksamhetsåret 1979/80 sammanlagt 542 timmar eller 13,7% av samtliga televisionssändningar. I medeltal innebär detta ca 10 timmar svenskt program per vecka. Till detta kommer ett antal program sända av de andra TV-enheterna såsom Nordvisionsintag och andra svenskspråkiga program eller program med svensk text, i medeltal ca 6 timmar per vecka.

Vad telekommunikationerna beträffar, följer regeringen uppmärksamt den tekniska utvecklingen, vilken förefaller att kunna öppna nya möjligheter till TV-samarbete mellan Finland och Sverige.

Meddelande

om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att främja det inledda samarbetet beträffande harmonisering av bestämmelser och normer rörande tryckkärl och ångpanneanläggningar, samt att ställa erforderliga ekonomiska resurser till förfogande härför.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 2 januari 1981:

Finlands representation vid det nordiska 29.10.1971 bildade samarbetsorganet för tryckkärlsnormer och -bestämmelser består av för uppgiften bemyndigade tjänstemän från tekniska inspektoratet (efterträdare för tryckkärlsinspektoratet) och tryckkärlsnämnden. Vid samarbetsorganets möte i Stockholm 9–10.10.1972 beslöts inofficiellt om inrättandet av den Nordiska gruppen för tryckkärlsbestämmelser (NGT), som har haft till uppgift att bl. a. verka för harmonisering av tryckkärlsbestämmelser i enlighet med Nordiska rådets rekommendation nr 1/72. Officiellt inrättades NGT vid sitt första egentliga möte i Oslo i mars 1973.

NGT sammanträdde igen i Helsingfors i april 1975. Där behandlades frågor rörande samarbetet inom tryckkärlsområdet, och meningen var att man skulle ha fortsatt med behandlingen av dessa ärenden i ett möte i Stockholm våren 1976, vilket dock icke sammankallades.

År 1977 sammanträdde NGT igen i Oslo. Vid detta möte, där berörda myndigheter i de nordiska länderna utom Danmark var representerade, konstaterades att NGT:s verksamhet är behövlig, och man beslöt att nästa möte skulle hållas i Stockholm år 1978. Det blev dock ingenting av detta

möte heller och det såg ut som om det officiella samarbetet inom tryckkärlsområdet hade varit dömt att upphöra. Mötet hölls emellertid 22.11.1979 på kallelse av svenska tryckkärlskommissionen i Stockholm.

Sagda möte hade föregåtts av Finlands regerings meddelande (12.1.1979) rörande NGT:s verksamhet samt av en skrivelse (25.9.1979), som den finska tryckkärlnämnden skickat, med sikte på Nordiska rådets ekonomiska utskotts möte 26.9.1979, till Nordiska rådets Finlands-delegation och i vilken betydelsen av NGT:s verksamhet underströks. I anledning av ekonomiska utskottets yttrande har Nordiska rådets presidium i sin skrivelse av den 19.10.1979 till Nordiska ministerrådet anhållit att detta måtte reda ut hur det är meningen att Nordiska rådets rekommendation nr 1/1972 rörande NGT skall följas. Utredningen förelades i Nordiska rådets 28:e session. I Nordiska rådets nämnda session meddelade ministerrådet att rådet uppskattar NGT:s arbete och kommer att be Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetarskyddsärenden medverka så, att NGT:s arbete kunde fortsätta. Under Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetarskyddsärenden sorterande Nordiska styrgruppen för arbetarskyddsföreskrifter negativa ställning till NGT:s arbete har ändå inte förändrats och under 1980 har NGT:s möte inte sammankallats.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl m. m.

(Se Sak E 5, s. 2371)

Meddelande

om rekommendation nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta närmare utreda lämpliga former för nordisk samverkan på det mättekniska området i syfte att stärka detta samarbete.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Inom det mättekniska området finns en informell nordisk arbetsgrupp, Normet.

Under 1980 har man genomfört ett pilotprojekt rörande termometri med stöd av Nordisk industrifond.

För närvarande planläggs ett nytt projekt rörande mätning av elektriska storheter. Projektet avses löpa under 2–3 år och siktar till att höja kompetensen inom industrin och att ge primära laboratorier i respektive land förbättrade möjligheter för mätningar.

Arbetsgruppen försöker också att få till stånd en nordisk samordning av vidareutbildningsaktiviteterna inom mätteknikområdet.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet

Til Økonomisk utvalg er henvist melding om rekommandasjon nr. 2/1972/e angående samarbeid på det måltekniske området.

Av meldingen fremgår at det nordiske samarbeid på det måltekniske området skjer innen en uformell arbeidsgruppe Normet, som ble dannet i 1973.

Utvalget har ved gjennomgang av de årlige meldinger f. o. m. 1973 kunnet konstatere at det nordiske samarbeid på det måltekniske området har funnet sin form.

Etter utvalgets oppfatning synes rekommandasjonens intensjoner i det vesentlige å være oppfylt.

Utvalget foreslår derfor

at Nordisk Råd tar meldingen om rek. nr. 2/1972/e angående samarbeid på det måltekniske området til etterretning og anser rekommandasjonen for ferdigbehandlet for Rådets vedkommende.

Stockholm, 22. januar 1981

Sampsä Aaltio (Kok)

Gunnar Berge (A)

Knud Enggaard (V)

Allan Hernelius (m)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Lars Korvald (Kr. F.)

Svante Lundkvist (s)

Formann

Gabriel Romanus (fp)

Jógván Sundstein (Fkfl)

Halvard Bakke (A)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Knud Heinesen (S)

Paul Jansson (s)

Bertil Jonasson (c)

Erkki Liikanen (Sd)

Páll Pétursson (F)

Ib Stetter (KF)

Henrik Westerlund (Sfp)

Kåre Willoch (H)

Meddelande

om rekommendation nr 5/1972 angående stöd till samerna

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att gemensamt och i samråd med samerna ge dem och deras organisationer omedelbart ekonomiskt stöd i tjänliga former, allt i syfte att understödja samernas ansträngningar att bevara sin ställning som etnisk grupp, samt att ställa medel till förfogande för de ytterligare utredningar som kan erfordras för att finna bestående lösningar på samernas problem.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Den XI nordiske samekonferanse ble avholdt i Tromsø i juni 1980. NOK 200 000 ble bevilget til konferansen over ministerrådets almene budsjett. I beretningen fra Nordisk Sameråd som ble godkjent av konferansen, uttrykkes det tilfredshet med det finansieringsopplegg som man har funnet fram til på ministerrådssiden. Forholdene er nå lagt til rette for en fast økonomi med bl. a. mulighet for heltidsansatte i samerådets sekretariat. På tross av denne tilfredshet med det generelle finansieringsopplegg, mener man på samisk hold at det er oppstått en vanskelig økonomisk situasjon for samerådets sekretariat. Dette kom fram på et møte mellom representanter for Nordisk Sameråd og ministerrådssekretariatet under samekonferansen. I meldingen om *rekommendasjon nr. 24/1974* er det redegjort for dette møtet og de tiltak som er under vurdering. For 1981 er det bevilget NOK 278 000 til samerådets sekretariat over ministerrådets almene budsjett.

Meddelande

om rekommendation nr 7/1972 angående nordisk konsumentupplysning om personbilar

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda spörsmålet om konsumentpolitikens utformning och innehåll i fråga om personbilar samt att därvid beakta möjligheterna till nordiskt samarbete.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Ministerrådet har i 1979 foretaget en udredning af problemerne vedr. biler med hovedvægten på spørgsmål vedrørende biler i drift. En betydelig del af husholdningernes udgifter går til transport, først og fremmest biltransport.

Ministerrådet konstaterer, at der i alle de nordiske lande arbejdes med disse konsumentproblemer. Man finder at det mest effektive nordiske samarbejde om sagen etableres ved en direkte kontakt mellem de instanser i landene, som arbejder med problemerne. Ministerrådet har derfor foranlediget en kontaktgruppe mellem disse instanser nedsat. Kontaktgruppen har påbegyndt sin virksomhed i efteråret 1980.

På denne baggrund anser ministerrådet indtil videre arbejdet med konsumentproblemer i forbindelse med biler for afsluttet.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet

Til Økonomisk utvalg er henvist melding om rekommandasjon nr. 7/1972/e angående konsumentopplysninger om biler.

Av meldingen fremgår at Ministerrådet har utredet konsumentproblem vedrørende biler, med hovedvekten lagt på spørsmål om biler i drift. Ministerrådet har dessuten foranlediget etablering av en kontaktgruppe mellom de berørte nasjonale instanser.

Etter utvalgets oppfatning synes rekommandasjonens intensjoner i det vesentlige å være oppfylt. Utvalget vil imidlertid vise til den store andel av et familiebudsjett bilhold utgjør og vil derfor understreke betydningen av bedre konsumentopplysninger om biler. Dette arbeid bør kunne innpasses i samarbeidsprogrammet for konsumentområdet.

Utvalget foreslår derfor

at Nordisk Råd tar meldingen om rek. nr. 7/1972/e angående konsumentopplysninger om biler til etterretning og anser rekommandasjonen for ferdigbehandlet for Rådets vedkommende.

Stockholm, 22. januar 1981

Sampsa Aaltio (Kok)

Halvard Bakke (A)

Gunnar Berge (A)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Knud Enggaard (V)

Knud Heinesen (S)

Allan Hernelius (m)

Paul Jansson (s)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Bertil Jonasson (c)

Lars Korvald (Kr. F.)

Erkki Liikanen (Sd)

Svante Lundkvist (s)

Páll Pétursson (F)

Formann

Gabriel Romanus (fp)

Ib Stetter (KF)

Jógvan Sundstein (Fkfl)

Henrik Westerlund (Sfp)

Kåre Willoch (H)

Meddelande

om rekommendation nr 8/1972 angående underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at virke for lettelse for den regelmæssige internordiske flyvetrafik på korte ruter og at skabe forudsætninger for en udvidet nærtrafik på et økonomisk rentabelt grundlag.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 28 oktober 1980 å *samtliga regeringars vägnar*:

Av de i rekommendationen avsedda korta rutterna har linjen Ivalo–Alta trafikerats av Finnair Oy med två turer per vecka i båda riktningarna under sommaren 1979.

Angående flygförbindelserna på Nordkalotten hänvisas till meddelandet om rekommendation nr 28/1973.

Under de senaste åren har speciell uppmärksamhet ägnats åt möjligheter att underlätta den internordiska flygtrafiken på korta rutter. I Finland har passageraravgiften för internationell flygtrafik vid flygsträckor underskrivande 360 km hållits på en väsentligt lägre nivå än i fråga om övrig internationell flygtrafik. I fråga om lätta flygplan, som i stor utsträckning används på ifrågavarande korta rutter, avkrävs ingen passageraravgift. Vidare har landnings- och navigationsavgifterna för Kvarken-trafiken såväl i Finland som i Sverige kraftigt reducerats.

Antalet trafikerade korta internordiska rutter har utökats sedan A/S Norwing sommaren 1979 påbörjade s. k. regelbunden flygtaxitrafik mellan Ivalo och Kirkenes. Vidare kan nämnas att antalet flygturer i Kvarken-trafiken (Vasa–Sundsvall och Vasa–Umeå) utökades fr. o. m. hösten 1979, vilket följdes av en ytterligare utökning fr. o. m. 1.11.1980. Rutten Ivalo–Alta trafikerar fortsatt vis under sommarperioden av Finnair Oy med två turer per vecka i båda riktningarna.

Angående flygförbindelserna på Nordkalotten hänvisas till meddelandet om rekommendation nr 28/1973.

Uanset at problemstillingen vedrørende internordisk flytrafik på korte ruter måske ikke er af helt samme karakter i relation til Danmark som i relation til Norge, Sverige og Finland, har man også i Danmark været opmærksom på det særlige behov, der kan være for at udbygge forbindelserne mellem steder i Norden udenfor hovedstæderne.

I forbindelse med en undersøgelse som den danske trafikminister iværksatte i 1979 om behovet for etablering af direkte flyforbindelser mellem Jylland og udlandet, har de lokale myndigheder og erhvervsinteresser bl. a. påpeget, at der eksisterer en særlig interesse i en direkte flyforbindelse mellem Nordjylland og Midtsverige. Dette har nu resulteret i, at SAS har taget initiativ til oprettelse af en direkte flyforbindelse mellem Ålborg og Göteborg. Ruten forventes åbnet i løbet af vintersæsonen 1980-81, med anvendelse af mindre, indchartrede fly.

Meddelande

om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och stockholmsområdet

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland og Sverige at tage spørgsmålet om flyvetrafikken mellem landskabet Åland og Stockholmsområdet op til fornyet undersøgelse.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 28 november 1980 å *samtliga regeringars vägnar*:

Flygtrafiken mellan Mariehamn och Stockholm upprätthålls fortsättningsvis av Finnair Oy. Sedan våren 1979 är ett antal specialpriser (gällande bl. a. ungdom, pensionärer och turretturesor) i bruk, vilket har gjort det möjligt för allmänheten att fördelaktigare än tidigare använda sig av flyget på resor mellan Åland och stockholmsområdet. Övriga åtgärder i fråga om denna trafik är för tillfället inte aktuella.

Meddelande

om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd at foretage en undersøgelse af, hvorledes trafikforbindelserne mellem Island, Færøerne, Grønland og det øvrige Norden kan udbygges og billiggøres.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

1. Danmarks regering (ministeriet for offentlige arbejder) har om flyforbindelserne oplyst, at beflyvningen af Færøerne, der i 1979 blev forbedret ved gennemførelsen af en forlængelse af landingsbanen på Vágar flyveplads, er blevet yderligere forbedret ved ibrugtagningen af nye landingshjælpemidler i foråret 1980. For Grønlands vedkommende har det over en 8 måneders periode vist sig, at den gennemsnitlige ventetid for passagerer i Søndre Strømfjord er blevet nedsat fra 0,99 døgn til ca. 0.75 døgn, samt at trafikregulariteten generelt er blevet forbedret som et resultat af, at flyvepladsen i Godthåb for fastvingede fly åbnedes i 1979, og at Grønlandsfly herefter indsatte fly af typen de Havilland "Dash 7" på ruterne Søndre Strømfjord – Godthåb og Søndre Strømfjord – Narssarsuaq.

2. Med hensyn til spørgsmålet om etablering af en skibsforbindelse mellem Island, Færøerne og det øvrige Norden henvises til meddelelse om *rekommendation nr. 4/1975*.

Meddelande

om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillsätta en kommitté för att utarbeta ett förslag till utgivande av en översiktsframställning av de nordiska ländernas historia samt att därefter genomföra planen.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1980:

Redaksjonskomiteen for temaheftene i nordisk historie som ble tilsatt i 1975 for å utgi en serie problemorienterte hefter om aktuelle perioder i Nordens historie, avsluttet den første del av sitt arbeid i 1979.

Tre hefter ble utgitt i løpet av året.

Det er "Norden under 2. verdenskrig" (dobbelhefte), "Fra Kalmarbrev til Stockholms blodbad" (1397–1521) og "Bonden, Adelsmannen, Krontan" (1550–1750). Heftene er utgitt i samarbeid med nordiske forlag.

EK har i møte den 11. november besluttet at prosjektets videreføring taes opp til behandling på møte i februar 1981.

I redaksjonskomiteen har en overveiet å fortsette serien temahefter i Nordens historie med følgende tema:

Vikingetiden

Arbeiderbevegelsens oppkomst og historie

Emigrasjonen fra de nordiske land.

En grundig evaluering av prosjektet er nødvendig før en eventuelt går videre.

Meddelande

om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at gennemføre ensartede bestemmelser i Norden vedrørende småbåde og trafikken med disse.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Arbetsgruppen för enhetliga bestämmelser i Norden rörande småbåtar (fritidsbåtar) har under 1980 behandlat frågor av gemensamt intresse såsom mottagningsanordningar för avfall i fritidsbåtshamnar, båtuthyrningsverksamheten, vattenskidåkning, segel- och motorbåttävlingar, certifiering av fritidsbåtar och förare m. m. Resultatet härav har i skriftande grad påverkat synsättet och behandlingen av de olika frågorna nationellt.

Arbetsgruppen har under året utfört undersökningar och yttrat sig med anledning av rekommendation nr 11/1979 ang. onykterhet till sjöss.

På eget initiativ har arbetsgruppen påbörjat ett informationsarbete för att söka minska de oklarheter och konflikter som visat sig uppstå till följd av den stora båtturen över gränserna. Detta avses ske genom en serie broschyrer med lättillgänglig praktisk information bl. a. om förutsättningarna och bestämmelserna för båtlivet i de olika nordiska länderna. Informationen skall vända sig till de båtturen som färdas över gränserna mellan de nordiska länderna och till båtturen från det övriga Europa som ämnar besöka nordiskt farvatten.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående samordnad information för båtturen inom Norden

(Se Sak E 26, s. 2399)

Meddelande

om rekommendation nr 18/1972 angående samarbeite rörande biologisk bekjempning av skadedjur

(Överlämnat av Norges regering)

Vid møte i Helsingfors den 21 februar 1972 enades representanter for regeringarna om att Norge skulle vara koordinerende land for detta spørsmål.

Rekommendationen har følgende lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt utreda förutsättningarna för ett effektivt nordiskt samarbeite om biologisk bekjempning av skadedjur och att därvid för att undvika dubbelarbeite även undersøke behovet av en samordning av forskningen på berørte naturvetenskaplige områdene.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar den 16 januar 1981:

Som meddelt tidligere har Landbruksdepartementet anmodet Nordisk Kontaktorgan for Jordbruksforskning (NKJ) om å ta opp spørsmålet om nordisk samarbeite om biologisk bekjempelse av skadedyr til behandling. Spørsmålet har siden vært oppe til behandling flere ganger.

Videre er det med støtte fra Nordisk Kontaktorgan for Jordbruksforskning d.v.s. ved en felles beslutning av de nasjonale landbruksvitenskapelige forskningsråd i de nordiske land, satt igang et konkret samarbeidsprosjekt om "Integrerad bekjempning av rapsbaggas i korsblomstriga oljevæxter" (NKJ-prosjekt nr. 39).

I tillegg til det som er nevnt kan vi informere Nordisk Råd om arbeidet med biologiske bekjempningsmetoden på et beslektet område nemlig biologisk bekjempelse av vekstsykdommer.

På et nordisk forskerkurs i Finland januar 1980 ble det besluttet å etablere et nordisk forskningsprosjekt om: Biologisk bekjempelse av planterpatogen i ulike dyrkingsmedia i veksthus.

Prosjektet passer godt for nordisk samarbeite og delprosjekter i hvert land vil innledningsvis konsentrere seg om ulike dyrkingsmedia (jord med

innblanding, veksttorv, bark, steinull, svikulerende næringsløsning). Lovende antagonistiske system kan senere testes av samtlige parter i ulike kulturer og vekstvilkår. Samarbeidet skal koordineres gjennom to årlige kontaktmønstre. Hvert av de fem delprosjektene blir organisert og administrert nasjonalt.

Det er søkt om midler til prosjektet fra Nordisk Ministerråd som for 1981 har bevilget Nkr. 108.000 til dette arbeidet.

Meddelande

om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt

(Överlämnat av Islands regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 enades repräsentanter för regeringarna om att Island skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at fortsætte og udbygge samarbejdet om problemerne i forbindelse med lovgivningen om havet, således at der tilstræbes international enighed *om* udstrækningen af søterritoriet og fiskegrænserne, *om* specielle rettigheder for kyststater eller områder, hvis økonomi i særlig grad er afhængig af havet, og *om* foranstaltninger til forhindring af forurening.

Islands regering (Utanríksráðuneytið) meddelar den 23 december 1980:

Havrettskonferens niende sesjon ble holdt i New York 3. mars til 4. april 1980 og i Genève 28. juli til 29. august 1980.

På New York-mötet ble den reviderte forhandlingstekst (Informal composite negotiating text/Revision 1) utførlig diskutert i spesielle arbeidsgrupper og en ny revidert tekst (Revision 2) ble formulert.

Den nye reviderte tekst ble diskutert på Genève-mötet med henblikk på å avslutte drøftelsene. Det lyktes ikke helt å nå de fastsatte mål, men det ble gjort meget betydelige fremskritt. Det gjelder spesielt betreffende det internasjonale havbunnsområde hvor det lyktes å nå frem til kompromiss-tekster. Spesielt var det viktig at det ble oppnådd tilslutning til et kompromissforslag om avstemningssystemet i havbunnsmyndighetens råd.

Betydelige fremskritt ble også oppnådd i de saker som behandles i den 2. og 3. hovedkomité og i drøftelser om konvensjonens sluttbestemmelser.

De oppnådde kompromissforslag ble opptatt i en ny revisjon av forhandlingsteksten (Draft convention on the law of the sea (informal text)).

Konferansens sannsynligvis siste substansielle sesjon skal finne sted våren 1981. Konferansen vil da drøfte bl. a. redaksjonskomiteens anbefa-

linger og enkelte uløste spørsmål, som spørsmålet om deltagelse i konvensjonen, investeringsgarantier og bestemmelser om en kommisjon som skal forberede opprettelsen av den internasjonale havbunnsmyndigheten.

Konferansen vil videre undersøke mulighetene for å sikre de små og mellomstore industriland, herunder de nordiske, en mer akseptabel representasjon i havbunnsmyndighetens råd.

Det er realistisk å anta at det nye uformelle konvensjonsutkast vil kunne danne grunnlag for vedtakelsen av den endelige konvensjonstekst som vil kunne være klar til undertegning i Caracas i siste halvdel av 1981.

Meddelande

om rekommendation nr 1/1973 angående försörjarbegreppets utformning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

1. att företaga en genomgång av ländernas rättsregler i syfte att avlägsna sådana bestämmelser som leder till olika behandling av män och kvinnor i försörjningshänseende,¹

2. att eftersträva ett likartat innehåll i försörjarbegreppet och såvitt möjligt ensartad praxis av detta jämte likartad syn på män och kvinnor i försörjarrollen och därvid knyta försörjningsskyldigheten till barnen, och

3. att utforma socialförsäkringssystemen i de nordiska länderna så att den som i sitt hem har vård och tillsyn av små barn, sjukliga åldringar, andra sjuka eller handikappade kommer att omfattas av systemen.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Nordiska socialpolitiska kommittén tillsatte år 1973, mot bakgrund av Nordiska rådets *rekommendation nr 1/1973*, en särskild arbetsgrupp för att företaga en utredning om försörjarbegreppet i de nordiska ländernas of-fentligrättsliga lagstiftning. Arbetsgruppens mandat utvidgades år 1975. Detta innebar att utredningen även skulle gälla samlevnadsformer av äktenskapsliknande karaktär vilka har återverkan på försörjarbegreppet. Arbetsgruppen avlämnade i slutet av september 1976 sin slutrapport.

Utredningen, som innebär att ett av syftena med rekommendationen uppfyllts, har publicerats i NU-serien (*NU 1976:30, Ekteskap og forsør-gelse i Norden*).

Ministerrådssekretariatet har efter beslut i Nordiska socialpolitiska kommittén tagit initiativ till att berörda departement/ministerier ajourfört

¹ Punkt 1 avskriven (se Nordisk Råd, 26. sejs., s. 1610).

utredningen. Nordiska socialpolitiska kommittén beslutade den 24–25 april 1978 bl. a. att i samarbete med Jämställdhetskommittén, Nordiska arbetsmarknadsutskottet, Ämbetsmannakommittén för lagstifningsfrågor och jämställdhetsdelegationerna i de nordiska länderna planera och genomföra ett tvärfackligt seminarium år 1979 kring försörjningsbegreppet. Seminariet, finansierat av ministerrådet, genomfördes den 26–28 september 1979 under temat "Familj, äktenskap och försörjning". Rapporten från seminariet är utgiven i *NU B 1979:15*. De olika ämbetsmannakommittéerna har blivit orienterade om seminariets synpunkter.

Meddelande

om rekommendation nr 2/1973 angående auktorisation av optiker

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark och Norge att genomföra en auktorisationsordning för optiker i enlighet med det förslag som framlagts i Nordisk utredningsserie (NU 1970: 19).

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Sedan den allmänna nordiska överenskommelsen om gemensam arbetsmarknad slöts 1954, har ett antal särskilda överenskommelser träffats för yrkesgrupper inom medicinalpersonalen, för vilka gäller legitimationskrav, som tidigare omöjliggjort fri arbetsmarknad. För åtskilliga yrkesgrupper inom medicinalpersonalen saknas emellertid fortfarande särskilda överenskommelser och därmed möjlighet till fri arbetsmarknad inom Norden.

Utredningsuppdraget för den nordiska arbetsgrupp rörande gemensam arbetsmarknad för social- och medicinalpersonal, som tillsattes år 1976, har utformats med hänsyn till bl. a. Nordiska rådets rekommendation nr 2/1973 angående auktorisation och arbetsmarknad för optiker.

Arbetsgruppen överlämnade i början av år 1980 ett förslag till nordisk överenskommelse rörande "Fri arbetsmarknad inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet" (NU A 1979:24). Överenskommelsen omfattar 17 yrkesgrupper. Förslaget har varit föremål för nationell och nordisk remiss under andra halvåret 1980. Ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) kommer att lägga fram ett ministerrådsförslag i denna fråga till Nordiska rådet.

Ministerrådet anser att syftet med denna rekommendation härmed är uppfyllt.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 2/1973 angående auktorisation av optiker.

År 1976 tillsattes en nordisk arbetsgrupp för att utreda en utvidgning av den gemensamma arbetsmarknaden för social- och medicinalpersonal. Arbetsgruppen avlämnade i början av år 1980 ett förslag till nordisk överenskommelse omfattande 17 yrkesgrupper på social- och hälsovårdsområdet (*NU A 1979:24*). Social- och miljöutskottet erhöll en presentation av innehållet i denna utredning vid sitt möte med Nordiska ministerrådet – social- och hälsovårdsministrarna i Reykjavik den 19 augusti 1980. Av meddelandet framgår att ett ministerrådsförslag angående genomförandet av utredningen kommer att framläggas. Social- och miljöutskottet anser därmed att syftet med denna rekommendation är uppnått. Den fortsatta utvecklingen av den gemensamma arbetsmarknaden för social- och hälsovårdspersonal kan följas genom den rekommendation som Nordiska rådet kommer att antaga i anledning av det aviserade ministerrådsförslaget. Mot denna bakgrund föreslår utskottet,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 2/1973 vara slutbehandlad.

Stockholm den 22 januari 1981

Liv Andersen (A)

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgaard (FP)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Förman

Doris Håvik (s)

Heikki Järvenpää (Kok)

Bror Lillqvist (Sd)

Grethe Lundblad (s)

Matthías Á. Mathiesen (Sj.)

Ebba Strange (SF)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Sigrid Utkilen (H)

Meddelande

om rekommendation nr 3/1973 angående nordisk arbetsmarknad för optiker

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att införa en nordisk arbetsmarknad för optiker i enlighet med det förslag som framlagts i Nordisk utredningsserie (NU 1970: 19).

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Utredningsuppdraget för den nordiska arbetsgrupp rörande gemensam arbetsmarknad för social- och medicinalpersonal, som tillsattes år 1976, har utformats med hänsyn till bl. a. Nordiska rådets *rekommendation nr 2/1973* angående auktorisation och arbetsmarknad för optiker.

Arbetsgruppen överlämnade i början av år 1980 ett förslag till nordisk överenskommelse rörande "Fri arbetsmarknad inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet" (*NU A 1979: 24*). Överenskommelsen omfattar 17 yrkesgrupper. Förslaget har varit föremål för nationell och nordisk remiss under andra halvåret 1980. Ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) kommer att lägga fram ett ministerrådsförslag i denna fråga till Nordiska rådet.

Ministerrådet anser att syftet med denna rekommendation härmed är uppfyllt.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 3/1970 angående nordisk arbetsmarknad för optiker.

År 1976 tillsattes en nordisk arbetsgrupp för att utreda en utvidgning av den gemensamma arbetsmarknaden för social- och medicinalpersonal. Arbetsgruppen avlämnade i början av år 1980 ett förslag till nordisk överenskommelse omfattande 17 yrkesgrupper på social- och hälsovårdsområdet (*NU A 1979:24*). Social- och miljöutskottet erhöll en presentation av innehållet i denna utredning vid sitt möte med Nordiska ministerrådet – social- och hälsovårdsministrarna i Reykjavik den 19 augusti 1980. Av meddelandet framgår att ett ministerrådsförslag angående genomförandet av utredningen kommer att framläggas. Social- och miljöutskottet anser därmed att syftet med denna rekommendation är uppnått. Den fortsatta utvecklingen av den gemensamma arbetsmarknaden för social- och hälsovårdspersonal kan följas genom den rekommendation som Nordiska rådet kommer att antaga i anledning av det aviserade ministerrådsförslaget. Mot denna bakgrund föreslår utskottet,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 3/1973 vara slutbehandlad.

Stockholm den 22 januari 1981

Liv Andersen (A)

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgaard (FP)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Förman

Doris Håvik (s)

Heikki Järvenpää (Kok)

Bror Lillqvist (Sd)

Grethe Lundblad (s)

Matthías Á. Mathiesen (Sj.)

Ebba Strange (SF)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Sigrid Utkilen (H)

Meddelande

om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige at gennemføre en fremmedlovgivning hovedsagelig i overensstemmelse med de forslag, som indeholdes i betænkningen om nordisk udlændingepolitik og fremmedlovgivning (NU 1970: 16) samt nøje undersøge mulighederne for en yderligere samordning af udlændingepolitikken.

Sveriges regering (arbetsmarknadsdepartementet) meddelar den 28 januari 1980 å *samtliga regeringars vägnar*:

Det kan inledningsvis nämnas att frågor om samordningen av utlänningslagstiftningen i de nordiska länderna har dryftats vid Nordiska utlänningsutskottets sammanträden. Vidare har den svenska utlänningslagkommittén under sitt arbete besökt Danmark, Finland och Norge för att informera om sin verksamhet och för att diskutera olika samordningsfrågor. I fråga om utredningsarbetet i ettvar av länderna kan nämnas följande.

I Danmark tillsatte justitieministern i december 1977 en kommitté för att överväga en revidering av lagen om utlänningars tillträde till landet m. m. Kommittén har till uppgift att göra en allmän genomgång av den danska utlänningslagstiftningen samt komma med de ändringsförslag som genomgången ger anledning till.

Kommitténs arbete skall i första hand syfta till att ge utlänningar ett ökat rättsskydd. Kommittén skall följa det revideringsarbete angående utlänningslagstiftning, som inletts i de övriga nordiska länderna samt beakta förslag som framförts i betänkandet Utlänningspolitik och utlänningslagstiftning i Norden (NU 1970: 16). Kommittén avgav i november 1979 ett delbetänkande (betänkande nr 882/1979), som innehåller förslag till nya

och mer detaljerade regler om utlänningars tillträde till och uppehåll i Danmark samt om utvisning. Kommittén föreslår bl. a. att en rad personer, som har kvalificerad anknytning till Danmark eller till där bosatta personer, får rätt till uppehållstillstånd, när olika närmare angivna villkor är uppfyllda. När det gäller utvisning har kommittén särskilt koncentrerat sig på frågan om utvisning av utlänningar som har en närmare anknytning till Danmark, och man har i förslaget i synnerhet sökt att precisera och begränsa möjligheten att utvisa sådana personer. En bekendtgörelse har utfärdats med anledning av förslaget.

Kommittén har därefter fortsatt arbetet med den egentliga revideringen av lagstiftningen om utlänningar m. m.

I *Finland* avgav den år 1976 tillsatta "Utlänningskommissionen 1976" sitt betänkande (Kommittébetänkande 1977:71) den 31 december 1977. I betänkandet föreslås att utlänningslagstiftningen i Finland i så hög grad som möjligt samordnas med motsvarande lagstiftning i de övriga nordiska länderna. I övrigt föreslås bl. a. att grundstadgandena om utlänningsinresa i och utresa ur landet samt vistelse och arbete där skall utfärdas i lag. I anslutning till inrikesministeriet skall enligt förslaget finnas en utlänningsnämnd för handläggning av ärenden som anges i utlänningslagen. Enligt utlänningslagen skall det ankomma på nämnden att på polisens framställning besluta om bortvisning från landet och om utvisning, såvida det inte av särskilda skäl ankommer på inrikesministeriet att fatta dessa beslut. Nämnden skall enligt betänkandet också vara besvärinstans (rättsmedelsinstans). En utlänning som är missnöjd med polisens eller passgranskarens med stöd av utlänningslagen fattade beslut skall kunna bringa ärendet till avgörande i utlänningsnämnden. Det gäller inte beslut i viseringsärenden.

Betänkandet har remissbehandlats och är nu föremål för beredning i inrikesministeriet. Eftersom de utlåtanden som har lämnats i betydande grad avvek från varandra tillsattes den 20 september 1979 en arbetsgrupp med uppdrag att justera de framlagda förslagen.

Arbetsgruppen fick sitt förslag färdigt den 14 februari 1980. Förslagets viktigaste mål är att förbättra rättsskyddet för utlänningar. Utlänning skulle ha rätt att söka ändring i de viktigaste beslut som fattas med stöd av utlänningslagen.

Enligt förslaget skulle utlänning få söka rättelse hos inrikesministeriet i beslut som fattats av polis eller passgranskare. I inrikesministeriets beslut om utvisning av utlänning skulle man få söka ändring hos högsta förvaltningsdomstolen genom besvär.

Förutsättningarna för avvísning vid gränsen och utvisning av utlänning föreslås bli preciserade och stadgade så pass uttömmande att den s. k. generalklausulen kan slopas.

En utlänningskuratorstjänst föreslås bli inrättad inom statsförvaltningen. Kurators uppgift skulle vara att handleda och instruera flyktingar och andra utlänningar samt att vara kontaktperson mellan utlänningar, myndig-

heter och organisationer, vilkas verksamhet inriktar sig på utlänningsärenden.

Förslaget har utformats så att dess godkännande skulle göra det möjligt för Finland att eliminera de reservationer som gjorts i anslutning till godkännandet av vissa internationella överenskommelser.

Beredningen av regeringspropositionen har under sommaren och förhösten 1980 pågått i inrikesministeriet och ärendet har även behandlats i en ministergrupp inom regeringen. Beredningen av propositionen pågår ännu i ministeriet.

I *Norge* gäller alltså ett temporärt invandringsstopp. Ett utredningsarbete pågår om vilka regler som skall avlösa nuvarande bestämmelser.

Den 2 maj 1980 framlades en stortingsmeddelande om invandrare i Norge.

Som nämnts i ett tidigare meddelande arbetar en särskild utredning. Det norske fremmedlovutvalg, i syfte att framlägga förslag till reviderad utlänningslagstiftning i Norge. Utredningen kan väntas avge sitt betänkande under 1981. Sedan detta skett, beräknas det ta två–tre år innan den nya lagen träder i kraft. I sitt arbete beaktar utredningen de förslag som har lagts fram i Sverige och Danmark.

I *Sverige* genomfördes med verkan från och med den 1 januari 1976 en omfattande reform av utlänningslagstiftningen (SFS 1975:1358–1367). Ändringarna har redovisats i meddelande den 9 januari 1976.

Som framgår av meddelandet den 6 december 1977 togs betänkandet NU 1970:16 upp till behandling i det sammanhanget. Ett av förslagen genomfördes då, nämligen det att svikligt förtigande jämfördes med positiv oriktig uppgift som grund för återkallelse av tillstånd. I propositionen uttalades också att det inte var önskvärt eller möjligt att införa föreslagen besvär rätt vid vägrat uppehålls- eller arbetstillstånd. Däremot finns alltid besvär rätt mot det beslut om avlägsnande som blir följden av att uppehållstillstånd har vägrats.

På grundval av utlänningslagkommitténs betänkande (SOU 1977:28) genomfördes viktiga ändringar i utlänningslagen från och med den 1 juli 1978 (SFS 1978:361–367). Ändringarna har redovisats i meddelande den 19 december 1978.

I meddelande den 15 januari 1980 angavs att utlänningslagskommittén i augusti 1979 hade avlämnat betänkandet (SOU 1979:64) med förslag till ny utlänningslag samt att propositionsarbetet hade inletts efter sedvanlig remissbehandling. På grundval av prop. 1979/80:96 har därefter riksdagen antagit en ny utlänningslag. Denna har trätt i kraft den 1 juli 1980 (SFS 1980:376).

Den nya lagen innehåller i sakligt hänseende en rad nyheter. Skyddet för flyktingar förstärks. Den definition av begreppet flykting som finns i 1951 års Genèvekonvention om flyktingars rättsliga ställning har tagits in i lagen. En asylsökande som får stanna därför att han är flykting, får ett dokument som utvisar hans flyktingstatus. En polismyndighet får visserli-

gen liksom tidigare avvisa den som åberopar förföljelse, om påståendet härom är "uppenbart oriktigt". Ett sådant beslut måste emellertid anmälas till statens invandrarverk, som har att omgående ta ställning till vad utlänningen har anfört. Dessförinnan får beslutet inte verkställas. Invandrarverket skall överta ärendet, om verket anser att utlänningens påstående inte är uppenbart oriktigt. Särskild jourverksamhet har inrättats vid verket för dessa ärenden.

I fråga om andra skyddsbehövande grupper än flyktingar har hittillsvarande bestämmelser behållits i avvaktan på att principerna för invandringen till Sverige särskilt utreds.

Möjligheterna att avlägsna en utlänning i samband med att han eller hon döms för brott har begränsats. Efter tre års bosättning i Sverige fordras synnerliga skäl för en sådan åtgärd. För nordbo gäller en tid av två år. Även möjligheten att utvisa en utlänning på grund av asocialitet har inskränkts.

Benämningen av avlägsnandeinstituten har förenklats. Avlägsnande kan ske genom avvisning eller utvisning.

Tidigare gällande bestämmelser medgav att en utlänning i betydande utsträckning kunde få ett lagakraftvunnet avlägsnandebeslut upphävt av regeringen. Möjligheten har nu begränsats såvitt gäller avvisning samt utvisning på annan grund än brott eller asocialitet. Omprövning av invandrarverket och regeringen är numera i dessa fall möjlig endast om det visar sig föreligga hinder av politisk art mot verkställigheten eller om annat allvarligt verkställighetshinder uppkommer. Avvisningsgrunderna har i den nya lagen ytterligare anpassats till 1970 års nordiska förslag.

Möjligheten har införts att i ringa fall underlåta lagföring av en utlänning, som återvänder hit trots förbud mot detta i utvisningsbeslutet.

Straffansvar har införts för den som hjälper en utlänning i dennes försök att illegalt ta sig in i Sverige, även om försöket misslyckas.

Riksdagen har beslutat att en ordning skall införas som innebär att en utlänning som avser att bosätta sig i Sverige skall ha sitt uppehållstillstånd ordnat före inresan.

Undantag görs för bl. a. flyktingar och vissa andra skyddsbehövande samt för nära anhöriga. Den nya ordningen har ännu inte satts i verket. Det torde komma att ske under våren 1981.

Den särskilda, i det tidigare meddelandet omnämnda, tidsbegränsade lagen om tvångsåtgärder (telefonavlyssning m. m.) har i december 1980 fått giltighetstiden förlängd till och med utgången av år 1981.

I fråga om tillämpningen av den nordiska passkontrollöverenskommelsen hänvisas i första hand till meddelande den 15 januari 1980.

Vid Nordiska rådets 28:e session i Reykjavík framhöll statsrådet Karin Andersson på Nordiska ministerrådets vägnar att den nya möjligheten till reguljär passkontroll då ännu inte hade tagits i bruk. Möjligheten skulle utnyttjas först om detta visade sig oundgängligen nödvändigt. Karin An-

dersson uttalade samtidigt förhoppningen att detta skulle kunna undvikas. Inte heller därefter har möjligheten till reguljär passkontroll utnyttjats. Det har från såväl svensk som från de övriga nordiska ländernas sida ansetts angeläget att i första hand söka lösa problemen med illegal invandring genom en så effektiv inresekontroll som möjligt vid de nordiska yttergränserna. Vissa kontakter har också från svensk sida upprättats med andra nordiska länder i syfte att effektivisera gränskontrollen vid de nordiska yttergränserna. Samtidigt bedrivs från svensk sida liksom tidigare en intensifierad stickprovskontroll vid gränserna mot Danmark och Norge.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet**

Juridisk udvalg har behandlet meddelelsen til Nordisk Råds 29. session 1981 om rekommandation nr. 10/1973 om samordnet udlændingelovgivning og udlændingepolitik på sit møde den 2. marts 1981.

Med virkning fra den 26. august 1979 gennemførte de nordiske regeringer en ændring af den nordiske paskontroloverenskomst fra 1956. Ændringen indebærer, at det er blevet muligt at foretage paskontrol af ikke-nordiske statsborgere ved grænseovergangene til et andet nordisk land. En sådan kontrol må hver gang ske i en periode af højst 6 måneder. Ved beslutning om kontrol ophæves tilbagetagspligten for det andet nordiske land. Dette indebærer, at afvisninger må gennemføres til et ikke-nordisk land, sædvanligvis indrejsendes hjemland.

Forud for og under Nordisk Råds session i 1980 blev denne ændring genstand for megen omtale, og der blev fremsat kritik af den som følge af at ændringen gennemførte mulighed for at indskrænke den nordiske pasfrihed.

Juridisk udvalg tilkendegav, at udvalget nøje ville følge udviklingen på dette område og under sessionen i 1981 orientere plenarforsamlingen om udvalgets vurdering af konsekvenserne af ændringen i det forløbne år.

Af den nu afgivne meddelelse fremgår, at muligheden for at indføre paskontrol endnu ikke har været udnyttet. Problemet med illegal indvandring er i første række søgt løst gennem en så effektiv indrejsekontrol som muligt ved de nordiske ydergrænser samtidig med at man fra svensk side som hidtil har gennemført en intensiveret stikprøvekontrol ved grænserne mod Danmark og Norge.

Juridisk udvalg har på sit fællesmøde i november 1980 med de nordiske justitsministre haft en uddybende drøftelse af disse oplysninger. Ministrene har klart understreget, at muligheden for at gennemføre regulær paskontrol kun tænkes udnyttet, hvis det viser sig uomgængeligt nødvendigt.

På baggrund af de tilkendegivelser, som Nordisk Råd har givet udtryk for, er det tilfredsstillende at konstatere, at det tilsyneladende er lykkedes at få så megen kontrol over den illegale indvandring i nordiske lande, at det har kunnet undgås at udnytte mulighederne for egentlig paskontrol ved de internordiske grænseovergange. Juridisk udvalg håber, det gennem intensiveret anvendelse af andre foranstaltninger fortsat vil vise sig upåkrævet at gøre indskrænkninger i adgangen til at færdes frit over de nordiske grænser.

Juridisk udvalg vil fortsat have sin opmærksomhed henledt på denne sag og vil om nødvendigt orientere plenarforsamlingen, hvis udviklingen viser tegn til, at pasfriheden i Norden står foran indskrænkninger. Juridisk

udvalg går i denne forbindelse ud fra, at Nordisk Ministerråd vil orientere Nordisk Råd, såfremt der skulle opstå en situation, hvor muligheden for at indføre paskontrol tænkes udnyttet.

Af meddelelsen om rekommandationen fremgår det i øvrigt at der i alle de nordiske lande med undtagelse af Island arbejdes med revision af de gældende udlændingelove. Dette revisionsarbejde står foran en foreløbig afslutning, som må forventes at opfylde ønskemålene i rekommandationen.

Juridisk udvalg skal på denne baggrund indstille, at

Nordisk Råd tager den til Rådets 29. session 1981

afgivne meddelelse om rekommandation nr. 19/1973 om samordnet udlændingelovgivning og udlændingepolitik til efterretning og afventer ny meddelelse til næste ordinære session.

København, den 2. marts 1981

K. B. Andersen (S)

Formand

Halldór Ásgrímsson (F)

Kjell Magne Fredheim (A)

Guttorm Hansen (A)

Nathalie Lind (V)

Lennart Andersson (s)

Nils Carlshamre (m)

Astrid Gjertsen (H)

Ilkka Kanerva (Kok)

Asser Stenbäck (Skl)

Lars Werner (vpk)

Meddelande

om rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingarna

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å undersøke forutsetningene for en felles nordisk holdning under de kommende GATT-forhandlinger.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

De i rekommendationen nämnda förhandlingar avslutades under år 1979. Regelbundna ämbetsmannakontakter och annat samarbete mellan de nordiska länderna har i dag blivit ett naturligt led i det arbete som sker inom olika internationella organ på det handelspolitiska området. Det nära samarbete som de nordiska länderna haft under de mångåriga MTN-förhandlingarna i GATT har sålunda fortsatt även under avslutnings- och implementeringsfasen av MTN-resultaten. Arbetet med nationellt genomförande av MTN-resultaten har ägt rum bl. a. mot bakgrund av nordiska koordineringsmöten.

Mot den här bakgrunden anser ministerrådet att rekommendationens syfte har uppnåtts.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet

Til Økonomisk utvalg er henvist melding om rekommandasjon nr. 13/1973/e angående GATT-forhandlinger.

Av meldingen fremgår at de flernasjonale handelsforhandlinger nå er avsluttet. Det nære samarbeidet mellom de nordiske land under forhandlingene har fortsatt under oppfølgings- og gjennomføringsfasen av forhandlingsresultatene.

Regelbunden kontakt mellom de nordiske land er blitt et naturlig ledd på det handelspolitiske området.

Etter utvalgets oppfatning synes rekommandasjonen å være oppfylt.

Utvalget foreslår derfor

at Nordisk Råd tar meldingen om rek. nr. 13/1973/e angående GATT-forhandlinger til etterretning og anser rekommandasjonen for ferdigbehandlet for Rådets vedkommende.

Stockholm, 22. januar 1981

Sampsa Aaltio (Kok)

Halvard Bakke (A)

Gunnar Berge (A)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Knud Enggaard (V)

Knud Heinesen (S)

Allan Hernelius (m)

Paul Jansson (s)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Bertil Jonasson (c)

Lars Korvald (Kr. F.)

Erkki Liikanen (Sd)

Svante Lundkvist (s)

Páll Pétursson (F)

Formann

Gabriel Romanus (fp)

Ib Stetter (KF)

Jógvan Sundstein (Fkfl)

Henrik Westerlund (Sfp)

Kåre Willoch (H)

Meddelande

om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt

1. vidtaga åtgärder för att öka omfattningen av grannländernas TV-program i de nordiska länderna.

2. vidtaga åtgärder för att öka omfattningen av samnordisk distribution och produktion av TV-program och överväga möjligheterna att inrätta en särskild nordisk TV-institution för detta ändamål.

3. utreda de tekniska, ekonomiska och juridiska aspekterna på utbyggnad av kabel-TV-verksamhet i Norden.

4. vidtaga åtgärder för att åstadkomma en överenskommelse mellan berörda parter när det gäller upphovsmännens ersättningsanspråk vid återutsändning av TV-program i annat nordiskt land, samt utreda de ansvarsrättsliga och andra juridiska problem som kan uppstå, i syfte att nå fram till en snabb lösning.

5. vidtaga åtgärder för att öka möjligheterna att ta in ljudradioprogram från de nordiska grannländerna.

6. i samverkan med Nordiska rådet överväga en komplettering av det nordiska kulturavtalet med särskilda stadganden om samarbete på televisionens och ljudradions område.

Nordiska ministerrådet (kommunikations-, kultur- och utbildningsministrarna) meddelar den 10 december 1980:

I meddelandet om rekommendationen till Nordiska rådets 28:e session redogjordes för det genomförda utredningsarbetet rörande nordiskt radio- och televisionssamarbete. Utredningens huvudrapport har gjorts till föremål för remissbehandling, varvid ca 250 olika institutioner, myndigheter, organisationer etc. inkom med yttranden.

Den fortsatta beredningen av ärendet redovisas i Nordiska ministerrådets berättelse om kulturellt samarbete 1980, kap. XII, avsnitt 4.11. Av berättelsen framgår att ministerrådet i november 1980 fastställt ett förslag om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete. Förslaget har tillsammans med en PM utarbetad av kulturelsekretariatet, överlämnats till Nordiska rådet för yttrande (*Sak B 31/k*).

*BILAGA 1, Remissyttranden (se supplement)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 29:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete.

I meddelandet hänvisas till ministerrådsberättelsen *C 1/1981* och till ministerrådsförslaget *B 31/k*.

Utskottet har behandlat frågan om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete i betänkanden om ministerrådsberättelsen och ministerrådsförslaget.

Med hänvisning till ovanstående får utskottet föreslå

att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 15/1973 till handlingarna i väntan på nytt meddelande till nästa ordinarie session.

Stockholm den 23 januari 1981

Kjell Magne Bondevik (Kr. F.)

Trygve Bratteli (A)

Rolf Fjeldvær (A)

Arni Gunnarsson (A.)

Förman

Hagen Hagensen (KF)

Karl-Erik Häll (s)

Gunnel Jonäng (c)

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa

Sture Palm (s)

Erlendur Patursson (Tvfl)

Robert Pedersen (S)

Tuulikki Petäjaniemi (Kok)

Arvo Salo (Sd)

Otto Steenholdt (Grønl.)

Ingrid Sundberg (m)

Rek. 17/1973/k
D 1981

Meddelande

om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitetet och högskolor

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vid utbyggnaden av det nordiska kultursamarbetet ge hög prioritet åt åtgärder för att åstadkomma en gemensam planering av universitets- och högskoleutbyggnaden i hela Norden i syfte att genomföra ökad integration på den högre utbildningens område. Härvid bör särskild vikt läggas vid samplanering på regional bas, t. ex. på Nordkalotten.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1980:

Ministerrådet har fortsatt sine bestræbelser for at realisere de intentioner, der er kommet til udtryk i Nordisk Råds rekommandation 17/1973.

Nordkalotsamarbejdet, der i de tidligere år har fokuseret på forskningen ved områdets institutioner, er med en bevilling på dkr. 150000, – fra ministerrådet udvidet til også at omfatte et samarbejde mellem de videregående uddannelsesinstitutioner. Bevillingen dækker en fireårig forsøgsperiode til og med 1983 og skal anvendes som en delvis finansiering af planlægnings- og opstartaktiviteter. Disse går ud på at skabe et samarbejde mellem videregående uddannelsesinstitutioner på Nordkalotten. Virksomheden kan føre såvel til fællesuddannelser som til studenterudveksling om særlige kursustilbud. Samarbejdet er betinget af og tilrettelagt med henblik på de særlige regionale uddannelsesbehov. Perioden skal afsluttes af en evaluering, der samtidig kan give fingerpeg for tilrettelæggelsen af lignende aktivitetstyper andre steder i Norden. Det kan tilføjes, at ministerrådet holder sig orienteret om tilsvarende regionale samarbejdskonstruktioner i Midtnorden inkl. Kvarkenområdet.

En vigtig faktor i arbejdet med denne rekommandation er information

om eksisterende muligheder, idet det må erkendes, at en række forhold af økonomisk og strukturel art kan stå i vejen for en udvidelse af mulighederne. Til dette formål er en ny udgave af studiehåndbogen "Att studere i Norden" under færdiggørelse. Ministerrådet har i 1980 bevilget dkr. 200.000, - til bogens trykning og distribution. Der har på forhånd været særdeles stor interesse for den kommende udgave, der i højere grad end tidligere beskæftiger sig med de studiesociale forhold. Håndbogen forventes at kunne foreligge omkring årsskiftet 1980/81.

Sideløbende hermed har kultursekretariatet taget kontakt med samarbejdsorganet for de nordiske studiestøtteadministrationer. Det er tanken herigennem at få udarbejdet en kortfattet folder med forholdsvis udførlige oplysninger om den nationale studiestøtte og mulighederne for at opnå støtte ved studier i et andet nordisk land. Den mere kortfattede form skulle muliggøre, at folderen for små omkostninger kan ajourføres årligt. Kontakten til støtteadministrationerne kan på længere sigt tillige bidrage til skabelsen af en revideret statistik vedrørende udvekslingen af studerende mellem de nordiske lande. Sådanne kvantitative oplysninger vil være vigtige som grundlag for den specificerede udformning af nye samarbejdstiltag.

Ministerrådet meddelte i 1980, at det videre samarbejde skulle baseres på en sagkyndigudredning, der forventedes at foreligge i begyndelsen af 1980. Uagtet rapporten endnu ikke foreligger initieres løbende aktiviteter fra kulturaftalens organers side.

Også ud fra ønsket om en øget udnyttelse af de fælles undervisningsressourcer har man inden for arbejdsgruppen omkring udredningen "Øget nordisk forskningssamarbejde" (EK/FORSK) drøftet en udbygning af fælles nordiske forskerkurser. Man har i første omgang som forsøg udvalgt et afgrænset område, og anmodet rektorforsamlingen for universiteter og høje læreanstalter inden for jordbrug, skovbrug og veterinærvidenskab om at udarbejde forslag til systematiserede forskerkurser. Anmodningen sigter i sin første fase ikke på udarbejdelse af en fælles doktoranduddannelse. Der er snarere sigtet på tilrettelæggelse af en mere langsigtet kursusplanlægning, end det hidtil har været muligt inden for det system, der er anvendt for de nordiske forskerkurser. EK/FORSK har anmodet rektorerne om at udarbejde forslag til kursusserier, der strækker sig over flere år, med placering af kurser på de institutioner i Norden, som har særlige uddannelsesmæssige forudsætninger for at afholde det pågældende kursus.

Samtidig har man anmodet rektorforsamlingen om at overveje muligheden for at kombinere sådanne kursusrækker med distanceundervisning mellem kurserne. Man har anmodet rektorerne om at fremsætte deres forslag i løbet af foråret 1981. Rektorerne har svaret positivt på denne henvendelse og vil inden den 1. april 1981 fremsende forslag til en række af sådanne kursusserier.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 29:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor. Rekommendationen syftar till gemensam planering av universitets- och högskoleutbyggnaden i hela Norden, med särskild vikt vid samplanering på regional bas, t. ex. på Nordkalotten.

I meddelandet ges en detaljerad beskrivning av samarbetssträvandena inom den högre utbildningen. Utskottet har kommenterat dessa i betänkandet om C 1/1981.

I meddelandet anförs även att en sakkunnigutredning tillsatts med uppgift att utreda möjligheterna till ökat nordiskt samarbete inom högre utbildning. Utredningen förväntades vara klar i början av 1980, alltså redan till föregående session, men rapport har ännu inte framlagts. Någon orsak till detta förhållande anförs inte.

Utskottet förutsätter att utredningen snarast färdigställs.

Med ovanstående kommentar får utskottet föreslå

att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 17/1973 till handlingarna i väntan på nytt meddelande till nästa ordinarie session.

Stockholm den 23 januari 1981

Kjell Magne Bondevik (Kr.F.)

Trygve Bratteli (A)

Rolf Fjeldvær (A)

Árni Gunnarsson (A.)

Förman

Hagen Hagensen (KF)

Karl-Erik Häll (s)

Gunnel Jonäng (c)

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)

Sture Palm (s)

Erlendur Patursson (Tyfl)

Robert Pedersen (S)

Tuulikki Petäjäniemi (Kok)

Arvo Salo (Sd)

Otto Steenholdt (Grönl.)

Ingrid Sundberg (m)

Meddelande

om rekommendation nr 20/1973 angående stöd till den färöiska litteraturen

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i den nordiska kulturbudgeten upptaga ett belopp som stöd i olika former till färöisk litteratur.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1980:

Sedan 1975 finns en särskild stödordning för översättning och utgivning av nordisk nabolandslitteratur uppdelad på kvoter för de nio olika språkområdena i Norden. De små språkområdena har en relativt sett större andel till sitt förfogande än de större och Färöarnas kvot är sålunda 9%. En närmare beskrivning av nabolandslitteraturstödet ges i verksamhetsberättelsen från kommittén.

Det kan konstateras att de mindre språkområdena och då särskilt färöiska och grönländska har svårt att utnyttja sin del av stödordningen i brist på kvalificerade ansökningar. Till detta finns flera orsaker av vilka den viktigaste är bristen på kvalificerade översättare. De små språkområdena har dessutom av naturliga skäl små förlagsresurser.

Den nordiska nabolandslitteraturkommittén är ständigt uppmärksam på de små språkområdenas problem och överväger förslag till åtgärder för att öka förutsättningarna för fler och bättre översättningar.

Meddelande

om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at stræbe efter en udbygning af den ensartede nordiske ægteskabslovgivning og at undersøge alle muligheder for at finde en fælles tilfredsstillende løsning.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

I rekommendation nr. 22/1973 henstillede Nordisk Råd, at regeringerne skulle tilstræbe en udbygning af den ensartede nordiske ægteskabslovgivning og undersøge mulighederne for en fælles tilfredsstillende løsning.

A. Indgåelse og opløsning af ægteskab

I Sverige trådte en lovændring i kraft i 1974. I Danmark afgav ægteskabsudvalget i 1973 betænkninger om indgåelse af ægteskab og om opløsning af ægteskab. I Finland overvejes det at nedsætte en kommission for at udarbejde et forslag til ændring af ægteskabslovens bestemmelser om indgåelse og opløsning af ægteskab. Det norske ægteskabsudvalg er ikke fremkommet med noget lovforslag på dette område.

Det synes fortsat ikke for tiden aktuelt at søge at opnå ensartede nordiske regler om indgåelse og opløsning af ægteskab.

Ministerrådet mener stadig, at arbejdet med at revidere den nordiske ægteskabskonvention bør vente, indtil resultatet af udvalgsarbejdet i de forskellige lande er nærmere afklaret.

B. Ægtefællers formueforhold

Ægteskabskomiteerne i de nordiske lande behandler også spørgsmålet om ægtefællers formueforhold. Det danske udvalg afgav betænkning i

1974. I Finland blev der afgivet en betænkning i 1976, der har været remissbehandlet. Spørgsmålet om ægteskabets økonomiske retsvirkninger er senere blevet drøftet mellem ægteskabskomiteerne og repræsentanter for justitsministerierne, og senest har der været afholdt et møde mellem medlemmerne i de nordiske lovforberedelsesorganer i Oslo i februar 1980. I Finland nedsattes i foråret 1980 en arbejdsgruppe med den opgave at forberede en ændring af lovgivningen om ægtefællers formueforhold.

Udvalgsarbejdet er endnu ikke afsluttet, og det er ikke muligt at angive, hvornår der er grundlag for at fremsætte lovforslag.

På Nordisk Råds 27. session og på ny på 28. session fremhævede Rådet, at en tilfredsstillende nordisk løsning bør prioriteres højt. Rådet tog Ministerrådets oplysninger til efterretning og understregede sin tidligere anmodning om, at Ministerrådet i det omfang, der er behov derfor, tager det nødvendige initiativ til at koordinere arbejdet med forberedelse af en ny lovgivning, så at både forslagene og tidspunkterne for deres fremsættelse så vidt muligt stemmer overens.

Ministerrådet er fortsat opmærksomt herpå.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), meddelandena om rekommendationerna nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning, nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi och nr 13/1979 angående nordiskt datasamarbete

(Se C 1: Bilaga 19)

***Rek. 24/1973/t**
D 1981

Meddelande

om rekommendation nr 24/1973 angående förarskydd vid trafikförsäkring

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at lade foretage en undersøgelse af det hensigtsmæssige i, og af muligheden for at gennemføre en udvidelse af forsikring for motorkøretøjer til også at dække ejer/fører ved skadetilfælde i andet nordisk land.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Denne rekommandation berører – foruden spørgsmålet om erstatning til ejer/fører – også spørgsmålet om objektivt erstatningsansvar for trafikskader. I Finland og Norge har man et system med objektivt ansvar. Endvidere har man i Finland længe – og i Norge siden 1974 – ydet erstatning også til føreren.

I Sverige havde man tidligere et subjektivt ansvar, og der blev ikke ydet erstatning til føreren. I 1975 vedtog man imidlertid en ny trafikskadelov, som indførte erstatning på objektivt grundlag for personskader, og som også dækker fører og ejer. Loven trådte i kraft i 1976.

I Danmark har man stadig den samme ordning, som tidligere gjaldt i Sverige, men spørgsmålet om at indføre samme regler som i de øvrige nordiske lande overvejes i et udvalg. EF-Kommissionen har i 1980 fremsat forslag til et EF-direktiv om visse trafikforsikringsspørgsmål.

Meddelande

om rekommendation nr 27/1973 angående utredning om mellanriksväg Skjomen – Stora Sjöfallet

(Överlämnat av Noriska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Norge og Sverige at foretage en udredning om spørgsmålet om en vej mellem Skjomen og Stora Sjöfallet (Fjellbu-Suorva).

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

På sätt som meddelades föregående år är anläggandet av en mellanriksväg mellan Skjomen och Stora Sjöfallet för svenskt vidkommande beroende av ställningstagandena till de obrutna fjällområdenas framtida användning. I prop. 1977/78: 31 om riktlinjer i den fysiska riksplaneringen för vissa s. k. obrutna fjällområden, som förelades den svenska riksdagen under slutet av år 1977, anfördes bl. a. att en förlängning av den nu befintliga Ritsemvägen till Norge ej bör genomföras. Riksdagen tog i december 1977 ställning till uttalandena i propositionen (CU 1977/78: 8, rskr 99). Ställningstagandet innebar bl. a. att frågan om anläggning av mellanriksvägen hålls öppen i avvaktan på att riksdagen föreläggs ett material som översiktligt beskriver konsekvenserna för olika motstående markanvändningsintressen av olika utbyggnadsalternativ av Ritsemvägen.

På uppdrag av den svenska regeringen har länsstyrelsen i Norrbottens län redovisat konsekvenserna för olika motstående markanvändningsintressen av olika vägalternativ mellan Vietasjokk och Norge. Länsstyrelsens material har remissbehandlats. Frågan övervägs för närvarande inom det svenska regeringskansliet.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets trafikutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 27/1973 om utredning om mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet.

I rekommendationen hemställs att regeringarna i Norge och Sverige utreder frågan om en väg mellan Skjomen och Stora Sjöfallet (Fjellbu—Suorva). I rekommendationen förutsattes att denna väg skulle gå genom Ritsem och Sitasjaure i Sverige och till Fjellbu i Norge.

Förverkligande av den i rekommendationen behandlade förbindelsen torde därför kräva

1. att vägen mellan Ritsem och Sitasjaure kommer att hållas öppen för trafik även efter att anläggningsarbetena vid Sitasjaure har slutförts
2. att vägen förlängs från Sitasjaure till Norge.

Sveriges riksdag har den 18 februari 1981 tagit ställning till prop. 1980/81: 71 om avgränsning av obrutna fjällområden. Propositionen rör bl. a. gränser för Sarek—Pite och Kebnekaise obrutna fjällområden genom vilka den ovanomtalade vägen från Ritsem till Norge skulle ligga.

Den svenska riksdagens ställningstagande till ovannämnda proposition innebär att vägen mellan Ritsem och Sitasjaure kommer att behållas men att möjligheterna att utnyttja vägen blir begränsade bl. a. av gällande riktlinjer för markutnyttjandet inom obrutna fjällområden.

Vad sedan gäller en ytterligare förlängning av vägen från Ritsem bortom Sitasjaure till Norge hade i en motion till riksdagen hemställts att frågan om Ritsemvägens eventuella förlängning till Norge skulle lämnas öppen. Riksdagen avslög denna motion men i civilutskottets betänkande om den ovannämnda propositionen framhålls att riksdagens beslut inte utesluter att frågan kan aktualiseras på nytt om framtida erfarenheter skulle ge nya eller ändrade förutsättningar.

Från norsk sida har man vidare ställt sig tveksam till byggande av den aktuella vägen på den norska sidan av gränsen.

Efter att ha erhållit dessa uppgifter ser trafikutskottet inte skäl att förvänta sig någon ytterligare utredning om byggande av en mellanriksväg mellan Skjomen och Stora Sjöfallet i detta skede.

Med hänvisning därtill föreslår trafikutskottet
att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 27/1973 för rådets del vara slutbehandlad.

Köpenhamn den 2 mars 1981

<i>Karen Dahlerup Andersen (S)</i>	<i>Christian Christensen (KrF)</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem (A)</i>	<i>Olof Jansson (ÅS)</i>
<i>Egon Jensen (S)</i>	<i>Sakari Knuuttila (Sd)</i>
<i>Håkon Kyllingmark (H)</i>	<i>Essen Lindahl (s)</i>
<i>Thor Lund (A)</i>	<i>Per Petersson (m)</i>
<i>Rolf Sellgren (fp)</i>	<i>Marjatta Väänänen (K)</i>
	Förman

Meddelande

om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland, Norge og Sverige snarest at vedtage foranstaltninger for en hurtig etablering af tværgående flyforbindelser i landenes nordlige områder.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Våren 1979 undertecknades tre avtal rörande inrättandet av en flygförbindelse på sträckningen Tromsö-Kiruna-Uleåborg fr. o. m. den 1 juni 1979. Mellan regeringarna i Sverige, Finland och Norge undertecknades ett avtal. Vidare undertecknades ett avtal mellan Sveriges regering, Norges regering och Scandinavian Airlines System (SAS) om upprättandet av trafik på linjen Tromsö-Kiruna. Slutligen undertecknades ett avtal mellan Sveriges regering, Finlands regering och Finnair Oy om trafik på linjen Luleå-Uleåborg, en linje som drivs av Finnair och SAS gemensamt.

Enligt avtalet lämnar de avtasslutande länderna respektive flygföretag riskgarantier för viss täckning av eventuellt underskott i den överenskomna trafiken.

För trafiken på sträckan Tromsö-Kiruna anlitar SAS det norska flygföretaget A/S Norving. På sträckan Luleå-Uleåborg anlitas det finska företaget Finnaviation Oy.

Trafikomfattningen har under det första trafikåret varit lägre än beräknat. Orsaken till detta har varit dels vissa initialsvårigheter som har hänfört sig till flygmaterielen, dels arbetsmarknadskonflikten i Sverige våren 1980. Betydande marknadsföringsinsatser och rabattförsök har emellertid gjorts under den gångna perioden och trafiken har visat en positiv utveckling.

Trafiken följs kontinuerligt upp av en särskild grupp av förordnade representanter för respektive lands trafikministerium.

BILAGA

**Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över Nordiska minister-
rådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), meddelan-
dena om rekommendationerna nr 28/1973 angående flygtrafiken mel-
lan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige, nr 11/1974
angående begränsning av trafikbuller och nr 3/1975 angående
NORDTURIST-biljett**

(Se C 1: Bilaga 16)

Meddelande

om rekommendation nr 3/1974 angående nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att genomföra en nordisk specialutbildning för fysioterapeuter.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Nordiska socialpolitiska kommittén beslutade vid sammanträde den 14 november 1977, med utgångspunkt i det av ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) antagna samarbetsprogrammet på social- och hälsovårdsområdet, att genomföra en inledande kartläggning av pågående och planerad efter- och vidareutbildning av social- och medicinalpersonal i de nordiska länderna. Kartläggningen, som genomfördes under första halvåret 1978, omfattade även efter- och vidareutbildning av fysioterapeuter. Dess resultat har behandlats av Nordiska socialpolitiska kommittén under hösten 1978.

Nordiska socialpolitiska kommittén har därefter från och med den 1. januari 1979 tillsatt en särskild nordisk arbetsgrupp för efter- och vidareutbildningsfrågorna. Arbetsgruppen skall bl. a. pröva vilka efter- och vidareutbildningar som är lämpliga för gemensamma nordiska insatser. Sådana åtgärder kan ske antingen genom ett bättre utnyttjande av befintliga nationella utbildningsinstitutioner, genom beaktande av olika yrkesgruppers efter- och vidareutbildningsbehov däribland fysioterapeuternas, i Nordiska hälsovårdshögskolans utbildningsprogram eller genom nya nordiska anordningar. Arbetsgruppen har tillförts en utredare med tjänstgöring på halv tid.

I detta sammanhang bör nämnas att det under år 1979 skapats en ordning, som innebär att Stockholms läns landsting påtagit sig uppgiften att svara för den nordiska utbildningen av ortoptister. Övriga nordiska länder kan således utnyttja den svenska utbildningen.

Ministerrådet anser, med hänsyn till den ingående prövning som fysioterapeuternas behov av "specialistutbildning" får inom ramen för den nämnda arbetsgruppens uppdrag, att syftet med denna rekommendation härmed kan anses vara uppfyllt.

Meddelande

om rekommendation nr 6/1974 angående tryggande av patienternas rättssäkerhet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utvärdera erfarenheterna från de utredningar och den försöksverksamhet som pågår i de nordiska länderna i syfte att finna lämpliga former för att trygga patienternas rättssäkerhet och behov av information vid medicinsk behandling.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Frågan om lämpliga former för att trygga patienternas rättssäkerhet och behov av information vid medicinsk behandling är föremål för utredning eller remissbehandling i flera av länderna. Ministerrådet gav en bred redovisning över detta arbete vid Nordiska rådets 27:e session. Nordiska socialpolitiska kommittén har därefter tagit initiativ till ett nordiskt samråd i frågan. Detta samråd ägde rum i november 1979, varvid experter med anknytning till patienters rättssäkerhet diskuterade möjligheterna till gemensamma nordiska insatser i denna fråga. Resultatet av expertgruppens arbete redovisas i promemorian "Patienters rättssäkerhet m. m." (mars 1980). I promemorian återfinnes följande slutsatser:

1. Det har skett och sker en stark utveckling i de nordiska länderna för att, inte minst i lagstiftningen, stärka patienternas rättssäkerhet.

2. Den konstaterade positiva utvecklingen på området innebär emellertid inte att läget är tillfredsställande i alla avseenden för patienterna utan att det i varierande grad i olika patientsituationer bör vidtagas åtgärder som förstärker patienternas rättssäkerhet.

3. De mest angelägna reformsträvandena i denna fråga i samtliga nordiska länder bör inriktas på

3.1 förbättrad, intensifierad och målgruppsanpassad information till patienterna om vård, behandling, rehabilitering och besvärsmöjligheter samt grunder för ersättning vid felaktig behandling m. m. och

3.2 förstärkning av patienternas inflytande på vård- och behandlingsprogram och rehabilitering samt utveckling av tillfredsställande besvärsinstitut.

4. Erfarenhets- och informationsutbytet mellan de ansvariga myndigheterna på detta område kan förbättras ytterligare, trots att man kan konstatera att informationsflödet mellan myndigheterna i de nordiska länderna fungerar relativt väl.

5. Det föreligger behov av att utarbeta en aktuell samnordisk redovisning av rättsläget i denna fråga. (Denna åjourföring redovisas i den åberopade promemorian.)

6. Den i rekommendationen framförda tanken på ett patientombudsmannainstitut i de nordiska länderna anses inte vara aktuell i något av de nordiska länderna.

Nordiska socialpolitiska kommittén beslutade i april 1980 att överlämna promemorian till berörda departement/ministerier och ämbetsverk för kännedom.

Ministerrådet anser härmed syftet med denna rekommendation vara uppfyllt.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 6/1974 angående tryggande av patienternas rättssäkerhet.

En nordisk expertgrupp möttes i Oslo hösten 1979 för att diskutera gemensamma nordiska insatser beträffande patienternas rättssäkerhet. Expertgruppens arbete redovisas i promemorian "Patienters rättssäkerhet m. m.", som framlades i mars 1980. Vid social- och miljöutskottets möte i Jakobstad den 12–13 maj 1980 anmäldes denna promemoria. I promemorian konstateras bland annat att det skett en stark utveckling inte minst när det gäller att inom lagstiftningen stärka patienternas rättigheter i de nordiska länderna.

Situationen är dock ännu inte helt tillfredsställande. Expertgruppen anser det angeläget att patienterna erhåller förbättrad information om möjligheterna till vård, rehabilitering och besvärmöjligheter och att deras inflytande över vården förstärkes. Erfarenhetsutbytet mellan myndigheterna bör effektiviseras. Att inrätta en patientombudsmannainstitution anses däremot inte vara aktuellt. Sedan berörda departement och ministerier mottagit denna promemoria anser Nordiska ministerrådet syftet med rekommendationen uppfyllt. Social- och miljöutskottet förutsätter att arbetet med att stärka patienternas rättssäkerhet vidareutvecklas och fördjupas i de nordiska länderna. Utskottet finner det emellertid inte motiverat att fortsättningsvis följa denna rekommendation, utan föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 6/1974 vara slutbehandlad.

Stockholm den 22 januari 1981

Liv Andersen (A)

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgaard (FP)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Förman

Doris Håvik (s)

Heikki Järvenpää (Kok)

Bror Lillqvist (Sd)

Grethe Lundblad (s)

Matthias A. Mathiesen (Sj.)

Ebba Strange (SF)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Sigrid Utkilen (H)

Meddelande

om rekommendation nr 11/1974 angående begränsning av trafikbuller

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at træffe beslutning om en samordnet nordisk forskning vedrørende trafikstøj, samt at lade undersøge forudsætningerne for anvendelse af ensartede normer vedrørende begrænsning af trafikstøj.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

På bakgrunn av rekommendasjonen ble det i 1974 foretatt en utredning om mulighetene for nordisk samarbeid på støyområdet.

I utredningsrapporten ble det pekt på en rekke spørsmål vedrørende emisjon og immisjon av støy fra motorkjøretøyer som egnet seg for nordisk samarbeid. Bl. a. tok man opp spørsmålet om harmonisering og forsterking av grenseverdiene for emisjon av støy. Med hensyn til forsknings- og utredningsvirksomhet på trafikstøyområdet ble det foreslått en prioritering av de tre områdene: målemetoder, beregningsmetoder og virkning av støy på mennesker.

Samarbeidsmulighetene på disse områder er senere blitt undersøkt nærmere av en nordisk arbeidsgruppe for trafikkstøyspørsmål under Embetsmannskomiteén for miljøvernspørsmål. I 1975 ble det foretatt en kartlegging av pågående og planlagt institusjonell forskning om trafikkstøy i Norden. Videre ble det foreslått en rekke samnordiske støyprosjekter, flere av disse er senere gjennomført.

Arbeidet på støyområdet under Embetsmannskomiteén for miljøspørsmål er i 1980 blitt omorganisert ved at det er blitt dannet en felles arbeidsgruppe for trafikkstøy og industristøy.

Ministerrådet bevilget i 1980 NOK 183 000 til støyprosjekter, bevilgningen for 1981 er foreløpig NOK 281 000.

En stor del av midlene de siste par år er anvendt til prosjektet "Effekter av støyreducerende tiltak". Prosjektet tar sikte på å undersøke subjektive og objektive effekter av tiltak som i dag anvendes for å redusere støy. De intervjuundersøkelser som er gjennomført er under bearbeidelse, og en sluttrapport beregnes å foreligge ved årsskiftet 1980/81.

På flystøyområdet er det utarbeidet et dataprogram som bygger på den beregningsmetode som er foreslått som felles nordisk. Kvaliteten på data-programmet kommer til å bli undersøkt gjennom remissbehandling.

Et prosjekt angående datainnsamling av støyemisjon fra fly er igangsatt. Prosjektets formål er å utarbeide felles inngangsdata i beregningsmetoden.

På området biologiske effekter av støy er det avholdt et seminar i svensk regi våren 1980. Spesialister fant her mulighet til å utveksle erfaringer på området. Rapport fra seminaret er utgitt.

Etter at prosjektet om dag-, kveld- og nattforstyrrelser ble avrapportert er studien blitt utvidet til også å omfatte virkningseffekter. Prosjektet avrapporteres høsten 1980.

Den nordiske beregningsmodellen for vegtrafikkstøy som ble utarbeidet i årene 1976–78 er i 1979 blitt godkjent og publisert av berørte myndigheter i Danmark, Norge og Sverige. I Finland pågår for tiden oversettelsesarbeid.

Modellen er blitt oversatt til engelsk. Videre er det i 1979 påbegynt et oppfølgingsarbeid for dels å forbedre modellen ut fra pedagogiske hensyn, dels å kartlegge behovet for forsknings- og utredningsinnsatser for å utvide beregningsmodellens anvendelsesområde i fremtiden. Den spesielle ad hoc gruppe som er nedsatt for dette formål, kommer også til å kontrollere beregningsmetodens overensstemmelse med målinger. Dette arbeid beregnes avsluttet ved årsskiftet 1980/81.

Når det gjelder støyemisjon fra motorkjøretøy er det gjennom Norge, høsten 1980 innen ECE:s Group of Rapporteurs on Noise (GRN) under WP 29 blitt fremlagt forslag til framtidige emisjonsgrenser som overensstemmer med NTB:s forslag.

I 1980 er det også igangsatt et prosjekt for å utarbeide hensiktsmessig dosemaal for støy fra skinnegående trafikk. Dette arbeid kommer til å sluttrapporteres høsten 1980. Materialet kommer til å ligge til grunn for utarbeidelse av en beregningsmodell. Det siste prosjektet kommer til å starte i 1981.

I 1980 er det utarbeidet forslag til beregningsmodeller for støy fra bygge- og anleggsvirksomhet og skytebanestøy. Disse modeller kommer til å bli vurdert og videreutvikles i 1981.

BILAGA

**Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över Nordiska minister-
rådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), meddelan-
dena om rekommendationerna nr 28/1973 angående flygtrafiken mel-
lan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige, nr 11/1974
angående begränsning av trafikbuller och nr 3/1975 angående
NORDTURIST-biljett**

(Se C 1: Bilaga 16)

Meddelande

om rekommendation nr 13/1974 angående vidareutbildning inom hotell- och restaurantfacket

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at foretage en undersøgelse for at organisere en fælles nordisk lederuddannelse inden for hotel- og restaurationsbranchen.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

I 1979 bevilget Ministerrådet NOK 200 000 for å forberede gjennomføring av utdannelseskurser for toppledere i hotell- og restaurantbransjen. Bakgrunnen var Nordisk Råds rekommandasjon nr. 13/1974 samt den utredning som i anledning av rekommandasjonen var gjennomført under Ministerrådet (*NU B 1978:12*). Institutet før føretagsledning (IFL) i samarbeid med Dansk Management Center utarbeidet utdannelsesprogrammet. I 1980 ble det første kurset gjennomført med 24 deltakere fra Danmark, Finland, Norge og Sverige. Programmet bestod av fire avsnitt.

- analyse av egen bedrift og dens omgivelser
- økonomi og marked
- personale, organisasjon, ledelse
- strategisk analyse og virksomhetsplanlegging.

Det første avsnittet ble gjennomført i januar og det siste i september 1980. Kurstiden var ialt fire uker – én uke i hvert land.

Kursprogrammet ble gjennomført på selvfinansierende basis – dvs. deltakerne dekket kostnadene. Erfaringen fra dette første kurset er meget god og Nordisk hotell- og restaurantforbund har under hånden antydnet at det har til hensikt å overta kursusvirksomheten. Neste kurs forventes bli gjennomført allerede i 1981.

Meddelande

om rekommendation nr 14/1974 angående byggande av en landsvägsbro vid Kolari

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i Finland og Sverige snarest muligt at bygge bro over Muonio elv ved Kolari kommune.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Bron vid Kolari är numera färdigbyggd och öppnades för trafik i juli 1980.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet

Till Nordiska rådets trafikutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet angivet meddelande om rekommendation nr 14/1974 angående byggande av landsvägsbro vid Kolari.

I rekommendationen hemställs att regeringarna i Finland och Sverige snarast låter bygga en bro över Muonio älv vid Kolari. Trafikutskottet noterar med tillfredsställelse att bron vid Kolari är färdigbyggd och att den öppnats för trafik i juli 1980.

Mot bakgrund av att rekommendationens syfte nu har uppnåtts föreslår trafikutskottet.

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 14/1974 för rådets del vara slutbehandlad.

Stockholm den 20 januari 1981

<i>Karen Dahlerup Andersen (S)</i>	<i>Christian Christensen (KrF)</i>
<i>Rolf Clarkson (m)</i>	<i>Bjarne Mørk Eidem (A)</i>
<i>Sakari Knuuttila (Sd)</i>	<i>Håkon Kyllingmark (H)</i>
<i>Essen Lindahl (s)</i>	<i>Thor Lund (A)</i>
<i>Rolf Sellgren (fp)</i>	<i>Marjatta Väinänen (K)</i>
	Förman

Meddelande

om rekommendation nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å ta opp med EF drøftinger om forutsetningene for utarbeidelse av felles standarder og gjensidig godkjennelse av testresultater.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

De nordiska länderna har enats om att sträva efter lättnader i internationell handel genom ett förbättrat samarbete med EG ifråga om gemensamma standarder och ömsesidigt erkännande av provningsresultat. På det nordiska planet sker samarbetet på detta område framför allt inom ramen för NORDTEST, som bildades 1973 som ett gemensamt nordiskt organ med uppgift att främja utvecklingen inom provnings- och kontrollområdet. De nordiska EFTA-länderna deltar även i de konventioner och avtal om ömsesidigt erkännande av provningsresultat som utarbetats inom ramen för EFTA.

I dessa överenskommelser deltar även vissa EG-länder och sålunda deltar de forna EFTA-länderna Danmark och Storbritannien i flertalet överenskommelser. Västtyskland har förklarat sin avsikt att ansluta sig till konventionen om inspektionsförfarande ifråga om läkemedelsprodukter. I anslutning till den sistnämnda överenskommelsen slöts i juni 1979 ett avtal om förenklade registreringsprocedurer för läkemedelsprodukter.

I januari 1980 gjorde EFTA-länderna en demarche hos EG rörande ett vidgat samarbete ifråga om tekniska handelshinder. I den promemoria som därvid överlämnades nämndes särskilt fyra områden rörande typgodkännande – tryckkärl, traktorer, mätare av alla slag och explosionskyddat el-material – där problemen är särskilt påtagliga och samarbete speciellt önskvärt.

Inom GATT har en överenskommelse träffats om tekniska handels hinder som syftar till att genom information på ett tidigt stadium om standarder, tekniska föreskrifter och certifieringssystem öka möjligheterna till harmonisering på dessa områden och minska de tekniska handelshindren i internationell handel. Vidare skall, enligt överenskommelsen, certifieringssystem vara öppna för andra medlemsstater och provning ske på ett icke-diskriminerande sätt. Överenskommelsen trädde i kraft den 1 januari 1980. De nordiska EFTA-länderna har anslutit sig till överenskommelsen och har ett nära samarbete, vad avser implementeringen av denna överenskommelse. Då även EG och de enskilda EG-länderna anslutit sig till överenskommelsen torde möjligheterna avsevärt ha ökat för ett förbättrat samarbete med EG i fråga om gemensamma standarder och ömsesidigt erkännande av provningsresultat.

Ministerrådet anser att vad som här redovisas visar att de åtgärder att främja samarbetet med EG som rekommendationen syftar till, har vidtagits så långt det f. n. är möjligt. Ministerrådet är berett att årligen redogöra för den fortsatta utvecklingen av samarbetet på detta område med EG i det handelspolitiska kapitlet i Ministerrådets verksamhetsberättelse.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet**

Til Økonomisk utvalg er henvist melding om rekommandasjon nr. 15/1974/e angående overlegninger med EF om gjensidig godkjennelse av testresultat.

Av meldingen fremgår at det nordiske standardiseringssamarbeid særlig skjer innen NORDTEST. Internasjonalt gjøres også et verdifullt arbeid i EFTA hvor alle de nordiske land unntatt Danmark deltar. EFTA gjorde i januar 1980 en henvendelse til EF for å utvide samarbeidet vedrørende tekniske handelshindringer innen visse områder.

I januar 1980 trådte en GATT-overenskomst om tekniske handelshindringer i kraft. Dette burde øke mulighetene for et forbedret samarbeid med EF på standardiseringsområdet.

Ministerrådet er beredt til å redegjøre for den fortsatte utviklingen av samarbeidet på dette området med EF i sin årlige beretning. Etter utvalgets oppfatning synes rekommandasjonens intensjoner i det vesentlige å være oppfylt.

Utvalget foreslår derfor

at Nordisk Råd tar meldingen om rek.nr. 15/1974/e angående overlegninger med EF om gjensidig godkjennelse av testresultat til etterretning og anser rekommandasjonen for ferdigbehandlet for Rådets vedkommende.

Stockholm, 22. januar 1981

Sampsa Aaltio (Kok)

Halvard Bakke (A)

Gunnar Berge (A)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Knud Enggaard (V)

Knud Heinesen (S)

Allan Hernelius (m)

Paul Jansson (s)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Bertil Jonasson (c)

Lars Korvald (Kr.F.)

Erkki Liikanen (Sd)

Svante Lundkvist (s)

Páll Pétursson (F)

Formann

Gabriel Romanus (fp)

Ib Stetter (KF)

Jógvan Sundstein (Fkfl)

Henrik Westerlund (Sfp)

Kåre Willoch (H)

Meddelande

om rekommendation nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst-västhandeln

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd i berørte internasjonale organisasjoner å virke for en global samordning av eksportkredittvilkår. I denne forbindelse bør man bl. a. være særlig oppmerksom på kredittgivningens stadig økte betydning for handelen med de østeuropeiske statene.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Förhandlingar förs inom OECD för att revidera den s. k. consensus-överenskommelsen om statsstödda exportkrediter som ingicks 1976 och som utökades till att omfatta samtliga OECD-länder utom Island och Turkiet år 1978. De nordiska länderna, vilkas insats i dessa förhandlingar är mycket aktiv, söker i samarbete med andra länder att minska den nuvarande omfattande subventioneringen av exportkrediter som kan bl. a. leda till snedvridding av handeln. Revisionen av consensus-överenskommelsen väntas föreligga nästa år.

Ministerrådet är berett att årligen redogöra för den fortsatta utvecklingen av arbetet på detta område i sin verksamhetsberättelse.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet**

Til Økonomisk utvalg er henvist melding om rekommandasjon nr. 16/1974/e angående samordning av vilkårene for eksportkreditter.

Av meldingen fremgår at de nordiske land er meget aktive i forhandlingene som føres i OECD om revidering av den s. k. consensus-overenskomsten om statsstøttede eksportkreditter som ble innført i 1976.

Utvalget er klar over at de pågående forhandlinger er meget vanskelige. Fornyet nordisk innsats vil være påkrevet for å få forhandlingene ut av dødvannet. Det nordiske samarbeidet på dette området synes vel etablert.

Ministerrådet er beredt til å redegjøre for den fortsatte utvikling på dette området i sin årlige beretning.

Etter utvalgets oppfatning synes rekommandasjonens intensjoner å være oppfylt.

Utvalget foreslår derfor

at Nordisk Råd tar meldingen om rek.nr. 16/1974/e angående samordning av vilkårene for eksportkreditter til etterretning og anser rekommandasjonen for ferdigbehandlet for Rådets vedkommende.

Stockholm, 22. januar 1981

Sampsa Aaltio (Kok)

Halvard Bakke (A)

Gunnar Berge (A)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Knud Enggaard (V)

Knud Heinesen (S)

Allan Hernelius (m)

Paul Jansson (s)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Bertil Jonasson (c)

Lars Korvald (Kr.F.)

Erkki Liikanen (Sd)

Svante Lundkvist (s)

Páll Pétursson (F)

Formann

Gabriel Romanus (fp)

Ib Stetter (KF)

Jógvan Sundstein (Fkfl)

Henrik Westerlund (Sfp)

Kåre Willoch (H)

Meddelande

om rekommendation nr 20/1974 angående företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag.

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å undersøke hvordan de ansatte i en bedrift hvor flere nordiske stater direkte eller indirekte er medeiere, kan få samme bedriftsdemokratiske rettigheter som ansatte i private bedrifter som er organisert på nasjonal basis.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Nordisk Ministerråd har de senere år gjennom en rekke henvendelser til det selskap det i realiteten er spørsmål om – SAS – forsøkt å få en redegjørelse om de tiltak SAS har satt i verk for å utvikle bedriftsdemokratiet.

Ministerrådet uttalte i forbindelse med fjorårets melding:

Ministerrådet konstaterer at spørsmålet om medinnflytelse for de ansatte i SAS' styrende organer er komplisert. Tross dette anser Ministerrådet at dette spørsmålet nå snarest må finne en løsning som innebærer en tilfredsstillende sikring av medarbeidernes medinnflytelse på bakgrunn av de gjeldende nasjonale regler. Nordisk Ministerråd vil tilse at saken nå tas opp med utgangspunkt i konkrete forslag fra de berørte parter i SAS. Når slike konkrete forslag er fremkommet vil Ministerrådet etter vurdering forsøke å få gjennomført tilsiktede endringer. Når de nødvendige endringer har funnet sted i samsvar med Ministerrådets intensjon, vil Ministerrådet redegjøre for disse i en senere melding.

På denne bakgrunn har Ministerrådet henvendt seg til representanter for de berørte parter i SAS. Partenes synspunkter følger meldingen som vedlegg. Ministerrådet har fått opplyst at representantskapet i SAS 18. september 1980 besluttet å gi styret i oppdrag så snart som mulig og helst før kommende representantskapsmøte i januar 1981 å legge fram forslag både

når det gjelder spørsmålet om stemmerett for de ansattes representanter i SAS' styre og suppleantenes stilling i styret.

Ministerrådet har tidligere gitt uttrykk for at spørsmålet om medinnflytelse for de ansatte i SAS' organer er komplisert og at det nødvendigvis må ta noe tid før en kommer fram til løsninger som er likeverdige i forhold til nasjonale regler. Ministerrådet er tilfreds med at spørsmålet har kommet noe nærmere en løsning siden fjorårets melding ble avgitt. Imidlertid er Ministerrådet av tidsmessige og praktiske årsaker avskåret fra å orientere om den senere utvikling i saken. Før Nordisk Råds sesjon i mars 1981 skulle det være mulig å skaffe tilveie ytterligere opplysninger. På bakgrunn av den lange behandlingstid tar Ministerrådet sikte på at rekommandasjonens intensjoner vil være realisert når neste melding avgis til Nordisk Råd.

Meddelande

om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å legge fram for Nordisk Råds 23, sesjon i 1975 en vurdering av mulige former for et nordisk energi- og industrisamarbeid, herunder en utredning av den fremtidige forsyningssituasjon for råolje og oljeprodukter i de nordiske land.

Nordisk ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

I syfte att effektivisera det nordiska energipolitiska samarbetet fastställde Nordiska ministerrådet vid sitt möte den 23 april 1980 i Köpenhamn på danskt initiativ vissa riktlinjer för det fortsatta energipolitiska samarbetet. Nedanstående redovisning av aktuella samarbetsuppgifter eller -planer har disponerats efter de föreliggande riktlinjerna.

1 Energiekonomisering

Enligt ministerrådet bör ett ökat erfarenhetsutbyte komma till stånd beträffande olika besparingsåtgärder i de nordiska länderna, och medel för att öka allmänhetens energisparvilja (informationskampanjer, ekonomiska incitament m. m.). Som en första konkret uppgift har en preliminär rapport utarbetats om de erfarenheter som hittills vunnits av beslutade energisparåtgärder på olika samhällsområden. De försök som gjorts att bedöma effekten av vidtagna åtgärder redovisas också. Det bör noteras att ett liknande arbete f. n. pågår i Nordiska ämbetsmannakommittén för samarbete inom byggsektorn samt i Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor (NÄT). ÄK-bygg har sålunda under året publicerat en rapport om energibesparingsåtgärder i befintlig bebyggelse (*NU B 1980:6*) och i NÄT diskuteras fortlöpande energibesparingsåtgärder inom trafiksektorn.

2 Energiforsknings-samarbete

I de föreliggande riktlinjerna framhålls områdena *energisystemstudier* och *introduktion av nya och förnybara energikällor* som särskilt ägnade för nordiskt energiforsknings-samarbete. Uppläggningsen av samarbetet ifråga om energisystemanalys, bl. a. tekniskt/statistiska metoder vid utarbetande av energiplaner, diskuteras f. n. i ämbetsmannakommittén. Ett ökat forsknings-samarbete om nya och förnybara energikällor bör enligt riktlinjerna främjas genom ett livligare informationsutbyte om de nationella forskningsinsatserna. Avsikten med detta intensifierade informationsutbyte skall vara att undgå dubbelarbete och att undersöka var projektsamarbete kan ske. Samarbetet på detta område sägs också kunna omfatta stöd till utnyttjande av förnybara och andra energikällor i utvecklingsländerna.

En bristande nordisk koordinering av de nationella energiforskningsprogrammen har konstaterats, bl. a. i en rapport om det nordiska energiforsknings-samarbetet som lagts fram under året av ämbetsmannakommittén för forskningsfrågor. De organ som idag har huvudansvaret för det praktiska nordiska energiforsknings-samarbetet, Nordiska industrifonden och Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (NKA), har på sina respektive områden förklarat sig beredda att påta sig ett ökat ansvar. Frågorna kring ökning av energiforsknings-samarbetet och ansvaret för detta behandlas för närvarande av ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik.

3 Nordiskt samarbete om olja och naturgas

Enligt ministerrådet bör det nordiska energipolitiska samarbetet ifråga om olja och gas utgå ut på att klargöra behovet av samarbete mellan de statliga oljebolagen inom områden som prospektering, inköp, samtransporter och raffinering. När det gäller försäljning, köp och byte av råolja hålls kontakt mellan de statliga oljebolagen med sikte på utnyttjande av de kommersiella möjligheter som kan föreligga.

Ett särskilt samarbetsprojekt under rubriken olja och gas utgör utredningen om möjligheter till och former för nordiskt samarbete på Nordkalotten om utnyttjande av eventuella olje- och gasfyndigheter utanför Nord-Norge. Utredningen som påbörjats under sommaren 1980 beräknas vara klar inom loppet av ett år. Utredningen skall bl. a. närmare studera de tekniska och ekonomiska förutsättningarna för användande av gas för industriella eller andra ändamål på Nordkalotten och vid överföring till potentiella gasmarknader i Syd-Skandinavien, Finland och på kontinenten.

Bilateralt er energi- og industridrøftingen mellom Norge og andre nordiske land ført videre i 1980.

Forhandlingene med Sverige har fortsatt på grunnlag av den rapport om det bilaterale samarbeidet de to lands industriministre la fram i august

1979. Fra svensk side er det nå presentert mer konkrete forslag med sikte på felles svensk-norske industriprosjekter.

På norsk side har en tidligere prinsipielt sagt seg villig til å vurdere en avtale om langsiktige oljeleveranser som er del av en industri- og energiavtale. De forslag som foreligger fra svenske myndigheter, er for tiden under vurdering.

Det norske industridepartementet har tatt initiativ til dannelsen av en referansegruppe med representanter for norsk industri som skal vurdere de industrielle sider av samarbeidsforslagene. Videre er det nedsatt svensk-norske arbeidsgrupper med sikte på en nærmere konkretisering av de nå foreliggende industriforslag.

Samtalene mellom Norge og Finland ble ført videre under et møte mellom den norske olje- og energiminister og Finlands handels- og industriminister i Oslo i mars. Det var enighet om at det var grunnlag for en fortsatt dialog om bilateralt energi- og industrisamarbeid.

Når det gjelder samarbeid om gass, ble det 26.2.80 holdt et møte i Oslo mellom representanter for myndighetene og de statlige olje/gasselskaper i Norge, Sverige og Danmark. På bakgrunn av dette møtet ble de tre selskapene Statoil, Swedegas og Dansk Olje- og Naturgas bedt om å kartlegge de forretningsmessige sider ved mulighetene for salg av norsk gass til Sverige og Danmark. Statoil har avgitt en foreløpig rapport om framdriften i disse samtaler til Olje- og energidepartementet.

Mellan Sverige och Danmark har enighet nåtts om det s. k. Syd-gasprosjektet. Detta projekt innebär att naturgas från Danmark importeras genom en ledning över Öresund för distribution i västra Skåne med början den 1 oktober 1985. Efter en uppbyggnadsperiod beräknas distributionen uppgå till 440 milj. m³ gas om året. Till grund för projektet ligger ett i februari 1980 träffat avtal mellan Sveriges regering och Danmarks regering om samarbete på naturgasområdet. Samarbetet omfattar bl. a. transport av naturgas för svensk räkning över det planerade danska rörledningssystemet och leveranser av naturgas enligt särskilda avtal mellan Dansk Olje & Naturgas A/S och Swedegas AB. Avtalen medger under vissa förutsättningar transport och leverans till Sverige av högst 2 miljarder m³ gas om året. Undersökningar pågår av möjligheterna att bygga upp system för naturgasdistribution även i Väst-Sverige och Mellan-Sverige.

4 Kolsamarbete

Under 1980 har bedrivits ett utredningsarbete rörande gemensam kolimport, främst inriktat på kolhamnsfrågor. Rapport om befintliga kolhamnar och planer på utbyggnad har utarbetats i resp land (Danmark, Finland, Norge och Sverige). Utredningsarbetet skall nu vidareföras. Detta arbete som skall avslutas senast 1982 inriktas på att underbygga de preliminära slutsatser som kunnat dras av det nationella material som redovisats.

Sålunda skall ekonomiska kalkyler upprättas för alternativet storhamn i annat nordiskt land. Flerhamnslösningar skall studeras närmare och förutsättningarna att utnyttja befintliga nordiska hamnar närmare kartläggas.

5 Koordinerad nordisk hållning i internationella energipolitiska frågor

Energiministrarna är eniga om att vid kommande möten ta upp frågor rörande den internationella energisituationen som behandlas i internationella fora och där en koordinerad nordisk hållning kan vara fördelaktig.

Nordel

Samarbejdet inden for Nordel foregår kontinuerligt, først og fremmest i de faste udvalg (drifts-, planlægnings- og varmekraftudvalget) og i Nordels sekretariat, som i perioden september 1978 – september 1981 er placeret hos Elsam i Danmark.

På Nordels årsmøde i 1980 redegjorde driftsudvalget bl. a. for de problemer omkring prisfastsættelsen ved udveksling af såkaldt "tilfældig kraft" mellem landene, som er en følge af de seneste års uensartede udvikling i priserne på de forskellige former for energi. Planlægningsudvalget forelagde bl. a. en redegørelse for mulighederne for en overførsel af elektrisk energi fra Finland til det øvrige Nordel system. Det konkluderes, at hvis det forventede overskydende produktionspotentiel i Finland i 80erne skal udnyttes effektivt, vil en forstærkning af forbindelserne mellem Sverige og Finland være påkrævet, og i givet fald bør en sådan forstærkning ske ved etablering af en jævnstrømsforbindelse over Den botniske Bugt. Udvalget arbejder videre med sagen med henblik på et eventuelt forslag til en Nordel-rekommandation på årsmødet i 1981.

Varmekraftudvalget blev oprettet i 1979, som afløser for kernekraftudvalget. Udvalget beskæftiger sig ikke alene med kernekraftspørgsmål, men med problemer af fælles interesse forbindelse med alle former for termisk kraftproduktion. Til årsmødet forelagde udvalget forslag til kommissorium, herunder også forslag om oprettelse af et antal arbejdsgrupper. Endvidere forelagdes en ajourført oversigt over markedssituationen for kernekraftbrændsel og dets oparbejdelse.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 11), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 12), meddelandena om rekommendationerna nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete, nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall, nr 5/1977 angående samarbete beträffande utvecklingsländerna, nr 1/1979 angående handlingsprogram för nordiskt regionalpolitiskt samarbete och nr 25/1980 angående samarbetsprogram på konsumentområdet

(Se C 1: Bilaga 14)

Meddelande

om rekommendation nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å undersøke forutsetningene for å opprette et fond for regionalpolitisk samarbeid innen nordkalottområdet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980

Nordisk embetsmannskomiteé for regionalpolitikk (NÄRP) utarbeidet i 1977–78 et nordisk regionalpolitisk handlingsprogram (*NU A 1978 11*). Former for konkrete regionalpolitiske støttetiltak, ble her behandlet inngående (regionalpolitisk fond for Nordkalotten, nordisk regionalpolitisk fond, midler på Nordisk ministerråds budsjett til konkrete regionalpolitiske tiltak, kapitaltilførsel til nasjonale fond fra Nordiske Investeringsbanken). Man fant i handlingsprogrammet ikke grunnlag for å gå inn for et spesielt regionalpolitisk fond for Nordkalotten. Dette skyldes dels at utrednings- og sekretariatsressurser ble tilført Nordkalottkomiteén på annen måte, dels at NÄRP vurderte det som lite aktuelt å bygge opp spesielle fond for enkelte regioner. NÄRP står fremdeles fast på de vurderinger som ble gjort i handlingsprogrammet på dette punkt.

NÄRP gikk imidlertid i handlingsprogrammet inn for følgende to finansordninger for å konkretisere det nordiske regionalpolitiske samarbeidet:

a) En ramme på ministerrådets budsjett for konkrete regionalpolitiske tiltak. Midlene skal anvendes dels til felles pilotprosjekt, dels til prosjekter innen grensesamarbeidet, men ikke til bedriftsstøtte. Størrelsen på en slik bevilgning er bedømt til å burde være 10 mill. norske kroner pr. år, eventuelt med en gradvis oppbygging under et par år. (I 1981 er Kap. 244 – Regionalpolitikk – Konkrete tiltak på 3,5 mill. NOK).

b) I handlingsprogrammet er utpekt visse regioner der det generelt bedømmes å være av nordisk interesse å gjennomføre felles regionalpolitiske tiltak. Regionene omfatter grenseområdene og perifert beliggende deler av Norden der mulighetene for regionale ubalanser er store og der

problemene har sammenheng med det frie nordiske arbeidsmarkedet. Til slike regioner har Nordiske Investeringsbanken (NIB) fått mulighet til å tilføre kapital gjennom såkalte regionallån via nasjonale kredittinstitusjoner. (NOK 325 mill. står til disposisjon i en forsøksperiode på 2 år.)

Handlingsprogrammet ble behandlet på Nordisk Råds 27. sesjon og de to ovennevnte tiltak fikk stor oppslutning. Ministerrådet (de for regionalpolitikken ansvarlige ministre) vedtok handlingsprogrammet den 2. april 1979. I løpet av 1981 vil det bli foretatt en gjennomgang og oppdatering av handlingsprogrammet, spesielt tiltaksdelen. Etter behandlingen i NÄRP og MR-REG vil det åjourførte handlingsprogrammet kunne diskuteres på Nordisk Råds sesjon i februar/mars 1982.

Meddelande

om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i de samiska kärnområdena

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta ett gemensamt program för att skydda och bevara miljön i de samiska kärnområdena, bestående av

1. en samnordisk utredning av frågan om rättslig reglering av användningen av naturresurserna i de samiska områdena, syftande till att för framtiden och så snart detta är möjligt åstadkomma ett fastställande av omfånget av samernas rättigheter.

2. samordna de regionalpolitiska åtgärder som stöd för samernas näringar, samt

3. ett samordnat nordiskt forskningsprojekt som belyser den samiska befolkningens situation.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Ad pkt. 1

Endelig dom i saken mellom samene og den svenske stat i det såkalte "Skattefjällsmål" er blitt forsinket i forhold til hva ministerrådet regnet med i fjorårets melding om rekommandasjonen. Dommen i Högsta Domstolen ventes å falle tidlig i 1981. I denne sak påstår samene først og fremst å ha en mer omfattende rett til visse omstridte områder enn Kronen. Den pågående retts sak har medført at man fra svensk side ikke har vært rede til å delta i en undersøkelse om den rettslige regulering av bruken av naturressursene i de samiske kjerneområder.

En mer begrenset undersøkelse for Finlands, Norges og Sveriges del ble gjennomført og forelagt Nordisk Råds juridisk utvalg i november 1979. Utredninger av samerettslige spørsmål foregår under Nordisk Samisk institutt og inngår i det arbeid som den norske regjering nylig har satt igang. I lys av Stortingets behandling og av utbygningssaken vedrørende Alta-Kautokeinovassdraget er det startet et omfattende arbeid med å utrede samespørsmål på neste side.

Ad pkt. 2

”Nordkalottkomitéen (NKK) har til oppgave å arbeide for et utvidet samarbeid på Nordkalotten på det regionalpolitiske og arbeidsmarkedspolitiske området samt for andre samarbeidsprosjekt av betydning for sysselsettingen på Nordkalotten. Den 19–20. april 1977 ble det arrangert et seminar i Alta om reinnæringens økonomi. Det fremkom her en rekke forslag til tiltak for å bedre produksjon, foredling og salg av reinprodukter samt hvilke områder innen reinnæringen der det bør etableres et samarbeid på Nordkalotten. NKK nedsatte på dette grunnlag en egen arbeidsgruppe, der samene er representert, som skulle arbeide videre med de forslag som fremkom på seminaret.

I 1980 har denne arbeidsgruppen arbeidet med følgende prosjekter:

- Markedsføring av reinprodukter
- Studiereise for yrkesutøvere
- Publisering av en faktasammenstilling
- Forskerseminar
- Håndbok om reinens sykdommer

Arbeidsgruppen fortsetter sin virksomhet i 1981.

Nordisk embetsmannskomiteé for regionalpolitikk etablerte i 1974 en spesiell glesbygdspolitisk arbeidsgruppe. I et nordlig forsøksområde, som omfatter Kautokeino kommune i Norge, Enontekiö og Muonio kommuner i Finland og Karesuando-delen av Kiruna kommune i Sverige, gjennomføres en rekke prosjekt som bør ha interesse for den store samiske befolkningen i området. Som eksempler på aktiviteter i 1980 kan nevnes

- Biblioteksbuss, som bl. a. har all litteratur som er utgitt på samisk;
- etablering av et servicekontor som i nært samarbeid med de deltagende kommuner skal arbeide for å fremme næringslivsutviklingen i området;
- samarbeidsprosjekter innen turisme og utvikling av innlandsfiske;
- årlig kultur- og idrettsdager for skoleelever i området.

I 1981 vil forsøksområdet utvides til å omfatte Pajala og Kolari kommuner i sør samt sannsynligvis også Tana, Karasjok og Utsjoki kommuner i nord.

Ad pkt. 3

I siste års melding ble det påpekt at samenes syn på ministerrådets arbeid med samespørsmål bør være av vesentlig betydning for det eventuelle videre arbeid. Den XI nordiske samekonferanse ble avholdt i Tromsø i juni 1980. Konferansen ble finansiert med NOK 200 000 over ministerrådets alminnelige budsjett. Under konferansen ble det avholdt et møte mellom representanter for Nordisk Sameråd og for Nordisk Ministerråds sekretariat, der en drøftet aktuelle samarbeidsspørsmål. Det ble konstatert at kontakten mellom Nordisk Sameråd og Nordisk Ministerråd har økt i den senere tid og at økonomien er bedret en del i lys av ministerrådets bevilgninger til virksomheten. På tross av dette er Samerådets sekretariat i

en vanskelig økonomisk situasjon. På møtet drøftet en hva som kan gjøres for å bedre denne. På kort sikt vil en forsøke å løse enkelte akutte problemer i forbindelse med ministerrådets budsjett for 1981. På lengre sikt bør Samerådet utarbeide en økonomisk langtidsplan for virksomheten med forslag om nødvendige bevilgninger fra ministerrådet. Samerådets søknad om bevilgning for 1981 på NOK 278 000 er godkjent av ministerrådet. Forslaget til økonomisk langtidsplan vil bli vurdert så snart den foreligger fra Samerådet. Under møtet kom det fram at man på samisk hold først og fremst er interessert i at de økonomiske problemer blir løst. Det ble ikke framført noe ønske om at nye nordiske prosjekter om samerett, miljøproblemer og om den samiske befolknings situasjon blir satt i gang.

Konferansen viste dessuten at en rekke slike prosjekter er i gang under nordisk samisk institutt. På samisk hold er det også et utbredt ønske om at samene selv og ikke ministerrådet skal lede samiske prosjekter. Prosjektene under nordisk samisk institutt og de utredninger som nylig er satt i gang av den norske regjering i lys av behandlingen av spørsmålet om utbygging av Alta-Kautokeinovassdraget, vil tilsammen gi verdifulle bidrag til en beskrivelse av den samiske befolknings situasjon. Ut fra ovenstående og for å unngå dobbeltarbeid er det naturlig for ministerrådet å innta en avventende holdning når det gjelder nye prosjekter og utredninger om samespørsmål.

Meddelande

om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at gennemføre en undersøgelse af de multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi og at vurdere, om denne undersøgelse giver grundlag for en fælles nordisk lovgivning og/eller andre forholdsregler.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Utredningen *NU A 1979: 19* "Multinasjonale selskapers rolle i de nordiske lands økonomi" forelå ferdig trykt til Nordisk Råds sesjon i 1980. I løpet av våren 1980 har utredningen vært på remiss til departementer og berørte institusjoner i de nordiske land. Remissmaterialet er deretter blitt bearbeidet i Ministerrådssekretariatet og i løpet av høsten drøftet i en arbeidsgruppe. Arbeidsmarkedspartene er blitt orientert om arbeidet og har fått tilsendt det grunnlagsmateriale som har stått til disposisjon for arbeidsgruppen.

Vedlagt følger arbeidsgruppens rapport og kopi av innkomne uttalelser til utredningen *NU A 1979: 19*.

Hovedpunktene i arbeidsgruppens rapport er som følger:

1. Utredningen foreslås supplert med en kortfattet analyse av multinasjonale selskapers samfunnsøkonomiske effekter særlig på områdene selskapssetting, investeringer, eksport/import, lønnsomhet og kapitalforhold. De nordiske statistiske sentralbyråer foreslås trukket sentralt inn i dette arbeidet.

2. Berørte nasjonale myndigheter anbefales å vurdere visse endringer når det gjelder praksis for hemmelighold, bearbeiding og distribusjon av innsamlede opplysninger om multinasjonale selskaper.

3. Utredningens forslag om etablering av en nordisk konfliktløsningsmekanisme i forhold til multinasjonale selskaper avvises under henvisning særlig til tilsvarende arbeid innenfor OECD, ILO, UNCTAD og FN. I stedet anbefales bl.a. et utvidet nordisk samarbeid i forbindelse med arbeidet innen disse internasjonale organisasjoner. Det foreslås ikke å

oppstille felles vilkår for etableringen av multinasjonale selskaper i de nordiske land.

4. Spørsmålet om å øke de ansattes reelle innflytelse over beslutninger som fattes av multinasjonale selskaper kan vanskelig løses på nordisk plan. Det vises i denne forbindelse til pågående arbeid særlig innenfor OECD og ILO.

5. Eventuelle negative konkurransemessige virkninger av multinasjonale selskaper foreslås tatt opp til behandling av de konkurranseovervåkende myndigheter i Norden.

6. Arbeidsgruppen foreslår at det blir opprettet et rådgivende utvalg under Ministerrådet (samarbeidsministrene) og Stedfortrederkomiteén for å koordinere det videre nordiske samarbeid om spørsmål vedrørende multinasjonale selskaper. Det anbefales at utvalget arbeider i nær tilknytning til fagbevegelsen og næringslivet som foreslås å danne en referansegruppe for utvalget.

Ministerrådet er klar over Nordisk råds uttalte ønske om å drøfte Ministerrådets vurdering av utredningen på den kommende sesjon i København.

Ministerrådet vil ta stilling til gjennomføringen av forslagene i lys av sakens behandling på sesjonen.

BILAGA I

Rapport till Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) om uppföljningen av rekommendation nr 25/1974 vidrörande multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi.

1. Innledning

Ministerrådets ad hoc arbetsgrupp för spörsmål vedrørende multinationale selskaper har hatt følgende sammensetning:

Departementsråd Sten Niklasson

Industridepartementet, Sverige (formann)

Kontorchef Erik Nielsen

Industriministeriet, Danmark

Konsultativ tjensteman Christian Andersson

Handels- och industriministeriet, Finland

Rådmann Reidar Engell Olsen

Norge

Fra Nordisk Ministerråds serketariat har deltatt:

Avdelingssjef Sverre Frogner

Konsulent Erik Davidsen

Gruppens oppgave har vært å drøfte utredningen NU A 1979: 19 "Multinationale selskapers rolle i de nordiske lands økonomi" i lys av Nordisk Råds rekommandasjon nr 25/1974 og de uttalelser som Ministerrådssekretariatet har innhentet i anledning av utredningen. Arbeidsgruppens rapport skal således danne basis for Ministerrådets vurdering av om utredningen gir grunnlag for en felles nordisk lovgivning og/eller andre tiltak.

Arbeidsgruppen har holdt 3 møter i løpet av høsten 1980. Arbeidsmarkedspartene har vært holdt løpende orientert om gruppens arbeid.

2. Generelle kommentarer og vurderinger

Arbeidsgruppen finner i likhet med flere av uttalelsene at utredningen innenfor sitt område gir verdifulle kunnskaper om multinationale selskaper i Norden. Utredningen gir en statsvitenskapelig analyse, særlig av maktproblemene knyttet til multinationale selskaper med utgangspunkt i at de nordiske land er vertsland for datterselskaper av multinationale selskaper. Utredningen gir også en sammenlignende fremstilling av rettsregler for multinationale selskaper og annen industrivirksomhet. Den gir således en oversikt over etableringsretten, valutareguleringer, arbeidsretten og konkurranseretten i de nordiske land. I avslutningskapitlet foreslås en del områder for mulige tiltak.

Flere uttalelser i remissmaterialet hevder at utredningens ramme er noe

for snever. Det er vist til at definisjonen av multinasjonale selskaper bare omfatter et utvalg av svært store selskaper og at selskaper som hører hjemme i Norden ikke er tatt med. Det er også framført kritikk mot at de samfunnsøkonomiske effekter av selskapenes virksomhet ikke er behandlet.

Arbeidsgruppen vil kommentere disse forhold og generelt bemerke at utredningens ramme i sin tid ble valgt etter grundig drøftelse i Ministerrådets organer, der også arbeidsmarkedspartene ble trukket inn. Det ble tidlig klart at en utredning med det omfang som ønskes i enkelte av uttalelsene, trolig ville sprengt enhver praktisk ramme og medført fare for dobbeltarbeid i forhold til igangværende, nasjonalt utredningsarbeid. *Arbeidsgruppen* vil også gjøre oppmerksom på at utredningens grunnlagsmateriale omfatter selskaper som er utenlandskeide med mer enn 50%. I en del av tabellene har det imidlertid vært naturlig å trekke fram opplysninger bare om store multinasjonale selskaper.

Arbeidsgruppen er enig i at utredningen bør suppleres med en analyse av de multinasjonale selskapers samfunnsøkonomiske effekter i de nordiske land, og at denne analyse også bør omfatte selskaper som hører hjemme i disse land. *Arbeidsgruppen* er imidlertid skeptisk til behovet for å sette i gang en ny omfattende nordisk utredning. En komplettering, som først og fremst inneholder basisfakta om de samfunnsøkonomiske virkninger av multinasjonale selskaper på en del sentrale områder, er i og for seg ønskelig.

Som utredningen viser, savnes en enhetlig og vidt anvendbar definisjon av begrepet multinasjonalt selskap. Imidlertid foregår et internasjonalt samarbeid som bl. a. sikter mot klarere begreper på dette området. Mangelen på klar definisjon er av mindre betydning når det gjelder analysen av de samfunnsøkonomiske effekter. Mens det for den foreliggende utredningsdiskusjon av konsentrasjons- og maktproblemer har vært naturlig å begrense seg til store selskaper, bør det statistiske grunnlag for en analyse av de samfunnsøkonomiske effekter gjøres mer omfattende. Her er det de totale økonomiske effektene av disse selskapers påvirkning på den økonomiske utvikling i stort som er av interesse. *Arbeidsgruppen* finner det derfor ønskelig at materialet omfatter samtlige nordiske selskaper med en viss grad av utenlandsk kontroll, men innser at andre kontrollformer enn aksjeeie kan være vanskelig å påvise statistisk. Materialet bør også omfatte selskaper som hører hjemme i de nordiske land og som kontrollerer selskap i utlandet. Spørsmålet om hvor grensen for graden av kontroll skal settes, bør avgjøres i samråd mellom de statistiske myndigheter i de nordiske land. *Arbeidsgruppen* mener gjeldende regler om hemmelighold av opplysninger og formålet med undersøkelsen tilsier at opplysninger om individuelle multinasjonale selskaper blir holdt utenfor. Det som i første rekke har interesse, er en sammenligning mellom gruppen multinasjonale selskaper og gruppen andre selskaper, og i størst mulig grad med opplysninger om de enkelte bransjer.

En viktig målsetting bør være å se utviklingen over tid, slik at en sammenligner data for et relativt nærliggende år med data som ligger 5–10 år tilbake i tiden.

Følgende spørsmål synes mest aktuelle for en slik supplering av utredningen:

1. Sysselsettingen i de nordiske land.
2. Utgående og inngående direkteinvesteringer – samt såvidt mulig investeringer i etableringslandet fra utenlandske selskaper som alt er etablert i de nordiske land.
3. Import og eksport.
4. Foredlingsverdi.
5. Bruttoproduksjonsverdien.
6. Særskilte opplysninger om råvarebasert og energikrevende industri.
7. Kapitalforholdene (finansiering av anleggskapital i og utenfor Norden samt bruk av nordiske kapitalmarkeder).

Undersøkelsen bør konsentreres til industrisektoren. Arbeidsgruppen er klar over at multinasjonale selskaper har betydning i andre næringssektorer som f. eks. service, shipping, bank, forsikring og konsulentvirksomhet. Denne betydning vil trolig øke i framtiden. Formålet med undersøkelsen og statistisk-tekniske hensyn taler imidlertid for at man for øyeblikket begrenser seg til industrisektoren. Utviklingen i andre sektorer fortjener imidlertid oppmerksomhet og bør følges i framtiden. Arbeidsgruppen forutsetter også at ren salgsvirksomhet på industriområdet tas med i materialet.

Viktige områder som trolig må holdes utenfor av rent praktiske, statistiske årsaker er betalingsbalansespørsmålene og spørsmålet om teknologioverføringer.

Arbeidsgruppen vil be de nordiske statistiske sentralbyråer vurdere muligheter og praktiske opplegg for den komplettering av utredningen som er skissert ovenfor. Opplysningene planlegges deretter å bli gjenstand for en kortfattet økonomisk analyse.

Det er reist spørsmål om man blant utenlandske selskaper bør skille ut som egen gruppe selskaper som hører hjemme i et annet nordisk land, og om en bare skal se på effekter innen Norden av slike selskaper. I første rekke er det de totale effekter av utenlandske selskaper som er interessante, uten hensyn til om selskapet hører hjemme eller driver virksomhet i et annet nordisk land. Dersom det er praktisk mulig, er det imidlertid også ønskelig med særskilte opplysninger om de nordiske multinasjonale selskapers effekter i de nordiske land. Den videre behandling av dette spørsmålet kan best vurderes av de nordiske statistiske myndigheter.

3. Utredningens forslag til tiltak

I det følgende vil Arbeidsgruppen gi en del foreløpige synspunkter og vurderinger i forbindelse med de forslag til tiltak som utredningen inneholder. Generelt kan det bemerkes at utredningens forslag forutsetter en del konkretiseringsarbeid som det ikke har vært praktisk mulig å avslutte i løpet av høsten. Dette arbeidet må gjennomføres i nær kontakt med berørte nordiske samarbeidsorganer og nasjonale fagmyndigheter på de forskjellige områder.

Et hovedsynspunkt ved de følgende vurderinger vil være å forsøke å møte et behov for tiltak vedrørende multinasjonale selskaper for å redusere mulige negative effekter av deres virksomhet. Samtidig må en ta vare på de positive effekter som selskapenes virksomhet kan medføre for de nordiske land. Arbeidsgruppen mener eventuelle tiltak bør gjennomføres på en slik måte at Norden ikke framstår som et vesentlig dårligere investeringsområde for multinasjonale selskaper enn konkurrerende land.

A. Informasjonsspørsmål

Utredningen kritiserer myndighetenes praksis når det gjelder å gi opplysninger som kan bidra til oversikt over eierforholdene i multinasjonale selskaper – opplysninger som ofte er offentlig tilgjengelige. En oppmyking av praksis foreslås som et felles nordisk tiltak. Videre påpekes et behov for enhetlige, statistiske rutiner gjennom en videreutvikling av det eksisterende nordiske, statistiske samarbeid vedrørende multinasjonale selskaper. Det hevdes også å være behov for bedre innsyn for offentligheten og for de ansatte i multinasjonale selskapers virksomhet.

Arbeidsgruppen vil påpeke betydningen av å skille mellom informasjonskrav til selskapene og bedre bearbeiding og distribusjon av informasjon som alt i dag samles inn, f. eks. av myndighetene. Informasjonskrav til selskapene reguleres i dag stort sett av nasjonal lovgivning. Arbeidsgruppen ser for øyeblikket ikke behov for lovgivningsendringer eller endringer når det gjelder de informasjonskrav som kan stilles i medhold av nasjonal lovgivning. I denne forbindelse vises det til at internasjonale organisasjoner, særlig OECD og FN, arbeider med utvikling av kompletterende informasjonskrav til selskapene i forhold til hva som gjelder i medhold av nasjonal lovgivning. Harmonisering av de nasjonale bestemmelsene på dette området blir også tillagt betydelig internasjonal oppmerksomhet. Arbeidsgruppen ser derfor ikke behov for å fremme ytterligere tiltak på nordisk plan på det nåværende tidspunkt.

Imidlertid er Arbeidsgruppen enig i at det finnes visse mangler ved den praksis som følges når det gjelder bearbeiding og distribusjon av informasjon som samles inn i medhold av respektive lands nasjonale systemer. Arbeidsgruppen går derfor inn for at berørte nasjonale myndigheter vurderer forutsetningene for enhetlig og jevnførbar statistikk vedrørende mul-

tinasjonale selskaper i de nordiske land. Også forutsetningene for regulert distribusjon og samarbeid mellom myndighetene når det gjelder utlevering og felles bruk av slik informasjon bør vurderes.

For øvrig kan det opplyses at det nordiske utvalget for næringsstatistikk i høst har drøftet en del statistiske problemer som har tilknytning til utredningen. Siktemålet for dette arbeidet er å supplere Nordisk Statistisk Årsbok med opplysninger om utenlandske selskaper.

B. Konfliktløsning

Utredningen hevder at multinasjonale selskapers potensielle makt kan skape særlige konfliktmuligheter i forhold til vertslandet og de ansatte. Som virkemiddel foreslås at det etableres et nordisk konfliktløsningsorgan.

Arbeidsgruppen vil peke på at det rent teoretisk kan skilles mellom forskjellige konflikttyper. De fleste konflikter reguleres av nasjonal rett og nasjonal jurisdiksjon er eksklusiv. Konflikter som engasjerer flere nordiske stater er i og for seg tenkbare. I den grad en slik konflikt også gjelder parter utenfor Norden, synes en særskilt nordisk konfliktløsningsmekanisme å være mindre hensiktsmessig.

I den grad konflikten er begrenset til Norden kan det være sterkere behov for en nordisk konfliktløsningsmekanisme. Et alternativ skulle kunne innebære etablering av et domstolslignende organ med oppgave å avgjøre om en part har handlet rett eller galt i forhold til et overnasjonalt regelsystem. For å sikre nødvendig effekt burde avgjørelsesmyndigheten eventuelt kombineres med myndighet til å ilegge sanksjoner. Et slikt regelsystem eksisterer ikke på nordisk plan i dag. Etter Arbeidsgruppens mening er det heller ikke aktuelt å innføre. Et annet alternativ er en nordisk konfliktløsningsmekanisme som bygger på de nasjonale rettsordninger i de nordiske land. Ut fra hensynet til de nasjonale domstolars kompetanse, finner Arbeidsgruppen at heller ikke dette alternativet er særlig tenkbart i praksis. Et lavere ambisjonsnivå kan innebære konsultasjoner mellom i første rekke de nordiske regjeringer med det formål at aktuelle konflikter på nordisk plan blir gjenstand for uformell drøfting. Et slikt samarbeid kan gjennomføres allerede i dag og krever etter Arbeidsgruppens mening ikke at det etableres en særskilt konfliktløsningsmekanisme. I denne sammenheng bør det understrekes at det alt eksisterer, eller forberedes, internasjonale regelsystem innenfor OECD, ILO, UNCTAD og FN, som tar sikte på å komplettere og bygge bro over nasjonal rett vedrørende multinasjonale selskaper. Et viktig element i dette arbeidet er etablering av prosedyrer for behandling av konflikter mellom stater og multinasjonale selskaper. Arbeidsgruppen finner det ønskelig å unngå mekanismer på nordisk plan som avviker fra disse bredere, internasjonale regelsystem. En enhetlig gjennomføring av disse bredere, internasjonale regler innebærer at de nordiske land vanskelig kan gå lenger enn andre land som deltar i samarbeidet. Derimot kan uforbindende diskusjoner mellom

de nordiske regjeringer og andre interesserte organer om spørsmål som behandles i videre internasjonale fora, og som er av nordisk interesse, være av stor verdi.

Utredningen antyder også harmonisert etableringsrett som et mulig virkemiddel for å løse konflikter i forhold til multinasjonale selskaper. Denne tanke synes å forutsette en harmonisering i retning av prinsipiell adgang for myndigheter til å stille felles vilkår for etableringer av multinasjonale selskaper i de nordiske land.

Arbeidsgruppen vil bemerke følgende:

I Sverige diskuteres for øyeblikket en nylig gjennomført utredning vedrørende etableringsretten. I Danmark har man en gammel tradisjon for ikke å anvende etableringsrettslige regler til kontroll av utenlandske investeringer i dansk næringsliv. På tross av strengere formelle regler, mener norske myndigheter at praksis ved spørsmål om utenlandske etableringer i Norge er meget liberal.

Arbeidsgruppen understreker at de nordiske land har påtatt seg forpliktelser når det gjelder etableringsretten innenfor OECD, EFTA og EF. Når det gjelder spørsmålet om harmonisering av etableringsretten, vises det også til arbeidet med Nordisk Råds *rekommendasjon nr. 23/1980* "Åtgärder för att underlätta industriella projekt". Rekommandasjonen går bl. a. inn for en kartlegging av lovgivningen i de nordiske land med sikte på å fjerne hindringer for industrisamarbeidet. Rekommandasjonen kan også lede til positive lovgivningstiltak for å fremme dette samarbeidet. Et spørsmål som bør overveies i denne forbindelse er om særbehandling av nordiske multinasjonale selskaper i forhold til utenlandske selskaper er i samsvar med internasjonale forpliktelser for de nordiske land. Arbeidsgruppen finner det for øvrig vanskelig å gi ytterligere kommentarer til forslaget om harmonisert etableringsrett, i mangel av nærmere analyser av samfunnsøkonomiske effekter av utenlandske selskaper.

Utredningen foreslår overveid om man i større grad kan likestille de ansattes reelle medbestemmelsesmuligheter i utenlandsk- og innenlandske selskaper.

Arbeidsgruppen vil påpeke at utredningen viser at reglene innenfor arbeidsretten i betydelig grad er ensartet i de nordiske land. Det er derfor noe tvilsomt om det er behov for ytterligere harmonisering av reglene på dette området. Dersom det skulle oppstå problemer, antar Arbeidsgruppen at disse bør drøftes mellom fagmyndighetene i de nordiske land og representanter for fagbevegelsen og næringsorganisasjonene. Når det gjelder spørsmålet om å øke de ansattes reelle innflytelse over beslutninger som fattes av multinasjonale selskaper som hører hjemme utenfor Norden, mener Arbeidsgruppen at muligheten for å nå fram med nordiske løsninger er relativt begrenset. Det vises i denne forbindelse til pågående internasjonalt samarbeid innenfor i første rekke OECD og ILO.

C. Konkurransesamarbeidet

Utredningen har vist at multinasjonale selskaper er konsentrert om et relativt fåtall nøkkelbransjer i de nordiske vertsland. Selskapenes andel av produksjonen i disse bransjer er meget høy. Det hevdes at multinasjonale selskaper i mange tilfeller muligens har opparbeidet en dominerende markedsposisjon på grunn av sin internasjonale karakter og at denne dominans kan hemme utviklingsmulighetene for nasjonalt eide selskaper. *Utredningen* viser til at Norden ofte fungerer som ett marked og anbefaler at spørsmålene tas opp til videre behandling innen det eksisterende samarbeid mellom de nordiske konkurranseovervåkende myndigheter.

Arbeidsgruppen kan opplyse at samarbeidet mellom de nordiske konkurranseovervåkende myndigheter allerede omfatter enkelte spørsmål vedrørende multinasjonale selskaper. Det er uklart om multinasjonale selskaper i praksis har hindret utviklingen av nasjonalt eide selskaper eller påvirket konkurransen i negativ retning. *Arbeidsgruppen* finner at problemstillingen mest hensiktsmessig kan bearbeides av de konkurranseovervåkende myndigheter, som også bør vurdere eventuelle forslag til tiltak. I første omgang bør det tas sikte på et intensivert samarbeid mellom de konkurranseovervåkende myndigheter med særlig vekt på økt informasjonsutveksling om multinasjonale selskaper og deres virksomhet.

4. Fortsatt nordisk samarbeid om spørsmål vedrørende multinasjonale selskaper

Utredningen har vist at det er behov for et mer planmessig og intensivert nordisk samarbeid når det gjelder en rekke spørsmål vedrørende multinasjonale selskaper. I tillegg har *Arbeidsgruppen* ovenfor gått inn for fortsatt nordisk utredning av enkelte spørsmål. Følgende oppgaver bør løses i et framtidig nordisk samarbeid på dette området:

1. Koordinering av oppfølgende nordiske utredninger om multinasjonale selskaper.

2. Nordisk samråd i forbindelse med arbeid i internasjonale organer vedrørende multinasjonale selskaper.

3. Samråd om eventuelle interne nordiske problemer i tilknytning til multinasjonale selskaper.

4. Eventuelle øvrige oppdrag fra Nordisk Ministerråd.

Arbeidsgruppen vil understreke at det på flere sektorer pågår en del samarbeid som vedrører multinasjonale selskaper mellom ulike myndigheter i de nordiske land. *Arbeidsgruppen* ønsker en bedre samordning av dette arbeidet og mener dette best kan skje ved at det etableres et eget rådgivende utvalg under Ministerrådet. Utvalget bør legges under Samarbeidsministrene og Stedfortrederkomitéen på grunn av saksområdets tverrfaglige karakter. Utvalget bør ikke ha besluttsende myndighet. Beslutningsmyndigheten i rene fagspørsmål bør tilligge vedkommende fagminis-

terråd eller embetsmannskomit . I tverrfaglige sp rsm l b r eventuelle beslutninger fattes av Samarbeidsministrene eller Stedfortrederkomitéen. Utvalget b r bestå av representanter for respektive regjeringer som deltar i, eller har nær kontakt med, det internasjonale samarbeid om sp rsm l som vedrører multinasjonale selskaper.

Et rådgivende utvalg b r arbeide i nær tilknytning til fagbevegelsen og n ringslivet. Arbeidsgruppen har vurdert forskjellige former for dette samarbeidet og kommet til at det til utvalget bør knyttes en referansegruppe med representanter for fagbevegelsen og næringsinteressene, d.v.s. industriforbundene og/eller arbeidsgiverforeningene. Gruppen b r gjøres så liten som mulig og ha mest mulig jevn nasjonal representasjon.

BILAGA 2, Remissyttranden  verl mnade till Nordiska ministerrådet över utredningen "Multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi". (se F rtryck)

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbeidet (C 1), meddelandena om rekommendationerna nr 22/1973 angående likartade äktenskapslagstiftning, nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi och nr 13/1979 angående nordiskt datasamarbete

(Se C 1: Bilaga 18)

Rek. 26/1974/t

D 1981

Meddelande

om rekommendation nr 26/1974 angående påbud om bruk av skyddshjelm

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd snarest mulig å treffe foranstaltninger for å innføre påbud om bruk av styrthjelm ved kjøring med motorsykler og mopeder.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Nordisk Trafikksikkerhetsråd (NTR) foreslo i sin 8. rapport, "Motorsykel og mopedhjelmer", at bruken av styrthjelm burde bli obligatorisk ved lov i de nordiske land.

Det er obligatorisk for både motorsyklister og mopedister å bruke styrthjelm i Danmark, Island, Norge og Sverige. I Finland er det obligatorisk for motorsyklister å bruke hjelm, mens hjelmpåbudet for mopedister inngår i proposisjonen til ny vegtrafikklov i Finland, som er til behandling i riksdagen.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets trafikutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 26/1974 angående påbud om bruk av skyddshjälm. I rekommendationen hemställs att Nordiska ministerrådet snarast möjligt vidtar åtgärder för att införa påbud om bruk av skyddshjälm vid körning av motorcykel och moped.

Av meddelandet framgår att det i Danmark, Island, Norge och Sverige är obligatoriskt för både motorcyklister och mopedister att använda skyddshjälm medan det i Finland för närvarande enbart är obligatoriskt för motorcyklister att använda skyddshjälm. När den proposition om ny vägtrafiklag, som godkändes av Finlands riksdag den 10 december 1980, träder i kraft blir detta obligatoriskt för såväl motorcyklister som mopedister.

Med anledning av att rekommendationens syfte har uppnåtts i Danmark, Island, Norge och Sverige och att syftet kommer att uppnås i Finland när den nya trafiklagen träder i kraft finner utskottet inte skäl att fortsättningsvis följa rekommendationen utan föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 26/1974 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 20 januari 1981

Karen Dahlerup Andersen (S) *Christian Christensen (KrF)*

Rolf Clarkson (m) *Bjarne Mørk Eidem (A)*

Sakari Knuuttila (Sd) *Håkon Kyllingmark (H)*

Essen Lindahl (s) *Thor Lund (A)*

Rolf Sellgren (fp) *Marjatta Väänänen (K)*

Förman

Meddelande

om rekommendation nr 27/1974 angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning

(Överlämnat av Sveriges regering)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda frågan om inrättandet av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning, särskilt med beaktande av möjligheterna att förlägga detta till Åland.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

På bakgrunn av Nordisk Råds rekommendation nr. 27/1974 ble det i 1977 påbegynt en forstudie om samarbeidsmulighetene mellom stockholmsregionen, Åland og Åboland. Forstudien, som forelå høsten 1977, har medført etableringen av Skjærgårdshavets samarbeidsråd. Dette er et grenseregionalt samarbeidsorgan med bred representasjon fra de nevnte tre regioner. Samarbeidsrådet har fra sommeren 1980 fått heltidsansatt prosjektsekretær som finansieres med nordiske midler. Rent praktisk konsentrerer det såkalte Skjærgårdsprosjektet seg om spørsmål i tilknytning til samspillet mellom en liten skjærgårdsbefolknings inntektsmuligheter og de omgivende regioners store rekreasjonsbehov. Spørsmål vedrørende fergetrafikken, farleder for båtlivet, hytteutleie, fritidsfiske, sikkerhet til sjøss, oljeberedskap, skjærgårdens næringsliv osv. er viktige elementer i dette samarbeidet. Virksomheten sikter mot gjennomføring av helt konkrete samarbeidsprosjekt.

Prosjektet finansieres over kapitlene 240 og 244 på Nordisk Ministerråds budsjett. Samlet nordisk finansiering i 1981 blir på 475 000 NOK. I tillegg finansierer de deltagende regionene en del av prosjektvirksomheten.

Meddelande

om rekommendation nr 28/1974 angående skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att fortsätta arbetet med utarbetande av förslag till skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse utifrån en inledning av Norden i homogena naturgeografiska zoner och med särskilt beaktande av på lokal och regional nivå förekommande intressen.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980: Nordisk Ministerråd fastla i februar 1974 retningslinjer for samarbeidet på naturvernområdet. Dette omfattet utredninger og tiltak vedrørende:

1. Truede dyr og planter i Norden
2. Naturgeografisk regioninndeling av Norden
3. Metoder for landskapsanalyser.

Siden 1975 er det gjennomført tre større prosjekter på disse områder. Sluttrapport fra prosjektene er publisert i Nordisk utredningsserie: "Naturgeografisk regioninndeling av Norden" (*NU B 1977:34*), "Hotade djur och växter i Norden" (*NU A 1978:9*) og "Fuglenes arts- og antalsmessige fordeling som redskab i landskapsanalyser og planlægningen" (*NU B 1979:7*).

På grunnlag av ovennevnte prosjekter, i første rekke den naturgeografiske regioninndeling og en tidligere utarbeidet rapport om våtmarker, ble det i 1977 igangsatt et nytt omfattende prosjekt for det fortsatte samarbeid på det område som er nevnt i rekommandasjonen: "Representative naturtyper og truede biotoper i Norden". Ministerrådets bevilgning til prosjektet var i 1980 NOK 240000. Prosjektet er basert på følgende fem punkter:

1. De naturtyper og biotoper som finnes i Norden klassifiseres på grunnlag av et felles klassifikasjonssystem.
2. På grunnlag av den naturgeografiske regioninndelingen av Norden opprettes i hvert land en fortegnelse over de naturtyper/biotoper som finnes representert i hver region.
3. Områder med representative og truede naturtyper/biotoper i hver region utvelges innen hvert land og en særskilt objektfortegnelse opprettes.

4. De nasjonale objektfortegnelsene samordnes til en nordisk liste.
5. En rapport om objekter samt forekomster av representative naturelementer i disse utarbeides, inkludert forslag om hvordan innholdet i rapporten kan anvendes for arealplanlegging.

Arbeidet med klassifisering av naturtyper i de forskjellige regioner er avsluttet og det er gjennomført en forsøksstudie over klassifiseringens anvendelse ved valg av områder. Rapportene "Vegetasjonstyper" og "Terrengformer" foreligger som arbeidsrapporter. I 1981 tas det sikte på, i nært samarbeid med nasjonale og regionale naturvernmyndigheter, å utarbeide en oversikt over og forslag til verneverdige representantive naturtyper sett ut fra nordisk synspunkt. Det tas sikte på å avslutte prosjektet i 1981.

Meddelande

om rekommendation nr 3/1975 angående NORDTURIST-biljett

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd å undersøke mulighetene for bedre og rimeligere internordiske reisetilbud for ungdom, ved innføring av et tidsbegrenset universalkort (NORDTURIST-billett).

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Prøveordningen med billetten "Nordturist med tog" som ble innført 1.1.79 fortsetter til samme priser og betingelser ut 2-årsperioden 1979-80.

Det er nå vedtatt at billetten også skal markedsføres etter 1.1.81 med ca. 10% prisforhøyelse, samtidig som det er bestemt å utvide ordningen til to forskjellige gyldighetstider, h. h. v. 21 dager og 1 måned.

Salget av "Nordturist med tog" har vist så gode resultater at man har funnet at dette nye produktet på en tilfredsstillende måte vil erstatte de "Nordiska Rundturer", som derfor blir sløyfet fra 1.1.81.

BILAGA 1

**Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över Nordiska minister-
rådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), meddelan-
dena om rekommendationerna nr 28/1973 angående flygtrafiken mel-
lan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige, nr 11/1974
angående begränsning av trafikbuller och nr 3/1975 angående
NORDTURIST-biljett**

(Se C 1: Bilaga 16)

BILAGA 2

**Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående initiativ för främ-
jande av ungdomsturismen i Norden**

(Se Sak E 33, s. 2409)

Meddelande

om rekommendation nr 4/1975 angående passagerar- och bilfärja mellan Island, Färöarna och övriga Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd å gjennomføre nødvendige undersøkelser om forutsetningene for å drive rutetrafikk med en kombinert passasjer- og bilferje mellom Island, Færøyene og det øvrige Norden med henblikk på at en slik rutetrafikk blir etablert så snart som mulig.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Der er ikke efter afgivelsen af forrige års meddelelse skabt klarhed med hensyn til det fremtidige omfang af den færgetrafik, som drives af det offentligt ejede færøske rederi. NET har derfor ikke kunnet foretage sig noget i sagen, idet det må anses for formålsløst at arbejde med planer for en ny færgeforbindelse uden at have klarhed over, hvorvidt færgetrafikken skal erstatte eller supplere den nuværende færøske rutetrafik.

Når der af Færøernes Landsstyre måtte blive truffet en mere langsigtet beslutning om færgedriften, vil NET optage forhandling med landsstyret bl. a. med henblik på opdatering af den foreliggende rapport fra 1978.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående färjeförbindelse mellan Island, Färöarna och övriga Norden

(Se Sak E 31, s. 2407)

Meddelande

om rekommendation nr 5/1975 angående handlingsprogram för ökad livsmedelsförsörjning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd bl. a. på bakgrunn av utvecklingen av matevaresituasjonen i verden å utrede forutsetningene for å utarbeide et handlingsprogram vedrørende økt matforsyning og bedre utnyttelse av ressursene i Norden. Dessuten bør mulighetene utredes for et utvidet samarbeid om forskning og videreutvikling på matvareområdet og for felles innsats for et sunnere kosthold.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Den första delen av rekommendationen, utredningen om förutsättningarna för utarbetande av handlingsprogram rörande ökad matvaruförsörjning och bättre utnyttjande av resurserna i Norden behandlades i den nordiska råvaru- och resursutredningen (*NU 1976:26*). Med utgångspunkt i utredningens påpekande av de fördelaktiga nordiska försörjningsförhållandena har Nordiska ämbetsmannakommittén för jord- och skogsbruk anmodat det nordiska kontaktorganet för lantbruksfrågor om att följa och värdera utvecklingen i produktion och avsättning av lantbruksprodukter i Norden samt försörjningsläget utanför Norden.

Angående rekommendationens andra del dvs. utvidgat samarbete för att forska och utveckla livsmedelsområdet samt gemensamma åtgärder för sundare kosthåll hänvisar ministerrådet till sitt beslut den 15.9.1980 om att upprätta ett bestående nordiskt utskott för livsmedelsfrågor med ansvar för dessa områden.

Med detta anser Ministerrådet rekommendationens syften blivit uppfyllda.

Meddelande

om rekommendation nr 6/1975 angående NORDTEST:s arbetsformer

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å utrede mulighetene for å styrke NORDTEST's stilling med sikte på å finne fram til jevnførbare prøvningsmetoder og unngå dobbelarbeid.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Stadga för NORDTEST har fastställts av Nordiska ministerrådet (industriministrarna) den 19 februari 1979, i kraft från den 1 mars 1979. Stadgan ersätter tidigare riktlinjer för samarbetet inom NORDTEST. NORDTEST har från den 1 januari 1979 införts på Nordiska ministerrådets allmänna budget och kommer från och med 1981 att helt finansieras från denna budget.

NORDTEST har till uppgift att samordna aktiviteter inom provnings- och kontrollområdet i Norden. Verksamheten bedrivs i styrelse, sekretariat och för givna delområden utsedda fackgrupper. Arbete bedrivs i 7 fackgrupper för områdena Bygg, Brand, Akustik och Buller, NDT (oförstörande provning), VVS, Elektronik och Konsument. Härutöver har specifika uppgifter hörande till andra områden genomförts under styrelsens direkta ledning.

Områden som bearbetas har utvalts genom övergripande behovsanalys. Valda områden har detaljgranskats i separata analyser. Verksamheten bedrivs enligt 5-årig rullande långtidsplan. Hittills utförd verksamhet har granskats i en utvärdering genomförd våren 1979 av utomstående konsult. Fackgrupperna behandlar inkomna eller på eget initiativ framtagna projektförslag. Av fackgrupperna rekommenderade NORDTEST-projekt beställs efter styrelsens godkännande hos institutioner, företag eller enskilda personer för genomförande under viss tid till fast pris. Projekten resulterar vanligen i provningsmetoder som styrelsen efter fackgruppernas bearbetning och remissbehandling utser till NORDTEST-metoder.

Hittills har framställts sammanlagt 404 förslag till projekt. Av dessa har

under år 1980 inkommit 55 nya förslag. Bland inkomna förslag har hittills utvalts 32 nya arbeten jämte fortsättning på 9 tidigare påbörjade projekt som beställts vid olika institutioner och företag för en sammanlagd kostnad av 1 996 000 SEK. En avsevärd del av dessa arbeten kommer emellertid att utföras först under år 1981. Samtidigt bör noteras att av 1980 års medel har bundits 1 256 000 SEK i projekt som beställts 1979.

Av sammanlagt 230 beställda projekt har hittills (per 1980-09-19) inlämnats slutrapport över 130 arbeten. Under året har hittills 22 projekt slutförts. Av nedanstående tabell framgår fördelningen årsvis av beställda och slutförda projekt.

Beställningsår	Antal beställda projekt	Antal slutförda projekt (1980-09-19)
1974	16	16
1975	18	18
1976	38	33
1977	54	39
1978	45	22
1979	27	1
1980	32 (per 1980-09-19)	1
Sammanlagt	230	130

Arbetet har hittills resulterat i 399 rekommenderade NORDTEST-metoder. Vidare har NORDTEST DOC GEN 012 "NORDTEST Guidelines for the Acceptance of Test Results" och NORDTEST DOC GEN 017 "Register of Approved NORDTEST Methods" publicerats.

För den redovisade verksamhetsperioden som omfattar kalenderåret 1980 har erhållits sammanlagt 4,045 milj. SEK. Härav har Nordisk ministerrådet beviljat 1 845 milj. SEK och Nordisk Industrifond 2,2 milj. SEK. För verksamheten 1981 har Nordiska ministerrådet beviljat 4 170 milj. SEK.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet**

Til Økonomisk utvalg er henvist melding om rekommandasjon nr. 6/1975/e angående Nordtest's arbeidsformer.

Av meldingen fremgår at Nordtest i 1978 fikk status som nordisk institusjon og f. o. m. 1981 vil alle bevilgninger komme over Ministerrådets budsjett. Nordtest's virksomhet blir årlig innberettet til Nordisk Råd.

Etter utvalgets oppfatning synes rekommandasjonens intensjoner i det vesentlige å være oppfylt.

Utvalget foreslår derfor

at Nordisk Råd tar meldingen om rek.nr. 6/1975/e angående Nordtests arbeidsformer til etterretning og anser rekommandasjonen for ferdigbehandlet for Rådets vedkommende.

Stockholm, 22. januar 1981

Sampsä Aaltio (Kok)

Halvard Bakke (A)

Gunnar Berge (A)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Knud Enggaard (V)

Knud Heinesen (S)

Allan Hernelius (m)

Paul Jansson (s)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Bertil Jonasson (c)

Lars Korvald (Kr.F.)

Erkki Liikanen (Sd)

Svante Lundkvist (s)

Páll Pétursson (F)

Formann

Gabriel Romanus (fp)

Ib Stetter (KF)

Jógvan Sundstein (Fkfl)

Henrik Westerlund (Sfp)

Kåre Willoch (H)

Meddelande

om rekommendation nr 8/1975 angående begränsning av utsläpp i Bottniska viken m. m.

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att i avvaktan på IMCO- och Östersjökonventionernas ikraftträdande verka för att ett bilateralt avtal rörande Bottniska viken ingås i syfte:

1. att effektivt begränsa utsläppen i olika former av föroreningar från fartyg.
2. att minimera de negativa effekterna av de landbaserade utsläppen i området samt
3. att ställa ökade resurser till förfogande för forskning rörande föroreningssituationen i Bottniska viken.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Konvensjonen om vern av det marine miljø i Østersjøområdet (Helsingforskonvensjonen) omfatter både forurensninger fra fartøy og landbaserte utslipp. IMCO-konvensjonen (73 MARPOL-konvensjonen endret ved 78-protokollen) omfatter bare forurensninger fra fartøy. Helsingforskonvensjonen trådte i kraft 3. mai 1980 (*jfr. rek. nr. 30/1970*), mens MARPOL-konvensjonen foreløpig bare er ratifisert av Island, Norge og Sverige, men det arbeides med ratifikasjonsspørsmålet i de øvrige land (*jfr. rek. nr 9/1975*).

Samarbeidet om forskning og utredninger vedrørende forurensningsforholdene i Bottniska viken har siden desember 1972 blitt samordnet innen rammen av en samarbeidsavtale mellom statens naturvårdsverk i Sverige og Havforskningsinstituttet og Vattenstyrelsen i Finland. Formålet er å skape en felles kunnskapsbasis for beslutninger om vern av dette havområdet.

I samsvar med samarbeidsavtalen er det nedsatt en komité – Komitéen för Bottniska viken – som har et permanent arbeidsutvalg. Komitéen fastlegger på sine årlige møter ettårige forskningsprogram som omfatter bl. a. felles monitoringsvirksomhet vedrørende hydrografiske, hydrokjemiske og biologiske forhold, samt felles undersøkelser av materialsubstansen i Bottniska viken.

På komitéens årsmøte i 1977 i Sverige ble det vedtatt et langsiktig arbeidsprogram for fem år. Programmet ble innledet med et seminar i Vasa i mars 1978. Seminaret behandlet resultatene av pågående undersøkinger og anga prinsipper for fortsatt virksomhet med henblikk på å oppnå en samlet satsning på brukerorienterte problemer. En oppfølging av seminaret i Vasa planlegges avholdt ved et møte i Luleå i juni 1981. Komitéen publiserer årlige virksomhetsrapporter.

Virksomheten drives i nært samarbeid med forsknings- og utredningsvirksomheten under Helsingforskonvensjonen (*jfr. rek. nr. 30/1970*).

Under henvisning til ovennevnte antas det at rekommandasjonen kan anses for sluttbehandlet.

BILAGA 1

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 8/1975 angående begränsning av utsläpp i Bottniska viken m. m.

Samarbetet beträffande föroreningsituationen i Bottniska viken formaliserades i december 1972 genom att ett avtal ingicks mellan berörda myndigheter i Finland och Sverige. Ett permanent samarbetsorgan – Kommittén för Bottniska viken – tillsattes. Kommittén möts en gång per år och dess arbetsutskott två gånger. År 1977 antog kommittén ett femårigt arbetsprogram. Ett seminarium anordnades i Vasa år 1978 och ett nytt planeras i Luleå i juni 1981. Kommittén publicerar årliga verksamhetsrapporter. Social- och miljöutskottet finner det mot denna bakgrund inte motiverat att fortsättningsvis följa arbetet med denna rekommendation. Utskottet hemställer att årlig berättelse avges till Nordiska rådet. Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 8/1975 vara slutbehandlad.

Stockholm den 22 januari 1981

<i>Liv Andersen (A)</i>	<i>Rune Gustavsson (c)</i>
<i>Børge Halvgaard (FP)</i>	<i>Ashjørn Haugstvedt (Kr.F.)</i>
	Förman
<i>Doris Håvik (s)</i>	<i>Heikki Järvenpää (Kok)</i>
<i>Bror Lillqvist (Sd)</i>	<i>Grethe Lundblad (s)</i>
<i>Matthías Á. Mathiesen (Sj.)</i>	<i>Ebba Strange (SF)</i>
<i>Sten Söderström (Skdl)</i>	<i>Bernhardt Tastesen (S)</i>
	<i>Sigrid Utkilen (H)</i>

BILAGA 2

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående begränsning av utsläpp i Bottniska viken

(Se Sak E 14, s. 2383)

Meddelande

om rekommendation nr 9/1975 angående förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att:

1. verka för ett internationellt genomförande av den i november 1973 undertecknande IMCO-konventionen om förhindrande av vattenföroreningar från fartyg
2. gemensamt med övriga östersjöstater utarbeta de tekniska och övriga bestämmelser som erfordras för IMCO-konventionens tillämpning i östersjöområdet härunder särskilt inrättandet av mottagningsanläggningar för avfall i land.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Den internasjonale konvensjon om hindring av forurensning fra skip, 1973 (IMCO-konvensjonen/73 MARPOL-konvensjonen som endret ved 78-protokollen) trer i kraft 12 måneder etter at 15 stater med tilsammen 50% av verdens handelstonnasje har ratifisert konvensjonen. Konvensjonen er ennå ikke trådt i kraft, og foreløpig har bare tre av de nordiske land ratifisert den – Island, Norge og Sverige – men det arbeides med ratifikasjonsspørsmålet i de øvrige land.

I MARPOL-konvensjonen er Østersjøområdet et såkalt "spesielt område" med særlig strenge bestemmelser. De tekniske og øvrige bestemmelser, herunder mottakingsanlegg for avfall i land, som kreves for gjennomføring av MARPOL-konvensjonen, samarbeides det om mellom østersjøstatene innen rammen av Helsingforskonvensjonen. Helsingforskonvensjonen trådte i kraft 3. mai 1980 (*jfr. rek. nr. 30/1970*).

Meddelande

om rekommendation nr 10/1975 angående nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda frågan om inrättande av ett nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Ministerrådet beslöt i sitt möte den 15. september 1980:

- at oprette et permanent udvalg, som får til opgave at koordinere og arbejde med næringsmiddelsspørgsmål generelt. Bl. a. bør næringsmiddeludvalget følge specialismødet op (toksikologer, Codex Alimentarius kontakter, ernæringsekspertter o. l.) og påse, at nye møder bliver afholdt samt informere om lovgivningsspørgsmål i de nordiske lande
- at Næringsmiddeludvalget, som placeres under Stedfortræderkomiteen skal bestå av 1–2 repræsentanter for hvert land. Repræsentanterne kan efter behov bistås af eksperter. Udvalgets første opgave bliver at udarbejde udkast til mandat for udvalgets virksomhed. Ved udarbejdelsen skal der tages hensyn til bl. a. Nordisk Råds rekommendation nr. 10/1975 angående nordisk samarbejdsorgan på næringsmiddelforskningens område. Videre skal udvalget overtage de opgaver, som hidtil har hørt under embedsmandsudvalget for næringsmiddellovgivning. Mandatudkastet forelægges Stedfortræderkomiteen til godkendelse.
- at Nordisk Ministerråd, sekretariatet, indkalder til udvalgets første møde så snart som muligt, efter at stedfortræderkontorerne har givet navnene på respektive landes repræsentanter. Nordisk Ministerråd, sekretariatet, varetager sekretariatsfunktionerne for udvalget.

(Utskottets første möte har hållits i december 1980.) Med dessa anordningar anser ministerrådet, att rekommendationens syfte har blivit uppfyllt.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 10/1975 angående nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område. Av meddelandet framgår att ett permanent utskott med uppgift att koordinera samarbetet på livsmedelsområdet – näringsutvalget – tillsatts. Utvalget skall också sköta de uppgifter som tidigare hafts omhand av Nordiska ämbetsmannautskottet på livsmedelslagstiftningens område. Utvalget har hållit sitt första möte i december 1980.

Social- och miljöutskottet hemställer att mandatet för näringsutvalget tillställs Nordiska rådet. Utskottet anser syftet med rekommendationen uppnått. Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 10/1975 vara slutbehandlad.

Stockholm den 22 januari 1981

Liv Andersen (A)

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgaard (FP)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Förman

Doris Håvik (s)

Heikki Järvenpää (Kok)

Bror Lillqvist (Sd)

Grethe Lundblad (s)

Matthias A. Mathiesen (Sj.)

Ebba Strange (SF)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Sigrid Utkilen (H)

***Rek. 13/1975/k**

D 1981

Meddelande

om rekommendation nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna att förbättra informationen om de nordiska länderna i etermedia.

Nordiska ministerrådet (kommunikations-, kultur- och utbildningsministrarna) meddelar den 10 december 1980:

I meddelandet om rekommendationen till Nordiska rådets 28:e session anfördes bl.a. att rekommendationens syfte är aktuellt i anslutning till utredningen om nordisk radio och television via satellit och kommer att beaktas i den fortsatta beredningen av utredningen. En redogörelse för denna beredning lämnas i ministerrådets berättelse om kulturellt samarbete 1980 och i meddelande om *rekommendation nr 15/1973*. Dessutom har ministerrådet till Nordiska rådet överlämnat ett förslag om radio- och TV-samarbete (*Sak B 31/k*).

Meddelande

om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige m. m.

(Överlämnat av Sveriges regering)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar

1. regeringen i Sverige att i samråd med Finlands regering vidtaga åtgärder för att öka möjligheten för de i Sverige bosatta finska barnen att erhålla undervisning i och på sitt modersmål samt
2. regeringarna i Finland och Sverige att vidtaga åtgärder för att trygga rekryteringen av tvåspråkiga lärare.

Sveriges regering meddelar den 12 december 1980 å *Finlands och Sveriges regeringars vägnar*:

Genom riksdagens beslut med anledning av prop. 1979/80: 100 har antalet platser på hemspråklärlinjen ökats med 24 och antalet platser för tvåspråkiga studerande inom förskollärlinjen ökats med 102. I båda fallen innebär beslutet en ökning av kapaciteten för utbildning av finskspråkiga lärare. Vidare har man beslutat anordna den särskilda lågstadieläro-utbildningen för sökande med finska som modersmål även under budgetåret 1980/81. Regeringen räknar vidare med att i budgetpropositionen för budgetåret 1981/82 föreslå riksdagen en ytterligare kapacitetsökning i den finskspråkiga läro-utbildningen.

Under 1980 har kommittén om hemspråkträning för förskolebarn avgivit ett delbetänkande rörande rätten till hemspråksundervisning. Kommittén har förslagit att denna rätt skall regleras i lag. Förslaget bereds f. n. inom regeringskansliet. Kommitténs vidare arbete beräknas pågå under hela 1981.

Regeringen utfärdade den 21 juni 1979 en förordning om försöksverksamhet med jämkade timplaner i hemspråksundervisning på grundskolans låg- och mellanstadier m. m. I förordningen ingick – förutom riktlinjer för försöksverksamheten – även ett uppdrag att till skolöverstyrelsen (SÖ)

söka klara ut ett antal frågeställningar beträffande hemspråksundervisningen i grundskolan. SÖ har i augusti 1980 avgivit en första delrapport. Denna rapport utgör en översiktlig kartläggning av några basfakta kring förelagda frågeställningar. SÖ har emellertid inte ännu kunnat redovisa några slutsatser av utredningsarbetet. Detta beräknas vara slutfört under 1982.

För övrigt hänvisas till meddelande om denna rekommendation till Nordiska rådets 28:e session.¹

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående de finska barnens utbildningssituation i Sverige

(Se Sak E 10, s. 2378)

¹ Se Nordiska rådet, 28:e sess., s. 2296.

Meddelande

om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrotts-samarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att verkställa en utredning av formerna för och framlägga förslag till ett utvidgat nordiskt idrottsamarbete, och att därvid

1. särskilt beakta behovet av stöd till samarbete inom skol-, ungdoms-, korporations- och handikappidrotten samt inom breddidrotten i allmänhet,
2. överväga möjligheterna att instifta ett Nordiska rådets idrottspris.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministerarna) meddelar den 10 december 1980:

Nordisk Ministerråd har for 1979–80 som en forsøgsvirksomhed etableret en særlig støtteordning for nordisk idrætssamarbejde. 1979 var der afsat dkr. 100 000 og for 1980 var der afsat 250 000. Støtteordningens midler er efter samråd med de nationale idrætsforbund fordelt til virksomhed, som skal udvikle idrætssamarbejdet mellem Færøerne, Island og Grønland og som skal styrke det færøske, det islandske og det grønlandske indslag i nordisk idrætssamarbejde.

Støtteordningen er fra og med budgetåret 1981 blevet optaget på det nordiske kulturbudget. For 1981 vil der således kunne uddeles dkr. 300 000. Ved udgangen af 1980 vil der blive gennemført en evaluering af forsøgsvirksomheden i 1979–80. Her vil administrationen af støtteordningen blive vurderet, ligesom mulighederne for at udvide støtteordningen til også at dække andre dele af Norden vil blive overvejet.

Meddelande

om rekommendation nr 19/1975 angående nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att på grundval av 1954 års överenskommelse om en gemensam nordisk arbetsmarknad vidareutveckla och fördjupa det nordiska arbetsmarknadssamarbetet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Inledning

Ministerrådets melding om gjennomføring av arbeidsmarkedsprogrammet vil for 1980 måtte bli en avgrenset supplerings av årsberetningen om arbeidsmarkedssamarbeidet og meldingen om det nordiske arbeidsmarkedsinstituttet. Ministerrådet vil konsentrere redegjørelsen om de fire prioriterte delområder og de prosjektforslag som ble anbefalt gjennomført i forbindelse med vedtagelsen av arbeidsmarkedsprogrammets annen etappe i juni 1979.

Ministerrådet vil spesielt gjøre oppmerksom på at det omfattende prosjektet om utviklingstendensene på arbeidsmarkedet høsten 1980 ble ført videre. Det ble framskaffet et bredt materiale som vil kunne gi utgangspunkt for en rekke samarbeidsaktiviteter både under og utenfor det nordiske arbeidsmarkedspolitiske samarbeidet. En rekke rapporter er utgitt i Nordisk utredningsserie.

1 Evaluering av sysselsetningspolitiske tiltak

Under dette prioriterte delområde er det satt igang og gjennomført en del virksomhet. Evaluering av sysselsetningspolitiske tiltak kan dels ses på som en vurdering av erfaringene med de tiltak som har vært utført i de enkelte land og dels de metoder som anvendes for en slik evaluering. Når det gjelder metodespørsmålet har Ministerrådet utpekt en arbeidsgruppe

under NAUT som skal legge fram en rapport i løpet av 1981. Når det gjelder erfaringene med sysselsettingstiltak i de enkelte land har det først vært nødvendig å kartlegge og systematisere disse. Det er gjort gjennom rapporter h. h. v. om de individinnrettede og bedriftsinnrettede sysselsettingstiltak i Norden (*NU B 1980 nr. 1 og 3*). Disse rapportene har vært til behandling i NAUT's møte i november 1980. Gjennom dette ble det besluttet å videreutvikle og styrke det nordiske samarbeidet omkring de selektive sysselsettingstiltakene.

En rasjonell utnyttelse av selektive sysselsettingspolitiske tiltak innenfor en bredere arbeidsmarkedspolitisk sammenheng vil sette større krav til arbeidsmarkedsforvaltningens planleggings- og evalueringssystemer. Denne utfordring har i første omgang gitt grunnlag for et nordisk samarbeid gjennom en forstudie som ble utarbeidet i løpet av høsten 1980.

Et prosjekt om den offentlige sektors betydning for sysselsettingen er blant de høyest prioriterte under arbeidsmarkedsprogrammets annen etappe. En første etappe av et relativt omfattende nordisk prosjekt blir avsluttet i løpet av våren 1981. Deretter vil det bli tatt beslutning om en eventuell fortsettelse av et slikt prosjekt. Arbeidsmarkedspartene har vært trukket inn i dette samarbeidet.

2 Forholdet mellom arbeidsmarkedspolitikk og andre sektorer

Sysselsettingseffekter av økonomisk-politiske tiltak har enda ikke vært gjenstand for tema i noen spesielle utredningsprosjekter. Temaet har imidlertid lenge vært sentralt innenfor det nordiske arbeidsmarkedssamarbeidet. Både på nasjonalt og nordisk plan vil det bli lagt vekt på å få større oppmerksomhet omkring dette spørsmål. I en stor grad er dette et område som må utvikles i et samarbeid med andre berørte myndigheter.

I det nordiske arbeidsmarkedspolitiske samarbeidet er det foreløpig ikke satt igang spesielle bransjestudier. En vil første avvente erfaringene med oppfølgingen av Nordisk Råds *rekommendasjon nr 24/1980* angående glassindustrien i Norden. Dersom det faller heldig ut med bransjeanalyser på nordisk plan vil de nordiske arbeidsmarkedsmyndighetene være interessert i å delta og følge opp et slikt samarbeid.

I løpet av de senere år er det utviklet et konstruktivt samarbeid med de nordiske utdanningsmyndigheter. I 1980 ble det arrangert et kontaktmøte mellom de to berørte embetsmannskomiteer. Dette resulterte i nye samarbeidsinitiativ av mer praktisk karakter. På bakgrunn av det store antall nordiske utredninger om ungdom, arbeidsløshet og utdanning de senere år har det nordiske samarbeidet om arbeidsmarkeds- og utdanningspolitikk naturlig beveget seg over i en oppfølgingsfase. De to embetsmannskomiteene er i ferd med å sette igang et toårig oppfølgingsprosjekt der det tas sikte på å knytte nærmere sammen de forsøksområder i Norden som utprøver nye tiltak og forsøksordninger under samlebetegnelsen "ungdomsgarantien".

3 Spesielle problemer og oppgaver på arbeidsmarkedet

Arbeidsmarkedsprogrammets annen etappe ga stor plass for studier og samarbeidsaktiviteter omkring marginale grupper på arbeidsmarkedet. Under Ministerrådet har en funnet det hensiktsmessig å se flere av disse gruppene i sammenheng. Tre tidligere separate prosjektidéer om metoder for betjening av langtidsarbeidsløse, yrkeshemmede i arbeid og arbeid for eldre er slått sammen i et s. k. paraplyprosjekt for perioden 1981–82 under betegnelsen "Sysselsetting for spesielle grupper på arbeidsmarkedet".

Inntil resultater fra nasjonale utredninger foreligger vil det være uklart om en sammenlignende nordisk enqueteundersøkelse om holdninger overfor innvandrere i Norden er hensiktsmessig.

Første fase av et prosjekt om forandringer i yrker og arbeid ble igangsatt i løpet av 1981.

4 Utvikling av arbeidsformidlingens instrumenter

Dersom arbeidsmarkedsmyndighetens muligheter til å bidra til at de kommende omstillinger i de nordiske lands økonomi og arbeidsmarkeder skal foregå i sosialt akseptable former er det helt nødvendig å styrke og utvikle arbeidsformidlingens instrumenter kvantitativt og kvalitativt. Derfor framstår utvikling av arbeidsformidlingens instrumenter som et hovedområde for det nordiske arbeidsmarkedspolitiske samarbeidet de kommende år. Vinteren 1981 vil det bli igangsatt et prosjekt omkring arbeidsformidlingen og arbeidsgiverne der arbeidsmarkedspartene blir representert i styringsgruppen for prosjektet. Samtidig igangsettes det et prosjekt om ADB i arbeidsformidlingen.

Arbeidsløshetsforsikringene diskuteres på nordisk basis både i og utenfor Ministerrådets organer. Mobilitet både på det nordiske og nasjonale arbeidsmarked diskuteres også i Ministerrådets regi.

5 Avslutning

Årets melding viser at gjennomføringen av arbeidsmarkedsprogrammets annen etappe har kommet godt igang. Arbeidsmarkedspartene er trukket med på flere områder. Dersom resultatene fra det nordiske arbeidsmarkedsamarbeidet skal være til praktisk nytte er det nødvendig å rette større oppmerksomhet mot den nasjonale oppfølging.

Meldingen om gjennomføringen av arbeidsmarkedsprogrammet må som nevnt innledningsvis ses i sammenheng med årsberetningen og andre meldinger. Ministerrådet er for sin del noe tvilende til hensiktsmessigheten av å beskrive utviklingen i det nordiske arbeidsmarkedsamarbeidet samtidig og parallelt gjennom flere meldinger og årsberetningen. Dersom det er mulig ser Ministerrådet gjerne at en effektivisering som også kan gi grunnlag for mer analytiske og framtidsrettede redegjørelser kommer istand.

Meddelande

om rekommendation nr 2/1976 angående utvidgade resealternativ i internordisk flygtrafik

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at, under hensyntagen til de rabatter og rejsefordele, der for tiden tilbydes af rutefly- og charterflyselskaberne,

1. fortsat nøje følge udviklingen af internordisk flytrafik med henblik på at medvirke til udvidet udbud af rimelige rejsealternativer
2. arbejde for yderligere forbedring af rejsebetingelserne for flypassagerer inden for Norden.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Under det senaste året, sedan hösten 1979, har de nordiska flygbolagen, trots vikande konjunkturer, kunnat fortsätta utvecklingen av nya flyglinjer och lågprisalternativ för att ytterligare underlätta det internordiska resandet.

Sommaren 1980 öppnades den nya flyglinjen Sundsvall–Östersund–Trondheim. Denna linje liksom den förra året öppnade Tromsö–Kiruna–Luleå–Uleåborg-linjen erbjuder nu samtliga de lågpristyper som i övrigt erbjuds inom Skandinavien, dvs. även bl. a. ungdoms- och pensionärspriserna (60% rabatt) och det på lågbelagda flygavgångar (s. k. "gröna rutter") gällande specialpriset (50% rabatt). För att stimulera semesterresandet har det senare priset under sommaren 1980 erbjudits i hela Skandinavien utan det eljest gällande förköpskravet. I den finsk-skandinaviska trafiken existerade motsvarande lågpristyper tidigare blott mellan huvudorterna i Sverige och Finland men har under året utvidgats till att gälla också Vaasa–Sundsvall/Umeå, Köpenhamn–Helsingfors/Åbo samt Oslo–Helsingfors. Även på dessa sträckor har det för "gröna rutter" gällande specialpriset erbjudits utan förköpskrav under sommaren 1980. Mellan Skandinavien och Island införs den 1 oktober 1980 två nya kraftigt rabatterade pristyper, båda med förköpskrav: ett veckoslutspris med 74% rabatt och ett annat specialpris (för minst 10 och högst 45 dagars bortovaro) till 63% rabatt.

Meddelande

om rekommendation nr 3/1976 angående internordisk giltighet för körkort

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

1. snarest muligt at gennemføre de forslag, som er fremført i Nordisk Trafiksikkerhedsråds rapport 6. Kørkort i Norden, således at førerbevis udstedt i ét nordisk land er gyldigt i et andet nordisk land, også når vedkommende tager fast bopæl, og

2. at gennemføre ensartede nordiske bestemmelser om gyldighed af førerbevis for erhvervsmæssig kørsel.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

1. I Nordisk Trafiksikkerhetsråds (NTR's) rapport nr. 6, "Førerkort i Norden", foreslår man å innføre felles regler for utferdigelse og inndragning av førerkort i Norden. Målet er at det ikke lenger skulle være nødvendig å fornye førerkort i samband med flytting i Norden. Av rapporten framgår det vidare, at det kan by på visse vanskeligheter å gjennomføre helt overensstemmende regler samtidig i Norden.

Forslaget til felles regler behandles fortsatt i de ulike ministeriene for en spesifisert utforming av trafikkreglene og for en nærmere utredning av de praktiske mulighetene til å gjennomføre dette.

Danmark, Finland, Norge og Sverige har i lengre tid hatt bilaterale overenskomster om godkjenning av førerkort. Hovedregelen er at et nordisk førerkort gjelder i andre nordiske land inntil innehavaren har fått fast bosted i besøkslandet. De nordiske fellesbestrebelse på området går ut på at førerkortet skal være gyldig i besøkslandet selv etter fast bosetting. Ulike vanskeligheter – bl.a. det forhold at alle land ikke har sentralt førerkortregister – hindrer en rask samnordisk gjennomføring av forslagene. Spørsmålet må derfor bedømmes av hvert land for seg og det er etter NTR's mening ønskelig at land, så snart det er teknisk og lovgivningsmessig mulig, aksepterer nordiske førerkort i størst mulig utstrekning. Tilstrekkelig grunnlag for lovgivningstiltakene finnes i det utredningsmateriale som tidligere har blitt lagt fram på så vel nordisk som nasjonal basis.

Det kan nevnes at man i Danmark og Norge allerede har skaffet seg de lovgivningsmessige mulighetene. I Finland tar man sikte på å gjøre det gjennom proposisjonen om ny vegtrafikklov som er under behandling i riksdagen. I Sverige foreligger et forslag om en lignende ordning og spørsmålet behandles for tiden i riksdagen.

NTR følger utviklingen av reglens utforming, jfr. bl.a. behandling i Nordisk Råds 28. sesjon.

2. NTR har hatt en ad hoc-gruppe for å kartlegge forskjellene mellom de nordiske land når det gjelder utdanning og prøving av bilførere. NTR besluttet, med tanke på rekommandasjonens II. avsnitt, å utvide ovennevnte ad hoc-gruppens mandat til å omfatte forskjellene om utdanningskravene som gjelder yrkessjåfører. NTR har behandlet rapporten som sendes ministrene i de enkelte land. Utarbeidelse av fellesnordiske regler synes vanskelig å gjennomføre på nåværende tidspunkt. Se også meddelelsen om *rekommandasjon nr. 35/1970* angående utdanning av bilførere.

Meddelande

om rekommendation nr 4/1976 angående utvidgade rese­møjligheter för pensionärer m. fl.

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at undersøge forudsætningerne for rimelige rejsetilbud for pensionister, invalider og andre ligestillede grupper ved

- a. et tidsbegrænset universalkort (NORDTURIST-billet)
- b. et rabatberettigende legitimationskort.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

I flytrafikken er rabattordningen for disse kategorier av trafikanter med de såkalte grønne ruter utbygd. På de svenske jernbaner er rabatten hevet fra 40 % til 45 % (= lågpris).

Prøveordningen med Inter-Rail Senior gjeldende i 16 europeiske land, vil fortsette med den endring at aldersgrensen 65 år blir endret til 60 år for kvinner, med gyldighet fra 1.1.81.

For øvrig henvises til meldingen om *rek. nr. 3/1975* angående NORDTURIST-biljet.

Et ensartet rabattberettigende kort (et internasjonalt 65-kort) har vært diskutert mellom de europeiske jernbanestyrer, som for tiden undersøker mulighetene for innføring av et slikt kort.

Meddelande

om rekommendation nr 7/1976 angående distribution av AV-material

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att fastställa regler som gör det möjligt för auktoriserade organ att utan tullgranskning in- och utföra AV-material av undervisnings-, informations-, kulturell- och vetenskaplig karaktär mellan de nordiska länderna.
2. att vidtaga åtgärder i syfte att etablera ett effektivt nordiskt samarbete beträffande distribution av AV-material av undervisnings-, informations-, kulturell- och vetenskaplig karaktär, varvid de språkliga minoriteternas och de små kulturområdenas möjligheter att erhålla förbättrad service beträffande AV-material särskilt bör beaktas.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1980:

I den stedfindende undersøgelse og kortlægning over told- og afgiftsspørgsmål i relationerne lån og brug og offentlig/ikke-offentlig myndighed indenfor forskellige audiovisuelle læremidler ved udvekslinger mellem de nordiske lande har drøftelser om særskilte løsninger været ført med toldmyndighederne og en udvidet undersøgelse om særlige bilaterale forhold i Norden været foretaget. Materiale herom sammenstilles i samarbejde med nationale myndigheder og under korrektion for nyere organisatoriske ændringer, hvorved undersøgelsen påregnes kunne være afsluttet foråret 1981.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena om rekommendationerna nr 7/1976 angående distribution av AV-material, nr 8/1976 angående TV-program för sjöfolk och nr 14/1977 angående utförelse av antikviteter från de nordiska länderna

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 29:e session avgivna meddelanden om rekommendation nr 7/1976 angående distribution av AV-material, rekommendation nr 8/1976 angående TV-program för sjöfolk och om rekommendation nr 14/1977 angående utförelse av antikviteter från de nordiska länderna.

Efter att ha genomgått meddelandena konstaterar utskottet att den nationella uppföljningen av rekommendationerna och rapporteringen av uppföljningen till Nordiska rådet lämnar en del övrigt att önska. Meddelandena är t. ex. så knapphändigt formulerade att det på basen av dem är svårt att se var de egentliga svårigheterna med förverkligandet ligger. Detta förhållande minskar givetvis utskottets möjligheter att bevaka ärendena.

Utskottet förutsätter att meddelandena om rekommendationer till Nordiska rådet omfattar inte bara rapportering om åtgärder vidtagna på nordiskt plan, utan också rapportering om åtgärder vidtagna på nationellt plan. Det säger sig självt att förefintliga svårigheter bör rapporteras.

Med ovanstående kommentarer får utskottet föreslå

att Nordiska rådet lägger meddelandena om rekommendation nr 7/1976, rekommendation nr 8/1976 och om rekommendation nr 14/1977 till handlingarna i väntan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Stockholm den 23 januari 1981

Kjell Magne Bondevik (Kr.F.) *Trygve Bratteli (A)*

Rolf Fjeldvær (A) *Árni Gunnarsson (A.)*

Förman

Hagen Hagensen (KF) *Karl-Erik Häll (s)*

Gunnel Jonäng (c) *Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)*

Sture Palm (s) *Erlendur Patursson (Tvfl)*

Robert Pedersen (S) *Tuulikki Petäjaniemi (Kok)*

Arvo Salo (Sd) *Otto Steenholdt (Grønl.)*

Ingrid Sundberg (m)

Meddelande

om rekommendation nr 8/1976 angående TV-program för sjöfolk

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna och formerna för en samnordisk distribution och produktion av TV-program för sjöfolk.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1980:

Som meddelats till Nordiska rådets senaste sessioner pågår i Norge och Sverige på detta område nationella utredningar som beräknas vara färdiga tidigast 1981.

Frågan om att ställa Norsk rikskringkastings program till förfogande för sjömännen är i Norge rättsligt löst genom lagstiftning och avtal. I Sverige har Sveriges radios anställda träffat ett interimistiskt avtal med handelsflottan. Detta har emellertid inte godkänts av Sveriges radio, som menar sig ha rättigheterna till programmen.

Ministerrådet avvaktar tills vidare att den nationella situationen klarnar.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena om rekommendationerna nr 7/1976 angående distribution av AV-material, nr 8/1976 angående TV-program för sjöfolk och nr 14/1977 angående utförelse av antikviteter från de nordiska länderna

(Se rek. nr 7/1976/k, Bilaga)

Meddelande

om rekommendation nr 9/1976 angående ökat nordiskt samarbete om framtidsstudier

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för ett utökat nordiskt samarbete på framtidsstudiernas område.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1980:

Såsom nämnt i meddelande till Nordiska rådets 28:e session har ministerrådet anmodat ställföreträdarkommitténs och ämbetsmannakommitténs för nordiskt kulturellt samarbete gemensamma arbetsgrupp för ökat nordiskt forskningssamarbete (ÅK/FORSK), att indraga rekommendationen om framtidsstudier och härom utarbetat material i sitt vidare arbete.

ÅK/FORSK har i sina analyser av de nordiska ländernas forskningsinriktningar och forskningsprioriteringar såväl inom grundforskning som tillämpad forskning konstaterat stora likheter och sammanfallande intressen. Flera av de prioriterade forskningsområdena har en direkt inriktning på den framtida samhällsutvecklingen och kunde sålunda ägna sig för ett nordiskt framtidsstudiesamarbete.

Speciellt har den rådgivande kommittén för forskning strävat att bland de i de olika länderna högt prioriterade forskningsområdena arbeta fram forskningsområden som kommittén anser angelägna och lämpliga för ett ökat nordiskt forskningssamarbete:

- Forskning om Nordens teknologiska och ekonomiska villkor
- Forskning om arbetsliv och utbildning
- Hälso- och sjukvårdsforskning
- Forskning kring kulturella, sociala och politiska samband
- Forskning rörande naturresurser, energi och miljö

Dessa tyngdpunktsområden innehåller alla flera delasppekter med direkt relevans för framtidsstudieområdet. Samtidigt kan konstateras att en del av de FoU-aktiviteter som finansieras över ministerrådsbudgeterna redan nu faller in under dessa områden.

ÄK/FORSK-arbetsgruppen har i sitt hittills utförda arbete berört såväl frågan om framtidsstudier som förslagen till tyngdpunktsområden från den rådgivande kommittén för forskning. Arbetsgruppen kommer att ta ställning till frågan om prioritetssområden för det nordiska forskningssamarbetet och samarbetet omkring framtidsstudier i sin 2:a rapport, som avses utkomma 1981.

Meddelande

om rekommendation nr 15/1976 angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillsätta en arbetsgrupp med uppdrag att i samråd med Nordiskt samiskt institut och samiska organisationer skyndsamt utreda och föreslå lämpliga åtgärder för att bevara, stimulera och utveckla det samiska kulturlivet.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1980:

Nordisk samisk institut, der er oprettet i 1973, har med en voksende virksomhed gennem årene fået en stadig vigtigere plads i udviklingen og bevarelsen af den samiske kultur.

Efter at instituttet havde fungeret i mere end fem år, bad ministerrådet instituttet om at udarbejde en femårsrapport, der kunne ligge til grund for en vurdering af virksomheden. Denne rapport er efter udarbejdelsen udsendt til orientering og eventuel udtalelse hos nordiske og nationale myndigheder med henblik på en videre behandling i ministerrådet.

Ministerrådet har herudover bevilget støtte til mindre, fritstående aktiviteter inden for det samiske kulturliv. Denne støtte er fordelt af Nordisk Sameråd i overensstemmelse med det kulturpolitiske program, der er vedtaget af den 10. samekonference. For 1979–81 er der bevilget henholdsvis dkr. 100 000, dkr. 125 000 og dkr. 150 000.

I forlængelse heraf har ministerrådet endvidere iværksat et udredningsarbejde for at klarlægge ministerrådets engagement i en mere langsigtet udvikling af det samiske kulturliv. Dette udredningsarbejde står i øjeblikket på og det forventes, at udredningen vil kunne fremlægge sin rapport til ministerrådet ved årsskiftet.

Rapporten om Nordisk samisk institut i de første fem år og udredningsrapporten om ministerrådets engagement i udviklingen af det samiske kulturliv påregnes at kunne fremlægges samtidigt til behandling i ministerrådet i første halvdel af 1981.

I forbindelse med udredningen gennemføres kontaktmøder med samiske

kunstnere og kulturarbejdere med henblik på en samordning og konkretisering af foreliggende planer om udvikling af nye samiske kulturaktiviteter.

Herudover kan det nævnes, at der med støtte fra Nordisk Kulturfond er iværksat en lang række aktiviteter inden for det samiske kulturliv. Dette gælder bl. a. etableringen af samiske kunstnerværksteder, etableringen af samisk forfatterforening og opsætninger om udstillinger om samiske forhold. Hertil kommer, at udvalget for udgivelse af nabolandslitteratur i lighed med tidligere har givet støtte til udgivelse af samisksproget litteratur. Udvalget har i forbindelse hermed gennemført et kontaktmøde med repræsentanter for det samiske kulturliv med henblik på en intensivering af bogudgivelsesarbejdet blandt samerne.

Meddelande

om rekommendation nr 16/1976 angående ändrade medborgarskapsregler för nordbor

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at udrede mulighederne for at indføre krav om 2 års ophold for nordboer som betingelse for ved naturalisation at erhverve statsborgerskab i et andet nordisk land samt i forbindelse hermed udrede, hvilke konsekvenser en sådan naturalisationstid må antages at få for nordboers erhvervelse af statsborgerret i øvrigt f. eks. i tilfælde af ægteskab og ved generhvervelse af statsborgerret.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Nordisk Ministerråd meddelte den 10.12.1979 til Nordisk Råd bl. a. at Ministerrådet, utfra et generelt ønske om størst mulig ensartethet i lovgivningen på dette område, vil henstille til de nordiske land, som stiller mer enn 2 års opphold som betingelse for naturalisasjon av nordiske borgere, å vurdere en reduksjon til 2 år i forbindelse med en eventuell fremtidig revisjon av lovgivning om erverv av statsborgerskap.

I Sverige er kravet til botid for nordiske borgere satt ned til 2 år med virkning fra 1.7.1976. Det er ikke meningen at ytterligere nedsettelse av botiden på grunn av ekteskap skal være kurant.

I Finland ble det tidligere krevet 5 års botid for nordiske borgere generelt, 3 år hvis vedkommende var finskgift. Etter at Sverige satte ned botidskravet for nordiske borgere, reduserte man i Finland kravet til botid for svenske søkere til 2 år både om vedkommende var finskgift og ellers. For danske og norske søkere blir det tidligere krav til botid opprettholdt. Det er grunn til å tro at man vil nedsette naturalisjonstiden også for disse borgere til 2 år dersom Danmark og Norge går til tilsvarende reduksjon i botidskravet.

I Danmark har forslag om nedsettelse av det generelle botidskrav for nordboere til 2 år vært drøftet med Folketingets Indfødsretsudvalg og i prinsippet godtatt av dette. Nedsettelsen vil bli gjennomført i løpet av 1981. Botiden for danskgitte nordiske kvinner vil også bli satt til 2 år.

Også i Norge er det nå besluttet at botiden for nordiske borgere skal

settes ned til 2 år. Kravet om 2 års botid for norskgifte nordiske borgere vil ikke bli endret.

Det synes således trolig at det i nær fremtid vil bli ensartede regler i Norden for så vidt gjelder botidskrav til nordiske borgere som søker landets statsborgerskap ved naturalisasjon. Statsborgerskap i et annet nordisk land skal vanligvis kunne innvilges etter 2 års botid, og det skal som utgangspunkt ikke gis ytterligere reduksjon i botiden selv om vedkommende er gift med en av landets borgere.

For så vidt gjelder nordiske borgeres gjenerverv av statsborgerrett bemerkes at etter avtale mellom Danmark, Finland, Sverige og Norge om gjennomføring av visse bestemmelser om statsborgerrett av 15.1.1969 (i kraft 1.1.1969) og endring av 21.10.1977 (i kraft 1.8.1978), artikkel 6, vil statsborger i nordisk avtaleland, som tidligere har hatt statsborgerrett i et annet nordisk avtaleland, gjenerverve statsborgerretten i denne stat når han etter å ha tatt bopel der skriftlig melder ønske om det til den myndighet som vedkommende stat bestemmer. Slik meldning kan dog bare gis dersom man etter tapet av den statsborgerrett som ønskes gjenervervet, uavbrutt har hatt statsborgerrett i en eller flere nordiske avtaleland.

Får så vidt gjelder gjenerverv av tidligere nordisk statsborgerrett for nordiske borgere som ikke kommer inn under avtaleregelen, dvs. borgere som i mellomtiden har hatt også et ikke-nordisk statsborgerskap, gjelder de vanlige regler for gjenerverv av statsborgerrett. Da søknad om gjenerverv i henhold til naturalisasjonspraksis i Sverige og Finland kan fremsettes straks vedkommende har bosatt seg i landet, mens det i Danmark og Norge kreves kun ca. 1 års botid, vil en nedsettelse av botidskravet for nordboere ikke influere det generelle botidskrav ved gjenerverv.

Rek. 17/1976/j
D 1981

Meddelande

om rekommendation nr 17/1976 angående utökat nordiskt samarbete i det offentliga utredningsväsendet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd at gennemføre forholdsregler, der sikrer et øget nordisk samarbejde inden for det offentlige udredningsvæsen indeholdende bl. a. retningslinjer om i hvert enkelt tilfælde at undersøge mulighederne for gennemførelse af fællesnordiske udredninger, samt for nationale udredningers vedkommende fastsættelse af retningslinjer om, såvel under den forberedende som under den undersøgende og afsluttende udredningsfase, at fremgangsmåder der i videst muligt omfang indebærer, at nordiske synspunkter varetages.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Siden sesjonen i Reykjavík har saken vært behandlet i Ministerrådets kontaktgruppe for arbeidet med rekommandasjonen. Kontaktgruppens rapport følger vedlagt (*se Bilaga*). Rapporten inneholder prinsippforslag om hvordan rekommandasjonen kan gjennomføres.

I lys av Nordisk Råds behandling av saken, vil Ministerrådet anbefale en nærmere konkretisering og oppfølging av de tiltak som er foreslått av kontaktgruppen.

*BILAGA I***Rapport til Nordisk Ministerråd (samarbeidsministrene) om nordisk råds rek. 17/1976****Nordisk samarbeid om offentlige utredninger****1 Innledning**

Ministerrådets kontaktgruppe for Nordisk Råds rekommandasjon nr. 17/1976 har i løpet av høsten 1980 drøftet oppfølgingen av rekommandasjonen. Utgangspunktet for drøftingen har vært et problemnotat (vedlagt) utarbeidet for ministerrådssekretariatet.

Kontaktgruppen har hatt følgende sammensetning:

Avdelingschef Niels Eilschou Holm

Justitsministeriet, Danmark (formann)

Överinspektör Heikki Aaltonen

Finansministeriet, Finland

Ekspedisjonssjef Oddvar Lie

Forbruker- og administrasjonsdepartementet, Norge

Rättschef Bo Broomé

Justitiedepartementet, Sverige

Fra ministerrådssekretariatet har deltatt:

Avdelingssjef Sverre Frogner

Konsulent Erik Davidsen

For å etablere et økt samarbeid om offentlige utredninger, må man forsøke å klargjøre hvilket innhold man vil gi begrepet offentlig utredning. Eventuelle tiltak for å bedre nordisk samarbeid på dette området må ta utgangspunkt i hvilke målsettinger man vil stille for et slikt samarbeid. Målsettingene må videre ses i forhold till de kostnader og organisasjonsmessige tilpasninger som vil kunne være knyttet til tiltakene, slik at en sikrer at nytten av eventuelle tiltak står i rimelig forhold til disse.

2 Offentlige utredninger

En viktig type utredning er de såkalte lovutredninger dvs. utredninger som sikter mot lovbestemmelser av forskjellige slag. Et økt nordisk samarbeid om slike utredninger bør ha som naturlig målsetting å sikre en bedre nordisk harmonisering av rettsregler. Dette er en målsetting som står

sentralt i Helsingforsavtalen og som langt på vei søkes oppfylt gjennom det nordiske lovgivningsprogram som er blitt til i samråd mellom Nordisk Råds juridiske utvalg og de nordiske justisministre. Dette samråd har i de senere år ført til at harmoniseringsbegrepet er blitt mer omfattende og nyansert enn tidligere. Den tradisjonelle målsetting om ensartete lovtekster gjelder i og for seg fremdeles. Utviklingen har imidlertid gått i retning av økt vekt på harmonisering av hovedprinsippene for lovgivningen. Det er alminnelig anerkjent at lovgivningen ofte er et viktig politisk virkemiddel og at de rådende nasjonale, politiske vurderinger kan være forskjellige i de nordiske land. Dessuten må enhver ny lov innpasses i de bestående retts-system som ikke fullt ut er likeartet i de nordiske land.

En annen type utredning har som formål å framskaffe et faktagrunnlag om et problemområde med sikte på å klarlegge muligheter og behov for å gjennomføre tiltak. Et bedre nordisk samarbeid om slike utredninger kan ha som målsetting å oppfylle forskjellige former for rasjonelle og praktiske samarbeidsbehov. Dersom slike utredninger kan gjennomføres i nordisk samarbeid, vil det ofte kunne medføre økonomiske besparelser og mindre ressursbruk enn tilfellet ville vært dersom utredningene ble utført nasjonalt. Også samarbeid om lovutredninger vil kunne medføre slike ressursbesparelser.

Offentlige utredninger gjennomføres på forskjellige måter. Vanligvis blir de laget av nasjonalt nedsatte komiteer og utvalg. Her finner man et stort antall såvel lovutredninger som faktautredninger.

Kontaktgruppen mener rekommandasjon nr. 17/1976 bør ta sikte på utredninger i en vid betydning av ordet. En stor del av den aktivitet som foregår under de ulike ministerråd, bl. a. i embetsmannskomiteene, er i realiteten et utredningssamarbeid. Det gjennomføres en rekke prosjekter og utredninger på grunnlag f. eks. av rekommandasjoner fra Nordisk Råd eller i henhold til regjeringsinitiativ, f. eks. på bakgrunn av handlingsprogrammer og budsjetter som er vedtatt for de forskjellige samarbeidsområder.

Spørsmålet om økt nordisk utredningssamarbeid berører derfor store deler av det etablerte samarbeid mellom de nordiske regjeringer.

Dette er et samarbeid som tar sikte på å tilgodese forskjellige formål og som antar forskjellige former. Mangfoldet i det nordiske samarbeidet medfører at man vanskelig kan oppstille faste regler for hvordan samarbeidet skal foregå, f. eks. når det gjelder utredninger. Altfor faste regler på dette området vil trolig kunne medføre et hinder for samarbeid og dermed motvirke siktemålet med rekommandasjonen. Kontaktgruppen er på denne bakgrunn skeptisk til en sterk formalisering av utredningssamarbeidet.

3 Økt bruk av fellesnordiske utredninger

En generell og betydelig økning av utredningsaktiviteten under Ministerrådet synes i dag lite realistisk ut fra de økonomiske og administrative ressurser som kan påregnes til nordisk samarbeid i den nærmeste framtid. Innenfor Ministerrådet (samarbeidsministrene) er det oppstått en viss selvkritikk i den senere tid. Denne selvkritikk springer ut av et ønske om å oppnå økt vekt på større saker i det nordiske samarbeidet og et ønske om at utredningene skal lede til positive resultater for befolkningen i de nordiske land. Etter Kontaktgruppens oppfatning forutsetter disse mål en nøye prioritering før det settes i gang utredninger i nordisk sammenheng. Dette er nødvendig for at de begrensede ressurser kan settes inn på de viktigste områder.

Når det gjelder lovutredninger har spørsmålet om økt bruk av fellesnordiske utredninger nylig vært drøftet både i embetsmannskomiteén for lovgivningsspørsmål og Nordisk Ministerråd (justisministrene). Blant justisministrene er det en klar vilje til å intensivere og utvide lovgivningssamarbeidet. Likevel har man måttet konstatere at samnordiske utredninger ofte blir for omfattende, upraktiske og vanskelige å administrere. Det kan oppstå særskilte praktiske problemer med fellesnordiske komitéer dersom det er ønskelig med parlamentarisk representasjon fra ett eller flere land.

Innenfor lovgivningssamarbeidet vil fellesnordiske utredninger være mest aktuelle når f. eks. de nordiske land står overfor spørsmålet om samtidig ratifikasjon av bredere internasjonale avtaler. Her kan det i visse tilfeller være rasjonelt med et samarbeid om å utrede spørsmålet om innhold og omfang av de forpliktelser regjeringene vurderer å påta seg.

For øvrig er man innenfor lovgivningssamarbeidet innstilt på å intensivere samarbeidet på andre og mer smidige måter enn ved økt bruk av fellesnordiske utredninger. Fordelene ved fellesnordiske utredninger kan således i vesentlig grad oppnås ved et nært og planmessig samarbeid mellom nasjonale utredninger.

På denne bakgrunn vil Kontaktgruppen tilrå en reservert holdning til spørsmålet om økt bruk av fellesnordiske utredninger.

Kontaktgruppen minner for øvrig om Nordisk Råds uttalte ønske om at mandat og direktiver for nordiske utredninger blir meddelt Nordisk Råds organer så tidlig som mulig.

4 Samråd om nasjonale utredninger

Kontaktgruppen er av den oppfatning at rekommandasjonen i første rekke har avdekket et behov for bedre informasjon, koordinering og samarbeid mellom de nordiske land i forbindelse med utredninger som planlegges gjennomført på nasjonalt plan.

Alt i dag foregår omfattende, uformelle kontakter mellom myndigheter i

de nordiske land, både i og utenfor embetsmannskomiteene om nasjonale utredninger som er under planlegging. Imidlertid kan forholdene trolig legges bedre til rette for forskjellige former for nordisk samarbeid om slike utredninger. Siktemålet må være at samtlige nordiske land blir informert på et tidlig stadium om planlagte nasjonale utredninger, slik at det kan tas stilling til den nordiske betydning av saken og mulighetene for samråd og samarbeid. Det bør rutinemessig overveies om utkast til mandat skal gjøres kjent for de øvrige nordiske land. Dette kan skape muligheter for rasjonell arbeidsdeling og annet samarbeid. Tidsmessig og saklig koordinering av nasjonale utredninger vil kunne legge forholdene til rette for fortsatt nordisk samarbeid når utredningene senere skal følges opp på departements- og regjeringsplanet. Dersom det ikke er praktisk mulig med parallelle utredninger, bør det overveies å la andre nordiske land være representert i utredningene ved observatører. Dette er en form for samarbeid som har vært praktisert innenfor det nordiske lovgivningssamarbeidet med godt resultat, og som bør kunne benyttes også for andre nasjonale utredninger. Spørsmålet må drøftes konkret i det enkelte tilfelle. Det må bl. a. sikres at utbyttet står i rimelig forhold til kostnader og praktiske ulemper. Observatører i finske komitéer kan reise særlige språkproblemer.

Det bør være en fast rutine at regjeringene tar i betraktning nordiske hensyn ved nedsettelse av nasjonale utredningsutvalg og komitéer. Det bør også finne sted en rutinemessig sirkulasjon/informasjon av og om de ferdige utredninger. Dette er former for nordisk utredningssamarbeid som foregår alt i dag, men en viss formalisering bør overveies.

Kontaktgruppen går inn for at de nordiske regjeringer vedtar retningslinjer for arbeidet med nasjonale utredninger som sikrer det nordiske samråd og samarbeid som er beskrevet ovenfor.

Et særspørsmål som har oppstått i forbindelse med arbeidet med denne rekommandasjon, er om det bør opprettes en nordisk databank for offentlige utredninger og om Ministerrådet vil bidra økonomisk og administrativt til å opprettholde en eventuell databank. Saken er tatt opp overfor Ministerrådet av det nordiske samarbeidsorganet for vitenskapelig informasjon (NORDINFO). Ut fra en kostnads/nytte-vurdering har Ministerrådets stedfortrederkomité inntatt en skeptisk holdning til et slikt tiltak, jfr. vedlagte brev av 12. november fra Ministerrådssekretariatet til NORDINFO (*Bilaga 2*).

Et annet spørsmål som er berørt i det problemnotat som ligger til grunn for denne melding, er om Helsingforsavtalens art. 39 og Kulturavtalens art. 14 bør suppleres med en konkret oppfordring til nordisk samarbeid om offentlige utredninger. Kontaktgruppen vil påpeke at dette er et tiltak som neppe vil ha stor praktisk betydning når det gjelder å oppnå bedre praktiske resultater innenfor utredningssamarbeidet. På den annen side vil tiltaket kunne medføre at utredningssamarbeidet gis en viss prioritet og status.

Det er rimelig å forstå de aktuelle artikler slik at de alt i dag omfatter

samarbeid om offentlige utredninger. Kontaktgruppen finner at behovet for å presisere artiklene på dette punkt bør ses i sammenheng med eventuelle andre tiltak for å styrke samarbeidet om offentlige utredninger. Foreløpig synes det mindre aktuelt å gå inn for tiltaket.

5 Konklusjon

Det bør fastsettes retningslinjer for arbeidet med nasjonale utredninger som sikrer at forskjellige former for nordisk samråd og samarbeid om utredninger blir vurdert. Når retningslinjene har vært praktisert i en viss tid, bør saken tas opp til ny vurdering i nordisk sammenheng slik at de erfaringer som blir gjort, kan drøftes.

BILAGA 2

Skrivelse frå Nordiska ministerrådets sekretariat till NORDINFO rörande en nordisk databank för offentliga utredningar

Det vises til brev av 23. april, der NORDINFO ber om at det blir fattet en prinsipiell beslutning under Nordisk Ministerråd om økonomisk støtte til prosjektet "Nordisk databank for offentlige utredninger". Brevet er NORDINFOS svar på Ministerrådssekretariatets anmodning om en konkret prosjektsøknad med presisering av hvilke kostnader som ønskes dekket av Ministerrådet.

Saken har vært forelagt Ministerrådets stedfortrederkomité etter forbedelse i kontaktgruppen for arbeidet med rekommandasjon nr. 17/1976 om økt nordisk samarbeid om offentlige utredninger.

Ut fra en avveining av mulige kostnader i forhold til nytten av en slik databank, har Stedfortrederkomitéen kommet fram til at det ikke kan gis noe prinsipielt tilsagn om økonomisk støtte til prosjektet. Bortsett fra at trykkingskostnadene ved en nordisk utredningskatalog er antydnet, kan en ikke se at det foreligger kostnadsberegninger for prosjektet, som har et langt videre siktemål. Det antas at kostnadene ved å utvikle og opprettholde databanken, som helt eller delvis ønskes dekket av Ministerrådet, kan bli meget betydelige. Stedfortrederkomitéen er også av den oppfatning at en eventuell databank for offentlige utredninger vil ha relativt liten verdi for det samarbeid mellom nordiske myndigheter som foregår under Nordisk Ministerråd. Erfaring tilsier at myndighetene stort sett har sine områder gjennom underhåndskontakt med representanter for andre land og gjennom kontakten i embetsmannskomiteene. På denne måten får man helt aktuelle data og knyttet personlige kontakter som er av vesentlig betydning for gjensidig informasjon og samarbeid om offentlige utredninger. Sett fra myndighetssynspunkt vil en nordisk databank for offentlige utredninger

antagelig bli tungdrevet og vanskelig å oppettholde. Myndighetene i Norge, Sverige og Danmark utgir regelmessige oversikter med opplysninger om nasjonale utredninger. Det foregår betydelig nordisk samarbeid og informasjon om utredninger, bl. a. i embetsmannskomiteéene. Innenfor Nordisk Ministerråd er man derfor mer innstilt på å vurdere en effektivisering og eventuell videreutvikling av allerede eksisterende former for publikasjonsvirksomhet og utredningssamarbeid. Dette er spørsmål som vurderes på grunnlag av Nordisk Råds rekommandasjon nr. 17/1976.

Oslo, 12. november 1980

Hans Kühne
Generalsekretær

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet

Juridisk udvalg har behandlet meddelelsen til Nordisk Råds 29. session 1981 om rekommandation nr. 17/1976 om øget nordisk samarbejde i det offentlige udredningsvæsen på møder den 19.–20. januar 1981 i Stockholm og den 2. marts 1981 i København.

Det fremgår af meddelelsen, at Nordisk Ministerråds kontaktgruppe om rekommandationen har afgivet sin rapport, der er optaget som bilag til meddelelsen.

Ministerrådet vil i lyset af Nordisk Råds behandling af sagen anbefale en nærmere konkretisering og opfølgning af de foranstaltninger, som er foreslået af kontaktgruppen.

Kontaktgruppen mener, at begrebet "offentlige udredninger" er et så vidt begreb, at det vil være vanskeligt at opstille faste regler for, hvorledes et samarbejde skulle foregå, og stiller sig derfor skeptisk til en stærk formalisering af udredningssamarbejdet.

Kontaktgruppen bemærker, at selv om der hos de nordiske justitsministre er en klar vilje til at intensivere og udvide lovgivningssamarbejdet, har man måttet konstatere, at samnordiske udredninger ofte bliver for omfattende, upraktiske og vanskelige at administrere, men at der dog er undtagelser, f. eks. når det gælder spørgsmål om samtidig ratifikation af bredere internationale aftaler.

Kontaktgruppen mener, at rekommandationen i første række har afdækket et behov for bedre information, koordinering og samarbejde mellem de nordiske lande i forbindelse med udredninger, som planlægges gennemført på nationalt plan. En vis formalisering på dette punkt bør efter kontaktgruppens opfattelse overvejes.

Kontaktgruppen har overvejet spørgsmålet om en ændring af Helsing-

forsaftalens artikel 39 og Kulturaftalens artikel 14. Kontaktgruppen finder det mindre aktuelt at supplere disse artikler med en konkret opfordring. Helsingforsaftalens artikel 39 bestemmer, at for at gennemføre og videreudvikle det nordiske samarbejde bør de nordiske lande til stadighed rådføre sig med hinanden og, hvor behov foreligger, træffe samordnede foranstaltninger.

Kontaktgruppen konkluderer, at der bør fastsættes fælles retningslinjer for arbejdet med nationale udredninger, som sikrer, at forskellige former for nordisk samråd og samarbejde om udredninger bliver vurderet.

Juridisk udvalg kan tiltræde de ovennævnte hovedsynspunkter i arbejdsgruppens rapport. Juridisk udvalg kan ligesom Ministerrådet anbefale, at arbejdet med gennemførelse af rekommandationen fortsætter med henblik på en konkretisering og opfølgning af forslagene fra arbejdsgruppen.

Juridisk udvalg vil dog fortsat understrege, at øget anvendelse af fællesnordiske udredninger stadig er et centralt ønskemål, og at det derfor for det fortsatte arbejde med rekommandationen også bør være en målsætning, at det sikres, at det i forbindelse med nedsættelse af udredninger ikke blot overvejes, hvorledes samarbejdet mellem flere nationale udredninger/observatører m. v. bør foregå, men at det også i hvert tilfælde grundigt overvejes, om det kunne være mere hensigtsmæssigt eller lige så hensigtsmæssigt og effektivt at nedsætte en fællesnordisk udredning.

Juridisk udvalg indstiller på denne baggrund at

Nordisk Råd tager den til Rådets 29. session 1981 afgivne meddelelse om rekommandation nr. 17/1976 om øget samarbejde i det offentlige udredningsvæsen til efterretning og afventer ny meddelelse til næste ordinære session.

København, den 2. marts 1981

K. B. Andersen (S)

Formand

Haldór Ásgrímsson (F)

Kjell Magne Fredheim (A)

Guttorm Hansen (A)

Nathalie Lind (V)

Lennart Andersson (s)

Nils Carlshamre (m)

Astrid Gjertsen (H)

Ilkka Kanerva (Kok)

Asser Stenbäk (Skl)

Lars Werner (vpk)

Meddelande

om rekommendation nr 1/1977 angående samarbejde betræffande hantering och lagring av radioaktivt avfall

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å undersøke mulighetene for nordisk samarbeid om intensivert forskning og om andre spørsmål vedrørende handtering og lagring av radioaktivt avfall, herunder iaktta det internasjonale samarbeid på dette område.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

NKAs kernesikkerhedsprojekter blev oprindeligt beskrevet i Nordisk Udredningsserie i 1976 (*NU 1976:28*) og i 1977 påbegyndtes arbejdet i beskendent omfang. Programmet omfatter arbejdsområderne *kvalitetssikring* (QA), *kontrolrumsudformning* (KRU), *radioaktivt affald* (AO), *radioøkologi* (RA) og *myndighedsarbejde* (MY). Udviklingen har vist, at samtlige arbejdsområder har stor aktualitet, og i 1980 er der ydet betydelige indsats for at komplettere og afslutte arbejdet. For alle projekterne gælder, at slutresultaterne vil foreligge straks efter årsskiftet 1980/81. Enkelte af fagområderne vil blive taget op igen i det nye nordiske forskningsprogram vedrørende sikkerhed på energiproduktionsområdet (NGS).

Den samlede nordiske bevilling til projekterne har været 11,6 mio NOK, hvoraf 4,7 mio i 1980. De nordiske midler for 1980 er fordelt mellem de enkelte projekter på følgende måde (angivet i tusind NOK):

QA	AO	KRU	RA	MY & Reserve	Admini- stration
185	1700	1300	950	439	90

De direkte nationale indsats til projekterne er i reglen større end det nordiske bidrag; for de tre første projektår, 1977 og 1978 og 1979 beløb de sig til 11,2 mio. NOK sammenlignet med 6,9 mio. i nordiske midler for samme periode. Derudover involveres meget store indsats i form af nationale arbejder, som gennem projekternes nordiske styringsgrupper gøres tilgængelige i alle de nordiske lande.

Ved afslutningen af projektarbejdet kan det konstateres, at den overvejende del af de oprindelig skitserede mål er blevet nået. Udviklingen har imidlertid ikke været den samme for alle arbejdsområderne.

Projektsamarbejdet på affaldsområdet er blevet koncentreret om et enkelt problemkompleks af særlig aktualitet i Norden, nemlig sikkerhedsforhold for det affald, som opstår ved reaktorernes daglige drift. Der er udført beregninger med realistiske aktivitetsmængder i forskellige referencesystemer for slutlagring af reaktoraffald. De foreløbige resultater tyder på en meget lav strålingsbelastning. Projektets resultat har karakter af et værktøj, som nordiske myndigheder kan benytte, når specifikke affaldsanlægs sikkerhed skal bedømmes.

Kontaktorganet bedømmer kernesikkerhedsprogrammet som værdifuldt. Ud over det direkte udbytte af fællesprojekterne, hvis resultater præsenteres dels gennem rapporter og dels ved seminarer, er oprettelsen af nordiske samarbejdsfora på de forskellige arbejdsområder af stor betydning. Ofte har organisationer i forskellige lande deres styrke inden for fagområder, som kompletterer hinanden. Gennem kernesikkerhedsprojekterne har man kunnet udnytte høje kundskabsniveauer i enkelte lande og gjort dem tilgængelige i de andre lande.

På Kontaktorganets initiativ blev der i 1979 nedsat en ad hoc gruppe (NGS) for at planlægge en fortsat fællesnordisk projektvirksomhed, når det nuværende fireårige kernesikkerhedsprogram er afsluttet. NGS er fremkommet med forslag til et flerårigt forskningsprogram "Säkerhetsforskning inom energiproduktionsområdet", Nordisk Udredningsserie *NU B 1980:15*.

Det nye program skal, ifølge NGS, for det første behandle sikkerhedsspørgsmål, som har fået fornyet aktualitet, herunder: *reaktorsikkerhed* med speciel relation til ulykken ved det amerikanske TMI-kernekræftværk, *miljøeffekter ved energi produktion* med særlig vægt på affalds- og udslipsprodukter fra afbrænding af kul, *menneskelig pålidelighed* især med henblik på at forbedre personalets forudsætninger for at kunne udnytte de ideer som ligger til grund for kontrolsystemernes udformning. For det andet skal resultaterne fra de afsluttede projekter gøres praktisk anvendelige. Efter afslutningen af *kvalitetssikringsprojektet* (QA) i 1980 er det hensigten at understøtte brugen af resultaterne inden for andre energiproduktionsområder. Endelig skal der ske en komplettering af fagområder, som også var med i kernesikkerhedsprojekterne. Således igangsættes et nyt projekt om *radioaktivt affald* med speciel vægt på de ikke-rutinemæssige affaldskategorier, som fremkommer ved kernekraftværkers forskellige driftssituationer. Desuden igangsættes et nyt *radioøkologiprojekt*, hvor man blandt andet skal studere effekten af radioaktivt udslip ved store teoretiske ulykker.

Med undtagelse af *miljøeffekter ved energi produktion*, som er henlagt til Nordisk embedsmandskomite for miljøspørgsmål, vil alle disse projekt-

områder blive igangsat af NKA i 1981. På grund af stor aktualitet er forarbejdet allerede påbegyndt på nogle af områderne. NGS-programmet er planlagt til at løbe over en flerårig periode, foreløbig 4 år, og det er hensigten at planerne årligt skal evalueres med henblik på prioritering af arbejdsindsatserne.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 11), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 12), meddelandena om rekommendationerna nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete, nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall, nr 5/1977 angående samarbete beträffande utvecklingsländerna, nr 1/1979 angående handlingsprogram för nordiskt regionalpolitiskt samarbete, och nr 25/1980 angående samarbetsprogram på konsumentområdet

(Se C 1: Bilaga 14)

Meddelande

om rekommendation nr 5/1977 angående samarbete beträffande utvecklingsländerna

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1. å fortsette og utvide samordningen av de nordiske bistandsinnsatser innen Oslo-konvensjonens ramme,

2. å sørge for at det blir foretatt en utredning om det framtidige nordiske samvirke når det gjelder relasjoner og samarbeid med utviklingslandene, samt formene for disse. Utredningen bør bl. a. klarlegge mulighetene for å utarbeide konkrete, årlige planer for det nordiske samarbeid og de felles nordiske prosjekter innen utviklingshjelpen med sikte på å utnytte de fordeler for utviklingslandene som innføring av landprogrammering på nordisk basis og en koordinering av de nordiske lands innsats kan innebære, og

3. å påse at de nordiske land fortsatt samvirker for at utviklingslandenes berettigede interesser tillgodeses ved internasjonale handelspolitiske forhandlinger.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

I fortsættelse af Ministerrådets meddelelse om ovennævnte rekommendation til Nordisk Råds session i 1980 skal Ministerrådet i det følgende give en oversigt over, hvilke fremskridt der i det forløbne år er sket på de forskellige felter inden for bistandssamarbejdet.

Efter Nordisk Råds samling i 1980 har de nordiske administrationer iværksat arbejdet med gennemførelsen af de fremlagte forslag i lyset af de bemærkninger, der blev fremsat på rådssamlingen. I første række har man koncentreret sig om at etablere de nye rammer om det nordiske samarbejde, dvs. først og fremmest om en revision af Oslo-konventionen. Udkast til en ny konvention, som vedlægges til orientering, er blevet forhandlet mellem de berørte udenrigsministerier og vil blive fremlagt til godkendelse af Ministerrådet. Forslaget til den ny konventionstekst vil også blive drøftet med Nordisk Råds økonomiske udvalg, og det forventes, at den endelige tekst udarbejdet i lyset af de fremkomne bemærkninger vil kunne

undertegnes provisorisk i begyndelsen af 1981 med henblik på viderebehandling i de nationale parlamenter i det omfang, dette er påkrævet, og endelig ikrafttræden i løbet af foråret 1981.

Sideløbende hermed har man i samarbejdet mellem de nordiske administrationer gennemført en planlægning af den administrative udfyldning af de nye rammer, der kan forventes skabt i forbindelse med den nye Oslo-konvention. På møder i embedsmandskomiteen for bistandsspørgsmål har man således udarbejdet forslag til en ny arbejdsordning for embedsmandskomiteen, som ligeledes vil blive forelagt Ministerrådet med henblik på Rådets stadfæstelse. Man er endvidere nået til enighed om en række administrative regler for behandlingen af de fælles nordiske projekter, herunder den delegation af arbejdsopgaverne, der forudses at finde sted mellem de berørte organer.

I samme forbindelse har embedsmandskomiteen overvejet den praktiske tilrettelæggelse af komiteens møder og herunder opstillet en række nye retningslinier for komiteens arbejdsform.

I den nye tekst til Oslo-konventionen foreslås oprettet en rådgivende komite for bistandsspørgsmål. Det ligger dog i sagens natur, at denne først vil kunne afholde møder, efter at den nye konvention træder i kraft i foråret 1981. Ministerrådet vil efter konventionens undertegnelse få forelagt forslag til statutterne for denne komite til godkendelse, ligesom Ministerrådet i begyndelsen af 1981 forudses at ville udpege komiteens medlemmer.

Embedsmandskomiteen har endvidere i september 1980 fået forelagt en rapport om samarbejdet mellem de nordiske lande inden for bistand til fiskerisektoren, udarbejdet af en særlig ekspertgruppe i medfør af Nordisk Råds rekommandation nr. 14/1978 om dette spørgsmål. Rapporten skal yderligere behandles i embedsmandskomiteen i begyndelsen af 1981.

Embedsmandskomiteen har også i løbet af 1980 ved flere af sine møder haft lejlighed til at diskutere den af en særlig ekspertgruppe udarbejdede rapport indeholdende et forslag om, hvorledes en fremtidig fælles nordisk bistand til Namibia vil kunne gennemføres, når dette land opnår sin selvstændighed. Den vedtagne forvaltningsmodel, som i princippet også kan anvendes i andre modtagerlande, er videresendt til Ministerrådet med henblik på endelig godkendelse.

Spørgsmålet om formerne for indkøb til fælles nordiske projekter som har frembudt visse vanskeligheder i forbindelse med det fælles nordiske landbrugsprogram i Mozambique, har ligeledes været overvejet af en særlig ekspertgruppe, som afgav sin beretning i september 1980. Rapporten, som indeholder en lang række praktiske anbefalinger om, hvorledes indkøb af denne karakter i praksis mest hensigtsmæssigt kan foretages, er for øjeblikket til overvejelse i de nordiske bistandsadministrationer.

Embedsmandskomiteen har endvidere i overensstemmelse med anbefalingerne fra Nordisk Råds økonomiske udvalg forberedt drøftelser af

Brandtrapportens anbefalinger. Disse drøftelser, som knyttes til den løbende koordination om nord/syd-spørgsmål, herunder især den globale forhandlingsrunde, vil i et vist omfang ske i fællesskab med repræsentanter for embedsmandskomiteen for handelspolitik og eventuelt andre berørte instanser og forudses at kunne finde sted i begyndelsen af 1981.

Embedsmandskomiteen har også i overensstemmelse med det økonomiske udvalgs forslag påbegyndt overvejelser om mulighederne for nordisk samarbejde inden for bistandspolitikens grænseområder. I denne sammenhæng er det også hensigten at optage drøftelser med den nordiske investeringsbank. Embedsmandskomiteen påbegynder hermed en behandling af en række sammenhængende problemer, som er af stor betydning, men også særdeles komplicerede, og komiteen forudser derfor, at behandlingen af disse spørgsmål vil finde sted over et længere tidsrum.

BILAGA I

Avtal om det nordiska biståndssamarbetet

(Reviderat Oslo-avtal)

Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar har bedrivit ett mångårigt samarbete på utvecklingsbiståndets område både när det gäller harmonisering av bistånd och i form av gemensamma nordiska biståndsinsatser. Dessa regeringar önskar nu förstärka och utveckla sitt samarbete för främjande av ekonomiska och sociala framsteg i u-länderna, såväl inom ramen för internationella organisationer som i bilaterala relationer med enskilda länder. I syfte att särskilt främja samnordiska biståndsinsatser har regeringarna enats om följande:

Artikel I

Allmänt

1. Förvaltningen av samnordiska biståndsinsatser i u-länder, som regeringarna beslutar genomföra enligt detta avtal, skall ankomma på Nordiska ministerrådet, Rådgivande kommittén för biståndsfrågor och Ämbetsmannakommittén för biståndsfrågor samt beträffande den löpande förvaltningen på biståndsorganen i de nordiska länderna.

2. Med samnordiska biståndsinsatser avses i detta avtal program omfattande flera länder, landprogram, program- och sektorstöd samt enskilda projekt.

Artikel II

Ministerrådet

1. Ministerrådet behandlar och framlägger förslag till regeringarna om samnordiska biståndsinsatser.

2. Ministerrådet fastställer budgetära ramar för samnordiska insatser och avgör viktigare principiella frågor rörande utvidgning, förlängning och revision av insatserna.

3. Ministerrådet skall löpande informera Nordiska rådet om budgetar och riktlinjer för de samnordiska biståndsinsatserna.

4. Ministerrådet fattar sina beslut i överensstämmelse med de enskilda ländernas lagar, administrativa bestämmelser och reglering av statsutgifterna.

Artikel III

Rådgivande kommittén

1. Rådgivande kommittén för biståndsfrågor biträder ministerrådet vid dess behandling av förslag till nya samnordiska biståndsinsatser och förlängning eller ändring av dylika insatser i enlighet med artikel II punkterna 1 och 2 av detta avtal.

2. Instruktion för kommittén fastställs av ministerrådet.

*Artikel IV**Ämbetsmannakommittén*

1. Ämbetsmannakommittén för biståndsfrågor är beredningsorgan för de ärenden som ministerrådet behandlar enligt artikel II av detta avtal.

2. Ämbetsmannakommittén behandlar rapporter, ekonomiska redovisningar, revisionsberättelser och utvärderingsrapporter från de förvaltande biståndsorganen (jfr artikel V punkt 1). På denna grund fattar kommittén erforderliga beslut och utfärdar instruktioner till de förvaltande biståndsorganen om biståndsinsatsernas genomförande i enlighet med avtal med mottagarländerna och inom ramen för fastställda budgetar.

3. Arbetsordning för ämbetsmannakommittén fastställs av ministerrådet.

*Artikel V**Förvaltningen av biståndsinsatserna*

1. Förvaltningen av de enskilda samnordiska biståndsinsatserna skall som regel ombesörjas av ett av de nationella biståndsorganen (det förvaltande biståndsorganet) som utses av ministerrådet.

2. Det förvaltande biståndsorganet skall utföra sina uppgifter i enlighet med bestämmelserna i detta avtal och i de avtal som ingåtts enligt artikel VI samt med iakttagande av de beslut och instruktioner som meddelas av ämbetsmannakommittén inom ramen för dess befogenheter.

3. Ämbetsmannakommittén kan besluta att de förvaltande organen skall tillsätta insatsgrupper för att biträda dem vid behandling av frågor i samband med genomförandet av biståndsinsatserna.

*Artikel VI**Avtal*

1. Skall biståndet till ett mottagarland grundas på ett samnordiskt landprogram, intages den erforderliga administrativa regleringen härav i ett ram- eller proceduravtal mellan de deltagande nordiska regeringarna å den ena sidan och mottagarlandets regering å den andra. Förhandlingar om ett sådant avtal förs av det förvaltande biståndsorganet på grundval av ministerrådets instruktion.

2. Inriktningen och omfattningen av samnordiska biståndsprogram regleras genom periodiska avtal, som det förvaltande biståndsorganet ingår med mottagarlandets regering i enlighet med ämbetsmannakommitténs beslut och inom de budgetära ramar, som ministerrådet fastställer.

3. På grundval av ram- eller proceduravtal samt periodiskt avtal kan ingås ett eller flera sektorstöds- eller insatsavtal med mottagarlandets regering, i den mån samnordiskt stöd till sektorprogram eller projekt i mottagarlandet befinner påkalla sådan reglering. Sektorstöds- eller insatsavtal ingås av det förvaltande biståndsorganet och anmäles för ämbetsmannakommittén.

4. Omfattar det samnordiska biståndet till ett mottagarland endast stöd till enstaka sektorprogram eller projekt, kan den juridiska regleringen härav inskränkas till sektorstöds- eller insatsavtal innehållande alla för biståndet till landet behövliga bestämmelser. Sådant sektorstöds- eller insatsavtal ingås av det förvaltande biståndsorganet i enlighet med ämbetsmannakommitténs beslut och inom de budgetära ramar, som ministerrådet fastställer.

5. Samnordisk biståndsinsats, som avser stöd till program omfattande flera länder, regleras genom avtal med dessa länder. Sådant avtal ingås av det förvaltande biståndsorganet med motsvarande tillämpning av punkterna 1–4 av denna artikel.

6. Avtal, som omtalas i denna artikel, skall vid behov innehålla förbehåll om årliga anslagsbeslut i deltagande nordiska länder. I övrigt skall sådana avtal i den utsträckning det är möjligt och lämpligt ansluta sig till den avtalsstruktur, som eljest gäller för det förvaltande biståndsorganet.

Artikel VII

Finansiella bestämmelser

1. Fördelningen mellan deltagande länder av kostnaderna för samnordiska biståndsinsatser fastställs på förhand genom beslut av ministerrådet i varje särskilt fall.

2. Kostnader, som kan identifieras, såsom det förvaltande biståndsorganets särkostnader för sitt förvaltningsuppdrag, skall täckas av de deltagande länderna i enlighet med den fastställda fördelningen av kostnaderna för ifrågavarande biståndsinsats.

3. De deltagande länderna skall ställa till förfogande de bidrag, som fastställts av ministerrådet enligt denna artikel och enligt årliga beslut om budgetar för insatserna. Bidragen skall lämnas som gåva och utan bindningar. Beloppen skall överföras till det förvaltande biståndsorganet i början av det bidragsgivande landets budgetår.

Artikel VIII

Personal

Rekryteringen av utsänd personal till samnordiska biståndsinsatser skall ombesörjas av det förvaltande biståndsorganet, som även anställer personalen. Rekrytering i de nordiska länderna skall bedrivas i samarbete med biståndsorganen. Lön och andra avlöningsförmåner samt andra anställningsvillkor skall såvitt möjligt överensstämja med det förvaltande biståndsorganets egna regler, men största möjliga enhetlighet i anställningsvillkoren inom nordiskt bistånd skall eftersträvas.

Artikel IX

Redovisning, revision, rapportering och utvärdering

1. Det förvaltande biståndsorganet skall årligen redovisa räkenskaper, som reviderats genom vederbörande lands statliga revisionsmyndighets försorg.

2. De förvaltande biståndsorganen skall utarbeta årliga rapporter om insatsernas genomförande, att föreläggas ämbetsmannakommittén vid tidpunkt som kommittén fastställer för att möjliggöra utarbetande av den samlade årsrapport, som kommittén har att avlämna till ministerrådet.

Det förvaltande biståndsorganet skall därutöver vid behov rapportera till ämbetsmannakommittén om viktigare principiella och politiska frågor som berör verkställandet av insatserna.

3. Avtalen med mottagarländerna skall som regel innehålla bestämmelser om utvärdering av insatserna.

Artikel X

Ikraftträdande, övergångsbestämmelser och uppsägelse av avtalet

1. Detta avtal träder i kraft provisoriskt vid undertecknandet och blir slutligt gällande när dess godkännande i enlighet med parternas konstitutionella regler blivit vederbörligen notifierat genom diplomatiska kanaler. Samtidigt upphävs överenskommelse den 18 juli 1968 mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige rörande administration av gemensamma nordiska biståndsprojekt i utvecklingsländerna jämte tilläggsprotokoll den 3 december 1971 och den 25 maj 1973.

2. Ministerrådet beslutar i vilken mån detta avtal skall tillämpas på avtal med mottagarländerna som ingåtts under hänvisning till överenskommelsen den 18 juli 1968.

3. Avtalet kan sägas upp av var och en av parterna skriftligen med sex månaders varsel.

Till bekräftelse härav har undertecknade, befullmäktigade ombud undertecknat detta avtal.

Som skedde i Köpenhamn den 5 mars 1981 på danska, finska, isländska, norska och svenska språken, vilka alla äger lika vitsord, i ett exemplar, som skall deponeras hos Danmarks regering.

Bestyrkta avskrifter skall av Danmarks regering tillställas övriga fördragsslutande regeringar.

BILAGA 2

Juridisk udvalgs udtalelse om udkast til aftale om nordisk bistandssamarbejde

Juridisk udvalg er enig med de nordiske regeringer om det ønskelige i at forstærke og udvikle det nordiske bistandssamarbejde for derved at fremme økonomiske og sociale fremskridt i udviklingslandene.

Juridisk udvalg kan tilslutte sig, at de nordiske regeringer med dette formål indgår en aftale om nordisk bistandssamarbejde svarende til det forelagte aftaleudkast.

Juridisk udvalg har ikke bemærkninger af specifik juridisk karakter til aftaleudkastet men kan i princippet tiltræde de bemærkninger, som den af økonomisk udvalg nedsatte arbejdsgruppe har fremsat, og som er gengivet i notatet af 10. januar 1981 fra sekretæren i økonomisk udvalg. Juridisk udvalg er således specielt enig i, at det af aftalen klart bør fremgå, at det er Nordisk Ministerråd, der er den ansvarlige besluttende myndighed. Den i aftaleudkastet forudsatte ret betydelige delegation af myndighed til embedsmandskomiteen for bistandsspørgsmål kan tolkes som en forflygtigelse af ministerrådets ansvar, hvilket ikke er ønskeligt.

København, den 11. februar 1981

K. B. Andersen

Formand

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 11), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 12), meddelandena om rekommendationerna nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete, nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall, nr 5/1977 angående samarbete beträffande utvecklingsländerna, nr 1/1979 angående handlingsprogram för nordiskt regionalpolitiskt samarbete, och nr 25/1980 angående samarbetsprogram på konsumentområdet

(Se C 1: Bilaga 14)

*BILAGA 4***Betänkande 2 av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet**

Til Økonomisk utvalg er henvist melding om rekommandasjon nr. 5/1977/e angående samarbeid vedrørende utviklingslandene.

Utvalget har behandlet meldingen i utvalgets betenkning over Ministerrådets virksomhetsberetning (C 1) for 1980 og har der foreslått at Nordisk Råd tar til etterretning at behandlingen av rekommandasjonen fortsetter i utvalget.

Av meldingen fremgår at Embetsmannskomiteén for bistandsspørsmål har fremlagt utkast til revisjon av avtalen som regulerer det nordiske bistandssamarbeidet (Oslo-konvensjonen av 1968).

Utvalget har fått seg forelagt de enkelte avtaleutkast til uttalelse og har hatt kritiske merknader til disse samt endringsforslag.

Utvalget har særskilt understreket at i avtalen må det klart fremgå at det er Ministerrådet som fastsetter budsjetttrammene og avgjør viktige prinsipielle spørsmål vedrørende gjennomføringen av de fellesnordiske bistandsprosjekt. Dessuten har utvalget foreslått at et punkt om Nordisk Råds kontrollerende funksjoner blir medtatt i avtalen.

Utvalget møtte Ministerrådet (Samarbeidsministrene) den 12. februar 1981, hvor utvalgets synspunkter på avtaleutkastet ble fremlagt.

Avtaleutkastet har også vært fremlagt for Nordisk Råds Juridisk utvalg til uttalelse. Utvalget har ikke bemerkninger av spesifikk juridisk karakter til avtaleutkastet, men kan i prinsippet slutte seg til Økonomisk utvalgs merknader.

Et omarbeidet avtaleutkast av 26. februar 1981 tar i stor grad hensyn til Økonomisk utvalgs merknader og forslag.

Etter utvalgets oppfatning synes rekommandasjonens punkter 1 og 2 i det vesentlige å være oppfylt.

Vedrørende rekommandasjonens punkt 3 om at de nordiske land skal fortsette å samvirke for at utviklingslandenes berettigede interesser tilgodeses ved internasjonale handelspolitiske forhandlinger, anser utvalget at dette er en kontinuerlig prosess.

Utvalget henstiller til Ministerrådet å rapportere om samarbeidet på bistandsområdet – heri inkludert internasjonale handelspolitiske forhandlinger – i dets årlige beretning.

Utvalget foreslår der

at Nordisk Råd tar meldingen om rek. nr. 5/1977/e
angående samarbeid vedrørende utviklingslandene til etterretning
og anser rekommandasjonen for ferdigbehandlet for Rådets ved-
kommende.

København, 2. mars 1981

Gunnar Berge (A) *Ilkka-Christian Björklund (Skdl)*

Knud Enggaard (V) *Olle Eriksson (c)*

Knud Heinesen (S) *Sverrir Hermannsson (Sj)*

Allan Hernelius (m) *Elsi Hetemäki-Olander (Kok)*

Paul Jansson (s) *Lars Korvald (Kr. F.)*

Erkki Liikanen (Sd) *Svante Lundkvist (s)*

Formann

Páll Pétursson (F) *Gabriel Romanus (fp)*

Petter Savola (K) *Ib Stetter (KF)*

Jógvan Sundstein (Fkfl)

Meddelande

om rekommendation nr 6/1977 angående förkortning av arbetstiden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda de samhällsekonomiska och sociala konsekvenser som en betydande arbetstidsförkortning kommer att medföra.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Ministerrådet har de siste år ikke registrert noen endring i den overveiende skeptiske holdning til en betydelig arbeidstidsreduksjon som partene i arbeidslivet inntok i 1977. Ministerrådet vil imidlertid gjøre oppmerksom på at spørsmålet kan få ny aktualitet i første halvdel av 1980-årene. Den samfunnsmessige og teknologiske utvikling kan forandre forutsetningene for vurderingene av forhold knyttet til arbeidstiden, slik de framstår idag. Ministerrådet vil peke på at det pågår et omfattende nordisk utredningsarbeid om utviklingstendenser på arbeidsmarkedet som bl. a. omfatter sysselsettingseffekter av ny teknologi.

Hovedansvaret for arbeidstidsspørsmålene er høsten 1980 overført fra samarbeidsministrenes stedfortrederkomité til arbeidsmiljøsektoren i samarbeid med arbeidsmarkedssektoren.

En prosjektidé vedrørende status og fremtidsutsikter vedrørende arbeidstidsspørsmålet i de nordiske land er for tiden til vurdering i minister rådets organer.

Forøvrig henvises til samarbeidsminister Pirkko Työljärvis svar vedrørende spørsmål om dette ved Nordisk råds 28. sesjon i Reykjavík¹.

¹ Se Nordiska rådet, 28:e sess., s. 332.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 6/1977 angående förkortning av arbetstiden.

Social- och miljöutskottet har vid flera tillfällen tagit upp handläggningen av denna rekommendation. Senast vid rådets 28:e session i Reykjavík 1980 ställdes en fråga till ministerrådet. Vid det för utskottet och Nordiska ministerrådet –samarbetsministrarna gemensamma mötet i Mariehamn den 31 maj 1978 om nordiskt jämställdhetssamarbete framhöll utskottet att det också ur jämställdhetssynpunkt var angeläget att få frågan om de sociala och samhällsekonomiska konsekvenserna av en avsevärd arbetstidsförkortning utredda.

En förkortning av arbetstiden påverkar jämställdheten, arbetsmiljön, sysselsättningen och produktionstillväxten. Hur den ökade fritiden som blir en följd av en avsevärd arbetstidsförkortning skall användas är en viktig aspekt. En samlad bedömning av effekterna av en avsevärd arbetstidsförkortning borde det vara värdefullt att ha tillgång till i god tid innan denna genomföres.

Utskottet får således hemställa att ministerrådet låter genomföra den i rådsrekommendationen föreslagna utredningen. Utskottet finner det vidare vara en fördel att arbetstidsfrågorna överförts till Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor och att de utgör ett särskilt insatsområde i ministerrådsförslaget B 30/s angående nordiskt samarbetsprogram på arbetsmiljöområdet. Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet om rekommendationen nr 6/1977 till handlingarna i avvaktan på nytt meddelande till nästa ordinarie råds-session.

Stockholm den 22 januari 1981

Liv Andersen (A)

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgaard (FP)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Förman

Doris Håvik (s)

Heikki Järvenpää (Kok)

Bror Lillqvist (Sd)

Grethe Lundblad (s)

Matthías A. Mathiesen (Sj.)

Ebba Strange (SF)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Sigríd Utkilen (H)

Meddelande

om rekommendation nr 7/1977 angående nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att företaga en utredning syftande till att understryka möjligheterna till att upprätta ett nordiskt arbetsmarknadsinstitut.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Det nordiske arbeidsmarkedssamarbeidet står ovenfor nye utfordringer og har høstet erfaringer som har gjort en samlet gjennomgang av organisasjons- og ressursproblemer nødvendig.

Ministerrådet (arbeidsministrene) diskuterte dette spørsmål i forbindelse med et kontaktmøte med representanter for de nordiske arbeidsmarkedspartene 15. januar 1980.

Ministerrådet lovet arbeidsmarkedspartene et konkret opplegg for en nærmere diskusjon om denne saken i sammenheng med Ministerrådets årlige møte, neste gang januar 1981.

Ministerrådet vil peke på at diskusjonene hittil om et arbeidsmarkedsinstitutt har vært preget av at det ikke har vært klart hva begrepet institutt inneholder. Ministerrådet er skeptisk til et frittstående forskningsinstitutt som ikke har klare mål og retningslinjer for sin virksomhet og som ikke har en nær forankring til de nasjonale arbeidsmarkedsmyndighetene.

Ministerrådet har festet seg ved følgende uttalelse fra Nordisk Råd 20. sesjon i mars 1980.

''Nya samarbetsorgan bör upprättas enbart då betydande samarbetsfördelar står att vinna och efter det att berört organ inom Nordiska rådet beretts möjlighet att yttra sig. Permanenta nordiska institutioner bör erhålla sina beviljningar via de samnordiska budgeterna.''

Ministerrådet betrakter tanken om et nordisk arbeidsmarkedsinstitutt som interessant og vil ikke utelukke en avgrenset institusjonalisering av det nordiske arbeidsmarkedssamarbeidet på et senere tidspunkt.

I den aktuelle situasjon er imidlertid Ministerrådet ikke overbevist om at betydelige samarbeidsfordeler kan vinnes ved å etablere et nytt samarbeidsorgan på arbeidsmarkedsområdet.

Ministerrådet vil vise til at det er en rekke forhold som for tiden gjør det nødvendig å søke modeller for det nordiske arbeidsmarkedssamarbeidet.

Ministerrådet vil også vise til at det på bred basis i ulike nordiske sammenhenger diskuteres hvilke generelle retningslinjer som skal gjelde for nordisk forskningssamarbeid. Inntil disse spørsmål er nærmere avklart anser Ministerrådet at det er forhastet å etablere en ny institusjon med bestemte forskningsoppgaver.

Ministerrådet innser klart behovet for å samarbeide om økt koordinering av de enkelte lands innsats når det gjelder arbeidsmarkedsforskning. To aktuelle eksempler skulle illustrere dette synspunkt. For ikke så lenge siden ble det publisert en omfattende katalog over arbeidsmarkedsforskning i Norden (*NU B 1978:20*). Denne ble gitt en vid distribusjon og god mottakelse. Som tidligere meldt i forbindelse med Ministerrådets årberetning ble det høsten 1979 arrangert en konferanse om nordisk arbeidsmarkedsforskning der myndigheter, parter og forskere var representert. Konferansen diskuterte alternative organisasjons- og samarbeidsformer. Tanken om et nordisk arbeidsmarkedsinstitutt fikk på denne konferensen ingen spesiell oppslutning. En rapport fra konferansen ble utgitt i år (*NU B 1980:5*).

Ministerrådet vil i sine organer og spesielt i sitt eget nordisk utvalg for arbeidsmarkedsforskning fortsette diskusjonene med sikte på å effektivisere det nordiske samarbeidet omkring arbeidsmarkedsforskningen.

Ministerrådet legger stor vekt på å utvikle et godt og fruktbart samarbeid med arbeidsmarkedspartenes organisasjoner spesielt når det gjelder arbeidsmarkedsområdet.

Arbetsmarkedspartene ble tidlig trukket med i Ministerrådets arbeidsmarkedssamarbeid. Samarbeidsformene mellom Ministerrådet og partene ble fastsatt 2. desember 1976 (se vedlegg til EK-A 3/80). Med dette dokument som utgangspunkt er det dekning for å si at kontakten med arbeidsmarkedspartene har vært oppfylt i samsvar med hensikten hvis vi holder oss til arbeidsmarkedsområdet.

På sekretariatsnivå har det ofte tidligere vært kontakt med partene. Videre gis arbeidsmarkedspartene muligheter til å følge med i embetsmannskomiteéns arbeide, dvs. NAUT. Før og etter hvert møte i NAUT og Ministerrådet (arbeidsministrene) gis partene informasjon om aktuelle spørsmål som skal behandles og senere om de viktigste beslutninger. Arbeidsmarkedspartene har også hatt kontaktmøter med NAUT og arbeidsministrene. Den foreskrevne kontakt med utvalg og arbeidsgrupper har vært utnyttet etter behov. Det gjelder spesielt følgende større spørsmål: arbeidsmarkedsprogramets tilblivelse og den konkrete utformningen av arbeidsmarkedsprogramets første etappe og annen etappe. Partene har deltatt i sentrale NAUT-prosjekter som arbeidskraftens og kapitalens mobilitet og utleie og entreprenørvirksomhet i Norden. Partene har deltatt i og også initiert konferanser f. eks. trepartskonferansen i 1978. Videre har

partene deltatt i NAUT's seminarier senest i Norrtälje i november om arbeidsmarkedsstatistikk. Til slutt nevnes at arbeidsmarkedspartene ofte har vært benyttet som remissorganer.

Det kan derfor slås fast at det under arbeidsmarkedsprogrammets første etappe har vært et forholdsvis bredt samarbeide innenfor naturlige begrensninger som henger sammen med ressurser, interesse og kanskje også arbeidsmarkedsprogrammets profil under første etappe.

Selv om det er oppnådd gode kontakter anser Ministerrådet at samarbeidet kan utvikles ytterligere. Ministerrådet antar at det som er av størst interesse for partene er å bli trukket sterkere inn i samarbeidet på et tidligere tidspunkt enn nå. Dersom partene mer systematisk kan trekkes inn i planleggingen av det nordiske arbeidsmarkedssamarbeidet skulle forutsetningene for et fruktbart og konstruktivt samarbeid være til stede. Ministerrådet vil vinteren 1981 diskutere mulige alternativer med arbeidsmarkedspartene.

Ministerrådet går ut fra at følgende utviklingstendenser kommer i forgrunnen for det nordiske arbeidsmarkedssamarbeidet de kommende år.

1. Det arbeidsmarkedssamarbeidet som er satt igang vil på de fleste områder fortsette å utvikle seg.
2. Et stadig økende tverrfaglig samarbeidsbehov med andre samfunnsområder av betydning for arbeidsmarkedspolitikken.
3. Behovet for planlegging og beredskap i arbeidsmarkedspolitikken vil vokse mer systematisk fram.
4. Det vil skje en vekst i konkrete enkeltsaker med tilknytning til det nordiske arbeidsmarkedssamarbeid.
5. Arbeidsmarkedspartene trekkes sterkere inn i samarbeidet.
6. NAUT vil selv spille en mer aktiv rolle i det fortsatte arbeidsmarkeds-samarbeidet.
7. De deltakende parter vil i større grad ønske å se resultater av det nordiske samarbeidet.

Ministerrådets organer har vurdert selvkritisk sin hittidige virksomhet i forhold til de aktuelle oppgaver som her er nevnt. Ministerrådet ser det som en avgjørende forutsetning for å kunne vurdere og oppnå konkrete resultater at det nordiske arbeidsmarkedssamarbeidet knyttes nærmere til og aktivt følges opp i de nasjonale arbeidsmarkedsorganene. Det er gjennom de nasjonale myndighetene den praktiske arbeidsmarkedspolitikk føres. Ministerrådet anser derfor at det viktigste spørsmål de kommende år ikke er å diskutere nye nordiske samarbeidsorganer, men snarere nye løsninger for å styrke de nasjonale oppfølgingsmulighetene gjennom en felles nordisk innsats. Ministerrådet vil søke seg fram til arbeidsformer som gir en bedre utnyttelse av eksisterende ressurser. Ministerrådet vil for sin del legge vekt også på å styrke sekretariatets ressurser og organisasjon.

Ministerrådet vil under de nærmeste årene ikke være innstilt på å utføre separate utredninger om et frittstående forsknings- og utredningsinstitutt.

Ministerrådet har ansvar for å vurdere de tilgjengelige organisasjonsmessige ressurser løpende i forhold til de aktuelle arbeidsoppgaver. Ministerrådet er på den annen side innstilt på å se nærmere på mulighetene til en bedre samordning med den økonomisk-politiske sektoren slik Nordisk Råd anbefaler. Dette er i første rekke et politisk og administrativt spørsmål og neppe en oppgave som egner seg for nordiske organer på institusjonsnivå.

Ministerrådet vil til slutt peke på at de spørsmål som er behandlet i denne meldingen med fordel kan ses i sammenheng med den årlige beretning om det nordiske samarbeidet.

Meddelande

om rekommendation nr 8/1977 angående handlingsprogram på arbetsmiljöområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att fastställa ett nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet i enlighet med framlagt ministerrådsförslag og
2. att därvid särskilt beakta följande punkter:
 - a. utarbeta förslag till en nordisk arbetsmiljökonvention,
 - b. etablera ett partssammansatt nordiskt samarbetsorgan för arbetsmiljöforskning,
 - c. utreda förutsättningarna för inrättandet av en nordisk fond för arbetsmiljöforskning,
 - d. utreda förutsättningarna för inrättandet av en samnordisk databank för arbetsmiljöforskning,
 - e. vidtaga åtgärder i syfte att förbättra statistiken över yrkessjukdomar och sjukdomssymptom som kan misstänkas vara orsakade av förhållanden inom arbetslivet,
 - f. utreda förutsättningarna för inrättandet av ett centralt nordiskt produktkontrollorgan,
 - g. vidtaga ytterligare åtgärder för att kartlägga förekomsten av psykosociala faktorer i arbetslivet samt
 - h. vidareutveckla det nordiska samarbetet i gränsvärdesfrågor.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Ministerrådet gjorde i beretningen for 1977 rede for behandlingen av rekommendasjon nr. 8/1977 om nordisk handlingsprogram på arbetsmiljöområdet. Handlingsprogrammet ble fastsatt i Nordisk Ministerråd (arbeidsmiljøministrene) 15. november 1977. Embetsmannskomiteén for arbeidsmiljøspørsmål har løpende ført en fortegnelse over pågående og planlagte tiltak til oppfølging av programmet. I 1980 har Ministerrådet utarbeidet forslag til revidert program. Dette har skjedd etter høring hos og møte med arbeidsmarkedets parter og etter møte med Nordisk råds sosial- og miljøutvalg. Forslaget til revidert program legges frem for rådet til sesjonen 1981 som ministerrådsforslag.

Som et forprosjekt er det i 1980 utarbeidet et forslag til plan for etablering og drift av en nordisk sentral for formidling av planlagt, pågående og rapportert arbeidsmiljøforskning. Hovedmålgruppe for sentralen vil være arbeidsmarkedets parter, og forprosjektet har vært gjennomført i nært samarbeid med disse. Ministerrådet vil ta stilling til en eventuell etablering av det foreslåtte systemet våren 1981 etter at arbeidsmarkedets parter har vurdert rapporten.

I 1979 ble det avholdt et symposium for å drøfte mulighetene for en forbedring og en harmonisering av statistikken over yrkessykdommer og -sykdomssymptomer i de nordiske land. Symposiets konklusjon var at visse muligheter forelå, og prosjektet ble ført videre i 1980 med bl. a. nærmere drøftelse av de praktiske vanskeligheter som finnes.

Samordningen av produktkontrollregistre på nordisk plan avventer utviklingen av slike registre i det enkelte land. En utredning vedr. bruk av typegodkjennelse som alternativ til krav til teknisk utstyr på den enkelte arbeidsplass er foreslått for 1981.

Prosjektet "Psykososialt arbeidsmiljø, helse og velbefinnende" ble for den nordiske delens vedkommende avsluttet i slutten av 1979 med 4 delrapporter. En sammenfattende rapport vil foreligge i begynnelsen av 1981. I 1980 har det funnet sted en fortsatt bearbeidelse av prosjektets grunnmateriale. Vedr. "Psykososiale arbeidsmiljøproblemer i prosessindustrien" forelå flere prosjektrapporter i løpet av 1980. Prosjektet er sammensatt av nasjonale studier som bl. a. omfatter varmekraftverk, glassverk og jernverk. I 1980 ble det også startet en litteratursøking og kartlegging av praktiske forsøk vedr. psykososiale arbeidsmiljøfaktorer som bl. a. skal danne utgangspunkt for en vurdering av den fremtidige virksomheten innen sektoren. Prosjektet vil fortsette i 1981.

Ekspertgruppen for grenseverdidokumentasjon har i 1980 fortsatt arbeidet etter samme mønster og ved utgangen av 1980 foreligger dokumentasjon for 29 stoffer. En evaluering av prosjektet tilsier at prosjektene bør fortsette etter de samme hovedlinjer som hittil.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 8/1977 angående handlingsprogram på arbetsmiljöområdet.

Social- och miljöutskottet har den 23 oktober 1980 samrått med Nordiska ministerrådet-arbetsmiljöministrarna om revisionen av det nordiska samarbetsprogrammet på arbetsmiljöområdet. Till Nordiska rådets 29:e session framlägges ministerrådsförslaget B 30/s angående nordiskt samarbetsprogram på arbetsmiljöområdet. Social- och miljöutskottet föreslår Nordiska rådet att antaga en rekommendation i anledning av detta ministerrådsförslag.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 8/1977 vara slutbehandlad.

Stockholm den 22 januari 1981

Liv Andersen (A)

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgaard (FP)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Förman

Doris Håvik (s)

Heikki Järvenpää (Kok)

Bror Lillqvist (Sd)

Grethe Lundblad (s)

Matthías Á. Mathiesen (Sj.)

Ebba Strange (SF)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Sigrid Utkilen (H)

Meddelande

om rekommendation nr 9/1977 angående program för samarbete på social- och hälsovårdsområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att antaga ett program för samarbete på social- och hälsovårdsområdet i enlighet med framlagt ministerrådsförslag samt att kontinuerligt i fortlöpande samverkan med Nordiska rådets organ vidareutveckla och fördjupa det nordiska samarbetet på social- och hälsovårdsområdet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) har den 18 augusti 1977 fastställt ett samarbetsprogram på social- och hälsovårdsområdet.

Samarbetsprogrammet skall i första hand utgöra en bas för utformning och utveckling av de gemensamma nordiska aktiviteterna på social- och hälsovårdsområdet.

Samarbetsprogrammet har förverkligats i åtskilliga avseenden. Därtill kommer att flera av de operativa insatser, som nämns i samarbetsprogrammet, realiseras inom det närmaste året. Ministerrådet vill i detta sammanhang hänvisa till kapitlet i Socialpolitik i ministerrådets berättelse till Nordiska rådet.

Dessa förhållanden, jämte den utveckling som skett inom socialpolitiken i vid mening på nordiskt plan under perioden 1978–1980, har lett fram till uppfattningen att samarbetsprogrammet bör revideras. Denna slutsats delas av såväl ministerrådet som Nordiska rådets social- och miljöutskott. En överläggning mellan ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) och social- och miljöutskottet arrangerades därför kring frågan om en revision av samarbetsprogrammet den 19 augusti 1980 i Reykjavík.

Nordiska socialpolitiska kommittén har därefter tillsatt en arbetsgrupp som skyndsamt skall arbeta fram ett förslag till nytt samarbetsprogram. Ministerrådet anser mot denna bakgrund syftet med rekommendationen vara uppfyllt.

Meddelande

om rekommendation nr 10/1977 angående samnordisk insats mot trafikonykterheten

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

1. at det gjennomføres et samnordisk program for å motvirke alkoholbruk i trafikken, inklusive rutinekontroll i samtlige nordiske land, samt øket informasjon om alkoholens innvirkning på kjøreferdigheten og de ulykkesrisiki dette medfører i trafikken,

2. å arbeide for harmonisering av nordisk lovgivning mot alkoholbruk i trafikken og

3. å arbeide for kartlegging av rus- og bedøvende midlers innvirkning på føreres kjøprestasjon samt å arbeide for utvikling av metoder for å fastslå om førere av motorkjøretøyer er påvirket av slike emner.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 decmeber 1980:

1. Rekommandasjonens første avsnitt berører informasjon om alkoholens innvirkning på kjøreferdigheten, samt informasjon for å motvirke bruk av alkohol i trafikken. Erfaringer om dette arbeidet har de berørte organ og myndigheter, som for øvrig innehar trafikkinformasjon og sikkerhetspropaganda (Rådet for større færdselssikkerhed i Danmark, Trafikkskyddet i Finland, Umferdarrad i Island, Trygg Trafikk i Norge og Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande i Sverige). Disse organ utfører et aktivt samarbeid i Norden gjennom sitt samarbeidsorgan Nordisk trafikksikkerhetskomité (NTK). På denne måten kan et aktivt informasjonsutbytte skje vedrørende de ulike kampanjer på dette området, vedrørende deres opplegging, gjennomførelse og resultat, utifra de nasjonale forutsetninger som eksisterer i de respektive land. Nordisk trafikksikkerhetsråd (NTR) har gjennom de respektive lands ministerium bedt samarbeidende myndigheter og organ på rådet, å forsterke sine anstrengelser med å nå rekommandasjonens mål. NTR kommer fortsatt til å følge dette arbeidet. Rekommandasjonens første avsnitt, som berører rutinekontroll, behandles i samband med rekommandasjonens andre avsnitt.

2. NTR har bedt Nordisk komité for vegtrafikklovgivning (NKV) å kartlegge de respektive lands lovgivning på dette området. Dette arbeidet forventes å være utført i slutten av 1980. De nordiske lands lovgivning mot alkohol i trafikken utgjør i sine grunndrag en enhet. Faste promillegrenser gjelder i alle de nordiske land. Regler, som muliggjør rutinemessige alkoholtester, gjelder i Danmark, Finland og Sverige, mens man i Norge har gjort et forslag i denne retning. Når NKV's kartlegging foreligger kommer NTR å ta stilling til om det er mulig ytterligere å harmonisere trafikklovgivningen på dette området i Norden.

3. I OECD har forskningsgruppen S14 avsluttet sitt arbeid vedrørende emnet "New research on alcohol and drugs". Forsknings samarbeidet om dette emnet fortsetter i Norden. NTR har ansatt en ekspert, som skal sammenligne forskningsresultatene og komme med forslag til å fortsette forsøkene på dette området. Nevnte ekspert bistås i sitt arbeid av en kontaktperson i hvert enkelt land. Dette arbeidet er ferdig. NTR har satt i gang med et forskningsprosjekt vedrørende "Etter-effekter av alkohol på bilførernes prestasjonsmuligheter i kritiske trafikksituasjoner" med støtte fra Nordisk ministerråds prosjektbudsjett. Prosjektet beregnes avsluttet i 1980.

Meddelande

om rekommendation nr 11/1977 angående förbättring av barnens trafikmiljö

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

1. å arbeide for bedre trafikkmiljø med henblikk på øket beskyttelse av barn i trafikken
2. å arbeide for utbygget informasjon om barn og trafikk til vedkomende myndigheter og samfunnsplanleggere, bilførere, foreldre og andre som har oppsikt med barn
3. å arbeide for at pågående nordisk samarbeide vedrørende trafikkundervisning i skoler utbygges ytterligere.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

1. Nordisk komité for trafikksikkerhetsforskning (NTK) har kartlagt barnas trafikksikkerhetssituasjon i Norden i dag. Dette dokument dannet under våren 1979 en bakgrunnsrapport for en konferanse, som Nordisk trafikksikkerhetsråd (NTR) sammenkalte, vedrørende barns sikkerhet i trafikken. Konferansen resulterte i et antall forslag til forbedring av trafikksituasjonen for barn som aktive trafikanter. Konferansens rekommendasjoner til tiltak er sammenstilt i NTR-rapport nr. 24 "Barns trafikksikkerhet i de nordiske land", som sendes de enkelte ministerier. NTR har også gjennomført forskningsprosjekt "Kartlegging av FoU-grunnlag for barnetrafikksikkerhetsarbeidet i Norden" som er presentert i NTR-rapport nr. 29. Dessuten har NTR 1980 gjennomført prosjektet "Foreldrenes holdning til barns trafikksikkerhet" og planlegger i 1981 å fortsette forskningsvirksomheten på dette området med støtte av midler fra Nordisk ministerråd. Gjennom disse arbeidene vil NTR således ha forutsetninger til å overveie hvilke tiltak som kan brukes for å nå rekommendasjonens mål.

2. og 3. Begge disse deler berører informasjonsvirksomhet, og NTR har derfor av samme grunner som nevnt i rekommendasjonen 10/1977 bedt det nevnte organ å samarbeide for å medvirke til at dette avsnitt av rekommendasjonen virkeliggjøres. NTR kommer til å følge opp dette arbeidet.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående samarbete om trafikundervisning i skolan

(Se Sak E 11, s. 2380)

Meddelande

om rekommendation nr 12/1977 angående handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att snarast framlägga ett samlat handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden och i det nordiska samarbetet.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1980:

Bifogade handlingsprogram har utarbetats som en övergripande fråga för samtliga tre områden undervisning, forskning och allmänskultur. Handlingsprogrammet innehåller en lägesöversikt över språkförståelsen i dag, en sammanställning av aktiviteterna inom kulturavtalets organ samt förslag till fortsatta åtgärder.

Handlingsprogrammet diskuterades vid ministerrådets och kulturutskottets gemensamma möte i augusti 1980 i Ekenäs i Finland. Kulturutskottet konstaterade under mötet "att handlingsprogrammet är ambitiöst och mycket konkret. Det är utskottets uppfattning att arbetet med handlingsprogrammet borde fortsätta utan dröjsmål".

I det fortsatta arbetet med handlingsprogrammet har bl. a. ministerrådets tre rådgivande kommittéer beretts tillfälle att yttra sig över förslaget. Handlingsprogrammet kommer efter denna beredning att tas upp i ministerrådet.

Som ett led i åtgärderna för ökad språkförståelse på skolans område har ministerrådet redan beslutat rekommendera nationella statliga och kommunala myndigheter att verka för att grannspråksundervisningen stärks så att den ges redan från lågstadiet i grundskolorna i Norden.

Ministerrådets beslut får effekter ifråga om lärarutbildningen, lärarfortbildningen och läromedel även på nordiskt plan. Som en konsekvens har därför ur ministerrådets dispositionsmedel beviljats 170 000 dkr. för genomförandet av en nordisk fortbildningskurs i grannspråksundervisning. Den nordiska kursen vänder sig primärt till personer som handhar lärarfortbildningen på nationell nivå.

Under verksamhetsåret har även beviljats medel för läromedelsinitiativ i grannspråksundervisning.

Ytterligare kan nämnas att det Nordiska språk- och informationscentret i Helsingfors inlett sin verksamhet hösten 1980 i enlighet med ministerrådets tidigare fattade beslut.

BILAGA 1

Handlingsprogram för ökad språkförståelse i Norden

Innehåll

1. Inledning
2. Nordisk språkförståelse i dag – en lägesöversikt
 - 2.1 Språken i Norden
 - 2.2 Språkförståelsen i Norden
 - 2.3 Den nordiska språkförståelsen och de "små språken"
 - 2.4 Språkliga olikheter mellan danska, norska och svenska
3. Verksamheten inom kulturavtalets organ för ökad språkförståelse
 - 3.1 Allmänt
 - 3.2 Nordiska institutioner
 - 3.3 Projektverksamhet
4. Förslag till handlingsprogram för ökad språkförståelse i Norden
 - 4.1 Allmänt
 - 4.2 Åtgärder inom utbildningsväsendet
 - 4.2.1 Grundskolan
 - 4.2.2 Åtgärder på det gymnasiala stadiet inom vuxenundervisningen och den högre utbildningen
 - 4.2.3 Realiserandet av åtgärderna inom utbildningsväsendet
 - 4.3 Åtgärder via massmedia
 - 4.4 Förslag till forskningsuppgifter inom språkförståelsearbetet
5. Förslag till åtgärder i det direkta nordiska samarbetet
6. Organisation
7. Sammanfattning och beräkning av kostnader för genomförandet av verksamheten 1980–1984
8. Utvärdering av handlingsprogrammet

Bihang

1. Nordiska rådets rekommendation nr 12/1977 ang. handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden och det nordiska samarbetet jämte motiveringar i medlemsförslaget
2. Översikt över projekt, institutioner och stödordningar inom kulturavtalets område med anknytning till språkverksamheten
3. PM ang. de finskspråkigas situation i det nordiska samarbetet
4. Nordiska språksekretariatets utredning i förbindelse med handlingsprogrammet

1 Inledning

Nordisk språkförståelse är ett återkommande tema i nordiska dokument och offentliga uttalanden. I Helsingfors-avtalet (1962) konstateras bl. a. att "I vart och ett av de nordiska länderna skall undervisningen och utbildningen i skolorna i lämplig omfattning innefatta undervisning i de *övriga nordiska ländernas språk* samt rörande deras kultur och allmänna samhällsförhållanden".

I nordiska kulturavtalet (1972) stadgas att

Detta avtal har till syfte att stärka och intensiviera kulturellt samarbete i vid bemärkelse mellan avtalsparterna för att vidareutveckla den nordiska kulturgemenskapen

samt i fråga om samarbete på skolans område

att avtalsparterna skall främja undervisningen i *de andra nordiska ländernas språk*, kultur- och samhällsförhållanden.

Vid Nordiska rådets 25:e session i Helsingfors 1977 antogs följande rekommendation (*nr 12/1977*):

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att snarast framlägga ett samlat handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden och i det nordiska samarbetet.

En kraftfull insats för språkens utveckling inom de nordiska kulturerna och för språkförståelsen är en av kärnpunkterna i kultursamarbetet. Det är nödvändigt att forma ett program för språkförståelsearbetet.

För närvarande är verksamhet som avser nordisk språkförståelse företrädd inom kulturavtalets tre verksamhetsområden, med t. ex. de nordiska språk- och litteraturkurserna samt lärar- och elevutbytet inom utbildningssektorn, Nordiska språksekretariatet inom forskningssektorn och Nordens hus i Reykjavik inom allmänskultursektorn. Därtill kommer att praktiskt taget varje samarbetsprojekt har en språklig aspekt.

Det finns skäl att i sammanhanget därutöver nämna det omfattande arbete för ökad språkförståelse i Norden som bedrivs främst av Föreningarna Norden och modersmålslärarföreningarna i Norden. Föreningarna Norden har proklamerat 1980–1981 som ett "Nordiskt språkår" med brett upplagda aktiviteter bl. a. på skolans område och inom massmedia.

De praktiska förutsättningarna för det nordiska språkförståelsearbetet har varit föremål för en del utredningsarbete. De viktigaste utredningarna inom kulturavtalet är följande:

NU 1975: 32	Grannspråk och minoritetsspråk i Norden
NU 1976: 13	Nabospråksförståelse i Skandinavien
NU A 1977: 1	Nordisk språksekretariat
NU B 1978: 11	Våra grannspråk
NU A 1979: 6, band 3	Nordisk språkförståelse – i går, i dag, i morgon (Nordisk radio och TV via satellit – kultur- och programpolitisk delrapport)

Ovannämnda rapporter beskriver de rådande förhållanden utifrån olika aspekter. I den senaste TV-rapporten försöker man också beskriva förhållanden som kan uppstå i framtiden.

Det råder bred enighet om att den nordiska språkförståelsen är av avgörande betydelse för samhörigheten och samarbetet i Norden. Språkförståelse är ett mål i sig, samtidigt som den är grundförutsättningen för allt övrigt nordiskt samarbete. Detta konstateras också i den förslagstext som ligger till grund för Nordiska rådets rekommendation angående utarbetandet av ett handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden och i det nordiska samarbetet. I motiveringarna till rekommendationen heter det bl. a.:

Vad vi hittills inte lyckats med är att fördjupa samarbetet genom att i högre grad engagera medborgarna i våra länder i den nordiska tanken. En av huvudorsakerna härtill är den bristande nordiska språkförståelsen, som utgör ett allvarligt hinder för en fördjupad utveckling av samarbetet. En förbättrad nordisk språkförståelse måste därför betraktas som en av Nordiska rådets viktigaste arbetsuppgifter.

Ett första utkast till handlingsprogram har uppgjorts av Nordiska språksekretariatet. Språksekretariatets utkast har kompletterats och bearbetats av Ministerrådets kultursekretariat.

Skissen till handlingsprogram består av tre delar. Den första delen försöker ge en bild av den nordiska *språkförståelsen i dag*. Den andra delen beskriver de *verksamheter som är involverade* i arbetet för ökad språkförståelse. I sista delen framläggs *förslag till ökade åtgärder* på olika områden i språkförståelsearbetet.

Förslagen avser perioden 1980 t. o. m. 1984. Tanken är att man efter en sådan 5-årig försöksverksamhet skall kunna mäta effekterna av olika åtgärder för att öka språkförståelsen i Norden.

2 Nordisk språkförståelse i dag – en lägesöversikt

2.1 Språken i Norden

Det finns i dag i Norden åtta inhemska språk: danska, finska, färöiska, grönländska, isländska, norska (som har två former), samiska och svenska. Av dessa utgör danska, färöiska, isländska, norska och svenska en språkfamilj, den nordiska eller den nordgermanska. De andra tre språken är helt obesläktade med nordiska och övriga germanska språk. Finska och samiska tillhör både den uraliska språkfamiljen, men de är inbördes helt oförståeliga. Inom de nordiska språken urskiljer sig å ena sidan färöiska och isländska och å andra sidan danska, norska och svenska. Förståeligheten mellan dessa två grupper är nästan obefintlig. Det man i allmänhet avser då man talar om nordisk språkförståelse är förhållandet mellan danska, norska och svenska.

Villkoren för de åtta språken i Norden är med hänsyn till storlek och

geografiskt läge mycket olika. Omkring 8 miljoner människor talar svenska medan 40 000 talar färöiska, färre än antalet med t. ex. jugoslaviska språk i Sverige.

Då vi talar om den nordiska språkgemenskapen tänker vi i första hand på förhållandet mellan danska, norska och svenska. Samtidigt är de mindre språkområdena minst lika viktiga inslag i ett handlingsprogram för ökad språkförståelse i Norden. De små språkområdena belyser ofta klarare språkets betydelse för ett folks identitet. De små språkområdenas företrädare har ofta en god överblick över Norden och dess förhållande till större kulturella enheter. De har även ett särskilt behov av det nordiska samarbetet för att balansera en omvärldskontakt som tidigare gått genom ett enda land.

2.2 *Språkförståelsen i Norden*

Språkforskningens intresse för den nordiska och framför allt skandinaviska språkförståelsen är av ganska färskt datum. Den första undersökningen gjordes av Einar Haugen omkring 1950. Han lät sända ut frågeformulär till ett ganska stort antal människor i Danmark, Norge och Sverige för att få en uppfattning om språkförståelsen mellan dessa tre länders befolkning.

Nästa omfattande undersökning är den som ingår i den attitydundersökning som Nordiska rådet beställde av SIFO-Gallup: "Den nordiska allmänheten och det nordiska samarbetet" (1973).

Det mest påfallande vid en jämförelse mellan dessa båda undersökningar är att talen för den skandinaviska språkförståelsen genomgående är mycket högre 1973 än 1953 – genomsnittstalen är 80 respektive 56 %. Beror detta på en motsvarande kraftig ökning i nordisk språkförståelse under en 20-års period, eller skall ökningen tillskrivas undersökningarnas olika uppläggning och utförande? Förmodligen rör det sig om både en ökning och en mätningsteknisk skillnad.

Jämförelsen kan alltså knappast tas som bevis på att språkförståelsen i Norden mellan de tre skandinaviska länderna ökat kraftigt 1953–1973. Ändå kan det inte uteslutas att bl. a. intensivare kommunikation länderna emellan haft en genomsnittlig effekt av den storleksordning som talen antyder.

Risken med dylika genomsnittstal är att bilden blir alltför konturskarp. Genomsnittsberäkningar av olika slag kommer att stå i centrum för intresset, och det faktum att grannspråkförståelsen varierar betydligt riskerar att skjuta i bakgrunden och förträngas. Det är viktigt att framhålla att den nordiska språkförståelsen inte är statisk utan i hög grad dynamisk.

Ovannämnda forskningsresultat, som skulle kunna tyda på att språkförståelsen klart förbättrats i Norden, betyder inte att situationen är tillfredsställande. Av erfarenhet vet vi att nordbor kan ha svårigheter med att förstå varandra.

Einar Haugens och SIFO-Gallups attitydundersökningar tyder på att norrmännen har minst problem med grannspråken, speciellt svenska. Av attitydundersökningarna framgår vidare att danskarna verkar ha en ganska god och jämn genomsnittlig grannspråksförståelse. Svenskarna förstår norska nästan i samma grad som norrmännen förstår svenska. Men mer än hälften av svenskarna uppger att de inte förstår danska, speciellt talad danska.

Andra undersökningar bekräftar bilden. Norrmännen har genomgående den bästa grannspråksförståelsen, medan danskar och svenskar ofta har svårt att förstå varandra. Det finns naturligtvis stora individuella skillnader i språkförståelsen beroende av faktorer som bostadsort, ålder, utbildning, socialgrupp, graden av nordiskt engagemang m. m.

2.3 Den nordiska språkförståelsen och icke centralskandinaviska språk

I SIFO-Gallups undersökning från 1973 uppger ett fåtal att de förstår isländska och finska, 7 % resp. 4 %. Men även dessa i sig så anspråkslösa tal är sannolikt alltför höga och hänger samman med missförstånd hos försökspersonerna. De kan exempelvis ha förväxlat isländska med islänningars talade "skandinaviska" i Radio- och TV-intervjuer och finskan med finlandssvenskan i Finland osv.

Andelen islänningar som förstår talad danska, norska eller svenska har uppgetts till ca 60 %, men här saknas representativa undersökningar. De flesta islänningar kan läsa danska, och därmed också i stor omfattning norska och svenska.

Enligt beräkningar som gjorts av Skolstyrelsen i Finland behärskar drygt 21 % av befolkningen över 15 år svenska i varierande grad. Det relativt höga talet hänger samman med att svenska är ett officiellt språk i Finland och att svenska läses som obligatoriskt ämne i finskspråkiga skolor. Endast 6,4 % av befolkningen i Finland har svenska som mådersmål.

På färöarna intar danskan en så stark ställning i skolorna och i samhällslivet att man kan säga att färöingarna i praktiken är tvåspråkiga. De allra flesta förstår också ett eller flera av de övriga skandinaviska språken.

2.4 Språkliga olikheter mellan danska, norska och svenska

Det finns många orsaker att här inte gå in på en detaljanalys av olikheterna mellan språk, bl. a. att vi saknar forskning om vilka språkliga förhållanden det är som försvårar språkförståelsen. Samtidigt är det skäl att peka på vissa huvuddrag som antagligen har stor betydelse för grannspråksförståelsen.

Danskan är det språk som i tal skiljer sig mest från de övriga nordiska språken, och danskt talspråk visar sig som regel vara svårförståeligt för andra nordbor. Förståelsen mellan svenskt och norskt talspråk bjuder däremot vanligtvis inte på väsentliga förståelseproblem. Man bör heller inte överdriva problemen mellan å ena sidan danska, å andra sidan svenska

och norska i talspråk. Olikheterna i rättskrivningssystemen mellan danska, norska och svenska är relativt små och orsakar inga större förståelseproblem. Vid sidan av uttalet är det troligtvis ordförrådet som har den största betydelsen för språkförståelse.

Det centrala ordförrådet är i stort sett gemensamt för danska, norska och svenska. De skillnader som kan verka försvårande är främst:

- etymologiskt samma ord som har fått olika form, exempelvis uge/vecka/uke,
- likalydande ord som fått olika betydelse, t. ex. rar som i danskan är synonymt med hyggelig och i svenskan med vänlig, söt, medan det i norskan är synonymt med underlig,
- olika ord med samma betydelse, t. ex. ficka, lomme.

För den nordiska språkförståelsen är det väsentligt att kartlägga olikheter av denna typ. Även om det uppskattningsvis enbart gäller några hundra ord, rör det sig ofta om relativt frekventa ord, och de kan därför innebära allvarliga problem för språkförståelsen.

Språknämnderna i Norden har i flera år samarbetat kring ett projekt som går ut på att registrera nya ord. Nyordstillväxten försiggår till en stor del inom olika fackspråk. Speciellt när dessa facktermer går in i vardagsspråket får de betydelse för den nordiska språkförståelsen.

3 Verksamheten inom kulturavtalets organ för ökad språkförståelse

3.1 Allmänt

Verksamheten inom kulturavtalets organ för ökad språkförståelse i Norden är omfattande. Flera institutioner på den nordiska kulturbudgeten och en stor del av projektverksamheten som finansieras över dispositionsmedlen är direkt inriktade på verksamhet för ökad språkförståelse i Norden. Därutöver har varje aktivitet på den nordiska kulturbudgeten indirekt en språklig aspekt.

Man kan mäta satsningarna på språkverksamheten i beviljningar över den nordiska kulturbudgeten. Av de 39 institutioner som upptas på den nordiska kulturbudgeten verksamhetsåret 1980 har 8 språkförståelseverksamhet på sitt arbetsprogram. Den årliga beviljningen till dessa institutioner är ca 10 milj. dkr.

Att språkförståelsen ses som en förutsättning för allt övrigt nordiskt samarbete belyses även av att 1978 och 1979 grundats två nya institutioner med enbart denna uppgift. Det är Nordiska språksekretariatet, som upprättades 1978, och Nordiska språk- och informationscentret i Helsingfors, som upprättades 1979.

För språkförståelseprojekt har över ministerrådets dispositionsmedel de senaste åren beviljats ca 500 000 dkr. per år. I den summan är inte medräknad utredningen om nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit, som innehåller en viktig språklig aspekt.

Stödordningarna på den nordiska kulturbudgeten ger ett väsentligt bidrag till språkförståelsearbetet. Nordiska kulturfonden beviljar kontinuerligt stöd till projekt som avser ökad språkförståelse. De projekt som hittills erhållit bidrag av kulturfonden omfattar seminarier, kurser, läromedelsproduktion, produktion av nordiska ordböcker osv. Kulturfondens bidrag för språkverksamhet 1976–1979 framgår av nedanstående tabell.

Tabell

Beloppen anges i danska kronor.

År	Lexikon	Språkkurser, seminarier, symposier	Övrigt	Läromedel	Totalt
1976	54 000	80 000	205 000	277 500	616 500
1977	181 000	100 000	—	—	281 000
1978	—	100 000	41 000	—	141 000
1979	244 000	83 000	13 000	60 000	400 000

Dessutom kan nämnas stödet till försöksverksamheten med lärar- och elevutväxling, stödet till ungdomssamarbetet, stödet till folkbildningssamarbetet och stödet till utgivning av grannlandslitteratur. För försöksverksamheten med lärar- och elevutväxlingen beviljades en engångssumma på 250 000 dkr. Under försöksperioden inkom ett 80-tal ansökningar till ett samlat belopp på ca 1 milj. dkr.

Stödet till ungdomssamarbetet har 1980 en beviljning på 1,7 milj. dkr. och stödet till grannlandslitteratur 1,2 milj.

Nedan redogörs i korthet för de viktigaste institutionerna och den projektverksamhet som finansieras över den nordiska kulturbudgeten. En mera utförlig beskrivning med anslagsbeviljningar redovisas i bilaga 2.

3.2 Nordiska institutioner

Nordiska språksekretariatet upprättades den 1 juli 1978 genom beslut i Nordiska ministerrådet. Språksekretariatet har till uppgift att verka för att bevara och förstärka den språkliga gemenskapen i Norden och främja den nordiska språkförståelsen. Det är ett organ för samarbete mellan de nationella språknämnderna och motsvarande organ i de nordiska länderna, och det skall även verka för samarbetet mellan andra språk- och terminologiorgan i Norden. Ett organiserat nordiskt språkvårdssamarbete i fråga om terminologi och nyord har existerat mellan språknämnderna i Norden ända sedan 1950-talet. Språksekretariatet handhar idag samarbetet mellan de nordiska språknämnderna och nomenklaturcentralerna.

Nordiska språksekretariatets verksamhetsområde är mycket omfattande. Utöver det som ovan nämnts skall institutionen följa utvecklingen av grannspråksundervisningen på alla utbildningsnivåer i Norden, samverka med massmedierna för att främja den nordiska språkförståelsen, anord-

na nordiska möten och seminarier i språkfrågor, utföra och publicera terminologiarbete osv. De uppgifter som åläggs i stadgarna ger således Nordiska språksekretariatet en central ställning i arbetet för ökad språkförståelse i Norden.

Frågan om upprättandet av en nordisk *dokumentationscentral för språkvetenskap*, SPRÅKDOK, har, efter beslut i ministerrådet 1977, utretts genom en förstudie som utförts av avdelningen för språklig databehandling vid Göteborgs universitet. Syftet med förstudien var att utarbeta förslag till instruktion för ett permanent dokumentationssystem för språkvetenskaplig forskning i Norden. Verksamheten skulle primärt omfatta registrering av pågående forskning inom ämnesområdet "Nordiska språk" i Norden.

Nordiska ministerrådet beslöt i januari 1980 att Nordiska språksekretariatet i fortsättningen blir ansvarigt för projektet och språksekretariatets styrelse övertar den tidigare ledningsgruppens uppgifter.

Nordiska språk- och informationscentret i Helsingfors inleder verksamheten hösten 1980. Dess uppgift är att i samråd med de finska skolmyndigheterna främja undervisningen i och kännedomen om de övriga nordiska ländernas språk, kultur och samhällsförhållanden. Centret skall även förmedla kunskap om Finlands kultur, samhällsförhållanden och språk till det övriga Norden.

De *nordiska kurserna i språk och litteratur* inleddes 1955. De vänder sig till modersmålstuderande vid universitet i Norden. Kurser avhålls varje år i danska, finska, norska och svenska. Utöver detta hålls normalt en kurs i Island i isländska vartannat år och en kurs i färöiska vart fjärde år för studerande från de övriga nordiska länderna. 1977 hölls den första kursen i samiska. Kurserna avslutas vanligen med ett prov, vilket ersätter hemlandsuniversitetets eget prov i berörda ämne.

Nordens Hus i Reykjavík upprättades 1965. Verksamheten har till syfte att stärka kulturgemenskapen mellan Island och den övriga Norden. Institutet skall förmedla impulser genom undervisning och utväxling av personer, material och information om nordiskt kulturliv och samtidigt förmedla isländska kulturströmningar till den övriga Norden. Verksamheten vid Nordens Hus i Reykjavík är i huvudsak inriktad på s. k. allmänskulturella aktiviteter. Samtidigt är det skäl att nämna den grannspråksverksamhet som förekommer i Nordens Hus. De nordiska lektorerna vid universitetet i Reykjavík har arbetsrum i Nordens Hus och bedriver i samarbete med husets ledning en viss grannspråksundervisning som i huvudsak riktar sig till allmänheten. Lektorerna är dock anställda enbart av universitetet.

Nordiskt samiskt institut upprättades 1973 och har till uppgift att betjäna den samiska befolkningen i Norden med sikte på att förbättra den samiska befolkningens ställning socialt, kulturellt och ekonomiskt. Institutet har en rätt omfattande verksamhet på språkområdet, bl. a. samisk språkforskning, uppbyggandet av ett samiskt språkarkiv, språkundersökningar i Kautokeino osv. Institutet uppehåller tolk- och översättningsservice. Institutet

är sekretariat för Samisk språknämnd. Huvuduppgifter för språknämnden är bl. a. nordiskt språksamarbete, utarbetande av ordböcker och frågor kring de samiska språkens status.

3.3 Projektverksamhet

Inom det s. k. *grannspråksprojektet* pågår en omfattande verksamhet för att stärka undervisningen i de nordiska språken i skolan.

Åtgärderna berör för Danmarks, Norges, Sveriges och svenskspråkiga Finlands vidkommande *grannspråkens ställning i modersmålsundervisningen*.

I isländska och finska skolor samt på Färöarna och Grönland undervisas de skandinaviska språken som *främmande språk*. Det är alltså till denna del fråga om självständiga ämnen med egna läroplaner.

På basen av utredningen "Våra grannspråk", (NU B 1978:11) bedrivs verksamheten för att stärka grannspråksundervisningen i Norden på följande områden:

- a. En harmonisering av modersmålsläroplanerna i Danmark, Norge, Sverige och svenskspråkiga Finland så att grannspråksundervisningen vidtar redan från lågstadiet och genom hela grundskolan,
- b. satsningar på lärarnas fort- och vidareutbildning i grannspråk,
- c. planering av undervisningsmaterial i grannspråk,
- d. upprättandet av ett språk- och informationscentrum för nordiska språk i Finland (se 3.1),
- e. utarbetande av en ram för grannspråksundervisningen.

Förslag till harmonisering av läroplanerna i modersmålet så att grannspråksundervisningen inleds redan från lågstadiet i grundskolorna i Norden har utarbetats. För närvarande vidtar grannspråksundervisningen i Danmark fr. o. m. 6:e årskursen, i Norge fr. o. m. 7:e årskursen, i svenska Finland fr. o. m. högstadiet och i Sverige fr. o. m. lågstadiet.

Enligt ministerrådets beslut i januari 1980 skall grannspråksundervisningen ingå redan från lågstadiet och ges genom hela grundskolan. Jämsides har även utarbetats riktlinjer för en nordisk ramplan i grannspråk. Ramplanen spänner över klasserna 3 till 10 i grundskolan. I samband med ramplanen har diskuterats behovet av relevanta läromedel.

Nationella lärarfortbildningsdagar i grannspråk har genomförts i samråd med Föreningarna Norden under verksamhetsåret 1979. Denna verksamhet fortsätter under 1980. I Island har lärarfortbildningen berört dansklärarna och i finska Finland svensklärarna. Vid fortbildningsdagarna har främst behandlats metodiska och didaktiska anvisningar för grannspråksundervisningen. För närvarande pågår planeringen av en nordisk fortbildningskurs i grannspråksundervisning. Avsikten är att i samråd med Danmarks Lærerhøjskole och Nordiska lärarorganisationers samråd anordna en mera djupgående fortbildningskurs för lärare i grannspråk på nordisk nivå. Den nordiska fortbildningskursen avhålls under verksamhetsåret 1980.

Verksamheten i dag på skolans område för ökad språkförståelse i Norden berör i huvudsak grundskolestadiet. Orsaken är att utredningen "Våra grannspråk" primärt inriktar sig på åtgärder på detta stadium. Motsvarande projektverksamhet, dvs. läroplansarbete, läromedelsproduktion och lärarfortbildning inom vuxenutbildning och det gymnasiala stadiet, har tillsvidare inte kunnat initieras på grund av knappa resurser.

Verksamhetsåren 1979–1980 genomförs fem symposier kring problematiken *nordisk språkvetenskap – speciellt modersmålspedagogik*. Avsikten med symposierna är att främja kontakt och informationsutväxling på tvärvetenskaplig bas bl. a. med sikte på planläggning och samordning av konkreta forskningsuppgifter. Verksamheten tar sikte på forskningsuppgifter av grundläggande karaktär med relevans för språkvårdsarbete och den nordiska språkförståelsen, med speciell vikt på frågor som har betydelse för modersmålsundervisningen i de nordiska länderna.

Symposierna behandlade följande områden:

Språkriktighetsproblem i skolan,

Grammatikmodeller och alternativa begreppssystem i modersmålet,

Dialekt och riksspråk i skolan.

Språkstimulering i förskoleåldern, samt

Internordisk språkförståelse.

För symposierna har över dispositionsmedlen beviljats drygt 400 000 dkr. Det sista symposiet kring internordisk språkförståelse avhölls i mars 1980.

Den i oktober 1979 avrapporterade utredningen "Nordisk radio och television via satellit" (NU A 1979:4–9) har i enlighet med sina direktiv ingående behandlat frågan om nordisk språkförståelse. På uppdrag av utredningens kultur- och programpolitiska expertgrupp har gjorts en särskild utredning "Nordisk språkförståelse – i går, i dag och i morgon" (NU A 1979:6 Band 3).

Den senare rapporten ger en redogörelse för nordisk språkförståelse idag och i historiskt perspektiv, samt lägger fram hypoteser om tänkbar utveckling. Rapporten ger också förslag till forskningsprogram kring den nordiska språkförståelsen, dels för att finna lösningar på praktiska språkproblem i samband med direktöverföring via satellit, dels för att göra utvärderingar av konsekvenserna om ett system med direktöverföring av radio- och TV-program via satellit genomförs.

I huvudrapporten (NU A 1979:4) konkluderas att ett genomförande av nordisk radio- och television via satellit otvetydigt skulle leda till en förbättring av den ömsesidiga språkförståelsen mellan danska, norska och svenska. Också förståelsen av de skandinaviska språken bland finnar, islänningar och färöingar skulle öka. Utredningen bedömer dock att det knappast är troligt att förståelsen av finska, isländska och färöiska i de övriga nordiska länderna skulle öka i någon väsentlig omfattning. Vidare understryks att effekterna på språkförståelsen troligen är av långsiktig karaktär och att det sannolikt är barnen som kommer att öka sin förståelse

av grannlandsspråken snabbast. Också i den tidigare utredningen av nordisk radio och television via satellit (*NU A 1977:7-9*), samt i remissutlåtandena om denna utredning, var det en genomgående bedömning att det kunde förväntas positiva effekter för den nordiska språkförståelsen om ett sådant radio- och TV-samarbete genomförs.

I anslutning till Nordiska rådets rekommendation nr 27/1969 har en undersökning om möjligheterna till nordiskt samarbete rörande *utlandslektorernas verksamhet* genomförts. Utredningen berör de nordiska språklektorerna såväl inom Norden som utomlands.

I rapporten beskrivs den roll som de nordiska språklektorerna spelar. Vidare presenteras en omfattande kartläggning av undervisningsutbudet i de nordiska språken såväl inom som utom Norden.

I rapporten ingår förslag om bl. a. ökade resurser till utvecklat samarbete mellan lektorerna, fortsatt kartläggning av undervisning i de nordiska språken, samt kurser och konferenser.

4 Förslag till handlingsprogram för ökad språkförståelse i Norden

4.1 Allmänt

Det är inte lätt att bedöma effekterna av de åtgärder för ökad språkförståelse i Norden som bedrivs inom kulturavtalets organ. Samtidigt är det viktigt att göra sig en föreställning om dessa effekter som grund för fortsatta åtgärder.

Ökad språkförståelse i Norden är inte beroende enbart av direkt styrda aktiviteter och formella beslut. Sådant som ökat gräns-TV-tittande, ökad rörlighet mellan länderna spelar också en väsentlig roll i sammanhanget. Bedömningen att en nordisk TV-satellit skulle "ha konsekvenser för språkgemenskapen och språkförståelsen som ingen annan åtgärd ens tillnärmelsevis kan mäta sig med", har utan tvivel fog för sig.

Stödordningar som stimulerar till utväxling av lärare och elever i Norden och andra slags personkontakter har en dokumenterat stor effekt på språkförståelsen. Den försöksverksamhet med lärar- och elevutväxling som bedrevs åren 1978-1979 belyser detta. Så gott som samtliga rapporter från utväxlingsresorna pekar på undanröjandet av språkbarriären som det främsta resultatet av verksamheten.

Det främsta hindret för denna utväxlingsverksamhet är de stora resekostnaderna. Därför vore det väsentligt att jämsides med att man upprättar stödordningar som stimulerar till utväxlingsverksamhet sätta in alla krafter på att göra resorna billigare inom Norden. Sekretariatet undersöker f. n. möjligheterna att genom olika rabattsystem stimulera ungdomsresandet i Norden.

Attityderna till grannländernas språk och kultur skapas väsentligen i skolan. Det är dock allmänt omvittnat att såväl elever som lärare har dålig motivation för grannspråksundervisning. Därför måste en central uppgift

var att stärka grannspråksundervisningen i skolan i Norden – dels genom att påverka attityderna, dels genom att ge ämnet ökad plats.

Den rätt omfattande verksamhet som drivs på skolans område genom det s. k. grannspråksprojektet får genomslagskraft endast om besluten kan vidareföras och förankras nationellt.

Som tidigare nämndes kan sannolikt ingenting mäta sig med den potentiella betydelse som ligger i utökat radio/TV-samarbete. Utgångspunkten för förslagen i detta handlingsprogram är dock de medel som i dag står till förfogande. Det är knappast någon överdrift att påstå att massmedia hittills inte utnyttjats i tillräcklig grad i språkförståelsearbetet. Måhända har också den intensiva diskussionen om speciellt TV:s roll i sammanhanget förträngt den betydelse som övriga massmedia kan ha.

Utbildningsväsendet i Norden och massmedierna (TV, radio och pressen) är således centrala områden för de förslag till åtgärder för ökad språkförståelse i Norden som nedan anges. Därutöver pekas på aktuella forskningsuppgifter i ämnet. För det direkta nordiska samarbetet inom arbetsgrupper och kommittéer föreslås ett antal praktiska åtgärder, bl. a. tolkservice.

4.2 Åtgärder inom utbildningsväsendet

Förslagen till åtgärder berör för Danmarks, Norges, Sveriges och det svenskspråkiga Finlands vidkommande primärt *grannspråkens ställning i modersmålsundervisningen*.

I de övriga länderna och i de finskspråkiga skolorna i Finland ges undervisning i danska, norska och svenska som *främmande språk*. Det är alltså där fråga om självständiga ämnen med egna läroplaner.

4.2.1 Grundskolan

Nordiska ministerrådet gjorde i januari 1980 följande uttalande:

Nordiska ministerrådet rekommenderar nationella, statliga och kommunala myndigheter att verka för att grannspråksundervisningen stärks i grundskolan så att undervisningen ges redan från lågstadiet genom hela grundskolan.

För genomförandet vidtas på nationell nivå de ändringar och utfärdas kompletteringar till modersmålsläroplanerna i enlighet med sekretariatets förslag.

Ovannämnda rekommendation berör Danmark, Norge, Sverige och svenskspråkiga Finland och innebär att grannspråksundervisningen stärks i grundskolan. På nordisk nivå blir den viktigaste uppgiften att följa upp ministerrådets beslut så att rekommendationen verkställs på nationell nivå.

Ministerrådets rekommendation får konsekvenser för lärarutbildningen, lärarfortbildningen och läromedelsproduktionen.

Huvudvikten i den nordiska verksamheten bör läggas på lärarnas fortbildning och vidareutbildning, eftersom sådana åtgärder kan genomföras

omedelbart och ge effekter på kort sikt. Den lärarfortbildning i grannspråk som genomförts i samråd med Föreningarna Norden bör därför få en fortsättning. Samtidigt som de nationella fort- och vidareutbildningsenheterna som en konsekvens av läroplansbeslutet beaktar grannspråksundervisningen i sin verksamhet på nationellt plan, bör genom nordiska initiativ kontinuerliga fortbildningskurser hållas på nordisk nivå. Den nordiska fortbildningen bör inriktas på att utbilda lärare som sedan kan verka i den normala nationella fortbildningsverksamheten. I ett längre perspektiv bör satsningarna även gälla den ordinarie lärarutbildningen.

Förutsättningen för införandet av grannspråksundervisningen från lågstadiet genom hela grundskolan är att lärarna har relevant undervisningsmaterial. Mycket av detta material finns redan i form av barnprogram i radio/TV, barnböcker, grammofonskivor m. m., framställda för det egna landets behov. En viktig uppgift är därför att genom lärarfortbildningen ge lärarna kunskaper om material som redan finns och om hur man kan utnyttja det i undervisningen.

Samtidigt bör på nordisk nivå initiativ tas för att intressera läromedelsproducenterna för att producera nya läromedel för låg- och mellanstadiet utgående från ministerrådets beslut i läroplansfrågan. En första konkret åtgärd är att få fram en lärobok med metodisk handledning för lågstadiet. För högstadiet finns en sådan, "Triangelkontakt", som är utgiven av fortbildningsavdelningen vid Lärarhögskolan i Linköping i samarbete med modernmåsläraryöreningarna i Norden.

Jämsides bör på nordiskt initiativ kontakt tas med nationella myndigheter som handhar läromedelsinformationen för att få fram aktuella förteckningar över lämpligt material i likhet med det som redovisas i lärarhandledningsdelen i publikationen "Våra grannspråk".

I sammanhanget kan nämnas att Nordiska språksekretariatet tillsammans med modernmålsföreningarna som bäst utarbetar en katalog över undervisningsmaterial i grannspråk.

Radio- och TV-programmen intar en central plats i grannspråksundervisningen. Därför bör åtgärder vidtas för att sammanföra representanter för utbildningsradion i de olika länderna i syfte att få i gång ett produktions-samarbete.

Det finns skäl att understryka betydelsen av tillgången till relevant undervisningsmaterial. Produktionen av undervisningsmaterial bör ske inom ramen för den normala nationella läromedelsproduktionen och de naturliga distributionskanalerna. De nordiska aktiviteterna på området bör i huvudsak vara initierande.

4.2.2 Åtgärder inom det gymnasiala stadiet, vuxenundervisningen och högre utbildning

Ovannämnda åtgärder har till större delen igångsatts på grundskolestadiet på basen av utredningen "Våra grannspråk". Samtidigt är det viktigt 17-10-329. Nordiska rådet. Del 2

att åtgärderna utsträcks till att gälla även övriga stadier, främst det gymnasiala stadiet och vuxenutbildningens område.

För det fortsatta arbetet med grannspråksundervisningen på det gymnasiala stadiet och inom yrkesutbildningarna skall behovet av lärarfortbildning och läromedelsproduktion utredas. En sådan behovsanalys kan göras relativt snabbt med hjälp av modersmålslärarföreningarna i Danmark, Norge, Sverige och svenskspråkiga Finland, danskläraryöreningen i Island och svenskläraryöreningen i finskspråkiga Finland. På basen av en sådan utredning görs en plan för fortbildning i grannspråk för berörda lärarkategorier inom det gymnasiala stadiet enligt samma modell som för grundskolan.

Samtidigt påbörjas en motsvarande inventering av läroplanerna som gjorts för grundskolans del.

Åtgärder för ökad nordisk språkförståelse ingår inte uttryckligen i det nuvarande nordiska vuxenutbildningssamarbetet.

I första hand kommer det nordiska informationsnät som byggts upp att användas för att få huvudmännen inom olika former av vuxenutbildning i de nordiska länderna att i högre grad ägna grannspråksundervisningen uppmärksamhet i sin undervisning.

Eftersom vuxenundervisare till stor del utgörs av grundskole- och gymnasielärare, kommer den fortbildning som ovan redovisats även vuxenutbildningen till godo. En inventering angående behovet av produktion av läromedel i grannspråk för vuxenundervisningen bör göras.

Inom den högre utbildningen riktas intresset primärt de kommande åren mot de nordiska språklektorernas verksamhet och ställning. Mot bakgrund av utredningen om de nordiska lektoratens ställning kommer följande förslag att övervägas under kommande verksamhetsår:

- ökade resurser till utvidgat samarbete mellan de nordiska lektorerna (projektmedel och regelbundna möten),
- dokumentation och rapportering i syfte att förbättra servicen åt utlandslektorerna,
- kurser, konferenser och arbetsgrupper.

4.2.3 *Realiserandet av åtgärderna inom utbildningsväsendet*

Åtgärderna för att stärka grannspråksundervisningen, som hittills primärt berört grundskolestadiet, har realiserats direkt av kultursekretariatet och finansierats över ministerrådets dispositionsmedel.

Samtidigt finns det skäl att understryka att de åtgärder som föreslås i detta program – och det gäller för övrigt för hela kulturavtalet – får effekt endast om de förankras nationellt och ingår i den normala nationella statliga och kommunala verksamheten. I sammanhanget kan nämnas Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets verksamhetsberättelse för 1979:

Nordiska rådet anser att de nordiska regeringarna bör bemöda sig

om en bättre nationell uppföljning av nordiska utredningsförslag och andra initiativ samt att uppföljningen fortgående bör rapporteras till rådet.

En viktig del av den nordiska verksamheten inom utbildningsväsendet blir således en uppföljning och bevakning av verkställigheten av läroplansbeslutet och de effekter det bör få såväl i fråga om läromedelsproduktionen som inom lärarutbildningen och lärarfortbildningen. Detta gäller i huvudsak på grundskolstadiet. Inom det gymnasiala stadiet, vuxenundervisningen och den högre utbildningen krävs ett visst kartläggnings- och utredningsarbete på nordisk nivå innan motsvarande beslut kan tas för den nationella verksamheten.

Beträffande fortbildningskurser för lärare bör man räkna med en kontinuerlig nordisk verksamhet. Det är härvidlag fråga om att på nordisk nivå utbilda konsulenter som sedan kan gå in som handledare i den normala nationella fortbildningsverksamheten.

Samtidigt är det viktigt att mera systematiskt utnyttja de fasta institutionerna för den kontinuerliga nordiska verksamheten inom språkförståelsearbetet. Samarbetet med Föreningarna Norden, Nordiska lärarorganisationers samråd (NLS) och modersmålläraryöreningarna (NORDSPRÅK) är värdefullt för den lokala och fackliga förankringen och bör därför förstärkas.

De institutioner som bör involveras i verksamheten är främst Nordiska språksekretariatet samt Nordiska språk- och informationscentret i Helsingfors.

Enligt instruktionen skall språksekretariatet "följa utvecklingen av grannspråksundervisningen på alla utbildningsnivåer i de nordiska länderna".

Samtliga språk i Norden är representerade i språksekretariatets styrelse.

Nordiska språksekretariatet och Nordiska språk- och informationscentret har de nordiska språken som speciellt arbetsområde. Det är naturligt att de ges möjlighet att mera aktivt gå in i verksamheten på nordisk nivå för att stärka grannspråksundervisningen inom utbildningsväsendet. Naturliga uppgifter är främst anordnandet av den fortsatta nordiska lärarfortbildningen samt information och initiativ i fråga om läromedel inom grannspråksundervisning.

4.3 Åtgärder via massmedia

Massmedierna spelar en stor roll i arbetet för ökad språkförståelse. Även om det är tidningarna, tidskrifterna och radio/TV-företagen själva som träffar beslut om vad de vill trycka/sända bör olika slag av aktiviteter initieras från kulturavtalets organ. Projektverksamheten inriktas på att färdigställa material främst med sikte på mindre dagstidningar, specialtidningar och olika artikelbyråer där man vet att intresset för färdigt artikelmaterial är störst.

En artikel borde rimligen kunna nå publicering i omkring 30 tidningar i de nordiska länderna. Man räknar med att en genomsnittlig upplaga på 35 000 exemplar skulle nå en spridning på över en miljon för varje artikel.

Projektverksamheten i nom massmediaområdet bygger på tanken att själva det faktum att en individ blir exponerad för andra skandinaviska språk upprepade gånger underlättar språkförståelsen – särskilt om man samtidigt erbjuder översättning på speciellt svåra eller vilseledande ord.

För spridning direkt till dagstidningar, veckopress, facktidningar och nyhetsbyråerna inriktas projektverksamheten på följande åtgärder:

- a) kåserande språkspalter kring olikheter och likheter mellan språken.
- b) ordlistor där 10 ord åt gången presenteras på de olika nordiska språken alternativt på ett av språken med översättning till det inhemska språket.
- c) läsövningar/småstycken på ett grannspråk försedda med ordförklaringar.
- d) återkommande krönikor från de nordiska huvudstäderna om aktuella ting skrivna på landets språk men avsedda för publicering i grannländerna.
- e) lärarnas facktidskrifter

För samtliga dessa alternativ gäller att framställningskostnaderna bärs av de nordiska organen, t. ex. ministerrådets dispositionsmedel, så att artiklarna fritt kan ställas till olika massmediers förfogande.

I fråga om etermedierna är förhållandena något annorlunda. Ändå förefaller det inte helt osannolikt att korta inslag om språkens likheter och olikheter skulle finna användning om man levererar färdigt material.

Väsentligt i sammanhanget är att inspirera radio/TV-företagen till egna produktioner, t. ex. en nordisk "språklåda" i radio, som i kåserande form tar upp språkliga fenomen, eller korta inslag i TV om språkens olikheter/likheter.

TV-inslag på danska, norska eller svenska med textat originalspråk i stället för översättning bör även ingå.

I fråga om de skandinaviska språken å ena sidan och finskan, färöiskan och isländskan å den andra sidan är möjligheterna något mer begränsade i språkförståelsearbetet. Dock är det möjligt att tänka sig några av de publiceringsformer som tidigare nämndes, nämligen kåserande språkspalter, ordlistor, läsövningar för nybörjare och serieteckningar.

Insatserna i fråga om radio och TV handlar primärt om reguljära språkurser vilka skulle produceras och finansieras av eterbolagen själva.

4.4 Förslag till forskningsuppgifter inom språkförståelsearbetet

Uppfattningarna om språkförståelsen i Norden bygger till stor del fortsättningsvis på antaganden. Det är därför ett klart behov av en intensifierad forskning på området. Aktuella forskningsuppgifter (av vilka en del överlappar varandra) är bl. a.:

- vilka språkliga förhållanden har den största betydelsen för grannspråksförståelsen (uttal, rättskrivning, ordförråd, syntax etc.),
- speciella problem rörande förståelsen av talat språk (fonetiska olikheter, talperception, talar- och lyssnarstrategier etc),
- metoder för mätning av grannspråksförståelse.
- förståelsen av nordiska TV-program på grannspråk (jämförelse mellan otextade program och program på sändarspråket); betydelsen av samverkan mellan text och ljud,
- spontan grannspråksinläring via TV (t.ex. i de delar av Norge och Danmark där man ser svensk TV) hos vuxna och barn.
- kartläggning av olikheter i ordförrådet mellan danskan, norskan, svenskan; högfrekventa och lågfrekventa ord: olika stilnivåer etc.,
- kartläggning av faktisk språkförståelse.
- studier av grannspråksförståelse i nordiskt samarbete (t. ex. inom fackliga samarbetsorgan),
- kontinuerlig registrering av nyordstillväxten i danskan, norskan och svenskan,
- effekten av olika metoder inom grannspråksundervisningen i skolan (t.ex. undervisning i svensk och dansk historia på norska i ett antal skolklasser och på svenska resp. danska i andra, jämförbara norska skolklasser och motsvarande undervisning i danska och svenska skolor),
- eventuell inverkan på modersmålsinläringen av tidigt insatt grannspråksundervisning i skolan,
- undersökning av attityder till grannspråksundervisning (hos lärare och skolelever) och till grannspråksförståelse över huvud taget (hos olika grupper nordbor).

Medel bör avdelas för dessa forskningsuppgifter. De kan utföras dels av nordiska institutioner, dels av nationella högskolor och universitet som har nordiska språk som ämne.

5 Förslag till åtgärder i det direkta nordiska samarbetet

Språkförståelsen i det direkta nordiska samarbetet gäller dels förståelsen mellan danska, svenska och norska, dels möjligheterna för dem som har något av de icke centralskandinaviska språken som modersmål att aktivt delta i arbetet.

En ökad insats för att underlätta språkförståelsen bör förutsättas av alla som deltar i nordiskt samarbete. Oftast är det mera uttalet än själva ordförrådet som är stöttestenen. Ett par timmars systematisk träning av hörförståelsen skulle radikalt kunna förbättra språkförståelsen vid nordiska möten. För detta ändamål borde produceras kassettband med *förståelseövningar* på danska, norska och svenska. Språkförståelsebanden skall erbjudas alla som på ett eller annat sätt deltar i det nordiska samarbetet. Ett sådant hjälpmedel bör dessutom finnas vid alla nordiska institutioner.

Då en ny nordisk arbetsgrupp eller kommitté startar sitt arbete bör man börja med att definiera facktermer och andra nyckelord som kan förväntas återkomma under arbetets gång. Den nordisk-engelska ordlista i utbildningsterminologi som för närvarande utarbetas kan väntas fylla ett stort behov.

I detta sammanhang bör nämnas skriften "Att tala nordiskt" som innehåller förslag om hur man bör tala och uttrycka sig vid nordiska sammankomster.Handledningen har tillkommit på initiativ av Per Olof Sundman och utgivits gemensamt av Nordiska rådet och Nordiska språksekretariatet. Den har utarbetats av fil. mag. Catharina Grünbaum i samarbete med professor Bertil Molde.

Ett aktivt deltagande i det direkta nordiska samarbetet (arbetsgrupper, kommittéer osv.) av representanter för minoritetspråk kräver att tolkning i ökad utsträckning tas i bruk. De försök med tolkning som vidtagits visar att intresset för att lära sig ett skandinaviskt språk ingalunda minskar. Effekten är snarare den motsatta. Om man genom tolkning får flera med i det nordiska samarbetet växer därmed intresset för de skandinaviska språken. En promemoria om finnarnas språkproblem i nordiskt samarbete ingår som bilaga (Bilaga 3).

6 Organisation

De projekt, stödordningar och institutioner som arbetar med frågor rörande språkförståelse är fördelade på kulturavtalets samtliga tre områden: utbildning, forskning och allmänskultur. Grannspråksprojektet och det nordiska språk- och informationscentret hör till utbildningsområdet och språksekretariatet administreras av forskningsområdet, medan Nordens Hus i Reykjavik och stödet till grannlandslitteratur administreras inom området för allmänskulturell verksamhet. Åtgärder som riktar sig till massmedia sköts av kultursekretariatets informationsfunktion.

En koordinering av all denna verksamhet är nödvändig. Detta gäller såväl administrationen av de nordiska institutioner och stödordningar som berörs som den projektverksamhet som realiserar direkt genom kultursekretariatet.

För en sådan koordinering talar flera skäl. De skilda aktiviteterna bör kunna bedömas i ett sammanhang som underlag för de åtgärder som föreslås i detta handlingsprogram. Med tanke på de begränsade resurserna är det viktigt att verksamheterna inte överlappar utan kompletterar varandra. Ansvaret för att medlen används rationellt så att onödiga överlappningar undviks bör ligga hos en person vid kultursekretariatet, som skall ha den samlade överblicken över aktiviteterna.

Den mest omfattande projektverksamheten (grannspråksprojektet) samt institutioner med språkfrågor som huvuduppgift ligger på utbildningsområ-

det. Det är därför mest ändamålsenligt att alla de aktiviteter som ingår i handlingsprogrammet koordineras inom utbildningssektorn.

Det är angeläget att framhålla att arbetet för ökad språkförståelse bör bedrivas i samarbete med organisationer som har motsvarande verksamhet på sitt program. I detta fall är det primärt fråga om Modersmålslärares föreningar i Norden (NORDSPRÅK) Föreningarna Nordens förbund (FNF) och Nordiska lärarorganisationers samråd (NLS). Ett sådant samarbete har i viss mån existerat tidigare, men det kan i hög grad effektiveras.

Samarbetet med dessa organisationer kan bidra till förverkligandet av det som bör vara slutmålet, nämligen att språkförståelseverksamheten skall utgöra en naturlig del av den nationella verksamheten i skolan, inom massmedia, inom forskning osv.

7 Sammanfattning och beräkning av kostnaderna för verksamheten 1980–1984

För projektverksamhet för ökad språkförståelse i Norden har de senaste åren beviljats i medeltal 500 000 dkr. per år över dispositionsmedlen. Därutöver har två nya fasta institutioner bildats, Nordiska språksekretariatet med en årsbudget om ca 500 000 dkr. och Nordiska språk- och informationscentret i Helsingfors med en årsbudget om ca 1 milj. dkr. Adderar man därtill redan etablerade verksamheter såsom de nordiska kurserna i språk och litteratur, stödet till ungdomssamarbete, verksamheten vid Nordens hus i Reykjavik och vid Nordisk samisk institut osv., kan man konstatera att åtgärderna inom kulturavtalets organ för ökad språkförståelse i Norden är omfattande.

Kultursekretariatet utgår från att minst samma ambitionsnivå i språkförståelseverksamheten kan hållas de följande åren. Det betyder att från dispositionsmedlen beräknas ca 500 000 dkr. årligen för projektverksamhet och att de institutioner som bedriver direkt språkförståelseverksamhet ges en viss resursförstärkning.

Följande åtgärder föreslås i det fortsatta arbetet för ökad språkförståelse i Norden.

Hösten 1980

Inom utbildningsväsendet intar lärarna naturligtvis en central plats. Den lärarfortbildning som under 1979 och 1980 bedrivits i samråd med Föreningarna Norden har rönt stor uppskattning och kan förväntas få en fortsättning.

Det viktigaste i detta skede är att på nordisk nivå utbilda lärare som sedan kan användas i den nationella lärarfortbildningen i grannspråksundervisning. I detta syfte detaljplanerar kultursekretariatet i samråd med Danmarks lærerhøjskole och Nordiska lärarorganisationers samråd en nordisk fortbildningskurs i grannspråk utgående från beslut i MR 6/77 och ÄK

5/78. Den första kursen skall hållas i januari 1981 med 7 lärarfortbildare från varje nordiskt land. Kurskostnaderna har beräknats till 150 000–200 000 dkr. Av tidigare beviljade medel för lärarfortbildning i grannspråk återstår ca 60 000 dkr., varför genomförandet av den nordiska "pilotkursen" kräver en beviljning på ca 100 000 dkr. Detaljprogram och detaljbudget föreläggs ministerrådet hösten 1980.

I den nationella lärarfortbildningen bör grannspråksundervisningen ingå som en naturlig del. Samtidigt är det realistiskt att räkna med att under några år framåt avsätta nordiska medel för denna verksamhet. Sekretariatet återkommer i denna sak då en utvärdering föreligger av den nationella lärarfortbildning som genomförts i samråd med Föreningarna Norden.

På läromedelssidan är det i huvudsak fråga om att koordinera och organisera verksamheten. Det är sannolikt att etablerade företag i Norden är beredda att producera läromedel för grannspråksundervisning som en normal del i läromedelsproduktionen. Möjligen bör kulturavtalets organ bistå på det sättet att manuskript ställs kostnadsfritt till förfogande mot att läromedlet kan säljas något billigare. I sammanhanget bör nämnas att modersmålslärarföreningar i Norden (NORDSPRÅK) har uttryckt intresse för att medverka till en lärobok "Triangelkontakt" för lågstadiet motsvarande den som nu finns för högstadiet.

Läroplanssidan kräver i huvudsak bevakning av ministerrådets rekommendation om att grannspråksundervisningen skall börja redan på lågstadiet och fortsätta genom hela grundskolan.

En detaljplan för den projektverksamhet inom massmedia som anges inom kapitel 4.3 samt för produktion av hörförståelseövningar för det direkta nordiska samarbetet föreläggs kulturavtalets organ för behandling under hösten 1980.

Vid Nordiska rådets session i Reykjavik i mars 1980 antogs följande yttrande:

Nordiska rådet anser att fasta ordningar för nordiskt lärar- och elevutbyte snarast bör skapas.

Lärar- och elevutbytesverksamhet innehåller en viktig språklig aspekt. Kultursekretariatet kommer under hösten 1980 att utvärdera den försöksverksamhet med lärar- och elevutväxling som bedrivits under verksamhetsåret 1979.

1981

Den verksamhet som skisserats i fråga om grannspråksundervisningen bör få en fortsättning under 1981. Viktigt i sammanhanget är att grannspråksprojektet då utsträcks även till det gymnasiala stadiet och vuxenutbildningen.

Samtidigt är det viktigt att såväl Nordiska språksekretariatet som Nordiska språk- och informationscentret involveras i grannspråksverksamheten i enlighet med de uppgifter som ålagts dessa institutioner. Det förutsät-

ter dock att Nordiska språksekretariatet i Oslo ges en resursförstärkning. Preliminärt bör man tänka sig att språksekretariatet får en förstärkning motsvarande en heltidstjänst jämte projektmedel för verksamheten inom utbildningsområdet. Denna verksamhet kan avse en fortsättning av lärarfortbildningsarbete, läroplansbevakning och initiativ på läromedelssidan.

Utgående från utvärderingen av försöksverksamheten med lärar- och elevutväxling samt Nordiska rådets yttrande är det realistiskt att räkna med att en stödordning upprättas fr. o. m. 1981. På basen av det stora intresset för denna verksamhet är det realistiskt att räkna med en stödordning om ca 500 000 dkr. per år.

Man bör även räkna med kontinuerliga projektmedel för verksamheten inom massmedia enligt de riktlinjer som beskrivs i kapitel 4.3.

1982–1984

Kultursekretariatet utgår ifrån att ambitionsnivån de följande åren fram till 1984 kan hållas på samma nivå som 1981. Det betyder att Nordiska språksekretariatet ges möjlighet att arbeta med två heltids anställda jämte en del projektmedel, att det varje år avsätts ur ministerrådets dispositionsmedel ca 500 000–700 000 dkr. för projektverksamhet som realiseras direkt i Kultursekretariatets regi och att de övriga institutioner som bedriver språkförståelseverksamhet ges resursförstärkningar i den mån budgetläget det tillåter.

Övriga aktiviteter 1980–1984

Avslutningsvis är det skäl att understryka betydelsen av att Dansk Sprognævn och Norsk språkråd tillsätter speciella tjänster för de nordiska uppgifterna i enlighet med de förutsättningar som angavs vid Nordiska språksekretariatets upprättande. I motiveringarna för upprättandet av Nordiska språksekretariatet konstateras att "En absolut förutsättning för ett sekretariat av den här modellen är att språknämnderna får de nya tjänster som föreslagits".

Då ministerrådet fattade beslut om att upprätta det nordiska språksekretariatet (14.3.1977) konstaterades samtidigt:

Endavedere engighed om, at MR herved udgår fra den forudsætning, at pågældende ministerier såvidt mulig udvirker, at en ny videnskabelig stilling med henblik på nordiske samarbejdsopgaver tilføres henholdsvis Dansk Sprognævn, Forskningscentralen for de inhemske språken i Finland, Norsk språkråd og Svenska språknämnden samt at sekretariatsressourcer også stilles til rådighed for Islandsk målnefnd.

Sådana tjänster har upprättats vid Svenska språknämnden fr. o. m. 1.7.1979 samt vid Forskningscentralen för de inhemska språken i Finland fr. o. m. 1.8.1979.

Ytterligare bör nämnas att förslagen till forskningsuppgifter ej berörts i denna sammanfattning. Kultursekretariatet utgår dock från att de forsk-

ningsuppgifter som anges i kapitel 4.4 kan utföras dels av nordiska institutioner, dels av nationella högskolor och universitet som har nordiska språk som ämne.

För närvarande utarbetas detaljprogram för verksamheten angående utlandslektorerna. Detta program föreläggs kulturavtalets organ för behandling hösten 1980.

8 Utvärderingen av åtgärderna för ökad språkförståelse i Norden

Kultursekretariatet avser att löpande utvärdera de olika åtgärderna i handlingsprogrammet. Utvärderingen bör gälla såväl innehållet som organisationen och innefatta projektverksamhet, verksamheten vid de nordiska institutionerna, stödordningarna samt den verksamhet som riktas mot massmedia.

Utvärderingen läggs till grund för fortsatta åtgärder i språkförståelseverksamheten.

BIHANG I

Rekommendation nr 12/1977 angående handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att snarast framlägga ett samlat handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden och i det nordiska samarbetet.

A 481/k

Medlemsförslag nr A 481/k om förbättrad språkförståelse i Norden och i det nordiska samarbetet

(Väckt av Gunnar Helén)

Det nordiska samarbetet har under senare år funnit allt fastare former genom revisioner av Helsingforsavtalet, tillkomsten av Nordiska ministerrådet, ingående av kulturavtalet osv. Vi kan därför idag sägas disponera över de instrument som krävs för ett aktivt nordiskt samarbete.

Vad vi däremot hittills inte lyckats med är att fördjupa samarbetet genom att i högre grad engagera medborgarna i våra länder i den nordiska tanken. En av huvudorsakerna hätill är den bristande nordiska språkförståelsen, som utgör ett allvarligt hinder för en fördjupad utveckling av samarbetet. En förbättrad nordisk språkförståelse måste därför betraktas som en av Nordiska rådets viktigaste arbetsuppgifter.

Den bristande språkförståelsen inom Norden när det gäller de tre närbesläktade språken påtalas i en nyligen vid Pedagogisk forskningsinstitut i Oslo framlagd undersökning "om gjensidig förståelse av tale- och skriftspråk i Danmark, Norge och Sverige."

Undersökningen visar att norrmännen förstår danska bättre än svenskarna och svenska bättre än danskarna. Förklaringen härtill är att norskan intar en mellanställning mellan svenskan och danskan, där uttalet erinrar om svenskan och ordförrådet om danskan. Av undersökningen framgår vidare att skriftspråken är förhållandevis lätta att förstå. Svårast har danskar och svenskar med varandras språk. Verkliga kommunikationssvårigheter uppstår först när det gäller talspråket och då särskilt mellan danska och svenska med de största problemen för svenskarna. Danskarna och norrmännen förstår varandras talspråk förvånande bra, medan norrmännen förstår svenskt talspråk åtskilligt bättre än vad svenskarna förstår norska.

Det borde språkligt sett vara lika lätt för en svensk att förstå norska som för en norrman att förstå svenska. Förklaringen till föreliggande skillnad torde vara att norrmän jämförelsevis ofta lyssnar till svenska och läser svenska. De svenska kontakterna med grannspråken är mer sporadiska.

Av de i undersökningen tillfrågade svenskarna uppgav 84 % att de aldrig hörde på norsk eller dansk radio. Drygt varannan dansk och norrman uppgav däremot att han ofta hörde på svensk radio. Förhållandet torde vara mycket likartat när det gäller TV-tittande och besök i grannländerna.

Även en undersökning som företagits på skolelever i årskurserna 7-9 i de tre nordiska vänorterna Esbjerg, Stavanger och Eskilstuna visar att de norska eleverna hade bättre språkförståelse än de danska och svenska.

Undersökningsresultaten är nedslående men inte särskilt överraskande. Tvärtom bekräftar de uppfattningen om de språkliga svårigheter som föreligger när de nordiska medborgarna vill kommunicera med varandra.

Detta förhållande måste betraktas som otillfredsställande och enligt min mening måste därför kraftfulla åtgärder vidtagas för att utveckla och förstärka den språkliga förståelsen mellan de nordiska ländernas medborgare. De finska, färöiska och isländska språken intar naturligtvis i detta sammanhang en speciell ställning.

I ett medlemsförslag om ibruktagande av simultantolkning i Nordiska rådet (A 460/j) har aktualiserats frågan om vissa rådsmedlemmars svårigheter att aktivt delta i rådsarbetet på grund av att de ej kan använda sitt eget modersmål. Medlemsförslaget avser i första hand de finländska råds-

medlemmarnas språksvårigheter. Rådets svenska delegation, som yttrat sig över medlemsförslaget, har uttalat stor förståelse för detta problem. En möjlighet att lösa detta vore genom ökad tolk- och språkhjälp. Delegationen ansåg vidare att det borde vara möjligt att använda någon form av nordisk språklista för att underlätta bl. a. utskottsarbetet. Delegationen underströk att det är väsentligt för rådets arbete att språksvårigheterna i görligaste mån undanröjs. Medlemsförslaget behandlas för närvarande av rådets juridiska utskott.

Dessa delegationens synpunkter delar jag helt. Det är synnerligen angeläget att de språkliga kommunikationerna fungerar så att inte någon av språkskäl utestängs från det nordiska samarbetet. En försöksordning bör snarast prövas med tolk- och språkhjälp t. ex. i överensstämmelse med den svenska delegationens förslag. Enligt min mening bör en sådan tolk- och språkhjälp inte endast erbjudas inom rådets organ utan inom nordiskt offentligt samarbete över huvud taget.

Nordiska rådet har i olika sammanhang uppmärksammat behovet av förbättrad språkförståelse med hänsyn till den språkliga gemenskapens avgörande betydelse för det nordiska samarbetets fortsatta utveckling. Här kan pekas på initiativ för att stödja de nationella språknämndernas insatser för att förhindra att de besläktade nordiska språken utan tvingande skäl glider ytterligare från varandra. Rådets kulturutskott har under hösten 1975 med hänsyn till det stora behovet av åtgärder inom det nordiska språkvårdssamarbetet beslutat föreslå rådet en rekommendation om en utredning om en nordisk språknämnd.

Vidare kan nämnas rådets *rekommendation nr 24/1964* angående lärarutbyte, vilken även omfattar elevutbyte. I anledning av denna rekommendation har en utredning i mars 1975 framlagt förslag om ökade anslag till elevutbyte. I utredningen framhålls att den pedagogiska och sociala målsättningen för ett framtida elevutbyte bör vara att öka kunskapen om de nordiska länderna och folken, deras arbete och kultur, öka kunskapen om grannländernas språk samt främja den nordiska samhörigheten genom personliga kontakter. I utredningen understryks också att de internordiska lägerskolorna och ett lägerskoleuppehåll i ett annat nordiskt land skulle vara en värdefull utbyggnad av lärar- och elevutbyten.

Mot bakgrund av bl. a. rådets *rekommendation nr 18/1974* angående information om Norden och kurser i nordiska språk i Finland m. m. har Nordiska ministerrådet anslagit medel till en undersökning angående möjligheterna att stärka undervisningen i grannländernas språk i grundskolan och inom den gymnasiala utbildningen. Bland annat skall utarbetas en rapport med idéer till läromedel för undervisning i grannländernas språk och förslag på hur läromedlen skall användas samt förslag till informationsspridning om läromedlen. Det förväntas även att ett nära samarbete etableras mellan undervisningsenheterna inom radio och TV.

Man kan med tillfredsställelse notera ministerrådets åtgärder, dels det

förslag om ökat elevutbyte som framlagts i anledning av rekommendation nr 24/1964, dels den utredning som tillsatts för att undersöka möjligheterna att stärka grannspråksundervisningen.

I detta sammanhang kan ett uttalande från ett av Föreningarna Nordens Förbund i augusti 1975 anordnat symposium om de nordiska inslagen i skolans undervisning återopas:

Konsekvenserna av Helsingforsavtalet och Nordiska kulturavtalet måste vara att skolans undervisning om de nordiska grannländernas språk och samhällsförhållanden stärks. I det fortlöpande reformarbetet måste detta speglas i läroplanernas utformning, som bör ske i kontakt med grannländerna.

I lärarnas grundutbildning och fortbildning bör man på ett mera målmedvetet sätt än hittills beakta deras nordiska undervisningsuppgifter.

Genom nordisk samproduktion av läromedel, som integrerar nordiska inslag i det vanliga skolarbetet, kan nuvarande bestånd på ett värdefullt sätt kompletteras. Främst borde här ifrågakomma bildmaterial, ljudband, kortfilmer, program för skolradio och skol-TV. Härigenom skulle också stora ekonomiska fördelar uppnås.

Skolradions och skol-TV:s möjligheter att stimulera och stärka den nordiska undervisningen är uppenbara och bör tillvaratas.

I högre grad än nu bör, bl. a. med hänsyn till den gemensamma nordiska arbetsmarknaden, de vuxnas möjligheter att genom radio och TV få grannlandsorientering tillgodosedd.

Det hittills endast i Sverige i någon grad förekommande systemet med fast anställda resande assistenter för grannspråksundervisningen bör införas i alla länderna och ges betydande omfattning. Systemet med lärarutbyte som bör ges ökade resurser, bör utvidgas att utöver modersmållärare också omfatta lärare i orienteringsämnen. Också lärares möjligheter till studieresor i grannländerna bör förbättras.

Symposiet hälsar med glädje den utredning, som en av Nordiska ministerrådet tillsatt arbetsgrupp gjort beträffande det nordiska elevutbytet, där väsentligt ökade resurser för detta krävs. Ett förverkligande av gruppens förslag skulle föra ett långt steg på vägen mot det mål, som ter sig naturligt, nämligen att varje nordisk skolelev en gång under sin skoltid skulle gått i skola i ett grannland.

Som synes pekas här på såväl åtgärder angående förbättrade läromedel som värdet av nordiskt elevutbyte, alltså områden där ministerrådet såsom ovan nämnts tagit initiativ. Det är därför synnerligen angeläget att båda projekten snarast förverkligas.

Man bör även uppmärksamma övriga delar av symposiets uttalande och särskilt understryka radions och TV:s betydelse för en ökad språkförståelse. Skolradion och skol-TV är här värdefulla undervisningsinstrument. Radio och TV har också en utomordentlig betydelse allmänt sett för att ge grannlandsorientering. Svenska TV-program ges vanligen i original-

version i Norge medan norska inslag i svensk TV regelmässigt översätts. Svenskarna tvingas mindre att försöka förstå norska och lär sig därför inte heller språket. Detta är otillfredsställande. Trots tidigare negativa erfarenheter borde man eftersträva att sända vissa danska, norska och svenska program utan översättning. Svårare ord kunde förslagsvis översättas omedelbart före programmen. Härmed skulle man effektivt kunna utnyttja TV:s utomordentliga genomslagskraft när det gäller att öka språkförståelsen.

Slutligen kan man med tillfredsställelse konstatera att en förstärkning av modersmålets ställning i den svenska skolans synes övervägas för närvarande. Härigenom borde ökat utrymme kunna ges för grannspråksundervisning i den svenska skolan. Även i övriga länders skolundervisning bör ökade möjligheter till grannspråksundervisning övervägas.

En rad av de frågor som aktualiseras i detta medlemsförslag är föremål för utredning och projektering inom ministerrådet, vilket framgår av ministerrådets nyligen framlagda berättelse rörande det nordiska samarbetet (C1), som framlagts för behandling vid rådets 24:e session i Köpenhamn 1976. Det är enligt min mening betydelsefullt att de aktuella planerna snarast förverkligas och att ministerrådet härvid tar hänsyn till de synpunkter, som framförts i detta medlemsförslag, med särskilt beaktande av etermediernas betydelse för en ökad språkförståelse.

Med tanke på de överväganden som för närvarande görs inom ministerrådet vad gäller elevutbyte, grannspråksundervisning, radio- och TV-samarbete och andra frågor med anknytning till den nordiska språkförståelsen på grundval av rekommendationer i Nordiska rådet och de åtgärder som föreslås i detta medlemsförslag skulle det vara rationellt om ministerrådet snarast förelade rådet ett *samlat* handlingsprogram avseende en förbättrad nordisk språkförståelse.

Initiativen för att främja språkförståelsen har som framgår av ovanstående hittills tagits på olika områden utan någon direkt samordning av de olika åtgärderna. En sådan är enligt min mening önskvärd om insatserna skall leda till resultat. Koordineringen bör därför lämpligen ske i form av ett handlingsprogram.

Under åberopande av vad ovan anförts får jag därför hemställa att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att snarast framlägga ett samlat handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden och i det nordiska samarbetet.

Stockholm den 9 januari 1976

Gunnar Helén (fp)

BIHANG 2

Översikt över institutioner, projekt och stödordningar inom kulturavtalets organ med anknytning till språkverksamheten

- I. Nordiska institutioner
 - A. Nordiska språksekretariatet
 - B. Nordiska kurserna i språk och litteratur
 - C. Nordens hus i Reykjavik
 - D. Nordens hus i Tórshavn
 - E. Nordiskt samiskt institut
 - F. Nordens folkliga akademi, Kungälv
 - G. Nordiska språk- och informationscentret i Finland
 - H. Nordisk dokumentationscentral för språkvetenskap
- II. Projektverksamhet
 - A. Grannspråksprojektet
 - B. Symposieprogram om tillämpad nordisk språkvetenskap, särskilt modersmålspedagogik
 - C. NORDSAT-utredningen (NU A 1979: bd 4–8), härunder S. Ö. Ohlssons rapport "Nordisk språkförståelse – igår, idag imorgon" (NU A 1979: 6, bd 3)
 - D. Nordiska språklektorer (NU A 1979: 11)
 - E. Nordisk specialpedagogisk terminologi (NU 1974: 17)
 - F. Nordisk-engelsk skolterminologi
 - G. Vägledning om språkbruk vid nordiska möten
 - H. De små språken i Norden
- III. Stödordningar
 - A. Nordiska kulturfonden
 - B. Stödordning för lärar- och elevutväxling
 - C. Stöd till översättning av grannlandslitteratur
 - D. Nordiskt ungdomssamarbete
 - E. Nordiskt folkbildningssamarbete

I. Nordiska institutioner

A. Nordiska språksekretariatet

Adr.: Postboks 8107 Dep., Oslo 1, Norge

Startår: 1.7.1978

NS inledde sin verksamhet 1 juli 1978. Det har till ändamål att arbeta för att bevara och förstärka den språkliga gemenskapen i Norden och främja den nordiska språkförståelsen. Det är ett organ för samarbetet mellan språknämnderna och motsvarande organ i de nordiska länderna. Det skall också verka för samarbete mellan språk- och terminologiorgan i Norden.

Nordiska språksekretariatet leds av en styrelse på tolv personer som representerar de nordiska språknämnderna och motsvarande institutioner

på Färöarna och Grönland. Det dagliga arbetet försiggår på sekretariatet under ledning av en samnordisk sekreterare.

Anslag – 1979:	437 000 dkr
– 1980:	466 000 dkr
– 1981:	585 000 dkr (542 000 nkr)

B. Nordiska kurserna i språk och litteratur

Adr.: De nordiske sprog- og litteraturkurser c/o generalsekretær, professor, dr. Chr. Westergård-Nielsen, Sommerlystvej 4, Skejby, DK-8200 Århus N.

Sedan 1955 genomförs årligen kurser om ca 4 veckor för danska, finska, norska och svenska modersmålsstuderande samt isländska danskstuderande vid universitet i annat nordiskt land i detta lands språk och litteratur. Kurserna avslutas normalt med examen som avses ersätta hemlandets examen i motsvarande disciplin.

Dessutom ges som regel vartannat år en kurs i Islands språk och litteratur vid Háskóli Íslands för studerande från de andra nordiska länderna. Vid Fróðskaparsetur Føroya i Tórshavn ges kurs i färöiska vart fjärde år.

Översikt över budget (dkr):

	Fördelning 1978	Fördelning 1979	Fördelning 1980
Danmark	134 100	182 385	131 016
Færøerne	5 000	4 825	4 000
Finland	208 000	217 900	251 513
Island	60 100	7 720	65 000
Norge	171 000	218 100	176 608
Sverige	213 000	218 500	256 438
(Kursus i samisk/ evt. grønlandsk)	8 800	570	5 425
Summa	800 000	850 000	890 000

C. Nordens Hus i Reykjavík

Adr.: Nordens Hus – Norræna Húsid, Reykjavík, Island

Startår: 1968

Anslag – 1979:	1 400 000 dkr	– 1981:
	1 119 000	
	(39 822 000 ikr)	1 545 000 dkr
		1 082 000
– 1980:	1 519 000	(77 284 000 ikr)
	915 000	
	(52 034 000 ikr)	

D. Nordens Hus i Tórshavn

Verksamheten inleddes efter planen i oktober 1982

E. Nordiskt samiskt institut

Namn och adress: Sámi Institut'ta/Nordisk Samisk Institutt, Postboks 93, N-9520 Kautokeino

Startår: 1973

Institutet har till ändamål att betjäna den samiska befolkningen i de nordiska länderna i åtgärder som berör befolkningens ställning socialt, kulturellt, rättsligt och ekonomiskt. Institutet skall genom konsulent- och rådgivningsverksamhet bistå i både teoretiska och praktiska frågor.

Enligt stadgarna utgör institutets viktigaste arbetsområden samernas näringsliv, miljö och rättigheter; språk och kultur; utbildning och information.

Institutet har en styrelse på tolv medlemmar, fem utsedda av de nordiska ländernas regeringar och sju efter förslag av Nordiska samekonferensen. Nordiska Samerådet är institutets rådgivande organ.

Anslag – 1979:	2 529 000 nkr (2 880 000 dkr)
– 1980:	2 878 000 nkr (2 996 000 dkr)
– 1981:	2 913 000 nkr (3 146 000 dkr)

F. Nordens folkliga akademi (NFA)

Adr.: Fontinvägen 1, S-442 00 Kungälv, Sverige

Startår: 1968

Akademien är ett centrum för studium av frågor som är väsentliga för utveckling och förnyelse inom folkbildningen och vuxenutbildningen i Norden. Verksamheten riktar sig främst till lärare och ledare inom folkhögskolan och det fria och frivilliga folkbildnings- och vuxenutbildningsarbetet.

Akademien leds av en styrelse som utses av Nordiska ministerrådet för en tid av fyra år. Det dagliga ansvaret för akademiens verksamhet åvilar rektor.

Anslag – 1979:	2 411 000 dkr (1 935 000 skr)
– 1980:	2 640 000 (2 189 000 skr)
– 1981:	3 072 000 dkr (2 401 000 skr)

G. Nordiska språk- och informationscentret i Finland

Adr.: Hagnäsgatan 2, SF-00530 Helsingfors 53

Verksamheten inleds 1.8.1980

Centrets uppgift är att i samråd med de finska skolmyndigheterna främja undervisningen i och kännedomen om de övriga nordiska ländernas språk, kultur och samhällsförhållanden samt informera om Finland och det finska språket till övriga Norden.

Stadgar, antagna av MR 19.6.1979, träder i kraft 1.8.1980.

Finansiering:

1.8–31.12

1980	över dispositionsmedel	477 000 dkr
1981	över fast budget	902 000 dkr
		(627 000 fmk)

H. Nordisk dokumentationscentral för språkvetenskap (SPRÅKDOK)

Adr.: Professor Sture Allén, Språkdata, Norra Allégatan 6, S-41301

Göteborg

Anslag – 1977 och 1979: 125 000 dkr

– 1980: 70 000 dkr

II. Projektverksamhet*A. Grannspråksprojektet*

Mot bakgrund av NR rek 18/1974 angående information om Norden och kurser i nordiska språk i Finland hade projektet som sitt primära syfte att framlägga förslag till initiativ för stärkandet av grannspråksundervisningen i samtliga nordiska länder. Förslaget skulle främst omfatta grundskolan och det gymnasiala stadiet.

Arbetet har koncentrerats på

- a. modersmålsläroplanerna
- b. läromedel för grannspråksundervisning
- c. lärarfortbildning (för modersmåls lärare)

”Våra grannspråk”, NU B 1978: 11, innehåller dels en redovisning av situationen inom grannspråksundervisningen i Norden, dels en lärarhandledning. De förslag som presenteras i rapporten har givit upphov till nya delprojekt, F a, b, gällande läroplaner och läromedel för grannspråksundervisningen, och F c, lärarfortbildning.

I augusti 1979 förelåg en preliminär rapport från läroplanssakkunniga inom grannspråksprojektet om undervisning i danska, norska och svenska som grannspråk (ÅK 5/79, p.5.4).

Finansiering: genom dispositionsmedel

– 1976 och 1977: 160 000 dkr/år för kostnader i förbindelse med rapporten

”Våra grannspråk” – NU B 1978: 11

– 1978: 190.000 dkr för lärarfortbildningsprogram och läroplansutredning

B. Symposieprogram om tillämpad nordisk språkvetenskap, särskilt modersmålspedagogik

Avsikten med symposieprogrammet är att främja kontakt och informationsutväxling på tvärvetenskaplig bas bl. a. med sikte på planering och samordning av konkreta forskningsuppgifter.

Verksamheten leds av en kommitté på 9 medlemmar, som bl. a. har ansvaret för att förslag till nordiska samarbetsprojekt och konkreta forskningsuppgifter förmedlas till relevanta forskningsfinansierande organ.

Anslag (över dispositionsmedel):

- 1977: 175 000 dkr
- 1978: 230 000 dkr
- 1979: 20 000 dkr

De väsentligaste delarna av rapporterna efter de fem symposierna kommer efter planen att utges i en gemensam rapport i NU-serien.

C. NORDSAT-utredningen (NU A 1979: 6, bd 4–8), härunder universitetslektor Stig Örjan Ohlssons rapport "Nordisk språkförståelse – idag, imorgon", bil. 6 bd 3.

D. Nordiska språklektorer (alternativt: Utlandslektorernas verksamhet)

På bakgrund av NR rek 27/1969 har en undersökning om möjligheterna till nordiskt samarbete rörande utlandslektorernas verksamhet genomförts och rapport har avgivits: Norden i världen, NU A 1979: 11. Rapporten skall till andra behandling på MR 2/80 (6.3.80).

E. Nordisk specialpedagogisk terminologi (NU 1974: 17)

Terminologilistan innehåller termer inom specialpedagogiken och centrala termer från det övriga skolområdet. Listan utkom 1974 och måste idag anses vara delvis föråldrad. Ajourförda termer inom specialpedagogiken kommer att inkluderas i den nordisk-engelska ordlistan som är under utarbetande (jfr pkt F).

F. Nordisk-engelsk skolterminologi

Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete har sedan en tid tillbaka arbetat med en nordisk-engelsk skolterminologilista, som innehåller det centrala ordförrådet inom skolans område.

Terminologilistan innehåller termer inom den obligatoriska skolan samt gymnasieskolan, samt de viktigaste termerna inom administration och den frivilliga undervisningen. Högre utbildning är utelämnad.

Ordlistan upptar ord som har motsvarigheter i de nordiska utbildningssystemen. När motsvarighet saknas i de andra nordiska länderna, är termen försedd med en definition. Listan upptar även de förkortningar som allmänt används. Ordlistan beräknas föreligga 1981.

G. Vägledning om språkbruk vid nordiska möten

På initiativ av förf. Per Olof Sundman har Nordiska rådet och Nordiska språksekretariatet nyligen utgivit en handledning – "Att tala nordiskt – språkråd till nordbor i nordiskt samarbete".

H. De små språken i Norden

På MR 1/79 (24.1.1979) enades man om att med Nordiska rådets kulturutskott vilja diskutera åtgärder för att trygga de etniska och språkliga minoriteternas framtid i Norden.

De små språksamfunn

Sekretariatet viser i denne sammenheng til Nordisk råds rek. nr. 20/1973 der man oppfordrer Nordisk ministerråd gjennom budsjettmessig støtte i ulike former om å støtte den færøyske litteratur. En viser også til rek. nr. 15/1976 om å tilsette en egen arbeidsgruppe som i samråd med Nordisk samisk institutt og samiske organisasjoner utreder og fremmer forslag til tiltak for å bevare, stimulere og utvikle det samiske kulturlivet.

I sin uttalelse til beretningen for 1977 uttalte Nordisk råds kulturutvalg at spørsmålet om kultursamarbeidet mellom Grønland og det øvrige Norden bør utredes med utgangspunkt i grønlandske behov og i samråd med grønlandske myndigheter.

Sekretariatet viser til at det for tiden pågår en vurdering av støtteordningen til oversettelse av nabolandslitteratur. Som en del av denne vurderingen vil en få fram en del data om hvordan støtteordningen har fungert i forhold til de små språksamfunns litteratur.

Når det gjelder spørsmålet om støtte til samisk kulturliv viser vi til framlegget om et eget arbeidsprogram på dette området.

Spørsmålet om kultursamarbeidet med Grønland har vært tatt opp med representanter fra frivillige organisasjoner fra Grønland men det er ennå ikke utformet noen endelig plan for arbeidet på dette området.

Sekretariatet er av den oppfatning at vi bør forsøke å utarbeide en samlet plan for arbeidet i forhold til små språksamfunn.

III. Stödordningar

A. Nordiska kulturfonden

NKF beviljar kontinuerligt stöd till projekt som avser ökad språkförståelse.

Anslag – 1979:	8 000 000 dkr
– 1980:	8 000 000 dkr

B. Stödordning för lärar- och elevutväxling

Hösten 1977 beviljade MR 250 000 dkr för en försöksverksamhet med lärar- och elevutväxling.

Försöksverksamheten kommer att evalueras under 1980.

C. Stöd till översättning av grannlandslitteratur

Anslag – 1979: 1 130 000 dkr
 – 1980: 1 200 000 dkr

D. Nordiskt ungdomssamarbete

Stöd ges till ungdomsorganisationer för kulturella, politiska och sociala aktiviteter.

1979: 1 566 000 dkr
 1980: 1 700 000 dkr

E. Nordiskt folkbildningssamarbete

Stödet ges till utväxling av erfarenheter och till planering av samarbete till folkbildningsorganisationer i Norden.

1979: 1 100 000 dkr
 1980: 1 100 000 dkr

BIHANG 3

Finländarnas språkproblem vid nordiskt samarbete

När det nordiska samarbetet har utvidgat sig och fått nya former har allt fler grupper i Finland och därmed allt fler finskspråkiga kommit med i samarbetet. Deras kunskaper i svenska är mycket varierande, oftast endast passiva. Deltagandet i möten och andra former av samarbete har ofta varit möjligt bara tillsammans med tvåspråkiga finländare, som har kunnat informeras om vad som har sagts och delvis har fungerat som tolkar.

Många av de finsktalande finnar, som har kommit mera i kontakt med de andra nordiska länderna och kommit att delta aktivt i det nordiska samarbetet, har ansett det för nödvändigt att förbättra sina kunskaper i svenska. Detta är särskilt fallet med de politiker som deltar i det nordiska samarbetet.

Men också efter aktiva språkstudier är den finsktalande mötesdeltagaren i en mera ofördelaktig situation än sina nordiska kollegor. Även om han förstår svenska relativt bra, har han stora svårigheter med norska och danska. De nordiska mötesdeltagare, som inte är vana vid att lyssna till grannspråken, har också svårigheter med varandras språk. Det finns en viss tröskel, men den är ändå relativt lätt att överstiga. För en finsktalande

mötesdeltagare är denna tröskel avsevärt högre, eftersom kunskaperna i svenska är bristfälliga. Detta gäller både ordförandet och hörförståelsen. Danska och norska används vid de nordiska mötena lika mycket som svenska. En vanlig mötessituation är, att den finska deltagaren förstår tämligen bra vad som blir sagt på svenska. Norskan har många olika former, och ofta är det mycket svårt för honom att förstå norska. Om danskarnas inlägg får han ut så gott som ingenting, och det samma gäller islänningarnas danska. Han har kanske kunnat förstå ca hälften av det som blivit sagt.

Svårast är situationen då ordföranden talar danska. Det är mycket svårt att följa med och det kan t. o. m. vara svårt att veta vad diskussionen handlar om.

Om man inte har kunnat förstå mer än hälften av det som har sagts är det svårt att komma med egna inslag. Det spontana mötesdeltagandet blir omöjligt. Till detta bidrar att man också har svårigheter med att formulera sina åsikter på ett främmande språk. Det som en finsktalande får ut av mötet är ofta mycket litet även om hans kunskaper i svenska är relativt goda. Den nytta som de andra har av hans närvaro är inte heller stor.

Man kan säga att de finska deltagarna vid möten och inom andra former av samarbete ofta är bara iakttagare utan möjligheter att medverka i samarbetet på lika villkor som andra nordbor. En allvarlig brist i samarbetet är också att de andra nordiska deltagarna inte får tillräcklig information om Finlands förhållanden. De finska mötesdeltagarna kunde ge viktiga och väsentliga upplysningar, om mötessituationen var språkligt mera tillfredsställande.

De som talar ett skandinaviskt språk som modersmål har ofta inte riktigt kunnat förstå problematiken för Finlands del. Det har tidigare funnits svenskkunniga deltagare från Finland, varför inte också nu och i framtiden? Det är en utbredd uppfattning som man kanske inte alltid säger högt – att om Finland vill vara med i det nordiska samarbetet måste Finland sända deltagare som kan svenska. (Å andra sidan har man inte någonsin på allvar diskuterat Finlands utelämnande på grund av språksvårigheter.) Finnarnas roll som tysta iakttagare konstateras, att man tycker att finnarna borde göra någonting åt situationen så de kunde få mera ut av samarbetet. Det som Finland kunde ge för samarbetet tänker man inte så mycket på.

I takt med samarbetets utveckling har det kommit fler och fler finsktalande med i samarbetet. Det har legat nära till hands att härav dra den slutsatsen, att finnarnas kunskaper i svenska har försämrats. Så är inte fallet. Svenskundervisningen når i dag större grupper än tidigare och innehållet har förbättrats.

För finnarnas språkliga situation är det avgörande, att finskan tillhör en annan språkfamilj än andra språk som talas i Norden. Att lära sig svenska eller andra indoeuropeiska språk kräver av finsktalande en mycket större arbetsinsats än vad som gäller för skandinaver som lär sig t. ex.

engelska eller franska. Man talar allmänt om hur svårt och omöjligt det är att lära sig finska som är ett "svårt" språk, men man glömmer, eller vill inte acceptera, att finnarna har precis lika stora svårigheter med de nordiska språken.

Det är orealistiskt att föreställa sig att finnarnas svenskkunskaper skulle förbättras väsentligt i framtiden, även om man satsade mycket på att förbättra svenskundervisningen. Om man vill få Finland med i det nordiska samarbetet som en likställd part med övriga nordiska länder måste man söka andra lösningar.

En tänkbar lösning – och den enda lösningen – är ökad tolkning vid nordiska möten.

Tolkning vid nordiska möten

Om de finskspråkiga deltagarna vid möten kan få tolkhjälp kan de bättre utnyttja mötena både aktivt och passivt. De andra deltagarna får ett stort utbyte av finnarnas aktiva och fullbördiga deltagande: de finska åsikterna kan bättre komma fram och man får veta mera om förhållandena i Finland.

Man har varit rädd för att tolkning skulle verka störande vid möten och man har trott att möten med konsekutivtolkning skulle bli långa och diskussionernas karaktär förändras från spontant åsiktsutbyte till stel och formell mötespraxis. Detta behöver inte vara fallet. Man borde sträva efter tolkningsformer som så lite som möjligt ändrar mötenas natur och förlopp.

Det är otänkbart att i alla sammanhang använda simultantolkning med tolkningsapparat. Den praktiska lösningen blir i de flesta fall simultantolkning med viskning. Tolken sitter vid möten vid sidan av dem som behöver hjälp och tolkar så simultant och effektivt han/hon överhuvudtaget kan. Det är inte möjligt att få till stånd hundra procentigt återgivande, men mötesdeltagarna från Finland har en möjlighet att delta i diskussionen i betydligt större utsträckning än utan tolk. Viskandet kan vara störande till en viss mån, men inte så störande som många är rädda för.

Tolkningsituationerna varierar mycket och tolken måste anpassa sig till olika situationer. Någon gång behöver man tolkning bara när det gäller danska och norska, andra gånger bara i fråga om enstaka ord, någon gång skall allt tolkas.

Det ställs stora krav på tolken. Förutom de personliga egenskaper, som simultantolkning kräver och som inte kan läras, förutsätts grundliga kunskaper i alla skandinaviska språk jämte bred allmänbildning för att kunna tolka de varierande ämnena vid möten. Tolkning är krävande också rent fysiskt. Att tolka simultant en hel dag är ett orimligt krav för en tolk. Vid möten där allt skall tolkas borde man alltid ha minst två tolkar.

Man kunde befara, att kunskaperna i skandinaviska språk försämras om tolkning vid möten blir mer allmän. Tolken klarar ju alla språkproblem. Antagligen skulle effekten vara den motsatta. Motivationen för svenskstudier bland dem som deltar i det nordiska samarbetet skulle fortfarande vara

stor. Tolkningen är ju aldrig hundra procentig och man får inte glömma de personliga kontakter som ofta spelar en avgörande roll i samarbetet. Det finns ett stort behov för gemensam förståelse på det personliga planet. Om man genom tolkning kunde få ännu bredare folklagar med i det nordiska samarbetet skulle motivationen och intresset för de nordiska språken säkert växa.

Det skulle fortfarande behövas svenskundervisning – och i ännu större utsträckning. Speciellt repetitions- och uppfriskningskurser för vuxna skulle vara mycket angelägna. Språk- och informationscentret i Helsingfors kommer att ha en viktig uppgift här.

Erfarenheter av tolkning

Det har gjorts en hel del erfarenheter med tolkning mellan de skandinaviska språken och finska vid olika tillfällen. Här återges erfarenheterna från tre olika typer av tolkningssituationer inom det offentliga samarbetet: 1) Nordiska rådets session, 2) kurser vid Nordens folkliga akademi, 3) vid mindre möten på Kultursekretariatet.

1 Nordiska rådets sessioner

Nordiska rådet arrangerade tolkning för första gången vid sessionen i Helsingfors 1977. Tolkningen genomfördes efter att hela den finska delegationen hade undertecknat en vädjan om det. En motsvarande vädjan om att få genomfört tolkning mellan isländska och de skandinaviska språken hade endast undertecknats av 1 utav 6 islänningar.

Tolkningens genomförande innebar att den finska delegationen deltog i mötet mera intensivt. Tolkningen vid sessionen 1977 var viktig även ur den synpunkten att flera av medlemmarna (även flera av ministrarna) var finskspråkiga.

Erfarenheter vid senare sessioner har visat att de finska medlemmarna, som de första åren använde sitt eget modersmål i sina anföranden, har övergått till att i större utsträckning använda svenska. Detta skulle tyda på att tolkningen inte minskar intresset för att lära sig skandinaviska språk, men är ett nödvändigt stöd i förmedlingen av budskapet.

Tolkningen ställer också krav på alla deltagare. Det krävs god vilja och viss erfarenhet av deltagarna för att tolkningen skall kunna fungera.

Nordiska rådet har hittills genomfört fast tolkningspraxis endast vid sessionerna. Sommaren 1979 tolkades för första gången Nordiska rådets konferens. Utskottsmöten har aldrig tolkats.

2 Nordens folkliga akademi

Vid Nordens folkliga akademi har man under de senaste åren byggt upp en verksamhet med tolkning till och från finska som har haft stor betydelse

för rekryteringen av finska deltagare till kurser och konferenser och överhuvudtaget för institutionens kontakter med Finland.

I mer blygsam skala infördes regelbunden tolkning i akademins verksamhet under 1974, då en tolk engagerades i ett antal kurser. Men det var först 1976, som tolkningen genomfördes mer systematiskt. Då prioriterades i samråd med Samverkande bildningsorganisationerna i Finland ett antal kurser för tolkning, så att akademien i förväg kunde gå ut med information om att man erbjöd tolkning vid dessa kurser. Genom avtal engagerades två tolkar, och tolkningen vid varje kurs kunde genomföras i samarbete mellan dem. Detta medförde att både föredrag och diskussioner kunde tolkas i sin helhet, och tolkning kunde också erbjudas vid grupparbeten och övrig social samvaro.

Nedanstående siffror visar klart på sambandet mellan en utökad tolkningsservice och andelen finska deltagare i akademins kurser.

	totalt antal kursdeltagare	från Finland	procentandel deltagare från Finland
våren 1968	225	29	13
1968/69	461	36	8
1969/70	606	55	9
1970/71	691	86	12,5
1971/72	604	84	14
1972/73	645	91	14
höst 1973	372	50	13,5
1974	670	91	13,5
1975	706	101	14,5
1976	846	155	17,5
1977	659	139	21
våren 1978	344	78	23

Den insats för tolkning som gjorts vid akademien under de senaste åren har blivit mycket uppskattad i Finland och bl. a. medfört att man där i högre grad än tidigare kunnat ta del av den vuxenpedagogiska debatten i grannländerna. Kravet på tolkning bör inte enbart ses som ett finskt rättvisekrav, genom tolkningen kan idéer och erfarenheter från lokalt finskt folkbildningsarbete förmedlas till de övriga nordiska ländernas aktiva folkbildare och berika deras diskussion. De finskspråkiga kursdeltagarnas roll betonas alltså som givande – och inte enbart mottagande – parter.

Ökat finskt deltagande i akademins kursverksamhet innebär också ökat behov av översättning av förhandsmaterial och rapporter i samband med kurserna och av akademins informationsmaterial allmänt. Men att förena de båda arbetsuppgifterna tolkning och översättning i en tjänst vid akademien har hittills visat sig vara svårt. En duktig tolk är inte utan vidare en skicklig översättare och tvärtom. Internationella arbetsregler för tolkar tillåter heller inte att man sysslar med översättningsarbete samtidigt som man fungerar som tolk vid en kurs eller konferens.

3 Kultursekretariatet

Kultursekretariatets mötesverksamhet försiggår huvudsakligen i grupper med i genomsnitt 8 medlemmar som i genomsnitt möts ca 4 dagar årligen (jfr. bifogad statistik från 1978). Medlemmarna i dessa grupper representerar sakkunskap på sitt område. Under 1978 hade ca hälften av Finlands representanter vid möten finska som modersmål och drygt hälften svenska. Motsvarande statistik för 1979 är ännu inte tillgänglig.

Under 1979 genomfördes tolkning på prov vid ca 8 möten med 1–3 finskspråkiga representanter, vid 3 studiebesök med 3–12 finnar och vid 1 konferens med 3 finnar. Tolkningarna genomfördes som visktolkning utan tolkningsapparater och med 1 tolk. Tolkningsförsöken kom till stånd efter att ett par av de finska representanterna ansåg att deras resekostnader var bortkastade pengar, när de varken kunde förstå största parten av mötena eller själv uttrycka sina synpunkter på ett försvarligt sätt.

Tolkningen vid mötena var, trots att de yttre omständigheterna inte var de bästa möjliga (ingen tolkningsapparat, 1 tolk, grupperna hade ingen tidigare erfarenhet av tolkning), mycket uppskattad av de finska deltagarna. De övriga deltagarna upplevde tolkningen som störande vid mötets början, medan de vid mötets slut oftast hade vant sig vid situationen. Det har varit en del problem med att tolka fria diskussioner och det har konstaterats att tolkning vid möten kräver en viss disciplin av mötesdeltagarna.

Vid konferensen (ca 35 deltagare) var visktolkningen mindre lyckad. En konferens av den omfattningen utan hjälp av mikrofoner kräver stor koncentration av alla deltagare och därför upplevs en extra "viskare" mycket störande. Dessutom skall tolken kunna höra talaren över sin egen röst som också kan vara svårt.

Vid studiebesöken med endast finska deltagare har tolkning inte förorsakat problem för varken talarna eller deltagarna. Med en blandad grupp har tempot upplevts för långsamt, eftersom tolkning vid studiebesök nödvändigtvis måste försiggå konsekutivt.

Ett försök att beräkna sekretariatets framtida tolkningsbehov har gjorts i den bifogade statistiken, varav kan konstateras att på ca 135 mötesdagar deltar en finländare per möte. Troligen behöver största delen av denna grupp tolkning från en eller flera skandinaviska språk. En närmare specificering av tolkningsbehov kräver en mera detaljerad undersökning.

Ekonomi

Tolkning med hjälp av freelancetolkare är förhållandevis dyrt. Tolkarvoden i de nordiska länderna fr. o. m. 1.4.80 är dkr 1450:–/dag + dagtraktamente + resor. Tolkning över 1 timme kräver att 2 tolkar arvoderas.

Sedan 1.10.1979 har sekretariatet en fast översättare med tolkningsuppfiger. Troligen kommer kultursekretariatets översättare att kunna lösa de

1978

	Antal medlemmar i grupper, osv.			Antal mötesdagar iallt/nation.medl.												
	Antal mötesdagar	danska	finska	isl.	norska	svenska iallt	danska	finska	finl.	iallt	isl.	norska	svensk	iallt		
Kommittéer																
inkl. rådgivande komm.	5	36	14	16	8	11	13	62	52	44	35	79	39	56	57	283
plan., arb., ref., kontakt, sakk., eval.-grupper	22	31	28	30	14	37	33	142	73	44	20	64	35	85	72	329
Redakt.-grupper	2	3	2	2	1	2	2	9	3	1	2	3	1	3	2	12
Nämnd	3	13	4	4	4	7	7	26	15	12	2	14	13	20	12	74
Projekt	4	42	12	8	5	8	9	42	85	26	36	62	16	57	66	286
Styrelse	8	58	27	13	9	15	15	79	85	8	59	67	41	65	64	322
	44	183	87	73	41	80	79	360	313	135	154	289	145	286	273	1 306
			24%	20%	11%	22%	22%	100%	24%	10%	12%	22%	11%	22%	21%	100%

Konferenser, 1978

Antal dagar	Antal deltagare	varav finska	finl.sv.	iallt
32	281	73	21	94
(I genomsnitt 9 deltagare/konferens, varav 3 från Finland)				

språklige problemene vid en stor del av møtene. Det tas då for givet at tolkningen er nødvendig endast från 1–2 språk, och det blir fråga om språkligt møtesbistånd.

Det finns dock en del møten som borde tolkas helt och som därför kræver två tolkar. Vid konferenser, symposier o. dyl. bør dessutom finnes tolkningsapparater.

Tillgang av tolkar

Av de nordiske lænderna utbildas simultantolkar endast i Danmark, som behøver tolkar i EG-sammenhang. Utbildningen varer 6–7 år. I de øvrige nordiske lænderna finnes ingen simultantolkutbildning som tar sikte på at kunne tolke från alle de skandinaviske språkene. Ett par korte kurser på 1–2 vecker har arrangerats med bistånd från Nordiske kulturfonden.

Det finnes iallt ca 10–15 professionelle simultantolkar i de nordiske lænderna som kan tolke med den ovennævnte språkkombinationen. Utbildningen av tolkar på nordisk bas vore en angelægen oppgift, eventuelt inom det kommende språk- og informationscentret i Helsingfors.

BIHANG 4

Utredning i forbindelse med handlingsprogram for forbedret språkforståelse i Norden (rek. nr. 12/1977)

Innhold

Språkene i Norden

Den nordiske språkforståelsen

Har språkforståelsen blitt dårligere?

Forskningsresultater

Den nordiske språkforståelsen og de "små" språkene

Hvorfor har nordmenn best grannespråksforståelse?

Språklige forhold

Lydforhold

Rettskrivning

Ordforråd

Nyord

Terminologi

Den organiserte nordiske språkrøksarbeidet

Grannespråksundervisningen

Grannespråksundervisningen i Finland, på Island,

Færøyene og Grønland

Metoder i grannespråksundervisningen

Morsmålsundervisningens betydning for grannespråksforståelsen

Radio- og tv-samarbeid
 Behovet for ordbøker
 Massemediene og forlagene
 Betydningen av personlige kontakter
 Behovet for forskning
 Konklusjon

Språkene i Norden

Hvis vi ser bort fra innvandrerspråkene, blir disse språkene brukt i Norden: dansk, norsk (bokmål og nynorsk), svensk (og finlandssvensk), islandsk, færøysk, finsk (og sverigefinsk), samisk og grønlandsk. Finsk og samisk tilhører den uraliske språkfamilien, mens grønlandsk er et eskimospråk. Disse språkene er helt ubeslektet med de øvrige, og er uten særlig opplæring uforståelige for dem som har et (i språkhistorisk forstand) nordisk morsmål. Finsk og samisk er heller ikke innbyrdes forståelige. Islandsk og færøysk tilhører den (i språkhistorisk forstand) nordiske greinen av den germanske språkfamilien. Men mellom disse og de øvrige språkene er forståeligheten (i hvert fall for det talte språket) nesten lik null. Når vi snakker om det nordiske språkfelleskapet, tenker vi i første rekke på forholdet mellom dansk, norsk og svensk, som langt på vei er innbyrdes forståelige, noenlunde som dialekter av ett språk. Denne utredningen vil i første rekke ta for seg disse tre språkene, men vil også berøre særproblemer i de andre.

Den nordiske språkforståelsen

Den nordiske språkforståelsen er av avgjørende betydning for samholdet og samarbeidet i Norden, og det er bred enighet om å bevare og helst også styrke det språklige fellesskapet. Utbyggingen av det organiserte nordiske samarbeidet og de økte kontaktene over landegrensene krever bedre grannespråksforståelse. Samtidig er dette samarbeidet og samkvemmet en viktig forutsetning for å bedre språkforståelsen. Gjennom personlige kontakter og samarbeid blir folk motivert for å forstå de andre språkene og for å uttrykke seg på en slik måte at de selv blir forstått. Arbeidet for å bedre språkforståelsen i Norden bør i høy grad ta sikte på språksituasjoner der folk fra de forskjellige landene føler et naturlig kommunikasjonsbehov. Det bør også ta sikte på å gi innbyggerne i Norden naturlige anledninger til å venne seg til hverandres språk, bl. a. ved hjelp av radio og tv, aviser og bøker.

Det fins ingen forskningsresultater som med sikkerhet kan fastslå om den nordiske språkforståelsen har blitt bedre eller dårligere de siste årene. I en holdningsundersøkelse foretatt av Einar Haugen i 1953 svarte gjennomsnittlig 56 % av forsøkspersonene (svenske, norske og danske) at de

forstod de andre skandinaviske språkene (dansk, norsk, svensk). I en liknende undersøkelse foretatt av Sifo-Gallup i 1974 svarte gjennomsnittlig 80 % at de forstod de andre språkene. Men det knytter seg mange usikkerhetsmomenter til disse tallene, og vi kan ikke ta dem som et bevis på at språkforståelsen i Norden har økt betydelig i perioden 1953–1973. Likevel er det tegn som tyder på at språkforståelsen har blitt bedre, særlig i de områdene hvor folk tar inn nabolandenes radio og tv.

Forskningsresultater

Dette betyr imidlertid ikke at situasjonen er tilfredsstillende. Av erfaring vet vi at nordboene kan ha vanskelig for å forstå hverandre. Vi har lite grunnforskning på dette området, men den forskningen vi har, bekrefter dette. Undersøkelsene er lagt opp forskjellig og gir noe ulike resultater. Det er også mange usikre faktorer og metodiske problemer ved de forskjellige undersøkelsene. Men når vi sammenholder dem, får vi et ganske entydig bilde av den nordiske språkforståelsen.

Holdningsundersøkelsene til Einar Haugen (1953) og Sifo-Gallup (1973) tyder på at nordmennene har minst problemer med grannespråkene, særlig svensk. Danskene ser ut til å ha en ganske god og jevn gjennomsnittlig grannespråksforståelse. Svenskene forstår norsk i nesten like stor grad som nordmennene forstår svensk. Men mindre enn halvparten av svenskene sier at de forstår dansk, særlig talt dansk.

En undersøkelse av faktisk grannespråksforståelse (Øivind Maurud, 1975) bekrefter i det store og hele bildet fra holdningsundersøkelsene. Nordmennene forstod dansk bedre enn svensker gjorde, og svensk bedre enn dansker. Det gjelder både skriftspråk og talespråk, og særlig talespråk. Dansk skriftspråk forstod nordmennene bedre enn svensk skriftspråk, men talt svensk bedre enn talt dansk. Etter denne undersøkelsen forstod ikke svenskene norsk bedre enn danskene.

Andre undersøkelser bekrefter helhetsbildet. Nordmennene har gjennomgående best grannespråksforståelse, mens dansker og svensker oftere har vanskelig for å forstå hverandre. Særlig har svenskene problemer med dansk talespråk. Det er selvfølgelig store individuelle forskjeller i språkforståelsen avhengig av faktorer som bosted, alder, utdanning, sosialgruppe, grad av nordisk engasjement o. l.

(Redegjørelsen for forskningsresultatene bygger på Stig Örjan Ohlssons rapport "Nordisk språkforståelse – i går, i dag, i morgon". Ohlsson gjør her utførlig rede for undersøkelsen og diskuterer metodiske problemer o. l.).

Den nordiske språkforståelsen og de "små" språkene

I Sifo-Gallups undersøkelse fra 1973 oppgir et fåtall at de forstår islandsk og finsk, henholdsvis 7 og 4 %. Men selv disse beskjedne tallene er

utvilsomt for høye og beror på misforståelse hos forsøkspersonene. (De kan f. eks. ha forvekslet islandsk med skandinavisktalende islendinger fra radio- og tv-intervjuer.) Liknende forhold gjør seg trolig gjeldende for færøysk. Grønlandsk og samisk er uforståelige for dem som ikke har det som morsmål eller har lært språket på annen måte.

Andelen islendinger som forstår talt dansk, norsk eller svensk har vært anslått til ca. 60 %, men det mangler representative undersøkelser. De fleste islendinger kan lese dansk, og dermed langt på vei også norsk og svensk.

Ifølge beregninger fra Skolstyrelsen i Finland behersker 21,4 % av befolkningen over 15 år svensk i varierende grad. Dette relativt høye tallet henger sammen med at svensk er offisielt språk i Finland, og at svensk leses som fremmedspråk i skolen. I slutten av 1976 hadde 6,4 % av befolkningen i Finland svensk som morsmål.

På Færøyene står dansk så sterkt i skolene og samfunnslivet at man kan si at færøyingene i praksis er tospråklige. De aller fleste forstår også ett eller flere av de andre skandinaviske språkene. Nesten det samme gjelder Grønland.

Det er selvfølgelig også visse språklige forhold som har betydning for grannespråksforståelsen. Når nordmenn har mindre problemer med å forstå grannespråkene enn dansker og svensker, henger det trolig sammen med at norsk på mange måter inntar en mellomstilling mellom dansk og svensk. Lydlig er det mest likt svensk, mens det i ordforråd, og til dels også i rettskrivning, er mest likt dansk.

Vi vil ikke her gå inn på en detaljanalyse av ulikhetene mellom språkene, bl. a. fordi vi mangler grunnforskning som viser hvilke språklige forhold det er som gjør forståelsen vanskelig. Men vi vil peke på visse hovedtrekk som antakelig har stor betydning for grannespråksforståelsen. Av praktiske grunner holder vi oss til riksspråkene (normalisert talespråk og skriftspråk) og ser bort fra dialektvariasjoner. (I rapporten "Nabospråksforståelse i Skandinavia", NU 1976: 13, gjør Øivind Maurud ganske detaljert greie for ulikhetene mellom dansk, norsk og svensk.)

Dansk er det språket som lydlig skiller seg mest fra de andre språkene, og dansk talespråk viser seg regelmessig å være vanskeligst å forstå for de andre nordboene. De lydige forskjellene mellom norsk og svensk byr derimot ikke på vesentlige forståelseproblemer. Norsk og svensk uttale volder ikke særlig store vanskeligheter for danske.

Vi skal ikke overdrive problemene ved de lydige forskjellene mellom dansk på den ene siden og norsk og svensk på den andre. Med trening forsvinner de fleste forståelsesproblemene. Det er selvfølgelig også helt urealistisk å vente at folk skal legge om dagligspråket sitt i "nordisk" retning. Men i kontakt mellom nordboer ville det utvilsomt være en fordel om danskene etterstrebet en tydeligere artikulasjon, gjerne en mer "skriftrett" uttale av sitt språk, noe i retning av den uttalen færøyinger og islendinger bruker når de snakker dansk.

Siden ulikhetene i uttalen har stor betydning for språkforståelsen, bør grannespråksundervisningen legge stor vekt på disse forholdene. I første rekke er det viktig at elevene får anledning til å høre de andre språkene, gjerne samtidig med at de har tekstene foran seg. Målet med undervisningen er å lære elevene å forstå de andre språkene. Men danske elever bør få en viss trening i klar artikkulasjon, eventuelt i "leseuttale".

Forskjellen i rettskrivningssystemene mellom dansk, norsk og svensk er relativt små og skaper sannsynligvis få forståelseproblemer. Dette gjelder også formverk, orddannelse og sammensetninger. Rent typografiske forhold som forskjellen ø/æ – ö/ä spiller trolig heller ikke noen særlig rolle for forståeligheten. Med ganske liten trening forsvinner de fleste problemene av denne typen.

Ved eventuelle reformer av et nordisk språks rettskrivning bør nordiske hensyn veie tungt (som de gjorde da man i Danmark i 1948 sløyfet de store forbokstavene i substantiv og innførte bokstaven *å* i stedet for *aa*). Noen stavingsreform er imidlertid ikke aktuell nå i noen av de nordiske landene. Det bør likevel nevnes at Norsk språkråd i januar 1979 vedtok å tilrå visse endringer i norsk bokmål. Hvis myndighetene godtar forslaget, vil det bety at en rekke "nordiske" former igjen blir tillatt i bokmål ved siden av de gamle, også i skolens lærebøker. Det gjelder f. eks. felleskjønnsformer som *boken*, *døren*, *solen*, og enkeltord som *bro* (bru), *ben* (bein), *ren* (rein) og *sen* (sein).

Ved siden av de lydige forholdene er det trolig ordforrådet som har størst betydning for språkforståelsen. De nordiske språkene består som andre språk av et lite antall meget vanlige ord og et stort antall relativt uvanlige. For språkforståelsen over landegrensene er det selvfølgelig et større problem om det er ulikheter i det sentrale ordforrådet enn i det mer perifere. Likeledes er det alvorligere med uoverensstemmelser i allmennspråket enn i mer spesialiserte fagspråk som blir brukt av et fåtall eksperter.

Det sentrale ordforrådet er stort sett felles for dansk, norsk og svensk. Men visse typer av ord skiller seg fra hverandre, f. eks.:

- etymologisk samme ord som på grunn av lydige endringer har fått ulik form, f. eks. dansk *uge*, svensk *vecka* og norsk *uke/veke*
- likelydende ord som har fått ulik betydning, f. eks. *rar* som i dansk tilsvarende "hyggelig", svensk "söt", "snill", i norsk "underlig", "merkverdig"
- ulike ord med samme betydning, f. eks. svensk *ficka*, dansk og norsk *lomme*.

I ordforrådet er det særlig svensk som skiller seg ut fra dansk og norsk, bl. a. ved at det har lånt en rekke ord, først og fremst fra tysk og fransk, som ikke har kommet inn i de andre språkene (f. eks. *fråga*, *ort*, *butelj*, *fåtölj*). Som regel har svensk synonymer som tilsvarende de danske og norske ordene (*spörja*, *plats*, *flaska*, *länstol*).

For den nordiske språkforståelsen er det viktig at en får kartlagt ulikheter av denne typen. Vanskelighetene gjelder nok ikke mer enn noen hundre ord som er relativt frekvente, og som derfor kan skape problemer for språkforståelsen. Det er først og fremst en pedagogisk oppgave å overvinne disse problemene, og en bør legge stor vekt på dem i grannespråkundervisningen. Men også i andre sammenhenger er det viktig å kjenne til slike ulikheter mellom språkene, f. eks. ved teksting av tv-programmer.

Som vi så i forrige avsnitt har de nordiske språkene skilt seg fra hverandre ved at de i et visst omfang har tatt opp ulike låneord fra fremmede språk. Også i våre dager foregår tilveksten i språket for en stor del ved at vi låner ord og uttrykk utenfra, først og fremst fra engelsk. Stort sett skjer innlåningen og nyordstilveksten etter de samme prinsippene i de nordiske språkene. Men i noen tilfeller skiller språkene seg fra hverandre, f. eks. ved at de tar i bruk ulike avløserord for fremmede uttrykk. Et kjent eksempel er *datamaskin*, *datamat*, *dator* for det engelske *computer*.

For den nordiske språkforståelsen er det viktig at en forsøker å samordne nyordstilveksten slik at språkene ikke skiller seg unødig fra hverandre. Språknemndene i Norden har i flere år samarbeidet om et prosjekt som går ut på å registrere nye ord. Dette arbeidet bør fortsette og helst intensiveres, siden det er en viktig forutsetning for en vellykket språkrøkt på dette området.

Nyordstilveksten foregår for en stor del gjennom forskjellige fagspråk. Etter hvert som et fag utvikler seg, oppstår nye termer, enten gjennom nydanning eller gjennom innlåning. Særlig når disse termene går inn i allmennspråket, får de betydning for den nordiske språkforståelsen. Men også for ekspertene er det selvfølgelig viktig å ha en enhetlig terminologi, også over landegrensene.

Siden det er tale om relativt få ord som går inn i allmennspråket, og enda færre som skiller seg fra hverandre i de ulike språkene, kan en oppnå gode resultater av det språklige harmoniseringsarbeidet med forholdsvis beskjedne midler. Det er i høy grad et spørsmål om informasjon og kontakt med de terminologiskapende fagmiljøene og massemediene, som ofte sprer de nye ordene. Men det trengs et effektivt apparat som har ansvaret og forutsetningene for å påta seg dette arbeidet.

Det organiserte nordiske språkrøktsarbeidet

Språknemndene i Norden har samarbeidet om termspørsmål og nyord helt siden 1950-årene. I de siste årene har samarbeidet også blitt utvidet til terminologisentralene og standardiseringsorganisasjonene, bl. a. gjennom de årlige Nordterm-møtene. 1. juli 1978 ble Nordisk språksekretariat opprettet, og det skal arbeide for å bevare og styrke det språklige fellesskapet i Norden og fremme den nordiske språkforståelsen. Sekretariatet skal bl. a. 18-10-329. *Nordiska rådet. Del 2*

være et samordnende organ i språk- og terminologispørsmål som angår mer enn ett nordisk språk.

Forutsetningen for en effektiv nordisk språkrøkt er at nødvendige midler blir stilt til disposisjon for de organene som har dette som en hovedoppgave. Hittil har arbeidet vært hemmet av manglende midler, og de nasjonale språknemndene må naturlig nok sette de nasjonale oppgavene først. Opprettelsen av Nordisk språksekretariat er et viktig skritt i retning av å styrke språksamarbeidet i Norden. Sekretariatet er et samarbeidsorgan mellom språknemndene, og det er av stor betydning at disse får økte ressurser til det nordiske arbeidet. I første omgang er det viktig at språknemndene får de nordiske sekretærstillingene som var forutsetningen da Nordisk språksekretariat ble opprettet.

Grannespråksundervisningen

Ifølge retningslinjene skal Nordisk språksekretariat bl. a. "følge utvekklingen av grannspråksundervisningen på alla utbildningsnivåer i de nordiska länderna". Denne undervisningen spiller naturlig nok en viktig rolle for språkforståelsen i Norden, og den bør styrkes på alle utdanningsnivåer: i grunnskole, videregående skole, lærerskoler, universitet, voksenundervisning og ved annen kursvirksomhet, f. eks. av den typen som foreningene Norden driver. Det er særlig viktig å styrke grannespråkernes stilling i lærerutdannelsen, siden en effektiv grannspråksopplæring i skolen er avhengig av kvalifiserte lærere. De siste årene har det vært en meget beklagelig tendens til å svekke grannespråkernes plass i leseplanene for lærerskolene og universitetene.

Nordisk ministerråd har i flere år arbeidet med et grannespråksprosjekt, og en arbeidsgruppe har lagt fram rapporten "Våra grannspråk" (NU B 1978: 11). I rapporten blir det foreslått en rekke tiltak som tar sikte på å styrke grannespråksundervisningen:

- harmonisering av læreplanene, bl. a. slik at danske og norske elever får grannespråksundervisning fra 3. årskurs slik svenske elever får
- etterutdanning av lærere
- forbedring av lærernes grunnutdanning
- bedre utbygd kursvirksomhet
- økt elev- og lærerutveksling og reiselektorvirksomhet
- planleggings- og studiedager for arbeid med grannespråksundervisningen.

Nordisk ministerråd har foreløpig vedtatt å fortsette prosjektarbeidet med harmonisering av læreplanene i Danmark, Norge og Sverige, videreutdanning av morsmålslærere, det planlagte språk- og informasjonssenteret i Finland (jf. nedenfor) og forbedret informasjon om grannespråksundervisningen i Norden.

Grannespråksundervisningen i Finland, på Island, Færøyene og Grønland

Rapporten inneholder også avsnitt om grannespråksundervisningen i Finland og på Island.

For de finskspråklige elevene (ca. 93,5 %) betyr grannespråksundervisning i praksis undervisning i svensk, som for dem er et fremmedspråk. For resten av elevene er svensk morsmål (finlandssvensk), og grannespråksundervisning betyr for dem innføring i dansk og norsk, og til dels også islandsk og færøysk.

I Finland er svensk det språket som tjener som kommunikasjonsmiddel overfor det øvrige Norden. Det er derfor viktig at den stillingen svenskundervisningen har i de finske skolene, ikke blir svekket. Selv om undersøkelser viser at behovet for svensk i Finland er klart større enn behovet for engelsk, leser bare ca. 3% av de finske grunnskoleelevene svensk som første fremmedspråk. Finsktalende elever bør oppmuntres til å velge svensk som første fremmedspråk.

Den finlandske arbeidsgruppen foreslår at det blir opprettet et *språk- og informasjonssenter* i Finland som bl.a. skal drive med distribusjon av undervisningsmaterieil, språkkurs og informasjonsvirksomhet med et nordisk siktemål. Et slikt senter kan få stor betydning for svenskkunnskapene i Finland.

På *Island* har elevene obligatorisk danskundervisning fra 4. klasse som første fremmedspråk. Styringsgruppen for grannespråksprosjektet mener at elevene i årskursene 7–9 bør få stifte bekjentskap med norsk og svensk tale- og skriftspråk. For den nordiske språkforståelsen vil det være gunstig at islandske elever får oppleve at de kan forstå norsk og svensk gjennom sine ferdigheter i dansk.

Hjemmestyrelovene for *Færøyene* (1948) og *Grønland* (1978) fastslår at færøysk og grønlandsk er hovedspråk, men at det skal undervises grundig i det danske språk. Både færøysk/grønlandsk og dansk kan brukes i offentlige forhold. I praksis kan en si at færøyinger og grønlandinger er tospråklige. Det er naturligvis av stor betydning at dette forholdet ikke endres. Det er også verdifullt at det blir gitt en viss undervisning i norsk og svensk på Færøyene og Grønland.

Undervisningen i dansk (og de andre nordiske språkene) på Island, Færøyene og Grønland bør ikke ta sikte på å innøve genuin uttale. Den skriftuttalen av dansk som er den vanlige, fungerer antakelig best i en nordisk sammenheng.

Metoder i grannespråksundervisningen

Vi kan ikke her gå inn på metodiske spørsmål i grannespråksundervisningen i detalj. (Rapporten "Våra grannspråk" inneholder en lærerveiled-

ning og idésamling.) Målet med undervisningen bør være å lære elevene å forstå grannespråkene, ikke at de selv skal beherske dem. Den beste metoden for å oppnå dette er å motivere lærere og elever gjennom aktuelt og interessevekkende stoff, f. eks. avisartikler, reiselivsbrosjyrer, stoff fra arbeidsliv og dagligliv. Dette er tanken bak "Triangelkontakt", som er et samarbeidsprosjekt mellom morsmållærerforeningene i Danmark, Norge og Sverige. Prosjektet har hittil resultert i et debatt- og informasjonsskrift om grannespråksundervisningen og en tekstsamling.

Grannespråksopplæringen bør gå inn som en naturlig del av undervisningen i andre fag enn morsmål, i første rekke i orienteringsfagene. Det kan f. eks. gjøres ved at stoff fra og om et naboland blir presentert på dette landets språk i lærebøker og annet undervisningsmateriale. Avsnitt i en lærebok om et nabolands historie, geografi eller språk kan f. eks. presenteres på dette landets språk.

Det nordiske samarbeidet om undervisningsprogrammer i radio og tv bør styrkes, og det bør legges særlig vekt på å øke den nordiske språkforståelsen uansett hva programmene handler om.

Verdien av personlige kontakter kan vanskelig overvurderes. Samarbeidet mellom skolene på dette området bør derfor styrkes gjennom økt elev- og lærerutveksling, internordiske leirskoler, brevveksling mellom enkelt-elever og klasser i de nordiske landene o.l. Her er det viktig å spre informasjon om de tilbudene som fins, f. eks. når det gjelder reisetilskudd og stipendordninger.

Morsmålsundervisningens betydning for grannespråksforståelsen

Et menneskes evne til å forstå grannespråkene har nær sammenheng med evnen til å oppfatte morsmålet. Hvis en har vanskelig for å forstå sitt eget språk, er det naturlig nok enda vanskeligere å forstå andre. En generell heving av språkbeherskelsen vil også komme grannespråksforståelsen til gode, særlig når språkene er så nær beslektet som de nordiske.

Vi skal ikke her gå inn på en diskusjon om den generelle språkevnen har blitt dårligere, bl. a. fordi vi mangler systematiske undersøkelser på dette området. Men vi har undersøkelser som viser at språkforståelsen ikke er tilfredsstillende. I rapporten "Språkklyftan" (1976) påviser f. eks. Nils Frick og Sten Malmström at mange svensker har vanskelig for å forstå ord og uttrykk som er vanlige i svensk (og andre nordiske språk). Nesten en tredjedel av forsøkspersonene forstod ikke ord som "begrepp" og "kunjögörelse", og bare ca. 25 % kunne gi en tilfredsstillende forklaring på ordet "reaktionärt".

Den sviktende språkforståelsen kan ha sammenheng med svekket morsmålsopplæring. Både i skolen og i den videregående utdannelsen har det i de siste årene vært en tendens til å redusere morsmålets plass, bl. a. ved nedskjæringer i timetallet. Dessuten har en rekke emner blitt lagt til mors-

målsfaget som egentlig ikke hører hjemme der, f. eks. trafikopplæring, informasjon om rusmidler o.l. "Fagtrengselen" har satt grannespråksundervisningen i en enda mer utsatt posisjon enn den hadde tidligere. Samtidig har språkopplæringen blitt skadelidende.

Også for den nordiske språkforståelsen er det viktig at denne utviklingen blir snudd. Morsmålsfaget bør styrkes på alle utdanningsnivåer, og det bør legges større vekt på praktisk språkopplæring.

Radio- og tv-samarbeid

Det er neppe noen tvil om at økt tilgang til nabolandenes radio- og tv-program fører til bedre grannespråksforståelse. Jo mer man hører og ser på programmer fra nabolandene, desto bedre forstår man språket der. Dette blir også bekreftet av de undersøkelser som er foretatt på dette området (jf. Stig Örjan Ohlssons rapport "Nordisk språkforståelse – i går, i dag, i morgon"). Mye tyder på at det å se på fjernsyn fra nabolandene i gjennomsnitt er den faktoren som har hatt størst betydning for økt grannespråksforståelse, selv om det er vanskelig å isolere de forskjellige faktorene.

Som kjent pågår det et omfattende utredningsarbeid om en eventuell nordisk radio- og tv-satellitt. Det er ulike meninger om ønskeligheten av en slik satellitt, bla. ut fra forskjellige økonomiske og allmennkulturelle synspunkter, jf. uttalelsene om den første delinstillingen fra Satellittutredningen (NU A 1977: 7–9). (Uttalelsene er samlet i publikasjonen "Nordisk radio och television via satellit", NU B 1977: 36.) Men når det gjelder grannespråksforståelsen, kan det ikke være tvil om at en nordisk tv-satellitt vil ha en positiv betydning.

Det kan bety at det språklige fellesskapet i Norden får en bredere folkelig forankring og blir en praktisk realitet i langt høyere grad enn hittil. Forutsetningen er at det blir sendt programmer som interesserer, slik at publikum i de andre nordiske landene utnytter det økte programtilbudet. Dette vil også føre til økt motivasjon for å lære grannespråkene, og kommer dermed bl. a. grannespråksundervisningen til gode.

Den språklige effekten er naturlig nok størst ved nordiske programmer. Men teksting av utenlandske programmer gjør at de også kan få betydning for grannespråksforståelsen.

Når det gjelder problemet teksting/ikke teksting av nordiske programmer og spørsmålet om hvor mange språk man skal oversette utenlandske programmer til, viser vi til diskusjonen i Stig Örjan Ohlssons rapport "Nordisk språkforståelse – i går, i dag, i morgon". Her vil vi bare peke på at det kan være gunstig å sende flere programmer utekstet. Også økonomisk er dette selvfølgelig en fordel. Dessuten har det trolig stor betydning for språkforståelsen å tekste programmer på det språket programmet blir

Internordiske ordbøker	Forfatter og tittel	Utgitt år, revidert	Størrelse ant. sider	Kommentar fra en eller flere av språknemndene (tilsvarende)
Finsk – dansk	Gersov og Gersov: Suomi Tanska Suomi	1964/1969	315	Lommeformat. Det er behov for en større ordbok. Trenger revidering
Islandsk – dansk	1) Blöndal: Islenzk – dönsk orðabók + supplement (200 s)	1920–1924/ 1951–1952	1 055 +200	(Utsolgt)
	2) Águst Sigurdsson: Islenzk – dönsk orðabók	1970	440	
	3) Ole Widding m fl: Islenzk – dönsk orðabók	1976	948	
Norsk – dansk	Christiansen m fl: Norsk – dansk ordbok	1955/1971	481	
Svensk – dansk	1) Munch-Petersen m fl: Svensk – dansk ordbog	1970	1 218	Markant behov for revidering
	2) Munch-Petersen m fl: Svensk – dansk ordbog. Mindre udgave	1973	177	
Dansk – finsk	Gersov og Gersov: Suomi Tanska Suomi	1964/1969 1976	315	Lommeformat. Det er behov for en større ordbok. Trenger revidering
Islandsk – finsk				Finnes ikke
Norsk – finsk	Farbregd, Kämäräinen: Finsk – norsk – finsk	1978	636	Lommeformat
Svensk – finsk	Hivensalo m fl: Svensk – finsk ordbok	1967	810	
	Lea Lampén: Svensk – finsk storordbok:	1973	856	
	Göran Karlsson: Svensk – finsk ordbok	(ca. 1980)	(2 000)	Under utarbeiding
Dansk – is-landsk	Freysteinn Gunnarsson: Dönsk – islenzk orðabók	1957r/1973	1 055	Naturligvis behov for en ajourføring
Finsk – islandsk				Finnes ikke
Norsk – islandsk				Finnes ikke
Svensk – is-landsk	Gösta Holm m fl: Svensk – isländsk ordbok	(1979)	(1 000)	Under utarbeiding
Dansk – norsk	1) S. Schjøtt: Dansk – norsk ordbog	1909/1926	996	
	2) Chr. Vidsteen: Dansk – norsk ordbog	1907	539	(selvsagt) helt foreldet
Finsk – norsk	Farbregd, Kämäräinen: Finsk – norsk – finsk	1973	636	Lommeformat
Islandsk – norsk	Lehmann m fl: Islandsk – norsk ordbok (med oversettelinger til nynorsk)	1967	380	
Svensk – norsk	1) Remens og Houm: Svensk – norsk ordliste	1972	80	(Det finnes et par eldre bøker, men både de og de nevnte er enten for små eller foreldet)
	2) Sandvei: Svensk – norsk ordbok	1945	173	
Dansk – svensk	Bertil Molde m fl: Dansk – svensk ordbok	1968r	720	Trenger ajourføring og utviding
Finsk – svensk	Cannelin: Finsk – svensk storordbok	1976r	934	

Internordiske ordbøker	Forfatter og tittel	Utgitt år, revidert	Størrelse ant. sider	Kommentar fra en eller flere av språknemndene (tilsvarende)
Islandsk – svensk	Sven B. F. Jansson m fl Isländsk – svensk ordbok	1955r/1972	450	
Norsk – svensk	1) Beckman: Norsk – svensk ord- bok (bokmål + nynorsk)	1960r	210	Helt utilstrekkelig
	2) Vannebo m fl: Norsk – svensk ordbok (bokmål + nynorsk)	(ca. 1981)	(800)	Under utarbeiding

sendt på, slik det nå blir gjort for hørselssvekkede. Nordiske barneprogrammer bør sendes på originalspråket og tekstes så lite som mulig.

Hvis det ikke skulle bli noe av den planlagte satellitten, må ikke dette bety at det blir satt en stopper for en videre utbygging av radio- og tv-samarbeidet i Norden. Utveksling av programmer, samproduksjoner o. l. bør stimuleres og Nordvisjonssamarbeidet bygges videre ut.

Behovet for ordbøker

Ønsket om å høre på nabolandenes radio- og tv-programmer og lese litteratur på originalspråket har delvis vært hemmet av mangelen på hensiktsmessige ordbøker mellom de nordiske språkene. Dette har også vært en belastning for grannespråksundervisningen. I 1977 foretok Nordisk kultursekretariat i samarbeid med språknemndene en kartlegging av ordbokssituasjonen i Norden. Den viste at det er store mangler. De ordbøkene som fins, er ofte foreldet eller for små, og trenger revidering.

På grunnlag av undersøkelsen utarbeidet Kultursekretariatet denne oversikten over internordiske ordbøker:

Ordboksarbeid er tid- og ressurskrevende. Nødvendige midler bør derfor så snart som mulig settes inn for å skaffe fram hensiktsmessige ordbøker mellom språkene i Norden. Vi ser det som meget positivt at Nordisk kulturfond nå gir bidrag også til *tospråklige* ordbøker, jf. bidraget på 125 000 dkr til Gösta Holms svensk-islandske ordbok i 1979.

Massemediene og forlagene

Massemediene har stor betydning for språkforståelsen i Norden som formidlere av nye ord og uttrykk. Det er derfor viktig å opprette gode kontakter mellom massemediene og språkrøktsorganene. En bør også forsøke å få pressen til å ta inn artikler og notiser på grannespråkene i høyere grad enn den har gjort hittil.

Forlagene bør oppmuntres til å gi fagbøker en slik språklig utforming at de kan leses over hele Norden i en og samme utgave, eventuelt etter komplettering av særskilte ordlister. Det er neppe realistisk å vente at skolene vil bruke læremidler fra de andre landene i høyere grad. Men

lærebøkene bør utformes slik at stoff fra nabolandene blir presentert på vedkommende språk (jf. s. 13).

Betydningen av personlige kontakter

En nordisk radio- og tv-satellitt kan få avgjørende betydning for språkforståelsen i Norden. Men den kan ikke erstatte verdien av personlige kontakter. Kommunikasjon over radio og fjernsyn foregår bare én vei, fra programskaperne til publikum. Utvikling av språkevne og språkforståelse skjer best når kommunikasjonen går begge veier, når avsender og mottaker har direkte kontakt og har mulighet for å oppklare eventuelle misforståelser.

For den nordiske språkforståelsen har det derfor stor betydning at forholdene blir lagt til rette for at flest mulig får anledning til å komme i kontakt med mennesker fra nabolandene. Dette kan f. eks. gjøres ved å stimulere *internordisk turisme* gjennom spesielle rabattordninger, slik jernbaneselskapene har gjort (Nordturist). *Det nordiske arbeidsmarkedet* bør bygges videre ut og omfatte f. eks. en så viktig yrkesgruppe som lærerne (jf. medlemsforslag A 521/k). Det er også viktig å styrke den virksomheten som foreningene Norden og liknende organisasjoner driver (kurs, konferanser, faglig virksomhet, ungdomssamarbeid, vennskapsbyer osv.). I det hele er det en oppgave å videreutvikle nordisk samarbeid slik at det kommer til å engasjere stadig flere mennesker. Dette vil komme den nordiske språkforståelsen og dermed også kulturfellesskapet til gode.

Behovet for forskning

Denne utredningen har flere ganger vært inne på at vi vet for lite om spørsmål som angår språkforståelsen i Norden. Ofte må vi bygge på antakelser. Det er derfor et klart behov for å intensivere forskningen på dette område. Aktuelle forskningsoppgaver kan f. eks. være:

Hvilke språklige forhold har størst betydning for språkforståelsen (lydlige og prosodiske forhold, rettskrivning, ordforråd, syntaks)?

Kartlegging av ulikheter i ordforrådet mellom de nordiske språkene (for bruk i grannespråksundervisningen, teksting i tv o. a.)

Kontinuerlig registrering av nyordstilveksten i de nordiske språkene
Virkingen av forskjellige metodiske opplegg i grannespråksundervisningen

Kartlegging av faktisk grannespråksforståelse

Holdningsundersøkelser

Utviklingen av grannespråksforståelsen

Virkingen av en eventuell nordisk radio- og tv-satellitt

Teksting/ikke teksting av tv-programmer. Teksting på originalspråk kontra tekstede oversettelser

Utvikling av metoder for språkanlegging med et nordisk siktemål

Nordisk ministerråd har bevilget midler til fem symposier som i tiden 1978–80 skal ta opp emner innenfor anvendt nordisk språkvitenskap med særlig vekt på mormålspedagogikk. Ett av symposiene skal ta opp inter-nordisk språkforståelse. Symposiene er forskningsinitierende og bør følges opp både på nasjonalt og nordisk plan.

Den planlagte nordiske dokumentasjonssentralen for språkvitenskap (Språkdok) kan bli nyttig når det gjelder å få oversikt over forskning som angår nordisk språkforståelse.

Konklusjon

Vi mangler altså en god del kunnskaper om språkforståelsen i Norden. Men dette må ikke hindre tiltak som tar sikte på å bedre grannespråksforståelsen. Det fins en rekke tiltak som kan og bør settes i verk så snart som mulig:

- utbygging av det organiserte språkrøktsarbeidet
- styrking av grannespråksundervisningen og mormålsundervisningen
- utbygging av radio- og tv-samarbeidet i Norden
- utarbeiding og ajourføring av ordbøker mellom de nordiske språkene
- styrking av de personlige kontaktene over landegrensene i Norden.

Som vi har vært inne på flere ganger, er det av avgjørende betydning at folk føler et naturlig behov for å forstå grannespråkene. Gjør de det, er det gode muligheter for å bedre språkforståelsen i Norden i vesentlig grad.

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 29:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 12/1977 angående handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden och i det nordiska samarbetet.

Till meddelandet har såsom bilaga fogats ett handlingsprogram för ökad språkförståelse i Norden. Utskottet har beretts tillfälle att i ett tidigare skede anlägga synpunkter på skissen till det nu föreliggande handlingsprogrammet. Redan då kunde utskottet konstatera att programmet var ambitiöst och mycket konkret. Utskottet framhöll för Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) att arbetet med handlingsprogrammet borde fortsätta utan dröjsmål.

Utskottet ser inget skäl att i den omfattande listan med förslag till åtgärder framhäva någon åtgärd framför någon annan. Att listan är omfat-

tande och säkert kunde göras ännu mer omfattande finner utskottet naturligt med hänsyn till att snart sagt alla former av nordiskt samarbete har och bör ha en språklig aspekt. Utskottet önskar dock accentuera ett påpekande i handlingsprogrammet, nämligen att de föreslagna åtgärderna får effekt endast om de förankras nationellt och ingår i den normala nationella statliga och kommunala verksamheten.

Mot bakgrund av att rekommendationen avgavs redan 1977 anser utskottet att ministerrådet i skyndsam ordning bör fatta de beslut som krävs för förverkligandet av handlingsprogrammet för ökad språkförståelse i Norden.

Med ovanstående kommentarer får utskottet föreslå

att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 12/1977 till handlingarna i väntan på nytt meddelande till nästa ordinarie session.

Stockholm den 23 januari 1981

Kjell Magne Bondevik (Kr. F.)

Trygve Bratteli (A)

Rolf Fjeldvær (A)

Árni Gunnarsson (A.)
Förman

Hagen Hagensen (KF)

Karl-Erik Häll (s)

Gunnel Jonäng (c)

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)

Sture Palm (s)

Erlendur Patursson (Tvfl)

Robert Pedersen (S)

Tuulikki Petäjaniemi (Kok)

Arvo Salo (Sd)

Otto Steenholdt (Grønl.)

Ingrid Sundberg (m)

Meddelande

om rekommendation nr 13/1977 angående undervisning i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka och lägga fram förslag om hur undervisningsutbudet i nordiska språk vid utländska universitetet och läroanstalter skall kunna ökas genom nordiskt samarbete om insatserna.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1980:

På grundlag af sagkyndigudredningen "Norden i världen" (*NU A 1979:11*) har kulturaftalens organer søgt at opstille et handlingsprogram, der kunne danne grundlag for eventuelle bevillinger og indsatser i overensstemmelse med rekommandationens formål og sigte.

Arbejdet har været vanskeliggjort af de påviste ret store forskelligheder m. h. t. lektorernes rekruttering, den nationale forankring og de deraf følgende problemer med at planlægge deres virksomhed eller få indflydelse på den.

Ministerrådet behandlede i august 1980 et første oplæg til et handlingsprogram. Et revideret forslag kan forventes at blive forelagt ministerrådet i foråret 1981.

Meddelande

om rekommendation nr 14/1977 angående utförelse av antikviteter från de nordiska länderna

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

1. att vidtaga åtgärder för att lagstiftningsvägen skapa ett skydd mot utförelse av kulturföremål av musealt eller antikvariskt värde från respektive land samt

2. att sträva till att den nordiska lagstiftningen om skydd mot utförelse av sådana kulturföremål harmoniseras utan att skyddet i något enskilt land därvid försvagas.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1980:

Rekommendationen berör problem, som är aktuella i alla de nordiska länder.

Med utgångspunkt i igångsatte utredningar i enkelte af landene vil en koordinering af de nationale overvejelser blive søgt fremmet. Når resultaterne af denne koordinering foreligger, vil der blive gennemført en vurdering af spørgsmålet om en nordisk indsats på området.

I forbindelse hermed er der med støtte fra Nordisk Kulturfond i et samarbejde med Skandinavisk Museumsforbunds nationale museumsmyndigheder blevet udgivet en lovsamling om de museale og antikvariske love i Norden.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena om rekommendationerna nr 7/1976 angående distribution av AV-material, nr 8/1976 angående TV-program för sjöfolk och nr 14/1977 angående utförelse av antikviteter från de nordiska länderna

(Se rek. nr 7/1976/k, Bilaga)

Meddelande

om rekommendation nr 15/1977 angående forskningssamarbete rörande lantbrukskooperation

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att stödja det nordiska forskningssamarbetet rörande lantbrukskooperation.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

På initiativ av Nordiska Jordbruksforskarnas Förening (NJF) har man upprättat ett samarbetsprojekt angående jordbrukskooperativ forskning i Norden. Ministerrådet har finansierat projektets planläggningsstadie under år 1980 med 100000 NOK. För år 1981 har man framställt en plan för ett forskningssamarbetsprojekt rubricerat "Medlemsdemokrati og medlemsindflydelse i jordbrukskooperative virksomheder i Norden". Nordisk ämbetsmannakommitté for jord- och skogsbruksfrågor (NÄJS) har anbefallt, att projektet skulle finansieras av Ministerrådet intill 230000 NOK för år 1981.

Meddelanden

om rekommendation nr 16/1977 angående undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utföra en undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna med särskild hänsyn till hur den internationella masskulturindustrin påverkar kulturlivet.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1980:

På baggrund af Nordisk Råds rekommandation vedtog Nordisk Ministerråd i 1979 beslutning om at der skulle nedsættes en interdepartemental arbejdsgruppe, som skulle diskutere fælles nordiske tiltag på området. Arbejdsgruppen udarbejdede et promemoria som bl. a. anbefalede, at ministerrådet skulle iværksætte en seminarvirksomhed til belysning af sider ved kulturindustri i Norden.

I forlængelse heraf har ministerrådet bevilget dkr. 80 000 af dispositionsmidlerne for 1980 til forberedelse af seminarvirksomhed på området. Ministerrådet har givet kultursekretariatet til opgave at forberede denne seminarvirksomhed, samt at fortsætte arbejdet omkring problemerne ved massekulturindustriens påvirkning af kulturlivet.

I forberedelsesarbejdet er Harry Schein blevet engageret til at gøre en studie på grundlag af det foreliggende materiale og Anne-Marie Fetveit til at gøre en forstudie omkring "Kultur- og mediestatistik i Norden". Den sidstnævnte studie udarbejdes i samarbejde med Nordisk statistisk sekretariat. Begge studierne beregnes at foreligge færdige foråret 1981.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 29:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 16/1977 angående undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna. Den rekommenderade undersökningen skall ta särskild hänsyn till hur den internationella masskulturindustrin påverkar kulturlivet.

Av meddelandet framgår att ministerrådet beviljat medel för förberedelser av seminarier med syftet att belysa olika sidor av kulturindustrin i Norden. Förberedelsearbetet omfattar därutöver en studie kring kulturkommersialismens skadliga verkningar och en förstudie till en kultur- och mediestatistik i Norden.

Utskottet kan inte se att arbetet med förverkligandet av rekommendationen drivits särskilt energiskt mot bakgrund av att rekommendationen avgavs redan 1977 och att arbetet vid utgången av 1980 inte nått längre än till förberedelsestadiet. Arbetet bör enligt utskottets uppfattning intensifieras med hänsyn till den betydelse som den rekommenderade undersökningen kan få för den fortsatta utformningen av kulturpolitiken i de nordiska länderna, liksom för det nordiska kultursamarbetet.

Med ovanstående kommentar får utskottet föreslå

att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 16/1977 till handlingarna i väntan på nytt meddelande till nästa ordinarie session.

Stockholm den 23 januari 1981

Kjell Magne Bondevik (Kr. F.)

Rolf Fjeldvær (A)

Hagen Hagensen (KF)

Gunnel Jonäng (c)

Sture Palm (s)

Robert Pedersen (S)

Arvo Salo (Sd)

Trygve Bratteli (A)

Árni Gunnarsson (A.)

Förman

Karl-Erik Häll (s)

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa

Erlendur Patursson (Tvfl)

Tuulikki Petäjaniemi (Kok)

Otto Steenholdt (Grønl.)

Ingrid Sundberg (m)

Meddelande

om rekommendation nr 17/1977 angående samarbete mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna att utveckla samarbetet mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna och särskilt undersöka möjligheterna att upprätta en samnordisk datakatalog över fonogram.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1980:

Rekommendationen har på grund av den rådande arbetsbelastningen inte kunnat bli föremål för närmare behandling under 1980, men har tagits upp i arbetsplanerna för kommande år.

Meddelande

om rekommendation nr 18/1977 angående samarbete för att öka spridningen av nordisk film inom Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka och lägga fram förslag till ett permanent samarbete med syfte att öka spridningen av nordisk film inom Norden.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1980:

Frågan om att öka spridningen av nordisk film i Norden togs upp som ett särskilt diskussionstema vid ministerrådsmötet i januari 1980 på grundval av en utredning av dåvarande ledaren för filmklubben Walhalla, Ari Tolppanen, och en promemoria som upprättats vid kultursekretariatet. Man enades därvid om att utse en ad hoc-grupp för den fortsatta behandlingen av frågan. Denna har sammanträtt tre gånger under året och framlade i oktober sin rapport.

Ad hoc-gruppen säger i sin rapport bl. a. att även om dess uppdrag gällt spridningen av nordisk film i Norden, har huvudvikten lagts på informationsinsatser i fråga om förslag till nordiska åtgärder. Eftersom de kommersiella biograferna är den mest betydande distributionskanalen för spelfilm, är effektiva informationsåtgärder grundläggande för möjligheterna att sprida film. På motsvarande sätt, anser gruppen, finns det anledning att inte endast begränsa förslagen till sådana åtgärder som gäller spridning av film inom Norden, utan också överväga åtgärder som primärt syftar till att sprida kunskapen om nordisk film utanför Norden.

Ärendet kommer efter beredning i sekretariatet att tas upp i ministerrådet med förslag om att materialet läggs som grund för överläggningar i frågan med Nordiska rådets kulturutskott.

Meddelande

om rekommendation nr 2/1978 angående samnordisk utbildning av lärare för döv-blinda

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att lägga fram förslag till samnordisk utbildning av lärare för döv-blinda.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1980:

Ministerrådet beslutade i januari 1980 att det skulle anordnas en treårig försöksverksamhet med kurser för personal som arbetar med dövblinda barn och vuxna. Kostnaden för planering och försöksverksamhet under perioden 1980–83, högst 2 950 000 dkr., skulle delas lika mellan kulturbudgeten och den allmänna budgeten.

För verksamheten har tillsatts en ledningsgrupp på nio personer. I gruppen har Danmark, Finland, Norge och Sverige vardera två representanter, en som representerar sakkunskap om dövblinda vuxna och en dövblinda barn. Island har en representant i ledningsgruppen.

En kursledare har anställts för försöksverksamheten.

Ledningsgruppens förslag till detaljbudget har godkänts och kurserna under 1981 kommer att hållas på Bohusgården i Uddevalla. Projektet omfattar under 1981 en sexveckors grundkurs för personal, som arbetar med dövblinda barn och unga, och en femveckors grundkurs för personal, som arbetar med dövblinda vuxna.

Meddelande

om rekommendation nr 3/1978 angående högre skoglig utbildning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna att skapa förutsättningar för ett utvidgat nordiskt samarbete kring högre skoglig utbildning.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Ministerrådet har under år 1980, med medel avsedda för jord- och skogsbrukets område, finansierat genomföring av en nordisk forskarkurs i modern provtagning (sampling) på initiativ av Samarbetsnämnden för Nordisk Skogsforskning (SNS). SNS – som vid årsskiftet 1981/82 blir omstrukturerad som en paraplyorganisation för all samnordisk skogsforskning – anser konsolideringen av det nordiska samarbetet på den högre skogsbruksutbildningens område vara en av sina huvuduppgifter. Ministerrådet anser, att det här borde ske i nära samarbete med den permanenta institutionen "Nordiska forskarkurser".

Meddelande

om rekommendation nr 4/1978 angående kollektivtrafiken och de handikappades behov

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd å stille nødvendige resurser til rådighet for hurtig gennemføring og utbygging av det utredningsarbeid som Nordisk embetsmannakomite for transportspørsmål har initiert vedrørende mulighetene for å tilpasse kollektivtrafikken i høyere grad enn hittil til de handikappades behov samt på dette grunnlag å arbeide for at felles nordiske normer innføres på området så snart som mulig.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1980:

Det igangværende projekt, der er startet i 1977 af NET, har til opgave gennem forsknings- og udviklingsarbejde at søge frem til foranstaltninger, der kan lette handicappedes og ældres rejse med tog, busser og skibe.

Projektet har i januar 1980 afgivet en delrapport nr. 1, der dels indeholder en vurdering af generelle problemer ved handicappedes benyttelse af kollektive transportmidler, dels en række løsningsforslag vedrørende ind- og udløftning af kørestolsbrugere i tog og busser.

Endvidere har projektet i september 1980 afsluttet en delrapport nr. 2 om mulighederne for tilpasning af passagerskibe for handicappede. I forbindelse med denne fase af projektet er der udført et udviklingsarbejde på Norges Skipforskningsinstitut med henblik på løsning af problemet med ombord- og ilandstigning.

Projektet vil i slutningen af 1980 påbegynde en undersøgelse af mulighederne for handicappedes benyttelse af rutefly. En delrapport herom forventes at kunne foreligge i begyndelsen af 1982.

De samlede udgifter til Handicapprojektet, der finansieres over Ministerrådets projektbudget, vil beløbe sig til i alt NOK 1 600 000 fordelt over årene 1978–1981.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående handikappades behov i kollektivtrafiken

(Se Sak E 12, s. 2381)

Meddelande

om rekommendation nr 5/1978 angående handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att fastställa ett handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor i enlighet med framlagt ministerrådsförslag samt
2. att efter samråd med Nordiska rådets social- och miljööutskott låta utarbeta en förteckning över de konkreta åtgärder som handlingsprogrammet föranleder.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Nordisk Ministerråd (samarbeidsministrene) fastsatte 30. mai 1978 "Handlingsprogram for nordisk samarbeid i likestillingsspørsmål" i overensstemmelse med det forslag som ble behandlet og anbefalt av Nordisk Råd ved dets 26. sesjon i Oslo.

Som en første fase ble en fortegnelse over gjennomførte, igangværende og planlagte tiltak utarbeidet innen Ministerrådets organer på grunnlag av handlingsprogrammet og etter møte mellom Nordisk Ministerråd (samarbeidsministrene) og Nordisk Råds sosial- og miljøutvalg 31. maj 1978.

Den tidligere kontaktgruppen for likestilling ble i forbindelse med fastsettelsen av handlingsprogrammet gitt status som permanent utvalg underlagt samarbeidsministrenes stedfortrederkomité. Høsten 1980 ble det besluttet at det faglige ansvaret for likestillingssamarbeidet heretter skal ligge hos likestillingsministrene. Likestillingsutvalget legges samtidig direkte under Ministerrådet (likestillingsministrene) som dettes forberedende organ.

En revisjon av handlingsprogrammet ble innledet i november 1980 med et møte mellom Ministerrådet (likestillingsministrene) og Nordisk Råds sosial- og miljøutvalg. Revisjonen vil skje i samråd med arbeidsmarkedets parter og sosial- og miljøutvalget.

Meddelande

om rekommendation nr 6/1978 angående program för nordiskt samarbete på miljövårdsområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att antaga ett program för samarbete på miljövårdsområdet i enlighet med framlagt ministerrådsförslag samt att kontinuerligt och i fortlöpande samverkan med Nordiska rådets organ vidareutveckla och fördjupa det nordiska samarbetet på miljövårdsområdet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Nordisk Ministerråd (miljøvernministrene) vedtok 21. april 1978 et program for nordisk samarbeid på miljøvernområdet. Programmet er i samsvare med det ministerrådesforslag som ble fremlagt på Nordisk Råds 26. sesjon 1978.

Programmet fastlegger målsettinger og retningslinjer for det nordiske miljøvernssamarbeid i 5-årsperioden 1978–82. Det omfatter samarbeid på delområdene vannforurensning, luftforurensning, trafikkstøy, industri- og avfallstøy, gjenvinning, produktkontroll, naturvern og friluftsliv, naturressursspørsmål, økologisk planlegging, miljøvernforskning og miljødata.

På grunnlag av programmet vil Ministerrådet gjennom konkret prosjektvirksomhet, og i samarbeid med Nordisk Råds organer, videreutvikle og utdype det nordiske samarbeid på miljøvernområdet.

I 1981 vil det, som ledd i Ministerrådets energiforskningsprogram 1981–84, bli igangsatt prosjektvirksomhet på det nye området "Miljøeffekter ved energiproduksjon".

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående nordiskt samarbete på miljövårdsområdet

(Se Sak E 15, s. 2385)

Meddelande

om rekommendation nr 7/1978 angående europeisk miljöskyddskonvention

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att verka för utarbetande och antagande av en europeisk miljöskyddskonvention.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Det foregår et omfattende samarbeid om miljøvernsspørsmål i Europa. Samarbeidet har forskjellig siktemål og strekker seg fra informasjonsutveksling, forsknings- og utredningsvirksomhet, iverksettelse av bestemmelser og tiltak, og til inngåelse av forpliktende konvensjoner.

På flere delområder av miljøvernssamarbeidet er det allerede inngått internasjonale konvensjoner, bl. a. om naturvern- og vann- og havforurensningsspørsmål. Luftforurensningsområdet – som antagelig er den del av det europeiske miljøvernssamarbeid der de nordiske land har gjort de største bestrebelser de senere år, særlig med henblikk på "sur nedbør"-problemene – har imidlertid inntil nylig vært det minst utviklede område når det gjelder forpliktende internasjonale overenskomster.

På denne bakgrunn ansees Nordisk Råds initiativ om etablering av en europeisk miljøvernkonvensjon som verdifullt, men det antas at det på kortere sikt er mer hensiktsmessig å satse på begrensede løsninger som kan få praktisk betydning for forurensningsproblemene i Europa. I denne sammenheng vises det til Konvensjonen om langtransportert grensoverskridende luftforurensning som ble undertegnet av de nordiske land i november 1979 sammen med 24 andre øst- og vesteuropeiske land samt USA og Canada. Denne konvensjonen er den første folkerettslige bindende avtale på luftforurensningsområdet.

Forslag til inngåelse av en internasjonal avtale om luftforurensning ble fremmet av de nordiske land i FN's økonomiske kommisjon for Europa (ECE's) miljøvernkomité (som den eneste regionale miljøvernkomité som også omfatter østeuropeiske land) i februar 1977. Forskningsresultater, dels frembrakt gjennom nordisk forskningsinnsats, dels gjennom undersø-

kelse foretatt i regi av OECD i 70-årene, bekreftet at luftforurensning kan føres over lange avstander og forårsake forsurening av jordsmunn og vassdrag fjernt fra utslippskilden. På nordisk side var man derfor av den oppfatning at den tiltakende luftforurensning i Skandinavia bare kunne bekjempes effektivt gjennom et forpliktende samarbeid mellom berørte land.

Konvensjonen forplikter de kontraherende parter til å samordne sin utslippspolitik for å begrense atmosfærisk spredning av luftforurensning over landegrenser. Det tas i første rekke sikte på å bekjempe forurensning forårsaket av svoveldioksyd, men konvensjonen omfatter også andre forurensningskilder. De kontraherende parter forplikter seg dessuten til å utveksle informasjon, avholde konsultasjoner, iverksette forskningssamarbeid og til å etablere et oppfølgingsmaskineri som skal sikre en reell gjennomføring av konvensjonens bestemmelser.

Under ECE's miljøvernkomité er det opprettet et eget organ som avholdt sitt første møte i oktober 1980. Signatarstatene fremla til dette møtet en rapport som ga opplysninger om nasjonale tiltak og planer for bekjempelse av svovelforurensninger, organisering av den nasjonale forureningskontroll, planlagte endringer av den nasjonale politikk som antas å ville føre til endringer i den grenseoverskridende luftforurensning samt opplysninger om aktuelle nasjonale svovelutslipp.

De nordiske land forbereder snarlig ratifikasjon av konvensjonen.

Meddelande

om rekommendation nr 8/1978 angående forskning om skydd för ozonskiktet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillsätta en arbetsgrupp för att följa den internationella forskningen angående klorfluormetanförningarnas inverkan på ozonskiktet samt undersöka i vilken utsträckning andra faktorer, t. ex. fossila bränslen, har skadlig inverkan på ozonskiktet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Det foregår en omfattande nasjonal og internasjonal forskning på dette område, bl. a. innen Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD), FN's miljøvernorganisasjon (UNEP) og Verdens meteorologiske organisasjon (WMO). Til tross for at de nordiske land har små ressurser å sette inn på selvstendig basis i denne sammenheng, pågår det en del forskning på dette område ved institusjoner i de nordiske land.

Innen Ministerrådet er det nedsatt en gruppe som følger den internasjonale forskning i samsvar med rekommandasjonen. Gruppen har representanter fra Miljøstyrelsen i Danmark, Meteorologiska institutet i Finland, Institutt for geofysikk i Norge og Internationella meteorologiska institutet i Sverige. Gruppen avgir årlig rapport om sin virksomhet.

Det vises forøvrig til *rek. nr. 9/1978* om en internasjonal konvensjon for vern av ozonlaget.

Meddelande

om rekommendation nr 9/1978 angående konvention till skydd för ozonskiktet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att verka för en internationell konvention till skydd för ozonskiktet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Spørsmålet om etablering av en internasjonal konvensjon for vern av ozonlaget er tatt opp på flere internasjonale møter. I april 1980 ble det, etter norsk initiativ, holdt en internasjonal konferanse i Oslo hvor de land deltok som allerede har innført – eller er i ferd med å innføre – restriksjoner m. h. t. utslipp av klorfluorkarboner til atmosfæren.

I konklusjonene fra møtet ble det fremhevet at en hensiktsmessig videreføring av det internasjonale samarbeid på dette området er utviklingen av en internasjonal konvensjon til vern av ozonlaget. Problemet er tatt opp til diskusjon både i Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD) og FN's miljøvernprogram (UNEP). Begge organisasjoner vil i nær fremtid drøfte muligheter for koordinering av internasjonale tiltak for å beskytte ozonlaget.

Det vises forøvrig til *rek. nr. 8/1978* om forskning vedrørende vern av ozonlaget.

Meddelande

om rekommendation nr 10/1978 angående förbättrad hälsovård för jordbruksbefolkningen

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta gemensamma riktlinjer för åtgärder för att förbättra arbetsmiljö, hälsovård och rehabilitering för de i jordbruket sysselsatta i Norden.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

En av Nordiska socialpolitiska kommittén tillsatt nordisk arbetsgrupp har analyserat rekommendationen och utarbetat ett betänkande som bl. a. innehåller förslag till åtgärder. Betänkandet har under året behandlats i berörda ämbetsmannakommittéer.

Nordiska socialpolitiska kommittén har för sin del överlämnat arbetsgruppens betänkande och de rekommendationer, som inte ligger under ämbetsmannakommitténs för arbetsmiljö ansvarsområde till berörda departement/ministerier, ämbetsverk, forskningsråd, Nordiska medicinalstatistikkommittén och Nordiska hälsovårdshögskolan.

Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor har anslutit sig till de av arbetsgruppens rekommendationer som faller under dess ansvarsområde. Rekommendationen anses för denna sektors del vara uppfyllt.

En rekommendation från arbetsgruppen rörande sammanställning av forskning om jordbruksbefolkningens arbetsmiljö- och hälsovårdsproblem har överlämnats till Nordiska hälsovårdshögskolan med anmodan att högskolan skall utföra forskningsöversikten i samarbete med Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor.

Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) anser syftet med rekommendationen även för den socialpolitiska sektorns del vara uppfyllt.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 10/1978 angående förbättrad hälsovård för jordbruksbefolkningen.

Den av Nordiska socialpolitiska kommittén tillsatta arbetsgruppen har utarbetat ett betänkande "Rekommendation rörande arbetsmiljö, hälsovård och rehabilitering inom jordbruket", som anmälades vid social- och miljöutskottets möte i Jakobstad den 12–13 maj 1980. Arbetsgruppens betänkande och de rekommendationer som däri återfinns har överlämnats till berörda departement, ministerier samt forskningsråd, Nordiska medicinalstatistikkommittén och Nordiska hälsovårdshögskolan. Nordiska hälsovårdshögskolan har fått i uppdrag att utarbeta en forskningsöversikt. Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor har anslutit sig till de rekommendationer som faller inom dess ansvarsområde.

Social- och miljöutskottet finner mot denna bakgrund det inte motiverat att fortsättningsvis följa denna rekommendation, utan föreslår

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 10/1978 vara slutbehandlad.

Stockholm den 22 januari 1981

Liv Andersen (A)

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgaard (FP)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Förman

Doris Håvik (s)

Heikki Järvenpää (Kok)

Bror Lillqvist (Sd)

Grethe Lundblad (s)

Matthías Á. Mathiesen (Sj.)

Ebba Strange (SF)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Sigrid Utkilen (H)

Meddelande

om rekommendation nr 12/1978 angående internationell konvention om arbetstiden

(Överlämnat av Sveriges regering)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att verka för att frågan om en ny internationell konvention om arbetstiden aktualiseras inom ILO.

Sveriges regering (arbetsmarknadsdepartementet) meddelar den 28 november 1980 å *samtliga regeringars vägnar*:

I tidigare meddelanden har redovisats *dels* proceduren för antagande av en ny ILO-konvention eller revision av ett äldre instrument, *dels* resultatet av en inom ILO:s styrelse utförd systematisk genomgång av samtliga ILO-konventioner och -rekommendationer i syfte att avgöra vilkas ratifikation och tillämpning som bör främjas, vilka texter som behöver revideras och vilka ämnen som är tänkbara för internationell reglering, *dels* de nordiska regeringarnas och arbetsmarknadsparternas initiativ syftande till en revision av 1955 års rekommendation (nr. 99) om arbetsvård för partiellt arbetsföra.

Sistnämnda initiativ har under det gångna året följts upp i styrelsens diskussioner om förslaget till medelfristig plan för organisationen och om arbetskonferensens dagordning år 1982 och kröntes i november i år med framgång då styrelsen beslöt att som ett av två nya ämnen år 1982 föra upp frågan yrkesinriktad rehabilitering (vocational rehabilitation).

Såsom framhållits i de tidigare meddelandena är utrymmet på arbetskonferensens dagordning ytterst begränsat. Detsamma gäller vid en given tidpunkt utrymmet för initiativ till ämnen att behandlas av konferensen. Med hänsyn härtill har de nordiska regeringarna inte funnit tiden mogen att ta ett konkret initiativ till utarbetande av en ny arbetstidskonvention.

Till detta bör fogas att det i föregående meddelande omnämnda ämnet "Arrangemanget of working time, including shift work and night work" i förslaget till medelfristig plan för åren 1982–87 förutses komma upp på konferensens dagordning under den senare delen av planperioden. Ett från arbetstagarhåll till årets arbetskonferens framlagt resolutionsförslag om att "inom kort" föra upp frågan om arbetstidsförkortning på konferensens dagordning samlade endast få röster i omröstningen om framlagda texter och behandlades aldrig i sak.

***Rek. 13/1978/s**
D 1981

Meddelande

om rekommendation nr 13/1978 angående åtgärder mot uppkomsten av handikapp

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att låta utreda orsakerna till uppkomsten av handikapp under barns tidiga utvecklingsskeden samt
2. att på grundval av denna utredning dra upp riktlinjer för åtgärder för att förhindra uppkomsten av handikapp.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Nordiska socialpolitiska kommittén har givit Nordiska medicinalstatistikkommittén (NOMESKO) i uppdrag att genomföra en kartläggning av bl. a. vad de nuvarande registren på området kan ge för kunskap. Den isländska delegationen i NOMESKO-kommittén har genomfört en förstudie, som inriktats på födelseregistreringen i Norden.

NOMESKO har till kartläggningen fogat flera rekommendationer, som berör det fortsatta utvecklingsarbetet i denna fråga. Bl. a. förordas en fördjupad studie av registreringsfrågan, vilket kräver en för ändamålet särskild nordisk grupp med tvärvetenskaplig sammansättning av forskare och representanter för myndigheter och handikapporganisationer. NOMESKO framför också tanken på ett nordiskt handikappregister. I samband därmed bör en nordisk klassifikation av handikapp utarbetas.

NOMESKO's rapport har varit föremål för nationell remissbehandling.

Nordiska socialpolitiska kommittén har i oktober 1980 beslutat tillsätta en nordisk arbetsgrupp med bred tvärvetenskaplig sammansättning med uppgift att genomföra en förutsättningslös studie av såväl registreringsfrågan som formerna för det fortsatta samarbetet med anledning av rekommendationen.

Meddelande

om rekommendation nr 14/1978 angående utveckling av fiskeprodukter för u-ländernas behov

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderar Nordisk Ministerråd å forberede en plan for

- a) overføring av kunnskaper og teknikk til utviklingslandene for bedre utnyttelse av havets ressurser,
- b) utvikling og tilvirkning av nordiske fiskeprodukter med sikte på utviklingslandenes aktuelle behov.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Nordiska ämbetsmannakommittén för biståndsfrågor har vid sitt möte i september 1980 preliminärt behandlat den rapport till Nordiska ministerrådet som avlämnats av den nordiska arbetsgruppen för fiskerier och fiskprodukter i u-land. Rapporten från arbetsgruppen ger enligt kommitténs mening en värdefull översikt av dessa produkters betydelse i den globala livsmedelsförsörjningen och av möjligheterna att genom överföring av kunskaper och teknik till u-länderna uppnå ett bättre utnyttjande av kunskaper och teknik till u-länderna uppnå ett bättre utnyttjande för näringsändamål av fiskresurserna. Samtidigt innehåller rapporten en inventering av de nordiska ländernas u-landsrelaterade erfarenheter, kunskaper och särskilda kompetens inom fiskesektorn. Huvudrapporten från arbetsgruppen är publicerad i Nordiska utredningsserien i likhet med arbetsgruppens delrapport "Nordic food aid" (NU A 1980:14 och NU B 1980:10).

Mellan fiskeriinstitutionerna i de nordiska länderna förekommer redan nu samarbete, och institutionernas kunskaper och erfarenheter har utnyttjats av biståndsmyndigheterna vid planering och genomförande av bilaterala biståndsaktiviteter på fiskeområdet. Arbetsgruppen föreslår i sin rapport upprättande av ett nordiskt program för bättre utnyttjande av fisk för näringsändamål i u-land och av en specialistkommitté med uppgift att medverka till programmets genomförande. I rapporten betonas att pro-

grammet avses ha rent rådgivande karaktär och att det inte skulle medföra etablerande av någon ny institution. Samtidigt presenteras i rapporten en omfattande lista över projekt och andra aktiviteter som enligt arbetsgruppen bör prioriteras inom det föreslagna programmet, och specialistkommittén förutsätts kunna ta initiativ till programmets förverkligande.

Ämbetsmannakommittén är enig med arbetsgruppen om att fisk och fiskprodukter representerar en betydande potential i strävandena att lösa u-ländernas näringsproblem. Det vore därför av stort värde för de nordiska ländernas agerande – enskilt eller samfällt – inom hela detta området om det kontinuerligt bevakades av de nordiska fiskeriinstitutionerna och om dessas sakkunskap kunde anlitas i samband med biståndsaktiviteter. De praktiska formerna härför kräver dock vidare överväganden. Särskild uppmärksamhet måste därvid ägnas frågan hur ett u-landsinriktat nordiskt program på fiskeområdet skall kunna introduceras och genomföras med iakttagande av den inom såväl samnordiskt bistånd som de nordiska ländernas bilaterala aktiviteter tillämpade principen att u-ländernas prioriteringar och önskemål skall styra biståndet.

Ämbetsmannakommittén avser att vid sitt nästa möte, som beräknas äga rum i slutet av januari 1981, ta upp arbetsgruppens rapport till slutlig behandling (*NU A 1980: 14*).

Meddelande

om rekommendation nr 15/1978 angående återvinning av avfall och återanvändning av resurser

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å utarbeide en plan for en felles nordisk innsats som i det vesentlige bør kunne bygge på eksisterende forsknings- og planleggingsressurser for hantering og gjenvinning av avfall og gjenbruk av ressurser.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

I årene 1975–77 ble det under Ministerrådet gjennomført en rekke utredninger på avfallsområdet. To av utredningene ble publisert i Nordisk Utredningsserie: "Gjenvinning av kommunalt avfall i Norden" (*NU B 1977:28*) og "Metoder for behandling av kommunalt avfall" (*NU B 1978:1*).

I samsvar med Nordisk Ministerråds handlingsprogram på miljøvernområdet, som ble fastlagt 21 april 1978 og der gjenvinning av avfall er et prioritert delområde, vil det nordiske avfallssamarbeid i framtiden bli konsentrert til gjenvinningsområdet. Dette er også i samsvar med "Nordisk råvare- og ressursutredning" som understreket at gjenvinning av avfall var et viktig område for nordisk samarbeid.

For 1980 bevilget Ministerrådet NOK 202 000 til prosjektvirksomhet på gjenvinningsområdet. I 1980 er det avsluttet tre prosjekter: "Gjenvinning av smøreoljer fra spillolje", "Gjenvinning av kvikksølv fra kvikksølvbatterier" og "Sosio-økonomiske hinder for gjenvinning". Disse tre prosjekter vil inngå som elementer i hovedprosjektet "Nordisk program for gjenvinning av avfall".

Hovedprosjektet er en direkte oppfølging av *rek. nr. 15/1978* om en plan for nordisk gjenvinnings-samarbeid. I planarbeidet inngår bl. a. følgende oppgaver:

- utarbeide en kritisk analyse av de kriterier som bør legges til grunn for prioritering av prosjekter på gjenvinningsområdet.
- på bakgrunn av disse kriterier og det idag tilgjengelige grunnlagsmater-

iale foreta en prioritering av hovedkategorier av avfall og type prosjekter som bør gjøres til gjenstand for nærmere utredningsarbeid på nordisk basis med det mål å få tilrettelagt forholdene for praktisk gjenvinning.

Ved en felles nordisk plan for gjenvinning kan en oppnå å få igangsatt prøveopplegg for praktisk gjenvinning der forholdene ligger best til rette for det, og med en slik fordeling mellom typer prosjekter at en får størst mulig utbytte av en erfaringsutveksling mellom landene. Program-prosjektet beregnes avsluttet våren 1981.

Meddelande

om rekommendation nr 1/1979 angående program för nordiskt regionalpolitiskt samarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderar Nordisk Ministerråd å vedta et handlingsprogram for det nordiske regionalpolitiske samarbeid, vesentlig i samsvar med ministerrådsforslag B 28/e.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Det nordiske regionalpolitiske handlingsprogrammet, som ble behandlet på Nordisk Råds 27. sesjon, ble vedtatt av Ministerrådet (de for regionalpolitikken ansvarlige ministre) den 2. april 1979. Ministerrådet ga Nordisk embetsmannskomiteé for regionalpolitikk (NÄRP) i oppdrag å:

- arbeide med gjennomføringen av programmet og i denne forbindelse ta hensyn til Nordisk Råds *rekommendasjon nr. 1/1979*
- løpende arbeide med programmets utvikling på bakgrunn av de erfaringer som vinnes og de synspunkter som fremkommer.

Det nye handlingsprogrammet innebærer en klar ambisjonsheving av det regionalpolitiske samarbeidet. Programmet har hatt stor betydning for virksomheten til MR-REG og NÄRP i 1980.

Hovedmålsetningen for det nordiske regionalpolitiske samarbeidet er gitt formuleringen: Å virke for en i regional sammenheng balansert utvikling i Norden. Dette omfatter bl. a. sysselsettingsmuligheter, inntektsforhold, tilgang til service samt bolig- og fritidsmiljø. Grunnleggende i denne sammenheng er et befolkningsunderlag med rimelig regional fordeling.

Følgende delmål er satt opp for det nordiske regionalpolitiske samarbeidet.

1. Å medvirke i utformingen av en effektiv nasjonal regionalpolitikk.
2. Å arbeide for en samordning med det mål å oppnå nordisk enhetlighet i planlegging og regionalpolitiske tiltak.
3. Å være oppmerksom på og arbeide for at man tar økt hensyn til regionalpolitiske konsekvenser i nabolandet ved utforming av nasjonale tiltak – såvel generelle som regionalpolitiske.
4. Det nordiske regionalpolitiske samarbeidet skal særlig innrettes mot dels grenseområder mellom to eller flere land, dels regioner som i et

nordisk perspektiv bedømmes å ha spesielt vanskelige regionalpolitiske problemer. Man bør arbeide for at de nordiske tiltakene i denne sammenheng blir komplimentære til de nasjonale.

5. Samarbeidet bør være basis for felles opptreden i annet internasjonalt samarbeid, hvis dette vurderes formålstjenlig.

Den viktigste delen av handlingsprogrammet utgjøres av tiltaksprogrammet som har følgende struktur:

1. Sammenstilling og ajourholding av basisdokumentasjon om de regionale forhold i Norden.
2. Løpende informasjons- og erfaringsutveksling.
3. Utrednings- og utviklingsarbeid.
4. Forsknings samarbeid.
5. Samarbeid over riksgrensene.
6. Felles regionalpolitiske støttetiltak.

I løpet av 1981 vil det bli foretatt en gjennomgang og oppdatering av handlingsprogrammet, spesielt tiltaksdelen. Etter behandling i NÄRP og MR-REG vil det ajourførte handlingsprogrammet kunne diskuteres på Nordisk Råds sesjon i februar/mars 1982.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 11), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 12), meddelandena om rekommendationerna nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete, nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall, nr 5/1977 angående samarbete beträffande utvecklingsländerna, nr 1/1979 angående handlingsprogram för nordiskt regionalpolitiskt samarbete, och nr 25/1980 angående samarbetsprogram på konsumentområdet

(Se C 1: Bilaga 14)

Meddelande

om rekommendation nr 2/1979 angående valutapolitiskt och monetärt samarbete i Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd,

å forsterke og videreutvikle samrådingen og samvirket mellom de nordiske land i valutapolitiske spørsmål med sikte på å oppnå størst mulig stabilitet i de valutapolitiske forhold såvel i Norden som internasjonalt; og

å forme innholdet i det fremtidige valutapolitiske samarbeid slik at det så effektivt som mulig bidrar til en gunstig økonomisk utvikling i de nordiske land med full sysselsetting og stabil økonomisk vekst.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Gjennom møtene i Embetsmannskomiteén for valuta og finansielle spørsmål følges og diskuteres problemstillinger på det valutamessige og finansielle området som dels angår forholdet mellom de nordiske land innbyrdes og dels gjelder deres stilling i forhold til internasjonale spørsmål. Særlig viktig er drøftingen av de spørsmål som er til behandling i Valutafondet og de nordiske lands interesser og standpunkter i denne sammenheng.

I lys av den drøfting en hadde i 1979 om å videreføre og utvide det nordiske valutasamarbeid (rapport datert 23.11.1979), vil en i denne melding konsentrere seg om den medvirkning de nordiske land har utøvet internasjonalt i 1980 med sikte på å begrense kursutslagene mellom hovedvalutaene og dermed også seg imellom.

a) Internasjonal medvirkning

De nordiske land har under det løpende arbeidet i Valutafondet, under årsmøtet og spesielt under Interimskomiteéns møte, framhevet at de små industriland nå bærer en urimelig stor andel av i-landenes samlede oljeunderskudd (1/3). På dette grunnlag har de oppfordret de bedre stilte i-landene til å absorbere en større andel og gjøre sitt ytterste for å opprettholde og om mulig, øke sin innenlandsetterspørrelse så langt som pros- og kostnadshensyn tillater det.

De nordiske land har gjennom sin felles representant i Valutafondets

styre tatt til orde for et nærmere samarbeid om rente- og intervensjonspolitikken mellom hovedvalutalandene og til sterkere kursstyrning i land (særskilt USA) som har et særlig ansvar for kursutviklingen og for å opprettholde stabile og ordnede forhold på de internasjonale valutamarkeder. Stabilitet i kursforholdene mellom hovedvalutaene skaper et bedre grunnlag for kursstabilitet også for andre industriland. Dette er av vesentlig betydning for veksten i verdenshandelen, for kursutviklingen mellom de nordiske land innbyrdes og for deres samhandel.

De nordiske land har derfor vært positivt interessert i en effektiv gjennomføring av Valutafondets regler for overvåking av landenes kurspolitikk og landenes økonomiske politikk generelt med sikte på å tilpasningstiltak tas i tide og at en samordnet opptreden kan gi en mer lik byrdefordeling mellom overskudds- og underskuddsland.

For å styrke SDR's stilling som reserveenhet har de nordiske land for øvrigt stilt seg positive til tanken om å opprette en substitusjonskonto i Valutafondets regi, der dollar-likviditet trekkes inn og SDR tildeles i stedet. Et slikt tiltak ventes i noen grad å kunne virke stabiliserende på valutamarkedene. Det har imidlertid ikke lyktes å komme til enighet om et slikt opplegg innen Fondets organer, men saken ventes fortsatt å bli vurdert i tiden framover.

b) Kursutviklingen mellom de nordiske valutaer

Prinsipielt sett vil forskyvninger i de relative kursforhold i Norden dels ha sammenheng med vedtak om kursjusteringer og dels med kursforskyvninger mellom hovedvalutaene slik som US dollar, tyske mark og pund, som inngår med ulike vekter i de nordiske lands valutakurssystem. I 1980 (pr. oktober) har bare Finland fattet vedtak om kursjustering for sin valuta. Finske mark ble appresiert med 2 % i mars.

De øvrige forskyvningene i Norden for de 10 første månedene av året har følgelig sammenheng med utviklingen i hovedvalutaene. For å illustrere disse forskyvningene vil en nedenfor nytte SDR som regneenhet. Kurvvalutaenes kursutvikling (finske mark, svenske kroner og norske kroner) har i denne sammenheng grovt sett fremkommet som et veid gjennomsnitt av US dollarens og britiske punds appresiering overfor SDR¹ på den ene side og tyske marks depresiering overfor SDR på den annen. Etter at danske kroner ble nedskrevet overfor EMS-valutaene med nesten 5% i november 1979, har den danske krone derimot stort sett fulgt kursutviklingen for tyske mark (jfr. figur 1 og tabell 1) franske franc og beneluxvalutaene. Dette har ført til at kursutslaget overfor SDR har vært noe sterkere for danske kroner enn kurvvalutaene. Danske kroner depresierte med rundt 7% overfor SDR, mens kurv-valutaene endret seg lite overfor

¹ Verdien av Valutafondets SDR (spesielle trekkrettigheter) fastsettes som et veid gjennomsnitt av kursutviklingen fra 16 viktige valutaer.

SDR (jfr. tabell og figur). Islandske kroner deprimerte med 25 % i forhold til SDR.

Det har således vært svært små kursforskyvninger mellom kurv-valutaene innbyrdes, mens kursutslaget mellom danske kroner og kurv-valutaene har vært noe større. Forskyvningen mellom islandske kroner og alle de øvrige valutaer har vært stor.

Om en ser på kursutviklingen over samme periode som ovenfor for hver av de nordiske valutaer i forhold til et gjennomsnitt av *alle* deres viktigste samhandelspartene (effektiv kursutvikling ifølge Valutafondets kursberegninger), finner en at svenske kroner har vært praktisk talt stabil, danske kroner har deprimert med nesten 5 % og islandske kroner med rundt 28 %. Norske kroner appresierte med 3 % og finske mark med omlag 2 %.

c) Drøftelser om den utenriksøkonomiske og valutamessige utvikling

I det nordiske finansielle utvalg drøftes regelmessig den utenriksøkonomiske og valutamessige utvikling i hvert av de nordiske land med sikte på en gjensidig informasjon.

Tabell

Procentvis kursendring for de nordiske valutaer og for hovedvalutaene overfor SDR fra begynnelsen av januar til utløpet av oktober 1980.

+ = appresiering

- = depresiering

NOK + 1,4 %

SEK - 0,4 %

DKK - 7,0 %

FIM + 1,5 %

ISK -25,0 %

USD + 2,4 %

GBP +12,1 %

DEM - 8,0 %

NOK = norske kroner

SEK = svenske kroner

DKK = danske kroner

FIM = finske mark

ISK = islandske kroner

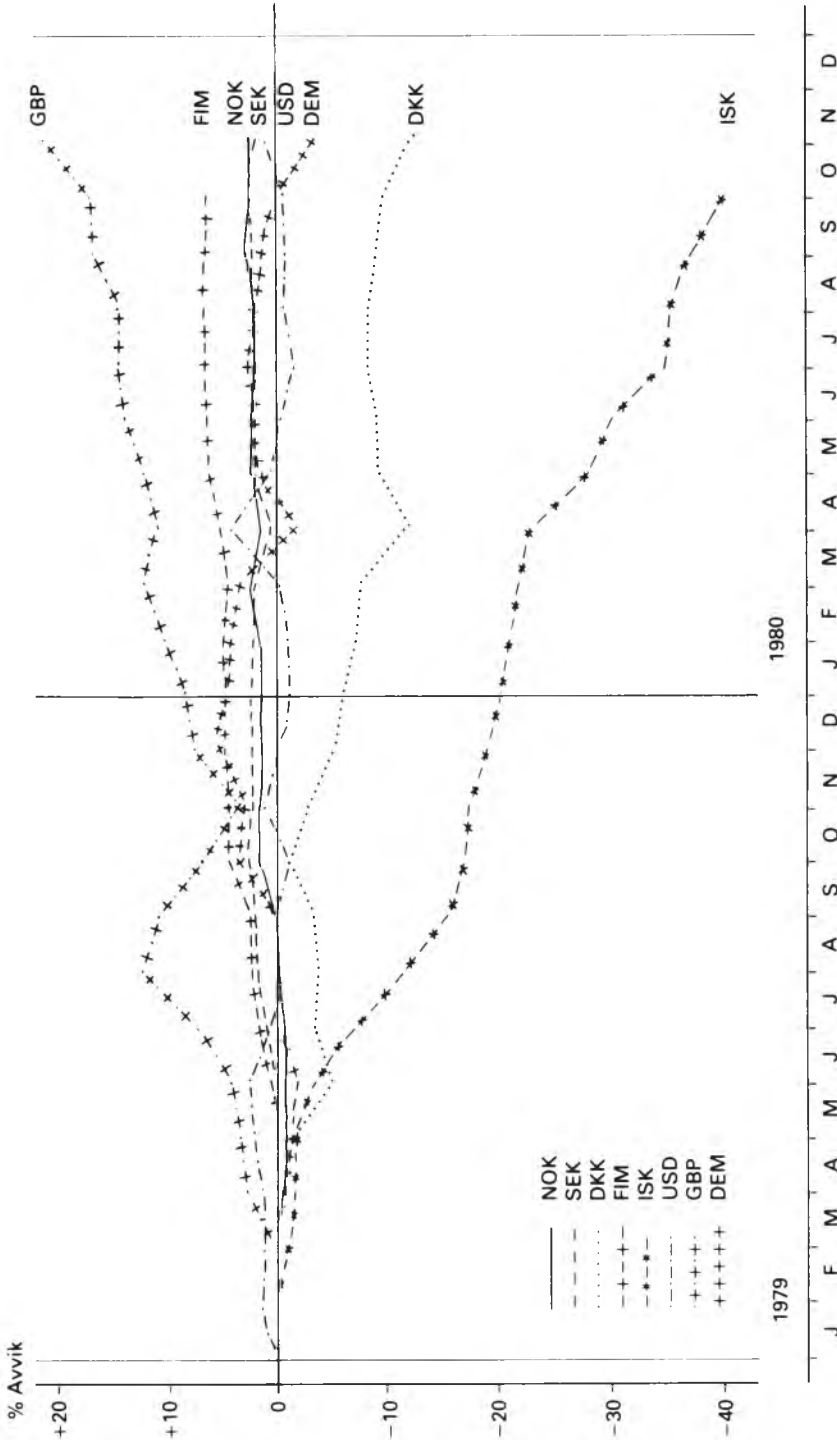
USD = US dollar

GBP = britiske pund

DEM = tyske mark

Prosentvis kursendring for de nordiske valutaer og for hovedvalutaene overfor SDR. Basis ep. 31. desember 1978.

(+ appresiering av valutaen. - depressiering av valutaen.)

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet**

Til Økonomisk utvalg er henvist melding om rekommandasjon nr. 2/1979/e angående valutapolitisk og monetært samarbeid i Norden.

I meldingen blir det særlig redegjort for den medvirkning de nordiske land har utøvet internasjonalt i 1980 med sikte på å begrense kursutslagene mellom hovedvalutaene og dermed også mellom de nordiske valutaer.

Utvalget behandlet ved sesjonen 1980 en rapport om det valutapolitiske og monetære samarbeid. Utvalget konkluderte med "at den for tiden realistiske samarbeidsform på det valutapolitiske området vil være hyppigere drøftelser mellom de nordiske land av valuta- og konjunkturproblemer for å sikre en tilfredsstillende samordning av de nordiske lands valutapolitikk".

Etter utvalgets oppfatning synes rekommandasjonens intensjoner å være oppfylt så langt det for tiden er mulig.

Utvalget henstiller til Ministerrådet å rapportere om samarbeidet på dette området i dets årlige beretning.

Utvalget foreslår derfor

at Nordisk Råd tar meldingen om rek.nr. 2/1979/e angående valutapolitisk og monetært samarbeid i Norden til etterretning og anser rekommandasjonen for ferdigbehandlet for Rådets vedkommende.

Stockholm, 22. januar 1981

Sampsa Aaltio (Kok)

Halvard Bakke (A)

Gunnar Berge (A)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Knud Enggaard (V)

Knud Heinesen (S)

Allan Hernelius (m)

Paul Jansson (s)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Bertil Jonasson (c)

Lars Korvald (Kr.F.)

Erkki Liikanen (Sd)

Svante Lundkvist (s)

Páll Pétursson (F)

Formann

Gabriel Romanus (fp)

Ib Stetter (KF)

Jógvan Sundstein (Fkfl)

Henrik Westerlund (Sfp)

Kåre Willoch (H)

Meddelande

om rekommendation nr 3/1979 angående nordiskt samarbete i OECD om uppförandekod för multinationella företag

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer de nordiske regjeringer å samarbeide for at gjennomgåelsen av OECD's adferdskode for flernasjonale foretak fører til bedre informasjon og effektiv overvåking av disse foretaks virksomhet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Genom regelbundna möten på ämbetsmannanivå har de nordiska länderna samarbetat om att noggrant följa och aktivt delta i arbetet med genomgången och revisionen av den år 1976 fastställda OECD-koden, angående multinationella företags uppförande, som under år 1979 har reviderats och förnyats.

De nordiska länderna har genom detta ingående samarbete försökt medverka till att göra OECD-koden till ett mera effektivt instrument med hänsyn till frambringande av information och tillsyn av multinationella företags uppförande. Det nordiska samarbetet på detta område kommer att fortsätta.

Mot denna bakgrund anser ministerrådet att rekommendationens syfte har uppnåtts.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet**

Til Økonomisk utvalg er henvist melding om rekommandasjon nr. 3/1979/e angående nordisk samarbeid i OECD om adferdskode for flernasjonale foretak.

Av meldingen fremgår at de nordiske land har hatt et nært samarbeid ved gjennomgang og revisjon av OECD's adferdskode av 1976 for flernasjonale foretak. Dette arbeid ble avsluttet i 1979. Det opplyses at det nordiske samarbeid med å frembringe informasjon om og tilsyn med flernasjonale foretaks adferd vil fortsette.

Etter utvalgets oppfatning synes rekommandasjonens intensjoner å være oppfylt.

Utvalget henstiller til Ministerrådet å rapportere om utviklingen på dette området i dets årlige beretning.

Utvalget foreslår derfor

at Nordisk Råd tar meldingen om rek.nr. 3/1979/e angående nordisk samarbeid i OECD om adferdskode for flernasjonale foretak til etterretning og anser rekommandasjonen for ferdigbehandlet for Rådets vedkommende.

Stockholm, 22. januar 1981

Sampsa Aaltio (Kok)

Halvard Bakke (A)

Gunnar Berge (A)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Knud Enggaard (V)

Knud Heinesen (S)

Allan Hernelius (m)

Paul Jansson (s)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Bertil Jonasson (c)

Lars Korvald (Kr.F.)

Erkki Liikanen (Sd)

Svante Lundkvist (s)

Páll Pétursson (F)

Formann

Gabriel Romanus (fp)

Ib Stetter (KF)

Jógvan Sundstein (Fkfl)

Henrik Westerlund (Sfp)

Kåre Willoch (H)

Meddelande

om rekommendation nr 4/1979 angående medicinskt missbruk inom elitidrotten

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att verka för ett samarbete på internationellt plan som syftar till att kartlägga och avskaffa missbruket av mediciner inom elitidrotten.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Nordiska socialpolitiska kommittén har remitterat denna rekommendation till 1979 års hälsodirektörsmöte. Hälsodirektörerna i de nordiska länderna beslutade därvid "att medicinalförvaltningarna i de nordiska länderna skall verka för att påverka läkarnas hållning vad gäller att motverka medicinskt missbruk inom elitidrotten".

Vid Nordiska rådets 28:e session i Reykjavík framförde social- och hälsovårdsminister Sinikka Luja-Penttilä följande:

Frågan om bruket av anabola steroider är föremål för diskussion på många olika plan i såväl internationella som nationella sammanhang. På det internationella planet verkar en särskild medicinsk kommission under Olympiska kommittén med uppgift att bland annat utarbeta direktiv och kriterier för dopingtester. Den klinisk-kemiska sakkunskapen och beredskapen är en viktig länk som bör utvecklas för att motverka medicinskt missbruk inom elitidrotten. Vid sidan av Olympiska kommitténs arbete fungerar en internationell förening för olympia-läkare. Av naturliga orsaker är bruket av anabola steroider ett återkommande tema vid överläggningar inom föreningen.

På det nationella planet dryftar forskargrupper vid olika idrottsmedicinska institutioner problemet. Därtill finns de nationella idrottsläkarorganisationer med nära anknytning till aktiv elitidrott. Såväl på det internationella som på det nationella planet förekommer det stor förtegenhet kring frågorna, en förtegenhet som förstärks i samband med stora internationella idrottssammanhang. Vissa divergenser i uppfattningen om steroidernas förkastlighet förekommer i förhållande mellan ovan antydda grupperingar av experter.

Mot ovantecknade bakgrund dryftade i augusti 1979 de nordiska hälsodirektörerna Nordiska rådets rekommendation i saken. Hälsodirektörerna

tog klart avstånd från ett sådant bruk av läkemedel. Man ansåg att medicinalförvaltningarna i länderna primärt skulle försöka påverka läkarkåren till att inte förskriva sådana läkemedel till annat än för behandling av sjukdomar. Samtidigt konstaterades att man skulle försöka förverkliga detta genom kontakter med nationella företrädare för den idrottsmedicinska sektorn och idrottsorganisationerna. Sådana kontakter har redan tagits i länderna. Dessutom skulle hithörande problem behandlas inom pågående nordiskt idrottsmedicinskt samarbete mellan behöriga organisationer. I detta sammanhang kan nämnas att de nationella idrottsläkarorganisationerna sammanträder i maj i år i Sverige för att bland annat beröra dopingfrågan.

Användningen av mediciner inskränker sig emellertid inte endast till anabola steroider utan omfattar även andra medel och metoder med medicinsk anknytning. På grund av att det rör sig om olika läkemedel och metoder med olika förankring i olika idrottsgrenar och olika träningsmodeller är frågan komplicerad. Detta blir ytterligare förstärkt av rådande konkurrensförhållanden mellan såväl enskilda idrottsmän, tränare och länder.

Med hänsyn till frågans mångfacetterade natur har medicinalförvaltningarna i detta skede inskränkt sina åtgärder till kontaktskapande verksamhet i de enskilda länderna. Det framstår dock som naturligt att ländernas medicinalförvaltningar inom ramen för det etablerade samarbetet inom WHO kunde överväga ett initiativ i frågan.

Meddelande

om rekommendation nr 5/1979 angående samnordisk utbildning och forskning rörande åldrandets problem

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna till samnordisk forskning och utbildning rörande åldrandets problem.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Nordiska socialpolitiska kommittén har remitterat rekommendationen dels till den nordiska samarbetsgruppen för forsknings- och utvecklingsfrågor inom kommitténs ansvarsområde och dels till 1979 års hälsodirektörsmöte. De nordiska hälsodirektörerna har därvid beslutat följa FoU-gruppens arbete med rekommendationen.

Den nordiska samarbetsgruppen för FoU-frågor har därefter lagt fram förslag till prioriteringar för det fortsatta nordiska FoU-samarbetet inom den socialpolitiska sektorn. Nordiska kommittén har fastställt följande fem prioriteringar för FoU-arbetet inom den socialpolitiska sektorn: 1. Äldreomsorg, 2. Primärhälsovård, 3. Social- och hälsovårdsplanering, 4. Förebyggande arbete och 5. Barn- och familjepolitiska frågor. "Äldreomsorgen" har varit föremål för en nordisk forskningskonferens i december 1980 kring temat "Kommunal planering inom äldreomsorgen".

Samnordisk utbildning och forskning rörande åldrandets problem är en integrerad del i Nordiska hälsovårdshögskolans verksamhet.

Ministerrådet anser syftet med rekommendationen vara uppfyllt.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående samnordisk utbildning och forskning rörande åldrandets problem

(Se Sak E 16, s. 2387)

Meddelande

om rekommendation nr 6/1979 angående bevarande av sälstammen i östersjöområdet och Kattegatt

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att tillsammans med övriga östersjöstater fördjupa och vidareutveckla samarbetet beträffande forskning om och skydd av sälstammen i Östersjön och Kattegatt.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Arbeidet med oppfølging av rekommandasjonen skjer i Arbeidsgruppen for naturvernspørsmål under Nordisk embetsmannskomite for miljøvernspørsmål. Med utgangspunkt i rekommandasjonene fra symposiet i Haikko i 1977 og i Warszawa i mai 1980 vil en søke å danne et best mulig grunnlag for videre nordisk og internasjonalt samarbeid om forskning og vernetiltak vedr. selstammen i Østersjøen og Kattegat.

***Rek. 7/1979/s**
D 1981

Meddelande

om rekommendation nr 7/1979 angående rening av kommunalt avloppsvatten

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utföra en utredning av de kostnadsmässiga aspekterna vid rening av kommunalt avloppsvatten i syfte att utarbeta rekommendationer för planering av nya och förbättring av redan befintliga reningsanläggningar.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Under Nordisk embetsmannskomit  for miljøvernspørsmål ble det i 1979 igangsatt samarbeid på vann- og avl psområdet (VA-sektorn). Det er nedsatt en egen prosjektgruppe som leder virksomheten, som tar sikte på samarbeid og eventuell harmonisering av retningslinjer for kommunale avløp, avløp fra spredt bebyggelse, utjevningmagasin i avl psnett, oljeavskillere og kostnader for rensing av avløpsvann. Delprosjektet om kostnader for rensing av avløpsvann er igangsatt på bakgrunn av rek. nr. 7/1979. Ministerrådet bevilget for 1980 NOK 159000 og for 1981 NOK 216000 til samarbeid på VA-sektoren.

Meddelande

om rekommendationen nr 8/1979 angående samordning av bestämmelser för säkerhet och arbetsmiljö på fartyg

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda möjligheterna för en ökad samordning av de nordiska ländernas bestämmelser om säkerhet och arbetsmiljö inom handelsflottan.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

I Sverige arbeides det med en översikt över arbetsmiljølovgivningen for ansatte ombord. Arbeidet skjer innenfor rammen av den s.k. fartøysmiljøutredningen.

Lov om skips sikkerhet m.v. som ble vedtatt i Danmark i 1980, gir mulighet for å innføre arbeidsmiljøregler for skip tilsvarende hva som gjelder på land. Arbeidet med å utarbeide slike regler ventes igangsatt snarest.

Et omfattende utredningsarbeid er nylig avsluttet i Finland. Utredningsarbeidet har resultert i forslag til bestemmelser om arbeidsmiljøet ombord i fartøy. Forslaget, som delvis baserer seg på svenske bestemmelser, vil om kort tid bli behandlet på regjeringsplan.

I Norge pågår et arbeid med harmonisering av sjøfartslovgivningen med prinsippene i arbeidsmiljøloven. Målet er å utarbeide en arbeidsmiljølov for sjøfolks forhold.

De områder som peker seg ut for nordisk samordning er allerede tatt opp till behandling i en videre internasjonal sammenheng. En samordning på nordisk basis bør neppe prioriteres særlig høyt idet ressursene i første rekke vil måtte konsentreres om det internasjonale samarbeid for sikkerhet og arbeidsmiljø til sjøs.

Meddelande

om rekommendation nr 9/1979 angående förbättrad säkerhet och arbetsmiljö till sjöss

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att internationellt verka för en genomgående hög standard inom sjösäkerhet och arbetsmiljö till sjöss.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

De nordiske land deltar aktivt i det omfattande arbeid som IMCO, FN's fagorgan for tekniske sjøfartsspørsmål bedriver på sjøsikkerhetens område. De nordiske land deltar også i behandlingen av slike spørsmål innenfor rammen av ILO.

Det foregår i dag et utstrakt og godt nordisk samarbeid i internasjonale fora hvor saker vedrørende sikkerhet og arbeidsmiljø til sjøs blir behandlet.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående säkerhet och arbetsmiljö till sjöss

(Se Sak E 13, s. 2382)

Meddelande

om rekommendation nr 10/1979 angående ratifikationer av sjösäkerhetskonventionen SOLAS 1974

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Island och Norge att ratificera sjösäkerhetskonventionen SOLAS 1974.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Konvensjonen SOLAS 74 er ratifisert av Danmark, Norge, Sverige og Finland. En protokoll til konvensjonen som ble besluttet av en internasjonal konferanse i februar 1978, er tiltrådt av Sverige og forventes tiltrådt av Danmark innen utgangen av 1980 og av Norge i løpet av våren 1981.

*Rek. 11/1979/t

D 1981

Meddelande

om rekommendation nr 11/1979 angående onykterhet till sjöss

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att arbeta för att informationen om bestämmelser mot onykterhet (beruselse) till sjöss och om de allmänna risker som är förenade med alkoholförtäring i samband med förande av fritidsbåtar utbyggs och intensifieras,

2. att låta undersöka möjligheterna att harmonisera lagstiftningen i de nordiska länderna angående trafikonykterhet till sjöss.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Danmark, Finland, Norge och Sverige har författningar som reglerar bruk av alkohol till sjöss. Författningarna är emellertid uppbyggda på delvis skilda sätt. Enbart den finska författningen har en promilleregulering. Lagarna har primärt tillskapats med tanke på handelssjöfarten. Genom rättspraxis i respektive länder har emellertid fastslagits att författningarna är tillämpliga på såväl handels- som fritidsfartyg.

Det gemensamma nordiska intresset att i görligaste utsträckning stävja onykterhet till sjöss har vid flera tillfällen initierat diskussioner om hur regelsystem skall konstrueras för att det bästa resultatet skall uppnås. Förslaget att paralleller skall dras med regelsystemet med promillegränser som används för landsvägstrafik har inte erhållit en allmän uppslutning hos berörda myndigheter. Det skall nämnas att man i Norge – i samband med en allmän översyn av strafflagstiftningen – överväger att föreslå att en fast promillegräns införes också för fritidsbåtsförare. Trots den ökade intensiteten av fritidsbåtstrafiken anser arbetsgruppen det vara svårt och kanske även olämpligt att helt försöka jämställa fritidsbåtstrafiken med landsvägstrafiken. Med hänsyn till de skilda förhållanden som otvetydigt råder dem emellan kan förmodligen det bästa resultatet uppnås med regelsystem som är anpassade till de reella förhållandena. Det kan inte tas för givet att en straffsanktion byggd på en promillegräns efter förebild från landsvägstrafiken ger ett bättre resultat än den i några länder använda modellen med en

straffsanktion som är relaterad till båtförarens förmåga att framföra sin båt. En promillegräns ger en förhållandevis enkel domstolsprövning och en viss kännedom hos båtföraren om vilken alkoholkonsumtion som tolereras. En bestämmelse som är relaterad till förmågan att föra båten möjliggör emellertid för domstolen att ta hänsyn till betydelsefulla omständigheter i samband med en förseelse såsom, förutom graden av onyktherhet, även exempelvis fartygets storlek och fart, trafikintensitet m. m. Det torde vidare kunna finnas praktiska problem förknippade med blodprovstagning till sjöss där även resurserna för polisövervakning är begränsade. Med hänsyn till bl. a. det sistnämnda bör ifrågavarande regelsystem i första hand vara anpassade till förhållandena i det enskilda landet.

Den viktigaste åtgärden för att nedbringa antalet olyckshändelser som orsakas av alkoholkonsumtion torde vara att genom information få allt fler båtförare att inse de allvarliga risker som även till sjöss är förknippade med alkoholkonsumtion. En gemensam nordisk lagstiftning torde i detta sammanhang vara av mindre betydelse.

Vissa organisationer har under årens lopp bedrivit förtjänstfulla informationskampanjer, varvid bl. a. riskerna med alkoholförtäring till sjöss har poängterats. Dessa kampanjer har haft positiv verkan. Det är emellertid arbetsgruppens uppfattning att arbetet ytterligare bör intensifieras. Informationen bör syfta till att sprida kännedom om gällande regelsystem samt om de risker som är förknippade med alkoholförtäring. Arbetsgruppen avser att tillkännage denna uppfattning till berörda organisationer och därvid föreslå att informationskampanjer samordnas mellan organisationerna i Norden. Arbetsgruppen arbetar vidare med en broschyr som skall innehålla gemensam information till båtturister i de nordiske länderna. Broschyren avses innehålla bl. a. information om de nordiska författningarna som reglerar användning av alkohol till sjöss.

*Rek. 12/1979/t
D 1981

Meddelande

om rekommendation nr 12/1979 angående enhetliga regler för rabatter m. m. i järnvägstrafiken i Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna att förenkla och förenhetliga reglerna om generella rabatter m. m. i persontrafiken på järnväg i Norden.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

I bestrebelsene på å oppnå mer likeartede *barnealdersgrenser* i jernbanetrafikken i Norden har temaet vært drøftet på et nordisk jernbanemøte. De svenske jernbaner (SJ) og NSB er blitt enige om å foreta en vurdering med sikte på å fremme forslag om tillemping av halv pris for barn fylt 6 år, men ikke 16 år både i innenlandsk og internasjonal trafikk. Omleggingen skulle i tilfelle også inkludere de samtrafikkerende båtlinjene Fred. Olsen Lines/KDS, Sessan/Tor Line og Silja Line. VR og DSB var enige i siktemålet – lik aldersgrense – men noe reservert med hensyn til mulighetene for å få det til.

Arbeidet med saken er i gang. NSB vil komme tilbake til saken.

Den 1 december 1980 höjde SJ den övre barnåldersgränsen från 12 till 16 år. Den undre barnåldersgränsen vid SJ är sedan länge 6 år.

Familierabatten i nordisk samtrafikk økedes fra 40 % til 45 % (= lågpris) på svenske jernbanestrekninger fra 1.7.80.

For pensjonister økes også rabatten på svenske strekninger fra 40 % til 45 %. (Se rek. nr. 4/1976).

Meddelande

om rekommendation nr 13/1979 angående nordiskt datasamarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd opfordrar Nordisk Ministerråd til inden rådets 28. session 1980 at undersøge behovet og muligheden for etablering af et nordisk samarbejde vedrørende

- dels de sikkerheds- og sårbarhedsaspekter, som samfundet må have opmærksomheden rettet mod ved anvendelsen af den moderne datateknik,
- dels det øgede behov for sikker information om datateknikken og følgerne af dens anvendelse, der er nødvendig for, at de politisk ansvarlige myndigheder og offentligheden er i stand til at vurdere og påvirke udviklingen og anvendelsen af elektronisk databehandlingsteknik i samfundet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Nordisk samarbeid på datalovgivningens område ble drøftet på fellesmøtet mellom Nordisk Råds juridiske utvalg og Nordisk Ministerråd (justisministrene) i Oslo 25. november 1980. Sverige, Danmark og Norge har nå datalover som er trådt i kraft og datatilsynsmyndigheter som er i virksomhet. I Finland er en ny, hurtigarbeidende lovgivningskomité nedsatt i 1980. Også Island forbereder lovgivning på dataområdet.

Den svenske datalovgivningskomitéen har fått i oppdrag å utrede hvorvidt en generell personregisterlovgivning på sikt bør erstatte dataloven.

Det er videre etablert en ordning med halvårlige nordiske møter mellom de eksisterende datatilsynsmyndigheter, der også representanter for det finske justisdepartementet deltar. Det første møtet ble holdt i Stockholm 25. og 26. oktober 1979, det andre i København 21. og 22. april 1980, det tredje i Oslo 10. og 11. november 1980. Referat fra møtene i Stockholm og København er i oktober i år sendt Nordisk Råds juridiske utvalg fra embetsmannskomiteén for lovgivningsspørsmål. På

møtene har man behandlet en rekke dataspørsmål om sletting og arkivering, om innsyn i registre, om forskningens spesielle problemer og om utveksling av mer prinsipielle avgjørelser mellom de nordiske datatilsynsmyndighetene. Samarbeidet mellom de nordiske datatilsynsmyndighetene ser ut til å fungere smidig og effektivt, både når det gjelder de halvårlige møtene og når det gjelder samarbeidet i den løpende saksbehandlingen.

Europarådets Ministerkomité vedtok for en tid siden en konvensjon om vern for den personlige integritet i forbindelse med automatisk databehandling. Siktemålet bør være at den videre utredning av dette spørsmål skjer i nordisk samarbeid.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), meddelandena om rekommendationerna nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning, nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi och nr 13/1979 angående nordiskt datasamarbete

(Se C 1: Bilaga 19)

Meddelande

om rekommendation nr 14/1979 angående nordiska regler för jägar- kompetens

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anmoder Nordisk Ministerråd om at undersøge mulighederne for at samordne de nordiske landes regler om jægerkompetence på en sådan måde, at det ved erhvervelse af jagtret anerkendes, at jægerkompetence erhvervet af nordiske statsborgere i ét nordisk land er ligeværdig med jægerkompetence erhvervet i et andet nordisk land.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Frågan har bl. a. behandlats i Nordiska ämbetsmannakommittén för jord- och skogsbruksfrågor. Kommittén har inkallat ett speciellt möte i december 1980 för att diskutera rekommendationen och för att utröna vilka möjligheter som finns att genomföra densamma.

Meddelande

om rekommendation nr 15/1979 angående ökat nordiskt samarbete på biblioteksområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för ett utökat nordiskt samarbete på biblioteksområdet, särskilt inom folkbibliotekssektorn.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1980):

På baggrund af rekommandationen nedsatte Nordisk Ministerråd i begyndelsen af 1980 en nordisk arbetsgruppe bestående af en repræsentant fra hvert af de nordiske lande til at udrede forudsætningerne for et øget nordisk samarbejde på biblioteksområdet, især med henblik på videreuddannelse.

Der blev bevilget dkr. 50 000 af dispositionsmidlerne for 1979 til dækning af udgifterne i forbindelse med møder og sekretærbistand. Endvidere blev det forudsat at gruppens arbejde skal være afsluttet inden udgangen af 1980.

I forlængelse af dette har arbejdsgruppen afholdt tre møder, hvor der er blevet fremlagt og diskuteret forslag til konkrete samarbejdsopgaver på biblioteksområdet. Endvidere har arbejdsgruppen diskuteret disse forslag med baggrundsgrupper i de enkelte lande med repræsentanter fra de nationale statslige bibliotekssektioner og biblioteksforeninger.

Arbejdsgruppen vil om kort tid afslutte sit arbejde og fremlægge en rapport med konkrete forslag til det nordiske bibliotekssamarbejdes gennemførelse, organisering og økonomi.

Meddelande

om rekommendation nr 16/1979 angående ett Nordens institut på Åland

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för ett Nordens institut på Åland.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1980:

Diskussioner har preliminärt förts med företrädare för Ålands landskapsstyrelse för att få fram ytterligare informationer om möjligheterna att förverkliga rekommendationen. Vidare har regeringsrådet Ragnar Meinander engagerats för att göra en utredning om hur det åländska kulturlivet fungerar och om dess relationer till kulturlivet i det övriga Finland och i de andra nordiska länderna.

Meddelande

om rekommendation nr 17/1979 angående medicinsk genetik

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att på basen av genomförd utredning lägga fram förslag till ett organiserat nordiskt samarbete inom den medicinska genetiken med särskild inriktning på genetiska skaderisker.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1980:

Rekommandasjonen om et nordisk samarbeid vedrørende medisinsk genetik er tidligere behandlet i Ministerrådets rådgivende komite for forskning, jfr. forrige års meddelelse til Nordisk råd.

Den foreløpige behandling av rekommandasjonen viser at medisinsk genetik er et omfattende forskningsområde med stor tverrvitenskapelig aktualitet. Det blir konstatert at et nordisk samarbeid omkring disse problemer med vekt på de miljømessige faktorer vil kreve prosjektmidler i betydelig omfang, og at alene utrednings- og planleggingsarbeid vil beløpe seg til 3–400 000 danske kroner.

Medisinsk genetik er et forskningsområde av økende betydning, med etter alt å dømme gode forutsetninger for fellesnordiske innsatser.

En finner det imidlertid ønskelig, bl. a. på grunnlag av de vurderinger som er foretatt, å se spørsmålet om en gjennomføring av rekommandasjonen i sammenheng med det pågående utrednings- og prioriteringsarbeid når det gjelder økt nordisk forskningssamarbeid. Spørsmålet om et nordisk samarbeid innen medisinsk genetik vil derfor først kunne ferdigbehandles i ministerrådets organer når utredningsarbeidet er avsluttet og generelle løsninger er funnet med hensyn til finansiering og organisering av det framtidige nordiske forskningssamarbeidet.

Meddelande

om rekommendation nr 18/1979 angående yrkesutbildning för ungdom m. fl. grupper

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

a) genomföra en kartläggning av sådana i lag eller avtal fastställda regler med anknytning till den grundläggande yrkesutbildningen, vilka utgör hinder för arbetskraftens fria rörlighet mellan de nordiska länderna samt att

b) intensifiera det nordiska samarbetet på yrkesutbildningens område.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1980:

Når det gjelder rekomandasjonens punkt a, henvises til "Revision av nordisk yrkesklassificering" (Rapport til Nordisk Ministerråd prosjekt 160.21-2.14.)

Ifølge planen for prosjektet er hensikten "att med utgangspunkt från de olika ländernas utgåvor av NYK (Nordisk Yrkesklassificering) åstadkomma en gemensam standard för klassificering av yrken. Detaljarbetet med resp. lands utgåva sker sedan inom varje land för sig".

Til bruk i arbeidsformidlingene, behøves det i fremtiden et mer enhetlig system fra klassifiseringen av yrker i de nordiske landene. Det vil muliggjøre en rask utveksling av informasjon mellom landene om ledige stillinger og arbeidssøkende personer ved hjelp av EDB.

Om forslagene i utredningen følges, vil en i arbeidsformidlingene i de nordiske land få en mulighet å innføre et enhetlig system for bruk av EDB i formidlingsvirksomheten.

Punkt b om å intensivere det nordiske samarbeidet på yrkesutdanningsområdet, er følgende aktiviteter i gang:

Rapporten "Ungdomsutdanningens forhold til arbeidslivet" er i 1980 blitt publisert i NU-serien (NU B 1980: 8).

Rapporten kan sammenfatningsvis sies å gi et lengdesnitt i norsk skole- og yrkeslivserfaring, dette som en historisk bakgrunn for hoveddelen av rapporten som omfatter utrednings- og forsøksarbeid i de nordiske land.

Rapporten gir også et kort oversyn over internasjonal debatt. Rapporten vil bli fulgt opp av prosjekt "Nettverk" der en vil koble sammen skoler/kommuner i de nordiske land som driver forsøksvirksomhet på området. Prosjekt "Nettverk" vil bli satt igang i 1981.

Innenfor prosjektprogrammet for 16–19 åringene (Nordisk skolesamarbeid) har en siden 1978 iverksatt et læremiddelprosjekt for de små yrkesfagene. Rent konkret har en i 1979 produsert en lærebok i optikerfaget. Boken som nå trykkes i NU-serien er en dansk-norsk-svensk samproduksjon, og boken blir i sin helhet oversatt til finsk.

I 1980 har en iverksatt et prosjekt innenfor plantesunnhetenslæren som omfatter en nordisk samproduksjon av et audiovisuelt materiale til bruk i gartneriskoler.

Nye prosjekter igangsettes i 1981.

I 1980 er en også innenfor samme prosjekt i ferd med å lage en kortere utredning omkring mulighetene for et nordisk informasjonssystem når det gjelder læremidler i yrkesfagene, utredningen vil bli behandlet videre i Styringsgruppen for nordisk skolesamarbeid.

En nordisk prosjektgruppe med prosjektmidler fra Nordisk Kulturfond og Nordisk Industrifond har laget en kartlegging angående "Fiskeriutdanning og -forskning i Norden".

På grunnlag av kartleggingen og en konferanse arrangert i Norge i oktober 1980, vil det bli lagt fram forslag til videre samarbeid på området.

Nordisk yrkesskolelæreres samråd har innledet et treårig forsøksprosjekt med etterutdanningskurser for små yrkesfag. Kursvirksomheten er finansiert av Nordisk Kulturfond.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 29:e session avgivit meddelande om rekommendation nr 18/1979 angående yrkesutbildning för ungdom m. fl. grupper. Rekommendationen syftar dels till en kartläggning av sådana i lag eller i avtal fastställda regler med anknytning till den grundläggande yrkesutbildningen, vilka utgör hinder för arbetskraftens fria rörlighet mellan de nordiska länderna, dels till intensifierat nordiskt samarbete på yrkesutbildningens område.

Utskottet önskar lyfta fram det i meddelandet nämnda projektet att åstadkomma en gemensam nordisk standard för klassificering av yrken. Enligt meddelandet kommer arbetsförmedlingarna i framtiden att behöva ett mer enhetligt system för klassificering av yrken i de nordiska länderna. Utskottet instämmer i bedömningen och anser att projektet bör genomföras som ett första steg mot förverkligandet av förra delen av rekommendationen.

I fråga om den senare delen av rekommendationen har utskottet yttrat sig i betänkandet om *C 1/1981*.

Med ovanstående kommentar får utskottet föreslå

att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 18/1979 till handlingarna i väntan på nytt meddelande till nästa ordinarie session.

Stockholm den 23 januari 1981

Kjell Magne Bondevik (Kr.F.)

Trygve Bratteli (A)

Rolf Fjeldvær (A)

Árni Gunnarsson (A.)
Förman

Hagen Hagensen (KF)

Karl-Erik Häll (s)

Gunnel Jonäng (c)

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)

Sture Palm (s)

Erlendur Patursson (Tvfl)

Robert Pedersen (S)

Tuulikki Petäjaniemi (Kok)

Arvo Salo (Sd)

Otto Steenholdt (Grønl.)

Ingrid Sundberg (m)

Meddelande

om rekommendation nr 19/1979 angående gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att åstadkomma en nordisk konvention om gemensam arbetsmarknad för lärare.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1980:

På bakgrund av rekommandasjonen har arbetet innanför kulturavtalens organer konsentrert sig om å finne løsninger på de formelle hinder som finnes for en gjensidig godkjenning av klasselærerutdanningen (almennlærerutdanningen).

Utgangspunktet for arbeidet med disse spørsmål har vært å finne fram til ordninger som hverken rokker ved de prinsipper som ligger til grunn for hvert lands grunnskole eller deres lærerutdanning, men som samtidig kan løse eller lette de vanskeligheter som møter en lærer som ønsker umiddelbar ansettelse i grunnskole ved flytting til annet nordisk land.

Det er tre grupper av problemer en står overfor: kompetanseproblemene, språkproblemene og i enkelte land problemene med krav til statsborgerskap.

Hva gjelder klasselærere (almennlærerutdanningen) viser en gjennomgang av problemene at det er mulig å løse alle disse spørsmål på en forholdsvis smidig og god måte og med bare mindre endringer i et par av landenes lovgivning.

Ministerrådet har ennå ikke tatt stilling til noe konkret forslag om en nordisk konvensjon om felles arbeidsmarked for klasselærere. Ministrene har således heller ikke vurdert i hvilken grad det knytter seg andre samfunnsmessige og politiske problemer til opprettelsen av et felles arbeidsmarked for lærere i Norden.

Under forutsetning av enighet om en nordisk konvensjon som gjelder klasselærere (almennlærere) vil man gå videre med spørsmålet om å utrede mulighetene for felles nordisk arbeidsmarked for grupper av faglærere.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 29:e session avgivit meddelande om rekommendation nr 19/1979 angående gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare. Rekommendationen syftar till en nordisk konvention härom.

Av meddelandet framgår att kulturavtalets organ arbetat med frågan om att undanröja existerande formella hinder för ömsesidigt godkännande av klasslärarutbildning (almennlærerutdanning). Tre grupper av problem kan skönjas: kompetensproblem, språkproblem och i vissa länder krav på medborgarskap. Problemen är enligt meddelandet möjliga att lösa förhållandevis lätt, dock inte utan lagändringar i vissa fall. Ministerrådet har ännu inte tagit konkret ställning till rekommendationen och enligt meddelandet inte heller till eventuella andra samhällseliga och politiska problem vid skapandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare.

Mot bakgrund av vad som framkommit i det förberedande arbetet med förverkligandet av rekommendationen anser utskottet att ministerrådet nu bör ta konkret ställning till frågan om en nordisk konvention om gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare. Utskottet har svårt att se att det till frågan skulle kunna knyta sig några andra problem, utöver dem som nämns i meddelandet, vilka skulle kunna omöjliggöra förverkligandet av rekommendationen.

Med ovanstående kommentar får utskottet föreslå

att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 19/1979 till handlingarna i väntan på nytt meddelande till nästa ordinarie session.

Stockholm den 23 januari 1981

Kjell Magne Bondevik (Kr.F.)

Trygve Bratteli (A)

Rolf Fjeldvær (A)

Arni Gunnarsson (A.)

Förman

Hagen Hagensen (KF)

Karl-Erik Häll (s)

Gunnel Jonäng (c)

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)

Sture Palm (s)

Erlendur Patursson (Tvfl)

Robert Pedersen (S)

Tuulikki Petäjaniemi (Kok)

Arvo Salo (Sd)

Otto Steenholdt (GrønL.)

Ingrid Sundberg (m)

Meddelande

om rekommendation nr 20/1979 angående ökat nordiskt samarbete kring barn och kultur

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att intensifiera det nordiska samarbetet kring barn och kultur genom att tillsätta en särskild kommitté för barnkulturfrågor och genom att upprätta en särskild stödordning för detta samarbete, i båda fallen för en försöksperiod på tre år.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1980:

Nordisk Ministerråd har siden Nordisk Råds session 1976 beslutat att fremme arbejdet på det børnekulturelle område, og søgt at realisere dette inden for den nordiske kulturaftales rammer. Det første konkrete arbejde, som ministerrådet iværksatte, var "Nordisk barnekulturrapport", som udkom i begyndelsen af børneåret i marts 1979. Desuden har kultursekretariatet foranstaltet udgivelse af en skriftserie om børn og kultur (i NU-serien) for at stimulere til nye børnekulturelle aktiviteter i de nordiske lande. Ligeledes kan det nævnes, at Nordisk Kulturfond og de øvrige eksisterende støtteordninger har støttet en række aktiviteter på det børnekulturelle område. Som eksempler på sådanne aktiviteter kan bl. a. nævnes, en udstilling om samiske børn, et fælles nordisk dukketeaterprojekt for børn, gennemførelse af en nordisk kulturuge "Børn i Norden og børn fra andre lande", skoleorkesterudveksling, billedaktiviteter for børn samt seminarvirksomhed omkring "Den økonomiske krise, arbejdsløsheden og dens indvirkning på barnets udvikling", "Den finansielle indflydelse på børns fritid", "Børn og film". Endvidere har Nordisk teaterkomité givet støtte til gæstespil, hvoraf en overvejende del har været til børn.

I forlængelse af Nordisk Råds rekommandation har ministerrådet besluttet, at kultursekretariatet i 1980 og 1981 efter prøvelse inden for relevante instanser i nordisk kultursamarbejde kan iværksætte konkret projektvirksomhed på børnekulturens område. For 1980 har ministerrådet bevilget dkr. 250 000 af dispositionsmidlerne, samt overladt det til embedsmandskomiteen at bevilge de nødvendige midler for 1981 på et senere tidspunkt. Planlægningen af den konkrete projektvirksomhed på det børnekulturelle område foregår for øjeblikket inden for kultursekretariatets arbejde.

Meddelande

om rekommendation nr 21/1979 angående en nordisk folkhögskola i Västnorge

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna till att i Västnorge upprätta en nordisk folkhögskola eller annan lämplig institution med särskild vikt på det historiska och kulturella sambandet mellan Island, Färöarna och det övriga Norden.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1980:

Saken er tidligere behandlet i kulturavtalens organer, og behandles for tiden på nytt under hensynstagen til Nordisk Råds kulturutvalgs uttalelse om også å vurdere alternativ bruk av den angjeldende eiendom.

Meddelande

om rekommendation nr 22/1979 angående nordiskt samarbete kring lättläst litteratur

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda behovet av och möjligheterna till nordiskt samarbete kring lättläst litteratur.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1980:

Inom ramen för det nordiska skolsamarbetet finns en särskild ledningsgrupp för samarbete rörande läromedel för specialundervisning. Denna grupp har bland annat påtagit sig uppgiften att sörja för en kontinuerlig information om nationella projekt av intresse för specialundervisningsområdet i de nordiska länderna, bland annat de projekt för utarbetande av lättlästa böcker som bedrivs av norska och svenska utbildningsmyndigheter.

Vidare har Nordiska kulturfonden givit medel till en treårig försöksverksamhet rörande nordiskt samarbete om läromedelsutveckling för döva och svårt hörselskadade. Bland de olika delprojekt som bedrivs av den ansvariga arbetsgruppen kan nämnas det s. k. sagoprojektet, som innebär att man låter bearbeta en saga från varje nordiskt land till en sådan språkdräkt att den kan förstås av döva och hörselskadade med deras begränsade ordförmåga. Gruppens arbete kommer att fortsätta också nästa år.

Meddelande

om rekommendation nr 1/1980 angående samarbete inom skeppsteknisk och skeppsekonomisk utbildning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna till och fastställa formerna för ett intensifierat samarbete på den skeppstekniska och skeppsekonomiska utbildningens område i de nordiska länderna.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1980:

Forslaget har vært til behandling i kulturavtalens organer bl.a. Den rådgivende komite for undervisning (RKU).

På bakgrunn av behandlingen der vil der overveies initiativ til at en utredning med presisering av et nærmere nordisk samarbeid på området blir utført innenfor rammen av den nordiske skipstekniske komiteen.

Meddelande

om rekommendation nr 2/1980 angående gemensamt ansvar för utlandsskolor

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna att skyndsamt uppta förhandlingar om utvidgning av tillträdet till de nordiska ländernas utlandsskolor, så att det mot kostnadstäckning gäller barn från samtliga nordiska länder.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1980:

Sedan rekommendationen om gemensamt ansvar för utlandsskolor tagits har Norge och Sverige undertecknat ett bilateralt avtal om samarbete angående utlandsskolorna (åk 1–9).

Finland förbereder ett lagförslag om utlandsskolor, vilket innebär ett större ekonomiskt ansvar för finska skolor utomlands. Lagförslaget tar bl. a. sikte på att direkt kunna ansluta sig till det bilaterala avtalet mellan Norge och Sverige.

Överenskommelsen mellan Norge och Sverige, som tillämpas fr. o. m. läsåret 1980/81, innebär att norska, respektive svenska elever får räknas in i elevunderlaget för norska och svenska utlandsskolor (årskurserna 1–9). Efter varje läsår sker en avräkning mellan länderna. En gemensam schablonkostnad per elev har för läsåret 1980/81 fastställts och beloppet skall årligen justeras enligt lärarlöneutvecklingen.

Huvudman för utlandsskola blir skyldig att anordna undervisning i norska för norska elever vid svensk utlandsskola eller svenska för svenska elever vid norsk utlandsskola. Bidrag till undervisningen utgår enligt de regler som gäller för kompletterande undervisning i elevernas hemland.

Rekommendationen om gemensamt ansvar för utlandsskolor har behandlats i RKU, som föreslår att det byggs vidare på överenskommelsen mellan Norge och Sverige.

Meddelande

om rekommendation nr 3/1980 angående forskning rörande kväner- nas kultur och språk i Nordnorge

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i samarbete med berörda vetenskapliga institutioner uppgöra en plan för insamling och utforskning av den kvänska kultur- och språktraditionen i Nordnorge och att därefter verkställa planen.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddeler den 10 december 1980:

Nordisk ministerråd og Nordisk kulturfond har med bevilgninger på henholdsvis dkr. 8 000 og dkr. 25 200 støttet gjennomføringen av et nordisk seminar i Finland i juni 1980 vedrørende utforskning av den gamle finske kultur i Nord-Norge. Seminaret ble gjennomført av Migrationsinstituttet i Åbo og Lapplands sommeruniversitet og var foranlediget av remissarbeidet med medlemsforslaget for 1978 om innsamling og utforskning av kvensk kultur- og språktradisjon.

Det skal videre nevnes at det humanistiske forskningsråd i Norge i 1980 har igangsatt en utredning for opprettelse av et forskningsprogram innen samisk og kvensk: språk, historie og kultur. Programarbeidet forventes å være slutført innen årets utgang, og rådet har avsatt nkr. 250 000 for programtiltak i 1981.

Rekommandasjonen ble høsten 1980 lagt fram i den rådgivende komite for forskning for informasjon og foreløpig drøftelse. En nærmere behandling i ministerrådets organer av det videre arbeid med en eventuell gjennomføring av rekommandasjonen vil finne sted bl. a. på grunnlag av rapportmateriale fra det avholdte kveneseminar og nevnte programarbeid i Norge.

Meddelande

om rekommendation nr 4/1980 angående samarbete på videogramområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

1) att i nära kontakt med varandra genomföra massmedieutredningar i respektive land och

2) att i skyndsam ordning genomföra en samfällad teknisk granskning av olika videosystem i syfte att få fram underlag för beslut om gemensam nordisk standard och videogramdistribution samt

3) att över huvud taget sträva till samarbete och samordning på mediepolitikens område t. ex. i fråga om upphovsrätten, standardisering, gemensam produktion av videogram för små avnämargrupper, spridning av videogram mellan de nordiska länderna, spridning av videogram via gemensamma nät till nordbor utanför de nordiska länderna inklusive sjöfolk, forskning kring och tillämpning av nya tekniker.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1980:

På grund av arbetsituationen har något egentligt undersökningsarbete med anledning av rekommendationen inte kunnat påbörjas. Man räknar emellertid med att kunna ta upp frågan dels i anslutning till utredningen om masskulturindustrin, dels i de överväganden om det fortsatta nordiska mediasamarbetet som kan väntas följa på rapporten om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående samarbete på videogramområdet m. m.

(Se Sak E 24, s. 2396)

Meddelande

om rekommendation nr 5/1980 angående gemensam nordisk bokmarknad

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna att få till stånd en gemensam nordisk bokmarknad, dels för att därigenom öka utbudet av nordisk litteratur på originalspråket i samtliga nordiska länder, dels för att göra det möjligt att köpa nordiska böcker i hemlandet till samma pris som i ursprungslandet.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1980:

Vid remissbehandlingen av det medlemsförslag, som låg till grund för rekommendationen, framgick det att det finns ett stort antal förslag till hur man på olika sätt skulle kunna främja spridningen av nordisk originallitteratur. En del av dessa förslag bearbetas redan som en följd av andra initiativ till nordiskt samarbete, bl. a. såsom ett led i strävandena att öka språkförståelsen.

En preliminär genomgång av de olika framkomna förslagen ger vid handen att de kan grupperas i några huvudkategorier: åtgärder som rör folkbildningen (däribland folkbiblioteken), bokhandeln, förlagsverksamheten och bokklubbarna samt undanröjande av formella hinder (såsom t. ex. moms).

Delvis med utgångspunkt i rekommendationen har Nordens folkliga akademi och Hanaholmens kulturcentrum i Finland i samarbete planerat en konferens, som i första hand skall granska folkbildnings- och biblioteksaspekterna när det gäller att öka intresset för den nordiska litteraturen i Norden. Konferensen hålls den 2–4 mars 1981.

Förhandlingarna vid konferensen kommer att vara av värde för den fortsatta beredningen av rekommendationen.

Meddelande

om rekommendation nr 6/1980 angående liberalisering av fraktcharterregler

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att följa utvecklingen på fraktcharterområdet i och utanför Norden och då anledning uppstår företa nödvändiga liberaliseringar på fraktcharterområdet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

I enlighet med ett skandinaviskt trafikministerbeslut i augusti 1978 har det s. k. DAC-utskottet (departementala arbetsutskottet charter)

- dels följt verkningarna av de av SAS den 1 november 1978 införda lågpriserna för frakt till vissa destinationer
- dels parallellt härmed undersökt det eventuella behovet av "split charter" till/från destinationer som icke trafikeras av SAS eller som SAS ej har planer på att trafikera.

DAC-arbetet har resulterat i två rapporter daterade september 1978 respektive augusti 1979 som båda överlämnats till de skandinaviska trafikministrarna. Något ministerbeslut har ännu icke kunnat träffas.

Meddelande

om rekommendation nr 7/1980 angående förbättrade villkor för färjtrafiken i Norden vintertid

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utvärdera erfarenhet av färjtrafiken i Norden i syfte att förbättra dess villkor vintertid.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Enligt ministerrådets uppfattning berör rekommendationen närmast bilfärjtrafiken mellan Finland och Sverige. Ministerrådet ansluter sig till rådets rekommendation om förbättring av sagda trafikforms villkor vintertid. Bilfärjetrafikens betydelse för Finlands och Sveriges utrikeshandelstransporter har ökat kraftigt under de senaste 15 åren. Bilfärjornas viktigaste fördel kan ses i deras snabbhet förenad med maskineriets stora prestationsförmåga och skrovets goda isförstärkelsenivå, egenskaper som garanterar tillförlitlighet och tidtabellsenliga transportmöjligheter även då isförhållandena är svåra.

Beträffande senaste tidens utveckling må konstateras att det tonnage som används inom trafiken mellan södra Finland och stockholmsregionen håller på att förnyas och att en del av de nya färjorna redan är i trafik. Ifrågavarande fartyg är betydligt större och betydligt kraftigare än äldre tonnage och behöver isbrytarassistans endast i mycket exceptionella isförhållanden. I takt med fartygens ökade storlek kan bilfärjetrafikens betydelse beräknas vidare öka för Finlands och Sveriges utrikeshandel.

Angående trafiken i Kvarken kan konstateras att dess aktivitetet f. n. beror betydligt mer på isbrytarassistans, i synnerhet under svåra isvintrar. T. ex. under vintern 1978–79 var trafiken mellan Vasa och Umeå under en kort tid helt nedlagd på grund av svåra isförhållanden.

Det har i vissa sammanhang föreslagits att en särskild isbrytare borde anskaffas för assistering av den trafik som sker mellan Finland och Sverige över Kvarken. De finska myndigheterna anser dock inte förslaget motiverat utan är av den mening att det nuvarande antalet statsägda isbrytare

är tillräckligt. En förstärkning av isbrytarkapaciteten är inte heller aktuell från svensk sida. Det är enligt såväl finsk som svensk uppfattning dock viktigt att man i tillräcklig mån ser till att isbrytarna blir så effektivt utnyttjade som möjligt. Samtidigt bör samarbetet mellan Finland och Sverige i fråga om användningen av isbrytare utvecklas vidare i synnerhet i Kvarken och på Bottenviken.

Meddelande

om rekommendation nr 8/1980 angående pensionärernas rese- muligheter i Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i syfte att erbjuda pensionärerna i Norden bättre rese-
muligheter

1. verka för en harmonisering av de i de enskilda länderna existerande reserabattsystemen för pensionärer, och
2. bidra till utarbetandet av system med paketresor för pensionärer baserat på lågpriser.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

1. Nordisk embetsmannskomit  for transportspørsmål kartlegger eksisterende rabattsystemer for pensjonistreiser i Norden. Materialet vil bli nyttet i ytterligere drøftelser av de sp rsm l som omfattes av rekommandasjonens første del.

2. Etter anbefaling fra MInisterrådets tursit tvalg vl det f r utgangen av 1980 under Nordisk Turisttrafikkomit  bli igangsatt et prosjekt med benevnelsen "pensionärernas resande inom Norden – förslag til åtgärder". Prosjektets mål er å forbedre og øke pensjonistenes muligheter til å reise i Norden. Dette søkes oppnådd gjennom samordnede rabattformer på transport- og innkvarteringsomr dene samt reisearrangementer utviklet på nordisk basis.

Meddelande

**om rekommendation nr 9/1980 angående produktion och bruk av bränslesnåla, miljövänliga och trafiksäkra motorfordon och bilmateri-
al**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda möjligheterna att stimulera produktion och bruk av bränslesnåla, miljövänliga och trafiksäkra motorfordon och bilmateriell, däribland ett avgiftssystem som är anpassat till detta önskemål.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Nordisk Trafikksikkerhetsråd (NTR) har i 1980 behandlet og foretatt en sammenstilling av de nordiske lands bilavgiftssystemer for å vurdere muligheten for et avgiftssystem som stimulerer trafikksikkerhet m.m. De store ulikheter i de nordiske land gjør det foreløpig vanskelig å komme fram til et felles nordisk avgiftssystem. Løsningen kan imidlertid synes å ligge i et avgiftssystem hvor kjøpsavgiftene i det vesentlige baseres på vekt heller enn på verdi. Et slikt avgiftssystem vil fremme produksjon og bruk av bensinvennlige, miljøvennlige og trafikksikre kjøretøy og bilmateriell.

NTR har videre konstatert enkelte nasjonale problemer, bl. a. usikkerhet omkring proveny gjennom andre avgiftssystemer, og vil vanskelig kunne gå videre med saken før disse uoverensstemmelser er løst nasjonalt.

Meddelande

om rekommendation nr 10/1980 angående nordiskt trafiksäkerhetsår 1982

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utlysa år 1982 som ett nordiskt trafiksäkerhetsår och sörja för att nödvändiga förbättringar i nära samarbete med berörda organ inom Nordiska rådet härför snarast igångsätts på nordiskt och nationellt plan.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Det hänvises till kontakter mellan Nordisk Råd, presidiet, og Nordisk Ministerråd (samarbeidsministrene) samt kontakter mellom Nordisk Råd, trafikutvalget, og Nordisk trafikksikkerhetsråd i løpet av 1980.

I desember 1980 på et møte mellom Nordisk Råd, trafikutvalget, og Nordisk Ministerråd (trafikksikkerhetsministrene) vedtok Ministerrådet å nedsette en arbeidsgruppe hvori Nordisk Råd representeres for å se nærmere på mulighetene for å gjennomføre et Nordisk Trafikksikkerhetsår. Arbeidsgruppen skal kartlegge mulige finansieringskilder samt foreslå hvilke praktiske tiltak som kan bli aktuelle. Det tas sikte på at grunntrekene i arbeidsgruppens innstilling foreligger før Nordisk Råds 29. sesjon i København. Ministerrådet går ut fra at arbeidsgruppens tilråding kan behandles på Nordisk Råds konferanse om trafikksikkerhet i april 1981. Etter konferansen vil Ministerrådet formentlig ha tilstrekkelig materiale til å realitetsbehandle rekommendasjonen.

Meddelande

om rekommendation nr 11/1980 angående oppdatering av NORD-TRANS-statistiken och produktion av löpande nordisk transportstatistik

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet, att

1. låta utvärdera vilka statistiska oppgifter i NORDTRANS-utredningen som i första hand bör oppdateras
2. möjliggöra produktion av löpande nordisk transportstatistik.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Nordisk embetsmannskomiteé for transportspørsmål (NET) har i anledning av rekommandasjonen vært i kontakt med så vel Nordisk utvalg for samferdselsstatistikk (NUSA) som Nordisk komité for transportøkonomisk forskning (NKTF). Rekommandasjonen har vært tatt opp på møte i NUSA, som anbefaler at NORDTRANS-statistikken i første omgang gjennomgås med henblikk på kartlegging og prioritering av de forskjellige behov for ytterligere statistikk. NUSA vil senere ta stilling til hvorvidt eventuelle ønsker kan tilfredsstilles innenfor NUSA's virksomhet.

I begynnelsen av 1981 vil NET ta opp spørsmålet om f. eks. NKTF bør gjennomgå NORDTRANS-statistikken.

Meddelande

om rekommendation nr 12/1980 angående enhetliga säkerhetsföreskrifter för amatörboxning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at vedtage forholdsregler med henblik på gennemførelse af ensartede sikkerhedsforskrifter for amatørboxning i Danmark, Finland, Norge og Sverige.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Rekommendationen diskuterades vid 1980 års hälsodirektörsmöte. Hälsodirektörerna beslutade att låta utarbeta en promemoria om boxningens skadliga verkningar ur neurologisk synpunkt. Frågan kommer att behandlas på nytt vid 1981 års hälsodirektörsmöte (23–24 april).

***Rek. 13/1980/j**
D 1981

Meddelande

om rekommendation nr 13/1980 angående upplysning och forskning om de mänskliga rättigheterna

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd opfordrar Nordisk Ministerråd til:

1. at undersøge mulighederne for på fælles nordisk grundlag og gennem udnyttelse i videst muligt omfang af bestående nationale og internationale organisationer og komiteer at koordinere og intensivere forskning og undervisning i samt udbredelse af kendskabet til og arbejdet med at udvikle menneskerettighederne og

2. på denne baggrund undersøge behovet for et nordisk samarbejdsorgan.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Den 10.–12. september 1979 ble det på Sundvollen i Norge avholdt et seminar om menneskerettighetsspørsmål med representanter for nordiske institusjoner og enkeltpersoner. Seminaret drøftet tre hovedområder: menneskerettighetene i Norden, Norden i verdenssamfunnet og organisatoriske spørsmål vedrørende samarbeidet i Norden.

Ministerrådet har fått opplyst at Nordisk Råds organer ble gjort kjent med rapporten fra seminaret i forbindelse med behandlingen av medlemsforslag (A 555/j).

Seminarets deltakere valgte en koordineringsgruppe med fem representanter fra de nordiske land for å videreføre arbeidet.

Koordineringsgruppen har nylig innlevert en prosjektsøknad til ministerrådet der det bl. a. foreslås et oppfølgingsseminar i 1981. Ministerrådet vil ta stilling til prosjektsøknaden og deretter det videre arbeid med rekommendasjonen i lys av et eventuelt prosjekt.

Meddelande

om rekommendation nr 14/1980 angående indrivning av felparkeringsavgifter mellan de nordiska länderna

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at undersøge mulighederne for at parkeringsafgift pålagt i ét nordisk land kan inddrives i et andet nordisk land samt udrede de administrative og økonomiske konsekvenser af en sådan inddrivelsesordning.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Saken er under behandling i embetsmannskomiteen for lovgivnings-spørsmål.

Meddelande

om rekommendation nr 15/1980 angående datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i nära samverkan med arbetsmarknadens parter skyndsamt inleda ett forsknings- och utredningssamarbete i fråga om datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Ministerrådet har beslutet å ta opp den nye teknologiens konsekvenser som et spesielt prioritert samarbeidsområde på tverrfaglig plan. Som et ledd i arbeidet er det besluttet å nedsette en arbeidsgruppe som skal kartlegge og analysere det utrednings-, forsknings- og lovgivningsarbeid som foregår i de nordiske land samt legge fram forslag til samarbeidsministrene om tiltak i anledning av rekommendasjon nr. 15 og 16/1980. Arbeidsgruppen skal bestå av en representant for hvert land. Arbeidet vil skje med medvirkning fra arbeidsmarkedets parter. Arbeidsgruppen vil også ta i betraktning arbeid på dette området som alt pågår innenfor ministerrådets organer.

Innen rammen for arbeidet med et styrket nordisk forskningsarbeid har den såkalte EK-FORSK-arbeidsgruppen utarbeidet en oversikt over de nordiske lands forsknings-, utviklings- og utredningsaktiviteter omkring konsekvenser av ny teknikk, datateknologi og automatisering. I oversikten belyses de viktigste prosjektutførende og finansierende enhetene, den pågående FoU-virksomhetens innretning, en del tidligere gjennomførte prosjekter i tilknytning til området og den forskningspolitiske planlegging og utredningsvirksomheten. Oversikten ventes publisert som bilag til arbeidsgruppens rapport i årsskiftet 1980/81.

Innen flere av samarbeidssektorene under Ministerrådet er samarbeid om disse spørsmål allerede innledet. Først og fremst gjelder dette arbeidsmarkedssektoren, som i forbindelse med et prosjekt vedrørende utviklingstendensene på arbeidsmarkedet har publisert bl. a. rapportene "Sysselsettingsvirkninger av ny teknologi" (NU A 1980:4), "Förändringar i arbetsmarknadens struktur och funktionssätt" (NU A 1980:5) samt den sammenfattende rapporten "Arbetsmarkedspolitiske utfordringer i 1980-årene i Norden" (NU A 1980:12).

I den først nevnte rapporten behandles bl. a. mulige virkninger på arbeidskrafttetterspørselen, tilbudssiden i arbeidsmarkedet, den offentlige sektors betydning, næringsstruktur, regionalvirkninger og virkninger for spesielle arbeidskraftskategorier, bl. a. kvinner. Et prosjekt vedrørende den offentlige sektors betydning for sysselsettingen vil også berøre data-teknologiens innvirkning.

På arbeidsmiljøsektoren foreslår Ministerrådet at et eget kapittel om den nye teknologiens konsekvenser for arbeidsmiljøet tas inn i det reviderte program for nordisk samarbeid på området, som legges frem på rådets 29. sesjon. En kartlegging av nasjonal forskning er iverksatt som basis for utviklingen av samarbeidet på området.

På likestillingsområdet er et prosjekt vedrørende den nye teknologiens konsekvenser for kvinners stilling på arbeidsmarkedet under forberedelse.

Nordisk institutt for regionalpolitisk forskning (NordREFO) har som et temaområde "Regionale konsekvenser av teknisk og økonomisk utvikling – et fremtidsperspektiv". Prosjektet skal skape et langsiktig perspektiv for vurdering av regional utvikling, der teknologisk og økonomisk forandring og forandringens forhold til den sosiale utvikling er av særlig interesse. Prosjektet skal også belyse ulike regionale utviklingsstrategier i perspektiv av regionale strukturendringer. En studie av "Øresundsregionen og fremtidens teknologi" skal vurdere hvilke konsekvenser den teknologiske utvikling (mikroprosessorer, ny bioteknikk, nye former for informasjonsbehandling etc.) får for ulike sektorer innen regionen.

Innen konsumentarbeidet har man bl. a. drøftet konsekvensene for konsumenten ved innføring av varekodningssystemer, basert på EDB.

For øvrig er det etablert en rekke samarbeidsprosjekter som gjelder utnyttelse av den nyere teknologien (f. eks. studier vedrørende ulike typer nordiske databanker, EDB-baserte bookingsystemer for turistnæringen, EDB-baserte spedisjonssystemer, utvikling av bedre statistikk, nyutviklet bioteknikk for landbruket etc.). Også samarbeidet vedrørende konfidensialitet og sikkerhetsproblemer ved dataregistre er etablert på flere sektorer. Man har tatt opp databehandling, spesielt i forbindelse med individets integritet og sikkerhets- og sårbarhetsproblemer i industrien. Det er innledet et fast samarbeid mellom datatilsynene om dette.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående arbetsmarknadens parters deltagande i arbetsgrupp angående datateknikens effekter på sysselsättningen

(Se Sak E 30, s. 2406)

Meddelande

om rekommendation nr 16/1980 angående internasjonellt samarbeite rörande datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att på internasjonellt plan samfällt verka för att datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv blir föremål för utrednings- och forskningsinsatser.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

De nordiske lands regjeringer deler Nordisk Råds oppfatning om betydningen av at utrednings- og styringstiltak i forbindelse med ny teknologi også skjer på internasjonalt plan og i internasjonale fora. Et vel utviklet nordisk samarbeid og en felles holdning i Norden vil kunne øke de nordiske lands gjennomslagskraft i denne sammenheng.

Under Ministerrådet er det nedsatt en arbeidsgruppe som skal kartlegge og analysere det utrednings-, forsknings- og lovgivningsarbeid som foregår i de nordiske land samt legge fram forslag til samarbeidsministrene om tiltak i anledning av rekommandasjonene nr. 15 og 16/1980. Arbeidsgruppen skal bestå av en representant for hvert land og skal arbeide med arbeidsmarkedets parters medvirkning. Arbeidsgruppen vil også bli bedt om å utrede nærmere på hvilken måte samvirket på det internasjonale plan best kan skje, og hvilke internasjonale fora som er mest interessante i denne sammenheng.

For øvrig henvises til meddelelse vedrørende *rekommandasjon nr. 15/1980* om datateknikkens effekter på sysselsetting, arbeidsmiljø og næringsliv.

Meddelande

om rekommendation nr 17/1980 angående nordisk konvention om anställningsförmåner

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i samråd med parterna på arbetsmarknaden utreda förutsättningarna för ingåendet av en övergripande nordisk konvention, som tillförsäkrar flyttande nordiska medborgare rätt att tillgodoräkna sig tjänstgöring som utförts i annat nordiskt land vid fastställandet av löne- och andra anställningsförmåner.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Nordisk Ministerråd har forelagt rekommendationen til udtalelse for Ministerrådets arbejdsgruppe til gennemgang af 1954 års overenskomsten om det fælles nordiske arbejdsmarked. Arbejdsgruppen udtaler i den anledning bl. a. følgende:

Arbejdsgruppen anser att en utredning om en konvention i likhet med den i rekommendationen föreslagna skulle utgöra ett väsentligt led i genomförandet av intentionerna bakom 1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad – avskaffandet av förekommande barriärer för arbetskraftens fria rörlighet i Norden. Arbetsgruppen avser för egen del att i sitt fortsatta arbete överväga om en rekommendation angående tillgodoräkning av tjänstgöring i annat nordiskt land bör ingå i dess förslag till ev. reviderad överenskommelse.

Frågans detaljreglering bör dock ske i en särskild överenskommelse. För att åstadkomma en sådan får förutses ett omfattande utrednings- och förhandlingsarbete, eftersom såväl i lag som i avtal reglerade frågor berörs. En nödvändig utgångspunkt för fortsatta överväganden är att man kartlägger de olika anställningsförmåner som kan medföras vid arbetsbyte inom de enskilda länderna.

På baggrund af ovenstående har Ministerrådet besluttet at foretage den af arbejdsgruppen foreslående kortlægning af de ansættelsesgoder, som kan tilgodegøres en person ved tjenstgøring i et andet nordisk land end hjemlandet.

BILAGA

**Fråga vid Nordiska rådets 29:e session om konvention angående
rätten att tillgodoräkna sig tjänstgöring i annat nordiskt land**

(Se Sak E 17, s. 2388)

Meddelande

om rekommendation nr 18/1980 angående arbetsmiljörisker i samband med graviditet m. m.

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i syfte att nå fram till enhetliga nordiska normer för i arbetslivet förekommande risker för kvinnor och män i fertil ålder och härvid särskilt i samband med graviditet skyndsamt få till stånd en samlad kartläggning av existerande information på området samt inleda ett forskningsamarbete för att nå fram till nya kunskaper.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Opphopning av medfødte misdannelser blant kvinner med felles arbeids- og yrkessituasjon rapporteres med økende hyppighet og mistanken om at visse eksposisjoner i arbeidslivet er årsak til misdannelsene er styrket. Avklarende undersøkelser er imidlertid vanskelig å gjennomføre på kort tid nasjonalt, noe som skyldes at antall eksponerte gravide kvinner oftest er lite, eksposisjonen vanskelig å kvantifisere og de aktuelle misdannelser sjeldne. Dette er bakgrunnen for et prosjekt som ble påbegynt i 1979 og som tar sikte på å utvikle et samarbeid mellom de nordiske land som vil tillate hurtig avklaring på spørsmål om spesielle arbeidsforholds betydning for opptreden av medfødte misdannelser og andre fosterskader. I mars 1980 ble det avholdt et seminar for å drøfte metodologi, gå igjennom forskningsprotokoller og drøfte prinsippene for det nordiske samarbeidet på feltet. Undersøkelsene i samarbeidet vil kunne omfatte både såkalte kohort og "case-reference"-studier og tenkes gjennomført som en serie separate undersøkelser. Prosjektet har foreløpig en tidsramme på 3–4 år.

I 1980 initierte ministerrådet også et prosjekt som tar sikte på å undersøke kromosomforandringer forårsaket av styreneksponering. Prosjektet er bygget opp på koordinerte, nasjonale prosjekter, og man ønsker å utnytte fordelene ved et større forskningsmateriale som oppnås ved nordisk samvirke.

Også andre prosjekter, bl.a. samarbeidet om dokumentasjon vedr. yrkeshygieneiske grenseverdier, har relasjon til denne problematikken.

Meddelande

om rekommendation nr 19/1980 angående projektanställdas förhållanden utanför Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att låta utreda de projektanställdas juridiska, sociala och ekonomiska förhållanden vid stationering utanför Norden.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Forsåvidt angår projektansatte i forbindelse med nordiske projekteksportprojekter kan Ministerrådet oplyse at der for øjeblikket er forskellige nationale undersøgelser igang med henblik på at kortlægge de ansattes juridiske, sociale og økonomiske forhold. På baggrund heraf vil Ministerrådssekretariatet afvente resultaterne af de nationale undersøgelser vedrørende projektansattes forhold i forbindelse med projekteksport forinden Ministerrådet tager stilling til om der skal iværksættes en fælles nordisk undersøgelse.

For så vidt angår forholdene for projektansatte uden for Norden, der aflønnes under de nordiske landes programmer for udviklingsbistand, kan Ministerrådet oplyse, at de pågældendes forhold er fastlagt dels ved overenskomster om fagligt samarbejde mellem de respektive nordiske lande og modtagerlandene, dels ved de nordiske bistandsadministrationers reglement for udsendte eksperter, der fastlægger de pågældendes sociale og økonomiske forhold.

For så vidt angår overenskomsterne udspecificerer disse de projektansattes juridiske stilling, herunder fritagelse for retsforfølgelse med hensyn til handlinger og udtalelser som led i tjenesten, skattefrihed og afgiftsfri import af visse effekter ved ankomsten til modtagerlandet. Det meget store antal overenskomster vanskeliggør en nordisk samordning, og det har i praksis vist sig, at ændringer af disse overenskomster ofte giver anledning til langvarige forhandlinger med modtagerlandet. I praksis følger de imidlertid i vidt omfang ensartede principper og fordelene ved en nær samordning vil derfor være begrænsede.

For så vidt angår de nordiske landes reglementer om eksperternes ansættelsesvilkår har mulighederne for en harmonisering af disse været vurderet af en i 1973 af styrelsen for nordiske bistandsprojekter nedsat arbejdsgruppe. I arbejdsgruppens rapport konstateredes, at det ikke var muligt at gennemføre en harmonisering af lønforholdene, men det henstilledes, at bistandsorganerne fremover søgte at opnå en tilnærmelse til de af FN-systemets anvendte regler. Den svenske bistandsadministration har senere i 2 omgange gennemført en kortlægning af ansættelsesvilkårene, hvorved det er konstateret, at der fortsat er væsentlige forskelle såvel i principperne som i de totale ydelser.

Vanskelighederne ved at gennemføre en koordination skyldes navnlig følgende:

a. Grundlaget for lønfastsættelse.

I Danmark og Finland følger man i vidt omfang FN-systemet, medens Norges system er delvis baseret på FN-oplysninger, og Sverige har et helt eget system. Fra dansk side har man ikke ønsket at gå bort fra FN-systemet, idet dette ville kræve øget personale.

b. Skattefrihed.

De fra Danmark udsendte eksperter er skattefri, medens de øvrige nordiske eksperter er skattepligtige. De øvrige nordiske bistandsadministrationer har ønsket at opnå skattefrihed, men har ikke kunnet få tilslutning til dette i deres nationale administrationer.

c. Forskelle i lønniveauet i de forskellige lande.

Lønsammenligninger har vist, at de norske og danske lønninger ligger højere, medens de svenske og finske ligger lavere. De indbyrdes forskelle kompenseres imidlertid f. eks. ved ekstra orlovsrejser for de svenske eksperter. Da forskellene til en vis grad er begrundet med forskelle i de generelle lønniveauer i landene, er der næppe basis for en ændring heraf.

Under hensyn til foranstående må det anses for tvivlsomt, om nye forsøg på koordinering vil føre til noget resultat. Da forholdene på området senest er blevet kortlagt i forbindelse med de nyligt tilendebagte forberedelser af nordisk bistand til Namibia, synes der næppe heller at være behov for en ny redegørelse for området.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående projektanställldas förhållanden utanför Norden

(Se Sak E 18, s. 2389)

*Rek. 20/1980/s

D 1981

Meddelande

om rekommendation nr 20/1980 angående icke-medicinskt rättsskydd vid sjukdom och andra vårdssituationer

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda frågan om rättsskydd av icke-medicinsk natur vid sjukdom och andra vårdssituationer.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Nordiska socialpolitiska kommittén har tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att genomföra en förberedande studie i frågan. Arbetsgruppen har inledningsvis utarbetat översikter över den aktuella situationen i de olika länderna. Förhållandena för patienter intagna vid vårdinstitutioner fokuseras. Arbetsgruppen sammanträder nästa gång i januari 1981.

Meddelande

om rekommendation nr 21/1980 angående idrottsmedicinskt samarbejde

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att förutsättningslöst låta utreda formerna för ett utbyggt nordiskt tvärvetenskapligt samarbejde på idrottsmedicinens område med beaktande av såväl elit- som motionsidrottens behov.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december:

Et nordisk samarbejde på idrætsforskningens område har forekommet temmelig længe. Såvel inden for idrætsmedicin som inden for adfærdsvidenskabelig idrætsforskning. Ministerrådet har forelagt rekommandationen til udtalelse for den rådgivende komité for forskning, som anbefaler at en udredning sættes i værk, dog således at der i begrebet tværvidenskab også lægges den adfærdsvidenskabelige idrætsforskning.

Det er ministerrådets opfattelse at en udredning om samarbejdsformer for idrætsforskning må ses i lys af de igangværende overvejelser om reorganisering af det overordnede nordiske FoU-system. En udredning bør derfor ikke sættes igang førend ovenfor omtalte overvejelser er afsluttede, således at det kan afgøres inden for hvilke organisatoriske rammer et særligt idrætsforskningssamarbejde kan udbygges.

Meddelande

om rekommendation nr 22/1980 angående erfarenheterna av akupunkturbehandling

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillsätta en utredning i syfte att kartlägga de hittillsvarande erfarenheterna av akupunkturbehandling.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Nordiska socialpolitiska kommittén har inledningsvis överlämnat rekommendationen till 1980 års hälsodirektörsmöte för yttrande. Hälsodirektörerna konstaterade

att samtliga medicinalförvaltningar i de nordiska länderna följer utvecklingen av akupunkturbehandling

att kartläggningar av erfarenheter av akupunkturbehandling bör genomföras inom de ordinarie medicinska forskningsprogrammen nationellt och internationellt

att erfarenhetsutbytet mellan de nordiska ländernas medicinalförvaltningar och läkare beträffande olika behandlingsmetoder är väl utvecklat

att studier av behandlingsmetoder förutsättes ingå som en naturlig beståndsdel i den nordiska hälso- och sjukvårdsforskning som är under uppbyggnad mellan de centrala medicinalförvaltningarna och de medicinska forskningsråden.

Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) kommer inte, på de grunder som anfördes vid 1980 års hälsodirektörsmöte, att låta genomföra en särskild nordisk kartläggning av erfarenheterna av akupunkturbehandling.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående erfarenheterna av akupunkturbehandling

(Se Sak E 4, s. 2370)

Meddelande

om rekommendation nr 23/1980 angående gemensamma industriella projekt

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å foreta en oversikt over de nordiske landenes lovgivning med sikte på å fremme felles prosjekt på det industrielle området.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Ministerrådet har beslutat att i sitt arbete fokusera intresset på åtgärder som kan vidarutveckla Norden som hemmamarknad. Den översyn som rekommendationen efterlyser är ett centralt led i arbetet på att förverkliga detta mål. Ämbetsmannakommittén för industripolitik har tillsatt en ad hoc arbetsgrupp med uppgift att närmare utröna hur rekommendationen bäst bör följas upp. Arbetsgruppen som inom kort tid kommer att framlägga sin rapport, har bött näringslivets organisationer om konkreta exempel på lagstiftningshinder för industrisamarbetet i Norden. Arbetsgruppen har granskat möjliga åtgärder på områdena för skatterätt, bolagsrätt, valuta-reglering, koncessions- och etableringsrätt, tekniska handelshinder m. m. Ministerrådet kommer att ta ställning till det vidare arbetet under våren 1981.

Meddelande

om rekommendation nr 24/1980 angående glasindustrin i Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å la foreta en gjennomgang av problemene for glassindustrien i Norden med sikte på å motvirke monopoltendenser og å undersøke mulighetene av å bevare nordisk glassindustri.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Strukturomvandlingen av den nordiska planglasindustrin har med uppmärksamhet följts av de nordiska ländernas regeringar allt sedan mitten av 70-talet, då det stod klart att en sådan omvandling skulle bli det sannolika resultatet av introduktionen i Norden av den nya och tekniskt och ekonomiskt överlägsna floatglastekniken. Motivet för regeringarnas intresse för omstruktureringsprocessen har varit att tillse att denna ej skulle komma att få för samhället oacceptabla konsekvenser från sysselsättnings-, regionalpolitisk och konkurrenssynpunkt.

Som ett led i regeringarnas bevakning av utvecklingen på detta område har i några av länderna särskilda branschutredningar genomförts. I Finland lades sålunda fram en rapport 1978 och i Sverige har under 1980 en av statens industriverk genomförd omfattande branschstudie presenterats (SIND 1980: 8). Sistnämnda utredning behandlar med beaktande av Nordiska rådets rekommendation, även den aktuella situationen i de övriga nordiska länderna. Utredningen ger också vissa rekommendationer med nordiska aspekter, exempelvis att det för isolerrute- och fönstertillverkningens utveckling är önskvärt att verksamheten inom Nordiska kommittén för byggbestämmelser med att förbättra samordningen i Norden intensifieras.

Strukturförändringarna inom planglasindustrin till följd av introduktionen av ny teknik är ingen isolerad nordisk företeelse, utan har p. g. a. att tillverkningen är koncentrerad till ett fåtal globalt verksamma företag tilldragit sig internationellt intresse; till det omfattande faktamaterial som föreligger i ovan nämnda utredningar kan sålunda läggas en icke offentlig-
21-10-329. Nordiska rådet. Del 2

gjord studie om den europeiska planglasindustrin, däribland även den nordiska, som utförts på uppdrag av EG-kommissionen.

Ett omfattande faktamaterial om utvecklingen inom branschen föreligger sålunda och det är Ministerrådets bedömning att någon ytterligare nordisk utredning på detta område ej skulle kunna tillföra några nya väsentliga upplysningar.

I och med att en grundstruktur nu etablerats inom branschen torde den fortsatta utvecklingen komma att bli avsevärt lugnare. De ytterligare strukturförändringar som kan komma att aktualiseras synes icke kunna komma att ha en sådan betydelse att behovet av gemensamma nordiska åtgärder skulle vara större nu än då strukturuomvandlingen påbörjades i mitten av 70-talet.

Den rådande situationen och den förväntade fortsatta utvecklingen inom den nordiska planglasindustrin ger således enligt Ministerrådet ej anledning att överväga gemensamma industripolitiska åtgärder. Utvecklingen inom branschen kan dock ses som ett exempel på de generella frågeställningar som är förknippade med multinationella företag agerande på olika marknader. Dessa har varit föremål för en gemensam nordisk utredning och torde fortsättningsvis komma att diskuteras på nordiskt plan.

Möjligheterna att bevara en livskraftig glasindustri i Norden avser också delbranscherna emballageglas och manuell glastillverkning. Det kan här konstateras att dessa delbranschers storlek och struktur skiljer sig avsevärt åt mellan de nordiska länderna. Så också karaktären och betydelsen av de problem man inom dessa delbranscher står inför. De likheter ifråga om intressen och problem som från olika håll anförts som motiv för nordiska åtgärder på dessa områden synes därför ej utgöra en tillräckligt betydelsefull minsta gemensam nämnare för att kunna tjäna som grund för diskussioner om en nordisk industripolitik på glasindustrins område.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående glasindustrin i Norden

(Se Sak E 6, s. 2373)

Meddelande

om rekommendation nr 25/1980 angående samarbetsprogram på konsumentområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å vedta et nordisk samarbeidsprogram på konsumentområdet under iakttagelse av utvalgets synspunkter og presiseringer til ministerrådsforslag B 27/Å/e.

Nordiska ministerrådet meddelar den 23 oktober 1980:

Nordiska ministerrådet har utarbetat ett förslag till nordiskt samarbetsprogram (MR-K 3/1980) som översänts till Nordiska rådet för yttrande den 25 oktober 1979.

Nordiska rådet rekommenderade vid sin 28:e session att ministerrådet fastställer ett nordiskt samarbetsprogram på konsumentområdet (*B 27/Å/e*)¹ med beaktande av ekonomiska utskottets synpunkter.

Ministerrådet konstaterar att alla av Nordiska rådet hörda remissinstanser tillstyrkt ett program för det nordiska samarbetet på konsumentpolitiska området.

Med anledning av ovanstående beslutar ministerrådet att – med följande kompletterande anmärkning – fastställa det utkast till samarbetsprogram som bifogas protokollet som bilaga.

Ministerrådet strävar efter att utveckla kontakterna med Nordiska rådet samt arbetslivets och näringslivets organisationer. Detta gäller även på det konsumentpolitiska området, där företrädare för berörda konsument- och företagsintressen på lämpligt sätt bör hållas orienterade om arbetet.

Inom det nordiska samarbetet kommer man fortsatt att uppmärksamma frågor om kostnader och nytta för samhället, konsumenterna och näringslivet för olika konsumentpolitiska åtgärder.

Ministerrådet uppdrar åt kommittén att genomföra programmet samt underrätta ministerrådet om detta arbete.

¹ Nordiska rådet, 28:e sess. 1980, sid. 880

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 11), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 12), meddelandena om rekommendationerna nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete, nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall, nr 5/1977 angående samarbete beträffande utvecklingsländerna, nr 1/1979 angående handlingsprogram för nordiskt regionalpolitiskt samarbete, och nr 25/1980 angående samarbetsprogram på konsumentområdet

(Se C 1: Bilaga 14)

Meddelande

**om rekommendation nr 26/1980 angående förbättrat konsument-
skydd beträffande lås**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta tiltak for å innføre enhetlige bestemmelser i de nordiske landene med sikte på å forbedre forbrukervernet og forbrukernes sikkerhet når det gjelder lås.

Nordiska ministerrådet meddelar den 23 oktober 1980:

Ministerrådet vil foretage en vurdering af forslagets konsumentpolitiske betydning, inden der igangsættes initiativer på området. Denne vurdering er endnu ikke afsluttet, men det forventes, at nærmere planer for nordisk samarbejde vil kunne fremlægges i løbet af 1981.

Meddelande

om rekommendation nr 27/1980 angående gemensamma åtgärder beträffande stadsforskning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd at først å sammanstille en rapport om byutviklingens nåværende situasjon for OECD's byprosjekt, og deretter på grunnlag av denne rapport og de erfaringer man vinner fra Nordisk Ministerråds storbyprosjekt overveie behovet av et problem- og programorientert forskningsprogram om byutviklingen.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1980:

Nordisk embetsmannskomiteé for regionalpolitikk (NÄRP) behandlet rekommendasjonen på sitt møte 19–20. mai 1980. Det ble besluttet å oversende rekommendasjonen til NÄRP's storbyprosjekt som sammenligner bystrukturproblemer og utviklingstendenser i 13 nordiske storbyer, dvs. sammenhengen mellom byvekst og byenes omstrukturering. Hovedvekten ligger på en beskrivelse av eksisterende virkemidlers anvendelse på statlig, regionalt og kommunalt nivå. Storbyprosjektets fase 1 vil avsluttes med en rapport i maj 1981. Man vil her få en omfattende dokumentasjon av byutviklingens nåværende situasjon for de 13 største byer i Norden.

Koordinering mellom NÄRP's storbyprosjekt og OECD's byprosjekt er ivaretatt gjennom personsammenfall i styringsgruppene.

I storbyprosjektets fase 2 eller 3 vil man kunne vurdere behovet for et problem- og programorientert forskningsprogram om byutveckling.

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session om rapportering över Nordiska rådets rekommendationer*Till Nordiska ministerrådet*

Flera av rådsutskotten har under åren framfört synpunkter på utformningen av berättelser och meddelanden. Därvid har framhållits att meddelanden om rekommendationer bör vara utförliga och i förekommande fall innehålla uppgifter om läget i de olika länderna samt att utslätande skrivningar som döljer de verkliga problemen försvårar utskottens behandling av meddelandena.

Rådet utövar sina kontrollfunktioner bl. a. genom granskning av berättelser och meddelanden. Om denna granskning skall bli meningsfull bör ministerrådets rapportering i berättelser och meddelanden vara så informativ att rådets medlemmar härigenom ges möjlighet till en bedömning av saken.

Kulturutskottet har fäst särskild vikt vid att nationellt kunna följa ärendenas aktuella situation. Vid sin genomgång av meddelanden om rekommendationer till årets session har kulturutskottet uppmärksammat tre rekommendationer i fråga om vilka den nationella uppföljningen och rapporteringen inte kan anses vara tillfyllest. Rekommendationerna är *nr 7/1976* angående distribution av AV-material, *nr 8/1976* angående TV-program för sjöfolk och *nr 14/1977* angående utförelse av antikviteter från de nordiska länderna. Meddelandena är så knapphändigt formulerade att det är svårt att utläsa var de egentliga hindren för förverkligandet ligger. Detta försvårar utskottets och rådets möjligheter att bevaka och driva på ärendena.

Mot bakgrund härav får jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka åtgärder ämnar ministerrådet vidtaga för att förbättra rapporteringen till Nordiska rådet och den nationella uppföljningen av rekommendationerna?

Stockholm den 4 februari 1981

Ingrid Sundberg (m)

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session om färdigställande av mellanriksväg Narvik—Kiruna*Till Norges regering*

Frågan om en väg Narvik—Kiruna har regelbundet behandlats inom trafikutskottet alltsedan rådet 1966 tog sin rekommendation att påskynda utredningen av frågan. Nordiska rådet har hela tiden drivit på frågan och i förra årets yttrande över ministerrådets berättelse hemställdes till ministerrådet att verka för att arbetet med Kiruna—Narvikvägen genomfördes i sådan takt att en väg med fullgod standard färdigställs snarast möjligt.

I årets ministerrådsberättelse redogörs för att vägen på den svenska sidan av gränsen kommer att kunna öppnas för trafik hösten 1982 medan man strävar efter att ha en väg med fullgod standard klar på den norska sidan år 1985. En sommarväg upplåten för personbilar kommer dock att öppnas på den norska sidan under år 1982. Dessa uppgifter hade tidigare lämnats i fjolårets ministerrådsberättelse, varför jag måste dra slutsatsen att ingenting hänt sedan dess, utöver att svenska regeringen medgivit att Statens vägverk fick upphandla den återstående utbyggnadsetappen av vägen på svenska sidan fram till Riksgränsen.

Jag vill i sammanhanget erinra om att redan före det svenska regeringsbeslutet år 1977 om vägbygget på den svenska sidan hade från ansvarigt norskt håll uttalats att Norge avsåg att bygga en väg av god standard, som skulle vara färdig vid samma tid som den svenska delen. Som bekant är den norska vägsträckan avsevärt kortare, varav följer att det norska byggandet borde ta kortare tid.

Det är beklagligt att samarbetet Sverige—Norge i denna mellanvägsfråga inte fungerat. Byggande av mellanriksvägar är ett av de samarbetsområden där samplanering och nära samarbete är erforderliga för att uppnå tillfredsställande resultat. Om samplaneringen brister blir resultatet en högst oekonomisk resursdisponering.

Mot bakgrund av att det ännu är ett och ett halvt år till dess den svenska vägdelen står färdig och möjligheter alltså borde finnas för norska åtgärder får jag ställa följande fråga till Norges regering:

Avser Norges regering att göra något för att Narvik—Kirunavägen skall kunna färdigställas samtidigt över hela sträckningen?

Stockholm den 4 februari 1981

Per Petersson (m)

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående flygtrafiken på Kastrup och Sturup

Till Danmarks regering

Inte minst i samband med de många och långa utredningar som gjorts om förbindelserna Danmark – Sverige över Öresund och den därmed – i varje fall tidigare – sammanhängande frågan om en storflygplats på Saltholm har det klart framgått att kostnaderna för flygplatser är höga. Det är därför med viss förvåning som jag konstaterar att man i Danmark förefaller beredd att lägga ner nästan 5 miljarder kronor på att bygga ut Kastrup, trots att det finns en flygplats på den svenska sidan med god kapacitet på bara 15 minuters pendelavstånd, nämligen Sturup. Denna byggdes som ersättning för Bulltofta och togs i bruk 1972. Flygplatsen dimensionerades för utrikestrafik och har stor överkapacitet som inte utnyttjas vad gäller bansystem, uppställningsplatser och terminal.

Sett i ett nordiskt perspektiv skulle ett bättre utnyttjande av Sturup kunna medföra betydande besparingsvinster jämfört med en större utbyggnad av Kastrup. För en flygplats av Sturups storlek beräknas de fasta kostnaderna till ca 80% varför ett bättre utnyttjande av anläggningen skulle medföra en obetydlig merkostnad. En samplanering av trafiken på Kastrup och Sturup med en utbyggnad av pendeltrafiken mellan de båda flygplatserna skulle vara en naturlig uppföljning på det hittills ganska resultatfattiga arbetet med en storflygplats i Norden. Målsättningen bör vara att se Kastrup och Sturup som en enda flygplats med ett väl fungerande internt transportsystem. Vissa direktlinjer söderut kan då gå från Sturup med den avlastning av Kastrup detta skulle medföra. Förutom de stora besparingar det skulle innebära skulle minskade miljöproblem utgöra starka skäl för Danmark att föredra ett ökat utnyttjande av Sturup framför en utbyggnad av Kastrup.

Mot bakgrund härav får jag ställa följande fråga till Danmarks regering:

Vilka möjligheter anser Danmarks regering att det finns för att samplanera den utrikes flygtrafiken på Kastrup och Sturup?

Stockholm den 6 februari 1981

Ingrid Sundberg (m)

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående erfarenheterna av akupunkturbehandling*Till Nordiska ministerrådet*

Av meddelandet om rådets rekommendation om akupunkturbehandling framgår, att ministerrådet inte avser att låta genomföra den av Nordiska rådet rekommenderade nordiska kartläggningen av erfarenheterna av akupunkturbehandling.

Ministerrådet stödjer sig härvidlag på ett uttalande av det nordiska hälsodirektörsrådet. Hälsodirektörerna förefaller nöjda med det erfarenhetsutbyte som finns och förutsätter att studier av behandlingsmetoder skall ingå som en naturlig beståndsdel i den nordiska hälso- och sjukvårdsforskning som är under uppbyggnad mellan medicinalförvaltningarna och forskningsråden.

Hälsodirektörerna anser emellertid att det bör företas kartläggningar av erfarenheter av akupunktur inom ordinarie forskningsprogram nationellt och internationellt.

Jag vill erinra om att antalet vetenskapliga undersökningar av akupunktur i våra länder torde vara mycket liten, varför ministerrådets avsedda sätt att behandla frågan leder till att en samlad undersökning knappast blir av. Detta skulle vara olyckligt då det är klart att akupunktur redan praktiseras i rätt stor omfattning utan att metoden har erkänd ställning som behandlingsmetod. Jag anser det därför påkallat, liksom också Nordiska rådet gjorde genom att anta rekommendationen, att det företas en undersökning relativt snart.

Mot bakgrund härav får jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka möjligheter finns för ministerrådet att ompröva sitt ställningstagande och låta företa en nordisk kartläggning av erfarenheterna av akupunkturbehandling?

Stockholm den 5 februari 1981

Grethe Lundblad (s)

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl m. m.*Till Nordiska ministerrådet*

Vid Nordiska rådets 28:e session ställde jag en fråga om berörda rekommendation. Frågan gällde vilka åtgärder Nordiska ministerrådet har för avsikt att vidta och hur snart för att ställa de erforderliga resurserna till förfogande så att det genom Nordiska gruppen för tryckkärlsbestämmelser (NGT) inledda nordiska samarbetet på tryckkärlsområdet tryggas för framtiden.

Bakgrunden till frågan var den stagnation som ägt rum i NGT:s verksamhet trots att verksamheten bl. a. på experthåll bedömts som viktig. Inom NGT har bl. a. uttryckts en önskan om att ytterligare verka för ökad säkerhet på tryckkärlsområdet samt att på bästa sätt betjäna tillsyningsmyndigheterna i de olika länderna. Man har också gett uttryck för behov av att fortsätta harmoniseringsarbetet av de nordiska ländernas regelverk, särskilt sedan arbetet inom IOS (International Organization for Standardization) i stort sett avstannat. I motiveringen till min fråga konstaterade jag bl. a. att det är självklart att den osäkerhet som under de senaste åren varit kännetecknande för arbetet inom NGT genom uteblivna möten, osäkerhet i fråga om myndigheternas inställning till verksamheten och dess fortbestånd måste ha ett förlamande inflytande på arbetet.

Ministerrådet konstaterade i sitt svar att man lade stor vikt vid NGT:s arbete och att man kommer att be ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor om att medverka till att arbetet i NGT byggs ut med bistånd från de nationella säkerhetsmyndigheterna. Jag uttryckte i anledning av detta att ministerrådets svar var ett tämligen klart och positivt besked som var ägnat att skingra den tveksamhet som rådde i frågan. Särskilt tog jag fasta på löftet om nya direktiv till ämbetsmannakommittén i frågan.

Av ett meddelande om ifrågavarande rekommendation, som Finlands regering (handels- och industriministeriet) överlämnat den 2.1.1981, framgår bl. a. att den under Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetskyddsärenden sorterande Nordiska styrgruppens för arbetskyddsföreskrifter negativa inställning till NGT:s arbete inte förändrats och att NGT:s möte under 1980 inte sammankallats.

Detta är enligt min uppfattning en mycket oväntad utveckling i all synnerhet som ministerrådet uttryckt sin positiva inställning till frågan. Med beaktande av detta finner jag det befogat att till Nordiska ministerrådet upprepa min fråga från i fjol:

Vilka åtgärder har Nordiska ministerrådet för avsikt att vidta och hur snart för att ställa de erforderliga resurserna till förfogande så att det genom Nordiska gruppen för tryckkärlsbestämmelser (NGT) inledda nordiska samarbetet på tryckkärlsområdet kan tryggas för framtiden?

Helsingfors den 4 februari 1981

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående glasindustrin i Norden*Til Nordisk Ministerråd*

I sin melding av 10. desember 1980 opplyser Nordisk ministerråd at det nå foreligger et omfattende faktamateriale om utviklingen innen den nordiske glassindustri. Det sies at ytterligere nordiske utredninger ikke vil gi nye vesentlige opplysninger. Av dette trekkes den konklusjon at det ikke vil være behov for felles nordiske tiltak.

Det er grunn til å minne om at denne saken i sin tid ble reist av den nordiske fabrikkarbeiderfederasjon. Bakgrunnen var at innføring av ny teknikk i råglassproduksjonen har gitt støtet til en omfattende strukturendring innen bransjen. Et fåtall større enheter har skaffet seg en dominerende stilling.

Behandlingen av saken i Nordisk Råds økonomiske utvalg munnet ut i en anbefaling til ministerrådet om at det foretas en gjennomgang av glassindustriens problemer med sikte på å motvirke monopoltendenser og å undersøke mulighetene for å bevare den nordiske glassindustri. Denne anbefaling ble så vedtatt av Nordisk Råd.

Den foreliggende melding fra ministerrådet gir desverre små forhåpninger om en aktiv oppfølging fra ministerrådets side. I denne forbindelse bør det imidlertid understrekes at saken er prinsipielt viktig. Utviklingen innen glassindustrien kaster f. eks. lys over en mer omfattende problemstilling, nemlig den rolle multinasjonale selskaper etter hvert spiller i de nordiske land. Dette er forøvrig nevnt i meldingen fra ministerrådet. En videre bearbeidelse av erfaringer høstet på glassindustriens område burde kunne tjene som "pilot-prosjekt" i arbeidet for å konkretisere og følge opp foreliggende utredninger om de multinasjonale selskaper i Norden.

Selv om det er riktig, slik det er anført i meldingen fra ministerrådet, at forholdene landene imellom varierer betydelig innen emballasjeproduksjonen og den manuelle tilvirkning av glass, bør det dessuten være en oppgave å finne ut om fellesnordiske markedsføringstiltak kan ha positiv effekt. Økonomisk utvalg pekte i sin innstilling på at forholdene synes å ligge til rette for samarbeid på dette området.

Jeg vil derfor stille følgende spørsmål til ministerrådet:

Vil en videre bearbeidelse av foreliggende materiale om glassindustriens situasjon kunne tjene som "pilot-prosjekt" i arbeidet for å følge opp utredningen om de multinasjonale selskaper i Norden, og vil det bli undersøkt nærmere om forholdene ligger til rette for nordisk samarbeid om markedsføring av glassprodukter?

Oslo 5. februar 1981

Gunnar Berge (A)

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående nordiskt biståndssamarbete på energiområdet

Till Nordiska ministerrådet

De allt svårare energiproblemen i världen återverkar kraftigt på utvecklingsländerna. De utvecklingsländer, som inte förfogar över egna fossila energiresurser såsom olja, stenkol eller jordgas håller på att råka i allvarliga ekonomiska svårigheter. En lösning på dessa länders energiproblem på ett tillfredsställande sätt är nödvändig för att målsättningarna för biståndsprogrammen skall kunna uppnås. Det centrala därvidlag är utvecklandet av alternativa, särskilt inhemska energikällor.

I alla nordiska länder ingår det som ett moment i den aktuella energipolitiken att utveckla inhemska energikällor och att främja energisparandet. Sakkunskapen hos oss i fråga om den slags energiproduktion som bygger på trä, torv och annan biomassa ligger på hög nivå internationellt sett, och sektorn är stadd i kontinuerlig utveckling. De nordiska länderna har rik erfarenhet av vattenkraftsproduktion och planering av eldistribution. Särskilt när det gäller små vattenkraftverk och elektrifiering på landsbygden har våra erfarenheter rikliga tillämpningsmöjligheter i u-landsförhållanden.

Med tanke på u-ländernas aktuella behov samt de nordiska ländernas gemensamma intressen och resurser vore det orsak att kartlägga de möjligheter och verksamhetsformer, genom vilka de nordiska länderna med gemensamma krafter skulle kunna främja utvecklingsländernas egen energiproduktion. Härvid kunde tyngdpunkten läggas såväl på de nordiska ländernas redan existerande resurser som på den forskning, som syftar till exploatering av u-ländernas potentiellt rika energiresurser, som t. ex. solenergin.

Med hänvisning till det anförda får jag till Nordiska ministerrådet ställa följande fråga:

Avser ministerrådet att vidta åtgärder för att få till stånd ett nordiskt samarbete kring utvecklingsbistånd på energiområdet?

Helsingfors den 6 februari 1981

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående säkerheten vid kärnkraftverk och om kärnavfall

Till Nordiska ministerrådet

I de nordiska länderna fungerar idag flera kärnkraftverk än någonsin tidigare. Det är ofrånkomligt att driften är förbunden med riskfaktorer och detta har också uppmärksammats på det nordiska planet. I det Nordiska kontaktorganets för atomspörsmål (NKA) regi har man i fyra års tid arbetat på ett omfattande kärnsäkerhetsprogram och ett nytt program har till sitt huvudinnehåll färdigställts. Ett annat mycket stort problem, som medför risker och som i de nordiska länderna endast kunnat delvis lösas, är frågan om kärnavfallet.

Trots det arbete som lagts ner på säkerheten vid kärnkraftverksdrift förefaller det som om den enskilda individen inte beaktats i tillräckligt hög grad. Säkerheten för personer som är sysselsatta vid kärnkraftverk eller som på ett eller annat sätt står i direkt beröring med dem eller som bor i närheten av dem skall i varje ögonblick vara garanterad. Man måste komma ihåg att säkerheten finns till för att skydda för strålning som redan i små mängder kan medföra allvarliga följder för den utsatta. Dessutom kan strålningen leda till genförändringar hos den bestrålades efterkommande. En intensifierad och ytterligare utbyggd övervakning synes mot denna bakgrund vara ett rimligt krav. I åtminstone Finland och Sverige förbereds för närvarande ny lagstiftning på området. Det är av vikt att man vid beredningen beaktar behovet av nordisk samordning.

Med hänvisning till det anförda får jag till Nordiska ministerrådet ställa följande tudelade fråga:

Vilka åtgärder har Nordiska ministerrådet för avsikt att vidtaga för att genom samnordiska åtgärder verka för ökad säkerhet för personer som arbetar vid kärnkraftverk eller som bor i närheten av dem och för en lösning av frågan om kärnavfallet?

Helsingfors den 6 februari 1981

Marjatta Väänänen (K)

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående den nordiska vapenexportens handelspolitiska betydelse och om möjligheterna att genom handelspolitiska medel begränsa vapenexporten

Till Nordiska ministerrådet

FN utlyste 1970-talet till nedrustningens decennium. På flera håll har man arbetat för att uppnå detta mål och också i de nordiska länderna har en aktiv insats gjorts. Icke minst ESKK-avtalet som undertecknades i Helsingfors år 1975 förtjänar att nämnas i detta sammanhang.

Trots alla ansträngningar har upprustningen dock ökat snabbare än någonsin tidigare. Enligt SIPRI:s (Stockholm International Research Institute) beräkningar är siffran för världens faktiska militärutgifter för år 1979 480 miljarder USA-dollar i löpande priser. För år 1980 väntas summan överstiga 500 miljarder dollar. Aktuella budgetsiffror tyder dessutom på att ökningstakten i världen ytterligare kommer att stiga.

I jämbredd med denna upprustning har också vapenhandeln ökat snabbt. Sålunda var värdet av den totala vapenexporten för år 1979 fem gånger högre än för år 1969 och 12 gånger så högt som för år 1959. För närvarande finns inga som helst tecken på att den genomsnittliga årliga ökningstakten kommer att minska utan tvärtom befarar man på experthåll en fortsatt ökning i tillväxten. Speciellt oroande i denna trend är att leveranser till länder i tredje världen spelar en allt mer dominerande roll. Av den totala världshandeln med vapen omfattar sålunda två tredjedelar leveranser till Tredje världen.

De nordiska länderna är förhållandevis små vapenexportörer globalt sett. En betydande export sker dock framför allt från Sverige. Värdet av Sveriges totala vapenexport för år 1979 var enligt SIPRI 390 miljoner dollar. Under 1970-talet var Sverige enligt SIPRI den tolfte i ordningen bland världens ledande exportörer av tyngre vapen till tredje världen. Motsvarande siffror för de övriga nordiska länderna upptas inte i SIPRI:s årsbok men det kan nämnas att värdet av Finlands totala vapenexport för år 1979 enligt utrikeshandelsstatistiken uppgick till cirka 7,5 miljoner dollar.

Vapenexporten från de nordiska länderna är reglerad på olika sätt. Sålunda är t. ex. Finland i detta hänseende bundet av fredsavtalet 1947 i Paris. I Sverige är vapenexporten i princip förbjuden genom lag och all export är sålunda i själva verket undantag från regeln. I de flesta fall är det regeringarna i de enskilda länderna som i sista hand avgör när vapenexport-

ten kan komma i fråga. Avgörandena görs från fall till fall men en gemensam grundregel för alla de nordiska länderna synes vara att vapenexport till krisområden inte får ske.

De nordiska ländernas inställning till vapenexporten är sålunda klart restriktiv. Trots detta har vapenexporten från dessa länder under senare år ökat snabbt och inte minst gäller detta exporten till länder i tredje världen. Det förefaller uppenbart att orsaken till den ökade vapenexporten först och främst är handelspolitisk.

Med hänvisning till det anförda får jag till Nordiska ministerrådet ställa följande fråga att besvaras av vederbörande minister:

Vilken är den nordiska vapenexportens handelspolitiska betydelse och vilka möjligheter ser ministerrådet att begränsa vapenexporten genom handelspolitiska medel?

Helsingfors den 4 februari 1981

Petter Savola (K)

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående de finska barnens utbildningssituation i Sverige

Till Sveriges regering

År 1975 antog Nordiska rådet en rekommendation, enligt vilken Sveriges regering i samråd med regeringen i Finland borde vidta åtgärder för att förbättra de i Sverige bosatta finska barnens möjligheter att erhålla undervisning i och på sitt modersmål, samt enligt vilken båda ländernas regeringar borde vidta åtgärder för att trygga rekryteringen av tvåspråkiga lärare.

I meddelandena om ovannämnda rekommendation till Nordiska rådets 28:e och 29:e sessioner redogörs för de åtgärder, som vidtagits på Sveriges riksdags och regerings försorg i syfte att fullgöra rekommendationens intentioner.

I syfte att underlätta utbildningssituationen för den i Sverige bosatta finskspråkiga befolkningen verkar sedan 1967 det finsk-svenska utbildningsrådet. I enlighet med sina direktiv skall utbildningsrådet, som är ett koordinerande och rådgivande organ för Sveriges och Finlands regeringar, fungera som ett forum för samråd, ömsesidig information och övergripande planering.

Utbildningsrådet har under 1980 i huvudsak varit sysselsatt med en inventering av de problem inom utbildningsområdet, som berör den finskspråkiga befolkningen i Sverige under 1980-talet. Arbetet har resulterat i en promemoria, avsedd att utgöra underlag för rådets fortsatta arbete.

Föreliggande probleminventering tar alltså fasta på den finskspråkiga befolkningen i Sverige i dess helhet, i stället för att begränsa sig till de i rekommendationstexten nämnda befolkningsgrupperna och problemområdena, de finska barnens hemspråksundervisning och rekryteringen av tvåspråkiga lärare. De sektorer av utbildningsområdet som inventeringen omfattar, sträcker sig från förskole- och grundskolestadiet, gymnasieskolan och högskolenivån till vuxenutbildningen, till grundutbildningen, fortbildningen och vidareutbildningen av lärare, till forsknings- och utvecklingsarbete, till produktion av läromedel, till stödåtgärder för återvändande vuxna och barn samt till information om kulturella aktiviteter. Rådet går så långt som att konstatera, att dess egna direktiv i efterhand blivit allt för snäva. I promemorian sägs sålunda bl. a., att det inte bara är utbildningssituationen utan också den kulturella situationen för den finskspråkiga befolkningen i Sverige som bör underlättas.

De finskspråkiga barnens hemspråksundervisning och rekryteringen av tvåspråkiga lärare är enligt finsk-svenska utbildningsrådets bedömning endast två problemområden av totalt 80, vilka samtliga enligt rådets åsikt kräver insatser för att samarbetet mellan Sverige och Finland inom utbildningsområdet skall kunna ske i enlighet med det som stadgas bl. a. i tredje

artikeln i avtalet om kulturellt samarbete mellan de nordiska länderna.

Mot denna bakgrund är det med oro jag tagit del av den sammanställning av Sveriges regerings besparingsförslag för innevarande budgetår, som offentliggjordes för en dryg månad sedan. Slutsumman i förslaget till besparingsprogram stiger till drygt 6 miljarder kronor, fördelat på 14 huvudtitlar. Utbildningssektorn skulle enligt förslaget drabbas av inbesparingar på sammanlagt 731 miljoner kronor. Av denna summa har 560 miljoner tillstyrkts av majoriteten i de beredande utskotten, medan en inbesparing på 171 miljoner tills vidare lämnats öppen. En socialdemokratisk utskottsminoritet har reserverat sig mot förslaget och tillstyrker för utbildningssektorns del en nedskärning av anslagen med drygt 267 miljoner kronor. Någon närmare specificering av hur dessa kännbara nedskärningar av anslag kommer att drabba utbildningssektorns olika delområden har dock inte offentliggjorts.

Läget när det gäller undervisningen på hemspråk i olika kommuner i Sverige har även väckt oro för framtiden bland föräldrarna till finska barn i Sverige. I två fall har detta lett till skolstrejker.

Med hänvisning till vad som ovan anförts, får jag ställa en fråga till Sveriges regering:

Hur kommer Sveriges regering att i dagens läge förverkliga förpliktelsen enligt det nordiska kulturavtalets artikel 3 om att söka tillgodose önskemål från medborgare i ett nordiskt land som bor i ett annat om undervisning på hans modersmål, och hur kommer det beramade statliga besparingsprogrammet i Sverige att inverka på planerade åtgärder i syfte att ytterligare förbättra möjligheterna till hemspråksundervisning för de i Sverige bosatta finska barnen?

Helsingfors den 6 februari 1981

Marjatta Väänänen (K)

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående samarbeite om trafikundervisning i skolan*Til Nordisk Ministerråd*

Nordisk Råd anbefalte i 1977 ministerrådet å arbeide for at pågående nordisk samarbeid vedrørende trafikundervisning i skolen bygges ut ytterligere.

Under behandlingen av meldingen fra ministerrådet til 28. sesjon noterte trafikktutvalget at det ikke forelå opplysninger om dagens samarbeid om trafikundervisning i skolen, eller om et eventuelt utvidet samarbeid. Utvalget ønsket derfor nærmere opplysninger om den trafikundervisning som pågår, og om det nordiske samarbeid i den anledning.

Saken ble tatt opp i brev av 3. oktober 1980 fra presidiet til Nordisk ministerråd. Ministerrådet opplyste 20.1 d. å. i brev til presidiet at barns trafikkmiljø har vært tatt opp i det nordiske miljølæreprosjektet for grunnskolen.

Det er hyggelig å konstatere et det pågår et samarbeid om trafikundervisningen i skolen. Samtidig synes forholdene å ligge til rette for nye samarbeidsinitiativ.

Jeg vil på denne bakgrunn rette følgende spørsmål til ministerrådet:

Foreligger det planer om en videre utbygging av det nordiske samarbeidet om trafikundervisning i skolen, basert m. a. på det samarbeid som er innledet gjennom miljølæreprosjektet for grunnskolen?

Oslo, 5. februar 1981

Bjarne Mørk Eidem (A)

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående handikappades behov i kollektivtrafiken

Till Nordiska ministerrådet

Nordiska rådet antog 1978 en rekommendation till ministerrådet om att snabbt låta utreda möjligheterna att anpassa kollektivtrafiken i högre grad än hittills till de handikappades behov och att på basen av detta arbeta för att gemensamma nordiska normer på området införs.

Av meddelandet om rekommendationen till denna session framgår att det efterlysta utredningsarbetet har börjat beträffande tåg, bussar, fartyg och flyg och att en del rapporter redan färdigställts. Ministerrådet har således fått igång arbetet berömvärt snabbt.

På detta område liksom på många andra är det dock lättare att utreda problemen och peka på lösningar, än att omvandla dem till praktisk verklighet. Detta gäller inte minst sådana utredningar som gjorts samnordiskt, eftersom det kräver beslut inte bara i ett land, utan i fem. Vad som behövs är aktivitet från ministerrådets och dess enskilda medlemmars sida för att få igenom de föreslagna åtgärderna på nationellt plan. Jag vill ej heller undanta Nordiska rådets medlemmar från denna skyldighet att i sina egna parlament arbeta för att gemensamt överenskomna åtgärder genomförs.

När det är fråga om ett så viktigt problemfält som de handikappades behov i trafiken framstår en strategi för att få ut förslagen i verkliga livet som särskilt viktig.

Mot denna bakgrund får jag ställa följande fråga till ministerrådet:

Har ministerrådet för avsikt att uppgöra en plan för genomförandet på nationellt plan av de åtgärder som föranleds av det påbörjade utredningsarbetet beträffande de handikappades behov i kollektivtrafiken?

Helsingfors den 6 februari 1981

Sakari Knuutila (Sd)

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående säkerhet och arbetsmiljö till sjöss*Til Nordisk Ministerråd*

Ved forrige sesjon henstilte Nordisk Råd til regjeringene i de nordiske land å arbeide aktivt på det internasjonale plan for økt sikkerhet og bedre arbeidsmiljø til sjøs.

I sin melding av 10. des. 1980 opplyser ministerrådet at de nordiske land deltar aktivt i FNs fagorgan for tekniske sjøfartsspørsmål, IMCO. Landene tar også del i behandlingen av slike spørsmål innenfor rammen av ILO.

ILO-samarbeidet er særlig interessant fordi det legger vesentlig vekt på sammenhengen mellom arbeidsmiljø og sikkerhet. Det er hevet over tvil at riktige kvalifikasjoner i forhold til arbeidsoppgaver, høy sosial standard og trivelig miljø har mye å si for den generelle sikkerhet ombord. Den menneskelige faktor spiller sterkt inn i de fleste sikkerhetssammenhenger.

Det internasjonale samarbeid på dette området går imidlertid for langsomt. Det er etter hvert blitt lenge mellom hver gang ILO avvikler sine skipsfartssesjoner. Neste sesjon vil trolig først finne sted i 1985, med mindre det lykkes å framskynde planleggingen.

Jag vil i denne forbindelse spørre ministerrådet:

Vil de nordiske land i fellesskap overveie initiativ med sikte på å øke takten i det internasjonale samarbeid om sikkerhet og arbeidsmiljø, særlig med henblikk på en forsering av planene om avvikling av ILOs neste sesjon om skipsfarten?

Oslo, 5. februar 1981

Thor Lund (A)

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående begränsning av utsläpp i Bottniska viken

Till Nordiska ministerrådet

År 1975 antog Nordiska rådet en rekommendation till regeringarna i Finland och Sverige om att på bilateral basis vidta åtgärder för att effektivt begränsa förorenande utsläpp från fartyg i Bottniska viken och för att minimera skadeverkningarna av landbaserade utsläpp i det aktuella havsområdet, samt att öka resurserna för forskning kring föroreningssituationen i Bottniska viken.

Rekommendationen antogs i avvaktan på att IMCO-konventionen för begränsning av förorenande utsläpp från fartyg och Konventionen om skydd av den marina miljön i Östersjöområdet, den s.k. Helsingforskonventionen, som begränsar såväl landbaserade utsläpp som utsläpp från fartyg, skulle träda i kraft. Helsingforskonventionen trädde i kraft den 3 maj 1980 och är bindande för samtliga nordiska länder. IMCO-konventionen har däremot endast ratificerats av Island, Norge och Sverige.

Samarbetet beträffande vattenmiljön i Bottniska viken sker sedan 1972 inom en permanent kommitté, som bl. a. har fortlöpande uppsikt över de hydrografiska, hydrokemiska och biologiska förhållandena i Bottniska viken.

Den begränsning av förorenande utsläpp som de ovannämnda konventionerna medfört i kombination med den fortlöpande kontrollen av föroreningssituationen, som sker under överinseende av Kommittén för Bottniska viken, har onekligen haft en stabiliserande inverkan. Föroreningssituationen i viken kan i dag (som helhet taget) inte sägas vara direkt alarmerande. En påtaglig, allmän förbättring har skett under 1970-talets senare hälft. En av orsakerna till den positiva utvecklingen i Östersjöområdet som helhet står onekligen också att finna i de kraftiga stormarna i början av 1970-talet med åtföljande tillskott av syrehaltigt vatten och förbättrad syresättning. Men också lokalt, exempelvis i trakten kring Åbo, har förändringar i positiv riktning kunnat konstateras sedan de landbaserade utsläppen fått minska.

I vissa delar av Bottniska viken och i fråga om vissa farliga ämnen kan föroreningssituationen dock fortfarande betecknas som långt ifrån tillfredsställande och faktiskt stadd i försämring. Den redogörelse för föroreningsförhållandena i Bottniska viken som social- och miljöutskottet erhöll av finländska sakkunniga vid ett möte i Jakobstad den 12–13 maj 1980 ger vid handen, att flera vattenområden längs finländska kusten fortfarande uppvisar alarmerande höga förekomster av bl. a. miljögifterna kadmium och bly. Speciellt är detta fallet i vattenområden i närheten av de många

industrianläggningar, som är belägna längs kusten. Situationen på den svenska sidan torde vara i stort sett likartad.

I sitt meddelande om rekommendationen säger ministerrådet, att man antar att Nordiska rådet skulle kunna förklara saken för slutbehandlad. Mot bakgrund av vad man vet om Bottniska vikens tillstånd anser jag dock, att Nordiska rådet även i framtiden bör erhålla fortlöpande information om utvecklingen t. ex. i form av en årlig berättelse från Kommittén för Bottniska viken.

Med hänvisning till det anförda får jag till Nordiska ministerrådet ställa följande fråga:

Avser Nordiska ministerrådet att vidtaga ytterligare åtgärder i syfte att begränsa miljöskadliga utsläpp i Bottniska viken?

Helsingfors den 5 februari 1981

Sten Söderström (Skdl)

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående nordiskt samarbete på miljövårdsområdet*Til Nordisk Ministerråd*

På sessionen i 1978 vedtog rådet en rekommandation om et program for nordisk samarbejde på miljøbeskyttelsesområdet på grundlag af et ministerrådsforslag herom. Der var tale om en revision af handlingsprogrammet fra 1973.

Nordisk Ministerråd fastsatte i april 1978 et samarbejdsprogram i overensstemmelse hermed. Det nugældende handlingsprogram indeholder mål og prioriteringer for perioden 1978–82.

Det nordiske samarbejde på miljøbeskyttelsesområdet karakteriseres i reglen som både omfattende og effektivt. Det omfatter så mange og så forskellige områder som bekæmpelse af forurening af luft, vand og hav, støj fra trafik og industri, endvidere affald og genbrug, produktkontrol, naturbeskyttelse og friluftsliv, naturressourcer, økologisk planlægning, miljøbeskyttelsesforskning og miljødata.

Et meget stort antal projekter er sat i gang inden for alle disse delområder.

Dette kan virke ganske imponerende og er da også udtryk for, at der fra ministerrådets side lægges vægt på nordiske aktiviteter og nordisk indsats på disse områder.

Ikke destomindre kan den anvendte aktivitetsform give anledning også til skeptiske betragtninger. Man kan få det indtryk, at alt for mange delprojekter kan føre til en uheldig opdeling af de begrænsede økonomiske og personelle ressourcer, der er til rådighed for dette samarbejdsområde.

Behovet for miljøbeskyttelse stiger i takt med den tiltagende vægt, som lægges på løsningen af energiforsyningsproblemerne i de nordiske lande. Man kunne derfor ønske, at ministerrådet i højere grad ville koncentrere sin virksomhed inden for netop denne side af miljøsamrådet.

Af ministerrådets beretning fremgår det, at embedsmandskomiteen for miljøbeskyttelse synes i højere grad at ville sætte ind på gennemførelse af et stort antal projekter, der dækker et bredt samarbejdsområde frem for at koncentrere samarbejdet til et fåtal af projekter af central betydning og med mulighed for hurtig gennemførelse.

Man kan således konstatere, at bevillingen for 1981 til nordisk miljøbeskyttelsessamarbejde på ca. 2,5 millioner norske kroner er tænkt opsplittet på ikke mindre end 27 forskellige projekter.

På denne baggrund vil jeg gerne stille følgende spørgsmål til Nordisk Ministerråd:

Vil ministerrådet gennemføre foranstaltninger, som kan sikre, at det nordiske miljøbeskyttelsessamarbejde fremover i højere grad end hidtil

kommer til at koncentrere sig om nogle få aktuelle, centrale projekter – gerne i forbindelse med de problemer, der hænger sammen med energiforsyningen.

København, den 6. februar 1981

Bernhardt Tastesen (S)

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående samnordisk utbildning och forskning rörande åldrandets problem

Till Nordiska ministerrådet

I meddelandet om rådets rekommendation angående utbildning och forskning rörande åldrandets problem anför ministerrådet som sin uppfattning att rekommendationens syfte är helt uppfyllt. Vi har dock inom social- och miljöutskottet inte funnit anledning att nu avskryva rekommendationen.

Jag har noterat att rekommendationen har remitterats till en nordisk arbetsgrupp för forsknings- och utvecklingsfrågor och har med tillfredsställelse kunnat konstatera att gruppen i sitt förslag till prioriteringar för forsknings- och utvecklingssamarbetet inom den socialpolitiska sektorn prioriterat äldreomsorgen som nummer ett bland fem områden. Detta visar att arbetsgruppen delar utskottets uppfattning om äldreomsorgens allt större betydelse i de nordiska länderna.

Det kan också med tillfredsställelse konstateras att en forskningskonferens hållits på temat "Kommunal planering inom äldreomsorgen". Denna konferens syns ha föranletts av rådets rekommendation. Utskottet ser fram emot att få del av en rapport från konferensen.

Det är sålunda klart att man inom ministerrådet varit aktiv för att uppfylla rekommendationen vad gäller forskningen. Däremot behandlas utbildningsdelen synnerligen kortfattat i meddelandet. Utbildning är inte mindre väsentligt än forskning för att möta problemen med det ökade antalet äldre i vårt samhälle.

Även om utbildning angående åldrandets problem som det sägs i meddelandet är en integrerad del i Nordiska hälsovårdshögskolans verksamhet har vi ej kunnat utläsa av högskolans berättelse att en sådan utbildning förekommer. Social- och miljöutskottet uttalade i sitt betänkande som ledde fram till rådets rekommendation att det borde övervägas att förlägga samnordisk forskning *och utbildning* till hälsovårdshögskolan.

Mot bakgrund härav får jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka åtgärder ämnar ministerrådet vidta för att främja samnordisk utbildning vad gäller åldrandets problem?

Stockholm den 6 februari 1981

Rune Gustavsson (c)

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session om konvention angående rätten att tillgodoräkna sig tjänstgöring i annat nordiskt land*Till Nordiska ministerrådet*

Överenskommelsen om en gemensam nordisk arbetsmarknad av år 1954 betraktas som ett av de viktigaste resultaten av nordiskt samarbete. År 1975 behandlade Nordiska rådet ett handlingsprogram för arbetsmarknadsområdet som syftade till att vidare utbygga samarbetet. Nordiska rådet har omfattat målsättningen att nordiska medborgare fritt skall kunna söka arbete och bosätta sig i annat nordiskt land.

Vid rådets session i Reykjavík år 1980 rekommenderades ministerrådet att vidta åtgärder för att tillförsäkra nordiska medborgare rätt att tillgodoräkna sig tjänstgöring som utförts i annat nordiskt land vid fastställande av löne- och andra anställningsförmåner.

I ministerrådets meddelande om rekommendationen (nr 17/1980) hänvisas till ett utlåtande av arbetsgruppen för genomgång av 1954 års arbetsmarknadsöverenskommelse. Arbetsgruppen anser att ett förverkligande av rekommendationens syfte skulle utgöra ett väsentligt led i genomförandet av intentionerna bakom 1954 års överenskommelse. Gruppen anser dock att frågan kräver omfattande utredningar. Ministerrådet utlovar nu dessa utredningar på basen av arbetsgruppens förslag.

Problemet berör många olika frågor och det är naturligt att en detaljreglering i viss mån kräver nya utredningar. Samtidigt bör man dock minnas att det är fråga om principer som i många avseenden är grundläggande för det nordiska arbetsmarknadssamarbetet. Stor enighet har också rått om att dessa detaljfrågor snabbt bör lösas. Det faktum att problemet delvis gäller frågor som avgörs genom avtal mellan arbetsmarknadsparterna får inte heller utgöra ett hinder för myndigheterna att med kraft driva frågan vidare. Samtidigt som diskussionerna och utredningarna pågår får allt flera nordiska medborgare konkret känna av att det inte finns en övergripande nordisk konvention som reglerar dessa frågor.

Med hänvisning till ovanstående vill jag ställa följande fråga till ministerrådet:

Vilka konkreta åtgärder avser ministerrådet att vidta för att en konvention i skyndsam ordning skall kunna ingås om rätten att tillgodoräkna sig tjänstgöring i annat nordiskt land när löne- och andra anställningsförmåner fastställs?

Helsingfors den 6 februari 1981

Bror Lillqvist (Sd)

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående projektanställdas förhållanden utanför Norden*Til Nordisk Ministerråd*

På sessionen i 1980 vedtog rådet en rekommandation til de nordiske landes regeringer om at lade udrede de projektansattes juridiske, sociale og økonomiske forhold ved stationering uden for Norden.

Af det til grund liggende medlemsforslag fremgik, at den udsendte arbejdskrafts retsstilling, der kan variere fra land til land, normalt fastsættes efter stationeringslandets lovgivning, og forslagsstillerne havde henvist til ønskeligheden af ensartede regler på området.

Remissinstanserne havde for størstedelen været positive over for forslaget, og social- og miljøudvalget havde bl. a. hæftet sig ved, at der er tale om et ganske betydeligt antal arbejdstagere, der tager projektarbejde i udlandet, og at det er væsentligt, at denne arbejdskraft kan bibeholde ikke mindst de sociale forhold, som de har i hjemlandet.

I Nordisk Ministerråds meddelelse af 10. december 1980 oplyses bl. a., at der er konstateret væsentlige forskelle i ansættelsesvilkårene for nordiske projektansatte såvel i principperne som i de totale ydelser, og der peges på en række vanskeligheder ved at gennemføre en koordinering. Endvidere mener man ikke, der er behov for en redegørelse for forholdene for de projektansatte under hensyn til en for nylig foretagen kortlægning af forholdene i forbindelse med forberedelserne af nordisk bistand til Namibia.

I social- og miljøudvalget forstår vi ikke helt, at ministerrådet ikke finder, at der er behov for en mere almen og til bunds gående undersøgelse af de forskellige forhold.

Nu foreligger der et ministerrådsforslag om et nordisk samarbejde vedrørende projekteksport, og vi må allerede nu gå ud fra, at denne form for eksport vil vise en stigende tendens. Derved vil der ske en øgning af behovet for den særlige kategori af arbejdstagere, der som projektansatte ønskes knyttet til de aktuelle projekter. Jeg vil finde det rimeligt og nyttigt, at man, inden rekrutteringen af dette personale påbegyndes, har et materiale klar, der kan medvirke til at sikre de projektansatte rimelige forhold på de forskellige områder, der er påpeget i rådsrekommandationen. En undersøgelse som den foreslåede forekommer at kunne bidrage hertil.

Det fremgår da også af meddelelsen af 10. december 1980, at der for øjeblikket er forskellige nationale undersøgelser i gang for at kortlægge de ansattes forhold i forbindelse med nordiske projekteksportprojekter, og det oplyses, at ministerrådet vil afvente resultaterne heraf, før man tager stilling til, om der skal iværksættes en fælles nordisk undersøgelse.

Det står mig ikke klart, om ministerrådet virkelig mener, at man alene på grundlag af Namibia-kortlægningen vil kunne tilrettelægge forholdene for

projektansatte, der gør tjeneste uden for Norden, på en sådan måde, at deres stilling betrygges med hensyn til juridiske, sociale og økonomiske forhold, eller om ministerrådet påny vil overveje en fælles nordisk udredning.

Jeg vil spørge ministerrådet,

om man nu i forbindelse med ministerrådsforslaget om projektkontrollat har fået resultaterne af de omtalte nationale undersøgelser, og om man nu kan tage stilling til gennemførelsen af en undersøgelse som henstillet af rådet på forrige session.

København, den 6. februar 1981

Børge Halvgaard (FP)

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående samarbeite om utnyttjande av hälsovårdsresurserna

Til Nordisk Ministerråd

Den store etterspørselen etter behandlingstilbud innen de nordiske land fører i mange tilfeller til lang og ubekvem ventetid for pasientene. Desto viktigere er det at ressursene i helsetjenesten utnyttes så langt det er mulig, slik at ledig kapasitet tas i bruk.

Et samarbeid mellom de nordiske land vil kunne by på fordeler i en slik sammenheng, særlig gjelder dette samarbeidet på Nordkalotten.

Et slik samarbeid forutsetter at utgifter blir godtgjort gjennom trygdesystemet på samme vilkår som behandling i eget land.

Jeg vil på denne bakgrunn spørre ministerrådet:

Vil ministerrådet vurdere hvordan man best kan utnytte ressursene i helsetjenesten over landegrensene, særlig med henblikk på situasjonen på Nordkalotten?

Oslo, 6. februar 1981

Sigrid Utkilen (H)

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående hälsovårdspersonalens arbetsmiljörisker

Til Nordisk Ministerråd

Arbeidsmiljøet for helsepersonell medfører i mange tilfeller ekstra risikomomenter, f.eks. ved håndtering av kjemiske emner eller stråling. Derfor er det iverksatt spesielle sikkerhetsregler; særlig gjelder dette tiltak som tar sikte på å forebygge at helsepersonell blir påført fosterskader ved graviditet.

Til tross for at det er iverksatt slike regler er forskjellige grupper helsepersonell fortsatt mer utsatt for fosterskader, aborter etc. enn sammenlignbare grupper. F.eks. gjelder dette narkosepersonalet.

Det er grunn til å anta at dette er et arbeidsmiljøproblem som gjør seg gjeldende i alle nordiske land.

Jeg vil på denne bakgrunn spørre ministerrådet:

Vil det på nordisk basis bli undersøkt om gjeldende verneregler for helsepersonell etterleves, slik at fosterskader, aborter etc. effektivt kan forebygges, og vil regelverket eventuelt bli utvidet med tanke på å gi helsepersonellet tilfredsstillende beskyttelse?

Oslo, 5. februar 1981

Sigrid Utkilen (H)

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående åtgärder för att inom ramen för den fria nordiska arbetsmarknaden underlätta nordisk ungdoms arbetssituation och anpassning i annat nordiskt land

Till Nordiska ministerrådet

Det svenska invandrarverkets chef Thord Palmlund föreslog i slutet av senaste år en rad inskränkningar för att minska invandringen speciellt från Finland. Bl. a. föreslog Palmlund att alla arbeten i Norden förmedlas genom den offentliga arbetsförmedlingen och att finsktalande måste komplettera sin utbildning i svenska innan de får anställning i Sverige. Palmlund föreslog också en inskränkning av 1954-års nordiska arbetsmarknadsavtal sålunda att det inte skulle omfatta personer som är 20 år eller yngre.

Speciellt det sista förslaget väckte livlig debatt vilket är naturligt då det berör en av de centrala stöttepelarna i nordiskt samarbete. Den fria nordiska arbetsmarknaden är ett av de absolut främsta mål som uppnåtts inom det nordiska samarbetet och varje inskränkning på detta område skulle innebära ett avgörande bakslag för samarbetet i dess helhet.

De svårigheter och problem som ligger till grund för Palmlunds förslag är dock synnerligen omfattande och allvarliga och kan inte nog betonas. Det är ett faktum att den finska ungdomens beredskap att finna sig till rätta på den svenska arbetsmarknaden måste förbättras. Detta är väsentligt både ur finsk och svensk synpunkt. De åtgärder som detta kräver bör dock vara direkt inriktade på att stödja och underlätta ungdomens situation i den omgivning de befinner sig i och inte på inskränkningar av olika slag.

Med hänvisning till det anförda får jag till Nordiska ministerrådet ställa följande fråga att besvaras av vederbörande minister:

Vilka åtgärder har Nordiska ministerrådet för avsikt att vidtaga för att inom ramen för den fria nordiska arbetsmarknaden underlätta nordisk ungdoms arbetssituation och anpassning i annat nordiskt land?

Helsingfors den 4 februari 1981

Petter Savola (K)

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående åtgärder för att bevara laxälvarna i de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige

Till Nordiska ministerrådet

I takt med samhällsutvecklingen ökar hela tiden exploateringsstrycket på de ur naturskyddssynpunkt viktiga laxälvarna inom Nordkalottområdet. En fortsatt utbyggnad av vattenkraften i älvarna är ett allvarligt hot mot laxfisket i området.

Som exempel på viktiga laxälvar kan bl. a. nämnas Tana älv, Näätämö älv, Torne älv, Kemi älv, Kalix älv, Alta älven och Storelva.

De förbättrade kommunikationerna inom området har också gjort laxälvarna allt intressantare för fritidsfiskare. En utredning om laxfisket i den finska delen av Tana älv visar att sportfiskarnas antal i början av 1960-talet var ca 1000 per år medan antalet mot slutet av 1970-talet närmade sig 10000.

Det lokala fisket och fritidsfisket koncentreras ofta till samma områden. För den lokala befolkningen har inte heller alltid reserverats fiskevatten i tillräcklig utsträckning. Många älvar är redan nu överbelastade och åtgärder borde därför vidtas för att fiskstammen skall kunna återhämta sig. Laxen är den enda fisken av större ekonomisk betydelse för fisket i älvarna.

Eventuella ingrepp i älvarna påverkar starkt utkomstmöjligheterna för den lokala befolkningen som är beroende av laxfisket.

Med hänvisning till ovanstående vill jag ställa följande fråga till ministerrådet.

Vilka åtgärder avser regeringarna i Finland, Norge och Sverige vidta för att de ur naturskyddssynpunkt viktiga nordliga laxälvarna skall bevaras i nuvarande tillstånd, och för att förbättra laxstammen i dessa älvar?

Helsingfors den 2 februari 1981

Petter Savola (K)

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående diskriminerande behandling av handikappade inom turismen*Til Nordisk Ministerråd*

Som det vil være ministerrådet bekendt, har vi i Nordisk Råd fået kendskab til en afgørelse ved en vesttysk domstol, der har tilkendt en person erstatning fra et rejsebureau, fordi pågældende på en charterrejse var blevet indkvarteret på et hotel, hvor der tillige boede en gruppe unge handicappede svenskere, som anvendte rullestol. Afgørelsen skal være truffet med den motivering, at man ikke med rimelighed kan se bort fra, at en gruppe handicappede kan ødelægge feriegleden for en følsom person.

Meddelelse om denne afgørelse har vi modtaget fra Nordisk Handicapforbund, der har konstateret, at dommen har fået konsekvenser i de nordiske lande derved, at rejsebureauer har vægret sig ved at tage mod bestillinger på grupperejser for mennesker med bevægelseshandicap.

Vi har i juridisk udvalg haft lejlighed til at drøfte den vesttyske dom med de nordiske justitsministre. Vi forstod her, at selvom man tilsyneladende ikke havde mødt problemer i rejsebureaubranchen, så havde dommen dog vakt uro bl. a. i det svenske forbrugerklagenævn. Vi forstod også, at spørgsmålet var blevet taget op i OECD og i Europarådet.

Jeg har ikke andet kendskab til sagen, end det vi i juridisk udvalg har fået ved henvendelsen fra Nordisk Handicapforbund, men jeg må sige, at de modtagne oplysninger har vakt bekymring hos udvalgets medlemmer.

1981 er af FN proklameret som det internationale handicapår med motto "Fuld deltagelse og ligestilling".

Ikke mindst under henvisning hertil føler jeg trang til at spørge, om ministerrådet kan anvise nogen vej til, at vi i de nordiske lande inden for rejse- og turistområdet kan sikre os mod uheldige og for handicappede medborgere diskriminerende virkninger af den omtalte vesttyske dom.

København, den 6. februar 1981

Nathalie Lind (V)

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående samarbeite på videogramområdet m. m.*Til Nordisk Ministerråd*

Plenarforsamlingen under 28. sesjon vedtok en tre-leddet rekommendasjon om nordisk samarbeid på videogramområdet, *rek. nr. 4/1980*. Kulturutvalget hadde på forhånd hatt anledning til å gjøre seg kjent med en lang rekke uttalelser på basis av to medlemsforslag. Berørte parter og spesialister hadde gitt en omfattende beskrivelse av situasjonen på det tidspunkt, og utvalget var kommet til at denne del av den nye informasjonsteknologien måtte settes inn i en større sammenheng. Regjeringene ble derfor rekommandert å samordne sine mediapolitiske utredninger. Vi var selv sagt klar over at dette nødvendigvis måtte bli en noe langsiktig oppgave.

Men på ett punkt var utvalget og plenarforsamlingen helt klar i sin påvisning av at det måtte handles raskt, nemlig når det gjaldt standarder for den teknikk som benyttes i forbindelse med videogramdistribusjon. Hvis det ikke ble tatt et raskt initiativ, ville mulighetene til å trekke denne del av ny informasjonsteknologi inn i 80-årenes kultur- og mediapolitiske samarbeid bli vesentlig redusert.

Meldinga til 29. sesjon gjør det klart at det ikke er tatt noe som helst initiativ i denne retning. Med henvisning til arbeidssituasjonen og til mer omfattende utredninger som er på gang, sies det i klartekst at rekommandasjonen i sin helhet har vært lagt til side.

Dette er så mye mer overraskende og skuffende som det i generaldebatten av en av kulturministrene ganske riktig ble uttalt at utviklinga på dette område var eksplosiv, og at det var på høy tid at vi fikk en felles nordisk satsing innenfor den nye informasjonsteknologi. Senere har vi vel alle kunnet konstatere at vi står foran en samarbeidsutfordring som en stadig bredere og alvorlig engasjert del av nordisk opinion er opptatt av. På denne bakgrunn vil jeg stille dette spørsmål:

Vil Ministerrådet sørge for at mulighetene for felles nordiske standarder og systemer ved videogramdistribusjon blir undersøkt uten ytterligere forsinkelse, med sikte bl. a. på et kommende intensivt samarbeid mellom regjeringene på videogramområdet spesielt, og på mediapolitikkens område generelt?

Oslo, 7. februar 1981

Kjell-Magne Bondevik (Kr.F.)

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående förhindrande av oljeutsläpp från fartyg i nordiska farvatten

Till Nordiska ministerrådet

Miljöriskerna i samband med oljeutsläpp i havet har de senaste åren ett flertal gånger aktualiserats i de nordiska ländernas havsområden. Den största uppmärksamheten bland massmedia och allmänheten har väckts av ett antal oljeutsläpp i samband med grundstötningar och andra fartygsolyckor, t. ex. den oljekatastrof som 1979 drabbade Stockholms, Ålands och Åbolands skärgårdar samt den som hösten 1980 drabbade svenska västkusten. Detta är naturligt, eftersom det i dessa fall ofta är fråga om stora mängder olja som på en gång hamnar i havet.

Om man ser på situationen som helhet, är trots allt detta katastrofutsläpp och andra oavsiktliga utsläpp av mindre betydelse än man skulle tro. Huvuddelen av den olja i havet som härstammar från fartyg hamnar där på grund av avsiktliga utsläpp, vid tankrengöring m. m.

Den svenska statliga utredningen "Ren Tur" beräknar antalet oljeutsläpp per år i svenska farvatten till ca 1000. De registrerade utsläppen i de svenska vatten varierade under 1970-talet mellan 219 och 359 per år. År 1977, då 256 oljeutsläpp registrerades av kustbevakningen, kunde endast 24 spåras till bestämda fartyg. Det visade sig att lika många av dessa fartyg var svenska som utländska. Av de 256 utsläppen berodde 14 på tankfartygsolyckor, och lika många på olyckor med torrlastfartyg, medan de övriga fartygsutsläppen var avsiktliga. Samma utredning uppskattar den avsiktligt utsläppta oljans kvantitet i svenska vatten till 4000–20000 ton per år, medan fartygsolyckorna svarar för 700–1000 ton per år. Att läget är detsamma eller sämre i övriga nordiska farvatten och på världshaven är uppenbart.

Lösningen av dessa problem förutsätter internationellt samarbete. På det internationella planet sker samarbetet inom IMCO, FN:s rådgivande sjöfartsorganisation. Det är dock uppenbart att de åtgärder som hittills har kunnat vidtagas på basen av samarbetet inom IMCO inte är tillräckliga, särskilt inte i känsliga vatten som de nordiska. Danmark, Finland och Sverige är dessutom signatärstater i Östersjökonventionen, som trädde i kraft 1980. Denna konvention förpliktar staterna till aktivt arbete i syfte att skydda Östersjöns marina miljö. Det tyska fartyget Algols grundstötning vid Utö i Åbolands skärgård i januari i år är det första mera allvarliga fallet, där en medlemsstats vilja att uppfylla villkoren i konventionen har satts på prov.

I ett medlemsförslag, A 573/t, som slutbehandlas vid denna session, tas frågan om miljösäkra sjötransporter upp ur ett helhetsperspektiv. Trafikutskottet har föreslagit rådet att anta två rekommendationer på basen av förslaget.

Mot bakgrund av de allvarliga oljeolyckor som ett flertal gånger har inträffat de senaste åren och med hänsyn till läget i fråga om avsiktliga oljeutsläpp, förefaller det dock som om särskilda, snabba insatser vore av nöden i fråga om oljeutsläppen, åtgärder som bör vidtagas gemensamt av de nordiska länderna. Utvecklingen synes vara sådan att frågan måste anses vara mycket brådskande.

Jag får därför till Nordiska ministerrådet rikta följande fråga:

Vilka åtgärder har Nordiska ministerrådet för avsikt att vidtaga för att hindra utsläpp av olja från fartyg i nordiska farvatten?

Helsingfors den 6 februari 1981

Erkki Liikanen (Sd)

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående samordnad information för båtturen inom Norden

Till Nordiska ministerrådet

I anledning av rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar tillsattes 1973 en särskild arbetsgrupp med förenämnda uppgift, den s. k. arbetsgruppen för fritidsbåtar. Arbetsgruppen betecknas som ett organ för information och samråd i angelägenheter, som rör användningen av fritidsbåtar. Gruppen verkar för att de bestämmelser, som skapas inom detta område, blir enhetliga inom Norden.

Utöver frågor, som berör sjötrafik, sjösäkerhet, miljöskydd m. m., har arbetsgruppen även påbörjat ett informationsarbete för att minska de oklarheter och konflikter, som visat sig uppstå till följd av den stora båtturen över gränserna. Sådan information, gällande särskilt förutsättningarna och bestämmelserna för båtlivet i de olika nordiska länderna, avses att genom tryckt material vända sig till de båtturen, som färdas över gränserna till de nordiska länderna.

Tillika arbetar sedan 1978 inom Skärgårdsprojektet, ett interregionalt samarbetsprojekt mellan Stockholmsregionen, landskapet Åland och Åbolands skärgårdsområden, en särskild expertgrupp för båtlivet och dess inverkan på skärgården. Denna samarbetsregion torde som rekreativområde för båtturen utgöra den största i Norden.

Förutom båtlevets förutsättningar, sjösäkerhetsbestämmelser m. m. ligger tyngdpunkten i expertgruppens verksamhet på samordningen av upplysning och information till båtfolket för undvikande av negativa effekter, särskilt beträffande förhållandet mellan den bofasta befolkningen och båtturen, inte minst gällande båtturen över gränserna. Expertgruppens verksamhet förväntas leda till konkreta åtgärder såväl på regional som nordisk nivå.

Sålunda är inom ovan berörda uppgiftsområde tvenne arbetsgrupper verksamma med en målsättning, som delvis sammanfaller, särskilt beträffande informationsverksamheten. Resursmässigt är knappast något att anföra mot detta, eftersom båtturen inom Norden och samarbetet kring denna är vittomfattande. Men tillika framstår det som rimligt och erforderligt att de olika arbetsgruppernas insatser härvid samordnas, åtminstone till de delar deras strukturerade målsättning sammanfaller. Det vore knappast önskvärt att informationsmaterial för att minska oklarheter och konflikter till följd av den stora båtturen över gränserna skulle utarbetas på olika håll och, måhända även med olika innehåll, distribueras för båtturen inom Norden. Tillika är det angeläget att även de direkta sjösäkerhetsbestämmelserna förenhetligas.

Med hänvisning till det ovan anförda får jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka åtgärder avser Nordiska ministerrådet att vidtaga för uppnående av samordnad information för båtturen inom Norden?

Mariehamn den 6 februari 1981

Olof Jansson (ÅS)

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående finansieringen av Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter i Övertorneå

Til Finlands, Norges og Sveriges regjeringer

Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter (AMU-center) er en felles institusjon for Finland, Norge og Sverige. Formålet er å fremme arbeidsmarkedsutdannelsen spesielt i de tre landenes nordligste distrikter. Sentret, som ble opprettet i 1970, har ca. 60 ansatte. Den 30. juni 1980 hadde AMU-centret hatt 1.140 kursdeltagere, av disse var 436 finske, 245 norske og 459 svenske. Driftsåret 1979/80 hadde 217 elever gjennomgått kurs der, hvorav 69 finske, 33 norske og 115 svenske. Idag er antall elever økt til 240, med 80 deltagere fra hvert av de tre landene. Flertallet av kursdeltagerne er i alderen 21–30 år.

Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter har i inneværende driftsår et budsjett på 14.400.000 skr. Finland og Norge betaler omtrent 2.500.000 skr. og Sverige 12.900.000 skr. For finske og norske deltagere skal omkostningene ved utdannelsen ikke overstige det tilsvarende utdannelseskoster i de respektive hjemland. Dette er ifølge artikkel 8 i avtalen om AMU-centret. Hvis en kursdeltager tre måneder etter avsluttet utdanning arbeider i et annet nordisk land enn sitt hjemland, skal dette landet svare for utdannelseskostnadene.

Av den beretning som er avgitt vedrørende AMU-centret til årets rådssesjon fremgår det at man frykter for en reduisering av bevillingene på mellom 20 og 30%. Siden har denne reduisering kunnet bli minsket noe. Nedskjæringene har sammenheng med at AMU-centret for en overveiende del finansieres i samsvar med de svenske reglene for arbeidsmarkedsutdanning. Dersom slik virksomhet generelt får reduserte bevillinger i Sverige, vil også Nordkalottens AMU-center bli rammet.

Den aktuelle nedskjæringen medfører at læremidler kan bli oversatt i mindre grad enn før. Heller ikke utstyr kan skaffes i den utstrekning som er ønskelig.

Det burde etter min oppfatning overveies å gjøre bevillingene til Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter mer uavhengige av svenske regler, og finansieringen mer samnordisk. Idag svarer Sverige for 5/6 av utgiftene, mens svenske elever utgjør 1/3 av det totale antall elever. En mulighet kunne være at Finland og Norge skyter inn økonomiske midler som mer enn idag tilsvarer de reelle kostnadene. Nordisk Råds sosial- og miljøutvalg avla et studiebesøk ved Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter i månedsskiftet juli/august 1979. Vi fikk et svært godt inntrykk av den undervisningen som drives der. Det må anses å være lite tilfredsstillende at nedskjæringen rammer dette nordisk rettede AMU-centret i en

situasjon da arbeidsløsheten er relativ høy, spesielt i de nordlige distriktene i de tre landene.

På denne bakgrunn vil jeg stille følgende spørsmål til Finlands, Norges og Sveriges regjeringer:

Har regjeringene til hensikt å overveie et nytt finansieringssystem for Nordkalottens arbeidsmarknadsutbildningscenter i Övertorneå som sikrer sentret en mer uavhengig stilling vis-a-vis nasjonale myndigheter.

Oslo, 9. februar 1981

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående diskriminerande behandling av fastighetsmäklare

Til Nordisk Ministerråd

Finder ministerrådet det rigtigt at opretholde den diskriminering, der finder sted af statsautoriserede ejendomsmæglere, ved at forlange tvunget statsborgerskab i det nordiske land, hvor der skal praktiseres? Det virker helt urimeligt set i forhold til det almindelige, frie nordiske arbejdsmarked, og ekstra urimeligt fordi det samme krav ikke stilles til advokatvirksomhed.

Begrundelse

Spørgsmålet om denne diskriminering er ikke kun af teoretisk betydning. Det har i høj grad også praktisk betydning – specielt fordi Nordisk Råd ikke har haft særligt stort held til at harmonisere andre love, herunder specielt ægteskabslov og arveafgiftslov, begge disse love kan have stor betydning for valg af statsborgerskab.

Spørgeren tror ikke, det er muligt for ministerrådet at finde *ét* eneste sagligt argument for at opretholde kravet.

Det forudsættes naturligvis i spørgsmålet, at *alle* krav om uddannelse og garantistillelse m. m. er opfyldt af den pågældende efter de regler, der gælder i det nordiske land, hvor vedkommende ønsker at praktisere.

For Danmarks vedkommende må det være svært at opretholde kravet på grund af medlemskabet af EF.

København, den 10. februar 1981

Børge Halvgaard (FP)

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående Brommaflygplatsens framtida användning

Till Sveriges regering

I rekommendation nr 9/1972 hemställde Nordiska rådet till regeringarna i Finland och Sverige att ta spörsmålet om flygtrafiken mellan landskapet Åland och Stockholmsområdet till förnyad prövning.

Strävan var därvid att nå dels fördelaktigare flygpriser och dels tätare och tidsmässigt bättre anpassade flygturer på rutten. Åtgärder som kunde förväntas öka passagerarfrekvensen.

Rekommendationen grundade sig på medlemsförslag A 337/t, vari ingick att även en överföring av ifrågavarande trafik från Arlanda flygplats till Bromma flygplats borde tas i övervägande.

Bland remissvaren anförde Finnair, som handhar den ifrågavarande trafiken, bl. a. följande: "Beaktande denna trafiks i huvudsak lokala natur borde allt inom möjligheternas gräns göras för att förkorta den totala restiden, inklusive landtransporterna. Trafikens förläggande till Bromma skulle medföra cirka en timmes tidsbesparande per tur- och returreisa till Stockholm, från flygplatsen till stadens centrum och tillbaka. Det skulle även innebära en nedskärning av resans totalkostnad med cirka 16–20 Skr (1971). Dessa bägge synpunkter är värda att beakta, då man överväger åtgärder för att öka flygresenärernas antal. Finnair är övertygad om att förflyttningen av Mariehamn–Stockholmstrafiken från Arlanda till Bromma skulle vara en riktig åtgärd för att utöka flygtrafiken mellan Mariehamn och Stockholmsområdet."

Emellertid medförde flygplanstypernas utveckling under 1970-talet på linjen Helsingborg–Åbo–Mariehamn–Stockholm att frågan förblivit olöst, enär Finnair därvid övergick helt till jet-flyg med större plantyper. Av naturliga skäl blev sålunda Arlanda trafikens enda landningsplats.

På andra linjer inom det nordiska tvärflyget med liknande problem som inom trafiken Åland–Stockholm, exempelvis Vasa–Umeå och Uleåborg–Luleå, har man dock numera gått in för en trafiklösning med mindre plan av propellertyp. Samma förbättringsmöjlighet torde föreligga även för Åland–Stockholmstrafiken. En förutsättning härför är dock att Bromma flygplats förblir kvar i användning även framdeles och att den även kan nyttjas för ifrågavarande flyglinje.

Med hänvisning till ovanstående önskar undertecknad ställa följande fråga till Sveriges regering:

Avser regeringen att Bromma flygplats även framdeles skall kunna användas för trafik med propellerflygplan och är man under denna förutsättning från svensk sida villig att beakta flygplatsens användning även för trafik Åland–Stockholm?

Köpenhamn den 2 mars 1981

Olof Jansson (ÅS)

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående arbetsmarknadens parter deltagande i arbetsgrupp angående datateknikens effekter på sysselsättningen

Till Nordiska ministerrådet

I Nordiska rådets *rekommendation nr 15/1980* angående datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv förutsattes att nordiskt forsknings- och utredningssamarbete inom detta område sker i nära samverkan med arbetsmarknadens parter. Nordiska ministerrådet har tillsatt en arbetsgrupp som skall kartlägga och analysera det utrednings-, forsknings- och lagstiftningsarbete som pågår i de nordiska länderna samt lägga fram förslag till samarbetsministrarna om åtgärder mot bakgrund av rekommendationen. Formen för samverkan med arbetsmarknadens parter är emellertid inte klargjord.

Mot denna bakgrund önskar jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Anser Nordiska ministerrådet att arbetsmarknadens parter skall beredas möjlighet att delta permanent genom fullvärdigt ledamotskap i den arbetsgrupp ministerrådet har tillsatt mot bakgrund av Nordiska rådets rekommendation nr 15/1980 angående datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv?

Köpenhamn den 3 mars 1981

Doris Håvik (s)

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående färjeförbindelse mellan Island, Färöarna och övriga Norden*Til Nordisk Ministerråd*

Under Nordisk Råds session i marts 1979 og igen i marts 1980 blev der stillet en forespørgsel til ministerrådet angående oprettelsen af færgeforbindelsen mellem Island, Færøerne og det øvrige Norden på baggrund af det udredningsarbejde, der allerede var blevet udført.

I den islandske trafikministers svar fremkom, at ministerrådet var klar over, at en færgeforbindelse på helårsbasis mellem de nordiske lande var af stor betydning og at udredningsrapporten angående sagen for den største del var positiv. Ministeren fremhævede at rapporten allerede var blevet to år gammel og behøvede måske ny vurdering på nogle punkter, men også at det færøiske landsting fortsat tøvede med afgørelse i sagen. Nu er endnu ét år gået og vi i Island venter endnu færingeres afgørelse. Vi vil derfor fremstille en forespørgsel til ministerrådet:

- 1) Kan man vente færingeres indstilling angående færgeforbindelsen mellem de nordiske lande i løbet af den nærmeste fremtid?
- 2) Er yderligere udredningsarbejde aktuelt?

København, den 2. marts 1981

Guðrún Helgadóttir (Ab.)

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående eventuellt avskaffande av reseersättning till arbetssökande från Finland*Till Sveriges regering*

År 1979 tog Sverige och Finland gemensamt ett steg i riktning mot utbyggnad av flyttningstryggheten för de människor som söker arbete i det andra landet. Då inledde man en försöksverksamhet, som fortfarande pågår, och som innebär att arbetssökande från Finland, som genom arbetsförmedlingen i hemlandet får erbjudande om ett arbete i Sverige, kan få resekostnadsersättning och traktamente för att resa tur och retur från hemorten till den ort i Sverige, där den erbjudna arbetsplatsen finns. Dessa kostnader ersätts av svenska staten. På motsvarande sätt betalar Finland resan till Finland för i Sverige bosatta personer som har fått anbud om arbetsplats i Finland. Systemet har veterligen fungerat väl. Under perioden februari–november 1980 fick drygt 300 arbetssökande från Finland sina resekostnader betalda på detta sätt. Under samma tid betalade Finland resorna till Finland för cirka 100 arbetssökande från Sverige.

I svenska riksdagen har tre riksdagsledamöter från ett av regeringspartierna nyligen väckt en motion om att riksdagen hos regeringen skall be om förslag om att systemet med reseersättningar skall slopas. Frågan har ännu inte slutbehandlats i riksdagen.

Eftersom den ifrågakvarande försöksverksamheten i Sverige bygger på en bilateral överenskommelse med Finland, är frågan utan tvivel av intresse även för vårt land. Det må därför vara mig tillåtet att ställa följande fråga till Sveriges regering:

Vilken ståndpunkt kommer regeringen att intaga till en eventuell hemställan från svenska riksdagen om avskaffande av reseersättning till arbetssökande från Finland?

Köpenhamn den 3 mars 1981

Tellervo Koivisto (Sd)

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående initiativ för främjande av ungdomsturismen i Norden

Til Nordisk Ministerråd

Nordisk Råd vedtog på årsmødet i 1975 følgende rekommandation (*rek. nr. 3/1975.*):

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd å undersøke mulighetene for bedre og rimeligere internordiske reisetilbud for ungdom, ved innføring av et tidsbegrenset universalkort (NORDTURIST-billett).

Denne rekommandation har hidtil ikke resulteret i at man har foretaget sig noget, for at fremme et modstykke til de populære Interrail-kort.

Et sådant alternativ for at fremme ungdomsrejserne i Norden var målet med rådets rekommandation.

Foreningen Nordens ungdomsrepræsentantskab har i en udtalelse under denne session krævet, at der etableres en for unge konkurrencedygtig variant af Nordturist-billetterne, inden det nordiske turistår i 1982.

Jeg vil på denne baggrund stille følgende spørgsmål:

Hvilke initiativer vil Nordisk Ministerråd foretage sig for at fremme ungdomsturismen i det nordiske turistår 1982, og for at fremme et alternativ til Interrail-kortet, som Nordisk Råd efterlyste allerede i 1975.

København, den 3 marts 1981

Chr. Christensen (Kr F)

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående tillämpning av OECD:s rekommendationer beträffande multinationella företag

Till regeringarna i de nordiska länderna

Det finns multinationella företag i Norden som inte uppfyller OECDs rekommendationer angående multinationella företag på ett tillfredsställande sätt. De fackliga organisationernas rätt att förhandla med ansvariga beslutsfattare i koncerner måste garanteras. Tillämpning av OECDs rekommendationer är i dessa och andra avseenden förknippad med flera olika problem. Mot den bakgrunden vill jag ställa följande fråga till regeringarna i de nordiska länderna:

Vilka åtgärder avser regeringarna i de nordiska länderna vidta för att förmå företagen att bättre tillämpa OECDs rekommendationer angående multinationella företag?

Köpenhamn den 4 mars 1981

Erki Liikanen (Sd)

Fråga vid Nordiska rådets 29:e session angående åtgärder för att förhindra att passagerare försvinner i färjetrafiken

Till Nordiska ministerrådet

Vilka åtgärder avser ministerrådet att vidtaga för att hindra passagerare från att försvinna från färjor i trafik på Östersjön mellan Finland och Sverige?

Köpenhamn den 5 mars 1981

Petter Savola (K)

Rapport

från Nordiska rådets presidium

I enlighet med § 22 i Nordiska rådets arbetsordning överlämnas härmed en verksamhetsrapport från rådets presidium till plenarförsamlingen vid rådets 29:e session. Rapporten omfattar verksamheten sedan Nordiska rådets 28:e session.

Stockholm i januari 1981

För Nordiska rådets presidium

Matthías Á. Mathiesen

President

Gudmund Saxrud

Presidiesekreterare

Indhold

1	<i>Præsidiets behandling af rådets sager</i>	2413
1.1	Behandlingen af regeringsforslag B 29/j om færøsk og grønlandsk repræsentation i Nordisk Råd	2413
1.2	Behandling af sager under Helsingforsaftalens art. 46	2414
2	<i>Nordiske samarbejdsspørgsmål</i>	2415
2.1	Beslutningsprocesser	2415
2.2	Målsætninger	2416
2.3	Midler og forudsætninger	2418
2.4	Arbejdsopgaver	2421
2.5	Det parlamentariske ansvar	2422
2.6	Udvalgsaktiviteter	2425
2.7	Budgetkomiteens virksomhed	2434
2.8	Organisation og administration	2435
2.9	Forberedelsen af 29. session	2437
2.10	Konferencer, møder og kontakter udadtil	2438
2.11	Nordisk Råds litteraturpris	2440
2.12	Præsidiets sammensætning og møder	2440
2.13	Sekretærkollegiets sammensætning og møder	2441
3	<i>Informationskomiteens virksomhed</i>	2441
4	<i>Publikationsvirksomheden</i>	2448
5	<i>Forholdsregler i anledning af rådets beslutninger</i>	2451

6	<i>De nationale delegationers sammensætning</i>	2452
7	<i>De nationale delegationer og parlamenterne</i>	2455
Tillæg 1	Juridiska utskottets skrivelse av 5 september 1980 till presidiet rörande färöisk, grönländsk och åländsk representation i Nordiska rådet	2468
Tillæg 2	Budget och räkenskap 1980, reviderad budget för 1981 och prel. budget för 1982 för Nordiska rådets presidiesekretariat	2471
Tillæg 3	Underlag för kostnadsberäkning av löner och arvoden för Nordiska rådets presidiesekretariat 1981	2472
Tillæg 4	Förteckning över presidiets skrivelser till Nordiska ministerrådet och de nordiska ländernas regeringar	2472
Tillæg 5	Utskottens sammansättning och möten fr. o. m. konstituering vid 28:e sessionen	2474
Tillæg 6	Stadgar för Nordiska rådets journaliststipendier	2478
Tillæg 7	Förslag till riktlinjer för utgivning av NU-serien	2480

I. Præsidiets behandling af rådets sager

1.1 Behandlingen af regeringsforslag B 29/j om færøsk og grønlandsk repræsentation i Nordisk Råd

I præsidiets møde den 11. februar 1980 i København anmeldtes at den danske regering den 7. februar havde anmodet om at det undersøges hvorledes Færøerne og Grønland kan opnå selvstændig repræsentation i Nordisk Råd.

På sit møde den 3. marts 1980 i Reykjavík behandlede præsidiets regeringsforslag *B 29/j* om færøsk og grønlandsk repræsentation i Nordisk Råd. Præsidiets havde forinden haft møde med de nordiske statsministre for at drøfte, hvorledes forslaget skulle behandles i rådet. Præsidiets besluttede at oversende regeringsforslag *B 29/j* til juridisk udvalg med anmodning om at udvalget snarest vil tage spørgsmålet om hvorledes regeringsforslaget skal behandles i rådet op til drøftelse og forelægge præsidiets sit forslag herom.

På præsidiets møde den 29. september 1980 i Göteborg forelagdes skrivelse dateret 5. september 1980 fra juridisk udvalg (*bilag 1*) med forslag til behandling af regeringsforslaget og af medlemsforslag *A 577/j* om selvstændig færøsk repræsentation i Nordisk Råd.

I skrivelse af 29. september 1980 til regeringerne i de fem nordiske lande foreslog præsidiets en udredning om de selvstændige områders, Færøerne, Åland og Grønland, repræsentation i Nordisk Råd og påpegede at udredningen særlig burde omfatte de i juridisk udvalgs skrivelse pkt. II A, B og C nævnte forhold. Præsidiets foreslog nedsættelse af en komité bestående af en repræsentant for hver af de nordiske landes regeringer og Nordisk Råds præsidium og fandt det ønskeligt at udredningsarbejdet kunne påbegyndes inden udgangen af 1980.

I præsidiets møde den 27. november forelå fra samarbejdsministrenes formand, minister Lise Østergaard, meddelelse om at følgende medlemmer af regeringerne var udpeget som medlemmer i komiteen vedrørende selvstyrende områder:

Danmark: Minister for kulturelle anliggender Lise Østergaard

Finland: Justitieminister Christoffer Taxell

Island: Justits- og kirkeminister Friðjon Thordarson

Norge: Justisminister Oddvar Berrefjord

Sverige: Justitieminister Håkan Winberg

Komiteen vedrørende de hjemmestyrende områders status i Nordisk Råd mødtes i Stockholm den 22. januar 1981 og konstituerede sig med justitieminister Håkan Winberg som formand og vicepræsident i Nordisk Råd Lars Korvald som viceformand.

Komiteen fastlagde retningslinjer for de umiddelbart forestående sekretariatsfunktioner, som vil blive udført under formandens tilsyn. Sagkyndige vedrørende de hjemmestyrende områders forhold vil blive indkaldt efter behov.

1.2 Behandling af sager under Helsingforsaftalens art. 46

Art. 46 i Helsingforsaftalen siger: "Ud over hvad der er særligt aftalt, bør Rådet gives lejlighed til at udtale sig om nordiske samarbejdsspørgsmål af større betydning, når dette ikke er umuligt af tids hensyn."

I 1979 gennemførtes en ændring af den nordiske paskontroloverenskomst hvorved det blev muligt at foretage paskontrol af ikke-nordiske statsborgere ved grænsovergangene til et andet nordisk land. Den besluttede ændring, som vakte betydelig opsigt i offentligheden, var ikke på forhånd forelagt Nordisk Råd. Juridisk udvalg rejste overfor Nordisk Ministerråd kritik af denne tilsidesættelse af art. 46 og modtog en redegørelse med motiveringer for de stedfundne ændringer.

Sagen har givet anledning til at præsidiets i det forløbne år har henledt såvel ministerrådets som udvalgenes opmærksomhed på forpligtelserne i art. 46. Juridisk udvalg fulgte den omtalte sag op i samrådet med ministerrådet (justitsministrene) i 1980 for at få en vurdering fra ministrene af hvorledes de indførte ændringer havde virket i praksis. Udvalget har samtidig gjort de nordiske justitsministre opmærksomme på at et foreliggende udkast til en ny nordisk sprogkonvention bør til behandling på sessionen.

I medfør af art. 46 modtog præsidiets i april 1980 en redegørelse fra Nordisk Toldadministrativt Råd om indholdet i et forslag til ny nordisk toldsamarbejdsaftale. Meddelelsen blev henvist til udtalelser i juridisk og økonomisk udvalg. Præsidiets har meddelt ministerrådet udvalgenes indstilling og har for sit eget vedkommende på baggrund af, at der ikke i noget af udvalgene har været indvendinger mod det foreliggende udkast til ny

nordisk toldsamarbejdsaftale, overfor ministerrådet tilkendegivet rådets formelle tilslutning til forslaget fremme i henhold til Helsingforsaftalens artikel 56. I september 1980 oversendtes fra Nordisk Ministerråd kopi af paraferet udkast til aftale mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige til undgåelse af dobbeltbeskatning angående skatter på indkomst og formue. Præsidiets sendte sagen til udtalelse i juridisk og økonomisk udvalg.

Efter disses behandling af sagen oversendtes de to udvalgs bemærkninger til aftaleudkastet til Nordisk Ministerråd med meddelelse fra præsidiets om, at det under henvisning til Helsingforsaftalens artikel 56 på Nordisk Råds vegne kunne anbefale indgåelse af en nordisk multilateral dobbeltbeskatningsaftale.

Præsidiets har henstillet til Nordisk Ministerråd, at nationale myndigheder, som arbejder med nordiske spørgsmål, gøres opmærksomme på forpligtelserne i medfør af art. 46.

2. Nordiske samarbejdsspørgsmål

2.1 Beslutningsprocesser

Året 1979 blev i præsidiets rapport til 28. session betegnet som et i flere henseender opmuntrende og løfterigt afsnit i det nordiske samarbejdes historie. Denne vurdering byggede bl. a. på konstatering af en voksende forståelse for, at nordisk samarbejde kunne yde værdifulde bidrag til løsning af aktuelle problemer. En række studier havde påvist gode forudsætninger for at få konkrete resultater af samarbejdet på flere vigtige felter. Man rådede over et fyldigt og gennemarbejdet erfaringsmateriale som grundlag for en fortsat forhandlings- og beslutningsproces. Næste fase måtte blive de politiske beslutninger.

Det forløbne års aktivitet i Nordisk Råds parlamentariske organer har haft som mål at fremme de politiske beslutninger. Der er arbejdet herpå i bevidstheden om at den verdensøkonomiske krise og dens virkninger i Norden stiller sådanne krav til det nordiske samarbejde, at effektive forholdsregler i realiteten forudsætter en højnelse af ambitionsniveauet.

Dermed har også det spørgsmål meldt sig om samarbejdsviljen er styrket i en sådan grad at den kan udmøntes i konkrete løsninger af mere krævende opgaver og om de forhåndenværende samarbejdsinstitutioner og -former er egnede til at klare øget fremdrift.

I den forløbne fase af disse overvejelser har det bl. a. kunnet konstateres at en demonstreret politisk vilje til at tage nye og udfordrende opgaver op ikke altid har fået den administrative og organisatoriske opfølgning som den kunne fortjene. Problemstillinger og betænkeligheder, som altid vil melde sig når nationale interesser skal samordnes over grænserne, har skullet overvejes ud fra nye forudsætninger hvor det nordiske element bør tillægges større vægt og højere prioritering for at få resultater frem.

2.2 Målsætninger

Ved Nordisk Råds 28. session i Reykjavík sagde den finske statsminister *Mauno Koivisto* bl. a.:

''Den internationella utvecklingen har på sitt sätt gjort sig gällande i det nordiska samarbetet. De flesta av oss har varit fullt sysselsatta med våra interna problem, vi har nogta bevakat våra revir och intresset för olika samarbetsfrågor har stått i direkt proportion till den nytta vi har kunnat dra av dem ...

Det är i alla fall skäl att konstatera att det nordiska samarbetet har utvecklats gynnsamt också under de besvärliga år som vi har bakom oss. Det existerar inga större problem mellan de nordiska länderna och framför allt inga olösbara problem.

För dem som vill se det nordiska samarbetet som något dramatiskt och spännande kan detta naturligtvis vara ett problem. De flesta av oss upplever i alla fall det nordiska samarbetet som en förlängning av ländernas inrikespolitik ...

Nordiskt samarbete syftar till att koordinera och utnyttja Nordens samlade resurser på ett effektivt sätt, till gemensam nytta och till nytta för vart och ett land.''

Den danske minister for nordisk samarbejde, *Lise Østergaard*, pegede på, at der har været milepæle i samarbejdet, men det har mest været hverdagssamarbejde, der har banet vej for integrering af de nordiske samfund på en lang række områder. Dette arbejde er sket i stilhed og har ikke været så meget i mediernes søgelys, men resultaterne er dog væsentlige.

Lise Østergaard fortsatte:

''I dag er problemerne anderledes. Alle de industrialiserede lande står over for store problemer i forbindelse med den økonomiske stagnation, som har ramt de nordiske lande hårdt, og udviklingen giver os ikke megen udsigt til, at konjunkturf forholdene vil bedre sig væsentligt inden for en overskuelig fremtid. De økonomiske og de menneskelige konsekvenser er af så stort omfang, at enhver rimelig mulighed for forbedringer bør forsøges. For de nordiske lande, der hver for sig har ringe chance for at påvirke den globale udvikling i gunstig retning, må yderligere forsøg på udbygning og fornyelse af et traditionelt og naturligt samarbejds mønster være nærliggende.

Men for at det skal lykkes, må der finde en holdningsændring sted. Den ukontroversielle mindste fællesnævners politik er ikke længere tilstrækkelig. Det er ikke tilstrækkeligt med politiske viljeserklæringer. Vi vil på mange områder være nødt til at føre en politik, som ikke alle lande på kort sigt kan have fordel af. Vi må være parat til at give og tage. Udfordringen er stor, og det kræver politisk mod at gå veje, som bryder med etablerede tankesæt.''

Norges statsminister, *Oddvar Nordli*, pegede på, at det vil tage tid at få udviklet det samarbejde, vi har i dag, til det vi gerne vil have i fremtiden. Statsminister Nordli fortsatte:

''Hittil kan man vel si at takten og innholdet i det nordiske samarbeidet i vesentlig grad er blitt bestemt gjennom vedtak i regjeringer og parlamenter. Nå er det helt nye områder, vi søker oss inn på. På det økonomiske området vil det i stor utstrekning være næringslivet selv som må samarbeide. De politiske myndigheter kan legge forholdene til rette, som det heter, men samarbeidet om konkrete prosjekter må skje mellom bedrifter og private selskaper.''

Det nordiske samarbejde har også mål af mere ideel karakter. Formanden i Sveriges delegation og rådets afgående præsident, *Olof Palme*, sagde på den 28. session bl. a.:

''Samarbetstanken, som förverkligats på snart sagt alla samhällspolitiska områden, är till sitt syfte fredsbevarande. Det gäller inte enbart våra länders inbördes förhållanden. Denna förverkligade fredstanke har betydelse också för vår omvärld.''

Rådets tiltrædende præsident, *Matthias Á. Mathiesen* sagde ved samme lejlighed:

''Nordisk samarbejde består ikke deri, at de deltagende nationer giver afkald på deres selvbestemmelsesret. Mere og mere bidrager samarbejdet til, at medlemslandene bliver bedre i stand til at tage sig af præmisserne for deres frihed, selvstændighed og for fred . . .

I dette forum er det vores pligt at anskue sagerne fra en mere ophøjet synsvinkel. Vores horisont må udvides, og vi må tage hensyn til de indstillinger, mennesker af andre nationaliteter har. Således giver medlemskabet af Nordisk Råd lejlighed til både at lære og at yde gode sager bistand.''

Den danske statsminister, *Anker Jørgensen*, konstaterede med tilfredshed på 28. session, at det nordiske samarbejde ''i hvert fald ikke er præget af det samme uvejr og den samme usikkerhed som præger den internationale situation. Til trods for alle udtalelser om manglende effektivitet i det nordiske samarbejde skrider det trods alt støt fremad. Men en yderligere effektivisering er nødvendig.''

Anker Jørgensen havde forinden udtalt sin alvorlige bekymring over Sovjetunionens indmarch i Afghanistan og betegnet den som en krænkelse af et af de mest fundamentale principper for det internationale samkvem: respekten for selvbestemmelsesretten.

''Sovjetunionen må påtage sig ansvaret for ved sine handlinger at have fremkaldt tvivl om afspændingens holdbarhed. På den anden side må vi – og her har de nordiske lande måske særlige muligheder – gøre, hvad der er os muligt for at redde afspændingsprocessen.''

Det danske folketingets formand, *K. B. Andersen*, mente, at det nordiske samarbejde i for høj grad er blevet for sterilt, og at man, for at modvirke

denne udvikling, i højere grad måtte politisere det arbejde, der finder sted i Nordisk Råd.

”Denne politisering må efter min mening også gælde udenrigspolitikken, ellers bliver vore debatter skyggedebatter, sådan som verden ser ud i dag. Det er helt afgørende at der ikke her kan træffes beslutninger af udenrigspolitisk karakter og beslutninger af sikkerhedspolitisk karakter. Vi er vist alle enige om, at det ville være en fare for vort samarbejde, hvis vi gjorde det. Men selvfølgelig må vi kunne drøfte udenrigspolitiske emner.”

Ved samme debats begyndelse havde den afgående rådspræsident, *Olof Palme*, givet udtryk for den modsatte opfattelse og henvist til tidligere statsminister H. C. Hansens udtalelse på Nordisk Råds 4. session 1956 i København om at udenrigspolitiske og forsvarspolitiske spørgsmål ikke hører under rådets kompetence, samt til daværende statsminister Urho Kekkonens udtalelse ved samme lejlighed, at det allerede ved rådets oprettelse var forudsat at udenrigspolitiske og militærpolitiske spørgsmål, hvis behandling kan foranledige konflikter, var holdt uden for rådets opgaver.

”Denna linje har vi sedan dess sökt strikt upprätthålla” sagde *Olof Palme*. ”Den bekräftades senast i ett uttalande av Nordiska rådets presidium den 27 mars 1974. Den bör vi slå vakt om.”

Olof Palmes formaning støttedes af det finske præsidiemedlem, *Elsi Hetemäki-Olander*:

”Vi lever i en tid, som är präglad av växande och mycket oroande internationella spänningar. Jag utgår ifrån att detta också kommer att i viss mån avspeglas i debatten här. Vi är dock alla medvetna om de spelregler som vi i tiden har kommit överens om i fråga om i vilken man rådet skall taga befattning med säkerhetspolitiska frågor. Rådets presidium förväntar sig att de enskilda talarna skall ta hänsyn till detta och se till att debatten inte antar en karaktär, som försvårar en seriös debatt om alla de viktiga och för samarbetets utvecklande betydelsefulla sakfrågor och problemställningar som är uppförda på rådets saklista. Nordiska rådet är enastående som ett något så när politiskt representativt debattforum. Detta utgör en värdefull egenskap, som vi bör se till att den inte får gå förlorad.”

2.3 Midler og forudsætninger

Parlamentarikerne i Nordisk Råds organer har ved gentagne lejligheder i det forløbne år efterlyst konkrete resultater af den manifesterede politiske vilje til bedre udnyttelse af samarbejdets muligheder.

Den norske vicepræsident, *Lars Korvald*, sagde på 28. session, at der var grund til at spørge om det nordiske samarbejde egentlig er i fremgang:

”En viss utålmodighet gjør seg gjeldende, og kanskje en engstelse for at samarbeidet vil stagnere i utredninger som ikke setter tilstrekkelige spor på det praktiske plan. Dette kan trolig tilskrives forventninger som stilles –

og som bør stilles – med tanke på fremtiden. Kanskje har forventningene av og til vært for høye. For meg virker det likevel betryggende at det nordiske samarbeid i økende grad synes å være i stand til å fange opp helt vesentlige problemstillinger og saker i den politiske debatt. Våre overlegninger tar i høy grad opp de mest sentrale utfordringer med sikte på å finne fram til former for felles opptreden.

Gunnar Berge pegede på, at samarbeidet nu må få et konkret innhold:

“Analyser og utredninger er ikke tilstrekkelig. Selv om sekretariatene har vokst og utredningene er blitt flere, mangler vi i stor grad konkrete projekter. Og en kan stille seg spørsmålet: Hva er årsaken til det? Jeg tror det kan skyldes frykt for at konkrete samarbeidsprosjekter ofte vil ha en tendens til å bli kontroversielle.”

Johan J. Jakobsen fandt det nyttig at ministerrådet i sin beretning bl. a. inviterte til debat om ambitionsnivået i det nordiske samarbeide ved inngangen till 1980'erne:

“Det er politikernes oppgave å sørge for at ikke dynamikken i samarbeidet går tapt. Ethvert samarbeid må fra tid til annen tilføres ny vekstkraft . . . Denna rådssesjonen bør derfor vie betydelig oppmerksomhet til spørsmålet om hvordan det skal skapes ny framdrift i det nordiske samarbeidet.”

Den svenske samarbeidsminister *Karin Söder* pegede på betydningen af en løbende dialog mellem ministerrådet og Nordisk Råds parlamentariske organer:

“Jag finner det oerhört viktigt att det nordiska samarbetet kontinuerligt analyseras och diskuteras och att vi genom en dialog mellan regeringar och parlamentarikere kan säkra att vårt samarbete byggs ut på ett sakligt och systematiskt sätt. Det är också viktigt att det sker en dialog mellan regeringarna, parlamentarikerna och arbetsmarknadens parter. Med växande arbetsuppgifter inom traditionella områden och med tillskott av nya ökar behovet av vägledning och råd från parlamentarikernas sida för att åstadkomma en rimlig avvägning mellan i och för sig intressanta uppslag till nordiska samarbetsprojekt. Den dialogen er omistlig i det nordiska samarbetet.”

Den norske stortingspræsident *Guttorm Hansen* udtalte i sit debatindlæg på 28. session forventningen om at den økonomiske og den teknologiske udvikling ville blive den største politiske udfordring til det nordiske samarbeide i 1980'erne:

“Det spørsmålet vi stilles overfor, er om vi gjennom samarbeidet kan makte å skape en nordisk fellesstruktur på det industripolitiske og energipolitiske området som kan gjøre de små nordiske land i stand til å møte den vanskelige økonomiske situasjon . . . Vi har de fleste forutsetninger for a kunne gjennomføre en så stor og vanskelig opgave som det er a skape en fellesstruktur, men vi mangler i dag organer og beslutningsunderlag for å kunne skape de fellesnordiske svar på de spørsmål som den internasjonale utvikling stiller oss overfor.”

Spørgsmålene fra 28. sessions generaldebat blev taget op af præsидiet i et møde med samarbejdsministrene den 25. juni 1980 i Harstad.

Præsидiet udgik fra en vis selvkritik med henblik på at give det nordiske samarbejde øget effektivitet. Man havde bl. a. stillet det spørgsmål, om handlingsprogrammerne er et virkelig brugbart grundlag for at føre samarbejdet videre i praksis. De forekommer ofte for alment formulerede og som en katalog af gode hensigter. Et andet vigtigt spørgsmål er hvad der sker med udredningerne og om de fører til ændringer i virkeligheden.

Ministerrådet var enig i behovet for en selvransagelse på procedureområdet. Man måtte dog tage i betragtning, at rådets rekommandationer ofte resulterer i et samarbejde i flere faser. Ofte vil det være nødvendigt indledningsvis at udrede problematikken og få konkretiseret mulighederne for handling. Det er også vigtigt, at man ikke bare tager sager op, som er politisk interessante for øjeblikket. På begge sider gør man antagelig ikke nok for at udnytte allerede foreliggende materiale. Behandlingen af gamle rekommandationer burde afsluttes, hvis det efter nogen tids forløb viser sig, at der kommer for lidt ud af arbejdet.

Konklusionen af debatten om disse spørgsmål var, at respekten for det nordiske samarbejde vil forøges, såfremt det bliver mere effektivt og såfremt man kan påvise dette udadtil.

På efterårets møde mellem præsидiet og statsministrene den 27. november 1980 i København rejstes spørgsmålet om prioritering af samarbejdsområder. På baggrund af det arbejds materiale som forelå i ministerrådssekretariatene fra tidligere år, og det nye, som var kommet til i den seneste tid, ansås det for påkrævet at anvende en strengere prioritering. Det ansås derfor for vigtigt at ministerrådet og Nordisk Råds organer i fællesskab søgte frem til en mere planmæssig prioriteringsordning. Det blev nævnt, at der i øjeblikket findes 150 ikke-afskrevne rekommandationer, hvis behandling kræver en betydelig indsats fra ministerrådets side. Det var ønskeligt at finde frem til en behandlingsform som sikrer, at den til rådighed værende kapacitet samles om behandlingen af de mest betydningsfulde sager.

Ved indgangen til 1981 kunne det i de parlamentariske organer i Nordisk Råd derfor konstateres at der såvel i regeringerne som i de parlamentariske organer stilles øgede forventninger til det nordiske samarbejdes evne til at formulere og fremme fælles løsninger på aktuelle problemer.

Disse forventninger kom ved årets udgang bl. a. til orde i Nordisk Råds norske delegations rapport til Stortinget:

''En samlet oversikt over samarbeidet i 1980 viser at det er inne i en fase hvor det ligger på bordet vel tilrettelagt grunnlagsmateriale for konkrete vedtak. Det er ikke mangel på initiativ, utredninger eller institusjoner som forsinker beslutningsprosessen, slik det gjerne var i tidligere perioder. Et stadig mer påtrengende spørsmål i dag er hva som kan gjøres for å få viktige samarbeidsresultater raskere over fra Rådets sakliste inn i den nasjonale hverdag.

Spørgsmålet må stilles til alle ansvarlige ledd i den nordiske samarbeidsorganisasjon.

Delegasjonene må f. eks. vurdere allvorlig om behandlingen av de mange enkeltstående initiativ beslaglegger unødig stor del av arbeidskapasiteten og bidrar til å trekke oppmerksomheten bort fra de sentrale samarbeidsoppgaver.

For regjeringene gjelder det at det må settes politisk vilje og kraft inn i den avgjørende beslutningsfase på nordisk plan. Definisjonen av nordisk samarbeid som en forlengelse af innenrikspolitikken må få større og raske gjennomslagskraft.''

2.4 Arbejdsoppgaver

På et møte med formændene for Nordisk Råds udvalg og faste komiteer den 11. februar 1980 i København var Nordisk Råds præsidium kommet til den konklusion at:

1. det nordiske samarbejdes indhold vil blive præget af de store sager, som præger dagens debat: beskæftigelsen og strukturforandringerne i samfundene, energi- og industripolitikken og den hurtige udvikling af industriel teknologi.

2. stadig flere sagsspørgsmål griber over flere udvalgsområder og kan påkalde nye arbejdsformer.

3. det nordiske samarbejde vil i stigende grad udvikles i samråd med arbejdsmarkedets og erhvervslivets organisationer.

På samme møde påpegede vicepræsidenten, *Lars Korvald*, vigtigheden af at rådets organer anlægger et helhedssynspunkt i spørgsmål som f. eks. øget nordisk forskningssamarbejde. Vi er på vej mod en helhedsbehandling af betydningsfulde spørgsmål i udvalgene ved siden af den hidtidige sektorbehandling. Dette vil i høj grad påvirke udvalgene og dermed rådets fremtidige virksomhed.

Listen over de sager, som har været behandlet året igennem inden for ministerrådet og i Nordisk Råds organer, belyser i sig selv den hævnning af ambitionsniveauet i Nordisk Råd, som er udgangspunktet for diskussionen om samarbejdsformerne.

Spørgsmålene ligger inden for følgende hovedområder:

- a) de kultur- og mediapolitiske, som omfatter behovet for en bredere udveksling af og samarbejde om den nordiske kulturproduktion (eksempelvis: Nordsat-problematikken)

- b) de samfundsmæssige og sociale problemer som følger med teknologiens udvikling og de deraf opståede nødvendige politiske beslutninger af såvel erhvervsmæssig som social karakter (''Teknologien og fremtiden'')

- c) de økonomiske problemer, som ifølge deres natur kalder på samråd, samarbejde, gensidig støtte og evt. fælles planlægning og handling (eksempelvis: det nyoprettede økonomiske forskningsråd)

d) industri-, energi- og innovationsproblemer, hvis løsninger bør undgå at skubbe vanskelighederne over på andre og helst bør udnytte flere af samarbejdets muligheder (''Norden som hjemmemarked'')

e) forsøget på at finde en bedre samlet ressource-udnyttelse i det nordiske samarbejde på forskningsområdet

f) udviklingen af den sociale tryghed, forbedring af arbejdsmiljøet og fuld praktisering af det frie arbejdsmarked.

På mødet mellem præsident og samarbejdsministrene i Harstad den 25. juni 1980 var hovedemnet da også ønsket om en klarere markering af hvor tyngdepunkterne i det nordiske samarbejde skal ligge:

Retningslinjerne for det kulturpolitiske samarbejdes fremtid er under udvikling dels på grundlag af en omfattende vurdering af det kulturpolitiske samarbejde i 1970'erne og dels på grundlag af et ministerrådsforslag (B 31/k) om øget nordisk radio- og TV-samarbejde.

Industrisamarbejdet er konkretiseret på en række punkter. Embedsmandsrapporten om industrisamarbejdet, som blev forelagt på 28. session, har været genstand for flere møder mellem de nordiske industri- og energiministre og samarbejdsministrene. En embedsmandsudredning om projektkesporten er nået frem til slutbehandling og fremlæggelse af regeringsforslag. På energiområdet har statsministrene givet udtryk for at man ønsker et mere planmæssigt og intensiveret samarbejde.

Indenfor området teknologien og fremtiden er man på ministerrådssiden enig med præsidenten i at prioritere behandlingen af data-teknologien og dens følger. Der er nedsat en arbejdsgruppe til klarlæggelse af problemerne og forberedelse af konkrete forholdsregler.

På det økonomiske område kan det nyoprettede økonomiske forskningsråd i nær fremtid ventes at forelægge planer for de konkrete forsknings- og analyseopgaver, som man vil prioritere.

På de sociale områder presses på for at få den nye sociale tryghedskonvention færdig inden 29. session sammen med en revision af de nordiske aftaler om et fælles arbejdsmarked.

Fra præsidentens side har man overfor samarbejdsministrene også peget på ønsket om en snarlig opfølgning af rekommandationen om et nordisk trafikikkerhedsår i 1983. Præsidenten har understreget betydningen af at planlægningen kommer i gang så hurtigt som muligt.

2.5 Det parlamentariske ansvar

På flere af de samarbejdsområder, som har beskæftiget Nordisk Råds udvalg og andre organer i den forløbne periode, har der kunnet konstateres vanskeligheder under forberedelserne af beslutningsunderlaget, som efter præsidentens opfattelse har motiveret indgriben fra politisk side.

Præsidenten rejste disse sager på mødet med statsministrene i København den 27. november 1980. På det forskningspolitiske område efterlystes en

politisk bedømmelse af mulighederne for en konklusion af den udredning, som statsministrene selv igangsatte i juni 1979, inden rådets 28. session. På social- og miljøområdet efterlystes forslaget til den nye sociale tryghedskonvention og om udvidelse af det fælles arbejdsmarked til sundheds- og sygeplejepersonalet.

På de økonomiske områder efterlystes resultaterne af de nordiske forhandlinger om fælles projektsport. Præsidiets beklagede overfor statsministrene at spørgsmålet om øget nordisk radio- og TV samarbejde ikke havde kunnet færdigbehandles til 29. session.

Præsidiets ser det ved indledningen til et nyt arbejdsår fortsat som en vigtig opgave at virke for at dets møder med samarbejdsministrene og statsministrene i det kommende år koncentrerer om løsning af konkrete vanskeligheder som lægger hindringer i vejen for eller forsinker højt prioriterede arbejdsopgaver.

Præsidiets ser også et behov for at medvirke til at parlamentariskernes rådgivende og initiativtagende funktioner kan udøves på en sådan måde, at der gives nyttige retningslinjer for den prioritering og koncentration, som er en forudsætning for ministerrådets praktiske løsning af opgaverne indenfor den til rådighed værende kapacitets rammer. Det er præsidiets opfattelse at der må være en klar forbindelse mellem de dagsaktuelle problemer og Nordisk Råds aktiviteter, hvis det nordiske samarbejde skal bevare sin troværdighed, og at resultaterne må stå i rimeligt forhold til indsatsen af ressourcer.

Den mere indadvendte men ikke mindre vigtige del af det nordiske samarbejde, som består i fælles udnyttelse af et bredt spektrum af nordisk erfaringsmateriale, viden og planlægning, bør stadig være sikret politisk støtte i forhold til det engagement, hvormed det udføres, til det fond af nordiske kundskaber, som det er med til at opbygge, og til den udvidelse af perspektiverne på tværs af nationale, faglige og politiske grænser, som det nordiske samarbejde skal hente sin grokraft fra.

Nordisk Råds egne parlamentariske organer har på flere måder fået kending af det højere aktivitetsniveau i det nordiske samarbejde.

De fem udvalg har i årets løb haft 38 medlemsforslag til behandling hvoraf 25 føres frem til 29. session i København 1981 samt 5 regeringsforslag. Flere af disse medlemsforslag er af tværfaglig karakter og omfatter komplicerede spørgsmål af stor samfundsmæssig betydning. Dermed bliver forberedelserne og høringerne også komplicerede. Ofte er flere udvalg inddraget i samme sag. Samarbejdsfeltet udvides stadig og medfører også at kontaktfladerne mellem udvalgene og regeringsmyndighederne må udvides på flere niveauer. Ved siden af de fulde udvalgsmøder bliver der hyppigere behov for ad hoc-arbejdsgrupper. At man tager fat på behandlingen af komplicerede samfundsproblemer på nye områder betyder også øget behov for høring af sagkyndige, evt. i form af seminarer eller symposier.

Antallet af faste samarbejdsinstitutioner er vokset år for år, omend deres antal nu er stagnerende. Hver især repræsenterer de et betydningsfuldt aktivitetssentrum indenfor et nordisk samarbejdsområde. Deres individuelle indsatser kræver øget opmærksomhed i kraft af den væsentlige andel af bevillingerne, som kanaliseres ad denne vej. Antallet af beretninger fra disse og en lang række andre samarbejdsinstitutioner og -organer er ligeledes steget støt siden 1971 og ligger nu omkring 80.

Granskningen af regeringsmyndighedernes budgetprogrammer og projektbevillinger kræver mere og mere opmærksomhed i takt med behovet for en skarpere prioritering og koncentration. Den svenske samarbejdsminister Karin Söder påpegede på rådets 28. session at de nordiske budgetter i fremtiden bliver et stadig mere betydningsfuldt instrument til prioritering af samarbejdets udvikling på de forskellige områder.

Samtidig står forslag og ideer i kø indenfor ministerrådets egne organer for at blive kanaliseret ind i udrednings- eller projektarbejdet når der bliver plads på budgettet. Nye samarbejdsområder kortlægges og beskrives i handlingsprogrammer, som føjer sig til det i forvejen accepterede grundlag for ministerrådets samarbejdsprogram. Med passende mellemrum skal de revideres og føres à jour med udviklingen og med samarbejdets målsætninger. På alle stadier af deres tilblivelse må de tilpasses dels de fem nationers nærmeste behov og dels de kommende 3–5 års udviklingsperspektiver.

I alt planlægnings- og udredningsarbejde såvel som i selve projektvalget forudsættes en parlamentarisk styring. Med en fortsat aktivitetsforøgelse kan der opstå fare for at denne forudsætning ikke kan opfyldes indenfor de givne rammer. Hvorledes man skal styre udviklingen af det daglige arbejde i rådets organer ind i mere tilfredsstillende baner bliver derfor en vigtig opgave for præsidiet ved indgangen til et nyt arbejdsår.

Præsidiet blev i forsommeren 1980 af ministerrådet informeret om at der forberedtes overvejelser af fordele og ulemper ved en eventuel sammenlægning af ministerrådets to sekretariater i Oslo og København. Præsidiet blev spurgt om det ønskede at deltage i overvejelserne, men svarede, at præsidiet ikke ønskede at være med i den indledende analyse af de to sekretariaters arbejdsgang, men gerne ville gøres bekendt med resultatet af denne analyse og få lejlighed til at drøfte såvel konklusionerne som eventuelle konsekvenser med samarbejdsministrene.

Samtidig konstaterede præsidiet, at Nordisk Råds præsidiasekretariat har virket snart i 10 år, og at man derfor har et erfaringsgrundlag, der skulle gøre det muligt at bedømme, om sekretariatets organisation er den bedste mulige til at varetage de arbejdsopgaver, der påhviler sekretariatet, og om de arbejdsformer, der har udviklet sig, er de mest hensigtsmæssige, eller om der gennem ændringer i organisationen og/eller arbejdsformerne skulle være muligheder for besparelser gennem en rationalisering af arbejdet. Præsidiet besluttede på sit møde den 27. november at overdrage til sekre-

tærkollegiet at foretage en sådan analyse og forelægge eventuelle forslag om ændringer for præsidiet.

Vil man drage konklusionen af det forløbne års overvejelser og aktiviteter med henblik på varetagelsen af de parlamentariske funktioner, som præsidiet har opsyn med, kan de ved indgangen til den 29. session gældende målsætninger formuleres således:

a) at effektivisere et i dagens situation fuldt funktionelt samarbejdsapparat på rådssiden

b) at forbedre rådsmedlemmernes muligheder for at være med i prioriteringsprocesserne og dermed påvirke beslutningerne på ministerrådssiden og

c) at styrke det parlamentariske initiativ og den parlamentariske styring i det nordiske samarbejdes udvikling på længere sigt.

2.6 Udvalsaktiviteter

2.6.1 Juridisk udvalgs sagsområde

Under sessionen i 1980 blev der fra de nordiske justitsministre tilkendegivet ønske om og vilje til at intensivere og udbygge det nordiske lovgivningssamarbejde.

Disse tilkendegivelser lå i naturlig fortsættelse af de drøftelser, som juridisk udvalg før sessionen havde haft med justitsministrene.

Juridisk udvalg har herefter under fællesmødet med de nordiske justitsministre i november 1980 konstateret, at ministrene har fulgt deres tilkendegivelser op gennem bl. a. beslutning om afholdelse af yderligere et årligt justitsministermøde for at gennemføre en bedre planlægning og koordination af det nordiske lovgivningssamarbejde.

Juridisk udvalg har kunnet konstatere, at der samtidig hermed er indtruffet et øget sammenfald i synspunkter mellem juridisk udvalg og de nordiske justitsministre m. h. t. mål og midler i det nordiske lovgivningssamarbejde.

Juridisk udvalg forventer, at denne udvikling fortsætter.

Juridisk udvalg har fortsat drøftelserne med de nordiske justitsministre om konsekvenserne af den i 1979 gennemførte ændring af den nordiske paskontroloverenskomst. Ministrene har oplyst, at den ved ændringen skabte mulighed for gennemførelse af paskontrol inden for det nordiske pasfrihedsområde ikke har været udnyttet, og at der ikke er aktuelle planer om at udnytte den, men at man foreløbig gennem andre kontrolforanstaltninger søger at hindre ulovlig indrejse i og mellem de nordiske lande.

Juridisk udvalg har taget dette til efterretning.

Juridisk udvalg har afsluttet sine overvejelser om, hvorledes den fortsatte behandling af forslagene om repræsentation i Nordisk Råd for Færøerne og Grønland bør finde sted. Udvalget har indstillet, at spørgsmålet om de hjemmestyrende områders repræsentation i Nordisk Råd undersøges i en 23-10-329. *Nordiska rådet. Del 2*

komité bestående af præsidiets og en regeringsrepræsentant fra hvert land. Herefter vil udvalget afslutte sine overvejelser og fremlægge sine forslag for plenarforsamlingen.

Nordisk Råds præsidium har i overensstemmelse hermed truffet beslutning om nedsættelse af en sådan komité.

2.6.2 Kulturutskottets saksområde

Viktigare samarbetsfrågor

Kulturutskottet har under året tagit ställning till utvärderingen av det nordiska kultursamarbetet under 1970-talet (Bergendalrapporten), tagit upp debatten om den nordiska kulturgemenskapen, behandlat frågan om nordisk radio och television via satellit (B 31/k) samt frågan om ökat nordiskt forskningsarbete (bl. a. medlemsförslag A 583/k).

I samband med det då pågående arbetet med Nordiska ministerrådets allmänna handlingsprogram (B 24) uttalade kulturutskottet sommaren 1977 att det fanns behov av en samlad värdering av de erfarenheter som gjorts av kultursamarbetet under den femårsperiod som avtalet om nordiskt kulturellt samarbete varit i kraft. Utskottet framhöll att en sådan värdering skulle kunna utgöra en utmärkt grund för en utveckling och konkretisering av de riktlinjer som för kultursamarbetets del slogs fast 1974. Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) lät genomföra en enmansutredning (Bergendalrapporten), vilken överlämnades till Nordiska rådet som bilaga 10 till ministerrådsberättelsen C 1/1980.

Kulturutskottet genomgick Bergendalrapporten under vårens och sommarens lopp och gav sin syn på rapporten (se bihang 2 till kulturutskottets betänkande om C 1/1981) vid gemensamma överläggningar med Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) den 25–26 augusti 1980 i Ekenäs.

Härvid fann utskottet det vara väsentligt att det nordiska kultursamarbetet gavs en folklig förankring och framhöll decentraliseringens stora betydelse för förnyelsekraften inom kultursamarbetet. Utskottet var övertygat om att förnyelsekraften ökade om samarbetet i större omfattning än vad som hittills varit fallet kunde bedrivas på kommun-, skol och organisationsnivå, mellan folkrörelser och individer. Utskottet noterade även att det parlamentariska inflytandet på kultursamarbetet kontinuerligt kunnat förstärkas under den tid som kulturavtalet varit i kraft, men framhöll att detta inflytande måste förstärkas ytterligare, eftersom ett större parlamentariskt inflytande samtidigt innebar en större folklig förankring, som ju är en av grundförutsättningarna för utvecklingen av det nordiska samarbetet överhuvudtaget.

Kulturutskottet hade hösten 1978 för rådets presidium föreslagit att som ämne för en av de närmast följande rådskonferenserna välja den nordiska kulturgemenskapen. Syftet var att genom konferensen få nya impulser som kunde bidra till att ytterligare stärka förankringen av den nordiska kulturgemenskapen hos allmänheten, särskilt hos ungdomen. Den 29–30 sep-

tember 1980 anordnades i Göteborg Nordiska rådets konferens "Den nordiska kulturgemenskapen – fiktion eller verklighet" (NU B 1980:19) med ett hundratal deltagande politiker och kulturarbetare samt representanter för myndigheter och organisationer. I sitt avslutningsanförande fastslog kulturutskottets ordförande alltingsledamot Árni Gunnarsson, som tillika fungerade som konferensordförande, att konferensen visat att den nordiska kulturgemenskapen inte var någon fiktion, utan fastmer en handgriplig realitet, som kunde utgöra grunden för vidare arbete. För att kulturgemenskapen skulle bli verklighet måste det vara möjligt att tillfredsställa de behov som gemenskapen i sig skapade. Att dessa behov verkligen existerade och manifesterade sig var samtidigt ett vittnesbörd om kulturgemenskapens betydelse för människorna i Norden.

Utredningen av frågan om nordisk radio och television via satellit har under året avancerat så långt att till rådet har riktats ett ministerrådsförslag om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete (B 31/k), vilket kommer upp till behandling vid 29:e sessionen 1981. Inför sitt januarimöte 1981 har kulturutskottet haft två förberedande dryftningar av frågan, den första med Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) den 26 augusti i Ekenäs och den andra den 1 december i Köpenhamn efter föredragning av ministerrådets förman, minister for kulturelle anliggender og minister for nordiske anliggender Lise Østergaard.

På initiativ av statsministrarna har Nordiska ministerrådet (samarbetsamt kultur- och undervisningsministrarna) företagit en utredning och kartläggning av möjligheterna till ökat nordiskt forskningssamarbete. Rådet hade till 28:e sessionen tillställts en mellanrapport och därvid uttalat (yttrende 1/1980) att rådet i god tid till 29:e sessionen 1981 borde tillställas slutrapporten. Vid möte den 1 december 1980 erfor kulturutskottet emellertid att den konkluderande delen inte skulle kunna färdigställas i tid. Detta omöjliggjorde bl. a. utskottets behandling av medlemsförslag A 583/k om forskningspolitiskt samarbete i Norden i ljuset av ministerrådets utredning i tid till 29:e sessionen 1981, vilket utskottet fann otillfredsställande.

Kontakter med Nordiska ministerrådets organ

Kulturutskottet har under 1980 sammankommit med Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) till gemensamma överläggningar den 4 mars i Reykjavík och den 26 augusti i Ekenäs.

Överläggningarna i Reykjavík gällde förslaget till nordisk kulturbudget för 1981. Utskottet underkände därvid det av ministerrådets eget budgetutskott, bestående av tjänstemän från finansministerierna, framlagda förslaget om 0-tillväxt med motiveringen att det nordiska kultursamarbetet måste kunna utvecklas även under ekonomiskt svåra tider. Annars löpte samarbetet risk att stagnera, vilket var liktydigt med tillbakagång.

Kulturutskottet tog även upp till diskussion principerna för att nordisk kurs eller exkursion skulle kunna ordnas varje år eller blott vart annat år.

Det var fråga om tre konkreta fall, nämligen nordiska geoexkursioner till Island, nordiska författarkurser på Biskops-Arnö och nordiska universitetskurser i historia. Utskottet hävdade principen att kurståtheten inte fick minskas efter annan prövning än behovsprövning, om man uppnått en täthet med årliga kurser och exkursioner.

Överläggningarna i Ekenäs gällde den kommande budgeten för nordiskt kulturellt samarbete 1982 i allmänhet och projektet "Scandinavia Today" i synnerhet, ett projekt, som ministerrådet beslutat finansiera över dispositionsmedlen med ett anslag på 6 milj. dkr över treårsperioden 1980–82. Utskottet fann att projektet som sådant var ett exempel på samarbete som det nordiska kulturavtalet stadgade om, men att det hade den storleken och det intresset att det nödvändigtvis borde ha kunnat diskuteras i utskottet på basen av konkret förslag, innan beslut om finansiering av projektet fattades. Att detta inte hade skett fann utskottet beklagligt, liksom att någon annan finansieringsform inte hade tillgripits, utan att de redan från tidigare hårt belastade dispositionsmedlen skulle ansträngas ytterligare.

Den nordiska kulturbudgeten kommer upp till andra behandling på basen av konkret förslag vid överläggningar mellan kulturutskottet och ministerrådet under 29:e sessionen 1981. Efter ändring av budgetproceduren, kommer i dessa överläggningar att delta även förmannen i Nordiska rådets budgetkommitté.

Kulturutskottets sekreterare Kristian Slotte har deltagit i ett möte med rådgivande kommittén för undervisning (RKU) den 16–17 oktober 1980 i Kollekolle, vid vilket bl. a. rådsrekommendationer på utbildningsområdet behandlades.

Kontrollerande verksamhet

På förslag av kulturutskottet uttalade rådet (yttrande nr 1/1980) vid 28:e sessionen att de nordiska regeringarna borde bemöda sig om en bättre nationell uppföljning av nordiska utredningsförslag och andra initiativ samt att uppföljningen fortgående borde rapporteras till rådet. Det som låg bakom yttrandet var utskottets bekymmer för att resultaten av i och för sig goda utredningar, som verkställts på nordiskt plan, av olika orsaker inte utnyttjades på nationellt plan eller ens nådde fram till avsedda mottagargrupper. Utskottet ansåg att frågan borde ägnas stor uppmärksamhet och att i annat fall syftet med den nordiska utredningsverksamheten med rätta kunde ifrågasättas.

Vidare uttalade rådet på förslag av kulturutskottet att det borde utvecklas ett nordiskt remissförfarande i anslutning till planerade nationella reformer på kulturavtalets områden av betydelse för annat nordiskt land. Utskottet hade funnit det viktigt att övriga nordiska länder bereddes tillfälle att yttra sig när något nordiskt land stod i beråd att genomföra reformer av väsentlig betydelse på något av kulturavtalets områden.

I enlighet med sin strävan att effektivisera kontrollen av nordiska institu-

tioners verksamhet har kulturutskottet under året besökt Nordiska afrikainstitutet, sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete och Nordisk institut for teoretisk atomfysik och därvid informerat sig om verksamheten vid dessa institutioner.

Kulturutskottets fasta arbetsgrupp bestående av förmanen och viceförmanen biträdda av sekreteraren höll två möten den 29 januari (den gången bestående av viceförmanen Sture Palm och den nyvalde isländske utskottsmedlemmen Árni Gunnarsson) och genomgick därvid de till 28:e sessionen avgivna och till kulturutskottet hänvisade berättelserna och meddelandena. Gruppen lade fram för det påföljande utskottsmötet förslag om åtgärder med anledning av dessa. Som ett resultat av gruppens arbete kunde utskottet redan i betänkandet om C 1/1980 uttala sig med anledning av berättelserna från 24 institutioner, av de 43 som hänvisats till kulturutskottet. Den nya ordningen kommer även att tillämpas vid genomgången av berättelserna och meddelandena till 29:e sessionen 1981.

2.6.3 Social- och miljöutskottets sakområde

Allmänt

Under år 1980 har social- och miljöutskottet fortsatt lagt vikt vid utövan- det av såväl den granskande som den kontrollerande funktionen. Utskottet har vid tre tillfällen med Nordiska ministerrådet diskuterat aktuella samarbetsfrågor på social- och hälsovårds-, arbetsmiljö- och jämställdhetsområ- det. Kontakterna med arbetsmarknadens parter har varit relativt omfat- tande. De medlemsförslag som slutbehandlats under året har uppgått till sju. Ett ministerrådsförslag om nordiskt samarbetsprogram på arbetsmil- jöområdet har slutbehandlats. Ett ministerrådsförslag om revisionen av den nordiska trygghetskonventionen väntas.

Initiativ

Social- och miljöutskottet har under året slutbehandlat tre medlemsför- slag på rusmedelsområdet. De tre förslagen emanerar från utskottets semi- narium i Kolding hösten 1979. Beträffande medlemsförslaget A 579/s om intensifierat nordiskt samarbete beträffande rusmedelsproblem har utskot- tet beslutat föreslå Nordiska rådet att antaga tre rekommendationer. Lika- så förordar utskottet att en rekommendation antages med anledning av medlemsförslaget A 581/s om utbyggnad av den förebyggande fritidsverk- samheten för barn och unga. När det gäller det tredje medlemsförslaget på rusmedelsområdet, A 580/s om begränsning av alkohol vid båt- och flygre- sor samt av utskänkingen av alkohol i samband med offentlig representa- tion, har uppfattningarna inom utskottet varit delade.

Social- och miljöutskottet har under året efterlyst fem ministerrådsför- slag till rådets 29:e session. Vid det för utskottet och ministerrådet – social- och hälsovårdsministrarna gemensamma mötet i Reykjavik den 19 augusti 1980 förordade utskottet att ministerrådsförslag borde framläggas

till rådets 29:e session beträffande (1) reviderat nordiskt samarbetsprogram på social- och hälsovårdsområdet, (2) ny nordisk trygghetskonvention samt (3) utvidgningen av den gemensamma arbetsmarknaden för social- och hälsovårdspersonal.

Vid det gemensamma mötet med ministerrådet—arbetsmiljöministrarna den 23 oktober 1980 i Stockholm efterlyste utskottet ett ministerrådsförslag om det reviderade nordiska samarbetsprogrammet på arbetsmiljöområdet. Vidare borde, enligt social- och miljöutskottets uppfattning, ett ministerrådsförslag om reviderat nordiskt handlingsprogram på jämställdhetsområdet föreläggas rådets 29:e session. Detta önskemål framfördes vid utskottets möte med ministerrådet—jämställdhetsministrarna den 4 november 1980 i Oslo.

Den kontrollerande funktionen

Som ett led i utövandet av rådets kontrollerande och granskande funktioner har utskottet avlagt studiebesök vid Nordiska institutet för odontologisk materialprovning i Oslo den 3 november 1980 samt vid Nordiska nämnden för handikapppfrågor i Stockholm den 17 december 1980. Utskottet har vid två tillfällen behandlat berättelser och meddelanden om icke-avskrivna rådsrekommendationer. Utredningar i NU-serien har satts upp på dagordningen och behandlats ämnesvis.

Utskottets arbetsformer, möteskontakter m. m.

Social- och miljöutskottet har under året tillsatt fyra parlamentariskt sammansatta arbetsgrupper. Arbetsgruppen för social- och hälsovårdsfrågor hade till uppgift att förbereda utskottets ställningstaganden inför mötet med ministerrådet — social- och hälsovårdsministrarna i augusti 1980. Arbetsgruppen sammanträdde den 11 maj 1980 i Jakobstad, den 6 juni i Oslo samt den 18 augusti 1980 i Reykjavík. Arbetsgruppen för arbetsmiljöfrågor hade till uppgift att förbereda utskottets ställningstagande inför mötet med ministerrådet—arbetsmiljöministrarna i oktober 1980. Arbetsgruppen sammanträdde den 9 oktober 1980 i Helsingfors och den 22 oktober 1980 i Stockholm. Arbetsgruppen för jämställdhetsfrågor som hade till uppdrag att förbereda utskottets ställningstagande inför mötet med ministerrådet—jämställdhetsministrarna i november 1980 i Oslo sammanträdde den 1 oktober 1980 i Köpenhamn och den 22 oktober 1980 i Stockholm.

Därtill har social- och miljöutskottet och ekonomiska utskottet tillsatt en arbetsgrupp för att förbereda det för de båda rådsutskotten gemensamma seminariet om energi- och miljöfrågor hösten 1981. Arbetsgruppens första möte ägde rum den 18 december 1980 i Stockholm och dess andra möte i Helsingfors den 23 februari 1981.

Social- och miljöutskottet har sammanträtt med Nordiska socialkonventionsutskottet den 23 januari 1981 för att diskutera innehållet i och tidtabellen för revisionen av den nordiska trygghetskonventionen.

Vid Förenta Nationernas kvinnokonferens i Köpenhamn företrädde Nordiska rådet av odelstingspresident Asbjørn Haugstvedt, folketingsmedlem Ebba Strange och riksdagsledamot Doris Håvik åtföljda av stf. generalsekretär Niels Ove Gottlieb.

Social- och miljöutskottets sekreterare, fil. kand. Claes Wiklund, har som observatör deltagit i möte med Nordiska socialpolitiska kommittén i Köpenhamn den 14–15 april 1980.

Som observatörer närvar vid det första mötet med Kommissionen för Östersjöns marina miljö riksdagsledamot Elsi Hetemäki-Olander och generalsekretär Håkan Branders. Därtill deltog i del av detta möte social- och miljöutskottets sekreterare, fil. kand. Claes Wiklund.

Social- och miljöutskottets sekreterare, fil. kand. Claes Wiklund, deltog som observatör vid ett av Nordiska samarbetsgruppen för FoU-frågor på social- och hälsovårdsområdet anordnat kontaktmöte i Uppsala den 11 september 1980.

I syfte att ta del av arbetsmarknadsparternas synpunkter på medlemsförslaget A 574/s om åtgärder för att komma till rätta med ungdomsarbetslösheten hördes företrädare för de nordiska arbetsgivareföreningarna och Nordens fackliga samorganisation som sakkunniga vid utskottets möte i Stockholm den 23 oktober 1980.

2.6.4 Trafikutskottets sakområde

Samarbetsuppgifter inom utskottets arbetsområde

Under åren 1979 och 1980 har utskottet företagit en inventering av de aktuella samarbetsuppgifterna inom utskottets arbetsområde. Det arbetsprogram, tiopunktsprogrammet, som denna inventering resulterade i, har överlämnats till Nordiska ministerrådet. Som resultat av denna inventering har två medlemsförslag väckts rörande dels ljus vägbeläggning och dels transport av farligt gods.

Dessutom har utskottet under året slutbehandlat medlemsförslag om åtgärder för att minimera turismens skadevekrningar på naturen och om samarbete för att åstadkomma miljösäkra sjötransporter. Utskottet har avgett positiva betänkanden över samtliga ovannämnda medlemsförslag till rådets 29:e session.

I sitt betänkande över Nordiska ministerrådets berättelse CI:1980 har utskottet med hänvisning till tiopunktsprogrammet hemställt om en undersökning av de nordiska ländernas transportpolitik av idag. Utskottet har anfört att man i utredningen bör belysa på vilka väsentliga punkter ländernas transportpolitik skiljer sig, vilka problem som föreligger vid harmonisering av den, samt vilka fördelar en harmonisering skulle medföra.

På det transportpolitiska området har utskottet därutöver särskilt betonat att energi- och miljöfrågorna inom transportsektorn kräver särskild uppmärksamhet under de närmaste åren samt att de bör behandlas i den ovannämnda undersökningen.

En av utskottets huvuduppgifter under år 1980 har varit att förbereda Nordiska rådets konferens 1981 om trafiksäkerhet samt att från rådets sida inleda förberedelser för ett eventuellt nordiskt trafiksäkerhetsår. Utskottet har framhållit att ett nordiskt trafiksäkerhetsår skall ses som ett uttryck för rådets vilja att varaktigt och väsentligt utvidga det nordiska samarbetet på trafiksäkerhetsområdet och att ett nordiskt trafiksäkerhetsår skall utgöra första etappen i en utveckling där insatserna för trafiksäkerheten i de nordiska länderna samordnas och förstärks. Rådets konferens om trafiksäkerhet bör enligt trafikutskottets åsikt bli ett viktigt led i förberedelserna för trafiksäkerhetsåret.

Utskottets kontakter med Nordiska ministerrådet och dess organ

Vid utskottets möte den 3 november 1980 i Oslo redogjorde Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor (NÄT) för sitt verksamhetsprogram. Vid ett möte mellan utskottet och Nordiska ministerrådet (trafik- och trafiksäkerhetsministrarna) den 8 december 1980 i Köbenhavn diskuterades sedan samarbetsfrågor på trafik- och trafiksäkerhetsområdet däribland flygförbindelserna på Nordkalotten. Öresundsförbindelserna och förberedelserna för ett nordiskt trafiksäkerhetsår.

Utskottets kontakter med övriga nordiska samarbetsorgan

Under år 1980 har utskottet haft kontakter med flera nordiska samarbetsorgan vilket av utskottet har ansetts vara viktigt bl. a. för att utröna på vilka områden behov föreligger av förstärkta samnordiska insatser och för att utöva sin kontrollerande verksamhet.

Vid utskottets möte den 16 juni i Danmark diskuterade utskottet med representanter från NTR (Nordiska trafiksäkerhetsrådet) formerna för och samarbetet mellan rådet och ministerrådet om förberedelserna för ett nordiskt trafiksäkerhetsår.

Ordföranden i Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning (NKTF) redogjorde vid mötet den 16 juni 1980 för kommitténs verksamhet och dess budgetmässiga situation.

Vid utskottets möte den 3 november 1980 träffade utskottet representanter för Kjölengruppen och Kvarkenrådet för att diskutera aktuella mellanriksförbindelser till lands, sjöss och i luften i Mittnorden.

Vid utskottets möte den 8 december 1980 mötte utskottet representanter för SAS:s ledning för att dryfta SAS:s prissättning i inrikesflygtrafiken. Utskottet och SAS:s representanter ansåg regelbundna möten mellan utskottet och SAS:s ledning vara värdefulla.

2.6.5 Økonomisk utvalgs saksområde

Innledning

I 1980 har økonomisk utvalg fortsatt lagt vekt på at det nordiske samarbeid innen energi- og industrisektoren må styrkes. I tilknytning til industri-

samarbeidet har nødvendigheten av bransjemessige innsatser blitt betonet. Likeledes er det blitt fremholdt at det er viktig å fjerne hindringer av formell og administrativ karakter for derved å fremme felles industrielle prosjekt. Utvalget har dessuten understreket betydningen av at Norden som hjemmemarked utvikles videre.

Samarbeidsoppgaver

Til rådets sesjon i 1980 behandlet utvalget et medlemsforslag om glassindustriens stilling i Norden. I løpet av 1980 har nok en bransje, gruveindustrien, blitt behandlet av utvalget i og med medlemsforslaget *A 572/e* om eksistenstruede gruvesamfunn i Norden. I denne forbindelse besøkte utvalget gruvesamfunnet Outokumpu, Finland. Utvalget har besluttet å foreslå for Nordisk Råd å anta en rekommandasjon om visse tiltak for å avhjelpe de vanskeligheter som gruvesamfunn møter når gruvedriften av ulike årsaker trappes ned.

Innen energisektoren har utvalget behandlet to medlemsforslag *A 588/e* om nordisk samarbeid for å fremstille alternative drivstoff og *A 593/e* om nordisk energiforskning. I begge tilfelle betones den store avhengighet Norden – unntatt Norge – har av importert energi, og at det er nødvendig både å minske energiforbruket og å gå over til innenlandsk energi. Ofte er forskningsressursene en begrensende faktor for å nå disse målsettinger. Utvalget foreslår derfor at mulighetene for en bedre samordning av energiforskningen i Norden utredes.

Til rådets sesjon 1980 ble fremlagt en rapport "Nordisk samarbeid vedrørende utviklingshjelp" (*NU A 1979:20*). Utvalget fremholdt i sin uttalelse over Ministerrådets beretning *C1:1980* at det ville vie større oppmerksomhet til bistandspolitiske spørsmål. Utvalget ble i desember 1980 orientert om det nordiske bistandssamarbeidet som utgjør ca. 1 % av landenes samlede bistandsoverføringer.

Utvalget vil i februar 1981 møte samarbeidsministrene for bl. a. å diskutere utkast til ny avtale til avløsning av "Oslo-konvensjonen av 1968" som regulerer det nordiske samarbeid på bistandsområdet.

Utvalget ble på sitt møte i august 1980 orientert om mulighetene for nordisk samarbeid på prosjektområdet. I januar 1981 fremsatte Ministerrådet et forslag om nordisk samarbeid om prosjekteksport. Utvalget regner med for sin del å ferdigbehandle dette til rådssesjonen 1981.

Økonomisk utvalg og sosial- og miljøutvalget har nedsatt en arbeidsgruppe for å forberede et seminar om energi- og miljøspørsmål høsten 1981. Diskusjonen kommer til å bli ført på bakgrunn av hvorledes de nordiske land skal kunne utnytte nordiske energiressurser for derved bedre kunne sikre industri- og miljøpolitiske mål.

Utvalgets kontakter med nordiske samarbeidsorganer og andre

Utvalget har i 1980 – som i tidligere år – møtt representanter for

Nordisk Investeringsbank. Møtene fant sted i mars og august 1980. Ved sistnevnte møte var også bankens styre til stede. Styrets formann redegjorde for bankens virksomhet og berørte bl.a. forholdet til nordiske forretningsbanker.

Ved det samme møtet redegjorde dessuten formannen for utredningsgruppen om nordisk prosjektsamarbeid for gruppens resultater og forslag.

På utvalgets møte i mai med representanter for Nordens Facklige Samorganisation ble det utvekslet synspunkter om mulige nordiske tiltak og initiativ på det økonomiske området.

Ved utvalgets møte i desember redegjorde representanter for Ministerrådet for de nordiske lands bistandspolitikk og mulighetene for et utvidet nordisk samarbeid på bistandsområdet. Utvalget vil møte Ministerrådet (samarbeidsministrene) 12. februar 1981 i Oslo for bl.a. å diskutere nordisk bistandspolitikk.

Representanter for Ministerrådet ga på utvalgets møte den 23. januar 1981 en orientering om de forskjellige planer som eksisterer for gassnett i de nordiske land.

2.7 Budgetkomiteens virksomhed

Budgetkomiteen aflægger i henhold til sin arbejdsordning beretning til præsidiets om sin virksomhed i hvert kalenderår.

På sit møde den 6. november 1980 drøftede komiteen rapporteringen til Nordisk Råds sessioner vedrørende komiteens arbejde i det forløbne år. Komiteen var enig i at anmode formanden om overfor præsidiets at rejse spørgsmålet om mulighederne for fremlæggelse af komiteens rapport som en særskilt sag på sessionen, således at de delegerede kan få lejlighed til at udtale sig om principielle spørgsmål, som komiteen beskæftiger sig med.

Præsidiets tiltrådte på et møde den 27. november 1980 komiteens forslag om en separat debat ved rådets 29. session i forlængelse af generaldebatten og besluttede at komiteens rapport skal fremlægges som Dokument 2.

Som led i bestræbelser for at give komiteens overvejelser mere vægt har komiteen i det forløbne år også drøftet kulturbudgettets inddragning i samordningen af de enkelte udvalgs indstillinger til komiteen på en mere direkte måde end hidtil.

Som resultat af disse overvejelser vedtog komiteen på sit møde den 6. november 1980 et forslag gående ud på at kulturudvalget som hidtil selv fremfører sine bemærkninger til kulturbudgettet for ministerrådet i dens sammensætning af kultur- og undervisningsministre, men at kulturudvalgets budgetindstilling forinden skal være forelagt budgetkomiteen på linje med de øvrige udvalgs indstillinger vedrørende det almene budget. Budgetkomiteens formand skal desuden i fremtiden være nærværende ved kulturudvalgets møde med ministerrådet. Ordningen godkendtes af kulturudvalget på et møde den 1. december 1980.

Under behandlingen af ministerrådets budgetforslag for 1981 fik budgetkomiteen samarbejdsministrenes medhold i en udtalelse om, at der ikke må gennemføres forholdsregler i budgetbehandlingen, som reducerer de nordiske parlamentariske organers indflydelse på budgetterne, samt at der må være rum for fleksibilitet ved fastsættelse af rammerne. Budgetkomiteen tolkede denne indstilling som en bekræftelse fra ministerrådet af, at det er de nordiske samarbejdsprojekters samfundsmæssige og faglige betydning og disses forankring i de nordiske parlamenter som må være det afgørende element ved fastsættelse af budgetrammerne.

Budgetkomiteen erkendte at medlemslandenes individuelle finanspolitiske situation måtte indgå i budgetovervejelserne, men afviste at den kunne blive en udslagsgivende faktor ved budgetternes fastsættelse. Det nordiske samarbejde ville miste enhver troværdighed hvis der ikke kan bevilges penge til velmotiverede bestræbelser for at anvende det nordiske samarbejdes muligheder for en bedre udnyttelse af fælles ressourcer.

2.8 Organisation og administration

Løn- og ansættelsesforhold

I en skrivelse af 28. marts 1980 til præsidiets hævdede statstjenestemandsforbundet i Sverige at der herskede uklarhed i spørgsmålet om i hvilket omfang svenske love og bestemmelser vedrørende ansættelses- og arbejdsforhold omfatter ansatte ved Nordisk Råds præsidiasekretariat, og bad præsidiets klarlægge sin opfattelse af forholdene.

Præsidiets anmodede det nordiske løn- og personaleudvalg om en udtalelse. Denne forelå i form af en præliminær rapport udarbejdet af det svenske budgetdepartement i juni 1980 med en udtalelse fra løn- og personaleudvalget, som konkluderede at: "præsidiasekretariatets status som international organisation indebærer, at svensk lovgivning ikke skal bringes til anvendelse på ansættelsesvilkårene for de ved Nordisk Råds præsidium ansatte". Udtalelsen bekræftede præsidiets tidligere opfattelse og toges til efterretning.

Præsidiets underrettede statstjenestemandsforbundet i Sverige om sagens behandling og om at præsidiasekretariatet har status som international organisation.

Den 20. december 1978 besluttede præsidiets i forbindelse med en drøftelse af præsidiasekretariatets lønsystem dels at tage kontakt med ministerrådet for at overdrage til løn- og personaleudvalget at iværksætte en udredning med det formål at få gennemført en udformning af løn- og arbejdsvilkår (i de nordiske hovedsekretariater) som står i rimeligt forhold til de vilkår som i almindelighed gælder for indehavere af tilsvarende statslige stillinger, samt at overdrage til de tre sekretariater i fællesskab at udarbejde forslag vedrørende de fremtidige forhold mellem arbejdsgivere og arbejdstagere for så vidt angår beslutninger om arbejds- og lønvilkår.

Den 13. december 1980 modtog præsidiets på sit møde i Oslo en rapport fra løn- og personaleudvalget om løn- og ansættelsesvilkår ved de samnordiske sekretariater.

Præsidiets besluttede at sende rapporten til udtalelse i præsidiensekretariatets personaleforening samt at lade sekretærkollegiet foretage en første behandling af dens indhold.

Sekretariatet for bedømmelseskomiteen for Nordisk Råds litteraturpris

I sommeren 1979 foreslog Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde i skrivelser til Nordisk Råds præsidiensekretariat og til kulturudvalget visse ændringer i statutter og instruks for komiteen for uddeling af Nordisk Råds litteraturpris samt flytning af sekretariatsfunktionerne fra bedømmelseskomiteen (for hvilken den svenske delegations generalsekretær fungerer som sekretær) til Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde.

I november 1980 blev præsidiets gjort bekendt med at rådets kulturudvalg i et møde den 30. september 1980 havde behandlet dette forslag og bl. a. udtalt at det ikke fandt nogen anledning til at overflytte sekretariatsfunktionerne til Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde. Præsidiets meddelte derefter i brev af 7. november 1980 Nordisk Ministerråd, at det bifaldt kulturudvalgets synspunkt specielt med henblik på bevarelse af den eksisterende sekretariatsordning for rådets litteraturpris.

Rådsbehandlingen af spørgsmålet om radio og TV via satellit

Præsidiets besluttede på sit møde den 29. september 1980 i Göteborg at nedsætte en arbejdsgruppe bestående af to repræsentanter for hvert udvalg til forberedelse af rådsbehandlingen af spørgsmålet om øget nordisk radio- og TV-samarbejde (*Rek. 15/1973/k*). Mandatet var i korte træk:

Den foreslåede arbejdsgruppes første opgave bliver at strukturere udrædningsmaterialet i henhold til udvalgenes respektive ansvarsområder. Arbejdsgruppen skal endvidere tage stilling til formerne for respektive udvalgs udtalelser og disses præsentation indenfor rammerne af kulturudvalgets endelige udtalelse eller rekommandation. Arbejdsgruppen bør slutte sig til vurderingen af forudsætningerne for en forsvarlig behandling af sagen som led i udvalgenes forberedelse af 29. session og formidle den nødvendige samordning af udvalgenes tids- og arbejdsplaner.

Præsidiets konstaterede, at spørgsmålet om radio og TV via satellit behandles af kulturudvalget. Kulturudvalgets evt. udtalelse eller rekommandation skal derfor omfatte eventuelle udtalelser fra andre udvalg. Det fra ministerrådet oversendte forslag (B 31/k) om øget nordisk radio- og TV-samarbejde er tilstillet samtlige udvalg.

Retningslinjer for udgivelse af NU-serien

Informationskomiteen vedtog på sit møde den 5. august 1980 et forslag til præsidiets om reviderede retningslinjer for udgivelsen af Nordisk Udredningsserie.

Præsidiets havde forslaget til behandling på sit møde den 29. september 1980 i Göteborg og godkendte i princippet de forelagte retningslinjer med omarbejdelse af punktet om ansvarsfordeling overfor præsidiets og samarbejdsministrene, overdrog til informationskomiteen at fremlægge forslag vedrørende Nordisk Rapportserie og fastslog at den endelige beslutning om underskrivelse af nye retningslinjer for udgivelsen af Nordisk Udredningsserie og Nordisk Rapportserie træffes sammen med ministerrådet.

Præsidiets budget

Den nye budgetopstillingen som præsidiets beslutet om i december 1979 har legat till grund för bokföringen under 1980. Samma system kommer att användas i 1981 års budget. Ny instruktion för revision av præsidiets sekretariatet antogs av præsidiets vid möte i Harstad den 25 juni 1980. Syftet härmed är att granskningen av kassa och bokföring skall inriktas på resursanvändningen vid præsidiets sekretariatet. Den nya instruktionen kommer att ligga till grund för revisionsrapporten för räkenskapsåret 1980.

Utfallet 1980 ligger väl inom ramen för 1980 års budget. Kostnaderna uppgick till 11 297 709:74 skr och intäkterna till 3 267 402:75 skr. Nettokostnaderna uppgick till 8 030 306:99 skr, vilket skall jämföras med budgeterade nettokostnader om 8 418 000 skr. Den största avvikelser från budgeten utgörs av ökade utgifter och inkomster för rådets tryck p. g. a. ökad utredningsverksamhet.

Budgeten för 1981 fastställdes av præsidiets den 13 december 1980. Nettokostnaderna utgör 9 499 000 skr, vilket ligger inom ramen för den preliminära budgeten på 9 517 000 skr.

Medelsreserven är överförd till andra poster i budgeten främst för att täcka löne- och kostnadsstegringar.

I den preliminära budgeten för 1982 har hänsyn fortsatt tagits till den beräknade kostnadsutvecklingen. En mindre aktivitetsökning på informationssektorn är inräknad. Den preliminära budgeten för 1982 utgör netto 11 403 000 skr. En medelsreserv om 600 000 skr är budgeterad.

En uppställning över budgeten för 1981 och över preliminär budget för 1982 samt en personalförteckning bifogas (*Tillägg 2 och 3*).

Personale

Præsidiets sekretariatet omfattade ved årskiftet 1980/81 24 1/2 normerede stillinger (*Tillägg 3*).

2.9 Forberedelse af 29. session

Præsidiets besluttede i møde den 25. juni 1980 at Nordisk Råds 29. session i København skulle holdes i dagene 2.–6. marts 1981.

Præsidiets konstaterede ved samme lejlighed efter høring i de nationale delegationer at erfaringerne med begrænsningen af taletiden til 10 minutter

for deltagere i generaldebatten under 28. session havde været gode og besluttede at forelægge forslag om en tilsvarende begrænsning ved 29. session.

Præsidiets besluttede også at foreslå udvalgene at lægge deres januar-møder i 4. uge af 1981.

Den 29. september 1980 udsendtes indkaldelse til 29. session til Danmarks, Finlands, Islands, Norges og Sveriges regeringer, Nordisk Ministerråd, Færøernes landsstyre, Ålands landskabsstyrelse og valgte medlemmer og suppleanter i rådet.

Præsidiets fastsatte at sagerne på dagsordenen under 29. session behandles i følgende orden: økonomisk, kultur-, trafik-, social- og miljø- og juridisk udvalg.

Försöksordning beträffande frågeinstitutet

Nordiska rådets presidium beslöt den 31 oktober 1979, efter att ha samrått med Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) att föreslå plenarförsamlingen att försöksvis under Nordiska rådets 28:e session utvidga frågeinstitutet. Plenarförsamlingen godkände förslaget och fyra frågor ställdes till ministerrådet med stöd av försöksordningen. Vid möte den 25. juni 1980 fann presidiet att erfarenheterna av försöksordningen ännu inte gav tillräcklig grund för ett förslag om permanent ordning. Presidiet beslöt därför framlägga förslag om fortsatt försöksordning vid 29:e sessionen och först därefter värdera om det nya frågeinstitutet skall bibehållas eller ej.

Presidiet föreslår plenarförsamlingen att besluta att fortsätta försöksordningen således att vald medlem också under rådets 29. session får möjlighet att ställa fråga till regering eller till ministerrådet under sessionen. Vald medlem som har för avsikt att under sessionen ställa fråga till regering eller till ministerrådet skall skriftligen underrätta presidiet om hur frågan lyder och till vem frågan skall ställas. Presidiet skall underrätta ministerrådet om frågan samt ge besked om under vilket möte frågan kommer att ställas och svaret bör avges. Presidiets underrättelse till ministerrådet skall ges senast 24 timmar före tidpunkten för det möte under vilket plenarförsamlingen behandlar ärenden inom det för frågan aktuella ämnesområdet.

2.10 Konferencer, møder og kontakter udadtil

Radskonferencen

Rådskonferencen i 1980, hvis emne var det nordiske kulturfælleskab, var først berammet til dagene 28. og 29. april 1980 i Uppsala, men måtte på grund af den da pågående arbejdskonflikt i Sverige flyttes til Göteborg i dagene 29.–30. september 1980. Programmet kunde dog gennemføres praktisk taget uændret under titlen: Den nordiska kulturgemenskapen – fiktion eller verklighet?

Konferencen havde samlet omkring 120 deltagere. Den åbnedes af Nordisk Råds præsident Matthías Á. Mathiesen, og deltagerne blev budt velkommen til Sverige af statsråd Britt Mogård. Temaforedragene holdtes af: Folketingsmand Bertel Haarder, Danmark: Det åndelige klima i 80'ernes Norden; riksdagsmand Arvo Salo, Finland: Kulturpolitikken søger sig selv – kulturen og politikken hinanden; fylkeskulturchef Stein Storsul, Norge: Den decentraliserede kulturforvaltning – lokalt og regionalt kultursamarbejde som grundlag for nye løft i nordisk kultursamarbejde?; formanden i Foreningen Nordens ungdomsrepræsentantskab Jerker Sjøgren, Sverige: Hvorfor en nordisk ungdomskultur? og Indridi G. Thorsteinsson, Island: Islands balance mellem det store Vesten og det lille Norden.

Konferencen lededes af formanden i Nordisk Råds kulturudvalg; altingsmedlem Árni Gunnarsson, Island.

Efter at have indhentet forslag fra udvalgene besluttede præsidiets den 6. marts 1980 i Reykjavík at 1981 års rådskonference skal handle om trafik-sikkerheden i Norden og afholdes i Trondheim 22.–24. april 1981.

Rådets internationale konferencer

I december 1979 havde præsidiets modtaget indbydelse fra Danmark til at holde rådets næste internationale konference der. Præsidiets besluttede den 6. marts 1980 at afholde konferencen 27.–29. september 1981 i Århus. Indbydelser til europæiske organisationer m. fl. udsendtes i begyndelsen af juli måned 1980.

Seminar om energi og miljø

Det anmeldtes ved præsidiemødet den 27. november 1980 i København at økonomisk udvalg og social- og miljøudvalget i fællesskab vil afholde et seminar om energi og miljø den 9.–10. november 1981 i Södertälje.

Kontakter med organisationer

Nordisk Råds præsidium under ledelse af Lars Korvald mødtes den 11. februar 1980 med repræsentanter for Nordens Fackliga Samorganisation i København. På dagsordenen stod: Den kommende session – det nordiske samarbejde (primært industrisamarbejdet og teknologien) – kontakterne mellem fagforeningsbevægelsen og de nordiske samarbejdsorganer.

Præsidiets sekretariat havde før 28. session kontakt med en repræsentant for Svenska arbetsgivareföreningen for herigennem at formidle præsidiets indbydelse til de nordiske arbejdsgiverforeninger til at lade sig repræsentere ved den 28. session i Reykjavík samt eventuelt at drøfte emner af særlig interesse for arbejdsgiverne som forberedelse til sessionen. Ved sessionen i Reykjavík var arbejdsgiverforeningerne repræsenteret ved advokat Thorstein Pálsson, Vinnuveitendasamband Islands.

Præsidiets har i lighed med tidligere år bevilget 110.000 skr. som bidrag til

seminarvirksomhed i forbindelse med sessionen for ungdomsrepræsentanter for de i de nationale parlamenter repræsenterede politiske partier.

Rådets kontakter udadtil

Præsidiensekretariatet fik i juni 1980 besøg af et medlem af Europaparlamentet, James Moorhouse, som på Europaparlamentets vegne skal holde kontakt med de nordiske landes politiske og erhvervsorganisationer. Præsidiet har tiltrådt at en sådan kontakt opretholdes med det formål at fremme informationsudvekslingen mellem rådet og Europaparlamentet. Præsidiet har i lighed med tidligere år indbudt repræsentanter for EFTA til at være repræsenteret ved rådets session.

Konventionen ang. Østersøens maritime miljø trådte i kraft den 3. maj 1980. Kommissionen for denne konvention holdt sit første møde i Helsingfors den 5. til 7. maj. Nordisk Råd var indbudt til mødet som observatør. Rådet repræsenteredes af vicepræsident Elsi Hetemäki-Olander, generalsekretær Håkan Branders og udvalgssekretær Claes Wiklund.

Efter indbydelse fra generalsekretæren for De Forenede Nationers Kvindekonference 14.-30. juli 1980 i København var Nordisk Råd her repræsenteret ved formanden for social- og miljøudvalget, odelstingspræsident Asbjørn Haugstvedt, riksdagsmedlem Doris Håvik og folketingsmedlem Ebba Strange med stedfortrædende generalsekretær Niels Ove Gottlieb som rådgiver. Delegationens medlemmer havde status som observatører på linje med en række andre repræsentanter for samarbejdsorganisationer mellem regeringer.

2.11 Nordisk Råds litteraturpris

Bedømmelsekomiteen for Nordisk Råds litteraturpris besluttede på et møde i Reykjavík den 23. januar at tildele den islandske digter Snorri Hjartarson prisen for 1981 for digtsamlingen "Höstmörkret över mig" med følgende motivering: "Digtsamlingen giver klart og behersket udtryk for personlig naturoplevelse som vokser til verdenserkendelse. Prisen, der er på 75000 d.kr. vil blive overrakt under Nordisk Råds 29. session i København.

2.12 Præsidiets sammensætning og møder

Ved 28. sessions 1. møde den 3. marts 1980 i Reykjavík valgtes til Nordisk Råds præsident Matthías Á. Mathiesen, Island, og til vicepræsidenter Knud Enggaard, Danmark, Elsi Hetemäki-Olander, Finland, Lars Korvald, Norge og Olof Palme, Sverige.

Præsidiet holdt møde den 3. marts 1980 i Reykjavík med de nordiske statsministre, derefter den 6. marts i Reykjavík, den 24. juni i Oslo, den 25. juni i Harstad, den 25. juni i Harstad med Nordisk Ministerråd (samar-

bejdsministrene), den 29. september i Göteborg, den 27. november i København, den 27. november med de nordiske statsministre i København, den 13. december i Oslo og den 21. januar 1981 i Stockholm.

2.13 Sekretærkollegiets sammensætning og møder

Secretærkollegiet har mellem 28. og 29. session haft følgende medlemmer: Generalsekretær Axel Gormsen, Danmark, generalsekretær Håkan Branders, Finland, kontorchef Fridjón Sigurdsson, Island (formand), generalsekretær Gudvin Låder Ve, Norge, kanslichef Christer Jacobson, Sverige og præsidiasekretær Gudmund Saxrud.

Kollegiet har i den omtalte periode holdt møder: den 6. marts i Reykjavík, den 27. marts i Stockholm, den 3. juni i København, den 20. august i Kuopio, den 15. september i København, den 28. september i Göteborg, den 16. oktober i Stockholm, den 17. oktober med Nordisk Ministerråds stedfortræderkomité i Stockholm, den 4. november i Oslo, den 20. november i København, den 5. december i Stockholm, den 8.–9. januar 1981 i København den 21. januar i Stockholm og den 13. februar i Oslo.

3. Informationskommitténs verksamhet mellan den 28:e och 29:e sessionen

Informationskommittén erhöi vid den 28:e sessionen följande sammansättning:

Danmark:

Folketingsmand Christian Christensen
Folketingsmand Robert Pedersen

Finland:

Riksdagsman Ilkka-Christian Björklund
Riksdagsman Petter Savola

Island:

Alttingsman Árni Gunnarsson
Alttingsman Páll Pétursson

Norge:

Stortingsrepresentant Jo Benkow
Stortingsrepresentant Guttorm Hansen

Sverige:

Riksdagsledamot Rune Gustavsson
Riksdagsledamot Sture Palm

3.1 Planläggning och organisation

Syftet med Nordiska rådets informationsverksamhet finns formulerat i den informationsplan som gäller från början av 1976. Det är att inom och utom Norden verka för att 1) Nordiska rådet och nordiskt samarbete i övrigt blir känt vad gäller syfte, bakgrund, organisation och arbetsformer, 2) uppnådda resultat inom Nordiska rådet och nordiskt samarbete i övrigt blir kända, 3) pågående arbete inom Nordiska rådet och nordiskt samarbete i övrigt blir kända, 4) arbetet inom Nordiska rådet och nordiskt samarbete i övrigt uppfattas positivt.

Vid ett möte mellan informationskommittén och Nordiska ministerrådet den 5 mars 1980 konstaterades att denna sista punkt skall uppfattas så, att informationen icke skall ha propagandakaraktär utan sakligt upplysa om samarbetet mellan de nordiska länderna.

Målgrupperna för informationsverksamheten har definierats. Härvid har, vid sidan av de interna målgrupperna, följande externa målgrupper givits högsta prioritet: 1) massmedierna, 2) de politiska partierna och 3) lärarna. Informationskommittén beslöt vid sitt möte den 4–6 augusti 1980 att till dessa prioriterade målgrupper även foga en fjärde, folkrörelserna.

Den långsiktiga informationsplanen kompletteras årligen med en verksamhetsplan som efter att ha godkänts av informationskommittén utgör grunden för den budget som presidiet fastslår.

Presidiet beslöt vid sitt möte den 31 oktober 1979

- att ge informationskommittén fullmakt att på presidiets vägnar i överläggningar med samarbetsministrarna fastställa riktlinjerna för den generella nordiska informationsverksamheten
- att uttala att kostnaderna för den generella informationsverksamheten liksom hittills bör bestridas över presidiets budget
- att en redogörelse över informationskommitténs verksamhet skall ingå i presidiets rapport till rådets session.

Den generella informationen om det officiella nordiska samarbetet skall förverkligas bl. a. i form av gemensamt planerade seminarier, konferenser och besöksresor samt genom gemensamma nyhetsbrev och andra typer av informationsmaterial som presenterar det nordiska samarbetet.

För att koordinera informationsverksamheten inom Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet utarbetar informationscheferna vid de tre samnordiska sekretariaten årligen en gemensam plan för den generella informationen om det officiella nordiska samarbetet. Planen föreläggs informationskommittén och Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna).

3.2 Informationskommitténs möten

Informationskommittén har under den gångna verksamhetsperioden hållit fyra möten. Därutöver har två gemensamma möten hållits med Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna).

I samband med sessionen hölls ett kort konstituerande möte i Reykjavík den 5 mars 1980.

Till ordförande för kommittén återvaldes stortingsrepresentant *Jo Benkow* och till viceordförande riksdagsledamot *Sture Palm*.

Den 4–6 augusti 1980 hölls ett möte i Kalmar. Ett förslag till reviderade riktlinjer för utgivning av Nordisk Utredningsserie godkändes för att laggas fram för presidiet. Nordisk Kontakts prenumerationspris höjdes och det beslöts utge ett specialnummer med anledning av språkåret för distribution till alla gymnasier i hela Norden. Övergången till en effektivare distribution av informationsmaterial och publikationer med hjälp av ett databaserat adressregister rekommenderades. Beslöts anordna ett seminarium för redaktörer i de politiska partiernas ideologiska organ.

Den 6 november 1980 hölls ett möte i Oslo. Här godkändes informationsplanen för 1981 och beslöts framlägga ett förslag till budget för presidiet. En plan för den gemensamma informationen med Nordiska ministerrådet godkändes även. Planerna innebär bl. a. att tre seminarier skall anordnas under år 1981, samt att nyhetsbrevet "Nordiskt samarbete" utges även på finska och engelska år 1981. Pedagogiska studiepaket för folkbildningsorganisationerna skall utarbetas. Regler för utdelning av Nordiska rådets journaliststipendier fastslogs.

Den 21 januari 1981 hölls ett kort möte i Stockholm varvid utkastet till regler för utgivningen av nordiska rapporter och publikationer vilka inte utkommer i NU-serien genomgicks.

Två gemensamma möten har hållits med Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna). Vid ett möte i Reykjavík den 5 mars 1980, i samband med sessionen diskuterades informationsplanen, koordineringsfrågor, målgruppsindelning och informationsresurserna. Man diskuterade också hur massmedia kunde intresseras för att bättre bevaka de vardagsnära frågorna i det nordiska samarbetet. Vidare konstaterades, att det årliga gemensamma mötet lämpligen kunde förläggas till hösten varvid planerna för det kommande verksamhetsåret kunde behandlas.

Såsom planerat hölls följande gemensamma möte med samarbetsministrarna på hösten den 6 november 1980, i Oslo. En bred principdiskussion fördes om det nordiska informationsarbetet, dess villkor och svårigheter.

Vidare godkändes nya principer för utgivningen av nordiska utredningar (NU-serien). Ett förslag till riktlinjer för utgivande av övriga publikationer skulle föreligga i januari för godkännande.

3.3 Massmedierna

Som vanligt kulminerade massmediernas intresse för det nordiska samarbetet i samband med Nordiska rådets årliga session, som hölls i Reykjavík den 3–7 mars. Pressservicen sköttes enligt tidigare mönster.

En kortfattad sammanställning av de ärenden som uppförts på dagordningen för sessionen utarbetades liksom tidigare för att underlätta massmediernas arbete. Sammanställningen utkom i omarbetat skick även på finska och engelska.

En porträttmatrikel med korta personuppgifter om deltagarna i sessionen utarbetades. Ett presscentrum inrättades i Nationalteatern i Reykjavík där sessionen hölls med telex, telefon och sändningsrum för radio och TV till journalisternas förfogande. I anslutning till sessionen anordnade det isländska journalistförbundet Bladamannafelags Islands ett informationstillfälle den 29.2–1.3 i Reykjavík för de nordiska informationscheferna medverkade.

Deltagarna i Nordisk journalistkursus följde även denna gång med sessionen och utgav en särskild övningstidning om den. Därtill rapporterade flera av kursdeltagarna till sina egna redaktioner om arbetet med råds-sessionen. 140 journalister bevakade sessionen.

Nordiska rådets konferens i Göteborg den 29–30 september kring temat "Den nordiska kulturgemenskapen – fiktion eller verklighet"? bevakades också av ett flertal, främst svenska journalister.

Ett seminarium för journalister med ekonomisk inriktning vid fackpress, dagstidningar och radio anordnades den 17–19 september 1980 i Sundvollen i Norge. Syftet var att ge aktuell kunskap om nordiskt ekonomiskt samarbete och inspirera till en fördjupad och initierad diskussion i massmedia om dessa frågor. Medarrangör var Nordiska ministerrådet.

Ordföranden för Nordiska rådets ekonomiska utskott Svante Lundkvist belyste problem och förutsättningar för nordiskt samarbete inför sessionen i Köpenhamn. Nordiska ekonomiska institutioner (investeringsbanken, industrifonden och det ekonomiska forskningsrådet) presenterades. Redogörelser gavs för utredningar om nordisk gemensam projektexport, den nya teknologins inverkan på sysselsättningen samt små och medelstora företag i Norden. Representanter för näringsliv och arbetsmarknad gav sina synpunkter på stat och företag i nordiskt samarbete och representanter för massmedia på vilken roll dessa spelar som pådrivande/kritiserande element i samarbetet.

3.4 De politiska partierna

Informationen till de politiska partierna sker i stor utsträckning direkt från de nationella sekretariaten. Nyhetsbrevet "Nordiskt samarbete", som främst har riktat sig till de politiska partierna, har utkommit 7 gånger under år 1980.

Ett seminarium för redaktörer vid de politiska partiernas ideologiska tidskrifter anordnades den 22–24 oktober i Marienlyst i Danmark. På programmet stod bl. a. föredrag och diskussioner om politiseringen av det nordiska samarbetet, om de politiska lojaliteterna gentemot Norden i förhållande till andra internationella åtaganden, om den nordiska samhällsmoddellens framtid och om självstyrelsepolitiken i Norden. Därutöver gavs en koncentrerad överblick av aktuella nordiska samarbetsprojekt. En debatt kring dessa leddes av folketingsmand Christian Christensen. Seminariearrangörer var Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet.

3.5 Skolorna

Ett seminarium för lärare vid lärarutbildningsanstalter anordnades gemensamt av Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet i Jyväskylä den 10–12 september. Syftet var dels att ge aktuell information om nordiskt samarbete och om det informations- och dokumentationsmaterial som de nordiska samarbetsorganen ger ut, dels att få reda på vilka önskemål lärarna hade beträffande förbättrad information från samarbetsorganens sida gentemot skolorna. Man ville också utröna seminariedeltagarnas syn på och inställning till ökad undervisning om Norden och nordiskt samarbete vid lärarutbildningsanstalterna. Härvid koncentrerade man sig speciellt på ämnesområdenas historia och samhällslära, språkundervisning och geografi.

Med anledning av det nordiska språkår, som Föreningarna Norden utlyst för 1980–81 utgavs ett speciellt skolnummer av tidskriften *Nordisk Kontakt* (12/1980). Det trycktes i en upplaga på 70 000 exemplar och distribuerades till alla gymnasier i hela Norden, åtföljt av skriften "Att tala nordiskt".

Förutom tidskriftens normala innehåll fanns i skolnumret bl. a. artiklar om skoldemokrati, valfrihet i gymnasiet, betygsgivning och skoldebatten idag, skrivna av resprerantanter för skolungdomarna.

Två nya nordiska institutioner har grundats med syfte att bl. a. verka för förbättrad språkförståelse.

Nordiskt språksekretariat i Oslo startade sin verksamhet 1979 och Nordiskt språk- och informationscentrum i Helsingfors 1980. Dessa kan bli viktiga samarbetsinstrument också när det gäller att bredda de nordiska organens kontaktyta gentemot skolorna.

3.6 Målgrupper utom Norden

En grupp ledande journalister från några av de förnämsta europeiska tidningarna och tidskrifterna deltog i ett nordiskt reseseminarium den 16–20 juni 1980, arrangerat av Nordiska rådets informationskommitté och Nordiska ministerrådet. Representerade var *The Times* och *The Observer*

från Storbritannien, Le Monde från Frankrike, Neue Zürcher Zeitung och Journale de Genève från Schweiz, La Stampa och Il Giornale Nuovo från Italien och Dagblad de Telegraaf från Holland.

Under seminariet träffade journalisterna regeringsledamöter och ledande parlamentariker, vetenskapsmän och kulturarbetare i de nordiska länderna.

Som introduktion till det nordiska samarbetet och som skapare av viktiga kontakter till centrala europeiska media fungerade seminariet enligt förväntningarna.

Planer finns för att följa upp seminariet på olika sätt, bland annat genom kontakt med de i Norden stationerade utrikeskorrespondenterna.

Informationscheferna har som förut deltagit i mötet med presscheferna vid de nordiska ländernas utrikesdepartement.

Kontakterna med andra internationella organisationers informationschefer har fortsatt.

3.7 Informationsmaterial

Den allmänna informationsbroschyren "Samarbete i Norden" utkom på isländska till sessionen.

Skriften "Att tala nordiskt" utgavs på initiativ av Nordiska rådet, och rönste stor efterfrågan. Dess syfte är att sänka språkmuren vid nordiska konferenser och sammanträffanden, genom att ge råd om hur man bör tala för att lättast bli förstådd och hur man övervinner initialsvarigheterna att förstå ett annat nordiskt språk.

"Att tala nordiskt" säljs i stora bokhandlar i de nordiska länderna via Liber förlag.

En serie stordian med synopsis har utarbetats och finns för utlåning till skolor, föredragshållare m. fl.

Publikationen "Nordiska samarbetsorgan" har utkommit. Katalogen innehåller en förteckning över alla officiella nordiska samarbetsorgan, med benämningar även på finska och engelska, adresser, telefonnummer, person- och sakregister.

Den utges gemensamt av presidiesekretariatet och de båda ministerrådssekretariatet. En särskild arbetsgrupp svarar för produktionen. Kalendariet över nordiska möten utkom med 11 nummer. Upplagan är 1 200 exemplar, men kommer att ökas år 1981.

Nyhetsbrevet "Nordiskt samarbete" utkom i 7 nummer. Innehållet utarbetas i samarbete med ministerrådets sekretariat. Presidiesekretariatet svarar för produktionen och distributionen. Upplagan är ca 2 700 ex., men även här kommer en betydlig utökning att ske 1981. Nyhetsbrevet sprids nu främst till de politiska partierna men skall i ökande omfattning gå till massmedierna.

Informationskommittén beslöt att nyhetsbrevet år 1981 skall börja utkomma även på finska, samt kvartalsvis och i sammanfattning även på

engelska. Den engelska versionen skall distribueras till utomnordiska massmedia, internationella organisationer, nordiska ambassader utomlands, forskare i nordiska frågor vid utomnordiska universitet osv.

En publikationslista över informations- och dokumentationsmaterial som Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet producerar var för sig och i samarbete gavs ut och kommer att ajourföras vid behov.

3.8 Nordisk Kontakt

Tidskriften Nordisk Kontakt, som orienterar om arbetet i de nordiska ländernas parlament och om det nordiska samarbetet, hade år 1980 utkommit i 25 års tid.

Tidningen har utvidgat sin nordiska avdelning och även börjat utgesärskilda temanummer (år 1980 om energi och språkår).

Nordisk Kontakt utkommer med 16 nummer om året eller varannan vecka under den tid av året då de nordiska parlamenten är samlade. Antalet sidor var 1 148.

Tidningen har utkommit i en upplaga om ca 11 000 exemplar, huvudsakligen gratisexemplar. År 1981 kommer en aktivare prenumerationsförsäljning att bedrivas i hela Norden av det svenska statliga förlaget Liber.

I samband härmed höjdes prenumerationspriset till Skr. 105:– per årgång för att bättre täcka kostnaderna för tidningens produktion.

Redaktionen bestod under året av Erling Larsson, chefredaktör och ansvarig utgivare, H C Clausen, Danmark, Harry Elg, Finland, Björn Jóhannsson, Island, Oddvar Hellerud, Norge och Britta Hagwall, Sverige.

Övrigt

Arbete har pågått under hela året med att åstadkomma en effektivare och också mera selektiv spridning av nordiskt informations- och dokumentationsmaterial, rapporter och utredningar. Ett nytt distributionssystem med ett centralt databaserat adressregister planeras successivt att tas i bruk från och med sessionen 1981. Man vill undvika dubbeldistribution och garantera att utredningar når just de målgrupper som kan tänkas ha intresse för dem. Samtidigt förbereds en effektivare försäljning av rapporterna.

Studiebesöken till presidiesekretariatet har fortsatt. Sekretariatet har besökts av enskilda och grupper av skolungdomar, journalister, ambassadanställda och experter av olika slag, varvid det nordiska samarbetet har presenterats. Ett "öppet-hus" arrangemang gick av stapeln den 10 juni med temat "Den fria nordiska arbetsmarknaden".

4. Publikationsverksamheten

4.1 Rådsförhandlingarna

Förhandlingarna vid 28:e sessionen har redigerats av redaktör Åke Edwall och byråsekreterare Ingegerd Wahrgren.

28:e sessionens förhandlingar har uppdelats i tre band: ett huvudband i två delar om tillsammans 2 754 sidor samt ett supplementband om 1 019 sidor i vilket remissyttranden och promemorior har samlats.

Rådsförhandlingarna har tryckts av AB P A Norstedt & Söner, Stockholm. För inbindningen har BOK Lundins AB i Nacka svarat. Huvudbandets upplaga har uppgått till 1 800 exemplar och supplementbandets till 1 560 exemplar. Utsändningen av rådsböckerna från 28:e sessionen ägde rum under december 1980.

Förhandlingarna utdelas till delegationernas medlemmar och suppleanter samt överlämnas till parlamenten i de nordiska länderna, ministerier/ departement, Nordiska ministerrådet, Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete och olika ämbetsverk, offentliga bibliotek och politiska partier, folkhögskolor, tidningar m fl institutioner samt vissa enskilda personer i de nordiska länderna. Vidare har förhandlingarna tillställts andra parlament, utländska bibliotek, vetenskapliga institutioner i utlandet, internationella organisationer m. fl.

NU-serien

Vid ett möte mellan Nordiska rådets sekreterarkollegium och Nordiska ministerrådets ställföreträdarkommitté den 23 februari 1977 i Helsingfors fattades ett beslut om uppdelning av NU-serien i en A- och B-serie. Häftena i NU-serien har sedan 1980 fått individuella omslag.

Under 1980 har följande nummer utkommit i A-serien:

1. Båtlivet och dess inverkan på skärgården (5 010 ex.)
2. Världshandelsförändringar och Nordens framtida industrisysselsättning (3 150 ex.)
3. Omstillingskrav til de nordiske landes arbejdsmarked og økonomi på mellemlang sigt (3 055 ex.)
4. Sysselsettingsvirkninger av ny teknologi (3 355 ex.)
5. Förändringar i arbetsmarknadens struktur och funktionssätt (3 055 ex.)
6. Arbete för alla? Rapport om ungdomar med sociala arbetshinder (4 955 ex.)
7. Nordisk samarbejde om projekteksport (3 635 ex.)
8. Nordisk utredningsserie 1960–1979. Katalog (4 505 ex.)
9. Barnåret i Norden (7 050 ex.)
10. Vandringsleder på Nordkalotten (2 830 ex.)
11. Arbetskraftens och kapitalets rörlighet i Norden (2 930 ex.)

12. Arbeidsmarkedspolitiske utfordringer i 1980-årene i Norden (3 900 ex.)
13. Alternativer til frihedsstraf (3 900 ex.)
14. Utnyttelse av fisk i ernæringen i utviklingsland (3 550 ex.)
15. Information om arbeidsmiljøforskning (2 585 ex.)
16. Arbetsløshet och bruk av rusmedel (2 925 ex.)
17. Fødeinstitusjonene i Norden (2 800 ex.)
18. Arbetsmarknadspolitik för 1980-talet i Norden (4 900 ex.)
19. Nordisk statutsamling 1980 (2 300 ex.)
20. Nordisk statistisk årsbok 1980 (12 000 ex.)

Under 1980 har følgende nummer utkommit i B-serien:

1. Individinriktede sysselsættingsåtgærdere i de nordiske lænderne (2 650 ex.)
2. Planering av nordisk utværdering av konsumentprogram i TV och radio (2 800 ex.)
3. Føretagsinriktede sysselsættingssskapande åtgærdere i de nordiske lænderne (2 300 ex.)
4. Arbetsfremmedling i Norden (3 500 ex.)
5. Nordisk arbeidsmarknadsforskning (2 200 ex.)
6. Energibesparing i befintlig bebyggelse (2 100 ex.)
7. Sjuka barns behov (3 300 ex.)
8. Ungdomsutdanningens forhold til arbeidslivet (3 250 ex.)
9. Nordisk samarbeide inom yrkesinriktad rehabilitering (3 350 ex.)
10. Nordic food aid (2 900 ex.)
11. Arbeidsmarked og arbeidsmarkedspolitik i Norden (2 700 ex.)
12. Stoffmisbruk i Norden (4 500 ex.)
13. Produkters brukstid (2 500 ex.)
14. Tvistløsning på konsumentområdet i Norden (2 200 ex.)
15. Sakerhetsforskning inom energiproduktionsområdet. Plan for fortsatt nordisk projektarbeide (2 250 ex.)
16. Barnets totale trafikmiljø (3 600 ex.)
17. Unge familier i etableringsfasen (2 450 ex.)
18. ADOK – Samnordisk forrektekning over arbeidsmarknadsdokument och -lagstiftning (6 130 ex.)
19. Den nordiske kulturgemenskaperen – fiktion eller verklighet? (1 800 ex.)
20. Barns socialisation och alkoholbruk (2 840 ex.)
21. Alkohol och ekonomi i Norden (2 840 ex.)
22. Producentobunden lækemdelsinformation (5 300 ex.)
23. Nordisk lærebok i optikk (2 850 ex.)
24. Forureningssituationen i Skagerrak – Kattegat (2 500 ex.)
25. Undervisning i miljølære ved universiteter og høgere læreanstalter i Norden (3 050 ex.)

4.3 Nordisk Statistisk Årsbok

Nordisk Statistisk Årsbok har enligt presidiebeslut utkommit årligen sedan 1962. Sedan 1972 redigeras årsboken av Harry de Shårengard vid Nordiskt statistiskt sekretariat i København. Årsboken utkommer i februari 1981 (*NU A 1980: 20*) i 12 000 exemplar. Årsboken har tryckts i Stockholm av AB P A Norstedt & Söner. Från och med 1972 utges årsboken gemensamt av Nordiska rådet och Nordiskt statistiskt sekretariat i København.

4.4 Porträttmatrikeln

Till tjugonionde sessionen utgavs en upplaga på 1 100 exemplar av porträttmatrikeln över de vid sessionen närvarande valda rådsmedlemmarna och regeringsrepresentanterna. Publikationen har redigerats av informationsassistent Renée Sundberg.

4.5 Statutsamling

Från och med 1970 utges enligt beslut av Nordiska rådets presidium en årlig publikation i NU-serien upptagande stadgar, instruktioner, reglementen och andra bestämmelser som avser nordiska institutioner och samsamarbetsorgan eller annan samnordisk verksamhet. Redaktör för statutsamlingen är byråsekreterare Anneli Joneken vid presidiesekretariatet. Nordisk statusamling har tryckts i en upplaga av 2 300 exemplar (*NU A 1980: 19*).

4.6 Nordisk Råd 1952–1978. Struktur – arbejde – resultater

Till 27:e sessionen utkom efter år av förberedelser Frantz Wendts bok om det nordiska samarbetet. Den har tryckts hos P A Norstedt & Söner, Stockholm, i en upplaga av 3 000 exemplar. Almqvist & Wiksell International svarar för bokhandelsdistributionen. Underdistributör i Danmark är Rosenkilde og Bagger, i Finland Akademiska bokhandeln och i Norge Olaf Nordli.

Vid presidiemöte den 31 oktober 1979 i Reykjavík fattades beslut om utgivande av en engelsk översättning i en förkortad version. Boken har översatts av Geoffrey Dodd och trycks hos Almqvist & Wiksells tryckeri i Uppsala. Förlag blir Almqvist & Wiksell International, som också kommer att ombesörja distributionen i Storbritannien och Förenta staterna. Boken beräknas utkomma under försommaren 1981.

5. Åtgärder i anledning av rådets beslut

5.1 Rekommendationer och yttranden antagna vid 28:e sessionen

Med stöd av tidigare fattat principbeslut vid möte mellan de nordiska statsministrarna, Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) har beslutats att Nordiska ministerrådet skall svara för behandlingen av nedanstående rekommendationer:

- Nr 1 Samarbete inom skeppsteknisk och skeppsekonomisk utbildning
- Nr 2 Gemensamt ansvar för utlandsskolor
- Nr 3 Forskning rörande kvänernas kultur och språk i Nordnorge
- Nr 4 Samarbete på videogramområdet
- Nr 5 Gemensam nordisk bokmarknad
- Nr 6 Liberalisering av fraktcharterregler
- Nr 7 Förbättrade villkor för färjtrafiken i Norden vintertid
- Nr 8 Pensionärernas rese möjligheter i Norden
- Nr 9 Produktion och bruk av bränslesnåla, miljövänliga och trafiksäkra motorfordon och bilmaterial
- Nr 10 Nordiskt trafiksäkerhetsår 1982
- Nr 11 Uppdatering av NORDTRANS-statistiken och produktion av löpande nordisk transportstatistik
- Nr 12 Enhetliga säkerhetsföreskrifter för amatörboxning
- Nr 13 Upplysning och forskning om de mänskliga rättigheterna
- Nr 14 Indrivning av felparkeringsavgifter mellan de nordiska länderna
- Nr 15 Datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv
- Nr 16 Internationellt samarbete rörande datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv
- Nr 17 Nordisk konvention om anställningsförmåner
- Nr 18 Arbetsmiljörisker i samband med graviditet m m
- Nr 19 Projektanställdas förhållanden utanför Norden
- Nr 20 Icke-medicinskt rättsskydd vid sjukdom
- Nr 21 Idrottsmedicinskt samarbete
- Nr 22 Erfarenheterna av akupunkturbehandling
- Nr 23 Gemensamma industriella projekt
- Nr 24 Glasindustrin i Norden
- Nr 25 Samarbetsprogram på konsumentområdet
- Nr 26 Förbättrat konsumentskydd beträffande lås
- Nr 27 Gemensamma åtgärder beträffande stadsforskning

Rekommendationerna och de i anledning av ministerrådets berättelse (C 1) antagna yttrandena med därtill hörande handlingar (*rekommendationerna 1–27 och yttrandena 1–5*) överlämnades till Nordiska ministerrådet den 6 maj 1980.

6. De nationale delegationer

6.1 Danmarks Riges delegation

Danmarks Riges delegation består af nedenstående medlemmer og stedfortrædere.

Valgt af folketinget den 8. oktober 1980 og senere:

<i>Medlemmer</i>	<i>Stedfortrædere</i>
K. B. Andersen (S)	Kristian Albertsen (S)
Karen Dahlerup Andersen (S)	Hans Jørgen Jensen (S) (14/10)
Knud Heinesen (S)	Henning Jensen (S)
Egon Jensen (S)	Otto Mørch (S) (14/10)
Robert Pedersen (S)	J. K. Hansen (S)
Bernhardt Tastesen (S)	Erik Andersen (S)
Otto Steenholdt (Grønl.)	Kaj Poulsen (S)
Niels Helveg Petersen (RV)	Arne Stinus (RV)
Knud Enggaard (V)	Ivar Hansen (V)
Nathalie Lind (V)	Henning Christophersen (V)
Ib Stetter (KF)	Karen Thurøe Hansen (KF)
Hagen Hagensen (KF)	Gerda Møller (KF)
Chr. Christensen (KrF)	Arne Melchior (CD) (28/11)
Ebba Strange (SF)	Steen Folke (VS)
Ib Christensen (DR)	Preben Wilhjelm (VS)
Børge Halvgaard (FP)	Kirsten Jacobsen (FP) (25/11)

Valgt af Færøernes lagting den 6. januar 1981:

<i>Medlemmer</i>	<i>Stedfortrædere</i>
Lagtingsformand Jógvan Sundstein (Folkeflokkun)	Asbjørn Joensen (Selvstyreflokkun)
Cand. polit. Erlendur Patursson (Tjóðveldisflokkun)	Karin Kjølbro (Tjóðveldisflokkun)

6.2 Finlands delegation

Medlemmar valda av Finlands riksdag

Vald den 7 februari 1980 för tiden in till dess val nästa gång äger rum

<i>Medlemmar</i>	<i>Suppleanter</i>
Björklund, Ilkka-Christian (Skdl)	Kemppainen, Arvo (Skdl)
Hetemäki-Olander, Elsi (Kok)	Aaltio, Sampsa (Kok)
Hirvelä, Inger (Skdl)	Wahlström, Jarmo (Skdl)
Kanerva, Ilkka (Kok)	Leppänen, Urpo (Smp)
Karhuvaara, Sinikka (Kok)	Petäjaniemi, Tuulikki (Kok)
Knuutila, Sakari (Sdp)	Muurman, Peter (Sdp)
Koivisto, Tellervo (Sdp)	Bärlund, Kaj (Sdp)

Kuuskoski-Vikatmaa, Eeva (K)

(från den 10 oktober 1980)

Liikanen, Erkki (Sdp)

Lillqvist, Bror (Sdp)

Palmunen, Lauri (K)

(till den 2 oktober 1980)

Rihtniemi-Koski, Irma (Kok)

(avled den 6 januari 1981)

Salo, Arvo (Sdp)

Savola, Petter (K)

Stenbäck, Asser (Skl)

Söderström, Sten (Skdl)

Westerlund, Henrik (Sfp)

Väänänen, Marjatta (K)

Lehtinen, Lasse (Sdp)

Söderman, Jacob (Sdp)

Nieminen-Mäkynen, Terhi (Lib)

Järvenpää, Heikki (Kok)

Ajo, Aimo (Sdp)

Saukkonen, Juhani (K)

Ronkainen, Olavi (Skl)

Toiviainen, Seppo (Skdl)

Rehn, Elisabeth (Sfp)

Pihlajamäki, Veikko (K)

Medlem vald av Ålands landsting

Vald den 2 november 1979, omval den 4 november 1980

Jansson, Olof (ÅS)

Fagerholm, Karl-Gunnar (ÅS)

6.3 Islands delegation

(Valgte af altinget den 22. des. 1980, for tiden indtil næste valg finder sted.)

Efri deild (överste afdeling) E.

Neðri deild (nederste afdeling) N.

Framsóknarflokkurinn.

(Fremskridtspartiet) (F.)

Fulltrúar (medlemmer)

Varafultrúar (stedfortrædere)

Pétursson, Páll, f. 37.

Aðalsteinsson, Davíð, f. 46.

Bóndi (bonde), Höllustaðir.

Bóndi (bonde), Arnbjargarlækur.

A.-Húnavatnssýsla, N.

Mýrasýsla, E.

Ásgrímsson, Halldór, f. 47.

Bjarnason, Guðmundur, f. 44.

Endurskoðandi (revisor).

Bankastjóri, (bankdirektör),

Höfn í Hornafirði, N.

Keflavík, E.

Sjálfstæðisflokkurinn.

(Selvstændighedspartiet) (Sj.)

Fulltrúar (medlemmer)

Varafultrúar (stedfortrædere)

Mathiesen, Matthías Á., f. 31.

Sigurðsson, Pétur, f. 28.

Fyrirv. ráðherra (fhv. minister).

framkvæmdastjóri (direktör),

Hafnarfjörður, N.

Reykjavík, N.

Hermannsson, Sverrir, f. 30

Hallgrímsson, Geir, f. 25.

Forstjóri (direktör)

Fyrirv. forsætisráðherra (fhv.

Reykjavík, N.

statsminister), Reykjavík, N.

Alþýðubandalagið.

(Folkeforbundet) (Ab.)

Fulltrúi (medlem)

Varafultrúi (stedfortræder)

Jónsson, Stefán, f. 23

Helgadóttir, Guðrún, f. 35.

Rithöfundur (forfatter),
Syðri-Hóll í Fnjóskadal, E.

Alþýðuflokkurinn.
Fulltrúi (medlem)
Gunnarsson, Árni, f. 40.
Ritstjóri (redaktör),
Reykjavík, N.

Rithöfundur (forfatter),
Reykjavík, N.

(Det socialdemokratiske parti) (A)
Varafulltrúi (stedfortræder)
Guðnason, Eiður, f. 39.
Fréttamaður (redaktör),
Reykjavík, E.

6.4 Norges delegasjon

Delegasjonen til 28. sesjon er rapportert i Dokument 1 til Nordisk Råds 28. sesjon (pkt. 4.4.)

I Trygve Bratteli's og Thor Lund's forfall møtte Ingvar Bakken og Helen Bøsterud. Den sistnevnte gikk ut av varamannsrekken da hun ble utnevnt til statsekretær 16. mai 1980.

Til 29. sesjon har Stortinget den 5. desember 1980 valgt flg. representanter som medlemmer av delegasjonen til Nordisk Råd:

Trygve Bratteli, (A)
Guttorm Hansen, (A)
Rolf Fjeldvær, (A)
Gro Harlem Brundtland, (A)
Thor Lund, (A)
Gunnar Berge, (A)
Liv Stubberud, (A)
Liv Andersen, (A)
Bjarne Mørk Eidem, (A)
Kåre Willoch, (H)
Håkon Kyllingmark, (H)
Jo Benkow, (H)
Sigrid Utkilen, (H)
Astrid Gjertsen (H)
Lars Korvald (Kr. F)
Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)
Kjell Magne Bondevik (Kr. F.)
Johan J. Jakobsen (Sp.)

Som varamedlemmer ble oppnevnt representantene (i rekkefølge og etter partitilhørighet):

Ingvar Bakken, (A)
Anne-Lise Steinbach, (A)
Astrid Mürberg Martinsen, (A)
Engly Lie, (A)
Hallvard Bakke, (A)
Per A. Utsi, (A)
Kjell Magne Fredheim, (A)

Kirsti Grøndahl, (A)
 Harry Hansen, (A)
 Torstein Tynning, (H)
 Jan P. Syse, (H)
 Thor Listau, (H)
 Gunvor Schnitler, (H)
 Marit Løvvig, (H)
 Odd With, (Kr. F.)
 Knut Haus, (Kr. F.)
 Jørgen Sønstebo, (Kr. F.)
 Ambjørg Sæthun, (Sp.)

6.5 Sveriges delegation

Vald den 9 oktober 1980 (för tiden till dess val nästa gång äger rum)

<i>Medlemmar</i>	<i>Suppleanter</i>
Hernelius, Allan (m)	Troedsson, Ingegerd, förste vice talman (m)
Palme, Olof (s)	Peterson Thage (s)
Jonasson, Bertil (c)	Eriksson, Olle (c)
Palm, Sture (s)	Gadd, Arne (s)
Sellgren, Rolf (fp)	Jonsson, Elver (fp)
Jansson, Paul (s)	Häll, Karl-Erik (s)
Sundberg, Ingrid (m)	Clarkson, Rolf (m)
Lindahl, Essen (s)	Wiklund, Bengt (s)
Gustavsson, Rune (c)	Ekelund, Ulla (c)
Håvik, Doris (s)	Johansson, Tyra (s)
Petersson, Per (m)	af Ugglas, Margaretha (m)
Lundblad, Grethe (s)	Andersson, Georg (s)
Jonäng, Gunnel (c)	Björk, Gunnar, i Gävle (c)
Lundkvist, Svante (s)	Flodström, Karin (s)
Romanus, Gabriel (fp)	Swartz, Kersti (fp)
Werner, Lars (vpk)	Marklund, Eivor (vpk)
Carlshamre, Nils (m)	Adolfsson, Tage (m)
Andersson, Lennart (s)	Hjorth, Nils (s)

7 De nationale delegationer og parlamenterne

7.1 Danmarks delegation

Den danske delegations beretning til folketinget om Nordisk Råds 28. session blev afgivet den 20. oktober 1980 og bilagt kapitel 1 i Nordisk Ministerråds beretning til 28. session.

Folketingets udenrigsudvalg afgav den 25. november 1980 sin betænkning og udvalgets flertal henstillede heri, at folketinget tager delegationens beretning til efterretning.

Et mindretal (fremskridtspartiets medlemmer af udvalget) indstillede beretningen til forkastelse og fremførte i denne forbindelse følgende:

Mindretallets medlemmer af Nordisk Råd vil i lighed med tidligere indstillinger påpege, at arbejdet i Nordisk Råd har karakter af golde mødeaktiviteter, der ikke resulterer i beslutninger, der er til gavn for de nordiske lande. Spørgsmålet er, om man ikke skulle begrænse aktiviteten med hensyn til nye forslag og mere kritisk begrænse sig til de forslag, som er af en sådan karakter, at de er praktisk gennemførlige og til gavn for de nordiske lande.

Folketinget behandlede beretningen den 2. og den 5. december 1980 og vedtog at tage beretningen om Nordisk Råds 28. session 1980 afgivet af den danske delegation til efterretning.

Ved folketingets første behandling af beretningen blev der talt af folketingsmedlem *Ib Stetter*, det konservative folkeparti, der udtalte følgende:

''Det fremgår af beretningen angående Nordisk Råds 28. session 1980 i Reykjavík, at svenske medlemmer i generaldebatten fremhævede det ønskelige i at gøre Norden til et hjemmemarked for den samlede nordiske industri.

Dette hjemmemarked skulle tjene som springbræt for industriel udvikling med henblik på at udvikle vore muligheder for at klare os på verdensmarkedet med nye produkter.

Det fremgår også af beretningen, at jeg erklærede mig enig heri og sagde, at efter dansk konservativ opfattelse får vi ikke et homogent nordisk marked, hvis de enkelte lande har et net af særordninger til gunst for egen national industri.

På den konservative gruppes vegne har jeg forud for denne førstebehandling tilsendt ministeren for nordiske anliggender den konkrete sag, der viser, at svenske myndigheder ikke lever op til svenske politikeres højstemte taler i Nordisk Råd. Det drejer sig om, at danske eksportvirksomheder, som ifølge sagens natur betaler danske arbejdsgiverafgifter, også skal betale svenske arbejdsgiverafgifter, såfremt eksportørerne i salgsarbejdet i Sverige benytter sig af derboende svenske selvstændige handelsagenter. De berørte danske virksomheder afkræves nu systematisk disse afgifter fra helt tilbage til året 1976. Det kan for de sidste tre år beløbe sig til mere end 100.000 sv. kr. for en enkelt virksomhed.

Sagen angår i princippet hele den danske industri, men har især ramt tekstil- og skotøjsindustrien, som traditionelt sælger via selvstændige handelsagenter, og sagen er opstået, fordi de svenske myndigheder fastholder deres helt specielle opfattelse af handelsbegrebet. Sverige er efter min mening helt alene om denne opfattelse.

Sagens akter viser, at det ikke har været muligt at hente støtte fra ministeriet for skatter og afgifter.

Tekstilindustrien har derefter henvendt sig til udenrigsministeriet, som sendte sagen tilbage til skatte- og afgiftsministeriet, som imidlertid har fralagt sig ethvert ansvar, og som følgelig har tilbagesendt sagen til udenrigsministeriet. Tilsyneladende bliver der med andre ord spillet ping-pong med henvendelserne fra dansk industri i dette konkrete spørgsmål.

Jeg vil på denne baggrund opfordre regeringen til at rette henvendelse til den svenske regering med den hensigt omgående at få ophævet danske eksportørers pligt til at betale de omdiskuterede arbejdsgiverafgifter.”

Ministeren for nordiske anliggender *Lise Østergaard* svarede herpå følgende:

”Det er rigtigt, at en ny svensk administrativ praksis, hvorefter arbejdsgiverafgifter bliver opkrævet hos danske virksomheder i forbindelse med salg af danske varer i Sverige, bygger på kriterier, som medfører, at danske firmaer belastes i større omfang, end tilfældet ville have været efter danske regler. Det er så meget desto mere generende – som hr. Stetter allerede har anført – som disse afgifter kræves erlagt med tilbagevirkende kraft helt fra 1976.

Som hr. Stetter også har givet udtryk for, har sagen været behandlet af forskellige danske myndigheder og har også været forelagt forskellige svenske instanser, men det har ikke været muligt at finde en tilfredsstillende løsning på bilateralt plan.

Derfor er vi nu fra dansk side besluttede på at rejse sagen på nordisk basis, fordi vi ganske rigtigt er af den opfattelse, at der er tale om et forhold, som er til skade for det internordiske handelssamkvem og til skade for vore bestræbelser på at etablere Norden som et hjemmemarked. Det, vi vil gøre, er, at vi vil tage spørgsmålet op på det næste nordiske handelschefmøde, som vil finde sted i januar måned, og vi vil gøre det med henblik på at finde en tilfredsstillende løsning på dette konkrete problem i dette fællesnordiske forum.

Men jeg vil gerne endvidere oplyse hr. Stetter om, at samarbejdsministrene arbejder mere generelt med det samme problem, nemlig spørgsmålet om at fjerne eventuelle hindringer for et effektivt nordisk industrisamarbejde, hindringer, som måtte opstå som følge af tekniske, af administrative eller af lovgivningsmæssige forskrifter i de enkelte nordiske lande.

Det er en opgave, vi i samarbejdsministerrådet prioriterer højt, og vi har foranstaltet en undersøgelse, som på grundlag af nordiske industrivirksomheders erfaringer vil give os en oversigt over, i hvilket omfang den slags uheldige handelshindringer gennem ordninger og forskrifter rent faktisk stadigvæk eksisterer. Denne undersøgelse venter vi afsluttet inden længe.”

7.2 Finlands delegation

Delegationens berättelse över Nordiska rådets verksamhet och rådets 27:e session i Stockholm överlämnades den 1 februari 1980 till riksdagen. 24–10-329. *Nordiska rådet. Del 2*

Utskottet för utrikesärenden avgav sitt betänkande över berättelsen den 22 februari 1980 (UtUB nr 3/1980 rd.). I betänkandet framhöll utskottet bl. a. följande:

”Liksom under tidigare år hade rådets presidium anvisat ett anslag för anordnande av ett ungdomsseminarium för de politiska ungdomsorganisationernas representanter i anslutning till rådssessionen. Utskottet för utrikesärenden anser att dessa seminarier är betydelsefulla eftersom ungdomsorganisationerna genom dem har möjlighet att få direkt kontakt på saklig grund med Nordiska rådets arbete. Utskottet hoppas att man kunde dra ytterligare nytta av dessa seminarier.

Nordiska rådets organisation och verksamhetsformer behandlades utförligt vid sessionen med anledning av ett medlemsförslag där det föreslogs en utredning av Nordiska rådets organisation och verksamhetsformer. I sitt yttrande i saken fäste Finlands delegation uppmärksamhet vid en utveckling av de praktiska tillvägagångssätten i syfte att koncentrera de tillbudsstående resurserna på en effektiv beredning och behandling av praktiska samarbetsfrågor. I princip förenade man sig emellertid om att det då och då är skäl att även generellt granska det nordiska samarbetets former och verksamhet. Det ansågs möjligt att ytterligare utveckla rådets verksamhet genom partiella reformer. Härvid kunde man också fästa uppmärksamhet vid en förbättring av arbetsbetingelserna för rådets utskott. En praktisk åtgärd, som enligt utskottets mening har visat sig vara positiv är att simultantolkning tagits i bruk också vid andra konferenser och möten inom rådet än de egentliga sessionerna.

Utskottet för utrikesärenden anser att de framsteg som konstaterats vid rådets session i fråga om rådets rekommendation om inrättande av ett språk- och informationscentrum i Finland är positiva. Utskottet anser det vara riktigt att man strävar efter att intensifiera undervisningen i grannländernas språk samt att skapa en positiv och fördomsfri attityd gentemot språken i grannländerna. Med tanke på samarbetet mellan länderna är det väsentligt, att man går in för att förbättra ställningen för undervisningen i grannländernas språk i de nordiska ländernas skolor. Enligt utskottets mening är det synnerligen viktigt att språkundervisningen för de i Sverige bosatta finska barnen kan effektivgöras. Dessa mål kunde nås betydligt snabbare om man så snart som möjligt kunde åstadkomma en konvention om gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare. Det finns goda förutsättningar för en konvention i och med att examensgiltigheten i princip erkänts inom ramen för det nordiska kulturavtalet. Utskottet anser att Nordiska rådets rekommendation om vidtagande av åtgärder för att åstadkomma en nordisk konvention om gemensam arbetsmarknad för lärare är viktig. Nordiska rådet har också med rätta ägnat uppmärksamhet åt ett intensifierat samarbete på yrkesutbildningens område och åt behovet av att undersöka möjligheterna att utvidga den nordiska arbetsmarknaden till att gälla nya personalgrupper inom social- och sjukvården.

Utskottet omfattar också de rekommendationer av rådet som gäller ökad samordning av de nordiska ländernas sjösäkerhetsregler samt bestämmelserna om arbetsmiljö och arbetssäkerhet för sjöfolk. En samordning av de nordiska ländernas sjösäkerhetsregler skulle underlätta fartygsöverlåtelser mellan de nordiska länderna och främja bevarandet och utvecklandet av den internationellt höga standard man uppnått inom sjösäkerheten i Norden. Utskottet för utrikesärenden instämmer i rådets rekommendation att alla de nordiska länderna skulle ratificera den internationella sjösäkerhetskonventionen 1974 (SOLAS).

Under berättelseåret har det regionalpolitiska samarbetet mellan de nordiska länderna avancerat betydligt. Det regionalpolitiska samarbetet behandlades utgående från ministerrådets förslag till handlingsprogram i ärendet. Målet för det regionalpolitiska samarbetet är att sammanjämka målsättningarna för den nationella politiken och det nordiska samarbetet i syfte att främja en balanserad regional utveckling i Norden. Speciell uppmärksamhet ägnades åt de s. k. regionallån som ges vid Nordiska investeringsbanken. Genom Nordiska investeringsbanken kan erforderligt tilläggskapital fås för regionalpolitiska åtgärder. En förutsättning härvid är att motsvarande nationella åtgärder inte inskränks.

Vid behandlingen av Nordiska investeringsbankens verksamhetsrapport för 1978 konstaterades det, att banken verkar aktivt för att ge lån till projekt i utvecklingsområdena och det förutsattes att banken i samband med det nya regionalpolitiska handlingsprogrammet skulle få nya uppgifter på grund av de s. k. regionallånen för nationella anstalter för regional finansiering.

Utskottet omfattar synpunkterna om att Nordiska investeringsbanken betydligt kan komplettera sådana industriprojekt för vilka de privata och nationella resurserna är otillräckliga. På detta sätt kunde man främja sådana stödprogram som är behövliga för åstadkommande av nödvändiga strukturförändringar i de olika nordiska länderna. Bankens finansiering är också av betydelse vid finansieringen av de nordiska ländernas energipolitiska projekt, varvid det är önskvärt att man såsom finansieringsmål uppställer att medlemsstaterna i sin energipolitik eftersträvar en så stor självförsörjning som möjligt.

Nordiska ministerrådet har i april 1979 fastställt ett nytt handlingsprogram för det nordiska regionala samarbetet. Enligt handlingsprogrammet får Nordiska investeringsbanken från början av april 1980 under en två års provotid bevilja regionallån åt vissa nationella kreditinstitutioner för finansiering av investeringar inom ländernas utvecklingsområden. Regionallånen får uppgå till högst 325 miljoner norska kronor varav högst 110 miljoner norska kronor kan beviljas via utvecklingsområdesfonden i Finland.

Utskottet för utrikesärenden konstaterar att riksdagen vid godkännandet av regeringens proposition om upprättandet av Nordiska investeringsban-

ken förutsatte, att också olikheterna i de nordiska ländernas ekonomiska utveckling i tillräcklig grad beaktas i Nordiska investeringsbankens verksamhet så, att man i verksamheten genom att utjämna dessa skillnader i utvecklingen söker förebygga den överdimensionerade emigrationsrörelse, som försvårar Nordens balanserade utveckling. Dessutom underströk riksdagen den betydelse de socialistiska ländernas marknad har för investeringsbankens verksamhet och förutsatte, att denna marknad icke lämnas utanför bankens verksamhetsmöjligheter.

Banken har fått i uppgift att finansiera sådana industriprojekt och andra projekt samt sådan export som ligger i två eller flere nordiska länders intressen. Banken söker öka samarbetet mellan företagen i Norden och stärka deras produktiva och exportinriktade resurser. I sin verksamhet har banken aktivt eftersträvat att stödja nordiska energi- och trafikinvesteringar, utvecklandet av råvarutillgångarna, strukturförändringar i produktionen och modernisering av den samt ibruktagandet av långt utvecklade teknologier inom industrin.

Banken har före utgången av år 1979 beviljat lån till ett sammanlagt belopp av 1,3 miljarder mark. Av lånen har 16 till ett sammanlagt värde av mer än 300 miljoner mark beviljats finländska låntagare. Under år 1979 har banken slutit två nordiska exportkreditavtal, som gäller enbart nordiska leveranser, och beviljat två återfinansieringskrediter åt nationella exportkreditinstitutioner i Finland och Sverige till ett sammanlagt belopp om 180 miljoner mark. Under år 1978 har bankens utlåning gällt energi- och rationaliseringsprojekt. Syftet har härvid varit att förbättra produktionsinrättningarnas internationella konkurrenskraft. Andra viktiga finansieringsobjekt har varit medlemsländernas basindustri, den nordiska underentreprenörsverksamheten samt exportprojekt inom verkstadsindustrin och byggnadsbranschen. Åren 1976–78 har banken beviljat sammanlagt 26 lån, av vilka 11 direkt eller indirekt hänfört sig till Finland. Under denna tid har banken dessutom gjort exportkreditutfästelser. En betydande del av dem har gällt de socialistiska länderna. Dessa länder har emellertid inte beviljats egentliga exportkrediter, eftersom de ifrågavarande nordiska leverantörerna inte har vunnit anbudstävlingarna.

Utskottet för utrikesärenden anser med hänvisning till det ovan anförda, att bankens verksamhet hittills på ett rätt tillfredsställande sätt motsvarat de riktlinjer riksdagen i ovannämnda sammanhang har förutsatt för dess verksamhet. Utskottet anser det emellertid vara erforderligt att man kontinuerligt följer med bankens verksamhet och dess resultat och bedömer dem, så att de resurser som ställts till bankens förfogande så väl som möjligt skall motsvara de gemensamma nordiska målsättningarna och de mål som har uppställts för bankens verksamhet.”

Betänkandet låg till grund för riksdagsbehandlingen, som försiggick vid plena den 29 februari 1980 och den 4 mars 1980. Vid förnämnda plenum fördes en debatt i ärendet, i vilken deltog riksdagsmännen *Petter Savola*,

Elsi Hetemäki-Olander, Terhi Nieminen-Mäkynen, Urpo Leppänen, Marjatta Väänänen, Sten Söderström och Veikko Vennamo. I debatten berördes bl. a. följande ämnesområden: den internationella situationen och säkerhetsfrågor, energipolitiska frågor, arbetskraftsförflyttningen till Sverige och finnarna i Sverige, Nordiska investeringsbankens verksamhet, det nordiska språkåret och aktuella språkfrågor inom det nordiska samarbetet, kultur- och forskningsfrågor, trafikfrågor, med det nordiska samarbetets organisation sammanhängande frågeställningar, önskvärdheten av att få alla i riksdagen representerade partier med i rådsarbetet, behovet av ökad information om rådsarbetet inom parlamentet.

Vid plenum den 4 mars 1980 förrättades omröstningar om två av rdm. Leppänen understödd av rdm. Vennamo väckta förslag till hemställningar, av vilka den ena avsåg representation i Nordiska rådet för samtliga i riksdagen företrädde partier och den andra tog sikte på uppnående av konkreta resultat i rådsarbetet till förmån för personer verksamma i annat nordiskt land. Vardera förslaget avvisades av riksdagen, det första med 129 röster mot 19 och det andra med 149 röster mot 6.

Riksdagen beslöt översända betänkandet till Nordiska rådets Finlands delegation och till regeringen.

Delegationens berättelse över Nordiska rådets verksamhet och rådets 28:e session i Reykjavík överlämnades den 8 januari 1981 till riksdagen. Berättelsen är föremål för behandling i riksdagens utrikesutskott.

7.3 Norges delegasjon

Delegasjonens rapport fra 27. sesjon 1979 og regjeringens stortingsmelding om nordisk samarbeid (St. meld. nr. 30 for 1979/80) ble behandlet i Stortinget den 19. februar 1980 på grunnlag av utenriks- og konstitusjonskomiteens innstilling. I debatten deltok 14 stortingsrepresentanter og et regjeringsmedlem.

Delegasjonsrapporten fra 28. sesjon ble avgitt den 12. desember 1980. Sammen med regjeringens stortingsmelding om nordisk samarbeid (St. meld. nr. 30 for 1980/81) er den oversendt utenriks- og konstitusjonskomiteen til innstilling.

Stortingsbehandlingen vil efter planen finne sted før rådets 29. sesjon. Rapporten over 28. sesjon har denne innledning vedtatt i delegasjonen den 12. desember 1980.

Utenriks- og konstitusjonskomitéens merknader til fjorårets Stortingsmelding og delegasjonsrapport innledet med å uttale "at den usikre økonomiske situasjon også stiller det nordiske samarbeidet overfor store utfordringer. En må unngå at samarbeidet i Norden kommer inn i en bakevje som en følge av konjunktursvikten. Tvert imot bør en søke samarbeidsløsninger som kan gi bidrag til å overvinne de dagsaktuelle økonomiske problemene."

Komiteéens merknader var knyttet spesielt til det økonomiske samarbeid, men kan i stor grad gjøres gjeldende for de øvrige saksområder som Helsingfors-avtalen pålegger de nordiske land å samarbeide på.

I debatten i Stortinget ble det pekt på at det var behov for å tilføre samarbeidet ny vekstkraft. På tross av det store antall utredninger og handlingsprogrammer som er lagt fram etter oppdrag fra de ansvarlige politiske organer, ble dynamikken på det praktisk-politiske plan etterlyst.

Både i stortingsdebatten og i Rådets generaldebatt ble spørsmålet om ambisjonsnivå et hovedtema. I begge forsamlinger, den nasjonale og den nordiske, var det to synspunkter som gikk igjen:

Flere enn vanlig hevdet at den skrittvis framdrift, basert på minstemålet av enighet, ikke lenger strekker til. Kravet om balanse mellom fordeler og ulemper for det enkelte land må ikke reises for hver enkelt sektor, men må gjelde for summen av samarbeidet.

Andre viser til erfaringer som taler for at urealistiske forventninger til omfattende samarbeidsløsninger, lett gir tilbakeslag.

En samlet oversikt over samarbeidet i 1980 viser at det er inne i en fase hvor det ligger på bordet vel tilrettelagt grunnlagsmateriale for konkrete vedtak. Det er ikke mangel på initiativ, utredninger eller institusjoner som forsinker beslutningsprosessen, slik det gjerne var i tidligere perioder. Et stadig mer påtrengende spørsmål i dag er hva som kan gjøres for å få viktige samarbeidsresultater raskere over fra Rådets sakliste inn i den nasjonale hverdag.

Spørsmålet må stilles til alle ansvarlige ledd i den nordiske samarbeidsorganisasjon.

Delegasjonene må f.eks. vurdere alvorlig om behandlingen av de mange enkeltstående initiativ beslaglegger unødig stor del av arbeidskapasiteten og bidrar til å trekke oppmerksomheten bort fra de sentrale samarbeidsoppgaver.

For regjeringene gjelder det at det må settes politisk vilje og kraft inn i den avgjørende beslutningsfase på nordisk plan. Definisjonen av nordisk samarbeid som en forlengelse av innenrikspolitikken må få større og raskere gjennomslagskraft.

Når delegasjonsrapporten avgis, er det ennå uklart hvor langt regjeringene har forberedt beslutninger i sentrale saker på Rådets sakliste.

Fra Ministerrådets side har presidiet og utvalgene fått forhåndsorienteringer om at arbeidet har vært konsentrert om viktige områder som faller innenfor rammer som "Energi- og industrisamarbeid", "Norden som hjemmemarked" og "Teknologien og fremtiden". Konkrete planer for prosjektsport-samarbeid og om satelittfjernsyn og -radio foreligger i avsluttede utredninger. Statsministerinitiativet til en systematisk undersøkelse av hvor et økt nordisk forskningssamarbeid kan gi en bedre ressursutnyttelse enn tilsvarende forskning på nasjonal basis, har vært imøtesett med visse forventninger. Det har også vært forhåpninger om at det ville

komme konkrete framlegg i tilknytning til handlingsprogrammene på det sosialpolitiske og andre saksområder.

Utvalgene har under og etter siste sesjon vært opptatt av å følge opp slike initiativ, bl. a. i fellesdrøftinger med fagministrene. Presidiet har hatt tilsvarende drøftinger med samarbeids- og statsministrene. I noen tilfeller synes det klart at arbeidet har stanset opp i påvente av at de enkelte regjeringer har hatt problemer med å avklare sin stilling.

Det vil i tiden som kommer være nødvendig å beskjeftige seg en del med spørsmålet om hva som kan og bør skje for å effektivisere beslutningsprosessen i det nordiske samarbeid. I denne analyse vil som nevnt også parlamentarikernes arbeidsbetingelser måtte inngå.

7.4 Sveriges delegation

7.4.1 Sveriges delegation har overlåmnat skrivelse till riksdagen den 21 maj 1980 med berättelse om Nordiska rådets tjuogoåttonde session. Utrikesutskottet har behandlat berättelsen den 4 november 1980 (utrikesutskottets betänkande 1980/81:2). Utskottet fann efter att ha genomgått berättelsen inte anledning att avge något särskilt yttrande.

Riksdagens behandling av utrikesutskottets betänkande ägde rum den 19 november 1980.

Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag att delegationens berättelse skulle läggas till handlingarna.

7.4.2 Riksdagen behandlade den 28 maj regeringens proposition 1979/80: 171 om Nordiska ministerrådets allmänna budget för år 1981 m. m. och beslöt godkänna att ett förslagsanslag på 39 000 000 kronor anvisades till Nordiska ministerrådets allmänna budget för budgetåret 1980/81 samt att stöd om högst 3 250 000 kronor under år 1982 och högst 2 375 000 kronor under år 1983 lämnas av Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling. Ärendena hade föregåtts av behandling i riksdagens utrikesutskott (UU 1979/80: 26) som inte hade haft någon erinran mot propositionens förslag.

7.4.3. Riksdagen behandlade den 28 maj 1980 regeringens proposition 1979/80: 157 om Nordiska ministerrådets kulturbudget för år 1981 och beslöt godkänna att ett förslagsanslag på 26 252 000 kronor anvisades till Nordiska ministerrådets kulturbudget för budgetåret 1980/81 samt att Nordiska institutet för samhällsplanering från och med år 1981 omvandlades från svensk myndighet till en institution under Nordiska ministerrådet. Ärendena hade föregåtts av behandling i riksdagens kulturutskott (KrU 1979/80: 33) som inte hade haft någon erinran mot propositionens förslag.

7.4.4 Med anledning av att fråga hade ställts av *Märta Fredriksson (c)* om anmälningsskyldighet för tankfartyg vid in- och utfart i nordiska farvatten anförde kommunikationsminister Ulf Adelsohn i riksdagen den 5 februari 1980 bl. a. följande:

”Jag kan nämna att ett positionsrapporteringssystem av detta slag redan tillämpas inom en del av östersjöområdet och att en betydelsefull utbyggnad är planerad. I Stora Bält tillämpas sålunda, med stöd av en internationell överenskommelse inom FN:s fackorgan för tekniska sjöfartsfrågor (IMCO), ett positionsrapporteringssystem för fartyg. Detta system skall byggas ut så, att det täcker hela östersjöområdet. — — — Det utbyggda systemet skall enligt föreliggande planer börja fungera den 1 januari 1981, och alla — jag betonar det — Östersjöstaterna skall samarbeta i projektet. Den överenskommelse som ligger till grund för det blivande samarbetet är resultatet av ett svenskt initiativ inom ramen för 1974 års Helsingforskonvention om skydd av östersjöområdets marina miljö. Överenskommelsen skall godkännas slutligt på ett möte med representanter för Östersjöstaterna i maj i år. Därefter kommer en IMCO-rekommendation i ämnet att utverkas på grundval av Östersjöstaternas beslut.”

7.4.5 I riksdagen hade *Allan Åkerlind (m)* ställt en fråga om vilka åtgärder regeringen var beredd att vidta för att undanröja svårigheter som indirekt hindrar den fria rörligheten på den nordiska arbetsmarknaden. Frågan hade ställts mot bakgrund av de problem som har uppstått för svenskar som arbetar i Norge för svenska företags räkning eftersom de krävs på preliminärskatt i såväl Norge som Sverige på samma inkomst.

Budgetminister *Ingemar Mundebo* som besvarade frågan i riksdagen den 20 mars 1980 anförde bl. a. följande:

”I samband med prospekteringen och utvinningen av nordsjöoljan har ett stort antal företag från utlandet, inte minst från de övriga nordiska länderna, sökt sig till Norge. De norska myndigheterna har uppenbarligen saknat resurser att i de enskilda fallen tillämpa dubbelbeskattningsavtalens regler, särskilt på preliminärskattestadiet. I stor utsträckning synes man — i stället för dubbelbeskattningsavtalen — ha tillämpat norska interna regler enligt vilka det är tillräckligt att verksamheten bedrivs i Norge för att beskattning skall ske där.

Den norska inställningen till dubbelbeskattningsfrågorna har skapat problem inte bara mellan Norge och Sverige utan också mellan Norge och andra stater med vilka Norge har dubbelbeskattningsavtal, särskilt Danmark och Finland.

Förhandlingar för att söka nå en överenskommelse om tolkningen av de berörda bestämmelserna i det svensk-norska dubbelbeskattningsavtalet pågår sedan länge mellan berörda myndigheter.”

7.4.6 Riksdagen behandlade den 12 och 16 december 1980 regeringens proposition 1980/81: 20 om besparingar i statsverksamheten m. m. Ärendet har föregåtts av behandling i bl. a. riksdagens kulturutskott (KrU 1980/81: 13). Till kulturutskottets betänkande hade fogats ett särskilt yttrande av socialdemokraterna i utskottet angående frågan om en nordisk TV-satellit i vilket anfördes att det fortsatta arbetet på att öka det nordiska kultursamarbetet borde inriktas på andra åtgärder än ett förverkligande av Nordsat-

projektet. Under debatten i riksdagen kom frågan om en nordisk TV-satellit upp till diskussion.

Härvid anfördes av *Georg Andersson (s)*, suppleant i rådets svenska delegation, bl. a. följande:

''Syftet med Nordsat var från början att stärka den nordiska kulturgemenskapen. I de många remissvaren har på ett övertygande sätt visats att den nordiska kulturgemenskapen bättre kan främjas på andra sätt än via en gemensam satellit. En väg är att öka programsamarbetet inom Nordvisionen. Av de program som Sveriges TV köper utomlands kommer bara ca 10% från nordiska länder. En ökad utväxling av program bör vara möjlig inom ramen för nuvarande programproduktion. Om man emellertid vill åstadkomma en väsentlig utbyggnad av Nordvisionen är det nödvändigt att stärka TV-företagens ekonomiska resurser. Det är också viktigt att programverksamheten ges en stark nordisk profil. En utbyggnad av korrespondensnäten i de nordiska länderna kan medverka till en sådan utveckling.

Resurserna för folkbildningsorganisationernas nordiska samarbete behöver förstärkas. Även ungdoms- och idrottsutbytet är eftersatt. Stödet till dessa tre områden uppgår f. n. till endast något över 3 milj. kr. Eftersom såväl folkbildningen som ungdoms- och idrottsorganisationerna nu är utsatta för sparplanen, kan man befara att deras möjligheter till insatser på det nordiska området också kommer att begränsas.

Det klingar därför falskt när utbildningsministern och andra borgerliga förespråkare för Nordsat talar om vikten av nordiskt samarbete samtidigt som de urholkar resurserna för dessa organisationer.

Lars Ahlmark (m) anförde bl. a.:

''Låt mig avslutningsvis säga ett par ord om den socialdemokratiska reservationen i Nordsat-frågan. Sakläget är ju det, som utskottet redovisar, att Nordiska ministerrådet den 21 november i år kommit fram till att vissa frågor rörande Nordsat kräver ytterligare utredning. Det gäller ting som reklam, kostnadsfördelning och industripolitiska aspekter. Utredningen skall kunna leda till ett ställningstagande före utgången av 1981.

I ett sådant läge vill socialdemokraterna att Sverige ensidigt och oväntat skall hoppa av samarbetet och säga definitivt nej till Nordsat.

Vi vet att det finns varierande uppfattningar i sakfrågan. Från moderat håll motiverar vi vår positiva syn på Nordsat med den ökade valfriheten, en starkt nordisk samkänsla, möjligheter för språkliga minoriteter att få information på sitt eget språk och goda tillfällen till programsamverkan mellan bolagen. Kostnaderna för Nordsat kan bli ett problem, men den bilden kan komma att förändras om även de industripolitiska aspekterna vägs in.

Men det är inte sakfrågan vi har anledning att diskutera i dag. Majoriteten i utskottet har, utan att för egen del ta ställning i det avseendet avvisat socialdemokraternas och vpk:s förslag om omedelbart nej. Utredningsar-

betet måste få fullföljas, så att ett komplett beslutsunderlag föreligger. Att agera annorlunda vore att på ett mycket olyckligt sätt ingripa såväl i regeringens beredningsarbete som i ett pågående nordiskt samarbete.”

Ingrid Sundberg (m), medlem av rådets kulturutskott, anförde bl. a.:

”Som vid tidigare har sagt skall Nordiska ministerrådets förslag underställas Nordiska rådet för yttrande vid 1981 års session, som skall hållas i Köpenhamn i mars månad.

I det förslaget har de fem nordiska ländernas kultur- och trafikministrars enats om att en spridning av ländernas radio- och TV-program över Norden skulle främja intresset för och kunskaperna om de nordiska grannländerna och att en nordisk programspridning med utnyttjande av direktsändande satelliter skulle kunna ge värdefulla alternativa möjligheter, i en situation då andra länders radio- och TV-program i ökad omfattning kommer att sändas över land- och språkgränserna.

Ingen torde idag vilja gå ut och säga att i Sverige skall man förbjuda mellanvägs- och kortvägssändare. Vi har accepterat en fri rörlighet i etern i det avseendet att man kan lyssna på de program man vill. Vi skall inte tro att vi minskar barnens TV-tittande i framtiden, när vi idag har konstaterat den enorma spridning som videobandspelarna redan har fått och när vi genom att köpa parabolantennor för antagligen mindre än 1 000 kr. kommer att kunna välja och ta in vilka TV-program i världen som vi vill.

Jag ser alltså Nordsat-debatten som ett sätt att hävda den nordiska gemenskapen, de nordiska intressena och de nordiska gemensamma kulturella värderingarna i en hård och skarp konkurrens mot ett enormt internationellt massmediautbud, som vare sig vi vill eller inte kommer att gälla också i vårt land.”

Sture Palm (s), medlem i Nordiska rådets kulturutskott, anförde bl. a.:

”Inom socialdemokratin finns ett stort intresse för utvecklingen av TV-samarbetet i Norden. Men det måste ske på människors villkor – inte genom att kulturgemenskapen styrs av en teknologisk kapploppning – något som bl. a. framhållits av utskottsordföranden Georg Andersson i dennes inlägg här i kammaren. Avgörande måste vara kulturella behov i stort. Det vore en olycka om vi gav oss in i ett så dyrt projekt att fältet av ekonomiska skäl måste lämnas fritt för en kommersiell reklamfinansiering. De kommersiella intressena finns rikt representerade bland de mest ivriga förespråkarna.

Om det är viljan eller förmågan som har saknats för att tränga djupare i dessa frågeställningar kan jag inte bedöma. Men vad jag än en gång vill erinra om är att många av våra frågeställningar blivit obesvarade. Det är mot en sådan bakgrund det finns skäl för en ytterligt kritisk hållning. I detta läge vill jag understryka att ett nej från oss till det föreliggande Nordsatprojektet inte innebär att vi avvisar den fortsatta utvecklingen inom satellittekniken i övrigt.

Mot den bakgrunden är den kommunikationssatellit som betecknas Tele

X av stort intresse. Här finns en teknik som radikalt kan utveckla främst de framtida telekommunikationerna, som idag bygger på en snart 50 år gammal teknik. — — — Jag tror också att det vore av värde om debatten beträffande det framtida nordiska TV-samarbetet kunde befrias från den mer hejdlösa agitationen i dessa frågor, då det borde stå klart att stora medborgargrupper i de nordiska länderna i dag har angelägnare kulturella och materiella behov att tänka på än de som kan rymmas inom Nordsatprojektet.”

Gunnel Jonäng (c), medlem i Nordiska rådets kulturutskott, anförde bl. a.:

”Det är fortfarande så, att jag inte tror på Nordsat men däremot på ett vidgat kulturellt samarbete mellan de nordiska länderna. Detta är också centerpartiets uppfattning i den här frågan. Utskottsmajoriteten har i sin skrivning just framhållit att man skall pröva andra lösningar innan slutlig ställning tas till Nordsatprojektet. Jag tycker det överensstämmer helt med mina synpunkter och önskemål att man skall pröva andra lösningar.

Man måste väl acceptera den verklighet som råder. Nordiska ministerrådet har kommit överens om att Nordiska rådet skall göra ett ställningstagande i Nordsat-frågan före 1981 års utgång. Då menar jag att man i det nordiska samarbetets intresse måste acceptera det och ge projektet den tid som behövs.”

7.4.7 I riksdagen anmäldes den 9 december 1980 en fråga av *Gunnel Liljegren (m)* till utbildningsministern om en gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare. I frågan anfördes bl. a. att finsktalande lärare med grundlig utbildning i det svenska språket bör tillförsäkras samma anställningsvillkor som sina i Sverige utbildade kolleger.

Frågan har ännu inte besvarats.

TILLÆG I**Skrivelse till Nordiska rådets presidium från Nordiska rådets juridiska utskott rörande färöisk, grönländsk och åländsk representation i Nordiska rådet**

Nordisk Råds præsidium har den 3. marts 1980 henvist regeringsforslag B 29/j om færøsk og grønlandsk repræsentation i Nordisk Råd til behandling i juridisk udvalg med henblik på, at juridisk udvalg snarest tager spørgsmålet om, hvorledes regeringsforslaget skal behandles i rådet op til drøftelse, og fremsætter forslag herom over for præsidiat.

I sin betænkning af 5. marts 1980 over regeringsforslaget tilkendegav juridisk udvalg, at udvalget ikke fandt det muligt at løse denne opgave inden for de tidsmæssige rammer af Nordisk Råds 28. session 1980 og anmeldte for plenarforsamlingen, at behandlingen af sagen ville fortsætte i juridisk udvalg.

Samtidig tilkendegav juridisk udvalg i sin betænkning af 5. marts 1980 vedrørende medlemsforslag A 577/j om selvstændig færøsk repræsentation i Nordisk Råd, at udvalget under hensyn til den nære sammenhæng mellem medlemsforslag A 577/j og regeringsforslag B 29/j fandt, at den afsluttende behandling af de to forslag burde finde sted samtidig. Plenarforsamlingen bifaldt juridisk udvalgs indstilling, hvorefter medlemsforslag A 577/j henvises til fornyet behandling i juridisk udvalg.

Juridisk udvalg har herefter på sit møde den 12. og 13. august 1980 behandlet spørgsmålet om, hvorledes behandlingen af de to forslag bør fortsætte i rådet.

Juridisk udvalg skal på baggrund af denne drøftelse indstille til præsidiat:

I. Realitetsbehandlingen af de to forslag bør fortsætte i juridisk udvalg med henblik på, at juridisk udvalg i overensstemmelse med Helsingforsaftalen afslutter sin behandling med afgivelse af betænkninger, som forelægges plenarforsamlingen til debat og afstemning.

II. Juridisk udvalgs afsluttende realitetsbehandling af de to forslag sættes i bero på iværksættelse og afslutning af en udredning vedrørende de selvstændige områder Færøerne, Grønland og Ålands repræsentation i Nordisk Råd, idet denne udredning særligt bør undersøge:

A) mulighederne for og de praktiske konsekvenser af grønlandsk deltagelse i det nordiske samarbejde i Nordisk Råd,

B) mulighederne for og de praktiske konsekvenser af en selvstændig færøsk og grønlandsk repræsentation i det nordiske samarbejde i Nordisk Råd, således som dette er foreslået i medlemsforslag A 577/j og regeringsforslag B 29/j og yderligere belyst gennem forhandlingerne under Nordisk Råds 28. session 1980 og et af statsminister Anker Jørgensen den 17. marts 1980 i det danske folketing afgivet svar på et spørgsmål fra medlem af det danske folketing og Nordisk Råd Ib Stetter i tilknytning til regeringsforslag B 29/j, og

C) mulighederne for – uanset resultaterne af de under A) og B) foreslåede undersøgelser – at forstærke de selvstændige områders deltagelse i og indflydelse på det nordiske samarbejde i videst muligt omfang i overensstemmelse med de i juridisk udvalgs betænkning af 29. januar 1980 over medlemsforslag A 577/j fremsatte forslag vedrørende Færøernes og Ålands deltagelse i det nordiske samarbejde, hvori juridisk udvalg pegede på følgende forhold:

1) De to færøske lagtingsmedlemmer, som indgår i den danske delegation til Nordisk Råd, er egentlige medlemmer af henholdsvis økonomisk udvalg og kulturudvalget, hvor nogle af de vigtigste sager for det færøske område kommer til behandling. Det ålandske medlem er medlem af trafikudvalget.

2) Juridisk udvalg vil endvidere fremhæve bestemmelsen i § 27 i arbejdsordningen for Nordisk Råd, hvorefter medlemmer af regeringerne samt Færøernes landsstyre og Ålands landskapsstyrelse bør have adgang til at deltage i udvalgenes arbejde. Et udvalg kan efter arbejdsordningen også i øvrigt indbyde medlemmer af rådet, suppleanter samt sagkyndige til at være til stede og udtale sig ved udvalgenes forhandlinger. Juridisk udvalg er ikke bekendt med, at repræsentanter for Færøernes landsstyre eller Færøernes lagting er blevet nægtet adgang til møder, hvor sager af særlig interesse for Færøerne er blevet forhandlet.

3) Hvis sager af særlig interesse for Færøerne eller Åland skulle blive behandlet i præsidiet, går juridisk udvalg ud fra at det danske respektive finske præsidiemedlem sørger for, at færøske og ålandske parlamentarikere får mulighed for i præsidiet at varetage de færøske og ålandske interesser.

4) Når der i medlemsforslaget henvises til, at Færøerne er afskåret fra at medvirke og deltage i den del af det nordiske samarbejde, som foregår i ministerrådet og i dets komiteer, vil juridisk udvalg henlede opmærksomheden på det svar, som Nordisk Ministerråd den 22. oktober 1976 gav Færøernes landsstyre og Ålands landskapsstyrelse på en anmodning om uden stemmeret at blive repræsenteret ved ministerrådsmøder m. m., hvor sager af interesse for de selvstyrende områder er til behandling, samt løbende at blive orienteret om ministerrådets beslutninger og foranstaltninger iværksat som følge heraf.

Ministerrådet udtalte følgende:

Ministerrådet er indforstået med, at der etableres direkte kontakter til Ålands landskapsstyrelse og Færøernes landsstyre om emner, der vedrører de to områder, for derigennem på et tidligt stadium af sagernes behandling at få synspunkter og forslag til brug i det videre arbejde.

Ministerrådet har derfor besluttet, at repræsentanter for Ålands landskapsstyrelse og Færøernes landsstyre kan deltage uden stemmeret i ministerrådsmøder og embedsmandskomitémøder, der behandler sager af interesse for Ålands landskapsstyrelse og Færøernes landsstyre.

Repræsentanterne forudsættes i disse tilfælde at indgå i den finske respektive danske delegation.

Ministerrådet mener videre, at formidlingen af ovenfor nævnte kontakter og af information om det nordiske regeringssamarbejde bør ske via det finske respektive det danske stedfortræderkontor.

Juridisk udvalg forudsætter, at ministerrådet følger disse retningslinjer med hensyn til den færøske og ålandske repræsentation i ministerrådets organer."

III. Den under II foreslåede komité bør bestå af på den ene side Nordisk Råds præsidium og på den anden side en repræsentant for regeringerne i hvert af de fem nordiske lande.

Den komité (Kling-komiteen) bestående af Nordisk Råds præsidium og de fem nordiske landes justitsministre, som i oktober 1967 blev nedsat til udredning af det i 1967 fremsatte regeringsforslag B 4/j om repræsentation for Færøerne i Nordisk Råd, blev nedsat efter en forhandling mellem de nordiske statsministre og Nordisk Råds præsidium. I dag er der i hvert af de nordiske lande udpeget en nordisk samarbejdsminister, hvilket ikke var tilfældet i 1967. Juridisk udvalg har på denne baggrund drøftet, om udvalget burde indstille til præsidiets, at de nordiske landes regeringer i komiteen burde være repræsenteret ved respektive lands justitsminister eller nordiske samarbejdsministre og har i denne forbindelse også overvejet, om sagerne som værende af principiel statsretlig og folkeretlig karakter tilsigter, at regeringerne bør være repræsenteret ved de nordiske landes statsministre. Juridisk udvalg er nået til den konklusion at det ligger uden for udvalgets opgave at pege på, hvilke ministre, der konkret bør deltage fra regeringsside, idet det bør overlades til de respektive regeringer at udpege den minister, som efter vedkommende regerings opfattelse bedst er i stand til at fremføre vedkommende regerings synspunkter i komiteen.

IV. I komiteen bør hvert af de berørte selvstyrende områder gives mulighed for at fremføre synspunkter, som vedkommende område for sin del tillægger betydning, og komiteen bør løbende orientere de berørte områder om resultaterne af sine overvejelser. Udvalget har drøftet, om dette synspunkt burde føre til, at repræsentanter for de berørte områder bør have permanent sæde i komiteen.

Et flertal i juridisk udvalg (K. B. Andersen, Lennart Andersson, Nils Carlshamre, Astrid Gjertsen, Ilkka Kanerva, Tellervo Koivisto, Nathalie Lind, Asser Stenbäck, Liv Stubberud og Per A. Utsi) er af den mening, at da udredningen bl. a. skal undersøge spørgsmål, der kan føre til forslag om ændring af Helsingforsaftalen, bør komiteen bestå af repræsentanter fra de regeringer og parlamenter, mellem hvilke Helsingforsaftalen er indgået, og mellem hvilke det er en forudsætning, at der opnås enighed, hvis en eventuel ændring af Helsingforsaftalen skal gennemføres.

Et mindretal i udvalget (Halldúr Ásgrímsson, Ib Christensen og Lars Werner) er af den mening, at det er en naturlig konsekvens af den foran

citerede tilkendegivelse af 22. oktober 1976 fra Nordisk Ministerråd til Færøernes landsstyre og Ålands landskapsstyrelse samt af juridisk udvalgs betænkning af 29.1.1980 over medlemsforslag A 577/j, at der bør gives repræsentanter for de berørte områder (Færøerne, Grønland og Åland) observatørstatus i komiteen med adgang til at deltage i forhandlingerne uden stemmeret.

København, den 5. september 1980

På vegne af juridisk udvalg

K. B. Andersen

Formand

TILLÄGG 2

Budget för 1980 och 1981 samt preliminär budget för 1982 (belopp i tusental skr.)

	Budget 1980	Utfall 1980	Budget 1981	Prel. bud- get 1982
<i>Kostnader</i>				
A. Löner och arvoden	3 527	3 597	4 321	4 695
B. Förvaltningskostnader	821	798	993	1 057
C. Lokalkostnader	585	574	615	670
D. Resekostnader	515	514	500	550
E. Information	1 660	1 566	1 980	2 500
F. Till presidiets för- fogande	430	406	360	440
G. Rådets tryck	3 020	3 842	3 310	3 641
	10 558	11 297	12 079	13 553
<i>Intäkter</i>				
H. Interna avgiftssystemet	820	887	930	1 050
I. Rådets tryck m. m.	1 320	2 380	1 650	1 750
	2 140	3 267	2 580	2 750
Medelsreserv				600
Summa:	8 418	8 030	9 499	11 403

TILLÄGG 3**Förteckning över befattningar vid Nordiska rådets presidiesekretariat per 1 januari 1981***Presidiesekretariatet*

Presidiesekreterare	C 4
Stf. presidiesekreterare (2)	F23/F25
Informationschef	F23/F25
Redaktör	F19-F21
Informationssekreterare	F10-F15
Kamrer	F10-F15
Byråsekreterare (2)	F10-F15
Byråassistent	F5-F10
Assistent (6)	F2-F8
Assistent (50 %) (2)	F2-F8
Expeditionsföreståndare	F5-F10
Expeditionsassistent (2)	F2-F8

Utskottssekretariatet

Juridiska utskottet (50 %)	} Utskottssekreterare (4 1/2)
Kulturutskottet	
Social- och miljöutskottet	
Trafikutskottet	
Ekonomiska utskottet	
	F15-F21

TILLÄGG 4**Förteckning över presidiets skrivelser till Nordiska ministerrådet och de nordiska ländernas regeringar**

Datum	Mottagare	Angående (bokstavs-beteckning hänsyftar till utskotten som deltagit i behandling av ärendet)
1980-03-11	NMR	Rekommendationer och yttranden (ojusterade) antagna vid 28:e sessionen
1980-03-18	NMR	Weekend-charter mellan de nordiska huvudstäderna samt mellan dessa och övriga Europa (TU)
1980-05-06	NMR	Rekommendationer och yttranden antagna vid 28:e sessionen
1980-07-29	NMR	Tullbestämmelser för fritidsbåtar (EU)
1980-08-08	NMR	Flygförbindelsen Uleåborg-Luleå-Kiruna-Tromsø (TU)
1980-08-25	NMR	Licens till radioamatörer vid besök i annat nordiskt land (TU)
1980-09-29	Reg. i DK, SF, I, N och S	Tillsättande av utredning angående de självstyrande områdenas representation i Nordiska rådet (TU)

Datum	Mottagare	Angående (bokstavsbezeichnung hän- sytar till utskottet som deltagit i behand- ling av ärendet)
1980-10-01	NMR	Riktlinjer för utgivande av NU-serien (Inf. kommittén)
1980-10-01	DKs reg.	Språklig märkning av dagligvaror (EU)
1980-10-02	NMR	Nordiska rådets 29:e session
1980-10-03	NMR	Rek. 11/1977 om förbättring av barnens trafikmiljö och trafikundervisning i sko- lorna (TU)
1980-10-10	NMR	Nytt nordiskt tullsamarbetsavtal (JU, EU)
1980-10-10	Reg. i DK, SF, I, N och S	Nordiskt multilateralt dubbelbeskatt- ningsavtal
1980-10-10	NMR	Nordiskt trafiksäkerhetsår (rek. 10/1980) (TU)
1980-10-21	NMR, de nord. ländernas rege- ringar samt Fär- öarnas lands- styre och Ålands landskaps- styrelse	Kallelse till 29:e sessionen
1980-11-07	NMR (kultur- och undervis- ningsministr.	Statuterna för Nordiska rådets litteraturpris (KU)
1980-11-13	NMR	Kontroll av kondomer i de nordiska län- derna (EU)
1980-11-27	NMR	Nordiskt multilateralt dubbelbeskatt- ningsavtal (JU, EU)
1980-01-13	NMR	Behandlingen av medlemsförslag A 587/e om vandringsutställning om skogsbruket och naturvården i Norden (EU)
1981-01-27	NMR	Forskarutbildning vid Nordiska hälso- vårdshögskolan (SU)
1981-02-02	NMR	Projekt om skattestrukturen i de nordis- ka länderna (EU)
1981-02-06	Reg. i D och N samt NMR	Frågor vid 29:e sessionen
1981-02-09	Reg. i S samt NMR	Frågor vid 29:e sessionen
1981-02-10	NMR	Frågor vid 29:e sessionen
1981-02-11	Reg. i SF samt NMR	Frågor vid 29:e sessionen
1981-02-12	NMR	Frågor vid 29:e sessionen

*TILLÄGG 5***Utskottens sammansättning och möten fr. o. m. konstituering vid 28:e sessionen****Delegationerna hade till medlemmar av juridiska utskottet utsett följande:***Danmark:*

K. B. Andersen (S), Ib Christensen (DR), Nathalie Lind (V)

Finland:

Ilkka Kanerva (Kok), Tellervo Koivisto (Sd), Asser Stenbäck (Skl)

Island:

Halldór Ásgrímsson (F)

Norge:

Astrid Gjertsen (H), Guttorm Hansen (A), Liv Stubberud (A)

Sverige:

Lennart Andersson (s), Nils Carlshamre (m), Lars Werner (vpk)

Möten i juridiska utskottet:

den 3 mars 1980 i Reykjavik

den 12–13 augusti 1980 i Visby

den 24–25 november 1980 i Oslo

den 25 november 1980 med NMR (justitieministrarna) i Oslo

den 19–20 januari 1981 i Stockholm

Delegationerna hade till medlemmar av kulturutskottet utsett följande:*Danmark:*

Annelise Gotfredsen (KF), Robert Pedersen (S), Johannes Martin Olsen (Sb), Otto Steenholdt (Grønl.)

Finland:

Inger Hirvelä (Skdl), Sinikka Karhuvaara (Kok), Lauri Palmunen (K), Arvo Salo (Sd)

Island

Árni Gunnarsson (A.)

Norge:

Kjell Magne Bondevik (Kr. F.), Jo Benkow (H), Trygve Bratteli (A),
Rolf Fjeldvær (A)

Sverige:

Gunnel Jonäng (c), Sture Palm (s), Olof Palme (s), Ingrid Sundberg (m)

Följande förändringar har inträffat under året:

den 10 mars 1980: Poul Schlüter (KF) efter Gotfredsen
den 15 oktober 1980: Hagen Hagensen (KF) efter Schlüter
den 10 oktober 1980: Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K) efter Palmunen
den 6 januari 1981: Erlendur Patursson (Tvfl) efter Olsen

Möten i kulturutskottet:

den 3 och 5 mars 1980 i Reykjavik
den 4 mars 1980 i Reykjavik med NMR (kultur- och undervisningsmi-
nistrarna)
den 6 mars 1980 i Reykjavík KUs arbetsgrupp för Bergendalrapporten
den 11 april 1980 i Oslo KUs arbetsgrupp för Bergendalrapporten
den 17 juni 1980 i Uppsala KUs arbetsgrupp för Bergendalrapporten
den 17–18 juni 1980 i Uppsala
den 25–26 augusti 1980 i Ekenäs
den 26 augusti 1980 i Ekenäs med NMR (kultur- och undervisningsmi-
nistrarna)
den 30 september 1980 i Göteborg
den 1–2 december 1980 i Köbenhavn
den 20 januari 1981 i Stockholm KUs arbetsgrupp för kontrollfrågor
den 22–23 januari 1981 i Stockholm

Delegationerna hade till medlemmar av social- och miljöutskottet utsett följande:*Danmark:*

Børge Halvgaard (FP), Ebba Strange (SF), Bernhardt Tastesen (S)

Finland:

Bror Lillqvist (Sd), Irma Rihtniemi-Koski (Kok), Sten Söderström
(Skdl)

Island:

Matthías Á. Mathiesen (Sj)

Norge:

Liv Andersen (A), Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.), Sigrid Utkilen (H)

Sverige:

Rune Gustavsson (c), Doris Håvik (s), Grethe Lundblad (s)

Följande förändringar har inträffat under året:

den 19 november 1980: Kirsten Jacobsen (FP) efter Halvgaard

den 25 november 1980: Børge Halvgaard (FP) efter Jacobsen

Möten i social- och miljöutskottet:

den 3 och 5 mars 1980 i Reykjavik

den 11 maj 1980 SUs arbetsgrupp för social- och hälsovårdsfrågor i Jakobstad

den 12–13 maj 1980 i Jakobstad

den 6 juni 1980 SUs arbetsgrupp för social- och hälsovårdsfrågor i Oslo

den 18 augusti 1980 SUs arbetsgrupp för social- och hälsovårdsfrågor i Reykjavik

den 18–19 augusti 1980 i Reykjavik

den 19 augusti 1980 i Reykjavik med NMR (social- och hälsovårdsministrarna)

den 1 oktober 1980 SUs arbetsgrupp för jämställdhetsfrågor i Köpenhamn

den 9 oktober 1980 SUs arbetsgrupp för arbetsmiljöfrågor i Helsingfors

den 22 oktober 1980 SUs arbetsgrupp för jämställdhetsfrågor i Stockholm

den 22 oktober 1980 SUs arbetsgrupp för arbetsmiljöfrågor i Stockholm

den 23 oktober 1980 i Stockholm

den 23 oktober 1980 i Stockholm med NMR (arbetsmiljöministrarna)

den 3–4 november 1980 i Oslo

den 4 november 1980 i Oslo med NMR (jämställdhetsministrarna)

den 17 december 1980 i Stockholm

den 18 december 1980 Arbetsgrupp med EU om seminarium ang. energi och miljö i Stockholm

den 22–23 januari 1981 i Stockholm

Delegationerna hade till medlemmar av trafikutskottet utsett följande:*Danmark:*

Chr. Christensen (KrF), Leif Glensgård (FP), Inge Fischer Møller (S)

Finland:

Olof Jansson (ÅS), Sakari Knuutila (Sd), Marjatta Väänänen (K)

Island:

Stefán Jónsson (Ab)

Norge:

Bjarne Mørk Eiden (A), Håkon Kyllingmark (H), Thor Lund (A)

Sverige:

Essen Lindahl (s), Per Petersson (m), Rolf Sellgren (fp)

Följande förändringar har inträffat under året:

den 16 oktober 1980: Karen Dahlerup Andersen (S) och Egon Jensen (S) efter Glensgård och Fischer-Møller

Möten i trafikutskottet:

den 3 och 5 mars 1980 i Reykjavik

den 19 maj 1980 TUs arbetsgrupp för ett nordiskt trafiksäkerhetsår i Stockholm

den 27 maj 1980 TUs arbetsgrupp för ett nordiskt trafiksäkerhetsår i Stockholm

den 16–19 juni 1980 i Danmark

den 25 september 1980 TUs arbetsgrupp för ett nordiskt trafiksäkerhetsår i Helsingfors

den 21 oktober 1980 TUs arbetsgrupp för ett nordiskt trafiksäkerhetsår i Helsingfors

den 3 november 1980 i Oslo

den 17 november 1980 TUs arbetsgrupp för ett nordiskt trafiksäkerhetsår i Helsingfors

den 8 december 1980 i Köpenhamn

den 8 december 1980 i Köpenhamn med NMR (trafik- och kommunikationsministrarna)

den 19–20 januari 1980 i Stockholm

Delegationerna hade till medlemmar av ekonomiska utskottet utsett följande:*Danmark:*

Knud Enggaard (V), J. K. Hansen (S), Niels Helveg Petersen (RV), Erlendur Patursson (Tvfl), Ib Stetter (KF)

Finland:

Ilkka-Christian Björklund (Skdl), Elsi Hetemäki-Olander (Kok), Erkki Liikanen (Sd), Petter Savola (K), Henrik Westerlund (Sfp)

Island:

Sverrir Hermansson (Sj), Páll Pétursson (F)

Norge:

Gunnar Berge (A), Gro Harlem Brundtland (A), Johan J. Jakobsen (Sp), Lars Korvald (Kr. F.), Kåre Willoch (H)

Sverige:

Allan Hernelius (m), Paul Jansson (s), Bertil Jonasson (c), Svante Lundkvist (s), Gabriel Romanus (fp)

Följande förändringar har inträffat under året:

den 25 augusti 1980: Jógvan Sundstein (F) efter Patursson
den 16 oktober 1980: Knud Heinesen (S) efter J. K. Hansen

Möten i ekonomiska utskottet:

den 3 och 5 mars 1980 i Reykjavik
den 19 maj 1980 i Köbenhavn
den 18–20 augusti 1980 i Helsingfors och Kuopio
den 5 november 1980 i Oslo
den 10 december 1980 i Stockholm
den 18 december 1980 Arbetsgrupp med SU ang. seminarium om energi och miljö i Stockholm
den 22–23 januari 1981 i Stockholm

TILLÄGG 6**Riktlinjer för utgivning av Nordisk utredningsserie (NU-serien)**

Antagna av Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) och träder i kraft fr. o. m. Nordiska rådets 29:e session 1981.

1. Utgivare

Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet utger och ansvarar för Nordisk utredningsserie (NU-serien).

2. NU-seriens omfattning

Nordiska rådet och Nordiska ministerrådets målsättning är att serien

skall bestå av centrala nordiska utredningar som huvudsakligen syftar till politiska beslut samt av Nordisk statistisk årsbok och Nordisk statutsamling.

3. Organisation

Nordiska rådets presidiesekretariat, Nordiska ministerrådets sekretariat i Oslo och Nordiska ministerrådets sekretariat för nordiskt kulturellt samarbete i Köpenhamn levererar material till NU-serien enligt målsättning i punkt 2.

Det tekniska ansvaret för redigering och produktion åvilar presidiesekretariatet som upprätthåller en redaktion för NU-serien.

Lagerhållning och försäljning handhas av presidiesekretariatet. NU-serien distribueras genom presidiesekretariatet i enlighet med en särskild överenskommelse mellan sekretariaten.

4. Finansiering

Kostnaderna för den tekniska funktionen i punkt 3:2 bestrids från presidets budget. Framställningskostnaderna fördelas för varje publikation efter den del av den totala upplagan som respektive sekretariat beställer.

5. Uppföljning

Nordiska rådets presidium och de nordiska samarbetsministrarna ålägger de nordiska sekretariaten att regelbundet granska hur utgivningen av NU-serien motsvarar dessa riktlinjer.

Riktlinjer för utgivning av de nordiska organens rapporter och publikationer (NORD-publikationer)

Antagna av Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) och träder i kraft fr. o. m. Nordiska rådets 29:e session 1981.

1. Utgivare

Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet utger och ansvarar för rapporter och publikationer vid sidan av Nordisk utredningsserie (NU-serien).

2. Målsättning

Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets målsättning är att med utgivande av dessa rapporter och publikationer dokumentera de nordiska samarbetsorganens publikationsverkamhet samt trygga att denna verksamhet sker på ett rationellt sätt. Publiceringen skall syfta till att betjäna de målgrupper som omedelbart berörs av utgivningen samt därtill trygga en vidare allmänhet tillgång till den samlade publikationsmassan.

3. Registrering

Samtliga publikationer registreras fortlöpande centralt av presidiesekretariatet som årligen sammanställer och distribuerar en publikationslista i vilken den samlade utgivningen redovisas.

4. Organisation

Enligt målsättningen i punkt 2 åvilar det tekniska ansvaret för redigering och produktion ett av de samnordiska sekretariaten efter samråd mellan berörda sekretariat.

Distributionen sker enbart till målgrupper med direkt intresse av en viss publikation. De samnordiska och nationella sekretariaten förses med en referensupplaga på 100 exemplar sammanlagt.

Ansvaret för lagerhållning och försäljning avtalas enligt särskild överenskommelse mellan de utgivande sekretariaten.

5. Finansiering

Utgivande sekretariat svarar för produktionskostnaderna och säljer exemplar utöver referensupplagan till övriga sekretariat till produktionspris.

6. Uppföljning

Det förutses att de samnordiska sekretariaten genom en redaktionsgrupp fortlöpande granskar hur utgivningen motsvarar dessa riktlinjer och rapporterar till Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet.

TILLÄGG 7

Stadgar för Nordiska rådets journaliststipendier

Antagna av Nordiska rådets informationskommitté den 6 november 1980. Stadgarna trädde i kraft den 1 januari 1981

§ 1

Nordiska rådets årliga journaliststipendium är instiftat för att öka journalisternas intresse för och möjligheter att skriva om förhållandena i de andra nordiska länderna samt om nordiskt samarbete.

§ 2

Journaliststipendiets storlek fastställs varje år i samband med behandlingen av budgeten för den nordiska informationsverksamheten. Det fördelas mellan de fem nordiska länderna så att varje land får en lika stor andel.

§ 3

I varje land kan stipendiet ges till en eller två journalister från dagstidning, tidskrift, radio eller tv. Även frilansjournalister kommer i fråga.

Vid utdelning ges företräde åt journalist som dokumenterat intresse för nordiskt samarbete och som inte tidigare fått stipendium.

Stipendiet anslås att söka i Nordisk Kontakt samt genom skriftligt meddelande till de viktigaste journalistorganisationerna i varje land.

Ur ansökan, som riktas till Nordiska rådet, bör framgå hur stipendiet skall användas. Målsättning, arbetsplan och resplan bör bifogas.

§ 4

Stipendiet beviljas nationellt i varje land av landets representanter i informationskommittén i samarbete med de nationella sekretariaten och lämplig journalistorganisation.

Nordiska rådets informationskommitté meddelas om hur stipendierna har fördelats nationellt.

§ 5

Stipendiet bör användas inom ett år efter det att det beviljats. Fördelningen av stipendierna sker senast i maj månad varje år.

Inom följande kalenderår efter det stipendiet erhållits skall stipendiaten framlägga en kort rapport om dess användande till informationskommittén.

Budgetkommitténs verksamhet under 1980

1. Mandatet

Budgetkomiteen aflægger i henhold til sin arbejdsordning, § 2, beretning til præsidiet om sin virksomhed i hvert kalenderår. Nedenstående følger beretningen for komiteens virksomhed i kalenderåret 1980.

Til medlemmer af komiteen udpegedes på de samlede arbejdsudvalgs møde den 3. marts 1980 i Reykjavík følgende:

Juridisk udvalg: K. B. Andersen og Nils Carlshamre
Kulturudvalget: Árni Gunnarsson og Annelise Gotfredsen
Social- og miljøudvalget: Asbjørn Haugstvedt og Bror Lillqvist
Trafikudvalget: Marjatta Väänänen og Bjarne Mørk Eidem
Økonomisk udvalg: Svante Lundkvist og Páll Petursson

Komiteen konstituerede sig den 6. marts 1980. Svante Lundkvist valgtes til formand og Annelise Gotfredsen til næstformand. Den 15. oktober 1980 indvalgte Danmark Hagen Hagensen i stedet for Annelise Gotfredsen.

Komiteen har i løbet af 1980 holdt følgende møder: den 6. marts i Reykjavík, den 26. marts i Stockholm, den 26. marts med samarbejdsministrene i Stockholm, den 6. november i Oslo, den 7. november med samarbejdsministrene i Oslo.

Komiteens arbejdsordning er fastsat af Nordisk Råds præsidium den 27. januar 1976 efter beslutning på Nordisk Råds 23. session år 1975. Arbejdsordningen pålægger komiteen følgende opgaver:

a) at varetage de budget- og kontrolfunktioner som fremgår af arbejdsordningen eller som bliver pålagt den af rådets plenarforsamling eller af præsidiet,

b) kontinuerligt og pragmatisk at søge at styrke de kontrolmuligheder den anser for væsentligst,

c) at repræsentere rådet under drøftelser med Nordisk Ministerråd om fællesnordiske budget- og kontrolspørgsmål m. v.,

d) som koordinerende organ at samarbejde med rådets faste udvalg og præsidium.

I arbejdsordningens § 7 pålægges det komiteen ``at gennemgå det materiale vedrørende budgetter og fordeling af disponeringsmidler som ministerrådet oversender gennem præsidiet, samt at koordinere de udtalelser og ønsker, som rådets udvalg og komiteer afgiver om materialet. Komiteen kan ved behov forelægge spørgsmål til afgørelse af præsidiet``.

I arbejdsordningens § 8 pålægges det komiteen: ``at følge disponeringen

af de bevilgede midler under nordiske budgetter og til nordiske institutioner og at sørge for at den regnskabsmæssige revision af midler til nordiske formål udføres som forudsat og at udtalelser fra de nationale revisionsinstanser om nordiske budgetposter forelægges komiteen`.

I arbejdsordningens § 9 pålægges det komiteen ``i samråd med de berørte udvalg og komiteer at følge gennemførelsen af Nordisk Råds rekommandationer og vedtagelser og rapportere til præsidiet, når den finder at hensynet til en effektiv opfølgning af sager og spørgsmål motiverer at der træffes yderligere forholdsregler`.

Komiteens beretning for 1980 redegør for den aktivitet komiteen har udfoldet for at løse sine opgaver i henhold til arbejdsordningens artikler 7, 8 og 9 samt for ``kontinuerligt og pragmatisk at søge at styrke de kontrolmuligheder, den anser for væsentligst.`

De nordiske budgetter

Nordisk Ministerråds 1981 års budget for den almene virksomhed, som administreres af sekretariatet i Oslo og styres af samarbejdsministrene, markerede afslutningen på opbygningsperioden, som indledtes med iværksættelsen af den reviderede Helsingforsaftale fra 1971. Budgetudviklingen i denne periode har været præget af organisatoriske og administrative forholdsregler med henblik på at kanalisere og institutionalisere det nordiske samarbejde indenfor de forskellige samfundsområder i overensstemmelse med de indgåede aftaler og de opstillede arbejdsprogrammer.

For 1981 er Nordisk Ministerråds almene budget på sammenlagt 111,8 mill. nkr. og omfatter 13 faste institutioner med et samlet budget på 54 mill. nkr., et projektbudget på 41,3 mill. nkr. og et administrationsbudget for Nordisk Ministerråds sekretariat i Oslo på 13,7 mill. nkr. I sekretariatets første fulde regnskabsår 1974 var det samlede budget på 6,2 mill. nkr.

Udviklingen af Nordisk Ministerråds budget for nordisk kulturelt samarbejde i den tilsvarende periode har været præget af en jævnere substantiel vækst i forlængelse af den organisatoriske udbygning af det nordiske samarbejde på kultur, forsknings- og undervisningsområderne, som skete trinvis i 50'erne og 60'erne. Budgettet for den nordiske kulturelle virksomhed er i årene 1973 til 1981 steget fra 32,1 mill. dkr. til 85 mill. dkr. 1981 års budget omfatter 28,7 mill. dkr. til forskning, 12,2 mill. dkr. til uddannelse og 17,5 mill. dkr. til almenkulturelle formål foruden 8,5 mill. dkr. til Nordisk Kulturfond, 7,4 mill. dkr. til administration, og 7,5 mill. dkr. til ministerrådets disposition.

I den omhandlede periode har også Nordisk Råds præsidiasekretariat gennemlevet en vækstperiode, som afspejler den af de reviderede Helsingforsaftaler formaliserede udvidelse af den parlamentariske aktivitet. Til parlamentariskernes initiativtagende og rådgivende virksomhed centreret omkring forberedelserne til de årlige sessioner føjede de reviderede samarbejdsaftaler øgede ansvars- og myndighedsfunktioner for præsidiet

og øgede opgaver af granskende og kontrollerende karakter for parlamentarikerne og deres udvalg. Opbygningen af et systematisk og organiseret samordnende og planlæggende arbejde indenfor Nordisk Ministerråds organer har samtidig bevirket en udvidelse af samarbejdsområderne i bredden og dybden, som virksomheden i de parlamentariske organer har måttet tilpasse sig bl. a. gennem øget sekretariatsforberedelse. Præsidiasekretariatets og udvalgssekretariaternes samlede budget er i årene fra 1973 til 1981 steget fra 3,6 mill. skr. til 9,5 mill. skr. 1981 års budget omfatter 6,3 mill. skr. til administration, 3,3 mill. skr. til rådets tryk og 2 mill. skr. til informationsopgaver.

De tre sekretariatsbudgetter omfatter i 1981 sammenlagt 103 1/2 normerede stillinger (NMRs sekretariat i Oslo: 42, NMRs sekretariat i København: 36 1/2 og præsidiasekretariatet i Stockholm: 24 1/2).

Nordisk Ministerråds almene budget omfatter 13 faste institutioner, kulturbudgettet ca. 40 faste institutioner og projekter, hvorunder også figurerer et antal normerede hel- og deltidsstillinger.

Aktuelle spørgsmål

Budgetkomiteen har siden sin oprettelse i 1975 kunnet behandle de seneste fem af den omtalte opbygningsperiodes budgetter, begyndende sin egentlige virksomhed med granskning af ministerrådets almene budget for 1977.

Under behandlingen af ministerrådets budgetforslag for 1981 fik budgetkomiteen samarbejdsministrenes medhold i en udtalelse om, at der ikke må gennemføres forholdsregler i budgetbehandlingen, som reducerer de nordiske parlamentariske organers indflydelse på budgetterne, samt at der må være rum for fleksibilitet ved fastsættelse af rammerne. Budgetkomiteen tolkede denne indstilling som en bekræftelse fra ministerrådet af, at det er de nordiske samarbejdsprojekters samfundsmæssige og faglige betydning og disses forankring i de nordiske parlamenter som må være det afgørende element ved fastsættelse af budgetrammerne.

Budgetkomiteen erkendte at medlemslandenes individuelle finanspolitiske situation måtte indgå i budgetovervejelserne, men afviste at den kunne blive en udslagsgivende faktor ved budgetternes fastsættelse. Det nordiske samarbejde ville miste enhver troværdighed hvis der ikke kan bevilges penge til velmotiverede bestræbelser for at anvende det nordiske samarbejdes muligheder for en bedre udnyttelse af fælles ressourcer.

Budgetkomiteens formand, Svante Lundkvist, udtalte på Nordisk Råds 28. session i Reykjavík ved forelæggelsen af komiteens årsberetning: "Trots bekymren för statsfinanserna är våra länder inte så fattiga att vi inte har råd att vara ekonomiska" . . . "Budgetkomiteen och utskotten vill vaka över den stränga prioritering som är nödvändig när resurserna är begränsade och att denna prioritering sker med de parlamentariska organens fulla medverkan. Det betyder att vi eftersträvar att kunna komma till minister-

rådet med någorlunda samstämmiga och välmotiverade prioriteringsönskemål och att vi själva ifrån utskottens och budgetkommitténs sida vill vara med om att sortera bort vad som vi inte anser vara så angeläget och så effektivt. Bredden i det nordiska samarbetet måste emellertid bevaras och försvaras och vi måste också ha råd till att experimentera för att få utrymme för nya tankar och initiativ. Vi måste se till att vi inte låser oss så starkt att vi inte ger plats för förnyelse.”

Den svenske samarbetsminister, Karin Söder, pegede ved samme lejlighed på, at ”det væsentliga i det nordiska samarbetet är att vi genom att gemensamt lösa olika problem och gemensamt göra insatser kan utnyttja våra resurser på ett bättre sätt och därmed nå en ökad ekonomisk effektivitet”. Den finske samarbetsminister, Pirkko Työlajärvi, anså at ”samarbetsbudgeten växer totalt sett snabbt. Tillväxten är inte ett problem. Det är prioriteringen som är tankeväckande. Det är svårare att avveckla en mindre viktig verksamhet än att tala för ett nytt projekt.”

Budgetkomiteen har overvejet konsekvenserne for den parlamentariske indsats i budgetbehandlingen af de ændrede vilkår for nordisk samarbejde og foreløbig udskilt to hoved-opgaver:

1. at medvirke til at Nordisk Råds prioritering af nordiske samarbejdsopgaver får øget politisk tyngde, og
2. at overvåge at de bevilgede ressourcer anvendes på en hensigtsmæssig måde til løsning af de mest påkrævede opgaver.

Budgetkomiteen varetager på Nordisk Råds vegne budgetbehandlingen på grundlag af indstillinger fra rådets fem faste udvalg. Når komiteen skal formulere Nordisk Råds helhedssyn sker det under deltagelse af to parlamentariske repræsentanter for hvert udvalg. For at give sine beslutninger mere vægt har komiteen i det forløbne år dels foranlediget at kulturbudgettet inddrages i samordningsprocessen på mere direkte måde end hidtil, dels foreslået at der ved Nordisk Råds sessioner gives de delegerede anledning til at yde både positive og kritiske bidrag til den politiske prioritering af nordisk samarbejde ved en separat debat om budgetkomiteens årsrapport.

Kulturbudgettets inddragning i samordningsprocessen besluttedes af budgetkomiteen i et møde den 6. november 1980 på grundlag af et procedureforslag, som var resultatet af en generel drøftelse i komiteen tidligere på året. Forslaget går ud på at kulturudvalget som hidtil selv fremfører sine bemærkninger til kulturbudgettet for ministerrådet i dets sammensætning af kultur- og undervisningsministre, men at kulturudvalgets budgetindstilling forinden skal være forelagt budgetkomiteen, hvis formand derefter også skal være til stede ved mødet med kultur- og samarbejdsministrene.

Komiteens forslag om en separat debat som et forsøg ved Nordisk Råds 29. session i forlængelse af generaldebatten tiltrådtes af Nordisk Råds præsidium på dettes møde den 27. november 1980.

Komiteen har under forhandlingerne om 1981 års budget for den almene virksomhed overfor samarbejdsministrene stærkt understreget at det plan-

lagte aktivitetsniveau skal overholdes selv om løn- og prisudviklingen skulle overskride de 8 pct., som var grundlaget for budgetberegningen. Videre har budgetkomiteen fremført og fået imødekommet et ønske om at få indført faste priser i budgetopstillingen fra 1982.

Budgetkomiteens formand fremførte ved samme lejlighed at de fremførte ændringsforslag til budgetforslaget for 1981 afspejlede komiteens principielle synspunkt at de nordiske samarbejdsopgaver og de dertil nødvendige bevillinger må vurderes primært ud fra det nordiske samarbejdes egne målsætninger.

Disponeringen af nordiske midler

Hvad angår budgetkomiteens forpligtelse til at medvirke til at de bevilgede ressourcer anvendes på en hensigtsmæssig måde til løsning af de mest påkrævede opgaver udfoldes komiteens bestræbelser indenfor rammerne af arbejdsordningens § 8 som pålægger komiteen "at følge disponeringen af de bevilgede midler under nordiske budgetter og til nordiske institutioner".

De indarbejdede procedurer for budgetbehandlingen i ministerrådets og Nordisk Råds organer sigter på at give udvalgene de bedst mulige betingelser for den faglige behandling af hver sektor indenfor budgetlægningens generelle tidsfrister. De aktuelle problemer er en følge af situationens krav på øget koncentration, strengere prioritering og deraf følgende behov for øget indsigt i ressourceanvendelsen.

Komiteen har i det forløbne år i forbindelse med behandling af årsregnskaberne for 1979 for ministerrådssekretariatet i Oslo og disponeringsforslagene for 1981 haft anledning til at efterlyse klarere informationer om igangværende projekter og udredninger, en mere informativ redegørelse for de nærmeste to-tre års arbejdsopgaver og en mere tilgængelig vurdering af de enkelte projekters og udredningers resultater i forhold til målsætninger og ressourceanvendelse.

Komiteen vogter ligeledes over at institutionaliseringen i det nordiske samarbejde ikke drives længere end højst nødvendigt og at den tredjedel af budgettet, som er til rådighed til projekt- og udredningsopgaver, administreres så fleksibelt som muligt.

Et af det forløbne års fremskridt er at ti procent af de indikative budgetrammer for de respektive sektorer i fremtiden vil være underkastet tværfaglig prioritering og at budgetkomiteen får to reelle muligheder – i slutningen af året forud for og inden 1. april i det aktuelle budgetår – for at fremføre fagligt motiverede ønsker som indgår i denne prioriteringsproces.

Granskningen af ressourceanvendelserne sker i øvrigt i vid udstrækning i de faste udvalgs behandlinger af ministerrådets beretninger og meddelelser. Budgetkomiteen anser at ministerrådets forpligtelser til aflevering af såvel beretninger som meddelelser fylder en vigtig funktion i det nordiske

samarbejde og modsvares af den omhu hvormed materialet gennemgås i de faste udvalg og deres sekretariater.

Budgetkomiteen har i sit gransknings- og kontrolarbejde støtte i de revisionsrapporter som de nationale revisionsmyndigheder afgiver om de i deres respektive lande fungerende nordiske sekretariater og institutioner. Budgetkomiteen lægger også vægt på at de berørte faglige udvalg med regelmæssige mellemrum eller på særlig foranledning foranstalter besøg på eller høringer af sagkyndige om den institutionelle virksomhed.

Opfølgning af rådets beslutninger

Arbejdsordningens § 9 forudsætter et indgående samarbejde mellem udvalgene og budgetkomiteen på den ene side og mellem budgetkomiteen og præsidiumet eller ministerrådet på den anden side når det gælder spørgsmålet om opfølgning af rådets rekommandationer og beslutninger. Hensigten kan ofte være at agere i særlig aktuelle eller overgribende sager, hvor de enkelte udvalg gennem behandling af beretninger og meddelelser, gennem spørgsmål til ministrene eller gennem samråd med respektive fagministre ikke har fået fyldestgørende svar.

Budgetkomiteens særlige ansvar forudsætter også dens agtpågivenhed overfor eventuelle organisatoriske eller administrative svagheder i opfølgningen af rådets beslutninger. Udgangspunktet kan være et udvalgs udtalelser, revisionsbemærkninger eller ministerrådets prioriteringer. I det forløbne år har spørgsmålet om opfølgningen på nationalt niveau været et af de punkter, som udvalg og budgetkomiteen har været optaget af.

Blandt de forudsætninger for det nordiske samarbejde, som drøftedes mellem samarbejdsministrene og arbejdsgruppen for budget- og kontrolspørgsmål i 1974, var en sammenfatning af udvalgenes udtalte ønsker vedrørende samarbejds-instrumenterne: Meddelelserne om rekommandationer burde være så udførlige som muligt og om fornødent indeholde oplysninger om forholdene i de enkelte medlemslande. Man havde understreget ønskeligheden af at meddelelserne giver et tydeligt billede af sagens aktuelle situation. Man forventede at ministerrådets årsberetning udtrykkeligt omtaler planeringsarbejde som uden at have ført til nye handlingprogrammer dog indebærer revision af gældende handlingsprogrammer eller forberedelse af nye sådanne, og man havde efterlyst reaktioner i ministerrådet på de udtalelser, som Nordisk Råd vedtager på baggrund af ministerrådets årsberetning.

Budgetkomiteen har ved flere lejligheder peget på faren for at de nordiske udredninger ikke bliver fulgt tilstrækkelig effektivt op i ministerrådet eller på nationalt niveau, samtidig med at man er klar over at udredninger i sig selv kan bidrage til at klarlægge forudsætningerne for nordiske aktioner på forskellige niveauer og yde et værdifuldt informationsmateriale til gensidig gavn.

Budgetkomiteen har overfor ministerrådet tilkendegivet at problemer af

denne karakter bedst løses gennem en dialog, hvor de to samarbejdsparter i fællesskab søger at finde frem til de mest hensigtsmæssige former for samarbejdets fremme og effektivisering.

Fra ministerrådets side er bl. a. henvist til fordelene ved at Nordisk Råds organer ved fremsættelse af forslag til nye rekommandationer vurderer disse i forhold til allerede eksisterende handlingsprogrammer eller til prioriterede områder og at det samme sker for så vidt angår afskrivning af gamle rekommandationer, som udgør en væsentlig arbejdsbyrde i det årlige rapporteringssystem.

Overvejelser af disse spørgsmål vil fortsat indgå i budgetkomiteens overvågning af opfølgningen af rådets beslutninger.

Svante Lundkvist

Formand

*BILAGA***Budgetkomiteens årsberetning for 1980***Fordelingen af midler i det almene budget*

Nedanstående oversigt over fordelingen af budgetmidler i årene 1976 til 1981 er udarbejdet af sekretæren for at belyse ressourcefordelingen mellem de enkelte sektorer og prioriteringerne af aktivitetsområderne.

For 1981 gælder følgende fordeling mellem de tre udvalg, som gransker ressourcefordelingen i det almene budget.

	Projektbudgettet bevillinger (1 000 nkr)	procent	Institutionsbudgettet bevillinger (1 000 nkr)	procent
social- og miljøudv.	12 550	32,7	15 858	30,1
økonomisk udvalg	19 000	49,6	34 614	67,6
trafikudvalget	4 050	15,9		

Kulturudvalget gransker i 1981 års budget ialt 65,9 mill. dkr. fordelt med 7,5 mill. på disponeringsfond, 12,2 mill. til undervisning, 28,7 mill. til forskning og 17,5 mill. til almenkulturelle aktiviteter.

Andelen af ressourcerne i projektbudgettet har for social- og miljøudvalgets vedkommende svinget mellem 41,4 pct. i 1978 til 32,7 pct. i 1981. For økonomisk udvalgs vedkommende mellem 45,3 pct. i 1978 og 57,2 pct. i 1976; i 1981 er udvalgets andel i projektbudgettet 49,6. For trafikudvalgets vedkommende er der tale om en jævn stigning fra 5,5 pct. i 1976 til 14,5 pct. i 1980. For 1981 er trafikudvalgets andel 10,7 pct.

Af de ressourcer som forvaltes indenfor udvalgenes område ligger størsteparten – 50 mill. dkr. – i institutionerne, mod kun 36 mill. nkr. i projektprogrammet. (1980 års priser.)

Institutionerne udgør dermed i sig selv et vægtigt element i ressourcefordelingerne, hvilket understreger ønskeligheden af at udvalgene principielt har mulighed for at udtale sig om den prioritering af samarbejdsområder, som sker gennem institutionernes aktiviteter samt at udvalgene bliver hørt, inden nye institutioner oprettes.

DOKUMENT 3

Förslag**från Nordiska rådets presidium rörande försöksordning om frågeinstitutet**

Nordiska rådets presidium beslöt den 31 oktober 1979, efter att ha samrått med Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) att föreslå plenarförsamlingen att försöksvis under Nordiska rådets 28:e session utvidga frågeinstitutet. Plenarförsamlingen godkände förslaget och fyra frågor ställdes till ministerrådet med stöd av försöksordningen. Vid möte den 25 juni 1980 fann presidiet att erfarenheterna av försöksordningen ännu inte gav tillräcklig grund för ett förslag om permanent ordning. Presidiet beslöt därför att framlägga förslag om att fortsätta försöksordningen vid 29:e sessionen och att först därefter värdera om det nya frågeinstitutet skall bibehållas eller ej.

Presidiet föreslår plenarförsamlingen att besluta att fortsätta försöksordningen så att vald medlem också under rådets 29:e session får möjlighet att ställa fråga till regering eller till ministerrådet under sessionen. Vald medlem som har för avsikt att under sessionen ställa fråga till regering eller till ministerrådet skall skriftligen underrätta presidiet om hur frågan lyder och till vem frågan skall ställas. Presidiet skall underrätta ministerrådet om frågan samt ge besked om under vilket möte frågan kommer att ställas och svaret bör avges. Presidiets underrättelse till ministerrådet skall ges senast 24 timmar före tidpunkten för det möte under vilket plenarförsamlingen behandlar ärenden inom det för frågan aktuella ämnesområdet.

BESLUT

Lista över rekommendationer och yttranden vid Nordiska rådets 29:e session 1981 i Köpenhamn den 2–6 mars 1981

Rekommendationer

- Nr 1. Nordiskt samarbete om projektexport*
- Nr 2. Samordning av FoU-insatser och kartläggning av miljökonsekvenser vid framställning och bruk av alternativa drivmedel*
- Nr 3. Samarbete för att etablera internationella bestämmelser för bruk av alternativa drivmedel*
- Nr 4. Samordning av energiforskningen i Norden*
- Nr 5. Initiativ för att avhjälpa tynande gruvsamhällens svårigheter*
- Nr 6. Utveckling av samsarbetsåtgärder rörande fiskodling*
- Nr 7. Förslag till ökat nordiskt radio- och TV-samarbete*
- Nr 8. De nordiska författarkurserna*
- Nr 9. De nordiska författarstipendierna*
- Nr 10. Nordisk litteraturantologi för gymnasiestadiet*
- Nr 11. Utbytes- och stipendieordning för bildkonstnärer*
- Nr 12. De nordiska forskarkurserna*
- Nr 13. Turismens skadeverkningar på naturen och de traditionella näringarna*
- Nr 14. Åtgärdsprogram för miljösäkra sjötransporter*
- Nr 15. Internationella åtgärder för miljösäkra sjötransporter*
- Nr 16. Internationell harmonisering av bestämmelser för transport av farligt gods*
- Nr 17. Nordisk harmonisering av bestämmelser för transport av farligt gods*
- Nr 18. Vägbeläggning och trafiksäkerhet*
- Nr 19. Reviderat samsarbetsprogram på arbetsmiljöområdet*
- Nr 20. Ny nordisk konvention om social trygghet*
- Nr 21. Nordisk arbetsmarknad för hälso-, sjukvårds- och veterinärpersonal*
- Nr 22. Intensifierat samarbete för att bekämpa rusmedelsmissbruket*
- Nr 23. Förstärkta resurser för forskning och utbildning på rusmedelsområdet*
- Nr 24. Internationellt samarbete på rusmedelsområdet*
- Nr 25. Förebyggande fritidsverksamhet för barn och unga*
- Nr 26. Internationella begränsningar beträffande skattefria alkoholförsel*
- Nr 27. Samarbete på friskvårdsområdet*
- Nr 28. Åtgärder för att minska ungdomsarbetslösheten*
- Nr 29. Forskning om fordonsavgasernas inverkan på hälsa och miljö*
- Nr 30. Internationellt forskningssamarbete beträffande fordonsavgaser*
- Nr 31. Enhetliga viseringsregler i de nordiska länderna*
- Nr 32. Antagande av nordisk språkkonvention*

Yttranden

- Nr 1. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (ekonomiska utskottet)*
- Nr 2. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (kulturutskottet)*
- Nr 3. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (trafikutskottet)*
- Nr 4. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (social- och miljöutskottet)*
- Nr 5. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (juridiska utskottet)*

Nordiska rådet har tillstållt
Nordiska ministerrådet nedan-
stående rekommendation angå-
ende *nordiskt samarbete om
projektexport*

REKOMMENDATION nr 1/1981

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 4 mars 1981 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (B 33/e) med 56 röster mot 1. 11 medlemmar avstod från att rösta och 10 medlemmar var frånvarande

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å vedta nordiske samarbeidstiltak på prosjekteksportområdet i overensstemmelse med Ministerrådets forslag og under iakttakelse av utvalgets synspunkter til ministerrådsforslag B 33/e.

De 56 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Sampsä Aaltio</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>K.B. Andersen</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Karen Dahlerup Andersen</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Arvo Kempainen</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Erkki Liikanen</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Olle Eriksson</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Arni Gunnarsson</i>	<i>Svante Lundkvist</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Knud Heinesen</i>	<i>Gabriel Romanus</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Arvo Salo</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Rolf Sellgren</i>

*Doris Håvik**Johan J. Jakobsen**Arne Stinus**Ebba Strange**Sten Söderström**Otto Steenholdt**Asser Stenbäck**Lars Werner**Henrik Westerlund**Marjatta Väänänen*

Den medlem som röstade mot rekommendationen var *Børge Halvgaard*.

Jo Benkow, Nils Carlshamre, Rolf Clarkson, Astrid Gjertsen, Håkon Kyllingmark, Nathalie Lind, Per Petersson, Ib Stetter, Ingrid Sundberg, Sigrid Utkilen och Kåre Willoch *avstod från att rösta*.

Köpenhamn den 4 mars 1981

*Knud Enggaard**Gudmund Saxrud*

Nordiska rådet har tillstått Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *samordning av FoU-insatser och kartläggning av miljökonsekvenser vid framställning och bruk av alternativa drivmedel*

REKOMMENDATION nr 2/1981

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 4 mars 1981 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 588/e) med 51 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 26 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

- (1) å vedta tiltak for samordning av iverksatte og planlagte forsknings- og utviklingsinnsatser for fremstilling av alternative drivmiddel innen Norden
- (2) å kartlegge miljøkonsekvensene ved produksjon og bruk av alternative drivmiddel.

De 51 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Sampsa Aaltio</i>	<i>Sverrir Hermannsson</i>
<i>K.B. Andersen</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>Karen Dahlerup Andersen</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Erkki Liikanen</i>
<i>Nils Carlshamre</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Ib Christensen</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Svante Lundkvist</i>
<i>Olle Eriksson</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Gabriel Romanus</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Arvo Salo</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Knud Heinesen</i>	<i>Rolf Sellgren</i>

Anne-Lise Steinbach
Ib Stetter
Ingrid Sundberg
Jógvan Sundstein
Sigríð Utkilen

Lars Werner
Henrik Westerlund
Kåre Willoch
Marjatta Väänänen

Børge Halvgaard avstod från att rösta.

Köpenhamn den 4 mars 1981

Knud Enggaard

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillstållt
de nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation angående
*samarbete för att etablera inter-
nationella bestämmelser för bruk
av alternativa drivmedel*

REKOMMENDATION nr 3/1981

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 4 mars 1981 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 588/e) med 54 röster. 24 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer de nordiske regjeringer på fellesnordisk basis å arbeide for internasjonale bestemmelser for såvel brennstoff som kjøretøy for å fremme bruken av alternative drivmiddel.

De 54 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Sampsä Aaltio</i>	<i>Sverrir Hermannsson</i>
<i>K.B. Andersen</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>Karen Dahlerup Andersen</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>Halldör Ásgrímsson</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Erkki Liikanen</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Nils Carlshamre</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Ib Christensen</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Svante Lundkvist</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Olle Eriksson</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Gabriel Romanus</i>
<i>Árni Gunnarsson</i>	<i>Arvo Salo</i>
<i>Hagen Hagensen</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Anne-Lise Steinbach</i>
<i>Knud Heinesen</i>	<i>Ib Stetter</i>

2500

Rekommendation 3

Jógván Sundstein

Sigríð Utkílen

Lars Werner

Henrik Westerlund

Kåre Willoch

Marjatta Väänänen

Köpenhamn den 4 mars 1981

Knud Enggaard

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet nedan-
stående rekommendation angående
*samordning av energiforskningen
i Norden*

REKOMMENDATION nr 4/1981

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 4 mars 1981 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 593/e) med 61 röster. 17 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å utrede möjligheterna för en bedre samordning av energiforskningen i Norden.

De 61 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Sampsa Aaltio</i>	<i>Guðrún Helgadóttir</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Sverrir Hermannsson</i>
<i>Karen Dahlerup Andersen</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Nils Carlshamre</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Ib Christensen</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Erkki Liikanen</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Olle Eriksson</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Svante Lundkvist</i>
<i>Árni Gunnarsson</i>	<i>Matthías A. Mathiesen</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Hagen Hagensen</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Gabriel Romanus</i>
<i>Ashbjørn Haugstvedt</i>	<i>Arvo Salo</i>
<i>Knud Heinesen</i>	<i>Petter Savola</i>

2502

Rekommendation 4

Rolf Sellgren

Anne-Lise Steinbach

Ib Stetter

Ingrid Sundberg

Jógvan Sundstein

Sten Söderström

Sigrid Utkilen

Lars Werner

Henrik Westerlund

Kåre Willoch

Marjatta Väänänen

Köpenhamn den 4 mars 1981

Knud Enggaard

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillstått
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
initiativ för att avhjälpa
tynande gruvsamhällets svårig-
heter

REKOMMENDATION nr 5/1981

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 4 mars 1981 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 572/e) med 51 röster mot 1. 26 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd, med sikte på å avhjälpe de vanskeligheter som gruvsamfundene møter når malmforekomstene minsker eller tar slutt, eller når gruvedriften av annen årsak bygges ned, å ta initiativ til

- at det blir vurdert f. eks. gjennom konsesjonslovgivningen å stille krav om at nedbyggingen/avviklingen skjer i planlagte former innenfor tilfredsstillende tidsrammer,
- at myndigheter og regionale utviklingsinstitusjoner i god tid utreder behovet for og planleggingen av alternativ virksomhet,
- at det skjer en utveksling av erfaringer vedrørende ulike sider ved avvikling av gruvedrift,
- at samarbeidsmulighetene mellom nordiske gruveforetak utredes.

De 51 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

Sampsä Aaltio

K. B. Andersen

Karen Dahlerup Andersen

Lennart Andersson

Halldór Ásgrímsson

Ingvar Bakken

Jo Benkow

Gunnar Berge

Ilkka-Christian Björklund

Kjell Magne Bondevik

Nils Carlshamre

Rolf Clarkson

Knud Enggaard

Olle Eriksson

Arne Gadd

Astrid Gjertsen

Árni Gunnarsson

Rune Gustavsson

Hagen Hagensen

Guttorm Hansen

Asbjørn Haugstvedt

Knud Heinesen

Sverrir Hermannsson

Doris Håvik

Olof Jansson

Paul Jansson

Gunnel Jonäng
Heikki Järvenpää
Ilkka Kanerva
Sakari Knuuttila
Tellervo Koivisto
Lars Korvald
Håkon Kyllingmark
Bror Lillqvist
Thor Lund
Grethe Lundblad
Svante Lundkvist
Matthias Á. Mathiesen
Sture Palm

Per Petersson
Gabriel Romanus
Arvo Salo
Petter Savola
Anne-Lise Steinbach
Asser Stenbäck
Ib Stetter
Ingrid Sundberg
Jógvan Sundstein
Sigrid Utikilen
Henrik Westerlund
Marjatta Väänänen

Den medlem som röstade mot rekommendationen var *Nathalie Lind*.

Köpenhamn den 4 mars 1981

Knud Enggaard

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*utveckling av samarbetsåtgärder
 rörande fiskodling*

REKOMMENDATION nr 6/1981

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 4 mars 1981 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 578/e) med 51 röster. 27 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å vedta tiltak for å utvikle det nordiske samarbeidet på fiskeoppdrettsområdet.

De 51 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Sampsa Aaltio</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Karen Dahlerup Andersen</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Erkki Liikanen</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Olle Eriksson</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Svante Lundkvist</i>
<i>Árni Gunnarsson</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Hagen Hagensen</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Gabriel Romanus</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Knud Heinesen</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Asser Stenbäck</i>
<i>Doris Håvik</i>	<i>Ib Stetter</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Jógvan Sundstein</i>
<i>Gunnel Jonäng</i>	<i>Sigrid Utkilen</i>

2506

Rekommendation 6

Henrik Westerlund
Kåre Willoch

Marjatta Väänänen

Köpenhamn den 4 mars 1981

Knud Enggaard

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*förslag till ökat nordiskt radio-
 och TV-samarbete*

REKOMMENDATION nr 7/1981

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 5 mars 1981 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (B 31/k) med 70 röster mot 1. 2 medlemmar avstod från att rösta och 5 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att till rådets 30:e session 1982 lägga fram konkret förslag till ökat nordiskt radio- och TV-samarbete samt att i detta syfte uppta förhandlingar och genomföra erforderliga kompletteringar av belutsunderlaget i enlighet med vad som aviseras i ministerrådsförslaget B 31/k.

De 70 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Sampsa Aaltio</i>	<i>Árni Gunnarsson</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Hagen Hagensen</i>
<i>Karen Dahlerup Andersen</i>	<i>Guttorm Hansen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Guðrún Helgadóttir</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Sverrir Hermannsson</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>Gunnar Björk</i>	<i>Karl-Erik Häll</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Nils Carlshamre</i>	<i>Egon Jensen</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Ib Christensen</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Arvo Kempainen</i>
<i>Olle Eriksson</i>	<i>Karin Kjølbro</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>

<i>Lars Korvald</i>	<i>Arvo Salo</i>
<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Håkon Kyllingmark</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Erkki Liikanen</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Bror Lillqvist</i>	<i>Anne-Lise Steinbach</i>
<i>Nathalie Lind</i>	<i>Asser Stenbäck</i>
<i>Essen Lindahl</i>	<i>Ib Stetter</i>
<i>Thor Lund</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Matthías Á. Mathiesen</i>	<i>Jógvan Sundstein</i>
<i>Sture Palm</i>	<i>Sten Söderström</i>
<i>Robert Pedersen</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Niels Helveg Petersen</i>	<i>Sigrid Utkilen</i>
<i>Per Pettersson</i>	<i>Henrik Westerlund</i>
<i>Páll Pétursson</i>	<i>Kåre Willoch</i>
<i>Gabriel Romanus</i>	<i>Marjatta Väänänen</i>

Den medlem som röstade mot rekommendationen var *Børge Halvgaard*.

Arne Gadd och Lars Werner *avstod från att rösta*.

Köpenhamn den 5 mars 1981

Knud Enggaard

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet nedan-
stående rekommendation angående
de nordiska författarkurserna

REKOMMENDATION nr 8/1981

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 5 mars 1981 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 585/k) med 53 röster mot 3. 22 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att stöda de nordiska författarkurserna på Biskops-Arnö genom årligt bidrag.

De 53 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Sampsa Aaltio</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Karin Kjølbros</i>
<i>Karen Dahlerup Andersen</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Gunnar Björk</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Nils Carlshamre</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Ib Christensen</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Olle Eriksson</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Niels Helveg Petersen</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Árni Gunnarsson</i>	<i>Gabriel Romanus</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Arvo Salo</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Anne-Lise Steinbach</i>
<i>Doris Håvik</i>	<i>Asser Stenbäck</i>
<i>Karl-Erik Häll</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Sten Söderström</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Egon Jensen</i>	<i>Sigrid Utkilen</i>
<i>Gunnel Jonäng</i>	<i>Henrik Westerlund</i>
<i>Heikki Järvenpää</i>	

De medlemmar som röstade mot rekommendationen var *Hagen Hagensen. Børge Halvgaard och Ib Stetter.*

Köpenhamn den 5 mars 1981

Knud Enggaard

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillstått
de nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation angående
de nordiska författarstipendierna

REKOMMENDATION nr 9/1981

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 5 mars 1981 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 585/k) med 55 röster mot 1. 22 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna att utöka antalet författarstipendier för studieresa till annat nordiskt land.

De 55 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Sampsä Aaltio</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Egon Jensen</i>
<i>Karen Dahlerup Andersen</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Arvo Kempainen</i>
<i>Gunnar Björk</i>	<i>Karin Kjølbros</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Nils Carlshamre</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Ib Christensen</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Olle Eriksson</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Árni Gunnarsson</i>	<i>Niels Helveg Petersen</i>
<i>Hagen Hagensen</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Gabriel Romanus</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Arvo Salo</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Anne-Lise Steinbach</i>
<i>Doris Håvik</i>	<i>Asser Stenbäck</i>
<i>Karl-Erik Häll</i>	<i>Ib Stetter</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>

2512

Rekommendation 9

Sten Söderström
Sigrid Utkilen

Henrik Westerlund

Den medlem som röstade mot rekommendationen var *Børge Halvgaard*.

Köpenhamn den 5 mars 1981

Knud Enggaard

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*nordisk litteraturantologi för
 gymnasiestadiet*

REKOMMENDATION nr 10/1981

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 5 mars 1981 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 596/k) med 42 röster. 36 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta ut-
 arbeta en nordisk litteraturantologi för gymnasiestadiet.

De 42 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Sampsä Aaltio</i>	<i>Egon Jensen</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Karen Dahlerup Andersen</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Gunnar Björk</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Olle Eriksson</i>	<i>Anne-Lise Steinbach</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Asser Stenbäck</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Ib Stetter</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Jógvan Sundstein</i>
<i>Karl-Erik Häll</i>	<i>Ambjørø Sælthun</i>
<i>Doris Håvik</i>	<i>Torstein Tynning</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Sigrid Utkilen</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Marjatta Väänänen</i>

Köpenhamn den 5 mars 1981

Knud Enggaard

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet nedan-
stående rekommendation angående
*utbytes- och stipendieordning
för bildkonstnärer*

REKOMMENDATION nr 11/1981

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 5 mars 1981 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kultur-
utskottet (A 590/k) med 46 röster mot 1. 31 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att upprätta
en utbytes- och stipendieordning för nordiska bildkonstnärer.

De 46 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Sampsä Aaltio</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Karen Dahlerup Andersen</i>	<i>Karin Kjølbro</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Gunnar Björk</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Olle Eriksson</i>	<i>Niels Helveg Petersen</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Árni Gunnarsson</i>	<i>Anne-Lise Steinbach</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Asser Stenbäck</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Ib Stetter</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Jógvan Sundstein</i>
<i>Karl-Erik Häll</i>	<i>Ambjørg Sælthun</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Torstein Tynning</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Henrik Westerlund</i>
<i>Elver Jonsson</i>	<i>Marjatta Väänänen</i>

Den medlem som röstade mot rekommendationen var *Børge Halvgaard*.

Köpenhamn den 5 mars 1981

Knud Enggaard

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillstållt
Nordiska ministerrådet nedan-
stående rekommendation angående
de nordiska forskarkurserna

REKOMMENDATION nr 12/1981

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 5 mars 1981 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 567/k) med 54 röster mot 1. 23 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att fortsatt utveckla de nordiska forskarkurserna.

De 54 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Sampsä Aaltio</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Karen Dahlerup Andersen</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Karin Kjølbro</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Gunnar Björk</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Erkki Liikanen</i>
<i>Olle Eriksson</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Árni Gunnarsson</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Ashbjørn Haugstvedt</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Niels Helveg Petersen</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Doris Håvik</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Karl-Erik Häll</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Anne-Lise Steinbach</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Asser Stenbäck</i>
<i>Egon Jensen</i>	<i>Ib Stetter</i>
<i>Elver Jonsson</i>	<i>Ebba Strange</i>

Ingrid Sundberg
Ambjørgh Sælthun
Torstein Tynning

Sigrid Utkilen
Henrik Westerlund
Marjatta Väänänen

Den medlem som röstade mot rekommendationen var *Jógvann Sundstein*.

Köpenhamn den 5 mars 1981

Knud Enggaard

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendationer angående
*turismens skadeverkningar på
 naturen och de traditionella
 näringarna*

REKOMMENDATION nr 13/1981

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 5 mars 1981 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av trafikutskottet (A 570/t) med 42 röster. 36 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ställa nödvändiga resurser till förfogande för att skyndsamt kunna slutföra pågående utredningar samt vidta därav påkallade åtgärder i syfte att minimera turismens skadeverkningar på naturen och de traditionella näringarna.

De 42 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Sampsä Aaltio</i>	<i>Egon Jensen</i>
<i>K.B. Andersen</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Karen Dahlerup Andersen</i>	<i>Arvo Kemppainen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Karin Kjølbro</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Erkki Liikanen</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Olle Eriksson</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Hagen Hagensen</i>	<i>Niels Helveg Petersen</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Asser Stenbäck</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Jógvan Sundstein</i>
<i>Doris Håvik</i>	<i>Sten Söderström</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Torstein Tynning</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Sigrid Utkilen</i>

Henrik Westerlund

Marjatta Väänänen

Köpenhamn den 5 mars 1981

Knud Enggaard

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
 åtgärdsprogram för miljösäkra
 sjötransporter

REKOMMANDATION nr 14/1981

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 5 mars 1981 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av trafikutskottet (A 573/t) med 46 röster mot 1. 31 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta ett åtgärdsprogram med syfte att åstadkomma miljösäkra sjötransporter.

De 46 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Sampsa Aaltio</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>K.B. Andersen</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Karen Dahlerup Andersen</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Arvo Kempainen</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Gunnar Björk</i>	<i>Erkki Liikanen</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Olle Eriksson</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Niels Helveg Petersen</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Ashjørn Haugstvedt</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Asser Stenbäck</i>
<i>Doris Håvik</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Karl-Erik Häll</i>	<i>Jógvan Sundstein</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Torstein Tynning</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Sigrid Utkilen</i>
<i>Elver Jonsson</i>	<i>Marjatta Väänänen</i>

Den medlem som röstade mot rekommendationen var *Børge Halvgaard*.

Köpenhamn den 5 mars 1981

Knud Enggaard

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillstått
de nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation angående
*internationella åtgärder för
miljösäkra sjötransporter*

REKOMMENDATION nr 15/1981

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 5 mars 1981 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av trafikutskottet (A 573/t) med 47 röster. 31 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att inom internationella samarbetsorgan samfällt verka för ökad miljösäkerhet vid sjötransporter.

De 47 medlemmarna som röstade för rekommendationen var:

<i>Sampsa Aaltio</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>K.B. Andersen</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Karen Dahlerup Andersen</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Arvo Kemppainen</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Gunnar Björk</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Erkki Liikanen</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Olle Eriksson</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Niels Helveg Petersen</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Doris Håvik</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Karl-Erik Häll</i>	<i>Asser Stenbäck</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Jógván Sundstein</i>

Torstein Tynning
Sigrid Utkilen
Lars Werner

Henrik Westerlund
Marjatta Väänänen

Köpenhamn den 5 mars 1981

Knud Enggaard

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillställt
de nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation angående
*internationell harmonisering
av bestämmelser för transport
av farligt gods*

REKOMMENDATION nr 16/1981

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 5 mars 1981 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av trafikutskottet (A 582/t) med 56 röster mot 1. 21 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att internationellt arbeta för att internationella bestämmelser för transport av farligt gods med olika transportmedel harmoniseras.

De 56 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Samps Aaltio</i>	<i>Karl-Erik Häll</i>
<i>K.B. Andersen</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Karen Dahlerup Andersen</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Arvo Kemppainen</i>
<i>Gunnar Björk</i>	<i>Karin Kjølbro</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Olle Eriksson</i>	<i>Erkki Liikanen</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Árni Gunnarsson</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Niels Helveg Petersen</i>
<i>Knud Heinesen</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Guðdrún Helgadóttir</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Arvo Salo</i>
<i>Doris Håvik</i>	<i>Rolf Sellgren</i>

Anne-Lise Steinbach
Ingrid Sundberg
Jógvan Sundstein
Ambjørg Sælthun
Sten Söderström

Torstein Tynning
Sigrid Utkilen
Lars Werner
Henrik Westerlund
Marjatta Väänänen

Den medlem som röstade mot rekommendationen var *Børge Halvgaard*.

Köpenhamn den 5 mars 1981

Knud Enggaard

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
nordisk harmonisering av bestämmelser för transport av farligt gods

REKOMMENDATION nr 17/1981

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 5 mars 1981 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av trafikutskottet (A 582/t) med 56 röster. 22 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att arbeta för harmonisering inom Norden av bestämmelser för transport av farligt gods.

De 56 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Sampsä Aaltio</i>	<i>Egon Jensen</i>
<i>K.B. Andersen</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Karen Dahlerup Andersen</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Arvo Kemppainen</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Karin Kjølbro</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Olle Eriksson</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Arni Gunnarsson</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Hagen Hagensen</i>	<i>Niels Helveg Petersen</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Knud Heinesen</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Arvo Salo</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Anne-Lise Steinbach</i>
<i>Doris Håvik</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Karl-Erik Häll</i>	<i>Jógvan Sundstein</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Ambjørg Sælthun</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Sten Söderström</i>

Bernhardt Tastesen
Torstein Tynning
Sigrid Utkilen

Lars Werner
Henrik Westerlund
Marjatta Väänänen

Köpenhamn den 5 mars 1981

Knud Enggaard

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillstållt
Nordiska ministerrådet nedan-
stående rekommendation angående
vägbeläggning och trafiksäkerhet

REKOMMENDATION nr 18/1981

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 5 mars 1981 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av trafikutskottet (A 592/t) med 54 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 23 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att i syfte att öka trafiksäkerheten i Norden arbeta för att vägarna i Norden förses med vägbeläggning med goda ljusreflexions-egenskaper, exempelvis ljus vägbeläggning och beläggning med grov yttextur och
2. att intensifiera pågående forskning om vägbeläggnings betydelse ur trafiksäkerhetssynpunkt.

De 54 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

Sampsa Aaltio

K. B. Andersen

Karen Dahlerup Andersen

Lennart Andersson

Halldór Ásgrímsson

Ingvar Bakken

Gunnar Björk

Ilkka-Christian Björklund

Christian Christensen

Rolf Clarkson

Bjarne Mørk Eidem

Knud Enggaard

Olle Eriksson

Rolf Fjeldvær

Arne Gadd

Astrid Gjertsen

Hagen Hagensen

Asbjørn Haugstvedt

Knud Heinesen

Guðrún Helgadóttir

Elsi Hetemäki-Olander

Doris Håvik

Karl-Erik Häll

Olof Jansson

Paul Jansson

Egon Jensen

Elver Jonsson

Heikki Järvenpää

Ilkka Kanerva

Arvo Kemppainen

Karin Kjølbro

Sakari Knuuttila

Tellervo Koivisto

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa

Håkon Kyllingmark

Essen Lindahl

Thor Lund

Grethe Lundblad

Sture Palm

Niels Helveg Petersen

Per Petersson

Páll Pétursson

Arvo Salo

Rolf Sellgren

Anne-Lise Steinbach

Ebba Strange

Ingrid Sundberg

Jógvan Sundstein

Ambjørg Sæthun

Sten Söderström

Bernhardt Tastesen

Sigrid Utkilen

Henrik Westerlund

Marjatta Väänänen

Børge Halvgaard avstod från att rösta.

Köpenhamn den 5 mars 1981

Knud Enggaard

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
 reviderat samarbetsprogram på
 arbetsmiljöområdet

REKOMMENDATION nr 19/1981

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 5 mars 1981 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (B 30/s) med 46 röster mot 1. 31 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att med beaktande av de synpunkter som framförts av Nordiska rådet antaga ett reviderat program för samarbete i arbetsmiljöfrågor samt att kontinuerligt och i fortlöpande kontakt med Nordiska rådet och arbetsmarknadens parter vidareutveckla och fördjupa det nordiska arbetsmiljösamarbetet.

De 46 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Sampsä Aaltio</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Karen Dahlerup Andersen</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Arvo Kempainen</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Olle Eriksson</i>	<i>Matthías Á. Mathiesen</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Arvo Salo</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Asser Stenbäck</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Anne-Lise Steinbach</i>
<i>Doris Håvik</i>	<i>Ib Stetter</i>
<i>Karl-Erik Häll</i>	<i>Ebba Strange</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Jógvan Sundstein</i>

Ambjørgh Sælthun
Sten Söderström
Bernhardt Tastesen

Sigrid Utkilen
Lars Werner
Henrik Westerlund

Den medlem som röstade mot rekommendationen var *Christian Christensen*.

Köpenhamn den 5 mars 1981

Knud Enggaard

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillstållt
de nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation angående
*ny nordisk konvention om
social trygghet*

REKOMMENDATION nr 20/1981

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 5 mars 1981 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (B 34/s) med 49 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 28 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar
att snarast ingå en ny nordisk konvention om social trygghet i
enlighet med framlagt ministerrådsförslag.

De 49 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>K. B. Andersen</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Karen Dahlerup Andersen</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Erkki Liikanen</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Svante Lundkvist</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Matthías Á. Mathiesen</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Arvo Salo</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Anne-Lise Steinbach</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Asser Stenbäck</i>
<i>Doris Håvik</i>	<i>Ib Stetter</i>
<i>Karl-Erik Häll</i>	<i>Ebba Strange</i>
<i>Johan J. Jakobsen</i>	<i>Jógvan Sundstein</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Sten Söderström</i>

Bernhardt Tastesen
Sigrid Utkilen

Marjatta Väänänen

Den medlem som avstod från att rösta var *Børge Halvgaard*.

Köpenhamn den 5 mars 1981

Knud Enggaard

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillstållt Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar nedanstående rekommendation angående *nordisk arbetsmarknad för hälso-, sjukvårds- och veterinärpersonal*

REKOMMENDATION nr 21/1981

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 5 mars 1981 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (B 35/s) med 54 röster. 3 medlemmar avstod från att rösta och 21 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar att med beaktande av de synpunkter som framförts från Nordiska rådets sida snarast ingå en överenskommelse om godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet i enlighet med framlagt ministerrådsförslag.

De 54 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Sampsä Aaltio</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>Karen Dahlerup Andersen</i>	<i>Karl-Erik Häll</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Egon Jensen</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Karin Kjølbro</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Olle Eriksson</i>	<i>Erkki Liikanen</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Børge Halvgaard</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Knud Heinesen</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Niels Helveg Petersen</i>

Per Petersson
Páll Pétursson
Petter Savola
Anne-Lise Steinbach
Asser Stenbäck
Ib Stetter
Ebba Strange

Ingrid Sundberg
Jógvan Sundstein
Ambjørg Sælthun
Sten Söderström
Bernhardt Tastesen
Sigrid Utkilen
Marjatta Väänänen

De medlemmar som avstod från att rösta var *Halldór Ásgrímsson*,
Guðrún Helgadóttir och *Sakari Knuuttila*.

Köpenhamn den 5 mars 1981

Knud Enggaard

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillstållt
Nordiska ministerrådet nedan-
stående rekommendation angående
*intensifierat samarbete för att
bekämpa rusmedelsmissbruket*

REKOMMENDATION nr 22/1981

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 5 mars 1981 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 579/s) med 56 röster. 22 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i skyndsamt ordning vidtaga åtgärder för ett fördjupat och vidareutvecklat nordiskt samarbete avseende förebyggande åtgärder, behandling och information i syfte att bekämpa missbruket av alkohol, narkotika och psykofarmaka.

De 56 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Sampsä Aaltio</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Karl-Erik Häll</i>
<i>Karen Dahlerup Andersen</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Egon Jensen</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Karin Kjølbrot</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Bjarne Mørk Eide</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Olle Eriksson</i>	<i>Erkki Liikanen</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Børge Halvgaard</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Svante Lundkvist</i>
<i>Knud Heinesen</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Niels Helveg Petersen</i>

Per Petersson

Arvo Salo

Petter Savola

Rolf Sellgren

Anne-Lise Steinbach

Asser Stenbäck

Ib Stetter

Ingrid Sundberg

Jógvan Sundstein

Ambjørg Sælthun

Sten Söderström

Bernhardt Tastesen

Sigrid Utkilen

Marjatta Väänänen

Köpenhamn den 5 mars 1981

Knud Enggaard

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*förstärkta resurser för forskning
 och utbildning på rusmedelsområdet*

REKOMMENDATION nr 23/1981

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 5 mars 1981 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 579/s) med 56 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 21 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillföra Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning och Nordiska hälsovårdshögskolan förstärkta resurser för intensifierade insatser på rusmedelsområdet beträffande forskning respektive utbildning.

De 56 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Sampsa Aaltio</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>Karen Dahlerup Andersen</i>	<i>Karl-Erik Häll</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Egon Jensen</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Karin Kjølbro</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Olle Eriksson</i>	<i>Erkki Liikanen</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Børge Halvgaard</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Knud Heinesen</i>	<i>Niels Helveg Petersen</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Per Petersson</i>

<i>Arvo Salo</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Petter Savola</i>	<i>Jógvan Sundstein</i>
<i>Rolf Sellgren</i>	<i>Ambjør̃g Sælthun</i>
<i>Anne-Lise Steinbach</i>	<i>Sten Söderström</i>
<i>Asser Stenbäck</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Ib Stetter</i>	<i>Sigr̃id Utkilen</i>
<i>Ebba Strange</i>	<i>Marjatta Väänänen</i>

Den medlem som avstod från att rösta var *Håkon Kyllingmark*.

Köpenhamn den 5 mars 1981

Knud Enggaard

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillställt **REKOMMENDATION Nr 24/1981**
 de nordiska ländernas regeringar
 nedanstående rekommendation angående
internationellt samarbete på
rusmedelsområdet

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 5 mars 1981 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 579/s) med 55 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 22 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att uppträda gemensamt i internationella organisationer samt att verka för att effektiva åtgärder vidtages för att stävja missbruket av alkohol, narkotika och psykofarmaka.

De 55 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Sampsa Aaltio</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Karen Dahlerup Andersen</i>	<i>Egon Jensen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Karin Kjølbro</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Erkki Liikanen</i>
<i>Olle Eriksson</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Børge Halvgaard</i>	<i>Svante Lundkvist</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Knud Heinesen</i>	<i>Niels Helveg Petersen</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Karl-Erik Häll</i>	<i>Arvo Salo</i>

Petter Savola
Rolf Sellgren
Asser Stenbäck
Ib Stetter
Ebba Strange
Jógvan Sundstein

Ambjørg Sælthun
Sten Söderström
Bernhardt Tastesen
Sigrid Utkilen
Marjatta Väänänen

Den medlem som avstod från att rösta var *Guðrún Helgadóttir*.

Köpenhamn den 5 mars 1981

Knud Enggaard

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillstållt
de nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation angående
*förebyggande fritidsverksamhet
för barn och unga*

REKOMMENDATION nr 25/1981

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 5 mars 1981 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 581/s) med 48 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 29 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att bygga ut den förebyggande fritidsverksamheten för barn och unga genom att bland annat upprätta flera fritidsklubbar samt att få till stånd ett erfarenhets- och informationsutbyte på nordiskt plan beträffande efter- och vidareutbildning av ungdomsledare.

De 48 medlemmarna som röstade för rekommendationen var:

<i>Karen Dahlerup Andersen</i>	<i>Karl-Erik Häll</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Erkki Liikanen</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Svante Lundkvist</i>
<i>Olle Eriksson</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Niels Helveg Petersen</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Arvo Salo</i>
<i>Knud Heinesen</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Anne-Lise Steinbach</i>
<i>Doris Håvik</i>	<i>Asser Stenbäck</i>

Ib Stetter

Ebba Strange

Jógvan Sundstein

Ambjørg Sælthun

Sten Söderström

Bernhardt Tastesen

Sigrid Utkilen

Marjatta Väänänen

Den medlem som avstod från att rösta var *K. B. Andersen*.

Köpenhamn den 5 mars 1981

Knud Enggaard

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillställt
de nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation angående
*internationella begränsningar
beträffande skattefri alkohol-
införsel*

REKOMMENDATION nr 26/1981

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 6 mars 1981 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 580/s) med 43 röster mot 19. 5 medlemmar avstod från att rösta och 11 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att genom samfällt uppträdande på internationellt plan verka för enhetliga regler som innebär begränsningar i rätten att tullfritt införa skattefria alkoholvaror.

De 43 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

*Lennart Andersson
Halldór Ásgrímsson
Ingvar Bakken
Gunnar Berge
Gunnar Björk
Trygve Bratteli
Nils Carlshamre
Christian Christensen
Ib Christensen
Bjarne Mørk Eidem
Olle Eriksson
Rolf Fjeldvær
Arne Gadd
Rune Gustavsson
Asbjørn Haugstvedt
Elsi Hetemäki-Olander
Doris Håvik
Paul Jansson
Elver Jonsson
Heikki Järvenpää
Karin Kjølbro
Sakari Knuutila*

*Lars Korvald
Eeva Kuuskoski-Vikatmaa
Bror Lillqvist
Essen Lindahl
Thor Lund
Grethe Lundblad
Svante Lundkvist
Matthías Á. Mathiesen
Sture Palm
Robert Pedersen
Niels Helveg Petersen
Rolf Sellgren
Anne-Lise Steinbach
Asser Stenbäck
Jógván Sundstein
Ambjørǵ Sæltun
Sten Söderström
Torstein Tynning
Sigrid Utkilen
Henrik Westerlund
Marjatta Väänänen*

De medlemmar som röstade mot rekommendationen var *Sampsä Aaltio, Rolf Clarkson, Hagen Hagensen, Børge Halvgaard, Knud Heinesen, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Olof Jansson, Egon Jensen, Ilkka Kanerva, Arvo Kemppainen, Tellervo Koivisto, Nathalie Lind, Páll Pétursson, Petter Savola, Ib Stetter, Ebba Strange, Ingrid Sundberg och Bernhardt Tastesen.*

K. B. Andersen, Karen Dahlerup Andersen, Knud Enggaard, Astrid Gjertsen och Håkon Kyllingmark *avstod från att rösta.*

Köpenhamn den 6 mars 1981

Knud Enggaard

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillställt
de nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation angående
samarbete på friskvårdsområdet

REKOMMENDATION nr 27/1981

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 6 mars 1981 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 569/s) med 51 röster. 27 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att låta kartlägga de insatser som hittills gjorts för att förebygga sjukdom och misstrivsel och som syftar till en effektivisering av aktiviteterna på friskvårdsområdet.

De 51 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Sampsa Aaltio</i>	<i>Arvo Kempainen</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Karen Dahlerup Andersen</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Erkki Liikanen</i>
<i>Gunnar Björk</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Olle Eriksson</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Svante Lundkvist</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Matthias Á. Mathiesen</i>
<i>Børge Halvgaard</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Niels Helveg Petersen</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Arvo Salo</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Egon Jensen</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Elver Jonsson</i>	<i>Asser Stenbäck</i>
<i>Heikki Järvenpää</i>	<i>Ib Stetter</i>
<i>Ilkka Kanerva</i>	<i>Ebba Strange</i>

Ambjørg Sælthun
Bernhardt Tastesen
Sigrid Utkilen

Lars Werner
Marjatta Väänänen

Köpenhamn den 6 mars 1981

Knud Enggaard

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillställt
de nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation angående
åtgärder för att minska ungdoms-
arbetslösheten

REKOMMENDATION nr 28/1981

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 6 mars 1981 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 574/s) med 46 röster. 2 medlemmar avstod från att rösta och 30 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att snarast möjligt vidtaga alla åtgärder som kan medverka till att minska arbetslösheten bland de unga.

De 46 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Sampsa Aaltio</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Arvo Kempainen</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Nils Carlshamre</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Erkki Liikanen</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Olle Eriksson</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Svante Lundkvist</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Børge Halvgaard</i>	<i>Niels Helveg Petersen</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Anne-Lise Steinbach</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Asser Stenbäck</i>
<i>Doris Håvik</i>	<i>Ebba Strange</i>
<i>Elver Jonsson</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Heikki Järvenpää</i>	<i>Ambjørn Sælthun</i>

Bernhardt Tastesen
Torstein Tynning

Sigrid Utkilen
Lars Werner

K. B. Andersen och Karen Dahlerup Andersen *avstod från att rösta.*

Köpenhamn den 6 mars 1981

Knud Enggaard

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*forskning om fordonsavgasernas
 inverkan på hälsa och miljö*

REKOMMENDATION nr 29/1981

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 6 mars 1981 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 576/s) med 56 röster. 22 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidareutveckla och fördjupa samordningen av i Norden förekommande forskning om fordonsavgasernas inverkan på hälsa och miljö.

De 56 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Sampsä Aaltio</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Karen Dahlerup Andersen</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Arvo Kemppainen</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Gunnar Björk</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Nils Carlshamre</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Erkki Liikanen</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Olle Eriksson</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Svante Lundkvist</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Niels Helveg Petersen</i>
<i>Knud Heinesen</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Anne-Lise Steinbach</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Asser Stenbäck</i>
<i>Doris Håvik</i>	<i>Ebba Strange</i>

Ingrid Sundberg
Jógvan Sundstein
Ambjør̃g Sælthun
Sten Söderström
Bernhardt Tastesen

Torstein Tynning
Sigr̃id Utkilen
Lars Werner
Henrik Westerlund
Marjatta Väänänen

Köpenhamn den 6 mars 1981

Knud Enggaard

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillställt
de nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation angående
*internationellt forskningsamarbete
beträffande fordonsavgaser*

REKOMMENDATION nr 30/1981

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 6 mars 1981 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 576/s) med 57 röster. 21 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att på internationellt plan verka för att fordonsavgasernas inverkan på hälsa och miljö blir föremål för intensifierad forskning och att enhetliga regler fastställles.

De 57 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Sampsä Aaltio</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>Karen Dahlerup Andersen</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Arvo Kempainen</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Gunnar Björk</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Nils Carlshamre</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Erkki Liikanen</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Olle Eriksson</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Børge Halvgaard</i>	<i>Svante Lundkvist</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Knud Heinesen</i>	<i>Niels Helveg Petersen</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Rolf Sellgren</i>

Anne-Lise Steinbach
Asser Stenbäck
Ebba Strange
Ingrid Sundberg
Jógvan Sundstein
Ambjørge Sælthun
Sten Söderström

Bernhardt Tastesen
Torstein Tynning
Sigrid Utkilen
Lars Werner
Henrik Westerlund
Marjatta Väänänen

Köpenhamn den 6 mars 1981

Knud Enggaard

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*enhetliga viseringsregler i de
 nordiska länderna*

REKOMMENDATION nr 31/1981

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 6 mars 1981 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (A 595/j) med 52 röster. 26 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd at undersøge mulighederne for at gennemføre ensartede viseringsregler i de nordiske lande.

De 52 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Sampsa Aaltio</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Arvo Kemppainen</i>
<i>Karen Dahlerup Andersen</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Halldór Asgrímsson</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Nils Carlshamre</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Ib Christensen</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Svante Lundkvist</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Eivor Marklund</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Matthías Á. Mathiesen</i>
<i>Árni Gunnarsson</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Hagen Hagensen</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Børge Halvgaard</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Knud Heinesen</i>	<i>Niels Helveg Petersen</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Arvo Salo</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Egon Jensen</i>	<i>Anne-Lise Steinbach</i>
<i>Elver Jonsson</i>	<i>Asser Stenbäck</i>
<i>Heikki Järvenpää</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>

Jógván Sundstein
Sten Söderström
Bernhardt Tastesen

Sigríð Utkilen
Lars Werner
Henrik Westerlund

Köpenhamn den 6 mars 1981

Knud Enggaard

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillstållt **REKOMMENDATION nr 32/1981**
 de nordiska ländernas regeringar
 nedanstående rekommendation angående
antagande av nordisk språkkonvention

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 6 mars 1981 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (B 32/j) med 53 röster. 25 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige, at der mellem disse lande indgås en konvention om nordiske statsborgeres ret til at anvende deres eget sprog i andet nordisk land i overensstemmelse med det udkast til konvention, der er optaget som bilag til ministerrådsforslag B 32/j om en nordisk sprogkonvention.

De 53 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Sampsä Aaltio</i>	<i>Egon Jensen</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Karen Dahlerup Andersen</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Arvo Kemppainen</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Nils Carlshamre</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Ib Christensen</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Svante Lundkvist</i>
<i>Árni Gunnarsson</i>	<i>Eivor Marklund</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Matthías Á. Mathiesen</i>
<i>Hagen Hagensen</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Knud Heinesen</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Niels Helveg Petersen</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Arvo Salo</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Rolf Sellgren</i>

Anne-Lise Steinbach

Asser Stenbäck

Ingrid Sundberg

Jógvan Sundstein

Sten Söderström

Bernhardt Tastesen

Sigrid Utkilen

Lars Werner

Henrik Westerlund

Köpenhamn den 6 mars 1981

Knud Enggaard

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har avgivet
yttrande till Nordiska minister-
rådet över *berättelse rörande
det nordiska samarbetet.*

YTTRANDE nr 1/1981

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 4 mars 1981 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i ekonomiska utskottets betänkande. 60 medlemmar röstade för yttrandet och 1 mot. 17 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

1. Nordisk Råd anser det viktig med en felles nordisk opptreden for å påvirke den internasjonale politikk, fremfor alt innen OECD. I kampen for å fremme økonomisk oppgang må de nordiske land stå vakt om velferdsstatens bærende idéer: retten til arbeid, rettferdig fordeling av produksjonsresultatet og vern for de svake grupper i samfunnet.
2. Nordisk Råd ser med tilfredshet på beslutningen om å utarbeide en arbeidsplan for å utvikle ytterligere det nordiske hjemmemarked, og anser det viktig at konkrete tiltak vedtas under 1981 og at avrapportering skjer til 1982-års sesjon.
3. Nordisk Råd anser det nødvendig å bedre forholdene for små- og mellomstore bedrifter om Norden som hjemmemarked ytterligere skal utvikles. I denne forbindelse bør iverksettelse av en fellesnordisk serviceordning for disse bedrifters eksport til områder utenfor Norden vurderes.
4. Nordisk Råd ser med tilfredshet på beslutningen om et samarbeidsprogram på energiområdet med særlig vekt på forskning og utvikling, og går ut fra at konkrete tiltak vedtas under 1981 og rapporteres til 1982-års sesjon.
5. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å utforme en energi- og industripolitisk strategi med sikte på å gjøre Norden mindre avhengig av importerte energiråvarer og å utnytte nordiske ressurser for å kunne forsterke en industriell utvikling til støtte for sysselsettings- og regionalpolitiske mål.
6. Nordisk Råd som anser det nødvendig å effektivisere samarbeidet om industri- og energispørsmål, henstiller til Ministerrådet å vurdere eksisterende organisatoriske former for dette samarbeidet.
7. Nordisk Råd anser det nødvendig at utvidelsen av det grenseregionale samarbeidet med nye områder blir ledsaget av en konkre-

tisering av prosjekter i tråd med handlingsprogrammets intensjoner.

8. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å vurdere etablering av et rådgivende utvalg samt en referansegruppe bestående av representanter for fagbevegelsen og næringsinteressene, for bedre å kunne samordne arbeidet som pågår på flere sektorer vedrørende flernasjonale foretak.

De 60 medlemmar som røstade för yttrandet var:

<i>Sampsä Aaltio</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Arvo Kemppainen</i>
<i>Karen Dahlerup Andersen</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Halldör Ásgrímsson</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Nils Carlshamre</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Svante Lundkvist</i>
<i>Ib Christensen</i>	<i>Mattias Á. Mathiesen</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Olle Eriksson</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Árni Gunnarsson</i>	<i>Anne-Lise Steinbach</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Asser Stenbäck</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Ib Stetter</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Arne Stinus</i>
<i>Knud Heinesen</i>	<i>Ebba Strange</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Else Hetemäki-Olander</i>	<i>Jógvan Sundstein</i>
<i>Doris Håvik</i>	<i>Sten Söderström</i>
<i>Johan J. Jakobsen</i>	<i>Sigrid Utkilen</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Lars Werner</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Henrik Westerlund</i>
<i>Gunnel Jonäng</i>	<i>Kåre Willoch</i>

Den medlem som røstade mot förslaget var *Børge Halvgaard*.

Köpenhamn den 4 mars 1981

Knud Enggaard

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har avgivit
yttrande till Nordiska minister-
rådet över *berättelse rörande*
det nordiska samarbetet.

YTTRANDE nr 2/1981

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 5 mars 1981 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i kulturutskottets betänkande. 66 medlemmar röstade för yttrandet. 12 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

Nordiska rådet anser *fortsatt*

1. att de nordiska regeringarna bör bemöda sig om en bättre nationell uppföljning av nordiska rekommendations-, utrednings- och andra förslag samt att uppföljningen fortgående bör rapporteras till rådet.
2. att det bör utvecklas ett nordiskt remissförfarande i anslutning till planerade nationella reformer på kulturavtalets områden av betydelse för annat nordiskt land.
3. att fasta ordningar för nordiskt lärar- och elevutbyte snarast bör skapas och
4. att det nordiska ungdomssamarbetet bör utvecklas ytterligare: därvid bör de handikappades behov särskilt beaktas samt anser *vidare*
5. att det i tid till 30:e sessionen 1982 bör läggas fram förslag (B-sak) om ajourföring av de nu gällande riktlinjerna för nordiskt kultursamarbete (*NU 1974:24*).

De 66 medlemmar som röstade för yttrandet var:

<i>Sampsä Aaltio</i>	<i>Trygve Bratteli</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Nils Carlshamre</i>
<i>Karen Dahlerup Andersen</i>	<i>Christian Christensen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Ib Christensen</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Bjarne Mørk Eidem</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Knud Enggaard</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Olle Eriksson</i>
<i>Gunnar Björk</i>	<i>Rolf Fjeldvær</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Arne Gadd</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Astrid Gjertsen</i>

<i>Árni Gunnarsson</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Hagen Hagensen</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Matthías Á. Mathiesen</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Niels Helveg Petersen</i>
<i>Karl-Erik Häll</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Doris Håvik</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Arvo Salo</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Egon Jensen</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Gunnel Jonäng</i>	<i>Anne-Lise Steinbach</i>
<i>Heikki Järvenpää</i>	<i>Asser Stenbäck</i>
<i>Ilkka Kanerva</i>	<i>Ib Stetter</i>
<i>Arvo Kemppainen</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Sakari Knuuttila</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Tellervo Koivisto</i>	<i>Sigrid Utkilen</i>
<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>	<i>Lars Werner</i>
<i>Håkon Kyllingmark</i>	<i>Henrik Westerlund</i>
<i>Erkki Liikanen</i>	<i>Kåre Willoch</i>
<i>Bror Lillqvist</i>	<i>Marjatta Väänänen</i>

Köpenhamn den 5 mars 1981

Knud Enggaard

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har avgivit
yttrande till Nordiska minister-
rådet över *berättelse rörande
det nordiska samarbetet*.

YTTRANDE nr 3/1981

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 5 mars 1981 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i trafikutskottets betänkande. 50 medlemmar röstade för yttrandet och 1 mot. 27 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

1. att verkställa en undersökning av de nordiska ländernas transportpolitik och därvid bl. a. omfatta energi- och miljöfrågorna inom transport- och trafiksektorn
2. att hösten 1981 genomföra en utvärdering av flygförbindelserna på Nordkalotten samt förlänga försöksperioden med ett år
3. att följa utvecklingen av flygförbindelsen mellan Trondheim, Östersund, Sundsvall och Vasa och rapportera om den till nästa ordinarie session
4. att verka för att arbetet med Kiruna–Narviksvägen genomförs i sådan takt att en väg med fullgod standard färdigställs snarast möjligt
5. att arbeta för förbättrad vägstandard på Krutfjellsvägen (RV 73) och förbättrad snöröjning på Blå Vägen
6. att under handikappåret 1981 verka för att åtgärder vidtas för att realisera handikappprojektets förslag om handikappanpassning av kollektiva transportmedel samt att prioritera det i TELMEDEL-projektet föreslagna åtgärdsprogrammet
7. att arbeta för att förberedelser för upprättande av färjeförbindelse mellan Island, Färöarna och det övriga Norden upptas så snart som möjligt
8. att följa upp projektet om transportstöden i Finland, Norge och Sverige genom att undersöka hur en harmonisering av reglerna för transportstöden i Finland, Norge och Sverige skulle påverka konkurrensförhållandena inom och mellan länderna
9. att till rådets 30:e session redogöra för i vilken mån förutsättningar har skapats för tillämpning av likartade normer för begränsning av trafikbuller i Norden
10. att genomföra förberedelserna för ett nordiskt trafiksäkerhetsår i skyndsamt takt och i nära samarbete med rådets organ

11. att snarast möjligt verkställa konkreta åtgärder för att eliminera undermålig säkerhetsutrustning för barn i bil från marknaden i Norden
12. att arbeta för harmonisering av de nordiska ländernas regler för säkerhet i järnvägstrafiken
13. att arbeta aktivt för att vända turistströmmen mot Norden samt för att göra NORDTURIST-biljetten mera attraktiv.

De 50 medlemmar som röstade för yttrandet var:

<i>K. B. Andersen</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Karen Dahlerup Andersen</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Arvo Kemppainen</i>
<i>Gunnar Björk</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Erkki Liikanen</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Olle Eriksson</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Niels Helveg Petersen</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Asser Stenbäck</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Ib Stetter</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Doris Håvik</i>	<i>Jógvan Sundstein</i>
<i>Karl-Erik Häll</i>	<i>Torstein Tynning</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Sigrid Utkilen</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Henrik Westerlund</i>
<i>Egon Jensen</i>	<i>Marjatta Väänänen</i>

Den medlem som röstade mot yttrandet var *Børge Halvgaard*.

Köpenhamn den 5 mars 1981

Knud Enggaard

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har avgivit
yttrande till Nordiska minister-
rådet över *berättelse rörande
det nordiska samarbetet.*

YTTRANDE nr 4/1981

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 5 mars 1981 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i social- och miljöutskottets betänkande. 50 medlemmar röstade för yttrandet och 1 mot. 27 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

1. Den rådande knappheten på ekonomiska resurser får inte medföra att det nordiska samarbetet ges en ensidigt ekonomisk prägel till nackdel för den sociala välfärden uppfattad i vid mening. Särskilt viktigt är att arbetsmarknadssamarbetet ges hög prioritet.
2. Eventuella förändringar i 1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad bör först diskuteras vid ett gemensamt möte mellan berört utskott och ministerrådet och därefter föreläggas Nordiska rådet som helhet i form av ett ministerrådsförslag.
3. Ett reviderat nordiskt handlingsprogram på jämställdhetsområdet bör föreläggas Nordiska rådet i form av ett ministerrådsförslag. Jämställdhetsaspekter bör anläggas vid samhälls- och boendeplaneringen. Förenta Nationernas konvention mot alla former av diskriminering av kvinnor bör snarast ratificeras av samtliga nordiska stater.
4. Projektverksamheten på miljövårdsområdet bör koncentreras. En utvärdering av de hittillsvarande erfarenheterna av den nordiska miljöskyddskonventionen bör ske. Samtliga nordiska länder bör snarast ratificera ECE:s konvention om gränsöverskridande föroreningar.
5. Ett reviderat nordiskt samarbetsprogram på social- och hälsovårdsområdet bör föreläggas Nordiska rådet i form av ett ministerrådsförslag. En utvidgning av Nordiska hälsovårdshögskolans kompetensområde till att också innefatta sociala aspekter bör övervägas. Forskarutbildning bör införas vid hälsovårdshögskolan. Utredningen om efter- och vidareutbildning av social- och medicinalpersonal bör slutföras snarast.
6. Förenta Nationernas handikappår 1981 bör föranleda ett intensifierat och fördjupat nordiskt samarbete på handikappområdet.

De 50 medlemmar som röstade för yttrandet var:

<i>Sampsa Aaltio</i>	<i>Arvo Kemppainen</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Karin Kjølbro</i>
<i>Karen Dahlerup Andersen</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Svante Lundkvist</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Matthías Á. Mathiesen</i>
<i>Olle Eriksson</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Niels Helveg Petersen</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Arvo Salo</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Anne-Lise Steinbach</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Asser Stenbäck</i>
<i>Karl-Erik Häll</i>	<i>Ib Stetter</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Jógvan Sundstein</i>
<i>Egon Jensen</i>	<i>Ambjørn Sælthun</i>
<i>Elver Jonsson</i>	<i>Sten Söderström</i>
<i>Gunnel Jonäng</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Heikki Järvenpää</i>	<i>Sigrid Utkilen</i>
<i>Ilkka Kanerva</i>	<i>Henrik Westerlund</i>

Den medlem som röstade mot yttrandet var *Børge Halvgaard*.

Köpenhamn den 5 mars 1981

Knud Enggaard

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har avgivit
yttrande till Nordiska minister-
rådet över *berättelse rörande
det nordiska samarbetet.*

YTTRANDE nr 5/1981

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 6 mars 1981 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i juridiska utskottets betänkande. 52 medlemmar röstade för yttrandet och 8 mot. 1 medlem avstod från att rösta och 17 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

1. Nordisk Råd tager de nordiske justitsministres beslutning om at intensivere det nordiske lovgivningssamarbejde bl. a. gennem forbedret planlægning og udbygning af samarbejdsområderne som udtryk for et fælles ønske om at udbygge denne del af det nordiske samarbejde.
2. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at fortsætte sine bestræbelser på at tilvejebringe et fælles grundlag for en kommende ændring af lovgivningen om ægteskabets økonomiske retsvirkninger samt til Nordisk Råds 30. session 1982 give rådet en bredere redegørelse for arbejdet med harmoniseringen.
3. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at undersøge konsekvenserne af uens lovgivning i de nordiske lande om forældremyndighed og på denne baggrund eventuelt overveje, om der er behov for en harmonisering af reglerne.
4. Nordisk Råd tillægger det stor betydning, at der som led i arbejdet med projektet "Norden som hjemmemarked" tilstræbes gennemført en harmonisering af de regler inden for aftaleretten, købelovgivningen og erstatningsretten, som berører forbrugerne i dagligdagen, og opfordrer i denne henseende særlig Nordisk Ministerråd til,
 - at det igangsatte reformarbejde vedrørende købelovgivningen gennemføres under hensyntagen til opretholdelse af den nordiske retsenhed, og*
 - at mulighederne for at indtage et fælles standpunkt vedrørende spørgsmålet om regler om produktansvar undersøges.*
5. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at søge den nordiske retsenhed på forsikringsaftalerettens område genskabt og i sin beretning om det nordiske samarbejde til Nordisk Råds 30. session 1982 redegøre for udsigterne til, at dette kan ske.

6. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til i sin beretning om det nordiske samarbejde til Nordisk Råds 30. session 1982 at redegøre for mulighederne for at tilvejebringe en fællesnordisk lovgivning om forsikringsgiveres regresret.
7. Nordisk Råd tilskynder Nordisk Ministerråd til at fortsætte udredningsarbejdet vedrørende ændringer i det kriminalretlige sanktionssystem efter de retningslinjer, som ministerrådet har redegjort for i sin beretning.
8. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at koordinere de igangværende nationale overvejelser og undersøgelser af mulighederne for at træffe forholdsregler mod videogram med grove og sadistiske voldsindslag.
9. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at oprette et rådgivende udvalg under ministerrådet for at koordinere det videre nordiske samarbejde om spørgsmål vedrørende multinationale selskaber, således at dette udvalg arbejder i nær tilknytning til fagbevægelsen og næringslivet, der skal være en referencegruppe for udvalget. Rådet udtaler, at det havde forventet, at debatten på Nordisk Råds 29. session 1981 vedrørende gennemførelse af Nordisk Råds rekommandation nr. 25/1974 om en undersøgelse af de multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi havde kunnet finde sted på grundlag af en stillingtagen fra Nordisk Ministerråd til udredningen "Multinasjonale selskabers rolle i de nordiske lands økonomi" (NU A 1979: 19).

De 52 medlemmar som röstade för yttrandet var:

<i>Sampsa Aaltio</i>	<i>Knud Heinesen</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Sverrir Hermannsson</i>
<i>Karen Dahlerup Andersen</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Egon Jensen</i>
<i>Nils Carlshamre</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Ib Christensen</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Arvo Kempainen</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Árni Gunnarsson</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Hagen Hagensen</i>	<i>Nathalie Lind</i>
<i>Børge Halvgaard</i>	<i>Essen Lindahl</i>

<i>Thor Lund</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Grethe Lundblad</i>	<i>Anne-Lise Steinbach</i>
<i>Eivor Marklund</i>	<i>Asser Stenbäck</i>
<i>Matthias Á. Mathiesen</i>	<i>Ib Stetter</i>
<i>Sture Palm</i>	<i>Ebba Strange</i>
<i>Erlendur Patursson</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Robert Pedersen</i>	<i>Jógvan Sundstein</i>
<i>Niels Helveg Petersen</i>	<i>Lars Werner</i>
<i>Arvo Salo</i>	<i>Henrik Westerlund</i>
<i>Petter Savola</i>	<i>Marjatta Väänänen</i>

De medlemmar som röstade mot yttrandet var: *Gunnar Björk, Rune Gustavsson, Guðrún Helgadóttir, Gunnel Jonäng, Eeva Kuuskoski-Vikamaa, Ambjørg Sælthun, Sten Söderström och Sigrid Utkilen.*

Erkki Liikanen avstod från att rösta.

Köpenhamn den 6 mars 1981

Knud Enggaard

Gudmund Saxrud

Övriga beslut

A. Beslut att icke företaga sig något i anledning av:

(4 mars)

1. medlemsförslag om vandringsutställning om skogsbruket och naturvärden i Norden (A 587/e)

(5 mars)

2. medlemsförslag om åstadkommande av stödordningar för att uppmuntra konstindustriidkare (A 586/k)
3. medlemsförslag om stiftande av en nordisk vetenskapsakademi (A 584/k)

(6 mars)

4. medlemsförslag om utvidgad utbildning och forskning inom det miljömedicinska området (A 575/s)
5. medlemsförslag om utredning om förbud mot våldspornografi (A 589/j)

B. Beslut att lägga till handlingarna

a. Som slutbehandlade spørsmål:

(4 mars)

1. berättelse från Nordiska ministerrådet, de till ekonomiska utskottet hänvisade kapitlen (C 1981/1)
2. meddelande om rekommendation nr 5/1977 angående samarbete beträffande utvecklingsländerna (D 1981/5/1977/e)
3. berättelse från Nordiska investeringsbanken (C 1981/42/e)
4. berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (C 1981/35/e)
5. meddelande om rekommendation nr 7/1971 angående samordning av elektriska säkerhetsfrågor (D 1981/7/1971/e)
6. meddelande om rekommendation nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området (D 1981/2/1972/e)
7. meddelande om rekommendation nr 7/1972 angående nordisk konsumentupplysning om personbilar (D 1981/7/1972/e)
8. meddelande om rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar (D 1981/13/1973/e)
9. meddelande om rekommendation nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat (D 1981/15/1974/e)

10. meddelande om rekommendation nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst-västhandeln (D 1981/16/1974/e)
11. meddelande om rekommendation nr 6/1975 angående NORDTEST:s arbetsformer (D 1981/6/1975/e)
12. meddelande om rekommendation nr 2/1979 angående valutapolitiskt och monetärt samarbete (D 1981/2/1979/e)
13. meddelande om rekommendation nr 3/1979 angående nordiskt samarbete i OECD om uppförandekod för multinationella företag (D 1981/3/1979/e)

(5 mars)

14. berättelse från Nordiska ministerrådet, de till kulturutskottet hänvisade kapitlen (C 1981/1)
15. berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (NOS-M) (C 1981/5/k)
16. berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning (NOS-S) (C 1981/8/k)
17. berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning (NOS-H) jämte Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter (NOP-H) (C 1981/23/k)
18. berättelse från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden (NOS-N) jämte Nordiska publiceringsnämnden för naturvetenskap (NOP-N) (C 1981/34/k)
19. berättelse från NORDFORSK (C 1981/13/k)
20. berättelse från Nordiska ministerrådet, de till trafikutskottet hänvisade kapitlen (C 1981/1)
21. meddelande om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim (D 1981/9/1968/t)
22. meddelande om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Kareuando (D 1981/15/1970/t)
23. meddelande om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon (D 1981/35/1970/t)
24. meddelande om rekommendation nr 27/1973 angående utredning om mellanriksväg Skjomen-Stora Sjöfallet (D 1981/27/1973/t)
25. meddelande om rekommendation nr 14/1974 angående byggande av landsvägsbro vid Kolari (D 1981/14/1974/t)
26. meddelande om rekommendation nr 26/1974 angående påbud om bruk av skyddshjälm (D 1981/26/1974/t)
27. berättelse från Nordiska postföreningen (C 1981/27/t)
28. meddelande om rekommendation nr 4/1975 angående passagerar- och bilfärja mellan Island, Färöarna och övriga Norden (D 1981/4/1975/t)
29. berättelse från Nordiska ministerrådet, de till social- och miljöutskottet hänvisade kapitlen (C 1981/1)

30. meddelande om rekommendation nr 8/1977 angående handlingsprogram på arbetsmiljöområdet (D 1981/8/1977/s)

(6 mars)

31. meddelande om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förening (D 1981/30/1980/s)
32. meddelande om rekommendation nr 19/1971 angående de finska invandrarnas kontakter med Finland (D 1981/19/1971/s)
33. meddelande om rekommendation nr 2/1973 angående auktorisation av optiker (D 1981/2/1973/s)
34. meddelande om rekommendation nr 3/1973 angående nordisk arbetsmarknad för optiker (D 1981/3/1973/s)
35. meddelande om rekommendation nr 6/1974 angående tryggande av patienternas rättssäkerhet (D 1981/6/1974/s)
36. meddelande om rekommendation nr 8/1975 angående begränsning av utsläpp i Bottniska viken m. m. (D 1981/8/1975/s)
37. meddelande om rekommendation nr 10/1975 angående nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område (D 1981/10/1975/s)
38. meddelande om rekommendation nr 10/1978 angående förbättrad hälsovård för jordbruksbefolkningen (D 1981/10/1978/s)
39. berättelse från Nordiska ministerrådet, de till juridiska utskottet hänvisade kapitlen (C 1981/1)
40. meddelande om rekommendation nr 13/1979 angående nordiskt datasamarbete (D 1981/13/1979/j)
41. meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention (D 1981/29/1966/j)

b. I avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session

(4 mars)

1. meddelande om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete (D 1981/21/1974/e)
2. meddelande om rekommendation nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall (D 1981/1/1977/e)
3. meddelande om rekommendation nr 1/1979 angående program för nordiskt regionalpolitiskt samarbete (D 1981/1/1979/e)
4. meddelande om rekommendation nr 25/1980 angående samarbetsprogram på konsumentområdet (D 1981/25/1980/e)

(5 mars)

5. meddelande om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete (D 1981/15/1973/k)

6. meddelande om rekommendation nr 7/1976 angående distribution av AV-material (D 1981/7/1976/k)
7. meddelande om rekommendation nr 8/1976 angående TV-program för sjöfolk (D 1981/8/1976/k)
8. meddelande om rekommendation nr 14/1977 angående utförelse av antikviteter från de nordiska länderna (D 1981/14/1977/k)
9. meddelande om rekommendation nr 12/1977 angående handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden (D 1981/12/1977/k)
10. meddelande om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor (D 1981/17/1973/k)
11. meddelande om rekommendation nr 16/1977 angående undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna (D 1981/16/1977/k)
12. meddelande om rekommendation nr 18/1979 angående yrkesutbildning för ungdomar m. fl. grupper (D 1981/18/1979/k)
13. meddelande om rekommendation nr 19/1979 angående gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare (D 1981/19/1979/k)

(6 mars)

14. meddelande om rekommendation nr 6/1977 angående förkortning av arbetstiden (D 1981/6/1977/s)
15. meddelande om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning (D 1981/22/1973/j)
16. meddelande om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi (D 1981/25/1974/j)
17. meddelande om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik (D 1981/10/1973/j)
18. meddelande om rekommendation nr 17/1976 angående utökat nordiskt samarbete i det offentliga utredningsväsendet (D 1981/17/1976/j)

c. Anmälningar om fortsatt utskottsbehandling

(4 mars)

1. meddelande om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar (D 1981/1/1972/e)
2. meddelande om rekommendation nr 24/1980 angående glasindustrin i Norden (D 1981/24/1980/e)

(5 mars)

3. meddelande om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige m. m. (D 1981/14/1975/k)
4. berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet (C 1981/26/k)
5. medlemsförslag om ett nordiskt tungjonlaboratorium (A 598/k)
6. meddelande om rekommendation nr 4/1980 angående samarbete på videogramområdet (D 1981/4/1980/k)
7. meddelande om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige (D 1981/28/1973/t)
8. meddelande om rekommendation nr 11/1974 angående begränsning av trafikbuller (D 1981/11/1974/t)
9. meddelande om rekommendation nr 3/1975 angående NORDTURIST-biljett (D 1981/3/1975/t)
10. meddelande om rekommendation nr 10/1980 angående nordiskt trafiksäkerhetsår 1982 (D 1981/10/1980/t)
11. meddelande om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar (D 1981/15/1972/t)
12. meddelande om rekommendation nr 9/1979 angående förbättrad säkerhet och arbetsmiljö till sjöss (D 1981/9/1979/t)
13. meddelande om rekommendation nr 11/1977 angående förbättring av barnens trafikmiljö (D 1981/11/1977/t)
14. meddelande om rekommendation nr 4/1978 angående kollektivtrafiken och de handikappades behov (D 1981/4/1978/t)

(6 mars)

15. meddelande om rekommendation nr 22/1980 angående erfarenheterna av akupunkturbehandling (D 1981/22/1980/s)
16. berättelse från Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter (C 1981/36/s)
17. meddelande om rekommendation nr 6/1978 angående program för nordiskt samarbete på miljövårdsområdet (D 1981/6/1978/s)
18. meddelande om rekommendation nr 5/1979 angående samnordisk utbildning och forskning rörande åldrandets problem (D 1981/5/1979/s)
19. meddelande om rekommendation nr 17/1980 angående nordisk konvention om anställningsförmåner (D 1981/17/1980/s)
20. meddelande om rekommendation nr 19/1980 angående projektanställdas förhållanden utanför Norden (D 1981/19/1980/s)

d. Bemyndigande av utskotten att lägga berättelser och meddelanden till handlingarna*(2 mars)*

1. berättelse från Nordiskt kollegium för viltforskning, 1978 (C 1981/2/ka)
2. berättelse från Nordiskt kollegium för viltforskning, 1979 (C 1981/2/kb)
3. berättelse från Nordisk statistisk sekretariat (C 1981/3/e)
4. berättelse från Nordiska tulladministrativa rådet (C 1981/4/e)
5. berättelse från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötsel frågor (C 1981/6/j)
6. berättelse från Nordiska läkemedelsnämnden (C 1981/7/s)
7. berättelse från Nordtest (C 1981/9/e)
8. berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan (C 1981/10/s)
9. berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor (C 1981/11/e)
10. berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor (C 1981/12/e)
11. berättelse från Nordiska jordbruksforskarens förening (C 1981/14/e)
12. berättelse från Nordiska utlänningsutskottet (C 1981/15/j)
13. berättelse från Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (C 1981/17/s)
14. berättelse från Nordiska ämbetsmannautskottet på livsmedelslagstiftningens område (C 1981/18/s)
15. berättelse från Nordiska turistrådet (NT) (C 1981/19/t)
16. berättelse från Nordiska nämnden för handikappfrågor (C 1981/20/s)
17. berättelse från NORDTEL – Nordiskt samarbete på telekommunikationsområdet (C 1981/21/t)
18. berättelse från Nordiska sommaruniversitetet (C 1981/22/k)
19. berättelse från Nordiska afrikainstitutet (C 1981/24/k)
20. berättelse från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning (C 1981/25/t)
21. berättelse från Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS) (C 1981/28/e)
22. berättelse från Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter (C 1981/29/e)
23. berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi (C 1981/30/j)
24. berättelse från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete (C 1981/31/e)
25. berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (C 1981/32/s)
26. berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning (C 1981/33/e)
27. berättelse från Nordiska vägtekniska förbundet (C 1981/37/t)
28. berättelse från Nordiska konstförbundet (C 1981/38/k)

29. berättelse från Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet (C 1981/39/e)
30. berättelse från Nordiska samfundet för Latinamerikaforskning (C 1981/40/k)
31. berättelse från Nordisk federation för medicinsk undervisning (C 1981/41/k)
32. berättelse från Nordisk metodikkommitté för livsmedel (NMKL) (C 1981/43/s)
33. berättelse från Rektorskommittén för de nordiska journalisthögskolorna (C 1981/44/k)
34. berättelse från Nordiska kommittén för byggbestämmelser (C 1981/45/e)
35. berättelse från Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning (NordREFO) (C 1981/46/e)
36. berättelse från Nordiska amatörteaterrådet (C 1981/47/k)
37. berättelse från Nordiska fackkonferensen i historisk metodlära (C 1981/48/k)
38. berättelse från Nordiska straffrättskommittén (C 1981/49/k)
39. berättelse från Nordiska författarkurser (C 1981/50/k)
40. meddelande om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser (D 1981/2/1968/j)
41. meddelanden om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning (D 1981/27/1968/t)
42. meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige (D 1981/20/1971/k)
43. meddelande om rekommendation nr 5/1972 angående stöd till samerna (D 1981/5/1972/j)
44. meddelande om rekommendation nr 8/1972 angående underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter (D 1981/8/1972/t)
45. meddelande om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och stockholmsområdet (D 1981/9/1972/t)
46. meddelande om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden (D 1981/11/1972/t)
47. meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia (D 1981/14/1972/k)
48. meddelande om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur (D 1981/18/1972/e)
49. meddelande om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt (D 1981/20/1972/j)
50. meddelande om rekommendation nr 1/1973 angående försörjarbegreppets utformning (D 1981/1/1973/s)
51. meddelande om rekommendation nr 20/1973 angående stöd till den färöiska litteraturen (D 1981/20/1973/k)

52. meddelande om rekommendation nr 24/1973 angående förarskydd vid trafikförsäkring (D 1981/24/1973/t)
53. meddelande om rekommendation nr 3/1974 angående nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter (D 1981/3/1974/s)
54. meddelande om rekommendation nr 13/1974 angående vidareutbildning inom hotell- och restaurantfacket (D 1981/13/1974/t)
55. meddelande om rekommendation nr 20/1974 angående företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag (D 1981/20/1974/e)
56. meddelande om rekommendation nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten (D 1981/23/1974/e)
57. meddelande om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden (D 1981/24/1974/j)
58. meddelande om rekommendation nr 27/1974 angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning (D 1981/27/1974/s)
59. meddelande om rekommendation nr 28/1974 angående skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse (D 1981/28/1974/s)
60. meddelande om rekommendation nr 5/1975 angående handlingsprogram för ökad livsmedelsförsörjning (D 1981/5/1975/e)
61. meddelande om rekommendation nr 9/1975 angående förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön (D 1981/9/1975/s)
62. meddelande om rekommendation nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia (D 1981/13/1975/k)
63. meddelande om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrottssamarbete (D 1981/16/1975/k)
64. meddelande om rekommendation nr 19/1975 angående nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet (D 1981/19/1975/s)
65. meddelande om rekommendation nr 2/1976 angående utvidgade resealternativ i internordisk flygtrafik (D 1981/2/1976/t)
66. meddelande om rekommendation nr 3/1976 angående internordisk giltighet för körkort (D 1981/3/1976/t)
67. meddelande om rekommendation nr 4/1976 angående utvidgade rese-möjligheter för pensionärer m. fl. (D 1981/4/1976/t)
68. meddelande om rekommendation nr 9/1976 angående ökat nordiskt samarbete om framtidsstudier (D 1981/9/1976/k)
69. meddelande om rekommendation nr 15/1976 angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet (D 1981/15/1976/k)
70. meddelande om rekommendation nr 16/1976 angående ändrade medborgarskapsregler för nordbor (D 1981/16/1976/j)
71. meddelande om rekommendation nr 7/1977 angående nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor (D 1981/7/1977/s)
72. meddelande om rekommendation nr 9/1977 angående program för samarbete på social- och hälsovårdsområdet (D 1981/9/1977/s)
73. meddelande om rekommendation nr 10/1977 angående samnordisk insats mot trafikonykterheten (D 1981/10/1977/t)

74. meddelande om rekommendation nr 13/1977 angående undervisning i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter (D 1981/13/1977/k)
75. meddelande om rekommendation nr 15/1977 angående forsknings-samarbete rörande lantbrukskooperation (D 1981/15/1977/e)
76. meddelande om rekommendation nr 17/1977 angående samarbete mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna (D 1981/17/1977/k)
77. meddelande om rekommendation nr 18/1977 angående samarbete för att öka spridningen av nordisk film inom Norden (D 1981/18/1977/k)
78. meddelande om rekommendation nr 2/1978 angående samnordisk utbildning av lärare för döv-blinda (D 1981/2/1978/k)
79. meddelande om rekommendation nr 3/1978 angående högre skoglig utbildning (D 1981/3/1978/e)
80. meddelande om rekommendation nr 5/1978 angående handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor (D 1981/5/1978/s)
81. meddelande om rekommendation nr 7/1978 angående europeisk miljöskyddskonvention (D 1981/7/1978/s)
82. meddelande om rekommendation nr 8/1978 angående forskning om skydd för ozonskiktet (D 1981/8/1978/s)
83. meddelande om rekommendation nr 9/1978 angående konvention till skydd för ozonskiktet (D 1981/9/1978/s)
84. meddelande om rekommendation nr 12/1978 angående internationell konvention om arbetstiden (D 1981/12/1978/s)
85. meddelande om rekommendation nr 13/1978 angående åtgärder mot uppkomsten av handikapp (D 1981/13/1978/s)
86. meddelande om rekommendation nr 14/1978 angående utveckling av fiskeprodukter för u-ländernas behov (D 1981/14/1978/e)
87. meddelande om rekommendation nr 15/1978 angående återvinning av avfall och återanvändning av resurser (D 1981/15/1978/s)
88. meddelande om rekommendation nr 4/1979 angående medicinskt missbruk inom elitidrotten (D 1981/4/1979/s)
89. meddelande om rekommendation nr 6/1979 angående bevarande av sälstammen i östersjöområdet och Kattegatt (D 1981/6/1979/s)
90. meddelande om rekommendation nr 7/1979 angående rening av kommunalt avloppsvatten (D 1981/7/1979/s)
91. meddelande om rekommendation nr 8/1979 angående samordning av bestämmelser för säkerhet och arbetsmiljö på fartyg (D 1981/8/1979/t)
92. meddelande om rekommendation nr 10/1979 angående ratifikationer av sjösäkerhetskonventionen SOLAS 1974 (D 1981/10/1979/t)
93. meddelande om rekommendation nr 11/1979 angående onykterhet till sjöss (D 1981/11/1979/t)
94. meddelande om rekommendation nr 12/1979 angående enhetliga regler för rabatter m. m. i järnvägstrafiken i Norden (D 1981/12/1979/t)
95. meddelande om rekommendation nr 14/1979 angående nordiska regler för jägarkompetens (D 1981/14/1979/j)

96. meddelande om rekommendation nr 15/1979 angående ökat nordiskt samarbete på biblioteksområdet (D 1981/15/1979/k)
97. meddelande om rekommendation nr 16/1979 angående ett Nordens institut på Åland (D 1981/16/1979/k)
98. meddelande om rekommendation nr 17/1979 angående medicinsk genetik (D 1981/17/1979/k)
99. meddelande om rekommendation nr 20/1979 angående ökat nordiskt samarbete kring barn och kultur (D 1981/20/1979/k)
100. meddelande om rekommendation nr 21/1979 angående en nordisk folkhögskola i Västnorge (D 1981/21/1979/k)
101. meddelande om rekommendation nr 22/1979 angående nordiskt samarbete kring lättläst litteratur (D 1981/22/1979/k)
102. meddelande om rekommendation nr 1/1980 angående samarbete inom skeppsteknisk och skeppsekonomisk utbildning (D 1981/1/1980/k)
103. meddelande om rekommendation nr 2/1980 angående gemensamt ansvar för utlandsskolor (D 1981/2/1980/k)
104. meddelande om rekommendation nr 3/1980 angående forskning rörande kvänernas kultur och språk i Nordnorge (D 1981/3/1980/k)
105. meddelande om rekommendation nr 5/1980 angående gemensam nordisk bokmarknad (D 1981/5/1980/k)
106. meddelande om rekommendation nr 6/1980 angående liberalisering av fraktcharterregler (D 1981/6/1980/t)
107. meddelande om rekommendation nr 7/1980 angående förbättrade villkor för färjtrafiken i Norden vintertid (D 1981/7/1980/t)
108. meddelande om rekommendation nr 8/1980 angående pensionärernas rese möjligheter i Norden (D 1981/8/1980/t)
109. meddelande om rekommendation nr 9/1980 angående produktion och bruk av bränslesnåla, miljövänliga och trafiksäkra motorfordon och bilmaterial (D 1981/9/1980/t)
110. meddelande om rekommendation nr 11/1980 angående uppdatering av NORDTRANS-statistiken och produktion av löpande transportstatistik (D 1981/11/1980/t)
111. meddelande om rekommendation nr 12/1980 angående enhetliga säkerhetsföreskrifter för amatörboxning (D 1981/12/1980/j)
112. meddelande om rekommendation nr 13/1980 angående upplysning och forskning om de mänskliga rättigheterna (D 1981/13/1980/j)
113. meddelande om rekommendation nr 14/1980 angående indrivning av felparkeringsavgifter mellan de nordiska länderna (D 1981/14/1980/j)
114. meddelande om rekommendation nr 15/1980 angående datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv (D 1981/15/1980/s)
115. meddelande om rekommendation nr 16/1980 angående internationellt samarbete rörande datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv (D 1981/16/1980/s)

116. meddelande om rekommendation nr 18/1980 angående arbetsmiljörisiker i samband med graviditet m. m. (D 1981/18/1980/s)
117. meddelande om rekommendation nr 20/1980 angående icke-medicinskt rättsskydd vid sjukdom (D 1981/20/1980/s)
118. meddelande om rekommendation nr 21/1980 angående idrottsmedicinskt samarbete (D 1981/21/1980/s)
119. meddelande om rekommendation nr 23/1980 angående gemensamma industriella projekt (D 1981/23/1980/e)
120. meddelande om rekommendation nr 26/1980 angående förbättrat konsumentskydd beträffande lås (D 1981/26/1980/e)
121. meddelande om rekommendation nr 27/1980 angående gemensamma åtgärder beträffande stadsforskning (D 1981/27/1980/e)

C. Beslut i interna spörsmål

(2 mars)

1. försöksordning angående frågeinstitut (Dokument 3)
2. att lägga sådana berättelser, med undantag för C 1, och meddelanden till handlingarna vilka ej upptagits på saklistan för sessionen

(4 mars)

3. att lägga rapport från Nordiska rådets presidium till handlingarna (Dokument 1)
4. att lägga rapport från Nordiska rådets budgetkommitté till handlingarna (Dokument 2)

(6 mars)

5. bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer
6. tid och plats för nästa ordinarie session

Val

(2 mars)

1. Val av presidium
2. Val av suppleanter för presidiemedlemmarna
3. Val av budgetkommitté
4. Val av informationskommitté
5. Val av revisorer och revisorssuppleanter för Nordiska kulturfonden för 1981 och 1982
6. Val av särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning
7. Val av medlemmar till Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté för perioden 1 maj 1981 till 30 april 1983

2580

(3 mars)

8. Anmälan av val av förmän och vice förmän till utskotten

(6 mars)

9. Anmälan av val av förman och vice förman i budgetkommittén

10. Anmälan av val av förman och vice förman i informationskommittén

**PRESIDIUM, ARBETSUTSKOTT
SEKRETARIAT, SAKKUNNIGA m. m.**

Presidium

Knud Enggaard, Danmark, præsident
 Elsi Hetemäki-Olander, Finland, vicepresident
 Matthías Á. Mathiesen, Island, vicepresident
 Guttorm Hansen, Norge, vise president
 Olof Palme, Sverige, vice president

Suppleanterna för presidiemedlemmarna

Knud Heinesen, Danmark
 Bror Lillqvist, Finland
 Halldór Ásgrímsson, Island
 Lars Korvald, Norge
 Allan Hernelius, Sverige

Arbetsutskott*Danmark*

K. B. Andersen
 Chr. Christensen
 Ib Christensen
 Knud Enggaard
 Steen Folke
 Børge Halvgaard
 Knud Heinesen
 Arne Melchior
 Niels Helveg Petersen
 Ib Stetter
 Ebba Strange

Island

Háldor Ásgrímsson
 Árni Gunnarsson
 Stéfan Jónsson
 Matthías Á. Mathiesen

Norge

Bjarne Mørk Eidem
 Guttorm Hansen
 Johan J. Jakobsen
 Lars Korvald
 Kåre Willoch

Finland

Ilkka-Christian Björklund
 Elsi Hetemäki-Olander
 Olof Jansson
 Bror Lillqvist
 Petter Savola
 Asser Stenbäck
 Henrik Westerlund

Sverige

Allan Hernelius
 Bertil Jonasson
 Sture Palm
 Olof Palme
 Rolf Sellgren

De nationale delegationers sekretariater

Danmark

Buch, Karl Åge, inspektør
 Friberg, Kaj, overvagtimester
 Gormsen, Axel, generalsekretær
 Gottlieb, Niels Ove, stf. generalsekretær
 Holbech, Peter, overvagtimester
 Johannesson, Allan, inspektør
 Kejlbo, Elsa, assistent
 Lindby, Vilhelm, inspektør
 Madsen, Grethe, assistent
 Martensen, J., overinspektør
 Mørkhøj, Johannes, vagtmester
 Svendsen, Annelise, overassistent
 Sølling, Birgit, kontorfuldmægtig
 Thomsen, Henning, overvagtimester

Finland

Branders, Håkan, generalsekreterare
 Brantberg, Gösta, vaktmästare
 Eriksson, Magnus, bitr. sekreterare
 Husman, Paula, byråsekreterare
 Kakko, Leea, kanslibitråde
 Kihlman-Juokslahti, Ulla, kanslibitråde
 Lindberg, Dag, bitr. generalsekreterare
 Lindström, Guy, bitr. sekreterare (informationssekreterare)
 Lindström, Seppo, translator
 Lohiniva, Greta, translator
 Pimenoff, Berith, afdelingssekreterare
 Talvitie, Ossi, vaktmästare

Island

Sigurdsson, Friðjón, kontorchef

Norge

Bjørkvang, Lovelill, administrasjonssekretær
 Braaten, Else Marie, administrasjonssekretær
 Dale, John, konsulent
 Kirkebøe, Bjørg, betjent
 Monsen, Åge, konsulent
 Pedersen, Lisa Trolle, administrasjonssekretær
 Ravneberg, Arvid, resepsjonssjef
 Synnes, Arne, sekretariatsleder
 Ve, Gudvin Låder, generalsekretær

Sverige

Bagerstam, Bitte, informationssekreterare
 Berggren, Gilbert, arkivarie
 Björklund, Eva, kontorsassistent
 Eriksson, Magnus, byrådirektör
 Hultén, Eric, byrådirektör
 Jacobson, Christer, kanslichef
 Johnson, Vivi, byråassistent
 Kauppila, Ingrid, kontorsassistent
 Malmros, Birgitta, byråchef
 Smekal, Eva, byrådirektör
 Stenberg, Marianne, kamrer

Præsidiensekretariatet

Andersson, Pia, kamrer
 Edwall, Åke, redaktør

Hafslund, Marit, assistent
 Hagen, Gro, assistent

Jaenson, Willie, arkivtjænsteman
 Joneken, Anneli, byråsekreterare
 Johansson, Birgitta, assistent
 Karlsson, Jan O., stf. presidiesekreterare
 Lindfors, Viveca, assistent
 Ländin, Ove, expeditionsassistent
 Munk Carlsson, Inge, assistent

Næsselund, Gunnar, stf. presidiesekretær
 Saxrud, Gudmund, presidiesekretær
 Stenberg, Stig, expeditionsføreståndare
 Wahrgren, Ingegerd, byråsekreterare
 Wickell, Anita, byråassistent
 Wiklund, Viveca, redaktionsassistent

Udvalgssekretærer

Juridisk udvalg: Peter Lilholt
 Kulturudvalget: Kristian Slotte
 Social- og miljøudvalget: Claes Wiklund

Trafikudvalget: Snjólaug Ólafsdóttir
 Økonomisk udvalg: Kjell Myhre-Jensen

Præsidiesekretariatets informationssektion

Berger, Göran, informationssekreterare
 Juhlin, Rune, expeditionsassistent

Jägerhorn, Inger, informationschef
 Sundberg, Renée, informationsassistent

Nordisk Ministerråds sekretariat

Daidsen, Erik, konsulent
 Erlandsson, Kristofer, konsulent
 Friberg, Ralf, informationschef
 Frogner, Sverre, afdelingschef
 Kaipainen, Osmo, afdelingschef
 Kjønstad, Aase, sekretær
 Kühne, Hans, generalsekretær
 Lien, Per M., administrationssjef
 Lundström, Stig, konsulent
 Milne, Karen, sekretær

Owren, Raija, sekretær
 Pesola, Tauno, konsulent
 Pétursson, Ólafur, konsulent
 Rønningen, Inge, sekretær
 Sundby, Terje, konsulent
 Tegnvall, Sven-Erik, budgetchef
 Tveito, Terje, konsulent
 Vesa, Hannu, konsulent
 Walmsnæss, Ragnhild, arkivar

Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde

Karlsson, Jan, fuldmægtig
 Olofsson, Klas, direktør
 Persson, Jerker, informationschef
 Rembe, Rolf, sektionschef

Skuthälla, Gustav, sektionschef
 Stenroth, Ove, bureauchef
 Voss, Lilla, sektionschef

Stenografer og tolke

Danmark

Bram, Lise, assistent
 Duvier, Kirsten, skriveleder
 Einersen, Bjørn, stenograf

Hendrup, Astrid, assistent
 Holle, Finn, stenograf
 Jørgensen, Birthe, stenograf

Lebech, Karen, assistent
 Nordstrøm, Bodil, konsulent
 Sander, Inger, assistent

Finland

Inberg, Susann, tolk
 Kaljunen, Riitta, tolk
 Kirstua, Anneli, maskinskriverska
 Krause, Yvonne, maskinskriverska
 Laakso, Ritva, tolk
 Meinander, Ragnar, stenograf
 Niittuinperä, Jari, stenograf
 Rätty, Unto, stenograf
 Wistbacka, Maire, stenograf

Norge

Kleppe, Elisabeth, referent
 Lund, Kari, referent
 Orten, Anne Grete, referent
 Pedersen, Bjørg, referent
 Plau, Ingegerd, referent
 Smeby, Aase, referent

Sverige

Hafrén, Fredrik, tolk
 Holmberg, Bo, stenograf
 Nilsson, Lars, stenograf
 Schenning, Göte, stenograf

Sagkyndige

Nordiske

af Hällström, Gustav, förbundssekreterare, Nordens Förbund
 Laurson, Peter, direktör, Nordiska Investeringsbanken
 Lindström, Bert, direktör, Nordiska Investeringsbanken
 Niemi, Gunnar, utredningschef, Nordiska Investeringsbanken
 Niemi, Stella, sekreterare, Nordiska Investeringsbanken
 Rindal, Erik, direktør, Nordiska investeringsbanken

Danmark

Abildtrup, H. C., kontorchef
 Andersen, Jens, fuldmægtig
 Bech, Ole, departementschef
 Brynskov, Bjørn, departementschef
 Burg, Ulrich, kontorchef
 Bækkeskov, Flemming, fuldmægtig
 Dietrich, Ove, kontorchef
 Djurhuus, Johan, kontorchef
 Dorn-Jensen, Michael, ministersekretær
 Halek, J. L., departementschef
 Hassenkam, Henrik, planlægningschef
 Holm, Niels Eilschou, afdelingschef, dr.
 jur.
 Hoppe, Christian, fuldmægtig
 Jakobsen, V., fuldmægtig
 Jensen, Asbjørn, kontorchef
 Jensen, Kirsten, fuldmægtig

Kjøller, Ib, fuldmægtig
 Koch, Hans Jørgen, kontorchef
 Lassen, Niels Julius, kontorchef
 Leth, Tage, konsulent
 Lund, Ebba, kontorchef
 Lustrup, Gunnar A., afdelingschef
 Lynæs, Lise, overassistent
 Madsen, Niels, departementschef
 Melchior, Peter, fuldmægtig
 Melchior, Torben, kontorchef
 Moe, Eyvind, ekspeditionssekretær
 Mortensen, Hanna, direktør
 Mosgaard, Christian, fuldmægtig
 Møller, Otto, departementschef
 Nielsen, Ebbe, kontorchef
 Nielsen, O. Perch, departementschef
 Noer, Eyvind E., fuldmægtig

Nørgaard, Jørgen, kontorchef
 Nørup-Nielsen, J., fuldmægtig
 Olsen, Hedeman, fuldmægtig
 Pontoppidan, Niels, afdelingschef
 Rasmussen, J. Harder, kontorchef
 Rhedin, Peter, kontorchef
 Schydt, Frederik, kontorchef
 Selsø, Jette, fuldmægtig
 Skouenborg, Henrik, fuldmægtig
 Smidt, Margrethe, eksp.sekr.
 Smidt, Steffen, fuldmægtig
 Staubo, Torben, direktør
 Sternberg, Michael, fuldmægtig
 Thoft, Per Lund, kontorchef
 Thornit, Per, ministersekretær
 Wandall, Jens, departementschef
 Westergård, Kaj, arbejdsdirektør
 Vorre, Poul, kontorchef
 Aasberg-Petersen, F., ambassadør

Finland

Aalto, Alec, byråchef
 Andersson, Christian, konsultativ tjæn-
 steman
 Backström, Heidi, föredragande
 Eerikäinen, Marita, sektionschef
 Forsberg, Fredrik, yngre regeringssekrete-
 rare
 Forsman, Eeva-Kristiina, utrikesråd
 Gustafson, Matti, kulturråd
 Hirsto, Jarmo, byråchef
 Jansson, Gunnar, kanslichef
 Karsma, Veikko, kansliråd
 Kivivuori, Antti, avdelningschef
 Kontro, Lauri, politisk sekreterare
 Krokfors, Karl-Johan, sekreterare för inter-
 nationella ärenden
 Kull, Magnus, konsultativ tjänsteman
 Kykkänen, Paavo, politisk sekreterare
 Käkälä, Reijo, politisk sekreterare
 Laatto, Erkki, avdelningschef
 Lehtinen, Markku, sekreterare för interna-
 tionella ärenden
 Lönnroth, Juhani, konsultativ tjänsteman

Numminen, Jaakko, kanslichef
 Ojala, Olli, avdelningschef
 Palmgren, Maj-Britt, politisk sekreterare
 Porko, Lars, verksamhetsledare
 Riskilä, Marja-Liisa, politisk sekreterare
 Rosengren, Jarl, attaché
 Segercrantz, Stig, äldre regeringssekretera-
 re
 Slotte, Per-Håkan, överinspektör
 Söderholm, Henry, byråchef
 Westergård, Tom, statsrådets informations-
 chef
 Wirtanen, Nils, yngre regeringssekreterare
 Ylinen, Tauno, byråchef
 Åström, Henrik, äldre regeringssekreterare

Island

Benediktsson, Guðmundur, departements-
 chef
 Flygenring, Páll, departementschef
 Halldorsson, Jón Ormur, statssekretær
 Helgason, Hörður, departementschef
 Ingólfsson, Brynjólfur, departementschef
 Möller, Baldur, departementschef
 Sigurðsson, Páll, departementschef
 Thoirlacius, Birgir, departementschef

Norge

Arnesen, Gerhard, direktør
 Brautaset, Tarald, konsulent
 Bucher - Johannesen, Olav, statssekretær
 Eldring, Leif, departementsråd
 Guldvog, Arnfinn, ekspedisjonssjef
 Halden, Kåre, ekspedisjonssjef
 Helle, Karen, personlig sekretær
 Hove, Olav, departementsråd
 Knudsen, Grete, statssekretær
 Kristensen, Kjell, sekretariatsleder
 Langeland, Arne, ekspedisjonssjef
 Martinsen, Wiktor, statssekretær
 Mork, Torbjørn, helsedirektør
 Norvik, Harald, statssekretær
 Nyhamar, Olav, byråsjef
 Paxal, John, byråsjef

Ribu, Erik, departementsråd
 Skadsem, Enevald, ekspedisjonssjef
 Staude, Aimée, førstekonsulent
 Strompdal, Kjartan, byråsjef
 Utne, Anders, underdirektør
 Vatten, Gunnar, ekspedisjonssjef
 Walther, Arne, personlig sekretær

Sverige

Antonsson, Johannes, landshövding
 Bertenstam, Rita, sakkunnig
 Bildt, Carl, statssekreterare
 Christiansson, Lars, informationssekreterare
 Dinkelspiel, Ulf, statssekreterare
 Dryselius, Harald, hovrättsassessor
 Ennerfelt, Kerstin, kansliråd
 Ettarp, Lars, departementsråd
 Gullers, Mats, informationssekreterare
 Hafström, Jonas, informationssekreterare
 Johansson, Göran, statssekreterare
 Kirsebom, Bjarne, departementssekreterare
 Lagerfelt, Carl-Henrik, byråchef

Landqvist, Åke direktör
 Lassinantti, Ragnar, landshövding
 Lindh, Ove, statssekreterare
 Ljunggren, Karin, informationssekreterare
 Lundin, Ulf, statssekreterare
 Molander, Johan, departementssekreterare
 Nilsson, Olof, statssekreterare
 Nilsson, Robert statssekreterare
 Palm, Elisabeth, statssekreterare
 Peterson, Carl-Gunnar, departementsråd
 Pettersson, Gunnel, sakkunnig
 Pettersson, Åke, statssekreterare
 Rangnitt, Harald, rättschef
 Sandebring, Hans, statssekreterare
 Sigfridsson, Sven-Erik, rättschef
 Sjöberg, Björn, rättschef
 Sjögren, Jerker, sakkunnig
 Sohlman, Ragnar, departementsråd
 Sylvania, Karin, departementssekreterare
 Söderberg, Jan, departementssekreterare
 Unger, Lisbeth, departementssekreterare
 Wiklund, Kerstin, departementssekreterare
 Örjes, Rolf, pressekreterare

SUPPLEMENT:
UTDELNING AV
NORDISKA RÅDETS
LITTERATURPRIS

Københavns Rådhus

den 3. marts 1981

PROGRAM

ved overrækkelsen af Nordisk Råds litteraturpris 1981

Ensemblet "De 5 Årstider" spiller nordisk folkemusik

Christine Marstrand	sang
Hanne Futtrup	klarinet
Anette Welner	violin
Ninnie Isaksson	bratch
Nina Hein	cello

Borgmester Bent Nebelong byder velkommen.

Nordisk Råds præsident, Knud Enggaard, taler.

Ensemblet "De 5 Årstider".

Forfatteren Per Olof Sundman præsenterer det prisbelønnede værk.

Prisen overrækkes af Nordisk Råds præsident.

Forfatteren Snorri Hjartarson takker.

Ensemblet "De 5 Årstider".

Borgmester Bent Nebelong afslutter.

Borgmester Bent Nebelong:

Ærede prismodtager, hr. rådspræsident, rådsmedlemmer, ministre, Deres excellencer, mine damer og herrer! På Københavns kommunalbestyrelses vegne er det mig en ære og glæde at byde Dem alle velkommen til fest på Københavns Rådhus i anledning af overrækkelsen af Nordisk Råds litteraturpris 1981 til den islandske digter Snorri Hjartarson.

København har just i ugen forud stået i Islands tegn i anledning af præsident Vigdis Finnbogadóttirs besøg. Det har været festlige dage. Sjældent har der lydt så mange varme og entusiastiske ord om værdien af nordisk samarbejde som under dette besøg. Et gennemgående træk i de mange festtaler har været, at vi i de nordiske lande føler os som beslægtede i fælles hjem: – Vort herlige og ældgamle Nord.

Et af de emner, der er tema for Nordisk Råds 29. session her, er da også meget betegnende: "Norden som hjemmemarked".

Selv om København er Nordens port til det europæiske kontinent med deraf følgende påvirkninger i sameksistens, er vi ubrydeligt knyttet med stærke bånd til Norden.

I aften manifesteres dette ved denne fest, hvor litteraturprisen for anden gang siden dens indstiftelse tildeles en islandsk forfatter.

Vi lever i en tid – også i de nordiske lande – med et stærkt differentieret samfund kendetegnet ved tiltagende specialiseringer, hvor døgnmedierne ikke kan overkomme en dyberegående, endsige tilbundsgående kommunikation. Deraf følger en tiltagende indbyrdes fremmedgørelse. I sådanne samfund, er litteraturen og dermed bogen den væsentlige fælles kulturbærer. Med Islands sagaarv kan det ikke undre, at præsident Vigdis også har understreget, at bogen er og fortsat vil vedblive at være fundamentet i Islands kultur.

I et beskedent sprogområde som det nordiske må vi i særlig grad værne om vor-sproglige egenart.

Nordisk Råds litteraturpris er en hovedhjørnestein i dette værn.

Det er glædeligt, at forståelsen af betydningen af at værne om vort nordiske frihedshjem i det hele taget er i vækst.

Med denne glædelige konstatering byder jeg Dem endnu en gang hjertelig velkommen til en festlig og forhåbentlig udbytterig nordisk aften på Københavns Rådhus.

Nordisk Råds præsident, Knud Enggaard:

Mine damer og herrer! Først vil jeg rette en hjertelig tak til borgmester Nebelong for hans velkomst til os. En hjertelig tak til Københavns kommune, fordi man igen i år har villet invitere Nordisk Råd og de mange deltagere i Nordisk Råds session.

Vi er glade for, at København ligesom ved tidligere sessioner har villet

lade sit smukke rådhus danne rammen om uddelingen af Nordisk Råds litteraturpris.

Formålet med Nordisk Råds litteraturpris er ikke først og fremmest at rette søgelyset mod et enkelt værk, men hvert år at kunne præsentere 2 litterære værker fra hvert land af høj lødighed for de nordiske læsere, og det er hensigten derved at stimulere lysten til også at læse de øvrige landes litteratur. Gennem oversættelse af disse værker hvert år er det hensigten også at lette udgivelsen af nogle gode nordiske værker i de andre nordiske lande.

Jeg forstår, at der ikke senere her i aften bliver mulighed for at takke for den gæstfrihed, som kommunen har forberedt til os efter højtideligheden i rådhushallen, derfor vil jeg benytte den lejlighed, jeg har nu, i tillid til, at Københavns kommune lever op til sine stolte traditioner som vært, at takke på gæsternes vegne for denne aften.

Litteraturprisen uddeler vi som bekendt hvert år, og i aften er det 20. gang, det sker.

Siden vi sidste gang havde session i København, er litteraturprisen forhøjet fra 50.000 d.kr. til 75.000 d.kr.

Det er anden gang, den gives for et værk af en islandsk forfatter. Første gang var i øvrigt også her på rådhuset, for 5 år siden, og det var også en islandsk lyriker, der modtog prisen.

Inden vi går over til overrækkelsen af prisen, vil jeg bede forfatteren Per Olof Sundman fra Sverige, som er medlem af bedømmelseskomiteen for Nordisk Råds litteraturpris 1981, om for os at præsentere det prisbelønnede værk, som i svensk oversættelse hedder "Höstmörkret över mig" af forfatteren Snorri Hjartarson.

Författaren Per Olof Sundman:

Nordiska rådets litteraturpris utdelas i år för 20:e gången. Det är andra gången det tillfaller en islänning. Det är femte gången en diktsamling uppmärksammas.

Snorri Hjartarson fyller 75 år om åtta veckor. Han är därmed den näst äldste i raden av nordiska pristagare – efter Ivar Lo-Johansson för två år sedan, som då var 78 år.

Tidigare har det nordiska priset icke tilldelats en till omfånget mindre bok än Snorris. *Hauströkríð yfer mér* – Höstmörkret över mig – omfattar 45 dikter och 50 boksidor. Några av dessa dikter innehåller inte mer än fyra, sex eller åtta rader. En av dikterna räknar bara sex ord, en annan tio och en tredje fjorton.

*

Isländskan är ett mycket rikt språk. Det kan beskrivas som ålderdomligt, men det är mer levande, formbart och öppet för nybildningar än de flesta

andra språk. Det är ett språk med växande rikedomar: sannerligen ett språk för författare och skaldar.

Snorri Hjartarson iakttar sträng hushållning med dessa sina tillgångar. Det är en sparsamhet som är snålhetens motsats. Här finns inget av en språkets inflation. De ord han väljer och nyttjar, förlorar aldrig i tyngd och värde, de satser han bygger upp skapar tankar och bilder som vid varje ny läsning – de måste läsas många gånger – växer i ljus och klarhet.

*

Just inför denna församling och publik ligger det nära till hands att peka på att Snorri Hjartarsons uttrycksförmåga står i bjärt kontrast till politiker-nas. Deras texter är nästan regelmässigt mångordiga och vinner mera sällan på en andra genomläsning. Skalden har intet att lära av politikerna. Politikerna har mycket att lära av skalden. Och de arbetar envetet med samma problem: detta att förstå människors villkor, människors önsknin-gar och människors behov. En av Snorris allra kortaste dikter i Haust-rökkrið heter *Mynd – Bild*.

Den lyder

Rauð
í framrétti hendi
fjallsins
ársólin.

Och i Inge Knutssons tolk-
ning till svenska:

Röd
i fjällets
framsträckta hand
morgonsolen.

Det är stor, behärskad, litterär bildkonst. Diktens skönhet når oss alla. Men ni kan ha rätt att ställa en fråga: vad är denna dikt mer än skönhet? Skaldens – och mitt – svar är enkelt. Det handlar om dig och ditt liv: läs, tänk, känn och till slut skall du förstå!

Snorri kan tillägga i sex enkla rader:

Ský hefur tyllt sér
á háar naktar greinar
aldintré hvitt
fyrir blómum
horfðu vel
myndin er hverful

En molnslöja har slagit sig ner
på höga nakna grenar
ett fruktträd vitt
av blommor
se noga
bilden är flyktig.

Horfðu vel, myndin er hverful – se noga, bilden är flyktig. Det är en skalds varnande ord.

*

Det är en bok, ett litterärt verk, som belönas av Nordiska rådet, inte ett samlat författarskap (som ofta är fallet med andra litterära pris). Det är naturligtvis omöjligt att säga något ens kortfattat om en prisbok utan att beröra det som föregått boken.

Den kräsna, språkliga sparsamhet som präglar prisboken, kännetecknar också Snorris hela författarskap. Han har inte någon till omfånget rik produktion bakom sig. Tvärtom.

År 1930 publicerade han tre dikter i en tidskrift; året därpå ytterligare två. 1944, när han var 38 år, kom den första diktsamlingen, *Kvæði*, Dikter. Det dröjde åtta år till nästa samling, *Á Gnítaheiði*. År 1966, alltså ytterligare fjorton år senare, kom den tredje, *Lauf og Stjörnur*, Löv och stjärnor. Åter 13 år av tystnad till dess hans fjärde och hittills sista diktsamling publicerades, *Hauströkkrið yfer mér*, Höstmörkret över mig, den nu prisbelönade. Fyra diktsamlingar under loppet av 35 år! 151 kortfattade och formfulländade dikter under något som är litet längre än en halv mansålder! Tre dikter vart år i genomsnitt.

Det är en gammal välkänd sanning att det är lätt att uttrycka sig mångordigt. Det vet politikerna. Mångordighet ger kryphål och reträttmöjligheter. Samma gamla välkända sanning förkunnar att klarhet och djupsinne förutsätter fåordighet och knappa formuleringar. Och att fåordigheten, knappheten, är möjlig endast med tungt och slitsamt arbete. Snorri Hjartarson har lyckats i sitt mödofyllda arbete som skald.

*

Det fanns en tydlig tanke bakom tillkomsten av Nordiska rådets litteraturpris. Allt grått, vardagligt och praktiskt nordiskt samarbete bygger på våra folks kulturella och historiska gemenskap. All väl utvecklad Kooperation mellan nordiska myndigheter, mellan nordiska intresseorganisationer och ideella sammanslutningar, all institutionaliserad samverkan av ekonomisk, industripolitisk, social och miljöpolitisk art bygger på – och har stundom till och med framtvingsats av – denna kulturella gemenskap.

I denna grundläggande kulturella gemenskap spelar de nordiska ländernas litteratur en mycket viktig roll. Det var därför vi för tjugo år sedan fick ett nordiskt litteraturpris. Beslutet fattades i fullständig enighet. Årets pristagare är en isländsk skald. Som islänning är han emellertid en mycket *nordisk* skald.

Snorri Hjartarson föddes och växte upp i Borgarfjörður på det isländska västlandet. Hans far var altingsman och familjen levde med trygg förankring i isländska traditioner och isländskt kulturliv.

Tidigt stod det klart för honom att han skulle bli, måste bli, konstnär – på ett eller annat sätt. Han hade svårt att finna den uttrycksform som passade honom bäst.

Han prövade sig fram som målare och bildkonstnär. Vintern 1930–31 studerade han måleri i Köpenhamn. Därefter begav han sig till Oslo och den norska konstakademien. Men han hade uppenbarligen bekymmer att komma tillrätta med ritstift, färg, penslar och palettkniv. Han började skriva.

År 1934 utkom Snorri Hjartarsons första bok; det var på Nationalförlaget i Oslo och det var en roman med titeln *Høit flyver ravnene* – Högt flyger

korpen, uttryckt på svenska. Det är Snorris enda prosaverk. Han var då 28 år gammal.

Många av Snorris och mina gemensamma vänner i Island säger att han högst ogärna talar om den romanen. Den är nästan omöjlig att få tag i, även om jag har lyckats.

Det är minst sagt anmärkningsvärt att Snorri skrev boken på norska – närmare bestämt på bokmål – efter att ha vistats i Norge mindre än tre år. Närheten mellan danska, norska, svenska och också isländska är påtaglig. Det är en så nära närhet att närheten innebär svårigheter. Gränserna blir lätt flytande, språken kan bli svåra att hålla isär. Snorri klarade det konststycket.

Kanske tänkte sig Snorri Hjartarson att bli en norsk författare. Hans isländska modersmål talas ju blott av ett litet folk långt ute på en ö i ett nordligt hav. Ett litet folk är ett litet folk hur mycket de ännu läser. Det norska folket utgör en avsevärt större menighet.

Här finns ett problem, som vi som är födda med danska, norska, svenska – och också finska – som modersmål ibland har svårt att förstå.

Islänningen Gunnar Gunnarsson – en av den västliga världens stora berättare under 1900-talet – valde att skriva på danska. Det var han, som genom att översätta Halldór Laxness till danska, förde ut Halldórs verk till den globala värld där de hörde hemma. Det är ju bara drygt 200 000 människor som talar isländska.

Och den betydande författaren William Heinesen t. ex. nämnd som nobelpriskandidat, är färöing. Och bara drygt 40 000 människor talar och förstår färiska. Därför skriver han på danska.

Sannerligen – ett tätt flätverk förenar de folk som, för att använda gamla termer, talar med dansk eller norrön tunga.

*

Men Snorri Hjartarson kunde inte bli en isländsk författare på norskt bokmål. Han förklarar varför i denna sin enda roman – Høit flyver raven. Romanens Steinar Arnarson, Snorris alter ego, kan inte finna sig tillrätta som målare och bildkonstnär i ett Oslo som, enligt hans mening, i alltför hög grad präglas av främmande internationella strömningar. Steinar inser att han måste "vende tilbake til begynnelsen, til selve urkilden til hans skaperdrift". Han måste hem till "landet hans, der han var vokst op, det hadde preget ham for alltid, gitt ham alt det beste og dyrebareste han eide. . ."

Snorri lämnade Oslo och återvände hem till sitt Island. Han blev bibliotekarie i Reykjavík och senare överbibliotekarie. Det var under denna tid han utgav sina första tre diktsamlingar. Sedan han gått i pension kom den fjärde, den nu prisbelönade.

*

Snorri Hjartarsons dikter kan med en något sliten litteraturvetenskaplig term beskrivas som centrallyriska. De är subjektiva, de är fast och omedelbart knutna till diktaren och hans person, till hans upplevelse av naturen, världen och människors villkor.

Därför är de inte bara lyriska konstverk i sig. De innehåller inte bara en språkets musik. Vore så fallet skulle de lätt kunna skjutas åt sidan och glömmas. Snorris dikter är formfulländade – men de innehåller också ett budskap. Det är minst av allt "privat". Det är riktat till oss alla. Men kanske bör just de människor, kvinnor och män, som metodiskt arbetar med människors livsvillkor – samhällets politiker, politiskt ansvariga ämbetsmän och politiskt egentligen lika ansvariga tidningsmän, ni som sitter här framför mig – skärpa blicken och spetsa öronen inför vad Snorri Hjartarson har att säga.

Útrétt hönd óstyrk og tom	En utsträckt hand kraftlös och tom
legg í lófa karls ljóð eða blóm	lägg däri dikter och blommor
fugl kom og söng fram á ljósa nótt	en fågel kom och sjöng långt ut på ljusa natten
höndin er full með frið og þrótt	handen är full av frid och kraft

Alltså:

Fugl kom og söng
fram á ljósa nótt

höndin er full
með frið og þrótt

Det är några strofer lysande och formfulländad lyrik i klassisk isländsk tradition. Som skaldekonst lever de ett eget liv. Men jag vill vädja till er, kära nordiska politiker och ni andra som sitter i denna sal – tag med er Snorri Hjartarsons diktsamling som sängläsning innan ni somnar i kväll. Begynnelsevis känner ni er kanske främmande. Läs ännu en gång. Ni anar något. Sov gott och tungt. Ni vaknar. Sträck ut handen. Där finns kanske en dikt eller en blomma intill era fingrar. Eller en sjungande fågel. Er hand är inte längre kraftlös och tom!

*

Att vara politiker är att arbeta för att förbättra människors villkor i denna vår jordiska jämmerdal.

Detta är inte ett exklusivt ensamuppdrag för politikerna och deras stundom något undrande uppdragsgivare. Ganska ofta förhåller det sig så att skalderna vet mera och bättre. Jag upprepar vad jag redan sagt: politikerna har mera att lära av skalderna än skalderna av politikerna.

*

Nordiska rådets prisbedömningskommitté tilldelade Snorri Hjartarson Nordiska rådets pris år 1981 med en kortfattad motivering: Snorri har "klart och behärskat" givit "uttryck för personlig naturupplevelse som växer till världsmedvetenhet".

Jag vill avsluta med Snorris sista dikt i den nu prisbelönade samlingen. Jag gör det på svenska i Inge Knutssons fina och rytmiska tolkning.

Lövfällningen ristar röda
runor i dimman
tysta
ord söker vila
ångest
och kärlek söker
intet och allt hos dig moder
evig och oföränderlig

varje löv
varje dikt.

Nordisk Råds præsident, Knud Enggaard:

På alles vegne vil jeg også gerne takke Per Olof Sundman, som vi alle i Nordisk Råd – måske bortset fra de allernyeste medlemmer – husker som en god kollega og kammerat i Nordisk Råds arbejde. Du har hjulpet os til at blive indført i et interessant værk – på én gang enkelt og knapt i formen og sammensat og dybt i indholdet. Jeg er glad for, at vi gennem Nordisk Råds litteraturpris har været med til at gøre denne digtsamling kendt langt ud over Islands grænser.

Forfatteren vil straks få ordet, men jeg vil bede ham først komme herop og tage imod prisen.

Komiteen, som har bedømt de værker, der er indkommet, har givet følgende indstilling – og den lyder i min egen gendigtning på dansk:

Nordisk Råds litteraturpris er tildelt den islandske digter Snorri Hjartarson for hans digtsamling "Höstmörkret över mig", som klart og behersket giver udtryk for personlig naturoplevelse, som vokser til verdenserkendelse.

Med disse ord overrækker jeg digteren Snorri Hjartarson Nordisk Råds litteraturpris 1981. (Prisoverrækkelse).

I tilknytning til prisen følger checken med de 75.000 d.kr.

Lige så vel som der blev givet udtryk for, at der i Snorri Hjartarsons digtning ikke var gået inflation i ordene, udtrykker jeg det håb, at litteraturprisen heller ikke vil være ramt af inflation.

Vi befinder os i et historisk tidspunkt, hvor danske og islandske kroner er næsten lige meget værd – med en overvægt til den islandske krone!

Forfatter Snorri Hjartarson, Island¹:

Ærede forsamling! Da jeg fik meddelelsen om at Nordisk Råds litteraturpris denne gang var blevet tildelt mig, blev jeg selvfølgelig umådelig glad og taknemmelig, glad over at mine digte blev fundet værdige til en sådan anerkendelse. Og glad på mit folks og den islandske digtekunsts vegne, som længe har været isoleret fra andre folks litteratur, fordi vort sprog kun forstås af ganske få personer uden for Island, ja, fordi vi alene har bevaret det ædle sprog, som står nærmest det, der blev talt af de nordiske folk i oldtiden. Jeg forestiller mig at denne pristildeling kan virke som en slags spore på mine yngre digterbrødre og at man vil vise islandsk digtekunst mere opmærksomhed end hidtil, for det fortjener den i sandhed. Digtets saga er ubrudt gennem hele Islands historie, lige fra den første og største digter, Egill Skallagrímsson, til denne dag, selv om versemål og indhold selvfølgelig har ændret sig med ændrede tider. Endnu lever digtet på Island og bærer fagre blomster.

Ja, endnu lever digtet, det er en lykke at kunne hævde at det lever, i de nordiske lande som andre steder. Og hvor der digtes er der også en vis sangbund; digte vokser ikke op af en steril jordbund, og de ville næppe blive udgivet hvis ingen læste dem eller havde glæde af dem. Deres læserkreds er måske ikke særlig stor. Digtere har nutildags en anden opgave end tidligere, og jeg kommer i den forbindelse særlig til at tænke på det nittende århundrede da digterne mange steder i verden førte an hvor der blev kæmpet for frihed, for større demokratiske rettigheder og for en national genrejsning, da de på én gang var nationaldigtere og nationalhelte. Men selv om tiden nu er en anden og digtekunsten ikke kan bevirke store forandringer, hviler der store opgaver på digterne: at vække samfølelse og medfølelse, åbne folks øjne for det der er smukt og godt, og ikke mindre for det der er ondt og forvrænget, give udtryk for deres følelser og meninger på den måde som kun digtet kan gøre det. Og dette kan være en støtte i kampen for de små nationers gamle kultur, som nu må kæmpe for livet mod de internationale mediers aggression.

Lad hvem der vil bebrejde mig at jeg har hang til sortsyn når jeg ser mig om i vore dages verden. Jorden vander sig under sine børns handlinger, under de mægtige, fåtallige herskeres skalten og valten med kapital og mennesker. Forureningen, en af vor tids største forbandelser, intensiveres uden ophold. Skovene tilintetgøres, floderne der blev besunget i digtningen og berømmet i historien og som før genspejlede den blå himmel på deres vej til havet, er blevet til mudderbrune kloakker hvor intet levende kan trives, de vældige oceaner er dækket af olie, forurenede af giftstoffer, og atmosfæren, hvordan er den? Jord, hav og himmel, alt er truet af ødelæg-

¹ Talet översatt från isländska.

gelse, sådan at det for længst er blevet på høje tid at sætte en stopper for det. For ikke at tale om den største rædsel, den totale udslættelse, som kan være overhængende, men som jeg ikke vil bruge ord på, er faktisk ikke i stand til at tænke tanken til ende.

Er der da ingen redning, er håbløsheden eneherkende over livets og jordens fremtid? Nej, det kan ikke være sådan, visselig gemmer vi i vore sind et håb om en skønnere og bedre verden. Uden håb intet liv. Og selv om vi ofte kan synes at tilværelsens lyse kræfter, skønhed og godhed, formår lidet i kampen mod de mørke magter, ondskab og begærlighed, kan det på en eller anden måde, og alt til trods, gå sådan at lysets og livets magter går af med sejren. Derfor hilser vi med glæde alt som kan vække og styrke det håb i vort bryst. Og lad det være mine sidste ord i denne korte tale, mit ønske og min bøn, at det skønne og det gode, som er ét og det samme, må give os lys på vor vej fremad.

Borgmester Bent Nebelong:

Jeg kan ikke undlade at sige, at det føles ejendommeligt at skulle afslutte med nogle enkle, lidt banale eller selvfølgelige bemærkninger efter den enestående oplevelse, det var at høre Snorri Hjartarson. Og jeg har faktisk kun tilbage at takke rådspræsidenten for de venlige ord. Vi begiver os nu til festens anden del på anden etage.

REGISTER

Översikt

över sakernas behandling

nr	Sak
	rubrik
	<i>A. Medlemsförslag</i>
A 567/k	Medlemsförslag om åtgärder för att vidareutveckla de nordiska forskarkurserna
A 569/s	Medlemsförslag om undersökning av friskvårdens betydelse
A 570/t	Medlemsförslag om åtgärder för att minimera turismens skadeverkningar på naturen
A 572/e	Medlemsförslag om avhjälpandet av tynande gruvsamhällens svårigheter i Norden
A 573/t	Medlemsförslag om nordiskt samarbete för att åstadkomma miljösäkra sjötransporter
A 574/s	Medlemsförslag om åtgärder för att motverka ungdomsarbetslösheten
A 575/s	Medlemsförslag om utvidgad utbildning och forskning inom det miljömedicinska området
A 576/s	Medlemsförslag om nordisk forskning angående bilavgasernas inverkan på hälsa och miljö
A 578/e	Medlemsförslag om utvecklande av det nordiska samarbetet beträffande fiskodling
A 579/s	Medlemsförslag om intensifierat nordiskt samarbete beträffande rusmedelsproblem
A 580/s	Medlemsförslag om begränsning av alkohol vid båt- och flygresor samt av utskänkning av alkohol i samband med offentlig representation
A 581/s	Medlemsförslag om utbyggande av den föreliggande fritidsverksamheten för barn och unga
A 582/t	Medlemsförslag om transport av farligt gods
A 584/k	Medlemsförslag om stiftande av en nordisk vetenskapsakademi
A 585/k	Medlemsförslag om stöd till unga nordiska författare
A 586/k	Medlemsförslag om åstadkommande av stödordningar för att uppmuntra konstindustriidkare
A 587/e	Medlemsförslag om vandringsutställning om skogsbruket och naturvården i Norden
A 588/e	Medlemsförslag om nordisk samverkan för att framställa alternativa drivmedel
A 589/j	Medlemsförslag om utredning om förbud mot våldspornografi
A 590/k	Medlemsförslag om en utbytes- och stipendieordning för nordiska bildkonstnärer
A 592/t	Medlemsförslag om intensifierad användning av ljus vägbeläggning för att öka trafiksäkerheten
A 593/e	Medlemsförslag om nordisk energiforskning
A 595/j	Medlemsförslag om enhetliga viseringsregler i de nordiska länderna
A 596/k	Medlemsförslag om en nordisk litteraturantologi för gymnasierna
A 598/k	Medlemsförslag om ett nordiskt tungjonlaboratorium
	<i>B. Regerings- och ministerrådsförslag</i>
B 30/s	Ministerrådsförslag om nordiskt samarbetsprogram på arbetsmiljöområdet
B 31/k	Ministerrådsförslag om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete
B 32/j	Ministerrådsförslag om en nordisk språkkonvention

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
401	271		12	2516		A 567/k
416	345		27	2546		A 569/s
436	282		13	2518		A 570/t
455	224		5	2503		A 572/e
469	284		{ 14	2520		A 573/t
			{ 15	2522		
494	346		28	2548		A 574/s
511	347				utan åtgärd	A 575/s
526	348		{ 29	2550		A 576/s
			{ 30	2552		
547	225		6	2505		A 578/s
561	321		{ 22	2536		
			{ 23	2538		A 579/s
			{ 24	2540		
596	328		26	2544		A 580/s
631	326		25	2542		A 581/s
645	288		{ 16	2524		A 582/t
			{ 17	2526		
664	273				utan åtgärd	A 584/k
674	267		{ 8	2509		A 585/k
			{ 9	2511		
684	271				utan åtgärd	A 586/k
693	226				utan åtgärd	A 587/e
703	218		{ 2	2497		
			{ 3	2499		A 588/e
722	367				utan åtgärd	A 589/j
731	270		11	2514		A 590/k
739	290		18	2528		A 592/t
754	221		4	2501		A 593/e
770	389		31	2554		A 595/j
777	269		10	2513		A 596/k
789	272				fortsatt behandling	A 598/k
793	309		19	2530		B 30/s
821	234		7	2507		B 31/k
845	390		32	2556		B 32/j

nr	Sak
	rubrik
B 33/e	Ministerrådsförslag om nordiskt samarbete om projektexport
B 34/s	Ministerrådsförslag om revision av den nordiska konventionen om social trygghet
B 35/e	Ministerrådsförslag om överenskommelse om godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet
	<i>C. 1981. Berättelser</i>
1	Berättelse rörande det nordiska samarbetet
*2/k a	Berättelse från Nordiskt kollegium för viltforskning, 1978
*2/k b	Berättelse från Nordiskt kollegium för viltforskning, 1979
*3/e	Berättelse från Nordisk statistisk sekretariat
*4/e	Berättelse från Nordiska tulladministrativa rådet
5/k	Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning
*6/j	Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för samespösmål och renskötsel-frågor
*7/s	Berättelse från Nordiska läkemedelsnämnden
8/k	Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning
*9/e	Berättelse från Nordtest
*10/s	Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan
*11/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor
*12/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor
13/k	Berättelse från NORDFORSK
*14/e	Berättelse från Nordiska jordbruksforskarens förening
*15/j	Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet
16/k	Berättelse om Nordiska kulturfonden
*17/s	Berättelse från Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning
*18/s	Berättelse från Nordiska ämbetsmannautskottet på livsmedelslagstiftningens område
*19/t	Berättelse från Nordiska turistrådet (NT)
*20/s	Berättelse från Nordiska nämnden för handikappfrågor
*21/t	Berättelse från NORDTEL – Nordiskt samarbete på telekommunikationsområdet
*22/k	Berättelse från Nordiska sommaruniversitetet
23/k	Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning (NOS-H) jämte Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter (NOP-H)
*24/k	Berättelse från Nordiska afrikainstitutet
*25/t	Berättelse från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning
26/k	Berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet
27/t	Berättelse från Nordiska postföreningen
*28/e	Berättelse från Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)
*29/e	Berättelse från Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
852	206		1	2495		B 33/e
884	313		20	2532		B 34/s
949	316		21	2534		B 35/e
985	64 197 255 277 301 367		1 2 3 4 5	2558 2560 2562 2564 2566	(ekon.) (kultur) (trafik) (soc. o. miljö) (jur.)	I
1724	63				(till handlingarna)	*2/k a
1730	63				(till handlingarna)	*2/k b
1736	63				(till handlingarna)	*3/e
1739	63				(till handlingarna)	*4/e
1741	273				till handlingarna	5/k
1747	63				(till handlingarna)	*6/j
1750	63				(till handlingarna)	*7/s
1755	273				till handlingarna	8/k
1764	63				(till handlingarna)	*9/e
1767	63				(till handlingarna)	*10/s
1771	63				(till handlingarna)	*11/e
1773	63				(till handlingarna)	*12/e
1775	273				till handlingarna	13/k
1779	63				(till handlingarna)	*14/e
1781	63				(till handlingarna)	*15/j
1783	267				styrelsen beviljad ansvarsfrihet	16/k
1811	63				(till handlingarna)	*17/s
1816	63				(till handlingarna)	*18/s
1823	63				(till handlingarna)	*19/t
1827	63				(till handlingarna)	*20/s
1831	63				(till handlingarna)	*21/t
1835	63				(till handlingarna)	*22/k
1844	273				till handlingarna	23/k
1850	63				(till handlingarna)	*24/k
1858	63				(till handlingarna)	*25/t
1861	266				fortsatt behandling	26/k
1880	297				till handlingarna	27/t
1884	63				(till handlingarna)	*28/e
1888	63				(till handlingarna)	*29/e

nr	Sak
	rubrik
*30/j	Berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi
*31/e	Berättelse från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete
*32/s	Berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning
*33/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning
34/k	Berättelse från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden (NOS-N) jämte Nordiska publiceringsnämnden för naturvetenskap (NOP-N)
35/e	Berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling
36/s	Berättelse från Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter
*37/t	Berättelse från Nordiska vägtekniska förbundet
*38/k	Berättelse från Nordiska konstförbundet
*39/e	Berättelse från Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet
*40/k	Berättelse från Nordiska samfundet för Latinamerika-forskning
*41/k	Berättelse från Nordisk federation för medicinsk undervisning
42/e	Berättelse från Nordiska investeringsbanken
*43/s	Berättelse från Nordisk metodikkommitté för livsmedel (NMKL)
*44/k	Berättelse från Rektorskommittén för de nordiska journalisthögskolorna
*45/e	Berättelse från Nordiska kommittén för byggbestämmelser
*46/e	Berättelse från Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning (Nord-REFO)
*47/k	Berättelse från Nordiska amatörteaterrådet
*48/k	Berättelse från Nordiska fackkonferensen i historisk metodlära
*49/j	Berättelse från Nordiska straffrättskommittén
*50/k	Berättelse från Nordiska författarkurser
	<i>D. 1981. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer</i>
29/1966/j	Meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention
*2/1968/j	Meddelande om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser
9/1968/t	Meddelande om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim
*27/1968/t	Meddelanden om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning
15/1970/t	Meddelande om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Karesuando
30/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening
35/1970/t	Meddelande om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon
7/1971/e	Meddelande om rekommendation nr 7/1971 angående samordning av elektriska säkerhetsfrågor
19/1971/s	Meddelande om rekommendation nr 19/1971 angående de finska invandrarnas kontakter med Finland
*20/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige
1/1972/e	Meddelande om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1892	63				(till handlingarna)	*30/j
1895	63				(till handlingarna)	*31/e
1898	63				(till handlingarna)	*32/s
1904	63				(till handlingarna)	*33/e
1908	273				till handlingarna	34/k
1915	218				till handlingarna	35/e
1947	351				fortsatt behandling	36/s
1951	63				(till handlingarna)	*37/t
1957	63				(till handlingarna)	*38/k
1974	63				(till handlingarna)	*39/e
1977	63				(till handlingarna)	*40/k
1984	63				(till handlingarna)	*41/k
1989	217				till handlingarna	42/e
2015	63				(till handlingarna)	*43/s
2018	63				(till handlingarna)	*44/k
2021	63				(till handlingarna)	*45/e
2024	63				(till handlingarna)	*46/e
2028	63				(till handlingarna)	*47/k
2032	63				(till handlingarna)	*48/k
2034	63				(till handlingarna)	*49/j
2036	63				(till handlingarna)	*50/k
2038	393				slutbehandlad	29/1966/j
2040	63				(till handlingarna)	*2/1968/j
2042	297				slutbehandlad	9/1968/t
2046	63				(till handlingarna)	*27/1968/t
2047	297				slutbehandlad	15/1970/t
2049	349				slutbehandlad	30/1970/s
2052	297				slutbehandlad	35/1970/t
2054	231				slutbehandlad	7/1971/e
2057	349				slutbehandlad	19/1971/s
2059	63				(till handlingarna)	*20/1971/k
2061	226				fortsatt behandling	1/1972/e

nr	Sak
	rubrik
2/1972/e	Meddelande om rekommendation nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området
*5/1972/j	Meddelande om rekommendation nr 5/1972 angående stöd till samerna
7/1972/e	Meddelande om rekommendation nr 7/1972 angående nordisk konsumentupplysning om personbilar
*8/1972/t	Meddelande om rekommendation nr 8/1972 angående underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter
*9/1972/t	Meddelande om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och stockholmsområdet
*11/1972/t	Meddelande om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden
*14/1972/k	Meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia
15/1972/t	Meddelande om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar
*18/1972/e	Meddelande om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur
*20/1972/j	Meddelande om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt
*1/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 1/1973 angående försörjningsbegreppets utformning
2/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 2/1973 angående auktorisation av optiker
3/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 3/1973 angående nordisk arbetsmarknad för optiker
10/1973/j	Meddelande om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik
13/1973/e	Meddelande om rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar
15/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete
17/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor
*20/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 20/1973 angående stöd till den färöiska litteraturen
22/1973/j	Meddelande om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äkten-slagslagstiftning
*24/1973/t	Meddelande om rekommendation nr 24/1973 angående förarskydd vid trafikförsäkring
27/1973/t	Meddelande om rekommendation nr 27/1973 angående utredning om mellanriksväg Skjomen–Stora Sjöfallet
28/1973/t	Meddelande om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige
*3/1974/s	Meddelande om rekommendation nr 3/1974 angående nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter
6/1974/s	Meddelande om rekommendation nr 6/1974 angående tryggande av patienternas rättssäkerhet
11/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 11/1974 angående begränsning av trafikbuller

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut innehåll	Sak nr
	s.	s.	nr	s.		
2063	231				slutbehandlad	2/1972/e
2065	63				(till handlingarna)	*5/1972/j
2066	231				slutbehandlad	7/1972/e
2068	63				(till handlingarna)	*8/1972/t
2070	63				(till handlingarna)	*9/1972/t
2071	63				(till handlingarna)	*11/1972/t
2072	63				(till handlingarna)	*14/1972/k
2073	283				fortsatt behandling	15/1972/k
2075	63				(till handlingarna)	*18/1972/e
2077	63				(till handlingarna)	*20/1972/j
2079	63				(till handlingarna)	*1/1973/s
2081	350				slutbehandlad	2/1973/s
2083	350				slutbehandlad	3/1973/s
2085	393				nya meddelanden	10/1973/j
2092	231				slutbehandlad	13/1973/e
2094	255				nya meddelanden	15/1973/k
2097	273				nya meddelanden	17/1973/k
2100	63				(till handlingarna)	*20/1973/k
2101	367				nya meddelanden	22/1973/j
2103	63				(till handlingarna)	*24/1973/t
2104	297				slutbehandlad	27/1973/t
2107	277				fortsatt behandling	28/1973/t
2109	63				(till handlingarna)	*3/1974/s
2111	350				slutbehandlad	6/1974/s
2114	277				fortsatt behandling	11/1974/t

nr	Sak
	rubrik
*13/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 13/1974 angående vidareutbildning inom hotell- och restaurantfacket
14/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 14/1974 angående byggande av landsvägsbro vid Kolari
15/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat
16/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst-västhandeln
*20/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 20/1974 angående företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag
21/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete
*23/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten
*24/1974/j	Meddelande om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden
25/1974/j	Meddelande om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi
26/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 26/1974 angående påbud om bruk av skyddshjälm
*27/1974/s	Meddelande om rekommendation nr 27/1974 angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning
*28/1974/s	Meddelande om rekommendation nr 28/1974 angående skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse
3/1975/t	Meddelande om rekommendation nr 3/1975 angående NORDTURISTbiljett
4/1975/t	Meddelande om rekommendation nr 4/1975 angående passagerar- och bilfärja mellan Island, Färöarna och övriga Norden
*5/1975/e	Meddelande om rekommendation nr 5/1975 angående handlingsprogram för ökad livsmedelsförsörjning
6/1975/e	Meddelande om rekommendation nr 6/1975 angående NORDTEST:s arbetsformer
8/1975/s	Meddelande om rekommendation nr 8/1975 angående begränsning av utsläpp i Bottniska viken m. m.
*9/1975/s	Meddelande om rekommendation nr 9/1975 angående förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön
10/1975/s	Meddelande om rekommendation nr 10/1975 angående nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område
*13/1975/k	Meddelande om rekommendation nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia
14/1975/k	Meddelande om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige m. m.
*16/1975/k	Meddelande om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrottssamarbete
*19/1975/s	Meddelande om rekommendation nr 19/1975 angående nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet
*2/1976/t	Meddelande om rekommendation nr 2/1976 angående utvidgade resealternativ i internordisk flygtrafik
*3/1976/t	Meddelande om rekommendation nr 3/1976 angående internordisk giltighet för körkort

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2117	63				(till handlingarna)	*13/1974/t
2118	297				slutbehandlad	14/1974/t
2120	231				slutbehandlad	15/1974/e
2123	231				slutbehandlad	16/1974/e
2125	63				(till handlingarna)	*20/1974/e
2127	197				nya meddelanden	21/1974/e
2132	63				(till handlingarna)	*23/1974/e
2134	63				(till handlingarna)	*24/1974/j
2137	367				nya meddelanden	25/1974/j
2147	297				slutbehandlad	26/1974/t
2149	63				(till handlingarna)	*27/1974/s
2150	63				(till handlingarna)	*28/1974/s
2152	277	280			fortsatt behandling	3/1975/t
2154	298				fortsatt behandling	4/1975/t
2155	63				(till handlingarna)	*5/1975/e
2156	231				slutbehandlad	6/1975/e
2159	350	352			slutbehandlad	8/1975/s
2162	63				(till handlingarna)	*9/1975/s
2163	350				slutbehandlad	10/1975/s
2165	63				(till handlingarna)	*13/1975/k
2166	266				fortsatt behandling	14/1975/k
2168	63				(till handlingarna)	*16/1975/k
2169	63				(till handlingarna)	*19/1975/s
2172	63				(till handlingarna)	*2/1976/t
2173	63				(till handlingarna)	*3/1976/t

nr	Sak rubrik
*4/1976/t	Meddelande om rekommendation nr 4/1976 angående utvidgade rese- möjligheter för pensionärer m. fl.
7/1976/k	Meddelande om rekommendation nr 7/1976 angående distribution av AV- material
8/1976/k	Meddelande om rekommendation nr 8/1976 angående TV-program för sjöfolk
*9/1976/k	Meddelande om rekommendation nr 9/1976 angående ökat nordiskt samar- bete om framtidsstudier
*15/1976/k	Meddelande om rekommendation nr 15/1976 angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet
*16/1976/j	Meddelande om rekommendation nr 16/1976 angående ändrade medbor- garskapsregler för nordbor
17/1976/j	Meddelande om rekommendation nr 17/1976 angående utökat nordiskt samarbete i det offentliga utredningsväsendet
1/1977/e	Meddelande om rekommendation nr 1/1977 angående samarbete beträffan- de hantering och lagring av radioaktivt avfall
5/1977/e	Meddelande om rekommendation nr 5/1977 angående samarbete beträffan- de utvecklingsländerna
6/1977/s	Meddelande om rekommendation nr 6/1977 angående förkortning av ar- betstiden
*7/1977/s	Meddelande om rekommendation nr 7/1977 angående nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor
8/1977/s	Meddelande om rekommendation nr 8/1977 angående handlingsprogram på arbetsmiljöområdet
*9/1977/s	Meddelande om rekommendation nr 9/1977 angående program för samar- bete på social- och hälsovårdsområdet
*10/1977/t	Meddelande om rekommendation nr 10/1977 angående samnordisk insats mot trafikonykterheten
11/1977/t	Meddelande om rekommendation nr 11/1977 angående förbättring av bar- nens trafikmiljö
12/1977/k	Meddelande om rekommendation nr 12/1977 angående handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden
*13/1977/k	Meddelande om rekommendation nr 13/1977 angående undervisning i nor- diska språk vid utländska universitet och läroanstalter
14/1977/k	Meddelande om rekommendation nr 14/1977 angående utförelse av antikvi- teter från de nordiska länderna
*15/1977/e	Meddelande om rekommendation nr 15/1977 angående forskningssamar- bete rörande lantbrukskooperation
16/1977/k	Meddelande om rekommendation nr 16/1977 angående undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna
*17/1977/k	Meddelande om rekommendation nr 17/1977 angående samarbete mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna
*18/1977/k	Meddelande om rekommendation nr 18/1977 angående samarbete för att öka spridningen av nordisk film inom Norden
*2/1978/k	Meddelande om rekommendation nr 2/1978 angående samnordisk utbild- ning av lärare för döv-blinda
*3/1978/e	Meddelande om rekommendation nr 3/1978 angående högre skoglig utbild- ning
4/1978/t	Meddelande om rekommendation nr 4/1978 angående kollektivtrafiken och de handikappades behov

Tryckt s.	Behandling		Rekommendation		Annat beslut innehåll	Sak nr
	s.	s.	nr	s.		
2175	63				(till handlingarna)	*4/1976/t
2176	265				nya meddelanden	7/1976/k
2178	265				nya meddelanden	8/1976/k
2179	63				(till handlingarna)	*9/1976/k
2181	63				(till handlingarna)	*15/1976/k
2183	63				(till handlingarna)	*16/1976/j
2185	394				nya meddelanden	17/1976/j
2193	197				nya meddelanden	1/1977/e
2196	197				slutbehandlad	5/1977/e
2206	347				nya meddelanden	6/1977/s
2208	63				(till handlingarna)	*7/1977/s
2212	313				slutbehandlad	8/1977/s
2215	63				(till handlingarna)	*9/1977/s
2216	63				(till handlingarna)	*10/1977/t
2218	295				fortsatt behandling	11/1977/t
2220	270				nya meddelanden	12/1977/k
2275	63				(till handlingarna)	*13/1977/k
2276	265				nya meddelanden	14/1977/k
2277	63				(till handlingarna)	*15/1977/e
2278	273				nya meddelanden	16/1977/k
2280	63				(till handlingarna)	*17/1977/k
2281	63				(till handlingarna)	*18/1977/k
2282	63				(till handlingarna)	*2/1978/k
2283	63				(till handlingarna)	*3/1978/e
2284	296				fortsatt behandling	4/1978/t

nr	Sak rubrik
*5/1978/s	Meddelande om rekommendation nr 5/1978 angående handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor
6/1978/s	Meddelande om rekommendation nr 6/1978 angående program för nordiskt samarbete på miljövårdsområdet
*7/1978/s	Meddelande om rekommendation nr 7/1978 angående europeisk miljöskyddskonvention
*8/1978/s	Meddelande om rekommendation nr 8/1978 angående forskning om skydd för ozonskiktet
*9/1978/s	Meddelande om rekommendation nr 9/1978 angående konvention till skydd för ozonskiktet
10/1978/s	Meddelande om rekommendation nr 10/1978 angående förbättrad hälsovård för jordbruksbefolkningen
*12/1978/s	Meddelande om rekommendation nr 12/1978 angående internationell konvention om arbetstiden
*13/1978/s	Meddelande om rekommendation nr 13/1978 angående åtgärder mot uppkomsten av handikapp
*14/1978/e	Meddelande om rekommendation nr 14/1978 angående utveckling av fiskeprodukter för u-ländernas behov
*15/1978/s	Meddelande om rekommendation nr 15/1978 angående återvinning av avfall och återanvändning av resurser
1/1979/e	Meddelande om rekommendation nr 1/1979 angående program för nordiskt regionalpolitiskt samarbete
2/1979/e	Meddelande om rekommendation nr 2/1979 angående valutapolitiskt och monetärt samarbete i Norden
3/1979/e	Meddelande om rekommendation nr 3/1979 angående nordiskt samarbete i OECD om uppförandekod för multinationella företag
*4/1979/s	Meddelande om rekommendation nr 4/1979 angående medicinskt missbruk inom elitidrotten
5/1979/s	Meddelande om rekommendation nr 5/1979 angående samnordisk utbildning och forskning rörande åldrandets problem
*6/1979/s	Meddelande om rekommendation nr 6/1979 angående bevarande av sälstammen i östersjöområdet och Kattegatt
*7/1979/s	Meddelande om rekommendation nr 7/1979 angående rening av kommunalt avloppsvatten
*8/1979/t	Meddelade om rekommendation nr 8/1979 angående samordning av bestämmelser för säkerhet och arbetsmiljö på fartyg
9/1979/t	Meddelande om rekommendation nr 9/1979 angående förbättrad säkerhet och arbetsmiljö till sjöss
*10/1979/t	Meddelande om rekommendation nr 10/1979 angående ratifikationer av sjösäkerhetskonventionen SOLAS 1974
*11/1979/t	Meddelande om rekommendation nr 11/1979 angående onykterhet till sjöss
*12/1979/t	Meddelande om rekommendation nr 12/1979 angående enhetliga regler för rabatter m. m. i järnvägstrafiken i Norden
13/1979/j	Meddelande om rekommendation nr 13/1979 angående nordiskt datasamarbete
*14/1979/j	Meddelande om rekommendation nr 14/1979 angående nordiska regler för jägarkompetens
*15/1979/k	Meddelande om rekommendation nr 15/1979 angående ökat nordiskt samarbete på biblioteksområdet

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2286	63				(till handlingarna)	*5/1978/s
2287	353				fortsatt behandling	6/1978/s
2288	63				(till handlingarna)	*7/1978/s
2290	63				(till handlingarna)	*8/1978/s
2291	63				(till handlingarna)	*9/1978/s
2292	350				slutbehandlad	10/1978/s
2294	63				(till handlingarna)	*12/1978/s
2295	63				(till handlingarna)	*13/1978/s
2296	63				(till handlingarna)	*14/1978/e
2298	63				(till handlingarna)	*15/1978/s
2300	197				nya meddelanden	1/1979/e
2302	231				slutbehandlad	2/1979/e
2307	232				slutbehandlad	3/1979/e
2309	63				(till handlingarna)	*4/1979/s
2311	354				fortsatt behandling	5/1979/s
2312	63				(till handlingarna)	*6/1979/s
2313	63				(till handlingarna)	*7/1979/s
2314	63				(till handlingarna)	*8/1979/t
2315	287				fortsatt behandling	9/1979/t
2316	63				(till handlingarna)	*10/1979/t
2317	63				(till handlingarna)	*11/1979/t
2319	63				(till handlingarna)	*12/1979/t
2320	367				slutbehandlad	13/1979/j
2322	63				(till handlingarna)	*14/1979/j
2323	63				(till handlingarna)	*15/1979/k

nr	Sak
nr	rubrik
*16/1979/k	Meddelande om rekommendation nr 16/1979 angående ett Nordens institut på Åland
*17/1979/k	Meddelande om rekommendation nr 17/1979 angående medicinsk genetik
18/1979/k	Meddelande om rekommendation nr 18/1979 angående yrkesutbildning för ungdom m. fl.
19/1979/k	Meddelande om rekommendation nr 19/1979 angående gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare
*20/1979/k	Meddelande om rekommendation nr 20/1979 angående ökat nordiskt samarbete kring barn och kultur
*21/1979/k	Meddelande om rekommendation nr 21/1979 angående en nordisk folkhögskola i Västnorge
*22/1979/k	Meddelande om rekommendation nr 22/1979 angående nordiskt samarbete kring lättläst litteratur
*1/1980/k	Meddelande om rekommendation nr 1/1980 angående samarbete inom skeppsteknisk och skeppsekonomisk utbildning
*2/1980/k	Meddelande om rekommendation nr 2/1980 angående gemensamt ansvar för utlandsskolor
*3/1980/k	Meddelande om rekommendation nr 3/1980 angående forskning rörande kvävernans kultur och språk i Nordnorge
4/1980/k	Meddelande om rekommendation nr 4/1980 angående samarbete på videogramområdet
*5/1980/k	Meddelande om rekommendation nr 5/1980 angående gemensam nordisk bokmarknad
*6/1980/t	Meddelande om rekommendation nr 6/1980 angående liberalisering av fraktcharterregler
*7/1980/t	Meddelande om rekommendation nr 7/1980 angående förbättrade villkor för färjtrafiken i Norden vintertid
*8/1980/t	Meddelande om rekommendation nr 8/1980 angående pensionärernas rese-möjligheter i Norden
*9/1980/t	Meddelande om rekommendation nr 9/1980 angående produktion och bruk av bränslesnåla, miljövänliga och trafiksäkra motorfordon och bilmaterial
10/1980/t	Meddelande om rekommendation nr 10/1980 angående nordiskt trafiksäkerhetsår 1982
*11/1980/t	Meddelande om rekommendation nr 11/1980 angående uppdatering av NORDTRANS-statistiken och produktion av löpande transportstatistik
*12/1980/j	Meddelande om rekommendation nr 12/1980 angående enhetliga säkerhetsföreskrifter för amatörboxning
*13/1980/j	Meddelande om rekommendation nr 13/1980 angående upplysning och forskning om de mänskliga rättigheterna
*14/1980/j	Meddelande om rekommendation nr 14/1980 angående indrivning av felparkeringsavgifter mellan de nordiska länderna
15/1980/s	Meddelande om rekommendation nr 15/1980 angående datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv
*16/1980/s	Meddelande om rekommendation nr 16/1980 angående internationellt samarbete rörande datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv
17/1980/s	Meddelande om rekommendation nr 17/1980 angående nordisk konvention om anställningsförmåner
*18/1980/s	Meddelande om rekommendation nr 18/1980 angående arbetsmiljörisker i samband med graviditet m. m.

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2324	63				(till handlingarna)	*16/1979/k
2325	63				(till handlingarna)	*17/1979/k
2326	274				nya meddelanden	18/1979/k
2329	274				nya meddelanden	19/1979/k
2331	63				(till handlingarna)	*20/1979/k
2332	63				(till handlingarna)	*21/1979/k
2333	63				(till handlingarna)	*22/1979/k
2334	63				(till handlingarna)	*1/1980/k
2335	63				(till handlingarna)	*2/1980/k
2336	63				(till handlingarna)	*3/1980/k
2337	274				fortsatt behandling	4/1980/k
2338	63				(till handlingarna)	*5/1980/k
2339	63				(till handlingarna)	*6/1980/t
2340	63				(till handlingarna)	*7/1980/t
2342	63				(till handlingarna)	*8/1980/t
2343	63				(till handlingarna)	*9/1980/t
2344	281				fortsatt behandling	10/1980/t
2345	63				(till handlingarna)	*11/1980/t
2346	63				(till handlingarna)	*12/1980/j
2347	63				(till handlingarna)	*13/1980/j
2348	63				(till handlingarna)	*14/1980/j
2349	63				fortsatt behandling	15/1980/s
2351	63				(till handlingarna)	*16/1980/s
2352	356				fortsatt behandling	17/1980/s
2354	63				(till handlingarna)	*18/1980/s

nr	Sak
	rubrik
19/1980/s	Meddelande om rekommendation nr 19/1980 angående projektanställas förhållanden utanför Norden
*20/1980/s	Meddelande om rekommendation nr 20/1980 angående icke-medicinskt rättsskydd vid sjukdom
*21/1980/s	Meddelande om rekommendation nr 21/1980 angående idrottsmedicinskt samarbete
22/1980/s	Meddelande om rekommendation nr 22/1980 angående erfarenheterna av akupunkturbehandling
*23/1980/e	Meddelande om rekommendation nr 23/1980 angående gemensamma industriella projekt
24/1980/e	Meddelande om rekommendation nr 24/1980 angående glasindustrin i Norden
25/1980/e	Meddelande om rekommendation nr 25/1980 angående samarbetsprogram på konsumentområdet
*26/1980/e	Meddelande om rekommendation nr 26/1980 angående förbättrat konsumentskydd beträffande lås
*27/1980/e	Meddelande om rekommendation nr 27/1980 angående gemensamma åtgärder beträffande stadsforskning

E. Frågor

1. Fråga till Nordiska ministerrådet angående rapportering över Nordiska rådets rekommendationer
2. Fråga till Norges regering angående färdigställande av mellanriksväg Narvik – Kiruna
3. Fråga till Danmarks regering angående flygtrafiken på Kastrup och Sturup
4. Fråga till Nordiska ministerrådet angående erfarenheterna av akupunkturbehandling (D 1981/22/1980/s)
5. Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl (D 1981/1/1972/e)
6. Fråga till Nordiska ministerrådet angående glasindustrin i Norden (D 1981/24/1980/e)
7. Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt biståndssamarbete på energiområdet
8. Fråga till Nordiska ministerrådet angående säkerheten vid kärnkraftverk och om kärnavfall
9. Fråga till Nordiska ministerrådet angående den nordiska vapenexportens handelspolitiska betydelse och om möjligheterna att genom handelspolitiska medel begränsa vapenexporten
10. Fråga till Sveriges regering angående de finska barnens utbildningssituation i Sverige (D 1981/14/1975/k och C 1981/26/k)
11. Fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbete om trafikundervisning i skolan (D 1981/11/1977/t)
12. Fråga till Nordiska ministerrådet angående de handikappades behov av kollektivtrafiken (D 1981/4/1978/t)
13. Fråga till Nordiska ministerrådet angående säkerhet och arbetsmiljö till sjöss (D 1981/9/1979/t)
14. Fråga till Nordiska ministerrådet angående begränsning av utsläpp i Bottniska viken (D 1981/8/1975/s)
15. Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt samarbete på miljö-
vårdsområdet (D 1981/6/1978/s)

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2355	357				fortsatt behandling	19/1980/s
2357	63				(till handlingarna)	*20/1980/s
2358	63				(till handlingarna)	*21/1980/s
2359	350				fortsatt behandling	22/1980/s
2360	63				(till handlingarna)	*23/1980/e
2361	228				fortsatt behandling	24/1980/e
2363	197				nya meddelanden	25/1980/e
2365	63				(till handlingarna)	*26/1980/e
2366	63				(till handlingarna)	*27/1980/e
2367	264					1.
2368	291					2.
2369	293					3.
2370	350					4.
2371	226					5.
2373	228					6.
2374	229					7.
2375	229					8.
2376	230					9.
2378	266					10.
2380	295					11.
2381	296					12.
2382	287					13.
2383	352					14.
2385	353					15.

nr	Sak rubrik
16.	Fråga till Nordiska ministerrådet angående samnordisk utbildning och forskning rörande åldrandets problem (D 1981/5/1979/s)
17.	Fråga till Nordiska ministerrådet angående konvention om rätten att tillgodoräkna sig tjänstgöring i annat nordiskt land (D 1981/17/1980/s)
18.	Fråga till Nordiska ministerrådet angående projektanställdas förhållanden utanför Norden (D 1981/19/1980/s)
19.	Fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbete om utnyttjande av hälsovårdsresurserna
20.	Fråga till Nordiska ministerrådet angående hälsovårdspersonalens arbetsmiljörisker
21.	Fråga till Nordiska ministerrådet angående åtgärder för att inom ramen för den fria nordiska arbetsmarknaden underlätta nordisk ungdoms arbets-situation och anpassning i annat nordiskt land
22.	Fråga till Nordiska ministerrådet angående åtgärder för att bevara laxälvarna i de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige
23.	Fråga till Nordiska ministerrådet angående diskriminerande behandling av handikappade inom turismen
24.	Fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbete på videogramområdet (D 1981/4/1980/k)
25.	Fråga till Nordiska ministerrådet angående förhindrande av oljeutsläpp från fartyg i nordiska farvatten
26.	Fråga till Nordiska ministerrådet angående samordnad information för båtturen inom Norden (D 1981/15/1972/t)
27.	Fråga till Finlands, Norges och Sveriges regeringar angående finansieringen av Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter i Övertorneå (C 1981/36/s)
28.	Fråga till Nordiska ministerrådet angående diskriminerande behandling av fastighetsmäklare
29.	Fråga till Sveriges regering angående Brommaflygplatsens framtida användning
30.	Fråga till Nordiska ministerrådet angående arbetsmarknadens parter deltagande i arbetsgrupp angående datateknikens effekter på sysselsättningen (D 1981/15/1980/s)
31.	Fråga till Nordiska ministerrådet angående färjeförbindelse mellan Island, Färöarna och övriga Norden (D 1981/4/1975/t)
32.	Fråga till Sveriges regering angående eventuellt avskaffande av reseersättning till arbetssökande från Finland
33.	Fråga till Nordiska ministerrådet angående initiativ för främjande av ungdomsturismen i Norden (D 1981/3/1975/t)
34.	Fråga till regeringarna i de nordiska länderna angående tillämpning av OECD:s rekommendationer beträffande multinationella företag
35.	Fråga till Nordiska ministerrådet angående åtgärder för att förhindra att passagerare försvinner i färjetrafiken

Utanför saklistan förelägges för rådet:

Dokument 1
Dokument 2
Dokument 3

Rapport från Nordiska rådets presidium
Verksamhetsberättelse från Nordiska rådets budgetkommitté
Förslag från Nordiska rådets presidium rörande försöksordning om frågeinstitutet

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2387	354					16.
2388	356					17.
2389	357					18.
2391	358					19.
2392	359					20.
2393	360					21.
2394	362					22.
2395	388					23.
2396	274					24.
2397	286					25.
2399	283					26.
2401	351					27.
2403	394					28.
2404	295					29.
2406	363					30.
2407	298					31.
2408	364					32.
2409	280					33.
2410	388					34.
2411	395					35.
	64–191					Dokument 1
	193					Dokument 2
	62					Dokument 3

Personregister

(Siffrorna hänvisar till sidor)

Aaltio, Sampsa, Finl. del. (Kok)

Suppleant

Yttrande:

Energiforskning: 222

Adelsohn, Ulf, Sv. del. (m)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

samordnad information för båtturismen inom Norden (fråga): 284

säkerhet och arbetsmiljö till sjöss (fråga): 287

Brommaflygplatsen (fråga): 295

Ajo, Aimo, Finl. del. (Sd)

Suppleant

Medlemsförslag:

de nordiska forskarkurserna: 401

turismens skadeverkningar: 436

stöd till unga nordiska författare: 674

stötdordningar för konstindustriidkare: 684

vandringsutställning: 693

alternativa drivmedel: 703

Andersen, K. B., Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

viseringsregler: 770

Yttranden:

generaldebatt: 100, 101, 105, 130

begränsning av alkohol: 343

berättelse från Nordiska ministerrådet (juridiska utskottet): 368, 379, 385

likartad äktenskapslagstiftning: 368, 379, 385

multinationella företag: 368, 379, 385

datasamarbete: 368, 379, 385

förbud mot våldspornografi: 368, 379, 385

Andersen, Liv, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

ungdomsarbetslösheten: 494

miljömedicin: 511

rusmedelsproblem: 561

fritudsverksamheten för barn och unga: 631

Andersson, Karin, Sv. del. (c)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

de finska barnens utbildningssituation i Sverige (fråga): 266, 267

Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter i Övertorneå (fråga): 351

nordisk ungdoms arbetssituation och anpassning i annat nordiskt land (fråga): 361

avskaffande av reseersättning till arbetssökande från Finland (fråga): 364

Andersson, Lennart, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

viseringsregler: 770

Yttranden:

generaldebatt: 172

berättelse från Nordiska ministerrådet (juridiska utskottet): 371

likartad äktenskapslagstiftning: 371

multinationella företag: 371

datasamarbete: 371

förbud mot våldspornografi: 371

viseringsregler: 389

Andreassen, Harriet, Norska del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

samarbetsprogram på arbetsmiljöområdet: 311

hälsovårdspersonalens arbetsmiljörisiker (fråga): 359, 360

nordisk ungdoms arbetssituation och anpassning i annat nordiskt land (fråga): 360

Ásgrímsson, Halldór, Isl. del. (F)

Vald medlem

Yttrande:

ökat radio- och TV-samarbete: 248

Auken, Svend, Danm. riges del. (S)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

- bestämmelser och normer avseende tryck-
kärn (fråga): 226, 227
samarbetsprogram på arbetsmiljöområdet:
310
- Bakken, Ingvar*, Norska del. (A)
Vald medlem
Yttrande:
ungdomsarbetslösheten: 346
- Benkow, Jo*, Norska del. (H)
Vald medlem
Yttranden:
generaldebatt: 112, 142
projektexport: 214
begränsning av alkohol: 336
- Bennedsen, Dorte*, Danm. riges del. (S)
Regeringsrepresentant
Yttrande:
generaldebatt: 133
- Berge, Gunnar*, Norska del. (A)
Vald medlem
Medlemsförslag:
energiforskning: 754
Yttranden:
generaldebatt: 128
berättelse från Nordiska ministerrådet
(ekonomiska utskottet): 200
berättelse från Nordel: 200
berättelse från Nordiska kontaktorganet
för atomenergifrågor: 200
energisamarbete: 200
hantering och lagring av radioaktivt avfall:
200
utvecklingsländerna: 200
regionalpolitiskt samarbete: 200
samarbetsprogram på konsumentområdet:
200
projektexport: 206, 216
glasindustrin (fråga): 228
- Björklund, Ilkka-Christian*, Finl. del. (Skdl)
Vald medlem
Medlemsförslag:
miljösäkra sjötransporter: 469
Yttranden:
generaldebatt: 107
berättelse från Nordiska investeringsban-
ken: 217
bestämmelser och normer avseende tryck-
kärn (fråga): 226, 227, 228
- Bondevik, Kjell Magne*, Norska del. (Kr. F.)
Vald medlem
Medlemsförslag:
stöd till unga nordiska författare: 674
stödordningar för konstindustriidkare: 684
vandringstutställning: 693
Yttranden:
generaldebatt: 139
projektexport: 213, 214
ökat radio- och TV-samarbete: 234, 253
samarbete på videogramområdet (fråga):
274, 275
begränsning av alkohol: 331
- Boo, Karl*, Sv. del. (c)
Regeringsrepresentant
Yttrande:
generaldebatt: 145
- Bratteli, Trygve*, Norska del. (A)
Vald medlem
Yttranden:
generaldebatt: 106, 180
begränsning av alkohol: 343, 344
- Brundtland, Gro Harlem*, Norska del. (A)
Regeringsrepresentant
Medlemsförslag:
energiforskning: 754
Yttrande:
generaldebatt: 76
- Burenstam Linder, Staffan*, Sv. del. (m)
Regeringsrepresentant
Yttrande:
generaldebatt: 157
- Bye, Ronald*, Norska del. (A)
Regeringsrepresentant
Yttranden:
ungdomsturismen i Norden (fråga): 280,
281
nordiskt trafiksäkerhetsår 1982: 281
mellanriksvägen Narvik – Kiruna (fråga):
292
- Carlshamre, Nils*, Sv. del. (m)
Vald medlem
Yttranden:
berättelse från Nordiska ministerrådet (ju-
ridiska utskottet): 372, 379
likartad äktenskapslagstiftning: 372, 379
multinationella företag: 372, 379

datasamarbete: 372, 379
förbud mot våldspornografi: 372, 379

Carlsson, Eric, Sv. del. (c)
Vald medlem till 16 oktober 1979
Medlemsförslag:
friskvården: 416

Christensen, Christian, Danm. riges del.
(KrF)
Vald medlem
Medlemsförslag:
transport av farligt gods: 645
ljus vägbeläggning: 739
Yttranden:
ökat radio- och TV-samarbete: 239
ungdomsturismen i Norden (fråga): 280
berättelse från Nordiska postföreningen:
298
begränsning av alkohol: 338
berättelse från Nordiska ministerrådet (ju-
ridiska utskottet): 381
likartad äktenskapslagstiftning: 381
multinationella företag: 381
datasamarbete: 381
förbud mot våldspornografi: 381

Christensen, Ib, Danm. riges del. (DR)
Vald medlem
Yttrande:
generaldebatt: 184

Dahlman, Nils, Finl. del. (ÅS)
Vald medlem till 31 oktober 1979
Medlemsförslag:
turismens skadeverkningar: 436
miljösäkra sjötransporter: 469
ungdomsarbetslösheten: 494

Eidem, Bjarne Mørk, Norska del. (A)
Vald medlem
Medlemsförslag:
tynande gruvsamhällen: 455
alternativa drivmedel: 703
Yttranden:
generaldebatt: 162
nordiskt trafiksäkerhetsår 1982: 282
trafikundervisning i skolan (fråga): 295, 296

Ekelund, Ulla, Sv. del. (c)
Suppleant
Medlemsförslag:
stördordningar för konstindustriidkare: 684
förbud mot våldspornografi: 722

Ellefsen, Pauli, Danm. riges del. (Sb)
Regeringsrepresentant
Yttranden:
generaldebatt: 165
färjeförbindelse mellan Island, Färöarna
och övriga Norden (fråga): 298

Enggaard, Knud, Danm. riges del. (V)
Vald medlem
Yttranden:
inledningsanförande: 61
projektexport: 213
berättelse från Nordiska fonden för tekno-
logi och industriell utveckling: 218
bestämmelser och normer avseende tryck-
kärl (fråga): 227
avslutningsanförande: 396

Eriksson, Olle, Sv. del. (c)
Suppleant
Yttrande:
fiskodling: 225

Eskelinen, Katri-Helena, Finl. del. (K)
Regeringsrepresentant
Yttrande:
berättelse från Nordiska ministerrådet (so-
cial- och miljöutskottet): 304

Espersen, Ole, Danm. riges del. (S)
Regeringsrepresentant
Yttranden:
berättelse från Nordiska ministerrådet (ju-
ridiska utskottet): 382, 285
likartad äktenskapslagstiftning: 382, 385
multinationella företag: 382, 385
datasamarbete: 382, 385
förbud mot våldspornografi: 382, 385

Fischer Møller, Inge, Danm. riges del. (S)
Vald medlem till 8 oktober 1980
Medlemsförslag:
fritidsverksamheten för barn och unga: 631
alternativa drivmedel: 703

Fjeldvær, Rolf, Norska del. (A)
Vald medlem
Yttranden:
ökat radio- och TV-samarbete: 241
berättelse från Nordiska ministerrådet
(kulturutskottet): 260

Fälldin, Thorbjörn, Sv. del. (c)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 114

Førde, Einar, Norska del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatt: 149

ökat radio- och TV-samarbete: 252

Gadd, Arne, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

energiforskning: 754

Yttrande:

generaldebatt: 187

Gestsson, Svavar, Isl. del. (Ab)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatt: 156

revision av nordisk konvention om social trygghet: 315

Gíslason, Ingvar, Isl. del. (F)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

ökat radio- och TV-samarbete: 242

Gjertsen, Astrid, Norska del. (H)

Vald medlem

Yttranden:

ökat radio- och TV-samarbete: 247

samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik: 393

Guðmundsson, Gils, Isl. del. (Ab)

Vald medlem till 10 januari 1980

Medlemsförslag:

turismens skadeverkningar: 436

Gunnarsson, Árni, Isl. del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

fritidsverksamheten för barn och unga: 631

stöd till unga nordiska författare: 674

alternativa drivmedel: 703

utbytes- och stipendieordning för bildkonstnärer: 731

litteraturantologi: 777

Yttranden:

ökat radio- och TV-samarbete: 242

berättelse från Nordiska ministerrådet (kulturutskottet): 255

Gustavsson, Rune, Sv. del. (c)

Vald medlem

Medlemsförslag:

ungdomsarbetslösheten: 494

bilavgasernas inverkan: 526

rusmedelsproblem: 561

Yttranden:

generaldebatt: 168

rusmedelsproblem: 321

begränsning av alkohol: 334

utbildning och forskning rörande åldrandets problem (fråga): 354

Guttormsson, Hjörleifur, Isl. del. (Ab)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 143

Hagensen, Hagen, Danm. riges del. (KF)

Vald medlem

Yttrande:

ökat radio- och TV-samarbete: 249

Halvgaard, Børge, Danm. riges del. (FP)

Vald medlem

Medlemsförslag:

rusmedelsproblem: 561

Yttranden:

generaldebatt: 179

projektanställdas förhållanden utanför Norden (fråga): 357, 358

diskriminerande behandling av fastighetsmäklare (fråga): 394

Hansen, Guttorm, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

tynande gruvsamhällen: 455

forskningspolitiskt samarbete

Yttrande:

generaldebatt: 64

Hansen, Rolf, Norska del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatt: 95

biståndssamarbete på energiområdet (fråga): 229

den nordiska vapenexporten (fråga): 230

oljeutsläpp från fartyg i nordiska farvatten
(fråga): 286

begränsning av utsläpp i Bottniska viken
(fråga): 352, 353

samarbete på miljövårdsområdet (fråga):
353

laxälvarna i de nordliga delarna av Finland,
Norge och Sverige (fråga): 362, 363

Haugstvedt, Asbjørn, Norska del. (Kr. F.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

rusmedelsproblem: 561

begränsning av alkohol: 596

Yttranden:

verksamhetsberättelse från Nordiska rå-
dets budgetkommitté: 197

berättelse från Nordiska ministerrådet (so-
cial- och miljöutskottet): 302

revision av nordisk konvention om social
trygghet: 313

godkännande av vissa yrkesgrupper för
verksamhet inom hälso- och sjukvården
och veterinärväsendet: 319

rusmedelsproblem: 324

begränsning av alkohol: 332

Nordkalottens arbetsmarknadsutbildnings-
center i Övertorneå (fråga): 351, 352

Heinesen, Knud, Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Yttrande:

generaldebatt: 167

Helgadóttir, Guðrún, Isl. del. (Ab)

Suppleant

Yttranden:

färjeförbindelse mellan Island, Färöarna
och övriga Norden (fråga): 298, 299

Hermannsson, Sverrir, Isl. del. (Sj)

Vald medlem

Yttranden:

berättelse från Nordiska ministerrådet
(ekonomiska utskottet): 201

berättelse från Nordel: 201

berättelse från Nordiska kontaktorganet
för atomenergifrågor: 201

energisamarbete: 201

hantering och lagring av radioaktivt avfall:
201

utvecklingsländerna: 201

regionalpolitiskt samarbete: 201

samarbetsprogram på konsumentområdet:
201

Hernelius, Allan, Sv. del. (m)

Vald medlem

Yttrande:

generaldebatt: 152

Hetemäki-Olander, Elsi, Finl. del. (Kok)

Vald medlem

Medlemsförslag:

stöd till unga nordiska författare: 674

stödordningar för konstindustriidkare: 684

Yttranden:

generaldebatt: 70

ökat radio- och TV-samarbete: 245

nordiskt trafiksäkerhetsår 1982: 281

begränsning av alkohol: 343

tid och plats för nästa ordinarie session:
395

Hirvelä, Inger, Finl. del. (Skdl)

Vald medlem till 6 februari 1981

Medlemsförslag:

de nordiska forskarkurserna: 401

stöd till unga nordiska författare: 674

stödordningar för konstindustriidkare: 684

utbytes- och stipendieordning för bild-
konstnärer: 731

litteraturantologi: 777

Håvik, Doris, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

miljömedicin: 511

rusmedelsproblem: 561

fritidsverksamheten för barn och unga: 631

Yttranden:

ökat radio- och TV-samarbete: 240

begränsning av alkohol: 329, 330, 332, 334

arbetsmarknadens parters deltagande i ar-
betsgrupp angående datateknikens effek-
ter på sysselsättningen (fråga): 363, 364

Häll, Karl-Erik, Sv. del. (s)

Suppleant

Yttrande:

nordisk vetenskapsakademi: 273

Jakobsdóttir, Svava, Isl. del. (Ab)

Vald medlem till 10 januari 1980

Medlemsförslag:

turismens skadeverkningar: 436

Jakobsen, Johan, J., Norska del. (Sp)

Vald medlem

Yttranden:

generaldebatt: 124

projektexport: 212

alternativa drivmedel: 219

Jansson, Olof, Finl. del. (ÅS)

Vald medlem

Medlemsförslag:

fiskodling: 547

Yttranden:

generaldebatt: 174

samordnad information om båtturen
inom Norden (fråga): 283, 284

miljösäkra sjötransporter: 284

Brommaflygplatsen (fråga): 295

begränsning av alkohol: 339, 340

nordisk språkkonvention: 392

Jansson, Paul, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

energiforskning: 754

Yttrande:

generaldebatt: 160

Jensen, Egon, Danm. riges del. (S)

Regeringsrepresentant

Medlemsförslag:

energiforskning: 754

Johanson, Arvid, Norska del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 109

Johansson, Olof, Sv. del. (c)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 134

Jonasson, Bertil, Sv. del. (c)

Vald medlem

Medlemsförslag:

fiskodling: 547

vandringsutställning: 693

Jonsson, Elver, Sv. del. (fp)

Suppleant

Yttrande:

begränsning av alkohol: 335

Jonäng, Gunnel, Sv. del. (c)

Vald medlem

Medlemsförslag:

stöd till unga nordiska författare: 674

vandringsutställning: 693

förbud mot våldspornografi: 722

utbytes- och stipendieordning för bild-
konstnärer: 731

litteraturantologi: 777

Yttranden:

ökat radio- och TV-samarbete: 243, 245

berättelse från Nordiska ministerrådet (ju-
ridiska utskottet): 380

likartad äktenskapslagstiftning: 380

multinationella företag: 380

datasamarbete: 380

förbud mot våldspornografi: 380

Järvenpää, Heikki, Finl. del. (Kok)

Vald medlem

Yttranden:

berättelse från Nordiska ministerrådet
(ekonomiska utskottet): 204

berättelse från Nordel: 204

berättelse från Nordiska kontaktorganet
för atomenergifrågor: 204

energisamarbete: 204

hantering och lagring av radioaktivt avfall:
204

utvecklingsländerna: 204

regionalpolitiskt samarbete: 204

samarbetsprogram på konsumentområdet:
204

Jørgensen, Anker, Danm. riges del. (S)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 72

Kanerva, Ilkka, Finl. del. (Kok)

Vald medlem

Yttrande:

generaldebatt: 137

Karhuvaara, Sinikka, Finl. del. (Kok)

Vald medlem

Medlemsförslag:

de nordiska forskarkurserna: 401

stödordningar för konstindustridkare: 684

Kemppainen, Arvo, Finl. del. (Skdl)

Vald medlem

Yttrande:

generaldebatt: 191

Kivistö, Kalevi, Finl. del. (Skdl)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 177

Knuutila, Sakari, Finl. del. (Sd)

Vald medlem:

Medlemsförslag:

turismens skadeverkningar: 436

alternativa drivmedel: 703

ljus vägbeläggning: 739

Yttranden:

generaldebatt: 159

ökat radio- och TV-samarbete: 240

turismens skadeverkningar: 282

de handikappades behov i kollektivtrafiken (fråga): 296

godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet: 319

begränsning av alkohol: 340

Koivisto, Mauno, Finl. del. (Sd)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 110

Koivisto, Tellervo, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

alternativa drivmedel: 703

viseringsregler: 770

Yttranden:

berättelse från Nordiska ministerrådet (kulturutskottet): 261

avskaffande av reseersättning till arbetssökande från Finland (fråga): 364

nordisk språkkonvention: 390

Korvald, Lars, Norska del. (Kr. F.)

Vald medlem

Yttranden:

generaldebatt: 102

berättelse från Nordiska ministerrådet (juridiska utskottet): 376, 379

likartad äktenskapslagstiftning: 376, 379

multinationella företag: 376, 379

datasamarbete: 376, 379

förbud mot våldspornografi: 376, 379

Kristensen, Finn, Norska del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

projektexport: 209

glasindustrin (fråga): 228

Kuuskoski-Vikatmaa, Eeva, Finl. del. (K)

Vald medlem

Yttranden:

biståndssamarbete på energiområdet (fråga): 229

berättelse från Nordiska ministerrådet (kulturutskottet): 259

de nordiska forskarkurserna: 271

Kyllingmark, Håkon, Norska del. (H)

Vald medlem

Medlemsförslag:

miljösäkra sjötransporter: 469

Liikanen, Erkki, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

energiforskning: 754

Yttranden:

energiforskning: 221

oljeutsläpp från fartyg i nordiska farvatten (fråga): 286

godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet: 318, 319

tillämpningen av OECD:s rekommendationer beträffande multinationella företag (fråga): 388

Lillqvist, Bror, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

friskvården: 416

tynande gruvsamhällen: 455

miljösäkra sjötransporter: 469

ungdomsarbetslösheten: 494

miljömedicin: 511

bilavgasernas inverkan: 526

rusmedelsproblem: 561

begränsning av alkohol: 596

fritidsverksamheten för barn och unga: 631

alternativa drivmedel: 703

lotsning genom Ålands hav och Kvarken

Yttranden:

generaldebatt: 82

berättelse från Nordiska ministerrådet (social- och miljöutskottet): 304

godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet: 320

begränsning av alkohol: 328, 337
konvention om rätten att tillgodoräkna sig
tjänstgöring i annat nordiskt land (fråga):
356

Lind, Nathalie, Danm. riges del. (V)

Vald medlem

Medlemsförslag:

förbud mot våldspornografi: 722

Yttranden:

generaldebatt: 129

berättelse från Nordiska ministerrådet (ju-
ridiska utskottet): 376, 379, 384

likartad äktenskapslagstiftning: 376, 379,
384

multinationella företag: 376, 379, 384

datasamarbete: 376, 379, 384

förbud mot våldspornografi: 376, 379, 384

diskriminerande behandling av handikap-
pade inom turismen (fråga): 388, 389

utökat nordiskt samarbete i det offentliga
utredningsväsendet: 394

Lindahl, Essen, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

bilavgasernas inverkan: 526

alternativa drivmedel: 703

ljus vägbeläggning: 739

Yttrande:

generaldebatt: 176

Luja-Penttilä, Sinikka, Finl. del. (Sd)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 164

Lund, Thor, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag

alternativa drivmedel: 703

ljus vägbeläggning: 739

Yttranden:

säkerhet och arbetsmiljö till sjöss (fråga):
287, 288

ljus vägbeläggning: 290

Lundblad, Grethe, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

rusmedelsproblem: 561

fritidsverksamheten för barn och unga: 631

alternativa drivmedel: 703

Yttranden:

godkännande av vissa yrkesgrupper för
verksamhet inom hälso- och sjukvården
och veterinärväsendet: 316, 320

miljömedicin: 347

akupunkturbehandling (fråga): 350, 351

Lundkvist, Svante, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

energiforskning: 754

Yttranden:

generaldebatt: 83, 87, 89, 90

verksamhetsberättelse från Nordiska rå-
dets budgetkommitté: 193, 196

berättelse från Nordiska ministerrådet
(ekonomiska utskottet): 198, 205

berättelse från Nordel: 198, 205

berättelse från Nordiska kontaktorganet
för atomenergifrågor: 198, 205

energisamarbete: 198, 205

hantering och lagring av radioaktivt avfall:
198, 205

utvecklingsländerna: 198, 205

regionalpolitiskt samarbete: 198, 205

samarbetsprogram på konsumentområdet:
198, 205

Mathiesen, Matthías Á., Isl. del. (Sj)

Vald medlem

Yttranden:

öppningsanförande: 55

friskvården: 345

Nielson, Poul, Danm. riges del. (S)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

berättelse från Nordiska ministerrådet
(ekonomiska utskottet): 202

berättelse från Nordel: 202

berättelse från Nordiska kontaktorganet
för atomenergifrågor: 202

energisamarbete: 202

hantering och lagring av radioaktivt avfall:
202

utvecklingsländerna: 202

regionalpolitiskt samarbete: 202

samarbetsprogram på konsumentområdet:
202

Nilsen, Arne, Norska del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

- berättelse från Nordiska ministerrådet (social- och miljöutskottet): 307
 rusmedelsproblem: 323
 akupunkturbehandling (fråga): 350, 351
 utbildning och forskning rörande åldrandets problem (fråga): 355, 356
- Nilsson, Jan-Ivan*, Sv. del. (c)
 Vald medlem till 16 oktober 1979
 Medlemsförslag:
 friskvården: 416
- Olsen, Johannes M.*, Danm. riges del. (Sb)
 Vald medlem till 6 januari 1981
 Medlemsförslag:
 vandringsutställning: 693
- Palm, Sture*, Sv. del. (s)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 stödordningar för konstindustriidkare: 684
 litteraturantologi: 777
 tungjon-laboratorium: 789
 Yttranden:
 ökat radio- och TV-samarbete: 250
 berättelse från Nordiska ministerrådet (kulturutskottet): 257
 litteraturantologi: 269
- Palme, Olof*, Sv. del. (s)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 energiforskning: 754
 Yttranden:
 generaldebatt: 89, 120, 122, 123, 124
- Palmunen, Lauri*, Finl. del. (K)
 Vald medlem till 6 februari 1981
 Medlemsförslag:
 de nordiska forskarkurserna: 401
 nordisk vetenskapsakademi: 664
 stöd till unga nordiska författare: 674
 stödordningar för konstindustriidkare: 684
- Patursson, Erlendur*, Danm. riges del. (Tvfl)
 Vald medlem
 Yttrande:
 generaldebatt: 169
- Pedersen, Robert*, Danm. riges del. (S)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 utbytes- och stipendieordning för bildkonstnärer: 731
- Yttranden:
 generaldebatt: 116
 utbytes- och stipendieordning för bildkonstnärer: 270
- Per Petersson*, Sv. del. (m)
 Vald medlem
 Yttranden:
 mellanriksvägen Narvik–Kiruna (fråga): 291, 292, 293
- Petri, Carl Axel*, Sv. del. (opol.)
 Regeringsrepresentant
 Yttrande:
 säkerheten vid kärnkraftverk; kärnavfall (fråga): 230
- Rasmussen, Henning*, Danm. riges del. (S)
 Regeringsrepresentant
 Yttranden:
 revision av nordisk konvention om social trygghet: 315
 godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet: 317
- Rihtniemi-Koski, Irma*, Finl. del. (Kok)
 Vald medlem till 6 januari 1981
 Medlemsförslag:
 ungdomsarbetslösheten: 494
 rusmedelsproblem: 561
- Risgaard Knudsen, Jens*, Danm. riges del. (S)
 Regeringsrepresentant
 Yttranden:
 flygtrafiken på Kastrup och Sturup (fråga): 293, 294
 de handikappades behov i kollektivtrafiken (fråga): 296
- Romanus, Gabriel*, Sv. del. (fp)
 Vald medlem
 Yttranden:
 ökat radio- och TV-samarbete: 237, 244, 245
- Salo, Arvo*, Finl. del. (Sd)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 litteraturantologi: 777
 Yttrande:
 stöd till unga nordiska författare: 267

Savola, Petter, Finl. del. (K)

Vald medlem

Medlemsförslag:

tynande gruvsamhällen: 455

fiskodling: 547

nordisk vetenskapsakademi: 664

Yttranden:

generaldebatt: 141

tynande gruvsamhällen: 224

den nordiska vapenexporten (fråga): 230

nordisk ungdoms arbetssituation och anpassning i annat nordiskt land (fråga): 360

laxälvarna i de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige (fråga): 362, 363

åtgärder för att förhindra att passagerare försvinner i färjetrafiken (fråga): 395

Sellgren, Rolf, Sv. del. (fp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

miljösäkra sjötransporter: 469

bilavgasernas inverkan: 526

transport av farligt gods: 645

Yttrande:

transport av farligt gods: 288

Skau, Bjørn, Norska del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

diskriminerande behandling av fastighetsmäklare (fråga): 394

Steenholdt, Otto, Danm. riges del. (Grønland)

Vald medlem

Yttrande:

generaldebatt: 171

Stenbäck, Asser, Finl. del. (SKl)

Vald medlem

Medlemsförslag:

begränsning av alkohol: 596

Yttranden:

generaldebatt: 188

begränsning av alkohol: 335

berättelse från Nordiska ministerrådet (juridiska utskottet): 375, 384

likartad äktenskapslagstiftning: 375, 384

multinationella företag: 375, 384

datasamarbete: 375, 384

förbud mot våldspornografi: 375, 384

Stenbäck, Pär, Finl. del. (Sfp)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 147

Stetter, Ib, Danm. riges del. (KF)

Vald medlem

Yttranden:

generaldebatt: 70, 80, 81

verksamhetsberättelse från Nordiska rådets budgetkommitté: 195, 196

projektexport: 207, 214, 216

Strange, Ebba, Danm. riges del. (SF)

Vald medlem

Medlemsförslag:

rusmedelsproblem: 561

Yttranden:

generaldebatt: 104, 106, 107

bilavgasernas inverkan: 348

Stubberud, Liv, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

viseringsregler: 770

Sundberg, Ingrid, Sv. del. (m)

Vald medlem

Medlemsförslag:

litteraturantologi: 777

tungion-laboratorium: 789

Yttranden:

rapportering över Nordiska rådets rekommendationer (fråga): 264, 265

tungion-laboratorium: 272

flygtrafiken på Kastrup och Sturup (fråga): 293, 294, 295

Sundqvist, Ulf, Finl. del. (Sd)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 126

Sundstein, Jógvan, Danm. riges del. (Fkfl)

Vald medlem

Yttranden:

generaldebatt: 93

ökat radio- och TV-samarbete: 253

berättelse från Nordiska ministerrådet (juridiska utskottet): 380

likartad äktenskapslagstiftning: 380

multinationella företag: 380

datasamarbete: 380

förbud mot våldspornografi: 380

Söder Karin, Sv. del. (c)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

- generaldebatt: 74
- revision av nordisk konvention om social trygghet: 314
- godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet: 318
- konvention om rätten att tillgodoräkna sig tjänstgöring i annat nordiskt land (fråga): 356, 357
- samarbete om utnyttjande av hälsovårdsresurserna (fråga): 358, 359

Söderström, Sten, Finl. del. (Skdl)

Vald medlem

Medlemsförslag:

- rusmedelsproblem: 561
- begränsning av alkohol: 596

Yttranden:

- generaldebatt: 74, 106, 182
- samarbetsprogram på arbetsmiljöområdet: 309
- begränsning av alkohol: 335, 340
- begränsning av utsläpp i Bottniska viken (fråga): 352, 353

Tastesen, Bernhardt, Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

- ungdomsarbetslösheten: 494
- miljömedicin: 511
- rusmedelsproblem: 561
- fritidsverksamheten för barn och unga: 631

Yttranden:

- rusmedelsproblem: 324
- fritidsverksamheten för barn och unga: 326
- begränsning av alkohol: 330, 340
- samarbete på miljövårdsområdet (fråga): 353, 354

Taxell, Christoffer, Finl. del. (Sfp)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

- berättelse från Nordiska ministerrådet (juridiska utskottet): 381, 384
- likartad äktenskapslagstiftning: 381, 384
- multinationella företag: 381, 384
- datasamarbete: 381, 384
- förbud mot våldspornografi: 381, 384
- nordisk språkkonvention: 390
- åtgärder för att förhindra att passagerare försvinner i färjetrafiken (fråga): 395

Pórðarson, Friðjón, Isl. del. (F)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

- generaldebatt: 151

Thoroddsen, Gunnar, Isl. del. (Sj)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

- generaldebatt: 118

Työläjärvi, Pirkko, Finl. del. (Sd)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

- generaldebatt: 116
- trafikundervisning i skolan (fråga): 295
- projektanställdas förhållanden utanför Norden (fråga): 357

Utkilen, Sigrid, Norska del. (H)

Vald medlem

Medlemsförslag:

- rusmedelsproblem: 561

Yttranden:

- generaldebatt: 154
- begränsning av alkohol: 332, 334
- samarbete om utnyttjande av hälsovårdsresurserna (fråga): 358
- hälsovårdspersonalens arbetsmiljörisker (fråga): 359, 360

Werner, Lars, Sv. del. (vpk)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

- generaldebatt: 98, 100
- ökat radio- och TV-samarbete: 251

Westerlund, Henrik, Finl. del. (Sfp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

- nordisk vetenskapsakademi: 664
- vandringsutställning: 693

Yttrande:

- generaldebatt: 185

Wikström, Jan-Erik, Sv. del. (fp)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

- ökat radio- och TV-samarbete: 236

Willoch, Kåre, Norska del. (H)

Vald medlem

Yttranden:

- generaldebatt: 86, 88, 89, 90, 106, 108, 121, 122, 123
- projektexport: 210, 214

Winberg, Håkan, Sv. del. (m)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

- berättelse från Nordiska ministerrådet (juridiska utskottet): 373
- likartad äktenskapslagstiftning: 373
- multinationella företag: 373
- datasamarbete: 373
- förbud mot våldspornografi: 373
- diskriminerande behandling av handikappade inom turismen (fråga): 388

Woivalin, Folke, Finl. del. (ÅS)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

- generaldebatt: 91

Väänänen, Marjatta, Finl. del. (K)

Vald medlem

Medlemsförslag:

- friskvården: 416
- turismens skadeverkningar: 436
- miljösäkra sjötransporter: 469
- transport av farligt gods: 645
- nordisk vetenskapsakademi: 664
- stöd till unga nordiska författare: 674
- stördordningar för konstindustritidkare: 684
- förbud mot våldspornografi: 722
- ljus vägbeläggning: 739

Yttranden:

- generaldebatt: 96
- säkerheten vid kärnkraftverk; kärnavfall (fråga): 229, 230
- de finska barnens utbildningssituation i Sverige (fråga): 266
- berättelse från Nordiska ministerrådet (trafikutskottet): 277

- berättelse från Nordiska trafiksäkerhetsrådet och dess samsamarbetsorgan: 277
- flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige: 277
- begränsning av trafikbuller: 277
- Nordturist-biljett: 277
- berättelse från Nordiska ministerrådet (juridiska utskottet): 381
- likartad äktenskapslagstiftning: 381
- multinationella företag: 381
- datasamarbete: 381
- förbud mot våldspornografi: 381

Åsling, Nils G., Sv. del. (c)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

- generaldebatt: 190

Østergaard, Lise, Danm. riges del. (S)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

- generaldebatt: 66, 81
- verksamhetsberättelse från Nordiska rådets budgetkommitté: 196
- projektexport: 215
- rapportering över Nordiska rådets rekommendationer (fråga): 264, 265
- samarbete på videogramområdet m. m. (fråga): 274
- arbetsmarknadens parters deltagande i arbetsgrupp angående datateknikens effekter på sysselsättningen (fråga): 363
- tillämpningen av OECD:s rekommendationer beträffande multinationella företag (fråga): 388

Ämnesregister

(De kursiverade saknumren hänvisar till översikten över sakernas behandling, s. 2603–2623. Övriga siffror hänvisar till sidor. Med * markerade saker har ej upptagits till behandling under sessionen. NU hänvisar till ett nummer i NU-serien – se även förteckning i NU-serien).

- Acceleratorbaserad forskning: *C 163/k*, 1510
 Af: se Av
 Afrikainstitutet: **C 24/k*, 1850
 Akademi
 folklig: *C 100/k*, 1305
 vetenskaps: *A 584/k*, 664
 Akupunktur: *D 22/1980/s*, 2359, *E 4*, 2370
 Alkohol
 forskning, nämnden för: **C 17/s*, 1811
 och narkotikaproblem i Norden: NU B 1979: 14, A 1980:16, B 1980: 20
 vid resor och representation: *A 580/s*, 596
 Alternativa drivmedel: *A 588/e*, 703
 Amatörboxning: **D 12/1980/j*, 2346
 Amatörteaterrådet: **C 47/k*, 2028
 Anställningsförmåner, konvention om:
 D 17/1980/s, 2352, *E 17*, 2388
 Antikviteter, utförelse av: *D 14/1977/k*, 2276
 Arbets-: se Arbets-
 Arbetslöshet, ungdoms-: *A 574/s*, 494
 Arbetsmarknad: 995, 1004, 1034
 arbetsmarknadsfrågor, institut för: **D 7/1977/s*, 2208
 datatekniken, arbetsgrupp: *E 30*, 2406
 för lärare: *D 19/1979/k*, 2329
 för optiker: *D 3/1973/s*, 2083
 samarbetsprogram: **D 19/1975/s*, 2169
 situationen för ungdomen: *E 21*, 2393
 utbildningscenter på Nordkalotten:
 C 36/s, 1947, *E 27*, 2401
 Arbetsmiljö: 1005, 1044
 datateknikens inverkan på: **D 15/1980/s*, 2349, **D 16/1980/s*, 2351
 på fartyg: **D 8/1979/t*, 2314
 vid graviditet: **D 18/1980/s*, 2354
 handlingsprogram: *D 8/1977/s*, 2212
 samarbetsprogram: *B 30/s*, 793
 till sjöss: *D 9/1979/t*, 2315, *E 13*, 2382
 Arbetsmiljörisker för hälsovårdspersonal:
 E 20, 2392
 Arbets sökande, reseersättning till: *E 32*, 2408
 Arbetstiden
 förkortning av: *D 6/1977/s*, 2206
 konvention om: **D 12/1978/s*, 2294
 Arkeologstuderande, seminarier: *C 105/k e*, 1380
 Arktisk medicinsk forskning: *C 158/k*, 1466
 Asieninstitut: *C 156/k*, 1452
 Atomenergifrågor, kontaktorganet för: *C 30/e*, 1611
 Atomfysik, institut för: *C 151/k*, 1397
 Auktorisation av optiker: *D 2/1973/s*, 2081
 Automobile: se Förare, Körkort och Motorfordon
 Avfall
 radioaktivt: *D 1/1977/e*, 2193
 utsläpp i Bottniska viken: *D 8/1975/s*, 2159
 återvinning och återanvändning av resurser: **D 15/1978/e*, 2298
 Avloppsvatten, rening av kommunalt: **D 7/1979/s*, 2313
 AV-material, förbättrad distribution av: *D 7/1966/k*, 2176
 Barn
 barnåret i Norden: NU A 1980: 9
 fritidsverksamhet: *A 581/s*, 631
 och kultur **D 20/1979/k*, 2331
 trafikmiljö för: **D 11/1977/t*, 2218, NU B 1980: 16
 trafikundervisning i skolan: *E 11*, 2380
 Biblioteksområdet, samarbete: **D 15/1979/k*, 2323
 Bilar: se Motorfordon och Personbilar
 Bildkonstnärer, utbytes- och stipendieordning: *A 590/k*, 731
 Bilfärja: se Båtförbindelse
 Biologisk bekämpning av skadedjur: *D 18/1972/k*, 2075
 Biotoper och naturtyper, skydd av: **D 28/1974/s*, 2150
 Biståndssamarbete: se Utvecklingsländerna
 Blinda: se Döv-blinda
 Bokmarknad: **D 5/1980/k*, 2338

- Bottniska viken, begränsning av utsläpp i:
D 8/1975/s, 2159, E 14, 2383
- Bro
 vid Karesuando: *D 15/1970/t, 2047*
 landsvägs-, vid Kolari: *D 14/1974/t, 2118*
 Brommaflygplatsen: *E 29, 2404*
 Budgetkommitté: *Dokument 2, 193, 2434, 2482*
 val: 62
- Buller: se Trafikbuller
- Byggbestämmelser, kommittén för: **C 45/e, 2021*
- Byggsektorn, samarbete: 1007, 1060
- Båtar: se även Fritidsbåtar: NU A 1980:1, 1 F
- Båtförbindelse mellan Island, Färöarna och det övriga Norden: *D 4/1975/t, 2154, E 31, 2407*
- Båtturism: *E 26, 2399*
- Børn: se Barn
- Charter, frakt-: **D 6/1980/t, 2339*
- CINA: se Asieninstitutet
- Dampkedler: se Ångpanne-
- Datasamarbete: *D 13/1979/lj, 2320*
- Datateknikens konsekvenser: **D 15/1980/s, 2349, *D 16/1980/s, 2351, E 30, 2406*
- Drivmedel, framställning av alternativa:
A 588/e, 703
- Drogforskning, nämnden för: **C 17/s, 1811*
- Dyrefredning: se Fridlysning
- Döv-blinda, utbildning av lärare för: **D 2/1978/k, 2282*
- EEC: se EG
- EF: se EG
- EG, testresultat, ömsesidigt erkännande av:
D 15/1974/e, 2120
- Ekologi, collegium för: *C 155/k, 1447*
- Ekonomiskt samarbete: 992
- Eksport: se Export
- Elektriska säkerhetsfrågor, samordning av:
D 7/1971/e, 2054
- El-samarbejde: se Nordel
- Elitidrott, medicinskt missbruk: **4/1979/s, 2309*
- Energiforskning: *A 593/e, 754*
- Energiområdet, bistånd till u-länderna: *E 7, 2374*
- Energisamarbete: 991, *D 21/1974/e, 2127*
- Etermedia, förbättrad information om Norden: **D 13/1975/k, 2165*
- Etnologi, kurser: *C 105/k a, 1363*
- Europeiska ekonomiska gemenskapen: se EG
- Exportkrediter: *D 16/1974/e, 2123*
- Familjebegreppet i lagstiftning: se Försörjningsbegreppet
- Farligt gods, transport: *A 582/t, 645*
- Fartyg
 bestämmelser om säkerhet, arbetsmiljö:
**D 8/1979/t, 2314*
 oljeutsläpp: *E 25, 2397*
- Fastighetsmäklare, behandling av: *E 28, 2403*
- Fellesmarked: se EG
- Felparkeringsavgifter: **D 14/1980/lj, 2348*
- Film
 kurser: *C 207/k, 1605*
 spridning av nordisk: ** 18/1977/k, 2281*
- Finans- och valutapolitik: 1009, 1067
- Finländska barn, språkundervisning för:
D 14/1975/k, 2166, E 10, 2378
- Finsk-svenska utbildningsrådet: *C 26/k, 1861*
- Finska invandrades kontakter med Finland:
D 19/1971/s, 2057
- Fiskerifrågor, kontaktorganet för: **C 12/e, 1773*
- Fiskeprodukter för u-länderna: **D 14/1978/e, 2296*
- Fiskodling: *A 578/e, 547*
- Fjernsyn: se TV
- Flygrafik
 internordisk på korta rutter: **D 8/1972/t, 2068*
 Kastrup – Sturup: *E 3, 2369*
 mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige: *D 28/1973/t, 2107*
 mellan Åland och stockholmsområdet:
**D 9/1972/t, 2070*
 utvidgade resealternativ: **D 2/1976/t, 2172*
- Flyv: se Flyg
- Fonogramarkiv: *D 17/1977/k, 2280*
- Folkdiktning, institut för (NIF): *C 152/k, 1416*
- Folkeakademi: se Akademi
- Folkhögskola i Västnorge: **D 21/1979/k, 2332*
- For-: se även För-
- Forbruger-: se Konsument
- Forskarkurser: *A 567/k, 401, C 161/k, 1493, NU B 1978:8*
- Forskning
 acceleratorbaserad: *C 163/k, 1510*
 alkohol- och drogforskning, nämnden:
**C 17/s, 1811*
 arktisk medicinsk, samarbetskommittén för: *C 158/k, 1466*

- asienforskning, centralinstitutet för
 (CINA): *C 156/k*, 1452
 bilavgaser: *A 576/s*, 526
 energi-: *A 593/e*, 754
 humanistisk: *C 23/k*, 1844
 jordbruks-: **C 33/e*, 1904
 konflikt- och fredsforskning, samarbets-
 kommittén för: *C 159/k*, 1475
 kväverna: **D 3/1980/k*, 2336
 lantbrukskooperation: **D 15/1977/k*, 2277
 om Latinamerika: **C 40/k*, 1977
 livsmedelsforskning, samarbetsprogram:
D 10/1975/s, 2163
 massmedia: *C 164/k*, 1514
 medicinsk: *C 5/k*, 1741
 miljömedicin: *A 575/s*, 511
 de mänskliga rättigheterna: **D 13/1980/j*,
 2347
 naturvetenskapliga forskningsråden:
C 34/k, 1908
 ozonskiktet: **D 8/1978/s*, 2290
 regionalpolitisk: **C 46/e*, 2024
 samarbetsnämnden för samhällsforskning:
C 8/k, 1755
 skogsforskning, samarbetsnämnden:
 (SNS): **C 28/k*, 1884
 skärgårdsinstitut: **D 27/1974/s*, 2149
 stads-: **D 27/1980/e*, 2366
 transportekonomisk: **C 25/t*, 1858
 viltforskning: **C 2/k a*, 1724, **C 2/k b*, 1730
 och utbildning om åldrandets problem: *D 5/*
1979/s, 2311, *E 16*, 2387
 Forskningscentrum för lantbrukskoopera-
 tion: **D 15/1977/k*, 2277
 Forskningsråd
 naturvetenskapliga: *C 34/k*, 1908
 skattevetenskapliga: **C 39/e*, 1974
 Forskningssamarbete: 1001
 Forureningsbekämpelse: se Förening och
 Miljövärd
 Fragtcharterflyv: se Charter
 Framtidsstudier, program för: **D 9/1976/k*,
 2179
 Freds- och konfliktforskning: *C 159/k*, 1475
 Framtid: se Framtid
 Fridlysningsbestämmelser för djur: **D 2/*
1968/j, 2040
 Friskvård: *A 569/s*, 417
 Fritidsbåtar, enhetliga bestämmelser för:
D 15/1972/t, 2073
 Fritidsverksamhet för barn och unga:
A 581/s, 631
 Frågor vid 29:e sessionen: 2367, *Dokument 3*,
 62, 2490
 Fysioterapeuter, vidareutbildning:
**D 3/1974/s*, 2109
 Fællesmarkedet: se Ekonomiskt samarbete
 och EG
 Færdsel: se Trafik
 Färjetrafiken, passagerare som försvinner:
E 35, 2411
 Färjor, isbrytarassistans: **D 7/1980/t*, 2340
 Färöarna
 bilfärja mellan Island och det övriga Nor-
 den: *D 4/1975/t*, 2154, *E 31*, 2407
 litteratur, stöd till: **D 20/1973/k*, 2100
 Nordens Hus: NU B 1977:4
 självständig representation i Nordiska rå-
 det: 2413
 trafikförbindelse med det övriga Norden:
**D 11/1972/t*, 2071
 Förare av motorfordon, utbildning: *D 35/*
1970/t, 2052
 Förarskydd vid trafikförsäkring: *D 24/1973/t*,
 2103
 Førerbevis: se Körkort
 Företagsdemokrati i gemensamma nordiska
 företag: **D 20/1974/e*, 2125
 Författare, stöd till unga: *A 585/k*, 674
 Författarkurser: **C 50/k*, 2036
 Författning, publicering av: se Statutsamling
 Förening
 Bottniska viken, begränsning av utsläpp:
D 8/1975/s, 2159, *E 14*, 2161
 av Östersjön, åtgärder mot: *D 30/1970/s*,
 2049
 Försörjarbegreppet: **D 1/1973/s*, 2079
 GATT-förhandlingar: *D 13/1973/e*, 2092
 Gemensamma marknaden: se EG
 Genbank för jordbruks- och trädgårdsväxter:
**C 29/e*, 1888
 Genetik, medicinsk: **D 17/1979/k*, 2325
 Geoexkursioner till Island: *C 154/k*, 1441
 Giftiga laster i Östersjön: **D 9 1975/s*, 2162
 Glasindustrin: *D 24/1980/e*, 2361, *E 6*, 2373
 Grannlandslitteraturkommittén: *C 205/k*,
 1586
 Grannspråk och minoritetsspråk i Norden:
 NU 1975:32, NU B 1978:11
 Gravitet, arbetsmiljörisker: **D 18/1980/s*,
 2354
 Gruvsamhällets svårigheter: *A 572/e*, 455
 Grönland
 självständig representation i Nordiska rå-
 det: 2413
 trafikförbindelse med det övriga Norden:
**D 11/1972/t*, 2071

- Gymnasierna, litteraturantologi: *A 596/k*, 777
- Handels-, finans- och valutapolitiska frågor: 1008, 1078
- Handikapp
diskriminering inom turismen: *E 23*, 2395
förebyggande av: **D 13/1978/s*, 2295
nämnden för: **C 20/s*, 1827
trafikmedel, kollektiva: *D 4/1978/t*, 2284, *E 12*, 2381
- Handlingsprogram
arbetsmiljöområdet: *D 8/1977/s*, 2212
jämfällhetsfrågor: **D 5/1978/s*, 2286
livsmedelsförsörjning: **D 5/1975/e*, 2155
språkförståelse i Norden: *D 12/1977/k*, 2220
- Havs rätt: **D 20/1972/j*, 2077
- Historia
nordisk, utgivande av: **D 14/1972/k*, 2072
universitetskurser: *C 105/k c*, 1373
- Historisk metodlära, fackkonferens: **C 48/k*, 2032
- Hotell- och restaurangfacket, vidareutbildning: **D 13/1974/t*, 2117
- Humanistisk forskning: *C 23/k*, 1844
- Humanistiska tidskrifter: 1847
- Hushållsvetenskap, Nordiska högskolan (NHH): *C 103/k*, 1348
- Husmödrar, socialskydd för: se Försörjningsarbetet
- Hälso- och sjukvård, överenskommelse för vissa yrkesgrupper: *B 35/s*, 948
- Hälso- och socialvårdsområdet, program för samarbete: **D 9/1977/s*, 2215
- Hälsovård: se även Friskvård
för jordbruksbefolkningen: *D 10/1978/s*, 2292
- Hälsovårdshögskolan: **C 10/s*, 1767
- Hälsovårdspersonalens arbetsmiljörisiker: *E 20*, 2392
- Hälsovårdsresurser, utnyttjande av: *E 19*, 2391
- Högskolor och universitet i Norden, utbyggnad av: *D 17/1973/k*, 2097
- Idrotts-: se även Elitidrott
medicinskt forskningsinstitut: *D 21/1980/s*, 2358
samarbete, utvidgat: **D 16/1975/s*, 2168
- Industriella projekt: **D 23/1980/e*, 2360
- Industri- och energifrågor: 1010, 1090
- Industrifond, nordisk: *C 35/e*, 1915
- Informationscentrum: *C 106/k*, 1382
- Internationella organisationer, konferenser för:
Frostavallen: NU 1975: 33, 1975: 36
Hanaholmen: NU B 1979: 3
Hindsgavl: NU 1969: 21, 1970: 4
Hässelby: NU 1965: 9, 1966: 1
Imatra: NU 1968: 9, 1969: 18
Reykjavík: NU 1973: 12, 1973: 20
Røros: NU 1971: 13, 1972: 1
- Internordisk flygtrafik: **D 2/1976/t*, 2172
- Invandrare, finska, kontakter med Finland: *D 19/1971/s*, 2057
- Investeringsbank, nordisk: 1019, *C 42/e*, 1989
kontrollkommitté: 63
- Isbrytarassistans för passagerarfärjor: **D 7/1980/t*, 2340
- Island
bilfärja Färöarna och det övriga Norden: *D 4/1975/t*, 2154, *E 31*, 2407
geoexkursioner till: *C 154/k*, 1441
Nordens Hus i Reykjavík: *C 200/k*, 1526
trafikförbindelse med det övriga Norden: **D 11/1972/t*, 2071
vulkanologiskt institut: *C 162/k*, 1502
- Jakt- och fridlysningsbestämmelser: **D 2/1968/j*, 2040
- Jord- och skogsbruk: 1012, 1109
- Jordbruks- och trädgårdsväxter, genbank för: **C 29/e*, 1888
- Jordbruksbefolkningen, förbättrad hälsovård: *D 10/1978/s*, 2292
- Jordbruksforskarens förening: **C 14/k*, 1779
- Jordbruksforskning, kontaktorganet för: **C 33/e*, 1904
- Jordbruksspörsmål, kontaktorganet för: **C 11/e*, 1771
- Journalisthögskolorna, rektorskommittén för: **C 44/k*, 2018
- Journalistkursen: *C 102/k*, 1343
- Jägarkompetens: **D 14/1979/j*, 2322
- Jämfällhetsfrågor: 1013, 1113, **D 5/1978/s*, 2286
- Järnvägstrafik, enhetliga regler för rabatter: **D 12/1979/t*, 2319
- Karesuando, bro vid: *D 15/1970/t*, 2047
- Kastrup – Sturup, flygtrafik: *E 3*, 2369
- Kattegatt, sälstammen i: **D 6/1979/s*, 2312
- Kiruna – Narvik, mellanriksväg: *E 2*, 2368
- Kolari, landsvägsbro vid: *D 14/1974/t*, 2118
- Kollektivtrafiken och de handikappade: *D 4/1978/t*, 2284, *E 12*, 2381
- Kommunikation och trafiksäkerhet: 1024

- Konflikt- och fredsforskning: *C 159/k*, 1475
 Konservatorer, vidareutbildningskurser: *C 105/k d*, 1376
 Konstförbundet: **C 38/k*, 1957
 Konsumentpolitik: 1013, 1116
 Konsumentskydd, lås: **D 26/1980/e*, 2365
 Konstcentrum: *C 206/k*, 1599
 Konstindustriidkare, stöd: *A 586/k*, 684
 Konsumentområdet, samarbetsprogram: *D 25/1980/e*, 2363
 Konsumentupplysning om personbilar: *D 7/1972/e*, 2066
 Kraftsamarbejde: se Energisamarbete
 Kriminologi, samarbetsrådet för: **C 30/j*, 1893
 Kultur och barn: **D 20/1979/k*, 2331
 Kulturellt samarbete: 1014, 1122
 Kulturfonden: se Nordiska kulturfonden
 Kulturkonsumtion i Norden: **D 16/1977/k*, 2278
 Kunst: se Konst
 Kursverksamhet på utbildningsområdet: *C 105/k*, 1362
 Kvävernans kultur och språk: **D 3/1980/k*, 2336
 Kärnavfall: *E 8*, 2375
 Körkort, nordisk giltighet för: **D 3/1976/t*, 2173
- Lagstiftningssamarbete, 1015, 1149
 Landbrug: se Jordbruk
 Landsvägsbro vid Kolari: *D 14/1974/t*, 2118
 Lantbrukskooperation, forskningssamarbete: **D 15/1977/k*, 2277
 Latinamerika, forskning (NOSALF): **C 40/k*, 1977
 Laxälvarnas bevarande: *E 22*, 2394
 Levnedsmidler: se Livsmedel
 Likestillingspörsmål: 1113, se även Jämställdhetsfrågor
 Litteratur: se även Grannlandslitteratur och Nabolandslitteratur
 färöiska, stöd till: **D 20/1973/k*, 2100
 kurser i: *C 105/k b*, 1362
 lättläst (LL): **D 22/1979/k*, 2333
 -pris, Nordiska rådets: 2589
 Litteraturantologi för gymnasier: *A 596/k*, 777
- Livsmedel
 forskning, samarbetsorgan: *D 10/1975/s*, 2163
 försörjning, handlingsprogram för: **D 5/1975/e*, 2155
- lagstiftning: **C 18/s*, 1816
 metodikkommitté (NMKL): **C 43/s*, 2015
 Lovgivning: se Lagstiftning
 Lås, konsumentskydd: **D 26/1980/e*, 2365
 Läkemedel, nämnden för: **C 7/s*, 1751
 Lärare, arbetsmarknad för: *D 19/1979/k*, 2329
- Marinbiologi, kollegium: *C 150/k*, 1392
 Massmediaforskning: *C 164/k*, 1514
 Materialprovning, odontologisk: **C 32/s*, 1898
 Medborgarskapsregler för nordbor: **D 16/1976/j*, 2183
 Meddelanden, nordiska ministerrådets och nordiska regeringars om rekommendationer: 2038 – 2366
 Medicinsk forskning: se även Arktisk medicinsk forskning
 samarbetsnämnden för: *C 5/k*, 1741
 Medicinsk genetik: **D 17/1979/k*, 2325
 Medicinsk undervisning, federationen för: **C 41/k*, 1984
 Medicinskt missbruk inom elitidrotten: **D 4/1979/s*, 2309
 Mellanriksvägar:
 Narvik – Kiruna: *E 2*, 2368
 Skjomen – Stora Sjöfallet: *D 27/1973/t*, 2104
- Metodlära, fackkonferens i historisk: **C 48/k*, 2032
 Miljömedicin, utbildning och forskning: *A 575/s*, 511
 Miljöskydd i samernas kärnområden: **D 24/1974/j*, 2134
 Miljöskyddskonvention, europeisk: **D 7/1978/s*, 2288
 Miljösäkra sjötransporter: *A 573/t*, 469
 Miljövård: 1016, 1174, se även Föreningssamarbete: *D 6/1978/s*, 2287, *E 15*, 2385
 Ministerrådet, Nordiska
 allmän budget: 1251
 berättelse: *C 1*, 985
 budget för nordiskt kulturellt samarbete: 1295
 dispositionsmedel: 1297
 informationsverksamhet: 1032
 kontakter
 med arbetsmarknedets parter: 1030
 med Nordiska rådet: 1003, 1029
 kulturbudget: 1123
 kultursamarbete under 1980-talet: 1124
 organisatoriske forhold: 1186
 presskommunikéer: 1261

- sekretariat: 1188
 i Köbenhavn: 1189
 i Oslo: 1188
 utredningar, samnordiska på kulturområdet: 1298
 Motorföretag och valutapolitiskt samarbete: *D 2/1979/e*, 2302
 Motorfordon
 bränslesnåla och trafiksäkra: **D 9/1980/t*, 2343
 förare, utbildning: *D 35/1970/t*, 2052
 konsumentupplysning om personbilar: *D 7/1972/e*, 2066
 Multinationella företag: 997, 1182
 roll i Norden: *D 25/1974/j*, 2137
 samarbete i OECD om uppförandekod: *D 3/1979/e*, 2307
 Musiksamarbete: *C 202/k*, 1549
 Måle: se Mät
 Mänskliga rättigheter: **D 13/1980/j*, 2347
 Mätteknik, samverkan om: *D 2/1972/e*, 2063
- Nabolandslitteraturkommittén: *C 205/k*, 1586
 NAD (Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning): **C 17/s*, 1811
 Narvik–Kiruna, mellanriksväg: *E 2*, 2368
 Naturen, skadeverkningar genom turismen: *A 570/t*, 436
 Naturvetenskap
 forskningsråd: *C 34/k*, 1908
 publiceringsnämnd: 1912
 Naturvård, vandringsutställning: *A 587/e*, 693
 NBK (Nordisk bilteknisk kommitté): 1620
 NHH (Nordiska högskolan för hushållsvetenskap): *C 103/k*, 1348
 NIB: se Investeringsbanken, Nordiska
 NIF (Nordiska institutet för folkdiktning): *C 152/k*, 1416
 NIOM (Nordiska institutet för odontologisk materialprovning): **C 32/s*, 1898
 NJK (Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning): **C 33/e*, 1904
 NKF (Nordiska konstförbundet): **C 38/k*, 1957
 NKT (Nordisk kommitté för trafiksäkerhetsforskning): 1621
 NKTF (Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning): **C 25/t*, 1858
 NKV (Nordisk komité för vegtrafikklovgivning): 1622
 NMKL (Nordisk metodkommitté för livsmedel): **C 43/s*, 2015
 NOMUS (Nämnderna för nordiskt musiksamarbete): *C 202/k*, 1549
 NOP-H (Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter): 1847
 NOP-N (Nordiska publiceringsnämnden för naturvetenskap): 1912
 Nordbor, ändrade medborgarskapsregler för: **D 16/1976/j*, 2183
 Nordel, berättelse: *C 300/e*, 1608
 Nordens Hus
 på Färöarna: NU B 1977: 4
 i Reykjavík: *C 200/k*, 1526
 Nordens institut på Åland: **D 16/1979/k*, 2324
 NORDFORSK (Nordiska samlingsorganet för teknisk-naturvetenskaplig forskning): *C 13/k*, 1775
 NORDICOM (Nordisk dokumentationscentral för masskommunikationsforskning): *C 164/k*, 1514
 NORDINFO (Nordiskt samlingsorgan för vetenskaplig information): *C 160/k*, 1483
 Nordisk investeringsbank (NIB): se Investeringsbank
 Nordisk statistisk sekretariat: **C 3/e*, 1736
 Nordiska journalistkursen: se Journalistkursen
 "Nordisk Kontakt": 2447
 "Nordisk statistisk årsbok": 2450, NU 1962: 10, 1963: 8, 1964: 10, 1965: 14, 1966: 10, 1967: 17, 1968: 19, 1969: 22, 1970: 23, 1971: 21, 1972: 12, 1973: 24, 1974: 29, 1975: 38, 1976: 35, A 1977: 13, A 1978: 18, A 1979: 26, A 1980: 20
 "Nordisk statsutställning": 2450, NU 1970: 22, 1971: 20, 1972: 11, 1973: 23, 1974: 28, 1975: 37, 1976: 34, A 1977: 17, A 1978: 17, A 1979: 25, A 1980: 19
 Nordiska kulturfonden
 berättelse: *C 16/k*, 1783
 utskottet för granskning av berättelse: 63
 val: 63
 Nordiska kulturkommissionen: se Kulturkommissionen
 Nordiska rådet
 arbetsutskott: 2582
 budget 1981 och 1982: 2471
 budgetkommittén: 62, 193, 2434
 delegationerna och parlamenten: 2452
 ekonomiska utskottet: 132, 2432
 frågor: 62, *Dokument 3*, 2490
 färöisk och grönländsk representation i: 2413, 2468
 informationskommittén: 63, 2441
 informationsmaterial: 2446
 investeringsbankens kontrollkommitté: 63

- juridiska utskottet: 131, 2425
konferenser och möten: 2438
kulturutskottet: 131, 2426
litteraturpris: 2440, 2589
medlemmar: 9
nationella delegationernas sekretariat: 2583
NORD-publikationer: 2479
NU-serien: 2436, 2448, 2478
personregister: 2624
porträttmatrikel: 2450
presidierapport: 2412
presidiesekretariat: 2583
presidiets sammansättning: 60, 2440
publikationsverksamhet: 2448
rekommendationer: 2495, *E 1*, 2367
meddelanden om: 2038
översikt över 1980 års: 2493
rådsförhandlingarna: 2448
register över: 2601
sekreterarkollegium: 2441
social- och miljöutskottet: 131, 2429
suppleanter för presidiedlemmarna: 60, 2582
trafikutskottet: 132, 2431
verksamhet
1952–1970: NU 1971: 14
1965–1974: NU A 1977: 16
yttranden: 2588
29:e sessionen
arrangemang, särskilda: 52
avslutningsanförande, presidenten: 396
berättelser till: 985
förberedelser för: 2437
generaldebatt vid: 64–191
kallelse till: 7
medlemslista vid: 9
namnupprop: 59
presidium vid: 60
protokoll vid: 55–398
regeringsrepresentanter och valda medlemmar: 12
sakernas fördelning på utskott: 40
sakkunniga vid: 2585
saklista vid: 23
sekretariat vid: 2583
sessionssal, placering av regeringsrepresentanter och rådsmedlemmar: 2647
utskott: 131
öppningsanförande, presidenten: 55
översikt över: 52
övriga beslut: 2569
- Nordiska turistrådet (NT): **C 19/t*, 1823
Nordiskt ekonomiskt samarbete: se Ekonomiskt samarbete
NORDITA (Nordiska institutet för teoretisk atomfysik): *C 151/k*, 1397
Nordkalotten
arbetsmarknadsutbildningscenter: *C 36/k*, 1947, *E 27*, 2401
flygtrafiken inom, utbyggnad av: *D 28/1973/t*, 2107
Karesuando, bro vid: *D 15/1970/t*, 2047
Kolari, landsvägsbro vid: *D 14/1974/t*, 2118
regionalpolitisk fond för: **D 23/1974/e*, 2132
vandringsleder: NU A 1980: 10
NORDPLAN (Nordiska institutet för samhällsplanering): *C 104/k*, 1355
NordREFO (Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning): **C 46/e*, 2024
NORDSAT (Nordisk radio och television via satellit): NU A 1977: 7, A 1977: 7F, A 1977: 8–9, B 1977: 1, B 1977: 36, A 1979: 4–8
NORDTEL (Nordiskt samarbete på telekommunikationsområdet): **C 21/t*, 1831
NORDTEST (Gemensamt nordiskt organ inom provnings- och kontrollområdet): **C 9/e*, 1764
arbetsformer: *D 6/1975/e*, 2156
NORDTRANS-statistik: **D 11/1980/t*, 2345
NORDTURIST-biljett
för pensionärer: **D 4/1976/t*, 2175
för ungdom: *D 3/1975/t*, 2152
NOSALF: se Latinamerika-forskning
NOS-N (Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden): *C 34/k*, 1908
NOS-H (Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning): *D 23/k*, 1844
NSR (Nordiska skogsarbetsstudiernas råd): **C 31/e*, 1895
NTR (Nordiska trafiksäkerhetsrådet): *C 302/t*, 1614
Nykterhet till sjöss: **D 11/1979/t*, 2317
- Oceanografi, fysisk, kollegium för: *C 157/k*, 1462
Odontologisk materialprovning, nordiskt institut för (NIOM): **C 32/s*, 1898
OECD, samarbete om uppförandekod för multinationella företag: *D 3/1979/e*, 2307, *E 34*, 2410

- Offentliga utredningsväsendet: *D 17/1976/j*, 2185
- Oljeutsläpp från fartyg: *E 25*, 2397
- Onykterhet
till sjöss: **D 11/1979/t*, 2317
i trafiken: **D 10/1977/t*, 2216
- Optiker
arbetsmarknad för: *D 3/1973/s*, 2083
auktorisering av: *D 2/1973/s*, 2081
- Ozonskiktet
forskning om: **D 8/1978/s*, 2290
konvention om: **D 9/1978/s*, 2291
- Parkeringsavgifter: se Felparkeringsavgifter
- Passagerare som försvinner i färjetrafiken:
E 35, 2411
- Passkontrollöverenskommelsen: 2414
- Patienters rättssäkerhet: *D 6/1974/s*, 2111
- Pensionärer
NORDTURIST-biljett för: **D 4/1976/t*, 2175
ökat resande: **D 8/1980/t*, 2342
- Personbilar, konsumentupplysning om: *D 7/1972/e*, 2066
- Politik, internationell inklusive konflikt- och freds forskning: se Freds forskning
- Pornografi: se Våldspornografi
- Porträttmatrikel: 2450
- Postföreningen: *C 27/t*, 1880
- Projekt, industriella: **D 23/1980/e*, 2360
- Projektanställda utanför Norden: *D 19/1980/s*, 2355, *E 18*, 2389
- Projektexport, nordisk: *B 33/e*, 852, 996
- Publiceringsnämnd
för humanistiska tidskrifter: 1847
för naturvetenskap: 1912
- Publikationsverksamhet, Nordiska rådets: 2448
- Rabatter m m i järnvägstrafiken: **D 12/1979/t*, 2319
- Radio och TV: se även TV
samarbete: *B 31/k*, 821
- Radioaktivt avfall: *D 1/1977/e*, 2193
- Regionalpolitik: 998, 1020, 1191
fond för Nordkalotten: *D 23/1974/e*, 2132
institut för regionalpolitisk forskning:
**C 46/e*, 2024
samarbete: *D 1/1979/e*, 2300
- Rening av kommunalt avloppsvatten: **D 7/1979/s*, 2313
- Renskötsel frågor, samarbetsorganet för:
**C 6/j*, 1747
- Restaurant- och hotellfacket, vidareutbildning inom: **D 13/1974/t*, 2117
- Rets-: se Rätts-
Reykjavík, Nordens Hus: *C 200/k*, 1526
Rusmedelsproblem: *A 579/s*, 561
Rättsskydd vid sjukdom m m: **D 20/1980/s*, 2357
Rättssäkerhet för patienter: *D 6/1974/s*, 2111
- Samarbete, nordiskt: *C 1*, 985
- Samerna
kulturliv, stöd till: **D 15/1976/k*, 2181
samarbetsorganet för samespörsmål:
**C 6/j*, 1747
samiskt institut: *C 203/k*, 1553
skydd för miljön: **D 24/1974/j*, 2134
stöd till: **D 5/1972/j*, 2065
- Samhällsforskning, samarbetsnämnden för:
C 8/k, 1755
- Samhällsplanering, nordiskt institut för:
C 104/k, 1355
- Sjukdom, rättsskydd: **D 20/1980/s*, 2357
- Sjukgymnaster: se Fysioterapeuter
- Sjukvård: se Hälsovård
- Sjöfolk, TV-program för: *D 8/1976/k*, 2178
- Sjörätt, institut för: *C 153/k*, 1425
- Sjösäkerhetskonventionen SOLAS 1974:
**D 10/1979/t*, 2316
- Sjötransporter, miljösäkra: *A 573/t*, 469
- Skadedjur, biologisk bekämpning av: *D 18/1972/k*, 2075
- Skattevetenskapliga forskningsrådet:
**C 39/e*, 1974
- Skeppstekniskt och skeppsekonomiskt utbildningssamarbete: **D 1/1980/k*, 2332
- Skjomen – Stora Sjöfallet, mellanriksväg:
D 27/1973/t, 2104
- Skoglig utbildning, högre: **D 3/1978/e*, 2283
- Skogsarbetsstudiernas råd och samordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete: **C 31/e*, 1895
- Skogsbruk, vandringsutställning: *A 587/e*, 693
- Skogsforskning, samarbetsnämnden för (SNS): **C 28/e*, 1884
- Skolsamarbete, verksamhetsberättelse:
C 101/k, 1317
- Skov: se Skog
- Skyddshjälm, påbud om: *D 26/1974/t*, 2147
- Skärgårdsforskning, institut för: **D 27/1974/s*, 2149
- Skönlitteratur: se Litteratur

- SNS (Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning): *C28/e, 1884
- Social- och hälsovårdsområdet, program för samarbete: *D 9/1977/s, 2215
- Socialpolitiskt samarbete: 998, 1022, 1207
- Socialskydd för husmödrar: se Försörjningsarbetet
- Social trygghet, ny nordisk konvention: B 34/s, 884
- Sommaruniversitetet: *C 22/k, 1835
- Sprog: se Språk
- Språk
och informationscentrum: C 106/k, 1382
och litteratur, kurser: C 105/k b, 1362
undervisningsutbudet utomlands i nordiska: *D 13/1977/k, 2275
- Språkförståelse, förbättrad i Norden: D 12/1977/k, 2220
- Språkkonvention, nordisk: B 32/j, 845. D 29/1966/j, 2038
- Språksekretariatet och språknämndernas samarbete: C 165/k, 1517
- Språkundervisning för finska barn i Sverige: D 14/1975/k, 2166, E 10, 2378
- Spörsmål: se Frågor
- Stadsforskning: *D 27/1980/e, 2366
- Statistiskt sekretariat: *C 3/e, 1736
- Statistisk årsbok, nordisk: se "Nordisk statistisk årsbok"
- Statsborger: se Medborgare
- Statutsamling, nordisk: se "Nordisk statutsamling"
- Stipendier för bildkonstnärer: A 590/k, 731
- Stora Sjöfallet–Skjomen, mellanriksväg: se Skjomen
- Straffrättskommittén: *C 49/j, 2034
- Sturup–Kastrup, flygtrafik: E 3, 2369
- Stöd
författare, unga: A 585/k, 674
konstindustriidkare: A 586/k, 684
- Sundheds-: se Hälso-
- Svangerskap: se Graviditet
- Syge-, Syke-: se Sjuk-
- Säkerhetsbestämmelser
på fartyg: *D 8/1979/t, 2314
till sjöss: D 9/1979/t, 2315, E 13, 2382
- Sälstammen, östersjöområdet och Kattegatt: *D 6/1979/s, 2312
- Sø: se Sjö-
- Teaterkommittén: C 201/k, 1535
- Teknologi och industriell utveckling, fonden för: se Industrifond, nordisk
- Telekommunikation: *C 21/t, 1831
- Television: se TV
- Testresultat, erkännande av: D 15/1974/e, 2120
- Tidskrifter, publiceringsnämnd för humanistiska: 1842
- Tjänstemannautbyte: 1031
- Told-: se Tull-
- Trafikbullen, begränsning av: D 11/1974/t, 2114
- Trafikförbindelserna mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden: *D 11/1972/t, 2071
- Trafikförsäkring, förarskydd vid: D 24/1973/t, 2103
- Trafikkort: se Körkort
- Trafiklagstiftning, gemensam: *D 27/1968/t, 2046
- Trafiklarm: se Trafikbullen
- Trafikmiljö för barn: D 11/1977/t, 2218
- Trafiknykterhet: *D 10/1977/t, 2216
- Trafiksäkerhet: 1024
bilavgiftssystem: *D 9/1980/t, 2343
ljus vägbeläggning: A 592/t, 739
skyddshjäl, påbud om: D 26/1974/t, 2147
nordiskt trafiksäkerhetsår: D 10/1980/t, 2344
- Trafiksäkerhetsrådet (NTR): C 302/t, 1614
- Trafikundervisning i skolan: E 11, 2380
- Transittrafiken över Trondheim: D 9/1968/t, 2042
- Transport: se även Sjötransport
av farligt gods: A 582/t, 645
- Transport, kommunikation och trafiksäkerhet: 1024, 1223
- Transportekonomisk forskning (NKTF): *C 25/t, 1858
- Transportstatistik: *D 11/1980/t, 2345
- Trondheim, transittrafik: D 9/1968/t, 2042
- Tryckkärl och ångpanneanläggningar, bestämmelser och normer: D 11/1972/e, 2061, E 5, 2371
- Trygghetskonvention: B 34/s, 884, 1209
- Trädgårdsväxter, genbank för: *C 29/e, 1888
- Tulladministrativa rådet: *C 4/e, 1739
- Tullbehandling och distribution av AV-material: D 7/1976/k, 2176
- Tungjon-laboratorium: A 598/k, 789
- Turism: 1027, 1243
handikappades diskriminering: E 23, 2395
skadeverkningar på naturen: A 570/t, 436
- Turistrådet: *C 19/t, 1823
- Turisttrafikkommittén, Nordiska: se NTTK

TV

program för sjöfolk: *D 8/1976/k*, 2178
 samarbete: *D 15/1973/k*, 2094
 samarbete mellan Finland och Sverige:
 **D 20/1971/k*, 2059
 satellit: se NORDSAT
 ökat nordiskt samarbete: *B 31/k*, 821

U-länderna: se Utvecklingsländerna

Ud(et): se Ut-

Uddannelse: se Utbildning

Undervisning

medicinsk: **C 41/k*, 1984
 i nordiska språk vid utländska universitet:
 **D 13/1977/k*, 2275
 i språk för finska barn i Sverige: *D 14/*
1975/k, 2166

Ungdom

anpassning till arbetsmarknaden: *E 21,*
 2393, NU A 1980: 6
 arbetslöshet: *A 574/s*, 494
 fritidsverksamhet: *A 581/s*, 631
 författarstöd: *A 585/k*, 674
 NORDTURIST-biljett för: *D 3/1975/t*, 2152
 samarbete, utskottet för: *C 204/k*, 1576
 turism, *E 33*, 2409
 yrkesutbildning för: *D 18/1979/k*, 2326

Universitet och högskolor i Norden, utbyggnad av: *D 17/1973/k*, 2097

Universitetskurser i historia: *C 105/k c*, 1373

Utbildning: se även Vidareutbildning

arbetsmarknadsutbildningscenter, Nordkalotten: *C 36/k*, 1947
 av lärare för döv-blinda: **D 2/1978/k*, 2282
 för fysioterapeuter: **D 3/1974/s*, 2109
 av förare av motorfordon: *D 35/1970/t*,
 2052
 kurser i etnologi: *C 105/k a*, 1363
 kurser i språk och litteratur: *C 105/k b*,
 1369
 miljömedicin: *A 575/s*, 511
 skeppsteknik och -ekonomi: **D 1/1980/k*,
 2334
 skoglig, högre: **D 3/1978/e*, 2283
 och forskning rörande åldrandet: *D 5/*
1979/s, 2311, *E 16*, 2387

Utbildningsrådet, finsk-svenska: *C 26/k*, 1861

Utbytesordning för bildkonstnärer: *A 590/k*,
 731

Utdannelse: se Utbildning

Utlandsskolor: gemensamt ansvar: **D 2/*
1980/k, 2335

Utlänningslagstiftning och utlänningspolitik:
D 10/1973/lj, 2085

Utlänningsutskottet, Nordiska: **C 15/lj*, 1781

Utredningsväsendet, offentliga, samarbete
 om: *D 17/1976/lj*, 2185

Utställning, se Vandringsutställning

Utvecklingsländerna

biståndssamarbete: 993, 1006, 1053
 bistånd, energiområdet: *E 7*, 2374
 fiskeprodukter, utveckling av: **D 14/*
1978/e, 2296
 samarbete: *D 5/1977/e*, 2196

Valutapolitiskt och monetärt samarbete: *D 2/*
1979/e, 2302

Vandringsutställning om skogsbruket och naturvården i Norden: *A 587/e*, 693

Vapenexport: *E 9*, 2376

Vedtægter: se Statutsamling

Veg, Vej: se Väg- och Mellanriksväg

Vetenskaplig information: *C 160/k*, 1483

Vetenskapsakademi: *A 584/k*, 664

Veterinärväsendet, överenskommelse:
B 35/s, 948

Vidareutbildning

fysioterapeuter: **D 3/1974/s*, 2109
 inom hotell- och restaurantfacket: **D 13/*
1974/t, 2117
 konservatorer: *C 105/k d*, 1376

Videogramområdet: *D 4/1980/k*, 2337, *E 24*,
 2396

Viltforskning, nordiskt kollegium för:

**C 2/k a*, 1724, **C 2/k b*, 1730

Viseringsregler: *A 595/lj*, 770

Vulkanologiskt institut: *C 162/k*, 1502

Väldspornografi: *A 589/lj*, 722

Vårdinstitutioner, rättsskydd vid: **D 20/*
1980/s, 2357

Vägbeläggning för trafiksäkerhet: *A 592/t*,
 739

Vägtekniska förbundet: **C 37/t*, 1951

Västnorge, nordisk folkhögskola: **D 21/*
1979/k, 2332

Yrkesutbildning för ungdom: *D 18/1979/k*,
 2326

Åland

Nordens institut på: **D 16/1979/k*, 2324

nordiskt institut för skärgårdsforskning:
 **D 27/1974/s*, 2149

och stockholmsområdet, flygtrafik: **D 9/*
1972/t, 2070

2646

Åldrandets problem, utbildning och forskning: *D 5/1979/s*, 2311, *E 16*, 2387

Ångpanneanläggningar och tryckkärl, bestämmelser och normer för: *D 1/1972/e*, 2061

Ægteskab: se Äktenskap

Äktenskapslagstiftning: *D 22/1973/j*, 2101

Økonomisk: se Ekonomisk

Östersjöområdet, sälstammen i: **D 6/1979/s*, 2312

Östersjön

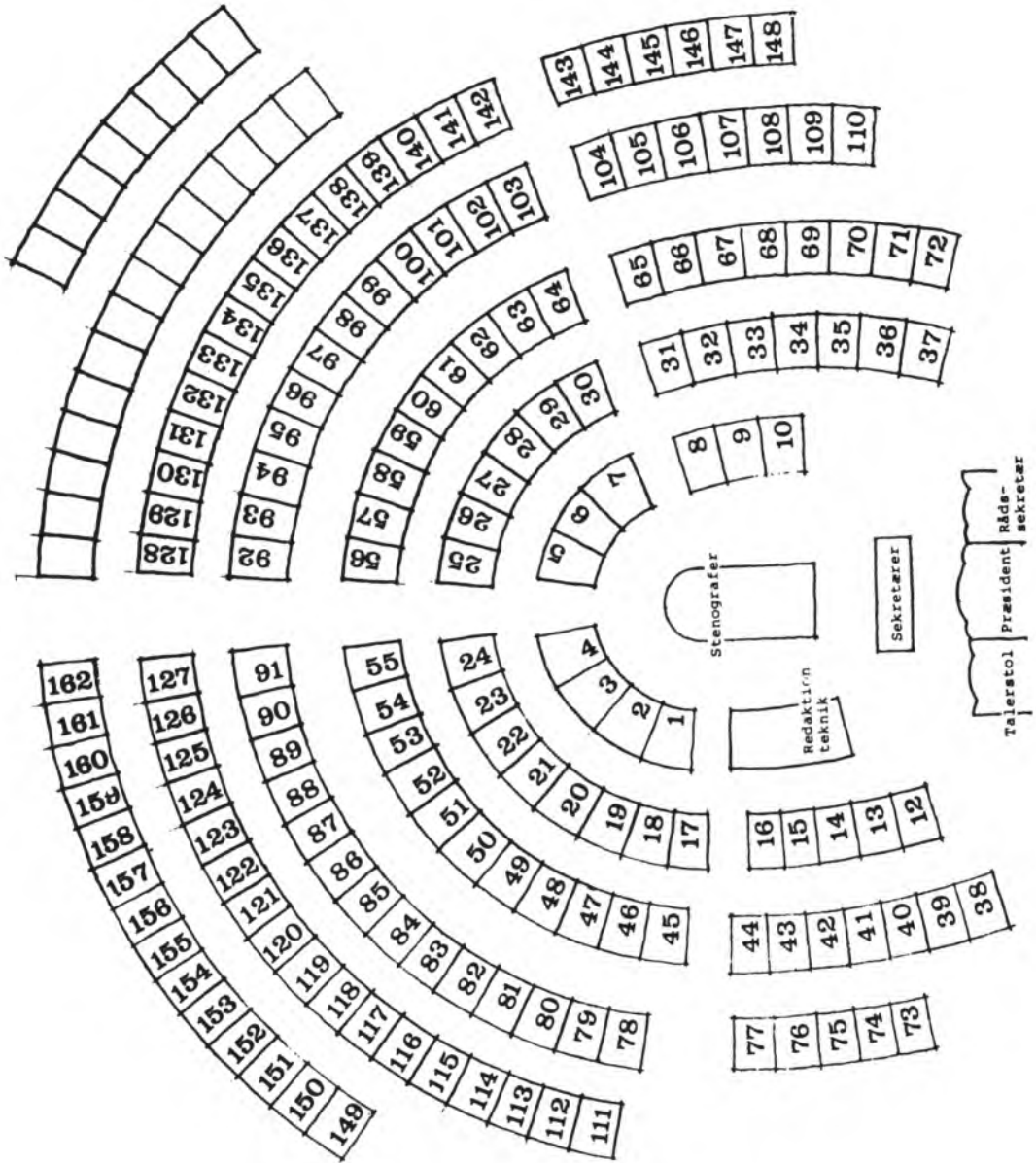
förhindrande av skador genom giftiga laster: **D 9/1975/e*, 2162

förening, åtgärder mot: *D 30/1970/s*, 2049

Öst-västhandeln, exportkrediter i: *D 16/1974/e*, 2123

Övertorneå arbetsmarknadsutbildningscenter: *E 27*, 2401

**Regeringsrepresentanternas och rådsmedlemmarnas
placering i sessionssalen**

Regeringsrepresentanter

1. <i>Adelsohn, Ulf</i>, Sverige 2. <i>Andersson, Karin</i>, Sverige 12. <i>Andreassen, Harriet</i>, Norge 13. <i>Arnalds, Ragnar</i>, Island 14. <i>Auken, Svend</i>, Danmark 15. <i>Bennedsen, Dorte</i>, Danmark 16. <i>Bohman, Gösta</i>, Sverige 17. <i>Boo, Karl</i>, Sverige 18. <i>Brundtland, Gro Harlem</i>, Norge 19. <i>Bye, Ronald</i>, Norge 20. <i>Eliasson, Ingemar</i>, Sverige 21. <i>Ellefsen, Pauli</i>, Føroya 38. <i>Eskelinen, Katri-Helena</i>, Finland 39. <i>Espersen, Ole</i>, Danmark 40. <i>Frydenlund, Knut</i>, Norge 41. <i>Fälldin, Thorbjörn</i>, Sverige 42. <i>Förde, Einar</i>, Norge 43. <i>Gestsson, Svavar</i>, Island 44. <i>Gíslason, Ingvar</i>, Island 45. <i>Guttormsson, Hjörleifur</i>, Island 46. <i>Hansen, Rolf</i>, Norge 47. <i>Hermannsson, Steingrímur</i>, Island 48. <i>Holst, Erik</i>, Danmark 49. <i>Jakobsen, Svend</i>, Danmark 50. <i>Jensen, Erling</i>, Danmark 51. <i>Jóhannesson, Ólafur</i>, Island 73. <i>Johanson, Arvid</i>, Norge 74. <i>Johansson, Olof</i>, Sverige 75. <i>Jørgensen, Anker</i>, Danmark	76. <i>Kivistö, Kalevi</i>, Finland 77. <i>Knudsen, Jens Risgaard</i>, Danmark 78. <i>Koivisto, Mauno</i>, Finland 79. <i>Kristensen, Finn</i>, Norge 80. <i>Linder, Staffan Burenstam</i>, Sverige 81. <i>Luja-Penttilä, Sinikka</i>, Finland 82. <i>Lykketoft, Mogens</i>, Danmark 83. <i>Nielson, Poul</i>, Danmark 84. <i>Nilsen, Arne</i>, Norge 85. <i>Olesen, Kjeld</i>, Danmark 86. <i>Petri, Carl-Axel</i>, Sverige 87. <i>Rasmussen, Henning</i>, Danmark 111. <i>Saarto, Veikko</i>, Finland 112. <i>Sand, Ulf</i>, Norge 113. <i>Skau, Bjørn</i>, Norge 114. <i>Stenbäck, Pär</i>, Finland 115. <i>Sundqvist, Ulf</i>, Finland 116. <i>Söder, Karin</i>, Sverige 117. <i>Taxell, Christoffer</i>, Finland 118. <i>Thoroddsen, Gunnar</i>, Island 119. <i>Työläjärvi, Pirkko</i>, Finland 120. <i>Ullsten, Ola</i>, Sverige 121. <i>Väyrynen, Paavo</i>, Finland 122. <i>Wikström, Jan-Erik</i>, Sverige 123. <i>Winberg, Håkan</i>, Sverige 124. <i>Woivalin, Folke</i>, Åland 125. <i>Þórðarson, Friðjón</i>, Island 126. <i>Østergaard, Lise</i>, Danmark 127. <i>Åsling, Nils G.</i>, Sverige

Valda medlemmar

3. *Andersen, K. B.*, Danmark
4. *Andersen, Karen Dahlerup*, Danmark
5. *Bakken, Ingvar*, Norge
6. *Andersson, Lennart*, Sverige
7. *Ásgrímsson, Halldór*, Island
8. *Benkow, Jo*, Norge
9. *Berge, Gunnar*, Norge
10. *Björklund, Ilkka-Christian*, Finland
22. *Bondevik, Kjell Magne*, Norge
23. *Bratteli, Trygve*, Norge
24. *Carlshamre, Nils*, Sverige
25. *Christensen, Chr.*, Danmark
26. *Christensen, Ib*, Danmark
27. *Eidem, Bjarne Mørk*, Norge
28. *Enggaard, Knud*, Danmark
29. *Fjeldvær, Rolf*, Norge
30. *Gjertsen, Astrid*, Norge
31. *Gunnarsson, Árni*, Island
32. *Gustavsson, Rune*, Sverige
33. *Hagensen, Hagen*, Danmark
34. *Hansen, Guttorm*, Norge
35. *Halvgaard, Børge*, Danmark
36. *Haugstvedt, Asbjørn*, Norge
37. *Heinesen, Knud*, Danmark
52. *Hermannsson, Sverrir*, Island
53. *Hernelius, Allan*, Sverige
54. *Hetemäki-Olander, Elsi*, Finland
55. *Håvik, Doris*, Sverige
56. *Jakobsen, Johan J.*, Norge
57. *Jansson, Olof*, Åland
58. *Jansson, Paul*, Sverige
59. *Jensen, Egon*, Danmark
60. *Eriksson, Olle*, Sverige
61. *Helgadóttir, Guðrún*, Island
62. *Jonäng, Gunnel*, Sverige
63. *Järvenpää, Heikki*, Finland
64. *Kanerva, Ilkka*, Finland
65. *Aaltio, Sampsa*, Finland
66. *Kemppainen, Arvo*, Finland
67. *Knuuttila, Sakari*, Finland
68. *Koivisto, Tellervo*, Finland
69. *Korvald, Lars*, Norge
70. *Kuuskoski-Vikatmaa, Eeva*, Finland
71. *Kyllingmark, Håkon*, Norge
72. *Liikanen, Erkki*, Finland
88. *Lillqvist, Bror*, Finland
89. *Lind, Nathalie*, Danmark
90. *Lindahl, Essen*, Sverige
91. *Lund, Thor*, Norge
92. *Lundblad, Grethe*, Sverige
93. *Lundkvist, Svante*, Sverige
94. *Mathiesen, Matthías Á.*, Island
95. *Palm, Sture*, Sverige
96. *Palme, Olof*, Sverige
97. *Patursson, Erlendur*, Føroya
98. *Pedersen, Robert*, Danmark
99. *Petersen, Niels Helveg*, Danmark
100. *Petersson, Per*, Sverige
101. *Pétursson, Páll*, Island
102. *Romanus, Gabriel*, Sverige
103. *Salo, Arvo*, Finland
104. *Savola, Petter*, Finland
105. *Sellgren, Rolf*, Sverige
106. *Steen, Reiulf*, Norge
107. *Steenholdt, Otto*, Danmark
108. *Stenbäck, Asser*, Finland
109. *Stetter, Ib*, Danmark
110. *Strange, Ebba*, Danmark
128. *Fredheim, Kjell Magne*, Norge
129. *Sundberg, Ingrid*, Sverige
130. *Sundstein, Jógvan*, Føroya
131. *Söderström, Sten*, Finland
132. *Tastesen, Bernhardt*, Danmark
133. *Utkilen, Sigrid*, Norge
134. *Väänänen, Marjatta*, Finland
135. *Werner, Lars*, Sverige
136. *Westerlund, Henrik*, Finland
137. *Willoch, Kåre*, Norge